377 M

5. 2

14-31-M-27

VIII b. 54

ni quod non convenit persone et notioni convenit propter ea distinguere perso
narum distingui. Item nulla notio de alio predicatur. Item quelibet
notio est eterna divina et omnes sunt una essentia cum deus sit eternus
illa notio est divine essentie que distinguit et distinguitur
Item notiones sumpte abstractive predicantur de essentia
sed sumpte concretive non: unde bene dicitur essentia est paternitas
sed non dicitur essentia est generans. Item notio semper importat dualitatem
trinitatem. Et hinc multa nomina dicuntur notiones quia notifi
cant personas. dicuntur distinctiones quia personas distinguunt. dicuntur
relationes quia persone per eas ad se invicem referuntur. dicuntur
proprietates quia proprie personis insunt. Et notiones proprie sunt
tres proprietates personales scilicet paternitas: filiatio et processio et
dicuntur personales eo quod personas faciunt et eas proprie distinguunt
et ille sunt tres unitates trium personarum. quibus persone dicuntur
tres. videlicet pater habeat plures proprietates tamen preter
paternitatem unus est individuus est persona et divisus ab aliis
innascibilitas est in patre et sumitur privative eo quod pre
sit a nullo et tamen non significat distinctionem personalem
sicut omnis non signata per hoc ipsum differt assignatis similibus
communis spiratio est una notio et illa unitas est idem in patre
et filio et est distincta ab omni alia notione et sic large mo
loquendo sunt quinque notiones propterea quod sunt tres nam perso
nalis proprietas est que uni soli convenit persone et eam ab omni
alia re distinguit. Relationes sunt quatuor una est patris ad fi
lium scilicet paternitas: alia filii ad patrem scilicet filiatio tertia est patris et
filii ad spiritum sanctum scilicet communis spiratio quarta spiritus sancti ad
patrem et filium scilicet processio. innascibilitas que patri conve
nit importationem relationis ad aliquod per emergens non est
relatio. Hec albertus de [illegible] in suo opere. [illegible]

potentia dei apparet in mundi initio: medio ac fine. Initio quia rasura [illegible] sua potentia
creavit ex nichilo: in medio quia res ne in nichilum vertantur. [illegible]
[illegible]. in fine quia mortuos mira celeritate suscitabit. [illegible]
ret [illegible] dei potentia in rebus spiritualibus quia omni diabolus potestatem habeat
[illegible] immutandi sensus et fantasias: angelus habeat potestatem
super hec et super intellectum. Solus autem deus non solum habet potestatem super
[illegible] sed [illegible] mutare voluntatem angeli [illegible]. quia deus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] velimus et licet
[illegible] ut velimus et subsequitur ne frustra velimus ut [illegible]
deus sit omnipotens tamen non attribuuntur ei actus culpabiles ut mentiri
et male velle. nec penales ut metuere dolere nec corporales
ut comedere et dormire nisi forte transsumptive nec actus

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

[illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] si aliquis [illegible]
contradicat divine potentie [illegible] facere maiores [illegible]
dicere eius veritati [illegible] est facere [illegible] et non esse [illegible]
[illegible] sit [illegible] [illegible] eius bonitati [illegible] damnare [illegible]
et salvare [illegible] de his [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] propositum est apud [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] dei sit [illegible] nec est [illegible] nec est [illegible]
unde non [illegible] [illegible] peccando nec [illegible] [illegible] [illegible]
dicendum quod deus [illegible] omnia [illegible] [illegible] illa deo [illegible]
[illegible] [illegible] potentie [illegible] [illegible] [illegible] non est [illegible]
[illegible] deo [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de potentia dei

14-31-M-27

In reportata Stephani Brulefer ſuper ſcripta ſancti Bonauẽture Directorium

Bibliothecę S. Marię Transpontinę

Secundario emendatū opus maturiori diligentia.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Ad Lectorem.

In reportatis celeberrimi ſacre theologie profeſſoris fratris Stephani Brulefer ſuꝑ ſcripto ſancti Bonauenture is modus tabule obſeruat⁹ eſt humaniſſime lector: vt quotationes chartaꝝ ꝑ colūnas q̄drīpertitarū reſpōdeant ſingul' qdē q̄ttuor elementis ꝓmis alphabetaribus. Veluti prima columna elemento. a. ſecun͛da. b. tertia. c. ⁊ quarta. d. Unde tuum erit ſuperadditum numerum folij quotati eiuſmodi elemento columne ꝓprio aptare: quo perinde atqꝫ directorio in id venias quod queris. Exempli grā A. ab. abs. b. fo. cccxxiij. hoc eſt. b. que eſt columna ſecunda folij cccxxiij. ⁊ ita de reliquis id genus allegationū. Sed ⁊ hoc vno admonitum te velim: Reportata hec maturiori examine denuo caſtigata: vigilantioriqꝫ induſtria ſuperioribus excuſa. Quid em̄ non ingenium ingenio addere poteſt? Preſertim cum nihil vſqꝫ adeo perfectū ſit ſub ſole carens aliquota ſui imꝑfectione. Qua de re ſicubi erratū offenderis: incuria forſan humane fragilitatis minus compte preſſum: adde ⁊ tu quoqꝫ nō canino dente verum chriſtiana pietate emendationem tertiam: quo clarius luceſcat veritas ſuꝑ oīa benedicta triūphans ꝑ ſecula ſuꝑ oīa. Uale.

In repoꝛtata fratris Stephani Bꝛuleſer ſuper ſcripta ſancti Bonauenture: Directoꝛium.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ab Abs.b.

folio.cccxxiij.
Ab eterno eſſe aliqͥd intelligiť pꝛopꝛie et impꝛopꝛie.c.fo.cxlix
Abſolutū capiť duplicťer.d.fo.cxvij.
Abſolutio.b.folio.cccxcv.
Abſtractio realis ꝛ rōnis.a.fo.cxxi.
Abuſus.d.fo.xvi.
Aburi.d.fo.cxxxv.
Accedens ad ſacramenta euchariſtie indigne:cōmittit pctā.c.fo.ccclxxxiij.
Acceptatio diuina duplex:ſpālis ꝛ cōmuniter dicta.a.fo.lxxx.et d.fo.ccxliij. et e d.fo.cclviij
Acephala nō fuit eccľia.b.fo.ccxcvij
Accidens duplex:cōmune ꝛ ꝑ ſe:in pꝛologo pꝛimi.d.fo.iiij
Accidens capiť dupľr.c.fo:ccclxxxix
Accidentiū triplex opatio circa ſacramēta euchariſtie.a.fo.cccxcij
Actio imanēs ꝛ trāſiens.c.fo.xxxvij
Actio omnis a deo.a.fo.cclxvi
Actio iniuſta nō ē a deo.ibidē.c.fo.eodē
Actio deliberatiua habet bonitatē nature et moꝛis.c.fo.cclxx.
Actū eſſe dignū vita eterna intelligitur dupľr.c.fo.lxxxi (c.fo.clxxvi.
Actus pꝛimus.d.fo.xij.et c.fo.xxviij.et
Actus intellectiuus duplex:adequatus et inadequatus.c.fo.xiij (cccxlij.
Actus charitatꝫ an habeat modū.a.fo.
Actꝰ dī eſſe ex ꝟtute dupľr:vel a mouēte vel ab eliciente.c.fo.cccxliij
Actꝰ voluntatis capiť dupľr:ſcꝫ ꝑ modū appetitꝰ ꝛ cōplacentie.a.fo.xix
Actus voluntatis ꝛ ꝓuenientis delibera tionē ꝛ ſequentis.d.fo.cxciij.
Actꝰ volūtatꝫ ꝓmꝰ ꝛ ſecūdus.b.fo.xxxix
Actus voluntatis duplex:velle ꝛ nolle. a.fo.xiij
Actꝰ diuine potentie duplex:ſcꝫ ꝑ modū actus ꝛ habitus.c.fo.clxxix
Actus humanus ꝛ actus hominis differunt.a.fo.ccclxxiiij
Actus intellectiuus:appꝛehēſiuus et iudicatiuus.d.fo.liij
Actus vnus intenſus pꝛeualet mille remiſſis.a.fo.ccxvi.
Actus ſpirationis ꝛ ꝯditiōis.a.fo.lxvij
Actꝰ ꝓpꝛietatꝫ ī diuis ē duplex.d.fo.cxvi
In actu eſt aliqͥd dupľr.c.fo.ccxxxiiij
Actus duplex:entitatiuus:et foꝛmalis. d.fo.ccxxxiiij
Actus liberi arbitrij duplex:exterioꝛ et interioꝛ:ꝓpꝛius ꝛ alienꝰ.a.fo.cclij
Actus in beatitudine duplices:ſubſtantiales ꝛ accidentales.a.fo.ccccxxxiiij
Acutiſſimꝰ exponiť negatiue ꝛ affirmatiue.c.fo.cccxvi
Ad acceptationē actus tanꝗ̄ meritoꝛij duo requirunť.a.fo.lxxx.
Ad ſenſus actū requiriť potentia ꝛ obiectum.b.fo.ccccxxxv (xxviij
Adam peccādo amiſit imaginē dei.d.fo.
Adā ſi nō peccaſſet adhuc xp̄s incarnatꝰ fuiſſet.d.fo.clxiij.et plenīꝰ.b.c.d.a.fol. clxxxix.et.cxc.et c d.fo.cclxxx.
Adā capiť tripľr.d.fo.cxli. (fo.cclliij
Ade aia nō peccāte an poſſit diſſolui.a.
Adā an creatꝰ ſit ī naturalibꝫ.a.fo.cclix
Ad aliqͥd capiť tripľr.d.fo.clviij
Additio triplex:extenſiua:intenſiua:et compoſitiua.d.fo.cxliij
Adeq̄tio duplex.c.fo.xxxvi. (cccxxiij
Adoptio duplex:diuia ꝛ humana.c.fo.
Adoptiōis hūane ſex ꝯditiōes.ibidē.d.
Adoptare.b.fo.ccccxxv.
Adoptionis vinculū tranſit in aliā ꝑſonam dupliciter:ibidem.c
Adoratōe latrie nec crux xp̄i nec ꝟgo maria adorāda ē.a.fo.cxxxvij.ꝛ a.fo.ccxcv
Adoratiōis crucis duplex opinio.d.fo. ccxcvi.

Aduerſitas ⁊ tribulatio differũt.d.fo.l.
Adulteus.c.fo.ccclxvij.
Aer habet tria interſticia.b.fo.ccxvij.
Affectio cõmodi ⁊ iuſticie. In ꝓlogo.d. fo.vij.b.⁊.fo.xvij.
Affectio libidinoſa ⁊ inuidioſa b.fo.33
Affectiones vel paſſiones ſunt quatuoꝛ a b.fo.ccclij.
Affectus inflãmatur dupl'r:vel tãq̃ ab agente ꝑncipali;vel ab adiuuante.a b. fo.ccxxxij.
Affectus capit' dupliciter.d.fo.cccxxi.
Affectu diligere capitur tripliciter.a.folio.cccxlvij.
Affinitas.b.fo. ccccxxiiij.
Agentia duplicia.a.fo.ccx.
Agens naturale.a.fo.xxix
Agẽs ꝑ intellectũ ⁊ ꝑ naturã.a.fo.cxlvi.
Agens naturale et volũtariũ.d fo.xlvi.
Agens efficiens per naturã et per exemplar.d.fo.xlvij
Agens ꝑmariũ ⁊ ſecundariũ.c.fo.clxxij.
Agere ꝑ aliq̃ itelligit' q̃drupl'r.a.fo.cxli.
Agere ꝑfectiſſime.a.fo.cclxxx.
Agilitas.c.fo.ccxxxvi
Alietas formalitas ⁊ ꝑſonalis.c.fo.c
Alietas rõnis ⁊ realis.c.fo.li.
Alimentum.d.fo.cccxci.
Alius vbi ponitur:nota eius expoſitionem.b.fo.xli
Aliquid fieri de ſubſtancia alterius ⁊ de nihilo.b.fo.xliij
Aliq̃d agere ꝑ aliq̃d intelligit' q̃drupl'r. c.fo.lxviij.et d.fo.xcvi.et.c.fo.cxcix
Aliquid eſt in intellectu diuino dupliciter.c.fo.cxlvi
Aliquid eſſe alicui' dr̃ dupl'r.b.fo.cxl
Aliquid eſſe in alio intelligitur tripliciter.d.fo.cxlix
Aliq̃d eſt in ptãte nr̃a dupl'r:vel q̃ ad eẽ vel q̃ ad acceptare vl' reſpuere.c.fo.xv
Altare capit' multipl'r.b.fo.ccclxxxv
Altera capit' dupliciter.c.fo.cclxxviij
Aluus:venter:⁊ vter' dr̃nt.d.fo.cccxciiij
Amic' dei dicitur.b.fo.lxxix
Amicus dei dicit' dupliciter:general'r ⁊ ſpecialiter.b.fo.lxxx.
Amatores ꝓpriorũ dictorum reprehenduntur.c.fo.lxvij
Amor duplex bon' ⁊ iniquus.d.fo.xvij.
Amor eſt ſũme penetratiuus.a.fo.xix
Amor triplex:gratuitus:debitus:⁊ permixtus.b.fo.xxvij.et d.fo.lxv
Amor quid ſit.b.fo.xxxix
Amor eſſentialis ⁊ notionalis.c.fo.xl
Amor amicicie ⁊ cõcupiſcentie.b.fo.lxv. et d.fo.cccxliij.⁊.a.fo. ccccxxxiiij
De amore loquimur:Uno mõ rõne eius qd nominat. Alio modo ratione ei' in quo ponitur.b.fo.lxv
Amor amicicie:ↄcupiſcentie:⁊ complacentie.a.fo.lxxxiij
Amor caſtus et libidinoſus.d.fo.lxxxv. et c.fo.ccxiij
Amor eſſentialis ⁊ ꝑſonal'.d.fo.cxxxviij et.b.fo.cclxxxv
Amor ſm dionyſiũ.b.fo.clxxxiiij
Amor iungit amantẽ in amatũ intelligitur dupliciter.a fo.ccviij
Amor poſſidet totum cor dupliciter.b. fo.cccxlij
Amor eſt vinculũ.a.fo.cccxliiij
Analogũ quid eſt.b.fo.lij.et a.fo.lxxix. ⁊.d.fo.cxxix.
Angeloꝝ maloꝝ voluntas non rectificabilis.c.fo.ccxix
Angelus dicit' officio natura ⁊ dignitate.a.fo.clvi.et d.fo.ccj.
Angelus deſcribitur.b.fo.clvi.
Angel' hȝ ꝟtutẽ intellectiuã volitiuã et executiuã.b.fo.cxcix
Angelus ↄſideraт' dupl'r:q̃tũ ad eſſe nature et gratie.c.fo.ccj.
Angel' ſi poſſit eẽ i plib' locꝭ.a.fo.ccliij.
In angelo an ſit cõpoſitio.c.fo.codẽ:et de angeloꝝ materia ibidem
Angeli addiſcũt tripl'r.d.fo.ccvi
Angelus dr̃ lux dupl'r.c.fo.ccx.
Angelos eſſe ſibi ſimiles ⁊ ſuperiores intelligitur tripliciter.a b.fo.ccviij.
Angelũ eſſe creatũ in gratia intelligitur formaliter ⁊ diſpoſitiue.b.fo.ccix.

Angeloꝝ vis duplex contēplatiua ⁊ ad-
miniſtratiua.b.fo.ccxxi.et c.fo.ccxxvi.
Angeli diligentia excellit cuiuſcūq; ma
teris curam:ibidem
Angeli aſſumunt corpora ꝓpter nos tri
plici ratione:d.fo. eodē
Angeli boni in principio terrent:in fine
ↄſolanť:⁊ ecōtra angeli mali:ibidē
Angeli mali iudicabunť iudicio cōdem
nationis.c.fo.ccccxxxi
Anichilatio diffiniť.d.fo.ccclxxxix
Aīa cōparaťad tria obiecta.d.fo.xxxi
Anima diuidiť in cōtēplationē ⁊ actio-
nem.b.fo.xxxvi
Anima duplr diffiniť.a.fo.xxxviij.d.fo.
lviij.et a.fo.ccxxvij
Aīa ſm platonē q̄druplex:b.fo.lix.et an
ſit in toto ⁊ in q̄libet parte due opinio-
nes:ibidem.b
Aīa nō eſt in q̄libet corporis pte q̄ corp⁹
eſt in loco.a.fo.xxi
Aīa ſm phos nō eſt imortal:alias con-
ceſſiſſent reſurrectionē.d.fo.ccxliij
Aīa ꝑ pctm̄ ꝑdidit dominiū ſuꝑ corpus
b.fo.ccxliij
Aīa intellectiua hʒ ſubſtantiā:potentiā
⁊ cognitiuā.b.fo.cdv.
Aīe partes tres:vegetatiua:ſenſitiua:et
rationalis.a.fo.ccccvij
Aīa xp̄i quō paſſa fuerit.b.fo.cccxviij.⁊
dolorē habuit et gaudiū ꝓbatur ꝑ tres
ſuppoſitiones.ibidē b.fo.cccxix
Aīe decedētes ſūt triplices.b.fo.ccccxxi
Aīe ſi exeant receptacula.b.fo.ccccxxxiij
Anima ſeparata ſi habeat vſum poten-
tie ſenſitiue.a.fo.ccccxxxviij
Anima ſeparata an cognoſcat ea q̄ circa
nos aguntur.c.fo.ccccxxxviij
Anna habuit tres viros.c.fo.ccccxvi
Aīalia ꝑfecta et īꝑfecta.b.fo.xxxviij
Aīaliū irrōnaliū duplex finis.a.fo.ccxl.
Anniuerſaria vel exequias pagens quō
debeat eſſe diſpoſitus.c.fo.lxxiij
Antithera.d.fo.cxc
Antichriſt⁹ habebit āgelū.a.fo.ccdxxliij
Apparebit xp̄s in iudicio quō.b.fo.432
Appetitus duplex:inhians ⁊ cōplectens
b.fo.lxx
Appetit⁹ voluntatis nr̄e duplex:delibe-
ratiuus ⁊ naturalis.d.fo.cclx
Appetitus naturaľ:animalis ⁊ rōnalis.
c.fo.cclxvij.⁊.b.c.fo.cccc.xxxiij
Apprehendere.a.fo.cxcix
A pncipio capiť duplr.a.fo.ccclxxxiij
Aptitudo ⁊ potētia dr̄nt.a.fo.xliij.et.a.
Apud.c.fo.cclxxxix (fo.cxix
Aq̄ accipiť triplr.a.fo.ccxxxvij.
Aqua triplex:artificiaľ.naturaľ: viſua-
lis.d.fo.ccclxxi
Aq̄ nō ē de integritate ſacri.a.fo.cccxcl.
Arrius iſte draco malign⁹ ponit in diui
nis diſtinctionē eſſentialē.a.fo.lxij
Ars capiť duplr.a.fo.xiiij
Articuli duo ꝑncipales fidei.c.fo.287
Articulus fidei ⁊ mere fidei:in prologo
primi.a.fo.vij
Aſcēſus ī deū duplr ītelligiť.a.fo.xxxiij
Aſſimilari dr̄ duplr:extenſiue et inten-
ſiue.d.fo.cclxxxiij
Aſſimilatio triplex.a.fo.ccclxxix
Aſſumptio triplex:trāſlatiua:applicati-
ua:⁊ vnitiua.b.c.fo.ccxxvi
Aſſumptio importat actionē:termina-
tionem:⁊ relationē.c.d.fo.cclxxxvij
Aſſumptio gratuita duplex.a.fo.ccdiij
Aſſūpſit xp̄us humanā naturā de maſſa
ade ꝓpter q̄tuor ↄgruētias.c.fo.cccvij
Aſſumpſit xp̄s defect⁹ nr̄e nature ꝓpter
tres rōnes.b.fo.cccxij
Athanaſi⁹ interdū īproprie eſt locut⁹.b.
Attritio.a.fo.ccccdij (fo.cvi.
Auditio corporaľ:imaginaria:⁊ intelle-
ctualis.c.d.fo.ccxxxiij.
Auerſio diuidiť.a.b.fo.ccxliij
Auerſio capiť duplr.c.fo.cclxxliij
Augeri ↄtingit aliq̄d ꝑ additionē:⁊ per
magnificationē.d.fo.cdvij. (lxxviij
Augmētare gratiā ītelligiť duplr.b.fo.
Augmentatio duplex:intenſiua ⁊ exten
ſiua.d.fo.lxxxiiij
Aureola.d.fo.ccxv
Azim⁹ inueniť multiplr.a.b.fo.cccxcl

b Aptiſmꝰ fluminis: flaminis ⁊ ſanguinis. d. fo. ccclxxiiij
Baptiſmi nouẽ. a. fo. ccclxxv
Baptiſmꝰ nõ debꝫ iterari. d. fo. ccclxxix.
Baptiſmꝰ iohīs capit̃ tripl̃r. a. fo. ccclxx et fuit inſtitutus ꝓpter tria: ibidẽ
Baptiſmꝰ diffinit̃. c. fo. ccclxx
Baptiſmi variatio q̄ntuplex. b. fo. 371.
Baptiſmꝰ fuit inſinuatꝰ: inſtitutꝰ ⁊ confirmatus. d. fo. eodẽ ⁊ ſequẽti
Ad baptiſmi ſacramẽtũ accedẽtes ſunt in q̄druplici differẽtia. d. fo. ccclxxij
Beata dr̃ aliq̄ natura dupl̃r. d. fo. xxv
Beati dupl̃r ↄſiderant̃. a. fo. lvi
Beatitudo diffinit̃ ſm̄ Boetium. b. fo. ccxxxiiij. et a. fo. ccccxxxiij
Beatitudo duplex: increata ⁊ creata: integralis ⁊ p̄ncipal. a. b. fo. ccccxxxiij
Beatitudo duplex obiectiua et formal. c. fo. xi. et c. fo. xix. et a. b. fo. ccccxxxiij
Beatitudo ꝑfectiꝰ ⁊ p̄ncipaliꝰ ↄſiſtit in actibꝫ voluntatiſ ſeu actu amãdi. a. fo. xix
Btitudo obiectia ⁊ ſubiectia. c. fo. ccviij
Beatitudo eſt in aliquo ſicut ĩ ſubiecto dupliciter. d. fo. cccccxxiij
Beatus. b. fo. ccxxxiij. et b. fo. ccccxxxiij
Beatum ꝑ eſſentiã: influentiã: et redundantiam. c. fo. cccxliij
De bñficijs incarnationis q̄ꝺtũ ad ſbam efficaciã: ⁊ circũſtantiã. d. fo. cclxxxv
Bona mr̃imonij ſũt fides: ꝓles: ⁊ ſacr̃m ⁊ bonoꝝ ſufficiẽtia. a. fo. ccccxvij
Bonauenture laus. b. fo. iij. et. d. fol. ix. ⁊ a. fol. cxcvij
Bonauentura cõparat̃ leoni. c. fo. cxl
Bona appetibilia ſunt tria. c. fo. ccli
Bonitas moralis q̄druplex: naturalis ex genere ꝟtuoſa gratuita. b. fo. x. et folio. lxxx
Bonitas ĝtuita duplex. ibidem. a. fo. lxxxi. et a b c. fo. ccxx
Bonitas moralis. a. fo. ccxxxix
Bonitas naturalis ⁊ moral. c. fo. cclviij
Bonũ vel ens eſt duplex: q̄ddã eſt finis: q̄ddã eſt ad finẽ. c. fo. xvi
Bonũ diffinit̃. b. fo. clxxxiiij
Boni viri qui dicunt̃: Ibidem
Bonũ honeſtũ dicit̃ dupliciter: pure ⁊ ſimilitudinarie. d. fo. xxi.
Bonũ ꝑ eſſentiã et per participationem a. folio. lxxxij
Bonũ ſuꝑerogatiõis. a. fo. clxxxv
Bonũ triplex: vtile / delectabile ⁊ honeſtum. c. fo. clxxxvij
Bonũ duplex: ſimpliciter ⁊ vt nũc. a. folio. ccli.
Bonũ triplex. c. fo. cclxxx
Ad bonũ actũ nouẽ req̄rũt̃ a. fo. ccxxxix
Alix paſſiõis. d. fo. ccccxij
Calix capit̃ multipliciter. b. folio. ccclxxxiij
Capacitas anime capit̃ ſubiectiue ⁊ obiectiue. b. fo. xxi
Caꝑe deũ põt aliq̄ res tripl̃r. d. f. xxx
Caput naturale hꝫ excellentiaꝫ ſuꝑ alia mẽbra tripl̃r. b. fo. xxxix.
Cardinaliũ ꝟtutũ neceſſitas. g. fol. cccli.
De cardinalibus virtutibus loquendũ eſt tripliciter ibidem. c.
Caro xp̄i fuit obnoxia peccato eſt exponenda. a. fo. cclxxxiiij.
De qua dupl̃r eſt loquendũ: vel q̄ꝺtũ ad materiã vel formã ibidem
Caro xp̄i capit̃ multipl̃r: ⁊ an ſit adorãda vnita diuinitati duplex opĩo. a. fol. ccxcv
Caſus cũ diuiſiõe. a. fol. ccl.
Cathecismus. c. fo. xxxviij.
Catholicus. d. fo. ccclxvi
Cathegoreuma. a. fo. xcix.
Cã ꝑ ſe ⁊ cã ꝑ accñs diffinit̃. a. fol. lxx
Cauſas q̄ttuoꝛ nulla ſcia hꝫ. a. b. fo. iiij.
Cauſe interdũ coincidunt. b. fo. vij
Cauſe ẽētialiter vel accidental̃r ſuboꝛdinate. c. fo. lxix.
Cauſa duplex in eſſendo et in inferendo a. folio. clviij.
Cauſa capitur pꝛopꝛie ⁊ impꝛoꝑe ibidẽ c. ⁊. b. fo. ccclx. ⁊. b. c. fo. ccviij.
Cauſa dicitur pꝛima pꝛimitate durationis dupliciter. d. fo. clxxij.
Cauſa pꝛima efficiens diffinitur. c. folio clxxxiiij.
Cã vna dr̃ pꝛioꝛ alia multipl̃r ibidem.

Cauſa immediata:ibidem d
Cauſa vniuerſal'⁊ pticularꝫ.a.fo.clxxxv
Cauſa efficiens duplex.c.fo.xij
Cauſa:caſus:⁊ occaſio.a.fo.ccx
Cauſa ſuperior et inferior.b.fo.cccxc
Cauſa peccati originalis dupliciter eſt loqui.d.fo.cclx
Celũ carens ſtellis eſt duplex quieſcens et mobile.c.fo.ccxxxviij
Celũ ⁊ ẽra trãſibũt intelligit'.a.fo.clxxx
Celũ empireũ cuiꝰ ſit nature.c.fo.cciij. et b.fo.ccxxxvij
Celum corporale ⁊ ſpũale.a.fo.ccxlij.et a.fo.ccxxxvij
Celũ criſtallinũ deſcribit':ibidem
Celũ capit' dupl'r.a.fo.cccxxxiij.
Certitudo q̃druplex:inuariabilitatꝫ:infallibilitatis:neceſſitatis ⁊ firmitatis. b.fo.cvi
Certitudo in pſcientia et pdeſtinatione capitur dupliciter:ibidem
Certitudinis diuiſiones.a.b.fo.ccx
Certitudo ſpeculationis et adheſionis. c.d.fo.cccxxxiiij
Certitudo p̃ie:vie:⁊ media.a.fo.ccccvij
Character cum declaratione.a.fo.ccc. lxxviij.et capit' tripliciter ibidẽ. a.fol'. ccclxxix.⁊ imp̃mit' i trib⁹ ſacris:ibidẽ.b
Character an in quolibet ordinũ imprimatur.c.fo.ccccxij
Charitas vel dilectio capit' pſonaliter: eſſentialiter ⁊ notional'r.b.fo.lxvi
Charitas diffinit' et diuidit'.d.fo.lxxix. et.a.fo.lxxx.et b.c.fo.ccci.⁊ b.fo.341
Charitas duplex:aſſiſtens et inherens. a.fo.lxxx
Charitas dr̃ forma ꝟtutuꝫ intelligit'.a. fo.lxxxij.⁊ c.fo.ccix.⁊ p̃ncipal'r.a.fo.355
Charitas fac̃ q̃ncꝫ:recreat:vnit:diligit: viuificat ⁊ diſtinguit.b.fo.lxxxij
Charitatẽ cognoſci certitudinal'r ab aliquo eſt dupl'r:ibidẽ.c.fo.lxxxiij
Charitatẽ aliquẽ hr̃e cognoſcit' q̃drupli ci rõne et ſigno:ibidem.d
Charitatẽ tenet' q̃libet hr̃e.b.fo.cxcliij
Charitas eſt idẽ cũ gratia.b.fo.cccxli
Charitas excellentior aliĩs virtutibus pbatur triplici rõne.b.fo.cccxliij
Charitas habita põt amitti.d.fo.348.
Charitas ꝯſummat' complemẽto glorie ppter tria.b.fo.cccxlix
In cibatione ſunt duo.b.fo.ccxxvij
Circulꝰ ẽ pfectiſſima figuraꝝ.b.fo.280
Circũciſio.a.fo.ccclxviij
Circũciſio ceſſauit adueniẽte noua lege c.fo.ccclxxij
Circũinceſſio.d.fo.xci.et a.fo.xcij.⁊ conditiones ibidem.
Per circũinceſſionẽ filiꝰ ĩ diuinis ẽ in patre.c.fo.cxcix
Circũferẽtia.d.fo.xxij
Circumlocutio.c.fo.vi
Circũſtãtie nouẽ ad bonũ actum.a.fo. ccxxxix
Circũſtantia.c.fo.ccccliij.
Claritas.d.fo.ccccxxxv
Clauis duplex:materialis et ſpũalis:et idem triplex.d.fo.ccccv
Clauis potẽtie ⁊ ſciẽtie.ibidẽ.a.fo.eodẽ
Clericus capitur dupl'r.a.fo.ccclxxvi
Coactio duplex:ſimplex et ſm q̃d.d.fo. ccclix.
Coeq̃tio duplex:imitationis perfecte:et impfecte.c.fo.xci
Cogitatio capit' dupl'r.c.fo.liij
Cognatio ſpũalis diffinit':⁊ ꝯhit' directe ⁊ indirecte.d.fo.ccccxliij
Cognatio:ibidẽ.a.fo.ſequenti
Cognitio duplex:fidei ⁊ clara.d.fo.xvij
Cognitio ſẽſitiua ⁊ itellectiua.a.fo.xxx
Cognitio intuitiua ⁊ abſtractiua.d.fo. xxx.⁊.b.fo.xxxiij.⁊ dr̃ia earũdẽ.c.fo.84
Cognitio ꝯp̃hẽſiua ⁊ app̃hẽſiua.a.fo.31
Cognitio a p̃ori ⁊ poſteriori.d.fo.eodẽ.
Cognitio dee do p viã affirmatiõis ⁊ negatiouis:ibidẽ.c.fo.xxxiiij
Cognitio duplex:ſi eſt:⁊ q2 eſt.d.fo.liij.
Cognitio dei capitur dupl'r.a.fo.clix
Cognitio diuina triplex.c.fo.clx.
Cognitio in deo: approbatiõis ⁊ ſimplicis noticie.a.fo.clxi
Cognitio duplex:ſm rem:et q̃ hꝫ ortum a cognoſcibili. d.fol'.clxi. et variat' cognitio ſm rem ⁊ modũ:ibidem
Cognitio diuia dupl'r ꝯpat' ad deũ:ibi.d

Cognitio dei.c.fo.ccvi
Cognitio angeli:ibidem
Cognoſcēdi potētia triplex.a.fo.clxi
Cognoſcere deū res ꝑ modū complexio/
nis intelligiť triplr.a.fo.clxi
Cognitio triplex:meridiana:matutina.
ꝛ veſpertina.b.fo.ccx
Cognitio ſtatꝰ innocētie.c.fo.ccxlix.
Cognitio ꝛ dilectio ē i ſplici dīa.b.cccx
Cognitio triplex:actualis:virtualis:ha
bitualis.b.c.fo.cccxi
Cognitio duplex ꝑ doctrinā ꝛ inuētionē
cū ſuis diuiſionibꝫ.c.fo.ccccxxxviij
Cognoſcibile.d.fo.xxix (fo.ccccxxxv
Cognoſciť aliqd ꝑ receptionē ſpeciei.c.
Cognoſcere in luce increata pōt aliquis
duplr.c.fo.lxxxiij
Cognoſcit deus creaturas ꝑ ideas intel
ligitur quadruplr.c.fo.cxlvij
Cognoſciť deꝰ a nob̄ tribꝫ vijs:ſcꝫ ꝑ cau
ſalitatē:ꝑ ablationē:ꝛ per excellētiam.
c.fo.cij
Cognoſci i deo:ꝛ eē in deo dn̄t.d.fo.cli
Coloratum.d.fo.ccccxxxv
Columba q̄ apparuit ſuꝑ xp̄m an fuerit
vera columba.c.fo.ccxcv
Cometa.c.fo.ccxl
Comete effectus ꝛ nomina ibidem
Complexio triplex:vocalis:intellectua/
lis ꝛ realis.d.fo.clxx
Cōpelli pōt filiꝰ a patre ad ꝯhendū mri/
moniū triplr.b.fo.ccccxvi (ccxxxix
Cōplexionū q̄litates vel ꝓprietates.b.
Cōpaſſionis dolor in xp̄o fuit intēſus:ſi/
cut patet ex duplici ſigno.d.fo.cccxix
Cōparať creatura ad deū dupliciter:et
econuerſo.c.d.fo.cclxxviij (ccccxxvij
Cōpatio creaturaꝝ ad deū duplex.a.fo.
Cōpoſitio capiť large ꝛ ꝓprie:ꝛ diffini/
tur.c.fo.cclxxxviij
Compoſitio triplex.b.fo.lviij
Cōpoſitio duplex:ex his ꝛ cū his:ibidē
Cōpoſitio capiť triplr.b.fo.cclxvi
Cōp̄hendere ē ſimul capere.a.fo.cxcix
Comprehenſio viſionis ꝛ incluſionis.b.
bifo.clxxvij
Cōp̄henſio capiť triplr.d.fo.cccx.et con
ditiones.d.fo.ccclxxxviij
Cōmunicabile eſt duplex.d.fo.cx
Cōmunicare ꝛ ꝓducere dn̄t.a.fo.xlv
Cōmunicari aliquid ꝑ generationē intel
ligitur tripliciter.c.d.fo.eodem.
Coē dr̄ aliqd duplr:ibidē.d.ꝛ.c.fo.cxij
Cōmunitas duplex:ſm vnitatē nature
abſolute:ꝛ ſm ſimilitudinē:ibidē.
Cōmunicatio ideomatū.c.fo.cclxxix
Cōmunicatū aliqd dici intelligitur tri/
pliciter.d.fo.lxxxix
Cōmunio triplex.b.fo.ccccv
Cōmunicantes excōmunicatis ſunt ex/
cōmunicati:paucis exceptis.d.fo.eodē.
Cōmunicabilitas duplex vt quid et vt
quo.d.fo.xxiiij
Cōceptꝰ q̄tuor habemꝰ de deo.c.fo.liij
Cōceptꝰ ſimplex ꝛ cōplexus.d.fo.clxx
Cōcipiť res ab itellectu nr̄o duplr:ibid̄
In ꝯceptiōe marie tria fuerũt.c.fo.ccxxij
Cōceptio licet ſit opus trinitatis tñ ap/
propriať ſpūiſancto.c.fo.cclxxxv
In conceptione corporis chriſti duplex
virtus.c.fo.ccclxxxvij. In qua fuerunt
ſeptē miracula:ibidem.d
Concilia quattuor ꝑncipalia.c.fo.lxvij
Concordia in diuinis.c.fo.cxxxviij
Concubina.a.fo.ccccxviij
Cōcupiſcentia habitualis:mortal'ꝛ ve
nialis.c.fo.lxxxvij.et a.fo.cclx
Cōferre duplex:ꝑ modū collationis.ꝛ ꝑ
modū inclinationis.a.fo.xliij
Confeſſionē pōt audire nō confeſſor du
pliciter.c.fo.viij
Confeſſa non eſt maria:alias peccaſſet
mortaliter.e.fo.l
Confeſſio adulti baptiſandi fit propter
tria.c.fo.ccccl.
Confeſſio laudis ꝛ fraudis ꝛ cōfeſſio vo
calis:mētal':ꝛ ceremonial'.c.fo.ccccij
Cōfeſſio vocal' duplex:ꝛ valet ad ſeptē.
Cōfeſſionis figura:ibidē.c (b.fo.ccccij
De ꝯfeſſiōe duplr loq̄ndū ē.a.fo.ccccliij.
Cōfeſſio irrita q̄tuor modiſ.c.fo.ccccviij
Cōficere capiť multis modis.d.fo.cccxc

Confirmatio.b.fo.ccxxij
Confirmatio triplex.a.fol.ccclxxxi. Et eius materia ꝛ foꝛma. Ibidem
Confoꝛmitas.c.fol.cxxxvij
Confoꝛmitatis diuiſio.a.b.c.fo.cxciij. ꝛ d.fol.cccxxxi
Congruitas honeſtatis ꝛ neceſſitatis.c. folio.cclxxxij
Cōnotare diffinit.c.fo.cxxiij.ꝛ.a fo.cccl
Cōſanguinitas.a.fol.ccccxxiiij.
Cōſciētia capit tripliciter.d.fo.cclxvij
Conſcientia an ſit habitus innatus:vel acquiſitus. Ibidem a.fo.cclxviij. ꝛ ipſa dictat aliqñ qđ eſt ſm legez dei:pter legem ꝛ contra legem. Ibidem b
Cōſecratiōis verba tenent materialiter b. fol.ccclxxxiij
Cōſecratiōis calicis ſequētia verba habent tres effectus. Ibidē.c
Cōſenſus verꝰ ꝛ iterptatiuꝰ.c.fo.ccli.
Cōſenſus matrimonij.d.fol.ccccxv. et.c fol.ccccxvi.
Cōſentire.a.fol.cxcij.
Cōſequens duplex.c.fo.cl
Cōſequētia a cōtrario qñ valet.b.folio (clxxxvij.
Conſeruatio om̄is a deo.a b.fol.cclxvi.
Cōſiliuz dare nō eſt magne vtilitatis.b. fol.cccliiij
Cōſolatiōes ſpūales quō ſūt ſuſcipiēde b.fol.cccxxxix
Cōſtituere in eſſe pſonali.a.fol.cxvij
Cōſtructio diuidit.a.fo.cxxxix
Cōſumptio.a.fol.ccccxxix.
Ex ꝯtemptu vel cū ꝯtēptu aliqđ facere differūt.b.fol.ccxiiij
Cōtēptus duplex:foꝛmalis ꝛ virtualis. c.fol.ccxxi.
Cōtinētia q̄druplex:eſſentialis:idēticas virtualis:potētialis.b.c.d.fo.v.
Cōtinētia triplex:localis: foꝛmalis et figuralis. c.fol.ccclxiij
Cōtinētia triplex: matrimonialis:virginalis ꝛ vidualis.c.fol.ccccxviij
Cōtinere pōt vir dupliciter.c.fol.ccccxvij
Cōtrariat aliqđ alti dupli.c.fo.lxxxvi.
Cōtradictio duplex.b.fo.xliij
Cōtrariū ſue volūtatis velle deū intelligit dupliciter.b.fo.cxci
Cōtritio.d.fol.cccc. Ad quā q̄ttuoꝛ req̄runt. Ibidē. Et capit dupliciter.a.fo.ſe.
Cōtritio ꝯſiderat ꝗtū ad durationem:ꝛ ad fieri:ꝛ ad eſſe. Ibidem
Cōtritio intendit.ibidē.b.
Contumax.c.fol.ccccv
Cōueniētia duplex:vniuocatiōis ꝛ pꝛopoꝛtionis.d.fol.xix
Cōueniētia analogica creature ad deū:
Cōueniētia hōis cum omni creatura. Ibidem (b.fol.xxxij
Cōueniētia oꝛiginalis duplex.c.fo.lxvi
Cōueniētia creature ad deū.a.fol.ccxli.
Cōueniētia ꝓpoꝛtiōis in creatura rōnali ad deū. Ibidē.
Cōueniens triplex.c.fol.ccccxxxiij
Cōuerſio capit multipliciter.b.fol.xci.
Cōuerſio theologicalis diuidit mltipliciter.d.fol.ccxiij
In ꝯuerſiōe pauli fuit triplex cauſa.a.fol.cccvi
Cōuerſio.c.fol.ccclxxxvi.
Cōuerſio qđ bꝰ ꝟbis exꝑmi debeat.a.fol. (cccxc
Coꝛona eterna dignus dicit dupliciter.c.fol.clxvi
Coꝛona nō eſt ſacramētū.c.fo.ccccxi
Coꝛpꝰ cubum.b.fol.xxviij
Coꝛpꝰ phyſicū ꝛ oꝛganicū.a.fol.ccxxvij.
Coꝛpꝰ mathematicū ꝛ naturale a.fo.lix
Coꝛpꝰ ꝺ genere ſubſtātie eſt q̄druplex:celeſte:elemētare:mixtū:ꝑfecte:ꝛ mixtū impfecte. Ibidē (ꝛ.b.fol.clvi
Coꝛpꝰ xp̄i ꝓpꝛie loquēdo nō fuit creatura.b.fol.cc
Coꝛpꝰ purū ꝛ nō purū.b.fol.ccxxxvi
Coꝛpꝰ verū duplex:fantaſticū ꝛ hūanū:
Coꝛpa myſtica ſūt in tri plici differentia.c.fo.cccxcij (a.fol.cxxvij. (xxxij.
Coꝛpa ſupceleſtia ḋtabūt.c.d.fo.cccc
Coꝛpꝰ gl'ioſū ſi poſſit eſſe in eodē loco cū coꝛrūpti (nō gl'ioſo.b.fo.ccccxxxvi.
ca pit entitatiue ꝛ ꝑuatiue.c.fol.ccvi.
Coꝛruptio penalis ꝛ culpabilis.b.fol.
Coꝛruptio duo dicit.ſ.rei deſi (cclix.

tionem: diſpoſitionis bone ꝓuationem. a.folio.ccccxxix
Creādi potētia nō eſt cōicabilis creatu-re.c.fol.ccxcviij.
Creare: Ibidem
Creari importat tria: Ibidē d
Creator capit dupliciē:ibidē fol.cc
Creari capit ſtricte z large:z tres ꝯdici-ones.d.fol.li.et b.fol.cccvi
Creata ſūt in deo ſm triplex genus cau-ſe.d.fo.cl
Creatura capit entitatiue z cōparatiue.d.fo.ccx
Creatura triplex.b.fo.xxx
Creatura repſentat deū vt vmbra veſti-giū z imago:ibidē.d.fo.xxxij
Creatura habet duplicē originē:ex nihi-lo z ꝓprijs eſſentialibꝫ.d.fo.viij
Creature ſpūales triplices ꝑ abſtractio-nē vnionē z ſeparationē.d.fo.cliij
Creatura habꝫ eſſe in ꝓprio genere:z eē in deo.b.fol.cxlviij
Creatura rōnalis z irrōnalis.a.fo.cccl.
Creatura dupliciē aduocat in teſtimo-niū.b.fo.ccclix
Credere deo:in deū z deū.a.fol.ccxxi.et
Credere articulos fi-dei explicite vl implicite zc.a.fo.cccxxx-v.fol.cccxxxiiij
Credibile circūloquit ſubiectū in tota theologia:z capitur tripliciter: ibidē b.fo.vij (viij.
Crux xpi quō ē venerāda ;d.fo.ccxciiij
Crux xpi duplex:ibidē.c.fo.ccxcvi
Culpa felix vt dicit Grego⁹.a.fo.cxc
Culpa nō pōt eē ſine pena.b.fo.cclxv
Culpa originalis:mortalis z venialis.a fo.ccclxxiiij
Cult⁹ dei capit triplr.a.fo.xxx.
Cū capit copulatiue z aſſociatiue.b.fo. ccxcv
Cupiditas duplex:actual z ha-bitualis.c.fo.lxxxvi
Curioſitas vitioſa z ꝟtuoſa.a.fo.iij
Cuſtos hoīs triplex: vniuerſalis:ꝑticu-larꝫ:ſingularis.d.fo.ccxxxiij
Chirograph⁹.d.fo.ccccxxxv.et ſe.
Amnatoꝝ velle.d.fo. ccccxxxvi.
d Dānati an vellēt nō eē:ibidē.fo-lio.ccccvij 37

Dare et liberare.d.folio.xlvi
Dare et dari aliquid alicui creature .b. folio.lxxix
Dat aliqd tripliciē:ibidē de dati q̄ntitate.duplicitor loquēdū.fo.eo.xl.
Debitū duplex.d.fo.xlvi
Debitū duplex:obligatiōis z ꝯgruita-tis.fo.cccl v.et d.fo.ccclxi
Decalog⁹ b.fo.cccl v.
Decedētiū diuerſitas,d.fo.ccccxxix
Decor vniuerſi eēntialis z accidētalis. a.fo.dxxxix.
Defect⁹ triplex:naturalis:culpabilis z penalis.a.fo.cclxiij
Defect⁹ ſūt duplices b.fo.cccxij
Deformitas voluntatꝫ nature.d.fo.ccxlij
Deformitas corporis duplex.a.fo.cccc.
Delectatio.d.fo.xlx.et b.fol. cccxvij.et a.fo.cccliiij. (xxviij
Delectio triplex: acceptiōis:iniqtatꝫ:en-titatis.c.fo.ccclxxix
Decimatio.b.fo.ccclxvij
Depoſitio capit mltiplr.a.fo.xliiij.
Demeritū z pctm differūt . Demōes lꝫ peccēt:tn̄ nō demerent.c.fo.ccxx
Demōſtratio duplex.b.fo.cij
Demon etſi corpus ingrediat: nō tamē pōt illabi aie.a.fo.xxi.
De demonū cognitiōe.c.fo.ccxviij
Demō pōt mulierē impgnare:ipa manē-te ꝟgine.ſed nō pōt parere ꝟgo.d.folio ccxvij.
Demonū effectus mirabiles. d.fo.eodē et ſequēti.
De nihilo capit pure negatiue:poſitiue z partim affirmatiue:z partim negati-ue.a.folio.lij.
Denominatiua cū declaratione.b. folio cxliij.
Deſcendit chriſtus ad inferna ꝓpter vinctoꝝ ꝯſolationē:z aduerſario-rum cōfuſionē.d.fol.cccxxxij.
Determinatio diſtrahens: diminuens z contrahens.a.fo.xi.
Deſcēdere in ventrem eſt duplr. a.folio cccxcv.
De⁹ ſex modis capit.c.fo.iiij
De⁹ itelligit duplr pn̄s alicui eſſe. a.fo-lio.lxxxij.

De⁹ ē in reb⁹ q̄nq̧ mōis.b.fol.lxxix.
Deū eē in reb⁹ ītelligiť dupľr.c.fo.cliiij.
De⁹ potuit acceptationē charitatꝫ q̄ q̄s dign⁹ ē vita eterna in q̄cūq̧ habitu ponere.d.fo.lxxxi. (lxxxij
De⁹ pōt dānatū ſaluare ꝛ eꝯ ibidē.a.fo.
De⁹ eſt oē bonū ītelligiť dupľr.d.fo.xx
De⁹ qꝛ diligēdo cōicat ſeipm nob rō duplex.c.folio.xxi
De⁹ ſm trimegiſtū diffiniť.c.d.fo.xxij.
De⁹ ē vbiq̧ p eēntiā p̄ſentiā ꝛ potentiaꝫ ibidē.d.ꝛ.b.fo.lxxix.
Deus capiť tripľr.d.fo.xli.
De⁹ ꝛ pr̄ d̄nt rōne.b.fo.li.
De⁹ ſi dānaret ſctōs ꝛ ſaluaret dānatos nō iuiſte faceret.c.fo.l.
De⁹ īdicat nob volūtatē ſuā multipľr.b folio.ccxxxiij.
Deū eſſe in vna re magis q̄ȝ in alia intelligiť intēſiue ꝛ extēſiue.c.fo.cxliiij.
Deus eſt in aliquo p naturā grām et per vnionem ibidem.d.fo.eodem
Deus agit ex tota potencia intelligitur dupľr.c.foľ.clxxx.
De⁹ hꝫ diuerſaꝫ ſuppoſitoꝝ.c.fo.cclxxxix
De⁹ ille termin⁹ rect⁹ accipiť.b.fo.xxiij.
Deum eſſe cauſam immediatam intelligitur dupľr.d.fo.ccxxxvij
Dextrū ꝛ ſiniſtꝝ ſť ī aliq̄ dupľr.c.fo.eo.
Diabolus non habuit innatā maliciam a.fo.cccxix
Diabol⁹ ꝯmiſit eue tria.b.fo.ccxlvij
Diameter in ꝓlo.ꝑxi.a.fo.ij.
Dicere falſum ꝛ mēdaciū.c.foľ.xv.
Dicere in diuinis capiť tripľr.b.fo.cxxij ꝛ.c.d.folio.cxxxix.
Dicere eſt duplex.a.fo.cccviij
Dici ſm ſubamꝫ ſm relationē.b.fo.cviij
Dici ſm ſubam capiť vel indicādo naturam cōem vel certū ſubiectū.a.fo.cx.
Dici ſm accidēs capiť tripľr.d.fo.cxxij.
Dici p aliud ibidem.
Dicere mutuā relationē.a.fo.cxxxv.
Dies iouis fuit d̄corata ī q̄tuoꝛ.a.fo.ccc
D̄rie formales ꝛ mālęs.b.c.fo.xciij (lxxxiij
D̄ria ſm numerū capitur large ꝛ ſtricte ibidem.d.fo.xcv
D̄ria int̄ ſilitudinē ꝛ ꝓpoꝛtionē.a.fo.xx
Differūt eſſe aliquid idem in eſſencia alicuius: ꝛ de eſſentia.a.fo.xxxviij
Differunt eſſe cū tpe in tpe: ꝛ ex tempore a.fo.lxxxix.ꝛ.b.fo.cxxxi.
D̄nt mos ꝛ ꝯſuetudo ꝛ lex.b.fo.238.
Differt vbi poniť nota ei⁹ expōꝫ.b.fo.xli
D̄ria ꝟtutū theologicarū ꝛ cardinaliuꝫ b.c.fo.ccccxxxix.
D̄ria eſt duplex q̄dam eſt inter entitates abſolutas: quedā inter plures relationes.c.fo.cxv.
D̄ria eēntialis cognita vľ ſpecifica habꝫ tres act⁹.ſ.diuidere: ꝯſtituere ꝛ differre ibidem.d.fo.cxvi.
Differenter accipiť aliqđ nouū: q̄ȝtū ad ſubiectū: ad ſignificatū ꝛ ad ignotatū.b folio.cxxix.
Difficultas ī ope ꝟtuoſo duplex.c.fo.iij.
Diffinibile ē aliq̄d dupľr.b.fo.iij.
Diffiniť capiť dupľr.a.fo.lx
Diffinitio duplex.c.fo.cij.
Diffinitio q̄n eſt bona.c.fo.cccxxxiij.
Digeſtio ē triplex.b.fo.ccxxvij.ꝛ.b.foľ. (ccxliij.
Dilatari.c.fo.cccxlix.
Dilectio mutua ꝛ reflexa.d.fo.lxliij
Diligere deū mag̃ intēſiue ꝛ appreciatiue.c.fo.lxxxij. (foľ.cxxxviij.
Diligere capiť eſſentiaľr ꝛ notionaľr.d.
Diligere aliq̄d mag̃ ꝛ ad moi⁹.a.fo.xv
Dilectio naturaľ triplex enritatiua: conformatiua ꝛ ꝑncipatiua.c.fo.xxvij.
Diligere deū ſup oia ītelligiť extēſiue et intenſiue ibidem (a.fo.cccl.
Dilectio duplex: electōis ꝛ approbatōis
De dilectione tripľr ē loq̄ndū.ibidē.b.
Diligere ꝓximū.c.fo.cccl. (fo.ccviij.
Diligere aliq̄d mag̃ intelligiť tripľr.b.
Diligi aliq̄d ex charitate pōt dupľr: vel imperāte: vel eliciente.c.d.fo.ccccxlij.
Dilectio ꝯcupiſcētie amicitie obediētie
Dilectio duplex.d.f.clxvij. (c.fo.ccxiiij
Diligere deū ꝓpť tpalia ꝯtigit.b.fo.xvij
Diligēda q̄tuoꝛ.a.fo.ccccv.ꝛ.c.f.ccccxliij.
Diligēdoꝝ nūer⁹ ꝛ ſufficiētia.c.d.fo.ccc (xliij.
Dimēſio triplex.b.fo.vi
Diminutio.d.fo.lxxxvi

Dionyſius de angelis loquens eſt precipuus.b.fo.ccxxvi.
Diſpenſatio duplex.c.fo.cxcij.
Ad diſpenſationē pro ↄcubinatu vel vxoribus q̄ttuor requirūtur.c.fo.ccccxviij
Diſpēſatio dr dupl'r.d.fo.ccccxxij.
Diſplicētia de pctis hr dupl'r.d.fo.cccc.
Diſpoſitio duplex: ponens ⁊ priuans.d.folio.clxxxviij.
Diſtātia entitatiua ⁊ ſm cogſci.b f.xxxi
Diſtātia duplex p receſſum ab eq̄litate ⁊ p comparationem ad cōuenientiā.b.fol.cclxxxij.
Diſtantia marie dñi.b.fo.cclxxxvi.
Diſtinctio triplex:rōnis:formalis:⁊ realis.d.fo.xxxvij.
Diſtinctio rōnis duplex:ppria ⁊ impropria.c.fo.li.
Diſtinctiōis formal' origo ⁊ occaſio.c.fo (lio.lxxi.
Diſtinctio naturarū ſuppoſitarū: ⁊ accidētalis.d.f.xciij. (ta ibidē.c.f.xcv.
Diſtinctio duplex:entitatiua ⁊ comple
Diſtinctio triplex:eſſentialis:pſonalis:⁊ notionalis.b.fo.clij. (pta ibidē.
Diſtinctio realis duplex,pprie ⁊ large ca
Diſtinctiōez formalē ponit bonauētura implicite ibidem.c
Diſtinctio realis duplex:ſcz eētialis:et ſm diuerſū modū ſe habēdi.c.fo.cxli.
Diſtinctio p qualitates ⁊ p originē.c.fo.
Diſtinctio rōnis duplex ibidē. (cxliiij
Diſtinctio pſonalis aliter fit in deo:⁊ aliter in creaturis.c.fo.ccv.
Diſtinctio triplex in xpo.c.f.ccclxxix
Diſtinguuntur aliqua tribus modis.b.folio.ccxxxviij.
Diſtinctōes ſex potētie aie.c.fo.ccl.
Diſtributio accomoda ⁊c.c.fol.clxxxvi.et.c.folio.ccxviij.
Diuerſimode capit' tripl'r.d.fo.cliij
Diuerſitas rationis in diuinis capitur dupliciter.b.fo.xliij
Diuerſitas pueīt ex additōe ⁊ origie ibi.
Diuerſitas materialis et formalis.b.folio.cclxxij.
Diuina natura eſt caro facta: eſt notanda.b.fo.cclxxxvij.
Diuinitas nō fuit ſepata a carne.a.fol. (cccxxxi.
Diuiſio carnis.b.f.ccccxij
Diuortium.a.fo.ccccxx
Diuortiū pōt fieri dupl'r ibidem.
Docere.d.fo.xij.
Dolor.b.fo.ccx.et.xxxiij.d.et.fol.cclxij.⁊.d.fo.cccxiij.d.fo.cccxv.et.b.fo.cccxv
Doctores textuales ⁊ q̄ſtionarij.b.fo.iij
In xp̄o duplex dolor.b.fo.cccxix.
Dolor dr dupl'r.a.fo.cccc.
Dolor q' gnēt in anima quattuor cōcurrunt.b.fol.ccccxxix.
Dominiū in deo q̄d eſt.d.fo.cxxxi
Dominiū libertatis duplex: quoddā opponitur coactioni:quoddam ſeruituti b.folio.ccxxiij.
Donū capit' cōmuniſſime minꝰ cōiter et ſpecialiter.a.fo.lxxxviij.et.c.d.fo.cccdij
Donū aſſiſtens et iformās.b.fo.lxxxviij
Donū an datum ſit an ſit ſpūſſanctꝰ ibidem.b.folio.lxxxix.
Donū capit' dupl'r ibidē.a.fol.xc.
Dona itellectꝰ et volūtatꝫ.d.fo.lxxxij.
De donis poſſumꝰ loq̄ taliter ibidem
Dona dant' ad illuminādū et inflāmandū ibidē.a.fo.lxxviij.
Dona ſūt in duplici dr̄ia.d.fo.lxxxviij
De donis nota.c.fo.xi.et.a.fo.xxi.d.
Dona tria accepit btā ꝟgo in ↄceptione charitatē clarā viſionē et peccādi ipoſſibilitatem.c.fo.ccxxij. (fo.cccxliij
Dona gr̄uita duplicia.b.fo.ccxxx.⁊.c.d
Donoꝝ ſpūaliū gn̄a ſex.d.fol.cccli.
Donabile accipit' dupl'r.a.fol.xc.
Dotes corpoꝝ q̄ttuor.b.fo.ccccxl.
Dotes aie tres.b.fo.ccccxxxiiij.
Dos capitur tripl'r ibidem.
Dotū ſufficientia ibidem.
Dotes hz aliq̄s p naturā et grām ibidē.
Ducere ad bonū finē p modū cauſe cauſus et occaſiōis.c.fo.clxxxvij. (iiij.
Dubitatio circa fidē duplex.c.fo.cccxxx
Dulia.a.fo.ccxciiij.et.d.fo.ccc.
Duo capit' dupl'r:maſculine et neutralit'
Durādꝰ pōit q̄ttuor relationes in diuinis.c.fo.cxxxiiij.)a.f.ccxxxviij
Durum.b.fo.clxviij.

e Eccleſia militans. d.folio.ccclxi et.d.fol.ccclxix.
Edificare domū in paradiſo.a.fol.clxiij.
Educēdi hominē quattuor modi.d.fol.cccviij
Effabile dupliciter dicit.d.folio.cl.
Effectus poteſt fieri a deo dupliciter.a.fo.ccxliij
Effectꝰ pdeſtinatiōis.a.fo.clxiij
Effectu diligere ē duplex.b.fol.cccxlvij
Effectꝰ nature z gratie.c.folio.cccl
Efficacia duplex:actiua z paſſiua.c.folio.cccxcij
Efficiēs cauſa ē triplex:effectiua.diſpoſitiua excitatiua.a.fo.cccvi.
Et ē triplex ꝓprie:effectiua diſponēs z ſine qua nō.a.fol.ccclxiiij
Effectiuū cauſatiuū z pductiuū habet ſe per ordinē.d.fol.ccclxiij.
Electio triplex:dilectiōis fraťnalis gratificationis z prelationis.a.folio.clxvij
Elementū dicit leue ſimpliciter: z leue mixtū:z graue ſimpliciter:et graue mixtum.d.fo.clxxx
De elementoꝝ innouatione poſt iudiciū duplex.d.fo.ccccxxxij.
Elementa ſymbolizantia z non ſimbolizantia.a.fo.clxxxi.
Elemēta nō manēt formaliter in mixto.d.fol.ccxxxix.
Elementa actiua z paſſiua.a.fol.ccxl.
Elemētū capit dupliciť.a.fo.ccclxxxviij
Elemoſyna triplex.d.fol.cccxcix
Emphaſis.b.fol.lxvi.
Entia ſucceſſiua z ꝑmanentia.b.fo.lxiij
Enigma.c.fol.ccxlix.
Enim ī ꝯſecratione nō de neceſſitate ponitur.b.fo.ccclxxxiij.
Ens creatū z increatū.b.fo.xiiij
Ens creatū.ibidem.
Ens in maſculino z feminino aliter ponit ꝙ̄ in neutro.a.fol.cvi
Ens infinitū dicit ꝑ ꝓuationē ꝑfectiōis z limitatiōis.b.fol.xx
Ens ſub rōne entitatis eſt obiectū intellectus z volūtatis.b.fo.xviij
Ens ꝑ accidēs capit metaphyſicaliter z logicaliter.b.fo.cxxxij
Entis diuiſiōes.d.fol.lx
Ens prohibitū.b.fol.xxxvij
In ente ꝗlibet cōpleto intelligimꝰ qd eſt z quo.d.fol.xcv
Entitatē oēz hīc deū intelligit dupliciť
Entitas ꝓmaria z ſecūdaria (c.fol.xxvi d.fol.xxij
Ens ꝑtute infinitū diffinit.c.fo.xxvi
Entitas poſitiua z ꝓuatiua.d.fol.lvij
Entitas abſoluta z reſpectiua.b.fo.cxvi
Entitates ꝗnqꝫ reqrunt ad h̄ ꝙ habeamus verbū in nobis.a.fol.cxxiij
In quolibet ente eſt modus ſpecies z ordo.c.fol.ccxxi
In quolibet ente ꝑ ſe exiſtēte ē duplex realitas.ſ.ꝗdditas z materia totꝰ.d.folio.cclxi.
Entitates tres ī hoīe.d.fo.ccccxxxiij
Entitas duplex in pr̄c.ſ. incōicabilis et cōicabilis:ſilr ī filio z ſpū ſctō.c.fo.cxiij
Epiſcopus.a.b.fo.ccccxiij.
Equalitas duplex.c.fo.xc.et.c.fol.xci.
Eq̄litas miſcibiliū in mixto eſt duplex: a pondere z a iuſticia.c.fol.ccxlij.
Eq̄litatē dei deſiderare intelligit dupliciter.c.fo.ccxlvij
Equalitas capit dupliciter.ibidem
Error z hereſis differūt.d.fol.cxxi
Errores mgr̄i ſentētiaꝝ ī ſuis q̄ttuor libris.d.fol.cclxxxvij
Error phorilonis de filiatione iohannis euangeliſte.c.fol.ccxciij
Error Neſtorij z Arrij.c.fol.ccxcv
Error circa ꝑſonā z circa ꝓprietates.c.folio.ccccxvi.
Error ꝯdictiōis p̄t eē triplr.a.fo.ccccxxi
Eſſe aliter competit deo:aliter creature d.fol.xxij.
Eſſe capit dupliciť.b.fol.xlix
Eſſe noſtrū cōpatū ad diuinū eſſe nō eſt eſſe intelligit dupliciter.a.fol.liij
Eſſe eſſentie ſubſiſtentie ꝓpoſitionale/ exiſtētie actualis obiectiuū.a.b.fo.liij

Nō eeſſe aliq̃d iudicari intelligitur du-
pliciter:ibidem.d
Eſſe ſemꝑ ꝑut dicit̃ de deo capit̃ dupli-
citer.b.fo.cliiij
Eſſentiale quadruplex.a.fo.xxxix
Eſſentia diuina capitur cōcretiue z ab-
ſtractiue.d.fo.xliiij.et ſequenti
Eſſentia diuina capit̃ tripl̃r.b.fo.cxliij.
Eēntia vl̃ naſa capit̃ tripl̃r.a.fo.cxxxiiij
Eſſentia diuina capit̃ dupl̃r.ſ.ſub rōne
eſſentie z potētie ſm aliq̃s.b.fo.dxxvij
Eſſe cognitū z eē poſſibile differūt.d.fo.
Eſſe actuale duplex:ſcʒ ſimpli- (cxlix
citer z ſm quid:ibidem
Eſſe aliquid in deo intelligit̃ dupl̃r:for-
maliter z realiter.b.fo.cxlviij
Eſſe nobilius habēt imꝑfectiora intelle-
ctu q̃ʒ in ſe.c.fo.cxxv.
Eſſe aliq̃d in alio intelligit̃ q̃nqʒ modis.
Eſſe duplex.b.fo.cccvi. (d.fo.cclxxxiij
Eſſe duplex in xp̄o:ibidem.d.fo.eodē
Eſſentialia in diuinis.c.fo.ccxxxvi
Eſſentialr̃ eſſe alicui:z de eſſentia alicu-
ius differunt.a.fo.ccclxiij
Eē dānatū z n̄ eē ſimpl̃r.a.fo.ccccxxxvij
Etates hoīs z mūdi ſeptē.b.fo.ccclxix
Eternū dr̄ aliq̃d dupl̃r.c.fo.cxlvij
Eternitas diffinit̃.c.fo.lxij.et.b.fo.ccij.
Eternū eſt duplex.a.fo.c.lxvi
Eue peccata.b.c.fo.ccxlvij
Eua fuit inordinata q̃ʒtū ad potentiam
ꝯcupiſcibilē iraſcibilē z rōnalē.ibidem.
Eucharistia diffinit̃.d.fo.ccclxxxi
Euchariſtie quattuor excellentie:ibidē.
a.b.fo.ccclxxxij
Euchariſtie tres act⁹:ibidem.b
Euchariſtia prefiguratur in lege moyſi
ibidem.b.c
Euchariſtia noiat̃ q̃nqʒ modis:ibidē.d.
Euchariſtia inſtituit̃.a.fo.ccclxxxiij
Euiternitas habet ſe ad euū ſicut tēpo-
rale ad tempus.c.fo,ccij
Exceſſus bonitatis attēdit̃ q̃ʒtū ad eſſen
tie nobilitatē z q̃ʒtū ad eē.c.fo.clxxix
Excluſiua ꝑpō exponit̃ grā alietatis et
infinitatis.c.fo.xvi
Excluſiua dictio. c.fo.xcviij.et additur
in ꝑpoſitione tripl̃r.d.fo.c
Dis dictio excluſiua importat alietatē
z negationē:ibidē.a.fo.c
Excluſionis cōpoſitio:ibidē.b.fo.cj
Excōmunicatio.b.fo.ccccv
Exemplar capitur large z ſtricte.c.fol.
ccxxv.et d.fo.cccv
Exercere ſe in bonauentura valde con-
fert.b.fo.lij.
Exiſtentia rerū triplex.a.fo.dl.
Exiſtentia.a.fo.ccclxxviij.
Exitus diffinit̃. b.fo.cxcvij. Et diuidit̃
in creatū z increatū.ibidē.c (cxxxi.
Ex tp̄e dici aliq̃: intelligit̃ dupl̃r.c.fol.
Extra dicit dr̄iam loci z tp̄is. a.fo.clvi.
Extraneus dr̄ dupl̃r.d.fo.ccciij
Exorciſm⁹ triplex:ſalomonis:bn̄dictōis
z ſolēnitatiſz valet ad duo.d.fo.ccclxxx
Ex dicit cauſalitatem et poſterioritatē.
a.fo.xvi.

Actio duplex:actiua z paſſiua:z
f ſimpl̃r:z ſm q̃d.d.fo.cclxxxix

Fact⁹ iportat āteceſſionē ex ꝑte
ſubiecti:inceptionē ex parte p̄dicati:et
trāſmutationē ex ꝑte vtriuſqʒ.a.fo.ccxc
Facultas voluntatis.a.fo.xiiij
Fallacia figure dictiōis qn̄ fit.a.fo.cxv.
Falli.b.fo.clxv
Falſitas nō hʒ ideam.c.fo.cli
Falſitas.c.fo.cclxvi
Fatum.b.fo.ccxxxix
Fermentū eſt duplex.a.fo.ccccxci
Fiat volūtas tua ſic̄ in celo z in t̃ra expo
nit̃,a.fo.clv.z d.fo.clxxxv.z a.fo.ccxiij
Fictus accedit ad baptiſmū ſacratū du
pliciter.b.fo.ccclxxxiiij
Fidi ānexa z ad eā ſpectātia.a.b.fo.cxxij
Fide cognoſcit̃ mitti fili⁹ vel ſpirituſſan
Fides capit̃ obiecti- (ctus.c.fo.lxxvij
ue z q̄litatiue.a.fo.vij. (ccccxxxiij.
Fides:in ꝑlogo ꝑmi.c.fo.xi.et.b.c.d.fo.
Fides an ſit in intellectu vel voluntate.
Fidei diffinitio:ibidē.d (c.fo.ccccxxxiij
In fide notatur materiale z formale:ibi
dem.d.fo.ccccxxxv.et ſequenti.

Fides informis eſt duplex.ibidem a.fo. ccccxxxvi.et an expellatur per aduentū gratie:ibidem.c.fo.ccccxxxvi.
Fides mediatoris duplex:explicita ꝛ implicita.d.fo.ccccxxxvij
Fides diſponit hominē ad ſacramentoꝝ ſuſceptionē.a.fo.ccclxv
Fides informis duplex:laudabil' ꝛ damnabilis.c.fo.ccclxvi
Fides pſonal' ꝛ eccl'ie.a.fo.ccclxxi
Fieri aliquid ex alio intelligitur tripliciter.d.fo.cxcviij.
Figura capit' qnqꝫ modis.c.fo.cccl:xxij.
Filiatio:fili⁹.c.fol'.xliij.et b.fo.cclxxxv. et.c.d.fo.ccciij
Fili⁹ i diuinis hꝫ q̄tuor noia.c.fo.cxxiiij
Fili⁹ cōſideraẗ dupl'r.b.fo.cxxxvi
Filius adoptiuus.a.fo.clxxxij
Filiatio hꝫ cōparationē ad ſubiectū:ad terminū:ꝛ ad pncipiū.a.fo.ccxciij
Filius naturalis:ibidem.c
Filius naturalis p creationē:p adoptionem.a.fo.ccclij (fo.cl.
Finis capit' quinqꝫ modis.c.fo.xi.ꝛ.a.b
Finis in vniuerſo pncipal' ꝛ minus principalis.a.fo.cxcij
Finis gn̄ationis ꝛ rei genite.c.fo.xcv
Finis creature rational' eſt naturalis et ſupnaturalis.c.fo.clxij (ccxliij
Finis duplex:vltim⁹ ꝛ finis ſb fine.d.fo.
Finis duplex pncipal' ꝛ finis ſb fi.c.fo.xij
Finis intelligit' bonus dupl'r.b.fo.xvij.
Finis bone volūtatis qs.a.fo.cclxvij
Fines pl'es ſtatuere itelligit' tripl'r:ibidē
Finis duplex obiectiuus ꝛ formal'.b.fo.
Fio.c.fo.ccxix (ccccxxxiij
Firmamentū.b.fo.ccxxxvij
Fomes diffinit'.d.fo.cclxi
Fōral' plenitudo.c.fo.cxx.ꝛ.c.fo.ccxxvij
Forma q̄druplex:informās:reſultās q̄lificans:modificās.a.f o.viij.
Forma triplex.c.fo.lix
Forma dr̄ deiformis dupl'r.c.fo.lxxiij
Forma exēplaris ꝛ ɔſtitutiua.b.fo.xcv.
Forme ſm aliqs ɔſideraẗ vt ſūt in materia:in aia:ꝛ in deo:d.fo.cxlvij
Forma coeua materie pod. ucta fuit de nihilo.c.fo.cxcviij
Forma ante ſui generationeꝫ tripliciter eſt in materia.c.fo.ccxxiiij. (ccccxxxvi
Formatio extrinſeca ꝛ intrinſeca.d.fol'.
Fortitudo duplex.c.fo.cccxij
Foꝝ duplex:eccl'ie ꝛ ɔſcie.d.fo.cccliꝫ
Fractio ſacri ꝛ partiū.b.fo.ccccxcij
Fruibile capit' large ꝛ ſtricte.b.fo.xix
Frui diffinit'.d.fo.x.et.c.fo.cccl.
Frui capit' cōit',ppꝛ,ppꝛijſſime.c.fo.xvij
Fruitio duplex:ordiata ꝛ iordiata.ibi.d
Fruitio duplex:patrie:ꝛ vie:ibidē d.fo. xviij.et.d.fo.ccviij.et.b.fo.cccxxxiiij
Fundamentū dr̄ dupl'r.d.fo.cccccix
Furia an ipediat m̄rimoniū.d.fo.ccccxix
Furioſi ſi ſint baptiſandi.b. fo.ccclxxiij
Futuroꝝ euent⁹ ꝛ mores cauſari a ſideribus intelligit' dupl'r.a.fo.ccxxxix
Futurū duplex:cōplexū et incomplexū. a.fo.clviij.ꝛ eſt in triplici dr̄ia.ibidē.lx.
G Audebunt paruuli in lymbo ſm aliquos.a.fo.cclxij
Gaudiū creſcere in angelis ꝛ augmētari intelligit' dupl'r.a.fo.ccxxxiiij.
Gaudiū duplex:ibidē.b. (ccccxxxiiij
Gaudiū poteſt eē maius q̄drupl'r.c.fo.
Gaudiū ꝛ delectatio differūt.d.fo.xvij
Genitū dr̄ aliqd trib⁹ modis.a.fo.cxxvi
Gen⁹ credentiū duplex.c.fo.lxxix
Gen⁹ phiſicū ꝛ logicū.a.fo.lx
Genera hoīm triplicia:infirmoꝝ:aduerſoꝝ ꝛ pfectoꝝ:in plogo pmi.c.fo.ix
Generationē filij dei eē eternā pbat' tripliciter.d.fo.lxij.et ſequenti
Gen⁹ cognoſcendi deū q̄drupl'r.p fidē:p ɔtemplationē:p apparitionē:et p apertam viſionem.c.fo.ccxlix
Generatio vniuoca ꝛ equiuoca.d.fo.xl
Gn̄atio actiua ꝛ paſſiua.b.fo.xlij
Gn̄atiōis ꝓbi diuini declaratio:ibidem.
Gn̄atiuū:potēs gn̄are:generās ꝛ pr̄ i creaturis dr̄nt:ſed nō in diuinis:ibidē.c
Gn̄ari dr̄ aliqd ſb:ectiue ꝛ obiectiue.b.fo.
Gn̄ationis termin⁹:ibidē.c. (xliij.
Gn̄atio ſm qd:ꝛ ſimpliciẗ ibidem

Generatio aſſimulatiua ꝛ diſtinctiua ibidem d.folio.v.
Gñatio actiua diffinit᷑.d.fo.lxiij.
Gñatio capitur quadrupl᷑r.c.fo.lxx.
Generatio in diuinis dupliciter poteſt ſignificari.b.fo.cxxxix.
Gerūdia actionē ꝛ paſſionem ſignificāt b.folio.clxxvi.
Gloria duplex.b.fo.ccccxlviij.
Grām augeri ſm aliq̄s intelligit᷑ ꝑceptibiliter ꝛ imꝑceptibil᷑r.b.c.fo.lxxviij.
Gratia capitur ꝓ charitate ꝛ pro gratuita dei voluntate.a.fo.ccc.xli.et diffinit᷑ ,a bonauē.c.fo.ccclxiij.
Gratiā gratūfacientē dari ab aliq̄ intelligit᷑ tripl᷑r miniſterial᷑r impetratiue:et effectiue.c.d.fo.lxxiiij.
Gratia eſt duplex:gratūfaciens ꝛ gratiſdata.c.d.fo.iiij.ꝛ.d.fo.lxxvi.ꝛ a.fo.ccix
Gratia dr̄ ꝑueniens: ſequens: ꝛ operans c.folio.xxiiij.
Gratiā dari maiorē ſm maiorem capacitatē intelligit᷑ tripl᷑r.b.fo.ccxxc.
Gratia habet duplicē actū:ſcʒ delere peccatū:ꝛ habilitare ad bonū.d.f.ccclxxiij
Grā menſurat᷑ ſm liberalitatē dantis:ꝛ diſpoſitionē recipiētis ibi.a.fo.ccclxvi.
Grā gratūfaciēs duplex:iuſtificatōis:et augmētāis.b.fo.ccclxxxi. Inter gratiā baptiſmi ꝛ confirmationē duplex comparatio ibidem.c.
Gratia capitur large ꝓprie ꝛ magis proprie.b.fo.ccix.
Grā gratiſdata eſt triplex:habitualis: actualis: ꝛ motiua.a.fo.lxxvij.ꝛ a.fol. cclij.ꝛ.c.fol.ccclxiij.
Abſq̄ gratia gratiſfaciente pōt aliquis eſſe amicus dei.b.fo.ccliij.
Grā ꝓdeſtinationis:vocationis:iuſtificationis:ꝛ magnificatōis ibidē.c.fo.eo.
Gratia duplex:creata ꝛ increata:ꝛ capit᷑ q̄libet tripliciter.b.fo.ccliiij.
Gratia cōparat᷑ ad ſuū ꝑncipiū ſubiectū ꝛ oppoſitum ibidem.c.
Grā perfectionis:liberationis:extractionis:ſaluationis ibidem.d.
Gratia diffinitio multipl᷑r.c.d.fo.cclv.ꝛ a.fo.ccccxli.ꝛ.d.fo.ccclxiij.
Nullus cognoſcit ſe certitudinaliter eſſe in gratia.c.fo.cclvi.
Gratia capitis an influat ſenſum in oēm aliā creaturā habentē gratiā ſiue angelicam ſiue humanā.b.fo.cccl.
Grā dr̄ oꝑans ꝛ cooꝑans.a.fo. ccclxiiij.
Ad gratie diſpoſitiōem duo: req̄runt᷑ fides ꝛ deuotio.a.fo.ccclxv.
Gratia ſacramētalis et gratia virtutum d.fo.ccclxv.ꝛ.c.
Gratia gratiſdata diffinitur.d.fo.cdvij. ꝛ.c.fo.ccclxiij.
Gradus quattuoꝛ in hominibus in quibus apparet bonitas dei.b.fo.l.
Gradus quattuoꝛ viuēdi.a.b.fo.xxxviij b.folio.cl.
Gradus tres.a.fo.lxxxv.
Grad⁹ tres in familia xp̄i.b.fo.ccclxxviij
Gradus ꝯſanguinitatis.a.fo.ccccxxliij.
Grātuitū capit᷑ tripl᷑r.a.fo.cclvi.

h Abendi modus formaliter ꝛ correlatiue.c.fo.lvij.
Habere aliquid aliud intelligit᷑ tripliciter.a.fo.lv.
Habere eſſe in deo intelligitur quadrupliciter:formal᷑r:obiectiue:virtualiter: ꝛ eminēter.c.fo.cxlix.
Habet aīa deū dupl᷑r.b.fo.cclvi.
Habitare de⁹ in nobis dicitur ibidē.a.
Habitudo in diuinis duplex.b.fol.xlix.
Habitudinē dr̄ habere aliquid ad cām honoris dupl᷑r.d.fo.ccxcv.
Habit⁹ regulatiu⁹ eſt triplex.d.fo.xi.
Habit⁹fidei infuſus ꝛ acq̄ſit⁹.b.f.xxxiiij
Habit⁹ capit᷑ tripliciter.c.fol.xxxix.ꝛ.c. fo.ccclxxviij.
Habit⁹ eſt triplex in aīa.a.fo.xl.
Habit⁹ acquiſit⁹ eſt triplex ibidem.
Habit⁹ triplices:puri cognoſcitiui: puri affectiui:ꝛ partim cognoſcitiui:ꝛ partem affectiui.d.fo.lxvij.
Habitus.b.fo.tclij.
Habit⁹ capit᷑ ſex modis.a.fo.cccxi.
Habitus cuiuſlibet ſciētie conſideratur

triplicirer ad obiectū:ad ſubiectū:z ad vltimū finem.a.fo.cccl v
Henricus de Gandauo vocat a bꝛux doctoꝛ ſolennis.c.fo.clxxv
Hereſis.d.fo.ccxxiij.et.c.fo.ccclxxvi
Hereticus capit quinqꝫ mōis.ibidē.et diffinitur.ibidem.d
Hierarchia angeloꝝ triplex:celeſtis:ſupcaeleſtis z ſubcaeleſtis.d.fo.ccxxix
In hierarchia icreata quatuoꝛ inueniūtur:ibidē. Et diffinit ibidē a.fo.ccxxx.
Hierarchici actus q̄ cōpetūt oꝛdini de q̄libet hierarchia:ſūt in triplici differentia.folio eodem.
Hipoſtaſis.a.fol.cclxxviij
Hic capit demōſtratiue tm̄ z demōſtratiue z diſcretiue ſimul.b.fo.clv.
Hilarius fuit p̄mus q̄ cōpoſuit librū de trinitate.d.fo.ccxcij.
Higuli habet tres grad⁹.b.fo.ccxcvi
Homo beatificabilis dicit z aptitudinē z diſpoſitōez ad btitudinē.b.fo.ccxliiij
Homo deſcribit.a.fo.cclxxviij.et.d.folio cccxxi
Homo eſt vltimū in opib⁹.a.fol.cclxx.
Homogeniū.b.fo.lviij
Honoꝛes tres:ſupmus:infimus z medius.b.fo.ccxcvi.
Honoꝛ duplex: Ibidē
Hoꝛa cōpletoꝛij oꝛnatur tribus gratijs a.fol.ccclxxxiij.
Hoſtia capit multipliciter:z ei⁹ ꝯditiones.d.fo.ccclxxxvi
Humanitas capit tripl'r.c.fo.cclxxvij.z deſcribit ibidē.a.fo.cclxxviij.d.fo.287
Humane nature aliqd ē tripl'r veritate ꝯſtitutū ad neceſſitatem cōplementū z decoꝛem.c.fo.cclx
Hūilitate vicit aduerſari⁹.a.fo.ccxcviij
Hūoꝛes quatuoꝛ p̄ncipales.c.fo.ccccxxvij
Humoꝛ z humiditas differūt:ibidē.c.d
I Dea. b.fo.xlviij. et.d.fo.cxlv.et a.fo.cclxxxvij
Idea aliter eſt in deo aliter ī nobis.a.fo.cclxxxvij (cxlviij
Ideata dicunt aliq̄ largē et ſtricte.c.fol.
Idea p̄mo ē ſingulariū z nō vliſaliū:ibi.
Idee in deo ſunt infinite.ibidem
Idee ñ hñt oꝛdinē int ſe.ibidē.a.fo.cxlix
Ideā nihil habet niſi factibile.c.fo.cli.
I Dem ſunt cōmunis animi acceptio dignitas:ꝑpoſitio ꝑ ſe:principiū indemonſtrabile.d.fo.xxiij
Idem inquantū idemnatū eſt facere idē intelligit.b.fo.cccxliiij
Ieiuniū.d.fo.cccxcix.et valet ad quatuoꝛ.ibidem fo.cccc.
Ignes diuerſi.fo.ccl xij
Ignis quemadmodū agat in ſpm̄.d.fo.ccxvij.et.a.fo.ccccxxix
Ignis quadruplex et eius pꝛopꝛietates c.fo.ccxxvij
Ignis qui p̄cedit faciem iudicis due opiniones.c.fo.ccccxxxi.
De igniū ꝯflagratione ibidem.d.
Extenſione z effectibus ibidem.
Ignis infernal' q̄lis erit.d.fo.ccccxxxvij
Ignoꝛātia eſſe aliqͦd peccatum intelligitur.d.fo.cclvij.
Ignoꝛātia triplex ibidē.a.fo.ſequēti.
Ignoꝛātia vincibilis z inuincibilis ibidē a.b.c.d.fo.ccxcviij
Ignoꝛantia capit ꝑuatiue z negatiue et ꝯtrarie.c.fo.cccxiij
Ignoꝛātia iuris z facti.d.fol.cccci
Illabi.d.fo.xx.z.b.fo.xcij.
Illapſus quadruplex:gñalis: ſpālis:ſpecialioꝛ:ſpāliſſim⁹.b.c.fo.ccxviij
Illegitimitas duplex ſm naturā z ex eccleſie inſtitutiōe.c.fo.ccccxxiij.
Illuminatio angelica.d.fo.ccxxxij
Imagines patris z ſpiritusſancti ſūt deſtruende.b.fo.ccxciiij.
Imagines cooperiunt in quadrageſima b.folio.cccxxv.
Imaginū introductio ꝑpter tres rationes.a.fo.ccxcvi.
Imago capitur dupliciter.b.fo.ccxli.et capitur tripliciter.c.d.fol.ccxcv.z tria requiſita ibidē.b.fo.ſequēti.
Imago z ſilitudo.c.fo.lxi.z.d.fo.cccliij.
Imago q̄ſi imitago.a.fo.xx.

Imago trinitatis:in q̃bꝫ ſit.d.fo.xxviij.
Imago noſtra rep̃ſentat ordinē:diſtinctionē et equalitatē.b.fo.xxxiiij
Imago capit̃ q̃tuor modis:ibidē.c
Imago ſm ockam eſt duplex:cōpleta et incōpleta:ibidem.c.fo.ſequenti
Imago rei ſenſibil' et ſpũal':ibidē.d
Imaginis rō trinitatis increate cōſiſtit in memoria:intelligētia ⁊ volūtate:ibidem.b.fo.xxxvi
Imago creatiōis ⁊ recreatōis d.fo.xxxix
Imago adeq̃tiōis ⁊ imitatiōis.a.fo.li
Imago in creaturꝫ capit̃ duplr̃.d.folio cxxxv.
Imago triplex:et imitatio duplex:Ibidem a.fol'.cxxxvi
Imago in creatura deſcribit̃:ibidē b
Imago artificialis:naturalis ⁊ generalis.d.fo.ccxl
Immēſum capit̃ tripliciter:ꝑuatiue:negatiue ⁊ poſitiue.c.fo.cccix
Immerſio pueri baptizādi an debeat eē vnica vel triplex.b.fo.ccclxxij
Immittere capit̃ dupliciť.d.fo.ccxxviij
Immiſſio:ibidem
Immundicia corꝑalis q̃druplex.c.folio ccccxdij
Immutabile capit̃ dupliciter c.folio.lv
Impaſſibilitas.c.fo.ccccxxxv
Impeccabilis ſi hō poſſit a deo fieri per naturā.b.fo.clxxx
Impedientes alios a theologie ſtudio peccant mortaliter in ꝓlogo ꝑmi.b.folio.xij
Impedimēta matrimonij.a.folio.ccccxxiij
Impenitētia dicit̃ duobꝫ modis.c.folio cclxxiiij
Impfectū capit̃ ꝓ ꝑ ſe ſignificatorꝫ:⁊ ꝓſubſtrato.d.fo.cli
Impleri aliq̃d dr̃ duplr̃.c.fo.cciiij
Impoſſibile duplex:cōplexū ⁊ incōplexum.b.fo.clxxiij
Impoſſibile ſm naturā:tempus et diſciplinā:ibidē.c.⁊ adhuc q̃druplex:ibidē
Impotencia coeundi naturalis et accidentalis.c.fo.ccccxix.
Impreſſio.b.fo.ccclxxix
Impreſſio capitur quattuor modis.c.folio.ccxxxviij.
Improceſſibilitas diffinit̃.b.fo.cxxviij
Incarnationis:dilationis:quadruplex ratio.b.fo.cclxxxij
Incarnationis opus eſt manifeſtatiuuꝫ diuine potentie:ſapientie et bonitatis:b.fo.cclxxxv
In incarnatione mōſtrat̃ bonitas iuſticia et ſapientia ibidē.c
Incarnatio filij dei an fuerit naturalis.b.cclxxvij
Incarnationis ꝯgruitas.b.fo.cclxxx
De incarnatione opiniones.c.d.fo.eodē
Incendere.a.fo.ccxxix
Inceſtus.c.fo.ccccxviij
Incōmunicabilitas triplex:ꝑ ꝑdicationē:cōpoſitionē.et vnionē.d.fo.cxl
Indeuotus capit̃ duplr̃.a.fo.ccclxxxv.
Indifferens duplex.b.fo.ccccxxij.
Indefinita.c.fo.cclxxxix
Indiuiduū duo iportat.a.fo.ccv
Indiuiduū capit̃ duplr̃.a.fo.ccciij.
Indi exultant in die paraſceues.d.folio cccxviij.
In diuinis tria cōſiderant̃.a.fol'.clv
Indiuiſio capit̃ duplr̃.b.fol'.ccxli
Inducere demonem veras formas naturales in natura intelligitur dupliciter d.folio.ccxxiiij.
Indulgētie dantur pro gloria dei et cōi vtilitate.d.fo.ccccvij
De indulgētiarū valore.a.fo.ſe.
Ineuitabilitas ſimplr̃ et ſm q̃d.fo.xlvi.
Inexiſtētia triplex ꝑ cōtingentiā:ꝑſenciā:et ꝑ nimiā ꝑſencialitatē.d.fo.xci.
Infernus duplex localis ⁊ penalis et eſt quadruplex.fo.ccxvi.⁊.c.fo.cccxxxij.
Infernus capitur triplr̃.b.fo.ccccxxviij
Inferni pena eterna ⁊ locꝰ ibidē.c.
Infidelis an ſaluet̃ ꝑmi.b.fol'.x.⁊ capit̃ duplr̃.a.fo.ccccxxiij.
Infinitates ſex.a.fol'.xxvi
Infinitas duplex.c.fo.xcv
Infinitum ſm ariſtotelem.d.folio.x.et eſt duplex entitatiue captum ⁊ quātitatiue

tatiuũ ibidem.
Infinitũ in q̄ntitate ⁊ entitate.b.fo.xxxi
Infinitũ intẽſiue ⁊ ꝑfectionał̃r.c.fo.lxiij
Infiniti q̄ncꝫ diuiſioes.a.fo.clxxvij.
Infinitũ ſm aliq̄s duplex:ſimpl̃r et nobis:ibidem c
Infinitũ q̄druplex ſm multitudinẽ extenſionẽ intenſionẽ ⁊ durationẽ:ibidẽ.
Infinitũ actu ⁊ potẽtia:ibi.a.fo.clxxviij
Infinitũ in genere ⁊ extra genꝰ:ibidẽ b
Infinitũ diffinit̃.a.fo.clxxxiij
Infuſio gratie.b.fo.cccxxv
Infuſio gratie capit̃ dupliciť.c.fo.ccccij
Ingenitũ capit̃ negatiue:ꝓuatiue et poſitiue.c.fo.lxxi.et ꝯcordia Hieronymi cũ Auguſtino de li ingenitũ:ibidẽ d
Ingenitũ capit̃ q̄druplicit̃: ꝓpriiſſime. ꝓprie:cõiter ⁊ comuniſſime.b.fo.cxxvi
Inhabitatio ſpiritusſancti duplex.b.folio.lxxix.
Initiũ capit̃ large ⁊ ſtricte b.fo.cxxix.et eſt duplex.c.fo.cccxv
Inimicus duplex.d.fo.cccxlvi.
Innocẽs.a.fo.ccxliiij
Innocẽtia capit̃ q̄ttuoꝛ mōis: ibidẽ c
In innocẽtie ſtatu vir ⁊ mulier generaſſent feminũ deciſiōe.a.fo.ccxlv
Iniuſticia capit̃ poſitiue et negatiue.d.folio cxxix.
Inſtãtia originis triplicia.a.fo.ccvi
In inſtanti ꝯceptiōis fuerunt multa.b.folio.cccxxiij
Inſtituit̃ aliquis ꝑ modũ p̄cepti:obligatiōis vel ꝯſilij.a.fo.ccclxij
Inſtrumẽtũ indignꝰ ẽ agẽte.c.fol.cxcix
Integritatis corruptio tria dicit.a.fol.ccxlv
Integritas ſufficiẽtie ⁊ plenitudinis.c.fo.l.ccccxv
Intellectꝰ capit̃ dupliciť.c.fo.xx
Intellectu cōꝑhendere obiectũ duo req̄runt̃:ibidem c.fo.xxi.
Intellectꝰ eſt duplex:rationalis et fantaſticus:b.fo.xxliij
Intellectio in deo duplex:ingenita et ꝓducta.c.fo.xl
Intelligentia capit̃ quattuoꝛ modis.a.folio.xxxv.
Intelligere per primam lucem intelligit̃ dupliciter.b.fol.liiij
Intelligere aliquid ꝓ ſtatu iſto cur nullus poteſt.c.fo.xxx.
Intellectu noſtro eſſe aliq̄d intelligit̃ ſbiectiue ⁊ obiectiue:ibidẽ.c.fo.xxxi
Intellectio triplex:ibidẽ d
Intelligibile excellẽs nō corrũpit intellectũ ſicut excellens ſignificabile.a.folio.xx
Intelligere vnũ in vno ⁊ vnũ in pluribꝰ ꝯtingit tripliciter.c.fo.lvij
Intelligere capit̃ dupliciť.d.fo.cl
Intellectus rationalis capit̃ dupliciter c.fo.xl
Intellectus noſter conſideratur tripliciter:ibidem.d
Intellectus diffinit̃.d.fo.xij
Intellectus agens ⁊ poſſibilis.c.fo.ccl.
Intellectꝰ capitur quattuoꝛ modis.folio.cc.lxxxviij.
Intellectꝰ humanꝰ ⁊ fidelis:ibi.c.fo.co.
Intentio duplex: ⁊ dicit̃ bona vel mala.a.b.fo.cclxix
Intentionis quãtitas:ibidẽ.b
Intentio capit̃ large:⁊ ſic quincꝫ modis ⁊ ſtricte:a.fo.ccclxxx
Intentio triplex:actualis:habitualis et virtualis:ibidem b
Intẽtio actualis duplex:ibidem c
Intenſio.a.fol.ccxxi.et.b.fo.cccci
Intra et extra capiuntur negatiue ⁊ poſitiue.a.fo.clv
Intueri merita contingit dupliciter.c.folio.cclx.v
Inuidia.c.fol.ccxlv
Iohãnes gerſon doctoꝛ:ꝯſolatoꝛius dicitur.b.fol.iij
Ioſeph pl̃es famoſi fuerũt.c.fo.ccccxvi.
Iraſcibilis vis in q̄ parte ſit ⁊ẽ.c.fo.lxv ⁊.c.fo.cccxiij.
Ira duplex per zelum ⁊ per vitium.a.folio.xxxxiiij.
Ira deteſtationis inquietatiōis: turbatiōis:cõmotiōis:ibidẽ

Jra duplex ꝑ zelum ꝛ ꝑ penitētiaȝ.b.folio.cccxcvi.
Jre in mentē poteſt eſſe dupliciter.a.folio.cccxcv.
Jrremiſſibile dicit peccatuȝ diaboli.a.fol.ccxix.et.a.fol.ſeq.
Jrremiſſibile dicit vno modo aptitudinem:alio mō ꝯſuetudinē.c.fo.cclxxiiij.
Judex in aliquo dicitur duplici ratione b.fol.ccccxxxi.
Judiciū duplex:diſcretiuū ꝛ approbatiuum.b.fol.xxxi
Judiciū capit cōmuniter;ꝓprie ꝛ appropriate:Jbidem
Jn iudicio quattuor ordines:Jbidem
Ad iudiciū firmū duo cōcurrūt.ſ.auctoritas in ſententiādo:ꝛ poteſtas in retribuēdo.a.fol.ccccxxxij
Judicij extremi hora igīta.c.fo.ccccxxxij
Juramentū diffinit cū ꝯdictiōibꝫ tribꝰ:ꝛ iuramētū aſſertoriū ꝛ ꝓmiſſorium.a.folio.ccclviij
Jurare:Jbidem.
Juratio triplex:Jbidem.d
Juramentū aſſertoriū habet fieri dupliciter:Jbidem.a.fol.ccclix
Juramētū ꝓmiſſoriū ē q̄druplex:ibidē.c
Juramentuȝ incautum tripliciter dicit incautum:ibidē a.fol.ccclx
Jus triplex:diuinū:naturale ꝛ hūanuȝ.a.fol.ccxcviij
Jus naturale capit cōiter:ꝓprie et magis proprie.a.fol.ccccxviij
Juſticia diffinit.a.fol.xvi
Juſticia originalis quid ſit.d.fo.xlvi.et c.fol.cclix.et.b.fol.ccclxvi
Juſticia triplex.b.fol.ccxiiij
Juſticia publice honeſtatiſ.c.fo.ccccxxv
Juſticia in ope duo dicit.ſ.ſeueritatē ꝛ ꝓmij ordinē.b.fol.ccccxxx
Juſtificatio impij maius eſt q̄ celi creatio itelligit.b.c.fo.lxxxij.et.c.fo.ccclxij
Juſtificare.c.fol.ccxiij.et.c.fol.ccclx.
Juſtificatio noſtra attribuit paſſioni et reſurrectioni.c.fol.ccxxv
Jn iuſtificatiōe peccatoꝝ quattuor concurrunt.c.d.fol.ccclxxvij
Juſtificatio capit tripliciter.b.fo.ccccij.
Latitudo deſcribitur:ꝛ eſt extēſa ꝛ intenſa.a.fol.lxxxv
Latria capit tripl'r.a.fo.cxxxvij ꝛ diffinit.a.fol.cexcliij.et.d.fo.ccxcix.
Latrie cultꝰ debet alicui dupliciter.d.folio.ccxcv.
Latrie honor exhibetur diabolo dupliciter:Jbidē.d.fol.ccxcvij
Laus duplex.d.fol.ccxcvi
Ledere pōt aliq̄s duplicit.a.fol.ecclviij
Legis veteris ad legeȝ nouā duplex cōparatio.c.d.fol.ccclx
De quibꝫ triplicit ē loquēdū:Jbidē.c.ꝛ differētia.c.fol.ccclxv
Leproſus ſi vnꝰ eoꝝ in mr̄imonio fuerit an teneat reddere deb itū.b.fo.eccexvij
Lex tꝑis ꝛ lex loci.a.fol.clv
Lex nature:ſcripte:ꝛ euangelice.a.folio ccclvi.
Lex ꝓpagatōis ꝛ ꝯcupiſcētie.a.fo.cccxiij
Lex naturalis/poſitiua ꝛ diuina.b.fol.ccclx.
Lex vetus dupliciter intelligitur:litteraliter ꝛ ſpūaliter.c.fol.ccclx
Liberalis.a.fo.xlviij
Liberalitas duplex ꝛc̄.e.fol.lxiiij
Libere ꝛ liberaliter ꝓductū differunt.d folio.ccclij
Liber capit ꝓprie ꝛ tranſſūptiue.a.folio ecccxxvij.
Libri vite ſcriptura:Jbidē.b
Liber exeuntiū ꝛ redeuntiū:Jbidē
Liber ꝯſcientie:Jbidem.e
Liberū arbitriū.d.fol.ccvlij
Liberū arbitriū inuertibile dupliciter b et c.fol.ccli.et capit duplicit.d.fol.eo.
Liberū arbitriū eſt duplex:creatū ꝛ icreatum.e.fol.ccxxi
Libertas a ſeruitute culpe pene et coactionis:ibidē.a.fol.ccxxij
Liberū arbitriū cōplectit rationē ꝛ voluntatem.a.fol.cclij.
Liberū arbitriū an aliquid addat ſupra voluntatē et rationem .ibidem b

Liberū arbitriū an ſit in oībꝫ eq̄liter:in q̄bus eſt ibidem.c
In libero arbitrio tria clauduntur:ſcꝫ a coactione imunitas:excellentie digni-tas:ꝛ ptās ſiue facultas:ibidē.c.d
Liberū aibitriū capit̄ generalr ꝛ ſpecia-liter:ibidē a.fo.ccliij
Liberū arbitriū ſi poſſit cogi ab aliquo creato vel a deo ibidē.c.fo.eodē
De liberi arbitrij viribꝫ duplr̄ ē loquen dum.a.fo.cccxlvi (ccxlvij
Libido.d.fo.xvij.ꝛ capitur triplr̄.a.fo.
Libri cōpoſitoꝛ:ſcꝑtoꝛ:cōpilatoꝛ:cōmen tatoꝛ vel actoꝛ.in ꝓlogo ꝑmi.d.fo.xij
Licitum diffinit̄:d.fo.cxxi
Lignū vite ꝛ ligni ſcientie boni et mali.
Limbus.a.fo.ccxvij (a.fo.ccxliij
Linea cōſanguinitatis.d.fo.ccccxxiij
Littera.a.fo.vi
Locale.a.fo.clv
In loco eſſe aliquid circūſcꝑtiue ꝛ diffi-nitiue.a.fo.lx
In loco ē aliq̄d circūſcꝑtiue:diffinitiue: ſacr̄aliter:ꝛ immenſiue.d.fo.clij.ꝛ d.fo. cciij.et.b.fo.ccclxxxvi (ccxxxv
Loci tres conditiones.a.fo.cliij.et d.fo.
Locus coꝛpoꝛalis ꝛ ſpūalis.d.fo.cciij.et d.fo.ccxxxv
In loco ē deus pn̄tialiter potentialiter eſſentialiter.d.fo.ccxxxv
Aliq̄d eſſe extra oēm locū.a.fo.clvi
Locutio āgelica cū diuiſionibꝫ.d.fo.232
Locutio triplex:angelica:humana ꝛ di-uina.ibidē.b.ccxxxiij
Logice cōmēdatio:in ꝓlogo ꝑmi.a.fo.x
Longitudo charitatis duplr̄ attendit̄. c.fo.cccxlix
Loqui capit̄ duplr̄.b.fo.cxxiij.
Luciferi peccatū.b.fo.ccxij
Lucis coꝛpoꝛal̄ tres act⁹.a.b.fo.438
Lumen coꝛpoꝛale et ſpūale cū aliis ſub-diuiſionibꝫ.c.d.fo.ccxxxvi.et d.fo.cccx.
Lumen maius obfuſcat minus intelligi tur.fo.cccxxxvi
Lumen duplex ſemiplenum ꝛ ſpirituale. c.fo.ccclxxviij
Luminoſum capit̄ duplr̄.d.fo.ccccxxxv
Lumē ꝑmariū ꝛ ſcđariū.c.fo.ccccxxxviij
Luminaria celi habent diuerſitatem.c. fo.ccxxxviij
Lux duplex:coꝛpoꝛalis et ſpūalis.c.fo. xxx.et b.fo.ccxxxvi. vbi lux coꝛpoꝛalis deſcribitur.
Lux capitur abſtractiue et cōcretiue.b fo.ccxxxvi
Luxuria capit̄ duplr̄.b.fo.ccxij
m Agica ars ꝛ ei⁹ ſpēs.d.fo.ccxxv.
Magis miſereri intelligitur tri-pliciter.b.fo.ccccxxx
Malus bonū pōt aliq̄d dici duplr̄:intē-ſiue vel extenſiue.d.fo.cclxix
Mala pene ꝛ culpe.b.fo.cli
De malicia diaboli loq̄mur q̄ꝫtū ad de-formitatē:inclinationē ꝛ actualitatē.c.
Malicia moꝛal̄.a.fo.ccxxxix. (fo.ccxx
Mali mediocriter.a.fo.ccxxxiij
Malicia cōparat̄ ad actionē tripliciter. d.fo.cclxx
Malicia q̄druplex:nature ex genere:ex circūſtantia ꝛ demeritoꝛia.d.fo.ccclxvi
Malū nature:pene:ꝛ culpe.d.fo.clxxxvi et c.fo.ccv
Malū dicit ꝛ materiale et foꝛmale.d.fo. clxxxvij.et ꝯſiderat̄ duplr̄.a.fo.clxxxix.
Malū duplex:in ſe ꝛ ſm ſe.c.fo.cxcij
Malū q̄duplex:pugne:pene:culpe:et ſe-quela pcti moꝛtal̄.d.fo.ccliiij
Maleficium.c.fo.ccccxix
De malo loquēdū ē duplr̄.b.c.fo.cclxiij.
De malis hominibꝫ ꝯtingit loqui dupli citer.b.fo.cccxliij
Malū contrariari alicui bono intelligit̄ dupliciter.b.fo.cclxiiij
Malū dr̄ aliq̄d duplr̄.a.fo.ccclvij
Malū culpe ꝛ pene ꝛc̄.d.fo.ccclxviij
Malū ꝯcupiſcētie triplex.a.fo.ccccxvij
Malus dicitur.a.fo.ccccxxx.
Manicheus duo poſuit ꝑncipia:maloꝝ et bonoꝝ.b.fo.cxcix.
Mandatum contingit impleri duplr̄.c. fo.cclvij.et c.fo.ccclv
In mandatis decalogi oīa peccata moꝛ:

talia ꝓhibentur:ibidem.c
In manducatione corporali tria ſunt:et mãducandi modus.a.fo.cccl xxxiiij
Manducare ſpiritalr:ſacramentaliter ꝛ digne.b.ccclxxxiiij
Manifeſtatio emanatõis duplex:actua/lis et habitualis.a.fo.lxxix
Manifeſtabile:manifeſtũ:et notoriũ dif ferunt.a.fo.ccclxxxv
Maria interp̃tat̃ tripl̃r.c.fo.ccccxvi
Materia capitur dupl̃r.a.fo.lvi
De materia loq̃mur dupl̃r.c.fo.ccxxxiiij et eſt quadruplex.b.fo.ccxxxv
Materia ẽ ppe nihil itelligit̃.c.fo.clxxix
Materia nũq̃ caruit forma.c.fo.cxcviij
Materia eſt infinitũ in genere ſubſtãtie ibidem.d.fo.cc
Materia in q̃:ex qua:et circa q̃.a.fo.v
Materia dicit̃ tripl̃r.d.fo.ccxxiiij
Maternitas triplex:ꝓſidentie:ſpãlis cõ/miſſionis:ineffabilis generationis.c.fo.ccxcvi.
Matrimonij ſactm inſtitutũ ẽ ppt offi/ciũ et ↄcupiſcentiã.c.fo.ccclxij
Matrimoniũ diffinit̃:ꝛ cõtractus matri monij.c.fol.ccccxiiij: vſus inſtitutio et preceptũ:ibidem.d
Signum et ſignatũ:cauſa et cauſans.a.fo.ccccxv
Vocatur matrimoniũ nuptie et coniu/gium.b.fo.eodem
In matrimonio marie tria fuerunt.d.fo.ccccxvi.
Matrimonij tempus et ſeparatio.ibidẽ d.fo.ccccxvij.et ſequenti.
Mediare aliquid inter tẽpus et euum: intelligitur dupliciter.b.fo.cciij
Mediator eſt chriſtus ſm humanã na/turam.a.fo.ccccxv
Mediator capitur tripl̃r.c.fo.lxix
Medicina ꝓſeruatiua et ſubleuatiua.b.fo.ccclxvi
Mediũ quid eſt.d.fo.xxvij
Mediũ duplex.d.fo.clvij
Medioritas duplex:abſoluta et reſpecti ua.a.fo.clxxix
Membrũ chriſti duplex.a.fo.ccxcviij
Memoria capitur dupl̃r.a.b.fo.xxxv.
Memoria ſenſitiua:reminiſcitiua:et in/tellectiua:ibidẽ.d.fo.eodem
Memoriale paſſionis triplex:in ſcripto: in verbo:in ſacramẽto.d.fo.cccxcij
Mendaciũ:mentiri ꝛc̃. c.fo.xv.et.c.fol.ccclvi.
Mendaciũ alicui et ad aliquid:ibidem.a.fo.ccclvij
Mendaciũ qñ fit mortale:ibidẽ.b.
Mendacium officioſum:iocoſum:perni cioſum.d.fo.ccclvij
Mendacij ꝑnicioſi diſc.ibi.a.fo.clviij
Menſura q̃druplex.b.fo.ccij
Menſtruum.b.fo.ccccxviij
Mens capit̃ q̃drupl̃r.a.fo.xxxix.
Mens:noticia:amor quõ habeãt ordinẽ eq̃litatẽ ꝛ cõſubſtãtialitatẽ.a.b.fo.xl
Merces duplex alicui ſeruiẽti deo red/denda.a.fo.xvij.
Mercenarius: merces:ꝛ mercimonia.c.fo.cccxli
Meritum triplex:congrui:digni:et con/digni.d.fo.clxx.ꝛ.c.fo.cclx.ꝛ d.fo.cclvij et.a.fo.cclxxxvi.et.a.fo.ccccxcix
Meritũ diffinit̃.c.fo.ccxiiij.et.c.fo.cclvi ꝛ capit̃ generalr̃ ꝛ ſtricte:ibidem.d.
Ad meriti ꝑfectionẽ duo concurrunt.b.fo.cccxxiij
Meritũ triplex:interp̃tatiuũ:de ↄgruo ꝛ condigno.d.fo.cccxxiij.
Meritum capitur large ꝛ proprie.b.fo.ccccxxvij.
Met⁹ duplex leuis ꝛ iuſt⁹.b.fo.ccccxvi.
Miraculũ diffinit̃.b.fo.ccxxv.et genera tria miraculoꝝ.ibidẽ.d.ꝛ.c.fo.ccccci
Miſericordia capit̃ dupl̃r.b.fo.clxiiij.
Miſericordia liberans et parcens.d.fo lio.c.xci.et.a.fo.cccxxxiij
Miſeria duplex pene et culpe.b.folio ccccxxxvij.
Miſſio duplex: actiue et paſſiue dicta: d.fo.lxxiiij.et.c.fo.ccxxxi.
Miſſio in diuinis nõ eſt ex tempore ibi/dem.b.fo.lxxv.

Miſſio importat emanationē et manifeſtationem ibidem.c.
Miſſio diuine nature in mētem et in carnem ibidem.a.fo.lxxvi.
Miſſio q̄tum ad realem diſtinctionē et q̄tuʒ ad actualē ſeparationē.a.fo.lxxviij
Miſſio viſibilis eſt triplex ꝛ eius deſcriptio.c.fo.eodem.
Miſſiones viſibiles diuinarū pſonaruʒ quattuor ibidē.c.fo.lxxix. (fo.ccxxxi.
Miſſio angeloruʒ interior et exterior.d.
Miſſa dr ab emittendo vel a dimittēdo: ꝛ valet tripl'r.b.fo.cccxciiij.
Miſſe quattuor prohibentur audiri ibidem.c.fo.cccxciiij
Mittere op.magr̄i ꝛ wilhel.altiſſiodorenſis.a.fo.lxxvi
Mittere capit' tripl'r ibidē.c.fol.eodem
Mitti ibidem.c. lxxvij
Mitti ſpūſſctm̄ eſt dupl'r ibidē.b.c.fol.
Mitigatio pene dānatoꝝ dupl'r pōt intelligi.d.fo.cccxxxi.
Mittunt' angeli trib9 mōis.c.fo.ccxxxi
Mittūtur ordines angeloꝝ cuiuſcunq3 hierarchie vel miſſiōe interiori propter nos vl' exteriori ad nos ibidē.c.fo.ccxxxij
Mobile capit' formal'r ꝛ cauſalit'.a.fo.lv
Mod9 pcedēdi libri q̄druplex.b.fo.viij
Mod9 dicēdi in diuinis triplex: eſſentialis:pſonalis: ꝛ notionalis ſm mgr̄os pariſienſes.d.fo.cxv.
Modi dicēdi p ſe ſūt q̄tuor.a.fol.cxxxij.
Modus redimēdi duplex:ſubleuatiu9 ꝛ preſeruatiuus.d.fo.clxxxix.
Modus inq̄ſitiu9 vʒ ad tria.c.fo.lx
Modi pticipandi deū ſunt multi.d.fo.c
Mola inferior ꝛ ſupior.b.fo.cccxcv
Monas genuit monadem ꝛ in ſe reflexit ardorem exponitur.b.fo.xxix
Mores boni ꝛ mali.d.fo.ccxxxviij.
More tres inter lapſum angeli ꝛ creationem.b.fo.ccix.
Mors ꝯtingit tripl'r.b.fo.ccxliiij
Mortuū capitur negatiue priuatiue: et contrarie.b.fo.cccxxxi
Mortali peccato cur datur pena eterna.a.fo.cclxxiij.
Morula inter lapſum et creationem angeli.b.folio.ccvi.
Morule quattuor.d.fo.ccxvi.
Motus localis duplex: circūſcriptiuus ꝛ diffinitiuus.c.fo.clvi.
Mot9 localis cōtinuus et indiuiſibilis ibidem.d.
In motu conſideratur entitas motus entitas mobilis:duratio ſucceſſiua.a.folio.cciij. (viij.
Motus naturalis ꝛ violent9.a.fo.ccxxx
De triplici motu firmamenti ſm ptholemeum ibidem.b..
Motus in charitate duplex.d.fo.cccxlij
Mot9 ad formā ꝛ ad ſitū.c.fo.ccccxxxvi.
Mouet ſpiritusſanctus creaturam duplici motione.b.fo.lxxvij.
Mulier mollis vir.c.fo.ccxli
Multiplicatio duplex.a.fol.xxxix.
Mundus capitur ſex modis.d.fo.clxxviij.et.a.fo.cxcviij
Murmurare.b.fo.cxcv.et capitur proprie et large.d.fo.cccxx.
Mus capit' dupl'r.d.fo.cccxciiij
Mutabile et imutabile.b.fo.clx.
Mutatio capitur multis modis.c.d.fo.liiij.ꝛ ſequēti.ꝛ.d.fo.cccxc.et ſe. (clv
Mutatio duplex ad ſe et ad aliud.c.fol.
Mutatio ſm locum eſt triplex deperditiua:acquiſitiua et partim deperditiua et partim acquiſitiua.c.fo.clv.
Mutatio eſt duplex.d.fo.ccxxiij
N Atiuitates due i xp̄o a.fo.ccxcij
Natura oīs ꝯtibilis.c.fo.lvi
Natura beatificabilis duplex; creata ꝛ increata.a.fo.lxxx.
Nota btificabilis.c.fo.clxiij.
Naturalia creature ſunt duplicia:eſſentialia ꝛ accidētalia.a.fo.lxxvij.ꝛ.c.fol.ccclxiiij.
Naturalia nobis data ſunt duplicia: ſcʒ corporalia ꝛ ſpūalia.c.fo.lxxxix.
Natura capit' q̄tuor modis.a.fo.cxliiij
Naturale capit' q̄tuor modis.b.fo.cclxxvij.ꝛ.c.d.fo.ccxciij.

Natura ſm hylariū.a.fo.eodem.
Natura diua capit̄ qnqȝ mōis.d.fo.eod
Natura humana in v̄bo diuino non eſt perſona.b.fo.ccv.
Naturalia duplicia.a.fo.cclx
Natura celeſtis capit̄ duplr̄.b.fo.xxij.
Natura hūana capit̄ duplr̄.b.fo.ccxcij.
Natura d̄r ſupior altera duplr̄.a.f.xxxi.
Natura itellectualis triplex.b.fo.cccxx
Neceſſarium duplex ex ſe formaliter et ex ſe a ſe.c.fo.xlviij.z capit̄ p ſe z per accidens.c.fo.cccvi.
Neceſſitas diſtinguit̄.a.b.c.fo.xlvi
Neceſſitas abſoluta z ꝯditionata.d.fo. lxxxi.a.fo.clix.z.a.fo.clxv.z.d f.cccxvi z.c.folio.ccclxxxi.
Neceſſitas duplex immutabilitatis z coactionis.c.fo.ccxxiij.
Neceſſitas eſſendi in oībus rebus: abſoluta z ꝯditionata.c.fo.clij.
Negatio duplex extra genus z in gn̄e.d. fo.lxxi.z.b.fo.cxxvi
Negatio triplex:nuda aptitudinis z poſſibilitatis.b.fo.cclxxix.
Negatio prepoſita z poſtpoſita diuerſimode equipollet.a.fo.ccclix.
Nemo capit̄ ꝓprie z vſualr̄.c.fo.cl.
Neſtorij hereſis.c.fo.cclxxxvij.
Nexus duo dicit.d.fo.lxviij.
Nobilꝰ ē aliq̄d alio duplr̄.a.fo.clxl.
Notionū opiones z ſufficiētia.c.fo.cxviij
Notiones in diuinis quinqȝ.d.fol.lviij. z.c.folio.cxviij.
Notio ꝑſonalis z nō ꝑſonalis.c.fo.cviij.
Notiones p̄ris tres.c.fo.cxliij (cxcij
Nolitio duplex efficax z remiſſa.d.folio
Nolle triplex:abſolutū: conditionatum z naturale.b.fol.cccxviij.
Nomen ꝑme impoſitionis z ſecūde impoſitionis: z ꝑme intentionis z ſecūde intentionis.a.b.fo.ciij
Nomē capit̄ triplr̄.b.fo.cij.
Nominū aſſignatōes tres.c.fol.cxxxvij.
Nomen concernere aliquod ſuppoſitū intelligit̄ duplr̄.a.fo.xliij.
Nominabile capitur aptitudinaliter et potentialiter.d.fo.cl (fo.cliij.
Noīa relatiua in diuīs ſunt duplicia.a.
Noīa in diuinis quadruplicia.c.fo.xlix. z ſunt q̄druplicia ſm hugonē.d.fol.cij.
Noīales qui ſint.d.fo.clxxi.
Noīa greca in diuinis q̄ttuor quibꝫ correſꝑidēt q̄tuor noīa latina.d.fo.cclxxviij.
Non capitur negāter infinitanter.d.fo. l.et capit̄ triplr̄.c.fol.ccxliij.
Nongenitꝰ capit̄ triplr̄.d.fo.cxxvi.
Nonfiliꝰ vel filia capit̄ duplr̄.d.fo.ccciij
Non velle capit̄ duplr̄.b.fo.clxxxvij.
Noticia actualis: virtualis: et habitualis.b.folio.xxxix.
Noticia duplex ſenſitiua z intellectiua. c.folio.cxxij.
Noticia genita z igenita ibidē.c.fo.xxiiij
Noticiaglorioſa infuſa z experimētalis (c.fo.cccxi
Noticia certa.c.fo.lxxxiij.
Notorium triplex facti iuris: z preſumptionis.c.fo.cccxciij.
Notoriū d̄r triplr̄.b.fo.ccclxxxv.
Nox capit̄ q̄druplr̄.a.fol.ccxxxvi.
Numerꝰ par z impar.d.fol.xxvij.
Numerꝰ reflectit̄ ſup ip̄m duplr̄ ibidem a.folio.xxviij.
Nūerꝰ ternariꝰ triplr̄ ꝯſiderat̄.c.fo.xxvij
Numerꝰ ſenarius ibidem.d.
Numerꝰ ꝑfectꝰ ibidē.a.fo.xxviij.
Numerꝰ vtrobiqȝ ꝑmus quadratus:ſolidus:ibidem.
Numerus diffinit̄.d.fo.xcv.
Numerꝰ ternariꝰ.c.fo.ccclxxvij.
Numerus denariꝰ ibidem.d.
Nuptie ſecūde.c.fo.ccccxxv.
Nutricio z refectio dīnt.a.fo.ccccxcij.
O Obduratio duplex corporalis z ſpūalis.b.fo.clxviij.
Obedientia ꝑfectionis z neceſſitatis prope finem.
Obex triplex quare ſacramēta non hn̄t efficatiā.d.fo.cccxcij.
Obiecta duplicia bona z mala.c.fo.xliij
Obiectum primo appetibile et fugibile c.folio.xvij.
Obiectū fruibile ibidem.d.

Ob Oc Od Om Op Or

Obiectū ſenſus cōis ibidē.b.fo.xviij
Obiectū naturale etiā adequatū intelle
ctus noſtri eſt duplex.c.fo.xx
Obiectū intelligibile vt intelligat̄ q̄ttu
or requirūtur.d.fo.xxx
Obiectū duplex:ſcʒ intelligibile preciſe
ſenſibile preciſe.b.fo.xxxi.
Obiectū aie triplex.a.fo.xxxvi
Obiectū eſt cōueniens actui duplr.ſ.ſm
naturā ꝛ ſm rōnem.a.fo.lxxxi
Obiectū intellectus diuini duplex.c.fo.
cclvi.ꝛ.a.fo.clxi
Obiectū miſericordie propinquū et re
motum.c.fo.clxiij.
Obiectū ſcientie complexum ꝛ incōple
xum.b.fo.cccxxxvij (xxxix
Obiectū virtutū theologicaruʒ.b.fo.ccc
Oblatio capitur cōmuniſſime cōiter et
ſtricte.c.fo.ccclxvij.
Obligatōis gen⁹ q̄ntuplex.c.fo.cccxlvi.
Obligatio duplex abſoluta ꝛ conditio
nalis.d.fo.ccclv.
De obligatiōe mandatoꝝ loquendū eſt
tripliciter ibidem.a.fo.ccclvi
Obliuio in demonibꝫ.a.fo.ccxxiiij
Obſtinatio.d.fo.ccxxij.
Occaſio duplex data:ꝛ accepta.b.f.xxij
Occidere vxorē q̄s pt triplr.d.fo.ccccxxi
Ocioſus.c.fol.xiij
Ordo beati tres.a.fo.xxi
Odiū q̄d ſit.b.fo.xxxix.ꝛ.a.fo.lxv
Odiri ſi poſſit deus.a.fo.ccli
Offenſa eſt tanta quātus ille qui offen
ditur:ꝛ ꝓpoſitio falſa.b.c.fo.ccccxix
Oleū triplex cathecuminoꝝ:balſamitū
ꝛ infirmoꝝ.b.fo.ccccx
Oē ens pōt ꝯſiderari triplr.d.fo.xc.
Omne quid eſt: quando eſt:neceſſe eſt
eſſe.b.fo.clix
Omnipotentia deſcribitur.a.fol. xxiiij.
ꝛ.b.folio.clxij
Oīpotētia capit̄ duplr.d.fo.cccxi
Oinolens.a.b.fo.clxxiij.
Oiſcientia.a.fo.cccxij.
Opera diuerſa a diuina voluntate exe
untia.b.fo.clxx.
Ogationes vitales tres.b.fo.cl
Operatio fortuita inquātum huiuſmo
di nō eſt a deo.c.fo.cclxvi.
Opera extra charitatem facta valēt ad
ſex.b.folio.ccccix
Operationes cōparant̄ vel ad virtutē a
q̄ egrediūtur:vel ad obiectū circa quaʒ
operantur.b.fo.ccccxcij.
Opinari ꝯrie ꝯtingit duplr.d.fol.cxxi
Opiniones de potentia generandi in di
uinis.a.folio.xlix
Opinio mgr̄i de charitate q̄ diligimus
deū:an ſit ſpūſſanctus.c.fo.lxxx
Opiones tres de p̄ſcia.d.fo.clviij
Opus virtuoſum eſt triplex.c.fo.iij
Opus humanū ꝛ homis differunt.c.fo.
clxxxvij.et.d.fo.ccccxcviij
Opus humanū viuū:mortuū:ꝛ mortifi
catum.a.fo.x.et.d.fo.lxxxij.ꝛ.c.fo.ccc
xxxv.et.a.fo.cccxcviij
Opiniones due an p gratiaʒ mereamur
gloriā de ꝯdigno.a.fo.cclvij. (b.fo.cccli
Opportunitas neceſſitatis et vtilitatis.
Opus dei hʒ q̄ttuor ꝯditiōes.d.fol.cv.
Opus quoddā hʒ virtuteʒ a charitate in
terna:ꝛ q̄ddā ab inſtitutiōe diua.a.fol.
c cclxxvij
In oi opere domini eſt miſericordia cuʒ
iuſticia.a.fo.ccccxxxi
Opus p̄uilegiatū an addat ad bonitatē
intentionis.d.fo.cclxix (xxxv.
Opus hūanū dr̄ viuere duplr.c.fo.ccc
Opa formata dīne duplr.d.fo.ccclv
Opus in charitate factum valet tribus
modis.b.fo.ccccvij.
Op⁹ idifferēs dr̄ duplr.b.fo.ccccxxij
Opus dr̄ bonū triplr:ſcʒ ſimplr bonuʒ
ꝛ diſpoſitū de cōgruo ad finē:ꝛ ordina
bile ad finē.c.fo.cclviij
Oratio triplex:logica:rethorica:ꝛ theo
logica:ꝛ diffinitur. d.fo.ccccxxi.ꝛ.d.fol.
ccccxcix. ꝛ q̄nq̄ ꝯditiones rōis vt ſit ex
audibilis a deo ibidē.b.fo.ccccxij
Orauit xp̄s q̄ttuor de cauſis.b.fo.ccccxxij
Oratio triplex.b.fo.cccc
Orāt ꝓ nobis ſcti ꝛ ipetrāt.c.fo.ccccxxx

Ordinatio duplex. c. folio. clxxxi. et.c. folio.ccccxij (a.fo.clxxxix
Ordinari pōt aliqd in bonū finē dupl'r
Ordo diligendoꝝ.a.fol'.xv
Ordo nature duplex: ſpecialis ⁊ generalis.b.folio.clxxv.
Ordo duplex realis ⁊ rōnis.a.fo.lxx
Ordo diffinit'.a.fo.xcvij. ⁊.fo.ccxvi.⁊.a. b.folio.xlxl. (fol'.ccccxij.
Ordo eſt neſci⁹ in eccl'ia duplici rōne.a.
Ordo durationis:originis:cauſalitatis nature:eminētie: cōmunicatis: localis. a.b.folio.xcvij.
Ordo ſm poſitionē: antecedentem: originem ibidem.c.fo.eodem
Ordo eēntialis: ⁊ accidētalis ibidē.d
Ordo nature ⁊ iuſticie.c.fo.clxxxviij
Ordinatū dr tripl'r ibidē.d.fo.eodem
Ordo duplex:eminentie:⁊ rerū ad finē. d.folio.clx
Ordo partiū vniuerſi duplex.c.fo.cviij.
Ordo eſſentialis.d.fo.ccccxij.
Ordinū in angelis ternarij.b.fo.ccxvi.
Ordo angelic⁹.d.fo.ccxxix.
Ad ordinis perfectionem duo requiruntur ibidem.c.fo.ccxxx
Ordo in productione ſenſibilium duplex.b.folio.ccxl. (ccxli.
Ordo in creatura ratiōali triplex.a.fo.
Ordo hōis reqrebat ꝙ corp⁹ ade nō debebat formari de natura celeſti ſed naturali elemētari.b.fol'.ccxlij.
Ordo charitatis in patria.c.fo.ccclix
In ordinis ſacerdotalis ſacramento duplex poteſtas:b.fo.ccclxix (fo.cxl.
Ordo rerū eſt duplex:int' ſe ⁊ ad finē.d.
Originale pctm̄ eſt mortale ꝓbatur.b. fo.lxxxiij
Originale pctm̄ capit' dupl'r.d.fo.cclix.
Originale pctm̄ vocatur multis nominibus.a.fo.cclx
Originale reperitur in omnibus equaliter.c.fo.cclxij
Originale pctm̄ diffinit'.b.fo.ccclxvi
De originalis peccati cōtritione loquēquendū dupliciter.c.fo.ccccl
Originis tria ſigna.a.fo.lxix.⁊ b.fo.97
Origo in diuinis duplex:ſcʒ generatio et ſpiratio.c.fo.cxvij

P Atiendi neceſſitas comparatur ad ſubiectū:⁊ ad virtutē corporū regitiuam.d.fo.cccxvi
Panis capit' multipl'r.a.fo.ccclxxxvij
Panis dicitur fermentatus vel azimus. a.fo.cccxci.
Papa non poteſt imponere aliquid ſub pena peccati mortalis.c.d.fo.cxxi.et.a fo.ccccxxxij
Paradiſus corporalis et ſpiritualis.a. fo.cccxxv
Partes vniuerſi ſunt duplices:principales ⁊ minus principales:a.fo.clxxix.et. a.fol'.clxxx
Partes triplices:ſubiectiue: integrales: ⁊ poteſtatiue.b.fo.cccxij
Pars aliq̄ta.d.fo.cclxx.et b.eo.ccclxvij.
Partes corporis duobus modis conſiderant':d.fol'.lix
Partes materiales et formales:a.folio
Particulare capit' ſtricte ⁊ (lxxxvi. large: b. fol'.xciij.
Paruul⁹ capit' q̄drupl'r:c.fol'.ccclxv
De paſſiōib⁹.b.fo.cclxv
Paſſiōis xp̄i acerbitas eſt ꝓpter tres rationes:b.fo.cccxvi
Paſſiōis xp̄i meditatio ꝓficua:ibi.a.fo.
Paſſio xp̄i dupliciter ↄſiderat' (cccxviij ibidem.d.fo.eodem
Paſſiōis cā ⁊ ſuſtinētia:b.fo.cccxxiiij
Paſſiōis ſufficiētia ⁊ efficacia.b.fo.ccxxl
Paſſio xp̄i excedit oīm martyrum (vel paſſiōes.b.fo.ccci⁊
Pater ⁊ generare lʒ ſint idē ī re: differūt tn̄ tripl'r ſm modū itelligēdi.b.fo. cxix
Pater ⁊ paternus q̄d ſit.d.fo.xliiij
Paternitas in diuinis cōpat' ad eēntiaʒ diuinā ⁊ ad filiationē.b.fo.xciij
Paternitas diffinit'.d.fo.cxxvij.et.b.folio.clxxxv.
Peccatum mortale duplex: originale et actuale:b.fo.lxxxiiij

Peccatũ duplex:veniale z mortale:c.fo/
Pctm̃ cõmiſſiõis:c.fo.cli. (lio.xxxi.
In quo eſt materiale z formale:ibidẽ
Pctm diffinit:d.fo.ccl.et a.fo.ccxi
Pcti mortal z venial differẽtia.c.fo.eo.
Pctõr duo dicit:b.fo.cxcix
Pctõr vt pctõr nõ eſt ad imaginẽ dei. c.
Peccare poſſe nõ eſt potẽtie (fo.xxxvi
b.fol.clxxv
Pctm̃ angeli ↄſideratꝰ tripl̃r:a.fo.ccxij
Pcti luciferi prioritatꝫ opiniões tres. c.
Peccãdi ĩpoſſibilitas duplex (fo.ccxlij
b.fo.ccxxij
Peccare neceſſario capit dupl̃r: d.folio
Pctã duo poſſidẽt mentẽ dia- (ccxliiij
boli:ſcꝫ ſupbia z inuidia:c.fo.ccxlv
Pctm̃ hoĩs remiſſibile z nõ angeli ꝑpter
tria: Ibidem d.fo.ccxlvi
Pctm̃ vnũ põt dici grauiꝰ altero tripli-
citer: Ibidẽ a.fo.ccxlvij
Pctm̃ ꝑmũ ade z eue:c.fol.ccxlix
Pctã duplicia/carnalia z ſpũalia:d.fo.
Pctm̃ originale qḋ imputat xpi (ccl.
git diuĩe potẽtie altitudo:ſapiẽtie pul
chritudo:iuſticie rectitudo.d.fol.cclx.
De pctõ loquendũ ẽ dupl̃r:c.fo.cclxiij
Per q̃dlibet pctm̃ corrumpunt iſta tria:
modꝰ:ſpecies z ordo:c.fo.clxiiij.et eq-
liter:d.fo.eodem
Pctm̃ dicit voluntariũ volũtate aliena
ꝑpria z media:b.fo.cclxxi
Pctm̃ duo dicit:ibidẽ d.fo.eo.
Pctm̃ opis exterioris z volũtatꝫ interio-
ris cõpant adinuicẽ dupl̃r:b.fo.cclxxiij
Pctm̃ vnũ eſſe maiꝰ altero intelligit tri
pliciter:ibidem c.d.fo.eo.
De pctõ cõtingit loq̃ dupliciť: aut ĩ abſ
tractiõe:aut in cõcretiõe.b.fo.cclxxiij
Pctm̃ in ſpiritũſanctũ ab aliis generibꝫ
pctõrum:d.fo.cclxxiij
Pctm̃ in ſpiritũſanctũ eſt grauiſſimum:
ibidẽ a.b.fo.clxxiiij.et irremiſſibile:ibi
Pcti in ſpm̃ſanctũ ſpẽs z ſufficiẽ (dẽ.c
tia:ibidem d
Peccare xp̃s nõ potuit ꝑpter tres rõnes
d.fo.cccvij
In peccato poteſt eſſe homo dupliciter
fo.ccclxxxiiij
Pctã an dimiſſa redeant q̃ntuꝫ ad macu
lam:b.fo.cccclx
Peccãs mortaliť ĩcurrit q̃ttuor dãna:d.
Pena triplex:inflicta:ↄtra (fo. cccxxix
cta z acta .c.fol.clxviij
Pena recordatiua:d.fo.eodem. et eſt q̃-
druplex:c.d.fo.cccliij
Pena duplex:vna ꝑciſe afflictiua z non:
d.fo.clxxxvi
Pena afflictiua z punitiua.c.fo.ccv.
Pena damnatoꝝ triplex.c.d.fo.cclxiij
Pena dicit duo:a fol.cclxv
Pena dicit culpã diuerſimode:ibidẽ c
Pena eſt a deo:ibidẽ c
Pene acceptio:ibidem
Pena noiat nocumẽtũ nature ꝑ inſtru-
mentũ diuine iuſticie.a.fo.cclxxij
Pena ꝑ pctĩs eſt triplex:tp̃alis/eterna:
z media:a.fo.cccxxvij
Pena opp̃ſſiua z ꝑmotiua:ibidem
Pena cõparat ad punitũ meritũ:z ad fi
nem.a.fo.ccclxviij
Pena diffinit z diuidit in penã damni z
ſenſus:a.b.fo.ccclxxiq.et b.fol. ccccix.
Pena dĩ volũtaria tripliciť:a.fo.ccccvij
Pena duplex:generaliť z ſpecialiter ca-
pta:c.fol.cccxcvi
Pene naturales in baptiſmo nõ dimittũ
tur ꝑpter tria.c.fo.ccclxxvij
Penalitates dant ꝑpter multa: ibidẽ d.
Penetratiuũ cã tripl̃r.b.fo.ccccxxvi.
Penitẽtia fructuoſa z infructuoſa:d.fo-
lio.ccxxij.et ſe.
Penitentia quadruplex:ſacramentalis:
actualis:habitualis z paſſionalis.b.c.
d.fol.cccxcv
Penitendi actus quadruplex:ibidem c
Penitentia eſt virtus ſpecialis in natu-
rali vi ↄſiſtens:ibidem b.fo.cccxcvi
Penitẽtie triplex origo:ibidem.c
Penitens vt faciat qḋ in ſe eſt quattuor
requirunt:ibidem d
Penitentia acquiſita z infuſa: ibidem d
Penitentia informis:ibidẽ a.fo.cccxcvij

Ad penitētiā ꝑfectā tria requirunt :ibidem.b.fo.codē
Penitencia quare iteratꝛ z baptiſm⁹ nō: triplex ratio: Ibidem
Penitētia ſolēnis z publica: Ibidem.c
Ad penitētiam ꝑfectā duo reqrunt: ibidem a.fol.cccxcviij
Penitētia capit dupliciter.c.fo.cccc l
Penitere capit generalr z ſpēalit:ibi.d.
De penitētie inſtitutōe:c.fo.ccccix.de q̄ dupliciť eſt loquendū:vel ꝑut eſt recōciliatiua deo:vel vt ſacrm̄ ecclie:ibidez
Perfectiōes bōꝝ tres.d.fo.xviij
Per eſſentiā capit q̄dditatiue z indepen
Perfectiōes duplices: (dēter.c.fol.xiij
ſcꝫ ſimpliciť z limitate:a.fol.ciiij
Perfectiōis gen⁹ multiplex:c.fo.cccxlvi
Perfectū capit tripliciter:d.fol.cccxcvij
Perfectus:a.fo.ccccxxxiij
Perficere capit effectiue z formaliter: b fol.lxxxi
Periculū duplex:a.fo.ccccx
Periuriū deſcribit:b.fo.ccclviij. z an ſit peccatū: Ibidem.d
Permiſſio q̄druplex:ſcꝫ ꝑ ꝓuationē ꝓceptiōis ꝓhibitiōis punitionis z cohibitionis:a.fo.ccccxix.
Permittere capit q̄druplicit:c.fol.cxci.
Perpetuū eſſe de⁹ largit creaturis dupliciter:d.fo.lxi
Perſcrutatio curioſa z ſtudioſa in prologo primi:c.fo.x
Perſeuerātia duobꝫ modis dicitur:c.fo-
Perſona q̄d ſit ſm Boe. (lio.cclxxiij.
z Richardū cū ꝯditiōibꝫ.d.fol.xxiiij.z d.fo.cxi.et.b.fo.cxliiij.et c.fo.ccij
Perſona capit q̄druplicit:c.fo.ciiij
Perſona an dicat ſm ſubſtātiā vel relatiue due opiniōes.b.c.fo.cix
Perſona duplex:creata z increata:a.fo-
Perſonā diuinā addere aliq̄d (lio.cxij.
ſup̄ naturā intelligit dupliciť.b.cxliiij
Perſona capit triplicit.d.fo.cclxxviij
De pſone cōicabilitate:ibi.b.fo.cclxxix.
Perſonā verbi diuini incarnari fuit ꝯueniens:loquēdo de icarnatiōe ſm ſe:aut
ſm cōꝑationē ad generꝫ humani redēptionē.d.fo.cclxxxi
Per importat cauſam effectiuaꝫ z meritoriā.d.fo.ccciij
Peruitas duplex:q̄litatiua z poroſiua: d.fo.ccccxxxv
Philippus cancellari⁹ chriſti amaritudinis meminit.a.fo.ccccx
Pietas capit tripliciter:d.fo.ccxcix
Plenitudo gratie q̄druplex:ſufficientie ꝓrogatiue:numeroſitatis :z ſuperabundantie.a.fo.cccx
Plenius duo ſignificat:b.fo.lxix
Pluralitas rerū z intētionū.d.fo .cxlvij
Pluralitates ſex imaginant in diuinis:
Pluralitas duplex.d.fo.lvij (a.fo.xxv
Plures naturas eſſe in eadē pſona intelligitur dupliciter:b.fo.lxij
Pollutio nocturna an ſit peccatū.d.fo-
Portio aie ſupior z inferior (lio.ccliij
b.fo.xxxvi.et b.fo.ccl.et a.fo.cccxix
Portio ſupior comedere de cibo vetito:
Poſitionū differentie ſex: (a.fo.ccli.
c.fo.ccxxxvij.et.c.fol.ccccxxxvi.
Poſſeſſio perfecta.d.fo.lxxiij
A poſſe ad eſſe niſi in diuinis nō valꝫ cōſequētia.c.fo.xxiiij
Poſſe duplex:c.fo.xiix
Poſſe creare z generare intelligit formaliter z fundamētaliter:a.fo.li.
Poſſibile capit tripliciter:c.fol.xlviij
Poſſibile capit dupliciter.d.fo.clix.
Poſſibilia duplicia:quedā erunt:quedā nō erūt:b.fo.clviij
Poſſibile cōplexū capit triplr.a.fo.clxij
Poſſibile incōplexū: Ibidem
Poſſe aliud vel in aliud intelligit dupliciter: Ibidem c
Poſſe in aliquo eſt triplex:ibi.a.fo.clxiij
De poſſibili ſꝫ q̄d z ſimpliciter ſūt duo modi dicendi:c.fo.clxxv
Poſſibilia duplicia.c.fo.ccix
Poſſibile dr̄ aliq̄d dupliciť:b.fo. cclviij.
Potentie duplices:deſperate z ſubordinate:a.fo.xviij
Potētiaꝝ genera nouē:d.fo.xxxvi. et ſe.

Po

Potētia naturalis capit̄ tripliciter:ibidē.b.fo. xxxviij
Potētia ꝓductiua in diuinis duplex:generatiua z ſpiratiua:d.fo.xlix
Potētia capit̄ put opponit̄ actui z ꝑ ꝓncipio:a.b.fo.xvi
Potētia duplex:c.fo.clxxij
Potētia dicit̄ ſex mōis:ibidē b.fo.clxxiij
Potētia generādi ſm aliq̄s i diuinis capit̄ dupliciter:a.fo.xlix.
Potētia ꝓductiua cauſat eſſentiali z appropriate:d.fo.cxl.
Potētia actiua z paſſiua cum diuiſione.a.fol.clxxvi
Potētia obedientialis:ibidem b.folio cclxxvij.et a fol.ccxliij
Potētia diuina habitualit̄ capit̄ z actualiter.c.fo.clxxvi.
Potētia ſenſitiua capit̄ tripliciter.c.folio.
Potētia duplex:abſoluta z ordinata.c.fo.cccxxix (c.lx
Potētia dei reparādis:z potētia ex parte generꝫ hūani reparari:a.fo.cclxxx
Potētia in aīa duplex:cognitiua z affectiua:a.fo.ccl
Potētia:b.fol.cclij.
Potētia peccādi duo īcludit a.fo.cclxxv
Potētia peccādi nō ē mala ibidē b
Potētie aīe ne exeant in actus ſuos dupliciter impediunt̄.d.fo.ccclxxv
Potētia peccādi triplex:b.fo.ccxviij
Potētias duas ponim⁹ in deo:cognoſcitiuā z appetitiuā:c.fo.clxxxij
Potētie triplices:pure naturales:z pure rōnales:z ꝑtim naturales:z ꝑtim rationales:b.fo.xiij
Potētia triplex:intellectiua:affectiua et motiua:b.fo.ccij
Potētia motiua duplex:imꝑatiua z executiua:c.fo.ccxli
Potentia nature q̄ ordinat̄ ad aliq̄s effectus ꝓducibiles eſt duplex:b.fo.ccxliij
Poſſibile:de quo nota:d.fo.clxxv.et ſe.
Poteſtas duplex:ꝑuata z publica c.fol.
Poteſtas ꝓſidēdi:b.fo.cclxxv (ccxxv
Ptās diaboli duplex:c.fo.ccccxxvi.

Pre

Ptātes ſex circa baptiſmū b.fo.ccclxxvij
Ptās dimittēdi pctā duplex:ibidem d
Ptās auctoritatꝭ.inſtitutiōis z miniſterialis:a.b.fo.cccxciij
Ptās ligādi z ſoluēdi:d.fo.ccccliij
Preceptū affirmatiuū z negatiuū:a.fo.
Precepta adimplere ex charitate (cx.ij nemo tenet̄:c.d.fo.cclvij
Precepta moralia cerimonialia iudicialia:d.fol.ccclx.
Precipe malū itelligit̄ dupl'r.c.fol.cxcij
Predeſtinatio hydre compat̄ z diffinit̄:c
Predeſtinauit de⁹ electos añ (fo.clxij.caſū angeloꝝ.a.fo.clxiij.
Predeſtinatiōis tres deſcꝓtiōes Aug̃.ibidē.d.fo.ccxc.et ſe.et b.fo.cccv.
De ꝓdeſtinatōe dictū ſtultoꝝ:c.fo.clxvi.
Predeſtinatio xp̄i ad nr̄am eſt ꝯformis z difformis:c.fol.cccv
Predeſtinatio capit̄ dupliciter:ꝑ ꝑ ſe ſꝫ totū z ꝑ cōnotato:ibidē d
Predicādi modi ſm ſubſtantiā:z ſm relationē a.fo.cviij
Predicari vniuoce z ꝓdicatū vniuocuꝫ differūt:a.fo.cxiij
Predicata in diuinis eſſentialia z notionalia:d.fo.iiij.et c.fo.xxix.et b.fol.c.et
Predicata cōia:ꝓpria z appropriata:c.fo.xxxij (b.fo.cccv
Predicatio accidētal' z eſſential':a.fo.3.)
Predicatio duplex:ſm ſubſtātiam z ſm rationē:b.fo.xliij
Predicatio in diuinis duplex:formalis z identica:ibidem
Predicatio in diuinis duplex:ꝑ identitatē z ꝑ denominationē:c.fo.ccxcij.
Predicationū genera q̄tuor in diuinis:
Predicatio ꝑ idētitatē z ꝑ ihe (ibidē d rētiā vel formal.c.fo.cxlij.z d.fo.cxlv.
Predicatio in diuinis triplex ꝑ eēntiā:ꝑ cauſalitatē:ꝑ ſignifi atōez:d.fo.clxxxv
Prelatio.a.fo.ccxv.ij:z capit̄ formaliter materialiter vſualiter z acq̄ſitiue
Prelatio ciuilis:ſeruilis:c.fo.ccxviij.
Ad ꝓlationē tria requirunt̄:vt excedat:influat z imperet:d.fo.ccxxx.

Prelat⁹ dr̄ malus duplr.c.fo.ccccvij.
Prelati z ſupiores ſunt honorādi bono-
re dulie.b.fo.cccl.
Preliū duplex.b.fo.ccxiij
Premiū btōꝝ duplex:eſſentiale z accidē
tale.c.fo.ccxv.et.b.fo.cclxx.z c.fo.324
Premiū triplex:eſſentiale:accidentale z
fructus.d.fo.ccccxviij
Preparandoꝝ ad eucbariſtiā diuerſitas
a.b.fo.ccclxxxv.z ſequenti.
Prepoſitiones ſunt in q̄druplici differē
tia.c.fo.xcij. (xliiij
Prepoſitio hꝫ duplex ſignificatū.b.fol.
Prepoſitini error de mitigatiōe pene dā·
natorum.a.fo.ccccxxxij (clij
Preſentia obiectiua z ſubiectiua.b.fol.
Preſens diuine eternitatis cōplectiť om
ne tempus.c.fo.clxv
Preſens eſt duplex:raptim trāſiens z ꝑ-
manens.a.fo.clxij
Preſent deū cogſcere itelligiť duplr:ibi.
Preſens q̄ ſit deus alicui intelligitur du
pliciter.a.fo.ccvij
Preſcientia capitur large z ſtricte.b.fo.
clxiij.z a.fo.ccxcl
Preſcientia diffiniť.d.fo.clvij
De p̄ſcientia loq̄mur duplr.ibi.b.fo.ſe.
Preſcientia duo importat:ibidē.d
Preſcitū:ibidē.z duplex p̄ſcitū.d.fo.clix
Preſciuit te de⁹ ſaluādū:ibidē.b.fo.clx.
Preſidentia dominij pendet a duobus
d.fo.cclxviij.et ſequenti
Preſidēdi prās dr̄ tripliciť:b.fo.cclxxv.
Preſunt aliq̄ ex iuſticia:aſtutia:violētia
b.fo.ccxviij.et b.fo cclxxv
De p̄teritis q̄druplex dictū b.fo.clx
Preteritū capiť dupliciter:c.fo.clxxiiij
Primogenitoꝝ tria priuilegia b.fo.ccc-
Primū mobile:d.fo.ccxxxvij (lxxvi
Primū capiť poſitiue z ꝓuatiue.a.folio
cxxviij.
Principalitas capiť dupliciť.c.fo.lxviij
Principia ꝓductiua duo ſūt.b.fo.lxiiij
Principium duplex:originale z initiale
a.b.fol.lxiij.
Pricipiū capiť yndeci mōis:c.d.fo.xciiij
Principiū quo z qd:d.fo.cxxviij
Principiū ꝓductiuū cū aliq̄s:ibi.z fo.ſe.
Principaliť ꝓduci ab aliq̄:b.fo.lxix
Principiū differēter dictū habet tripli-
cem actū ſibi correſpōdētē:b.fo.cxxix
Principiā in diuinis capiť dupliciter:b.
folio.xlix
Principia q̄ttuor cauſalia:ſcꝫ effectiuū-
formale materiale z finale:a.fo.cxcviij
Priuatio capiť ꝓprie:cōmuniter z cōmu
nius:a.b.fo.cxxvi
Priuatiōis diffinitio exponiť:d.fo.lxxi
Priuatio duplex:large et ſtricte:a.folio
Prius duratiōe cauſalitate:origi (ccvi
ne z autoritate:a.fo.lxix
Prius diciť dupliciter:a.fo.cccxcvij
Procedere z ꝓceſſio.d.fo.lxiij
Procedere aliq̄d ꝑ modū liberalitatꝫ in
telligitur duplr.d.fo.xliij.et ſequēti
Proceſſio duplex localis et cauſalis.b.
fo.lxvij.et.c.fo.lxx
Procedere aliq̄d in aliud itelligiť dupli-
citer.d.fo.lxvij. (pliciť.c.fo.lxxij
Procedere ab vno in aliū intelligitur du
Proceſſio in diuinis capiť duplr ibidem
a.folio eodem
Procedere ſm rōnē ſeminalē.c.fo.284
Producere aliud capiť triplr.c.fo.cciiij.
Producere alium de ſeipſo quō intelligi-
tur.c.folio.lxi (cxcvij.
Productio eſt duplex.b.fo.xxvij.z.c.fo.
Producēdi mod⁹ duplex.a.fo.xlvij
Productū nāliť et libere.c.fo.xliij
Producitur aliq̄d per modū liberalita-
tis vel artis.a fo.lxv
Productio ſubalis triplex.d.fo.lxx
Producere libere et liberaliter differunt
b.folio.lxxxviij
Produci libere et naturalr.c.fol.cxxij.
Producere capitur notionaliter et eſſen
tialiter.a.fo.cl
Productio paſſiua.c.fo.cxcviij.
De productione nota quattuor queſtio
nes.d.folio.cxcix
Productio triplexꝫ ibidē.a.fo.cc.
Profect⁹ ſciaꝝ triplr ꝯſiderať.d.fo.248

Profecit chriſtus quō intelligaꝛ:c.folio ccccxi
Progreſſus in temptatione:d.fo.ccxlvi.
Prohibitio actiua ⁊ paſſiua.c.fo.dxxxv
Pronitas ad malū vocatur multis nominibus:a.fo.cclx
Pronomia poſſeſſiua attribuunꝛ alicui dupliciter:c.fo.xc
Prophetia predeſtinatiōis ⁊ cōminationis:c.d.fo.clxxv
Proportio voluntatꝭ duplex ad actū et ad obiectū volitū:d.fo.cxciij
Proportio aſſimilationis ⁊ equalitatis a.folio.xxxi
Proportio capitur large et ſtricte:b.folio.cccxliij
Propoſitio modalis.c.fo.clxv
Propoſitionū alia ſimpliciter vera:alia ſimpliciter falſa:alia mixta:a.fo.cccvij
Propoſitio d̄ ineſſe eſt duplex:ſcꝫ vt nūc ⁊ ſimpliciter:b.fo.clix
Propoſitio de futuro ꝯtingēti:ibidē c
Proprietas in diuinis ſūt paternitas filiatio ⁊ ſpiratio paſſiua:b.fo.xliij
Propriū ⁊ appropriatū differūt in diuinis:a.fo.cxlv.et a.fo.lxvi.et c.fo.ccliiij et a.fo.cclxxxv
Proprietas ⁊ acceptōes ꝓprij.c.d.fo.lij
Proprietas in diuinis duplex:ꝑſonalis ⁊ nō ꝑſonalis:a.fo.cxxviij
Proprietates in diuinis eſſentiales:perſonales ⁊ notionales:c.fo.cxliij
Proprie capiꝛ grāmaticaliter ⁊ logicaliter:c.fo.lxxxix
Propriū capiꝛ dupliciter:a.fo.ciij.
Proprietas duplex:eſſentialis ⁊ accidentalis cū ſuis diuiſiōibꝰ:d.fo.clxxix
Proſecutio appetitus q̄d ē:a.fo.clxxxiij
Propter vnūquodq; ⁊ ipm magis q̄druplicitor nō tenet:b.fo.lxix
Prouidentia prouidꝰ:d.fo.clx
Proximꝰ diffiniꝛ:b.fo.xv
Proximitas ex adoptione triplex.b.fo. (ccccxxv
Proximitas dicꝛ relatōeꝫ:ibi.
Pſalmiſtatus:a.fo.ccccxiij
Pueri in originali decedētes nō puniūꝛ pena ignis materialis:c.foꝛ.cclxij
Pugna duplex:d.fo.ccccxij
Pulchritudo:d.fo.ccxx
Pulchritudo duplex:ꝑfecta ſimpliciter ⁊ ꝑfecta ex genere:a.b.fo.ccxxxi
Purgatio duplex:a peccato ⁊ a neſcientia:c.foꝛ.ccxxxij
Purgatoriū:a.fo.ccxvij
Purgatorij pena maxima:d.fo.ccccvi
Purgatorij ignis an materialis ſit:b.fo. (408
Putrefactio:a.fo.3;2

Qualitates ꝯtrarie q̄ttuor.ſ.caliditas:humiditas:ſiccitas:frigiditas:a.fo.clxxxi
Quātitas molis ⁊ ꝟtutis:b.fo.lxxxv.⁊ a.fo.xci.et a.fo.ccclxxxvi
Quātū ē nomē vꝛ aduerbiū:b.fo.ccxxix
Quattuor ſūt creata a ꝓncipio:angelꝰ:celū empyreū:materia ⁊ tempus:c.foꝛ.clxxix.et b.fo.cxxviij.et d.foꝛ.ccxxxiiij.
Quattuor nō ſunt in deo:ſcꝫ ꝓuatiōes:negationes:impoſſibilia ⁊ entia prohibita:d.foꝛ.cli
Queſtiōes quadruplices:ſubtiles ⁊ ſtudioſe:difficiles ⁊ curioſe:ciuiles ⁊ cōtētioſe:vtiles ⁊ ꝟtuoſe:i ꝓlo ꝓmi.a.fo.iij.
Quid capiꝛ duplicꝛ.d.fo.xlviij
Quid tripliciter queriꝛ.d.fo.cx.
Quidditates nō fuerūt ab eterno.d.folio.cxlix
Quies capiꝛ dupl̄r:b.fo.ccxl
Quieuit deus ab ope:Ibidem
Qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc ſꝫ Bonauen.eſt impropria:a.fo.clxxxviij
Quo capiꝛ cōcomitanter ⁊ cauſaliter.c.fo.lxxxviij
Quo eſt ⁊ qđ eſt.d.fo.xcv

Ratiōe differre capiꝛ tripl̄r:b.fo. (cxv.
In rōne poniꝛ pctm̄ ⁊ nullū in ſenſualitate.b.fo.ccli
Ratio opandi in deo eſt duplex:habitualis ⁊ actualis.c.foꝛ.clxxviij
Ratio ſeminalis ſm̄ Sco.a.fo.ccxliij.
Rationes rerum ſunt quadruplices:ꝓmordiales:ideales:exemplares ⁊ cauſales.Ibidem.

Ratio obedientialis:ibidem.b
Rōnale capit̄ tripl'r:p eſſentiā:p partici
pationē:ꝛ p obedientiā.c.fo.xiiij
Rō trinitatꝫ recipit̄ in ſenſu:i rōe ꝯuerſa
ad ſenſū:ꝛ i rōne ſm ſe.c.fo.c.xxv
Rōnale capit̄ dupl'r.c.fo.cxi.ꝛ a.fo.c.i.
Ratio cauſalis meritoria et ꝯgruitatis
a.fo.clxx
Rō cauſalitatꝫ ꝛ ꝯgruitatꝫ.c fo.cclxxxij
Rō natural' eſt duplex.a.b.fo.xxvij
Rō capit̄ ſeptē modis:c.fo.xlvij(cccxviij
Rō cōſideratur vt rō ꝛ vt natura.c.d.fol.
Radi⁹ſol' capit̄ dupl'r.d.fo.ccxxxvi.
Realiter cauſatur dupl'r: vno mō.i.vere:
alio mō hñs realem hitudinē.a.fo.cxvi
Reatus.b.fo.ccccix
Receptacula q̄tuor.c.fo.ccccxxix
Redemptio ſubleuatiua et p̄ſeruatiua.
d.fo.c.lxiiij. (c.fo.cccxxvij.
Redēptorē eē ſolū filiū intelligit̄ dupl'r
Reduplicatiua ppō ꝛc̄.c.fo.lxviij.et ca
pitur q̄drupl'r.c.d.fo.cccl.ꝛ ſequenti:et
ei⁹ expoſitio.b.fo.ccciij
Referri ſeipſo tripl'r intelligit̄.a.fo.cxvi
Referri aliqd ad aliud intelligit̄ dupl'r.
a.fo.cxxxiij (xiij
Referre capit̄ poſitiue ꝛ negatiue.d.fo.
Reflexiua potentia.c.fo.lxxxiij
Reformatio duplex.a.fo.xxix
Reformatio anime duplex cū alia diui
ſione.d.fo.xxxv
Regula q̄ñ mutatur veritas cōplexionis
in veritatē incomplexam: eſt fallacia fi
gure dictionis.c.fo.clxxxviij
Regula de argumētis q̄ fiunt poſt motā
queſtionē āte reſolutionē ꝛc̄. valde no
tanda.a.fo.xviij (cccxx
Regula duplex interna ꝛ externa.d.fo.
Relationes creature ad deum ſunt du
plices.c.fo.xxiiij
Relatio ſimplex ꝛ pſonalis.a.b.fo.lxi
Relatio d: rationis dupliciter poſitiue
ꝛ negatiue.b.fo.xlv
Relationis realis tres conditiones ibi
dem.ꝛ.b.fo.cxxxiiij
Relationes vt diſtinguantur requirū
tur duo.b.fo.lxij.
Relatiōes ſm eſſe ꝛ ſm dici ibidem
Relatio realis eſt triplex.b.fo.cxxxiij
Relatiuum ad intra ꝛ ad extra.b.folio
cviij.ꝛ.c.fo.cxviij
Relatō relatiuū ꝛ relatū dr̄nt.a.fo.cxvi
Relatio cōuenit ꝛ differt ab alijs predi
camentis ibidē.c.fo.eodem.
Relationes quattuor in diuinis ſm ali
quos ibidem.b.fo.xviij
Relatiua in diuinis varie diuiduntur
a.folio.cxxxv
Relationes duplices equiparantie ꝛ diſ
quiparantie.a.fo.cclxxix
Relatio ordinis triplex ibidem
Religio ſm tulliū.a.fo.cccxcliij
Remediū:b.fo.ccclxvi
Remiſſio culpe:b.fo.cccxxv
Remūerabile capit̄ tripl'r:c.fo.ccccxxxij
Reparari genus hūanū ꝯgruū fuit ex pte
dei ꝛ hois.c.d.fo.cccxxvij.et c.fo.ſeq.
Reprobatio duplex:affirmatiua ꝛ nega
tiua.a.fo.clxviij.
In reprobū ſēſū dare aliquē:a.fo.ccxxiiij
Repudiare deū dupl'r ītelligit̄.c.fo.xliij
Repudij libell⁹.a.fo.ccccxix
Reſpect⁹ virtutū theologicaꝝ.d.fo.vij
Res ꝛ ſigna capiunt̄ dupl'r:ibidem c.et
de his loquimur dupliciter:ibidē
Res triplices:creata ꝛ īcreata:ꝛ res īclu
dens vtrāq3:c.fol.vi.et alia reꝝ diuiſio
Res duplices:materiales ꝛ (ibidē.d.
immateriales:in plo.pmi.d.fol.ij.
Res capit̄ dupliciť:eēncialiť pſonaliť.a
Res neccaria ꝛ poſſibil'.b.fo.cxlix (xxvij
Res create vel creabiles tripliciť ſūt iu
Res creata habet duplex (deo.c.fo.cl
eſſe ſm q̄d ꝛ ſimpliciť:d.fo.eo.
Res habet triplex eſſe.a.fo.ccxij
Res ſcibiles ſūt triplices a.fo.ccxlix
Reſpectus importatus p donū ad dan
tem eſt triplex.b.fo.xc
Reſiſtere tēptationi ppria virtute abſq3
oīni gratia dupliciť intelligit̄.d.ccxlix.
Reſiſtentia.b:fol.cclvij.
Reſtitutio:c.fo.ccc c

Ad reſurgendū a pctis tria reqrūt.a.b fol.cclvij
De reſurrectōis tpe z dilatiōe.b.fo.332
Reſurrectio duplex:creata et increata.
Creata triplex:ſpūalis:tpalis:corpora-
ralis.d.fo.ccccxxv (a.fo.ccccxxvi
Reſurrectio ad iudiciū z ad vitā eternā
Reſurrectio erit oīm ſimul z nō ſucceſſi/
ua pbatſex rōnibꝫ:ibidē.a.b
In reſurrectōe ſunt tria:corporis ex pul
ueribus reformatio: corpore reforma-
to aīe vnio:z corporis z aīe inſeꝑabilis
colligatio:ibidē.c
Reſurrectōis xpi cauſa ē cā nre.ibidē.d
Reuerētia interior z exterior.d.fo.233
Rubini pbāt de nocte i aq̄.b.fo.ccxxxvij
Abellius ſolū ponit diſtinctionē
ſ rōnis inter patrē z filium in diui
nis.a.fo.lxij
Sacerdos capit triplr.b.fo.ccclxxvi
Sacerdotes duplices:boni z mali.d.fo.
ccxciij
Sacerdotꝫ boni z mali miſſa.b.fo.394
Sacerdos ppriꝰ dr ſex modiſ.b.fo.404
Sacerdos legalt z euāgelicꝰ.a.fo.ccccvi
Saciane duplex:obiectiuū z informās.
b.fo.ccccxxxiij (fo.cccxxvij
Sacroꝝ vtus extendit ſe ad infideles.a
Sacramētū diffinit.b.fo.ccclxi
Sacramētoꝝ inſtitutio ex pte dei miſeri
cordie iuſticie et ſapīe.a.b.fo.362
Sacramēta ſeptē:ibidem.c
Sacramētū diffinit ſm magiſtrū z hu/
gonē.ibidē.a.fo.ccclxiij. Et diffinit ſm
Augꝫ.ibidē.b.fo.ccclxiij (ccclxv
Sacroꝝ noue legis z veteris dria.a.fol.
Sacra quō habeāt vtutē.ibidē.b
Sacrm capit ſtricte z large:ibidem.c
Circa ſacramēta notatur ratio:modus
efficacia:ibidē.c.d.fo.ccclxvij
Sacroꝝ inſtitutionis rpō.a.fo.ccclxix
Sacramēta ſunt inſtituta in aptū docu
mentū diuini ſecreti:in efficax remediū
morbi:in pulchrū ornatū ſponſi z ſpon
ſe:ibidem.b
In ſacro ſunt tria:character:gra mun-
dans z virtus extinguēs.d.fo.ccclxxi.
Sacrū ſacramentū:z ſacramētale diffe
runt.c.fo.ccclxxx
In ſacro eucbariſtie ſunt tria.b.fo.383.
In ſacro eucbariſtie relucet diuina po-
tencia:ſapia z bonitas.c.d.fo.ccclxxxv
Sacri eucbariſtie duplex res.c.fo.cccxc
Sacramēti eucbariſtie efficacia z ſignā
tia:ibidem.d
De ſacri integritate ſūt q̄tuor materia:
forma:ordo z intētio.ibi.d.z fo.ſeq̄nti.
Ad ſacramentum accedenti tria ſunt ne/
ceſſaria.d.fo.cccxcij
Sacramēti effectꝰ.ibidē.a.fo.cccxciij
Sacrificiū triplex:bone opationis:deuo
te orationis:z honeſte cōmēdationis.
b.fo.ccc.
Sacrificiū capitur cōmuniter:pprie:ꝫ
ppriiſſime.a.fo.ccclxvij.
Sacrificiū vtus capit dupl̄r.ibidem.b
Salꝰ creature rōnalē duplex.a.fo.clxv
Salus nature grē z glie.d.fo.ccclxxiiij.
Sanctificatio vie z patrie:ibi.c.fo.eodē
Sanctificatio triplex:ibidem
Sctificatꝰi vtero dꝫ baptiſari.a.fo.380
Sanctꝰ dr̄ ꝑ eſſentiā:z ꝑ pticipationē.a
Sāctꝰ dr̄ tripl̄r.b.fo.ccccviij. (fo.lxxiiij
Sanguis xpi quō ē venerādꝰ.d.fo.294
Sanguis capit q̄drupl̄r.b.fo.ccclxxv
Sanū dr̄ tripl̄r. ſubiectiue:diſpoſitiue:
z oſtenſiue.d.fo.cdxxviij
Sapiētia diuidit.b fo.xij.et.a.fo.cxl
Sapia dicē charitatē z ſciaꝫ.a.fo.lxxviij
Saracenoꝝ hereſis z error.a.fo.cccxvi.
Satiſfactio duplex.b.fo.cclxij
Satiſfactio de iniuria z de dāno et opi/
niones.b.fo.cccxxix
Satiſfactio plena z ſemiplena:ibidē c.d
Satiſfaciendi modus per paſſionē fuit
acceptus:congruus:efficax z prudens.
ibidem.a.fo.cccxxxx
Satiſfactio duplex:generalit z proprie
capta.b.c.fo.cccxcviij.
Satiſfacere:ibidē.b.fo.ſequenti
Scandalū duplex q̄re occaſio.
Sciētia ꝯſiderat ſubiectū:obiectū:genꝰ

ſcibile ꝛ materiā circa ꝙ:in prologo pri
mi.a.fo.v (ccccxiij.
Scientia inflat exponiť.c.fo.xiij et d.fo.
Scientia triplex.b.fo.ccxcviij
In ſcientia cōſiderať vſus:habit⁹ ꝛ mo-
dus.d.fo.ccccxlviij
Sciētie q̄druplex differētia:a.fo.ccclxiij
ꝛ triplex actus ibidem (clxxi.
Scire diuinū capiť large ꝛ ſtricte.b.fo.
Nulla ſcientia hꝫ q̄tuoꝛ cās.a.b.fo.iiij
Sciri aliq̄d poteſt dupľr extra confeſſio
nem.a.fo.cccclx
Scientiarū quedā eſt ſimplicis noticie:
quedā eſt inductiua.d.fo.clxxxij
Scholaris boni cōditiones:in prologo
primi.c.fo.iiij
Scotus cōparať aquile.c.fo.cxli.
Scripturā ſacram exponere ꝛ coꝛrigere
differunt a.fo.cxxij
Se illud ꝓnomē cū ṽbo pluraľ numeri
poſitū fac̄ ꝓpōnē diſtinguēdā.a.fo.139
Secretū capiť dupľr.b.fo.viij
Secretū fidei cōmittiť alicui dupliciter
ibidem.b.fo.ccxxix
Secretū ſpeculatiuū ꝛ practicū.ibidē.b
De ſecta q̄libet pōt ſaluari hoīes ī ſenſu
diuiſo.b.fo.ccclxij
Secūdū multꝭ modis capiť.c.d.fo.cccl.
quere reduplicatiua.
Semper.b.fo.cliiij (c.fo.xxvij
Senari⁹ numer⁹ eſt p̄m⁹ numer⁹ ꝑfectoꝝ
Senſibile capiť tripľr a.fo.ccxl.
Senſibilia q̄ꝫtū ad animā creanť imme
diate a deo.d.fo.ccxxxix. (438
Senſitiua potētia capitur tripľr.a.fo.
Senſualitas capiť dupľr,a.fo.ccli.
Senſus xp̄i ꝛ interioꝛes ꝛ exterioꝛes do/
loꝛem habuerūt.b.fo.cccxvij
Sēſus capiť q̄nq꜄ mōis.d.fo.ccclxxxviij
Senſus an in patria habeant act⁹ ſuos.
a.b.fo.ccccxxxv
Sepatio q̄druplex in xp̄o.d.fo.cccxxx
Sepata non fuit aīa xp̄i a verbo diuino
ꝓpter tres rōnes:ibidem
Sermo angeli exequentis capitur du-
pliciter.c.fo.ccxxxiij
Seruitus.d.fo.cclxxv.ꝛ b.fo.ccccxliij
Seruitus duplex.d.fo.ccxcix
Seruitus triplex:filialis:politica:ꝛ mi-
ſera.d.fo.ccccxx
Sexus diffinitur.b.fo.ccxli
Sexus virilis p̄cellit ſexum muliebꝛē in
tribus.c.fo.cccviij
Sigillū ꝯfeſſionis ꝛ ſecreti.d.fo.ccccviij
Signa quattuoꝛ in predeſtinatione di-
uina.d.fo.clxij.et.a.fo.clxviij
Signa q̄tuoꝛ in dilectiōe dei.c.d.fo.xvi
Signū certū:incertū:rememoratiuum:
demonſtratiuum:pꝛonoſticon.c.folio.
ccclxi et d.fo.ccclxij
Significatio diffiniť.a.fo.xlij
Significatio duplex:actiua et paſſiua:
cū alijs diuiſionibꝫ.c.d.fo.ccclxij
Signū efficax.b.fo.ccclxiij (cxliij.
Silogiſm⁹ expoſitoꝛius rū̄c tenet.a.fo.
Silogiſmus duplex:oſtenſiuus ꝛ ꝑ im-
poſſibile.c.fo.xciij
Simbolus.a.fo.ciij.et.c.fo.cccxxxvij
Simbolizare.a.fo.clxxxi (tij.
Siľtudo capiť large ꝛ ſtricte.d.fo.cxxx/
Simile et equale capiuntur dupliciter.
b.fo.cx:xv
Similitudo vniuocationis ꝛ repꝛeſenta
tionis.a.fo.cxlvij
Similitudo quadruplex.c.d.fo.ccxl
Similitudo equalitatis et confoꝛmita/
tis.d.fo.ccxij
Simonia.b.fo.ccccxiij
Simones duo fuerunt:ibidem.c
Simpliciter ſimplex et ſumme ſimplex
differunt.a.b.fo.lvij
Simpľr capiť q̄nq꜄ modis.c.fo.clxxv.
Simul eſſe aliqua intelligiť dupliciter.
c.fo.ccij
Simul dr̄ ſeptē modis.b.fo.cciij
Sinderesis an poſſit per peccatum ex-
tingui.c.fo.cclxviij
Sinderesis impediť tripliciter:ꝓpter te
nebꝛā obcecationis laſciuiā delectatio/
nis:duritiaꝫ obſtinatōis.d.fo.cclxviij
Singularia dupliciter cognoſcuntur.b
folio.ccv.

Solus capiẜ cathegoꝛeumatice: ꝛ ſinca thegoꝛeumatice.a.fo.xcix.et.b.folio.c. Et pōt addi termino ſubſtantiali in diuinis tripl̃r ibidem.c.fo.xcixix.
Soli deo ſeruies:exponiẜ.c.fo.ccxcv
Sophiſta capiẜ dupl̃r.b.fo.xcix
Sopoꝛ.d.fo.ccxlij
Soꝛs capiẜ multiꝭ modis.d.fo.cccxcviij
Soꝛtilegiū poteſt demon poꝛtare realiter.a.folio.ccxviij
Spēs inata eſt duplex.d.fo.lxxxiiij.
Species attribuiẜ filio.d.fol.cxxxvi
Spēs capiẜ multipl̃r.a.fo.ccclxxxvi
Spei actꝰ duplices.a.fo.cccxl.
Sphere vndecim.b.fo.lvi
Spes diffiniẜ.c.fo.cclx.ꝛ.b.fo.cccxxxvij.
Spes capiẜ tripl̃r.d.fo.cccxxxviij
Spiratio capiẜ dupl̃r.d.fo.cxxxix
Spiratio paſſiua d.ffiniẜ.a.fo.lxiiij
Spiratio actiua an ſit eadem cū paternitate ꝛ filiatione.a.fo.cxliij
Spiratio actiua ꝛ paſſiua ibi.c.fo.cxvij.
Spm̄ſanctū ꝑ modū liberalitatis pꝛocedere nō pōt ꝑ demonſtrationē ſignificationibꝰ ꝑſuaderi.d.fol.lxiiij.
Spiritꝰ creatus et increatꝰ capiẜ tripl̃r eēntial̃r ꝑſonal̃r ꝛ notional̃r.d fo.lxvi.
Spirationis actꝰ ibidē a.fo.lxvij
Spūale capiẜ tripl̃r.c.fo.ccccxiij
Spūs dꝛ dupl̃r.b.fo.cxxiiij
Spūs diffiniẜ a bonauē. ꝛ diuidiẜ ī ſpm̄ vitalē naturalē ꝛ aīalem.a.fo.ccl
Spūale capitur pꝛo denominato ꝛ ꝓ ꝑ ſe ſignificato.a.fo.ccij
Spūs creatꝰ ꝛ icreatꝰ ꝛ alie diuiſiōes ibi.
Sponſalia de futuro.a.fo.ccccxx
Sponſalia poſſunt diſſolui multis modis.b.fo.ccccxxxi
Statꝰ diffiniẜ ꝛ diuidiẜ in ſtatū inſtitutū deſtitutū:ꝛ reſtitutū.b.fo.ix.ꝛ.c.fo.xxxiij.et.d.fol.ccvij.ꝛ.fo.ccxxxiiij.et.d.fol.ccliiij.et.a.fo.ccccxxxiij
Statꝰ charitatꝭ q̄tū ad potētiā ſuſcipiētem tripl̃r fit:aut ſm actū vel aptitudinem vel poſſibilitatē.d.fo.lxxxvij
Statꝰ angeloꝝ triplex.d.fo.ccxvij
Status vie ꝛ patrie.b.fo.cclvi
Statꝰ nature iſtitute ꝛ lapſe.c.fo.368
Statꝰ pꝛacticꝰ ꝛ ſpeculatiuꝰ.c.fo.ccl
De oī ſtatu xp̄s aliqd accepit.a.fol.309.
Stigmata ſci frāciſci fuerūt realia.c.fo.(lxvi
Stipes.d.fo.ccccxxiij
Subalternari vnam ſcientiā alteri itelligitur dupliciter.d.fo.x
Subiectū capiẜ octo modis: et ſubiectū attributionis eſt triplex:ſpāle:gn̄ale:et cōmuniſſimū.a.b.fo.v.
Subiectū diffinitur ſm Scotū:et ſubm attributionis triplex ibidem.a.fo.vi.ꝛ deus:xp̄s: res vl' ſigna eſt ſubm ibidē.c
Subiectum duplex vltimatum et pꝛoximum.c.d.fo.cccxcixi.
Subire moꝛtem intentiōe placendi deo pōt eſſe tripl̃r.b.fo.cccxlvi.
Subordinātur in aīa rei intellectio vocis intellectio:et vox.a.fo.cxxv
Subā et q̄litas capiẜ dupl̃r.b.fo.ccij
Subā capiẜ tripl̃r.c.fo. xxxix.ꝛ.a.fo.cv
Subā ē duplex ꝑma et ſcd̾a.c.d.fo.xliiij
Subā dicitur a ſubſtando et a ꝑ ſe eſſendo.c.folio.lxi
Subā capiẜ dupl̃r.a.fo.xcv.et.c.fo.ciij.
Subā ꝓducēs triplex.c.fo.xcviij
Subā coꝛꝑea hꝫ q̄tuoꝛ cauſas.d.fo.198
Subā rōnalis ē q̄druplex.b.fo.ccxxxi
Subā a ꝑ ſe ſtās et ſb alio ſtans.c.fo.cv.
Subtilitas duplex: ſpiritualis et coꝛpoꝛalis.a.fo.ccccxxxvi
Subtile capiẜ tripl̃r ibidem.b
Succeſſio in motu pꝛouenit ex quattuoꝛ.b.folio.clvij
Sufficientia ſignoꝛum diuine voluntatis.a.fo.clxxxvi
Sufficiencia ſeptem virtutum.b.c.folio.ccxcix (cxxxviij.
Sufficientia articuloꝝ fidei.b.c.fo.ccc
Suffragioꝝ q̄tuoꝛ gn̄a.b.fo.ccccxxx.
Suffragia facta per malos ſi pꝛoſint ibidem.a.fo.eodem
De ſuffragijs tres diſtinctiōes notationi digne ibidem.b
Suggeſtio diabolica.d.fo.ccxxviij.ꝛ ſe.

Summ⁹ a ſupra exponit᷑ affirmatiue et negatiue.a.b.fo.xci
Sup̄bia p̄ſumptōis ⁊ ābitiōis.d fo.ccxl
Sup̄ius ↄtrahit᷑ dupl'r p̄ dr̄iam eſſencialem ⁊ accidentalē.a.fo.xi
Sup̄latiuus exponitur poſitiue et negatiue.b.fo.xxiiij.⁊.a.fo.lvij.et.a.fo.xci.
Suppoſitio ſm ockam.d.fo.xli.
Suppoſitū diffinit᷑.d fo.clx.⁊.c.fo.277
Suppoſitū capit᷑ dupl'r.a.fo.ccciij.
Suū proprium querere intelligitur dupliciter.a.fo.cccxlv
De tabulis triplex op.b.fo.cxcij (vi.
Tangibile dic̄ duo.b.fol.cccccxx
c Tm pſ eſt:ē ꝑpō falſa.c.fo.xvi.
Tantū eſt nomē vel aduerbiū.
b.folio.cclxix
Tentatio deſcribit᷑.b.fo.cclviij.
Tentari ho ninem permiſit deus ꝑpter quattuor.c.fo.ccxlviij
Tentationis impulſus an ſit appetend⁹ ibidem.c.d.fo.eodem
De tentatione loquēdū eſt ꝗ̄tum ad exordiū ⁊ ↄfirmationē.d.fo.cccxlv.⁊ ſe.
Tentatio ⁊ ei⁹ reqſita.b.fo.ccxlv
Tentatiōis ignorātia trip'ex ibidē.d
Tentatio quadruplex ibidem
Tentationē fieri ab hoſte vel carne intelligi᷑ dupl'r ibidem.a.fo.ccxlvi
Tempus capit᷑ cōiter cōmuniſſime: proprie:⁊ magis ꝑprie.b.c.fo.ccij
Tēpus diſtinguitur a motu realr̄ ⁊ eſſentialiter:⁊ diffinit᷑ ibidē.a.fol.cciij.
Tēporis triplex dr̄ia.b.fo.cliiij.
Tēpus triplex legis indite: ſcripte ⁊ gratie.b.fo.cdxxxij
Tēdere i finē capit᷑ dupl'r.b.fo.ccccxxix
Tenebra corp̄alis ⁊ ſp̄ualis.c.d.fo.437
Termīatū dr̄ aliqd dupl'r.b.fo.lxiij.
Termin⁹ ſingularis.a.fo.xli
Termin⁹ cōmunis habet ſignificatū primariū ⁊ ſecūdariū.a.fo.xlij
Termin⁹ p̄titiu⁹ ibidē.a.fo.cvi
Terminū nihil vl' aliqd pōere.b.fo.xliij
Termin⁹ formal' diffinit᷑.c.fo.xli
Termin⁹ numeralis pluralis ſm q ad'ditur adiectiuo vel ſubſtātiuo qd ſignificat.a.fo.cvi. (fol.eodē
Termin⁹ nūeralis capit᷑ tripl'r ibidē et.c
Termini numerales dicūt diſtinctionē preter vnus ibidē.c.fo.cviij
Termin⁹ dr̄ poſitiue ⁊ p̄uatiue.a.fo.cvij
Ternari⁹ nūerus tripl'r ↄſiderat᷑.c.fol.xxvij.⁊ ei⁹ cōmendatio.d.et.fo.ſequēti.
Theologia ē duplex:ī ſe:et ī nob.b.fo.xl
Theologie p̄dicamenta ſunt ſup̄naturaliter ibidem
Ad theologicalē virtutē tres ↄditiones requiruntur.b.fo.ccc
Theologia eſt tanꝗ̄ apotheca in q̄ res vtiles ad ſalutē ſūt poſite.a.fo.ccclxi
Thomas ſepe ſibyp̄ſi ↄ̄dicit.d.fo.lxxix
Timor q̄druplex mūdanus ſeruilis initialis caſtus.d.fo.lxxxviij.⁊.a.fo.cclviij
Timor diuidit᷑ ml'tipl'r.c.fo.cccxiiij.⁊ ſe.
Timor paſſiōis:actualis:habitualis: cū ſubdiuiſionib₉.a.fo.ccclij
Timor ↄ̄tritus duplex ibid.b.fo.ccclij
Timoris duplex vſus ibidem
Timor intuet᷑ tria ſcʒ penā:offenſionē:et maieſtatem ibidem.c
Tonſura.a.fo.ccccxi
Totū eſſentiale.a.fo.cxliij
Totū poteſtatiuū.b.fo.ccccxij
Totum integrale capitur proprie et improprie.b.fo.vi
Totū integrale: homogeneū: et etherogeneum.a.fo.xciij
Totus capitur tripl'r.d.fo.lviij.et.c.fo.xcij.et.c.fo.ccclxxxix
Traduci.c.fo.cclxxxiiij
Tradux vl' traductio.d.fo.ccxliij
Tragedia ⁊ comedia dr̄nt.c.fo.ciiij.
Trahūt᷑ aliq̄ ad deū ſuauit᷑ vl' violent᷑.b (fo.lxxvij
Traijcere.d.fo.cccxliiij
Tranſgreſſio ſecūde tabule capit᷑ materialiter et formal'r.d.fo.xvij
Trāſire in eſſentiā.d.fo.cxv (b.fo.cxxv
Trāſlatio duplex ſm rē et ſm īpoſitiōeʒ
Trāſlatio diffinit᷑.c.fo.cxlv
Tranſlationis ratio duplex ibidem.
Tranſubſtātiari.b.fo.ccclxxxix.

Triduū capit̃ tripl̃r.d.fo.cccxxxi
Trigonus.a.fo.cci
Trinitas rōne naturali ꝛ demōſtratiua ꝛ de lege cōmuni nō poteſt demonſtrari.c.fo.xxv.
Trinitas in diuina eſſentia pōt imaginari tripliciter.d.fo.xxvi
Trinitatis cognitionē an phi ſapientes et ſybille habuerint.a.b.fo.xxix
Trinitatis veſtigiū in omni ente reperitur.c.fo.xxxij
Trinitatꝫ ethimologia duplex.a.fo.cix
Trinitatis rō repit̃ in ſenſu:in rōne conuerſa ad ſenſū ꝛ in rōne ſm ſe.c.fo.cxxv
Trinitas tria facit in peccatore iuſtificando.d.fo.lxxv
Triplex remouet̃ a diuinis.d.fo.cviij
Triſticia ꝛ dolor.b.fo.ccx.et.d.fo.cclxij et diuidit̃.d.fo:cccxiij.et ſequēti
Triſticia triplex in dānatis.b.fo.439
Triūphus ꝛ tropheū.b.fo.cclvij
Unitas corruptionis:variatōis vitioſitatꝫ:ꝛ ocioſitatꝫ.c.fo.cccvi
v
Ubiqꝫ capit̃ ſtricte ꝛ large:ꝛ eſſe vbiqꝫ ꝑ pñtiā:potētiā ꝛ eēntiā.b.c.fo.cliij
Ubiqꝫ eſſe pōt eſſe dupl̃r.ibidē.d.fo.co.
Ubiqꝫ eſt deus per eſſentiā:p̄ſentiā ꝛ potentiam.b.fo.cdxxviij
Uelle dei eſt ſuum facere.c.fo.cxcviij.et b.fo.ſequenti
Uelle oſtendit ſe deus aliquid quadrupliciter.a.fo.cxcv
Uelle duplex concupiſcētie et amicitie.a.fo.xiij
Uelle triplex:amicitie:ꝯcupiſcētie:ꝛ cōplacentie.b.fo.ccvi
Ueniale dicitur non quia meretur veniam.d.fo.xxi
Ueniale pctm̄ duplex:ex genere actus:et pronitate.c.fo.ccxlvi
Ueniale ſi cōueniat cū mortali in auerſione.d.fo.cclxxij.
Uenialis pcti triplex genus.a.fo.ccccij
Ueialia pctā an ſint ꝯfitēda.a.fo.404.
Uerbū.c.fo.cxxij.conditiones quoqꝫ cū diuiſionibꝫ.ibidē.d.et d.fo.cxxiij.ꝛ ſūt plura.a.fo.cxxv.
Uerbū eſſe exemplans creaturā intelligitur tripliciter ibidē.a.fo.cxxiij
Uerbū intern9ꝛ capit̃ tripl̃r:c.fo.cccx
Uerbū noſtꝝ intellectuale hꝫ ſilitudinē ad verbū increatū q̄tū ad originē:ad diſpoſitionē:ꝛ ad vnionē:ſed nō quodlibet.c.fo.cxxv
Uerbū ꝓhereticū.c.fo.clxi. (c.fo.xl
Uerba cuiuſcūqꝫ tꝑis vere dicūt̃ de deo
Uerba q̄ dicunt̃ de deo ſunt in triplici differentia.a.fo.cccl
Ueritas diuiditur.c.fo.lij
Ueritas ꝯparat̃ ad ſubiectū:ꝑncipiū:ꝛ ad itellectū:ibidē.d.et a.b.fo.clxxxviij
Ueritatū q̄tuor genera.c.fo.ccclxxvi
Uermis capit̃ tripliciter.b.fo.ccccxxxix
Uermis dānatoꝝ eſt ſpūalis ꝛ inuariabilis.c.fo.eodem
Ueſtigiū ꝛ imago differūt.b.fo.xxxij.et capitur dupliciter ibidem
Ueſtigiū capit̃ q̄drupl̃r.d.fo.xxxiij
Uiator diffinit̃ i ꝓlogo ꝑmi.et fo.ccclxi et.b.fo.ccclxxxviij
Uiator dr̄ ſanct9in rōne officij ꝛ rōe grē gratūfacientis.a.fo.lxxiiij
Uiator duplex.b.fo.ccxxij
Uiciſſitudinē hr̄e aliqd dr̄.a.fo.lvi
De vitioꝝ cōnexione.a.fo.cccliiij
Uinū naturale ꝛ artificiale ꝛc̃.c.fo.cccxc
Uindicare.c.fo.cccxcv
Uiolentū nullū ꝑpetuū.d.fo.ccxx
Uirgitas capit̃ q̄tuor modis.b.c.fo.283
Uirginitas hꝫ ſe ad ꝯtinētiā ſicꝫ magnanimitas ad liberalitatē:ibidem.c
Uirginitas diffinit̃.c.fo.ccccxix
Uirginitas ꝯſiderat̃ q̄tū ad ſtatū:habitum ꝛ decorem:ibidem.c.d.
Uiroꝝ ꝑfectoꝝ ſtat9duplex.c.fo.ccclviij
Uiri ꝑfecti publici ꝛ occulti:ibidem
Uir capit̃ qnqꝫ modis.b.c.fo.cctii
Uirtus capit̃ tripl̃r:ꝛ diffinit̃ ab Aug9.d.fol.xiiij.et.a.fo.xvi.et c.fol.cxl.et.d.folio.cclvi
Uirtus capit̃ cōmuniſſime:cōmuniter ꝛ proprie.a.fo.ccxcix.ꝛ c.fo.cccxxxv
Uirt9dr̄ cōis vel gn̄alis tripl̃r.a.fo.x.x:et d.fo.cccxcv.et ſequenti

Virtus dr informis.b.fo.cccxxxv
Virtus forma duplex extrinſeca z itrin/
ſeca.a.fo.cccxxxv.
Virtus gratuita.a.fol.cxxxix
De virtutū cōnexione.a.fo.ccclilij
Virtutes cardinales z theologice diffe/
runt.a.fo.cccxvi.
Virt⁹naturalis iraſcibilis z ↄcupiſcibi/
lis.c.fo.cccxiij.z.b.fo.cccxcvi
Vis:vires:virtus dr̄nt.c.fo.xvij
Vires accipiūt duplr̄:large z ſtricte ibi.
Vis ↄcupiſcibilis z iraſcibilis ibidem
Vis capit q̄druplr̄.a.fo.ccclxxij
Viſio clara dei ↄtinet intelligentiā z at
tingentiā.c.fo.xxij
Viſio corporalis imaginaria z itellectua/
lis.b.c.fo.ccxxxiij
Vita aialis cōſiſtit in humido radicali:
z calore naturali.c.fo.lxxxvij
Vita capit multiplr̄.a.fo.cv
Vita nature:grē:z glīe.c.fo.cccxxxi.
Vnctio extrema.a.fol.ccccx
Vnctionis extreme materia forma z mi
niſtrator ibidem.b.c.
Vnde capit localr̄ z cauſalit.d.fo.ccxlij.
Vngēda loca q̄ ſint ibidem.d
Vniformiter in illa q̄one:vtrū deus co/
gnoſcat ſe z alia: vniformiter duo deter
minat.c.fo.dxi
Vnio duplex nature:z ↄformitate volū
tatis.c.fo.xiij
Vnio duplex p iformationē:p ſubſtātifi
cationē:z motor ad mobile.c.fo.ccxlvi
Vnio triplex gratuita:beata: z hypoſta
tica.c.fo.cclxxvij
Vnionis cōgruitas maior i humana q̄
angelica natura pz duplici rōe.d.fo.cc
Vnio q̄druplex.d.fo.ccclxxxviij. (lxxxij
Vniōis modi ſm phos z ſm theologos
ibidem.a.fo.cclxxxix
Vnitas ↄtinuitatis:ſimplicitatis:z ho/
neſtatis.d.fo.cliij.
Vnitas eēntial:z pſonalis.a.fo.cix
Vnitas idiuiſiōis ↄformitat; z pīnitat;
b.fo.cxxxvij. (tē.b.fo.ccxxvi.
Vnit corp⁹duplr̄:naturalr̄: z volūtarie
Vnitas :ndiuiſibilitatis z integritatis
d.folio.ccclxxxiij
Vnitates nouē.a.fo.xxliij. (lio.lvi
Vniuerſale eē vbiq3 itelligit duplr̄.b.fo
Vniuerſale ē triplex:poſterioriſticū:prio
riſticū. z predicamētale.a.folio.xciij.et
tres ↄditiōes ibidem
Vniuerſi decor an fuerit melior ſine ma/
lis q̄ cū malis.b.fo.cxc
Vniuerſi pfectio in trib9 ↄſiſtit.d.fol.c.
Vniuerſi pfectio duplex.b.fo.ccxl.
Vniuocū capit duplr̄.d.fo.cxxix
Vniuocū p̄dicatū:z vniuoce p̄dicari dif
ferunt.b.fo.cclxxxix. (fo.cvi.
Vn⁹ capit duplr̄:cū aliīs diſtinctiōib9.c.
Vnū put ↄuertit cū ente diffinit ibi.d.
Vocabula in diuinis triplicia.c.fo.xli
Vocabula q̄tuor in diuinis greca z lati
na.b.fo.cv
Volitio efficax z remiſſa.d.fo.cxci
Volūtas diffinit.d.fo.xij.
Volūtas libertas radix oīs meriti z de/
meriti.c.fo.xviij
Voluntas capit duplr̄.b.fo.xxxv
Voluntas eſt cā pductiua volitiōis ſm
ſcotū.c.fo.xxxv
Volūtas q̄druplex.b.fo.xlvij
Volūtas capit duplr̄.d.fo.lxviij
Voluntas diligit aliq̄d ex charitate du
pliciter.a.fo.lxxxiij
Volūtas dei añs z ↄñs.b.fo.clxvij.et.c.
d.fo.ccxix.z.b.fo.ccxxxiiij
Volūtas diua capitur proprie z impro/
prie.c.fo.clxxxij.z.c.fo.clxxxv
Volūtas beneplaciti z ſigni cū ſuis diui
ſionibus ibidē.d.z.b.fo.clxxxv
Voluntas antecedens z ↄñs ibidem.d.
folio eodem.z.c.fo.cixxxvi
Volūtas bn̄placiti añs vel ↄditionata z
ↄñs ſeu abſoluta.a.fo.cxci.z.d.fo.436
In volūtate nr̄a duplex eſt actus:ſc3 vel
le z nolle.c.d.fo.cxci
Volūtas hūana ē duplex.d.fol.cxcij
Volūtas rōis:pietat;:z carnis.a.fo.195
Volūtates q̄tuor i xp̄o ibidē.a.b.fo.320
Volūtas nr̄a qn̄ bona ſit.c.fo.cclxiiij
Voluntas aſſumit aliqua in facultatem
ſuam q̄druplicitcr.d.fo.xv.

Vo   Vt Vx

Ad voluntatis rectitudinē requirit penitentia: ⁊ gr̄a ſanans.d.fo.ccxviij
Ad voluntatis rectitudinem tria requiruntur.a.folio.cclxiiij
Volūtas nālis ⁊ deliberatiua.b.fo.ccl.
Voluntas an ſit bona rōne boni finis.d.fo.cclxvi
Volūtatis bone finis:ibidē.a.fo.cclxvij
In voluntatꝫ opibꝫ deliberatiue ē ponere medium inter bonitatem ⁊ maliciā.a.fo.cclxxi
Voluntariū triplex:ibidem.b
In voluntate ſi ſit peccatū ſicut in proprio ſubiecto:ibidem.d
Ad voluntatis maliciā opus addere aliquid intelligit dupl'r.c.fo.cclxxij
Voluntas appetit bonū.c.fo.cccxvij
Volūtas capit large ⁊ ſtricte.a.fo.cccxx
Voluntas capit tripl'r:ibidem
Voluntas diuidit in naturalē ⁊ deliberatiuam.ibidem.b.c
Voluntas natural' capit tripl'r:ibidē.c.
Volūtas duplex in xpo:in illo ꝟbo: Nō ſicut ego volo:ſed ſicut tu vis.c.fo.321
Volūtatē cogi ꝯtingit dupl'r.a.fo.416
Votum diffinitur.a.fo.ccccxxij
Votū capit gn̄alit ⁊ ſpecialiter ibidem.
Votū hꝫ tres comites:veritatē:iudiciū et iuſticiā ibidem
Votū publicū ⁊ priuatū:ſolenne ⁊ ſimplex:ibidem
Vox articulata.b.fo.vi
Vſus ordinatꝰ ⁊ inordinatꝰ.b.fo.xliij
Vſus capit q̄nqꝫ modis.a.fo.ccxxiij
Vti capit q̄nqꝫ modis.c.fo.xiij
Vti diffinitur.a.fo.cccl
Vtibile capit large ⁊ ſtricte.a.fo.xiiij
Vtimur aliq̄ q̄tuor modis.ibi.b.fo.eo.
Vti petis ꝯtingit dupl'r:ibidem
Vtibile capitur q̄tuor modis.d.fo.378
Vtrū pluralitas pſonarū in diuinis in vnitate eēntie ſit demōſtrabil'.c.fo.xxv
Vtrum pro articulis fidei rationes demōſtratiuas vel probabiles liceat alicui ad probandū adducere.c.d.fo.vi
Vtrū aliqua creatura poſſit intelligere deū lu q̄tēn intelligibilis ē.b.fo.xxi.
Vtrum omne naturale ſit natura.b.folio.ccclxxvij
Vtrū potentia creandi ſit cōmunicabilis creature.c.cxcviij
Vtrū in inferno ſit redēptio.c.fo.ccxvij
Vtrū poſſibile ſit deū odire.a.fo.ccxxi
Vtrū impoſſibilitas peccandi poſſit cōmunicari creature vl' viatori.b.fo.ccxxij
Vtrū infirmitas magis excuſet q̄ ignorantia.b.fo.ccxlviij
Vtrum ebrioſus faciens homicidiū faciat peccatū homicidij:ibidem
Vtrum accedens ad ſacerdotē malum peccet.a.fo.ccclxxvij
Vxorē contingit dimitti propter duo.b.folio.ccccxx
x p̄iani ſint ſubiecti regibus ⁊c̄.a.fo.cclxxvi
Xp̄s inter predeſtinatos eſt primus.d..fo.clxiij
Xp̄s q in triduo fuerit homo eſt hereticum.b.fo.cc.
Xp̄s deduxit corpis incrementū per tpis ſucceſſionē ꝓpter fidei firmitatē: ꝓpter humilitatē:⁊ vniuerſitatis legem.d.fo.cclxxxiiij
Xp̄s habuit organizatiōis pfectionē:rō eſt ex parte aſſumētis:virtutis efficientis ⁊ virginis ꝯcipientis:ibidem a.fo.cclxxxv.
Xp̄s incepit.d.fo.cccvi.
Xp̄us accepit carnem de muliere ⁊ non a viro.d.fo.cccviij
Xp̄s veros paſſionis habuit dolores.d.fo.cccxv et ſequenti.
Xp̄s maiorē habuit in mente triſticiam q̄ in ſenſualitate:ibidē.c.fo.cccxvij

Excellentiſſimi atq; profundiſſimi hu-
manarum diuinarūq; litterarū doctoris fratris
Stephani Brulefer ordinis minorum charitate
igniti reportata clariſſima ī q̄ttuor ſancti Bona-
uenture doctoris ſeraphici ſententiarum libros
Scoti ſubtilis ſecūdi incipiūt feliciter. Ut aūt le-
ctor ſecurus pergas: a priſcis erratis ſi que fue-
re ſcito emendata.

Tantum priſci nominis ac glorie eternitati ſtuderint deuotiſſime frater compertuum habemus. Alij enim in nominis perpetuitatē ſibi ſtatuas eneas lapideaſq; erigere ſatagētes: ne ſimul fama ⁊ laus egregia clariſſimaq; eorum facinora cū corpe terre obliuionisq; mandarent̄ his monumētis ſua nomina atq; geſta inſcripſere: Hoc etiam noſtri ſeculi plures fecere: vt ipſis abeuntibus: vitam apud poſteros omnis nanciſcantur inmortalem. Quanta ⁊ quot noſter ille ⁊ pater ⁊ frater: frater Stephanus Brulefer theologus illuſtris: hac luce functus: monumenta reliquerit. ipſe pernoſti: qua diligētia: quo fraterne charitatis feruore: Subtiliſſimi Scoti in ſententias ſcripta luculentiſſima interpretatione: in pariſiorū vniuerſitate elucidauerit. Quātaq; charitate ſuccenſus: multo fauore ⁊ amore: in Moguntinorū gymnaſio Sancti Bonauenture doctoris Seraphici ſcripta reſoluēdo dilucide aperuerit. Poſt plura etiam eius preclara longeq; laudanda opuſcula: cogitabam nudiuſtercius frater amate quanta vterq; deberet illi viro ac patri theologo celeberrimo: qui nos ſemper facile admiſit: benigne inſtruxit: immenſo fauore ⁊ charitate proſequendo: quo officij genere eum amplecteremur. ne ſimul in patrem noſtrū ac preceptorem pientiſſimū: impietatis ⁊ ingratitudinis: atq; in noſtros omnis inuidentie accuſaremur atq; redargueremur. Deliberans tandem eius reportata in tres vltimos ſententiarū libros Metis congeſta: vna cum primo Moguncie in eaſdem ſcripto accuratiſſime interpretatas in ſcripta ſancti Bonauenture in lucem dare atq; in medium. Tibi idcirco ꝑhumilime ſupplicans qui eodem officio: eadem charitate ei obſtrictus es: reportata ſuper primo ad me dare velis: vt tandem grati in patrem ac preceptorem noſtrum: atq; in omnes alios ⁊ pij et benefici ſimus atq; dicamur. Q; ſi preces meas facile admiſeris atq; audieris: profecto rem deo facies ꝙ̄ gratam: ⁊ mortalibus iucundiſſimā. Tu modo age reportata vt accipiam meq; tibi nunq̄ defuturū ſcito. Vale felix: meiq; memor.

Reſponſio.

Accepi litteras tuas ſiquidē mihi iucundiſſimas ſimul et gratiſſimas: quib⁹ tuam oſtendis virtutem cognatam ⁊ vnice laudandam: qua probas quoſq; virtutis aut cuiuſuis egregij facinoris auctores eternitati cōmendandos. Nos quidem tecum vna affirmo: vt ⁊ alijs ſuperſtitibus ſtudendi virtutibus ac litteris vehementiſſima relinquatur occaſio: ne veluti iumenta ſilentio vitam tranſigant. Inde videris a me rem petere chriſti fidelibus profuturam: quā ſi negarem ferreus: nec rationis nec benignitatis officio monendus ſim: ſed quaſi in lapidē obrigeſcere niterer. Quare fit: vt is ſim: qui et ſi non maiori: pari tamen ⁊ equali animo: illi deifico theologo patri Stephano Brulefer afficior. laudi atq; nominis perpetuitati conſulens: hunc quem petis reportatorum librum: In ſanctū Bonauenturam doctorem ſeraphicum accipe: tuis votis potitus: tu vero impreſſum hoc op⁹ clariſſimum ad me aliquando dare velis. Vale cura: ab incepto ne reſilias habiturus me ſemper ad vota dediti ſſimum.

Ad lectorem.

Ccipe candide lector: elaboratiſſima et iterum atq; iterū caſtigata: charitate ignici doctoris fratris Stephani Brulefer ordinis ſeraphici minorum de obſeruantia dicti Reportata longe clariſſima: In quattuor ſententiarū libros ſanctiſſimi Bonauenture. Quorū primū nobilis illa Germanie ciuitas Moguncia cōportauit. Que ſi legas ſtudioſe ac legendo reuiſes: tunc primum tibi perſuadeas aliquantulū ſapiſcere. Ne igitur (vt callidus quiſq; rerum eſtimator) facile calumniaz inferre preſumas: ne vbi ſapuiſſe et intellexiſſe ſomniaris: deſipuiſſe: ac ſtomachoſe iniuriam irrogans deliraſſe dicaris. Nihil enimuero illa Teutonū clariſſima ingenia: inuido correctori caſtigandum emendandumue reliquere. Vale nec ingratum tibi futurū opus arbitrare: vbi legeris ac ſimul intellexeris: atq; vale.

Reportata clariſſima

Reuerendi magiſtri fratris Stephani Brulefer ſacre theologie pfeſſoris Scotici Alme vniuerſitatis Pariſieñ. ſacri ordinis minoꝝ de obſeruantia dicti ſup primo ſententiarũ ſcripto ſancti Bonauenture doctoris ſeraphici in Moguncia aurea nobilis Alemanie comportata ꝛc̃. Feliciter incipiunt.

Circa ſancti Bonauẽture Prologum p̃mi ſniarũ Notandũ ꝙ q̃druplices ſunt queſtiones. Nã p̃mo q̃daꝫ ſunt ſubtiles ꝛ ſtudioſe. Scd̃o quedã ſunt difficiles et curioſe. Tertio quedaꝫ ſunt ciuiles ꝛ ↄtencioſe vel politice ꝛ litigioſe. Quarto quedam ſunt vtiles ꝛ virtuoſe. ¶ Primũ genus queſtionũ diſputatur in ſchola theorica phoꝝ vt in phiſica ꝛ metaphiſica ꝛc̃. ¶ Secũdum genus diſputatur cõmuniter in ſcholis mathematicoꝝ fantaſticoꝝ. ¶ Tertiũ gen⁹ diſputatur in ſcholis iuriſtarum vt de litibus ꝛ alijs contentionib. ¶ Quartũ vero genus queſtionũ ſcꝫ vtiliũ ꝛ virtuoſarum: ſolet ꝑtractari in ſcholis theologorum. Quia ibi ſemꝑ vtilia ad morũ edificationẽ ꝛ ad ↄſequendã beatitudinẽ ꝑtractanť. ¶ In primo igiť (quẽ p̃ manib habem⁹) ſanctus Bonauẽtura ꝑtractat queſtiones ſubtiles ꝛ ſtudioſas: vt patebit: quia ibi de ꝓductione diuinarũ ꝑſonarum ꝛ de electoꝝ p̃deſtinatione agiť. ¶ In ſecũdo libro ꝑtractat de ſcd̃o genere q̃ſtionũ. Quia ibi ↄſiderat naturã orbium: materie p̃me: et Ierarchias angelorum. ¶ Sed ↄtra queſtiones difficiles ꝛ curioſe nõ ſũt niſi vicioſe: ꝫ ꝛc̃. Rñdeo Duplex eſt curioſitas. Quedã ẽ curioſitas vicioſa ꝛ vitãda: q̃ ſcꝫ aliq̃s in inquirendo: ſic curioſus ẽ ꝙ querat aliq̃d oino ſuꝑfluũ: ꝛ de q̃ nulla certa ratio põt dari ¶ Prima ꝓpõ. Illo mõ q̃ões difficiles ꝛ curioſe ſunt vicioſe. Sed illo mõ a ſancto Bonauẽtura nõ ꝑtractanť. Alia eſt curioſitas virtuoſa. Qua ſcꝫ quis nobilitate animi etiã occulta inquirere nõ attediatur ordinãdo illa (ex bona cõſciencia) ad ſalutẽ ꝓpriã ꝛ alioꝝ. ¶ Secũda ꝓpoſitio. Iſto mõ q̃ões difficiles ꝛ curioſe nõ ſũt vicioſe. probať. Quia q̃cq̃d ex bona ↄſcĩa (hoc eſt ſm dictamen recte rõnis) põt ordinari ad ꝓpriã ꝛ alioꝝ ſalutem nõ eſt viciosum. Sed aliq̃ q̃ões difficiles ꝛ curioſe ſũt huiuſmodi. ꝫ ꝛc̃. Correlariũ doctor ſeraphicus in ſuo ſecundo q̃ões difficiles et curioſas ꝑtractat iſto modo. ¶ In tertio vero libro q̃ões ciuiles maxime ꝑtractat: eo ꝙ de virtutib ſpeciali⁹ ibi tractat. ¶ Maxime vero in quarto (licet in oibus alijs libris) ꝑtractet q̃ſtiones vtiles ꝛ ꝟtuoſas. ¶ Quidã diſcipulus interrogauit ſctm̃ Thomã de aq̃no q̃s eſſet mod⁹ ꝓficiẽdi in theologia. Rñdit: ꝙ eſt exercere ſe in doctore perito ꝛ experto. Diſcipulo querente. Quis ẽ talis? Rñdit ille. Alexander de ales. Sꝫ doctor ↄſolatori⁹ Iohãnes gerſon de laudib ſancti Bonauẽture ait. Ego ꝓ eligo ſctm̃ Bonauẽturã. Nam doctor ille non tm̃ cherubicus (qr intellectũ illuminat) vocari põt. Sꝫ recte ſeraphicus appellať quia inflãmat et affectũ. ¶ Unde doctores ſcientes: conſcientiã autẽ nõ habentes: nõ ſunt ſeraphici ſed demones. Nã demon interp̃tať ſciens. Nam ſcientia in homine malo nihil aliud eſt q̃ꝫ gladius in manu furientis. Tales quoq; dicunť potius cacodemones. i. mali ſcientes: populũ em̃ ꝑdũt ꝛ hereſim ſeminant. ¶ Doctores ſunt in duplici differentia: Quia alij textuales Ut quattuor doctores eccleſie: et magiſter ſententiarũ q̃ fuit vltim⁹. Alij ſunt queſtionarij. Quoꝝ p̃m⁹ in religionib mẽdicantiũ fuit magiſter Alexander de ales. A quo ſctũs Thomas multa rece

pit. Vñ fere qcq̄d ſcripſit in ſcd̄a ſcd̄e re
cepit ab alexandro de ales vt pꝫ intuēti.
¶ Dubiū morale. Vtrū meli⁹ ſit ſimplr
id eſt deo magis acceptū docere in ſcholꝭ
vel in cathedra predicare: an vacare ſim
plici contemplationi. Reſpondetur per
vnā diſtinctionē ⁊ aliquas ꝓpoſitiones.
¶ Diſtinctio. Triplex eſt opus ṽtuoſū
⁊ laudabile: ꝓut nunc ſufficit. Nā q̄ddā
eſt opus virtuoſum ſimplex ꝑtinens ad
vitā contēplatiuā: cuiuſmodi eſt amare
deū: audire miſſam: ⁊ orare deuꝫ. Aliud
eſt opus virtuoſum ſimplex ꝑtinens ad
vitam actiuā: ſicut eſt recipere hoſpites:
miniſtrare infirmis. Dicunꝰ autē ſimpli
cia: qꝛ nō ſunt ꝑmixta. Tertiū eſt opus
virtuoſum pertinēs ad vitā actiuā: deri
uatur tamen a plenitudine cōtemplatio
nis: vt eſt predicare: alios docere. Nō em̄
ſimpliciter ꝑtinet ad vitā actiuā docere:
ſed etiam ad contemplatiuaꝫ. ¶ Prima
ꝯcluſio. Opus vite cōtēplatiue eſt ſim-
pliciter melius ⁊ nobilius q̄ ſit de facto
opus ſimplex vite actiue. Ex quo vita
contemplatiua eſt ſimpliciter melior vita
actiua. ¶ Scd̄a ꝓpō. Opus ſimplex vi-
te actiue licet ſit ṽtuoſum ⁊ bonū: nō eſt
tñ eque ꝑfectū imo min⁹ ꝑfectū ope deri
uato ex contemplatione. ¶ Sed dices.
Q̄ntō aliqd̄ opus ē difficilius tanto ē
ṽtuoſius. Sꝫ opus ſimplex vite actiue
eſt hmōi. ḡ ⁊c̄. ¶ Rn̄deo. Qd̄ duplex eſt
difficultas in ope ṽtuoſo. Vna ex parte
opantis: et hec nō facit opus i ſe eſſe vir-
tuoſius. Non em̄ ſequiꝰ. difficili⁹ eſt mi-
hi ieiunare q̄ orare: ḡ melius ē ieiunare
q̄ orare ⁊c̄. Alia ē difficultas ex ꝑte ope
ris in ſe. Et illa facit opus bonū magis
eſſe meritoriuꝫ. vñ docere ⁊ ꝑdicare ſunt
difficiliora opibꝫ ſolūmō ꝯtēplatiōis dif
ficultate opis in ſe. igiꝰ ſunt magis meri
toria. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Op⁹ vite acti
ue deriuatū a vita ꝯtēplatiua eſt ſimplr
nobili⁹ ⁊ ṽtuoſi⁹ in gn̄e moris q̄ ſit ſim-
plex ꝯtēplatio. ꝓbaꝰ. Magis ⁊ ꝑfecti⁹ ē
illuminare q̄ lucere. Illuminare em̄ ꝑ-
ſupponit lucere. Vnde ſm̄ ph̄os lux et
lumen ſunt due qualitates ordinate lux
em̄ eſt in corꝑe lucido: lumen autē eſt in
corpore ꝑſpicuo. Eſt igitur effectus lu-
cis lumen. Illuminare ergo nihil pōt ni
ſi cū h̄ luceat: ergo magis eſt illuminare
q̄ lucere. Sicut igitur magis eſt illumi
nare q̄ lucere. ita maius eſt cōtemplata
alijs tradere q̄ de facto cōtemplari ſolū
¶ Sequiꝰ Correlariū. Q̄ alique reli-
giones ſunt ꝑfectiores alijs. Vnde reli-
giōes ordinate ad op⁹ ſimplex vite acti-
ue tenēt infimū gradum. vt ſunt religio
nes ordinate ad dimicandū pro fide ca-
tholica vel pro hoſpitibus recipiendis.
Religiones vero inſtitute ad ſimplicē
contēplationē tenent ſecūdum gradum.
vt Bn̄dictinen̄. et Carthuſien̄. Mendi
cantes autē inſtituti ad tertiū opus vir
tuoſum: ſcꝫ vite actiue deriuatum a con
templatione: ſunt ſupmi. ¶ Correlariū.
Nulli mendicanti ſaltim predicatori vel
minori licet exire ſuā religionē: et ingre-
di religionē ſimplicis contēplationis vt
Cartuſien̄. vel Bn̄dictinen̄. ptꝫ. Quia
nulli licet exire ſuā religionem ⁊ ingredi
laxiorem: ergo ⁊c̄. Dubium ſpeculatiuū
⁊c̄. ¶ Vnde proueniat difficultas que-
ſtionū theologie. Reſpondeo propter do-
lor pauci ſunt theologi. Difficultas au-
tem talis non eſt ex parte rei: ſed ſolū ex
parte noſtri. Ideo queritur. Vtrum dif-
ficultas intelligendi vel cognoſcendi res
proueniat ex parte intellectus noſtri an
ex parte rerum intelligibiliū. ¶ Reſpon
dit commentator ſecūdo metaphiſice q̄
duplices ſunt res: ſcꝫ materiales que ſcꝫ
componuntur ex materia et forma. Alie
ſunt immateriales: vt angeli et deus.
¶ Sit igitur hec ꝓma ꝓpoſitio: ad men
tem cōmentatoris. Difficultas intelligē
res īmateriales eſt obſcuritas intellect⁹
noſtri. Vnde philoſophus. ij. metaphi.
Sicut oculus nicticoracis vel noctue ſe
habet ad lumen ſolis: ſic intellectus no-
ſter habet ſe ad manifeſtiſſima nature.

Sed oculus noctue nō poteſt videre lumen ſolis. ergo ₇c̄. ¶ Scđa propoſitio. Difficultas intelligēdi res materiales ē ex parte rerum materialium. Quia ille res nō ſunt perfecte in actu eo ꝙ ſunt in materia. ¶ Sed iſta ꝓpō ſcđa nō valet Uñ ſm doctorē ſubti. ꝗ. metha. tota difficultas eſt ex pte intellect⁹ nr̄i. Jſta autem intellectus nr̄i infirmitas ſm Aug. ꝓuenit ex iniq̄tate. probaṫ: Quia ſi res materiales ex ſe eſſent difficulter intelligibiles: ĝ cuicunq₃ intellectui eſſent tales. probaṫ: Qñcunq₃ aliq̄d de ſe eſt tale ſm naturaȝ ſuam cuicunq₃ comparatum eſt tale. Si igitur res materiales đ ſe ſunt difficiles ad intelligendum intellectui noſtro: erunt etiā difficiles ad intelligendum intellectui diuino: quod ē hereticum ₇ erroneum. ergo ₇c̄. ¶ Sed cōtra Eccl̄i. ꝗ. dicitur: Cuncte res difficiles. Reſpondeo veruȝ eſt intellectui nō potēti eas apprehendere. Quod inſinuat ipſe continuo dicens: nō poteſt eas homo explicare ſermone.

Queritur primo. Que ſit huius libri materia vel ſubiectū. Liber iſte ſcȝ primus Sancti Bonauē. diuiditur in duas partes. ſcȝ prologum et tractatuȝ. Prima pars durat vſq₃ ad ꝑmā diſtinctionem. Et diuiditur in duas. Jn prima ponit quandā collationeȝ cōmendatoriā. Jn ſcđa tractat de quattuor cauſis: et de vnaquaq₃ facit ſpecialem queſtionē. Jn prima parte ſcđe partis tangit materiam vel ſubiectum. Et querit. Que ſit huius libri materia vel ſubiectum. ¶ Pro quo notandū primo. Q₇ aliud eſt loqui de cauſis huius libri ſcȝ magiſtri ſententiaꝝ. Et aliud loqui de cauſis ſcientie. Ponende ſunt igitur alique propoſitiones per ordinem.

¶ De cauſis ſciētie ſit hec prima propoſitio. Nulla ſcientia poteſt habere quattuor cauſas: ſcȝ efficientem materialem formalem et finaleȝ ex quibus ſimul cauſetur. probaṫ: Nam forma ſimplex cui ſcilicet repugnat componi intrinſece ex materia ₇ forma nō poteſt habere quattuor cauſas. Sed omnis ſcientia eſt forma ſimplex cui repugnat cōponi intrinſece ex materia ₇ forma: ergo nulla ſcientia poteſt habere quattuor cauſas. maior eſt nota: quia ex oppoſito ꝑdicati ſequitur oppoſitum ſubiecti. minor patet. Quia omnis ſcientia eſt forma accidentalis. ¶ Secunda propoſitio. Cuiuſlibet ſciētie create neceſſario ſunt due cauſe. a quibus talis ſciētia cauſatur: ſcilicet efficiens ₇ finalis. De efficiente probatur. Quia omnis ſciētia creata eſt effecta: igitur omnis ſcientia creata habet cauſam efficientē. Sed ſi habet cauſam efficientem: habet et finalem probatur per hanc regulam. Cuiuſcunq₃ effectus eſt cauſa efficiens: eiuſdem eſt ₇ cauſa finalis: ₇ econuerſo. Ratio autem huius eſt. Quoniam cauſalitas cauſe finalis eſt mouere efficiens ad agendum.

¶ Tercia propoſitio. Sola ſubſtantia corporea habet quattuor cauſas: ex quibus et a quibus cauſatur. Probatur: Quia omnis ſubſtantia corporea eſt cōpoſita ex materia et forma. ergo habet cauſam materialem et formalem: et vlterius quia eſt effecta: ideo habet cauſam efficientem: et ſi efficientem: ergo ₇ finalem. vt prius. ¶ Quarta propoſitio. Deus eſt principalis cauſa non ſolum generaliſſima: ſed etiam gratis dās vel cauſans omnem ſcientiam creatam. Probatur. Quia cauſa prima eſt omnino independens in cauſando: nō ſic cauſa ſecunda. Omnes enim cauſe ſecunde dependent a cauſa prima. Hinc eſt articulus pariſienſis. Quicquid deus poteſt cauſare cum cauſa ſecunda extrinſeca: poteſt ſe ſolo cauſare. Notandū ꝙ duplex eſt gratia: ſcȝ gratumfaciens: et eſt charitas q̄ facit hominem acceptuȝ deo. Et hec eſt ſolū pro vtilitate perſone cui eſt data. Alia gratiſdata. Et eſt donum

gratia — gratuz faciens / gratis data

qȣ̄ a deo cõfertur alicui pſone ad profe-
ctum totius eccleſie vel cõitatis ⁊ ad vti
litatẽ oim: vt ſermo ſciẽtie ⁊c̄. ¶ Quin-
ta ppõ. Cauſa proxima particularis et
imediata cuiuſlibet ſciẽtie create eſt ipſe
intellectus cũ obiecto ſiue pñtato in ra-
tione obiecti. Probaꝛ. Quia ſm beatũ
Auguſti. Ab obiecto ⁊ potẽtia pariꝛ no
ticia. ergo ⁊c̄. Vñ ſicut viſio cauſaꝛ a vi-
ſu ⁊ viſibili ita ⁊ de ſcientia. Obiectum
igitur vel ſpecies intelligibilis repñtãs
obiectũ cũ potẽtia intellectiua integrãt
vnã cauſam totalẽ. ¶ Correlariũ. Neqꝫ
doctor exterior: neqꝫ lr̃a neqꝫ ſcriptura
eſt cauſa efficiens ſcie pncipalis: ſed ipſe
intellectus cũ obiecto: Hec linconienſis
ſuper poſterioꝝ. ¶ Queriꝛ ergo. An de-
us ſit ſubiectum huius libri ſententiaꝝ.
Anteqꝫ termini declarenꝛ prius notãde
ſunt cõditiões boni ſcholaris Boecius
in diſciplina ſcholariũ: aſſignat tres cõ-
ditiões q̄s quilibet ſcholaris debet ha-
bere. Prima: q̄ ſit attentꝰ ingenio ad in-
telligendũ: ita q̄ nõ ſit intentus alijs oc-
cupationibꝰ inutilibus. Scḋa: q̄ ſit be-
niuolus aĩo ad audiendũ: vt nullũ ran-
corem nullũ odiũ habeat ꝯtra magiſtrũ
Tercia: q̄ ſit docilis exercitio ad retinẽ-
dum ne faciliter tradat obliuioni audi-
ta ⁊c̄. ¶ His pmiſſis termini declarandi
ſunt deus materia et ſubiectum. Primꝰ
terminus eſt deus et eſt equiuocus. Vñ
put nunc ſufficit. Iſte terminꝰ deus ſex
modis capiꝛ. Primo mõ nũcupatiue vel
abuſiue: vt in pſ̄. xcv. Omnes dij gẽtiũ
demonia. Et apl's. i. Coꝝ. viij. Siq̄dez
dij multi ⁊ dñi multi. Scḋo accipiꝛ adopti
ue: vt in pſ̄. lxxxj. Ego dixi dij eſtis ⁊ fi-
lij excelſi omẽs. ¶ Propoſitio. Quilibet
electus dicitur hoc modo filiꝰ dei p adop-
tionem. Tercio dignificatiue pro ho-
minibꝫ in dignitate exiſtẽtibꝰ: vt Exod.
xxij. Dijs nõ detrahes: id eſt prelatis.
et Exod. xxj. Offerat eum dominꝰ dijs.
Quarto mõ poteſtatiue: vñ dominꝰ ad
moyſen Exod. vij. Ecce conſtitui te deũ
pharaonis: hoc eſt poteſtatez dedi cõtra
ariolos ⁊ deos pharaonis. Quinto mo-
do ſollicitudinaliꝛ: vt apl's ad Phil. iij.
Quoꝝ deus venter eſt: tales em̃ tantaz
de ventre habent ſollicitudinẽ vt obliui
ſcantur dei. Sexto capitur eſſentialiter
ſiue naturaliter: et ſic deus eſt pater ⁊ fi-
lius ⁊ ſpũſſctũs. vt dicit ſanctus Augꝰ.
in ſermone quodã de martyribꝰ. Quis
eſt deus? Reſpõdit: Pater ⁊ filius ⁊ ſpi-
ritusſanctus. ¶ Correlarium. Nullũ no
men eſt quin aliqua deſcriptione poſſit
notificari quid per ipm̃ importeꝛ: quam
obrem: et ſi deus non proprie diffinibi-
lis eſt tamen deſcriptibilis. Correlariũ.
Tamen in deſcriptione dei non oportet
ponere oẽs pprietates deo cõuenientes:
ſed ſufficit vnam vel aliquas ponere cũ
ly ſumme: vt dicẽdo: Deus eſt ens ſum-
me bonum vel deus eſt ens pfectiſſimũ.
¶ Scḋm regulã priſciani ſuplatiuꝰ ex-
ponitur dupliciter: ſcꝫ affirmatiue ⁊ ne-
gatiue. Affirmatiue vt deus eſt ens per
fectiſſimũ. i. deus eſt ens perfectũ et omi
alio a ſe pfectius. Negatiue autẽ ſic: deꝰ
eſt ens pfectiſſimũ. i. eſt ens perfectum et
nihil eo pfectius. Illo modo dicit Anſel
mus. Deus eſt quo maiꝰ excogitari non
poteſt. ¶ Animaduertendũ q̄ duplicia
ſunt predicata in diuinis: ſcꝫ eſſentialia
et notionalia. Aliter autẽ vtunꝛ dñi phi
hoc vocabulo eſſentiale et dñi theologi. predicata
Philoſophi dicunt eſſentiale qȣ̄ diſtin-
guitur contra accidentale. Duplex aũt
eſt accidens: ſcꝫ cõmune ⁊ per ſe. i. ppriũ
qȣ̄ igitur neutro mõ eſt accidẽs illud eſt
accidentale alicui. Correlariũ. Eſſenti-
ale igitur ſm phos eſt p̄dicatũ in primo
modo dicendi p ſe. Apud theologos nõ
ſic. Vñ q̄ eſſentia diuina hꝫ cõitatẽ rea-
lẽ ſic q̄ vna ⁊ eadem eſſentia ſingulariſ-
ſima eſt tribus perſonis cõicata realiter
ipſa ppter illã cõitatẽ realẽ vere p̄dicaꝛ
de tribꝰ pſonis. ¶ Eſſentialia igitur in
diuinis vocantur illa que habẽt ſimilem
cõitatẽ realẽ per ſimilẽ moduꝫ p̄dicandi.

nuncupatiue
adoptiue
Deus significatiue
potestatiue
solicitudinali
naturali

Materia — in qua / ex qua / circa quam

cū eſſentia diuina: vt intellectus voluntas intellectio volitio ſapiā ⁊ iuſticia ⁊c̄. Notionale vero ē illud qđ conuenit vni ſoli pſone vel ſolis duabꝫ: vt paternitas ſpiratio actiua. Dicunť autē notionalia quia faciunt nos deuenire in noticiā triū pſonarū. Secūdus termin⁹ eſt materia Pro quo ſciendū ꝙ triplex eſt materia: ſcꝫ in qua: ex qua: circa quā. Materia in q̄ eſt ſubiectum recipiens in ſe aliqđ accidens. Propoſitio. Omne ſubiectū recipiens aliquod accidēs ab eo realiter diſtinctū ē materia in q̄ ipſius accidentis. Correlariū. Materia in qua: cuiuſlibet ſciētie eſt ipſe intellectus. Omnis enim color in corpore: ⁊ oīs ſcientia in anima. Sed de illa nō eſt pſens intentio. Materia ex qua eſt illa ex qua cū forma conſtituitur compoſitū. Materia vero circa quā eſt ipſum obiectū potentie circa qđ verſatur ipſa potentia. Et de illa eſt ad ppoſitū. ¶ Notandū ꝙ quadruplex eſt nomen eius de quo conſiderat ſciētia ſcꝫ ſubiectū: obiectū: genus ſcibile: materia circa quā. Diciť ſubiectū rōne ſuarum ppܑietatū q̄bus ſubijciť. Obiectū vero diciť quia eſt id in quod fertur potentia: quia ſicut potentia fertur circa obiectū ſic cōſideratio ſcientie ⁊c̄. Genus ſcibile vnde ꝑmo poſterioꝝ. Sciētia eſt vni⁹ generis ſcꝫ ſcibilis ſubiecti cui⁹ partes ⁊ ppܑietates ꝯſideranť. ¶ Materia circa q̄ vt ſupra. ¶ Nullo mō ſequiť. Scientia habet materiā circa q̄: ergo habet cauſā materialē. Probať: quia materia circa q̄ ſcientie eſt cauſa efficiens partialis ipſi⁹ ſcientie: cauſa aūt efficiēs nullo mō proprie loquēdo eſt cauſa materialꝭ. ¶ Tertius termin⁹ ē ſubiectū. Et capitur octo modis. Vn⁹. Obiectū vere poſitū ſub cui quid inheret. Qđ prius eſt copula ppܑꝗ logicaliť fit infra. Quo ſimul ars heret bis ſunt q̄terna ſubiecta. ¶ Vlterius notādū ꝙ triplex eſt ſubiectū attributionis ſiue conſiderationis. Quoddā eſt ſpeciale propiū ⁊ adequatū. Propoſitio. Iſto modo ſylogiſmus eſt ſubiectuꝫ totius logice. Aliud eſt ſubiectum generale. Propoſitio: ſic argumentatio eſt ſubiectum in tota logica. Tertio modo eſt ſubiectum cōmuniſſimū ſeu generaliſſimum. Propoſitio: ſic ſecūda intentio eſt ſubiectū comuniſſimū in logica. Correlariū. Ita in theologia ſubiectū ſpeciale ⁊ adequatū eſt deus. Subiectū vero generale ⁊ cōmune eſt chriſtus. Sed ſubiectum cōmuniſſimū theologie ſunt res et ſigna. ¶ Vlterius notandū ꝙ ſubiectū cuiuſcunq̄ ſcientie primū ſm̄ Scotū in probleumate ꝑmi. Eſt illud qđ cōtinet ꝑmo virtualiter omnes veritates illius ſcientie vel illi⁹ habit⁹ in quo poniť ſubiectum. Sed quid eſt cōtinere ꝑmo virtualiter dn̄e Scote. Reuera talis diffinitio breuis quidē eſt in verbis ſed ſumma in ſpeculatione. Ideo vt perfectius intelligať ꝑmo declarandi ſunt termini. ¶ Vnde quadruplex eſt continentia ſcꝫ eſſentialis vel formalis identica vel vnitiua virtualis ⁊ potentialis. Cōtinentia eſſentialis ſeu formalis ē illa qua aliqđ cōtinet aliud in ꝑmo modo dicendi ꝑ ſe. Propoſitio ꝑma. Omne inferius continet eſſentialiter tali cōtinentia ſuū ſuperius. Secūda ppoſitio: Omne diffinitū ꝯtinet eſſentialiter diffinitionē ſuā. Tertia ppoſitio. Om̄e cōpoſitū ex materia ⁊ forma ꝯtinet eſſentiali ꝯtinētia materiam ⁊ formā. Patent he ppoſitiones qꝛ oīa iſta cōtinenť in primo modo dicendi per ſe. Correlariū. Iſta cōtinentia inter omnes alias eſt precipua. ¶ Continentia identica ſeu vnitiua eſt illa qua aliqđ cōtinet aliquid ſibi identificatū realiter tamen diuerſificatum ab eo formaliter. Vnde due ꝯditiones ad ꝯtinentiā identicam requiruntť. Prima ꝙ continens et ꝯtentū ſint vna ⁊ eadē res realiť. Scđa ꝙ inter ea ſit diſtinctio formalis. Prima ppō. Omne ſubiectū ꝯtinet identica cōtinētia ſuas ppܑias paſſiones. Probať. Nā ſi eſſent qđā q̄litates diſtincte realiť:

continentia — eſſentialis / unitiva / virtualis / potentialis

a ſubiecto (vt Thomiſte dicunt) in ſcḋa ſpecie q̄litatis tunc vnū poſſet ſeparari ab alio. patet: quia ꝑ diuinā potentiam abſq̄ ꝯtradictione om̄e ṗus pōt ſeparari a poſteriore. Per articulum pariſieñ. Quandocunq̄ ſunt duo entia abſoluta realiter ꝛ eſſentialiť diſtincta quorū vnū eſt prius alio abſq̄ ꝯtradictione de⁹ poteſt facere vnū ſine alio. Ergo hō pōt ſeparari a riſibili quo conceſſo oīs demonſtratio ꝛ oīs ſcientia deſtruiť: ſed ꝯn̄s eſt falſum: ergo ꝛc̄. Regula. Nulla ꝓpria paſſio cuiuſcūq̄ ſubiecti eſt de diffinitione quidditatiua ipſius ſubiecti. Probať quia ſi oppoſitū ergo p̄dicatio ꝓprie paſſionis de ſubiecto nō eſt p̄dicatio ſecundi modi dicendi ꝑ ſe ſed ṗmi modi. Propō. Anima intellectiua continet potentias ſuas intellectū ſcꝫ ꝛ volūtatē identice vł vnitiue. Probať: qꝛ tales potentie ſunt idem realiter: cū ipſa aīa diſtinguunť tamen formaliter. Propō. Eſſentia diuina ꝓpter ſui ſimplicitatē continet q̄cq̄d habet cōtinentia vnitiua. Probať ꝑ regulā beati Auguſtini ꝛ oīm theologoꝝ. De⁹ eſt quicquid habet: quicq̄d em̄ eſt in deo realiter eſt deus: ſed ſapīa eſt in deo realiter: ergo ꝛc̄. ¶ Cōtinentia virtualis eſt iſta qua aliquid pōt ꝓducere aliq̄d ineſſe. Continentia virtualis eſt duplex ſcꝫ in eſſe reali vel ineſſe nature et ineſſe cognito. Continentia virtualis ineſſe reali vel ineſſe nature eſt illa q̄ aliquid producit aliud ineſſe exiſtentie ſiue nature. Illo mō ſol continet virtualiter ranā. Et dicitur cōtinere id eſt ſimul tenere. virtualiter id eſt in ſua virtute. Unde termini q̄bus Scotus vtitur nō ſunt ſic obſcuri ¶ Pro hac cōtinentia nota ꝓpoſitiones Prima ꝓpō. Oēs res creatas deus continet virtualiter. i. cōtinētia ꝟtuali ineſſe nature. Probať quia ſua ꝟtute creat eas ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Omnis cauſa productiua alicui⁹ effectus ante productionē dicitř continere virtualiter ſuū effectum ꝯtinentia virtuali ineſſe reali. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Intellectus tali continentia cōtinet ſuam intellectionem ꝛ voluntas ſuā volitionē. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Pater anteq̄ gignat filiū ꝯtinet tali cōtinētia ipm̄ filiū. ¶ Quīta ꝓpō. Nullū ſubiectū alicui⁹ ſcīe continet ꝟtualiter ineſſe reali ſuas paſſiones. Probať. Om̄e ſubiectū eſt idē realiter ſuis paſſionib⁹: ergo nullum ſubiectū cōtinet ꝟtualiter ineſſe reali ſuas paſſiones: ꝯſequentia tenet ex diffinitione ꝯtinentie virtualis ineſſe nature. Nulla em̄ eſt res q̄ ꝓducat ſeipſam ꝙ ſubiectū nullo mō ineſſe reali pōt ꝓducere ſuā paſſionē. Propter hoc em̄ antecedēs ſctūs Aug⁹. ꝛ oēs theologi coacti ſunt ponere ſicut ꝛ ē diuerſitatē realē inť patrē filiū ꝛ ſpm̄ ſctm̄ in diuinis. Nā niſi ſic poneretur ṗhi merito dicerēt (ꝛ vere) xp̄ianos ponere talia que implicant contradictionē. Ex q̄bus ſequiť error nicolai de orbelli in ꝓlogo ſuꝑ phiſicā dicentis propriā paſſionem emanare vel ebulliri de ſuo ſubiecto. Si per emanare vel ebulliri intelligať productio falſū oīno eſt: ꝙ paſſio manat a ſubiecto. Si autē intelligať ꝑ manare paſſionē naturaliť eſſe poſteriorē ſubiecto ꝛ cōtineri virtualiter ineſſe cognito tunc poteſt admitti. ¶ Continētia virtualis ineſſe cognito ē illa qua aliquid pōt producere aliud in eſſe cognito hoc eſt ineſſe ſm̄ quid. Propoſitio. Producere aliq̄d ineſſe cognito eſt producere cognitionē vel noticiā eius Correlariū. Omne ſubiectum illo modo continet virtualiter ſuas ꝓprias paſſiones. ¶ Regula methaphiſicalť. Omnis quidditas vel entitas ex cui⁹ cognitione poteſt elici vel deduci noticia alterius illa continet illā virtualiter. Unde ſi clare intelligeremus naturā humanā (quod tamen pro ſtatu iſto non poteſt fieri) intelligeremus omnes proprietates hominis videlicet ꝙ eſt riſibilis flebilis intellectiuus āmiratiuus beatificabilis ꝛc̄. Ex proprietatibus autē ꝛ ſubiecto formantur ꝓprietates et propoſitio

nes ſcibiles. ¶ Correlarium. Deus vere ponitur ſubiectū in theologia. Probat deus enī ex rōne ſua q̄dditatiua cōtinet oēs proprietates theologie virtualiter. ergo ⁊c̄. Unde beatiſſima virgo clare videns eſſentiā diuinā quaſi in libro legit oēs veritates theologicas ⁊ oīa predicata verificabilia de ipſa eſſentia. Sic eſt ⁊ de q̄cūq̄ natura clare cognita. ¶ Quarta continentia dicitur potentialis. et eſt illa qua ſuperius continet inferiora: ſm latitudinem ſeu cōmunitatem quādam. ¶ Correlarium. Cōiungere cōtinentiā virtualem potentiali vel econuerſo ē chymericū quoddā. Sicut enī azinus ⁊ homo ſunt ſpēs diſparate ſub eodem genere ſcꝫ animalis: ſic etiam continentia virtualis ⁊ potentialis ſunt ſpēs diſperate ſub eodē genere ſcꝫ cōtinentie ⁊c̄. ¶ Notādum ꝙ omnis queſtio vere ſcholaſtica diuiditur in tres partes: ſcilicet ī caput ⁊ ſunt argumenta pro ⁊ contra. Et illa non debent accipi pro auctoritate. Aliquando enī procedūt ex ſuppoſitiōe falſi quod tamen reputatur verum ab illo cōtra quem arguitur. Secunda pars ē corpus quod continet queſtionis deciſionē. Tertia pars ſunt pedes qui ſunt argumentorum ſolutiones ⁊c̄.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctiōe ⁊ aliq̄bꝰ ꝓpōnibꝰ. ¶ Diſtinctio eſt talis. Cuiuſlibet ſcientie pōt aſſignari triplex ſubiectum attributionis: ſcꝫ radicale: integrale ⁊ vniuerſale. ¶ Subiectum radicale eſt illud ad qđ oīa reducunt̄ tanq̄ ad principiū radicale. vt in grāmatica ſubiectuꝫ radicale eſt lr̄a. Unde lr̄a eſt minima pars vocis q̄ ſcribi pōt ⁊ hoc ſm groſſiorem diffinitionē. Et dicit̄ elementū ꝓpter ſui indiuiſibilitatē. ¶ Subiectum integrale eſt illud ad qđ oīa reducunt̄ tanq̄ ad totū integrale. Et dicit̄ totuꝫ integrale eo ꝙ integrat oīa que ſunt ī illa ſciētia. Tale autē ſubiectū in grāmatica vocat̄ orō integra ⁊ congrua. ¶ Subiectū vniuerſale eſt illud ad qđ omnia in ſciētia tali cōſiderata reducunt̄ tanq̄ ad totū vniuerſale. Tale ſubiectū in grāmatica eſt vox articulata ordinabilis ad ſignificandū. Et dicit̄ articulata illa q̄ eſt bene ꝓportionata ſeu ꝓnunciata debite. ¶ In quadruuialibus autē videlicet Geometria: Arithmetrica: aſtronomia: ⁊ muſica In geometria ſubiectū radicale eſt punctꝰ. Subiectū integrale eſt corpus: quia cōtinet omne genus dimēſionis. Eſt autē triplex menſura vel dimenſio in ꝑmanētibus q̄ntitatibus: vt longitudo: latitudo: ⁊ ꝓfunditas: que oēs ſunt in corpore Subiectū vero vniuerſale eſt quātitas. ¶ Subiecto autē radicali correſpondet ſubiectū ſpeciale: ſubiecto vero integrali ſubiectum generale. ¶ Prima ꝓpoſitio. Subiectuꝫ radicale theologie eſt deus. patet quia oia cōſiderata in tali ſcientia reducunt̄ ad deū tanq̄ ad principiū: ergo ⁊c̄. ¶ Scđa ꝓpō. Subiectū integrale in theologia eſt xp̄s. Notādum ꝙ ille terminꝰ xp̄s valet hoc complexū deꝰ hō. ¶ Propoſitio. Ab eterno verbū diuinū nō fuit xp̄s: licet ab eterno eſſet verbū diuinū. probatur: quia verbum diuinū ab eterno non fuit hō. ¶ Contra. Xp̄s dicit in iohāne. Anteq̄ abrahā fieret ego ſuꝫ ergo ⁊c̄. ¶ Rn̄deo ꝙ xp̄us loquit̄ de ꝑſona verbi. ⁊ hoc patet: nō enī dicit. anteq̄ abrahā fieret ego ſum hō ſed ego ſuꝫ ⁊c̄. Probat̄ alio medio. Xp̄us in triduo non fuit hō: ḡ nō fuit xp̄s. patet quia nō fuit verbū hō. Dicit enī damaſcenꝰ ꝙ xp̄s eſt. vbū hō. Correlariū. Lata igit̄ eſt differentia dicere verbū ⁊ dicere verbum hō. ¶ Licet xp̄s dicat illud cōplexū deꝰ hō. vel verbū hō: nō tn̄ ꝓprie dicit totū integrale. Probat̄. Xp̄s enī eſt deus: ſed deus nullo mō pōt eſſe pars cū hoc dicat imꝑfectionē: ergo ⁊c̄. ¶ Ideo notādum ꝙ totum integrale capit̄ dupl'r. ꝓprie et improprie. Proprie eſt illud qđ cōponitur ex partibꝰ q̄ntitatem habētibꝰ. ¶ Propoſ

ſitio. Illo modo xp̄s nō dicit totum inte
grale. patet qꝛ licet xp̄s duas habeat na
turas: nō tñ ſunt eius partes. eo ꝙ deus
nō pōt eſſe pars: ꝯ xp̄s nō dicit compoſi/
tum. Totum integrale ꝓprie captuȝ eſt
illud qđ cōplectiť plura entia nō tamen
ꝑ cōpoſitionē ſed ꝑ ordinem vel vnionē.
¶ Propoſitio. Illo mō xp̄s dicit totū in/
tegrale. ¶ Tertia ꝓpō. Subiectum vni
uerſale in tota theologia dicunť eſſe res
vel ſigna. Et pōt circūloqui dicendo cre
dibile. Et ſic poſſumus vti vno vocabu
lo pro alio. ¶ Circūlocutio eſt alicuius
dictionis deficientis nobis per aliā ſup/
pletio. Probať ꝓpō ꝑ btm̄ Auguſtinū
dicētem. Ois doctrina eſt de rebus vel
de ſignis ꝛc̄. Pro quo notādū ꝙ triplex
eſt res. Increata ꝛ de hac ſpāliter ē pm⁹
liber ſniarū. Creata ꝛ de hoc ſpāliter eſt
ſcđs ſniarū. Et tertia eſt res includens
rem creatā ꝛ increatā. Et đ hac ſpāliter
eſt tertius ſententiarū qui eſt de chriſto.
Quartus vero liber eſt de ſignis.

Concluſiones reſpon/

ſiue ad qōnē. ¶ Prima ꝯclō. Toti⁹ theo
logie ꝛ libri ſniarū. Deus eſt ſubiectum
primū ad qđ oia alia reducunť tanꝗ̄ ad
ꝓncipium radicale. Et ꝓ iſta cōcluſione
ſunt tria ꝓma argumēta q̄ facit ſanctus
Bonauentura in ꝓma qōne. Et licet di/
ctum ſit in textu vel lr̄a Bonauenture:
ꝙ primus liber eſt de re increata: puta
deo. Oms tñ etiā alij libri ſniarū q̄cq̄d
tractāt hoc fit inꝗ̄tū talia ſunt a deo vť
creata vel inſtituta. ¶ Scđa concluſio.
Xp̄s eſt ſubiectū toti⁹ theologie et libri
ſniarū ad qđ oia reducunť tanꝗ̄ ad to/
tum integrū. i. totū ꝑ vnionē. non autē ꝑ
cōpoſitionē. Probať. Nā xp̄us cōplectiť
ꝛ naturā diuinā ꝛ humanā ꝛ includit ca
put ꝛ mēbra: xp̄m ꝛ eccleſiā. vel verbuȝ ꝛ
homiem ꝛc̄. Tertia ꝯcluſio. Res vel ſi/
gna ſeu credibile inꝗ̄tum eſt intelligibi
le ꝑ rōnem probabilem eſt ſubiectū toti⁹
theologie ꝛ toti⁹ libri ſniaruȝ ad qđ oia
reducuntur tanꝗ̄ ad totum vniuerſale.
Probať. Illud eſt ſubiectum in ſcia ſm
cuius diſtinctionē ſeu diuiſionē diuidiť
ipſa ſcia. Secanť em̄ ſcie id ē diſtinguūť
queadmodū res de q̄b⁹ ſunt. i. ſm diſtin/
ctionē rerū ſcibiliū diſtinguunť ꝛ ſciētie
Iſtā regulā maxime practicat ph̄us. vi.
metaphiſice. vbi ſm triplices res tripli/
ces diuidit ſcientias. ¶ Unde triplices
ſunt res. Quedā ſunt res cōiuncte mate
rie tam in eſſe ꝗ̄ in diffiniri. i. ſemꝑ ſunt
in materia ꝛ nō poſſunt diffiniri ſine ma
teria. vt ſunt oms res phiſice. Alie ſunt
res q̄ licet nō poſſint eſſe niſi in materia.
abſtrahunt tamē a materia ſm diffiniri.
Non em̄ diffiniunť ꝑ materiā. vt eſt quā
titas. Et de his erit alia ſcia: ſcȝ mathe/
matica. Alie autē ſunt res q̄ nec poſſunt
eſſe in materia nec diffiniri ꝑ materiā. vt
ſunt ſubſtantie ſepate. Et de his eſt me/
thaphiſica. ¶ Notādū ꝙ iſta opinio do/
ctoris ſeraphici nō ꝯtradicit doc. ſubtili
ſimpliciter nec ecōtra doctor ſubtilis cō
tradicit ſimplr̄ dictis bonauēture. dicit
em̄ ſanct⁹ bonauētura ꝙ theologia ē de
reb⁹ vel de ſignis tanꝗ̄ de materia vť de
his de q̄bus cōiter in aliqua ſcia tractať
nō tanꝗ̄ de ſubiecto adequato. Secun/
da ꝓbatio tertie ꝯcluſionis. Illud ē ſub
iectū libri alicui⁹ circa qđ verſať aucto/
ris intentio ꝛ tractat⁹. Sed credibile eſt
hmōi: ꝯ ꝛc̄. Minor ꝓbatur. Nam magi/
ſter dicit in prologo. Propoſituȝ noſtrū
eſt fidem noſtrā munire clipeis dauitice
turris: ꝛ hoc fit qn̄ defacto adducūť ra/
tiones ꝓbabiles et ſylogiſmi ꝓ defenſio/
ne fidei. Occaſione aūt hui⁹ dicti moue
tur tale dubiū. ¶ Utrū liceat alicui do/
ctori adducere rōnes demonſtratiuas ꝛ
rōnes ꝓbabiles ad probandū articulos
fidei. Et arguitur ꝙ nō: quia ſm Grego
rium. Fides non hȝ meritū vbi rō huma
na ꝓbet experimentū: ergo ꝛc̄. ¶ Rn̄detur
ꝑ duas ꝓpoſitiones et vnā diſtinctionē.
¶ Prima ꝓpoſitio. Nō ſunt aliq̄ rōnes
adducende; nec poſſunt rōnes neceſſarie

vel demonſtrationes adduci ad ꝓbandū
aliqđ factū alicuius articuli mere fidei.
¶ Articuloꝝ fidei: quidā eſt mere fidei:
vt xps eſt de⁹ ꝛ hō: de⁹ ē trin⁹ ꝛ vn⁹. Ali⁹
eſt articulus fidei: nō mere fidei: vt deus
eſt vn⁹. Propō. Iſte articul⁹ fidei pōt na
turali rōne ꝓbari ꝛ demōſtrari. Unde
phs illā. De⁹ eſt vn⁹ pluries demonſtrat
ſcꝫ in octauo phiſicoꝝ ꝛ in metaphiſica.
Propō. Xp̄s reſurrexit a mortuis: ꝛ eſſe
naturā cōmunicabilē pluribꝫ ſine ſui di-
uiſione. Illa nō ſunt demōſtrabilia na-
turali rōne nobis euidēte. ¶ Scđa ꝓpō.
Pōt rōnes neceſſarie vel demōſtratiōes
adduci ad ꝓbandū poſſibilitatē articu-
loꝝ mere fidei. patet: qꝛ in hoc laboraue-
rūt antiq doctores ꝯ hereticos et ꝑfidos
phos: vt ꝯ auerroym: vt pꝫ de ſacramēto
altaris. Et de articul' fidei. De trinitate
Uidelicet ꝙ nō implicēt ꝯdictiones: et
hoc ſufficit ꝓ defenſione fidei. ¶ Item in
rōne p̄dicta ꝓ tertia cōcluſione vbi dicit
ſctūs Bonauētura. Hoc ē ad ꝓbandū
fidē nō incꝫ fidē habitā ſed creditā. ¶ Di
ligenti⁹ igit̄ recitabo intentionē iſti⁹ do-
ctoris ſeraphici. ¶ Notandū igit̄ fides
dupl'r capit̄: ſcꝫ obiectiue ꝛ q̄litatiue. Fi
des obiectiue eſt ipſum obiectū fidei cō
plexū: vt in ſymbolo athanaſij. Hec eſt
fides catholica: vt vnū deum in trinitate
ꝛ trinitatem in vnitate veneremur. Alio
mō q̄litatiue. Et hoc dupl'r. Uno mō ꝓ
fide infuſa: que eſt quidā habit⁹ ſupnatu
ralis in intellectu imediate cauſatus a
deo ad aſſentiendū firmiter articulis fi-
dei. Alio mō capit̄ pro fide acq̄ſita: que ē
quedā q̄litas vel habit⁹. quidā acquiſi-
tus ex auditu teſtiū fide dignoꝝ: de quo-
rum veritate audiēs nō dubitat: vt cum
dī ad me ꝙ ſit roma. vel ꝙ ſim baptiſat⁹
¶ Propoſitio. Aliq̄s pōt habere fidem
acq̄ſitā ſine fide infuſa. Patet de puulo
iudeo a iudeis rapto ꝛ inter xp̄ianos nu
trito ꝛ edocto: talis em̄ tm̄ habebit fidē
acquiſitā. ¶ Dictū eſt: ꝙ res vel ſigna vt
credibile incꝫtū intelligibile: id eſt ꝑ ad-
ditionem reſpectus rōnis eſt ſubiectū in
libro ſententiarū. ¶ Pro quo notandū.
ꝙ credibile capitur tripl'r. Primo modo
incꝫtū innitit̄ prime veritati. Uel incꝫ-
tum eſt a prima veritate. ¶ Propoſitio
prima. Illo modo credibile eſt obiectuꝫ
fidei infuſe: ſcꝫ ꝟtutis theologice. Scđo
modo incꝫtū habet rationē autoritatis.
ꝛ inducit autoritatē. ¶ Propoſitio ſecū-
da. Illo modo credibile eſt obiectum in
ſacro canone biblie. Maior ē em̄ aucto-
ritas ſacre ſcripture q̄ſ ſit ꝑſpicacitas cu-
iuſcunq ingenij humani: vt dicit Aug⁹.
ſuper Geneſ ad litterā. Probat̄: quia eſt
reuelata a p̄ma veritate que nec falli nec
fallere pōt. ergo ꝛc̄. Tertio modo capit̄
credibile incꝫtū eſt intelligibile per ra-
tionem probabilem. ¶ Propoſitio tertia
Illo modo credibile eſt ſubiectū vniuer
ſale totius libri ſententiarū. Et dicit̄ in-
telligibile per rationē: id eſt per rationē
probabilem probantē ſeu declarantē ar
ticulos fidei. ¶ Correlariū. Ex dictꝭ pa
tet credibile eſſe obiectum in tribus ꝛc̄.
¶ Pro ſolutione ſecundi argumēti in op
poſitū: Notande ſunt alique propoſitio
nes. ¶ Prima ꝓpoſitio. Non eſt dubiuꝫ.
quin cauſa efficiens ꝛ finalis aliqñ coin-
cidant. Patet: quia deus eſt cauſa effici-
ens omniū ꝛ finis. ergo ꝛc̄. ¶ Secūda ꝓ-
poſitio. Similiter aliqñ idem eſt cauſa
efficiens: formalis: ꝛ finalis: nō tamen re-
ſpectu eiuſdē. Ut aīa intellectiua eſt fi-
nis generationis hoīs: ꝛ ipſamet eſt cau-
ſa formalis geniti: qꝛ dat ei eſſe formale.
Simil'r forma grauis eſt finis ꝓductio-
nis ipſius grauis: ꝛ eſt cauſa formalis ip-
ſius grauis: ꝛ eſt cauſa efficiens ipſi⁹ mo-
tus deorſum. ¶ Propoſitio tertia. Illa
ꝓpoſitio negatiua materia ꝛ finis nō co
incidunt: nō habet̄ in ſecūdo phiſicoꝝ.
Sed talis affirmatiua habet̄ ibidem: ꝙ
cauſa efficiens formalis et finalis aliqñ
coincidūt: de cauſa vero materiali tacet
phs: ¶ Quarta ꝓpoſitio. Ex illa affir-
matiua doctores elicīūt illam negatiuā.

fides obiectiue
qualitatiue — infusa
acquisita

ſcʒ ꝙ materia ꝛ finis nō coincidant: q̄ eſt vera de materia ex qua: vt vult ſanct⁹ bonauentura. ¶ Arguit̃ ꝯ p̄dicta p̄mo ſic. Ois ſcientia eſt de reb⁹ vel de ſignis: ergo theologia nō habet p̱ ſubiecto res et ſigna. probat̃: quia ſubiectū p̄mū nō debet excedere metas illi⁹ ſcientie.. Scḋo arguit̃ ſic. Ois ſcia de reb⁹ diſtinguit̃ ꝯ ſcientiā de ſignis: ḡ theologia nō pōt ſimul eſſe de reb⁹ ꝛ ſignis. Antecedēs probatur: quia tres dūtaxat ſcientie ſūt de ſignis p̄ncipalr̃ ꝛ nō de reb⁹: vt grāmatica: logica: rhetorica. Et dicunt̃ ſermocinales: ſunt eñ de ſermone ſed nō abſolute ſed inq̄ꝫtū ſermo ē ſignū. Ois aūt reſpectus intentional̃ ſiue ois ſecūda intētio aliq̄ mō eſt ſignū. Alie autē ſciētie vt mathematica: phiſica: metaphiſica ſunt p̄ncipalr̃ ꝛ dūtaxat de reb⁹. ¶ Rn̄detur. ꝙ licet nulla alia ſcia ſit ſimul de reb⁹ et de ſignis: vt iam dictū fuit: tñ theologia ꝓpter ſui latitudinē non ſolū eſt de reb⁹ verūetiā de ſignis. ¶ Pro q̄ notandū ꝙ res ꝛ ſigna pñt capi duob⁹ modis. Uno mō in ſua gn̄alitate. Et ſic vera eſt iſta. Ois ſcia eſt de reb⁹ vel de ſignis. Sʒ ſic res vel ſigna nō ſunt ſubiectū vniuerſale totius theologie vel libri ſententiarum. Alio mō. Res ꝛ ſigna pñt capi ſub rōne credibilis. Et hoc mō ſignū tm̄ valet ſicut ſacramētū. Illo q̄ʒ modo res vel ſigna ſunt ſubiectū vniuerſale toti⁹ theologie. ¶ Pro ſolutione ſecūdi argumēti notandū: ꝙ duplr̃ poſſumus loqui de ſignis ꝛ de reb⁹. Uno modo abſolute et in ſe captis. Et ſic de ipſis ſūt ſpeciales ſcientie naturalr̃ adinuēte: vt phiſica: metaphiſica. Alio mō poſſum⁹ loqui de rebus ꝛ ſignis: cōparatiue cōparando ſcʒ ad deū: ꝛ ꝓut habent attributionem ad deū. Et ſic theologia eſt de omnib⁹: quia oia opera dei laudant deum. Et ſicut in eſſendo ſic in operando oēs creature dependent eſſentialr̃ a deo. Nec tñ ſequit̃ theologiā nō eſſe ſcientiā vnā. Eſt enim vna a p̄mo eius ſubiecto quod eſt deus.

Oia aūt alia ꝯſiderant̃ ſub attributione ad deū. ¶ Arguit̃. Credibile eſt obiectum fidei: ḡ nō eſt obiectū ſcie. Probat̃ ꝯſequētia. Quia idē nō pōt eſſe obiectū alicui⁹ habit⁹ ſiue virtutis theologice et habit⁹ ſcientifici cū ſint diuerſi habitus ¶ Pro quo ſciendū: ꝙ tres ſūt virtutes theologice: ſcʒ fides: et reſpicit credibile autenticum p̱ obiecto et eſt in intellectu. Spes ꝛ reſpicit affectionē cōmodi. Charitas ꝛ reſpicit affectionem boni honeſti. Et ſunt in voluntate. Eſt autē duplex affectio ſcilicet cōmodi. Et eſt reſpectu vtilitatis ꝓprie qua ſcʒ aliq̄d amat̃ ꝓpt̃ bonū vtile amanti. Affectio iuſticie ſeu honeſti eſt illa q̄ aliq̄d amat̃ ꝓpter bonū honeſtū amati. Quia eñ de⁹ nō ſolū eſt bonū vtile ꝛ delectabile: ſed etiā ſummū bonū honeſtū: ideo eſt ſumme amandus amore iuſticie. Solutionē quere in textu. ¶ Arguit̃. Sicut conſideratio huius libri verſatur circa fideʒ: ita etiam circa ſpem ꝛ charitatē: ergo ſi ſperandū nō eſt ſubiectum: nec credibile erit ſubiectum. ¶ Reſponſio. Licet in libro ſententiarū petrus lombardus tractet de ſpe ꝛ charitate. Tamen iſte liber nō eſt p̄ncipalit̃ ad defenſionē ſpei ꝛ charitatis ſicut principaliter eſt ad defenſionē fidei.

Querit̃ ſecundo. Utrū

forma huius libri ſeu cauſa formalis ſit modus ꝑſcrutatorius. i. inquiſitiuus ſecretoꝝ. Hic termini declarādi ſunt duo: ſcʒ cauſa formalis ſiue forma: et ſecretū. ¶ Quadruplex eſt forma: ſcʒ informās: reſultās: qualificās: ꝛ modificans. ¶ Forma informans eſt illa que informat materiā: que eſt altera ps cōpoſiti vel ſubiectum completū. Et capit̃ triplr̃. Primo mō pro forma ſubſtātiali: ꝛ vocat̃ forma partis. Et eſt illa ꝑ quā cū materia cōſtituitur intrinſece totū ꝯpoſitū ꝛc̃. Scḋo modo p̱ forma accidētali. Et eſt duplex ſcʒ abſoluta ꝛ reſpectiua. Tertio modo forma informās capit̃ trāſcendēter. Illo

forma: informan: / reſultans / qualifican: / modificans

modo eſt q̇d cõmune forme ſubſtanciali
z accidentali. Et ſic capit̃ ab autore ſex
pncipioꝝ:cũ dicit. Forma ē cõpoſitioni
ↄtingens ſimplici et inuariabili eſſencia
ↄſiſtens. ¶ Prima ꝑpoſitio. Forma ſub
ſtãtialis dat eſſe ſimplr̃:pꝫ. Eſſe eñ ſub
ſtanciale eſt eſſe ſimplr̃. ℊ. ¶ Scđa ꝑpõ.
Forma accidentalis dat eſſe ſm q̇d. Ille
due ꝑpõnes patẽt ꝑ regulã illã metaphi
ſicalem. Omnis forma dat tale eſſe de-
nominatiue illi in quo recipit̃ quale ipa
bꝫ q̇dditatiue. ¶ Correlariũ. Ex q̇ igit̃
forma ſuƀalis bꝫ eſſe ſimplr̃. dat eſſe ſim
pliciter. Forma ꝟo accidentalis eſſe ſm
q̇d dat eſſe ſm q̇d. ¶ Scđo eſt forma re-
ſultans ſiue per ſe ſiſtens. Et eſt natura
aliq̃ que ↄſtituit̃ intrinſece ex materia et
forma ita ꝙ realiter diſtinguitur ab eis.
¶ Regula. Ex forma informãte ſubſtã-
tiali z materia ſemꝑ reſultat tertia enti-
tas cõpoſiti. Ex forma autẽ accidentali
z ſubiecto in q̇ recipitur nõ reſultat aliq̃
tertia entitas. ¶ Correlariũ. Cõpoſitũ
ꝑ accidens nõ eſt ꝑciſe ſue ꝑtes:nec tamẽ
reſultat aliqua tertia entitas abſoluta.
Sed dicit vltra ꝑtes quendã reſpectũ q̇
vocat̃ a docto. ſubtili iformatio. ¶ Ter
tio eſt forma q̃lificans: z eſt q̃rta ſpecies
q̃litatis z dicit̃ qualificãs quia eſt deter
miata aiali. Et ē q̇dã decor rei animate
Illo mõ dr̃ ꝙ ſpẽs ꝓami eſt forma eius.
¶ Quarto ē forma modificãs z eſt circũ
ſtancia aliqua neceſſario ꝑtinẽs ad actũ
ꝟtuoſum vt ſunt ꝓmo efficiens liberũ et
volũtarie. Scđo ſubeſſe materiã debitã
.i. obiectũ debitum. Tertio debit⁹ finis
Quarto modus debit⁹. vt pꝫ in exẽplo.
quia oportet dare elemoſynã voluntarie
pauperi ꝑpter deum:z mõ debito. vnde
Deut. xvi. Qđ iuſtũ eſt iuſte exequeris.
vñ ꝑpt̃ defectũ hui⁹ circũſtantie xp̃us re
darguit phariſeos ꝙ canerent tuba dan
do elemoſynas: vt ſcꝫ viderent̃ ab homi-
nibus. ¶ Correlariũ. Illis q̃tuor mõis
forma nõ accipit̃ in ꝑpoſito. ¶ Quinto
ꝟ mõ aliq̃n forma capit̃ ꝓ mõ ꝑcedẽdi li
bri. Et h̃ mõ q̃druplex eſt forma ſeu mo
dus ꝑcedẽdi hui⁹ libri. ſ. diffinitiuus. di
uiſiu⁹. diſcurſiu⁹ ſiue inq̇ſitiu⁹:et iſte dr̃
ſilogiſtic⁹ ſiue diſputatiuus. Et hi tres
modi ſciẽdi ſunt ex ꝑte ſcibil̃. Quartus
mod⁹ ꝑcedendi eſt exẽploꝝ poſitiu⁹. Et
iſte mod⁹ ſciẽdi ē ex ꝑte nr̃a. Exẽpla eñ
ponim⁹ nõ vt ita ſint ſꝫ vt ꝑ ea addiſcen
tes addiſcãt. ¶ Scđs termin⁹ ē ſecretũ.
Ubi notãdũ ꝙ ſecretũ capit̃ duobꝫ mo-
dis. Primo mõ ꝑut ē q̇ddã cõplexũ ſpe-
culatiuũ ¶ Prima ꝑpõ. Illo mõ ſecretũ
nihil aliud ē q̃ꝫ ꝑpoſitiões ſeu veritates
theologicales non cognoſcibiles lumine
naturali intellect⁹: ſꝫ ſolũ cognoſcibiles
ꝑ reuelationẽ: vt ſunt de⁹ ē trin⁹ z vn⁹ zc̃.
De iſtꝫ dicit apl's Btũs. cui reuelata ſũt
ſecreta celeſtia. Illo mõ capit̃ ſecretuꝫ a
ſctõ Bonauentura in q̃nis titulo. Alio
mõ ſecretũ capit̃ ꝑut eſt q̇ddã incõplexũ
practicũ z agibile. ¶ Propõ. Illo mõ ſe-
cretũ ſunt q̇dã opationes in ſecreto facte
Et tale ſecretũ ē duplex: ſcꝫ interius z ex
teri⁹. Secretũ interi⁹ ſunt oparões inte
riores aie: vt ſũt voliciões intellectiões.
Et merito dicũt̃ ſecreta: eo ꝙ nulla crea-
tura (ſiue ãgel⁹ bon⁹ ſiue mal⁹) ꝑmittit̃
ea cogſcere. Sꝫ ſecretũ exteri⁹. Eſt op⁹
factũ in p̄ñcia ſua dũtaxat vel vni⁹ alte-
rius perſone tñ: q̃ eſt aliena ab actu zc̃.
¶ Correlariũ. Secretũ nõ violat̃ ꝑ p̄ñci
am vni⁹ ſꝫ ſolũ ꝑ p̄ñciã duoꝝ. ¶ Pro cui⁹
clariori declaratõe mouet̃ dubiũ practi-
cũ tale. ¶ Utrũ aliq̇s teneat̃ ad ꝑceptũ
ſui ſuperioris vel ſui iudicis reuelare ſe-
cretum. Rñdeo ꝑ vnã diſtinctionẽ et ali-
quas ꝑpõnes. ¶ Diſtinctio eſt talis. Ali
quis põt cõmittere ſecretũ: fidei alterius
duplr̃. vel ſigillum ↄfeſſionis: vel ꝑ ſigil
lũ ſecreti. ¶ Per ſigillũ ↄfeſſiõis cõmittit̃
qđ ꝑciſe i ↄfeſſiõe reuelatũ ē. Et dr̃ ꝑciſe.
Ũñ ſi quis reuelaret layco aliq̇d dicens:
reuelo tibi ſub ſigillo ↄfeſſionis z ipſe re
cipit: nõ eſt ſigillũ ↄfeſſionis ſꝫ ſigillũ ſe-
creti. Et tenet̃ nõ reuelare tanq̃ꝫ ſecretũ
¶ Per ſigillum ſecreti aliq̇d cõmittitur.

Dubiuz

fidei alterius dupl̄r. Uno modo ꝑ viam
ſecreti ſimpl̄r ꝛ non ex mō operandi. Alio
modo per modū opis. vt duc ꝑſone vir ꝛ
mulier peccantes ſimul. Et licet nullus
ꝓhibeat alteri dicere: tñ ex modo operā/
di ſecrete vterq̄ nouit. Alias eñ nullo
mō facere vellent. ¶ Prima ꝓpō. Qui/
cunq̄ receperit aliqd ſub ſigillo cōfeſſio
nis tenet̄ illud celare ꝑ legē naturalē: di/
uinā ꝛ poſitiuā: ꝛ ſic ꝑ omnē legē. Unde
ꝑuerſiſſima eſt ſententia illi⁹ metri. Eſt
hereſis crimen qd̄ nec confeſſio celat ꝛc̄.
¶ Nota nō ꝯfeſſoꝛ pt̄ audire ꝯfeſſionē al
terius dupl̄r: ſcꝫ caſualit̄ ꝛ nō a ꝓpoſito.
Propoſitio. Talis tanta obligatione te
netur celare audita ſicut defacto confeſ/
ſoꝛ: ſed nō peccat moꝛtal̄r audiendo ꝛc̄.
Alio modo pōt audire doloſe: ſcꝫ a pro/
poſito. Propoſitio. Talis peccat moꝛta
liter ꝛ inſuꝑ tanta obligatiōe tenet̄ cela
re ſicut ꝯfeſſoꝛ. ¶ Coꝛrelariū. Prelatus
in caſu quo ꝯfeſſoꝛ ſtulte reuelaret ei cri
men quodcūq̄ tenet̄ eque celare ſicut cō
feſſoꝛ: nec vllo modo debet procedere ad
punitionē illius pcti reuelati. ¶ Scd̄a
ꝓpoſitio. Lege naturali ꝛ lege diuina ob/
ligatur quicūq̄ recipiēs ſecretum ſub ſi/
gillo ſecreti illud celare. Ultimū patet.
quia illud eſt ꝯtra charitatē qua teneoꝛ
diligere ꝓximū ſicut meipſum: ergo ꝛc̄.
Regula. Unuſqſq̄ ex lege charitatꝫ te
netur alteri tantam ſeruare fidelitatem
q̄ꝫtā ſibi vellet ſeruari. Primū patet ſcꝫ
de lege naturali: quia talis non vellet ſi/
bi fieri: ergo ꝛc̄. Regula. Quecūq̄ vul/
tis vt vobis faciant hoīes: eadem vos fa
ciatis eis. Luce. vij. Quecūq̄ vultis vo
bis fieri: ſcilꝫ ſm̄ dictamen recte rōnis. vt
gloſat doctoꝛ ſubtilis lib̄. iiij. di. xxi. q. i.
¶ Tertia propoſitio. Quilibet ſciēs ſe/
cretum quocūq̄ alio mō qd̄ ꝓbare mini
me pōt ꝑ duos vel tres teſtes tenet̄ illud
ſub pena pcti moꝛtalis celare. hoc ptꝫ ꝑ
Sco. in. iiij. diſ. xv. q. iiij. Quia ponit in
publico qd̄ nō ē publicū: facitq̄ ꝯtra oꝛ
dinē iuris ꝛ inoꝛdiate agit: io peccat ꝛc̄.

¶ Sequētes ꝓpōnes ſunt ipſi⁹ gerſon ꝛ
fundant̄ in ſcoto lib̄. iiij. diſ. xix. q. vnica.
¶ Prima ꝓpō. Nullū p̄ceptū pōt iponi
ꝑ prelatos ſiue eccl̄iaſticos ſiue ſeculares
ſuꝑ actib⁹ interioꝛib⁹ vel exterioꝛib⁹ qui
nō pñt ſufficienter probari ꝑ teſtimoniū
duoꝝ vel triū teſtiū: ptꝫ. quia nullū pre/
ceptū eſt faciendū de aliq̄ actu niſi talis
actus ſit trahendus ad forū publicum.
Sed actus tali modo occultus non eſt
trahendus ad foꝛum publicum: ergo ꝛc̄.
Regula. Nulla cōſuetudo debet limita
ri cōtra legē nature: al̄s eſſet coꝛruptela
ꝛc̄. ¶ Scd̄a ꝓpō. p̄lati inqrētes de actib⁹
ſecretꝫ errāt ꝛ peccāt dānabil̄r. i. moꝛtal̄r
ꝑ h̄ ꝙ vſurpare ſibi iudicia diuina volunt
Non eñ debent indignari iudiciū dei ex
cellere iudiciū ſuū. ¶ Dubiū ſpecificati/
uū de ſecretis celeſtib⁹ eſt tale. ¶ Utrum
viatoꝛ manens ſimpl̄r in ſtatu vie poſſit
habere diſtinctā cognitionē ꝛ ſcientificā
de ſecretꝫ celeſtib⁹ id ē ꝟitatib⁹ theologi
cis q̄ cognoſcūt̄ ꝑ reuelationē. ¶ Rñde
tur ponēdo duas deſcriptōes: vnā diui/
ſionem ꝛ aliquas cōcluſiones. ¶ Prima
ſit deſcriptio viatoꝛis. Uiatoꝛ (vt dicit
Ockam in p̄ma diſtinctione p̄mi ſenten
tiarum). Eſt ille qui nō habet noticiam
facialem vel intuitiuā dei. ſibi poſſibilē
de dei potentia oꝛdinata. Primo requi/
ritur ꝙ non videat deum clare. Noticia
eñ intuitiua cum fruitione dicit̄ vere pa
tria. Per ſecundā particulam excludun
tur damnati: quia viſio dei non eſt poſſi
bilis eis ſm̄ potentiam dei oꝛdinatam.
¶ Licet ille doctoꝛ ingenioſiſſimus fue/
rit. tamē in hoc nō bene dixit. Alias eñ
oēs exiſtentes in purgatoꝛio eſſent viato
res qd̄ eſt falſum. Quia nullus eſt via/
toꝛ niſi ſit in ſtatu merendi ꝛ demerendi
quia niſi ſit talis eſt in termino. Sꝫ nul
lus in purgatoꝛio eſt in ſtatu merendi vl̄
demerendi: ergo ꝛc̄. ¶ Sit ergo iſta ſecū
cūda deſcriptio viatoꝛis ꝛ bona quā dat
magiſter Conradus monacus. Uiatoꝛ
eſt qui nō habet premiū beatificum ſibi

poſſibile de lege cõi: exiſtens in ſtatu me
rendi ⁊ demerendi. vel põt eſſe de lege cõi.
Propter p̄mã particulã excludunt oẽs
bti in patria. Per ſcðam ſecludunt oẽs
damnati tanq̃ in termino. Per tertiam
excludunt exntes in purgatorio. Quar
ta particula ponit ꝓpter paruulos non
habẽtes vſum rõnis: ſil'r ꝓpter furioſos
⁊ amẽtes. Tales eñ cũ non poſſunt vti
rõne nec per ↄſequẽs mereri vel demere/
ri pñt ⁊c̃. ¶ Stat⁹) ſm qð diffinit Sco
tus) Eſt ſtabilis ꝑmanentia legib⁹ diui
ne ſapie firmata: vt ſtabilitũ eſt a deo ſa
pientiſſimo: q̄ pro ſtatu iſto nihil poſſit
intelligere ho niſi ꝑ ea q̄ relucent in fan/
taſmate. Ita eñ inuenerũt phi ſtatum
iſtũ: ideo dicit Ariſto. Nihil eſt in intel/
lectu quin ꝑus fuerit in ſenſu. ¶ Regu/
la methaphiſicalis. Q̄ðcunq̃ vniuerſa
le intelligim⁹ actu: fantaſiamur eius ſin
gulare. ¶ Prima propõ. Iſta cõcordia
nõ ineſt aie noſtre vel intellectui nr̃o: vñ
aia eſt vel intellectus eſt. probat. Quia
aia ſepata intelligit ſubſtãtias ſeparas:
ſꝫ aia ſepata nõ eſt cõiuncta fantaſie. pꝫ
Quia fantaſia eſt potentia organica: et
ideo tunc eſt deſtructa. ¶ Scða propõ.
Iſta colligantia vel cõcordia intellect⁹
ad fantaſiã non eſt in aia nr̃a. vñ aia eſt
in corꝑe. patet. Quia in btis poſt reſur/
rectionẽ generalẽ non erit talis alligan/
tia: ergo ⁊c̃. ¶ Tertia ꝓpõ. Nec iſta cõ/
cordia ineſt intellectui nr̃o: q2 eſt in cor/
pore mortali: patet. Quia in ſtatu inno
centie (licet adam habuerit corp⁹ morta
le) tñ in eo non fuit talis alligãtia. Et ſꝫ
eſſet mortalis: non tñ fuiſſet mortu⁹: ſed
antea tranſlatus. ¶ Quarta ꝓpõ. Iſta
concordia ineſt intellectui nr̃o q̄ðdiu eſt
in corꝑe: ex mera iuſticia diuina puniẽ
te genus humanũ ꝓpter pctm̃ p̄rimi pa
rentis. Iſtam cauſam tãgit btus Aug.
q̄nto de trinitate dicẽs. Que cauſa eſt o
aia q̄ lucẽ intellectus videre non potes?
Reſpondet. Infirmitas. Et quis illaꝫ
tibi cauſauit? Reſpondet. Iniquitas.

¶ Diuiſio eſt talis: Triplex eſt ſtat⁹ hu
mane nature: ſcilicꝫ inſtitute: deſtitute:
⁊ nature reſtitute. In q̄õne aũt ſtat⁹ acci
pitur pro ſtatu nature deſtitute: qui dr̃
ſtatus vie ⁊c̃. ¶ Ad q̄õnẽ rñdet ꝑ aliq̃s
cõcluſiones. ¶ Prima cõcluſio. Poſſibi/
le eſt viatorẽ (ipſo ſimpl'r manente in ſta
tu vie) habere ſpẽm intelligibilẽ diſtin/
cte repñtatiuã eſſentie diuine. probatur
Omne illð eſt poſſibile deo qð nõ inclu/
dit euidenter contradictionem nec ad ip
ſum ſequitur neceſſario ↄtradictio. Sꝫ
viatorẽ (ſimpl'r manentẽ in ſtatu vie) ha
bere ſpẽm intelligibilem diſtincte repre
ſentatiuã diuine eſſentie nõ includit eui
denter cõtradictionẽ: nec ad ip̄m ſequit
neceſſario cõtradictio: ergo de⁹ põt via/
tori ſimpl'r manenti in ſtatu vie dare ſpe
ciem intelligibilem diſtincte repñtatiuã
diuine eſſentie. Maior patet. Quia aſſe
rens oppoſitũ eſt hereticus. probatur.
Quia affirmat aliq̄d contra euangeliũ
Luce. i. Quia nõ erit impoſſibile apud
deũ omne verbũ. Ubi gloſa id eſt Om̄e
illud qð non includit contradictionem.
Minor probatur. q̄ non includat con/
tradictionẽ. Quia clara viſio btẽ virgi/
nis eſt repñtatiua diuine eẽntie: ⁊ tamẽ
eſt aliquid creatum; nec ad iſtud ſequit
ↄtradictio. Quia ſi viator eſt capax ꝑfe
ctioris repreſentatiui diuine eſſentie. ſcꝫ
viſionis: ergo nõ implicat ↄtradictionẽ
ſibi dari a deo qð eſt minoris ꝑfectiõis.
¶ Regula. Oĩs actus intelligendi ali/
cuius rei eſt ꝓpria et expreſſior ſignãdo
rei q̄ꝫ ſit ipſa ſpecies intelligibilis eiuſ/
dem rei. ¶ Scða concluſio. Uiator ma
nens ſimpl'r in ſtatu vie ꝑ hmõi ſpẽm in
telligibilẽ repñtatiuam diuine eſſentie a
deo ſibi collatã põt deuenire in noticiã
oĩm veritatũ theologicarũ. probat. Om
nis intellectus habẽs diſtinctã noticiã
alicuius q̄dditatis põt deuenire in noti
ciam oĩm ꝓprietatũ verificabiliũ de ip̄a
Sed intellectus viatoris ⁊c̃. eſt hmõi.
ergo põt deuenire ĩ noticiã ⁊c̃. maior pꝫ

ex dictis in alia qõne. ¶ Sed cõtra. Ta
lis non eſſet viator. Omis em̄ habens cla
ram z diſtinctã noticiã dei nõ eſt viator.
Sed habens talem ſpeciem repreſenta
tiuã diuine eẽntie eſt huiuſmodi: ergo zc̄.
¶ Reſpondetur per duas ꝓpoſitiones.
¶ Prima ꝓpõ. Sola noticia intuitiua
z facialis ponit hoiem extra ſtatum vie.
ꝓbaꝭ. qz ſolũ beatitudo ponit hominem
extra ſtatũ vie: ſed cognitio abſtractiua
nõ eſt beatifica: hmõi aũt cognitio eſt ab
ſtractiua: ergo nõ eſt btifica. maior patz
per talem ꝓpoſitionẽ. Nulla noticia ab
ſtractiua facit hoiem beatũ nec ponit eũ
extra ſtatum vie. minor patet. ¶ Sequi
tur reſolutio qõnis. ¶ Prima concluſio.
Modus inquiſitiuus ſiue rõcinatiuus
vel perſcrutatiuus veritatum theologi
carum vel articulorũ fidei cõuenit huic
libro. Unde credibile aliter eſt ſubiectũ
in ſacro canone biblie qz ibi per modum
auctoritatis. Ideo non oportet eam pro
cedere ratiocinatiue vel argumentatiue
dei enĩz auctoritate patet certiſſima qui
nec fallere nec falli poteſt. Aliter autem
in libro ſententiarũ: qz ibi per modũ vel
ſub rõne inquiſitiui vel rõcinatiui zc̄. Fi
nis ponit neceſſitatem eorum q̄ ſunt ad
finẽ. Nun꜡ em̄ vellem abſciſionẽ vel de
coctionẽ fieri niſi propter ſanitatẽ. Sa
nitatẽ aũt volo qz eſt mihi neceſſaria ad
beneeſſe. ¶ Scḋa cõcluſio. Mod⁹ inq̄
ſitiuus vꝉ argumẽtatiuus valet ad triã
primo ad confundendũ aduerſarios fi
dei. ſcḋo ad fouendum infirmos in fide.
tertio ad delectandũ perfectos. Uñ tri
plex eſt genus hominũ. Aduerſarioꝝ fi
dei vt machometiſte arriani iudei. infir
morum et paruuloꝝ vt ſcrupuloſi ꝓpter
ſuã deuotionẽ z nouiter conuerſi. Perfe
ctorum ſicut apl's Paulus nunq̄ꝫ fuit in
firmus in fide. Sicut em̄ de⁹ charitatẽ
infirmoꝝ fouet per bñficia tp̄alia: ita fo
uet fidẽ infirmoꝝ ꝑ argumẽta ꝓbabilia.
In iſ'o dicto cõpꝛehenduntꝭ duo. primũ
eſt rectorionis: ſcḋm ſpeculatiuũ. vnde
apparet iſtũ doctorẽ non ſolũ ſeraphicũ
ſeu deuotũ verũetiã cherubicuz. Prima
pars declaraꝭ de mercatorib⁹ quoꝝ plu
res deũ diligentes potius mori vellẽt q̄ꝫ
mortaliter peccare ſeu adulterari zc̄. et
ſic de⁹ remunerat eos dando eis diuiti
as licet aliqñ nõ ſic fiat. Scḋo declaraꝭ
de nouiter conuerſis ad religionẽ vel re
formationẽ. Infirmi em̄ ſunt qm̄ reuera
durum eſt relinquere cõſueta. Et q̄ꝫuis
deus nõ det eis ſemper bona tp̄alia. oĩa
em̄ relinquunt: dat tñ ipſis multo maio
ra. Maior em̄ eſt refectio mentis q̄ꝫ ven
tris: vt dicit Aug. ſuper Ioh. Nouiter
em̄ cõuerſis dura ſunt exercitia ſpiritua
lia z ideo deus ſepe eos ꝑ ꝯſolatiões al
licit. Nõ ergo ſemꝑ magis meritoria eſt
oratio deuota ſeu dulcis q̄ꝫ arida. immo
ſecundũ plus eſt meritoriũ ceteris pari
bus vicz conatu z charitate. Si aũt no
uiter cõuerſi ad fidẽ viderent doctos ca
tholicos nõ fortiter reſiſtere hereticis ſꝫ
magꝭ ſuccũbere plures eoꝝ deficerẽt zc̄.
¶ Tertia concluſio. Nihil libentius in
telligim⁹ q̄ꝫ illud qḋ iam fide tenemus.
Studere igiꝭ in theologia ad confundẽ
dũ hereticos: ad inſtruendũ infirmos et
ꝓpter amorẽ dei illud eſt magis merito
rium q̄ꝫ orare. probaꝭ. Opus eſt merito
rium plus vel minus ſm̄ difficultatem
operũ in ſe. Sed ſtudere eſt magis diffi
cile difficultate operuz in ſe: q̄ꝫ ſit orare
ceteris parib⁹: ergo zc̄. Nõ vtiq̄ꝫ eſt du
biũ ꝙ ſtudere ꝓpter illos fines ſit opus
perfectius q̄z ſit ſimplex contemplatio.
¶ Ad argumẽta habita reſolutione cor
poris qõnis attẽdendũ eſt. ¶ Scḋa con
cluſio probaꝭ per auctoritatẽ. i. Pet. iij.
Parati omni poſcenti reddere rõnem de
ea q̄ in nobis eſt fide z ſpe. Multi autez
ſunt poſcẽtes zc̄. et multi ſunt impugnã
tes zc̄. ¶ Preterea veritas nr̄e fidei theo
logie veritas ſacre ſcilz ſcripture non eſt
peioris cõditionis q̄z alie veritates alia
rum ſcientiarũ. Sed oĩs veritas ſiue na
turaliter inuẽta ſiue theologica q̄ põt ꝑ

rationē impugnari pōt:imo oportet ꝙ ꝑ rōnē defendat̄. Malū eñ eſt ꝟitates ꝑ rōnē impugnari eo ꝙ rōnes ſūt ſophiſtice ⁊c̄. Sȝ ꝟitas theologicalꝭ eſt ꝟitas q̄ pōt ꝑ rōnē impugnari. ergo ⁊c̄. ¶ In h̄ igiꝭ loco .s. Bonauē. doc. deuot⁹ multū cōmendat argumētatiuū modū. Et ideo diſcēda eſt logica ꝑ quā talis mod⁹ habeꝭ nō ſolū a doctoribꝫ ad defenſionē fidei veritatē a ꝑdicatoribꝫ ꝓ declaratiōe vt enodeꝭ ſeu enucleeꝭ veritas ſacre ſcripture. Vñ dīa magna eſt inter legere ⁊ declarare. Sequitur dubiū practicum

Dubium ¶ Utrū formare argumēta ⁊ rōnes ſylogiſticas ꝓ defenſione et aſſertione fidei nr̄e ſit op⁹ meritoriū vite eterne. ¶ Triplex eſt opus humanū. Quoddā eñ eſt mortuū qđ ſcȝ eſt factū ab hoīe nō habente charitatē vel q̄ eſt in pctō mortali qđ idē eſt vt dare elemoſynā a tali. Nō eñ hȝ illas duas ꝯditiōes req̄ſitas. Aliud eſt viuū ⁊ eſt aliquod opus elicitū ab hoīe habēte charitatē ⁊ grām dei ſm̄ inclinationē illi⁹ charitatis. Et ſic duo requirunꝭ. primo ꝙ fiat in charitate: ſcđo ꝙ eliciaꝭ ſm̄ inclinationē illi⁹ qđ poniꝭ ꝓpter pctā venialia ⁊ act⁹ indifferētes vt leuare feſtucā vel fricare barbā. Aliud ē mortificatū et eſt illud qđ fuit factū ab hoīe exñte in charitate: q̄ tñ poſtea fecit pctm̄ mortale ꝑ qđ mortificaꝭ opus ꝑcedens. Illud aūt pōt reuiuiſcere ſȝ opus mortuū nunq̄. ¶ Propō. Licet aūt op⁹ mortuū nō ſit meritoriū ad vitā eternā eſt tñ meritoriū alicui⁹ boni tꝑalis vt diuitiarū ſanitatū ⁊ etiā ꝯſolatiōis deuotionis ⁊c̄. Nullū eñ bonū irremuneratum nec aliqđ malū impunitū manebit. ¶ Null⁹ igiꝭ pctōr q̄ntūcūq̄ pctōr debet obmittere qđcūq̄ bonū qđ ſibi ſuggeſſerit anim⁹ eius. ¶ Duplici de cā đr aliqđ opus viuū. ꝑmo q̄ eliciꝭ a charitate q̄ eſt vita aīe ſm̄ doc. Sicut eñ aīa dat vitā naturalē hoī ſic charitas ē vita ſpūalis. ſcđo pñt dici viua finalꝭr: q̄ ſunt meritoria vite etne. ¶ Dicunꝭ igiꝭ oꝑa viua duplicꝭ. Primo elicitiue q̄ eliciunꝭ a vita aīe ſpūali. Scđo ordinatiue: q̄ ordināꝭ ad vitā etnā. ¶ Propō. Quod mortuū ē nunq̄ reuiuiſcit naturalꝭr loquēdo: ita ⁊ in moralibꝫ qđ mortuū ē nūq̄ reuiuiſcet ¶ Iač. Qui offendit in vno fact⁹ ē oīm reus. i. ꝓpter reatū ſuū ꝑdidit oīa bona oꝑa meritoria. Si tñ hō talis agat penitentiā de pctō ſuo de⁹ ex ſua liberalitate nō ſolū dat ei gratiā: ſed etiā omnia oꝑa mortificata ſicut fuerūt viua ita reuiuiſcunt. ¶ Propō. Nūq̄ igiꝭ ſurgit pctōr niſi cū pluribꝫ meritis q̄ ꝑus habuerat nō tñ ſꝑ cū maiori grā: illud aūt eſt ꝓpꝭ actū bonū ꝯtritōis. ¶ Triplex bonitas moralis inueniꝭ: q̄ eſt bonitas ex gñe q̄ cōpetit alicui volitioni ſeu actioni libere elicite ſm̄ ꝙ ipā volitio vel actio tranſit in obiectū couenieñs ſm̄ rectā rōnem. Quedā eſt bonitas ex circūſtantia ſiue ꝟtuoſa vt dare elemoſynā indigēti. Dr̄ aūt bonitas ex gñe q̄ ſicut gen⁹ ē q̄d incōpletū ⁊ materiale ſic ⁊ iſta bōitas. Bonitas aūt ꝟtuoſa ē q̄ ꝯuenit volitioni vel actiōi libere ex oībꝫ circūſtā: ijs q̄s recta rō dictat vt dare elemoſynā paupi ꝓpꝭ deū de ꝓpo. Et iſte ſꝭ ꝑncipales. ſūt āt ⁊ alie min⁹ ꝑncipales. Alia ē bōitas meritoria theologica vꝭ ꝯtuita. Iſta bōitas nō ē cōpleta in gñe morū: lȝ nō ſit extra gen⁹. Ipā etiā addit vltra ꝑcedētes ꝙ eliciaꝭ ex charitate ⁊ ſm̄ iclinatōeȝ charitatis. Oīs aūt act⁹ bon⁹ meritorie ē bon⁹ ex gñe ⁊ bon⁹ ex circūſtātia: ⁊ h̄ eſt qđ docto. dicūt ꝙ op⁹ ꝯtuitū eſt bonū moralꝭr Nō āt q̄libet act⁹ moralꝭr vꝭ ꝟtuoſe ſiue ex gñe ē bon⁹ meritorie. ¶ Dubitaꝭ. An de facto aliq̄ de q̄libȝ ſecta paganoꝝ ſaluenꝭ. Hoc dubiū moueꝭ ꝯ Greg. de ariміno. videꝭ ꝙ ſic q̄ multi ſunt pagani q̄ nūq̄ audierūt de fide xpiana ⁊ tñ viuūt ſm̄ rectā rōnē: neminē opprimūt ⁊c̄. Cōtra. Extra fidē catholicā nemo ſaluaꝭ. Itē ꝯdicitis vobiſipſi q̄ iſte eſt in peccato mortali originali ſcȝ culpa. Concedo partem affirmatiuam. ¶ Ad primū

volitioni

ꝯcedo ꝓpõnē: ſed ꝙ iſte de q̄ in caſu ſ̄ppo
ſito dictũ eſt: eſt extra fidē catholicā hoc
nego. Et dico ꝙ ꝑ bona opera meritoria
ꝓuia tā͡q̄ de cõgruo licet nõ de ꝯdigno
ꝓmeret͛ viſitari a ſpũſctõ ꝛ baptiſari ba/
ptiſmo flaminis: ita ꝙ anteq̄ moriat͛ ille
hõ intelligat veritatē fidei. ¶ Ad ſcõm
dico ꝙ nullũ bonũ irremuneratũ accipit
igit͛ pro illis bonis opib⁹ bonũ tꝑale: ſcꝫ
cognitionē veritatis. ¶ Prima ꝓpõ. For
mare argumenta ꝛ rõnes ſylogiſticas ꝓ
defenſione vel aſſertiõe fidei nrē ē opus
bonũ ex genere. probat͛ ꝑ diffinitionem.
¶ Scða ꝓpõ. Formare argumenta ꝛc̄.
vt ꝓus: eſt opus ꝟtuoſũ: ſi fiat ſm debi/
tas circũſtantias nõ eni oportet arguere
ꝓpter videri ſꝫ ꝓpter elucidationē fidei
ꝛ ex amore dei. ¶ Tertia ꝓpõ. Formare
argumēta ꝛc̄. ſi eliciatur ex charitate eſt
opus meritoriũ vite eterne: probat͛ ꝑ dif
finitionē. ¶ Arguit͛ ſic. Secreta celeſtia
ſeu veritates theologice ſunt nimis alte
ꝛ nimis fortes. igit͛ ea ſcrutari non debe/
mus: Eccī. iij. Altiora te nõ queſieris ꝛ
fortiora te ne ſcrutat⁹ fueris. Itē Eſa. xl
Qui dat ſcrutatores ſecretoꝝ q̄ſi ñ ſint
Dico ꝙ duplex eſt ꝑſcrutatio. ſ. curioſa
vana ꝛ ꝓ̄ſumptuoſa: ꝛ iſta vituperat͛ per
auctes q̄s ponit ſctũs Bonauē. in lr̄a: ſi/
cut ſi quis multũ inueſtigare conaret͛ ge
nealogiā melchiſedech. Alia eſt ſtudio/
ſa vtilis ꝛ neceſſaria: vñ xp̄s dicit iudeis
Iohis. v. Scrutamini ſcripturas. ¶ Ar
guitur. Modus argumētatiuus vel ꝑ/
ſcrutatori⁹ nõ eſt in ſacra ſcriptura ſeu
in canone biblie: ḡ in ſententijs nõ debet
ꝓcedi ꝑ talē modũ: ꝯñ͞ria ꝓbat͛: q2 ibi de
bet eſſe mod⁹ in ꝑte ꝛ in toto: ſꝫ liber ſen
tentiarũ ē ꝑs ſacre ſcripture ꝑ ſe: ḡ i ipſo
nõ dꝫ eē mod⁹ ali⁹ ab eo q̄ eſt in canone.
ḡ ꝛc̄. Reſolõ iſti⁹ argumēti ſtat in qui/
buſdā ꝓpõnib⁹ q̄rũ ¶ Pria ē. Iſte liber
ſniarũ nõ reducit͛ ad libros canonis bi-
blie tā͡q̄ ꝑs eius ſicut nec libri alioꝝ do
ctoꝝ. ꝓbat͛ ſic. Sacra eñ ſcꝑtura ē hec
cui⁹ auctoritas eſt tanta ꝙ excellit omnē
demonſtrationē. vñ Aug. ſuꝑ Geñ. Sa/
cre ſcꝑture auctoritas maior eſt ꝛc̄. Et
dr̄ canonica a canon q̄d ē regula q2 a q̄li
bet catholico firmiſſime ē tenēda. ¶ Re
gula. Quicq̄d eñ dicit ſacra ſcriptura
eſt tenendũ firmiſſime: quicq̄d aũt repu/
gnat ſacre ſcripture ſimplr̄ eſt repudian
dũ. ¶ Scða ꝓpõ. Hoc gen⁹ ſcripturaꝝ
a canone diſtiguit͛. Nã nõ ſic ex eis teſti
monia ꝓferunt͛ q̄n liceat ſentire ꝯ̄rium.
¶ Tertia ꝓpõ. Liber ſniarũ reducit͛ ad
ſacrā ſcripturā vel ad canonē biblie per
modũ cuiuſdā ſubalternatiõis. ꝓbat͛ ſa
cra ſcriptura eſt de credibili inq̄ntũ cre
dibile tā͡q̄ de ſubiecto ꝛ illud innitit͛ au
ctoritati. Liber autē ſniarũ eſt de credi/
bili in q̄ntũ intelligibile: ſꝫ credibile in/
q̄ntũ itelligibile ꝑ rõnē eſt inferi⁹ ad cre/
dibile. Credibile eni in ſe ꝛ abſolute ē in
plus q̄ credibile ꝑ rõnē. Ergo ſubiectũ
libri ſniarũ aliq̄ mõ eſt ſub ſubiecto ca/
nonis biblie: ergo aliq̄ mõ ſubalternat͛.
¶ Scðo ꝓbat͛ ſic. Nõ q̄libet determina
tio facit ſubalternationē ſcie: ſꝫ quodā/
modo diſtrahēs. Dr̄ia eni eſſentialis nõ
facit ſubalternationē. Sicut in ſcia ſu/
periori: id eſt ſubalternāte eſt aliq̄ certi
tudo maior q̄ in inferiori ſeu ſubalter/
nata ita ē ali⁹ mod⁹ ꝓcedēdi in ſuꝑiori ꝛ
inferiori. Ubi igitur deficit certitudo in
inferiori ſcia oportet recurrere ad ſuꝑio
rem: id ē ſubalternātē. ¶ Sꝫ notādũ ꝙ
vnā ſciam alteri ſubalternari intelligit͛
duob⁹ modis. Uno mõ q̄ntũ ad denoia/
tionē itrinſecā q̄ñ ip̄a ꝯtinet͛ tā͡q̄ ꝑ ſe in/
feri⁹ ſub ꝑ ſe ſuꝑiori. ¶ Propõ. Nē infe
rius dr̄ ſubalternari ſuꝑiori tali denoia/
tione. Sꝫ nulla ſcīa ſic ſubalternat͛ alte
ri: q2 muſica nõ eſt arithmetica. Silr̄ ꝑ/
ſpectiua q̄ eſt de linea viſuali nõ eſt ꝑ ſe
inferi⁹ ad geometriā q̄ eſt de linea. Etiā
ꝑſpectiua ē de quātitate vl̄ linea radio/
ſa vl̄ viſuali. Alio mõ aliq̄ ſcia dr̄ ſubal/
t͛nari q̄ntũ ad denoiatõꝫ extriſecā q̄ñ ſub
iectũ illi⁹ ſcie dr̄ ꝯtineri ſub ſbiecto alte
ri⁹ ſcie ꝛ ſic ē muſica reſpcũ arithmetice.

¶ Superi⁹ põt dupl'r ↄtrahi. Uno mõ
ꝑ dr̃az ẽẽntialẽ. Alio mõ ꝑ dr̃az accñtalẽ
Dr̃a ãt ẽẽntial' ẽ q̃ addita alteri.ſ. ſuo ſu
periori ↄſtituit vnuȝ ꝑ ſe vt aĩal rõnale.
Dr̃a accñtalis ẽ q̃ addita alteri ↄſtituit
vnũ ꝑ accñs vt hõ alb⁹. Ens aũt ꝑ accñs
ẽ qδ includit ĩ ſe res diuerſoꝝ generꝝ vel
p̃dicamẽtoꝝ. ¶ Propõ. Ad h̃ vt vna ſcia
dicat' ſbalt̃nari alt̃i neceſſe eſt ꝙ ſubiectũ
ſuũ ſit vnũ ꝑ accidens inferi⁹ ſeu ↄtentũ
ſub ſbiecto ſbalternãtẽ: vt nũer⁹ ſonor⁹.
Hoc tñ oportet (ꝛ ſumit' ex. i. poſterioꝝ)
q2 eadẽ eſt ſcia ſupioris ꝛ iferioris. ¶ Ad
h̃ ꝙ aliq̃ ſcia ſbalt̃net' alteri req̃rit' p̃mo
ꝙ ſubiectũ ſcie ſbalt̃nãtis ſit ſupi⁹ ad ſb-
iectũ ſcie ſbalt̃nate. Scδo ꝙ ſbiectũ ſcie
ſbalt̃nãtis ↄbat' ꝑ dr̃az accñtalẽ. Tercio
ꝛ p̃ncipal'r ꝙ ſcia ſbalt̃nata ſumat p̃nci-
pia a ſbalt̃nãte h̃ eſt qδ dic̃ ſctũs Bona-
uen. ꝙ qñ deficit certitudo ĩ inferiori ꝛc̃.
¶ Arguit' ↄ̃ vnũ ſupi⁹ dictuȝ. Quelibet
determiatio diſtrahẽs tollit rõem ſui de
termiabil': ſi g̃ credibile determiat' ꝑ detmi
nationẽ diſtrahẽtẽ erit ñ credibile. ¶ No
ta triplex ẽ detmiatio.ſ. Diſtrahẽs et eſt
illa q̃ tollit rationẽ ſui detmiabil': vt ẽ il-
la q̃ repugnat ſuo detmiabili: lõ hõ mor
tu⁹ non ẽ hõ. ¶ Regula. Arguẽdo a ta-
li detmiatiõe cũ ſuo detmiabili ad nega
tionẽ ſui detmiabil' ẽ bona ↄña: vt h̃ ẽ hõ
mortu⁹: g̃ nõ ẽ hõ. Alia ẽ diminuẽs ꝛ ẽ il-
la q̃ nõ tollit rõnẽ ſui detmiabil' nec etiã
neceſſario põit: vt itelligibile reſpectu rei
ſilr opiabile. Intelligibile eñ reſpcũ ro
ſe ſic̃ nõ tollit rõeȝ roſe ſic nec põit. Ro-
ſa eñ ſiue ſit ſiue nõ ſit ſꝑ eſt itelligibil': ꝛ
iõ dicũt' detmiatiões idifferẽtes ad aliq̃-
b⁹. Alia ẽ ↄ̃hẽs ꝛ ẽ aliq̃ dr̃a accñtal' ↄ̃hẽs
aliqδ ſupi⁹ ad aliqδ inferi⁹ ad ſtãdũ ꝓ il
lo vt albedo. ¶ Regula. Iſta detmiatio
nõ repugnat ſuo detmiabili: ſȝ ſꝑ ipȝ po
nit ꝛ iſta fac̃ ꝑtẽ in mõ. Ad h̃ igit' vt aliq̃
ſcia dicat' ſbalt̃nata ſubiectũ ei⁹ ſꝑ dȝ ↄti
neri ſb ſubiecto ſubalt̃nãtẽ ſic̃ ꝑs in mõ.
Pria ꝑpõ. Sola g̃ detmiatio ↄ̃hens fac̃
ſciaȝ ſbalt̃natã. Scδa. Nulla detmiatio
diſtrahẽs neq3 diminuẽs fac̃ aliquã ſciaȝ
eſſe ſbalt̃natã alteri. ptȝ ex diffinitiõe: q2
tñc ſbiectũ ei⁹ nõ eẽt iferi⁹ ad ſbiectũ ſcie
ſubalt̃nãtẽ. Tercia. Sola detmiatio ↄ̃-
hens fac̃ ſciam ſbalt̃natã alteri. Doctor
aũt ſeraphic⁹ dic̃ ꝙ ſola detmiatio qδdã
mõ diſtrahens.ĩ. ad alia p̃ncipia trahẽs.
Notant' eñ dic̃ qδdãmõ: albedo eñ ẽ de
t̃miatio ↄ̃hens: poſſet tñ dici qδdãmodo
diſtrahẽs. ¶ Utꝝ theologia nr̃a ſbalt̃ne
tur theologie btõꝝ vl' dei. R̃n. Theolo
gia eſt duplex.ſ. in ſe ꝛ in noƀ. Quelibet
eñ cognitio ꝓ ſtatu iſto p̃t diſtingui ſcȝ
dupl'r ↄſiderari ſcȝ vt ĩ noƀ: ꝛ vt in ſe: de
clarat' ꝑ exẽplũ familiare. vñ viſio ſol' p̃t
capi dupl'r.ſ. in ſe ꝛ ẽ illa viſio tal' et tãta
q̃lẽ ꝛ q̃ntã ipe ſol poſſet cauſare ĩ oc'lo ſi-
bi ꝓportionato. vñ ſi ocul⁹ aq̃le tãtũ eẽt
viſiu⁹ q̃tũ ſol viſibil' tũc aq̃la poſſet h̃re
viſionẽ ſol' in ſe. Alia ẽ viſio ſol' in noƀ ꝛ ẽ
tal' ꝛ tãta viſio q̃lẽ ꝛ q̃ntã nos poſſumus
h̃re vl' q̃lis ĩ noƀ p̃t eẽ vel q̃ntuȝ viſus nr̃
eſt viſiu⁹. Theologia g̃ in ſe eſt noticia
de deo tal' ꝛ tãta q̃lẽ ꝛ q̃ntã obiectũ theo
logicũ p̃t cauſare in intellectu ſibi ꝓpor
tionato: tal' aũt eſt itellect⁹ diuin⁹: ꝛ ipſe
ſol⁹ q̃ eſt infinite actiuitatẽ ſicut obiectũ
ipm ẽ infinitũ ꝛ ꝑ ↄñs infinite intelligibi
litatẽ ꝛ ſic de⁹ hȝ theologiã ĩ ſe. Theolo
gia ĩ noƀ eſt tal' ꝛ tãta noticia q̃lẽ ꝛ q̃ntã
de deo h̃re poſſum⁹ ¶ Prima ꝑpõ. Nr̃a
theologia q̃ eſt ĩ noƀ nulli ſcie ſubalt̃nat'.
ꝓbat': q2 ei nõ ↄueniũt ↄditiones req̃ſite.
Scδo ſic. Nulla ſcia ſbalt̃nata ẽ de oĩb₉
bis de q̃b₉ ẽ ſubalt̃nãs. Sȝ theologia in
noƀ ẽ de oĩb₉ bis δ q̃b₉ ẽ theologia pħoꝝ
credibilib₉: δ q̃b₉ eſt theologia btõꝝ: licȝ
nõ eodem modo: ergo ei nõ ſubalternat'.
¶ Scδa ꝑpõ. Nulla alia ſcia ſubalt̃nat'
theologie: ꝓbat': q2 oĩs alia ſcia hȝ p̃nci-
pia natural'r nota: illa aũt hȝ p̃ncipia ſo-
lũ ſupnatural'r nota. igit'. ¶ Ad argumẽ
ta ergo ꝛ ſignãter ad duo vltima. Et ar-
guit' ſic. Modus ꝓcedẽdi ĩ ſcia debet eẽ
ↄueniẽs materie illi⁹ libri: ſȝ mod⁹ inq̃ſi
tiu⁹ nõ ẽ ↄueniẽs materie illi⁹ libri g̃ ꝛc̃.
minor ꝓbat': q2 materia illi⁹ libri ẽ credi
bile ſȝ mod⁹ inq̃ſitiu⁹ nõ eſt ei ↄueniens

pbaꝶ: qꝛ credibile eſt ſup̄ rõȝ. ꝛ Gre. dic̄:
Fides ꝑdit meritũ vbi hũana rõ p̄bȝ ful/
cimẽtũ. Diſciplinati hoīs ē inquerere circa
verũ qḋ hȝ tãtã certitudinẽ q̄ntã natura
rei patiꝶ. Vñ. i. Eth. ſm trãſlatõȝ nouã
ḋꝛ qꝛ nõ eſt ſilr̄is certitudo ĩ rethoricis et
mathematicis ſilr̄ pcm̄ eſt rethoricẽ q̄re
re demõſtratiões ꝛ mathematicẽ ꝑſuaſio
nes. ¶ Rõnalꝭ intellect⁹ nr̄ capiꝶ dupl'r.
Uno mõ incõtũ eſt ꝑfectibilꝭ naturalib⁹
ſciẽtijs acq̄ſitẽ ꝛ h̄ mõ credibile ē ſup̄ rõȝ
Alio mõ incõtũ ē ꝑfectibilꝭ donis ſpũali
b⁹ ꝛ ſcientijs ſupnaturalibꝫ ꝛ h̄ mõ credi
bile nõ ē ſup̄ rõȝ vt. ſ. eleuata ē ꝑ fidẽ. Fi
des em̄ itellectũ inclinat ad aſſentiendũ
his q̄ ſꝭ credẽda. Donũ itellect⁹ et donũ
ſciẽ ſꝭ aliq̄ doctrine ſupnaturalr̄ infuſe ꝛ
date a deo iclinãtes itellectũ ad ea q̄ cre/
dim⁹ ꝛ p̄ſupponũt fideȝ. Fides ē hit⁹ ifu/
ſus ad aſſentiẽdũ articulꝭ fidei inclinãs.
Donũ ãt ſapiẽ ꝛ intellect⁹ inclinãt ad in
telligẽdũ articl'os fidei. Et mõtes. i. epi
deberent hr̄e illud donuȝ: ſȝ ſunt aſini in
vtroqꝫ ſenſu. Item promouere in ꝑpoſi
to. i. ordinare vel ſublimare.

Tertio q̄riꝶ principaliꝶ

de cã finali. ſ. de reuelatiõe abſconditoꝝ.
Utꝝ iſtud op⁹. ſ. li. ſniaȝ ſit ꝯtemplatio
nis grã vlꝭ vt boni fiam⁹. Primo declarã
di ſunt ṫmini. ¶ Finis q̃tũ ad ꝑpoſituȝ
ſuffic̄: ſumiꝶ q̄nqꝫ mõis. Pꝛio ꝑ cã finali
alic⁹ effect⁹ ꝛ ſic ꝯſuare a pluuia grãdie
ꝛ eſtu ē finis dom⁹. Cã ãt finalꝭ vt amaꝶ
ꝛ vt appetiꝶ mouet ad cauſandũ efficiẽs.
Scḋo ꝑ vltia oꝑatõe vlꝭ ꝑfectiõe ad quã
ordinaꝶ aliq̄ creatura: ꝛ h̄ mõ clara viſio
ꝛ fruitio dei erit finis ꝛ btitudo nr̄a. Et
hec ē duplex. Quedã enĩ btitudo ē obie
ctiua ꝛ ē ip̄m obiectũ btificũ qḋ attingiꝶ
btitudĩe forãli vt ip̄e de⁹. Alia ē formalꝭ
q̄ formalr̄ btificaꝶ creatura intellectualꝭ
vlꝭ rõnalꝭ. Tertio capiꝶ ꝑ optio inṫ aliq̄.
vñ phs. ij. phiſi. Sum⁹ nos q̄dãmõ finis
oĩm. Nõ em̄ hõ ꝑpṫ ſtellas ꝛ ſolẽ ſed oĩa
creata ſũt ꝑpṫ hoĩeȝ. Nã inṫ creata ſenſi
bilia hõ ē optimũ. Quarto ꝑ ṫmino vel
vltio alic⁹ rei vt apḋ fornacẽ vlꝭ feneſtras
ē finis ſtube. Quito ꝑ obiecto attigẽdo
ꝑ oꝑatõȝ. Põt addi ſext⁹ mod⁹. ſ. ꝑ ṗmio
durationis alic⁹ rei vt mors ē finis hoĩs.
Pꝛio igiꝶ ſilr̄ tertio ꝛ q̄nto modis de⁹ ē fi
nis. ṗmis q̄dẽ duobꝫ modis oĩm nõ aũt
vltio ¶ Pꝛia ꝑpõ. De⁹ ē cã finalꝭ oĩm reꝝ
creataru cã ſpũaliũ q̄ꝫ corpaliũ. Sapie.
Dia ꝑpṫ ſemetip̄m opat⁹ eſt altiſſim⁹.
¶ Scḋa ꝑpõ. De⁹ ñ ē finis oĩm reꝝ q̄nto
mõ: ſȝ ſolũ illo mõ ē finiſ naṫe itellectualꝭ
qꝛ ſola illa ē ꝑticeps dei. Et ſolũ ſũt tres
naṫe btificabiles: diuia: angelica: hũana.
¶ Tertia ꝑpõ. De⁹ ē finis ſuıp̄ſi⁹ q̄nto
mõ: de⁹ aũt ip̄e ē incauſabilꝭ: ē em̄ ifinibilꝭ:
ñ formabilꝭ: ieffectibilꝭ ꝛ imaṫialꝭ. ¶ Illḋ
op⁹ ḋꝛ eẽ ꝯtẽplatõis grã qḋ ē ſpeculatm̄
Illḋ ãt ḋꝛ fieri vt boni fiam⁹ qḋ eſt p̄cti
cũ. Et eodẽ mõ p̄t applicari ad ſciam ſic̄
ad op⁹: põt igr̄ q̄ſtio formari ſic. Utꝝ li
ber iſte ſit ſpeculatiuus vel practicus.
¶ Reſol'o. ſ. Bonauẽ. ¶ Pꝛia ꝑpõ. In/
tellect⁹ nr̄ ē ꝑfectibilꝭ a ſciã. ꝑbaꝶ ṗmo ꝑ
auctẽ. iij. de aĩa. Aĩa nr̄a ē ſic̄ tabula nu
da ꝛ ꝛ pulcra in q̄ nihil ē depictũ ē tñ de
pigibilꝭ vtutibꝫ ꝛ ſciẽtijs. Scḋo ꝑbaꝶ na
turali ſilr̄itudine. Sicut materia ṗma in
phia ꝑficiꝶ a forã ꝛ ex ſe naturaliṫ incli/
naꝶ ad eã etiã quãcũqꝫ: ita etiã intellect⁹
inclinaꝶ ad qḋcũqꝫ intelligendũ. Corre.
Sic̄ nõ p̄t eẽ violẽtatio materie a q̄cũqꝫ
forã q̃tũ ē ex ꝑte materie ita null⁹ mot⁹
violẽtie p̄t eẽ i i ꝑfectiõe ipſi⁹ itellect⁹ a q̄
cũqꝫ noticia. ¶ Scḋa ꝑpõ. Intellect⁹ q̄
nr̄ p̄t ꝯſiderari tripl'r. Uno mõ i ſe ꝛ ab
ſolute. Scḋo mõ vt extẽdiꝶ ad affectũ. ſ.
ad volũtatẽ. tertio mõ ad op⁹. Extẽdiꝶ
em̄ itellect⁹ ad dirigendũ op⁹ regulando
tale op⁹. Aduertẽdũ ſm mentẽ. b. Aug.
Regnũ aĩe nr̄e diuidiꝶ i duas ꝑtes qꝛ in
regno vlꝭ ipſo aĩe eſt vna ꝑs iudicatia vel
iudex ſic̄ itellect⁹. Alia ē iperatia ſic̄ vo
lũtas q̄ liba ē. Intellect⁹ aũt iudicat ſibi
ꝛ alijs iperatrix ãt volũtas cũ ſit libera
aliq̄ñ oppoſitũ facit. Ex q̄ aũt intellect⁹
p̄t errare ꝛ ſepi⁹ errat: opȝ triplicem eſſe
habitũ regulatm̄. Illa em̄ ē vna maxia

in moralib9. Omis potētia q̄ pōt errare in actib9 ſuis indiget regulatiuo vel directiuo ne erret: cū ḡ intellectus poſſit errare ſecūdū q̄ indigeat aliq̄ regula q̄ reguletur in actib9 ſuis. Prim9 ḡ eſt vn9 habit9 regulans intellectū vt in ſe z eſt ſpeculatiu9. Ali9 eſt reglatiu9 ipſi9 affect9 z iſte ē partim ſpeculatiu9 z partim practic9. Ali9 pficit itellectū q̄ ad opus. ſ. vt boni fiam9 z iſte eſt practic9. ¶ Prima ppō. Habit9 pficiens itellectiuū ſm ſe eſt ſolū ɔtēplationis grā. ¶ Scđa. Habit9 pficiēs intellectiuū p cōparationē ad op9 eſt ſolū vt boni fiam9. ¶ Tertia. Habit9 pficiēs intellectū p cōparationē ad effectū ē partim practic9 ptim ſpeculatiu9. ¶ Tertia ppō pncipal. Iſta doctna q̄ tractat i lib. ſen. eſt doctrina pficiēs itellectū cōtū ad affectū: iō dr̄ ſapia. Sapia em̄ doctrine eſt (vt Eccī. vi.) .i. ſm nomē ei9 hʒ nomen a re. i. ē ſapida ſcia. Oportet ḡ bonū theologū pmo moueri intellectū ad pbādū z itelligēdū articulos fidei: ſcđo vt affectus ei9 moueat ad amādū deū ¶ Cōcluſio rn̄ſalis. Iſta ſcia h9 libri nō ſolū ē contēplationis grā ſed etiā vt p eā boni fiamus z h q̄dē pncipalr: ille em̄ q̄ ſapit hʒ rem cū ſapore: h eſt q̄ ad ppoſitū: habēs ſapiam hʒ noticiā cū amore. Nā hec cognitio amat fidē: z fides ſic eſt in intellectu vt cōtū eſt de ſui rōne nata eſt mouere affectū: z h pʒ. Nā hec cognitio q̄ xp̄s mortu9 eſt z ɔſiles niſi ſit hō peccōr z durus mouet ad amorē: nō ſic iſta: dyameter eſt aſſimiter coſte: cōcedendū ḡ eſt q̄ ipa ē vt boni fiam9. hec Bonaue. ¶ Hic nota incidētalr p declaratiōe h9 ppōnis dyameter eſt aſſimiter q̄ſdā ppōnes: q̄rū pma ſit hec. Quadrās eſt figura ɔtinēs q̄ttuor latera eq̄lia vt □ Scđa dyameter eſt linea lōgiſſima in q̄drato diuidēs in duas ptes eq̄les pcedēs ab vno cono vſq; ad aliū ſibi ɔdictoriū vt ◪ Tertia coſta q̄drati eſt linea q̄ claudit q̄dratū z ſunt q̄ttuor: vt pʒ. Quarta ſimiter eſt linea cōmenſurabilis coſte q̄drati vt □ Quinta. Aſſimiter eſt linea q̄ nō cōmenſurabilis coſte q̄drati. exēplū pʒ in ſcđa ppōe. Sexta. Ad h q̄ aliq̄ due quātitates ſint cōmenſurabiles reqrit q̄ habeāt vnā cōem mēſurā q̄ aliq̄tiēs reddit pciſe alterū vt numer9 binarius z ternarius. Dyamet ḡ eſt aſſimit. ¶ Sapia cōtū p nūc ſufficit capit q̄nq; mōis. Pmo p theologia quā acq̄rim9 p ſtudiū ſacre ſcptur q̄ hic9 q̄ ad explanatioz fidei ē pfectior q̄ fides infuſa et iſto mō ſapia includit ſciaʒ z amorē. Cognitio eni illi9 articuli xp̄s ē mortu9 p nob redimēdis pmouens me in amorē dei eſt cognitio theologica. Scđo capit p charitate: vn̄ ſm doc. ſub. in. iij. q̄n dr̄. Btūs vir q̄ in ſa. mora. intelligit de charitate. Tertio p q̄dā virtute itellectuali z ſpeculatiua int oēs habit9 intellectuales nobiliſſima z ſic capit. vi. Ethi. Vn̄ aūt eſt q̄ iſte habit9 dr̄ ſapia. Nota q̄ antiq̄t9 pe pitagore ſtudētes in illt dicebāt ſophi. Sophos eī grece eſt ſapiens latine. Plato aūt pf. te dat ſe phm id eſt amatorē ſapie. nō ſophū. i. ſapiētē. Quarto ſm holkot p aliq̄ noticia ſupnaturali ſiue infuſa imediate a deo ex inſpiratiōe diuina vl ex aliq̄ itimitate graticoſa dei: ſicut loq̄t dio. in de di. no. dicēs q̄ ierothe9 paſſus eſt a deo z patiend diuina dicit. Quito capit apud morales phōs p collectiōe oiū vtutū tā intellectualiū q̄ moraliū. Sapiēs ḡ illo mō nihil aliō eſt q̄ pfecte vtuoſus. Et ſic loq̄t ſeneca. In ſapientē inq̄t nō cadit triſticia ¶ Notande ſunt h incidentalr aliq̄ ppōes pulchre ɔ illos q̄ repmere nitunt ſtudiū: tn̄ nihilomin9 ille ppōnes ſūt itelligēde ſm debitas circūſtantias. ſ. vt oportet z q̄n oportet. ¶ Prima ppō. Ois impediens aliquem diſpoſitū ad lras capeſcendas a ſtudio ſacre ſcptur z a ſtudio theologie ex certa ſciā z induſtria peccat mortalr. pbat. Quicūq; impedit proximū in neceſſarijs ad ſalutē peccat mortalr. Sed taliter ipediens eſt huiuſmodi: ergo zc. ¶ Secunda ppō. Impedientes religioſos diſpoſitos ad litteras (qui ex vocatione ſua habēt ſtudere ſacrā ſcpturā) a

ſtudio ſacre ſcripture ex certa induſtria
peccat mortalr.pbaf:qcūqꝫ ipediēs ali/
quē ab ope ne exerceat op⁹ad qđ vocat⁹
ē a deo ex certa induſtria peccat mortalr
Sꝫ ipediēs religioſū diſpoſitū ad lrās
a ſtudio theologie ex certa induſtria im
pedit aliquē ne exerceat op⁹ ad qđ voca
tus ē a deo.ḡ peccat mortalr vt ipediēs
aliquē a celebratiōe vl p̄dicatiōe p tpe z
loco peccat mortalr. ¶ Tertia ppō. Cō
ſentiētes talibꝫ ipediētibꝫ et p̄bentes eis
auxiliū z fauorē vl detrahētes z oblo q̄n
tes vt ipediantur religioſi diſpoſiti zc̄.a ta
li ſtudio peccāt mortalr ſm regulā oīm
theologoꝝ. Nō ſolū faciēs pctm ſed etiā
ꝯſentiēs ei peccat. ¶ Quarta ppō. Im
pediētes frēs minores vl frēs p̄dicatores
diſpoſitos zc̄.ex certa induſtria peccant
mortalr.pꝫ p ſupiora. Alia ppō. Quili
bet frat minor diſpoſit⁹ ad lrās capeſcē
das ex regl'a ſua tenet ad ſtudiū theolo/
gie. Nec tn̄ ſequit q oēs oporteat p̄dica/
re eo q illđ ſit p̄ceptū affirmatiuū qđ nō
ligat ad ſp z p ſp. ¶ Quinta ppō. Ois
frat minor z frat p̄dicator diſpoſitus ad
lrās capeſcēdas ſb pctō mortali habita
oportunitate tpis:doctoris:et libroꝝ te/
net ſtudere ſacrā theologiā.pbat:qꝛ qli
bet tenet iplere op⁹ad qđ vocat⁹ē a deo
¶ Pro ſolutione argumētoꝝ ē notandū.
duplex ē finis.ſ.p̄ncipal'z eſt ad quē p̄n/
cipalr ordinat aliq̄ res vt btitudo eſt fi
nis hoīs. Ali⁹ eſt finis ſub fine z eſt me/
dium p qđ pueniť ad finem p̄ncipalē vel
eſt ille ad quē res ordinat minus princi/
paliter vt honeſte viuere.

Quarto querit de cau/

ſa efficiēte. Vtrū iſti⁹ libri actor fuerit
mgr̄ petr⁹lombard⁹ eps pariſiē. Notan
dū q cā efficiēs ē duplex. Exēplaris z ē
q̄ agit p intellectionē z volitionē z vocat
mltis modis. In.ij.phicoꝝ vocat agēs a
ppoſito:vñ idē ſunt agēs liberū:agens p
intellectū:agēs p arte z agēs p ppoſitū.
Alia ē cā efficiēs nō exēplaris z dr̄ illa q̄
nō agit p cognitiōeꝫ. Iſto mō ignis pdu
cit calorē z vocat agēs naturale. Illo āt
mō dr̄nt qꝛ cā exēplaris hꝫ in ſua ptāte
actionē ſuā poſitis oībꝫ neceſſarijs ñ aūt
agēs naturale. Sequit ḡ q cā exēplaris
nō ē q̄ntū gen⁹cāe diſtinctū ꝯ gen⁹ cauſe
efficientis. Cauſa igit exēplaris ē q̄ddā
p̄ticulare efficiēs. ¶ Aliqs pōt dici vel
noiari cōpoſitor alicuius libri q̄druplr.
Primo ſcrptor z eſt ille qui aliena ſcribit
nihil addēdo vel mutādo. Scđo cōpila
tor z eſt ille q ponit aliena addendo etiā
ſꝫ nō de ſuo. Tertio cōmētator z ē ille q
aliena ponit i libro ſuo ſꝫ cū h addit ſua
lꝫ min⁹p̄ncipalr qꝛ ad declaranda p̄nci
palia vt Auerrois. Quarto actor z eſt
ille q addit ſua p̄ncipalr z addit alia mi
nus p̄ncipalr.ſ.ad ꝯfirmādū ſua. ¶ Do
cere vno mō idē eſt qđ iprimere ſciāz illi
q docet z h mō ſolus de⁹ docet vl imedia
te vel mediante intellectu nr̄o. Alio mō
idē eſt qđ digito vl vbo oñdere ſciam vl
applicādo obiecta. vide hic textū.s. Bo
nauenture z exēplū de reſtituēte vl dan/
te viſum z de oſtendente viſibile.

Circa diſtinctio/

nē primā q̄rit p̄mo. ¶ Vtrū
vti p eſſentiā ſit act⁹ volūta
tis vl rōnis. Hic ſūt ſex ter
mini d̄clarādi vicꝫ vti.p eēntiā:volūtas:
rō:act⁹volūtatꝭ:act⁹ rōis. ¶ Pria ppō.
In natura mere vl pure intellectuali ad
min⁹oportet ponere duas potentias q̄ꝝ
vna ē app̄hēſiua alia appetitiua.p̄ma vo
cat itellect⁹.ſcđa volūtas:z ſūt tres:ds
angl's:aīa:hō aūt nō eſt pure intellectua
lis. Itē rō z intellect⁹ vt h accipiunt idē
ſūt. Itē act⁹ p̄m⁹eſt ille q eſt pductiuus
act⁹ſcđi. ¶ Intellect⁹ ē potentia nature
intellectual' q̄ ipa eſt pductiua oīm itel/
lectionū ſuaꝝ. Sꝫ volūtas eſt potentia
nature intellectualis q̄ ipa eſt pductiua
oīm actuū volūtatꝭ:z iſti ſunt act⁹ p̄mi.
Intellectio vo z volitio ſeu act⁹ intelli/
gendi z volendi ſunt act⁹ ſcđi. Act⁹ eīn
ſcđs eſt q producit ab actu p̄mo. Dictū
eſt in illa p̄ma ppōne ad minus. Unde

nota q in deo no põt' põa coexecutiua diſti[illegible] a voluntate

¶ Scḋa ꝓpõ. In natura intellectuali creata neceſſariũ eſt ponere pͥ̃ter illas duas potẽtias: potẽtiã executiuã ꝑ quã exequat imperiũ volũtatis. De⁹ autẽ nõ hꝫ talẽ: ſuũ em̃ velle ẽ facere. ¶ Articul⁹ pariſienſis. Dicere angelũ vel intelligẽtiã mouere celum ꝑ ſolũ imperiũ volũtatis ſue error. ¶ Act⁹ volũtatis in cõi eſt duplex ſcꝫ velle: ⁊ eſt act⁹ volũtatis q̃ ipſa acceptat aliqḋ obiectũ ſibi cõueniẽs vt volo ſanitatẽ: volo ſtudere: volo ſcientiã eo ꝙ ipſa ſit ꝑfectio aïe. Idẽ autẽ ſunt ſm Scotum velle: diligere amare: acceptare. Amare enĩ vel diligere eſt alicui velle bonũ. Alius act⁹ eſt nolle ⁊ eſt act⁹ poſitiuus voluntatis quo ipſa volũtas fugit aliqḋ obiectũ ſibi diſcoueniens vel reſilit ab obiecto ſibi diſconuenienti vt nolo infirmitatẽ. Nolle: odire: deteſtari: deacceptare: reprobare: refugere: reſilire idẽ ſunt. ¶ Prima ꝓpõ. Oẽ nolle preſupponit velle. patet q: a nullo refugio tãq̃ ab obiecto diſcõuenientẽ niſi ꝓpt aliqd qḋ magis accepto: g̃ refugere p̄ſupponit velle vel acceptare. Exeplũ ponit Aug⁹. Auar⁹ nũm⁹ panis. Auar⁹ enĩ refugit panẽ vt reſeruet nũmũ. Aliud exemplum. Nolo eſſe ocioſus q: diligo ſtudere. ¶ Correlariũ. Nullũ nolle põt ẽẽ ꝑm⁹ act⁹ voluntatis: ꝓbat̃ q: ſemꝑ p̄ſupponit aliũ actũ priorẽ ſcꝫ velle. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Omne velle cõcupiſcẽtie p̄ſupponit velle amicitie: ꝓbatur. Quia qḋcũq̃ amat̃ amore cõcupiſcẽtie amat̃ ꝓpt aliud magis amatũ. ergo ⁊c̃. Amo ſciaꝫ ꝓpter animã: eſt em̃ ꝑfectio aïe. ¶ Tertia ꝓpõ. Vñ duplex eſt velle: ſcꝫ amicitie ⁊ eſt illud quo volũtas amat amatũ in ſe ſeu ꝓpter bonũ amati. Aliud eſt cõcupiſcentie ⁊ eſt illud quo volũtas amat aliquid non in ſe ſed ꝓpter aliud magis amatũ: vt diligo bonũ vinũ. ¶ Arguit̃. Illud qḋ eſt maxima occaſio peccandi aliquib⁹ hoc eſt ab eis fugiendũ. ꝓbatur quia qui dat occaſionẽ dãni damnũ videtur dediſſe. Sed ſcia eſt maxima occaſio peccandi. ergo ⁊c̃. ꝓpter iſtã maiorẽ. ¶ Querit̃. Vtrũ ſcientia ſit ſtudẽti occaſio peccandi ⁊ inflandi. Et videt̃ ꝙ ſic Scientia em̃ inflat ſm aplm̃. Rñdeo ponendo tres ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝓpõ. Nulla ſcientia q̃tũ eſt de ſe: eſt occaſio alicui ſiue religioſo ſiue ſeculari ſupbiendi ſiue etiã peccandi. Probat̃. Nã nullũ donũ ſpũſſancti vel gr̃a gratiſdata q̃tũ eſt de ſe eſt occaſio ſupbiendi inflandi vl̃ peccandi mortaliter alicui. hec ꝓbatur. q: tũc ſpũſſanct⁹ eſſet occaſio peccandi ⁊ auctor mali qḋ eſt impoſſibile ⁊ ſequela ꝓbatur ꝑ illã. Quicunq̃ dat occaſionẽ alteri peccandi peccat. Sed oïs ſcientia eſt donũ ſpũſſancti vel gr̃a gratiſdata. ergo ⁊c̃. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Oïs ſcientia quecunq̃ ſit illa eſt homini occaſio humilitatis q̃tũ eſt de ſe: reddens hominẽ promptũ ⁊ diſpoſitũ ad ſeruiendũ deo. probat̃. Oïs gratia gratiſdata ⁊ omne donũ ſpũſſancti reddit hoiem obligatũ magis: vñ hrũs Greg⁹. Cum em̃ augent̃ dona rõnes creſcũt donoꝝ: g̃ vnuſquiſq̃ ꝓmptior debet eſſe ex munere: quãto obligatiorẽ ſe ↄſpicit in reddenda ratione: hec Grego. Correlariũ. Scia nõ inflat q̃tũ eſt de ſe ſed magis humiliat q̃tum eſt de ſe: defect⁹ autẽ eſt ex parte ſciẽtis ⁊ nõ ex parte ſcientie dũ ſciens ſuperbit. ¶ Tertia ꝓpõ. Sciens ſeu habẽs ſciaꝫ aliqñ capit ex ꝑuerſitate ſua ſeu volũtatis ſue occaſionẽ ſupbiendi ſeu peccandi ⁊ ſic abutunt̃ ſeu ꝑuertũt ſcientiã ordinãtes in malũ fin̄. Unde ſic debet exponi apl̃us. Scia inflat. i. ſciens ex ꝑuerſitate ſue volũtatis capit occaſionẽ inflãdi ſeu gloriandi ſine charitate. ⁊ ſi non ordinat̃ ad honorẽ diuinũ. Nico. de lyra. Erant q̃dã ſcioli. i. parũ vel modico plus alijs ſcientes: ſcꝫ ſimplicib⁹ chriſtianis videlicet ꝙ carnes immolate idolis nõ accipiebant ſanctificationẽ ab idolis ⁊ glorian tes de tali ſcientia ſcandalizabãt ꝓximũ. Charitas autẽ edificat. i. ſcia charitate inflãmata. Tãta autẽ eſt illa ſcia vt vo

cetur noīe charitatis. ¶ Item duplex eſt actus intellect⁹ ſcȝ adequat⁹ et inadeq̄tus. Nullus aūt intellect⁹ eſt hmōi: ſed intelligere eſt act⁹ adequat⁹ intellectus. ¶ Per eſſentiā eſt quoddaȝ complexū ex ꝑ. ↄpoſitiōe cū ſuo caſuali: ꝛ capiꝭ dupliciter. Uno mō ideȝ eſt ꝙ q̄dditatiue ſeu diffinitiue vꝉ eſſentialiter. ¶ Propoſitio. Om̄e ens ſiue creatū ſiue increatum eſt ens ꝑ eſſentiā pͥmo mō ꝓbaꝭ: qꝛ ens p̄dicaꝭ q̄dditatiue de om̄ibus entibꝫ realibꝫ. Alio mō idē eſt qđ independēter ſiue independēs. ¶ Propoſitio. Solus de⁹ eſt ens ꝑ eſſentiā ſcđo mō ꝓbatur: qꝛ in ſolo deo nulla eſt dependētia. ¶ Propoſitio. Ens ꝑ eſſentiā illo modo ſumptū diſtinguiꝭ ↄtra ens ꝑ participationē. Hinc dicit multiplicis notificatiōis ratio ē multiplex acceptio ei⁹ qđ eſt vti. ratio mꝉtiplicis acceptionis eſt comparatio ei⁹ ad oppoſita. ¶ Uti capiꝭ dupliciter modis. Primo cōmuniſſime: et ſic capitur ꝓ q̄cunq̄ opatione naturali cuiuſcūq̄ rei ad quaȝ res ipſa ordinaꝭ naturaꝉr. De hoc Ariſtoteles in topicis. Cui⁹ vſus bonus eſt ipm̄ quoq̄ bonū: vt ſi equitare eſt bonū equus eſt bon⁹. Et ſic hȝ ocioſitatē ꝓ oppoſito. Ocioſus em̄ eſt q̄ caret opatione ad quam ordinaꝭ naturaꝉr. Scđo capiꝭ cōiter ꝛ ſic diſtinguiꝭ ↄ̄ diſſuetudinē et ē act⁹ cuiuſcūq̄ potentie frequēter elicit⁹ ꝛ ſic addit frequentiā ſupra pͥmū modū. Tertio capiꝭ ꝓprie ꝛ diſtinguiꝭ ↄ̄ habitus memorie et intelligentie. i. ↄ̄ ingeniū ꝛ doctrinā (doctores antiqui poſuerūt ꝛ hoc receperūt ab auguſtino) triplicē potentiam anime ſcȝ memoriā ꝛ illa rep̄ſentat patrē in diuinis. Intelligenciā ꝛ illa filiū. Uoluntatē ꝛ illa ſpm̄ſanctū. Memoria (vt dicit Aug⁹.) nihil aliud eſt q̄ ipſe intellect⁹ cuȝ ſpecie intelligibili vel obiecto in ſe p̄ſente. Et vocaꝭ parēs. gignit em̄ noticiā. Intelligētia eſt ipſemet intellect⁹ cū actuali intellectiōe. Uolūtas autē accipiꝭ ꝓut ſubeſt actuali volitioni. Eadē aūt potentia ꝑtinet ad memoriā ꝛ intelligentiā. nō igiꝭ eſt trinitas ex parte potētie in ſe: ſȝ ex ꝑte additorū. Uti igiꝭ ꝓprie eſt aliq̄d aſſumere in actū vꝉ facultatē. i. in dominiū volūtatis: ꝛ h̄ eſt alicui amore inherere. Quarto capiꝭ magis ꝓprie ꝛ ſic diſtinguiꝭ ↄ̄ actū quietatiuū. i. frui: ꝛ eſt aliq̄d aſſumere ī facultatē volūtatꝫ ꝓpter aliud vt diligo vos ꝓpter deū ꝛ in deū. Frui aūt eſt alicui inherere amore ꝓpter ſe. Quinto capitur ꝓpriiſſime ꝛ ſic diſtinguiꝭ ↄ̄ actū iordinatum ſcȝ abuti ꝛ eſt illud qđ in vſuȝ venit referre ad id q̄ fruēdū eſt. i. alicui amore inherere ꝓpter deū q̄ fruēduȝ ē: vel aliq̄d odire vꝉ nolle ꝓpꝭ deū q̄ fruēdū ē. ¶ Referre aūt capiꝭ dupꝉr: ſcȝ poſitiue ꝛ ē aliq̄d qđ ex natura ſua eſt referibile in deū: vt amare ꝓpter deū. Alio mō negatiue: ꝛ eſt aliq̄d qđ ex ordinatiōe ipi⁹ volūtatꝫ ꝓpter deū oditur vel reſpuiꝭ. Nā pctm̄ pōt referri in deū ꝛ in eū ordinari nolendo illud ꝛ fugiēdo ſeu pniaȝ agēdo. Unñ caueāt illi q̄ diffiniunt vti ſic. Eſt alicui amore inherere ꝓpter aliud. ¶ Pro reſolutione q̄ōnis. ¶ Prima ꝓpō. Uſus vel vti pͥmis duobꝫ modis captū eſt act⁹ cuiuſlibet potētie: patet ꝑ diffinitionē eorȝ modorȝ. ¶ Scđa ꝓpō. Uti aliis tribus modis captū: ſcȝ ꝓpͤe magꝭ ꝓpͤe ꝛ ꝓpriiſſime ē act⁹ ſoli⁹ volūtatꝫ: vt pȝ ꝑ deſcriptiones. ¶ Tertia ꝓpō. Uolūtatē aliq̄d aſſumere i facultatē ſuā eſt aliq̄d ipſam amare. i. velle vꝉ aliq̄d odire. i. nolle. Peccatū igiꝭ ſumit in facultatē ſuā cum ipm̄ odio habet vꝉ diligit. ¶ Ad argumēta. Primū ſoluiꝭ ꝑ diſtinctioneȝ in ꝓpōnib⁹ aſſignatam. Rōne tm̄ hui⁹ argumēti pōt queri. Utrū Quelibet potentia ſenſitiua ſit habitualis. ¶ Rñdeo. Quelibet potētia in hoīe nō ſolū que eſt rōnalis ſȝ etiā q̄ eſt obedibilis rōni eſt habitualis: vt viſus auditus. ſiꝉr ī manib⁹ pedibꝫ et mēbris pōt eſſe habit⁹ vt patet in manu ſcriptoris eſſe abilitatem ſeu promptitudinem. ¶ Propoſitio. Nulla entia q̄ ſūt pure naturalia p̄ñt habituari vt lapis.

Et licet man⁹ ſit ens naturale tñ īcreatū eſt informata aīa: non eſt purū ens naturale. ¶ Secūdm argumētū ſoluit̄ ꝑ duas ꝓpōnes. ¶ Prima eſt. Illa ſola potētia ꝓprie dr̄ vti actu ſuo q̄ eſt dn̄a actus ſui probat̄ quia illa ſola potencia dr̄ ꝓprie vti actu ſuo q̄ ad libitū pōt referre actū ſuū. Sola igit̄ voluntas ꝓpriiſſime pōt vti actu ſuo. mouet enim ſeipſam ad bonum vel malū. ¶ Correlariū. Nullum brutū pōt vti actu ſuo. Hinc ē qd̄ dicit damaſcen⁹. bruta ducunt̄ ⁊ non ducūt ¶ Uti tñ pōt capi dupl'r paſſiue et tunc brutū qn̄ appetit comedere fenū dr̄ vti. Nō tñ vtunt̄ actiue. ¶ Facultas volūtatis ſm̄ Bonauē. ē dominiū voluntatis q̄ facil'r pōt in actū ſuū tanq̄ȝ illi⁹ princeps. ¶ Duplex eſt referre vel ꝯferre. Quoddam ꝑ modū collationis ⁊ tūc eſt intellectus. i. ꝑtinet ad intellectū vt cōferre premiſſas ad ꝯcluſionē. hoc mō nihil aliud eſt q̄ȝ arguere. Aliud ē ꝑ modū inclinationis vel ordinatiōis ⁊ hoc mō eſt ipſi⁹ voluntatis. vnde voluntas ꝯferēs inclinationē vel dilectionē vnius ad alterū vt mater diligit magiſtrū ꝓpter filiū mag; eīn inclinat̄ ad filiū q̄ȝ magiſtꝝ. ordinat quoq; amorē magiſtri ad amorem filij. ¶ Scd̄a ꝓpō. Oīs act⁹ alicui⁹ habitus ꝑficientis potentiā etiā eſt act⁹ illius potentie. Ars ꝯſiderat̄ dupl'r. Uno mō vt eſt quedā noticia ꝑtinēs ad intellectū. i. ad ſpeculationē. Nā ſpeculatio ſumitur general'r ꝓut diſtinguit̄ ꝯ opa exteriora hoc mō ars nō vtitur. Alio mō vt extenditur ad opus ꝑ voluntatē q̄ imperat vt artifex operetur.

Querit̄ ſecundo. Utrū

omni creato ſit vtendū. Pro declaratione t'mini nota. Utibile capit̄ duob; modis. Uno modo large ⁊ eſt oē ens quo voluntas pōt vti vt obiecto ſiue ordinate ſiue inordinate. ¶ Propoſitio. Omne ens ſiue creatū ſiue increatū eſt vtibile h̄ modo. Nam licet non poſſit eo vti ordinate tñ inordinate. Omne pctm̄ eſt vti fruendis ⁊ frui vtendis. Unde vſus ordinatus ē ille quo voluntas vtitur aliq̄ ente de ſe referribili ad finē. i. eſt aliquis amor quo voluntas amat aliquē ꝓpter deū. Sed inordinatus eſt quo volūtas vtitur eo quo debet frui vt diligere deū ꝓpter me vl' propter bona ab ipſo mihi data non referendo vltimate ad ipſum. Alio mō capit̄ vtibile ꝓprie: et dr̄ illud quo voluntas pōt vti ordinate ꝑ vſum ordinatū. hoc mō deus nō eſt obiectū vtibile. Aug⁹. Duo amores fecerunt duas ciuitates. amor dei vſq; ad ꝯtēptū ſui ciuitatē dei. amor ſui vſq; ad cōtēptū dei ciuitatē diaboli. ¶ Ens ē duplex creatū. i. creatura. Increatū. i. de⁹ Increatū. i. incauſatū. licet eīn fili⁹ ꝓducat̄ nō tñ cauſatur vl' creat̄. ¶ Poſſum⁹ vti aliq̄ q̄tuor modis. Primo taq̄ȝ inſtrumēto vl' organo ⁊ ſic vtimur ocul' ad videndū ⁊ ſic potentia interp̄tatiua vtitur lingua ⁊ alijs. Scd̄o tanq̄ȝ habitu regulante ⁊ ſunt habitus virtuoſi vel vicioſi. Unde. Non contingit voluntatē noſtrā recte vti omnibus tanq̄ȝ habitu regulante. Tertio ſicut actu quo mouemur. Sunt autem aliqui actus q̄ mox nati cōiungunt̄ malo. i. habēt inuolutā maliciā vt blaſphemia. Quarto tanq̄ȝ obiecto. ¶ Concluſio. Cōtingit volūtatē noſtrā vel hominem vti quolibet ente tanq̄ȝ obiecto reſpuendo vel approbando. i. nolendo vel volendo. Non contingit aliquem hominē omnibus vti vt inſtrumentis. Non eīn poſſum⁹ vti igne ſic q̄ non calefaciat paſſo approximato. ¶ Triplices ſunt potentie: ſcilicet pure naturales vt ſunt ille que nullo modo ſūt nate obedire rationi vt potencia calefactiua ignis non eſt nata obedire rationi create. Similit' potentia nutritiua potentia augmentatiua. Unde cibo ſumpto amplius augeri vel nutriri non eſt in noſtra poteſtate potentijs ergo pure naturalib; nō poſſumus vti. Alie ſunt pure rationales vt

intellectus et voluntas. Alie ſunt par/
tim naturales et partim rationales: vt
ſūt potētie ſenſitiue q̄ ſūt obedibiles rōi
¶ Aliqd dr rōnale tripl'r ſcȝ ꝑ eēntiā vt
intellect⁹ q̄ eſt rō formal'r vel entitatiue.
Per participationē vt volūtas. Per obe
dictiā vt potentie ſenſitiue q̄ dicunt' par
tim rōnales qꝛ ſunt obedibiles rationi ꝛ
partim naturales quia habēt organa na
turalia quibus exercent ſuas opatiōes.
Item Aug⁹. in lib. lxxxiiij. q. dicit. Uti/
mur reſpuendis. i. malis culpe ad valitu
dinem. i. ꝑ fortitudineȝ. Per fortitudinē
eīm reſiſtimus malis iuxta illud. Eſtote
fortes in bello. Et vtimur tolerandis. i.
malis pene ꝑ iuſticiā ſeu ꝑ ſpēm iuſticie
q̄ eſt penitētia. Intētio ſcti bonauēture
hic eſt velle arguere a minori ad maius.
¶ Duplicia ſunt obiecta ſcȝ Bona ꝛ eſt
omne ens creatū ꝛ increatū ꝛ de iſtis nō
loqtur auctoritas. Alia obiecta ſūt ma
la ꝛ talia ſunt duplicia ſcȝ mala culpe et
ſunt ipſa pctā mortalia vel venialia. Il
la mala ꝓ formali nihil ſunt. Pctm̄ eīm
pro formali nihil aliud ē q̄ꝫ diſcordia vo — *q̄ eſt peccatus*
luntatis humane cū voluntate diuina.
Alia ſunt mala pene inflicte ꝛ ſūt dupli
cia ſcȝ voluntaria vt i penitentib⁹ ꝛ inuo
lūtaria vt in dānatꝭ ꝛ vtraqꝫ ſunt a deo.
¶ Sed hic remanet difficultas magna:
quia doctor ſeraphicus hic videt' dicere
q̄ voluntas oi ente poſſit vti repudian
do. Vn̄ notandū q̄ repudiare reſpuere
vel odire deū pōt eſſe vel intelligi dupl'r
Uno mō interpretatiue et ſic qlibet pctōr
reſpuit deū peccando: qꝛ contēpnit p̄ce
ptū eius et illud dr odium dei interpta/
tiuū ꝛ ſi ſic intelligat ſctūs bonauētura
verū dicit. Alio mō pōt intelligi forma
liter ꝛ ſic illud ē odire deū formal'r velle
deū nō eſſe vl' velle deū deſtruere ꝛ illud
dr odiū expſſum. Dicemus ergo cū doc.
ſubtili q̄ volūtas non pōt deū odire for — *nota*
mal'r vel reſpuere ſeu formali odio repu
diare. ꝓbatur quia voluntas nō pōt im
poſſibile. ſed ſicut ipoſſibile eſt viſuȝ au
dire ſonū. ſic etiā voluntas nō pōt ſūmū
amabile habere ꝓ obiecto odij. ſeqtur ḡ
q̄ nec voluntas ex ꝑuerſitate ſua poſſit
habere actum odij formal'r reſpectu dei.
¶ Circa argumentū ꝓbans q̄ volūtas
pōt vti omni ente. Arguit' ſic. Volūtas
nr̄a pōt vti malis ḡ pōt vti bonis. Sed
omne obiectū vel ens eſt bonū vel malū
ergo voluntas pōt vti omni ente. Ante
cedens ꝓ pͥma parte ꝓbat' quia volūtas
pōt vti oi illo qđ intellect⁹ intelligit: er
go antecedēs ꝓbat' ꝑ Aug. x. de tri. Vo
lūtas totam intelligentiā capit dū vtor
omni eo qđ intelligo. i. volūtas adequat'
intellectui. ¶ Propoſitio. Quicqd ē in
telligibile ab intellectu hoc ē reſpuibile
vel appetibile a voluntate: qꝛ quicqd in
telligo: circa illud volitionē vel nolitio
nem habeo. Non eſt malū in ciuitate qđ
dn̄s nō fecerit. Hoc nō ſolū verū eſt per
miſſiue ſed effectiue ꝛ hoc intelligēdo de
mal' pene. Malū aūt culpe eſt reſpuēdū
malis ꝟo pene vti debem⁹ ꝑ tolerātiam
Bonis ꝟo vtimur acceptādo: ꝛ hoc ē nō
tm̄ ex parte ordinatiōis ſed etiā ex parte
rerū vtibiliū: ex natura eīm ſui ſunt refe
ribilia in deū ꝛ nō ꝑ ſe diligibilia qꝛ crea
ta. ¶ Utibile ꝓprie vt eſt obiectuȝ vſus
ordinati eſt illud qđ de ſe ꝓpter deum ē
amabile vel referibile in deū: ꝛ ſic oē ens
aliud a deo eſt vtibile. ¶ Voluntas pōt
aliqd aſſumere in facultatē ſuā quadru
pliciter. videlȝ. Opando vt qn̄ hō opa/
tur opera meritoria exterius vt dare ele
moſynā. Acceptando qn̄ voluntas acce
ptat interi⁹ nihil exteri⁹ opando vt dili
gere ꝓximū. Tolerando ꝛ ſic mala pene
ſunt patienter ferenda. vn̄ Boeti⁹. Oia
cū quodā veniunt incōmoda fructu. Re
ſpuēdo vt culpe ꝛ pctā. ¶ Uirt⁹ eſt qua
recte viuit' ꝛ mediante q̄ nō male agitur
de quo inferi⁹. Pnia eſt dolor volūtarie
aſſumpt⁹ ꝓ pctis a ſe cōmiſſis. Per ꝟtu
tem igit' pnie vtimur bn̄ pctis. ¶ Argui
tur. Non ꝯtingit vti niſi trib⁹: ergo non
cōtingit vti oib⁹. Añs ꝓbat' ꝑ auguſtinū

de doctrina xp̄iana q̄tuoꝛ ſunt diligēda
ex charitate.primo deus.ſecundo nos.i.
ꝑpꝛia natura.tertio ꝓxim⁹. quarto coꝛ/
poꝛa nr̄a. Solis aut̄ creatis poſſumus
vti:ſed de iſtis diligibilibus enumeratis
tm̄ tria ſunt creata.ergo tm̄ tribꝫ poſſu/
mus vti. Primū ergo obiectum charitā
tis eſt deus cū ſit ſumme bonus ⁊ ſūmū
ens. Secūdo eſt ꝓpꝛia natura. Sed cō/
tra hoc. Melioꝛa ſunt magis diligēda:
vnūquodqꝫ em̄ eſt diligibile ſm̄ bonita/
tem ſuā:ſed multi alij ſunt melioꝛes me
ergo magis diligēdi. Dico ꝙ antecedēs
verū eſt in illis bonis que ſunt in eodem
oꝛdine. Oꝛdo aut̄ diligendi habet qua
tuoꝛ gradus. In pͥmo eſt deus. In ſcd̄o
q̄libet tenet̄ diligere ſeipſum. In tertio
ꝓxim⁹. Beata ergo virgo cū ſit melioꝛ
beato petro ⁊ in eod̄e oꝛdine eſt plus di/
ligēnda:ſic ergo hoc verū eſt ceteris pa/
ribus ꝙ melius eſt magis diligendum ſi
ſcꝫ illa ſunt in eodem oꝛdine dilectionis.
¶ Propoſitio. Quilibet tenet̄ plus dili
gere ſeipſum poſt deū q̄ꝫ quecūqꝫ alium:
etiā angelos ⁊ archangelos:etiā beataꝫ
virginē mariā. Sed contra. In euāgelio
dn̄s dicit. Diliges pꝛoximū tuū ſicut te/
ipſum: ergo teneris ip̄m diligere tantū
quātū te:ergo te nō plus q̄ꝫ ipſum. Re/
ſpondet Bonauētura ibi eſt fallacia fi/
gure dictionis:qꝛ hoc aduerbiū ſicut di/
cit ſimilitudinē ⁊ q̄litatē.tantū aūt dicit
quantitatē. Tenet̄ ergo q̄libet diligere
pꝛoximū ſicut ſeipſum ſcꝫ ad eternā feli
citatē. Diligere em̄ ꝓximū ex charitate
eſt velle ꝙ ꝓximus diligat deū. ¶ Aliud
eſt diligere aliq̄d magis ⁊ aliud diligere
aliq̄d ad maius. Diligere em̄ aliq̄d ma/
gis q̄ꝫ aliud ſic quelibet natura intelle/
ctualis tenet̄ ſe magis diligere q̄ꝫ aliud
creatū:tamē ſepius ad minus bonū ſe q̄ꝫ
aliā. Sed diligere ad maius: ⁊ ſic tenet̄
q̄libet creatura rōnalis virginem glorio
ſam diligere q̄ꝫ ſeipſam ⁊ q̄libet angelus
ſic diligit beatā virginē. ¶ Tertio eſt di
ligendus pꝛoxim⁹. Pꝛoximus ſic deſcri/
bit a Scoto in tertio in materia de cha/
ritate. Eſt omnis ille cuius amicitia eſt
grata deo. ¶ Prima ꝓpō. Quilibet bea
tus in patria eſt pꝛoximus noſter ⁊ hoc
ſiue angelus ſiue hō: vir ſiue mulier:pa/
tet ex diffinitione. Hinc eſt ꝙ angelus in
Apocal. dicit ad Iohānē: Uide ne fece
ris deū adoꝛa conſeruus em̄ tuus ſum ⁊
fratrū tuoꝝ habentium teſtimoniū ieſu.
¶ Scd̄a ꝓpō. Nullus dānatus ſiue dia
bolus ſiue hō eſt ꝓxim⁹ noſter. ¶ Tertia
ꝓpō. De quolibet viatoꝛe exiſtēte in via
ſignato ⁊ in particulari dubiū eſt an ſit
ꝓxim⁹ noſter. Neſcit em̄ hō an amoꝛe vl̄
odio dign⁹ ſit. ¶ Quarta ꝓpō. Nullus
viatoꝛ exiſtēs in peccato moꝛtali eſt ꝓxi/
mus me⁹:quia amoꝛ iſtius cū nō habeat
charitatē nō eſt gratus deo. ¶ Quinta
ꝓpō. Quilibet viatoꝛ exiſtens in gratia
eſt ꝓxim⁹ me⁹ ſi ego ſum in gr̄a. ¶ Sex/
ta ꝓpō. Si igitur ſum in peccato moꝛta/
li nullus eſt ꝓximus meus. ꝓbatur quia
ꝓximitas dicit relationē equiparantie q̄
equaliter denominat vtrunqꝫ extremoꝝ
ſicut ſimilitudo:ſi igitur vnus debet eſſe
pꝛoximus alterius:opoꝛtet ꝙ ambo ſint
grati deo. ¶ Septima ꝓpō. Cōſideran/
do oēs viatores eccleſie militantis ſine
dubio aliqui ſunt ſibi inuicem pꝛoximi.
¶ Aliquid poteſt dici diligere aliud ex
charitate quia ipſum attingit ad finem
vltimū:⁊ iſto mō deus eſt pꝛimo diligen
dus. Secūdo mō ꝓpꝛia natura:alio mō
tanqꝫ illud ꝑ qḋ deuenit̄ ad finē vltimū.
Iſto mō oīa entia a deo creata ſunt dili
genda ex charitate:qꝛ oīa pñt eſſe media
ſuo mō pediculus em̄ ē materia laudis
dei. Nulla autem natura inferioꝛ huma
na poteſt dici ꝓximus. Deus etiā nō eſt
pꝛoximus noſter ꝓpꝛijſſime loquendo:
quia eſt ſupꝛa nos ſeu pꝛoximū:qꝛ ſolū
ens creatū eſt ꝓximus noſter. ¶ Arguit̄.
Omnia quibꝫ vtimur ſunt in poteſtate
noſtra:ſed entia neceſſaria nō ſunt in po
teſtate noſtra:ergo eis nō vtimur ⁊ per
cōſequens nō poſſum⁹ vti oībꝫ entibus:

conſequentia prima tenet in baroco. Di
cendum. Aliquid poteſt dici in poteſta/
te noſtra dupl'r vel quo ad eſſe ꝛ iſto mo
do oia creata ſunt in ptāte dei: vel ꝙtuȝ
ad acceptare ꝛ reſpuere: ꝛ iſto mō deꝰ et
angeli ſunt in ptāte noſtra. peccatoꝛ em̄
reſpuit deum mandata eius negligēdo.
Reſtant nūc duo argumēta ꝓbantia ꝙ
non ꝯtingit recte vti peccatis. Omne il
lud quo recte vtimur bono fine facimꝰ:
ſed quedam ſunt q̄ nullo bono fine fieri
poſſunt vt mēdacia que inuolutā habēt
maliciā: vt dic̄ doctoꝛ ſubtil'. Sctūs au/
tem Bonauen. dicit ꝙ moꝝ noiata con/
iuncta ſunt malo. Pro ſolutione nota.
¶ Prima ꝓpō. Nō ꝯtingit vti recte pec
catis vt habitu regulāre nec vt actu me/
dio. ¶ Scđa. Contingit vti peccatis re
cte vt obiecto. ¶ Tertia. Contingit vti
recte peccatis ꝑ modū ꝯtritionis vl' per
modū deteſtationis. Vñ dupl'r contin/
git bñ vti peccatis. Primo ipa fugiendo
Scđo poſtꝙ facta ſunt penitentiam de
ipis agēdo. ¶ Circa minoꝛē tertīj argu/
mēti Bonauēture in oppoſitū dubitat'.
¶ Vtrū mētiri ſit actus de ſe neceſſario
malus. Rñdet' ponēdo p̄ambulū. Lata
eſt differētia inter dicere falſum ꝛ mēda/
cium. Dicere falſum eſt pꝛoferre aliquā
ꝓpoſitionē falſam. Vñ multi doctoꝛes
dixerūt ꝯtradictoꝛia ꝛ ſic vnꝰ ex ipis di/
xit falſum. ¶ Prima propoſitio. Neutra
iſtarum conſequētiarum eſt bona. Iſte
dicit falſum ergo mentit' nec iſte mentit'
ergo dicit falſum. Nam ſi iudeus incre/
dulo coꝛde in fauoꝛem xp̄ianoꝛū diceret
xp̄s veſter eſt deus mentiret' quidē: tamē
diceret verū. Mētiri em̄ eſt pꝛoferre ali/
qđ dictum ſiue verū ſiue falſum contra
animū ꝛ contra opinionē ſuā. Eſt em̄ cō
tra mentē ire. Sed mendaciū ſic deſcri/
bitur ab Auguſt. Eſt falſa ſignificatio
vocis cum intentione fallendi. Nō ergo
ſequitur iſte mentitur ergo dicit menda
cium. Due enim conditiones requirun/
tur ad mēdacium. Prima eſt ꝙ dicatur
falſum, Secunda ꝙ intendat fallere.
¶ Prima propoſitio pro reſponſione ad
dubium. Dicere falſum nō eſt actus ne/
ceſſario malus ſeu habēs inuolutam ma
liciam. Probatur. Nullus actus eſt ne/
ceſſario malus qui poteſt bene fieri: ſed
dicere falſum poteſt bene fieri: ergo mi/
noꝛ probatur: quia poſſet deus precipe/
re vt quis diceret falſum quod cum face
ret mereretur apud deum. Secūdo pro
batur. Non minus ille actus qui eſt oc/
cidere hominē innocētem ꝛ vtilem reipu
blice eſt malus ꝙ ſit dicere falſuȝ: immo
magis malum eſſet. Sed occidere homi
nem talem poteſt bene fieri ſi p̄cipiatur
a deo: ergo: abꝛaam em̄ i hoc ſumme lau
datur ꝛ reputatum eſt ei ad iuſticiam:
quia voluit occidere ſanctum Iſaac ꝛc̄.
¶ Scđa propoſitio. Nullus actus elici
tus vl' factus contra p̄cepta vel p̄ceptū
aliqđ ſcđe tabule neceſſario eſt malus.
ꝓtȝ: quia nullus actus neceſſario eſt ma
lus qui poteſt eſſe meritoꝛius aut q̄ non
eſt malus niſi quia pꝛohibitus: ſed om/
nis actus elicitus vel factus cōtra prece
ptum ſcđe tabule eſt hmōi: ergo: maioꝛ
pꝛobat'. poſſet em̄ deus ſuſpendere prece
ptum. ¶ Tertia propoſitio. Ois actus
elicitus vel factus cōtra preceptum pri
me tabule eſt neceſſario malus. pꝛobat':
qꝛ nullꝰ talis pōt bene fieri. ¶ Coꝛrela/
rium. Deus nō pōt precipere vt q̄s ado
ret idola vl' vt quis blaſphemet deum ꝛ
hi actus ꝓpꝛie moꝝ noiati cōiuncti ſunt
malo. ¶ Pro quo notandū. Quodlibet
peccatū ꝛ q̄libet trāſgreſſio cuiuſlibet p̄/
cepti ſcđe tabule pōt cōſiderari dupliciť
Vno modo materialiter vl' ꝓ ſubſtrato
vt actus loquendi falſum cum intentio/
ne fallendi. Alio modo pro foꝛmali ꝛ ſic
dicit deoꝛdinationē vel maliciā q̄ nunꝙ
fieri poteſt bene: ſcȝ vt fiat contra prece
ptum dei. Aliquis aūt terminus poteſt
imponi non ſolum pro ſubſtrato: ſed eti
am pro defoꝛmitate peccati ꝛ ſic adulte/
rari non ſolum dicit actum cocundi ſed

etiam addit cum aliena et contra p̄ceptum dei. Simile eſt de furto quia ille terminus furtum nō ſolum importat ablationē rei aliene etiam inuito dño ꝓpin quo: ſed etiā importat illud fieri contra voluntatem ſuperiorum et maxime dei. ¶ Virtus eſt bona qualitas mentis qua recte viuitur et qua nullus male vtitur quā ſolus deus in hoīem ſine homie operatur .i. ſine operibꝫ ſuis. Augꝰ. ſuper illud pš. Feci iudiciū ⁊ iuſticiā: ſic diffinit iuſticiam: eſt bona animi virtus quam ſolus deus operatur in homine. Cōtra quartā particulā diffinicionis virtutis arguitur ſic. Ex actibus frequētatis generatur habitꝰ. Ad hoc dicit ꝙ ly ex dicit hic non cauſalitatē ſed poſterioritatem .i. poſt actus frequēter iteratos. Ita exponit franciſcus maronis. Moderni tamē doctores dicūt magiſtrū hic nō diffinire niſi virtutem infuſam. Poteſt dici ſm vtrāqꝫ opinionē. Augꝰ. eñ ſuꝑ illō pš. Feci iudiciū ⁊ iuſticiā gloſat illa verba per opus iuſtū ⁊ diffinit iuſticiaꝫ: poteſt tamen etiam dici ꝙ diffiniat iuſticiā infuſam: id eſt charitatē. Nullus actus hominis eſt laudabilis vel vituperabilis bonus vel malus niſi eliciatur vel imperetur a charitate: volitio ergo primo ⁊ per ſe eſt peccati radix. Nulla delectatio potentie ſenſitiue eſt mala niſi actus voluntatis circa illam ſit malus. Item omnibus contingit abuti: omne peccare eſt abuti. ¶ Prima ꝓpoſitio. Quandocūqꝫ aliqͥs peccat mortalit᷑ vel formaliter vel equiualenter .i. interp̄tatiue habet ſemꝑ duos actus. ꝓbatur. Omnis peccans mortaliter fruit᷑ creatura ⁊ vtit᷑ deo: plus eñ diligit creaturā ꝙ̄ deū preponit eñ volūtati dei volūtatē ſuā: vtit᷑ autē deo q꞉ vult deū cauſare illud quod vult ꝑuerſe. ¶ Scd̄a ꝓpō. Peccās mortaliter regularit᷑ cōiter nō fruit᷑ ſuo actu nec ſuo obiecto: ſed fruit᷑ ſeipſo: diligit eñ ſe inordinate ⁊ delectationē ſibi vult mediante tali actu ⁊ obiecto.

Tertio querit᷑. Utrum ſolo bono creato ſit vtendū. Habitū eſt ſupra quid ſit vtibile ⁊ quid ens creatū. Uidendū eſt vlterius pro declaratione terminoꝝ quid ens increatū ⁊ quid ſignificetur per ſolus. Ens ergo increatū eſt illud cui repugnat cauſari creari vel effici: et tale eſt ſolus deus. Solus eñ ipſe eſt ens ſimpliciter indepēdēs. ¶ Solus capitur dupliciter ſcꝫ Kathegoreumatice ⁊ ſic valet idem qḋ ſolitarius: vnde ſi multi currerent in vno campo: ſortes aūt ſine ſocio in alio campo iſta eſſet vera: ſolus ſortes currit .i. ſortes ſolitarie currit ⁊ ſic nō facit ꝓpoſitionē excluſiuā. Alio mō capitur ſinkathegoreumatice: ⁊ ſic eſt ſignum excluſiuum et facit propoſitionem excluſiuam. Unde illa eſt ꝓpoſitio excluſiua in qua ponit᷑ ſignum excluſiuū excluſiue tentū. Quelibet autem ꝓpoſitio excluſiua excluſiue tenta exponit᷑ dupliciter: ſcilicet gratia alietatis: ⁊ tunc exponitur per ſuam preiacentem ⁊ per aliam ꝓpoſitionē in qua ponit᷑ relatiuū ſubſtantie identitatis cū ablatiuo mediante p̄poſitione a vel ab: vt ſolo bono creato eſt vtendum: id eſt bono creato eſt vtendum: ⁊ nullo alio a bono creato eſt vtendum. Alio mō exponitur gratia infinitationis vel cōtradictionis ⁊ tunc exponitur per ſuā preiacentē et ꝑ terminū infinitū oppoſitū cōtradictorie ſubiecto prime ꝓpoſitionis vt tantū hō eſt riſibilis .i. hō eſt riſibilis ⁊ nihil nō hō eſt riſibile. Quotienſcūqꝫ excluſiua pōt exponi gratia alietatis: etiā pōt exponi gratia cōtradictionis licet verba diuerſa ſint. Quotienſcūqꝫ dictio numeralis additur ſigno excluſiuo talis ꝓpō debet exponi gratia pluralitatis nō autē gratia alietatis vt tantū quinqꝫ ſunt p̄dicabilia ſic exponit᷑ quinqꝫ ſunt p̄dicabilia ⁊ nō ſunt p̄dicabilia ꝙ̄ quinqꝫ ⁊ eſt vex. Gratia alietatis autē ſic: tantū quinqꝫ ſunt p̄dicabilia .i. quinqꝫ ſūt p̄dicabilia

et nulla alia a quinq; ſunt p̄dicabilia qđ falſum eſt: q2 ſi quinq; ſunt predicabilia duo vel tria vel quattuor (q̄ tñ non ſunt quinq;) etiaʒ ſunt p̄dicabilia. ¶ Prima regula. Quotienſcunq; dictio excluſiua addit̃ termino relatiuo in ꝓpoſitōe affirmatiua deeſt ſcđo adiacente: tūc illa propoſitio reddit̃ impſſibilis ꝛ inuerificabilis vt tantū pater eſt. probatur: q2 bene ſequit̃ tantū pater eſt. ergo nō tantū pater eſt. ꝓbatur: q2 bene ſequitur tātū pater eſt. ergo pater eſt. vlteri⁹ pater eſt: ergo filius eſt. patet per naturā relatiuoꝝ. vlterius filius eſt: ergo alius a patre eſt: ꝛ hoc in diuinis vel aliud a p̄re ē ꝛ hoc in creaturis. Ulterius alius vel aliud a patre eſt: ergo nō tantū pater eſt: de primo ergo ad vltimum habetur propoſitum. ¶ Scđa regula. Quotienſcunq; dictio excluſiua addit̃ alicui termino ſupponē te ꝑ re compoſita ex duabꝰ rebus vł̃ pro re includente neceſſario duas res in propoſitione affirmatiua deeſt ſcđo adiacē te talis ꝓpoſitio eſt falſa et inuerificabilis ꝛ includens contradictoria vt tantuʒ hō eſt: hō em̄ includit corp⁹ ꝛ aiam qđlibet em̄ illoꝝ eſt aliud ab hoīe. ¶ Pro reſolutione q̄ōnis. Prima ꝓpō. Solo bono creato eſt vtendū. probat̃ extra textū. Exponētes illius excluſiue ſunt vere ergo ipa vera ꝑ locū ab exponēte ad expoſitam qui loc⁹ cōprehendit̃ ſub loco ab interp̄tatione. Scđo ꝓbat̃ illa ꝓpō per rationes añ oppoſitū. ¶ Quando arguit̃. Om̄e bonū aut eſt finis aut ad finē ꝛc̄. Notandū ꝙ duplex eſt ens ſiłr bonum. Quoddā vocat̃ finis ꝛ eſt ip̄e deus. Eſt em̄ finis oīm quia ꝓpter ſe diligēdū creauit omnia. Quoddā eſt ad finē ꝛ ē creatura. Cauſa autem finalis eſt illa que vt amata mouet efficiens ad cauſandum. ¶ Propoſitio. Licet de⁹ ab eťno dilexit ſe ꝛ ſicut oīa cognouit ab eterno ſic etiaʒ oīa ab eterno dilexit tñ ſm ordinē quendā. Ponim⁹ igit̃ q̄ttuor ſigna nature in dilectione dei. In p̄mo ſigno nature diligit ſeip̄m tanq; finē et in hoc eſt beat⁹. Ois em̄ rōnabiliter ſeu ordinate volēs ꝛ diligēs prius diligit finem q̄; ea q̄ ſunt ad finē: vt pꝫ de medico. In ſcđo ſigno diligit angelos ꝛ hoīes q̄ ſunt ei⁹ participes. Ex hoc em̄ ꝙ diligit ſe et amor ille nō eſt zelotipus nec inuidus vult ergo condiligi ab alijs et tūc dicit̃ deus diligere intellectuales creaturas: q2 ordinat eas ad diligendum ip̄m. In tertio ſigno vult ea q̄ ſunt neceſſaria ad h̄ ꝙ bene diligamus eū vt charitatē infuſam ꝛc̄. In quarto ſigno vult oīa ſenſibilia ad alliciendū nos ad amorem dei. ¶ Pro tertio argumēto añ oppoſitū nota. De⁹ eſt bonū honeſtū ꝑ eſſentiā .i. independēs et ſupremū. Deus eſt ſummū bonū cōmodū vtile vel conferēs. Deus eſt ſummuʒ bonū delectabile. Et licet de⁹ non ſit bonū vtile ꝓprie tamē vtile capit̃ multis modis. Quarto em̄ mō capiendo vtile de⁹ eſt ſummū bonū vtile ſeu cōmodū. patet quia propter ſe eſt ſumme appetibilis ꝛ ꝓpter aliud .i. ꝓpter beatitudineʒ q̄ ſine eo nō pōt haberi. ¶ Scđa ꝓpō. Quicūq; vtitur bono increato abutit̃ eo et peccat mortaliter. Prima pars ꝓbat̃: q̄cūq; ordinat aliqđ ens ad illud ad qđ ex natura ſua non eſt ordinabile abutitur eo. Sed q̄cunq; vtit̃ bono increato ordinat aliqđ ens ꝛc̄. ergo. Uñ abuſus eſt ordinatio vel opatio ꝑuerſa qua ordinam⁹ aliqđ ens ad illud ad qđ ex natura ſua nō eſt ordinabile vel q̄ nō ordinam⁹ aliqđ ens ad illud ad qđ ex natura ſua ē ordinabile. ¶ Nota ꝙ hic aliq̄s ꝓpoſitiōes Prima. Quicunq; vtit̃ fruēdis abutit̃. Scđa. Quicunq; fruit̃ vtendis abutit̃. Scđa pars iſti⁹ ꝓpoſitionis ꝓbat̃: ſcꝫ ꝙ peccet mortaliter. Quicūq; diligit creaturā plus vel ſup̄ deū peccat mortalit̃: ſed qui vtit̃ deo plus diligit creaturā q̄; deū. igit̃ ꝛc̄. Q̄ncunqꝫ em̄ aliq̄s vtit̃ aliquo minus diligit illud quo vtitur q̄; illud ꝓpter qđ vtitur. ¶ Sed contra hoc arguitur. Cognitio facit ad amoreʒ ſed

plus cognoſco patrē q̄z deuz: ergo plus poſſum ordinare diligere patrē. Itē paratus ſum me exponere periculis ꝓpter vitam patris quibus me exponere propter deum nō ſum ſic parat⁹. Pro reſponſione pono aliquas propoſitiones. ¶ Prima ꝓpō. Contingit aliquē viatorē non peccare magis diligendo creaturam q̄z deum ꝛ hoc intenſiue quo ad intenſionē actus. patet: q2 amor ad patrem poteſt eſſe centū graduū et amor dei vix decem graduūz. Dilectione em̄ fruitiua trium graduū vel quattuor diligo deū. Dilectione autē vſus triginta vel centū diligo patrem ꝛ ſic actu intenſiori diligo patrem q̄z deū. Illa igiᷣ eſt diſtinguenda. Nec tn̄ dilectio patris eſt ſimplr̄ nobilior dilectiōe dei ſed econtra eo ꝙ ſunt alterius et alterius rōnis ſicut albedo triū graduum eſt nobilior ꝛ melior nigredine centū graduū. ¶ Scđa ꝓpō. Non cōtingit creaturam recte et abſq; pctō magis diligere creaturam q̄z deū ꝛ hoc eaꝫ magis appciando. Quilibet em̄ peccator mortalis magis appreciaᷣ ſe ꝛ ſuam voluntatē q̄ȝ deū: vñ tunc diciᷣ creatura magis appciare creaturā q̄ȝ deū qñ deū et mādata eius relinquit ꝛ adheret creature. ¶ Pro ſolutione primi argumenti in oppoſitū queriᷣ. ¶ Utrū de facto q̄s poſſit ordinare diligere deū et ſibi recte ſeruire ꝓpter mercedem. Rñdeo ꝑ quaſdam diſtinctōes et ꝓpōnes. Uñ duplex pōt eſſe merces reddēda alicui ſeruienti deo. Eſt ei vna merces q̄ eſt ipſe de⁹ mer ſicut dixit dñs abrae Geñ. xv. Ego merces tua magna nimis. Alia eſt merces q̄ eſt aliquid aliud a deo vt diuitie. Illam autē mercedē q̄ eſt aliud a deo pōt q̄s intueri dupliciter vel tanq̄ȝ ꝓpter cauſam principaliter mouentē vl̄ tanq̄ȝ propter cauſam occaſionaliter vel cauſam inductiuā ad diligendū deū vl̄ ad ſeruitium dei. ¶ Prima ꝓpō. Aliq̄s pōt ordinate immo rectiſſime diligere deū ꝓpter mercedē q̄ eſt ipſemet de⁹. Ad hoc em̄ eſt illud pſ̄. Inclinaui cor meū ad faciēdas iuſtificationes tuas ꝓpter retributionē. Et talis nō vtitur deo ꝛ licet diligat deum ꝓpter mercedeꝫ tñ illa merces nō eſt aliud a deo. ¶ Scđa ꝓpō. Aliq̄s pōt recte ſeruire ꝛ diligere deū propter mercedem aliaꝫ a deo occaſionaliter: nec talis vtitur deo licet ſeruiat ei ꝓpter tp̄alia. Aliquis pōt diligere deum ꝓpter bona tp̄alia duplr̄. Uno mō propᷣ bona terrena magis dilecta ab eo q̄ȝ deus et hoc null⁹ pōt ordinate. Alio mō propter bona terrena minus dilecta ab eo q̄ȝ deus: hoc mō pōt negociator ordinate diligere deū propter diuitias talis em̄ nō vtiᷣ deo. Nō ḡ ſequiᷣ ille diligit hoc propter aliud ergo vtiᷣ illo alio. Duplex etiā eſt affectio ſcꝫ Iuſtitie ꝛ eſt qua diligiᷣ de⁹ in ſe vt ſummū bonū honeſtū. Alia ē affectio cōmodi qua ſcꝫ diligitur deus vt bonū vtile ꝛ cōmodū amanti. ¶ Tertia ꝓpō. Nullus pōt diligere deū ordinate propter bona tp̄alia tanq̄ȝ cauſam p̄ncipalem magis mouentē. ¶ Sed ꝯtra p̄dicta arguiᷣ. Intellectus aſſentit firmius alicui vero q̄ȝ p̄mo vero ḡ voluntas firmius pōt adherere bono creato q̄ȝ increato. Ad hoc dr̄ ꝙ nō eſt ſile: q2 intellectus naturaliter aſſentit .i. habet noticiaꝫ adheſiuā ſeu cognoſcit: ſed voluntas libere aſſētit ſeu amore adheret. Topica. Cuius finis bon⁹ eſt ipm̄ q̄ȝ bonuꝫ. Finis duplr̄ pōt intelligi bon⁹. Uno mō q̄ȝtū ad ſubſtantiā ꝓpriā ꝛ ſic oīs finis eſt bonus ꝛ ꝓpō non eſt vera. Alio mō q̄ȝtū ad intentionē finiēdi: vñ qñ intētio alicuius reſpectu finis eſt bona: iā finis dr̄ bon⁹. Sꝫ diceres: vſus dei vl̄ eſt bon⁹ vel malus: ſi bon⁹ ḡ q̄s pōt vti deo: ſi malus ḡ deus eſt malus. Probaᷣ per illā topicā. cuius vſus malus eſt ipm̄ quoq; malum Dico ꝙ hec ꝓpoſitio intelligitur de habentibꝫ ordinationē ad finē nō d̄ ipo fine vel pōt dici ꝙ vti vt ſic non capitur hic. vel dic tertiā ſolutionē quā habes in textu Bonauenture.

Quarto queritur. Quid
ſit frui ꝑ eſſentiã: Pro declaratiõe termi
noꝝ notandũ ꝙ differencia eſt ſm gram/
maticos inť vis vires ⁊ virus. Vis ꝓpe
eſt potẽtia tã corpis ꝙ̃ aie. Vis eñ idẽ
eſt qđ potẽtia. Vires aũt ꝑtinẽt ad ſolũ
corpus. Sed virtus ad ſolam animam.
¶ Vires pñt accipi dupľr. Vno mõ lar
ge: ⁊ ſic accipiunť ꝓ oibꝫ potẽtijs: et ſic vi
res nõ ſunt niſi potentie quibꝫ exeqmur
aliqđ: vñ ⁊ in ſpũalibus fortitudo et po/
tencia idem ſunt. Alio mõ ſtricte ⁊ ſic re
ſtringiť ad duo q̃ cñ etiã ſunt potẽtie in
moralibꝫ ſcꝫ cõcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis.
Vis cõcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis ſũt due
vires ſiue due potencie organice aie: ha/
bentes duo organa circa cor ⁊ ambe na/
te ſunt triſtari ⁊ delectari circa ſuũ obie
ctum. Duo ſunt actus cõcupiſcibilis vt
late declarat Scotus in .iij. diſt. xxxiij.
Iſte due vires reſpiciũt obiecta appeti/
bilia ⁊ fugibilia ⁊ hoc ꝓmo vľ ſecũdario
Vñ obiectũ ꝓmo appetibile eſt illud qđ
primo cõuenit nature aĩalis vt cibus ca
ni. Sed obiectũ ꝓmo fugibile eſt illud
qđ ꝓmo diſcõuenit nature aĩalis vt carẽ
tia cibi. Miniſtrãs ergo cibũ eſt appeti/
bile ſecũdario cani qꝛ ꝓpter primũ appe
tibile. ꝓhibens autẽ vel impediẽs cibũ ẽ
fugibile ſecũdario. ¶ Pro decaſione que/
ſtionis ꝓncipalis adducit Bonauẽtura
opinionẽ q̃ videť eſſe Antiſiodorenſis et
ſtat i duabꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpõ
Frui eſt act⁹ oim viriũ .i. potentiarũ ſcꝫ
nõ ſolũ actus volũtatis ſed etiã ipſi⁹ gu/
ſtus ⁊ auditus. ꝓbať. Ois potentia põt
frui q̃ põt remunerari: ſꝫ ois potẽtia põt
remunerari. ergo ⁊c̃. Iſta eſt opinio an/
tiquoꝝ q̃ dixerũt ꝙ frui eſſet vel ſit qeta
ri cũ delectatione. ¶ Scđa ꝓpõ. In pa/
tria frui magis ꝑtinebit ad rationẽ .i. ad
actũ intellectus ꝙ̃ ad actum volũtatis.
¶ Frui capiť tripľr ſcꝫ cõiter: ⁊ ſic dicit
motũ cũ delectatione: ⁊ ſic diffiniť ab au
guſtino. Eſt vti cũ gaudio ⁊ hoc eſt dicẽ
motũ .i. actũ volũtatis cũ gaudio. Et ſic
ois operatio volũtatis gaudioſa ſeu cum
gaudio facta eſt frui cõiter: ⁊ ſic hõ põt
frui alia re. Alio mõ capiť ꝓprie: ⁊ ſic di/
cit motũ cũ quietatione .i. operationẽ vo/
luntatis quietatiuã. Diffiniť autẽ frui
in communi. Eſt alicui rei que eſt amore
inherere ꝓpter ſeipſam. Et ideo fruitio
eſt amor alicui⁹ rei ꝓpť iſtã rem. Aug⁹.
Inquietũ eſt cor meũ dñe donec requie/
ſcat in te .i. inqeta eſt volũtas mea. Ter/
tio mõ capiť ꝓpriĳſſime ⁊ ſic cõplectitur
vtrũqꝫ .ſ. operationẽ cũ delectatione ⁊ qe/
tatione. Et eſt qeſcere in cognitis in qbꝫ
voluntas ꝓpter ſe delectať. Vñ Aug⁹.
Fruimur cognitis in qbꝫ voluntas con/
quieſcit ꝓpter ſe delectata: ⁊ talẽ fruitio/
nẽ habebim⁹ in patria. ¶ Frui ẽ operatio
volũtatis quietatiua ⁊ gaudioſa in q̃ntũ
quietatiua eſt reſpectu alicui⁹ propter
aliud. ¶ Cõcluſio reſpõſiua. Frui quali
tercũqꝫ capiť ſiue cõiter ſiue ꝓprie ẽ act⁹
voluntatis. Duplex tamẽ eſt fruitio ſcꝫ
Ordinata ⁊ eſt illa q̃ fruimur obiecto q̃
eſt fruendũ ex ſua natura: illud ergo ob/
iectũ eſt ſolus deus. Vñ obiectũ fruibi/
le eſt illud qđ eſt diligibile ꝓpter ſeipſum eſt
ſolus deus. Alia eſt inordinata ⁊ eſt illa
qua fruimur creatura q̃ eſt vtendũ ⁊ nõ
fruendum. Aug⁹. Inuiſa diligere poſſu
mus: incognita nequaqꝫ. Unde duplex ẽ
cognitio ſcꝫ fidei ⁊ clara et illa ſcꝫ clara
erit in patria. Duplex eſt amor .ſ. Caſt⁹
⁊ diciť omnis amor bon⁹ et virtuoſus vt
amare primũ ꝓpter deũ ⁊ ſic ois fruitio
ordinata ẽ amor caſt⁹: Ali⁹ eſt amor ini/
quus ꝑuus ꝑuerſus libidinoſus: ⁊ ſic ois
fruitio inordinata eſt amor libidinoſus.
Libido autẽ eſt praua animi cupiditas
Vñ tot ſunt libidines q̃t viciorꝫ cupidi/
tates vt cupiditas vindicte ẽ libido ira/
cundie: cupiditas vane glorie eſt libido
ſupbie. Si tamẽ non addať aliqđ deter
minãs tũc libido ſtat cõiter pro luxuria
carnis. ¶ Differunt gaudium ⁊ delecta
tio. Omne eñ gaudiũ eſt delectatio nõ

econtrario: gaudere em̄ pꝛopꝛie eſt ſoli/
us voluntatis. Delectatio autem poteſt
eſſe in omni potentia cognitiua etiā ſen/
ſitiua. Unde potētia guſtatiua delecta/
tur in cibo: auditus in ſono melodioſo.
¶ Notandum pꝛo regula in omnibꝫ do
ctoꝛibus tenenda ꝙ in omnibꝫ argumen
tis que fiunt poſt motam queſtionē ante
te reſolutionē ſiue ſint pꝛo parte vera ſi/
ue non accipienda ſunt nequaꝗ̄ vt vera
dicta ſm̄ intentionē doctoꝝ: ſed illa que
in coꝛpoꝛe dicunt̄. Licet igitur iſte pꝛo/
poſitiones ſint date ab antiquis doctoꝛi
bus. Bonum reſpicitur a volūtate. verū
aūt ab intellectu tamē non ſunt abſolu/
te vere: pꝛobatur tali ratione. Si verū
eſſet adequatū obiectū intellectus vt di
ſtinguitur contra bonū ſequeretur ꝙ in/
tellectus nihil poſſet intelligere niſi ve/
rum vt diſtinguit̄ contra bonum. pꝛoba
tur. Quandocunqꝫ eſt aliqua potentia
reſpiciēs aliquid pꝛo obiecto adequato
talis potentia in nihil aliud poteſt niſi ī
tale obiectum: et in alia contenta ſub eo
ergo intellectus non pōt intelligere bo/
num. Si vero cognoſcit bonum tunc ve
rum vt diſtinguitur contra bonum non
erit obiectum adequatum intellectus.
Qꝫ autem intellectus intelligat bonū
patet: quia intellectus cognoſcit verum
⁊ bonum eſſe paſſiōes entis ⁊ eas diſtin/
guit ab inuicē: ſi igitur diſtinguit inter
verum ⁊ bonum: igitur cognoſcit vtrūqꝫ
ꝯſequētia tenet. Omne diſtinguens ſeu
ponens differentiam inter aliqua cogno
ſcit illa. ¶ Cōtra. Potentie diſtincte ſeu
diſpate habent obiecta diſparata: intel/
lectus ⁊ voluntas ſunt hmōi igitur. Itē
voluntas diligit veritatem: ergo non ha
bet bonum pꝛo obiecto adequato. Ma/
ioꝛ pꝛime rationis ſumit̄ a pho. ij. de aīa
Pꝛo cuius intellectu notandum. ¶ Du
plices ſunt potētie diſtincte. Quedam
ſunt potentie diſtincte omnino diſpara/
te ſicut ſenſus exterioꝛes: vt viſus audi/
tus ⁊c. ¶ Pꝛima pꝛopoſitio. Potentie
omnino diſparate habent ſimpliciter di
uerſa obiecta pꝛimaria: vt coloꝛ ⁊ ſonus
circa oculum ⁊ aures. Alie ſunt potētie
ſuboꝛdinate ſibiīuicē et ille ſunt dupli/
ces. Quedā ſunt ſuboꝛdinate in eodem
genere. Duplex em̄ eſt genus potētie ſcꝫ
Cognoſcitiuū et eſt cuius eſt cognoſce/
re. Appetitiuū et eſt cuius eſt appetere
delectari et triſtari. ¶ Scđa pꝛopoſitio.
Uiſus ⁊ ſenſus cōis ſunt potētie ſuboꝛ/
dinate in eodē genere. ¶ Tercia pꝛopoſi
tio. Potentie ſuboꝛdinate in eodē gene/
re habent obiecta ſuboꝛdinata. Unde ſen/
ſus cōis habꝫ aliqđ obiectū cōmune ad
obiecta oīm ſenſuū particularium. Ob
iectum em̄ ſenſus cōis eſt qualitas ſenſi/
bilis. Ois aūt coloꝛ eſt qualitas ſenſibi/
lis nō econuerſo. Alie potentie ſuboꝛdi/
nate ſunt alteriꝰ generis: vt ſunt ille q̄rū
vna eſt cognitiua alia appetitiua. Iſte
potentie ſuboꝛdinate alterius gn̄is cōi/
ter habent idem obiectum ſub eadē ra/
tione foꝛmali. Intellectus autē ⁊ volun/
tas ſunt potentie ſuboꝛdinate Nihil em̄
volitū niſi pꝛecognitū. ¶ Quarta ꝓpō.
Ens inꝗ̄tum ens ⁊ ſub eadem rōne foꝛ/
mali ſcꝫ entitatis eſt obiectum vtriuſqꝫ
potentie ſcꝫ intellectus ⁊ volūtatis. De
his non intelligit̄ dictū Ariſto. ij. de aīa
ſup̄ allegatū. ¶ Quinta ꝓpō. Bonū dī
obiectū volūtatis ⁊ verū obiectō intelle/
ctus ꝓpter ſpecialē ⁊ naturalē inclinatio
nem in talia obiecta: quia voluntas na/
turaliter inclinatur ad bonū et refugit
malū. Intellectus vero naturaliter refu
git falſum et inclinat̄ ad verum. In qđ/
cunqꝫ em̄ pōt intellectꝰ intelligēdo in il/
lud pōt et volūtas appetēdo vl̄ fugiēdo

Pꝛo ſolutione pꝛimi ar
gumēti in oppoſitum. Nota ꝙ volūtas
amat ſibi ⁊ alijs potētijs ⁊ inclinat alias
vires ⁊ eis meret̄. Pꝛimo volūtas amat
ſibi ⁊ alijs. Secūdo inclinat alias vires.
Unde Auguſtinus. Sicut intellectus
iudicat ſibi et alijs ſic voluntas imperat

ſibi ⁊ alijs in regno anie. Inclinat ergo
alias vires: vt viſum ⁊ linguã ⁊c. ꝑ impe/
rium ⁊ ideo amat ſibi ⁊ alijs: amat enim
viſui bonũ cum imperat ꝙ viſus deuote
reſpiciat ſacramẽtũ eucariſtie ⁊c. ⁊ po/
tentie greſſiue ire ad eccleſiã. Tertio dꝫ
ꝙ ſibi ⁊ alijs mereat̃. Radix eñ omnis
meriti ⁊ cuiuſlibet demeriti eſt libertas
voluntatis. Nã nullus actus ẽ merito/
rius vel demeritorius niſi ſit libere elici/
tus a voluntate. ¶ Prima propoſitio.
(Contra illos qui ponunt guſtũ in pa/
tria habere aliquẽ humorẽ ſapidũ ⁊c.)
Q̃ñcunqꝫ voluntas ſimplr̃ quietat̃ alie
potentie in eadẽ natura ſimplr̃ quieſcũt
⁊ quietant̃: ⁊ hoc eſt qḋ dicit Bonauen.
quietatio eius redundat in alias. Guſtꝰ
ergo in patria nullũ actum habebit nec
comedendi nec bibendi nec guſtandi.
¶ Sed contra ergo guſtus violentabit̃:
qꝛ ceſſabit cõtra inclinationẽ naturalez
naturaliter eñ inclinat̃ in obiectum ſibi
cõueniens. Itẽ opus ad extra bonũ ad/
dit aliqḋ ſupra bonitatẽ volũtatis ſicut
malicia actꝰ exterioris addit ſupra ma/
liciã volũtatis ſm te ergo guſtus ꝓpter
talẽ bonitatẽ actus exterioris nõ remu/
nerabit̃ ſimplr̃ ꝓpter quietẽ volũtatis.
Rñdet Scotus in q̃rto. Q̃ñcunqꝫ po/
tentie ſeu nature ſunt ſubordinate in eo/
dem genere: tunc naturalitas ſuꝑioris ẽ
maior: naturalitate iferioris: q̃ñcũqꝫ igi/
tur voluntas q̃ eſt ſuperior potentia ſim/
pliciter quieta: tunc ad quietẽ eius etiã
guſtus ⁊ alie potentie quietant̃: vt tactꝰ
olfactꝰ ⁊ ſimplr̃ naturalius ſeu ꝑfectius
quietatur ꝙ̃ in ſe. Naturalius ergo eſt
guſtui quietari quietatione potentie ſu/
perioris puta voluntatis ꝙ̃ quietari in
actu ſuo ꝓprio ⁊ particulari. ¶ Prima
ꝓpõ. Naturale eſt corpori nr̃o moueri
deorſum inq̃ntũ mouet̃ motu grauis qui
eſt ei per ſe ꝓprius ⁊ tamen nullo modo
violentatur cũ moueat̃ motu animalis
ſcꝫ progreſſiuo ſm differentias in ante ⁊
poſt ⁊ ſurſum: imo eſt corpori perfectio
maior ſic moueri ab anima ꝙ̃ deſcende/
re. Idem patet in corporibus beatorum
que tamen non violentabunt̃. Similiter
graue in caſu aſcendit ad vitandum va/
cuum nec tamen ꝓprie violentat̃: quia
licet ſit cõtra inclinationẽ ſuã partialem
nõ tamẽ eſt cõtra inclinationẽ totius na/
ture. Itẽ eadẽ rõne ſequeret̃ ꝙ potentia
generatiua haberet actũ ſuũ in patria eo
ꝙ naturaliſſime inclinat̃ ad actum gene/
randi. ¶ Secũda ꝓpoſitio. Sicut ratio
cognoſcit ſibi ⁊ alijs ſic etiã voluntas de/
lectat̃ ſibi ⁊ alijs. Prima pars patet eo
ꝙ intellectus iudicat tã ſibi ꝙ̃ volunta/
ti ꝙ tale ſit malũ ſcꝫ conſiderare obiecta
ꝓuocantia ad peccatũ: ⁊ ideo fugienda
a voluntate vt cibũ tpe ieiunij ⁊c. Secũ/
da pars etiã eſt manifeſta. ¶ Pro ſecun/
do argumento in oppoſitũ nota duplex
eſt fruitio ſcꝫ patrie ⁊ eſt ille amor vel il/
la dilectio que ſequitur viſionez claram
ꝓpter quã deus diligitur ſuper oĩa dicit̃
autẽ patrie quia ipſa ponit extra ſtatuz
vie. Alia ẽ fruitio vie: ⁊ eſt ille amor quo
diligimus deuz ſuper omnia ſimpliciter
ꝓpter ſe qui ſequitur cognitionem fidei
Bonauentura igitur loquit̃ de fruitio/
ne patrie et non vie: vt patet intuenti.
¶ Prima ꝓpõ. In patria erunt tres ꝑfe/
ctiones in quolibet hoĩe beato ſucceden/
tes trib' ꝑfectionib' in via. Primo erit in
patria videre. ſecũdo habere. tertio frui
ſcꝫ clara viſio dei: ⁊ fruitio ⁊ tentio ⁊ illa
correſpõdẽt fidei ſpei ⁊ charitati. Si eñ
aliquis non habeat iſtos tres habitus
nullo modo ſufficienter perficitur erga
deũ. Et iſtis correſpõdent tres actus ſcꝫ
credere ſperare ⁊ diligere. Illis autẽ tri/
bus actibus vie ſuccedunt videre habe/
re ⁊ frui qui nõ ſunt actus illorum habi/
tuum. ¶ Secunda propoſitio. Tentio
eſt actus voluntatis quo amat actu con/
cupiſcendo obiectum cõmodũ ſibi pre/
ſens. Obiectũ autẽ cõmodũ dupliciter
poteſt appeti vel reſpici: ſcꝫ vt abſens et
tale facit deſiderare: ⁊ pertinet ad ſpem

velut preſens z tale facit tenere z ꝑtinet ad tentionez. Licet igitur tam tentio ꝙ̄ fruitio ſint actus voluntatis tamē frui/tio eſt act⁹ amicitie. tentio eſt actus ſuc/cedens actui ſperandi z eſt de obiecto p̄/ſente: z pōt dici actus vel amor concupi/ſcentie. Iuxta ꝙ dicit btūs Ambroſius in legenda beate Agnetis. Ecce qđ con/cupiui iam teneo: qđ credidi iam video. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Nec viſio nec ip̄a tentio eſt fruitio formaliter. i. eſſentiali/ter (et loquitur de fruitione patrie) ſed bñ requirunt̄ diſpoſitiue vel cōcomitatiue ad ip̄az. Viſio eñ diſponit ad fruitionē ſiĉr tentio concomitat̄. Amor autem eſt ipſa fruitio. Tentio igitur cōcomitatur ſicut in via actum fidei z charitatis con/comitatur actus ſpei. Fruitio igit̄ eſſen/tialiter eſt ille amor quo diligitur deus propter ſeipſum. Unde ſi quis haberet deū et videret z nō diligeret nunꝙ̄ dele/ctaretur. Unde etiaz deus poſſet de po/tentia abſoluta clarā viſionem ſui dare alicui dānato ip̄o manēte miſero Amor ꝗ̄ ſuggerit delicias. Amor enim eſt ſum/me penetratiu⁹: z dicitur ſubintrare vbi intellectus ſtat foris nō realiter dicit̄ pe/netrare ſed ſm intentionē. ¶ Actus vo/luntatis capit̄ dupliciter: ſcz ꝑ modū ap/petitus vel ꝓut eſt appetitiuus: z ſic pre/cedit fruitionē et eſt actus correſpondēs actui ſpei. Alio modo capit̄ ꝑ modū cō/placentie z ſic ſequit̄ fruitionē beatificā. ¶ Bonauētura. Beatitudo ꝑfectius et principalius conſiſtit in actu volūtatis ſeu in actu amādi. Sed ꝯtra dicit Glo/ſa magiſtralis. Viſio eſt tota merces hec diſtinguit̄: q2 vel intelligit̄ principaliter formal[illegible]itatiue: z ſic ip̄a ne/gatur [illegible] igitur cōcomitāter vel di/ſpoſ[illegible] z ſic conceditur. Scotus etiā glo/ſat eā dicēs: ꝙ eſt tota merces ſcz intelle/ctus. Item Aug⁹. dicit: Summa mer/ces eſt vt ipſo ꝑfruamur. Sanct⁹ Tho/mas aūt gloſat auguſtinū ad mētē ſuā. ergo non incōuenienter. Scotus gloſat auctoritatē magiſtralē. Si igit̄ intelligi/tur illa auctoritas concomitanter. i. vi/ſio concomitat̄ totā mercedē. conceditur quia de potētia dei ordinata vnū nō da/bitur ſine alio. ¶ Per oēm actū virtutis poſſum⁹ tēdere in deum ſuo modo. Per actum fidei tendimus in deum credēdo articl'os fidei nec ſic iſtud ē vti. Per ſpez etiam tendimus in deum ip̄m tanꝙ̄ ſum/mū bonuz cōmodum amando nec tñ eſt vti vt ſic: quia me min⁹ diligo. Per cha/ritatem etiam proprie tendimus in deū: ſcz fruitiue. Et dicit̄ proprie charitas tē/dere in deum: quia ipſius eſt ordinare a/lios act⁹: oportet eñ oēm actū meritori/um ſm inclinationē charitatis elici.

Queritur quīto. Utrū

deo contingat frui. Hic ꝯſequenter tra/ctat de obiecto fruitionis. Utrū ſcz de⁹ ſit fruibilis. Uñ fruibile capit̄ dupliciť. Uno mō cōmuniť ſiue large: z ſic eſt ob/iectum qđ pōt terminare fruitionez ſiue ordinatā ſiue inordinataz. Alio mō ſtri/cte: z dicit̄ illud qđ ex natura ſua diligen/dum eſt ꝓpter ſe z quod ſolū poteſt eſſe obiectū fruitionis ordinate. Uñ fruitio eſt duplex. Ordinata z eſt illa q̄ aliquid diligim⁹ qđ ex natura ſua eſt fruibile or/dinate. ¶ Inordinata aūt eſt illa qua a/liqđ diligit̄ ꝓpter ſe qđ tñ nō eſt diligen/dū ꝓpter ſe z terminatur ad creaturam. ¶ Correlariū. Fruitio in cōmuni ī plus ſe habet ꝙ̄ fruitio ordinata. Rō eſt: q2 qñcūqz aliq̄ potētia nō determinat̄ ex ſe ad aliquē actū determinatū act⁹ eius in vniuerſali eſt cōmunior actu ei⁹ ordina/to z determinato. Sed volūtas ex ſe nō determinat̄ ad actū determinatū ſeu vir/tuoſū. ꝗ̄ zc̄. ¶ Propoſitio. Qđlibet ens eſt fruibile coiter capiēdo fruibile.

Reſponſio ad queſtio=

nem. Concluſio. Deo fruendum eſt non fruitione inordinata ſed ordinata. Pro/batur. illo fruēdum eſt qđ finit quietat z terminat et totaliter ſaciat animā z vo

beatitudo { obiectiva / formalis

luntatē noſtrā ſed de⁹ eſt hmōi: ꝑ. Ma/
ioꝛ pz ex dictis de fruitione. ¶ Iſta etiaꝫ
concluſio ꝓbaꝛ ex rōnibꝫ ante oppoſituꝫ
factꝭ. Quarū pͥma ē. Illo fruendū ē qd
efficit nos beatos ſꝫ de⁹ eſt hmōi: ꝑ. Ma
ioꝛ ꝓbaꝛ. qꝛ de⁹ ē btitudo nr̄a. Si ſctūs
bonauētu. diceret. De⁹ erit btitudo nr̄a
nulla eſſet difficultas. Pro intellectu ꝑ
iſti⁹ ꝓpōnis. Notandū. Duplex ē btitu
do ſcꝫ Obiectiua ꝛ eſt obiectū btitudīs
qd btificat creaturā qd ſcꝫ attingiꝛ ꝑ ve
ram viſionem ꝛ fruitionē. ¶ Propoſitio.
De⁹ ē beatitudo nr̄a obiectiua. Alia eſt
formaꝛ ꝛ eſt vna creatura q̄ dꝛ act⁹ clare
viſionis ꝛ fruitōis ꝛ nō ē de⁹. Beatifica/
mur em̄ in actibꝫ potentiaruꝫ formaꝛr et
pͥncipali⁹ in actu volūtatis. Licet autē
de⁹ ſit beatitudo nr̄a obiectiua: tm̄ libe/
re ꝛ contingenꝛ nos beatificat. Quicqd
em̄ de⁹ cauſat ad extra libere cauſat: ſed
beatificare ē aliqd ad extra cauſare ideo
libere beatificat ꝛ hic non vult beatifica
re nec alibi niſi pͥus meruerim⁹. Negan
da aūt eſt hec ꝯñia. deus hic nō beatifi/
cat. ergo non eſt btitudo nr̄a obiectiua.
¶ Arguiꝛ ſcdo. Bonū ē amabile: ꝑ ma/
gis bonū magis amabile ꝛ vltra: ꝑ ſum/
mū bonuꝫ ſumme amabile. Iſtud argu
mentū ꝛ ſequēs tenent ꝟtute illi⁹ topice
Si ſimplr ad ſimplr ꝛ magis ad magis
ſummū ad ſummū. Pro veritate huius
topice notandū ꝙ pͥmo opoꝛtet ꝙ argua
tur in terminis recipientibꝫ cōparationē
ſeu magis ꝛ min⁹. Vñ nō valet arguere
hō eſt aīal: ꝑ magꝭ hō eſt magis animal.
Scdo opoꝛtet ꝙ arguaꝛ in ꝓpōnibꝫ ꝑ ſe
ſeu neceſſarijs. vñ ñ valet. Albū ē extēſū
ſcꝫ ꝑ q̄titatē: ꝑ magis albū eſt magis ex
tenſum. Silr non valet albū eſt dulce. ꝑ
magis albū ē magꝭ dulce. Itē de⁹ ē ama
bilis eſt in ſcdo mō dicendi per ſe ſed ſm
aliqs ē in pͥmo mō. Bonū ē amabile ē in
ſcdo mō dicēdi ꝑ ſe. ¶ Arguiꝛ tꝛio. Pul/
chꝛū delectat ꝑ magis pulchꝛū magꝭ de
lectat: ꝑ ſūme pulchꝛ ſūme delectat. Sꝫ
ꝯ. Iſta ē ꝑ accidēs vt ꝯtingēs pulchꝛ de
lectat. ¶ Rñdeo ꝙ dlectat capiꝛ aptitu
dinaꝛr ꝓ delectatiuo. ¶ Vñ ē regla ſco.
Q̄ñcunqꝫ ē aliq̄ ꝓpō ꝯtingēs in q ponit
verbū ipoꝛtās actū ſi velis hr̄e ꝓponem
neceſſariā muta actū in aptitudineꝫ ſeu
potenciā. vt hō currit ē ꝯtingēs. hō apt⁹
eſt currere. hō eſt potēs bibere. ¶ Auicē
na. Delectatio ē ꝯiūctio cuiuſlibet ꝟtu/
tis cum ꝯueniēti vt ſi audit⁹ cōiungaꝛ
cū pulcherrimo ſono delectaꝛ. Iſta autē
eſt pͥdicatio nō formaꝛ ſed cauſalis: eo ꝙ
delectatio ſequiꝛ ad cōiunctionē. Bona
uentura aūt aſſumit illam ſniam ꝛ bene
delectatio ē cōiunctio ꝯuenienꝭ cū cōue
nienti. ¶ Duplex aūt ē couenientia. Que
dam ē vniuocatōis vel ſilitudis ſpeciuo
ce ꝛ ē illa q̄ eſt ꝑ ꝑticipationē vni⁹ natu/
re cū ꝯuenientibꝫ. vt ſoꝛtes plato iohes.
Participatione em̄ ſpeciei plures hoīes
ſunt vn⁹ hō. Et illa pōt eſſe duplex quia
natura ꝑticipata pōt eſſe vel eſſentialis
vt hoīes ꝑticipant in natura hūana ſim
pliciꝛ. vel eſt accidentaꝛ vt homies albi.
¶ Propoſitio. Dei ad creaturā nulla eſt
couenientia vniuocatiōis in natura ꝑtici/
pata. Dico in natura ꝑticipata qꝛ bene ē
cōuenientia vniuocatiōis dei ad creaturā
in ꝯceptu qdditatiuo puta entis vt pro
bat doc. ſub. Alia ē ꝯuenientia ꝓpoꝛtiōis
vel analogie ꝛ illa ē triplex. Quedaꝫ ē ꝑ
ſilitudinē vt cōꝑando duo ad duo vt ſic
ſe habet hō ad aīal ita albedo ad colorē
Alia ē ꝑ diſſimilitudinē vt cōꝑando duo
ad vnū. Tūc aūt eſt ꝯuenientia ꝑ diſſimi
litudinē cōꝑando duo ad tertiū diſſimi/
liter vt qñ due ꝑtes cōueniunt corā iudi
ce. in h̄ ꝙ cōueniūt ꝛ reſolutio ambaruꝫ
ſtat ad iudicē eſt cōuenientia tñ ꝑ diſſimi/
litudinē qꝛ iniurianꝛ ſibijnuicē ꝛc̄. Silr
qñ aīal ꝛ cibꝫ cōꝑanꝛ ad ſanitatē: qꝛ aīal
cōꝑaꝛ ad ſanitatē tāq̄ ſubiectū. Cibus
ꝟo bñ diſpoſit⁹ cōfert cauſat ꝛ cōſeruat
ſanitatē. Et ſic hñt ꝯuenientiā ꝓpoꝛtiōis
ꝑ diſſilitudinē. Alia cōuenientia ē ꝑ imi/
tationē ꝛ hoc mō creatura rōnalis habꝫ
ꝓpoꝛtionē ad deū. Omnes em̄ creature

imitanť deū. Natura eñ nr̄a eſt ꝑticeps
dei ꝛ ei⁹ capax in eo ꝙ videre pōt deum ꝛ
diligere ꝑ imitationē qꝛ q̄ntū pōt capere
tātū capit. hō eñ eſt imago dei. Imago
aūt dicit̄ q̄ſi imitago. ¶ Differūt Simi/
litudo ꝛ ꝓportio. Similitudo eñ ponit
cōuenientiā in aliq̄ qualitate. vñ ſeq̄tur:
hec ſunt ſimilia. ꝙ ſunt idē ſm qualitatē
Proportio autē requirit diſſimilitudinē
ꝛ diſtinctionē magnā int̄ extrema vt int̄
corpus ꝛ animā eſt ꝓportio ꝛ tñ nō eſt ſi/
militudo: qꝛ aīa eſt par angelis ſpūalis
et nobiliſſima. Corpus ꝟo eſt fetidum ꝛ
miſerū. Non ꝙ ſequit̄ int̄ illa eſt ꝓportio
ꝙ ſunt ſimilia ſed potius. ꝙ ſunt diſſimi/
lia. ¶ Proportio aīe nr̄e ad deum ponit
in aīa inclinationē et indigenciā qꝛ ipſa
inclinat̄ ad intelligendū ꝛ amandū deū
ꝛ anima indiget deo. In deo autē ponit
delectationē et quietationē qꝛ deus cau/
ſat ſummā delectationē in aīa ꝛ eā q̄etat
Sed ꝯ. Excellens ſenſibile corrūpit ſen
ſum. ergo excellēs intelligibile corrūpit
intellectū: ſed deus eſt excellentiſſimū in
telligibile: ergo. Ratio antecedentis eſt
quia organū ſenſus oportet eē in media
ꝓportione ſuoꝝ ſenſibiliū: vt guſtus con
ſiſtit in medietate dulcedinis ꝛ amaritu
dinis. Unde ſi armonia ipſi⁹ guſtus cō/
ſiſteret in altero extremoꝝ iudicaret oēs
liquores eſſe talis ſaporis vt patet i aliq̄
qui excellenter amarā potionē ſumpſit:
ad plures eñ dies omnia videnť ei ama/
ra. Patet etiaꝫ in febricitantibus: patet
etiā in organo viſus: quia ſi organum vi/
ſus eſſet nigrum: tunc oīa que viderent̄
eſſent nigra. ¶ Reſpondeo. Licet deus
ſit excellens intelligibile tñ cōſequentia
nō tenet. Non eñ eſt ſimile de ſenſibili ꝛ
intelligibili: q̄nto eñ intellect⁹ habuerit
obiectū magis excellens magis delectat
ꝛ perficit ipſam potenciā: intellectus eñ
nō dependet ab organo ſed eſt vis ima/
terialꝭ. Ideoq̄ nō triſtat̄ i excellēti intel/
ligibili ꝛc̄. Ad h̄ etiā habes triplicē rōnē
in textu bonauēture expreſſe.

Pro ſolutiōe vltimi ar/
gumenti in oppoſitū. Nota Ens aliq̄d
dicit̄ infinitum dupliciter vl̄ ꝑ ꝓuationē
perfectionis quod ſcꝫ priuat̄ omni per/
fectione ꝛ iſto modo materia prima dici/
tur infinita eo ꝙ caret omni forma q̄ntū
eſt de ſe ꝛ tale nō eſt obiectū fruitionis.
Obiectum eñ fruitionis habet finire ꝛ
ſatiare. materia autem potius finitur et
perficitur. Uel dicit̄ aliquod infinitum
per priuationē limitationis eo ꝙ priuat̄
limitatione: id eſt illimitatū ꝛ hoc modo
eſt infinitū quia nullā limitationē inclu
dit. ¶ Item Ariſtoteles. iij. phiſicoꝝ di/
cit. Infinitū eſt cui⁹ quantitatē accipien
tibus ſemper eſt aliquid vltra accipere.
Et intelligitur de quantitatiuo ſeu infi
nito in potentia nō in actu. Unde infini
tum entitatiue eſt quod eſt ſupremū ens
quod includit omnē entitatē. et hoc mo/
do infinitū eſt quietatiuū. Sed infinitū
quantitatiuū eſt quod ſemꝑ eſt diuiſibi
le ꝛ illud diffinit ph̄us vt ſupra: et illud
infinitū non contingit ꝑtranſire nec hoc
eſt quietatiuum.

Ultimo querit̄ Utrum
ſolo deo ſiue bono increato ſit fruendū.
Terminibus⁹ queſtionis ſunt declarati
in precedentib⁹. Exponētes autē q̄ſtio/
nis ſunt. Deo ſiue bono increato eſt fru/
endū ꝛ nullo alio a deo ſiue a ſummo bo
no increato eſt fruendū. ergo ꝛc̄.

Pro ſolutiōe q̄ſtionis.
Prima ꝓpoſitio principalis. Solo deo
eſt fruendū accipiendo frui proprie. pro/
batur. Illo ſolo eſt fruendum quod per
fecte finit animā: ſolus de⁹ eſt huiuſmo/
di: ergo. Finire: id eſt quietare. Anima
eñ perfecte quietatur in deo. Maior pa
tet ex diffinitione frui. Minor patet:
quia anima non poteſt quietari niſi in il
lo. ¶ Sanctus bonauentura dicit. In/
tellectio ſeu cognitio anime rōnalis non
eſt artata. vnde nata eſt quedammodo

omnia cognoſcere. Sed contra videtur ꝙ nõ quia intellect⁹ noſter non intelligit niſi ſenſibilia nõ ergo põt intelligere oĩa Itẽ quõ intellect⁹ nr̃ nõ eſt limitat⁹ vel artatus cũ tñ ſit intellect⁹ nr̃. ¶ Pro reſponſione. Nota ꝙ duplex eſt obiectum naturale etiã adequatuꝫ intellectus nr̃i Primo eſt obiectũ naturale ad qḋ intellectus noſter naturalr̃ inclinaṫ. Aliud eſt qḋ intellectus nr̃ põt naturalr̃ attingere. ¶ Itẽ intellectus nr̃ põt capi vel cõſiderari duplr̃. Uno mõ ẜm ſe et abſolute vt abſtrahit a ſtatu mortali et ab omĩ ſtatu. Alio mõ põt conſiderari vt in hoc ſtatu. ¶ Prima ꝓpõ. Quidditas rei ſenſibilis eſt primariũ obiectuꝫ naturale. i. naturalr̃ attingibile ab itellectu noſtro pro ſtatu iſto. Quicq̇d eñ intelligimus ꝟtute ſenſibiliũ cognoſcimus etiã illa q̃ de deo cognoſcim⁹. Uñ aplus. Inuiſibilia dei p ea q̃ facta ſunt intellecta conſpiciuntur. ¶ Correlariũ. Intellectus noſter artatur pro ſtatu iſto. Hinc eſt qḋ dicit phus. Sicut oculus noctue ſe habet ad lumen ſolis ita intellectus nr̃ ad ea q̃ ſunt manifeſtiſſima nature. ¶ Secũda ꝓpõ. Ens in ꝯtũ ens vt cõmune eſt deo ⁊ creature eſt obiectum naturale ad qḋ naturalr̃ inclinaṫ intellectus nr̃. Sicut eñ materia inclinaṫ ad formã ⁊ ad quãcunq; formã: ſic etiã intellect⁹ nr̃ naturaliter inclinaṫ ad intellectionẽ cuiuſcũq;. Et de hoc loq̇tur ſctũs Bona. qñ dicit. ꝙ itellectio nõ ſit artata. ¶ Tertia ꝓpõ Ens finitũ ⁊ limitatũ abſolutũ et reſpectiuũ cui⁹ tñ deus nõ eſt termin⁹ eſt obiectum adequatũ naturale. i. naturalr̃ attingibile ipſius intellect⁹ ex natura potentie. Diciṫ cui⁹ termin⁹ nõ eſt deus vt eñ cognoſcaṫ reſpect⁹ naturaliter oportet cognoſcere fundamentũ ⁊ terminum naturalr̃: ſed deus nõ eſt obiectum naturale intellect⁹ nr̃i ſed ſolũmõ voluntariũ vñ Aug⁹. Si vult videṫ. ſi nõ vult non videṫ. Item quicq̇d põt naturalr̃ cognoſcere angelus illud poterit cognoſcere anima. ¶ Bonauentura dicit. Deus eſt omne bonũ. Contra. Deus nõ eſt angelus nec lapis: ergo non eſt oẽ bonũ. Dico ꝑ intellectu iſti⁹ ꝓpõnis ꝙ ipſa põt intelligi duplr̃: ſcilꝫ realiter et formalr̃ vel eminenter ⁊ perfectionaliter. Si realiter et formaliter ſic deus non eſt oẽ bonũ: ſed ſi loquamur ſupueniẽter ⁊ pfectionaliter ſic eſt oĩe bonũ quia ſupeminet omnibus et pfectior eſt omnib᷒. Et ſic intellexit Bonauentura. hinc dicitur Exodi xxxiij. ca. Oſtendam tibi omne bonum. ¶ Pro ſecũda ratione. Nota propoſitionem. Nulla creatura poteſt eſſe beata niſi eſtimet ſe beatam. probatur. Quicq̇d poteſt cogitari ⁊ eſtimari hoc poteſt appeti ⁊ diligi. Nullus ergo poteſt eẽ beatus niſi eſtimet ſe beatũ. Si eñ non eſtimat ſe beatũ iam appetitus eius non eſt quietatus ⁊ per conſequens ipſe non eſt beatus. ¶ Correlariũ. Beatiſſima virgo maria niſi ſe eſtimaret beata non eſſet beata. ¶ Ex omnib᷒ rationibus poteſt vna formari taliter. Fruendum eſt illo quod eſt ſummũ bonum: ſummus finis ſummũ delectabile ſed ſolus deus ẽ huiuſmodi: ergo ⁊c̄. Nam in delectatione ẽ cõiunctio: ſolus autem deus perfectiſſime coniungitur ſcilicet ẜm intimitatem. ergo ⁊c̄. De illapſu diuino ẜm Bonauẽturam. Aliquid illabi alicui eſt ipſum eſſe intimũ preſens per preſentialitatem per naturam ⁊ operationem. Exemplũ Ferrum poſitum in fornace et ignitum ignis dicitur illabi ferro. In ferro enim ſunt pori ẜm philoſophos in quos itrat ignis ⁊ eſt ferro pſens diffundens ſe per naturam ⁊ operationem. Ita deus intime eſt preſens anime ⁊ ſic intimus ꝙ intimior eſt anime q̃ anima ſibipſi. Et non ſolum anime ſed cuicunq; creato ⁊ hoc ꝑ naturam eo ꝙ propter ſui ſimplicitateꝫ ⁊ infinitatem vbiq; eſt ⁊ per operationẽ ¶ Si dicas cum diabolus ſubintret corpora hominum nunquid poteſt et illabi anime peccatrici? Rñſio licet demones

propter ſubtilitatē ſuā et ꝓpter poteſta tem ſuā naturalē ſup ſenſibilia et corpo/ ralia habeat ptātē ſubintrandi corpora niſi prohibeant a deo nō tñ habent pote ſtatem ſubintrandi ꝛ illabi aie. Nam ſi illabi poſſet aliq̄ creatura alteri maxie anima illaberet corpi q2 corpori eſt inti/ me preſens: adhuc tñ doctores non cōce dunt animā illabi corpori. Sed contra. Demon pōt ſubintrare corp⁹ hoīs viui ergo ſubintrat animā illi⁹. probat: qñcū ꝙ aliqua duo eſſent in eodē loco qdcun/ ꝙ ſubintrat vnū ſubintrat et aliud. ptꝫ ſi duo homies eſſent in eodem loco q̄ in/ terficeret vnū perforando corpus ei⁹ in/ terficeret ꝛ aliū. Propter hoc argumētū quidā fuerūt cōpulſi dicere ꝙ diabolus nō poſſit ſubintrare et illabi mēbris aia intellectiua informatꝫ ꝛ pōt teneri ꝙ nul la creatura ꝓprie poſſit illabi alteri crea ture. Poteſt etiā dici ꝙ diabolus poteſt ingredi corp⁹ hoīs viui ꝛ negāda eſt con ſeqntia. Demon eīn nō habet ptātē ſup animaꝫ ſicut ſup corpus nec ſup ſpūalia ſicut ſup corporalia. Vñ demon nō pōt intrare aliū demonē. Et negāda eſt vlti/ ma ↄſeq̄ntia eo ꝙ aīa et corp⁹ nō ſunt ſil̄ in eodē loco eodē mō. Nō eīn aīa eodem modo eſſendi in q̄ corp⁹ eſt in loco. Nō eīn eſt in qualibet pte corpis cōmenſura tiue ꝛ circūſcriptiue. ¶ Deū implere ca/ pacitatē anime nihil aliud ē ꝙ deū cau/ ſare clarā viſionē ſui in intellectu noſtro ꝛ fruitionē beatificā in volūtate noſtra. ¶ Scda ꝓpoſitio pncipal̄. Hō pōt frui debite donis beatitudinib⁹ ꝛ fructib⁹ ca/ piendo frui large. ꝓbatur: q2 frui eſt ali/ quid amare cū gaudio ꝛ delectatiōe: ſed ſic ē de talibus enumeratis. ergo. Dona ſpūſſancti ſunt ſeptē q̄ enumerant Eſa. xi. ſcꝫ ſapia: intellect⁹: cōſiliū: fortitudo: ſcientia: pietas: timor. Sꝫ octo ſunt bea titudines q̄ enumerāt a ſaluatore. Mat thei. v. Fruct⁹ autē ſpūs ſunt (ad Gal. v.) Charitas: gaudium: pax: longanimi tas: benignitas: fides: patiencia: manſue tudo: modeſtia: cōtinētia: caſtitas. Licet autē tot ſint beatitudinis dona ꝛ fruct⁹ ſpūs nō tñ iſta ſunt niſi ſeptē virtutes ſcꝫ tres theologice. fides: ſpes: charitas. ꝛ q̄ tuor cardinales. prudētia: iuſticia: forti/ tudo: tēperantia. ¶ Pro reſponſione ad pmū argumentū ponēde ſunt alique ꝓ/ poſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. Q̄dcūꝙ receptiuū alicui⁹ forme finitū ſaciatur ꝛ quietat ꝑfecte ꝑ aliqd finituꝫ receptū in eo vt corpus meū quietat ſufficient rece pta aia mea finita ita ꝙ ipm nō pōt reci/ pere aliā. Silr̄ patet de lapide exiſtente in vno vbi in quo ſimul nō poteſt recipi aliud corpus. ¶ Scda ꝓpō. Anima ſeu capacitas aīe reſpectu ſui obiecti nō pōt ſaciari niſi i infinito. probat: quia aia ad maius bonū ordinat ꝙ finitū eo ꝙ incli natur ad bonū infinitū intelligendum ꝛ amandū: ideo nō ſaciat finito ſicut corp⁹ qd ordinat ad formā finitā. ¶ Tercia ꝓ poſitio. Tot ſunt appetitus in materia quot ſunt forme receptibiles i ea ſiue in ſua amplitudine. Sic loquit ſanct⁹ bo/ nauentura. ¶ Quarta ꝓpō. Nulla for ma ꝑfecte q̄etat ꝛ ſaciat oēs appetit⁹ ma terie ad alias formas ſaltem extenſiue. ¶ Sed dubitat pro ſolutione ſcdi argu menti. Vtrū aliq̄ creatura poſſit cogno ſcere deū cōprehenſiue ſeu q̄tū eſt intel/ ligibilis. Si ſic cū deus ſit intelligibilis in infinitū ſeq̄tur ꝙ finitū capit infinitū Rñdet ꝙ aliqua creatura pōt intellige re deū q̄tū intelligibilis eſt. ¶ Prima q̄ ꝓpō eſt. Aia nr̄a licet habeat capacitatē finitā ꝛ licet finite capiat obiectū ifinitū nunꝙ tñ pōt ſaciari niſi ab obiecto infi/ nito. Vñ ꝓ ampliori declaratione ſcien/ dum. Capacitas aie dr̄ duplr̄ ſcꝫ ſubie/ ctiue ꝛ iſta eſt finita. eſt eīn ipa aīa q̄ eſt ens finitū ꝛ limitatū. Obiectiue et iſta ē infinita q2 ſic nō quietat niſi intelligat ꝛ capiat obiectū infinitū qd tñ minime cō ꝑhendit. ¶ Scda ꝓpoſitio. Capacitas aie totalr̄ abſorbet a deo: q2 i deo aia no ſtra habebit q̄cq̄d voluerit ꝛ totalr̄ q̄eta/

Dubium

tur ideo a deo abſorberi dr̄. ¶ Tercia p/
poſitio. Anima chriſti intelligit deū q̄n/
tum intelligibil' eſt. Vñ Iſidorus. Tri/
nitas ſibi ſoli nota eſt et homini aſſum/
pto. Hoc aūt intelligit' q̄tū intelligibil'
eſt nō q̄ infinite intelligat cū aīa chriſti
nō ſit infinite intellectiuitatis. Unde an
teq̄ aliq̄s intellectus cōprehendat obie/
ctū duo requirunt'. Primo q̄ intelligat
ipſum q̄tum intelligibile eſt. Secundo
oportet q̄ ſit tāte intellectiuitatꝫ in ſuo
intellectu quante intelligibilitatis eſt il/
lud q̄d cōprehendit. Non igitur ſequit'.
Anima chriſti intelligit deū q̄tū intelli
gibilis eſt. ergo aīa chriſti cōprehendit
deū. ¶ Terciū argumentū probat q̄ ho/
mine ſit fruendum ſic. Omni eo eſt fru/
endum quo deus fruitur: ſed deus frui/
tur homine. ergo ꝛc̄. Minor probatur:
quia deus amat hominem ꝛ non niſi illo
amore quo diligit ſe: probat' quia in deo
nō eſt niſi vnica intellectio ſimpliciſſima
ſingulariſſima et diſtinctiſſima qua de⁹
intelligit ſuā eſſentiā ꝛ oīa alia obiecta
eodē mō nō eſt ī deo niſi vnic⁹ amor vni/
ca volitio vnic⁹ actus diligendi q̄ diligit
ſe: ꝛ oīa alia a ſe. ſi eñ duo actus amādi
eſſent in deo de⁹ eſſet mutabil' nec ſimpli
ciſſim⁹. Rñſio. neganda eſt minor: quia
eſt falſa: et ad ꝓbationē dicendū: licet ſit
act⁹ diligendi in deo quo diligit ſe ꝛ oēs
creaturas tñ idē ille act⁹ vocat' diuerſis
noībꝰ vt cōparat' ad diuerſa obiecta. Cū
ergo ille actus ē reſpectu ſui dr̄ ꝛ eſt frui
tio. q̄n aūt reſpectu hoīs eſt vſus. ¶ Di/
lectio dei qua diligit creaturas maxime
ſtat in ꝓductione ſeu collatiōe affectus:
ꝛ quo ad hominē maxime apparet in ex/
hibitione effect⁹ ſeu beneficij creationis
redēptiōis gratificatiōis beatificatiōis.
¶ Duplex eſt rō quare deus diligēdo cō
municat ſeipſum ꝛ beneficia nobis: vna
eſt habitualis et eſt bonitas. vnde bonū
diffinitur eſt illud q̄d eſt cōmunicatiuū
ſeu diffuſiuū ſuipſius. Alia eſt actualis
ꝛ eſt intellectio ꝛ volitio eius: quia enim

vult (inquit Bonauentura) ideo facit.
¶ Prima ꝓpō. Nullū bonū creatū ideo
diligitur a deo quia bonū. ¶ Scda ꝓpō.
Omne bonū creatū quia volitum a deo
vel quia diligitur a deo ideo eſt bonum.
¶ Correlariū. Uirgo glorioſa non pla/
cuit deo ſimplr̄: quia humilis fuit. ſꝫ ideo
quia placuit deo ideo fuit humil'. Om/
nis eñ ꝟtus datur ꝑncipalit' a deo. Vñ
argumentū q̄d poſſet ſumi ex dictis eius
q̄n dixit in cantico. Quia reſpexit humi
litatem ancille ſue. hoc ſoluit' ex ꝟbis ſe/
quentibus ſcꝫ. Quia fecit mihi magna
q̄ potens eſt. ¶ Ulterius pro ſolutione
illius tertij argumēti. Propoſitio. Non
eſt incōueniēs imo forte eſt neceſſe q̄ etiā
in creaturis aliq̄s act⁹ vnus reſpectu di/
uerſorum obiectorꝫ ſit fruitio ꝛ vſus. Si
cut eñ intellect⁹ pōt vnico actu licet col
latiuo intelligere ꝑmiſſas ꝛ concluſionē
ſic voluntas q̄ nō ē min⁹ collatiua q̄ in/
tellect⁹ pōt vnicum actū volendi habere
ad duo obiecta q̄ reſpectu vni⁹ dicat' frui
tio reſpectu alteri⁹ vſus vt amor q̄ vtor
fratre meo ꝓpter deū reſpectu ꝓrimi ob
iecti tñ min⁹ ꝑncipal' vocat' vſus reſpe/
ctu vſus ꝑncipal' licet remoti dr̄ fruitio.
Hanc ſequēdo opinionē facil'r rñdetur:
q̄ licet ſit idē act⁹ nō tñ eſt fruitio reſpe/
ctu amborꝫ obiectorꝫ. ¶ Pro ſolutiōe pe/
nultimi argumēti in oppoſitum facti: q̄n
arguit'. Illud q̄d ſua virtute nos attra/
hit ad amorē ſui ē ꝓpter ſe appetibile. g̊
tali ē fruendū. Sꝫ bonū honeſtū ē hmōi
g̊. Dico q̄ bonū honeſtū dr̄ aliq̄d dupl'r
Uno mō pure ꝛ ſūme honeſtū ꝛ ſic inter
oīa entia nō eſt niſi vnū bonū pure hone
ſtum. Alio modo ſimilitudinarie ſeu ꝑ
quādā relucētiā. ꝛ ſic Quecūq̄ ꝟtus eſt
bonū honeſtū. In oīi eñ ꝟtute relucet
ꝟtus diuina. Iuſticia eñ creata ꝑticipat
iuſticiā dei. Unde vlteri⁹ notandū ꝛ ſit.
¶ Tercia ꝓpō ꝑncipal'. Capiendo frui
large omni ꝟtute creata eſt fruendū. de/
lectatur eñ q̄s in caſtitate ſua ꝛc̄. ſed nō
debet ibi vltimate q̄ſcere. Nā ſm Aug.

xix. de ciui. ca. xxv. Uirtutes cũ ad ſe referuntur ſuperbe ſunt ꝛ elate vel inflate. Contra hoc. Precipua ſpẽs tpantie eſt humilitas. Si ppõ vera eſt: ergo humilitas eſt ſupba. Dico ꝙ ↄñs eſt falſũ humilitas eñ nullo mõ eſt ſupba nec cũ ad ſe referꝛ nec alias: probaꝛ. Qñcũqꝫ ſunt duo oppoſita formalr̃ ex ſuis rõnibꝫ et ſunt ſibi incõpoſſibilia vnũ nõ p̃dicatur de alio nec p ſe nec p accidẽs nec in cõcreto nec in abſtracto. vñ falſe ſunt ille. Albedo eſt nigredo: albũ eſt nigrũ viſio eſt cecitas cecus ẽ viſus ſi das oppoſitũ ſeqꝛ ꝙ non ſunt oppoſita. Sed humilitas et ſupbia opponunꝛ formalr̃ ex ſuis rõnibꝫ ſaltẽ priuatiue ſicut viſus ꝛ cecitas ꝛ hoc ſm aliquos: ergo ꝛc̃. Confirmaꝛ. Eadẽ eſt via oppoſitionis inter duo oppoſita ſicut igiꝛ illa eſt falſa: ſupbia eſt humilitas: ſic etiã illa humilitas eſt ſupba vel ſupbia. cũ ergo tanta ſit diſtantia inter illa ꝙ humilitas de ſupbia non dĩ: ergo nec ecõuerſo. ¶ De omnibꝫ ꝟtutibꝫ põt formari tale argumentũ generale. Nihil qđ eſt p ſe ꝛ de ſe ex natura ſua bonũ põt dici ſupbũ: ſed omnis virtus ex natura ſua eſt bonũ. ergo non põt dici ſuperbũ. Maior patet qꝛ omne ſuperbũ eſt malũ nulla ꝟtus de ſe eſt mala. ğ nulla virtus de ſe eſt ſuperba in cameſtres. Si dicas quicqđ de ſe eſt bonũ nõ põt eſſe malum verũ eſt ſi non referaꝛ ad ſe ſed ad deũ. ſi autẽ referaꝛ ad ſe iam efficereꝛ malum. Contra. Qñcunqꝫ aliqđ ex natura ſua eſt tale cuicũqꝫ cõpareꝛ ſemper remanet tale. Patet de hoĩe ſiue cõpareꝛ deo ſiue boui ſiue aſino ſemper eſt animal rõnale ſed omnis ꝟtus ex natura ſua eſt bona: ergo cuicunqꝫ comparetur ſemper remanet bona ſiue igitur referaꝛ ad ſe ſiue ad aliud ſemper erit bona. Non eñ ſequiꝛ ſi vtor deo ꝛ ſic abutor eo ꝙ deus ſit malus. Conſimiliter ſi quis abutatur humilitate nõ ſequiꝛ ꝙ humilitas ſit ſuperba. Impoſſibile eñ eſt male vti virtute: ergo impoſſibile eſt vere dicere humilitatem ſuperbam. Antecedens patet per diffinitionẽ virtutis ab auguſtino datã ſupra poſitam. Omni autem ſuperbia contingit male vti. ergo ꝛc̃. ¶ Pro ſolutione ergo Nota quaſdã propoſitiones.

¶ Prima ppoſitio. Nulla virtus ꝗ̃tũ ẽ de ſe eſt occaſio ſupbie vel peccandi mortaliter. ¶ Secunda propoſitio. Omnis virtus ꝗ̃tum eſt de ſe eſt occaſio profunde humilitatis ꝛ diſponiꝛ hominẽ ꝗ̃tũ de ſe eſt ad reddendũ gratiarũ actiones. ¶ Tertia ppoſitio. Omni eodẽ modo quo ſcientia diciꝛ inflare tali modo omnis virtus diciꝛ inflare. ¶ Quarta ppoſitio. Homo viator non confirmatus in gratia habens virtutes ex peruerſitate ſue voluntatis poteſt habere occaſionē acceptam ad hoc vt ſuperbiat de virtutibus ſuis. Unde duplex eſt occaſio ſcꝫ data ꝛ accepta. ſicut duplex eſt ſcandalum ſcilicet datũ eſt qđ aliquis dat ab opere qđ ex natura ſua ẽ ſcandalizatiuũ Et acceptũ eſt qđ aliqs accipit ab opere tali. primũ vocatur actiuũ ſcandalum. ſecundũ paſſiuum. Uirtutes ergo. i. homines habẽtes virtutes cũ referũt illas ad ſe gloriantes de eis ſuperbe ſunt. id eſt tales homines ſunt ſuperbi ꝛ elati ꝛ ſic ſemper debet exponi abſtractum per cõcretũ. Nam tales virtutes oportet exponi. Uñ diciꝛ. Sabbato ſancto ꝛ ſunt ꝟba ſancti gregorij. O felix culpa. Omnis eñ culpa eſt miſera ꝛ infelix ꝛ ideo illa propoſitio eſt impropria et exponẽda O felix culpa que talẽ ac tantũ meruit habere redemptorẽ. Loquiꝛ eñ ibi btũs Gregorius exceſſiue de excellentia paſſionis quã ſuſtinuit chriſtus ad delendum peccatũ noſtrum recte in ſimili ſicut dicitur quandoqꝫ: hic eſt bonus fur vel latro: quia ſcit occulte ſuũ exercere negocium ꝛ peccatũ cum tamen latrocinium ꝛ furtum non ſit bonũ: ſic etiã hic. Nullus eñ angelus nullus beatus nec beatiſſima virgo maria ſm omnes doctores meruit opus redemptionis licet forſan

meruerit accelerationē q̄to min⁹ culpa
hoc potuit mereri. ¶ Ulteri⁹ notādum
ꝙ clara viſio dei duo ꝯtinet ſcꝫ aliqđ ab
ſolutū ſcꝫ q̄litatē de prima ſpē ſcꝫ intelli
gentiā. Scđo includit attingentiā q̄ eſt
relatio fundata in tali q̄litate ⁊ termina
ta ad deū. Et ſic eſt ens ꝑ accidēs et illa
duo tantā habēt diſtictionē ꝙ de⁹ poſſet
dare alicui creature intellectuali primū
ſcꝫ abſolutū illud ſine relatione. ¶ Pro/
poſitio. Impoſſibile eſt aliquē eſſe btm̄
ꝑ qualitatē abſolutā: niſi ipſam comite/
tur reſpectus attingentie. De⁹ em̄ de pō
tentia ſua abſoluta poſſet in animā iude
vel in intellectū luciferi ponere illud ab
ſolutū clare viſionis diuine (ſicut nūc eſt
in btā ꝟgine) ſine reſpectu nec tñ ex hoc
ſequeret ꝙ iudas vł lucifer eſſet beatus
vł ꝙ videret diuinā eſſentiā ratio ē quia
caret tali reſpectu attingentie qui neceſ
ſarius eſt ad talem claram ⁊ beatificam
viſionem.

Circa ſecundam
diſtinctionē querit Uerum
in deo ſit ponere eſſentie vni
tatem. Pro declaratiōe ter
minoꝝ quoꝝ̄ tres ſunt ſcꝫ deus eſſentia
vnitas. Nota ꝙ de⁹ (ſm ꝙ diffinit Tri
megiſtus) eſt ſphera itellectuał cui⁹ cen
trum vbiqꝫ eſt ⁊ circūferentia nuſq̄ꝫ. Et
ſunt tres ꝑticule. Primo dicit̄ ſphera ⁊
ponit̄ loco generis. Sicut aūt in ꝑfecta
ſphera nec ꝑncipiuꝫ nec finis: ita de⁹ nec
habet principiū nec fineꝫ. Ipſe em̄ dicit̄
alpha ⁊ o. Uñ ſphera h̄ capit̄ metapho
rice. Intellectuał ponit̄ ad drñaꝫ ſphere
materiał vt ſoł ⁊ lune. Centrū autē hu/
ius nr̄e ſphere eſt eēntia diuia. Uñ Gre
gorius ſuꝑ illud Cantic̄. v. Quo abijt
dilect⁹ tu⁹ dicit ꝙ de⁹ ſit in oīb̄ rebus ꝑ
eſſentiā ꝑ̄ſentiā ⁊ potētiā. Hinc pꝫ erroꝛ
machometiſtaꝝ dicentiū deū eē in angu
lo ꝑadiſi ⁊ portari ab octo ſpiritib̄. nec
em̄ magꝭ eſt de⁹ ī celo q̄ꝫ in terra vł in in
ferno. Dicit̄ tñ eſſe in celo ſpāliter quia

ſolū ibi diſpoſuit beatificare ſpāliter et
beatificat. In oīb̄ tñ locis eſt ꝑpter imē
ſitatē nec poterit ab imundicijs inq̄nari
vel deturpari. Sicut em̄ nobilł aīa pote
rit eſſe in corpore imundiſſimo puta le/
proſi vł alio vt aīa ſanctiſſimi Job cui⁹
corpus totū putridum erat ⁊ vermes de
eo ſcaturiebāt. Itē nec radij ſolares de/
turpantur ſi tetigerint ſtercora campi.
¶ Correlariū. Quilibet ꝙ̄ multū time/
re debet facere pctm̄ licet nō ſint illic ho
mines ꝑ̄ſentes: deus em̄ vbiqꝫ ē preſens.
Scđo deus eſt vbiqꝫ ꝑ ꝑ̄ſentiā. i. ꝑ intui
tiuā cognitionē oīm rerū. Circa hoc er/
rauerūt ph̄i dicētes deum nō intelligere
res viles vt pulices vł vermes alias eius
intellectus viléſceret. Sed in hoc errāt
quia de⁹ non accipit cognitionē a reb̄ ſi
cut intellect⁹ nr̄ ſed a ſua eſſentia in qua
relucent oīa: q̄ eſt obiectū adequatū in/
tellectus diuini. Tertio de⁹ eſt vbiqꝫ ꝑ
potentiā q̄ eſt cauſa ꝯſeruatiua oīm re/
rum in eſſe ſcꝫ poſitiue et effectiue. Con
ſtat animā cōſeruare hoīem q̄ꝫdiu eſt in
corpore: deus autē multo intimi⁹ conſer
uat niſi em̄ de⁹ ſeruaret aīa eſſe nō poſſet
Deū em̄ nō cōſeruare aliq̄d eſt anullare.
Dicit̄ circūferentia nuſq̄ꝫ eſt ⁊c̄. Circū/
ferētia eſt linea terminās ſpherā. Circū
ferentia dei nuſq̄ꝫ ē. i. in nullo loco. deus
em̄ eſt interminabił. ¶ Eſſentia eſt ꝑ̄ma
ria entitas alicuius rei: q̄ eſt ſibi ſimplr̄
prima rō eēndi. Uñ res hꝫ duplicē enti/
tatem ſcꝫ primariam ⁊ eſt ꝑpria entitas
rei ſeu q̄dditatiua: illa videlicet qua res
eſt ſimplr̄. Alia entitas ē ſecūdaria ⁊ eſt
accidēs. Nullū em̄ accidēs eſt de eſſentia
ei⁹ cui⁹ eſt accidēs. humanitas aūt ē pri
ma rō eſſendi hoīem. Iuxta hoc etiā loq̄
tur btūs Aug⁹. vij. de trinita. c. iiij. et. v.
Qđ eſt ſpūi ſapere eternitati eternū eſſe
iuſticie iuſtū eſſe: hoc eſt eſſentie eſſe. i. ſi/
cut nullus eſt ſapiēs niſi ſapia nec potēs
niſi potentia. ſic nullus eſt niſi eſſentia.
Aug⁹. Illud qđ ꝑpriiſſime eſt: ꝑpriiſſi
me vocat̄ eſſentia. Sed tñ eſſe aliter con/

petit deo aliter creature. Ille em̄ ꝓpões
de⁹ eſt: creatura eſt: aliter ꝛ aliter ſūt ve/
re. Prima eſt neceſſaria ꝛ in primo mō di
cendi per ſe et in materia naturali: xū na
tura dei eſſentia dei et deitas idem ſunt.
Scđa aūt eſt contingens nec eſt in pmo
modo dicēdi ꝑ ſe ſ; in materia contingē
ti. Eſſe em̄ mutabiliter cōpetit creature
¶ Aliud eſt dicere quo pater eſt: et quo
pr̄ eſt pr̄. Eſſentia em̄ diuina eſt pma en
titas in diuinis q̄ q̄libet perſona eſt ſim
pliciter. ¶ Sanctus Bernbardus. v. li
bro ꝯſiderationū ad Eugeniū ponit no
uem vnitates. Prima eſt collectiua ſiue
aggregationis ꝛ dicit̄ eſſe qñ plures res
quātūcunq; diuerſe ſit̄ aggregant̄ ſine
ordine et non faciunt aliqđ vnū per ſe vt
aceruus lapidū. Scđa eſt vnitas conſti
tutiua ꝛ eſt illa qua plura cōſtituūt vnū
tertiū vt partes integrales vt plura mē
bra conſtituūt vnū corpus. Oia igitur
mēbra dicunt̄ vnū cōſtituciue: ꝛ iſta vni
tas eſt maior q̄ pma. Tertia eſt vnitas
coniugatiua ꝛ eſt qñ duo propter matri
moniū inſtitutū a deo efficiūtur vna ca
ro vt vnitas viri ꝛ mulieris in matrimo
nio. Quarta eſt vnitas natiua qñ ꝑ car
nem et aīam naſcit̄ vnus bomo in aīatiō
ne corporis ꝛ poſſit ſic exprimi qñ ex par
tibus eſſentialibus conſtituitur totum.
Quinta eſt vnitas poteſtatiua et eſt q̄
bomo virtuoſus non inſtabilis nec diſſi
milis nitit̄ videri ab alijs ſed ſemper vni
formis apparere alijs et firmus in actio
ne. Sexta eſt vnitas cōſentanea ꝛ eſt cū
aliq̄ plures efficiunt̄ vnū cor ꝛ aīa vna
per charitatē. i. in voluntate bona et con
uerſatione ſicut Actuū. Multitudinis
aūt credentiū erat cor vnum et aīa vna.
Septima eſt vnitas votiua et eſt qñ aīa
nr̄a vel ſpūs noſter votis omnibus adhe
ret deo propter qđ efficitur vn⁹ ſpūs cū
eo. Octaua vnitas eſt dignatiua et eſt
qua natura noſtra de limo facta a deo ē
aſſumpta in vnitatē perſone vel ſuppo
ſiti. Nona eſt vnitas increata ꝛ illa ſola
reperit̄ in diuinis et eſt illa qua tres pſo
ne pater fili⁹ ꝛ ſpūſſanctus ſunt vna eēn
tia. Et inter omes vnitates iſta dicitur
babere principatum.

Pro reſolutiōe queſtio

nis. ¶ Prima propō. Impoſſibile ē plu
res deos eſſe. Ex bac ſequit̄. Impoſſibi/
le eſt plures eſſe deitates ſeu eſſentias di
uinas quia q̄libet deitas conſtitueret de
um diſtinctum ſicut alia et alia bumani
tas conſtituit aliū et aliū bominē ꝛ boc
eſt contra Arriū. ¶ Scđa propō. Si re
cte accipiatur ſignificatum bui⁹ termi/
ni deus nō ſolum eſt impoſſibile plures
deos eſſe: ſed etiam non eſt intelligibile.
Tunc autē ille terminus deus recte acci
pitur. quādo naturaliter capit̄. probat̄:
quia nō ſolum in re ſed etiā in cogitatio/
ne deus accipit̄ eſſentialiter. Accipiēdo
ergo deū proprie patet ipm eſſe ſummū
ens ſed impoſſibile eſt plura ſumma eſſe
ergo impoſſibile ē plures deos eſſe. Ma
ior patet per opinionē oīm pbo᷑ et An
ſelm⁹. Itē deus eſt quo maius excogita/
ri non poteſt. Minor probat̄ per expoſi
tionē ſuplatiui non quidē negatiue: alio
quin poſſent plura eſſe ſaltem ratione ex
poſitionis ſed affirmatiue. Et de bac di
cit priſcianus. Qđ per ſuperbabundan
tiā dicitur vni ſoli conuenit. Exponendo
igit̄ affirmatiue dicere plura eſſe ſumma
eſt ſimplr̄ dicere ꝯdictoria. Neutrū em̄
ponit̄ ſummū. probat̄: vocetur vnū a et
aliud b. Arguit̄ ergo a eſt ſummū. i. om/
ni alio maius vel ſupra omne aliud ergo
ꝛ ſupra b ꝛ ſic b nō erit ſummū. Et ſimi
liter arguatur de b reſpectu a ꝛ ſic a erit
ſummū ꝛ nō ſummū ꝛ ſilr̄ b q̄ ſūt ꝯtradi
ctoria vt clare ꝓbat doc. ſubt. ¶ Bona/
uentura in deciſione q̄ſtionis dicit. Oia
ſunt a deo ꝛ in ipo ꝛ ad ipm. Oia ſūt ad
ipm tanq̄ ad cauſam finalem. Et a deo
q2 ab ipſo effectiua ꝛ tanq̄ a cauſa efficiē/
te. Oia etiā ſunt in deo. i. infra deū. Ali
ter igit̄ accipit Bonauētura i ipo vt pts

d

in argumento ꝙ̄ apl̄us ad Rom̄.xi. di/
cens. Om̄ ex ipſo.i.a patre: potencia em̄
ꝓductiua approꝑat pr̄i. Et ꝑ ipm̄.i.ꝑ fi
liū tanꝙ̄ ꝑ ſapiam exemplare: ꝛ in ipo.i.
in ſpūſancto tanꝙ̄ in fine cōſeruāte ꝑ bo
nitatē ſunt oīa. ¶ In diuinis differunt
propriū ꝛ appropriatū: Proprium eſt qđ
cōuenit vni ſoli ꝑſone: vt paternitas pr̄i
vel ad maius duabꝰ vt ſpiratio actiua.
Appropriatū vero dr̄ qđ ꝓpter errorem
aliquoꝝ vitandū vel extirpanduȝ alicui
ꝑſone attribuit̄: licet ſit cōe tribꝰ vt potē
tia attribuit̄ patri ne impotēs credat̄. ſa
piencia filio ne minus ſapiens: bonitas
ſpūiſancto ne crudelis eſtimet̄. Unde er
rāt hiq̄ depingūt trinitatē (qđ tn̄ viget
multū in alemania.) Añ incarnationem
em̄ verbi diuini non decebat depingere
deū. Interim tn̄ bene depingit̄ xp̄us: ſed
male trinitas: depingi em̄ non debet.

Pro declaratiōe argu/
mētoꝝ añ oppoſitū q̄ ſunt ꝓ parte vera.
Nota ꝙ ſex habent̄ rōnes: prime tres ſu
munt̄ ex tribꝰ ſuppoſitionibꝰ quaruȝ pri
ma eſt: deus eſt ſimpliciſſimꝰ. ſcđa deus
eſt om̄ipotentiſſimꝰ. tercia deus eſt ſum/
mus. ¶ Ulterius notandū ꝙ duplex eſt
ratio videlicet oſtēſiua ꝛ ducēs ad ipoſſi
bile. vel duplex ē ſylogiſmꝰ videlȝ Oſtē/
ſiuus ꝛ eſt iſte qui infert tm̄ vnā ꝯcluſio/
nem veraȝ ex duabꝰ p̄miſſis veris: vt oīs
hō eſt aīal: ſortes eſt hō. ḡ ſortes eſt aīal.
Alius eſt ſylogiſmus per impoſſibile ꝛ ē
ille qui primo infert concluſionē falſam
et impoſſibilem ex cuius interemptione
regreditur ad interimendū vnam p̄miſ-
ſarum: et ſic ibi ſunt duo proceſſus vt ſi
quis dicat ꝙ hō ſit aſinus. Contra. Nul
lus aſinus eſt aīal rōnale: ſed homo ē aſi
nus per te. ḡ homo nō ē aīal rōnale. iſte
proceſſus pōt dici oſtēſiuus. Sed vltra
illa ꝯcluſio eſt falſa: ergo aliqua premiſ/
ſarum ſed non maior: ergo minor. Su/
matur ḡ ꝯtradictoriū ꝯcluſionis cuȝ al
tera p̄miſſarū ſcȝ cū maiori et inferat̄ op

poſitum ꝯdictoriū minoris: ſic in ceſare.
Nullus aſinus eſt animal rōnale: oīs hō
eſt anial rōnale: ḡ nullus homo ē aſinus.
¶ Idē ſunt cōis animi conceptio digni/
tas. ꝓpō per ſe nota. principiū indemon
ſtrabile. Dicit̄ principiū indemonſtrabi
le: qꝛ cognoſcit̄ cognitis ſuis terminis et
per nullā aliā ꝓpoſitionē priorē ſe demō
ſtratur. Dicit̄ ꝓpō ꝑ ſe nota: qꝛ per ꝓpri/
os terminos. Dicit̄ dignitas qꝛ dignum
eſt ꝓpter ſui euidentiaȝ vt ei aſſentiatur
dr̄ cōis animi cōceptio: qꝛ oēs terminos
ciꝰ intelligentes ei aſſentiūt. ¶ Arguit̄ ḡ
primo ex p̄ma ſuppoſitione ſic: deꝰ ē ſim/
pliciſſimꝰ: ergo impoſſibile eſt ꝙ ſint plu
res dij: ꝯſeq̄ntia ꝓbat̄: qꝛ ſi eſſent plures
dij vocent̄ a ꝛ b: ergo ꝯuenirēt in aliquo
puta in hoc ꝙ eſſent dij: differrēt etiā ab
inuicē: qꝛ dicit ꝙ ſint duo. Itē impoſſibi/
le eſt idem ſm̄ idem ꝯuenire cū aliquo et
differre ab eodeȝ: ergo alio et alio diſtin
guunt̄ et conueniunt: ꝛ vltra ergo ambo
ſunt cōpoſiti. Differētia ſunt alicui ideȝ
entia. S. Bonauē. vtit̄ hic illo termino
cōicare poſſe autē cōicare nihil aliud eſt
ꝙ̄ conuenire. Si dicis ad argumentū ꝙ
in nullo conueniūt: ergo vnus ſeu a non
conuenit cū b in entitate ergo a eſt nō ens
ꝛ ſic nihil ꝛ ꝑ ꝯſequēs nec deus. Hoc ar/
gumentū ꝯcludit deū non eſſe cōpoſitū.
Uñ deus ꝓpter ſui ſimplicitatē ſolaȝ in
nulla realitate conuenit cū creatura ſeq̄
retur em̄ (ſi aliud dicat̄) cōpoſitio dei q̄
ad realitatē ſubiectiuam ex natura rei.
Non aūt ꝯcludit ꝯtra doc. Sub. qꝛ ne/
gat realitatē ſubiectiuā in deo q̄ conue/
niat cū creatura. ¶ Q ſi arguas ḡ con/
ceptꝰ entis quē ponis cōem deo ꝛ creatu
re nō erit realis: ſȝ ficticius. Nego ꝯſeq̄n
tiā: qꝛ ad h̄ ꝙ ꝯceptꝰ realis dicat̄ ſufficit
ꝙ imediate ſumat̄ ab ipſa re. ¶ Arguit̄
ſcđo ex ſuppoſitione ſcđa ſicut habet̄ i te/
xtu Bonauē. ꝛ eſt de oīpotētia. Ipſa ta
men ſicut iacet non concludit: hoc tamē
ſcȝ ꝙ nō concludat non eſt inconueniēs:
quia non eſt de corꝑe q̄onis: et ſic nullo

46

modo ſumēda eſt pro auctoritate iuxta
vnam regulā ſuperius. diſt. i. q. iiij. poſi/
tam vide ibidē. ¶ Notandum ergo pro
declaratione illius argumēti ꝙ omnipo
tencia eſt voluntas diuina vt reſpicit oīne
poſſibile fieri ꝛ cōtingens. i. omne poſſi/
bile cauſabile. Neceſſariū igit̄ ſimplicit̄
nō eſt obiectum omnipotencie: ꝛ hoc ſm̄
omnes theologos. ¶ Itē impoſſibile ꝓ/
duci nō pōt produci: filius in diuinis ꝓ/
ducitur: ergo pōt produci ſeu poſſibile ē
ipſum produci. Non tñ̄ eſt obiectū om/
nipotentie p̄ris pater: qꝛ obiectum om/
nipotentie eſt poſſibile fieri ſeu cōtingēs
Ratio ergo nō cōcludit. Ipſa tñ̄ poteſt
aliter formari ex dictꝫ doctoris ſubtilis
Pro quo nota aliq̄s ꝓpoſitiones q̄ ſunt
due maxime apud oēs theologos. ¶ Pri
ma ꝓpoſitio. Omnipotēs pōt per ſuum
velle producere ſeu cauſare in eſſe quod/
cunqꝫ poſſibile fieri. ¶ Scđa ꝓpoſitio.
Omnipotens ſuo velle poteſt deſtruere
omnia entia alia a ſe contingentia. Et ꝑ
iſtos poteſt ratio Bonauēture tolerari
roborari ſeu gloſari ſic. Si eſſēt duo dij
ſint a ꝛ b: ſequit̄ ꝙ a faciat b nullipoten/
tem: quia nō eſt neceſſe ꝙ cōcordēt in vo
lūtate eo ꝙ duas habēt volūtates: ergo
placeret vni facere ſpecies animalis puta
aſinos: alteri diſpliceret ꝛ ſic impediret
ꝙ nullo mō poſſet facere ꝑmanere. Hoc
autē argumentū nō ꝓcedit de tribꝫ per/
ſonis in diuinis: quia habēt omnino ean
dem voluntatē. Si dicis ſomniando (ſi/
cut videt̄ ockam dicere) ꝙ habeāt int̄ ſe
pactū firmiſſimū. Adhuc ꝑ p̄mā regulā
ꝓbat̄ ꝙ vnus faceret aliū nullipotentē:
quia a volendo ꝓducere pōt omne poſſi
bile. Ipſm̄ ergo b p̄ueniet: ꝛ ſic ali⁹ nihil
poterit cauſare. ¶ Pro tertia rōne fun/
data in ſuppoſitione de excellentia vl̄ ſum
mitate nota ſm̄ ſniam Auguſti. Idē ſūt
in mere ſpūalibꝫ: maius: melius: ꝑfecti⁹:
dignius: ſuperius. Sūmus etiā proprie
eſt ſuꝑlatiuus huius poſitiui ſupra: licet
etiam ſupremus ſit euiſdem ſuperlatiu⁹
nā celſus habet aliū ſuꝑlatiuū ſcꝫ celſiſſi
mus vel cellentiſſim⁹. ¶ Pro q̄rta rōne
q̄ eſt p̄ma ducēs ad ipoſſibile. Q̄ñcūqꝫ ē
aliq̄d in alio eodē mō eſſendi in tūc vnū
eſt materiale alteri⁹: nō tñ̄ ſemꝑ eſt vera
qñ ſcꝫ vnū nō ē in alio informatiue. Vñ
deus eſt in hoīe ꝛ in omni creatura nec
tamen eſt materiale reſpectu creature.
¶ Prop. 5. Omne illud cui aliq̄d illabit̄
dependet ab eo qđ illabit̄: ſi ergo a ꝛ b in
telligāt ſeinuicē ꝑ intimitatē. ergo ꝛc̄.

Pro reſponſione ad ar-

gumenta. Maior prime rōnis trāſeat li
cet non ſit vera in ꝓpoſito. Quo ad mi/
norē dico ꝙ eſt fictio nō intellectio. Vñ
duplex ē intellect⁹ ſcꝫ rōnalis ꝛ fantaſti/
cus: cōcedo ergo ꝙ de⁹ plus pōt facere q̄ꝫ
hō intelligere intellectu rōnali non autē
fantaſtico: qꝛ ꝑ hūc impoſſibilia cōponi/
mus. Per intellectū fantaſticū intelligit
fantaſiā interiorē q̄ eſt nobiliſſima potē/
tia ſenſitiua. ¶ Pro ſcđo argumento no
ta quaſdā ꝓpones. Prima. Plura bona
finita ſunt meliora paucioribus. Rō quia
bonū finitū ſemper augmētat ſeu addit
aliquā bonitatē alio bono finito quodli
bet enim eſt ꝑs. ¶ Scđa ꝓpō. Bonū infi/
nitū eſt illud q̄ maius cogitari non pōt
ſed ſi duo bona infinita ſunt maius vno
illoꝝ: g̃ illud nō eſt infinitum. ¶ Tertia
ꝓpō. Deus cū oībꝫ ſuis creaturis ſimul
nō eſt maius bonū q̄ꝫ ſolus de⁹: licet enim
angeli ꝛ alie creature oñdāt ei⁹ bonitatē
nullo tñ̄ mō augēt. ¶ Pro ſolutiōe tertij
argumēti qñ arguit̄. Quecūqꝫ habēt di
uerſam opationē ꝛ virtutē illa hñt aliā ꝛ
aliā eſſentiā: ſed p̄r ꝛ fili⁹ ꝛ ſpūſſanct⁹ hñt
aliā ꝛ aliā opationē: g̃ minor negēt̄. Et ſi
dicat̄. Opatio enim trinitatꝫ ad extra eſt
vna ꝛ eadē. ¶ Cōtra de apparitione xp̄i
in baptiſmo iordanis. Silr̄ in tranſfigu
ratione nubes erat lucida in q̄ apparuit
ſpūſſanct⁹ ꝛ pater in voce ꝛc̄. ¶ Pro re/
ſponſione Prima ꝓpō. Pater ꝛ filius et
ſpūſſctūs ꝯueniūt neceſſario i oī opatio/

ne ad extra. ¶ Scđa ꝓpō. Licet opa tri/ nitatis ad extra ſint indiuiſa nō tñ opꝫ ꝙ relatio ſit cōis trib͛ ſeu ꝙ cōueniāt in omī relatiōe ad terminādū. pꝫ ď vnione nature humane ad verbū. Silr in tranſ figuratiōe nubes erat formata cuiꝰ for/ matio eſt opatio ꝛ cōis trib͛. Itēꝫ nubes erat ſignum ſenſibile ꝛ ſignificabat ſpm̄ ſctm̄ ꝗ ſignificatio terminabat̄ ad ſpiritū ſctm̄ ſic ꝙ nō ad patrē. Conſilr dicat̄ de voce audita. Exemplū dat Aug. Nā in formatione huiꝰ ꝓpōnis. Memoria eſt intellectꝰ cū ſpecie intelligibili vel obie/ cto in ſe p̄ſente: ibi ꝯcurrunt tria ſcꝫ me/ moria: intelligentia: ꝛ volūtas. niſi enim vellē nō dicere ꝛc̄. ꝛ tñ memoria nō ſigni/ ficat illa tria. ¶ Ulterius nota ꝙ relati/ ones creature ad deū ſūt duplicet̄. Que dā ē creature inq̄ꝫtū cauſate a deo ꝛ ē ad deuꝫ tanq̄ꝫ ad cauſam. Alia eſt alterius rationis ab alijs relationib͛ cauſati cu/ iuſmodi eſt ſignificare ꝛ vnire et dī rela/ tio ordinis poſterioris ad prius. ¶ Pria ꝓpō. Oīs relatio creature ad deuꝫ que ē creature tanq̄ꝫ cauſate ad deuꝫ tanq̄ꝫ ad cauſam eſt cōis trib͛. ¶ Scđa ꝓpō. Nō oīs relatio ꝗ eſt alteriꝰ rōnis a relationi bus cauſati eſt neceſſario cōis trib͛ ꝑſo/ nis. ¶ Pro ſolutione vltima a poſſe ad eſſe nunq̄ꝫ valet ꝯſeq̄ntia formaliter. In eternis tñ bn̄ valet arguere a poſſe ad eē. Unū ſm Ariſto. In neceſſarijs idē eſt eē ꝛ poſſe. ¶ Aliqd ꝓducere aliud pōt itel/ ligi tripliciter. Uno mō ꝙ illud qđ ꝓdu cit ꝓducat illud aliud de ſeipſo. i. de ſub ſtātia ſua ꝛ ſic pater ꝓducit filium in di uinis. Alio mō ꝙ ꝓducat de alio vt adā de limo terre et euam de coſta ade. Non ergo ſunt ꝓprie creati. Tercio mō ꝙ ꝓ/ ducat de nihilo ꝛ illa ꝓductio dicit̄ crea/ tio ſicut aīa ꝓducit̄ de nihilo. ¶ Prima ꝓpō. Deus pōt producere deū de ſeipſo ſunt tñ vnus deus. ¶ Scđa ꝓpō. Deus nō pōt aliqd aliud producere de ſeipſo. ¶ Tercia ꝓpō. Deus non pōt produce/ re ſummū ens ſimplr. i. deuꝫ de aliq̄ alio a ſe neq̄ꝫ de nihilo. ¶ Quarta ꝓpō. De/ us poteſt producere ſummū ens in gene re de alio ꝛ etiam de nihilo.

Secūdo querit̄. Utruꝫ ī deo ſit ponere ꝑſonaꝝ pluralitatē. Pre/ ter in q̄ſtione p̄cedenti dicta ſunt hic ad/ huc duo termini declarandi ſcꝫ ꝑſona et pluralitas. Unū ꝑſona ſm Boeciū eſt ra tionalis nature indiuidua eſſentia vl̄ ſb/ ſtantia. Sed iſta diffinitio non eſt ſuffi/ ciens. probat̄: qꝛ ſi eſſet bona tunc in qli/ bet hoīe eſſent due ꝑſone: qꝛ totum cōpo ſitū eſt vna ꝑſona et aīa eſſet alia ꝑſona. Ideo ſm Rich. Perſona eſt intellectua lis nature incōicabilis exiſtētia. ¶ Due igit̄ ꝯditiones requirunt̄ ad ꝑſonā. Pri/ mo ꝙ ſit natura intellectualis ꝛ in h̄ con cordāt Boeciꝰ ꝛ Rich. et ob hoc ꝑſona eſt nomē dignitatis ꝛ ꝑſona ſolū inueni/ tur in trib͛ naturis. Scđo oportet ꝙ ſit vel exiſtat incōicabiliter. Incōicabitas autē opponitur cōicabilitati ꝛ q̄t modis dicitur vnū oppoſitorū tot modis ꝛ reli quum. ¶ Duplex autēꝫ eſt cōicabilitas. Quedam eſt vt qđ ꝛ iſta dicit̄ cōicabili/ tas ꝑ identitatē ꝛ eſt illa ꝗ aliqđ ſuperiꝰ eſt cōicabile ſuis inferioribus ſic ꝙ pre/ dicat̄ de ipīs i recto: qđ em̄ ē noſatiui ca/ ſus: vt hō cōicatur ſorti ꝛ platoni. Alia eſt cōicabilitas vt q̄ dī cōicabilitas ꝑ in/ formationē ꝛ eſt qua aliqđ dī cōicari ali/ cui vt q̄ eſt ipm ꝛ ſic aīa cōicatur corpo ri nō quidē ꝑ p̄dicationē vt qđ ſꝫ vt q̄: et h̄ etiā mō omne accidēs cōicat̄ ſuo ſubie/ cto. Anteq̄ꝫ aūt aliqd ſit ꝑſona oportet ꝙ ſit incōicabile duplici incōicabilitate oppoſita duplici cōicabilitati iam dicte. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nullū ſuperius ſeu comune eſt perſona: quia nullum tale re/ ſpectu inferiorum ſuoruꝫ eſt incōicabile vt qđ. ¶ Scđa ꝓpō. Nulla anima intel/ lectiua et qđlibet accidens non eſt perſo na: quia cōmunicatur ſubiecto vt quo. ¶ Tertia propoſitio. Eſſentia diuina ſm ſe ꝛ formaliter non eſt ꝑſona: quia eſt

cõmunicabile vt qđ ⁊vt quo. Nam eſſen
tia diuina p̄dicatur in recto de pſonis et
eſt etiã ratio ipſis pſonis qua ſunt deus.
¶ Iſta quatuo⁊ pſona. ſuppoſitũ. ſingu/
lare vel indiuiduuꝫ. pticulare habent ſe
per ordinẽ ſic ꝙ omnis perſona eſt ſuppo
ſitum nõ econtra: ⁊ ſic de alijs. Suppo
ſituꝫ eñ eſt ſingulare qđ nec eſt cõmuni
cabile vt qđ nec vt quo. Ratio igit̃ incõ
municabilitatis ẽ ratio ſuppoſiti. Qđ/
libet igitur indiuiduũ de genere ſubſtã/
tie excepta natura humana xp̄i eſt ſuppo
ſitum. Perſona autẽ vltra rationẽ ſuppo
ſiti addit rationẽ nature intellectualis.
Nullum autẽ ſingulare ſeu indiuiduuꝫ
accidentis eſt ſuppoſitũ quia omne tale
eſt cõmunicabile vt quo vt hec albedo.
Species quoqꝫ ſunt particularia reſpe/
ctu generis ⁊ tamen nõ ſunt ſingularia.
¶ Pro declaratione pluralitatis. Poſſu
mus imaginari (nõ dico ponere) ſex plu
ralitates in diuinis. Prima eſt plurali/
tas eſſentiarũ qñ ſcꝫ ſunt plures eſſentie
tunc eſt pluralitas eſſentiaruꝫ. ¶ Unde
¶ Prima ppõ. In diuinis nõ eſt ponen/
da pluralitas eſſentiarũ vt eñ habitum
eſt in queſtione p̄cedenti. Impoſſibile ẽ
plures eſſe deos. Scđa eſt pluralitas p/
ſonaꝝ. Tertia ꝓductionũ. Quarta rea
litatũ ſeu formalitatũ. Et eſt pluralitas
aliquarũ rationũ formaliuꝫ quarũ vna
nõ includit aliam in primo modo dicen
di per ſe vt genus et differentia ſicut ani
mal ⁊ rõnale ſimiliter ⁊ riſibilitas flebili
tas vnitas veritas bonitas. ¶ Scđa p/
poſitio. In diuinis neceſſe ẽ ponere plu/
ralitatẽ perſonarũ. Pluralitas ꝓductio
num eſt quãdo ſunt plures ꝓductiones
¶ Tertia propoſitio. In deo neceſſe eſt
ponere pluralitatẽ ꝓductionũ pꝫ quia ĩ
deo neceſſe ẽ ponere gñationẽ ⁊ ſpiratio
nem. ¶ Quarta ppõ. In deo ẽ ponẽda
pluralitas realitatũ ⁊ formalitatũ. patꝫ
quia in deo ſunt plures realitates ex na
tura rei: ſunt eñ in deo itellectio volitio
bonitas veritas. Omnes tñ iſte pfectio
nes licet ſint nõ idem formal̃r ſunt tamẽ
vna ſumma res. Si eñ diſtinctio realis
puta diſtinctio perſonarũ ſcꝫ diſtinctio
realis ſuppoſitorũ non autem eſſentiarũ
nõ obuiat ſimplicitati diuine (ꝗto min⁹
obuiat diſtinctio formalis) q̄ eſt minor
inter oẽs diſtinctiões ex natura rei) ſim/
plicitati diuine. Bonitas eñ ⁊ ſapiã et
iuſticia ſunt vnica res eſſential̃r et nullo
mõ diſtinguũtur real̃r. ¶ Pluralitas re
lationũ rõnis eſt inter aliqs reſpectus ra
tionis vel inter plures ſcđas intentiões
vt alia eſt relatio rõnis generũ alia ſpe/
ciei. ¶ Quinta ppõ. Licet in deo nõ ſit
ponenda pluralitas relationuꝫ rõnis ex
natura rei põt tñ poni per intellectũ no/
ſtrum comparantem ipm ad creaturas.
Prima ps probat̃. quia relatio rõnis in
nullo põt eſſe ex natura rei ſed in propo/
ſito ꝓbat̃. Quicqđ eñ eſt ĩ deo ex natu/
ra rei eſt de⁹. dicere aũt deũ eſſe relatões
rõnis eſt hereticũ. Scđm pꝫ quia p itel
lectũ noſtrũ põt deus cõparari ad crea/
turã inq̄ꝫtũ eſt cã efficiens ⁊ inq̄ꝫtum eſt
beatificãs: ⁊ ꝫc. tales eñ ſunt plures re/
lationes. ¶ Sexta ppõ. Oĩs reſpectus
dei ad creaturã eſt reſpect⁹ rõnis vt rela
tio dei in rõne cauſe efficientis ad creatu
ram. Non dico quin deus realit̃ cauſet
creaturã tñ denoĩatio ſeu reſpect⁹ in deo
non eſt niſi rõnis. ¶ Septima ppõ. Plu
ralitas modoꝝ ꝯcipiendi ideꝫ obiectum
formale eſt quando idem obiectum for/
male concipitur diuerſis modis concipi
endi: ⁊ hõ poteſt fieri dupl̃r ſcilꝫ grãmati
caliter vt conſiderando vt homo homis
hoi: vl̃ logical̃r vt albũ albedo. Sil̃r cõ
cipiendo albũ ⁊ albedinẽ idẽ obiectũ con
cipit̃. ¶ Octaua ppõ. Licet ĩ deo non ſit
ex natura rei pl̃alitas modoꝝ ꝯcipiendi
ideꝫ obiectũ põt tñ poni ab itellectu nr̃o.
Pria ps pꝫ: qꝛ tal̃ pluralitas eſt p itelle/
lectũ nr̃m. Scđa ſil̃r pꝫ vt prius. ¶ Re
ſolutio. In diuis neceſſe eſt ponere plu/
ralitateꝫ pſonaꝝ. Nã ꝯſtat ꝙ quẽlibꝫ fi
delem opꝫ ponere trinitateꝫ pſonarũ di

uinarū eſt em̄ articulus fidei. Trinitas
autē eſt ſpēs pluralitatis: g̃ ꝛc̄. Nullum
autē argumētū eſt validius q̄ꝫ fides nr̄a
ꝛ teſtimoniū ſacre ſcp̄ture: ¶ Utꝝ. Iſta
ꝓpoſitio ſit demōſtrabilis ꝑ rōnez natu/
ralem. Pluralitas ꝑſonaꝝ eſt in diuinis
in vnitate eſſentie. Et rn̄det ꝑ duas ꝓpo
ſitiones. ¶ Prima ꝓpō. Per nullā rōnez
naturalē neceſſariā demōſtratiuā et eui/
dentē pōt oſtendi a viatore de lege cōi ꝙ
in diuinis ſint tres ꝑſone: patꝫ q2 nulla
ꝓpō pōt demonſtrari niſi cognitꝭ termi
nis. Si em̄ euidētiſſima ꝓpō ꝛ ꝑ ſe nota
non pōt cognoſci niſi cognitis terminis
ſed hui⁹ ꝓpōnis termini nō ſunt cogniti
Pr̄ ꝛ filius ꝛ ſpūſſanct⁹ ſunt tres ꝑſone i
vna eſſentia: ergo ipſa nō poteſt demon/
ſtrari. Minor probatur: quia ad hoc ꝙ
ipſa cognoſcat̄ oportet habere noticiam
perfectam ſuorum terminorum: ſed hāc
nullus viator poteſt habere de lege cō/
muni: ergo. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Sup
poſita hac veritate catholica ꝛ theologi
ca pater et filius et ſpiritusſanctus ꝛc.
pn̄t adduci alique rōes ꝓbabiles ꝛ ꝑſua
ſiue tanq̄ꝫ ꝯgruētie ad oſtendendū ꝙ nō
ſit ipoſſibile illō qd̄ dicim⁹: licet nō poſſi
mus ꝓbare ꝙ ſit poſſibile neceſſarium.
¶ Iſta propoſitio eſt ſimplr̄ falſa. Nul/
lius boni ſine ſocio eſt iocunda poſſeſſio.
Pōt em̄ eſſe vt ego diligā me ex charita
te ꝛ volo me diligere deū. Nā etiāꝫ dicit
Rich. de ſctō victo. ꝙ ſi ꝑ ipoſſibile eſſet
vna ſola ꝑſona adhuc eſſet ꝑfecte ꝛ vere
beata. Itē de facto pr̄ oīa hꝫ a ſe oēm io/
cunditatē ſcꝫ ꝛ charitatē. Et dicere ꝙ fi
lius det pr̄i iocunditatē ꝓprie ē hereticū
¶ Scd̄a rō min⁹ cōcludit. Pro q̄ ſit hec
Prima regula. Om̄e ſuꝑius ē ſimplici⁹
ꝛ vniuerſali⁹ ſuo inferiori. ¶ Scd̄a regu
la. Omne inferi⁹ eſt compoſitius ꝛ par/
ticularius ſuo ſuperiori. Quicq̄d enim
eſt in animali eſt in homie ꝛ cum hoc ho
mo eſt rationalis. Cōmunicari aūt plu
ribus cum ſui diuiſione dicit duo. Cō/
municari enim eſt ꝑfectionis. diuidi aūt
imꝑfectōis: g̃ illud qd̄ eſt ꝑfectōis eſt po
nendū in deo ꝛc̄. Si ꝯcluderet tunc infi
nite ꝑſone eſſent ponende in deo. ¶ Pa/
ter eſt fons ꝛ origo totius trinitatꝭ. hinc
dicitur ꝙ pater eſt fontalis plenitudo.
Pater eſt prima perſona. id eſt pater eſt
innaſcibilis.

Pro ſolutione argumē

toꝝ in oppoſitū. Arguit̄ em̄ ſic. Quicq̄d
eſt beatū ꝑ eſſentiā ſibi ſoli ſufficit. pr̄ eſt
beat⁹ ꝑ eēntiā: g̃ ſibi ſoli ſufficit ergo nō
indiget filio. ¶ Aliqua natura pōt dici
btā dupl̄r ſcꝫ ꝑ eſſentiā q̄ eſt indepēden/
ter a ſe btā ꝛ hoc mō deus ē beat⁹: duob
tn̄ modis aliq̄ natura pōt dici beata per
eſſentiā. Uno mō ſicut iā dictū eſt. Alio
mō. i. in eſſentia. Alio mō aliqua natura
pōt dici btā ꝑ participationē q̄ eſt depen
denter btā ꝑticipando btitudinē eius q̄
eſt ꝑ eſſentiā btūs. Differūt autē ille due
nature q2 q̄ eſt ꝑ eſſentiam beata ſibi ſoli
ſufficit. ¶ Prima ꝓpō. Non in minori ob
iecto nec in perfectiori pt̄ natura noſtra
beatificari q̄ꝫ illud eſt in quo beatificat̄
natura diuina. In hoc apparet dignitas
nature humane. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Idē
igitur ſub eadem rōne formali eſt obie/
ctum beatitudinis nr̄e ꝛ btitudinis diui
ne. Illud aūt eſt deus ſub rōne deitatis
¶ Tertia ꝓpō. Pr̄ in diuinis nō req̄rit
filiū nec ſpm̄ ſctm̄ vt beatificet̄ vel vt ſit
beat⁹. ꝓbat̄. q2 pr̄ ꝑus ē btūs q̄ꝫ generet
filiū. i. oēm ꝑfectionē quā hꝫ pr̄ hꝫ a ſe et
nullā a filio. Et ſi diceret̄ ꝯtrariū eēt he
reticū. Conſil̄r nec aliq̄ꝫ iocūditatēꝫ vel
leticiā. ¶ Quarta ꝓpō. Req̄rit̄ g̃ filius
ꝛ ſpūſſctūs tanq̄ꝫ coīcantia in btitudine
ſuppoſita. Nā ſicut pr̄ ꝛ fili⁹ ꝛ ſpūſſctūs
habent eandē naturā ſic eādē hn̄t beati/
tudinem. ¶ Quīta ꝓpō. Nō eſt alia rō
quare de⁹ eſt trin⁹ niſi quia diuinitas eſt
talis natura q̄ neceſſario eſt in trib ſup/
poſitis vl̄ ꝑſonis ꝛ ſicut neceſſario eſt in

p̄r̄e ita neceſſario eſt in filio ꝑ generationem et in ſpūſancto ꝑ ſpirationē. ¶ Pro ſcđo argumento. Eſſentia diuina nō eſt plenius nec ꝑfecti⁹ in trib⁹ ꝑſonis ꝙ̄ in vna. Cōtrariū dicere eſt hereſis. Sʒ arguitur. Erḡ eque plene eſt ī vna ſicut in trib⁹. ḡ ſupflue ponit̄ vel d̄r̄ eſſe in trib⁹. Rñdet bonauē. ꝙ licet eque ꝑfecte ſit in vna ꝛc̄. nō tñ eque declarat̄ in vna ſicut ī trib⁹. Magis em̄ quodāmō extenſiue declarat̄. Tñ tota reſolutio ſtat in hoc ꝙ natura diuina det̄minata ad hūc patreʒ ſic ꝙ ſi iſte p̄r̄ non eſſet in diuinis nullus eſſet in diuinis eſt determinata ex ſe ad tres ꝑſonas ꝛc̄. nec hoc ponit̄ fruſtra Ex hoc em̄ arguit̄. Talis natura ē formalit̄ infinita ꝛ perfectiſſima: eo ꝙ ſingulariſſima trib⁹ cōicata. ¶ Jteʒ libri impſſi in illo argumēto hñt defectū. ſit igit̄ ſic. Si ergo vltra plenitudinis ꝑfectionē additio eſt ſupflua: pluralitas ē ſupflua: et ſi hoc cū in diuinis nihil ſit ſupfluū pluralitas nō erit in diuinis. ¶ Omē superi⁹ creatū ſiue increatū eſt cōicabile ſuis inferiorib⁹ cum ſui diuiſione. ¶ Pro tertio argumēto. Duplex eſt pluralitas. ſ. per additioneʒ: ꝛ iſta repugnat ſimplicitati. Alia ꝑ originem ꝛ iſta nō repugnat ſimplicitati. ¶ Primitas in ꝑſonis non arguit nobilitatē: ſed dicit̄ ꝑma: qꝛ alie ab ipſa ſunt ꝛ ipſa a nulla. Et ſicut productio nō dicit ꝑfectionē: qꝛ al's p̄r̄ eſſet nobilior et ꝑfectior filio. ſic nec primitas dicit ꝑfectionē. Hinc eſt ꝙ ſanctus Aug⁹. attribuit vnitatem patri quia a ſe.

Querit̄ tercio. Utrum

Jn diuinis ꝑſonis ſit ponere infinitatē. Pro declaratione terminoꝝ. Notādū ꝙ infinitū capit̄ kathegoreumatice ꝛ ſinkathegoreumatice: vt dixi i tractatu diſtributionuʒ et multipl'r ſubdiuidit̄ ꝓut tñ ad p̄ſens ſufficit ꝛ ad ꝓpoſitū noſtrū ptinet. ¶ Sex ſunt infinitates. Prima numeralis: et huic correſpōdet infinitū ſm multitudinē. Scđa eſt molis ꝛ huic correſpondet infinitū ſm magnitudineʒ vel extenſionē. Tercia eſt ꝟtutis et huic correſpondet infinitū ſm perfectionē vł entitatem. Quarta eſt imenſitatis: et huic correſpondet infinitū ſm locū. Quinta eſt durationis: ꝛ huic correſpondet infinitū ſm durationem vel temp⁹. Sexta eſt infinitas intenſionis: ꝛ huic correſpōdet infinitū ſm intenſioneʒ. Cuilibet ergo infinitati correſpondet ſuū infinitū. ¶ Eſt autē infinitas numeralis illa qua aliquid denominat̄ infinitū ſm multitudinē: vt ſi eſſent infiniti hoies numero: et de hac infinitate intendit queſtio mota ſeu intelligitur.

Pro reſolutiōe queſtionis.

¶ Prima ꝓpoſitio. Jnfinitas numeralis perſonalis in diuinis nō eſt ponenda. Probat̄. Nihil qđ dicit imꝑfectionē in deo eſt ponendū: ſʒ infinitas numeralis dicit imꝑfectionem. ergo ꝛc̄. Minor probatur: quia infinitas numeralis dicit inordinationē. Jtem ipſa recedit ab origine ſua a principio ſuo ſcʒ ab vnitate. ergo dicit imperfectioneʒ. Tenet conſequentia vltra textū per iſtam ꝓpoſitionem. Proculi ph̄i. Unūqđq ens natuʒ ē cōuerti ad illud a q̄ ꝓceſſit. Cū autē ens cōuertit̄ ad id a quo ꝓceſſit eſt ꝑfectuʒ eo ꝙ habet̄ ratio circuli q̄ dicit ꝑfectionem. Tūc em̄ hō eſt ꝑfect⁹ cū cōuertit̄ ad deū ꝑ clarā viſionē et fruitionē. Sicut ḡ cōuerti ꝛc̄. eſt ꝑfectiōis ſic recedere ab origine ē imꝑfectiōis. ¶ Jnfinitas molis eſt illa qua aliq̄d d̄r̄ infinitū ſm quātitateʒ extenſiuā. Et ſiue illa poſſit eſſe ſiue non nūc nō eſt diſputādū. ¶ Scđa ꝓpō. Jnfinitas molis nō eſt ponēda ī deo. ꝓbat̄: Conſtat ꝙ quātitas corporea dicit imꝑfectionē: quantitas aūt mol' eſt corporea. ḡ Et ph̄i idē dicūt: Cetere aūt infinitates correſpōdent diffiniantur ſm predicta. ¶ Aliq̄d eſſe infinitū in ꝟtute ī entitate

Jnfinitas numeralis / molis / ꝟtutis / imenſitatis / durationis / intenſionis

in ꝑfectione idē ſunt. Et deſcribitur ſic. Ens in ꝟtute infinitū eſt cui nihil deeſt entitatis eo mō quo poſſibile eſt oēm entitatē haberi ab aliquo. ¶ Unde deum habere oēm entitatē pōt intelligi dupl'r. Uno mō formal'r real'r ⁊ entitatiue et ħ mō deus nō hꝫ oēm entitatem. Alio mō eminēter vel ꝑfectional'r ⁊ ſic hꝫ oēm entitatē. Oēs eñ ꝑfectiones ſimpl'r deꝰ hꝫ formal'r ⁊ real'r. Omnes aūt ꝑfectiones creaturarū deꝰ habet eminēter. Ut' diffiniatur ſic. Ens in ꝟtute infinitū ē illud qḋ excedit omē ens finitū non ſm̄ qͣtitatem vel determinatā ꝓportionē ſed ſm̄ oēm ꝓportionē datā vel dabilē determinatam vl' determinabilem aſſignatā vel aſſignabilē. Hoc aūt nullo mō conuenit creato. Nā albedo ſcientia anima angelus ſunt creata q̄ꝫ vnū aliud excedit ⁊c̄. Albedo eſt accidens corporale ſeu materiale ⁊ ſic excedit a ſcīa q̄ eſt accidēs ſpirituale. Iſte aūt exceſſus ē ſm̄ ꝓportionem determinatā puta in tribꝫ. Et ꝯſilr̄ dicendū de angelo ⁊ forraſſis in gradibꝫ mille vel magis ⁊c̄. Omne ens finitū excedit vel excedit ſm̄ finitā ꝓportionē ⁊ hoc reſpectu alteriꝰ finiti. ¶ Tercia ꝓpō. Infinitas ꝟtutis q̄ eſt ĩfinitas ꝑfectiōis neceſſario ē ponēda in deo. ꝓbatur. illud qḋ dicit ꝑfectionē eſt attribuēdū deo ſed infinitas ꝟtutis dicit ꝑfectionē: ergo ⁊c̄. ¶ Quarta ꝓpō. Infinitas imēſitatiſ neceſſario ē ponēda ĩ deo ꝓbat'. Infinitas imēſitatis neceſſario ē in eo qḋ ex ꝑfectione ſua neceſſario ē vbiqꝫ incircūſcriptibil'r deꝰ eſt hmōi. g ⁊c̄. ¶ Infinitas durationis ē illa q̄ aliqḋ durās nō hꝫ ꝑncipium nec finē ſue durationis. ¶ Quinta ꝓpō. Infinitas durationis neceſſario ē ponenda in deo. ¶ Infinitū ſm̄ intenſionē dr̄ illud qḋ hꝫ infinitos gradꝰ intenſionales ꝑficientes rē. ¶ Sexta ꝓpō. Infinitas intēſionis nō eſt ponēda in deo. ꝓbat': q2 ipſa fit ꝑ gradꝰ ꝑficiētes rē. Deꝰ aūt nō ſuſcipit magꝭ aut minꝰ nec ꝑficit' cū hoc dicat imꝑfectionē. Unn̄ hoc habendū eſt ꝑ vna maxima. Deo attribuēdū ē illud qḋ ē ꝑfectiꝰ digniꝰ ⁊ nobiliꝰ ⁊ illa ꝯcedit' ab oibꝫ. Suppoſita g illa maxima ſeq̄t' vlteriꝰ. Diſtinctio aūt eſt nobilior cōfuſione. In diuinis ꝑſonis eſt diſtinctio: g ibi nō eſt ꝯfuſio ⁊ vltra: g ibi nō ē infinitas ꝑſonaꝝ: q2 vbi maior multitudo ibi maior ꝯfuſio. Itē vbi nō eſt terminatio ibi nō eſt mediatio: mediū eñ eſt illud qḋ ponit' inter extrema. Unn̄ ſi eſſet linea nō hn̄s ꝑncipiū nec finē illa nō haberet mediū. ¶ Ultimū argumētū nō concludit. Doctor eñ ſubtilis pulchre r̄ndet ad illud vide ibidē. Diuine vnitati productiue ĩ diuinis nō cōpetit aliq̄ productio imꝑfecta adintra ſaltē. Sed infinitas numeralis dicit imperfectionē.

Querit' quarto. Utrū

In diuinis ſit ponere trinitatē. Hec eſt vltima q̄ſtio huiꝰ diſtinctiōis. Ubi nota ꝙ in diuīa eſſentia pōt imaginari triplex trinitas. Prima eſt eſſentiarū ſic ꝙ ĩ deo ſint tres eſſentie. ¶ Prima ꝓpoſitio. Impoſſibile eſt ĩ deo eſſe tres eſſentias eſſentialiter et real'r diſtinctas. Probat': quia ſi eſſet pluralitas eſſentiaꝝ eſſent plures dīj: ſꝫ hoc demonſtratū eſt eſſe ĩpoſſibile Alia trinitas imaginabilis eſt trinitas ꝑſonarū .ſ. ipſe tres ꝑſone: et eſt ibi ꝯſtructio intranſitiua. ¶ Scḋa ꝓpō. In diuinis neceſſe eſt ponere trinitatē ꝑſonarū. Eſt eñ prima ꝑſona et improducta que eſt pater: et eſt ſecunda ſcꝫ filius que eſt genita. tercia eſt producta a patre ⁊ filio ⁊ eſt ſpūſſanctus. Tercia trinitas eſt relationum: ⁊ ſunt tres relationes realiter diſtincte. ¶ Tercia propoſitio. In deo neceſſe eſt ponere trinitatem relationū. Quelibet eñ perſona habet relationē ſibi propriam que nullo modo pōt conuenire alteri ꝑſone vt paternitas eſt relatio propria patri ⁊ ſicut pater real'r diſtinguit' a filio. ſic etiā p̄nitas. Et eſt ſic propria patri: ꝙ repugnat etiam alteri patri. Impoſſibile eſt enim eſſe plures

partes i diuinis. Scđa relatio eſt filia/
tio. Tertia ē ſpiratio paſſiua. ¶ Aliqui
(vt durādus) ponūt aliā relationem ſcʒ
ſpirationē actiuā q̄ pr̄ ʒ fili⁹ pducūt ſpi
ritūſctm̄. Et dicūt ꝙ ſpiratio actiua di/
ſtinguat̄ realiter a pr̄e ʒ filio: ſed in h̄ po
nūt quaternitatē. Et videnť aliq̄ mō ſe/
qui ioachim abbatē: ſed forſitan in ſeq̄n
tibus magis improbabitur. D. 26

Circa reſolutionē ſan/cti Bonauēture.

Nota ꝙ circa iſtā prez
tept⁹ Bonauēture. Rō neceſſitatis ʒc.
talē ɔcluſionē. In diuinis ponende ſunt
tres pſone neq̄ plures neq̄ pauciores.
Equalis em̄ periculi eſt aſſerere plures
ſiue pauciores vtrūq̄ enim aſſerere ē he/
reſis. ¶ Iſta aūt concluſ[illegible] nō poteſt de/
mōſtrari a viatore de leg[illegible] muni euidē
ti rōne. Oportet igiť po[illegible] declaratio/
nē fidei: ʒ ſic patebit ɔcluſio. Et cōſiſtit
in trib⁹ ppōnib⁹. ¶ Prima ppō. In deo
eſt vna ſimpliciſſima ʒ ſingulariſſima eſ/
ſentia q̄ eſt cōiunctim pr̄ ʒ fili⁹ ʒ ſpūſſan
ctus ʒ q̄libet illoꝝ ſingillatim. Eſſentia
em̄ diuina quia talis natura ideo ē tres
res realiter diſtincte. Vn̄ iſta eſt vera pr̄
ʒ filius ʒ ſpūſſanct⁹ ſunt eſſentia diuina
et illa. Pr̄ eſt eſſentia diuina. Itē Omē
vniuerſale eſt potētia ſingulare ideo vni
uerſalia relinquēda ſunt in deo et nullo
modo ponēda. ¶ Scđa ppō. Harū triū
rerū .ſ. pſonarū vna nō eſt alia realr̄ licet
oēs tres res ſint vna ſumma res q̄ ſum/
ma res nec generat nec generat̄. nec ſpi/
rat nec ſpirat̄. nec pducit nec pducitur
Si ergo q̄ras quot ſunt res in diuinis.
Dico ꝙ duplex eſt res eſſentialr̄ capta ʒ
pſonalr̄ capta. Vn̄ Aug⁹. Res q̄b⁹ fru
endū eſt ſunt pr̄ ʒ filius ʒ ſpūſſanct⁹ ʒ hi
tres ſūt vna ſumma res. ¶ Tercia ppō.
Inter iſtas tres res p̄ma generat filium
ʒ ſpirat ſpm̄ſctm̄ et ē oino improducta.
Scđa pducit̄ ʒ pducit. Tercia produci
tur nō autē pducit. ¶ Notandū vlteri⁹
ꝙ duplex eſt rō naturalis. Quedaʒ eſt q̄
de ſe eſt euidens ʒ demonſtratiua demō/
ſtratione ppter quid vl̄ q̄r. Alia eſt quā
poſſum⁹ formare ex puris naturalib⁹ et
iſte non ſūt ſemp neceſſarie ʒ demonſtra
tiue ſed topice. Licet igiť Ockam dicat
ꝙ etiā vnū eſſe deū non ſit demōſtrabile
euidēti ratiōe ʒ neceſſaria ʒ multū appa
renter ſoluit rationes q̄s dat doc. ſubtil̄
q̄ dicit ꝙ poſſit demonſtrari doctoris tn̄
ſubti. v̄ba intelligēda ſūt de ratione na/
turali ſcđo modo capta. Neq̄ em̄ ſctūs
bonauētura intelligit h̄ pratione neceſſi
tatꝫ niſi talē rationē naturalem. Rōnes
em̄ ſcoti ſūt magꝫ pbabiles q̄ quecunq̄
alie. Bonauētura aūt ʒ aliq̄ docto. dant
rōnes q̄ non ſūt min⁹ imo magis proba/
biles q̄ rōnes i oppoſitū fidei. Hec ppō.
Nulla pſona pōt eſſe fecūda niſi p̄cedat
ſuā fecunditatē. tantū valet ac ſi diceret̄.
Omne agens p̄cedit ſuā actionē. Fecun/
ditas autē et actiuitas quaſi idē ſunt qđ
productiuitas. Duplex aūt eſt pductio
ſcʒ p modū intellect⁹ ʒ p modū volunta
tis. Nam ſm phm̄. Omē agens vel agit
ſine cognitione ʒ tale dicit̄ agens natura
le vt pʒ de igne qđ cōburit cōbuſtibile
non cognoſcēs qđ faciat et illa dicuntur
agētia nō ſm ppoſitū a pho .ij. phiſicoꝝ
Vel agens agit p cognitionē puiā et ta/
le eſt agens liberū vel p voluntatē ʒ ſm
propoſitū. ¶ Circa textū qn̄ dr̄. Ratio
congruitatꝫ ſumit̄ ex ſufficientia cōbina
tionū. Triplex eſt amor ſm Bonauētu
ram ſcʒ Gratuit⁹ et dr̄ eſſe ille quo aliq̄s
amat aliū liberalr̄ non expectādo ab eo
retributionē vt pr̄ diligit filiū cui etiam
mlt̄a beneficia cōtulit ʒc. Iſte amor ap/
propriat̄ patri in diuinis vnde pr̄ dat fi/
lio p generationē omīa que habet filius
ʒ ſic nulla creatura p̄t amare deū. Scđʒ
Rich. Amor floridus et iocundus debet
eſſe liberal' ʒ cōmunis. Alius ē amor de/
bit⁹ et eſt ille q̄ aliq̄s amat aliquē a quō
mlt̄a accepit. Nullus igiť amor proprie
gratuit⁹ pōt eſſe in creaturis: eo ꝙ omīs
creatura tenet̄ ʒ debet deū diligere. Hic

Amor { gratuitus / debitus / permixtus

amoꝛ appꝛopꝛiatur ſpũiſancto qui reci/
pit ꝛ nihil dat. Tertius ē amoꝛ ꝑmixtus
ꝛ iſte appꝛopꝛiatᷣ filio qꝛ aliqͥd accipit et
aliqͥd dat: accipit eñ a pr̃e quia ab eo ꝓ
ductus ꝛ dat quia ꝓducit ſpm̃ſanctum.
Iſta congruentia eſt multũ impꝛopꝛia
imo de rigoꝛe ſermonis eſt hereticũ dice
re ſpm̃ſctm̃ eē debitum vel debere aliqͥd
patri. Non eñ ſpũſſanctus magis debꝫ
patri ꝙ̃ pr̃ ſpũiſancto. ¶ Circa illã litte
ram vbi dꝛ. Nõ cõgruitatis ex parte nu
meri ꝛc̃. Conſtat ꝙ deus ē ens ꝑfectiſſi/
mum: ꝫ ſi ponitᷣ aliqua pluralitas i deo
ſeu numerꝰ maxime cõgruũ eſt ꝙ nume
rus ternarius ſeu trinitas ponatur ipſe
eñ hꝫ in ſe primã ꝑfectionẽ. ¶ Quõ aũt
numerꝰ ternarius ſit ꝑfectiſſimꝰ nota ꝙ
pōt tripl̃r conſiderari. Uno mõ ſm ſe ꝛ
abſolute. Alio modo vt in quãtitate cõ/
tinua. Tertio mõ vt eſt in qualibet crea
tura. Iuxta illud ꝛc̃. ¶ Prima ꝓpõ Nu
merus ternarius ſm ſe cõſideratꝰ habet
primã ꝛ ſummã ꝑfectionẽ inter oẽs nume
ros. Pꝛobatᷣ. quia ipſe eſt pͥmus numerꝰ
ꝯſtãs ex oibꝫ ſuis partibꝫ ſimul ſumptꝫ
nã cõſtat adequate ex vnitate et dualita
te q̃ ſunt om̃s ſue partes ſimul ſumpte.
¶ Secũda ꝓpõ. Numerꝰ ternariꝰ conſi
deratus vt in ꝙ̃titate cõtinua hꝫ primã
ꝛ ſummã ꝑfectionẽ inter oẽs numeros in
ꝙ̃tũ ſcꝫ numeri applicantᷣ ad illam ꝙ̃ti/
tatem. ¶ Tertia ꝓpõ. Numerꝰ ternariꝰ
cõſideratꝰ vt in q̃libet creatura hꝫ pͥmã
ꝛ ſummã ꝑfectionẽ inter om̃s numeros.
He due ꝓpões vltime declarantᷣ inferiꝰ
¶ Ulteriꝰ pꝛo declaratiõe pͥme ꝓpõnis
dicit Bonauẽtura. Senariꝰ eſt pͥmꝰ nu
merus ꝑfectoꝛ quia cõſtat ex om̃ibꝫ ſuis
partibꝫ aliq̃tiens ſimul ſumptꝫ. Nã re
ſultat ex vno duobꝫ. tribꝫ tria eñ iunctꝫ
duobꝫ faciũt quinqꝫ addatᷣ vnũ fiunt ſex
Sꝫ ꝯtra. Uidetᷣ ꝙ doctoꝛ ſeraphicꝰ ſibi
ꝯtradicat qꝛ ſi ternariꝰ ē pͥmꝰ ſeu ꝑfectiſ
ſimꝰ inter nũeros: ergo ſenarius non eſt
primꝰ numerꝰ ꝑfectoꝛ. Scdõ videmini
dicere falſum qꝛ binarius eſt pͥmus nu/
merus cõſtans ex omnibꝫ partibꝫ ſimul
ſumptis: quia ex duabꝫ vnitatibꝫ. ¶ Pꝛo
reſponſione notandũ ꝙ duplex eſt nume
rus ſcilꝫ par ꝛ impar. Par eſt ille qui ha
bet mediũ vel eſt ille q̃ põt partiri in du
as partes equales ex hoc aũt ſequitur ꝙ
habeat mediũ vt. iiij. vi. viij. Impar eſt
ille q̃ caret medio: vl̃ q̃ nõ poteſt partiri
in partes equales. vt. iij. vij. ix. ¶ Item
Duplices ſunt partes numeri. Quedã
ſunt aliquote et illa dicitᷣ ꝑs aliquota q̃
aliquotiens ſumpta reddit ꝓ̃ciſe ſuũ to/
tum vt. v. eſt ꝑs aliquota denarij. bis eñ
ſumpta reddit denariũ ſil̃r eſt. iij. reſpe/
ctu nouẽ. Alia eſt ꝑs nõ aliquota ꝛ dicitᷣ
illa q̃ aliq̃tiens ſumpta non reddit totũ
adequate: vt. iij. et. vij. reſpectu decẽ. Et
ſunt partes nõ aliquote. Unde ſi bis ſu
mas numerũ ternariũ vel ter vel quater
ſemꝑ habebis minus vel magis ꝙ̃ decẽ.
ſil̃r de ſeptẽ. ¶ Numerꝰ aliqͥs dꝛ ꝑfectꝰ
tribꝫ modis. Uno mõ dꝛ nũerus ꝑfectꝰ
qui oibꝫ ſuis partibꝫ aliquotis ſimul ag
gregatis eſt equalis vt nũerus ſenarius
eſt ꝑfectus. partes aũt ſue aliquote ſunt
vnũ duo tria q̃bus ſimul ſumptis ſena/
rius eſt equalis. Unde vnitas ē pars ali
quota cuiuſlibet numeri. Iſto modo nu
merus ternarius nõ eſt ꝑfectus eo ꝙ nõ
habet partes aliquotas. ſoluꝫ eñ habet
vnã partẽ aliquotã ſcꝫ vnitatẽ ꝛ talis ꝑs
nõ eſt numerus. Alio mõ numerus dicitᷣ
ꝑfectus qui conſtat ex omnibꝫ partibus
ſuis tam aliquotis ꝙ̃ nõ aliquotꝫ ſimul
ſumptis ꝛ iſtud membrũ excedit primũ
ꝛ ſic nũerus ternarius eſt ꝑfectioꝛ qꝛ con
ſtat ex vnitate parte aliquota et dualita
te parte nõ aliquota: ꝛ ſic habetᷣ ꝙ terna
rius eſt perfectioꝛ ſenario eo ꝙ ſenarius
non conſtat ex oibus partibꝫ ſimul ſum/
ptis aliquotis ꝛ nõ aliquotis. Ex his er
go poteſt patere ſolutio ad obiecta. Li/
cet binarius conſtet ex partibus ſuis ali
quotis ſimul ſumptis nõ tamen dicitᷣ nu
merus ꝑfectus ab arithmeticis eo ꝙ nu/
merus binarius eſt numerus cuiꝰ ꝑtes

aliquote non ſunt numeri. Licet em̄ vni/
tas ſit principiū numeri nō tamen eſt nu
merus. ternarius autem licet habet par/
tem aliquotā que nō eſt numerus ſcʒ vni
tatem alia tn̄ pars cuius nō aliquota eſt
numerus. Tertio numerus dicit̄ perfe/
ctus ad quē ſtat reſolutio omniū nume/
roꝝ. Unde denarius ſm̄ mathematicos
dicit̄ numerus perfectiſſimus ſiue primꝰ
limes numeroꝝ eo ꝙ ſemper poſt reſumi
tur. Denarius aūt in ſe ductus eſt ſecun
dus limes vt decies decem ſunt centum
ducto auteʒ primo limite in ſcd̄m habet̄
tercius limes. Nam decies centum ſunt
mille. Numerus aūt ternarius eſt vtro/
biqʒ primꝰ inter oēs numeros impares.
¶ Notandum ꝙ aliquis numerus dr̄ re
flecti ſuper ſeipſum duobꝰ modis. Uno
modi dicit̄ numerus reflecti ſup̄ ſeip̄m.
Quia ſemel ducit̄ in ſeipſum: ⁊ iſta dicit̄
imp̄fecta vt bis duo ſunt q̄tuor. Et dr̄
imperfecta eo ꝙ ſoluʒ ſemel fit reductio
nec talis reflexio cauſat numerū ſolidū
ſed quadratū. Alio modo numerus dici
tur reflecti ſuper ſeip̄m: Quādo bis du
citur in ſeip̄m vt bis duo bis ſunt octo.
ter tria ter ſunt vigintiſeptē. ¶ Regula
Quandocūqʒ numerꝰ reflectit̄ ſup̄ ſe ſe
mel facit numerū q̄drarū. Qn̄ autē refle
ctitur ſup̄ ſe bis reddit numerū ſoliduʒ.
Numerꝰ q̄dratꝰ ē ille q̄ ꝓuenit ex ductu
alicuiꝰ numeri in ſeip̄m ſemel. Dicit̄ qua
dratꝰ qꝛ diuiſim ſcp̄tꝰ habent̄ q̄tuoꝛ late
ra eq̄lia. Ois autē deſcp̄tio nūeri debet
fieri a radice nūeri ⁊ ē iſta radix numeri:
numerꝰ q̄ in ſeip̄m ducit̄. Numerꝰ ſolidꝰ
eſt iſte q̄ ꝓuenit ex ductu alicuiꝰ nūeri in
ſeip̄m bis vt bis duo bis ⁊ ſunt octo ⁊ d̄r
ſolidꝰ: qꝛ ſicut corpꝰ hʒ longitudinē lati
tudinē ⁊ ꝓfunditatē: ſic etiā iſte numerꝰ.
Qn̄ idem numerus ducit̄ in ſeipſuʒ bis
equalet tribꝰ numeris. ¶ Correlarium.
Quotienſcūqʒ aliq̄s numerꝰ ducit̄ in ſe/
ipſum bis ex eiꝰ reductione binaria reſul
tat alius numerus q̄ dicit̄ cubitus vt bis
duo bis ⁊c̄. Un̄ ois numerꝰ cubitus eſt
ſolidus dicit̄ etiā ſolidus quadratus nō
econuerſo. Nam bis duo faciūt quadra/
tum ſcʒ q̄tuo: ⁊ iſte nō eſt ſolidꝰ. Semel
ergo vnū ſemel non facit ſic quia vnitas
nō eſt numerꝰ. Ois numerꝰ cubitꝰ dicit̄
cubitꝰ a corpore cubo. Corpus cubū eſt
illud qḋ hʒ ſex ſup̄ficies octo angulos et
duodecim latera. Exemplū pōt videri
in taxillis. latera dicunt̄ linee ꝯficientes
⁊ cōcludētes. ¶ Circa textū vbi dr̄. Si/
militer ſi cōſideret̄ numerꝰ iſte in q̄ncita
te cōtinua. Hic ꝯn̄ter declarat̄ ſecunda
ꝓpoſitio ſupiꝰ poſita q̄ probat̄ ſic: quia
nō eſt aliqua quātitas cōtinua que non
habeat principiū mediū ⁊ finē ſeu ꝯſum/
mationē. Ex his patet ꝙ nulla quātitas
cōtinua actu eſt infinita. duo extrema li/
nee ſunt duo pūcta: vnū q̄ incipit. aliud
quo terminat̄ ⁊ mediū. Similiter ſup̄fi/
cies habet lineā a qua incipit ⁊ termina/
tur linea et habet mediū. Similiter cor/
pus incipit a ſup̄ficie ⁊ terminat̄ ad ſu/
perficiem habens medium. Habet ergo
numerus ternarius ſummaʒ comunica/
tionem: eo ꝙ omnibꝰ quantitatibꝰ conti/
nuis communicat̄ vt ſupra. diſcurrendo
per omnes ſpecies eius puta lineam ſup̄
ficiem ⁊ corpus: quia ergo ſumma perfe
ctio quantitatis continue conſiſtit in nu
mero ternario. ideo ſatis patet ꝙ nume/
rus ternarius conſideratꝰ vt in quātita/
te continua habet primā ⁊ ſummā perfe
ctionem. Philoſophus primo de anima
⁊ in de celo ⁊ mundo dicit om̄e totuʒ tri/
num et perfectū idē ſunt. Et poſt ſubdit
Hoc em̄ numero vtimur ad ſacrificatio
nem deorum. Oia em̄ ſacrificia q̄ facie/
bant antiqui in igne thure: ⁊ ozone facie
bant. Sic em̄ adhibuimꝰ noſmetipſos
magnificare deum vnū creatorē omniuʒ
eminentē proprietaribus eorū que crea/
ta ſunt. ¶ Sed tercia ꝓpoſitio ſcʒ ꝙ nu/
merus ternarius conſideratus vt in om/
ni creatura habeat ſummaʒ ꝑfectionem
probatur. Non eſt em̄ aliq̄ creatura ita
parua etiā minima quin habeat aliquā

trinitatē quia vel ꝓprietatum vł rerū ſi ſit cōpoſita vel rationū. In qualibet em̄ creatura reperitur veritas bonitas vnitas Hic oīs creatura hꝫ veſtigiū illḋ trinitatis vnū verū bonū. Quelibet creatura eſt indiſtincta in ſe ⁊ diſtincta a qualibꝫ alia ⁊ hoc eſt eſſe vnū. vnitas aūt appropriatur patri. veritas filio. bonitas ſpirituiſſancto. Primū ḋꝛ illud qḋ cōuenit omnibꝫ ⁊ hoc ꝑmū cōicatione. ¶ Itē numerus ternarius habꝫ ſummā perfectionem tā ī natura angelica ꝙ humana eo ꝙ in ipſis cōſiſtit imago. Unde qn̄ imago nr̄a eſt reformata et deiformata tunc habet beatitudinē re vel ſpe: quia cū eſt reformata habet eam in ſola ſpe. ¶ Prima ꝓpoſitio. Imago trinitatis increate q̄ inueniēda eſt in aīa vel hoīe inuenienda eſt in ſuꝑma parte aīe per quā hō diſtinguit̄ a brutis ⁊ nō in illa parte que ē cōmunis nobis et beſtijs. Unḋ licet aīa ſit vna in hoīe tamen habet tres partes ſcꝫ ſenſitiuā que ē cōmunis nobis et brutis ⁊ iſta eſt media. Uegetatiuā q̄ eſt īfima pars: ⁊ intellectualē que eſt ſuprema pars. ¶ Scḋa ꝓpō. In parte intellectiua ꝓprie ſumpta ſunt duo actus primi q̄bus correſpondēt duo actus ſecundi. ¶ Tertia ꝓpō. Omnis forma ſeu potētia productiua alicu⁹ operationis ḋꝛ act⁹ prim⁹ reſpectu operationis. Ipſa ꝟo operatio ḋꝛ actus ſecūdus. ¶ Correlariuꝫ. Intellectus igit̄ ⁊ voluntas ſunt act⁹ ꝑmi. Intellectio autē ⁊ volitio ſunt act⁹ ſcḋi. ¶ Quarta ꝓpō. Actus ꝑmi ipſius aīe itellectiue inq̄tū intellectiua ē ſunt vna ⁊ eadē eſſentia ⁊ vna ſubſtātia ⁊ vna res cū ipſa em̄ idēptificant̄ ⁊ nō diſtinguunt̄ realiter quēadmodū potētie ſenſitiue q̄ req̄runt organa ¶ Correlariū. Iſti act⁹ primi ſunt intellect⁹ ⁊ voluntas ⁊ eis correſpondent actus ſcḋi qui ſunt intelligere ⁊ velle. ¶ Quita ꝓpō. Act⁹ ſcḋi ipſi⁹ aīe intellectiue diſtinguunt̄ realr̄ ab ipſa aīa ⁊ ab ipſa ꝓducunt̄ ordine quodā. ſecunda ꝑs patet quia intellectio producitur ab intellectu ⁊c. volitio autē nō ꝓducitur niſi intellectio prius fuerit producta. ¶ Correlariuꝫ. Ad hoc ꝙ ſit ꝑfecta imago in nobis tres reperiunt̄ conditiones. Prima ꝙ fiat repſentatio conſubſtantialitatis diuīe eſſentie. Scḋo oportet ꝙ repſentet diſtinctionē reale perſonarū. Tertio originē. Has conditiones quere in doc. ſub. q. vlti. diſ. iij. ¶ Sexta ꝓpō. In actibꝫ ꝑmis aīe ꝑciſe ſolū nō pt̄ eſſe vel ꝯſiſtere imago trinitatis increate in nobis: patet cū ſolū ſint duo actus primi eſſet ergo imago dualitatis. Secundo ꝓbatur. Licet em̄ repreſentent cōſubſtantialitatē diuine eſſentie nō tn̄ diſtinctionē ꝑſonarū realē: ergo ⁊c. ¶ Septima ꝓpō. In actib⁹ ſ. ḋis ſolū et ꝑ ſe ſumptis nō pōt ꝯſiſtere imago trinitat̄ in nobis ꝑꝫ eo ꝙ ſunt ſolū duo. Itē nō poſſunt repſentare conſubſtantialitatē eſſentie diuine. ¶ Octaua ꝓpō. Imago ergo trinitatis ꝯſiſtit in actibꝫ ꝑmis ⁊ ſecundis ſimul. pꝫ quia ibi eſt repreſentatio ꝯſubſtantialitatis diuine eſſentie. diſtinctiōis ꝑſonarū originū ⁊ ꝓductionū ¶ Correlariū. Imago ꝗ trinitatis non ꝯſiſtit in aliquo vno ſed in pluribꝫ ꝯgregatis. Conſiſtit em̄ in actibus ꝑmis ve ſubſunt ſcḋis. ¶ Applicando magis ad propoſitū pro lr̄a. ¶ Nona ꝓpō. Prim⁹ parens nr̄ adā peccando amiſit imaginē dei ad quā vel ſm̄ quā fact⁹ fuerat. Pro quo nota ꝙ licet aīa poſſit intelligere et velle aliqḋ obiectū tn̄ illud nō eſt ꝓprie imago dei. Sꝫ ſolū qn̄ intelligit ⁊ amat deū tunc ꝓprijſſime ipſa aīa eſt ad imaginem dei. Ex quo em̄ intellectio eſt ſimilitudo expreſſiox obiecti ita etiam amore tendit in ipſum obiectum: ⁊ ideo anima fit deiformis imꝑfecte tamē in via. Habuit aūt adam ante caſum ꝑfectam imaginē qn̄ poſt creationē intelligēdo deū ⁊ ipſum amādo ſibi regratiabat̄ de ſuo beneficio quā imaginem cadēs amiſerat q̄ iterū reformat̄ intelligendo ⁊ amore fruendo deo. Un̄ Aug⁹. Si in ſe ſeruaſſet

bonum qđ in illo creauit deus ſemꝑ lau
daret deū: non ſolum lingua ſed et vita:
hoc eſt non peccaſſet ſi imaginez dei nō
perdidiſſet. Corrolariū. Imago nō cōſi/
ſtit in naturalibꝫ aīe: alias eīn nō poſſet
homo eā perdere. ¶ Decima ꝓpō. Qui
libet peccans mortalit̄ perdit imaginem
dei. patet: qꝛ imago dei ꝯſiſtit in intelle/
ctione ꝛ amore dei. peccator aūt nō amat
deū plus alīȷs: ſed vtitur deo: ḡ ꝛc̄. Cor/
relariuȝ. Sequit̄ ergo ꝙ in ptāte noſtra
eſt perdere imaginē dei in nobis. ¶ Un
decima ꝓpō. Imago dei deꝑdita poteſt
iterū reformari in nobis per grām. Du/
plex aūt eſt reformatio imaginis noſtre
ſcȝ perfecta ꝛ imperfecta. Perfecta refor
matio erit in patria ſcȝ in eterna beatitu
dine vbi plene ꝛ perfecte amabimꝰ deuȝ
ſuper oīa. Imꝑfecta vero eſt in via ꝑ cō/
tritionē ꝛ penitentiam. Aīa aūt erit dei
formis qn̄ perfectā habebit viſionē diui
ne eſſentie ꝛ fruitionē: ꝛ iſta eſt ꝑfecta re/
formatio: ꝛ de iſta loquit̄. S. Bonauen.
vicȝ de deiformatione ꝛ reformatione ꝑ/
fecta. ¶ Notandū etiā ꝙ duplex eſt mo/
dus producendi vł agendi vicȝ naturē ꝛ
ſic intellectus ꝓut diſtinguit̄ ꝯtra volū/
tatem eſt productiuꝰ per modū nature.
Alius modus eſt per modū voluntatis
libertatis: artis: per intellectū: et a ꝓpo/
ſito: q̄ idem ſunt: vnde qđcunqꝫ ꝓducti/
uum vel producit ꝑ cognitionē quā ha/
bet de ꝓducibili anteqꝫ ꝓducat vel duȝ
ꝓducit: vł non cognoſcit vt ignis lapis.
Agēs ḡ naturale eſt illud qđ agit nō p̄/
habita cognitiōe p̄uia. ¶ Sȝ cōtra p̄di/
cta arguit̄. Phī et ſapiētes multi ꝛ ſibil/
le deuenerūt in cognitionez trinitatis. ḡ
ꝑ naturalem rōem ꝛc̄. ptȝ ꝑ auctem Ari
ſtotel̄ in de aīa ſuperiꝰ allegata. Rn̄det̄
ꝙ nō fuit intētio Ariſto. dicere deuȝ eſſe
trinū: ſȝ intentio eius fuit loq̄ de ſacrifi/
cȷ̄s quibꝫ honorat̄ deus q̄ ſunt tria. Iteȝ
plato nō intellexit per ꝟbū qn̄ dixit illud
In ꝓncipio erat ꝟbū (ſm ꝙ dicit Aug.
in lib. confeſſionū) ſed intellexit noticiā
non genitā idealē per quā ꝓduxit creatu
ras. Si tn̄ qs velit dicere ꝙ cognouerit di/
cat ꝙ hāc cognitiōȝ nō habuerit ex puris
naturalibꝰ ſeu ꝑ aliquā demōſtrationeȝ:
ſȝ forte per reuelationē. Un̄ dr̄ ꝙ plato
trāſiens in egyptū legerit penthateucū.
Pariformiter dico de ſibillis ꝙ habue
runt ex reuelatiōe. Ariſtoteles autē licet
dixerit deū magnificandum numero ter
nario: ex hoc tn̄ nō ſequit̄ ꝙ habuerit co
gnitionem ſumme trinitatis. ¶ Contra
Mercurius hermes trimegiſtus (Iſte
fuit vnꝰ phs ꝛ nomia illa interꝑtant̄ ſic:
Trimegiſtus. i. ter maximꝰ. Hermes. i.
interpres vł interꝑtator. Mercurius. i.
eminens vł pollens in tribꝫ poteſtatibꝰ vt
in moribꝰ ſciētȷ̄s et prudētia: vn̄ ꝛ genti/
les vocabāt paulū in actibus apoſtoloꝝ
mercuriū. i. in medio currentem ſm Be/
dam: ſcȝ inter aures et linguaȝ) dicit ſic.
Monas. i. vnus deus genuit monaden
ꝛ ipſe in ſeipm reflexit ardore. i. amorem
videt̄ ḡ ꝙ cognouerit ſummā trinitateȝ:
hec aūt dicit in lib. diffinitionū dei. Di/
cendū ꝙ ſenſus eſt et ſic exponit̄ in lib. de
ciuita. dei. ab Aug. Monas. i. vnus deꝰ
genuit monaden. i. vnuȝ mundū ex amo
re quem ad ſe habuit. Non igitur ſic de/
bet exponi. Monas. i. deus pater genuit
monaden. i. deum filium: nō enim hec fu
it intentio dicentis.

Pro reſponſione ad argumenta q̄ fiunt pro parte falſa. Quoꝝ
prima duo ſunt ꝙ ſint pauciores q̄ꝫ tres
perſone ꝛc̄. Notandum ꝙ pater generā/
do filium dat ei omia que habet que di/
cunt perfectionem ſimpliciter nō ſolum
ſimilia: non ſolum equalia ſed eadeȝ nu/
mero. Nam ſi ipſe aliquid poſſet dare fi/
lio et non daret non eſſet perfectus: quia
argueretur de inuidia. Un̄ et dominus
in euangelio. Qđ mihi dedit pater ma
ius his omnibus eſt. Eſſentia enim di/
uina perfectior eſt omnibus angelis ho/
minibus et omnibus creaturis. Iſtam

autem pater dat filio ⁊ intellectum ⁊ vo
luntatem. ¶ Duplicia autem ſunt predi
cata in diuinis ſcꝫ Eſſentialia et ſunt il/
la que ſunt cōmunia omnibus tribꝰ per
ſonis. Et tales ſunt omnes perfectiones
ſimpliciter. Nam omnes perfectiones q̄
ſunt ſimiles in modo eſſendi ⁊ p̄dicandi
dicunť eſſentialia. Eſſentiale em̄ eſt qđ
predicatur de tribus perſonis et dicitur
ab eſſentia. Et ſicut eſſentia eadē nume/
ro eſt in tribus perſonis habens eundeꝫ
modum predicandi de tribus ſingilla/
tim et cōiunctim: ſic etiā eſſentialia ſunt
illa que habent cōmunē modum eſſendi
et p̄dicandi cum eſſentia. Alia ſunt pre/
dicata notionalia et ſunt illa que conue
niunt vni perſone vel duabus: ⁊ non plu
ribus. Et dicuntur notionalia quia dāt
noticiam diuinarum perſonarum. ¶ La
ta eſt differentia inter iſtas propoſitio/
nes. Pater omne quod habet dat filio ⁊
pater totū om̄e qđ pōt dat filio: hec em̄
eſt vera. Iſta vero de rigore ſermōis eſt
falſa. ¶ Prima propoſitio. Pater om̄ia
eſſentialia dat filio producendo ipſuꝫ fi/
lium. ¶ Secunda propoſitio. Pater p̄/
ducendo filium non dat ſibi om̄ia notio
nalia ſicut generare. Concedo ergo quo
ad argumentū ꝙ pater nō poteſt ampli/
us ſeu maius vel aliud bonum dare ſpi/
rituiſancto ꝙ̄ filio. ꝙ ſi infers. ergo non
poteſt producere ſpm̄ſanctū: cōſequētia
neganda eſt. Non enim ſequitur non po
teſt aliud dare: ergo non poteſt alio mo/
do dare: eſt ergo fallacia accidentis.
¶ Pro ſecūdo argumento. Filius in di/
uinis eſt verbum: quia noticia genita di
cens id eſt declarans omnia. Et licet pa
ter omnia declarat ſimiliter ſpūſanctꝰ:
tñ declarare appropriať filio. Nota ex
vi proceſſionis ſeu generationis filij fili/
us non declarat modum libertatis vel
voluntatis qui modus productiuus eſt
perfectionis. Cum ergo dicit Bonauē/
tura ꝙ filius nō declaret omnia oī mō
eſt ſic intelligendū quia ex vi ſue proceſ/
ſionis ⁊c̄. ¶ Pro tertio argumento. Qñ
arguiť. Sicut filius quia generať ante
ſpirationē non pōt generare ſed ſpirare
ſic ſpūſſanctus licet ſpireť pōt tamen ge/
nerare. Dicendū ꝙ non eſt ſimile ſuffici
enter qꝛ filius p̄cedit ſpirationē. Spūs
ſanctus aūt non p̄cedit generationē. Fi
lius ergo quia precedit ſpirationē: ideo
poteſt ſpirare. ſpūſſanctus vero qꝛ ſequi
tur generationē: ideo non pōt generare:
qꝛ ſolum vna generatio eſt poſſibilis in
diuinis ⁊ non plures gñationes. ¶ Iſta
eſt vera ſpūſſanctus qꝛ ſequiť generatio
nem idō nō pōt generare. Iſta aūt falſa:
qꝛ ſpūſſanctus eſt innaſcibilis: ideo po/
teſt generare. ¶ Prima propō. Modus
producendi per artem eſt ſimilis aliquo
modo cū modo producendi nature. Nā
in vtroqꝫ modo productū eſt ſimile pro/
ducenti vt ignis generat ignē. Unde et
phus dicit. Domus ab extra fit a domo
que eſt in mente: ſic ergo patet ꝙ in vtro/
qꝫ modo productū eſt ſimile producēti.
¶ Secunda p̄poſitio. Licet autē in hoc
ſit conuenientia inter illos modos: maior
tamen eſt diſconuenientia vel diſſimilitu
do ꝙ̄ ſimilitudo. Nam in modo produ/
cendi per naturā eſt ſimilitudo natura/
liter ⁊ in eſſentia licet nō in perſona. In
p̄ductione vero per modū artis produ/
citur aliqđ omnino diſtinctū realiter et
eſſentialr̄ a p̄ducente. Domꝰ em̄ quo ad
eſſe ad intra habet eſſe diminutū. Simi
litudo ergo talis q̄ eſt inter p̄ducens et
productum per modū artis ex parte pro
ducti dicit imperfectionem.

c Irca diſtinctionē

tertiā queriť p̄mo. Utrū deꝰ
ſit cognoſcibilis a creatura.
Hic ſunt tres termini declarādi ſcꝫ deꝰ:
cognoſcibile: creatura. Primꝰ eſt ſupius
declaratꝰ. Cognoſcibile aūt dr̄ omne il/
lud qđ pōt terminare actū cognoſcendi
vel actualem cognitionē: vel quod poteſt
cognoſci a potentia cognitiua. Unde ſi/

cut viſibile dicitur illud quod poteſt ter
minare actualem viſionē:ſic cognoſcibi
le dicit illud qđ poteſt terminare actua/
lem cognitionē:ꝛ intelligibile qđ poteſt
terminare actualē intellectionē. ¶ Dif/
ferencia aūt eſt inter cognitionē ꝛ intelle
ctionē. Nam cognitio eſt ſuperius ad in
tellectionē. Oīs eñ ſenſatio ꝑ quā ſen
ſus ſuū percipit obiectū eſt cognitio:ſed
non eſt intellectio. Cognitio antē eſt du
plex ſcʒ ſenſitiua ꝛ eſt illa noticia quam
habet ſenſus de obiecto ſenſibili ſibi pre
ſente. Intellectiua autē eſt illa noticia
quā habet intellectus de obiecto intelli/
gibili ſibi ꝑſente ſiue in ſe ſiue in ſua ſpe/
cie ꝓpria ſiue in ſpecie alia. Queſtio aūt
noſtra non querit de cognoſcibili cogni/
tione ſenſitiua. ¶ Prima ꝓpō. De⁹ nul/
lo modo eſt cognoſcibilis a creatura co/
gnitione ſenſitiua. probaꝰ. Nihil eſt co/
gnoſcibile cognitiōe ſenſitiua niſi quod
eſt ſenſibile per ſe vel per accidēs: de⁹ nō
eſt hmōi. ergo ꝛc̈. minor probaꝰ. Omne
obiectum ſenſibile per ſe eſt quedā qua/
litas vel quantitas. Similiter nihil eſt
ſenſibile per accidens niſi in quo ſunt ac
cidentia per ſe ſenſibilia:ſed neutrū illo/
rum eſt dicendum de deo. In deo enim
nullo modo ſunt accidētia ſenſibilia nec
intelligibilia. ergo. ¶ Sed noticia intel/
lectiua eſt duplex ſcʒ Incōplexa et eſt il
la q̄ eſt de obiecto incōplexo: vt eſt noti/
cia terminoꝝ. Alia eſt cōplexa et eſt illa
que ē de obiecto cōplexo:vt noticia pro/
poſitionū. ¶ Noticia intellectiua eſt ite/
rum duplex. Nā quedā eſt appꝛhenſiua
et eſt illa que eſt reſpectu cuiuſcunqȝ qđ
poteſt terminare actum potētie intelle/
ctiue ſiue ſit verum ſiue falſum:ſiue com
plexum ſiue incōplexum. Alia eſt iudica
tiua et eſt illa que eſt reſpectu alicuius
obiecti cui intellectus aſſentit vel diſſen
tit. Et iſta nunqȝ eſt niſi reſpectu cōple/
xi. Nunqȝ eñ alicui aſſentimus niſi ꝟo
nec diſſentimus niſi falſo vel tanqȝ falſo
Non ſolum eñ vera appꝛhendimus: ſed
etiam falſa. non ſolū poſſibile: ſed etiam
impoſſibile. Alias debite negare nō poſ
ſemus:hinc non pōt quis iudicare duas
eſſe ꝯtradictorias niſi apprehendat vnū
falſum:imo niſi ſimul apprehendat in/
cōpoſſibilia. ¶ Prima ꝓpō. Oīs etiā co/
gnitio intellectiua iudicatiua reſpectu
alicuius cōplexi ꝑſupponit cognitionem
intellectiuā appꝛhenſiuā reſpectu eiuſdē
Conſtat eñ apud multos: immo oēs
intelligētes ꝙ alique ꝓpoſitiōes ſūt neu
tre intellectui:licet in ſe ſint vere vel fal/
ſe: vt ſi quis dicat papa celebrat in eccle
ſia lateranenſi:nec aſſentio nec diſſentio:
qꝛ ego non video:ꝛ ipſa eſt poſſibilis ta/
men ꝯtradictoria ei⁹ etiā pōt eſſe vera ꝛ
ideo nō eſt mihi euidens: et ſic relinquiꝰ
ipſa neutra apud intellectū meū. ¶ Se/
cunda propoſitio. Omnis cognitio in/
tellectiua iudicatiua non ſolum preſup/
ponit noticiam apprehenſiuam comple/
xi:ſed etiam terminorū. patet: quia oīs
noticia intellectiua complexi preſuppo/
nit noticiam vel apprehenſionem incom/
plexorum. Queſtio igitur eſt de cogni/
tione intellectiua apprehenſiua. ¶ Tri/
plex eſt creatura. Quedam eſt cui repu
gnat cognoſcere et intelligere: vt eſt illa
que nullo modo poteſt cognoſcere vl' in
telligere vt lapis:lignum:ſol:luna. Sic
non accipitur creatura in queſtiōe:quia
ſm phm. vij. metaphi. Ad hoc ꝙ omne
probleuma ſit bonū oportet ꝙ preſuppo
nat certum et querat dubium. Certum
eſt aūt ꝙ deus eſt cognoſcibilis:et nulla
talis creatura poteſt intelligere deum ꝛ
ſic queſtio eſſet inanis. Alia creatura eſt
cui repugnat intelligere non aūt cogno/
ſcere vt eſt natura oīs bruti. Omne eñ
anial habet ſenſitiuā potenciā: licet non
oīe habeat quinqȝ ſenſus. Si eñ anial
non cognoſceret (vt canis) quereret ali
mentū in igne vel aquā quēadmodū in
coquina:ꝛ ſic periret. De⁹ aūt nullo mo
do eſt ſic cognoſcibilis a creatura. Cor/
relariū. Creatura nō capitur hoc mō in

noticia { Senſitiua / Intellectiua { apprehenſiua / iudicatiua }

queſtione Bonauentu. Sequitur etiaꝫ
ꝙ potentie nr̄e ſenſitiue non poterūt co/
gnoſcere deum in ſe cū ſint eiuſdē natu/
re in nobis et brutis. Ipſe em̄ ſicut et ce/
tera bruta nihil cognoſcunt niſi ſenſibi/
lia: ſed deus non eſt ſenſibilis. Tercia ē
creatura cui non repugnat: ſed conuenit
intelligere ꝛ cognoſcere: vt angelus ꝛ ho
mo: et de hac intelligit̄ queſtio mota.

Pro reſolutiōe queſtio

nis. ¶ Prima ꝑpoſitio. Cum deus in ſe
ſit ſumma lux: ſequit̄ ꝙ deus eſt ſumme
cognoſcibilis ꝛ ſūme intelligibilis ꝙ̄tuꝫ
eſt de ſe: ſicut enim vnūquodqꝫ habet ſe
ad entitatem ſic ſe habet ad cognoſcibili
tatem. Sed duplex eſt lux: ſcꝫ corꝑalis ꝛ
creata: ꝛ ſic deus non eſt lux: alia eſt ſpi/
ritualis et increata: et ſic deus eſt lux.
¶ Scd̄a ꝑpoſitio. Deus nō ſolū eſt ſum
me cognoſcibilis in ſe: ſed etiam eſt ſum
me cōplens intellectuꝫ nr̄m. Scd̄a pars
patet: qꝛ illud eſt ſumme cōplens intelle/
ctum in quo poteſt perfecte q̄etari intel/
lect⁹ nr̄: ſꝫ i deo nō pōt ꝑfecte q̄etari intel
lect⁹ noſter. ergo ꝛc̄. ¶ Tercia ꝑpoſitio.
Deus eſſet a nobis viatorib⁹ ſumme co/
gnoſcibilis et clariſſime ꝙ̄tum eſt de ſe:
ſi non eſſet defectus ex parte nr̄i intelle/
ctus. Ratio eſt: quia ſumus in ſtatu na/
ture lapſe: pro hoc em̄ ſtatu nihil poſſu/
mus intelligere niſi reluceat in fantaſma
tibus. Status aūt eſt ſtabilis permanē
tia legibus diuine ſapientie firmata: vi/
de ſcotū ſuꝑ hoc. Pōt āt duplex aſſigna/
ri ratio quare nullus pōt intelligere ali/
quid pro ſtatu iſto niſi illa quorū ſpeci/
es relucent in fantaſmatibus. Prima eſt
quia deus vult. Alia eſt propter iuſticiā
punitiuā punientē pctm̄ primi parentꝭ:
et illam aſſignat Aug⁹. Vel eſt concor/
dia potentiarum: quia pro ſtatu iſto ni/
hil poſſumus itelligere niſi cuius ſingu/
lare poteſt fantaſiari a fantaſia. Iſta cō
cordia non ineſt anime noſtre inꝙ̄tū ani
ma eſt: quia talis concordia non erit in
anima ſeparata. Nec eſt propter corp⁹:
quia poſt reſurrectionem cū corpore po
teſt anima intelligere deū ſicuti eſt. Nec
vt eſt in corpore mortali: quia i ſtatu in/
nocentie fuit anima coniuncta corpori
mortali: et tamen non habuit illam con/
cordiam. Cauſa autem eſt quia anima
eſt coniuncta corpori mortali poſt lapſū
ſeu poſt peccatum primi parētis. ¶ No/
tandum pro argumentis que ſunt pro
parte vera: aliqua res poteſt capere de/
um duobus modis. Uno modo eo ꝙ ha
bet deum preſentē ſibi per ſubſtanciaꝫ ꝛ
eſſentiam veram intimuꝫ ſibi: hoc modo
omne ens creatum capit deum. Alio mo
do: quia poteſt attingere deum intelligē
do ꝛ amando eum: ſic ſola natura intel/
lectualis intelligit eum vel capit eum.
Sed contra canitur. Quem totus non
capit orbis ꝛc̄. Pro q̄ dico: ꝙ tercio mo/
do res poteſt capere deū detentiue ꝙ ſic
ſit ibi: vt alibi eſſe nō poſſit: vt carcer de/
tinet captiuū: ꝛ ſic de⁹ a nullo poteſt de/
tineri vel capi: eo ꝙ neceſſario eſt vbiqꝫ.
¶ Cognitio eſt duplex: ſcꝫ per preſentiā
obiecti: et dicitur intuitiua: vt cognoſco
albedinem preſentem. Illa auteꝫ cogni/
tio multo nobilior eſt ꝙ̄ cognitio ꝑ ſimi/
litudinem. Alia autem eſt cognitio per
ſimilitudinem: et illa dicitur abſtracti/
ua: et eſt illa qua aliquid non preſens in
ſe cognoſcitur per ſuam ſpeciem. ¶ Pro/
poſitio. Anima noſtra ſeu intellect⁹ no/
ſter non eſt ꝑportionatus pro ſtatu iſto
ipſi deo in ratione obiecti. Unde licet de
us ſit intime ipſi anime preſens per illa/
pſum ſeu intimitatem: nō tm̄ eſt ſibi pre/
ſens in ratiōe obiecti intelligibilis. Un/
de anteqū aliquod obiectum intelligibi/
le intelligatur a potentia noſtra intelle/
ctiua quattuor requiruntur: ſcꝫ propor/
tio: vt potētia ſit proporcionata tali ob/
iecto. Unio vt potentia vniatur ſeu ſe/
cipiat. Iudicium vt ipſa iudicet. Et in/
formatio vt videlicet ipſa informetur a
tali obiecto et ei⁹ intellectione: hoc tam

quid est status

eſt imperfectionis.

Pro ſolutione argumētorum. Cognitio eſt duplex ſcꝫ cōphenſiua ꝛ apphenſiua. Apphenſiua eſt illa qua aliquod obiectū intelligitur ab intellectu noſtro ſiue intelligatur q̄tum in ſe eſt intelligibile ſiue nō: id eſt ſiue intelligatur perfecte ſiue non. Intelligit hic: id eſt manifeſtatur intellectui. Alia cognitio eſt comprehēſiua ꝛ eſt illa quā aliquod obiectū intelligitur vel cognoſcitur tantū q̄tum ipſum intelligibile eſt: hoc eſt quod dicit Bonauentura ꝙ eſt illa que conſiſtit in incluſione totalitatis. Sed talis modus loquendi nō approbatur a modernis doctoribꝫ. ¶ Correlarium. Ex hoc ſequitur ꝙ intellectus noſter nō comprehendit deum: imo nullus angelus nec intellectus beatꝰ alius ab intellectu anime chriſti. Intellectus anime chriſti intelligit deum q̄tum intelligibilis eſt. Nec tamen ex hoc ſequitur ꝙ anima chriſti comprehendat deū quia licet deus non cognoſcat plura obiecta q̄ intellectus anime chriſti: tamen intellectus diuinus infinite et infinito actu independenter omnino intelligit. Intellectus autem anime chriſti dependēter ꝛ finite intelligit omnia: quia hoc ſibi cōmunicatur a deo. Unde Iſidorus. Trinitas eſt ſibi ſoli nota ꝛc. Quid autē requiratur ad hoc ꝙ aliquid cōprehendatur ab aliquo intellectu dictū eſt ſupra. ¶ Duplex autem eſt proportio ſcꝫ Aſſimilationis ꝛ eſt illa: quando extrema proportionabilia habent quandam aſſimilationem. Alia eſt equalitatis quando extrema proportionabilia habent quandam equalitatē. ¶ Propoſitio. Anima noſtra intellectiua habet proportionē aſſimilationis ad quodlibet obiectū intelligibile: et per conſequens ipſum deum. patet quia anima que eſt extremum proportionabile intelligit obiectum quod eſt quid extremū per ſpeciem que eſt ſimilitudo obiecti: Patet etiā quia anima intelligit intellectione que intellectio eſt ſimilitudo obiecti. ergo aſſimilatur obiecto ꝛ ſic habet proportionē aſſimilationis: imo actus intelligendi eſt expreſſior ꝛ maior ſimilitudo obiecti. Duplex autē eſt obiectum ſcꝫ Intelligibile preciſe vt deus Senſibile preciſe vt lapis. Inter animam autem noſtram ꝛ deum nulla eſt proportio equalitatis. ¶ Duplex eſt diſtantia: ſcꝫ Entitatiua et ſic aliqua diſtant ſm rationē entis. Alia eſt ſm cognoſci et ſic aliqua diſtant ſm rationē cognoſcibilis. ¶ Propoſitio. Plus diſtat verū increatum: id eſt deus ab intellectu noſtro q̄ obiectū ſenſibile ab intelligibili. Inter deum enim ꝛ creaturam eſt infinita diſtātia entitatiua. Deus autē non diſtat tantum ab intellectu noſtro ſm rationē cognoſcibilis quātum diſtat ſm rationem entis. Obiecta autem intelligibilia ſūt illa que nullo modo ſunt ſenſibilia: et ſic mere ſpiritualia dicūtur obiecta intelligibilia prout diſtinguūtur contra ſenſibile vt deus angelus anima: ꝛ ſic accipit Sanctus Bonauentura. ¶ Pro ſolutione ſecundi argumenti ſumpti ex ſecūda ſuppoſitione. Nota ꝙ infinitum eſt duplex ſcꝫ in q̄titate ꝛ illud dicitur per oppoſitionem ad ſimplex: quia ſi eſſet infinitū mole haberet infinitas partes. Aliud eſt infinitū in capacitate ꝛ ſic anima intellectiua capit id eſt habet deū intelligendo ꝛ amando. Non tamen capitur eius totalitas .i. non tantū intelligitur q̄tum eſt intelligibilis. Non ergo ſequitur capit deum. ergo comprehendit deum. ¶ Iudicium eſt duplex Diſcretiuū ꝛ eſt illud quo intellectus iudicat de aliqua re an ſit vel non: et dicitur cognitio iudicatiua. Aliud eſt approbatiuum et eſt illud quo iudicatur de particularibus ꝛ illa non eſt cuiuſlibet obiecti. iſta autem. Omne quod iudicat de aliquo habet poteſtatem ſuper illud verum eſt de iudicio approbatiuo ſm leges.

¶ Lata etiam eſt differentia inter legem et iudicium. Nam iudex preſupponit legem tanq̄ regulam: vnde nõ iudicat legem vel de lege vtrum vera ſit vel falſa: quia lex ſemꝑ eſt in vniuerſali: vt omnis homicida iniuſtus eſt interimẽdus. Judicat autem ſm legem de his que continentur ſub lege: quia iudicium vt eſt approbatiuũ vel reprobatiuũ ſemꝑ eſt de particularibus: vt quia iſte eſt homicida iniuſtus: ideo occidendus.

¶ Pro ſolutione tertij argumenti. Illa propoſitio eſt ſimpliciter falſa. Anteq̄ aliqđ obiectum intelligatur oportet ꝙ ipm informet intellectum noſtrum. Cũ autem additur per eſſentiam vel ꝑ ſpeciem iam aliud eſt. Neceſſe enim eſt cognoſcibile eſſe in cognoſcente. ¶ Aliquid eẽ in intellectu poteſt intelligi dupliciter: ſcꝫ Subiectiue et realiter qđ informat intellectum vt ſunt intellectiones ſcientie: ꝟtutes: hoc modo lapis nõ eſt in anima ſcꝫ ſubiectiue. Alio modo obiectiue qđ intelligitur vel comprehendit ab anima vel ab ipſa potentia intellectiua. vnde qđcunq̄ obiectum creatuꝫ quicquid ſit de increato per ſpeciem vel per actum intelligendi eſt in intellectu ſicut cognitum in cognoſcẽte. ¶ Duplex etiam eſt ſimilitudo vel ſpecies ſcilꝫ Abſtracta et eſt ſpecies itelligibilis que abſtrahitur ab obiecto: et ſic deus non cognoſcit per ſpeciem intelligibileꝫ diſtincte rep̄ſentatiuam eſſentie dei: et hoc de potentia deordinata ſiue de lege cõmuni. Alia ẽ impreſſa et per hãc intelligitur ipſa noticia obiecti vel intellectio actualis ipſius obiecti: ꝛ per talem ſpeciem poteſt intelligi deus. Iſta ſimilitudo impreſſa a deo eſt inferior deo: licet poſſet dici qđdammodo ſimplicior anima in qua eſt. ¶ Iſta ſimilitudo dicitur quoddãmodo ſuperior anime intellectiue: quia efficit animam meliorem: nos enim ſumus meliores per cognitioneꝫ dei. Vñ dicit Aug. ix. de trinitate. cap̄ xi. Addens verbis illis predictis noticia dei digne placitaq̄ amata. ¶ Unde et anima comparat ad tria obiecta ſm eundem vbi ſupra. ſ. Ad excellentius ſe vt ad deum: ad indignius ſe ſcꝫ ad corꝑalia. Ad equale ſibi ſcꝫ ad animam ipſam. Et ſm hoc recipit trinã ſimilitudinem. Actus ergo intelligendi corporum ſeu corporalium eſt nobilior quoddãmodo q̄ corpora: quia modo ſpirituali eſt lapis in anima: ſcꝫ per ſpecieꝫ. Eo igitur ꝙ in nobiliori natura eſt intellectio: ideo quoq̄ perfectior eſt obiecto. Nam ipſa intellectio formaliter habet tale eſſe: quale participatiue vel denominatiue habet obiectũ cognitũ. ¶ Triplex auteꝫ eſt intellectio: ſcilicet ſuperior ipſo obiecto: vt intellectio corporis. Inferior ip̄o obiecto: vt intellectio dei. Eq̄lis ipſo obiecto intellecto: vt intellectio anime. Intellectio qua intelligit deum eſt ſimpliciter nobilior ꝛ ſuperior anima noſtra: cum deus ſit ſummum obiectuꝫ. Si dicatur deus eſt ſimpliciſſimum ergo non poteſt intelligi per aliquam ſimilitudinem. Nam omnis ſimilitudo ſimplicior eſt q̄ obiectum: cuius eſt ſimilitudo. Dico ꝙ maior eſt vera de obiecto creato non autem increato. Intellectiones autem corporum ſunt nobiliores q̄ ipſa corpora: cũ habeant eſſe ſpirituale: corpora vero corporale. Intellectio vero anime qua intelligit ſeip̄am: nec eſt ſuperior: nec inferior ea: ſed equalis. ſunt eñi eiuſdem nature ſcꝫ ſpiritualis. ¶ Iſta ꝓpoſitio. Omnis ſpecies eſt ſpiritualior ipſo obiecto cuius eſt ſpecies: vniuerſaliter intelligendo eſt falſa: ſed debet intelligi de corporalibus.

Secũdo querit Utrum deus ſit cognoſcibilis per creaturas.

Pro declaratione terminorum. Nota ꝙ duplex eſt cognitio ſcilicet A priori ꝛ dicitur illa cognitio que habetur đ aliqua re per ſuas cauſas vel per ſua principia vt cognitio hominis per ſua principia

intrinſeca ſcilz animal et rationale: dicitur cognitio a priori. Alia eſt cognitio a priori q̄ eſt per cauſas: vt eſt illa. Quicq̄d eſt cauſatū vel cauſabile ad btitudinē eſt beatificabile. Sed homo eſt cauſatus ad beatitudinē. ergo homo eſt beatificabilis: etiaꝫ eſt cognitio a priori per cauſas puta efficientē finalem ꝛc̄. Et de illa cognitione non querit queſtio quoniam hoc impoſſibile eſt pro ſtatu iſto. Alia eſt cognitio a poſteriori: et eſt illa q̄ habetur de re per effectum ſuū: vt ex particularibus experientijs cōcluditur vniuerſalis. Et de hac loquitur q̄ſtio Sancti Bonauenture. Unde aliquis habēs lapidem precioſum experitur ꝙ in auro vel in metallo habet efficaciā. Item medicus per experientiam cognoſcit iſtam. Om̄e reubarbarum eſt abſtractiuuꝫ colere: ignorat tamen cauſam eius. Similiter aliquis ſimplex cognoſcit ignem eſſe calefactiuum. ¶ Nota etiaꝫ ꝙ creatura in hac queſtione nō accipitur ſicut in precedenti: quia ibi ſolum capiebatur ꝓ natura rationali: al's enim fatua fuiſſet queſtio. hic vero capitur pro omni ente alio a deo. Et dicuntur creatura: quia omnia a deo creata ſunt large capiendo creatum.

Reſolutio queſtionis

Sancti Bonauenture ſtat in vnica concluſione: Que eſt talis. Cum deus ſit prima cauſa et ſupremus artifex cuiuſlibet creature: ipſe eſt cognoſcibilis per creaturas: et actu per ipſas cognoſcitur. Iſta concluſio habet duas partes. Prima pars iſtius concluſionis ſic euidens eſt vt concedāt eam philoſophi dicunt enim ſtatum eſſe in cauſis. Secunda pars prime partis probatur per illud. Omnium eſt enim artifex omnem habens virtutem omnia proſpiciēs. Licet enim ſol habeat cauſalitatem ſuper multa entia non tamen poteſt facere lunam nec ſtellas. Et ſic patet: ꝙ deus eſt ſupremus artifex. Secūda pars probatur in textu. ¶ Pro quo notandū ꝙ licet creatura q̄ntumcunq; perfecta diſtet in infinitum entitate a deo: habꝫ tamē quelibet creatura cōuenientiaꝫ analogie ad deum. Ex hoc enim ꝙ eſt effectus dei ſicut quodlibet artificiatum habet quandam conuenientiam cum artifice: vt patet de domo et domificatore. Si eñ quilibet effectus ducit in cauſam ſuam: ſic ꝙ in eo relucet ſapientia artificis multo magis in qualibet creatura relucet diuina ſapientia. Multo eñ magis dependent a deo q̄ꝫ artificiatum ad artificem vel ad quantūcunq; alium a deo. Unde Apoſtolus Roma. 1. Inuiſibilia dei a creatura mundi: id eſt ab homine per ea que facta ſunt intellecta conſpiciuntur: id eſt ex intellectione creatorum homo deuenit in cognitionem diuinorum: ſempiterna quoq; virtus eius et diuinitas ꝛc̄. Ideo autem homo dicitur creatura mundi: quia omnia creata ſunt propter hominem. Item homo conuenit cū omni creatura ſm beatum Gregoriū habet enim eſſe cōmune cum lapidibus viuere cum plantis: ſentire cum animalibꝰ et intelligere vl' diſcernere cum angelis. ¶ Arguitur ſic. Omne ſimile ducit in cognitionem ſibi ſimilis. Unde. Quelibet creatura eſt ſimilitudo dei: vel vt veſtigiū: vel vt imago. ¶ Queritur ergo que ſit differentia inter veſtigium et imaginem. Oportet ergo habere quid ſit imago: ſed hoc declarabitur in ſequēti parte huius diſtinctionis. Tamen vt intelligatur littera preſentis queſtionis oportet aliqua nos conſiderare de veſtigio. ¶ Unde veſtigium capitur dupliciter. Uno modo proprie: et ſic non reperitur niſi in corporalibus vel animalibꝰ. Et eſt ſimilitudo alicuius partꝫ animalis: que imprimit in aliquod corpus ſibi cedens: remanens in abſentia eius: vt ſimilitudo manus vel pedis impreſſa in niues vel in puluere. Si autem totus

bō voluтaret ſe ſeu imp̄meret in corp⁹ ſibi cedens: illud diceret imago eius. Veſtigiū aūt dr̄ imago ⁊ veſtigiuȝ reſpectu diuerſorū. veſtigiū em̄ dr̄ ꝺ toto q2 ducit ī cognitionē toti⁹ imago aūt ptis. Veſtigiū trinitatis nō ſolū repit in ſenſibilibꝫ ſed in omni ente. Quodlibet eni ens eſt vnū verum bonū. In his aūt tribus conſiſtit veſtigiū: vnitas em̄ appropriat patri: veritas filio: bonitas ſpūiſancto. Impoſſibile eſt ꝙ aliqđ exiſtens in deo dicatur formaliter pars. De rōne em̄ partis eſt ꝙ ſit minor toto. Impoſſibile autem eſt ꝙ aliquid imperfectū dicatur de deo. Alio mō capitur veſtigiuȝ ſimilitudinarie ⁊ trāſſumptiue. Ratio veſtigialis cōſiſtit in quibuſdā ꝯditionibꝫ cuilibet enti creato cōuenientibꝫ dicentib⁹ pfectionem ducentib⁹ nos in cognitionē cōmuniū: vt illa ſunt appropriata tribꝫ perſonis diuinis. Prima pticula patet. ſm em̄ oēs doctores veſtigiū cōſiſtit in vnitate: veritate ⁊ bonitate. Et licet alias etiam poſſit aſſignari plurib⁹ modis: de h̄ tamen poſtea habebim⁹. Secūda particula ducentibus nos ⁊c. vt em̄ Aug⁹ dicit: Si oīs creatura eſt vnum veruȝ ⁊c. q̄nto magis ipſaꝝ creator eſt vnus ver⁹ ⁊c. ¶ Ulterius notandum: ꝙ triplicia ſunt pdicata: ſcȝ Cōmunia ⁊ ſunt illa que cōmunicant tribus perſonis: vt oīa eſſentialia. Propria ⁊ ſunt illa que conueniunt vni ſoli perſone vel duabus tm̄. Appropriata ⁊ ſunt illa que ſm ſe ſunt communia tribus tamē appropriant ſpecialiter pſonis ad extirpādos errores. Regula. Omnia appropriata ſunt cōmunia tribus pſonis. ¶ Creatura etiā ducit nos in cognitionē trium de deo: q2 ducit nos in cognitionē cōmuniū vt cōmunia ſunt vt ſunt eſſe viuere intelligere vicȝ ꝙ de⁹ eſt: ſi em̄ creatura eſt: quāto magis deus eſt: ſimiliter ꝙ ſit intelligens: ſapiens: volens: ⁊ hoc modo dicit vmbra. Propriarum vt propria ſunt vt ꝙ habeat memoriam fecundā intelligentiam et voluntatem: ⁊ ſic dicitur imago. Cōmunium vt appropriata ſunt: et ſic veſtigialia ducunt nos in cognitionem dei. Hoc eſt qđ antiqui dixerunt ꝙ creatura repreſentaret deū tripliciter videlicet ſic̄ vmbra: vt veſtigiū ⁊ vt imago. Dum em̄ videmus vmbrā alicuius app̄hendimus eſſe luceȝ ex alia parte oppoſitā vmbre. Creatura ergo ſepe ducit nos in cognitionem dei ⁊ maxime homo: q2 vt vmbra. Nam vmbra ſepius ducit in cognitioneȝ vmbrati ſicut legit de ſancto Nicolao ꝙ ille agnouit eum per vmbrā. De hoc tamen et de quadruplici differentia inter veſtigium et imaginem in textu vide.

Pro ſolutione argumētorū

que ſunt pro parte falſa. Arguit ſic Uia ad erroreȝ nō eſt via ad cognitionē ſed cognitio per creaturā eſt via ad errorem. ergo ⁊c. Minor probat. Sap̄. xiiij. Creature dei ſunt: in deceptionē: in odium: ⁊ in muſcipulā pedibus inſipientiū. Et Nicola. de lyra exponit de diabolo. Reſpōſio ſtat in tribꝫ diſtinctionibus ⁊ quibuſdā propoſitionib⁹. ¶ Prima diſtinctio. Creatura poteſt capi dupliciť. Uno modo q̄tum ad ſpeciales ,ppꝛietates eius que dicūt imperfectioneȝ. Alio modo q̄tum ad cōmunes proprietates dicentes perfectioneȝ. Pro declaratione huius diſtinctionis. ¶ Prima ,ppoſitio Omnis creatura q̄tumcūqꝫ parua habet aliquā perfectionem. pfectiones em̄ creaturarum ſunt diſperſe in creaturis. omnis em̄ creatura eſt bona. Gen̄. 1. Bonum autem ⁊ perfectū idem ſunt. v. metaphi. ¶ Scđa propoſitio. Omnis creatura q̄tumcunqꝫ magna habet aliquas imperfectiones. patet de angelis qui in ſua natura ſunt mutabiles: vt patet in caſu malorum angelorum: vt etiam dicit beatus Gregorius. v. moraliū ſuper illud Iob. Et ī angelis ſuis reperit prauitatem. ¶ Secunda diſtinctio. Proprietas importans imperfectionem poteſt

cõparari ad deũ dupl'r. Uno mõ poſitiue ⁊ attributiue vt lapis eſt durus et ledit pedẽ: deus ledit. Alio mõ negatiue: remotiue vel ablatiue vt deus nõ eſt durus ⁊ groſſus: deus neminẽ ledit. ¶ Tertia ꝓpõ. Intellectus creatus attribuẽs ꝓprietates ſpeciales creaturarũ q̃ dicũt imꝑfectionẽ ipſi deo errat. patet qꝛ nulla ipfectio ẽ deo attribuẽda. Correlariũ. Attribuere deo ꝙ ſeneſcat vel ꝙ habeat griſeam barbam eſt error. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Intellect⁹ creatus remouẽs proprietates ſpãles creature dicẽtes imꝑfectionẽ a deo recte iudicat. ¶ Tertia diſtinctio. Cõditiones gñales creature q̃ dicunt ꝑfectionẽ poſſunt dupl'r cõſiderari. Uno mõ ſiſtendo in ſe ⁊ abſolute. Exemplũ pictura aliq̃ pulchra ſi cõſideret' vt pulchra ſeu delectabil' viſui vl' cõſiderat' vt repñtatiua alicui⁹ vel vt imago. Alio mõ cõparando eas vel referẽdo ad deũ a quo ſunt. ¶ Quinta ꝓpõ. Intellectus creatus cognoſcẽs cõditiones creaturarum dicentes perfectionez ſiſtendo ibi tanq̃ in pulchritudine earũ deuiat: ¶ Sexta ꝓpõ. Intellect⁹ creatus cognoſcens ꝑfectiones vel conditiones creaturarum dicentes ꝑfectionẽ vt ſunt ſapientia bonitas veritas ⁊c̃. referendo ad deũ ⁊ attribuẽdo illas deo in ſummo cognoſcit eũ ꝑ eſſentiã. ¶ Regula. Omnis ꝑfectio ſimpl'r attribuenda eſt deo in ſummo. Nam viuere eſt ꝑfectionis. Cognoſcens ergo ſe viuere ⁊ illud attribuẽs vl' referens in deum attribuit ei vitã ꝑ eſſentiam. ¶ Pro ſolutione ſecundi argumenti. Creatura eſt vmbra vel tenebra: iſta eſt ſolutio methaphorica. Tenebra eñ nõ eſt niſi priuatio lucis. Ex quo autem creatura in quadam elongatione et confuſione repñtat deũ ſeu ducit in cognitionem dei vt effectus in cauſam ⁊c̃. ideo dicitur vmbra ⁊c̃. vt ſupra habitum eſt. ¶ Aſcenſus in deũ põt intelligi dupl'r. Unus ꝑ quẽ aſcendim⁹ in p̃ſentialitatẽ dei. Alius eſt equalitatis vel equiparantie. ¶ Prima ꝓpõ. Nulla creatura poteſt eſſe mediuz aſcendendi in deum aſcenſu equalitatis. ¶ Scðа propõ. Creatura põt eſſe mediũ aſcendendi in deũ aſcẽſu ad aſpectũ p̃ſentie eius. i. ad cognitionẽ dei. ¶ Item in tertio argumento Bonauentura accipit cõmunicare cõmuniter vt cõmunicare in aliquo cum altero: id eſt conuenire cum illo.

Queritur tertio. Utrũ

cognitio per creaturas ſit hois c̃tũ ad oẽm ſtatũ. Pro declaratiõe t̃minoꝝ ſupponẽdo q̃ dicta ſunt. Adhuc duplex eſt cognitio obiecti incõplexi. quedã eñ dr̃ Abſtractiua ⁊ eſt illa q̃ põt eſſe indifferenter tam exiſtentis q̃ nõ exiſtentis realiter: tam p̃ſentis in ꝓpria p̃ſentia reali q̃ nõ p̃ſentis vt cognitio roſe. Unde oĩs noticia que cauſat' a ſpecie intelligibili rei vel ſimilitudine rei: ſiue res ſit p̃ſens ſiue nõ: eſt noticia abſtractiua. Alia eſt intuitiua ab intueor (que etiaz dr̃ clara viſio vl' noticia facialis qꝛ quaſi facie ad faciẽ) ⁊ eſt illa q̃ neceſſario eſt obiecti preſentis in ꝓpria p̃ſentia reali vt p̃ſens eſt vel exiſtentis vt exiſtẽs eſt. Uel eſt noticia alicuius obiecti cõtenti eminenter in aliquo alio obiecto eminentiori. Sola autẽ noticia intuitiua eſt beatificatiua: vl' beatificabilis. Et iſto mõ noticia beatorum de rebus creatis in eſſentia diuina eſt intuitiua. Franciſcus maronis vocat illã ſuꝑintuitiuã ⁊ male. Nam cognitio beatorũ qua deum cognoſcunt dicit' intuitiua: ideo non placet aliam ſic nominare. Et illo modo nulla imperfecta cognitio poteſt eſſe in deo quia omnia ꝑfectiſſime continentur in eſſentia diuina et plus q̃ ſi illa eſſent realiter preſentia. ¶ Iſte autẽ cognitiones tripl'r differũt. Primo quia icuitiua noticia neceſſario eſt p̃ſentis. Abſtractiua vero nõ ſic. Secundo quia differũt per rõnes motiuas. ꝓpria eñ ratio motiua noticie abſtractiue eſt ſpecies intelligibilis. Intuitiue

vero eſt res pñſens in ſe. Mouere autem
intellectum ad noticiam eſt cauſare noti
ciam. Abſtractiua fit per ſpeciẽ intelligi
bilem ſupplentem vicem obiecti non ob-
ſtante ꝙ aliquis preſentaret ipſum obie-
ctum. Tertio qꝛ noticia intuitiua ſemꝑ
habet vnã relationẽ realem actualẽ ad
obiectũ que dicit̃ attingentia qua attin
gitur obiectũ. Unde vltra qualitatem
que eſt in intellectu ſcꝫ opationẽ ipſiꝰ eſt
relatio realis inter ipſam qualitatem et
obiectũ que dicit̃ reſpectus attingentie.
Iſta ergo queſtio nõ eſt de noticia intui
tiua. Nam ſm̃ Auguſtinũ. Si vult vi-
detur: ſi nõ vult nõ videtur. Item patet
ꝙ pro ſtatu iſto talis noticia nõ eſt in no
bis. Unde triplex eſt ſtatus: ſcꝫ nature
inſtitute ꝛ vocat̃ ſtatus innocẽtie. Sta-
tus nature deſtitute ꝛ vocat̃ ſtatus poſt
lapſum in peccatũ. Status nature reſti-
tute ꝛ eſt ſtatus glorificationis. ¶ Noti
tia abſtractiua eſt duplex: ſcꝫ Simplex
que habet̃ de obiecto incõplexo. Alia eſt
diſcurſiua que ab alijs vocat̃ arguitiua
qua cognoſcẽs diſcurrit ab vno in aliud
Status eſt ſtabilis ꝑmanẽtia legibꝫ ꝛc̃.
vt ſupra. Stabilitũ eſt a legibus diuine
ſapientie ꝙ beati nunꝙ̃ offendent deum
ſed ꝑpetuo ꝑmanebũt in dilectione dei.
¶ Licet Adam in ſtatu innocentie nõ vi-
diſſet deũ: erat em̃ viator. Queſtio igit̃
illa intelligitur de omni ſtatu: ꝛ ſic inclu
dit tres queſtiunculas partiales.

instituté
Statꝰ nãe destitute
restitute

Reſolutio q̃ſtionis ſtat

in ſex ꝓpoſitionibus: quarũ prima per
duas ſequentes declaratur. ¶ Prima ꝓ-
poſitio. Aliud eſt cognoſcere deum in
creatura ꝛ cognoſcere deũ per creaturã.
¶ Secunda ꝓpoſitio. Cognoſcere deũ
in creatura eſt cognoſcere eius pñſentiam
realiter ſcꝫ per actiuitatem et eius influ
entiam in creaturã. ¶ Correlariũ. Nul
lus viator q̃ꝺdiu viator eſt ꝛ q̃ꝺdiu eſt in
via de lege communi poteſt perfecte co-
gnoſcere deum in creatura. Uiator em̃
ſemiplene cognoſcit. Influentiã em̃ co-
gnoſcimus naturaliter licet nõ omnino
clare. Non ſic preſentiam cognoſcimus.
Illa em̃ eſſentia diuina vere realiter eſt
in qualibet creatura. eſt mere credita.
¶ Tertia propoſitio. Cognoſcere deuꝫ
per creaturam eſt ex cognitione creatu-
re eleuari ad cognitionem dei quaſi per
ſcalam mediã: id eſt per noticiã diſcurſi-
uam. Sic philoſophi cognouerunt deũ.
¶ Quarta ꝓpoſitio. Beati nõ proprie
cognoſcũt deũ ꝑ creaturã ſed magis cõ-
plete cognoſcũt deũ in creaturꝭ. Et pro
batur ꝑ̃ma pars ꝑ duo vltima argumen
ta q̃ ſunt ꝓ parte vera. Nã hic doctor ſe-
raphicꝰ nõ tenet modũ cõſuetũ in argu-
mẽtis. Prima em̃ duo ſunt pro parte ve-
ra: cõſimiliter vltima duo. Intermedia
ſunt pro parte falſa. Scd̃a ꝑs iſtius pro
poſitionis probat̃ per Auguſtinũ in li-
bro de ciuitate dei. vide textũ. Per iſtam
ꝓpoſitionẽ ſoluunt̃ tertiũ ꝛ quartũ argu
mentũ: quia bene procedunt de cognitio
ne dei in creaturis nõ autem per creatu-
ras. ¶ Quinta ꝓpõ. Homo in ſtatu in-
nocentie cognouit deũ ꝑ creaturas tã. ꝑ̃
ꝑ ſpeculũ clarũ. Ex iſta ꝓpõne ſequunt̃
alie due. ¶ Prima ꝓpõ. Hõ in ſtatu in-
nocentie fuit ita creatus a deo ꝙ fuit ple
nus ſapiẽtia plenus ſcientia: ꝛ cognoſce-
bat oẽs res creatas q̃ꝺtũ erant intelligi-
biles. ¶ Scd̃a ꝓpõ. Cognitio ſenſitiua
in ſtatu innocentie nõ erat in impedimẽ
tum cognitiõis intellectiue ſed erat ipſi
in ãminiculũ ¶ Sexta ꝓpõ. Hõ ꝓ ſtatu
nature lapſe cognoſcit deum per creatu
ras tanꝙ̃ ꝑ ſpeculũ obſcurũ ꝛ enigmati-
cum. ¶ Septima ꝓpoſitio. Nullus via-
tor q̃ꝺdiu eſt viator cognoſcit clare mini
mam rem q̃ꝺtũ intelligibilis eſt. ¶ Corre
lariũ. Nullius rei pro ſtatu iſto cogno-
ſcimus quidditatem excepta rõne entis
Patet quia ſi duo oua eſſent eiuſdẽ q̃nti
tatis coloris ꝛ groſſitudinis et alia acci-
dentia haberent omnino ſimilia: et pone
rentur per diuinã potentiã in eodẽ loco

tunc nullus viatoꝛ quantũcunq; acuti
igenij poſſet cognoſcere ꝙ ſunt duo oua.
Unde nullam perfectã cognitionẽ habe-
mus de re. Patet: quia ſi aliquã pfectaꝫ
haberemꝰ cognitionẽ maxime cognoſce
remus differentiã eſſentialẽ. Sed oppo
ſitum dicit Boetius ſcꝫ ꝙ differentie re-
rum ſunt nobis ignote. Patet de rõnali
ꝙ nullo mõ vere ꝓpꝛie eſt differentia ho
minis: eo ꝙ anima ſepata ſit rõnalis ꝛc.
Pꝛopoſitio. Omnis res eſt ſignũ inq̃tũ
in ea relucet ſapientia diuina.

Querit̃ quarto ꝛ vltio

Utrũ per creaturas poſſit cognoſci plu
ralitas perſonarũ. ¶ Reſolutio queſtio
nis ſtat in vna concluſione. ¶ Pꝛima ꝓ-
poſitio. Pluralitas perſonarũ diuinarũ
cum vnitate eſſentie eſt ꝓpꝛietas ſolius
nature diuine cuiꝰ ſimile non reperitur
in creatura: nec poteſt reperiri: nec rõna
biliter cogitari. Unde quot ſunt homi-
nes tot ſunt nature humane. Adequan-
tur eñ in creaturis natura ꝛ ſuppoſitũ
ſiue ſingulare: ita videlicet ꝙ ſunt tot na
ture ſiue eſſentie: quot ſunt ſingularia.
¶ Pꝛopoſitio. Impoſſibile eſt vnam ꝛ
eandẽ rem ſiue vniuerſaleꝫ ſiue particu
larem eſſe in duobꝫ. Nec vnq̃ fuit mens
doctoꝛis Subtilis. Oppoſitum eñ po
nit in pꝛima queſtione pꝛologi. ¶ Ex ſe-
cũda pte pͥme ꝓpõnis ſeq̃tur coꝛrelariũ.
Trinitas pſonarũ in diuinis nullo mõ
põt cognoſci p rõnẽ naturalẽ neceſſariã
ꝛ demonſtratiuã. ¶ Argumenta ſunt ſo
luta ſupius in quadã queſtione ad men-
tem doctoꝛis ſeraphici ꝛ nõ contra eius
intentum ꝛc. ¶ Secũda pꝛopoſitio. He
reſes nõ ſunt neceſſario connexe. Unde
hereticus errans circa illũ articulum ꝙ
chꝛiſtus ſit crucifixus poteſt cũ hoc non
errare circa trinitatẽ. Hoc eſt quod di-
cit ſanctus Bonauentura. Niſi philoſo
phi haberent aliquẽ habitum fidei ſicut
aliq̃ heretici qđ intelligit̃ de fide acq̃ſita
¶ Unde ꝓ diſtinctiõe eſt notandũ ꝙ du-
plex ẽ habitꝰ fidei ſcꝫ Acq̃ſitꝰ ꝛ infuſus.
Habitꝰ fidei acq̃ſitꝰ eſt habitus acq̃ſitꝰ
ex auditu. Ut ex relatiõe multoꝝ credo
ꝙ ſit roma. Alius eſt habitꝰ fidei q̃ voca
tur fides infuſa. Et iſta nõ poteſt eſſe de
lege cõi cum hereſi. Pꝛopoſitio. Oẽ pec-
catum q̃tumcũq; enoꝛme põt ſtare cũ fi
de infuſa excepta hereſi. Pꝛopõ. Nullũ
pctm̃ repugnat ſpei: ſic ꝙ nõ poſſit ſtare
cum ſpe pꝛeter deſperationem. Pꝛopoſi-
tio. Nullum peccatũ moꝛtale poteſt ſta-
re cum charitate infuſa.

Pꝛo ſolutione argumẽ

toꝝ ante oppoſitũ ꝓ pꝛimo ꝛ ſcd̃o argu
mentis eſt notandũ ꝙ triplices ſunt res
vide textum. Pꝛopõ. Bonitas attribuit̃
ſpũiſancto. Potiſſimꝰ autẽ effectꝰ bonita
tis eſt redẽptio hũani generis. Bñficia
eñ creatiõis parua ſunt in cõpatione be
neficioꝝ redẽptiõis. ¶ Sciendũ ẽ ꝙ ima
go nr̃a tria repſentat: ſcꝫ Oꝛdinẽ. diſtin
ctionem: ꝛ equalitatẽ. ¶ Pꝛimo oꝛdinem
Sicut eñ pater eſt pꝛima perſona in di
uinis: ſic mens noſtra eſt pͥmũ in imagi-
ne creata. Noticia autẽ eſt actus ſcd̃s: ꝛ
pſupponit actũ pꝛimũ ſcꝫ mentẽ. Amoꝛ
vero pſupponit noticiã. Quia nihil vo-
litum niſi pcognitum. ¶ Coꝛrelarium.
Mens ergo repꝛeſentat patrem: noticia
filium: amoꝛ vero ſpiritũſanctũ. ¶ Se-
cundo repꝛeſentat imago noſtra diſtin-
ctionem. Sicut enim perſone realiter di
ſtinguũtur: ſic etiam actus pꝛimꝰ ipſius
anime realiter diſtinguitur ab actibus
ſecundis. Mens autem actus pꝛimus
idem eſt cũ anime ſubſtantia. Subſtan
tia diſtinguitur realiter ab accidente.
Unum accidens realiter diſtinguitur
ab altero. ¶ Tertio repꝛeſentat imago
noſtra equalitatem. Nam quicquid re-
ſpicit mens pꝛo obiecto: reſpicit et noti-
cia ꝛ amoꝛ. Et ſic eſt ibi quedam equali
tas. ¶ Ex pꝛedictis ſequuntur ꝓpones.
¶ Pꝛima ꝓpoſitio. Naturalit̃ loquẽdo
quilibet poteſt cognoſcere dei imaginẽ:

quātum ad id quod eſt. Clarū eſt eñ ꝙ philoſophi intellexerūt actus primos et actus ſecundos que ſunt imago. ¶ Secunda propō. Nullus viator quādiu eſt viator pt cognoſcere imaginē inq̄tū imago eſt. pꝫ qꝛ imago inq̄tū imago dicit reſpectū ad id cui⁹ ē imago. Nullus autē reſpect⁹ pt cognoſci niſi cognitis fundamento ⁊ termio. Imago aūt eſt reſpect⁹ fundat⁹ in aīa tanq̄ in ſubiecto: ⁊ terminat⁹ ad tres ꝑſonas in diuinis vt ad terminū ſcꝫ patrē filiū ⁊ ſpm̄ ſcm̄. ¶ Pro ſecundo argumēto añ oppoſitū ē notādū ꝙ q̄cq̄d de deo cognoſcimus hoc duplici via cognoſcim⁹. ſ. via affirmatōis ⁊ via negationis. Via affirmatiōis attribuendo ei perfectiōes reptas in creaturis ꝑ excellentiā. Vñ ē regula theological'. ꝙ q̄cq̄d eſt ꝑfectiōis attribuēdū eſt deo in ſummo. Sed via negatiōis ē remouēdo ab eo imꝑfectōes repertas in creaturis. Iuxta aliam regulam theologicalē: ſcꝫ Quicq̄d ē imꝑfectōis remouēdū ē a deo ¶ Pro vltimo argumēto ē notādum. ꝙ creatura eſt q̄ſi liber ꝓ quāto ducit in cognitionē dei tripl'r. ſcꝫ vt vmbra: vt veſtigium: ⁊ vt imago ⁊c̄.

Nunc vero Quo ad ſe-

cundā pñtis diſtinctionis partē. Primo querit'. Utrū in his tribꝰ ſcꝫ Memoria. intelligentia: ⁊ voluntate ɔſiſtat rō imaginis. Termini declarandi ſunt imago veſtigiū: intelligētia: memoria et voluntas. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt aſſignatio imaginis. Prima eſt: memoria: intelligētia ⁊ voluntas. De q̄ Aug⁹. x. de tri. ca. xiij: ⁊ deinceps li. eodē ca. vltimo. Scđa aſſignatio imaginis dꝛ Mens: noticia ⁊ amor vt idē dicit Aug⁹. ix. de trini. cap. iiij. ¶ Prim⁹ termin⁹ eſt imago. Ubi eſt notandū ꝙ imago q̄tum ad propoſitū ſufficit capitur quatuor modis. Primo large ꝑ aliqua ſimilitudine alicuius rei actual'r repñtante ipam rem: ſiue ipſa ſimilitudo ſit cauſata a natura vel a re naturali cui⁹ eſt ſilitudo: ſiue ab agente libero. ¶ Pria ꝓpō. Quelibet intellectio alicui⁹ rei ē imago ei⁹. ¶ Secūda ꝓpō. Quelibet ſpēs intelligibil' alicui⁹ rei eſt ei⁹ imago. Vñ dñia eſt int' ſpēm intelligibilē ⁊ intellectionē. Nā ſpēs intelligibil' eſt act⁹ p̄m⁹ ꝓductiu⁹ act⁹ ſcđi. ſ. noticie ſupplens vicē obiecti. Et ꝑtinet ad memoriā. Intellectio aūt actualis eſt act⁹ ſcđs ⁊ ꝑtinet ad ſcđam partē imaginis. Dixi vltimo ſiue etiaꝫ cauſet' ab agente libero. i. artifice: ſicut ſtatua Herculis. Ois eñ imago fabricata ab artifice repñtatiua alicui⁹ dꝛ imago ei⁹: vt imago ceſaris ⁊c̄. ¶ Scđo capit' imago ſtricte ꝓ aliquo formato ab artifice repñtante actu alterū inq̄tū illud alterū hꝫ diſtincta accidētia ab alijs. Vñ alia eſt imago ſeraphici franciſci ⁊ alia ſcti Ludouici. ¶ Tertio capit' imago ꝓ aliq̄ ꝓducto naturalr ⁊ vniuoce ab alio qđ ſm rōnē productionis ſue dꝛ ſimile ꝓducēti. Et iſte mod⁹ eſt ſubtilior alijs. Iſto mō fili⁹ genitus a pr̄e ſuo eſt imago ei⁹. Nā ex hoc ꝙ fili⁹ ꝓducit' gñatione dꝛ imago ſibi ꝓducenti. Et ſic ſequit' correlarie. ꝙ fili⁹ in diuinis eſt vera imago patris non ſolum imitationis ſed etiā adequationis. Nō autem ſic ſpūſſanctus: licet eñ ſimilis ſit patri ⁊ filio: hoc tamē nō habet ex ratione ſue productionis. Non eñ naturaliter eſt productus. ¶ Quarto et vltimo capitur imago pro natura intellectuali creata cū ſuis actibus primis et ſecundis vt anima cū ſuis potentijs ⁊ actibus ſecundis. ¶ Secūdus terminus eſt veſtigium (q̄uis extraneus ſit multum tamen ad propoſitū deſeruit) Unde ſciendum ꝙ veſtigiū capitur quattuor modis. ¶ Primo large. Et ſic dicit' omnis effectus derelictus ab aliqua cauſa determinate ſpeciei vel generis rememoratiuus ipſius cauſe: potens nos ducere in cognitionem alicuius ꝓpōnis contingētis: enunciantis eſſe vel fuiſſe illi⁹ cauſe. vt fum⁹ derelictus in camino ē veſtigiū

ignis. Siſr cõbuſtionis ſigna in domib9
Propoſitio. Canis habet excellentẽ ol/
factiuã q̄ inſeq̄tur leporẽ. Nã oĩs beſtia
ſiluestris relinquit poſt ſe odorẽ qui eſt
veſtigiũ eius. ¶ Scđo capitur veſtigiũ
ſtricte p̄ imiſſione facta ab aliq̄ corpore
in aliud ſibi cedens: remanẽs tñ in eius
abſentia: vt patet in impſſione ſigilli in
cera. ¶ Tertio capit̃ magis ſtricte. Et
ſic eſt ſimilitudo alicui9 p̄tis aĩalis im/
preſſa ab ipſa parte in aliq̄d corpus ſibi
cedens: remanens tñ in abſentia eius: vt
veſtigiũ pedis. ¶ Quarto mõ et vltimo
capitur ſtrictiſſime p̄ aliquib9 cõditioni
bus cuilibet enti creato cõuenientib9: di
centib9 p̄fectionẽ: ꝛ ducentib9 nos in co/
gnitionẽ appropriatoꝝ: vt appropriata
ſunt. vt vnũ verũ bonum. ¶ Correlariũ
Veſtigiũ hoc mõ reperit̃ in q̄libet crea/
tura cũ in q̄libet creatura hec tria repe/
riant̃. ¶ Correlariũ ſcđm. Imago ſolũ
in creatura rõnali ſeu intellectuali repe/
ritur ꝛc̃. ¶ Tertius termin9 eſt intelligẽ
tia. Pro quo notandum ꝙ intelligentia
põt capi q̄tuor modis. Primo mõ p̄ na/
tura mere ſpũali: intellectuali ſiue rõna/
li nata p̄ ſe exiſtere. Vñ phi. Angelos vo
cant intelligentias ꝛ quidam doctores.
Scđo capit̃ intelligentia p̄ potentia q̄
eſt cognoſcitiua cuiuſcũq; cognoſcibil' ꝛ
iſto mõ ſolus intellect9 eſt intelligentia.
Propoſitio. Iſtis duob9 modis nõ capi/
tur hic intelligentia. Tertio mõ capitur
intelligentia pro ipſo intellectu habente
actu intellectionẽ genitã ſeu informato
actuali noticia. Propoſitio iſto mõ capi
tur intelligentia in p̄ſentis q̄ſtionis titu
lo. videre meo. Aug9. em̃. xv. de trini. cõ
parans duplicem aſſignationẽ imaginis
inter ſe: dicit primã eſſe clariorẽ: q̄d non
videret̃ ſi noticia ꝛ intelligẽtia idẽ eſſent
Quarto et vltimo capit̃ intelligentia p̄
ſola actuali intellectione. Et ſic aliq̄b9 vi
detur capi in titulo q̄ſtionis. ¶ Quart9
terminus eſt memoria. Vñ ſciendũ. Q̄
memoria capit̃ dupl'r. Primo mõ p̄ me/
moria q̄ eſt potentia ſenſitiua q̄ b3 orga/
num in poſteriori parte cerebri: cui9 offi/
ciũ eſt recipere ſpẽs ab eſtimatiua. Pro/
poſitio. Iſta cõis ẽ nobis ꝛ brutis. Alio
mõ capit̃ memoria p̄ memoria intellecti
ua. Et illa eſt duplex. ſ. p̄fecta ꝛ imperfe
cta. Memoria intellectiua perfecta: Eſt
ipſemet intellect9 habens p̄ſens obiectũ
in ſe vl' in ſpecie. Vñ illa duo vt integrãt
vnã cauſam totalem dicunt̃ memoria ſe/
cunda. i. p̄ductiua: a q̄ paritur noticia ꝛ
amor. Et ſic capit̃ in p̄ſenti q̄ſtione. S3
memoria intellectiua imp̄fecta capitur
etiã dupl'r. Vno mõ pro ipſo intellectu
put eſt p̄ductiuus noticie. Et dr̃ imp̄fe/
cta q2 nõ eſt totalis cauſa ipſius noticie.
Non em̃ ſine obiecto in ſe vel in alio pre
ſente põt cauſare noticiã. Alio mõ me/
moria intellectiua imp̄fecta capitur pro
ipſo obiecto inq̄tũ eſt p̄ſens in ſe vel in
ſpẽ ꝛc̃. ¶ Quit9 ꝛ vltim9 t̃min9 ẽ volũtas
Et notandũ ꝙ voluntas capit̃ dupliciť.
Primo mõ pro ipſa potentia p̄ductiua
actus ſecũdi. Et ſic eſt actus p̄m9. Non
aũt ſic capit̃ in aſſignatione imaginis iu
dicio meo: ſed p̄ actu ſecũdo. Et hoc ſm
Auguſtinũ etiã: qui ſepiſſime capit actũ
primũ pro actu ſecũdo. Vnde dicit. Ni
hil eſt tam poteſtate voluntatis q̄3 ipſa
voluntas. i. actus volẽdi. Alio modo ca/
pitur voluntas p̄ actu ſecundo p̄ducto
ab actu primo ſc3 pro amore producto.
Et ſic accipitur in titulo queſtionis.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in duabus p̄poſitionib9. ¶ Prima p̄põ.
Imago trinitatis increate ꝯſiſtit in nob̃
in his trib9 ſc3 In memoria: intelligẽtia:
ꝛ volũtate: vt includũt vnitatẽ eſſentie ꝛ
pluralitatẽ actuũ ſecũdoꝝ. In q̄bus eſt
ordo ꝛ origo vni9 ab alio. Dico p̄mo vt
includũt vnitatẽ eſſentie. Dico ſcđo. Et
pluralitatẽ actuũ ſecundoꝝ: q2 nihil vo/
litum niſi cognitũ. ¶ Scđa p̄põ. Intel/
lectio ꝛ volitio diſtinguunt̃ realiť ꝛ inter
eos eſt ordo: q2 intellectio p̄us p̄ducit̃.

Et origo quia intellectio aliquo modo pōt dici licet improprie: ſcʒ ꝑ modū quendam diſponēdi: originare amorē. Unde vera eſt opinio doctoris ſubtilis que dicit. Q᷑ voluntas ſit tota cauſa ꝓductiua volitionis. Intellectio eñ nō eſt productiua alicuius libere. Sed volitio vel amor libere ꝓducit᷑. Ockam tñ tenet ꝙ voluntas nō ſit cauſa totalis volitionis: q2 ſm eū etiā intellectus habet ſe in rōne cauſe ad cauſandū amorē cū ipſa voluntate. Melius tñ videt᷑ ſentire doctor ſubtilis: q̄ dicit. Q᷑ voluntas ſe ſola cauſat amorē licet bene intellectio prerequirat᷑ non tamen in ratione cauſe.

Ad argumenta ſciendū ꝙ tria requirunt᷑ ad imaginem in nobis. Primo ꝙ illa q̄ faciūt imaginē repreſentent cōſubſtantialitatē. Scđo ꝙ faciant diſtinctionē realem. Tertio originē ſeu ordinē ſiue productionē. ¶ Correlariū. In nullo ente vno pōt dici imago trinitatis. ¶ Prima ꝓpō. Voluntas vt act⁹ ꝑm⁹ nō ꝑtinet ad tertiā imaginis partē: ſed ad primam. ¶ Scđa ꝓpō. Peccator mortaliter deū offendens perdit amorē dei. ¶ Correlariū. Pctōr offendens deū ꝑdit imaginē dei ſm Auguſtinū in ſermone de martyrib⁹. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Quilibet pctōr q̄ꝫtum in ſe eſt pōt reformare imaginē dei: licet de⁹ ſit ꝑncipalis cauſa. ¶ Contra: ḡ ſequit᷑ ꝙ imago ſtet in accidentib⁹ ⁊ nō ſubſtantialib⁹. ¶ Reſpondet ockam ꝙ imago capitur duob⁹ modis. Uno mō pro imagine completa Alio mō pro imagine incōpleta. Completa imago. Eſt illa q̄ nō ſolū ↄſiſtit in actib⁹ ꝑmis ſed etiā ſcđis: ⁊ ꝑ ↄñs in accidentib⁹. Et illa nō eſt eſſentialis aīe. Incompleta imago: Eſt illa q̄ ſolū cōſiſtit in actib⁹ ꝑmis ſubſtantialib⁹. Et illa radicaliter eſt ipſa aīe eſſentia. ¶ Correlarium ꝑmū. Hec nō pōt perdi ſeu amitti Illo mō loquit᷑ pš. In imagine ꝑtrāſit hō. ¶ Correlariū ſcđm. Imago primo mō capta pōt perdi. ¶ Nota vlteri⁹ pro argumēto i oppoſitū. Q᷑ adhuc duplex eſt imago ſcʒ Rei ſenſibil᷑ ⁊ rei ſpūalis. Imago rei ſenſibilis dr̄ quaſi imitago, id eſt imitans imaginatuʒ in exteriorib⁹ accidentib⁹. Et illo mō tenet argumētū nō autē ſcđo modo prout eſt rei ſpūalis. Propoſitio. Licet nō ſit origo int᷑ actus ꝑmos tñ eſt origo inter actus ſecūdos: vt ſuꝑ circa ꝓponē ꝑmā ꝑncipalē. ¶ Notandū ꝓ tertio argumēto ante oppoſitū. Q᷑ triplex eſt memoria. ſ. ſenſitiua: reminiſcitiua ⁊ intellectiua. Memoria ſenſitiua eſt retentiua ſenſibiliū ⁊ ꝑteritoꝝ et illa inuenit᷑ in brutis. Uñ ſapiēs. Uade ad formicā ⁊c̄. Memoria reminiſcitiua eſt q̄ fit cū deliberatiōe ⁊ cū argumentatione. Propō. Iſta memoria reminiſcitiua tm̄ eſt in hoībus ⁊ eſt potentia organica. Uirtute aūt intellect⁹ cui cōiungit᷑ ⁊ quē cōnotat: memoria reminiſcitiua eſt intelligibilium ꝑteritoꝝ. Propoſitio. Illa memoria nō pōt eſſe in brutis. Patet: quia in ipſis memoria ſenſitiua non cōiungit᷑ intellectui. Memoria autē intellectiua eſt ſpecierū innatarū. i. infuſarum ⁊ etiā acq̄ſitarū. Propō. Memoria intellectiua nō ſolū eſt preteritoꝝ vt alie due predicte: ſed abſtrahit a preteritis ⁊ preſentib⁹. ¶ Pro quarto argumento in oppoſitū (qđ incipit. Itē imago attendit᷑ in his que ⁊c̄.) Eſt notandū. ¶ Q᷑ aīa noſtra reformatur duobuſ modis. Uno mō ꝑ habitus. Alio mō ꝑ actus ſcđos. i. act⁹ habituū. Primo ꝑ habit⁹. vt ptʒ in baptiſmate vbi reformat᷑ ipſa memoria. primo per ſpem ſm iſtū doctorē. Et hoc nititur ꝓbare ꝑ auctoritatē Auguſtini in lr̄a. Secūdo mō dixi ꝑ actus ſecūdos Et tunc triplr̄. Primo ꝑ actū ſpei q̄ ponitur in memoria (ſaltē ſm ↄformitatē) Scđo per actū fidei que in intellectu ponitur. Tertio vero per actū charitatis: que in ipſa voluntate cōſiſtit. ¶ Notandum inſuper ꝙ iterū duplex eſt reformatio ſcʒ in via et in patria. In via eſt illa

iam p̄dicta. Propoſitio. Anima noſtra reformat̃ in via imp̄fecte. In patria aūt dabitur pro fide viſio clara diuine eſſentie intellectui. pro amore imp̄fecto dabitur fruitio ſeu charitas p̄fecta. Pro ſpe vero dabitur tentio. Propoſitio. Anima noſtra reformatur ĩ patria perfecte. ¶ Notandū ꝙ voluntas nō habet actū adequatū: ſicut intellectus ꝗ habet intelligere pro actu adequato. Sed primo diuiditur in nolle ⁊ velle quibus nō eſt aliquid commune. ¶ Pro penultimo argumento pōt dici ꝙ prima imago eſt filius in diuinis. Et ſic p̄tinet ad noticiam ⁊c̃. vt in textu. Propoſitio. Large pñt dici tres potẽtie eo ꝙ ſpẽs que ad primã partem pertinet facit differenciam.

Querit̃ ſecundo. Utrū

attendat̃ imago per comparationem ipſarum ad deū. Notandū pro intellectu ſequẽtiū ꝙ intellectus pōt intelligere q̄ᵭ cunqꝫ intelligibile: ⁊ voluntas pōt diligere vel reſpuere q̄ᵭcunqꝫ amabile. Jō poſſet q̄s dubitare. Utrū imago ſit qñ intellectꝰ intelligit ⁊ volūtas vult aliqᵭ creatū ſicut qñ intellectꝰ intelligit et volūtas vult aliqᵭ increatū. ¶ Ubi notandum ꝙ triplex eſt obiectum aïe. Primū eſt obiectum ſup̄ius ⁊ nobilius ipſa aïa. Propō. Tale obiectū eſt deꝰ. Scōm obiectum eſt equale ipſi aïe. Propō. Tale eſt ipſa aïa met qñ ſcꝫ intelligit ſe. Tercium eſt inferiꝰ ipſa aïa. Propō. Talia ſunt oïa corporalia inferiora ſenſibilia ⁊ materialia. ¶ Notãdū ꝙ doctores antiqui poſuerūt duplicẽ portionẽ anime. ſcꝫ ſuperiorẽ ⁊ inferiorẽ. Portio inferior eſt intellectus ⁊ voluntas inqꝫtum attingunt obiecta creata: ipſa intelligendo ⁊ volendo. Portio vero ſuperior eſt intellectus ⁊ voluntas: inqꝫtum attingunt ⁊ reſpiciunt res fruibiles ſeu res neceſſarias pro obiectis ſcilicet volendo ⁊ intelligẽdo. Propoſitio. Diſtinctio illa non ſumitur ex parte ipſius anime ſed tm̃ ex parte obiectorum. Nam portiones he ſolū differunt penes officium cum ſint eedem potentie. ¶ Inſuper notãdum ꝙ anima noſtra diuiditur in duas partes. In cōtemplationem videlicet ⁊ actionẽ. Anima noſtra diuiditur in contemplationẽ quando intellectus et voluntas contemplantur eterna. In actionem vero quando intellectus ⁊ volūtas agunt circa inferiora ⁊ temporalia.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio. Perfectiſſima ⁊ completiſſima ratio imaginis trinitatis increate conſiſtit in his tribus: ſcilicet. Memoria: intelligentia: ⁊ voluntate: prout reſpiciunt deū pro obiecto actu terminante actum intelligendi et volendi. Patet et declaratur ſupponendo duo. Primū oportet ꝙ imago ſit expreſſa conformitas ſeu ſimilitudo ad imaginatum. Secundum eſt ꝙ anima ſm ſuas potentias cōformetur his ad que conuertitur. Hoc eſt clarius loquendo. Qꝛ anima deum intelligit et vult aliquid conformis eſt tali. Nam intellectio eſt expreſſa ſimilitudo intellecti: ſimiliter ⁊ amor. Iſta propoſitio ꝓbatur per quattuor rationes ante oppoſitum quas expedire volumꝰ. ¶ Arguitur primo mō ſic. Eo eſt anima imago quo eſt capax dei: vt vult Auguſtinus xiiij. de trini. Sed eſt capax q̄ꝫtū ad portionem ſup̄iorẽ: ꝗ ⁊c̃. Alia patẽt in lr̃a. Imago ſm Damaſcenū ꝺr eo ꝙ ducit nos in prothotypum. i. in imaginati cognitionem. ¶ Nota ſm Auguſtinū Qꝛ in eo ſolo quod ad contemplationẽ pertinet eternorum non ſolum trinitas ſed etiam imago inuenitur. In hoc autem quod deriuatum eſt in actionem temporalium ⁊ ſi trinitas reperiatur nō tamen imago dei inuenitur. Propoſitio. Illa auctoritas intelligitur de perfectiſſima imagine dei vt probat Scotus p̄ aliam Auguſtini auctoritatem.

portio { ſupior / inferior

¶ Secunda ppoſitio. Minus perfecta ꝛ minꝰ pncipalis ratio imaginis pōt inueniri in his tribus. Memoria ſcꝫ intellectu ꝛ voluntate vt habent aiam p obiecto. Et hoc probaꝛ per ſcđam ſuppoſitionem. Nā qđ eſt ꝯforme imagini eſt cōforme imaginato. Cum autē aia ſit dei imago ſequitur ꝙ mens habet memoriā ſui cognoſcit ꝛ diligit ſe. ¶ Tertia ppō. Licet in iſtis tribꝰ ſcꝫ memoria intelligētia ꝛ volūtate vt reſpiciūt obiecta īferiora ipſa aia ſit trinitas ſeu reperiaꝛ trinitas nō tñ imago trinitatis increate. Uñ intellectus cū ſpecie vel obiecto pñte ē memoria vt intellectus hñs ſpēm intelligibilem roſe dr memoria ꝛc̄. Scđa ps pꝫ quia cū quis meminit pecuniarum intelligit ꝛ diligit ipſas in hoc nō habet expreſſam ſimilitudinem dei: qđ tñ ad trinitatis imaginem requiriꝛ. Sed potiꝰ hꝫ imaginem pecuniarū qꝛ cōformis ipſis. ¶ Pro penultimo argumento nota hāc ppoſitionem. Peccator vt pctōr non eſt ad imaginē dei. Probaꝛ per auguſtinuꝫ in ſermone de vno martyre. Si in ſe ſeruaſſet bonū quod in illo creauit deus. i. imaginē ſuā ſemp laudaret deū non ſolū lingua ſed ꝛ vita ꝛc̄. ¶ Notandū vltimo ꝙ ē duplex adeq̄tio. Una entitatiua. i. rei ad rem. Propō. Neceſſe eſt ꝙ ꝯ̄trū ad rōnē imaginis imitoneꝫ includat inadequationē talē. Alia eſt adequatio ꝯ̄tum ad cognoſci. i. tm̄ intelligiꝛ ꝯ̄trū repſentatur ī memoria. Propō. Illo mō adequātur memoria et intelligētia quia illa tm̄ intelligit ꝯ̄tum ipſa memoria repñtat. ¶ Correlariū. Et ſic memoria dr cognitum ꝛ intelligentia cognoſcens. Uel aliter pōt dici ꝙ in imagine aīe bene cognoſcens equatur cognito: quādo videlicet ipſa anima intelligit ſeipſam.

Queritur tertō de iſtis

tribꝰ potentijs in compatione ad ipſam animā. Utrū ſint idem in eſſentia. Iſta q̄ſtio eſt multū aiaſtica ad libros de anima pertinens. ¶ Nota tñ ad pñs ꝙ nouem ſunt genera potentiarum. ¶ Prima potentia dr Actiua. Et ſic deſcribiꝛ. v. metaphiſice. Eſt illa q̄ eſt pncipiū tranſmutandi aliud in ꝯ̄trum aliud. vt ignis trāſmutat aquā calore ſeu p potētiā ſuā actiuā. ¶ Scđa potentia dr paſſiua per oppoſitū. hec diffiniꝛ hoc mō. Eſt illa q̄ eſt pncipiū trāſmutādi ab alio in ꝯ̄trum aliud. ¶ Propō. Gerundiuū hic accipiꝛ paſſiue. Regula. Cuilibet potētie actiue in natura correſpondet aliqua potentia paſſiua ſimpliciꝛ. Alia regula. Non oportet ꝙ cuilibet potētie paſſiue naturali correſpondeat aliqua potentia actiua naturalis. Patet de aia ſepata q̄ poſt mortem in reſurrectione habet potentiā paſſiuā ꝛ inclinationē naturalem ad corpus nō tñ p aliqđ agens naturale poteſt vniri actiue. Regula tertia. Cuilibꝫ potentie actiue correſpondet potentia paſſiua. pꝫ hec regula intellectis prioribus. ¶ Tertia potentia dr obeditiua que ab omnibꝰ poniꝛ theologis (ꝗuis eam phi ignorauerūt) ꝛ eſt paſſiua. Nā ſubijci eſt pati. Et eſt illa cui correſpondet potentia infinita dei p quā potentiā creatura ſubijciꝛ deo; ꝛ eſt in perfecta obedientia ad deū: ſm quā potentiā deus pōt facere de ea quicq̄d nō implicat ꝯtradictionem ¶ Correlarium ſequiꝛ. Nulla creatura hꝫ potentiā obeditiuā ad aliā creaturā. Regula prima ſeu ppō. Propter illam potentiā obedientialem deus pōt oē ens creatū annihilare. ¶ Scđa regula. Propter iſtam potentiā obeditiuā deus pōt de nouo creare oīe ens creabile nō creatum. ¶ Tertia regula. Propter iſtā potentiā obedientiale quā habet creatura ad deū: deus pōt aſſumere omnē creaturam ad vnionē ypoſtaticā vel ad vnionē ſuſtenſtificā. ¶ Quarta regula ſeu ppō. Propter iſtā potentiā pfectam obedientialem deus pōt oēm creaturam ſeu entitatem creatā iam annihilatā ꝛ deſtructā eandem numero creare et reproducere.

¶ Quarta potētia dr̄ Mathematica q̄ trāſſumptiue et nō ꝓprie dr̄ potentia eo ꝙ imaginata. Et illo mō dicimus ꝙ linea poteſt fieri quadratū: quia linea ducta in ſe quater facit quadratū. Et tamē illa ſm rei veritatem nunꝗ̄ eſt vera: Linea eſt quadratū: ſicut nec illa: lapides ſunt domus. Bene autē dicit potentia ſimilitudinarie in materialib'. Uñ ſicut in materialib' ex materia et forma vere conſtituit vnū: ita imaginant ꝙ numer' ternarius ter ductus in ſe fiat nouenari' cum tamen ternarius nunꝗ̄ poſſit vere eſſe vel fieri nouenarius. Sed ternari' ⁊ nouenarius ſunt numeri eſſentialiter diſtincti. Ideo ſolū metaphorice dr̄: quia nihil eſt in potentia ad aliqd quin poſſit ſibi dari. ¶ Quinta potentia dicit logica. Et eſt illa que dicit non repugnantiā terminoꝝ. Regula. Potentia in logica ꝓprie ſumpta de ſe nihil ponit in re neqꝫ potentiā actiuam neqꝫ paſſiuā. Illa potentia ſepi' vtitur doctor ſubtilis. Uñ ſi ab eterno deus nunꝗ̄ fuiſſet: et fuiſſet aliquis homo vel angelus formans iſtā potentiam mūdus erit. Illa fuiſſet poſſibilis poſſibilitate logica: et tamen planum eſſet ꝙ non eſſet potentia paſſiua q̄ poſſit producere mundum: quia pono ꝙ deus non fuiſſet vel eſſet. Et ſic proprie non eſſet potentia actiua reſpectu huiuſmodi. Similiter non eſſet potentia paſſiua: quia nihil eſſet in re ex quo eſſet producibilis mundus: et patet regula. ¶ Sexta potentia dicitur ſubiectiua. Et eſt illa qua aliquid poteſt eſſe ſubiectum alicuius forme ſubſtantialis vel accidentalis. Regula prima. Quicqd poteſt recipere aliquam formā ſubſtantialem poteſt eſſe in potentia ſubiectiua ad ipſam. Et ſimilis datur regula de formis accidentalibus. Et eſt notandum ꝙ ad hoc ꝙ aliquid dicatur eſſe in potētia ſubiectiua duo requiruntur. Primo requiritur ꝙ actu exiſtat. ¶ Correlariū. Antichriſt' nō eſt in potētia ſubiectiua. Scdo requiritur ꝙ poſſit recipere in ſe aliquid aliud diſtinctū realiter ab eo vł formam ſubſtantialē vel accidentalem. Correlarium. Deus non poteſt eſſe in potentia ſubiectiua ad aliquid propter defectū ſecūde cōditionis. Correlarium ſecundū. Ultimū accidens vel vltimum ens quod dicit imperfectiſſimū non poteſt eſſe in potentia ſubiectiua. Patet qꝛ ſi poſſet aliud recipere non eſſet vltimū. ¶ Septima potentia dicitur Obiectiua. Et eſt illa: qua res eſt producibilis in ſe anteꝗ̄ ſit producta. Ad hoc ꝙ res aliqua ſit in potentia obiectiua due requirunt conditiones. Prima ꝙ illa res ſit producibilis ad extra defectu cuius nullum ens prohibitum eſt in potentia obiectiua. Correlariū ſequitur. Q' chimera hircoceruus ⁊c̄. nō poteſt eſſe in potentia obiectiua. Eſt autem ens prohibitum illud cui repugnat eſſe vt homo irrationalis ⁊c̄. Correlarium ſcdm. Eſſentia diuina non poteſt eſſe in potentia obiectiua. Scda conditio. requiritur ꝙ res iam nō ſit ꝓducta in eſſe. Et hͦ eſt qđ dicit Scotus ꝙ diſtinguitur cōtra actū. Correlarium. Nullum ens actu exiſtēs eſt in potētia obiectiua. Propoſitio. Illa potentia obiectiua cōdiſtinguit ipſuꝫ ens. Unde eadem res que eſt in potētia obiectiua poteſt poſtea eſſe in actu oppoſito potentie obiectiue. Correlarium ſecūdum. Eadē res que anteꝗ̄ producatur eſt in potentia obiectiua cum producitur eſt actus vt roſa in hyeme ⁊c̄. Propoſitio. Eiuſdē numero ſunt potentia ⁊ actus. Unde non ſolum eiuſdē generis: ſed etiā eiuſdem ſpeciei: immo ſunt eiuſdem rei qđ plus eſt. Unde hic etiā nota ꝙ potentia obiectiua capiendo potentiam formaliter pro reſpectu dicit reſpectum non realē ſed rationis fundatū in eſſe cognito ⁊ terminatum ad actum exiſtendi rei. ¶ Octaua potentia dicit productiua. Et eſt illa que eſt principiū producendi aliquod ꝓducibile ſiue cū trāſ/

f

Actiua
paſſiua
obeditiua
potentia mathematica
logica
ſubiectiua
obiectiua
productiua
operatiua

mutatione ſiue ſine tranſmutatiōe. Pri-
ma ppō. Illo mō diſtinguit potentia p-
ductiua ɔtra actiuā ⁊ paſſiuā potentiā.
Propō ſcda. Deꝰ eſt in potētia pductiu-
ua pprie loquēdo: ⁊ tñ nō eſt in potentia
actiua nec paſſiua pprie loquēdo. Nam
pr̄ pducit: filiꝰ pducit et hoc ſine trāſmu
tatione. ¶ Cōtra. Oīs potentia pducti
ua eſt actiua vel factiua. g̃ ſi pr̄ eſt pdu-
ctiuus filij et non actiuus erit factiuus.
¶ Rñdet ꝙ añs eſt falſuȝ. ¶ Vñ nota ꝙ
oīs potētia pductiua eſt reſpectu alicu-
ius pducibilis. Vel g̃ illud producibile
eſt receptibile in aliquo ſcȝ p modum in-
herētis. Vel eſt p ſe ſubſiſtēs. Si primū
tūc vel recipit in ſeipſo: ⁊ ſic eſt actiua vt
intellectus pducit in ſe intellectionē in-
herentē intellectui. Vel recipit in alio: et
ſic eſt potentia factiua: vt ignis cauſat
calorē in aqua. Si ſcdm hoc eſt duplicit
qr vl' eſt oīno realr diſtinctū ⁊ eſſentialr
a pducēte. Et tūc etiā eſt factiua: vt do-
mificator facit domuȝ q̄ per ſe ſiſtit. Et
homo generando facit hoiem. Vel inter
pducens ⁊ pductum eſt diſtinctio realis
pſonalis ita tñ ꝙ ſine tranſmutatōe ⁊ in
identitate eſſentiali. Correlariuȝ. Et ſic
illo mō pȝ ꝙ illa potentia ponit in diui
nis. Notandū vlterius. Qꝛ potentia p-
ductiu actiua dr̄ pprie illa q̄ eſt produ-
ctiua alicuius in ſe. Productiua vero fa
ctiua dicitur illa pprie que eſt alicuius
producibilis extra ſe. Et ideo illa ſemp
ponit diſtinctionē eſſentialē. Sed poten
tia pductiua actiua ſolum ponit diſtin-
ctionē realem. ¶ Nona ⁊ vltima dr̄ po-
tentia opatiua. Et eſt illa in qua forma-
liter eſt aliquis actus humanꝰ immanen
ter. Vñ actio immanēs dicit eſſe quedā
operatio alicuius potentie: que non eſt
extra pductiua ſui termini: vt viſio eſt
actus imaneus q̄ nō eſt pductiua termi-
ni vel obiecti quod videt. Actio autem
tranſiens dicit eſſe actio pductiua ſui ter
mini extra vt calefactio producit calorē
in ligno. ¶ Prima propoſitio. Potentia

nota quare filius dei nō dr̄ factus

immanens actio, transiens

opatiua reperit in deo. Patet quia non
dicit impfectionē ſed pfectionē. In deo
enī formaliter ſunt intellectio ⁊ volitio:
⁊ ſic opationes immanētes dicte. Scda
ppō. Oīs potētia cognitiua aīalis ſiue
ipſius ⁊ eius appetitiua correſpondens et
ſole iſte: ſunt pprie opatiue. Correlariū.
Potentia mouendi ſurſum ſilr potentia
nutritiua ⁊ augmētatiua nō ſunt opati-
ue ſed trāſeuntes. ¶ Propō. De iſtis po
tentijs opatiuis eſt qo nr̄a. Vtrū intelle
ctus ⁊ volūtas ſunt idē realiter in eſſen-
tia aīe. ¶ Profecto termini (qui eſt idē)
declaratione eſt notandū. Qꝛ idē et di-
ſtinctū ſiue diuerſum opponunt. Quot
modis autē dr̄ vnū oppoſitoꝝ tot modis
dicitur ⁊ reliquuȝ. i. Topi. ¶ Propō tri
plex eſt diſtinctio: ſcȝ rōnis: formalis et
realis. ¶ Diſtinctio rōnis eſt illa vel illa
diſtinguūtur rōne que habent diuerſas
relationes (id eſt reſpectus) rōnis cauſa-
tas per actū. i. opationē intellectus. Pri
ma propō. Idem oībus modis idē reali
ter ⁊ nullo modo diſtinctū ex natura rei
pōt diſtingui rōne: vt ſortes eſt ſortes:
deꝰ eſt deus. Scda ppō. Aliqua q̄ ſunt
plures res ⁊ eēntialiter ⁊ realiter diſtin-
cte poſſunt eſſe idē rōne. Iſta ppō eſt cō
tra errātes ⁊ dicētes. Qꝛ idētitas ratio
nis inferat identitatem realē ⁊ oēs alias
qđ eſt hereticū. Unde pater filius et ſpi-
ritusſanctꝰ diſtinguunt realiter ⁊ tamen
ſunt idē rōne. Probat: qꝛ vna relatio ra-
tionis conuenit ipſis trib. probat: quia
ſunt vna cauſa creature. Cauſalitas ađ
in deo non dicit niſi relationē rōnis. Itē
cum ſint realiter diſtincti pater filius et
ſpūſſanctꝰ: ergo eis cōpetunt ſm te tres
relationes rōnis dominij ergo tres dñi.
Item nec in creaturis eſt verū. pȝ. Nam
aqua: verba ⁊ ablutio diſtinguūtur rea-
liter ⁊ eſſentialiter: et tamen ſunt vnū ra
tione. Quia cōueniūt in ſacramento ba
ptiſmatis. ¶ Diſtinctio formalis eſt illa
que eſt inter duas quidditates vel enti-
tates quarū vna nō includit aliā in pri-

mo modo dicendi per ſe. Propoſitio. Illo modo diſtinguunť aīa et intellectus vt eſt potencia: patet. Nam ſi anima defineret in eius diffinicione nō poneretur intellectus nec voluntas. Unde illa eſt falſa. Anima eſt intellect⁹. ¶ Tercia diſtinctio eſt Realis. Et illa eſt duplex .ſ. ſuppoſitorū et naturarū. Propō prima. Diſtinctio ſuppoſitorū ꝛ nō naturarum non inueniť in creaturis. Patet: oīa em̄ q̄ diſtinguunť ſuppoſitaliter in creatura diſtinguunť et eſſencialiter. Propō ſcđa Diſtinctio perſonarū et non nature ſolū reperitur in diuinis. ¶ Tercius termin⁹ eſt. In eſſencia. Unde nota ꝙ differētia eſt inter aliquid eſſe idem in eſſencia cuꝫ alio: et aliquid eſſe de eſſencia alicuius. Uñ. Aliquid idē eſſe in eſſencia cū alio. Eſt illud qđ identificať alteri eſſencialr̄ qñ vicꝫ habet vnā eſſentiā ꝛ eandē naturam. Propoſitio. Illo mō pr̄ filius ꝛ .ſſ. in diuinis ſunt ideꝫ in eſſencia. Et de illa eſt q̄ſtio nr̄a. Sed eſſe eſſencia alicuius Eſt qñ aliquid dr̄ de alio in p̄mo mō dicendi ꝑ ſe. Propō p̄ma. Potētie ſunt idē aīe in eſſencia: ſed nō ſunt de eſſencia aīe quia nō p̄dicanť de ea in p̄mo mō dicēdi ꝑ ſe. Propō ſcđa. Omne ſuperius eſt de eſſencia inferioris ſui. ¶ Quartus ꝛ vltimus termin⁹ eſt Aīa. Pro q̄ nota ꝙ dupliciter diffiniť a pħo. ij. de aīa. Aīa eſt actus p̄mus (.ſ. forma informās) corporis phiſici organici potencia vitā habentis. Corpus aūt phiſicū eſt illud qđ componiť vere ex materia et forma: qđ ſcꝫ eſt gñabile ꝛ corruptibile. Corpora organica dicunť q̄ habēt diuerſa organa ad diuerſa opera deputata vel officia. Uñ arbores habēt radices q̄ aſſimilanť ori: qꝛ ꝑ has ſumūt nutrimētum: vicꝫ humores vt fimū rorē ꝛ pluuiā. Propter vltimam particulā in definitione poſitā. ¶ Nota ꝙ q̄druplex eſt viuēdi gradus. Primus gradus viuendi eſt viuere ꝑ augmentuꝫ et decrementū aſſumēdo alimentū. Correlariū. Illo mō oēs arbores: oēs herbe viuūt. Correlariū ſcđm. Nihil inferius plāta ꝓprie viuit: vt ſunt aurū: argentū lapides ꝛc̄. Scđs gradus eſt viuere per ſenſum. Propō p̄ma. Iſte conuenit cuilibet aīali ſiue ꝑfecto ſiue impꝫfecto. Et ad hoc ad om̄e minus requiritur ſenſus tactus. Propō ſcđa. Iſte gradus viuendi nobilior eſt p̄mo: qꝛ eſt cognoſcitiuus cognitiōe ſenſitiua. Tercius gradus eſt viuere motu ꝓgreſſiuo. Prima ꝓpoſitio. Iſte ḡdus ſolū ꝯuenit ꝑfectis aīalib⁹. Scđa ꝓpō. Aīalia ſunt duplicia ſcꝫ ꝑfecta ꝛ impꝫfecta. Perfecta ſūt vt hō equus ꝛ ſilia. Impꝫfecta ſť vt hoſtree q̄ ſolū mouentur motu dilatatiōis et reſtrictionis Quartus gradus viuendi eſt viuere intellectualiter. Propoſitio. Iſte non ſolū conuenit hominib⁹ veꝝ et angelis ꝛ deo. ¶ Aliter definiť anima a pħo. Anima ē qua viuim⁹: ſentimus: mouemur ſm̄ locum: et intelligim⁹. Propō. In iſta definitiōe cōprehēdunť q̄ttuor ḡdus viuēdi

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in aliquib⁹ ꝓpoſitionib⁹ ꝛ quibuſdā diſtinctionibus. Pro p̄ncipali argumento Thomiſtarū. ¶ Nota ꝙ argumentū ſubſequēs eſt p̄ncipaliſſimū argumentū eorum in hac materia. Quecūꝗ differunt vel diſtinguunť p̄dicamentaliter nō ſunt idē: ſed potentie anime et aīa ponuntur in diuerſis p̄dicamētis: igitur non ſunt idē. Propter iſtud argumentū. S. Bonauētura ponit primo diſtinctionē vicꝫ ¶ Potencia naturalis poteſt capi trib⁹ modis. Uno mō pro abilitate vel agilitate quadā qua aliq̄s habens potentiaꝫ poteſt faciliter vti ſua potencia. Correlarium. Et ſic nihil aliud dicit niſi modum exiſtendi in ſubiecto. Propoſitio. Unde dico ꝙ potentia hoc modo capta ponitur in ſecūda ſpecie qualitatis. Ingenioſitas enim eſt quoddam accidens additum gratis intellectui per quam faciliter poteſt capere intelligenda que ponitur in ſecunda ſpecie qualitatis.

¶ Alio mō capit̄ potentia naturalis pro ipſamet potentia egrediente a ſubſtātia ſiue a ſubiecto ſuo. Et hoc dupliciter. Primo modo capitur pro potentia naturali egrediente a ſubſtantia mediante accidente vt potentia calefaciendi egreditur ab igne in lignuȝ mediāte accidēte puta calore. ¶ Propoſitio. De illa dico ꝙ oīs talis potentia reponit̄ in tali predicamēto in quo ponit̄ accidens mediante quo egredit̄. Dices ɔtra: Potētia eſt relatio accidēs abſolutū. ergo nō ponunt̄ in eodem p̄dicamēto. Reſpondet̄ ꝙ potentia poteſt capi dupl'r. Uno mō formaliter pro reſpectu ſic nō accipit Bonauētura Alio modo capit̄ potētia ꝓ denomiato. Et ſic eſt aliqd abſolutū. Et illo mō loquit̄ ſanctus Bonauentura in littera. ¶ Tercio modo capitur potētia pro naturali potentia egrediente immediate a ſubſtantia ſiue quocūq̄ accidēte medio. Propoſitio. De illa dico ꝙ oīs potentia hoc modo eſt in eodē p̄dicamento in quo eſt ſubſtantia a qua egredit̄: vt potentia generatiua hoīs eſt in p̄dicamento ſubſtantie ſicut homo. ¶ Scd̄a diſtinctio et eſt ſpecialior q̄ prima et magis ad ꝓpoſitum. Et eſt talis. Potentie aīe poſſunt capi tripl'r. ¶ Primo mō pro quadā facilitate ſm quā aīa eſt facilis ad exercendas oꝑationes ſuas. ¶ Propoſitio. Sic dico ꝙ intellectus ⁊ potētie aīe nō ſunt potētie. Sȝ illo mō ingenioſitas eſt q̄dā facilitas reponibilis in p̄dicamento q̄litatis. ¶ Propō. Oīs facilitas: omis carditas qua qs reddit̄ ꝓmptus vl' tardus ad aliqd exercendū eſt in ſcd̄a ſpecie q̄litatis. ¶ Alio mō capiunt̄ potētie anime ꝑut dicunt ordinē ipſius anie ad oꝑationes ſuas. Et hoc dupl'r. vel ꝑut dicunt ordinē ad actū mediāte accn̄te: vt habeo potentiam ſylogiſandi mediāte logica. Propō. Dico ꝙ oīs talis potētia ponit̄ in tali ſpecie in qua eſt accn̄s mediante q̄ hȝ ordinē ad actū. ¶ Tercio mō capiuntur potētie aīe ꝓ illis q̄ immediate egrediunt̄ a ſubſtātia aīe ſine q̄cūq̄ accidēte medio. Correlariū de illis potentijs eſt ad ꝓpoſitū. ¶ Uñ ponent̄ ꝓpōnes directe ad q̄ōnē mſiue. ¶ Prima ꝓpō. Potētie tertio mō dicte ſunt conſubſtātiales ipi aīe. ¶ Scd̄a ꝓpō. Potētie anime immediate egrediētes a ſubſtantia ſunt in eodem p̄dicamēto ꝑ reductioneȝ in q̄ eſt aīa. Aīa aūt eſt i p̄dicamēto ſubſtātie. ḡ ⁊ potentie puta intellectus ⁊ voluntas. ¶ Tercia ꝓpō. Licet potentie iſte immediate ſcȝ egredientes a ſubſtātia aīe ſint ɔſubſtātiales aīe: et in eodē p̄dicamento nō tn̄ ſunt oīno idē per eſſentiā ipſi anie. Dicit p̄ma pars: licet potētie ſint cōſubſtantiales ⁊c̄. Ex q̄ ſequit̄ ſm S. Bonauenturā: ꝙ potentie ſunt idē realiter ipſi aīe. Scd̄a ꝑticula dicit ꝙ non ſint oīno idē ipſi anie ꝑ eſſentiā. Ex quo ſequit̄ ꝙ diſtinguant̄ formaliter. Illa eñ dicunt̄ eſſe nō idem ꝑ eſſentiā quoꝝ vnum nō includit alterū in primo mō dicendi per ſe. ¶ Notandū ꝙ ſimilitudo eſt duplex. accidētalis vicȝ ⁊ eſſentialis. Accn̄ealis ſimilitudo eſt illa q̄ aliq̄ ſunt ſimilia in aliquo accn̄te. Eſſentialis aūt ſimilitudo eſt illa q̄ aliqua ſunt ſi'lia in natura ſpecifica. ¶ Sciendū vlterius ꝙ adhuc duplex eſt ſilitudo vicȝ ſm rōnem et intentionē. Silitudo ſm rationeȝ eſt illa qua aliqua ſunt ſi'lia in aliqua ratiōe quidditatiua. Silitudo vero intentionis eſt illa q̄ eſt inter aliqua duo quoꝝ vnū eſt ſimilitudo alterius. ¶ Concluſio rn̄ſalis ad obiectionē. Cōcedendū eſt ꝙ anīa nō eſt ſue potētie ꝑ eſſentiaȝ. i. formalit̄ licet ſint idē realit̄. ¶ Iuxta h̄ nota ꝙ ꝑ eſſentiam capit̄ dupl'r. Uno mō ꝑ eſſentiā. i. formal'r. Illa aūt dicunt̄ eē idē formalit̄ quoꝝ vnū includit aliud in primo mō dicēdi ꝑ ſe. Nō idē ꝑ eſſentiā ſunt illa q̄rū vnū nō includit aliud in p̄mo mō dicendi ꝑ ſe. Propō. Sic intelligit̄ vltima reſolutio. S. Bonauē. q̄ dicit. Cōcedēdū eſt ⁊c̄. Alio mō ꝑ eſſentiā capit̄ ꝑut ideȝ eſt qd realiter. Et tunc illa dicunt̄ idē ꝑ

eſſenciā q̄ ſunt idē realiter. Propō. Illō
Iō dico ꝙ potētie ſunt idē ꝑ eſſentiā ipſi
aie qꝛ idē realr. ¶ Predicatio ē duplex .ſ.
eſſencial' ꝛ accidētal'. Predicatio accidē-
talis eſt accidentis de ſubiecto: ꝛ ſic illa
aia ē itellect⁹ nō ē ꝑdicatio accidētal' ꝛc̄.
Predicatio eſſencial' eſt de eo cui⁹ ē eſſen
tiale. Propō. Illō dr̄ eēntiale alteri qđ ē
idē real'r illi. Et ſic eſt ibi ꝑdicatio eſſen
tialis ꝛc̄. ¶ Eſſenciale capit' q̄druplr vl'
vt dicit eſſenciam rei: vt natura ſpecifica
dicit totā q̄dditatē: vel ſcđo vt dic̄ eſſen-
tialia cōſtitutiua: ſicut caput: coꝛ: mate-
ria ꝛ forma ꝛc̄. Vl' tertio dicit ſine q̄ res
nō pōt eſſe. Vl' q̄rto eēntiale dicit ſine q̄
ipm nō hꝫ eſſe ꝑfectū. Propō. Q̄ñcūq̄
aliq̄ ſic ſe hñt ꝙ ſunt idē realr: tūc multi
plicato vno m'tiplicat' ꝛ reliquū. ¶ Pro
intellectu huius ꝑpōnis eſt notandū ꝙ
multiplicatio pōt eſſe duplex: pma ē rez
ſcđa rōnū formaliū. Propō. Intelligen-
do ꝑpōnē ſcđo mō .ſ. de multiplicatione
rōnū formaliū: ipſa nō eſt vera. Non eñ
multiplicato vno ſeq̄t' ꝙ etiā m'tiplicet' ꝛ
reliquū. pꝫ h̄ de potentijs aie: q̄ lꝫ multi
plicent' nō tñ ideo ipſa aia multiplicat'.

Onſequenter eſt qđ de ſcđa aſſignatione imaginis. Verū imago trinita-
tis ꝯſiſtat in mēte: noticia ꝛ amoꝛe: vt in
potētijs: aut vt in habitib⁹: aut vt in po-
tentijs ꝛ habitib⁹ ſiml': vel tāq̄ in ſb̄a et
habitib⁹. Primo declarādi ſunt termini
mens: noticia: amoꝛ: habit⁹ ꝛ ſb̄a. ¶ Pri-
mus termin⁹ ē mens. Et pōt capi q̄dru-
pliciter ſm ꝙ deriuat' a q̄ttuoꝛ: vide in
textu. Primo a mene .i. luna ſeu defect⁹:
ſic ſtat ꝑ tota aia tā ꝑ potētijs ſuꝑioꝛib⁹
q̄ inferioꝛib⁹. Scđo dr̄ mens a metiēdo
Et ſic capit' mens ꝑ q̄cunq̄ potētia co-
gnoſcitiua vl' iudicatiua: qꝛ talis mēſu-
rat obiectū. Tertio capit' mens put dr̄
ab eminēdo. Et ſic accipit' ꝑ pte ſuꝑiori
anime ſiue ratiōis. Et ſic accipit cōiter
Aug. ꝑpō. Iſto mō mens nō repitur in
potentijs ſenſitiuis nec in aīa ſenſitiua:
nec in aia vegetatiua nec etiā in potētijs
aie vegetatiue: ſꝫ ſolū ē in portiōe ſuꝑio-
ri. Quarto capit' mēs vt dr̄ a meminiſſe
ꝛ tūc tm̄ valet ſicut memoꝛia. Capi' etiā
ꝑ potētijs ſenſitiuis in q̄b⁹ minime conſi
ſtit imago. Prima ꝑpō. Mens pmo mō
capta nō capit' in q̄ōne nec etiā ſcđo mō.
Scđa ꝑpō. Mens q̄rto mō capta acci-
pitur in q̄ōne. ¶ Scđs termin⁹ ē noticia
Sepe hic termin⁹ fuit declaratus decla-
rando q̄d ſit cognitio. Dico tñ nūc ad ꝑ
poſitū ꝙ triplex ē noticia habitualis vi-
delicet ꝟtualis ꝛ actual'. ¶ Noticia vir-
tualis dr̄ illa q̄ intelligit' aliq̄d nō vt pri
mo terminās intellectū nec vt pmo intel
lectū: ſed vt ꝑs pmo intellecti vt intelli-
gendo hoiem intelligo aial vt ptē primi
intellecti ¶ Actual' noticia ē illa q̄ aliq̄d
actualr itelligit' vt totale terminās actu
illaꝫ noticiā vel intellectionē actualem.
Propō. Noticia actual' eſt pma: Et pri
ma ei eſt noticia ꝟtualis. ¶ Habitualis
noticia eſt illa q̄ aliq̄d ē pñs intellectui
ſub rōne obiecti intelligibil' ꝛ q̄ ipm ob-
iectū ē in ꝑxima diſpoſitiōe ad h̄ vt intel
ligat'. Prima ꝑpō. Et ſic ſpēs intelligi-
bilis exiſtēs in intellectu etiā cuiuſcūq̄
intelligibil' dr̄ noticia habitual'. Scđa
ꝑpō. Iſta noticia pōt eē in doꝛmiēte: ſe-
cus de poꝛib⁹. Tertia ꝑpō. In ꝑpoſita
q̄ōne capit' noticia ꝑ actuali cognitione
¶ Terti⁹ termin⁹ eſt amoꝛ. Pro cui⁹ in-
tellectu eſt notandū ꝙ duplex eſt act⁹ vo
luntatis. pmus eſt amoꝛ. ſcđs eſt odiū:
pm⁹ eſt ꝑfectioꝛ ſecūdo. ¶ Vñ amoꝛ eſt
act⁹ q̄ volūtas diligit vel acceptat aliqđ
obiectū ꝯueniēs vl' qđ intellect⁹ iudicat
tāq̄ cōueniēs q̄uis nō ſit ꝯueniēs vt eſt
amoꝛ cecus. ¶ Odiū autē eſt q̄ voluntas
reſilit ab obiecto diſcōuenienti vl' vt diſ-
cōuenienti. Et qꝛ imago ꝯſiſtit in his q̄
ꝑfectioꝛa ſunt in hoie. Amoꝛ aūt eſt per
fectioꝛ actus q̄ ſit odiū: ideo imago tri-
nitatis in amoꝛe conſiſtit et non in odio.
¶ Quart⁹ termin⁹ eſt habitus. Vñ no-

tandū eſt q habitus capiť tripľr. Primo
mō p q̄cunq̨ forma hnte p̄uatione ſibi
oppoſitā. Et hoc mō lumen in aere dr̄ ha
bitus: q2 tenebra ſibi opponiť. Et viſus ē
habitus: q2 cecitas ſibi opponiť. ¶ Alio
mō capiť habit9 p corporis adiacētia vľ
eoꝝ q̄ circa corp9 ſunt. Et ſic ē vltimū p̄/
dicamētū. Tertio modo capiť habit9 p
q̄dā q̄litate diſponēte ſubiectū (in q̄ eſt
radicata) ad oꝑationē. Et ſic capiť hic.
Tamē hoc tertio mō capiť dupľr. Uno
mō gn̄aliť p omi q̄litate diſponente ſub/
iectū: z vt facit p̄mā ſpēm q̄litatꝫ. Et ſic
capiť etiā p ſpē intelligibili: z breuiter p
omi diſpoſitiōe. Alio mō ſpecialr p q̄dā
q̄litate aggregata ex multis actibꝫ p̄ce/
dentibꝫ inclināte ad ꝯſiľes actus z ſic de
difficili ē mobiľ a ſubiecto. Et diſtinguiť
habit9 hoc mō ꝯ̈ diſpoſitionē q2 dicit q̄li
tatē de difficili mobilē hoc mō etiā p̄ſup/
ponit diſpoſitionē z actus precedentes.
¶ Quint9 termin9 eſt ſba. z capiť tripľr
Uno mō p ente q̄cūq̨ p ſe exiſtente vel
potente p ſe exiſtere. Propō. Hoc modo
de9 eſt ſba. Et ſic dr̄ a p ſe ſtando: nec ob/
uiat dictū Auguſti. vij. de trini. ca. v. di
centis deū abuſiue dici ſbam. Scd̄o mō
capiť ſba p q̄cunq̨ re potente ſubſiſtere
accidentibꝫ maxime ſc3 z p̄mo. Et ſic lo/
quiť Aug9. vbi. s. deū abuſiue dici ſub/
ſtantiā. Et h̄ vtrūq̨ verū ē. Tertio capiť
ſubſtātia p cuiuſcuiq̨ rei eſſentia. Propō
Hoc mō repiť in oibꝫ p̄dicamētꝫ. Propō
Subſtātia hoc tertio mō capiť in titulo
q̄onis. ¶ Pro ampliori q̄onis intellectu
aīaduertendū q in aīa ſeptē inueniunť.
Primo ſubſtātia aīe. i. eſſentia. Scd̄o po
tentie ꝯſubſtātiales q̄dē: ſed nō oīno idē
eſſentialr: id eſt formalr. Tertio habit9
p̄prie dicti. ſ. tertio mō ſup̄ poſiti. Quar
to ſpēs intelligibiles q̄ ſunt cauſe preuie
ad intellectiones. Quinto repiť act9 in/
telligendi. Sexto diſpoſitiones de facili
mobiles a ſubiecto. Septimo reperiunť
in aīa paſſiōes. Cōtra. Phs dic q tm̄ ſūt
tria in aīa. ſ. potentie: habitus z paſſio: g
tu male dicis q ſeptē. Rn̄ſio. Uerū q̄dē
eſt de ꝯſequentibꝫ ad diſpoſitionē: ſed fal
ſum eſt de p̄uijs ad intellectionē.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in tribꝫ p̄pōnibꝫ negatiuis z vna affirma
tiua q̄s doctor ſeraphic9 ponit in lr̄a. Et
vna diſtinctione. ¶ Diſtinctio eſt talis.
Imago eſt duplex creationis videlicet z
recreationis. Imago creationis eſt ipſa
aīa cū ſuis potentijs: vt dictū eſt in p̄ma
aſſignatiōe imaginis. Imago aūt recrea
tionis vel reformationis ē ipſa aīa refor
mata habitibꝫ ſup̄naturalibꝫ. Ponūt em̄
aliq̄ q̄ttuor habit9 ſup̄naturales. ſ. gr̄am
fidē: ſpem: charitatē q̄bꝫ reformať ipa aīa
¶ Prima p̄pō z negatiua. Imago trini/
tatis vt in tribꝫ p̄dictis cōſiſtit. ſ. mente z
amore z noticia: nō ē in eis vt in tribꝫ po/
tentijs: q2 nō ſunt tres potētie. ¶ Scd̄a
p̄pō z negatiua. Imago nō ꝯſiſtit in his
tribꝫ ſolū vt in habitibꝫ: nā mens ibi ſtat
p aīa. ¶ Tertia p̄pō et etiam negatiua.
Imago trinitatis nō ꝯſiſtit in his tribꝫ
vt in potētijs z habitibꝫ ſimul: q2 tūc nō
trinitas ſ3 q̄ternitas eēt ¶ Quarta p̄pō
z affirmatiua. Imago trinitatꝫ increate
ꝯſiſtit ī his tribꝫ: vt in ſba aīe z habitibꝫ
ſimul. Correlariū ſeq̄ť. Hec aſſignatio
imaginis differt a p̄ma q̄ ē memoria: in/
tellgētia z volūtas: q̄ ꝯſiſtit ī actibꝫ p̄mis
z ſcd̄is: illa ꝟo in ſba z habitibꝫ. Itē p̄ma
ꝯſiſtebat ī cōparatione ad deū: hec ꝟo in
cōparatione ad animā. Itē p̄ma ē magꝫ
euidens ſeu p̄fecta ac expſſior imago.

Pro ſolutione argumē

toꝝ: Nota q p̄ma duo argumenta añ op
poſitū ſūt p p̄te ꝟa. Itē intelligere z velle
nō ſunt act9 alicui9 hit9 ſ3 ſunt act9 ipſi9
ſbe aīe. Non negať tñ p h̄ q̄n habit9 etiā
poſſit ꝯcurrere actiue ad illa. S3 nō ſūt
act9 habituū. i. nō ſubiectanť ī hitibꝫ ſed
in ipa aīa. ¶ Nota etiā q habit9 memo/
rie eſt ſpēs intelligibiľ: habit9 intelligen
tie eſt noticia actualľ: habit9 vero volun/

tatis eſt ipſe amor. Nota tñ ꝙ habitꝰ capit̃ hic valde large ⁊ extẽſe. ¶ Ulterius notãdũ ꝙ habitꝰ ẽ tripl'r in aia. Primo ex acq̃ſitõe. ſ. ex actibꝫ freq̄nt̃ elicit̃: hi nõ ſũt coeui aie. Scdo ex innata diſpoſitõe. Et lꝫ hec ſit coeua aie: non tñ oportet ꝙ habitꝰ ex tali ſit coeuꝰ aie. Tertio hitꝰ eſt in aia ex naturali origine aie. hi ſunt concreati cõnaturales ⁊ coeui. Uñ nota ſm. s. Bonauẽ. ꝑmã ſolutõez ꝙ aia põt diligere aliena ex hitu acquiſito. Diligit etiã ꝓpꝛiũ cõmodiũ: et h̃ ex innata diſpoſitiõe q̃ facilit̃ cogñſcit ⁊ diligit ſibi cõuenĩẽtia ⁊ fugit diſcõuenĩẽtia. Diligit etiã ⁊ intelligit ſeipam: ⁊ h̃ ex hitu naturali ſiue habitibꝫ ſibi inditis ↄcreatis ⁊ ↄſubalibꝫ. Nota finalit̃ ꝙ triplex eſt habitus acq̃ſitꝰ vicꝫ infuſus: ⁊ inditꝰ ſiue innatus. Et eſt ille q̃ eſt ↄcreatus ipſi aie. Propõ. Talibus habitibꝫ ipa aia naturali dilectione diligit ſe ⁊ intellectione ſibi naturalit̃ indita itelligit ſe: vt dicit. s. Aug.

Scdo querit̃ de iſtis in

cõparatõe ad inuicẽ ſm triplicẽ cõparationẽ vicꝫ ordis: eq̃litatꝫ ⁊ ↄſubalitatis. Prio ꝑ terminoꝝ declaratiõe venit notãdum q̃nõ hec tria. ſ. mens: noticia ⁊ amor poſſint intelligi hr̃e ordinẽ eq̃litatẽ ⁊ cõſubſtãtialitatẽ. ¶ De ꝑmo declarat̃ ꝙ mẽs: noticia ⁊ amor habeant ordinẽ int̃ ſe põt intelligi dupl'r. Uno mõ ↄſiderãdo ea i ſe ⁊ abſolute. Scdo mõ ꝙ hẽant ordinez in cõparatiõe ad actus. ¶ Prima ꝓpõ. Si ↄſiderant̃ int̃ ſe ⁊ abſolute tũc nõ hñt ordinẽ pꝫ: q2 iſta tria ſunt coeua aie: ḡ non hñt ordinẽ ſaltẽ tp̄is inter ſe cũ habitus in ꝓpoſito capiant̃ pro habitibꝰ inditis ⁊ non ꝓ acq̃ſitis. ¶ Scda ꝓpõ. Iſta tria ſm ꝙ cõparant̃ ad actus ſuos hñt ordinẽ. patet hoc: q2 noticia ſemꝑ precedit volitionem: quia nihil volitũ niſi cognitũ. ¶ Declaratio ſecũdi ꝙ mens: noticia et amor ſint equalia: põt intelligi etiã dupliciter. Uno mõ quo ad vnitatẽ. Propoſitio. Non oportet ꝙ illa tria ſint eq̃lia in entitate: nec de illa equalitate intelligitur ⁊c̃. Scdo mõ pñt dici equalia ꝑ cõparationẽ ſuꝑ ſeipam. Propõ. Tunc dico ꝙ eſt ibi eq̃litas: nã aia intelligẽdo ſe põt ſe cognoſcere quãta ipa eſt: ſi ſaltem diſtincte ſe cognoſcat. Etiam tm̃ diligit ſe q̃tuꝫ ſe cognoſcit ⁊ intelligit. Propõ. De illa eq̃litate eſt intelligẽda qo. ¶ Declaratio tertij. Aliqua poſſunt intelligi ↄſubſtãtialia q̃m ſunt vna et eadẽ res: lꝫ ſit diſtinctio formalis inter ea: ⁊ ſic cum intellectus ⁊ voluntas ſint realiter ipſa aia ⁊ idẽ realiter: licet diſtinguantur formaliter: ideo ibi eſt ↄſubſtãtialitas.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpõ. Iſta tria mens noticia ⁊ amor ꝑ cõparationẽ ad actꝰ hñt ordinẽ. pꝫ: q2 mẽs ibi ſumitur pro ipſa ſuba aie: put includit duos actꝰ ꝑmos vel duplicẽ fecũditatẽ: reſpectu noticie ⁊ reſpectu amoris. Et ſic pꝫ quõ ſit ibi ordo: nã aia ꝓut eſt ſub ꝑmo actu ꝓducit noticiã. Ipa etiã aia ꝓut ẽ ſub actu ſcdo. ſ. volũtate ꝓducit amorez cui etiã preſupponit̃ intellectio ſiue noticia. ¶ Scda ꝓpõ. Mẽs noticia ⁊ amor habent equalitatẽ inq̃tum conuertit ſe ſupra ſe. pꝫ: q2 ipſa noticia noſcit ſeu intelligit ipam aiam q̃tũ eſt intelligibilis ⁊ amor amat tm̃ q̃tum eſt amabilis ipa anima: ergo ⁊c̃. ¶ Tertia propõ. Mens noticia ⁊ amor habẽt ↄſubalitatẽ int̃ ſe: illam ꝓpõnem negaret doct. ſubti. quia noticia ⁊ amor cũ ſint actus ſcdi: et accidẽtia nõ pñt eſſe cũ ipſa aie ſubſtãtia idẽ realiter. Sed forte diceret̃ ſm. S. Bonauen. ꝙ iſta ſunt conſubſtantialia anime: q2 dictũ eſt ſupra ꝙ noticia et amor quibus ipſa anima intelligit ſe ⁊ diligit ſe ſunt habitus concreati: ideo dr̃ ꝙ ſunt conſubſtantiales anime.

Tertio et vltimo querit̃

tur. Utrũ hec trinitas imaginis ſcꝫ mentis noticie et amoris ducat neceſſario in

cognitionē trinitatis ꝙ̃tum ad pſonas. Termini ſunt ſupius declarati: ideo videamus de reſolutione.

Reſolutio queſtionis

ſtat in trib9 ꝓpōnib9. ¶ Prima eſt. Nullus viator ꝙ̃tūcunq; pollēs ingenio pōt ꝑ rōnē naturalē ⁊ euidentē vl' ꝑ imaginē trinitatis exiſtentē in nobis deuenire ſiue cognoſcere trinitatē perſonarū in vnitate eſſentie. Ubi notandū ꝙ duplex eſt intellectio in deo ingenita.ſ.et producta. Ingenita eſt illa q̄ eſt eadē numero ī tribus perſonis. Noticia aūt genita eſt ipe filius ⁊ ſcd̃a pſona ī diuinis. ¶ Scd̃a ꝓpoſitio. Fidelis ſeu catholicus per fidez quā habet pōt deuenire in cognitionem trinitatis pſonarū cū vnitate eēntie. Et hoc ꝑ trinitatē imaginis creditā exiſtentem in nob̄ ab eo ⁊c̄. Correlariū ſequit̄ ꝙ hō creatus ad imaginē ⁊ ſimilitudinē dei fact9 ſit: ſolū eſt creditū. Et non pōt naturali rōne demōſtrari. Notanduz ꝙ duplex eſt amor: improductus ſiue eſſentialis ⁊ ꝓductus ſiue notionalis. Eſſentialis amor eſt actus ſimpliciſſim9 quo deus diligit ſe ⁊ oīa ꝓpter ipſum. Et ille eſt cōis tribus. Amor vero ꝓductus ſiue notionalis eſt ipſe ſpūſſanct9 ſiue tertia pſona in diuinis. ¶ Tertia ꝓpō eſt ꝙ phi per trinitatem quā habemus in aīa noſtra quā ipſi ignorauerūt eſſe imaginē dei potuerunt deuenire in cognitionem trium appropriatorum perſonis diuinis ſic patet hec queſtio.

Circa diſtinctionē

quartam querit̄ primo, Utruz hec locutio deus genuit deū in diuinis ſit ꝯcedenda. Pro declaratione terminoꝝ. Notandū ꝙ oīa verba cuiuſcūq; tpis ſiue p̄teriti ſiue futuri ſiue īportant actus eſſentiales ſiue notionales dicūtur vere de deo ⁊ eſt regula oīm theologoꝝ generalis. Iſta regula fundat̄ in iſto dicto Aug. ſup illo verbo. Quecūq; audiui a pr̄e ⁊c̄. Notanduz ꝙ iſta verba lz dicātur de deo nō dicūt tñ dr̄ias diuerſas. ¶ Prima ꝓpō. Uerba diuerſoꝝ tēpoꝝ nō dicūt dr̄iam tpis put dicūtur de deo. ¶ Scd̃a ꝓpō ꝙ idem ſunt pñs p̄teritū ⁊ futurū in deo. ¶ Tertia ꝓpō ꝙ iſta v̄ba diuerſoꝝ tpm vt dicunt̄ de deo īportant nūc eternitatis nō tñ abſolute: ſed prout coexiſtit plurib9 partib9 tpis.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna propōe ⁊ q̄tuor reglis. ¶ Propoſitio eſt talis ꝙ hec ꝓpō deus genuit deū de rigore v̄boꝝ eſt vera. Ubi notandū ꝙ duplex eſt gñatio: vniuoca et equiuoca. Uniuoca eſt illa q̄ generat̄ aliqd ſile in natura ſpecifica generāti. Equiuoca vero eſt q̄ generat̄ aliqd diſſimile in natura ſpecifica generāti. Propō nr̄a intelligit̄ de gñatione vniuoca. Notandū ꝙ q̄cq̄d hʒ pr̄ realr hʒ a ſe: fili9 aūt q̄cq̄d hʒ realr hʒ a pr̄e ꝑ gñationē. ¶ Prima regl'a logicalis eſt talis. Nomē abſtractū imponit̄ a forma ⁊ imponit̄ ipſi forme. Nomē v̄o ꝯcretū imponit̄ a forma: ſʒ imponit̄ ſb̄iecto: vt albū imponit̄ a forma albedinis. ſʒ nō forme imponit̄: ſʒ ſuppoſito.i. ſubiecto. Correlariū. Oē ꝯcretū ꝑ ſe ſ̾cato ſ̾cat ſuā formā: vt album albedinem. Pro denoīato aūt ſ̾cat ſubiectū. ¶ Alia regl'a. Talia ſūt ſubiecta q̄lia ꝑmittunt̄ ab eoꝝ p̄dicatis. Illa regl'a ſb̄ aliis v̄bis aſſignat̄ a ſctō Bona. in textu. ¶ Correla. Nulla dictio reſtringēs reſtringit aliquē terminū niſi ponat̄ ī eadē ꝑte cū illa dictōe. Sequit̄ correlariū. Nulla dictio poſita in ꝑte p̄dicati reſtringere pōt terminū poſitū a ꝑte ſubiecti. Et ecōuerſo. Nihil poſitū a ꝑte ſb̄iecti ⁊c̄. ¶ Scd̃a regula eſt ꝙ terminus hn̄s multitudinem ſuppoſitoꝝ.i. termin9 cōis: ſine diſtributione accept9: ſtat pro illo pro q̄ reddit locutionē verā: vt hō currit pro currente. Notandum ꝙ aliud eſt reſtringere. aliud eſt locutionem reddere verā: ⁊ aliud eſt ſignificare: et illud eſt ſupponere.

¶ Reddere locutionē verā eſt qñ reddit
vera pro vnico ſuppoſito vbi tñ ſubiectū
ſupponit ꝑ pluribꝫ diſiunctiue ꝛ hoc ma
xime in ꝓpōne ꝑticulari. Terminū ꝓo
reſtringere oportet ꝙ ſit dictio reſtricti-
ua poſita a parte eiuſdē termini. Exem-
plum. hō albus. Exemplū vbi nō valet:
hō eſt albus. rō eſt: quia additū illi ꝓpo
ſitioni ſignū vniuerſale fit vniuerſalis ꝛ
valet deſcenſus copulatiue. Sed qñ ad-
ditur termino reſtricto ſignū vniuerſale
ſolū confundit terminū pro illis tm̄ qui
ↄtinent ſub termino reſtricto. ¶ Tertia
regula eſt ꝙ termino habēti formā non
multiplicabilē vt eſt termin⁹ ſingularis
nō differt ꝑponere ꝛ poſtponere negatio
nem. Vñ nō differt dicere. petrus nō cur
rit ꝛ nō petrus currit. Que regula aliqñ
ſub verbis talis eſt. In terminis ſingula
ribus nō refert negationem ꝑponere vel
poſtponere añ faciendā negatiuā vel con
tradictoriā vni⁹ affirmatiue. Exemplū
vt nō deus genuit deum: vel deus nō ge-
nuit deū: ↄdicit huic deus genuit deum.
¶ Termin⁹ ſingularis ē ille q̄ aptus na-
tus eſt ꝑdicari de vno ſolo tm̄ ꝛ ſic in hoc
ↄueniūt oēs logici ꝙ termin⁹ diſcretus
ſignificat ſbiectū incōicabile. ¶ Ex quo
ſequit ↄ ſctm̄ Bonauēturā. ꝙ de⁹ nullo
mō eſt termin⁹ ſingularis. Ideo oēs ille
ꝓpōnes. de⁹ generat deū: ꝛ deus nō gene
rat deū ſunt indefinite. ¶ Contra. ergo
ſequitur ꝙ illa ſit vera. deus nō generat
deū. Concedo ꝙ oēs ille ꝓpōnes ſunt ve
re. probat: qꝛ ſicut in illa ꝓpōne. deus ge
nuit deū: de⁹ ſtat ꝓ ꝑſona pr̄is: ſic in illa
ꝓpōne. deus nō genuit deū. ly deus ſtat
pro filij ſeu ſpūſſancti ꝑſona. ¶ Sed tūc
qd ad doctorē ſctm̄. Dicēdū ꝙ hoc fecit
amore antiquoꝝ q̄ hoc dicebāt ↄ heretī-
cos. ¶ Quarta regula ē iſta. Relatiuū
refert antecedēs ſub eodē mō ſupponēdi
ſub q̄ antecedēs ꝑceſſit ipm̄ relatiuū niſi
faciat relationē ſimplicē. ¶ Ubi notādū
ꝙ duplex ē relatio ſcꝫ ſimplex ꝛ ꝑſonalis
Relatio ſimplex. q̄ nō refert idē antece-
dēs numero. Exēplū. Mulier dānauit
q̄ ſaluauit gen⁹ huanū. Relatio ꝑſonal
q̄ refert idē antecedēs numero. Exēplū.
mulier currit q̄ mouet. Et hoc ē qđ ipſe
ſctūs Bonauentura dicit in lra niſi ha-
beat ſuppoſitionē ſimplicē. ¶ Notandū
ꝑſolutione vltimi argumēti. Qꝛ quan-
docunq; mutat hoc aliqd in quale quid
ſemꝑ cōmittit fallacia figure dictionis.
Hoc aliqd eſt ſingulare. Sed quale qd
eſt vniuerſale. Exemplū. Petrus eſt in-
diuiduū. ergo hō eſt indiuiduū. Et ecō-
tra tenet illa regula. Exemplum. hō eſt
ſpecies: ergo ſortes eſt ſpecies ꝛc̄.

Queritur ſecundo. Utrū

vnitas eſſentie admittat hanc. Deus ge
nerat aliū deum. Pro terminoꝝ declara
tione notandū. Qꝛ oīs ꝓpoſitio in qua
ponit ille termin⁹ alius vel differt vel di-
ſtinguit: exponitur ꝑ tres ꝓpōnes quarū
due prime ſunt poſitiue extremoꝝ. Alia
vero eſt negatiua extremoꝝ. Exemplū.
Sortes ē alius a platone. Exponit ſic.
ſortes eſt: plato eſt: ꝛ ſortes nō eſt plato.
Defectu cui⁹ illa ꝓpō eſt falſa. ſortes eſt
alius a chymera. probat: quia aliq̄ expo
nentiū eſt falſa. patet ꝑ regulā generalē.
Qñcunq; aliqua exponentium eſt falſa
ipſa exponibilis eſt falſa. Simili mō eſt
de illa: Hō viu⁹ differt ab hoie mortuo.
¶ Nota differentia eſt int illas tres ꝓpo
ſitiones. Sortes ē ali⁹ ab hoie. Sortes
eſt ali⁹ humanitate: ſortes eſt ali⁹ in hu-
manitate. Nā cū dr̄. Sortes eſt alius ab
hoie. hic ly hoie eſt terminus alietatis ꝛ
ſtat ↄfuſe diſtributiue. Regula generalr
Oīs termin⁹ cōis ſequēs terminū alieta
tis tenet confuſe ꝛ diſtributiue. Et ideo
iſta eſt falſa. Sortes ē alius ab hoie. pro
batur quia ſequeret ꝙ eſſet ali⁹ a ſeipſo.
Sed illa ꝓpō. Sortes ē ali⁹ humanita-
te tm̄ valet acſi diceret. Sortes differt a
prunello vel alio: humanitate: quia ſola
ſua humanitate differt: cum humanitas
ſit rō formal differentie a prunello. Vñ

iſta eſt falſa. Sortes eſt alius humanitate a platone ⁊c̄. quia humanitas non eſt ratio formalis differentie ſortis a platone. ¶ Tertia propoſitio. Sortes eſt alius in humanitate. ibi ly in humanitate ſpecificat terminū alietatis.

Reſponſio ad q̄ſtionē

Notandū ꝙ doctor ſeraphicus r̄ndendo ad q̄ſtionē primo ponit quādā opinionē quā improbat maxime ꝑ illā regulā generalem oīm grāmaticoꝝ videlicet. Qꝫ omne adiectiuū habēs imediate ſibi adiunctū ſuū ſubſtantiuū nō p̄t ſubſtantiuari: vt hō albus. Alia regula generalis logicoꝝ. Quotienſcūqꝫ ponit̄ adiectiuū imediate ad ſuū ſubſtantiuū ponit ſignificatū ſuū circa ſubſtantiuū. ¶ Alia regula. Non habet locū diſtinctio ſcꝫ eſſentialis vbi diuerſis ex cauſis nō eſt vnio. probat̄. Quia ꝓpter vnitatē eſſentie diuine q̄ eſt vna cauſa vniunt̄ tres ꝑſone in diuinis. ergo ⁊c̄. Secus autem eſt de humanitate in q̄ conueniunt ſortes ⁊ plato. ¶ Notandū ꝙ in diuinis triplicia ſunt vocabula: quia quedam ſunt que important oīmodā diſtinctionē: q̄dā vero omnimodā vnionē. Alia vero q̄ partim important diſtinctionē et partim vnionem. ¶ Prima ꝓ. In diuinis nō admittuntur vocabula que oīmodā important diſtinctionē. ¶ Correlāriū. Ideo illa non admittit̄: imo eſt falſa. Deꝰ generat aliū deū. ¶ Sc̄da ꝑpō. Vocabula omnimodam vnionē importantia: nō admittunt̄ in diuinis. Correlariū. Ideo illa eſt falſa. Deus genuit ſe ꝓpter illū terminū ſe: qui importat omnimodā vnionē. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Vocabula medio modo ſe habentia q̄ videlicet importāt partim diſtinctionē ⁊ partim vnionē admittunt̄ in diuinis. Correlariū. Illo mō admittit̄ illa. Deꝰ genuit deū. Notādū ꝙ lata eſt differētia int̄ alterū ⁊ aliꝰ. Quia aliꝰ in neutro genere ſꝑ dicit diuerſitatē nature vel eſſentie. Sꝫ alterū ſolū dicit diuerſitatē accidentalē. patet hoc qꝛ logici cōcedunt illā ꝙ ſortes ſenex eſt alter a ſeipſo nō eſſentialit̄ ſcꝫ ſed accidētaliter. Et iō illa cōcedit̄ ab Auguſtino. P̄r genuit alterū deū. ¶ Sed ꝯ arguit̄. Illa eſt vera. Deus genuit aliū: vel ergo aliū deū: vel aliū nō deū: nō aliū nō deū: ꝗ aliū deum. ¶ R̄ndet̄ ꝙ nec aliū nō deū nec aliū deū ¶ Pro quo notandū ꝙ q̄ncunqꝫ ſunt aliqui termini cōplexi ſiue cōpoſiti ad dandum cōtradictionē neceſſe eſt negationē cadere ſuꝑ totā cōplexionē vt patet in ill' aliū deū et aliū nō deū: nō ꝯdicūt: ꝓpt qꝛ negatio nō fert̄ ſupra totā complexionē. Sed ille ſunt cōtradictorie. Aliū deum ⁊ non aliū deū. prima eſt falſa ⁊ ſecunda vera. Notandum vlterius ꝙ theologi faciunt differētiā inter alius et aliud: quia alius in maſculino ⁊ feminino non dicit niſi diſtinctionē ꝑſonaꝝ. Sꝫ aliud ī neutro genere dicit diuerſitatē eſſentie. Notandū tn̄ ꝙ alius ⁊ alia tm̄ admittunt̄ in diuinis q̄n nō addunt̄ termino cōi ⁊c̄.

Querit̄ tertio. Utrum

hoc nomē deꝰ grāmatice habeat pluralē numerū. Termini ſunt ſupra expoſiti. ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat ī vna diſtinctōe ⁊ duabꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Diſtinctio eſt talis. Deꝰ capit̄ tripl'r. Uno mō nūcupatiue. Alio mō adoptiue. Tertio mō eſſentialiter. ¶ Prima ꝓpō. Hoc nomē deꝰ primis duobꝫ modis dictū habet pluralem numerū. Probat̄ per apoſtolū: p̄me ad Corinth. viij. Si quidē ſunt dij multi ⁊ dn̄i multi ⁊c̄. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Hoc nomē deus tertio mō dictū ſcꝫ eſſentialiter: nō habet pluralē numerū.

Querit̄ quarto. Utrū

hoc nomē deus ſupponat pro natura vl' perſona. Pro declaratione terminoꝝ notandū. Qꝫ eſt differētia inter ſuppoſitionem et ſignificationē. ¶ Suppoſitio ſ'm Ockā in aurea ſua logica ſic deſcribit̄. Eſt acceptio termini in ꝓpoſitione pro

aliquo vel aliquibꝰ. ¶ Significatio aũt eſt ꝓprietas termini ſiue in ꝓpõne ſiue extra ꝓpoſitionem. ¶ Notandũ ꝙ oĩs terminus cõis hʒ duplex ſignificatũ ſcʒ primariũ ⁊ ſecundariũ. Primariũ ſignificatum ẽ natura aliq̃ cõis. Secũdariũ autẽ ſignificatuʒ ſunt inferiora ſub illa natura cõmuni. ¶ Correlariũ. Non oportet terminũ ſemꝑ ſuppõere pro eo qđ per ſe ſignificat vel pro primario ſignificato. Exẽplũ: Hõ currit: ibi hõ nõ ſupponit pro natura cõi. Aliud correlariũ. Neceſſe eſt oẽm terminũ diſcretũ vel ſingularem ſupponere pro eo quod ſignificat. ꝓbatur: qꝛ ſignificat aliqđ incõmunicabile: ergo tm̄ pro illo ſupponit.

Reſolutio queſtionis

Notãdũ ꝙ in iſta qõne ſunt tres opiniones: due pͥme ſunt ꝯtrarie et in extremo. tertia vero q̃ eſt doctoris ſeraphici eſt in medio. ¶ Prima opinio in tribꝰ ſtat pro poſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Hoc nomen deus ſignificat naturam diuinã ⁊ ſupponit pro ꝑſona. ¶ Secũda ꝓpoſitio. Ille terminus deus aliud ſignificat ꝑ ſe pͥmo: ⁊ aliud ſupponit: pʒ qꝛ ſ̄cat naturã ꝑ ſe pͥmo ⁊ ſupponit ꝓ ꝑſona ¶ Tertia ꝓpõ. Hoc mõ deꝰ aliqñ ſupponit pro vna ꝑſona. Aliqñ ꝓ duabꝰ ſ. la. Aliqñ ꝓ tribꝰ ſimul: vt pʒ in illis ꝓpõnibꝰ. Deus generat. deus ſpirat: deus creat. ¶ Secunda opinio ſtat in vnica ꝓpõne que eſt talis. ¶ Hoc nomẽ deꝰ ꝓprie ſupponit ꝓ natura diuina ſicut ſ̄cat eandẽ ⁊ nõ ſupponit ꝓ ꝑſona niſi trahat̄ ab alio. Pͥa ps ꝓpõnis probat̄: qꝛ deꝰ eſt terminꝰ ſingularis. q̃ pro eo ſupponit qđ ſ̄cat. Secunda ps ꝓpõnis pʒ in illa ꝓpõne. deus gñat: vbi deus ſupponit pro ꝑſona pͥis. ¶ Tertia opinio vera q̃ eſt doc. ſera. ſtat in duabus ꝓpõnibꝰ. ¶ Prima ꝓpõ. Ille terminꝰ deꝰ ꝑ prim ẽ terminꝰ ſingularis et ꝑ ſcḋm ẽ terminꝰ cõis. Prima ps ꝓpõis pʒ qꝛ ſ̄cat formã nõ multiplicabilẽ. Scḋa vero ps pʒ qꝛ ſ̄cat naturã cõicabilẽ pluribꝰ ſuppoſitis. ¶ Scḋa ꝓpõ eſt. Ille terminꝰ deꝰ aliqñ ſupponit ꝓ natura aliqñ pro ꝑſona: vt pʒ ex p̄dictis. ¶ Notandũ ꝙ terminꝰ ꝑtitiuus ẽ ille q̃ ex ſua ſ̄catione denotat diſtinctionẽ vniꝰ indiuidui ab alio. Regula. Qñcũq; terminꝰ ſingularis ſupponit pro indiuiduo addito ſibi termino partitiuo ſtat pro vno tm̄.

Circa diſtinctionẽ

quintam pͥmo queritur. Utrum eſſentia diuina generet. Pro declaratione terminoꝝ aduertendũ ꝙ duplex eſt generatio actiua videlicet ⁊ paſſiua. Actiua eſt illa qua generans ꝓducit actiue genitũ in eſſe: ſʒ paſſiua eſt illa qua aliquid ꝓducitur paſſiue in eſſe. De gñatione actiua eſt pͥa q̃ſtio ſimilr̄ ⁊ ſecũda. De gñatiõe vero paſſiua ſunt alie due qõnes. ¶ Notãdũ ꝙ gñatio actiua in creaturis duas rõnes formales importat: quarũ vna nõ includit aliã formalit̄. Prima ẽ ꝓductio: q̃ nõ dicit ipfectiõeʒ ſʒ tm̄mõ reſpectũ producentis ad ꝓductũ. Scḋa ẽ mutatio q̃ dicit ipfectionẽ. Unñ mutatio illa nihil aliud ẽ: niſi actꝰ ipſiꝰ materie q̃ ꝓcedit materia a pͥuatiõe forme ad formã. ¶ Prima ꝓpõ. Ad diuina non trãſſumit̄ gñatio inq̄ntũ dicit mutationẽ: pʒ qꝛ illo mõ includit ipfectionem ¶ Scḋa ꝓpõ. Ad diuĩa trãſſumit̄ generatio inq̄ntũ dicit productionẽ: pʒ qꝛ illa productio dicit ꝑfectionem: ergo ⁊c̄. ¶ Diuini verbi generatio non eſt mutatio: ſed vera eius productio: non ſucceſſiua ſed indiuiſibilis ⁊ eterna: nõ raptim trãſiẽs ſeu fluens: ſed ſumme ꝑmanens. Iſta deſcriptio habet ſeptẽ particulas. Quaꝝ quatuor ſunt affirmatiue: ⁊ tres negatiue. Et vnaqueq; facit ſpecialem conditionem. ¶ Prima particula eſt ꝙ non eſt mutatio. Probatur. Nihil quod eſt imperfectionis eſt ponendum in deo: ſed mutatio eſt huiuſmodi: ergo ⁊c̄. ¶ Secunda particula eſt affirmatiua ſcʒ: ſed vera eius productio. probat̄: qꝛ patet in

diuinis vere producit filiū ſed nō niſi ꝑ
generationē: ꝙ generatio nō eſt niſi vera
ipſi⁹ filij productio. Tertia ꝑticula ꝛ ne
gatiua: Non ſucceſſiua. Quarta parti/
cula et affirmatiua. Sed ꝑmanēs. Iſte
due ꝑticule ſimul probant. Illa genera/
tio nō eſt ſucceſſiua ſed indiuiſibilis per
quā illud qđ generat nō hʒ ſeu acquirit
partē poſt partē: ſed ſimul totaliter pro
ducit: ſed gñatio qua producit verbum
diuinū eſt hmōi: ꝙ nō ē ſucceſſiua ſʒ in di
uiſibilis. Quinta particula ꝛ affirmati
ua: ſed eterna. probatur: quia impoſſibi
le eſt ꝙ aliquid (qđ eſt idē cū eſſentia di/
uina) non ſit eternū: cū eſſencia diuina ſit
eterna: ſʒ generatio qua generat fili⁹ eſt
idē cū eſſentia diuia. ꝙ eſt eterna. Sexta
ꝑticula ꝛ negatiua. Non raptim trāſiēs
ſeu fluens. probat: nihil imꝑfectionis eſt
ponendū in deo: ſed raptim trāſire ē im/
ꝑfectionis: ꝙ ꝛc̄. Septima ꝛ vltima par
ticula: ſed eſt ſumme ꝑmanens. Patet qꝛ
ab eterno in diuinis filius genit⁹ eſt: ſem
per generat ꝛ ſemꝑ generabit: ꝙ eſt ſum/
me ꝑmanēs. Alia rō. Illa generatio eſt
ſumme ꝑmanēs cui repugnat non exiſte
re ꝛ neceſſario cōuenit ſemꝑ exiſtere: ſed
generatio filij in diuinis ē hmōi: ergo ꝛc̄
¶ Notandū ꝙ iſta q̄ttuor Generatiuū:
potens generare: generās ꝛ pr̄. in creatu
ris dicūt quattuor rōnes formales ſeꝑa
biles ab inuicē. Hoc patet. Quia gene/
ratiuū dicit aptitudinē ad generandum
¶ Prima ꝑpoſitio. Multa ſunt genera
tiua q̄ nō pñt generare vt ptʒ de pueris:
ſed ɔtra. Sequit hʒ aptitudinē: ꝙ poten
tiam. Rñdeo. Differētia ē inter aptitu/
dinē ꝛ potenciā. patet quia cecus hʒ apti
tudinē ad videndū ꝛ tñ nō hʒ potentiam
videndi ſm phm. Sitr potentia differt
ab aptitudine. Patet: quia lapis pōt ēē
ſurſum non tñ hʒ aptitudinē eſſendi ſur
ſum: ꝙ diſtinguūtur. Vñ generatiuū in
plus ſe hʒ q̄ȝ potens generare. Scđm eſt
potens generare. Propō. Omne potens
generare hʒ aptitudinē ad generandum

ꝛ non ecōtra. Tertiū eſt. Generās. Pro/
poſitio. Omne generās eſt potens gene
rare. Probatur. Qm̄ ab eſſe ꝛ poſſe ſibi
correſpondens eſt bona ɔ̄ñtia: ergo ꝛc̄.
Quartū ꝛ vltimū eſt. Pr̄. Propō. Ois
pr̄ eſt generans vel fuit aliqñ generans.
¶ Correlariū ſequit. Multi ſunt qui ge
nuerunt filios quoꝝ tñ nunq̄ȝ erūt pr̄es
niſi in extremo iudicio. Patet de illo q̄
morit poſtq̄ȝ decidit ſemen in vtero ma/
tris anteq̄ȝ viuebat fetus. ¶ Correlariū
Lʒ oīa iſta ꝑdicta dicāt i creaturis rōes
diſtinctas formales. In diuis tñ oīa illa
dicūt idē ꝛ ſunt oībus modis idē. Diffe
runt tñ ſolum penes modos ſignificandi
grāmaticales: ſcʒ Generatiuū: potēs ge
nerare: gñatio actualis: ꝛ paternitas.

Reſolutio queſtionis

conſiſtit in trib⁹ ſuppoſitionib⁹: duab⁹ di
ſtinctionib⁹: ꝛ tribus ꝑpōnib⁹. ¶ Prima
ſuppoſitio. Hec veritas: ſic de⁹ eſt trinus
ꝛ vnus ꝙ nec trinitas ɔfundit ꝑ vnitatē
nec vnitas multiplicat ꝑ trinitatē eſt fun
damentū toti⁹ fidei catholice. Patet per
Athanaſij ſimbolū vbi dr̄. Hec eſt fides
catholica vt vnū deū in trinitate et trini
tatem in vnitate veneremur ꝛc̄. ¶ Scđa
ſuppoſitio. Oportune inuenta ſunt noīa
imo a deo ſunt nobis manifeſtata que ſi
gnificent ꝑſonaꝝ diſtinctionē in eſſentie
vnitate: ꝛ vnitatē eſſentie ſine multipli/
catione: pʒ quia ex quo credim⁹ ꝑſonarū
trinitatē cū eſſentie vnitate: ꝙ oportunū
fuit vt traderent nobis termini q̄bus ea
explicare poſſem⁹. ¶ Tertia ſuppoſitio
Sicut noīa in diuinis ipoſita ꝑſonis di
uinis: ſunt incōmunicabilia in ſignifica
tione. Ita eſſentie diuie oportuit aliqua
imponi noīa: que nō aliquā importarēt
diſtinctionē in ſignificatiōe. Probatur:
Quia ꝑſone diuine realiter ꝑſonalit di/
ſtinguunt: ꝙ ꝛc̄. Sed qꝛ eſſentia diuina
eſt vnica: ergo ſcđa ps ſuppoſitiōis vera.
Sunt autē ad min⁹ duo noīa ſignifican
tia vnitatē eſſentie vt. ſ. pʒ. Eſſentia di/

uina ꝛ deitas. Correlarium. Ex quo infertur cōtra S. Tho. In officio de eucbariſtia vbi dicit in quodā bymno. Terrina deitas. qđ nullo mō de rigore verbozū illa ē vera. vt patebit per ſequētia. ¶ Prima diſtinctio triplex eſt nominum genus ſignificantiū eſſentiā: quedā ſignificant in cōcreto: vt hō nō deus qđ ſignificat diuinā eſſentiā in cōcreto. Alia ſūt q̄ ſignificāt in abſtracto et hoc vltimate abſtracto: vt eſt hoc nomē deitas qđ p̄ciſe ſignificat diuinā eſſentiā. Alia ſunt q̄ ſignificant diuinā eſſentiā medio mō: vt volūtas ſapiētia ꝛ hmōi. ¶ Scđa diſtinctio. Aliquod nomē concernere aliquod ſuppoſitū pōt intelligi dupliciter. Uno modo ꝑ modū inherentie. Alio mō dicit̄ cōcerni ſuppoſitū: quia importat aliquez actū vel originez qui eſt ſolius ſuppoſiti. Exemplū p̄mi vt puta potētia: bonitas: ſapiā. Exemplū ſcđi: genitus ꝓductus. ¶ Prima ꝓpō. Nōia ſignificātia eēntiā diuinā in cōcreto p̄nt vere ꝛ realiter ſupponere ꝑ ꝑſonis. Correlariū. Ergo iſta ꝓpō de⁹ generat eſt admittenda. Scđa ꝓpō. Nōia q̄ ſignificāt in abſtracto et h̄ vltimata abſtractiōe nullo mō p̄nt ſupponere ꝑ ꝑſonis vel ſuppoſitis. Correlariū. ergo iſta eſt oīno improꝑa et nullo mō a catbolicis admittēda: eſſentia diuina generat vl' deitas generat. ¶ Tercia ꝓpō. Nōia ſignificātia eſſentiā diuinam medio mō .ſ. partim in abſtracto et partim in cōcreto ſupponūt: partim ꝑ ſuppoſitis ꝛ ꝑtim ꝑ eſſentia. Correlariū. Oēs tales ꝓpōnes: ſapiā eſt genita: amoꝛ eſt ꝓductus: p̄nt admitti qꝛ ſuūt partim ꝓprie in ꝯcretum vicȝ ſupponunt pro ꝑſonis partim improꝑe in ꝯcretum ſupponūt pro eſſentia diuina. ¶ Notandum ergo. Qꝛ qñcunq̄ inuenit̄ in ſctis doctorib⁹. Illa ꝓpō. Eſſentia diuia generat ſꝑ eſt exponēda ſic. Eſſentia diuina generat .i. res illa q̄ eſt eſſentia diuina gñat. Hoc ideo qꝛ ſcti ꝯ hereticos mlta ſunt locuti et expꝛſſiuꝰ q̄ ſmonis expetebat proprietas.

Pro ſolutione argumētorū. Notandū pro ſolutiōe p̄mi argumenti q̄ ſunt tm̄ tres ꝓprietates in diuinis .ſ. p̄ritas: filiatio et ſpiratio paſſiua. Diſtinguunt̄ autē ꝑſone ꝛ eſſentia ꝑ hr̄e ꝛ non habere: qꝛ eſſentia diuia nō habet ꝓprietates. ꝑſone ꝟo habēt ꝓprietates. ¶ Ulterius notandū pro ſcđi argumēti ſolutione: q̄ diuerſitas rōnis accipit̄ dupliciter in diuinis. Uno mō ꝑ habere diuerſas ꝓꝑetates. Propō. Alio mō. Qñ eſt diuerſitas ꝓprietatū in diuinis vnuȝ diſtinguit̄ realr̄ ab alio et vnū nō p̄dicat̄ de alio. Alio mō ꝑ hr̄e et non hr̄e. Et ſic nō diſtinguunt̄ realiter. ¶ Notandū etiam q̄ duplex eſt ꝯtradictio. Quedā eſt q̄ nihil ponit: vel cuius vnū extremorum nihil ponit vt ens ꝛ nō ens. Alia eſt cui⁹ extrema aliq̄d ponūt vt in ꝓpoſito habere ꝓprietatē ꝛ nō hr̄e ꝓprietatē. ¶ Animaduertendum q̄ aliquem terminū nihil ponere eſt ip̄m non poſſe verificari de aliquo reali. Per oppoſitū. Illa negatio dr̄ aliq̄d ponere q̄ pōt verificari de aliq̄ termino poſitiuo. Et ſic eſt in ꝓpoſito de illo termino incōicabile. ¶ Regula generalis eſt q̄ qñcunq̄ aliq hn̄t diſtinctionem rōnis vel etiaȝ minimā tunc ſufficit ad hoc q̄ de ipſis ꝯtradictoria dicantur. ¶ Regula ſcđa. In omi ꝓpōne indefinita affirmatiua ſubiectū ꝛ p̄dicatū codeȝ mō ſupponūt. Et idē intelligit̄ de particularib⁹ et ſingularib⁹ de quib⁹ idem eſt iudiciū. ¶ Sciendū pro maiori intellectu q̄ duplex eſt p̄dicatio .ſ. ſm ſubam et ſm rōnem. Scđm ſubam vt hō eſt aial. Scđm rōnem: vt aial eſt genus. Iſta diſtinctio videt̄ eſſe p̄poſitiui ꝛc̄. ¶ Propō. Illa p̄dicatio eſt veriſſima eſſentia diuina eſt gñatio: eſſentia diuina eſt p̄ritas. Ubi notandū q̄ duplex eſt in diuinis predicatio .ſ. formalis ꝛ identica. Identica eſt illa. In qua vnū extremoꝝ eſt formaliter infinitū. Uel ambo ſunt infinita: ꝛ ambo ſumūtur in abſtracto. Aut ſi vnū

In cõcreto oportet q̄ ſubſtantiue aut cõcretiue teneat̄. Exẽplũ primi. Eſſentia eſt pr̄nitas. Exemplũ ſcd̄i ⁊ tertij. Eſſentia diuina eſt bonitas. Exemplũ quarti Eſſentia diuina eſt pr̄.i. pr̄ eſt id qđ eſt eſſentia diuina. Ex q̄ ſequit̄ ex p̄ma cõditione q̄ nulla p̄dicatio eſt in creaturis ꝑ identitatẽ ↄtra Franciſcũ Maronis q̄ dicit q̄ bene ſit in trãſcendẽtib⁹ p̄dicatio identica. ¶ Regula gñalis. Quodlibet ens infinitum formaliter identificat ſibi omne cõpoſſibile. Alia regula. Nullum ens infinitũ formaliter eſt alteri cõponibile. pbat̄: q2 quicq̄d cõponit̄ cũ alio põt eſſe pars. Sed eſſe pars dicit imꝑfectionẽ. g cũ ens infinitũ nihil habeat imꝑfectionis nõ eſt cõponibile alteri. Alia r̄la nulla adiectiua vel ꝑticipia: vel v̄ba pñt p̄dicari ꝑ identitatem nec in diuinis nec in creaturis. Idẽ ſunt generare: generatio: paternitas: ⁊ pater adiectiue tent⁹. ¶ Regula generalis. Q̄ñcunq̄ mutat̄ predicatio identica in p̄dicatione ꝑ inherentiã ſemꝑ cõmittit̄ fallacia figure dictiõis. Exemplũ. Eſſentia diuina eſt pr̄; ergo eſſentia diuina generat.

Secũdo querit̄ Utrum

ſit ↄcedẽdũ q̄ aliq̄s generet̄ d̄ ſubſtãtia pr̄is vt filius. Termini declarandi ſunt fili⁹ et pr̄. ¶ Notandũ p̄mo q̄ filius eſt terminus concretus deſcendẽs ab illo abſtracto filiatio. Uidendũ eſt ergo primo q̄d ſit filiatio. Unde filiatio ẽ habitudo alicuius pducti naturaliter filijs pducenti in natura intellectuali vel ſenſitiua. Dr̄ primo habitudo loco gñis. Dr̄ ſcd̄o producti naturalr̄: ad drĩaȝ producti libere. Ubi notandum q̄ duplex eſt pductum ſcȝ naturaliter ⁊ dicit̄ illud qđ neceſſario producit̄ a ſuo agente: ſed productũ libere eſt illud qđ producit̄ ꝑ voluntatẽ libere. Et ideo dicit̄ in diffinitione: producti naturalr̄. Quia nihil qđ producit̄ libere dr̄ fili⁹. Dicit̄ tertio. ſilijs pducenti: defectu cui⁹ rana pducta a ſole nõ dr̄ filius eius. Quarto dr̄. In natura intellectuali vel ſenſitiua: quia filiatio tm̃ in illis reperitur. Licet em̃ ignis gñet ignẽ, nõ tñ ignis genit⁹ eſt filius eius. Fui aũt motus ponere filiationẽ in natura ſenſitiua ꝑpt̄ auctẽm iſtã. Exo. xxiij. Nõ coques hedũ in lacte m̄ris ſue. ¶ Scd̄s terminus eſt pr̄. Pater eſt termin⁹ concret⁹ deſcendens ab h̄ abſtracto pr̄nitas: opȝ ergo p̄mo videre q̄d ſit pr̄nitas. Unde. Paternitas eſt habitudo producentis naturaliter filijs pducto in natura intellectuali vel ſenſitiua. Iſta diffinitio patȝ. Ex his clare patet q̄d ſit fili⁹ ⁊ q̄d pater ¶ Notandũ vlteri⁹ q̄ generat̄ dicit paſſiuã generationẽ. Eſt em̃ duplex generatio: ſcȝ actiua ⁊ paſſiua. q̄re ſup̄. ¶ Diuini verbi gñatio paſſiua nõ eſt mutatio ſȝ vera eius pductio paſſiua: nõ ſucceſſiua: ſȝ indiuiſibil' ⁊ eterna: nõ raptim trãſiẽs ſeu fluens: ſed ſumme ꝑmanẽs. Iſta deſcriptio eodẽ mõ declarat̄ ſicut ſuperius illa de generatione actiua verbi fuit declarata. ¶ Notandũ q̄ iſta q̄ttuor generabile: potẽs generari: generari ⁊ filius: dicunt rõnes formales diſtinctas a ſe inuicẽ ĩ creaturȝ. pbat̄. Omẽ enĩ potẽs generari eſt gñabile ⁊ nõ ecõtra: q2 nõ omẽ gñabile eſt potẽs gñari maxime naturaliter. patet: Quia ego ſũ gñabilis cũ habeã materiã ⁊ formã: ſȝ nõ poſſum gñari. Quia qđ genitũ eſt ſm ph̄m ampli⁹ nõ põt gñari. Nã maxima ẽ differẽtia inter aptitudinẽ ⁊ potẽtiã. patet em̃ ſm ph̄m q̄ cecitas dicit aptitudinẽ ⁊ tñ nõ potentiam: q2 poſuit q̄ nõ poſſit fieri regreſſus de ꝑuatione in habitũ ⁊c̄. Scd̄o bñ ſeq̄t̄ Generari g põt generari patet: quia eſt bona ↄſequẽtia ab actu ad potentiã ⁊ nõ econtra: q2 antixp̄s eſt potens gñari ⁊ tñ nõ eſt genitus. Tertio bene ſequit̄: eſt filius: ergo eſt genitus. ⁊ tñ nõ ſequit̄ econtra. Non em̃ omne genitũ eſt filius ⁊c̄. ¶ Tamẽ in ꝑpoſito in gñatione paſſiua filij ſupꝑ hñdicta. Quia illa ſũt idẽ oĩmode: lȝ bñ diſtinguant̄ penes modũ ſcãdi.

¶ Tercius terminus eſt. de. Ubi notan
dum ꝙ iſta ꝓpoſitio de. Q̄ñcunq̃ cõiun
gitur ſuo caſuali poteſt capi q̄ttuoꝛ mo-
dis. Primo mõ põt capi materialiter: vt
cũ dicit: Iſte cultellus eſt de ferro ſcꝫ tã-
q̃ꝫ de materia. Propõ. Sic accipiẽdo de:
illa ꝓpoſitio nullo mõ eſt vera fili⁹ gñat
de ſuba patris. Patet: qꝛ ſuba nullo mo-
do eſt materia nec quaſi materia. Cõtra
Henricũ ꝛ Gotfredum. Scđo mõ capit
oꝛdinalit: vt in illa ꝓpoſitiõe. De mane
fit meridies. i. poſt mane fit meridies et
ſic dicit ordinẽ ꝛc̃. Tercio mõ capit oꝛi-
ginaliter. Et capit illo mõ in illa ꝓpõne
Iſte ſplendoꝛ eſt de igne. Et illo mõ di-
cit aliquã cauſalitatẽ. Propõ. Illo mõ
captũ nõ p̄cise accipit in ꝓpoſito. Quia
tũc opoꝛteret ꝙ ſubſtãtia p̄ris eſſet aliq̃
mõ cauſa filij. Quarto mõ capit ſubſtã-
tialit. Et illo mõ ſemꝑ dicit ꝯſubſtãtia-
lẽ ꝯueniẽciã. inter extrema. Propõ. Il-
lo mõ filius dr̄ generari de ſuba patris.
¶ Aduertenduꝫ tñ ꝙ ly de: in illa ꝓpõne
fili⁹ eſt de ſuba p̄ris: nõ dicit ſolã conſub
ſtãtialitatẽ et p̄ciſe: ſed etiã oꝛiginationẽ
¶ Nota ꝙ ly de q̄ñ capit ſubaliter capit
q̄ttuoꝛ modis. Primo mõ ꝑtialiter: vt cũ
dr̄ caput eſt d̄ coꝛꝑe. Propõ. Illo modo
nõ accipit in diuinis. Scđo modo capit
ſubaliter et oꝛdinaliter: vt cũ dr̄ de pane
fit coꝛpus xp̄i: ibi capit oꝛdinaliter: quia
poſt panẽ fit coꝛpus xp̄i. Capit etiã ſub-
ſtãtialiter: qꝛ vna ſubſtãtia trãſit in aliã
diuina actione. Et ſic capta nõ capit in
ꝓpoſito. Ultimo mõ capit ſubſtancialit
oꝛiginaliter. Et ideo dixi ꝙ de. in illa ꝓ-
poſitione fili⁹ eſt de ſubſtãtia p̄ris ly de
nõ notat p̄ciſe ꝯſubſtãtialitatẽ: ſꝫ cũ hoc
dicit oꝛiginẽ. Et h̄ valde bñ declarat do
ctoꝛ Subti. Si eñ ſolum oꝛiginẽ dice-
ret ſeq̄ret ꝙ oĩs creatura eſſet de ſubſtan
tia p̄ris. Iterũ ſi ſolũ diceret cõſubalita
tem ſeq̄ret ꝙ p̄r eſſet de ſubſtãtia filij ꝛc̃.
¶ Illa ḡ ꝓpo. fili⁹ eſt de ſubſtãtia p̄ris.
exponit ſic. i. fili⁹ ẽ de p̄re q̄ eſt ꝯſubalis
ipi filio. Et ſic ꝑ p̄dicta ptꝫ reſolõ q̄onis

¶ Notandũ ꝓ ſolutione argumentoꝝ.
Q᷑ voc̄s ꝓpõnes dicunt trãſitiue ſm grã
maticos ꝛ ꝑ ꝯñs diſtinctiõeꝫ impoꝛtãt: iõ
ſꝑ faciũt conſtructionẽ trãſitiuã. Habet
ḡ ꝓpõ duplex ſcãtũ gñale ꝛ ſpeciale. Ge
nerale eſt illa trãſitio ſiue diſtinctio. Sꝫ
ſpeciale eſt ꝯſubſtãtialitas. ¶ Ulterius
notandũ ad h̄ ꝙ aliq̄d ſit de ſuba alteri-
us duo requirunt. Primũ ꝙ ꝓductum
producat ab illo. Scđo ꝙ ſit eiuſdẽ na-
ture i ſpecie vł in numero cũ producẽte.
Ulterius notandũ ꝙ aliq̄d fieri de nihi-
lo põt intelligi trib⁹ modis. Primo mõ
negatiue ſicut tacens d̄ nihilo loquitur.
Scđo mõ affirmatiue. Et ſic capit duo
bus modis. Primo mõ oꝛdinalit ſic dici
mus ꝙ creatura fit d̄ nihilo quia poſtq̃ꝫ
fuit nihil facta eſt. Scđo mõ affirmati-
ue materialit. Et ſic aliq̄d dr̄ fieri de ni-
hilo. i. de materia. Coꝛrelariuꝫ. Illo mõ
impoſſibile eſt deo ꝙ poſſit aliq̄d fieri d̄
nihilo tanq̃ꝫ ex materia. Scđm coꝛrela.
Illo mõ exponit illa auc̄tas phi ex nihi-
lo nihil fit: qꝛ nihil non põt eſſe materia
alicui⁹: licet eñ ego ſim creatus de nihi-
lo: non tamen nihil ibi fuit materia: ſꝫ dr̄
de nihilo. i. ſine ſubiecto aliquo ꝛc̃.

Irca ſcđm arti-
culũ querit p̄rimo. Utruꝫ
ſuba ſiue eſſentia generet.
Pro declaratione t̃minoꝝ
notãdũ ꝙ aliq̄d p̄t dici gñari duobꝰ mo-
dis. Uno mõ ſbiectiue. Alio mõ obiecti
ue vł t̃minatiue. Illd̄ ãt dr̄ gñari ſbiecti
ue qđ eſt ſbiectũ gñatiõis. Propõ prima
Illo mõ in om̄i gñatiõe materia p̄ma dr̄
gñari. ptꝫ: qꝛ eſt ſbiectũ gñatiõis. Scđa
ꝓpõ. Illud qđ gñat ſbiectiue: nõ opoꝛtꝫ
ꝙ ſumat eẽ ꝑ gñationẽ: ſꝫ p̄ſupponit et p̄-
cedit ipſam generationẽ. Alio modo ali-
quid dicit generari obiectiue. Et ſic illđ
dicit generari in creaturis quod accipit
eſſe ſimpliciter. Uel quod accipit eſſe ꝑ
ipſam generationem de nouo. Quãuis
queſtio preſens poſſit intelligi de vtraq̃ꝫ

Generatione: tñ doctoꝛ ſeraphicus acci/
pit gñationē ſcd̄o mō dictam: qꝛ q̄rit an
eſſentia diuina generet in rōne termini.
¶ Duplex eſt termin⁹ generatiōis ſcʒ to
talis ꝛ formalis. Terminus totalis ē il/
le q̄ p̄mo ꝛ adeq̄te accipit eē ꝑ gñaciōeʒ.
Exemplū pʒ de igne q̄ generat̄ ex aere.
In illa em̄ gñatione p̄mo corrumpit̄ aer
ꝑ actionē ignis. Et materia corrupti in/
format̄ forma ipius ignis: qꝛ in omni ge/
neratione neceſſe eſt pſupponere materi
am. Vñ totū cōpoſitū generatū dr̄ ter
minus gñationis totalis. Alius dicit̄ eē
termin⁹ formalis vel partialis. Et dr̄ il/
le q̄ accipit eſſe ꝑ gñationeʒ: licet non pri
mo ꝛ adequate. Propoſitio. In creaturꝭ
vtercꝫ termin⁹ accipit eſſe de nouo ꝑ ge/
neratione. Correlariū ſequit̄. Qꝛ agēs
ſiue ꝑducēs hʒ duos reſpect⁹ realiter di
ſtinctos ad illos duos termīos realit̄ di/
ſtinctos. Notandū tñ ꝙ qñ termin⁹ for/
malis nō diſtinguit̄ a termino totali re/
aliter tūc nō oportet ꝙ termin⁹ formalis
recipiat eſſe de nouo. Sic ſiƚ modo ē in
diuinis: vbi eſſentia eſt termin⁹ formalis
ꝛ idē realiter cū termino totali Ideo nō
accipit eſſe ꝑ generationē. Et ideo ſolui/
tur hac diſtinctione argumentū ockam
cōtra doctorē ſubtilē in eadē diſtinctiōe

Reſolutio queſtionis

Prima ꝑpō. Generatio de ratiōe ſua cōi
terminat̄ ad ſubſtantiā. ꝓbat̄: Quia phi
cōiter loquētes de motu ponunt quincꝫ
ſpecies ſcʒ generationē: augmentationē:
corruptionē: alterationem: ꝛ ſm̄ loci mu
tationē Generationē aūt dicūt termia/
ri ad ſubām. Vbi notandū ꝙ duplex eſt
generatio ſcʒ ſm̄ quid et ſimplr̄. Scd̄m
quid dr̄ illa q̄ terminat̄ ad terminum ſm̄
quid. Simplr̄ vero dr̄ illa q̄ terminatur
ad eē ſimplr̄. i. ſubāʒ. Et termin⁹ ſm̄ q̄d
dr̄ forma accñtal̄. Et ideo generatio ali/
cuius accidētis dr̄ gñatio ſm̄ quid et nō
ſimplr̄. ¶ Duplex eſt ſubā vicʒ prima et
ſcd̄a. Prima ſubā dr̄ om̄e indiuiduū de
gñe ſubē. Scd̄a ꝓo ſubā eſt aliq̄d cōe de
gñe ſubē. ¶ Duplr̄ poſſum⁹ loq̄ de ter/
mino gñationis. Vno mō ꝗtuʒ ad ꝓdu
ctionē. Propō. Illo mō p̄ma ſubā ſꝑ dr̄
termin⁹ gñationis p̄m⁹. Alio mō ꝗtum
ad intētionē. Propō. Illo mō ſcd̄a ſubā
ſꝑ eſt p̄m⁹ termin⁹ gñationis. Probatur
Quia vnūq̄dcꝫ generās intēdit ſibi aſſi/
milare genitū: ſʒ non pōt illud niſi in ali/
qua natura cōi: g̃ ſꝑ intēdit primo ſcd̄aʒ
ſubāʒ q̄ eſt natura cōis. Tamē illud in/
telligit̄ de gñatiōe vniuoca. Cōfirmat̄.
Ariſto. ij. de aīa. Om̄e ens ſꝑ appetit eſſe
diuinū qd̄ vocat ſꝑ eſſe: ſed ſingulare nō
p̄t ſꝑ eſſe vel vl̄e: g̃ natura primo intēdit
eſſe vl̄e. ¶ Scd̄a ꝑpō. Quia in creaturꝭ
forma cōis nūerat̄ in ſuppoſitis: ideo ſit̄
corrūpit̄ et ſit̄ ꝓducit̄ in corruptiōe ꝛ ge
neratione cōpoſiti. Probat̄ ꝑ Ariſtote.
in p̄dicamētis. Deſtructis p̄mis ſubſtan
tiis impoſſibile eſt aliq̄d aliorū remane/
re. i. ſcd̄as ſbſtātias. ¶ Tercia ꝑpō. In
creaturis ſcd̄a ſubā nō eſt ſoluʒ termin⁹
p̄m⁹ gñationis tm̄ ꝑ intentionē: ſed etiaʒ
eſt terminus gñationis ꝑ productioneʒ.
Correlariū. Quia g̃ natura diuina nō
numerat̄ in ꝑſonis: ideo non multiplicat̄
ſm̄ multiplicationē ſuppoſitorū vel ꝑſo/
narū. ¶ Propō reſolutoria. Eſſentia di/
uina nullo mō gñat̄ ꝯ abbatē ioachim
De h̄ vide canonē de ſi. ca. Dānam⁹ ꝛc̄.
§. Nos āt ſacro ap. cōcilio credim⁹ ꝛ cō/
fitemur cū petro ꝙ vna quedā res eſt in/
cōprehēſibil̄ quidē et ineffabilis ꝛc̄. Et
infra. Et illa res nō eſt generās nec geni
ta nec ꝓcedēs. Sʒ eſt pr̄ q̄ gñat: et fili⁹ q̄
gignit̄: ꝛ ſpūſſctūs q̄ ꝓcedit: vt diſtinctio
nes ſint in ꝑſonis: ꝛ vnitas in natura ꝛc̄.
Propō. Eſſentia diuina ꝓprie loquēdo
nō eſt ſiƚis pr̄i vel filio. Pʒ qꝛ ſiƚitudo ē
relatio realis: et req̄rit diſtinctionē realē
termini: ſʒ diſtinctio realis inter ꝑſonā ꝛ
eſſentiā nō eſt ponēda: g̃ ꝛc̄. ¶ Aliā rñſio
nem q̄re in lr̄a. Et alibi in Sco. eadē di/
ſtinctione. ¶ Notandū ꝙ eſſentia diuia
poteſt accipi duplr̄. Vno mō pure con/

cretiue. Alio mō mere abſtractiue. Propoſitio pma. Generare dr de deo incōcretū importat diuinā eſſentiā in cōcreto. Secunda ppō. Generare nullo mō dicit de deo incōcretum importat diuinam eēntiaꝫ pciſe in abſtracto. ¶ Vñ regula Sco. ſumpta a Bonauē. hoc in loco eſt talis. Qñcunqꝫ aliq̄ ſunt vltimate abſtracta tūc vnū nō pōt pdicari de altero niſi predicatio illa ſit in pmo mō dicendi p ſe.

Secūdo ꝛ vltimo queritur.

Vtrū ſubſtātia p gnationē cōicet. ¶ Pro declaratiōe terminoꝝ. Notandū eſt primo qd ſit p generationem cōicare. ¶ Rñdeo. Aliud eſt p generationē ſeu pductionē aliqd cōicari. Et aliud eſt p gnationē ſeu pductionē aliqd produci. patet: quia ſm oēs theologos. Eſſentia diuina nec generat nec pducit: neqꝫ gnatur neqꝫ pducit. Et tñ oēs theologi concedūt q eſſentia diuina p gnationē cōicatur. ¶ Ad videndum quō dr̄nt cōicare ꝛ pducere vel cōicari ꝛ produci. Notandū q productio ſeu generatio actiua hꝫ pro termio pmo illud qđ primo pducit. Exemplū bos generat bouē: bos ibi eſt pmus terminus illius gnationis. Notandum tñ q in omī tali generatiōe in qua agens pducit aliqđ primo pductū ſunt duo termini. ſ. totalis ꝛ formalis. Terminus totalis dicitur totū compoſitum ex materia ꝛ forma. Sed termin⁹ partialis ſiue formalis dr̄ ipſa forma cōſtituēs cum materia ipſum compoſitū: ſicut eſt forma ſenſitiua bouis vel aīa intellectiua in homine. Correlarium. Generatio nunqꝫ terminat ad materiā. Patet quia materia eſt ſubiectū generationis ꝛ preſupponitur. ¶ Notandū q in creaturis generās aliqd ſeu producēs habet duas relationes reales ad illos duos tminos videlicet totalē ꝛ partialē ſeu formalem probatur. Cum eñ termini diſtinguantur realiter inter ſe. ſequit q ꝛ relatiōes diſtinguant realiter. Nunc ad ppoſitū

In diuinis pater vere ꝛ realiter generat ꝛ termin⁹ totalis illi⁹ generationis eſt filius ſuppoſitū illud nō compoſitū. Sed illa relatio patris ad filiū eſt realis. probatur: qꝛ fili⁹ realiter diſtinguit a patre. Relatio autē que eſt int cōicans ꝛ cōicatum nō eſt realis. patet: qꝛ terminus formalis ſcꝫ eſſentia diuina nō diſtinguitur realiter a cōicante. Correlariū. Pater g duplicem habet relationē ad terminos ſue gnationis. Prim⁹ reſpect⁹ q eſt inter patrē ꝛ terminū totalem eſt realis. Sed alius q eſt inter patrē ꝛ eſſentiaꝫ diuinā eſt rōnis tm̄. ¶ Cōtra hoc arguit. Eſſentia diuina realr ꝛ vere cōicatur: igit reſpectus int cōicans ꝛ cōicatum erit reſpectus realis ꝛ nō rōnis. probat antecedēs qꝛ illud cōicare nō ē p rōnē tm̄ ſed realr. ¶ Rñdeo cōcedo añcedēs: ꝛ nego conſequentiā. Pro q notandū q duplr pōt relatio dici rōnis. Vno mō negatiue. Et dr̄ illa q̄ non hꝫ cōditiones reqſitas ad ꝯditionē relationis realis. Et ſunt tres Prima q habeat extrema realia: defectu cui⁹ cōtradictio nō pōt dici relatio real. Scđa eſt q oportet q extrema realiter diſtinguantur: defectu cuius identitas ad meipſum nō erit relatio realis. Tertia eſt oportet q relatio illa cōſurgat ex natura extremoꝝ. defectu cuius relationes rōnis nō dicunt eſſe reales. Sed in ppoſito licet relationi illi q̄ eſt inter cōicans ꝛ cōicatū. i. inter patrē et diuinam eſſentiā cōueniat pma cōditio. nō tñ conuenit ei ſcđa cōditio. Quia extrema nō diſtinguunt realiter: nō eſt eñ diſtinctio realis inter eſſentiā ꝛ patrē. Correlariū. Relatio cōicantis ad cōicatū eſt relatio rōnis negatiue dicta. Alia eſt relatio rōnis poſitiue dicta. Et dicit illa q̄ cauſat ab ope collatiuo intellectus ſicut cōiter ſunt oēs ſcđe intētiones i logica. Et qñ dicit eſſentia diuina vere ꝛ realiter cōicatur ꝛc̄. Dicendum q licet ego ſim idem mihimetipſi ex natura rei tñ illa relatio ſm phm nō eſt relatio ſed rōnis: ſic licet

eſſentia diuina realr ⁊ ex natura rei cõicetur tñ relatio cõmunicãtis ad cõmunicatũ non eſt realis:ſ3 rationis. ¶ Scđo eſt notandum ꝙ aliud eſt per generationem cõicari:et aliud eſt eſſe terminũ formalẽ illius generationis. Nam ſpiratio actiua vere cõicatur filio per generationem:et tamẽ non eſt terminus formalis illius generationis. ergo aliud eſt cõmunicari ꝑ generationẽ et eſſe terminũ formalẽ generationis. Q₂ aũt filius habeat illam per generationẽ. Patet per ſanctorum auctoritates. Quicquid em̃ habet fili⁹ per generationẽ habet. ¶ Terminus formalis ſic poteſt deſcribi. Eſt ille quo formaliter terminus totalis capit vel habet eſſe. Uel quo formalit̃ terminus totalis eſt in actu. Nunc autẽ ſpiratio paſſiua non eſt quo filius habet eſſe:ſed eſt quaſi aduenticia.i. poſt eſſe cõpletum filij aduenit filio. Correlarium Sic patet ꝙ Ockam male ipugnat doctorem. Subti. de termio formali. Ipſe em̃ ſic deſcribit terminũ formalẽ. Termin⁹ formlis eſt ille qui totaliter accipit eſſe ꝑ generationem. Non enim de ratione formali ipſius termini formalis eſt ꝙ recipiat eſſe per generationẽ. Hoc pz in diuinis. Sed in creaturis qñcunq₃ terminus formalis diſtinguit̃ realiter a termino totali tunc terminus formalis accipit eſſe per generationẽ. Uñ argumentum eſt contra eos: quia in generatione carnis per alimentũ caro generatur. Et eadem caro in hoĩe animat̃ poſt generationem anima intellectiua. Et tamẽ anima intellectiua que dicitur termin⁹ formalis non habet eſſe per generationem. Simili modo patet in reſurrectione vbi corpus accipit eſſe ſeu producitur de nouo non tamen accipit eſſe nouu3 termin⁹ formalis.i. anima intellectiua que prius manet. ¶ Notandum tercio. Q₂ aliquid poteſt dici per generatione3 cõmunicari trib⁹ modis. Uno mõ ſtrictiſſime Alio modo large. Tertio modo largiſſime. Strictiſſime dicitur illud communicari ꝑ generationẽ quod idẽ in generãte exiſtens capit etiam eſſe in genito. Propoſitio. Illa ſolum eſt in diuinis. Large dicitur cõicari per generationẽ. Om̃e illud quod eſt in ꝓducto per generationẽ ſiue ſit termin⁹ formalis ſiue totalis ſiue etiã materia. Tercio mõ dicit̃ cõicari per generationẽ largiſſime ſc3 Omne qđ acciqit eſſe per generationem ſiue diſtinguat̃ producente ſiue non.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Aliquid dicit̃ cõmune duobus modis. Uno mõ ſm potentiam tm̃ Et dicitur illud quod eſt ſm potentia3 cõmunicabile:ſed tamen ſm actum nunꝙ cõmunicatur. Aliud eſt commune ſm potentiam et ſm actum vt natura ſpecifica. ¶ Secũda propoſitio. Quoniã natura cõmunis vel vniuerſalis in creaturis de ſe eſt cõmunicabilis non tamen cõmunicatur:niſi per propagationẽ ſic natura diuina eſt de ſe cõmunicabilis non tamen cõmunicatur actu niſi ꝑ id per qđ efficitur in trib⁹ ſuppoſitis. vel quod ẽ in pluribus. ¶ Tertia propoſitio ꝙ quia ꝑ ſpirationem ⁊ generationẽ perſone multiplicantur: ideo eſſentia diuia per ſpirationem actiuam ⁊ generationem actiuã cõmunicatur. ¶ Notandum prout dicit Scotus. Generatio in diuinis qua pater generat filium habet duas conditiones. Prima eſt ꝙ eſt aſſimilatiua: quia illa producit ſibi ſimile. Scđa eſt qz eſt ⁊ diſtinctiua: diſtinguit em̃ filium a patre ſuppoſitaliter.

Irca diſtinctionẽ

c ſectam. Primo querit̃. Utrum generatio filij ſit ſm ꝯditione3 neceſſitatis. Hic eſſent tres termini declarandi videl3 generatio: filius ⁊ neceſſitas:ſed duo primi ſunt declarati in ꝓcedentib⁹. Ideo tm̃modo terti⁹ terminus

eſt hic declarandus videlicet neceſſitas. ¶ Pro quo notandum ꝙ tres acceptiones ſiue diſtinctiões poſſunt dari de termino illo neceſſitas. Una eſt cōmuniſſima. Altera cōmunis. Tercia ſpecialis. Prima datur a logicis. Scđa a philoſophis.. Tercia a theologis. ¶ Prima diſtinctio eſt talis. Q; duplex ē neceſſitas ſcilicet abſoluta ꝛ cōditionata. Neceſſitas abſoluta dicitur illa qua res aliqua ſic habet eē ꝙ nō poteſt nō exiſtere. Propoſitio. Illa neceſſitate ſoluꝫ ens infinitum eſt neceſſariū. Et de illa eſt q̄ſtio noſtra. Alia eſt neceſſitas cōditionata. Et eſt illa que ꝯuenit rei nō abſolute in ſe: ſꝫ poſita aliqua ſuppoſitione ſeu conditione conuenit rei. Propoſitio. Illo modo dicitur logica neceſſaria ſm grāmaticoſ Dicunt enim ꝙ ſuppoſito ꝙ aliquis velit effici bon⁹ grāmaticus neceſſaria ſit logica. ¶ Scđa diſtinctio que eſt cōmunis ponitur a pħo. v. metha. capi. de neceſſario: vbi dicit ꝙ neceſſariuꝫ aliq̄d dicitur quadrupliciter. Primo modo aliquid dicitur neceſſarium: ſic ꝙ ſine ipſo res nō poteſt eſſe. Et illo mō cibus et anhelit⁹ ſunt homini neceſſarij. Scđo mō aliquid dicitur neceſſarium ſine quo res non poteſt bene eſſe vel ſine quo non poteſt acquiri aliqđ bonum vel vitari aliquid malum. Et illo modo bibere farmaciā eſt neceſſariū: quia non poteſt bene acq̄ri ſanitas ſine potu nec vitari infirmitas. Illi duo modi poſſent vocari neceſſitas indigentie. Et ſic vocantur a doctore Seraphico. Licet Ariſtoteles non ſic nominet. Tercio modo aliquid dicitur neceſſarium quod cauſat violentiam ſeu coactionem. Et illa vocatur a doctoribus neceſſitas coactionis. Notādum tamen ꝙ eſt differencia inter violētiam proprie dictam et coactionem proprie dictam. Quia violencia proprie dicta eſt ſolum inter agencia et paſſiua naturalia: quia violentum eſt cuius principium eſt extra non conferente vim paſſo. Exemplum patet de igne ꝛ aqua calefacta ab igne: quia aqua non habet naturalem inclinationem ad calefactioneꝫ ſed violentatur ab igne. Sed coactio ꝓprie dicta eſt ſolum inter res ſeu agentia per voluntatem: quia talis coactio fit proprie contra voluntatis libertatem. Exemplum patet. Si aliquis cogatur recipere diſciplinam ꝛc̄. ¶ Quarto modo capitur neceſſariuꝫ pro illo quod impoſſibile eſt aliter ſe habere. Et illo modo dicitur deus eſſe ſapiens. Propoſitio Illo modo neceſſitas diſtinguitur contra contingentiam. Correlarium primū Omnes tres modi precedentes dicunt imperfectionem. Et ideo non ſunt ponēdi in deo. Correlarium ſecundum. Sola neceſſitas iſto quarto modo ponit perfectionem. Et ideo eſt in deo ponenda. Et de iſta etiam eſt queſtio noſtra.

¶ Tercia diſtinctio que eſt Specialis. Et datur a theologis. Et illa Duplex eſt neceſſitas. Quedam dicitur immutabilitatis. Alia auteꝫ ineuitabilitatis. Neceſſitas ineuitabilitatis: eſt illa qua aliquid ſic eſt neceſſarium quod eius oppoſitum non poteſt eſſe vel fieri. Propoſitio. Illo modo deus eſt neceſſarius. Correlarium. Aliquid dicitur ſic neceſſario fieri: cuius oppoſitum non poteſt fieri. Sic in propoſito deus pater neceſſario genuit filium: quia ſic illa generatio dicitur neceſſaria ꝙ eius oppoſitum non poteſt fieri. Neceſſitas auteꝫ immutabilitatis eſt illa qua aliquid ſic habet eſſe quod oppoſitum eius poteſt ſimpliciter eſſe. Si tamen habet ſimul eſſe oppoſitum nō poteſt ſuccedere. Correlarium. Neceſſitas immutabilitatis abſoluta non negat: niſi ſucceſſionem oppoſiti oppoſito. Exemplum patet. Deus ſcit antichriſtū fore: eſt neceſſitas immutabilitatis: quia oppoſituꝫ eius non poteſt ſuccedere. Unde talis datur. Propoſitio prima. Quicquid deus vult ad extra: neceſſitate immutabilitatis vult.

Non dico tamen ꝙ non poſſit velle oppoſitum. Sed ſi vult: non poteſt oppoſitum ſuccedere. Secunda propoſitio. Quicquid deus vult ad extra non vult neceſſitate ineuitabilitatis ꝛc̄. Regula. Quandocunq; aliqđ agens dicit̃ neceſſario elicere ſuā actionē ſiue ſuaȝ productionē: hoc pōt intelligi de triplici neceſſitate. Primo ꝙ eliciat ſuā actionē neceſſitate indigentie: vt ſortes neceſſario comedit. Scđo neceſſitate coactionis vel violētie: vt ſortes neceſſario tyranno dat pecuniaȝ. Tertio pōt intelligi ꝙ eliciat ſuā actionē neceſſitate ineuitabilitatis: vt deus eſt ſapiens. ¶ His p̄miſſis dant̃ alique ꝓpōnes. Prima ꝓpō. De⁹ pr̄ nō genuit filiū neceſſitate coactionis. Patȝ qꝛ deus eſt omnipotens: ḡ non pōt cogi. Scđa ꝓpō. Deus pr̄ nō genuit filiū neceſſitate indigentie. Probat̃: qꝛ ſequeret̃ ꝙ indigeret filio: ſed ꝯñs eſt falſum. ḡ et añs: qꝛ pr̄ nō eſt ſapientioꝛ qꝛ genuit filium ꝛc̄. Vñ illa ꝓpō. Deus pr̄ eſt ſapiēs ſapia genita ſapit hereſim. Tercia ꝓpō. Deus pr̄ genuit filiū neceſſitate ineuitabilitatis. Patet: qꝛ tanta neceſſitate pater generat quāta eſt pr̄. Sȝ eſt pr̄ neceſſitate ineuitabilitatis. ergo ꝛc̄.

Reſolutio queſtionis

Notandū ꝙ multiplex eſt neceſſitas: vide textum ꝛc̄. ¶ Poteſt aūt diſtinctio doctoꝛis dari ſub alijs verbis bꝛeuioꝛibus quā doctoꝛ ponit in textu ꝓlixe. ¶ Quadruplex igitur eſt neceſſitas. Quedam eſt q̄ opponit̃ contingētie. Et dr̄ ineuitabilitatis. Propō prima. Illa neceſſitas ponitur in deo. ¶ Scđa neceſſitas eſt coactionis. Scđa ꝓpō. Illa neceſſitas non ponit̃ in deo. ¶ Tercia eſt neceſſitas indigētie. Propō. Illa ſili mō nō ponitur in deo. ¶ Quarta eſt exigentie. Propō. Illa ponit̃ in deo. Probatur. Quia bonitas patris ſeu memoꝛia fecūda exigit ꝙ pater generet filiū. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt ineuitabilitas. Vna eſt ineuitabilitas ſimpliciter. Et eſt illa qua aliqđ ita eſt neceſſarium ꝙ non poteſt ſimpliciter non eſſe. Et ſic ſolum deus eſt neceſſarius. Alia eſt ineuitabilitas ſm̄ quid. Et dicitur illa qua aliquid ita eſt neceſſarium: ꝙ non poteſt ſm̄ nature curſum non eſſe: vt cibus dicitur eſſe neceſſarius animali.

Ad argumēta in oppoſitum.

Notandum: ꝙ Iuſticia originalis eſt quoddam donum poſitum in voluntate datum a deo ipſi ade et filijs ei⁹ per qđ habebat perfectā quietationē in potentijs inferioꝛibus ad ſuperioꝛa ꝛc̄. ¶ Nota ꝙ ſimpliciter loquendo iuſticia originalis nō eſt perfectioꝛ charitate ſeu gracia. patet: quia iuſticia originalis eſt donuȝ gratis datum et non gratificans: licet habuerit alios effectus: vt patet in eius diffinitione. Sed gracia eſt donuȝ gratis datum gratificans. i. reddens habentem amicū dei et dignū vita eterna. ¶ Ad primū argumentū in oppoſitum Nota ꝙ duplex eſt agens ſcȝ neceſſariuȝ vel naturale. Et eſt illud qđ nō domiat̃ ſue actioni: ſed ſubiacet actioni alterius. Secundo eſt agens voluntariuȝ. Et eſt illud quod dominatur ſue actioni ꝛc̄. ¶ Pro ſcđo argumento in oppoſitū. Nota ꝙ dare aliquid ex mera libertate eſt dare aliquid ſic ꝙ non eſt ex debito nec etiam ex merito: hoc eſt primū incluſum in amoꝛe gratuito. Scđo modo in amoꝛe gratuito includitur illud quod ſcȝ nō expectat retributionē. Vnde ſi aliquis daret alicui centum aureos et expectaret redditionem non eſſet amoꝛ gratuitus. ¶ Vltimum argumentum pro parte vera poteſt ſic foꝛmari. Patrem poſſe generari filium eſt maximuȝ poſſe quod habet pater. ergo illud poſſe detrahere eſt impoſſibile. ¶ Nota duplex eſt debitum. Quoddam eſt prouenicus ex parte meriti: vt princeps qui pro rege foꝛtiter militauit meruit vt ſibi debeatur ſti-

pendia. Propoſitio. Illo modo poſſumus dicere quod deus ſit quodammodo debitor noſter propter merita noſtra. Unde paulus .ij. Timo. iiij. De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſticie quam reddet mihi dominus in illa die iuſtus iudex. Aliud eſt debitum proueniens ex neceſſitate nature. Nam memoria fecunda patris exigit quod pater producat filium. Et ita eſt debitum nature non meriti. Propoſitio. Illo modo productio filij non eſt productio mere liberalis: quia non ex merito etc.

Querit̃ ſecundo. Utrum

generatio filij ſit ſecundum rationem voluntatis. Pro declaratione terminorum notandum. Quod quamuis ratio poſſit ſumi multis modis tamen in propoſito tantum valet ſicut modus ſiue conditio voluntatis. Querit̃ ergo vtrum generatio filij ſit ſecundum rationem voluntatis: eſt querere an filius producatur per modum voluntatis. ¶ Unde duplex eſt modus producendi. Quidam eſt per modum voluntatis. Et dicitur ille qui eſt conueniens vel qui competit alicui quod ex ſe non inclinatur neceſſario ad agendum naturaliter ſed producit mere libere complacenter et eligibiliter ſuum effectum. Propoſitio. Illo modo voluntas producit ſuam volitionem. Alius eſt modus producendi per modum intellectus ſiue nature. Et eſt ille qui competit alicui agenti naturali quod ſcilicet ex ſe inclinatur ad agendum. Propoſitio. Illo modo. Ignis neceſſario calefacit.

Reſolutio queſtionis.

Quod filius in diuinis producatur per modum voluntatis poteſt intelligi quattuor modis. Primo modo quod producatur ipſum per voluntatem antecedentem vel precedentem. Secundo modo quod producat filium per voluntatem ſuccedentem vel ſubſequentem. Tertio modo quod producat filium per voluntatem concomitantem. Quarto modo quod producat filium per voluntatem elicientem. ¶ Correlarium. Quadruplex eſt voluntas. Prima precedens vel antecedens. Secunda ſubſequens vel ſuccedens vel conſequens. Tertia concomitans. Quarta eſt eliciens. ¶ Voluntas antecedens vel precedens: Eſt illa que precedit effectum ſuum cauſalitate et duratione. Exemplum vt aliquis vult habere epiſcopatum quod forte nunquam habebit ibi voluntas precedit effectum. ¶ Prima propoſitio. Generatio filij in diuinis non eſt ſecundum rationem voluntatis antecedentis vel precedentis. probatur: quia pater ſua voluntate non precedit duratione filium. Similiter pater non cauſat filium: ergo etc. Scotus tamen aliter dicit quod pater genuit filium voluntate antecedente tamen non contradicit huic doctori quia aliter accipit voluntatem antecedentem. ¶ Voluntas ſubſequens dicitur illa que ſequitur effectum iam poſitum in eſſe vt poſtquam miles fecit actum fortitudinis in bello tranſeunte actu: ille vult actum illum feciſſe. Unde breuiter voluntas antecedens vel ſubſequens eſt illa qua aliquis fit de non volente volens. ¶ Secunda propoſitio. Generatio filij in diuinis non fit per modum voluntatis antecedentis. probatur. Alias enim mutaretur quod falſum eſt: quod autem mutaretur patet ex vltima deſcriptione. Voluntas concomitans: Eſt illa qua aliquis vult aliquem effectum quamdiu durat. Exemplum. Ut ego volo ſanitatem meam etc. ¶ Tertia propoſitio. Generatio filij in diuinis eſt per rationem voluntatis concomitantis. Probatur: quia generationem filij ſequitur patris voluntas per quam patri complacet generatio filij: Unde Matth. xvij. Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene complacui. ¶ Voluntas eliciens eſt illa que eſt principium productiuum ſeu elicitiuum alicuius producti. ¶ Quarta propoſitio. Generatio filij in diuinis non eſt per rationem voluntatis elicientis: quia aliud formaliter eſt principium productiuum filij. et aliud eſt principium elicitiuum formaliter ſeu productiuum ſpiritusſancti.

Queriť tertio ⁊ vltimo

Utrū generatio filij ſit ſm rōnem exemplaritatis. Termini declarādi ſunt duo ſcꝫ ratio ⁊ exemplar. Pro primo nota ꝙ ratio poteſt capi ſeptem modis. Primo modo pro diffinitione quidditatiua alicuius diffiniti: ſic accipit Ariſtoteles in predicamentis cum dicit: Uniuoca ſunt quoꝝ nomen eſt cōmune ⁊ ratio ſubſtantie eadem ⁊c̄. Propoſitio. Sic non capiť ratio in propoſito. Secundo accipiť ratio pro potentia ratiocinatiua: ⁊ illa potentia dicitur intellectus contra aliquos antiquos doctores qui poſuerunt ꝙ potentia ratiocinandi eſſet alia potētia ab intellectu. Tertio capitur ratio pro aliqua oratione completa oſtendente aliquid de aliquo. Propoſitio. Iſto modo eſt quecunqꝫ oratio oſtendens concluſionem per premiſſas. Correlarium. Illo modo proprie ſylogiſmus dicitur ratio. Quarto modo capitur ratio pro forma alicuius rei. Et ſic forma cuiuſcūqꝫ rei dicitur ratio cognoſcendi rem illam ſiue materiā. ¶ Regula. Omnis cauſa ſiue intrinſeca ſiue extrinſeca alicuius rei poteſt vocari ratio. Illo modo capiť ratio in titulo queſtionis noſtre. Quinto modo accipitur ratio ꝓ eſſentia cōmuni pluribus. Propoſitio. Illo modo: Eſſentia generis vel ſpeciei diciť ratio: Quare dicitur natura ſiue eſſentia ratio. Rn̄deo. Ideo: quia eſt obiectū rationis. Sexto modo accipiť ratio ꝓ medio inferendi cōcluſionē. Et ſic capiť ratio in diffinitione argumēti vbi diciť. Argumētū eſt ratio rei dubie faciens fidē. Et illo mō differt ratio a tertia acceptione: qꝛ ibi accipitur ꝓ ſylogiſmo: hic vero pro medio tm̄. Septimo ⁊ vltimo capiť ratio put idem eſt qꝺ modus vel cōditio. Et illo modo accipitur cōmuniter qn̄ ſoliti ſumꝰ dicere. Res pōt ꝯſiderari dupl'r. Uno mō ſub rōne ⁊c̄. Alio mō ſub rōne ⁊c̄. ¶ Propoſitio. Illo mō ratio accipiť in ꝓpoſito.

¶ Notandū ꝙ agens eſt duplex ſm rei veritatē: videlicet: Efficiens ꝑ naturā ⁊ Efficiens per exemplar. Agens ſiue efficiens per naturā. Eſt agens ꝑ intellectū Agens vero per exemplar Eſt agens qꝺ agit per intellectū ⁊ voluntatē. ¶ Nota iſta conuertunť. Agens per intellectum agens per artem: agens per voluntatem agens liberū: agens a ꝓpoſito: ⁊ agens ꝑ exemplar. Omnia iſta ſunt omnino idē

¶ Qn̄ ergo querit doctor ſeraphicus. Utrū filij generatio ſit ꝑ exemplar querit an ſit ꝓductus per exemplar. Uel an pater agens ſit per voluntatē. Correlariū ſequiť. Qꝛ nō ſunt ponende tres cauſe diſtincte realiter Efficiens: Exēplar: et Finalis. Patet quia cauſa exemplaris nihil aliud eſt niſi quoddā efficiens per intellectū. Notandū ꝙ antiqui doctores poſuerūt deū eſſe cauſam creature in triplici cauſarū genere: videlicet. Efficientis: finalis ⁊ exemplaris. ¶ Propoſitio. Deus eſt cauſa exemplaris omniū rerū pater: quia illud diciť eſſe agēs ſiue cauſa exemplaris quod agit per intellectū: ſed deus eſt huiuſmodi. ergo ⁊c̄. ¶ Secūdus terminus eſt exemplar. Ubi notandum ꝙ exēplar ⁊ imago poteſt capi dupliciter. Uno mō large. Et illo modo idem ſunt imago ⁊ exemplar. Alio modo ſtricte. Et ſic imago ꝓprie eſt in aliquo producto expreſſe repreſentante aliquid. ¶ Correlariū. Quandocunqꝫ aliquod productū expreſſe repreſentat aliquid diciť imago. Sed exemplar ſtricte dicitur illud quod eſt in aliquo producente perfecte repͥſentans aliquid. Et ſic videmus aliqualem differentiaꝫ magis grammaticalem qꝫ realem.

Reſolutio queſtionis.

Aliquid ꝓcedere per modū voluntatis pōt intelligi dupl'r. Uno modo nō ꝙ ſit ipſa liberalitas: ſed qꝺ fit vel datur ex liberalitate. ¶ Prima ꝓpoſitio. Omnes creature ſic ꝓcedunt a deo. Liberalis di

citur ille qui dat non expectando redditionem. Alio modo procedit aliquid ab aliquo per modum liberalitatis. Ita q ipm ſit ipſa liberalitas vel amor. ¶ Secunda propoſitio. Spiritusſanct⁹: Illo modo procedit per modū liberalitatis. patet: quia eſt ipſe amor et donum ⁊c. ¶ Secunda diſtinctio. Aliquid procedere per modum exemplaritatis poteſt intelligi duobus modis. Uno modo ſicut exemplatum a cauſa exemplari. Illo modo dicitur procedere quod cauſatur a cauſa per modum exemplaritatis. Et illud dicitur effectus illius cauſe exemplaris: vt patet de domo cauſata ab artifice. ¶ Tertia propoſitio. Generatio filij in diuinis. Illo modo non eſt ſm rationem exemplaritatis: immo nec ſpiritusſanct⁹ a patre ⁊ filio ſic dicitur productus per modum exemplaritatis. Patet: quia non procedit a patre et filio inq̄ʒtum cauſatum a cauſa: nec eſſentialiter diſtinguitur ab eis. Alio modo aliquid dicitur procedere ab aliquo p modum exemplaritatis: vt ratio exemplaritatis ¶ Quarta propoſitio. Illo modo generatio filij in diuinis eſt ſm rationeʒ exemplaritatis. Probatur: quia filius producitur a patre tanq̄ʒ noticia genita Et ideo dicitur procedere per modum exemplaritatis. Hoc idem patet per auctoritatem Auguſtini in littera. Filius eſt plena ars viuentiū omniū. Ideo communiter dicitur. Qui negat ydeam in diuinis negat filium dei.

Pro ſolutione argumētorum.

Notandum q quelibet natura creata vl' creabilis anteq̄ʒ producatur in eſſe: eſt in mente diuina: viuens ⁊ vita: et dicitur viuere ⁊ vita. Probatur p illud Johannis primo capitulo. vbi dicitur. Quod factum eſt: id eſt creatura: in ipſo vita erat. Unde lapis cognitus in mēte diuina ſm eſſe cognitum dicitur vita eterna. ¶ Regula. Omne obiectum cognitum participatiue tale habet eſſe ab intellectione: quale eſſe habet ipſa intellectio formaliter. ¶ Ydea alicui⁹ rei nihil aliud eſt niſi eſſe cognitum. Et ſic de⁹ dicitur artifex omniū. Notandum q ydee nō ſunt propria ſed appropriata. Quia non minus ſunt in patre ⁊ ſpirituſancto q̄ʒ in filio: licet approprientur ipſi filio. ¶ Correlarium. Quandocūq̄ʒ dicitur filius eſt ars patris vl' eſt noticia patris intelligitur de appropriatis. Nota nulla ratio formalis cauſandi creaturas eſt propria filio. Sed omnis talis eſt communis tribus perſonis. Probatur per Auguſtinū. Pater filius et ſpiritusſanctus ſunt vnus creator: ſicut ſunt vnus deus ⁊c.

Circa diſtinctionē

c ſeptimaʒ. Primo querit'. Utrū poſſe generare in diuinis dicat qd vel ad aliqd. Termini declarādi ſūt Poſſe generare; quid. ⁊ ad aliqd. ¶ Notandum primo q omnis queſtio vt ſit bona oportet primo q pſupponat certū aliquod. Secundo q querat dubiuʒ ex ſeptimo methaphiſice. Unde nulla eſt queſtio. Utrum homo ſit aſin⁹ vel vtrū lapis currat: quia actus currendi nō poteſt competere lapidi. ¶ In hac igitur queſtione vnum ſupponitur aliud queritur. Suppoſitum g huius queſtionis eſt certum theologis. videlicet q potentia generatiua vel poſſe generare ſit i diuinis. Et ideo queritur dubium. Utrū ſit quid vel ad aliquid. ¶ Quero ergo. Utrum poſſe generare ſit in diuinis. ¶ Arguitur q non. Probatur. Quia poſſe generare non eſt niſi reſpectu poſſibilis. Sed in diuinis nihil eſt poſſibile: ergo in diuinis non eſt poſſe generare. Maior patet: Quia generatio in diuinis non eſt reſpectu impoſſibilis: ſed eſt reſpectu poſſibilis. Minor phat'. Quia Quicqd eſt in deo realit' neceſſe eſt eſſe. Neceſſarium autem opponitur poſſibili.

¶ Pro quo notandū ꝙ poſſibile pōt capi tribus modis. Primo prout opponitᷣ impoſſibili. ¶ Propoſitio. Illo mō poſſibile dr̄ de quolibet ente ſiue complexo ſiue incōplexo. ¶ Correlariū. Deum illo modo eſſe eſt poſſibile. Scđo modo capitur poſſibile ꝓ illo qđ nō ē neceſſariū ex ſe. Et ſic capitᷣ ab Auicen. vi. metaph. Propō. Iſto mō nihil eſt in deo poſſibile: cōuertitur em̄ hoc mō cum ꝯtingenti. Tertio mō capitᷣ poſſibile prout opponitur neceſſario a ſe. Propō. Iſto modo filius in diuinis eſt poſſibilis ſilr̄ ſpūſſanct⁹. Et tñ pr̄ nō eſt poſſibilis illo modo. Valet em̄ tm̄ ſicut originatū vel productum. ¶ Nota vlterius ꝙ neceſſariū eſt duplex: ſcȝ ex ſe formaliter: ꝛ ex ſe ꝛ a ſe. Propō. Primo mō (ſcȝ ex ſe formalitᷣ) pr̄ eſt neceſſari⁹: ſimilr̄ filius ꝛ ſpūſſanctus: patet qꝛ q̄libet ꝑſona eſt deus ꝛ deitate formal̄r eſt q̄libet ꝑſona neceſſaria. patȝ hoc. Quicq̄d em̄ hȝ entitatem formalitᷣ neceſſariā dicitᷣ neceſſariū ex ſe. Secūdo modo eſt aliq̄d neceſſariuȝ ex ſe ꝛ a ſe qđ ſcȝ nō habet eē ab alio. Propō. Illo mō ſolus pr̄ ē neceſſari⁹. patet. Quicq̄d em̄ hȝ fili⁹ hȝ a patre: ꝯſilr̄ de ſpūſctō. Pro q̄ nota ꝓpōnes ſequētes. ¶ Prima ꝓpō. Poſſibile ꝑmo mō captū nō eſt termin⁹ potentie actiue ſiue gn̄atiue ſiue ſpiratiue dei ad intra. Patet: quia poſſibile illo mō captum ꝯtinet ſub ſe oīa etiā neceſſaria. Et hoc mō deū eſſe eſt poſſibile. Sȝ deus nō pōt eſſe termin⁹ alicui⁹ potentie actiue: ergo ꝛc̄. ¶ Scđa ꝓpō. Poſſibile ſcđo mō captū nō ē termin⁹ potētie actiue adequat⁹ correſpondēs ipſi potentie in diuinis ad intra. Eſt tñ termin⁹ adequat⁹ potentie actiue correſpondēs ipſi ad extra: ꝛ dr̄ a Sco. poſſibile cauſabile qđ eſt obiectū omnipotentie quod ſcȝ diſtingui pōt eſſentialiter ab ipſa potentia ¶ Correlariuȝ. Poſſe generare in patre nō cadit ſub oīpotencia. patet: quia īter oīpotentiā ꝛ terminū ſuū ſemꝑ eſt diſtinctio eſſentialis: fili⁹ aūt eſt idē eſſential̄r cum patre: nec eſt cauſabilis: qꝛ oē cauſatum diſtinguitᷣ eſſentialiter a ſua cauſa: ergo ꝛc̄. ¶ Tertia propoſitio. Poſſibile tertio modo captū ſcȝ prout opponitur neceſſario a ſe. Eſt termin⁹ ꝑmus correſpondens correlatiue potentie actiue in diuinis ad intra. patet: qꝛ illo mō filius ꝛ ſpūſſanct⁹ dicuntᷣ poſſibiles cū nō ſint neceſſarij a ſe. Et poſſibile illo mō dicit quoddā originatū vel ꝓductū vt ſupra patuit: g̃ ꝛc̄. ¶ Cōcluſio rn̄ſal̄ pro ꝑmo termino. Poſſe gn̄are in diuinis eſt real̄r non ꝑmo mō nec ſcđo mō ſed tertio mō. ¶ Correlariū. Bene ergo ſupponit doctor ſeraphic⁹ querens. Utrū poſſe generare in diuinis dicat q̄d vel ad aliquid. ¶ Scđs termin⁹ declarādus eſt. Quid Ubi nota ꝙ quid pōt capi dupl̄r. Proprie videlicet ꝛ large. Proprie capitᷣ pro rōne formali ꝛ q̄dditatiue alicui⁹ rei: vt hō eſt aīal rōnale. Propoſitio. Illo mō. quid eſt cōcretum: q̄dditas vero abſtractum. Et iſto mō non capitᷣ in q̄ōne eo ꝙ nō diſtinguitᷣ ſeu opponitᷣ ipſi ad aliq̄d. In omni em̄ genere reꝑitur q̄d. In omi em̄ genere ſunt differētie: ſpēs ꝛ genera q̄ habēt diffinitiōes explicātes eſſentialia diffinitoꝝ ꝛ quidditatē rei. vn̄ Boetius Diffinitio eſt q̄ indicat q̄d eſt eſſe rei per eſſentialia ꝛc̄. Alio mō capitᷣ quid large pro entitate abſoluta. Et hoc modo capitur in queſtione. Unde ſenſus q̄ſtiōis eſt. Utrum poſſe generare: id eſt potētia generandi dicat abſolutum vel reſpectiuum. ¶ Tertius terminus eſt ad aliq̄d. Pro cuius intellectu nota ꝙ ad aliquid capitur tripliciter. Pro per ſe ſignificato videlicet ꝛ pro denoīato ꝛ pro vtroqȝ. Primo capitur ad aliquid pro per ſe ſignificato: ſcilicet quādo capitur pro ſolo reſpectu vel pro ſola relatione. ¶ Pria propoſitio. Hoc modo paternitas dicitur ad aliquid. ¶ Secunda propoſitio. Iſto modo accipit philoſophus ad aliquid in predicamentis: dicens. Ad aliquid talia dicuntur quecūqȝ hoc ipſum

qđ ſunt alioꝝ dicunť: vel quomodolibet aliter ad aliud. Correlariū. Hoc mō capitur ad aliqđ in pñti qſtione. Scđo capiť pro denoiato ſcȝ ꝓ fundamento qđ referť relatione: vt pro iohāne q̄ eſt pater nicolai. Tertio capitur ad aliquid pro vtroqȝ ſcȝ pro denoiato vt ſubeſt relationi ſiue pro aggregato ex vtroqȝ.

Reſolutio queſtionis.

Nota ꝙ doc. ſera. pro q̄nis reſolutione tres ponit opiniones. ¶ Prima opinio pōt reduci ad vnam diſtinctionē ꝛ duas ꝓpōnes. ¶ Diſtinctio ē hec. Potentia generandi in diuinis eſt duplex ſiue pōt capi duplr. Vno mō pro potentia nuda. Et dr̄ illa q̄ eſt indifferēs ad gñare: ꝛ nō generare. ¶ Prima ꝓpō. Potentia generandi accepta vt nuda i diuinis dicit entitatē abſolutā. Et ſic dicūt ꝙ potentia generatiua vt nuda ē in patre: filio ꝛ ſpirituſancto. Ecce venenū. Alio mō capiť potētia generādi in diuinis vt diſpoſita. Et illa dr̄ ſolū eſſe i patre. ¶ Scđa ꝓpō. Potentia generādi vt diſpoſita dicit entitatē reſpectiuā. Hec opinio efficaciter iprobať a doctore ſeraphico. Generatio eñ filij dei eſt ſumme neceſſaria ꝛ ſumme determinata ad eſſe. g ꝛc̄. Itē. In q̄cūqȝ eſt potentia vt nuda in eodem etiā diſpo nitur ꝛc̄. ¶ Scđa opinio eſt magiſtri et ſatis ꝓbabilis. Et breuiter ꝯſiſtit in tribus vel q̄ttuor ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. In diuinis nō differūt poſſe ꝛ eſſe potentia ꝛ eſſentia. ¶ Scđa ꝓpō. Quēadmodum ergo eſſentia ꝛ potentia dicūt quid ſic etiā eſſe ꝛ poſſe dicunť quid. Vñ ſicut eſſentia in patre ꝛ filio nō pluraficať: ſed eadem eſt: ſic ꝛ potentia. ¶ Tertia ꝓpō. Eadē eſt potentia q̄ pater pōt generare filiū: ꝛ eadē eſt potentia q̄ filiꝰ pōt generari a patre. ¶ Quarta propō. Licet poſſe generare dicať aliqđ abſolutū tamen connotat reſpectū ad pſonā. Unde potentia ſeu poſſe trahiť ꝑ verbū actiuū ad perſonā patris. Per verbū paſſiuum trahitur ad filiū. ¶ Tertia opinio. Et eſt modernoꝝ magiſqȝ probabilis ꝛ ſtat etiā in aliqbus ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Potētia generādi in diuinis nō dicit qđ ſed ad aliqđ. ꝓbať: q: quicqđ dicit habitudinē vniꝰ ad alterū dicit ad aliqđ: ſed potentia generādi dicit habitudinē vniꝰ ad alterū. ergo ꝛc̄. ¶ Secūda ꝓpō. Duplex eſt habitudo in diuinis. Quedā eſt perſone ad pſonā. Et oīs talis eſt realis Vñ dicuntur habitudines ſimplr. Alia habitudo in diuinis. Eſt eſſentie diuine ad creaturā. Et oīs talis eſt ꝑ intellectū ſiue relatio rōnis. Hoc ē qđ dicit littera ſancti Bonauēture. ¶ Tertia ꝓpoſitio Principiū in diuinis capiť duplr. Eſſentialiter videlicet ꝛ notionaliter. Eſſentialiter vt qñ potentia dei cōparatur ad creaturā tunc eſt eſſentiale. Si vero cōparetur ad intra tūc eſt notionale. Sed principiū in diuinis capiť notionalr qñ videlicet eſt habitudo inter perſonas. ¶ Quarta ꝓpō: ꝛ reſponſiua. Potentia ergo gen. ratiua filij dicit ad aliqđ vł relationē q̄ eſt ꝓpria patri. Hocem modo Potētia generatiua nihil aliud dicit q̄ fecunditatē naturalem qua pr̄ ꝑducit filium ſiue generat. Potentia filr ſpiratiua ꝛc̄. ¶ Nota vlteriꝰ ꝙ eſſe capiť duplr Uno mō eñ: Sum es eſt: facit ꝓpōnem de eſt ſcđo adiacente: vt hō eſt. Alio mō facit ꝓpoſitionē de eſt tertio adiacente qñ videlicet aliud eſt pdicatū materiale ab hoc verbo ſum es eſt: vt ſcotus eſt in opinione alicuiꝰ doctoris. Itē Scotus viuit vt doctor. Primo mō hoc verbū eſt ſignificat exiſtentiā actualē: qñ ſcȝ facit ꝓpōnē de eſt ſcđo adiacente. Et eſt terminꝰ kathegorematicus. Qñ autē hoc verbū ē facit ꝓpōnē de eſt tertio adiacēte: tunc nō dicat actualē exiſtentiā ſed ſolum dicit habitudinem pdicati ad ſubiectum. Et eſt terminꝰ ſinkathegorematicus. Vñ regula Bonauē. Qñcūqȝ g̃ arguiť ab eſt de tertio adiacente ad eſt ſecundū adiacens rōne illiꝰ verbi eſt com

mittitur fallacia figure dictionis: quia
mutať termin⁹ ſinkathegoreumatic⁹ in
terminū kathegoreumaticū. Et licet va
leat arguere. Hō eſt albus. ğ hō eſt. hoc
tñ nō eſt niſi rōne materie: q2 p̄dicatū eſt
vere accidētale ipſi ſubiecto. Ex iſtis re/
gulis pʒ differencia inť eſſe ꝛ poſſe. Poſſe
em̄ in ſe importat p̄ncipiare. Sed ſicut
duplex eſt p̄ncipiare ſcʒ reſpectu creatu/
rarū et reſpectu ꝑſonarū: ſic etiā duplex
eſt poſſe. Vñ poſſe notionaliter captū di
cit principiare vel producere vel ꝓduci
ad intra in diuinis. Eſſe autē ſemꝑ dicit
abſolutā entitatē. Vñ qñ dr̄ deus eſt di/
cit exiſtenciā actualē ſumme eſſentie. Et
eſt p̄dicatio in p̄.no modo dicendi per ſe.
Qñ autem diciť deus pōt vel eſt genera
tiuus: ſic p̄dicat tertiū adiacens. Reſol/
ue vt potes. Hinc etiā dr̄ ꝙ eſſe et poſſe
in diuinis nō differunt: verū eſt realiter.
differūt tñ formalr̄. Nota vlterius ꝙ na
tura eſt vis inſita rebus ex ſimilibꝫ ſimi/
lia procreans. Nota etiā ꝙ perpetuum
ꝓprie eſt illud quod nunq̄ȝ pōt nō eſſe ꝑ
naturā licet inceperit eſſe. Unde ſolus
deus eſt eternus proprie.

Circa iſtum paſſum Si

quis autē vult ſuſtinere poſitionē magi/
ſtri ꝛc̄. Notandū: ꝙ potētia generatiua
actiue dicta pōt capi dupl'r. Uno modo
ſm̄ ſe ꝛ abſolute. Et ſic dicit ďd. ¶ Pri/
ma ꝓpō. Illo mō potentia gñatiua ſm̄
ſe ꝛ abſolute inq̄ȝtū potentia eſt: eſt cōis
patri filio ꝛ ſpūiſancto. Alio mō capitur
potentia generatiua: rōne adiuncti ſeu
addici. ¶ Scđa ꝓpō. Potentia generan
di filiū: ꝓpriū eſt patri: tunc em̄ reſpecti/
ue dr̄. Notandū vlteri⁹ ꝙ q̄druplicia ſūt
noīa in diuinis ſcʒ. Eſſentialia eſſential'r
dicta: eſſentialia ꝑſonaliter dicta: notio/
nalia notional'r dicta: ꝛ notionalia eſſen/
tialiter dicta. ¶ Eſſentialia eſſentialiter
dicta ſunt illa q̄ cōueniūt tribꝫ ꝑſonis et
nō poſſunt dici niſi de tribus vt deitas:
deus. Et dicunť eſſentialia quia habent
ſimilē modū p̄dicādi cū eſſentia. ¶ Eſſen
tialia ꝑſonaliter dicta ſunt illa: q̄ quātū
eſt de ſe: ſunt cōmunia tribꝫ: pñt tñ trahi
ad vnā perſonā vt potencia que rōne ad/
iuncti poteſt trahi vt dicatur de vna per
ſona vt poſſe generare. ¶ Sed notiona/
lia notionaliter dicta ſunt illa que ſolum
vni vel ad plus duabꝫ ꝑſonis cōueniunt
nec pñt dici de tribꝫ: vt genitū ſpiratum.
¶ Notionalia vero eſſential'r dicta ſunt
illa que pñt dici de tribꝫ ꝑſonis rōne ali
cuius cōnotati: vt incarnatio eſt ꝓprium
filio: rōne tñ cōnotati ſiue cauſalitatis
diciť de tribꝫ ꝑſonis que effectiue cōcur
rerunt ad iſtam incarnationē.

Ad argumēta in oppo/

ſitū. Notandū ꝙ argumenta in oppoſitū
ſoluunť ad ſuſtinēdū magiſtri opinionē.
Circa p̄mū argumētū in oppoſitum vbi
allegať mgr̄ p̄mo caplo. Nota ꝙ trūca/
te allegať. Et ideo nō indiget ſolutione:
nec ſanct⁹ Bonauētura ſoluit. Sed im
plicite ſeu tacite remittit te ad magiſtrū
¶ Pro ſcđo argumēto in oppoſitū. Cum
dr̄ potentie diſtinguunť ꝑ actus verū eſt
de actibꝫ adequatis. Poſſe autē genera/
re nō eſt actus potentie generatiue cū fi
lius poſſit generari eadem potentia.

Queriť ſecundo. Utrū

potentia generādi ſit in filio. Hic ē vni/
cus terminus declarādus ſcʒ. Potentia
generandi. nā ſuꝑius declaratū eſt quid
ſit potentia. Pro quo notandū ꝙ poten
tia generandi hic capiť pro potentia pro
ductiua. In diuinis autem ad intra du/
plex eſt potentia productiua: Generati/
ua videlicet et Spiratiua. Generatiua
eſt illa qua pater poteſt generare filium.
Sed ſpiratiua potentia eſt illa q̄ pater
ꝛ filius poſſunt ꝓducere ſpiritūſanctū.
¶ Quando igiť queriť. Utrū potentia
generandi ſit in filio: eſt querere vtrū fi/
lius in diuinis poſſit gñare. ¶ Notandū
vlteri⁹ ꝙ potencia generādi pōt capi du/

pliciter: ſcʒ pro ꝑ ſe ſignificato ꝛ pro denominato. Primo mõ capiť potentia generãdi pro ꝑ ſe ſignificato vt dicit reſpectum ꝓncipiationis ſeu ꝓncipij ad ꝓncipiatũ. Propoſitio. Illo mõ potentia generandi non dicit q̄d ſed aliq̄d. Et ſic capitur a ſctõ Bona. ¶ Correlariũ. Tũc dico ꝙ potentia generãdi hoc mõ nõ ẽ in filio. Alio mõ capiť potentia generandi pro denoĩato ſeu fundamẽto ſiue pro cõnotato. Et ẽ illud abſolutũ qđ denoĩať ab illa relatiõe ꝓncipij ad ꝓncipiatũ ꝛc̄. Queriť aũt q̄d ſit illud abſolutũ qđ denominatur. Rñdeť. Eſt memoria fecunda q̄ eſt q̄d abſolutũ. Propõ. Potentia generãdi hoc mõ capta ẽ in filio. Regula. Quicq̄d eñ abſolutũ ẽ in diuinis eſt in tribꝫ. Vñ oẽ illud abſolutũ qđ eſt potentia generandi eque eſt in patre ꝛ filio ꝛ ſpiritu ſancto.

Reſolutio queſtionis

Nota ꝙ doctor ſeraphic⁹ reſoluẽdo hãc q̄ſtionẽ ponit duas opiniones primo falſam. ſcđo ſuã ꝛ verã. Prima ſtat in tribꝫ ꝓpõnibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio. In filio eſt potentia generãdi. Cõtra hãc ꝓpõnem arguitur. In quocunq̄ eſt potentia generandi illud poteſt generare. Sed in filio eſt potentia generãdi per te: ergo poteſt generare. Et vltra poteſt generare: ergo generat. patet. Nam in diuinis nihil eſt poſſibile quin ſit in actu. Reſpondetur et eſt. ¶ Secunda propoſitio. Licet filius poſſit generare non tamẽ generat: quia non competit ſibi. Sicut religioſo non cõpetit manducare in die ieiunij ſeu generare licet poſſet. ¶ Tertia propoſitio. Deus q̄tum eſt de ſe põt ꝓducere infinitas creaturas: non tñ ꝓducit q2 non eſt ſibi cõueniens: vel quia ſibi nõ cõplacet. ¶ Contra. Quicq̄d deus põt facere hoc cõpetit ſibi vel eſt ſibi cõueniẽs. Sed deus poteſt per te producere infinitas creaturas: ergo ꝛc̄. Maior probatur: quia impoſſibile eſt deũ facere aliq̄d incõueniens. Impoſſibile eſt etiam eum poſſe facere inconueniens.

Reſpõſio doctoris ad

queſtionẽ ſm propriã ꝛ veram opinionẽ. Et ſtat in duabꝫ ꝓpõnibꝫ. ¶ Prima propoſitio. Potentia generãdi nõ eſt in filio. ¶ Scđa propoſitio ſeu concluſio. Poſſe generare non cõmunicatur filio a patre. Iſte ꝯcluſiones ad idẽ valent. Et hui⁹ ſunt due rõnes. Prima quia nõ põt. Secunda ratio: quia nõ debet. Non poteſt. Nam pr̃ generat filiũ eo ꝙ eſt prima perſona. Eſt eñ productio ꝑ modũ vt nať prima. Impoſſibile eſt aliqđ ens primũ cõicare ſuã ꝓmitatem alteri ab ipſo ꝓducto. Eſt eñ oppoſitũ in adiecto ꝙ ꝑſona producta ſit ꝓma. Scđo nõ debet. Itez pr̃ cõicat filio q̄cq̄d hꝫ excepto eo ꝙ relatiue dr. ¶ Notandũ vlteri⁹ ꝙ q̄tuor ſũt gradus ꝓncipales in hominibꝫ beať in q̄bꝫ maxime apparet bonitas dei. ¶ Primus gradus eſt aliquoꝝ beatoꝝ q̄ nũq̄ fuerunt inimici dei per peccatũ actuale: licet bene per peccatũ originale. ¶ Secundus gradus eſt illoꝝ q̄ fuerũt inimici dei actualiť nõ ſolũ rõne pc̄ti originať ſed etiã rõne pc̄tõꝝ mortaliũ actualium vel venialiũ. ¶ Terti⁹ g̃dus magis manifeſtans bonitatẽ ꝛ miſc̄diã dei. Eſt alicui⁹ ꝑſone q̄ nũq̄ fuit inimica deo actualiter neq̄ rõe actualis pc̄ti mortať ſiue veniať neq̄ rõne pc̄ti originalis. Talis fuit virgo glorioſa dei genitrix Maria. Ideo dicitur regina. Quidam autem multa loquuntur de laude virginis glorioſe. Vnde Albertus magnus dicit in ea omnia fuiſſe ſacramenta etiam ordinis quod tamen proprie non poteſt intelligi ſaltem ꝙ fuerit preſbyteriſſa.

¶ Prima propoſitio. Maluiſſet glorioſa virgo Maria in naturalibus poſita mille milia peccata venialia feciſſe q̄ eſſe in peccato originali. Peccatum enim originale facit inimicum deo quod tamen non facit veniale pc̄tm̃. Duplex eſt

em̄ pctm̄ mortale videlicet originale et actuale ¶ Secunda propoſitio. Si beatiſſima virgo maria fuiſſet cōfeſſa ꝓprie loquendo peccaſſet mortal'r. Probatur ſic. Materia ꝯfeſſionis vel eſt pctm̄ mortale vel veniale. Sed ꝟgo glorioſa nullum fecit pctm̄: ꝗ ꝯfitendo fuiſſet mentita ꝛ ꝑ ꝯn̄s peccaſſet. Itē dicit eā fuiſſe cōfeſſam ſcto Iohāni euāgeliſte: ſed h̄ non eſt laudare ipam ſed poti⁹ maculare. Dicit q̃ʒ ipſam ꝯceptam in originali pctō. vn̄ dico ꝯtra eū. Si btā virgo fuiſſet confeſſa: ſicut pnia eſt ſacr̄m peccaſſet mortaliter. Nā materia ſacramenti pnie eſt pctm̄ mortale quod nunq̄ꝫ cōmiſit: ita ſi fuiſſet ꝯfeſſa ꝓprie: fuiſſʒ mētita ꝯfitēdo aliq̄ a ſe nō cōmiſſa. ¶ Quart⁹ gdus in hoīe beato. In quo manifeſtat̄ dei bonitas. Eſt alicui⁹ hoīs beati q̄ hʒ beatitudinē ſine merito p̄cedenti ꝛ tantā beatitudinē ꝙ nō pōt maiorē hr̄e nec ſolūmō hʒ: ſed a p̄ncipio ſue ꝯceptionis. Et hūc gradum ſolū tenet anima chriſti.

Argumenta in oppoſitum

pro pte vera ſunt. beat⁹ Auguſtin⁹ in libro ꝯtra maximū. Nō oportuit filiū generare ſed ſi nō fuit oportunū ſeu ꝯueniens impoſſibile fuit: ꝗ ꝛc̄. ¶ Vn̄ ē vna maxima theologoꝝ. Quodlibet incōueniens ꝛ iniuſtū in deo eſt impoſſibile. Sicut em̄ deus non pōt peccare ſic non pōt facere incōueniens. ¶ Contra de⁹ poteſt dānare oēs beatos ꝛ pōt ſaluare oēs dānatos. Sed hec ſunt maxima incōuenientia: ꝗ deus pōt facere incōueniēs. ¶ Reſponſio. Minor videlicet: poſſe damnare oēs beatos ꝛ ſaluare oēs dānatos ꝙ ſit deo incōueniēs (ſcilʒ de potētia dei abſoluta) ē ſimpl'r falſa. Nā ſi de⁹ damnaret matrē ꝛ ſctōs iuſte faceret: cū nihil iniuſtum facere poſſit. Et ſi obijcias: faceret ꝯtra leges ꝓfixas: ꝗ incōueniēt̄. Rn̄detur ꝙ quia aliqua lex eſt volita ꝛ a deo ſtatuta. Ideo iuſta ꝛ bona ꝛ nō econtra Ideo dico ſi dānaret ſctōs aliā legē ſtatuiſſet: ꝛ vellet ſic fieri ꝛ quia vellet talis lex iuſta eſſet ꝛ bona nec eſſet incōueniēs Ideo adhuc ſtat regula ꝙ deus nullum incōueniens pt̄ facere. ¶ Pro ſcđo argumento. Nota ꝙ iniq̄tas eſt q̄ aduerſatur ꝛ nocet homini. Vn̄ nota ſm̄ mentē beati Anſhelmi ꝙ differētia eſt int̄ Aduerſitatem ꝛ tribulationē. Multi ſcti ꝛ martyres habuerūt tribulatiōes. vt Iob petrus ꝛc. Sed aduerſitas eſt ꝓprie qđ nociuū eſt homini. Cui alludit illud. Nulla nocebit aduerſitas: ſi nulla dominet̄ iniq̄tas. ¶ Pro tertio argumento. Notādum. Omne illud in quo diſtinguūtur aliqua duo neceſſario: ſi illud competat neceſſario vni illoꝝ repugnat neceſſario alteri. Sed pater ꝛ fili⁹ neceſſario diſtinguuntur i eo qđ eſt gn̄are: ꝛ generare neceſſario cōuenit pr̄i: ꝗ neceſſario repugn̄t filio. Sicut ſi neceſſario cōueniat Salamandro eſſe in igne: vel alleci in aqua: et ſi aliud aial per eſſe in igne neceſſario diſtingueret̄ a Salamādro impoſſibile eēt ꝙ eſſe in igne cōueniret ſibi.

Pro argumentis ante oppoſitū.

Notandū ꝙ hilarius. ix. de trinitate dicit. Fili⁹ habet naturā gignantem qđ mgr̄ exponit. i. hʒ naturā patris gignentis. ¶ Sciendū vlterius ꝑ auctoritate Auguſtini. due negatiōes faciūt affirmationē. ſed Augu. ponit duas negatiōes: ergo ꝛc̄. Dicit em̄. Non potuit filius nō generare. ¶ Ubi nota ꝙ iſta negatio non: capit̄ dupl'r: ſcʒ Priuatiue et negatiue. Non qn̄ capit̄ priuatiue: tunc valet: in. Et ſic iſta ē falſa. Filius nō potuit generare. i. impotens fuit. Et tunc negatur potentia ꝛ relinq̄tur aptitudo. Oīs em̄ oratio in qua ponit̄ negatio priuans exponit̄ ꝑ duas ꝓpōnes. In quarū p̄ma negat̄ actus: in ſcđa ponit̄ ſubiectū aptū natū. Vn̄ iſta. Filius nō potuit generare. i. filius eſt impotēs ad generādū exponit̄ ſic: filius nō generat et fili⁹ apt⁹ eſt generare. Sed iſta eſt falſa: Pater.

Quia ſic ſequeret᷑: ꝙ poſſe ⁊ eſſe nō eſſet
idem in eternis: qđ eſt falſum: ergo ⁊c̄.
¶ Sed quando ly non capitur negatiue
tunc ſimpliciter negat nō ponendo apti
tudinem. Unde Auguſtin⁹. Negat a fi
lio dei nō generare infinitanter acceptū
Et ſic negatio nō bis capitur neganter:
ideo non equiualet affirmatiue. Unde
in omnib⁹ iſtis: deus eſt infinitus: deus ē
immēſus: deus eſt immortalis. Si ly in
teneatur negatiue eſt vera et catholica.
Si vero teneat᷑ priuatiue ſeu priuanter
ſunt falſe ⁊ heretice: quia ſic exponuntur
deus nō eſt infinitus: ⁊ tamē deus aptus
natus eſt finiri. Deus non eſt mortalis
et tamen aptus natus eſt mori. ¶ Item
anima intellectiua eſt indiuiſibilis: pun
ctus eſt indiuiſibilis. Corpus humanū
eſt inequale celo. Si ly in capitur priua
tiue: omnes ſunt falſe. Si vero neganter
omnes ſunt vere. ¶ Notandum finali-
ter ꝙ duplex eſt imago: ſcilicet adequa-
tionis ⁊ imitationis. Imago adequatio-
nis dicit omnimodam ſimilitudinem ita
ꝙ vnitatem eſſentialem etiam numero.
Alia imago eſt imitationis. Sic ſtatua
herculis imitatur ceſarem: ⁊ Johannes
ſuum patrem ⁊c̄.

Querit᷑ tertio. Utrum

poſſe generare ⁊ poſſe creare ſit vnicum
poſſe. Ubi nota pro declaratione termi
noꝝ ꝙ poſſe creare ⁊ poſſe generare poſ-
ſunt dupliciter accipi: formaliter ſcilicet
⁊ fundamentaliter. Primo poſſe genera
re ⁊ poſſe creare capiuntur formaliter et
pro per ſe ſignificato. Et tunc importāt
relationem principiationis alicui⁹ prin
cipij ad principiatum. Unde poſſe gene
rare eſt relatio ipſius principij creantis
vel creatiui ad id qđ creatur. Et ita eſt
cōmunis tribus perſonis. Propoſitio.
Iſta relatio eſt rationis. Omnis eñ re-
latio dei ad creaturas eſt reſpectus ra-
tionis. Secūdo capiunt᷑ poſſe creare et
generare fundamētaliter ⁊ tunc eſt ipſa
voluntas dei. Propō ſecūda. Poſſe gene
rare importat habitudinem patris ad fi
lium. Propoſitio tertia. Poſſe generare
eſt reſpectus principij generantis ad ge-
neratum. Exprimitur autē per illud qđ
eſt paternitas. Et eſt relatio realis in di
uinis ſcȝ poſſe generare. patet: quia eſt
relatio ad intra pertinens ad diſtinctio-
nem originis: vt infra diſt. xxxix.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in aliquibus propoſitionibus. ¶ Prima
ꝓpoſitio. Poſſe generare et poſſe creare
nō ſunt idē formaliter et pro per ſe ſigni
ficato. probatur: Quia nulla relatio ra
tionis eſt identificata cū relatione reali.
Et ſic loquitur Scotus diſt. xxxix. ꝑnul
ſe creare pro formali intantū diſtinguū-
tur ꝙ nihil vniuocū poteſt de ipſis dici.
¶ Nota ſm mentem doc. ſeraphi. ꝙ poſ
ſe generare eſt pater ⁊ poſſe creare eſt eſ-
ſentia diuina. Et hoc capiendo poſſe ge
nerare ⁊ poſſe creare pro denominatis.
¶ Prima propō. Sicut eſſe deū ⁊ eſſe pa
trem ſunt vna ⁊ eadē res differunt tamē
rōne: ſic poſſe generare ⁊ poſſe creare ſūt
vnum poſſe differunt tamen ratione ꝙ
autē deus ⁊ pater differāt rōne patet: qꝛ
eſſe patrem dicit relationem ⁊ eſt propri
um patri: eſſe aūt deum eſt quid abſolu
tum ⁊ cōe tribus ꝑſonis: ergo ⁊c̄. Secūda
pars patet ꝙ ſunt vna res: ſed ꝙ rōne dif
ferant. patet: qꝛ poſſe generare terminat᷑
ad filium. Poſſe aūt creare terminat᷑ ad
creaturas. ¶ Secūda propō. Sicut eſſen-
tia diuina ⁊ perſona ſunt vna ⁊ eadē res
differunt tamen ratione: ſic poſſe gene-
rare ⁊ poſſe creare ſunt vnum poſſe diffe
runt tamen ratione. ¶ Tertia ꝓpoſitio.
Sicut poſſe generare et poſſe creare di-
ſtinguuntur ſm rationem: ita habent di
uerſum ordinem inter ſe. ¶ Unde notā
dum ꝙ poſſe generare et poſſe creare poſ
ſunt cōparari ad id cuius ſunt vel ad id
ad que terminant᷑. ¶ Quarta ꝓpoſitio.

Quādocunq̧ iſta duo poſſe generare ꝛ
poſſe creare comparanẽ ad id cui⁹ ſunt:
poſſe creare precedit poſſe generare. pro
batur: quia illa que ſunt cōīa tribus pre
cedunt propria cum ſint eſſentialia. Eſ-
ſentia quoq̧ precedit patrē. patet: quia
ea que ſunt eēntialia ſunt immediatiora
et priora q̄ que ſunt propria. ¶ Quin-
ta propō. Comparāda tñ illa duo ad il-
la ad que terminanẽ tunc generare prece
dit poſſe creare: eo ꝙ filius in diuinis eſt
terminus ipſius potētie generatiue. Et
filius eſt prior creatura: ergo poſſe gene
rare ſm hoc precedit poſſe creare.

Pro ſolutione argumē

ti primi in oppoſitū. Nota ꝙ duplex eſt
alietas ſcȝ rōnis. et de illa loquitur. S.
Aug. dicens. Alio pater eſt deus et alio
eſt pater. Naȝ deitate eſt deus: pr̄nitate
autē eſt pater. Et videẽ hic poſſe concor
dare doctor ſeraphicus cum doc. ſubti.
¶ Nā arguo ſic. Si eſt diſtinctio rōnis
inter pr̄nitatem ꝛ eſſentiam: vel eſt omni
no per opus intellectus vel non. Nā du
plex eſt diſtinctio rōnis propria ſcȝ et im
propria. Prima ꝛ ꝓpria eſt illa q̄ preciſe
fit ſeu cauſaẽ ſeu potius derelinquiẽ fa-
bricatur ve ꝑ opus intellect⁹ collatiuū.
Circūſcripto autē omni ope intellectus
adhuc eſſentia diuina eſt cōīcabilis: pa-
ternitas incōīcabilis. Cōſtat aūt ꝙ cōī-
cabile ꝛ incōīcabile differūt etiā ex natu-
ra rei: ergo pr̄nitas ꝛ eſſentia non diſtin-
guunẽ p̄ciſe rōne illo mō dicta. Alia eſt
diſtinctio rōnis q̄ eſt inter duas rationes
formales in aliqua re ex natura rei reperi-
biles ꝛc̄. ¶ Alia eſt alietas realis de qua
nō intelligiẽ auctoritas Auguſtini ſup̄-
dicta ꝛc̄. Notandū vlterius ꝙ a.c⁹ diciẽ
habere completionē ab obiecto. i. quādo
actus cauſaẽ ab obiecto. Sed creare nō
compleẽ ab obiecto. patet: quia de⁹ nul-
lo modo dependet a creatura. Notandū
finaliter ꝙ duplex eſt obiectuȝ potentie
videlicet primū ꝛ adequatū: ꝛ nō primū
ſed ſecundariū. Primariū obiectum po-
tentie creatiue eſt eſſentia diuina. Poten
tia enim creandi eſt voluntas dei diui-
na. Potentie ergo plurificanẽ ſm plura-
litatem ſubiectoꝝ: verū eſt de ſubiectis
primis ꝛ adequatis. De alio ſubiecto ſci
licet ſecundario non oportet.

Querẽ quarto. Utrū

poſſe generari ꝛ poſſe creari ſit poſſe vni-
uocum. Pro declaratione terminoꝝ re-
curraẽ ad q̄ntā diſtinctionē. ¶ Nota tñ
ꝓ ꝑmo termino hic: q̄ eſt poſſe generari:
ꝙ in diuinis oīno idē ſunt ex natura rei
poſſe generari: generabile et gñari actu:
filiatio vel eſſe filiū: Nec diſtinguuntur
formaliter ſed ſolum ſm modos grāma-
ticales: idem etiam generatiuum: poſſe
generare: generare actu et eſſe patrem:
imo generatiuum quo ad ſignificatum
eſt idem cū generabili. Eadem em̄ potē-
tia qua pater generat filius generatur ꝛ
patebit ꝛc̄. ¶ Scd̄s terminus eſt creari
vbi nota ꝙ creari capitur dupliciter: ſcȝ
ſtricte et large. Stricte et ſic eſt aliquid
produci a ſolo primo efficiente immedia
te poſt omino nō eſſe vel poſt oīno nihil:
ita ꝙ in eius productione non preſuppo
natur materia. Prima ꝓpoſitio. Si ho-
mo producatur de ſemine a cauſa ſecun-
da: ſimiliter ſi a deo ð limo. nō creaẽ pro-
prie. Correlarium. Si ergo creatura di-
catur a creari ſtricte accepto. creatura
nō eſt communis omnibus creatis. Se-
cunda ꝓpoſitio. Soli angeli ꝛ anime in-
tellectiue ꝛ habitus infuſi vt fides: ſpes:
charitas: creantur proprie. Creari vero
large: eſt aliquid produci a primo effici-
ente ſiue mediate ſiue immediate ſm pri-
mū ſuum eſſe poſt non eſſe. ſiue fuerit in
materia illa negatio ſiue non. Propoſi-
tio. Sic creari omnibus alijs a deo con-
uenit excepto chriſto. ¶ Notandum pro
ampliori intellectu predictorū ꝙ ad cre-
ari tres conditiones requiruntur. Pri-
ma ꝙ producatur a primo efficiente de-

ſectu cuius pater Johannis non eſt creator eius. Scđa condicio ꝙ producatur ſm ſui primū:id eſt principale eſſe. Unde ſi deus daret alicui omnia accidentia noua:omnem ſcientiam: perfectam beatitudinem ꝛc̄. Licet habitus ipi crearentur non tamē homo ipſe cui darenť crearetur. Correlarium. Chriſtus nullo modo videlicet nec primo modo nec ſecūdo modo capiendo creari eſt natura probatur: quia chriſtus includit naturam humanam ꝛ diuinam in vnitate ſuppoſiti. Sed manifeſtum eſt verbum diuinum non fieri:ergo chriſtus ſm primū ſui eſſe nō eſt factus. Tercia condicio eſt ꝙ producatur de non eſſe. Propoſitio. Creare ſtricte eſt primū efficiens aliquid producere in effectu (id eſt in exiſtencia actuali) de nihilo. ¶ Ubi nota ꝙ de nihilo:poteſt capi tripliciter. Uno modo pure negatiue: vt iſte loquitur ď nihilo:id eſt nō loquitur de aliquo et ſic tacet. Prima ꝓpoſitio. Illo modo poſſunt iſte propoſitiones cōcedi. Deus de nihilo fit. Eſſentia diuina fit de nihilo:id eſt nō fit de aliquo. Alio modo poteſt: de nihilo: intelligi poſitiue ſic:quēadmodum ferrum eſt poſitiuū de quo fit cultellus: ſic aliquid fieri de nihilo tanꝗ̄ de materia imaginetur. Secunda propoſitio. Illo modo impoſſibile eſt aliquid fieri de nihilo. Tercio. De nihilo: poteſt intelligi partim affirmatiue: et partim negatiue: vel partim priuatiue et partim poſitiue. Tercia propoſitio. Illo modo capto dicitur de paupere fit diues: de mane fit meridies. Et ſic capitur in propoſito. Creare large proporcionabiliter deſcribi poteſt. Eſt aliquid producere a primo efficiente ꝛc̄. ¶ Tercius terminus eſt vniuocum. Ubi animaduertendum ꝙ vniuocum eſt aliquod cōmune: quod dicitur ſm eandem racionem de omnibꝰ ſuis inferioribus. ¶ Preterea eſt veniendum ad textum ꝛc̄. Nota propoſitiones ſequentes. ¶ Prima propoſitio. Nulla res generabilis vľ creabilis ante ſui productionem vel generationem habet aliquam potentiam paſſiuam ſm quā poſſit creari. ¶ Secunda propoſitio. Unaqueꝗ̄ res ante ſui creationem diciť creabilis: ſolum denominatione extrinſeca. ¶ Tercia propoſitio. Anima antechriſti non eſt creata eſt tñ creabilis. Queri ergo poteſt verū illa potentia paſſiua qua dicitur creabilis ſit in antichriſto. Pro q̊ nota propoſitionē. ¶ Quarta propoſitio. Unaqueꝗ̄ res creabilis ante creationem ſui denominatur extrinſece ꝛc̄. Exemplū. Eadem potentia actiua qua ſol poteſt producere ranam: rana eſt ꝓducibilis. Et hoc quo ad rem: ſicut videre album: et album videri eſt eadem viſio. Album ergo dicitur viſum ſolūmodo denominatione extrinſeca.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in tribus propoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio. Poſſe generari et poſſe creari capiuntur quādoꝗ̄ pro per ſe ſignificato: qđ dicit ſctūs Bonauē. ꝑncipale ſignificatū. Et ſic ſunt vnicum poſſe. Alio mō poſſe generari ꝛ poſſe creari capiunť pro cōnotato. Concluſio. Poſſe gñari ꝛ poſſe creari quo ad connotata diſtinguunť realiter. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Licet poſſe creare ꝛ poſſe creari nō differāt in re: differunt tñ grāmaticaliter. Pro ꝑ ſe em̄ ſignificato importat voluntatē diuinaꝫ:q̄ om̄e creabile ꝓduciť. Eſt aūt idē cū intellectu q̄ filiꝰ generať. Patet ꝙ differāt grāmaticaliť. Creare em̄ ſcat ꝑ modum actiōis. creari ꝟo ꝛ generari ſignificāt ꝑ modū paſſiōis. ¶ Tercia ꝓpō. Poſſe generari ꝛ poſſe creari q̊ ad cōnotata intātū diſtinguunť: ꝙ nō hñt aliqđ cōmune vniuocū:licet habeāt analogū. Poſſe em̄ generare cōnotat patrē:generari autē filiū. Creare cōnotat eſſentiam diuinam: ſed poſſe creari cōnotat creaturam. q̊ ꝛc̄. Ubi notandū ꝙ Analoguꝫ eſt illud qđ per prius dicitur de vno ꝗ̄ de alio.

¶ Pꝛo claꝛioꝛi ergo intellectu dictoꝛuʒ. Nota ꝙ analogia eſt duplex. Quedam eſt enim analogia que eſt per reductionem ad vnitatem nature. Et de hac dicit Ariſto. ꝙ in vnoquoqꝫ genere eſt vnū qḋ eſt menſura omniū alioꝛum: ſic ꝙ ſm ꝙ vnumquodqꝫ plus accedit vel recedit ab iſta menſura eſt perfectius vel imperfecti⁹: vt in genere animalis eſt homo ⁊c̄. Alia eſt analogia per reductionē ad vnitatem ſimilitudinis: pꝛopoꝛtionis. non nature. Quod hoc modo analogaꝛ non eſt inter alia. Unde diſtributio pꝛopꝛie pꝛo illo nō diſtribuit niſi ſit extenſa. Unde deus nō eſt ens inter omnia ſed ſuper omnia ⁊c̄.

Circa diſtinctionem

C nem octauam pꝛimo queritur. Utrum veritas ſit pꝛopꝛietas diuini eſſe. Termini declarandi ſunt veritas: ꝓpꝛietas ⁊ diuini eſſe. ¶ Pꝛo pꝛimo termio nota tres diſtinctiones. Pꝛima veritas eſt duplex Quedam enim eſt in rebus: alia eſt veritas in intellectu. Scḋa diſtinctio. Ueritas in reb⁹ eſt duplex. Tertia diſtinctio. Ueritas in intellectu etiam eſt duplex. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio. Quādocūqꝫ aliqua res pꝛoducta eſt ſimilis pꝛoducenti dicitꝛ vere filius eius. De veritate cetera quere in ſummulis a me lectis. Scḋa ꝓpoſitio. Ueritas capiendo ꝓut eſt manifeſtatiuitas q̄ res eſt māifeſtatiua ſui. eſt paſſio entis. Scḋs termin⁹ declarādus eſt ꝓpꝛietas. Notandū ꝙ Ariſtote. in ꝑmo topicoꝝ etiā aliquos iſtoꝛuʒ ponit quos Poꝛphirius ponit. Pꝛopꝛietas autē eſt abſtractum: pꝛopꝛium vero concretum. Pꝛopoſitio. Quot modis ergo dicitur vnum illoꝛum: tot modis et reliquum. Ubi notandum ꝙ pꝛopꝛiū dicitur quadrupliciter Pꝛimo modo pꝛopꝛium dicitur illud quod conuenit alicui ſpeciei: ſed non omni contento ſub ſpecie: vt eſſe logicum. Scḋo modo pꝛopꝛiuʒ dicitur illud quod conuenit omni contento ſub ſpecie non autē ſpeciei dicitur pꝛopꝛiuʒ: vt aptum natuʒ ad habere duos pedes. Tertio modo pꝛopꝛiū dicitur illḋ quod conuenit ſoli ſpeciei et omni cōtento ſub ſpecie: ſed nō ſemper vt caneſcere. Quarto modo pꝛopꝛiū dicitur illud quod cōuenit ſoli omni et ſemper: vt riſibile homini ⁊c̄. Sciendum vlterius. Ad hoc ꝙ aliqua entitas dicatur pꝛopꝛietas alicuius in creaturis tria requiruntur. Pꝛimo requiritur ꝙ cōueniat ſoli illi cuius dicitur pꝛopꝛietas. Scḋo ꝙ ſit ratio cognoſcendi illi cuius dicitur pꝛopꝛietas. Non tamen opoꝛtet ꝙ a pꝛioꝛi. Tercio opoꝛtet ꝙ differat ab illo cuius eſt pꝛopꝛietas. Et ſic iſte doctoꝛ ponit pꝛopꝛiam paſſionem diſtinctam realiter a ſuo ſubiecto. Hoc tamen doctoꝛ Subtilis non tenet. Doctoꝛ tamē Seraphi. etiam dicit hoc eſſe imperfectionis quare nō cōuenit pꝛopꝛietati vt eſt i diuinis. ¶ Tercius terminus eſt eſſe diuinum: cui⁹ declarationem differo: vſqꝫ in ſequentem queſtionem.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabus diſtinctionibus: tribus dictis et duabus concluſionibus ¶ Pꝛima diſtinctio. Ueritas tripliciter comparatur. Pꝛimo ad ſubiectum quod informat. Scḋo ad pꝛincipium qḋ repꝛeſentat. Tercio ad intellectum queʒ excitat. ¶ Pꝛimum dictum. Ueritas in cōparatione ad ſubiectum quod infoꝛmat non eſt niſi indiuiſio actus et potencie. Unde iſto mō ſolum veritas perfecte reperitur in deo. In creaturis autem non diſtinguitur eſſe ⁊ poſſe. In creaturꝫ autem licet habeant quandā vnitateʒ ſimpliciter tamen ſunt diſtincta. In creaturis autem non niſi imperfecte reperitur. Anima enim hominis eſt actus: coꝛpus poſſe: que aliquo modo ſunt indiuiſa in viuente. Diſtinctio autem eſt imperfectionis. ¶ Scḋm et terciū dicta in textu

ſeu littera ſcti Bonauenture habes rē.
¶ Prima cōcluſio. Ueritas vt opponit
falſitati cū cōueniat nō ſolū deo ſed etiaʒ
creature nō eſt ꝓprietas eſſe diuini. Ad
iſtā ↄcluſionē faciunt tria argumenta in
oppoſitū. ¶ Ueritas vt opponit ꝑmixti/
oni poſſibilitatis cum actu ſola veriſſi/
me reperit in deo: ideo ſic eſt ꝓpetas deo
Ad hoc ꝓcedūt argumenta duo penul/
tima ante oppoſitū. Nota vlteri⁹ ꝙ ſan/
ctus Bonauē. nō ꝓprie capit imitationē
ſed capit ꝓ ꝑ adequationeʒ. Illud qđ ſic
eſt ens in actu qđ nihil hʒ de poſſibilita/
te vere eſt. ¶ Nulla aūt creatura hʒ oēm
ꝑfectionē creature etiā q̄ eſt ꝑfectiōis ſim
pliciter. Angelus em̄ nō poteſt ꝓducere
ſubſtantiā ſimileʒ ſibi: qđ tñ pōt hō. ſilr
ð alijs rē. ¶ Cū dicit nr̄m eſſe cōparatū
ad diuinū eſſe eſt nō eſſe pōt intelligi du/
pliciter. Primo vt aut oīno ſit nō eſſe: vt
chimera: hircoceru⁹ rē. Et ſic nō eſt verū.
Alio mō poteſt intelligi ſm ꝓportioneʒ.
Et ſic eſt verū: qꝛ nulla eſt determinata
ꝓportio data vel dabilis: ſm quaʒ p̄ciſe
eſſe diuinū p̄cedat eſſe nr̄m. Eſſe em̄ nr̄m
ex h̄ ꝙ cōparat ad deum nō igit peiorat
ſed potius melioꝛat. Itē nota ꝙ verū de
rōne ſui dicit reſpectū ad cauſam exem/
plarem. i. ad intellectum cognoſcentē ſm
ꝙ eſt manifeſtatiuus ſui intellectui poten
ti ſe cognoſcere. Eſſentia dicit q̄d: id eſt
abſolutū. Ueritas autē cōditiōes entis
id eſt manifeſtatiuitatem rē.

Secūdo querit Utrum

Hec ꝓprietas conueniat deo in ſummo
hoc eſt dictū. Utrū diuinū eſſe ſit a deo
verum qđ nō poſſit cogitari nō eſſe. Hic
declarandi eſſent tres t̄mini: ſed qꝛ vnus
ſuperi⁹ eſt ðclarat⁹. Ideo tm̄ duo reſtāt
ſcʒ Eſſe diuinū et cogitari. ¶ Pro p̄mo
termino notanduʒ ꝙ quintuplex eſt eſſe.
ſcʒ Eſſe eēntie: ſubſiſtētie: ꝓpoſitionale
exiſtentie actualis: et eſſe obiectiuum.
Eſſe eſſentie cuiuſcūq rei. Eſt ipſa eiuſ/
dem rei eſſentia: ſic ꝙ nō differunt niſi
rōne: ſcʒ penes modos ſignificandi. Pro
poſitio. Eſſe ergo diuinū ē ipā met eſſen/
tia diuina ſic loquēdo. ¶ Eſſe ſubſiſten/
tie. Eſt eſſe actualis exiſtētie incōicabil.
Un̄ due cōditiones ad hoc reqrunt. Pri
ma ꝙ tale actu exiſtat. Scđa cōditio ꝙ
iam incōicabilr exiſtat. Tale eſt ſuppoſi
tuʒ rē. ¶ Terciū eſt eſſe ꝓpōnale ſeu ſin/
kathegoreumaticū (vt placet alijs.) Et
illud ſignificat vnionē alicui⁹ intellect⁹
cōponētis ſeu vnientis p̄dicatū cum ſub
iecto de h̄ Ariſtoteles in perihermenias.
Eſſe quandā cōpoſitioneʒ ſignificat rē.
Propoſitio. Tot ſunt ꝗ eſſe in homie q̄t
ſunt p̄dicata verificabilia de homie. Pa/
tet. Nā eſſe ſapientē eſt aliud q̄ꝫ hominē
eſſe albū. Un̄ eſſe ſcat verū: non eſſe aūt
ſignificat falſum. ¶ Eſſe exiſtētie actua/
lis eſt ipāmet exiſtētia actualis. ¶ Eſſe
obiectiuū. Eſt illud ſm qđ aliqđ hʒ eſſe
ſm q̄d. i. terminās opationē potentie ope/
ratiue. Et tale eſſe ſcilʒ obiectiuū eſt du/
plex ſcʒ intellectum ⁊ volitum. Eſſe obie
ctiuū intellectuʒ. Eſt illud ſm qđ aliqđ
terminat actū intellect⁹. Eſſe vero obie/
ctiuum volitū. Eſt illud ſm qđ aliquid
terminat actū voluntatis. Conformiter
pōt diſtingui de eē diuino. Queſtio nr̄a
intelligit de primo eſſe. ¶ Notandum ꝙ
doctoꝛ ſubtilis in ſcđa diſ. p̄mi. ſub alijs
terminis idē querit verū ſcʒ iſta. De⁹ eſt
ſit p ſe nota. Pro p̄dictoꝝ intellectu no/
ta ꝓpones. ¶ Prima ꝓpō. Diuinuʒ eſſe
eſſentie ē vnicū ⁊ ſingulariſſimū exiſtens
in patre ⁊ filio ⁊ ſpū ſctō. Probat: qꝛ ipm
eſt diuina eſſentia: ſed eſſentia diuina eſt
vnica in trib⁹: ergo rē. ¶ Scđa ꝓpō. In
diuinis ſunt tria eſſe ſubſiſtētie ſicut ſūt
tres perſone realiter diſtincte licet nō eſ/
ſentialiter ꝓpter idēptitatē earū realeʒ
cū eſſentia. Queſtio iſta pōt ampliari ⁊
extendi ad tale eē ſcʒ ſubſiſtentie. ¶ Ter
tia ꝓpoſitio. In diuinis tot ſunt eſſe ꝓ/
poſitionalia quot ſunt p̄dicata verifica/
bilia de eſſentia diuina. De iſto eſſe non
eſt queſtio noſtra eſt em̄ de eſſe reali: nec

tale eſſe eſt in deo ex natura rei. ¶ Eſſe actualis exiſtentie nullo modo diſtinguitur ab eſſencia diuina ex natura rei. Propterea Eſſe pro actuali exiſtētia dicitur cōtingenter de creaturis. de deo autem in primo modo dicendi per ſe. ¶ Notandū q naturaliter de deo habere poſſumus quattuor cōceptus quidditatiue de deo dictos. Prim⁹ eſt ens infinitum. Secūd⁹ vita intellectualis. Si enim deus diffiniretur in eius diffinitione poneret vita intellectualis. Tercius de deo cōceptus ē ſpiritus. Quartus cōcept⁹ quem naturaliter de deo habem⁹ eſt exiſtere ſeu exiſtencia actualis. ¶ Secūdus termin⁹ eſt Cogitare. Ubi nota cogitare eſt concretum et cogitatio abſtractum. Cogitatio aūt capitur dupliciť. Generalr videlicet et Specialiter. Generalr capta capitur pro omni noticia ſeu actu cognoſcendi ſiue ſit ſenſitiua ſiue intellectiua. Unde noticia: cognitio: cogitatio idē ſunt. Uñ Omnis intellectio eſt cognitio: ſed non econuerſo. Eſt enim intellectio cognitio intellectiua. Et ſic nō capitur ī queſtiōe Specialiť vero capitur adhuc dupliciť Uno modo pro cogitatione ſenſitiua. Et ſic eſt quedam operatio ſenſus cuiuſdam interioris ſenſitiue qui vocatur potentia cogitatiua. Uñ ſm Auicen. quinqʒ ſūt ſenſus interiores. videlicet. Senſus cōmunis: imaginatiua: eſtimatiua: cogitatiua: ꝛ memoratiua. Tamen ſm phos cogitatiua forte eadē eſt cū imaginatiua In hoc em̄ Auicenna magis eſt cū medicis ꝙ cū phis. Alio mō cogitatio ſpecialiter capta: capiť ꝑ cognitione intellectiua. Et ſic capiť in queſtionis titulo.

Reſolutio queſtionis

ſtat in trib⁹ diſtinctionib⁹ ꝛ nouem ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima diſtinctio. Cogitatio ē duplex: Appꝑhenſiua videlicet et aſſentiua ſeu iudicatiua vel adheſiua. Nūc ergo aliqd itelligi ſeu cogitari pōt dupliciť intelligi. Uno mō cogitatione appꝑhenſiua. Alio mō cogitatione adheſiua vel iudicatiua. ¶ Uñ ꝓ ſcda diſtinctione notandū q actus intellect⁹ ē duplex. ſ. appꝑhenſiu⁹ ꝛ iudicatiu⁹. Appꝑhenſiu⁹ ē ille q intellect⁹ appꝑhēdit obiectū tā cōplexa ꝙ incōplexa. Hoc mō intellect⁹ appꝑhendit ꝯdictoria. Sed act⁹ intellect⁹ iudicatiuus eſt ille quo intellectus aſſentit vel diſſentit obiecto: ſcʒ cōplexo. Nullo em̄ aſſentiu⁹ niſi qđ arbitramur verū. ¶ Prima ꝓpoſitio. Diuinū eſſe pōt cogitari vł intelligi appꝑhenſione falſa nō eſſe. Probatur. Iſta pōt appꝑhendi deus non eſt. Pīē ſtulti deū nō curantes ꝛc̄. Uñ ps̄. Dixit inſipiens in corde ſuo nō eſt deus. De illo ğ nō eſt qſtio nřa. De ſcđo membro. Aliqd pōt iudicari nō eſſe qđ tamē eſt: ꝛ hoc duobus modis. Primo ex defectu intelligentis. Defectus autē intelligentis eſt ignorancia ipſius vel cecitas. Unde excecauit eos malicia eorū. Alio mō pōt aliquid iudicari nō eſſe quod tamen eſt ex defectu intelligibilis quia valde parue entitatis. ¶ Tercia diſtinctio Cognitio rei eſt duplex ſcʒ. Si eſt et qr eſt cognitio rei. Si eſt. Eſt illa qua cognoſcitur de aliqua re qđ ſibi non repugnat eſſe. Et eſt cognoſcere qd ꝑ nomen importeť. Propoſitio. Hec cognitio pōt eſſe cuiuſcunqʒ ſiue poſſibilis ſiue ipoſſibilis. Sed cognitio rei qd eſt: eſt duplex Quedā em̄ eſt qd rei. alia qd nois. Cognitio quid eſt quid rei. Eſt illa qua cognoſcitur de re ſuum ꝓpriū quod qd eſt Cognitio autem quid eſt quid nois. Eſt illa cognitio qua cognoſciť quid ꝑ nomē importeť. Propoſitio. Hec cognitio eſt cōmunis omnib⁹ entib⁹ poſſibilib⁹ ꝛ imaginabilib⁹: hec igitur preſupponiť cognitioni ſi eſt ꝛ quid eſt. Unde ſi eſt. ꝓcedit quid rei. Non em̄ querimus an aliquid poſſit eſſe: quin prius intelligamus quid per nomen importeť. Unde ſic ſe habēt per ordinem. Primo quid nominis. Secundo ſi eſt. Tercio quid rei ſiue quid ē Quarto quia eſt. ¶ Secunda propoſi-

tio. Intellectus noſter nõ poteſt cogitare quo ad intellectionẽ adheſiuam ſeu iudicatiuã (Et loquendo de cognitione ſi eſt) deũ nõ eſſe. ¶ Tercia propõ. Deus ſiue ſumma veritas põt iudicari etiam a viatore non eſſe altero iſtorum modorum immo vtroqꝫ illorum. Vel ſic. Licet peccator nõ poſſit iudicare deũ nõ eſſe generaliter põt tamen deum iudicare eſſe quod nõ eſt: vt idolum. Et nõ eſſe quod eſt: ſicut deũ non eſſe pium cogitat impatiẽs. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Viator poteſt iudicare deum nõ eſſe nõ ſimpliciter vel ꝑmo: ſed ex ꝯſequenti ⁊ ꝑ aliquas ꝯſequẽtias. Nam ex hoc ꝙ iudicat ipſum nõ eſſe iuſtum: ſequitur deum nõ eſſe. Probatur ſic. Impoſſibile enim eſt deum eſſe nõ iuſtum. patet nam iuſticia dei eſt ipſemet deus. Sequitur ergo. tu cogitas deum iniuſtũ. ergo cogitas nõ deum. Cetera quere in textu ſeu littera ſancti Bonauẽture ⁊c̃. Notandum ꝙ Abeuntibus ſenſibilibus remanent ſpecies in fantaſia vel organo ſentiendi. ij. de anima. et in de ſomno ⁊ vigilia. ¶ Quinta propoſitio. Nullus poteſt cogitare deum non eſſe ex defectu ꝑſentie ipſius rei: ꝑſens eſt enim ſemper: vbiqꝫ totaliter vbiqꝫ. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Nullus põt iudicare deũ nõ eſſe propter defectum euidentie eſſe diuini. Nã iſta. deus eſt: ſumme euidens eſt tam in ſe: ꝙ̃ in ꝓbatiõe ſua. ¶ Septima ꝓpoſitio. Omnis veritas: omnis natura creata: omnis intelligentia ſeu mens recta probat deum eſſe. ¶ Octaua propoſitio. Omnis propoſitio affirmatiua iudicat deum eſſe. Omnis enim talis aliquid ponit. ergo ⁊c̃. ¶ Nona propoſitio. Negatiua ꝓpoſitio non infert deum eſſe niſi ſophiſtice. ¶ Sed contra Arguo enim ſic. Aliqua propoſitio affirmatiua eſt. ergo deus eſt Probatur conſequentia. Aliqua propoſitio affirmatiua eſt. ergo aliquis eſt. Et vltra. Aliquid eſt. ergo deus eſt. Probatur. Illud aliquid: vel aliud a deo eſt: vel deus eſt. Si deus eſt habeo propoſitum. Si aliud eſt: ſequitur cum nihil poſſit eſſe niſi deo conſeruãte et dante illi eſſe: quod deus eſt. ergo ⁊c̃. ¶ Item ſecundo arguo. Aliqua propoſitio negatiua infert primã veritatem eſſe: ergo infert deum eſſe. Patet: quia prima veritas ẽ deus. Patet: bene enim ſequitur: nulla veritas eſt. ergo prima veritas eſt. Probatur: quia bene ſequitur: Nulla veritas ẽ. ergo aliqua veritas eſt. Et vltra. ergo aliqua veritas prima: conſequencia patet: quia ſi nulla veritas eſt: iſta eſt vera: nulla veritas eſt. Iſtud argumentũ omnes doctores fere ponũt. Doctor Subtilis ſcd̃a diſtinctione primi. Similiter Gregorius de arimino. Ockam. et ſanctus Thomas. Et habent a ſancto Augu. Si nihil eſt: ergo deus eſt. Probatur: quia ſi nihil eſt: verum eſt nihil eſſe. Negatur illa ꝯditionalis. Unde illa regula. Omnis conditionalis eſt vera cuius antecedens non poteſt eſſe verum ſine conſequente: habet veritatem quando cõſequens nõ reflectitur ſupra antecedens. Unde eſt propoſitio falſificans ſeipſam.

Ad argumenta ante oppoſitum.

Notandum ꝙ Cõmunis animi conceptio: dignitas: maxima: propoſitio immediata: propoſitio per ſe nota ſunt idem. Dicuntur autem Maxime: quia ſunt maxime veritatis et maxime certitudinis ⁊ euidentie. Dicuntur propoſitiones immediate: quia per nullam aliam probantur.

¶ Pro quarto argumẽto nota: ꝙ hec ꝓpoſitio eſt gloſanda. Nihil videlicet intelligimus niſi per primam lucem: quia poteſt intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ ly per dicat cauſam formalẽ ſic ꝙ prima lux ſit ratio formalis proxima intellectionis. Intelligere enim per aliquid tanꝙ̃ per cauſam formalem eſt intelligere per illud tanꝙ̃ per formale re-

preſentatiuū. Sed multa intelligimus
nihil cogitando de pma luce et veritate.
Unde ppoſitio (ſic intelligēdo) eſt fal/
ſa. Alio mō ꝙ lꝫ per capiat effectiue. Et
ſic ppō eſt vera ꝙ videlicet Nihil intelli
gimus niſi ꝑ ⁊c̄. ¶ Pro quinto argumen
to. (Cū arguit. Oīs ſermo enūciatiuus
afferit ſe eſſe verū ⁊c̄.) Notandū licet cō/
ſequētia nō teneat: tn̄ exquo eſt pro veri/
tate nō eſt cura de ea. Regl'a. Oīs ppō
aſſertiua ſiue negatiua ſiue affirmatiua
ꝙtum eſt de ſe ſignificat ſe eſſe verā: ſed
nō ſequit. ꝗ ponit veritatē: ꝙtum eīn ad
modum enunciandi: omnis ppoſitio aſ/
ſertiua ſignificat ſe eſſe verā ⁊c̄. nō autē
quantū ad ſignificatum reale.

Argumēta poſt oppo/ſitū ſoluunt in lr̄a ſcti Bonauē.

Notan
dū ꝙ Cōtingit ꝯdicere dignitatibꝫ: ſꝫ nō
aſſentire: ſunt verba phi. iiij. metaph. do
ctor ſeraphicꝰ aūt dicit ꝙ Contingit cō
tradicere dignitatibꝫ quantū ad exteriꝰ
nomen. i. quantū ad expreſſionē: qꝛ ꝯtra
dictorie dignitatū exprimunt: ſꝫ nō q̄ntū
ad interius. i. quantū ad aſſenſum.

Circa ſcd̄m articulum.

c Primo q̄rit. Utrū
Immutabilitas ſit in deo.
Hic vnicꝰ terminꝰ eſt decla
randus: videlicet imutabilitas: qui etiā
in ſequentibꝰ declarabit. Immutabili/
tas aūt ē terminꝰ ꝓuatiuꝰ priuās muta/
bilitatē. Oīs aūt priuatio cognoſcit per
ſuū habitū. ¶ Id circo aniaduertēdū ꝙ
mutatio capit tribꝫ modis: ſcꝫ large ſtri
cte et ſtrictiſſime. Large illud dī mutari
qđ habet eſſe pōt non eſſe vel econtra: qđ
habet nō eē poſt eſſe. ¶ Prima ppoſitio.
Iſto mō hō qn̄ generat vel moritur: mu/
tat. Et vocat a Damaſceno. verſio. Uñ
angeli ſunt verſi a nō eſſe ad eſſe. Omis
eīn creatura eſt vertibilis. Unde poteſt
dici mutatio verſiua. ¶ Secunda ppō.
Sic ſcꝫ large capiendo mutationem: ha/
bet quattuor ſpecies: duas naturales. ſ.
generationē ⁊ corruptionē. Et alias du/
as theologicales ⁊ ſupnaturales. ſcilicet
Creationē ⁊ annihilationē. Stricte ſo
dicit illud mutari qđ dicit habere aliq̄d
qđ prius non habuit: vel non habere ali
quid qđ prius habuit. Unde deus đ no/
uo creando materiā de nouo ſub forma:
materia non ſolum mutatur: quia capit
eſſe poſt non eſſe: ſed etiam ſtricte: qꝛ ha/
bet formā quam prius non habuit. Con
ſimiliter eſſet ſi deꝰ me annihilaret. Mu
tatio tercio modo capit ſtrictiſſime. Et
ſic illud dicitur mutari qđ manēs ſm eſ/
ſentiam ſuam non habet modo aliquid
quod prius habuit ita ꝙ prius fuit ſub
forma: modo eſt ſub priuatione vel econ
uerſo. Et ſic capit phs cum dicit. Mu/
tari eſt aliter ſe habere nunc ꝙ prius ⁊c̄.
Poteſt aūt mutatio illo modo diuidi in
Acquiſitiuā ⁊ Deperditiuā. Mutatio
acquiſitiua eſt quādo materia vel aliq̄d
acquirit aliquid quod prius non habuit
Mutatio vero deperditiua eſt qn̄ mate/
ria vel aliquid fit ſub priuatione forme
quam habuit.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabꝫ concluſionibꝰ. ¶ Prima cō
cluſio. In deo eſt ſūma ſtabilitas et ſum
ma immutabilitas. Iſta concluſio pro/
batur. Quia omnis mutatio vel eſt ad
formā ſubſtantialem vel accidentalem.
Si ad formam ſubſtantialem, vt gene/
ratio que dicitur mutatio acquiſitiua:
vel corruptio que dicitur deperditiua.
Si ad formā accidentalem. Et ita vel
eſt ad formam de genere vbi que dicitur
localis: vel de genere quādo que dicitur
tēporalis. Uel eſt ad formā qualitatis
que dicitur alteratio. Uel vltimo eſt ad
formam de genere quantitatis que dici/
tur augmētatio. Sed nulla illarum po/
teſt competere deo. ergo in deo eſt ſum/
ma ſtabilitas et ſumma immutabilitas.
Minor patet ꝑ ſequentes ppoſitiones.

¶ Prima ꝓpoſitio. Deus eſt ingenerabilis et incorruptibilis: q̄ ⁊ imaterialis. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Deus eſt imutabilis ſm locū: quia vbiqꝫ eſt. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Deus eſt imutabilis ſm tēpus: quia eternus. ¶ Quarta ꝓpō. Deus eſt inalterabilis ⁊ inaugmētabilis: quia nō eſt quātus quātitate molis. ¶ Scđa cōcluſio. Ipſe deus eſt cauſa oīs motus et mutationis. Iſta cōcluſio ꝓbatur. Cuiuſlibet eñ entis ſeu effect⁹ poſitiui. de⁹ eſt cauſa. Unde omne qđ mouet̄ ab immobili mouet̄. Uñ ſicut in microcoſmo. Si cor qđ eſt ꝑmū imobile notabilr̄ moueret̄ fieret magna indiſpoſitio ⁊ ꝑiculū in ipſo. Sic etiā in macrocoſmo. i. in maiori mundo. Oia eñ mouent̄ a deo imobili. ꝗ ⁊c̄. Notandū etiā ꝙ mobile capit̄ duplr̄ ſcꝫ formalr̄. Et eſt illud qđ ſubiectiue recipit motum. Et cauſalr̄. Et ſic ſapia eſt mobilior oībꝫ mobilibꝫ. Et ſic ſcđa ꝯcluſio ꝓcedit. ¶ Articul⁹ pariſienſ. Dicere figulū nō poſſe mouere rotā ſuā: ⁊ ignē nō comburere ſtuppā ceſſante motu ꝑmi celi error eſt. Sicut ſenſibile actiue dicit̄ de aīali: ſic mobile dī de deo nō autē paſſiue. ¶ Notandū quoqꝫ. Q᷒ aliquid dī habere aliqđ triplr̄. Formalit̄ videlicet cauſalr̄ ⁊ exēplariter. Formalr̄ dī aliqđ habere aliqđ qñ ſcꝫ eſt ſubiectū illi⁹ qđ habet: vt album albedinis. Alio mō dī aliqđ hr̄e aliud. Cauſalr̄ vel effectiue ſeu virtualr̄ qñ ſcꝫ pōt effectiue ꝓducere illđ qđ ſic habet. Tertio mō dī aliqđ habere aliud Exemplariter qñ ſcꝫ intelligit ſeu cognoſcit illud qđ ſic hꝫ. Iſto mō artifex hꝫ domū. ¶ Correlariū Sol ergo nō habet ranā exēplarit̄. Cognoſcens roſam habet eā exēplariter.

Ad argumenta poſt oppoſitū ⁊c̄.

Primū ſolutū eſt: reſtat ergo ſoluere alia tria argumenta. Articulus pariſiēſis. Dicere ꝙ aliqđ poſſit tranſire de vno ꝯdictorio ad aliud ſine mutatione error. ¶ Prima ꝓpoſitio. Impoſſibile eſt trāſire de vno ꝯdicto ad aliud ſine mutatione. ¶ Scđa ꝓpō. Licet nūqꝫ relatio realis ex natura rei de nouo adueniat aliquibꝫ ſcꝫ duobꝫ extremis ſine mutatione in aliquo illoꝝ extremoꝝ: non tñ oportet ꝙ ſit in vtroqꝫ. Exemplū poteſt dari de nummo. Et licet relatio ꝑcij ſit rōnis: relatio tñ vnionis xp̄i ē realis ⁊c̄. ¶ Tertia ꝓpō. Relatio q̄ eſt nature ad naturā realis pōt eſſe noua abſqꝫ hoc ꝙ mutatio ſit in vtroqꝫ: ſed ſufficit ꝙ vnū mutet̄. Cum eñ diuerſe ſint eſſentie vna pōt mutari alia exiſtente imutabili vt in ꝓpoſito. Argumentū beati Ambroſij ꝯ hereticū illū q̄ dixit ꝙ pr̄ nō genuit filiū ab eterno ſed in tp̄e ⁊c̄. Si pater de nouo ⁊ ex tp̄e generat filiū: ergo mutatur: bene valet. Relatio eñ ꝑſone ad ꝑſonā nō pōt eſſe noua ſine mutatiōe in vtroqꝫ extremoꝝ: habent eñ eandē eſſentiā. Et ſic cū ſit eadē non poteſt mutari ⁊ nō mutari. ¶ Pro ſecundi argumenti ſolutiōe nota ꝓpoſitionē. Ab antiqua voluntate omnino immutata ex parte ſui poteſt ꝓduci nouus effectus. Exemplū. Hodie poſſum velle cras celebrare miſſam: continuare quoqꝫ poſſum hanc volitionem quouſqꝫ legam ipſam: tunc ꝓducitur nouus effectus. Iſta eñ miſſa prius nunqꝫ fuit lecta. Et ſic nouitas eſt in effectu et mutatio. In voluntate autē non eſt mutatio neqꝫ nouitas. Sic eſt de volūtate dei ab eterno volentis creare mundum. Uult quoqꝫ nō creare antixp̄m: ſed nō pro nūc. ¶ Scđa ꝓpō. Int̄ agens qđ nō eſt ſua actio ⁊ inter effectū ab eo ꝓductū ſemꝑ cadit mediū diſponens. Notandū ꝙ quoddā agens ē ſua actio: quoddā nō eſt ſua actio. Correlariū. Nunqꝫ agens qđ nō eſt ſua actio fit de nō agente agēs ſine ſui mutatione. ¶ Tertia ꝓpō. Int̄ agens qđ eſt ſua actio ⁊ inter ſuū effectū nō cadit mediū diſponēs. Correlariū ſecundū. Nunqꝫ agēs qđ eſt ſua actio fit de nō agente agēs cū ſua mutatiōe: licet cū mutatione effectus fiat de nō agente

agens. ¶ Ultimo notandū ꝙ illa cauſa vocatur ꝑrima ꝛ imediata reſpectu ſubſtancie ipſius effectus qñ inter ipſam ꝛ effectum nulla ſubſtantia cauſat media. Illa vero cauſa vocat̃ ꝑrima ꝛ imediata reſpectu diſpoſitionis qñ nõ addit̃ nona diſpoſitio ad effectū ꝓducēdū. Reſpectu act⁹ qñ actui ꝯiungit̃. Propõ. Deus fuit cauſa ꝑrima ꝛ imediata ab eťno reſpectu ſbẽ ꝛ diſpoſitionis ꝛ non reſpectu actus. Patet qꝛ actui nõ cõiungitur niſi pro tempoꝛe quo vult agere.

Querit̃ ſecundo. Utrū

Immutabilitas ſit diuine eſſentie ꝓprietas. Declaratio illoꝝ terminoꝝ: ſcilicet. Diuinā eſſe: et ꝓprietas ſupra eſt habita. Tamen vltra iſta que heri fuerūt dicta quedā que dicunt̃ in textu ſunt declarāda. ¶ Notandū igit̃ ꝙ immutabile capit̃ duob⁹ modis ſcꝫ ꝑuatiue ꝛ negatiue. Priuatiue captū: tūc valet tm̄ ſicut illud qđ nõ mutat̃: eſt tamē aptū natum mutari ꝑ regulā ſupra datā. Omne ꝑuatiuū exponit̃ ꝛc̃. Et ſic de⁹ nullo mõ eſt imutabilis. Negatiue autē illud dr̃ imutabile qđ non ſolū de facto nõ mutat̃: ſed nullo mõ etiā mutari põt. ¶ Sciendū ꝙ ph̃us q̃nto phiſicoꝝ tres ponit mutatiões. Prima eſt de nõ ſubiecto ad ſubiectum. Per nõ ſubiectū intelligit̃ priuatio vel nõ eſſe in actu. Per ſubiectū vero intelligit̃ eſſe vel ens. Et ſic iſta ē ḡnatio. Scđa mutatio eſt de ſubiecto ad ſubiectū: vt alteratio augmentatio ꝛ loci mutatio. Exēplū ꝑmi vt mutari de ſanitate in egritudinē. Tertia mutatio ē de ſubiecto ad nõ ſubiectū. i. de eſſe ad nõ eſſe: ꝛ eſt coꝛruptio. Et iſte tres mutationes ſunt naturales ꝛ phiſicales q̃bus alie tres ſuꝑnaturales coꝛreſpondent. Prime em̄ coꝛreſpondet creatio. Scđe trāſſubſtantiatio. Tertie vero mutationi coꝛrñdet annihilatio ꝛc̃. ¶ Propõ. De omni autē mutatione eſt queſtio nr̃a. Deus em̄ nec ē ḡnabilis nec coꝛruptibilis: nec variabilis: nec eſt creabilis: nec annihilabilis: nec trāſſubſtantiabilis. ¶ Notandū ꝙ mutatio põt dupliciter capi. Uno mõ põt capi de per ſe. Alio modo de ꝑ accidens. Mutatio de per ſe eſt illa qua aliquid mutat̃ in natura ſua intrinſece ſiue mutatione ſubſtantiali ſiue accidentali. Propoſitio. Deus nullo mõ eſt mutabilis de per ſe. Mutatio de ꝑ accidens eſt illa qua aliquid mutatur ꝑ cõmunicationē ydiomatū ꝓpter naturā aſſumptā. Et eſt bona deſcriptio quo ad ꝓpoſitū noſtrū. Propõ. Illo mõ deus põt dici mutari ſm̄ cõmunicationē idiomatū. Uñ dr̃. De⁹ moꝛtu⁹ eſt: ꝛ crucifixus eſt. Et de illa nõ eſt q̄ſtio noſtra. ¶ Animaduertendū ꝙ adhuc triplex eſt mutatio. Quedā em̄ vocatur variatio. Et eſt de ſubiecto in ſubiectū. Propoſitio. Qñcūꝗ ergo mutat̃ aliqđ ſubiectū de accidēte in accidēs variat̃. Alia mutatio vocatur coꝛruptio. Et eſt illa q̄ fit de ente in actu nõ ens in potētia ſubiectiua ſcꝫ manēte potētia. Tertia mutatio vocatur verſio. Et eſt illa qua fit de ente nõ ens ſimpl'r. Propoſitio. Iſta mutatio communis eſt omni creature. Patet. Omnis em̄ creatura vertibilis eſt.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in trib⁹ ꝓpõnib⁹. Prima ꝓpõ. In nulla oĩno creatura põt eſſe imutabilitas: inuariabilitas neꝗ ꝑ naturā neꝗ per gratiā. patet: Oĩs em̄ creatura ē variabil'. Coꝛrelariū ꝑmū. Immutabilitas q̄ eſt inuariabilitas eſt ꝓprietas ꝓprie ꝓpria ipſi eſſentie diuine. ¶ Secūda ꝓpõ. Immutabilitas incoꝛruptibilitas in aliq̃b⁹ creaturis ē ꝑ naturā: in alijs ꝑ grãz. Prima ps patet de angelis ꝛ aĩabus. Scđa patet de coꝛpoꝛib⁹ gloꝛificatis. Coꝛrelariū ſecūdū. Immutatio incoꝛruptio nõ eſt ꝓprie ꝓpria deo. ¶ Tertia ꝓpõ. Immutabilitas q̄ vocat̃ inuertibilitas non conuenit aliq̃b⁹ creaturis ꝑ naturā licet cõueniat omnib⁹ ꝑ gratiā. i. ex gratuita dei voluntate non vertent̃. Ubi nota ꝙ

Inuertibile p naturaz dicit illud qd ex ſeipſo habet eſſe ⁊ independeter. Correlariū tertiū. Immutabilitas q̄ vocatur inuertibilitas eſt ꝓprietas ꝓprie deo cōueniens. Auguſtinus. In omni natura mutabili nōnulla mors eſt mutatio. vnde cum dicit Apoſtolus. Solum deum inmortalem intelligit iſtam immutabilitatem ⁊c̄.

Ad argumēta in oppoſitum. Pro ṗmo argumēto nota ꝙ p ṗncipia intelligunt materia ⁊ forma. Loquitur em̄ de principijs naturalr. Phs aūt primo phiſicorum dicit ꝙ tria ſunt ṗncipia rerū naturaliū ⁊c̄. vn̄ materia poteſt dupli capi. Primo mō ḃm ſe et abſolute vt eſt nuda ⁊ denudata ab omni forma. Iſto mō ab Ariſtotele ṗmo de gn̄atione ⁊ corruptione vocat yle. Vocat autē ab auguſtino ⁊ alijs materia informis. Vn̄ ſic materia diſtinguitur ab omni forma ⁊ nullā includit. Illo mō materia eſt inuariabilis et imutabilis nec hȝ viciſſitudinē. Ubi nota ꝙ illud dr̄ habere viciſſitudinē qd recipit vnū poſt reliquum viciſſim. Q̄ñcunqȝ autem aliqua viciſſim fiunt dicunt mutabilitatē: ergo ⁊c̄. Alio modo pōt materia capi vt eſt formata. Et ſic nō caret variabilitate. ¶ Notandum ꝙ beati dupli pn̄t cōſiderari. Primo quo ad ṗmiū ſuum beatificū. ¶ Prima ꝓpō. Beati q̄ꝫtum ad ṗmiū ſubſtātiale vel eſſentiale non ſunt variabiles. Realiter em̄ nunq̄ꝫ variabunt ex gratia. Scd̄o poſſunt beati conſiderari quo ad affectiones reſpectu inferioꝝ. vnde Danielis. vij. Princeps perſarum reſtitit mihi. i. angelus preſidēs illi prouincie reſtitit mihi qui angelus preſum vobis iudeis ⁊c̄. Vn̄ angelus mihi deputat⁹ maiorem affectionē ammonendo (me ſpecialius ad bonū) ad me habet q̄ꝫ ad alium. ¶ Secunda propoſitio. Beati quātum ad affectiones ſuas circa creaturas: et quantum ad motum ſunt variabiles.

¶ Sciendum ꝙ vndecim ſpere mobiles ſunt ponende. Primū celum ꝓpinquius nobis eſt celum ſeu orbis lune. Dehinc mercurius. Tertium celum eſt veneris Quartum eſt ſolis. Quintū eſt martis Sextum celum eſt orbis ſeu celum Iouis. Septimū eſt orbis ſaturni. Et hoc ḃm theologos relinquendo dicta philoſophorum aſtronomoꝝ non catholicoꝝ. Et hij celi dicti ſunt ſeptem orbes ſeu celi ſeptem planetarum: et cōtinent ſtellas erraticas: id eſt planetas. Dicuntur autem erratice quia interduȝ errare nobis videt qꝛ habēt mot⁹ ſpeciales. Octauū celum dicitur firmamentum. et hoc ḃm Ariſtotelem. Et in illo orbe ſunt ſtelle fixe. Et ḃm ipſum. Tempus eſt paſſio mot⁹ illius ſpere ſic ꝙ īpoſſibile eſt ipm motū eſſe ſine tp̄e: Ptolomeus autē dicit Tempus eſſe paſſionem motus decime ſpere quā ipſe ponit primū mobile. Nonam enim ⁊ decimam ſperas: ponit ipſe ptolomeus nō quidē viſibiles ſed ſolum ratione probabiles. Has duas nonam videlicet ⁊ decimā etiaȝ ponit Albumaſar. Theologi autem vltra has ſperas mobiles ponunt ⁊ dicunt eſſe neceſſariū ponere adhuc aliam et om̄ino immobilē que dicitur celum empireum: quod eſt primum et maximū corpus. Et ideo neceſſe eſt ꝙ nō ſit in loco: ⁊ ꝙ ſit extra tempus: ideo dicitur vltima ſpera. ¶ Illa propoſitio. Vniuerſale eſt vbiqȝ et ſemper poteſt intelligi duobus modis. Primo poſitiue. Et ſic eſt falſa. Non enim aliquid idē in reali exiſtentia poteſt eſſe vbiqȝ naturaliter. Alio modo ꝙ vniuerſale ſit vbiqȝ et ſemper poteſt intelligi priuatiue. Et ſic eſt verum quia non determinatur de ſe ad certum locum nec ad certum tempus: quātum enim eſt de ſe poteſt eſſe in preterito preſenti et futuro tempore. Non eſt autem niſi in ſuppoſitis. Conſimilr de loco ⁊c̄. ¶ Notandū ꝙ iſta propoſitio. Omne compoſitum. eſt reſolubile in ſuas ptes: eſt gloſanda.

vel em̄ compoſitū eſt reſolubile in ſuas
ptes in re.i.actuali exiſtentia. Et ſic eſt
neganda. vel eſt reſolubile in ſuas ptes
in intellectu: ⁊ ſic eſt ꝯcedenda. ¶ Notā
dum ſm btm̄ Auguſtinū ꝙ aīa nr̄a non
eſſet imago ſi mortis termino clauderet
¶ Queritur ꝙ̄ an ꝑpetuitas ſit de rōne
imaginis. Uel verū imago dei ſit perpe
tua. Videt ꝙ non ꝑ btm̄ Auguſtinū in
ſermone de martyribus. Si ſeruaſſet in
ſe ⁊c̄. ¶ Rn̄deo ꝙ imago pōt capi duob⁹
modis. Uno mō originalr̄ ⁊ radicaliter
Et ſic eſt ipſa aīe eſſentia cū ſuis poten
tijs. Propoſitio. Illo mō imago aīe eſt
ꝑpetua ⁊ ꝑpetuitas eſt de rōne imaginis
Alio mō capit imago cōpletiue ⁊ perfe-
cte. Et ſic non ſolum ꝯſiſtit in actib⁹ pri
mis ſed etiā ſecūdis: nō etiam ſolū in po
tentijs ſed etiā in noticia ⁊ amore. Et ſic
in actib⁹ q̄ ſunt accidētia ipſi⁹ aīe: nec ſūt
eque ꝑpetua ſic ipſa aīa. Propoſitio. Il
lo mō ꝑpetuitas nō ꝯſiſtit in rōe imagi
nis ꝓpter rōnē iam dictā. ¶ Propoſitio.
Actio creature ſemꝑ icipit ab eo ad qđ
terminat tm̄ valet.i.actio creature ſem-
per incipit a materia. agit in materia vl
ꝑ materiā ⁊ terminat.i.reſoluit in mate/
riam: ſic ꝙ nullo mō pōt vertere de eſſe
ad non eſſe ſimpliciter. ¶ Notandum ꝙ
om̄is natura eſt vertibilis.i.pōt annihi/
lari. ¶ Querit ergo q̄ ſit cauſa hui⁹. Di/
co ꝙ non eſt aliqua cauſa poſitiua alia.
Sed eſt aliqua cauſa defectiua.i.nō eſt
cauſa efficiens ſed deficiens: vt pꝫ in pec
cato mortali ſimilitudo. Correlarium.
Om̄es ꝓuationes pure ſeu carentie vel
puri defect⁹ nō habēt cauſas effectiuas
ſed defectiuas ſolū. Unde nota ꝙ cauſa
effectiua ſemper hꝫ pro termino ens poſi
tiuū. Cauſa vero defectiua eſt rō ꝓpter
quā aliquid nō eſt. Qn̄ ergo arguit ꝯtra
Vertibilitas ineſt hōi a natura: ergo hꝫ
aliquā cauſam poſitiuā. Rn̄deo. Licet
vertibilitas inſit naturalr̄ hōi tn̄ ꝑ gra/
tiam pōt hō eſſe inuertibilis. Uel aliter
ſolue ꝑ diſtinctionē ſequentem. ¶ Pro q̄
notandū ꝙ natura hic tm̄ valet ſicut na
turalis origo: nunc creatura duplicē ha
bet originem: videlicet ex nihilo. ⁊ ex pro
prijs eſſentialib⁹. Nunc ille paſſiones va
nitatē: inſtabilitatē: vertibilitatē ſeu di
ſcordare a dei voluntate cōueniūt crea/
ture inquātū eſt ex nihilo. Et oēs tales
nō oportet ꝙ habeant cauſam poſitiuā:
ſed defectiuā. Alie autem paſſiones q̄ ſe
quunt naturam ex proprijs eſſentialib⁹.
oportet ꝙ habeant aliquam cauſam po
ſitiuā vt riſibilitas competit homini in-
q̄tum hō: ergo ⁊c̄. Et ſic ſequit correla/
rie ꝙ ꝟtibilitas creature nō hꝫ cauſam
efficientē ſed deficiētem: ꝯſilr̄ vanitas in
ſtabilitas ⁊c. Propō. Deus nullius eſt
cauſa defectiua. Pctm̄ formalr̄ eſt defe/
ctus ſcꝫ nō concordare ſeu diſcordare a
dei voluntate: ꝙ̄ ⁊c̄. Et ꝑ hoc pꝫ ad obie
ctionē. ¶ Pro vltimo argumēto notan-
dum ꝙ gratia capitur duplr̄. Uno mō
ꝓ charitate q̄ eſt in aīa nr̄a. Sic nō capi
tur gr̄a hic. Ut em̄ celū ꝑpetuo ꝯſeruet
in eſſe: nō em̄ oportet ꝙ habeat talem ha
bitum ſeu gratiam inherentem. Alio mō
capitur gr̄a pro gratuita dei voluntate
⁊ iſta nō eſt inherēs ſed eſt ſumme per ſe
ſiſtens. Et ſic accipit in ꝓpoſito. Et illo
mō accipit Aug⁹. vbi ait. In reb⁹ ꝑ tem
pus ortis ſumma gr̄a eſt ⁊c̄. ¶ Notādū
ſm ſctm̄ Bonauētura ꝙ gr̄a eſt adiuto
rium aliqđ ꝓueniens a ſuꝑiori reſpectu
eius qđ eſt ſupra poſſe nature. Et eſt du
plex ſm lr̄am ſcti bonauenture: quia aut
eſt reſpectu eſſe ſimplr̄ vt ꝯſeruatiōis eē
Aut eſt reſpectu ꝑfecti eſſe vel meritorij
eſſe. Prima dr̄ cōmunis: ſcđa (ſcilꝫ reſpe-
ctu ꝑfecti eſſe) dicit ſpālis. Dicit autem
prima ſcꝫ reſpectu eſſe ſimplr̄ cōis: ideo
quia oib⁹ exiſtentib⁹ eſt cōis. Iſta eſt gra
tuita voluntas dei. Et vocatur gr̄a gra
tis data. Alia dr̄ ſpālis: qꝛ ſolū iuſtis da/
tur: ⁊ vocat gr̄a gratūfaciens vt eſt cha/
ritas. ¶ Propō ſancti bonauen. ante ſo/
lutionem vltimi argumēti. Ubi deficit
natura ſupplet dei gr̄tuita influentia ⁊c̄.

Circa diſtinctionē

ſecūdam illius partis ꝑmo q̄ritur. Utrum in deo ſit ſumma ſimplicitas. Termini declarandi ſūt ſūma ⁊ ſimplicitas: nam deus ſuperius eſt declaratus. ¶ Notandū igitur circa primū terminū ꝙ ſumm⁹ idem eſt qđ ſupremus. Et eſt ſuꝑlatiuus huius poſitiui ſupra: comparatur eñ ſic ſupra ſuperior ſupremus. Et nō eſt ſuꝑlatiuus hui⁹ poſitiui qui eſt celſus. ¶ Sciendū autē ꝙ quilibet ſuperlatiuus dupl'r habet exponi. ſ. poſitiue ⁊ negatiue. vnde ſūma ſimplicitas affirmatiue ſeu poſitiue exponēdo valet. i. ſimplicitas omi alia ſuperior. ⁊ ſic ſm̄ Priſci. qđ ꝑ ſuꝑabundantiā dr̄ vni ſoli cōuenit. Negatiue autē exponēdo valet. i. ſimplicitas qua nulla eſt ſuperior. Magis autem appropriate capit̄ hic ꝑmo modo. ¶ Notandū pro ſecūdo termino ꝙ differūt ſimplex ſimplicit̄ ſimplex ⁊ ſumme ſimplex. ¶ Unde ſimpliciter ſimplex: eſt illud qđ nō eſt reſolubile in aliqua ipſius cōpoſitiua ſeu cōſtitutiua: ſed vltima reſolutio ſtat ad ipm̄ vt ē ꝯceptus entis ſm̄ doct. ſubti. Ratio q2 ens eſt ſimpliciter ꝑmū: ſi aūt cōponeretur nō eſſet oino ſimpl'r primū. patet: q2 eſſet cōſtitutiuū. Eſt aūt duplex ſimpl'r ſimplex ſcʒ phiſicū et metaphiſicū. Ens ſimpl'r ſimplex phiſicū. Eſt illud qđ non eſt reſolubile in ꝑtes eſſentiales ipſi⁹ conſtitutiuas: ſed vltima reſolutio ſtat ad ipſam: vt materia ꝑma ſm̄ phōs eſt ſimpliciter ſimplex. Et vocat̄ yle. i. nudata ab omi forma. Sic eodē mō vltima forma adueniens alicui eſt ſimpl'r ſimplex. Et ſic aīa mea intellectiua eſt ſimplicit̄ ſimplex: nō eñ cōponit̄ ex re ⁊ re: ſed ſic ē forma ꝙ nihil hʒ de materia: ſic etiā materia prima ſic eſt materia ꝙ nihil hʒ de forma. Ens ꝟo ſimpl'r ſimplex metaphiſicū. Eſt illud qđ nō includit aliq̄s cōceptus priores q̄ditatiuos ex quib⁹ cōponitur vel in q̄s reſoluat̄: vt eſt cōcept⁹ vltime differētie. Et eſt duplex. Quidam eñ eſt ꝯcept⁹ ſimpl'r ſimplex q̄ditatiu⁹ vt eſt cōceptus entis. Ali⁹ eſt conceptus ſimpl'r ſimplex q̄litatiuus: vt cōceptus vltime differētie. Ultime eñ drīe ſic hñt ꝯceptus q̄litatiuos: vt nō ſit aliq̄d de q̄ dicant̄ in quid nec qđ de ipſis p̄dicet̄ niſi denoīatiue. ¶ Summe ſimplex eſt illud qđ nō eſt in ſe cōpoſitū: nec aliq̄d eſt cōponibile ſibi: nec ipſum ē cōponibile alicui. Defectu ꝑme ꝑticule nulla ſubſtātia corporea eſt ſumme ſimplex. Defectu ſecunde ꝑticule: nullus angelus ē ſumme ſimplex: q2 aliq̄d eſt cōponibile ſecū compoſitiōe accidētis: vtpote itellectio ⁊ volitio. Defectu tertie ꝑticule: vltimū accidens nō ē ſumme ſimplex. patet eñ ꝙ vltimū accidēs n̄ pōt recipe aliud accidēs: alioq̄n nō eſſet vltimū. Et niſi ipm̄ eſſet cōponibile cū altero nō eſſet accidēs. Sicut aūt in oib⁹ entib⁹ eſt ꝑmū ens vn⁹ ſolus deus: ſic eſt vnicū vltimū accidens. Et licet in vnoq̄ʒ gn̄e ſit vltimū illi⁹ generis: nō tn̄ vnūq̄dq̄ʒ tale eſt ſimpl'r vltimū. Prima ꝓpō. In creaturis bn̄ inuenitur aliq̄d qđ eſt ſimpl'r ſimplex. Scđa ꝓpō. In creaturis nō inuenit̄ aliqđ ſūme ſimplex. Omē eñ creatū vl' eſt cōpoſitū in ſe: vel cōponſbile cum altero vel aliud cū ipſo. Sicut cū angelo cōponit̄ ſua intellectio et volitio Correlariū. Solus deus eſt ſūme ſimplex. ¶ Simplex dicit̄ omne incōplexū qđ pōt intelligi terminans ꝑmā opationē intellect⁹ (q̄ eſt ſimpliciū vel incōplexoꝝ apphēnſio) ſiue cōponat̄ ex rebus vel ꝯceptib⁹ q̄ditatiuis ſiue nō. Et illo mō hō eſt ſimplex. Item triplex eſt actus intellect⁹. Primus eſt ſimpliciū apphēnſio. Secūdus eſt cōpoſitio ⁊ diuiſio. Tertius eſt diſcurſio.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vna cōcluſione: ⁊ eſt tal. ¶ In deo ponenda ē ſūma ſimplicitas. Qđ ꝓbo ſic. De⁹ eſt ens ſimpliciſſimū. g̊ in deo ē ſumma ſimplicitas. Antecedēs ꝓbat̄ in lr̄a.

Omne em̄ primū eſt ſimpliciſſimuȝ: ſed deus eſt primū in genere entiū. ergo ꝛc̄. Quicquid eſt compoſitū ex aliquibꝫ habet aliquod prius ſe. Omnis em̄ pȝs eſt prioꝛ ſuo toto. ¶ Deus ideo dicit̄ ſumme ſimplex: qꝛ eſt quicquid habet. Pro intellectu illius auctoritatis Aug. ē notandum ꝙ duplex ē mod⁹ habendi. Primus modus habendi eſt formaliter qn̄ ſcȝ ip̄m eſt exiſtens in eo formaliter: et hoc mō de⁹ habet ſapiētiā. Ali⁹ modus habēdi eſt correlatiue. Et eſt ip̄m referri ad aliud correlatiue. Et ħ mō pr̄ habet filiū. Beat⁹ aūt Aug⁹. cōiter exponit qꝺ intelligit de mō habendi formali. Addit enim excepto eo qꝺ relatiue dicit̄ ¶ Maxia apꝺ theologos. Oīs entitas pfectionē dicēs eſt attribuēda deo ī ſummo. Simplicitas autē dicit pfectionem ergo ꝛc̄. ¶ Scꝺa regula theologicalis. Oīs entitas impoꝛtās impfectionē remouenda eſt a deo. ¶ Notandū ꝙ quāto res eſt ſimplicioꝛ tāto ē nobilioꝛ. Iſta ppoſitio in rebꝫ corruptibilib⁹ eſt falſa. Vn̄ totus hō melioꝛ ꝛ nobilioꝛ eſt ꝙ̄ ſola anima. Intelligit̄ aūt in rebꝫ incorruptibilib⁹: vt in deo ꝛ angelis.

Pro argumēto primo

in oppoſituȝ. Et eius ſolutione ponunt̄ ppōnes. Prima ppoſitio. Fides intelligit deum: vt ſimpliciſſimū ens: ꝛ vt ſumme ſimplex ¶ Scꝺa ppō. Contingit intelligere tripliciter. vnū in vno vel vnū in pluribꝫ. Primo mō ſicut hāc albedinē in hoc pariete. Secūdo modo vt multiplicatū ſicut naturā in indiuiduis. Tercio modo vt nō multiplicatū: ꝛ ſic ſolum eſt in deo. ¶ Tercia ppō. Simplici⁹ intelligit̄ vnū in pluribus multiplicatū ꝙ̄ vnum in vno. probat̄: quia in creaturis vniuerſale ſemꝑ eſt ſimplicius ſingulari. Omne enim inferius eſt compoſiti⁹ ſuo ſupioꝛi cum includit ipſum addens aliquid ꝛc̄. ¶ Quarta ppō. Multo ſimplicius imo ſimpliciſſime intelligit̄ natura cōmunicata pluribꝫ ſine multiplicatiōe ſui ꝙ̄ intelligat̄ eadē natura in plurib⁹ multiplicata. ¶ Notandū ꝙ diuerſitas poteſt oꝛiri ſeu puenire dupl'r. ſ. ex additione ꝛ oꝛigine. Ex additione puenit: vt cum ſcia addit̄ homini. Correlarium primū. In deo nullo mō ponenda eſt diuerſitas ex additiōe. Scꝺm correlariū. Diuerſitas prouenieus ex oꝛigine ponēda eſt in diuinis. Magis tn̄ eſt alietas ꝛ diſtinctio dicēda ꝙ̄ diuerſitas. Nam pr̄ eſt alius a filio. Diuerſitas em̄ ponit diſtinctionem eſſentialē ppꝛie. ¶ Item duplex eſt pluralitas. Vna ē q̄ ſunt plura ſic ꝙ duo pl⁹ faciūt ꝙ̄ vnū. Duę em̄ creature ſꝑ ſunt mai⁹ bonuȝ ꝙ̄ vna ſola ex ipſis. Alia eſt pluralitas aliquoȝ quoȝ duo nō faciunt plus vel maius bonū ꝙ̄ vnū. Hec aūt pluralitas non repugnat ſimplicitati ꝛc̄. ¶ Notandū finaliter ꝙ in diuinis quinqȝ ſunt notiones. ſ. pr̄nitas: filiatio ꝛ ſpiratio paſſiua. Et dicuntur ppꝛietates. Ponit̄ innaſcibilitas q̄ ē ppꝛietas pr̄is. qꝛ ipſi repugnat produci eſt tn̄ alia a pr̄nitate. Innaſcibilitate eīn pater cōparat̄ negatiue ad prius ſe: pr̄nitate aūt comparatur ad poſterius oꝛigine ꝛ affirmatiue. Spiratio autē actiua nō eſt ppꝛietas: ſȝ eſt cōis pr̄i ꝛ filio ꝛc̄.

Scꝺo querit̄ Vtrū ſim

plicitas ſit dei ppꝛietas. Termini ſuperius declarati ſunt. Pro maioꝛi tn̄ declaratione nota aliq̄s ppōnes. ¶ Prima ppoſitio. Simplicitas nō impoꝛtat p̄ciſe entitatē poſitiuā ſed etiā p̄uatiuaȝ. Notandū igit̄ ꝙ duplex eſt entitas large accepta ſcȝ poſitiua et priuatiua. Entitas poſitiua eſt illa que ſeipſa (.i. formalit̄) ex ratione ſua propꝛia ponit entitatē veram: non dico effectiue. Entitas priuatiua eſt illa que priuat realiter ex natura rei aliquā entitatē realē: vt cecitas ex natura rei priuat viſionem. Non em̄ cecitas cauſatur per intellectum ꝛc̄.

¶ Regula. Omnes priuationes forma-

rum realium vere exiſtentium ex natura rei ſunt entia realiter priuātes entia poſitiua ⁊ nec ſūt ſcđe intentiões. Simplex enim eſt illud quod non eſt compoſitum ¶ Scđa ꝓpoſitio. Simplicitas de ratione ſua formali importat aliquā relationem. probatur. Quandocunqꝫ enim aliqua duo ſunt oppoſita ſi vnum illoꝝ eſt relatio ⁊ alterum. Sed ſimplicitas ⁊ compoſitio opponunt᷑: compoſitio autē eſt relatio. ergo et ſimplicitas. ¶ Vñ nota duas regulas. Prima regula. Nulla relatio inquantum relatio opponit᷑ abſoluto. Secūda regula. Nullum abſolutuꝫ opponitur reſpectiuo: et ſic probantur iſte regule. Nam non opponuntur contradictorie: ambo enim ſunt entia. Ad hoc enim ꝙ aliqua contradictorie opponantur: requiritur ꝙ alterum extremorum contradictionis ſit purum nihil. Nec opponūtur contrarie. Patet: quia non ſunt eiuſdem generis quod tamen requiritur ad contrariam oppoſitioneꝫ ſicut eſt album et nigrum ⁊c̄. Nec relatiue patet manifeſte bñ practicāti. Nec quarto priuatiue: quia nullum eſt priuatio. ergo ⁊c̄.

Reſolutio queſtionis

Notandum ꝙ doctor Seraphicus reſoluendo queſtionem duas ponit opiniones. primo extraneam. ſecūdo ſuā. Reſolutio prime opinionis ſtat in trib⁹ dictis. ¶ Primum dictum. Simplicitas alicuius eſſentie priuat compoſitioneꝫ ⁊ cum hoc priuat omnem differentiam eſſentialem ſiue diſtinctionem. Hoc declarari poteſt in diuinis. Sed ſuppoſito hoc dicto. ſequitur ſecūdū. ¶ Scđm dictum Simplex ſic deſcribitur. Eſt illud quod non habet compoſitionē partium: ⁊ quod non habet multiplicitateꝫ formarum. Ex his duobus ſequitur ¶ Tercium dictum. Quia in ſolo deo eſt priuatio omnis compoſitionis. Et cum hoc in eo eſt priuatio plurium formarum ſeu plurium actionum: ideo ſolus deus eſt ſimplex. ¶ Notandum pro preſenti ꝙ triplex eſt Compoſitio. Quedam eſt compoſitio ex partibus eſſentialibus. Et eſt illud quod componitur ex materia et forma. Et dicit ꝙ iſta compoſitio competat omnibus per ſe entib⁹ id eſt ſubſtantijs etiam angelis quod tamen non eſt verum. Alia eſt compoſitio ex partibus integralib⁹ ſeu omogenijs. Et eſt illud: ſcilicet totum quod eſt compoſitum ex pluribus partibus quātitatiuis. Et iſta compoſitio eſt in reb⁹ corporalibus. Tercia compoſitio ē ex partibus diſſimilibus ſeu repugnantibus: ſcilicet ex partib⁹ integralibus etherogenijs. Iſta requiritur ad corpus animalis. ¶ Sub alijs terminis declarādo poteſt dici ꝙ Quedam eſt cōpoſitio ex partibus integralibus omogenijs: que ſcilicet ſunt eiuſdem rationis in toto ⁊ ī partibus: vt quelibet pars aque ē aqua. Et dicitur Omogeneū ab omos qđ eſt vnū et geneos qđ eſt genus quaſi vnius generis. Alia eſt ex partib⁹ Etherogeneis: ex partibus videlicet que ſunt diuerſarum rationum in toto et in partib⁹: nō enim quelibet pars capitis eſt caput: nec quelibet pars hominis eſt homo. Et dicitur ab Etheron: id eſt varium vel diuerſum et geneos: id eſt genus quaſi varium in genere. ¶ Dehinc ponit iſta prima opinio triplicem differētiā in creaturis. Prima eſt ſubſtantie: virtutis ⁊ operationis. Et illam dicit eſſe in omni creato: vt eſt agens: ⁊ declaratur in igne cuius virtus eſt calor: operatio vero eſt calefactio. Patet auteꝫ ꝙ calor eſt accidēs igni. Nā in camino ignis vbi erant tres pueri non erat ibi calefactio. ergo ⁊c̄. Dehinc ponit propoſitionem dicens: ꝙ iſta differentia eſt in omni ſubiecto. Secunda differentia eſt: ſuppoſiti ⁊ eſſentie Hec differētia eſt ī omī indiuiduo: pꝫ. Omñe eñ īdiuiduū hꝫ eē limitatū. Tercia dr̄ia ſm iſtā opinionē eſt eſſe ⁊ eētie

hec eſt in omi creato z cōcreato. Imaginanꝭ em̄ ſubam. primo creari: accñtia ꝑo ꝯcreari ſubſtantie Sz falſiſſimū eſt: eſſe z eēntia differre. pbaꝭ. Qñ em̄ ſunt aliq̄ duo entia abſoluta realiter z eſſentialiter diſtincta: z vnum eſt prius alio: illud prius pōt eſſe ſine poſteriore. Sz eſſentia et eſſe ſunt hmōi. g eſſentia pōt eſſe ſine eſſe qđ eſt manifeſta ꝯdictio. maior ē articulus pariſieñ. minor ꝯcediꝭ ab illis. g zc̄.

Reſolutio ſecūde et vere

opinioīs ſtat ī duabꝰ ꝓpōnibꝰ et vna diſtinctione. ¶ Prima ꝓpō. Simplicitas dicit ſolam priuationē cōpoſitionis. ¶ Diſtinctio eſt iſta. Compoſitio eſt duplex. Quedā ē ex his: alia cum his. Cōpoſitio ex his eſt qñ aliqđ cōponiꝭ ex ꝑtibus intrinſecis: vt totum integrale componiꝭ ex partibus integralibꝰ. Et ſimiliter oēs ſubſtātie corꝑales. Alia cōpoſitio eſt cū his: et ſic qđlibet accidēs eſt cōpoſitū. Et eſt illud qđ poteſt componi cū alio: vel alter cō ꝑſo. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Omne ergo aliud a deo ē cōpoſitū aliqua cōpoſitione: patet. Nam ois ſubſtantia corporea eſt cōpoſita compoſitione ex his. Angelus autem eſt cōpoſitꝰ compoſitione cum his. ¶ Correlariū ſequitur ſiue cōcluſio reſpōſalis q ſimplicitas eſt proprietas dei.

ex hijs cōpoſitio cū hijs

Ad argumēta in oppoſitum.

Pro ꝑmo nota q iſta ꝓpō eſt ſimpliciter falſa. Ab vno nō ꝓcedit niſi vnū pez clare. Oia em̄ ſunt ab vno deo. Itez minor etiā eſt falſa. ſ. q vnitas et ſimplicitas eandē rōnē habeāt in deo. ¶ Item ponit ꝓpōnē falſam q. ſ. nihil ſit ſua dependentia patet Na. n eius oppoſita eſt vera. Omne ens creatū eſt ſua dependētia ad deū. ergo aliqđ ens ē ſua dependētia. Omnis res creata dependēs ad aliam rem creatā non eſt ſua dependentia. patet quia deus poteſt me facere ſine dependentia ad ſolē et ad alias creaturas.

¶ Vera ergo ſolutio argumenti qđ fit de puncto eſt illa: licet punctus nō ſit cōpoſitus compoſitione ex his: tamē bene eſt compoſitus cōpoſitione cū his. ¶ In argumentis pro parte vera eſt difficultas illius auctoritatis. In omni creatura differt quo et quod. Boecius intēdit dicere q ois creatura eſt dependens. Et ſic illa dependentia eſt reſpectus: z creatura ipſa eſt abſolutū. Et ſic licet nō differant realiter: differunt tamen formaliter quo z quod hoc eſt dependens et hoc ſua dependentia. Nō aūt realiter z ſic intelligiꝭ Boecij auctoritas. ¶ Itē dionyſius. Poſt monadē dias eſt. i. poſt vnitatem ſequitur dualitas. Et ſic deficit ab vno: quia dualitas eſt diuiſibilis: vnitas vero indiuiſibilis.

Tercio queriꝭ. Utrum

anima rōnalis ſit in toto corpore ita q ī qualibet parte. Termini declarādi ſunt anima: totum et corpus. ¶ Pro ꝑmo termino notandum ſm q etiam ſuperiꝰ dictum eſt q anima dupliciter diffiniꝭ ab Ariſtote. ij. de anima. Primo anima eſt actus primus ſubſtantialis corporis organici phiſici in potentia vitam habentis. Scđo ſic diffinitur. Anima eſt principium quo viuimus ſentimus ſm locuz mouemur z intelligimꝰ primo. ¶ Scđs terminus eſt totus. Unde notandū q ille terminꝰ. Totus capitur tripl'r. Uno mō kathegorematice: et tūc tm̄ valet ſicut habens partes: et ſic iſtud ſophiſma eſt verū: totū qđ eſt in mūdo eſt in oculo meo: qz pupilla oculi mei. Alio mō capitur ly totus pure ſinkathegorematice: et idem eſt ſicut quelibet pars: et ſic verum eſt: totꝰ ſortes eſt minor ſorte: et ſic capitur in noſtra propoſitiōe. Exponit em̄ ſe doctor Seraphicus. Nullus enim phūs dubitauit de toto kathegorematice ſumpto: niſi Auerrois qui erronee ſm ſuam maledictam imaginationē aliud ponit. Tercio modo capiꝭ totꝰ par-

tim kathegoreumatice et partim ſinka-
thegoreumatice. Et tunc ly totus dicit
de rebus indiuiſibilibꝫ non habentibus
partes: ⁊ ſic illa eſt vera. Totus deus eſt
vbiqꝫ. Non enī pōt capi kathegoreuma-
tice: nec etiā ſinkathegoreumatice: patet
exponēti ipſam ſm verūqꝫ ſenſum. Ex-
ponitur autē ſic: deus eſt vbiqꝫ ⁊ nihil eſt
deus qꝺ nō eſt vbiqꝫ. ¶ Propoſitio. To
ta anima eſt in qualibet parte corporis:
ly totus in iſta propoſitione capit tertio
modo: ⁊ eſt ſenſus. Anima ē in qualibet
parte corpis ⁊ nihil eſt aīa quin ſit ī qua
libet parte corporis. ¶ Tertiꝰ terminus
eſt corpus. Vn̄ notandū ꝙ duplex ē cor
pus. ſ. mathematicū ⁊ naturale. Corpꝰ
mathematicū eſt corpꝰ de genere quanti
tatis qꝺ nihil aliud eſt ꝙ trina dimēſio:
ſcꝫ longitudo. latitudo. ⁊ profunditas: ⁊
ſic eſt accidēs nec capit hic illo mō. Na-
turale: eſt corpus de genere ſubſtātie qꝺ
eſt realiter cōpoſitū ex materia ⁊ forma ⁊
eſt ſubiectū: ſeu qꝺ aptū natū eſt ſuſcipe
corpus mathematicū. Et illud corpus
naturale capit dupliciter. Primo modo
pro quadā quidditate ſpecifica reponi-
bili in recta linea p̄dicamentali conſtitu
ta ex ſubſtantia tanqꝫ ex genere ⁊ ex cor-
porea tanqꝫ ex differētia. Alio modo ca
pitur corpus naturale pro altera parte
compoſiti ex qua cum anima ſit totum.
Et ſic capitur in queſtione noſtra quan
do doctor noſter ſeraphicꝰ querit. Vtrū
anima rationalis ſit ⁊c̄.

Reſolutio queſtionis.

Notandū ꝙ doctor ſeraphicus reſoluen
do queſtionem hanc: duas ponit opinio-
nes. primo antiquoꝝ. ſecūdo modernoꝝ.
Prima opinio ſtat in duabꝫ propoſitio-
nibus. ¶ Prima propoſitio. Anima ra-
tionalis ſm eſſentiam ſuam eſt determi-
nate in aliqua parte corporis. Licet ta-
men ſm potentiam ſit in qualibet parte
corporis: quia influit in ipſas partes cor
poris. Exemplū. Aranea facta tela exi-
ſtens in medio ipſius ſm ſubſtantiā po-
teſt tamen ipſa eſſe ſm potentiam in qua
libet parte eius. ergo ⁊c̄. ¶ Secūda ꝓpo
ſitio. Cū cor ſit principiū vite ⁊ domici-
lium vite anima erit ſolum in corde ſm
eſſentiā et ſubſtantiā tanqꝫ eius inhabi-
tator. Defectus autē rōnis hic eſt quia
experientiā ſequit iſta opinio. Conſide-
rauerunt enī ꝙ propter abſciſionē ſeu le
ſionem manus (et ſic de multis alijs mē-
bris) homo nō moritur. Si autē cor tan
gitur immediate morit homo: ergo po-
nebant animā ſm ſubſtantiam in corde.
¶ Notādū ꝙ plato ponebat q̄tuor ani-
mas: videlicet animā ſenſitiuā: animā ap
petitiuā: animā nutritiuā: ⁊ animā gene
ratiuā. Primā ſcꝫ ſenſitiuā dicebat eē in
cerebro ⁊ hoc ideo quia ibi eſt congrega-
tio omniū ſenſuū. Scđam ſcilꝫ appetiti
uam quā ⁊ rōnalem vocāt ponebat ī cor
de. Tertiā vero hoc eſt animam nutriti
uam ponebat in epate. Sed quartā ſcꝫ
generatiuā aiebat eſſe in teſticulis id eſt
in membris genitalibꝰ. ¶ Scđa opinio
eſt beati Auguſt. dicentis. Animam ra-
tionalem eſſe in toto ⁊ in qualibet parte
Iſta quoqꝫ opinio habet pro ſe experi-
mentum: exemplum et rationē. Experi-
mur enim ꝙ ita cito quis experit ſi frica
tur circa plantaꝫ pedis ſicut ſi circa cor
fricetur: ergo anima eſt eque in remota
parte ſicut in propinqua. Si enim ani-
ma eſſet in determinato loco prius ſenti
ret in proxima parte huic parti percuſſe
Et ſic ſucceſſiue donec appropinquaret
proxime parti vbi eſt anima. Exemplo
patet. Nam quādo anima ſeparatur in
morte omnia membra dolent: hoc autē
verum eſt de corpore perfecte animato:
quod ſcꝫ eſt animatū ſm om̄es ſuas par-
tes. Sicut homo perfecte ſanus dicitur
ille qui eſt ſanus in qualibet corpis par
te. Et talis eſt ſanus vnica ſanitate. Si
ergo forma corporalis puta ſanitas eſt
vna in toto corpore ⁊c̄. Vide in littera
hoc exemplū. Tertio modo fundat iſta

corpꝰ { mathematicuꝫ
nāle { pro quiditate
pro altera pte cōpoſiti

beati Aug. opinio in rõne. Nam aĩa eſt forma ſimplex et amor ſufficiẽs. Unde aie duplex eſt officiũ .ſ. informãdi ſeu viuificandi ⁊ mouendi. Eſt ergo ſm pͥmuȝ forma total' ⁊ ſimplex. Ideoq́ȝ non eſt in aliqua parte corporis determinãte. Secũdo habet officium mouendi q2 eſt motor ſufficiens: motu ꝓgreſſiuo mouẽs totum corpus: ergo eſt in toto corpore: q2 ergo ſimplex ⁊ forma totius ſequit' ratione ꝙ ſit tota vbiq́ȝ ſcilȝ in corpe cuius eſt forma. Et eſt ſimplex et indiuiſibilis: iõ non põt pars eius eſſe in hoc ⁊c̃.

Ad argumenta.

Aduertendum ꝙ primũ argumentũ multos fecit errare noiales: inter quos fuit Burredanus dicens: digitũ hoĩs eſſe hoiem. et ſic de alijs. ¶ Uñ eſt notandum ꝙ triplex eſt forma. Quedam eñi eſt forma q̃ perficit informabile. extendit' ⁊ depẽdet ab ipſo: vt eſt forma ignis. Ois eniȝ forma informãs perficit. Extendit' quoq́ȝ ſi cõicet actũ totius cuilibet parti. Forma igit' que extendit' ⁊ dependet denominat cõſimili denoiatione totũ et partes: vnde q̃libet pars ignis eſt ignis ⁊c̃. Secundo quedã eſt forma q̃ ꝑficit informabile et dependet ſed nõ extendit'. Exemplũ patet. Anima vegetatiua ꝑficit corpus plante ſeu arboris. Depẽdet quoq́ȝ a corpore. Anima enim vegetatiua ſeparata non poſſet habere operationes ſuas. Sed non extenditur: ideo non communicat actũ totius cuilibet parti. Forma illo modo non conſimiliter denominat partes et totum. vnde pes porci nõ eſt animal. Tercio quedam eſt forma q̃ perficit non tamen dependet nec extẽditur: vt anima itellectiua. Illa forma nõ cõmunicat actum totius cuilibet parti. Nec etiam operationes totius cuilibet parti communicat: vt ſunt intelligere et velle. ¶ Arguat aliquis. Anima ſi ẽ tota in toto: et tota in qualibet parte corporis (vt dicit ſcđa opinio) ſequitur ꝙ vnus homo erit plures homines. Probatur. Quicquid componitur ex materia et forma intellectuali vel anima rationali et corpore eſt homo. Sed digit⁹ eſt huiuſmodi: ergo ⁊c̃. ¶ Reſponſio. Quicquid componitur ex anima intellectiua et corpore tanq́ȝ ex adequato ꝑfectibili eſt homo: ⁊ tunc minor eſt falſa. Nota. Animam ſenſitiuam eſſe totam in toto et totam in qualibet parte eſt ꝓbleuma neutrum apud philoſophum. ¶ Pro quarto argumento in oppoſitum notandum ꝙ partes corporis habent cõſiderari duobus modis. Uno modo ſm complexionem. Alio modo ſm organiſationeȝ. Prima propoſitio. Oñes partes corporis quo ad complexionẽ conueniunt. patet: quia omnes ſunt perfectibiles ab anima et poſſunt viuere ⁊ ſentire: Secunda propoſitio. Omnes partes corporis q̃tum ad organiſationem ſunt alterius rationis.

Ad argumẽta in oppoſitum

Reſtat ſoluere tria vltima argumenta in oppoſitum. Quia vero ſolutio argumenti quarti in ordine eſt multum intricata. Idcirco alique ponentur per ordinem ꝓpoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Anima intellectiua eſt perfectio ipſius toti⁹ corporis humani: cui adequate correſpondet totũ corpus pro adequato perfectibili. Patet ex diffinitione anime. Nam anima eſt actus corporis ⁊c̃. ¶ Secunda ꝓpoſitio ⁊ ſequit' ex prima. Anima rõnalis põt ſupra totũ ſuũ corpus ⁊ q̃tum ad ſubſtantiã: ⁊ q̃tũ ad potentiã. Animã autẽ poſſe ſupra corpus per ſubſtantiã: eſt viuificare corpus: per potentiã autẽ eſt mouere corpus. Non tamẽ oportet ꝙ per oẽm modũ ſit in omnibus partib⁹ corporis. In corde eñi eſt per modũ influentie: vt patet in ſolutione vltimi argumenti. ¶ Tertia propoſitio. Anima intellectiua ſiue rationalis diffinitur tam ſm ſubſtantiã ſuaȝ q̃ȝ ſm

nota bene

potenciā per totum corpus ſuum et non per aliquid minus corpore. Ubi notandum ꝙ ly diffinit᷑ capit᷑ dupliciṫ. Uno modo diffinitur .i. explicatur per diffinitionē. Alio modo capitur ly diffinitur prout idem eſt qđ eſſe in loco diffinitiue Propoſitio. Ly diffinitur in tercia propoſitione capit᷑ ſcđo mō et nō primo modo. Pro cuius intellectu eſt etiaꝫ notandum ꝙ eſſe in loco (prout nunc ſufficit) eſt dupliciter: ſcilicet circūſcriptiue ꝛ diffinitiue. Circūſcriptiue eſſe in loco. Eſt quādo totum locatuꝫ eſt in toto loco et pars locati in parte loci. Sic ſunt corpa in loco. Propoſitio prima. Nihil eñ eſt in loco circūſcriptiue niſi qđ habet partes quāntitatiuas. Scđa ꝑpoſitio. Aīa intellectiua nō eſt in loco circūſcriptiue. Sed diffinitiue eſſe in loco. Eſt quādo aliquid ſic eſt in loco determinato ꝙ ex ſua natura ſeu naturaliter nō poteſt eſſe in alio loco. Correlarium. Anima rationalis ſic eſt in qualibet parte corporis ꝙ tamē eſt extra illam. Probat᷑. Anima mea eſt in capite: eſt etiaꝫ in pede: ſꝫ pes eſt extra caput. ergo ꝛc̄. ¶ Quarta propoſitio. Licet toto corpore moto moueatur aīa ipſa: non tamen oportet ꝙ moueatur mota parte. Prima pars patet ꝑ philoſophū. Motis nobis mouent᷑ oīa que in nobis ſunt. Scđa pars probat᷑: quia nulla parte corporis diffinitur anima. Nulla enim pars eſt adequatū perfectibile ipſius: et vt dictum eſt ſic eſt in qualibet parte corporis vt ſit extra illā. Hec pro ſolutione quarti argumenti.

Querit᷑ quarto. Utrū

deus ſit in aliquo determiato genere: id eſt predicamento. Unicus terminus hic venit declarandus ſcꝫ Genus. Notādū igitur q̄ꝫtum ad propoſitum: ꝙ duplex eſt genus ſcꝫ phiſicum et logicum. Genꝰ phiſicum dicitur eſſe ſubiectū ſiue materia que eſt ſubiectum generatiōis ꝛ corruptionis. Prima ꝑpoſitio. Omnia illa que habent eandem materiā cōmunē circa quā fiunt trāſmutationes naturales ſunt eiuſdē generis phiſice. Correlariū. Omnes ſubſtātie naturales ſicut ſubſtantie corporee dicunt᷑ vnū genere phiſico. Scđa ꝑpoſitio. Subſtantia corporea et ſubſtantia incorporea differūt genere phiſico. Patet: quia nō habent materiam cōmunem ex quibus cōponunt᷑. ꝓbatur ꝑ Areſto .x. metha. Corruptibile et incorruptibile differunt plus q̄ꝫ genere .ſ. phiſico. Angelus enim nō habet materiam. Et de illo genere nō intelligitur queſtio nr̄a. Aliud genus dicit᷑ logicū. Et ē illud qđ predicat᷑ de pluribꝫ ſpecie differentibus in eo ꝙ q̄d. Et eſt duplex ſcꝫ generaliſſimū ꝛ ſubalternū. De iſto eſt hic ad ꝑpoſitum. ¶ Notandū ꝙ aliud eſt genus qđ dr̄ ciuile. Dicit᷑ autē ciuile genꝰ: q2 fuit in vſu cōiter loq̄ntiū. Et capit᷑ etiā dupliciter. Uno mō ꝓ collectione pluriū ſeu multoꝝ. Alio modo ꝓ principio effectiuo vel generatiuo illiꝰ collectionis vel cōſeruatiuo. Et latiꝰ ꝑtractata fuere in ſummulis ꝛc̄. Eſt ꝛ aliud genꝰ .ſ. Grāmaticū: et illud etiā ē duplex .ſ. noīale et verbale ꝛc̄. Eſt ꝛ genus mathematicū. Et illud dr̄ eſſe aliqđ fundamētū ſeu ſbiectū aliq̄rū diuerſaꝝ figurarū. Uñ pħs dic̄ ꝙ ſupficies ē genꝰ vel ſubiectū oīm figuraꝝ ſupficialiū. Solidū aūt ē genꝰ .i. ſubiectū oīm figuraꝝ ſolidaꝝ. Uñ ſi in vaſis aureis vel argēteis fiūt ſculpture dicunt᷑ figure ſolide.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabꝫ ꝑpōnibꝫ. ¶ Pria ꝑpō. Deꝰ nō eſt in vno gn̄e determiato. ꝓbat᷑. Oē eñ qđ in gn̄e detmiato ponit᷑ eſt finituꝫ: deus aūt nō eſt finitus: ſed infinitus. ergo ꝛc̄. ¶ Scđa propoſitio. Deus nō poteſt eſſe in pluribus predicamētis ſimul Nā ratio quare aliquid eſt reponibile ī pluribꝰ p̄dicamētꝫ eſt duplex. Quia vel ꝑpt᷑ multiplicitatē naturaꝝ vel ꝑpt᷑ ſuī cōitatē: ſꝫ neutrū illoꝝ ꝯuenit deo. g̃ ꝛc̄.

Maioꝛ declaraṫ. Quero enim albuꝫ in quo pꝛedicamento? Reſponſio. In nullo determinato. patet per phm̄ dicentē: ꝙ concretū non eſt in genere. Intelligiṫ autē de cōcreto accidētali. Ratione aūt qualitatis per ſe impoꝛtate eſt in p̄dicamento qualitatis. Ratiōe ꝟo ſubiecti ē in p̄dicamento ſubſtātie. Tranſcēdētia ꝟo vt ens ꝛ vnū nō ſunt in p̄dicamēto ꝓpter ſui generalitatē: imo in oīm̄ibꝰ p̄dicamētis nō tamē vt genꝰ: nec vt ſpecies: ſed vt aliq̄ que pꝛedicaṫ de talibus p̄dicamentis. ‖ Hec opinio antiquoꝝ ꝛ doctoꝝ modernoꝝ habet ꝓ ſe btm̄ Aug. q̄nto de trini. vbi ait. Deꝰ eſt bonus ſine qualitate: deus eſt magnus ſine q̄ntitate: deus eſt vbiqꝫ ſine ſitu ꝛc̄.

Ad argumēta.

Pꝛo primo notandum. Quicquid habet differentiā per quā differt ab alio eſt in p̄dicamento. patet. Nam ſi habeat differentiā ſpecificā eſt ſpecies. Si ꝟo materialem. i. indiuidualē eſt indiuiduū. Sꝫ deus a nullo differt ꝑ differentiā. Nā ſi ſic: tūc deus eēt cōpoſitꝰ qḋ eſt hereticū. Et licet diſtīguaṫ ab aliis: iſta tñ diſtinctio nō eſt ꝑ differētiā aliquā: ſꝫ ſeipſo eſt iſta diſtinctio. Vñ notandū ꝙ determinatū poteſt capi vel intelligi duobus modis. Vno mō ꝓut idem eſt qḋ diſtinctuꝫ ab alio. Et ſic poteſt ſolui argumentū eo ꝙ natura diuina eſt determiatiſſima. Alio mō ꝓut idem valet ſicut finitū. Et tunc veꝝ eſt qḋ oīe ens determiatū. i. finituꝫ eſt i p̄dicamēto. ¶ Gregoꝛiꝰ aūt de Arimino recedēs a ſuo mgr̄o Ockam in h̄ ꝛ ab oībꝫ antiq̄s habet ꝓ ſe rōnē ſequentem. ¶ Vñ arguit ſic: Oīe p̄dicatū dictū in quid de ꝓnomine demōſtrāte aliquā rem idē p̄dicatū dictum in quid de ꝓnomine demonſtrante aliā rem diſtinctam ſpecie (addit Bonauētu. niſi p̄dicetur de oībꝫ) eſt genꝰ. Sꝫ ens eſt p̄dicatū dictū in quid de ꝓnomie demōſtrāte deū: ꝛ idē p̄dicatū dictū in quid de ꝓnomine demōſtrāte aliam rem diſtinctā ſpecie. ergo ens eſt genus. Patet: qꝛ ens dicitur q̄dditatiue de deo ꝛ creaturis. Preterea ſpūs eſt tale pꝛedicatū: vt dicendo hoc eſt ſpūs: demōſtrando deum: ꝛ h̄ eſt ſpūs demonſtrādo angelū. Spiritꝰ em̄ nō eſt attributū. ergo ꝛc̄. Rñſio. Maioꝛ eſt inſufficienter poſita: verū em̄ eſt ſi cōtrahaṫ per differētias foꝛmales foꝛmaliter oppoſitas. Et hec eſt intentio Areſtotelis ꝛ Poꝛphirij ꝛ Boecij. Q2 ſi ſic ponaṫ maioꝛ: tunc minoꝛ eſt ſimpliciter falſa: qꝛ ſpūs nō cōtrahiṫ ꝑ differētiā foꝛmalē ad deū: ꝛ oppoſitū dicere eē hereticū. Oīs em̄ differētia ꝯtractiua gn̄is: cōſtitutiua eſt ſpēi: ꝑꝫ māifeſte in poꝛphirio. Et ſic ſequiṫ ꝙ deus ſit cōſtitutꝰ qḋ eſt hereticū. Rōnale em̄ cum aīali ꝯſtituit hoīem. ¶ Notanduꝫ ꝙ q̄cq̄d eſt cōe deo ꝛ creature eſt trāſcendēs: ſed nulluꝫ tranſcēdēs ꝓpꝛie poniṫ in genere determinato: nec verū eſt ꝙ oīe trāſcendens dicaṫ de oībꝫ. Sꝫ ratio trāſcēdētis eſt vt ꝑ priꝰ dicaṫ de ente q̄ꝫ ens diuidaṫ in decē p̄dicamēta. Vñ ens multas habet diuiſiōes: per pꝛius em̄ diuidiṫ. In ens finitum id eſt creatū: et infinitū id eſt increatū quā in decē p̄dicamēta. Subdiuiditur autē poſtea ens creatū ſeu finitum in decem pꝛedicamēta. Nihil enim ponitur in pꝛedicamēto niſi imperfectū et variabile. Sed deus nullo modo eſt variabilis: nec ē in vniuerſo tanq̄ꝫ pars vniuerſi. Et licet ſit in omnibus creatis: tamen non eſt de ipſis. Si enim deꝰ eſt de vniuerſo ſequitur ꝙ eſt pars vniuerſi. Omnis autem pars eſt minoꝛ ſuo toto. Sed deus cum omnibus entibus creatis non eſt maius ens q̄ꝫ ſine creaturis. ergo ꝛc̄. ¶ Sciendum vlterius ꝙ nihil eſt vniuerſale dictum in quid niſi cōtrahibile. Vnde ſi doctoꝛ Seraphi. intelligit de deo nō eſt aliq̄d ſuperiꝰ: id eſt vl'e bñ dicit. Vñ nec ens eſt genꝰ: qꝛ non eſt contrahibile ad deum et creaturam. Deus dicitur ens per ſe: qꝛ nullo egens

id eſt quia independens. Sed ſic creatura nullo modo dicit᷑ ꝑ ſe. Et licet deꝰ nō ſit in alio tamen hoc ſic cōuenit ei vt nullo modo indigeat conſeruante ⁊c̄. ¶ Notandum vlterius ꝙ ſubſtantia capit᷑ dupliciter. Uno modo vt dicit᷑ a ſubſtando. Et ſic illud dicit᷑ ſubſtantia quod poteſt ſubſtare accidentibus. Propoſitio. Illo modo quicquid ponitur in predicamento ſubſtantie poteſt ſubſtare accidētibus. Patet: Nam propriū eſt ſubſtantie ſubſtare accidentibꝫ: differenter tamē quia prime ſubſtantie primario ſubſtāt ſecunde vero ſecundario. Alio modo capitur ſubſtantia ꝓut dicitur a ꝑ ſe eſſendo. Et ſic deus veriſſime eſt ſubſtantia. Uñ ſubſtātia ſic capiendo ⁊ eſſentia idē ſunt. Sed ſic nō facit genus generaliſſimum. Ex hoc ſequit᷑ ꝙ deus non pōt poni in p̄dicamēto ſubſtantie. Arguit᷑ eñ ſic. Nihil ponit᷑ in p̄dicamēto ſubſtantie niſi qḋ vel ꝑmario vel ſecūdario ſubſtare pōt accidentibꝫ. Sed ſm te deus ponitur ⁊c̄. ergo ⁊c̄. cōcluſio ē heretica. qḋ patet ꝑ btm Auguſtinū ſic dicētē. Manifeſtū eſt abuſiue deū vocari ſubſtāciā. Sed ſi ponit᷑ in p̄dicamento ſubſtantie: ſubſtantia ꝓprie dicet᷑ de deo niſi ponas ſolū reductiue qḋ eſſet ruſtice. Solutio autē in textu ſeu lr̄a bonauēture poſita nō eſt multū bona. Non eñ ſeqtur ſi aliqua duo differāt ſm ſpāles rōnes nō ſeq̄tur ob id ꝙ nō poſſint ꝯuenire in cōi ratione. Non ḡ ſeqtur deus non eſt in alio independēter: creatura ē in alio dependēter: ergo nō ꝯueniūt in cōmuni rōne ⁊c̄. ¶ Notandū ꝙ ſummo bono nihil deeſt de bonitate. Item ſummo enti nihil deeſt de entitate. Uerum eſt eo modo quo poſſibile eſt omnē entitatē eſſe in aliquo Sed nō eſt poſſibile omnē entitatē formaliter eſſe ⁊ ex natura rei in aliquo ente quantūcunqꝫ infinito. Poſſibile autē eſt omnē entitatē eſſe in aliquo eminenter. Et hoc eſt qḋ dicit ſanctꝰ Bonauētura ꝑ equiualentiā: imo multo magis ꝙ̄ per equiualentiā. Deus eñ nō ſolū equipollet omnibꝫ creatꝫ: ſed ſupeminet omnibꝫ excedens omnia creata infinite.

Circa diſtinctionem nonam.

Primo queritur. Utrum in diuinis ponenda eſt generatio. Quia ille terminus generatio in quinta diſtinctione ſupra eſt declaratus: ideo ad dicta recurratur.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vnica concluſione que talis eſt. In diuinis eſt generatio ponenda. ¶ Ubi ſciendum ꝙ ſicut eſt articulus fidei: deum eſſe trinum. Ita ꝙ eſt perſona patris: filij: ⁊ ſpiritusſancti. Ita eſt articulus fidei patrem generare filium. Et ſic ibi eſſe generationē actiuam et paſſiuam eſt mere creditū. ¶ Prima propoſitio. Per nullam rationem naturalem poſſumus probare generationem eſſe in diuinis. Transcendit eñ omnem rationem naturalem. ¶ Secunda propoſitio. Licet generationē eſſe in diuinis non poſſit probari ratione naturali: poteſt tamen probari rationibus perſuaſiuis. Primo ex cōmunicabilitate eſſentie diuine. Arguitur ſic. Natura diuina eſt communicabilis: ergo eſt actu communicata. Patet. Nam in diuinis nihil eſt poſſibile quin ſit in actu. Et ſi eſt cōmunicata hoc non eſt niſi per generationē: ergo ſequitur ꝙ generatio in diuinis eſt ponenda ⁊c̄. Patet per Ariſtotelem tertio metaphiſice dicentem ꝙ in ꝑpetuis non differunt eſſe et poſſe. Philoſophus enim opinabatur omne perpetuum eſſe neceſſarium. Sed theologi dicunt corrigentes ipſum. In neceſſarijs nō differūt eſſe ⁊ poſſe. ¶ Notandum ꝙ aliud eſt aliquem articulum fidei oſtendere rationibus naturalibus Et aliud eſt recipiēti articulos declara-

rare ꝙ non includant contradictionem. ¶ Sciendum ꝙ generare proprie captũ Eſt ſimilem ſibi in natura et ſubſtantia producere. Hanc deſcriptionem dat doctor ſeraphicus de generatione vniuoca ¶ Notandum vlterius ꝙ aliquẽ effectũ ſimilem producenti produci: poteſt intelligi tribus modis. Primo modo per impreſſionem: ſicut ſigillum in cera. Similiter ſol producit lumen in aere. Similiter hoc modo quodlibet obiectum cauſat ſpeciẽ in ſenſu vel in intellectu. Non autem filius hoc modo producitur: quod tamen dicit Sabellius hereticus. Neqꝫ ſpiritus hoc modo procedit per exſufflationem vt dicit Arrius hereticus. Ponit enim diſtinctionem realem inter perſonas Secundo modo aliquem effectum produci ſimilem producenti poteſt intelligi per eductionem. Illo modo elementum producit de elemento: vt ignis producit ignem de aere. Ignis autem eſt maxime actiuus et intendit omnia aſſimilare ſibiipſi. Sed non generat de ſeipſo ſed de ligno vel de aqua ⁊c̃. ergo et ille modus dicit imperfectionẽ. Et ſic non eſt in deo. Tertio aliquid producit ſimile ſibi de ſe vt homo generat hominem: bos bouem De ſeipſo enim miniſtrat materiam ipſi genito ⁊ conuenit animalibus. Natura proprie ſic poteſt deſcribi. Natura eſt vis inſita (id eſt apta) rebus ex ſimilibus ſimilia procreans. Nota hanc diffinitionem. Dicit enim ſanctus Bonauentura ꝙ ille modus producendi: videlicet tertius qui eſt de ſe: et ſecundum naſcentiã. Et eſt perfectionis. Ideo reperitur tam in deo ꝙ̃ in creaturis: differenter tamen. ¶ Pro cuius vlteriori intellectione eſt notandũ Q, producere alium de ſeipſo poteſt intelligi duobus modis. Uno modo tanqꝫ de ſe toto: quãdo ſcilicet cõmunicat eandem naturã numero ſuo producto. Correlarium primũ. Nihil generat ſibi ſimile de ſeipſo toto in creaturis. Correlarium ſecundum. Solus pater in diuinis generat filium ex ſe toto. Correlarium tertium. Generatio que eſt de ſe toto eſt perfectiſſima. Si enim diuideretur natura eſſet imperfecta. Correlarium quartum. In ſolo deo eſt generatio perfectiſſima. Alio modo producere alium de ſeipſo poteſt intelligi tanqꝫ de parte ſui. Sic homo generat hominẽ: et precipue mater miniſtrat materiam ⁊c̃. Item per ſeminis deciſionem quod fuit aliquo modo aliquid generantis. Non tamen intelligendum eſt ꝙ ſemen aliquando fuerit animatũ. Sed vt dicunt medici ſemen quod eſt ſuperfluũ alimenti fit trina digeſtione. Una enim fit in epate: alia in ſtomacho: tertia vero in corde qua digeſtione cauſatur ſemen. ¶ Propoſitio. Licet generatio vt eſt in creaturis dicat aliquid perfectionis (ſcilicet ꝙ aliquid producat ſibi ſimile) habet tamen tantã imperfectionem annexam: ꝙ non ſolum nõ poteſt eſſe in deo: ſed etiam nõ poteſt eſſe in angelis. Non enim ſunt generabilia ⁊ corruptibilia ⁊c̃. ¶ Deus largitur eſſe perpetuum aliquibus creatis dupliciter. Uno modo per incorruptibilitatem vt intelligentijs. Alio modo per generationem non in ſe ſed in ſibi ſimili. Unde Ariſtoteles. Propter longe diſtare a principio reliquo modo complenit eſſe deus: continuã etiam his faciens generationẽ. Que quidem auctoritas ſic exponi habet. Propter longe diſtare a principio: id eſt a primo ſuo eſſe: reliquo modo ſupplebit deus eſſe: id eſt propter diuturnitatem que tendunt in nihilum vel in corruptionem continuam etiam his generationem faciẽs: id eſt deus per generationem conſeruat talia ⁊c̃. ¶ Notandũ vltimo ꝙ aliquid dicit perfectionẽ duobus modis. Uno mõ ſimpliciter. Et quicquid tale dicit conuenit tribus perſonis. Sic generare non dicit perfectionem. Alio modo aliquid dicit perfectionẽ aliqualẽ

non tamen perfectionem ſimpliciter. Et ſic eſt degenerare.

Querit ſecundo. Utrū

Generatio in diuinis ſit perſonarum diſtinctiua. Termini ſunt omnes declarati ſuperi⁹. ¶ Reſolutio queſtiōis ſtat in vnica concluſione que eſt talis. ¶ Generatio in diuinis dicit diſtinctionem realē perſonalem inter generantem ꝛ genitū: nō tamen dicit diſtinctionē eſſentialem. Hec concluſio duas habet particulas. Ultima particula ꝙ ſcilicet ī diuinis nō ſit eſſentialis diſtinctio perſonarum ponitur contra Arrium draconē malignū: qui inter patrem ꝛ filium in diuinis ponit diſtinctionem eſſentialem. Et infecit totam chriſtianitatem: vt dicit beatus Auguſtin⁹ excepta gallia: ſed huius propoſitionis ꝑma particula ponitur cōtra Sabellium hereticum: qui dicit filiū nō diſtingui a patre niſi intellectualiter ſeu ratione. ¶ Notandum ꝙ nihil poteſt eē a ſe ſcꝫ poſitiue. alioquin idē generaret ſeipſum: tamen aliquid bene poteſt eſſe a ſe ꝑuatiue. i. non ab alio ꝛc.

Pro ſolutione argumē

torum in oppoſitum. Pro primo notandum ꝙ pater dat filio quicqd habet ꝛc̄. ſic intelligitur preter generationem actiuam: vel preter proprietates. Quia oīa que ſunt entia abſoluta et dicunt perfectiōem ſimpliciter pater dat filio. ¶ Pro ſecundo argumento notādum ꝙ ſimplicitas nō eodem modo competit vel conuenit eſſentie ꝛ perſone: quia cōuenit eſſentie ſic ꝙ propter illam eſſentiam ſit cōmunicabilis: ſed perſone ſic cōuenit ꝙ ꝓpter eam ſit omnino incommunicabilis. ¶ Pro tertio argumēto quando dicitur ꝙ eſſentia ꝛ perſona ſunt eadem res. Reſpondetur ꝙ verum eſt: tamen non ſunt ad idem: quia perſona eſt ad aliam: eſſentia vero non: tamen ſm docto. ſubti. aliter ſoluitur: ꝛ ſic licet eſſentia et perſona ſint idem realiter: differūt tamen formaliter vel nō ſunt idem formaliter. ¶ Pro quarto argumento notandum ꝙ antequā relationes diſtinguuntur requiritur primo ꝙ ſint mutue: ita ꝙ vna referatur ad aliam. Unde paternitas et filiatio ſunt mutue. Relatio autem principij et finis non ſunt mutue. Patet quia principiuꝫ eſt principiū principiati. Et finis eſt finiti finis ſeu terminati. Unde licet pater ſit ſimilis alicui per albedinem nō ſequitur ideo ꝙ ſint duo patres. Secūdo ad hoc ꝙ relationes diſtinguant oportet ꝙ ſint relationes ſm eſſe ꝛ non ſufficit ꝙ dicantur ſm dici. Relationes autem intellecti ꝛ intelligentis ſignificant abſoluta cōnotant tamen reſpectus. ¶ Unde notandum ꝙ duplicia ſunt relatiua. Quedam dicuntur ſm dici. ꝛ dicūtur illa que de principali ſignificato ſuo non important relationem ſed tm̄ cōnotant: vt virtus et viciū de principali em̄ ſignificato important qualitates ſcꝫ habitus. Connotant tamen reſpectus quia virt⁹ ē virtuoſi virtus. Alia ſunt relatiua que dicuntur ſm eſſe. Et ſunt illa que ſm principale ſignificatum important relationem vt diſcipulus et magiſter: pater ꝛ filius. ¶ Notandum ꝙ nō eſt idem ponere pluralitatē ꝑſonarum in eadem natura ſicut ponimus in eſſentia diuina: ꝛ ponere pluralitatem naturarū in eadē perſona. Hoc em̄ eſt impoſſibile. Eſt tn̄ notandū pro maiori intellectu ꝙ plures naturas eſſe in eadem perſona poteſt intelligi dupl'r. Primo per gratiaꝫ. ¶ Propoſitio. Poſſibile eſt plures naturas eſſe in eadem perſona per gratiā vnionis. Alio modo per naturam. Propoſitio. Impoſſibile eſt plures naturas eſſe in eadē perſona per gratiam vnionis. Alio modo ꝑ naturaꝫ. Propoſitio. Impoſſibile ē plures naturas eſſe in eadem perſona naturaliter. i. quidditatiue et eſſentialiṫ. Ex his ſequitur ratio quare relatiōes diſtinguunt perſonas ꝛ nō eſſentiam..

Querit̃ tertio. Utrum

generatio diuina ſit eterna. Pro terminorum declaratione notãdum primo ꝙ eternitas ſm̃ Boetiũ in quinto libro de cõſolatione phĩe. proſa ſexta. ſic diffinit̃. Eſt interminabilis vite: tota ſimul: ⁊ ꝑfecta poſſeſſio. In iſta diffinitione q̃tuor ſunt particule. Prima eſt poſitiua: alie tres ſunt negatiue. Prima ẽ vita. Et ꝑ hoc intelligit̃ ꝑfecta exiſtentia. Exiſtentia eñ dr̃ quidditatiue de deo. Et ponitur vita in deſcriptione eternitatiſ tanq̃ cõnotatũ vel tanq̃ ſubiectũ vel denominatũ. Nam illud qḋ denomiatur ab aliquo ſic ponit̃ in diffinitione aliqua vt album eſt res alba. Res eñ denomiatur ab albedine alba. Scḋa particula dicit̃ interminabilis: qḋ negat terminationẽ: ſiue a parte poſt ⁊ ſic negat deſitionẽ: ſiue a parte ante ⁊ ſic negat inceptionem. Tertio ponitur tota ſimul: qḋ excludit ſucceſſionẽ. Motus eñ ꝑpetuus eſſe poteſt ſaltẽ ſm̃ phm̃. Perpetuitas eñ non repugnat ſucceſſiuis. Quarta particula in diffinitione eternitatis poſita eſt ꝑfecta poſſeſſio. Et illud negat dependentiam. patet hoc. Illud eñ dr̃ habere perfectam vitam ſeu poſſeſſionẽ quod illam nõ habet ab alio. hm̃õi eſt deus: ergo ⁊c̃. Vñ angeli nõ ꝑfecte poſſident vitã: deꝰ eñ multomagis poſſet anihilare oẽs ãgelos: q̃ ego interimere pulicẽ. ¶ Illa ergo vita dr̃ eterna q̃ eſt exiſtentia ꝑfecta carens ꝑncipio durationis et fine: carẽs omni ſucceſſione ⁊ carens omni dependẽtia. Correlarium. Eternitas inquãtum eternitas nihil eſt ex natura rei in deo. Probat̃: quia eternitas inq̃tum eternitas nihil importat niſi triplicẽ carentiã tanq̃ eiusꝑ ſe ſignificatũ. Propoſitio. Eternitas q̃tum ad cõnotatum ſuum eſt vel cõnotat aliquid quod eſt ex natura rei. Connotat eñ exiſtentiã dei. Correlarium ſecũdum. Eternitas nõ eſt modus intrinſecus. Et hoc cõtra franciſcũ Maronis. Et licet infinitas ſit modus intrinſecus quẽ eſſentia diuina habet ex natura rei: no tamen ſic habet eternitatẽ. Patet: quia nulla negatio conuenit enti poſitiuo ex natura rei. Imaginemur ꝑ impoſſibile ꝙ eſſentia diuina eſſet eque infinita ante ⁊ poſt ⁊ tamẽ nõ eterna. Albedo eñ vnius diei nõ eſt minus ꝑfecta q̃ albedo decem annoꝝ. ¶ Notandũ ꝙ Richardus inquit. Carere ꝑncipio durationis: carere fine: carere omni mutabilitate: tribuit eternũ eſſe. Corrigatur per Boetiũ ſicut ipſe correxit boetium de ꝑſona. Sic eñ veſtra diffinitio iacet cõuenit chymere: ergo eſt eterna Boetiꝰ autẽ corrigendo addidit vitã ⁊c̃. ¶ Propoſitio. Non eſt idem eſſe eternum ⁊ eſſe ab eterno. Nihil enim eſt eternũ niſi exiſtat. Eſſe eñ eternũ eſt ꝓprietas exiſtentie. Omnes tamẽ creature ſunt ab eterno in eſſe cognito. Eſſe enim ab eterno eſt ſemper eſſe ſiue in eſſe diminuto vl̃ in eſſe cognito ſiue in exiſtentia reali. Correlarium tertium. Implicat contradictionem aliquã creaturam eſſe eternam. Quia talis eſt dependens quod eſt contra rationem eternitatis. Patet per diffinitionem eternitatis. vt ſupra. Non tamen negatur per hoc ꝙ deus non poſſit facere ſeu feciſſe mũdum ab eterno.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna concluſione iſta videlicet. Generatio filij dei eſt eterna. Probatur iſta concluſio triplici ratione. Primo ratione generantis. Et hoc propter ſummã fecunditatem: id eſt actiuitatem. Secũdo probatur ratione geniti: ⁊ hoc ꝓpter ſummã et perfectam equalitatem. Tertio mõ probatur hoc propter ſummam in vtroq̃ actualitatem. Probatur primo ſic. Omne agens naturale nõ agens per motum: qḋ eſt ſufficiens ⁊ nõ impeditur poteſt habere ſeu producere effectũ vel productũ coeuum. Sed pater in diuinis eſt hm̃õi: ergo põt hr̃e ꝓductũ coeuũ.

Dicit in maiori: nō agens ꝑ motū. Motus enī neceſſario ē in tempore. Ideoq̧ agens in tpe neceſſario p̄cedit ꝓductum ſuū duratione. Maior autē videtur eſſe beati Auguſtini. vi. de trinita. vbi dicit. Si ignis eſſet eternꝰ ſplendor ignis eſſet coeternꝰ. ¶ Ex ſecūdo arguit ſic. De ꝑfectione oimoda eſt ꝙ genitū ſit equale generanti. Sed pr̄ eſt infinitus in duratione ꝛ eternitate: ģ et filius. Non autē pōt eſſe eternꝰ niſi ſit generatꝰ ab eterno. Cū nō habeat eſſe niſi ꝑ generationem. ergo generatio filij eſt eterna. ¶ Tertio ꝓbatur. Ex actualitate: Quia poſſe et eſſe in diuinis ſūt idem: ſed pr̄ ab eterno potuit generare: ergo ab eterno ꝓduxit. Et ſic patet concluſio vera.

Ad argumēta in oppoſitum.

Pro p̄mo argumento in oppoſitū eſt notādū. Qꝛ idē eſt terminꝰ a q̄ generationis ꝛ terminꝰ ad quē corruptionis. Generatio enī ē a nō eſſe. Corruptio ꝓ ad nō eſſe. Et hoc vult p̄ma ꝓpoſitio argumēti p̄mi poſt vel in oppoſitū. ¶ Pria ꝓpō. Corruptio de ſua rōne formali importat imꝑfectionē. Probat. Nā corruptio de ſua rōne formali īportat deſitionem q̄ eſt imꝑfectio. Correlariū. Corruptio nullo mō transfert ad diuina. Vñ argumentū nō valet: qꝛ ꝓcedit ꝑ ſicut: qꝛ generatio non includit imꝑfectionē. Et hoc inquantū eſt ꝓductio ꝛc̄. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Creatura ꝓducitur de nihilo. Et ideo eſt de non eſſe ad eſſe. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Filiꝰ in diuinis nō producitur de nihilo ſed de ſbã patris. Et ſic patet ꝙ nō eſt ſimile. ¶ Tertiū argumentū in oppoſitū. Filius habet p̄ncipiū durationis ſue: ģ nō eſt eternꝰ. Antecedēs patet quia filiꝰ habet p̄ncipiū eſſendi. Sꝫ ſuū eſſe eſt ſua duratio: ģ ꝛc̄. ¶ Pro cuiꝰ ſolutione nota diſtinctionē ſancti Bonauenture ꝙ principiū eſt duplex. ſcʒ originale et initiale. Principiū originale eſt illud qđ eſt principium ꝓductiuū ipſius. Iſto modo filiꝰ hꝫ principiū eſſendi ꝛ durationis. Sed principiū initiale eſt illud qđ eſt initiū durationis alicuiꝰ rei. Et hoc repugnat eternitati: primū autē nō. Si tñ volueris magis formalr̄ potes ſoluere taliter. Et eſt regula. Quotienſcūq̧ iſtud nomē principiū addit vel conſtruitur immediate cū illo genitiuo durationis: de rigore ſermonis ſiue ex vſu loquētium ſtat pro p̄ncipio initiali. Unde arguendo. Filius habet principiū eſſendi: ergo habet principiū durationis cōmittitur fallacia amphibologie ꝛc̄.

Queritur quarto Utrum

generatio filij ſit terminata. Pro declaratione terminoꝝ: Notandū p̄mo ꝙ aliquid pōt dici terminatū duplr̄. Primo quia ē ꝑfectū. Hoc mō terminatū dicit ꝑfectionē: ꝛ excludit impꝼectionē. Et ſic domus q̄ñ fit non dicit terminata. Alio mō aliquid dicit terminatū quia eſt habens vl' qꝛ habet finē durationis. Et ſic dicit deſitionē: excludens durationē. Et ſic dicit vita hois terminari in morte ꝛc̄. Scđm iſtam diſtinctionē queſtio poteſt habere duplicem ſenſum ꝛc̄.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in duabꝫ concluſionibꝫ ꝛ aliquibꝫ diſtinctionibus. ¶ Prima cōcluſio. Pro p̄mo ſenſu q̄ſtionis ē Generatio filij dei ē terminata ꝓut terminata excludit imperfectionē. Patet: quia eſt ꝑfectiſſima. ¶ Secunda cōcluſio pro ſcđo ſenſu q̄ſtionis. Generatio filij dei nō eſt terminata ꝓut terminata excludit durationē. Probat: quia illud nō eſt terminatū qđ aduc durat. Sed generatio filij dei adhuc durat ergo nō ē terminata ſcđo mō. ¶ Notandum etiā ꝙ generari nūc: generari ſemꝑ: genitū eſſe et generandū in diuinis ſunt idem ꝛc̄. ¶ Diſtinctio. Duplicia ſunt entia: ſcʒ ſucceſſiua ꝛ ꝑmanentia. Ens ſucceſſiuum eſt illud cui ꝯdictorie ex ſua ſcʒ rōne formali repugnat habere oēs ꝑtes

ſimul. Vñ formalr repugnat motui habere oēs ſuas partes ſimł. Propō. Ens ſucceſſiuū qñ fit eſt: ꝛ qñ factū eſt non eſt vt qñ lectio fit eſt: qñ autē lectio facta eſt ceſſat act⁹ legendi. Correlariū pmū. In entib⁹ ſucceſſiuis ſunt idem eſſe et fieri. Correlariū ſecundū. In entib⁹ ſucceſſiuis diſtinguunł factū eſſe ꝛ eſſe. Ens aūt pmanēs. Eſt illud qđ reqrit oēs partes ſuas ſimul ad hoc ꝙ exiſtat loquendo de partib⁹ principalib⁹: vt patet de domo. Non em̄ reqrunł feneſtre ꝛc̄. Vel ſi non habeat ptes pōt coexiſtere alicui inſtāti indiuiſibili. Sunt autē entia pmanētia duplicia. Quedā ſunt q̄ dependēt ſolū a ſuo pducente proximo in fieri ſed non in eſſe: vt dom⁹ ꝛ homo dependet a patre ſuo albedo color. De iſtis nota ppōnes. ¶ Prima ppō: Entia pmanētia qñ fiunt non ſunt: ſed qñ fuerint facta tunc ſunt. ¶ Scđa ppō. In entib⁹ pmanentib⁹ illo pmo mō captis differūt fieri ꝛ eſſe factū. Alia ſunt entia pmanentia q̄ dependēt non ſolū quantū ad fieri ſed etiā quantū ad eſſe a ſuo proximo pducente: vt lumē in aere dependet a ſole. ¶ Prima ppoſitio. In iſtis pmanentib⁹ idē eſt fieri: eſſe ꝛ factum eſſe. Patet: quia lumē quando fit factū eſt. Unde dicit beatus Aug⁹. Lumen ſemp naſcitur. Itē qñ lumē primo modo fit in aere a ſole: aer eſt illuminatus. ¶ Secūda ppoſitio. Iſta vltima productio magis applicatur ad generationem filiȷ̄ in diuinis ꝙ̄ prima. ¶ Tercia ppoſitio. Filius dei cū ſit ens permanentiſſimū idem eſt ſuū eſſe ſuū generari ꝛ ſuū genitū eſſe. ¶ Pro intellectu ſecundi argumenti in oppoſitum quod tm̄ eſt pro parte vera eſt notandum ꝙ infinitū capitur duobus modis: ſcȝ intenſiue et perfectionaliter. Tunc dico ꝙ nec generatio filiȷ̄: nec ſpiratio ſpiritusſancti: nec paternitas nec filiatio ſūt infinita intenſiue: Alio modo capitur infinitū extenſiue et duratiue: quia ſcilicet habet infinitatem in duratione. Et ſic quicquid eſt in diuinis ſiue relatiuum ſiue abſolutum eſt infinitū. Et ſic capitur quando dicił generatio filiȷ̄ eſt infinita: quia eterna ꝛc.

c

Irca diſtinctionē decimā: Primo querił. Utrū in diuinis neceſſe ſit ponere pſonam procedentem per modum liberalitatis. Termini declarandi ſunt. Neceſſe: perſona: pcedens: liberalitas. Sed primus termin⁹: ſcilicet. Neceſſe ſuperi⁹ declaratus eſt diſtinctione ſexta. Ideo ad prius dicta recurrał. Secūdus etiaȝ ſcilicet perſona declaratus eſt ſuperius diſtinctiōe ſecūda. Idcirco nūc ptrāſeo. Reſtat ergo nūc dicere quid ſit perſona procedens. Vñ notandū ꝙ perſona procedens eſt perſona que producił per proceſſionē proprie captā: ſiue per ſpirationem actiuā. Hec diffinitio duas habet particulas. Prima particula eſt pducił. Produci em̄ eſt ſuperius ad procedere. Unde notandū ꝙ procedere capitur dupliciter: ſcȝ large ꝛ ſtricte. Large prout idem valet ſicut pduci. Et ſic omē illud qđ pcedit producił. Sed ſtricte capitur procedere put idem valet ſicut produci per ſpirationē. ¶ Sciendū quoqȝ ꝙ proceſſio proprie capta ſiue ſpiratio ſtricte capta ſic poteſt deſcribi. Eſt productio nō de nihilo alicuius viuentis: cognoſcētis: non de vno ſolo: ſed de plurib⁹: eiuſdem nature numero cum producto. Generatio autem actiua eſt productio non de nihilo alicuius viuentis cognoſcētis ab vno ſolo eiuſdem nature numero cuȝ producto. In iſta diffinitione ponitur productio loco generis. Non de nihilo: loco differentie nam ad differentiā creationis ꝛc̄. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt proceſſio ſpiritusſancti ſupra deſcripta ſcilicet eterna et temporalis. De proceſſione eterna data eſt deſcriptio ſupra poſita. Et eſt duplex. Quedā eſt actiua: id eſt ſpiratio actiua. Et eſt productio actiua

qua pater et filius ſpirant ſpiritumſanctum. Et eſt vnica in duabus perſonis. Alia proceſſio eterna eſt paſſiua. Et eſt illa qua ſpirituſſanct⁹ producitur a patre et filio. Proceſſio temporalis deſcribitur infra diſtinctiōe decimaquarta huius. ¶ Contra grecos breuiter ſit hoc dictum. Sicut eſſentia diuina neceſſario eſt in tribus ex ratione ſua: ſic etiam ſpiratio actiua neceſſario eſt in duab⁹ perſonis ⁊ non in pluribus. Spiratio vero paſſiua eſt proprietas ſpirituſſancti conſtitutiua ipſius in eſſe perſonali. Unde ſolum ſunt tres proprietates in diuinis poſitiue ſcʒ paternitas qua conſtituitur pater: filiatio: ⁊ ſpiratio paſſiua. Et q̄uis deſcriptio ſuperius de proceſſione ſeu Spiratione poſita conueniat tam ſpirationi actiue q̄ȝ paſſiue: tamen quia queſtio noſtra eſt de ſpiratione paſſiua ſpecialiter applicabitur ad eandem ⁊c̄. ¶ Notandū contra Gregoriū de arimino propoſitiones ſequentes: qui dicit ꝙ nullo modo ſpiratio poſſit deſcribi.

¶ Prima ꝓpoſitio. Nec generatio verbi diuini nec proceſſio ſpirituſſancti eſt perfecte cognoſcibilis a nobis viatoribꝫ pro ſtatu iſto. Patet hoc per prophetaʒ dicentem. Generationē eius quis enarrabit? Sed ſpiratio ſpirituſſancti eſt eque ineffabilis: ergo ⁊c̄. ¶ Secūda propoſitio. Licet generatio verbi diuini et proceſſio ſpirituſſancti non ſint perfecte a nobis viatoribus pro ſtatu iſto cognoſcibiles: tamen poſſunt explicari et declarari a nobis aliqua diffinitione quid nominis. Alioquin fruſtra laboraſſent ſancti Auguſtin⁹. Ambroſius. Hylari⁹. et Damaſcen⁹ qui fecerunt libros de trinitate ponentes differentias inter generationem ⁊ proceſſionē. Spirituſſanct⁹ procedit quomodo datus. Filius autēȝ quomodo natus. ¶ Tertia propoſitio. Friuolū eſt ⁊ ſcandaloſum dicere ꝙ quilibet chriſtianus vel ſaltem doctus chriſtianus teneatur credere aliquid quod non poſſit explicare. ¶ Unde efficaciter arguitur contra Gregoriū ſupra dictū. Quicunq̄ȝ tenetur credere aliquem articulum tenetur intelligere eundem aliquo modo ſaltem. patet: quia credere eſt intelligere. Sed teneor credere expreſſe ſpirationē ſpirituſſancti: ergo ⁊c̄. ¶ Preterea arguitur. Quicquid poteſt concipi a nobis poteſt deſcribi diffinitiōe q̄d nominis. Unde etiam chymera poteſt diffiniri. Sed proceſſio ſpirituſſancti poteſt concipi: ergo et deſcribi. Unde et philoſophi deſcribebant deum dicentes ipſum eſſe ſummū ens ⁊c̄. ¶ Notandum pro intellectu dictorū ꝙ in diffinitione ſpirationis ſeu proceſſionis quinq̄ȝ ponuntur particule. Prima eſt ꝙ dicitur ꝓductio: ⁊ ponitur loco generis non dico ꝙ ſit genus. Unde eſt notandum ꝙ duo ſunt principia ꝓductiua (⁊ eſt idē potentia ꝓductiua) Primū eſt memoria fecunda que eſt principiū ꝓducendi filiū. Secundū principiū ꝓductiuū eſt voluntas ꝑfecta: que eſt principiū ꝓducendi: imo ſpirādi ſpm̄ſctm̄. Scđa particula ⁊ oēs alie ponunť loco differentie. Poniť ergo ſcđo: non de nihilo: ꝑ hoc diſtinguitur a creatione que licet ſit vera productio nō tamen eſt proceſſio vel ſpiratio. Tertia particula. Alicuius viuentis dicitur ad differentiam cuiuſcūq̄ȝ producti non viuentis. Unde productio ignis de igne non eſt ſpiratio: productū ēm non viuit. Quarta particula. Cognoſcentis ponitur ad differentiā productionis in plantis ⁊ in herbis. Quinta particula. Non ab vno ſolo ſed de pluribus ponitur ad differentiam productionis filij in diuinis qui ab vno ſolo ſcilicet a patre producitur. Sexta particula. Eiuſdem nature numero cum producto dico numero propter naturam creatam ⁊c̄. Correlarie ſequitur ꝙ ſpiratio neceſſario eſt a duobus. ¶ Contra illa argumentum potiſſimum Gregorij eſt illud. Nihil valet deſcriptio tua: quia dicis ꝙ genera-

tio paſſiua et ſpiratio paſſiua differunt
per eſſe ab vno ꝛ ꝑ eſſe a duobꝫ. Nūc aūt
vnitas vel pluralitas nō variant rōnem
formalē alicuiꝰ ꝓductionis. Exēplū pꝫ
ð igne gñato a pluribꝫ: ꝫ ꝛc̄. Rñdet pe-
trus de Aliaco deridendo ipm ꝙ verū ē
nō variant rōnē ꝓductionis vel gñatio/
nis in creaturis tamen bene in diuinis.
¶ Quartꝰ ꝛ vltimꝰ terminꝰ eſt liberali/
tas. Ubi nota ꝙ liberalitas prout nunc
ſufficit ſumiť duobꝫ modis. Primo mō ꝓ
quadā virtute morali. Et hoc modo ac/
cipitur. iiij. ethicoꝝ. Et deſcribiť ſic. Li/
beralitas eſt quedā virtus moralis: ſta/
tuens menſurā (.i. moderamen) in pecu/
nijs paruis (.i. in bonis fortune) quo ad
ſumptꝰ dationē vľ acceptionez ſm vrba
nam decenciā. Primo dr̄ eſt vtus moraľ
et qꝛ cuilibet virtuti aſſignatur materia.
Ideo dr̄ in pecunijs. Et diciť paruis ad
differenciā magnificēcie. Eſt aūt mediū
inter illiberalitatē ꝛ ꝓdigalitatē. Idem
ſunt liberalitas ꝛ auaricia. Item omne
illud qđ pōt numiſmate cōparari diciť
pecunia. Prodigalitas eſt minus viciū
ꝙ̄ illiberalitas: qꝛ magis accedit ad libe
ralitatem eo ꝙ non querit redditionem.
Alio mō capiť liberalitas pro liberali/
tate voluntatis. Hec autē eſt cōditio in
trinſeca volūtatis ſm quā ipſa libere eli
citiua eſt ſuarū actionū vel volitionum.
vñ. Volūtas eſt appetitus cū rōne liber.
Nō eſt ꝫ modus intrinſecꝰ ſed eſt de rōe
eius. Liberalis ē ille ꝗ dat nō expectan-
do redditionem ſm Auicē. vi. metaph.
Et hoc dicit quo ad aliqđ ꝛ ꝟtutē mora
lem ꝛ libertatem voluntatis. Qñcunqꝫ
aliqua dona danť hoc fit ꝑ modū libera
litatis. Sed ſpūſſanctꝰ eſt ſummū donū
vt poſtea patebit: ideo ꝛc̄. Item ſpūſſan
ctus omnia habet a patre ꝛ filio et nihil
dedit patri ꝛ filio: ideo ꝑ modū liberali/
tatis procedit.

Reſponſio ad q̄ſtionē

ſtat in vna ꝯcluſione. ¶ Cōcluſio ē talis
In diuinis neceſſario ē ponēda tertia ꝑ
ſona que produciť a patre ꝛ filio per mo
dum liberalitatis q̄ diciť donū. Illa ta/
men ꝯcluſio nō pōt demonſtrari: tamen
ad hoc triplex eſt rō ꝑſuadens. Prima ē
ꝑfectio dilectionis et poniť ante oppoſi
tum. Dilectio ꝛ amor cōuertunť. vñ du/
plex eſt dilectio: mutua ꝛ reflexa. Mu/
tua dilectio eſt illa qua diligēs impēdit
amorē dilecto et verſa vice dilectꝰ repen
dit vel refundit amorē dilecto. Reflexa
qua aliq̄s diligit ſeipm naturā ſcꝫ ꝓpriā
ꝛ vt dicit Rich. Amor mutuus eſt flori/
dus ꝛ iocundus. ¶ De his dilectionibus
nota ꝓpōnes ſequētes. ¶ Prima ꝓpoſi
tio. Cū vtraqꝫ dilectio importat ſeu di/
cat ꝑfectionē vtraqꝫ eſt in diuinis vnde
pť ſumme diligit eſſenciā ſuā conſiľr infi
nite filiū et filius econuerſo tanto amore
diligit patrē: dicit ſanctꝰ Bonauētura.
Perfectior eſt amor mutuus ꝙ̄ amor re
flexus. Duplex ē dilectio mutua ſcꝫ com
municata ꝛ nō cōmunicata. Cōmunica
ta eſt illa q̄ aliqui duo ita mutuo ſe dili/
gunt ꝙ etiam volunt diligi ab alio ꝛ ab
alijs et volunt alios diligere ſe mutuo.
Dilectio mutua non cōicata eſt illa qua
aliqui ſe mutuo ſic diligūt ꝙ nō volunt
diligi ab alijs: et dr̄ a doctore ſubtili. in
iij. diſt. xxviij. q. vnica. Amor ꝓuatꝰ. Et
dicit ſctūs bonauētura. Iſte amor ſapit
amorē libidinoſum. vñ talis amor com/
muniť deſtruit policias. ¶ Scđa ꝓpō.
Amor mutuꝰ nō cōicatus non eſt ponen
dus in diuinis dicit eñ imperfectionem
Bonū eñ ꝙ̄to cōmuniꝰ tanto melius.
¶ Tertia ꝓpō. Amor mutuꝰ cōicatus ē
ponēdus in diuinis dicit eñ ꝑfectionem
His habitis patet ꝓma rō q̄ eſt ꝑfectio
dilectionis. ¶ Alia rō eſt ꝑfectio emana
tionis q̄ cōplectiť duplicē rōnē. In diui/
nis ē duplex ꝓncipiū ꝓductiuū cū i crea
tis inueniať tale duplex dicēs ꝑfectionē.
Primū dicitur natura ꝛ idem eſt in diui
nis natura ꝛ memoria fecunda. Secūdū
principium dicitur voluntas ꝛc̄.

Ad argumēta in oppoſitū.

Prima ratio in oppoſitum poſſet ſic formari. Oēs creature pducunť a deo p modū liberalitatis. ꝗ ſpūſſanct⁹ nō pducit p modū liberalitatis ꝛc̄. Rūdeť: Añs verū eſt tanq̄ volitū ꝛ datū: ſed ſic nō pcedit ſpūſſanct⁹. Volūtas nō ē pncipiū ſpirādi ſpiritū. ſ. vt ipſa voluntas oino diſtinguiť ↄtra naturā: ſed vt cōcomitať naturā. Nam volūtas nō ſolū pducit ſpm̄ſctm̄: ſed cum eſſencia in rōne obiecti ſumme amabilis. Sola igiť voluntas vt potentia nō eſt fecūda. Aliq̄d poteſt pduci p modū liberalitatꝫ dupliciter. Uno modo ſicut liberalitas vł ratio liberalitatis. i. ratio volēs. Alio modo tanq̄ liberaliter factū. Conſimiliter poteſt diſtingui. Aliq̄d pōt pduci p artem dupliciť vł tanq̄ ratio artis: vł ipa ars. Sic eſt filius dei: vł tanq̄ artificiatum. Sic ois creatura pduciť. Productio p modū artis in diuinis reduciť ad modū nature. Eſt enim p intellectum q̄ eſt potentia naturalis. Sz in creaturis reduciť ad modum voluntatis.

Secūdo queriť Utrum

in diuinis ſit neceſſe ponere pſonā precedentē p modū amoris. Non eſt declarādus termin⁹ hic niſi ille termin⁹ amor. Ultra diuiſiones iam datas Eſt notandū ꝙ amor eſt nobiliſſimū pductū a volūtate: ꝛ hec eſt deſcriptio q̄d nois. Pro q̄ notandū ꝙ duplex eſt act⁹ volūtatꝫ. ſ. amor et odiū. Sic aūt realr pōt diffiniri. Amor eſt act⁹ volūtatꝫ quo acceptat aliqđ obiectū ſibi cōueniens vel qđ iudicatur tanq̄ cōueniēs ab intellectu errāte. Odiū aūt eſt actus voluntatis q̄ voluntas refugit obiectū ſibi diſcōueniens vel reſilit ab obiecto diſcōueniēte vł tāq̄ diſcōueniente. ¶ Prima ppō. Odiū ponit ſemp impfectionē de rōne ſui vł in ſe vel in obiecto ſuo. Correlariū. Deus nō pōt habere odiū ad intra: ad extra tñ odit peccatū. Correlarium. Nulla pſona pōt pduci p modū odij ſeu actū volūtatis q̄ diciť odiū. Scđa ppoſito. Oīne odiū pſupponit amorem vt refugio a frigore: q2 amo calorem. Duplex eſt amor: amicicie ꝛ ↄcupiſcētie. Amor amicicie ē ille q̄ aliq̄s diligit aliqđ obiectuꝫ in ſe et ille amor ſp eſt ppť bonuꝫ amati. Amor cōcupiſcētie eſt q̄ aliq̄s diligit aliqđ obiectū propť bonū amātis. Et ille amor ↄcupiſcētie ſp eſt ppť bonū amantꝫ. Jō em̄ cōcupiſco panē ppť bonū meū. Ois amor ↄcupiſcētie pſupponit amorē amicicie. Nō ergo pōt eſſe prima affectio: id eſt pmus actus volūtatis: ſicut nec odiū Sed amor amicicie eſt prima affectio et nobiliſſima in actibus voluntatis.

Concluſio reſponſalis

Neceſſe ergo eſt in diuinis ponere tertiā perſonā pducī p modum amoris. Multa pulcra ꝛ pdicabilia in his q̄nibus: dicit doc. ſera. vñ allegat Aug. xiiij. de tri. ꝛ alias ſepius dicentꝫ. Affectio amoris eſt pma inter oēs affectōes ꝛ radix oīum aliarū. Jtē in h̄ dono. i. amore cōſiſtunt oēs delicie ſube intellectualis ꝛc̄.

Pro ſolutione argumē

torꝫ. Et pmo p ſolutiōe pmi argumenti. Nota ꝙ dupłr poſſumus loq̄ de amore. Uno mō rōne ei⁹ qđ noiat. i. qđ iportat hoc mō amor etiam in creaturis iportat habitū. Scđo mō rōne illi⁹ circa qđ poniť vł in q̄ poniť: q2 ꝗ amor eſt i deo nullū accñs aūt pōt eſſe in deo: ꝛ ſic amor ptinet ad hypoſtaſim. Hypoſtaſis grece ſuppoſitū latine. Totū em̄ in deo ē ſubā id eſt oē qđ hꝫ. Et cum amor dicat egreſſum dicit hypoſtaſim ſiue pſonā. ¶ Propter q̄rtū argumētū nota ppōnes ſeq̄ntes. ¶ Prima ppō. Uis iraſcibilis ꝛ vis ↄcupiſcibił in pte ſenſitiua ſūt due potētie habentes diuerſa organa circa cor. ¶ Scđa ppō Uis ↄcupiſcibił in pte ſenſitiua ē illa q̄ reſpicit obiecta pmo appe

tibilia ⁊ ꝓpter ſe ⁊ ꝑmo fugibilia etiā re-
ſpicit. ¶ Tertia ꝓpō. Uis iraſcibilis re
ſpicit obiecta ſecūdario appetibilia non
ꝓpter ſe ⁊ ſecūdario fugibilia. ¶ Quar
ta ꝓpō. Organa iſtaꝝ duaꝝ viriū ſūt cir
ca coꝛ ⁊ ſunt q̄ſi due pellicule vel vene et
cū hō gaudet dilataᷓ. Doloꝛe aūt reſtrin
gitur talis vena: hinc aliq̄ dicūt ꝙ doloꝛe
re coꝛ reſtringiᷓ qd̄ nō eſt abſolute verū
niſi intelligēdo de illa reſtrictione vene.
Gaudiū ꝗ eſt de primo appetibilibꝫ. Do-
loꝛ vero eſt ꝓpter ꝑmo fugibilia. Actus
iraſcibil̄ reſpicit offendēs vl̄ vīdicabile.
Un̄ falſa eſt ꝓpō aſſumpta in argumen
to. In natura intellectuali ex pte moti-
ue potentie: affectꝰ ſit accipe iraſcibilem
q̄ reſpicit honoꝛē nec eſt incōueniens cū
ſit argumentū an̄ reſolutionē. Henricꝰ
de gandauo tn̄ illiꝰ ē opinionis. ¶ Quin
ta ꝓpō. Uis iraſcibil̄ ⁊ cōcupiſcibilis non
hn̄t tantā diſtinctionē i pte intellectiua
ſeu in volūtate ſicˉ in parte ſenſitiua. Ea
dem em̄ voluntas oīno eadē dr̄ vis cōcu
piſcibil̄ ⁊ vis iraſcibil̄ inquantū cū reſpi-
cit aliud ⁊ aliud obiectuꝫ. vn̄ qn̄ reſpicit
obiecta ꝑmo appetibilia vel fugibilia dr̄
vis cōcupiſcibil̄. Qn̄ autē reſpicit ſecun
dario appetibilia vl̄ fugibilia dr̄ iraſcibi
lis. ¶ Sexta ꝓpō. Iſte due vires in volū
tate nō ponūᷓ niſi ꝓpt̄ diſtinctionē vtu-
tū moraliū: nō aūt ꝓpt̄ diſtinctionē vtu
tū theologicaruꝫ. Ratio eſt obiectū cu-
iuſlibet virtutis theologice eſt deus ſub
ratione deitatis ⁊ cōceditᷓ ab ipſo henri-
co. Sed deus nō poteſt eſſe obiectū ira-
ſcibilis oꝛdiate ſaltē: ergo ſpecies cū ha-
beat obiectū idē cū fide ⁊ charitate nec
aliq̄s poſſit oꝛdinate deū hr̄e ꝓ obiecto
vīdicabili. ſ. cui velit penā nō eſt i iraſci-
bili. vn̄ obiectū iraſcibil̄ n̄ ē q̄d arduū: ſꝫ
eſt aliqd̄ diſcōueniēs. vn̄ phs. Iraſci eſt
appetere vindictā (ſm Ariſt. iiij. rethoꝛi
ce) ꝓpter apparentem paruipenſionē.

Queritᷓ tertio. Utrum

ſit neceſſe ponere ꝑſonā ꝓcedētem ꝑ mo-
duꝫ mutue charitatis. i. mutui amoꝛis.
Notādū ꝓ declaratiōe t̄minoꝝ ꝙ hic cha
ritas tm̄ valet ſicˉ dilectio. Duplex aūt ē
dilectio ſ. mutua ⁊ reflexa ⁊c̄. vide. ſ. i p-
cedēti q̄ōne. ¶ Rn̄detᷓ. Affirmatiue ptꝫ
qꝛ ex p̄cedentibꝫ ꝯſtat ꝙ neceſſe ē ponere
ꝑſonā ꝓcedentē ꝑ modū amoꝛis ꝗ ꝑ mo-
dū mutue charitatis: qꝛ talis eſt ꝑfectiſ-
ſimus: vt ptꝫ ex q̄ſtionibꝫ pꝛioꝛibus.

Pro ſcd̄o argumēto in

oppoſitū. Aliq̄d pōt dici debitū duobꝰ
mōis. Uno mō. i. rectū ⁊ bonū. Quicq̄d
eſt in diuinis h̄ mō e l̄ debitū. Alio mō
qꝛ p̄ſupponit aliquā obligationē ⁊ ſic ni
hil eſt debitū i diuis. ¶ Propō. Amoꝛ fi
lij ꝗ diligit p̄rem lꝫ neceſſario diligat pa
trē: nulla tn̄ ibi ē obligatio. Hec eī ſꝑ di-
cit ſupioꝛitatē ⁊ inferioꝛitatē vl̄ ſbiectio-
nē cuiuſmōi nō eſt in deo. Readamatio
eſt rō maioꝛis amabilitaꝫ: vn̄ diligendo
petrū ⁊ iohēꝫ: qꝛ cū vtuoſiſi ꝑpēdo vnū
nte amare magꝫ diligā ipm̄: ſi em̄ claudi-
cat amoꝛ non eſt iocūdiſſimus. Richar.
de ſctō victo. in li. de trini. multas ponit
difficultates et obſcuritates de amoꝛe.
Ubi notādū ꝙ triplex ē amoꝛ ſm ipm̄ in
diuis. ſ. ꝗtuitꝰ: debitus ⁊ ꝑmixtꝰ. Amoꝛ
ꝗtuitꝰ dr̄ q̄ ē ab aliq̄ amante q̄ dat ſꝑ a-
mato ⁊ nihil recipit ab eo. Amoꝛ debitꝰ
vo eſt ille ꝗ aliq̄s amat vel q̄ eſt ab aliq̄
amāte q̄ ſꝑ recipit ⁊ nihil dat. Amoꝛ per
mixtꝰ eſt ille q̄ eſt ab aliq̄ amāte q̄ aliq̄d
recipit ⁊ aliq̄d dat. dicit ꝗ Rich. ꝙ amoꝛ
gratuitꝰ eſt p̄ris debitꝰ ſpūſſancti: ꝑmix
tus ē ipſiꝰ filij q̄ dat ſpūiſctō. ¶ Pīa ꝓpō
In diuinis nō eſt admittendus ille ter-
minꝰ ꝑmixtꝰ amoꝛ. Ois em̄ amoꝛ i diui
nis eſt puriſſimꝰ: ꝗ de rigoꝛe ſmonis nul
lo mō ꝑmixtꝰ. Un̄ pariſien̄. nihil curant
Rich. in h̄. ¶ Scd̄a ꝓpō. Nullꝰ amoꝛ i
diuinis ꝓpꝛie loq̄ndo eſt debitꝰ: ꝓpē em̄
dicit obligationē. ¶ Tamē p reuerentia
illiꝰ doctᷓ. dici pōt ꝙ intelligēdo per iſta
vba metaphoꝛica diuerſos modos ema-
nandi admitto: ⁊ ſic p̄r hꝫ amoꝛē gratui-

tum:id eſt pater nō eſt ab alio. Fili9 habet permixtū:id eſt filius eſt a patre z cū ipſo producit ſpiritū ſctm̄ zc̄. Sed ſic nihil eſt ad ꝓpoſitū vel parū. Si aūt intelligis per hoc diſtinctionē amoris nō admitto. Vñ ſctūs Bonauē. ait: Iſte cōditiōes nō dicūt modū amādi circa amorē ſed modū emanādi circa ꝑſonas.

c Irca ſcōm articulū primo querit. Utrū charitas ſit ꝓpriū ſpūſſancti zc̄. Iſta eſt queſtio ꝑma ſcōe partis diſtinctiōis. x. Tres termini ſunt hic declarādi. ſ. charitas vel amor. ſcōs propriū. tercius ſpirit9. Notandū q in diuinis differunt propriū z appropriatū. Unde proprium in diuinis dicitur illud qō competit vni ſoli ꝑſone z nō poteſt competere alteri: vt paternitas ē propriū patri. Appropriatū autē in diuinis eſt illud qō de ſe eſt cōmune trib9: ſed dicit appropriatū alicui perſone: vel ratione alicui9 cōuenientie cum illa ꝑſona: vel remotiōis alicuius erroris: vt ſapientia charitas. Dicit autē cōueniētie qñ illud appropriatū habet aliquā cōueniētiā cum illa perſona ſiue cū ꝓprio illius perſone. ¶ Ex his ſequūt alique regule. Prima regula. Oia illa q̄ concernunt intellectū appropriant filio in diuinis Vñ ratio exēplādi exēplata eſſentialiter capta: ſcz pro noticia ingenita: lʒ ſit vere cōis tribꝫ appropriatur filio. Propter cōuenientiā q̄ʒ cum modo emanādi ſpūſſcti qō eſt ꝑ modū volūtatis oia que reſpiciūt volūtatē appropriant ſpiritui ſancto: vt miſericordia: bonitas: pietas: Patri aūt attribuit oīpotentia: nā pr̄ habet poſſe generare et poſſe ſpirare: propter conueniētiā igitur (quia filius nō habet poſſe generare) patri attribuitur omnipotentia. Item propter remotionem errorum aliqua appropriantur perſonis diuinis: vt ſupra. Iſti tres termini in preſenti diſtinctione capiuntur pro eodem a Bonauentura. Charitas: dilectio: amor. Duplex eſt charitas. Creata que hic non deſcribitur: ſed in. xvij diſtinctione. Increata Et eſt ipē de9. Vñ quicquid eſt charitas vel dilectio increata: eſt ipſe deus. In diuinis ergo ſolum reperitur. Et capit tribus modis. Uno modo eſſentialiter: z eſt illa dilectio qua quelibet perſona in diuinis diligit ſe et alias perſonas. Alio modo capitur notionaliter: et eſt ipſa ſpiratio actiua qua pater et filius ſpirant ſpiritū ſanctū concorditer. Tercio modo capitur perſonaliter: et eſt ipſa perſona que producit ꝑ voluntatem Pater enim z filius eandē habentes voluntatem et eſſentiā diuinā ſibi preſentē (cōcordia que amor dicitur et eſt notio) ſpirāt ſpūm ſanctū. Notionale in plus ſe habet q̄ ꝓpriū. Scōo ptʒ. Quia omne propriū eſt notionale: et nō econtra: quia ꝓpriū tm̄ cōuenit vni perſone. Notionale vero duabus.

Concluſio reſponſiua.

Amor tercio modo captus eſt propriū ſpirituiſancto Dicit enim productionē paſſiuam ſpiritusſancti. ergo.

¶ Pro ſolutiōe argumentoꝝ nota q emphaſis eſt color rethoricus nec obſtat q quidā grāmaticus numerat ſub tropo inter illas figuras. Multi enim colores rethorici etiā ſunt figure: z eſt quādo ꝓpter maiorem expreſſionem vtimur abſtracto pro cōcreto: vt iſte frater eſt virtus. i. multū virtuoſus. Et iſte modus dicit emphatic9. In diuinis ſpiritusſanctus habet rationē veri amoris: z rationem hypoſtaſis. Probat: Quicquid ꝓducitur per voluntatē cōcordē eſt amor ergo zc̄. Regula. Omnis entitas abſoluta in diuinis eſt cōmunis tribus perſonis. Quicquid eſt propriū perſone dicit relationē. Unde amor tercio modo captus dicit relationē ad amantē: id eſt ſpirantē. Unde ſpūſſanctus hoc modo nō eſt amans: nō enim eſt ſpirator zc̄.

a Nō q in diuinis differunt propriū et appropriatum

Scđo querit᷑. Utrū ſpi

rituſſanct⁹ ſit nex⁹ vł vnitas amborū.i. pr̄is ⁊ filij. Doctores cōiter dicunt ſpm̄ ſctm̄ eē nexū Et videt᷑ iſte t̄min⁹ deriuatus a dictis dionyſij q̄ fuit multū obſcurus. Dicit em̄ dionyſius. Amorē ſiue diuinū ſiue intellectualē vnitatem dicim⁹ eſſe ꝓcurē. Nō eſt intelligēdū ꝙ eſſencialiter vniat: ſ; ſm volūtatē vnit amantē amato ⁊ ecōtra. Un̄ dic̄ ſctūs Bonauē. in legenda ſctiſſimi pr̄is Frāciſci pulcra ꝟba q̄ nullo mō ſūt ſm dicta alberti q̄ndā regent; pariſi⁹ q̄ fuit tp̄e Scoti ⁊ ordine minor ꝙ ſctiſſim⁹ pr̄ ſolūmō p imaginationē fortiſſimā fuit inſignit⁹ ſignis paſſiōis xp̄i qđ falſū ē qꝛ a xp̄o ſibi ipreſſa ſūt. ¶ Cōcluſio rn̄ſiua. Spūſſctūs ꝓprie loquēdo eſt nexus ſiue vnitas pr̄is et filij. Nota ꝙ amor mutu⁹ eſt duplex. In creaturis ſp eſt duplex: ſic ꝙ nō pōt eſſe vnicus: vt quādo diligo Johannē et ipſe rediligat me ſunt due voluntates et ꝯſequēter duo amores. In diuinis ꝟo ē vnicus. Eſt em̄ ſpūſſanct⁹: eſt q̄; ſubſtātificus: quia eſt ſuppoſitum.

Pro ſolutione argumē

toꝝ in oppoſitū. Pro pͥmo Triplex eſt ſeparacio. Quedā eſt ſm localē diſtantiā inter iſtos pōt eſſe nexus p mutuas relationes ſiue p nunciū: vt p lr̄as. Quedaꝫ eſt ſm eēntiam ſubſtātialē. Quedaꝫ ē ſm ꝓprietatē relatiuā. Pro ſcđo argumēto nota. Illa dicunt᷑ ꝯuenire ꝯueniētia originali cū aliq̄ q̄ vniformiter ⁊ ꝯcorditer ꝓducūt ipm̄. Terciū argumentū eſt q̄ſi replicatio: ſi ei ſufficit illa ꝯueniētia originalis ſequit᷑ ꝙ pr̄ eſt nexus filij. Cōueniētia originał eſt duplex. Quedā eſt q̄ aliq̄ duo vł plures origināt᷑ ab aliq̄ vno Quedā ē q̄ vn⁹ originat᷑ a duobꝫ. ¶ Prima ppō. Prima ꝯueniētia originał non facit nexū rō eſt: qꝛ nexus ē vnio ꝯſequēs diſtinctionē. S; vnitas i origine ꝓcedit diſtinctionē. ¶ Scđa ppō. Cōueniētia originał q̄ vn⁹ originat᷑ a duobꝫ facit nexum. Breui⁹ tn̄ pōt dici ⁊ meli⁹. Dico ꝙ nō eſt ſile de pr̄e ⁊ filio: ſic̄ de ſpūſctō. Fili⁹ em̄ ꝓducit᷑ gn̄atiōe a pr̄e: ſpūſſctūs āt p volūtatē. Quia ḡ vnica ꝓductiōe pr̄ ⁊ fili⁹ ſił ꝓducūt ſpm̄ ſctm̄: iō ſpūſſctūs dr̄ nexus coꝝ. ¶ Pro vltimi argumēti ſolutione recurre ad textuꝫ Bonauē. Nota qn̄ dr̄ ſpūſſctūs eſt nexus amboꝝ tm̄ valet.i. ſpūſſctūs ē amor vniformit᷑ ab vno pͥncipio ꝓductiuo ꝓduct⁹ a duobꝫ.

Tercio querit᷑. Utrum

ſpūſſctūs ꝓprie ſit ſpūs. Hic declarandi ſunt duo termini. prim⁹ ſpūſſctūs. ſcđus ſpirit⁹. Ubi nota ꝙ p ſpm̄ ſanctū intelligim⁹ terciā pſonā in diuinis ꝓductā vnica ſpiratiōe a pr̄e ⁊ filio realit᷑ diſtinctaꝫ ab ipis ⁊ eſſentialr̄ eadē ipis. Notādū ꝙ ſpūs pͥma ſui diuiſione ē duplex: ſcꝫ ſpūs increat⁹: ⁊ ſpūs creat⁹. Spūs increat⁹ ē ipe de⁹. Spūs creat⁹ ē creatura. Spūs increat⁹ accipit᷑ tripłr. Primo mō eſſentialit᷑. ¶ Prima ppō. Et ſic cōuenit toti trinitati. ¶ Scđa ppō. Spūs eēntialit᷑ capt⁹ dr̄ a ſpūalitate diſtinguēdo ꝯ corporeitatē. ¶ Tercia ppō. Spūs eſſentialiter capt⁹ dr̄ in pͥmo mō dicēdi per ſe de deo. Scđo modo capit᷑ notionaliter. ¶ Propō. Spūſſctūs h mō dr̄ a ſpirando actiue. ¶ Propō. Spūſſctūs hoc mō conuenit ſolū pr̄i ⁊ filio ⁊ neceſſario illis duobꝫ: iō nō ē pſonale ꝓpͤ licꝫ notionale ſit. Tercio mō capit᷑ pſonalr̄ Et dr̄ a ſpirari paſſiue. H mō ſolū dr̄ de tercia perſona in diuinis. p hoc ſcđm argumētū p;. Iſta pſona recte vocat᷑ ſpūs: qꝛ ſpirat᷑ vt amor. ¶ Spūs creat⁹ ē duplex: corpore⁹ ⁊ incorpore⁹ creat⁹. Corpore⁹ ⁊ eſt duplex: nā ſpūs dr̄ quidā ſpūs a ſpūalitate vt diſtinguit᷑ ꝯ corpulētiā. vn̄ dicit Auicēna ⁊ Cōſtabulus in lib de dr̄ia ſpūs et aīe. Q; ſpūs ſint corpa ſubſtātialia exiſtētia in potētiaꝝ ſenſitiuaꝝ organis tā q̄ in locis ꝯtigua ipſis organis: ſ; tales ſpūs nō ſunt aīa. Et ſunt młtiplices ⁊c̄.

Alio modo ſpiritus corporeus dicitur a
ſpirando:id eſt flando.pſ. Ignis grādo
nix glacies ſpiritꝰ procellarū.i.ventꝰ ſeu
flatus.vnde aer quem attraho ꝛ reſpiro
pōt dici ſpiritꝰ meus. Spiritꝰ incorpo-
reus creatus.vno mō dicit a ſpūalitate.
et ſic capit pro ſubſtātia ſpūali. Et ē du-
plex. Quidam ſcꝫ facit ſpeciem comple
tam ꝛ dicit cōpletus:vt ſpūs angelicus.
Quidam nō facit ſpeciē completā ꝛ di-
citur incōpletus vt anima. Alio mō dici
tur a ſpirando. ¶ Propoſitio. Hoc mo-
do omnis amor productus a voluntate
ſiue humana ſiue diuina vocat ſpiritus:
non tn̄ amor diuinus dicit ſpūs creatus.
Amor aūt nr̄e voluntatis dicit ſpiritus
per ſimilitudinem ad ly ſpūs a ſpirando
vel a ſpiratione aeris. Actus ſpiratiōis
in corpore aīalis habet quīqꝫ ꝯditiones.
Prima eſt ꝙ ſit actus internus: qꝛ fit a
pulmone attrahēte et ingroſſante aerem
interius circa cor. Vn̄ actus ille reſpira
tionis in aīali eſt ꝓpter duo neceſſarius.
Primo ꝓpt mitigationē caloris. Scđo
ꝓpter formationē vocis. Scđa cōditio ē
ꝙ ſit actus cōtinuꝰ: alioqn morit aial ſi
nō eſſet. Tercia ē ꝙ ſit actꝰ viuificus.i.
ptinēs ad vitā.ſine ipo em̄ nō ꝯtingit vi
uere. Quarta eſt ꝙ ſit actꝰ habēs origi-
nem a calore:hinc eſt ꝙ oſtree non reſpi-
rant. Quinta conditio eſt ꝙ ſit actꝰ na-
turalis:quia fit ſm motū naturalē. patꝫ:
quia nō fit libere. ¶ Correlariū. Scđm
quattuor primas cōditiones amor ſpiri
tualis dicit ſpirari:ꝛ ideo ex ꝯſequēti dr̄
ſpiritus in nobis: nō aūt ſcđm quintam
cōditionē q̄ dicit imꝑfectionē. Hoc patꝫ
nam primo amor noſter dicitur actus in
ternus quia eſt nobis intimior ꝛ magis
latens q̄ȝ aliquis alius actus. Secundo
patet:quia eſt ꝯtinuꝰ maxime ſi eſt ordi
natus. Tercio eſt viuificus: quia amor
eſt vita noſtra ſecūdaria. Vn̄ vita preci-
pua anime cōſiſtens in actu perfecto ſe-
cundo eſt amor. Vn̄ Hugo de arra ani-
me:hoc ſcio anima mea.quia amor eſt vi
ta tua ꝛc̄. Quarto modo dicitur proce-
dere a calore: quia amor intenſus eſt fer-
uidus ꝛ inflammat habentē ꝛc̄. Quinta
cōditio ideo non conuenit amori noſtro
quia eſt libere productꝰ ꝛc̄. ¶ Si dicas
quare tercia perſona dicitur ſpirituſſan
ctus. Reſpondeo ꝙ amor ꝓcedit vl in-
ordinate: vt amor nummi:et dicit amor
auarus: vel ordinate et dicitur ſanctus
Et licet omnes tres perſone ſint ſancte
tamen filius ex modo ſui productionis
non dicitur ſanctus. Sꝫ ſic attribuitur
ſpirituiſancto: quia filius producit ge-
neratione. Nota ſpirare vno modo idē
eſt qđ inſpirare. Aliquid em̄ dicit inſpi
rari tūc a tota trinitate in anima noſtra
quando aliquid cauſatur in anima no-
ſtra vt intellectio vel amor. Alio modo
ſpirare idem eſt qđ ſpiritūſanctū produ
cere. ¶ Notandum ꝙ a diſtinctione deci
ma incluſiue vſqꝫ ad decimāſeptimā ex-
cluſiue magiſter ſentētiarum tractat de
ſpirituſancto.

c Jrca diſtinctionē

vndecimam primo queritur.
Utrum ſpirituſſanctus pro-
cedat a patre et filio. Termini queſtiōis
ſunt omnes declarati in precedentibus.
Pro textu ſequenti notandum eſt ꝙ du-
plex ē proceſſio large capta: videlicet lo-
calis ſicut aliquis progreditur de vno lo
co ad alium. Alia cauſalis vel producti
ua ſicut aliqua ītellectio producitur ab
intellectu ꝛ obiecto: tunc nō oportet pro
ceſſionem eſſe ab vno ſolo: conſimiliter
de amore.

Pro ſolutiōe q̄ōnis po

nitur vnica concluſio talis. Spirituſſan
ctus ꝓcedit a patre ꝛ filio ſimul. ¶ No-
to ꝙ quicunqꝫ articulus fidei pro certo
habendus eſt: periculum eſt ipſum relin
qui ſub dubio. ¶ Sentencia grecorum
(vt dicit Linco.) de proceſſione ſpiritus
ſancti eſt. Primo em̄ concedunt nobiſcū

ꝙ ſpirituſſanctus procedit a patre: ſimiliter omnia que ſunt in euangelio. Secundo concedūt ꝙ ſpirituſſanctꝰ eſt ſpiritus filij ſicut dicit apoſtolus. Tercio ꝙ ſpirituſſanctus procedit a patre ꝑ filium: et in his non diſcordant a nobis. Quarto ꝙ ſpirituſſanctꝰ procedit a patre et manet in filio qđ ⁊ nos cum eis concedimus. Quinto ꝙ ſpirituſſanctus ꝓcedit a patre et filio hoc nō volunt cōcedere videlicet ꝙ ꝓcedat a filio. De quo dicit optime doct. ſubti. ſic ꝙ nullus doctorum melius. Si eſſet vnus grecus ſapiēs vel plures: et conſimiliter latini amatores vere ſapientie: et non proprie dictionis (vnde propria eſt: id eſt propriorum dictorum) conuenirent forte in re: ⁊ inuenirent ſolam differentiam vocalem Amatorem autem eſſe proprie dictiōis valde reprehenſibile et preiudiciale eſt. Quid autem iacture paſſus eſt ſanctꝰ Augu. doctor eximius: eo ꝙ fecit libruꝫ retractationum in quo per multas propoſitiones retractans ſe male intellexiſſe minusue bene dixiſſe cōfitetur. Laudes nimirum immortales ex hoc conſecutus eſt apud omnes preſtantes ſapiētesqꝫ viros. ¶ Nota tamen ꝙ aliqui doctorum dicūt grecos fuiſſe vocatos: ſed renuiſſe venire. Unde Johannes Damaſcenꝰ dicitur ab aliquibus veniſſe: ſed occulte ¶ Poſſet dici ꝙ ex inſtinctu ſpirituſſancti non fuerint vocati eo ꝙ ſine dubio aliqui ſancti epiſcopi ibi fuerint. ¶ Si non fuerint vocati licet non videatur omnino ſm charitatem ſeu preter charitatem tamen procul dubio romana eccleſia habuit magnam cauſam eos non vocandi. Aut propter eorū contumaciam vel ob aliud: nec factum eſt cōtra charitatem: ſed ꝓpter melius. Nota quicquid eſt cōtra charitatem ſiue directe ſiue indirecte eſt peccatū mortale vel ipſe conſequitur peccatū mortale. Illud autem dicitur indirecte fieri contra charitatem quo facto quis capit ſcandalum paſſiue ſed nō actiue: vt iudei in chriſto. Et licet dominus perfectiſſime operatus ſit: tamen ipſi occaſione ſanctoꝝ operum iudicarunt ipſum quo iudicio peccauerunt mortaliter delentes demeritorie charitatem ſi que in eis fuiſſet.

Pro ſolutione argumētorum. Pro illo argumento ꝓcedere ſeu tendere aliquid in aliud poteſt intelligi dupliciter. Primo ſicut in obiectū. Secundo ſicut in illud in quo quieſcit vel recipitur. Pro ſecundo verbū exterius ⁊ eſt loquela interius: ⁊ eſt noticia actualis cuiuſlibet obiecti. ¶ Pro tertio argumento nota duplex eſt nexus vt in precedenti qōne. Scđo modo iſte eſt nexus in quo tanqꝫ in tertio conueniūt aliq̄ duo. Et ſic habet rationē tertij non autē medij. Nota ſpūſſanctus procedit vno modo a patre et filio. Vn̄ non magis debet dici ꝓcedere in filiū q̄ꝫ in patrē. Sic m̄ ſolū ideo dicitur ſpūs filij: quia in eo eſt eadem rōne pater diceretur ipſius filij nec non filius ſpūſſancti. Tamen in ꝓducantibus rōne modi originandi eſt differentia: quia pr̄ quicq̄d habet hoc habet a ſe filiꝰ aūt a patre habet oīa. ¶ Nota poſt concilia apoſtoloꝝ de quibꝫ modo nō loquor fuerūt quattuor ꝑncipalia cōcilia (vt narrat gratianus. xv. diſt.) quorum primū fuit nicenū. ſecūdum Conſtātinopolitanū. tertiū Ephesinū. quartū Calcedonēſe. Et hec fuerūt maioris auctīs. In quibꝫ cōgregati fuerunt ſancti epī et martyres. Ex his dictis taꝫ gratiani q̄ꝫ Gregorij dicit iſte Bedinus indoctus qui cōpoſuit faſciculū tꝑm ꝙ fuerūt ſex ſynodi equalis vel tante auctīs quante eſt ſacrū euāgeliū qđ eſt falſum ſimplr. Et licet bene dicit Gregorius ꝙ iſta q̄ttuor concilia dicta amplectatur ſicut euāgelium nullo mō tamen valet inferre ergo tantū vel tante ſunt auctīs. Item cōtra Gratianum iuriſtam cōditorem decretorum qui dicit alia ſequentia mino-

ris auctoritatis. Ipſe ponit ſex concilia ⁊c̄. ¶ Auctoritatem habere ſuper alium eſt dupliciter tanq̃ dominus ſuper ſeruum: et ſic dicit dominiū. Aut tanq̃ ꝓducens: quia dat aliquid. Ultimum argumentum pro parte vera eſt valde bonum ⁊c̄. Nota Johānes Damaſcen⁹ tāte deuotionis fuit virgini glorioſe ꝙ manus ſibi ab aliquo ablata reſtituta fuit per miraculum ⁊c̄.

Secūdo querit᷑ Utrum

ſpiritusſanct⁹ ꝓcedat a patre et filio inq̃tum ſunt vnum aut inq̃tum differentes. Notandum ꝙ pater et filius conueniunt in aliqua re ſingulariſſima (relatiua tamen) ⁊ ſunt vnū in illa in qua ſpiritusſanctus nō eſt vnū cum eis: vel non conuenit cū eis in illa: patet de ſpiratione actiua que eſt de ſe hec. Nō ergo meo videre cum querit᷑ inq̃tum vnum intelligitur in eſſentia. Quia in omni entitate abſoluta dicente perfectionē ſimpliciter pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt vnū ⁊c̄. Et eſt ſenſus q̄ſtionis. Utrū ⁊c̄. Inq̃tū vnū: id eſt inq̃tum vnum notione vl̄ vnica ſpiratione. Iſta dictio inq̃tū eſt ſignū reduplicatiuū. Et eſt magis proprium q̃ dicere dictio reduplicatiua.

¶ Propoſitio reduplicatiua deſcribit᷑ ſic. Eſt illa in qua ponitur aliqđ ſignū reduplicatiuū reduplicatiue tentū. Signum reduplicatiuū eſt illud qđ denotat rationem ſm̄ quam aliud ineſt alteri ly predicatum ineſt ſubiecto: vt ſunt iſta ſm̄ ꝙ: in eo ꝙ: ea rōne: inq̃tū et vt. Iſta quinq̃ et ſi q̄ ſimilia. Nota ꝙ in qualibet ꝓpoſitione reduplicatiua ſunt quatuor termini. Primus eſt predicatū principale. Scđs ſubiectum ꝑncipale. Tercius eſt terminus reduplicatus. Et eſt ille ſuper quē cadit ſignum reduplicans. Quartus eſt ſignū reduplicans: vt homo inq̃tum rationalis eſt riſibilis. Nota ly inq̃tum et quelibet dictio reduplicatiua poteſt capi dupliciter. Uno modo ſpecificatiue quādo: ſcʒ denotat p̄dicatum eſſe in ſubiecto ſub aliqua ratione vl̄ ſub aliquo modo ſpeciali. Ideo dicitur ſpecificatiue: quia ſpecificat ſubiectum: vt ignis inq̃tū calidus calefacit: nā in igne ſunt duo: caliditas ⁊ ſiccitas. Inq̃tum illo modo accipitur in queſtione noſtra. Alio modo reduplicatiue ꝓprie. Et hoc modo dupliciter: vel denotat reduplicationē cauſe vel ꝯcomitātie. Si primū ſcʒ vt dicit cauſe reduplicationē: tunc vltima ꝓpoſitio exponens eſt cauſalis. Si ſcđm: tunc vltima eſt cōditionalis. ¶ Omnis propoſitio reduplicatiua ꝓprie ſumpta affirmatiua exponitur per vnā copulatiuā cōpoſitam ex tribus kathegoricis: in quarū prima predicatū ꝑncipale dicitur de ſubiecto principali. In ſcđa terminus reduplicatus predicat᷑ de ſubiecto principali. In tercia predicatū principale predicat᷑ de termino reduplicato vniuerſaliter et affirmatiue. Quarta eſt vna hipothetica in cuius an̄cedente terminus reduplicatus verificat᷑ de aliquo traſcendente ⁊ incōſequēte de relatiuo identitatis ſubſtātie p̄dicat᷑ predicatū principale vere ⁊ affirmatiue: vt hō inq̃tū rōnalis eſt riſibil᷑ exponit᷑ ſic: hō eſt riſibilis: et hō eſt rōnalis: ⁊ om̄e rōnale eſt riſibile. Et qr aliqđ eſt rōnale: ideo eſt riſibile. Si aūt accipiatur gr̄a ꝯcomitātie: tūc q̄rta eſt cōditionalis ſcʒ. Et ſi aliquid eſt rōnale: ideo illud eſt riſibile ⁊c̄. Un̄ a reduplicatiua ad ſuā p̄iacētē ē optima ꝯn̄a. Ly inq̃tū qn̄ addit᷑ termino cōi reduplicato ſꝑ denotat vniuerſalitatē ita ꝙ deſignat p̄dicatū vniuerſalr̄ ineſſe tali termio reduplicato. Iſta eſt vera ſm̄ reduplicationē ꝯcomitātie intelligēdo ſeu exponēdo gr̄a ꝯcomitātie: hō inq̃tū riſibil᷑ eſt flebilis. Similr̄ illa dr̄ia inq̃tū dr̄ia ſūt ꝯueniētia gr̄a cōe ſūt falſe. Dr̄ia em̄ nō ē cā ꝯuenientie ⁊ ecōuerſo. ¶ Notāde ſunt hic aliq̄ ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpō. Pr̄ et filius ꝓducūt ſpm̄ſctm̄ nō inq̃tū vn⁹. Si em̄ affir

matiua eſſet ꝓ a ſeq̄ref: ꝙ oīa q̄ ſunt vnū ꝓducerent ſpm̄ſctm̄: ergo negatiua ſibi correſpōdens eſt vera. ¶ Scd̄a propoſitio. Similiter hec eſt falſa pater ꝛ filius producunt ſpm̄ſctm̄ inq̄ꝝtum diſtincti: ꝗ negatiua vera. Doctoꝛ ꝗ ſeraphic⁹ accipit inq̄ꝝtū nō ꝓprie ſed ſpecificatiue.

Pro reſponſione ad q̄ſtionē ponit̄ tal̄ cōcluſio. Pr̄ ꝛ fili⁹ ꝓducunt ſpm̄ſctm̄ inq̄ꝝtum ſunt vnū in fecūditate volūtatis vel in volūtate fecūda. Nō aūt inq̄ꝝtū vnū in ꝑſona nec inq̄ꝝtū ſunt vnū in eēntia: q2 ſic ſpūſſctūs ē vnū cū ipſis: ſ3 inq̄ꝝtum vnū notione. i. vnū in ſpiratiōe: ꝛ hoc ſm vnā opinionē d: q̄ in ſolutione vltima. Qn̄ dico volūtatē fecūdā q̄ſi duo videoꝛ dicere. ſ. rōnē voluntatis ꝛ rōnem ꝓductiui. vn̄ iſta eſt falſa volūtas ꝓducēdi eſt in ſpūſctō. Iſta aūt admitti pōt volūtas que eſt rō ꝓducēdi ſpm̄ ſctm̄ eſt i ſpūſctō. Pricipalit̄ as pōt capi dupl̄r. Uno mō vt dicit reſpectuȝ primitatis. ad ſcd̄ariū vl̄ prioritatis ad poſterius: hoc mō dr̄ dux eſt ꝑncipalis: miles ſb eo min⁹ ꝑncipalis. Iſto mō dicit diuerſitatē: hoc mō pr̄ in diuinis non ꝑncipalr̄ ꝓducit ſpm̄ſctm̄ nec ꝑncipali⁹ Alio mō dic̄ auctatē reſpectu alicui⁹ habētis ſubauctoꝛitatē: h mō pr̄ ꝑncipali⁹ ſpirat ſpm̄ſctm̄: id eſt pr̄ ſpirat a ſe. Et ſic ꝑncipali⁹ nō dicit diuerſitatē niſi modos originantiū. Ideo ꝯcedim⁹ illā: pr̄ ꝓducit ſpm̄ſcm̄ ꝑ filiū. Hereticū aūt videret dicere ꝙ fili⁹ ꝓducat ſpm̄ſcm̄ ꝑ prē3.

Pro ſolutione primi argumenti in oppoſitū. Nota aliq̄d agere ꝑ aliq̄d pōt eē q̄druplr̄. Primo ꝙ aliq̄d agat ꝑ aliud tāq̄ꝝ ꝑ formalē rōnē agendi ꝛ ꝑncipiū ꝓductiuū formalr̄ exiſtēs i eo vt ignis agit ꝑ calorē. Scd̄o tanq̄ꝝ ꝑ inſtrumentū: vt faber lignarius agit ꝑ ſecurim. S3 hoc vt inſtrumentū agēti dependet. Tercio tāq̄ꝝ ꝑ cauſam ſcd̄am ſibi ſuboꝛdinatā: vt de⁹ mediāte intelligētia mouet celū. Quarto tanq̄ꝝ ꝑ aliq̄d ſuppoſitū cui cōicat eandē ꝟtutē agendi vel ꝓducendi quā habet. Et ſic pr̄ oīa fecit ꝑ verbum. vn̄ Ioh: s. j. Omnia per ipm̄ facta ſunt. Sicut illa ergo eſt ꝯcedenda pr̄ creat ꝑ filiū: ita eadem rōne iſta eſt neganda cū ſit heretica filius creat per patrē. patet: q2 filius nō cōmunicat prī virtutē agendi. Pater em̄ nihil habet a filio. Sequunt̄ aūt ꝓpoſitiones cōformiter ad diſtinctiōes. ¶ Prima propoſitio. Pater nō ſpirat ſpiritū per filiū tanq̄ꝝ ꝑ rationē formalē patet: filius em̄ nō exiſtit patri formaliter: ſ3 ſunt due ꝑſone realiter diſtincte. vnde nec ad extra nec ad intra: pater aliq̄d ꝑ·no nō agit ꝑ per filiū. Et licet filius ſit rō exemplandi creata: hoc tamen eſt ꝑſonali noticia ſc3 genita: et non eſſentiali noticia ſcilicet ingenita. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Pater non ſpirat ſpiritūſanctum per filium tanq̄ꝝ per inſtrumentum: abſit em̄ hoc dicere. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Pater nō ſpirat ſpm̄ſctm̄ tanq̄ꝝ per cauſam ſcd̄am. patet: Quia omnis cauſa ſcd̄a dependet a prima qd̄ nullo modo eſt hic. Item oīs cauſa ſcd̄a eſt imꝑfectioꝛ prima. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Pater ꝓducit vl̄ ſpirat ſpiritūſanctū tāq̄ꝝ ꝑ ſuppoſitū cui cōicat vim ſpiratiuā.

¶ Pro ſcd̄o argumēto. Nexus de ſua ratione formali duo dicit. Primo procedit a diſtinctione. Scd̄o tendit ad vnitatē Nexus em̄ eſt duoꝝ vnio. ¶ Terciū argumentum poteſt ſolui vel ſm modum loquēdi: id eſt logicaliter vel realiter ꝛc̄. Nota ꝙ volūtas capit̄ dupliciter. Uno modo abſolute: et ſic eſt in tribus. Alio modo vt eſt prioꝛ ſpiratione: et ſic eſt in patre et filio. Et ſic vis ſpiratiua eſt voluntas vt prioꝛ ſpiratiōe. Et hec eſt opinio mgr̄i. Alia eſt opinio ꝙ vis ſpiratiua ē ipa ſpiratio actiua: differūt tn̄ i mō ſignificādi: ſpiratiuū em̄ dicit aptitudinē ꝛ ſm hāc formant̄ tres ꝓpōnes q̄ ſup̄ innuunt̄ circa cōcluſioneȝ reſolutoꝛiam. Et opinio iſta magis placet q̄ eſt mgr̄i.

Circa diſtinctionē

duodecimā: Primo queritur. Utrū ſpiritusſanctus prius ꝓcedat a prē q̄ꝫ a filio. Oēs termini ſūt declarati in p̄cedentibus preter prim⁹.

Reſolutio queſtionis.

Nota ꝙ licet Ariſtoteles multos ponat modos prioritatis quinto methaphiſice Nō tamē narrabo niſi q̄ttuor modos q̄ ſunt ad ꝓpoſitū de q̄bus doctor ſeraphicus loquit̄. Nā aliquid dicit̄ prius altero: vel duratione: vel cauſalitate: vl̄ origine: vel auctoritate. Duratione dicitur prius qđ p̄cedit aliud tp̄e: vt ſenior dicit̄ prior iuuene. ¶ Propoſitio. Nihil dicit̄ prius duratione nihil etiā dr̄ prius cauſalitate ī diuinis p̄ſonis ad intra. Scđo cauſalitate: ⁊ eſt illud qđ ē cauſa alteri⁹. Per oppoſitū diffinit̄ poſterius: vt poſterius cauſalitate: eſt illud qđ eſt effectus alicuius. De iſtis ergo nō eſt q̄ſtio nr̄a. Tertio origine: ⁊ eſt illud qđ eſt principium productiuū alicui⁹. Et diffinit ſic Scotus. Eſt eſſe a quo alius eſt. Poſterius origine qđ eſt ab alio. Prius auctoritate: et eſt illud qđ dat aliquid illi quo dicit̄ prior. ¶ Nota tria ſigna originis ponunt̄ in diuinis perſonis. Pater eſt in primo ſigno. Fili⁹ eſt in ſecundo: quia ab alio p̄ceſſ. Spūſſanct⁹ in tertio: quia ab vtroq̄ꝫ. Licet prioritas originis ponat̄ in diuinis p̄ſonis nō tn̄ eſt ī patre ⁊ filio vt ꝓducit ſpm̄ſctm̄. Probat̄ ſecūda ꝑs qꝛ ꝓducunt ſpm̄ſctm̄ vt vnū ꝓductiuū principiū. Spūſſanct⁹ procedit ꝑus auctoritate a patre q̄ꝫ a filio. Auctoritas illa nō dominationē importat nec ſubiectionē in aliquo ⁊ per cōſequēs nec ponit diuerſitatem in natura: pōt tn̄ nominari quedam principalitas. Un̄ pater principaliter ꝓducit ſpm̄ſanctū qꝛ a ſe habet ꝙ producit ſpiritusſanctū. Filius autē a patre habet. Un̄ prius auctoritate et ꝑncipalius idē ſunt ſm̄ iſtū doctorē.

Querit̄ ſecundo. Utrū ſpūſſanct⁹ ꝓcedat plenius a patre q̄ꝫ a filio. Iſte termin⁹ plenī⁹ de ſuo ſignificato duo dicit: vel ſaltē vnū per ſe ſignificat: aliud connotat. Primo em̄ ponit gradū ꝑfectionis vt ſi aliquis eſt plenius coloratus vel calidior altero. Secundo dicit compoſitionē in aliquo.

Concluſio reſponſiua.

Spūſſanct⁹ nō procedit plenius a patre q̄ꝫ a filio: patet ꝑmo qꝛ ſpūſſanct⁹ nō habet aliq̄d ꝑfectionis maioris a patre q̄ꝫ a filio nec ibi ſūt gradus intēſionis. Itē ſecundo ſpūſſanctus nō eſt compoſitus. ¶ Secūda ꝓpō: Spūſſanctus ꝓcedit a patre ꝑncipaliter ꝑ ſe ⁊ ꝓprie eo mō quo nō procedit a filio. Prima ꝑs patet quia illud dr̄ ꝑncipaliter ꝓduci ab aliquo qn̄ ꝓducens hꝫ a ſe ꝓducere. Ideo dixi ꝑncipaliter: qꝛ ꝙ ꝓducit hoc pr̄ hꝫ a ſe. Sanctus Hieronym⁹ dicit: Spm̄ſctm̄ ꝓprie ꝓcedere a patre. Et Aug⁹. xv. de trinitate ⁊c̄. ¶ Pro ꝑmo argumēto. Dicit̄ autē pr̄ per ſe ꝓcedere ſpm̄ſanctū: quia ⁊ mediate ꝓcedit a patre ſcꝫ mediante filio ⁊ imediate. Fili⁹ autē ſolū imediate ꝓducit ſpm̄ſanctū. Nota ꝙ illa topica. Propter quod vnūquodq̄ꝫ et ipſum magis: quadrupliciter non tenet. Primo non tenet niſi in cauſis ⁊ ideo ad intra non habet locū in diuinis. Secundo oportet ꝙ ſint cauſe p̄ciſe effectuū. Ideo non valet: domus eſt ſolida ꝓpter domificatorem: ergo domificator eſt magis ſolid⁹. Tertio oportet ꝙ illud p̄dicatū in quo cōparantur cauſa ⁊ effectus conueniat cauſe. Un̄ nō valet. Inferiora ſunt generabilia ⁊ corruptibilia ꝓpter ſuperiora: ergo hec magis. Quarto non tenet in cauſis accidentaliter ordinatis. Un̄ nō tenet. Sortes eſt hō ꝓpter platonē. ergo plato magis eſt hō. Sed ſolum tenet in cauſis eſſentialiter ordinatis. Cauſe eſſentialiter ordinate ſunt iſte: quarū ſecūda ſemꝑ dependet a ꝑma nō ſolū in eſſendo

ſed etiã in cauſando vt de⁹ ſol. Cauſe ac
cidẽtalit̃ ſũt iſte q̃rũ ſcđa nõ dependet a
p̃ma in cauſando: licet in eſſendo vt p̃r ꝛ
auus reſpectu filij ꝛc̃. Nota aliq̃s ꝓpões
¶ Prima ꝓpõ. P̃r hꝫ auctoritatẽ ſup fi-
liũ ꝛ ſpm̄ſctm̄. ¶ Scđa ꝓpõ. Fili⁹ dr̃ ha-
bere auctoritatẽ ſup ſpm̄ſctm̄: q2 dat ei
q̃cq̃d hꝫ. ¶ Tertia ꝓpõ. Fili⁹ hꝫ ſubau-
ctoritatẽ reſpectu p̃ris q2 ab ipſo oĩa hꝫ.
¶ Quarta ꝓpõ. Spũſſanct⁹ nullã au-
ctoritatẽ habet ſup patrẽ vel filiũ q2 ni-
hil dat eis. ¶ Quinta ꝓpõ. Filius in ꝓ
ducendo ſpm̄ſctm̄ habet auctoritatẽ et
ſbauctoritatẽ. Quicq̃d ei dat aliq̃d ali
cui ꝛ hoc dare hꝫ ab alio: habet auctori-
tatem reſpectu ei⁹ cui dat ꝛ ſubauctori-
tatem reſpectu alterius. ¶ Sexta ꝓpõ.
Habere ergo auctoritatẽ ꝛ p̃ncipalitatẽ
idẽ eſt. Et ſic fili⁹ p̃ncipalr̃ ꝓducit ſpm̄
ſanctũ. Et licet Aug⁹ nõ dicat oppoſitũ:
tñ nõ dicit. Itẽ dicit aug⁹: ꝙ fili⁹ habeat
auctoritatẽ ſupra ſpm̄ſctm̄. Sed idẽ eſt
auctoritas ꝛ principalitas. ¶ Septima
ꝓpõ. Pater p̃ncipalius ꝓducit ſpm̄ſctm̄
ꝙ̃ filius. ¶ Octaua ꝓpõ. Licet ſpũſſan
ctus ꝓcedat principalr̃ a filio tñ princi-
palius ꝓcedit a patre. Et licet multi do
ctores ſint ꝯ ſextã ꝓpoſitionẽ: tñ nõ ẽ cu-
ra cũ multũ ꝓbabilr̃ ꝛ ſolide loq̃t̃ ſctũs
Bonauẽtura. Illud eñ dr̃ p̃ncipalr̃ ꝓ-
ducere qđ habet auctoritatẽ ꝓducendi
aliq̃d ꝛ eandẽ cõmunicat alteri ꝛc̃.

Querit̃ tertio. Utrum

ſpũſſanct⁹ ꝓcedat a patre mediãte filio.
Hic nõ ẽ declarãd⁹ termin⁹ niſi mediate
Pro quo dicendũ ꝙ mediatio capit̃ tri-
bus modis. Primo mõ dr̃ mediatio ꝓut
excludit imediationẽ tm̄. Qñ effect⁹ vlti
mus ꝓducit̃ a cauſa aliq̃ media totalr̃
ſic ꝙ p̃ma cauſa nihil cauſat: tunc prima
cauſa excludit imediationẽ tm̄ vt adã eſt
cauſa mediata filij ipſi⁹ cayn. Hic põt
argui de pctõ cõmiſſo ab hoĩe reſpectu
cui⁹ deus nõ eſt cauſa ꝛ tñ videt̃ ꝙ deus
ſit cauſa mediata ex deſcriptione ꝛc̃. Di
cendum ꝙ pctm̄ pro formali nihil eſt: tñ
facit aliquid poſitiue licet demeritorie.
¶ Prima ꝓpõ. Iſta mediatio dicit ordi-
nẽ agentiũ: diuerſitatẽ ꝟtutis agentiũ.
¶ Scđa ꝓpõ. Quicq̃d ẽ cauſa mediata
ꝓprie ſumpta hoc mõ nõ ꝓducit effectũ
reſpectu cui⁹ dr̃ mediata: nec tñ ſeq̃tur ꝙ
nõ ſit cauſa ei⁹ mediata. Sed q2 ꝓducit
cauſam q̃ ꝓducit vltimũ effectũ ideo dr̃
cauſa. Iſta mediatio dicit etiã ſeꝑationẽ
ipſoꝝ agentiũ in agendo. Itẽ impoſſibi-
le eſt deũ eſſe cauſam mediatã alicuius
creati hoc mõ loquẽdo. Mediatũ ꝛ ime-
diatũ iſto mõ opponunt̃: ꝛ ideo nõ pñt cõ
uenire. Scđo mõ capit̃ ꝓut dicit ordinẽ
agentiũ ꝛ diuerſitatẽ agentiũ: nõ tñ dicit
ſeꝑationẽ ipſoꝝ in agendo. ¶ Tertia ꝓ-
poſitio. Deus quotienſcũq3 producit ali
quẽ effectũ cũ cauſa ſecũda dicitur cauſa
mediata. Iſta tñ mediatio non excludit
imediationẽ ſed excludit ſolitudinẽ. Eo
eñ ꝙ nõ ſe ſolo ꝓducit ſed cũ cauſa ſecũ-
da eo dicit̃ mediata. ¶ Quarta propõ.
Cuiuſlibet effect⁹ creati de⁹ eſt cauſa im
mediata. Iſta eſt cauſa imediata q̃ ime-
diate attingit effectũ ſeu eſſentiã ꝓducti
ꝛ intime ſua ꝓpria ꝟtute agit. Media-
tum ergo ꝛ imediatũ hoc mõ nõ opponũ
tur. Tertio modo vt dicit p̃ciſe ordinẽ
agentiũ ꝛ non diuerſitatẽ in ꝟtute agen-
tium nec ſeparationẽ. ¶ Quinta ꝓpõ.
Hoc mõ mediatio bene cadit in diuinis
ꝑſonis reſpectu creature ꝓprie: vt reſpe-
ctu angeli: aie. Hinc concedim⁹ ꝙ pater
eſt cauſa mediata creature. Et tñ pater
ꝛ fili⁹ ꝛ ſpũſſanct⁹ vnica ꝓductione ꝛ vna
ꝟtute producunt creaturã. Opa eñ tri
nitatis ſunt indiuiſa ad extra. Correla-
rium. Reſpectu quoq3 ſpiritusſancti pa
ter eſt producens mediatum.

Pro reſolutiõe queſtio

nis notande ſunt alique propoſitiones.
¶ Prima ꝓpoſitio. Productio ſpũſſan-
cti a patre eſt mediata ꝛ immediata. Pri
ma pars probatur: quia productio ſpi-

ritusſancti nõ eſt a ſolo patre ſed etiam a
filio: quia ipſe filius producit a patre et
ipſi cõmunicatur eadez virtus pducẽdi.
Scõa pars probat: quia pr̄ ſua propria
virtute z ſua ppria voluntate a ſe pducit
ſpm̄ſanctũ. ¶ Secũda ppõ. Productio
ſpiritusſancti a filio ſolũ eſt immediata.
¶ Tertia ppoſitio. Sola mediata pro-
ductio nõ põt eſſe reſpectu ſpũſſancti.

Pro ſolutione argumẽ

torum. Nota cauſa p accidens dicit im-
perfectionẽ. Tollit em̄ rõnẽ cauſe ſupre
me. Mediatum nõ dicit imperfectionẽ.
Deus em̄ nõ ſolum per ſe vult agere ſed
etiã vult rebus cõmunicare actiuitatem
z hoc eſt bonitatis. Cauſa p ſe eſt cauſa
que per naturã propriã et non per aliqd
accidens ſibi producit effectũ. hinc ſcdo
phiſicoꝝ dicitur policletus non eſt cã ſta
tue ſed ars ſtatuifica eſt cauſa eiuſdem.
Cauſa per accidens eſt cauſa que per
aliud agit z non per propriã naturam ſi
cut policletus per artez cauſa eſt ſtatue
z ſic agit per aliud tanq̄ p accidens ſibi
inexiſtẽs. Deus quicquid agit hoc agit
per naturam propriã. Voluntas em̄ di-
uina eſt diuina eſſentia. Nullo modo cõ
cedendum eſt ſupremã cauſam eſſe cau-
ſam per accidens. Omnis em̄ talis pre-
ſupponit cauſam per ſe.

Querit quarto. Utruz

emanatio verbi diuini ſit prior ſm ra-
tionem intelligendi ſpirratione vel econ-
tra. Nota prout nunc ſufficit duplex eẽ
ordo ſcz realis et rationalis. Realis eſt
ille qui eſt inter duas naturas: quarum
vna eſt perfectior alia: z ſemper eſt inter
duas ſpecies creatas: z poteſt diuidi in
ordinem temporis z perfectionis zc̃. Et
de hoc nõ eſt queſtio noſtra. Alius eſt ra
tionis et ille qui eſt ſm modum intelligẽ
di. Et de hoc ad propoſitum. Nõ enim
in diuinis aliquid eſt ꝑus tempore alte-
ro nec perfectione.

Concluſio reſponſalis

emanatio verbi diuini eſt prior ordine
rõnis Ad hoc vltra textũ eſt ꝑſuaſio ta-
lis. Ubicunq̄ eſt primũ ſcõm z tertiũ: z
ſcõm et tertiũ producũt a ꝑmo. prior eſt
pductio ſcdi q̄ tertij. Illa videt eſſe per
ſe nota niſi em̄ ꝑus pduceretur ſcõm nõ
eſſet ſcõm: ſed oẽs ꝯcedunt q̄ in diuinis
ſit prima ſecũda z tertia ꝑſona: ergo zc̃.
¶ Pro ſolutione argumentorum nota q̄
duplex eſt appetitus. Unus inhiantis:
et eſt appetitus deſiderij quo hõ deſide-
rat aliquid habere. Inhiare em̄ eſt deſi-
derare. ¶ Propõ. Iſte appetitus ẽ ante
habitã cognitionẽ. Alius ẽ cõplectentis
vel fruentis z eſt appetit⁹ quo amat ali-
quid ſibi p̄ſens z delectat in eo zc̃.

Circa diſtinctionẽ

tredecimam queritur. Utruz
in diuinis ſit ponere pceſſionẽ
Suppoſita declaratione (habita in p̄ce
dentibus) huius termini pceſſio.

Pro reſolutione q̃õnis

notande ſunt he ppoſitiones. ¶ Prima
propoſitio. Proceſſio in creaturis de ne-
ceſſitate vel de ratione ſui ꝑmo et per ſe
importat duos reſpectus: vnũ ad princi
pium a quo z reſpectum ad terminũ ad
quẽ quoꝝ nullus importat imperfectio
nem. Exemplum. Radius procedit a ſo
le: flos ab arbore. Si em̄ procedit ab ali
quo pcedit zc̃. Secũda pars patet quia
quicqd ponit in deo nõ dicit imperfectio
nem. Sed ſpũſſanctus pcedit a patre et
filio: ergo proceſſio nõ dicit impfectionẽ
etiã ſm vtrũq̄ reſpectum. ¶ Scõa ppõ.
Proceſſio in creaturis ſecũdario et min⁹
ꝑncipalr imo accidentalr importat mo-
tum z mutationẽ z elongationẽ a termi-
no a quo z vtrũq̄ dicit impfectionẽ. vbi
autẽ eſt ſumma vnitas ibi non eſt elõga-
tio. Corrlarium. Proceſſio non ponitur
in diuinis ſm hos reſpectus: ſed ſolum
ſm prioꝛa per ſe: et primo importatos

neratio actiua eſt propriū conſtitutiuū patris: et per conſequens non eſt in filio nec in ſpiritusancto.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat in ſeptē ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio. Generatio ⁊ ſpiratio actiua nō tm̄ differunt ſm modū dicendi ſeu intelligendi: ſed etiā penes differentiā vel modū originis et habitudinis. Prima ꝑs patet ex ſecūda rōne in textu. Vn̄ ſcd̄a pars ꝓbatur. Oia illa differūt penes differentiā originis ⁊ habitudinis que habēt diuerſos modos originandi ⁊ diuerſos modos ſe habēdi. Sed generatio filij ⁊ ſpiratio habēt diuerſos modos originandi et diuerſos modos ſe habēdi: ergo generatio ⁊ ſpiratio differunt penes differentiā originis ⁊ habitudinis. Maior patet. Illa dicunt̄ differre penes modū originis que habent diuerſos modos originādi. Differentia modoꝝ originandi nō repugnat eſſentie nec ꝑſone. Vn̄ ſunt in vna perſona ſcꝫ p̄re. Differētia rei et rei repugnat vni ꝑſone. Vn̄ nō vult ꝙ ſit realiter proprie ſeu ſtricte diſtinctio realis differentia: nō em̄ cōcedendū eſt ꝙ ſint diſtincte realiter niſi cū addito. ſ. ſm modū originandi vel diſtinctione reali ſuppoſitoꝝ. ¶ Scd̄a ꝓpō. Prima rō differētie vl̄ diſtinctionis inter ſpirationē actiuā ſpūſſancti: ⁊ int̄ generationē filij non pōt aſſignari ex rōne terminoꝝ q̄ ſunt ꝑſone. He em̄ paſſiue differūt nō actiue. Prima ꝑs probat̄: quia ſic eſſet circulus: nō em̄ eſt prima ratio. Quero em̄ quare habēt terminos differentes: vel q̄re termini differunt. Rn̄det̄. Propter emanationes nec ex rōne principioꝝ. patet in lr̄a Bonauenture. Nota aliqd differt actiue que ſunt ratio differentie: que ſcꝫ faciūt differentiā: paſſiue vero q̄ differūt ⁊c̄. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Aliud eſt loqui de iſtꝫ emanationibꝫ ſm eſſe. Et aliud eſt loqui ſm diſtingui. ¶ Quarta ꝓpō. Loquēdo de iſtis emanationibꝫ ſm eſſe habent perfectiſſimum eſſe: vel perfectiſſimam rationem eſſendi ꝙ ſuis principijs productiuis perfectis in diuinis vere exiſtentibꝫ. Quia em̄ eſt memoria fecunda: ⁊ voluntas infiniti amoris. Ideo ibi eſt generatio actiua filij et ſpiratio ſpiritusſancti. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Loquēdo de iſtis duabus emanationibus ſm diſtingui diſtinguuntur ſeipſis. Unde ſicut ſm omnem viā tam nominaliū ꝙ̄ ſcotiſtaꝝ due vltime differentie ſeipſis diſtinguuntur. Licet moderni dicāt quaſi de omnibus ꝙ ſeipis diſtinguantur: ſic dicendum eſt in propoſito. Addit doctor ſubtilis ꝙ ſe totis diſtinguuntur. ¶ Sexta propoſitio. Quia generatio ⁊ ſpiratio ſeipſis diſtinguuntur primo: ideo ad illā ſequunt̄ due differētie: quarū prima eſt ꝙ generatio ſolū eſt in patre: ⁊ ſpiratio eſt in p̄re ⁊ filio. Scd̄a ꝙ ſpiratio eſt nexus amboꝝ. ¶ Septima porpoſitio. Per iſtas duas differentias vltimo dictas: ſequit̄ ꝯcomitantia generationis ⁊ ſpirationis.

Pro argumentis in oppoſitum. Pro p̄mo argumēto dicit Auguſti. Licet pater ꝓducat filiū ⁊ ſpiritū ſanctuꝫ: tamen filius ꝓcedit quō natus: ſpūſſanctus quō datus: pater ergo nec inq̄ꝫtum vnus nec inq̄ꝫtum plures producit filiū ⁊ ſpm̄ſanctū: ſed alio modo et alio mō ſe habens producit filium ꝑ modum nature: ſpm̄ſanctū per modū liberalitatis. Scd̄m argumentum eſt quaſi replica: ſm omnes verum eſt ꝙ pater ratione fecūditatis nature generat: ratione fecunditatis voluntatis ſpirat: ſed in deo idem eſt voluntas ⁊ natura: ergo ⁊c̄. Ad qd̄ reſpondet doctor ſeraphicus ꝙ volūtas capit̄ ſeu ꝯſiderat̄ dupl̄r. Uno modo abſolute. Alio modo ꝯſideratur vt principium: cōſimiliter et de natura. Licet ergo idem ſint voluntas ⁊ natura abſolute: tamen in ratione nō ſic. Et ſic eſt eadē ſolutio ſententialit̄ ad ſolutionē Scoti qui dicit natura et voluntas ſunt

idem ſumma identitate ſimplicitatis et realiter: diſtinguūtur tñ formaliter. Ex hac nancꝫ rōne doctor ſubtil. maximam occaſionē habere potuit inueſtigandi diſtinctionē formalē. Ipām nancꝫ vere potuere videt̄ Bonauen. ſm rem lꝫ non ſm nomen. Quarta ratio peccat fallacia figure dictionis. Quotienſcunꝫ eñ mutatur gen⁹ cauſe efficientis in gen⁹ cauſe formalis: eſt fallacia figure dictionis. Unde non ſequit̄ differentia albedinis ꝛ differentia nigredinis ſeu albedo et nigredo ſunt ab alijs cauſis: ergo nō differunt ſeipſis. Cōſimiliter de vltimis differentijs que originantur. Ultimo arguit̄ ſic gñatio filij ꝛ creatio ſunt vna ꝛ eadeꝫ res: ḡ generatio ꝛ ꝓceſſio ſunt idē. ꝓbat̄ ꝯſequētia: qꝛ plus differūt creatio actiua ꝛ generatio cuꝫ hec ſit ꝓductio ad intra illa .i. creatio ad extra ꝙ̄ generatio ꝛ ꝓductio. Reſpondetur ꝙ rōne cōnotati magis differt creatio actiua ꝛ generatio ſed rōne ꝑncipalis ſignificati nō tm̄ differunt vide lr̄am doc.

Querit̄ quarto. Utruꝫ ſpūſſanct⁹ ſit ingenitus. In diſt. xxviij.

Doctor ſubtilis ponit longā declarationem huius termini ingenitus. Alium tamen modū tenebo nihil dimittendo. vnde nota. Ingenitū capit̄ tripliciť. Uno modo negatiue: et hoc dupliciter: vel ꝑut dicit negationem extra genus: vel ꝑut dicit negationem in genere. Negatio extra genus eſt illa que dicitur de quolibet vel ſua affirmatio: ita ꝙ ſemper ē extremuꝫ contradictionis: vt non equ⁹ nō aſinus. De iſta dicit Areſto. iiij. metha. De quolibet affirmatio vel negatio ꝛ de nullo ſimul. Scḋo modo capitur priuatiue: et ſic ingenitum eſt illud quod non eſt genitum: eſt tamen aptum natum generare. Hoc modo ſolus pater eſt ingenitus. Tercio modo capitur poſitiue: et eſt aliquod ſuppoſitum nō productū: a quo alia producuntur. ¶ Prima propoſitio. Negatio extra genus nihil ponit. Unde dicitur tam de ente ꝙ̄ de non ente indifferenter. Negatio in genere eſt aliqua negatio que preſupponit neceſſario aliquod ens: de quo dicatur: vt negatio incluſa in hoc verbo differt. ¶ Secūda propoſitio. Iſta ergo ponit aliq̇d: qꝛ preſupponit aliquod ens. ¶ Tercia propoſitio. Iſta nō dicitur indifferenter de ente et non ente. ¶ Quarta propoſitio. Iſta negatio ſcilicet in genere nō poteſt eſſe extremum contradictionis. Si ergo ingenitum importat negationē extra genus: tunc tm̄ valet ſicut non genitum. Hoc modo ingenitum dicitur de nō ente. Item de diuina eſſentia et de patre ꝛ ſpiritusſancto. Si autem dicat negationem in genere: ingenitum tm̄ valet ſicut ens non genitum. Hoc modo ingenituꝫ dicit̄ de eſſentia diuina. Item de patre: nec nō de ſpūſancto: ſed nō de chimera. H̄ eſt qḋ dicit Bonauētura: ꝑuatiue tamē magis ꝓprie capio priuationē et nō pro negatione in genere: ſed cum hoc ꝙ importat negationem dicit aptitudineꝫ in ipſo ꝛc̄. Omnis eñ priuatiua dictio proprie capta exponit̄ per negationē actus et poſitionē aptitudinis. Unde oīs propoſitio in qua ponitur talis dictio exponitur per vnam copulatiuā cuius prima pars eſt negatiua. ſcḋa poſitiua. Iſto ergo modo proprie loquendo de priuatiōe Nihil in diuinis dicitur ingenituꝫ: quia ſemꝑ ſcḋa exponens eſt falſa: videlicet ꝙ pater ſit aptus natus generari. ergo ꝛc̄. Nulluꝫ enim priuatiuū proprijſſime loquendo de noīe priuanter capto pōt verificari de aliquo in diuinis. Non enim deus ſic eſt immortalis: quia nullo modo eſt aptus mori. Per iſta dicta patꝫ reſolutio q̄ſtionis. Et cōcordant̄. S. Hieronim⁹ et ſctūs Auguſtin⁹: quorū prior dicit ſpiritūſanctū ingenitum. Auguſtinus ꝟo dicit ſpm nō ingenitū. Unde patet manifeſte equiuocatio huius termini ingenitum ex predictis.

Irca diſtinctionem decimāquartā primo queritur. Utrum ſit ponere proceſſionem tp̄alem ſpiritusſancti: id eſt. Utrū aliqua proceſſio ſpūſſancti dicatur temporalis. Iſte terminus proceſſio tp̄alis eſt declarandus. Nota ꝙ proceſſio in diuinis capitur dupliciter. Uno modo pro ꝓductione paſſiua vnius perſone ab alia. Iſto modo dicitur de filio et ſpūſancto. Unde hoc modo ſunt due proceſſiones in diuinis ſicut ſunt due perſone procedentes. Et de illa ait xp̄us. Iohis. xvi. Ego exiui a patre ſupple per eternam generationem et veni in mūdū ſupple tēporali natiuitate: Alio mō capitur prout importat principaliter hmōi produdictionē paſſiuam: cōnotando tamē ipſam perſonam productam eſſe in aliqua creatura rationali de nouo ſm ſpecialem modum: puta per gratiam: per quam ipſam ſanctificat: et ad vitam eterna acceptat. Et hec eſt proceſſio tēporalis. Hic ponuntur alique propoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Proceſſio temporalis neceſſario ⁊ pͦmo et per ſe importat productionē paſſiuam vnius perſone ab alia. ¶ Secunda propoſitio. Pater nō pōt procedere temporaliter. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Solus filius ⁊ ſpūſſanctus procedunt temporaliter. ¶ Quarta propoſitio. Proceſſio tēporalis neceſſario cōnotat ipam ꝑſonam productam: eſſe de nouo in aliq̄ creatura naturali: ſm aliquem ſpecialem modum. Unde licet pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctꝰ ſint in omni re preſentialiter eſſentialiter et potentialiter: tamen deꝰ poteſt intelligi dupliciter preſens alicui eſſe. Uno modo ſm preſentiam generalem. Alio modo ſm ſpecialem modum preſentie et potentie quo ſanctificat creaturam. Et hac homo dignus eſt vita eterna. Non enim ſolum ſanctificat tali ſpeciali modo: id eſt a peccato mundat: ſed etiam ad vitam eternam acceptat. Unde hoc modo ſpiritusſanctus eſt in iuſtis: non autem in peccatoribus: de lege poſitiua. Unde de lege cōmuni quilibet adultus aut eſt in gratia: aut in peccato mortali: Si eſt in peccato mortali: tunc eſt filius eterne perditionis: quem ſi deꝰ liberat: dicere poteſt miſericordia dei: quia non ſumꝰ conſumpti. Qui vero ſunt in gratia ſunt filij regni: et in eis habitat ſpiritusſanctus tanꝗ in habitaculo ſuo. Spiritusſanctus nullum ſanctificat et acceptat ad vitam eternaȝ: niſi illum in quo eſt charitas. ¶ Nota de rigore ſermonis iſta eſt falſa ꝙ ſint due proceſſiones ſpiritusſancti. Probatur: quia proceſſio ſpiritusſancti eſt ipſemet ſpiritusſanctus: ſed tm̄ vna perſona procedens eſt ſpiritusſanctus. ergo nō eſt niſi vna proceſſio: Sed contra. Nihil ideȝ eſt temporale et eternum: ſed eſt proceſſio ſpiritusſancti eterna: et eſt temporalis: ergo non eſt vna. Pro ſolutione. Nota hic aliquas propoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Proceſſio temporalis addit vnā rem vel res realiter diſtinctā vel diſtinctas a proceſſione ſeu ꝓductione paſſiua ſpūſſancti: que res ē gratia ſeu charitas qꝺ idem eſt. ¶ Secunda propoſitio. Licet proceſſio ſpiritusſancti ꝙtuȝ ad per ſe ſignificatum ſit eterna: tamen ratione connotati dicitur temporalis. ¶ Tercia propoſitio. Licet ſpiritusſanctus procedit ab eterno: non tamen procedit tēporaliter ab eterno. Hinc magiſter ſententiarum dicit cum alijs doctoribus ꝙ gemina eſt proceſſio ſpiritusſancti. Pro quo nota ſequentem ꝓpoſitionem: ⁊ hoc etiam cōcernit ſecundā queſtionem. Quandocūꝗ enim aliquid capitur ſm ſe: poſtea ꝓo cuȝ addito. per h̄ non fit numerus niſi entitatum. Nō em̄ ſubiecti ſeu cui ſit additio. Proceſſio ergo temporalis et eterna non ponunt in numerum proceſſionum: quia non ſunt due proceſſiones ſed vna. Ponunt tamē

dicendi vniuoci qñ fit geminatio ſm eſſe z nõ ſm dici: vt homo geminaſ in platone z iohanne: id eſt numeratur quia ſunt duo homines ſed nõ multiplicatur dicif. ¶ Tertium dictũ. Aliquid dicif geminari ratione modi dicendi analogi: quando geminatio eſt non ſolum ſm dici ſed etiam circa eſſe. Analogũ em̃ participat vniuocũ: et participat equiuocum quod nullo modo ſic debet intelligi q ſit medium inter vniuocũ et equiuocũ. Probatur: quia inter contradictoria nõ eſt mediũ. Idẽ z nõ idem ſunt cõtradictoria et ꝑdicari ſm eandem rationẽ: z non predicari ſm eandem rationẽ. Uniuoca autẽ ꝑdicantur ſm eandẽ rationẽ. Equiuoca autẽ nõ predicanſ ſm eandẽ rationẽ. Sʒ ſic intelligitur q analogũ aliqñ ſe tenet ex parte vniuoci: aliquado ex parte equiuoci. Ex parte vniuoci: vt genus ꝑ ꝑus dicif de vna ſpecie q̃ʒ alia: et tamen vniuoce. Unde eſt regula methaphiſicalis q omne genus eſt analogum ſuis ſpeciebus. vnde analogũ eſt quod prius ſignificat vnũ z per poſterius ſignificat aliud. Hinc Ariſtoteles dicit. In genere latẽt equiuocationes nõ ſic in ſpecie. vnde in ſpecie ſpecialiſſima proprie fit comparatio: z tamen genus eſt vniuocũ ſuis ſpeciebus. Ex parte equiuoci: quia ridere ſm analogiam cõuenit prato et ori z hoc equiuoce. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Proceſſio temporalis z eterna ſpiritusſancti non dicitur ꝓprie vniuoce nec equiuoce: ſʒ analogice. Quarta propoſitio. Conuenienter ergo poteſt dici ſm opinionem antiquorum doctorum proceſſio temporalis et eterna dupliciter dicitur non tamen hoc ſolum: ſed etiam duplex poteſt dici. Licet hoc ſit minꝰ proprie: vt patet in fine littere queſtionis zc̃.

Tercio querif. Utrum ſpiritusſanctus detur in propria perſona hominibus ſcʒ iuſtis et ſanctis. Uel vtrum etiam in donis ſuis puta ſapientia et gratia zc̃. detur. Notandum q in iſta queſtione nihil videtur declarandũ niſi dare et dari. Aliquid dari alicui creature rationali nihil aliud eſt q̃ʒ tribui aliquid: ita q ipſa creatura rationalis poterit illo vti rationabiliter ad iuſte operandum quando ſibi placuerit. Dare aliquid creature rationali eſt aliquid conferre creature ſic q ipſa creatura rationalis poterit illo vti rationabiliter ad iuſte operandum quando ſibi placuerit. Correlarium. Dans non ſolum poteſt dare bona ſua vt bona fortune que non ſunt ipſe: ſed poteſt etiam dare ſeipſum. Unde homines dant ſic ſe hominibꝰ. Hoc mõ oratores ſepiſſime vtunſ in dicendo gratiarũactiones. ¶ Ad deciſionẽ queſtionis. Prima ꝓpoſitio. Amicis dei nõ ſolum dantur creata ſpiritusſancti dona ſʒ etiam propria ſpiritusſancti perſona. Prima pars patet per paulum ꝑme ad Cor. xij. ca. Alij datur ſermo ſapientie alij ſermo ſcientie. ¶ Secunda propoſitio. Licet ſint multa dona ſpũſſancti libere data hominibꝰ: nullum tamen niſi gratia ſeu charitas facit amicum dei. Probatur. Quia ille dicitur amicus dei q̇ eſt gratus deo: ſed nullus eſt gratus deo niſi per gratiam: ergo zc̃. Secunda pars prime propoſitionis probatur per auctoritates a magiſtro in preſenti diſtinctione. Item Joh. xvi. dicit ſaluator. Ego rogabo patrem et alium paraclitũ dabit vobis: ſed nullum donum creatum dicitur paraclitus ergo zc̃. Uerumtamen ipſe chriſtus fuerat apoſtolo z paraclitus q̃ʒdiu cũ ipſis fuerat. Item Luce. i. Angelus ad virginem. Spũſſanctus ſuperueniet in te et virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Per primã partem intelligitur dari ſpiritusſanctus in propria perſona. Per obumbrari intelligitur dari per dona creata. Probatur ratione. Cuicunq́ꝫ competit

deſcriptio et deſcriptū. Sed ſpiritui ſancto cōpetit deſcriptio dari: ergo ⁊c̄. Maior patet. minor probatur: quia ſpiritusſanctꝰ ex ſua incōprehenſibili bonitate paratus fuit non ſolū virgini glorioſiſſime: ſed etiam ſanctis apoſtolis ſic condeſcendere vt quicquid rationabiliter vellent fieret: et maxime hoc eſt de virgine glorioſa. ¶ Tertia propoſitio. Amicis dei nunq̄ datur perſona ſpiritusſancti niſi detur gratia id eſt charitas nec vnq̄ datur charitas quin de facto detur ſpiritusſanctus. Probatur prima pars. Quicunq̄ habet ſpiritumſanctum eſt amicus dei: ſed quicunq̄ eſt amicus dei habet graciam: ergo ⁊c̄. Maior probatur. Quicunq̄ ſpiritu dei aguntur: ſunt filij dei: ⁊ econtra: qui non habent ſpiritū non ſunt eius. Minor probatur. Quia ſola charitas diſtinguit inter filios regni ⁊ perditionis. Secunda pars probatur videlicet q̄ non datur donum ſpiritusſancti ſcilicet gratia ſine ſpiritusſancto Quicunq̄ habet charitatē eſt amicus dei: ſed qui nō habet ſpiritūſanctum nō eſt amicus dei: ergo nunq̄ datur ſpiritusſanctus quin ſemper dantur dona creata et increata. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Poſſibile eſt de potentia abſoluta ſpiritūſanctum dari ſine charitate ſꝫ ſolum ſm̄ dona ipſius creata: ⁊ econtra. Patet: quia nō implicat cōtradictionē q̄ ſpūſſanctꝰ ſeꝫ cōdeſcenderet alicui nō habēti grāz gratūfacientem. ¶ Quinta ꝓpō. Spiritusſanctus de facto nō datur alicui niſi quē acceptat ad vitam eternam ⁊ ſanctificat. Hoc autē nunq̄ eſt ſine charitate. ¶ Sexta propoſitio. Licet de rigore ſermonis poſſemus cōcedere forte ſpiritūſanctū dari in fide ſpe ſapientia ⁊c̄. nō tamē placuit doctoribꝫ cōcedere: ſed ſolū de charitate qua debemus ꝯcedere dari ſpiritūſanctū. Item panem noſtrū ſuperſubſtantialē da nobis: qđ bene intelligitur de ſpiritusſancto. Et licet chriſtus ſit panis: tamen verum eſt q̄ nō habemus ſpiritumſanctū ſine filio et patre qui ſunt vnus panis.

Reſolutio doctoris ſeraphici ſtat in claris propoſitionibus.

¶ Prima propoſitio. Dare eſt aliquid habendum vel poſſidendum conferre. ¶ Secūda propoſitio. Habere vel poſſidere aliquid eſt cum aliquid eſt in facultate poſſidentis. ¶ Tercia propoſitio. Eſſe in facultate habentis vel poſſidentis eſt eſſe p̄ſto ad faciendū vel vtendum ip̄o: perfecta autē poſſeſſio eſt cum homo habet illud quo poſſet vti: et quo poſſet frui. ¶ Quarta propoſitio. Sed recte frui non eſt niſi deo. ¶ Quinta ꝓpoſitio: recte vti non conuenit niſi per gratiam gratumfacientem. Sed contra Si iſta propoſitio eſſet vera ſequeretur q̄ nullus peccator poſſet aliquo recte vti Sed conſequens eſt falſum. ergo ⁊c̄. Intelligitur ergo hec propoſitio ſic. Nullus poteſt recte vti: id eſt meritorie aliquo: niſi per gratiam. ¶ Correlarium ergo: Perfecta poſſeſſio eſt in qua habetur deus et eius gratia: ſed perfectum donū eſt ad perfectam poſſeſſionem. ergo ⁊c̄. ¶ Sexta propoſitio. Non eſt donū optimum ⁊ donum perfectū niſi detur donū increatum quod eſt ſpiritusſanctus: ⁊ donum creatum quod eſt gratia

Pro ſolutione argumētorum.

Spiritumſanctum dari non eſt ipſum habere per informationem: ſicut charitas habetur: ſed per aſſiſtentiam. Licet autem ſpiritusſanctus ſit in peccatore: non tamen habet facultatē fruendi ipſo meritorie. Nota aliquid tripliciter datur. Primo modo ſicut finitēs: ⁊ ſic datur premiū beatificum qui eſt ipſe deus. ¶ Secūdo modo ſicut perficiens. Hoc modo datur gratia ꝯſentiēti. Propoſitio. Quicquid datur primo vel ſc̄do modo

non oportet ꝙ ſit in poteſtate accipientis patet in exemplis poſitis in littera. Ratio quia qđ taliter datur: habet et habetur nam habens gratiam: habet ab ipſa: habetur a dono quo fruitur. Tercio modo datur ſicut ſubſeruiens: vt equus militi qui datur vt poſſeſſio limitata.

Queritur quarto. Utrum

ſpiritusſanctus detur ab aliquo viro ſancto. Nota aliquis dicitur ſanctus dupliciter: videlicet per eſſentiam et participationem. Sanctus per eſſentiam dicitur ille qui neceſſario et independenter habet ſanctitatem ſcilicet a ſeipſo. Ab iſto ſancto omnes ſancti per participationes efficiuntur ſancti. Nam ſicut nemo bonus niſi ſolus deus: ſic illo modo nemo ſanctus niſi ſolus deus. Sanctus per participationem dicitur ille qui contingenter eſt ſanctus. hoc modo omnis alius ſanctus a deo eſt ſanctus. Et dicitur dupliciter per participationem ſanctus. Uno modo quia eſt comprehenſor et beatus: et ſic quilibet videns deum in patria eſt ſanctus. Alio modo quia eſt viator viuens vita mortali. Et ſic quilibet exiſtens in gratia eſt ſanctus. Nota. De comprehenſoribus etiam poſſet formari queſtio et eſſet maior quam ſit poſita a Bonauentura. ¶ Concluſio. Non eſt in poteſtate omnium ſanctorum: ſimul etiam ſumptorum dare alicui ſpiritumſanctum nec gratiam gratumfacientem. Probatur primo de ſecundo: quia gratia ſolum eſt creabilis: ſed potentia creandi non poteſt communicari creature. ergo etc. Nota etiam ꝙ viator poteſt dici ſanctus dupliciter. Primo ratione officii ſeu officialiter: quando ſcilicet ſacra miniſteria habet miniſtrare ratione officii et precipue ſi habet conficere miniſterialiter ſacramentum corporis et ſanguinis dominici: quod nec beatiſſima virgo habet nec habuit. Secundo modo ratione gratie gratumfacientis. Propoſitio. Omnis habens gratiam gratumfacientem eſt ſanctus illo modo Correlarium. Quantumcunque viator polleat ſcientia: ſapientia: conſilio: fide et ſpe: ſi non habeat charitatem non eſt ſanctus. Correlarium. Nullus peccator eſt ſanctus. ¶ Propoſitio. Poſſet ſtare ꝙ homo faceret multa miracula et tamen non eſſet ſanctus. patet ex euangelio. Correlarium. Iſtud argumentum non valet. Iſte homo facit miracula: ergo eſt ſanctus. Non enim conuincit nec dicendum eſt ꝙ eccleſia propter ſola miracula ſit fundata: ſed propter opera et vitam virtuoſam. Unde aliqui opinantur (recito ſolum) ꝙ eccleſia poſſit errare in canonizatione ſanctorum. Quicquid ſit de hoc. Patet tamen manifeſte ꝙ errare poteſt circa matrimonium clandeſtine contractum. Queſtio noſtra eſt de viatore ſancto.

Reſolutio queſtionis

ſtat in aliquibus propoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Spiritumſanctum et gratiam gratumfacientem dari alicui ab homine: immo a quacunque creatura tanquam a principio effectiuo eſt omnino impoſſibile. patet: quia quicquid dat aliquid alicui habet aliquid poſſe actiuum ſuper illud datum. Sed nulla creatura habet principium actiuum ſeu poſſe actiuum ſuper ſpiritumſanctum igitur etc. Secunda pars patet. Quia eſt effectus ſolummodo creabilis. ergo etc. Gratiam gratumfacientem dari ab aliquo poteſt intelligi tripliciter. Primo miniſterialiter: et tunc datur tanquam ab aliquo miniſtrante ſacramenta. Secundo tanquam ab annunciante ſalutaria dona: vt a predicante ſeu ligante. ¶ Secunda propoſitio. Gratia poteſt dari ab aliquo miniſtrante ſiue bono ſiue malo: puta de ſacerdote audiente confeſſiones in peccato mortali. Secundo modo poteſt dari gratia

impetratiue. Et ſic datur gratia qñ aliquis ſanctoꝝ ꝑ oratiões ſuas meref alicui gratiaꝫ. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Gratia põt dari ab homie ſolo bono ⁊ iuſto impetratiue. Hoc mõ laici ⁊ vetule pñt dare gratiã: etiam ſummo pontifici ſi eſſet peccator. Correlariũ. Nunq̃ꝫ preces alicuius creature ſunt grate deo: niſi ſit in gratia. Probaf per illud Geñ. iiij. Reſpexit dñs ad abel ⁊ ad munera eiꝰ. Ad cayn aũt nõ reſpexit nec ad munera eiꝰ. Correlariũ. Oblatiões ⁊ preces peccatoris non ſunt grate deo Eſaie. i. Cum multiplicaueritis preces nõ exaudiam: manus enim veſtre plene ſunt ſanguine. Ex his aliqui voluerunt dicere (narro tñ) et Johes gerſon cancellarius pariſieñ. narrat q̃ aliquis obligatꝰ ad orãdum ſeu miſſas legedum non ſatis facit ſi dicat in peccato mortali. Unde q̃ habent exequias ⁊ anniuerſaria facere: videant ne ſint in peccato mortali. Si eñ homines eos ĩ mortali peccato noſcerẽt: nullo modo ab ipſis peterent talia fieri. Irrationabile enim multũ eſſet velle aliquẽ placare mediãte inimico eius. Iſta ↄcluſio videtur eſſe valde rigoroſa: licet ſit multũ apparens. Tercio modo dicitur gratia dari effectiue: et ſic a ſolo deo dari poteſt.

Pro ſolutione argumẽtorum.

Nota pro ꝑmo argumẽto. Nulla forma deiformis ſiue ſubſtancialis ſiue accidentalis poteſt produci a creatura (de ſubſtãciali exẽpla) Angelus: aĩa. Sunt eñ forme tam nobiles q̃ non habet creatura nec poteſt habere efficientiam ſuper ipas. Nota forma dicif deiformis dupliciter. Uno modo ex eo q̃ habet ſimilitudinem dei: et eſt facta ad imaginem dei. Aliquo modo quia imediate cõiungit deo. Quia gratia immediate inclinat ad ſumme diligendũ deũ. Ideo eſt forma deiformis. ¶ Pro alio argumento lux eſt in corpore lucido: lumẽ in corpe dyaphono. Pro q̃rto argumento. A quo gr̃a creatur effectiue ab eodeꝫ annihilaf deſtructiue. Quantũ autẽ eſt ex parte ſui gr̃a ſemꝑ maneret: demeritorie eñ pctm̃ opponif ipi gratie. Nõ eñ ex natura rei: ſꝫ ex ordinatiõe diuia gr̃a opponitur pctõ mortali. Hoc nõ eſt formaliter. ſicut albedo formaliter opponif nigredini. Et ſicut albedo formaliter expellit nigredinẽ nõ tñ effectiue: ſed agẽs efficiens albedineꝫ: ſic deus effectiue expellit pctm̃. In ſolutiõe quinti argumẽti habes quõ peccator ſe debet humiliare aliter ⁊ aliter deo ⁊ homini ⁊ ſacramẽtis. Deo eñ ſicut a q̃ ſalus datur homini ſicut a quo ſalus miniſtratur.

Circa quintãdecimam diſtinctionẽ primo queritur. Utrum miſſio ſit in diuinis.

Nota miſſio ꝑut nũc ſufficit eſt duplex: videlicet miſſio actiue dicta. et miſſio paſſiue dicta. Miſſio actiue dicta: eſt illa q̃ aliq̃d dicif mittere aliquem actiue. Mittere eſt aliquid in aliud producere. Miſſio paſſiue dicta: eſt illa qua aliquid dicitur mitti paſſiue: mitti eſt perſonam productaꝫ per nouam exiſtentiã in creatura rationali ſm ſpecialem modum exiſtendi: ſcꝫ per graciam in ea manifeſtari. Mittere ꝑo eſt ꝑſonã productã ꝑ nouam exiſtentiã in creatura rationali ſm ſpecialẽ modum exiſtendi ſcꝫ per graciam in ea manifeſtare. Uñ mitti nõ dicit per ſe vnum ſed ſicut dictum eſt de proceſſione q̃one ꝑma diſtinc. xiiij. Sic poteſt dici de miſſione. Q̃ꝫ ſcꝫ per ſe ſignificet productionem eternam: et connotet tp̃ale. Miſſio paſſiua expreſſius loquendo eſt productio paſſiue perſone producte ab alia q̃ mittitur ad creaturam: ad ſanctificandum eam. Manifeſtatio ergo ꝑſone fit operando aliquid circa creaturam vł in

creatura. puta gratiam. Primum correlarium. Mittere in diuinis eſt eſſentiale. Secundum correlarium. Eadeꝫ perſona poteſt ſeipſam mittere. Tertium correlarium. Quelibet ergo perſona poteſt mittere licet non quelibet poſſit ſeipſam mittere: patet quia pater non poteſt ſe mittere.

Reſolutio q̃ſtionis ſtat

in vna concluſione: quattuor diſtinctionibus: et quinq̧ dictis. ¶ Concluſio eſt talis. Miſſio eſt in diuinis. Et transfertur a creaturis ad diuina. Pro declaratione illius concluſionis ponuntur quedam diſtinctiones. ¶ Prima diſtinctio ⁊ principalis. Miſſio paſſiua in creaturis dicit triplicem reſpectuꝫ: videlicet miſſi ad mittentem: mittentis ad miſſum: ⁊ reſpectum ad id quo mittitur: id eſt ad terminum. ¶ Secunda diſtinctio ⁊ eſt ſubdiſtinctio. Ad mittentē poteſt comparari miſſio paſſiua: id eſt miſſus ſub triplici habitudine: vel tanq̃ ad dantem eſſe Et ſic radius mittitur a ſole: vel tanq̃ ad dantem virtutem. Et ſic lapis mittitur a proijciente. Vel tertio tanq̃ ad dantem auctoritatem. Et ſic legatus vel nuncius mittitur a papa. ¶ Tertia diſtinctio et eſt etiã ſubdiſtinctio. Miſſus ad terminũ etiam poteſt comparari tripliciter. Quia vel mittit̃ alicubi vt ibi quieſcat vt lapis deorſum ad centrum: vel mittitur alicubi vt ab aliquo habeatur: vt aliquis alicui mittit donũ: vel tertio mittitur alicubi: vt ad aliquid ſcilicꝫ operet̃. ¶ Primũ dictũ. Miſſio vt dicit triplicē reſpectũ ad mittentē eſt completiſſime: id eſt perfectiſſime in diuinis. patet: quia ſpũſſanctus mittitur a patre et filio tanq̃ habens eſſe et virtutē ⁊ auctoritatē in operando ab eis: ergo ⁊c̃. ¶ Secundũ dictũ. Miſſio vt dicit triplicē reſpectum: cõparata ad terminũ eſt in diuinis. patet: quia mittitur filius vel ſpiritusſanctus alicubi ad inhabitanduꝫ ſcꝫ et ad poſſidendũ vt donum: et vt ad aliquē effectũ operandũ. ergo ⁊c̃. ¶ Quarta diſtinctio et eſt tertia ſubdiſtinctio. Si miſſio in iſtis inferioribꝫ cõparat̃ ad terminũ ad quē: id eſt ad miſſum. Sic in iſtis inferioribꝫ importat triplicē conditionem imꝑfectionis: quia dicit ſeparationē ꝓpter diſtantiã termini ad mittentem. ¶ Tertiũ dictũ. Miſſio q̃tum ad iſtam conditionē nõ eſt in diuinis. patet: quia mittēs in diuinis ſcꝫ deus eſt vbiq̧ Correlariũ loco huiuſmodi cõditionis in diuinis ē emanatio ſiue egreſſio miſſi a mittente. Secundo dicit ſubiectionem ꝓpter differentiã mittentis ad miſſum: ſupple in ſubſtantia. ¶ Quartũ dictum Illo modo non eſt miſſio in diuinis: patet: quia in diuinis non eſt eſſentialis diſtinctio ſiue differentia: nam omnia ſunt ibi equalis ꝑfectionis in mittēte ⁊ miſſo Correlarium. Loco illius cõditionis in diuinis eſt ſubauctoritatis emanatio in miſſo. Tertio miſſio paſſiua in creaturis cõparata ad miſſum dicit mutationem ꝓpter diſtantiã miſſi a termino: quia cũ nõ ē in termino ad quē mittit̃: ideo oportet ꝙ mutet locũ. ¶ Quintũ dictũ. Miſſio illo mõ non eſt in diuinis. patet: quia in diuinis miſſus nulli loco abeſt: ideo nõ oportet ꝙ ꝑſonaliter accedat: et ideo nõ eſt ibi mutatio. ¶ Correlarium. Tamen loco illius conditionis eſt alicuius effectus. ſ. gratie de nouo productio.

Secũdo querit̃ Utrum

miſſio in diuinis ſit ex tp̃e tm̃: an etiam ab eterno. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in vna cõcluſione. Miſſio in diuinis nullo modo dicit̃ niſi ex tēpore: patet quia miſſio importat effectum nouum: puta gratiã. Probat̃ quia quãdo totum copulatum conſtituit̃ ex partibus quarũ vna eſt ꝑfectior altera. Illud totũ copulatũ denominat̃ ab imꝑfectiori. Sed miſſio in diuinis neceſſario importat eternũ et tp̃ale. ergo ⁊c̃. ¶ Pro ſolutione argumen

torum nota iſta propoſitio de rigore ſer monis eſt falſa. miſſio eſt deus. patet: q2 ſanctificatio creature quam dicit miſſio nõ eſt deus. Et hoc dicit Bonauentura ſub alijs verbis. Et q̄uis in ſequenti ſolutione admittat tamē hoc ad oſtendendum fallaciã argumenti. Capiendo autem miſſionē pro principaliori ſignificato bene admitti poteſt.

Queritur tertio. Cuius ſit

miſſio vt miſſi: Dictum eſt in precedenti queſtione ꝙ miſſio dicit triplicem reſpectum: quia ſi eſt miſſio. eſt ab aliquo: et eſt alicuius miſſio: et eſt ad aliquid. Et ideo eſt queſtionis ſenſus q̄ ſit perſona q̄ mittitur vel que poſſit mitti. Unde hec queſtio eſt de miſſione paſſiua.

Reſponſio ad q̄ſtionē

ſtat in aliquibꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio. Miſſio de ſuo ſignificato z intellectu importat duo. Primo emanationē id eſt productionē paſſiuã. Scḋo connotat vel ponit manifeſtationē: hoc eſt qḋ heri dictū eſt in precedenti diſtinctione. ¶ Scḋa ꝓpō. Sola pſona in diuinis q̄ eſt producta pōt mitti. Correlariū. Pater nō pōt mitti. Et licet veniat ad ſanctos eque ſicut ſpūſſanctus z manifeſtet per cauſationē effectus: puta gratie vel alicuiꝰ alterius effectus viſibilis: non tamen hoc ſufficit. Correlariū. Tota trinitas nō mittitur: patet quia nō eſt producta. Correlariū. Eſſentia diuina non mittitur eadem ratione. Nota ſm doctorem ſubtilem in pſenti diſtinctione: mitti eſt manifeſtari procedere. Et hoc eſt qḋ dicit Auguſtinꝰ. Mitti eſt cognoſci eſſe ab alio. ¶ Concluſio. Miſſio ergo vt miſſi non eſt totius trinitatis nec eſſentialiter nec patris. Sed ſolius filij z ſpiritusſancti eſt miſſio vt miſſi. ¶ Pro ſecundo argumento nota ꝙ dicitur Joh. xiiij. Si quis diligit me ſermonem meū ſeruabit: et pater meus diliget eum z ad eum veniemus z manſionem apud eum faciemus ¶ Propoſitio. Quādocunq̄ aliquis peccator de nouo iuſtificat̃ et de nouo recipit gratiã gratūfacientē tunc tota trinitas venit ad eum ſpeciali modo. Illud autē venire nihil aliud eſt q̄ ſanctificare ipm̄ z acceptare ad vitã eternam. Unde tria facit valde bona in tali aduentu. primo remittit peccata: ſecūdo confert gratiã. Talia non cōſueuerūt facere principes terreni. Qñ eīm dimittūt offenſas raro ſpecialiter honorant reos imo raro in gratiam recipiunt ſed vel a regno ſuo repellunt vel non curant eos. Omnis autem peccator mortalis proditor eſt ſui z dei z tamen deus eum recipit in gratiam. Tertio acceptat eum ad vitam eternam. De potentia dei abſoluta hec poſſent ſeparari licet de potentia ordinata dei nunq̄ ſeparent̃. Quartū poteſt ſuperaddi ꝙ exaudit eum in omnibus rationabilibus petitionibus. Dicit eīm. Petite z accipietis.

Queritur quarto. Cuius

ſit miſſio vt mittentis. Iſta queſtio ē de miſſione actiua ſeu de mittente. Circa qḋ notandū ꝙ de mitti cōcordāt omnes doctores. Sed de mittere ſūt diſcordes ſolenniſſimi viri. ſcꝫ magiſter ſententiaꝝ z Guilbelmꝰ altiſiodorēſis: vtraq̄ tamē eſt probabilis. ¶ Opinio magiſtri ſtat in tribꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio eſt: ꝙ mittere cōuenit cuilibet perſone in diuinis. Correlariū primū. Mittere eſt eſſentiale in diuinis. Scḋm Correlariū Non eſt idē mitti z mittere. Probatur: quia mitti eſt notionale: mittere vero eſt eſſentiale. ¶ Secūda propoſitio. Inter mittentē et miſſum in diuinis non oportet ꝙ ſit perſonalis diſtinctio. ¶ Tertia propoſitio. Mittens z miſſum in ratione mittētis z in ratione miſſi: diſtinguūtur tm̄ ſm rationem intelligendi. Ut filius inquantū donū mittitur. Inquantum deus mittit ſeipſum. Conſimiliter

de ſpiritusſancto dicendum. vnde Augu
ſtinus quarto de trinitate quando dicit
mitti a patre filiꝰ ſine ſpiritusſancto non
potuit ⁊c̄. Ad hanc auctoritatem diceret
Guilhelmus altiſiodorenſis ꝙ ſpiritus-
ſanctus non mittit filium ſm diuinā na
turam: ſed auctoritas intelligitur de hu
mana natura ſm ꝙ eſt minor patre. Sic
dicitur Eſaie ſexageſimoꝑmo. Spiritꝰ
domini ſuper me ad annūciandum man
ſuetis vel ad euangeliſandum pauperi-
bus miſit me. Dicitur ergo de miſſione
ſm naturam humanam. Vł auctoritas
exponi poteſt ſic. Uerum eſt eo ꝙ impoſ
ſibile eſt quo ad rem ꝙ filius fuerit geni
tus in diuinis ⁊ ſpiritusſanctus non ſpi-
ratus. ¶ Contra primam reſponſionem
Miſſio ſm diuinam naturā eſt duplex.
videlicet in mentem hominis iuſti et de
iſta ſunt preſentes queſtiones. Alia eſt
miſſio que eſt diuine nature in carnē que
eſt alia et alia miſſio: ergo oportet ꝙ intel
ligatur illa miſſio eſſe diuine nature miſ
ſio et non humane nature: quia illa non-
dum fuit nec habebat illam ⁊ de ꝑma in
telligit Auguſtinus. ¶ Secūda opinio
eſt Guilhemi altiſiodorēſis: et ſtat in tri-
bus propoſitionibus. ¶ Prima propoſi
tio eſt. Mitti competit ſolum duabꝫ per
ſonis productis: ſcilicet filio et ſpiritui-
ſancto. ¶ Secunda propoſitio. Mitti di
cit ſubauctoritatē in miſſo: eo ꝙ produ
citur ab alio: ⁊ cum hoc dicit diſtinctio-
nem quia mittitur. Probatur primum
quia illud dicitur habere ſubauctorita-
tem qđ producitur ab alio. Secūda pꝫ
patet: quia nihil poteſt mittere ſeipſum.
¶ Tertia propoſitio. Mittere dicit au-
ctoritatem et diſtinctionem in mittente
et miſſo: patet quia ſemper inter mitten-
tem eſt diſtinctio realis. ¶ Primū corre-
lariū. Mittere connotat productionem
actiuam ſicut mitti productionem paſſi
uā. ¶ Secundum correlarium. Spiri-
tusſanctus nullam perſonam mittit: pa-
tet quia nullam producit. ¶ Tertium
correlarium. Nulla perſona mittit ſeip-
ſam. Probatur: qꝛ nulla ꝓducit ſeipſam.
¶ Quartum correlarium. Tantum fi-
lius et ſpiritusſanctꝰ mittuntur. ¶ Qui
tum correlarium. Mittere ſolum conue
nit patri et filio. ¶ Sextum correlariū.
Tantum ſunt due perſone mittentes ſi-
cut ſunt due perſone miſſe. ¶ Septimū
correlarium. Mittere non eſt amplius
eſſentiale ꝙ̄ mitti. Confirmant autem
ſuam opinionem tali medio: quia pater
nunꝙ̄ dicitur mitti: quia non habet ſub-
auctoritatem: ergo a ſimili ſpiritusſanctꝰ
non dicitur mittere: quia non habet au-
ctoritatem ſupra ſeipſum. Et ſic reſpon
dent argumentis magiſtri ⁊c̄.

Sꝫ licet hec poſitio poſ
ſit ſuſtineri rationabiliter. Tamen pro-
pter auctoritates ſanctorum doctorum
et reuerentiam magiſtri tenebimus opi-
nionem quaꝫ tenet magiſter. Unde dat
regulam hic ſanctus Bonauentura: ꝙ
nō debemus auctoritates ſanctorum ad
noſtram trahere rationem. Sed magis
rationem noſtram ſubijcere eiſdem. hoc
eſt contra aliquos friuolos qui omnem
auctoritatem nituntur exponere ſeu tra
here ad propria ſentimenta ⁊c̄.

Pro ſolutione argumē
torum notande ſunt propoſitiões. ¶ Pri
ma propoſitio. Et ſi miſſio importet de
ſuo intellectu neceſſario iſta duo ſcꝫ ma-
nifeſtationem perſone producte et ema-
nationem perſone. ꝑncipalius tamē im-
portat manifeſtationem: ⁊ connotat ema
nationem. patet: quia miſſio principalit̄
dicitur temporalis. Et ad hoc videt̄ eſſe
Auguſtinus dicens. Mitti eſt cognoſci
eſſe ab alio. ¶ Secūda ꝓpoſitio eſt. Li-
cet manifeſtatio talis importet̄ ꝑ iſtud
verbū mittere actiue: ⁊ ꝑ modū actionis
et per mitti paſſiue: tamen emanatio ſci-
licet paſſiua vniformiter ꝑ vtrūqꝫ impor
tatur. Et in hoc eſt differentia inter mas

ex puris naturalibꝫ:habitus ponit̃ loco generis:ꝛ dicit̃ ſupnaturalis ꝑ qđ excludunt̃ ſciētia:ſapia:ꝯſiliū:dicit̃ ſecūdo imediate infuſus a deo:quia ſolū poteſt creari a deo. dicit̃ tertio in natura intellectuali ꝓpter nobilitatē habit⁹. dr̃ q̃rto eſt digna vita eterna. Un̄ q̃cunqꝫ habet gratiā illā eſt dign⁹ vita eterna:ꝛ ecōtra: q̄ nō habet eſt dignus pena eterna. Jſta gr̃a eſt veſtimentū nuptiale ſine quo nemo acceptat̃ ꝛ admittit̃ ad vitā perhennem ꝛ beatā. Omnis habēs gratiā amicus dei appellat̃ ꝛ eſt ſanctus:licet in hac ꝑegrinatione exiſtentes nō ſint ꝯfirmati In patria tñ ſunt ſcti cōfirmati. ¶ Gr̃a gratiſdata eſt aliq̄d additū naturalibꝫ eſſentialibꝫ creature rōnalis ꝑparans et iuuans aliquo modo ipſam ad vſum vel habitū gratie:ſcꝫ gratūfaciētis. Un̄ gratia gratiſdata ſemꝑ eſt accidens. Nota duplicia ſunt naturalia creature videlicet:eſſentialia ꝛ accidentalia. Naturalia eſſentialia ſunt eſſentia aie:vt intellect⁹ ꝛ voluntas:que ſcꝫ ſibi neceſſario conueniunt. Naturalia accidentalia ſunt aliq̄ accidentia que inſunt ipſi anie a principio ſue originis:vt ingenium: clementia ingenita:ꝛ pulchritudo quo ad corpus. Et ſic patet ꝑmo quare dicat̃ additum: quia accidens. Scđo quare dicat̃ naturalibꝫ eſſentialibꝫ:dicit̃ tertio nature rationalis:qꝛ ꝓprie iumētis nō dat̃ gratia gratiſdata. Ultima particula dicit̃ iuuans ꝛc̄.qꝛ oīs gr̃a gratiſdata debet vel ꝓpter charitate. ¶ Nota ꝙ triplex ē gr̃a gratiſdata:ſcꝫ habitualis:actualis ꝛ motiua. Habitualis ē donū habituale ſupadditum naturalibꝫ eſſentialibꝫ ꝛc̄. vt̃s. hoc mō ſcientia datur. Et dr̃ donū habituale quia eſt habit⁹. Nam in quolibet ſcientifico ſciētia debet ipm̄ magis inflāmare ad ſequendū deū q̄ ad ſequenduꝫ mūdi vanitates. Actual̃ eſt donū actuale ſupadditū naturalibꝫ eſſentialibꝫ ꝛc̄. Hoc mō bona monitio vel bona locutio vel aliqua flagellatio ꝑ quā de⁹ excitat mentē noſtrā ad deum querendū eſt gratia gratiſdata. ¶ Dupl̃r aliqui trahunt̃ ad deū. Uno mō ſuauiter. Alio mō violenter. Suauiter ꝑ bonas inſpirationes Uiolenter vero ꝑ tribulationes et vexationes. Gratia motiua eſt ſpeciale dei auxilium vel beneplacitum quo ipſe mouet nos ad bene agendū vel ad bene loquendū. ¶ Nota ꝙ tertia gratia gratiſdata differt a ſecūda:qꝛ tertia imediate dat̃a deo. Et fundat̃ in eo loco vbi dicit̃ Joh. iij. Spūs vbi vult ſpirat ꝛc̄. Hoc ſepe experiunt̃ multi hoies. Scđa autē communiter fit ꝑ creaturā. Nota duplici motione ſpiritusſanct⁹ mouet creaturā. Uno mō motione generali:ꝛ ſic de⁹ mouet quēlibet peccatorē:ꝛ quālibet creaturam. De hoc intelligit̃ dictum doctoris ſubtilis in. iiij. diſt. xiiij. dicentis:ꝙ ſtante influentia generali pctōꝛ pōt dolere de peccatis ſuis ꝛc̄. Hec nō eſt gratia gratiſdata ſpecialis cum ſit cōmunis. Alio mō mouet ſpūſſanct⁹ creaturā motione ſpeciali qñ videlicet aliquem ſubito mouet ſicut patet de ꝓphetia balaā:ꝛ alioꝝ ꝓphetarū qui ferunt̃ dixiſſe nō poſſum⁹ non loqui que dixit deus ꝛc̄.

Reſpōdendo doctoꝛ ſeraphicus ponit duas opiniones: quarū primā nō multū improbat nec tñ approbat. Sed ſcđam tenet. ¶ Prima ℊ opinio ſtat in vna diſtinctione ꝛ duabꝫ ꝓpoſitionibꝫ. Uide textū:qꝛ valde clarus ē. Dicit autē ſctūs Bonauentura ad ꝑmā opinionē ꝙ dantē oppoſitū iſti⁹ ſolutionis.i.negantē ꝙ ſapia dicat̃ a ſapere vno mō:ꝛ alio mō a ſapoꝛe. Et ꝙ ſpūſſanct⁹ detur vt ſpūs ꝛ detur vt ſctūs adhuc pōt ſoluere queſtionē quia ꝛc̄. ¶ Scđa opinio ꝛ doctoris ſtat in vna diſtinctione et aliq̄bus ꝓpōnibꝫ. ¶ Diſtinctio. Spiritumſanctū dari vel mitti eſt dupl̃r. vno mō ſimpl̃r:alio mō quantū ad hoc.i. ſm̄ quid. vel ad hoc.i.ad vtilitatem eccleſie. ¶ Prima ꝓpoſitio. Spūſſanctus nunq̄

datur ſimpliciter alicui: nec etiã filiꝰ niſi p gratiã gratũfacientẽ: patet qꝛ nulli datur ſpũſſanctꝰ nec filiꝰ niſi quem ſanctificat. ¶ Correlariũ. Nunq̃ ꝓprie daꝛ ſpirituſſanctꝰ niſi habeaꝛ q̃tũ ad vſũ ꝛ fructum: hoc eſt habere ſimpl'r. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Q̃ñcunq̃ creatura põt diligere deũ meritorie ſic q̄ dilectio ſit grata deo: tunc hꝫ ſpm̃ſctm̃ q̃tũ ad vſum ꝛ fructũ. Nota hñs magnã ſcientiã nõ aũt charitatẽ habet ſpm̃ſctm̃ quo ad hoc .i. ſm q̄d non ſimpl'r: quia pctõr mortalis non põt frui ſpũſctõ licet bene poſſit vti ſcientia.

Pro ſolutione argumẽ torꝫ nota q̃ñ dĩ. Spũs dñi venit in eũm vꝫ ad eũ: ſic notaꝛ q̄ ſpũſſanctꝰ habeatur ſimpl'r. Sed ſup eum hoc nõ eſt ſemp ad inhabitandũ ſicut dĩ ſpũs dñi factꝰ ſup ſaul. Propoſitio. Filius nunq̃ mittiꝛ in reuelatione facta p angelũ: ſed in ſola reuelatione facta imediate a deo: quia reuelatio ſi fiat in gr̃a gratũfacientẽ filius mittitur ſimpl'r: ſi nõ: mittiꝛ ſm q̄d. Propoſitio. Filiũ cognoſci ab alio p̄ciſe non eſt ipſum mitti: ſed oportet q̄ cognoſcaꝛ in aliquo tanq̃ in habitaculo. ¶ Notandum tamẽ q̄ nõ poſſumꝰ certitudinaliter cognoſcere ſpiritũſanctũ ꝛ filiũ mitti niſi ex fide. Pro quo notande ſunt alique ꝓpoſitiones. Prima propõ. Non ſufficit quecũq̃ cognitio filij ad hoc q̄ filꝰ mittatur ſimpl'r. Et ſic gloſandus ẽ Augꝰ. qui dicit. Filiũ mitti eſt cognoſci ipſum eſſe ab alio. Sed oportet q̄ cognoſcatur eſſe ab alio in aliũ vt in habitaculũ per charitatẽ. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Quãq̃ ſpirituſſanctus mittaꝛ ꝛ filius ad quẽlibet iuſtũ: nullus tñ põt hoc cognoſcere naturaliter: ſed ſola fide.

Queriꝛ ſecundo. Utrũ ſm eadẽ dona q̃re dicaꝛ mitti filꝰ ꝛ ſpirituſſanctꝰ. Pro declaratiõe huiꝰ termini dona. Nota q̄ in q̃libet natura intellectuali ſunt due potentie ſimplicr̃ beatificabiles: ſcꝫ intellectꝰ ꝛ voluntas. Quia cũ iſte due potẽtie imediate pñt deũ diligere ꝛ amare: ſic q̄ nõ deficit intellectus nec volũtas donec clare deꝰ videatur et fruaꝛ in patria. Uñ Augꝰ. in libro ꝯfeſſionũ. Inquietũ ẽ cor meũ dñe donec requieſcat in te. Sic etiã in via ſunt dona ꝑficiẽtes intellectũ et volũtatẽ. Et dona intellectꝰ ſunt ꝟtutes ſeu habitꝰ intellectuales: vt fides ſcia ꝛc̃. dona ꝓ voluntatis ſunt habitꝰ ſeu ꝟtutes morales habitus ſcꝫ affectiui ꝛ gr̃a gratũfaciens.

Reſponſio ſancti bonauenture doctoris ſeraphici ſtat in aliqƀ ꝓpoſitionibꝫ. Prima ꝓpõ. In miſſione inuiſibili ſemp ẽ donoꝝ collatio in q̄bꝫ eſt manifeſtatio ꝛ inhabitatio pſone. Prima ꝓbaꝛ: qꝛ nunq̃ mittiꝛ aliq̃ diuina pſona ad aliquẽ quin det aliq̄d donum. Scđa ꝓ de manifeſtatione patet: ſicr ꝛ tertia de inhabitatõe. ¶ Scđa ꝓpõ. Poſſumꝰ loq̄ de donis dei tribꝫ modis. ꝑmo modo q̃tũ ad radicẽ. ſcđo mõ q̃tũ ad actum. tertio mõ q̃tũ ad habitũ. ¶ Tertia propoſitio. Gr̃a ſiue charitas eſt radix oĩm donoꝝ gratuitoꝝ. Probatur: quia nulla bona gratuita ſine charitate valent ad vitã eternã. Iſta ꝓpõ ſm modũ etiã loquẽdi ſcꝫ de radice: patet p Gregoriũ in Omelia quadã. Nec quicq̃ hꝫ ramꝰ boni opis niſi maneat in radice charitatis ¶ Quarta ꝓpoſitio. Filiꝰ ꝛ ſpũſſanctꝰ danꝛ in eodẽ dono quo ad radicẽ. ptꝫ: qꝛ nec filiꝰ nec ſpũſctũs ſimpl'r daꝛ niſi gr̃a gratũfaciẽs detur. ¶ Quinta ꝓpõ. Triplices ſunt habitꝰ ſcꝫ pure cognoſcitiui: pure affectiui: et ptim cognoſcitiui partim affectiui. Habitꝰ pure cognoſcitiui dicunꝛ illi qui ſolũ ꝑficiunt intellectũ vt fides ſcientia: et omnis qui pertinet ſolum ad intellectũ. Alij ſunt habitus pure appetitiui ꝛ ſunt illi q̄ ſolũ ꝑficiunt voluntatẽ vt charitas ꝛ ſpes iuſticia ꝛ caſtitas ꝛc̃. Alij ſunt habitus partim cognoſcitiui et ptim affectiui .i. partim ptinent

ad intellectū partim ad voluntatē vt eſt ſapiētia (meo iudicio) Importat em̄ cognitionē dei ꝛ charitatē qua deꝰ ſapidꝰ ē ꝛ nullus alius habitus. Et ſic dicit duo ſcꝫ charitatē ꝛ ſcientiā. Vn̄ dicit doctor ſubtilis in tertio di. xxxiij. ꝙ ſapia in ſacra ſcriptura pro charitate cōiter capit: vt ibi. Beatus vir q̄ in ſapia morabitur ¶ Sexta ꝓpō. Sicut ſpūſſanctꝰ datur ꝛ mittit in habitibꝫ affectiuis ita filiꝰ dicit dari in habitibus cognoſcitiuis. Ex quo em̄ ſpūiſancto ex vi ſue productionis appropriant oīa que reſpiciūt voluntatem vt pietas ꝛ miſericordia. licet eque cauſetur a patre ꝛ filio ꝛ ſpūſancto tn̄ appropriatur ſpūiſctō. Eodeꝫ modo declarat alia ps. ¶ Septima ꝓpō. In habitibus ꝑtim cognoſcitiuis ꝑtim affectiuis ſm diuerſas rōnes quas cōtinent: tā filiꝰ ꝙ̄ ſpūſſanctꝰ mittit. Oīa dona dei que dat deus ſ. ſolū ꝓpter duos actus dat: ſcꝫ ad inflāmandū ꝛ illuminandū. vn̄. ¶ Octaua ꝓpō. Licet varia ſint dona dei tn̄ oīa dona dei pn̄t reduci ad duos actꝰ. ſ. illuminationē ꝛ inflāmationē. ¶ Nona ꝓpō Quoniā iſta dona ſcꝫ illuminatio ꝛ inflāmatio ſemper ſunt coniuncta ꝛ cōiunctim dantur a deo: ideo miſſio filij et ſpirituſſancti ſunt inſeparabiles. Et licet inflāmatio ſit cōmunis tribus tamē per appropriationē eſt ſpūſſancti. Similit de illuminatione eſt dicendum. Iſta propoſitio ſoluit magnā queſtionē videlicꝫ. ¶ Vtrum miſſio filij ꝛ miſſio ſpirituſſancti poſſint diuidi. Dicēdum ꝙ poſſumꝰ loqui de iſtis duabꝫ miſſionibꝫ dupliciꝰ. Vno modo quantum ad realem diſtinctionem ipſoꝝ. Alio modo quantum ad actualē ſeꝑationem. ¶ Propoſitio. Miſſio filij ꝛ miſſio ſpūſſancti quātum ad realem diſtinctionē ipſorum realiter diſtinguuntur: ꝛ hoc ſiue de per ſe ſignificatis ſiue de connotatis: pro per ſe ſignificatis ſm vnam opinionem eſt productio paſſiua. Sed due ſunt productiones paſſiue filij ꝛ ſpirituſſancti: ſcilꝫ generatio et ſpiratio paſſiua. Pro cōnotatis vero etiam ſic diſtinguuntur: quia aliud eſt donum illuminatio: ꝛ aliud inflāmatio. Tamen in ſapientia concurrūt. Semper autem ex parte productionū eſt diſtinctio realis. Quantū auteꝫ ad actualem ſeparationem nunꝙ̄ diuiduntur. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Non autē oportet ꝙ ſit tanta connexio vel vnio inter miſſionem viſibilem filij et miſſionē viſibilem ſpūſſancti: quāta eſt inter miſſionem inuiſibilem ipſorum. Patet em̄ ꝙ quādo filius fuit incarnatus fuit miſſus viſibili miſſione. Sed ſpirituſſanctus tunc nō fuit viſibiliter miſſus.

Tertio querit. Vtrum

miſſio filij et ſpūſſancti ſit ſm eadem dona gratie augmentata. Huiꝰ queſtionis ſub verbis magis patentibus. ſenſus eſt. Vtrum quotienſcunꝙ̄ gratia vel dona augentur (vt quando fides vel ſpes augetur) ſemper mittatur filius et ſpirituſſanctus. ¶ Pro declaratione terminorum notandum ꝙ augmentare gratiaꝫ poteſt intelligi dupliciter. Vno modo effectiue. Alio modo meritorie. Effectiue ꝛ ſic ſolius dei eſt augmentare grām. Sed meritorie augmentatur per bona opera. Unde communiter eſt ꝛ regulariter: ꝙ ad meritū cuiuſcꝫ boni operis augetur gratia. Et ſic ex magna liberalitate et miſericordia deus bene auget gratiam quantum ad ſubſtantiam: propter bona opera. Tamen non vult diminui quantum ad ſubſtantiam. Licet bene quantum ad feruorem propter veniale feruor tamen iſte non eſt gratia. patet in peccato mortali.

Reſolutio queſtionis

Doctor ſeraphicꝰ reſpondendo ad queſtionem narrat duas opiniones. ¶ Prima opinio ſtat in vna diſtinctione ꝛ duobus dictis. ¶ Diſtinctio. Gratiā augeri poteſt eſſe dupliciter: ſcꝫ ꝑceptibiliter: quando

ſcʒ cognoſcit ille in quo augetur ſeu ꝑcipit ꝙ augmentatur. ¶ Primū dictum. In tali augmento grē datur vel mittitur filiꝰ ⁊ ſpirituſſanctus. Scḋo mȯ pōt grā augeri imꝑceptibiliter cū ſcʒ aliquis nō ꝑcipit ꝙ augmentatur in eo charitas ſeu gratia. ¶ Scḋm dictū In tali augmēto nō mittitur ſpūſſanctus. Et rō illoꝝ eſt: q꞉ tūc dicitur dari vel mitti cum mente ꝑcipitur. Hanc opinionē doctor ſeraphicꝰ nec improbat nec approbat. ¶ Secunda opinio ſtat in vna diſtinctione ⁊ duabus ꝓpoſitionibꝰ. ¶ Diſtinctio. Augmentum gratie poteſt eſſe dupl'r vel ꝓpter profectum in gratia habita ꝑ̄us: aut eius vſu vel propter collationē noui vſus vl' etiā doni gratuiti. ¶ Prima ꝓpoſitio. Non oportet ꝙ filius ⁊ ſpūſſanctus mittatur ꝓpter ſolū profectū gratie. Tunc enī nō dr̄ mitti nec filius nec ſpūſſanctꝰ. In cōfirmatione aliquis fit miles xp̄i ad defendendū fidē chriſti vt oportet ⁊ vbi oportet. ¶ Scḋa propō. Quotienſcunqʒ augetur grā ꝑ collationē noui doni vel noui vſus ſicut fuit in apoſtolis in die penthecoſtes tūc mittitur filꝰ ⁊ ſpūſſanctus.

Circa diſtinctionē

ſextamdecimā primo queritur Quid eſt miſſio viſibilis. Inter omnes doctores nullus eſt q̄ tam multa dicat de miſſione ſpūſſancti ſicut iſte doctor: vt patet pluribus diſtinctionibus. Omne equocum ꝑ̄us eſt diuidendū q̄ȝ diffiniendū. ¶ Nota ergo ꝙ duplex eſt miſſio viſibilis. Quedā eſt que eſt ꝑ realem aſſumptionē alicuius nature create viſibilis in vnitatem ꝑſone. Hoc modo fuit miſſus filius a patre quando aſſumpſit naturā humanā in vnitate ſuppoſiti. Alia eſt q̄ non eſt ꝑ realem aſſumptionem alicuiꝰ nature ī vnitate perſone, vnde iſte ſunt heretice. Spūſſanctus fuit columba: nec vnq̄ȝ vniuit ſibi naturam ignis. ſed erat ibi vnio ſignati ad ſignuʒ Columba enī exterius apparens ſignū erat ſpūſſanctuʒ inhabitare ⁊c̄. ¶ Nota miſſio viſibilis ſic pōt deſcribi. Eſt aliq̄ apparitio rerum corporaliū: facta circa creaturā rōnalē humanā: eideʒ creature rōnali repn̄ſentans miſſionē inuiſibilē ꝑſone diuine. In iſta deſcriptione ſunt tres ꝑtes. Prima apparitio rerū corporaliū q꞉ cū diuine ꝑſone ſint inuiſibiles de ſe: ſi viſibiliter mittantur oportet ꝙ fiat ꝑ aliqua corporalia apparentibꝫ nobis. Per ſcḋam excluduntur irrōnalia ⁊ angeli: licet enī ſpūſſanctꝰ miſſus fuerit angelis bonis dū eſſent viatores: ſed tn̄ hoc non oportuit eſſe viſibil'r. tertia ponitur: quia nunq̄ȝ mittitur aliqua ꝑſona niſi ad ſanctificandum ⁊ ſic nunq̄ȝ fit talis apparitio niſi ad repn̄ſentandū aliquē effectū ſpālē circa illū cui mittitur puta charitatem. Qn̄ primo fit miſſio viſibilis in aliquo nō oportet ꝙ ſit ſignū ꝙ miſſio inuiſibilis ꝑſone de nouo ſeu primo fiat. Unde qn̄ ſpūſſanctus viſibiliter fuit miſſus in baptiſmo chriſti repn̄ſentabatur ꝙ grā ꝑ̄us īfuerat ⁊ ꝑmanebat nec augebatur gratia in chriſto. Aliud fuit de apoſtolis.

Reſponſio ſancti bonauenture.

¶ Prima ꝓpō. Miſſio viſibil' ꝑ̄ſupponit miſſionē tanq̄ȝ ſupius et ſuperaddit differentiā q̄ eſt viſibile. ¶ Scḋa ꝓpō. Miſſio communiter dicta dicit in miſſo emanationē ⁊ ſuꝑaddit manifeſtationē illiꝰ emanationis. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Quia manifeſtatio emanatiōis non fit niſi ſuꝑ eum in quo inhabitat ſpūſſanctus ꝑ gratiā gratūfacientē. Inde eſt ꝙ miſſio in cōmuni dicit manifeſtatiōem non ſolū emanationis ſed etiā inhabitationis. ¶ Arguitur cōtra. Conſtat ꝙ ſpirituſſanctꝰ mittitur q̄tidie illis qui cōfitentur peccata ſua vere ꝑ ſacramentū penitētie ⁊ tn̄ ipſi neſciūt ꝙ ſpūſſanctꝰ eis mittitur vt patet de vetulis: ergo miſſio nō dicit manifeſtationē inhabitationis gratie. Itē etiam docti neſciunt ſi ſint in gratia per conſequens miſſio non eſt manifeſtatio.

¶ Reſpōdeo ꝙ duplex eſt manifeſtatio emanationis: vel pōt eē duplex: ſcʒ actualis et habitualis. Actualis eſt illa qua aliquis actualiter cognoſcit ſpm̄ſanctū emanare a pr̄e ⁊ filio. Habitualis eſt illa qua aliqͥs habitualiter cognoſcit ſpiritūſanctū emanare a pr̄e ⁊ filio. Uel ſic breuius cōprehēdendo vtrūqʒ. Duplex eſt manifeſtatio emanationis et cōſimiliter inhabitationis. Quedā eſt actualis. Et eſt illa qua aliqͥs cognoſcit actualiť ſpm̄ſanctū ꝓduci a patre ⁊ filio et inhabitare ꝑ grām. Tunc dico ꝙ nullus viator de lege cōmuni pōt cognoſcere actualiter cognitione infallibili ꝙ ſpūſſanct⁹ mittať ad eū: ⁊ hoc ꝯcludit argumētum Scđa eſt habitualis. Et eſt illa qn̄ aliquid fit per qđ pōt cognoſci vnā ꝑſonaʒ produci ab alia: et ꝙ ſpūſſanctus inhabitet aliqueʒ hominem. Licet igitur iudei vidētes linguas igneas nō cognouerint actualiť nec fideles: tn̄ ſuffecit habitualis cognitio ſcilʒ ꝙ poterant deuenire in cognitionem emanatiōis ꝑſone a ꝑſona et inde habitatōeʒ grē. ¶ Quarta ꝓpō. Iſta differētia viſibilis aduenięs miſſioni tāqʒ ſupiori ꝯtrahit ipam ad manifeſtationē exterioꝛē ad manifeſtandū ꝑſonam ꝓcedentē ⁊ inhabitantē. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Miſſio viſibilis eſt apparitio exterioꝛ in qua manifeſtať diuina perſona non vt operans tm̄: ſed etiam vt inhabitans: nō vt inhabitans tm̄: ſed etiam vt emanās: quaſi ab alio veniēs. Per primū excludit apparitionē dei ī qualibet creatura. Perſone diuine ſunt in omni re: vt operans. Omnes enim effect⁹ ſunt effectus dei. Sed etiā vt inhabitans hoc dr̄ ad differentiam apparitionis qua ꝑſona diuina apparuit moyſi vel abrae. Qđ ſi ita ſit ꝙ ſpūſſanctus et pater ⁊ filius apparuerint ſanctis patribus. iſta apparitio non fuit ad ſignificandum inhabitationem iam exiſtentem: licet etiaʒ eſſent in gratia. Sed per iſtas apparitiones ſignificabatur inhabitaturū eſſe deum in humana natura. De h̄ vide Richardū. ¶ Nota. Deus dicit̄ eſſe in rebus quinqʒ modis. Primo modo eſt generaliter in omnib⁹ rebus et iſte modus ſubdiuidit̄ in tria membꝛa. Quia in qualibet re eſt ꝑ eſſentiā: preſentiā: potentiā. Scđo modo dicitur eſſe in aliqua re ſacramentaliter. Et ſic dico ꝙ tota trinitas eſt in ſacramento altaris. Sed tamē nec hoc eſt ad propoſituʒ: nec illo modo dicitur fili⁹ proprie mitti. Patet de malo ſacerdote celebrāte ī peccato moꝛtali. Tercio modo. Deus dicitur eſſe in aliqua re ꝑ realem aſſumptionē alicuius nature in vnitatem ſuppoſiti. Hoc mō non eſt inconueniens ꝙ filius alio modo inſit nature humane qʒ pater et ſpūſſanctus. Quarto mō. Spūſſanctus eſt in aliq̄ re ꝑ ſpecialem inhabitationem. Sicut dicitur Pater noſter qui es in celis. i. in ſanctis In quibus ſpecialiter ſpūſſanctus inhabitat per gratiaʒ. et hoc mō deus mittit̄ inuiſibiliter. Quinto mō. Eſt in aliquo tanqʒ ſub ſpeciali ſigno repreſentante illam miſſionem interioꝛē. ſic ſpūſſanctus miſſus eſt in ſpecie colūbe flatus et ignis Et ſic deus mittitur viſibiliter.

Scđo querit̄. Ad quid

ſit vtilis miſſio viſibilis. Quid ſit bonū vtile: et quotuplex ſup̄ habitum eſt. Duplex aūt eſt miſſio. q̄re in p̄cedēti q̄ſtiōe. ¶ Reſpōſio ad queſtionē ſtat in vna cōcluſione: diſtinctionib⁹ et ꝓpoſitionib⁹. ¶ Concluſio. Miſſio viſibilis fuit vtilis ad manifeſtandum emationem ꝑſone miſſe. Et ad manifeſtandum inhabitationem in perſonis ad quas miſſus eſt. ¶ Nota duplex eſt inhabitatio ſpiritus ſancti in homine. Una per ſanctificationis ſufficientiam. Alia ſm̄ redundantiam plenitudinis. ¶ Prima propoſitio. Quotienſcunqʒ aliquis hō recipit graciam de nouo ſpūſſanct⁹ habitat in eo ꝑ ſanctificationis ſufficientiā. ¶ Secūda propoſitio. In om̄i tali ſuſceptione gra

tie gratumfacientis inuiſibiliter mittit ſpūſſanctus. Sed de hac non ad propoſitum. ¶ Scđa diſtinctio. Duplex eſt genus credentiū: quidā volunt ſigna vt puta ſenſibiles: id eſt ſimplices. quidam volunt intelligentiam. vt perfecti in fide. ¶ Tercia propoſitio. Miſſio viſibilis ē vtilis ad manifeſtandum inhabitationem plenitudinis redundantis: ⁊ hoc ꝑſonis manuducendis per ſenſum. Uide lrām Bonauēture: qꝛ pulcra eſt.

Tercio querit. Quib⁹

modis fit miſſio viſibilis. ¶ Notādū ꝙ legimus quattuor miſſiōes viſibiles ꝑſonarum diuinarum. Prima fuit excellētiſſima qua filius vnitus ē homini: id eſt nature humane in vnitatem ſuppoſiti. Secunda qua ſpiritusſanctus fuit miſſus in ſpecie columbe dum baptizabat chriſtus. Matth. iij. Tercia quādo ſpiritusſanctus fuit miſſus in ſpecie flatus ad denotandū ꝙ ſpūſſanctus ſpiratur Iohis. xx. Quarta qua ſpūſſanct⁹ fuit miſſus in ſpecie linguarum ignearum in die pentheco. Actuū. ij.

Reſolutio queſtionis.

¶ Prima ꝓpõ. famoſa in phia. Finis ſe imponit neceſſitatem his que ſunt ad finem. Et eſt ſenſus neceſſitas medioꝝ cōſideratur ad neceſſitatē finis. Unde neceſſe eſt ſeruare mandata dei: non quidem abſolute: ſed ſi volo ſaluari. Nec hoc eſt abſolute neceſſariū: niſi ad bene eſſe ſcꝫ ſi volo ſummā euadere miſeriā et ſummā habere beatitudinē. Modus autē apparendi ſumendus eſt iuxta finē operationis. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Filius apparuit vt mediator: ſpūſſanctus vt doctor. patet Ioh. xvi. Cū aūt venerit ille ſpūs veritatis docebit vos oēm veritē ⁊c. vide litterā qꝛ eſt plana. ¶ Sed verū illa columba erat vera columba: magna difficultas hic fit aliqñ a curioſis ⁊ non ſolū a vetulis. ¶ Reſpondeo per aliquas ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. Colūba ſub qua apparuit ſpūſſanctus nō fuit verum animal. ¶ Scđa ꝓpõ. Illa colūba ſub qua ſpūſſanct⁹ dr̄ apparuiſſe erat vera res. Conſimiliter dicendū eſt de igne quia nec comburebat ⁊ poſt nō fuit. Tamen rationes iſte nō ſunt demonſtratiue. Thomas. iij. parte ſumme. qōne. xxxix. arti. iij. ex intentione mouet iſtā queſtionem. Et dicit ꝙ erat vera colūba. Sed argumentū et rationes eius ſoluuntur a ſancto Bonauentura. Sanctus Bonauentura habet pro ſe ſacram ſcripturā: quia in euangelio dicitur Luce. iij. Deſcendit ſpiritusſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum. et Matth. iij. et Tho. in diſt. pñti. q. iij. in ſolutiōe tertij argumenti dicit ꝙ non fuerit vera colūba. Unde patet ꝙ ſibi contradicit. ſicut et de conceptione beate virginis ſuꝑ ſententias et in ſumma. Item in quarto dicit ꝙ papa poſſit diſpenſare in voto continentie ſeu caſtitatis. In prima parte ſumme dicit ꝙ non.

Irca diſtinctionē

c decimāſeptimam. Primo queritur. Utrum preter donum charitatis increate ſit ponere donum charitatis create id eſt. Utrū charitas qua diligimus deum ſit ſpiritusſanctus. Uidendum ergo eſt quid ſit charitas: eſt quidam habitus ſupernaturalis inherens formaliter nature beatificabili: per quē ipſa acceptatur a deo ad vitam eternā: tanꝙ digna tanto premio: et per quē ipſa eſt amica dei: et ſibi grata et cara: ⁊ per quē actus eius elicitus ſm inclinationem talis habitus eſt meritorius vite eterne. Prima particula eſt habit⁹. Scđa ſupernaturalis ⁊c. Primo tamen videamus de deſcripto. Et prima ſui diuiſione diuiditur in charitatem increatam ⁊ creatam. Charitas increata eſt ipſemet deus. Et eſt duplex ſcꝫ eſſentialis: ⁊ ſic eſt communis tribus

Alia eſt perſonalis: et eſt perſona ſpiri-
tusſancti: quia procedit per modū amo-
ris. Queſtio noſtra non eſt de charitate
increata nec eſſencialiter nec perſonali-
ter capta. Licet charitas increata perſo
naliter capta ponatur in titulo queſtio-
nis. Alia eſt charitas creata que capit̄
tripliciter. Primo modo pro habitu de
charitate. Hoc modo eſt queſtio noſtra
Scdo mō pro actu. Eſt quicunqꝫ actꝰ
beniuolentie vel liberalitatis exhibitus
alicui ex charitate: vl̄ factus pro aliquo
ex charitate. Hoc modo dicimus: Iſte
fecit mihi magnam charitatem ⁊c̄. Itē
in euangelio. Maiorem hac charitatem
nemo habet ⁊c̄. Johis. xv. Tercio mō
pro obiecto. Et eſt duplex. Primarium
qd̄ eſt deus. Et ſic ē charitas creata ob-
iectiue reſpiciens deum. Secundarium
et eſt proximus. Qui diligit proximum
legem impleuit. ¶ Primo dicitur eſt ha-
bitus ad differenciaꝫ aliorum membro-
rum. Secundo dicitur ſupernaturalis
⁊ merito quia non eſt producibilis ab a-
gente naturali: ſed a ſolo deo creabilis.
Tercia particula. Inherēs formal̄r ⁊c̄.
et ponitur ad differenciam gratie aſſiſtē-
tis. Pro quo notandum ꝙ duplex eſt
charitas ſcilicet Aſſiſtens. Unde ſpiri-
tusſanctus aſſiſtens nobis et acceptans
opera noſtra eſt charitas aſſiſtens. Qui-
dam enim admittebant ſpiritūſanctum
eſſe habitū: ſed non poteſt dici inherens.
Inherens charitas. Eſt vna forma ac-
cidentalis decorans animam per quam
ipſa acceptatur ad vitam eternā. Quar-
ta particula. Nature beatificabili. vbi
notandum. Q; duplex eſt natura beati-
ficabilis: ſcilicet increata et creata. Cre-
ata: vt angelica humana. et de illa intel-
ligitur. Quinta particula. per queꝫ ipſa
acceptatur Pro quo notandū: ꝙ duplex
eſt acceptatio diuina: ſcilicet large vl̄ cō-
muniter dicta. Et eſt illa qua acceptat
aliquid ad aliquod bonuꝫ: id eſt cui de-
us vult aliquod bonum. Et ſic deꝰ oēm
rem poſitiuam acceptat. ¶ Correlariū.
Deus acceptatione generali que eſt ad
eſſe acceptat actum ſubſtratum peccati.
Alia eſt acceptatio ſpecialis. Et eſt illa
qua deus acceptat aliquam naturam ra-
tionalem vel intellectualem ad vitam e-
ternam tanqꝫ dignaꝫ tanto premio. Et
de illa intelligitur Sexta particl̄a. Per
quem ipſa eſt amica dei. Ubi notan-
dum ꝙ Amicus dei dicitur dupliciter
Uno modo generaliter quem ſcilicet di-
ligit deus generaliter. Hoc modo pec-
catores ſunt amici dei. Aliomō ſpeciali-
ter quem ſcilicet ſpecialiter diligit deus
et ad bonum ſpeciale: ſcilicet ad vitam
eternam. Et ſm̄ iſtas duas particulas
ſciꝫ quintam et ſextam iſte habitus vo-
catur amicicia: gratia et charitas. Et p-
ſona habens talem veſtem nuptialem et
illam margaritam acceptatur ad vitaꝫ
eternam ſiue operetur ſiue non. ¶ Se-
ptima particula. Per quem actus elici-
tus ⁊c̄. Ubi notandum ꝙ aliter accepta-
tur perſona et aliter actus eius: nam ad
acceptationem actus tanqꝫ meritorij de
condigno requiruntur duo. Primo ꝙ fi-
at ab habente charitatem. Et ſic exclu-
duntur bona opera facta ī peccato mor-
tali. Secūdo oportet ꝙ eliciatur ſm̄ in-
clinationem talis habitus ad differen-
tiam illorum actuum qui ſunt indifferē-
tes: et propter peccata venialia. Patet:
quia aliquis poteſt peccare venialiter: li-
cet exiſtat in charitate: vt patet de cātā-
te miſſam cuꝫ aliquali vana gloria: quia
ſcilicet propter melodiaꝫ aliqualiter ele-
uat: ſic tamen ꝙ ibi non ſtet ⁊c̄. Iſta cha-
ritas vniformiter ab omnibus doctori-
bus dicitur vita ſpiritualis. ¶ Correla-
rium. Omnis exiſtēs in peccato morta-
li eſt mortuus. nam ideo dicitur pecca-
tum mortale: quia demeritorie priuat vi-
tam ſpiritualem. Exemplum de impera-
tore qui decreuit ꝙ omnis habens ve-
ſtem viridem eſſet amicus dei: ⁊ daret q̄-
bus vellet ⁊c̄.

Reſolutio queſtionis.

Circa hanc queſtionē fuerūt opiniones ab antiquo. Prima fuit magiſtri et ſtat in vna concluſiōe. ¶ Charitas qua diligimus deū et qua pater ⁊ filius diligūt nos eſt ſpūſſanctus: ita ꝙ preter ſpm̄ſanctum non eſt aliud ſeu aliꝰ habitus quo diligimus deum. Et antiqui voluerunt eum ſic defendere dicētes: ¶ Scd̄a propoſitio. Qꝛ ſicut lux conſideratꝛ abſolute ī trāſparenti ſeu diaphano: ⁊ in corpe terminato. Unde lux eſt q̄litas q̄ eſt in corpe lucido: lumen ꝓo eſt in corpe ꝑſpicuo ſeu tranſparenti. color ꝓo e ī in corpore termiato ⁊c̄. Primo modo dicitur lux. Scd̄o mō lumen. Tercio mō ſubiectum coloris. ¶ Tercia ꝓpō. Ita dicūt ꝙ ſpūſſanctus tripliciter conſideratur: ſcꝫ in ſe. Et ſic eſt amor pr̄is ⁊ filij. Alio modo inq̄ꝫtum inhabitat aīam noſtraꝫ Et ſic dicitꝛ gr̄a. Tercio modo pōt conſiderari vt vnitur voluntati nr̄e. Et ſic ſpiritusſanctus eſt charitas qua nos diligimus deum. Et addūt illi ꝑuerſores (et nō expoſitores) errorē errori dicētes Qꝛ ſpūſſanctus vniatꝛ volūtati nr̄e hypoſtatice. Preterea dicūt ꝙ ſicut filiꝰ ſolus eſt hō: licet tota trinitas ſit opata illam vnionem. ſic ſpūſſanctus ſolus vnitur voluntati: licet illam operetꝛ tota trinitas. ¶ Sed cōtra eos arguitꝛ. Si ſpiritusſanctus vniretur voluntati ſicut filius humane nature: ergo ſequitꝛ cōicatio ideomatū. i. ꝑ̄dicatorū. ergo ſpūſſanctus erit ꝑ̄dicabilis ⁊ ꝯuertibilis. Sanctus Bonauētu. arguēdo capit vnibile pro vnito. Dicere eīm ꝙ ſpūſſanctus nō ſit vnibilis voluntati ſicut filius nature humane eſt falſum. ¶ Aliter ergo exponitur magiſter a ſctō Bonauē. Et ſtat ſua expoſitio in vno dicto et aliquibus ꝓpoſitionibus. ¶ Iſtud dictū aggrega[illegible]o diligimus deū: poteſt capi tribus modis: ſcꝫ effectiue: exemplariter et formaliter. ¶ Prima propoſitio. Illud quo diligimus deū effectiue eſt tota trinitas: licet appropriate ſit ſolū ſpiritusſanctus. Probatur ergo ꝑ̄ma pars. Illo diligimꝰ deū effectiue qd̄ cauſat amorē in nobis. Sꝫ tota trinitas eſt hmōi: ergo ⁊c̄. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Illd̄ quo diligimus deum exemplariter eſt ipſe ſpiritusſanctus. Probatꝛ: quia dilectio noſtra imitatur dilectionē patris et filij ergo ⁊c̄. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Itēꝫ hoc quo diligimus deum formaliter eſt affectio animi. i. actus amandi ſeu amor voluntatis. ¶ Correlariuꝫ. Preter ſpiritūſanctum ⁊ preter actū voluntatis nō eſt ponendus alius habitus quo diligimꝰ deum: puta qualitatem habituale. Et hec ſm̄ opinionem magiſtri. Et ideo dimittitꝛ. ¶ Cōcluſio. Qꝛ ſcꝫ Neceſſe ſit ponere habitū creatum quo diligimus deuꝫ informans animā ⁊c. Fundamentū aūt huius eſt dictuꝫ apoſtoli. Ad Cor. xiij. Si linguis hominū loquar et angelorū charitatem aūt nō habeam ⁊c̄. Et alibi: Nunc autem manent fides: ſpes: charitas tria hec. Maior autē horum eſt charitas ⁊c̄. ¶ In reſolutiōe q̄ſtionis. Sanctus Bonauē. ponit diffinitionem charitatis dicēs: Charitas eſt bonitas ſuple habitualis creature rōnalis ꝑficiēs: et diſtinguens ipam et ordinans atqꝫ diſponēs ad vitā eternā. ¶ Nota quadruplex eſt bonitas: ſcilicet naturalis ⁊ entitatiua. Ex genere ⁊ incomplete moralis. Uirtuoſa et cōplete moralis. Gratuita ſiue bonitas meritoria. Prima dicitꝛ bonitas naturalis et entitatiua. Et eſt illa que competit cuilibet enti poſitiuo ſm̄ gradum ſue entitatis magis vel minus Unde ſm̄ ꝙ entia ſunt perfectiora tāto magis participant de illa bonitate. Et illa bonitas eſt ꝓpria paſſio entis. Secūda eſt bonitas ex genere et ſm̄ qd̄ moralis. Et eſt illa q̄ competit alicui actui vel operationi ex eo ꝙ trāſit ſuper obiectum ſibi conueniens ſm̄ dictamen recte rationis: vt dare elemoſynam indigenti.

Obiectum autem poteſt eſſe cōueniens actui dupliciter. Uno modo ex natura ſua. Sicut eſt cibus cōmeſtioni vel color viſui ꝛc̄. Et de iſta nihil ad ꝓpoſitū. Aliud eſt obiectū cōueniens actui ſm rectam ratiōnē. Et de iſta cōueniencia eſt ad propoſitum. Quare autē illa bonitas dicit̄ incōplete moralis? Reſpondetur ꝓpter obiectū quod eſt prima circūſtancia in genere moris. Unde ſicut animal eſt contrahibile per differencias: ſic quodāmodo actus bonus ex genere eſt ꝯtrahibilis: id eſt circumſtantionabilis alijs circumſtancijs. Tertia eſt bonitas virtuoſa ꝛ complete moralis. Et eſt illa que competit alicui actui vel operationi ſm ꝙ elicitur cum omnibꝫ ſuis circumſtancijs dictatis a recta rōne ſibi conuenire: vt dare elemoſynā indigenti de proprio ꝓpter deū: ꝛ loco congruenti ꝛc̄. Et hoc eſt qđ dicit dionyſius. Bonuꝫ eſt ex integro ꝛc̄. Quarta eſt bonitas meritoria: ſiue bonitas gratuita: vel bonitas ex acceptatōe dei in ordine ad merituꝫ. Et eſt illa que competit actui ſuppoſita triplici bonitate dicta: ꝛ cum hoc ꝙ fiat ſm inclinationē charitatis ſeu principij meritorij. Correlarium. Omnis actus bonus meritorie eſt bonus moraliter ꝛ non econtra. Itē omnis actus bonus moraliter eſt bonus ex genere et nō ecōtra ꝛc. Unde duplex eſt bonitas gratuita: ſcꝫ habitualis ꝛ actualis. Habitualis ē illa qua aliqua ꝑſona beatificabilis acceptatur ad vitā eternā ſiue operet̄ ſiue non. Uel ſic. Eſt aliquis habitus quo aliqua ꝑſona beatificabilis acceptat̄ ad vitam eternā. Actualis eſt illa qua aliqs actus acceptat̄ tanq̄ meritorius vite eterne. Correlariū. Iſta addit ſupra primā: ꝙ ſcꝫ eliciat̄ ſm inclinationē charitatis: et nō ſufficit ꝙ eliciatur ab habente charitatem. Uñ ſicut ſupra dictū eſt exiſtens in charitate pōt peccare ꝛ tamē deus nō acceptat pctā venialia ꝓpter habitū ſic exiſtentē. Correlariū. Charitas non inclinat ad actus indifferētes: vt fricare barbam nec inclinat ad act⁹ peccatoꝝ venialium: multo magis nec ad actus pctōꝝ mortaliū. Correlariū. Licet apli fuerīt ꝯfirmati in grā poſt miſſionē ſpūſſancti tñ adhuc peccauerunt venialr̄. patet: qꝛ ſcriptura ſcā nihil falſum ponit. Sed ſctūs paulus ſcribit ꝙ reſtitit cephe coram oibꝫ: qꝛ rephenſibil̄ erat. Itē ſimilr̄ videt̄ de paulo ꝛ barnaba: ꝙ aliquis eoꝝ vel ambo peccauerūt venialr̄ ꝛc. ¶ Itē ex ꝑmiſſis declarat̄ diffinitio charitatis data a ſctō Bonauētura q̄ ſic intelligit̄ Charitas eſt bonitas (ſupple meritoria habitual̄) creature rōnalis (qꝛ nulli inferiori creature datur) ipſam ꝑficiens (id eſt formalr̄ ei inherēs) Uñ ꝑficere capit̄ duplr̄. Uno mō effectiue. Et ſic de⁹ ꝑficit me dando mihi vitā: vel eſt effectiue vita mea. Alio mō formalr̄: ꝛ ſic aīa mea corpori meo dat vitā vel eſt vita corꝑis formalr̄. Illo modo charitas ꝑficit creaturam rationalem ꝛ diſtinguens ꝛ diſponens ad vitam eternā. Unde Auguſtinus. Sola charitas ē que diſtinguit inter filios regni ꝛ perditionis.

Solutio argumentoꝝ.

Nota ꝙ ponunt̄ nouem argumēta pro parte falſa: ꝛ ſimiliter nouē pro affirmatiua parte. Prime tres rationes ſumunt̄ ab eſſencia charitatis. Alie tres ab actu. Nota regulam illā logicalē vbi eſt vnuꝫ ꝓpter alterū ibi tm̄ vnū: ꝛ ſic eſt de charitate et anima rationali. Probatur: quia ibi eſt vna bonitas videlicet hoīs ꝓpter charitatē: quia ex charitate homo acceptatur. ¶ Pro maiore primi argumenti nota iſtā regulā. Quādocunq̄ ſunt due ſpēs eſſentialiter diſtincte ſemꝑ vna excellit aliā ꝛ minimū ſcꝫ indiuiduū cōtentum ſub ꝑfectiori ſpecie excedit omne cōtentū ſub ſpecie imperfectiori. Regula illa eſt pro declaratione iˀ li⁹ maioris vbi dicitur ꝙ nullum accidens eſt meli⁹ ſubſtancia. vel ſic. Quādocūq̄ ſunt due ſpe

cies nunꝙ̄ vna eſt eque ꝑfecta ſicut alia: ſed ſemꝑ inter quaſcunqꝫ ſpecies diuerſas ꝛ inter q̄cun. ꝓ contenta ſub diuerſis ſpeciebꝰ eſt ordo ꝑfectionis. Unde Correlariū. Minimū indiuiduū (ſi ſuſcipiat ſubſtantia magis ꝛ minus) ſpeciei humane eſt perfectius ſummo indiuiduo equi ⁋ Pro ſolutione ſecundi argumenti nota aliquē actum eſſe dignum vita eterna eſt dupliciter. Uno modo ꝙ ille actꝰ ſit dignus ex ſe vita eterna. Et ſic nullus actus eſt dignꝰ vita eterna. Alio modo ꝙ ille actus ſit dignꝰ vita eterna ſm eſtimationē ꝛ ordinationē dei qua deus acceptat eum. Pro hac diſtinctione mouet dubium quincuplex. Primum dubium.

Utrū aliquis actus elicitus ab exiſtente in charitate ꝛ ſm inclinationē charitatis ſit dignꝰ vita eterna.

⁋ Reſponſio ſtat in vna diſtinctione et duabus ꝓpoſitionibꝫ. ⁋ Diſtinctio. Aliquē actū eſſe dignū vita eterna vel p̄mio eterno pōt intelligi duobꝫ modis. Uno modo ꝙ ille actus habeat dignitatem ex natura rei per quem eſt dignus vita eterna. Alio modo ꝙ habeat huiuſmodi dignitatem ex acceptatione diuina. Et eſt eadē diſtinctio cum priori. Unde Scotus accepit eam a Bonauentura. ⁋ Prima ꝓpoſitio. Nullus actus elicitꝰ ex charitate ꝛ ſm inclinationē charitatis quantūcunqꝫ bonus ſit eſt dignus vita eterna ex natura rei. Probatur: Non ſunt condigne paſſiones huiꝰ temporis ad futurā gloriā que reuelabitur in nobis. Item xp̄s in euāgelio Luce. xvij. Cū feceritis oia que p̄cepta ſunt vobis dicite ſerui inutiles ſumus ꝛc̄. Sed ſi homo faceret actꝰ ex natura rei dignos eterno premio non eſſet ſeruus inutilis. ⁋ Secunda propoſitio. Omnis actus elicitus ab habente charitatem ꝛ ſm inclinationē charitatis ſolum eſt dignus vita eterna ꝓpter paſſiuam acceptationē dei. Exemplū de rege ſtatuente ꝙ qui habet talem denarium erit princeps ꝛc̄. Secundum dubium.

Utrum deus neceſſitet vel neceſſario acceptet habentem charitatem ad vitam eternā.

Reſponſio ſtat in vna diſtinctione ꝛ duabus propoſitionibus. ⁋ Duplex eſt neceſſitas: ſcilicet abſoluta ꝛ conditionata. Abſoluta: Et dicitur illa qua aliquid ſic eſt vel ſic fit quod non poteſt non eſſe vel non fieri. ⁋ Prima propoſitio. Deus nulla neceſſitate abſoluta acceptat habentem charitatem. ⁋ Correlarium. Omnem quem deus acceptat ad vitam eternam contingenter acceptat. Alia eſt neceſſitas conditionata: Et eſt illa qua aliquid neceſſario eſt vel fit ex ſuppoſitione aliq̄. ⁋ Secunda propoſitio. Deus neceſſitate quadam conditionata habentē charitatem acceptat ad vitā eternā. Probatur. Stabiliuit enī deus lege ſue ſapiētie ꝙ omnē habentem charitatē finaliter velit acceptare ad vitam eternā: Tertiū dubium.

Utrū deꝰ potuerit iſtā acceptationē ponere i alio habitu ꝙ̄ charitate.

Dicis enī ꝙ ex ſe charitas non eſt digna vita eterna: hoc eſt querere. Utrū deus potuerit ponere in fide vel in ſpe. ⁋ Reſponſio: breuiter dico ꝙ deus illā acceptationē que eſt extrinſecū quoddā charitati potuit ponere nō ſolum in alio habitu virtuoſo: a charitate diſtincto: ſed etiam in quocūqꝫ habitu corporali. Unde licꝫ charitas multo nobilior imo nobiliſſima forma accidētalis ſit ſimitate nō tamē charitas magis ē digna vita eterna: dignitate ex natura rei ꝙ̄ ſimitas vel criſpitudo. Exēplū de rege ſtatuente ꝙ denariꝰ aureus plus valeat argenteo Et licet ſit ſic ex natura metalli: tamen potuiſſet ꝯtrariū ſtatuiſſe. Sic deus potuit: licet charitas ſit aurū reſpectu aliorum habituum. ⁋ Quarta difficultas.

Utrū deus poſſit damnare habentē charitatē et poſſit ſaluare

peccatorem blaſphemantem ſe. Dico ꝙ de potētia dei abſoluta deus poſſet. Nā omnes dicunt ꝙ de potentia abſoluta deus poſſet omnes damnatos ſaluare: eo ꝙ non implicat contradictionem. Similiter dico ꝙ poſſet omnes beatos dānare Sicut enim figulus poteſt omnia vaſa que ordinauit ad honorem deſtruere vl' ordinare ad contumeliā ſic ⁊ deus. Quinta difficultas.

Contra p̄dicta dicis cōtra teipſum ⁊ deſtruis dictum omniū doctoꝝ ⁊ maxime Scoti qui dicit. Omnē actum elicitum ſm̄ charitatis inclinationem ⁊ in charitate eſſe dignū premio eterno. Unde dico ꝙ deus poſſet omēs actus noſtros bonos remunerare in vnius hore ſpacio per aliquā leticiam ſpiritualē. ¶ Pro ſolutione tertij argumenti nota duplex eſt bonū videlicet per eſſentiam. Et ſic ſolus deus eſt bonus ſcilicet pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. vnde Nemo bonus niſi ſolus deus. ⁊ eſt illud qd̄ neceſſario ē bonū. ¶ Prima propoſitio. Bonū per eſſentiam non poteſt non eſſe. ¶ Secunda propoſitio eſt. Non poteſt nō eſſe bonū. ¶ Tertia propoſitio ꝙ bonū per eſſentiam nō poteſt eſſe malum. Alio modo eſt bonū per participationem ⁊ eſt oē aliud a deo. Et eſt duplex: vl' quia ē ens participans bonitatem: vel quia eſt ipſa participatio. Omne ergo ens creatū eſt bonum per participationem. ¶ Quarta p̄poſitio. Charitas creata poteſt ſimpliciter non eſſe. Patet: quia ipſa non eſt bona per eſſentiam. Charitas ſi exiſtat: non poteſt nō eſſe bona. Patet quia charitas eſt ordinatio ad vitam eternam. ¶ Quinta propoſitio. Habens charitatem poteſt eſſe malus. ¶ Nota charitas dicitur forma virtutuꝫ. Pro cuius declaratione pono talē propoſitionē. ¶ Omnis virtus et quicunqꝫ actus virtuoſus ſine charitate dicitur informis. Patet qꝛ omnis virtus et omnis actus qui eſt vel fit ſine forma virtutum eſt informis: ergo ⁊c̄. In hoc dicitur charitas eē forma virtutum quia omnis virtus ⁊ omnis actus virtutis habent a charitate ꝙ acceptantur ad vitam eternam. ¶ Correlariū. Acceptare ad vitā eternaꝫ eſt forma virtutum ⁊ actuū virtuoſoꝝ. ¶ Correlarium. Charitas nō poteſt eſſe informis. Aliud correlariū. Oēs alie virtutes et actus poſſunt eſſe informes ⁊c̄.

Item hoc ipſum oſtēditur rationibꝫ ſumptis a virtute. Maior autem p̄me rationis que eſt pulchra ⁊ ſatis poſitiua maxime fundatur in dictis Auguſtini. Qui fecit vel creauit te ſine te: nō ſaluabit vel iuſtificabit te ſine te ꝙ autem cooperemur deo: patet per orationem eccleſie. Adiuua nos deus ſalutarꝭ noſter. ſed ſi nihil cooperemur deus proprie non adiuuat nos. ¶ Pro ſecūdo argumento nota talem regulam. Omne agens qd̄ poteſt in ſua actione recte agere ⁊ nō recte: bene agere ⁊ deficere: īdiget in aliquo regulante: ad hoc ꝙ recte agat tale regulans eſt charitas virtus creata ¶ Nota ꝙ charitas quinqꝫ actus habet facere. Primo nāqꝫ habet recreare vl' reformare animā noſtraꝫ. Secūdo vnire nos deo: id eſt facit nos gratos deo. Tertio diligere deum ⁊ p̄ximū. Quarto viuificare. Quinto diſtinguere. Habꝫ primo reformare. Quādocunqꝫ enim ſumus in peccato mortali imago dei ī nobis ē dfformata: immo proprie in nobis nō eſt imago dei: vt ſupra diſtinctione tertia. Reformare autē preſupponit informare qd̄ eſt imp̄fectionis. Ideo quo anima reformatur eſt habitus creatus. Nunqꝫ reformatur anima noſtra ſeu recreatur niſi p̄ creationē: non tamen dico anime ſed charitatis. Unde nō eſt minꝰ imo quo ad aliqd maioris virtutis eſt recreare q̄ꝫ creare ⁊ hoc in genere cauſe efficientis. Per hoc poteſt gloſari dictū Auguſtini. Maius eſt iuſtificatio impij q̄ꝫ creatio celi et ter

re. Et videtur ꝙ non cum ad vtrumq̄
requiritur infinita potentia. Et poteſt
intelligi dupliciter. Uno modo ex par/
te potentie iuſtificantis et creantis. Et
ſic dico ꝙ eſt equalitas non maioritas.
Alio modo ex parte effectus. Hoc mo/
do maius eſt facere de impio pium q̄
creare celum ⁊ terram: plures enim effe/
ctus tunc concurrunt q̄ in creatione mū/
di. Patet in iuſtificatione impij eque eſt
creatio gratie: ſicut in creatione mundi
erat creatio. Item dimittit offenſas. Itē
ordinat ipſum ad vitā eternam: ſed hoc
eſt maius q̄ creare mundum. Patet er/
go ꝙ oſtenſiue magꝭ eſt iuſtificare impiū
q̄ creare celum ⁊ terrā. Simpliciter ta/
men non eſt maius quia eiuſdem potētie
¶ Pro tertio argumēto nota talem pro/
poſitionem. Omnis creatura in q̄tū eſt
ex nihilo eſt vanitas id eſt nō eſt firmitas
ſed poteſt non eſſe. Nota charitas nec in/
clinat angelum neq̄ hominem ad diligē/
dum deum quātum debet diligi. Patet.
charitas non inclinat ad impoſſibile: ſed
diligere deum quātum eſt diligēdus ſm
ſe eſt impoſſibile angelo ſimiliter ⁊ homi/
ni ⁊c̄. Inclinat tamē ipſa charitas ad di/
ligendum deum quātum eſt diligendus
a tali ſcilicet a viatore vel a comprehen/
ſore ipſo. Solus deus diligit ſe quātum
diligendus eſt: id eſt quantum debet dili/
gi. Patet quia infinita dilectione ⁊ infi/
nite. ¶ Aliquid magis diligere poteſt in/
telligi dupliciter. Uno modo intenſiue.
Hoc modo aliquis poteſt intenſiori dile/
ctione diligere patrē aut matrem q̄ deū
Nec oportet vt peccet i hoc. Patet quia
promptior eſſem alicui ad reſiſtendum
ledenti patrem meum q̄ peccati in deū.
Alio modo appreciatiue. Hoc mō queli/
bet creatura rationalis tenetur diligere
deum ſuper omnia: licet non ſit obligata
ad gradus intenſiores. ¶ Nota pro ter/
tio argumento in oppoſitum. vnde Hu/
go de ſancto Victore. Hoc ſcio anima
mea quia amor eſt vita tua. Sed omnis

vita participatione alicui competens eſt
ab informante ex quo et viuificabili fit
vnū: ſed ex deo et anima impoſſibile eſt
fieri vnum taliter: igitur ⁊c̄. ¶ Prima p/
poſitio. Gratia gratiſdata ſiue charitas
eſt vita ſpiritualis anime. ¶ Secūda p/
poſitio. Opera humana ſunt in triplici
differentia. Quedam ſunt viua: quedā
mortua: quedam mortificata. ¶ Tertia
propoſitio. Omnia opera humana que
eliciuntur ab homine habente charita/
tem et ſm inclinationem charitatis dicū/
tur viua. ¶ Quarta propoſitio. Et du/
plici de cauſa. quia a principio viuo: et
quia ordinantur ad vitam eternam: ⁊ ſic
principatiue et finaliter. ¶ Quinta pro/
poſitio. Omnia opera facta ab homine
non habente charitatem ſunt mortua.
Et hoc per oppoſitum: quia non eliciun/
tur a charitate: nec vnq̄ accepta erūt ad
vitam eternam. Correlarium. Opera
mortificata dicuntur omnia illa opera
humana que fuerunt elicita in gracia et
ſm inclinationem charitatis: ſed tamen
per peccatum mortale ſuperuenięs ſunt
mortificata. Correlarium. Opera mor/
tua nunq̄ fuerunt viua nec vnq̄ reuiui/
ſcent. Correlarium. Omnia opera mor/
tificata reuiuiſcunt in reditione ad cha/
ritatem. Correlarium. Quilibet reſur/
gens a peccato mortali ſemper reſurgit
cum maiori merito. Probatur quia oīa
merita reuiuiſcunt: ⁊ cum hoc reſurgens
continuando contritionem meretur ger/
cā. Reſurgens tamen a peccato nō opor/
tet vt reſurgat in maiori gracia. Deꝰ ñ
ita ordinauit ꝙ reſurgens a peccato n
ꝙ magis ſe diſponit vel minus ad recipi/
endam gratiam ſm hoc maiorem vł mi/
norem gratiam recipiet. ¶ Correlariū.
Homo aliquando reſurgit a peccato cū
maiori gratia aliquando cum equali ali/
quando cum minore. ¶ Correlarium.
Omnis exiſtens in peccato eſt mortuus
vn̄. p̄s. cxiij. Non mortui laudabunt te
dn̄e neq̄ oēs qui deſcendunt in infernū.

Queritur ſecundo. Utrū charitas ſit amabilis ex charitate.

In ſuperioribꝫ habuiſtis quid ⁊ quotuplex ſit amor. cōſimiliter de charitate. Nota tn̄ ꝓ declaratione tituli q̄ſtionis: ꝙ aliquid amari ex charitate eſt ipſum ordinari i\[n\] ſūmū bonū: qđ ꝑ ſe charitas diligit. Un̄ pro regula habendū eſt ꝙ quotiēſcunꝙ aliq̄d ordinat̄ in vltimū finē ⁊ ſummū bonum illud amat̄ ex charitate. Volūtatē ergo diligere aliq̄d ex charitate: eſt ipſaꝫ diligere vel ordinare aliquid ad vltimū finē. Nota voluntas pōt aliq̄d diligere ex charitate dupl'r. Uno modo ꝙ diligit aliquid ſic: ꝙ ipſum dilectū natū ſit ꝑuenire ſeu attingere vltimū finē. Et ſic tn̄ ſunt q̄ttuor diligibilia. Deus: natura ꝓpria: proxim⁹: ⁊ corpus noſtrū. Alio mō tanꝙ illud per quod pōt deueniri ſcꝫ ad ſummū bonuꝫ. Et ſic quelibet creatura pōt eſſe ſuo mō mediū deueniēdi ad ſummum bonū. ¶ Correlariū primū. Charitas ergo creata ꝑmo modo non eſt diligenda. Scđm correlariū. Charitas tn̄ eſt diligēda ex charitate ſcđo modo ⁊c̄.

Tota reſolutio queſtionis

ſtat in duabꝫ diſtinctionibꝫ: ⁊ quinꝙ ꝓpoſitionibꝫ. Quia eīn dilectio ⁊ charitas ſunt idem. Ideo ſicut duplex eſt dilectio: ⁊ ſic charitas eſt duplex: ſcꝫ increata ⁊ creata. ¶ Prima ꝓpō. Quia de⁹ eſt primariū obiectum charitatis capiendo charitatē pro charitate increata: conſtat ꝙ ipſa eſt diligenda ex charitate ſuꝑ oia ¶ Secūda ꝓpō. Capiendo pro habitu gratuito informāte voluntatē: charitas eſt diligenda ex charitate nō tn̄ ſuꝑ oia. ¶ Scđa diſtinctio. Triplex eſt amor: ſcꝫ amicitie: concupiſcentie: ⁊ complacentie. Amor amicitie ē quo aliq̇s alicui optat bonū. Iſte ſemꝑ eſt ꝓpter bonū amati. Amor cōcupiſcētie eſt ille quo aliq̇s ſibi deſiderat aliquid: vt nūmos: cibum: ⁊ ſic hic amor ſemꝑ eſt ꝓpter bonū amantis. Amor complacentie eſt ille quo aliquis requieſcit ⁊ delectat̄ in re deſiderata cum ꝑ̄ſens ē. Innuit ꝗ̄ Bonauētura ꝙ amor ↄcupiſcentie ꝓprie nō eſt de re ꝑ̄ſente ſed de obiecto abſente. Tamen large accipiendo amorē ↄcupiſcentie pōt etiā eſſe de re ꝑ̄ſente. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Charitas que eſt habitus gratuitus ꝓprie non eſt amabilis amore amicitie. patet: quia ꝓprie nō opto ſibi bonū amicabilitatis in beatitudinē. patet: nullū eīn accidēs eſt beatificabile. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Charitas que eſt habitus gratuitus eſt amabilis amore ↄcupiſcētie. patet. Iuſte eīn poſſum deſiderare amorē meū gratū eſſe deo. Sed hoc nō pōt eſſe ſine charitate. Poſſum ergo deſiderare charitatē dummodo eſt abſens imo teneor deſiderare ⁊ petere vt det̄ mihi a deo. ¶ Quīta ꝓpoſitio. Charitas pro habitu eſt amabilis amore cōplacentie qn̄ eſt ꝑ̄ſens. Auguſtinus ergo ī doctrina chriſtiana dicēs tn̄ quattuor ſupradicta eſſe diligenda loq̇tur de diligendis amore amicitie.

Pro ſolutione argumētorum

nota pro tertio argumēto iſtā propoſitionē. Tam actus fidei ꝗ̄ act⁹ ſpei eſt imꝑfect⁹ ⁊ de ſe importat imperfectionē: patet quia fides eſt reſpectu obiecti non clare ſed obſcure cogniti: ſpes vero reſpectu abſentis. ¶ Correlariū. Fides ⁊ ſpes euacuabunt̄ in patria. Actus charitatꝫ de ſe nō eſt imperfectus. Correlarium. Charitas nō euacuabit̄ ī patria. ¶ Pro vltimo argumēto nota iſtā regulā. Nulla forma pōt reflecti ſupra ſe niſi ſit tranſcendēs forma. Et ē dictū cōmune. Nā vera eſt iſta. Entitas ē ens. Unitas eſt vna. Veritas eſt vera. Nō ſic de formis ſpecialibꝫ. Nā iſta eſt impropria. Albedo eſt alba. Conſimil'r ergo erit de illa. Charitas ē dilecta: ⁊ dilectio eſt dilecta Reſponſio ꝙ charitas eſt dilecta eadem charitate quo ad habitū: ſed alia ꝗ̄tum ad actum. ¶ Nota aliquā formā reflecti

ſupra p̄dicatū poteſt intelligi dupliciter Uno modo ex natura ſua: ꝛ ſic concedo ꝙ dilectio nō dicitˀ dilecta. Hoc em̄ modo ſolū eſt de trāſcendentibus. Alio modo rōne ſubiecti in quo ē. ¶ Propoſitio. Omnes forme exiſtentes in potētijs reflexiuis ſup ſe pn̄t reflecti ſupra ſe. Intellectus ꝛ voluntas ſunt reflexiue potētie. Omnis potētia que nō eſt organica ſed mere ſpūalis eſt reflexiua ſupra ſe. Nulla autē potentia ſenſitiua exterior eſt reflexiua ſupra ſe. Unde alius eſt ſenſus q̄ videt ſcꝫ potentia viſiua: alia que videt videre ꝛ eſt ſenſus cōmunis.

Queritˀ tertio. Utrum

charitas ſit certitudinalitˀ cognoſcibilis ab habēte. Certa noticia ē illa q̄ ē abſqꝫ dubitatiōe ꝛ deceptiōe. Certitudo ḡ excludit duplicē imꝑfectionē: ſcꝫ dubietatē ꝛ deceptionē. noticia ḡ certa ē noticia vera abſqꝫ dubitatione ꝛ deceptione.

Reſponſio ad queſtio-

nē ſtat in vna diſtinctōe ꝛ aliq̄bꝫ ꝓpōnibꝫ ¶ Diſtinctio eſt talˀ. Charitatē cognoſci certitudinalr̄ ab aliquo eſt duplr̄. Uno mō in vniuerſali ꝛ ꝯfuſe. ¶ Prima ꝓpō. Uiator poteſt certitudinalr̄ cognoſcere charitatē in vniuerſali. patet: qꝛ ꝑ fidem cognoſcitˀ certitudine fidei i generali. patet: qꝛ oīs talis ſcit ꝙ ſine charitate impoſſibile eſt placere deo: ḡ ſaltē aliq̄ modo ſcit q̄d ſit charitas. Idē patet de articulˀ fidei: q̄s ſcio certitudinalr̄: licet nō ſint mihi euidētes. Uñ magna eſt differētia inter certitudinalr̄ ſcire ꝛ habere euidenciā de aliquo obiecto. Alio mō in ſpeciali ¶ Scđa ꝓpō. Charitatē cognoſci certitudinaliter in ſpeciali eſt ipſam eſſe cognoſcere in hoc. ¶ Cōcluſio. Nullus hō mortalis q̄mdiu viuit in p̄ſenti vita mortali pōt cognoſcere certitudinalr̄ de lege cōmuni ſe vel aliū eſſe in charitate. Probatur ſecūda ps. Nemo pōt ſcire q̄ ſunt intra hoīem niſi ꝑ aliqua ſigna exteriora Sed omnia ſigna exteriora ꝑ q̄ poſſum cognoſcere ipſum eſſe in charitate ſunt fallibilia: quia conſimilia poſſunt fieri ab hypocrita et a ſuperbo: ergo ꝛc̄. Pro ſecūda parte ſanctꝰ Bonauētura ponit quattuor rationes probabiles ꝛ p̄dicabiles: quarū prima meo iudicio concludit: de alijs nō oportet. Eſt ergo p̄ma. Eſſe acceptū deo ꝛ habere charitatē infallibiliter ſe comitantˀ. Sed nemo pōt ſcire ſe eſſe acceptū deo. Probatˀ. Neſcit em̄ hō an amore dei an odio dignꝰ ſit: ergo ꝛc̄. Circa q̄d notandū ꝙ ſanctꝰ Bonauentura ſ̄m opinionē cōmunē Charitatem ponit eſſe diſtinctā a gratia ꝛ charitatē ponit in voluntate: gratiā vero in eſſentia ſicut cōmunis opinio ponit: tamē eſt neceſſaria cōcomitantia de lege cōmuni. Scotus tn̄ ponit eſſe eadē ſcꝫ charitatē cum gratia. Et dicitur gratia charitas: quia facit carum deo: gratia vero quia facit gratum. Scđa ratio eſt ſimilitudo ipſiꝰ ad dilectionē acquiſitā. Poteſt em̄ contingere aliquē inflāmari ad amandū deū per aſſuefactionē. Tertia rō eſt oculi noſtri lippitudo. Unde oculus noſter ſicut oculꝰ noctue ad manifeſtiſſima nature ꝛc̄. Unde ſicut oculus lippus neſcit diſcernere inter lumē diei ꝛ flāme vel lune ita oculus nr̄ ſpūalis intˀ lumen gr̄e gratiſdate: ꝛ gr̄e gratūfaciētis. Quarta rō eſt diuinoꝝ iudiciorū diſpenſatio. Deus em̄ claudit oculos ſeruoꝝ ſuorū quantū ad ea que ſpectant ad eorū dignitatem. Uñ gr̄a eſt cōtraria ſupbie. Superbia em̄ nō aperit oculos ad talia. ¶ Ultima ꝓpō. Licet nullus poſſit certitudinalr̄ ſcire aliquē eſſe in gr̄a imo nec ſeipm̄: pōt tn̄ ꝑ ſigna ꝓbabilia hmōi cognoſcere ſe vel aliū eſſe in gr̄a. Et ſunt q̄ttuor. Potiſſimū autem ſignū ꝛ ꝓ nū quo hō pōt cōiecturare ſe eſſe in gr̄a eſt qn̄ hō habet mortificationē carnis ꝛ omniū deſideriorum mundanorū. Secundū eſt quando aliquis nō habet remorſum conſcientie: maxime de mortali: prime Corinth. iiij.

Nihil mihi conſcius ſum: tamen in hoc
non iuſtificat⁹ ſum. Tertiū eſt gaudere
cū gaudentib⁹ flere cū flentib⁹: quia cha-
ritas oīa ſuffert. Quartū eſt excuſatio
peccati alieni ſeu ꝓximi dum non poteſt
ſufficiēter probari. Charitas eīm operit
multitudinem peccatoꝝ.

Reſtat ſoluere argumēta que probant ꝙ aliqs certitudinaliter
poſſit cognoſcere ⁊c̄. Notandū autē pro
auctoritate Auguſtini et Johannis: ꝙ
idē ſunt frater me⁹ ꝓximus ⁊ amicus: de
ꝓximo ſatꝫ habitū eſt ſup̄. In ꝑma igit̄
ſolutiōe virtualiter habent̄ iſte ꝓpōnes.
¶ Prima ꝓpō. Charitas ē ens per acci-
dens. patet quia importat duo ſcꝫ amo-
rem dei habitualē ſed nō ſolum hoc: ſed
etiā paſſiuam acceptationē dei. ¶ Scḋa
ꝓpō. Sicut actus meritorius ē ens per
accidens: ſic etiā charitas eſt ens ꝑ acci-
dens. In actu eīm tali primo requirit̄ ꝙ
ſit actus libere elicitus ab habente cha-
ritatē: ⁊ ſm inclinationem illius. Secū-
do oportet ꝙ acceptet̄ a deo. Et iſta ac-
ceptatio paſſiua dicit̄ vel vocat̄ formale
in actu meritorio ⁊ non eſt niſi reſpectus
rōnis. Dicit autē bonauētura ſic. Cha-
ritas nō tm̄ dicit dilectionē ſꝫ vltra hoc
addit ꝙ ſit gratuita. Quātū ad habitū
dilectōis certitudinalr̄ eſt cognoſcibilis
q̄tū ſo ad id ꝙ dicit ḡtuitū nō ē cogno
ſcibilis. Itē ꝑme Joh. ij. Unctio ei⁹ do
cebit vos de oīb⁹. i. neceſſarijs ad ſalutē.

Querit̄ quarto. Utrūꝫ charitas ſit cognoſcibilis a nō habente.
Iſti duo t̄mini charitas ⁊ cognitio ſunt
pluries declarati. Reſtat ḋclarare iy nō
habens charitatē. Et oportet declarare
ne quis dicat queſtionē non ꝑſupponere
dubiū. Non eīm eſt dubiū quin canis nō
poſſit cognoſcere charitatēꝫ. ¶ Nota nō
habens charitatem capit̄ tripl̄r. Primo
negatiue. Hoc mō dicit̄ de omnib⁹ reb⁹
nō habentib⁹ gratiā gratūfacientē: ſiue
ille res ſint ſuſceptiue ſiue nō ipſius cha
ritatis. Hoc mō lapis dicit̄ non habēs
charitatē. ¶ Scḋo mō ꝑuatiue. hoc mō
dicit̄ de ſolis reb⁹ ſuſceptiuis charitatis
nō habentib⁹ tamen eā. Sola aūt natu-
ra itellectualis illo mō ē ſuſceptiua cha
ritatis. Duo ergo req̄runt̄ ad hoc ꝙ ali-
quid dicat̄ nō habere charitatē ꝑuatiue
primo ꝙ non habeat charitatē. ſcḋo ꝙ ſit
ſuſceptiuū charitatꝫ. vt ſunt paruuli nō
baptiſati. ¶ Tertio mō ꝯtrarie. hoc mō
dicit̄ de rebus q̄ ſunt ſuſceptiue charita
tis nō habentib⁹ tñ eam. et que ponunt
obicem ſeu habentib⁹ aliqd repugnans
charitati. Regula. Omnis culpa mor-
talis eſt ꝯtraria ⁊ incōpoſſibilis gratie ⁊
hoc ex lege ordiuata. Sic eſt de quocūq̄
peccatore exiſtente in mortali. ſimilit̄ de
paruulis q̄ habēt originalē culpam q̄ re
pugnat grē. Tamē non ponunt obciem
per proprios defectus: quemadmodum
adulti. Queſtionis igitur noſtre ſenſus
eſt de nō habente charitatem contrarie
adulto. Nota duplex eſt peccatū morta
le ſcꝫ originale ⁊ actuale. Originale eſt
illud qḋ quis ꝯtraxit ab aliquo. Actua
le eſt illud qḋ quis cōtraxit per propria
opera ꝙ aūt originale ſit mortale. Pro-
batur ꝑmo ſic. Omne illud eſt peccatū
mortale cui ex iuſticia diuina debet̄ pe-
na eterna: ſed peccato originali debetur
ex diuina iuſticia pena eterna: ergo ⁊c̄.
Maior patet ſm oēs doctores de puero
nō baptizato decedēte in originali. Uñ
mirū eſt ꝙ aliqui ad laudē virginis ma- nota
rie attribuunt ipſi ꝙ nunq̄ peccauerit
venialiter. Et tñ eā deturpant dicentes
peccato originali ſubiacuiſſe. Arguitur
ſcḋo. Omne illud eſt pctm̄ mortale qḋ
eſt incompoſſibile grē dei ex lege diuina.
Sed pctm̄ originale eſt incompoſſibile
gratie dei ex lege diuina: ergo peccatum
originale eſt peccatū mortale ⁊c̄. Tertio
ꝓbat̄. Omē illud ē pctm̄ mortale ꝓpter
qḋ hō eſt inimic⁹ dei ⁊ in ira dei: et filius
perditionis. Sed ꝓpter pctm̄ originale
hō eſt inimicus dei: ergo ⁊c̄.

Reſolutio ſancti bona-
uenture cõſiſtit in vna diſtinctione ⁊ no-
uem ꝓpoſitiõibꝫ. ¶ Diſtinctio eſt talis. du-
plex eſt cognitio. Quedã eſt experiẽtie.
Quedã ſpeculationis et tñ valet ſicut
cognitio intuitiua et abſtractiua. Unde
intuitiua eſt illa que eſt rei exiſtentis inq̃
tum exiſtit ⁊ pñs eſt. Alia ẽ abſtractiua
⁊ eſt illa que habet̃ de re ꝑ ſpẽm immedia-
te repñtatiuam rei ſiue res exiſtat ſiue
non. ¶ Prima ꝓpõ. Non hñs charitatẽ
nõ põt cognoſcere charitatem: cognitio-
ne expimentali. ¶ Secũda ꝓpõ. Adult⁹
pctõr mortalis põt cognoſcere charita-
tem cognitione ſpeculationis. Ad iſtam
ꝓpoſitionẽ ſunt argumenta in oppoſitũ
¶ Tertia ꝓpõ. Non habens charitatẽ
nõ põt cognoſcere ipſam ꝑ eſſentiam cha
ritatis neq̃ ꝑ ſimilitudinẽ acceptã a ſen
ſibilibꝫ. Hec pars patet: quia nõ eſt ſen-
ſibilis. Prima ps patet: quia cognoſcere
aliquid ꝑ eſſentiã ſuã eſt ipm cognoſcere
per ꝓpriam pñtiam ⁊ vt exiſtens eſt: ſi-
cut cognoſco vos ſcribere: ꝗ ⁊c̃. ¶ Quar
ta ꝓpoſitio. Non habens charitatẽ ſo-
lum põt cognoſcere charitatem ꝑ ſimili-
tudinem innatã vel infuſam. ¶ Quinta
ꝓpoſitio. Quicq̃d cognoſcit̃ ab hoĩe per
ſpẽm infuſam vel ꝑ ſpẽm innatã cogno-
ſcitur ab eo in luce increata vel eterna: ſi
ue in deo. quod idem eſt: ⁊ eſt Auguſtini
¶ Sexta ꝓpõ. Sequẽtes declarant q̃n-
tam. Aliquis põt cognoſcere in luce in-
creata duobꝫ modis. Uno mõ quia co-
gnitio illi⁹ immediate infundit̃ a luce eter
na. hoc mõ fuit in ꝓphetis. Alio modo
qꝛ cognitionẽ illi⁹ imprimit lux eterna:
hoc eſt ꝑ ſpeciem innatã: hoc mõ quicq̃d
intelligunt homines mali ſiue boni ⁊ pa
gani intelligunt in luce increata. ¶ Sep
tima ꝓpõ. Charitas nõ cognoſcit̃ a pec
catoribus adultis ꝑ ſpẽm infuſam: licet
bene ꝑ ſpeciem innatam: puta per lumẽ
directiuũ. Hoc eſt per ipſummet intelle
ctũ. ¶ Octaua ꝓpõ. Duplex eſt ſpẽs in-
nata. Quedã que eſt ſolũ ſimilitudo rei
in ſe. Alia eſt q̃ nõ ſolũ eſt ſimilitudo rei
in ſe: ſꝫ etiã eſt ꝑ ſe lumẽ. Intellectus eñ
noſter ꝗtũ eſt de ſe eſt ſimilitudo oĩm re-
rũ nõ tñ hoc ſolũ: ſed etiã eſt veritas. Ex
emplũ. Lumẽ dꝛ quedã ſimilitudo oĩm
rerũ corporaliũ: qꝛ ſine lumine nihil vide
re poſſum⁹. ¶ Nona ꝓpõ a creatione aĩe
intellectiue data eſt ei quoddã lumen di
rectiuũ: ⁊ quedã directio naturalis. Da
ta eſt ei etiã affectio volũtatis: cognoſcit
ꝗ aĩa quid ſit rectitudo: ⁊ quid affectio: ⁊
ſic q̃d rectitudo affectionis. Et cũ chari-
tas ſit hoc: cognoſcit eam ꝑ veritatẽ: q̃ tñ
eſt ſimilitudo charitatis.

Circa ſecũdum ar-
c ticulum de augmẽto charita-
tis querũtur quatuor. Primo
vtrum charitas poſſit augeri ſm ſubſtã-
tiam ſeu ſubſtantialiter. Nota duplex ẽ
augmentatio: quedã eſt extenſiua ⁊ que-
dã intenſiua. Extẽſiua eſt duplex. Que
dam eſt diſcreta vel numeroſa: ⁊ quedã
eſt continua. Numeroſa eſt illa que fit ꝑ
additionem aliquarũ partiũ realiter di-
ſtinctarũ nõ facientiũ per ſe vnũ vt grex
ouiũ augetur additione multarũ ouiũ.
Cõtinua ⁊ eſt illa que fit per additionẽ
alicui⁹ partis ad aliam partẽ facientis
vnũ per ſe. ſ. ꝗtum extenſum cũ illa par
te: diſtincte ab eadẽ loco ⁊ ſitu: vt quãdo
vna aqua addit̃ alteri aque faciunt vnũ
maius ꝯtinuũ ſcꝫ maiorẽ aquã. De iſta
hic nõ eſt ad ꝓpoſitũ. Alia eſt intenſiua
Et eſt illa q̃ habet fieri ꝑ additionẽ par
tis ad partẽ: facientis vnũ ꝑ ſe cũ illa par
te: ⁊ indiſtincte loco et ſitu ab illa parte.
Si ergo calor augeat̃. primo oportet ꝙ
ſit additio partis gradualis ad partem
gradualẽ. Quilibet eñ gradus caloris
additus alteri gradui facit maius nõ tñ
extenſiuũ: ſed intenſiuũ: ⁊ fit vnũ ex ipſis
Propter tertiã particulam: eo ſcꝫ ꝙ vbi-
cunq̃ priores ſunt ibi et poſteriores: di-
ſtinguit̃ a quãtitate extenſiua continua

Et illa augmētatio idez eſt qđ intenſio.
Et ſolum eſt in q̄titate intenſiua. Per
ſcđam particulā differt ab augmētatio
ne extēſiua diſcreta. Correlariū. Omis
forma q̄ augmentat̄ iſta augmentatione
intenſiua intendit̄. Scđm correla. Ois
forma q̄ ſuſcipit magis et min⁹: ſiue ois
forma q̄ intendit̄ ꝛ remittit̄. habet neceſ
ſario latitudinē graduū ſm q̄s ſit ſuſce-
ptibilis magis ꝛ minus. Nota latitudo
vt hic capit̄ ſic deſcribit̄. Eſt pluralitas
partiū realiter diſtinctarū cōſtituentiū
p̄ ſe vnū vel extēſum vl̄ intēſum. Et ſm
hoc duplex eſt latitudo ſcȝ extenſa et in-
tenſa. Defectu prime particule. Latitu
do non eſt in deo nec in angelis: nec pro-
prie in ſubſtātia: ꝓpter aliā: licet plures
hoies ſint in vna ciuitate: non tñ faciunt
latitudinē eo ꝙ non poſſunt conſtituere
vnū per ſe. Propoſitio. Oēs gradus ali-
cui⁹ forme realiter diſtinguunt̄: nati ſūt
tñ facere vnū p̄ ſe. Nota latitudo exten-
ſiua. Eſt pluralitas partium realiter di
ſtinctarū ꝯſtituentiū p̄ ſe vnū extenſum.
Alia eſt latitudo intēſiua. Et eſt plura-
litas partiū realiter diſtinctarū ſibi inui
cem coexiſtentiū cōſtituentiū per ſe vnū
intenſum. Nota duplex eſt pars. ſ. exten
ſiua ꝛ intēſiua. Extenſiua: ꝛ nulla talis
eſt gradus. Alia eſt intēſiua: et talis eſt
gradus et vocatur a doct. ſubti. portio.
Correlarium. Ois gradus caloris pōt
coexiſtere alteri gradui. Gradus eſt ps
latitudinis intēſiue: vel ſic ꝛ redit in idē.
Eſt quedā pars forme que addita alteri
parti forme ſibi realiter coexiſtens et fa-
ciens vnum per ſe cum ipſa.

Concluſio reſponſiua

Bonauenture ſtat in vna cōcluſione: et
eſt talis. Charitas augmentat̄ ſm ſub-
ſtantiā ſeu eſſentiā ſuā qđ idem eſt. Sub
ſtantia hic nec dicit̄ a per ſe eſſendo nec
a per ſe ſubſtādo: ſed eſt idē qđ eſſentia:
ꝛ illo modo in quolibet predicamēto eſt
ſubſtantia. Iſta cōcluſio probat̄ aucto-
ritatib⁹ Auguſtini ad Bonifaciū. Cha
ritas meret̄ augeri vt aucta mereat̄ ꝑfici
Itē Aug⁹. vij. de trini. viij. ca. In ſpūali
bus idē eſt maius ꝛ melius. Sed cū cha-
ritas ſit ſpūale ꝛ poſſit meliorari poſſibi
le eſt eā ſm ſubſtantiā effici maiorē. Itē
conſtat ꝙ in vno ꝛ eodē charitas pōt in
maiorē actū: ergo cum maioritas effect⁹
veniat a magnitudine virtutis poſſibile
eſt charitatē maiorē effici ſm virtutē vi-
de litterā ante oppoſitū. ¶ De modo po-
nendi ſunt due opiniones. Quarū pma
ſtat in vno dicto ꝛ duab⁹ ꝓpoſitionib⁹ et
vna diſtinctiōe. ¶ Primū dictū. Augmē
tum tunc fit ꝛ dr̄ eſſe qñ minori ſuccedit
maius. ¶ Diſtinctio. Hoc aūt pōt intel
ligi dupl̄r. Uno mō ſcȝ ꝙ iſtud min⁹ idē
manēs fiat maius. Et ſic eſt augmenta-
tio in omni re animata: vt in puero ꝛ ani
mali. Alio modo ꝙ minus non maneat
ſed ꝙ maius aliud ei ſuccedat: ſicut qñ
vna dies maior ſuccedens alteri tunc di-
es dicitur maiorari. ¶ Prima ꝓpoſitio.
Charitas nō dicit̄ augmētari pmo mo-
do ¶ Scđa ꝓpō. Charitas bene augmē
tatur ſecūdo modo. Dicunt em̄ ꝙ ſemꝑ
dū maior datur minor que prius habe-
batur annihilatur. Sed iſta poſitio de-
ſtruitur per vltimū argumentū ante op-
poſitum ſcȝ ꝙ neceſſario aliqua virt⁹ ſit
ſua ſubſtantia ꝛ augeatur alias in infini
tum ꝓcederetur. Et eadē rōne charitas
¶ Poſitio ſancti Bonauēture ſtat ī vno
dicto ꝛ diſtinctiōe vna ꝛ duab⁹ ꝓpoſitio-
nibus. ¶ Primū dictum. Augmentum
cōſequit̄ quantitatē. Quicqđ ergo au-
gmentatur neceſſario habet quantitatē.
¶ Diſtinctio eſt talis. Duplex eſt quan
titas ſcȝ molis. Et eſt ipſa extenſio ſcđa
virtutis. Et dr̄ a ſctō Bonauentura me-
taphorice quantitas. Ex iſta diſtinctio-
ne ſequit̄ alia ꝙ duplex eſt. Augmētatio
de qua in pncipio lectionis. ¶ Prima ꝓ-
poſitio. In charitate eſt quantitas vir-
tutis ꝛ nō in ſummo: ideo augeri poteſt.
¶ Secunda propoſitio. Cum charitas

ſit virtus eius: id eſt quantitas eius ſi
augmentat̃ ſm virtutẽ augmẽtatur ſm
ſubſtantiã. Jſta ponit̃ contra illos q̃ di/
cunt q̃ virt⁹ charitatis ſit accñs ipſi cha
ritati ſicut calor eſt accidẽs igni.

Solutio argumentorũ

Ad primũ dicit Bonauẽtu. verũ eſt q̃
eſſe forme ſit inuariabilis de forma vni/
uerſali hoc eſt qd̃ d̃r q̃ ſm eſſe quiddita/
tiuũ ſeu ſpecificum q̃libet forma eſt inua
riabilis. Eſſe aũt q̃dditatiuũ eſt diffini/
tio ipſius ↄc. Vel d̃r q̃ Gilbertus porre
tanus nihil aliud voluit niſi attribuere
forme ſimplicitatẽ oppoſitã cõpoſitioni
ex partibus q̃titatiuis. ¶ Jn ſolutione
tertij argumenti ponit duas ꝓpõnes.

¶ Prima ꝓpõ. Quãtitas molis diſtin-
guit̃ realiter a re quãta (verba doctoris
ſeraphici ſancti Bonauen.) Nam quãti
tas molis eſt accñs eſſentialr̃ differens a
quãto: ſed quãtitas virtutis non diſtin-
guit̃ realiter a re quãta. Nam quãtitas
virtutis eſt eſſentialis ipſi quanto.

¶ Scd̃a ꝓpõ. Jn omni augmẽtatiõe qñ
augmentat̃ ſubſtantia ꝑ alimentũ ſemꝑ
ſunt duo termini. Unus formalis ſiue ꝑ
ſe. Alius vero ꝑ accidens. Primo eſt ter/
minus formalis: ↄ eſt ipſa q̃titas. Ali⁹
terminus ſcilꝫ accidentalis eſt ipſa ſuba
Nunq̃ eñ in aiali eſt augmentatio q̃ti-
tatis quin noua ſubſtantia generet̃ puta
noua caro: ↄ nouus ſanguis.

Scd̃o querit̃. De mo-

do augumẽti charitatis. Doctor deuo-
tus ponit duas opiniões. Prima eſt fal-
ſa: ↄ ſtat ĩ q̃ttuor ꝓpõnibꝫ. ¶ Prima pro/
poſitio. Augmẽtũ charitatis eſt ꝑ depu/
rationẽ vel impꝑmixtionẽ cũ ſuo ↄtrario.
Jſta opinio ortũ hꝫ a pho q̃ in. iij. topi-
corũ dicit. Jllud eſt albius qd̃ eſt nigro
impꝑmixti⁹: ꝫ ſequit̃ q̃ ſeparatio ſiue depu
ratio a ſuo ↄtrio ſit eã intentionis. Et tñ
ſctũs Bonauẽ. dicit q̃ ſtultũ ſit dicere
eã poſitionẽ ꝓpriã in argumẽto. ¶ Se-
cũda ꝓpõ. Cuꝫ ↄtrariũ amoris caſti ſit
amor ↄcupiſcẽtie q̃nto magis extinguit̃
ↄcupiſcẽtia in nob̃ tãto magis intẽdit̃ et
depurat̃ charitas. Vñ duplex ẽ amor. ſ.
amor caſt⁹ ↄ amor libidinoſus. Amor ca
ſtus eſt aliquis habitus inclinãs volun/
tatẽ nr̃am ad diligẽdũ deũ ſuꝑ oĩa et ad
diligendũ creaturã ꝓpt̃ deũ. Jdeo dicit̃
caſtus q: honeſtus: ↄ ẽ charitas. Amor
aũt libidinoſus: eſt aliq̃s habitus incli-
nans voluntatẽ nr̃am ad diligendũ cre/
aturã plus q̃ deũ: vel ad diligendũ crea
turã ſm ſe vel ad fruendũ ipſa. Super-
bia eſt libido qua aliq̃s diligit honores
inordinate. Auaricia eſt libido qua ali/
q̃s diligit pecunias inordinate mortali-
ter. Oĩs eñ amor praui⁹ vocat̃ amor cõ-
cupiſcẽtie vel cupiditatꝫ vel potius libi-
dinoſus. Amor ṽo ordinat⁹ vocat̃ amor
caſt⁹. ¶ Tercia ꝓpõ. Quãto magꝫ de-
puratur charitas: tãto magis appropin-
quat ↄ aſſimilat̃ deo: ↄ tãto magis auget̃
¶ Quarto ꝓpõ. Charitas auget̃ in no-
bis per aſſuefactionẽ in bono ↄ ꝑ debili-
tationẽ ↄcupiſcẽtie. Et cõcordãt aucto-
ritates Aug. in pluribus locis.

Opinio ſancti Bona-

uenture ſtat in quattuor ꝓpoſitionib⁹.
¶ Prima ꝓpõ. Augmentũ charitatꝫ fit
ꝑ appoſitionẽ ꝑtis charitatis ad partem
charitatꝫ: hec fuit declarata heri de ꝑti-
bus gradualibus. Sicut aqua addita
aq̃ facit vnã aquã ↄ tñ diſtinguit̃ realit̃.
Nec tñ eſt oĩno ſimile ſicut nec ſequens.
Quo ad hoc tñ verũ eſt: q: ſic ꝑtes aque
ſunt realiter diſtincte et tñ ex ipſis natũ
eſt fieri vnũ: ſic etiã ex gradibus realiter
diſtinctꝫ fit vna charitas. ¶ Scd̃a ꝓpõ.
Sicut lumẽ maius additũ minori ipm
auget: ſic charitas ſuꝑaddita auget mi-
norem. ¶ Tercia ꝓpõ. Charitas nõ au-
getur virtute propria: ſed ſolum diuina
probatur. Sicut eñ a ſolo deo põt crea
ri charitas infuſa: cũ quilibet grad⁹ for/
me ſit forma: ſicut minim⁹ gradus albe/

dinis eſt albedo:ſic a ſolo deo poteſt au/
gmentari:ḡ zc̄. Licet ergo poſſit augeri
ab homine meritorie: nō tamē effectiue.
¶ Quarta ꝓpō. Idē eſt ꝑncipiū augen
di charitatē z ꝓducendi eā:hec eſt decla
ratiua ꝑoris. ¶ Correlariū. Sicut a ſo-
lo deo habet ortū ita z augmentū.

Solutio argumentoꝝ.

¶ Pro ſolutione ſcd̄i argumenti ſit hec
prima propoſitio. Charitas eſt ſimplex
ſimplicitate oppoſita compoſitioni ex ꝑ-
tibus q̄ntitatiuis molis. ¶ Scd̄a ꝓpoſi
tio. Licet charitas non habeat ꝑ ſe ꝑtes
q̄ntitatiuas quātitate molis:hꝫ tñ ꝑtes
q̄ntitatiuas quantitate ꝟtutis. ¶ Dicit
doctor ſeraphicus ꝙ punctū eſt ſimpli-
ciſſimū in genere quātitatis. Aliquādo
aūt dicitur ꝑfectiſſimuꝫ ſm ꝙ aliq̄ text⁹
habent:z tūc debet exponi perfectiſſimū
id eſt ſimpliciſſimū. ¶ Ad illō qō obijci
tur ꝙ quāto aliq̄d eſt cōpoſitius tāto ē
impotentius:iſta vniuerſaliter eſt falſa.
¶ Prima ꝓpō. Om̄e compoſitum:eo ꝙ
cōpoſitū habet partes et quō eſt cōpoſi-
tum eo mō habet partes. ¶ Scd̄a ꝓpō.
Duplices ſunt partes:et fundat̄ iſta di/
ſtinctio in. j. de generatiōe caplo de Au-
gmēto.ſ.materiales z formales. Partes
materiales z ph̄us nominat ſm materi-
am. Et dicuntur ille que non habēt vir/
tutem productiuā z dant actuꝫ ipi cui⁹
ſunt pars nō tñ dant agere. Partes for-
males z dicunt̄ a ph̄o ꝑtes ſm ſpeciē: id
eſt formā. Et dicut̄ ille q̄ dāt actū z etiā
ꝟtutē ꝓductiuā ipi toti. ¶ Correlariuꝫ.
Utreqꝫ ꝑtes ſunt cōpoſite ex materia z
forma:dicunt̄ āt ꝑtes materiales: nō qꝛ
ſint materia:ſꝫ qꝛ ſūt fluide z debiles ad
agendū:z faciles ad patiendū. Exēpluꝫ
patet de carne fluida quēadmodū eſt in
pinguib⁹ et flegmaticis cōiter. Dicunt̄
autēꝫ partes formales non: quia forme:
ſed quia maxime actiue z ſolide zc̄. Di-
cit ergo ſanctus Bonauē. Simplex igi-
tur magis pōt dici per priuationē ꝑtiuꝫ
materialiū:et tunc habet ꝓpoſitio veri-
tateꝫ:quia tales ꝑtes potius dāt pati q̄ꝫ
agere. Uñ quāto aliquid magis elonga-
tur a materia tanto potentius. Si autē
dicatur magis ſimplex:qꝛ paucioꝛes hꝫ
partes formales ſiue actiuas:falſum eſt
qꝛ tūc ignis minoꝛ potencioꝛ eſſet q̄ꝫ ma/
ioꝛ. Ponit aliā ſolutionē q̄ non videt̄ ſic
bona ſicut ꝑma:eo ꝙ indiget expoſitiōe.
In ꝟitate em̄ ſic ē ꝙ charitas centū gra
duū eſt cōpoſitioꝛ q̄ꝫ charitas. x. graduū
¶ Ad q̄rtū argumentū. Rñdēt q̄daꝫ ꝙ
ꝑdus additi alijs diſtinguant̄ eēntialit̄.
ſic ꝙ nō ſint vna charitas : ſicut diuerſa
lumina in aere ſunt diſtincta z incōfuſa:
licet reddāt mai⁹ lumē ꝓpt̄ ꝯcurſum in
vnū ſuſceptibile. Sic in lumīe ſpūali qō
eſt gr̄a dicēduꝫ ꝙ diſtincta ſunt eēntialr̄
tñ vnū mai⁹ efficiūt in mouēdo li. arbi.
Sed tñ illud nō eſt ſile:qꝛ diſtinctio lu-
minariū i aere venit a ꝑte originū diuer
ſarū:vtputa qñ plura ſunt lucēria. Non
ſic eſt in gr̄a. Et ideo dicēdū ꝙ ex eis fit
vnū. Et cū obijcit̄ vl̄ q̄rit̄ qō ſe hꝫ i rōne
material̄. Dicēdū ꝙ augmētatio duplr̄
fit. Aut ꝑ ꝟtutē augmētabil̄:aut ꝑ ꝟtu/
tem extrinſecam. vide textum.

Tercio querit̄. Utrum

charitas poſſit diminui. Nota charitas
eſt duplex.ſ.increata z creata. De chari
tate increata nō ē ad ꝓpoſitū. De creata
charitate ē q̄ſtio nr̄a. Et hec ē duplex q̄-
dā eſt infuſa z q̄dā acq̄ſita. Infuſa z illa
eſt gr̄a ḡtūfaciēs q̄ infundit̄ imediate a
deo aie rōnali z iſta ſuꝑ late ē declarata
Acq̄ſita:vñ ſic̄ ex actib⁹ alijs freq̄ntatis
pōt gn̄ari hit⁹:ita ex actib⁹ diligēdi deū
z ꝓximū pt̄ gn̄ari hit⁹ inclināns ad ꝯſiles
act⁹ illis ex q̄b⁹ gn̄abat̄. ¶ Propō. Ois
em̄ hit⁹ ſiue ꝟtuoſus ſiue vicioſus incli/
nat ad ꝯſiles act⁹ illis ex q̄b⁹ gn̄abatur.
Ex his ſeq̄t̄ ꝙ charitas acq̄ſita ſic deſcri
bit̄. Charitas acq̄ſita. Eſt q̄dā amoꝛ ha
bitualis inclināns ad diligendū deum ſu
per omnia et creaturam propter deum.

Et iſta pōt eſſe in peccatore mortali. Et vocatᷣ amicicia acquiſita. Dicitur habitualis ad differentiā actualis: qꝛ pōt eſſe in dormiente. Iſta nō diſtinguit inter filios regni et perditiōis. Omnis habitꝰ acquiſitus ex actibus frequentatis pōt diminui. Et diminuitur per actus oppoſitos. Et de illa charitate nō eſt queſtio noſtra: ſed de charitate infuſa. vnde duplex eſt charitas creata infuſa: ſcʒ habitualis ꝛ actualis. Habitualis: et eſt illa que in ſuperioribus deſcripta eſt ꝑ quaʒ homo ſiue vigilet ſiue dormiat eſt gratus deo. Actualis. Sicut eñ deꝰ infundit habituʒ ita poſſet infundere actum. Item actus elicitus ab habente charitatem et ſm inclinationē charitatis poteſt dici charitas creata infuſa actualis. Et de illa nō eſt q̄ſtio nr̄a. ¶ Nota duplex ē cupiditas. ſ. habitualis ꝛ actualꝭ. Habitualꝭ eſt q̄dā amor habitualꝭ exñs in aīa inclinās ad diligendū creaturā plus q̄ȝ deum et ad vtendum deo. i. inclinat ad vtendum fruendis: et fruendū vtendis. ¶ Prima ꝓpoſitio. Cupiditas et charitas acquiſita opponuntᷣ ꝯtrarie. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Omnis cupiditas eſt habitus vicioſus: qꝛ immediate inclinat ad viciū. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Quot ſūt pctā mortalia tot ſunt cupiditates mortales ꝛ ecōtra. Actualis. Cupiditas eſt quidā amor ſeu actus volūtatis quo voluntas diligit creaturam plus q̄ȝ deum Et hec eſt actualis mortalis. ¶ Prima propoſitio. Charitati create infuſe non opponitᷣ cōtrarie cupiditas habitualis: ſed eſt ſibi cōpoſſibilis. Patet de iudeo ꝯuerſo baptiſato qui habet habitū auaricie ꝛc̄. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Nulli actui charitatis infuſe opponitur cōtrarie cupiditas habitualꝭ. ¶ Tercia ꝓpō. Nec charitati infuſe habituali: nec etiā actui eius contrariatur cupiditas venialis. ¶ Quarta ꝓpō. Cupiditas venialis eſt amor q̄ aīa diligit creaturā aliq̄ mō inordinate non tñ plus q̄ȝ deū. ¶ Quinta ꝓpō. Charitas infuſa habitualis et ip̄a cupiditas mortalis opponuntᷣ cōtrarie. Sunt eñ duo incōpoſſibilia: hoc tñ ſolum eſt ex ordinatione diuina. Aliq̄d dr̄ ꝯtrariari alteri dupl'r. Vno mō ex natura ſua intriſeca: hoc mō nullū pctm̄ mortale opponitᷣ ꝯtrarie charitati. Alio mō ex ordinatione diuina. Et ſic quodlibet mortale opponitᷣ caritati. ¶ Sexta propoſitio. Charitas acq̄ſita habitualꝭ ꝛ cupiditas mortalis habitualis ſūt duo habitus cōtrarij ꝛ incompoſſibiles. probatur. Illi duo habitꝰ ſunt incōpoſſibiles qui inclināt ad actꝰ ꝯtrarios ꝛ incōpoſſibiles: ſed ſic eſt de charitate acquiſita habituali et cupiditate habituali mortali. ergo ꝛc̄. probatᷣ minor ex p̄cedētib ſcʒ ex deſcriptionibꝰ cupiditatis habitualis. ¶ Septima ꝓpō. Licet charitati infuſe ꝛ eius actui nō oīs ꝯcupiſcentia ꝯtrietᷣ formaliter ꝯtrariatᷣ tñ ei aliq̄ mō virtualiter. Vnꝰ habitꝰ tūc ꝯtrariatᷣ virtualiter alicui alteri qñ inclinat ad actꝰ cōtrarios actib alteriꝰ habitꝰ. ¶ Correlariū. Et licet cupiditas venialis pctī nō ꝯtrarietᷣ charitati infuſe formalr̄: cōtrariatur tamē ei aliquo modo virtualiter ¶ Quantū ad declarationem huius termini diminutio: dicatᷣ corrn̄denter diuidēdo ꝛ diffiniēdo ſicut dictū eſt p̄ma. q. ſcd̄e partꝫ huiꝰ diſt. de augmentatione. Quia tot modis dr̄ vnū oppoſitorū q̄t modis ꝛ reliquū. Diminutio eſt duplex extēſiua et intenſiua. Extēſiua eſt illa q̄ fit ꝑ ablationē ptꝫ a pte q̄ erat vnū ꝑ ſe distincto tñ loco ꝛ ſitu. Intenſiua ꝟo eſt illa q̄ fit ꝑ ablationē vel deꝑditionē ptis a pte q̄ faciebāt vnū ꝑ ſe cū illa pte indiſtincte tñ loco ꝛ ſitu erāt ab alia pte. Cō ſimiliter de alijs diuiſionibus ꝛc̄.

Sanctus Bonauentura reſoluēdo ponit duas opiniōes. Prima nō tenetᷣ ꝛ ſtat in q̄nq; vel ſex dictis. ¶ Primū dictū. Charitas augetᷣ ꝑ impmixtionē cū ſuo cōtrario qd̄ ē cupiditas

moꝛtalis. ¶ Scðm dictū. Sicut imper
mixtio maioꝛ fit ſm maioꝛem liberi arbi
trij abilitationē: ⁊ ſm maioꝛē ↄcupiē di/
minutionē ita ecōtrario ꝑmixtio maioꝛ
fit ꝑ maioꝛē liberi arbitrij debabilitatōꝫ
⁊ ſm maioꝛē ↄcupiē vel cupiditatis au/
gmētationē. ¶ Tertiū dictū. Charitas
diminuiť in nob ſm ꝙ cupiditas augeť:
⁊ hoc intelligunt de cupiditate veniali.
¶ Quartū dictū. Cupiditas venialis lꝫ
habeat diminuere charitatē non pōt tñ
eā tollere. ¶ Quintū dictū. Cupiditas
moꝛtaľ nō diminuit: ſꝫ tollit ſeu deſtruit
charitatem. ¶ Sextū dictū. Cupiditas
moꝛtaľ ⁊ venialis in hoc differūt: q2 moꝛ
talis cupiditas iclinat ad diligēdū crea/
turā plus ꝙ̄ deū. Venialis ꝟo inclinat
ad diligendū creaturā non ꝓpter deum:
nec tñ plus ꝙ̄ deū. Et hoc approbat do
ctoꝛ ſera. Exemplum. Canonicus aliqͥs
ſurgit ad matutinū cogitās ⁊ ſciēs pñti
am ſibi dari: et ſic ſurgit ꝙ ſi ſolus eſſet
amoꝛ dei non ſurgeret: tñ ꝓpť vtraqꝫ va
dit: pͥncipalius tñ ꝓpť deū: et minꝰ pͥnci/
paliter ꝓpť pñtias peccat venialř. In eo
eñ ꝙ nō ſolū ꝓpť deū ſurgeret vel iret ſi
nō etiā cēnt pecunie ē ioꝛdinatꝰ amoꝛ ⁊c̄.
Coꝛrela. Qñcūqꝫ aliqͥs plꝰ diligit crea/
turas ꝙ̄ deum peccat moꝛtalř. Coꝛrela
riū. Qñcūqꝫ aliqͥs creaturā inoꝛdinate
diligit: nō tñ plꝰ ꝙ̄ deū peccat venialiť.

Scða opinio que teneť

⁊ ſtat in aliquibꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Pꝛima
ꝓpō. Augmētū charitatis fit a ſolo deo
ſm influentiā diuinā: patet ex pꝛedictis.
¶ Scða ꝓpō. Charitas ſm ſbam (id eſt
eſſentiā) nō diminuiť. ꝓbať: q2 nō ꝑ moꝛ/
talia: eo ꝙ eā deſtruūt: etiā nec ꝑ venia/
lia: q2 ſi ſic: tandem totalř poſſet deſtrui:
qð eſt falſum. ¶ Tertia ꝓpō. Licet cha
ritas ſm eſſentiā nō diminuať ꝑ pctā ve/
nialia: tñ minuiť fervoꝛ charitatꝫ. Addo
tñ tres ꝓpōnes ſequētes. ¶ Pꝛima ꝓpō.
Quelibet charitas creata ſiue iſuſa ſiue
acqͥſita ē ſimplř ⁊ abſolute diminuibiľ.
Pꝛobať: Oīs foꝛma ⁊ habiťꝰ augmētabi
lis ⁊ intenſibiľ eſt diminuibiľ ⁊ remiſſibi
lis: ſed qͣlibet charitas ē foꝛma augmen/
tabilis ⁊ intenſibiľ. ġ ⁊c̄. minoꝛ diffuſe ꝓ/
bať a Scoto ⁊ landolpho. diſt. xvij. q. x.
¶ Scða ꝓpō: Charitas infuſa ⁊ creata
de lege dei oꝛdinata nunqꝫ diminuiť: ꝓ/
batur: q2 ſi charitas diminuereť: hoc ma
xime eſſet ꝑ actꝰ demeritoꝛios: ſed hoc nō
eſt. pꝛobať: q2 vel ꝑ pctm̄ moꝛtale vľ ve/
niale: nō pͥmū q2 ꝑ moꝛtale amittiť chari
tas in toto. neqꝫ ꝑ veniale. ꝓbať: q2 oīne
finitū ꝑ ablationē finiti ſm replicationē
tandē deficit totalř. ġ per pctm̄ veniale
tandē poſſet deſtrui. ¶ Sequunť tres re
gule cōes oībꝫ theologis. Pꝛima regula.
Deus eſt pꝛonioꝛ ad miſerādū ꝙ̄ ad pu
niendū. pꝛobať: q2 miſericoꝛdia ſuperal/
tat iudiciū ⁊c̄. ¶ Scða regula. Deus eſt
pꝛonioꝛ ad dandū ꝙ̄ ad auferendū: illa
patet eadē rōne. ¶ Tertia regula. Qui/
cunqꝫ eſt ſufficiēter diſpoſitꝰ ad recipien
dū gratiā de cōgruo: in vltimo inſtāti il/
lius diſpoſitiōis (vicꝫ cū ſufficiēs eſt) deꝰ
imediate eam tribuit. Coꝛrelariū. Qñ
aliqͥs ꝑparat ſe ſeu diſponit vt auferať
ab eo grā de cōgruo: deꝰ tñ non aufert eā
ab eo. Scðm coꝛrelariū. Quādꝫ aliqͥs
ſe indignū reddat: ſeu de cōgruo deme/
reatur ſibi auferri gratiā: multiplicādo
venialia: tñ deꝰ ex abundanti miſericoꝛ/
dia nūqꝫ aufert: niſi addat moꝛtale. Coꝛ
relariū. Licet pctā venialia nō diminu/
ant charitatē quo ad ſbam tñ quo ad fer
voꝛē diminuūt. ¶ Dubiū autem eſt non
paruū inter doctoꝛes qð ſit fervoꝛ chari
tatis. Dimiſſis opinionibꝫ rñdeo ꝑ ali/
qͣs ꝓpōnes. ¶ Pꝛima ꝓpō. Per fervoꝛeꝫ
grē nihil aliud intelligo ꝙ̄ charitatē acq̄
ſitam. ¶ Scða ꝓpō. Habēs charitatem
infuſam ⁊ charitatē acquiſitā: hꝫ maioꝛē
fervoꝛē in eliciendo actū charitatis ꝙ̄ ſi
ſolā hr̄et charitatē infuſam. patet de no/
uiť baptizato iudeo erga xp̄m: ⁊ de xp̄ia/
no deuoto. ¶ Tertia ꝓpō. Charitas
acquiſita nō ſolū pōt diminui ꝑ diuinā

potentiā: ſed etiā p actꝰ agētis creati op poſitos pbaṫ. Oīs habitus acqſibiṫ naturaliter p actꝰ freqntatos eſt corrupti bilis p actus oppoſitos: ſed charitas acqſita eſt hmōi: ergo ꝛc̄. ¶ Cupiditas nihil aliud eſt niſi amor cōcupiſcendi tēpalia aut trāſitoria. ¶ Concupiſcētia mortalis habitualis: eſt quidā habitus inclinans ad diligendū creaturā ſup oīa: vel eque: vt deū. Concupiſcentia venialis habitualis: eſt quidā habitus inclinans ad diligendum creaturam plus q̄ꝫ diligi debeat: nō tñ eque vt deū. ¶ Argumēta facta pro pte falſa añ oppoſitū bñ probāt ſaltē aliq ꝙ de potētia dei abſoluta charitas poſſ. t diminui: nō aūt cōcludūt de potentia ordinata. ¶ Argumenta facta poſt oppoſitū: lꝫ ſint p nobis nō tñ opꝫ ꝙ ſimplr ſeu formalr ꝯcludant ꝛc̄.

Queriṫ quarto. Utrū

charitas habeat ſtatū vel terminu vltra quem nō poſſit augeri. i. vtrum charitas poſſit augeri i infinitū. ¶ Reſolucio qōnis ſtat in aliquibꝰ ppōnibus. ¶ Prima ppō. In augmēto charitatꝫ eſt ſtatꝰ ſm oēm modū ſm quē cōuenit eē ſtatū i motu augmenti. ¶ Scda ppō. Augmentū in corpalibꝰ hꝫ ſtatum a tribꝰ. ſcꝫ a vtute agente: a potētia ſuſcipiēte ꝛ a forma pficiēte. Notādū ꝙ ſm phm in li. de aīalibꝰ vita aīalis cōſiſtit in humido radicali et in calore naturali. Per hoc ꝙ calidū naturale agit in humidū radicale cōtinue. Exēplū de lampade vbi ignis agit i humidū donec deficiat vel q̄ꝫdiu lāpas ardet: niſi ex ꝯccidēti aliq ignis extinguaṫ Un̄ niſi oleū p equiualens reſtaureṫ ſtatim extingueret. Ita etiā ē de calore naturali. Uirtus em̄ naturaṫ vel eſt tanta ꝙ plus cōuertit q̄ꝫ fuit dpditū: ꝛ tūc nō ſolū reſtauraṫ deperditū (id eſt fit nutritio) ſed etiā fit augmentatio. Sed ſi ſolūmodo tm̄ ꝯuertat q̄ntū dpdiṫ: tūc fit tm̄ nutritio. Si autē adeo debiliteṫ virtus ꝙ nō tm̄ cōuertit de alimēto quantū deperdiṫ. tunc fit diminutio ꝛ aliqualis reſtauratio ꝛ tandē ſequiṫ mors. Sic per omnē modum dicendū eſt de charitate. ¶ Tertia ppō. Statꝰ in augmēto charitatis fit tripliciter. Quia vel a parte virtutis agentis vel ſubiecti recipientis et forme pficientis. ¶ Quarta ppō. Statꝰ alicuiꝰ augmentabilis pōt fieri a duplici vtute videlicet ab agente naturali et ab agente libero. ¶ Quinta ppō. Status ab agēte naturali fit qñ agēs nō pōt amplius agere. ¶ Sexta ppō. Statꝰ charitatis ppter ſecundū eſt dū agēs nō vult amplius agere. ¶ Septima ppō. Statꝰ charitatis fit qñ deueniṫ ad mēſurā quā deus diſpoſuit ſm diſtributionē ſue ſapientie. Hanc pulcre ponit ſanctꝰ Bonauentura lib. ij. diſtinc. ix. q. iiij. in fine corporis queſtionis. ¶ Octaua propoſitio. Deus em̄ nō operaṫ ſm om̄imodam ſuam potentiam in augmentādo charitatem: ſed ſm diſpoſitionē ſue ſapie limitātis varios ſuos effectꝰ. ¶ Nona ppō. Status charitatis q̄ꝫtum ad potentiaꝫ ſuſcipienteꝫ pōt intelligi triplr fieri aut ſm actū vel aptitudinē vel ſm poſſibilitateꝫ. Exemplū pmi de beata virgine q̄ in conceptiōe filij ſui tantā recepit grām quantā mō habet: ꝛ ideo ipa habuit ſtatū ſm actū. Hoc vult ockam et alij. Cō ſimiliter aliqui volunt ꝙ apli in miſſiōe ſpūſſancti ita habuerūt ſtatuꝫ in grā ſm actū: hoc tñ nō teneo. Alio mō ſm aptitudinē ꝛ ſic eſt charitas in btis: qꝛ deꝰ ſic diſpoſuit: ꝙ ibi charitatē amplius nō velit augere: ideo ſtat ſm aptitudinē. Tercio modo ſm poſſibilitatē: vtputa quādo potētia tātā hꝫ gratiā q̄nte grē eſt receptiua. ¶ Decima ppō. Sicut aīa xpi hꝫ tantā glīaꝫ q̄ntā recipere pōt creatura ſic tantā habet charitatē: quāta recipi potuit ab aliqua creatura. ¶ Undecima ppoſitio. Aīa xpi tātā habuit gloriā q̄nta nata fuit poſſibile recipi. ꝫ tātā gratiā habuit quanta poſſibilis fuerat recipi vel quanta poſſibile fuit creari.

Jrca diſtinctionem decimamoctauam primo queritur. ¶ Utruz ſpiritusſanctus ſit donum in quo omnia alia dona donantur. Suppoſito ex precedentibus ꝙ ſpiritusſanctus ſit donum. De proceſſione eñ temporali ⁊ eterna ſpũſſancti tractatum eſt a decima diſtinctione vſq̧ ad preſentem Et hec eſt vltima diſtinctio de ꝓceſſione tꝑali. Eſſent autẽ tres termini declarandi niſi ſupra diffuſe aliqui declarati fuiſſent. Tamen quia nõ eſt declaratus ille terminus donũ formaliter. Notandum ꝙ donuz capitur quattuor modis. Primo mõ. Cõmuniſſime. Scdo cõmunius. Tercio cõmuniter. Quarto ſpecialiter. Primo mõ cõmuniſſime: et ſic capitur pro omni illo qḋ eſt liberaliter cõmunicatum alicui. Propõ. Omnis entitas ſiue ſit increata vt deus: ſiue creata dicitur donum illo modo. Eſſentia eñ diuina liberaliter cõicaꝛ filio a patre et ab ambobꝫ liberaliter cõmunicaꝛ ſpũiſancto. Et hoc mõ falſa eſt illa. Inꝛ dãtem et donum eſt diſtinctio realis. Sed bene oportet ꝙ inter dantem et illuz cui donatur ſit diſtinctio realis. Itez ꝓbaꝛ ſcðm. Quid habes qḋ nõ accepiſti. Unñ omni creature deus cõmunicat eſſentiaz propriam. ¶ Contra. Pater in diuinis nõ eſt donum. Quia licet cõicet eſſentiã filio: nõ tamen ſequiꝛ: ǵ pr̃ eſt donũ. Pr̃ eñ nõ eſt cõmunicabilis. Rñdeo: negãdo añcedẽs. Unñ dico ꝙ pr̃ ⁊ filius ⁊ ſpũſ ſanct⁹ ſunt vere donũ creature rationaꝛ hoc autez patet in ſupradictis ⁊ probaꝛ ꝙ deus daꝛ in propria perſona. Quia ille datur in propria perſona qui eſt paratus ad faciendum omnia illa que aliq̇s vult rationabiliter. Sed deus pater et filius et ſpiritusſanctus eſt paratus ad faciendum omnia que creatura rationalis rationabiliter vult: ergo ⁊c̃. Maior eſt ipſius ockam. Item hoc idem probatur auctoritate. Ioh. xiiij. Si q̇s diligit me ſermonẽ meũ ſeruabit ⁊ pr̃ meus diliget eum: et ad eum veniemus ⁊ manſionem apud eum faciemus ⁊c̃. Alio modo capitur donum communius: et iſto modo capitur donũ ꝓ omni illo qḋ eſt productum liberaliter ab aliquo. Et ſic dico primo: ꝙ omnis creatura eſt donum dei. Scðo: ꝙ filius et ſpiritusſanctus dicunꝛ donum hoc modo. Differentia autem eſt inter liberaliter producere: et libere producere. Unde licet filius nõ ꝓducatur libere a patre: producitur tamen liberaliter. Prima pars probatur: quia libere producere eſt oppoſitus modus producendi contra producere naturaliter. ¶ Prima propoſitio. Pater non datur nec eſt donum. ¶ Scða ꝓpoſitio. Eſſentia diuina non eſt donum. Producens liberale eſt illud qḋ ex plenitudine ſue perfectionis producit: non expectãs perfici a ſuo producto. Et ſumitur ab Auicẽna. Tercio mõ accipiꝛ donũ cõiꝛ et ſic capitur donũ pro aliquo libere collato alicui: et quaſi in poſſeſſionem ⁊ dominium eius tranſlato. Patet primo in groſſo exemplo ſicut datur alicui veſtis ¶ Propoſitio. Hoc modo donuz poteſt dici tam de deo q̃ꝫ de creaturis. Prima pars patet. Secunda pars probaꝛ. Deus pater libere confertur alicui et quaſi in poſſeſſionem: probatur per ſacram ſcripturam Ioſue. x. Stetit itaq̧ ſol in medio celi et non feſtinauit occidere ⁊c̃. obediente deo voci hominis: ergo quaſi fuit ĩ poteſtate hominis ⁊c̃. Preterea dixit dominus Moyſi. Dimitte me vt iraſcatur furor meus in populuz iſtum ⁊c̃. Et illud donum eſt duplex: quia quoddam eſt donum per ſe exiſtens vel aſſiſtens. Et eſt ipſe pater et filius et ſpiritusſanctus: quia aſſiſtunt iuſtis: vt faciant voluntates iuſti. Et illo modo fili⁹ dr̃ q̃ttuor modis donũ. Primo ꝑ vnionẽ hypoſtaticã: vñ in quodã hymno caniꝛ. Se naſcens dedit ſociũ. h mõ nec pr̃ nec

ſpūſſanct⁹ eſt donū. Scdo ſacramētalr Conueſcēs in eduliū. Tercio in p̄ciū.i. in morte ad redimendū nos. Quarto ſe regnās dat in p̄miū vn̄ v̄ſus. Se naſcens dedit ſociū ↄueſcēs i eduliū ⁊c̄. Aliud ē donū informās. Et eſt duplex: q̄r qđdā eſt gr̄e gratūfaciētis: qđdā ꝓ gr̄e gratiſ date. Et nō eſt niſi vnū ſm̄ Sco. et ockā ſcʒ charitas ⁊ gr̄a. Gr̄a gratiſdata ſunt oīa illa q̄ p̄parāt hoīem ad ſuſcipiendū gr̄am gratūfacientē ⁊c̄. De illo dono eſt q̄ſtio nr̄a. Tercio mō capto cōiṫ. Quarto mō ſumiṫ donū ꝓprie. Et ſic capiṫ ꝓ primo dono qđ eſt donū oīs doni: ⁊ ꝑ qđ oīa alia habent ratione doni: ⁊ ſine q̄ nihil habet rationē doni. Propō. Illo modo charitas ſiue amor eſt donū primū. Correlariū. Sine amore nō eſt donum ꝓprie. Et ſic patet q̄ bene diciṫ ꝓprie: q̄r oīa alia dicunṫ dona ratiōe illius. Propoſitio. Illo mō donū captū: adhuc dicitur de deo ⁊ creaturis. ꝓbaṫ: q̄r eſt charitas. Vn̄ notandū q̄ duplex eſt charitas ſiue donū charitatis ſcʒ eſſentialiter dictū: ⁊ ꝑſonalr. Primo mō cōuenit trib⁹ ꝑſonis. Scdo mō eſt ip̄e ſpūſſanctus.

Reſponſio ad q̄ſtionē

ſtat in duabus diſtinctionibus ⁊ ſeptem dictis. ¶ Prima diſtinctio. Hec propoſitio ſpirituſſanctus eſt donū in quo oīa alia dona donantur eſt diſtinguenda: q̄r ille ablatiuus quo poteſt capi dupliciṫ. Uno modo poteſt dicere cōcomitantiam. Alio modo poteſt dicere cauſalitatem. Quando dicit concomitantiā ſenſus eſt: quādo ſpirituſſanctus datur reliqua ſua dona dantur. Quādo vero dicit cauſalitatem: tm̄ valet ſpirituſſanct⁹ eſt cauſa omnium aliorum donorum: id eſt a quo omnia dona donantur. ¶ Primū dictum. Illa propoſitio capiendo ly quo cōcomitanter ⁊ vniuerſaliter ip̄a eſt falſa. Senſus enim eſt q̄ quando ſpirituſſanctus datur tunc oīa dona ſimul donantur. ¶ Scdm̄ dictum. Dona ſpirituſſancti ſunt in triplici differentia: q̄dam ſunt ſine quibus nunq̄ datur ſpirituſſanctus: et ſunt duo ſcilicet gr̄a gratūfaciens ⁊ ſapientia. Et hec eſt quidaʒ habitus inclinās nō ſoluʒ intellectū ad conſiderandum: ſed etiam affectum ad ſumme amanduʒ deum. Quedam ſunt cum quibus nunq̄ ſtat ſpirituſſanctus vt timor ſeruilis. Nunq̄ datur charitas alicui de facto quin detur ip̄i habitus illuſtrans intellectum. Omnis eñ amor perſupponit noticiam amati. Tercio. Quedam ſunt cum quibus aliquando eſt ſpirituſſanctus. Aliquando nō: ſicut fides ſcientia: et omnis gratia gratiſdata. Nota q̄ quadruplex eſt timor. ſ. mūdanus vel humanus: ſeruilis: initialis ⁊ caſtus. Mundanus eſt quando timem⁹ ſic pericula carnis vel perdere bona temporalia: vt peccem⁹ mortaliter. Iſte inutilis eſt et malus: nec eſt donum ſpirituſſancti. Seruilis eſt cum homo propter timorem ichēne abſtinet a peccatis ſolum ſcʒ propter timoreʒ pene. Iſte eſt bonus et vtilis: ſed non eſt ſufficiens: et eſt donum dei. Timor ſeruilis mouet et diſponit ad bonum. Cum timore ſeruili nunq̄ ſtat ſpirituſſanctus. Hūc enim timorem foras mittit charitas. Timor initialis eſt ille quo homo incipit amare illud quod ſibi videbatur durum: et hoc non ſolum propter timorem pene: ſed etiam propter amorem dei. Timor caſtus eſt ille quo homo timet offendere chriſtum ſuum ſponſum dilectuʒ ne derelinquat ipſum. Et eſt amor filialis et ſtat cum perfecta charitate. ¶ Terciuʒ dictum. Hec ꝓpoſitio ſpirituſſanctus eſt donum quo omnia alia donātur capiendo ly quo concomitanter et particulariter eſt vera. Senſus eñ eſt q̄ quando ſpūſſanctus datur aliqua dona dantur vel q̄ ſpūſſanctus datur cum aliquibus puta gratia vel ſapientia. ¶ Scda diſtinctio. Si autem ille ablatiuus quo dicat cauſalitatem. Hoc poteſt eſſe tri-

plicit. Quia vl' dicit cauſalitatē ſimplr
vel q2 dicit cauſalitatē z ſubauctoritatē
vel q2 dicit cauſalitatē ſubauctoritatē z
exēplaritatē. Si pmo ly quo dicat cau/
ſalitatē ſimplr. ¶ Quartū dictuȝ. Illo
mō pr̄ z fili⁹ z ſpūſſanct⁹ eſt donū in quo
oīa alia donant̄ cauſalr. patet: q2 opera
trinitatis ad extra ſunt indiuiſa. Si ſe/
cundo mō ly q̄ dicat cauſalitatē z ſubau
ctoritatē. ¶ Quintū dictū. Illo mō ne
dū ſpūſſanct⁹ ſed etia fili⁹ eſt donuȝ in q̄
oīa donant̄. Patet: q2 qcq̄d cauſat fili⁹
ad extra cauſat ſubauctoritatiue: q2 hȝ
a patre: ſilr z ſpūſſanct⁹: non aūt pr̄. Si
tertio mō ly q̄ dicat cauſalitatē ſubau/
ctoritatē z exēplaritatē. ¶ Sextū dictū.
Spūſſanct⁹ illo mō eſt donū q̄ oīa alia
dona donant̄. Patet: q2 ſpūſſanct⁹ ex mō
ſue pductionis ē donū. ¶ Notandū pro
vltima ſolutione q ipſa ē duplex. Et pri
ma ſolutio ē falſa. Eſt eñ directe cōtra
phm q̄nto phiſicoꝝ. Expſſe eñ phs ne/
gat q motꝰ nō ē motꝰ: nec vt termini: nec
vt pncipiȷ̄. Itē includit ꝯdictionē. Si ei
motꝰ ſit pncipiū motꝰ: tūc motus poſte/
rior eſt t̄min⁹ motꝰ poris. Dicēdo g̃ affir
matiuā: ſeq̄t̄ neceſſario falſitas ſue nega/
tiue. Vñ ſcďa ſolutio ē bona: q̄ innuit cū
dr̄. Preterea donū i diuinis verā ẏpoſta
ſim dicit. Vñ ꝯceſſa iſta donū ē doni: nul
lo mō habes iferre: g̃ motꝰ ē motꝰ zč.

Querit̄ ſecundo. Utrū

ſpūſſanct⁹ ſit donū ab eterno vel ex tpe.
Nota differūt eſſe cū tpe: eſſe in tpe: z eē
ex tpe. Eſſe cū tpe ē coexiſtere tpi. ¶ Pri
ma ppō. De⁹ ē cū tpe. pbat̄. De⁹ ē mō
z tēpus ē mō: g̃ de⁹ eſt cū tpe. Req̄runt̄
eñ ad hoc tres ꝯditiones. ſ. eſſe dei: z eſſe
tpis z ſimultas. ¶ Scďa ppō. Angelus
eſt cū tpe. ¶ Tertia ppō. De⁹ ab eterno
nō erat cum tpe. ¶ Quarta ppō. Neq3
de⁹ neq3 aliq̄ res creata poſt iudiciū erit
cuȝ tpe. Eſſe in tpe eſt menſurari tēpore
ſicut generabilia z corruptibilia. ¶ Pri/
ma ppoſitio. Deus nō eſt in tpe. patet:
q2 menſuratur eternitate. ¶ Scďa ppō.
Angeli pprie nō ſūt in tpe. Correlariū.
Bene ſeq̄t̄. Ille eſt in tpe: g̃ eſt cū tpe ſed
nō ecōtra. Eſſe ex tpe eſt eſſe de nouo vl'
eſt ipm incipere eſſe. ¶ Propō. Omne il/
lud qď incipit eſſe eſt ex tpe. Eſſe eternū
eſt nūq3 incepiſſe nec incipere eſſe.

Reſolutio ſancti bona=

uenture ſtat in q̄ttuor ppōnibꝫ ¶ Prima
ppō. Donū dicit reſpectū non ſolum ad
dantē ſꝫ etiā ad eū cui dat̄. ¶ Scďa ppō
Donū vt dicit reſpectū ad illū cui dat̄:
dr̄ ſeu capit̄ triplr. Uno mō actualr (di/
cit ſctūs bona. ſm actū) et idē eſt. Dicit̄
autē actualr donū q2 dat̄ actu. Alio mō
habitualr. Dicit̄ aūt ſm habitudinē q2
donādū aliqñ. Tertio mō aptitudinalr
Dicit̄ autē ſm aptitudinē quia donabi/
le. ¶ Tertia ppoſitio. Si ſpūſſanct⁹ di/
cit donū actualiter: dicit̄ donū ex tpe ſo/
lum. Quarta ppō. Capiendo donū ha
bitualiter et aptitudinalr ſpūſſanct⁹ dr̄
ab eterno donū ſm Auguſtinū.

Querit̄ tertio. Utrum

cōuenięti⁹ dicat̄ de ſpūſctō donū q3 datū
Termini ſunt ſup̄ declarati. Et ſanct⁹
Bonauē. ponit ſ'ctualr talē ꝯcluſionē.

Concluſio reſponſiua.

Licet cōuenienter de ſpūſancto tam do/
num q3 datū dicat̄: tñ magis pprie z con
uenięti⁹ dr̄ de ſpūſctō donū q3 datū. Pri
ma ps ptȝ extra textū. Vñ apls Ro. v.
Charitas dei diffuſa ē in cordibꝫ nr̄is p
ſpm̄ſctm̄ qui dat⁹ ē nobis. Et Joh. xvi.
Rogabo patrē z aliū paclitū dabit vob
Q3 aūt etiā cōuenient̄ dicat̄ donū: pbat̄
auctoritate eccl'ie q̄ canit. Qui paclitus
diceris donum dei altiſſimi zč. Pro ſcďa
pte eſt duplex rō. pma ē grāmaticalr z pa
rū valet q2 datū cū ſit pcipiū vel nomē
verbale cōcernit tēpus. Donū aūt a tpe
ſubtrahit z iďo q2 oīa dona (ſupple mere
ſpūalia) ſup̄ tēpus ſunt ꝯuenięti⁹ dr̄ in
diuinis donū q3 datū. Scďa rō eſt quia

donū ſup rōnē dari addit ↄditionē nobi litatis magne: datum eſt aliqd qđ libere datur alicui ſiue liberalr ↄferať ſiue nō. Hoc ē qđ alij dicūt ſiue redibilr. i. nō liberalr ſiue inredibiliter. i. non expectando reditionē ſui dati: nec in ſe nec i equiualenti ꝛ ꝑ ↄñs liberaliter. Unde idem eſt datio inredibilis ꝛ datio liberal. Hec em̄ eſt qua dať aliqđ nō expectando reditionem. Donū autē eſt datio inredibilis ¶ Duplicia aūt ſunt dona naturalia data nobis a deo: corporalia ſcꝫ ꝛ ſpūalia. vt vita eſſe qđ eſt primū donum. Tamē ꝑprie nō dicunť dona corporalia naturalia ſed gratuita: vł ſpūalia vt ſapiētia charitas. Ois gra gratūfaciens eſt gratiſdata licet nō ecōtra. Gratuita quodāmodo magꝭ libere dantur ꝙ̄ naturalia: ꝛ ideo magis habent ratiōnē doni.

Querit̄ quarto. Utrū

donū ꝑprie conueniat ſpūiſancto. Nota ꝑprie capiť dupłr. Uno mō grāmaticaliter: ꝛ hoc dupłr. Uno mō put importat ꝑprietatē alicuiꝰ locutionis ↄuenientē ex debita ꝑportione modoꝝ ſignificādi. Ois ergo locutio congrua hoc mō dicit̄ propria. Illo modo ꝑprie opponit̄ incongruo. Alio modo put importat ꝑprietatem locutionis ↄuenientē ex parte ſignificationis terminorū: vel ex parte terminoꝝ vel vtriuſqꝫ. Illo modo orationē aliquam eſſe propriā eſt ipſam de rigore ſermonis eſſe verā. Iſta ergo eſt impropria ſecundo modo grammaticaliter. Renus currit: quia quicquid currit proprie habet pedes. Similiter iſta pratum ridet. Alio modo proprie capitur logicaliter. Et hoc dupliciter. Uno modo logicaliter ꝛ cōmuniter et ſic capiendo ꝑprie: eſt aliquod pdicatū quod aliquo modo conuenit alicui. Secundo modo proprie logicaliter capitur ſtricte. Et ſic capiť pro vno predicato quod conuenit alicui in quarto modo. Hoc modo homo proprie eſt riſibilis. hoc modo iudicio meo capitur in queſtione noſtra.

Reſolutio ſancti bonauenture datur ꝑ ſeptē ꝑpōnes.

¶ Prima ꝑpō. Donum dr̄ ꝑpr. e ꝛ ꝑſonalr de ſpūſctō: ꝛ nō eſſencialr. pbať ſcđa ps. Illud dr̄ eſſencialr in diuinis qđ eſt cōe tribus. Sed pr̄ nō eſt donū. ḡ ꝛc. Nā de rigore ſermonis: ſicut iſta ē heretica: pr̄ eſt ſpiritusſanctꝰ: ſic illa. pr̄ eſt donū. ¶ Secūda ꝑpō. Spūſanctꝰ ꝛ donū in diuinis ſunt idē conuertibilr. ¶ Tertia ꝑpō. Sicut verbū ꝑprie dicit̄ de filio: ita donū ꝑprie dicit̄ de ſpūſancto. Et eſt Augꝰ. v. de trinitate. Uñ ſicut iſta eſt heretica. Spiritusſanctꝰ eſt verbū: ſic illa. filiꝰ eſt donū. Donū em̄ non dicit niſi pductū ꝑ modū liberalitatis. ¶ Quarta ꝑpō. Datū in diuinis pōt dici eſſentialr ꝛ cōiter ꝛ ꝑſonaliter ꝛ ꝑprie. pater. Illđ em̄ dr̄ cōiter qđ ↄuenit trib9. Sꝫ qlibet ꝑſona dat ſe ipſam. Uñ dr̄ Joh. xvij. Et ad eū veniemus ꝛc. Scđa ps patet: qꝛ dare ꝑprie eſt donū pducere. ḡ datū eſt donū pductū. ¶ Quīta ꝑpō. Datū idē eſt qđ cōicatū. ¶ Sexta ꝑpō. Aliqđ pōt dici cōmunicatū trib9 modis. Primo mō ex liberalitate ſolū. Et ſic dare ↄuenit toti trinitati. Oēs em̄ ꝑſone cōicant ſe boi. i. parati ſunt facere petitiones iuſtorum rōnales. Alio modo ex liberalitate ꝛ auctoritate. Hoc mō ſolū ↄuenit filio ꝛ ſpūiſancto q̄ habēt ſub auctoritatem reſpectu patris. Tertio mō pōt datū dici cōicatū ex auctoritate ꝛ liberalitate ꝛ cū pductione ꝑ modū liberalitatis: hoc mō eſt ꝑpriū ſpirituiſctō cuiꝰ ꝑpriū eſt pcedere ſm̄ rōnē liberalitatis. ¶ Septima ꝑpō. Datum ꝛ donū iſto vltimo modo ſunt idē. Differunt tñ quia donū eſt in habitu ſic ꝙ nō oportet actualiter cōmunicari. Datum autē dicit cōmunicationē in actu.

Nota pro ſolutione argumētoꝝ aliqs ꝑpōnes.

¶ Prima ꝑpō. Donū addit aliquid ſupra datū. ¶ Se/

da ꝓpõ. Donū addit .ſ. datuʒ aliqd: qđ dicit emanationē ꝑ modū liberalitatis. ¶ Tertia ꝓpoſitõ. Datū addit .ſ. donū rõnem actualis cõicationis: donū eñ ſolum dicit habitualem cõmunicationem. ¶ Quarta ꝓpõ. Quia donū addit ſuꝑ datum aliquid qđ eſt ꝓpriuʒ ſpūſſancti: ideo donū erit perſonale ꝛc̄.

Querit̃ quinto. Utruʒ

donabilitas ſiue donū ſit ꝓprietas diſtinctiua ꝑſone ſpūſſancti. Pro declaratiõe terminoꝝ notanduʒ ꝙ donabile capitur duobꝫ modiſ. Uno mõ idē eſt qđ aptum natū dari. Alio mõ qꝛ poſſibile ē donari. Diſtinguunt̃ aūt qꝛ aliqd ē poſſibile ad aliqd qđ tñ nullo mõ ē aptū natuʒ ad h̄ pꝫ: lapidē poſſibile eſt eē ſurſum. Nõ tñ apt⁹ natus eſt ad eſſe ſurſum. Sit ergo. Prima ꝓpõ. Spūſſanct⁹ ē donabilis .i. aptus nat⁹ donari. probat̃: qꝛ ſpūſſanct⁹ ex vi ſue ꝓductionis eſt donabilis: ğ ꝛc̄. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Filius nõ eſt donabilis iſto modo. ¶ Tertia ꝓpõ. Fili⁹ eſt donabilis .i. poſſibilis donari.

Doctoꝛ deuotus reſol-

uendo q̄ſtionem ponit duas opiniones. Pria opinio ſtat in vna diſtinctõe ꝛ duobus dictꝭ. ¶ Diſtinctio ē. Donū pt capi duobꝫ modis. Uno mõ vt dicit reſpectū ad datorē. ¶ Primū dictum. Hoc mõ dicunt ꝙ ꝓprie ſit proprium ſpūſſcti. Alio mõ vt dicit reſpectū ad illū cui dat̃. Si iſta opinio ſic intelligat̃ ꝙ donuʒ primo mõ non dicat niſi reſpectū ſpirati ad ſpiratorē: ſcꝫ ad patrē ꝛ filiū tunc nõ eſt dubium q̄n ſit verum. ¶ Scđm dictū. Capiendo donū vt dicit reſpectū ad illū cui dat̃ nõ eſt ꝓprietas ſpūſſancti: pꝫ qꝛ ꝑ reſpectū rõnis nihil realr̃ diſtinguit̃: ſed ille reſpect⁹ eſt rõnis: ğ ꝛc̄. Itē cõſtat ꝙ ante .ꝫ. eſſet creatura erat ꝑfecte ſpūſſanct⁹ in diuinis: ğ ꝛc̄. ¶ Addit̃ tñ tertiū dictū ꝙ donū vt dicit reſpectū ad eū cui datur eſt ꝯſequēs ad ꝓprietatem diſtinctiuam. ¶ Contra h̄ vltimū dictū arguit doctoꝛ ſeraphicus: ꝛ ſua reſponſio ſtat in quinꝗ propoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio. Donū neceſſario importat duos reſpectus: vnū ad dantem: alium ad euꝫ cui datur. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Ille reſpect⁹ qui importatur per donū ad dantem poteſt eſſe tripliciter: vel ſm actuꝫ vt quia dat⁹ vel ſm habitū qꝛ dandū: vel ſm aptitudinem qꝛ donabilis. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Iſti duo reſpectus importati ꝑ donum ſunt ita cõnexi ꝙ impoſſibile eſt intelligere primū ſine ſecūdo: nec poſſibile eſt ipſum eſſe ſine ſecundo. In hoc differt iſta opinio a precedente opinione. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Secūdus reſpectus nõ aufert primo q̄n ille primus ſit ꝓprietas diſtinctiua ſpūſancti: licꝫ ſit ſibi neceſſario cõnexus. ¶ Quinta ꝓpõ. Donū eſt proprietas diſtinctiua ꝑſone ſpūſſancti rõne ꝓmi reſpectus: nõ repugnāte tñ ſecundo reſpectu: ſed conſonante. Prima opinio magis approbat̃ a doctore ſubtili. Differunt tñ in ſolo tertio dicto. Mira tñ videtur tertia ꝓpoſitio Bonauēture ſi ſit vera. Cum nullū ens reale neceſſario reſpectum rõnis includat. ¶ Nota pro ſolutione vltimi argumenti aliquas ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. Omne perſonale eſt notionale: ſed non ecõtra: patet. Notionale eñ vt diſtinguit̃ contra ꝑſonale non competit vni ſoli ꝛc̄. ¶ Secunda ꝓpõ. Amoꝛ ſpūſſanctus ꝛ donū īpoꝛtant (ſm ſanctū Bonauenturā) eandem notionē: ſub diuerſis tamen rationibus. Nam productione paſſiua ſpūſſanctus dicitur ſpūſſanctus. Sed per cõparationem ad vnū ꝓducentē ſeu ſpiratorē q̄ eſt pater ꝛ filius dicitur amoꝛ: quia nexus amboꝛū. Inq̄tum vero dicit reſpectum ad creaturam ꝛ nectit nos deo: dꝛ donū. ¶ Tertia propoſitio. Filius: verbum: ꝛ imago idem ſunt: dicitur tamē filius inq̄ntum generatur: id eſt per modum nature producitur. Inq̄tum autem eſt noticia expreſſa dicitur imago. Inq̄tuʒ autem illa noticia expreſſa eſt expſſiua ſeu declaratiua alioꝝ dicit̃ verbum.

Querit̃ ſexto. Utrum rõne donabilitatis dicatur ſpũs noſter. ¶ Reſolutio q̃onis ſtat in q̃nq; dictis. ¶ Primũ dictũ. Meum ⁊ alia pnomina poſſeſſiua vt tuũ et noſtrũ põnt attribui alicui dupl'r. Uno mõ mediante cõpoſitione: qñ ſcʒ attribuunt̃ alicui in ppõne: vt liber eſt meꝰ. Alio mõ imediate ſeu ſine cõpõne: qñ ſcʒ attribuũt̃ alicui ſine copula ꝟbali. ¶ Scðm dictũ. Qñ meũ et tuũ attribuũtur alicui mediante aliq̃ cõpoſitione ponũt habitudinẽ ppriam ſcʒ poſſeſſionẽ. ¶ Correlariũ. Quicũq; hʒ deũ hʒ etiã oĩa q̃ ptinent ad deuʒ cõiter. ¶ Correlariũ. De eſſentialibꝫ in diuinis dicunt̃ pronoia poſſeſſiua: vt deus deus meus. dñe dñs nr̃. ¶ Tertiũ dictũ. Jlla pronoia ſpecialius dicunt̃ de filio q̃ȝ de eſſentialibꝫ ppter icarnationẽ. ¶ Quartum dictũ. Specialiſſime tñ dici poteſt per poſſeſſionẽʒ ꝙ ſpũſſanctꝰ eſt nr̃: eo ꝙ ſpũs ẽ pignꝰ hereditatꝭ eterne. ¶ Quintum dictũ. Qñ illa pronoia adduntur alicui ſine cõpoſitione non ponunt ſuaʒ ppriã habitudinẽ: niſi ſolũ ad terminuʒ cui addunt̃. Reliq̃ vide in lr̃a ſcti bona.

Circa diſtinctionẽ

decimãnonã querũt̃ octo. Primo vtrũ in diuinis ſit ponere equalitatẽ. Hic venit declarãdus ille terminus equalitas. vbi nota ꝙ duplex eſt equalitas. Quedã eſt equalitas pprie ⁊ ſpãliter ſumpta. Et ẽ quedã relatio predicamentalis fundata ſup re de genere q̃ȝtitatis: tanq̃ȝ ſup fundamento remoto ⁊ ſuper vnitate illius tanq̃ȝ ſup rõne prima ſeu fundamẽto primo. Et intelligẽdum eſt de vnitate ſpecifica nõ generica alioquin oẽs q̃ȝtitates eſſent equales fũdandi ſeu fundamento primo. Pria particula dr̃ ad differentiã relationũ trãſcẽdentiũ. Nam ſm phm̃ q̃nto methaphiſice. Tria ſunt genera relationũ fundatarum ſuper vnũ ⁊c̃. Secũda particula ponitur ad dr̃iam ſilitudinis ⁊ aliarũ relationũ p̃dicamẽtabiliũ nõ fundatarũ ſup q̃ȝtitate. Circa ſcðam pticulã notãdũ ꝙ due q̃ȝtitates põnt ↄſiderari dupl'r. Uno mõ in q̃ȝtũ ſũt vnũ: ⁊ ſic fundãt eq̃litatẽ. Alio mõ in q̃ȝtũ ſunt diuerſe ⁊ ſic fundãt alias relatões diſq̃parãtie. ¶ Pria ppõ. Equalitas pprie loquẽdo nõ dr̃ de deo patet q2 nullũ p̃dicamẽtũ nec paſſio alicuius dr̃ de deo pprie. Equalitas large ſumpta eſt quedã relatio tranſcendens que põt fundari in quolibet ente ſm ꝙ illud tenet certũ gradũ i entibꝫ. Relatio tranſcendẽs dr̃ illa q̃ ↄuenit enti vt ẽ cõe enti finito ⁊ infinito. Correlarium. Hoc eñ mõ cõuenit enti ꝑus q̃ȝ in decẽ p̃dicamenta diuidat̃. ¶ Scða ppõ. Omne ens ſiue creatũ ſiue increatu pt ↄſiderari tribus modis. Primo mõ in ſe vt eſt quid. ¶ Tertia propõ. Jn omni ente vt eſt q̃d fundat̃ relatio trãſcendens idẽptitatis vel diuerſitatis. Patet q2 omne ens eſt ideʒ vel diuerſum alteri. Scðo vt habet certũ gradũ in entibꝫ. ¶ Quarta ppoſitio. Omne ens hoc modo ↄſideratũ fundat quãdam relationẽ que dr̃ equalitas vel ineq̃litas: vt hõ ⁊ equus ſunt inequalia. Sortes ⁊ plato equalia. Tertio mõ in q̃ȝtũ ẽ forma vel hñs formã eẽntialem. ¶ Quinta ppõ. Jn oĩ ente vt eſt forma. i. in q̃ȝtum habet differentiam ſpecificam alteri cõparato fundatur quedã relatio trãſcendẽs: q̃ dr̃ ſimilitudo vel diſſimilitudo. Hoc mõ ethiops et hõ albꝰ ſunt ſimiles. Et nota ꝙ ille gradus pfectionis dr̃ magnitudo ſeu q̃ȝtitas pfectionis vl' ipſa pfectio ꝟtutis. Jſta autẽ magnitudo pfectionis attendit̃ penes formã ſpecificã ⁊ non penes formã materialẽ. Jndiuidua eñ nõ hñt pprios gradus q̃ȝtitatis virtutis: loquẽdo de gradibꝫ eſſentialibꝫ. Et nota ꝙ in ſpũalibus idem eſt maiꝰ: meliꝰ ⁊ ſupiꝰ eẽ. Correlariũ. Eq̃litas trãſcendẽs in diuinis fundat̃ in eẽntia diuina vt in fundamẽto remoto: ⁊ in vnitate nũerali eẽntie vt ĩ fundamẽto primo.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat
in vna ↄcluſione: vna diſtinctione ꝛ dua
bus ꝑpoſitionibꝫ. ¶ Cōcluſio eſt talis.
In diuinis neceſſario ē ponere eq̄litatē.
patet ꝑ Auguſtinū ad petrū. Eq̄litatē
inq̄t ineq̄litati in re preponis: nec eſtimo
aliquē humano ſenſu ꝑditū: cui hoc non
videat̄. Idē patet in ſimbolo athanaſij.
Tres ꝑſone ſunt coeq̄les ꝛc̄. ſed hoc ne
ceſſario dicit eq̄litatē. ergo ꝛc̄. Nota du
plex eſt q̄titas ſcꝫ ꝓprie vł̄ ꝟtutis ꝛ im
proprie ſeu molis. ¶ Prima ꝑpoſitio.
Quātitas molis nō eſt in deo. ¶ Scđa
ꝑpō. Oīs ꝑfectio eſſentiał̄ vniuſcuiuſqꜫ
rei eſt q̄titas ꝟtutis. Nō eſt eīn aliqua
entitas creata in vniuerſo quin habeat
certū gradū bonitatis q̄ dicit̄ q̄titas vir
tutis. ¶ Correlariū. Sūma talis quan
titas. i. ſumma ꝑfectio reꝑit̄ in deo. Et
per ↄñs duplex eſt eq̄litas vt in ꝑncipio
habitū eſt. ¶ Pro penultimo argumēto
nota aliquas ꝑpōnes. ¶ Prima propō.
Licet deꝰ ſit incōꝑhenſibilis ab aliquo
finito eſt tn̄ cōꝑhenſibił̄ ab infinito. ꝑma
ꝑs patet: qꝛ cōꝑhendere eſt ſimul capere
ſcđa ꝑs patet: qꝛ deus intelligit ꝛ diligit
ſeipm̄. Et intellectꝰ eiꝰ eſt infinite intel
lectiuus: et voluntas diuina eſt infinite
amatiua. ergo ꝛc̄. ¶ Scđa propō. Licet
aliqđ obiectū cōprehenſibile ab infinito
cōprehendat̄: nō tn̄ ſequit̄ ꝙ illud ſit fi
nitū niſi ſm̄ quid. Realiter eīn adeq̄tur
potentia in ratione intellectiue ipſi obie
cto in ratione intelligibilis. ¶ Pro vlti
mo argumento dicendum: ꝙ diuerſitas
proprie ponit diſtinctionē eſſentialem: et
ideo nō eſt admittenda in diuinis.

Querit̄ ſecundo. Utrū
in diuinis ſit ſumma equalitas. Nota ꝙ
ſummꝰ eſt ſuꝑlatiuus illius ꝑ̄poſitionis
ſupra. Et exponit̄ dupl̄r: ſcꝫ affirmatiue
ꝛ negatiue. Et ſm̄ hoc pōt titulus que
ſtionis dupl̄r intelligi. Primo vtrū in di
uinis ſit ſumma eq̄litas affirmatiue. i.
vtrū ſit aliqua in diuinis eq̄litas que ſit
maior omni ea q̄ diſtinguit̄ ab ipſa. Cor
relariū. In hoc ſenſu eſt accipiēda q̄ſtio
Scđo negatiue vtrum videlicet ſit ali q̄
eq̄litas in diuinis: q̄ nulla alia ſit maior.
Et ſic ꝓcedit Scotus ꝙ ſint tres eq̄lita
tes ſumme in diuinis. ſ. pr̄is ad filiū: et
ecōtra: ꝛ ſpūſſancti ad patrē ꝛ filiū ꝛc̄.

Reſponſio ad queſtio
nem ſtat in vna cōcluſione. ¶ Cōcluſio ē
tal̄. In diuinis eſt ſumma eq̄litas etiam
vtroqꜫ mō. Probat̄. qꝛ tā mgr̄ ſentētiarū
q̄ȝ oēs alij doctores dicūt ꝙ tres perſone
ſunt eq̄les in tribꝫ ſcꝫ eternitate: magni
tudine ꝛ ꝟtute. i. potentia. Si eīn eſſent
ineq̄les hoc aut eſſet in eternitate aut in
magnitudine. i. in ꝑfectione: aut in potē
tia. Sꝫ nullū illoꝝ eſt dicendū. ergo ꝛc̄.
¶ Pro ſolutione vltimi argumēti. Pro
poſitio. Producere ꝑſonā nō cōſequit̄ ꝑ
ſonā in diuinis inq̄tū bona ſed inq̄tum
fecunda. Alioquin quicq̄d haberet boni
tatem eſſentialiter ꝑduceret ꝛ ſic ſpūſſan
ctus produceret quod eſt falſum.

Querit̄ tertio. Utrum
in diuinis ſit equalitas cum cōuerſione.
Nota cōuerſio capit̄ multipl̄r. Uno mō
pro quadā ꝓpria paſſione ꝓpoſitionum
participantiū vtroqꜫ termino ordine cō
uerſo. Scđo mō ꝑ mutatione rei poſiti
ue in rem poſitiuā. Et eſt duplex ſubſtā
tie in ſubſtantiā: ꝛ accidentis in accidēs.
Subſtantie in ſubſtantiā eſt duplex ſcꝫ
vini in ſanguinē: ꝛ panis ī corpus chriſti.
vbi nō ſolū mutat̄ forma ſed et materia.
Et eſt ſuꝑnaturał̄. Alia ē naturał̄ qñ ſcꝫ
elementū in aliud cōuertit̄ vel vnū mix
tum in aliud. Accidentis in accidens vt
cōuerſio ſancti pauli a malicia in bonita
tem. Tertio modo pro annihilatione ali
cuius rei ꝛ dicit̄ mutatio verſio. Quar
to modo capit̄ ꝑ cōuertentia vt cū dici
mus relatiua dicunt̄ ad conuertentiā et
eſt mutua referibilitas: hoc mō capit̄ hic
Utrum in diuinis ꝛc̄. Hoc eſt vtrū ſicut
pater refertur ad filium equaliter. Ita

econuerſo filius ad patrem ꝛc.

Reſolutio q̄ſtionis ſancti Bonauēture ſtat in vnica cōcluſione aliq̄bꝫ ꝓpōnibꝫ ꝛ correlarijs. Concluſio reſiua ad q̄nē eſt tal'. Eq̄litas dr̄ de oībus ꝑſonis diuinis mutue.i.cū ↄuerſiōe Nō eñ eſt aliq̄ ꝑſona in diuinis quin ſit eq̄lis alteri. ¶ Correlariū. Eq̄litas i diuinis denoīat extrema ſimili denoīatiōe. Correlariū. Eq̄litas in diuinis ē relatio eq̄parantie ꝛ mutua. ¶ Propō. Omnis eñ relatio denominās extrema cōſimili denominatione eſt talis. ¶ Ad habendū igit' ſenſum doctoꝝ: notandū ꝙ equalitas capit' dupl'r. Uno mō vt dicit reſpectum equiparantie. Hoc mō dicit' equalitas equaliter de perſonis ꝛ eſt mutua. Un̄ ſanct⁹ Bonauentura. Neceſſe eſt ꝙ ſit ibi reciprocatio. Alio modo importat actū coeq̄tionis. Id autē qđ coequat' alteri imitat' ipſum. Illud coequari dicit ſubauctoꝛitatē ꝛ produci ꝛ eſt in filio: nō in patre. vnde filius eſt equalis patri: pr̄ autē nō coequat' filio: qꝛ nō imitat' filiū: ſed potius ecōuerſo. Non eñ pr̄ ꝓducit' a filio ſed ecōtra. ¶ Correlariū. Impoſſibile eſt tantā eſſe equalitatē in creaturis inter patrē ꝛ filiū: quāta eſt inter patrem ꝛ filiū in diuinis. patet qꝛ ꝓrimum fundamentū ſeu rō fundandi equalitatē in diuinis ē vnitas numeralis ipſi⁹ eſſentie: inquantū infinitū gradum entitatis habet. In creaturis ꝟo eſt vnitas minoꝛ vnitate numerali q̄ eſt fundamentū ſpeciei. Et multū diminuta i cōꝑatione ad illā vnitatē diuine eſſentie. Un̄ notandū ꝙ duplex ē coequatio ſcꝫ imitationis ꝑfecte: ꝛ imitationis impꝑfecte. Et hec (ſi ꝓprie loq̄mur) dicit impꝑfectionē ſeu minoꝛitatē in eo q̄ imitatur aliū: necē in diuinis illo mō. Unde ſanctus Bonauentura bene ſalſam ponit cum dicit. Unde non dicitur pater coequari filio: quia filium nō imitat' nec ꝑfecte nec impꝑfecte. Quaſi diceret fili⁹ quidē imitat' patrem circumſcripta ſcilicet ſeu ablata ratione minoꝛitatis ꝛ imperfectionis:

Querit' quarto. Utrū in diuinis ſit equalitas cū circūinceſſione. Hoc eſt querere vtrum pr̄ ſit in filio circūinceſſiue ꝛ fili⁹ in patre ꝛ ſpūſancto. Circūinceſſio venit a circūincedo quia incedunt in ſeinuicē. ¶ Circūinceſſio eſt quedā inexiſtentia actual' qua aliq̄d dr̄ inexiſtere alicui qđ eſt realiter diſtinctū ab eo: ꝑ intimā p̄ſentialitatē ꝛ cōſubſtantialitatē identificā. Tres ꝑticule ſunt in iſta deſcriptione poſite. Prima eſt que dicit' eſt quedā inexiſtentia actualis ꝛc. ¶ Pro quo notādū ꝙ triplex ē inexiſtentia. Primo ſcꝫ ꝑ contingentiā hoc mō locatū eſt inexiſtens loco ſuo: quia cōtingit ipſum.i. tangit locatum. Et ſic nō eſt ad ꝓpoſitū. Alio mō ꝑ p̄ſentiā ꝛ ꝑ omnis diſtantie carentiā: hoc mō angelus eſt preſens coꝛpoꝛi meo qui cuſtodit me. Eſto etiā ꝙ ex ꝑmiſſione dei ſit in coꝛpoꝛe meo hoc tamē tm̄ eſt per p̄ſentiā nō per cōtingentiā. Illud eñ qđ inexiſtit per contingentiā eſt q̄ntum mole. Sed hm̄ōi nō eſt angelus. Tertio modo ꝑ intimā p̄ſentialitatem ꝛ cōſubſtantialitatē identificā: hoc modo inexiſtentia non eſt in creaturis ſed ſolum in deo: hoc eñ modo vna ꝑſona in diuinis eſt in alia. Exemplū ſicut ſi natura mea ꝓpꝛia eſſet in te eo mō quo eſt in me nunq̄d eſſet cōſubſtantial' tibi ꝛ idē. Hoc modo eſt in patre et filio eadē eſſentia: qꝛ ſunt eadē ſubſtātia: licet ſint diuerſi in ꝑſonalitate. Prima particula. Inexiſtentia actualis ꝛ ponit' loco generis. Scđa ꝑticula: qđ eſt realiter diſtinctū ab eo. Ad circūinceſſionē igitur requirit' realis diſtinctio ꝛc. Tertia particula ꝑ intimā p̄ſentialitatē: ꝛ ponit' ad differentiā alioꝛum modoꝝ inexiſtentie. ¶ Correlariū. Ad verā circūinceſſionē q̄ttuoꝛ ↄditiones req̄runt'. Prima ē ꝙ ſit inexiſtentia vni⁹ in alio. Scđa ꝙ ſit ibi intima preſentialitas. Tertia ꝙ ſit ibi

realis diſtinctio. Quarta ꝙ ſint realiter
diſtincti qui circũincedũt. Ideo pro ma
iori declaratione hui⁹ ponam aliquas ꝓ
poſitiones bene notandas. ¶ Prima pro
poſitio. Nulla creatura poteſt in alia eē
circũinceſſiue patet: qꝛ nulla ē alteri idē
cõſubſtantialiter. ¶ Scđa ꝓpõ. Nulla
creatura põt eē in deo circũinceſſiue nec
ecõuerſo. pꝫ per iam dictã rõneꝫ. ¶ Sex
ta ꝓpõ. Licet de⁹ ſit intime pñs cuilibꝫ
rei: nõ tñ eſt ei cõſubſtãtialis: ꝗ nec circũ
inexiſtit alicui. ¶ Quarta ꝓpõ. Et ē cõ
cluſio reſpõſiua ad qõnem. Una pſona
diuina eſt in alia circũinceſſiue ꝛ econuer
ſo. pꝫ quia cuicũqꝫ cõuenit diffinitio ei-
dem cõuenit ꝛ diffinitũ: ſed pſonis diui-
nis ↄuēit circũinceſſiõis diffinitio: ꝗ eis
cõuenit ꝛ diffinitũ ꝛc̃. Itē equalitas eſt
in diuinis cum circũinceſſione ꝛ pſone di
ſtinguũtur realiter ꝛ in eis eſt vnitas eſ-
ſentie et ſubſtantie q̄ non reperiuntur in
creaturis: ergo ꝛc̃. ¶ Quinta ꝓpoſitio.
Totalis cauſa illius circũinceſſionis eſt
diſtinctio realis: ꝛ vnitas eſſentie diuine
numeralis in eiſdem. ¶ Sexta ꝓpoſitio
Perſona diuina nõ eſt in eſſentia diuina
circũinceſſiue nec ecõtra patet quia non
diſtinguitur realiter ab ea. ¶ Septima
ꝓpõ. Relatio perſonalis in diuinis non
eſt circũinceſſiue in eſſentia nec ecõuerſo
¶ Octaua ꝓpoſitio. Paternitas licet ſit
in filio circũinceſſiue nõ tamen eſt in pa-
tre circũinceſſiue. Pͥma pars patet quia
diſtinguitur realiter a filio. ſecũda patet
quia non diſtinguitur realiter a patre:
ſed eſt ipſe pater. Contra. Relationes
ſunt in eēntia ex natura rei: ergo ꝛc̃. Cõ-
cedo ꝙ ex natura rei ſunt in eſſentia ſicut
in fundamento: ſed non ſunt in eſſentia
circũinceſſiue.

Solutio argumentorũ

maxima. Quãdocunqꝫ aliquid eſt i ali-
quo in eodē eſt quicq̇d eſt in ipſo. Sed ꝑ
te pater eſt in filio ꝛ filius eſt in patre: ꝗ
pater eſt in patre. Ad iſtud argumentũ
eſt duplex ſolutio in textu Bonauentu-
re. Pͥma nõ acceptatur a ſancto Bonauē
tura cum nõ ſit bona. Conſequētia non
valet eo ꝙ ibi ſit fallacia accidētis nõ tñ
ꝓpter illam cauſam quã ipſi dicunt: ſed
ideo quia eſſe in vt eſt ad ꝓpoſitum dicit
diſtinctionē realem inter illa que ſibi in-
ſunt cum vnitate numerali eſſentie. Pro
poſitio aſſumpta ꝓ maxima vniuerſalit̄
loquēdo eſt falſa: non em̄ eſt vera de rela
tionibꝫ equiparantie. Exemplũ iſta ē fal
ſa. Quicq̇d eſt ſimile: eſt ſimile omni eo
qđ eſt ſimile tali vel omni ſimili ſibi. ve-
rũtamen eſt addendo ſic: eſt ſimile omni
ſimili tali aliquo a ſe. Quia niſi illud ad
datur ſequeret̄ ꝙ idē eſſet ſimile ſibi: qđ
eſt falſum: vt paulus ſimilis eſt iohãni: ꝛ
iohãnes ſimilis eſt paulo: ſi ergo illa eēt
vera ſequeretur ꝙ paulus eſſet ſimilis ſi
bi. Licet ergo filius ſit in patre: ꝛ pater
ſit in filio nõ tamen ſequitur ꝙ pater ſit
in patre. ¶ Pro tertio argumēto. Deum
illabi anime. Eſt ipſum eſſe intime pſen-
tem anime manutenendo et cõſeruando
ipſam. Tamen quia illud nõ eſt per con
ſubſtantialitatē: ideo deus non ineſt aīe
per circũinceſſionem: in ſolutione accipit
materiale pro dependente. ¶ Pro quar-
to argumēto. Eſſe aliquē in patre circũ-
inceſſiue. Eſt eſſe aliquem patri conſub-
ſtantialem qui tamen diſtinguitur reali
ter a patre. Licet ergo eſſe inſit eſſentia-
le tamen non eſſe in patre: ſed artatur eē
in per additum ad ſtandum pro aliis a
patre. ¶ Pro quinto argumento. Iſte ꝓ
poſitiones pater eſt in filio: filius eſt i pa
tre importãt eandem habitudinem: ve-
rum eſt ſpecie eandem: ſed non numero.
Sicut pater eſt equalis filio ꝛ filius eſt
equalis patri non eadem equalitate nu-
mero: ſed ſpecie. Equalitas em̄ qua pat̄
eſt equalis filio eſt formaliter in patre:
non ſic de alia qualitate. Iſta tamen ha
bitudo qua filius eſt in patre circũinceſ-
ſiue non eſt habitudo illa qua ſe fili⁹ ha
bet ad patrem vt ad principium.

¶ Pro ſexto argumento nota prepõnes ſunt in q̃druplici differentia. Quedam importãt habitudinẽ repugnantie: vt aduerſus. ¶ Prima ppõ. Nulle prepoſitiones importãtes habitudinẽ repugnãtie dicunt̃ de pſonis diuinis. Scdo ſunt quedã q̃ importãt habitudinẽ diſtantie vt ad propter. ¶ Scda ppõ. Nulle ppoſitiones importantes habitudinẽ diſtantie recipiunt̃ in diuinis: quia vna pſona non diſtat ab alia. Tertio ſunt quedã q̃ important habitudinẽ cauſe vel pncipij large tamẽ capiendo cauſaȝ. vt de ex ꝛc̃. ¶ Tertia ppõ. Prepoſitiões iportantes habitudinẽ pductiõis recipiũt̃ i dinis ſ; nõ cõuerſim. ¶ Quarta ppõ. Prepõnes iportantes habitudinẽ ꝯuenientie recipiunt̃ a doctoribꝫ in dinis etiã cõuerſim.

Circa ſecundã partem huiꝰ diſtinctiõis pmo q̃ritur. Vtrũ in diuinis ſit ponere totũ integrale.

Nota totũ eſt vndecuplex ſeu vndecim ſunt tota: ſed ſolũ pmi duo modi ſunt ad ppoſitum. Alij modi declarabũtur in dialecticis ſeu topicꝭ ꝛc̃. Primũ eſt totum integrale. ſecũdum vniuerſale. tertiũ totũ in q̃titate. quartum in mõ. quintum in tpe. ſextũ in loco. ſeptimũ copulatũ. octauũ diſtictũ. nonũ ꝑtã/tiuũ. decimũ ſucceſſiuũ. vndecimũ ẽ totũ eſſentiale. Scda diſtinctio. Totũ capit̃ tribꝫ modis ꝛ data eſt ſupra diſtinctione vij. Vtrũ aĩa ſit in toto corpore. Eſt totum pmo ſinkathegoreumatice et ſic tm̃ valet ſicut q̃libet ps: ꝛ ſic cõcedit̃ illa totus ſortes eſt minor ſorte. Alio mõ capitur kathegoreumatice: et ſic tm̃ valet ſicut aliqđ ens habẽs ptes. Et ſic cõcedit̃ illa totũ quod eſt in mundo: eſt in oculo meo: quia pupilla eſt totũ: ꝛ eſt in mũdo: ꝛ eſt in oculo meo. Alio mõ capitur partim kathegoreumatice et partim ſinkathegoreumatice. ¶ Prima ppõ. Quandocunq; totũ addit̃ alicui enti indiuiſibili neceſſe eſt q̄ capiat̃ ſinkathegoreumatice ꝛ partim kathegoreumatice ſi ppoſitio ſit affirmatiua et vera vt in iſta totꝰ deꝰ eſt vbiq;. ¶ Scda ppõ. Omnis ppoſitio affirmatiua i qua ponit̃ ly totꝰ captũ ptim ſinkathegoreumatice et partim kathegoreumatice exponit̃ per vnã copulatiuã cuiꝰ pma pars affirmat pdicatũ de ſubiecto: et ſcda negat aliqđ eſſe illius ſubiecti de quo non dicat̃ pdicatũ vt ſic. totꝰ deus eſt vbiq;. i. deus eſt vbiq; ꝛ nihil eſt eius quin ſit vbiq;. Totũ duobus modis capit̃. Vno mõ poſitiue. Et hoc duobꝫ modis. Vno mõ abſolute: et ſic tm̃ valet ſicut pfectũ: et hoc dicit phs iij. phiſicoꝝ. ꝛ quinto methaphiſice. Alio mõ reſpectiue vel cõparatiue et ſic ẽ idẽ qđ habẽs ptes. Alio mõ totũ capit̃ priuatiue. Et ſic dr̃ ens nõ hñs partẽ extra partem nec intra partem: priuat ḡ partem vel partes. Ad hoc ḡ due ꝯditiones reqrunt̃ pmo q̄ ſit ens: ſcda q̄ nõ habeat ptes: nec ptes extra partes: neq; partẽ intra partẽ. hoc mõ dicit̃ de oĩbꝫ indiuiſibilibus. Et ſic totum dr̃ de aĩa. dicitur de angelo. Et eſt neceſſaria talis diſtinctio quia dicit Auguſtinꝰ. Tota eſſentia eſt in patre. ¶ Tertia ppoſitio. Totũ poſitiue ꝛ abſolute ſumptum veriſſime dicitur de deo. hoc non dixerunt moderni ſeu plures ex ipſis. Vnde antiquorũ logica non eſt ſpernenda.

Reſolutio ſancti bonauenture

ſtat in ſex ppoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Capiendo totũ poſitiue ꝛ abſolute: vere totalitas eſt in diuinis. ¶ Secunda ppoſitio. Capiendo totum priuatiue totalitas ẽ in diuinis. patet p deſcriptionem ꝛc̃. ¶ Tertia propoſitio. Capiendo totũ poſitiue ꝛ comparatiue nulla totalitas eſt ponenda in diuinis. ¶ Correlariũ. Totalitas capta comparatiue obuiat ſimplicitati diuie. ¶ Quarta ppoſitio. Partialitas vel ratio ptis nullo mõ ponẽda eſt in diuinis. patet q2 nihil imꝑfectiõis eſt ponendũ in diuinis

Sed partialitas eſt imperfectionis: ergo ⁊c̄. ¶ Quinta propoſitio. Nec totalitas integralitatis .i. nec totū integrale nec pars integralis eſt in diuinis. ¶ Sexta ꝑpoſitio. Nec totū integrale nec partes integrales ſtant cū ſumma equalitate. ¶ Diffinitio. Totum integrale eſt aliqͦd ens compoſitū ex partib⁹ integralibus .i. ex partibus quantitatē habentibꝰ: et eſt duplex ſcʒ Omogeneū eſt illud qͦd eſt eiuſdē rationis in toto et partib⁹ ſuis: cuius ſcʒ q̄libet pars recipit p̄dicationē totius in recto: vt q̄libet pars vini eſt vinū. Et dicit̄ ab omos qͦd eſt vnū ⁊ geneos quaſi vnius generis et nature. Totum Etherogeneū eſt illud qͦd non eſt eiuſdē rōnis in qualibet parte et toto ⁊c̄. Et dicitur ab etheron qͦd ē varium ⁊ geneos .i. varij gn̄is. Nam caput nō eſt homo ſimiliter ⁊ cor nō eſt homo. ¶ Pro vltima ſolutione. ¶ Prima propoſitio. Totum integrale conſequitur pluralitatem ſub ratione conſtitutionis. ¶ Scd̄a propoſitio. Conſtituētia cuiuſcunq̄ tercij ſunt minoris perfectionis ꝙ̄ ipſum cōſtitutum: ideo nullo modo ſunt plura ꝯſtituentia in diuinis ⁊c̄.

Scd̄o querit̄. Utrū in diuinis ſit ponere totū vniuerſale.

Nota triplex eſt vniuerſale: vt valet ad propoſitum: ſcʒ poſterioriſticum: prioriſticum ⁊ vniuerſale p̄dicabile. Uniuerſale prioriſticū. Eſt omne illud p̄dicatū qͦd primo ineſt alicui ſubiecto: vt riſibile reſpectu hominis: ſimiliter hoc totum animal rationale. ¶ Regula. Omne predicatum conueniens primo alicui ſubiecto eſt vniuerſale poſterioriſticū: primitas dicit hic adequationem. Illud enim conuenit alicui primo quod conuenit ſibi per rationem propriam ⁊ non per aliam rationem: ſed alijs conuenit ꝑ ipm̄. Unde due conditiones requiruntur ad hoc ꝙ aliq̄d ſit vniuerſale poſterioriſticum. Prima ꝙ predicetur de ſubiecto in materia naturali. Scd̄a ꝙ ꝯuertatur cum ſuo ſubiecto: vt omne riſibile eſt homo ⁊c̄. ¶ Propoſitio. Nullum accidens poteſt dici vniuerſale poſterioriſticū reſpectu ſubſtantie. patet ex ſcd̄a cōditione requiſita. Omne eīn accidens p̄dicatur de ſubiecto in materia contingenti. Nullū ſuperius reſpectu ſui inferioris poteſt dici vniuerſale poſterioriſticum. Conſtat enim ꝙ nullū ſuperi⁹ cōuertit̄ cū ſuo inferiori. ¶ Correlariū. Lata eſt differentia inter vniuerſale poſterioriſticum et p̄dicabile. De illo vniuerſali poſterioriſtico eſt ad propoſitū. Quia in diuinis bene eſt tale vniuerſale: vt eſſencia in tribus perſonis. ¶ Uniuerſale poſterioriſticum ſm Ariſtotelem p̄mo poſteriorum. Eſt illud qͦd eſt de omni: ⁊ de per ſe: ⁊ de ſm ꝙ ipſum. Et nota ꝙ ſcd̄m qͦd ipſum: adequate: conuertibiliter: primo inq̄tum tale per propriam naturā: ſunt idem. Unde ad hoc ꝙ aliquid dicatur vniuerſale prioriſticum. Tres cōditiones requirūtur. Prima vt dicatur de omni: quia oportet ꝙ conueniat omnibus ſuppoſitis pro omni differentia temporis. Secunda conditio vt dicatur per ſe: quia oportet ꝙ predicetur vel in primo vel in ſecundo modo dicendi per ſe. Tertia conditio eſt ꝙ ſit de ſm ꝙ ipſum vnde tria predicta ſe habent per ordinē propter qͦd ponentur aliq̄ue propoſitiones quarum prima ſit hec. ¶ Prima propoſitio. Omnis propoſitio de per ſe eſt de omni: ſed non ecōtra: nam omnis homo eſt coloratus ⁊c̄. ¶ Secunda propoſitio. Omne ſm quod ipſum eſt per ſe: ſʒ non econtra: nam ſortes eſt animal: vel homo eſt riſibilis: eſt quidem per ſe: non tamen ſm qͦd ipſū. ¶ Tertio modo ē vniuerſale predicabile. Et eſt aliquod ſuperius reſpectu ſuorum inferiorum cōtrahibile ad ipſa inferiora per differentias formales vel materiales. Differentie formales dicuntur ille que ſunt de quidditate conſtituti per eam. Materiales aūt

dicunt illę que non ſunt de q̃dditate con
ſtituti. ¶ Prima propoſitio. Omne ge/
nus diuiditur per differentias formales.
¶ Secunda propoſitio. Omnis differē
tia conſtitutiua ſpeciei eſt formalis.
¶ Tercia propoſitio. Nulla ſpecies ſpe
cialiſſima diuiditur ꝑ differētias forma/
les: ſed ſolum per materiales. ¶ Corre/
larium. Totum vniuerſale non eſt illo.
modo in diuinis. probatur: Omne enī
tale eſt potentiale. Sed deus eſt puriſ/
ſimus actus nō potentia. ergo ꝛc̄. Item
omne tale eſt contrahibile ad inferiora.
In diuinis non eſt contractio. ergo ꝛc̄.
Nota duplex eſt vniuerſale predicabile
ſcilicet quidditatiuum et qualitatiuū.
Quidditatiuū. Eſt illud qđ predicat᷑
in quid hoc aūt ſic deſcribit᷑: eſt aliqđ ſu
perius ꝛc̄. Qualitatiuū eſt illud qđ p̄di
catur in quale ſiue accidentale ſiue eſſen
tiale. Differentia formalis eſt illa que ē
diuiſiuā generis et conſtitutiua ſpeciei:
ſic ꝙ illius ſpeciei dicit partē formalem
quidditatis. Merito ḡ dicit᷑ differentia
formalis quidditatiua qꝛ ſumitur ſemꝑ
a forma q̃dditatiua: qꝛ dicit partē q̃ddi/
tatis. Differētia materialis eſt illa q̄ eſt
cōſtitutiua alicuius indiuidui: ſic ꝙ non
dicit partē quidditatis eiꝰ. Nulla enim
entitas incōicabil᷑ eſt de q̃dditate alicu/
ius. Tamē duo ſūt vniuerſalia q̃dditati
ua: ſcꝫ genus ꝛ ſpecies. Predicabile vni/
uerſale qualitatiuum eſt ipſa differentia
cōtractiua generis ꝛ cōſtitutiua ſpeciei:
vel eſt ꝓpria paſſio cōſequens aliquā ſpe
ciem conuertibilis cum ea que ineſt ſpe/
ciei per ipſam differentiam: vel eſt aliqđ
accidens cōmune. ¶ Prima ꝓpō. Ens
vt eſt cōmune deo ꝛ creature nō eſt vni/
uerſale. Patet: quia non contrahitur ad
deum nec per differentias formales nec
materiales. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Ens
nō eſt vniuerſale decem predicamentis:
Patet: quia nō cōtrahitur per differen/
tias: ſed ſolum per modos intrinſecos.
¶ Tertia ꝓpō. Licet omne vniuerſale
ſit cōmune: tñ nō omne cōmune ē vniuer
ſale: Patet. Eſſentia enim in diuinis eſt
cōmunis tribꝫ: ꝛ tamē nō eſt vniuerſale.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vndecim ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpo
ſitio. Cū fides noſtra catholica ponat in
diuinitate trinitatē: neceſſario ponit cō/
uenientiā ꝛ diſtinctionē. ¶ Secunda ꝓ/
poſitio. Et quia cōuenientia non eſt niſi
in aliquo cōmuni aliquibus. diſtinctio.
autem nō eſt niſi per ꝓpria: ſequitur ne/
ceſſario ꝙ in diuinis erit ponere rationē
cōmunis ꝛ rationē ꝓprij. ¶ Tertia pro/
poſitio. Licet in deo ꝛ in creaturis ſit di/
ſtinctio ſuppoſitorum: aliter tamen eſt in
deo ꝙ̄ in creaturis. ¶ Quarta ꝓpoſitio
Diſtinctio ſuppoſitoꝝ maior eſt ꝙ̄ ſit di/
ſtinctio accidētalis. probat᷑ vltra textū:
qꝛ triplex eſt diſtinctio ſcꝫ naturarū ſup
poſitoꝝ vel ſuppoſitalis et accidentalis.
Naturarū eſt illa que eſt inter duas eēn/
tias ſiue ſpecie ſiue materialr̄ diſtictas.
Et dicit᷑ eſſentialis alio noīe. Suppoſi/
torum vel ſuppoſitalis eſt illa: que eſt in
ter duo ſuppoſita ſiue habeant eandem
naturā ſiue nō. Accītalis eſt illa q̄ fit ꝑ
accidentia ꝯñtia ipa diſtincta. ¶ Prima
propō. In creaturis quecūqꝫ diſtinguū/
tur diſtinctione ſuppoſitoꝝ diſtinguun/
tur eſſentialiter. ¶ Scđa propoſitio. Et
hoc nō eſt i diuinis. ¶ Tertia ꝓpoſitio.
Diſtinctio eſſentialis ſeu naturarum eſt
maxima. ¶ Quarta propoſitio. Diſtin/
ctio accidentalis eſt minima diſtinctio:
quia idem legēs differt a ſeipſo dormien
te. ¶ Quinta ꝓpō. Diſtinctio accidētal᷑
non eſt in diuinis. Correlarium. Quot
ſunt ſuppoſita in creaturis tot ſunt na/
ture. Nō ſic in deo: qꝛ tres ꝑſone ſunt in
diuinis: ſed vnica natura. Accidētal᷑ di/
ſtinctio eſt minor ſuppoſitali: hec eīm eſt
ꝑ propria cōſtitutiua ſuppoſitorū. Illa
aūt per poſteriora. ¶ Quinta ꝓpō ꝑnci
palis eſt. Quāuis diſtinctio ſuppoſito/
rū inoteſcat ꝑ accidētia in creaturis: ta/

men iſta diſtinctio nō fit per accidētia: ꝓbatur ſcđa pars. Quia circūſcriptis oībus accidētibus adhuc eſt diſtinctio ꝑſonalis ſeu ſuppoſitalis. ḡ nō cauſatꝛ ꝑ accidentia. Añcedēs ptꝫ in in diuinis: ꝓ ꝓma parte Boeci⁹ dicit: differentiā in numero: varietas accidētiū facit. ſ. innoceſcere. vñ ḡ ſequitꝛ ꝓpoſitio vera. ¶ Sexta ꝓpoſicio. Diſtinctio ſuppoſitalis ſiue in creaturis ſiue in deo: neceſſe eſt ꝙ fiat: vel ab origine: vel ab originali principio Probatꝛ extra lr̄am. Diſtinctio ſuppoſitoꝝ aut fit ꝑ priora: aut ꝑ poſteriora: ſed nō ꝑ hec. ſ. accidentia: ergo ꝑ priora: ſed oīe prius aut eſt origo aut principiū originis: ergo ꝛc̄. ¶ Septima ꝓpoſitio. Diſtinctio ſuppoſitalis capitur ab origine ſolū quando vnū ſoppoſitū ſoluꝫ differt ab alio ꝑ ſolā originē: vt in diuinis: qꝛ pater producit filiū: ideo fili⁹ differt a patre. Nam idem nō pōt ꝓducere ſeipm̄. ¶ Octaua ꝓpoſitio. Diſtinctio ſuppoſitoꝝ q̄ eſt ſolū ꝑ originē licet inueniatur in deo: nō tñ pōt inueniri in creaturis. Prima pars patet: qꝛ ꝙ aliqua ſolum differant penes origineꝫ eſt ex eo ꝙ ipſa habeāt eandē naturā numero. Sꝫ in diuinis ſic eſt: ergo ꝛc̄. Scđa ps patꝫ: quia in creaturis duo ſuppoſita nō poſſunt habere eandem naturā numero: ergo ꝛc̄. Scđo patet: quia in natura talis diſtinctio eſt penes partē materie cōicatam: ergo ꝛc̄. ¶ Correlariuꝫ. Diſtinctio in creaturis accipitur penes materiam ꝛ formam. ¶ Nona ꝓpoſitio. Cū differentia ſuppoſitalis in creaturis nō accipiatur ſolum penes originem: ſequitur ꝙ accipiatur ab aliquo originali principio. ¶ Decima propoſitio. Iſtud originale principiuꝫ qđ eſt cauſa diſtinctionis ſuppoſitorum in creaturis: non eſt forma ſolum: nec eſt materia ſolum: ſed eſt forma aueniens materie. Nō forma quia eſt cōicabilis: et ſic magis eſt cauſa ꝯuenientie ꝙ̄ diſtinctionis. Nihil enim cōmune inꝗ̄tum tale eſt principium diſtinguēdi. Nec materia ſoluꝫ: quia nihil indiſtinctuꝫ eſt principiū indiuiduationis: ſed materia eſt indiſtincta in ſe: ḡ ꝛc̄. Tercia pars: ſed eſt forma aueniēs materie ſimul: quia tūc determinat ſibi certam partem et limitat eam ad faciendū corpus particulare quod eſt hic ꝛ nunc. ¶ Undecima propoſitio. Quoniam ergo in diuinis nulla eſt contractio forme ad materiā neq̄ ad partē. Ideo in diuinis nō eſt vniuerſale nec ꝑticulare. Ratio quia vbi eſt vniuerſale oportet ꝙ ſit ꝯtrahibile ꝛ habens rationem materie: ſed nihil hmōi eſt in deo: ergo ꝛc̄. ¶ In oībus ſum cum eo: excepta penultima propoſitione. Nā ſi forma aueniēs materie eſſet preciſe cauſa diſtinctionis perſonalis in creaturis: ſequeretur ꝙ in angelis non eſſet diſtinctio perſonalis: cuꝫ in eis nō ſit materia. Sed illud eſſet hereticum: ergo ꝛc̄.

Solutio argumentorū

Nota vniuerſale capitꝛ dupl̄r. Uno mō ſtricte: alio mō large. Primo mō ſtricte deſcriptū eſt in declaratione terminoꝝ. Hoc mō negatꝛ a mḡro ſniaꝝ et doctore eſſe i diuinis vl̄e. Alio mō large: ꝛ ſic nō eſt niſi aliqđ cōicabile. Hoc mō eſſencia diuina dꝛ vl̄e. Siīi mō duplex ē ꝑticulare. ſ. large et ꝓprie. Uñ large dꝛ omne incōicabile. Alio modo ꝓprie. Et ſic eſt qđdā inferius addēs vltra ſuuꝫ ſuperius differentiā ꝯtrahentē. ¶ Pro tercia ſolutione Notandū ꝙ habere eſſe ꝑ additionem ad aliud eſt cōtrahibile eſſe. Sꝫ qꝛ eſſentia diuina non eſt cōtrahibilis: ideo ꝑſona nō habet ſe ad ipſam ꝑ additionē ideo nec ē hec vniuerſalis: nec illa ꝑticularꝭ. ¶ Pro penultimi argumēti ſolutione. Nota ꝙ pr̄nitas in diuinis pōt comparari dupliciter. Uno modo ad eſſentiam diuinam. Alio modo ad oppoſitū ſcilicet filiationem. Propoſitio. Inquātum paternitas comparatur ad eſſentiā diuinaꝫ dicitur modus ꝛ nō dicitur res.

Propō. Jnq̄ʒtū p̄ʒnitas cōparaꝛ ad oppoſitū dꝛ res. Et eſt vere res: vñ iſta diſtinctio inť eſſentiā et p̄ʒnitatē eſt ex natura rei. ¶ Notandum ꝙ iſte modus loquēdi quo diciť ꝙ p̄ʒnitas cōparata eēntie ſit modꝰ ꝛ nō res (meo iudicio) ſumptus eſt a Boecio.ꝭ. libro de trinitate. Vñ dicit: ꝙ quedaʒ ſunt demōſtratiōes q̄ mōſtrāt rem: quedā monſtrant circūſtancias reruʒ ſeu habitudines: vñ dicit ꝙ ſolū ſubā quantitas et q̄litas ſint res ſeu monſtrāt res. Alia aūt ſunt circūſtātie rerum. Nullo mō tñ eſt intelligendū ꝙ nō ſint oīno res: ſed ꝙ nō ſint tante entitatis quāte illa tria p̄dicamenta. Sic in ꝓpoſito cū diciť p̄ʒnitas cōparata eſſentie nō eſt tante nec ꝯſimilis entitatis cum ipſa. Compara aūt filiationi eſt tāte et conſimilis entitatis. Vñ hec diſtinctio. S. Bonauen non eſt oīno repudianda: ſed ſic intelligenda ſicut eam exponit doctoꝛ ſubti. in q̄olibeto. q. iij. Om̄e multiplicabile vniuoce eſt aliq̄ mō cōicabile. Non aūt om̄e cōicabile eſt multiplicabile. patet in diuinis. Jn creaturis aūt ꝯuertunť. Quot em̄ ſunt ſuppoſita creata: tot nature: nō opoꝛtet inter conditiones vniuerſalis ponere ꝙ ſit limitatum: qꝛ vniuerſale de ſe dicit limitationem et determinatū predicamentū ſicut genus: vt Bonauen. hic dicit.

Tercio queriť. Utrum

in diuinis ſit p̄ncipiū materiale. Notandum pꝛo declarararatione terminoꝛū illius queſtionis: ꝙ pꝛincipium poteſt capi vel dici vndecim modis qui ponunť. v. methaph. a ph̄o: ſed multum obſcure et reducuntur ad tria: ſcilicet ad pꝛincipium eſſendi: fiendi ꝛ cognoſcendi. ¶ Principium eſſendi dicitur illud q̄d eſt pꝛincipium alicuius in eſſe eius Et eſt duplex vel capitur dupliciter. Uno modo capitur pꝛo pꝛima parte alicuiꝰ rei a qua incipit eſſe: vt motus augmentationis incipit a longitudine: poſtea pꝛogreditur in latum demum in pꝛofundū. Et diciť pꝛinpium a quo. Propoſitio. Jſto modo quecunq̄ʒ pars a qua incipit motus vocatur pꝛincipium. Alio modo capiť pꝛo p̄ma parte generata reſpectu alicuius totius cōpoſiti: ex qua cum aliꝭs cōſtituiť totum. Exemplum de fundamento reſpectu totius domus. Et illo modo lignum curuum eſt pꝛincipiū nauis. Similiter pꝛincipium in animali perfecto (vt homine) eſt coꝛ. ¶ Aliud eſt p̄ncipium fiendi. Et dicitur illud quod eſt pꝛincipiū in fieri ſeu cauſa. i alicuius rei Proppſitio. De tot dicitur pꝛincipium fiendi de quot cauſa. Et ſic erit pꝛincipium effectiuū: foꝛmale: materiale et finale. Et ſicut duplex eſt cauſa: ſcʒ p̄maria et ſecundaria. ſic etiam pꝛincipiuʒ fiendi eſt duplex: ſcʒ pꝛimarium ꝛ ſecūdarium. ¶ Aliud eſt pꝛincipiū cognoſcendi. Et capitur dupliciter: ſcʒ demonſtratiue. Et ſic eſt vnū p̄mū pꝛincipiū: id eſt per ſe euidēs ex quo cum alio pꝛincipio poteſt inferri cōcluſio per demonſtrationem: vt omne totum eſt maius ſua parte ꝛc̄. Alio modo capitur diffinitiue. Et ſic omnis diffinitio ſiue large ſiue ſtricte capta dicitur pꝛincipiū cognoſcendi diffinitum. Et differunt: quia pꝛimum eſt vna pꝛopoſitio. Secunduʒ vero eſt vna oꝛatio. Ultra illa octo ponit nonum.

¶ Nono ergo mō capitur pꝛo aliq̄ inductiuo vel pꝛouocatiuo pꝛopter q̄d fit aliquid. Et dat exemplū Ariſtoteľ. vt bellum fit ex conuicio. Et ſic diuerſitas oppoſitionū eſt pꝛincipiū litis: et pꝛecipue pꝛopter res tempoꝛales. Nam ille dicit hec villa ſeu ciuitas ē mea: alter dicit nō ſed eſt mea. ¶ Decimo capitur pꝛincipium pꝛo aliquo vere pꝛoductiuo alicuius q̄d tamen nullo modo eſt cauſa ipſius. Et eſt duplex: ſcʒ generatiuuʒ ꝛ ſpiratiuum. Generatiuum. Et hoc modo pater in diuinis eſt pꝛincipium generatiuum filiꝭ. Jn creaturis non reperituꝛ illo modo pꝛincipium. Spiratiuum vt

pater ꝛ filius ſunt vnicū principiū reſpectu ſpūſſancti. In ꝓpoſito autē capit̄ pn̄cipiū pro pn̄cipio fiendi materiali. Idē em̄ ſunt pn̄cipium materiale: cauſa materialis ꝛ materia ex qua.

Reſponſio ſancti bonauenture

ſtat in vna concluſione. In deo nullo mō nec ꝓprie nec trāſſumptiue recipitur materiale principiū. Ratio huius eſt quia materia dicit principiū paſſiuū ꝛ ita incompletum: ꝛ qm̄ a diuino eē omnis incompletio ꝛ omnis paſſio remouenda eſt: ideo nullo modo genus materialis principij in deo eſſe ponitur. vnde Auguſt. in libro confeſſionū dicit ꝙ materia prope nihil ſit. Ubi notandum ꝙ deus creauit in pn̄cipio quattuor ſimul: vnū prope ſe ſcȝ angelos: ꝛ ille eſt in loco ſcȝ in celo empireo qđ eſt ſcđm. Tertiuȝ prope nihil ſcȝ materiā primam. Quartum eſt tempus. Auctoritas Auguſ. de materia prima intelligenda eſt de illis q̄ per ſe vel collateraliter ſunt in predicamento et non de illis que reductiue ſunt in predicamento ſubſtantie. Unde materia pm̄a eſt perfectior qualitate: quātitate ꝛ alijs pđicamētis accn̄talim. ¶ Cōtra: materia non eſt ens: ergo nō eſt perfectior qualitate ꝛc̄. Añcedens probat̄: quia nec eſt ſubſtātia nec accidens. Probatur pm̄ū: quia nec eſt ſubſtātia corporalis nec ſpūalis ¶ Dicūt formaliſantes ꝙ licet non ſit ſubſtantia nec ens: eſt tamen ſubſtantie vel entis. Uel dicatur ꝙ ſubſtantia capitur dupl̄r. Uno mō pro illo quod per ſe eſt in recta linea predicamentali. Et ſic materia nō eſt ſubſtātia. Alio modo pro illo qđ eſt reductiue in pđicamento ſubſtantie. Illo modo materia prima eſt ſubſtantia.

Solutio argumentoꝝ.

Maior pm̄e rōnis que eſt iſta. Qñcūqȝ aliqd eſt de aliq̄: ita ꝙ ipm̄ eſt diſtinctū ꝛ illud de q̄ eſt ſibi indiſtinctū: eſt de illo tanqȝ de materiali principio. Et ꝓbatur extra textū: qꝛ duo inſtrumēta ferrea diſtincte figurata ꝯueniunt in ferro qđ de ſe nō eſt ſic diſtinctū: ꝓpter diuerſitatem autē inſtrumētalē diſtincta ſunt: et ſunt de ferro tanqȝ de materia. Pro quo nota ꝓpoſitiones ſequentes. ¶ Prima ꝓpoſitio. Illa nō recipit̄ a doctoribꝫ filiꝰ eſt de ſubſtantia. Significat̄ em̄ diſtinctio realis inter filiū ꝛ ſubſtantiā. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Hec tñ admittit̄ filius ē de ſubſtantia patris. i. originat̄ a patre tanqȝ cōſubſtantialis ipſi. ¶ Tertia ꝓpō. Filius nō ē de ſubſtātia patris tāqȝ de materia. ¶ Pro ſecūdo argumēto nota has ꝓpōnes. Prima ꝓpō: Nullius eſt cauſa efficiens quin ꝛ ſit eiuſdem cauſa finalis. ¶ Scđa ꝓpō. Et eſt idē. Cuiuſcūqȝ eſt cauſa efficiēs eiuſdē eſt ꝛ cauſa finalis: ꝓbant̄ ſimul. Quia cauſalitas cauſe final̄ eſt mouere efficiēs ad agendū. Cauſalitas aūt cauſe efficiētis ē cauſare ꝓpt̄ finē ergo ꝛc̄. ¶ Pro tertio argumento: prima ꝓpō. Nulla habitudo cuiuſcunqȝ cauſe ſiue intrinſece ſiue extrinſece eſt in deo reſpectu ad intra. patet: qꝛ inter cauſam et cauſatū eſt diſtinctio eſſential̄. Correlariū. Licet pꝛ̄ ꝓducat filiū nō tñ eſt cauſa ipſiꝰ. Conſimilr̄ de ſpūſancto eſt dicendū. ¶ Scđa ꝓpō. Habitudo cauſe efficiētis et cauſe finalis reſpectu creaturarū (excepta dependētia) ponit̄ in deo. ¶ Tertia ꝓpō. Nulla cauſa intrinſeca ponēda eſt in deo nec ad intra: nec reſpectu creature. patet: qꝛ nihil dicēs imꝑfectionē eſt ponendū in deo: ſed illud eſt hmōi. ergo. ¶ Quarta ꝓpō Duplex eſt forma. ſ. exemplaris ꝛ cōſtitutiua. Exemplaris eſt aliqđ agēs ꝑ intellectionē ꝛ volitionem. ¶ Propō. Forma exemplaris eſt in deo. Scđ n em̄ ꝙ intelligit ꝛ vult ſic oīa diſponit. Cōſtitutiua eſt illa q̄ eſt cōpoſitiua: cōponit em̄ ſe cū altera ꝑte cōpoſiti: ſcȝ cū materia cōpoſitū. ¶ Contra. Cōmuniter dī ꝙ deꝰ eſt forma prima. ergo deus eſt forma. Dico ꝙ eſt forma per ſe

extiſtẽs z nõ informãs. Et illud debet ſic intelligi qđ cõiter dĩ deus eſt prima forma.i.purus actus nõ dependens a poſſibili. ¶ Propoſitio. Forma ↄſtitutiua nõ eſt in deo. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Cauſa efficiens et cauſa finalis coincidũt in idez numero. patet de deo ꝑ ſalomonẽ. Oia ꝓpter ſeipm creauit altiſſim⁹. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Forma conſtitutiua z materia nunq̃ coincidũt: neq̃ in idẽ numero: neq̃ in idem ſpecie. ¶ Septima ꝓpõ. Forma cõſtitutiua z efficiens et finis coincidunt in idẽ ſpecie: licet nõ in idem numero. patet: qꝛ forma ſubſtãtialis ignis generantis: z ignis geniti forma ſubſtãtial' ſunt eiuſdẽ ſpeciei. Et tamẽ ille due forme ſunt efficiẽs forma z finis. Ignis eñ generãs eſt efficiens. Forma ignis geniti eſt finis generatiõis: z eſt forma geniti Duplex eſt finis: ſcꝫ generationis et rei genite. Vñ vltima forma introducta eſt finis generationis. Vel ſic generatiõis. Et eſt vltima forma que producit' et introducit': vt in generatione hominis eſt anima intellectiua. Alius eſt rei genite. Et eſt vltima perfectio rei producte: vt beatitudo reſpectu hoĩs. Et de hoc non intelligit' ſeptima ꝓpõ. ¶ Octaua ꝓpõ. Forma exẽplaris coincidit in idẽ numero cũ cauſa efficiente z finali. ¶ Pro ſolutione quarti argumenti. Propoſitio. Materia dicit' infinita.i. determiata ad quãlibet fomam. Duplex eſt infinitas. Quedã eſt ex imperfectione ſeu ex defectu ꝑfectionis. Alia do ex priuatione limitatiõis. Primo mõ materia eſt infinita nõ ſecũdo mõ. ¶ Pro ſolutiõe vltimi argumẽti. Nota duplex ẽ diſtinctio: ſcꝫ entitatiua: z hec nõ ẽ a forma ſeu ꝑ formã: ſꝫ per ꝓpriã rationẽ vnde circũſcripta omĩ forma adhuc materia ſeipſa diſtinguit' a nõ materia. Alia eſt ſpecifica et completa. Et hec eſt a forma.

Querit' quarto. Utruꝫ in diuinis ſit ponere differentiam ẜm numerum. Nota differentia ẜm numerum capitur duob⁹ modis: large ſcꝫ z ſtricte. Stricte capta ẽ illa q̃ eſt inter quecũq̃ duo entia faciẽtia diuerſũ numerũ. Unde due ↄditiones requirunt' ad hoc. Prima q̧ ſint plura. Scđa cõditio ẽ q̧ oportet illa plura facere diuerſum numeruꝫ: ſic q̧ ipſa conſequitur illa paſſio: que eſt numer⁹. Alio modo capitur large. Et eſt illa que eſt inter quecũq̃ entia q̃ poſſunt vere numerari ſiue illa faciãt diuerſum numerum ſiue nõ.

Reſolutio q̃ſtionis ſtat in duabus concluſionibus et aliquibus propoſitionibus. ¶ Prima concluſio. Tres perſone diuine differunt ẜm nũerum large capiendo. patet: quia ſũt vna vt pater: ſunt due: vt pater z filius: ſunt tres: vt pr̃ z filius z ſpũſſanctus. ¶ Secũda ↄcluſio in diuinis ꝓprie loquendo z ſtricte capiendo non eſt differentia ẜm numerum: patet qꝛ omnia que differunt ſic faciunt diuerſum numerũ. Unde iſta paſſio que eſt numerus conſequit' talia: vt iohãnes z paulus faciũt numerum binariũ. Numerus eſt multitudo ex vnitatibus aggregata in qua plus eſt in toto q̃ in ſingulis partium. In diuinis autẽ licet ſint tres perſone: non tñ eſt plus vel maius in vna perſona q̃ in tribus: nec econuerſo. ¶ In quolibet enim ente completo intelligimus illa duo: quo eſt ſcꝫ z qđ eſt: per quo eſt ſemꝑ intelligas naturam ſpecificam vel genericaꝫ. per qđ eſt ſemꝑ intelligas indiuiduum. ¶ Prima ꝓpoſitio. Unitas ſpecifica ſemꝑ ſumitur penes quo eſt. ¶ Scđa ꝓpõ. Identitas nũeralis vł ſuppoſitalis ſumit' penes qđ eſt. ¶ Tertia ꝓpõ. Sic iſta duo quo eſt z quod eſt: ſunt coniuncta in creaturis: q̧ nunq̃ numerat' vnũ q̇n numeret' z reliquũ: qꝛ quot hoĩes tot nature humane ſunt. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Sicut in diuinis non numerat' quo eſt: ita in diuinis: nec numerat' qđ eſt ſibi coꝛrñdẽs adeq̃te

Unde cuiuſlibet abſtracti cõcretum eſt adequatũ qđ eſt: vnde perſona nõ eſt qđ eſt ipſius eſſentie diuine ſeu deitatis: ſed deꝰ. Et ſicut vna eſt eſſentia ſic vnꝰ deꝰ. ¶ Quinta ꝓpoſitio ꝓprie loquẽdo. Eſſentia diuina nõ eſt vnũ numero: qꝛ non predicatᷣ de vno ſolo ſed de tribꝰ. ¶ Correlarium. In deo non eſt differentia ſm numerũ. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Eſſentia diuina tenet mediũ inter vnum numero et plures numero. ¶ Septima propoſitio. Tria imaginamur ĩ diuinis ſcʒ q̃ eſt: qđ eſt ⁊ qui eſt: vt eſſentia: deꝰ: ꝑſone diuine ¶ Octaua ꝓpoſitio. In diuinis nõ multiplicatᷣ quo eſt: nec qđ eſt: licet q̇ eſt multiplicetᷣ. patet: qꝛ vnica eſt eſſentia diuina ⁊ vnꝰ deꝰ. ¶ Pro vltima ſolutiõe. Omne ens numerale eſt finitũ. Nullũ ergo infinitũ eſt numerale. Uñ ad formã reſpondendo: ſi ſic argueres bñ argueres. Idẽ et diuerſum. i. diſtinctum diuidũt ſufficienter ſeu ſunt imediata circa ens: ꝗ idẽ numero vel diuerſum numero ſunt imediata circa ens numerale. Sed in diuinis nihil eſt numerale: eo ꝙ oĩa ſunt infinita: ergo ⁊c̃. vide textum.

c Irca viceſimam diſtinctionez primo q̃ritur. ¶ Utrũ in diuinis ſit ponere potentie adequationem.

q̃ʒ cum ad numerũ poſſibilium: Equalitas: Adequatio ⁊ Equatio accipiuntᷣ ꝓ eodem a ſancto Bonauẽtura. In precedenti autem diſtinctione declaratus eſt ille terminus: cõſimiliter alij. Potentia prout nunc ſufficit capitur duobus modis. Uno modo prout opponitur actui. ¶ Prima propoſitio. Et ſic eſt quedam differentia entis diuidens ipm ens contra actũ. ¶ Secũda ꝓpoſitio. Hoc modo non ſolum diuidit ens creatum incõmuni: ſed diuidit etiaʒ qđlibet ens creatum ſiue ſm genus: ſiue ſm ſpeciem: ſiue ſm numerũ. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Omne enim tale prius eſt in potentia obiectiua q̃ʒ in actu. ¶ Quarta propoſitio. Iſta potẽtia nõ eſt in diuinis. Alio modo capitur potentia: vt idem valet qđ principium: ſicut dicit phus. v. methaphi. cã. ix. ꝙ idẽ ſunt potentia et ꝑncipiũ. Hoc modo potẽtia capitur in propoſito. Potentia vt eſt principium eſt duplex: ſcilicet potentia actiua ⁊ paſſiua. Actiua eſt illa qua aliqđ ſuppoſitũ ꝓducit. Et talis eſt in deo. Qꝫ potentia actiua ſit in deo pꝫ: qꝛ ſm oẽm phm deus eſt cauſa efficiens omniũ factibiliũ. Unde h̄ modo capitur hic. Paſſiua eſt illa qua aliquid eſt ꝓducibile. ¶ Quinta ꝓpoſitio Potẽtia paſſiua nõ eſt in diuinis. pꝫ: qꝛ dicit imꝑfectionẽ. Potentia actiua in diuinis capitur duobus modis. Uno mõ large: et ſic capitᷣ pro omni potẽtia ꝓductiua ſiue ad itra ſiue ad extra. Hoc modo continet tres potentias actiuas large capiendo: ſcʒ potentiã generãdi: potẽtiam ſpirandi: ⁊ potentiam creandi. Capiendo potentiã actiuam large: pater et filius et ſpũſſanctus non ſunt equales in potentia ſcđm extenſionẽ. Patet: qꝛ pater poteſt producere filium: et tamen filius nõ producit filium. Unde ſic nõ capitur in propoſito potentia. Alio modo capitur ſtricte: ſcʒ pro omnipotentia. Et ſic capitur pro potentia effectiua alicuius cauſabilis. De iſta eſt queſtio noſtra et ſequentes. Prima de intẽſione: ſecunda de extenſione. Omnipotentia eſt potentia actiua cauſatiua reſpectu cuiuſcunqꝫ creabilis. Eſt enim diſtributio obiecti ipſius potentie diuine. Non enĩ potentia proprie capiendo in diuinis eſt diſtribuibilis cum ſit tm̃ vna. ¶ Primũ correlarium. Filius nõ eſt obiectum omnipotentie. ¶ Scđm correlariũ. Spiritusſanctus nõ eſt obiectum oĩpotentie ¶ Tercium correlariũ. Soluʒ poſſibile cauſabile eſt obiectum omnipotentie. ¶ Equalitas illiꝰ omnipotẽtie. ſ. voluntatis diuine põt intelligi dupliciter: ſcilicet intẽſiue ⁊ extẽſiue. Intẽſiue. i. in q̃ʒtũ

ad intentionem in ſe ſic ſcilicet ꝙ vna ſit eque perfecta ſicut alia. Extenſiue ſcilicet quo ad numerum obiectorum cauſabilium. Jſta membra non ſunt eadem. Exemplū duo colores quorū vnus eſſet viginti graduū. alius triginta graduū. patet ꝙ nō ſunt equales intenſiue: tamē extenſiue: vnus poteſt in tot in quot aliꝰ ¶ Nota potentia actiua in deo capitur tripliciter. Uno modo eſſentialiter: hoc modo capitur pro potentia creatiua: et ſic eſt voluntas diuina q̄ eſt cōis tribꝰ ꝛ ſic capit̄ in q̄ſtiōe: qn̄ querit̄. Utrū in diuinis ſit ponere potentiā actiuā equaliter vel equalem in om̄ibꝫ perſonis. Alio modo capit̄ notionaliter. Et ſic eſt potētia ſpirādi: nō aūt potentia generādi: qꝛ hec eſt ꝑſonalis. Notionale aūt licet aliquando capiatur pro perſonali: in ꝓpoſito tamē diſtiuguit̄ cōtra ꝑſonale. Tercio mō perſonaliter. Et ſic eſt potentia generandi. Et cōuenit ſoli patri.

Concluſio reſponſiua.

Pater ꝛ filius et ſpūſſanctus ſunt eque potentes: ꝛ equales in potentia eſſentialiter capta: ſic ꝙ potentia eſſentialis que eſt reſpectu actus creandi: ad nihil ſe extendit in patre: quin ad illud potentia ī filio ſe etiam extendat. Patet: quia potentia actiua ſic capiendo nihil ē niſi voluntas diuina comparata ad creaturam factibilem. ¶ Pro ſolutione cuiuſdā argumēti. Jſta ꝯſequētia eſt falſa: filius ꝛ creatura ſunt producta: et ſunt plura: ḡ ſunt plura producta: qꝛ ibi plura ponit ſuū ſignificatū circa ꝓducta: et ſic notat pluralitatē eſſentialē ꝓductoꝝ: ſꝫ eſſentia diuina nō eſt producta: ergo.

Scđo querit̄. Utrū in diuinis ſit equalitas ꝯ̄trum ad intentionem potentie.

¶ Reſponſio ad queſtionem ſtat in vna concluſione. ¶ Concluſio. Jn diuinis eſt potētia eque perfecta et eque nobilis et oīmode equalis in patre ꝛ filio ꝛ ſpūiſancto. Patꝫ: quia pater et filius et ſpiritusſanctus habent eandem eſſentiam numero eque perfectā ꝛ eque ſummam: ergo ꝛc̄.

Solutio argumentoꝝ

Jn ſecūda ratione accipitur potentiꝰ adverbialiter cū ſic arguit̄. Potentius aliquid poteſt qđ eſt primū pricipiū q̄ꝫ nō primū. Sed pr̄ eſt primū ꝓncipiuꝫ: ergo vnū et idem potentius pōt pater q̄ꝫ filiꝰ. Dicendū ꝙ primū ꝛ principiū: aut ſolū dicit ordinē aut ſubſtantialē differentiam: ſi ſolū ordinem cum vnuꝫ ꝛ idem ſit vtrobiq̄ꝫ nō eſt potentius in patre q̄ꝫ in filio. Si aūt dicit differentiā ſubſtācialem cū ordine tunc maior eſt vera: ꝛ minor falſa. ¶ Nota pro ſolutiōe vltimi argumenti aliquid agere per aliud pōt intelligi quadrupliciter. Uno modo tanq̄ꝫ per inſtrumentū. ¶ Propoſitio: Hoc modo pater non agit per filium tanq̄ꝫ ꝑ inſtrumentū: quia ſemꝑ inſtrumentū eſt imperfectius principali agēte. Alio modo tanq̄ꝫ per cauſam formalem vel principium formale exiſtens formaliter ī eo: vt ignis per calorem. ¶ Propoſitio. Pater non producit quicq̄ꝫ: hoc modo per filium. Alio modo tanq̄ꝫ per cauſam ſecundariam ſimul agentem. ¶ Propoſitio. Hoc modo deus per ſolem producit hominē et ranā. ¶ Propoſitio. Semper agens hoc modo per aliquid eſt perfectius eo. ¶ Correlarium. Nec̄ꝫ h̄ modo pater producit per filium. Alio modo tanq̄ꝫ per perſonam cui communicat eandem virtutem agendi quam habet. ¶ Correlarium. Pater ſic agit per filiū. ¶ Correlarium. Filius nō agit illo modo per patrem. ¶ Correlarium. Spiritusſanctus non agit illo modo per filium. ¶ Correlarium. Jllo modo filius agit per ſpiritumſanctum. Unde agere per aliquid eſt habere auctoritatem: et eſt producere: habere vero ſubauctoritatem eſt produci.

Irca ſcðm articulum querit̄ ꝑmo. Utrū in diuinis ſit ordo. Unicꝰ eſt hic terminꝰ declarandꝰ ſcꝫ ordo. Ubi nota ꝙ ordo pōt ſic deſcribi. Ordo ē habitudo ꝑoris ad poſteriꝰ ꝛ ecōtra. In iſta deſcꝑtione due particule ponunt̄. Prima particula ē habitudo: ꝛ ponit̄ loco generis. Seqͥtur ꝙ ordo non eſt abſolutum. Secūda particula ꝑoris ad poſterius: ꝛ ecōtra. ꝛ ponit̄ ad differētiā relationū q̄ nō ſunt ꝑoris ꝛ poſterioris. ¶ Primū Correlariū. Ubicunqꝫ eſt ordo ibi eſt ꝑus ꝛ poſteriꝰ: patet ex diffinitione. ¶ Scðm Correlariū. Ubicūqꝫ eſt ꝑus ꝛ poſterius ibi eſt ordo. hanc nō concedit ſanctꝰ Thomas (ſeu thomiſte moderni) ꝛ tñ concedit primā. Patet tñ correlariū: quia inter ꝑus ꝛ poſterius neceſſaria eſt habitudo: alioquin nō erunt prius ꝛ poſteriꝰ. ¶ Tertiū Correlariū. Duplex eſt ordo ſcꝫ prioritatis ꝛ poſterioritatis. Prioritatis ē habitudo prioris ad poſterius. Poſterioritatis ē habitudo poſterioritatꝫ ad ꝑus. ¶ Quartū Correlariū. Quot modis pōt dici ꝑus et poſterius tot modis poteſt dici ordo. ¶ Nota ſeptē ſunt ordines ſiue prioritates famoſe licet plures poſſint dari. Primus eſt ordo durationis: ꝛ eſt ille qui eſt inter aliqua duo quoꝝ vnus eſt prius duratione ſeu ꝑcedit duratione reliquuum Et ſic eſt ordo inter hominē mille ānoꝝ: ꝛ inter hoīem triginta annoꝝ. ¶ Prima ꝑpō. Ordo durationis nullo modo ponendus eſt in deo patet: quia quicqͥd eſt in deo ad intra eſt eternū. Scða ē ordo originis. Et ſm mentē ſcti Bonauenture. Eſt ordo q̄ eſt inter duas res: quarum vna eſt vere originans aliam ꝛ alia vere originata. ¶ Scða ꝑpoſitio. Ordo originis neceſſario ponit̄ in diuinis. De iſto ordine non intelligebat in ſymbolo ſuo Athanaſiꝰ cū dicebat: nihil prius aut poſterius: ſed de primo ſcꝫ durationis. Uñ eſſe aliqͥd prius origine eſt eſſe aliquid a quo alius eſt. Sed poſterius origine eſt aliquid eſſe ab alio. ¶ Et notandū ꝙ ſm ſanctū bonauēturā ſunt tria ſigna originis. Primū ſignū originis eſt eſſe a ſe vel eſſe a quo aliȷ̄ ſunt. Scðm ſignuꝫ eſt eſſe ab alio generante. Tertiū ſignuꝫ eſt eſſe ab vtroqꝫ. Illa tñ ſigna aliter aliqñ accipit doctor ſubtilis. Tertiꝰ eſt ordo cauſalitatis ꝛ eſt ille qui eſt inter duas res quarū vna eſt vere cauſa alteriꝰ. ¶ Tertia propō. Iſte ordo cauſalitatis nullo mō ponit̄ in diuinis. patet: qꝛ nulla ē habitudo cauſe ad intra ī diuinis. Uñ licꝫ Ockā non diſtinguat inter ordinem (et hoc male) originis ꝛ cauſalitatis: non tñ ſunt idē. Pōt tñ dici ꝙ ordo originis ſit ſuperius ad ordineꝫ cauſalitatis: qꝛ vbicunqꝫ eſt ordo cauſalitatis ibi eſt ordo originis: ſed nō econtra. Quartꝰ ē ordo nature. Et de illo ordine habebit̄ in ſequēti q̄ſtione eo ꝙ ponit̄ in titulo q̄onis ſequētis. Quintꝰ ordo eſt eminētie ꝛ ꝑfectionis vel dignitatis. Et eſt int̄ aliqua duo quoꝝ vnū eſt nobilius alio. Et hoc dupl'r. Primo mō qua vna res tota ſua eſſentia ē nobilior altera. Et talis ordo eſt int̄ oēs ſpēs vniuerſi ꝛ iſte ē per reſpectum ad eſſentiā vniuſcuiuſqꝫ. Alius eſt ordo eminentie ſm volūtatē vt rex ꝑ voluntatē hominū eſt prior ordine dignitatis ruſtico. ¶ Quarta ꝑpō. Licet ordo eminentie ſit in deo reſpectu creaturarū nō tamē in deo ad intra eſt ordo eminentie. ꝑma pars patet: quia deus ē eminentiſſimū ꝛ primū ens inter oīa entia. Secunda patet quia vna ꝑſona nō eſt perfectior alia. Sextus ē ordo cōmunitatis ꝛ eſt inter aliqua duo quoꝝ vnū eſt cōmunius altero. Et ſic iſte eſt inter omne inferius ꝛ ſuū ſuꝑius. Uñ omne ſuꝑius ē prius cōmunitate ſuo inferiori. Iſte ordo eſt in diuinis ad intra. Et licet ꝓprie non ſit ibi ſuperius ꝛ inferius. Eſt tñ ibi cōmunius quia deus ē cōmunius patre. Septimꝰ eſt ordo localis vl' ſituationis.

Et eſt ille q̄ eſt inter aliqua duo: quoꝝ vnū ē prius alio loco. Et fit duobꝫ modis (q̄nto metaphiſice. c. de priori.) Uno mō p cōparationē ad aliq̄d qđ naturalr̄ eſt primū. Alio mō p cōparationē ad aliq̄d qđ ſtatuit̄ prius in loco. Exēplū pmi modi. Reſpectu celi qđ eſt ſupmū: ignis eſt prior aere: aer aqua: aqua terra q̄ eſt infima. Exēplū ſecūdi q̄ eſt in angulo ſeu in cornu meſe vbi q̄ dexterā manū hꝫ liberā eſt in pmo loco: videlicet ſm q angulus aliq̄s ex ordinatione hoīm eſt dignior locus. ¶ Quinta propoſitio. Pr̄ nō eſt ſic prior filio: nā talis ordo nō ē in diuinis: licet deus ſit in omni loco immenſiue.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in diſtinctione z aliq̄bus ppoſitionibꝫ. ¶ Diſtinctio. Triplex ē ordo: ſcꝫ ſm poſitionē. z eſt eoꝝ q̄ ſic ſe habent q vnū eſt ſupius z aliud inferius. Et hoc ē duplr̄. Uno mō ſm poſitionē localē: ſic ignis ē ſuperior aere. Alio mō ſm dignitatē. Et ſic rex eſt ſupior ruſtico. ¶ Prima ppō. Iſti duo ordines nō inueniunt̄ in diuinis ad intra. Scđo eſt ordo ſm anteceſſionē z eſt eoꝝ quoꝝ vnū eſt prius z alterū ē poſterius. Et hoc ē duplr̄: quia vel vnū eſt prius altero tpe: z iſte eſt ppꝛie ſm anteceſſionē z durationē. Uel vnū eſt prius altero natura. i. naturali itelligētia. ¶ Secūda ppō. Omne ſupius h̄ mō eſt prius inferiore: patet q2 ſupius pōt intelligi ſine inferiore. ¶ Correlariū. Et ſic nō ē in diuinis vtroq3 modo. Tertio ē ordo ſm originē. Et ē ille q̄ eſt int̄ pducens z productū. Tertia ppō. Ordo ſm originem eſt in diuinis. ¶ Pro ſolutiōe cuiuſdā argumenti nota iſta tria vocabula ſcꝫ proprietas: ordo: z notio: noīant in generali oēs notiones vel aliquas. Spiratio em̄ actiua nō eſt ppꝛietas: tñ alia duo nomināt oēs generalr̄. ¶ Ad vltimū argumētum melior eſt ſcđa ſolutio. Nā prima q ordo originis ſit ppꝛie ordo nihil valet. Item oēs ppter pbm neceſſario habent ponere inter ſupius z inferius ordinē et tñ falſum eſt q pſupponant numerū.

Querit̄ ſecundo. Utrū

in diuinis ſit ordo nature. Nota duplex eſt ordo in generali: ſcꝫ ordo eſſentialis z accidental̄. Ordo eſſentialis eſt ille qui cōſeq̄tur extrema ex ſuis rōnibꝫ formalibus z q̄ddicatiuis. Et ſeq̄tur immediate eſſentias rerū. Ordo aūt accidētalis eſt ille q̄ cōpetit extremis p accidēs: vt ordo durationis: ordo ſituationis. Nā oēs ordines de q̄bus heri dictuꝫ eſt pñt reduci ad illā diuiſionē bimembrem. Maxima Ois em̄ ordo cōpetit extremis vel per ſe vel p accidēs. Dicit̄ aūt p ſe: q2 cōſeq̄tur eſſentialia. Per accidēs: q2 ꝯſequit̄ accidētalia. De ordine eſſentiali nota ſequētes ppōnes. ¶ Prima ppō. Subſtantia z accidēs hoc mō habēt ordinē. ¶ Scđa ppō. Silr̄ inter totū z partes ē talis ordo. ¶ Tertia ppō. Similr̄ inter deum z creaturā eſt talis ordo. ¶ Quarta ppō Inter materiā z formā eſt ordo eſſentialis. ¶ Quinta ppō. Inter quācūq3 cauſam z cauſatum eſt ordo eſſentialis. Duplex ē ordo eſſential̄: quidā ē neceſſarius ſimplr̄. Et ē ille: q̄ non pōt mutari: etiā p potentiā diuinā: etiā abſolutā. Uñ deus nō pōt facere q poſteri⁹ eſſentialr̄ poſſet eſſe ſine priore eſſentialiter. Et ſic relatio nō pōt eſſe ſine fundamento et termino. Hoc mō etiā ē ordo inter totū z partes. Quidā ē ordo eſſential̄ neceſſari⁹ neceſſitate ſm q̄d. Et eſt ille q̄ nō pōt mutari p naturā: licet bñ p potentiā diuinā. Hoc mō eſt ordo eſſential̄ neceſſari⁹ int̄ ſbam z accidēs: z nō neceſſitate ſimplr̄. Deus em̄ pōt facere poſteri⁹ illo mō ſine priori vt albedinē ſine ſubiecto. ¶ Ordo nature capit̄ tribꝫ modis. Primo modo ppꝛie p ordine exiſtēte int̄ duas naturas realr̄ z eſſentialiter diſtinctas. ¶ Sexta ppō. Hoc mō eſt ordo int̄ qualcunq3 ſpecies ſpāliſſimas toti⁹ vniuerſi: vna em̄ ex ſua rōne formali ē pfectior altera. ¶ Septi-

ma propoſitio. In diuinis non eſt ordo nature proprie. Implicat enim contradictionem ꝙ ſint plures nature in diuinis. Secundo modo capitur large vel cõmuniter pro ordine exiſtente inter perfectiões naturales: ſiue ſint realiter diſtincte ſiue formaliter. ¶ Octaua propoſitio. In diuinis eſt ordo nature hoc modo: ideo dicitur nature: quia inter perfectiones naturales. patet ſm Scotum. Quia pater prius intelligit ꝗ vult. Neqꝫ enim intelligere eſt origo neqꝫ velle: ſꝫ eſt actus eſſencialis. Unde in omni natura intellectuali actus intellectus eſt prior volitione. Nam ſm Auguſtinũ. Nihil volitum niſi precognitum. ¶ Correlarium. Inter intellectionem ⁊ volitionem non eſt origo: licet bene ordo nature. ſecundo modo dictus. Tertio modo capitur ordo nature cõmunius pro ordine naturalis intelligentie. ¶ Nona propoſitio. Omne id qđ natum eſt prius cõcipi alio dicitur prius natura ipſo. id eſt naturali intelligentia. Unde ordo nature pro ordine naturalis intelligentie eſt quedã habitudo inter aliqua quoꝝ vnũ eſt prius altero naturali intelligentia.

Reſolutio ſancti bonauenture doctoris ſeraphici ſtat in quinqꝫ propoſitionibus ⁊ aliquibus correlarijs

¶ Prima propoſitio. Ordo dicitur eſſe alicuius dupliciter. Aut vt ordinati: aut vt rationis ordinandi. In omni enim ordine neceſſario ſunt aliqua ordinata. Et eſt aliqua forma ſm quã ſunt ordinata. Ut ſi ſit inter nos ordo ſituationis inter me ⁊ te eſt ordo noſtrum ſituatorum: ⁊ loci tanqꝫ rationis ordinandi. ¶ Secũda propoſitio. Ordo in diuinis ſicut ordinati eſt ipſius patris et filij ⁊ ſpiritusſancti: ⁊ eſt ipſius nature diuine tanqꝫ rationis ordinandi. ¶ Tertia propoſitio. Natura in diuinis dicit vim productiuaꝫ qꝛ clarum eſt ꝙ natura in diuinis eſt fecunda: immo natura diuina eſt productiua filij vt memoria: vel vt eſt obiectũ intellectus. Et ſpũſſancti vt eſt obiectum voluntatis. Circa qđ aduertẽdum ꝙ licet eſſentia diuina et natura diuina important eandem rem: nõ tamẽ eodem modo (ſimiliter natura creata et eſſentia creata) nam abſolutiſſime conſiderata res dicitur eſſentia ſine comparatiõe ad aliqđ. Natura vero importat eandem rem in cõparatione ad productionẽ. ¶ Quarta propoſitio. Quia in diuinis eſt ordo ſm productionem: ideo ibi eſt ordo nature: id eſt naturalis originis. Ordo enim naturalis originis prouenit ex eo quod eſt vnum producens: aliud productum. ¶ Tertia propoſitio. Iſte genitiuus nature conſtructus cũ ly ordo non conſtruitur cum ly ordo ſubiectiue ſed declaratiue. id eſt ex vi declarationis eſſentie vel demonſtrationis eſſentie ſicut etiam hic albedo claritatis. ¶ Regula. Quãdocunqꝫ aliquis genitiuus ꝯſtruit̃ cum aliquo recto ſubiectiue: ſignificatum illius genitiui eſt ſubiectum illius nominatiui id eſt rei importate per rectuꝫ vt albedo petri. Unde ſicut dꝛ homo auctoritatis auctoritas nõ ſignificat̃ eſſe ſubiectũ hominis: ſed declarat hoiem: ita cum dicit̃ ordo nature declarat̃ ꝙ eſt natura que habet vim ꝓductiuam. ¶ Correlarium. Iſte genitiuus nature habet reſolui per alios duos genitiuos. Unde ordo nature: id eſt ordo naturalis originis. Unde nõ eſt ordo in diuinis tanqꝫ ordo nature tanqꝫ ordinate ſed tanqꝫ ratiõis ordinãdi. Unde iſta nunqꝫ admittitur. In diuinis eſt ordo eſſentie diuie. Nota ordo naturalis originis: in creaturiꝫ duo dicit ſcilicet emanationem ⁊ anteceſſionẽ. Nã calor emanat ab igne: qui ignis antecedit calorem quia eſt effectus ipſius. Et hoc eſt ideo: quia ſemper cauſa ⁊ effectus habent diuerſas naturas. ¶ Correlariũ. In diuinis nunqꝫ admittũtur illa noia cauſa ⁊ cauſatũ. Ordo autẽ naturalis originis ĩ diuinis ſolũ dicit emanationẽ

Rta

ad quā non ſequitur eſſentie diuerſitas. ¶ Nota duplex ē ordo nature quidā eſt ꝙ alter eſt prius natura altero: ⁊ alter poſterius natura altero. Et hoc eſt proprie nec ſic eſt in diuinis: eo ꝙ ē eadē natura in diuinis. Quidā eſt ordo nature ꝙ alter eſt ex altero. ¶ Prima ꝯcluſio affirmatiua. In diuinis ꝙ eſt ordo nature quo alter eſt ex altero in eadē natura. ¶ Correlariū. Idez eſt ordo nature hoc ſcḋo mō ⁊ ordo originis. Hec autem eſt rō quare etiam dicaꝶ ordo nature q2 eſt ordo producentis et producti in eadem natura. ¶ Scḋa ꝯcluſio negatiua. In diuinis non eſt ordo nature quo alter ſit poſteriꝰ natura altero. patet q2 vt ſic dicit diſtinctionem eſſentialē. Correlariū. Et licet non ſit ibi prius et poſterius: non tamen ſequitur ꝙn ſit ibi ordo nature; cū ibi ſit producens ⁊ productum.

Pro ſolutione argumētorum

nota ꝙ triplex eſt ſubſtantia producens. Quedam ꝓducit ꝑ tpa magnū vt homo hoiem. Quedam ꝓducit ꝑ tps imperceptibile. vt ſol ſplendorē. Quedaz producit in inſtanti vt deus. Nota triplex eſt cognoſcens. primū ꝑ tempus vt ſunt homines. ſcḋm in inſtanti vt angeli. tertiū ſimul natura: vt deus.

Circa diſtinctionē

vigeſimāprimā primo queriꝶ. Utrum dictio excluſiua in diuinis vere addatur termino ſubſtātiali. ſed quia hoc poſſet fieri a parte ſubiecti vel a parte ṕdicati. ideo ṗmo queritur. Utrum dictio excluſiua in diuinis vere addatur termino ſubſtātiali a parte ſubiecti. Pro declaratione tituli queſtionis nota ꝙ dictio excluſiua eſt illa ꝙ priuat aſſociationē ⁊ exercet excluſionē. Prima particula videtur aſſumi ab ariſtotele in ṗmo elencoꝝ dicente ſolus eſt nō cū alio dūtaxat. Pro ſcḋa particula notanduz ꝙ hoc verbū excludo ſignificat excluſionem ſicut hoc verbū nego ſignificat actū negandi. Aduerbia aūt exercent. Propoſitio excluſiua eſt illa in qua poniꝶ dictio excluſiua excluſiue tenta in qua diffinitione ſūt due particule. Circa qḋ aduertendū ꝙ ꝗ̄trum ſufficit ad ꝓpoſitū requiruntur quattuor ad ꝓpoſitionē excluſiuā. Primū eſt dictio excluſiua vt ſūt tm̄: dumtaxat: ſolus: vnicus ⁊c̄. Secūdo reqritur terminꝰ cui additur dictio excluſiua ⁊ eſt ſubiectū in ꝓpoſito. Terminus autē ſuper quē capit excluſio ꝓprie eſt excluſum. Tertio ṕdicatum ꝙ dicaꝶ de termino cui additur excluſio. Omis eīm excluſiua infert ſuam ṗiacentem. Quarto implicite poniꝶ excluſum per dictionez excluſiuā. Excluſum aūt eſt omne illud qḋ vere negaꝶ de ſubiecto ꝓpōnis. Ut tm̄ homo ē riſibilis: id eſt nihil aliud ab homine eſt riſibile. ¶ Prima propoſitio. Ois ꝓpoſitio excluſiua affirmatiua exponitur ꝑ duas ꝓpoſitiones quarū ṗma eſt preiacens ſua ⁊ ſecūda eſt vna negatiua in qua remoueꝶ a ſubiecto omne illḋ a quo remoueꝶ ṕdicatum: vt tm̄ hō eſt riſibilis. Exponitur ſic. tm̄ hō eſt riſibilis homo eſt riſibilis ⁊ nihil nō hō eſt riſibile. Et eſt gr̄a infinitationis vel gr̄a contradictiōis: qñ ſcilz in ſcḋo negatur ṕdicatum excluſiue a termino infinitato: videlicet a ſubiecto ſumpto cū negatiōe infinitante vel cōtradicente. Et hic modꝰ exponendi magis placet doctori ſubtili ꝗ̄ expoſitio gratia alietatis. Omnis tm̄ ꝓpoſitio excluſiua vera: gratia alietatis eſt vera gratia infinitationis. ¶ Regula ṗma. Ois dictio excluſiua addita termino relatiuo: in ꝓpoſitione affirmatiua: de eſt ſecūdo adiacēte facit ꝓpoſitionem falſam ⁊ impoſſibilem vt illa tm̄ pater ē. ꝓbatur. Quia bene ſequitur Tm̄ pater eſt. ergo pr̄ eſt: ⁊ vltra pr̄ eſt: ergo filiꝰ eſt ⁊ vltra filius eſt: ꝗ aliud a patre eſt: ꝗ nō tm̄ pater eſt. ¶ Scḋa regula. Omis illa ꝓpoſitio ē falſa ⁊ impoſſibilis ad quā neceſſario ſequiꝶ ſua ꝯtradictoria. nā bene

ſequitur tm̄ pater eſt ergo non tm̄ pater eſt. ¶ Tertia regula. Omnis dictio excluſiua addita alicui termino ſignificante totum conſtitutum ex partibus eſſentialibus ſiue integralibus: in propoſitione de eſt ſecundo adiacente facit ipſam falſam et impoſſibilem: vt tm̄ homo eſt: ergo homo eſt. Ulterius homo eſt: ergo anima rationalis eſt. Ultra ergo aliud ab homine eſt: ergo nō tm̄ homo eſt. Duplices ſunt termini. Quidam ſunt ſubſtantiales qui dicuntur predicata eſſentialia que ſcilicet cōueniunt tribus perſonis eo modo quo eſſentia predicatur. Hec eñ̄ predicatur in ſingulari numero de ſingulis: ꝛ etiam de omnibus ſimul: vt pater eſt eſſentia ꝛ pater ꝛ filius ꝛ ſpiritusſanctus eſt eſſentia. Quidā termini ſunt notionales qui dicuntur predicata notionalia que ſolum dicūtur de vna perſona vel ad plus de duabus.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione ꝛ duabus ꝓpoſitionibꝫ. Et quia de illa dictione tm̄ non eſt dubium nec equiuocatio. Ideo ſctūs Bonauentura diſtinguit de hac dictione ſolus. Illa eñ̄ dictio ſolus aliquādo capitur ſinkathegoreumatice: aliquādo kathegoreumatice. Uñ kathegoreuma eſt dictio que per ſe eſt ſignificatiua alicuius rei vniuerſalis vel particularis. Dictio autem ſinkathegoreumata eſt dictio que non eſt per ſe ſignificātia ſed eſt diſpoſitio dictionū kathegoreumaticarum. ¶ Unde propoſitio pma. Iſtud nomen ſolus vt capitur kathegoreumatice non admittitur in diuinis etiam de predicatis eſſentialibus. Unde hylariꝰ epiſcopus pictauienſis dicit. Dominus non eſt ſolitarius confitendus. ¶ Secunda propoſitio. Solus kathegoreumatice captum non facit propoſitionem excluſiuam: eo ꝙ kathegoreuma non facit propoſitionem excluſiuam. Regula. Iſta dictio excluſiua ſolus ſinkathegoreumatice tenta: et quelibet equiualens bene additur termino eſſentiali poſito a parte ſubiecti reſpectu cuiuſcunqꝫ predicati: ſiue ſubſtantialis: ſiue perſonalis quod ſoli deo competit: vt ſolus deus erat: ſolus deus eſt pater: id eſt deus eſt pater et nihil aliud a deo eſt pater: ſcilicet in diuinis. Non ſic eſt iſta: ſolus pater eſt deus.

Solutio argumentoꝝ.

Sophiſta vno modo idē eſt qꝺ ſapiens logicus: ſophos enim grece eſt ſapiēs latine: hoc modo accipit ſanctus Bonauētura. Alio modo capitur in malum pro aliquo querente vanam gloriam per falſa argumenta. ¶ In libro Auguſtinꝰ de regulis fidei. Res generis vł res ſpeciei capitur pro forma communi. Sed res generis capitur pro ſingulari vł pro ſuppoſito. Sicut aliqui cōſueuerunt dicere omne animal fuit in arca noe: vera eſt ꝑ generibus ſingulorū non pro ſingulis generum. ¶ Notandū tamen ꝙ ſolutio hec ſecunda vel ſecundi argumēti nō eſt bona. Non eñ̄ eſt bona logica dicere ꝙ in eadem propoſitione idem terminus habeat ſuppoſitionem ſimplicem ꝛ ſuppoſitionem perſonalē. Nam ſi ſic non eſt vna Item terminus nō ſupponit in reſpectu ad aliud ꝙ̄ ad predicatū. Unde ſoluendum eſt argumentuꝫ ſicut ſoluit doctor ſubtilis. Nam omnes moderni logici derelinquunt ipſum ſanctū Bonauēturā in iſto. Cum ergo dicis ſi ipſa ē vera cū ſit indefinita locutio redditur vera vel pro patre vel pro filio vel pro ſpirituſancto. Dico ꝙ ſub termino ſtante confuſe tm̄ non licet deſcendere qꝺ tamen tu vis facere. Eſt autem regula doctoris ſubtilis. Omne ſubiectum (ſi ſit terminus cōmunis) excluſiue ſupponit confuſe tm̄. Omnis enim excluſiua affirmatiua conuertitur in vnam vniuerſalem affirmatiuam de terminis tranſpoſitis ſi termini eius ſint communes.

Querit̃ ſecundo. Utrū dictio excluſiua vere poſſit addi termino ſubſtanciali a parte p̄dicati. Pro declaratione illius termini a parte predicati. ¶ Notandum primū dictum ꝙ dictio excluſiua poteſt addi in propoſitione tripliciter. Primo modo tanq̃ determinatio ſubiecti tm̄. Sc̄do modo tanq̃ determinatio predicati tm̄. Tercio modo tanq̃ determinatio totius ꝓpoſitionis. ¶ Sc̄dm dictum. Quandocūq̃ dictio excluſiua vel ſignū excluſiuū ponit̃ in ꝓpoſitione ſic ꝙ eſt determinatio ſubiecti tm̄ vel predicati tm̄: tunc non facit ꝓpoſitionē excluſiuā ſed ꝓpoſitioneꝫ de excluſo ſubiecto vel excluſo predicato.

¶ Terciū dictum. Quādo ſignū excluſiuum ponit̃ in propoſitione ſic ꝙ determinat totā ꝓpoſitionē facit ipſam excluſiuā. ¶ Prima regula. Omnis ꝓpoſitio de excluſo ſubiecto equiualet vni propoſitioni kathegorice in qua ponit̃ ad ſubiectum: ly exiſtens vel aliquid ſimile q̄d exiſtit: ⁊ poſt ſubiectum ponitur hoc cōplexum. Nō aliud: vel nō plura: vel non plures: vt ſolus pater eſt pater. Si ly ſolus determinet ſubiectū tm̄: tūc ſenſus ē: exiſtens pater: vel qui eſt pater: ⁊ nō alius eſt pater. Unde lata eſt differentia inter ſenſum excluſiue: ⁊ de excluſo extremo quo ad hāc ⁊ multas alias: ſolus pater eſt deus: vt enim eſt vna excluſiua eſt heretica: q⁊ ſenſus eſt pater eſt de⁹ ⁊ nullus alius a patre eſt deus. Quādo aūt eſt vna de excluſo ſubiecto: tunc eſt ſenſus: qui exiſtit pater ⁊ non alius eſt de⁹.

¶ Secūda regula. Omnis propoſitio de predicato excluſo equiualet vni kathegorice in qua ad predicatuꝫ ponitur ly exiſtens et poſt additur non aliud vel non plura: vel nō plures: vt iſta: Trinitas eſt vnus ſolus de⁹ et verus: id eſt ipſa trinitas eſt exiſtens vnus deus ⁊ nō plures. Et nō debet exponi per aliud vl' per alius cum in ea ponatur terminus numeralis qui exigit: vt exponatur gratia pluralitatis.

Reſpondendo ad queſtionē. Sanctus Bonauētura ponit duas opiniones primam reprobat. ¶ Opinio prima ſtat in duobus dictis. ¶ Primū dictum. Regula. Iſta dictio ſolus nunq̃ debet addi ad predicatum: ſꝫ omnes propoſitiones in quibus ponitur ad predicatum ſunt improprie. Et hoc volunt probare per Auguſtinum dicenteꝫ ꝙ iſta ſit impropria: pater eſt ſolus de⁹. ¶ Secundum dictum. Iſtud ſignū ſolus additum predicato valet tātum ſeu equalet huic ſigno tm̄. Sed contra. Hi in ambobus dictis deuiant. Nam terminus poſitus ad predicatum ſupponens ſuam formam ſufficienter excludit om̄e aliud a ſe. Unde ſuperflue additur ⁊ nugatorie ſignum excluſiuum.

Secunda opinio ⁊ propria ſtat in vna diſtinctione ⁊ aliquibus dictis. ¶ Diſtinctio. Hec dictio ſolus poteſt addi termino ſubſtātiali: id eſt cōmuni vel eſſentiali in diuinis dupliciter. Uno modo per ſe ſolum ſumpto. Alio modo cum termino numerali vel partitiuo ſumpto. ¶ Primū dictum. Quotienſcunq̃ ſignum excluſiuum addit̃ termino cēciali a parte predicati ꝑ ſe ſumpto eſt impropria. Unde oēs tales (ſm Bonauenturā) debent exponi ſeu referri ad ſubiectum. vnde Auguſt. vij. de trinitate. patrem dicimus eſſe deum. Sed non eſſe ſolum deum. ¶ Tercium dictū. Quandocunq̃ dictio excluſiua additur termino ſubſtantiali a parte predicati ſumpto cum termino numerali. propoſitio eſt propria et exponitur per non plura vel non plures. Non enim poteſt dici ꝙ ly ſolus referatur ad ſubiectum in iſta. Trinitas eſt vnus ſolus deus cū ibi eſſet incongruitas. Item non debet exponi per aliud. non enim magnum di-

xiſſet Augꝰ. ſic intelligendo: quia implicat contradictionem manifeſtã ꝙ aliqui ſint homines ⁊ ſint aliud ab homine: nec taliter intendebant arriani et maximinꝰ ¶ Correlarium. Iſta dictio ſolus ⁊ qdlibet ſignũ excluſiuũ poteſt proprie addi termino ſubſtantiali poſito a parte pͤdicati ſumpto cum dictione numerali: vel termino partitiuo.

Pro ſolutione argumẽtorũ.

Nota pro penultimi ſolutione argumẽti. Qꝛ ois dictio excluſiua importat duo: ſcilicet alietatem et negationē: vt ſolus homo currit: id eſt homo currit et nullus alius ⁊c. Et dicit ſanctus Bonauentura ꝙ quando ponitur ad predicatum tunc ratione negationis preponitur copule: et licet ſm ſitum ponaẛ poſt copulam: ratione tamen alietatis poniẛ ante copulam. Nec eſt inconueniens ꝙ idem terminus ſm diuerſa ponaẛ a parte predicati et ante copulam: vnde ſi dicatur video ſolum Conradum: ſenſus ẽ video Conradum et non video alium a Conrado. In iſta ꝓpoſitiõe negatio ponitur ante copulam: ⁊ alietas poſt copulam. ¶ Primũ argumentũ eſt tale. Hec dictio ſolum eſt diſpoſitio ſubiecti ſicut hoc ſignum omnis: ſed quãdo omis additur ad predicatum: locutio eſt falſa et impropria: ergo ſimiliter quando hec dictio ſolus additur ad predicatum locutio eſt falſa et impropria. Dicendum ꝙ hoc ſignũ ſolus nõ eſt ita propria diſpoſitio ſubiecti ſicut hoc ſignum omnis: qꝛ omnis diſtribuit pro ſuppoſitis pro quibus terminus ſubijcitur ⁊ non predicatur: ſaltem ſimul ſumptis.

Circa ſcdm articulum

c

Irca ſcdm articulum primo queriẛ. Utrũ dictio excluſiua poſſit addi termino relatiuo vel termino perſonali reſpectu predicati proprij. ¶ Nota duplex eſt relatiuum in diuinis: ſcꝫ ad extra ⁊ ad intra. Relatiuũ ad extra eſt illud qđ importat relationẽ rationis dei ad creaturaꝫ: vt creator dominus. ¶ Regula. Omnis reſpectus dei ad extra eſt rationis. Relatiuum ad intra eſt illud quod importat relationẽ vnius perſone ad aliaꝫ. Unde relatiuũ ad intra et notionale conuertunẛ. Omne enim relatiuum ad intra eſt notionale. Et omne notionale eſt relatiuum ad intra. Et ſi illud relatiuum ad intra perſone ad perſonam ſit negatiuum erit negatiuum notionale. Et ſi illud relatiuũ ad intra fuerit affirmatiuum: erit notionale affirmatiuum. ¶ Corrélariũ. Nullus reſpectus ad extra eſt notionalis. patet: quia notionale eſt reale ſiue affirmatiuum ſiue negatiuum. ¶ Nota predicata i diuinis ſunt duplicia: Quia quedam ſunt communia: quedam autẽ ſunt propria. Communia adhuc ſunt duplicia. Quia quedam ſunt eſſentialia; quedam vero notionalia. Eſſentialia ſũt illa que conueniunt tribus. Notionalia ꝗ conueniunt duabus: vt ſpiratio actiua: qꝛ nõ conuenit tribus. Commune enim predicatum eſt quod cõuenit pluribus. Alia autẽ predicata ſunt propria. Proprium autē predicatum eſt illud quod vni ſoli conuenit. Et de hoc ad propoſitum. Senſus igitur queſtiõis eſt. Utrũ illa ſit vera. Solus pater eſt pater et ſolus filius eſt filius ⁊c.

Reſpõſio ſancti Bonauenture

Reſpõſio ſancti Bonauenture ſtat in vna diſtinctione ⁊ ꝯcluſione. ¶ Diſtinctio eſt taẛ. Solus põt capi dupliciter. Uno mõ kathegoreumatice: ⁊ ſic ẽ nomẽ adiectiuũ ⁊ ſignificat ſolitudinẽ. Illo mõ ſolus nõ capiẛ in ꝓpoſito. Alio mõ capiẛ ſinkathegoreumatice: ⁊ tm̃ valet ſicut nõ cum alio. Et ſic facit ꝓpoſitionẽ excluſiuaꝫ. Et ſic recipiẛ in ꝓpoſito. ¶ Prima ꝯcluſio. Hec ꝓpo

ſitio ſolus pater eſt pater: eſt vera: capiendo ly ſolus nõ karhegoreumatice: ſed ſinkathegoreumatice. Scdm eñ ꝙ importat priuationẽ aſſociatiõis vera eſt: qr cũ tripliciter poſſit eam importare in qlibꝫ ſenſu locutio eſt vera. Põt eñ hec dictio ſolus importare ꝑuationẽ aſſociationis reſpectu forme termini: vt dicat̃ ſolus pater: id eſt ille q̃ eſt ſolus pater: et ſic abſqꝫ dubio habet veritatẽ. Solus pater eſt pater: vel importat priuationem aſſociatiõis reſpectu predicati. Et hoc dupliciter: quia vel in participando vt quia alij nõ conueniãt: ꝛ ſic adhuc eſt vera: quia hoc predicatum pater ſoli perſone patris conuenit: vel in cõparticipando: vt cum dicitur petrus comedit ſolus: non quia alij etiam eodem tempore non comedant: ſed quia nullus comparticipat cum eo ſic: ſcꝫ vt ſit comedens de eadem portione ꝗuis participẽt alij ſic ꝙ etiam comedunt: et ſic locutio adhuc eſt vera: quia perſona patris non cõparticipat cum alia in proprietare paternitatis cum non participet. Et tamẽ comparticipare eſt participare.

Pro ſolutione argumẽtorum. Alietas eſt duplex formalis et ẽ diſtinctio formalis. Suppoſitalis ꝛ ẽ diſtinctio ſuppoſitalis. Aliud poteſt addi termino alicui. Uno modo immediate: vt iſte eſt alius aſinus. Alio modo mediante ꝓpoſitione: vt homo eſt alius ab aſino. Correlarium. Quandocunqꝫ ly aliud additur termino mediante prepoſitione nõ importat neceſſario identitatem ſpecificaꝫ: Unde iſta eſt vera homo eſt aliud ab aſino. Illa autẽ falſa homo eſt alius aſinꝰ ab aſino. Regula. Quãdocunqꝫ iſte terminus alius addit̃ imediate alicui termino ſine ꝓpoſitione: tũc ponit identitatem ſpecificam inter extrema ipſius alietatis. Unde iſta eſt falſa. Equus eſt alius aſinus a brunello.

Secũdo querit̃ Utrum dictio excluſiua vere addat̃ termino perſonali reſpectu cõmunis ꝓdicati. Utrũ ſcꝫ iſta ſit vera. Solus pr̃ eſt deꝰ. Circa hanc queſtionẽ eſt opinio antiquorũ doctorũ que ſtat in duobꝫ dictis falſis. Primũ dictũ. Hec ꝓpoſitio ſolus pater eſt deus: eſt vera abſqꝫ diſtinctione. Scdm dictũ. Dictio excluſiua addita relatiuo alicui: nunqꝫ excludit ſuũ correlatiuum. Et hic eſt defectꝰ in logica: et ex hoc dicto ſequit̃ primũ. vnde dicũt ꝙ qñ dicit̃ Tantũ pater eſt: nõ excludit̃ filius. Habent aũt hanc rationẽ: quia dictio excluſiua non excludit illud qđ eſt de ratione termini cui additur illud ſignum excluſiuuꝫ. Patet eñ ꝙ anima nõ excluditur in illa: tm̃ homo currit. Et ſi arguatur ꝙ nõ ſit ſimile de anima et de filio: quia filius opponitur patri. Habent quandam reſponſionem. quere in littera Bonauenture. ¶ Sed hec opinio nõ valet. Probatur extra litteram Bonauenture quia pꝛio Phiſicorũ arguit Ariſtoteles contra illos quos dicebat ponere omia vnum eſſe principium: tali modo. Tantum principium eſt: ergo principiatum non eſt. Secundo arguitur. Si ſic hec poſſet eſſe vera tm̃ creatura eſt: et creator eſt: quia ſũt duo correlatiua ſicut arguit Ockam. Sed contra. Quandocũqꝫ dictio excluſiua additur alicui ſubiecto excludit ab eo omne illud de quo vere negatur: vt tm̃ homo currit: ergo canis non currit. Sed pater in diuinis nõ eſt filius: nec filius eſt pater: ergo dictio excluſiua addita patri a parte ſubiecti: excludit filium. Dubium tamen eſt an ſignum excluſiuumadditũ termino excludat partes eſſentiales eius ſeu integrales. Et licet doctor ſubtilis nõ aperte dicat nõ tamen contradicit. Unde dico ꝙ de rigore ſermonis dictio excluſiua addita termino ſignificãte totuꝫ: ex-

cludit partes eſſentiales ſiue integrales ſm ꝙ fuerit totum. Probatur. Quādocūꝙ dictio excluſiua additur alicui termino excludit omne illud qd̄ vere negat de illo: ergo ⁊c̄. Tamen ſm vſum cōmunem aliquādo ↄcedit oppoſitum.

Opinio Bonauenture

ſtat in aliquibus propoſitionib⁹. ¶ Prima propoſitio. Dictio excluſiua addita alicui relatiuo excludit ſuū correlatiuū. ¶ Correlarium. Dictio excluſiua addita patri excludit filium. ¶ Correlarium De rigore ſermōis iſta ⁊ ſimiles ſunt falſe. Solus pater eſt deus. patet: quia omnis propoſitio exponibilis cuius vna exponens eſt falſa ipſa eſt ſimpliciter falſa. Sed vna exponens iſtius eſt falſa: ergo ⁊c̄. Minor patet. Nam exponit ſic. Solus pater eſt deus ⁊ nullus alius a patre eſt deus: et hoc ſi ſit excluſiua. Q; autē iſta. Solus pater eſt deus vt eſt vna excluſiua exponi debeat per alius et non aliud. Probatur ſic. Omnis excluſiua falſa habet exponentē falſam. Sed hec Solus pater eſt deus eſt excluſiua falſa ergo habet exponentem falſam. Sȝ hec exponens non eſt falſa. Pater eſt deus ⁊ nihil aliud a patre eſt deus: ergo habet aliam. Illam ſcilicet ⁊ nullus alius a patre eſt deus: quam ponit ſanctus Bonauentura. Minor probatur. Omnis excluſiua equipollet ſeu infert ⁊ conuertitur per vnam vniuerſalem affirmatiuā de terminis tranſpoſitis: ergo iſta: ſolus pater eſt deus infert illam: omnis deus eſt pater. Sed hec eſt falſa: ergo ⁊ ꝑ conſequens illa ex qua ſequitur antecedens patet: quia valet illam. Omne quod eſt deus eſt pater. alioquin non erit vniuerſalis vniuerſalitate prioriſtica. Item ꝙ illa ſit falſa. Solus pater eſt deus ⁊ debeat exponi per ly alius ⁊ nō aliud. Probatur ex ſupradictis. Sicut probatū eſt ex philoſopho ſignum excluſiuum excludere correlariū. Nec eſt ſimile de excluſiuis compoſitis ex extremis limitatis eo ꝙ ſemper alius ⁊ aliud in creaturis ſeſe concomitantur. Item creature ſunt cōpoſite ex partibus qua propter non valet expoſitio ꝑ ly alius. ¶ Nota hec. Solus pater eſt deus eſt diſtinguēda: quia in eo eſt duplex compoſitio ſcilicet min⁹ principalis ratione ſcȝ ſubiecti qd̄ eſt ſolus pater: ⁊ eſt ſenſus. Ille qui eſt ſolus pater eſt deus. Alia ꝓncipalis ⁊ eſt illa que denotatur per copulam: ⁊ tunc facit excluſiuam. Iſta autem diſtinctio patebit. ¶ Secunda propoſitio. Si ly ſolus facit excluſionem compoſitionis in ſubiecto eſt vera: quia ſic excluduntur alij in ſola forma ſubiecti: ⁊ nō in forma predicati. Et tunc non eſt excluſiua: ſed eſt vna de excluſo ſubiecto: vt ſolus pater eſt deus id eſt ille qui eſt pater ⁊ nō ali⁹ eſt deus: vel exiſtens pater qui nō eſt nō pater eſt deus. Auguſtinus. Solus ſpiritusſanctus eſt tantus quantus eſt pater et filius. Si illa diſtinctio non admittitur (vt quidam doctor arguit) tunc Auguſtin⁹ dixit hereticam. patet: quia ſic exponitur: ſpiritusſanctus eſt tantus quantus eſt pater ⁊ filius: ⁊ nullus alius eſt tantus quantus eſt pater ⁊ filius et ſecunda eſt falſa: ⁊ per conſequens heretica. Sȝ ſic exponitur id eſt ille qui eſt ſolus ſpiritusſanct⁹ eſt tantus quātus ⁊c̄. ¶ Tertia propoſitio. Si ly ſolus faciat excluſionem circa compoſitionem principalem: illa ſolus pater eſt deus eſt falſa. Patet per exponentes. Et omnes ſimiles niſi addatur determinatio vt arcetur id eſt reſtringatur excluſio vt ibi Tu ſolus altiſſimus Ieſu chriſte cū ſancto ſpiritu i gloria dei ⁊c̄. Unde omnes tales ꝓpoſitiones in quibus ponitur excluſiua proprie loquendo eſſent falſe: ſi dimitterentur determinationes vt Deo patri ſit gloria eiuſꝙ ſoli filio: ſed tamē addit cum ſpiritu paraclyto ⁊c̄.

Pro ſolutione argumētorum. Nota nemo capitur dupliciter. Uno modo proprie et de rigore ſermonis. Et ſic valet tm̄ ſicut nullus homo. Hoc modo non intelligitur iſta auctoritas nemo nouit filium niſi pater. Alio modo capitur vſualiter: ⁊ ſic ſtat pro natura aliqua non cognoſcente: et ſic iſta eſt vera. Nemo inter angelos niſi gabriel nunciauit virgini marie chriſti conceptionem. ¶ Scd̄m cōmunem opinionē quandocunq̄ additur dictio excluſiua alicui toti non excludit partem. Unde iſta nunq̄ poſſet eſſe vera. Solus ſortes eſt albus: ſi excluderent̄ partes. ¶ Nota q̄ his non obſtantibus ſm̄ veros logicos dictio excluſiua addita toti de rigore ſermonis excludit partes ipſius totius: vt patet per ſuperiora. Sed contra. Si dictio excluſiua addita toti excluderet partes totius ſequeretur q̄ excluderet diffinitionem a diffinito: et ɔ̄ñs ab añcedēte: ſꝫ ɔ̄ñs eſt falſuꝫ. ergo ⁊ añs. Rñdeo. Notandum q̄ duplex eſt diffinitio Quedā eſt q̄ nihil diſtinctū realr̄ a diffinito addit vel ponit. ¶ Propō. Omnis talis diffinitio non excluditur a diffinito. Secundo: Quedam eſt que aliquid diſtinctum realiter a diffinito ponit.

¶ Propoſitio. Omnis diffinitio ſecundo modo diſtinguitur a diffinito. Et ideo excluditur per ſignum excluſiuum vl' ſaltem partes eius que realiter diſtinguuntur a diffinito. ¶ Notandum inſuper q̄ duplex eſt conſequēs: ⁊ etiam antecedēs Quoddā eſt conſequens qđ non diſtinguitur realiter ab antecedēte: vt animal ad hominem. Et quodlibꝫ ſuperius ad ſuum inferius. ¶ Propoſitio. Dictio excluſiua addita tali antecedenti nō excludit conſequens. Quoddam conſequens eſt qđ diſtinguitur realiter ab antecedēte vt filius eſt conſequens ad patrem et ecōuerſo. ¶ Propoſitio. Dictio excluſiua addita tali antecedenti excludit conſequens realiter diſtinctuꝫ ab eo ⁊c̄. Et ſic patet ſolutio argumenti.

c Irca viciſimam ſecundam diſtinctionem primo queritur. ¶ Utrum deus ſit nominabilis. Nota in propoſito nominabile: effabile: narrabile: idem ſunt ſm̄ ſanctum bonauenturā. Nominabile eſt illud quod poteſt dici vel vocari vel appellari. Et capitur dupliciter. Uno modo aptitudinaliter. Et ſic illud qđ eſt aptum natum dici. Alio modo potentialiter. Et ſic eſt illud qđ poteſt dici: nec ſūt idem: conſtat enim q̄ cecus eſt aptus natus videre: nō tamen poteſt videre naturaliter. Et diuerſo de lapide reſpectu vbi ſurſum. ¶ Correlariū. Omnis res creata eſt apta nata nominari.

Reſolutio ſancti bonauenture ſtat in ſeptem propoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Sicut intelligere dicitur dupliciter: ita etiam effabile ⁊ nominabile dicitur dupliciter. ¶ Secunda propoſitio et probat primam partem. Intelligere dicit̄ dupliciter. Uno modo per perfectam comprehenſionem. Alio modo per ſemiplenam cognitionē. Unde ille dicitur aliqđ intelligere per perfectam cognitionem quando intelligit rem ipſam quantum ipſa eſt intelligibilis intenſiue: ⁊ omnia predicata verificabilia de ipſa extenſiue. ¶ Correlarium. Nullus viator pro ſtatu iſto poteſt intelligere aliquā rem perfecta comprehenſione. ¶ Correlariū. Nulla creatura q̄tuncunq̄ beata poteſt intelligere deum primo modo. Probatur: quia nulla habet infinitam intellectiuitatē. Intelligere aliquid per ſemiplenam cognitionem eſt aliquid intelligere confuſe et imperfecte. Hec cognitio eſt nobis poſſibilis. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Effabile etiā

em dicit dupliciter. Uno modo per ꝑfectam expreſſionem quando exprimitur ſeu declaratur q̄tum declarari poteſt. Alio modo per ſemiplenam narrationem. Et eſt quando exprimitur imperfecte ſeu confuſe. ¶ Quarta propoſitio Si effabile capitur primo modo tūc dico: ꝙ ſicut deus ſibi ſolus eſt intelligibilis: ſic ſibi ſoli eſt effabilis et nomīabilis: non alio nomine q̄ ipſe ſit: nec alio verbo q̄ ipſe ſit. ¶ Quinta propoſitio. Sicut deus eſt nobis incomprehēſibilis ſic eſt nobis ineffabilis. Unde dionyſius ꝺ diuinis nominibus. Deum neq̄ dicere neq̄ intelligere poſſumus: id eſt comprehenſiue. ¶ Sexta propoſitio. Quicq̄d contingit cognoſci contingit appellari: et ex hoc probatur ſexta propoſitio. Capiendo effabile ſcđo modo quēadmodū a nobis deus eſt cognoſcibilis: ſic etiam eſt effabilis a nobis. Omne enim credere eſt intelligere quoddam. ¶ Septima propoſitio. Ille qui melius cognoſcit deum diſtinctius nominat. ¶ Correlariū. Beati diſtinctius poſſunt nominare deum q̄ viatores. ¶ Aliud correlarium. Fideles diſtinctius loquuntur de deo q̄ infideles et philoſophi.

Solutio argumentorū

¶ Nota pro quarto argumēto pro parte vera. Q2 quecunq̄ noticia producta de aliquo obiecto eſt verbum eius. Signum autem verbi eſt vox. Nam vox eſt index verbi: id eſt indicat verbum.

¶ Pro prima ratione que eſt tercium argumentum ante oppoſitum. Notandū ꝙ intellectus meus eſt proporcionatus diuine eſſentie non tamē eſt ſimilis. Unde illa eſt falſa finiti ad infinitum nulla eſt proportio. ¶ Pro ſcđa ratione nota. Forma peruia eſt forma ducēs nos in cognitionem alterius per repreſentationē. Omnis enim forma eſt ꝑuia intellectui noſtro que eſt ratio cognoſcendi aliud per repreſentationē: vt ſunt ſpecies intelligibiles. Sed quia nō habemus ſpeciem diuine eſſentie. Ideo dicit Auguſtinus. Deus qui omnē formam ſubterfugit intellectui peruius eſſe non poteſt. ¶ Pro ſolutione vltimi argumenti. Notandum: ꝙ ſubſtantia et qualitas capitur dupliciter. Uno modo proprie ꝛ ſtricte. Et ſic duo ſunt predicamēta ſubſtātia et qualitas. Alio mō large. Hoc modo omne illud vocatur ſubſtātia qđ poteſt intelligi vt quid. Ratio autē cognoſcēdi illud dicitur qualitas. ¶ Nota duplex eſt demonſtratio: ſcꝫ ad ſenſuꝫ et ad intellectum. Prima fit per ſenſibilia: ſecunda per intelligibilia ꝛc̄.

Secundo querit Utrū

deus habeat vnum ſolum nomē an plura. ¶ Pro declaratione terminorum notandum: ꝙ nomen prout nunc ſufficit capitur tripliciꝭ. Primo mō capiꝭ ꝑ omni voce ſignificatiua incōplexa. Et ſic idēꝫ ſunt nomē: dictio et terminus. Hoc modo nulla oratio eſt nomen. Iſto mō verbum participiū ꝛc̄. eſt nomen. hoc modo capiꝭ hic. Alio modo ꝑ voce ſignificatiua incomplexa ſignificante ſubſtantiam cum qualitate per modū habitus ꝛ quietis. Et ſic non capitur in titulo queſtionis. Tercio modo capitur pro fama alicuius. Unde Salomon: Melius eſt nomen bonum q̄ diuitie multe. Inde dicitur nominioſus: id eſt famoſus. Ignominioſus: id eſt infamis.

Reſponſio ſancti Bonauēture

ſtat in ſeptem vel octo propoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. In q̄libet nomine (capiēdo primo modo) tria ſunt ſcꝫ vox. ſignificatio: et ratio innoteſcendi quia notamen: patet exemplariter: quia iſta vox homo eſt nomen habēs ſignificationē: ſcꝫ habitudinem ad rem ſignificandā ꝛc̄. ¶ Secūda propoſitio.

Nomen capitur tripliciter. Uno modo pro voce ſignificante: vt Johānes. Aliquando pro re ſignificata. Unde Tullius. Bonum ⁊ honeſtum ſunt idem nomine: id eſt eadem res ſignificata. Hoc modo accipit porphirius. ¶ Tercia propoſitio. Capiendo nomē pro voce ſignificāte ſunt plura nomia dei Tercio modo capitur qro ratione innoteſcendi ſeu pro ipſo notamine: vt factio ex humo eſt ratio innoteſcendi vel notificatio hominis. ¶ Quarta propoſitio. Accipiendo nomen pro re ſignificata quodāmodo: eſt vnū nomē in deo quoddāmodo: alio modo ſunt plura nomina. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Si enim res capiatur eſſentialiter ⁊ nō pro re nominata nō eſt niſi vnū nomen. Capiendo vero rem perſonaliter ſic ſunt plura: vt pater vnum ⁊ ſpiritusſanctus aliud. ¶ Sexta propoſitio. Capiendo nomen tercio modo pro ratione innoteſcendi qōdāmodo eſt vnū nomen: et quoddāmodo plura. ¶ Septima ꝓpoſitio. Si enim accipiatur ratio innoteſcendi ex pte dei ſic innoteſcit per virtutem q̄ vna eſt ⁊ magna: ⁊ ſic eſt vnū nomen. Si autē accipiat̄ ratio innoteſcēdi ex parte effectuum: ſic ſunt plura nomina dei. ¶ Ultima propoſitio et octaua. Deus innoteſcit et cognoſcitur a nobis tribus vijs: ſcʒ per cauſalitatem: hōc modo deus dicit̄ gubernator et creator et cauſa prima. Hoc modo ⁊ etiā duob⁹ ſequentib⁹ philoſophi deū cognouerūt: perfectius tamē fideles cognoſcūt. Secundo modo per ablationem: hoc modo cognoſcitur remouendo imperfectiones repertas in creaturis: vt deus nō eſt porcus: non eſt lapis. Tercio modo per excellentiam: vt quando attribuimus ipſi deo omnia que dicunt ꝑfectionē. ¶ Unde regula theologicalis. Quicq̄d dicit ꝑfectionē in creaturis eſt attribuendum deo in ſummo: vt de⁹ eſt ſummū ens: ſūmū bonum: ſumme neceſſarius.

Solutio argumentorū

Primū argumentum nō ſoluitur formaliter. Secūdū poteſt ſic formari. Si ſūt plura nomia dei ſunt ſinonima: ergo ſuperflua. Probatur añcedens: quia omne quod eſt in deo eſt deus: omnis ergo terminus ſignificans aliq̄d qd eſt in deo ſignificat deum ⁊c̄. Rñſio. Solū illa nomina dicunt̄ ſinonima que ſolum differūt in voce: nō aūt in re ſignificata. Nomina ſinonima ſunt noia diuerſa: penitus eandeʒ rem importātia: vt Marcus tullius. Si igit̄ marc⁹ ſignificaret illuʒ hoīem inq̄tū phs: ⁊ ſic Tullius eundeʒ ſignificaret inq̄tum orator nō eſſent ſinonima: non enim inter ipſa eſſet ſinonimū. ¶ Propoſitio. Quanq̄ ſapiētia diuina iuſticia ⁊ bonitas ⁊ ⁊ miſericordia importent eandē rem habēt tñ diuerſam rationē innoteſcēdi reſpectu creaturarum. Prima pars patet: Secūda probatur: quia iuſticia dei innoteſcit in punitione peccatorum. Unde apoſtol⁹ ad Hebreos. vj. Horrenduʒ eſt incidere in manus dei viuentis: licet ſemper concurrat miſcđia etiā in inferno. Tamen magis innoteſcit in hac via penes patientiam quā habet cum peccatoribus: q: poſſet eos in inſtanti punire etiam annihilando et iuſte faceret: ſed nō facit. Et ſic patet argumenti ſolutio.

Querit̄ tertio. Utrum

omnia noīa diuina dicant̄ trāſlatiue: an etiā quedā dicant̄ ꝓprie Hugo de ſācto victore dicit: ꝙ quadruplicia ſunt noia diuina: quedam ſunt multiuoca: q̄dam diuerſiuoca: alia ſimbolica ⁊ alia anagogica. Primo quedā ſunt multiuoca. Et dicunt̄ illa q̄ ſub multiplicatiōe vocum important vnaʒ et eandem rem oīno: vt theos: deus. Omīa talia ſunt ſinonima in diuinis. ¶ Regula. Omia noīa diuina multiuoca ſūt ſinonima. Alia ſūt di-

uerſiuoca. Et dicuntur illa nomina diuina que important vnū ꝛ idem ſignificatum ſub alia ꝛ alia ratione: ſicut veritas diuina ſub ratione veritatis: iuſticia diuina: miſericordia diuina: eſſentia diuina. Alia ſunt ſimbolica ꝛ dicunt̄ illa nomina diuina que ex viſibilibus creaturis quaſi tranſſumptiue attribuim⁹ deo. Sicut lux ꝛ ardor. Dicimus em̄ ꝙ de⁹ eſt lux: quia nihil obſcurū eſt in deo: licet non ſit lux corporea. Sub illo modo attribuitur deo: leo. ꝛ hoc propter fortitudinem: lapis ſeu petra propter ſtabilitatem. Item chriſtus eſt agnus ꝛc̄. Nota ſimbolus dicitur eſſe collatio viſibilium formarū ad inuiſibiles a ſin qḋ eſt con et bolos qḋ eſt cōueniencia. Nomina anagogica dicunt̄ nomina que attribuūtur deo cum exceſſu vt deus eſt ſuprſubſtantialis. Et eſt hec diſtinctio Hugonis.

¶ Propriū capitur duobꝰ modis. Uno modo vt diſtinguitur contra cōmuniter ꝛ ſic illud dicitur proprie competere alicui qḋ ſibi ſoli conuenit. Cōmuniter em̄ dicitur quod pluribus competit. Alio modo diſtinguitur contra tranſlatiue: vel tranſſumptiue ſeu metaphorice vel ſimilitudinarie. Tunc illud cōuenit alicui proprie: quando terminus principaliter impoſitus eſt illi: quod rei ineſt vere. ¶ Prima regula. Quandocunq̄ aliquis terminus dicitur ꝓprie de aliquo tunc res importata per talem terminum realiter conuenit illi rei. ¶ Secunda regula. Quandocunq̄ aliquis terminus dicitur methaphorice de aliquo tūc res importata per talē terminū non realiter ſed ſolum ſimilitudinarie cōuenit illi rei Ut pratum ridet.

Doctor ſeraphicus reſpondendo

ponit primo opinionem que ſtat in quattuor dictis. ¶ Primū dictū. Nomina diuina quedam ſunt que deus impoſuit ſibimet. Alia ſunt que nos impoſuimus ei. ¶ Secundū dictum. Omnia nomina que imponit deus ſibiipſi dicuntur proprie ꝛ non trāſlatiue. ¶ Tercium dictum eſt verum ꝛ valde pulchrū Et eſt tale: Licet multa nomina deus ipſe ſibi impoſuerit: tamen principaliora ſunt. Qui eſt. et Bonum. Prima ps patet per ſcripturam. Nomen meū adonay magnum ꝛc̄. Secunda pars patet: quia dionyſius excellentiſſimus theologus qui erat edoctus a doctore qui immediate habebat a ſancta trinitate ſcꝫ a ſancto paulo qui raptus fuit in tertium celum ꝛc̄. Dionyſius ille dicit ꝙ bonum ſit principalius. Damaſcen⁹ vero dicit ꝙ qui eſt ſit principalius nomen. Dicit ego Bonauentura. Dionyſius attendit in nomine perfectionē: quia ſm philoſophum. Bonū eſt perfectum. Damaſcenus autem abſolutionē. Bonū enim importat reſpectū cōmunicatiui: vterq̄ tamen proprietatē. Dicit ergo illa opinio ꝙ nomina que deus ſibi impoſuit ſunt propria et hoc quidem verum eſt. ¶ Quartū dictū. Sed qḋ vltimo dicit ꝙ omnia nomina que nos ei impoſuim⁹ ſunt tranſlatiua: hoc non eſt verū: bene autem verū diceret ſi diceret aliqua. Cū enim cognoſcimus deū tripliciter vt in reſolutione proxime queſtionis habitū eſt: ſcilicet per effectum et per excellentiā et per ablationem ꝛc̄. Et omnibus his modis contingit deum nominare. Si ꝑ effectum. Nulla eſt ibi tranſlatio: ſimiliter ſi per excellenciā ꝛ ablationē. Patet quia tranſlatio attenditur ſm aliquam ſimilitudinem. Omnes em̄ transferentes ſm aliquam ſimilitudinem transferunt. ſexto topicorum.

Opinio ſancti Bonauenture

ſtat in vna diſtinctione ꝛ tribus dictis. ¶ Diſtinctio eſt talis. Triplicia ſunt nomina aliquid in diuinis ſignificancia. Quedā nomina ſignificant rem.

cuius veritas eſt in deo et oppoſitum eſt in creatura. ¶ Primum dictum. Omnia nomina talia dicuntur proprie de deo ſic ꝙ per nullam ſimilitudinem: vt immenſus. ¶ Correlariū. Talia noīa nō trāſferuntur ad diuina. Secundo ſunt que ſignificant rem cuius veritas eſt in deo: ſed ſimilitudo eſt in creatura: vt ſunt omnia iſta que important perfectionem.

¶ Secundum dictum. Omnia talia nomina ſecundo modo dicta tranſferūtur ex creaturis ad diuina non ſm rem ſed ſm impoſitionem: quia prius impoſita ſunt creaturis. Tertio ſunt nomina que ſignificant rem cuius veritas eſt in creaturis ⁊ conſimilis proprietas reperitur in deo vt lapis eſt leo. ¶ Tertiū dictum. Omnia talia nomina tertio modo ſunt tranſlatiue dicta de diuinis. ¶ Correlarium reſponſiuum ad queſtionem. Non omnia nomina dicuntur tranſlatiue de deo.

Queritur quarto et vltimo.

Utrum omnia nomina dicta de deo dicantur ſm ſubſtantiā. ¶ Pro declaratione queſtionis notandū ꝙ vt vult Auguſtinus .ij. de trinitate. Et eſt regula theologicalis. Omne nomen dictum de deo vel dicitur ſm ſubſtantiam vel dicitur ſm relationem: excepto iſto nomine homo. Nam omnia nomina que dicunt̃ de deo ſm ſubſtantiam ſunt cōmunia tribus perſonis. ¶ Notandū etiam ꝙ ſubſtantia capitur dupliciter. Uno mō ſubſtantia capitur vt eſt ens per ſe. Subſtantia vt eſt ens per ſe dicitur de omnibus in diuinis. Unde hoc modo relationes in diuinis ſunt ſubſtantie. Alio modo capitur ſubſtantia vt eſt ens ad ſe: id eſt abſolutū: hoc modo ſubſtantia diſtinguitur contra relationē. Et ſic capitur in titulo queſtionis. ¶ Prima ꝓpoſitio. Hoc modo nō omnia nomina de deo dicta dicuntur ſm ſubſtantiā. ¶ Secunda propoſitio. Nec omnia dicuntur de deo relatiue ſeu ſm relationem. Unde illa dicuntur ſm relationem q̄ ſunt notionalia vel perſonalia. Quicquid autem dicitur ſm relationē eſt relatiuum ſed ille terminus homo nō eſt relatiuus terminus. ergo ⁊c̃.

Reſolutio ſancti bonauenture

ſtat in vna diſtinctōne ⁊ quinq̧ ꝓpoſitionib⁹. ¶ Diſtinctio eſt hec. Dici diuerſimode poteſt capi tripliciter. Primo modo ſm diuerſum modum eſſendi. Eſt autē duplex modus eſſendi: ſcʒ per ſe ⁊ per accidens. Secūdo modo ſm diuerſum modū intelligēdi. Tertio modo ſm diuerſos modos ſe habendi. ¶ Prima propoſitio. Nulla nomina dicta in diuinis de deo dicunt̃ ſm diuerſum modum eſſendi. Patet: quia in deo nullum eſt accidens ſed eſt vnus modus eſſendi. ¶ Secunda propoſitio. Omnia predicata in deo que dicim⁹ in diuinis dicunt̃ ſm diuerſos modos intelligendi. Et bene patet in hac q̄ſtionis ſolutione ꝙ ſanctus Bonauētura nō poſuit diſtinctionem formalē inter attributa. Unde non ſolum eſt dici diuerſimode ſecundo modo in nominib⁹ diuinis: ſed etiā omnimode: id eſt ſm omnia genera dicere. Deus enī dicit̃ ꝑ modū ſubſtantie: ſapiens per modū qualitatis: immenſus per modum quantitatis. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Diuerſus modus ſe habendi eſt medius inter diuerſum modū eſſendi ⁊ inter diuerſum modum intelligendi. Diuerſus modus eſſendi dicit diuerſitatē eſſentialē. diuerſus modus ſe habendi arguit diſtinctionem realem perſonalē. Quomodo enim ſe habet fili⁹ ad patrē? reſpondet̃ tanq̄ ꝓductū ad producens. ¶ Quarta propoſitio. Sc̄d̄m diuerſum modum intelligendi nulla omnino attenditur in re diſtinctio. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Illa predicata dicuntur de deo ſm ſubſtantiā que

ſunt abſoluta ⁊ intrinſeca. Nomina vero relatiua dicuntur ſm relationem. ¶ Correlarium. Attributa ſignificata per modum qualitatis dicuntur de deo ſm ſubſtantiam.

Pro ſolutione argumētorum ſequuntur quedā notabilia. Per ſe aliquando opponitur illi qđ eſt per accidens: aliquando illi quod eſt ad aliud. ¶ Pro vltimo argumento notandum ꝙ duplicia ſunt nomina relatiua in diuinis. Quedam ex ſuo principali intellectu important relationem. quedaʒ de ſecundario intellectu ſui important relationem. Que important relationem ex ſuo principali intellectu ſunt triplicia. Quedam ſignificant relationem et referuntur vt pater. Quedam importāt relationem ſed non referuntur vt paternitas. Quedam nō dicunt relationem poſitiue ſed ꝑuatiue: vt ingenitū. Nam dicitur ingenitum: id eſt non productum. Que important relationem ex cōſequēti intellectu: ſimiliter ſunt triplicia: quia quedam ſunt que dicūtur relatiue: tamē ex conſequenti: quia ponuntur pro relationis vt generare ⁊ generari. Nā pater generat filiū: filius generatur. Quedaʒ dicuntur relatiue: quia claudunt in ſuo ſignificato interius relationeʒ vt incarnari. Unde incarnari nihil aliud eſt ꝙ͞ facere incarnationem cum hoc includens vnionem. Unde pater licet fecerit incarnationem illam benedictam: non tamen terminat illam vnionem: quare non dicitur incarnatus. Senſus enim eſt incarnatus: id eſt carni vnitus. Quedam dicuntur relatiue quia claudunt relationē in ſuppoſitis vt ſimilis et equalis. Non enim ſunt ſimiles niſi quia referuntur et diſtinguuntur. ¶ Notandum vlterius ꝙ duplex eſt nomen ſcilicet prime impoſitionis ⁊ ſecūde impoſitionis. Nomina prime impoſitionis ſunt duplicia: quia quedam ſunt prime intentionis. Alia ſecunde intentionis. Nomina prime intentionis ſunt illa que ſignificant veras res. Nomina ſecunde impoſitionis dicūtur omnia illa nomina que ſignificant vlterius alia nomina vel alias voces ſignificatiuas vel proprietates earum. Exemplum primi. Nomen: verbum. Exemplū ſecundi. Caſus. Genus. Numerus. Figura. Item ſub alijs verbis. Nomīa prime impoſitionis: ⁊ prime intentionis ſūt omnia illa nomina que ſignificant veras res: vt albedo: homo: ſed nomina prime impoſitionis: ⁊ ſecunde intentionis: ſunt omnia illa nomina que ſignificant intentiones ſecundas ſeu reſpectus rationis: vt genus: ſpecies: differētia ⁊c. ¶ Prima propoſitio. Illud nomē tetragrāmaton non eſt nomen prime impoſitionis. Non enim ſignificat rem vt diſtinguitur contra vocem. Non enim ſignificat deū nec ſignificat creaturam contra vocē diſtinguendo. Secunda propoſitio. Hoc nomen tetragrāmaton eſt nomē ſecūde impoſitionis. Probatur. Quia eſt nomen ſignificans nomen quattuor litterarum quod vix vel omnino non erat proferibile: ergo ⁊c. Componitur tetragrāmaton a tetra quod eſt quattuor ⁊ grammaton littera: quaſi nomen quattuor litterarū. Et nota ꝙ iſtud nomen apud hebreos tante ſanctitatis reputatur ꝙ non debebat nominari niſi a ſummo ſacerdote: ⁊ ſolum in benedictionibus fiendis in templo. Ideo loco illius nominis pronūciatur hoc nomen adonay ⁊c. Sicut apud nos hoc nomen deus propter ſui ſanctitatem non eſſet licitum nominari: ⁊ vbicunqꝫ inueniretur ſcriptum loco illius pronunciaretur dominus. Et hoc modo tranſlatio noſtra. Exodi. vi.) vbi dicitur in hebreo: ⁊ nomen meū tetragrammaton nō indicaui eis) habet adonay loco nominis dn̄i tetragrāmaton.

Circa diſtinctionē

c viceſimātertiam primo queritur. Utrum debuerit in diuinis transferri nomen perſone. ¶ Iſta eſt viceſimatertia diſtinctio ī qua magiſter agit de tribus nominibus ſcilicet perſona ſubſtantia ⁊ eſſentia. Declarationem huius termini perſona quere ſecunda diſtinctione. ¶ Hoc nomen perſona poteſt capi quattuor modis: vt colligit̄ ex preſenti queſtione bonauenture. Primo modo dicitur perſona quidam hiſtrio repreſentator comediarum ⁊ tragediarū. Unde idem eſt perſona latine ⁊ grece proſopon vnde primo modo eſt homo laruatus id eſt habens laruā ſeu obtectam faciem ⁊ hoc vt magis fingeret perſonam quā repſentare voluit. Et differunt comedie ⁊ tragedie: quia in comedijs ſolum narrabantur facta ſimplicium ſeu plebeiorū. In tragedijs vero facta regum ⁊ magnatum. ſed ⁊ alie ſunt differentie. Alio modo capitur perſona pro accidēte ſeu pro aliquo modo ſignificandi accidētali alicuius partis orationis: et ſic ego eſt p̄me perſone. Tertio modo capitur pro aliquo homine habente gradum eminentie in eccleſia dei: vt epiſcopus ⁊ curat⁹. Et etiam eſt quedam tranſſumptio. Quarto modo capitur perſona pro ſuppoſito nature intellectualis. Huius intelligentiam ⁊ declarationem quere ſecunda diſtinctione huius primi.

Reſponſio ſancti bonauenture

ſtat in aliquibus propoſitionibus ⁊ Correlarijs. ¶ Prima propoſitio Perſona de ratione ſui dicit ſuppoſitum diſtinctum aliqua proprietate que ad dignitatem pertinet. Unde duo requiruntur ad perſonam. primo em̄ ꝙ ſit ſuppoſitum. ¶ Correlariū primū. Nullum accidens eſt perſona. patet quia nullum accidens poteſt eſſe ſuppoſitum cum omne accidēs ſit cōmunicabile vt quo. ¶ Correlarium ſecūdum. Nullum ſuperius de genere ſubſtantie eſt perſona quia omne tale eſt cōmunicabile. Correlarium tertiū. Natura humana vnita verbo diuino nō eſt perſona neqꝫ ſuppoſituꝫ: patet eadem ratione. ¶ Correlariū quartū. Aia intellectiua nō eſt ꝑſona. Secūda conditio ꝙ ſit diſtinctū aliqua proprietate ⁊c. ¶ Prima ꝓpoſitio. Omnis ꝑſona eſt natura intellectualis vel in ipſa: quia ſola talis habet dignitateꝫ ſuper alia. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Nullum indiuiduuꝫ de genere ſubſtātie aliud ab indiuiduo hominis ⁊ angelice nature eſt perſona. Unde perſona d̾r quaſi ꝑ ſe vna: ſed illud eſt per ſe vnū qđ eſt indiſtinctum in ſe ⁊ diſtinctum a quolibet alio: ſed nihil eſt magis tale ꝙ̄ ſuppoſitum diſtinctum: ergo ſuppoſitum diſtinctum eſt ꝑſona. Rurſum perſona d̾r a perſonando quaſi per ſe reſonando. Reſonare autem dicit̄ qđ in ſono eminet alijs. Et ideo perſona dicitur ſuppoſitum diſtinctum habens dignitatem. Cetera vide in textu. ¶ Correlarium reſponſiuū. Hoc nomen perſona cōuenientiſſime transfertur ad diuina. ¶ Pro ſolutione ſecūdi argumenti nota aliquas ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpō. In diuinis ꝓprie loquēdo non eſt particulare q2 nō eſt ibi pars: nec habens ſe ꝑ modū partis. ¶ Secūda ꝓpō. Hoc nō obſtante in diuinis eſt ꝑſona q2 ꝑſona de ratiōe ſui noīs importat ꝑfectioneꝫ. Et licet in creaturis ſic ſit ꝙ omne ſuppoſitū ſit particulare ⁊ nō ecōuerſo. Nō tñ ſic eſt in diuinis. Itē licet ſit maxima cōpoſitio indiuidui ſubſtātie materialis rationalis: vt ſit dignius alijs. hoc tamē accidit ratione perſone. Eo enim ꝙ homo eſt in genere ideo oportet ꝙ ſit aggregatio multarum differentiarum ⁊c.

Secundo querit̄ Utrū

nomen ſubſtantie dici debeat in diuinis. ¶ Pro declaratione terminorum nota ꝙ ſubſtantia capitur tripl'r. Uno mō pro

p2ie z ſic dicit aliqđ ens per ſe qđ non eſt
in alio. Hoc mō ſubſtantia ſolū dicit de
deo: z de omnib' reponibilib' in pdicamē
to ſubſtantie. Alio mō cōmu niter: et ſic
dicit ens ad ſe: hoc mō dicit de deo et de
trib' pdicamētis pmis. Ens em̄ abſolu/
tum z ſubſtātia hoc mō cōuertunt. Ter
tio mō capit ſubſtātia magis cōmuniter
z ſic ſumit p eſſentia alicui' rei: hoc mō
reperit in omnib' reb'. Vñ capiendo ſub
ſtantiā tertio modo idem eſt eſſe ſubſtan
tiale z eſſe quidditatiuum.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vna diſtinctione z quibuſdā ppoſitio/
nibus. ¶ Diſtinctio eſt talis. Subſtan/
tia pp2ie dicta capit dupl'r. Vno modo
vt dī a per ſe ſtando. Alio mō p2out dī
a ſubſtando alij vel alijs: z hoc triplicit.
Quia vel alij inherenti vel alij diſtin/
guenti vel alij pficienti. ¶ Prima ppō.
Capiendo ſubſtantiā pp2ie dictā pmo
mō: pp2ijſſime inuenit nomē ſubſtantie
in deo. Nā omnia alia dependent a deo.
¶ Scđa ppō. Capiendo ſubſtantiā vt
dicitur a ſubſtando alij tanq̄ inherenti:
nullo modo dicit in diuinis: patet quia
quicq̄d eſt ſubſtantia hoc mō pōt ſuſcipe
accidēs. ¶ Tertia ppō. Capiendo ſub/
ſtantiā vt dicit a ſubſtando alij tanq̄ di
ſtinguenti: poteſt aliquo mō pp2ie dici
ſubſtātia in diuinis: licet nō omnimode
p2op2ie: patet quia paternitas z filiatio
ſunt in eſſentia diuina diſtinguētes pſo/
nas. ſcđa pars patet: q2 ſemp inter illud
qđ ſubſtat z cui ſubſtat ē diſtinctio real.
Nō ſic eſt in diuinis. Vñ Richard' di/
cit q̄ melius dī exiſtentia q̄ ſubſtantia.
¶ Quarta ppō. Subſtantia vt dicitur
a ſubſtādo alij vt pficienti. magis ex no/
ſtro itellectu euenit q̄ ex diuino eē. Eſt
em̄ iſte modus magis circa noſtrū intel/
ligere q̄ circa diuinum eſſe.

Querit tertio. Utrum

nomē eſſentie dici debeat in diuinis. De/
clarationem huius termini eſſentia ha/
bes diſtinctione ſecunda.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in duab' ppoſitionib'. ¶ Prima propoſi
tio. Quattuo2 ſunt vocabula greca et
quattuo2 latina eiſdem co2reſpondētia
quib' docto2es catholici vtuntur et vti
poſſunt licite in diuinis. Greca ſunt vſia
vſioſis ipoſtaſis et p2oſopon. Vſia co2/
reſpondet eſſentie: vſioſis ſubſtātie: ipo/
ſtaſis ſubſiſtentie: z pſopon pſone. Pri/
ma ſufficientia aſſignatur ſic: quicq̄d eſt
in diuinis aut eſt comunicabile aut incō
municabile. Si pmū hoc eſt dupliciter:
vel dicit quo eſt: vel dicit qđ eſt. Si pri/
mum ſic ſignificatur per hoc nomē eſſen/
tia. Si ſecundū ſic ſignificatur per hoc
nomen ſubſtantia. ¶ Co2relarium. Illa
duo nomina eſſentia z ſubſtantia tenent
ſe a parte cōmunis. ¶ Secūda ppoſitio.
Quicq̄d eſt incōmunicabile in diuinis ē
diſtinctū. Illud ergo qđ eſt incōmuni/
cabile in diuinis vel eſt diſtinguibile et
ſic ſignificat noīe ſubſiſtentie ſiue ipoſta/
ſis: vel inquantū diſtinctū z ſic p nomen
ſubſtantie. Sed in hoc deficit iſta ſuffici
entia eo q̄ diſtinctū z diſtinguibile om/
nino idem ſunt in deo. Tamen hoc bene
euadūt moderni: eo q̄ dicūt duplici no/
mine poſſe ſignificari: tamē nō recipitur
a Bonauentura: z hoc quia greci vtunt
vocabulo qđ ſignificat actu diſtinctū et
nō aliquo qđ ſignificat diſtinguibile zc.
vt in textu. Igit licet iſta q̄ttuo2 inue/
niantur in diuinis quo ē: quid ē: qui eſt: z
quis ē. Non tamē differūt ex natura rei:
ſed ſolū penes noſtrū modū intelligendi
Poſt primā ergo ſufficiētiā ponit ſctūs
Bonauentura duos alios modos ſuffi/
cientie z poſtea oēs tres rep2obat ponēs
quartū. Quarta ſufficientia ſancti Bo/
nauenture: licet parū a modernis docto/
ribus differat ē hec. Cū fides dicat deū
eſſe trinū z vnū: inquantū dicit vnū non
poſſumus intelligere vnū quin intelliga

mus qđ eſt z quo eſt vnū: z quo ē vnū eſt id quo eſt: et qđ eſt vnū eſt id qđ eſt. ꝑmū eſt eſſentia: ſecundū ſubſtantia. Si intelligamus trinū neceſſe eſt vt intelligamꝰ eū qui diſtinguitur z quo diſtinguitur: hoc eſt proprietates. Ille autem qui diſtinguitur ſemper ſignificatur vt diſtinctus. Et hoc poteſt eſſe dupliciter vel vt diſtinctus proprietate quacunq̄: z ſic ſignificatur nomine ſubſiſtentie que dicit prima ſubſtantia vel diſtinctū notabili proprietate z ſic dicit perſona.

Circa ſcđm articulum querit ꝑmo. Utrū in diuinis numeret hoc nomen ſubſtātia hoc eſt querere vtrum catholice poſſumus dicere ꝙ numeretur ſubſtantia ſeu ꝙ ſint tres ſubſtantie: z coniungendo vtrum ſint tres ſubſiſtentie.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat in vna diſtinctione z aliqb ꝓpoſitionib. ¶ Diſtinctio ē hec. Subſtantia capitur duplr. Uno mō ꝓut idē ē qđ ꝑ ſe ſtans. Alio modo inquantū ſtat ſub alio: id eſt ſub proprietate. Et eſt aduertendū etiā ꝙ quodlibet iſtoꝝ nominū tam ſubſtantia q̄ ſubſiſtentia importat actum z prepoſitionem. Patet quia ſubſtantia vno mō idem eſt quod per ſe ſtans. Alio mō idem eſt qđ ſtans ſub alio. Non ſub alio ꝙ inhereat: ſed ſub proprietate cui preponitur. ¶ Prima ꝓpoſitio. Capiendo ſubſtantiā primo modo tunc dico ꝙ eſt vna in diuinis z nullo modo numeratur ¶ Secunda propoſitio. Capiendo ſubſtantiam ſecundo modo inquantū dicit reſpectum ad proprietatē tunc numeratur z ſic capitur pro perſona. ¶ Correlarium. Subſtantia primo modo capta correſpōdet huic vocabulo greco vſioſis ¶ Correlariū. Subſtantia ſecundo mō capta correſpondet huic vocabulo greco qđ eſt ipoſtaſis: Et hoc mō accipiunt Hilarius: Anſhelmus: z aliquando ſic vſi ſunt. Sanctꝰ autē Auguſtinꝰ z Hieronymus capiunt primo modo. Unde ſi quis noſtris temporib velleet vti ſecūdo modo tres dicens eſſe ſubſtantias articularetur pariſius z hoc ꝓpter morē vtentiū: z hoc eſt qđ innuit doctor ſeraphicꝰ in fine huius queſtionis.

Querit ſecundo. Utrū numeret hoc nomen eſſentia in diuinis: z eſt ſenſus vtrū in deo ſint plures eſſentie.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat in ſex ꝓpoſitionib. ¶ Prima ꝓpoſitio. In omni ſubſtantia cuiꝰ eſt eſſe z operari: neceſſario intelligimus naturā et habentem naturā: z hec ſupponit a Bonauentura tanq̄ maxima eo ꝙ actus ſunt ſingulariū. ¶ Scđa ꝓpō. Et eſt correlaria ad primā. Cū in deo ſit eſſe z operari neceſſario intelligimus naturā in deo et habentē naturā. ¶ Tertia ꝓpō. Naturā in diuinis vocamus eſſentiā: habentē naturam dicimus ꝑſonas. ¶ Quarta propoſitio. Quō in creatura rationali contingit vnā z eandē perſonā habere plures naturas mere diſtinctas: ſcʒ corporalem z ſpiritualē: ſic z a contrario ſenſu cōtingit in deo ꝓpter ſummā ſimplicitatem vnam naturā a pluribꝰ haberi: quia ꝯtingit eā haberi alio z alio mō: quia pater habet a ſe: filius a patre. z ſpiritus ſanctus a patre z filio. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Quia ergo ē vna z eadē natura tm̄ habita in diuinis z non numerata: ideo dicit tm̄ vna eſſentia. Ex hoc ſequit ꝙ nō numeratur nomen eſſentie. ¶ Sexta ꝓpō. Quia vero ſunt plures habentes naturam eandeʒ in diuinis: ideo ſunt plures ꝑſone. Unde Auguſtinꝰ improprie loqt ſexto de trinitate. Cur hec tria nō dicant vna ꝑſona: z loqtur ibi de ꝑſonis ꝓpter maiorē expreſſionē: ſed nullo modo vtendum eſt talib locutionib: nam imediate quis articularetur pariſius. Unde z

gula eſt. In maſculino genere vel femi-
nino genere ens ſolum ponit numerum
circa ſuppoſitum ſeu trahit numerum a
ſuppoſito cui adiungitur: vt ſunt tres en
tes pater filius et ſpiritusſanctus. id eſt
tres perſone. In neutro enim genere nō
ſolum numeratur ſuppoſitum: ſed etiaꝫ
forma. vnde non debet admitti ſed debꝫ
Auguſtinus gloſari: cum dicit hec tria
intellige tu ſcilicet ſuppoſita. Termini
autem numerales et termini partitiui vt
alius alter poſſunt dici de perſonis diui-
nis in maſculino et feminino generibꝫ nō
autem in neutro: quia neutrum genꝰ di-
cit eſſentiam. Non ergo dicuntur plura
entia in diuinis: ſicut nec plura eſſe: quia
idem eſt eſſe ꝛ eſſentia.

Tertio querit̃. Utrum

katholice poſſumus dicere plures deos.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribus propoſitiōibus. ¶ Prima
propoſitio. Catholice poſſumus dicere
plures deos nuncupatiue: id eſt abuſiue
Probatur. Catholice enim locutus eſt
apoſtolus cum dicit. Siquidem dij mul
ti ꝛ domini multi. ¶ Secūda propoſitio
Catholice poſſumus dicere plures deoſ
adoptiue. probatur. Quia omnis natu
ra rationalis creata beatificabilis ē deꝰ
adoptiue: ſed cōſtat ꝙ plures ſunt tales
ergo ꝛc̃. ¶ Tertia propoſitio. Impoſſi-
bile eſt vere et catholice dicere ꝙ ſint plu
res dij eſſencialiter. Probatur. Numerꝰ
eñ pluralis ſeu terminꝰ pluralis ponit
ſeu ſignificat plurificationem ſm ſuppo
ſitum ꝛ formam: ꝛ hoc ſi addatur termio
ſubſtantiuo. Si autem addatur termi-
no adiectiuo ſolum importat plurifica-
tionem ſuppoſitorū. vnde hec eſt catho-
lica. In diuinis ſunt plures creantes ſed
dicere pater ꝛ filius ꝛ ſpiritusſanctꝰ ſunt
tres creatores non recipitur. de hoc vide
Scotum. xij. diſtinc. ꝑmi. queſtione pri-
ma ante argumētorum principalium ſo-
lutionem. ¶ Regula eſt quando termi-
nus numeralis additur adiectiuo ſolum
dicit multiplicationem ſuppoſitorum:
ſed quando ſubſtantiuo non ſolum dicit
multiplicationem ſuppoſitorum ſed eti-
am formarum.

Pro ſolutione argumē

torum notandum ꝙ ad primū argumen
tum eſt reſponſio duplex. Una eſt ꝙ ha-
bens deitatem poteſt dici neutraliter et
maſculine ꝛc̃. quere in littera. ¶ Ad vlti
mū argumentum ponit duas ſolutiones
quarū ſecunda eſt melior. Ex iſtis duaꝝ
queſtionum reſolutiōibus patet ꝙ de ri-
gore ſermonis iſte ſunt falſe. Eternꝰ pr̃:
eternꝰ filius: eternus ſpiritusſanctꝰ. Et
tamen non tres eterni: ſed vnus eternus
nec tres immenſi ſed vnus immenſus et
ſimiles. Et patet: quia ipſe dicit: ſed tote
tres perſone coeterne ſibi ſunt ꝛ coequa-
les: ergo ꝛc̃. Igitur notandum ꝙ ſanctꝰ
Athanaſius qui erat magnus doctor fe-
cit ſimbolum magis pro omniū vtilitate
ꝗ̄ꝫ pro ſolis doctꝫ: ideo non curauit quo
ad omnia proprie loqui: ſed in pluribus
improprie eſt locutus. Unde inter alia
que dixit ait. Sicut anima rationalis et
caro vnus eſt homo: ita deus ꝛ homo vnꝰ
eſt chriſtus: tamen patet ꝙ ibi eſt compo
ſitio: hic autem non. Similiter dicit nec
tres increati nec tres immenſi ꝛ tamē ſūt
tres creantes: ergo tres omnipotētes: qꝛ
eadem eſt potencia creatiua ꝛ omnipotē
tia. ¶ Aliter reſpondet ſanctus Bona-
uentura (vt videtur) de iſta. Non tres
eterni vt habetur ſecūda queſtione vice-
ſimequarte diſtinctionis. Qꝛ eternitas
ſolum dicitur eſſentialiter non perſonali-
ter ſicut vnus. Nihilominus tamen quo
ad rigorem ſermonis videtur tenere hoc
argumentū ſunt tres creantes: ergo tres
omnipotentes. Antecedens eñ concedi-
tur ꝛ conſequentia probatur: quia apud
omnem doctuꝫ idem ſunt omnipotentia
ꝛ potentia creatiua: ergo ꝛc̃.

Jrca diſtinctionē

c viceſimāquartā querit̄ p̄mo. Utrū hoc nomen vnus dicat̄ in diuinis p̄uatiue vl̄ poſitiue. Pro quo notandū q̄ triplex eſt termin⁹ numera/lis. Aliquis eſt pure numeralis ꝛ eſt ille q̄ ſolū importat numerū vt tres. Alius eſt nūeralis ꝛ partitiu⁹ ſimul: ꝛ eſt termi̅nus importās numerū vel p̄ncipium numeri ꝛ cū hoc diſtinctionē vnius ab alio vt vnus: ꝛ de illo ſunt due p̄me q̄ſtiones. Tertius eſt q̄ includit vtrūq̄. ſ. terminū pure numeralē ꝛ terminū numeralem et partitiuū: vt trinitas q̄ terminus importat numerū pure. ſ. tres ꝛ cum hoc diſtinctionē pſonarū. De his vltimis duobus ſunt alie q̄tuor q̄ōnes. Et notanduꝫ q̄ de illo termino vn⁹ ponūtur aliq̄ diſtin/ctiōes. Prima vn⁹ pōt capi duobus mo/dis. Uno mō kathegoreumatice ꝛ ſic ſi/gnificat differentiā entis ꝛ de iſto loquit̄ ph̄s. v. metaphiſice: ꝛ eſt q̄druplex. Uñ ibidē diuidit Ariſtoteles vnū in q̄ttuor mēbra ſcꝫ in vnū genere: numero: ſpecie: et p̄portione. Unū numero eſt illud q̄ꝺ p̄dicat̄ de vno ſolo. Unū ſpecie ſunt que ſunt eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime. Unum genere ſunt q̄ ſunt eiuſdē generis. Unū p̄portione ſunt q̄ habent ſimilē habitu/dinē ad aliqua. Illa em̄ attendit̄ penes ſimilitudinē habitudinis aliquoꝝ cōpa/ratoꝝ ad aliqua. ¶ Regula. Quotienſ/cunq̄ em̄ aliqua duo ſuperiora cōia ha/bent ſimilem habitudinē ad ſua inferio/ra dicūtur idem p̄portiōe: vt color ꝛ ani/mal ſunt vnū p̄portiōe. Secūdo modo vnus dr̄ ſinkathegoreumatice ꝛ ſic dicit rōnem intelligendi terminū cui addit̄ p̄ vno ſolo ſuppoſito determinato indeterminate tn̄ vt ſortes eſt vnus hō. vel vnus hō legit nō dico ſortes vel plato: ꝛ ideo illa eſt falſa plures hoies ſunt vnus homo participatione ſpeciei. ¶ Alia diſtinctio Unū poteſt capi dupl'r. Uno mō p̄prie ꝛ ſtricte: ꝛ hoc duobus modis. Uno mō vnū dr̄ aliquod ens q̄ꝺ non includit multitudinē partium realiter diſtinctarum hoc modo angelus dr̄ vnū: ſimiliter aīa. Chimera aūt nō ſic dr̄ vnū. Secūdo dr̄ ens q̄ꝺ includit multitudinē partiū rea/liter diſtinctarum. Et eſt adhuc duplex Quoddā includit multitudinē partiū realiter diſtinctarū: ꝛ illarū q̄ ſedaꝫ ſunt eiuſdē rōnis vt tota aqua habēs p̄tes in ſe diſtinctas. Alie non ſunt eiuſdē rōnis ſed ſunt alterius rōnis vt hō. Alio mo/do p̄ncipaliter capit̄ large et improprie: ꝛ ſic totū imperiū romanū dr̄ vnū ꝛ tot⁹ mūdus dicit̄ vnū. Et tale vnuꝫ eſt illud q̄ꝺ nō pōt verificari niſi de multis: ita q̄ de illis ſimul ſumptis verificet̄ ꝛ de illis nullus conceptus p̄ ſe reponibilis in p̄dicamēto dici pōt: vt p̄pl's q̄ꝛ nō eſt ſubſtantia nec aīal nec hō. ¶ Unū vt ꝯuertitur cum ente pōt ſic deſcribi nō tn̄ diffinitio/ne quidditatiua cū ſit tranſcendēs et di/cat ꝯceptum ſimpl'r ſimplicē: ſed diffini/tione quid noīs. Eſt aliq̄ꝺ ens q̄ꝺ nō eſt entia. Pro quo notandū q̄ aliqui dicūt q̄ neq̄ ens neq̄ vnū pro ſtatu iſto cognoſcatur. Querere ḡ vtrum dicat̄ poſitiue vel priuatiue ē male q̄rere ſm̄ eos: quia omne ſimpl'r ſimplex aut totaliter ſcitur aut totaliter ignorat̄. Sed nō totaliter ſcitur q̄ꝛ diuerſi diuerſimode ſentiūt de vno ꝛ ente ergo totaliter ignoratur. Nō obſtante illa opinione dicendū q̄ poteſt cognoſci. vñ Auicēna. Ens ꝛ res prima impſſione imprimūtur in aīa nr̄a. Ideo in deſcriptiōe ſupius data p̄ primā par/ticulā excludit̄ chimera et alia entia prohibita. p̄ ſecundā excludit̄ p̄pl'us quia eſt entia. Uñ nō ſeq̄tur vn⁹ p̄pl's: ergo vnū. Ex quo ſeq̄tur q̄ in notificatione q̄d nominis vni⁹. ponit̄ aliq̄d poſitiuū q̄ꝛ ens ꝛ aliq̄ꝺ priuatiuū: quia nō entia. Et licꝫ ſit ſubtilis deſcriptio illa: pōt tamē alia dari. Unū ē aliq̄ꝺ ens in ſe indiuiſum et ē eadē cū p̄dicta q̄ꝛ indiuiſum ponit̄ ad differentiā illoꝝ q̄ includūt plura entia ſicut populus: ꝛ poſitiuū ē ens: p̄uatiuū

autē eſt in ſe indiuiſum. Vnū ergo ī ſua generalitate dicit quid poſitiuum et qd priuatiuū. Unde ille terminus dicit poſitiue cuius ſignificatum principale eſt aliqua entitas vera vt homo. Ille autez terminus dicitur priuatiue cuius principale ſignificatū nō eſt aliqua vera entitas: ſed ſolum priuatio entitatis: vt cec⁹ quia dicit carentiam viſus. Ex quo ſeq̄tur ꝙ omnes termini infiniti dicūtur priuatiue: ⁊ hoc large: ſicut hoc cōplexū capitur priuatiue: nō laborat: non currit. Scđo ſequitur: ꝙ omēs termini importantes priuationē dicunt priuatiue. Et accipit hic priuatio large: vt ſe extendit ad negationē. Aliqui dicunt ⁊ male ſm aliquos: vnū eſt qđ eſt in ſe indiſtinctū ⁊ diſtinctum a quolibet alio. Nam de⁹ ab eterno erat vnus: ⁊ tamē nihil erat a quo eſſet diſtinctus: q̄ꝛ nulla creatura erat. Tamē in ſequenti queſtione ponetur reſponſio ad illud obiectum.

Reſpondendo ad queſtionem doctor ſeraphicus narrat duas opiniones. Quaruz prima eſt magiſtri ſententiarū. Et ſtat in vna concluſione. ¶ Concluſio eſt talis. Ille termin⁹ vn⁹ nō dicitur de deo niſi priuatiue: vt de⁹ ē vnus. i. non eſt tres: deus eſt tres perſone: id eſt nō eſt quattuor. Et probat per Hylarium q̄uis non dicat expreſſe niſi ꝙ horū nominū viſus in deo inuent⁹ eſt magis cauſa priuandi q̄ꝫ aliquid ponendi. ¶ Opinio ſcđa ⁊ vera ſtat in ſeptē ꝓpoſitiōibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio. Poſſum⁹ loqui de hoc nomine vn⁹ in creaturꝭ duobus modis. Uno mō q̄ꝫtum ad rem intellectam. Alio mō q̄ꝫtum ad rōnem intelligendi. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Loquēdo de vno q̄ꝫtum ad rationē intelligendi ſic vnū dicitur ens qđ eſt in ſe indiuiſum: id eſt quod caret diuiſione ⁊ multitudine. Et nota ꝙ vnum ⁊ multa opponuntur ex quinto: ſexto: ſeptimo et decimo metaphiſice: ergo cum multa dicat poſitionem: oportet ꝙ vnum dicat priuationez eius. Correlarium. Et ſic dicitur vnum per priuationem multitudinis et diuiſionis. Tercia ꝓpoſitio. Si capitur vnuz in creaturis q̄ꝫtum ad rem intellectam hoc eſt dupliciter: quia vnus dicit reſpectum ad materiam et formaz. ¶ Quarta propoſitio. Si capitur vnum vt habet reſpectum ad materiam dicit priuatiue: quia in ſe indiuiſum ⁊ diuiſibile in potentia: quia eſt in potentia ad aliam formam. ¶ Quinta propoſitio. Si capitur vnum: vt habet reſpectū ad formaz dicit poſitiue: quia dicit vn⁹ homo q̄ habet vnam animam. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Quia deus caret omnimode materia: ⁊ eſt oīmode forma pura: quia actus pur⁹ ideo vnum dicitur de deo ſoluz poſitiue non priuatiue. ¶ Septima ꝓpoſitio. In creaturis dicitur vn⁹ priuatiue ⁊ poſitiue: priuatiue quādo habet reſpectum ad materiā: poſitiue vero quando habet reſpectum ad formam.

Querit ſecundo. Utrū vnus dicatur ſm ſubſtantiam an ſm relationem. ¶ Pro declaratione queſtionis eſt notandum ꝙ omnia predicata in diuinis ad intra vel dicūtur ſm ſubſtantiam vel ſm relationem. ¶ Unde ſunt due regule. Prima regula. Omnia p̄dicata que dicuntur de deo ſm ſubſtantiam ſunt cōmunia tribus ꝑſonis: ſed non ecōuerſo. Subſtantia autē hic non accipitur vt diſtinguitur contra attributa. Secūda regula. Omnia predicata que conueniunt ſolum duabus perſonis vel vni ſoli dicuntur ſm relationem ſed e diuerſo nō eſt vniuerſaliter verū: eo ꝙ creator dicitur ſm relationem.

Reſolutio queſtionis ſtat in decem propoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Ratio vnitatis eſt ratio diſtinctionis cum indiuiſione. Nam ſm antiquos cōmuniter vnuz duo importat

Eſt em̄ quid indiſtinctū a ſe: ⁊ diſtinctū a quolibet alio: ſic etiā imaginaƒ ille doctor. Hoc tamen nō placet modernis q̄ ad hoc: quia licet eſſentia diuina ab eterno fuerit: nō tamē fuit diſtincta ab alijs: eo ꝙ nihil aliud a deo erat. Tamē ſuſtinendo Bonauenturā poſſet dici ꝙ licet deus non actualiter diſtinctus erat ab alijs: erat tamen aptitudinaliter: vnum em̄ cum ſit paſſio videtur dicere aptitudinem. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Quia in diuinis ponimus eſſentiaȝ diuinā diſtinctam ab alijs naturis ꝑ ſeipām: ⁊ ꝑſonaȝ diſtingui ab alijs per ꝓprietateȝ: neceſſe eſt etiam in diuinis ponere vnitatē eſſentialem ⁊ ꝑſonalem. ¶ Tercia propoſitio Quia perſona in diuinis non eſt aliud realiter ab eſſentia: ideo vnitas perſonalis nō differt realiter ab vnitate eſſentiali: ſed ratiōe. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Unitas in vniuerſali non dicitur de hac (id eſt eſſentiali) ⁊ de illa (ſcȝ ꝑſonali) equiuoce. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Quia cōcretum accipit ſpecialem ſignificationē ab abſtracto: ideo hoc nomen vnus importat vnitatem eſſentialē ⁊ perſonalē in diuinis. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Quia iſte terminus vnus quando tenetur adiectiue: indifferenter importat vtrāq̄ vnitateȝ: ideo neceſſe eſt: vt determineƒ per adiunctum. ¶ Septima propoſitio. Cum iſte terminus vnus addiƒ termino ſubſtantiuali: tunc importat vnitatem ſubſtantialem: quādo autē addiƒ termino perſonali: tūc dicit vnitateȝ perſonalē. Unde cū diciƒ pater ⁊ fili⁹ ſunt vnus deus: ſunt vna eſſentia: ſunt vnus dn̄s: importatur vnitas eſſentialis. Cum vero diciƒ pater eſt vnus generans. filius eſt vnum ſuppoſitum: importatur vnitas perſonalis. ¶ Octaua propoſitio. Quia neutrum genus importat illud qḋ dicit ſub indiſtinctione: vel ſine diſtinctione: ideo vnū in neutro genere merito appropriaƒ vnitati eſſentiali. ¶ Nona ꝓpoſitio. Quia maſculinuȝ genus et femininum dicūt diſtinctionē ⁊ ſuppoſitum certum: ⁊ quia dicit rationem ꝓducentis: ideo vnus in maſculino genere vł feminino appropriatur vnitati perſonali: ideo ille ſunt falſe. Pater et filius ſunt vnus: pater et filius ſunt vna: licet iſta ſit vera pater et filius ſunt vnū. ¶ Decima propoſitio ⁊ eſt reſponſiua ad queſtionē. Si vnus capiatur vt dicitur ab vnitate eſſentiali diciƒ ſm ſubſtantiam. Si vero capiatur ꝓut dicitur ab vnitate perſonali dicitur ſm relationem. Unde hoc modo capiendo vnitatem valet tm̄ ſicut vnica ꝓprietas. ¶ Notandum ꝙ doctor ſeraphicus ad tertium argumentum dat duas ſolutiones. Prima eſt ꝙ nō eſt ſimile de ly eternus ⁊ ly vnus: quia illud ſolum eſſentialiter dicitur: hoc etiam perſonaliter ſeu notionaliter dicitur ⁊c̄. Scḋa reſponſio (q̄ tamen nō videtur multum valere) eſt ꝙ ly vnus ſit dictio partitiua includens in ſe ſuum pronomen articulare: et ideo non poteſt dici ſubſtantialiter in maſculino ⁊ feminino generibus.

Jrca ſecūdum ar-
c ticulum queritur de nominib⁹ pure numeralib⁹ vt ſunt duo ⁊ tres. Et primo vtrum dicantur poſitiue aut priuatiue in diuinis. ¶ Resoluendo queſtionem ponit primo opinionem magiſtri que ſtat in duabus propoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Nomina pure numeralia dicuntur ſolum priuatiue in diuinis. ¶ Secunda propoſitio. Jlli termini numerales in diuinis priuant minorē vel maiorē numerū. Exemplum Jſta pater eſt vnus: valet illā: pater non eſt duo vel tres. Pater ⁊ filius ſunt duo id eſt nō ſunt tres nec quattuor. ¶ Sed hec poſitio deſtruit ſeipām qḋ ꝓbaƒ ſic. Nam ſi noīa deſignantia pluralitatem dicuntur priuatiue. ⁊ ſimiliter importantia vnitatem: ⁊ cum ſibi opponunƒ vtrū q̄ erit priuatio alteri⁹ et erit circulatio in notificando. ¶ Contra. Oīs ꝓuatio

eſt alicuius habitus priuatio. Nam priuatio nõ eſt priuationis priuatio. Sed per te pluralitas dicitur priuatiue ſic ꝙ priuat vnitatem et e diuerſo vnitas priuat pluralitatem: ergo dicendo ꝙ verũ ꝗ importat priuationem ſequitꝛ ꝙ verũ ꝗ dicat poſitiuum.

Reſolutio ſancti bonauenture ſtat in quinqꝫ propoſitionibus.

¶ Prima propoſitio: Termini numerales vt dicuntur de deo ⁊ etiam ille terminus vnus ponũt aliquid: et nõ ſolum priuant. ¶ Scd̃a ꝓpoſitio. In diuinis aliquo modo eſt numerus: et aliquo modo non. ¶ Tercia ꝓpoſitio. In diuinis non eſt numerus per aggregationem vel ſeparationẽ numeratorũ. Vbicunqꝫ enim eſt aggregatio ibi plures ſunt aliq̃d maius ꝗ̃ vnus. Sed omnes tres perſone non ſunt aliquid maius ꝗ̃ vna perſona ergo ⁊c̃. ¶ Quarta propoſitio. In diuinis eſt ponendus numerus: vt dicit diſtinctionẽ perſonalẽ. ¶ Quinta ꝓpoſitio. In diuinis ergo licet nõ ſit numerus ſimplicitꝛ eſt tñ ibi numerus ꝑſonarũ.

Secundo queritꝛ Vtrũ

predicta nomina puta duo tres ⁊c̃. dicãtur ſm̃ ſubſtantiam aut ſm̃ relationem. ¶ Pro declaratione queſtionis notãdũ: ꝙ omne nomen qđ in diuinis dicitꝛ proprie ſm̃ ſubſtantiã: dicitꝛ de omnib⁹ perſonis ſimul ſumptis in ſingulari: et cum hoc de qualibet ſingillatim: vt eſſentia. Dico proprie propter hoc nomen perſona: de quo in diſtinctione. xxv. q. j. hui⁹. ¶ Pro maiori intellectu queſtionis. Notande ſunt alique propoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Quia in diuinis eſt vnitas eſſentie ⁊ pluralitas relationũ: ideo neceſſario ponendi ſunt duo modi predicandi in diuinis. ſ. modus p̃dicandi ſm̃ ſubſtantiam et modus predicãdi ſm̃ relationem. Prima pars concluſionis patet ex fide. Scd̃a pars patet: quia mod⁹ predicandi ſm̃ ſubſtantiã conſequitꝛ vnitatẽ eſſentie: alius modus p̃dicandi ſm̃ relationẽ ꝯſequitꝛ pluralitatẽ ꝑſonarũ. ¶ Scd̃a ꝓpõ. Oia noia abſoluta q̃ ſcꝫ nullo modo includũt reſpectũ neqꝫ implicite neqꝫ explicite: neqꝫ ad extra: neqꝫ ad intra: et ſola illa dicuntꝛ ſm̃ ſubſtãtiã ¶ Tercia ꝓpõ. Oia noia relatiua in diuinis ſiue ſint relatiua ad intra ſiue ad extra ſiue explicite ſiue implicite p̃dicantur ſm̃ relationẽ. ¶ Quarta ꝓpõ. Duplex eſt relatiuũ in diuinis. Qđdã eſt relatiuũ ad intra: vt termini importantes relationẽ ꝑſone ad ꝑſonã: vt pr̃. Aliud ẽ relatiuũ ad extra: qđ. ſ. importat relationem dei ad creaturã: vt dñs creator. Nã oia relatiua in diuinis ſiue ad intra ſiue ad extra ſiue explicite ſiue implicite dicuntꝛ ſm̃ relationẽ. Vnde licet aliqua relatiua (vtpote ad extra) habeãt modũ predicandi ipſius eſſentie: non tamen dicuntur ſm̃ ſubſtantiã: vt creator dñs et huiuſmodi. ¶ Quinta ꝓpõ. Relatiuũ ad intra dupliciter dicitꝛ: ſcꝫ implicite: et eſt illud qđ implicat (licet non expreſſe dicat) relationẽ vt duo tres. Explicite aũt eſt illud qđ expreſſe ponit relationẽ vt pater. ¶ Ex quib⁹ ſequitꝛ correlariũ: ꝙ ſubſtãtia nõ capitꝛ hic: vt diſtinguitur ꝯtra attributa. Oia enĩ attributa ſaltẽ abſoluta dicuntꝛ ſm̃ ſubſtantiam. Subſtãtia ergo capitur hic ꝓut idem eſt qđ ens abſolutũ ad ſe. Vñ dici ſm̃ ſubãm ẽ eſſe nomẽ vł p̃dicatũ abſolutũ. Dici aũt ſm̃ relationẽ eſt eſſe p̃dicatũ relatiuũ.

Reſpondendo ergo ad

queſtionem doctor narrat duas opiniones. ¶ Prima opinio ſtat in vnica cõcluſione. ¶ Huiuſmodi termini numerales duo tres nihil ſignificant niſi quod ſignificat hoc nomen perſone. Et iõ dicũt ꝙ iſta tres ſunt perſone equiualet huic ꝑſone ſunt ꝑſone. ¶ Alia eſt opinio q̃ ſtat in duab⁹ ꝓpoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Huiuſmodi termini numera-

les duo tres dicuntur ſm relationem:et
non ſm ſubſtantiam. probatur. Quia
illi termini dicuntur ſm relationem qui
important notiones vl' relationes: ergo
zc. Q' autē illi termini duo tres impor
tent relationem. Probatur:quia huiuſ/
modi termini importāt diſtinctionez:qz
ſm omnes phos om̄es termini numera/
les ab illo termino vnus dicunt diſtin/
ctionem. Diſtinctio autez eſt relatio.er/
go zc. Et vltra diſtinctio eſt a proprieta
tibus:cū ergo ſi illi termini importāt di/
ſtinctionem ſequitur ꝙ important pro/
prietates quibus diſtinguūtur. ¶ Se/
cunda propoſitio. Huiuſmodi termini
numerales importāt notiones ī cōcreto.
Vñ eadez relatio q̄ eſt in patre pōt dici
notio: vt paternitas dicitur notio : quia
per ipam noſcitur pater. Et notandum
etiam ꝙ eadem relatio vocatur proprie/
tas:inq̄tum vni ſoli conuenit. Inq̄tum
aūt eſt diſtinctiua ipſius a filio dicit̄ vni
tas. Conſimiliter dicitur de filiatione et
ſpiratione paſſiua: que ſunt tres vnita/
tes perſonales:facientes trinitatē in eſ/
ſencia diuina. ¶ Sequit̄ ergo correlarie
ꝙ licet in diuinis ſit tm̄ vna vnitas eſſen
tialis:ſunt tamen ibi tres vnitates pſo/
nales ſiue relatiue. ¶ Pro ſolutione pri
mi argumen:i dicitur:ꝙ licet numer⁹ in
creaturis ſit quantitas: in diuinis tamē
numerus eſt relatio. ¶ Ad ſcðm reſpon
detur:ꝙ duplices ſunt notiones:ſcz con
ſtitutiue perſonarum ſeu perſonales et
non pſonales. Notio perſonalis dicit̄ il/
la que ſolum cōuenit vni perſone:vt pa/
ternitas:filiatio:ſpiratio paſſiua. Nō p/
ſonalis eſt que conuenit duabus perſo/
nis:vel nō conſtituit perſonam in eſſe p/
ſone:vt ingenitum:innaſcibilitas in pře.
Has proprietates non importat li tres
ſed alias pura pſonales. Unde cum di/
citur tres perſone: tres dicit proprieta/
tes conſtitutiuas ſingularum perſonaꝝ
que ſunt tres vnitates quib⁹ diſtinguū/
tur perſone.

Irca tertium ar
ticulum querit̄. De differē/
tia nominum numeraliū ſi
cut eſt hoc nomen trin⁹ vel
trinitas. Et primo. Utrum huiuſmodi
nomina importent vnitatem. ¶ Pro de/
claratione illius termini trinitas. Notā
dum ꝙ trinitas ſm ethimologiam tātuz
valet ſicut trium vnitas.

Reſpōſio ſancti Bona

nauenture ſtat in tribus propoſitionib⁹.
¶ Prima eſt. Quia in diuinis ſingula/
ri modo eſt numerus: ſcz cum diſtincti/
one ſuppoſitoruz z vnitate forme. Ideo
debuit exprimi nomie qð ſignificat vni/
tatem et pluralitatem. Rei enim ſubie/
ctus eſt ſermo. ¶ Secūda ē. Quia iſta
nomina trinus et trinitas importāt vni
tatem et pluralitatez ſimul:ideo ſunt ſi/
milia nominibus collectiuis. Nam no/
men collectiuum ſemp importat vnita/
tem aggregationis. Vñ aliquādo grā/
matici propter talem aggregationē plu
rium diſtinctorū eſſentialiter addūt nu/
mero plurali:vt vidi turbam magnā zc.
ſtātes ante thronū. ¶ Tercia eſt Quia
vnitas collectiuoꝝ nominum eſt vnitas
aggregationis:que ſimpliciter ſequitur
pluralitatē: ideo hec nomina in diuinis
trinus z trinitas nō ſunt noīa collectiua
eo ꝙ vnitas ſignificata p ipſa nō eſt ag/
gregationis nec ſequitur pluralitatem.
¶ Pro ſolutione argumentoruz. Et pri
mo pro ſolutione ſecundi ponit̄ hec pro/
poſitio. ¶ Trinitas reſpectu diuerſoruz
importat diſtinctionē et indiſtinctionē:
qz alias importaret oppoſita. Indiſtin/
ctionē ſeu vnitatem propter eſſentiā. Di
ſtinctionem vero ex parte ſuppoſitorum
¶ Pro alio argumēto dicitur ꝙ triplex
ponit ſuū ſignificatū circa eſſentiā. Vñ
illud qð eſt triplex nō eſt ſimplex: vnde
ſiue ex vſu loquentiū ſiue ex rigore ſmo/
nis:doctores negāt (ſicut narrat magr̄)

hoc nomen triplex a diuinis deus etiam nō eſt ternarius nec deitas.

Querit̃ ſecūdo. Cuiuſmodi

ſit illa vnitas quam importat hoc nomen trinitas vel trinus. Vtrū videlicet ſuppoſiti vel eſſentie. ¶ Pro declaratione hui⁹ queſtiōis notandū ꝙ duplex eſt vnitas: ſcꝫ eſſentialis ⁊ ꝑſonal'. Eſſentialis eſt illa qua eſſentia formaliter dicitur vna inquantū eſſentia. Et ſicut vnica eſt eſſentia ſic nō ſunt plures vnitates eſſentiales ſed vnica. ¶ Perſonal' eſt illa qua formaliter ꝑſona dicit̃ vna inquantum ꝑſona. Et ſicut tres ſunt perſone in diuinis ſic tres ſunt vnitates perſonales Unde regula eſt. Omne nomen quod dicit̃ ſm ſubſtantiā ꝓprie in diuinis dicitur de omnibꝫ perſonis ſimul ſumptis et de qualibet ſingillatim. Exemplū vt pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanct⁹ ſunt eſſentia: ſic ⁊ pater eſt eſſentia ⁊c̄.

Reſolutio queſtionis.

¶ Prima propoſitio. Iſtud nomen trinitas habet duplicē ethimologiā etiā ſm antiquos. Prima eſt: trinitas vno modo valet tm̄ ſicut vnitas ter. ¶ Secunda propoſitio. Sed vnitas ter dicit vnitatem replicatam ⁊ plurificatam. ¶ Correlarium. Sequendo iſtam ethimologiā trinitas dicit vnitatem perſonalem ⁊ nō eſſentialem. ¶ Sed non videtur habere veritatē: quia ſic in deo nihil eſſet trinū quia nihil in deo eſt ter vnus: neqꝫ eſſentia eſt ter vna.. Alia ethimologia ⁊ vera (quia prima non multum valet vt patet in textu Bonauenture) Trinitas: id eſt trium vnitas: Tertia propoſitio. Et ſic dicit vnitatem eſſentialem. ¶ Quarta propoſitio. Hoc nomen trinitas importat pluralitatem et vnitatem: pluralitatem perſonarum: ⁊ hoc in obliquo: ⁊ vnitatem eſſentialem ⁊ hoc in recto. ¶ Correlarium ſeqt̃ur ꝙ illi termini trinitas et trinus quodāmodo dicunt̃ ſm ſubſtantiam (inquantū ſcilicet ponūt vnitatem eſſentialem). Et quodāmodo dicuntur ſm relationem inquantū important pluralitatem perſonarū. Vlterius notandum ꝙ trinū dicit vnitatē concernendo ſuppoſita. Unde dicit doctor ſeraphic⁹ in ſolutione vltimi argumenti ꝙ hoc nomen trinus importat vnitatē: vt in concretione ⁊ ita inherentē pluribus. Ideo de eo ſolo dicitur quod importat vnitatem vt in concretione: vt hoc nomen de⁹ quod quidē ſupponit pro perſona. Ideo hec eſt vera: deus eſt trinus. Et iſta falſa. deitas eſt trina quia deitas non ſupponit pro perſona. Similiter illa trinitas eſt trina nō eſt vera. Unde cōtrari⁹ eſt text⁹ Bonauenture illi verſui in hymno. Te trina deitas vnaqꝫ poſcimus ⁊c̄. quē dicitur feciſſe thomas. Bene autem poſitum eſt in alio hymno. Te ſumma deitas vnaqꝫ ⁊c̄. ¶ Sed cōtra arguitur deitas eſt vna triū: ergo deitas eſt trina. Probat̃ per ethimologiā ſiue ab interpretatione ad interpretatū. Dicendū ꝙ nō valet: quia antecedens eſt verū eo ꝙ vna ibi accipitur ſubſtantiue ⁊ tm̄ valet ſicut deitas eſt vnitas triū. Illa quidē conceditur eſſentia diuina eſt trinitas ⁊ eſſentia diuina eſt paternitas ⁊ ſunt idēptica Sed aliud eſt de illis p̄dicatis trinum ⁊ generat: eo ꝙ nullum pdicatū denoīatiuū poteſt dici vere et affirmatiue de vltimate abſtracto niſi conueniat ipſi in primo modo dicendi per ſe.

Irca diſtinctionem

c vicesimāquintā querit̃ur primo. Vtrū ꝑſona dicatur in diuinis ſm ſubſtātiam vel ſm relationem: hoc eſt querere vtrū perſona dicat nomen abſolutū vel an relatiue dicatur. Hic ſūt due opiniones falſe ⁊ friuole. ¶ Prima ponit vnam diſtinctionē ⁊ duo dicta. ¶ Diſtinctio eſt

Illud nomen perſona vel dicitur in ſingulari vel in plurali. ¶ Primũ dictum. Si hoc nomen perſona dicitur in ſingulari numero dicitur ſm ſubſtãtiã. ¶ Secundum dictum. Si hoc nomen perſona eſt pluralis numeri dicitur relatiue. ¶ Contra hanc opinionem arguitur ſic. Eadem eſt ſignificatio termini ſingularis numeri et eiuſdem termini pluralis numeri. Et hoc eſt qđ dicit priſcianus ꝙ plurale geminat ſuum ſingulare. Nam magiſtri: dicit duos habentes dignitatẽ magiſterij. Si ergo hoc nomen perſone aliud ſignificaret ꝙ̃ perſona eſſet etheroclitum ſignificatione: quod tamen nõ eſt verum. Secundo non valet hec opinio. Regula em̃ eſt ꝙ nullum nomen quod dicitur ſm ſubſtantiaꝫ in diuinis poteſt predicari de ipſis perſonis cum alietate. Sed dicitur in ſingulari alia perſona patris: alia filij: quod dici nõ poſſet ſi diceretur ſm ſubſtantiam: cum nõ ſit alia et alia ſubſtantia. ¶ Secunda opinio illa diſtinguit. Vel ante concilium nicenum ꝛ ſic dicebatur ſm ſubſtantiã vel poſt: et ſic non ſed relatiue. ¶ Contra hanc opinionem arguitur ſic. Eccleſia rationabiliter decreuit reſponderi hereticis interrogantibus. Tres ſunt qui teſtimonium dant in celo vt Iohãnes ponit in ſua Canonica. Quãdo ergo querũt qđ tres debet reſponderi tres perſone: ꝛ magis hoc nomẽ ꝙ̃ aliud ſubſtãtiale: et nõ impoſuit tunc ſignificationem: ergo reſponſio eccleſie nihil facit ad mutationẽ ſignificationis.

Reſponſio ſancti Bonauenture ſtat in vndecim ꝓpoſitionib⁹

¶ Prima ꝓpoſitio eſt. Perſona eſt rationalis nature ſuppoſitum proprietate diſtinctum. Prima particl'a eſt rationalis nature. ſecunda ſuppoſitum. tertia proprietate diſtinctum. tamen ſuppoſitum ſimpliciter eſt ꝑma particula et ponitur loco generis. Secũda rationalis nature ꝛ ponitur ad differentiã bouis et alioꝝ. Tertia ponitur ꝓpter maiorẽ expreſſionem. Unde ſuppoſitum eſt ens completum nõ conſtituens cum alio vnum ens: nec alteri inherens nec ab altero ſuſtentatum actu. Et ponuntur hic quattuor particule. Prima eſt. Ens completum per hanc excluditur anima intellectiua. Unde regula eſt: ꝙ nulla pars conſtituens aliquod totũ inquantũ pars eſt ſuppoſitum: quia nulla pars eſt ens completum. Idcirco nulla materia eſt ſuppoſitum: quia ipſa eſt pars ꝛ ens incompletũ. Secũda particula nõ cõſtituens cũ alio vnum ens: per hanc excluditur eſſentia diuina. Ex quo ſequit᷑ primo ꝙ nulla relatio in diuinis eſt ſuppoſitum. ſecundo ſequitur ꝙ eſſentia diuina nõ eſt ſuppoſitum. Probatur: quia eſſentia diuina cũ ꝓprietate conſtituit vnum ens large capiendo cõſtituere. Tertia particula nec alteri inherens ad ſecludendũ accidentia. Nam nullum accidens poteſt dici ſuppoſitum. Quarta particula a nullo alio actu ſuſtentatum: per quam excluditur natura humana in chriſto. Non em̃ dicit duas perſonas chriſtus. ¶ Primum Correlarium. Omnis perſona ẽ ſuppoſitum ſed non econtra. Unde hic bos eſt ſuppoſitum. ſimiliter hic lapis. patet per deſcriptionẽ. Unde regula eſt ꝙ quodlibet indiuiduum de genere ſubſtantie preter naturam humanã aſſumptam a verbo eſt ſuppoſitum. ¶ Secundum Correlariũ. In ratione ſuppoſiti aliquid ponitur poſitiuum ꝛ aliquid negatiuum. primũ eſt ens completum. ſecundũ eſt nõ cõſtituens ꝛc̃. ¶ Tertium Correlarium. Hec habent ſe per ordinẽ particulare: ſingulare: ſuppoſitum ꝛ perſona. Nam ſpecies ẽ particularis reſpectu generis ꝛ tamẽ nõ eſt ſingulare. Sed hec albedo eſt ſingulare nõ autẽ ſuppoſitum ꝛc̃. ¶ Quartũ Correlariũ. Per-

ſona vltra ſuppoſitum addit rationalem
naturam: vnde perſona eſt nomen digni
tatis. Dicitur vltimo in diffinitione pro
prietate diſtinctum propter maiorem ex
preſſionem: videlicet propter perſonam
increatam puta perſonas in diuinis.
¶ Secunda propoſitio. Suppoſituʒ ra
tionalis nature conſtat eſſe ſubſtantiam
proprietatem diſtinguentem conſtat eſſe
relationem. Prima pars eſt vera tam in
creaturis ꝙ̄ in diuinis. Secunda pars
eſt ſumme vera in diuinis non ſic in crea
turis. ¶ Tertia propoſitio. Cum perſo
na hoc nomen de ſua ratione vtrūqʒ im-
portet ſcilicet tam ſuppoſitum rationa-
lis nature ꝙ̄ proprietatem: conſequens
eſt ꝙ dicatur tam ſm ſubſtantiaʒ ꝙ̄ ſm
relationem. ¶ Quarta propoſitio. Li-
cet hoc nomen perſona importet vtrūqʒ
tamen principalius ꝛ de primo ꝛ genera
li intellectu nominis importat ſubſtan-
tiam. Patet quia perſona dicitur de deo
ꝛ de angelis et hominibus. Unde ſuffi/
cit dicere perſona eſt ſuppoſitum intelle
ctuale. ¶ Tertia particula magis habet
locum in diuinis addita a ſancto Bona.
uentura. ¶ Quita propoſitio. Iſtud no
men perſona quātum eſt de vltimo intel
lectu nominis ꝛ ſpeciali importat in deo
relationem. ¶ Sexta propoſitio. Pro/
pter iſtam cauſam videlicet quia impor
tat ſubſtantiam ꝛ relationem. Ideo do-
ctores quandoqʒ dicunt perſonam vel no
men perſone ſm ſubſtantiam aliquando
ſm relationem dici. ¶ Sed cōtra argui
tur ſic: dici ſm ſubſtantiam et dici ſm re-
lationem ſunt oppoſiti modi predicandi
in diuinis: ergo eidem non poſſunt com-
petere. ¶ Reſponſio huius argumenti
ſtat in alijs ſeptem propoſitionibus ſe-
quentibus. ¶ Septima propoſitio. Di-
ci ſm ſubſtantiam accipitur dupliciter
vel indicādo naturam communem. alio
modo indicando certum ſuppoſitum.
Nam aliter homo ſignificat ſubſtantiā.

aliter hic homo ſignificat ſubſtantiam
vel ſortes. Unde homo importat natu/
ram ſeu ſubſtantiam communem et di-
cit quid. Sed hic homo dicit aliquid vel
aliquē. ¶ Octaua propoſitio. Licet hoc
nomen eſſentia vel ſubſtātia dicatur ſm
ſubſtantiam: quia indicat naturam com
munem: hoc tamen nomen perſona dici-
tur ſm ſubſtantiam quia indicat ſuppo
ſitum certum. Perſona enim non dici-
tur niſi de filio: patre: vel ſpirituſancto:
quorum quilibet eſt ſuppoſitum certum
Unde eſſentia eſt quaſi ſubſtantia ſecun
da. Perſona vero eſt quaſi ſubſtātia pri-
ma. ¶ Nona propoſitio. Illud quod di/
cit ſubſtantiam communem: ita dicitur
ad ſe: ꝙ nullo modo ſm relationem dici-
tur. Unde bonitas iuſticia miſericordia
et maxime eſſentia ſolum dicuntur ſm
ſubſtantiam. ¶ Decima propoſitio. Il-
lud quod dicitur ſm ſubſtantiam ſic ꝙ
ſuppoſitum certuʒ importat ita dicitur
ſm ſubſtantiam ꝙ ſibi non repugnat di-
ci ſm relationem. ¶ Undecima et vlti-
ma propoſitio eſt. Dici ſm ſubſtantiam
vt ſuppoſitum certum et dici ſm relatio
nem non opponuntur: licet dici ſm ſub/
ſtantiam vt naturam communem oppo
nantur. Et ſic currit argumētum ſupra
¶ Ad vltimuʒ argumentum (quod non
recte procedit). Poteſt dici ꝙ et ſi intelle
ctus perſone poſſit abſtrahi ab hac pro-
prietate determinate: tamen de ſuo gene
rali intellectu claudit intellectū ꝓprietatiſ.
¶ Ulterius notandum ꝙ tribus modis
queritur hoc queſitiuo quid. Primo mo-
do quid querit ſubſtantiam vel eſſentiā
propriam: ſuppoſito quid eſt quod per
nomen importatur. ¶ Propoſitio. Quod
hoc modo reſpondet ad interrogationē
factam per quid pure dicit eſſentiā. Un
de Quid eſt duplex ſcilicet quid nomi-
nis ꝛ quid rei. Quid nominis eſt illud
quod indicat ſignificatum termini: vt
homo eſt quid factum ab humo. Et tri-

nitas eſt trium vnitas. Quid rei eſt pro
pria eſſentia. Alio modo quid querit qđ
per nomē ſignificatur ſuppoſita voce in
determinate. Tertio modo non querit
eſſentiam propriam neq̄ ſignificatū no-
minis: ſed ſuppoſitis his duobus querit
de quo dicitur aliquis terminus depen-
dens vt ſi dicatur albi currunt. Cōſtat
enim apud grammaticos q̄ adiectiuum
eſt terminus dependens. Et tunc eſt que
rere ſubſtantiuum: de quo dicitur illud
adiectiuum. Et ſi queratur quid albi:
poteſt reſponderi homines vel azini. Et
quod reſpondetur ad interrogationem
per quid tertio modo non oportet q̄ pu
re dicat eſſentiam. Hoc modo heretici q̄
runt quid tres: quia ſanctus Johannes
dicit in canonica ſua capitulo quinto.
Tres ſunt qui teſtimoniu͡ʒ dant ₇c̄. Nō
enim querunt qui tres cum reſponderet
eis ſanctus Johannes conſequenter di-
cens. pater: verbum: et ſpiritusſanctus:
qui enim queris de ſuppoſito certo ſiue
reali: ſed querebant de nomine commu-
ni ſeu d̄ ſuppoſito reſpectu cuius hoc qđ
eſt tres ſignificatur in adiacentia. adie-
ctiuum enim concernit ſuppoſitum. Et
ideo ab eccleſia hereticis reſponſum eſt
querentibus quid tres ſicut dicit Augu
ſtinus ₇ magiſter in littera hoc nomen ꝑ
ſone vel ſuppoſitum. Unde ſpiritusſan-
cto ſuggerente ꝓprime ₇ nobiliter et ca
tholice (ſicut dicit Richardus) reſpon-
dit eccleſia (et primo in concilio Niceno
vbi multi ſancti fuerūt ꝯgregati) magis
hoc nomen ꝑſona q̄ȝ aliud.

Hic queritur incidenta-

liter de quattuor diffinitionibus perſo-
ne. Nam richardus de ſancto victore po
nit duas Boetius vnam: ₇ magiſtri Pa
riſienſes tempore ſancti Bonauenture
poſuerūt quartam. Queritur ergo quo
modo differant iſte diffinitiones ₇ que il
larum ſit melior. ¶ Pro ſolutione notan
dum q̄ diffinitio Boetij eſt illa. Perſo-
na eſt rationalis nature indiuidua ſub-
ſtantia. Unde omnis perſona eſt indiui-
duum ſed nō econuerſo ideo ponitur lo-
co generis indiuidua ſubſtantia. Secū-
da autem particula que eſt ratiōalis na-
ture ponitur loco differentie. ¶ Con-
tra iſtam diffinitionem arguitur. Si ip-
ſa eſt bona: ergo anima rationalis eſt
perſona: conſequens eſt falſum: ergo ₇c̄.
¶ Probatur conſequentia. Cuicunq̄
enim conuenit diffinitio et diffinitum.
Sed diffinitio illa conuenit anime ſepa-
rate: ergo ₇ diffinitu͡ʒ. Minor probatur
quia anima intellectiua ē indiuidua ſub
ſtantia rationalis nature. licet non ſit in
communicabilis. Et dices: forte poſſet
ſaluari hec diffinitio eo q̄ ipſe ſpecialiter
vel alio modo accipit ſubſtantiam .ꝑ cō
muniter: ſicut habitum eſt diſtinctione
viceſimatertia queſtione tertia. Et ex-
poni poſſet indiuidua: id eſt incommu-
nicabilis. Expreſſius tamen loquit̄ Ri
chardus. Unde diffinitio Richardi eſt
Perſona eſt intellectualis nature incom
municabilis exiſtentia. hec diffinitio de-
clarat precedentem. Pro declaratione
autem huius termini incōmunicabilis.
Notandum q̄ ex quo incōmunicabile et
communicabile opponuntur: Ideo vi-
dēdum eſt primo quot modis capiatur
communicabile. Unde notandum q̄ du
plex eſt cōmunicabile. Primo modo ca-
pitur pro illo quod cōmunicatur: ſic qđ
eſt idem cum quolibet cui cōmunicatur
Et vocatur cōmunicabile per idempti-
tatem: ab alijs autem vocatur cōmunica
bile quod eo q̄ predicatur in recto de il-
lis quibꝰ cōmunicatur: vt quod eſt ip̄m.
¶ Prima propoſitio. Omne ſuperius
eſt ſic communicabile ſuis per ſe inferio
ribus. ¶ Correlariū. Hoc modo anima
intellectiua ſeparata nō eſt cōmunicabilis
corpori. Alia eſt communicabilitas qua
aliquid communicat̄ alicui tanq̄ȝ id que

ipſum eſt. Et dꝛ cõmunicabilitas forme
ab aliquibus vel cõmnnicabile vt quo.
¶ Prima ꝓpoſitio. Quelibet forma in/
formans materiã cõmunicatur vt quo.
¶ Scḋa ꝓpõ. Omne accidens cõmuni/
catur ſuo ſubiecto vt quo ¶ Correlariũ
Ois anima ſeparata eſt cõmunicabilis
vt quo: ideoqꝫ nõ eſt ꝑſona. Correlariũ.
Vtraqꝫ ergo incõmunicabilitas oppoſi
ta ſcꝫ duplici cõmunicabilitati requirit
ad eſſe ꝑſone. Richardus ergo cõprehẽ/
dit vtraqꝫ incõicabilitatẽ exponẽs diffi/
nitionẽ ipſiꝰ Boetij vel corrigens: ꝓpter
reuerentiã: tñ pmũ melius ſonat. ¶ Se/
cunda diffinitio ꝑſone a Richardo da/
ta eſt. Perſona eſt quoddã ꝑ ſe exiſtens
ſolũ: ſm quendã ſingularẽ exiſtentie mo/
dum rationalis creature. Unde ꝑ pmã
particulã excludunt accidentia: q̄ non ꝑ
ſe exiſtunt. Per ſecundã particulã exclu/
dunt ſecũde ſubſtantie que nõ ſolum (id
eſt ſolitarie) ꝑ ſe exiſtũt ſed ĩ indiuiduis.
¶ Tertia particula ẽ ſm vel iuxta quen
dam ſingularẽ exiſtẽtie modũ. Iſta par
ticula ſolũ reperit in diuinis. Uñ q̄uis
alie tres ꝑticule ꝯueniãt ſorti vel iohan/
ni: tertia tñ nec cõpetit angelis nec homi
nibus. Uñ hec ẽ diffinitio ꝑſone diuine
que ſola ſingulari quodam modo nobis
nõ ꝑfecte intelligibili ꝓ nũc cõſtituit ſcꝫ
relatione. ¶ Quartã diffinitionẽ ꝑſone
poſuerunt magiſtri parienſes ⁊ eſt hec.
Perſona eſt ypoſtaſis diſtincta ꝓprieta/
te ad dignitatẽ ſeu nobilitatẽ ꝑtinente.
Dicit pmo ẽ ypoſtaſis. i. ſuppoſitũ. Se/
cundo dicit diſtincta ꝓprietate ⁊ ꝑ con/
ſequens incõmunicabile: duplici ſcꝫ incõ
municabilitate. Dicit tertio ad nobilita
tem ꝑtinente: in quo datur intelligi ra/
tionalis natura. Et ſic magiſtri idem di/
xerunt cũ Richardo de ſancto Uictore
licet magis habuerint reſpectũ ad tranſ/
lationem illius termini ꝑſona: quare vi/
delicet fuerit tranſlatũ hoc nomen per/
ſona: eo ſcꝫ q̄ eſt nomen dignitatis ⁊ di/
gnitatem importet ⁊c̄.

Queritur ſecundo de hoc
noie ꝑſona quid ſit ſm diffinitionẽ. Nã
diffinit eã Boetius ſic. Perſona ẽ rõna/
lis nature indiuidua ſubſtantia: intelli/
gendo igit ꝑ ſubſtantiã ſuppoſitum ſicut
ſupra dictũ eſt. Querit vtrum diffinitio
cõueniat ꝑſone diuine. ¶ Hic eſt opinio
que reſpondet q̄ ſic. Sed arguit contra
q̄ nõ. Nullũ ſimplex eſt diffinibile perſo
na in diuinis eſt quid ſimplex ergo per/
ſona in diuinis non eſt diffinibilis. Ma/
ior patet quia omnis diffinitio debet da/
ri ꝑ aggregationẽ. Probat quia diffini/
tio ſemper habet duas partes adminus
Proprie eñ omnis diffinitio debet dari
per genus ⁊ differentiam. Sed iſta duo
non dicũt penitus idẽ: alioquin eſſet nu/
gatio. i. eiuſdeꝫ inutilis repetitio. ¶ Eſt
euaſio hic dicendo q̄ licet deꝰ ſit ſimplex
ſm rem nõ tamẽ ſimplex ſm rõne intelli/
gendi. ¶ Cõtra hanc euaſionẽ arguitur
in textu vel vltra textũ poſſet ſic argui.
Intellectus intelligens ꝑſonã diuinam
eſſe compoſitũ ſm rationẽ: vel verũ intel
ligit vel nõ. Si ſic: ergo perſona in re nõ
eſt ſimplex. Si nõ: ergo eſt falſus intelle
ctus. ¶ Ad hoc argumentũ ponit dupli/
cem reſponſionẽ. Scḋa autẽ eſt de inten
tione eiꝰ. ¶ Prima. Dupliciter aliquid eſt
diffinibile. Uno mõ diffinitione in recto
⁊ ꝑ differentiã addentẽ. i. cõtrahentẽ po/
ſitiue. Alio mõ diffinitione in obliquo ⁊
ꝑ differentiã priuatiuã vt ſimitas ẽ naſi
curuitas. ¶ Prima ꝓpoſitio. Diffinitio
primo modo dicta dicit aggregationẽ et
compoſitionẽ ⁊ hoc modo ſolũ aggrega/
tum eſt diffinibile. ¶ Scḋa ꝓpõ. Perſo/
na in diuinis nõ eſt pmo mõ diffinibilis.
Illo eñ mõ ſolũ compoſitũ eſt diffinibi
le. Scḋa autẽ diffinitione q̄ eſt in obliq̄
⁊ ꝑ differentiã priuatiuã nõ ſignificatur
ſubſtantia rei aggregari ⁊c̄. vt in textu.
Hanc igitur opinionem bene improbat
doctor ſeraphicus in littera: ¶ Unde ali/
ter reſpõdet Bonauẽtura q̄ iſta diffini/

tio vel ratio pſone ipſius Boetij ponit vere aggregationē rei in creaturis: in diuinis vo nō dicit aggregationē ſm rem ſed ſm intelligendi rōnē: nec tñ eſt vana: eo ꝙ oīa que dicunꝰ in rōne pſone inueniunꝰ in deo: licet nō per diuerſitatē. Et ↄſequenter ponit talem differentiā inter pſonā creatā ꝛ increatā declarādo vt patet in lrā. In fine tñ huiꝰ ſolutionis innuit breuē ſolutionē dicens. Eo ꝙ deus cadit a rōne diffinitionis. Nam proprie nihil diffiniꝰ niſi qd eſt in genere. Sꝫ nihil in diuinis eſt in genere. ꝫ ꝛc. Licet ꝫ deus nō ſit ꝑprie diffinibilis eſt tñ notificabilis ſm ꝙ intelligiꝰ a nobis. ¶ Pro ſecundo argumēto notādū ꝙ rōnale capiꝰ dupłr. Uno mō dicitꝰ qd habet potentiā diſcernendi bonū a malo: verū a falſo: et ſic deo ꝛ creature cōuenit. Hoc mō accipit Boetius in diffinitione vel notificatione pſone. Alio mō dicitꝰ qd hꝫ potentiam diſcernēdi ꝑ inquiſitionē ꝛ diſcurſū Et illo modo non accipiꝰ in diffinitione pſone. ¶ Correlariū. Rōnale in veritate nō eſt ꝑpria differentia hoīs cum etiā ↄueniat angelo. Et intelligendū ē ꝙ hō inquirit cū labore ꝛ difficultate ſcientiā. Un̄ ſunt notāde due ꝑpōnes. ¶ Prima ꝑpō eſt. Quilibet angelus ꝗtum eſt de natura ſua pōt habere ꝑprias cognitiones rerum in ꝑprio genere ꝑ inquiſitionē: diſcurſū ꝛ collationē. Et licet in minore tpe poſſit ꝗ nos adhuc pōt in tpe licet quaſi inpceptibili. ¶ Scōa ꝑpō. Etiam ſi angelus ſimul tempore cognoſceret in inſtanti p̄miſſas ꝛ concluſionē adhuc tñ diſcurreret quia nō eſt incōueniēs ꝙ cauſa ꝛ effectus ſimul tpe incipiant dum tamen cauſa ſit naturalis ipſius effectus. Un̄ licet angelus ſimul tpe vel eodē inſtanti haberet notitiā p̄miſſarū ꝛ concluſionis adhuc tamē p̄miſſe ſunt cauſa cōcluſionis. ¶ Correlariū ad diſcurſum nō requiriꝰ neceſſario tēpus: patet de angelo. ¶ Correlariū ad diſcurſum ſufficit notitiam p̄miſſarū cauſam eſſe noticie cōcluſionis. ¶ Correlariū. In deo autem non ſic qm̄ deus nihil cognoſcit niſi per eſſentiam ꝑpriā: ideo cōmuniter negaꝰ ꝙ ſit diſcurſus in diuinis ſaltem ſm rationeꝫ cauſalitatis p̄miſſarū reſpectu cōcluſionis. ¶ Ad illud qd in penultimo argumēto queriꝰ. Utrū hoc nomē pſona ſtet pro cōmuni aut ꝑ ipoſtaſi. Primo ponit reſponſiones duas quarū prima non valet. Secūda autē ſtat in hac diſtinctione. Triplex eſt incōmunicatas ſeu incōmunicabilitas ſicut triplex eſt cōmunitas ſeu cōmunicabile: ſcꝫ per ꝑdicationē cōpoſitionē ꝛ vnionē. Cōmunicabile per predicationeꝫ eſt illud qd predicatur in recto de illis quibꝰ cōmunicaꝰ. Hoc modo omne ſuperius cōmunicatur ſuis inferioribus: ꝛ omne vniuerſale ſuis ſingularibus. Cōmunicabile per cōpoſitionē eſt illud qd eſt cōponibile cū alio ad con ſtruendū vnū tertiū. Cōmunicabile autem per vnionē eſt illud quod eſt vnibile alteri tanꝗ digniori vnione ypoſtatica. Hoc mō natura humana in chriſto ē cōmunicabilis nō autē pmo nec ſcđo mō Et ſic eodē mō triplex erit incōmunicabile. ¶ Prima ꝑpoſitio. In cōmunicabile ꝑ pdicationē eſt de rōne ypoſtaſis: nullum em̄ ſingulare eſt cōmunicabile per pdicationē. ¶ Scōa ꝑpoſitio. Alia duplex incōmunicabilitas eſt de rōne indiuidui: ſic ꝙ indiuidua ſubſtantia dicaꝰ: id eſt incōmunicabilis exiſtētia. ¶ Correlariū ſecūdū. Per iſtū ꝫ nō oīs ypoſtaſis eſt indiuidua ſbā: qꝛ indiuidua ſbā dicit duplicem incōicabilitatē: ꝛ ſic plus dicit ꝗ ypoſtaſis. Et ſic diceretꝰ ꝙ anima eſſet ypoſtaſis licet nō perſona. Et licet bene ſaluetꝰ ꝙ ibi non ſit nugatio tamen doctor ſeraphicꝰ bene querit ab eo quomodo capiatur ſubſtantia in diffinitione ypoſtaſis qua ſaltē diceretur eſt ſubſtantia ſingularis nō predicabilis de pluribus. ¶ Unde tertio dicitur ꝙ ſubſtantia in illa diffinitione ſtat ibi ſm ꝙ hoc nomen ſubſtantia diuiditur in primā et

ſecundam ⁊ ita in quadā cōmunitate ad ſubſtantiā vniuerſalem ⁊ particularem. Et illud nomē indiuidua coartat illā in differentiā illius noīs. ¶ Ultimū vel penultimū argumentū nō ſoluit: pōt tamē ex dictis ſolui dicēdo qꝛ dicitur ꝙ indiuidua ſubſtātia ſtat ꝓ incōicabili exiſtētia ⁊ ꝑ hoc excluditur anima.

Circa ſecūdum articulum

c Irca ſecūdum articulum queritur ꝑmo verum hoc nomen ꝑſona ſit vere commune ꝑſonis increatiſ. ¶ Pro declaratione notandū ꝙ ꝑſona eſt duplex ſcʒ īcreata ⁊ creata. Perſona increata ſolum dicitur de tribus ſuppoſitis in diuinis. Sed ꝑſona creata dicitur de omnibꝫ angelis ⁊ etiam hominibꝫ excepto chriſto. ¶ Unū prima propoſitio. Omnis angelus ē perſona patet inductiue. ¶ Secūda propoſitio. Omnis homo excepta humanitate xp̄i eſt perſona. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Licet in diuinis perſona neceſſario dicatur in creaturis tamen mere ꝯtingenter dicitur. Prima pars ꝓbatur quia illud neceſſario eſt perſona qđ nō poteſt non eſſe perſona. Sed in diuinis perſona nō pōt non eſſe perſona: ergo ⁊c̄. Secunda pars patet: quia perſona creata poteſt non eē perſona. ¶ Ex quo ſequūtur correlaria. ¶ Primū ꝙ aliqua natura que actu ē ꝑſona poteſt deſinere eſſe perſona. ¶ Secūdum correlarium. Aliqua natura que nō eſt perſona poteſt incipere eſſe perſona: patet quia natura hūana aſſumpta a chriſto que nō eſt ꝑſona poſſet de potētia abſoluta dimitti a verbo. Dicere aūt naturam humanā in chriſto eſſe perſonā eſt hereticum: licet xp̄s ſit ꝑſona: qꝛ xp̄us eſt nomen ſuppoſiti in duabꝫ tamen naturis. ¶ Tertiū correlariū. Perſona increata non poteſt deſinere eſſe ꝑſona nec poteſt incipere eſſe perſona.

Reſolutio huius q̄ſtionis

Reſolutio huius q̄ſtionis ſtat in tribꝫ ꝓpoſitionibꝫ vel tribꝫ modis dicendi vel opinionibꝫ. ¶ Prima propoſitio. Eſſentia in diuinis eſt cōmunis tribus ꝑſonis. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Perſona eſt aliq̄d cōmune tribꝫ ꝑſonis ſcʒ patri ⁊ filio ⁊ ſpirituiſancto. Probatur per rōnes ante oppoſitū. Et prima eſt ſancti Auguſtini ⁊ minorem valde notandam aſſumit Auguſtin⁹ ſeptimo de trinitate. Ideo inquit dicuntur tres perſone quia cōmune eſt eis qđ eſt perſona: ſed cōſtat ꝙ ad pluriſicationem nō ſufficit cōmunitas nominis: ergo ⁊c̄. ¶ Unde regula. Omne numeratū in aliquibꝫ ponit vniuocationē in eis in quibꝫ numerat̄. Equiuocum enī͞ vt equiuocū nunꝗ̄ numerat̄. Cōſtat enī͞ ꝙ omnino improprie dicitur ꝙ ſydus celeſte et animal latrabile ſint duo canes. Sequeretur enī͞ niſi ſic ꝙ homo pictus ⁊ homo viuus eſſent duo homines ⁊ tamē conſtat ꝙ homo depictus non eſt homo. ¶ Alia regula. Omne nomen qđ in ſe recipit ſignuʒ diſtributiuū eſt vere cōe oibꝫ illis ꝓ q̄bus diſtribuit̄. Sola enī͞ vox ſi supponat perſonalr̄ pōt diſtribui. Sed perſona recipit diſtributionē vt oīs ꝑſona diuina eſt neceſſaria. ergo ⁊c̄. Ex quo ſequit̄ ꝙ impropriiſſime porphirius dicit. Si quis oīa entia vocet equiuoce nuncupabit. Dicit enī͞ duo contradictoria: vel contraria in eadem ꝓpoſitione. vnum expreſſe ſcilicʒ equiuoce: ⁊ alterum implicite ſcilʒ vniuoce vt arguitur ex duabus regulis. ¶ Alia regula. Quandocunꝗ̄ terminus cōmunis recipit ſignum diſtributiuū tunc ſignificatum termini illius eſt vniuocuʒ ſuppoſitis pro quibus diſtribuitur. ¶ Tertia propoſitio. Eſſentia diuina et perſona ſunt duo communia tribus perſonis. Alius tamen eſt modus communitatis ipſius eſſentie: ⁊ alius ipſi⁹ perſone. Prima pars eſt epilogatio duarum propoſitionum ꝑdictarū. Secūda pars patet: quia eſſentia non pluriſicatur in perſonis. Perſona autēʒ pluriſicatur in ipſis. ¶ Et licet queſtio ſit ſoluta: tn̄ de diffe-

rentia illoꝝ modoꝝ cōmunicatis ipſius eſſentie ꝛ ꝑſone: ponit tres opiniones ꝓbabiles ꝛ textꝰ ē clarus. ¶ Pꝛima opinio ſtat in vna diſtinctione ꝛ duobus dictis. ¶ Diſtinctio ē talis. Aliqd eſſe cōmune pōt intelligi dupl'r. Uno modo poſitiue ſicut aīal ſuis inferioꝛib. Alio mō ꝑuatiue: vt nō aīal eſt cōmune lapidibus lignis ꝛ alijs. ¶ Pꝛimū dictū. Eſſentia diuina eſt cōmunis ẜm poſitionem id ē poſitiue trib ꝑſonis. ¶ Secūdum dictum. Perſona eſt cōis trib ꝑſonis ꝑ priuationē: patet quia dr incōmunicabilis quaſi nō cōmunicabilis. ¶ Scḋa opinio etiā ſtat in vna diſtinctōe ꝛ duob dictꝭ. ¶ Diſtinctio. Duplex eſt cōmunitas. Una eſt ẜm vnitatem nature abſolute. Alia ẜm ſimilitudinē habitudinis. Pꝛimo modo illud dr cōmune qḋ eſt poſitiue in pluribus: ſicut q̄libet ſpēs in ſuis indiuiduis. Scḋo modo illud dr cōmune qḋ habet ſimilē habitudinē. Exemplū. Modus regēdi illo modo eſt cōis naute ꝛ rectoꝛi ſcholariū. ¶ Pꝛimū dictū. Eſſentia diuina eſt cōis ẜm vnitatē nature abſolute. ¶ Scḋm dictū. Perſona eſt cōis tribus ꝑſonis ſolū ẜm ſimilem habitudinē. Illum modū dicendi doctoꝛ magis appꝛobat ꝛ bene. ¶ Tertia opinio ſtat in vna diſtinctione ꝛ duob dictis. ¶ Diſtinctio Duplex eſt cōmunitas. ſ. rei ꝛ rōis. Rei dr illud cōmune qḋ eſt vere cōe ſuis inferioꝛibus. Cōmune ꝟo rōnis dr illud qḋ nihil dicit cōmune rei: ſed ſolū vnā relationē rōnis. ¶ Pꝛimū dictū. Eſſentia diuina eſt cōis trib cōmunitate rei. ¶ Secūdum dictum. Perſona eſt cōis tribus ꝑſonis cōitate rōnis: patet qꝛ hoc dicit ꝑſona in diuinis qḋ indiuiduū in creaturis: ſed illud dictū vltimū eſt ſimpl'r falſum. ¶ Pꝛima opinio tranſeat. Secūda placet. Tertia autē repꝛobatꝰ a doctoꝛe ſubtili qꝛ nihil poſitū in diffinitione ꝑſone dicit ens rōnis. ¶ Ulterius ſanctꝰ bonauentura poſt tres opiniōes recitatas epilogando ꝛ quo ad aliquid oēs appꝛobando dicit. Oēs iſti modi dicendi cōuenientes ſunt ꝛc̄. Perſona em̄ dicit incommunicabile ẜm rōnē .i. diffinitionē ꝛ hoc dicit priuationē cōmunitatis. ſ. rei vt ptꝫ in ſolutione. Perſona vlterius qꝛ incommunicabilitatē habet rōne eiꝰ qḋ ſubeſt ꝓpꝛietati diſtinguēti dicit habitudinem ad ꝓpꝛietatē ſicut ꝑ nomē ipoſtaſis. Exemplū. Pater eſt incōmunicabilis rōne paternitatis ꝛ cum paternitas ꝛ filiatio ſint relationes ꝑ ꝯñs ꝑſona pr̄is dicit neceſſario habitudinē ad ꝓpꝛietatem filij. Subeſt aūt ꝑſona patris pꝛopꝛietati ſicut cōſtitutū ſub ꝓpꝛio cōſtitutiuo.

Solutio argumentoꝝ

¶ Pro ꝑmo argumento in oppoſitū notandū. Quia ꝑſona diuia nō eſt ꝑ additionē numerata in trib ꝑſonis ideo non eſt vniuerſale. Item qḋ ꝑuat cōitatem nō eſt ẜm hāc cōe: ſed ꝑſona priuat cōitatem rei nō autē rōnis .i. diffinitionis. Et qñ arguit' ſic. Perſona dicit quid cōmune trib ꝑſonis ꝑte: ꝛ dr ẜm ſubſtantiam Sꝫ oē qḋ eſt cōe ẜm ſubām: dr ẜm ſbām cōmune: ꝫ ꝑſona nō plurificabit'. Dicendum ꝙ in argumento ſunt quattuoꝛ termini quia in maioꝛi accipit' communitas vel cōmune ẜm ſimilitudinem habitudinis. In minoꝛe autē capitur cōmune ẜm vnitatē nature abſolute. Et ideo ibi eſt fallacia accidētis ꝓpter diuerſam mediū habitudinē. ¶ Ex his ſequunt' due ꝓpoſitiones ¶ Pꝛima ꝓpō. Perſona eſt cōis nō ſolū cōitate rōnis ſed nois: rōnis ꝛ rei Rōnis. i. ꝯceptꝰ cui aliqd coꝛrñdet in re ſaltē ꝓpoꝛtionalr. ¶ Scḋa ꝓpō Cōitas in re ē duplex. Quedā ẜm vnitatē rei in ſe ꝛ abſolute. Alia ẜm ſimilē ꝓpoꝛtionē vel habitudinem.

Secūdo querit'. Utruꝫ

hoc nomē ꝑſona ſit cōe vniuocū creatis ꝛ icreatꝭ ꝑſonis. Nō q̄rit' hic vtrū vniuoce ꝑdicet' ſed vtrū ſit vniuocū ꝑdicatum ad perſonā creatā ꝛ increatā. ¶ Notādū

135

ꝙ aliud eſt predicari vniuoce: ⁊ predicatum vniuocū: predicari vniuoce eſt predicari ſm vnum nomen ⁊ ſm eandem rationem quiddicatiue et in primo modo dicendi per ſe. Predicatum vero vniuocum eſt quod predicatur ſm vnum nomen et eandem rationem: ſiue hoc ſit quiddicatiue vel denominatiue. Illo modo album dictum de ligno et lapide eſt predicatum vniuocū. Et de illo querit queſtio noſtra.

Reſponſio ſancti bonauenture ſtat in duabus diſtinctionibus ⁊ ſeptem propoſitionibus. ¶ Prima diſtinctio eſt hec. Duplex eſt cõmunitas. Quedā eſt ſm cõmunitatē nature abſolute. Alia eſt ſm cõmunitatē ſimilis habitudinis. ¶ Prima propoſitio. Perſona nõ eſt communis cõmunitate nature abſolute deo ⁊ creaturꝫ. Patet: quia nulla res eſt cõmunis deo ⁊ creature. ¶ Secunda propoſitio. Perſona vt eſt comunis deo ⁊ creature ſolum dicit cõmunitatem ſimilis habitudinis ſuper quam poteſt fūdari relatio rationis. Patet: quia ſicut pater ⁊ filius ſunt ſuppoſita nature diuine diſtincta proprietatibus: ſic michael ⁊ gabriel ſunt ſuppoſita nature angelice: ⁊ iohannes et petrus ſunt ſuppoſita nature humane. ¶ Tertia propoſitio. Quia conſimilis habitudo reperit in perſonis creatis ⁊ increatis: ideo hoc nomē perſona nõ dicitur pure equiuoce ſed analogice de ipſis. ¶ Secūda diſtinctio. Communitas ſimilis habitudinis poteſt capi duobus modis. Uno modo per reſpectū ad res eiuſdem generis. vt petrus et paulus ſunt indiuidua. Alio modo per reſpectum ad res diuerſorum generum ſicut ſi compararetur hec albedo et ſortes penes ſimilem habitudinē. ¶ Quarta propoſitio. Quandocunqꝫ eſt ſimilis habitudo aliquoꝝ eiuſdē generis: tunc nõ ſolum ibi eſt analogia: ſed etiam ibi eſt vniuocatio et equalitas ſm equalitatē. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Quandocūqꝫ eſt ſimilis habitudo aliquorum diuerſorum generum: tūc eſt ibi tm̄ analogia penes inequalitatē. ¶ Unde communis opinio eſt (cui videtur fauere doctor iſte) ꝙ accidentia differunt numero propter ſubiecta et ſiue ſit vera ſiue non mihi nõ eſt cura: eo ꝙ non legi Scotum tenet tm̄ oppoſituꝫ ſcilicet ꝙ perſona ſit vniuocum deo ⁊ creature in tertio diſtinctione ꝑma queſtione ꝑma. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Perſona dicit de ꝑſonis increatis ex vna parte ſolū: ⁊ de ꝑſonis creatis ex alia parte ſolum: nõ tm̄ analogice: ſed etiam vniuoce. ¶ Septima propoſitio. Perſona vt dicitur de perſonis creatis ⁊ increatis non dicit vnum cõmune vniuocum ipſis proprie: ſed magis analogicum. ¶ Octaua propoſitio. Hoc nomē perſona ſm rem prius dicitur de ꝑſonis increatis qꝫ creatis: tamen ſm nomen ꝑ prius dicitur de perſonis creatis. Secūda pars patet: quia prius nomen eſt īpoſitum creatis. Prima pars probatur: qꝛ perſona ſm rem nihil eſt niſi ſuppoſituꝫ intellectuale. Sed conſtat ꝙ perſona diuina eſt in natura intellectuali nobiliſſima. Unde et ipſa eſt nobiliſſima perſona. Nobiliſſimum autem eſt prius ignobiliori. ¶ Rationes poſt oppoſitum ſūt ad ſuum propoſitum: ſed facile eſt Scotiſte eas ſoluere. Item contra. Si ratio ſua valeret concluderet ꝙ nullum genꝰ eſſet vniuocum ſuis ſpeciebus: eo ꝙ ſpecies nõ ſunt equaliter in ipſo ſm Ariſtotelem. Nam vna eſt menſura aliarum: ergo. ¶ Primū argumentum qꝺ ſoluit bonū eſt ſi pōderetur: nec plene ſoluitur eo ꝙ licet particulares rationes perſone diuine ⁊ create ſint diuerſe cum hoc tamen ſtat ꝙ ſit vniuocum in ratione cõmuniori. Unde notandum ꝙ nulla perſona diuina eſt alteri perſone diuine cõmunicabilis in vnitatem ſuppoſiti. Impoſſibile enim eſt ꝙ pater aſſumat filium. Et tm̄ de illa diſtinctione.

Circa viceſimāſextam diſtinctionē queritur primo. Utrum in diuinis ſit ponere proprietates. ¶ Pro declaratione terminorū notandum ꝙ proprietas diuinarum perſonarū capitur dupliciter. Uno modo pro ipſiſmet perſonis adequate. Hoc modo proprietas patris eſt ipſe pater. Hoc modo capit ſanctꝰ Hieronymus dicēs. Impietatem ſabellij declinantes tres perſonas expreſſas nominamus: non tm̄ nomina ſed etiam nominū proprietates confitemur: vt ſit intrāſitiua-conſtructio proprietates perſonarum: id eſt proprietates que ſunt perſone. Alio modo capiūtur proprietates in diuinis. pro quibuſdam entitatibus que non ſunt adequate ipſi perſone: ſed ſunt ipſarum conſtitutiue. Nam in patre ſm fidem eſt duplex entitas. Una eſt cōmunicabilis ⁊ omnino eadem in patre et filio ⁊ ſpirituſancto: et eſt eſſentia diuina. Alia eſt entitas in patre incōmunicabilis per quā diſtinguitur pater a filio: ⁊ dicitur paternitas ſeu generatio actiua. Et eſt entitas diſtinctiua patris a filio: ⁊ conſtitutiua ipſius in eſſe patris. Conſimiliter in filio ponitur duplex entitas ⁊c. Practicare potes ſicut in patre. Cōſimiliter in ſpirituſancto. ¶ Ulterius notandum ꝙ duplex eſt ꝓprietas in diuinis ſcilicet poſitiua ⁊ priuatiua. Proprietates poſitiue in diuinis ſunt tm̄ tres ſcilicet generatio actiua: filiatio et ſpiratio paſſiua. ¶ Gregorius tamen de arimino ⁊ eius ſequaces ponūt tertium genus dicentes ꝙ proprietates perſonarum poſſunt capi pro complexis ſignificabilibꝫ: quale eſt. Pater genuit filium. De proprietate autem priuatiua nō eſt preſens intentio: ſed infra diſtinctione viceſimaoctaua: vt eſt innaſcibilitas.

Reſolutio ſancti bonauēture diuiditur in duas partes. In prima parte ponit concluſionem omniū catholicorum. In ſecunda parte ponit duos modos dicendi. ¶ Concluſio eſt talis. Omnes catholice tractatores ⁊ theologi poſuerunt proprietates perſonales in diuinis. Et probatur ſeptem rationibus: quia doctor remittit ſe ad argumēta et maxime ad quintum argumentum ¶ Unde proprietas perſonalis eſt quedam entitas diſtinguēs vnam perſonaꝫ ab alia et conſtituens ipſam in eſſe perſonali. ¶ Propter primā particulam ſcilicet ꝙ ſit vna entitas. Sequitur correlarium ꝙ nulla proprietas priuatiua: vt innaſcibilitas proprijſſime dicitur perſonalis. Secūda particula ponit̄ propter ſpirationē actiuaꝫ. Tercia ſcꝫ ⁊ cōſtituens ⁊c̄. ponitur propter maiorem expreſſionem. Secūdum correlariū. Generatio actiua et paternitas ſunt eadem proprietas. Tercium correlarium. Generatio paſſiua et filiatio ſūt eadem proprietas. ¶ Unde maxima logicalis. Illa q̄ vni et eidem incōmunicabili ſunt eadem illa inter ſe ſunt eadem. Sed ſpiratio actiua et paternitas ſunt eadem vni et eidem incōmunicabili ſcilicet patri: ergo ⁊c̄. Quartū correlariū. Generatio actiua ⁊ filiatio nō ſunt eadeꝫ proprietas. ꝓbatur: Quia pater et filius differūt realiter: ergo paternitas et filiatio differūt realiter. patet: Quia tāta eſt diſtinctio inter proprietates quāta eſt inter perſonas. ¶ Et nota propoſitionem ſm Scotum ꝙ ſpiratio actiua eſt eadem realiter cum paternitate ⁊ eadē ſpiratio actiua ē eadeꝫ realiter cū filiatiōe. Probatur: qꝛ ſpiratio actiua eſt eadem cum patre ⁊ filio: ergo eſt eadem cum paternitate ⁊ filiatiōe. Et licꝫ generatio actiua ſiue paternitas ⁊ ſpiratio actiua ſint eidem realiter differūt tamē formaliter. probatur Impoſſibile enim eſt ꝙ idem omībꝫ modis idem ſit cōmunicabile et incommunicabile vere et realiter. Sed ſpiratio actiua eſt cōmunicabilis: quia filio cō/

municatur: et generatio actiua nõ communicabilis: ergo ⁊c̃. ¶ Eſt autem opinio durandi in primo diſtinctione. xiij. ꝙ ſpiratio actiua ſit realiter diſtincta a paternitate et filiatione. Et idem videtur hic dicere Sanctus Bonauentura: Parieſienſes tamen hodie hoc non dicerent: eo ꝙ ſequitur ꝙ ſint quattuoꝛ res realiter diſtincte in diuinis. Et hoc relatiue ſaltem concedit durandus. Item ſe quereretur ꝙ in eadem perſona ſimpliciſſima eſſent due res realiẗ diſtincte. Itez contra eum vadit maxima ſupꝛa poſita Et formatur dubium. Utrum paternitas et filiatio ſint idem realiter cũ ſpiratione actiua. ¶ In ſecunda parte que incipit ibi. Sed diuerſificati ſunt ponuntur duo modo dicẽdi. Pꝛimus repꝛobatur: et ſtat in duabus pꝛopoſitionibus. ¶ Pꝛima pꝛopoſitio. Quia quelibet ꝑſona in diuinis habet ſummã ſimplicitatem: et eſt eque ſimplex ſicut eſſentia: et ſicut in eſſentia diuina nõ differunt quo et quid: ita in perſona non differunt realiter: qui diſtinguitur et quo diſtinguiẗ. ¶ Secunda pꝛopoſitio. Suppoſituz et pꝛopꝛietas qua diſtinguitur ſunt omnino idem in diuinis ſm rem: differunt tamen ſm modum intelligendi ſeu rationem. ¶ Iſta eſt opinio nominaliũ. Tamen anteq̃ eſſent nati moderni Sancti doctoꝛes: vt Bonauentura ⁊ Thomas repꝛobauerunt eam. Solus tamen ſanctiſſimus Ockam in iſta parte eſt vere realis. Gregoꝛius de arimino et multi alij moderni videntur eſſe huius opinionis falſe et periculoſe.

Opinio ſancti Bonauenture

ſtat in ſeptem pꝛopoſitionibus. ¶ Pꝛima pꝛopoſitio. In eadem perſona in diuinis ſunt due pꝛopꝛietates non ſolum diſtincte in modo loquendi: ſed ſunt etiam due pꝛopꝛietates diſtincte realiter. Iſta pꝛopoſitio pꝛobatur ꝑ quintum argumentum ante oppoſitum. Et hoc patet. Quia ille due pꝛopꝛietates generatio actiua et ſpiratio actiua ſunt in patre et diſtinguuntur non ſolum ratione: ſ; etiã realiter. ergo ⁊c̃. ¶ Quinta autẽ ratio añ oppoſitũ qua ꝓbaẗ iſta ꝓpoſitio eſt hec. Sicut ſupꝛa ꝓbatum eſt ꝙ differũt paſſiua generatio ⁊ pꝛoceſſio realiter alioquin nõ differrẽt perſone: ergo generatio ⁊ ſpiratio differũt realiter. Sed tam generatio q̃ ſpiratio eſt ĩ vna perſona nõ multiplicata. (Ex hoc patet ꝙ loquitur de generatione actiua et ſpiratione actiua) ergo cum perſona patris ſit realiter vna: ⁊ pꝛopꝛietates realiẗ plures: ergo ponere eſt pꝛopꝛietates realiter in diuinis differentes: ſed non differentia eſſentiali nec perſonali cum non ſint in eadem perſona: ergo notionali. ¶ Unde triplex differẽtia vel diſtinctio poteſt imaginari in diuinis: ſcilicet eſſentialis perſonalis et notionalis. Diſtinctio eſſentialis non habet locum in diuinis. Diſtinctio autem perſonalis eſt illa que eſt inter aliquas duas res quarum quelibet eſt perſona: ⁊ vna nõ eſt altera: vel que ſunt in diuerſis perſonis realiẗ diſtinctis. Sed diſtinctio notionalis eſt illa que eſt inter aliquas duas notiones quarum vna non eſt alia. Et hec eſt inter generationem actiuam ⁊ ſpirationez actiuam. ¶ Coꝛrelariũ. Diſtinctio perſonalis habet locum in diuinis. Et inter perſonas et tres pꝛopꝛietates perſonales. ¶ Notandum etiam ꝙ diſtinctio realis eſt duplex ſcilicet pꝛopꝛie ſumpta et large capta. Diſtinctio realis pꝛopꝛie ſumpta eſt illa que eſt inter rem et rem. Et licet Bonauentura videatur dicere ꝙ ſic diſtinguantur paternitas et ſpiratio actiua: tamen poſſet cõcoꝛdari pꝛo ſecundo membꝛo. Sed diſtinctio realis large capta accipitur pꝛo illa que eſt inter duo: et hoc ſiue ſint duo realiter ſiue due rõnes foꝛmales ita ꝙ ſecluſo omni intellectu adhuc eſſet talis diſtinctio inter ipſa. Et hoc ſcđo modo dicit Sco

tus diſtingui paternitatē et ſpirationeꝫ
actiuam. Primo mō autē nō. ¶ Et ſcias
ꝙ in tribus locis ſcꝫ de potentijs aie di/
ſtinctione tertia primi libri: et tercia deci
ma diſtinctione eiuſdem libri: ⁊ in preſen
ti loco: ſcꝫ diſtinctiōe viceſimaſexta. q. j.
ponit doctor Seraphicus diſtinctioneꝫ
formalem: licet nō baptizet eam: licet vi
deantur verba eius ſonare ꝙ ſit diſtin-
ctio realis: hoc autē multipliciter proba
tur ex littera ſm doctorem ſubtileꝫ (qui
nō tantā poneret diſtinctionem quantā
videntur verba ſancti Bonauen. ſonare
ſcꝫ ꝙ ſint plures res) dicitur ꝙ licet pa-
ternitas vel generatio actiua ſit eadem
res (ſed nō eadem notio) cum ſpiratiōe
actiua: eſt tamen nō idem formaliter cū
ipſa. Unde ſpiratio actiua nō eſt pater-
nitas nec econuerſo. Et hoc eſt propter
abſtractionem. Et quia nulluꝫ formali/
ter eſt infinituꝫ. ¶ Scđa propoſitio. In
diuinis vna perſona comparatur ad ali/
am perſonā ſm vnam relationeꝫ ſimpli-
ciſſimā. Patet: quia pater refertur ad fi-
lium pt̄nitate. ¶ Tercia propoſitio. In
diuinis vna perſona ſimpliciſſima refer-
tur ad plures perſonas per vnā relatio-
nem ſimpliciſſimam. patet de ſpirituſan
cto qui ſpiratiōe paſſiua refertur ad pa/
trem ⁊ ad filiū. Nā ſicut ego habeo vni/
cam dependentiam ad tres perſonas: tā
ꝙ̄ ad vnum creatoreꝫ: ſic ſpirituſſanct⁹
refertur ad patrem et filium vnica ſpira
tiōe paſſiua. ¶ Quarta propoſitio. In
diuinis vna perſona refertur ad plures
perſonas per diuerſas habitudines. pa-
tet de filio qui refertur ad patrem filia-
tione: ſpiratione vero actiua refertur ad
ſpiritumſanctum. ¶ Quinta propoſi-
tio. Plures perſone in diuinis per vni-
cam habitudinem ſimpliciſſimā referun
tur ad vnam perſonam: vt pater et fili-
us ad ſpiritūſanctuꝫ per ſpirationē acti
uam. ¶ Sexta ꝓpoſitio. In diuinis vni
tas vel pluralitas habitudinis non pōt
accipi a parte eſſentie: nec ex parte perſo
ne que refertur: nec ex parte perſone ad
quā refertur. Hec ꝓpoſitio patet ex p̄ce
dentibus. Si eñ vnitas relationis ſu/
meretur a parte eſſentie: ſicut vnica eſt
eſſentia ſic vnica eſſet habitudo. Conſi/
militer patēt alia membra. ¶ Septima
ꝓpoſitio. Reſtat ergo ꝙ vnitas vl' plu
ralitas relationū in diuinis ſit ſumenda
penes aliū modum a parte rei qui ſit di/
ſtinctus a trib⁹ illis modis. ¶ Ad dan-
dum illum modum nota propoſitiones
ſequentes in quibus conſiſtit reſolutio
proprie opinionis.

Reſolutio queſtionis

ſm propriam opinioneꝫ. Et conſiſtit in
octo propoſitionib⁹. ¶ Prima propoſi/
tio. In diuinis proprietates differunt a
ſeinuicem realiter. ¶ Secūda ꝓpoſitio
Proprietates perſonaꝝ differūt ab ipis
perſonis aliquo modo ex natura rei vel
a parte rei et eſt idem. ¶ Tercia propo/
ſitio. Quia in vna eſſentia in diuinis nō
plurificata: ponimus tres perſonas rea/
liter: ideo modus dicendi eſſentialiter et
modus dicendi perſonaliter non diffe/
runt ſolum a parte noſtra: id eſt a parte
noſtri intellectus: ſed etiam a parte rei.
Prima pars eſt articulus fidei. Secun-
da pars patet: quia modus dicendi eſſen
tialis ſumitur ab eſſentia: ſed modus eſ-
ſendi perſonalis ſumitur a perſona: mo-
do perſona ⁊ eſſentia diſtinguuntur rea/
liter. ergo ⁊c̄. ¶ Quarta propoſitio. Si
cut ille modus dicēdi eſſentialiter: et mo
dus dicēdi perſonaliter ſunt a parte rei
ita dicendum eſt de modo dicendi perſo
naliter ⁊ de modo dicendi notionaliter.
¶ Quinta propoſitio. Modus dicen-
di in diuinis ſm magiſtros Pariſienſes
eſt triplex. Primus eſt modus dicendi
eſſentialis. Secundus perſonalis. Ter
tius vero notionalis. Modus dicendi
eſſentialis eſt quando aliquod predica/
tum dicitur de qualibet perſona ſingu/
latim: et de omnibus ſimul ſumptis in

ſingulari. Modus dicendi perſonalis: eſt quando aliquod predicatum dicitur de vno ſola perſona: ſic ꝙ non poteſt dici de alia: vt pater generat. Modus vero dicendi notionalis: eſt quando aliqđ predicatum dicitur de pluribus perſonis: ſed nunq̃ poteſt dici de tribus nec de vna ſola. Exemplum: vt pater et filius ſpirant ⁊c̄. ¶ Sexta propoſitio. Iſti tres modi predicandi in diuinis vocantur ab antiquis doctoribus alijs tribus nominibus: ſcilicet modus p̄dicandi in quid et eſt eſſentialis. Modus predicandi in quis: et eſt perſonalis. Modus p̄dicandi in quem: id eſt i quomodo ſe habet: et eſt notionalis. ¶ Septima ꝓpoſitio. Ex commutatione alicuius iſtorū modoꝝ p̄dicandi in alium: fit fallacia figure dictionis: ſicut in creaturis ex commutatione vnius predicamenti in aliud fit talis fallacia. Exemplum in creaturis. Quicquid heri emiſti hodie comediſti: crudum heri emiſti: ergo crudum hodie comediſti: ibi commutatur ſubſtantia in qualitatem. Exemplum vbi commutatur vnus illorum modorum predicandi in alium: vt pater generat: eſſentia diuina eſt pater: ergo eſſentia diuina generat. Hic mutatur p̄dicatio identica in formalem. Minor enim eſt identica. Et ideo videtur etiam debere dici eſſentialis. Vel clarius tale erit exēpluꝫ pro Bonauenture diſtinctiōe. Omē qđ eſt pater generat: Eſſentia diuina eſt pater: ergo eſſentia diuina generat.

¶ Octaua propoſitio. Sicut igitur in diuinis vere eſt eſſentia et vere ſunt perſone: ita vere ſunt perſonarum proprietates. Correlarium. Erubeſcant igitur nominales qui dicunt: ꝙ ſolum in modo loquendi differunt ille ꝓprietates quod ſapit hereſim.

Pro ſolutione argumētorum.

Notandum: Q; primum argumentū in oppoſitum eſt per auctoritateꝫ Hylarij de trinitate: et arguitur ſic: Pater et filius et ſpiritusſanctus ſolū differunt nominibus: igitur non ſunt ibi reales ꝓprietates. Pro cuius ſolutione nota regulam generalem. ¶ Q; quādocūq; (regulariter) ſacra ſcptura: vel doctores ſancti loquūtur de nominib; diuinis intelligitur ſemꝑ de re nominata vel accipiūt ſemꝑ ꝓ rebus importatis: vt domine dominus noſter q̃ admirabile eſt nomē tuū in vni. ⁊c̄. ¶ Pro ſecunda ſolutione notandum: Q; differre ratiōe capitur tripliciter. Vno modo differre ratione eſt a parte noſtre apprehenſionis.

¶ Propoſitio. In deo magnitudo et bonitas differunt ratiōe: ſolum a parte noſtre apprehenſionis. Et illa nihil ponit in re ſeu a parte rei. Alio modo differre ratione eſt ſm differentiā attributionis.

¶ Propoſitio. Eſſentia et ꝑſona in diuinis differunt taliter. Eſſentia eniꝫ eſt cōmunicabilis: ſed perſona eſt incommunicabilis: ergo ⁊c̄. Et huic differentie rationis correſpondet aliquid in re: alias non eſſet maior prima. Et reuera illa eſt diſtinctio formalis quā ponit doctor ſubtilis. Tertio modo differre ratione eſt differre ſm pluralitatē diſtinctionū. ¶ Prima propoſitio. Illa ponit diſtinctionem realem. ¶ Secunda propoſitio. Hec nō repugnat ſumme ſimplici cuꝫ fundatur ſuper reſpectus: nec dicit diſtinctionem eſſentialem. ¶ Tertia propoſitio. Illa diſtinctio inducit tantam diſtinctionem ꝙ ſic diſtincta non predicantur de ſeinuicem. Non tamen inducit tantam i diuinis ꝙ diſtinguantur eſſentialiter ⁊c̄.

¶ Notanduꝫ ꝙ prima ratio ſcilicet poſt auctoritatem Damaſceni videtur ire ꝑncipaliter contra diſtinctionem proprietatum in eadem perſona: quod patet ex applicatione diſtinctionis dicte ibi. Dicendum igitur ꝙ proprietates perſonales non diſtinguuntur in eadem perſona ꝙ ſi quis vellet arguere de diſtinctione proprietatis a perſona. Dicēdum ꝙ ma-

ioꝛ argumenti non eſt vera niſi de differentia tertia modo dicta: et cum hoc ſuper abſoluto fundata ꝛc. ¶ Pro tertio et quarto argumentis in oppoſitum. Notandum ꝙ duplex eſt differentia. Quedam enim eſt inter entitates abſolutas. ¶ Propoſitio. Hec differētia repugnat ſimplicitati diuine. ¶ Regula. Quicquid eſt abſolutū in diuinis eſt idem cū eſſentia ꝛ cum qualibet perſona. Alia ē differentia que eſt inter p̄ſes relationē. ¶ Propoſitio. Differentia relationum non obuiat ſimplicitati diuine. Iſtam diſtinctionem ponit textus ſancti Bonauenture. Licet non ſic omnino appunctuate. Differentia autem rationis accipitur tertio modo ſm pluralitatem diſtinctionum. ¶ Ponit quoq duas propoſitiones dubias propter quas notandum ꝙ vt dicit ſimplicius in predicamētis. Mutatio eſt duplex ſcilicet ad ſe et ad aliud. Mutatio ad ſe vel illud dicitur mutari ad ſe quod mutatur ſm aliquam entitatem abſolutam: vt quando aliquis deperdit ſanitatem ꝛ acquirit infirmitatem. De hac intelligitur. ¶ Prima propoſitio. Dubia ſancti Bonauenture vt dicit. Videmus aliquem reſpectum de nouo eſſe circa aliquid: illo nullo modo mutato ſupple mutatione ad ſe. Mutatio vero ad aliud vel ad alium eſt illa qua aliqua entitas reſpectiua deperditur vel acquiritur. ¶ Propoſitio. Poſſibile eſt aliquem reſpectum de nouo aduenire alicui eo nullo modo mutato ad ſe. vt ſi ethiops fiat albus fit ſimilis mihi. Scotus autē de alia dicit. Impoſſibile eſt aliquem reſpectum de nouo aduenire alicui quin illud mutetur ſcilicet ad aliquid. ¶ Secunda propoſitio. Dubia. Impoſſibile eſt ꝙ plures reſpectus reales realiter ꝛ eſſentialiter diſtincti ſint in aliquo quin ſit compoſitius. Oppoſitum videtur dicere ſanctus Bonauentura vbi dicit dubitando tamen. Videmus aliquem habere plures reſpectus: ipſo tamen manente ſine compoſitione. Et ſumitur in illo dicto pro exemplo. Album ſimile non eſt compoſitius albo. Nota tamen ꝙ compoſitio eſt duplex ſcilicet ex rebus abſolutis. Et ſic vera eſt propoſitio ſancti Bonauenture: vbi dicit. Videmus aliquid habere plures reſpectus ipſo ſine compoſitione (ſcilicet ex rebus abſolutis) exiſtente. Alia eſt compoſitio ex duabus rebus ſiue abſolutis ſiue reſpectiuis. De hac compoſitione intelligitur propoſitio oppoſita propoſitioni ſancti Bonauēture. Nam album ſimile cōpoſitius eſt albo tñ ſm talem compoſitionem. ¶ Pro ſolutione quarti argumenti notandum ꝙ proprietates ſunt duplices: ſcilicet eſſentiales ꝛ perſonales. Proprietates eſſentiales ſūt ille que cōſequuntur eſſentiam inquantū eſſentia eſt vt bonitas: veritas ſapientia: miſericordia: clementia: iuſticia ꝛ huiuſmodi. Proprietates vero perſonales ſūt ille que diſtinguunt perſonas a ſeinuicem. ¶ Prima propoſitio. Proprietates eſſentiales in diuinis quia ſunt abſolute non diſtinguuntur. ¶ Secunda propoſitio. Proprietates perſonales ī diuinis quia ſūt reſpectiue nihil obſtat ꝙ diſtinguantur. ¶ Tercia propoſitio. Proprietates eſſentiales tranſeunt in eſſentiā diuinam. Relatio autē manet: ſcilicet cū aliquali diſtinctione. ¶ Unde notandū ꝙ tranſire in eſſentiam (ſm doctores cōmunes) eſt omnino eſſe idem ipſi eſſentie ſeu omnino identificari ipſi eſſentie.

¶ Pro ſolutione vltimi argumēti. Nota propoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Eſſentia diuina non poteſt referri relatione reali niſi ad aliam eſſentiam.

¶ Secunda propoſitio. Eſſentia diuina et relationes non referuntur ad ſeinuicem relatione reali. ¶ Tercia propoſitio. Eſſentia diuina non poteſt referri relatione reali. Probatur: Quicquid refertur ad aliud relatiōe reali ordinatur ad ipſum. Sed ſicut vult phūs .v. me-

theaphiſice. Deus non ordinatur ad res ſed res ad ipſum: quia eſt principium ordinis vniuerſi: non autem eſt de vniuerſo: ergo ꝛc. Unde cum dicitur dominus creature innuitur relatio rationis ſm dici. ¶ Et ſi arguas contra. Deus eſt realiter dominus creature: ergo habet dominium realiter. ¶ Reſpondendo ꝙ ſi intelligas realiter: id eſt vere tunc concedo ꝙ eſt dominꝰ realiter: id eſt vere. Si autem velis ꝙ ſit dominus realiter: id eſt habens realem habitudinem ad creaturam ſic nego: quia illa habitudo eſſet realiter idem cum deo tanꝗ fundamentū ſm Scotum: quia nihil reale eſt in deo propter ſummam ſimplicitatem quin ſit deus. Et tūc ſequeretur ꝙ deus nō poſſet eſſe ſine creatura: quia relatio nō poteſt eſſe ſine fundamento et termino ꝛc.

¶ Pro quo notādum: ꝙ referri ſeipō tripliciter poteſt intelligi. Uno modo ꝙ inter rem et reſpectum rei nullum ſit medium. Hoc modo materia ſeipſa refertur ad formam: et ediuerſo forma ſeipſa informat materiam. Non intelligendo ꝙ iſte reſpectus ſit idem realiter ipſi anime. Sed quia in anime eſſentia fundatur ille reſpectus. Alio modo referri ſeipſo poteſt intelligi ſic ꝙ inter ipm̄ et ſuum correlatiuum nihil mediat quod nō ſit alterum illorum. Tercio modo poteſt intelligi aliquid ſeipſo referri ſic: ſcilicet quia ipſum quod refertur nō eſt niſi relatio: ſic ſcilicet ꝙ nihil aliud ſit niſi reſpectus. Hoc modo nihil poteſt referri ſeipō. Unde Auguſtinus. Relatiuum ſemper eſt aliqđ extra relatione. Ubi notandum ꝙ eſt differentia inter relationem: relatiuum et relatum. Nam relatio ipſa eſt ratio referendi. Non tamen negatur quin relatio aliqua poſſit referri: vt ſimilitudo ad aliam ſimilitudinem ſm proportionē. Sed ſimilitudo nō eſt ꝓportio. Relatiuū ꝟo eſt illud qđ refertur: vt pater. Sed relatum eſt fundamētum ipſius relationis: vt homo.

Scđo queritur de proprietatibus quid ſint ꝛ quot ſint relationes.

Et ſenſus queſtionis eſt. Utrum proprietates diuine ſint entitates abſolute vel reſpectiue. ¶ Qm̄ om̄is entitas aut eſt abſoluta aut reſpectiua. Ideo notandum ꝙ entitas abſoluta eſt illa cuiꝰ ratio formalis eſt eſſe ad ſe: vnde abſoluitur a termino. Entitas vero reſpectiua ſeu relatiua eſt illa cuiꝰ ratio formalis eſt eſſe ad aliud ꝛc.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vna concluſione: et eſt talis. Omnes proprietates in diuinis neceſſario ſūt relatiōes ſicut paternitas. Patet: quia ſūt incōmunicabiles. Uñ arguo ſic: Quicquid eſt incommunicabile in diuinis: et vni ſoli conuenit eſt relatio. Sed omnis proprietas eſt incommunicabilis: ergo omnis proprietas eſt relatio. Procedit autem ſm communem opinionem theologorum. ¶ Unde eſt regula. Om̄e abſolutum in diuinis eſt commune tribus Correlarium. Nullum abſolutum in diuinis eſt incōmunicabile. ¶ Dicit ſanctus Bonauentura innuens aliā rationem: tum etiā quia realiter differūt. Et arguit ſic: Quicquid realiter differt ab alio in diuinis eſt relatio vel relatiuum. Sed ꝓprietates in diuinis differūt realiter a ſeinuicem: ergo ꝛc. Maior patet: quia omnia abſoluta in diuinis cōueniunt tribus perſonis. Nullū em̄ abſolutum in diuinis diſtiguiꝛ realiter ab alio Omnia enim ibi abſoluta ſunt eſſentialia: ꝛ omnia eſſentialia tranſeūt in eſſentiam diuinam. ¶ Dicit ſanctus Bonauētura: Sola relatio manet in diuinis: hoc eſt licet ſit eadem cum eſſentia diuina differunt tamen realiter inter ſe: ipſe ꝓprietates: hoc eſt qđ dicitur communiter ꝙ in diuinis ſolū vnū genus relationis manet. ¶ Ad declarandum iſta ponuntur quinꝗ dicta a doctore Seraphico.

¶ Primum dictum. Relatio conuenit in aliquibus cum alijs generibus ſeu p̄dicamentis et in aliquibus differt. Sicut enim alia genera ſunt predicamenta ſic etiam relatio. Item in hoc ꝙ eſt gen⁹ entis. Item in eo ꝙ cōuenit cum octo p̄dicamentis: licet non cū ſubſtantia. In q̄tum autem eſt ad aliud differt a qualitate et quantitate. Quia enim importat habitudinem ad obiectum: id eſt ad terminum. Ex hoc patet: ꝙ etiaꝫ differt penes maiorem dependentiam. Nō eñ ſolum dependet ad ſubiectum ſuuꝫ: ſed etiam ad terminum. ¶ Secūdū dictuꝫ. Quātum ad primas conditiōes: inq̄tum conuenit cum alijs generibus: ſcilicet cum qualitate et quantitate. Impoſſibile eſt illo modo manere relationeꝫ in diuinis. ¶ Tercium dictum. Quantuꝫ ad conditiones ſcd̄as in quibus ipſa relatio differt ab alijs generibus: neceſſe ē quoddāmodo ipſam manere in diuinis: et quoddāmodo non manere. Nam due ſunt conditiones in quibus differt ab alijs: vt ſupra probatur. Quanteꝫ enim ad habitudinem neceſſario manet inq̄tum ſcilicet dicit reſpectum ad obiectū: id eſt ad terminum propter veram diſtinctionem. Eo ꝙ pater neceſſario ponitur in diuinis. Nam nō eſt intelligibile ꝙ aliquis ſit pater alicuius et ꝙ nullam habitudinem habeat ad ipſum. Quantuꝫ vero ad dependentiaꝫ neceſſe eſt nō manere relationem ꝛc̄. ¶ Quartum dictū. Alia genera ſcilicet ſubſtātia: qualitas: quantitas: tranſeunt ſimpliciter in eſſentiam. ¶ Regula. Quicquid enim eſt in deo realiter ſiue abſolutum ſiue reſpectiuum eſt eſſentia diuia. Propoſitio. (Magis tamen apta ad ſecundū dictum) Sicut alia genera tranſeunt in eſſentiā diuinam: ſic etiam relatio q̄tum ad om̄es conditiones in quibus conuenit cū alijs generibus. Unde relatio in diuinis non manet ſm̄ rationem generis vel predicamenti. ¶ Quintum ꝛ vltimum dictum. Relatio tranſit in diuinis in identitatē eſſentie diuine q̄tū ad id quod dicit imperfectionem in creaturis et compoſitionem et dependentiam.

Tercio queritur de proprietatibus q̄tum ad actum.

Et querit Utrum actus huiuſmodi proprietatuꝫ ſit hypoſtaſes diſtinguere aut diſtinctas oſtendere ꝛc̄. Notandum primo pro declaratione terminorum ꝙ differentia eſſentialis: generica vł ſpecifica habꝫ tres actus. Primo habet diuidere gen⁹. Secundo habet conſtituere ſpeciem. Tercio ꝑo habet facere differre. Et ſm̄ hos tres actus tria ſortitur nomia. Naꝫ ſm̄ primum actum dicitur diuiſiua: ſm̄ ſecundū conſtitutiua: ſed ſm̄ tercium diſtinctiua. ¶ Prima propoſitio. Diuiſio in diuinis non habet locum. ¶ Secunda propoſitio. Alij autem duo actus ſcilicet diſtinguere et conſtituere ſunt i diuinis. Non tamen eſt proprie ibi differētia: quia nullum predicamentū eſt in diuinis: ſed tm̄ principia diſtinguende. ꝓbatur: Quia cogimur ponere principium diſtinguendi in diuinis: ergo ꝛ eſſendi. Idem autem eſt principium eſſendi ſeu conſtituendi et diſtinguendi. Rationale enim eſt conſtitutiuuꝫ hominis et diſtinctiuū ipſius ab omni alio. Proprietatis ergo in diuinis eſt duplex act⁹ ſcilicet conſtituendi perſonam et diſtinguendi eaſdē. ¶ Pro ſecunda parte queſtionis (vbi dicitur aut diſtinctas oſtendere) Notandum ꝙ Petrus et Paulus oſtendūt diſtinctas perſonas. Nam diuerſa nomina propria manifeſtāt diſtinctionem nominatorum. Similiter de diuerſis accidentibus. Item diuerſitas locorum notificat et oſtendit diſtinctionē locorum. Sequitur ergo ꝙ aliud eſt hypoſtaſes diſtinguere: id eſt conſtituere i eſſe perſonali et a priori. Et aliud ſoluꝫ oſtendere eas iam eſſe diſtinctas: et ſic eſſe quaſi aduenticia.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat in duabus opinionibꝫ. ¶ Prima opinio eſt cōmunior et verior quā etiam doctor ſubtilis tenet ꝛ ſtat in tribꝫ dictis. ¶ Primum dictū. Abſtractis ꝓprietatibꝫ ꝑſonalibus in diuinis. Impoſſibile eſt intelligere ꝑſonas eſſe diſtinctas ab inuicem realiter ꝓbatur. Remotis eñ ſeu nō intellectis ꝓprietatibꝫ nihil manet niſi abſolutū. Sed omne abſolutū eſt cōmune tribus. ergo ꝛc̄. Omnis relatio ad intra poteſt vocari ꝓprietas. ¶ Secundū dictum. Proprietates ꝑſonales in diuinis dant eſſe perſonale ipſis ꝑſonis diuinis ꝛ conſtituunt eas in eſſe perſonali. Prima pars patet ī lr̄a ſancti Bonauēture. Intelligit autē de eſſe ꝑſonali licet nō addat. Patet eñ ꝙ pater deitate eſt ſimplr̄: paternitate autē eſt pr̄. Scd̄a ps ꝓbatur. Nā cōſtituere in eſſe ꝑſonali eſt dare eſſe incōmunicabile: ſed hoc nō eſt niſi ꝑ ꝓprietatē ꝑſonalē. Eo ꝙ oīa alia ſunt communia. ergo ꝛc̄. Tertiū dictū. Iſte ꝓprietates ꝑſonales diſtinguūt perſonas inter ſeinuicē. Et nō ſolū manifeſtant diſtinctionem. Probat̄. Eius eñ eſt diſtinguere cuiꝰ eſt cōſtituere. Sed ꝓprietates ꝑſonales cōſtituūt. ergo etiā diſtinguūt. Et hec opinio videt̄ ſecurior. ¶ Secūda opinio ſtat etiā in tribꝫ dictis. ¶ Primū dictū. Abſtractis ꝓprietatibꝫ in diuinis adhuc poſſibile eſt intelligere ꝑſonas eē diſtinctas: probat̄: quia abſtracta paternitate adhuc eſt intelligere illuꝫ: qui ab alio: ꝛ quo alius. ¶ Secūdū dictū. Proprietas ꝑſonalis in diuinis non eſt ratio diſtinguēdi ꝑſonas ſm̄ rem: ſed ſolum ſicut ratio manifeſtādi diſtinctionē perſonarū. ¶ Tertiū pro maiori expꝛſſione ꝑſone diuine conſtituunt̄ aliquibꝫ entitatibꝫ abſolutis: prioribus ſeu p̄cedentibꝫ ipās ꝓprietates relatiuas. Probat̄ ex ſecūda ꝓpoſitione ꝙ ſit intentio illoꝝ. Proprietas ꝑſonalis eſt ratio manifeſtādi diſtinctionē ꝑſonalē. vel ergo manifeſtāt verū. Et ſic diſtinctio eſt iā facta: vel manifeſtant falſum qḋ nō eſt cōcedendū. Unde dicūt ꝙ aliquo abſoluto cōſtituat̄ perſona tanq̄ a priori. Et licet videat̄ (Sicut dicit ſcotus) valde noua iſta opinio forte tamen nō ſic noua eſt. Eo ꝙ iſti de hac opinione negarēt ꝙ omne abſolutū in diuinis eſſet comune tribus. Nam dicerent abſoluta triplr̄ eſſe in diuinis. Et fundarent ſe in Richardo de ſancto victore. Et ſupra in textu habitū eſt ꝙ duplex eſt abſolutū in diuinis. Quoddam dicit naturā cōmunē: quoddā vero ſuppoſitū certū ꝛc̄. ¶ Aliꝰ tñ modus dicendi eſt quē innuit ſctūs Bonauētura. Et eſt prepoſitiui dicentis ꝙ perſone nō diſtinguuntur entitatibus abſolutis vt in tertio dicto addidi: ſed ſeipſis diſtinguātur. ¶ Sed cōtra iſtam opinionē fortiſſime arguit doctor Subtilis.

Reſolutio proprie opinionis doctor ſeraphicus poſtq̄ poſuit duas opiniones extraneas. Ponit ſuam propriam opinionē. Que cōſiſtit in ſeptem vel nouem ꝓpoſitionibꝫ. Prima ꝓpoſitio. In diuinis ypoſtaſibus intelligimus originem ſiue emanationē ꝛ habitudinē id eſt relationē. Hec ꝓpoſitio fundatur in articulo trinitatis. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Licet ſm̄ rationē intelligendi origo precedat illud qḋ oritur: tamē ſm̄ eandē rationē intelligendi habitudo ſequitur ipſum quod refert̄. Prima ps patet ſicut (vt groſſo modo loquar) factio domus ſeu domificator p̄cedit domū: et generatio p̄cedit hominē: ita in ꝓpoſito. Secunda pars patet quia prius oportet aliquid eſſe anteq̄ referatur. Et fundatur in dicto beati Auguſtini. Q̄ relatiuū eſt aliq̄d excepta relatiōe. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Si ꝓprietas relatiua in diuinis dicat ſolam relationē tūc nō eſt ratio diſtinguendi ꝑſonas: ſed eſt ratio manifeſtandi perſonarū diſtinctioneꝫ. Hec propoſitio eſt pro ſecunda opinione prel-

cedente. Aliquo em̄ modo ſanctus Bo-
nauentura concordare nititur illas opi-
niones magis tamen declinat ad primā
vt patebit. Hec autē tertia ꝓpoſitio ꝓ-
batur ex ſecūda. Quia em̄ habitudo cō
ſequitur ipſum qđ refertur cū ipſa pro-
prietas dicat habitudinē ꝓſupponit ipm̄
quod refertur. Et ita ſolum manifeſtat
diſtinctionē perſonarū. ¶ Quarta pro-
poſitio. Si proprietas in diuinis non ſo
lum dicat habitudinē: ſed etiā originem:
tunc talis proprietas nō ſolum eſt ratio
manifeſtandi diſtinctionē perſonarum:
ſed etiam inquantū originē dicit: eſt ra-
tio diſtinguendi: ⁊ ꝑ cōſequens ꝯſtituen
di perſonas. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Circū
ſcripta omni origine ſiue emanatiōe: im-
poſſibile eſt in diuinis intelligere perſo-
nas diſtinctas. Probatur: quia propter
emanationē fuerūt coacti doctores ſan-
cti ponere pluralitatē perſonarū. Unde
ſi filius nō produceretur a patre nō eſſet di
ſtinctus a patre. ergo ⁊c̄. ¶ Sexta ꝓpo-
ſitio. Licet in diuinis perſonis ſint idem
oriri: eſſe ⁊ ſe ad alterū habere: iſta tamē
tria ſunt ordinata ſm̄ intellectū. Unde
generari: oriri ⁊ eſſe filium eſt idem filio.
Spirari: oriri eſt idē ſpiritui ſancto. Un̄
ſm̄ moduꝫ noſtrū intelligendi primū eſt
oriri. Eſſe ſecūdū: ſed ſe habere ad alterū
eſt tertiū. Nam filius accipit eſſe ꝑ origi
nem ſeu oritur ⁊ habet eſſe a patre et ha-
bet ſe ad patrē. Septima ꝓpoſitio: quia
origo ⁊ habitudo in diuinis ſunt omni-
bus modis idē: ideo eiſdē nominibꝫ con-
grue nominantur. Circa qđ notandum ꝙ
duplex eſt origo in diuinis ſcꝫ Origo ge
neratio qua filius accipit eſſe ⁊ origo ſpi
ratio qua ſpūſſanctꝰ accipit eſſe. Et eſt
duplex ſpiratio vt habitum eſt ſupra ſcꝫ
actiua ⁊ paſſiua. Spiratio actiua eſt ha
bitudo patris ⁊ filij tanꝙ vnius ſpirato
ris ad ſpm̄ſanctū. ¶ Correlariū. Pater-
nitas nō ſolū vocatur relatio ſed etiā origo
que eſt generatio actiua. Ad maiorē ex-
preſſionē nota ¶ Octauā ꝓpōnē. Licet
origo ⁊ habitudo poſſint eodem nōie no-
minari: gn̄atio tamē ⁊ ſpiratio ꝓprie ſm̄
modū intelligēdi nr̄m dicūt originē. Et
pr̄nitas ⁊ filiatio relatiōes. ¶ Nona ꝓpō
Quia ſm̄ vſū cōiter loquētiū in theolo-
gia: ⁊ doctoꝝ theologoꝝ loquentiū de ꝓ-
prietatibꝫ ꝓprietates nō ſolū importāt
relationes ſed etiā origines. Ideo ꝓprie-
tates nō ſolū ſunt ratio manifeſtandi di
ſtinctionē ſed etiam diſtinguendi.

Ad argumentuꝫ primū

cū ſic arguitur. Omne reſpectiuū reducitur
ad abſolutū. Sed qđ reducitur ad aliqđ
ſm̄ rōnē intelligendi ſequitur illud. Cum
igitur ꝓprietates ſint reſpectiue: ypoſtaſes
vero abſolute: et ꝓprietates reducuntur ad
ypoſtaſes: igitur ypoſtaſes ſunt priores.
¶ Rn̄det ꝑ diſtinctioneꝫ. Quia ꝓprie-
tas inquantū origo reducitur ad abſolutū
ſicut ad principiū. Inquantū vero pro-
prietates ſunt relationes tūc nō ſunt rō
diſtinguendi ꝑſonas ⁊c̄. vt ſupͣ dicto ſe-
cundo in ſecūda opinione. Dat aliā ſolu
tionē cui innititur Ockam. Quia maior
vera ē de reſpectiuo dependente. In deo
autē nulla eſt dependentia. ¶ Notandū
ꝙ neꝙ doctor ſubtilis neꝙ ockam appro
bant illam diſtinctionē ꝙ ꝓprietates in-
q̄ntū origines diſtinguāt: ſic ꝙ ſint ratio
diſtinguēdi ⁊ cōſtituendi ꝑſonas. inq̄ntū
vero ralationes nō: quia ſm̄ ſanctū Bo-
nauēturā ſequuntur illud qđ refertur qđ eſt
ꝑſona. Quare nō approbet vide in ipſis
¶ Notandū ꝙ abſolutū dr̄ duplr̄. Uno
q2 eſt ens ad ſe: vel cuiꝰ rō formalr̄ eſt eſſe
ad ſe. Hoc mō pr̄nitas nō eſt abſolutū.
Alio mō dr̄ abſolutū q2 indepēdēs. Hoc
mō pr̄nitas ⁊ filiatio i diuinis ſunt abſo
lute ꝓprietates. ¶ Propō ſcti bona. Si
per intellectū nr̄m pr̄nitas abſtraheretur a
pr̄e nō eſt poſſibile in re nec in intellectu
ipm̄ eſſe diſtinctū a filio ⁊ ſpūſctō. Quid
ergo remaneret? Rn̄deo ſola eſſentia cū at-
tributis. Sicut eſt ſi ab hoīe abſtraheretur
rōnale: nō diſtingueretur ab aſino.

Querit quarto de proprietatibus q̄ꝫtum ad numerū ⁊c̄. queritur ergo quot ſint notiōes in diuinis ſeu proprietates. Pro intellectu q̄ōnis notādum ꝙ proprietas: notio: ⁊ relatio ſunt idem in diuinis.

Reſolutio queſtionis

notandū ꝙ doctor ſeraphic⁹ reſoluendo hāc q̄ōnē duas ponit opiniones. Primo alienā. Scđo ſuā ꝓpriā. Dehinc in calce reſolutiōis adhuc alias tres recitat opiniones. ¶ Prima opinio cōſiſtit in nouē ꝓpōnib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Iſta tria noīa notio: ꝓprietas: relatio differūt in diuinis penes diuerſas rōnes formales. Nā ꝓprietas dr̄ qđ vni ſoli perſone cōuenit: dato etiā ꝙ nō eſſet relatio. Illud autē vocat̄ relatio in diuinis inq̄ꝫtū ē habitudo ad alterū. Notio ꝟo dr̄ inq̄ꝫtū eſt pn̄cipiū innoteſcēdi vl' cognoſcendi ꝑſonas ꝫ ⁊c̄. ¶ Scđa ꝓpō. Oīs ꝓprietas in diuinis eſt notio. probat̄: q2 idē eſt principium diſtinguēdi ⁊ cognoſcēdi. Sed oīs ꝓprietas ē rō diſtinguēdi: ꝫ ⁊ cognoſcendi: ꝫ oīs proprietas eſt notio. ¶ Tertia ꝓpō. Oīs relatio in diuinis eſt notio pꝫ ꝑ idē. ¶ Quarta ꝓpō. Aliqua ē notio in diuinis q̄ non eſt ꝓprietas. pꝫ quia ſpiratio actiua in diuis eſt notio ⁊ tñ nō eſt ꝓprietas: ꝫ ⁊c̄. Probat̄ añs. Quia ſpiratio actiua eſt rō cognoſcēdi patrē et filiū inq̄ꝫtū ſunt vn⁹ ſpirator. Nihil aūt communicabile eſt ꝓprietas ſtricte ſcꝫ capiēdo vt vni ſoli competit. ¶ Quinta ꝓpō. Aliqua ē notio in diuinis q̄ nō ē relatio. Prima ꝑs patet: q2 innaſcibilitas ducit nos in cognitionē pr̄is cū ei ſoli cōpetat. Scđa ꝑs patet. q2 ꝑuat relationē ſeu ꝓductionē. Sed qđ ꝑuat relationē nō eſt relatio ſicut ꝑuatio viſus nō ē viſus. Innaſcibilitas priuat relationē: ⁊ valet idē qđ ſuppoſitū nō ꝓductū. ¶ Sexta ꝓpō. Hoc nomē notio eſt in plus in diuis q̄ꝫ relatio: ⁊ etiā q̄ꝫ ꝓprietas. Correlariū. Notio eſt cōe ad vtrūq̄ꝫ. ¶ Septia ꝓpō. Eſt aliqua ꝓprietas q̄ nō eſt relatio. pꝫ quia innaſcibilitas eſt ꝓprietas patris ⁊ tñ nō eſt relatio. pꝫ ex dictis circa q̄ntā ꝓpōnem. ¶ Octaua ꝓpō. Aliqua relatio in diuis nō eſt ꝓprietas. pꝫ de ſpiratione actiua. ¶ Nona ꝓpō. Proprietas ⁊ relatio ſe hñt ad inuicē ſicut excedēs ⁊ exceſſum ⁊ equaliter. ¶ Correlariū primū. In diuinis ſolū q̄ttuor ſunt ꝓprietates ſcꝫ paternitas: filiatio: ſpiratio: paſſiua: ⁊ innaſcibilitas. ¶ Correlariū ſcđm. In diuis ſunt tm̄ q̄tuor relationes. ſcꝫ pr̄nitas: filiatio: ſpiratio paſſiua: et ſpiratio actiua. ¶ Correlariū tertiū. In diuinis ſunt q̄nq̄ꝫ notiones. ꝑma eſt pr̄nitas. ſecūda innaſcibilitas. tertia filiatio. quarta ſpiratio actiua. q̄nta ſpiratio paſſiua. ¶ Iſtam opinionē doctor ſeraphicus nō reprobat oſtendit tñ ꝙ nō eſt neceſſariū preciſe ſic diſtinguere.

Secūda opinio ⁊ propria que eſt ſcti Bonauēture. Et ſtat in q̄nq̄ꝫ ꝓpōnib⁹. ¶ Prima ꝓpoſitio. Oīs ꝓprietas in diuinis eſt relatio. probatur: Quicq̄d diſtinguit in diuis eſt relatio: q2 ſm̄ cōem opinionē nō eſt diſtinctio in abſolutis. Sed oīs ꝓprietas in diuinis aliquo mō diſtinguit: etiā ſi ſit notio vt ſpiratio actiua. Patrē em̄ ⁊ filiū inq̄ꝫtū ſunt: ſunt vn⁹ ſpirator diſtinguit a ſpirituſancto: ꝫ oīs ꝓprietas in diuinis eſt relatio. ¶ Scđa ꝓpō. Oīs relatio eſt proprietas. probatur. Omē illud qđ diſtinguit aliquo mō eſt proprietas. patet ⁊c̄. Correlariū. In diuinis ꝓprietas ⁊ relatio ꝯuertunt̄. Verū eſt large capiēdo ꝓprietatē ⁊ relationē. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Omnis notio in diuinis eſt proprietas. ¶ Quarta ꝓpō. Oīs notio ē relatio in diuis. q2 omē notionale diſtinguit̄ ꝯ abſolutū. ꝫ oīs notio ē relatio: tenet ꝯñtia: q2 q̄cq̄d ē in diuis vel eſt abſolutū vel reſpectiuū. Et vltra ꝫ oīs notio eſt ꝓprietas quia omīs relatio eſt proprietas ⁊c̄. ¶ Quinta propoſitio. Iſta tria propꝛie

tas:relatio:ꝛ notio poſſunt capi duobus
modis ſcꝫ ſtricte ꝛ large. Prima opinio
que ſubtilis ꝛ vera ē accipit illa tria ſtri/
cte. Secūda vero opinio q̄ eſt ſancti Bo
nauenture accipit ea large. vñ Bonauē/
tura extenſo noīe .i. extenſiue et large ca/
piendo illa tria ſunt idē. Et ſic poſſunt
ↄcordari predicte opiniones. Huic opi/
nioni cōmuni alludit doctoꝛ ſubtilis pri
ma queſtione quotlibeti. vbi ponit regu/
lam talem. Omne notionale ē relatiuū
ad intra. Scd̄a regula. O ē relatiuū ad
intra eſt notionale. ¶ Unde duplex ē re
latiuū ſcꝫ ad intra ꝛ ad extra. Relatiuū
ad intra eſt illud qd̄ dicit relationeꝫ que
eſt inter duas ꝑſonas ſic ꝙ fundatur in
vna ꝛ termiatur ad aliam. Unde oīs re
latio que termiatur ad extra vt reſpect⁹
ratiōis magis debet dici ad extra q̄ȝ ad
intra. Licet em̄ ſit ad intra talis reſpe/
ctus fundamētaliter nō tamen eſt ad in/
tra termiatiue ſeu tanq̄ȝ in termino. Re
latio vero ad extra eſt illud qd̄ dicit re/
ſpectum ad creaturas vt creatio: guber/
natio ꝛc̄. ¶ Dehinc recitat tres opiniōes
ꝛc̄. ¶ Prima opinio. Quidam em̄ dixe/
runt ꝙ infinite ſint notiones ꝛ imagina/
ti ſunt ꝙ omnis creatura habet rationē
ydealem in deo. Et per oīmes tales reſpe
ctus ꝛ creaturas poteſt cognoſci ꝛ inno/
teſcit deus. ¶ Sed nihil valet hoc: q2 no
tio attenditur ſolum penes reſpect⁹ ori/
ginis. Nullus autem reſpectus dei ad
creaturam eſt notio. ¶ Secunda opinio
quoꝛūdam dicentiū ꝙ nō ſint niſi tres ꝑ
prietates. Iſta accipit nimis de propin/
quo. prima vero nimis de longinquo. vñ
ꝑma magis deficit q̄ȝ ſecūda. Sunt em̄
tm̄ tres ꝓprietates ꝑſonales: licet q̄nq̄ȝ
ſint notionales ꝓprietates. Proprietas
perſonalis ↄuertitur cū ꝑſona: nō auteꝫ
ꝓprietas notionalis. ¶ Tertia opinio ē.
In diuinis tm̄ q̄nq̄ȝ ſunt notiōes ſeu ꝓ/
prietates ſiue relatiōes. Hec ē veriſſima.
¶ Sufficientia autem illarū triū poteſt
ſic aſſignari. Omnis notio in diuinis eſt
ratio diſtinguendi vel innoteſcendi per/
ſonas. Secūdo omnis ratio diſtinguen/
di in diuinis venit a parte originis. Uel
ergo hoc eſt ꝑuatiue vel poſitiue. Si pri
mū hoc eſt dupliciter quia vel ꝑuationē
a parte producētis dicit. Et ſic nō eſt in
diuinis: quia nō producere nō dicit nobi
litatem. Omnis autem proprietas in di
uinis debet dicere nobilitatem. Uel di/
cit priuationem per modum vel a parte
producti. Et hoc vel ſpecialiter vel gene
raliter. ſi ſpecialiter ꝛ ſic nō dicit nobili/
tatem. alioq̄n etiam ſpirituſſanctus dice
retur innaſcibilis. Si generaliter: ſic di/
cit nobilitatem. Et illo modo tm̄ eſt vna
notio: ſcꝫ innaſcibilitas. Si autem notio
ſeu ratio vel proprietas diſtinguendi ſu
matur a parte originis poſitiue. Cū du/
plex ſit origo ꝛ neceſſario correſpondeat
duplex habitudo de neceſſitate erūt q̄t/
tuoꝛ notiones: ſcilicet generatio actiua:
ꝛ paſſiua: ſpiratio actiua ꝛ paſſiua. Et ſic
in vniuerſo erunt quinq̄ȝ.

Pro ſolutione argumē

torum. ¶ Regula. Quādocunq̄ȝ ꝓpter
idēptitatem aliquarū relationū in vno
ſuppoſito infertur idēptitas inter ſe cō/
mittitur fallacia accidentis: eo ꝙ muta/
tur habitudo. vt pater eſt paternitas et
pater eſt innaſcibilitas: ergo innaſcibili/
tas eſt paternitas. Item pater eſt gene/
ratio actiua: pater eſt ſpiratio actiua: er
go generatio actiua eſt ſpiratio actiua
nō ſequitur. Item ibi eſt fallacia figure
dictionis quia in p̄miſſis eſt modus di/
cendi ꝑſonalis. In conſequente vero eſt
modus dicendi notionalis et propter ta
lem mutationē nō valet. ¶ Nota finalit̄
pro Damaſceni auctoritate qua dicit.
In diuinis oīa ſunt vnum preter gene/
rationem in generationē ꝛ proceſſionem.
Sub ly generationē comprehendit tam
actiuam q̄ȝ paſſiuā conſimiliter ſub pro/
ceſſione. Sed per in generationem intel/
ligit innaſcibilitatem ꝛc̄.

Circa diſtinctionem viceſimāſeptimā p̄mo querit̃. Utrū eſſe patrē et generare ſit vna ⁊ eadē notio. Termini ſunt declarati ſupius. Notandū ꝙ iſta q̄ttuoꝛ:ſcꝫ generatiuū: potens generare: generās ⁊ pr̄ importat q̄tuoꝛ rōnes formales ꝑ ordinē ſe includentes: q̄ in creaturis pn̄t ſeparari. ¶ Un̄ pro clarioꝛi noticia nota ꝓpōnes ſequentes. ¶ Prima ꝓpō. Omne potens generare eſt generatiuū ſed nō ecōtra. Nihil enim pōt generare niſi ſit aptū natū ad generare. patet de angelo. ¶ Scđa ꝓpō. Nō omne generatiuuꝫ pōt generare vt puer puulus. Patet aūt ꝙ aptitudo ⁊ potentia in multis differūt. Nā ſm phm. Nō eſt poſſibilis regreſſus de ꝓuatiōe in habitū in ceco. Et tn̄ ois cecus ē apt⁹ nat⁹ ad videndū. Et hoc exēplariter eſt ad ꝓpoſitū. Per oppoſitū hꝫ ſe exemplū de lapide quia pōt eſſe ſurſum: ſed nullo mō aptus natus ē eſſe ſurſum. Eſt tn̄ notandum ꝙ phs in hac ꝓpōne: ſcꝫ. Nō ē poſſibilis regreſſus ⁊c̄. falſum dixit: eo ꝙ ibi errauit vt manifeſtū eſt. ¶ Tertia ꝓpō. Omne generās eſt potens generare nō tn̄ econtra. patet: qꝛ de eſt ad poſſe valet cōſequentia. ¶ Quarta ꝓpō. Ois pr̄ eſt vel fuit generās ſed nō ecōtra. ꝓbat̃ prima pars. Quia impoſſibile eſt aliquem eſſe patrē alicui⁹ quē nō genuit nō em̄ eſt intelligibile. ¶ Correlariū. Uirgo glorioſa nullo mō dicēda ē fuiſſe mater ſcti Johānis euāgeliſte. ꝯtra aliquos q̄ licet ꝯcedant ſanctū iohānē nō eſſe genitū de glorioſa virgine maria: tn̄ dicunt ꝙ ipſa fuerit vera mater eius. Scđa pars iſti⁹ ꝓpōnis patet: qꝛ multi genuerūt vel generauerūt qui tn̄ nunq̄ erūt patres vſq̄ ad extremū iudiciū. Nam poſtq̄ deciderunt ſemen anteq̄ puer formatus eſſet: mortui ſunt ergo ⁊c̄. ¶ Quinta propoſitio. In diuinis iſta quattuoꝛ generatiuū potens generare: generans ⁊ pater ſunt omnibus modis idē ex natura rei: Sunt em̄ penitus eadem res.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat in duabꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio Eſſe patrē ⁊ generare ſm rē ⁊ ex natura rei ſunt penit⁹ vna ⁊ eadē notio: vna ⁊ eadem res ſeu relatio. Probat̃. Q̄ñcunq̄ aliqua duo ſic ſe habent ꝙ vnū p̄dicatur de alio tā in concreto q̄ꝫ in abſtracto vere: ipſa ſunt vna ⁊ eadē res. Sed generare ⁊ pr̄: ⁊ generatio ⁊ paternitas vere p̄dicant̃ de ſe. ḡ ⁊c̄. Minoꝛ patet. Nā ſicut illa eſt vera: pr̄ generat: ita hec etiā ē vera: paternitas ē generatio. ḡ ꝯcluſio vera. ¶ Scđa ꝓpō. Licet pater ⁊ generare ſint eadē res: differēti tn̄ mō ſignificant talē ꝓprietē eandē. Un̄ ſequit̃ alia ꝓpō. Triplex eſt differentia inter ly pater et generare ſm modū intelligendi: qꝛ iſtud nomē generatio vel generare importat modo generalioꝛi ꝓprietatē ꝑſone ⁊ ly pater importat eandē mō ſpecialioꝛi. Nam ad eſſe patrē ſequit̃ generare ſed nō econtra. Alio modo differūt quia iſtud nomē pr̄ importat intra ſe ypoſtaſim circa quā ponit̃ ꝓprietatē. Nā pater eſt ille qui hꝫ paternitatē: nō ſic autem generare. Sed (vt dicit mgr̄ in lr̄a) eget ſuppoſito vt generet quis. Tertia differētia ē. Quia generatio actiua vel generat importat originē ſeu emanationē vni⁹ ꝑſone ab alia. Et illud nomē pr̄ vel paternitas importat habitudinē patris ad filiuꝫ que licet idē ſit in re cū emanatiōe vel ꝓductione differūt tamē ratione intelligendi.

Pro ſolutione argumētorum ⁊c̄. Notandū pro p̄mo argumēto qn̄ ſic arguit̃. Si eadē eſt ꝓprietas: eſſe patrē ⁊ genitorē vel generare tūc ſequit̃ ꝙ ille eſt baptizatus: q̄ baptizat̃ in noīe genitoris ⁊ geniti ſicut in noīe pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. ¶ Dicendū ꝙ licet ſit ſignificatiue baptiſm⁹: nō tn̄ formalr̄ vel ſm modū ꝓferendi. Et quia baptiſmus nō,

requirit ſolū idem ſignificatū ſed etiam
formā a xp̄o datā: vł formā ab apl'is tra
ditā (ſpūſctō volēte) ꝛ in grecia forte etiā
p̄dicatā puta baptizet ſeru⁹ xp̄i ꝛc̄. Tñ
latin⁹ illā formā aſſumēs peccaret morta
liter licet baptizaret. Aliq̄s tñ temerarie
attentās ꝛ volens baptizare ſub hac for
ma. Ego baptiſo te in noīe genitoris et
geniti ꝛ ſpūſſancti nō baptizaret. Sicut
nec ſi ſic. In noīe ſctē trinitatis. Et licet
decretalis h̄ dicat tñ eſt exponēda ſcʒ ex/
plicite. In nomie p̄ris ꝛ filij ꝛ ſpūſſancti.
Et nota ƒ᷑ n Scotū: ꝙ illud nomē geni/
tor p̄ncipalr̄ importat ꝓprietatē: ſed illa
noīa pr̄ ꝛ fili⁹ ꝛ ſpūſſanct⁹ p̄ncipaliter im
portant ꝑſonas. ¶ Notandū vlterius ꝙ
duplex eſt p̄dicatio. Prima eſt ꝑ moduʒ
denoīationis: Et hec ſemꝑ fit ꝑ cōcretū.
Om̄e em̄ cōcretū eſt denominatiuū. Et
vocaᷣ a doctore ſubtili p̄dicatio formał.
Alia eſt p̄dicatio ꝑ modum idēptitatis.
Et eſt illa qua abſtractū p̄dicaᷣ de ab/
ſtracto alio. Et hoc ſi alterū ſit infinitū
formalr̄. Et iſta p̄dicatio vocaᷣ a docto/
re ſubtili idētica. Vñ p̄dicatio idētica in
diuinis q̄ nuſq̄ reꝑiᷣ in creaturis ꝓprie
loquēdo. Eſt illa in qua alterū extremo
rum eſt formalr̄ infinitū vel ambo ſunt
formaliter infinita. ¶ Prima propoſitio
Omnis p̄dicatio qua abſtractū p̄dicaᷣ
de abſtracto quorum alterum vel ambo
ſunt infinita eſt p̄dicatio identica vt pa/
ternitas eſt eſſentia. volūtas eſt eſſentia:
intellectus eſt eſſentia ꝛc̄. ¶ Secūda ꝓ/
poſitio ſeu regula eſt. Quādocunq̄ pre
dicatur abſtractū de abſtracto quorum
neutrū eſt formaliter infinituʒ: p̄dicatio
eſt falſa: niſi fuerint omnino idē. Unde
iſta eſt falſa: paternitas ē ſpiratio actiua
Similiter iſta: paternitas ē innaſcibili/
tas. Iſta tñ ē vera: paternitas eſt gñatio
actiua. Nā iſta ſunt oīb⁹ modis idem.

Queriᷣ ſecundo. Que

iſtarū ſit ratio intelligēdi alterū. Id eſt
Utrū ypoſtaſis patris ſiue pater: ideo
generet quia eſt pater. vel vtrum pater
ideo ſit pater quia generat.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in duabus opinionib⁹. Quarū prima ē
falſa ꝛ nō tenēda. Secūda autē vera eſt
et ideo tenenda. ¶ Prima opinio ſtat in
duab⁹ ꝓpōnib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Proprie/
tates relatiue ecōtrario ſunt in deo ꝛ in
creaturis. Patet quia in creaturis ſunt
aduenientes: ꝛ ideo accidentales. In deo
autē vt inſiſtentes igitur ꝛc̄. Scđa ꝓpō.
Licet in creaturꝫ actus generationis ſit
cauſa relationis. In diuinis tñ relatio ē
cauſa actionis vel eſt ratio actus genera
tiui. patet in creaturis: quia nihil eſt pr̄
niſi cui cōpetit actus gñationis ſeu q̄ ge
nerauit. ¶ Sʒ ꝯtra. Sicut ſe habet ge/
neratio paſſiua ad filiū: ſic ſe habet gene/
ratio actiua ad patrem. Sed generatio
paſſiua eſt cauſa eſſendi filiū: ergo gene/
ratio actiua eſt cauſa eſſendi patrē. Di/
cimus em̄ et vere ꝙ quicq̄d filius habet:
hʒ ꝑ generationē. Nā ꝙ eſt fili⁹ habet ꝑ
generationē. Nūq̄ em̄ diceret filius niſi
quia genitus. Generatio ergo paſſiua p̄/
cedit filiationē. Relatiua aūt ſunt ſimul
natura nō tm̄ in eſſendo ſed etiā in intel/
ligendo. ergo generatio actiua eſt ratio
dicendi paternitatē in deo. ¶ Secunda
opinio ſtat in vnica cōcluſione que talis
eſt. ¶ Ideo pater eſt pater in diuinis q̄a
generat filium. Si em̄ alia cauſalis eſſet
vera tunc nihil generaret niſi qđ eſſet pa
ter: ſed hoc eſt falſum. Patet de pedicu/
lo quem generat homo. Tamen hoc nō
concludit contra dictam opinionē: dicit
em̄ nō ſic eſſe in creaturis ſicut in diuinis
Tamen concluſio patet. Nam genera/
tio ƒm propriā rationē dicit originem: pa
ternitas vero habitudinem. Sed origo
ſeu actus generandi eſt cauſa habitudi/
nis ƒm noſtrū modū intelligendi. Pro/
batur. Prius em̄ eſt magis cauſa poſte/
rioris: q̄ econtra: ſed generare ē in plus
et prius q̄ pater. ergo ꝛc̄.

Pro ſolutione argumētorum notandū pro p̃mo argumento ꝙ nō ſequitur. Ille fecit bonū argumētum ideo eſt bonus logicus. Nec ſequit̃ ꝙ ideo ſumus boni: quia fecimus bonum opus. Patet hoc in naturalib⁹ de domificatore poteſt enim a caſu fieri ꝙ malus edificator faciat bonam domū: ſic ſimili modo poteſt malus logicus bonū argumētum facere. Bene tamen ſequitur ille eſt bonus logicus: ideo facit bonū argumentum ſaltem ſi operetur ſm habitū a quo ꝑficit̃ meliori modo quo poterit. ¶ Pro ſolutione ſecūdi argumēti notandum ꝙ nulla ꝓprietas in diuiſ nec aliqd intrinſecum proprie acquiritur: qꝛ quelibꝫ eſt eſſentia: tamen ſm rationē intelligendi paternitas ineſt ꝑ generationē ſiue originem. ¶ Ultimū argumentum poteſt ſic formari. Pater generat in diuinis: vel ergo generat inq̃ntum deus: vel inq̃ntum pater: vel inquātum inaſcibilis. Nō primū: alioquin filius generaret quod ē hereticum. Si ſecūdum habeo ꝓpoſitum. Non tertium quia innaſcibilis dicit natiuitatis priuationem. Sed nulla pura p̃uatio poteſt eſſe ratio entis poſitiui: ergo ⁊c̄. ¶ Reſponſio ſtat in duabus propoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio. Pater inquantum innaſcibilis generat filium. ¶ Secūda propoſitio. Pater inq̃tū improceſſibilis ſpirat ſpiritūſanctum. Cuꝫ autem arguis. Impoſſibile eſt priuationem eſſe rationem habitus: id eſt entitatis poſitiue. ¶ Duo ſunt modi ſoluendi. Primus modus dicit verū quideꝫ eſt de priuatiōe pura ſimpliciter. Sed aliqua priuatio cum habitu ſubſtrato: id eſt entitate poſitiua bene eſt ratio habit⁹. Exemplum. Sicut homo liberalis inuitat aliquē ad comedendū ſecum ex liberalitate quia ſolus. Sic in diuinis pater generat ex liberalitate ⁊ ne ſit ſolus. Et idō cū ſemel generatio erit ⁊ ſpirator ampli⁹ non generat ⁊c̄. ¶ Secūdus modus ſoluendi cōcedit maiorem quādo videlicet ſic arguitur. Impoſſibile eſt aliquā p̃uationem eſſe cauſam ſeu rationeꝫ alicuius poſitiui. Sed innaſcibilitas eſt pura priuatio (illam minorem negarent illi) Probatur minor quia illud dr̄ innaſcibile qd̄ nō poteſt generari: nec eſt aptum natum generari: nec generatur. ¶ Reſpōdetur per hanc concluſionem. Licet innaſcibilitas vocaliter videatur eſſe priuatio ſeu ſm vocem ſit p̃uatio: tamen ſm rem ē vera poſitio ſeu perfecta entitas poſitiua. Prima pars patet: quia omne nomen cōpoſitum ex illa prepoſitione in poteſt capi priuatiue ⁊c̄. Secūda pars iſtius concluſionis probatur per nouem rationes. Quarū quinqꝫ prime vocantur ratōes. Alie aūt motiua quia ab auctoritate ſumūtur. ¶ Primo probatur. Innaſcibilitas dicit p̃mitatem. Sed paternitas dicit conditionem entitatꝭ perfectam: ergo innaſcibilitas dicit nobilem conditionē entis. Probatur maior quia innaſcibile vt dicit proprietatem patris ſic deſcribitur. Eſt ſuppoſitum non productum ab alio. Ex prima particula que eſt ſuppoſitum ſequitur ꝙ eſſentia diuina non eſt inaſcibilis. ¶ Secunda particula nō ꝓductum: excluditur ſpiritusſanctus qui licet non ſit aptus natus naſci: poteſt tn̄ produci. Tunc arguitur ſic. Innaſcibile dicit ſuppoſitum qd̄ non eſt ab alio: ſꝫ ens non ab alio eſt primū: ergo innaſcibile dicit primitateꝫ. ¶ Propoſitio. Tam nobilem entitatem importat paternitas ꝙ ad poſitionem primi ſequitur poſitio ſecundi. Ad rationem enim primi ſequitur ratio p̃ncipij ſm philoſophum. Sed ſi principium eſt: poteſt habere principiatum: ergo ⁊c̄. Unde dicit beatus Auguſtinus ꝙ pater eſt principium totius deitatis quia a nullo. ¶ Secundum argumētum ⁊ primū motiuum. Poſſet autem queri quare eſtis moti ſancti Bonauentura rn̄dit ꝓpter auctoritatem maximoꝝ doctoꝝ. Antiqui eni̅ doctores qui.

fuerūt ante ſanctū bonauenturā dixerūt
ꝙ innaſcibilitas in patre dicit fontalem
plenitudinē. Eſt aūt fontalis plenitudo
nihil aliud ꝙ̄ oīmoda plenitudo produ/
ctiuitatis. Unde habere fontalem pleni
tudinē eſt habere plenitudinē ptātis in
pducendo. Sed illud nō poteſt intelligi
reſpectu creaturarū. patet quia illa ple/
nitudo eſt in tribꝰ nec eſt in patre reſpe/
ctu ſpiritusſancti: quia illa etiam eſt in fi
lio: ergo eſt reſpectu filij. Et ſic fontalis
plenitudo in patre ponit generationem.
Et tūc arguit̄ ſic. Innaſcibilitas eſt fon
talis plenitudo ꝗ dicit aliquā entitatem
poſitiuā. ſ. generationē. ¶ Aiaduertēdū
eſt hic ꝙ doctor ſeraphicus videt̄ dicere
ꝙ innaſcibilitas ꝛ fontalis plenitudo di/
cat generationē. Rñdet eīn ad tertiū ar/
gumentū ſic dicendo ꝙ pater generat qꝛ
deus innaſcibilis: ꝛ ſpirat qꝛ improceſſi-
bilis. Dicit poſtea tranſitis. xij. vel. xiij.
rigis Rō pꝛimitatis in aliquo genere eſt
ratio pncipiati in illo (vt ratio pncipij p
modū nature eſt ratio pncipiati geniti)
ideo qꝛ pater eſt primū reſpectu emana/
tionis gn̄ationis ꝛ pceſſiōis. Et qm̄ pri/
mū in genere generationis qꝛ innaſcibi/
lis. primū vero in genere ſpirationis: qꝛ
deus improceſſibilis ideo generat quia
deus inaſcibilis: ꝛ ſpirat qꝛ deus impro
ceſſibilis. Tñ in fine ſeptime rōnis qua/
re inaſcibilitas dicat poſitiuū dicit ꝙ pa
ternitas ꝛ ſpiratio actiua reducant̄ ad in
naſcibilitatē. Non aūt idem reducitur
ad ſe. Videt̄ igitur fuiſſe intentio ſancti
bonauenture ꝙ innaſcibilitas diceret re
lationē pncipij in generali: ꝛ docet ↄ̄tī
tñ adhuc pmo reſpectu generatōis ꝛ pro
ceſſionis dicit eīn di. xxviij. q. i. ante ſolu/
tionē argumentoꝝ ꝙ pr̄ eſt principiū to/
tius diuinitatis qꝛ a nullo eſt ꝛc̄. hoc idē
videt̄ dicere eadem diſ. q. ij. Ubi dicit in
naſcibilitas ꝙ̄tum ad ↄſequētem intel/
lectum dicit vniuerſalē pncipalitatem
ſiue fontalē plenitudinē in corpore que
ſtionis. ¶ Secūdum motiuū ꝛ tertia ra
tio: quia oēs tam antiqui ꝙ̄ moderni di
cunt ꝙ innaſcibilitas eſt ꝓprietas pr̄is
ſed innaſcibile ſi dicit ſolam puationem
nō poteſt eſſe ꝓprietas patris. Sed ſic
impoſſibile eſt ꝙ inaſcibile ſit ꝓprietas
patris ꝛ dicat ſolam puationem: ergo in/
naſcibile non dicit ſolam puationē. Pa
tet alioquin tam eſſentia ꝙ̄ ſpūſſanctus
dicerentur innaſcibilia: patet quia nec ge
nerantur nec poſſunt generari nec ſunt
apta nata generari: ergo inaſcibilitas nō
dicit puram puationē. ¶ Tertium mo/
tiuū ꝛ quarta ratio. Hilarius dicit pat̄
eſt auctor filij nō quia creator nec factor
ſed qꝛ genitor. Sed pater nō habet ſum
mā auctoritatē niſi quia innaſcibilis: er/
go ꝛc̄. ¶ Quartū motiuū ꝛ quinta ratio
Quia ſm phm. Quāto cauſa prior tan
to eſt potencior ꝛ plus influit: ergo a ſimi
li quāto perſona prior tanto plus produ
ctiuior ꝛc̄. Dat ſignū huiꝰ dicēs. Vide/
mus ꝙ prima in generibus ſūt pncipia
aliorum: ꝛ que ſunt ſimpliciora vt in plu
ribus: ita ꝙ in eis ſit ſtatus: habent potē
tiam infinitam: vt punctus reſpectu li/
nearum. Et vnitas reſpectu numeroꝝ
ꝛc̄. Punctꝰ habet potenciā infinitā ſup/
ple in copulando. Simil'r vnitas reſpe/
ctu numeroꝝ ſcꝫ potentialiter. ſic etiam
in eſſentia diuina quia eſt pma reſpectu
creature. Hoc argumentū minus valet
alijs. ¶ Sexta rō ꝛ qntum motiuū. Si
cut poſſibile eſt intelligere pſonā patris
ꝛ filij nō intellecta ypoſtaſi ſpū ſcti. Sic
etiā poſſibile eſt ꝛc̄. Alias rō[illegible] ſcꝫ ſepti
mā: octauā ꝛ nonā quere in l[illegible]era ſancti
bonauenture. Septima incipit ibi. Si/
cut videmus ꝙ ſunt plures pſone ī vna
natura. Octaua īcipit ibi. Amplius pa
ternitatis ꝛ generationis proprietas ꝛc̄.
Et nona incipit ibi. Poſtremo cum idē
ſit primū ꝛ principiuꝫ. Et concordat cū
prima ratione.

Tertio querit̄. Utrum
contingat proprietates abſtrahi. Ter/

mini ſuperius declarati ſunt. ¶ Reſolutio queſtionis totius ſtat in vna diſtinctione et quinqꝫ dictis. ¶ Diſtinctio eſt talis. Abſtractio ē duplex ſcꝫ realis ſeu ex natura rei et intellectualis ſeu rōnis. Abſtractio realis et ex natura rei: eſt illa qua abſtractū ab aliquo pōt remanere in actuali exiſtentia: abſqꝫ eo a quo abſtrahitur. Tali abſtractione abſtrahit anima in morte a corpe. Vnō abſtractio realis et ſeparatio idem ſunt. Dicit iſta ſan. Bonauen Sic abſtrahit vniuerſale a particulari ⁊ forma a materia. Vniuerſale enim poteſt abſtrahi reali abſtractione ab omni particulari determiato. Nec vult ſctūs Bonauētura ꝙ vniuerſale poſſit eſſe ſine indiuiduo: ſed quodcūqꝫ indiuiduū determinatuꝫ detur: ſemꝑ pōt ſaluari in alio deſtructo illo vt pꝫ. ¶ Propoſitio. Omne accidens abſolutum realiter et eſſentialiter diſtinctum a ſubſtantia pōt taliter abſtrahi a ſubſtātia: vt patet in ſacramento altaris. Abſtractio vero intellectualis ſeu rōnis: eſt illa qua intellectus intelligit aliquā rationē formalem non intelligendo aliam. ¶ Propoſitio. Quodlibet ſubiectuꝫ eſt abſtrahibile abſtractione intellectuali a ſua propria paſſione et ecōuerſo: ſed non abſtractione reali. Queſtio autē iſta eſt de vtraqꝫ abſtractione. ¶ Primū dictū. Vbicūqꝫ eſt abſtractio realis ibi eſt cōpoſitio ⁊ diuerſitas. Patet hoc de omnibus exemplis datis: vt de vniuerſali et particulari. De accidente ⁊ ſubiecto et de corpore ⁊ anima: in quibꝫ eſt compoſitio. ¶ Secundū dictuꝫ. Quādocūqꝫ intellectus noſter intelligit aliquod obiectum completum complete: tunc neceſſario intelligit ipſum ſub duplici ratione: ſcꝫ ſub ratione quod ⁊ ſub ratione ſeu ꝑ modū quo. ¶ Propoſitio. Quandocūqꝫ intellectus noſter intelligit aliquod intelligibile: tunc intelligit ipſum ſub aliqua ratione. Ratio ergo eſt quo intelligitur. Obiectum autem eſt quod intelligitur. Exemplum. Cum intelligo hominem inquantum rationalis: tunc homo eſt quod intelligit᷑: rationalitas autem eſt ratio quo. Et forraſſis ibi accepit doctor ſubtilis illam diſtinctionem qua vtitur ſepius in ſua doctrina ꝙ genus accipitur vt quid vel vt modus ⁊c̄. ¶ Propoſitio alia et habetur in logica. Quandocunqꝫ intellectus noſter intelligit aliquid complete: tunc ibi eſt quid quod terminat actum intellectus: et ratio intelligendi vt quo: terminat᷑ actus intellectus. ¶ Tertium dictum. Realis abſtractio nullo modo ponenda eſt in deo: neqꝫ quo ad eſſentiam: neqꝫ quo ad perſonas. patet: quia ipſa preſupponit compoſitionē. Sed nulla eſt in diuinis compoſitio. igitur ⁊c̄. ¶ Quartum dictum. Quia intellectus noſter intelligit aliquid in diuinis: vt quod: et aliquid vt quo: ideo eſt ibi ponenda abſtractio ſm̄ intellectum noſtrū ſiue quo ad eſſentiam: ſiue quo ad perſonam. Probatur: Quia quod et quo ſic ſe habent per omnia ſicut abſtractum ⁊ concretum. Sed deitas vel eſſentia vocatur abſtractum deus vero concretum. Similiter intelligitur pater per modū quod ⁊ paternitas per modum quo. ergo ⁊c̄. ¶ Quintum dictum: Quia modus ſignificandi conſequit᷑ modum intelligendi. Ideo poſſumus aliquid nominare in cōcreto et etiā in abſtracto in diuinis: tam i eſſentia qꝫ in perſona. Probatur: quia ſicut rem intelligimus ſic eam nominamus: ſed intelligimus eſſentiam per modum q[illegible] o ſiue in abſtracto: ergo poſſumus eam nominare in abſtracto. ¶ Correlarium. In diuinis eſt abſtractio intellectualis ⁊ rationis.

Querit᷑ quarto Vtrum

peccatum ſit contrarie de notionibus ſiue proprietatibus opinari. Termini declarandi ſunt tres: ſcilicet peccatum: proprietas: ⁊ cōtrarie opinari. ¶ Pro primi

termini intellectu notandū: ꝙ peccatuꝫ
eſt duplex: ſcꝫ veniale de hoc in ſecūdo ꝛ
Mortale ꝛ tale eſt duplex: ſcꝫ originale
et de illo etiā nihil ad ꝓpoſitū: et actua-
le de h eſt q̄ſtio nr̄a. ¶ Vn̄ pctm̄ mortale
actuale (ſm Augu.) eſt dictū vel factū
vel cōcupitū ↄtra legē dei. Tres prime
particule huiꝰ diffinitiōis denotant tria
genera peccatoꝝ: Om̄e em̄ peccatū mor-
tale actuale vel eſt locutio: vł cogitatio:
vel operatio. Et hec tria genera pecca-
toꝝ ſm ordinē tanguntur in deſcriptio-
ne dicta. ¶ Prima ꝓpō. Nulla cogitatio
q̄rumcūq; mala videł eē peccatuꝫ: ſi ꝓ-
ueniat voluntatis libertatē ſeu ſm ꝙ ꝓ-
uenit. probał: Quia nihil eſt peccatum
niſi voluntariū. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Nul-
lus actus exterior nec aliqua cogitatio
nec aliqua locutio eſt peccatū niſi quia
voluntariuꝫ: ſeu quia a volūtate. Vnde
beatꝰ Augꝰ. lib. de aiabꝰ. Peccatum eſt
voluntas retinēdi vel conſequēdi: quod
iuſticia vetat. Et hec diffinitio ē forma-
lior q̄ prima. Eſt ergo peccatū volūtas
id eſt volitio mala. Et accipit actū ꝓmū
ꝓ actu ſcđo: ſicut cōiter facit. Et he due
diffinitiōes danł de peccato commiſſio-
nis. Eſt aūt etiam peccatū obmiſſionis
Et valde dubiū eſt vtꝝ aliq̄s ſolo pctō
obmiſſionis poſſit peccare. Exemplū de
obdormiente matutinū q̄ cū debito tēpe
ſe poſuit dormituꝫ alioquin iҏe eſſet cul
pabilis. Aliter diffinit btūs Ambroſius
dicēs: Peccatū eſt ꝑuaricatio legis diui
ne ꝛ celeſtiū inobediētia mādatorū: ꝛ po
nitur in libro de paradiſo. Scđa pars
exponit primā. Oīs em̄ trangreſſio pre-
cepti diuini voluntaria: eſt pctm̄ morta-
le. ¶ Correlariū a multis doctoribꝰ in-
fertur. Qꝛ nec ecclīa tota: nec papa: nec
quicūq; ꝑlatus poteſt obligare aliqueꝫ
ad peccatum mortale: intelligitur ſi non
dirigitur immediate a ſpūſancto. Patet
ex duabus diffinitionibꝰ peccati mortał
Preceptū em̄ pape vel eccleſie ſeu prela-
ti non eſt lex diuina: ſed omne peccatum
eſt inobedientia mandatoꝝ dei: ergo ꝛc̄.
¶ Scđs terminus eſt proprietas qui ſu
perius diffuſe declaratus eſt: ideo nunc
pertranſeo. ¶ Pro tercio termino: ſcili-
cet contrarie opinari. Nota primam di-
ſtinctionem in reſolutione queſtionis: et
ſic habebis eius declarationem.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat in quattuor diſtinctionibus ꝛ ſeptē pro-
poſitionibus. ¶ Prima diſtinctio. Con-
tingit dupliciter cōtrarie opinari. Vno
modo cōtingit ↄtrarie opinari circa ea
q̄ ſpectant ad doctrinā xpiane religionis
vt circa articulos fidei: et circa ea q̄ cōti-
nentur in ſacro canone biblie. Alio mō
contingit ↄtrarie opinari circa ea q̄ ſpe-
ctant ad doctrinā humane inq̄ſitionis:
vt ꝙ vniuerſale nihil ſit in re ꝛc̄. ¶ Pri-
ma ꝓpoſitio. Circa ea q̄ ſpectant ad do-
ctrinam inq̄ſitionis humane: licitū eſt nō
ſolū ↄtrariū opinari: ſed etiā ↄtra aſſere-
re. ꝓbał. Illud eſt licitū qđ nulla lege ē
ꝓhibitū ꝛc̄. ¶ Scđa diſtinctio. Spectā-
tia ad doctrinā xpiane religionis ſunt in
triplici drīa. Nā q̄dā ſunt de neceſſitate
fidei: q̄dā ſunt de certitudine ſacre ſcri-
pture. q̄dā ꝓo ſunt anneхa his vel illis.
Exemplū primi: ſunt articuli fidei. Ex-
emplū ſcđi: ſunt oīa q̄ cōtinenł in canone
biblie. Exemplum tertiꝫ vt ea q̄ ſpectant
ad explanationē ſcripture ſacre: vt q̄ſtio
nes et ſcripta doctorum. ¶ Scđa ꝓpō.
Opinari cōtrarie circa ea q̄ ſunt de ne-
ceſſitate fidei ſimpliciter eſt pctm̄ morta
le in altero ſcꝫ in illo qui falſe opinatur.
¶ Tertia propoſitio. Si ille qui opina-
tur falſum circa ea que ſunt de neceſſita-
te fidei habeat ſimplicem opinionem fal
ſam: tunc eſt peccatū erroris. Si autem
habeat aſſertionem ſic vt affirmet et de-
fendat eſt peccatuꝫ hereſis. Vnde dicił
errare potero: ſed propter hoc hereticus
non ero. Vnde error ꝛ hereſis habent ſe
ſicut ſuperius ꝛ inferiꝰ. Abbas ioachim
habuit errorem peſſimū et perículoſiſſi-

mum: quia de trinitate: non tamen fuit
hereticus. ¶ Nota hic inuexit magiſter
noſter contra inquiſitores quorū multi
nō habent differentiam inter errorem ⁊
hereſim: cōdemnantes quoſdā vt hereti-
cos: qui tamen parati ſunt deponere er-
rorem. ¶ Tercia diſtinctio. Homines
ſe habent in duplici differentia circa ſa-
cram ſcripturam. Quidam ignorant ſa-
cram ſcripturam: nec tenentur ſcire: ſi-
cut ruſtici. Alij ſciunt ſacram ſcripturā:
et tenentur ſcire: ſicut epiſcopi qui ma-
gis tenentur ſcire ꝙ̄ doctores. ¶ Quar-
ta ꝓpoſitio. Ignorantes ſacrā ſcriptu-
ram nec tenētes ſcire: poſſunt contrarie
opinari: ſeu licet eis: vt ſi quis diceret ꝙ
Jacob eſſet pater Iſaac: alius diceret ꝙ
non. ¶ Quinta propoſitio. Non licet
ſcientes ſacram ſcripturam opinari con-
trarium de aliquo contento in ſacra ſcri-
ptura: alioquin alter opinantiū peccat:
ꝙ ſi paratus eſt defendere peccat mor-
taliter: et eſt hereticꝰ. Probatur: Quiſ-
quis enim contradicit ſacre ſcripture et
eſt pertinax ad defendendum eſt hereti-
cus: ergo ⁊c. Unde oportet eſſe circūci-
ſum labijs. Nullo mō ergo admittendū
nec credendum (vt dixit Pariſius qui-
dam orator in cathedra) ꝙ Sanctus
Hieronymus correxerit Mattheū euā-
geliſtam de triginta argenteis. Non eſt
verum ſed magis expoſuit. Item ſanctꝰ
Hieronymus exponens ſacram ſcriptu-
ram ibi. (Oportet epiſcopum eſſe vni-
us vxoris virum) dicit ꝙ bigamia con-
tracta ante baptiſmū non impedit ordi-
nationem epiſcopalem. Sanctus vero
Auguſtinus exponit oppoſito modo di-
cens: ꝙ impediat. Et hoc communiter
tenetur. Et in alijs conſimiliter eſt dicē-
dum: ſcilicet ꝙ nō corrigunt ſacram ſcri-
pturam: ſed exponūt. ¶ Quarta diſtin-
ctio. Illa que ſunt annexa fidei et ſacre
ſcripture ſunt in duplici differentia. Nā
quedam ſunt que ſequunt̄ euidenter ex
fide vel ex ſacra ſcriptura: et oppoſita re-
pugnant fidei ſeu ſacre ſcripture. Alia
ſunt annexa fidei vel ſacre ſcripture: tā-
men non ſequunt̄ euidenter ex ſacra ſcri-
ptura vel fide. ¶ Sexta propoſitio. Cir-
ca annexa fidei et ſacre ſcriptucre primo
modo ſi quis cōtraria opinetur ante de-
terminationē eccleſie eſt licitū: ſed poſt
determinationē non licet. Unde Gilber-
tus epiſcopus porretanus ante conciliū
remenſe tenuit ꝙ tres ꝓprietates eſſent
in diuinis que nō eſſent deus. In tali au-
tem concilio libere reuocauit: vt dicit
Bernhardus. ¶ Huius opinionis ta-
men videtur eſſe Gregorius de arimino
qui in primo videtur ſuſtinere illum er-
rorem Gilberti porretani dicēs: Q, ge-
nerare filium ſit complexū ſignificabile
qđ nec ſit pater nec ꝓprietas patris. Si
placet eū videre potes. ¶ Septima pro-
poſitio. In his que ſunt annexa fidei et
ſacre ſcripture: nec ſequuntur euidenter
ſilogiſtice vel alias: nec repugnāt (quia
dubia ſunt) licet cōtraria opinari. Nō
tamen licet aſſerere dubium circa deum
quia (vt vtamur verbis doctoris Sera-
phici) Opinari eſt rationis conferētis.
Sed aſſerere dubium circa deum eſt ra-
tionis ſuperbientis. ¶ Correlarium fi-
nale. Dicere mendaciū in religione chri-
ſtiana: eſt aſſerere oppoſitum alicuꝰ ar-
ticuli fidei. Non tamē ſic accipit San-
ctus Bonauentura in fine huius que-
ſtionis ⁊c.

Irca ſcđam hu-
c ius diſtinctionis partē pri-
mo querit̄. Utrum verbū
dicatur eſſentialiter vel no-
tionaliter. Termini declarādi ſunt tres
ſcʒ verbum: eſſentialiter et notionaliter.
Eſt tamē prius notandū ꝑut phus. vij.
metaphiſice inqt: ꝙ omne ꝓbleuma ſeu
queſtio bona ꝑ̄ſupponit aliquid certum
et querit dubium. Certū autē eſt ſm di-
cta oīm doctorū: imo ſm ſacram ſcriptu-
ram ꝙ in diuinis ſit verbū. patet Joh. j.

In principio erat verbū et verbum erat
apud deum. Et hoc eſt qđ ꝑſupponitur
in titulo ꝑſentis q̄ſtiōis. Scđo queritur
vtrum tale verbuȝ dicatur eſſentialiter
vel notionaliter. ¶ Notandum igiť pro
primi termini intellectu: ꝙ verbū eſt no/
tici intellectualis: actualis: naturaliter
producta. In iſta deſcriptiōe ſunt quat/
tuor particule. Prima eſt noticia: et po-
nitur loco generis. ¶ Prima propoſitio.
Nulla operatio ſiue nullus actꝰ potētie
appetitiue pōt eſſe verbū. Correlarium.
Nulla volitio eſt verbum. ¶ Scđa pro/
poſitio. Verbū eſt actus ſiue opatio ali-
cuius potētie cognoſcitiue ſiue apprehē-
ſiue. ¶ Scđa particula eſt intellectua-
lis: et ponitur ad differētiam noticie ſen/
ſitiue. Unde duplex eſt noticia: ſcȝ ſenſi/
tiua et intellectiua. Noticia ſenſitiua eſt
illa quā habet ſenſus de obiecto. Et eſt
duplex: ſcȝ interior ⁊ exterior. ¶ Tercia
propoſitio. Nulla ſenſatio pōt dici ver-
bum. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Nullus actꝰ
potentie ſenſitiue ſiue interior ſiue exte-
rior poteſt dici verbum. Correlarium.
Verbum ſolum pertinet ad intellectū.
¶ Tercia particula diciť actualis: ⁊ po-
nitur ad differentiā noticie habitualis.
¶ Quinta ꝓpoſitio. Nullus habitꝰ exi
ſtens in intellectu pōt dici verbū. ¶ Se
xta ꝓpoſitio. Nulla ſpecies intelligibiľ
exiſtēs in intellectu pōt dici verbū: ſȝ ꝑce
dit verbū: qꝛ nō eſt noticia. ¶ Septima
ꝓpoſitio. Potētia intellectiua nō poteſt
dici verbū. ¶ Ultima particula dicitur
naturaľr ꝓducta. De ratiōe eñ ꝟbi ne-
ceſſe eſt ꝓduci naturaliter ⁊ nō volūtate
Uñ q̄dā ꝓducunť libere: quedā ꝟo na-
turaliter. Libere ꝓducunť illa que volū
tate cōcurrente ꝓducunť. Naturaliť ꝟo
q̄ñ volūtas nō cōcurrit. ¶ Octaua ꝓpō
Si deꝰ cauſaret in me noticiaȝ alicuius
obiecti totaliter: eſſet noticia intellectua
lis actualis: nec tamen eſſet verbū: qꝛ li-
bere produceretť a diuina volūtate. Cor
relariū. Si deꝰ cauſat totaliter viſioneȝ
beati (licet ſit ꝑfectiſſima) nō tñ eſt ꝟbū
Uñ eſt opinio doctorū multorū ꝙ perfe
ctiſſima noticia in creaturis nō eſt ꝟbū.
Et hoc neceſſe eſt dicere: ſi quis dicat ꝙ
volūtas diuina ſe ſola cauſet viſionē bea
tificam in virgine glorioſa et aliis beatꝭ
ſic ꝙ intellectꝰ creatꝰ nō ꝯcurrat actiue
ad talē noticiā beatificā. Itē ſic nec oīs
noticia increata eſt verbū. patȝ de noticia
eſſentiali improducta in diuinis: ſic nec
oīs noticia ꝓducta eſt ꝟbū patȝ: qꝛ ſpūs
ſanctꝰ eſt noticia ꝓducta (licet nō appro
priate) ⁊ tñ nō eſt verbū. ¶ Correlariū.
Ad hoc ergo ꝙ aliquid ſit ꝟbuȝ requirunť
due cōditiones. Prima oportet ꝙ ſit in-
tellectio. Scđa conditio ꝙ ſit naturaliť
ꝓducta. Uñ poſſet breuius ſic deſcribi:
Verbū eſt intellectio naturaľr ꝓducta
¶ Propō. Omnis intellectio naturaliť
ꝓducta eſt ꝟbum. ¶ Notandū ꝙ intelle
ctio actualis que eſt formaľr in patre: fi/
lio ⁊ ſpūſancto: nō eſt verbū: qꝛ eſt actus
eſſentialis nō productus. Verbū ſic diſ
finitum eſt cōmune ꝟbo creato ⁊ increa-
to. Nō tamē eſt niſi quedā notificatio et
hoc ſi cōmuniter capiať. Verbū eñ diui
num: id eſt filius ſolū appropriate eſt no
ticia ⁊ intellectio: vt habet Scotus quē
ſtione. viij. quotlibeti. Verbum autem
creatum poteſt ſic deſcribi: eſt noticia na
turaliter genita creata. Verbum vero
increatum eſt intellectio ſeu noticia na-
turaliter producta ſubſiſtens.
¶ Notandum vlterius ꝙ agens per in/
tellectum diſtinguitur vno modo cōtra
agens a voluntate ⁊ arte. Illo modo eſt
agens naturale ſicut ignis reſpectu com
buſtionis ſtuppe. Alio modo agens per
intellectum diſtingitur contra agens na
turale. Illo modo ſepius capitur a phi/
loſopho ⁊ eſt agens liberum. Notandū
etiam ꝙ amor concurrit ad rationē ver-
bi nō vt intrinſece requiſitum: ſed vt cō-
comitans. ¶ Sciendum eſt ſm doctri-
nam doctoris Subtilis. Antequā habea
mus verbum in nobis ꝙ quinqȝ entita-

tes reqͥrunt. Primo reqͥrit intellect⁹ ipſe Scḋo intelligibile. Tertio act⁹ intelligēdi ſeu noticia ꝓducta. Exm̄ ad intelligendū lapidē. ꝑmo reqͥrit intellect⁹ intelligēs. ſcḋo lapis itelligibil'. ⁊ tertio actualis noticia. Quarta entitas ē ꝓductio actiua: ꝙ eſt reſpect⁹ ipſi⁹ intellect⁹ ꝓducētis ad ipā ʒ intellectōeʒ ꝓductā ꝙ reſpectus vocat' ꝓductio actiua: vl' ꝓducere ī cōcreto ſeu elicere: vel elicitio. Itē vocat' ꝑnitas. itē vocat' gignere. itē ꝟberare. i. ꝟbū gn̄are ⁊ ꝟbatio actiua. Itē vocatur loqͥ apud ſe. Vocaturq; tal' reſpect⁹ ꝯcipere a Bonauē. Item alio noīe dicere. ¶ Correla. Termin⁹ ꝗ ipſi⁹ dicere ē verbū. Intellect⁹ ꝗ dicit ꝟbū. i. ꝓducit ꝟbū id eſt intellectōeʒ. Nō in. ꝫ dicit vocalit' ſʒ mētaliter. Iſta eſt lingua angloꝝ de ꝗ in ſcḋo li. Quīta entitas ē reſpect⁹ ipſi⁹ noticie ꝓducte ad itellectū ꝓducētē. Et noiat' ꝓduci: elici: dici. ⁊ a ſan. Bonauē. ꝯcipi ⁊ ꝯceptum. Itē gigni ꝟbari. Item vocat' ꝟbū: filiatio ⁊c̄. Querere ꝗ vtruʒ ꝟbū dicat' ēētialt'r vel notionalt'r eſt q̄rere vtrū ꝟbū dicat' vel cōueniat trib⁹ ꝑſonis: an alicui ⁊ alicui non.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in trib⁹ opiniōib⁹. Quaꝝ ꝑma ſtat ī vna diſtinctiōe ⁊ trib⁹ ꝓpōib⁹: ⁊ totidē dictis. ¶ Diſtinctio ē talis. Dicere capit' tripl'r in diuinis. Vno mō idē eſt qḋ intelligere Alio mō idē eſt qḋ gn̄are. Tertio modo idē eſt qḋ creare. Prima ꝓpō ſ'm iſtā opinionē. Dicere in diuinis ꝑmo mō ꝯuenit cuilibet ꝑſone. Et eſt eſſentialiter dictū. ¶ Scḋa ꝓpō. In diuinis dicere ſecūdo mō ſoli patri cōuenit. Et capit' notionaliter. ¶ Tertia ꝓpō. Dicere tertio modo ꝯuenit cuilibet ꝑſone. Vn̄ ſcriptū eſt: dixit ⁊ creata ſunt. i. creauit ⁊ creata ſunt. Et ſic eſt eſſentiale in diuinis. ¶ Primū dictū. Verbū increatū correſpōdet dicere ꝓut idē eſt qḋ intelligere. ¶ Secūdū dictum. Verbū increatū corrn̄det dicere ꝓut idē eſt qḋ generare. In his nō reprehendit' iſta opinio a ſctō Bonauētura. Sʒ addūt qḋ nō placet. ¶ Tertiū dictū Nullū ꝟbū corrn̄det ei qḋ eſt dicere tertio mō. i. creare. Et in hoc rephenditur a ſctō Bonauentura. ¶ Scḋa opinio ſtat etiaʒ in vna diſtinctione ⁊ duob⁹ dictis. Breuit' em̄ illi ſe expediūt dicētes. ¶ Dicere vno mō capit' eſſentialt'r: ⁊ ſic idē eſt qḋ intelligere. Alio mō capit' notionalt'r ⁊ ſic idē eſt qḋ generare. Primū dictum. Verbū primo mō dictū d' eſſentialt'r vt ſcʒ corrn̄det ipſi dicere ꝑmo mō: ⁊ eſt cōe trib⁹ ꝑſonis. ¶ Scḋm dictū. Qn̄ dicere capit' notionalt'r eſt in ſolo patre ⁊c̄.

Reſolutio tertie ⁊ propꝛie opinionis ſtat in qͥbuſdā ꝓpōnib⁹.

¶ Prima ꝓpō. Dicere eſt idē qḋ loqui. ¶ Scḋa ꝓpō. Loqui capit' dupl'r: aut apud ſe: aut apḋ alterū. Loquit' hō apḋ ſe dū cogitat. ¶ Tertia ꝓpō. Loqͥ apud ſe ē aliqͥd mēte ꝯcipe. i. ꝓducere ſiue itelligere: ꝟbū em̄ eſt loqͥla interior. ¶ Quarta ꝓpō. Mens noſtra intelligēdo aliqͥd aliud a ſe ꝓducit verbū: ſimile alīj intellecto: ſed intelligēdo ſe ꝓducit verbū ſil'e ſibi. Declarat' ſic. Mens intelligēdo aliquid aut intelligit ſe vel non intelligit ſe ſed aliud. Oīs aūt intellectio eſt ſilitudo obiecti illi⁹ cui⁹ ē ⁊c̄. ¶ Quinta ꝓpō. Mens intelligēdo ſeipſam ꝯcipit verbū ſil'e ſibi ꝑ oīa. ¶ Sexta ꝓpō. Loqͥ vel dicere apud alterū eſt cōceptū mētis exꝑmere alteri: cui loqui corrn̄det verbū exteri⁹ platū. ¶ Septima ꝓpō. Sic̄ in nobis dupl'r accipit' dicere: ſic in deo ē dicere apud ſe: ⁊ dicere ei apud alterū. vnde Iohis ꝑmo. Et verbū erat apud deum ¶ Octaua ꝓpō. Pr̄ in diuinis dic̄ apud ſe verbū: qn̄ generat prolem ſibi ſimil'e. ¶ Nona ꝓpō. Huic dicere pr̄is correſpōdet verbū eternū ſeu ꝟbū increatū natū ¶ Decima ꝓpō. De⁹ loquit' apḋ alterū qn̄ exꝑmit ⁊ declarat ſeipm̄ per creaturā cui locutiōi corrn̄det creatura ad extra. Et in ꝫ opinio p̄cedens fuit improbata.

Quia nõ eſt aliqͣs effect⁹ q̄ nõ mãifeſtat
z declarat ſuã cãz zc̄. Vñ de⁹ loquiť val
de qñ ꝓducit peſtilẽtias. Vñ qñ de⁹ in/
ſpirat mĺras inſpiratiões loquiť hoĩ vñ:
Spũs vbi vult ſpi. et vocẽ ei⁹ audis zc̄.
Correlariũ. Duplex ẽ ꝟbũ reſpectu dei.
Quoddã eſt ꝟbũ qđ corñdet ꝓmo dice
re qđ eſt loq̄ apud ſe: et eſt ꝟbũ eternũ ħ
eſt fili⁹ dei. Aliud eſt ꝟbũ corñdẽs ſcđo
dicere: z eſt ꝟbũ tpale corñdẽs locutiõi
dei ad alteꝝ z eſt creatura. ¶ Propõ. xj.
Verbũ increatũ ſoli⁹ ẽ filij ĩ diuis cui⁹
eſt ꝯcipi: ſicut dicere ſoli⁹ eſt pr̃is cui⁹ ẽ
concipere. ¶ Duodecima z vltima ꝓpõ.
Verbũ ĩ diuinis dr̃ ſolũ notionaliť z nõ
eſſentialiter: quia diciť de ſolo filio.

Pro ſolutione argumẽ

toꝝ. Notãdũ q̄ doc. Sera. duo ꝓma ar
gumẽta ſiľ ſoluit. Nã ꝓcedũt ab inſuffi/
ciẽti diffinitiõe. Vñ ſicut patuit heſter/
na lectiõe. Verbũ ẽ noticia intellectuaľ
actuaľ naturalr̃ ꝓducta. g̃ nõ valent ar/
gumẽta. Siľr notãdũ q̄ duplex eſt noti
cia: ſcz genita z ingenita. Nã noticia ge/
nita eſt ꝓpriũ ꝟbi. Noticia ꝟo ingenita
eſt eẽntiaľ z p̱ ꝯñs cõis trib⁹ zc̄. vide te/
xtũ. ¶ Itẽ notãduz q̄ oĩs noticia actuaľ
eſt declaratiua z manifeſtatiua illius cu
ius eſt. Nõ tñ oĩs noticia eſt ꝟbũ: vt ſup̄
ptz. Sz noticia ꝯcepta .i. naturalr̃ ꝓdu
cta vel genita eſt ꝟbũ. In ꝓpoſito enim
doc. Sera. accipit cõcipere ꝓ naturaliť
ꝓducere: vt patet etiã in ſequentib⁹ ſolu
tionib⁹ in textu z in ſeq̄nti q̄ſtiõe. ¶ No/
tandũ q̄ dicere dei apud ſe: idẽ eſt qđ ge
nerare filiũ ſibi ſimilẽ cui corñdet ꝟbuz
eternũ. Et ſic eſt ſolus vnus dicens.

Secũdo queriť de ver/

bi eterni cõnotatiõe. Verũ ꝟbũ eternuz
cõnotet aliq̄d ex p̄te creature. Vñ notã/
dũ q̄ cõnotare eſt aliq̄d ꝓter ſignificatũ
ꝓncipale importare. Reſolutio q̄ſtiõis
ſtat in .xij. ꝓpõnib⁹. ¶ Prima ꝓpõ. Tũc
ꝟbũ dr̃ vel generať qñ mẽte ſiľitudo vel
imago alicui⁹ cognoſcibilis ꝯcipiť. Iſta
ꝓpõ ptz ex deſcriptiõe ꝟbi in p̄cedẽti le/
ctiõe dicta: vbi dr̃ q̄ verbũ eſt noticia in/
tellectualis actualis zc̄. q2 ꝟbũ eſt ipa ſi
militudo z imago obiecti. ¶ Scđa ꝓpõ
Cũ verbũ ſit ſiľitudo ꝯcepta obiecti ſe/
quiť q̄ verbũ dicit reſpectũ ad illud cu/
ius eſt ſcz verbuz: quia noticia eſt alicu/
ius noticia. ¶ Tercia ꝓpõ. Quia mens
nr̃a nec ſiľ nec vno et eodẽ actu videt ſe z
alia: ideo alio ꝟbo dicit ſe et alijs verbis
dicit alia. Patz eñi q̄ intellectus me⁹ nõ
ſiľ z eodẽ actu ĩtelligit ſe z alia. Siľ eñi
z ſemel intellect⁹ nõ intelligit plura ꝑfe/
cte. ¶ Quarta ꝓpõ. Tot ſunt in mente
nr̃a ꝟba q̄t ſunt obiecta intellecta actu
ab ea: et tot pñt eſſe ꝟba q̄t ſũt eſſe intel/
lecta ab ea. ¶ Quinta ꝓpõ. Quia ſum
mus ſpũs in pr̃e ſe z oĩa videt vno aſpe/
ctu .i. intellectione z eodẽ actu. Ideo co/
gnoſcit ſe vt eſt ꝓncipiũ oĩm alioꝝ. Oĩa
eñi ſunt clara oculis dei. ¶ Sexta ꝓpõ.
Quia in pr̃e vis ꝯceptiua ꝯcipit ſiľitu/
dinẽ oĩa circũplectentẽ ſub intuitu vno
ſiue aſpectu: idõ ꝯcipit ſiue generat vnuz
verbũ qđ ẽ ſiľitudo pr̃is imitatiua: et eſt
ſiľitudo creaturarũ opatiua vel exempla
tiua tenens mediuz per quã pater opari
dr̃. Hec ꝓpõ tres hz ptes. Prima dicitur
vis conceptiua: p̱ quã debet intelligi me
moria fecunda que eſt vis generatiua: q̄
cõcipit .i. ꝓducit ſimilitudinẽ .i. verbum:
oĩa circũplectentem .i. cõtinentem ſub in
tuitu vno .i. habentẽ eſſentiã ſibi pñtem
Scđa pars eſt declaratiua prime par/
tis. Niſi eñi generaret verbũ quod eſſet
ſimilitudo patris z aliorum: ſimilitudo
eñi ſeu verbũ non oĩa complecteretť niſi
eſſet z patris z aliorum. Differenter ta/
men quia patris ẽ quaſi imitatiua. Vel
potius vt vult doctor ſubtilis. Eſt per
adequationẽ ſimilitudo patris. Alioꝝ
autẽ per exemplationẽ. ¶ Septima pro
poſitio. Filius in diuinis dicitur virtus
dei z ſapiẽtia patris in ſcripturis ſacris.
Non tamen intelligendum eſt q̄ ſit for/

maliter virtus patris:ſed ſuppoſitaliter cui ſcilicet pater cōmunicat eandē virtutem operandi. Unde patrē operari per filium poteſt intelligi tanq̄ per rationē formalem agendi. Et ſic nō intelligitur Uel poteſt intelligi tanq̄ per ſuppoſitum cui cōmunicauit pater eandem virtutem operandi:et iſto modo intelligit̄. Et ſic ſimiliter agit filius et pater p ſpiritū ſanctum. ¶ Octaua ꝓpoſitio. Uerbum diuinum non ſolum dicit reſpectū ad patrē a quo generat̄:ſed etiaȝ dicit reſpectum ad creaturā per modum exemplaritatis diſpoſitiue: et virtutis operatiue. Patet ex ſexta ꝓpoſitione ꝛc̄. Unde verbum eſſe exemplans creaturā pōt itelligi tripliciter. Uno modo actu. Et hoc qn̄ ꝓducit aliquid cuȝ patre et ſpiritu ſctō. Un̄ cauſa exēplans ꝛ efficiēs ſūt idem. vnde ſicut intellectio dicitur ſimilitudo obiecti ita verbū qđ eſt ipſa noticia dicitur exemplans omnium rerum. Scđo mō dicit̄ exemplans ſm̄ habituȝ: inq̄tum poteſt facere creaturam et inq̄ntum aliqua creatura pōt creari. Tertio mō dicitur exemplans ſm̄ aptitudineȝ. Quia eſt aptū natū cum patre ꝓducere creaturā tanq̄ exemplar ipi⁹. Dictuȝ em̄ eſt ſup̄ q̄ donū: vt dicit̄ de ſpūſctō nō ſolū dicit reſpectū ad dantē: ſed etiaȝ ad illuȝ cui dat̄. Et hoc tripl'r: quia vel ſm̄ actū vel ſm̄ habitū: aut ſm̄ aptitudineȝ. Reqre ſup̄. ¶ Nona ꝓpō. Exēplās ſm̄ actū non competit verbo ab eterno: ſed ex tempore. ¶ Decima propoſitio. Exēplans ſm̄ habitum reſpicit creaturaȝ vt poſſibilē fieri. Et q̄ꝛ creatura ab eterno fuit poſſibilis: ideo verbū ſemꝑ fuit exēplans ſm̄ habituȝ. Et hoc appropriate. Correlariū. Potentia diſpoſitiua exemplatiua et operatiua ideȝ ſunt. ¶ Undecima ꝓpoſitio. Quemadmodū dictū fuit ſuperius de dono: eodem modo dicendum eſt nunc de verbo reſpectu potētie operatiue: ſcȝ ſm̄ actum: habitudinem ꝛ aptitudinem. Et hoc large loquendo de aptitudine. ¶ Duodecima propoſitio. Licet verbum vltra principale ſuum ſignificatum importet ab eterno reſpectū ad creaturam ſm̄ aptitudinem ſeu reſpectum aptitudinalem ꝛ etiam habitualē: nō tamen dicit reſpectum actualem ad creaturam ab eterno.

Pro ſolutione argumētorum.

Notandū q̄ vltima ratio eſt melius argumentum qđ hic fit. Et eſt tale. Si verbum diceret reſpectū ad creaturam: poteſt dici verbū creature qđ expꝛ̄ſſe beatus negat Anſelmus i monologion. Probatur conſequētia: quia ideo dicitur filius patris et verbuȝ patris: quia dicit reſpectum ad patrem. Si dicas q̄ dicit reſpectū ad dicenteȝ principaliter. Un̄ nō pōt dici niſi verbū p̄ris: eadē ratione cū ſpūs dicat reſpectū ad ſpirantē principaliter nō poterit dici ſpūs moyſi vl' ſpūs helye qđ eſt ꝯtra ſcripturā ſacrā Itē ſi dicit reſpectū ad creaturā cū omē nomē dicēs reſpectū ad creaturā ſit eēntiale: g̃ v̄bū nullo mō dr̄ ꝑſonal'r. ¶ Rn̄deo: Spūs dr̄ dupl'r. Uno mō dr̄ ſpūs ab actu ꝑſonali vel notionali: videȝ a ſpirari vl' a ſpirare: id ē ꝓducere. Hoc mō non accipit̄ ſpūs in ſacra ſcriptura cū dr̄ ſpūs helye vl' ſpūs moyſi ꝛc̄. Alio mō dr̄ ſpūs ab actu eēntiali: q̄ eſt inſpirari vel iſpirare. Et h̄ vult ſctūs Bonauē. qn̄ dicit vl' ab actu ſpirādi. gloſa. i. inſpirādi. ¶ Mouet dubiū ꝯñter. Utrū poſſit dici ſpūſſctūs hoīs: ſicut ſpūſſctūs helye. Et lȝ mgr̄ ſniaꝝ dicat q̄. ſſ. ſolū cōueniat tertie ꝑſone i diuinis: hoc nō obſtāte. Dico q̄ ſpūſſanct⁹ ꝛ pōt dici ſpūſſanct⁹ hominis ſicut ſpūs hoīs. probat̄: Nam eo dicitur ſpūs hominis: quia inſpirat cōſimiliter: ideo q̄ꝛ ſctā inſpirat alicui et nō tm̄ ſpiritum prophetie: ideo dici poteſt ſpūſſctūs alicuius. Sicut Dañ. xiij. dicitur: Suſcitauit deus ſpiritū pueri iunioris. Quia em̄ ſctō Danieli inſpirauit ſancta: retractionē ſcȝ illi⁹ impudici cō-

filiȷ̄ ⁊ puerſiſſimi ꝓpoſiti illoꝝ peſſimoꝝ ⁊ iudiciȷ̄ iniqui: ideo dī ſpūſſanct⁹ pueri. Et licet biblie moderne ſeu nouiter impreſſe nō habeant ſepius in hoc loco ſanctum. Antiqui tn̄ libri manu conſcripti habent: n.ſi ꝙ ab ignorātib⁹ et q̄ iſtū antiquum doctorem nō viderunt aliqui libri bene ſcripti corrumpuntᷣ hoc in loco ſicut et in alijs. Patet de epiſtola q̄ legitur ſabbato ante Innocauit: vbi Eſaie lviij. dicitᷣ: Auertens ſemitas in quietem multi ſcioli corrumpūt ⁊c̄. ¶ Notanduȝ ꝙ in fine huius q̄onis dicit ſcīūs Bonauētura: Magis aūt filius ⁊ ſpūſſanctus nominantᷣ nominibus dicentibus reſpectum ad creaturā q̄ȝ pater. Quā ſm rationem intelligendi et appropriandi q̄ſi mediū ſint inter nos et deum: ⁊ ſm rationem appropriandi ſunt reducētes ad deum. Poteſt autem hoc dupliciter intelligi. Uno modo ꝙ filius et ſpūſſanctus ſm naturam diuinā mediāt inter patreȝ et creaturam ſic nō debet intelligi. Alio modo dicitᷣ per appropriationeȝ. Quia ſm beatuȝ Auguſtinū. Pater eſt principium ad qđ reducimur: fili⁹ forma quaȝ ſequimur: et ſpūſſanctus grā qua reconciliamur. Uñ ⁊ ipſi magis ꝓprie dicuntᷣ nobis dari q̄ȝ pater ⁊c̄.

Tercio queritur cū filius ſit verbum ⁊ ſapientia qđ illorum ſit prius ſm rationem intelligendi. Notandum pro intellectu terminorum ꝙ filiuſ in diuinis quattuor nominatur nominibus. Vocatᷣ eñ filius: imago patris: verbum patris ⁊ ſapientia ⁊ noticia. Et eſt notandū ꝙ hic implicite tria queruntur. Primo. quare hoc nomen verbū dicitur proprie de filio: et ſapientia eſt appropriatū. Omnia eñ appropriata ſūt cōmunia tribus. Nullum autem ꝓpriū eſt cōmune tribus: ſed conuenit vni ſoli perſone. ¶ Secūdo queritᷣ. An ſm modum intelligendi noſtrum p̄cedat ſapiētia verbū: an econuerſo. ¶ Tercio queritᷣ que ſit differentia iſtorum nominū: ſapientia: filius: imago ⁊c̄.

Reſolutio queſtionis ſtat in tribus dictis. ¶ Primum dictum In intellectu verbi cadunt iſte tres cōditiones. Intelligentis cognitio: ſimilitudinis conceptio et alicuius expreſſio. Hoc probat p̄mo p̄ auctoritatē Anſelmi in littera ſancti Bonauēture. Et ſecūdo rōne vel diffinitione ſumpta ex illa auctoritate. Uñ verbū eſt noticia genita expreſſiua alicuius obiecti intelligibilis cuius eſt perfecta imago vel ſimilitudo naturalis: hanc deſcriptionem innuit ſanctus Bonauentura. Et eſt eadem cuȝ illa nuper dicta ſm doctorē Subti. In qua quidē deſcriptione tres ponuntᷣ particule. Prima particula eſt. Noticia et ſic patet prima pars dicti: ſcȝ intelligētis cognitio: qđ idem eſt qđ noticia. Secunda genita: et intelligitur p̄ ſimilitudinis cōceptionē. Unde ī intellectu verbi: id eſt de ratiōe q̄ddicatiua verbi eſt ꝙ ſit productū. Tertia particula eſt exp̄ſſiua ⁊c̄. Per hoc pateȝ tertia clauſula noſtre ꝓpoſitionis prime et p̄ conſequens ipſa tota propoſitio. Et ſic patet ꝙ verbum includit iſta tria: ſcilicet noticiā genitam: id eſt generationē ⁊ imaginē et ſimilitudinem obiecti. ¶ Scḋm dictum. Sapientia ⁊ noticia cum dicāt aliquod abſolutum ſunt cōmunia tribus: verbū tamen ⁊ imago ⁊ filius ſunt ꝓpria filio. Prima particula patet: quia ſunt abſoluta: appropriantur tamen filio. ¶ Tercium dictum. Iſta quattuor nomina habent ſe per ordinem: ſapiētia: filius: imago ⁊ verbum: ꝓut dicuntᷣ de ſcḋa p̄ſona in diuinis. Primo eñ dicitᷣ ſapientia ſm modum noſtrū intelligendi: dehinc filius. tertio imago. quarto verbum. Uide iſta latius in textu. Verbum enim dicit ⁊ intellectionē ⁊ genitū ⁊ modū exp̄ſſum emanādi ⁊ ſup̄addit vltra hec tria rationē exprimendi ⁊ manifeſtandi.

Querit quarto. Utrū hoc nomē verbū debuit ad diuina transferri ⁊c̄. Notandū pro declaratione terminoꝝ ꝙ ly verbum accipitur quattuoꝛ modis. Primo hoc nomen verbum accipitur pro deceptione: vt Uerba dat omnis amans. Secundo modo pro parte orationis. vt Uerbum eſt pars orationis ⁊c̄. Tertio modo ꝓ filio dei: vt Uerbum caro factum eſt. Quarto modo capitur verbum pro loquela. Unde verſus. Eſt deceptio: pars: loquela: filiꝰ dei. Notandū vlterius ꝙ verbū captum pro loquela eſt triplex: ſcꝫ. exterioꝛ loquela: interioꝛ: ⁊ media. Hoc eſt qꝺ dicit beatꝰ Auguſtinꝰ. xv. de trinitate. Q. eſt verbū ſenſibile: intelligibile vel intellectuale: ⁊ mediū. Loquela interioꝛ ſeu verbū intellectuale eſt ip̄a actualꝭ noticia intellectualis: naturalr̄ ꝓducta. Sꝫ loquela ſeu verbū exterius: ſiue verbū ſenſibile: eſt illud qꝺ attendiť in vocis ꝓlatione: vel eſt ipſamet vox ſignificatiua. Loquela vero media ſiue verbū mediū: eſt noticia vel cogitatio quedā de voce prolata ſeu proferenda exterius. Unde verbum intellectuale attendiť in cogitatione rei Uerbū mediū in cogitatione vocis: verbum vero ſenſibile attendiť in vocis ꝓlatione. Uñ in aı̄a nr̄a iſta tria ſunt ſubordinata. Primo ē intellectio rei: vt lapidis: ⁊ vocať verbū mētale. Scđo ē intellectio vocis vel de ꝓferēda voce ⁊ illa eſt tantūmodo de voce ⁊ nō̄ de re: ⁊ vocatur loquela media: qꝛ mediat inť intellectionē rei ⁊ vocē ipſam ſenſibilē. Tertio eſt ipſa vox q̄ eſt loq̄la exterioꝛ. Exēpli cauſa. Doctoꝛ lecturꝰ. p̄mo cogitat lectionē ſuā legendā. ſcđo cogitať quō̄ vult eam ꝓferre ſeu declarare: quia nō̄ ſufficit doctori rem intelligere: ſed etiā opoꝛtet doctoꝛē p̄meditari quō̄ vtiliter ⁊ clare velit exprimere q̄ intelligit. Nō̄ em̄ inꝙ̄tū rationabiliter agens neceſſe hꝫ p̄cogitare. Tertio ē ipſa vox ſenſibilis ⁊c̄. ¶ Poſſet ergo queſtio fieri p̄mo de verbo ſenſibili Utrū transferať ad diuina verbū exterius. Secūdo vtrū verbū mediū trāſferatur ad diuina. Tertio an verbū mentale transferatur ad diuina ⁊ de illo verbo principaliter querit queſtio noſtra. Et nota ꝙ reſponſio ad queſtionē nō̄ fuit reducta ad ꝓpoſitiones per doctoꝛē.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in ſex ꝓpoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nullum verbū ſenſibilem prolatū exterius transfertur ad diuina. Patet quia tale verbū nihil aliud eſt ꝙ̄ vox que potius dicitur index verbi: ꝓprie em̄ nō̄ eſt verbū: licet dicatur verbū ſenſibile. Et ſic habetur reſponſio pro prima formatione queſtionis. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Nullum verbū mediū transfertur ad diuina. Et per hoc patet ſecunda queſtio. patet iſta ꝓpoſitio. Quia verbū mediū non eſt niſi cogitatio de exp̄ſſione verbi ꝓprie dicti. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Solum verbū ꝓprie dictū ſcꝫ intellectuale trāſfertur ad diuina. Et quia textus ſancti Bonauētu re nō̄ eſt obſcurus. Ideo ī p̄nti in vlterioꝛes non reſoluā ꝓpōnes. ¶ Uñ eſt notandū ꝙ duplex pōt eſſe trāſlatio alicuius noīs. Una ſm̄ rem. Alia vero ſm̄ impoſitionē. Pro p̄ma trāſlatione nota talem regulā. ¶ Quandoꝗ̄ aliquod nomen p̄mo ⁊ ꝑ ſe: ⁊ ꝓprie ſignificat aliquā rem ꝓpter aliquā tñ̄ ſimilitudinem repertā in alia re: transferť ad ſignificandum illā improprie. Exemplū. Ridere ſignificat p̄mo ⁊ ꝓprie actū oris ⁊ transfertur ad floꝛere. ¶ Pro ſecūda trāſlatione nota ſecundā regulā. ¶ Scđa regula Quādocunꝗ̄ aliqꝺ nomē eſt impoſitū alicui ſiue ꝓprie ſiue minꝰ ꝓprie: ⁊ trāſfertur: ad ſignificandū aliquid qꝺ prius ⁊ ꝑfectius eiꝰ ſignificatū eſt: tūc ē trāſlatio ſm̄ impoſitionē. ¶ Quarta ꝓpoſitio Cū nec verbū ſenſibile nec etiā verbum mediū transferť ad diuina ⁊ nō̄ ſit aliud verbū ꝙ̄ intellectuale ſequitur ꝙ ipſum

trāſſerť ad diuina. Quinta ppō. Sicut ergo rō paternitatis ꝑ prius ē in diuinis ipm tñ nō tranſferť a creaturis ſic etiam lux ꝛ verbū: ꝛ ſic de alijs. Dicit ergo ꝙ ſi/ cut rō trinitatis reperitur in ſenſu: reperiť etiā in rōne cōuerſa ad ſenſum: ꝛ reperiť in ratione ſm ſe: ſic ꝛ ratio verbi. Exem- plum de potencia viſiua. Primo eſt po- tencia viſiua. ſecūdo ipſa viſio. tertio ꝓ- ſecutio vel appetitus quo ſenſus ꝓſequiť obiectū ſibi cōueniens. Non eſt tamē ex/ preſſa ſimilitudo. vnde nec imago dicen/ da eſt. Sexta ppoſitio. Verbū noſtrum intellectuale habet ſimilitudinē ad ver- bum increatū quantū ad tria: ſcȝ ꝗtum ad originem: quantū ad diſpoſitionem: quia verbū diuinū eſt ars plena omniū ratione vīentiū: id eſt omniū obiectoꝛuȝ intellectoꝝ. Et ī illa arte oīa ſūt exem plata. tertio verbū noſtrū intellectuale habet ſimilitudinē ad verbū increatum ꝗtum ad vnionē eo ꝙ vnituȝ eſt nature humane ſic tamē ꝙ manet integrū apud patrē: ſicut verbū noſtrū vnitur voci vt innoteſcat: ꝛ tamen nō tranſit in vocem: ſȝ manet in mēte integrū. ¶ Notādū eſt pro verbis beati Auguſtini: ꝙ oīs crea- tura inquantū cognita a deo diciť viue- re in deo. Tale em̄ eſſe extrinſece ꝛ par- ticipatiue habet cognitū: quale eſſe ha- bet cognitio formaliter ꝛ intrinſece. Vñ dicit philoſophus ꝙ actus intellectꝰ eſt vita. Nullus enim intelligit niſi viuat ꝛ ipſa intellectio eſt vita. Et hoc in creatu ris licet accidentalis. Domus ergo intel lecta viuit. Hinc dicit beatus Auguſti- nus ꝙ imꝑfectiora habent nobilius eſſe in intellectu ꝗ̄ in ſe. Unde domus cū di cat artificiale: habet nobilius eſſe in co- gnitione ꝗ̄ ad extra: licet nō habeat no- bilius eſſe domus: quia eſſe domus dicit eſſe ad extra. Ita ego habeo nobiliꝰ eſſe in intellectione diuina ꝗ̄ in ꝓpria exiſtē- tia: licet nō habeā nobilius eſſe hominis in intellectu diuio ꝗ̄ ad extra. Cōſimili ter omnes creature habēt ſimpliciter no

bilius eſſe ꝛ verius in cognitione diuina ꝗ̄ in ſe. Ab eterno em̄ vitale eſſe habue- runt a deo. Unde beatus Auguſtinus ſuper primo capitulo Iohānis. Quod factū eſt: in ipſo vita erat. Quod factum eſt: in ipſo vita creatrix erat: in ipſo ſcȝ fi lio. Hinc canit ſācta mater eccleſia. Re/ gem cui omnia viuunt. ¶ Propoſitio. Non quodlibet verbuȝ in mente noſtra habet ſimilitudinē ꝗtuȝ ad illa tria ad verbū increatū. Patet quia multa ſunt verba in nobis importantia imꝑfectionē Nam eſt verbū dubiū: eſt verbū falſum verbum impotens: ꝛ verbum diſplicens. Exemplū primi. Omnis cogitatio qua dubito de aliquo ſicut phus. Utrū mū/ dus eſſet eternus. ¶ Propoſitio. Verbū dubiū nunꝗ̄ eſt ad ſimilitudinem verbi diuini. patet quia incertum nō eſt ſimile verbo certiſſimo. Exemplū ſecundi. Co gitamus ſepius ſcire que neſcimꝰ. ¶ Pro poſitio. Verbū fallax ſeu falſum nunꝗ̄ poteſt eſſe ad ſimilitudinē verbi diuini. patet quia falſum non poteſt eſſe ſimile verbo veriſſimo ꝛ veraciſſimo. ¶ Propo ſitio. Nec verbū diſplicens eſt ad ſimili/ tudinem verbi diuini. Nec etiam verbū impotens: quia dicit ſanctus Bonauen tura. Frequēter cogitamꝰ que neſcimus Et ſic verbo noſtro cōiuncta eſt fallacia frequēter cogitamꝰ q̄ nolumꝰ. Et tūc cō iuncta eſt diſplicētia: frequēter etiā cogi tamus que nō poſſumꝰ. Et tunc cōiun- cta eſt impotentia. Diuinū autē verbū eſt veriſſimū: placentiſſimū: omnipoten- tiſſimum. Ideo expreſſa eius ſimilitudo nō cōſiſtit in verbo noſtro niſi ſit verbuȝ certe noticie ꝛ cōplacentie ꝛ potentie. Et hoc eſt verbū quod conſiſtit in cogitatio ne iuncta ſibi affectiua. i. amore ꝛ opera- tiua: id eſt virtute. Unde beatus Augu ſtinus. ix. de trinitate. Verbum eſt cum amore noticia ꝛ ſi addatur virtus tunc eſt ratio perfecta. Verbum ergo eſt cum amore ꝛ virtute noticia: ſupple concomi/ tanter nō formaliter.

Jrca diſtinctionē
c viceſimāſeptimā p̄mo queriť.
Utrū hoc nomen innaſcibili-
tas ſiue ingenitus dicať ſ.m ſubſtantiaʒ
vel ſm relationē. Pro declaratione illi⁹
termini ingenituʒ (q̄ alīq̄ declarati ſunt
ſufficienter) nota hanc regulam firmiſſi-
mā apud oēs logicos φ oīs dictio cōpo-
ſita ex aliquo multiplici ⁊ ex p̄ticula pri-
uatiua eſt dupľr multiplex. Primo eniʒ
rōne affirmatiōis oppoſite. Secūdo ra-
tione p̄uatiōis. Jſta regula ſumiť a pħo
q̄nto metaphiſice. capitulo de potentia.
vbi diſtinguit impotētiā. Primo ſm mo
dos potentie. ſc̄do ſm modos p̄uationis
Jngenit⁹ aūt eſt talis dictio q̄ eſt cōpo
ſita ex ly genitus qđ eſt multiplex. et ex
p̄uatione ptʒ q̄ prepoſitio in addita per
cōpoſitionē accipiť p̄uatiue. Et q̄ p̄ua-
tio hʒ cognoſci per habitum. Notanduʒ
igiť prout ad ꝓpoſitū ſufficit φ aliquid
pōt dici genituʒ trib᷒ modis. Primo mō
ꝓprie genitū illo mō eſt aliq̄d ꝓductū ꝑ
generationē tanq̄ꝫ p̄mus termin⁹ genera
tionis. ¶ Propō. Solus fili⁹ đr ꝓprie ge
nitus illo mō. Sc̄do mō capiť genitum
cōiter. Et ſic đr eſſe aliq̄d qđ eſt cōicatū
ꝑ gn̄ationē tanq̄ꝫ termin⁹ formalis gene
rationis. ¶ Propō. Hoc mō eſſentia di-
uina pōt dici genita. vñ dicit Hilari⁹ in
de trinitate. Nihil hʒ fili⁹ niſi natū. i. niſi
ꝑ natiuitatē cōicatū. Tertio mō genitū
pōt capi cōius ſcʒ pro aliquo ꝓducto qđ
nō eſt termin⁹ totalis gn̄ationis neq̄ꝫ ter
minus formalis eſt tñ neceſſario prexi-
gens gn̄ationē. ¶ Propō. Solus ſpiri-
tusſanct⁹ đr genit⁹ hoc mō ⁊ hoc ad itra
¶ Nūc vlterius eſt notandum φ p̄uatio
pōt capi trib᷒ modis. ſ. ꝓprie cōiter ⁊ cō-
munius. Priuatio ꝓprie capta eſt qñ ali
q̄d caret aliqua forma quā natū eſt habe
re ſm ſe: ⁊ qñ oportet: ⁊ quō oportet ſm de-
bitas circūſtantias. Unde ſi aliquis hō
p⁹ annū vel duos nō habeat dētes ē edē-
tulus. Et ſi catulus poſt nouē dies non
videat dicitur cecus. Priuatio cōmuni-
ter capta eſt qñ aliquid caret aliqua for-
ma quā natū eſt habere ſm ſe: ſed nō ſm
debitas circūſtantias. Hoc mō catulus
eſt cecus ante nonū diē. Priuatio autem
cōmunius capta eſt qñ aliquid caret ali
qua forma quā nō eſt natū habere ſm ſe:
ſed ſm ſuum genus. Hoc mō talpa dici
tur ceca. Unde licet talpa nō ſit nata vi-
dere ſm ſe: eſt tñ nata videre ſm ſuum ſu
perius. Unde pħus quinto methaphiſi
ce capitulo de priuatione dicit φ talpa
nō ſit ceca in ꝯtum animal. ¶ Regula.
Nulla priuatio propriiſſime loquendo
poteſt eſſe in diuinis. Probatur. Oīs
priuatio propriiſſime loquendo dicit im-
perfectionē. Uel ſic. Omne p̄uatum in-
q̄ūtum priuatū proprie eſt imꝑfectum.
Sed nihil imꝑfectū eſt i deo: ergo regu-
la vera. Patet maior quia priuatū pro-
prie aptū natum eſt aliquid recipere ⁊c̄.
¶ Unde eſt animaduertendū pro maio-
ri declaratione φ duplex eſt negatio: ſcʒ
in genere ⁊ extra gen⁹. Negatio extra ge
nus contradicit affirmationi: et indiffe-
renter diciť tam de ente q̄ꝫ de nō ente. Et
illa negatio nihil ponit. Negatio vero
in genere eſt illa que preſupponit natu-
ram alicuius generis vel entis de quo
dicatur: vt diſtinctio dicit non idempti-
tatem ſcʒ negationem in genere: quia ni-
hil eſt diſtinctum niſi fuerit ens. Eſt eñ
diſtinctio paſſio entis. ¶ Jngenitū ergo
poteſt capi quattuor modis. Primo pro
priiſſime. Secūdo proprie. Tertio com
muniter. Quarto cōmuniſſime. Primo
propriiſſime. Et dicitur illud quod non
eſt genitum: eſt tamen aptum natum ge-
nerari. ¶ Prima propoſitio. Hoc mo-
do ingenitum totaliter repugnat diui-
nis. Primo probatur hoc ratiōe. Secun
do exemplariter. Quia ponit priuatio-
nem propriiſſime. Negat enim formaʒ ⁊
ponit aptitudinē: ſed nihil tale eſt in di-
uinis: ergo ⁊c̄. Patet quia aptitudo ad
generari ⁊ gn̄are in diuinis nō differunt

Quia quicq̄d aptū natū eſt generari eſt genituȝ: ḡ ꝛc̄. Ingenitū ꝓprie dr̄ aliq̄d ſubſiſtens nō genitū. ¶ Scd̄a ꝓpō. Ingenitū hoc mō nō ſolū dicit̄ de patre ſed etiā de ſpūſctō. ¶ Tertia ꝓpō. Eſſentia diuina nō dicit̄ ingenitū hoc mō quia cō ditio ꝑma deficit: licet em̄ eſſentia diuina ſit ens nō genitū: nō tn̄ eſt ſubſiſtēs. i. ꝑſona. Tertio mō capit̄ ingenitum cōiter. Et ē illud qd̄ nō generat̄ nec aptū natū eſt generari nec eſt cōicabile ꝑ generationem. ¶ Quarta ꝓpō. Hoc modo eſſentia diuina nō diceret̄ ingenita. Eſſentia em̄ diuina actu cōicat̄ ꝑ gn̄ationē. Quarto mō capit̄ ingenitū cōmuniſſime vt idē valet ſicut ſuppoſitū nō ꝓductum. Et ſic requirūtur due ꝯditiones. Prima ꝙ tale ſit ſuppoſitum. Scd̄a ꝙ non ſit productum. ¶ Quinta ꝓpō ꝛ reſponſiua. Solus pr̄ in diuinis eſt ingenitū cōmuniſſime. Quādo ergo doctores loquūtur de ingenito cōmuniter ſic ſumūt.

Reſolutio queſtionis

Notandū ꝙ ſanct⁹ bonauētura hic quatuor adducit opiniones. Quarum due ꝑme nihil valent. tertia autē opinio probabilis ē. Ipſe tn̄ doctor ſeraphic⁹ magis declinat ad quartā opinionē. Anteq̄ȝ autem accedam⁹ ad opiniones eſt notandū q̄d eſt maxima apud oēs theologos ꝙ ingenitū dicit̄ ſm relationē. ¶ Prima opinio ſtat in duobꝫ dictis. ¶ Primū dictū. Licet ingenitū dicat ſolū priuationē relationis vel relationē priuationis tamē iſtud ſufficit ad hoc ꝙ dicat̄ de ſolo patre notionaliter. Vn̄ duplex eſt relatiuū: Quia quoddam poſitiue importat relationem. Aliud priuat relationē. Et non proprie eſt relatiuū: ſed eſt relatiuū priuatiue ſic ꝙ ē diſtractio. ¶ Scd̄m dictū. Priuatio ſola nō ſolū pōt dici ſm dignitatē ſed etiā negatio pura pōt eſſe rō vel ꝓncipiū diſtinguēdi vnā ꝑſonā ab alia. Exēplū nō regi dicit dignitatē in rege. Vide illius opinionis improbationē in lr̄a. Et ē multū groſſa opinio. falſuȝ em̄ eſt ꝙ pura negatio ſit ꝓncipium diſtinguendi: nec valet in propoſito: qꝛ eēntia diuina nō eſt genita. Itē nec pura negatio dicit nobilitatē. Sed ꝑ te ingenitum dicit purā negationē: ḡ ꝛc̄. Similiter ſi diceret nobilitatē ꝛ ꝑfectionē tūc ſequeretur ꝙ pr̄ eſſet ꝑfectior filio ꝛ nobilior: qꝛ haberet aliquā nobilitatē quā non haberet filius ſed hoc eſt falſum: ḡ ꝛc̄. ¶ Secunda opinio ſtat in duobꝫ dictis ſimilr̄. ¶ Primū dictum. Ingenitū nō ſolū importat relationē ꝓuatiue ſed etiā poſitiue. Et vt declaret ponit (licet deficiat) ſcd̄m dictū. ¶ Scd̄m dictū. Sicut inequale priuat equalitatē et ponit relationem illi oppoſitam ſic ingenitus priuat relationem et ponit oppoſitā. Sed nō declarat quā ponat. Et etiaȝ in dicto deficit. Vn̄ eſt regula. Omis relatio originis vel eſt ad ꝓncipiatū. i. productū vel eſt relatio ad principiū. i. ad producens. Et ex hoc improbat̄ ſcd̄a opinio vt pȝ ī littera. ¶ Tertia opinio ſtat in octo ꝓpoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Ingenitū ſm ꝙ eſt proprietas patris: dicitur ſm relationē partim ꝓuatiue ꝛ partim poſitiue. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Ingenitus eſt idē qd̄ nō genit⁹. Et ē btūs Augu. ix. de tri. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Non genit⁹ pōt capi tribus modis. Vno mō vt eſt negatio extra gen⁹. Alio mō vt ē negatio in genere. Tertio mō vt eſt negatio partim in genere partim extra gen⁹. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Hoc nomē nō albū pōt capi tripliciter. Vno mō vt eſt negatio extra genus. Et ſic nihil poſitiue ponit: et negat oēm qualitatē ꝛ omnē entitatē. Alio mō vt eſt negatio ī genere ſcȝ proximo. Sic nō albū negat albedinē: ꝛ ponit ſpēm oppoſitā albedini ſub eodē genere ſcȝ coloris: vt nigrū vel rubeū ꝛ ſic de alijs: quia oīa ſunt in genere coloris. Exemplum. Iſte eſt nō albus eſt tn̄ bene niger. Tertio mō pōt capi: non albū: vt eſt negatio partim in genere ſcȝ remoto ꝛ partim ex

tra genus ſcʒ primū. Hoc mō non albū diceret̄ de angelo. Vñ angelus eſt nō albus ſic q̄ nō hʒ albedinem nec colorē: hʒ tamen alias q̄litates. Vñ talis negatio negat primū gen⁹ puta coloris et ponit genus remotū ſcʒ q̄litatē: ⁊ eſt ſenſus: licet angelus non habeat colorē: habet tñ q̄litates. Genus aūt nō capit̄ ꝓprie ſed pro colori. Vñ ens hoc mō dicit̄ genus. ¶ Quinta ꝓpō. Ingenitū importat ordinē id eſt relationē: ⁊ hoc negatiue ſm ſe ⁊ abſolute in rōne generꝫ remoti. Et importat ordinē vel relationē ad principiū in ratione generis primi. Vel pōt dicere ordinē in rōne ꝓncipij cōpletim tanq̄ ſm ꝓpriā rationē. Sicut em̄ genitū affirmatiue importat ordinē ad ꝓncipiū. Ita ingenitus vl' ingenitū importat ordinē ad principiū ꝓuatiue ſeu negatiue. ¶ Sexta ꝓpō. Si ingenituʒ ſit negatio extra genus: tunc ille dicit̄ ingenitus q̄ non generat̄: nec habʒ ordinē nec relationem. ¶ Correlariū. Ingenitum vt dicit negationē extra genus dicit purā priuationē. ¶ Septima ꝓpō. Si ingenitū ſit negatio in genere tūc ille dicitur ingenitus qui nō generat̄: habet tñ ordineʒ ad principiū ſcʒ vt priuatiue aut poſitiue. ¶ Correlariū. Illo mō ingenitū non ſolum dicit̄ de patre: ſed etiam de ſpūſctō. Pʒ: q2 ſpūſſanctus nō generat̄ ⁊ dicit relatione ad principiū ſpiratiuū. ¶ Octaua ꝓpō. Si ingenitū ſit negatio partim in gn̄e ⁊ partim extra gen⁹: tūc ille dr̄ ingenit⁹ q̄ nō generat̄ nec hʒ ordinē ad ꝓncipiū: hʒ tñ ordinē importātē nobilitatē ¶ Correlarium. Ingenitū hoc mō dr̄ de pr̄e. patet: declarādo ꝑticulas. Prima pʒ q2 pr̄ nō generat̄. Scđa ꝓbat̄: q2 nō ꝓducitur ab aliq̄. Et ſic nō hʒ ordinē poſitiue ad ꝓncipiū. Et ex h̄ ſequit̄ tertia particula. Ex quo em̄ nō ꝓducit̄ eſt ꝓm⁊ ꝑſona ⁊ ꝓ[m]itas importat nobilitatē. g̃ ⁊c. ¶ Correlariū reſpōſiuū inferēs ꝓmā propoſitionē. Ingenitū vt ſoli pr̄i competit dicit̄ partim ꝓuatiue ſm relationē ⁊ partim poſitiue ſm relationē: qđ idē eſt cum eo qđ dr̄ partim i genere ⁊ partim extra gen⁹. ¶ Eſt tñ notandū q̄ dicere ꝓmitatem ⁊ dicere nobilitatē in pr̄e ꝑſonalē nō eſt intelligēdū q̄ pr̄ ſit nobilior filio. Dicere em̄ nobilitatē pōt eſſe dupl'r. ſ. poſitiue ⁊ negatiue. Dicere nobilitatē negatiue: eſt nō dicere imꝑfectionē ⁊ ignobilitatem. Et ſic debet accipi dictū illius opinionis ad hoc vt ſit verū ⁊c̄. ¶ Quarta opinio ſtat in quinq3 ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Licet ingenitū vt eſt ꝓprietas pr̄is ꝓmo ⁊ ꝓncipaliter importat ꝓuationem relationis: illud tñ ex cōſequenti pōt importare relationē poſitiue. Prima pars patet: q2 hoc priuat ingenitum qđ ponit genitū. ergo ⁊c̄. Scđa ps ex ſequētibꝫ declarabit̄. ¶ Scđa ꝓpō. Aliq̄d pōt dici nō generari tribꝫ modis. Vno mō q2 ſimpliciter nō generat̄ hoc mō nō generari dr̄ de tribꝫ in diuinis ſcʒ de patre filio et ſpūſctō. Alio mō dr̄ nō generari: et q2 nō gn̄atur: ⁊ q2 nō accipit̄ ꝑ gn̄ationē. Hoc mō eſſentia diuina nō dr̄ nō gn̄ari. Hoc mō dr̄ de ſpūſancto nō generari: Tertio mō dicit̄ aliq̄d nō generari: q2 nō generatur ſimpl'r nec accipit̄ ꝑ generationē nec cōſequit̄ generationē. Illo mō ſolus pr̄ dr̄ nō generari. Correlariū. Nō generari tertio mō ⁊ ingenitum: vt eſt ꝓprietas pr̄is cōuertunt̄. Ingenitū g̃ eſt qđ nō generat̄ nec accipit̄ ꝑ gn̄ationē nec ꝯſeq̄tur generationē. Prima particula ponit̄ ad differentiā filij. Scđa ad differētiā eſſentie. Tertia ad differentiā ſpūſſcti. Spiritusſanct⁹ em̄ ꝓducit̄ i poſteriori ſigno originis: hoc eſt qđ breuiter ⁊ ſubtilit̄ loquit̄ Scotus. Ingenitū eſt ſuppoſitū nō productū. Tertia ꝓpō. Licet generatio vel ꝓductio filij nō ꝓ̄cedat ꝓductionem ſpūſſancti ordine tꝑis vel durationis: ꝓ̄cedit eā tamen ſm rationē intelligendi. ¶ Quarta ꝓpō. Aliq̄d dicit̄ ingenitum tripl'r. Primo q2 nō generat̄. Secundo q2 nō accipit̄ ꝑ generationē. Tertio mō aliquid dicit̄ ingenitū: quia nec generat̄

nec accipitur per generationē nec pſup-
ponit generationē. ¶ Quinta ꝓpoſitio.
Ingenitū vltimo mō captū dicit primi-
tatem ⁊ fontalem plenitudinē ⁊ ſuppoſi-
tum qđ oīno eſt a ſe. ¶ Correlariū. In
genitū vltimo mō captū ex ꝯſequenti di
cit poſitionē. ¶ Notandū ꝙ per fontalē
plenitudinē in pr̄e nō eſt intelligēdū eſſe
in ipō (ſm̄ Scotū) aliquā relationē rea
lem poſitiuā diſtinctā a generatiōe acti-
ua et a ſpiratione actiua q̄ cōueniat ſoli
pr̄i. Vn̄ licet doctores moderni nō mul
tum apprecient̄ ſeu improbent illud di-
ctum de fontali plenitudine. Tamē ſan
ctus Bonauentura non vult aliud q̄z ꝙ
fontal' plenitudo dicit generationē acti-
uam ⁊ ſpirationē actiuā: iſtas duas ſcꝫ
ꝓductiones. Et ſic q̄ſi vnū per accidens
ſcꝫ logice loq̄ndo n̄ methaphiſice ¶ Sex
ta ꝓpoſitio. Fontalis plenitudo non di-
cit preciſe generationē actiuam: nec pre-
ciſe ſpirationē actiuā: ſed dicit vtranq;
ſimul. ¶ Correlariū. In filio nō eſt fon-
talis plenitudo. et ꝙ ſic loquitur ſanctꝰ
Bonauentura: patet ex reſpōſiōe ad vlti
mū argumentum vbi dicit. Bene dicit
Augꝰ. ꝙ dicit̄ ad nō genitorē: q: ingeni-
tus ſignificat remotionē genitōris ſm̄
vero ꝙ importat relationē poſitiue et ex
ꝯſequēti ſic reſpectu principati. In hoc
verbo innuit ꝙ fontalis plenitudo dicit
duplicem principiationē ſeu fecunditatē
ſicut duo ſunt principiati in diuinis ſcilꝫ
filius ⁊ ſp̄ūſſanctus. Tūc hoc eſt dubiū.
vide. q. ij. diſt. p̄cedentis.

Secundo querit̄ Vtrū

ingenitus importet eandem relationem
quā hoc nomen pater. Hoc eſt querere.
Vtrum innaſcibilitas et paternitas im-
portent eandem relationem. ¶ Notan-
dum pro termino⁊ intellectu ꝙ innaſci-
bilitas eſt priuatio gn̄ationis: q̄ ſcilꝫ ali
quid non generat̄: nec accipitur per ge-
nerationē nec generationē conſequitur.
In iſta deſcriptione quattuor ponūtur
particule. Prima particula eſt priuatio
generatiōis. Innaſcibilitas ēm̄ eſt inge-
neratio. Et accipitur large p̄uatio. Se-
cūda particula eſt. Qua aliquid non ge
nerat̄: ⁊ ponitur ad differentiā filij q̄ ge-
nerat̄. Tertio dicit̄. Nec accipit̄ p̄ gene-
rationē: ad differentiā eēntie diuine que
licet nō generet̄: tamē accipitur per gene-
rationem in filio. Quarta particula eſt.
Nec conſequitur generationē ad dr̄iam
ſp̄ūſſancti q̄ licet nō generet̄: tamen cōſe-
quit̄ generationē. ¶ Correlariū ſequit̄.
ꝙ ingenitū ſiue innaſcibilitas illo modo
eſt ꝓprietas pr̄is. ¶ Vn̄ aiaduertendū,
ꝙ paternitas eſt habitudo producentis
naturaliter filij ipſi producto in natu-
ra intellectuali vel ſenſitiua. In iſta de-
ſcriptione etiā q̄ttuor ponunt̄ particule.
Prima particula eſt habitudo ꝓducētis.
⁊ ponit̄ ad differentiā filij. Et eſt habitu-
do cōmuniꝰ p̄ſnitate. Scđa eſt natural'r
ꝓducti. Et p̄ hoc excludit̄ habitudo pa-
tris ⁊ filij reſpectu ſp̄ūſſancti q̄ libere ꝓ-
ducit̄. Tertio ponit̄ filij ꝓducto ad dif-
ferentiā ſolis reſpectu rane ⁊ hōis reſpe-
ctu pediculi quē producit. Quarta par-
ticula eſt. In natura intellectuali vel ſen-
ſitiua ad differentiā ignis reſpectu ignis
Et licet aliqui dicant ꝙ ſolum in natu-
rā intellectuali ſit paternitas: tamē ꝓpt̄
auctoritatē ſacre ſcripture que dicit nō
coques hedū in lacte matris ſue ideo po
no. ¶ Propoſitio. Licet paternitas ſit
vel dicat verā realē habitudinē ⁊ poſiti-
uā: tn̄ innaſcibilitas nō ē niſi p̄uatio rela-
tionis ſcꝫ de p̄ncipali ſignificato. ¶ Cor-
relariū. Innaſcibilitas nō dicit eandē re-
lationē cū paternitate. Patet: quia vera
relatio ⁊ p̄uatio nō ſunt idē formal'r: ſed
paternitas ⁊ innaſcibilitas habēt ſe ſicut
relatio ⁊ priuatio. ergo ⁊c̄.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vnica ꝯcluſione: ⁊ eſt talis ¶ Innaſci-
bilitas dicit aliā relationē q̄z paternitas
nō ſolū q̄ztū ad principalē intellectum:

ſed etiā ꝯtrum ad ꝯſequentē. Prima ps ꝑtet ex innaſcibilitatꝭ deſcriptiōe. Secūda pars probaꝛ: Quia innaſcibilitas ex ꝯſequēti (vt ex ꝑcedenti qōne ptȝ) dicit fontalē plenitudinē: fontalis plenitudo aūt duplicem dicit fecunditatē: ſic ꝙ nō vnicā ſed ꝓncipiationē duplicēȝ. Paternitas aūt dicit vnicam: ergo non oīno ſunt idem. ¶ Pro vltimi argumēti ſolutione eſt notandū ꝙ Primū capi pōt dupliciter: ſcȝ priuatiue ⁊ poſitiue. Priuatiue: ſic primū dicitur qđ nō habet prius ſe: negat em̄ priorem. Et ſic virgo glorioſiſſima genuit filiū ſuū primogenituȝ: id eſt prī⁹ nō generat aliquē. Poſitiue ⁊ ſic dicit ordinē ad ſecundū: Hoc modo hereticus voluit intelligere ſanctū euangeliū de virgine glorioſa: dicens ꝙ poſt xpi generationē habuerit filios cum ioſeph. Accipiendo ergo primū priuatiue: ſcȝ ꝑ priuationē prioris ſic primū ⁊ principiū idem ſunt re: ſed nō ratione: capiēdo aūt poſitiue ſunt idem re et ratione.

Querit tertio. Utrum

innaſcibilitas ſit proprietas perſone patris. Hoc eſt q̄rere an p̄nitas ſit innaſcibilitas. Pro declaratiōe terminoꝝ ē notandū: ꝙ duplex eſt ꝓprietas in diuinis: ſcȝ ꝑſonalis ⁊ nō ꝑſonalis. Diffinit aūt ꝓprietas ꝑſonalis ſic ſm̄ Scotū. Eſt illa q̄ cōſtituit ꝑſonā in eſſe pſonali: ⁊ ꝓmo diſtinguit ipam ab omī alia. Scđm ſro ſcm̄ Bonauen. ſic ꝓprietas ꝑſonalis ē prima ⁊ ꝓpria habitudo ipius ꝑſone poſitiua ⁊ cōpleta. In iſta diffinitiōe quatuor ponunꝛ particule. Prima eſt prima et ponitur ꝓpter diſtinctioneȝ: qꝛ primo eſt diſtinctū. Scđo dicit ꝓpria habitudo. Et ſic excludit ſpiratio actiua que ē cōmunis habitudo. Tercio ponit poſitiua ⁊ ꝑ illā particulā excludit ingenitū. Quarta particula eſt completa: qꝛ conſtituit in eſſe perſonali.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vna concluſione: et eſt talis. ¶ Paternitas eſt ꝓprietas ꝑſonalis ipſius perſone patrꝭ ⁊ nō innaſcibilitas. Correlariū. Pater ꝯſtituit ꝑ paternitatē nō ꝑ ingenitum. Quod ſi arguat: Innaſcibilitas ex ꝯſeq̄nti dicit fontalē plenitudinē: ꝫ ſm̄ talē rōnem pōt eſſe ꝯſtitutiua pr̄is. Reſpōdet ad h̄ ꝙ aliqua relatio ſit ꝑſonalis oportet ꝙ dicat illius ꝑſone primā et ꝓpriā habitudinē ⁊ ꝑ modū poſitiōis et cōpletiōis. Sed ꝯſtat ꝙ innaſcibilitas ꝯtrū ad ꝓmū intellectū nō dicit poſitionē ꝯtrū ad ꝯſequentē intellectū nō dicit ſpecialē relationē: ſed fontalē plenitudinē. Silr ſpiratio nō dicit ꝓpriā relationē. Et ideo neceſſe eſt ꝙ p̄nitas dicat. ¶ Propō. Per intellectū plene cōprehēdētē qđ eſt ꝑſona pr̄is: nō ē bn̄ intelligibilis abſq; ꝯdictione ꝑſona ſine p̄nitate. Sic em̄ intelligere ē intelligere ꝯdictoria qđ nihil ē. ¶ Damaſcen⁹. In diuinis oīa ſūt vnū ꝑter gn̄ationē (ſcȝ actiuaȝ et paſſiuā) in gn̄atioȝ ⁊ ꝓceſſionē dupliceȝ: ſcȝ ſpirationē actiuam ⁊ paſſiuā.

Querit quarto. Utruȝ

improceſſibilitas ſit notio pr̄is ſicut innaſcibilitas. Ubi eſt notandū ⁊ ꝓ intellectu terminorū ꝙ improceſſibilitas eſt priuatio ſpiratiōis: q̄ ſcȝ aliqđ nō ſpirat nec ſpiratiōe accipit: nec ſpiratiōȝ conſequit. In q̄ quidē deſcriptiōe q̄tuor notanꝛ ꝑticule. Primo ponit. Priuatio ſpiratiōis ⁊ ē ꝓncipale ſignificatū ei⁹. Secūdo ponit. Qua aliqđ nō ſpirat ad differentiā ſpūſſcti q̄ ſpirat. Tercio ponit. Nec ꝑ ſpiratione accipit ad drīam eſſentie diuine q̄ ꝓp̄e nō dr̄ improceſſibil': qꝛ accipit ꝑ ſpirationē. Quarta ꝑticula ē. Nec ſpirationē ꝯſequit ad differentiam oīs creature q̄ cōſequit ſpirationē.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vna regula theologicali et ſex correlariis. ¶ Regula theologicalis. Nihil poteſt eſſe notio in diuinis niſi dicat reſpectum poſitiuū vel ex ꝓmo intellectu ſuo: vel ex ꝯſequenti: id eſt vel de ꝑ ſe ſignifi-

cato:vel de ↄnotato. Patet declarando ſic. Quia qđ dicit puram negationem eque dicit̄ de eēntia ſicut de pſona:vt nō pduci eque dicit̄ de eſſentia ſicut de patre. ¶ Correlarium primū. Ingenitum non eſſet notio niſi ex cōſequenti importaret reſpectum poſitiuū. ¶ Scđm correlarium. Improceſſibilitas nō pōt dici notio in diuinis niſi ex conſequenti dicat reſpectū poſitiuū. ¶ Tercium correlarium. Improceſſibilitas vel inſpirabilitas non poteſt dicere aliquē in diuinis reſpectum alium a ſpiratione actiua.
¶ Quartū correlariū. Sicut innaſcibilis dicit̄ qui nec generatur nec generationem conſequitur: ſic etiam improceſſibilis dicitur qui nec procedit nec pceſſionem cōſequit̄. ¶ Quintum correlariū. Innaſcibilitas et improceſſibilitas non ponunt numerum in patre. Improceſſibilitas em̄ dicit aliquā rationē ipi⁹ innaſcibilitatis q̄ſi partialiter. ¶ Sextuz correlariū z vltimuz. Improceſſibilitas nō poteſt eſſe notio diſtincta a ſpiratiōe actiua in filio:eo ꝙ ↄnotat ipam ſpirationē actiuā zc̄. quere lati⁹ in textu.

Irca viceſimam

c nonam diſtinctionē primo queritur (ſuppoſito ꝙ principium dicatur eſſentialit̄) Utrū hoc nomen principiū etiam poſſit accipi perſonaliter ſiue notionalit̄. Hic vnicus terminus reſtat declarandus ſcz pncipiū. Et eſt notādū ꝙ in tota illa diſtinctione principiū capit̄ pro principio pducente. ¶ Nota tamē pro clariori illius termini intellectu ꝙ principiū pductiuum poteſt capi duob⁹ modis. Uno modo pro p ſe ſignificato. Et ſic non dicit niſi relationē principij pducentis ad principiatum:vt deus eſt principiū creature:ly principiuz importat pncipiationem fundatā in principiante et terminatam ad creaturā. Alio mō capit̄ pncipium pductiuū pro cōnotato. Et ſic ē proximū illius relatiōis fundamentū. Hoc mō volūtas diuina eſt pncipiū. ¶ Notādum vlterius ꝙ principiū formaliter captū capit̄ adhuc dupliciter. Primo modo p pncipio q̊. Et ſic ē ipe reſpect⁹ ſiue relatio abſtractiue ſignificata. Unū ſi q̄ratur q̊ de⁹ creauerit creaturaz pōt dici creatione actiua. Alio modo pro principio qđ. Et ſic eſt propriū cōcretū ipſius abſtracti:vt creator. Exempluz ad propoſitū. Pater eſt principiuz qđ: generatio principiū quo: ſed memoria fecunda eſt p ſe ſignificatū. Unde eſt vlterius notandum ꝙ principium formaliter z pro p ſe ſignificato capitur tripliciter in diuinis ſcz eſſentialiter:notionaliter z perſonaliter. Principiū formaliter eſſentialiter captum eſt reſpectus ipſi⁹ eſſentie diuine creātis ad creaturas quas creat: z vocat̄ creatio actiua. ¶ Regula. Oīs reſpectus cauſalitatis dei ad creaturaz eſt eſſentialis. Hoc modo principium ſolū dicit reſpectū ratiōis. ¶ Correlariū. Hoc modo principiū nō dicit relationez ad intra. Sed principiuz formaliter notionaliter captuz dicit quendā reſpectū pr̄is z filij inq̄ꝫtum ſunt vn⁹ ſpirator ſpiritusſancti. ¶ Correlariuz. Principium notionaliter captū z formalit̄ eſt relatio realis. patz: qz nihil aliud eſt q̄ꝫ ſpiratio actiua. Principiū ꝓo formaliter perſonaliter captū:dicit relationē pſone generātis ad pſonā genitā. Et vocat̄ generatio actiua. ¶ Correlariū. Principiū pſonaliter captum ſoli patri ↄuenit. ¶ Aliud correlariū. Principiū pſonal'r captuz eſt relatio realis. ¶ Aliud correlariū. Principiū notionaliter captū ↄuenit duob⁹: ſcz pr̄i z filio:inq̄ꝫtū ſunt vnus ſpirator. Sic ḡ ſuppoſitis iſtꝭ videlicet ꝙ pncipiū dicat̄ eſſentialiter. Querit̄ an etiā poſſit dici perſonaliter ſiue notionaliter.

Reſolutio queſtionis

ſtat in q̄nq3 ꝓpoſitiōibꝰ. ¶ Prima ꝓpō. In diuinis nō ſoluz eſt origo vera:z ve-

ra emanatio:ſed etiam ipſa eſt cōpletiſſima. Prima ꝑs pꝫ ex dictis diſtin. ij. Sed ſcđa pars pꝫ ſic:qꝛ nihil impfectiōis eſt in deo:ergo ⁊c. ¶ Scđa ꝓpō. Ad hoc ꝙ origo in diuinis ſit cōpletiſſima: neceſſe eſt ꝙ emanans.i.productū habeat omnodā eq̄litatē ⁊ vnitatē in ſubā. Si eñ filius haberet aliā ſubam a pr̄e tūc non ſtaret omnoda equalitas inter ipſos. ¶ Tertia ꝓpō. Ad exprimendū originē ⁊ emanationē in diuinis cōuenienter ⁊ catholice debent accipi termini dicētes originē. Et non debēt accipi termini dicentes impfectionē: inequalitatem vel diuerſitatem. ¶ Quarta ꝓpō. Quia iſti duo termini principiū ⁊ principiatū dicunt veritatē originis: ideo recipiuntur in diuinis. ¶ Quinta ⁊ vltima ꝓpō. Quia intētio cauſe ⁊ cauſati dicunt diuerſitatē:finis vero ⁊ finiti intencio dicit inequalitatē. Sed initiū ⁊ initiatū dicunt impfectam durationē. Prius autē ⁊ poſterius.ſ.tpe dicūt impfectionē: ideo non recipiunt in diuinis. ¶ Correlariū ſequitur. Intētio ꝓducentis ⁊ ꝓducti recipitur in perſona reſpectu ꝑſone. Patet: qꝛ poſſibile eſt ꝙ ꝓductus ſit ſumme ꝑfectus:ergo ⁊c.

Pro ſolutione argumētorum

Et primo pro primo qđ eſt tale. Principiū ⁊ principiatū idē ſunt: ergo vnū eſt dicere ꝑncipiū ⁊ ꝑncipiatū qđ ē notādum. Propoſitio. Sicut ſm hylariū pater eſt maior filio nec tñ filiꝰ dicit minor. ita pr̄ eſt prior filio:licet filiꝰ nō ſit poſterior. Iſta tñ ꝓpō eſt calūniabilis:qꝛ poteſt habere multiplicē ſenſum. Vñ licet ſm naturā humanā pr̄ ſit maior filio:dicere tamē ꝙ ſm naturā diuinā ſit maior: nullo mō eſt admittendū ſine expoſitiōe ſic ſcꝫ ꝙ per ly maior intelligit primū ſignum originis. ¶ Prima ꝓpoſitio. Licet in diuinis ſit ordo ⁊ origo:ꝓprius tamē eſt ibi origo ꝙ̄ ordo. Secunda pars patet:qꝛ niſi ibi eſſet origo nullo mō admitteret ordo. ¶ Scđa ꝓpō. Licet in diuinis ordo originis recipiat tñ ordo durationis abijcitur. ¶ Tertia propō: Illud nomē ꝑncipiū ſimplr̄ recipit in diuinis: licet ordo nō recipiat niſi cū determinatione ſcꝫ originis. ¶ Ad ſecūdū argumētū dicit ꝙ initiū capit duplr̄. Uno modo large ad principiū eſſendi ⁊ durandi. Hoc mō pōt admitti in diuinis:qꝛ pater eſt ꝑncipiū eſſendi:⁊ durandi filio duratione eterna. Alio modo capit ſtricte pro noua ſcꝫ duratione ⁊ imperfecta:que diſtinguit ꝯtra eternitatē. Sic non admittitur in diuinis. ¶ Pro vltimo notandum ꝙ argumentū vltimū non valet:qꝛ finis ſemꝑ eſt melior his q̄ ſunt ad finem ideo nō eſt ſimile de principio.

Querit ſecundo. Utrū

hoc nomē principiū (cū dicat eſſentialiter: notionaliter ⁊ ꝑſonaliter) dicatur vniuoce vel equiuoce:hoc eſt querere. Utrū ꝑncipiū dicat vniuoce de ꝑncipio notionaliter ⁊ eſſentialiter dicto. Hic vnicus terminus eſt declarādus.ſ.ꝑncipiū. ¶ Vñ eſt notandū ꝙ principiū in diuinis ſm ꝙ differenter dicit ſcꝫ eſſentialr̄: notionalr̄ ⁊ ꝑſonaliter habet triplicem actum ſibi correſpondentē. Vñ ꝓut dicit eſſentialr̄ habet ꝓ actu ſibi correſpondente actum creandi. Scđm vero ꝙ dicit perſonaliter habet pro actu ſibi correſpondente actum generandi: Sed ſm ꝙ dicitur notionaliter habet pro actu ſibi correſpondente actū ſpirandi. Querit ergo vtrū principium dicatur de illis relationibus vniuoce vel equiuoce.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in quinqꝫ dictis. ¶ Primum dictū. Aliquod nomen poteſt accipi in diuinis differenter tribus modis. Primo q̄tum ad ſuppoſitum. Secundo q̄tum ad ſignificatum. Tertio q̄tum ad connotatum. Exemplū primi. Sicut hoc nomē deus in iſtis:deus eſt trinitas:deus generat. Ille eñ terminus deus idem ſignificat

et connotat. Tamen ꝙ̄tum ad ſuppoſitum ly deus diuerſimode accipitur. Nā hic. Deus eſt trinitas: accipit̄ pro eſſentia diuina. In ſcd'a vero accipitur ly deus pro perſona cum dicitur: de⁹ generat ¶ Scd'm dictum. Diuerſificatio nominis ſolum penes ſuppoſitum nō inducit equiuocationem vel multiplicitatem in diuinis. Patet in exemplo illarum propoſitionum. ¶ Scd'o poteſt aliquod nomen in diuinis accipi differēter ꝙ̄tuꝫ ad ſignificatum. Exemplum: vt Pater generat. Pater noſter qui es in celis. Nam ly pater in primo exemplo ſignificat pſonam. In ſcd'o vero ſignificat eſſentiam. ¶ Tertium dictum. Diuerſificatio termini in diuinis penes ſignificatum inducit multiplicitatē ſimpliciter. Patet: qꝛ quādo termin⁹ aliud et aliud ſignificat eſt equiuocus. ¶ Tertio. Aliquod nomen in diuinis poteſt accipi differenter ꝙ̄tum ad connotatū: vt hoc nomē principium eſſentialiter dictuꝫ connotat creaturam. Sed perſonaliter ſeu notionaliter dictum nihil creatum cōnotat: ſed increatum. ¶ Quartum dictū. Diuerſificatio nominis in diuinis facta ratione connotati non inducit ſimpliciter equiuocationem: licet inducat multiplicitatem ſm analogiā. ¶ Quintum dictum quaſi correlarium. Principium in diuinis: vt dicitur de principio eſſentiali: notionali et perſonali nō dicit equiuocationem: tamen dicit̄ ſm analogiā. Nā principium de ſua impoſitione: impoſitū eſt ab actu producendi non creandi nec generandi. Unde ſicut producere dicit̄ ſm analogiā de productione filij ꝛ creature non equiuoce: ita hoc nomen principiuꝫ ſm has tres cōparationes accipit̄ differenter. Exemplū pro regula phi que talis eſt. Si aliquid in vna ſua acceptione habet vnū oppoſitum: ꝛ in alia aliud dicitur multipliciter. Intelligenda eſt tamen ſi illa oppoſita non vniantur in aliꝗ̄ nec vniuoce nec analogice.

Pro ſolutione argumē-

torum eſt notandū ꝙ iniuſticia capit̄ dupliciter. Uno modo negatiue. Alio modo poſitiue. Quando accipitur negatiue: tunc idem valet ſicut nō iuſticia. Et ſic habet ꝯtradictorie oppoſitū ſcꝫ iuſticiam. Alio modo capitur poſitiue: et ſic eſt vicium et vnus habitus poſitiu⁹. Et tunc cōtrarie habet oppoſitū iuſticiam. Et ſic intelligitur dictum phi vbi dicit Si aliquid in vna ſui acceptione habet vnū ſignificatū: ꝛ in alia aliud dr̄ multipliciter ꝛc̄. ¶ Contra illud qd' doctor ſeraphicus dicit in lr̄a ſcꝫ ꝙ analogum ſit mediū inter equiuocū vere et vniuocum vere. Arguit̄ ſic. Inter nulla (quoꝝ diffinitiones includūt ꝯ̄dictoriū) eſt mediū. Sed vniuocū ꝛ equiuocū ſunt huiuſmodi. ergo ꝛc̄. Probat̄: qꝛ eſſe eadē ꝛ nō eſſe eadē ſunt ꝯ̄dictoria. ergo ꝛc̄. ¶ Regula. Omne nomē cōmune aliquibꝫ vł habet eandē rōnē: vel nō habet rōnē: ſi pmū: eſt vniuocū. ſi ſecundū: eſt equocū. Quid ḡ ad doctorē. ¶ Reſpondet̄ ꝙ vniuocū accipitur dupliciter. Uno modo dicit eandem rationē equaliter participatam ab illis quibꝫ nomē eſt cōmune. Hoc modo inter vniuocum ꝛ equiuocū bene eſt medium. Sola eñ̄ ſpecies ſpecialiſſima hoc modo eſt vniuocū. Alio modo vniuocū dicit nomen cōmune ꝛ eandem rationē: inequaliter tamen participatā ab illis quibus eſt cōmune. Hoc mō genus eſt vniuocū. Uñ̄ ad cōcordādū doctorē ſubtilē et doctorē ſeraphicū poſſet dici ꝙ ſanct⁹ Bonauētura loquit̄ de vniuocatione vł vniuoco pmo mō Scot⁹ vero de vniuoco ſimpliciter. ¶ Propoſitio. Licet idē ſit eſſentia ꝛ perſona in re. nō tamē idem eſt intelligere eſſentiā et perſonam.

c Jrca pſentis di-

ſtinctiōis articulū ſecūdū pmo querit̄. Utrū pater ꝛ fili⁹ poſſunt dici vnū prin-

cipiū ſcʒ notionale ſpūſſcti ⁊c̄. Notādūʒ ꝙ ſctūs Bonauē. incidentalr̄ duas has ponit q̄ōnes cū mag̃ꝛ ꝑtinēt ad diſt. xij. Eſtq̓ notādū ꝙ q̄ō nr̄a intelligit̄ de ꝓncipio notionaliter capto. Nā ꝙ nō intelligat̄ de ꝓncipio eſſentialr̄ vl̄ ꝑſonalr̄ ſatis pʒ ex dictis in ꝑrimis q̄ōnib⁹. Principiū autē notionalit̄ nihil aliud eſt niſi vis ſpiratiua. Et nō eſt niſi volūtas diuina ī illo ꝓori ſm̄ ꝙ intelligit̄ ſpūſſctūs nondū ꝓductus. Principiū ḡ notionalr̄ captū fundamentalr̄ eſt ipā vis ſpiratiua. Formalit̄ aūt vocat̄ ſpiratio actiua.

Reſolutio queſtionis

directe ſtat ī vna ꝯcluſiōe quā oēs theologi ꝯcedūt. Et eſt talis. ¶ Pr̄ ⁊ fili⁹ ſūt vnū ꝓncipiū reſpectu ſpūſſcti. vñ beat⁹ Aug. ix. de tri. Sicut pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊. ſſ. ſunt vn⁹ deus ⁊ relatiue ſunt vn⁹ creatoꝛ ad creaturā: ſic pr̄ ⁊ fili⁹ ſunt vnū ꝓncipiuʒ reſpectu. ſſ. Et lʒ apud theologos in cōcluſione nō ſit diſcoꝛdia: tm̄ in mō ponendi diuerſificant̄ ꝓpter primū argumētū in oppoſituʒ q̄d eſt difficilius de pn̄ti lectiōe. Vñ bn̄ foꝛmat̄ q̄ſtio a doc. Sera. Et ponit q̄ttuoꝛ opiniōes rn̄dētes argumēto. ¶ Pria opinio ꝯſiſtit ī duob⁹ dictꝭ. ¶ Primū dictū. Hoc nomē ꝓncipium in illa ꝓpōne: nec dicit eſſentiā: nec ꝑſonaʒ: nec dicit notionē. Sed dicit ꝯuenientiā pluriū ꝑſonaꝝ in vna notione. ¶ Scdm̄ dictū. Sicut hoc nomen trinus dicit diuerſitatem ſuppoſitoꝝ vt ꝯueniūt ī vna natura: ſic hoc nomē pꝛincipium dicit in iſta ꝓpoſitione diuerſitatē ꝑſonaruʒ: vt cōueniunt in vna notiōe. ¶ Reprobatio huius opinionis ponit̄ in lr̄a ſcti Bonauenture. Quia hec poſitio ſiue tranſlatio nō habetur ex vi ſermonis: ideo nullam habet firmitatē hec poſitio. ¶ Secunda opinio ſtat etiam in duob⁹ dictꝭ. ¶ Primū dictum. Hoc nomen principium importat notionē in adiacentia: id ē ī quadā ꝯcretione: ⁊ hoc adiectiue. In hoc deficiūt: quia principiū nō eſt nomē adiectiuuʒ apud grāmaticos. ¶ Scdm̄ dictū. Quādo iſtud nomen adiectiuum numerale vnū: addit̄ huic nomini principium tunc in tali propoſitiōe cadit a ratione nominis et tenetur aduerbialiter. Et valet tantū ſicut ly vno modo vt ſit ſenſus. Pater et filius ſint vnum principium: id eſt vno modo ſpirāt ſpiritūſanctū. ¶ Sed contra. Iſtud nomen principium de ſua impoſitiōe eſt ſubſtantiuuʒ et nō adiectiuum: ergo ⁊c̄. ¶ Tertia opinio ſimiliter in duobus conſiſtit dictis. ¶ Primū dictum. Licet hoc nomen principium q̄ꝫtum eſt de ſe dicit ſemꝑ eſſentiam: poteſt tn̄ attrahi vel cōtrahi ꝑ additionē ad ꝑſonā vt cū dicit̄. Pater eſt ꝓncipium filij: pater ⁊ filius ſunt principiū ſpūſſancti. ¶ Scdm̄ dictum. Vnū in illa ꝓpoſitione ponit vnitatem circa eſſentiam: vt determinata vel cōtracta ad ꝑſonam. ¶ Sed hec opinio nō concoꝛdat dictis beati Augꝰ. ⁊ mgr̄i in omnib⁹: igit̄ ⁊c̄. ¶ Quarta opinio ⁊ ꝓpꝛia pōt redigi ad duo dicta. ¶ Primū dictum. Hoc nomen principiū in illa ꝓpōne ſtat ꝓ notione: non ſolum in comparatione ad ſuppoſita: ſed etiā in cōparatiōe ad vnā vim ſpiratiuā. ¶ Scdm̄ dictum. Vnū in illa ꝓpōne ponit vnitatē notionis in cōparatione ad vim ſpiratiuā. Dicit ergo ſctūs Bonauē. ꝙ ꝓncipiū ſtet ꝓ notiōe. Et eſt parua differētia int̄ doctorē Subtilē et hūc Seraphicū: q2 vterq̓ dicit ꝙ vtrūq̓ ſcʒ tā vis ſpiratiua q̄ꝫ notio importet̄ ꝑ ly ꝓncipiū. Sctūs Bonauē. tn̄ dicit ꝙ ꝓncipalr̄ importet̄ notio ⁊ connotet̄ vis ſpiratiua. Doctoꝛ aūt Subtil̄ e diuerſo vult ꝙ ꝓncipalr̄ vim ſpiratiuā importet ꝓncipiū: q̄ eſt abſolutū: ⁊ ꝯnotet̄ notio q̄ eſt ſpiratio actiua. vñ dicit doctoꝛ Subtilis: Pr̄ ⁊ fili⁹ ſunt vnū ꝓncipiū ſpūſſcti id eſt ſunt vna vis ſpiratiua: q̄ ſpirāt vnica notiōe. Pro q̄ nota. ꝓpōnes ſequētes. ¶ Prima ꝓpō. Pr̄ ⁊ fili⁹ ꝓducūt ſpiritū ſctm̄ inq̄ntū vn⁹ de⁹ improceſſibil̄. patʒ: q2 diffinitio improceſſibil̄ ꝯuenit vtriq̓.

¶ Secūda ꝓpoſitio. Pater ꝛ fili⁹ ingn̄itum vnus deus habent vnitatem in voluntate. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Pater ꝛ filius ingn̄itū ſunt improceſſibiles vł ingn̄itum ſunt vnus deus improceſſibilis habent vnicam voluntatis fecunditatē. ¶ Quarta propoſitio. Volūtas fecunda omnibꝫ modis eadem eſt in patre ꝛ filio ſine diſtinctione.

Pro ſolutione argumētorum.

Notandū ꝙ Gregorius de Arimino ꝓpter ſcḋm argumentū poſt oppoſitū dicit (licet ſobꝛie: implicat cm̄ ſine preiudicio ſine aſſertione ꝛ huiuſmodi:) ꝙ pr̄ et filius ſint duo principia. Et hoc maxime ꝓpter illā regulam. Qn̄cūq3 in aliqua ꝓpōne ponunt̄ iſta duo ꝓnomia hoc ꝛ illud ſemꝑ ſupponūt pro diuerſis. Sed in re vera ipſe eſt ſuſpectus in hoc: ꝛ nullo mō admittit̄. Vn̄ duplicem ſolutionem. S Bonauentu. ponit. Prima eſt ſubtilis licet rigoroſa. Scḋa eſt mitior quia diſtinguit. Et in ſcḋa ſolutione ſumpſit doctor Subtilis regulā talem Qn̄cunq3 arguit̄ a pluralitate ſuppoſitorū ad pluralitatē formarū eſt fallacia ꝯſequētis. Dicit iſte ꝙ eſt fallacia figure dictionis. Et vtrūq3 eſt verum. ¶ In ſcḋa ſolutione huius ſcḋi argumēti forma exponit̄ ꝑ vim ſpiratiuā vel notionē ¶ Pro penultimo argumēto poſt oppoſitū. Regula. Qn̄cūq3 ex vnitate forme infertur vnitas ſuppoſitorū eſt fallacia ꝯſequētis maxime in diuinis. ¶ Pro vltimo argumento eſt regula. Sub termino ſtante confuſe tm̄ non licet fieri deſcenſus copulatiue vel diſiūctiue. Et licet phs primo phiſicoꝝ cōtra permenidē et meliſſum arguat ſic: Si oīa ſunt vnū ergo oīa ſunt hoc vnū vel hoc vnū puta lapis. Hoc tamen argumentū formaliter non valet: licet materialiter bene arguat Ariſtote. eo ꝙ imponit eis ꝙ omnia dicerent vnum eſſe vnum determinate. De hoc doctor Subti. diſt. iij. primi de vniuocatione entis. ¶ Regula alia: Quilibet terminus cōmunis ſumptus cum termino numerali ſingl'ari poſitus a parte predicati reſpectu ſubiecti copulati vel diſiūcti ſtat confuſe tm̄. Et poſſet ampliari regula ſic ꝙ etiam termin⁹ ſingularis numeri ſine termino numerali reſpectu talis ſubiecti ſupponat cōfuſe tm̄: vt rome et pariſius vendit̄ piper. Exemplum primi. Pater et filius ſunt vnum principium ſpiritusſancti.

Querit̄ ſecundo. Utrū

iſte ſint concedende Pater et filius ſunt vnus ſpirator ſpūſſancti. Et pater ꝛ filius ſunt idē pricipiū ſpūſſancti. Queritur ergo de veritate duarum propoſitionum iſtarum. Prima. Utrū iſta ſit cōcedenda pater ꝛ fili⁹ ſunt vn⁹ ſpirator reſpectu ſpūſſancti. Scḋa vtrū hec ſit vera. Pater ꝛ filius ſunt idem principium ſpūſſancti. Et non eſt idem dicere idem principium et vnum principiū: qꝛ ly idē eſt pronomen referēs perſonam: nō autē ly vnus. Nam vnus ſaltem in neutro genere dicit vnitatē eſſentie.

Reſolutio ꝓpria et directe

ad q̄ſtionē rn̄ſiua ſtat in vna ꝓpoſitione que eſt talis. ¶ Propoſitio. Licet hec ꝓpō. Pater ꝛ fili⁹ ſunt vnū ꝓncipiū reſpectu ſpūſſancti ſimplr̄ recipiat̄. Hec tn̄ pr̄ ꝛ filius ſunt vnus ſpirator nō recipit̄. Silr̄ hec non recipit̄ pr̄ ꝛ filius ſunt idē principiū ſpūſſancti. Vn̄ vult ꝙ iſte nō equiualeāt ꝛ patet in lr̄a. ¶ Notādū ꝙ cū ſctō Bonauē. in iſta ꝯcluſione ſol⁹ eſt Egidi⁹ de roma: Nam alij cōiter tenēt oppoſitū. Sz qꝛ eſt difficultas grāmaticalꝭ: ideo nō eſt magna cura ꝛ vtrūq3 habet forte ꝓbabilitatē. ¶ Ad ſcḋm argumentū rn̄dendo accipit ſuppoſitū pro ſingulari large: ſcꝫ ꝛ nō proprie: quia nō ꝓ incōicabili. ¶ Clarius ſic fieret vltimū argumentū. Pater ꝛ filius ſunt eadem ſpiratio actiua: ergo ſunt idem ꝓn-

cipium. Non ſequit̃ ſm ipſum ⁊ ſuis di-
ctis ꝯſequēter dicendo bene ſoluit.

Opinio tamē Scoti eſt oppoſita. Unde cõcedit illã: pater et filiꝰ
ſunt vnꝰ ſpirator reſpectu ſpiritusſancti.
Nunq̃ꝫ tamen concedit illã pater et filiꝰ
ſunt vnus ſpirans. Et hoc ꝓpter capien
do ſpirans eo ꝙ eſt adiectiuũ. ¶ Regu-
la eñ eſt: Quãdo terminus numeralis
adiectiuus additur alteri termino adie-
ctiuo nõ ponit ſignificatũ ſuum circa il-
lud cui additur: cum ambo ſint adiecti-
ua ⁊ dependētia. Et ideo requirit̃ aliud
ſcꝫ terminꝰ ſubſtãtiuus terminãs depen
dentiam illoꝝ circa quod terminus nu-
meralis ponit ſuum ſignificatuꝫ vt ſunt
ſpirans: quis: perſona vel ſuppoſitũ. Sꝫ
due perſone ſpirant. ¶ Ex dictis conſe-
quenter dicendo. Iſta eſt falſa. Pater et
filius ſunt duo ſpiratores. ¶ Quarta ꝓ
poſitio. Iſta etiã eſt falſa. Pater ⁊ filius
ſunt vnus ſpirans. Unde egregiũ dictũ
dicit doctor Subtilis in fine diſtinctio-
nis duodecime. vide ibi. Ad primum ar-
gumentum quod pro ſe relinquit ſan-
ctus Bonauētura. Diceret doctor ſub-
tilis ꝙ non equipollent ſpirator et qui
ſpirat: ſeu ſpirans. Spirator enim ſigni
ficat per modum habitus et quietis.

¶ Ad ſecundum argumentum diceret
ꝙ nullum nomen ſubſtantiuum nume-
ratur ad numerationem ſuppoſitorum.
Et ideo non ſufficit numeratio ſuppoſi-
torum ad numerationem naturarũ ſeu
forme: Adiectiuum autē numeratur ad
numerationem ſuppoſitorum Unde ſm
Scotũ. Illa eſt vera. Pater ⁊ filius ſunt
vnus ſpirator. Similiter illa ē vera ſm
ipſum. Pater ⁊ filiꝰ ſunt due ſpirantes.
Illa autem ſm ipſum eſt falſa. Pater et
filius ſunt duo ſpiratores. ¶ Ad vlti-
mum argumentum. Patet ꝙ ly idem re-
quirit certum ſuppoſitũ ſicut et alia pro-
nomina ſm Priſcianum: id eſt certum
ſingulare ⁊c.

Circa diſtinctio-
nem. xxx. p̃mo querit̃. vtrũ
aliquid dicat̃ de deo ex tpe
Notandum pro intellectu
q̃onis ꝙ ſm iſtũ doctorē Aliq̃ dicunt̃ de
deo ſm eſſentiã: aliq̃ ſm inherētiã vel q̃ſi
inherētiã: ⁊ aliq̃ ſm cãm. Illa p̃dicata di
cunt̃ de deo ꝑ eſſentiaꝫ q̃ p̃dicant̃ de deo
in p̃mo mõ dicēdi ꝑ ſe. vt deꝰ eſt vita: deꝰ
eſt ſpũs deꝰ ē exiſtentia actual̃ intelle-
ctual̃ Sed illa p̃dicata dicunt̃ de deo ꝑ
inherētiã (meliꝰ tñ eſſet dicere ꝑ denoia-
tionē ſeu formalr̃ ſm doctorēꝫ ſubtilē) q̃
dicũt q̃ſi entitatē ſecundariã: vl̃ denoia-
tionē: vl̃ ſm doctorē ſubtilē q̃ dicunt̃ for
malit̃ vl̃ denoiatiue. Sicut ſũt oia attri
buta: vt ſapia. bonitas: iuſticia ⁊c. ¶ Re
gula. Quicq̃d dr̃ de deo ꝑ eſſentiã ⁊ etiã
q̃cq̃d dr̃ de eo ꝑ inherētiã vel q̃ſi inheren
tiã eſt eternũ. Nihil eñ ē in deo ex natu-
ra rei q̃n ſit eternũ. patet qꝛ oĩe qđ ē in
deo ex natura rei: ē ipſe deꝰ. Correlariũ
Nihil dictũ de deo ꝑ eſſentiã vl̃ q̃ſi ꝑ in-
herētiã eſt tp̃ale. Tertio mõ aliq̃d dr̃ de
deo ꝑ cauſã. Ut tu es patiētia mea. i. cu
cauſas i me patiētiã: dñe ſpes mea. i. cau-
ſa ſpei mee. Quarto mõ aliq̃d dr̃ de deo
ꝑ vnionē. Hoc mõ oĩa p̃dicata q̃ dicunt̃
de natura aſſumpta a v̄bo dicũt̃ de v̄bo
diuino etiã vt xp̃s ē flagellatꝰ: pro nobis
mortuus ⁊c. Quinto aliq̃d dr̃ de deo ꝑ
quãdã cõparationē ad aliqđ tp̃ale: vt dñs
refugium. Hec eñ nec dicunt̃ ꝑ vnionē:
nec ꝑ cãm. Dominiũ eñ nihil reale dicit
qđ cauſet̃. ¶ Uñ ponit̃ tal̃ ꝓpõ de iſtis
trib9 vltimis modis. Illa q̃ dicũt̃ de deo
ꝑ cãm p̄ciſe vel ꝑ vnionē p̄ciſe vel ꝑ q̃ndã
cõparationē ad tp̃ale dicunt̃ de deo ex tp̃e.
¶ Notandũ ꝙ differētia eſt int̃ illa tria.
Eſſe i tp̃e: eſſe cũ tp̃e: ⁊ eſſe ex tp̃e. Aliq̃d
eſſe cũ tp̃e nihil aliud ē q̃ꝫ ipm exiſtere ſi-
mul cũ tp̃e. ¶ Prima ꝓpõ. Hoc mõ deꝰ
cũ ſit nũc: ⁊ tēpus etiã eſt nũc: ipſe eſt cũ
tp̃e. ¶ Scđa ꝓpõ. Deꝰ nõ fuit ab eterno
cũ tp̃e. patet: qꝛ tēpus nõ fuit ab eterno.

Tertia ꝓpoſitio. Poſt dīē iudicij nulla
res erit cum tēpoꝛe. Pꝛobatur ex apoca-
lypſi ſancti Johānis. Jurauit quidā an
gelus q̄ amplius tempus non erit. Eſſe
in tempoꝛe eſt aliquid menſurari tēpoꝛe.
¶ Pꝛopoſitio. Quicquid eſt in tempoꝛe
eſt cum tempoꝛe: ſed nō econtra. Unde
deus eſt cū tempoꝛe: ſed nō eſt in tempo-
re. Patet. Quicquid em̄ eſt in tempoꝛe
eſt coꝛruptibile ꝛ generabile ꝛ menſurat̃
tempoꝛe. Sed deus non eſt huiuſmodi:
ergo ꝛc̄. Coꝛrelarium. Nec deus nec an-
gelus nec anima intellectiua dicitur pꝛo
pꝛie in tempoꝛe. ¶ Eſſe ex tempoꝛe va-
let tm̄ ſicut de nouo eſſe ſeu incipere eſſe
quādoq̄. Unde quicq̄d de nouo incipit
eſſe dicitur eſſe ex tempoꝛe. Notandū ta
men q̄ aliqua poſſunt dici ex tēpoꝛe duo
bus modis. Uel quia ſimul receperunt
eſſe de nouo cū tempoꝛe. Hoc modo an-
geli ſunt ex tempoꝛe licet nō ſint in tem-
poꝛe. Alio mō quia inceperunt eſſe poſt
tēpus: vt omnia generabilia ꝛ coꝛrupti-
bilia. Pꝛimo modo tēpus eſt ex tempoꝛe
nō q̄ omne tempus pꝛeceſſerit tempus:
ſed quia de nouo eſſe incepit.

Reſolutio q̃ſtionis ſtat

in vna diſtinctione ꝛ ſex ꝓpoſitionibus.
¶ Diſtinctio eſt talis. Aliquid dici ex tē
poꝛe eſt dupliciter: aut quia ipſuꝫ quod
dicit̃ ex tempoꝛe eſt tempoꝛale: aut quia
dicit reſpectuꝫ ad tempoꝛale licet ipſum
non ſit tempoꝛale. ¶ Pꝛima pꝛopoſitio.
Nihil p̄dicatur de deo ex tempoꝛe p̄mo
modo dicto: per eſſentiā vel etiā per inhe
rentiam. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Aliqua
p̄dicantur de deo ſecundo modo ex tem-
poꝛe. Uel ſic. Multa p̄dicantur de deo
ex tēpoꝛe per cauſam: per vnionē vel per
comparationē ad tēpoꝛale: nec ſequitur:
ergo deus mutatur. ¶ Tertia ꝓpoſitio.
Licet creatoꝛ ꝛ dñs de pꝛincipali ſignifi
cato impoꝛtent eſſentiā diuinam tamen
connotant tempoꝛale aliquod. Secūda
pars patet quia creatoꝛ connotat creatu
ram: dominus ſeruū. Pꝛima pars patet:
quia dñs de pꝛincipali ſignificato impoꝛ
tat dominiū. Dominiū autē nihil aliud
eſt in deo q̄ʒ poteſtas coercendi creaturā
Nihil autem aliud eſt illa poteſtas q̄ʒ
eſſentia diuina ſeu voluntas diuina do-
minantiſſima. Et hoc eſt fundamentali-
ter. Foꝛmaliter autem (ſm̄ doctoꝛē ſub-
tilem) non dicit niſi reſpectum rationis.
Et ſic poſſunt concoꝛdari iſti doctoꝛes.
¶ Quarta ꝓpoſitio. Sicut illud quod
implicat in ſe contingens ꝛ neceſſariū eſt
totū contingens: ita quod implicat in ſe
tempoꝛale ꝛ eternū eſt totuꝫ tempoꝛale.
Declaratur iſta pꝛopoſitio per regulam
ſylogiſmoꝛū. Quia ſi altera pꝛemiſſarū
fuerit contingens totus ſylogiſmus erit
cōtingens. vel ſi altera pꝛemiſſarū fuerit
particularis negatiua totus ſylogiſmus
dicit̃ particularis negatiuus. ¶ Quinta
pꝛopō. Iſta nomina creatoꝛ: dñs: ꝛ ſimi-
lia noīa: licet rōne pꝛincipalis ſignificati
qđ eſt eſſentia diuina ſiue volūtas diuia
impoꝛtent rem eternā dicunt̃ tñ ſimplr̃
ex tēpoꝛe de deo. ¶ Sexta ꝓpō. Omne
quod dicit̃ de deo ꝑ eſſentiā vel inheren-
tiam nō dicit̃ de deo ex tp̄e. ¶ Septima
ꝓpō. Omne illud qđ dicit̃ de deo ꝑ cau-
ſam: dicit̃ de aliquo tēpoꝛali ꝑ eſſentiam
vt deus ē potentia. Patientia autē dicit̃
ꝑ eſſentiam de patientia hac: puta ipſius
Job vel huiuſmodi. Unde hec ꝓpoſitio
Quicquid eſt in deo eſt eternū poteſt in
telligi duplr̃: Quia aliq̄d pōt dici eſſe in
deo ꝑ realē exiſtentiā. ¶ Pꝛopō. Omne
tale eſt eternū. Alio modo aliquid dicit̃
de deo ꝑ p̄dicationē ſolū. Et illo ſecūdo
modo nō omne qđ eſt in deo eſt eternum
vt deus eſt dilectus a iohāne. Et hec di-
ſtinctio eſt ſm̄ doctoꝛē Subtilem. ¶ No
ta ꝓ ſolutione penultimi argumenti ſm̄
ſanctū Bonauenturā. Q: in illa pꝛopo
ſitione. Omne quod p̄dicatur de deo eſt
eternū poteſt teneri adiectiue vl̄ ſubſtan
tiue. Adiectiue illud eſt eternum cuius
duratio eſt eterna. Hoc modo ꝓpoſitio

eſt falſa. Subſtantiue eternum eſt illud quod preſupponit aliquod eternū. Et ſic dicitur illud eternum ſubſtantiue qḋ dicitur de eterno. Ideo nō ſequit̃. Creatio eſt deus ⁊ deus eſt eternus: ergo creatio eſt eterna: ſed eſt fallacia accidentis: quia ibi mutatur adiectiuum in ſubſtantiuum ⁊c̄.

Secūdo querit̃. Utrū

que dicūtur de deo ex tempore dicantur per ſe vel per accidens. Hic duo veniunt termini declarandi ſcꝫ per ſe ⁊ per accidens. nam alij ſuperius ſunt declarati. Ubi notandum ꝙ quattuor ſunt modi dicendi per ſe ſm̄ pħm ꝑmo poſteriorum ¶ Primus modus dicendi ꝑ ſe eſt: quando diffinitio predicatur de diffinito: vel pars diffinitionis vel qn̄ aliquis ꝯcept⁹ quidditatiuus predicatur quidditatiue de aliquo ſubiecto cuius eſt conceptus. ¶ Regula ꝑma. Omnis diffinitio ꝑ̄dicatur in primo modo dicendi ꝑ ſe de ſuo diffinito. ¶ Secūda regula. Oē genus ꝑ̄dicatur ď ſuis ſpeciebus in ꝑmo modo dicendi per ſe. ¶ Tertia regula. Om̄is differentia ꝑ̄dicatur in ꝑmo mō dicendi per ſe de illo cui⁹ eſt differentia. ¶ Quarta regula. Ens ꝑ̄dicatur in quid in primo modo dicendi ꝑ ſe de omnibus ꝯceptibus non ſimpliciter ſimplicib⁹. ¶ Secūdus modus dicendi per ſe. Eſt quādo paſſio predicatur de ſuo ſubiecto ſiue ſit paſſio adequata ſiue non: vt hō eſt riſibilis: hō eſt vnus: homo eſt verus. ¶ Tertius modus nō eſt ꝓprie modus dicēdi: ſed eſt magis modus eſſendi. ¶ Quare ponitur talis ꝓpoſitio. Nulla ꝓpoſitio poteſt eſſe in tertio modo dicendi per ſe. Probatur. Omnis ꝓpoſitio eſt modus dicendi ꝓprie: ſed tertius modus non eſt modus predicandi: ergo ⁊c̄. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Sola illa entia que per ſe ⁊ incōmunicabiliter exiſtunt ſunt in tertio modo dicendi per ſe. Unde ad hoc ꝙ aliqḋ ſit in tertio modo dicendi per ſe due conditiones requirūtur. Prima ꝙ per ſe exiſtat. Et ſic nullum accidens eſt in tertio modo dicendi per ſe. quia nullum accidens per ſe exiſtit. Secūda conditio eſt. Incommunicabiliter ⁊c̄. ¶ Propoſitio. Omnia indiuidua de genere ſubſtantie preter humanitatē chriſti ſunt in tertio modo. Et ſic pꝫ ꝙ ille modus nihil aliḋ eſt ꝙ̄ per ſe exiſtere incommunicabiliter ¶ Quartus modus qui proprie non debet dici modus eſſendi: nec propriiſſime modus dicendi licet etiam dicatur modus dicendi: proprie tamen a Scotiſtis vocatur modus cauſandi. Et eſt quādo prima ratio inherentie predicati ad ſubiectum includitur in ipſo ſubiecto: vt voluntas vult. Ratio enim proxima quare voluntas vult eſt quia voluntas ē voluntas: ſeu tale ens. Et in hoc quarto modo ponuntur propoſitiones immediate tam neceſſarie ꝙ̄ cōtingentes: dūmodo tamē in ſubiecto includatur proxima ratio inherentie predicati ad ſubiectum. Exemplum. Animal rationale eſt riſibile: hec eſt immediata ⁊ neceſſaria. Exemplum ſecundi. calidum calefacit. hec ē immediata licet contingens. ¶ Correlariū. Hec non eſt in quarto modo. homo eſt riſibilis: quia in ſubiecto non includitur proxima ratio inherentie predicati ad ſubiectum. ¶ Propoſitio. Omnis ꝓpoſitio in quarto modo dicendi per ſe ē immediata patet ex deſcriptione iam dicta ¶ Secundus terminus eſt ens per accidens. Notādum ꝙ ens per accidens capitur dupliciter: ſcilicet Methaphiſicaliter et logicaliter. Ens per accidens methaphiſicaliter: Eſt illud quod aggregat in ſe res diuerſorum predicamentorum. Et eſt duplex. Quia quoddam eſt ens ꝑ accidens quod includit res diuerſorum generū: ita tn̄ ꝙ vnū eſt accidens alterius. Aliud eſt ens ꝑ accidens quod ſcilicet includit res diuerſorū generum

ens { p ſe / p acens

ita tamē ꝙ vnū nō accidit alteri ſed ambo illa accidunt aliquo tertio. ¶ Correlarium. Et ſic ē duplex modus ꝑdicandi ꝑ accidēs. Un⁹ qñ vnū accidens accidit alteri vt hō albus. Scd̄s modus ꝑ̄dicandi per accidens eſt quādo vnū dicatur de altero ⁊ ambo accidunt vni tertio vt album eſt muſicū. Ens per accidens logicaliter ſiue logice loquēdo. Eſt aliqđ aggregatum ex duobꝫ ꝯceptibus quorum neuter includit aliū quidditatiue: ⁊ neuter eſt per ſe determinatiu⁹ alteri⁹. Unde due conditiones requirūtur ad tale ens per accidens. Prima eſt ꝙ ſint duo ꝯceptus quorum neuter includat alium quidditatiue defectu cuius iſtud non eſt ens ꝑ accidens aial hō. Scd̄a ꝯditio eſt ꝙ neuter ſit cōtractiu⁹ ſeu determinatiuus alterius defectu cui⁹ iſtud nō ē ens per accidens: aial rōnale (ſed per ſe) quia contrahit aial ad hoiem. ¶ Propoſitio. Omnis ꝓpoſitio in qua predicatur differentia de ſuperiori genere vel ecōuerſo eſt ꝓpō per accidens: vt rōnale eſt aial. ¶ Correlarium. Laca eſt differentia int ꝓpōnem ꝑ accidens ⁊ ens per accidēs logice. Ad ꝓpōnem em̄ ꝑ accidens ſufficit ꝙ ꝑ̄dicatum ſit extra rationem ſubiecti ⁊ econtra vt aial eſt rōnale vnde quādo additur differētia ad genus ſine copula nō eſt ens per accidens: ſed tñ quādo addit mediāte copula eſt ens ꝑ accidēs. ¶ Propoſitio. Licet ens ꝑ accidens methaphiſicaliter loquēdo nō poſſit inueniri in deo poteſt tamen inueniri ens per accidēs logicaliter loquēdo in diuinis. Prima ꝑs illius ꝓpoſitionis patet: quia in tali ſem per vnū accidit alteri ſeu vnū eſt accidēs alterius vel ambo accidunt tertio. Secūda pars patet de illa ꝓpōne. Eſſentia eſt paternitas. Nullum em̄ eſt de ratiōe quidditatiue alterius. Nec paternitas eſt determinatiu ī eſſentie: ſed mag̃ perſone. Eſſentia em̄ eſt determinata de ſe. ¶ Correlariū. Proprietates in diuis nō determinant eſſentiā ſed ẏpoſtaſes.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione et quinq₃ dictis. ¶ Diſtinctio eſt talis. Dici ſm accidens accipitur tribus modis ſicut accidens dicitur tribus modis. Primo modo capitur accidens vt opponitur ſubſtantie. Secūdo vt diſtinguitur contra per ſe. Tertio vt diſtinguitur contra neceſſarium. Primo modo accidens dicitur quedā forma accidentalis inherens realiter alteri. Et ſic ponitur. ¶ Primū dictu₃. ¶ Nihil dicitur de deo per accidens capiendo accidens ꝑ̄mo modo. p₃: quia nullū accidēs eſt in deo nec aliqua forma accidentalis. Et pro illo dicto faciūt due rōnes in oppoſitū. Secundo mō dici ꝑ accidens tm̄ valet ſicut dici ꝑ aliud. Un̄ oē ꝑ̄dicatu₃ qđ dicit̄ de aliquo ꝑ aliud dr̄ de eo ꝑ accidēs. Ubi notandū ꝙ aliqđ dici ꝑ aliud pōt eſſe dupl̄r. Quia vel ꝑ aliud qđ realiter diſtinguit̄ ab eo de quo dr̄. Ut pariēs diſgregat hoc eni₃ fit per albedinem. Uel ſcd̄o per aliud qđ eſt quodāmodo idē ſecū: ⁊ quodāmodo diuerſum. vt quādo ſuperiori cōuenit aliquid per rōnem inferioris: vt figura habet tres angulos Habere em̄ tres ꝑ̄mo competit triangulo. Et ſic conuenit omnibus per ſe ſuperioribus vt figure. Item quādo inferiori conuenit aliquid per rationem ſuperioris. Ut ſortes eſt riſibilis. Animal eſt riſibile: licet enim ſuperius ⁊ inferius ſint idem realiter differunt tamē formaliter ¶ Secundum dictum. Nihil dicitur de deo per accidens primo ⁊ ſecundo modo capiendo accidēs. Patet quia in deo nō eſt proprie ſuperius ⁊ inferius nec aliqđ ibi dependet. Tertio modo aliquid dicitur per accidens vt opponitur neceſſario. Et ſic dicitur omne illud quod contingenter dicitur de aliquo. ¶ Tertium dictum. Omnia que dicuntur de deo ex tēpore dicūtur per accidens: id eſt contingenter: quia ab eterno non competebant deo: vt deus eſt homo ⁊c̄.

¶ Quartū dictū. Licet oīa iſta q̄ dicuntur de deo ex tꝑe dicant᷑ ꝑ accidēs de deo tamē dicunt᷑ ꝑ ſe de deo: per comparationem ad creaturā. Probatur: quia illud dicit᷑ de deo ꝑ ſe in cōparatione ad creaturas qđ dicit᷑ de deo ſeipſo. Sed deus ſeipſo refert᷑ ad creaturā: ergo ⁊c̄. ¶ Correlarium ſequit᷑: Q2 illa opinio eſt ſubtilioꝛ q̄3 ſit opinio doctoꝛis ſubtilis qui tenet ꝙ deus referat᷑ ad creaturā reſpectu rationis. Oppoſitū tenet doctoꝛ ſeraphicus: quia ſeipſo cauſat. i. per nullum reſpectum refertur ad creaturā: nec rōnis nec realem. ¶ Quintū dictū: Licet modus dicendi per accidens opponat᷑ modo dicēdi per ſe in creaturis: nō tamē ſic eſt in diuinis. Probat᷑. Oīs ꝓpoſitio per ſe eſt neceſſaria licet non econtra. Non em̄ oīs neceſſaria eſt ꝑ ſe: vt animal eſt rationale eſt neceſſaria (ſaltē ſi rōnale ſit pꝛopꝛia differentia hoīs) ⁊ tn̄ non eſt ꝑ ſe ſed per accidens. Intelligit autem de duobus modis dicendi per ſe.

Querit᷑ tertio. Utrum

ea que ſic dicunt᷑ de deo ex tꝑe dicantur ſm ſubſtantiā an ſm relationē. Termini declarati ſunt ſupius. Nota tn̄ ad pꝛeſens: ꝙ aliquid pōt referri ad aliud dupliciter. Uno mō ſm rem. Alio mō ſm modū. Scđm rem dicit᷑ illud referri ad aliud qđ refert᷑ ad aliud ꝑ verā ⁊ realem habitudinē in eo foꝛmalr̄ exiſtentē: aliq̄liter diſtinctā a fundamento ⁊ termino. Hoc mō pr̄ in creaturis refert᷑ ad filiu3. Illud dicit᷑ referri ſm modū: qđ nō refertur ad aliud ꝑ veram ⁊ realem habitudinem in eo foꝛmalr̄ exiſtentē: ſed ſolum refertur ad aliud: quia illud aliud ad ipm̄ refertur. Exemplū. Sciencia ſm rem refertur ad ſcibile: econtra vero ſm modū ſcibile refert᷑ ad ſcienciā3. ¶ Propoſitio. Deus nullo modo poteſt referri ſm rem ad creaturā. Pꝛobat᷑: q2 dei ad creaturā nulla ē relatio realis: ergo ꝓpoſitio vera. Antecedens pꝛobatur: quia ſi in deo eēt relatio realis ad creaturam: ſequeretur ꝙ deus vel neceſſario dependeret a creatura: vel ꝙ deus ſimul neceſſario exigeret creaturam: ſed conſequens eſt falſum: ergo ⁊ antecedens.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in duabus diſtinctionibus ⁊ nouem dictis. ¶ Pꝛima diſtinctio. Dici ſm relationem eſt dupliciter. Aut ſm rem: aut ſm modū. ¶ Secunda diſtinctio: Relatio realis eſt triplex. Quedā fundatur ſuper pꝛopꝛietatem accidentalem: id eſt foꝛmam accidentalē vt ſimilitudo in duplici albedine. Quedā3 fundatur ſuper dependentiam eſſentialem: ſicut relatio materie ad foꝛmā: fundatur ſuper dependentiam eſſentiale3: id eſt ſuper ſeipſam materiā dependentē eſſentialr̄ ad foꝛmā. quia intrinſece perficit᷑ a foꝛma. Alia eſt relatio realis que fundatur ſuper oꝛiginem naturalē: vel eſt ipſa oꝛigo naturalis ſicut relatio effectus ad cauſam: et filij ad patrē. ¶ Pꝛimū dictū. Pꝛima relatio que ſc3 fundat᷑ ſuper accidente nullo modo ponenda eſt in deo. Quia illa ponit compoſitionē cum ſuo fundamento. ergo ⁊c̄. ¶ Secūdū dictū. Relatio illa que fundat᷑ ſuper dependentia eſſentialī nullo modo ponēda eſt in deo ꝓpter rationē iam dictā. ¶ Tertiū dictu3. Licet tertia relatio (que ſc3 eſt oꝛiginis naturalis) reperiat᷑ in deo reſpectu ꝑſone ad intra: nō tamē reperit᷑ in deo reſpectu creature. ¶ Quartū dictū: Quia in diuinis vna perſona vere oꝛdinat᷑ ad aliam: ⁊ habet verā habitudinē ad aliā ⁊ aliā perſonam. Ideo refertur vna ꝑſona ad alias relatione ſm rem. Pꝛima pars patet: q2 vere in diuinis vna ꝑſona eſt pꝛima: alia ſecunda: alia tertia. Unde patet ex hac ꝓpoſitione ſanctū Bonauenturā nō negare omnimode oꝛdinē: licet nō ſit oꝛdo ſtricte loquēdo. ¶ Quintū dictū. Quia deus nō oꝛdinatur ad creaturā: nec3 habet habitudinē realem ad ipſam nec ha-

bet aliā ⁊ aliā habitudinē ad aliā creatu/
ram.i.ad diuerſas creaturas. Ideo non
referꝛ ad ipſas relatione ſm rem ſed ſolū
relatiue ſm modum. Patet eīn ꝙ omnia
creata ſunt cauſata a deo. Et licet ſit ali/
qua differentia in modo ſe habendi crea
turarū: tamē ſm phm.xi.methaphiſice.
Deus nō ordinatur ad creata. ¶ Sextū
dictum. Quia creatura habet ordinem
ad deum: ⁊ habet habitudinē ad deū me
diante accidente: ⁊ mediante dependen/
tia eſſentiali: ⁊ mediante origine natura/
li. Ideo creatura ſm omnē modū relatio
nis realis refertur ad deū ſm rem. Pro/
batur vltimū: quia fundamentū ⁊ termi
nus ſunt realia ⁊ realiter diſtincta: ꝗ ⁊c.
¶ Septimū dictū. Quandocunꝙ̄ intel
lectus noſter intelligit aliquid referri ad
aliud ſm rem intelligit illud ad qđ illud
refertur ſm modū reſpectus. Et hoc ſal/
tem importat relationē ſm dici ſeu ratio
nis. ¶ Octauū dictū. Quia intellectus
noſter intelligit creaturā immediate re/
ferri ad deū ſm rem. Ideo intelligit deū
ſub modo reſpectus ꝑ modū ſcʒ denomi
nationis tanꝙ̄ ſcʒ terminū ad quē refer/
tur creatura. ¶ Nonū dictū. Illi reſpe/
ctui nihil correſpondet ex parte dei in re
niſi eſſentia diuina (ne intellectus ſit va/
nus) licet bene correſpondeat ei aliquid
ex parte creature. ¶ Correlariū primū.
Omnia nomina dicta de deo ex tempo/
re important relationem in deo ſm mo/
dum intelligendi: non ſm rem. ¶ Corre/
larium ſecundū. Non omnis relatio di/
cit dependentiam ⁊ ordinē. Patet de re/
latione equiparantie. ¶ Correlariū ter/
tium. Propter nouitatem creature non
oportet ponere reſpect⁹ aliquos nec rea
les nec rationis: ꝙ̄uis ſint ponēdi reſpe
ctus rationis in deo. Et maxime ſm ſan
ctum Bonauenturam. Patet de ydeis
et hic. Et licet communiter vtatur tali/
bus terminis relatio ſm dici: ſm modū.
ſm rationem: ſunt tamen idem quod re/
latio rationis.

Circa diſtinctio/

nem triceſimāprimā ꝓmo
queriꝛ. Utrū hec nomina
ſimile et equale vt dicunꝛ
in diuinis dicanꝛ ſm poſitionē an ſm pri
uationē. Termini declarandi ſunt: ſimi/
le ⁊ equale. ¶ Pro primo termino nota
ꝙ ſimilitudo capitur dupliciter: ſcilicet
ſtricte ⁊ large. Similitudo ſtricte capta
in creaturis eſt duplex: ſcʒ accidentalis ⁊
eſſentialis. Similitudo accidentalis at/
tendiꝛ penes differentiā accidentalem
ſeu qualitatem accidentalem. Et eſt re/
rum differentiū eadē qualitas. Simili/
tudo vero eſſentialis attenditur penes
differentiā eſſentialem ſpecificā aliquoꝝ
ſimiliū. ¶ Prima ꝓpoſitio. Omnia que
habent eandē differentiā eſſentialem ſpe/
cificam ſunt ſimilia ſimilitudine eſſentia
li. ¶ Correlarium. Omnia indiuidua
eiuſdem ſpeciei ſunt ſimilia eſſentialiter
¶ Secūda ꝓpoſitio. Ad ſimilitudinem
eſſentialem vel ad hoc ꝙ aliqua dicanꝛ ſi
milia ſimilitudine eſſentiali nō ſufficit ꝙ
habeāt eandē differētiā eſſentialē gene/
ricam. Probaꝛ. Alioqn aſin⁹ ⁊ hō eſſent
ſimilia ſimilitudine eſſentiali. ¶ Tertia
ꝓpō. Nec reqriꝛ ꝙ habeāt eandē differen
tiam eſſentialē numero: qꝛ hoc ē īpoſſibi
le in creaturis. ¶ Quarta ꝓpō. Ad talē
ſimilitudinē reqriꝛ ⁊ ſufficit ꝙ aliqua ha
beant eandem differentiam ſpecie vt ſpe/
ciei ſpecialiſſima. ¶ Quinta ꝓpō. Diffe/
rentia eſſentialis ſpecifica vocaꝛ q̄litas
eſſentialis ſm phm. ¶ Correlariū. Hec
ſimilitudo eſſentialꝛ repiꝛ in oīb⁹ generi/
bus. Patet qꝛ eſt inter oīa indiuidua cu
iuſcūꝙ̄ ſpeciei ¶ Correlariū ſcđm. Hoc
modo phs nō accepit ſiſ̄itudinē dicēdo.
Propriū eſt q̄litati ſm eā ſiſ̄e vel diſſiſ̄e
dici. patet qꝛ etiā alijs generib⁹ cōpetit.
¶ Correlariū tertiū. Siſ̄itudo hoc mō
accipiendo nō eſt in diuinis. ¶ Formanꝛ
ꝓpōnes correſpondēter de accidētali ſi/
militudine. ¶ Prima ꝓpō. Ad ſimilitu/

dinē accidentalē non ſufficit eadē qualitas genere. ¶ Scda ppō. Nec requirit eadē qualitas accidētalis nūero. ¶ Tertia ppō. Sed reqrit z ſufficit q habeant eandē qlitatē accidentalē ſm ſpeciē ſpecialiſſimā. vñ Ariſto. v. methaph. Unū in qlitate facit ſimile. Uñ duplex eſt fūdamentū qlitatis accidētalis: ſcʒ propinquū z remotū. Fundamentū remotū eſt qualitas. Propinquū vero eſt vnitas qlitatis ſpecifica ſm ſpeciē ſpecialiſſimam ¶ Scdo mō ſilitudo capit large. Et ſic accipit trāſcendent. Circa qd notandū q qlibet eſſencia vel natura pōt ꝯſiderari duobꝫ modis. Uno mō vt qd. Hoc mō dicit Auicēna. Equinitas eſt tm̄ equinitas: hoc ē ſm ſe cōſiderata eſt quidditas ab alijs diſtincta. Alio mō pōt ꝯſiderari vt aliqd habens certū gradū in entibus Nam natura qūtumcūqꝫ abſtracta habet certū gradū pfectionis: z vocat magnitudo ſeu qūtitas virtutis. Tertio mō pōt ꝯſiderari eſſencia qlibet vel natura. vt qdam forma vel quidā actꝰ: vt humanitas eſt forma hoīs. Et hec forma capitur trāſcendēter. Et cōuenit omni enti, vt qñ dr q omne ens ꝯſiderat vt forma: z ſic materia ē forma. Uñ ſm hāc triplicem ꝯſideratiōnē pōt fundari triplex relatio. ſ. idēptitatis vel diuerſitatis: equalitatis vel inequalitatis. Similitudinis vel diſſimilitudinis. vñ phs. x. methaphiſice. Omne ens omni enti comparatum vel eſt idē vel eſt diuerſum. Ex iſta ppōe phi a ſimili ſumunt due alie ppōnes de eqlitate z ſilitudine. ¶ Correlariū. Iſte tres relatōes ſic capte ſunt trāſcēdentes patet quia cōueniunt tā enti limitato qꝫ illuminato. Nec eſt ſimilitudo accidentalis nec eſſentialis.

Reſolutio queſtionis

Notandū q doctor ſeraphicꝰ primo recitat magiſtri opinionē. Que ſtat in duobus dictis. ¶ Primū dictū. Oīa noīa in diuinis q nō dicūt ppꝛietatē pſonalē nec dicūt vnitatem eſſentie dicunt ꝑuatiue. Exēplū pmi vt pmitas. Exemplū ſcdi. deitas: deus: bonꝰ: ſapiens zc. Exēplum tertij. vt duo tres: ſile: equale. Patet em̄ q ſile z eqle nō dicūt ppꝛietatē pſonalē: quia ſunt cōia tribꝫ: neqꝫ dicūt vnitatem eſſentie: qꝛ eſſentia ē ad ſe: ſile autē dicit relatione: g zc. ¶ Scdm dictum z quaſi correlariū: quia ſimile z equale nec dicūt ppꝛietatem pſonalem nec eſſentialē: ideo oīa talia dicunt ſm ꝑuatione. Unde cū dr pater eſt equalis filio: exponitur. i. pater non eſt amoꝛ filio: nec eſt minoꝛ filio. ſed hic mgr ab omnibꝫ dimittitur. ¶ Notandū ſm doctorē ſubtilē in pñti diſtinctione q ad relationē realē ſufficiunt hec tria. Prīo q habeat extrema realia. Secūdo q ipſa extrema realiter diſtinguantur. Tertio q ꝯſequat ipſa extrema ex natura rei: ſic q nō fiat per opus intellectus. ¶ Correlariū. Equalitas de pmo ſui intellectu nō dicit comenſurationem vt videt: ſed dicit vnū in quātitate. Uñ dicentes q ille cōditiones reqrant ad relationē realem nō dicūt ſicut doctoꝛ ſubtilis. Nō em̄ ipſe dicit reqrunt: ſed dicit ſufficiūt. Nam ſm ipſum bene eſt relatio realis eiuſdē ad ſe vt relatio mouētis ad motū. Idem em̄ pōt ſeipm mouere. Et lꝫ motꝰ ſit accidēs ipſi moto. tñ aīal mouēs ſe totū nō diſtinguitur a ſeipō zc. ¶ Correlarium ſecūdum. Non opoꝛtet ad diſtinctionē realeʒ relationū q vel vnū vel vtrūqꝫ extremū vnius diſtinguat realit vel etiam ex natura rei ab ēx extremo vel extremis alterius. Patet in idemptitate ſimilitudine z equalitate trāſcendenter captis. Sed certe difficillimū eſt videre q relationes fundate et terminate ad idem ſimplr ſint diſtincte realiter.

Reſponſio ſancti bonauenture

ſtat in vna concluſione que eſt talis. Iſta nomina ſimile z equale accipiuntur poſitiue in diuinis.

¶ Pro vltimo argumento (qd poſſet ſic

formari) Jtē hec eſt falſa. Pr eſt inequalꝭ
filio: ꝛ non ob aliud niſi ꝙ aliqͩd remoue
tur. i. priuaꝭ eo ꝙ inequale ē terminꝰ pri/
uatiuus: nec aliud priuat niſi equalita/
tem: ğ ꝛc̄. ¶ Notandū ꝙ difficultas ē cō
tra Durandū de illis ſimilitudinibus ꝛ
equalitatibꝫ. Nā maior ratio Durandi
quare ponit quatuor res relatiuas in di/
uinis ē. Quia oīs relatio realis habēs
terminū realē diſtinctū realiter a termi/
no alteriꝰ relationis eſt res realiꝭ diſtin/
cta ab illa alia. Ut patet de generatiōe
actiua ꝛ ſpiratiōe actiua. ¶ Preterea eo
dem mō de ſimilitudine arguo. Pater ē
ſimilis ſpūiſancto. ſimiliꝭr filius terminat
ſimilitudinē q̄ eſt in ſpūſctō. Et illi duo
termini ſunt realiter diſtincti: ğ in ſpiri/
tuſancto erūt tres res relatiue realiꝭ di/
ſtincte. Conſimiliꝭr in aliꝭs pſonis ꝑpter
eādē rōnē pt argui. Et qꝛ nō videꝭ ſanū
in eadem pſona eſſe duas res realiter di/
ſtinctas ſiue abſolutas ſiue relatiuas.
Jdeo nullo mō ſimus cū Durando licet
verba doctoris ſeraphici videanꝭ hoc ſo
nare. Jtē de hoc habes in diſ. xxvi.

Secūdo queriꝭ. Utruꝫ

noīa p̄dicta dicentur ſm ſubſtantiā an
ſm relationē. Termini prius ſunt decla
rati in precedentibus.

Reſolutio queſtionis

Notandū ꝙ doctor ſeraphicꝰ reſpondē
do ad qōnem ponit primo tres ꝑpōnes
omnibꝫ cōmunes. Secūdo allegat tres
opiniones quarū duas p̄mas reprobat:
tertiam vero tenet. ¶ Prima propoſitio.
Quia ſimile ꝛ equale dicūt cōuenientiā
plurtiū in vno. Jdeo importāt diſtinctio
nem in ſuppoſitis ꝛ vnitatem in eſſentia
(declarat primā partē in creatura) vide
litterā. ¶ Secunda ꝑpoſitio. Quia di/
ſtinctio pſonarū ſpectat ad modū dicen/
di ſm relationē: ꝛ vnitas eſſentie ad mo/
dum dicendi ſm ſubſtantiā. Jdeo hmōi
noīa nec omnino dicūtur ſm ſubſtantiā
nec omnino ſm relationē. Hec ꝑpoſitio
duas habet partes (ſicut quelibet hypo
tetica) Antecedens eius hꝫ duas partes
Patet aūt ſcd̄a pars: quia illa noīa ꝛ im
portant vnitatē eſſentie ꝛ diſtinctionem.
¶ Tertia propoſitio. Quia nulla noīa
in diuinis pñt dici eque principaliꝭ ſm
illū duplicē dicendi modū. Hinc ē ꝙ ne/
ceſſe eſt illa duo noīa principalꝭr dici ſm
alterum. Prima pars patet: Quia illi
duo modi dicendi ſunt oppoſiti: ergo ꝛc̄.
¶ Prima opinio ſtat in tali cōcluſione li
cet iſta noīa equalis et ſimilis in cōcreto
ſumpta dicanꝭ principalꝭr ſm relationeꝫ
tn̄ in abſtracto ſumpta dicunꝭ ſm ſbam.
Prima ps probaꝭ quia ſimiles ſunt ha/
bentes ſimilitudinē: ſed perſone ſunt ha/
bentes ſimilitudinē et pſone ſunt relati/
ue: ergo illa noīa in concreto dicunꝭ ſm
relationē. Sed in abſtractōe qꝛ illa ſimi/
litudo ē vnitas eſſentie: idō dꝛ ſm ſubſtan
tiā. ¶ Sed hec opinio nō valet ſicut be/
ne dicit doctor ſeraphicus. Eadē eſt em̄
ſignificatio abſtracti ꝛ cōcreti principa/
liter. ¶ Scd̄a opinio ſtat in tali ꝯcluſio
ne. Hec noīa ſimile ꝛ equale tam in ꝯcre
to accepta ꝙ̄ in abſtracto dicūtur princi
paliter ſm ſubſtantiā: cōnotatiue tn̄ im/
portant diſtinctionem in pſonis. Ratio
eſt quia cū ſimilitudo reſpiciat iſta duo:
ſcꝫ cōuenientiā ꝛ differentiam: immedia/
tius ꝛ p̄ncipalius et completius reſpicit
cōuenientiā. Dicūtur em̄ differentes eſſe
ſimiles inꝙ̄tum cōueniūt ꝛc̄. Addunt ğ
illi de hac opinione ꝙ ſimilitudo impor/
tat diſtinctionē per modū materie. i. mi/
nus p̄ncipaliter ꝛ cōnotatiue: ſed p mo/
dū forme. i. p̄ncipaliter vnitatē eſſentie.
¶ Contra. Similitudo importat princi
paliter reſpectū pſone ad perſonaꝫ: ergo
principaliter diciꝭ ſm relationem.

Tertia opinio et ꝑpria

ſtat in tribꝫ dictis. ¶ Primū dictum eſt.
Simile ꝛ equale p̄ncipalꝭr importāt rela
tionē formalꝭr loquēdo. ¶ Scd̄m dictū.

Unitas eſſentie ⁊ pluralitas cadit in ſignificato illoꝝ noim in rõne cauſe. Declarat̃ ꝑ logicã: quia de locis habet̃. Similitudo eſt rerũ differentiũ eadẽ qualitas. Unitas ergo in qualitate et pluralitas habentiũ illã: eſt q̃ſi effectiua cauſa ipſius ſimilitudinis. ❡ Correlarium. Sequitur ꝙ talis diffinitio eſt cauſalis Uñ auctoritates doctoꝝ ⁊ etiã mgr̃i intelligunt̃ cauſaliter. ❡ Tertiũ dictum. Simile ⁊ equale ꝓprie ⁊ principalit̃ important vel dicunt̃ ſm relationẽ: ex conſequenti ſʒo ſm ſubſtantiã dicunt̃ cauſaliter loquendo declarat in creaturis in textu. ❡ Pro ſolutione argumentorum. Notãdũ ꝙ duplicia ſunt relatiua in diuinis. Quedã ſunt relatiua diſtinctiua relatorum: vt pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanct⁹. Nam pſone ſunt relate: illa aũt tria ⁊ illa ſola important relatiões diſtinctiuas perſonarum. Alia ſunt relatiua diſtinctorum: id eſt relationes cõſequentes diſtinctionẽ importantia: vt ſunt relatiua cõmunia ſicut ſimile et equale. Uel ſic duplices ſunt relatiões: ſcʒ originis ⁊ cõmunes. Relationes originis ſunt ille q̃ dicunt productionem. Cõmunes autem ſunt relationes equiparãtie. Et relationes originis diſtinguunt pſonas. Relationes aũt communes oſtendunt diſtinctas: vel ſub aliis verbis. Quedã relatiua dicunt diſtinctionẽ exercitã: id eſt exercent ſeu faciũt: vt p̃nitas pater. Alia aũt dicũt diſtinctionẽ ſignatam: id eſt ſignificãt vt cõceptam. Et ſic eadẽ diſtinctio tripliciter ſic habetur.

Tercio querit̃. Utrum

dicant mutuã relationem: id eſt Utrum hec noĩa dicant̃ ad ꝯuertentiã. Uñ dicere mutuaꝫ relationem eſt mutuo referri ſub habitudine alicuius obliqui caſus.

Reſolutio q̃ſtionis ſtat

in vna diſtinctione et aliquibus dictis. ❡ Diſtinctio eſt talis. Simile et equale dupliciť accipiunt̃. Uno mõ ꝓut important purã cõuenientiã in q̃litate vel quãtitate. Alio mõ ꝓut ſup̃ ꝯuenientiã addunt imitationẽ vel expſſionẽ ꝑfectaꝫ ſeu rationẽ originis ⁊ ꝓducti. ❡ Primuꝫ dictũ. Siĺe ⁊ eq̃le primo mõ dicunt mutuã relationẽ. Patet ꝑ rõnes poſt oppoſitũ. ❡ Scõm dictũ. Siĺis ⁊ equalis ſecundo mõ tm̃ valet ſicut aſſimilatus et adeq̃tus. i. ſiĺis ꝑ productionem: ⁊ adeq̃tus. i. equalis ꝑ productionẽ. ❡ Tertiũ dictũ. Similis ⁊ eq̃lis illo mõ nõ dicunt relationẽ mutuã ſeu equiparãtie: ſʒ diſquiparantie. Hoc mõ ſepe loquunt̃ doctores antiq̃. Uñ dicit Hylarius. Fili⁹ eſt ſiĺitudo p̃ris. Pater aũt nõ eſt ſimilitudo filij. ❡ Ideo qñ dicit ſcotus ꝙ relatio diſq̃parantie fundat̃ in relatione cõi: vt aſſimilatio in ſiĺitudine debet intelligi fundamentaliter. Nã aſſimilationẽ q̃ eſt ꝓductio pſone: ſequit̃ ſiĺitudo ad ꝓducentem q̃ ſiĺitudo dicitur fundare aſſimilationẽ: q2 fundat̃ in eſſentia q̃ vt vna fundat illã ſimilitudinẽ ⁊ ſic rõne eẽntie fundantis ſiĺitudineꝫ dr̃ in ſimilitudine fundari. licet aſſimilatio vere fundetur in eſſentia: quia eſſentia vt vna eſt fundamentum aſſimilationis ⁊ nõ ſimilitudo. ❡ Correlariũ. Pater ſecũdo modo non eſt ſimilis filio nec ſpũiſancto. ❡ Ulterius ſimilitudo in diuinis ꝑma ſui acceptione capitur dupl'r. Uno modo pſonaliter. Alio modo eſſentialiter. Perſonaliter ſic dicitur de perſona producta ⁊ vocatur a doctoribus ſimilitudo ſubſtãtifica: id eſt pſonalis. ❡ Propoſitio. Licet ſimilitudo ſubſtantifica poſſit dici tã de filio q̃ꝫ de ſpirituſancto: appropriate tamẽ dicitur de filio: eo ꝙ eſt noticia genita. Prima pars patet: quia ille eſt ſimilis tali ſimilitudine qui productione alteri aſſimilatur. Eſſentialiter autem dicta ſimilitudo eſt duplex. Nam quedam accipitur ſm eſſentiam diuinã non inq̃ꝫtum eſt quid: ſed inquãtum eſt quaſi forma ſeu dans eſſe perſonis diuinis. Alia

vero eſt que recipitur nõ ſolum ẜm eſſen
tiam:ſed etiã ẜm omnia attributa. Cor
relarium. Illa ſimilitudo ſcđa correſpõ
det ſimilitudini accidẽtali in creaturis:
eo ꝙ attributa quaſi circũſtant eſſentiã.
Prima aũt ſimilitudo eſſentialiter dicta
corr ſpondet ſimilitudini eſſentiali ĩ cre
aturis. ¶ Prima propoſitio. Quot ſũt
perfectiones in diuinis tot ſunt equali-
tates in diuinis. patet: quia quelibet ha
bet ſuã ꝑpriam infinitatẽ: eodẽ mõ de ſi
nota militudine. Et tot ſũt infinitates forma
liter diſtincte ab eſſentia diuina ꝗt ſunt
attributa formaliter diſtincta. ¶ Scđa
ꝑpoſitio. Licet ſint tot equalitates ꝛ tot
ſilitudines in diuinis: quot ſunt attribu
ta: tñ ſicut attributa ſunt realiter eadeꝫ
res: ita tales eq̃litates ꝛ ſilitudines attri
butoꝝ ſunt eadẽ et realiter idem.

Irca ſcđam par
c tem huius diſtinctiõis que
duos habet articulos. Pro
primo articulo querit̃ pri-
mo. Utrum imago in diuinis dicat̃ ẜm
ſubſtantiam vel ẜm relationem. ¶ Ter-
mini ſuperius fuerunt declarati.

Reſolutio q̃ſtionis ſtat
in ſeptem ꝑpoſitionibus. ¶ Prima pro-
poſitio. Sicut exemplar de rigore voca
buli importat expreſſionẽ per modũ acti
ui: ita imago ẜm proprietatem vocabuli
importat expſſionẽ ꝑ modũ paſſiui. Uñ
exprimere declarare: expreſſio ꝛ declara-
tio idem ſunt. Uñ exemplar eſt illud ad
cuius imitationẽ fit aliquid. Uerbi grã
Pictor volẽs depingere ceſaris imaginẽ
optime: neceſſe habet ↄſiderare pñtẽ ce
ſarem ẜm accidẽtia ei⁹. Ibi ceſar ẽ exem
plar. Quia eſt illud ad cui⁹ imitationeꝫ
fit aliqd ſcꝫ talis pictura. Pictura autẽ
dr̃ imago. Quia eſt illud qđ exp̃mit alte
rũ ꝛ imitat̃ ſcꝫ ceſarẽ: qꝛ nõ eſt ꝑfecte ce
ſar. ¶ Correlariũ ꝑprie loquẽdo. Exem
plar ꝛ imago non ſunt idẽ. Probat̃: quia
tanta eſt differẽtia inter exemplar ꝛ ima
ginẽ quanta eſt inter cauſam ꝛ effectum.
¶ Scđa ꝑpõ. Imago in creaturis acci-
pitur dupl̃r ẜm ꝙ duplex ẽ expſſio vl' de-
claratio. Uno mõ in nature cõmunitate
vl' vnitate. Alio mõ ĩ nature diuerſitate.
Exẽplũ hui⁹ patet in pictura vel dena-
rio. Uñ Matth. xxij. Cui⁹ ẽ hec imago
ꝛ ſupſcriptio. ¶ Correlariũ. Ois filius
incr̃atũ fili⁹ eſt imago pr̃is. Fili⁹ ǵ ceſaris
eſt imago ei⁹: qꝛ eſt ei⁹: qꝛ eſt eiuſdẽ natu-
re ſpecifice. ¶ Tertia propõ. Reſpectu
dei ↄformit̃ ſicut in creaturis põt accipi
duplex imago ſcꝫ imago ẜm nature vni-
tatẽ: ꝛ imago ẜm nature diuerſitatẽ. Pri
ma vocatur increata. Secunda creata.
Creata eſt natura intellectualis et infe-
rior. Increata vero eſt ipſe filius dei.
¶ Quarta ꝑpõ rñdet ad q̃ſitũ et eſt hec
Imago increata dr̃ totaliter ẜm relatio
nẽ ꝛ non ẜm ſubam. ptꝫ: qꝛ fili⁹ dr̃ patris
fili⁹: ꝛ filius eſt imago pr̃is: ǵ imago in-
creata q̃ eſt filius dei dr̃ ẜm relationem.
¶ Quinta ꝑpõ. Sicut ↄtingit aliqñ ꝙ
abutimur illo noie exẽplar: ita contingit
abuti iſto noie imago. Unde abuti aliq̃
termino eſt improprie capere ipm̃. Pri-
ma pars ꝑpõnis patet: qꝛ in vſu aliquan
do capim⁹ exẽplar ꝑ exẽplato. Scđa ps
ptꝫ: qꝛ aliqñ q̃ prius vidit filiũ aſſimila-
tum pr̃i. ꝛ poſtea videns patrẽ: dicit̃ ecce
imago illi⁹. ¶ Sexta ꝑpõ. Quia creatu
ra fit ad exprimendũ vl' ꝑpter expſſionẽ
vnitatis eſſentie in trinitate ꝑſonarum:
iõ tota ipſa trinitas põt dici imago crea
ture improprie tñ et abuſiue. Hoc patet.
Quia aliqñ accipim⁹ imaginẽ ꝑ imagi-
nato. Sꝫ ẽentia eſt imago imaginis: er-
go põt accipi pro imagine. Imago ima-
ginans dr̃: qꝛ facit imaginẽ. Et tñ eſt ve-
re imaginatũ id eſt expſſum ꝑ imaginem
Et hec ꝑpoſitio ſexta ponitur ꝑpter au-
ctoritates doctorũ ꝛ ſacre ſcripture. Et
hoc idem dicit magiſter ſententiarum in
ſcđo. Unde recitatiue tm̃ hic ponitur et
non originaliter. Poſſet tamẽ dici ꝙ põ

abuſiue locuti ſūt doctores. Sed ꝙ ali-quo modo eſſencia diuia dicatur imago creature: quia terminat imaginē creatā. ¶ Septima ꝓpoſitio. Imago qualiter cunqꝫ capiatur nunqꝫ dicitur ad ſe pure: ſed ſemꝑ ſm relationem. patet: qꝛ impoſſibi-le eſt intelligere imaginem ſine reſpectu ad imaginatū. ¶ Correlariū. Triplex eſt imago. Capitur eīm imago ꝓprie ꝛ im-proprie. Proprie aūt dupliciter ſcꝫ ꝓ in-creata: ꝛ ſic eſt fili⁹ in diuinis. Et ꝓ ima-gine creata. Et ſic eſt ipa creatura intel-lectiua. Improprie aūt hoc modo eſſen-cia diuina (vt in trib⁹) eſt imago imagi-nans licet vere ſit imaginatū. ¶ Propo-ſitio. Imago creata eſt quelibet natura intellectualis creata. ¶ Imago creata dicit reſpectum creature ad deuꝫ. Ima-go eni dicitur quaſi imitago. Unde du-plex eſt imitatio: ſcꝫ in diuerſitate natu-re ꝛ i vnitate nature. ¶ Propō. Omnis imitatio in diuerſitate nature eſt cuꝫ de-fectu ꝛ imperfectione. Talis ergo nō eſt in filio dei. Alia eſt imitatio in vnitate nature: ſcilicet ſingularis nō ſolum ſpe-cifice et hec dicit adequationem. ¶ Cor-relarium. Talis imitatio eſt in filio dei. ¶ Nota illa auctoritas Hylarij. iiij. de triniate. ante oppoſitū. De⁹ ad cōmuneꝫ ſibi cū deo imaginēqꝫ: eandē ſilitudineꝫ reperitur hoiem opari. Sic exponitur. De⁹ ſupple pr̄: reperitur opari: id eſt feciſſe hoiem ad cōem imaginē: qꝫ ꝑ et eandē ſimilitu-dinem: ſibi cum deo ſcꝫ filio ꝛc̄.

Secundo queritur Utrū

imago ſit propriū filij. Termini hui⁹ q̄-ſtionis in ſuperioribus fuerunt declara-ti ſufficientiſſime: ideo hic nullus venit declarandus.

Reſolutio queſtionis

ſtat in quinqꝫ ꝓpōnib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Imago in diuinis nō tm̄ dicit expſſionē ſed etiā dicit expſſionē in ſūmo. ¶ Scōa ꝓpō. Expreſſio in ſummo duo ponit: ſcꝫ ꝓductionē vnius ab vno: ꝛ ſcōo ꝙ illa ex-pſſio fit ſm oēm modū exꝓmēdi. Prima pars ptꝫ. Impoſſibile eſt eīm ꝙ aliqd de-claret plura in ſummo. Patet ꝑ naturaꝫ ſuplatiui qꝛ (ſm priſcianū) qd ꝑ ſupha-bundanciā dr̄ vni ſoli cōuenit. Iteꝫ plu-ra nō pūt vnū exꝓmere ſumme: ergo ꝛc̄. ¶ Tertia ꝓpō Solus fili⁹ eſt imago di pris. ꝓbatur: Quia illud eſt ſolum imago pris qd expſſio eſt in ſummo. Sed filius eſt expſſio in ſummo: g̊ ꝛc̄. Patet eīm ꝙ fi-lius eſt vnus ab vno. Spūſſanct⁹ auteꝫ eſt a duobꝫ. Nā fili⁹ pōt dupl'r cōſidera-ri. Uno mō inqntū eſt a patre. Alio mō inqntū ꝓducit ſpm̄ſanctuꝫ. ¶ Quarta ꝓpō: Licet ꝓpter tres rōnes ſolus filius dicatur imago in diuinis. potiſſime tn̄ dici-tur imago: qꝛ ꝓcedit ſeu ꝓducitur ꝑ modū nature. Un̄ prima ratio eſt: qꝛ vnus ab vno. Scōa: quia filius ꝓducit ſpm̄ſctm̄ cū patre: ꝛ he ſunt cōgruētie. Tertia au-tem ratio eſt: qꝛ fili⁹ ab vno tm̄ ꝓcedit ꝑ modum nature. Hec proprie eſt ratio. ¶ Quinta ꝓpō. In filio dei iſta tria idē ſunt ſm rem: filius: verbū et imago: licet differāt ſm aliū et aliū modū intelligen-di. Probatur pma pars: Quia ideo dr̄ fili-us qꝛ verbuꝫ: ꝛ qꝛ verbū: ideo imago ꝛc̄. Nā Aug⁹. vj. de trinita. dicit. Eo filius quo imago ꝛ verbū. Scōa ꝓbatur: Quia filius importat reſpectuꝫ ad patrē: ima-go aūt importat eundē reſpectū et cōno-tat productionē ſpūſſancti. Uerbū autē ſimiliter importat eundeꝫ reſpectū cum declaratiōe ſiue reſpectu declarātis cre-aturam. Et hoc eſt qd ſoliti ſumus dice-re. Beati oīa vident in verbo. ¶ Corre-larium ſequitur. Qꝛ imago erit ꝓpriuꝫ filij. Unde Aug⁹. vj. de trinitate. So-lus filius eſt imago. ¶ Unde imago in-creata in diuinis poteſt ſic deſcribi. Eſt ꝑſona ꝓducta per modū nature. In iſta deſcriptiōe ſunt tres ꝑticule. Prima eſt ꝑſona: et ponitur ad dr̄iam eēntie: qꝛ eſſen-cia nō dr̄ imago. Scōa ꝑticula ꝓducta: q̄re pr̄ non dr̄ imago. Tercia ꝑticula: ꝑ

modũ nature: ideo ſpũſſanctus nõ dicit̃ imago: qꝛ ꝓcedit p modũ voluntatis.

Querit̃ tertio. Quare

eternitas appropriat̃ patri ſpecies imagini ꝛ vſus numeri. ¶ Pro declaratione terminoꝝ Notandũ ꝙ iſte termin⁹ eternitas eſt declaratus optime diſt. ix. Et iſte terminus pater diſt. v. Species aũt declaratur in pdicabilib⁹. Imago autẽ in. iij. diſt. huius primi. Ly vſus ſcḋo pliꝛius eſt declaratus ꝑma diſt. huius. Et ille termin⁹ mun⁹ licet in ſe nõ fuerit declaratus eſt tamẽ idẽ qḋ donũ cuius explanationẽ pulcram habes diſtin. xviij. ¶ Pro vlteriori tñ declaratione Notandum ꝙ licet ꝑſone diuine diuerſis nominibus nominent̃ a diuerſis doctoribus: tamen ſunt tres aſſignationes nominuꝫ ꝑcipue. Prima eſt ipſi⁹ veritatis Matthei vlti. Ite in vniuerſum munduꝫ ꝛc̃. baptiſantes eos in nomie patris ꝛ filij et ſpũſſancti Scḋa eſt ipſius iohãnis euãgeliſte. Tres ſunt qui teſtimoniuꝫ dant in celo: pater verbũ ꝛ ſpũſſanctus. Tertia eſt ipſius hylarij. ſ. pater et imago. i. filius ꝛ munus. i. ſpũſſanctus. Aliam ãꝫ aſſignat: ſcꝫ eternitas: ſpecies: vſus. Vñ licet illa tria ſint cõmunia tribus perſonis. Primũ tñ appropriat̃ patri. Scḋm filio. tertiuꝫ ſpũiſctõ. Triplex igit̃ q̃ſtio litteralis hic formari põt. Prima ſcꝫ q̃re eternitas appropriat̃ pr̃i. Scḋa quare ſpecies appropriat̃ filio. Tercia quare vſus appropriat̃ ſpirituiſancto.

Reſolutio q̃ſtionis ſtat

in ſex propoſitionibus. Sanctus Bonauentura in principio reſolutionis primo ponit vnam ſuppoſitionem dicens: Appropriatio hylarij fuit ad explicãduꝫ ꝑſonarũ originẽ. Dehinc ꝓpõnes addit ꝛ rñſiuas ad q̃nẽ. ¶ Prima ꝓpõ ꝛ cãlis. Quia pr̃ caret origine ſeu ꝑncipio: ideo appropriat̃ ei eternitas. Eternũ enim dicit̃ carentiã ꝑncipij. Et lꝫ fili⁹ careat ꝑncipio durationis hꝫ tñ ꝑncipiũ ꝓductiuũ. ¶ Scḋa ꝓpõ cãlis. Quia ſpũſſctũs ꝓcedit p modũ volũtatis: ꝛ p modũ amoris ꝛ vſus eſt act⁹ volũtatis: iõ ꝯuenient̃ appꝛopriat̃ vſus ipi ſpũiſctõ. Vt em̃ ẽ dictũ ſupᷓ ꝓpt̃ ꝓceſſionẽ ſpũſſcti p modũ volũtatꝭ appropriant̃ ei oĩa q̃ hñt ſe ex pte volũtatꝭ: vt miſcḋia: donũ: vſus ꝛc̃. ¶ Tertia ꝓpõ cauſal̃. Quia fili⁹ ꝓducit̃ a pr̃e p modũ nature: iõ ꝓducit̃ ab eo p modũ expꝛ̃ſſe et ꝑfecte ſilitudinis. ꝓbat̃: Quia natura eſt vis inſita rebꝰ ex ſilibꝰ ſilia ꝓcreãs: cũ ḡ fili⁹ ꝓcedat p modũ nature ſequit̃ ꝙ ẽ ſilis oĩmode ꝓducẽti. ¶ Quarta ꝓpõ cãlis. Quia fili⁹ ꝓducit̃ a pr̃e p modũ ꝑfecte ꝛ expꝛ̃ſſe ſilitudinis ꝛ p modũ itellect⁹: iõ fili⁹ hꝫ rõnẽ ꝑfecte cognitiõis. ¶ Quinta ꝓpõ cauſalis. Quia filius ꝓducit̃ a pr̃e tãq̃ ꝑfecta ſiliẽdo: ꝛ tãq̃ ꝑfectiſſima noticia vl̃ ratio cognoſcẽdi: iõ dr̃ ſumma pulcritudo. ptꝫ: qꝛ ẽ pulcritudo illius a q̃ ꝓducit̃: ꝛ eſt pulcritudo oĩm exemplatoꝝ: ſcꝫ reſpectu quoꝝ eſt ratio cognoſcẽdi ſcꝫ creaturaꝝ: iõ eſt ſumma pulcritudo. Exemplũ ſi optim⁹ pictor (vt groſſe loquar) depĩgeret imaginẽ imperatoris meliori mõ quo poſſet imago eſſet pulcerrima: ꝛ hoc ꝓpt̃ duplicem cauſam. Primo qꝛ eſſet pulcre ꝓtracta. Scḋo qꝛ ſũme expꝛ̃ſſiua imꝑatoris eo mõ q̃ põt expꝛ̃mi talit̃. Sic fili⁹ ſumme declarat patrẽ. Et licet ſpũſſanctus ſit pulcerrim⁹ ꝛ pulcre ꝓtractus (vt ita dicã) id eſt ꝓductus: tñ ex vi ſue ꝓductionis non habet ꝙ ſit ars ꝛ noticia plena oĩm rationũ viuentiũ. Et licet eque oĩa intelligat ꝛ omia in ratiõe cognitiõis viuant in ſpirituſancto ſicut in filio: ſpũſſanctus tamen nõ ꝓcedit p modũ intellectus. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Species ergo ꝯueniẽtiſſime attribuit̃ filio. Et hoc ꝓpter tria. Primo ꝓpt̃ ſilitudineꝫ. Scḋo ꝓpt̃ rationeꝫ cognoſcẽdi. Tertio ꝓpter pulcritudinẽ. Patet igitur ex iam dictis ꝙ filius eſt ſimitudo patris. Eſt etiã ratio cognoſcendi creata ꝛc̃.

Solutio argumentoꝝ.

Damaſcenus honoꝛ imaginis refertur ad prothotipū.i.imaginatū. Exemplū nō honoꝛo imaginē ꝟginis glorioſe niſi referēdo ad prothotipū.i.ad beatā virginem. Eſt tamē differentia inter honoꝛē ⁊ pulchritudinē: quia honoꝛ vel adoratio nullo mō ſtat in imagine ſed in imaginato. Pulchritudo ꝟo ſic referꝛ ad imaginatū:qꝺ tamē habet ꝓpriā pulchritudinem:ſcꝫ quia eſt decēter lineata:⁊ ex hoc magis laudatur pictoꝛ:quia vero repreſentat imaginatū ꝑfecte:ideo ſecūdo eſt pulchra ⁊ referꝛ ad ꝓthotypū. Quia ſi hec imago eſt tam pulchra quāto magis imaginatū. Exemplū de pictura diaboli:q̄ poteſt dici pulchra ꝓpter repſentationē licet in ſe ſit ſūme deformis. ¶ Nota ꝓpter illa verba ſancti Bonauēture ꝙ honoꝛ imaginis ſic referꝛ ad prothotypum. ¶ Querit vtrū crux xp̄i ſit adorāda adoratione latria. Rn̄dent aliqui ꝙ ſic. Quia honoꝛ imaginis (ſm Damaſcenum) refertur ad prothotypū: ergo ⁊c. ¶ Sed cōtra arguitur ſic. Si eſſet crux chriſti adorāda latria aut hoc eſſet quia eſt deus:vel quia eſt tale lignum:vel tercio quia poꝛtauit xp̄m. Nō inq̄tū deus quia illud lignū in quo pependit ſaluatoꝛ nō eſt deus. Non inquantū lignum. alias omne lignū eſſet adorandū adoratione latrie. Nec ſecūdo inquātū poꝛtauit coꝛpus chriſti. patet quia latria eſt honoꝛ ſoli deo debitus et exhibitꝰ. Sed illud poꝛtare nō mutauit naturā ligni. ergo ⁊c. Q, ſi dicas illud lignuꝫ ex quo poꝛtauit chriſtuꝫ:habet habitudinē ad ipſum propter quā adoratur taliter ſcꝫ adoratione latrie. ¶ Cōtra. Beata virgo etiam poꝛtauit chriſtū:et multo longius q̄ꝫ chriſti crux:quia nouē menſibus Si ergo lignū propterea debet adorari quia poꝛtauit chriſtū:multo magis beata virgo adoranda eſt adoratione latrie qꝺ tn̄ eſt falſum. ¶ Itē eadeꝫ rōne eſſent adoranda adoratione latrie accidentia in ſacramēto altaris:qꝺ tn̄ eſt falſiſſimū. ergo ⁊c. Et licet dicaꝛ ſacramentū:adoramus tamē verū chriſti coꝛpus qꝺ continetur in ſacramento ⁊ nō ſacramentū. ¶ Quid ergo tunc ad auctoꝛitates eccleſie. Dico ꝙ om̄es auctoꝛitates ſancte eccleſie ſic intelliguntꝛ:ſcilicet. Aue crux ſpes vnica:id eſt aue chriſte ꝓ nobis crucifixe. Crucē tuam dn̄e adoramus:id eſt te dn̄m crucifixū adoramus. ¶ Unde dicendum eſt cū holkot ꝙ iſta ſimpliciter eſt falſa. Eadē adoratione vel tāta adoratione eſt adoranda imago quanta eſt adorandus ille cuius eſt imago.

Circa ſecundum articulū queritꝛ principaliter de appropriatione Auguſtini qua appropriatꝛ vnitas patri. equalitas filio. concoꝛdia eq̄litatis ſpirituiſancto. vnde principaliter queruntur tres queſtiones.

Queritur primo. Utrū

deus poſſet dici vnū cū creatura. ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in tribus dictis: ¶ Primum dictū. Ad hoc ꝙ duo entia dicantꝛ vnū ſimplr̄ nō ſufficit ꝙ habeant confoꝛmitatem voluntatis:ſed neceſſe eſt ꝙ habeant vnū in natura. Alioquin oēs beati eſſent vnuꝫ ſimplr̄. Secundū dictum. Quia ergo deus ⁊ creatura nullam conuenientiā habent in natura:immo ſumme differūt in natura:ideo nō debent dici vnū. Tertiū dictū. Quia vir iuſtꝰ per charitatē adheret volūtati diuine plus q̄ꝫ alicui aliȷ̄: ideo vir iuſtus dicitur vnꝰ ſpūs cum deo. Et hoc ponitur ad ſoluendum argumentum qꝺ fieret ex apoſtolo prime Coꝛinth. vi. Qui adheret deo eſt vnꝰ ſpūs cū eo.i.habet cōfoꝛmitatē amoris ⁊ voluntas cuꝫ eo. Spūs em̄ hic volūtas dicitur ⁊ amoꝛ. ¶ Cū ergo arguitꝛ Iuſtꝰ eſt vnꝰ ſpūs cū deo. ergo vna res ſpūs em̄ eſt res. ¶ Dicēdū ꝙ eſt fallacia

nota de cruce

ſm quid ad ſimplr. Nec ſpūs ibi capit
pro ſubſtantia:ſed pro actu voluntatis z
vnus dicit cōformitatē affectus humani
ad diuinā voluntatē. ¶ Nota propoſitio
hec ſcilicet Amor tranſformat amantez
in amatū: intelligenda eſt per actualem
cogitationē vel meditationē z concordiā
voluntatis:non ꝑ realem nature exiſten
tiam. Unde duplex ē vnio ſcilicet in na-
tura vel nature:hoc modo pater z filius
z ſpūſſanct⁹ ſunt vnū. Alio mō in amore
vel cōformitate voluntatis. Illo modo
vir iuſtus z deus ſunt vnum. ¶ Correla
rium. Licet deus amet ſeipſum:nō tamē
tranſformat in ſeipſum amatum:patet:
Quia tranſformatio ē relatio:z ſicut ſi-
militudo requirit extrema realiter diſtin
cta ſic etiam tranſformatio requirit di-
ſtinctionem realem et eſſentialem. Ideo
nullo mō poteſt de⁹ trāſformari in ſeip-
ſum:q̄uis per naturā ſe amet. Ideo illa
eſt vera. Amor nō tranſformat amantē
in amatum per naturā:licet actu vitali.
id eſt cognitione et amore tranſformet.
¶ Pro ſolutione vltimi argumenti nota
ꝙ chriſtus inq̄tum hō influit ſenſum et
motū.i.cognitionē z amorē:per paſſionē
eīn ſuam ꝓmeruit omnibꝫ iuſtis gratiā.
Antiquis quidē per ꝑuiſam:poſteriori-
bus per exhibitam.

Secundo querit Utrū

vna creatura poſſet dici vnum cum alia
¶ Reſolutio queſtionis ſtat in quinq̄ ꝓ
poſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Due creatu-
re diſtincte realr nō pnt habere aliquam
vnitatē niſi ꝯformitatis. Pro quo notan
dū ꝙ duplex ē vnitas ſcꝫ conformitatis.
Et eſt illa q̄ aliq̄ cōueniūt ſm triplicē cō
formitatē zc. Alia ē vnitas nature vl' in-
diuiſionis:vt ē vnitas numero. Et ē illa
q̄ aliqd ē diſtinctū in ſe z diſtinctū a quo-
libet alio. Scda ꝓpō. Non q̄libet cōfor-
mitas facit aliqua duo dici vnum ſimplr
ſed ſolū cōformitas ſimpliciter z nō con-
formitas ſm quid. ¶ Tertia propoſitio
Ad plenam z perfectam conformitatem
aliquorum requiritur triplex conformi-
tas:ſcꝫ in natura:in voluntate:z confor-
mitas in operatione. ¶ Correlariū. Que-
libet alia cōformitas ad quā nō concur-
runt ille tres cōformitates dicit cōformi
tas ſm quid. ¶ Quarta ꝓpō. Quando
cunq̄ ille tres cōformitates concurrunt
in duobꝫ ſeu aliquibus illa poſſunt dici
vnū ſimpliciter:nō tamen vnitate natu-
re ſed vnitate cōformitatis. Hec autē di
cunt ꝓpter multas auctoritates. Nam
apoſtolus dicit pme Corinth. iij. Qui
plantat z qui rigat vnū ſunt. ¶ Quin-
ta ꝓpoſitio. Si aliqua duo ſunt vnū in
voluntate ſolū:vel in actione ſolum:vel
ſolū in actione z voluntate vl' in natura
tm̄: z ſic de alijs:non ſunt vnuz ſimpliciter
vnitate cōformitatis ſed cū determina-
tione diminuente. ¶ Correlariū. Mere-
trix z fornicator nō ſunt vnū vnitate cō-
formitatis licet ſint vnū corpus propter
actum carnalem.patet:quia licet cōcor-
dant in operatione z natura nō tamen in
voluntate. Unde communiter dicit z eſt
dictū valde egregiū z predicabile. Qui-
libet malus bonum propriū querit z nō
commune. Unde quantūcunq̄ mali vi-
deantur cōcordare:nunq̄ tamē ſunt cō-
cordes ſimplr. Unde meretrix querit vl
intendit pncipalr pecuniaꝫ:aut propriā
delectationem. Fornicator vero aliquid
aliud. ¶ Aliud Correlariū. Uxor legi-
tima z eius maritus in actu matrimonia
li ſi debite circūſtantie comitent poſſunt
dici vnum:patet:intendunt enim ambo
procreationē prolis ad laudem diuinam
educandā. ¶ Prima ꝓpoſitio. Actus ma
trimonialis poteſt exerceri ſine peccato
tam veniali q̄ mortali. ¶ Secunda pro
poſitio. Actus matrimonialis poteſt eē
meritorius vite eterne. Unde vult Au-
guſtinus ꝙ difficile ſit diſtinguere inter
caſtitatem ſancti Iohannis z matrimo-
nium abrae. Et dicit Ambroſi⁹ in libro
de virginibus. Non eſt impar meritum

continentie in Johāne qui nullas expertus eſt nuptias z in abraam qui filios genuit. ¶ Pro ſolutioue tertij argumenti notandū q licet duo raptores vel latrones conueniant in fine propinquo ſemꝑ tamen diſcordant in fine remoto e diuerſo eſt de iſtis. Juſti enim lz aliquādo diſcordent in volito propinquo: ſed tamen concordant in fine principaliter intento Exemplum de barnaba z paulo qui recedebant a ſe propter ſanctum Johānez qui cognomiabatur marcus. Sanctus enī paulus noluit eum habere: eo q ꝑus dimiſerat eos propter timorem pene vel propter amorem parentum. Unde quādo duo diſſident habentes bonas intentiones: niſi inferior conijcere probabilit poſſit q maior fructus vel maius bonuz ſequatur ſi non conſenſerit debet dimittere propriam intentionem ſeu voluntatem z ſequi intentionem maioris.

Tertio querit de ratione

appropriationis trium nominum predictorum: ſcilicet vnitas: equalitas: z cōcordia. Eſt igitur vltima queſtio huius diſtinctionis de aſſignatione ipſius beati Auguſtini: Sunt autem illa appropata. Unitas patri: equalitas filio: concordia eq̄litatꝫ ſpūiſctō. Sepius autez dictum eſt q in diuinis ſunt predicata propria et appropriata z de appropriatis hic eſt queſtio. Queritur ergo vtruz iſta appropriatio beati Auguſtini ſit bene aſſignata. Ille terminus vnitas fuit declaratus viceſimaquarta diſtinctione. Similiter quot ſint vnitates. ſupra diſtinctione ſcd̄a. Pr fuit declarat⁹ ſup̄ diſtinctione quinta. Equalitas. ſupra in diſtinctione decimanona z viceſima z in principio huius diſtinctionis. Ultimus terminus eſt ꝯcordia vnitatis z equalitatꝫ et tm̄ valet ſicut nexus patris z filij. Unde aliter capiuntur ly vnitas z equalitas in recto z aliter capiunt in obliquo. Un de equalitatis z vnitatis hic accipiūtur pro illis quibus appropriantur. In recto vero accipiuntur pro appropriatis vel pro appropriabilibus.

Reſolutio queſtionis

ſtat in quattuor dictis. ¶ Primū dictum Sicut aſſignatio vel appropriatio Hylarij fuit ad explicandum perſonarum originem et productionem: ſic appropriatio ſancti Auguſtini eſt data ad explicandum ordinem perſonarum. ¶ Secū dum dictum. Quia perſona patris eſt perſona prima ante quam nulla eſt alia: et que non eſt ab alia: ideo ſibi congrue appropriatur vnitas: que eſt prima i numero: ante quam nulla eſt alia. Per ſequentem diſtinctionem ſoluuntur argumenta ab ipſo ſancto Bonauentura. ¶ Triplex eſt vnitas: ſcilicet Indiuiſionis. Et eſt illa qua aliquod ens eſt vnuz in eſſentia. ¶ Alia eſt conformitatis. Et eſt illa qua aliquis eſt conformis in volitione alteri. ¶ Tertia eſt vnitas paternitatis. Et eſt illa ante quam nihil eſt in numero. ¶ Tertium dictum. Quia perſona filij ſm rationem intelligendi eſt ſecunda perſona: perfecte exprimens primam: ideo congrue equalitas ratione ordinis appropriatur: vel primo reperitur in filio. Probatur. Tunc enim ꝑmo intelligitur equalitas in diuinis cum filius intelligitur naſci ſm Auguſtinum: ergo anteq̄ intelligitur ſpirituſſanctus prius intelligebatur equalitas: ergo zc. ¶ Propoſitio. Ratio appropriationis equalitatis filio eſt prima aſſociatio et perfecta: non autem ratio vnitatis ſiue equalitatis q̄ eſt vnū ſiue vnitas in quātitate. ¶ Quartum dictum. Quia perſona ſpirituſſancti ſm rationem intelligendi eſt tertia: et cōcordia preſupponit duos: concordabiles z concordantē: ideo primo incipit cōcordia: vbi primo intelligitur oriri ꝑſona tertia. Ubi notādum.

ꝙ concordia in diuinis nō ponitur ſic:ꝙ
aliquando ibi fuerit diſcordia: ſed hoc
ideo eſt:quia ſicut nihil ſtricte loquendo
in creaturis eſt concordans niſi amor:
concordia autem pertinet ad amorem:
ideo congrue appropriatur ſpirituiſan-
cto. ¶ Propoſitio. Ratio potiſſima qua
re ſpirituiſancto appropriatur concor-
dia eſt iſta ꝙ ſpūſſanctus ex vi ſue produ
ctionis ꝓcedit per modū amoris. Amor
eñ eſt prima ratio concordie. Necꝫ eniꝫ
pecunia necꝫ dominiū alicuius terre ſub
miſſum: valeret ad concordiam niſi talia
amarentur ⁊c̄.

Circa diſtinctionē

tricesimāſecūdaꝫ. Primo que-
ritur vtrum illa locutio ſit ad
mittenda. Pater ⁊ filius diligunt ſe ſpi-
ritusancto. Termini ſunt ſupra declara
ti decima diſtinctione ⁊c̄.

Reſolutio queſtionis

Sanctus Bonauentura reſpondendo
ad queſtionem ponit tres opiniones: due
prime nihil valent. Tertia eſt opinio pro
pria. ¶ Prima opinio eſt quorūdam do-
ctorum qui dicunt ꝙ illa nō eſt concedē-
da ſed eſt ſimpliciter falſa: ſcilicet pater
⁊ filius diligunt ſe ſpiritusancto. Quan
do ergo dicitur ſanctus Auguſtinus po
nit illam. Dicunt ꝙ retractauerit eam:
licet non in ſe ſed in ſimili. vt puta in illa
Pater eſt ſapiens ſapientia genita ⁊c̄.
¶ Secunda opinio eſt ꝙ illa ſit ſimplici
ter cōcedenda. Unde eſt vera per appro
priationem. Unde eſt ſenſus. Pater ⁊ fi
lius diligunt ſe ſpiritusancto: id eſt dili-
gunt ſe amore qui appropriatur ſpiritui
ſancto. ¶ Sed iſta opinio nihil valet: qꝛ
ſi iſta tali modo eſſet concedenda ſeque-
retur ꝙ iſta eſſet concedenda. Pater et fi
lius ſunt boni bonitate que appropriā-
tur ſpirituiſancto: conſequens eſt falſuꝫ
ergo ⁊ antecedens ⁊c̄.

Tertia opinio bonauē

ture (⁊ vera) eſt ꝙ illa pater ⁊ filius dili-
gunt ſe ſpūſancto in aliquo ſenſu eſt ve-
ra: ⁊ in aliquo ſenſu eſt falſa. Unde eſt di
ſtinguēda. Et cōſiſtit opinio illa in vna
diſtinctione ⁊ duobꝰ dictis. ¶ Diſtinctio
eſt talis. Diligere ī diuinis capitur duo-
bus modis. Uno modo eſſentialr̄. Alio
modo notionaliter. Diligere eſſentiali-
ter captum dicit voluntatis diuine com
placentiam que eſt cōmunis tribꝰ. Ubi
notanduꝫ ꝙ duplex eſt in diuinis amor:
ſcilicet perſonalis ⁊ eſſentialis. Amor ꝑ-
ſonalis ē amor productus ſiue per ſe exi-
ſtens ⁊ eſt ſpūſſanctus. Amor eſſentialis
eſt ille quo omnes tres perſone ⁊ ſingule
amant eſſentiam diuinam tanꝗ̄ ſummū
amabile: ⁊ omnia alia tanꝗ̄ ſecundario.
Amor eſſentialis eſt improductꝰ. ¶ Pro
poſitio. Ille amor eſt vnicus ⁊ cōmunis
tribus. Et eſt ipſuꝫ velle vnicum diuine
voluntatis. Alio modo capitur diligere
notionaliter ⁊ ſic dicit voluntatis diuine
fecūditatem id eſt ſpirationē ad produ-
cendum tertiam perſonā: que fecunditas
eſt ſolum in duabꝫ ꝑſonis: licet voluntas
ſit in tribus. ¶ Primū dictū. Si capiat
diligere eſſentialiter in predicta propoſi
tione ipſa eſt falſa patet: quia illud dili-
gere nō eſt aliud ꝗ̄ amor eſſentialis. Sꝫ
patet ꝙ illa dilectio eſt formaliter in pa-
tre ⁊ filio: nec eſt plus ſpūſſanctus ꝗ̄ pa
ter: ergo eque illa eſſet concedenda ſpiri-
tusſanctus et filius diligunt ſe patre: qđ
eſt falſum ⁊ incōueniens: ergo ⁊c̄. ¶ Se-
cūdum dictum ſi ly diligere capiatur no
tionaliter ipſa eſt cōcedenda: patet quia
ſenſus eſt pr̄ et filius ſpirāt ſpm̄ſanctū q
eſt nexꝰ amboꝝ vel amor nectens ambos
Idē dicit Scotus ⁊ Ockam. Et tūc eſt
conſtructio retranſitiua ⁊ eſt ſenſus pa-
ter diligit filium et filius diligit patrem
⁊ diligendo ſe mutuo concorditer produ
cunt ſpm̄ſctū q eſt amor patris et filij.

¶ Regula. Omnis ꝓpoſitio in qua ponitur illud ꝓnomē ſe in plurali numero imediate poſt aliqḋ verbū plural' numeri eſt diſtinguēda: eo ꝙ pōt eſſe ꝯſtructio reciproca: vł pōt eſſe ꝯſtructio retrāſitiua. Circa qḋ notandū ſm petrū helie ꝙ duplex ē ꝯſtructio ſcꝫ trāſitiua ꝛ intranſitiua: Intrāſitiua ē illa in q̄ ꝯſtructibilia ſunt idē vel videnꝰ eſſe idē. Exemplū Johānes ē capra ē ꝯſtructio intrāſitiua. Et hec ē duplex: ſcꝫ ſimplex ꝛ reciproca. Et hoc ſm aliquos cōſtructio intranſitiua ſimplex eſt illa in qua conſtructibilia ſimplr videnꝰ eſſe idē. Reciproca aūt eſt illa in qua actus verbi imediate regreditur ad ſubſtantiam: a qua fuit egreſſus. Exemplum vt diligo me. Conſtructio tranſitiua eſt illa in qua conſtructibilia pertinent ad diuerſa vel videantur pertinere ad diuerſa. Conſtructio tranſitiua eſt duplex: ſcꝫ ſimplex ꝛ retranſitiua. Simplex eſt illa in qua actꝰ verbi egreditur ab vna ꝑſona ꝛ tranſit immediate ſuꝑ aliā: ſine aliqua regreſſione: vt video hominē. Conſtructio tranſitiua retrāſitiua eſt illa in qua actus verbi egreditur ab aliquo ſuppoſito in aliud: ꝛ iterum ab hoc regrediꝰ ad primū ſuppoſitū. vt diligo te vt tu diligas me. Ego do vt des. Talis eīm cōſtructio eſt in verbis matrimonij ſm Scotū. ¶ Scḋm petrū helye Omnis cōſtructio ꝓprie retranſitiua cōponiꝰ ex duabꝫ tranſitiuis: ꝛ ſic nō ē vna ꝯſtructio ſimplr. Unde reſoluiꝰ in vnā ypoteticā in logica. Exemplū ꝑ regulā iā data. Iſti pugnāt vt vincāt ſe. Unde iſta eſt diſtinguēda: qꝛ ſi eſt cōſtructio reciproca eſt falſa: quia ſenſus eſt. Sortes pugnat: vt vincat ſe: et plato pugnat vt vincat ſe: ſed hoc eſt falſum. Si autē eſt cōſtructio retrāſitiua: eſt vera: qꝛ ſenſus eſt. Sortes pugnat vt vincat platonem ꝛ plato pugnat vt vincat ſortē. Sic applicando regulā iſtā ad ꝓpoſitum. Iſta ꝓpoſitio. Pater ꝛ filius diligūt ſe ſpiritūſancto: poteſt intelligi dupłr. Quia ſi hic eſt ꝯſtructio retrāſitiua eſt vera: quia ſenſus eſt. Pꝛ diligit filiū: ꝛ filius diligit patrē: ꝛ diligendo ſe ꝓducūt ſpm̄ſanctū qui eſt nexus amborū. Idē dicit doctor Subtilis et Ockam qui hec hauſerunt ab illo fonte. Si autē ſit ꝯſtructio reciproca tūc eſt falſa vt dicit ſanctus Bonauentura ꝛ ſenſus eſt. Pater diligit ſe ꝛ filius diligit ſe ſpiritūſancto.

Pro ſolutiōe quarti argumenti nota ſequentes propoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. Generatio ī diuinis pōt dupłr ſignificari. Primo per terminum ſignificantē emanationē ꝓciſe ꝛ abſolute. Alio mō ꝑ terminū ſignificantem emanationē ſuꝑaddendo declarationem ſeu expreſſionē in ꝑſona genita. Primo modo ſignificaꝰ per hoc verbū generare qḋ dicit reſpectū gignentis ad genitum ſic expſſius dicit ſcotus. Secūdo modo ꝑ hoc verbū dicere ſignificaꝰ ꝙ ſignificat ipſam emanationē ſeu productionē: ſcꝫ generationē actiuā ſuꝑaddita expſſione (exprimit doctor ſubtilis) cum reſpectu declarationis. ¶ Nota ꝙ doctor ſubtilis magis audax fuit ſancto Bonauentura: quia concedit hic ꝙ pater diligit ſe ſpūſctō: tanta tamē fuit difficultas iſtiꝰ ꝓpōnis quam determinauit in hac qōne ſctūs Bonauentura: ꝙ mgr̄ ſententiarū non reſoluit eā: licet mouerit ſed dicit ſe relinquere eā lectori ſagaciori. ¶ Scḋa ꝓpō. Silr ſpiratio pōt dupł'r accipi ī diuinis. Primo mō ꝙ ſignificet illā emanationē ꝓciſe ꝛ abſolute. Alio mō pōt ſignificare ſm ꝙ dicit emanationē cum actu nectendi ſiue concordandi duas ꝑſonas in ſe. Primo mō ſignificaꝰ ꝑ ſpirare. Secūdo mō ꝑ diligere. Un̄ diligere notionaliter nō ꝓciſe ſignificat illā emanationem: ſed cū hoc cōnotat actū amoris ſeu actū ꝯcordantie qḋ eſt eſſentiale. ¶ Tertia ꝓpō. Sicut dicere īportat in diuinis generationē connotando actū declarandi. Sic diligere notionalr importat re-

ſpectū emanationis:cōnotando actū cōcordandi:ſiue actū amoris. ¶ Quarta ꝓpō. Sicut ↄcedit̃ iſta pater dicit ſe verbo ꝓpter actum declarandi in verbo:ſic iſta ē cōcedenda:pater diligit ſe ſpūſctō ꝓpter actū cōcordie ſiue amoris. Unde ſenſus illiꝰ eſt. pater dicit ſe verbo:id eſt pater generat verbū quod declarat omnia. Similiter pater diligit ſe ſpūſctō.i. pater ꝓducit ſpm̄ſanctum qui eſt nexus amborū. ¶ Regula. Omnis notio que dicit̃ in diuinis cōcretiue ſeu denoīatiue ſeu de aliqua ꝑſona illa etiā dicit̃ idēpdice de eadē. Exemplū. Pater generat:ergo pater eſt generatio.

Querit̃ ſecūdo. In qua

habitudine cōſtruit̃ ille ablatiuus cū dicitur pater ꝛ filius diligūt ſe ſpūſancto. Pro declaratione terminoꝝ notandum: ꝙ qñcunqꝫ ablatiuus ſequit̃ verbū tranſitiuum:tūc ſempꝫ ↄſtruit̃ cū illo ſub aliqua habitudine. ¶ Diligere ī diuinis poteſt capi tribꝫ modis. Uno modo mere eſſentialiter. Alio mō mere notionaliter Alio mō partim eſſentialr̃ ꝛ partim notionaliter. Qñ capit̃ mere eſſentialr̃:tūc capitur pro amore eſſentiali qui eſt communis tribꝫ:quo ſcꝫ oēs tres ꝑſone amāt quicqd amant. Iſte amor eſt formaliter in omnibꝫ ꝑſonis. Alio modo capitur diligere mere notionaliter ꝛ ſic idē eſt qꝺ ſpirare. Et ſic tm̄ valet pater ꝛ filiꝰ diligunt ſe.i.ſpirant ſe ſpūſancto.ꝛ ſic nō capitur in p̄ſenti qōne. Tertio mō capit̃ diligere partim eſſentialr̃ et partim notionaliter ꝛ ſic tm̄ valet ſicut ꝓducere ſpm̄ſanctū ꝓut ē amor nectens ambos. Uel aliter ſm̄ Scotū. Diligere eſt producere ſpm̄ſctm̄ ꝗ eſt amor p̄ris ꝛ filij. Et ſic diligere addit reſpectū amoris ad amabile. ¶ Sic ↄformiter diſtinguit̃ de dicere. Qꝺ dicere pōt capi tripl'r:ſcꝫ mere eſſentialiter:mere notionalr̃:ꝛ ꝑtim eſſentialiter ꝛ partim notionaliter. Dicere ꝑmo mere eſſentialr̃:nihil aliud ē q̄ꝫ intelligere:ꝛ tale eſt vnicū in diuinis. Scđo dicere mere notionalr̃ nihil aliud eſt q̄ꝫ generare. Et ſic dicimꝰ pater dicit filiū.i.generat filiū. Tertio capit̃ partim eſſentialiter ꝛ partim notionaliter. Et ſic dicere importat reſpectum generationis ꝛ cum hoc ſuꝑaddit expreſſionē ſeu declarationem omnis declarabilis.

Reſolutio queſtionis.

Doctor ſeraphicus reſpōdēdo ad qōnē. Primo ponit duas opiniones quas non tenet. Secundo ponit ꝓpriā quā tenet. ¶ Prima opinio ē magiſtri ſymonis tornacēn. qui dicit ꝙ ille ablatiuus ſpūſctō ↄſtruit̃ cum verbo ſub habitudine ſigni ꝛ nō ſub rōne forme. Et tunc ſic exponit̃ illa. Pr̄ ꝛ filiꝰ diligūt ſe ſpūſctō.i.diligūt ſe ꝛ ſignū huiꝰ dilectionis eſt ſpūſſanctꝰ. Sed hec opinio nihil valet quia eadem ratione concederet̃ illa. Pater ꝛ filius diligunt ſe creatura ꝛc̄. ¶ Secūda opinio Guillermi altiſiodorenſis eſt ꝙ ille ablatiuus ſpūſancto conſtruit̃ cum verbo in rōne forme. Probat̃: quia ſpūſſanctus ē nexus amboꝝ ꝛ hoc formaliter.ergo ꝛc̄. Improbationē illius opinionis vide in lr̄a ſancti Bonauēture. ¶ Opinio propria ꝛ etiam Hugonis de ſancto victore eſt:ꝙ ille ablatiuus cōſtruit̃ cū verbo in ratione effectus formalis: ſi licet noīare effectū quod eſt ex principio. Probatur per ſimile. Quia ſicut ibi in illa oratione. Ego diligo te amore a me ꝓcedente ē conſtructio in ratione effectus formalis ſic in propoſito in illa. Pater ꝛ filius diligunt ſe ſpiritūſancto:ille ablatiuus ſpiritūſancto conſtruitur in ratione effectꝰ formalis. In hoc tamen eſt differentia quia amor a re procedens in creaturis: eſt in re requieſcens:vniens et inherens: quia accidēs. Sed in diuinis amor a patre ꝛ filio procedens eſt in eis requieſcēs et vniens:nō tamen vt inherens:quia nō eſt accidens ſed ſubſtantia ꝛ ypoſtaſis. Uide litteram.

c Circa ſecūdum articulum queritur p̄mo. Utrū hec. Pater eſt ſapiens ſapiētia genita ſit admittenda. In p̄ncipio hui⁹ prologi queſtiōe tertia eſt declaratus ille terminus ſapientia. Sapientia eſt duplex: ſcilicet creata ⁊ increata. Creata capitur quinq̄ʒ modis vt in p̄ncipio ⁊c̄. Increata eſt ipſe deus. Et capitur dupliciter. Uno modo eſſentialiter ⁊ eſt act⁹ ſapientialis ipſius intellectus diuini quo pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus ſunt vna ſapientia: qua tam eſſentiam diuinaʒ q̄ʒ omnia alia cognoſcunt. Alio modo capitur appropriate: ⁊ ſic eſt filius dei quia ꝑducitur per intellectum. De ſapientia increata p̄mo modo dicta non eſt queſtio noſtra. patet enim ꝙ pater eſt ſapiens ſapientia taliter capta cum formaliter ſit in ipſo. Sed de ſapientia ſecūdo modo dicta eſt queſtio noſtra Eſt ergo queſtio vtrum illa ſit concedenda. Pater eſt ſapiens ſapientia genita.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vna concluſione. Concluſio eſt talis. ¶ Hec propoſitio. Pater eſt ſapiens ſapientia genita ſimplr̄ eſt falſa: ideo nullo modo admittenda. Eſſe eñ̄ ſapienteʒ ſolum dicitur eſſentialiter nō autem notiōaliter ſeu proprie. Et ſi alicubi legaꝛ ab aliquo ſancto eſt exponenda. Unde licet ſanctus Auguſtinus in libro cōfeſſionum dixerit eam: tamen in libro retractationū illam retractat ⁊ dicit ſe melius dixiſſe in libris de trinitate ⁊ maxime in vi. et. xv de trinitate.

Pro ſolutione argumē

torum notande ſunt ſequentes ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpoſitio. Omnē entitatē quā habʒ pater ſiue abſolutā ſiue reſpectiuā realē. pater habet a ſe: ⁊ nullā a filio: nec etiā a ſpiritusſancto. ¶ Secūda propoſitio. Licet hec ꝓpō in diuinis cōcedatur filius eſt ſapiētia patris. Hec tamē ſimpliciter eſt falſa: pater eſt ſapiēs ſapiētia genita. Ad declarationem prime partis notandū ꝙ aliquid diciꝛ eſſe alicui⁹ dupliciter vel tanq̄ʒ ſubiecti vt albedo ē petri. Aut tanq̄ʒ principij productiui vt filius patris. ¶ Tertia propō. Filius in diuinis nō eſt ſapientia patris tanq̄ʒ ſubiecti. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Filius in diuinis eſt ſapientia patris tanq̄ʒ principij. Quare autē hec ſit falſa. Pater eſt ſapiens ſapiētia genita eſt: quia ille ablatiu⁹ cōſtruiꝛ in rōne cauſalitatis vel in habitudine. i. rōne forme vel principij: et maxime forme: ſed filius nec ē cauſa nec forma nec principiū patris: ideo ipſa falſa. Quare autē nō poſſit ꝯſtrui in rōne effectus formalis: ſicut amor pōt cōſtrui cū ablatiuo in rōne effect⁹ formal' vt pr̄ ⁊ filius diligūt ſe ſpūſctō. ¶ Prima rō generalis eſt ſumpta creatura. Pro cui⁹ intellectu notandum ꝙ dicit ſctūs Bonauētura (ſiue ſit verū ſiue nō) Act⁹ q̄ſdā eſſe q̄ dicunt motū a reb⁹ ad animā: vt intellectio ⁊ ſapia. Quidā act⁹ alij dicūt motū ab aīa ad res vt amare: iō cōparatio amoris ē ad amantē in rōne exiſtētis forme: nō in rōne imprientis: ⁊ ideo amor de ſe īportat formā ⁊ effectū nō ſic ſapia q̄ tm̄ formā ⁊ nō effectū. ¶ Quita ꝓpō. Licet hec ꝓpō cōcedatur. Pr̄ nouit oīa in filio hec tamē nō eſt concedenda. pater nouit oīa filio. Ratio prime partis eſt. Quicunq̄ʒ cognoſcit aliquē perfecte ⁊ ſm̄ omnem modū ſm̄ quē eſt cognoſcibilis: cognoſcit omnia que ſunt in eo: ſed pater cognoſcit filiū taliter: ergo ⁊c̄. Sed omnia creata ſunt in filio: ergo ⁊c̄. Omnia enim creata ſunt in deo tanq̄ʒ obiecta cognita. Et licet prima videatur ſimpliciter concedenda: tamen ipſe multū ſubtiliter et logice eam diſtinguit. Quia (in filio) poteſt determinare nouit in comparatione ad ſubiectum: et ſic eſt falſa. Unde pater in filio nouit om̄ia illo modo ſenſus eſſet ꝙ filius ſit patri ratio cognoſcendi. Uel (in filio) pōt determinare

Illud verbū nouit in cōparatione ad ob/
iectū: ꝛ ſic eſt vera. Vñ pr̃ nouit oia in fi
lio: ſenſus eſt: ꝙ filiꝰ ſit rebꝰ cognitis rō ꝛ
exemplar ꝛ cauſa exēplādi: ꝛ hoc a ꝓprie/
tate. ¶ Sexta ꝓpō. Licet hec ꝯcedatur
a doctoribꝰ ſacris. Pater dicit ꝟbo que/
cunqꝫ dicit. Hec tñ nullo mō eſt admit-
tenda: pr̃ intelligit verbo. Prima ps ptꝫ
qꝛ ſenſus eſt: pr̃ generat verbū qḋ eſt de-
claratiuū ꝛ exꝑſſiuū patris: ꝛ oīm creato
rū. Capiendo em̄ ly dicit mere eſſentiali
ter nō eſt ꝯcedenda. Pater dicit ꝟbo nec
mere ꝑſonaliter: qꝛ non eſt verū ꝙ pr̃ ge/
nerat verbo. Secūda autē ꝓpoſitio nō
poteſt eſſe vera niſi verbum eſſet ratio co
gnoſcendi patri: qḋ eſt falſum. Intellige
re em̄ ſolum capitur eſſentialiter.

Querit̃ ſecundo. Utrū

hec ſit admittenda. Pr̃ eſt potens potē/
tia quā genuit ſiue virtute quaꝫ genuit.
Pro declaratione terminoꝝ notandū ꝙ
virtus ꝓut ad ꝓpoſituꝫ ſufficit capitur
tripl̃r. Primo mō capitur pro aliquo ha
bitu ꝑficiente animā ꝛ inclināte eam ad
recte agendū. Et ſic diuidit̃ in ſeptē vir/
tutes quaruꝫ tres ſunt theologicales vt
fides: ſpes: ꝛ charitas. Quattuor mora/
les ſeu cardinales: vt tēperantia: fortitu
do: iuſticia ꝛ prudētia que ꝓprie eſt regu
la virtutū moraliū. vñ Ariſtoteles ſecun
do ethicoꝝ. Virtus eſt (ſupple qualitas)
q̄ habentem ꝑficit: ꝛ eius opus bonū red
dit. Aliā deſcriptionē ponit ſanctꝰ Au-
guſtinꝰ. Virtus eſt bona qualitas men/
tis: qua recte viuitur: ꝛ nullus male vti
tur ꝛ quam ſolus deus in homine opera/
tur. Iſta deſcriptio datur ꝑ q̄ttuor cau/
ſas. Primo nāqꝫ ponitur. Virtꝰ eſt qua
litas bona: loco cauſe formalis. Secun/
do mentis ꝛ ponit̃ loco cauſe materialis:
eo mō quo accidentia habēt materiā ſcꝫ
In que. Tertio qua recte viuitur ꝛ nul
lus ꝛc̄. ꝛ ponitur loco cauſe finalis qꝛ be
ne viuere ꝛ bene vti virtute eſt finis vir/
tutis. Quarto ponitur. Et quaꝫ ſolus
deus in hoie operatur. Et ponitur loco
cauſe efficientis. Et ſic patet ꝙ illa de/
ſcriptio ſolū intelligit̃ de virtutibꝰ infu/
ſis quas deus cauſat in nobis ſine nobis
licet nō ſine nobis ꝯſentientibꝰ. ¶ Corre
lariū. Oēs alie virtutes ꝛ dona ſpūſſan/
cti reducunt̃ ad aliquas illarū. Alio mō
capitur ꝟtus pro quacūqꝫ potentia pro/
ductiua alicuiꝰ effectus: ſiue libera ſiue
naturali. Hoc mō capitur pro omni po/
tentia: ſiue ꝓductiua: ſiue actiua: ſiue re/
mota: ſiue ꝓpinqua. Et ſic lapis precio/
ſus hꝫ virtuteꝫ. Tertio mō capitur ꝓut
eſt vltimū potentie: vt dicit phꝰs de celo
ꝛ mūdo. Iſto modo virtus eſt potentia
productiua ꝓpinqua: vltimo diſpoſita:
accepta ſm ſuū totū conatū: ꝛ ſm totum
eſſe. ¶ Correlariū. Iſtis duobꝰ ſecundis
modis pōt capi virtus in ꝓpoſito nō pri
mo mō. Virtus ſeu potentia ꝓductiua
in diuinis capit̃ dupl̃r. Eſſential̃r et eſt
voluntas diuina qua tres diuine ꝑſone
ſunt eque potentes ad producendū effe/
ctum. Alio modo appropriate et ſic non
eſt niſi filius dei. In hoc ſenſu illa eſt fal
ſiſſima. Pater eſt potens potentia quaꝫ
genuit: quia ſequeretur ꝙ pater haberet
potentiam a filio.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna ꝯcluſione. Concluſio eſt ta/
lis. Hic ꝓpō. Pater eſt potentia genita
eſt ſimpl̃r falſa: ꝛ hec magꝭ eſt impropria
q̄ꝫ aliqua predictarum.

Pro ſolutione argumē

toꝝ nota ſequētes ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓ
poſitio. Iſta prepoſitio per aliter ꝯſtrui
tur cū verbo abſoluto et aliter cū verbo
trāſitiuo. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Quoti
enſcunqꝫ ly ꝑ cōſtruit̃ cū verbo abſoluto
tūc denotat in ſuo caſuali auctoritatem
vt ego ſum bonꝰ per deū: ego viuo ꝑ deū
ſignū eſt ꝙ deus eſt auctor ꝛ creator mee
bonitatis. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Quotien
ſcunqꝫ hec prepoſitio ꝑ ꝯſtruit̃ cū verbo
tranſitiuo denotat in ſuo caſuali ſubau-

ctoritatem: vt rex occidit vel punit p baliuum: per lictorem. Rex punit per baliuum: id eſt per illum qui gerit vicē ei⁹. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Licet hec propoſitio pater eſt potens p filium ſit falſa. Illa tñ eſt vera: pater opaꝛ p filiuȝ. Opari em̄ ꝛ creare idem eſt: ꝛ ſunt verba trāſitiua: et ſic denotaꝛ ſubauctoritas in filio. Vñ arguēdo pȝ opaꝛ p filiū: ḡ pōt p filium. Negaꝛ ꝯſeq̄ncia: eo ꝙ eſt fallacia figure dictiōis. ¶ Cum arguiꝛ ſicut ſe habet noſſe ad ſapiētiā: ita opari ad potentiā: ſed bene ſequiꝛ ille nouit per illum: ergo eſt ſapiens per illum: ergo ꝛ bene ſequiꝛ: iſte operaꝛ per illuȝ: ergo habet potenciam p illum. ¶ Dicendū ꝙ non eſt ſimile de noſſe ꝛ opari ꝗuis enim noſſe ſit verbum trāſitiuū: tamē nō cōnotat effectum ſicut operari: et ideo ꝓpoſitio p nō pōt cum ipo importare ſubauctoritatē. Ubi em̄ eſt ſubauctoritas: notaꝛ ꝙ aliquid ſcȝ tertiū ſit a duobꝫ: ꝛ ab vno p alterū: et ſic patet argumētū. ¶ Nota agere per aliquid pōt eſſe q̄druplicter. Primo tanq̄ p rationē formalē agēdi. Secundo tanq̄ p inſtrumentum. Tertio ſicut per cauſam ſcdam. Quarto tanq̄ p aliquid cui cōmunicat eandē potentiam numero. Itē lic. ꝛ ſctus Bonauē. nō concedat ꝙ pater agat vel opetur p ſpiritū ſanctū nō tamē negat omimode. Nā ſicut pater diciꝛ opari p filium: ita etiā cōmunicat eandem virtutem agendi ſpiritui ſancto: ꝛ ſic nō eſt incōueniens cōcedere pater opatur p ſpiritū ſanctū. Probatur ex pš. Verbo dñi celi firmati ſunt: id eſt per filium dei. Additur et ſpiritu oris eius oīs virtus eoꝝ: qḋ intelligitur de ſpirituſancto. Tamē illud appropriatur filio. Et licet filius et ſpirituſſanct⁹ ſint eque potentes: tamen brachium dextera et manus appropriantur filio. Digitus vero appropriatur ſpirituſſancto: eo ꝙ pater per filium producit creatorem non ſolum creaturam.

Circa triceſimā tertiam diſtinctionez p̄mo queritur. Utruȝ ꝓprietas in diuinis ſit ipſa perſona. hoc eſt querere in claris terminis. Utrū paternitas ſit pater: filiatio filius et ſpiratio paſſiua ſpirituſſanctus. Termini ſupra ſunt declarati.

Reſolutio queſtionis

Doctor Seraphicus reſpondendo ponit tres opiniōes. ¶ Prima opinio ē Gilberti porretani: et ſtat in vna concluſione. ¶ Concluſio eſt talis. Proprietates perſonarum diuinarum non ſunt perſone diuine: nec ſunt in ipis pſonis: ſed aſſiſtunt ipſis ſicut relationes. Motiuū eorum fuit ſimplicitas pſonarū diuinarū. ¶ Sed ꝯtra. Quicq̄d eſt deus realiter: eſt pater vel filius vel ſpūſſanctus: ſed ꝓprietates tres ſunt deus realiter: ḡ ſunt pr̄ ꝛ filius et ſpūſſanctus. ¶ Rn̄debant ad minorē ꝙ nō ſunt ꝓprie deus. ¶ Contra. Uel ſunt creator vel creatura. Non creatura patet: quia ab eterno ſunt proprietates diuinaꝝ pſonarū: ergo creator ¶ Dicebant ꝙ nec hoc nec illud ſed abſtrahūt ab vtroq̄. In hoc fuit condēnata iſta opinio in concilio remenſi. ꝛ magr̄ Gilbertus porretanus ꝓprio ore eam retractauit. ¶ Caueat ergo Gregori⁹ de arimino dicens ꝙ ꝓprietates diuinaruȝ pſonarum ſint quedam cōplexa ſignificabilia que nec ſint aliquid extra animā nec ſint deus nec creatura. Dicunt enim ꝙ ſolum incōpletum ſignificabile ſit de⁹ vel creatura. ¶ Secūda opinio prepoſitiui eſt in alio extremo: ꝛ ſtat in vna concluſione. ¶ Proprietates diuinarum perſonaruȝ ſunt totaliter ipſe perſone ſic ꝙ differunt ſolum in modo loquēdi: q: ſcȝ ſicut abſtractum ꝛ concretū. ¶ Contra. Impoſſibile eſt eandē rem ꝛ penitus eandem plurificari ꝛ nō plurificari: ſed proprietates plurificanꝛ nō plurificata ſeu

multiplicata perſona: vt patet de pater-
nitate et ſpiratione actiua: ergo ꝛc. ¶ Ter-
tia opinio eſt magiſtrorū pariſien. Con-
cluſio. Proprietates diuinarū perſona-
rum: licet identificentur realiter ipſis pſo-
nis diſtinguuntur tñ aliquo mō realiter: ſcʒ
ſm modū ſe habendi. Vñ nota regulam
theologicā. In eadem pſona nō poſſunt
eſſe plures res realiter ⁊ eſſentialiter di-
ſtincte ꝓprie vt res ⁊ res. ¶ Pro ſcđa pte
concluſionis Notandū: ꝙ duplex eſt di-
ſtinctio realis ſcʒ eēntialis: et ſm diuer-
ſum modū ſe habendi. Vñ ptʒ ꝙ ſanctꝰ
Bonauē. ponit diſtinctionē mediam ali
quo mō realem inter eſſentialē et diſtin-
ctionē rōnis que fit per actuʒ intellectꝰ.
Et videtur oīno idem eſſe cū dicto docto.
Subti. ꝙ ſit diſtinctio formalis inter pſo-
nā ⁊ ꝓprietatē. Et Franciſcus maronis
aliqñ vocat diſtinctionē modalē: et vide
tur eſſe ſumptuʒ ab hoc ſctō doctore: qꝛ
dicit ꝙ ſit diſtinctio penes diuerſum mo
dū ſe hñdi. Vñ merito cōparatur hic do-
ctor. S. Bonauentu. leoni tanꝙ rex in-
ter doctores. Scotus autē aqle q̄ eſt rex
auiū ꝛc. ¶ Pro ſolutiōe auctoritatꝭ Bo-
ecij Nota: ꝙ Boecius noluit dicere ꝙ re
latiōes nō habeāt eſſe: ſed vult dicere ꝙ
nō habeāt eſſe abſolutū: nec vnꝙ fuit in
tentio eiꝰ ꝙ relatio nō ſit in aliꝗ cū cōce
dat ꝙ ſit accidens in creaturis. vñ dicit
ſctūs Bonauētura ꝙ relatio tā in diuis
ꝙ in creaturis ē in aliꝗ. vñ dicit Boetiꝰ
de trinitate: Relatio nō in eo qđ eſt eſſe
cōſiſtit: ſed in comparatione. i. relatio nō
dicit eſſe ad ſe ſeu abſolutū: ſed ad aliud
vel alium. ¶ Nota duplex eſt mutatio:
ſcʒ abſoluta. Et eſt illa q̄ eſt ad aliquam
entitatē abſolutā. Sic intelligitur dictum
Bonauenture ꝓprium eſt relationi ad-
uenire alicui ſine ſui mutatione: licet nō
ſine mutatione termini. Alia eſt reſpecti
ua. Et eſt illa que eſt ad aliquā entitatē
reſpectiuam ꝛc. Pro vera opinione ſunt
argumēta in oppoſitū: ⁊ ſunt regule pul-
chre ⁊ bene notande. Prima eſt. Omne
ſimpliciſſimū eſt id qđ habet excepto eo
ad qđ relatiue dicitur. Unde duplex ē mo-
dus habendi in diuinis ſcʒ formaliter et
relatiue ſeu correlatiue.

Secundo queritur de cō-
paratione ꝓprietatis ad eſſentiā. Et eſt
q̄ſtio: Utrū ꝓprietas ſit eſſentia diuina.
¶ Reſpondendo igitur ad queſtionē do-
ctor ſeraphicus premittit duas opinio-
nes. Prima opinio fuit aliquoꝝ ⁊ impo-
nitur pictauienſi quā etiā recitat mgr in
littera que heretica eſt (meo iudicio) Et
ſtat in hac cōcluſione. ¶ Proprietas nec
eſt eſſentia: nec eſt in eſſentia: ſed ſolū aſ-
ſtens. ¶ Cōtra hanc optime procedunt
quattuor rōnes ante oppoſitū q̄ ſunt ca-
piende pro auctoritate: eo ꝙ ſctūs Bo-
nauentu. remittit ad illas. Prima ē. Ni-
hil eſt adorandū latria niſi diuina eſſen-
tia: ſed ꝓprietas eſt adoranda adoratio-
ne latrie: ergo ꝛc. Minor patet. Eccleſia ca-
nit. In pſonis adoretur ꝓprietas. vnde
Bern. Illā ꝓprietatē q̄ deꝰ nō eſt: nō mi
hi adorabilē credo. ¶ Correlariū. Nul-
la imago inquantum imago (etiā ſi ſit exci-
tatiua ad honorē dei) eſt adoranda ado-
ratione latrie. Probatur. Nihil creatū qđ
eſt excitatiuum creature ad honorem dei
eſt adorandū adoratione latrie: ſed ima-
go crucifixi inquantum imago eſt creatum.
ergo ꝛc. Probatur maior alioquin omia
creata eſſent adoranda adoratione latrie.
Sanctus eñ Franciſcus et multi alij ex
viliſſimis creaturis excitabantur ad lau-
dem dei. Et cum dicis Idem eſt motus
adorationis in imaginem ⁊ imaginatuʒ.
Quero aut intelligis motū corporalē vel
ſpiritualem. De primo parum vel nihil
ad propoſituʒ. Omnis eñ motus eſt in
terminum a quo ⁊ terminuʒ ad quem: ⁊
denominatur a termino ad queʒ. Unde
licet excitetur natura rationalis vel ho-
mo ab imagine ad adorandum deum la
tria. nullo modo tamen ꝓpter hoc ꝓprie
dicendum eſt ꝙ imago creata ſit adoran

da latria. Et licet abſq; dubio ſententia
antiquorum doctorum bona fuit tñ mo
dus loquendi proprie nõ poteſt ſtare: q̄-
ritur enim quid reduplicetur ꝛc̄.

Scd̃a opinio ꝛ propria

que ſtat in ſex dictis. ¶ Primum dictuȝ.
Licet relatio ratione comparationis ad
ſubiectũ tranſit in ſubſtantiã: ratione tñ
cõparationis ad terminũ ſiue obiectum
manet: ſcȝ res diſtincta. Prima pars ptȝ:
quia omnia in diuinis identificant̄ ipſi
eẽntie: ꝛ hoc ẽ trãſire. Scd̃a pars patet:
quia paternitas cõparata ad obiectum
vel oppoſitum ſcȝ ad filiationẽ eſt reali-
ter diſtincta. ¶ Scd̃m dictum. Paterni
tas ꝛ quelibet ꝓprietas differt ab eſſen-
tia non quia dicit aliam et aliam eſſentiã
eſſentialiter: ſed quia dicit modum aliũ
ſe habẽdi: id eſt modaliter. Hoc bene de
clarat doctor Subti. in qd̃libeto q. iiij.
Paternitas eñ cõparata eſſentie diuine
dicitur modus. Formaliter enim pater-
nitas nõ eſt tante entitatis q̄nte eſſentia
quia hec eſt realitatis abſolute et illa re-
latiue. Et ſm̃ hoc eſt intelligẽdus ſctũs
Bonauentura. Paternitas enim non di
cit perfectionẽ ſimpliciter. ¶ Tertiũ di-
ctum. Quia paternitas diſtinguit̄ ali-
qualiter ab eſſentia: et per comparatio-
nem ad oppoſitum eſt vera res: ideo nõ
eſt vanitas in modo intelligendi. patet:
quia paternitas comparata ad oppoſi-
tum id eſt filiationẽ eſt vera res: quia eſt
tante entitatis quante ipſa filiatio ꝛc̄.
¶ Quartum dictũ et eſt rñſiuũ ad que-
ſtionem. Quoniã ergo ille reſpectus vł
proprietas nõ dicit aliud ab eſſentia cõ-
parata ad eſſentiaȝ: nec aliud a perſona
comparando ipſam proprietatẽ ad per-
ſonam: ideo ipſa eſt tam eſſentia q̄ȝ perſo
na. ¶ Quintum dictum. Quia reſpe-
ctus proprietatis non eſt eſſentie diuine
ad aliud: ſed eſt perſone ad perſonaȝ ad
intra: ideo talis reſpectus proprie eſt in
perſonis non in eſſentia. Probat̄: Quia
diuine perſone ipſis reſpectibus ꝓprie-
tatum referunt̄: ꝛ diſtinguunt̄ ꝛ nõ eſſen
tia diuina: ergo ꝛc̄. ¶ Sextum dictum.
Licet ꝓprie ꝛ ſtricte loquendo: ille pro-
prietates ſint in perſonis: tamen cõmu-
niter ꝛ improprie loquendo poſſunt dici
eſſe in eſſentia: ſm̃ q̄ omne illud dicitur
eſſe in eſſentia qd̃ eſt ipſa eſſentia realit̄.
¶ Correlarium. Licet pater et paterni-
tas ſolum differant in modo loquẽdi ſi-
cut abſtractũ ꝛ concretum: tamen pater
aliquando capitur ſubſtantiue: ꝛ tũc ſi-
gnificat totum ſuppoſitum: ꝛ ſic pater ꝛ
paternitas diſtinguunt̄ formalr̄ ꝛ ex na-
tura rei: ꝛ nõ tm̃ ſm̃ modũ loquendi ꝛc̄.
Alio mõ pater adiectiue capit̄: tunc illa
non eſt vera. Eſſentia eſt pater. patet: qꝛ
illo modo pater ꝛ generat idem ſunt ꝛ il
la eſt falſa. Eſſentia generat.

Pro ſolutione argumẽ

torum. Pro vltimo argumẽto queritur.
Quare cõceditur q̄ proprietates diui-
ne ſint eſſentia et adorande: ꝛ tamen non
conceditur q̄ paternitas ſit creatrix vel
ſapiens. ¶ Reſponſio. Licet ꝓprietas ꝛ
eſſentia diuina ſint vna et eadem res: nõ
tamen oportet q̄ quicq̄d dicitur de vno
dicatur de alio: quia ad hoc excludendũ
ſufficit diſtinctio penes diuerſum modũ
ſe habendi. ¶ Nota: Eſſentia diuina po
teſt conſiderari tripl'r. Vno mõ ſm̃ ſe ꝛ
abſolute in oppoſitiõe ad creaturã: id eſt
vt eſt diuerſa a creaturis. Alio mõ vt eſt
in ꝑſonis trib⁹. Tertio mõ vt eſt princi-
piũ opationis: vt eſſe potentẽ: eſſe ſapien
tem: eſſe creatricẽ. ¶ Primũ dictũ. Oĩa
p̄dicata q̄ ꝯueniũt eſſentie ſm̃ ſe: vt eſt di
ſtincta a creaturis: etiã cõueniunt ꝓprie
tati: vt eſſentia diuĩa eſt immẽſa: increa-
ta: adorãda: ſic etiã p̄nitas eſt immẽſa.
Nã ꝓprietas etiã diſtinguit̄ a creaturꝫ.
¶ Scd̃m dictũ. Nulla p̄dicata dicta de
eſſentia diuina: vt eſt cõis ꝑſonis tribus
dicunt̄ de ꝓpetate. ptȝ: qꝛ eẽntia ẽ cõica-
bilis ꝛc̄. ꝛ tñ ꝓprietas nõ eſt cõicabilis.

tur ꝑ p̄dicatione denoīatiua: vel q̄ſi per inherentiā. ¶ Hoc mō p̄dicatio formalis accipit̄ in ꝓpoſito. ¶ Ulterius notādū ꝙ p̄dicatio identica ſilr̄ accipit̄ dupliciṫ Uno mō accipit̄ pro omni illa p̄dicatione in qua p̄dicatū affirmatiue verificat̄ de ſubiecto: vel in q̄ ſubiectū ꝛ p̄dicatum ſupponūt ꝑ eodem: vel ſignificant vnam ꝛ eandē rem. ¶ Correlariū. Sic oīs predicatio vera affirmatiua eſt identica. Alio mō predicatio identica capit̄ ſtricte ꝛc̄. Et ſic accipit̄ in ꝓpoſito. ¶ Correlariū. Illa p̄dicatio non eſt formalis. Paternitas eſt generatio actiua. Uel innaſcibilitas eſt paternitas.

Solutio argumentorū

Ad primū argumentū qđ eſt ſylogiſm⁹ expoſitorius talis. Pater eſt paternitas et pater eſt innaſcibilitas: ergo innaſcibilitas eſt paternitas. ¶ Dicit ſctūs Bonauē. ꝙ ſylogiſmus expoſitorius non valeat gratia forme: ſed ſolum gratia materie. Et eſt cōmune dictū antiquoꝝ. Tamen aliter dicam⁹ ꝛ melius ꝙ ſylogiſm⁹ expoſitorius eſt formalis ↄ̄ñcia ſi debite arguatur. Ad hoc ergo ꝙ ſylogiſmus expoſitorius ſit bonus ſeu ꝙ debite arguatur ſylogiſmo expoſitorio: oportet ꝙ a p̄miſſa affirmatiua ſi eſt affirmatiuus in q̄ ponit̄ termin⁹ ſingularis ſequat̄ vna de omni: ꝛ a p̄miſſa negatiua (ſi eſt negatiuus) ſequat̄ vna de nullo: hoc eſt ꝙ alij dicūt: ꝙ oportet addi ſubiecto maioris hoc cōplexū om̄e qđ ē: manēte ꝓpōne in veritate. Et in h̄ cōcordam⁹ cū marſilio ꝛ ſic illa ē falſa: om̄e qđ eſt pr̄ eſt pr̄nitas ¶ Illa ḡ maxime debet ſic poni. Quecūqꝫ vni ꝛ eidē vniuoce tento ꝛ incōicabili (cui ↄueniēter pōt addi hoc totū complexū om̄e qđ eſt) ſunt eadē: illa inter ſe ſunt eadē. Q̄ꝛ eīn oporteat addi incōicabili ſm̄ doctorē ſubtilē. patet: quia dicit oportet mediū ſylogiſmi expoſitorij eſſe hoc aliq̄d. Sed h̄ aliq̄d dicit nō ſolū ſingulare: ſed etiā incōicabile. Gloſat tamē doctor ſeraphic⁹ illā. Quecūqꝫ vni ꝛ eidem ſunt eadē ꝛc̄. ſufficiēter ad ſuū ꝓpoſitum dicēs ꝙ oportet ꝙ ſint idē tali ſm̄ idē: ꝛ in relatiuis etiā ad idē. Nā nō ſeq̄t̄ ſi iohānes ꝛ petrus ſunt ſiles paulo ꝙ inter ſe ſunt ſimiles. Nā in caſu quo paulus ꝛ iohānes ſint boni logici. Petr⁹ aūt nō ſit logicus ſit tn̄ albus ſicut paulus. Iohānes autē ſit niger: ꝛ ergo dicit̄ ſm̄ idē ꝛc̄. In ꝓpoſito pater ꝛ fili⁹ ſunt relatiua: ſilr̄ innaſcibilitas dicit reſpectū priuatiue: nō autē ad idē: q2 paternitas ad filium eſt. Innaſcibilitas autē ad nō habere principiū: ꝛ ideo dicit̄ ad idem.

Querit̄ quarto. Utrū

eadē ꝓprietas ſiue notio p̄dicet̄ de ſe denoīatiue. ¶ Denoīatiua ſm̄ Ariſto. in p̄dicamētis. Dicūt̄ q̄cūqꝫ ab aliq̄ ſolo caſu ſunt dr̄ia: ꝛ ſm̄ illud nomē hn̄t appellationē. Illa ſic declarat̄. Denoīatiua dicunt̄ q̄cūqꝫ id eſt q̄ ab aliq̄. i. a ſuis denominantibꝰ ſolo caſu. i. ſolis finalibꝰ terminationibꝰ differunt: ꝛ hn̄t appellationē. i. denoīationē ſm̄ illud nomen. i. ſm̄ noīa abſtractoꝝ: vt pr̄ a pr̄nitate: fili⁹ a filiatione. Quid autē ſit denoīatiue p̄dicari ſuꝑius habitū ē. Ex his eliciunt̄ aliq̄ regule. ¶ Prima regula. Oīa ↄcreta q̄ꝫtū eſt de ſe nata ſunt denoīatiue p̄dicari. patet: q2 oīa cōcreta ſiue in diuinis ſiue in creaturis ſunt denoīatiua. ¶ Scđa regula. Oīa noīa adiectiua nata ſunt denoīatiue p̄dicari. patet: q2 oīa ſignificant ſuū ſignificatū ꝑ modū adiacētis alteri. ¶ Tertia regula. Oīa ṽba actiua nata ſunt denoīatiue p̄dicari patet eadē rōne ¶ Quarta regula. Oīa ꝑticipia nata ſunt denoīatiue p̄dicari excepto hoc participio ens. Quando ergo querit̄ Utrū vna ꝓprietas poſſit denominare ſeipſaꝫ eſt querere. Utrū tales ſint vere. paternitas generat: filiatio generat̄.

Reſponſio ſancti bonauenture ad queſtionē ſtat in tribꝰ dictis.

¶ Primū dictū. Nulla notio in diuinis denoīat ſeipam. ¶ Scdm dictuꝫ ſequit̄ ex pmo. Oēs tales ꝓnitas generat: filiatio generat̄ ſunt falſe. ꝓbat̄: Quia denominatio notionis importat emanationis actum ꝛ relationē emanationis: vt ptꝫ de generare ꝛ ſpirare: ſed tam relatio ꝙ emanatio eſt ſuppoſiti ꝛ non forme: ergo nō conueniūt ꝓnitati q̄ eſt forma ſcꝫ reſpectiua. Unde duplex eſt forma in diuinis: ſcꝫ abſoluta ꝛ reſpectiua: vel cōicabilis ꝛ incōicabilis. ¶ Tertium dictum. Licet nulla notio in diuinis denominet ſeip̄am ꝓprietates tn̄ eſſentiales ꝛ prime ꝓpetates denominā̄t ſeip̄as. Et hec propoſitio ponit̄ ꝓpter argumēta: vt ſapiā eſt ſapiēs: bonitas eſt bona: veritas ē vera. Nota triplices ſunt ꝓprietates in diuinis: ſcꝫ eſſentiales: ꝑſonales ꝛ notionales. Eſſentiales dicunt̄ eſſe attributa eſſentie diuine que dicunt ꝑfectiones ſimpliciter: vt ſapientia bonitas. Perſonales ſunt relationes que ꝯſtituūt ꝑſonas in eſſe ꝑſonali. Notionales ſunt relationes que nō conſtituūt perſonas: vt ſunt ingenitum: innaſcibilitas. Proprietates vero pme ſunt ꝓprietates tranſcēdētes: que ſcꝫ conueniūt enti inq̄ntum ens: vt bonitas: veritas ꝛ vnitas. Un̄ hec eſt vera: vnitas eſt vna ꝛc̄. ¶ Arguit̄ penultimo ſic: Generā̄s eſt paternitas: ergo paternitas eſt generā̄s. Probat̄ per conuerſionē ſimplicē. Dicenduꝫ ꝙ generans in pma capit̄ ſubſtantiue ꝛ pro ſuppoſito: ideo vera. In ſcda ꝓ capit̄ adiectiue: et appellat ſuā formā: ſeu capit̄ rōne forme ꝛ ideo eſt falſa. Prima ergo ſic cōuertit̄: ergo paternitas eſt id quod eſt generā̄s. ¶ Regula. Ois illa ꝓpoſitio in q̄ predicatur ꝓpriū concretum: de ꝓprio abſtracto exceptis trāſcendētibꝫ eſt impropria ꝛ falſa: nō ꝓpter diuerſitatē rei: ſꝫ ꝓpter diuerſum moduꝫ intelligendi. Un̄ iſta ē falſa: albedo eſt alba. De rigore em̄ ſmonis ſignificat̄ ꝙ albedo informet̄: alia albedine qḋ eſt falſum: ergo ꝛc̄.

Circa diſtinctionem triceſimāquartaꝫ pmo queritur Utruꝫ ſit ponere in diuinis additionē hoc ē q̄rere. Utrum res nature in diuinis addat aliq̇d ſupra naturam. ¶ Nota additio eſt triplex: quedā eſt extēſiua: alia intenſiua: alia cōpoſitiua. Additio extenſiua eſt duplex: qꝛ quedaꝫ eſt multitudinis: quedā magnitudinis. Multitudinis eſt illa que fit ꝑ appoſitioneꝫ alicuiꝰ rei ad rem: non vnibilis ipſi cui apponit̄ nec potētis facere vnū per ſe cū ipſa: ſed diſtincta eſſentialiter loco ꝛ ſitu ſeparata. Exemplū de grege ouiū. ¶ Propoſitio. Talis additio nō eſt in diuinis. probatur: quia talis fit ꝑ illa que diſtincta ſunt eſſentialiter et ſeparata ꝛc̄. Alia eſt additio extenſiua magnitudinis. Et eſt illa q̄ fit per additionem alicuius rei ad rem facientis per ſe vnū cuꝫ alia re: loco ꝛ ſitu diſtincta: vt in appoſitiōe aque ad aquā: ꝛ vini ad vinū. ¶ Propoſitio. Talis additio etiā non ponit̄ in diuinis: tū quia illa additio eſt quā̄titatiua molis: ergo ꝛc̄. tum qꝛ eſt diſtincta loco et ſitu: ergo ꝛc̄. Alia eſt additio intēſiua. Et eſt illa q̄ fit ꝑ vnionē vnius rei cū alia re facientis per ſe vnum cum illa re ꝛ indiſtincta loco ꝛ ſitu ab ea. Et talis additio fit qn̄ alicui forme intenſibili addunt̄ gradus ad gradus q̄ gradus faciunt vnum ꝑ ſe. ¶ Propoſitio. In diuinis non eſt ponenda additio intenſiua. patet: quia vbicunq̧ eſt talis additio ibi eſt forma intēſibilis et remiſſibilis: ſed nihil tale eſt in deo. ergo ꝛc̄. Alia eſt additio cōpoſitiua ꝛ eſt duplex ſcilꝫ methaphiſicalis ꝛ phiſicalis. Phiſicalis eſt illa q̄ fit ꝑ vnionem forme cum materia ex quibus vnitis reſultat vnū tertiū. Exempluꝫ de corpore et anima fit homo. ¶ Prima propoſitio. Omne compoſitum ex materia ꝛ forma vltra quālibet partē addit aliā entitatē. ¶ Scda propoſitio. Omne totū eſſenti

ale vltra omnes ſuas partes addit entitatem realiter diſtinctã ab omnib9 partibus ſuis ſimul ſumptis. Totum eſſentiale eſt illud quod eſt compoſitum ex materia ꝛ forma. ¶ Correlariũ. Talis additio nullo modo eſt in diuinis. patet: Quia in deo non eſt materia nec forma informans. Additio compoſitiua metaphiſicalis. Eſt illa que fit per aliquam realitatem actualem contrahentem aliã que eſt in potentia ad ipſam. Et talis fit per differentiam et genus: ſic enim differentia contrahit genus. De iſta dicit doctor Subti. ꝙ omne inferius addit vltra ſuum ſuperius aliquod ſcʒ differentiam. Et illa etiam compoſitio methaphiſicalis: aliquando vocatur compoſitio logicalis. ¶ Correlariuʒ. Talis additio methaphiſicalis non eſt in diuinis: tum quia nihil eſt potentiale: ſeu cõtrahibile ibi: tum quia nullum eſt ibi compoſitum reale. ¶ Correlarium reſponſiuum ſm talem modum dicendi: additio nullo modo eſt in diuinis. Tamẽ aliter diſtinguit ſanctus Bonauẽtura de additione: vt patebit: reſoluendo textum. ¶ Natura capitur multis modis. Primo modo capitur prout eſt principium motus ꝛ quietis. Et ſic dicitur de principijs rerum naturalium. Illo modo .ij. phiſicoꝝ Ariſtoteles diffinit eam dicẽs. Natura eſt principium motus et cauſa quietis eius in quo eſt ſm ſe ꝛ non ſm accidens. Et ſic non capitur in queſtione noſtra. Alio modo capitur natura pro quidditate ſeu eſſentia primaria cuiuſlibet rei. ¶ Correlarium. Illo modo natura reperitur in diuinis. Correlarium. Hoc modo humanitas mea dicitur natura mea. Tertio modo capitur natura pro aliquo agente diſtincto cõtra voluntatẽ: vel accipitur pro agẽte naturali put diſtinguitur contra agẽs liberuꝫ. Correlariuꝫ. Natura illo modo dicitur agens naturaliter producens ſuum effectum. Quarto modo accipitur natura pro quacunqꝫ ſpecieſpecialiſſima cõmunicabili ſuis indiuiduis. Correlarium. Illo modo nullũ indiuiduũ dicitur natura. patꝫ: quia eſt incõicabile. Correlarium. Illo mõ eſſentia diuina dr̃ natura: patꝫ: qꝛ eſt cõicabilis trib9 pſonis: lꝫ non dicat̃ ſpecieſſpecialiſſima. ¶ Res aũt nature dicitur ipm̃ ſuppoſitum: et natura dr̃ ipſa eſſentia cõicabilis. Querit̃ ergo: Utrũ res nature ꝛc̃. hoc eſt q̃rere. Utrꝫ p̃ addat aliqd ſupra diuinã eſſentiã.

Reſolutio queſtionis

ſtat in quattuor propoſitionib9. ¶ Prima ꝓpõ. Dupliciter poteſt intelligi: ꝙ perſona diuina ſiue res nature in diuinis addat aliquid ſupra naturam. Uno modo ꝙ̃tum ad rem. Alio modo ꝙ̃tuꝫ ad intellectum. Probatur: quia duplex eſt additio: ſcʒ rei ad rem: id eſt realis: et alia per intellectum tm̃: ꝛ dicit̃ rationis. ¶ Secunda propoſitio. Perſona diuina neceſſario aliquid addit ſupra naturam diuinam ꝙ̃tum ad intellectuꝫ. probatur: qꝛ neceſſario includit intellectuꝫ nature diuine ꝛ p̃ter ipſam includit proprietatẽ per quam diſtinguitur: ergo ꝛc̃. Antecedẽs probatur per diffinitionem perſone: quia perſona eſt rationalis nature ſuppoſitum proprietate diſtinctũ. ¶ Tertia propoſitio. Huiuſmodi additio licet non diſtinguat naturã nec componat perſonam. Intellectus tamẽ illã additionem intelligẽs non eſt vanus neqꝫ falſus. Prima pars patet: quia eſſentia diuina ſingulariſſima ſtat cum trib9 proprietatibus indiſtincta. Scd̃a pars patet: quia intellectus ſan9 ꝛ fidelis intelligit perſonam quãlibet eſſe perfectiſſimã: ꝛ ſumme ſimplicẽ. ¶ Declarat̃ ſic: Nam ſicut intellectus ſanus intelligit eſſentiam diuinã ꝛ multitudinem attributorum perfectionũ formaliũ. ꝛ tamen ſine cõpoſitione: ſed cum ſumma ſimplicitate: ita in ꝓpoſito. Et ſicut iſte intellectus de eſſentia ꝛ attributis nõ eſt va-

nus ſic nec ille. Et licet nõ correſpondeant ipſis in re diſtincta: tamen ſapientia vere eſt i deo ⁊ eſt ipſa eſſencia. ¶ Quarta propoſitio et ad queſtionem formaliter rñſiua. Cum additio ex parte rei ponat neceſſario cõpoſitionẽ: ⁊ ꝑſona diuina ſit ſimpliciſſima. Impoſſibile ẽ ꝙ res nature in diuinis ſiue ꝑſona addat (ſm rem) aliquid ſupra naturã. Hec ꝓpoſitio ptʒ ex dictis añ reſolutionẽ qõnis. ſ. in declaratione terminorũ. ¶ Sʒ hic doctor Seraphi. ponit dubiũ difficillimũ Quõ ꝑſona põt eſſe diſtincta ſm rem ⁊ eſſentiã nõ. Ad hoc q̃litercũqʒ intelligẽdum cum hoc ſit ſupra vires humani intellectus. Sciendũ ꝙ duplex eſt diſtinctio: ſcʒ per qualitates ⁊ ꝑ originem. Diſtinctio ꝑ qualitates eſt quẽdo aliq̃d diſtinguitur ab alio ꝑ qualitates abſolutas: vt homo albus et homo niger. Diſtinctio vero per originẽ eſt illa que fit ꝑ productionẽ: qñ videlicet vnꝰ ꝓducit̃ ab alio. Et vtraqʒ diſtinctio eſt diſtinctio ſm rem. Et ſumpſit a Richar. de ſancto victore. ¶ Quita ꝓpõ. Quãuis ꝑſona diuina nõ ſe habeat ad naturã diuinam per additionẽʒ tñ aliquo mõ diſtinguit̃ ab ea ſcʒ ſm rationeʒ. probat̃: qꝛ nõ eſſet intelligibile ꝙ plurificaret̃ ꝑſona: remanente eſſentia vnica. Ubi notãdũ ꝙ duplex eſt diſtinctio rõnis ſcʒ p̄ciſe ꝑ intellectum: ſicut ſortes eſt ſortes. Alia eſt diſtinctio rõnis que ſcʒ eſt diſtinctio rationum formalium exiſtentiũ ibi ex natura rei. Et de illa dicit doctor Sera. ꝙ perſona inq̃ntum perſona diſtinguitur ratione ab eſſentia. Et iſta diſtinctio vocatur a doctore ſubtili diſtinctio formalis ¶ Sexta propoſitio. Quoniã ergo modus ſe habendi ad aliũ ⁊ oriendi ab alio nõ ponit compoſitionem in perſona ſm rem: ſed diſtinctionẽ realem ab alia perſona. Ideo modus ille comparat̃ꝰ ad eſſentiam vel perſonam cuius eſt: tantum eſt modus: comparatus vero ad illuʒ ad quem eſt (cum faciat veram diſtinctionẽ ſm rem) vere res eſt. ¶ Correlarium Modus ille ſe habendi ad alium facit vno modo diſtinctioneʒ realem perſonalem (ſcilicet cũ comparatur ad perſonã oppoſitam.) Alio modo diſtinctionem rationis cum ſcilicet comparatur ad eſſentiam. Iſta patent per precedentia.

Secundo querit̃ Utrũ

res nature vel perſona predicetur de natura vel ecõuerſo. Res nature hypoſtaſis ſuppoſitum et perſona illa quattuor ſunt idem in diuinis.

Reſolutio q̃ſtionis ſtat

in ſex dictis. ¶ Primum dictũ. Duplex eſt predicatio: ſcilicet per identitatem et per inherentiam. Predicatio per identitatem neceſſario requirit vnũ extremorum eſſe abſtractum. ¶ Secundũ dictũ Utraqʒ p̄dicatio tam per identitateʒ q̃ʒ per inherentiã reperitur in diuinis. Exemplum primi. Pater eſt paternitas: deus eſt creatio. Exemplũ ſcdi: deꝰ creat. ¶ Tertium dictum. Predicatio ꝑ identitatem ꝓpriſſime reperitur in diuinis ꝓpter ipſius rei ſummã ⁊ perfectiſſimaʒ identitatem. Patet: quia quicquid eſt in diuinis eſt perfectiſſima identitate ideʒ cum eſſencia. ¶ Quartũ dictum. Predicatio per inherentiam ꝓprie nõ eſt in diuinis a parte rei: ſed ſolum ꝓpter noſtri intellectus defectibilitatẽ. Probat̃ prima pars. Quia omnia in diuinis habẽt rationem ſubſtantie. Scda pars ptʒ: qꝛ intellectus noſter per intellectionẽ rerũ ſenſibilium deuenit in cognitionẽ intelligibilium: ſed inuenit in rebus ſenſibilibus inherentiã: ⁊ c. ¶ Quintũ dictum Licet in deo nulla ſit inherẽtia proprie loquẽdo tñ intellectus noſter formãs et componẽs p̄dicationes ꝑ inherentiã nõ eſt falſus. Patet ſcda pars a ſimili declarando. Sicut intellectus noſter abſtrahens lineam a materia non eſt falſus: eo ꝙ illam abſtractionem ponit circa illuʒ

intelligere ſic in ꝓpoſito. ¶ Sextum dictū. Quāuis in deo ſit ſumma ſimplicitas: tamen illa nō poteſt exprimi ab intellectu noſtro niſi ꝑ cōpoſitiones. Unde Auguſtinꝰ. Deus verius eſt q̃ꝫ cogitatur et verius cogitatur q̃ꝫ dicatur: quia licet poſſit aliquo modo ſimplex intelligi: nō tamē poteſt exprimi illa ſimplicitas ſumma a nobis niſi mediante complexione. Probatur: quia nō exprimimꝰ illam niſi per ꝓpoſitiones quas componit intellectus noſter. ergo ꝛc̃.

Pro ſolutione ſecundi

argumenti ſeu pro auctoritate dionyſij dicentis ꝙ negationes de deo ſunt vere: affirmationes vero incōpacte: cum ergo in diuinis nō ſit aliquid a nobis affirmare ergo nec p̄dicare. ¶ Sciendū ꝙ videt̄ eſſe intencio Dionyſij ꝙ nō intelligamꝰ deū niſi negatiue vt ꝙ nō eſt lapis et huiuſmodi. Dicendū ꝙ nullum nomen exprimit diuinam eſſentiam omnino ſicuti eſt ꝛ ideo incompacte: id eſt obſcure. Ul' dic ꝙ affirmatio vno modo eſt idēptitas ꝛ illa vera eſt in deo ꝛ a parte rei. Alio modo eſt affirmatio: compoſitio: ꝛ ſic reſpectu huiꝰ eſt incōpactio: quia nulla eſt ibi realis compoſitio ꝛc̃.

Querit̄ tertio. Utrum

in diuinis ſit ponere appropriationē. Nota ꝙ appropriatio eſt alicuius predicati cōmunis tribus perſonis vni ſoli attributio: ꝓpter conueniētiā illius predicati cum ꝓprio illius perſone: vel ꝓpter erroris amotionē ab intellectu viatoris. Exemplum. Amor cōuenit cum ꝓprio ſpiritusſancti: ideo appropriatur ipſi. Sapientia autē cum proprio filij ꝛc̃. ¶ Correlarium. Differunt ꝓpriū ꝛ appropriatum. Illud enī eſt propriū quod vni ſoli vel ad plus duobꝫ conuenit. Appropriatum autē ſemꝑ eſt cōmune tribꝫ. ¶ Correlarium ſecundū. Appropriatio poteſt fieri duabꝫ de cauſis. Una eſt cōuenientia appropriatorum cum proprijs. Secunda eſt excluſio erroris ab intellectu viatoris.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vna diſtinctione ꝛ duabus propoſitionibus. ¶ Diſtinctio. Poſſumꝰ loqui de appropriatis in diuinis duobus modis. Uno modo q̃ꝫtū ad id quod ſignificant Alio modo q̃ꝫtum ad ordinē quē connotant. ¶ Correlariū. Hic habet̄ ꝙ appropriata cōnotant ordinē ꝛ originē diuinarum perſonarū. ¶ Prima ꝓpoſitio. Appropriata in diuinis non appropriantur q̃ꝫtū ad ſignificata ipſorū ꝓpter aliquā rationem ſumptā ex parte rei: ſed ſolum propter erroris remotionem. Videt enī homo carnalis ꝙ quanto filius ſ'm carnem creſcit: tanto pater magis decreſcit ꝛ ſic de alijs. Filius autē q̃ꝫto iunior tanto inſipientior. Spūſſanctus autē videtur ſonare incredulitatē: vt eſt illud ſpiritus procellarū: ſpiritꝰ turbinis. Ideo intellectus ſpūalis vt eleuet̄ a carnalitate patri attribuit potenciā: filio ſapiētiā ꝛ ſpirituiſancto clementiā ſeu bonitatē. ¶ Secunda propoſitio. Appropriata in diuinis q̃ꝫtum ad ordinem vel originem quā connotant appropriantur per rationem ſumptā a parte rei. ſcꝫ ꝓpter conuenientiam ipſorum ad propria perſonarum. Propriū patris eſt eſſe priorē alijs ꝑſonis. Propriū filij eſt eſſe a ſolo patre: ꝛ ſic eſſe ſecundā perſonā. Propriū ſpiritusſancti eſt eſſe tertiā perſonā. Hec autem clarius habentur in littera ſancti Bonauenture. Et ideo potentia attribuitur patri: ſapientia filio: bonitas ſpirituiſancto. Potentia enī precedit ſapientiam. Omnis homo nanqꝫ habet potentiam intellectiuam: nō tamen omnis homo eſt ſapiens. Item multi ſunt corporaliter fortes ꝛ tamen nō ſunt ſapientes. Item multi ſunt ſapientes qui ſunt mali. Et ideo aliquo modo potētia prior eſt ſapientia: quia cōmunior: ꝛ ſapientia

bonitate eadem ratione. ¶ Intellectus carnalis eſt intellectus iudicans de deo ꝑ ſenſibilia ſm ſimilitudinez. Intellectus ſpiritualis eſt ille qui intelligit de deo ſicut intelligere conueniens eſt.

Queritꝰ quarto Utrum

in diuinis ſit ponere tranſlationē. Trāſlatio prout hic capitur eſt vniꝰ dictionis vnū proprie ſignificantis tranſſumptio ad ſignificandum aliud ſimilitudinarie propter aliquam ſimilitudinē repertam in ipſis: vt ridere transfertꝰ ad ſignificandum virorem prati.

Reſpōſio ſancti Bona

uēture ſtat in ſex ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio. Ratio vel finis tranſlationis nominū creaturarū ad deum eſt duplex. Una eſt laus ꝛ gloria dei. Alia ē manuductio intellectus noſtri ad intelligēdū deum. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Propter laudem ꝛ gloriā dei neceſſaria eſt tranſlatio nominū ipſarū creaturarū ad deū. Probatur: quia deus laudabilis nimis: ideo ne ꝓpter inopiā vocabulorū contingeret ceſſare a laude dei: ſacra ſcriptura docuit nomina creaturarū ad deum transferri. In omni eñ creatura eſt reperire aliquā perfectionem: et perfectiones diſperſe in creaturis eminēter vnite ſunt in deo: idō deus vocatꝰ a theologis omninominabilis ꝛ hoc ſm mentē ſancti Dionyſij de diuinis nominibus. Ipſa eñ met veritas nominat ſe vitem. granum frumenti ꝛc̄. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Ad manuductionē intellectus noſtri ad cognoſcendū deum neceſſaria eſt tranſlatio nominū creaturarum ad deum. ¶ Quarta propoſitio. Quia tranſlatio illa fit ad laudem dei: ideo nomina importantia deformitatez (vt diabolus) non debent transferri ad diuina. ¶ Correlariū: vel regula. Nulla nomina importantia imperfectionē debent transferri ad diuina. Unde barba griſea non debet transferri ad deum.

¶ Contra. Antiquus dierū dicit imperfectionem: ꝛ tamē ſanctus Daniel ſeptimo capitulo tranſtulit illud nomen ad diuina. Dico ꝙ nō dicit imperfectionez ſed deus pater dicitur antiquus dieruz propter eternitatem. Unde gloſa. Antiquus dierum dicitur deus: vt eternitas iudicis demonſtratur. Senex quoqꝫ deſcribitur vt maturitas ſententie comprobetur. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Quia trāſlatio fit propter noſtrā inſtructionez ideo tranſlatio debet incipere vel fieri a nominibus creaturarum ꝛ nō a deo. ¶ Sexta propoſitio. Quia magna ſimilitudo mater eſt falſitatis: ideo nō trāſferuntur nomina multum ſimilia: vt nomina angelorum. ¶ Regula. Non eſt inconueniēs idem nomen ſm diuerſas vel propter diuerſas conditiones transferri ad diuerſa. Leo eñ propter crudelitatem ſignificat diabolum: propter fortitudinē vero chriſtum.

Circa diſtinctio-

c nem triceſimāquintā. Primo queritur. Utrū in deo ſit ponenda ratio ydealis: id eſt ydea. ¶ Sciendum ꝙ quot fuerūt capita doctorum tot quaſi ſunt ſenſus ꝛ opiniones de ydeis. Sicut autem Iohannes euangeliſta altiſſime intonuit: ita doctor Subtilis ceteris altius locutus eſt: ꝛ ideo hunc ſequar ſicut alias in pñſenti materia. ¶ Unde Scotus pñſenti diſtinctione ſic diffinit ydeam. ydea eſt ratio eterna in mente diuina ſm quā aliquid eſt formidabile ad extra: vt ſm propriam rationē eius. Prima particula eſt ratio: ꝛ ponitꝰ loco cōmunioris. Particula ſecunda eterna quia nō temporalis Tertia in mēte diuina et nō in humana vel angelica. Quarta ſm quā aliqd ꝛc̄. Probatio prime particule. Deus ad extra nō agit irrationabiliter ſeu ignoranter ſicut ignis ergo agit ratione. Probatur conſequentia ex ſecundo phiſicorum

quia omne agens aut eſt agens per intellectum: aut per naturam. Omne autem agens per intellectum agit ratione. Exemplum de domificatore. Unde Auguſtinus octuagintatriū queſtionum. queſtione quadrageſimaſexta. Alia ratione conditus eſt homo. alia ratione condit⁹ eſt equus: ⁊ intelligit per rationē ydeam vt ſibi patet. Sȝ deus nō poteſt aliquid habere de nouo: ergo illa ratio eſt eterna ⁊ hoc denominatione extrinſeca: ergo nō formaliter: ⁊ ſic patet ſecunda particula. Probatio tertie particule. Ille rationes ydeales ſunt multe vt iam patuit per auctoritatem Auguſtini ⁊ non ſunt extra deum: ergo ſunt in mente diuina: ſed nihil eſt in mente diuina niſi eternū: ergo ydea eſt ratio eterna in mente diuina. ¶ Correlarium. ydea nihil aliud eſt in deo ꝙ̄ creatura cognita in intellectu diuino. Probatur: quia ſicut ſe habet archa in mente artificis creati ad archam formandam exterius: ſic ſe habet ydea in mente diuina reſpectu creature formā de exterius. Sed archa in mente artificis creati nō eſt niſi archa cognita ab ipſo artifice: ꝗ ⁊c̄. ¶ Venerabilis Ockam in hoc inſequitur doctorem Subtilem declarans quaſi ipſum ſic. ydea eſt aliquod cognitum: a principio actiuo intellectuali: ad quod ipſum actiuum reſpiciens poteſt aliquid producere in eſſe reali. Cuius deſcriptionis tres ſunt particule. Prima eſt aliquod cognitum ⁊ ponitur loco generis. Secunda particula a principio actiuo ⁊c̄. Patet quia ydea ſolum ponitur in agente per intellectum ¶ Correlarium. In brutis non ſunt ponende ydee. Ducuntur em̄ et non ducūt reguntur ⁊ non regunt. Tertia particula. Ad quod ipſum actiuum reſpiciens ⁊c̄. quia agens poteſt producere aliquid ad extra: per ydeam tanꝗ̄ per exemplar ¶ Primum correlarium. Eſſentia diuina formaliter non eſt ydea. Probatur. Quia fere ſm omnes doctores et maxime Auguſtinum vbi ſupra. plures ſunt ydee creaturarum: ſed eſſentia diuina eſt inplurificabilis ⁊ vnica: ergo eſſentia diuina non eſt ydea. ¶ Secūdum correlarium. ydea non eſt aliquis reſpectus ipſius eſſentie diuine ad creaturam neq̧ realis: neq̧ rationis. Prima pars patet quia nullus reſpect⁹ rationis poteſt eſſe ratio et exemplar producendi aliquod reale. Sed ydea eſt ratio producendi aliquid in eſſe reali: ergo non eſt reſpectus ratiōis. ¶ Tertium correlarium. Creatura ipſa in eſſe reali: et in eſſe actualis exiſtentie: nō poteſt dici ydea. Patet qꝛ creatura in eſſe reali non eſt ſm ꝙ aliquid a deo eſt producibile: ſed eſt ipſum formatum: ergo ⁊c̄. Item creatura ſm eſſe actuale et reale non eſt in mente diuina: ergo ⁊c̄. Quid ergo erit ydea: qꝛ nec eſt eēntia: nec creatura: nec reſpectus medius inter deum ⁊ creaturam. ¶ Quartum correlarium. Ipſa creatura vt actu cognita ab intellectu diuino eſt ydea vt homo cognitus ab intellectu diuino dicitur ydea hominis: ⁊ ſic de aliīs. Intellectio em̄ diuina non ſolum terminatur ad eſſentiam diuinam: ſed etiam ad omnes creaturas tam creatas ꝙ̄ creabiles et hoc ſecundario. Et dicitur in diffinitione: ydea eſt ratio: nō formalis ſed obiectiualis: eterna quia ab eterno habuit eſſe cognitum in mente diuina tanꝗ̄ cognitū in cognoſcente. Sunt igitur ydee rationes obiectiuales non formales.

¶ Quintū correlarium. ydee non ſunt ponende in deo vt ſint rationes intelligendi ipſas creaturas. Patet Quia ſola eſſentia diuina eſt ratio intelligendi intellectui diuino: ergo ⁊c̄. In hoc deſtruitur opinio fratris Iohānis de ripa. ¶ Sextū correlariū. ydee nō ſunt ponende in deo tanꝗ̄ obiecta media inter deū cognoſcentē ⁊ creaturas cognitas. Hoc eſt ꝯtra landolfum. Probat̄: quia in co-

gnitione intuitiua nihil mediat inter rē
cognoſcentē et rem cognitā: ⁊ in hoc dif
fert ab intellectione abſtractiua que ſem
per eſt p ſpēm tanq̄ per mediū. Sed cō
ſtat q̄ omnes creaturas deus intuitiue co
gnoſcit: ergo idea non mediat. ¶ Septi-
mū correlariū. ydee non ſunt ponende in
deo tanq̄ quedā ſimilitudines repreſen/
tantes creaturas ipſi intellectui. Proba
tur. Quia tales ſimilitudines vel eēnt
reales vel rōnis: ſed nullū illoꝝ: ergo ⁊c̄.
Primū patet. Quia nō poſſunt eſſe eſſen
tia diuina: vt patet ſupra: ergo non ſunt
reales. Secūdum patet ſupra. Item ſo/
la eſſentia diuina repreſentat ſibi clariſſi
me obiecta ſecūdaria: ergo ⁊c̄. ¶ Octa-
uū correlariū. ydee nō ſunt in deo realit̄
⁊ ſubiectiue: ſed ſolū ſunt in deo obiecti/
ue ⁊ terminatiue. Prima ps pꝫ p Corre-
lariū quartū quia creature cognite non
ſunt realiter in deo ⁊ ſubiectiue. Item oē
qđ eſt in deo realiter ⁊ ſubiectiue eſt ipſe
deus. Sed creatura nō eſt deꝰ: ergo crea
tura non eſt realiter et ſubiectiue in deo.
Secūda pars probatur. Illud eſt obie/
ctiue ⁊ terminatiue in intellectu aliquo
quod intelligitur ab ipſo. Sed ydee ſūt
huiuſmodi: ḡ ⁊c̄. Poteſt aliqđ eſſe in intel/
lectu meo dupl'r ſcꝫ ſubiectiue: ſicut ſunt
habitus realiter informantes intellectū
meū. Alio modo obiectiue ſiue termina-
tiue: et ſic illud eſt in intellectu meo: qđ
actu terminat actū intellectus mei. Du-
plex eſt autē obiectum intellectus diui/
ni: ſcilicet primarium ⁊ ſecundariū. Pri/
marium eſt ipſa eſſentia diuina. Secun-
darium eſt ipſa creatura eternaliter itel
lecta. ¶ Nonū correlariū. Omniū rerū
factibiliū a deo ſunt ydee diſtincte et di/
uerſe ſic̄ res ipſe ad extra ſunt diſtincte.
¶ Decimū correlariū. Materie ⁊ forme:
⁊ generaliter omniū partiū integralium
⁊ eſſentialium realiter diſtinctarū alie et
alie ſunt ydee. Hoc eſt ꝯtra quoſdaꝫ do
ctores qui dicunt q̄ ſolum compoſiti ſit
ydea. ¶ Undecimum correlarium ydee
ſunt primo ſingularium ⁊ non vniuerſa/
lium. Patet quia ydea eſt ratio ſm quā
aliquod eſt primo productibile. Sꝫ nul/
lum vniuerſale eſt p̄mo producibile: ſed
ſoluꝫ cauſantur: quia ſingularia cauſan
tur: ergo ⁊c̄. ¶ Duodecimū correlarium
Generis ⁊ differentie ⁊ ſimpliciter nullo
rum vniuerſalium ſunt ydee. ¶ Decimū
tertium correlarium. Nulla entia ratio
nis habent ydeas. Patet: quia repugnat
ipſis produci in eſſe reali. ¶ Decimum-
quartum correlarium. Deus non habet
ydeam neq̄ aliquid idem realiter cū deo
Patet: quia deus non eſt cauſabilis: ſed
ydea eſt ſolius cauſabilis: ergo ⁊c̄. ¶ De
cimūquintum correlariū. Sola res crea
ta ⁊ creabilis habet ydeam. ¶ Decimū-
ſextum correlarium. Nullarum negatio
num: priuationum: aut etiam mali cul/
pe ponende ſunt ydee. Patet: quia nihil
tale eſt producibile a deo: ergo ⁊c̄. ¶ De/
cimumſeptimum correlarium. Non ſo-
lum entium que quandoq̄ fuerunt: que
aliquādo fiunt: vel que quandoq̄ erunt
ſunt ponende ydee in deo: ſed etiam en-
tium omnium poſſibilium. Ut alterius
ſolis ab hoc: immo infinitorū: ſi ſint crea
biles infiniti. ¶ Decimūoctauum corre-
larium. Deus habet infinitas ydeas.
Patet ſic. Cuilibet creabili correſpon/
det ydea in deo: ſed infinita ſunt creabi-
lia: ergo ⁊c̄.

Reſpondendo doctor

Seraphicꝰ ponit duas opiniones. Pri/
ma eſt falſa ⁊ ſtat in vno dicto. Deus nō
cognoſcit ſm rationē ydee: ſed ſm ratio/
nem cauſe: quia inquātum cognoſcit ſe:
cognoſcit totam virtutē qua poteſt pro/
ducere creaturam: ⁊ ſic quia intelligit ſe
p̄ncipiū infinitoꝝ ex ꝯn̄ti cognoſcit infi-
nitas creaturas. Declarationē illius opi
nionis quere in littera ſancti Bonauen/
ture. ¶ Correlarium. In deo non ſunt
ponende ydee. ¶ Sed contra p̄dictā opi
nionē arguit doctor Seraphicus qua/

tuoꝛ medijs. Pꝛimū eſt. Deus nō cognoſcit per collationē pncipij ad pncipiatū ſed ſimplici aſpectu: nō ſcʒ diſcurrendo a pncipio notioꝛi tanq̄ȝ cauſa ɔcluſionis. ergo deꝰ nō cognoſcit ſm rōnē cauſe. Et hoc mediū tangit cū dicit. Sed hec poſitio nō pōt ſtare pmū quidē. ſecūdū cū dicit: Et iterū. tertiū cū dicit rurſus. q̄rtū mediū tangit cū dicit. Et iterum aliqua cognoſcit que ab ipſo nō ſunt ꝛc̄.

Opinio pꝛopꝛia ſtat in tribꝰ dictis. ¶ Pꝛimū dictum. Deus cognoſcit per ydeas ꝛ hʒ in ſe rōnes ꝛ ſimilitudines creaturarū. Secundū dictū. In iſtis rationibꝰ ꝛ ſimilitudinibꝰ rerū creatarum quas deus habet nō ſolū ipſe cognoſcit res creatas ſed etiā oēs aſpicientes in eū cognoſcūt ꝑ illas. Unde ſi deo placeret poſſet oſtendere ſancto petro q̄ clariꝰ videret in eſſentia diuina nos oēs q̄ȝ ego: nō tamen neceſſario oſtendit etiā p̄ſuppoſita oſtenſione eſſentie diuine: q̄a diuina eſſentia eſt obiectum voluntariū. ¶ Tertiū dictū. Iſtas rōnes rerū creatarum vocat Auguſtinꝰ ydeas ꝛ cauſas pꝛimoꝛdiales quia vnaqueq̄ȝ res que ꝓducitur fit ſm ſuā ydeā. Et dicunt̃ cauſe pmoꝛdiales: quia quicquid fit ſm eas foꝛmat̃. ¶ Ad intelligentiā autē obiectorum ponunt̃ quattuoꝛ dicta. ¶ Pꝛimum dictū. ydea ē ſimilitudo rei cognite. i. ratio cognoſcendi rem. In iſta deſcriptione ponunt̃ tres particule. Pꝛima ē ſimilitudo. ſecūda rei: tertia cognite. loco differētie. Pꝛima particula eſt ſimilitudo que eſt cōmunius. ¶ Secūdū dictū. Duplex eſt ſimilitudo ſcʒ vniuocationis ꝛ rep̄ſentationis. Similitudo rep̄ſentationis eſt qn̄ vnū diſtincte rep̄ſentat aliud: ſiue cōueniāt in cōmuni aliquo ſiue nō: vt ſpēs intelligibilis roſe ē ſimilitudo eiꝰ. Hoc mō ydea eſt ſimilitudo. tertio eſt ſimilitudo imitationis de qua in ſolutione ſecundi argumenti. Oꝫ autē in eadē ſolutione addit ſiue ponit. ſimilitudinem expreſſionis eſt idē cū ea q̄ hic dr̄ rep̄ſentationis. ¶ Tertiū dictū. ydea eſt ſimilitudo que eſt ratio cognoſcēdi rem. Et nota ſm iſtuʒ doctoꝛē q᷑ ſpēs intelligibiles in nobis ꝛ in angelis ſunt ydee. ¶ Quartum dictū. Aliter eſt ydea in nobis: aliter in deo. In nobis ydea eſt ſimilitudo que eſt ratio cognoſcendi rem ꝛ veritatē: res autē cognita eſt ipa veritas ſeu entitas. E diuerſo ē in deo: q2 ratio cognoſcendi in diuinis ē veritas: ꝛ ydea ē ſimilitudo. Nā eſſentia diuina ē rō cognoſcēdi creaturas. ydea autē ſeu res cognita creata ē ſimilitudo. Oīs enī res creata eſt ſimilitudo dī: ſiue ꝓpinq̄ ꝑ imaginē vt natura rōnalis: ſiue remota. i. lōginq̄ ꝑ veſtigiū. Ipſa eſſentia diuina inquātū eſt veritas faciēs cognoſcere rem creatam eſt ydea. Longe ḡ diſtat hec opinio a doctoꝛe ſubtili. Et imaginant̃ iſti ſm dictū Auguſtini: quia diuina eſſentia eſt quaſi ſpeculū in quo videntur omnia creata ſeu in qua cognoſcunt̃ obiecta ſecūdaria ꝛc̄.

Pꝛo ſolutione argumētoꝝ ꝛ pmo ꝓ pmi argumēti ſolutione notandū: q᷑ triplex eſt ſimilitudo ſcʒ vniuocationis vel participatiōis: imitationis ꝛ exp̄ſſionis. Siſitudo vniuocatiōis ſeu participatiōis eſt qn̄cū q̄ȝ aliq̄ duo habēt aliquē ɔceptū cōmunē vniuocū eis. Similitudo imitationis ē qn̄ vnū imitatur reliquū. ¶ Popō. Oīa entia creata imitant̃ deū. Nam oīa participāt (ſaltē eſſe), ab ipſo deo. ¶ Coꝛrelariū. Licet omnia creata imitatione ſimilitudinis ſint ſimilia deo: tn̄ illa ſimilitudo eſt modica ꝑ pater. Semꝑ enī maioꝛ eſt diſſimilitudo q̄ȝ ſimilitudo. Similitudo autē exp̄ſſionis eſt ſumma ꝛ nō modica. ¶ Pꝛo ſolutione ſecūdi argumēti nota: q᷑ duplex eſt noticia. Quedā eſt ꝑ eſſentiā rei que a doctoꝛe ſubtili intuitiua dicit̃. Alia eſt noticia ꝑ ſpeciē non per rem in ſe p̄ſentē quā abſtractiuā vocat idē doctoꝛ. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio. Deus nō intelligit res ꝑ aliquas

ſimilitudines cauſatas a rebus. Probaṫ quia intellectus diuinus nō eſt paſſiuus a reb⁹ creatis alioq̄n ꝑficereṫ a reb⁹ ⁊ vileſceret. ¶ Scđa ꝓpō. De⁹ itelligit q̄cq̄d intelligit ꝑ eſſentiā ſuā tanq̄ꝫ ꝑ ſimilitudinem ꝑfectiſſimā. ¶ Queriṫ incidētaliter Utrū de⁹ cognoſcat creaturas ꝑ ydeas. ¶ Rn̄deo q̄ ly ꝑ in illa ꝓpōne. De⁹ cognoſcit res creatas ⁊ creabiles per ydeas pōt hr̄e q̄druplicē ſenſum. Primo pōt dicere circūſtantiā cauſe motiue ſiue efficiētis vt hic aīa intellectiua cognoſcit roſā ꝑ ſpēm intelligibilē. ¶ Prima ꝓpō. De⁹ nō intelligit creata ꝑ ydeas ipſoꝝ: tanq̄ꝫ ꝑ cauſā efficientē. Alio mō circūſtantiā potentie intellectiue: vt cū dr̄. aīa intelligit ꝑ intellectū. ¶ Scđa ꝓpō. Deus nō intelligit ꝑ ydeas hoc mō. Tercio mō ly ꝑ pōt dicere circūſtātiā obiecti medij vt cū intelligim⁹ deū ꝑ ꝯceptū ꝓpriū ſcꝫ inq̄ꝫtū ē ens infinitū. ¶ Tertia ꝓpō. Illo mō nō intelligit de⁹ ꝑ ydeas. patet q̄ nō ſunt obiecta media inṫ deū ⁊ creaturam. Quarto mō ly ꝑ pōt dicere circūſtantiā obiecti terminātis: vt cū dr̄: beati vident deū ꝑ eſſentiā diuinā. i. ipſamet eſſencia viſa erit ⁊ ē termin⁹ viſionis. ¶ Quarta ꝓpō. Hoc mō de⁹ intelligit res creatas ꝑ ydeas. i. cognoſcit ipa obiecta cognita q̄ ſunt ydee: ⁊ eſt cōſtructio intranſitiua. ¶ Arguiṫ ꝯ doctorē ſubtilē. Nulla creatura eſt eterna. Sed Aug⁹. dicit q̄ ydee ſunt forme eterne. ergo ⁊c̄. ¶ Reſponſio Aliq̄d dr̄ eternū dupľr: ꝓprie ſcꝫ ⁊ large Eternū ꝓprie eſt q̄d vere ⁊ ꝓprie realr̄ ⁊ actualr̄ exiſtit ab eterno. Hoc mō dicit articulus pariſienſis ponere plura eterna eſt error. Eternū autē large captū dr̄ illud q̄d eſt eternalr̄ ⁊ imutabilr̄ intellectum ⁊ cognitū: hoc mō ydee ſunt eterne id eſt eternaliter obiecta cognita.

Queriṫ ſecundo. Utrū

ſit ponenda pluralitas in ydeis ſm rem. Hoc eſt q̄rere vtrū pluralitas ydeaꝝ ſit realis. Duplex ē pluralitas. ſ. ſm rē ſiue rerum: realr̄ ⁊ actualr̄ exiſtentiū: ſicut hō. aſin⁹ lapis. Alia ē pluralitas rōnū ſiue relationū rōnis: ⁊ ē q̄n ſunt pl'es reſpect⁹ rōnis ſicut plures ſecunde intenciones.

Reſpōdendo ad q̄ōnē.

Doctor ſeraphic⁹ ponit duas opiniones ¶ Prima ſtat in tali concluſione: ydee in deo ſm rem habēt diſtinctionē. ¶ Correlariū: ydee realr̄ ſunt in deo ſm iſtā opinionem. Et dicit q̄ forme pn̄t ꝯſiderari tripľr ſcꝫ vt ſunt in materia: in aīa: et in deo. Exēplū ꝑmi. Albedo vt ineſt ſubiecto hꝫ diſtinctionē ⁊ cōpoſitōꝫ cū ipō ſubiecto eo q̄ realr̄ diſtinguiṫ ab eo: ⁊ opponitur nigredini. Forme autē ꝓut ſunt in intellectu licet habeāt diſtinctionē ⁊ cōpoſitionē non tn̄ hn̄t oppoſitionē: q̄ pn̄t duo ꝯria ſimul intelligi: ſunt eñ in intellectu ſicut cognitū in cognoſcēte. Intellectiones eñ ꝯrioꝝ nō ſunt ꝯrie. Eſſe aūt formas in aīa eſt ipſas intelligi vľ ꝑ ſpēs intelligibiles in ipſa ꝯſeruari: in deo aūt ſunt forme ſiue ydee diſtincte ſine cōpoſitione tn̄ ⁊ ſine oppoſitione: ꝓpter ſummā ſimplicitatē: ſunt tn̄ vnū exēplar. ¶ Contra. Ponere pluralitatē realē aliā a pl'itate ꝑſonaꝝ i diuis ē hereticū. Sꝫ hec opinio dicit ydeas eſſe plures res. ꝗ ⁊c̄.

Opinio propria eſt q̄

ydee nō diſtinguūṫ ſm rem ſed ſunt vnū ſm rem in deo: nec ſunt plures ſm rem. ꝓbaṫ: ydea eñ in deo nō eſt niſi ipa eſſentia diuina: vel diuina veritas q̄ eſt ſimilitudo: q̄ eſt ratio cognoſcēdi res: ⁊ q̄ illa eſt vna tm̄: ergo oēs ydee ſunt vnū. Et ꝟ dicit Auguſtin⁹ expreſſe quia in illa arte oīa ſunt vnū ⁊c̄. ¶ Correlariū. Eſſentia diuina ꝓpter illimitationē ſui eſt ſimilitudo omniū rerū q̄ꝫtūcunq̄ꝫ diuerſarū: nō tn̄ ſimilitudo in genere. patet: quia eſt ratio cognoſcendi res.

Queriṫ tertio. Utrum

in ydeis ſit pluralitas ſm rōnē. Hoc eſt q̄rere Utrū ydee in deo ſint pl'es relatio.

nes. ¶ Rñſio ſtat in q̄nq̃ ꝓpōib᷒. ¶ Prima ꝓpō. Q̄uāuis ī deo nullus ſit reſpectus ad creaturā a p̄te rei: tñ ꝯtingit ipſam eſſentiā diuinā ſignificari ī reſpectu ad creaturā ꝑ multa noīa. Prima ꝑs pꝫ qꝛ dei ad creaturā null⁹ ē reſpect⁹ realis vt dictū ē diſ. xxx. Scd̄a ꝑs pꝫ: qꝛ de⁹ eſt creatoꝛ. dñs ⁊c̄. q̄ noīa īpoꝛtant reſpectū rōis. ¶ Scd̄a ꝓpō. Hoc nomē ydea ſ̄cat eſſentiā diuinā in cōꝑatione: vel in reſpectu ad creaturā. probat̄: qꝛ īpoꝛtat eſſentiā diuinā inq̄ꝫtū eſt veritas vel ſil̄itudo rei cognite et rō cognoſcendi creaturas. Sꝫ ſil̄itudo dicit reſpectū: g̃ ⁊c̄. ¶ Tertia ꝓpō Q̄uāuis iſte reſpect⁹ impoꝛtat⁹ ꝑ ydeā ſ̄m rē ſe tenet a p̄te dei cognoſcentis: tñ rōne modi intelligēdi et dicendi ſe tenet magis ex p̄te cōnotati: qꝛ refert̄ ad ydeatū et cōnotat ipm̄. ¶ Q̄uarta ꝓpō. ⁊ rñſiua ad q̄ōnem. Q̄uia cognoſcēs eſt vnū: ⁊ cognita ſunt plura: ideo oēs ydee in deo ſunt vnuꝫ ſ̄m rē licet ſint plēs ſ̄m rōnē intelligendi ſiue dicēdi. ¶ Q̄uinta ꝓpō. Et licet oēs rōnes ydeales ī deo debeant dici vnū q̄d: nō tñ ꝓꝑie debēt dici vna ydea: ſed plures. Prima ꝑs pꝫ quia ſunt eſſentia diuina. Scd̄a ꝑs patꝫ quia ydea nō ſignificat eſſentiam abſolute ſed in reſpectu ad creaturas.

Solutio argumentoꝛū

¶ Primū argumentū poſſet ſic formari. Aut illi plr̄itati reſpectuū coꝛrñdet aliq̄d in re: aut nihil. Si aliquid coꝛrñdet in re hoc nō erit eſſentia cū ſit vnica: ergo ⁊c̄. Si nihil ſeq̄tur ꝙ iſta plr̄itas ē ficticium ¶ Rñdet ꝙ ex p̄te dei ſubeſt illi plr̄itati abſolutū. ſ. eſſentia diuina nō reſpectus. Ex p̄te ꝟo creature ſubeſt ver⁹ reſpect⁹. Sic pluralitati reſpectuū q̄uis nō ſubſit pluralitas ex parte dei: ſubeſt tamen ex parte connotatoꝛum. ¶ Regula ad plurificationem reſpectuum ſiue realiū ſiue rationis ſufficit pluralitas terminorum. ¶ Pro ſolutione tertij argumenti ponunt̄ quinq̃ propoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. Pluralitas ydearū eſt ex parte connotatoꝛum. ¶ Secunda propoſitio. Poſſum⁹ loqui de connotatis q̄ꝫtum ad eſſe ipſoꝝ: ⁊ q̄ꝫtum ad hoc ꝙ ſunt cōnotata. ¶ Tertia ꝓpō. Connotata ꝑ ydeas nō ſunt ab eterno. Patet quia cōnotata ydearū ſunt creature: ſed conſtat ꝙ creature nō ſunt ab eterno. ¶ Q̄uarta ꝓpoſitio. Connotata ydearū ab eterno ſunt cōnotata. ¶ Q̄uinta ꝓpoſitio. Temporalia poſſunt ab eterno connotari et connotantur: vt deus eſt ab eterno creatiu⁹ Nota ydeatuꝫ actu eſt creatura ſ̄m eſſe exiſtentie: nō tamen opoꝛtet ꝙ ydeatum potentialiter habeat eſſe actualis exiſtētie. ¶ Creatura dicitur multipliciter habere eſſe ſcꝫ in ꝓꝑio genere: ⁊ in deo. Illud autem habet ſe in proprio genere q̄ḋ actu exiſtit. Omne creatuꝫ quod exiſtit actualiter habet eſſe in proprio genere. ¶ Coꝛrelariū. Nihil non exiſtens habet eſſe in proprio genere. Eſſe in deo dicitur eſſe cognitum. ¶ Coꝛrelarium. Omnis creatura et omne creabile habuit eſſe in deo ab eterno. ¶ Pro quarto argumēto nota ꝙ aliquid eſſe in deo poteſt capi dupliciter. Uno modo formaliter vel ſubiectiue ⁊ realiter. Et ſic quicq̄d eſt in deo eſt realiter ipſe deus. Alio modo obiectiue vel terminatiue. Et ſic illud non eſt realiter deus. Illo mō creature ab eterno fuerūt in deo. ¶ Ultimū argumentū eſt ſatis ponderandū: ⁊ militat non ſolū contra ſanctū Bonauenturā: ſed etiā ꝯ oēm opinionē theologoꝝ de ydea. Cū ergo arguitur. ydea aut eſt aliquid: aut nihil. Si nihil ergo nec plures nec vna. Si aliquid: ergo ſi ſunt plures ydee: ſūt plures res: ergo ſi plures ydee ſunt ab eterno plures res ſunt ab eterno. Sed nō plures res perſonaliter: quia ydea nō dicit q̄d pſone: ergo plures eſſentialiter. ¶ Scotiſta ſic reſponderet. Aliq̄d ⁊ res pñt capi dupl̄r. Uno modo pro aliquo exiſtente actual̄r: ⁊ ſic nō omnia ſunt res. Alio mō capit̄ aliq̄d pro ente poſſibili

eriſtere. Hoc modo nõ dicit̃ de chimera Ad ꝓpoſitum ydea eſt aliq̃d ſcd̃o modo Tũc arguendo ydee ſunt plures res cõcedo vniformiter capiendo rem pro illo qd̃ põt eſſe. Sed tũc vltra inferendo ergo plures eſſentie vel ꝑſone. Nego cõſequẽtiam quia arguit̃ ab eſſe poſſibili ad eſſe actuale ꝛ ẽ fallacia ſm̃ q̃d ad ſimpliciter. Solutionẽ doctoris ſeraphici vide in lr̃a que eſt duplex ꝛc̃.

Querit̃ quarto. Utrũ

ydee plurificent̃ ꝑ cõparationẽ ad ydeata ſm̃ multitudinẽ ydeatoꝝ ꝯ̃tu3 ad diuerſitatem vniuerſaliũ vel ſingularium ¶ Aliqua põt dici ydeata dupl'r ſc3 large ꝛ ſtricte. Large pro omni illo qd̃ põt cauſari: etiam ſi nunq̃ fiat vt alter mundus. Stricte ydeatum eſt ſolum illud quod eſt cauſatum exiſtens. ¶ Propoſitio. Oĩs res actualiter exiſtens ex natura rei vel in rerum natura: aliud a deo eſt ydeatũ. ¶ Correlarium. Nihil eſt ydeatum niſi cauſabile ꝛ hoc large. ¶ Correlarium. Stricte autem nihil eſt ydeatũ niſi actualiter exiſtẽs. ¶ Uniuerſalia vt hic capiunt̃ ſunt genera ꝛ ſp̃es ꝛ oĩa ſuperiora ꝑme intentionaliter capta reſpectu ſingulariũ actualiter exiſtentiũ. Et nota ꝙ fuit opinio aliquoru3: ꝙ ydea tm̃ eſſet vniuerſaliũ ꝛ non ſingularium: ꝛ io᷑ propter illos doctor ſeraphicus querit hanc queſtionem.

Reſolutio q̃ſtionis ſtat

in quattuor ꝓpoſitionib᷒. ¶ Prima propoſitio. Licet ydea in deo ſm̃ rem ſit diuina veritas ſm̃ rationẽ3 tñ intelligendi eſt ſimilitudo obiecti cogniti. Et nota ꝙ eſſentiam diuinã eſſe expreſſiuam vel declaratiua3 creature et eſſe ſimilitudinem creature atq̃ rationem intelligendi creaturã idẽ ſunt: ꝛ illud nihil aliud eſt q̃ʒ relatio rõnis. Patet ergo ꝙ ydea ſm̃ Bonauenturã (vt ſ̃ etiã habitũ ẽ) nõ ẽ eſſentia abſolute ſed eſſentia cum reſpectu expreſſionis vel ſimilitudinis inq̃ʒtum ſc3 eſſentia eſt ratio intelligendi creaturas. Iſte autẽ reſpectus nõ poteſt eſſe niſi rationis. Ex quo habet̃ ſm̃ eundẽ ꝙ ydea nõ dicit ꝑ ſe vnũ. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Hec ſimilitudo q̃ dicit̃ ydea in deo eſt ratio exp̃ſſiua cognoſcendi: non tm̃ vniuerſale inq̃ʒtũ vniuerſale ſed etiã ſingulare. ¶ Tertia ꝓpoſitio. ydea non ſolum eſt ſimilitudo vniuerſalis inq̃ʒtũ vniuerſale eſt: ſed etiã eſt ſingularis inq̃ʒtum ſingulare ẽ. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Quia ydea eſt ſimilitudo vtroruq̃ʒ ideo multiplicabitur ſm̃ multiplicationẽ: nõ ſolum vniuerſalium: ſed etiam ſingulariũ. ¶ Pro ſolutione vltimi argumẽti nota aliquas ꝓpõnes. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nõ oportet ꝙ ydea habeat ꝓprietates ſui ydeati nec ſm̃ rem nec ſm̃ rationẽ. ¶ Secũda ꝓpoſitio. Inter ydeas nulla eſt prior altera. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Inter ydeas nulla eſt compoſitior altera. patet: q2 ſimplicitas compoſitio ꝛ prioritas ſumũtur ſm̃ eſſe rerum. ¶ Quarta ꝓpoſitio. ydea h3 vnam proprietatem ſui ydeati: ſc3 diſtinctionẽ. Singulariũ aũt ꝓprie eſt diſtinctio: ꝛ ideo ipſorum proprie eſt ydea. Et nota ſm̃ Scotũ ꝙ ydea eſt ꝑmo ſingulariũ ꝛ non vniuerſaliũ. Probat̃: quia ydee ponũtur ſm̃ quas res formabiles formãtur ad extra: ſed nihil eſt producibile ad extra niſi ſingulare: ğ maior patet ꝑ diffinitionẽ ydee ſupra poſitam.

Querit̃ quinto. Utru3

in deo ſit ponere multitudinẽ ydearum. Hoc eſt q̃rere vtrũ ydee in deo ſint finite vel infinite ſm̃ numerũ: et capitur hic finite ꝛ infinite numeraliter ꝛc̃.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vnica cõcluſione. ¶ Deus h3 infinitas ydeas ſm̃ ꝙ ſunt infinite res ꝓducibiles ab eo. Probat̃ ſicut diuine ſapiẽ nõ eſt numer᷒: ſic rõnes cognoſcendi ſm̃ quas cognoſcit creaturas. Sed rões cognoſcendi ſunt ydee: ergo nõ eſt numer᷒ ydearũ quare ſunt infinite. ¶ Sed ꝯtra

Arguitur. Auguſtin⁹ de ciuitate dei libro. xi. Quicquid ſcitur ſciētis cōprehēſione finitur. Sed cōſtat ꝙ rōnes cognoſcendi ſciunt̄: ergo finiunt̄: ſʒ quecūꝗ finiūtur ſūt finita: ergo ꝛc̄. ¶ Pro ſolutione notande ſunt aliq̄ ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. Omne ſcibile ſiue intelligibile per cōprehenſionē eſt finitū comprehendenti ipm̄. Circa qđ notandū ꝙ apprehendere eſt aliquid aliquo mō intelligere ſiue clare videndo ſiue partialiter. Cōprehendere autem eſt ſimul ꝛ totaliter capere. ¶ Scđa ꝓpoſitio. ydee vel rationes eterne a ſolo deo cōprehendūtur Patet: quia ydee ſunt infinite: ſed intellectus creatus non pōt cōprehendere infinita: ergo ꝛc̄. ¶ Correlarium. Soli deo ydee ſunt finite. Sed cōtra. Sunt finite itellectu dei: ergo ſunt finite: eſt falſa ſm quid ad ſimpliciter. ¶ Pro ſecūdo argumento nota has ꝓpoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Multitudo ydearum nō eſt reſpectu ydeatarū actualiter exiſtentiū. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Multitudo ydearuʒ eſt ſm multitudinē ydeatarū poſſibiliū exiſtere. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Nulla multitudo eſt entiū actualiter exiſtentium infinita formaliter et realiter. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Deus poteſt infinita numero facere: licet de facto nō producat. ¶ Nota duplex eſt infinitas ſcʒ per defectuʒ ꝛ per exceſſum. Infinitas ꝑ defectū ponit impfectionē: ꝛ eſt in creaturis ſicut ſtructura dicit infinita que nunꝗ̄ cōplebit̄. Per exceſſum vero dicitur eo ꝙ excedit omnia: ꝛ ſic eſt in diuinis.

Sexto et vltimo querit̄

Vtrū in ydeis ſit ponere numerū ordinatū. Numer⁹ ordinat⁹ vel ordinatoꝝ hic capit̄ pro ordine. Vbicūꝗ em̄ ē ordo ibi eſt pluralitas ordinatoꝝ: ꝛ ſic oīs numerus includit ordinē. Sed q̄d ſit ordo ſuperius fuit dictum.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in duabus ꝓpoſitionib9. ¶ Prima ꝓpoſitio. Non eſt ordo in ydeis neꝗ ſm rem neꝗ ſm rationē cōparādo eas ſibiīuicē ¶ Secūda ꝓpoſitio. Licet ydee habeāt ordinē ad ipſa ydeata nō tñ habēt ordinem inter ſe. prima pars patet. ſecunda pars probat̄. quia nō eſt ordo inter aliq̄ que ſic ſe habet ꝙ ſunt omnino ſimul ſed ydee in deo ſunt oīno ꝛ penit⁹ ſimul. patet: quia vna nō eſt prior altera duratiōe qꝛ ſunt ab eterno: nec vna eſt dignior altera. Vñ licet hō ſit nobilior aſino nō tñ ſic eſt de ydeis: quia licet dicāt reſpectus tamen veraꝗ eſt eſſentia diuina nec vna producit aliā. ¶ Nota ꝙ doctor ſeraphicus in vltima rōne ꝓ parte vera ponit talem. ¶ Ois infinitas aut oīno ꝑuat ordinem aut tollit perfectionē ab ordine: que ꝓpoſitio nō intelligit̄ de ordine originis. Hec indiget declaratione: licʒ nō ſit multū ſententioſa. Notādū igitur ꝙ ſm Ariſtotelē ſunt infinite dies a parte ante: ꝛ ſic nō eſt dare primū. Sed vbi nō eſt dare primū nec ſecūdū eſt dare: ꝛ vbi nō eſt dare ſecundū nec tertiū ꝯſtat dari ꝛ ꝑ ꝯſequēs nec eſt ordo. Secūdū patet. Numerus eſt in infinitū augmētabilis: nō em̄ eſt dare tam magnum quin poſſit dari maior: ꝛ ſic eſt impfectus qꝛ incompletus. ydee autē ſunt in deo infinite: ergo vel nō ſunt ordinate vel ſunt incōplete. Sed nihil eſt in deo incompletū: ergo ydee nō habent ordinē inter ſe.

Circa diſtinctionem. xxxvi.

querit̄ de exiſtētia rerū in deo. Et hʒ tres articulos. Prim⁹ querit de exiſtētia. Scđs de mō. Tertius vero de numero. ¶ Pro primo articulo queritur pmo. Vtrū res fuerūt in deo ab eterno. Pro declaration: terminoꝝ nota ꝙ duplex eſt res ſcilicʒ neceſſaria ꝛ poſſibilis. ¶ Res neceſſaria eſt res increata infinita cuiuſmodi ē ſolus de⁹. Et pōt ſic deſcribi. Res neceſſaria ē entitas infinita q̄ nō pōt nō eſſe. ¶ Correlariū. Nō bene

diffinitur res neceſſaria p ſolaʒ negationem ſic: eſt qđ nō pōt nō eē: qꝛ talis diffinitio ꝯuenit chimere. ¶ Res vero poſſibilis eſt res creata finita cuiuſmodi eſt creatura. Et eſt entitas q̄ pōt eſſe ⁊ non eſſe ſeu q̄ contingēter eſt qñ eſt. ¶ Nota ſcđo ꝙ aliquid poteſt dici eſſe ab eterno dupliciter ꝓprie ſcʒ ⁊ improprie. Prop̄e ab eterno eſſe dicit̄ illud qđ vere realit̄ ⁊ actualiter fuit exiſtēs ab eterno. Propoſitio. Solus deus illo modo fuit ab eterno. Et ſic non accipit̄ in pñti q̄ſtiōe. Eſſe aūt ab eterno improprie ſumptū ſiue large dicit̄ illud quod imutabiliter ⁊ eternaliter eſt cognitum vł quod eternaliter eſt cauſabile. ¶ Propō. Oīe creabile ⁊ oīs creatura eſt ab eterno h̄ modo ¶ Notandū tertio ꝙ aliquid habere eſſe in deo pōt intelligi quadruplicit̄. ¶ Primo ſubiectiue ⁊ formalit̄ quod ſcʒ eſt in eo ſm̄ realē ⁊ formalem exiſtētiā. ¶ Prima propoſitio. Creature nō fuerunt in deo ſubiectiue ⁊ formalit̄ nec ſunt actualiter ⁊ ex natura rei. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Nulla creatura alia ab humanitate xp̄i ⁊ ab his q̄ includunt̄ eſſentialiter in humanitate xp̄i fuit in deo etiam ex tp̄e nec erit formalit̄ ⁊ ſubiectiue. ¶ Tertia propoſitio. Humanitas xp̄i ⁊ aīa ei⁹ ⁊ quicquid eſt de eſſentia eius ſunt in deo formaliter ⁊ ſubiectiue ex tp̄e propter realē aſſumptionē ipſius a v̄bo. patet: quia eē ſubiectiue nō accipit̄ hic qđ ſit eē p inherentiā: ſed eſt eſſe per realem exiſtentiam ¶ Quarta ꝓpoſitio. Omnia attributa ⁊ oēs ꝑfectiones ſimpliciter ſunt in deo formaliter ⁊ ſubiectiue. ¶ Quinta propoſitio. Oēs relationes reales que ſunt in diuinis: ⁊ ꝑſone diuine ſunt in deo formaliter. Scđo modo aliq̄d dr̄ eē in deo obiectiue: ſicut cognitū in cognoſcēte: et volitū i volēte. ¶ Sexta ꝓpō. Oēs creature ab eterno fuerunt in deo obiectiue. Correlariū. Aliquid eſſe in deo obiectiue nihil aliud eſt q̄ȝ actualiter ipſum cognoſci. Tertio modo aliquid eſt in deo virtualiter vel cauſaliter. Et dicit̄ illud eſſe virtualiter in deo qđ pōt cauſari ab eo. Illo modo rana eſt in ſole. ¶ Septima ꝓpoſitio. Omnes creature ab eterno fuerunt in deo virtualiter ⁊ effectiue. Correlarium. Illo modo omnis effect⁹ anteq̄ȝ producatur eſt virtualiter in ſua cauſa. Quarto modo aliq̄d dicit̄ eſſe in deo eminēter. Et nihil aliud eſt q̄ȝ aliq̄d cōtinere aliquid in aliquo perfectiſſimo. ¶ Octaua ꝓpoſitio. Oēs creature ab eterno fuerunt eminenter in deo.

Reſolutio queſtionis.

Aliquid poteſt dici in alio tripliciter ſcilicet Scđm actualem exiſtentiam. Sic omnis res creata exiſtens dr̄ eſſe in mundo. Alio modo ſm̄ ſimilitudinis preſentiam quando ſcʒ cognitum eſt ab ipſo: et ſic eſt idem quod eſſe obiectiue. Tertio modo ſm̄ creatiuam potētiam. i. virtualiter. ¶ Prima propoſitio. Res create vel creabiles non ſunt in deo ab eterno ſm̄ actualem exiſtentiam. ¶ Correlariū. Male dicit opinio albertiſtarū ꝙ quidditates fuerint ab eterno eē eſſentie. Itē contra Franciſcum maronis. Quidditates non ſunt ab eterno. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Res create ⁊ creabiles habuerunt eſſe in deo ab eterno ſm̄ ſimilitudinis preſentiā ⁊ ſm̄ creatiuam potentiam ¶ Tertia ꝓpō. Omnes creature ſm̄ ſe totas fuerunt ab eterno in deo ſm̄ creatiuam potentiam nō ꝙ fuerint in actu ſed in potentia. Unde eſſe actuale ē duplex ſcʒ ſimpliciter ⁊ ſm̄ propriam eſſentiam. Aliud ſm̄ quid hoc modo eſſe cognituȝ eſt eſſe actuale. Unde eſſe cognitum eſt eſſe terminū cognitionis diuine. ¶ Correlariū. Non eſt idem eſſe cognitum ⁊ eē poſſibile. Creatura eīm habet eſſe cognitum in deo quia ab eterno actualiter cognoſcitur a deo. Habet aūt eſſe poſſibile quia poteſt creari a deo. Unde rana habet eſſe poſſibile reſpectu ſolis: ⁊ eſt ſolū denominatio extrinſeca.

Secundo querit̄ Utrū res ſint in deo ratione eſſentie vel pſone. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in vna diſtinctione z tribus propoſitionibus. In diuinis contingit tria cōſiderare: primo eſſentiam diuinaz abſolute: vt eſt cōmunis. ſcdo proprietatē. tertio appropriata contingit conſiderare. ¶ Prima ppoſitio. Res create vel creabiles non ſunt in deo ratiōe pſone. ¶ Scda ppō. Res create vel creabiles non ſunt in deo ratione eēntie. ¶ Tertia ppoſitio. Res create vel creabiles ſunt in deo rōne appropriatorum. patet: qz res ſunt in deo ratione potentie creatiue: ſed potentia attribuitur patri. Item ſunt in deo ratiōe ſapientie qz obiectiue inq̄ntum ſcz habent eſſe cognitū. ¶ Nota producere capitur dupliciter: ſcz notionaliter z eſſentialit̄. Producere notionaliter captū eſt in diuinis ratione pſone nō enim cōuenit tribus. Eſſentialiter vero producere: idez ē qđ creare. Hoc modo ē in diuinis ratione eēntie magis q̄ ratione pſone.

Irca ſcdm articulum querit̄ primo. Utrū omnia que ſunt in deo ſunt in ipſo vita vel dicantur viuere: vt lapis z alie creature. Nota vita capitur multis modis. Primo pro prīncipio formali viuendi: ſic anima dicitur vita. Et ſm q̄ triplex eſt aīa ſic triplex eſt vita: ſcz intellectiua: ſenſitiua z vegetatiua. Et ſic non capitur in propoſito. Scdo mō capitur pro natura viuente: z ſic dicitur de deo quidditatiue: nō eñ eſt niſi ipſa eſſentia viuētis. Unde Scotus prima qōne qđlibeti dicit. Si diffinitur deus vita intellectualis poneretur in ipi⁹ diffinitione. Uita ergo h̄ modo dicitur quidditatiue tam de deo: angelis q̄ hominib⁹: z differt a primo modo: quia natura humana nō eſt vita primo modo: ſed ſcdo modo. Et eſt duplex ſcz mere ſpūalis z mere corporalis. Mere ſpūalis eſt duplex: ſcz increata z creata. Corporalis eſt duplex: ſcz vegetatiua z animalis. Animalis eſt duplex: ſcz ſenſitiua z rationalis. ¶ Tertio modo capitur pro operatione alicuius viuentis inq̄ntum viuens eſt. Et dicunt̄ opationes vitales oēs ſcz opationes q̄ ſunt a viuēte inq̄ntum viuens. Unī Ariſtote. ij. de anima. Intelligere eſt vita. Quarto mō capitur pro viuere ſic q̄ ſoluz differunt penes modos grāmaticales. Et ſicut quadruplex eſt viuere ſm Ariſto. ij. de anima: ita quadruplex eſt vita. Primus gradus viuendi vel primum viuere fit per augmentū z per ſuſceptionez alimenti. ¶ Correlariuz. Oīa vegetabilia hoc modo viuunt z nihil inferi⁹ planta. i. imperfectius: viuit. Scdo eſt viuere per ſenſum: hoc mō ſentire eſt viuere. ¶ Correlariū. Ois operatio animalis inq̄ntum aīal hoc mō eſt vita: z conuenit oībus aīalibus. Tertius eſt viuere per motū pgreſſiuū: z ſic cōuenit ſolum animalibus pfectis. Quartus eſt viuere p intellectū: z de hoc eſt ad ppoſitū.

Reſpōdendo ad qōnez doctor Seraphicus duas ponit opiniones. ¶ Prima ſtat in duabus ppoſitionibus. ¶ Prima ppoſitio. Nō omnia q̄ ſunt in deo dicunt̄ vita in ipō deo: ſed ſolum ea q̄ ſunt in eo: vt diſpoſita fieri et cauſari ab eo. ¶ Pro declaratione notādum q̄ aliqua ſunt in deo que aliquādo fuerunt vel ſunt vel erunt z dicuntur factibilia: aliquando exiſtentia. Alia ſunt poſſibilia que nunq̄ erunt: licet ſint poſſibilia: vt alter mūdus z pfectior h̄ mundo z hec nō viuunt ſm hanc opinionē in deo zc̄. ¶ Scda ppō. Ad h̄ q̄ aliqd dicat̄ viuere in deo requiritur q̄ ſit in deo q̄ntum ad potētiā: id eſt q̄ poſſit pduci. z q̄ntum ad noticiam: z q̄ntum ad voluntatem producendi: id eſt q̄ cognoſcat et aliqñ producantur vel pducta fuerint.

¶ Sed hec poſitio eſt cõtra Auguſtinũ vj. de trinitate: vbi dicit ꝙ filius eſt ars plena omniũ rationuʒ viuentium. Sed conſtat ꝙ non implet niſi rationibus infinitis: ergo infinite rationes rerũ viuũt in deo: ergo nõ ſolum entiũ ⁊ futuroruʒ: ſed etiã omniũ poſſibiliũ. Et iterũ Aug. lxxxiij. queſtionũ dicit ꝙ ratio eſt etiam ſi nunꝗ aliquid ꝑ illã fiat. Sed conſtat ꝙ ratio eſt in mente artificis etiam ſi res corrumpatur ad extra: ergo ⁊c.

Reſponſio ſancti Bonauenture ꝓpria ſtat in quinꝗ ꝓpoſitionibus cũ quibuſdam correlarijs. ¶ Prima propoſitio. Res create vel creabiles ſunt ĩ deo tripliciter. Primo tanꝗ in ꝑncipio producẽte: id eſt potẽte ꝓducere h̄ eſt rõne potentie. Scdo tanꝗ in exẽplari exprimẽte: hoc eſt rõne ſapiẽtie vel noticie. Tertio tanꝗ in fine ↄſeruãte: hoc eſt rõne volũtatis. ¶ Scda ꝓpõ. Res create vel creabiles inꝗtum ſunt in deo tãꝗ in ꝑncipio ꝓducente tm̃: nõ ſunt in eo vita: nec ſunt aliquid: ſed purum nihil ⁊ eſt ↄtra Franciſcũ maronis. Probatur: q2 creatio eſt poſt purum nihil. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Res create vel creabiles inꝗtum ſunt in deo tanꝗ in fine cõſeruante ſunt diuerſimode: ſcʒ quia quedã res dicuntur vita in deo: ⁊ quedaʒ nõ. Deus em̃ cõſeruat res ſm eſſe propriũ ipſarũ rerũ: ſcʒ eo modo quo habẽt eſſe. Hoc modo animalia ⁊ oẽs nature viuentes in deo viuunt: metalla vero nõ. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Res create vel creabiles ſunt ĩ deo tanꝗ in exemplari exprimente: ideo habent vitam in ipõ. Vel ſm Scotũ. Res inꝗtũ ſunt in intellectiõe diuina ⁊ intellecte a deo ſunt vita in ipſo. ¶ Quinta ꝓpoſitio ⁊ vltima. Nõ ſolum illa q̄ ſunt vel aliquando erunt vel fuerunt dicuntur vita in deo: ſed oĩa poſſibilia fieri. Propter exiſtentiam enim non eſt clarior intellectio diuina ꝗ ſi non extiterit. vnde ab eterno deus eque clare cognouit me pro nunc legere ſicut mõ cognoſcit. Vnde Johis. j. Quod factum eſt in ipõ vita erat. Sed nõ erat vita creata ab eterno: ergo vita creatrix. Non autẽ debet punctuari: ſicut Arrius voluit. Nota omne obiectum cognitũ ab aliquo inꝗtum cognituʒ ab eo: tale habet eſſe obiectiue extrinſece (id eſt ꝑticipatiue et denominatiue nõ dico realr) q̄le eſſe habet ipſa intellectio ſeu noticia. ¶ Correlarium primũ. Omia creata ſunt in deo ſm triplex genus cauſe ſcʒ efficiẽtis: finalis ⁊ exemplaris que proprie non diſtinguitur ab efficiente. Et ſicut cõceditur ꝙ lapis in mente diuina eſt vita creatrix que eſt deus: ita põt concedi ꝙ lapis in mẽte diuina eſt deus. Sed poſt inferre: ergo lapis eſt deus: cõmittitur fallacia a dicto ſm quid ad ſimplr. ¶ Correlariũ ſcdm. Oia ſunt in deo modo iſtorũ trium appropriatoꝝ ſcʒ potẽtie: noticie ⁊ bonitatis. Et nota ꝙ oẽ obiectum cognitum inꝗtum cognituʒ ab aliꝗ tale habet eſſe participatiue ⁊ extrinſece quale eſſe habet ipã intellectio ſeu noticia formalitꝰ.

Queritur ſecundo. Vtrũ res ſint in deo verius ꝗ in vniuerſo ſiue in proprio genere. Pro declaratione terminorum nota ꝙ res create habent duplex eſſe ſcʒ ſm quid: ⁊ eſſe ſimpliciter. Eſſe ſm quid ꝓut ad preſens ſufficit eſt eẽ cognitum ipſius creature ſm ꝙ actualiter terminat actionẽ alicuius intellectꝰ. Et illud eſt duplex: ſcʒ eſſe ſm quid: ab eterno: aliud eſt eẽ ſm quid ex tpe: ſm ꝙ duplex eſt intellectus: ſcʒ increatꝰ ⁊ creatus. Eſſe ſm quid ab eterno eſt qđ habuerũt omnes creature in intellectu diuino ab eterno. Eſſe autẽ ex tpe eſt illud quod habet cognitum in intellectu creato. Eſſe ſimpliciter rei eſt eſſe verũ eſſentie ſiue actualis exiſtentie ſm ꝙ actualiter res eſt in ſua propria entitate: et ſm illud eſſe res dicuntur in proprio genere. Vnde eſſe in vniuerſo: eſſe in proprio ge-

nere eſſe in mūdo: eſſe ſimpliciter: eſſe eſſentie; eſſe actualis exiſtencie: ⁊ eſſe nature vel impropria natura ſunt omībꝫ modis idem. ¶ Habet aūt queſtio iſta (ſm ſanctū Bonauēturā) duplicem ſenſuꝫ. Unus eſt vt fiat comparatio eiuſdē rei ad ſeipſam penes tamē diuerſum modū eſſendi. Et tunc eſt ſenſus: Utruꝫ lapis vel homo veriꝰ ſit in deo ꝙ̄ in ſeipſo. Alius ſenſus eſt: vt nō ſit comparatio eiuſdē ad ſeipſuꝫ: ſꝫ ſit comparatio rei ad rationē intelligēdi talē rem. Et eſt ſenſus: Utrum lapis habeat verius eſſe ꝙ̄ ſua ſpēs vel ratio intelligēdi.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in quinqꝫ propoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Triplex eſt exiſtencia rerum ſcꝫ in exemplari eterno: in intellectu creato ⁊ in mundo: ⁊ hoc eſt dictuꝫ in principio lectionis. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Res create habēt eſſe in exemplari eterno: id eſt ī intellectu diuino ⁊ intellectu creato per ſuas ſimilitudines: ⁊ in mūdo ſm entitatē propriā. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Unaqueqꝫ res creata habet verius eſſe in ſeipſa vel in ꝓprio genere ꝙ̄ habeat in exemplari eterno. Et hec probatur tribus rationibus in oppoſitū. ¶ Quarta ꝓpō. Similitudo rei create verius eſt in deo ſimpliciter loq̄ndo ꝙ̄ ipſamet creatura ī ſemet ipſa. Patet ſm ip̄m: quia ſimilitudo rei create in deo eſt ipſa eēncia diuina. Sꝫ eſſencia diuina eſt infinita: ergo ⁊c̄.

¶ Quinta propoſitio. Similitudines rerum creatarum ſunt nobiliori modo ⁊ veriori modo (etiam in intellectu creato) ꝙ̄ in proprio genere: ſeu in ſeipſis: patet: nam ſunt in intellectu ſpirituali modo. In ſe autē habent eſſe corꝑale. Exēplꝫ. Equus eſt groſſus: ſꝫ ſpecies equi eſt mere ſpiritualis. Nam commune dictum Boecij eſt ꝙ receptum recipit̄ per modum recipientis. ¶ Correlariū. Sicut ad rem cognoſci non ſequit̄ rem eſſe ita ad verius cognoſci nō ſequit̄ veriꝰ eē

¶ Doctor Subtilis in quarto ad iſtam queſtionem dicit: Aliud eſt loqui de eſſe veriori ⁊ perfectiori ſimpliciter alicuius rei. Et aliud eſt loqui de perfectiori eſſe alicuius rei inq̄ꝫtum talis res. Un̄ dicit ¶ Prima propoſitio. Qꝫ quelibet res creata habet verius eſſe in intellectu diuino ꝙ̄ in ſeipſa ſimpliciter. Patet: quia omne qđ ego habeo in deo eſt ipſe deus. qđ conceditur a Bonauentura: quia ponit ꝙ ydea ſiue ſimilitudo ipſius creature eſt ipſe deus. Probatur aliter: quia tale eſſe habet ipſum obiectum cognitum participatiue quale habet ip̄e intellectꝰ: ergo. ¶ Secunda propoſitio. Lapis in ſe habet verius eſſe lapidis ꝙ̄ in intellectu diūo. Patet. Licet eīm lapis habeat nobilius ⁊ verius eſſe in intellectu diuio cognitum non tamen eſſe reale quod eſt eſſe ꝓpriū. Hoc modo intelligit̄ Bonauentura ⁊ declaratur per ſcotum de intellectu creato. ¶ Prima ꝓpoſitio. Oēs forme accidentales et omnia accidentia materialia habent nobilius eſſe in intellectu creato. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Subſtātie quecūqꝫ ſiue corporee ſiue incorporee habent verius eſſe in ſeipſis ꝙ̄ in intellectu creato. Patet: quia eſſe cognitū eſt accidens. Sed omnis ſubſtantia eſt nobilior accidente: ergo ⁊c̄.

Circa ſecundū articulum

c

Circa ſecundū articulum queritur primo. Utrū mala ſint in deo. Duplicia ſūt mala ſcilꝫ pene ⁊ culpe. Mala pene ſunt ipſe pene de quibus hic non queritur. ¶ Propoſitio. Omnia mala pene ſunt in deo. Probatur. Omnia ſunt in deo q̄ ſunt factibilia a deo: ſed oēs pene ſunt factibiles a deo: ergo ⁊c̄. Minor patet per prophetam. Non eſt malum in ciuitate qđ non fit a domino. Mala culpe ſūt ipſa culpa ⁊ pctm̄. Et de iſtis eſt q̄ſtio preſens. Et tale malū culpe eſt duplex ſcilꝫ obmiſſionis: ⁊ cōmiſſiōis. ¶ Peccatū obmiſſionis fit qñ aliq̄s deliberate obmit-

tit illud ad quod neceſſario obligatur de neceſſitate pcepti: alioquin non eſſet mortale. ¶ Peccatū autē cōmiſſionis eſt aliquis actus poſitiuus elicit⁹ vel factus ↄtra legem dei. ¶ Correlariū. In quolibet pctō cōmiſſionis duo ſunt. ſ. materiale ⁊ formale. Materiale ſiue ſubſtratum eſt actus ipſe poſitiuus. Formale aūt eſt puatio rectitudis q̄ deberet ineſſe actui. eſt em̄ puatio cōformitatis voluntatis create ad increatā. ¶ Prima concluſio. Oīa pctā cōmiſſionis: ⁊ oīa mala q̄tum ad ſubſtratū ſūt in deo: q2 ſunt entia poſitiua. ¶ Scōa ↄcluſio. Nullū peccatū q̄tum ad formale eſt in deo: q2 eſt priuacio quarū nulla ponitur in deo.

Reſpōſio ad queſtionē

ſtat in duab9 ppōnib9. ¶ Prima ppoſitio Licet mala a deo cognoſcantur nō tm̄ exiſtūt in deo ſm q mala. ¶ Regula. Oīs potētia cognoſcitiua alicu9 entis poſitiui eſt cognoſcitiua puatiōis tal' entis: et h puatiue. De9 g cū ſit lux ⁊ cognoſcat lucē p ↄñs etiam cognoſcit puatiue tenebras. i. pctā. Fuiſtis aliqñ tenebre: nunc aūt lux in dño. ¶ Scōa ppō. Cū mala culpe nec etiā falſitas aliq̄ in q̄tū mala ⁊ in q̄tum falſitas nō habeāt ydeā in deo: ideo nō cognoſcunt ab ipſo niſi puatiue. Prima pbat: q2 nihil h3 ydeā niſi factibile. Sed malū p formali nō ē factibile. ergo nec aſſimilabile. i. nō habet ydeam. ¶ Solutio argumētoꝝ in oppoſitū. Arguitur pmo ſic. Omne qd cognoſcit ab aliq̄ q̄ eſt ſua cognitio ē in illo tāq̄ in cognoſcēte. Sed de9 cognoſcit mala: q2 ea punit ⁊ reprobat ⁊ de9 eſt ſua cognitio: g mala ſunt in deo. Minor patet (Maior eſt falſa) Sed tn̄ pbat: q2 omne cognitū eſt in cognitione. Sed oīs cognitio dei eſt ipſe de9 cognoſcens g omne cognitū a deo ē ipſe de9 cognoſcēs ſeu i ipſo tāq̄ in cognoſcēte. ¶ Item omne qd cognoſcit deus aut cognoſcit intra ſe: vel extra ſe. Sed deus nihil cognoſcit extra ſe: g oīa cognoſcit intra ſe: g oīa etiam mala ſunt in deo. ¶ Rñdeo. Pōt ↄcedi q ſunt obiectiue in deo. i. termināt cognitionē diuinā: nō tn̄ ſunt in deo ſubiectiue cuiuſmodi ſūt pprietates pſonales q̄ formalr ſunt in deo: nec exēplarit. ſc3 poſitiue ſeu ydealr: nō em̄ hñt ydeas i deo. Vñ nota differētiā int cognoſci in deo: ⁊ eſſe in deo Illud em̄ dī eſſe in deo qd de9 cognoſcit p ydeā ⁊ poſitiue. Cognoſci autē in deo dī omne qd deus cognoſcit ſiue poſitiue ſiue puatiue: ⁊ ſic eſt in plus q̄ eē in deo: q̄re arguit a poſitione ↄſequētis ad poſitionē antecedētis: dicēdo. Deus intra ſe mala cognoſcit: ergo mala ſunt in deo et cōmittit fallacia ↄſequētie. ¶ Regula. Quādocūq̄ arguit a poſitione ↄſequētis ad poſitionē añcedētis eſt fallacia ↄſequētis. Bñ aūt ſequit h eſt in deo: g cognoſcit in deo: ſed nō ecōuerſo.

Querit ſecundo. Utrū

impfecta ſm q hmōi ſint in deo. ¶ Notandū q impfectū capit duob9 modis: pro p ſe ſignificato. ſ. ⁊ p ſubſtrato. Impfectū p p ſe ſignificato ſeu formali: carētiā importat pfectiōis. ¶ Propō. Impfecta formaliter capta non ſunt in deo. patz: q2 nulla priuatio eſt in deo ⁊c. Vñ q̄tuor ſunt q̄ nō ſunt in deo. ſ. puatiōes: negatiōes: impoſſibilia ⁊ entia phibita ſeu pctā: q2 nullū taliū eſt factibile: q2 nihil p ſe ſunt. S3 impfectum p ſubſtrato ſeu materiali dī ens poſitiuū qd nō habet complete pfectū eſſe in natura: vt ps reſpectu toti9 eſt impfectū: ⁊ materia reſpectu forme q̄ eſt ens pfectum.

Reſpondendo ad queſtionem

ponit duas opiniones. ¶ Opinio prima ſtat in vnica ppoſitiōe q̄ talis eſt. ¶ Entia impfecta nō ſunt in deo nec cognoſcunt a deo per ydeas proprias niſi per ydeas ſuorum oppoſitorum. Et ſm iſtos materia non habet ydeā ppriam: quia eſt impfectū: ſed cognoſcit a deo per ydeā forme. ¶ Contra hoc po/

teſt arguī ex verbis ſancti Bonauēture taliter. Quicquid dicit entitatē factibilē a deo habet propriā ydeam in eo ſm̄ ꝙ ipm̄ eſt diſtinctum factibile ab alijs. Sed impfecta pro ſubſtrato: vt partes ꝛ materia prima dicunt entitatem factibilem a deo: ergo habent proprias ydeas. Ex quo enim dicunt entitatē dicunt veritatem: ꝛ per conſequēs neceſſario aſſimilationem ad primam veritatem.

¶ Opinio propria ſtat in vna diſtinctione ꝛ quattuor propoſitiōibus. ¶ Diſtinctio talis eſt. Imperfectum poteſt capi dupliciter. Uno modo ratiōe impfectionis .i. formaliter vel pro per ſe ſignificato: ꝛ ſic ſolum dicit priuationē ſeu carētiam perfectionis Alio modo ratione eius qd̓ ſubeſt .i. pro ſubſtrato. ¶ Prima propoſitio. Impfecta ratione impfectionis nō ſunt in deo. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Entia impfecta ratiōe eius qd̓ ſubeſt ponēda ſunt in deo. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Omne illud quod dicit de ſe rationē entitatꝭ vel habet ſeu poteſt habere aliquam entitatem producibilem a deo eſt in deo. ¶ Quarta propoſitio. Priuatiōes ꝛ peccata non ſunt in deo: quia omne dicēs ꝑuationē hoc ipſo amittit rationē veri effectus ꝛ rationem aſſimilationis: ideo nullum tale eſt in deo.

Circa diſtinctionem triceſimāſeptimā

Circa diſtinctionem triceſimāſeptimā que habet duas partes principales quarū prima tres habet articulos. Et circa primū articulum queritur primo Utrum deus ſit vbiq̄: id eſt in omnibus rebus. Animaduertēdum ꝙ nullus terminus hic eſt declarādus niſi terminꝰ ille vbiq̄. ¶ Ubi notādum ꝙ vbiq̄ capitur dupliciter. Uno modo ſtricte ꝛ proprie: ꝛ ſic eſt quidā terminus diſtributiuus pro om̄ibus locis aduerbialiter ꝛ affirmatiue: quia tm̄ valet ſicut in omni loco: ꝛ eſt totū in modo Alio modo large: vt eſt terminus diſtributiuus pro omnibus rebus: ꝛ ſic capitur in ꝑſenti queſtione. Et eſt diſtributio accomoda: id eſt in om̄ibus alijs a ſe. Sicut hic celum tegit omnia. ¶ Nota aliquid eſſe vbiq̄ vel in omnibus rebus poteſt intelligi tripliciter. Primo vt ſit in omnibus rebus ꝑ preſentiam ſiue ꝑſentialiter. Alio modo eſſentialiť. Tertio modo potētialiter. Illud dicitur eſſe in om̄ibus rebus preſentialiter: quod ſcilicet cognoſcit clare ꝛ diſtincte omnes res: ꝛ de iſto tractabiť diſtinctiōe. xxxix. huius. ¶ Correlariū. Deus neceſſario eſt in omnibus per ꝑſentiam ſiue preſentialiter. patet: Quia illud dicitur preſens vbiq̄ in cuius conſpectu omnia ſūt preſentialiter preſentia: ſed deus eſt huiuſmodi. ergo: Scd̓o modo per potentiam ſeu potentialiter: ꝛ eſt ipm̄ cauſare et conſeruare omnes res in eſſe Tertio modo per eſſentiam ſeu eſſentialiter: ꝛ ē ipm̄ vel naturam eius eſſe in omnibus rebus vere ꝛ realiter.

Reſolutio queſtionis.

¶ Prima ꝓpoſitio. Deus neceſſario eſt in om̄ibꝰ rebꝰ ꝑ ꝑſentiam. patet: qꝛ illud eſt vbiq̄ pn̄tialiter qd̓ eſt indiſtans om̄nibꝰ rebus: ſꝫ deus eſt hmōi. vnde dicit mgr̄ ſniarū. Nihil aliud a deo eſt ꝑſens om̄ibꝰ rebꝫ ꝛ hoc ex ꝓpria natura. ¶ Nota ꝙ duplex eſt pn̄tia: ſcꝫ obiectiua ꝛ ſubiectiua ſiue realis. Pn̄tia obiectiua eſt in eſſe cognito ꝛ volito. Hoc mō eſſe pn̄tialiter in om̄ibꝫ ſeu preſentē omnibꝰ vel habere omnia preſentia dicit relationē rationis. Sed pn̄tia ſubiectiua ſeu realis eſt localis large loq̄ndo de eē locali imo q̄ſi improprie ꝓut deꝰ immēſiue dr̄ eē in loco. ¶ Scd̓a ꝓpō ſiue concluſio. Deus neceſſario eſt in omnibus rebus ꝑ potētiā ſeu potētialiter. ¶ Tertia ꝓpō. Deꝰ neceſſario eſt in om̄ibꝫ rebus ꝑ eſſentiā. Probanť iſte cōcluſiones ex dictis Gregorij ſuper illud Canticoꝝ. Quo abijt dilectus tuus: vbi dicit. Deus eſt in om-

nibus rebus eſſentialiter: potentialiter ꝛ pſentialiter. Itē pſalmiſta: Si aſcendero in celum tu illic es: ſi deſcēdero ad infernum ades. ¶ Si queris q̄ ſit neceſſitas eſſendi deum in omnibus rebus. ¶ Reſpōdet ꝙ duplex eſt neceſſitas: ſcʒ abſoluta. Hoc mō deus non neceſſario eſt in rebus. patet: quia deus ab eterno non fuit in rebus creatis. Alia eſt neceſſitas cōditionata. Hoc modo debet intelligi qđ dicit ſanct⁹ Bonauē. De⁹ neceſſario eſt in omnibus rebus: id eſt ſuppoſito ꝙ res create ſint: nō ꝑpōt eē qn de⁹ in ipſis ſit. ¶ Unde dicit ſctūs Bonauētura: Neceſſitas exiſtēdi deum in omnibus ſumit̄ primo a parte ꝑfectiōis ſumme ipſius dei. Scđo a parte indigentie creaturarum. Exquo em̄ deus immenſus eſt ꝛ ſumme potēs nec poteſt habere vnaʒ partē hic ꝛ aliam alibi: ſed ſit ſumme ſimplex: ideo in omnibus inuenit̄ tā̄ꝗ̄ immēſum. Et cum ſit virtuoſiſſimum in infinitum ꝛ ſumme ſimplex: ideo virt⁹ eius in omnibus eſt ꝛ virtus eius idē eſt qđ ſubſtātia ei⁹: ideo neceſſe eſt ꝙ ſit in omnibus. ¶ Scđo ex parte creature eſt neceſſitas. Creatura enim eſt paſſibilis ꝛ vana ꝛ vtriuſqʒ cauſa eſt: quia eſt de nihilo: quia em̄ creatura accipit eſſe ab alio cum prius non eſſet: ex hoc nō eſt ſuū eſſe: ꝛ ideo non eſt purus actus: quia habet poſſibilitatē. Ratione huius habet variabilitatem: ꝛ caret ſtabilitate: ꝛ ideo nō poteſt eſſe niſi per preſentiā eius qui dedit ei eſſe. Et exemplum huius aptuʒ eſt in impreſſione forme ſigilli in aqua q̄ nō conſeruatur ad momentum: niſi preſente ſigillo. Item quia creatura de nihilo producta eſt: ideo habet vanitatē: ꝛ quia nihil vanuʒ in ſeipſo fulcitur: id eſt firmatur neceſſe ē ꝙ omnis creatura ſuſtentetur per preſentiam virtutis eius. Et eſt ſimile ſi quis poneret corpus pōderoſum in aere ſine ſuſtētatione. ¶ Pro declaratiōe huius ſoliti ſumus dicere de homine inſtabili ꝙ ſit vanus: ſtultus em̄ vt luna mutatur. Et ſicut corpus ponderoſum naturali inclinatione tēdit deorſum: ſic etiam omnis creatura ex quadam inclinatione tēdit ad nihilum: ꝛ redigeretur in nihilum: niſi deus conſeruaret. Ex dictis quedam ponuntur correlaria. ¶ Primum correlarium. Deus nō verius eſt per eſſentiam ꝛ potentiā in paradiſo ꝗ̄ in iſta ſtuba. ¶ Correlariuʒ ſecundum. Deus nō verius eſt in eccleſia ꝗ̄ in coquina per eſſentiam potentiam ꝛ preſentiam: nec ſequitur ergo in eccleſia non debeo magis deum adorare ꝗ̄ in coquina: quia ſunt etiam alij modi eſſendi in. ¶ Tertium correlarium. Deus eſt in eccleſia per ſanctificationem ſpecialiter. ¶ Quartum correlariū. Deus vniformiter eſt in omnibus rebus per eſſentiā: per preſentiam ꝛ potētiam. Patet enim ꝙ deus equaliter intelligit muſcaʒ ꝛ angelum: ꝛ ſic de alijs.

Queritur ſecundo. Utrū

deus ſit vbiqʒ localiter: id eſt in omnib⁹ locis. ¶ Nota aliquid dicitur eſſe in loco quattuor modis ſcilicet circūſcriptiue: diffinitiue: ſacramentaliter ꝛ immenſiue. Circūſcriptiue aliquid dicitur eſſe in loco qđ ſic eſt in loco ꝙ totum locatū correſpōdet toti loco: ꝛ partes locati correſpondēt partibus loci. Hoc modo omnia corpora ſunt in loco excepto celo empyreo. Diffinitiue autem aliquid dicitur eſſe in loco quod eſt preſens alicui loco per realem pſentiam ꝛ actualem exiſtentiam: ſic tamen ꝙ quando eſt in illo loco nō poteſt eſſe in alio vel alibi ex ſua natura vel per ſuam potentiam. Sacramentaliter vero illud dicitur eſſe in loco quod eſt preſens alicui loco per realē preſentiam ꝛ actualem exiſtentiam: ꝛ ſic eſt illi pſens qđ eſt ibi ſicut ſub ſigno ſenſibili. Quarto aliquid eſt in loco immēſiue: ſcilicet quod propter ſuam immēſitatem ex ſua natura neceſſario eſt preſens cuilibet rei.

¶ Prima ꝓpoſitio. Deus nõ põt eẽ in loco circũſcriptiue. ¶ Scḋa ꝓpõ. Nec angelus: nec anima ꝺ ſe: nec punct⁹: nec aliquod indiuiſibile eſt in loco circũſcriptiue. patz: quia nullũ tale hz ptes integrales: ꝫ ↄc. ¶ Tertia ꝓpõ. Eſſe in loco circũſcriptiue: occupatiue: cõmenſuratiue ꝛ dimẽſiue. i. q̃titatiue: idem ſunt. Pro ſcḋo mẽbro (ſcz aliquid eẽ in loco diffinitiue) Patet ꝙ angelus dũmodo ẽ hic nõ eſt in celo empyreo licet ſemꝑ ſit in paradiſo. i. in beatitudine. Sicut xp̃us dixit latroni in cruce. Hodie mecũ eris in paradiſo. i. eris beatus clara viſiõe diuine eẽntie. Patet em̃ ꝙ latro illa die nec fuit in ꝑadiſo terreſtri: nec in celo empyreo: ſed in limbo. ¶ Correlarium. Deus nõ poteſt eſſe in loco diffinitiue. Pro tertio membro (ſcz. aliquid eẽ in loco ſacramẽtalit. ¶ Propoſitio. Corp⁹ xp̃i nõ põt eẽ in omnib⁹ reb⁹ ſacramẽtalr. Patet: quia tunc eẽt in omnib⁹ tanq̃ ſub ſignis ſenſibilibus. Sz nec angelus nec eẽntia diuina ẽ ſignum ſenſibile: ꝫ ↄc. Corpus tñ xp̃i põt eſſe vbiq̃ ſacramẽtaliter: capiendo vbiq̃. i. in omni loco. Nec impedit ꝙ eſſe alicubi ſacramẽtalit nõ ẽ proprie eſſe in loco. ſufficit em̃ ꝙ generalr comprehẽdatur ſub eſſe in loco. Vñ poſito ꝙ corpus xp̃i de potentia diuina abſoluta eſſet ſub omnib⁹ reb⁹ ſenſibilibus: vel ꝙ ſole ſpecies cõſecrate ſint: corpus chriſti eſſet vbiq̃: id eſt in omni loco. Hic aũt nõ accipitur hoc modo eſſe in loco ſed quarto modo ſcz immenſiue.

Reſolutio q̃ſtionis ſtat

in vna diſtinctione ꝛ tribus propoſitionibus. ¶ Diſtinctio ẽ talis. Triplex eſt ꝓprietas ſiue cõditio ſm quã locus ꝛ locatum pñt cõparari. Prima dr̃ ſaluationis ſeu ↄſeruatiõis. Hoc modo loc⁹ excedit locatũ: practica in ph̃ia. Vinũ melius ↄſeruat̃ in cauea terre frigida q̃ ſi ponat̃ ad ſolẽ. Itẽ in hac terra non generantur leones ↄc. ¶ Prima ꝓpõ. Deus nõ poteſt eſſe in loco ſic ꝙ conſeruetur a loco. ¶ Secunda conditio dicit̃ cõmenſurationis ſeu equalitatis: ꝛ ſm hanc ꝓprietatem nec locus excedit locatum nec econuerſo. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Sola corpora ſunt in loco cõmẽſuratiue. Conditio tertia dr̃ impletionis: ꝛ ſm illam locatum excedit locũ: locus em̃ hoc modo indiget locato. patet ſi alicui eruant̃ oculi erit turpis quia cõcauitas iſta ſine organo eſt magne imꝑfectionis. ¶ Tertia ꝓpõ. Iſta tertia ꝓprietas nõ dicit imꝑfectionẽ iḋo ponẽda ẽ in ꝺeo. Vñ Hiere. xxiij. Celũ ꝛ terrã ego impleo ↄc.

Irca ſecundum

c

articulum primo queritur Vtrum eſſe vbiq̃: id eſt in omnibus locis ꝛ omnibus rebus ſit ꝓpriũ deo. Et ſumit̃ proprium quarto modo qḋ ſcz cõuenit omni ꝛ ſoli ꝛ ſemꝑ vt homo eſt riſibilis.

Reſpõſio ad queſtionẽ

ſtat in duab⁹ cõcluſionib⁹. ¶ Prima concluſio. Solus deus ꝑmo ꝛ ꝑ ſe eſt vbiq̃ ſic ſcz ꝙ nulli alteri cõuenit illud. Patet quia deus habet neceſſario naturã illimitatam. Vnde immẽſitas nihil aliud dicit niſi illimitationẽ ſm locũ: qꝛ menſura reſpicit locũ. Vñ ſicut eſt etern⁹ quia in omni tꝑe: ita imẽſus quia in omni loco. Probat̃ iſta ↄcluſio ſic. Nulla creatura põt eſſe immenſa niſi ſolus deus: ꝛ deus ꝓpter ſuã immenſitatẽ eſt vbiq̃ nec põt eſſe alia rõ ꝑ ſe: ergo nulla creatura põt eſſe vbiq̃ ꝑ ſe. i. independenter licet bñ ꝑ miraculũ. Et nota ꝙ cum dico deus eſt vbiq̃ dico quattuor conditiones quarũ due ſe tenẽt ex parte dei: ſcz idẽptitas et totalitas. Alie due tenent ſe ex parte nature: ſcz pluralitas ꝛ vniuerſalitas. Per primã ↄditionẽ ſcz idẽptitatẽ: excluditur vniuerſale: quia licet poſſit cõcedi aliqḋ vniuerſale eſſe in omnib⁹. Hoc tñ non eſt in idemptitate ſuppoſiti: licet ergo illud

vniuerſale ſit in omnib; hoc tamē nō eſt
in idēptitate ſed eſt cū magna diuerſita-
te ⁊ diuiſione. Nam eadē natura vna nu
mero finita nō pōt eſſe in plurib; indiui-
duis. Per ſecundam conditionē excludit
numerus: quia licet vbiqꝫ ſit numer⁹ eo
ꝙ ſm aliquos non eſt niſi res numerate.
Sed vbiqꝫ ſunt res hoc ē in totalitate.
Numerus eñ nō eſt vbiqꝫ niſi per par-
tes quia aliqua res numerata ē hic alia
alibi: deus autē totaliter ⁊ nō ꝑ partes ē
vbiqꝫ. Scdm alios autē licet diſtinguat
nūerus a re numerata eſt tñ accidēs exñs
in ipſis reb; numeratis ſubiectiue: et ſic
adhuc non cōuenit numero ſm ſe totum
eſſe vbiqꝫ: ſed ſolum ꝑ ſua ſubiecta. Ter
tia cōditio ſecludit animā que licet ſit in
qualibet parte corporis eadē ⁊ tota: non
tamen ſi ſeparent partes principales vt
cor ⁊ caput ⁊c̄. ¶ Correlariū. Licet ꝑ ſe
⁊ ꝓprie nulla creatura poſſit eſſe vbiqꝫ ꝑ
accñs tñ aīa vel aliqua creatura pōt eſſe
in omni loco: ⁊ ſic vbiqꝫ. Patet: Quia ſi
deus per ſuā potentiā abſolutā deſtruat
omnia alia a me: ⁊ a loco in quo ego ſum.
tunc ille locus eſſet omnis locus: ⁊ ꝑ con
ſequens ego eſſem vbiqꝫ. Item deus de
potentia ſua abſoluta poſſet aliqđ ens
facere eſſe in plurib; locis. Quarta par-
ticula excludit corpus chriſti quod non
eſt vniuerſaliter in omnib; locis. ¶ Con
cluſio ſecunda. Eſſe vbiqꝫ ſiue in omni
loco eſt propriū ſoli deo. ¶ Ponit autē
doctor vnā ꝓpoſitionē que indiget glo-
ſa: ſcꝫ. Tot ſunt voces quot ſunt aures
audientium. Gloſa. tot ſunt ſpecies ſen-
ſibiles vocis ꝗt ſunt aures licet ipſa vox
ſit vna. Probatur: quia vox ſe diffundit
ſperice ⁊ cauſat ſpecies ſenſibiles in me-
dio et cauſant ab vno ſenſibili ſimul vel
vna ab alia: ⁊ ſic ſpecies ille recipiunt in
aure ⁊ cauſant auditum. Et ſic ſi eſſent
mille aures eſſent mille ſpecies.

Solutio duorum argu

mentoꝝ. Poſſet eñ in paucis ſic argui.
Deus poteſt facere creaturā eſſe ſemꝑ.
ergo etiam poteſt facere creaturam eſſe
vbiqꝫ. Antecedēs patet quia deus facit
angelos eſſe ſemꝑ. Et quia prolixus eſt
in ſolutione doctor ſeraphicus: ideo redi
gam ipſum ad propoſitiones. ¶ Prima
ꝓpoſitio. Tam eſſe vbiqꝫ ꝗꝫ eſſe ſemper
important quandā infinitatem: licet di-
uerſimode: patet quia eſſe vbiqꝫ dicit im
menſitatē ſm locum: eſſe ſemper ſm tem
pus. ¶ Secunda propoſitio. Cum infi-
nitas ſempiternitatis que eſt ſm dura-
tionē ſit infinitas potentie vel impoten-
tie nō repugnat creature. Angelus eñ ē
ſempiternus ⁊ infinitus taliter. ¶ Ter-
tia ꝓpoſitio. Cum eſſe vbiqꝫ dicat infini
tatem actualem vel quandā immenſita-
tem actualem: illa nō poteſt cōmunicari
creature. Prima pars patet: qꝛ eſſe vbiqꝫ
dicit immenſitatē ſimultatis. Secunda
pars patet quia nihil actualiter infinitū
poteſt competere creature. Et ex his ſo-
lutum eſt argumentū eo ꝙ eſt diſſimile.
Nam ſm morem ſuum doctor ſeraphi-
cus ſupabundanter dicit. ¶ Quarta ꝓ-
poſitio. Aliqualiter eē vbiqꝫ ⁊ eſſe in plu
ribus aliqua: communicantur creature.
Pro quo notatur diſtinctio et poteſt eſſe
Quinta ꝓpoſitio. ¶ Triplices ſūt crea-
ture ſpūales: ſcꝫ per abſtractionē: vnio-
nem: ⁊ ſeparationē. Per abſtractionem
ſicut vniuerſalia: ⁊ illud ſpirituale repe-
ritur vbiqꝫ quia in omni loco et in omni
re includitur ens. Alie ſunt creature ſpi-
rituales per ſeparationē a materia vt ip-
ſa anima intellectiua: ⁊ ſic ꝓpter hoc po-
teſt eſſe in plurib; partibus corporis to-
ta in toto ⁊ in ꝗlibet ei⁹ parte tota. Alia
eſt res ſpiritualis per vnionē vt humani-
tas verbo vnita: ſiue corpus chriſti quod
eſt cibus ſpūalis: qđ etiā aliqualiter po-
teſt eſſe vbiqꝫ vt in ſacramento altaris.
Notandū tamē ꝙ ſm Auguſtinū de mo
ribus eccleſie. Solus de⁹ ē incorporeus
verū eſt independenter per propriā eſſen
tiam. Angelus autem licet ſit ſpūalis ta

men dependenter. Eſt eñ ſpiritualis ꝑ ſeparationẽ a materia ſicut etiã aĩa rõnal.

Poteſt etiã incidentaliter hic queri. Utrũ idẽ corpus ꝑ diuinã potentiã poſſit eſſe vbiqꝫ.i.in oĩbus locis. ¶ Reſpondetur per vnicã concluſionem. Deus de potentia ſua abſoluta pt̃ facere idem corpus eſſe vbiqꝫ circũſcriptiue. Probatur hec ↄcluſio ſic. Ubicũqꝫ vl' in quocũqꝫ loco deus poteſt facere aliquod corpus eſſe nõ ſub ſuo modo naturali: ibi vel in eodẽ loco poteſt facere idẽ corpus ſub ſuo modo naturali. Sꝫ de⁹ poteſt facere corpus chriſti eſſe in diuerſis locis ſub modo alio a ſuo modo naturali: ergo etiam põt facere ipſuꝫ eſſe in diuerſis locꝭ ſub ſuo modo naturali. Maior ꝓbatur quia primuꝫ includit duplex miraculum ⁊ eſt plus q̃ ſecũdum: quia h̃ ſcꝫ ꝙ faciat idem corpus in diuerſis locꝭ ſub modo naturali ſolum includit vnuꝫ miraculum. Sed eadeꝫ rõne qua poteſt idem corpus facere eẽ in pluribus locis eadem rõne ⁊ in omnibus. ¶ Sed cõtra. Tu dimittis doctorem ſeraphicũ qui dicit ꝙ eſſe vbiqꝫ ſit ꝓprium dei. ¶ Reſpõdeo ꝙ eſſe vbiqꝫ poteſt eſſe dupl'r. Uno modo ꝙ aliquid ſit vbiqꝫ neceſſario ⁊ independenter ꝓpter immenſitatem ꝓprie eſſentie. Hoc modo eſt ꝓpriũ ſolius dei. Alio modo ꝙ aliquid ſit vbiqꝫ contingenter ⁊ dependenter: ⁊ non propter immenſitatem proprie eſſentie. Et illo modo bene aliquid poteſt eſſe vbiqꝫ.i. in diuerſis locis. Uel breuius poteſt dici ⁊ eſt idem Aliquid eſſe vbiqꝫ poteſt intelligi dupliciter. Uno modo ex natura ꝓpria ſeu ꝓpria virtute. hoc modo eſt propriũ deo. Alio modo virtute aliena ſcilicet diuia. Et ſic Scotus in quarto cõcedit ꝙ idẽ corpus poſſit eſſe circũſcriptiue etiam in omnibus locis et per conſequens vbiqꝫ. ¶ Utrum hec ſit cõcedenda. Homo iſte eſt vbiqꝫ: demonſtrando chriſtum. Reſpondeo ꝙ ſic. per cõmunicationem ideomatum: q2 ſicut iſta conceditur. deus eſt mortuus. Homo ille creauit ſtellas: ergo a ſimili iſta. Homo eſt vbiqꝫ.

Secũdo querit. Utruꝫ Eſſe vbiqꝫ conueniat deo ſemper: ſiue eternaliter. ¶ Semper eſt vna dictio cõprehendens omne tempus aduerbialiter et affirmatiue: et ideo eſt totum in tẽpore. Dicitur affirmatiue propt' nun. ꝫ. Unde triplex eſt differentia temporis: ſcilicet Preſens: Preteritum: ⁊ Futurũ. Illud ergo quod conuenit alicui ſm omnem differentiam temporis conuenit ei ſemper Semper enim idem eſt qδ in omni tempore.

Reſolutio q̃ſtionis ſtat in duabus diſtinctionibus ⁊ quattuor ꝓpoſitionibus. ¶ Prima diſtinctio. Eſſe ſemper prout dicitur de deo poteſt capi duobus modis. Primo modo eſſe ſemꝑ vt dicitur de deo importat diuinam immenſitatem ſm durationem: que non habet principiũ durationis nec finẽ: ⁊ tunc nihil aliud eſt q̃ eternitas. Et hoc modo immenſitas capitur large: quia proprie eſt ſm locum. ¶ Prima propoſitio. Eſſe ſemper vt ſic dicitur de deo ab eterno: quia ab eterno deus non habuit pñcipium. ¶ Correlariũ. Solus de⁹ eſt eternus. Angeli autẽ ⁊ anime ſunt perpetue Secundo modo. Eſſe ſemper importat diuinã immenſitatem ⁊ cõnotat ſimultatem temporis. ¶ Secunda propoſitio. Hoc modo eſſe ſemꝑ cõuenit deo a pñcipio temporis ⁊ ſic nõ ab eterno. ¶ Secũda diſtinctio. Eſſe vbiqꝫ Uno mõ importat preſentialitatẽ diuine immenſitatis: per quã eſt p̃ſens omni illo qδ eſt: ſiue ſibijpſi ſiue alijs ſit p̃ſens. Et ſic idẽ eſt eſſe vbiqꝫ ⁊ eſſe immenſiue. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Hoc mõ eſſe vbiqꝫ conuenit deo eternaliter. Ex quo patet ꝙ eſſe vbiqꝫ hoc modo captum eſt deo ꝓpriũ quarto modo: q2 conuenit omni ⁊ ſoli et ſemꝑ. Alio modo eſſe vbiqꝫ vltra p̃dictã p̃ñtialitatẽ

cõnotat locum creatum ſiue rem creatã.
¶ Quarta ppõ. Hoc mõ conuenit deo
ab initio rerũ ⁊ locoꝝ ppter cõnotatũ: et
ↄuenit ſemꝑ ⁊ adhuc eſt ppriũ deo quia
cõuenit ſoli ſcꝫ neceſſario ⁊ independenẽ
⁊ ſemꝑ vno mõ licet non eternalr. Quia
tñ vt videt ex titulo qõnis Bonauentu-
ra nõ querit. Utrum illa duo puta eſſe
vbiqꝫ ⁊ eſſe ſemꝑ cõueniant deo diuiſim
accepta ſed ſub vno ↄtextu. Utrum eſſe
vbiqꝫ cõueniat deo ſemꝑ vel eternaliter
quaſi diceret. Ex quo ꝑus determinatuꝫ
eſt ꝙ cõpetat ſoli deo. Si competere ei
ſemper ſiue ab eterno eſſet deo pprium.
quarto mõ. Ideo põt poni talis conclu-
ſio. ¶ Eſſe vbiqꝫ dictũ ſine cõnotatione
ad creata ſiue ad locũ conuenire deo ab
eterno neceſſe eſt fateri.

Circa tertiũ articu-

lum querit primo vtruꝫ deus
ſit in omnibus rebus equali-
ter ſiue vniformiter. ¶ Reſpõ-
ſio ſtat in duabꝫ diſtinctionibꝫ ⁊ tribus p-
poſitionbꝫ. ¶ Prima diſtinctio. Deũ eſſe
in rebus põt duplr itelligi. Uno modo
ꝙ idem ſit qð eẽ pſentem ꝑ intimiditatẽ
cuilibet rei nõ cõnotando effectũ. ¶ Pri-
ma ppoſitio. Deus eſt in oibus rebꝫ eq̃-
liter ꝑ naturã ſiue ꝑ eſſentiã intime non
cõnotando effectum. Alio mõ deũ eſſe in
rebus ↄnotare põt effectum ſicut artifex
dr eſſe in artificio per cõnotationem effe-
ctus: ⁊ per impreſſionẽ ſue ſimilitudinis
¶ Secũda ppoſitio. Deus abũdantius
⁊ plenius eſt in vna re q̃ꝫ in alia cõnotan-
do effectum. Magis em deus eſt in virgi-
ne glorioſa q̃ꝫ in ſancto petro vel in aliq̃
ſanctorũ cõnotando ſcꝫ effectũ: quia mi-
rabiliores effectꝰ ⁊ maiorẽ gratiã cauſa-
uit in virgie glorioſiſſima q̃ꝫ in aliis ſan-
ctis. Itẽ ſpecialiſſime eſt in xpõ. vñ aplſ
ad Colloſen. ij. dicit. In q̃ habitat pleni-
tudo diuinitatis corporaliter. ¶ Secun-
da diſtinctio. Deum eſſe in vna re magꝭ
q̃ꝫ in alia põt intelligi duplr. rõne ſcꝫ ef-
fectus. Uno modo intenſiue. hoc modo
deus magis eſt in aĩa ſenſitiua q̃ꝫ in celo.
Omne em̃ viuũ preſtantius eſt nõ viuo.
Et ſic illud eſt eſſe in vna re magis q̃ꝫ in
alia intenſiue quo ad operatione qð ope-
ratur ꝑfectius vel nobiliorẽ effectũ pro-
ducit in vna q̃ꝫ in alia. Alio mõ extẽſiue
aliq̃d dr magis eſſe in vna re q̃ꝫ in alia:
quia diutius eã cõſeruat. Hoc mõ deus
plenꝰ eſt in celo q̃ꝫ in aĩa ſenſitiua. patꝫ
quia diutius cõſeruat celũ q̃ꝫ animã ſen-
ſitiuã. Deus aũt ꝑfectius ſiue plenꝰ eſt
tam intenſiue q̃ꝫ extenſiue in aĩa rõnali.
¶ Tertia ppoſitio. Deꝰ vniformiter eſt
in omnibꝫ rebus hec diſtinguẽda eſt ſm
ↄſtructẽ ſermonis: quia vel lꝫ vniformiter
põt determinare illuꝫ terminũ deus: vel
põt determinare res. Si pmũ tunc deus
vniformiter eſt in omnibꝫ rebꝫ quia vni-
formitas ẽ ipſius eſſe diuini. Sed ex par-
te effectuũ ſi intelligatur ſ tũc eſt falſa.

Querit ſecũdo quibus

modis ⁊ qualiter deus eſt in oibus rebꝫ.
¶ Auguſtinꝰ de pñtia dei ad Dardanũ
Deus ẽ in aliquo triplr. ſcꝫ ꝑ naturaꝫ: et
ſic deꝰ eſt in oibꝫ rebꝫ. Alio mõ ꝑ gratiaꝫ
inhabitantẽ. Sic ẽ in iuſtis. Tertio mõ
ꝑ vnionẽ. Sic eſt in xpõ. Gregorius aũt
ſuꝑ illud. v. Canticoꝝ. Quo abijt dile-
ctus tuus: ponit aliã aſſignationẽ ſcilꝫ ꝙ
deus eſt in oibꝫ rebꝫ pſencialr: potenciali-
ter ⁊ eſſencialiter. Querit ergo de diſtin-
ctione ſufficientia ⁊ ordine iſtoꝝ modoꝝ.
¶ Reſponſio dicẽdum ꝙ aſſignatio Au-
guſtini reſpicit diuerſitatem modorum
eſſendi deũ in rebus. Sꝫ aſſignatio gre-
gorij reſpicit cõditiones modoꝝ eſſendi.
Ubicũqꝫ em̃ ẽ deus ſiue ꝑ naturam ſiue
per gratiam ibi eſt eſſentialiter: pſenciali-
ter ⁊ potencialiter. Alia patent in litte-
ra Bonauenture ⁊ in textu ſniarũ. Et lꝫ
iſti ſint tres modi gñales ſunt tñ multi
ſpeciales: Auguſtinꝰ libro cõfeſſionum.
Deus eſt in ſeipſo vt alpha ⁊ o. Eſt autẽ
in mundo vt creator ⁊ gubernator. Eſt

nūt in angelis vt beatificatoꝛ. Vñ dicit
Pater nr̄ qui es in celis. i. in iuſtis nō in
celo empyreo. Vñ ⁊ tꝛhon⁹ ſapie aīa iu/
ſti dicitur. Vñ ⁊ illud: fiat voluntas tua
ſicut in celo ⁊ in terra. i. ſicut in iuſto ſic
in peccatoꝛe: vt ſcꝫ cōuertat̄ Eſaias. Ce
lum mihi ſedes eſt: terra ſcabellū pedū
meoꝝ. i. iuſtos inhabito per grām. Im/
pios premo ꝑ eterni iudicij diſtrictionē.

Circa ſcd̄am par

tem huius diſtinctiōis que
duos habet articulos. Cir
ca primū articulū ꝑmo q̄ri
tur. Vtrum deus ſit localis intra locū
¶ Locale eſt illud qd̄ cōtinet̄ a loco: mē
ſuratur loco: conſeruat̄ in loco: ⁊ termi/
natur loco. ¶ Coꝛrelariū primū. Deus
nō eſt localis. patet: qꝛ iſte ꝯditiōes po/
ſite in deſcriptione localis dicunt perfe/
ctionē ex parte loci ⁊ impfectionē ex pte
locati. Sed nihil imperfectiōis eſt i deo
ergo ⁊c̄. ¶ Coꝛrelariū ſcd̄m. Nihil ē lo/
cale niſi qd̄ eſt in loco circumſcriptiue.
¶ Nota. intra ⁊ extra poſſunt capi duo/
bus modis. Vno mō negatiue: et ſic ex/
tra locum dicit nō eſſe in loco: vt ſum ex/
tra choꝛum. i. nō ſum in choꝛo. Antixp̄s
eſt extra terram: id eſt non eſt in terra.
¶ Prima ppō. Deus non eſt extra locū
negatiue. Eſſe intra locū negatiue eſt eſ
ſe ſic in illo loco ꝙ nō in alio. ¶ Secūda
ppō. Deus hoc mō non eſt intra aliquē
locū. Alio modo capiunt̄ poſitiue. Sic
eſſe intra locū eſt eſſe pn̄s loco per indi/
ſtantiā pn̄tialitatis. Extra locū ꝓ po
ſitiue eſt eſſe in aliquo loco alio diſtante
ab illo loco. ¶ Tertia propoſitio. Hoc
modo deus eſt intra omnē locū ⁊ etiā ex
tra locū. Deus eīn propter ſuā ſimplici/
tatem infinitatē ⁊ immenſitatē ſic eſt in/
tra oīa ꝙ etiā eſt extra oīa ſm̄ Gregoriū
Per has propoſitiones debite intelligū/
tur dicta Auguſtini: qui dicit deum nec
eſſe intra nec extra locū. Gregoꝛius aūt
dicit ꝙ ſit extra ⁊ intra. Et hic capit po/
ſitiue: ille autem negatiue.

Reſponſio queſtionis

ſtat in tribus propoſitionibus. ¶ Pri/
ma ppō. Locale dr̄ illud qd̄ ſequit̄ leges
loci ſicut tp̄ale vocat̄ illud qd̄ leges tp̄is
ſequit̄. Vnde vna lex. i. conditio tp̄is eſt
ꝙ excedant̄ oēs res tp̄ales. ¶ Coꝛrelari
um. Angeli nō ſunt res tp̄ales q̄ntū ad
iſtam cōditionē: qꝛ durabūt imppetuū.
Alia lex tp̄is eſt ꝙ oīa tp̄alia tabeſcūt:
id eſt ſeneſcūt in tp̄e. ¶ Scd̄a ppō. Lex
loci eſt q̄druplex. Prima eſt cōtinere lo/
catum. Scd̄a eſt mēſurare locatū. Ter
tia eſt ſaluare. Quarta eſt terminare lo/
catum. Et ſm̄ iſtas conditiones locus
habet ſe per modū imptientis hoc eſt vt
dicunt moderni doctoꝛes ꝑ modū actiui
Locatum vero ꝑ modū recipientis vl̄ ſu
ſcipientis: hoc eſt per modum paſſiui.
¶ Tertia ꝓpoſitio. Quia deus nihil re
cipit a loco: neqꝫ pōt ſaluari a loco: nec
detineri a loco: ideo nō pōt dici localis.
¶ Pro ſolutione primi argumenti nota
ꝙ non eſt idem eſſe in loco: eſſe locatum ⁊
eſſe locale. Vnd̄ iſta oīno abijcitur a ma
giſtro ſententiarū: deus eſt locat⁹ ⁊ mul
to foꝛtius illa deus eſt localis. Deus au
tem eſt in loco immenſiue. Nam de rigo
re ſermonis quādo abſolute dicitur eſſe
in loco ſm̄ vſum phoꝝ videt̄ ꝙ dicat̄ ali/
quid eſſe tanqꝫ determinatum loco et ſic
non concedit̄ abſolute ſm̄ cōem vſum lo
quendi: tn̄ ex vi vocabuli bene pōt conce
di deum eſſe in loco. q̄re in lr̄a Bonauē.
¶ Penultimū argumentū poteſt ſic foꝛ/
mari. Deus eſt vbiqꝫ: ergo deus eſt hic
ſed qd̄ hic eſt: eſt in loco determiato: ⁊ qd̄
eſt in loco determiato eſt locale: ergo ⁊c̄.
¶ Rñdeo. Q꜡ ly hic pōt teneri demon/
ſtratiue tm̄ vl̄ demōſtratiue ⁊ diſcretiue
Si capitur demonſtratiue tm̄: ſic conſe
quentia vera: quia nō eſt ſignare locum
cui deus non ſit pn̄ſens. ⁊ ſic tenet illa con
ſequentia a toto in loco ad ſuā partem.
Alio modo poteſt teneri demonſtratiue

z diſcretiue: ſic ꝯſequēs eſt falſum: quia tunc ſignificatur ꝙ deus ſic ſit hic ꝙ nō ſit in alio loco diſcernēdo: ſcʒ hunc locū contra alia loca: nec ſequitur ſic ex añcedēte: ſed potius contradicit añcedenti. ¶ Pro ſolutione vltimi argumenti. Nota ꝙ iſta eſt diſtinguēda. Deus ſm ſe totum eſt in loco. Nam deus eſt in quolibet loco totus non tamē eſt totaliter in loco. patet: quia deus non eſt in loco ſm partē: quia eſt ſimplex: nec ſm totum: qꝛ infinitus. Et ideo dicēdus eſt totus eſſe in quolibet loco non tamen totaliter. vide lr̃am: quia eſt plana ꝛc̃.

Queriť ſecundo. Utrū

deus ſit mutabilis ſm locum. ¶ Pro declaratione terminoꝝ. Nota ꝙ triplex ē mutatio ſm locum. Una eſt deꝑditiua tm̄: z eſt illa qua aliquid deꝑdit locum: nullum nouū locū acquirendo: vt ſi deꝰ me poneret extra vniuerſum vel omnia deſtrueret a me. Alia eſt acquiſitiua tm̄: z eſt illa qua aliqͩd de nouo acquirit locum non deꝑdendo aliū: vt qñ adā creatus eſt in cāpo añ paradiſum acquiſiuit de nouo locum nō deꝑdendo locuʒ: quia prius non erat. Tertia eſt mutatio acquiſitiua partim z partim deꝑditiua: q̄ ſcʒ aliqͩd ſic deꝑdit aliquē locū ꝙ acqͥrit alium vt dū modo vado ad eccleſiam.

Reſpōſio ad queſtionē

ſtat in vna ꝓpoſitione. ¶ Deus nō ē mutabilis ſm locum nec per ſe nec per accidens. Ratio huiꝰ eſt immēſitas diuina. ¶ Pro ſolutione argumentoꝝ nota: Et primo ꝓ vltimo argumēto ꝓ parte vera. Qꝛ ſicut deꝰ nō pōt moueri ita nec qͥeſcere ꝓprie. patet: qꝛ quies eſt terminꝰ ꝓuatiuus: ſed nulla ꝓuatio ꝓprie competit deo. Unde qñ inueniť in ſacra ſcriptura vel in doctoribꝫ ꝙ deꝰ quieſcat debite eſt intelligenda ſcriptura. ¶ Solutio vltimi argumēti z declaratio ſequētis argumenti. Et debēt emendari libri habētes ſic. Hinc eſt ꝙ nō per ſe ſed per accidēs moueť: quia talis textus cōtradicit reſolutioni ſancti Bonauenture. Unde delendum: ſed z ponendū eſt: nec per accidens. Periculū quoqꝫ eſſet dicere deum per accidens moueri. ¶ Ad argumentū ſatis ſubtile videlicet tale. Si intelligamus corpus (vtputa vinū de vaſe vl' huiuſmodi) egredi de loco nullo introeunte: tūc remanet vacuū: aut ergo deus eſt ibi aut nō. Si ſic: ergo deus eſt in eo qđ nihil eſt quod ſtultū eſt dicere. Si non: cum prius ibi fuerit videtur mutari per accidens. ¶ Rñdet ꝙ ſi per impoſſibile ponať locū euacuari: tunc remanere intelligiť capacitas: ſcʒ ſpaciū imaginariū loci: ꝓuata capacitas aūt aliquid ē. Dicit notanter per impoſſibile quia naturaliter vacuū eſſe eſt impoſſibile. Eſt aūt ſimplr̃ poſſibile deo annihilare ignem et aquā ꝛc̃. et ſic facere vacuum.

Tertio queriť. Utrum

deus ſit ſeꝑabilis ab om̄i loco: vel ſit extra oēm locū. Iſta q̄ſtio habet duas partes. Prima pars eſt. Utrū deus ſit ſeparabilis ab om̄i loco. Scđa pars. Utrū deus ſit extra oēm locū. ¶ Rñſio ad primam partē q̄ōnis ſtat in vna diſtinctione z q̄tuoꝛ ꝓpōitꝫ. ¶ Diſtinctio ē talis Aliqͩd đꝛ ſeꝑari ab alio duplr̃. Primo ꝑ diſtantiā qđ ſcʒ elongať ab alio: vt duo ſi fuerint Baſilee z vnus vadat argentinam: alius autē conſtantiā. Alio mō per independentiā qua vnū dicitur ſeparari ab alio qđ ſcilʒ nullo modo dependet ab alio. ¶ Prima ꝓpoſitio. Deus non eſt ſeparabilis ab aliqua re per diſtantiam. ¶ Scđa ꝓpō. Deus eſt ſeꝑabilis a qualibet creatura ꝑ independentiā: qꝛ deus a nulla depēdet creatura. ¶ Tertia propoſitio. Quelibet creatura eſt inſeparabilis a deo per dependentiā. ¶ Quarta propoſitio. Licet deus ſit ſeparabilis a loco: locus tamen non eſt ſeparabilis a deo ſcilicet ſuppoſito ꝙ locus ſit.

¶ Ad ſcdam partem queſtionis. Rñſio ſtat in vna diſtinctione: ꝛ aliquibus propoſitionibꝰ. ¶ Diſtinctio eſt talis. Aliquid poteſt dici extra oēm locum dupliciter: ſcꝫ Poſitiue. Illo modo eſſe extra aliquem locum: eſt eſſe in aliquo loco diſtante ab hoc vel illo. ¶ Correlarium. Illo modo impoſſibile eſt deum eſſe extra oēm locū. vt patebit. ¶ Propoſitio. Si deus miraculoſe faceret me eē ſimul hic ꝛ hieroſolymis: tunc ego eſſem extra hunc locum poſitiue: non autē negatiue. Vñ nō valet tūc: tu es extra iſtum locū: ergo tu nō es in iſto loco: ſed ſic: ergo nō ſolum es in iſto loco. Sic etiā eſſe intra aliquem locū poſitiue eſt ipm eſſe p̄ſens illi loco per indiſtantiam p̄ſentialitatis. Deus ergo eſt intra oēm rem quia omnibus eſt preſens. Unde Gregorius. Deus eſt extra omnia non tñ excluſus: et eſt intra omnia non tamen incluſus. ¶ Cū ergo querit̄. Utrū deus ſit extra omnes locum. Rñdet̄ ꝙ ly extra vno mō eſt differentia loci. Hoc mō dicit ſitum ꝛ poſitionē. Et tūc huius ꝑpoſitiōis deus eſt extra omneꝫ locum: ſenſus eſt. Deus eſt in loco ꝗ eſt extra oēm locū vel qui nō eſt qḋ eſt manifeſta cōtradictio. Sicut añ. Uno mō eſt differētia tp̄is: ꝛ ſic impoſſibile eſt ꝙ deus ſit ante tp̄us: qꝛ tunc ſenſus eſſet deus eſt in tp̄e qḋ eſt ante omne tp̄us: qḋ manifeſte implicat. Alio mō extra dicit exceſſum vel ſuperexcellētiā et eternitatis diuine et immenſitatis reſpectu loci: et hoc mō deus eſt extra oēm locum: id eſt excellit omnē locū. Sic añ cū denotat exceſſum earundē reſpectu tp̄is ꝛ ſic deus eſt ante tempus.

Irca ſecundum

c articulū ꝑtis ſcḋe querit̄ ꝑmo. Utruꝫ angelus poſſit moueri localiter ſine corpe

Pro terminoꝝ declaratiōe Nota: ꝙ angelus dr̄ dupliciter officio ſcꝫ et natura. Angelus officio dr̄ quicunqꝫ nuncius a deo ad hoīes miſſus ꝑpter aliqua miniſteria cōplēda. Et ſic angelus nō ſolū dr̄ de ſpiritibꝰ angelicis: ſꝫ etiā de hoībꝰ. vñ Malach. iij. Ecce ego mitto angelū meum ꝛc̄. i. Iohēm baptiſtā. Et angelus in greco dr̄ malach i hebraico: i latino nuncius. Et h̄ nomē angelꝰ traſlatū ē ab officio: dr̄ eñ angelꝰ: qꝛ nūciꝰ. Nā poſt diē iudicij nō erunt angeli: qꝛ nō mittent̄ ad hoīes. Et ſilr̄ hri ſpūs: vt michael: gabriel nō ſemꝑ ſūt angeli: ſꝫ qñ trāſmittunt̄ ad nos. Angelus aūt natura ſic pōt deſcribi. Eſt natura intellectualꝭ: Finita: cōpleta: Incorporea: ſimplex et mere ſpūalꝭ. Quę deſcriptio ſex in ſe ꝯtinet ꝑticulas Ex qbꝰ ſex ſequunt̄ correlaria. ¶ Primū Nulla natura irrōnalis ſiue non intellectualꝭ pōt dici angelꝰ. ¶ Scḋm correla. Eſſentia diuia nō pt̄ dici angelꝰ natura ¶ Tertiū correla. Nec aīa intellectiua qꝫtūcunqꝫ ꝑfecta pōt dici angelꝰ natura ¶ Quartū corre. Licꝫ hō poſſet dici angelus officio nō tñ pōt dici angelꝰ natura. ¶ Quintū corre. Angelꝰ nō eſt cōpoſitus ex materia ꝛ forma. ¶ Sextū correlariū. Angelꝰ eſt ſpūs i ꝑmo mō dicēdi ꝑ ſe. Spūs eñ in ꝑmo mō dicēdi ꝑ ſe dr̄ ḋ angelo ꝛ ḋ deo. ¶ Notādū inſuꝑ ꝙ duplex eſt corpꝰ ſcꝫ mathematicū ꝛ naturale. Corpꝰ mathematicū eſt corpꝰ de gñe quantitatis: ꝛ nihil aliud eſt ꝙ̄ trina dimēſio. Hoc mō nō ſumit̄ in titulo q̄ōnis Corpus autē naturale vꝉ reale eſt aliqḋ cōpoſitū ex materia ꝛ forma realiter: natū recipe trinā dimenſionē. Et eſt de genere ſubſtātie ꝛ ſumit̄ duplr̄. Primo mō ꝑ q̄ddītate ſpeciuocā ꝯſtituta ex gñe. ſ. ſubā ꝛ corporeo tanq̄ꝫ ex dr̄ia intrinſece Hoc mō eſt in recta linea p̄dicamentali: ꝛ ſic capit̄ methaphiſicalr̄. Alio mō corpus naturale ſumit̄ phiſicalr̄. pro altera parte cōpoſiti ꝑfectibili a forma. Et vtroqꝫ mō pōt capi in q̄ſtione. ¶ Deinde Nota ꝙ quadruplex eſt corpꝰ de genere ſubſtantie: ſcꝫ celeſte: vt luna: celum. Aliud eſt elementare: vt ignis: aqua: aer

¶ Correlariū. Angelus aſſumendo corpus nō aſſumit corpus celeſte nec elemētare. Aliud eſt corpus pfecte mixtū: vt lapis granū hō. Aliud eſt impfecte mixtum: vt grando nix q̄ ſcʒ faciliter reſoluuntur. ¶ Correlariū. Angelus de communi curſu non aſſumit corpus perfecte mixtum (nō dico q̄ nō poſſit) ſed corpꝰ impfecte mixtū aſſumit. ptʒ: qꝛ in dimiſſione ſtatim reſoluit̄ quod nō fieret ſi eſſe perfecte mixtum. ¶ Poſtremo nota q̄ motus localis eſt duplex ſcʒ Circūſcriptiuus: ꝛ eſt quo aliquid fert̄ de loco ad locū circūſcriptiue vel ſm circūſcriptionem. Alius eſt diffinitiuus quo aliquid fertur de loco ad locum diffinitiue quādo ſcʒ aliquid nō q̄tum mole ſed limitatum mouet̄ de loco certo ad aliū. ¶ Prima ppoſitio. Angelus non pōt moueri de loco in locū circūſcriptiue ſine corpe aſſumpto. ¶ Scda ppō. Angelus pt moueri de loco ad locū circūſcriptiue p accidēs cū corpore aſſumpto. ¶ Tertia ppoſitio. Angelus p ſe pōt moueri d loco ad locū diffinitiue: lʒ plꝰs nō diceret.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabus ppoſitionibꝰ. ¶ Prima ppō. Angelus pōt moueri de loco ad locuʒ ſimpliciter. ¶ Scda ppō. Angelus nō ſolū mouet̄ de loco ad locū cū corpore aſſumpto: ſʒ etiā ſine corpe aſſumpto.

Pro ſolutione argumētorū.

Nota aliquas ppoſitiōes. ¶ Prima ppō. Omne qđ mouetur naturaliter ſeu motu naturali mouet̄ propt̄ indigentiā. patet de igne: aqua terra ꝛc̄. ¶ Scda ppō. Nō omē qđ mouet̄ motu voluntario: mouetur pp̄ter indigentiā. Ptʒ de militibꝰ exercentibꝰ ſe in armis: aliquādo pp̄ter vanam gloriā: aliqn̄ ad cōplacendū dn̄abus ꝛc̄. ¶ Itē nō ſolum doctor Subtilis dicit relatiōes mouentis ꝛ moti cōpetere eidē ſic ſcʒ q̄ idē moueat ſeipſum (vt patet de graui puta lapide ſurſum poſito et de anima: licet in corporibus ſeu corporalibꝰ ſemp poſſit aliqua diſtinctio inueniri inter p ſe mouens ꝛ per ſe motū) ſed etiā doctor ſeraphicus hoc dicit. Sʒ eſt dr̄ia magna: qꝛ Bonauentura addit q̄ ſm materiaʒ ſit habilis ad moueri: ſed ſm formam mouet: ſed hoc non tenebimus. Alia argumēta ſunt pro parte affirmatiua: ꝛ ideo concedenda.

Querit̄ ſecundo. Utrū

angelus moueat̄ p medium: vel nō. Nota Motus localis eſt duplex: ſcʒ Continuus ꝛ eſt variatio ſucceſſiua diuiſibilis ad diuiſionem magnitudinis ſup quam fit hmōi variatio. Et habet hec deſcriptio tres particulas. Prima eſt ly variatio: ꝛ ponitur loco generis. Scda particula eſt ly ſucceſſiua: pro q̄ talis ponit̄. ¶ Propō Implicat ꝯradictionē motū continuum eſſe in inſtanti: quia de ratione ſua eſt ſucceſſiuus. Sed eſt cōtradictio ens ſucceſſiuū eſſe in inſtāti: ergo ꝛc̄. Et etiā dicit̄ ad differentiā mutationis inſtantanee. Tertia particula eſt diuiſibilis ꝛc̄. Et de iſto motu eſt queſtio iſta ¶ Alius aūt eſt motus localis indiuiſibilis: ꝛ eſt quedam mutatio inſtantanea qua mobile vel mutabile tranſit de vno extremo in aliud inſtantanee. Primo dr̄ eſt mutatio: quia localis motus indiuiſibilis non eſt motus propie. Patet per ſcdam particulam ſcʒ inſtantanea. Tertia particula eſt qua mobile ꝛc̄. Sequūtur alique ppoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Nihil qđ mouet̄ indiuiſibiliter de loco ad locū tranſit per mediū. Unde ſi angelus ab hac aula in inſtanti faceret ſe pſentem eccleſie tunc nō moueretur p clauſtrum: ſed in aliquo tēpore eſſet hic ꝛ in alio tēpore ſequēti illud inſtans eēt in eccleſia. ¶ Scda ppoſitio. Omis motus localis cōtinuus quieſt ab extremo ad extremuʒ fit per medium neceſſario. Unde duplex eſt medium. Aliquod eſt.

eſt medium quod nihil eſt extremorū vt ignis reſpectu ſpere lune et ſpere aeris. Aliud eſt mediū qđ eſt aliquid extremorum. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Angelus virtute ſua propria ꝛ naturali non poteſt trāſire de extremo ad extremum ſine medio maxime ſi medium ſit aliquid extremorum ꝛ loquendo de motu continuo. Unde angelus exiſtens in celo virtute ſua ꝓpria non poteſt ſe immediate facere i terra. patet: quia ſi hoc poſſet ſequeretur ꝙ q̄tumcū q̄ magna diſtantia non impediretur angelus ab operatione ſua: ſed exiſtēs in celo empireo poſſet operari in terra. Et tunc videtur ꝙ ſit virtutis ꝛ operationis infinite ꝛ illimitate: ſed hoc ē falſum: ergo ꝛc.

Sanctus Bonauentura

rn̄dendo ad queſtionem duas recitat opiniones. ¶ Prima opinio eſt oīno falſa que ponit angelos non poſſe tranſire per mediū: patet falſitas: quia angelus ſic pōt cuſtodire hominē: vt non deſerat eum ꝛ ſic moueat̄ cū eo per mediū. pꝫ de iuniore thobia cū quo angelus raphael continue per magnum iter tranſiuit ꝛc. ¶ Scđa opinio. Aliquid dicit verum et aliquid improbabile. Exemplū quoq̄ ipſius non eſt cōueniens vt pꝫ in Bonauentura. In hoc bn̄ dicit ꝙ angelus poſſit ſe mouere per mediū. ¶ Prima propoſitio. Angelus pōt virtute propria ſe mouere motu īdiuiſibili ab vno loco ad aliū ꝓpinquū: puta qui includit̄ in toto loco ſibi adequato ꝛ hoc ꝓpter ꝑfectionē ſue virtutis. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Angeli habēt varias affectiones circa eundē hominē. Un̄ angelus cuſtodiēs me magis afficitur mihi cum ſequor inſpirationes mihi ab ipo immiſſas: q̄ꝫ quādo offendo dominū deum negligendo bonū.

Tercio querit̄. Utrum

ſpiritus angelicus pertranſeat medium motu ſubito vel ſucceſſiuo. In precedentibus declarati ſunt termini. Unde ſicut non ſequitur hoc mouetur motu indiuiſibili. ergo mouetur. Sic nec ſequit̄ hoc mouetur motu ſubito: ergo mouet̄ cum idem ſint motus inſtantaneus indiuiſibilis ꝛ ſubitus.

Reſolutio queſtionis.

Doctor ſeraphicus reſpondēdo ad queſtionē narrat duas opiniones. ¶ Prima opinio ſtat in quibuſdā dictis cum propoſitionibus aliquibꝫ. ¶ Primū dictū. Prima ꝛ ꝑfecta ſucceſſio in motu ꝓuenit ex q̄druplici cauſa ſcꝫ ex medij diſtantia ex medij reſiſtētia ex ꝯtibilitate mobilis ꝛ ex ꝟtute mouētis finita: Pro ꝓmo mēbro talis ponit̄. ¶ Prima ꝓpō. Quanto maior eſt diſtātia alicuꝰ ſpacij intercepti inter terminū aliquē a quo ꝛ terminū ad quē: tanto motus eſt magis ſucceſſiuus. patet ad ſenſum: quia ab hinc ad franckfordiā motus ē velocior q̄ꝫ ad argentinā. Pro ſecundo mēbro. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Quāto mediū eſt rarius ꝛ ſubtiliꝰ tanto minꝰ reſiſtit mobili ꝛ motori: et quāto mediū eſt denſius ꝛ groſſius tanto magꝭ reſiſtit mobili ꝛ motori: quia quāto mediū eſt ſubtilius ꝛ rarius tanto motꝰ factus in tali medio eſt velocior ꝛ quanto mediū eſt denſius tanto motꝰ factus in tali ē tardior. Patet de aere ꝛ aq̄ et equo currente. Pro tertio mēbro. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Quāto aliqđ mobile habet plures partes tanto motus eius eſt tardior. Pro quarto. ¶ Propoſitio q̄rta. Quanto aliqua virtus mouēs eſt ꝑfectior (ceteris paribꝫ) tanto motus eiꝰ eſt velocior ꝛ quanto virtus eſt imꝑfectior tanto motus eſt tardior. Ex dictꝭ patet hoc dictū philoſophi ſcꝫ qualis eſt ꝓportio medij ad mediū in ſubtilitate ꝛ denſitate: tanta eſt ꝓportio motus ad motū in velocitate ꝛ tarditate. ¶ Correlarium. Quia angelus eſt ſimplex ꝛ indiuiſibilis ꝛ ſpacium eſt cōpoſitū ꝛ diuiſibile ſequit̄ ꝙ tā angelus q̄ꝫ eiꝰ virtus ē improportionabi

lis ſpacio: quia nullum in diuiſibile ē ꝓportionabile diuiſibili. ¶ Scdm dictū. Virtus motiua angeli intantū excedit ſpaciū qd pōt ſubito ⁊ motu improportionabili ſpaciū ꝑtrāſire. ¶ Correlariū. Motus angeli eſt ſupnaturalis. ¶ Sed hec opinio nihil valet: qꝛ ſicut idē corpꝰ virtute naturali nō pōt eſſe in pluribꝫ locis circūſcriptiue: ſic nec angelus ſua virtute pōt eſſe in pluribꝰ locis ſibi adequatis diffinitiue. Alioquin nō eſſet diffinitiue in loco: qꝛ ꝑ te ſimul eſt in tribꝫ ꝑtibꝫ medij: ergo pōt eadē ratiōe eſſe in infinitis: ⁊ ſic nō erit determinate alicubi.

Opinio ſancti bonauēture propria ſtat in quinqꝫ ꝓpoſitiōibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Angelus nō mouetur ꝑ mediū ſubito motu ſꝫ ſucceſſiuo. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Succeſſio in motu prouenit ex q̄druplici cauſa. ¶ Tertia propoſitio. Virtutis finite mouentis ꝓprie eſt mouere in tpe: maxime ſi fiat ꝑ ſpacium vl' mediū. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Motus angeli ꝑ mediū nō eſt ꝑfecta ſucceſſione ſucceſſiuus: eo ꝙ deficit ibi reſiſtentia medij ⁊ ꝑtibilitas mobilis. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Motus angeli ratiōe diſtātie ſpacij ⁊ finitatis virtutis mouentis ꝑ mediū: eſt ħ ſucceſſiuus. ¶ Primū argumentū ī oppoſitū pōt ſic formari. Virtꝰ angelica nō eſt minor ad ꝑtranſeundū medium q̄ꝫ virtus ſolis. Sed ſm Aug. Radius (ſcilicet ſolarꝫ vel luminoſus) non citius peruenit ad loca ꝓpinquiora q̄ꝫ remotiora: ergo virtꝰ angelica pōt ꝑtranſire medium inter celum et terram ſubito. ſanctus Bonauentura ponit duas ſolutiones ad hoc argumentum. Vide litteram.

c **Irca diſtinctio**nem triceſimāoctauā (In qua magiſter ſententiaꝝ incipit tractare de preſcientia id eſt noticia ſeu cognitione diuina)

¶ Quantū ad primuꝫ articulū. Primo queritur. Vtrū ꝑſcientia diuina ſit cauſa rerū. ¶ Pro declaratione terminorū. Nota ꝙ ꝑſcientia diuina eſt noticia certa ⁊ infallibilis futuroꝝ. Cuius deſcriptionis quattuor ſunt particule. Poſteriores ponunt' loco differētie. Prima ħo indicat quidditatē ꝑſcientie. Sicut eñi ꝑſcire neceſſario eſt ſcire: ſic ꝑſcientia de rōne ſua eſt ſciencia. Sed oīs ſcientia eſt noticia: ergo ⁊c̄. Per ſcdam aūt particulam ſcꝫ certa: et tertiā ſcꝫ infallibilis indicatur qualitas ipſius: ſcꝫ ꝙ ſit abſqꝫ dubitatione et deceptione. Quarta .ſ. futurorū indicat obiectū ipſius preſciētie. ¶ Correlariū primuꝫ. Nulla noticia de preteritis inq̄ꝫtuꝫ ꝑterita ſunt eſt preſcientia. patet: quia ꝑſcientia eſt futurorū: ſed preterita vt ꝑterita ſunt: non ſunt futura. ¶ Secūdum correlariū. Nulla noticia de ꝑſentibus vt preſentia ſunt ē preſcientia. patet ſicut primuꝫ. Item patet ex vi vocabuli preſcientie qd idem eſt qd ante ſcire. ¶ Tertium correlariū. Nulla noticia que eſt de rebus neceſſarijs: ⁊ impoſſibilibus aliter ſe habere: ſiue de rebꝫ īmutabilibus ſm ſe: ſeu ſempiternis eſt preſcientia. ¶ Quartum correlarium. Deus non poteſt habere preſcientiaꝫ de ſeipſo ſeu de aliquo intrinſeco ſibi abſolute ⁊ ſm ſe conſiderato. ¶ Quītum correlarium. Deus poteſt habere ꝑſcientiā de ſeipſo in cōparatione ad effectꝰ quos quādoqꝫ producet. ¶ Sextum correlarium. Nulla noticia de impoſſibilibꝫ eſt ꝑſcientia. patet: qꝛ preſcientia eſt futurorum noticia: ſed nullū impoſſibile eſt futurū. ¶ Septimū correlariū. Nulla noticia de ꝓpōnibꝫ falſis vel erroneis ē preſcientia. patet: qꝛ ꝑſcientia diuina nullo mō eſt falſa: ſꝫ noticia de falſis ſaltē obiectiue ē falſa. ¶ Octauū correlariū. Nulla noticia dubia pōt dici ꝑſcientia. patet qꝛ diuina noticia nō pōt eē cū dubitatione nec cū ſuſpitione. ¶ Nonū correlariū Nulla noticia q̄ ē de poſſibilibꝫ q̄ nunq̄ꝫ

erūt ꝓprie dr̄ pſcientia. Vñ duplicia ſūt poſſibilia: q̄dā nunq̄ erūt: q̄dā aūt erūt ⁊ ſic ſunt futura. ¶ Inſup nota. ꝙ futuꝝ eſt duplex: ſcʒ Cōplexum ſicut hec ꝓpoſitio de futuro cōtingēti vera: antichriſtꝰ erit ⁊ cōſimiles. ¶ Futurū incōplexū eſt quedā entitas que nō eſt: q̄nq̄ tn̄ erit vt antixp̄us. ¶ Correlariū primuʒ. Nulla res actu exiſtens in actuali exiſtentia. vt exiſtit eſt futurū incōplexum. ¶ Scd̄m correlariuʒ. Nichil qđ poteſt eſſe: nunq̄ tn̄ erit dicit̄ futurū incomplexū. ¶ Futurum cōplexum eſt ꝓpō de futuro cōtingenti vera ⁊ de ineſſe. ¶ Primū correlariū. Nullū incomplexū ⁊ nulla ꝓpō falſa etiā de futuro ꝯtingenti: ⁊ nulla ꝓpoſitio de p̄ſenti copula: nec aliq̄ de p̄terito: eſt futurū complexū. ¶ Scd̄m correlariū. Omē futurū cōplexū q̄nq̄ erit verum. ¶ Demū notandū ꝙ duplex ē cauſa: ſcʒ in eſſendo ſiue in ꝓducendo: ⁊ eſt q̄ vere ꝓducit effectū ſuū. Alia eſt cauſa in inferendo ſiue in cōſequēdo: ⁊ eſt q̄ infert aliud ꝑ bonā ꝯſequētiā. Hoc mō aliqua duo poſſunt ſibiīnuicem eſſe cauſe: vt ſicut bñ ſequit̄ pater eſt: ergo filius eſt ita bñ ſequit̄ filius eſt: ergo pater eſt. Et de vtraq̄ poteſt intelligi queſtio.

Reſolutio ſancti bonaueture

ſtat in octo dictis: ⁊ tribus correlarijs. ¶ Primū dictū. Preſciencia dicit precognitionē futuri. ¶ Scd̄m dictum. Dupliciter poſſumꝰ loqui de p̄ſcientia. Vno mō q̄ntū ad rem ſignificatā ꝑ illud nomē p̄ſciētia. Alio mō inq̄ntū tal̄ res ſignificat̄ ꝑ illđ nomē p̄ſcia diuia. Quātū ad rē ſcatā ē ſapia ⁊ noticia diuia Sʒ deꝰ oīa q̄ facit ꝑ artē facit ⁊ ꝑ cognitiōeʒ ergo cū noticia dī ſit cauſa oīm reꝝ p̄ſcia diuina q̄ntū ad rē ſignatā ē cā rerū. ¶ Tertiū dictū. Licet noticia dei ⁊ ſapiētia dei ſit cauſa rerū: tn̄ vt ſignificat̄ h̄ noīe p̄ſcientia nō eſt cauſa rerū. Prima ps patʒ: Scd̄a ꝓbat̄: q2 vt īportat̄ ꝑ h̄ nomen p̄ſciētia nō habet̄ niſi ordo prioritatʒ ipiꝰ noticie diuie ad res creabiles. ¶ Quartū dictū. Licʒ p̄ſcia dei q̄ntū ad ſcatū ſit cauſa alicuiꝰ rei future: nō tn̄ ē cauſa cuiuſlibet futuri ⁊ p̄ſciti: ⁊ ad huiꝰ declarationē ſequit̄. ¶ Quintū dictū. Futuꝝ ē in triplici differētia. Qđdā ē futurū qđ totalit̄ cauſat̄ a deo. ſ. qđ creatur a deo vt aīa angelꝰ. Aliud ē futuꝝ qđ totalit̄ cauſat̄ ⁊ fit eo mō q̄ fit a creatura: ſic peccatū ⁊ mala. Nō em̄ hñt cauſaʒ niſi defectiue. Tertiū ē futurū qđ cauſat̄ ⁊ fit: ⁊ a creatura ⁊ a deo ſit̄: vt oīa entia ī inferioribꝰ q̄ naturalit̄ ꝓducunt̄. ¶ Sextū dictū. Licʒ deꝰ ſit cauſa tota futuri primo mō capti: nō tn̄ ē cā futuri ſcđo mō dicti: ſʒ deꝰ reſpectu tertij modi ē cauſa ſed nō tota. ¶ Dictū ſeptimū. Preſcia diuia eſt cauſa oīm rerū poſitiuaꝝ futuraꝝ ꝯtingentiū. ¶ Dictū octauū. Deꝰ nō ē cauſa pctōꝝ p̄ſcitoꝝ. ¶ Correl̄. p̄mū. Licʒ noticia dei ſit vnica ac ſimpliciſſima ac ſūme eadē ſibi: tn̄ ꝓpt̄ diuerſos ſtatus rerū ⁊ ꝓpt̄ diuerſos effectꝰ: noticia diuina q̄nq̄ noiat̄ p̄ſcia: q̄nq̄ ſapia: q̄nq̄ ꝓuidentia: q̄nq̄ diſpoſitio: q̄nq̄ predeſtinatio: q̄nq̄ ꝓuidentia: Pōt etiā vocari ars: ſcientia ſapiētia et noticia. Illa autē quattuor dicūt noticiā dei vel cognitionē inq̄ntum eſt de omnibꝫ. Preſcientia ꝓ̄o dei ſolū eſt de futuris: ⁊ ſic dicit eandē noticiā quā ſapientia: tn̄ vt tranſit ſuꝑ futura: ſimiliter preuidentia. Diſpoſitio eſt noticia dei inq̄ntū eſt de rebus fiendis. Vnde ſicut ſapiētia et noticia eſt ī plus q̄ preſcientia obiectiue: ſcilicet rationē obiectorum: ita etiam preſcientia eſt in plus q̄ diſpoſitio. Preſciencia em̄ eſt tā de bonis q̄ de malis futuris. Diſpoſitio autem ſolum eſt de rebus poſitiue fiendis: ⁊ ſic nō eſt de malis. ¶ Secunduʒ correlariū. Quālibet entitatem futurā incomplexā deus neceſſario cognoſcit. ¶ Tertiū correlarium. Nullū fturū cōplexū cognoſcit deus neceſſario: vt antixp̄s erit. Sicut em̄ illa in ſe eſt cōtingēs: ita etiā deus contingēter cognoſcit eam.

Sed bene ſequitur. Deus preſcit me celebraturum: ergo celebrabo. Itẽm deus p̄ſcit antixp̄m damnanduz: ḡ damnabit́ ↄc̄. Vn̄ noticia dei ē cauſa in ↄſeq̄ndo vł in inferẽdo mali ↄ non in eſſendo. Et ibi eſt neceſſitas conſequẽtie nõ autẽ conſequẽtis: ḡ nec añcedẽtis.

Secundo querit́ Vtrū

p̄ſciẽtia diuina ſit cauſata a reb⁹. ¶ Reſolutio q̄ſtionis ſtat in duabus opinionib⁹. ¶ Opinio p̄ma (quā nõ tenet) ſtat in vna diſtinctione ↄ duab⁹ cõcluſionib⁹ ¶ Diſtinctio eſt talis. Cauſa capit́ dupliciter. Vno mõ ꝓprie: ↄ eſt illa q̄ producit rem in aliq̄ gn̄e cauſe. Hoc modo ſunt ſolū q̄ttuor cauſe. ¶ Cõcluſio p̄ma Nullo mõ res create ſunt cauſe p̄ſciẽtie diuine ꝓprie capiẽdo cauſam. Alio mõ cauſa ſumit́ large: et eſt illa ſine qua res nõ eſt ↄ dicit́ cauſa ſine qua nõ. ¶ Cõcluſio ſcđa. Res p̄ſcite ſunt cauſa ſine q̄ nõ preſciẽtie diuine. ¶ Sed hoc non bn̄ eſt dictum. probat́: quia ſoluz ſunt q̄ttuor gn̄a cauſaruz ẜm ph̄m. ij. phiſicoꝝ. ḡ ↄc̄. Itẽ cauſa ſine qua non coincidit cuz aliqua alia cauſa ex quattuor. Aliam rationẽ ponit Bonauẽtura in lr̄a.

Opinio ſancti Bonauenture

ꝓpria ſtat in vna diſtinctione et tribus ꝓpoſitionib⁹. ¶ Diſtinctio ē tal'. Triplex eſt cauſa ſcz in eẽndo: in inferẽdo: ↄ in dicendo. Vel cauſa põt capi ẜm triplicẽ rõnem: ſcz eſſendi: inferendi ↄ dicendi. Cauſa eſſendi ē illa que vere producit effectum in aliquo cauſarum gn̄e. ¶ Prima ꝓpoſitio. Licet p̄ſcientia diuina ſit cauſa aliquoꝝ p̄ſcitoꝝ ↄ nõ omniū nõ tn̄ ecõuerſo: id eſt ip̄a p̄ſcita non ſunt cauſa p̄ſcientie dei. Et dicit́ nõ omniuz. qꝛ licet cognoſcat peccata non tamẽ eſt cauſa ipſoꝝ: ſed ſolū eſt cauſa oīm poſitiuoꝝ. Prime due ptes patẽt in queſtiõe prima p̄cedenti. Tertia ps probat́ ꝑ rationes in oppoſitū. ¶ Nota p̄ſciẽtia dei duo importat. Vnū eſt principale ſignificatum: ↄ illa dicit́ vnica dei intellectio que nihil eſt niſi eſſentia diuina. Scđm eſt conntatū: ↄ illud eſt ipſa futura preſcita. Cauſa in inferendo eſt illud quod infert aliud in bona cõſequẽtia ſiue cauſet illud ſiue non. ¶ Scđa propoſitio. Res preſcite ſunt cauſa in inferẽdo preſcientie diuine ↄ ediuerſo. Vnde bene ſequitur antixp̄s erit: ergo deus nouit cuz futurū: ↄ econtra ↄc̄. Cauſa dicendi nihil aliud eſt q̄ꝫ ratio aliqua nominandi vł appellandi aliquā rẽ. Hoc mõ dicunt doctores antiqui ꝙ ledere pedẽ eſt cauſa lapidis. ¶ Tertia propoſitio. Entia p̄ſcita ſunt cauſa dicẽdi ipſius preſciẽtie diuine ↄ nõ econuerſo. Patet prima ps: quia p̄ſcientia eſt ſcientia ante rem: id eſt quaſi ante ſcientia. Nam niſi entia eẽnt futura: ſcientia dei non diceretur p̄ſcientia. ¶ Correlarium. Poſt diẽ iudicij deus non habebit preſcientiam generãdorum ↄ corrumpendorum in iſtis inferiobus. Futurum ergo eſt ratio nominandi preſcientiam.

Circa ſecundum

articulum queritur primo Vtrum diuina preſcientia ponat neceſſitatẽ circa preſcitum. Vnde preſcitum nihil aliud eſt q̄ꝫ aliquod futurum precognituz a deo. ¶ Reſolutio queſtionis. Doctor Seraphicus rn̄dendo ad queſtionem narrat tres opiniones. Quarū prime due ſunt heretice ↄ falſe. Tertia vero catholica ↄ vera. Prima ſtat in vno dicto. ¶ Preſcientia diuina imponit neceſſitatẽ rebus. ¶ Iſta opinio eſt tam falſa ꝙ nõ ſolum theologi verumetiam philoſophi abhorrent eam: et ratio huius eſt. Nam ph̄us primo Periarmenias dicit: Si omīa neceſſario euenirent oporteret neq̄ꝫ conſiliari nec negociari ↄc̄. ¶ Scđa opinio omnino aufert preſcientiam a deo: ↄ ſtat in vna propoſitione. ¶ Propoſitio. Deus

nō pſcit aliqua futura: quia ſi eſſet aliqua pſciencia in deo imponeret neceſſitatem rebus: ſed hoc eſt falſum. ergo ⁊c̄. ¶ Iſta opinio nō ſolum eſt cōtra bonos mores: ſed etiā dehonorat deū: q̄ plus ē pſcire futura q̄ ſcire pſencia quia ⁊ homo multa cognoſcit pſencia. Et hui⁹ opinionis fuerunt antiqui romani. ſcʒ Tullius ⁊ pdeceſſores eius vt valerius ⁊ alij Et omnia que faciebant non faciebant ꝓpter deū: ſed ſolum ꝓpter rem publicā quā quaſi deam putabant.

Opinio tertia que ē catholica

(quam tenet doctor ſeraphicus) ſtat in duab⁹ ꝓpōnib⁹. ¶ Prima ꝓpoſitio De⁹ cognoſcit futura eo mō q̄ futura: et eo mō q̄ pn̄t cognoſci. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio Omnē ꝓpoſitionē de futuro cōtingenti verā cognoſcit de⁹ mere ꝯtingēter. ¶ Ad intelligentiā autē obiectoꝝ notandū: ꝙ cognitio dei poteſt capi dupl'r. Uno modo ſm ſe ⁊ abſolute: ⁊ ſic ē neceſſaria ſimpliciter pſciencia: quia eſt ipſemet deus. Alio modo inq̄ꝗtū trāſit ſup obiecta: ſeu obiectiue. ¶ Propoſitio. Licet diuina pſciencia vel cognitio ſm ſe abſolute ſit neceſſaria: nō tn̄ inq̄ꝗtum trāſit ſup obiecta. i. ſup cōplexionē cōtingentē futurā. ¶ Et nota ꝙ duplex ē neceſſitas ſcʒ abſoluta q̄ cōmuniter vocat̄ ꝯſequētis. Et eſt illa que opponit̄ contingentie qua ſcʒ aliquid nō pōt aliter eſſe. Alia ē neceſſitas reſpectiua q̄ vocat̄ ꝯſequētie. Et eſt illa q̄ ad aliqđ antecedēs neceſſario ſeq̄t̄ aliqđ ꝯn̄s ſiue antecedens ſit neceſſariū ſiue ꝯtingēs: vt ſortes currit: ergo ſortes mouet̄. Propō. In reb⁹ pſcitis nō eſt neceſſitas abſoluta. Ad argumēta. Et primo videamus argumenta ꝓ parte vera. ¶ Primo arguit̄ ꝑ ſimile. Et eſt Aug⁹. in libro de libero arbitrio. Sicͭ mea memoria nō cogit facta eſſe que pterierunt. ſic dei pſciencia nō cogit faciēda eſſe que futura ſunt. ergo ⁊c̄. ¶ Scd̄a ratio. Si de⁹ intelligat̄ nihil pſcire: nihil accreſcit ex hoc libero arbitrio: ergo poſitio pſciētie nihil aufert libero arbitrio: ergo cū liberū arbitriū de ſe ſit cauſa reꝝ ad vtrūlibet cōtingentiū diuina pſciētia hoc nō tollit. ¶ Tercia rō. Diuina pſciencia futuroꝝ pluriū (puta maloꝝ) nō eſt cauſa: aut nō eſt cauſa tota. Sed qđ dat alicui neceſſitatē habet rōnē cauſe: quia a quo ē eſſe: ⁊ eſſe neceſſariū: ergo cū diuina pſciencia nō ſit cauſa multoꝝ futuroꝝ nullam rebus imponit neceſſitatē. ¶ Quarta ratio ſic poſſit fieri. Diuina pſciencia pſcit res ſicut ſunt euenture. ergo cū ſcit aliquē peccaturū pſcit ꝙ cōtingenter peccabit ſic ſcʒ ꝙ poſſet nō peccare ſi vellet: ⁊ ſic pſcit illum peccaturū per voluntatem: ⁊ ſic ipſum aliter poſſet facere.

Solutio argumentoꝝ.

Pro primo argumēto in oppoſitū nota: ꝙ duplex eſt ꝓpō de ineſſe ſcʒ de ineſſe vt nūc: que ſcʒ eſt vera pro aliquo tempore vt magiſter legit. Alia eſt de ineſſe ſimpliciter: ⁊ eſt illa que eſt vera pro omni tēpore pro quo res eſt vt homo eſt coloratus. Propoſitio de ineſſe ſimpliciter ē duplex: ſcʒ contingens ⁊ eſt illa que licet ſit vera pro omni tēpore pro quo res eſt: tamē ſimpliciter eſt cōtingens. Alia eſt propoſitio de ineſſe ſimpl'r neceſſaria: vt homo eſt animal. ¶ Regula. Nulla propoſitio cōtingens eſt de ineſſe ſimplicit̄: ſic vt ex ipſa ⁊ vna de neceſſario ſequat̄ concluſio de neceſſario. patet quia nō ſequit̄. Omne quieſcēs de neceſſitate non mouet̄. Sed lapis in centro terre ē quieſcens. g̊ lapis in centro terre de neceſſitate nō mouet̄. ¶ Nota ī illa ꝓpōne philoſophi. Omne qđ eſt: qn̄ eſt: neceſſe eſt eſſe: ſunt quattuor ſcʒ ſubiectū principale: vt ly qđ eſt. Scđm eſt pdicatū principale ſcʒ eſſe. Tertiū eſt copula principalis vt ly eſt. Quartum eſt determinatio Et eſt duplex: quarū vna tenet ſe ex parte ſubiecti ponens actualē ipſius exiſtenciam. Scd̄a determinatio ē neceſſe: tenēs

ſe ex parte p̄dicati. ¶ Regula q̄ʒ poſitū eſt in actu: in ꝑtū poſitū eſt: nō ē amplius in poteſtate cauſe: ꝑterita eīn nō pñt non fuiſſe. Oīne autē ponēdū in actu iuꝗ̄tū ponēdū ē: in ptāte cauſe ē ¶ Pro ſolutōe ſecūdi argumēti nota ꝙ pōt Ariſtoteles gloſari (ſm Scotū) z videt̄ ꝙ fuerit intē/tio ei⁹: videlicet ꝙ nō velit dicere ꝙ nulla ꝑpō de futuro ꝯtingenti ſit de neceſſi/tate vera. Sed ꝙ ſit alia veritatis ꝑpo/ſitionis de ꝑteritis: de p̄ſenti: z de futuro ꝯtingēti. Q̄ ſi ſit intentio ei⁹ ꝙ nulla ꝑ/poſitio de futuro ꝯtingenti ſit determi/nate vera: eſt relinquēdus ꝑpter fidem. ¶ Vñ ſciendū ꝙ q̄dā doctores pariſien/ſes voluerūt dicere ꝙ nulla ꝑpō de fu/turo ꝯtingēti ſit determinate vera ſʒ ha/beat expectatā veritatē ſeu expectationē quādā veritatis: ꝯ q̄s fuit determinatū rome oppoſitū eſſe verū. ¶ Pro ſolutione tertij argumēti nota aliq̄s ꝑpoſitiones. ¶ Prima ꝑpō. Falſitas in aliq̄ intelle/ctione venit ex diſcordia intellectiōis ad obiectum intellectū: vt duʒ intelligo ali/quē eſſe nigrū cū ſit albus. ¶ Secunda ꝑpō. Potentia fallēdi in intellectu (qui poteſt decipi) venit ex potentia diſcordā/di ipſius intellect⁹ a re cognita. ¶ Cor/relariū primū. Intellectus q̄ nō pōt in/telligere res aliter ꝙ̄ ſint: nō pōt decipi. ¶ Correlariū ſecundū. Intellect⁹ diui/nus non pōt decipi nec falli. ¶ Correla/rium tertiū. Scientia z p̄ſcientia dei ſeq̄r res ſcitas ꝑ cōcomitantiā z ediuerſo de rebus vt ſup̄ dictū eſt: ſic ꝙ bñ ſequit̄ ce/lebro miſſam: ergo deus p̄ſciuit: z ecōtra. ¶ Pro ſolutione vltimi argumenti nota ꝙ hec ꝑpoſitio aliquid pōt aliter eſſe vel euenire ꝙ̄ deus ſciat. Vno modo poteſt eſſe diuiſa z ſenſus eſt. Deus ſcit aliquid z poſſibile eſt ꝙ oppoſitū eius eueniat vt deus ſcit diē iudicij fore z tamē illud eſt ſimplr̄ nō neceſſariū. Alio mō poteſt eſſe cōpoſita z tunc ē cathegorica z eſt ſenſus deus ſcit aliq̄d eſſe futurū z poſſibile eſt illud nō euenire. Vnde duplex eſt poſſi/bile ſcʒ quoddā cui nō eſt annexū aliq̄ʒ impoſſibile vt deus ſcit me celebraturū eſt poſſibile cui nō eſt annexū īpoſſibile. Aliud eſt poſſibile cui eſt annexū aliq̄ʒ impoſſibile: vt deus ſcit me celebraturū z ego faciā oppoſitū. Aliter tñ videt̄ dice/re ſanctus Bonauētura z videt̄ eſſe me/lior ſolutio ꝙ̄ iſta. vide textum.

Querit̄ ſecundo. Vtrū

diuina p̄ſcientia habeat in ſe neceſſitatē. Hoc ē vtꝝ neceſſe ſit deū p̄ſcire q̄ʒ p̄ſcit. ¶ Nota ꝙ diuina p̄ſcientia capit̄ duplr̄. Vno mō pro ꝑ ſe ſignificato. Hoc mo/do nihil aliud eſt ꝙ̄ noticia diuina: z ſic p̄ſciētia diuina eſt neceſſaria. patet quia oīa que vere ſunt in diuinis ſunt ſimplr̄ neceſſaria Alio mō ꝑ cōnotato ſumitur diuina p̄ſcientia. Hoc mō non ſolū dicit diuinā noticiam ſed etiam res futuras. ¶ Propoſitio. Licet diuina p̄ſcientia ꝑ ꝑ ſe ſignificato ſit ſumme neceſſaria: pro cōnnotato tamen eſt cōtingens. Probat̄ quia res futura ē cōtīgēs: p̄ſcientia au/tem dicit ordinationē futuri ad illū actū (diuinā ſcʒ noticiā) Hoc ē ꝙ dicunt aliq̄ ꝙ diuina p̄ſcientia formal̄r eſt ſumme ne/ceſſaria: obiectiue vero eſt ꝯtingens. Et ſimil̄r duplex eſt p̄ſcitū: ſcʒ incomplexū z eſt ens q̄ʒ nūc nō eſt: aliqñ tamen erit vt antichriſtus. Complexū autē eſt ꝑpo/ſitio vera de futuro ꝯtingenti de q̄bus z ſupra determinatū eſt. ¶ Prima ꝑpoſi/tio. Qualibet entitatē futurā incōplexā neceſſario p̄cognoſcit de⁹ clare: z intuiti/ue z euidēter: patet quia deus cognoſcit fienda ſicut facta. Sed exiſtentia cogno/ſcit clare. ergo zc̄. Nihil autē cognoſcit deus abſtractiue quia importat imper/fectionem. In hoc ſenſu non tractatur queſtio p̄ſens ſed in ſequenti. ¶ Secun/da propoſitio. Nullū enūciabile futurū (id eſt nullam ꝑpoſitionē de futuro con/tingenti verā) deus neceſſario precogno/ſcit. Probat̄: Quia alias illa propoſitio eſſet neceſſaria. g̃ zc̄. Et in iſto ſenſu in/

ſelligitur queſtio noſtra.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vnica concluſione. ¶ Concluſio eſt talis. Hoc totum dictum: deum preſcire aliquod futurum contingens: eſt cōtingens iudicandum. Quod dictū ſanctus Bonauentura probat duabus rationibus aliarum opinionum: deinde reprobat eaſdem. ¶ Ratio prima. Quādocunq̧ eſt vnum dictum totale includens duas partes vnam ſcilicet neceſſariam: ⁊ aliam contingentem totum eſt cōtingens. patet ex vera logica: quia ad cōtingentiam copulatiue ſufficit alteram partem eſſe contingentem. Sed iſtud totale dictum eſt huiuſmodi: ergo totū eſt contingens. ¶ Secūda ratio fundatur in duabus regulis. ¶ Prima regula eſt. Si alicuius vere conditionalis (ampliemus dicendo conſequentie bone) antecedens fuerit neceſſarium: conſequens eſt neceſſarium. ¶ Secunda regula. Si antecedens alicuius conſequentie bone fuerit contingens: cōſequens erit contingēs ¶ Et licet omnes theologi in concluſione concordent tamē ratio quare illud dictum ſit cōtingens diuerſimode aſſignatur. Secūda tamen opinio magis appropinquat ad veritatem. In hoc tamē peſſime dicit ꝙ preſcientia dei dependeat a futuris. ¶ Tertia regula. Omnis propoſitio de preterito vera eſt neceſſaria. Unde dixit Agathon ⁊ Solon vnꝰ ſapientiſſimorum grecorum. Hoc ſolo priuatur deus: facere ingenita que genita ſunt. Cum ergo illa. Deus preſciuit antichriſtum fore habeat dictum de p̄terito: videtur ꝙ ſit neceſſaria. ¶ Tamen ſicut dictum eſt in ratione prima hoc dictū includit neceſſarium: quia cognitionem diuinam ⁊ contingens ſcʒ cōnotatum. Uñ aliud eſt conſiderare cognitionem diuinam in ſe: quia ſic eſt neceſſaria. Aliud vt trāſit ſup obiectum contingens: quia ſic contingens denominatur.

Opinio ſancti Bonauē

ture ⁊ propria. ¶ Quadruplex eſt dictū de p̄terito. Quoddā eſt de p̄terito ⁊ pro p̄terito: vt heri comedi. Aliud eſt de p̄terito: ſed tamē pro futuro: vt antichriſtꝰ fuit naſciturus. Tertiū eſt de p̄terito et pro preterito. ſed dependet a futuro. vt philoſophū dixiſſe verum: natale bellū fore. Ueritas enim noſtre cognitionis ⁊ opinionis dependet a re. Ultimuʒ eſt de preterito quod non dependet a futuro. ſed connotat veritatē circa futurum: vt deus p̄ſciuit antichriſtū fore. ¶ Nota ꝙ hec. Deus p̄ſciuit te ſaluanduʒ includit duas ꝓpoſitiones: ſcʒ deus p̄ſciuit hanc ꝓpoſitionē tu ſaluaberis. Una eſt tu ſaluaberis. Alia eſt deus habet cognitionē de ſalute tua. Et hec expoſitio poteſt applicari tam ad prophetias ꝙ̄ ad reuelationes. ¶ Unde ad practicandū. Non ſequitur. Deus predixit petro ip̄m ter negaturum ſe noſſe chriſtū: ⁊ illa reuelatio tranſierat in preteritū: ergo neceſſarium erat petrum negare chriſtum.

Pro ſolutione argumē

torum nota ꝙ mutabile dicitur aliquod ens actu exiſtens quod nūc alio modo ſe habet ꝙ̄ ſe prius habuit. Immutabile autē dicit̄ dupliciter. Uno mō poſitiue ⁊ ſic eſt ens actu exiſtens. Alio mō negatiue: ⁊ ē nō ens actu exiſtēs. Hoc mō kymera eſt imutabilis. ¶ Arguit̄ ſic. Deꝰ pōt ſcire antichriſtū nō fore. Sʒ ponat̄ ꝙ actu eū preſciat nō fore: ergo deus eſt mutabilis quia tranſiuit de vno contradictorio in aliud: quia heri preſciuit antichriſtū fore: hodie nō p̄ſcit. ¶ Dicendum ꝙ ex quo poſitum eſt deum preſcire antichriſtum non fore: negetur per artem obligatoriā illud ꝙ deus heri preſciuit antichriſtum fore tanq̧ repugnans poſitioni. Unde cum ponitur deum preſcire antichriſtum non fore: ponitur ab eterno deum preſciſſe Antichriſtum non fore:

quia in deo non eſt tranſitus de oppoſito ad oppoſitum qui requiritur ad mutationem.

Circa diſtinctionē

tricesimānonam q̄ duos habꝫ articulos. Pro pmo igitur articulo queritꝰ primo. Utrū deus cognoſcat alia a ſe. ¶ Pro declaratione qonis ponūtur alique ꝓpōnes ꝛ aliqua correlaria. ¶ Prima propoſitio. Licet cognitio diuina in ſe ſit vnus actꝰ intelligendi ſimpliciſſimus et vnicus: quo intelligit oīa tam eternū q̄ꝫ tēporalia: tū ꝓpter diuerſa cōnotata dꝛ multiplex cognitio diuia ¶ Secūda ꝓpō. Triplex eſt cognitio diuina. Quedā eſt ſimplicis intelligentie que eſt reſpectu omniū entium: ſiue eternoꝝ ſiue temporaliū: ꝛ tam reſpectu preteritoꝝ q̄ꝫ p̄ſentium futuroꝝ ꝛ poſſibiliū. ¶ Correlariū. Cognitio diuina ſimplicis intelligentie vł noticie eſt reſpectu infinitoꝝ obiectoꝝ. Alia eſt cognitio viſionis ꝛ eſt omniū entiū exiſtentiū vel preteritorum vel futuroꝝ ꝛ etiam eternorum Iſta autem dicitꝰ cognitio viſionis: eo q͂ cōnotatur q͂ illud cognitum vel habeat vel habuerit vel habiturū ſit exiſtētiā. ¶ Correlarium. Deus nihil qđ non erit cognoſcit ſcientia viſionis. Tertia eſt cognitio approbatiōis in deo: ꝛ eſt illa que ſolum ſe extendit ad illa que acceptātur a diuina voluntate t inq̄ꝫ bona: ſiue operata ſiue operatiua. ¶ Tertia propoſitio. Cognitio approbationis non eſt reſpectu malorum: ſed ſolum bonorum. ¶ Correlarium. Cognitio ſimplicis intelligentie in plus ſe habet q̄ꝫ cognitio viſionis. Et cognitio viſiōis eſt in pꝰus q̄ꝫ cognitio approbationis. Et hanc diſtinctionem ponit ſanctus Bonauētura reſpondendo ad ſequentem queſtionem. ¶ Unde ſcientia diuina eſt cognitio omniū tam eternorum q̄ꝫ poſſibilium. Preſcientia autem preſupponit ſcientiam et eſt in minus q̄ꝫ ſciētia. Diſpoſitio eſt certa cognitio practica: id eſt factiua qua cognoſcit res factibiles: factas vel fiendas inquātum habent ordinem inter ſe. Unde duplex eſt ordo. Unus eſt eminentie ſeu nature: et talem ordinem habent res create inter ſe: vel ad ſe inuicem. Alius eſt ordo rerum ad finem: et talis poteſt ſubdiſtingui de fine propinquo et remoto. Prouidentia eſt certa cognitio dei practica: quam habet reſpectu futurorum inquantum illa futura ordinantur ad finem vltimum. Prouidus enim eſt iſte qui bene coniecturat de illis que ſūt ad finem: ꝛ de his que poſſunt impedire conſecutionem finis. ¶ Correlarium. Prouidentia preſupponit diſpoſitioneꝫ. Sicut enim videmus q͂ in domo bene ordinata paterfamilias prius ordinat familiam inter ſe ſꝫm officia. Dehinc prouidet de neceſſarijs tam quo ad victum q̄ꝫ quo ad veſtitum. Unde Boetius diffinit prouidentiam. quarto de conſolatione. Prouidentia eſt ratio in mente principis omnium conſtituta qua cūcta diſponit.

Reſpōſio ad queſtionē

ſtat in vna concluſione. ¶ Concluſio eſt talis. Pium ꝛ neceſſariū eſt dicere q͂ deꝰ cognoſcat aliud a ſe. Prima pars patet quia pium ꝛc̄. Omnis enim rectus animus hoc dicit quia nō latet deum quod cognoſcit animus noſter. Secūda pars neceſſarium ꝛc̄. quia non poteſt opus latere ſapientiſſimū opificem: ꝛ ideo oppoſitum dicere eſt impiū ꝛ impoſſibile.

Solutio argumentorū

Et pro primo ponit diſtinctionem quia aliquē intellectum intelligere aliud hoc aut eſt per ſe: aut per aliud a cognoſcente. ¶ Propoſitio. Omnis res creata quātumcū q̄ꝫ parua: eſt nata cauſare intellectionē ſui in intellectu creato. pꝫ: qꝛ oīs intellectꝰ creatꝰ eſt paſſiuus ꝛ receptiuꝰ intellectōis ꝑ aliud vł ab alio. Licet aūt

intellectus diuinus cognoſcat oīa alia a ſe: nō tñ ꝑ aliud a ſe: quia nō ē receptiu⁹ ⁊ ſic bñ pōt gloſari Ariſtoteles. Pro ſolutione vltimi argumēti notādum ꝙ intellectus diuinus habet duplex obiectū ſcʒ primariū ⁊ eſt ipſa diuina eſſentia. et ſecundariū ⁊ eſt ipſa creatura. ¶ Propoſitio. Omnē nobilitatē ⁊ oēm ꝑfectionē quam habet intellectio diuina habet ab obiecto ꝓmario: nō ab obiecto ſecūdario qꝛ nō eget eo: nec dependet ab eo.

Querit̄ ſecundo. Utrū

deus cognoſcat oīa alia a ſe. ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in vna diſtinctiōe et duabꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Diſtinctio ē talis. Duplex ē cognitio in deo: ſcʒ approbationis ⁊ ſimplicis noticie. Noticia approbationis cōnotat cōplacentiā voluntatis. ¶ Prima ꝓpoſitio. De⁹ non cognoſcit oīa noticia approbationis. patet ex deſcꝑtione ipſi⁹ in p̄cedēti q̄ōne. Hinc Abacuc. i. Mūdi ſūt oculi tui dn̄e ne videas malū. i. peccm̄ nō approbas. ¶ Scd̄a ꝓpō. Noticia ſimplicis noticie de⁹ coguoſcit oīa alia a ſe. Ad Hebreos. iiij. Omnia ſunt nuda et aperta oculis ei⁹. Et iterū. Uiuus ē ſermo dei ⁊ efficax ⁊c̄. ⁊ nō eſt aliqua creatura inuiſibilis in conſpectu eius.

Pro ſolutione argumē

toꝝ. Exēplū ꝓ ꝓma ſolutione q̄ dicit ꝙ aliq̄d eē meli⁹ ⁊ nobili⁹ ē dupl'r: qꝛ vl' ſimplicit̄ vl' huic. Un̄ panis ē nobilioꝛ ⁊ melioꝛ mihi q̄ȝ mus. Et tñ mus ē ſimpl'r nobilioꝛ pane. ¶ Pro ſcd̄i ſolutiōe argumēti. Nota ꝙ triplex ē potētia cognoſcendi ſiue cognoſcitiua. ſ. potētia ſenſitiua particularis: ⁊ ſunt q̄nqȝ ſicut ſunt q̄nqȝ ſenſus. Alia ē potētia media int̄ ſenſum ⁊ intellectū ⁊ etiā ē organica vt imaginatiua. Et iſte due dicunt̄ materiales. Tertia potētia cognoſcitiua eſt intellect⁹. Hec nō ē organica. ¶ Propō. Dicit ḡ ſanct⁹ Bonauētu. ꝙ ex materialitate coiuncti videlicet ſenſuū ꝑ q̄s intellectus ꝓ ſtatu intelligit: non pōt ſingularia intelligere ſeu cognoſcere vt intellectus: niſi intellectus ſit ſeparatus ſiue diuinus. Pōt tamē dici ꝙ intellect⁹ nō ſolū intelligit vniuerſalia: ſed etiā ſingularia etiā ꝓ ſtatu iſto Probat̄. Diligo ſingulare ſcʒ iohanē vl' petrū. ḡ cognoſco ſingulare. ꝯn̄tia patet: quia nihil volitū niſi p̄cognitū. Et lʒ nō diſtincte cognoſcam⁹ ſingularia. hoc nō obſtat quin cognoſcam⁹. Nullā em̄ naturā etiā vl'em intelligim⁹ diſtincte ⁊ ꝑfecte ꝓ ſtatu iſto. Et ꝯcedēda eſt auctoritas phi. Intellect⁹ ē vniuerſaliū ⁊ ſenſus ſingulariū. Ultimū eſt cū p̄ciſione. ꝓmū ꝓo nō. Neqȝ em̄ dicit Ariſtoteles ꝙ intellect⁹ nō ſit niſi vniuerſaliū. ¶ Pro ſolutione vltimi argumēti nota hāc ꝓpoſitionē. ¶ Propoſitio. Infinitas ⁊ imenſitas cognititiōis diuine tā intēſiua q̄ȝ extenſiua nō patit̄ aliq̄d latere deum: ſicut imēſitas diuine p̄n̄tie nō patit̄ aliq̄d abſentari a deo ¶. Correlariū. De obiecto viliſſimo pōt eſſe cognitio nobiliſſima.

Querit̄ tertio. Utrum

deus poſſit ſcire vl' p̄ſcire plura q̄ȝ ſciat. ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in tribꝫ ꝓpōnibꝫ ¶ Prima ꝓpō. Deus non pōt ſcire plus q̄ȝ ſcit loquēdo de noticia ſimplicis intelligētie. Probat̄: qꝛ illo mō cognoſcit oīa poſſibilia: q̄ erūt vel nō erūt ſunt vl' fuerūt. ḡ ⁊c̄. ¶ Scd̄a ꝓpō. Deus pōt ſcire plura q̄ȝ ſcit loquēdo de ſciētia viſionis. patet quia deus pōt noticia viſionis cognoſcere aliū mundū vel alium ſolē: ⁊ tñ nūc nō cognoſcit: eo ꝙ nō faciet. ergo ⁊c̄. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Deus pōt ſcire plura noticia approbationis q̄ȝ ſciat modo. patet quia pōt approbare fornicationem quā tñ mō non approbat. patet ſimil'r de abraā ⁊ yſaac de interficiendo ⁊c̄.

Solutio argumentoꝝ.

¶ Scd̄m argumentū in oppoſitū pōt ſic formari. Si de⁹ pōt plura p̄ſcire q̄ȝ ſciat aut plura incōplexa: aut plura cōplexa.

Non plura incōplexa: q2 res ſcit de⁹ etiā ſi nūq̃ ſint: ſcit eñi oīa q̄ pñt fieri. Siľr nō plura cōplexa: q2 cuiuſlibet ꝯdictiōis ſemꝑ altera pars eſt vera: altera falſa. ğ de cōplexis ſemꝑ tot ſunt vera quot ſunt falſa. ğ ſi ſcit oīa nō poſſunt ſciri plura: q2 nō poſſunt eſſe plura vera. Propť hoc argumētū Ockam declinat ad aliā partem. Sed tñ ꝯ Ockam poteſt ſic argui. Deus pōt ſcire hanc ꝑpoſitionem. Ego cras ero rome ⁊ tñ illā nō ſcit. ğ deus pōt ſcire aliquid qđ mō non ſcit. patet ꝯñtia. Antecedēs patet: nā poſſet me facere eſſe cras rome. Itē de⁹ pōt ſcire oēm ꝑpōnē poſſibilē verā. ğ añs verū. Q2 aūt nō cognoſcit mō patet: q2 ſcia dei nō eſt reſpectu falſi. Dicendū ꝙ noticia viſionis vel approbationis verū eſt (ſm ſctm̄ bonauēturā) deū aliq̄d poſſe ſcire qđ non ſcit mō ſed nō noticia ſimplicis intelligentie.

Circa ſecundum

articulum primo queritur Utrum deus cognoſcat ſe ⁊ alia vniformiter. Nota ꝙ ly vniformiter in ꝑpoſitione iſta pōt determinare vno modo cognitionē dei ſeu illud verbū cognoſcat. ¶ Prima ꝑpoſitio. Hoc modo deus vniformiter cognoſcit ſe ⁊ alia. Alio modo poteſt determinare obiecta cognita ſcʒ ſe ⁊ alia. ¶ Secunda ꝑpoſitio. Hoc modo deus nō cognoſcit ſe ⁊ alia vniformiter: quia nulla eſt vniformitas dei ⁊ creaturarū. Unico tamē actu intelligendi improducto pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus intelligunt tam ſe q̃ȝ alia. Eſſentia tamē diuina que eſt obiectuʒ primariū diuini intellectus ſola eſt ratio cognoſcēdi ſe ⁊ omnia alia: ſic ꝙ nulla creatura q̄ eſt ſecundariū obiectū ipſius intellect⁹ diuini mouet ipm̄. Et nota ꝙ ratio intelligendi ⁊ obiectuʒ ꝓmariū idē ſunt in diuinis ⁊c̄. Quāuis illa ſint vera: tamē ꝙ aduerbiū determinet nomina ⁊ nō verbū: non videtur eſſe de proprietate locutionis.

Reſolutio q̄ſtionis

ſtat in vna diſtinctione ⁊ tribus dictis. ¶ Diſtinctio talis eſt. Duplex eſt cognitio: quedā cauſať ⁊ ortū habet a cognoſcibili ⁊ dependet ab eo. ¶ Prima ꝑpō. Ois nature intellectualis cognitio creata eſt talis. Alia eſt cognitio ſm rem: q̄ idē eſt qđ cognoſcens: nec cauſať nec depēdet a re. ¶ Secūda ꝑpō. Sola cognitio diuina eſt talis. Primū dictū. Cognitio que dependet ⁊ cauſatur a re intelligibili variatur ſm exigentiaʒ cognoſcibilis q̃ȝtū ad rem ⁊ q̃ȝtū ad modū. Unde cognitio diciť variari ſm rem: quādo eſt de re minus nobili ⁊ magis nobili. Sed dicitur variari ſm modū qñ eſt de obiecto preſente in ꝑpria p̄ſentia: ⁊ poſt de obiecto abſente vel econuerſo. ¶ Secundū dictū. Cognitio que nō cauſať a re: nec dependet a re cognita vel cognoſcibili: accipit idemptitatē quantū ad rem ⁊ modum a parte cognoſcentis: non a parte cogniti id eſt eadē eſt realiter cognoſcenti: ⁊ ſemper eſt intuitiua. ¶ Regula methaphiſicalis. A quocunq̃ȝ eñi res habet entitatem ſuā: ab eo habet idemptitatē vel diuerſitatem: eo ꝙ hec ſint paſſiones entis ¶ Tertiū dictum. Quia cognitio dei q̄ cognoſcit ſe ⁊ alia ē eſſentia diuina: ⁊ eſt omnino eadē non diuerſificata ideo vniformiter cognoſcit ſe ⁊ alia.

Pro ſolutione argumē

torum talis ponitur diſtinctio. Cognitio diuina vno modo cōparať ad deum vel intellectū diuinuʒ cognoſcentē. Hoc modo eſt vniformitas ꝑfecta. Alio modo pōt cōparari ad res cognitas: ⁊ ſic eſt diuerſitas. ¶ Regula. Qñcū ꝑ ex diuerſitate obiectoꝝ intellectoꝝ arguiť diuerſitas intellectionū vel intellectionis: ſemper eſt fallacia accidētis in deo. In nob ſolū tenet gratia materie.

Secundo queriť Utrū

deus cognoſcat mutabilia imutabiliter

¶ Reſolutio queſtionis ſtat in vna diſtinctione ⁊ duobus dictis. ¶ Diſtinctio eſt talis. Iſtud aduerbium inmutabiliter poteſt determinare actum ſciēdi dei. ¶ Primū dictum. Hoc modo deus imutabiliter cognoſcit mutabilia. Circa actum enim cognotionis diuine non ē trāſmutatio. Alio modo iſta diſpoſitio: id ē determinatio: poteſt determinare actuʒ eſſendi reruʒ ſcalicet ly mutabilia. ¶ Secūdum dictum. Si ly mutabiliter determinet mutabilia: tunc deus non cognoſcit mutabilia imutabiliter ſed mutabiliter. Cognoſcit enim eos ſicut ſunt: ſed conſtat ꝙ ſunt mutabilia: ergo ⁊c̄. Quia ſi imutabiliter cognoſceret tunc eēt ſenſus ꝙ eſſent mutabilia et imutabilia qđ eſt oppoſitum in adiecto. ¶ Et ꝗꝗ dicta ſint vera: tamen diſtinctio non eſt logica. Unde modo ī noſtra ſcola nō oportet queſtionem diſtingui: ſed ſimpliciter eſt concedenda. Et ſicut ſatis groſſuʒ eſt exemplum quod dat ſanctus Bonauentura in hac queſtione: ⁊ hoc propter groſſiores et ſimpliciores: ita etiam propter theologos nouellos ponit diſtinctioneʒ prefatam ⁊c̄.

Queritur tertio. Utrum

deus cognoſcat omnia preſenter. ¶ Pro declaratione qōnis notanduʒ ꝙ p̄ſenter dicit p̄ſentialitatem. Eſt autem duplex preſens. Quoddā eſt raptim tranſiens. Aliud ſimplex et permanens. Et illud preſens nihil aliud eſt niſi inſtans vł nūc indiuiſibile: copulans prius cum poſteriore. Solum enim duo ſunt tempora. Preteritū ⁊ Futurum. Nam ſolum habemus de tempore ipſuʒ nūc quod eſt indiuiſibile: copulans preteritū cū futuro Ipſum aūt p̄ſens ſeu nūc: nō eſt tempus Aliud eſt preſens ſimpliciſſimū ⁊ permanens. Et eſt nunc eternitatis: qđ eſt ipſa eternitas dei: nō autē pars eternitatis.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione ⁊ duobus dictis. ¶ Diſtinctio talis eſt. Deum cognoſcere omnia p̄ſenter dupliciter poteſt intelligi. Uno modo vt ly preſenter dicit preſentialitatem omniū obiectoꝝ cognitoꝝ. ¶ Primū dictū. Hoc modo deus non cōgnoſcit omnia preſenter. Aliqua em̄ obiecta ſunt p̄terita: aliqua futura. Ut antichriſtus. Unde cuʒ nō ſit ſimultas ſeu preſentialitas obiectorum: queſtio nō eſt vera hoc modo loquēdo. Alio modo ly preſenter poteſt dicere p̄ſentialitatem diuine cognitionis. ¶ Secundum dictum Deus cognoſcit omnia preſenter: vt notatur preſentialitas diuine cognitionis ad omnia ſibi p̄ſentia: quia per vnicum actum ſimpliciſſimum intelligit ⁊ habet om̄ia preſentia ſibi: tam illa que ſunt: ꝗꝫ que fuerunt: ⁊ que erunt. Nihil enim eſt futurum deo. Nullius enim rei noticia aduenit deo de nouo. ¶ Correlariuʒ. Licet deus cognoſcat futura contingentia certitudinaliter nō tamen cognoſcit aliquod futurum ſibi futurum patet. nullū enim tale eſt ſibi: quia omnia ei ſunt preſentia. ¶ Pro ſolutione vltimi argumenti nota ꝙ duplex eſt noticia in deo. Una dicitur apprehenſiua: que eſt tam poſſibilium ꝗꝫ impoſſibiliū: tam falſorum ꝗꝫ incōpoſſibilium. Hac noticia deus cognoſcit ſimul duo ꝯtradictoria. Talis etiā eſt in nobis: niſi em̄ cognoſcerem: ambo ꝯtradictoria nō iudicarem ipſa eſſe incōpoſſibilia nec ꝯtradictoria. Alia eſt iudicatiua noticia ſeu adheſiuā. Et iſta ſolū eſt reſpectu veri. Uñ ſic cognoſcit ꝯtradictoria ꝙ ſcit vnū alteri eſſe incōpoſſibile vnū tamen alteri poſſe ſuccedere.

Irca diſtinctionē

c quadrageſimam que tres habet articulos. Prim⁹ eſt de predeſtinatiōe ⁊ cōtinet duos articulos partiales: ⁊ quilibet duas habet queſtiones Secūdus eſt de electione habens duas qōnes. Tertius de reprobatiōe qui ſimiliter duas queſtiones habet.

Circa p̄mū igitur articulū queritur p̄mo. Utrū p̄deſtinatio ſit quid eternū vel temporale. ¶ Pro declaratione illi⁹ termini p̄deſtinatio notandū q̄ iſta materia ſcʒ p̄deſtinationis ſimilis eſt ſerpēti qui dr ydra: qui cuʒ diuidit̄ ſeu abſcinditur ſibi caput in alia parte naſcit̄ ſibi aliud caput: ꝛ ſic habet duo: q̄ ſi illa duo abſcidant̄ habebit quatuoꝛ vel ſex capita. Et ideo ſ̄m fabulas cū hercules p̄liaret̄ cuʒ eo: tandem neceſſariū habuit cū igne cōburere eum ꝛ oīa eius capita. Sic etiam eſt de iſta materia. Nā cum vna difficultas in iſta materia ſoluitur ſurgunt alie due difficultates maioꝛes. Sequar autē duos doctoꝛes p̄cipuos in iſta materia vnū antiquū textuariū ſcʒ btm̄ Auguſtinū ꝛ aliuʒ queſtionariū. Et duos modernos p̄cipuos Scotū ſcʒ ꝛ Bonauenturam. ¶ Unde p̄deſtinatio ſ̄m ſcotum in p̄nti diſtinctione eſt p̄oꝛdinatio alicuius creature intellectualis ad gloriā p̄ncipaliter: ꝛ ad grām ꝛ ad merita: et ad quedā alia in oꝛdine ad gloriā minus p̄ncipaliter: facta a voluntate diuina. In iſta deſcriptione quatuoꝛ vel quinq̄ ſunt particule. Prima particula eſt. Preoꝛdinatio facta a diuina voluntate. Un̄ p̄deſtinatio formalr̄ nō eſt niſi actus diuine voluntatis qua oꝛdinat creaturā rōnalem ad finē ſuū ſupnaturalē. Un̄ duplex eſt finis creature rōnalis. Quidā eſt naturalis: ad quē ſcʒ ipſa v̄tute ſua naturalī poteſt ɔtingere vt finis ignis eſt eſſe ſurſum. Finis autē creature ſupnaturalis eſt ille (ad quē licet oꝛdinet̄) ipſa tn̄ non pōt acquirere illū virtute ſua ꝓpꝛia. Sicut ſagitta nō pōt ire ad ſignū niſi ſagittans mitteret ſeu deſtinaret ante ſe. Sic nullus pōt pertingere ad vitā eternā niſi ante fuerit deſtinat⁹ a deo. Un̄ Joh. vi. Nemo pōt venire ad me niſi pr̄ me⁹ traxerit eū. ¶ Nota q̄ ſ̄m modū noſtrū itelligēdi quatuoꝛ ſunt ſigna nature in predeſtinatione diuina: licet deus ab eterno ſimul intellexit oīa. Primū qḋ ſequitur non eſt verū de quattuoꝛ. In p̄mo ſigno nature deus intellegit ſe tanq̄ ſummuʒ intelligibile: ꝛ in hoc nō eſt p̄deſtinatio. In ſcḋo ſigno p̄uidet oēs creaturas intellectuales in puris naturalibꝫ: ꝛ in h̄ etiā eſt p̄uiſa incarnatio v̄bi diuini. Dimittamus alias creaturas qm̄ nō ſunt ad ꝓpoſitū (ſcʒ de p̄deſtinatione) Intellectus ergo repſentat voluntati ipſas rōnales creaturas in puris naturalibus. In tercio ſigno tanq̄ clementiſſim⁹ eligit quos vult ad gl̄iam: ꝛ in illo ſigno nō ſunt merita: ſed et mera ſua liberalitate vult eis dare vitā. Et in hoc ſigno nihil vult iude ꝛ alijs dānatis dare. nō gloriā: qm̄ nō obligat̄ ipſis ſicut nec obligabat̄ petro ꝛ paulo. In quarto ſigno videt oēs hoīes caſuros ꝛ peccaturos in adā. Sed cum ſua ineffabilis ſapīa ſtabiliuit q̄ nullus ſaluabit̄ cuʒ pcō. ideo voluit ꝛ opoꝛtuit eis p̄uidere de remedio. Et ſic in q̄nto ſigno oꝛdinauit xp̄m pati pꝛo liberatione p̄deſtinatoꝝ. Et licet doctoꝛ ſubtilis ſolum quatuoꝛ ſigna ponat in pꝛimo: tn̄ in tertio ponit talia. ¶ Correlariū. In q̄nto ſigno p̄uidet iudā ꝛ alios dānatos eē dānandos. Un̄ p̄deſtinare nō eſt niſi velle dare gloriā alicui creature rationalī. Sed velle nō eſt actus itellectus formaliter: ergo ꝛc̄. ¶ Correlariū pꝛimū. Predeſtinatio non eſt actus intellectus diuini neq̄ intellectio: patet per ſuperioꝛa. ¶ Correlariū ſcḋm. Predeſtinatio nō ē p̄ſciencia diuina formalr̄ loquēdo. Dicitur formalr̄: quia omnia in diuinis ſunt idē realr̄. Contra Richardū de media villa: pʒ quia illa ē actus intellectus ꝛc̄. ¶ Correlariū tertiū. Predeſtinatio pꝛimo ꝛ pꝛincipalr̄ ꝛ formalr̄ iṗoꝛtat actuʒ diuine voluntatis: concomitanter tamē ꝛ p̄ſuppoſitiue iṗoꝛtat p̄ſcienciā diuinā ſeu actū intellect⁹. ¶ Correlariū quartū Deſcriptio data ab Auguſtino in libꝛo de bono ꝑſeuerantie de p̄deſtinatione q̄

eſt talis ꝙ p̄deſtinatio eſt preſcientia be-
neficiorũ dei: non eſt formalis: ſed debet
intelligi concomitanter ⁊ p̄ſuppoſitiue.
patet: Nihil em̄ volitũ niſi precognitũ.
¶ Quintũ correlariũ. Solus de⁹ prede
ſtinare pōt. Cum em̄ de rōne ſua forma-
li includat diuinam voluntatē ſequitur
ꝙ non poſſit competere alicui creature.
¶ Sextũ correlarium. Sicut nullus an
gelus ꝗ̄tumcunqꝫ ꝑfectus nec aliq̄s ſan
ctus ꝗ̄tũcunqꝫ beatificatus pōt beatifi-
care ꝓprie ⁊ p̄ncipaliter aliquem: ſic nec
poſſunt predeſtinare. Prima pars patet:
q2 beatificare effectiue eſt clare oſtende-
re eſſentiam diuinã: ergo ⁊c̄. ¶ Septimũ
correlariũ. Deus nullo modo eſt prede-
ſtinabilis. patet. Om̄e predeſtinans ha-
bet poteſtatē ſup predeſtinatũ: ergo ⁊c̄.
Uel ſic. Quicquid predeſtinat̃ ꝯtingen
ter beatificatur vel beatificabitur. Sed
deus neceſſario beatificatur: ergo ⁊c̄.
¶ Octauũ correlarium. Predeſtinatio
eſt ꝯtingens. patet: q2 nō eſt aliud ꝗ̄ vel
le diuinũ: vt trãſit ſuper creaturã ratio-
nalē. Sed ſicut quicquid deus ad extra
agit contingenter agit: ſic quicquid vult
ad extra ꝯtingenter vult. ¶ Nonũ corre
lariũ. Licet predeſtinatio ſit cōtingens:
eſt tamē eterna: licet em̄ nō det creature
gloriã niſi ex tp̄e: voluit tñ dare ab eter-
no. Aliud em̄ eſt dare ⁊ aliud velle dare
Et eſt reſponſiuũ ad queſtionē primam
Bonauēture. ¶ Decimũ correlariũ. Li
cet deus p̄deſtinauerit ab eterno creatu
ras rōnales: ⁊ voluerit ab eterno eis da-
re gloriã: nō tamē voluit eis dare ꝓ eter-
no: Nam nunꝗ̄ deus edificabit mihi do
mum in paradiſo: niſi ego edificem cum
eo. Edificare em̄ domum in paradiſo eſt
mereri vitam eternã. Edificare ergo ta-
bernaculũ in paradiſo nō eſt ipſa prede-
ſtinatio: ſed effectus ipſius. ¶ Undeci-
mum correlarium. Licet ſint multi ⁊ va
rij effectus predeſtinationis: principalio
res tamen ad quos alij reducuntur ſunt
quattuor. ſ. vocatio: iuſtificatio: magnifi
catio: ⁊ chriſti paſſio. Prima pars patet
quia oīa bona tp̄alia et omnia que ſunt
in vniuerſo vt terra: celũ: ſol: luna: ſtelle:
paradiſus ⁊ celuꝫ empireũ ſunt effectus
predeſtinationis. Nō em̄ deus indiguit
vt faceret ſolē: aues: aquã ⁊c̄. niſi ꝓpter
electos. Unde philoſophus. ij. phiſicoꝝ
Sumus nos quodãmodo finis omniũ.
Item Geneſis primo. Dominamini pi-
ſcibus maris ⁊c̄. ¶ Sed pro ſecũda par-
te loquitur de p̄mis Apoſtolus. Quos
p̄ſciuit hos ⁊ predeſtinauit: quos prede-
ſtinauit hos et vocauit: q̄s vocauit hos
⁊ iuſtificauit ⁊c̄. Ubi notandum ꝙ pre-
ſcientia dei capitur dupliciter. Uno mo
do large: Et ſic eſt reſpectu omniũ futu-
rorum bonoꝝ ꝓ maloꝝ. Hoc modo acce
pit apoſtolus preſcientiã cum dicit pre-
ſciuit: prout p̄ſcientia eſt quedaꝫ noticia
precedens predeſtinationem. Non enim
deus ignoranter predeſtinauit. Alio mo
do capitur ſtricte pro noticia ſolum re-
ſpectu malorum. Uel capitur pro repro
batione: ⁊ illo modo opponitur predeſti-
nationi vocatio (licet ſint alie expoſitio-
nes tamen hec mihi placet) eſt attractio
ad fidem ſcꝫ per predicationē: vel per in-
ſpirationē: etiam poſt perditam innocen-
tiam baptiſmi: vnde dicit ſcriptura tra-
hit rebelles noſtras voluntates: quod ⁊
ſancta eccleſia ſepius petit. ¶ Duodeci-
mũ correlariũ. Finis ꝓpinquus ⁊ imme-
diatus: ꝓpter quē creauit dominus vni-
uerſum: ſunt homīes p̄deſtinati. ¶ Cor-
relariũ tredecimũ. Licet paſſio chriſti fu
iſſet ſufficiens etiam pro infinitis homi-
nibus: ſi deus voluiſſet acceptare ꝓ eis.
Nunꝗ̄ tamē fuit accepta neqꝫ efficaci-
ter oblata a xp̄o niſi ꝓ electis. ¶ Quar-
tumdecimũ correlariũ. Nullum bonum
meritoriũ eſt ſufficiēs ad vitam eternam
niſi quia deus acceptat. Et tñ eſt ſuffi-
ciens ad vitam eternam quantũ deus ac
ceptat: ⁊ ad tantũ gradũ beatitudinis:
ad quantũ acceptat deus. Sufficientia
em̄ noſtra ex deo eſt. Per magnificentiã

intelligitur gloꝛificatio ī patria. Hic er-
go rtcata ſigna illa quattuoꝛ ſupꝛadicta
Cognoſcens eīm ꝙ omnes electi pecca-
turi eſſent vel actuali peccato vel oꝛigi-
nali (excepto xp̄o ⁊ btā virgine que fuit
pꝛeſeruata) oꝛdinauit ⁊ voluit xp̄m tanq̄
ꝗ pꝛimogenitum in multis fratribus ⁊
perfectiſſimū electum ſatiſfacere debere
pꝛo omnibꝰ. Scōa particula deſcriptio
nis predeſtinationis eſt alicuius creatu/
re intellectualis. ¶ Pꝛimū coꝛrelarium.
Omnis natura contingenter beatifica/
bilis eſt pꝛedeſtinabilis. Pꝛobatur: quia
omnis natura oꝛdinabilis ad gloꝛiam ꝑ
merita eſt pꝛedeſtinabilis. Sed omnis
natura contingēter beatificabilis eſt oꝛ-
dinabilis ad gloꝛiam ꝑ merita: ergo om/
nis talis eſt pꝛedeſtinabilis. Unde du/
plex eſt natura beatificabilis. Quedaꝫ
eſt que neceſſario eſt beatificabilis: vt na
tura diuina. Hec non beatificatur ꝑ me
rita pꝛecedentia. Alia eſt natura beati-
ficabilis cōtingēter: vt eſt rationalis na-
tura creata ſiue angeli ſiue homīes. Ne/
ꝗ enim adulti neꝗ paruuli neꝗ angeli
beatificantur niſi pꝛecedētibus meritis
Uñ deus oꝛdinauit ſua ſapiētia: ꝙ nul-
lus beatificabitur niſi ꝑ pꝛecedentia me
rita ⁊ niſi mereatur vitam eternam: in ſe
vel in alio. ¶ Scōm coꝛrelarium. Sola
natura cōtingēter beatificabilis eſt p̄de
ſtinabilis. ¶ Tertiū coꝛrelariuꝫ. Nulla
natura in ferioꝛ homīe eſt p̄deſtinabilis.
patet: quia ſola natura btificabilis ē pꝛe
deſtinabilis. Sed nulla natura inferioꝛ
homine eſt beatificabilis: ergo. ¶ Quar
tum coꝛrelarium. Oēs angeli ⁊ oēs ho-
mines ſunt p̄deſtinabiles. patꝫ: quia ali/
qui homines ſunt p̄deſtinabiles: ḡ omes
Et licet ꝯſequētia nō valeat gr̄a foꝛme
tñ gratia materie hñ valet: eo ꝙ ſit mate
ria naturalis. ¶ Quintū coꝛrelariū. Li
cet oēs creature intellectuales ſint p̄de-
ſtinabiles: nō tamē oēs pꝛedeſtinantur.
¶ Sextū coꝛrelariū. Pꝛedeſtinatio p̄n-
cipaliter reſpicit finē ſupnaturalē natu/

re intellectualis. Sicut enim dictuꝫ eſt.
finis ſupnaturalis eſt ille qui excedit fa/
cultatē nature ſic ſcilicet ꝙ ipſa ex puris
naturalibus non poteſt acquirere illuꝫ.
¶ Septimū coꝛrelarium. Licet p̄deſti-
natio pꝛincipaliter reſpiciat gloꝛiam: tñ
cōcomitāter reſpicit vocationē ⁊ gratiaꝫ
⁊ merita: ⁊ cetera bona in oꝛdine ad glo/
riam. ¶ Octauū coꝛrelariū. Chꝛiſtꝰ in/
ter p̄deſtinatos eſt pꝛimus p̄deſtinatus
Pꝛobatio: quia omnis oꝛdinare volens
pꝛius vult finē q̄ꝫ illa que ſunt ad fineꝫ.
Et ſicut pꝛius vult fineꝫ q̄ꝫ illa que ſunt
ad finem: ita pꝛius vult illud quod eſt fi
ni ꝓpinquius q̄ꝫ illud qꝺ eſt remotiꝰ a fi
ne. Sed deꝰ eſt oꝛdinatiſſimū volēs. Et
cōſtat ꝙ xp̄s eſt ꝓpinquioꝛ deo q̄ꝫ aliq̄s
alius ſanctꝰ: ergo deꝰ pꝛius vult gloꝛiaꝫ
nobiliſſime aīe xp̄i q̄ꝫ alicui alteri ſctōꝝ
Ex quo ſequit̄ ꝙ in ſignis nature ſupe/
rius dictis poſſunt aſſignari alia ſigna.
vñ ad Roma. viij. Xp̄s eſt p̄mogenitus
in fratribꝰ. ¶ Nonū coꝛrelariū. Si adā
nō peccaſſet adhuc xp̄us incarnatus fuiſ
ſet. Pꝛobat̄: quia cū xp̄us ſit pꝛius natu-
ra p̄deſtinatus q̄ꝫ aliq̄s hoīm. Et omēs
electi fuerunt pꝛius pꝛedeſtinati q̄ꝫ ali-
quid p̄ſciret deus de pctō: licet deus ab
eterno oīa ſimul intellexerit: ergo ſi ho-
mo non cecidiſſet adhuc fuiſſet incarna-
tus. Unde licet paſſio ſit ꝓpter peccata
noſtra: non tñ pꝛincipaliter: et pꝛimo eſt
incarnatus ꝓpter peccatū. Nō eīm eſt ve
riſimile ꝙ ſummuꝫ bonum in creatis ſit
ſolūmodo occaſionatum: ⁊ non ſolū hoc
ſed occaſionatū occaſione peccati. Sed
ſummū qꝺ fecit deus eſt ꝙ aſſumpſit na/
turam humanam: ergo ⁊c. Minoꝛ patet
per Auguſtinū. In rebus ꝑ tempꝰ oꝛtis
ſumma gratia eſt: vt deus hoī in vnita-
te pſone copularet̄. ¶ Decimū coꝛrelā.
Si adam non peccaſſet xp̄s nihilominꝰ
incarnatus fuiſſet et potuiſſet veniſſe: vt
redemptoꝛ. Ubi notandū ꝙ duplex eſt
redemptio ſciꝫ Subleuatiua: et eſt illa
qua aliquis poſt lapſum liberat̄ et redi-

miſſ a peccato qđ inſuit. Hoc modo omnes homines excepto chriſto ⁊ beata maria virgine glorioſiſſima fuerunt redempti ſubleuatiue. Alia eſt redemptio preſeruatiua qua aliquis redimitur a peccato. nō qđ aliquādo inſuit: ſed qđ inſuiſſet niſi redemptus fuiſſet. Hec redemptio multo nobilior eſt. Patet in exēplo familiari. Tres vadāt in campis quorū vnus ſcit latentem foueam ⁊ viam ⁊c̄.

¶ Undecimū correlariū. Nullus inter predeſtinatos eſt predeſtinatus: ideo qꝛ alius preuiſus eſt caſurus: quia ſi hoc: ſequeret ꝙ ille predeſtinatus deberet gaudere de peccato alterius: ſed hoc eſt incōueniens. Hoc correlariū patet: qꝛ anteꝙ̄ deus ꝓuideret caſum tam angeloꝝ ꝙ̄ hoim predeſtinauerat omnes electos Illud eſt cōtra opinionem illorum qui dicunt homines eſſe predeſtinatos propter caſum angelorum quod eſt falſum

¶ Correlarium duodecimū. Licet paſſio xp̄i fuerit ſolū efficaciter oblata ⁊ accepta pro electis non tamen pro omnib⁹ predeſtinatis: quia non pro angelis: ſed tm̄ pro hominibus. Probatur: Quia ſi paſſio chriſti fuiſſet ꝓ angelis oblata efficaciter: hoc aūt eſſet pro bonis aut malis. Nō malis patet: nec ꝓ bonis patet: qꝛ tm̄ ꝓpter pctā mortuus: et paſſus eſt chriſtus. Nam angelos nuſꝙ̄ apprehendit gloſā. i. nunꝙ̄ ꝓpter angelos paſſus eſt.

¶ Auguſtin⁹ tripliciter deſcribit ꝑdeſtinationē. Primo in libro de fide ad petrum dicens. Predeſtinatio eſt gratuite donationis ꝑparatio. i. preordinatio alicui⁹ creature intellectualis ad gloriam facta a volūtate diuina. Uñ Eſaias ait ꝙ oculus non vidit nec auris audiuit ⁊c̄. que preparauit deus diligētib⁹ ſe ⁊ hoc ꝙ̄tum ad preparationem. Dicitur ſecundo gratuite donationis. Patet enim ꝙ gratia gratis datur: alioquin nō eſſet gratia: ⁊ ſic per ſecundam particulam non ſolum gloriam: ſed etiā alia media intelligamus.

¶ Idem Auguſtinus diffinit eam in libro de bono ꝑſeuerantie dicens: Predeſtinatio eſt preſcientia beneficiorum dei ⁊ hoc concomitanter ⁊ ꝑſuppoſitiue.

¶ Tertio in libro de predeſtinatione ſanctorum ⁊ magis ꝓprie. Predeſtinatio eſt propoſitum miſerendi. Et debet ſic intelligi. Predeuinatio eſt propoſituꝫ dandi vitam eternā. Un̄ de miſericordia vno modo capitur large ꝓ liberalitate. Hoc modo accipitur in illa auctoritate Pauli vbi dicit gloſa cui vult miſeretur: id eſt miſericorditer vitam eternam largitur. Et ſic capitur in iſta deſcriptione. Predeſtinatio enim non habet pro obiecto malum: ſed ſolum gloriam. Alio modo accipitur ſtricte ſm ꝙ dictum eſt.

¶ Correlarium primum. Licet propoſitum: electio ⁊ ꝑdeſtinatio ſint idem realiter et ſm rem in deo: diſtinguunt tamen ratione. Propoſitum enim nihil eſt niſi velle aliquid facere. Unde ille proponit qui firmiter vult aliquid facere. Electio autem addit aliquid in ꝙ̄tuꝫ ſcilicet vult illud diſtinguendo contra oppoſitum: et ſic addit ſegregationem. Si enim omnes vellet beatificare diceretur propoſitum: nō tamen electio. Predeſtinatio dicit aliquem firmiter aliquid velle facere: ⁊ cuꝫ hoc connotat ſegregationem: ⁊ tertio cōnotat gloriam eternam ⁊c̄.

¶ Secundū correlarium. Propter identitatem realē illorum trium: ſacra ſcriptura quandoꝙ̄ et doctores ſacri vtuntur vno nomine pro alio. Unde: Scimus quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum: his qui ſm propoſitum. Gloſa: id eſt ſm predeſtinationem ⁊c̄. Ibi dicitur in gloſa ordinaria ꝙ etiam peccata cooperantur predeſtinatis in bonum ſcilicꝫ vt ſint cautiores: humiliores ⁊ feruentiores. Exemplum de ſancto Petro quem deus cadere permiſit: vt illū poſtea cautiorem redderet. Secundo patet exemplum de milite habente multas cicatrices: et hoc pro beatis.

¶ Tertiū correlarium. Gloria: vita eterna: beatitudo: viſio clara ⁊ fruitio ſeqns illā clarā viſionē omībꝫ modis idē ſunt. Et dicit vita eterna a pte poſt: nō a parte añ. ¶ Correlariū quartū. Ille ſolus dicit pdeſtinatus cui ꝓpoſuit deus dare vitā eternā. Unde: Cui vult miſeret ⁊ quē vult indurat: id eſt nō miſeret. Miſericordia em̄ ꝓprijſſime loqndo reſpicit pro obiecto ſuo miſeriā vel pene vel culpe: ⁊ ſic ſe habet ꝓ obiecto remoto malū. Obiectum autē ꝓpinquū ipſius miſericordie eſt nolle miſeriam eſſe in alio: proprijſſime em̄ ſm aliqs nullus dr̄ miſereri ſui. Illud aūt obiectū ꝓpinquū miſericordie (ſicut etiā cuiuſlibet virtutis moralis obiectū ꝓpinquū) eſt act⁹ ad quem inclinat miſcdia talis habitus.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in ſex dictis. ¶ Primū dictum. Predeſtinatio duo dicit ſeu importat: ſcꝫ principale ſignificatū ⁊ cōnotatū. ¶ Scdm dictum. Principale ſignificatum predeſtinationis eſt ipſa diuina volitio que nihil aliud eſt q̄ eſſentia diuina. Nec tamen doctor Subtilis cum dicit: q̄ ſit diuina volitio ꝯtradicit ſctō Bonauen. ſed ſubtiliat ⁊ iuuat textum ſcti Bonauenture ¶ Tertium dictū. Cōnotatū ipi⁹ predeſtinatiōis eſt triplex creatura: ſcꝫ gratia gloria ⁊ ipſa ꝑſona ſaluāda. Ex his patꝫ diffinitio Scoti data de pdeſtinatione. ¶ Quartū dictū. Predeſtinatio importat illa duo: ſcꝫ principale ſignificatuꝫ ⁊ ꝯnotatū nō abſolute: ſed cuꝫ ordine anteceſſionis vnius ad alterū ſcꝫ cum ordine anteceſſionis diuine volitionis et eſſentie diuine ad connotatū: ſicut eternū tpale. ¶ Quintū dictum. Quia principale ſignificatū pdeſtinationis eſt eternū: ideo predeſtinatio iudicāda eſt eterna. ¶ Sextum dictum. Quia predeſtinatio importat ſuum principale ſignificatum cū ordine anteceſſionis ad connotatum ⁊ illa anteceſſio eſt eťna: pdeſtinatio erit eťna.

Querit ſecundo. Utrū

predeſtinatio principalis importet ſciētiam an voluntatē. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpoſitio. Cum predeſtinatio ſignificet diuinā eſſentiā: vt cauſam grē ⁊ glorie: ⁊ hoc ſm ordinatam diſtributionem gratie et glorie: q̄tum eſt de ſe nō tm̄ importat ſcientiam: ſed etiam voluntatem et potentiam. Impoſſibile eſt eni q̄ de⁹ predeſtinauerit aliquem quem nō preſciuerit. ¶ Secūda propoſitio. Quia cauſalitas gratie et glorie attribuitur proprie voluntati: vt efficienti: ſed ſciētie: vt diſponenti: et potētie vt exequēti. Ideo etſi predeſtinatio importet illa tria: tamen principalius importat voluntatē: id eſt actum voluntatis. Scdm Bonauentu. tamē ⁊ alios doctores etiā Scotum potentia dei nō eſt aliud niſi voluntas dei. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Quia pdeſtinatio importat illa tria vel formaliter vel cōcomitanter vel p̄ſuppoſitiue. Hinc eſt q̄ Auguſtin⁹ diffinit eaꝫ per illa tria Quō autē intelligende ſunt ille diffinitiones ſuperius dictum eſt.

Circa ſecundum

c articulūꝫ in ſpeciali querit de neceſſitate pdeſtinatiōis Primo Utrum pdeſtinatio inferat neceſſitatem ſalutis libero arbitrio. ¶ Nota q̄ duplex eſt neceſſitas. Quedam eſt conſequētis: et eſt illa qua aliquid ita eſt q̄ nō poteſt nō ita eſſe: vel qua ita ſit vt non poſſit oppoſitū eius fieri. Et dicit abſoluta. De iſta neceſſitate abſoluta eſt pn̄s queſtio: et eſt ſenſus. Utrum predeſtinatio abſolutā neceſſitatem ſalutis inferat predeſtinato: ſic q̄ liberum arbitrium eius neceſſario ſimpliciter operetur meritorie. Seu ſuppoſito q̄ ſim predeſtinat⁹. Querit. Utrū iſta ſit neceſſaria ego habebo gloriam. Alia eſt neceſſitas ꝯſequētie que eſt qua

Vna ꝓpoſitio ſiue neceſſaria ſiue contingens: in bona ꝯſequentia infert aliā ſiue cōtingentē ſiue neceſſariā. Et de illa non eſt queſtio: quia omnes doctores concedunt nec eſt difficultas quin ſit neceſſaria conſequentia. Deus p̄deſtinauit iohannē: ergo ſaluabit̄. ¶ Item duplex eſt ſalus creature rationalis ſcʒ efficiēs ſiue effectiua minus principalis ⁊ meritoria. Et eſt chriſtus ſm humanā naturā. Vñ Nos autē gloriari oportet in cruce dñi noſtri ieſu chriſti in quo eſt ſalus nr̄a ⁊c. Alia eſt efficiēs principalis. Et eſt tota trinitas. Licet ergo chriſtus ſm naturā humanam ſit redemptor noſter effectiue meritorie ſcʒ hoc tamē eſt minus principaliter. Trinitas autē tota eſt principalis redemptrix noſtra. ¶ Nota ꝙ adhuc duplex eſt ſalus. Quedā eſt obiectiua ⁊ eſt ipſa diuina eſſentia. Alia eſt formalis ⁊ eſt ipſa clara viſio ⁊ fruitio eſſentie diuine. ¶ Correlariū. Beatitudo formalis: ſalus formalis: finis ſupernaturalis: fruitio cum viſione ſunt idem.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vna ꝯcluſiōe. ¶ Ccloūſio. Predeſtinatio nō infert neceſſitatē ſaluti: nec infert neceſſitatē libero arbitrio. Oppoſitū huius concluſionis eſt hereticū. Probatur: quia predeſtinatio qua deus predeſtinauit hominē velle ſaluare non violentat liberum arbitrium nec cogit: ſed ſtat cū ipſo dimittens cū in ſua libertate ⁊ contingentia: ergo predeſtinatio non infert neceſſitatē libero arbitrio. Antecedens perſuadetur. Quia ſic cōtingenter quis facit bona opera vel mala cum eſt p̄deſtinatus: ſicut ſi deus eum nō p̄deſtinaſſet. Vnde concluſione poſita dicit ſanctus Bonauentua. Quoniam predeſtinatio non eſt cauſa ſalutis niſi includendo merita et ita ſaluando liberum arbitrium. Hec ille. Sicut em̄ ſi velit quis iohanni cras aliquid dare: non tollit aliquid a libero arbitrio eius: ſic nec deus.

Pro ſolutione argumē

torum notandum ꝙ preſciencia duo importat. ſcilicet rationem preſcientie: ⁊ rationem cauſe: importat cauſalitatem ſcilicet reſpectu gratie ⁊ glorie. ¶ Correlarium. Deus nō eſt tota cauſa ſalutis tue ſed cum voluntate tua. Quid autē frangis caput tuum per diuerſas cogitationes ⁊ fantaſias. Facienti quod in ſe eſt deus nunꝙ̄ deficiet. Vnde quidam doctor. Si nō es predeſtinatus fac vt p̄deſtineris. Vnde in poteſtate tua ē damnari vel ſaluari. Nā chriſtus dixit: Mathei. xix. Si vis ad vitā ingredi ſerua mādata. Nouit deus mutare ſententiam ſi tu noueris mutare vitam. Vnde ſi habes melancoliam ꝙ deus p̄ſciuerit te ad penam: dico tibi. fac quod conſulo tibi. Et tibi aſſero ⁊ promitto et pro te in die iudicij reſpondebo. Conuertaris a via tua mala: ⁊ a ſtudijs tuis inutilibus: a tali occupatione tui intellectus vaniſſima et exerce te in amore et delectatione diuine benignitatis infinite: ⁊ ſaluaberis perſeuerando. Quero em̄ a te quare chriſtus venit in mundū predicans ⁊c. Reſpondebis: propter ſalutem peccatoris. Si ego ſtans in colle viderem diuerſas vias vnam ad franckfordiā: aliam ad argentinam: ⁊ tertiā ad moguntiā ⁊c. Quere illud in ſancto Bonauentura: quia valde clare ibi ponitur.

Mouet igit̄ circa quar

tum Argumentum queſtionem talem. ¶ Vtrum p̄deſtinatus poſſit damnari. Tota reſolutio doctoris ſtat in quinqꝫ propoſitionibus ⁊ vna ratione. ¶ Prima propoſitio. Hec propoſitio p̄deſtinatus poteſt damnari: eſt ſimpliciter vera: ⁊ ſine diſtinctione cōcedenda. Et poteſt probari ſic. Omnis ꝓpoſitio eſt ſimpliciter concedenda que ſic ſignificat ſicuti eſt: ſed iſta eſt huiuſmodi: ergo eſt ſimpliciter cōcedenda. In hac ꝓpoſitione Scot/

tus ⁊ moderni doctores nō ſunt cum eo:
quia diſtinguunt eam. ¶ Secunda pro-
poſitio. Quāuis hec ꝓpoſitio predeſti-
natum damnari eſt poſſibile: vel p̄deſti-
natum poſſe damnari eſt poſſibile ſit di-
ſtinguenda: quia poteſt eſſe de re vel de
dicto: id eſt de ſenſu diuiſo vel compoſi-
to. Hec tamē nō eſt diſtinguenda: prede
ſtinatus poteſt damnari. Unde ſm ipſū
eſt differentia inter modalem in qua po-
nitur dictum ſcilicet in accuſatiuo: ⁊ in-
ter modalem in qua ponitur ſignificatū
dicti in recto. ¶ Regula. Omnis propo-
ſitio modalis in qua ponitur dictum per
accm̄ et verbū infinitiui modi eſt diſtin-
guenda: quia vel eſt de re vel de modo.
¶ Secunda regula. Omnis propoſitio
modalis in ſenſu diuiſo ſemꝑ dicitur eſſe
de re. In ſenſu vero compoſito dicit̄ de
dicto: vt clare patet in iſto exemplo. Al-
bum eſſe nigrū eſt poſſibile. Si eſt de di-
cto tunc ſenſus eſt. Hec ꝓpoſitio albū
eſt nigrum eſt poſſibilis. Si vero ē de re
tunc valet tantū. Res que modo eſt al-
ba poſtea pōt eſſe vel fieri nigra. ¶ Ter-
tia ꝓpoſitio. Iſta ꝓpoſitio p̄deſtinatus
poteſt damnari poteſt intelligi ſeu ima-
ginari triplicem habere cauſam verita-
tis. Prima eſt ſic ꝙ p̄dicatū poſſit ineſſe
ſubiecto capto ſub forma implicata: ⁊ ſic
tunc eſt ſenſus p̄deſtinatus vt p̄deſtina-
tus poteſt damnari. Alia eſt ꝙ p̄dicatū
poſſit ineſſe poſt formā implicatā ſic ſcꝫ
ꝙ poſtꝙ̄ quis fuit p̄deſtinatus heri ho-
die damnaret̄. Tertia eſt ꝙ predicatum
poſſit ineſſe ſubiecto nō ſub forma impli
cata nec poſt formā implicatā ſed poteſt
ineſſe ſubiecto abſolute ſūpto. ¶ Quar-
ta ꝓpoſitio. Licet hec ꝓpoſitio predeſti-
natus poteſt damnari in duobus p̄mis
ſenſibus nō poteſt eſſe vera: tamē in ter-
tio eſt vera. De primo patet quia ſicut al
bum manens album nō poteſt eſſe nigrū
ſic nec predeſtinatus manēs vel inquan-
tum eſt predeſtinatus poteſt damnari.
¶ Quinta ꝓpoſitio. Quocunꝙ̄ modo
predicatū illius ꝓpoſitionis predeſtina-
tus poteſt dānari poteſt ineſſe ſubiecto
illo modo ipſa eſt ſimpliciter conceden-
da. Sed illud ſolum eſt tertio modo.
¶ Ratio. Tam fides ꝙ̄ ratio clamant
ꝙ hec cōſequentia eſt bona. Iſte eſt pre-
deſtinatus ergo ſaluabitur. Hec eſt ſup
poſitio. Sed cōſequens illius cōſequen-
tie eſt contingens: ergo etiā antecedens
illius eſt contingens. Qui diceret con-
trarium huius: totam artem ſilogiſticā
deſtrueret. Uirtus em̄ inferendi conclu
ſionem in logica vera eſt: vt oppoſitū con
ſequentis nō poſſit ſtare cum anteceden-
te. Sed oppoſitum contingentis poteſt
ſtare cum neceſſario. Iſtū ergo eſſe pre-
deſtinatum non eſt neceſſarium: ergo vel
eſt cōtingens vel impoſſibile. Sed vltra
iſta eſt cōtingēs. Iſte eſt p̄deſtinatus: er-
go poteſt nō predeſtinari: ergo poteſt p̄-
ſciri: id eſt reprobari. Neceſſe eſt oēm ho
minē eſſe p̄deſtinatū vel preſcitū. ¶ No-
ta ꝙ preſcitū eſſe ⁊ damnari ſe concomi-
tantur quia bene ſequitur ille eſt preſci-
tus. ergo ipſe damnabitur ⁊ debet accipi
preſciri proprie ⁊ nō large. ¶ Ulteri⁹ di-
cit in littera ſanctus Bonauētura.

Hoc tamen difficile eſt
intelligi. Poteſt tamen ſic capi ſi p̄ſuppo
namus quattuor dicta vera. ¶ Primum
dictum. Preſens diuine eternitatis cir-
cumplectitur omne tempus. Per ly pre-
ſens intelligitur nūc vel inſtans eternita
tis permanens non enim tranſit in prete
ritum: ſed idem nunc eternitatis quod
coexiſtebat tempori in principio mundi
eſt hodie. Si enim ſm philoſophos idē
eſt tempus in toto vniuerſo: eadem er-
go hora que nunc eſt preſens: eſt preſens
omni loco: quia et in Babylonia et Ro-
me ⁊ apud imperatorē. Hoc idem pro-
batur per Anſhelmū in libro de concor-
dia p̄ſcientie et libero arbitrio: qui dicit
ꝙ ſicut p̄ſens tēpus complectitur omnē
locū: ⁊ omne qđ in loco eſt: ita p̄ſens eter-

nitatis omne tēpus. Et hoc neceſſarium eſt poni ꝙ̄uis nō poſſum⁹ hoc plene itel ligere. Videmus eñ eius oppoſitum eſſe falſum ⁊ impoſſibile: quia ſi hoc nō eſſet tūc mutaret̃ pn̄s diuie eternitatꝫ. ¶ Secūdum dictū. Deus vnico actu intelligē di ſimpliciſſimo et inuariabili intelligit omnia. ¶ Tertiū dictuꝫ. Cum dicimus diuinam cognitionē vel voluntatem ordinari ad hoc cognoſcibile vel aliud: vel ad creaturam nō ponimus reſpectum in deo actu: ſed ſolum in creatura cognita non in actu ſed in habitu: id eſt potentia nec de preſenti ſed de futuro. Sequens dictū multum valet ad intelligendum ꝓpoſitum. ¶ Quartum dictū. Omne futurum ſub ratione futuri qꝺ ſemel ponitur futurum: ſemper fuit futuruꝫ. Et oē non futurum qꝺ ſemel ponit̃ nō futurū ſemꝑ fuit non futurū. Exempluꝫ primi. Iſta ponit̃. ¶ Antichriſt⁹ erit ⁊ iſta ſemper fuit vera ab eterno. Si ergo ponas iſtum ſaluandum ab eterno verū fuit iſte ſaluabitur. Non videtur tamen eē ſimile de negatiuis. Unde licet iſtud poſitū ſit verum. Chriſtus poſt reſurrectioneꝫ non morietur ⁊c̄. Non tamen chriſt⁹ non morietur. ¶ Correlarium. Aliquid pōt poni in eſſe quod tamen nō erat prius in eſſe: ⁊ tamen ſine mutatiōe ſui. ¶ Arguitur ſic Predeſtinatus non poteſt incipere eſſe preſcitus: ergo non poteſt eſſe preſcitus. ¶ Pro quo nota ꝙ duplex ē eternum. Quoddam implicat temporale. Aliud vero implicat eternum. ¶ Nota ꝙ ſm doctorem ſubtilem. Hec predeſtinatus poteſt damnari poteſt et debet diſtingui. In ſenſu compoſito valet illam. Hec propoſitio. Predeſtinatus damnatur eſt poſſibilis. In ſenſu autem diuiſo valet illam. Qui eſt vel poteſt eſſe predeſtinatus poteſt damnari.

Secūdo querit̃. Utruꝫ

predeſtinatio ponat certitudinē in euentu vel nō. ¶ Notandū ꝙ quadruplex eſt certitudo. Quedaꝫ eſt inuariabilitatis ſeu immutabilitatis: ⁊ illa opponit̃ mutabilitati. Et eſt illa que negat poſſibilē ſucceſſionem: oppoſiti ad oppoſitum cognitum certitudinaliter. Non eñ deus poteſt cognoſcere aliquod futurū ⁊ poſtea illud cognoſcere non futurum. ¶ Correlarium. Noticia dei de futuris contingentibus eſt certa hoc modo. Alia eſt certitudo infallibilitatis q̄ opponitur fallibilitati ⁊ deceptioni. Falli autem eſt rē opinari aliter eſſe ꝙ̄ ſit pro illo nunc pro quo opinatur eſſe. ¶ Correlarium. De⁹ non poteſt falli: quia non cognoſcit rem aliter ꝙ̄ ſe habeat. Tertia eſt certitudo neceſſitatis que opponitur contingentie ⁊ eſt illa que nō poteſt aliter ſe habere: vel non poteſt aliter eſſe ꝙ̄ ſit. Hec ergo certitudo ponit neceſſitatē in obiecto cognito. ¶ Correlariuꝫ. Nullum futurum cōtingens poteſt eē certum certitudine neceſſitatis. Cognitio ergo dei de futuris contingentibus nō eſt certa tali certitudine. Uel ſic. Deus nō cognoſcit futura contingētia tali certitudine cognoſcit tamen futura cōtingentia certitudine infallibilitatis. Quarta dicitur certitudo firmitatis que opponitur dubitationi: conſequitur autem certitudinem infallibilitatis ⁊ eſt quaſi idem: et eſt que excludit omnem dubitationem.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribus dictis et vna diſtinctione. ¶ Diſtinctio. Certitudo in pſcīa diuīa ⁊ predeſtinatiōe poteſt accipi dupliciter Uno modo a parte rei euenture vel euenientis. Alio modo ex parte dei preſcientis vel preordinantis. ¶ Primū dictum. Preſciētia dei large vel pdeſtinatio diuina non eſt certa certitudine ex parte rei euenientis: q꞉ hec repugnat contingētie et ponit neceſſitatem in re euentura: que tamen nō eſt in ea. ¶ Correlariū. Nume

rus electoꝝ:numerus dānatoꝝ:nu
merus cuiuſcunqꝫ rei de futuro euenien
tis non eſt certus deo certitudine neceſ-
ſitatis ſeu certitudine ex parte rei eueni-
entis:alioquin omnes res eſſent neceſſa-
rie. ¶ Secūdum dictum. Noticia dei eſt
certa certitudine inuariabilitatis et in-
fallibilitatis. Hoc eſt qd̓ dicit ſanctus
Bonauētura certitudine a parte dei co
gnoſcētis. ¶ Tertium dictum. Noticia
dei eſt certa certitudīe firmitatꝫ. ¶ Cor
relarium. Numerus electoꝝ eſt certꝰ
certitudine inuariabilitatis infallibili-
tatis et firmitatis. ¶ Pro ſolutione pͥmi
argumenti nota ꝙ aliquis poteſt dici di-
gnus corona eterna. Uno modo ſm̄ pre
ſentem iuſticiam. Alio modo ſm̄ prede-
ſtinationem diuinam. ¶ Prima propoſi-
tio. Omnis homo viator quandocunqꝫ
eſt in gratia ſeu charitate:tunc habet lo-
cum in paradiſo ⁊ coronam ſm̄ preſentē
iuſticiam:id eſt ſm̄ illam gratiam que di
citur iuſticia infuſa quā habet preſentia
liter:per quā eſt amicus dei:⁊ ordinatur
ad vitam eternam ſm̄ eam. ¶ Secunda
propoſitio. Aliquis exiſtens in inferno
maiorem habuit iuſticiam ſeu ad maio-
rem gloriam ordinatus fuit ſm̄ preſentē
iuſticiam ꝙ̄ multi in celo. Exemplum
de iuda vel aliquo heremita. ¶ Tertia
propoſitio que ponitur a ſcoto in quar-
to. Aliquis exiſtens in inferno habet ma
ius ius in paradiſo ꝙ̄ aliquis exiſtēs in
paradiſo. Et dicitur ius ſopitum a iuri-
ſtis quia poſuit obicem. ¶ Quarta pro-
poſitio. Omnis peccator finaliter peni-
tentiam acturus dignam:eſt iuſtus ſm̄
predeſtinationem diuinam. ¶ Nunc re-
ſtat ſolutio duorum argumentorum vl-
timoꝝ quoꝝ primū ſoluitur per diſtin
ctionem datam. Sed vltimū eſt multo-
rum ſtultorum ſic dicentium. Si certuꝫ
eſt qui ⁊ quot ſaluabuntur ita ꝙ ſic eue-
niet ⁊ non aliter ꝙ̄uis poſſet aliter eſſe
nullus tunc predeſtinatus dānabitur:
nec econtra:ergo nullus debet curare an
faciat bene vel male: quia ſi preſcitus eſt
quicquid faciet in fine damnabitur. Si
predeſtinatus eſt ſaluabitur. Stultus
ergo eſt qui non comedit ⁊ letatur ⁊ non
recipit bona in vita ſua. ¶ Reſpondet
ſanctus Bonauentura pͥmo refutando
⁊ retorquendo ſic dicens. Illud eſt argu
mentum ſtultoꝝ qd̓ ducit eos in torpo
rem ⁊ impietatis excuſationem. Nam ſi-
militer ſic poſſet argui. Deus p̄deſtina-
uit vt tu debeas cras mori vel nō: ad qd̓
ergo bibis ⁊ comedis. Qui ſic argueret
⁊ tali rationi conſentiret argueret demē-
tie:ſic ⁊ in propoſito. Secundo reſpon-
detur argumentando. Tu dicis ꝙ deus
predeſtinat ⁊ ego dico ꝙ (¶ Regula pri
ma) Deus tanqꝫ iuſtus iudex iuſte remu
nerat. (¶ Secunda regula) Nullum bo
nū irremuneratum. (¶ Tertia regula)
Et nullum malum impunitum. ¶ Cor-
relarium. Nullus ergo laborat ſine fru
ctu:nullus torpet ſine dāno. ¶ Reſpon
ſio ſancti bonauenture in fine. ¶ Prima
propoſitio. Predeſtinatio non eſt niſi cū
particulari rei euentu. patet quia nō eſt
niſi per merita. ¶ Secunda propoſitio.
Deus non preſcit in omnem rei euentuꝫ
ſed etiam cum particulari euētu. ¶ Ter
tia propoſitio. Salus noſtra non ſolum
eſt ex parte dei:ſed etiam ex parte noſtra
(non enim vult inuitos) Et cum ipſe ve
lit omnes homines ſaluos fieri et oībus
gratiam impartiri:ſolum et noſtra mali
cia vel negligentia venit defectus noſtre
ſalutis. hec Bonauentura. ¶ Nota ꝙ
ſcotus in quarto dicit ꝙ quādo malū di-
mittitur impunitū: duo ſunt mala. pͥmū
eſt malum cōmiſſum vel omiſſum. ſecun
dum eſt ipſa impunitio.

Irca ſecundū arti
c culum principalem qui eſt de
electione q̄ritur pͥmo. Utrum
electio ſit in deo eternaliter vel ex tēpore

¶ Nota ꝙ triplex eſt electio. Prima eſt electio dilectionis: ⁊ eſt preoptatio diuine voluntatis qua preoptat vel vult dare vitam eternã aliquibus creaturis rationalibus ⁊ non alijs. Solum vltima particula eſt propria electioni que addit diſcretionẽ vel ſeparationẽ inter aliqua. ¶ Correlariũ. Electio in deo eſt eterna nõ tẽporalis. Unde ad Epheſios pmo. Elegit nos ante mundi cõſtitutionẽ vt eſſemus ſancti ⁊ immaculati corã ipſo ſed cõſtat ꝙ nihil tẽporale fuit ante conſtitutionem mundi. ergo ⁊c. Alia eſt electio finalis gratificationis ⁊ eſt collatio gratie finalis ipſi creature rõnali. ¶ Correlarium primũ. Gratia finalis nõ eſt in aliquo homine quãdiu eſt in via: quia pro nullo inſtanti vie aliquis eſt in gratia finali: ſed in pmo inſtãti mortis gratia fit finalis q̃ infuit. ¶ Secundũ correlariũ. Dilectio final' gratificationis eſt tpalis: nõ eterna. patet quia eſt effect⁹ puta datio ſeu collatio gratie finalis. ¶ Tertiũ correlariũ. Electio finalis gratificatiõis eſt ſignũ infallibile: ⁊ effectus ipſius electionis dilectiõis. ¶ Quartũ correlariũ. Nulla gratia in via eſt certũ ſignũ pdeſtinationis. Tertia eſt electio plationis Et eſt collatio alicui⁹ dignitatis vl' eminentie alicui creature rõnali: ſuper alias creaturas rõnales quẽadmodũ dicit' epiſcopus eſt platus. Unde chriſtus. Ego elegi vos ⁊ vn⁹ ex vobis diabolus ẽ. Et intelligitur deſcriptio de ſeculari etiam platione. Correlariũ pmũ. Electio plationis nõ eſt ſolũ bonoꝝ ſed etiã maloꝝ. Secũdũ correlariũ. Nec eſt oim bonoꝝ. Unde quidã apparuit poſt mortẽ cuidã (vt habet' in epiſtolis ſancti hieronymi) dicẽs. Si fuiſſem de numero epiſcoporũ fuiſſem de numero damnatoꝝ. ¶ Tertiũ correlariũ. Nec eſt ſignũ electionis dilectionis talis electio.

Reſolutio q̃ſtionis ſtat in vna diſtinctione ⁊ duobꝫ dictis. ¶ Diſtinctio. Electio dicit' dupl'r. Uno modo vt dicit dilectionẽ cum diſcretione ſolum. ¶ Primũ dictum. Hoc modo eſt in deo. Alio modo put dicit dilectionẽ cũ diſcretione pcedente ⁊ deliberatione ⁊ inquiſitione. ¶ Secundũ dictũ. Hoc modo ẽ in creatura in quã cadere põt ignorantia. ¶ Correlariũ. Non ſolũ intellectus eſt diſcretiuus: ſed magis voluntas Patet eñ ꝙ illa que etiã voluntate ſeparantur: puta quia aliquid ad hanc dignitatem ordinatur aliud ad aliam (intellectione pcedente voluntatem) indiſtincta intelliguntur quo ad iſtas dignitates. ¶ Secundũ correlarium. Electio obiectiue eſt tpalis ſed realiter eſt eterna.

Reſtat ſoluere argumẽta. Ad illud qđ obijcit' ꝙ voluntas dei ⁊ dilectio eſt ſine diſcretione quia de⁹ vult oẽs hoies ſaluos fieri. Dicit' ꝙ duplex ẽ voluntas in deo ſcꝫ antecedẽs ⁊ ꝯſequẽs. Unde licet in deo ſit vnica voluntas et vnicus actus volendi ſimpliciſſimus: tamen penes cõnotata ⁊ ppter diuerſa obiecta volita dicit' duplex vel multiplex. Uoluntas antecedẽs in deo reſpectu ſalutis hominũ ſm Bonauenturã eſt qua vult quãtum eſt in ſe. Hanc declarat doctor Subtilis dicẽs ꝙ eſt illa qua deus dedit vl' dat dona naturalia ipſis hominibus ⁊ leges rectas: ⁊ adiutoria cõmunia ſufficiẽtia ad ſalutẽ: quibus poſſunt cõſequi beatitudinẽ. dona autẽ naturalia ſunt intellectus ⁊ volũtas. Leges recte ſunt deũ diligere ſup omnia ⁊ primũ ſicut ſeipſum. Adiutoria vero cõmunia ſunt ſacramẽta. Correlariũ pmũ. Omnia dona naturalia (ptinẽt ad voluntatẽ dei antecedentẽ) reſpectu ſalutis: ⁊ oẽs gratie gratiſdate vt ſciẽtia: donũ linguarum: interptatio ſermonũ ⁊c. ¶ Secundum correlariũ. Omnia pcepta diuina ⁊ omnia cõſilia euangelica ⁊c. ¶ Tertiũ correlariũ. Omnia ſacramẽta fidei: oẽs deuotiones: oẽs religiones: omnes ritus

protestantes diuinũ obſequiũ vt omnes orationes ⁊ oia opera meritoria ptinent ad volũtatẽ dei antecedentẽ. ¶ Quartũ correlariũ. Voluntas dei antecedẽs nõ ſemꝑ adimplet. Volũtas ꝯñs dei reſpectu ſalutis hoim ẽ illa q̃ deus efficaciter vult dare alicui ſalutẽ: ſic ꝙ ponit eaꝫ in effectu ꝓpter merita ꝑcedẽtia. ¶ Correlariũ pmũ. Hec ſemꝑ ẽ efficax. ¶ Scðm correlariũ. Hec ſꝑ adimplet. Et ꝑ hec intelligit ⁊ ſolutio ſancti Bonauẽture ⁊ auctoritas apl̃i. Similr illa. Deus illuminat oẽm hominẽ veniẽtẽ in hũc mũdũ ¶ Vel exponat ꝑ diſtributionẽ accõmodam. Et ſic deus vult oẽs hoies ſaluos fieri ſcꝫ de his q̃ ſalui fiunt. Et licet Auguſtinꝰ ſic exponat ⁊ Gregoriꝰ de arimino dicat aliã nõ valere ꝓpter paruulos q̃ ſe nõ pñt baptiſare ⁊c̃. Sed h̃ argumẽtum nihil ꝯcludit imo ipſis pueris ſufficientia remedia a deo exhibent ſalutis: licet nõ imediate ſed mediante ſcꝫ parentibus ⁊ aliq̃s mediantibꝰ. Tñ iſta de voluntate antecedẽte ⁊ ꝯñte q̃ ſumit a Damaſceno ẽ melior: licet neutra ſit rephendẽda. Pro declaratõe ſolutõis ſcðe rõis nota aliq̃s ꝓpõnes ⁊ correlaria. ¶ Prima ꝓpõ. Si adã nõ peccaſſet nulli reprobi fuiſſent nati. ¶ Correlariũ pmũ. Sic multi homies alios patres ⁊ matres habuiſſent. ¶ Scða ꝓpõ. Si adam nõ peccaſſet ſoli electi nati fuiſſent. ¶ Correlariũ ſecundũ. Si adã nõ peccaſſet electio q̃ eligit ⁊ ſeparat bonꝰ a malo nõ fuiſſet: fuiſſet tñ electio q̃ ſeparat melior a minꝰ bono. ¶ Tertia ꝓpõ. Si adã nõ peccaſſet omnes electi nati fuiſſent. ¶ Quarta ꝓpõ. Si adã non peccaſſet ꝟgo glorioſa nata fuiſſet ⁊ filiꝰ dei incarnatꝰ fuiſſet. patet: qꝛ xp̃s int oẽs electos ẽ pmꝰ: qꝛ pmogenitꝰ in multis fratribꝰ. ¶ Quinta ꝓpõ Si adã nõ peccaſſet ꝟgo glorioſa concepiſſet ſpũſctõ ⁊ genuiſſet xp̃m. Ex h̃ ſeqt ꝙ proſa illa de ꝟgine glorioſa vbi dr̃ ſaltem ſententialr. Ne abhorreas pctõres ſine q̃bꝰ nunq̃ digna fuiſſes tanto filio ẽ falſa. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Si adã nõ peccaſſet adhuc aliqui naſcerent ꝑfectiores aliq̃s. patet de xp̃o. ¶ Solutio tertie rationis eſt multũ fecunda: ⁊ ex ipſa videt doctor Subtilis valde multa ſumpſiſſe ſeu induſtria permagna eduxiſſe. Dicit ergo ſanctus Bonauentura ꝙ dilectio duplex eſt. Quedã eſt que oritur ex conſideratione bonitatis. Alia eſt q̃ eſt principium bonitatis. Similiter duplex eſt electio. Quedam cauſatur a diuerſitate ⁊ ꝑeminẽtia eligibiliũ. Hec conſequitur eligibilia vt electio humana. Alia ẽ ratio diuerſitatis in eligẽdo (vt diuina) ⁊ hoc diſſimiliũ: non que ſunt ſed que futura ſunt. Et talis ꝑcedit eligibilia ⁊ eſt eterna. Niſi em̃ eſſet diuina electio omnes eſſemus reprobi ⁊ mali. Hec Bonauentura. Conſidera attentius ⁊ declara vltimã propoſitionẽ ſatis mirabilem et egregiã atq̃ auream. Hanc practica de virgine glorioſa que ait. Reſpexit humilitatem ancille ſue: ecce em̃ ex hoc beatã me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potẽs eſt ⁊c̃. Niſi em̃ eã ab eterno in dei matrẽ elegiſſet: nunq̃ peccato originali caruiſſet ⁊c̃.

Secũdo querit quid ſit electio.

¶ Reſolutio queſtionis ſtat in vna diſtinctione et tribus dictis. ¶ Diſtinctio eſt talis. Triplex ẽ electio. Eſt enim electio ſm affectionem dilectionis. ¶ Primum dictum. Electio ſm affectionem dilectionis eſt eterna: ⁊ eſt idẽ quod predeſtinatio. Alia eſt ſm effectum finalis gratificationis. ¶ Secundũ dictum. Electio ſm effectum finalis gratificationis eſt temporalis: et ſignum infallibile prime electionis. Tertia eſt ſm ſtatum prelationis. ¶ Tertium dictũ. Electio ſm ſtatum prelationis eſt temporalis: et nec effectus nec ſignum eterne electionis. Multi em̃ (dicit Bonauẽtura) eligunt mali ⁊ reprobi: ⁊ vtinam non ſint plures mali q̃ boni.

Circa ſecūdum articulum qui eſt de reprobatione et ſpecialiter de obduratione primo queritur. Utrum obduratio ſit pena vel culpa. ¶ Culpa idem eſt qḋ peccatum: et de hoc ſupra. Pena declaratur in textu: ideo non eſt neceſſe declarari ſpecialiter. ¶ Reprobatio eſt duplex negatiua ſcilicet et affirmatiua. Et ad intelligendum hanc diuiſionem eſt neceſſarium conſiderare quatuor ſigna doctoris Subtilis ad hoc vt diſtincte ⁊ ſubtiliter intelligatur. ¶ Notādum igitur ꝙ licet deus ab eterno predeſtinauerit omnes electos ⁊ angelos ⁊ homines: reprobaueritq; ab eterno oīes malos ſm modum tamen intelligendi noſtrū quatuor poſſunt conſiderari ſigna nature. In primo ſigno nature Judas ⁊ omnes reprobi ⁊ etiam petrus (per quem intelligo omnes predeſtinatos) fuerunt diuine voluntati preſentati per intellectum: in puris naturalibus: ⁊ in hoc ſigno nature voluit petro vitam eternam. Jude autem nihil voluit quia nihil debuit ei. Habuit ergo actum negatiuū circa ipſum et omnes damnandos. In ſecundo ſigno voluit petro gratiam ⁊ nihil iude: ⁊ dicitur reprobatio negatiue. In tertio ſigno vult vtrūq; eſſe de maſſa perditionis et hoc voluntate permiſſiua. Et iſte eſt primus actus poſitiuus voluntatis vniformis circa Petrum et Judam. In quarto vero ſigno vult damnare poſitiue iudam: id eſt vult ſibi eternam damnationem. ¶ Unde reprobatio negatiua eſt alicui non velle dare gloriam eternā. ¶ Affirmatiua vero reprobatio eſt velle damnare vel punire aliquem pro peccatis. ¶ Correlarium primum. In eodem ſigno predeſtinantur electi ⁊ reprobantur preſciti: et hoc negatiue. Patet quia in primo ſigno iudas reprobatus eſt negatiue ⁊c̄. ¶ Secundum correlarium. Reprobatiōis negatiue nulla eſt cauſa vel ratio ex parte obiecti: ſicut nec predeſtinationis eſt cauſa obiectiualis. Et per hoc concordantur moderni doctores: vt Ockam et Gregorius de arimino qui videntur contradicere Scoto Sed hic non eſt locutus de reprobatione negatiua. ¶ Tertium correlariū. Nō in eodem ſigno ſunt reprobati damnati affirmatiue: in quo predeſtinati ſunt electi. ¶ Quartū correlariū. Reprobationis poſitiue eſt dabilis aliqua ratio obiectiualis ex parte obiecti propter quam reprobatur. ¶ Quintum correlarium. Propter finale peccatū preuiſum reprobatur quicunq; reprobatur. ¶ Sextum correlariū. Licet predeſtinationis nō ſit ratio ex parte obiecti tamen reprobationis poſitiue eſt ratio.

Reſolutio queſtionis

ſtat in vna diſtinctione et aliquibus propoſitionibus. ¶ Diſtinctio eſt talis. Duplex eſt obduratio. Queſtam eſt corporalis ſeu proprie dicta. Et eſt quedā duricies inherens formaliter alicui corpori duro: per quam ipſum eſt inhabile ad ſuſcipiendum. ſtabile ad permanendum: firmum ad rebellendum vel reſiſtē dum. Alia eſt obduratio ſpiritualis ſeu methaphorice dicta. ¶ Prima propoſitio. Obduratio in ſpiritibus tranſlatiue dicta eſt ab obduratione proprie dicta. ¶ Secunda propoſitio. Duriciem corporalem ſequitur triplex proprietas que ineſt corpori duro per eandem naturam. Durum enim eſt quod eſt inhabile ad ſuſcipiendum: ſtabile ad permanendum: forte ad reſiſtendum. Duricies autem eſt qualitas quedam ſic inexiſtens lapidi ſicut aliud accidens.

¶ Tertia propoſitio eſt. Secundū iſtā triplicem proprietatē in corporalibus transfertur obduratio ad ſpiritum.

¶ Unde obduratio ſpiritualis ē triplex

Quedã eſt ineptitudinis ſeu inabilita-
tis. Et eſt quedã inabilitas ſeu indiſpo
ſitio ipſi⁹ volũtatis ad ſuſcipiendũ gra-
tiam dei ꝛ charitatẽ diuinã. Hec ẽ pena
nature intellectualis non culpa proprie:
ppter pctm̃ em̃ ꝓmi parẽtis natura nr̃a
eſt prona ad maluz. Alia eſt ſtabilitatis
ſeu firmitatis ꝛ ẽ actus volũtatis obſti-
nate in malo cui ꝑſeueranter et firmiter
adheret. Tertia ẽ obduratio ſpũalis re-
bellionis ꝛ eſt actus volũtatis obſtinate
in malũ cui ꝑtinaciter adheret: ꝛ ẽ prom
pta ad rebellandũ ꝯtra deũ: ꝛ eius man
data. ¶ Quarta ppõ. Pria obduratio
ſpũalis: q̄ eſt ꝓmptitudo ad peccandum
indiſponit nos ad recipiendũ gr̃am. Sz
iſta pronitas ẽ pena originalis peccati.
¶ Quita ppoſitio. Secũda obduratio
ſpũalis ſtabilitatis ſcꝫ: eſt peccatuz ꝛ pe-
na cũ diſpoſitiõe: ſiue diſpoſitio pcti pce-
dentis. Hec ẽ maior culpa multis aliјs
¶ Sexta ppõ. Obduratio rebellionis
eſt impugnatio veritatꝫ agnite. Et illa
eſt peſſima quia eſt ſpeciale pcti gen⁹ ſcꝫ
pctm̃ in ſpm̃ ſanctũ. Et ſm illũ triplicez
modũ diuerſe auctoritates procedunt.
¶ Correlariuz reſponſiuũ. Obduratio
vno mõ eſt pena: ꝛ nihilonim⁹ aliјs mo-
dis ẽ culpa ſiue diſpoſitio culpe. ¶ Pro
ſolutione vltimi argumẽti. Nota ꝙ oĩs
pena inflicta aut infligit͛ propter pecca-
ta cõmiſſa ſeu cõtracta. vel ppter proba
tionẽ hoĩm iuſtoꝝ: ſicut ipſi Job ꝛ mar-
tyribꝫ. Aut ppter gloriaz dei: vt de ceco
nato. Cecitas em̃ ẽ pena. Sed chriſtus
ait. Neqꝫ hic neqꝫ parentes eius pecca-
uit vt cecus naſceretur. Triplex eſt pe-
na ſcꝫ inflicta: contracta ꝛ acta. Et licet
ꝓmedue non ſint peccata (quia non ſunt
in poteſtate noſtra) ſunt tamẽ diſpoſitio
ad peccandum.

Secũdo querit͛. Utruz

obduratio ſit a deo ſiue ſit effectus dei re
probantis. ¶ Reſolutio q̃onis ſtat i qn-
qꝫ propoſitionibus cum vna diſtinctiõe.

¶ Prima ppoſitio. Obduratio inq̃ntuꝫ
pena eſt dicit ineptitudinẽ aie ꝛ defectũ
penalem. ¶ Secũda propoſitio. Quia
oĩs pena inq̃tũ pena: eſt iuſta et ordina
ta: ideo obduratio inq̃tũ pena: dicit de-
fectum ordinatũ ſeu iuſtuz. Declaratur
Deus em̃ nunq̃ etiam ꝑ modicũ tẽpus
ſiue inſtans tpis) dimittit pctm̃ ſine pe-
na. Nunq̃ em̃ dedecus culpe ẽ ſine deco-
re iuſticie. Hinc Auguſtin⁹ in libro con
feſſionũ dicit. Juſſiſti dñe vt vnuſquiſqꝫ
peccator ſit pena ſibiјpſi. ¶ Notandũ ꝙ
duplex ẽ pena reordinatiua culpe Una
ẽ inuolũtaria. Et ẽ pena iflicta quã aliqs
cum murmure tenet. Oĩs em̃ pena infli
cta pro pctõ eſt recordatiua peccati. Et
hec pena ẽ duplex. Nã quedã eſt inimici
tia dei: que cuicunqꝫ pctõ mortali corre-
ſpondet: ſic ꝙ omnes tales ſunt filiј ire.
Qñcunqꝫ em̃ peccat quis deus recedit
ab eo ſubtrahendo gr̃am. Et licet pecca
tores minus ꝯſiderent tamen in hoc ſtul
tiſſimi ſunt. Quãdurum enim eſſet ali-
cui prudenti viro: eſſe in indignatione
mortali ſui principis: cuius manus effu-
gere impoſſibile eſſet. Hec pena reordi-
nat culpã manentẽ: ſed nõ aufert. Alia ẽ
pena inuoluntaria que eſt pena inferna
lis. Pena vero recordatiua culpe volũta
ria eſt deletiua culpe. Et eſt illa qua ſcꝫ
qs penitẽdo ſe punit fructuoſe. Et eſt il
la quã acceptam⁹ in ſacramẽto penitẽtie
¶ Tertia ppoſitio. Quia obduratio in
q̃tum defect⁹: nõ hꝫ aliquã cauſam niſi
deficientẽ: ideo de⁹ nõ eſt cauſa deficiens
obdurationis: ſed liberũ arbitriũ deſtitu-
tum. ¶ Quarta ppoſitio. Obduratio
inq̃tũ eſt ordinata hꝫ duplicẽ cãm: vnã
merentẽ ſiue demerentẽ: ꝛ aliã retribuen
tem. Unde culpe demerentis ẽ cauſa me
rens. Cauſa retribuens eſt diuina iuſti-
cia hoc loquũtur tres auctoritates in ꝓn
cipio q̃ois. ꝓma ẽ bti pauli ad Roꝫ. ix.
Cui vult miſeretur ꝛ quẽ vult indurat.
¶ Quinta ppoſitio. Oẽs auctoritates
q vident͛ ſonare ꝙ deus ſit cauſa indura

tionis debēt intelligi deū eſſe cauſam obdurationis q̄ꝫtū ad ordinationē: nō q̄ꝫtū ad defectū. Et dat exemplū ſatis manifeſtū. Si q̄s eſſet adiudicatꝰ morti vt ſcꝫ periret fame ⁊ ego poſſem ipſi miniſtrare panē nec facio. Ego tūc iuſte dicoꝛ facere: licet nihil faciam: ſed quia iſtud nō facere eſt oꝛdinatū. Carentia ergo cibi ēēt in iſto cauſa moꝛtis: ego autē nō occidi: ſed ꝑmiſi. Hec Bonauētura ſententialiter. Sed pulchꝛius ipſe loquitur ⁊ alia multa ſatis pulchꝛa ponit in littera.

Pro ſolutione argumētoꝛū.

¶ Pro ſolutione ſecūdi argumenti nota: ꝙ ſctūs Bonauentura arguendo dat maximā. Si aliq̄d eſt cauſa alicuiꝰ et oppoſitū ē cauſa oppoſiti ⁊c̄. Et ꝑmo poſterioꝝ ph̄s dicit. Si affirmatio ē cauſa affirmationis: ⁊ negatio ē cauſa negationis. Vn̄ ſnialiť allegat hic ſctūs Bonauētura ph̄m: Vt ſi habere pulmonē eſt cauſa reſpirādi: ⁊ nō habere eſt cauſa nō reſpirandi. Sed velle miſereri eſt cauſa gratificationis: ḡ nolle miſereri ē cauſa obdurationis. Prima ſolutio nō placet. Dicēdū ḡ ꝙ ph̄s loquiť de cā proxima ⁊ immediata: ⁊ que eſt tota cauſa nō exigens aliā: ⁊ in omni tali tenet (hec etiā eſt gloſa Scoti) Sed q̄ꝫuis volūtas dei ſit cauſa ⁊ efficiēs gratificationis: tamen ad ſalutē cōcurrit liberū arbitriū vt conſentiens. Quia ergo iſta duo cōcurrunt quodlibet hoꝝ pōt cauſare defectū: ⁊ nō cauſat diuina volūtas q̄ eſt liberaliſſima ſed cauſat liberū arbitriū: qđ q̄ꝫuis non poſſit necꝫ ſufficiat efficere: poteſt tn̄ eſſe deficiens cauſa: que ſufficiēs eſt ad defectum effectus. In bonis em̄ facilius eſt deſtruere q̄ꝫ cōſtruere. ¶ Itē ſi aliquid ꝑ ſui preſentiam eſt cauſa alicuius: per ſui abſentiam eſt cauſa oppoſiti. Hec alia maxima eſt philoſophi. Et ſumitur ex ſecundo phiſicoꝝ: vbi dicit ꝙ ſi nauta eſt cauſa ſalutis nauis per ſuam preſentiam id eſt per directionem ⁊c̄. ſi ergo eſſet abſens nō ſcꝫ dirigendo quia doꝛmiens vel ebꝛius: eſſet cauſa periclitationis nauis Si ergo deꝰ ꝑ ſui p̄ſentiā eſt cauſa mollificationis coꝛdis: ꝑ ſui abſentiā eſt cauſa obdurationis. ¶ Rn̄det ꝙ cū abſentia alicuiꝰ ē malū aut ipſe ē cauſa ſue abſentie aut nō. Si ille eſt cauſa ſue abſentie diciť ꝑ ꝯſequēs cauſa eſſe eiꝰ qđ incurritur ex abſentia. Exemplū de interficiente nautā. Deus autē non eſt cauſa abſentie ſue a peccatoꝛe: imo q̄ꝫtuꝫ eſt de ſe ſemꝑ eſt paratus p̄ſens eſſe (ſcꝫ ꝑ gratiā) ideo reuera nullo modo dicēdus eſt cauſa noſtre obdurationis. Sed illud rōne cuiꝰ ſe iuſte abſentat: idō vere nr̄m pctm̄ ⁊ nō deꝰ eſt cauſa. Peccata em̄ nr̄a diuiſerunt inter nos ⁊ deum noſtrum.

Circa diſtinctionē

quadrageſimā p̄rimaꝫ q̄ duos habet articulos. Circa primū ergo articulum ꝑmo queriť. Vtrum predeſtinatio vel reprobatio in nobis habeat cauſam meritoꝛiam. ¶ Cauſa meritoꝛia duo includit ſcꝫ cauſam ⁊ meritoꝛiū. Pro declaratione ergo notandū ē ꝙ cauſa capitur dupliciter. Vno modo ꝓprie ⁊ ſtricte: ⁊ ſic eſt aliqua res q̄ habet aliaꝫ rem tanq̄ꝫ effectum ſuuū: q̄ā cauſa ē ſeu efficit. Et diſtinguiť in efficientem: finalem: materialem: ⁊ foꝛmaleꝫ. De iſta non eſt q̄ſtio p̄ſens. Alio modo cauſa capitur large: ⁊ ſic đꝛ eſſe vna ꝓpō inferens aliaꝫ naturali ꝯn̄a: ⁊ cauſali neceſſaria: et non ecōuerſo: vt qꝛ ſol lucet dies eſt. ¶ Regula. Quādocū q̄ꝫ ex vna ꝓpōne infertur alia naturali ꝯn̄a ⁊ nō ecōuerſo: tūc ipſa eſt cā ſecūde. Et ħ mō accipiť cā in q̄ōne iſta. ¶ Prima ꝓpō. In agentibꝫ mere naturalibꝫ non eſt reperibilis cā meritoꝛia. Probať: qꝛ cauſa meritoꝛia nō eſt niſi voluntas vel actus ſequēs voluntatē: ſꝫ in agentibꝫ mere naturalibꝫ nō eſt volūtas nec talia ſequūtur voluntatem: ergo ⁊c̄. ¶ Scđa ꝓpō. In ſola natura intellectuali reperiť cauſa meritoꝛia. Patet qꝛ nihil

meretur niſi volēs: ergo ꝛc̄. ¶ Tercia ꝓpō.
In ſupēma natura intellectuali ſiue diui
na nō pōt repiri cauſa meritoria. ꝓbat:
qꝛ cauſa meritoria nō eſt reperibilis niſi
apud illā naturaȝ q̄ pōt mereri ꝛ deme-
reri. Sed natura diuina nō eſt hmōi: ergo
ꝛc̄. Maioꝛ ptȝ: qꝛ ideo dr̄ cauſa merito-
ria: qꝛ meretᷣ vel demeretᷣ. Minoꝛ ptȝ: qꝛ
nulla creatura pōt mereri vel demereri
niſi reſpectu eiꝰ nature q̄ pōt ipſam p̄mi-
are. ¶ Quarta ꝓpō. Cauſa meritoria
nō eſt pꝛopꝛie efficiēs nec finalis: nec foꝛ-
malis: nec materialis reſpectu p̄mij. ptȝ:
qꝛ cauſa meritoria nō eſt niſi merita: ſȝ ſo
lus deꝰ cauſat effectiue gloꝛiaȝ ſubiecti-
uā: neqȝ ē cauſa finalis: ergo ꝛc̄. ¶ Quinta
ꝓpō. Cauſa meritoria large capta ē du-
plex. Una eſt mali: ꝛ hec ꝓpꝛie loquēdo
dr̄ cauſa demeritoria. Alia ē boni: ꝛ hec
ꝓpꝛie dr̄ meritoria. ¶ Coꝛrelarium. In
titulo q̄ſtionis ſcti Bonauē. capitᷣ cauſa
meritoria large. ¶ Sexta ꝓpō. Cauſa
meritoria licȝ nō ſit ꝓpꝛie cauſa eſt tamē
diſpoſitio neceſſaria p̄requiſita (ſtāte le
ge dei oꝛdinata) ad habēdā gloꝛiā. Sta
tuit enim lex diuina ꝙ nullus vnqȝ ſalua
bitur ſine meritis ſuis ꝓpꝛijs: ꝛ h̄ ſi fue-
rit adultus vtēs ratione: vł alienis ſi fue
rit paruulus. Coꝛrelarium. Cauſa me-
ritoria dicitᷣ cauſa: qꝛ diſpoſitio ad glo-
riam vel ad penam.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat
in ſex pꝛopoſitionibus. ¶ Pꝛima pꝛopō.
Sicut in p̄deſtinatione tria intelliguntᷣ
ſcȝ eternum ꝓpoſitum: tp̄alis gratifica-
tio: ꝛ finalis gloꝛificatio: ita in obdura-
tione tria intelliguntᷣ: ſcȝ eternū ꝓpoſitū
tp̄alis obduratio: ꝛ finalis damnatio.
¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Licet pena ꝛ gl̄ia ca-
dant ſimpliciter ſub merito: eternum tñ
ꝓpoſitū (eo ꝙ eternū) nullū pōt habere
meritū. Scd̄a pars patet: qꝛ pꝛopoſitū
eternum eſt voluntas diuina. ¶ Tertia
ꝓpoſitio. Licet obduratio tp̄alis cadat
ſimpliciter ſub merito: gratificatio tamē
tēpoꝛalis non cadit ſimpliciter ſub me-
rito: nec tñ ſimpliciter eſt extra meritū.
Pꝛima pars patet ꝑ queſtionē vltimam
p̄terite diſtinctionis. Scd̄a pars decla-
ratur ꝑ ſequentē ꝓpoſitionē. ¶ Quarta
ꝓpō. Triplex eſt meritum. Quoddā ē
meritū cōgrui. Et eſt qñ homo exiſtens
in pctō facit qd̄ in ſe eſt: ꝛ ꝑ ſe: vt ſi q̄s exi
ſtēs in moꝛtali pꝛoponit cōfiteri ꝛ humi-
liat ſe orans deuȝ: vt ip̄m eripiat a pctō.
Aliud eſt meritū digni: ꝛ eſt qñ aliquis
exiſtens in gratia orat vel facit opus bo-
num ꝓ alio. Et fit ſolum ab exiſtente in
gratia. Tertiū eſt meritum condigni: et
eſt qñ homo exiſtēs in gratia facit aliqd̄
opus bonū vel orat pꝛo ſe. Unñ nullus
peccatoꝛ poteſt mereri merito condigni.
¶ Coꝛrelariū pꝛimū. Meritum congrui
dicitᷣ meritū ſm̄ quid a modernis: quia
meritum ꝓpꝛie eſt reſpectu vite eterne.
¶ Scd̄m coꝛrelariū. Meritū tam de di-
gno q̄ȝ de condigno ſoluȝ fit ab habente
gratiā: qꝛ non eſt dignū: vt deus peccato
res audiat. Unñ dicit. S. Bonauētura:
Peccatoꝛ q̄ȝdiu eſt peccatoꝛ oī bono eſt
indignus. patet: qꝛ peccatoꝛ eſt inimicus
dei moꝛtalis. Unñ exemplariter loquen-
do. Sicut aliqs exiſtēs inimicus moꝛta-
lis alicuius eſt indignus vt elemoſynam
ab eo accipiat (licet ille in tp̄e neceſſita-
tis teneatᷣ) ſic magnꝰ elemoſynarius ille
id eſt deꝰ nihil obligatᷣ pctōꝛi ꝛc̄. ¶ Quī
ta ꝓpoſitio. Licet gratificatio poſſit ca-
dere ſub merito cōgrui: et ſub merito di-
gni: nunqȝ tñ pōt cadere ſub merito con-
digni loquēdo ſcȝ de p̄ma grā. ¶ Sexta
ꝓpoſitio que eſt ꝯcluſio r̄nſiua. Pꝛedeſti
natio et repꝛobatio q̄ȝtum ad pꝛincipa-
le ſignificatuȝ: nunqȝ cadunt ſub merito
tñ q̄ȝtum ad connotatū cadunt ſub meri
to differenter tamen: quia repꝛobatio ca
dit ſub merito ſimpliciter: pꝛedeſtinatio
vero ſm̄ quid. ¶ Coꝛrelariū pꝛimū. Re
pꝛobationis eſt cauſa demeritoꝛia ex par
te pꝛeſciti. Unde iſta cauſalis eſt vera.
Quia iſte peccabit finalitᷣ ipſe dānabitᷣ:

¶ Scðm correlariuȝ. Predeſtinationis non eſt cauſa ex parte p̄deſtinati. Unde pꝫ ex dictis ꝙ bñ ꝯcordat doctor ſubtilis cū ſctō Bonauētu. ¶ Notandū finaliter ꝙ ꝓpoſitū nō dandi vitā eternā nō habet cauſam demeritoriā: ſꝫ propoſitū puniendi eternaliter ⁊ obdurandi habet cauſam demeritoriā. Hoc em̄ eſt connotatum: illud ꝓ ꝑ ſe ſignificatū.

Secundo querit̄ Utrū

predeſtinatio et reprobatio habeant in deo rationē motiuam. Termini ſuperiꝰ ſunt declarati. ¶ Notanduȝ tamē ꝙ triplex eſt ratio. Prima eſt cauſalis: ⁊ eſt illa que eſt productiua ſeu cauſatiuā alicuius effectus. Uel eſt illa per quā cauſat cauſa effectū ſuū tanꝙ̄ ꝑ rationē cauſandi: vt ignis per calorē ſuum calefacit aquā. ¶ Prima ꝓpoſitio. Predeſtinatio ⁊ reprobatio nullā habēt in deo rationē cauſalē. Patet ex dictis. Uñ proprie q̄ſtio nō eſt de illa ratione: quia de hac nō eſt dubiū. Alia eſt ratio meritoria et eſt actus aliquis meritorius cui de lege dei ordinata correſpōdet gloria eterna ꝓ p̄mio. ¶ Scða ꝓpoſitio. Licet reprobatio habeat cauſam meritoriam in malis tñ pr.deſtinatio non habet cauſam meritoriam ſimpliciter. Nec de illa eſt queſtio. Tertia eſt ratio congruitatis vł cōgruentie: ⁊ eſt illa q̄ probat cōueniētiā vel decentiā alicuiꝰ opꝫis. ¶ Tertia propoſitio. Ratio cōgruitatis remunerationis eſt: omis fideliter ſeruiēs deo p̄miabitur gloria eterna. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Licet p̄deſtinatio et reprobatio habeāt rationē congruitatis tam generalē ꝙ̄ ſpecialē: ſpecialis tñ nō eſt nob̄ certa. ¶ Et videt̄ velle in ſolutione ſcða de aſſignatione beneplaciti ꝑ ſacram ſcripturam: ꝙ ſit aliqua cauſa reprobationis et predeſtinationis a priori ꝓpter quid: et eſt voluntas diuina. Alia eſt congruitatis ⁊ a poſteriori ⁊ ſunt demerita vł merita. Senſus ergo queſtionis non eſt de p̄deſtinatione ⁊ reprobatione inq̄ntum dicunt voluntatē: vel actū volūtatis diuine. Sed intelligit̄ q̄tum ad cōnotatū que oritur ex parte voliti: ſic ꝙ illa ratio ſe tenet ex parte obiecti.

Reſpōdendo ad queſti

onē Doctor ſeraphicꝰ narrat duas opiniones: quarū primā improbat ⁊ ſcðam tenet. ¶ Prima opinio ſtat in vna cōcluſone. Licet ratio cauſalis ⁊ meritoria p̄deſtinationis dari nō poſſit: tamē ratio cōgruitatis ⁊ decētie aſſignari pñt. Et ſi q̄rat̄ q̄ eſt illa? Rñdēt. ¶ Correlarium. Uolūtas diuina ſibiīpſi eſt ratio. ¶ Sꝫ cōtra. Si em̄ nō eſſet alia ratio: q̄re deꝰ iſtū elegit: aliū nō: ꝗ iam nō occulta dicerent̄ diuina iudicia: ſed manifeſta: cū q̄libet hanc rationē capiat.

Opinio propria ſancti

Bonauēture ſtaꝫ in aliquibꝫ dictꝭ ⁊ correlarijs. ¶ Primū dictū. Propoſituȝ dei eternuȝ (ſicut dicit Augꝰ.) ⁊ volūtas illa rōnabiliſſima ē: ⁊ rōnē hꝫ ab eťno: aliā ⁊ aliā nō tñ ꝓpt̄ eſſentiā: ſꝫ ꝓpt̄ ꝯnotatū. ¶ Scðm dictū. Que autē ſit illa rō vel iſta in electiōe vł reprobatiōe hoim: nob̄ nō eſt oino notū nec oīno ignotū. ¶ Propter h̄ notādū ꝙ q̄dā ſunt opa q̄ eūt a voluntate diuina cū aliq̄ alio ad h̄ ordinato ordine neceſſitatis: ſiue neceſſitateȝ ſumamꝰ in cauſando: ſiue in merendo vł diſponēdo: vt pluere ⁊ remunerare ſiue ſaluare ⁊ dānare. ¶ Correlariū. Uoluntas diuia reſpectu taliū opeꝝ hꝫ rōnē in gn̄ali ⁊ ſpāli. pꝫ: Quia ſi q̄rat̄ q̄re vult deꝰ pluere? Rñdet̄: ꝓpt̄ nr̄am vtilitatē ⁊ hec ē rō gn̄alis. Et ſi q̄rat̄ q̄re vult pluere i hyeme? Rñdet̄: qr vapores aquoſi magis in hyeme habūdāt ꝙ̄ in eſtate: et hec eſt rō ſpālis. ¶ Siłr ſi q̄rat̄ q̄re magis vult ſaluare petrū ꝙ̄ iudā? Rñdet̄: ꝙ quia iſte habuit bona merita: ille vero mala. ¶ Scðo ſunt q̄dā opa q̄ ſunt a diuina volūtate: cū aliq̄ alio ad hoc ordi

nato ordine cōgruitatis: vt eſt nr̄a gra/
tificatio vel iuſtificatio: que eſt a diuina
voluntate cum p̄paratiōe z coop̄atione
liberi arbitrij. Adiutores eim̄ dei ſumus
Et hoc dictū eſt ſm congruentiā z legē
cōmunē. Nā aliqn̄ ſine p̄paratiōe z coo/
peratiōe iuſtificat: vt p3 d̄ ſctificatis in
vtero: z de beato Paulo: vt dicūt aliqui.
¶ Correlariū. Volūtas diuia reſpectu
taliū ope3 h3 rōnē in generali z i ſpēali:
ſ3 certā in gn̄ali: z i ſpeciali occultā. p3:
Quia ſi q̄raī quare de⁹ vult hūc iuſtifi/
care? Rn̄deī ad miſcdie ſue oſ̄ſionē. Et
ſi q̄riī q̄re nō vult oēs hoīes iuſtificare
volūtate bn̄placiti: vl' volūtate ɔſeq̄nte.
Rn̄deī ꝑpt iuſticie ſue manifeſtationē.
Vn̄ Aug⁹. xxij. d̄ ciuita. dei. Si remane
rēt oēs in pena: nō appareret miſericors
grā redimētis: z ſi oēs trāſferrenī d̄ tene
bris ad lucē: i nullo appareret ſeueritas
vltionis diuine zc̄. Et hec eſt rō in gn̄ali
¶ Si aūt q̄raī de rōne ſpēali: q̄re. ſ. vult
magis illū ſaluare: z iſtū dānare: duob⁹
ſilib⁹ demonſtratis: vt Petro et iuda in
puris naturalib⁹ exn̄tib⁹. ¶ Rn̄deo. Li
cet poſſent eē multe rōnes cōgruētie: nō
eſt tn̄ ibi certitudo a p̄te rei. p3: q2 cū co
gnitio nr̄a p̄deat a certitudine rei: nul/
lus certā noticiā hui⁹ habere pōt: niſi ſi/
bi reueleī ab illo cui dubia ſunt certa.
¶ Et ſi q̄raī q̄re illa noticia nō fuit nob̄
reuelata? Rn̄deī q2 n̄ fuit nob̄ expediēs
ad ſalutē illa cognitio: iō de⁹ eam a nob̄
occultauit ꝑpter ɔſeruandā humilitatē
Ideo apl's nō fuit auſus illā inquirere:
ſed oñdit defectū nr̄e intelligētie cū cla/
mauit. Ad Rom. xj. O altitudo ſapie
z ſciētie dei: q̄3 incōprehenſibilia ſunt iu
dicia eius z inueſtigabiles vie eius.

Circa ſecundum

articulū q̄ eſt de intermina
bilitate diuine cognitionis
p̄mo q̄riī. Utrū de⁹ cogno
ſcat res ꝑ modū cōplexionis. ¶ Pro cu/
ius declaratiōe notādū q̄ triplex eſt cō/
plexio. ſ. vocalis: intellectualis et realis.
¶ Cōplexio vocalis eſt illa q̄ eſt in voce
ſeu orone vocali. Et eſt duplex. ſ. diſtās
z eſt illa cuius extrema vniunī ſibi inui/
cē mediāte copula v̄bali: vt hō eſt albus
Et dr̄ diſtans: q2 p̄dicatū diſtat a ſubie/
cto mediāte copula: vel q2 multu3 diſtat
a voce incōplexa. Plus em̄ diſtat q̄3 indi
ſtans: vt hō albus. Complexio aūt indi
ſtans eſt illa cuius extrema immediate
ſibi vniunī: quorū tn̄ alterū eſt determi/
natio: z alterū ei⁹ determiabile: vt hō al/
bus. Et ad hāc cōplexionē tria requirū/
tur. Primo plures voces ſignificatiue.
Scd̄o requiriī q̄ ſibi immediate vnianī
ſic tn̄ q̄ vna ſe habeat ꝑ modū determi/
nabilis z alia ꝑ modū determinationis
defectu cuius illa hō aīal nō eſt comple/
xio vocalis indiſtans. Tertio q̄ illa vox
cōplexa (indiſtanti cōplexiōe) ſignificet
ſuū ſignificatū mediāte ɔceptu cōplexo
Nec hic eſt ſermo de complexione lra3 z
ſyllaba3: ſ3 vocum. ¶ Pro ſcd̄a comple/
xione ſciendū q̄ ꝑ prius complexio eſt in
intellectione ſeu intellectu q̄3 in voce.
¶ Cōplexio igiī intellectualis eſt illa q̄
eſt in actu intelligendi cōplexo: ſeu cōce
ptu intellectus cōplexo. Vn̄ duplex eſt
conceptus ſc3 Simplex: et eſt vnius rei
intelligibilis ſimplex intuit⁹. Concept⁹
complexus eſt duarū rerum vel pluriu3
ſimul apprehenſarum complexus intui/
tus: vt intellectio qua quis intelligit ho
minē eſſe coloratū. ¶ Pro maiori decla/
ratione ſciendū q̄ vnaqueq̄3 res pōt con
cipi ab intellectu noſtro dupliciī. Uno
modo ſm ſe z abſolute nō comparando
ipſam ad aliam rem. Et ſm hāc ɔſidera
tionem fit conceptus ſeu intellectio ſim/
plex: vt qn̄ intelligo hominē. Alio modo
ꝑ comparationem ad aliam rem: ſeu ſub
habitudine ad aliud: vt intelligendo ho
minē per comparationē ad calorē: vt ho/
mo ē calidus. ¶ Nota q̄ ſequunī ſunt de
mente ſancti Bonauētu. ¶ Propoſitio.
Omnis intellectus cognoſcens multas

⁊ per multa:quia ſcꝫ vel per multas ſpecies:vel per multas intellectiões cognoſcit per modum complexionis. ¶ Correlarium primum. Intellectus angelicus cognoſcit ꝑ modū cōplexionis. patet:q͛ angelus hꝫ diuerſas intellectiones: nec vnica intellectione intelligit quecū𝔮ꝫ intelligit. ¶ Scōm correlariū. Intellectꝰ humanꝰ cognoſcit ꝑ modū cōplexionis. ¶ Tertiū correlariū. Intellectus diuinus nō cognoſcit ꝑ modū complexionis cōplexione q̄ ſe teneat a ꝑte intellectiōis: q͛ ⁊ vnicā habet intellectionē: ⁊ vnicā rationē intelligendi ſcꝫ diuinam eſſentiam ¶ Cōplexio realis nihil aliud eſt ꝙ̄ compoſitio rei.ſ.qua aliqua res ad extra exiſtens eſt realiter cōpoſita ex pluribus rebus realibꝫ. Unde cōplexio realis: ⁊ cōpoſitio realis idem ſunt.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vna diſtinctione ⁊ quattuor ꝓpoſitionibus. ¶ Diſtinctio. Deum cognoſcere res ꝑ modū cōplexionis pōt intelligi tripliciter. Aut eñ modus cōplexionis cadit circa res vt exiſtentes. Et tūc eſt ſenſus deꝰ cognoſcit res cōpoſitas vt cōpoſitas. Alio mō vt cadit ſuꝑ rem vt eſt cognita ab intellectu nr̄o et vt exprimitꝛ ꝑ vocem. Et tunc eſt ſenſus ꝙ deus cognoſcit res:non eñ vt ſunt: ſed etiā vt intellectus exprimit. Tertio modo pōt intelligi ꝙ modus complexionis cadat circa intellectū diuinum. ¶ Prima ꝓpoſitio. Deus cognoſcit res ꝑ modū cōplexiōis: ſic ꝙ modus cōplexionis teneat ſe a parte rerum. Et eſt ſenſus. Deus cognoſcit res ꝑ modū cōplexionis exiſtere id eſt eē compoſitas:puta ex materia ⁊ forma:vel ex accidēte ⁊ ſubiecto. ¶ Secūda propoſitio. Deus cognoſcit res per modū complexionis: vt modus cōplexionis cadit circa res: vt intellectas a nobis ⁊ exꝑ̄ſſas a nobꝫ:q͛ intelligit ⁊ voces ⁊ intellectões ¶ Tertia ꝓpō. Deꝰ nō cognoſcit ꝑ modum cōplexionis: vt modus cōplexionis cadat circa intellectū diuinū. patꝫ:quia vnica ⁊ ſimpliciſſima intellectione intelligit oēs res. ¶ Quarta ꝓpō. Intelligere multa ꝑ multa ꝑ modū cōplexionis non eſt oīno ꝑfectionis nec ē oīno impfectionis. Patet ṗma ps:q͛ oñe qđ ē oīno ꝑfectionis ſimplr̄ debet deo attribui. Nec eſt oīno impꝑfectionis ideo repugnat ſenſui ¶ Tamē circa ṗmū argumētū poſſet ꝗs errare. Uñ ꝓ maiori reſolutione notande ſunt quedā cōclusiones. ¶ Prima cōcluſio. Licet ſenſus interior ⁊ exterior nō poſſit formare cōplexionē diſtantem: tñ patet ꝙ facit ⁊ cognoſcit cōplexionem indiſtantē. patet eñ ꝙ imaginatiua imaginatur montē aureū. Itē viſus cognoſcit vinū in vaſe vel vitro:cum quis vult bibere ⁊ incauſtū ī cornu:licet nō cognoſcat ꝓpꝛie hoc eſſe in hoc:ſed hoc ē ipſius intellectꝰ. ¶ Scđa ꝯcluſio. Licet nulla cōplexio in eſſe reali fuerit ab eterno: tñ veritates ſignificate ꝑ cōplexa fuerūt ab eterno: vt veritates ſignificate ꝑ has: deꝰ eſt bonꝰ: deꝰ eſt colēdus: deꝰ ē creatiuꝰ ⁊c̄. Prima ps patet:q͛ oīs cōplexio vel ē vocalis vel intellectualꝭ vel realis. Sꝫ nulla res cōpoſita fuit ab eterno:ne𝔮ꝫ vox: nec cōplexio intellectualꝭ quia talis ſolū cōpetit intellectui creato. ergo ⁊c̄.

Querit̄ ſecundo. Utrū

enūciabilia ſiue cōplexa que deus ſemel cognoſcit ſemꝑ cognoſcat. In propoſito enunciabilia idē ſunt qđ enunciationes. Et complexa capiūtur hic pro ꝓpoſitionibus mentalibus vel vocalibus.

Reſolutio queſtionis

ſm̄ ꝓpꝛiā opinionē ſtat in vna diſtinctōe ⁊ q̄ttuor ꝓpōnibꝫ. ¶ Diſtinctio talis eſt. Scire diuinū pōt capi duobus modis. Uno mō large:⁊ idem eſt qđ intelligere diuinū ſeu cognoſcere:in𝔮ꝫ tñ extendit ſe ad oīa cognoſcibilia. ¶ Prima ꝓpoſitio. Deus ſcit hoc modo oīa complexa ⁊ incomplexa:oīa neceſſaria ⁊ contingentia:

oīa poſſibilia ꝛ impoſſibilia: oīa vera ꝛ
oīa falſa. ¶ Scđa ꝓpō. Scire large ca-
ptū nihil connotat a ꝑte obiecti cogniti:
nec actualē exiſtentiā: nec poſſibilita-
tē: nec veritatē: nec falſitatē. Patet: q2
de⁹ noticia appꝛehēſiua (vt aliq̄ dicunt) co
gnoſcit etiam impoſſibilia et falſa. Alio
modo ſcire ſumit̄ ſtricte: et eſt idē qđ ve-
rum cognoſcere. ¶ Tertia ꝓpō. Scire
hoc modo nō eſt de falſis nec de impoſ-
ſibilib⁹: nec pꝛopꝛie eſt de incomplexis.
¶ Quarta ꝓpō. Scire ſtricte captū cō
notat ex ꝑte obiecti veritatē. Unde di-
cit ſctūs Bonauētu. ꝙ ſcire vno mō ca-
pitur vt eſt verbū ꝓhereticū: id ē adheſi
uum: vera aūt de⁹ cognoſcit cognitione
adheſiua vel aſſentiua. Uel dicit̄ ꝓhere-
ticū: id eſt electiuū: vera aūt eligunt̄ ex
falſis: tn̄ ꝑma expoſitio ē melioꝛ. ¶ Alij
aūt vt Scotus ꝛ Ockam dicūt ꝙ ſit co-
gnitio appꝛhenſiua ꝛ adheſiua ꝛ eſt idem
Pꝛima cognitio eſt omniū tam poſſibili
um ꝙ̄ impoſſibilium. Scđa vero ſcꝫ ad
heſiua tm̄ eſt verorū. ¶ Pro maioꝛi reſo-
lutiōe notāde ſunt aliq̄ ꝓpoſitiones ꝑ
oꝛdinem ipius Ockam. ¶ Pꝛima ꝓpō.
Oīa enūciabilia q̄ deus ſemel cognoſcit
ſemper cognoſcit accipiendo ſcire ꝑmo
modo. ¶ Scđa ꝓpō. Nō omia enūciabi
lia ſiue cōplexa que de⁹ ſemel cognoſcit
ſciuit ſemꝑ vl' cognoſcit ſemꝑ: capiendo
ſcire ſtricte. pꝫ. Deus em̄ ſciet me mori
entē: ꝛ tn̄ ſtricte loquēdo ante nō cogno-
uit. Item cognoſcit ꝛ ſcit me modo lege-
re hanc lectionem: ꝛ pꝛius non ſciuit ſtri
cte: pꝛius em̄ non erat verum. ¶ Tertia
ꝓpoſitio. Licet deus poſſit aliqua ſcire
de nouo que pꝛius non ſciuit: non tamē
eſt nouitas in ſciencia dei: ſed ſolum in
obiecto cognito. Pꝛima pars patꝫ ex di-
ctis. Scđa pars declaratur ſic. Sicut
enim deus poteſt multa creare de nouo:
que pꝛius non erant: nec pꝛius deus ea
creauerat: nec ideo eſt mutatio in poten-
tia creatiua dei: ſꝫ ſolum in obiecto crea-
to: ſic eſt in pꝛopoſito. ¶ Quarta pꝛopo
ſitio. Licet deus poſſit incipere multa ſci-
re que nunq̄ ſciuit: non tamen poteſt ſci-
re plura ꝙ̄ ſciuerit. Pꝛobatur: quia de⁹
ab eterno cognouit omnia vera. Sꝫ nō
poſſunt eſſe plura vera ꝙ̄ fuerunt: ergo
deus nō poteſt plura ſcire (etiam ſtricte
capiendo) ꝙ̄ ſciuerit. Minoꝛ pꝛobatur
per ꝓpoſitionem ſequentem. ¶ Quinta
pꝛopoſitio. Licet qđ eſt verum in vno tē
poꝛe: poſſit eſſe falſuꝫ in alio tempoꝛe: ta
men in omni tempoꝛe vera ſunt equalia
quo ad materiam. Pꝛima pars pꝫ. Se-
cunda pꝛobatur: quia quelibet pꝛopoſi-
tio vera habet ſuam pꝛopoſitionem fal-
ſam ſcilꝫ contradictoꝛiam ipſius. In om
ni ergo tempoꝛe tot ſunt vera quot falſa
Sed quādocunq̄ vna ꝓpoſitio vera fit
falſa: eius ꝯtradictoꝛia ſemꝑ fit vera. Et
hec ſunt de mēte Ockam q̄ declarat ſan-
ctuꝫ Bonauenturā. Nec eſt de numero
nominalium quoꝝ opinionē recitat ſan-
ctuꝫ Bonauenturā ꝛ vocat eos nomina-
les ab vnitate nominis. Sꝫ doctoꝛ ſub-
tilis etiā poſſet dici nominalis: quia no
tabilis. ¶ Dicunt ergo iſti nominales ꝙ
ſicut albus: alba: album. Licet ſint tres
voces: vt patet: eſt tamen vnum nomen
quia ſignificant rem eandem: ſic chꝛiſt⁹
eſt moꝛiturus: chꝛiſtus eſt moꝛtuus: xp̄s
moꝛitur: licet ſint tres cōplexiones: ſunt
tamen vnū enunciabile: quia res eadem
ſignificatur per omnes tres. Sꝫ hoc eſt
contra philoſophū in ꝑdicamentis dicen
tem ꝙ eadem oꝛatio pꝛius vel pꝛimo eſt
falſa: poſtea vera: vel econtra. ¶ Pꝛopo-
ſitio pꝛima. Implicat contradictionē ꝙ
albus: alba: albū: ſint tres voces: et vnū
nomen. Hoc pꝛobatur ſic. Impoſſibile
eſt multiplicare ſuperius niſi multipli-
cando inferioꝛa. Uel ſic. Impoſſibile eſt
inferioꝛi non multiplicato multiplicari
(ſcḋm illud inferius) ipſum ꝑ ſe ſuperius
ſed vox eſt ſuperius ad nomen etiam ſcḋm
grāmaticos: ergo poſito ꝙ ſit vnum no-
men implicat ꝙ ſint tres voces ꝛ nō vna
Item etiā mala eſt eoꝝ adaptatio: quia

enunciabile nõ ſignificat rem. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Nulla ꝓpoſitio kathegorica ſignificat rem: ſed ſignificat modũ ſe habendi: id eſt ſignificat rem taliter ſe habere: vnde homo eſt albꝰ ſignificat ꝙ homo habeat in ſe albedinem. Unde Areſtoteles. Eſſe quandã cõpoſitionẽ ſignificat quã ſine extremis non eſt intelligere. Correlarium. Tria ſunt enunciabilia ſcꝫ chriſtus naſcitur: xp̃us natus eſt: xp̃s naſcetur: quorũ vltimũ eſt hereticũ. ptꝫ: Quia hereticũ eſt dicere chriſtuꝫ naſciturum de virgine Maria ꝛc.

c

Irca diſtinctionem q̃dragesimã ſecundaꝫ primo queritur. Utrũ deꝰ poſſit aliquid aliud a ſe.

¶ Pro declaratiõe terminoꝝ. Notandũ ꝙ poſſibile complexũ accipit̃ tripliciter. Uno modo vt diſtinguitur cõtra verũ. Et ſic om̃is ꝓpoſitio falſa: que tamẽ poteſt eſſe vera: eſt iſto mõ poſſibile. Ex q̃ patet ꝙ due requirunt̃ cõditiones ad tale poſſibile cõplexũ. Prima ꝙ ſit falſum Scḋa ꝙ poſſit eſſe verũ. Secũdo modo capitur vt diſtinguit̃ contra neceſſariũ. Unde Om̃is ꝓpoſitio que põt eſſe vera ꝛ poteſt eſſe falſa: ſeu omnis ꝓpoſitio cõtingens: dicit̃ poſſibile cõplexum hoc modo. Tertio capitur ꝓut diſtinguit̃ ꝯtra impoſſibile. Et ſic omnis ꝓpoſitio que non eſt impoſſibilis: eſt poſſibil'. Cũ ergo neceſſarie ꝓpoſitiones ꝛ contingentes non ſint impoſſibiles ſequitur ꝙ ſint poſſibiles hoc modo. Poſſibile autẽ incomplexum ꝓut diſtinguitur contra neceſſariũ: accipit̃ etiã duob' modis. Uno modo vt diſtinguit̃ ꝯtra neceſſariũ et ſe formaliter. Et ſic dicit̃ eſſe omne creatũ poſſibile. ¶ Correlariũ. Solũ deus illo modo nõ eſt poſſibilis loquendo de entibus. Et tale poſſibile cõuertit̃ cũ cauſabili creabili ꝛ creatura. Et de hoc poſſibili incõplexo ex ſe formalit̃ eſt queſtio. Immo tota diſtinctio. Alio modo poſſibile incomplexum capitur vt diſtinguitur contra neceſſariũ ex ſe formaliter ꝛ a ſe. Hoc modo cõuertit̃ cum producibili et ſic filius in diuinis eſt poſſibilis. ꝛ hoc modo nõ eſt obiectum diuine potentie.

¶ Deinde ſciendum ꝙ omnipotẽtia ſic deſcribitur. Omnipotentia eſt potentia actiua: cauſatiua: ꝓmi efficiẽtis: reſpectu cuiuſcunqꝫ creabilis ſeu cauſabilis. In hac deſcriptiõe quattuor ponunt̃ particule. Declarãdo ergo grammaticaliter. Omnipotentia eſt terminus cõpoſitus ex ly omnis ꝛ potẽtia. Unũ rõne ly ois importat vniuerſalitatẽ: ꝛ non in potentia: cũ vnica ſit in diuinis ſed reſpectu obiectoꝝ poſſibiliũ. Prima particula eſt. Potentia ꝛ ponitur loco generis. Dicitur ſcḋo actiua ad differentiã paſſiue. Ois em̃ potentia paſſiua inq̃tuꝫ paſſiua: eſt imꝑfectiõis. Dicit̃ tertio cauſatiua: que ſcꝫ eſt reſpectu alicuius termini eſſentialiter diſtincti ab eo: et dicit̃ ad differentiam gñatiuitatis: q̃ poteſt dici large potẽtia actiua. Quarta particula ꝓmi efficientis: ꝛ dicitur propter maiorẽ expreſſionem. ¶ Correlarium. Nullũ ſecũdariũ agens eſt om̃ipotẽs. Et capit̃ dupliciter om̃ipotẽtia. Uno mõ metaphiſice: et ſic eſt potentia actiua cauſãtiua: ꝓmi efficientis reſpectu cuiuſcunqꝫ creabilis: mediate vel immediate. Alio mõ capit̃ theologice: ꝛ ſic eſt potẽtia actiua: cauſatiua: primi efficientis: reſpectu cuiuſcunqꝫ creabilis immediate. Quicquid em̃ poteſt deus mediantibus cauſis ſecundis poteſt ſine ipſis. Et dicitur potẽtia theologica illo modo: quia eſt mere credita. ¶ Correlarium primum. Generatio filij ꝛ ſpiratio ſpiritusſancti non ſunt obiectum diuine potentie. ¶ Scḋm correlariũ. Pater ꝛ filiꝰ ꝛ ſpũſſanctꝰ ſũt eque potẽtes. ¶ Tertiũ correlariũ. Om̃ipotentia nõ eſt aliq̃ potẽtia diſtincta ꝯtra intellectũ ꝛ voluntatẽ. ptꝫ: qꝛ nulla tertia potentia executiua eſt ponenda in deo: ſed bñ in angelis ꝛ in nobis.

¶ Quartū correlariuȝ. Omnipotētia eſt
ipſa voluntas diuina q̄ eſt principale ſi-
gnificatū ipius oīpotētie: cōnotat tñ vl-
tra hanc omnē creaturā inꝗtū eſt poſſi
bilis fieri: vel omne poſſibile.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vna diſtinctiōe ⁊ duobꝫ dictis. ¶ Di-
ſtinctio. Poſſe aliud vel in aliud poteſt
intelligi dupliciter. Uno modo tanꝗ ī
diſtinctum vel diuerſum ſm eſſentiam:
⁊ remotū ſm diſtantiā. Et ad hoc vt ali-
quid agat ſm illud poſſe p̄requiritur ap
primario. ¶ Primū dictuȝ. Poſſe agere
ī aliud nō pōt cōpetere deo h̄ mō: qꝛ deꝰ
a nullo ē diſtās: eo ꝙ vbiqꝫ eſt. Alio mō
pōt intelligi aliquid poſſe ī aliud tanꝗ
in diuerſum ſm eſſentiā ⁊ formam: nō tñ
tanꝗ remotum ſm aliquam diſtantiaȝ.
¶ Scd̄m dictū. Deꝰ pōt agere in aliud
vel pōt aliud hoc mō. Nec em̄ ponit di-
ſtantiā: nec depēdentiā: nec indigentiaȝ.
¶ Pro ſolutione penultimi argumenti.
Nota ꝙ duplex eſt potētia. Quedā eſt
ſuus actus ſeu potentia infinita: hec nul
lius indiget. Alia eſt potētia que nō eſt
ſuus actus: ſiue potētia finita: hec ſemꝑ
dependet ab alio in agendo.

Queriť ſecundo. Utrū

deus poſſit in om̄e illud in qđ pōt om̄e
agens creatū. ¶ Pro declaratiōe termi-
norū notanduȝ. Qꝛ duplex eſt agēs ſcȝ
Primū vel primariū: et dr̄ eſſe ipſe deꝰ q̄
eſt cauſa cuiuſlibet effectꝰ ꝑmaria. Ali-
ud eſt agens ſecundū ſiue ſecundariū: et
dr̄ om̄e agēs creatū qđ diciť cauſa ſcd̄a.
Et hec dependet a primo agente. ¶ Pri
mum documentū. Qñcūqꝫ concurrunt
plures cauſe ad ꝓducendū eundem effe-
ctum: illa q̄ eſt ꝑfectior altera: dr̄ prima
reſpectu alterius primitate ꝑfectiōis: vt
ſol et ignis concurrunt ad cauſandū ca-
lorē. ¶ Scd̄m documentum. Qñcunqꝫ
ſunt aliq̄ cauſe quarū vna pōt plures ef-
fectus producere ꝙ alia: illa q̄ in plures
pō effectus eſt ꝑma cauſa: primitate illi-
mitationis. ¶ Correlariuȝ. Iſte ꝑmita-
tes nō ſunt eedem. Sol em̄ cōcurrit cū
deo ⁊ hoīe ad generationē hoīs. Compa
rando ergo ſolē ⁊ hoīem adinuicē. Patȝ
ꝙ hō eſt prima cauſa ꝑmitate ꝑfectiōis.
ſol aūt eſt cauſa prima primitate illimi-
tationis. ¶ Uñ cauſa pōt dici ꝑma ꝑmi
tate durationis duobꝰ modis. Uno mō
qꝛ ipa p̄cedit aliā in eſſe quo ad duratio-
nem. Alio mō qꝛ prius duratiōe cauſat
ꝙ alia. Exemplū. Si aliquis ꝑmo tra-
hat nauim ⁊ alius adueniēs adiuuet eū
¶ Concluſio ꝑma. Deus eſt ſimpliciter
prima cauſa ꝑmitate ꝑfectionis. patȝ: qꝛ
eſt ꝑfectiſſimꝰ. ¶ Scd̄a cōcluſio. Deꝰ eſt
ſimplr̄ prima cauſa ꝑmitate illimitatio-
nis. patet: quia oīno illimitatꝰ eſt in cau
ſando. ¶ Tertia ꝯcluſio. Deus eſt ſim-
pliciter prima cauſa ꝑmitate duratiōis
primo mō. ptȝ: qꝛ eſt eternus. ¶ Quar-
ta ꝯcluſio. Deus nō eſt cauſa prima vni-
uerſaliter: id eſt reſpectu cuiuſcūqꝫ cau-
ſabilis ꝑmitate durationis ſcd̄o modo.
¶ Quinta ꝯcluſio. Licet deꝰ nō ſit cau
ſa ꝑma vniuerſaliter ꝑmitate duratiōis
ſcd̄o mō: pōt tñ eſſe cauſa prima tali pri-
mitate. ptȝ: qꝛ deus poſſet me cōſeruare
per aliqđ tempus ſine cauſalitatibꝫ cau
ſarū ſecūdarȝ: ⁊ poſt illud tp̄s poſſet vel-
le cōcurrere cauſas ſcd̄as. ¶ Agēs ſecun
darium qđ dicitur cauſa ſecūda eſt om̄e
agens creatuȝ qđ dependet in ſua actiōe
a primo agēte. Et eſt duplex. Quoddā
eſt naturale: ⁊ eſt illud qđ poſitis om̄ibꝫ
neceſſario reqſitis ad agēdū: ⁊ nullo im-
pedimēto exiſtēte ad hoc vt poſſit agere
nō poteſt nō agere: vel non eſt in poteſta
te ſua non agere. Aliud eſt agens crea-
tum liberū: et eſt illud qđ poſitis omni-
bus neceſſario requiſitis ad agendū: et
nullo impedimento exiſtente ad hoc vt
poſſit agere: nō neceſſario agit: ſed in eiꝰ
poteſtate eſt: vt agat vl̄ nō agat. Exem
plum de homine agente a propoſito.
¶ Primum correlarium. Actio agentis

naturalis nō ēſt in eius poteſtate. ¶ Se/
cundū Correlariū. Actio agentis liberi
eſt in eius poteſtate. Et ſic patet quomō
differant. ¶ Tertiū Correlariū. Sicut
in poteſtate agentis naturalis nō ē eius
actio: ita nec modus actionis vel agēdi.
Unde nō eſt in poteſtate ignis cōburere
vel vrere intenſe vel remiſſe. ¶ Quartū
Correlariū. Sicut eſt in poteſtate agen
tis liberi ſua actio: ita etiā modus agen/
di. Unde ſicut in poteſtate mea ē ire ad
eccleſiam dicere horas: ita etiā eſt in pote
ſtate mea dicere diligenter ⁊ debite.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vna diſtinctione ⁊ tribus dictis. ¶ Di/
ſtinctio ē talis. Poſſe in aliqua ē triplex.
Quoddā eſt poſſe in aliqua: qđ poſſe eſt
potentie ſimplr ꝑfecte: vt poſſe intellige
re. Aliud ē poſſe potentie imperfecte: vt
currere: ambulare: quia licet actū produ
cat: recipit tñ illum curſum ⁊ fatigatur.
Tertium eſt poſſe impotentie ſimplr: ſi/
cut poſſe peccare. Hoc em̄ ē potētie defe
ctiue: ſicut poſſe mori. ¶ Primū dictum.
Cum potentia dei ſit ꝑfectiſſima illa ſal/
tem poteſt deus in ſe ⁊ ꝑ ſe: que ꝑtinēt ad
potētiā ſimplr ꝑfectam. Dicit in ſe: quia
talia ſunt formalr in deo. Dicit per ſe:
quia nullius alterius indiget. ¶ Secun
dum dictū. Licet deus ꝑ ſe poſſit in illa
que ꝑtinent ad potentiā imperfectā non
tamē poteſt in ſe. Unde. Deus poſſet ꝑ
ſe tanq̄ cauſa totalis cauſare in me cur/
ſum: ſic ꝙ ſolūmodo ſuſciperem vel reci/
perem illum curſum: non tamē poſſet in
ſeipſum recipere curſum illum. ¶ Ter/
tium dictū. Deus non poteſt in illa que
ꝑtinent ad impotentiā: nec in ſe: nec ꝑ ſe
patet: quia deus ſm naturā diuinā non
poteſt mori nec peccare. ¶ Correlariū.
De rigore ſermonis illa non eſt cōceden
da. Deus poteſt in omne illud in qđ po/
teſt agens creatum: niſi cum determina/
tione. ¶ Pro ſolutione primi argumenti

nota ꝙ potentia dicit ſex modis. Quia
primo eſt quedam potentia omnino acti/
ua que eſt ſufficiens ad actum ſicut po/
tentia dei creatiua. Secundo eſt que/
dam potentia pure paſſiua: q̄ nihil agit:
vt potentia materie. Tertio eſt potentia
defectiua: vt potentia peccandi. Tamen
ſi peccare dicat actum cum deformita/
te non ſolum dicit potentiam defectiuā
ſed etiam actiuam. Quarto eſt poten/
tia partim actiua: et partim paſſiua: vt
potentia ambulandi. Quinto eſt poten
tia partim actiua et partim defectiua: vt
potentia ſm quam ſibiipſi quis infligit
penam. Sexto eſt potentia partim paſſi
ua ⁊ partim defectiua: ſicut potentia ad
moriendū. ¶ Propoſitio. Reſpectu dei
ad intra nulla eſt harum potentiarū: et
hoc probant argumenta in oppoſitū.

Querit tertio. Utrum

diuina potentia ſe extendat ad omne il/
lud quod alij agenti eſt impoſſibile. No
tandum ꝙ duplex eſt impoſſibile: ſcilicet
incomplexum ⁊ eſt aliquod figmentum
cui repugnat eſſe in rerū natura cui etiā
repugnat cauſari in exiſtentia actuali: vt
chymera: homo irrationalis. Aliud eſt
impoſſibile complexū ⁊ eſt aliqua enun/
ciatio falſa: cui repugnat ꝙ ſit vera. Uñ
ad impoſſibile complexum requiruntur
due conditiones. Prima conditio eſt ꝙ
ſit falſa. Secunda conditio eſt: ꝙ ei re/
pugnet veritas: vt homo eſt azinus: de/
us non eſt. ¶ Correlarium. Cōtingens
falſum non eſt impoſſibile complexum.
¶ Quodlibet illorum adhuc eſt duplex
Quia quoddam eſt impoſſibile incom/
plexum ſimpliciter: quoddam ſm quid.
Impoſſibile incomplexum ſimpliciter ē
illud qđ ſcilicet nec a deo nec ab aliquo
agente creato poteſt cauſari. Et dicitur
figmentū: quia nihil ei correſpondet in
re. Aliud eſt impoſſibile incomplexum
ſm quid: ⁊ eſt illud qđ nō poteſt fieri nec

eſſe cauſalitate agentis naturalis vt duo corpora eſſe in eodē loco. Cecū a natiuitate illuminari. Et ꝟginē parere. ¶ Sic ꝛ impoſſibiliū complexorum: quoddam eſt impoſſibile ſimpliciter. Et eſt propoſitio falſa: que nec per potentiam naturalem: nec per ſupernaturalem poteſt verificari: vt deus non eſt. Complexum vero impoſſibile ſm quid: eſt ꝓpoſitio falſa: que licet per potentiā naturalem nō poſſit verificari: ꝑ potentiā tamen ſupernaturalē poteſt verificari: vt virgo parit filiū. ¶ Poteſt etiā ſub alijs terminis dari diſtinctio īpoſſibilis. Vnū quoddā eſt impoſſibile ſm naturā: et eſt illud quod nō poteſt fieri vel eſſe per naturam: licet poſſit eſſe ꝑ agens ſupnaturale. Et propriiſſime loquendo queſtio intelligitur ſolū de illo impoſſibili. Aliud eſt impoſſibile ſm tempus ſiue per accidens: ꝛ dicitur illud quod eſt preteritū ſeu quod aliquando fuit. Et circa hoc eſt difficultas vt videbitur. Unde queſtio iſta eſt ſubtiliſſima et preclariſſima. Dixit eñ agaton Solon. Hoc ſolo priuatur deus: facere ingenita que genita ſunt. ¶ Tertium eſt impoſſibile ſm diſciplinam ꝛ eſt aliquod oppoſitū alicuius principij ſciētie ſeu diſcipline. Unde primum principiū eſt: Oppoſita eidē ſm idē non poſſunt ineſſe. Modo omnia oppoſita pñt ineſſe eidem ſm idem. Hec eſt impoſſibilis ſm diſciplinam.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat in vna diſtinctione: duabus propoſitionibus: ꝛ quattuor dictis. ¶ Diſtinctio ē. Impoſſibile eſt quadruplex. Quoddā eſt impoſſibile propter limitationē agentis naturalis vel potentie: ſicut virginē parere: vel vitulum facere de trunco: et eſt exemplū Anſhelmi. Aliud ē impoſſibile ꝓpter limitationē noſtre intelligentie. Intellectus eñ noſter ꝓpter peccatū multa nō intelligit: vt idem corpus eſſe in diuerſis locis. Tertiū eſt impoſſibile propter priuationē omnis exiſtentie ſm omnē comparationē: ſcꝫ principij medij ꝛ vltimi: vt preteritū nō fuiſſe preteritū. Quartū eſt impoſſibile ſm illuſtrationem veritatis eterne: ꝛ ordinē diuine ſapientie: ſicut eſt illud impoſſibile duo oppoſita inſunt eidem ꝛ ſm idem. ¶ Prima propoſitio. Deus nō poteſt facere preterita non fuiſſe. Probatur: quia omnis factio (large capiendo factionē) vel eſt de ente ad nō ens (ꝛ fundatur in philoſopho quīto methaphiſice: vbi dicit ꝙ pōt fieri mutatio de non ſubiecto ad ſubiectum. vel ꝛc.) Vel eſt de nō ente ad ens. vel eſt de ente ad ens. Exemplū primi. Annihilatio. Secundi. Creatio: ſub qua comprehenditur generatio. Tertij: vt alteratio ꝛ ſic de alijs. Quarta pōt imaginari ſcꝫ de nō ente ad nō ens. Sed hoc omnino eſt impoſſibile. quia nullius potentie eſt. ergo ꝛc. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Quāuis deus de omni ente alio a ſe poſſit facere nō ens: nō tamē poteſt facere de preterito nō preteritum. ¶ Primū dictum. Omne illud quod eſt impoſſibile ſolum propter limitationē naturalis potentie eſt deo poſſibile. ¶ Secundum dictum. Omne quod eſt impoſſibile ſolū ꝓpter limitationē noſtre intelligentie. eſt deo poſſibile. ¶ Tertiū dictū. Omne illud quod eſt impoſſibile propter carentiam omnis exiſtētie eſt deo impoſſibile. Et dicitur impoſſibile ſm tēpus vel ꝑ accidēs quia licet actus vel ens in ſe fuerit contingens: tamen quia p̄terijt: nō poteſt nō p̄terijſſe: ꝛ preteritio accidit ei. ¶ Quartum dictum. Omne impoſſibile ſm illuſtrationē veritatis eterne: ſiue ordinem diuine ſapientie: eſt deo impoſſibile.

Dubitatur vtrum deus poſſit facere ꝙ preteritū nō fuerit: vel ꝙ preteritū nō ſit preteritū. ¶ Circa quod notandū ꝙ aliqui nominales (ambulan

tes in circuitu) non aggrediuntur difficultatem illam: ſed dicunt illud clarum eſſe apud omnes doctos viros omnes ꝓpoſitiones tales eſſe de rigore ſermonis veras: ſcꝫ p̄teritū poteſt nō fuiſſe. vel p̄teritū poteſt nō eſſe p̄teritū. patet: q2 oīs terminus cōmunis p̄cedens hoc verbum poteſt: vel hoc nomen poſſibile: vl̄ aduerbiū poſſibiliter: ſupponit ꝓ omni illo qđ eſt vel fuit vel erit vel pōt eſſe. P̄teritū ergo cuꝫ ſit terminus cōmunis: ſequitur ꝙ ſic ſupponit. Et ſic ꝓpoſitiones verificantur pro illis que in re ſunt futura poſſunt tamen eſſe p̄terita. patet q2 erunt p̄terita ¶ Aliqui etiam nominales dicūt ꝙ ille ſunt modales: ⁊ ideo poſſunt capi in ſenſu compoſito: vel in ſenſu diuiſo. Senſus compoſitus eſt. Hec ꝓpoſitio eſt poſſibilis. p̄teritum nō eſt p̄teritū. ¶ Sed patet apud oēm doctuꝫ ꝙ illa ꝓpoſitio eſt falſa: ideo diſtinctio eſt minus ad ꝓpoſitum. Sēſus diuiſus eſt: illa res que p̄teriit poteſt nō p̄teriiſſe. ¶ Alii moderni dicunt ſuppoſito ꝙ p̄teritum p̄terierit: deus nō poteſt facere ꝙ non p̄terierit. ¶ Sed hoc nihil eſt quia nulli difficultant. verum deus poſſit futurū facere nō futurū. patet em̄ ꝙ poteſt facere antixp̄m nō futurum. Et tamen claruꝫ eſt ꝙ ſuppoſito ꝙ ſit futura aliqua res: non poteſt eſſe nō futura. Item ſicut deꝰ non pōt facere album inq̄ꝫtum album eſſe nigrum: ſic non poteſt facere futuruꝫ inq̄ꝫtum futurū non eſſe futurum. ¶ Eſt igit̄ difficultas. Utrū ſicut deus rem que eſt futura pōt facere ꝙ nō eueniat: ita etiaꝫ poſſit rem que p̄teriit facere ꝙ non p̄terierit. ¶ Gilbertus porretanus et Guilhelmus altiſiodorenſis tenent partē affirmatiuā: ꝙ ſcꝫ deus poſſit facere ꝙ res p̄terita nō p̄terierit. Et doctores vniuerſitatis anglicane ſcꝫ Oxonienſes tenent contra Pariſienſes illorum opinionem. vnde Gregoriꝰ de arimino ponit vtrāq̄ opinionem et rationes eoꝝ. ¶ Sanctus autem Hieronymus (his nō obſtantibꝰ) tenet partem negatiuā. Unde ſic loquitur. Audacter dico ⁊ dicam ꝙ deus licet ſit omnipotens: nō tamen poteſt virginē ſuſcitare poſt ruinam. i. de corrupta non poteſt facere virginē. Simil'r beatꝰ Auguſtinus in ſecūdo libro contra fauſtum dicit. Hanc ſententiā quā dicimus p̄teritam fuiſſe deꝰ falſam facere nō poteſt: quia ſi hoc faceret: hoc eſſet facere vt ea q̄ vera ſunt: eoipſo ꝙ vera ſunt: eſſent falſa: ⁊ ita eſſet contrarius veritati.

Concluſio ſancti bonauenture reſponſiua.

Deus de re que fuit p̄terita ſimpliciter nō poteſt facere ꝙ nō p̄terierit. Probatur per rationem in queſtione precedenti poſitam. ¶ Probatur etiam ſic. Omnis factio large capiendo nō poteſt imaginari niſi quadruplex: q2 omnis factio vel eſt de nō ente in ens. vl̄ econtra. vel de ente in ens. vel de nō ente in non ens. Sed facere p̄teritum non p̄teritum: non eſt facere de ente ens. patet: nec de non ente ens: quia non fuiſſe vel non p̄teritum non eſt ens: nec quartum: quia non eſt intelligibile: ergo ⁊c̄. ¶ Deinde ponit aliam rationē propter indiuiſionem que non multum valet: nihil em̄ concludit niſi ꝙ hec ꝓpoſitio non poteſt verificari p̄teritū eſt non p̄teritum. ¶ Poſt hec ſubiungit tertiam rationem que redit in idem cum p̄ma. Si deus poteſt facere hoc (id eſt p̄teritum non fuiſſe) aut hoc poteſt quieſcēdo ſiue nihil operando aut faciēdo aliquid: aut deſtruendo ⁊c̄.

Arguitur in contrariū.

¶ Et primo arguunt anglicani contra Hieronymum ſanctiſſimum et doctiſſimum dicentes capitoſe. Q2 periculoſa ſit propoſitio ſancti et doctiſſimi Hieronymi allegata in p̄ſenti: tali probantes medio. Qualemcunq̄ mulierem deus poteſt creare: talem poteſt repara

re etiam poſt corruptionem : immo poſt annihilationẽ. Sed deus creauit euam virginẽ: ergo poteſt reparare euam corruptam. ¶ Dicendũ eſt ꝙ maior eſt vera de qualibet entitate abſoluta.

Sed obijciet aliq̃s ꝛc.

Hic quinqꝫ ponũtur inſtantie que ſunt contra opinionez ſancti Bonauenture. ¶ Eſt igitur prima inſtantia talis. Propoſitio de p̃terito eſt vera : ergo nõ dicit nihil ſed ens. Probatur ↄſequẽtia: quia veritas neceſſario requirit fundamentũ. ¶ Ad cuius ſolutionẽ tres ponũtur propoſitiones. ¶ Prima propoſitio eſt. Veritas ꝓpoſitionis de preterito nõ dicit a parte rei nihil omnino: quia ſi illa ꝓpoſitio Heri celebraui miſſaʒ: nihil poneret omnino a parte rei: ſequitur ꝙ chymera heri celebrauit miſſam: vel cocus heri celebrauit miſſam eſſet vera. ¶ Secunda propoſitio. Veritas propoſitiõis de preterito non dicit a parte rei neqꝫ in re aliquid actuale. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Veritas ꝓpoſitionis de p̃terito dicit a parte rei aliquod ens fuiſſe et modo non eſſe. ¶ Correlarium. Ex hoc ſoluit argumẽtum ꝙ veritas talis fundaᷓ in re creata que fuit: ſed modo nõ eſt. ¶ Secundo arguitur continuando. Cum dico preteritum: aut aliquid dico: aut nihil. Si omnino nihil: ergo chymera eſt p̃terita. Si aliquid (puta illud ſuꝑ quo fundaᷓ veritas ꝓpoſitionis de p̃terito) ergo preteritum nõ fuiſſe nõ eſt impoſſibile propter carentiã omnis exiſtentie: eo ꝙ p̃teritum dicit aliquid. ¶ Conformiter reſpondeᷓ per duas ꝓpoſitiones cũ diſtinctione tali. ¶ Preteritũ capitur dupliciter. Uno modo pro per ſe ſignificato: ꝛ ſic eſt ſucceſſio tẽporalis. i. ipſum tẽpus preteritũ vel ſic eſt pars temporis que preterijt. Due eñ ſunt partes temporis: ſcʒ preteritum et futurum. ¶ Prima propoſitio. Preteritũ pro per ſe ſignificato: eſt tempus in primo modo dicendi per ſe. Alio modo preteritũ capitur pro denominato. Et ſic eſt aliqua res que fuit et modo nõ eſt. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Preteritũ hoc modo nõ eſt tempus quidditatiue: imo nec realiter: ſed ſolum denominatiue: or temporale: vt Adam et celebratio miſſe. ¶ Primũ dictum. Omne tempus preteritum pro per ſe ſignificato: et omnẽ partem temporis deſtructã: deus poteſt facere eſſe preſens. Probatur exẽplariter: quia deus poteſt diem heſternum facere preſentem. ¶ Secundũ dictum. Omne p̃teritũ pro denominato: poteſt deus facere preſens: vt deus poteſt facere adam eſſe p̃ſentem. Ratione vero ſic probãtur illa dicta. Omnẽ entitatem creataʒ poſt deſtructionẽ ꝛ annihilationẽ eius: poteſt eandẽ numero deus reparare : ergo om̃e tempus preteritũ ꝛ omnẽ rem preteritã poteſt eandem numero deus reparare. Antecedens probatur: quia deus nõ minus poteſt ſuper rem creatam annihilatam q̃ꝫ ſuper eam poterat ante eius creationem. ¶ Tertium dictum. Licet deus reparare poſſit tam tẽpus p̃teritũ pro ꝑ ſe ſignificato: q̃ꝫ rem preteritam : non tñ ſequitur nõ fuiſſe illam rem: etiam ſi de facto faceret ſeu repararet. ¶ Tertio arguitur. Si deus non poteſt facere p̃teritum nõ fuiſſe: ergo nec poteſt facere futurum nõ eſſe futurũ. ¶ Arguitur quarto Non preſens nihil dicit: ſed deus poteſt facere de nũc nõ p̃ſente ꝙ nunq̃ꝫ fiat preſens: ergo ꝛc̃. ¶ Quinto ſic. Deus poteſt facere de preterito p̃ſens: ſed nullum preſens eſt p̃teritum: ergo faciendo de preterito preſens facit preteritum non fuiſſe. Minor probatur: quia ſũt oppoſite differentie temporis. ¶ Dicendũ eſt. Licet formaliter capiendo ſũt oppoſita: tamẽ vnũ põt denominatiue predicari de alio pro ſubſtrato : ergo non opponuntur. ¶ Nota ergo iſtã ꝓpoſitionem. In incẽtionib; ſeu cõceptib; generalib; nõ eſt in

cõueniẽtis ꝙ aliqđ oppoſitũ dicať de ali/
quo in primo modo dicendi ꝑ ſe:ꝛ ſuũ op
poſitum dicať de eo denoiatiue:vt prius
ꝛ poſterius ſunt intẽtiones generales et
opponunť ſimultati:ꝛ tamẽ hec ſunt vere
prius inꝗ̃tũ ꝓus eſt prius poſteriore: et
prius inꝗ̃tũ prius ē ſimul cũ poſteriore
Hec eñ eſt deuoiatiua ꝛ q̃ſi in ſcđo mo-
do dicendi ꝑ ſe:qꝛ eñ ſunt relatiua:ideo
ſunt ſimul natura ꝛ hoc eſt paſſio relati/
uoꝝ. Prima vero ē in ꝓmo mõ dicẽdi ꝑ ſe
¶ Itẽ potẽtia ꝛ actus ſunt oppoſita. Po
tentia tñ receptiua q̃dditatiue eſt poten
tia. Et potentia receptiua ē actus. Hoc
exẽplũ de potentia ꝛ actu nõ videť mul-
tum valere:qꝛ potentia vt opponiť actui
nõ capitur ꝓ potentia receptiua:ſed obie
ctiua. ¶ Etiã exemplũ eſt de ſingulari ꝛ
vniuerſali. Illa eñ ſingulare eſt ſingu-
lare eſt quidditatiua. Iſta vero ſingula-
re eſt vniuerſale eſt denominatiua. Itez
maſculinũ eſt maſculinũ. Maſculinũ eſt
neutrũ eodẽ modo. ¶ Contra. Quãdo-
cunq̃ ſunt aliqua duo oppoſita quorum
vnũ diciť de aliquo ꝑ ſe:alterũ nõ poteſt
dici de eodẽ nec ꝑ ſe nec ꝑ accidens. Ex-
emplũ rõnale ꝛ irrationale opponuntur.
Et rõnale ꝑ ſe competit homini in ꝓmo
modo:ꝛ irrationale nec ꝑ ſe neq̃ denomi
natiue poteſt cõpetere ipi homini. ¶ Di
cendum ꝙ talia oppoſita ſunt generalia:
quia poſſunt dici de rebus diuerſorũ ge-
nerum vere ꝛ affirmatiue. Rationale au
tem ꝛ irrationale ſunt oppoſita ſpecialia.
¶ Correlariũ. Licet deus poſſit deſtrue
re omnẽ ꝓpoſitionẽ ꝛ omne dictũ ꝛ omnẽ
rem creatam tamen nõ poteſt falſificare
propoſitionẽ de preterito verã:ſalua illa
propoſitione ꝛ ſignificatione eius.patet.
Falſificare eñ proprie non eſt deſtruere
propoſitionẽ veram. ¶ Secundũ corre-
larium. Quot poteſt deus creare tot po
teſt annihilare ꝛ econuerſo.

Solutio argumentoꝝ.

¶ Pro ſolutione ꝓmi argumenti nota ꝙ
intellectus nr̃ põt intelligere aliquid cũ
implicatione ꝯdictionis: vł cũ ꝯdictione
ſe tenẽte ex parte itellecti. ¶ Prima ꝓpõ
De⁹ nõ põt facere ꝙ intellect⁹ nr̃ intelli-
gat cũ tali ꝯdictione. Alio mõ intellect⁹
põt intelligere multa que nõ ſunt poſſi-
bilia per naturã ſine tñ cõtradictione ſe
tenẽte ex parte intellecti. ¶ Propoſitio.
Hoc modo nihil poteſt a nobis intelligi
quin de⁹ poſſit facere. Et hec diſtinctio
eſt ſcoti in quodlibeto. Omnia ergo que
pñt dici ꝛ cogitari ſm rationẽ recte intel
ligentem ꝛ recte pronunciantẽ ſunt deo
poſſibilia. Per iſta dicta ſoluunť aucto-
ritates multe. Item poſſe peccare nõ eſt
poſſe ꝓprie nec eſt de nobilitate potẽtie.
vnde deus nõ poteſt peccare. ¶ Pro ſo-
lutione ſexti argumẽti nota aliqua dicta
¶ Primũ dictũ Omis creatura ē poſſi-
bilis ꝛ in potencia obediẽtiali:ad hoc vt
aſſumať a deo. ¶ Scđm dictũ. Licet de⁹
ꝛ creatura plus diſtent ꝗ̃ duo oppoſita
quantũ ad naturarũ differentiã:non ta-
men plus differũt ꝗ̃tum ad ſimultatis
exiſtentiam:quia deus eſt in omni crea-
tura. Contraria autẽ non poſſunt ſimul
eidem:ꝛ ſm idem ineſſe. ¶ Pro ſolutione
penultimi argumẽti. Nota ꝙ duplex eſt
ordo nature. Unus eſt ſpecialis ꝛ ſic om
nium grauiũ ſm gradus ſue grauitatis
eſt eſſe deorſum. Leuiũ autẽ ſm gradus
ſue leuitatis ē eſſe ſurſum. Alius ē ordo
nature generalis. Et iſte ordo attendiť
penes potentia ꝫ obedientialem. Et que
ſit illa dictũ eſt in diſtinctione tertia.

Queriť q̃rto et vltimo.

Utrũ poſſibile ſimpľr dicať ſm cauſas
ſuꝑiores.i. ſm potenciã diuinã:an ſm po
tentiã creatã. Prim⁹ termin⁹ hic declarã
dus ē. Poſſibile: Scđs: ſimpľr. Tertius
ſm quid. Quart⁹: poſſibile ſimpliciter.
Quint⁹: poſſibile ſm q̃d. Sext⁹: cauſe
ſuꝑiores. Sed iſti termini in p̄cedentibꝫ
ſunt declarati. Exponit autem ſeipſum
doctor ſeraphicus dicens ſe per cauſas

ſuperiores in plurali ſolū intelligere cau-
ſam primā: id eſt diuinā potenciā accipi-
endo plurale ꝓ ſingulari. Notandū tñ
eſt ꝙ iſta dictio ſimpliciter pōt capi qnqꝫ
modis. Primo valet tm̄ ſicut ſine addito
Et ꝓ oppoſitū ſm q̇d. i. cū addito. Hoc
modo capit̄ in ꝓpoſito: ꝛ etiā in fallacia
ſm quid ꝛ ſimpl̄r. Alio modo valet tm̄
ſicut vniuerſalit̄. Exemplū. Silogiſm⁹
ſimpl̄r eſt ſubiectū in tota logica prout
ſcꝫ complectit̄ oēs partes ſuas ſubiecti-
uas ꝛ etiā integrales ꝛc. Tertio mō va-
let tm̄ ſicut incōtracte. Hoc mō ſylogiſ-
mus ſimpl̄r. i. nō cōtract⁹ ad materiā ꝓ-
babilē nec neceſſariā ē ſubiectū in libris
prioꝝ. Quarto mō valet tm̄ ſicut i actu
vt hō exiſtēs dī hō ſimpl̄r. Antichriſtus
autē dicit̄ hō ſm quid. Quinto mō va-
let tm̄ ſicut vniuoce vel vno mō. Sic di-
cit porphirius in libro p̄dicabiliū capl̄o
de genere. Videt̄ autē neqꝫ gen⁹ neqꝫ ſpe-
cies ſimpl̄r dici ꝛc. ¶ De poſſibili tñ ſm
quid ꝛ poſſibili ſimpl̄r ſunt duo modi di-
cendi ꝓbabiles. ¶ Primus ē doctoris ſo-
lennis henrici de gandauo q̄ ſtat in qua-
tuor dictis. ¶ Primū dictū: Sicut futu-
rum eſt duplex (quoddā em̄ eſt futurum
ſm quid: aliud eſt futurū ſimpl̄r) ita du-
plex eſt poſſibile: ſcꝫ poſſibile ſm quid et
poſſibile ſimpl̄r. ¶ Secundū dictū. Ali-
quod eſt futurū ſm cauſas naturales ſi
relinquerent̄ ſue cauſalitati nec impedi-
rentur: quod tamē nō eſt futurū nec eue-
nire poterit ꝓpter cauſam ſuperiorē ꝓ-
hibentem cauſas inferiores ne exerceant
cauſalitates ſuas: patet ex ſacra ſcriptu-
ra: quia niſi fuiſſet ꝓhibitus ignis: futu-
ra erat cōbuſtio puero͞ꝝ in camino ignis
ſub nabuchodonoſor. ¶ Tertiū dictum
Illud quod eſt futurum ſm cauſam ſu-
periorē prohibentē inferiores eſt futurū
ſimpliciter. Illud autē quod eſt futurū
ſm cauſas inferiores que poſſunt prohi-
beri eſt futurū ſm quid. Ideo doctores
cōmuniter diſtinguunt ꝙ duplex ē pro-
phetia. Una eſt predeſtinationis ꝛ hec
ſemper impletur. Alia eſt prophetia cō-
minationis. Et eſt illa que fit ſm diſpo-
ſitionē cauſarū ſecundarū. ¶ Quartuꝫ
dictuꝫ. Poſſibilia ſimpliciter dicunt̄ illa
que ſunt poſſibilia deo: poſſibile aūt ſm
quid eſt poſſibile ſm cauſas inferiores.
Hanc opinionē approbat doctor Sub-
tilis viceſimaſexta diſtinctione tertij ſen-
tenciarum. ¶ Alius eſt modus dicendi.
¶ Propoſitio. Poſſibile ſimpl̄r dicit̄ nō
ſolū ſm cauſas ſuperiores nec ſolum ſm
inferiores: ſed ſm vtraſqꝫ. Poſſibile igit̄
(ſm illos) ſimpl̄r: eſt illud qđ poteſt fie-
ri ſm potenciā dei cū actiuitate creature
¶ Sed contra. Si iſta opinio eſſet bo-
na: ſequeret̄ ꝙ non eſſet poſſibile ſimpl̄r
ꝙ cecus illuminet̄ ſeu de ceco fiat vidēs
¶ Tertius autē modus dicendi (qui ſe-
cundus modus eſt probabilis) eſt ipſius
ſancti Bonauenture: qui vult ꝙ quādo
nō eſt potencia paſſiua in inferioribꝯ tūc
nō eſt poſſibile ſimpl̄r ſcꝫ ſine addito ſed
eſt poſſibile diuine potencie vel huiuſmo-
di de quo iam dicetur.

Reſolutio queſtionis

ſm mentem doctoris Seraphici ſtat in
duodecim ꝓpoſitionibꝯ cū vna epiloga-
tione. ¶ Prima ꝓpoſitio. Poſſibile ſim-
pliciter poteſt dicere potenciā p̄ſentem:
vel potenciā futurā. ¶ Declaratio hui⁹
Homo poteſt currere. Uno modo idem
valet ꝙ homo poteſt habere potenciam
ad currendū: ꝛ ſic eſt vera de antichriſto:
ꝛ ſic dicit potenciā de futuro. Alio mo-
do vt dicit potenciā p̄ſentē ꝛ ſic ſenſus ē:
homo de facto habet potenciā ad curren-
dum. Et ſumit̄ hec diſtinctio ex primo
prioꝝ vbi philoſophus diſtinguit illam.
A contingit eſſe B. ¶ Secunda propo-
ſitio. Poſſibile vt dicit potenciā de futu-
ro poteſt dicere poſſibile ſimpliciter vel
ſm cauſas ſuperiores: vel ſm cauſas in-
feriores. ¶ Tertia propoſitio. Poſſibile
vt dicit potenciā preſentē: importat po-
tenciam realem actualem realiter in re

exiſtentem: que ſignificatur ordinari ad alterum. Unde ſi dicatur hō poteſt currere. ſi dicat potentiā pſentem ponit realem potentiam actualem ad curſuȝ ordinatam. ¶ Quarta propoſitio. Quādocunqȝ in re cui attribuitur poſſibile ē potentia ſimpliciter: tunc dicitur poſſibile ſimpliciter. ſi autem in re ſit potentia ſm quid: tunc poſſibile dicitur ſm quid. ¶ Quinta propoſitio. Duplex eſt potētia in re ſcilicet actiua: ⁊ eſt pncipiū trāſmutandi aliud in ꝯtrum aliud. Alia eſt potentia paſſiua: ⁊ eſt pncipium tranſmutandi ab alio in ꝯtrum aliud. Nota ꝙ gerundia ⁊ actionem ⁊ paſſioneȝ ſignificant ⁊ ideo tranſmutandi in prima diffinitione accipitur actiue ⁊ regit accuſatiuū ⁊c̄. ¶ Sexta propoſitio. Licet potētia actiua reperiatur in deo ⁊ creatura: ⁊ vtrobiqȝ ſit potentia ſimpliciter: tamen potentia paſſiua ſolum reperitur in creaturis. ¶ Septia ꝓpoſitio. Potētia paſſiua in generali eſt duplex. Quedam eſt propinqua actui. Alia ē remota ab actu id eſt quedam eſt propinqua: alia remota ¶ Octaua propoſitio. Potētia paſſiua in ſpeciali eſt triplex. Quedam poteſt reduci ad actum a potētia inferiore: cooperante tamen ſuperiori. Alia eſt potentia paſſiua que nata eſt reduci ad actum a potentia ſuperiori: conſonante inferiori. Tertia eſt potentia paſſiua que nata eſt reduci ad actum a ſuperiori deficiente inferiori: non autem conſonante. Exēpluȝ ſecūdi. Iuſtificatio impij. Deus eniȝ neminem inuitum ſaluat. Exemplum tertij. Reſuſcitatio mortui ſeu potentia ad reſuſcitandum mortuū. ¶ Nona propoſitio. Potentia paſſiua ſimpliciter attenditur ſm potentias ſuperiores ⁊ inferiores ſimul. ¶ Decima propoſitio. Illa potentia paſſiua in creaturis que ſolum poteſt reduci ad actum per cauſam ſuperiorem: non concurrente potentia creata: eſt potentia ſm quid. Illa tamen propoſitio eſt valde dubia: quia multi tenent oppoſitum. ¶ Undecima propoſitio. Iſta potentia que ſolum poteſt reduci ad actum per potentiam diuinam vocatur potentia obedientalis. In hoc alij non contradicunt ei. Unaqueqȝ enim creatura quantumcunqȝ nobilis: eſt plene ſubiecta potentie diuine: vt quicquid velit deus poteſt facere de ea: quod ſcilicet non implicat cōtradictionem. Potentia obediencialis ergo non poteſt dici potentia qua omnis creatura eſt nata obedire ad nutum creatoris. ¶ Correlarium. Potētia obedientialis non eſt alicuius creati ad aliam rem creatam: ſed ad ſolū deum ¶ Duodecima ꝓpoſitio. Poſſibile nō dicitur vniformiter a potentia: nec omino vniuoce: ſed analogice. Probatur: quia aliquādo dicitur a potentia actiua: ⁊ tūc eſt poſſibile ſimpliciter: quia potentia actiua eſt potentia ſimplicit̄. ¶ Reſiduus textus eſt epilogatio: ⁊ datur ꝑ modum ſufficientie ſic. Poſſibile pōt dicere ordinē ad agere vel ad fieri. Si ad agere tūc dicit potentiā actiuā. Et hoc dupliciter qꝛ vel dicit ordinē ſubſtantie increate ad actum ſuū: ſicut dicimus deus pōt creare mūdum: illuminare cecum. vel dicit ordinem ſubſtantie create ad actum ſuum Si autem dicit ordinem ad fieri tunc dicit potentiam paſſiuam ⁊c̄.

Sequunt̄ obiectiones

¶ Et Ockam breuiter ſic arguit. Aut erat poſſibile cecum natum videre aut nō erat poſſibile ipſum videre. De quolibet enim affirmatio vel negatio: de nullo vero ſimul. In contradictorijs enim non eſt dare medium. Sed illa ſunt contradictoria: ergo ⁊c̄. Q̄ ſi dicatur: non erat poſſibile ſimpliciter ipſum videre: ſed cum addito erat poſſibile a deo. ¶ Contra. Hoc nō querit argumentum ſed vnum contradictoriorum que aſſumpta ſunt. Sed bene ſequitur erat poſſibile: ergo erat poſſibile ſimplicit̄ quia poſſibile ſine addito eſt poſſibile ſimpliciter.

¶ Poſſet etiā hic queri. Quare dicit ſan
ctus Bonauētura. Potentia obediētia
lis vocatꝛ imꝑfecta. Aut em̄ rōne ſui aut
rōne fundamēti: aut rōne termini: nō ra
tione termini. patet quia ē perfectiſſima
potentia ꝙ ſi dicatꝛ rōne ſui. Contra ea
dem rōne potentia paſſiua in creatura
quā vocat tñ ſimplr̄ potentiā aliqñ. Sʒ
oīs potētia paſſiua ē imꝑfectionis: ergo
omnis talis debet dici potentia ſm q̄d.
¶ Arguitꝛ etiā ſic. Deus pōt dare poten
tiam viſiuā ceco: ergo cecus pōt eam reci
pere. Probatꝛ ꝯſequentia: quia nihil pōt
deus dare alicui cui repugnat illud reci
pere. ¶ Argumenta ante oppoſitū nihil
ꝯcludunt ꝯtra Scotū ꝛ alios. Oīs res
eſt poſſibilis: quia intellecta a deo poſſi
bilis eſt ꝓduci. Et licet ꝓduci dicat paſ
ſionē ſm modum ſignificandi: nō tamen
oportet ꝙ correſpondeat ei potentia paſ
ſiua. Maior igitꝛ ſecūde rōnis nō eſt ad
mittenda patet quia ab eterno erat poſ
ſibile mundum produci et tamen nulla
erat potentia paſſiua.

Circa diſtinctionē

c quadrageſimātertiam primo
queritꝛ. Utrum potentia dei
ſit infinita. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat
in vna ꝯcluſione tali ſcilʒ. ¶ Concluſio.
Diuina potentia eſt oīmode infinita tā
in actu q̄ȝ in habitu. Unde ꝑ diuinā po
tentiā intelligimꝰ voluntatē diuinā inq̄ȝ
tum creatiua oīm poſſibiliū fieri. Unde
intellectꝰ dei vt intellectus nō dr̄ oīpotē
tia. Poſt declarationē igitꝛ aliqualem cō
cluſionis in qua oēs doctores catholici
cōueniūt. ¶ Notandū ꝙ diuina poten
tia capitur duplr̄. Uno mō habitualitꝛ.
Et eſt ipſa voluntas diuina inq̄ȝtū ope
ratiua ſeu creatiua. Alio mō actualiter
ꝛ eſt velle diuinū quo deꝰ oīa creat. Hec
diſtinctio eſt eadem cū illa (doctoris ſub
tilis ꝛ aliorꝫ) duplex eſt actus ſcʒ primus
ꝛ ſecūdus. Primus eſt entitas producti
ua alicuiꝰ effectꝰ. Actus ſecūdus ē aliq̄d
productum. Conformiter ſeu correſpon
denter eſt in diuinis q̄ȝuis em̄ velle diui
nū nō ſit productū tñ habet rationē pro
ducti. Probat cōcluſionē reſumendo ra
tiones ante oppoſitū. Nec tamen oportet
oēs rōnes eſſe demonſtratiuas ſed ſuffi
cit ꝙ ſint probabiles. ¶ Penultimū em̄
argumentū patitur calumniā vt patet in
ꝑma diſtinctōe quarti q̄ōne ꝑma Scoti
¶ Principalr̄ tñ ſic ꝓbatꝛ ꝯcluſio. Eſſen
tia diuina eſt infinita: ergo potentia diuina
eſt infinita. Probatur conſequētia quia
ſumma idēptitate ſunt vnū nec poſſunt
diſtingui. Item poteſt argui. Eſſentia
diuina eſt vbiq̄ȝ: ergo potentia dei ē vbi
q̄ȝ quia idem ſunt. Et q̄ȝuis queſtio eſt
prolixa tamen eſt clara.

Pro ſolutione argumē

torum. Sciendū ꝙ duo prima argumē
ta ſimul ſoluit duplr̄. Ex ſcd̄o argumen
to em̄ magis patet primum: quō ſcʒ pro
betur eſſe ſtatus in potentia dei: quia nō
extendit ſe ad mala. Licet autē vtraq̄ȝ
ſolutio ſit bona. Scd̄a tamē eſt clarior.
Prima ſolutio ſtat in his dictis. ¶ Pri
mū dictum. Diuina potētia eſt infinita
reſpectu eorꝫ: que poſſe eſt potētie. ¶ Se
cundū dictū. Nō eſt ergo reſpectu illorꝫ
que poſſe eſt impotētie infinita: nec ē in
finita reſpectu malicie: quia nihil ex eis
pōt. ¶ Tertiū dictum. Nec tñ potentia
dei inuenit terminū nec exceſſum. patet.
Exceſſus em̄ ꝛ terminꝰ reʒ attenditꝛ ſm
ea ad que res ſe extendit ſeu q̄ reſpiciun
tur ab ipſa: ſed diuina potentia ſolū ex
tendit ſe ad bona. Et non ſunt tot bona
creabilia aſſignabilia: quin deus poſſit
in plura. Et q̄ȝtum ad talia bona nūq̄ȝ
ſciētia eſt pluriū q̄ȝ potentia. ¶ Secūda
ſolutio. Poteſt aliter dici ſcʒ ꝙ potentia
dei ꝛ ſcientia dei in ſe ſunt eque infinita
nec vnū excedit aliud. Alio mō cōpara
ri pōt potentia ad obiecta et ſilr̄ ſcientia
et ſic eſt loqui duplr̄ aut em̄ ſm formam
ſeu ſpēm: vel ſm numerū. Scd̄m nume

rum potencia dei non exceditur a ſapien
tia: quia poteſt in infinita ſm numerum
Si ſm ſpeciem tunc potẽtia exceditur a
ſciẽtia: nõ tamẽ ſequiꝛ ꝙ ſit finita. Exem
plum de duabus lineis in infinitum ꝓ
tenſis vbi vna illarum excederet ab am
babus nõ tñ eẽt finita ꝗ ad ꝓtenſioẽ.

Queritur ſecundo. Utrũ

eſſentia diuia ſit infinita ſiue diuina po
tẽtia ſit infinita ꝗ̃tum ad eſſe: nõ ſcilicʒ
ꝗ̃tum ad poſſe. ¶ Pro cuius declaratio
ne queſtiõis quinqʒ ponunꝛ diuiſiones.
Dicitur autẽ infinitum ab in id eſt nõ z
finitũ ꝗ̃ſi nõ finitum. Ideo põt capi du
pliciter rõne negationis: ꝗ̃ põt ſumi aut
negatiue aut priuatiue. ¶ Prima diui
ſio. Infinitum capitur dupliciter Uno
modo ſinkathegoreumatice z hoc dupli
citer: aut eñ additur multitudini: z ſic tñ
valet ſicut aliquot et nõ tot quin plura:
vel ſm aliam expoſitionẽ: valet tñ ſicut
aliquot z quelibet plura: vt infiniti ſũt
dies ſeculi. Si aũt addatur magnitudini
ſic tñ valet ſicut aliquantũ z nõ tantuʒ
quin maius vel (z in idẽ redit) id eſt ali
quantũ z quãtolibet maius: vt linea eſt
infinita: id eſt linea eſt aliquãta z ꝗ̃ntoli
bet maior. Hec expoſitio videtur magis
exprimere. Sed ſic nõ capitur in propo
ſito infinitũ. Alio mõ infinitum capitur
kathegoreumatice: et eſt aliqua res hñs
infinitateʒ. ¶ Scda diuiſio. Infinitum
kathegoreumatice captũ ſumitur triplici
ter. Primo pure negatiue: z eſt illud qd
nõ habet terminũ ſeu finẽ: nec eſt aptum
natum habere terminũ. Iſto modo pun
ctum eſt infinitũ. Scdm Ariſtote. enim
in quito z ſexto phiſicoꝝ. Qd habet ter
minum includit duo zc̃. Alio modo ca
pitur pure priuatiue: z eſt illud quod ca
ret termino: eſt tamẽ aptũ natum habe
re terminum. Uerbi gra imaginetur li
nea exiſtere ablatis punctis terminanti
bus ab ea. Tertio modo. Infinitum ka
thegoreumatice captũ ſumitur pure ꝯtra
rie: z eſt illud qd habet poſitiue infinita
tẽ z de h eſt ad ꝓpoſitũ. ¶ Tertia diui
ſio Infinitũ kathegoreumaticũ pure cõ
trarie captũ eſt duplex: quoddã eſt infi
nitũ ꝯtrarie extra genus: z dicitur eſſe aliꝗ̃
res habẽs infinitã entitatẽ in ꝑfectione
cuiuſmodi eſt ſolus deus: z de hoc mem
bro eſt queſtio preſens. ¶ Quarta diui
ſio. Infinitum cõtrarie in genere ẽ qua
druplex: ſcʒ ſm multitudinem et corre
ſpondet infinitati numerali: ſicut eẽt in
finitus numerus: ſi poſſet eſſe vt infiniti
homines actualiter exiſtẽtes. Aliud eſt
infinitum ſm extenſionẽ vel magnitudi
nẽ z correſpõdet infinitati molis. Ter
tiũ eſt ſm durationem. Quartum vero
ſm intenſionẽ: ſicut eſſet albedo habens
infinitos gradus. ¶ Quĩta diuiſio. Qd
libet illorum poteſt capi dupliciter: ſcilʒ
in actu z in potentia.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tribus opinionibus: quarũ prime
due ſunt heretice. Tertia vero eſt katho
lica et tenenda. ¶ Prima opinio ſtat in
vna diſtinctione z duobus dictis. ¶ Di
ſtinctio. Eſſentia diuina põt dupliciter
ꝯſiderari. Uno mõ ſub ratione eſſentie.
Alio mõ ſub rõne potentie. ¶ Primũ di
ctum. Eſſentia diuina in rõne eẽntie eſt
finita. ptʒ: qꝛ nominat deũ vt in ſe: quivt
ſic eſt finitus: qꝛ cõprehenditur a finito: vt
beatis. z hoc patet ꝓpter eſſentie ſimpli
citatẽ ꝗ tota videtur: z per ꝯñs compre
henditur. ¶ Scdm dictum. Eſſentia di
uina in ratione potentie eſt infinita: ptʒ:
quia vt ſic dicit reſpectum ad effectus in
finitos ergo zc̃. ¶ Sed contra. Iſta opi
nio manifeſte eſt erronea: ptʒ. Nam iſta
ſunt incõpoſſibilia ꝙ eſſentia ſit finita: z
potentia ſit infinita: cum ſint oĩno idem.
¶ Pro declaratione tamẽ aliquorũ iam
dictum. Notande ſunt quedã ꝓpõnes.
¶ Prima ꝓpõ. Oẽs bti ſunt cõprehenſo
res cõprehenſione ꝑfecte viſionis: ſed nõ
cõprehẽſione incluſionis. ¶ Scda ꝓpõ.

Nullus btũs (excepto xp̃o ſeu aĩa xp̃i.) intelligit deũ quãtum intelligere poſſet deo volente. ¶ Correlariũ. Intellectus noſter pro ſtatu iſto nullã rem cõprehen dit. Probaƚ: q2 neq3 corporalem neq3 ſpiritualem ſic intelligit: vt oĩa p̃dicata de eo verificabilia cognoſcat. Item non cognoſcimus differentias indiuiduales. ¶ Scd̃a opinio etiã ſtat in vnica diſtinctione z duobꝫ dictis. ¶ Diſtinctio. Duplex eſt infinitũ ſc3 ſimpliciter: et nobis. ¶ Primũ dictũ. Tam eſſentia q̃ potentia diuina eſt ſimpl'r et ẜm veritate3 finita: pz3. Quia eſt ipſi deo finita q̃ eſt ſumma veritas: ergo zc̃. ¶ Scd̃m dictum. Tam eſſentia q̃ potentia diuina eſt nobis infinita: pat3: q2 improportionabilit nos excedit: ergo zc̃. ¶ Sed contra: quia ſicut ſupra probatũ eſt q potentia diuina eſt actu infinita: ſic eſt z de eſſentia diuina. ¶ Tertia vero opinio katholica et tenenda ſtat in vnica ↄcluſione. ¶ Concluſio. Tenendu3 eſt tan.p̃ verum (eo q eſt magis ↄſonũ fidei: q̃ dicit deũ immenſum: z auctoritatibus ſanctoꝝ q̃ oẽs dicũt deum infinitu3) q eſſentia diuina eſt actu infinita. vnde Damaſcen⁹ dicit q deus eſt quoddam pelagus ſubſtãtie infinitum: ergo zc̃.

Querit̃ tertio. Utrum

diuina potẽtia poſſit in effectũ actu infinitũ. Notandũ q hec q̃ſtio includit q̃tuor q̃ſtiones: de quarũ q̃libet eſt maxima difficultas ↄcipue ẜm q tractãt moderni doctores viri vtiq3 doctiſſimi eas. ¶ Infinitum em̃ kathegorematice captũ cõtrarie in gñe eſt q̃druplex: ſc3 ẜm multitudinẽ: extenſionẽ: intẽſionẽ et ẜm durationẽ. ¶ Uñ infinitũ ẜm multitudinẽ eſt duplex. ſ. in actu z ĩ potẽtia. Infinitum in actu ẜm multitudinẽ eſt aliq̃ multitudo actu infinita q̃ nõ ↄtingit dari maiorẽ: vt ſi eẽnt infiniti hoĩes: multitudo illoꝝ eſſet infinita taliter. Infinitũ ꝟo in potẽtia ẜm mltitudinẽ eſt aliqua multitudo actu finita data vel dabilis: q̃ ↄtingit dare maiorẽ in infinitu3. ¶ Sẽſus igiƚ q̃onis. Prim⁹ põt eẽ. Utrꝫ diuina potentia poſſit ꝑducere infinitos hoĩes: vel muſcas: z ſic de alijs ẜm multitudinẽ in actu: vel in infinitũ in potẽtia. ¶ Scd̃o mõ. Infinitũ dr̃ ẜm extenſionẽ z hoc itez eſt duplex. ſ. in actu vl' in potẽtia. In actu ẽ aliq̃ mltitudo hñs actu infinitã q̃ntitatẽ extẽſiue: q̃ nõ põt eſſe maior extẽſiue. ¶ Et d̃ tali infinito eſt ſcd̃a ↄtialis difficultas. Uel eſt infinitu3 ẜm potentiã: z eſt aliq̃ magnitudo hñs actu finitã q̃ntitatẽ extẽſiue q̃ põt eẽ vel dari maior in infinitũ. Aliq̃ em̃ dicũt q ignis põt augeri in infinitum illo mõ: z ſic hec eſt vera. Omĩ igne dato vel dabili põt eſſe maior. ¶ Tertio mõ dr̃ infinitu3 ẜm intẽſionẽ: z hoc iterũ aut in actu vl' in potentia. ¶ Si in actu ſic eſt aliq̃ forma intenſibilis hñs infinitos gradus intenſionis pfectionales q̃ nõ contingit dari maiorẽ. ¶ Aliud autẽ eſt infinitũ ẜm intenſionẽ in potẽtia: z eſt aliq̃ forma intenſibilis data vl' dabilis q̃ põt intẽdi in infinitũ. ¶ De q̃ tertia põt eſſe difficultas. ¶ Infinitũ aũt q̃rto mõ dr̃ ẜm durationẽ: z hoc vl' ſimpl'r vl' ẜm q̃d. ¶ Infinitũ ẜm durationẽ ſimpl'r ẽ illud q̃d nõ h3 ꝑncipiũ ſue durationis: nec finẽ. Et dr̃ alio noĩe eternũ. Infinitũ autẽ ẜm durationẽ ẜm q̃d eſt illud q̃d licet habeat principiũ ſue durationis nõ tñ h3 finẽ. Et dr̃ infinitũ ẜm durationẽ a pte poſt q̃d dr̃ ꝑpetuum. ¶ De hoc eſſet q̃rta difficultas de quo tamẽ ſpecial'r tractabiƚ in ſecundo. Utrũ ſc3 deus poſſit vel potuerit facere creaturã eternã ſeu ab eterno.

Opinio modernoꝝ doctoꝝ.

¶ Pro q̃ poſſent allegari q̃dragintaa rõnes hincinde diſpſe in Hybernico. Elinckam Bockinkam. Adam et Gregorio de arimino qui quaſi eſt princeps illi⁹ opinionis: z ſtat in q̃tuor ↄcluſionibus. ¶ Prima ↄcluſio. Deus põt ꝑduce/

re aliquā mltitudinē actu īfinitā. ¶ Secūda ↄcluſio. De⁹ pōt facere aliquā magnitudinē actu infinitā. ¶ Tertia ↄclo. De⁹ pōt facere aliquā q̄litatē inteſibilē actu infinitā. ¶ Quarta ↄclo. De⁹ pōt facere infinitā ẜm durationē ſimplr ꝛ h etiā ẜm plures ſcotiſtas. ¶ Probatio harum ↄcluſionū. Quia omē illud eſt poſſibile deo qđ nō includit euidēter ↄdictionē nec ad ipm ſequit̄ neceſſario ↄdictio. Sꝫ īfinitas actualis ꝛ multitudo nō includūt cōtradictionē poni ſit̄ nec ad eas ſequit̄ neceſſario ↄdictio. Silr̄ infinitas actual̄ ꝛ magnitudo ꝛc̄. nō includūt ꝛc̄. ergo ꝛc̄. Maior eſt Scoti i quarto. Sꝫ minor ꝓbat̄: qꝛ infinitas et rō mltitudinis nō repugnāt. ꝓbat̄: qꝛ rō multitudinis ſeu multitudo inq̄ꝫtū multitudo nō includit finitatem nec infinitatē. Infinitas ergo non deſtruit rationem multitudinis: nec rationē magnitudinis. loquēdo de infinito in actu in genere tm̄: patet etiā q̄ nihil aliud a deo pōt eē infinitū in actu ſcꝫ in ꝑfectiōe. ¶ Tenēs has ↄcluſiones nō dimittit Scotū. patet de q̄rta difficultate: qꝛ doctor Subti. ē neuter i ſcđo. Soluit em̄ argumēta ꝓ vtraq̄ ꝑte ↄtē vult q̄ finitas ꝛ infinitas nō variant rōnē formalē ei⁹ cui⁹ ſunt. ¶ Sꝫ h nihil videt̄ ad ꝓpoſituꝫ. pꝫ em̄ q̄ dato q̄ de⁹ faceret talia infinita: adhuc vnūqđq̄ talium haberet finitatē entitatiuā vt modum intrinſecum omni creabili.

Reſponſio ſancti Bonaventure

Bonavēture ſtat in vna diſtinctiōe ꝛ duab⁹ ↄcluſionib⁹. ¶ Diſtinctio. Duplex eſt infinitū. ſ. actu ꝛ potentia. ¶ Prima ↄclo. Infinitū in potētia deus facit. ¶ Scđa ↄclo. Infinitū in actu nō pōt facere nec facit. Ponit rōnē q̄ parū curat̄ ab alijs. Aliter etiā ſic ꝓbat̄. De⁹ nō pōt facere tot hoīes quin facere poſſit plures: ꝓbat̄ qꝛ q̄tcūq̄ dederis eū feciſſe q̄to. Utrum de⁹ poſſit facere alios aut non. Si nō. ergo potētia diuia eſt infirma ꝓpt̄ creatione illoꝝ: ꝛ ſic finita ꝛ limitata. Uel pt̄ alios facere (ꝛ hoc mēbꝛū opoꝛtet admitti) ergo illi q̄ adhuc pñt fieri additi alijs augent eos. ¶ Alia opinio diceret etiā ſi de⁹ faceret albedinē infinitoꝝ graduū ſeu (qđ idē eſt) infinitū actu ẜm intenſionē: adhuc illa albedo eſſet minoris entitatꝫ q̄ꝫ minima ſubſtātia: immo q̄ꝫ minima qualitas ſpiritualis alterius ſpeciei ab ipſa. ¶ Argumēta aū oppoſitū nō ſunt meliora q̄ fieri poſſunt. Uñ ꝛ ſctūs Bonauētura bñ ſoluit. Concedit aūt q̄ de⁹ pōt facere infinita ſinkathegoreumatice capiendo. i. q̄ꝫtumcunq̄ multa fecerit pōt facere plura. ¶ Argumētoꝝ declaratio pꝛo parte pꝛime opinionis. Et pmū alij ſic ſoluūt. Infinito nihil eſt maius: verū eſt de infinito ſimplicit̄ ſeu extra genus. Aliud eſt infinitū in genere ſeu in ſpecie vt infinituꝫ in multitudine ſicut infiniti homines. Dicūt ergo: Licet deus infinitos faceret homines: adhuc in entitate eſſent imperfectius ens q̄ꝫ minim⁹ angelus: quia eſt alterius ratiōis. ¶ Ad ſecundam vero rationem dicerent: q̄ caloꝛ infinitus ẜm intenſionem eſt infinitum ẜm quid ſeu in genere: eſſet enim in genere qualitatis. Et eſſet imperfectioꝛ minima ſubſtantia. De tali infinito nō eſt veruꝫ q̄ ſit ſimpliciter ſimplex. De quo infinito notāde ſunt alique ꝓpoſitiones ẜm illā opinionē. ¶ Prima ꝓpō. De⁹ poteſt creare infinitas aīas. ¶ Scđa ꝓpō. Deus poteſt creare infinitas gratias in iſtis animab⁹. ¶ Tertia propoſitio. Deus poteſt ſeparare illas gratias ab animabus ſicut modo ſeparat q̄ntitatem et qualitatē a ſubſtantia panis in ſacramēto altaris. ¶ Quarta ꝓpoſitio. De⁹ poteſt ſeparatas gratias vnire ſibijnuiceꝫ. Sicut ſi eſſent infinite gutte aque quo ad numerum ſeu multitudinem poſſent vniri in vnum mare. Poſtq̄ꝫ autem eſſent vnite in vnam gratiam illa eſſet infinita intenſiue. Huic vltimo manifeſte videt̄ Scotus in tertio diſtinctione. xiij.

contradicere: ergo ⁊ illi ex quo ſequitur.

Quarto querit de infinitate diuine potentie quantū ad rōnē operandi. Utrū ſcʒ ſe extēdat in infinitum. ¶ Pro declaratione queſtionis notande ſunt alique propoſitiones per ordinem. ¶ Prima ꝓpoſitio. Intellectus vt eſt ꝑor volūtate: nihil pōt cauſare niſi neceſſario ⁊ naturaliter. Sed quicquid deꝰ cauſat ad extra mere libere ⁊ cōtingēter cauſat. ¶ Scda ꝓpō. Uoluntas diuina vt eſt operatiua ad extra ad nihil ſe extendit: niſi qđ eſt precognituʒ ab intellectu. ¶ Tertio ꝓpō. Ratio diuina operandi ad extra nō ſe tenet principaliter ex parte voluntatis: ſed ex pte intellectꝰ. Probatur: Ratio diuina operandi ad extra eſt illa ſm quā deus rōnabiliter operat ⁊ cauſat rōnabiliter. Sed cauſare rationabiliter ꝑncipaliter ptinet ad intellectuʒ: ergo ⁊c. Nam deus nihil pōt opari ad extra niſi rōnabiliter: clarū eſt enī ꝙ deꝰ nō eſt agēs ignoranter. ¶ Unñ ratio operandi in deo eſt duplex: ſcʒ habitualis: ⁊ eſt ſciētia ſiue ſapiā dei: ſiue condeſcēſio bonitatis eius: vel condecentia bonitatis ipſius. Alia ē actualis: ⁊ illa attendit ex parte creature. Et ē exigētia meritoꝝ a parte creature. Et ſic mundum totum ⁊ omnia deus creauit ꝓpter electos.

Sanctus Bonauentura reſpondēdo ad queſtionē narrat vnaʒ opinionē quā ⁊ mgr recitat in lr̄a: ⁊ ſtat in vnica ꝯcluſione. ¶ Cōcluſio. Ratio diuine potētie eſt finita. pʒ: qꝛ deꝰ nihil pōt facere ſeu dimittere niſi ex optima ⁊ iuſta ratione: ⁊ iſta eſt finitorum: vt puta que facit: ergo eſt finita. Iſta opinio eſt erronea ⁊ bene improbat a doctore Seraphico. vide litteraʒ. ¶ Opinio ꝓpria ſtat in quinqʒ dictis. ¶ Primū dictum. Duplex ē actus diuine potētie. Unꝰ ꝑ modū habitus ſcʒ poſſe: alius ꝑ modum actus: ſcʒ operari. Sub aliis ꝟbis (ſm Scotū) vt actus primus: vel vt actꝰ ſecūdus. ¶ Scdm dictū. Sicut duplex ē actus diuine potētie: ſic duplex eſt ratio operandi: ſcilicet habitualis ⁊ actualis. ¶ Tertium dictum. Ratio diuine potentie habitualis (q̄ eſt diuina ſcientia ⁊ diuine bonitatis condecētia) ſe extēdit ad infinita. patʒ: qꝛ illa eſt reſpectu oīm poſſibiliū fieri. ¶ Quartū dictum. Ratio operandi diuine potētie actualis eſt diuina diſpoſitio ſiue ꝑſciētia ⁊ meritoꝝ exigentia. ¶ Quintū dictum. Diſpoſitio ⁊ ꝑſciētia diuia ſm ꝙ eſt ratio actualis in deo operandi: nō extēdit ſe ad infinita. patet: Quia multa ſunt poſſibilia que non creabuntur.

Circa diſtinctionem quadrageſimāquartā que duos habet articulos.

Primo querit circa primū articulum. Utruʒ deus potuerit facere munduʒ meliorē quantum ad ſubſtantiam partiū integraliū. ¶ Pro terminorū declaratione. Notandū ꝙ mundus capit ſex modis. Primo pro cōgregatione vel aggregatione omniū rerū creataꝝ ſiue ille ſint ſubſtantie: ſiue accidentia. Et ſic omnia alia a deo ſimul aggregata ſunt mundus ſiue vniuerſum. Deus autē eſt rector vniuerſi. Hoc modo capitur in queſtione iſta. Secundo modo capitur pro vniuerſitate creaturarum contentarum infra eandeʒ ſpherā: que a nullo cōtinetur cōprehendēdo ipſam cum aliis. Et dicitur mundus ſenſibilis. Hoc modo angeli non ſunt de mundo. Solum enim corporalia hoc modo ſunt de mundo. ¶ Propoſitio. Mūdus ſenſibilis factus eſt propter hominem nō tamē quelibet: ſed propter bonos tm̄. Non ſic angeli ſunt creati propter nos: licʒ deus ex ſua benignitate deſtinet ipſos ad nos: vt adiuuemur ab ipſis. Tertio modo capitur pro mundo architypo. Et eſt filius dei vel noticia diuina. Unde ſan-

ctus Aug⁹. dicit q mūdus iſte ſenſibilis fact⁹ ē de nobiliſſimo mūdo. Etiā ſm aliquos mūdus archityp⁹ capit̄ p mūdo exemplari. Ab archos qđ ē pnceps ⁊ typ⁹ qđ ē mūdus q̄ſi pncipal̄ mūdus. Et iſto mō mūdus nihil aliud ē niſi eſſe cognitū rerū creabiliū ſiue ydea: vt ſūt incōplexa neceſſaria aut determinatione volūtatis vt 9tingentia. Et de iſto mūdo exēplari loqtur Boeti⁹. iij. de 9ſolatione. Metro nono. ad deū. Tu cūcta ſupno ducis ab exēplo. Pulchꝝ pulcherrim⁹ ipē Mūdū mēte gerēs: ſimiliqꝫ ab imagine formās. Quarto capit̄ mūdus p hoie qui dicit̄ microcoſm⁹. i. minor mūdus ſm phm et ſanctū Gregoriū: quia iuxta aliquid eſt creatura hō de hoc nō ē pñs q̄ſtio ſpāl̄r. Quinto p ſuperiori ⁊ pfectiore parte mūdi ſenſibilis: videlicet p illa parte q̄ cōtinue mouet̄ ⁊ motu regulari ſcꝫ p ſperis. Sexto capit̄ mūdus p amatoribꝫ mūdi. Hec autē acceptio mundi eſt equiuoca. ¶ Deinde notandū q melioritas eſt duplex. ſ. abſoluta ⁊ reſpectiua. Melioritas abſoluta dr̄ illa que 9uenit rebꝫ ſm ſuas ſbas abſolute. ſ. nō cōparando. Sic melior eſt mus q̄ panis. Alia ē melioritas reſpectiua: q̄ ſcꝫ cōuenit rebꝫ ſm q cōparant̄ vl̄ ad agens vl̄ ad obiectū: vl̄ ad aliquid aliud. Vñ Aug⁹. Melior ē panis in domo q̄ mus. i. ad 9ſeruandū hoiem. Hec autē q̄ſtio ſolū ē de melioritate abſoluta. patet q2 dicit quo ad ſubſtantiā. ¶ Poſt hec ſciendū q partes integrales vniuerſi ſunt duplices ſ. ꝫ pncipales ⁊ minus pncipales. Partes min⁹ pncipales dicunt̄ ille q̄ nō ſunt de pfectiōe eſſentiali vniuerſi ſine qbꝫ ſcꝫ vniuerſum manet eſſentialr̄ pfectū. Partes autē pncipales dicunt̄ ille q̄ ſunt de pfectione eſſentiali vniuerſi ſine qbus ſcꝫ vniuerſum nō manet eſſentialr̄ pfectū. Vñ linconienſ ſup pmū poſteriorꝫ dicit q oēs ſpēs ſine de pfectione eſſentiali: q2 pfectio ⁊ decor vniuerſi ſtat in diuerſitate ſpecierū. Vñ dicit Aug⁹. Q̄ ſi oia eſſent oia: ſeu vnum omnia nō eſſent oia. Unde vult linconienſis q licet in aliqbus regionibꝫ ſit interperies pꝑter quā aliqua indiuidua multarū ſpecierū deficiant: tñ in aliis conſeruant̄. Indiuidua autē q̄cunqꝫ ſint: ſunt partes integrales vniuerſi min⁹ pncipales. ¶ Correlariū. Deus nullo mō ē ps vniuerſi. Probat̄. Omnis pars ē minor ⁊ imperfectior illo cuius eſt ps. ſed deus in infinitū eſt pfectior omnibꝫ creatis ſimul: nec oēs creature cum deo dicūt aliquid pfectius q̄ deus ſolus. ergo ⁊c.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in tribus dictis cum diſtinctione tali. ¶ Exceſſus bonitatis eēntialis pōt attēdi dupl'r. Uno mō q̄tū ad eſſentiarū nobilitatē ⁊ gradus. Alio mō q̄tū ad eſſe put cōcernit additionē ſiue augmentū. Tunc dicendū exēplariter q q̄tum ad eſſentie nobilitatē ⁊ ſubſtantie: minimū indiuiduū auri: vt vnic⁹ aure⁹ excellit talentū argenti. Licet talentū argēti q̄tū ad additionē valeret plus centū aureis Primū dictū. ¶ De⁹ ſimpl'r nō pōt facere iſtū mūdū (q̄ eſt ipo remanēte) meliorē q̄tū ad ſbam ſuarū partiū integralium. Probat̄: quia deus nō pōt facere mundū hūc meliorē niſi tranſſubſtantiando ⁊ faciendo de hoie angelū ⁊ de angelo nobiliorē eſſentiā: ⁊ hoc quidē poteſt: ſed mūdus iſte nō maneret tunc. q̄ ⁊c. Sicut in ſacramēto altaris ſba panis ⁊ vini deꝑdit̄ nec remanet: licet nō annihilet̄. Unde ſi deus vellet me mutare in angelum vtiqꝫ rogarē eum dicendo Dñe ſufficit mihi q ſum hō: gratias tibi ago pro eo q me creaſti. Crea dñe de nouo angelos q̄tqꝫ tibi placent: ita tñ q me nō tranſſubſtantieo: q2 ſi me trāſſubſtātiauer3 in angelū ego nō manerē. ¶ Scđm dictū. De⁹ ſimpliciter poteſt facere aliū mūdū meliorē iſto. patet. Omi eīm corpori dato vel dabili deus pōt facere nobili⁹ corpus. Et pōt facere pfectiores ſbas q̄ ſint angeli: imo dico q omni mundo dato vel dabili

deus pōt creare meliorē. Uñ eſt queſtio nimis curioſa querere cur nō fecerit meliorē. ¶ Tertiū dictū. Deus ſimplr̄ pōt facere iſtū mundū eſſe meliorē q̄ꝫtum ad eſſe ſiue additionem. Nec iſta cōtradicit prime. Poſſet enī puerū facere (manente ſubſtancia eius) fortem gigantem.

Reſtat ſoluere argumēta.

¶ Pro ſcd̄o igit̄ argumēto ſciendū ꝙ deus in p̄ncipio creauit q̄ttuor ſimul: ſcʒ nobiliſſimū corpus hoc eſt celū empyreū qd̄ ē loc⁹ btōꝝ ⁊ in ipſo creaturā ſpūalēʒ nobiliſſimā ſcʒ angelicā naturā ⁊ terraʒ vel materiā p̄mā. ¶ Naturā angelicā ⁊c̄ ꝓpe deum pōt intelligi duplr̄. Uno mō q̄ꝫtū ad attingentiā beatificā. Hoc mō intelligit ſctūs Aug⁹. Et eſt illud qd̄ dicit Bonauē. ꝙ ſit ꝓpe q̄ꝫtū ad imediatā receptionē ⁊ ↄuerſionē. Alio mō pōt intelligi q̄ꝫtū ad entitatē vl̄ naturā ꝓpriā. Sic nō intelligit ꝙ angelus ſit ꝓpe deū. ¶ Materia p̄ma eſt ꝓpe nihil. Iſta ꝓpō (ex Auguſtino in libro ↄfeſſionū) eſt intelligenda de iſtis q̄ ſunt de p̄dicamento ſbe. vl̄ p̄ ſe vl̄ reductiue ſeu tanq̄ꝫ partes ſbe. inť talia enī materia p̄ma eſt infimū nō aūt imp̄fectior q̄ntitate vl̄ q̄litate ⁊c̄. ¶ Pro ſolutione tertij argumēti: nota ꝙ potentia obeditiua eſt potentia paſſiua: ſm̄ quam ipſa creatura ſubicit̄ deo: ita ꝙ pōt creator de ipſa creatura ſua facere q̄cq̄d vult. ¶ Prima ꝓpō. Deus nullam creaturā cōplet totalr̄ q̄ꝫtū ad potentiā obedientialē totā. Probat̄: qꝛ poſſet eam ānihilare: ſʒ nō facit: g̃ ⁊c̄. ¶ Scd̄a ꝓpō. Deus poſſibilitatē obediētie in materia cōplet partialr̄ ſm̄ diſpoſitiones in ipſa. Unde in p̄mo phiſicoꝝ Ariſtoteles rep̄hendit Anaxagorā q̄ dicebat ꝙ ex quolibet fieret qd̄libet qd̄ nō eſt verū. Itē de⁹ nō dat alicui beato tantā gratiā ſeu charitatē quantū eſt capax excepto chriſto. Sed deus dat vnicuiqꝫ beatoꝝ gloriam ſm̄ merita ſua. Hoc habet̄ in mille paſſibus ſacre ſcripture.

Querit̄ ſecundo. Utrū

mundus potuit fieri melior q̄ꝫtū ad partium integrantiū ꝓprietates. ¶ Pro declaratiōe q̄ōnis hui⁹. Sciēdū ꝙ duplex eſt ꝓprietas. ſ. eſſentialis ⁊ accidentalis. Eſſentialis eſt duplex. ſcʒ ſpeciuoca ⁊ eſt illa q̄ ↄſtituit ſpeciē aliquā in eſſe ſpeciuoco: ⁊ eſt de eſſentia illi⁹ ſpeciei. Hoc mō rōnale eſt ꝓprietas hoīs. Propō. Quelibet differentia eſſentialis ↄſtitutiua ſpeciei eſt ꝓprietas eſſentialis ſpeciei quam ↄſtituit. Probat̄: qꝛ conuertit̄ cū ea ⁊ illi ſoli cōuenit. Et de illa nō ē queſtio hec. Alia eſt ꝓprietas eſſentialis indiuidualis: ⁊ eſt illa q̄ cōſtituit indiuiduū in eſſe indiuidui: vel ↄſtituit ſuppoſitū in eſſe ſuppoſiti: qd̄ dr̄ ꝓpter ꝑſonas diuinas q̄ ꝓprie nō ſunt indiuidua: quia ibi nullū eſt indiuiduum ſeu diuiſum. Et eſt ipſa differentia indiuidualis que dr̄ grad⁹ ypoſtaticus. ¶ Prima ꝓpoſitio. Oīs differētia indiuidualis cōuertit̄ cum ſuo indiuiduo. ¶ Secunda ꝓpoſitio: Omnis differentia indiuidualis ſeu ꝓprietates ypoſtatice ſunt de intrinſeca ratione indiuidui ſeu ſuppoſiti. Necqꝫ de illa eſt queſtio p̄ſens. ¶ Proprietas autem accidentalis ſimiliter eſt duplex. Quedaʒ eſt proprietas accidentalis per ſe: ⁊ dicit̄ propria paſſio rei cōueniens ipſi in ſecundo modo dicendi per ſe. Et de iſta nō videt̄ eſſe queſtio iſta ſed p̄cedens. patet: quia ſunt eedem res cum eſſentijs ⁊ ideo variatis ſubſtantijs variantur tales proprietates neceſſario. Alie ſunt proprietates accidentales per accidens: ⁊ ſunt alique entitates realiter diſtincte a ſuis ſubiectis: ꝑtinentes ad aliquod nouem predicamentorum. Propoſitio. Omīa accidentia de aliquo nouē p̄dicamentoꝝ poſſunt dici proprietates ſubſtantie. Probat̄. Quicq̄d conuenit alicui in aliquo mō ꝓprij pōt dici ꝓprietas: ſed ſic ē de illis nouē generib⁹. patet diſcurrendo p̄ ſingula: ergo ⁊c̄. Et de illis eſt queſtio iſta.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat in duab⁊ diſtinctiōibus decem ꝓpoſitionibus ⁊ tribus dictꝭ. ¶ Prima diſtinctio Partes vniuerſi ſunt duplices: ſcꝫ manētes ⁊ tranſeuntes. Partes manētes dicūtur ille partes q̄ non poſſunt corrūpi vel deſtrui virtute agētis naturalis: ⁊ q̄ ſunt imediate a deo ꝓducte: vt angeli celi oīa elemēta. ¶ Prima ꝓpoſitio. Partes manentes vniuerſi ſunt de integritate ipſi⁹ vniuerſi. Unde ſi mūdus eſſet ſine terra nō eſſet cōpletus ſicut dom⁹ ſine tecto vł fundamēto. ¶ Scđa ꝓpō. Mundus nō pōt exiſtere ſine partib⁊ manentib⁊ patet ¶ Tertia ꝓpoſitio. Partes manētes vniuerſi ſemꝑ manebūt et nunq̄ corrūpent de potencia dei ordinata: licet đ potētia dei abſoluta poſſent corrūpi. Unde xp̄s in euāgelio. Luce. xxi. ca. Celum ⁊ terra tranſibunt verba autem mea non tranſibunt. poteſt intelligi dupł̄r. Uno modo quo ad motū ⁊ quo ad generationē ⁊ corruptionem: ⁊ ſic debet intelligi: quia illo modo tranſibūt. Alio modo quo ad corruptionē ſimpł̄r et ſic nō debet intelligi. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Partes manentes vniuerſi meliorabūtur et renouabuntur poſt iudiciū. vnde Eſa. iij. Erit lux lune ſicut lux ſolis ⁊ lux ſol' ſic lux ſeptē dierū ¶ Partes vniuerſi trāſeuntes dicunt' ille partes q̄ pñt corrūpi vel deſtrui virtute agentis naturalis: ⁊ non ſunt imediate a deo ꝓducte. vt hic hō aſinus: leo: bos ⁊c̄. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Partes tranſeūtes vniuerſi non ſunt de integritate vniuerſi patet quia ſi ſic quotidie vniuerſum aliquādo eſſet integrū aliqñ non. ¶ Sexta ꝓpō. Oīa generabilia ⁊ oīa corruptibilia ſunt partes trāſeūtes vniuerſi. ¶ Septima ꝓpō. Licet ꝑtes trāſeūtes nō ſint de ꝑfectiōe eſſenciali vniuerſi: ſunt tamē ꝑtes vniuerſi ꝑ accidēs. ¶ Octaua ꝓpō Licet q̄libet ſpēs ſit de ꝑfectōe vniuerſi: nullū tñ generabile ⁊ corruptibile eſt de perfectione eſſenciali vniuerſi. ptꝫ. Perfectio eñ eſſentialis vniuerſi ꝯſiſtit in ordine diuerſarū eſſentiarū. ¶ Nona ꝓpoſitio. De quacūq̄ ſpecie creata manēt ſemper indiuidua vel aliquod indiuiduum. Hoc dicitur ꝓpter fenicē auem que vnicum habet indiuiduū: puta in aliqua regione. ¶ Decima ꝓpō. Quelib⁊ ſpēs in vniuerſo eſt de integritate ſeu ꝑfectione vniuerſi: ergo poſt diē iudicij vniuerſum nō erit integrū nec ꝑfectum eſſentialiter ¶ Diceret' forte ꝙ eſſent de ꝑfectione mūdi ſtante motu celi ⁊ generatione ⁊ corruptione. ¶ Primū dictū ſancti Bonauenture. Partes tranſeuntes ipſi⁹ vniuerſi pñt fieri meliores q̄tū ad ꝓprietates ſiue intelligat' de ꝓprietatib⁊ in eſſe nature: ſiue in eē moris. patet eñ ꝙ tales partes quotidie meliorant' ⁊ peiorāt' quo ad ꝓprietates naturales. ptꝫ de ſanitate et egritudine. Sic ⁊ de vitijs ⁊ ꝟtutibus. ¶ Secūda diſtinctio. Partes manentes poſſe meliorari intelligitur dupł̄r. Uno mō q̄tū ad ꝓprietates in ſe ⁊ abſolute. ¶ Scđm dictū. Partes manētes vniuerſi pñt fieri meliores in ſe ⁊ abſolute q̄tū ad ꝓprietates accidētales. Alio mō pōt itelligi q̄tū ad ꝓprietates in ordine ad deū. ¶ Tertiū dictum. Partes manētes vniuerſi nō poſſunt fieri meliores per reſpectum ad vltimū finem. Hoc eſt verū quo ad terminū ipſius reſpect⁹. Tamen de hoc latius in queſtione ſequēti.

Sed querit' Utrū deus poſſit facere hominē impeccabilem per naturam. ¶ Reſpondet ſanctus Bonauentura ꝙ ſic. Sed aliter dicitur Q. ſi deus faceret talem hoīem impeccabilem per naturam ille homo nō eſſet eiuſdem ſpeciei cum homine creato. Probatur: Quādocunq̄ aliquod predicatum conuenit neceſſario alicui indiuiduo per rationē ſpeciei illud nō repugnat alij idiuiduo. Sꝫ iſtud ꝑdicatū peccabilitas ſeu ꝟtibilitas de bono ad malū conuenit neceſſario alicui idiuiduo puta viatori per

rationem ſpeciei ergo non repugnat alq̃.
Licet ph̃s diceret q̧ etiã neceſſario con/
ueniret cuicunq̧ indiuiduo eiuſdẽ ſpẽi.
Vñ licet xp̃s nõ dicat peccabil' tñ natu/
ra hũana q̃ in xp̃o ẽ: ſimpl'r ẽ peccabilis.
Vñ ſicut de⁹ ↄtingenter ſibi vniuit illaꝫ
naturã: ſic de potẽtia dei abſoluta poſſet
eam dimittere: et ſic poſſet peccare ſicut
alius viator ſi de⁹ faceret eã ſcꝫ naturaꝫ
viatorẽ. ¶ Pro ſolutiõe penultimi argu
menti nota q̧ illa ꝓpõ. Deus agit ex to/
ta potẽtia ſua põt intelligi dupl'r. Vno
mõ vt ly tota determinet ſeu teneat ſe ex
ꝑte potentie. Et ſic ẽ verũ: q2 de⁹ nõ agit
ꝑ partialẽ potentiã cũ nõ habeat: ſed ſua
volũtate agit. Alio mõ põt ly tota ſe te/
nere ex ꝑte effect⁹ ſic ſcꝫ q̧ tantũ effectuꝫ
producat q̃tum põt ꝓducere. Et ſic eſt
falſa: quia producens corporalia poterat
producere ſpiritualia.

Tertio querit. Utrum

Deus poterit mũdum facere meliorem
q̃tũ ad ordinẽ ꝑtiũ ¶ Reſolõ q̃õis ſtat i
ſeptẽ ꝓpõib2 z vna diſtictõe. ¶ Pria ꝓpõ
Duplex ẽ ordo partiũ vniuerſi. Quidã
eſt ad ſe inuicẽ ſiue in vniuerſo. Alius eſt
ipſarũ partiũ ad deum. Et habet illa di
ſtinctio original'r ab Ariſtotele. xij. me/
taphiſice. vbi dicit q̧ exercit⁹ hꝫ ordinem
inter ſe ſeu ꝑtes ei⁹ ad inuicẽ: z etiã hꝫ or
dinẽ ad ducẽ exercit⁹. Sic etiã mũdus ẽ
q̃ſi exercit⁹ dei. ¶ Scđa ꝓpõ. Prim⁹ or/
do q̃ eſt ꝑtiũ vniuerſi int' ſe reſpicit ſapiẽ/
tiam diuinã appropriate. Scđs reſpicit
ſeu oñdit bonitatẽ dei. Niſi eñ bonitas
diuina ↄſeruaret res oĩno deficerẽt. Itẽ
niſi miſcđia dei toleraret pctõres: imme/
diate ipſis peccantib2 a demonib2 ad in/
fernũ raperentur. ¶ Tertia ꝓpõ. Ordo
partiũ vniuerſi inter ſe ẽ ꝓpter aliũ ordi/
nem. ſcꝫ ꝓpter ordinationem ad finem.
¶ Quarta ꝓpõ Ordo partiũ in finẽ eſt
nobilior q̃ ordo partiũ int' ſe. ¶ Diſtin/
ctio. Si loq̃mur de ordine partiũ iter ſe
diſtinguo: q2 poſſum⁹ loq̃ de ꝑtib2 princi

palib2 z manẽtibus: ſcꝫ incorruptibilib2
vel de partib2 min⁹ ꝓncipalib2 z nõ rema
nentib2: vt corruptibilib2. ¶ Quinta ꝓ/
poſitio. Partes ꝓncipales mundi z ꝑma
nẽtes nõ potuerũt meli⁹ ordinari ſimpl'r
a deo: ſed ſunt optime ordinate: põt pro
bari: q2 in tali ordine conſiſtit decor vni/
uerſi. Circa qđ notandũ q̧ oĩs ꝑtes mũ
di reducunt' ad tres: ſcꝫ ad naturã intel/
lectualẽ: naturã celeſtẽ int' q̃s celũ empy
reum tenet ꝓmatũ: z ad naturã elemẽta/
rem. Et ad declarandũ ꝓ incipientibus
Elemẽtũ d2 leue ſimpl'r z leue mixtum.
ſic etiam aliqđ d2 graue ſimplicit' aliud
aũt graue mixtũ. Elementũ leue ſimpl'r
eſt illud qđ nihil hꝫ grauitatis ſicut eſt
ignis. Sꝫ natura leuis ẽ eẽ ſurſum: ideo
ignis ẽ ſupremũ. Leue aũt mixtũ ẽ illud
qđ hꝫ aliq̃d leuitatis z aliq̃d grauitatis
vt aer q̃ ſcđm tenet locũ. Sꝫ ꝓpt' noſtrã
ↄſolationẽ eſt in aliq̃ ꝑte cõtiguus terre
aliud ẽ elemẽtum graue mixtũ qđ ſcꝫ hꝫ
aliq̃d grauitatis et aliq̃d leuitatis ſicut
aq̃ que hꝫ tertiũ locũ. Non eñ imediate
ſuccedit igni q2 directe cõtrariat' igni q2
ignis ẽ ꝓmo calidus et ſiccus. Aqua ꝓo
eſt frigida ꝓmo z humida. Ne ergo eſſet
nimia coꝝ improportio et actione ipſoꝝ
vehemẽter ad inuicẽ violenta deus opti
me ordinauit. Elementũ graue ſimplicit'
eſt illud qđ nihil hꝫ leuitatis vt ẽ terra q̃
infimũ ſortit' locũ. Sic etiã ẽ de orbiũ ce
leſtiũ ordinatiõe puta ſtellarũ erratica/
rum. i. planetarũ z ſtellarũ fixaꝝ. ¶ Sex
ta ꝓpõ. Partes min⁹ ꝓncipales mũdi vt
generabiles z corruptibiles) potuerunt
meli⁹ ordinari a deo q̃ vt nunc ſunt ordi
nate. patet: quia in fine mũdi melius or/
dinabunt': quia habebunt requiem electi
dei. ¶ Septima propoſitio. Partes vni
uerſi ſiue principales ſiue minus ꝓncipa
les: nõ potuerunt melius ordinari q̃tuꝫ
ad finem vltimũ. patet: quia nihil poteſt
melius ordinari niſi ad ſummũ bonum
quod eſt deus. Sed omnia ordinant' ad
deũ tanq̃ ad vltimũ finẽ: ergo zc̃.

203

Solutio argumentoꝝ.

Tertio pro argumēto quod etiā probat ordinē partiū vniuerſi nō poſſe meliorari. Nota ſequētes ꝓpōnes. ¶ Prima propoſitio. Quattuoꝛ elementa nō poſſunt melius ordinari in vniuerſo ſm ſuas qlitates. Duplicia em̄ ſunt elementa .ſ. ſimbolifantia. ⁊ dicunt̄ illa que conueniunt in aliqua qualitate: vt aqua terra: aer et ignis: quia tam terra ꝙ̄ aqua eſt frigida ⁊ aer ⁊ ignis calidus. Quattuoꝛ em̄ ſūt qualitates cōtrarie. primo actiue ſcꝫ caliditas: humiditas: frigiditas: ⁊ ſiccitas. Cuilibet autem elemento cōueniūt due ex ipſis. Vñ phs. ij. de generatione. Aer eſt calidus ⁊ humidus: ignis eſt calidus ⁊ ſiccus. Aqua ē frigida ⁊ humida. Terra vero eſt frigida ⁊ ſicca. Et vt ibidē dicit. Ignis eſt ꝯtrarius aque: patet quia calidus ⁊ ſiccus. Terra ꝓ aeri patet: qꝛ eſt frigida ⁊ ſiccu: aer ꝓ eſt calidus ⁊ humidus. Elementa non ſimboliſantia dicuntur illa que nō conueniunt in aliqua qualitate vt aer ⁊ terra: aqua et ignis. Simboliſare autē eſt in aliqua qualitate cōuenire. Ignis em̄ vt iam dictum eſt calidus eſt ⁊ ſiccus. Aer eſt humidus et calidus niſi facta ſit alteratio i aere. Poteſt em̄ fieri frigidus: ſicut aqua que eſt de ſe frigida: poteſt fieri calida ꝑ alterationem. Caliditas tñ nō primo cōuenit aeri ſicut nec aqua ꝑmo eſt humida. Aq̄ em̄ primo eſt frigida ⁊ etiā deinde humida. Elementa igitur ſimboliſantia vel ſunt ambo ſuperioꝛa vel ambo inferioꝛa. Aer ergo in caliditate ſimboliſat cum igne in humiditate cū aqua: ideo cōgrue ponitur inter ignē ⁊ aquā ⁊c. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Elemēta ſunt optime ordinata q̄tū ad ſuas formas ſubſtantiales Probat̄. Elementa ſunt optime ordinata ſm ſuas qualitates. ergo etiaꝫ q̄tum ad formas ſubſtantiales. Probat̄ conſequentia: quia ordo qualitatū eſt ab ordine formarū eſſentialiū ſicut ⁊ ipſe qualitates. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Elemēta ſūt optime ordinata q̄tū ad ſitū. patet ex dictis ſuperius de leui ⁊ graui. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Elementa ſunt optime ordinata in vniuerſo ſm proportiones numerales: vel ſm proportionem. Probatur per ſimile. Sicut ligant̄ octo ad. xxvij. ꝑ. xij. et. xviij. ita etiā ignis qui eſt leuiſſimus ⁊ terra grauiſſima ligantur per duo intermedia. ¶ Ubi notandū ꝙ talis ponitur ꝓpō. Octo ⁊ vigintiſeptē ſunt duo ꝑmi numeri ſolidi q̄drati ⁊ ligant̄ ad inuiceꝫ per. xij. et. xviij. ¶ Unde duplex eſt numerus quadrat⁹. Unus eſt quadratus tm̄: ⁊ eſt ille qui ꝓuenit ex ductu alicui⁹ in ſe ſemel tm̄: vt quaternarius eſt ꝑmus illoꝝ: bis em̄ duo ſunt quattuoꝛ. Alius eſt numerus quadratus ſolidus: q̄ ꝓuenit ex ductu duplici numeri in ſeipm̄: vt bis duo bis ſūt octo. Binarius ꝗ eſt radix primi numeri q̄drati. Radix em̄ eſt numerus qui ducit̄ in ſe. Dicitur autem quadratus: qꝛ diuiſim ſcriptus per vnitates ſemꝑ hꝫ quattuoꝛ latera eq̄lia: ⁊ dꝫ incipi a radice numeri q̄drati. Ali⁹ aūt dꝛ numerus ſolidus qui (ſicut coꝛp⁹ habet tres dimenſiones) habet q̄ttuoꝛ latera. Vñ numerus ſolidus ꝑ̄cile vł tm̄ eſt ille q̄ ꝓuenit ex duplici ductu alicui⁹ numeri in aliū: vt bis tria bis ſunt duodecim. ¶ Documentū ꝑmū. Quotiēſcū q̄ aliq̄s numerus ducit̄ bis in ſeipm̄: tunc cauſatur numerus ſolidus quadratus. ¶ Scđm documentū. Si vero aliq̄s numerus bis ducat̄ in aliū eſt quidē ſolid⁹ ſed nō q̄dratus. ¶ Coꝛrelarium primū. Octo eſt ꝑmus numerus ſolidus q̄dratus. ꝓbat̄: qꝛ cauſat̄ ex ꝑmo numero bis in ſeipſum ducto. ¶ Scđm coꝛrel. xxvij. eſt ſecūdus numer⁹ cubicus ſiue ſolidus q̄dratus. ꝓbat̄: qꝛ iſte eſt ſcđus numerus ſolidus q̄dratus q̄ cauſat̄ ex duplici ductu ꝑmi numeri impꝛis in ſeipſum. Sed hmōi eſt. xxvij. ꝓbat̄: qꝛ primus numer⁹ impar eſt. tria. Sed ter tria ſunt nouē. Nouenarius ꝗ eſt ſcđs numer⁹ q̄drat⁹:

ſed nõ eſt ſolidus. Sed ter tria ter ſunt
xxvij ſicut ter nouẽ ſunt. xxvij. Et ſic pz
pma ps ꝓpoſitiõis. Scđa ps ꝓpõnis eſt
iſta: ꝙ iſti duo numeri quadrati primi li
gantur ad inuicẽ p. xij. et. xviij. ¶ Prima
regula. Inter quoſlibet duos numeros
cubicos ſunt ſemꝑ duo media proporcio
nalia. i. duo numeri medij ꝓportionales
ſeu ꝓportionãtes illos. ¶ Scđa regula.
Iſta duo media ꝯſurgũt ex ductu radi/
cis ſiue lateris vnius in aliã radicez bis.
¶ Tertia regula. Maius mediũ ſꝑ erit
numerus latriculus et numer⁹ medi⁹ ſꝑ
erit aſſer. Exẽpluz bis duo bis ſeu octo:
et ter tria ter ſiue. xxvij. ſunt duo cubici
primi. Minus ergo mediũ q̃ dr̃ aſſer (qꝛ
deſcribẽdo illos numeros ꝑ vnitates bz
figuraz aſſeris) ꝓuenit ex ductu duplici
minoris radicis ſcz minoris cubici in ra/
dicem maioris: vt bis duo bis ſunt. viij.
Qualẽ em̃ ꝓportionẽ hñt. xxvij. ad. xviij.
talẽ ꝓportionẽ habẽt. xviij. ad. xij. et. xij.
ad. viij. Ubiqꝫ em̃ eſt ꝓportio ſeſquial/
tera. Sicut em̃. xxvij. ꝯtinet. xviij. ꝛ alte
rã partẽ eius ſcz adhuc. ix. ita. xviij. cõti/
net. xij. ꝛ alterã ꝑtem ei⁹ ſcz. vj. ꝛ. xij. cõti/
net octo: et alterã partem ei⁹ ſcz q̃ttuor.
Nõ tñ eſt intelligendũ ꝙ ſit mens ſancti
Bonauẽ. ꝙ ſit oĩmoda ſilitudo: ſcz ſic ꝙ
ignis excederet aquaz in ſola ꝓportione
ſeſquialtera. Phs em̃ vult ꝙ vnũ elemẽ/
tũ excedat aliud in ꝓportione decupla.

Solutio argumentorũ

in oppoſitũ. Et pro ſecũdo ꝛ tertio argu/
mẽtis. Notãdũ ꝙ duplex ẽ ordinatio ſcz
ꝓpria ꝛ ꝑticularis. Alia ẽ ordinatio vni
uerſalis. Et ſm hãc mũdus non põt fie/
ri melioris ordinis. ¶ Itez arguit᷑. Res
in vniuerſo nõ ſunt optime: g̃ ordo earũ
nõ eſt optim⁹ ſeu nõ ſunt optime ordina
te. Probat᷑ ꝯſeq̃ntia: qꝛ ordo eſt reſpect⁹
ꝯñs ipas res. Sed nullus reſpectus eſt
maioris entitatis ſuo fundamento: g̃ ꝛc̃.
¶ Rñſio. Uñ ſicut aliq̃ entia in ſe ſunt
ꝯtingentia: ꝛ tñ neceſſario hñt ordinẽ ad
deũ: ita q̈uis aliqđ non ſit optimũ in ſe
tñ optime ordinat᷑. Similitudinis pma
pars pz: qꝛ bñ ſequit᷑. Ego ſum: ergo de
pendeo a deo: ꝛ tñ ſum cõtingenter. Se/
cundã partem declarat: qꝛ licet pes in ſe
ſit ignobilior oculo: tamen eque bene eſt
ſituatus ſicut oculus.

Querit᷑ quarto Utrum

deus potuerit facere mundũ antiquiorẽ
Hec queſtio põt duplicẽ habere ſenſum
Unus eſt. Utrũ deus potuerit mundũ
facere antiquiorẽ. i. ab eterno. Alius eſt.
Utrũ de⁹ potuerit facere mundũ in tpe
finito tñ longiore: puta ꝑ centũ vel mille
annos q̈ ſit illud a q̃ ꝓduxit mundũ.

Reſolutio queſtionis

ſtat in trib⁹ opinionibus. ¶ Prima opi/
nio ſtat in vna ꝓpõne. ¶ Propõ. De⁹ nõ
potuit facere mundum antiquiorẽ. i. ab
eterno. Mens enim. S. Bonauentu. eſt
ꝙ deus nihil potuerit creare ab eterno.
¶ Quia tñ alterius opinionis ſunt aliq̃
theologi: vt ſctũs Thomas ꝛ aliqui alij
forte moderni: ꝛ doctor ſubtilis in ſecun/
do ſoluit rões ꝑ vtraqꝫ opinione: ideo te/
neat vnuſquiſqꝫ qđ placet. Uñ nec argu
mentũ Bonauẽtu. ꝯcludit: qꝛ minor ne/
gat᷑: ꝛ ad ꝓbationem diſtinguit᷑ de initio
ſm durationẽ ꝛ ſm cauſalitatẽ. ¶ Unde
ſcđa opinio tenet ꝙ de⁹ nõ potuit facere
munduz in longiore tpe vel in tpe priori
q̈ fact⁹ ſit. ꝓbat᷑: qꝛ poitas et anterio/
tas nõ ſunt niſi tpis differẽtie: ſed tps nõ
fuit ante mũdũ: qꝛ ſimul incepit cũ mun/
do: ſicut ꝛ angelus ꝛ materia pma: g̃ ꝛc̃.
Illi g̃ dicũt ꝙ q̃ſtio ſit irrõnabilis qꝛ ſe/
quat᷑ imaginationẽ falſam q̃ſi tps poſſit
eẽ ſine mũdo. ¶ Alia opinio (. ſ. tertia) di
cit ſine diſtinctione. Sicut deus poteſt
facere mundũ maiorẽ q̈ ſit iſte mundus
ſic potuit facere mundum antiquiorem.
¶ Sanctus Bonauen. vero dicit ꝙ iſta
deus potuit facere mũdum antiquiorem
eſt diſtinguẽda: ſicut illa de⁹ põt facere

mūdū altiorē. i. in alio loco ꝙ̄ in quo ſit. Et hoc ſuppoſito ꝙ nihil crearet: tunc non poteſt fieri: quia nō eſt alius locus ꝙ̄ in quo mundus eſt. Si autē intelligatur. Uerum poſſit facere in maiori loco creando: ſcʒ alium locum ſeu alia corpora: tūc cōcedendum eſt ꝙ poſſet facere aliū mundū cōplectentē etiaʒ hunc mūdum. Cōſimiliter eſt diſtinguēda prima. Sicut enim potuit expectaſſe ſeu nō creaſſe mundū vſ ꝗ modo: ſic potuit añ facere creādo tps etiā qð fuiſſet anterius ꝙ̄ illu qð fuit concreatū mundo.

Ecūdus articulus habet tm̄ vnā queſtionem: ſcʒ Utrū qð deus ſemel poteſt ſemper poſſit.

¶ Iſta queſtio eſt clara ſi intelligant̄ dicta in ſuperiorib᷒. Utrū ſcʒ deus omne enūciabile qð ſemel ſciuit ſemp ſciat: pʒ tm̄ ꝙ q̄n ꝗ ſciuit me eſſe Pariſius: modo aūt nō ſcit. patet: q2 ego modo non ſum Pariſius: ſʒ ſum in Moguntia. Et nullum falſum deus proprie ſcit.

Reſolutio queſtionis.

De iſto ḡ ſophiſmate rūdendū eſt ſicut de ſcīa in fine diſtinctionis. xlj. Et ſunt due opiniones. ¶ Noiales q̄dā dicūt talē ꝯcluſionē. Cū potētia dei ſit oino immutabilis ſm rē: q̄c̄ꝗd pōt de᷒ ſemel ſp potuit: ⁊ quicq̄d potuit ſp pōt. ¶ Sʒ cōtra hanc arguit̄: ⁊ eſt vnū añ oppoſitum. De᷒ potuit reſuſcitare xp̄m a mortuis. ḡ pōt reſuſcitare xp̄m a mortuis. ¶ Sʒ ipi rūdēt ꝙ nō debet ſic argui. Sʒ ſic debeat inferri: ḡ pōt xp̄m ſuſcitaſſe a mortuis. Sʒ i argumēto p̄dicto cōmittit̄ fallacia figure dictionis: q2 cōmutat̄ res in modum ſignificādi. ¶ Sed cōtra ipſos multū apparenter pōt ſic argui. De᷒ potuit velle mūdū nō fuiſſe: ſed mō nō pōt de᷒ velle mūdū nō fuiſſe. ḡ ⁊c̄. ¶ Itē potuit facere me non legere miſſam hodie: ſed cū legi nō pōt amplius facere me nō legiſſe: ergo ⁊c̄. ¶ Licet ḡ mgr̄ ſnīaꝝ fuerit illius opinionis: tamē nō bñ ſoluunt argumentū: q2 dantē oppoſituʒ ſolutiōis eoꝝ adhuc cōtingit ſoluere. Hoc mō formata ratiōe (in qua nō mutat̄ tps) pōt quicq̄d potuit: ſed potuit nō feciſſe mundum: ergo ⁊ mō poteſt nō feciſſe.

Opinio ſancti Bonauenture

ſtat in ſeptē dictis. ¶ Primū dictum. Licet diuina ſcīa ſit oino in ſe immutabilis: ipa tñ̄ deſinit ſcire aliqð mutabile qð prius ſciuit. ¶ Scōm dictuʒ. Deus deſinit ſcire aliquod enunciabile qð prius ſciuit: et eo ꝙ ipm prius verum efficitur falſum. ¶ Correlariū. Licet deus ſciat aliquid qð prius non ſciuit ⁊ incipit ſcire qð prius nō ſciebat: nō tñ̄ mutatur: ſed ſolū res ſcita mutat̄. ¶ Tertium dictū. Diuina potētia cōnotat in re poſſibilitatē q̄ reſpicit potentiā agenteʒ ſub rōne potētie: non ſub rōne impotentie: ſicut hō dr̄ poſſe peccare: poſſe mori: q2 talia ſunt impotentie. ¶ Quartū dictum. Multa poſſibilia fiunt impoſſibilia per accidens: ⁊ multa poſſibilia fiunt entia: ⁊ q̄n facta ſunt: ſūt impoſſibilia fieri. Prima pars patet: ſicut me nō fuiſſe in Moguncia fuit poſſibilis: modo eſt impoſſibilis p accidens. Unde Impoſſibile per accidens eſt illud qð in aliquo tpe erat verū: puta in p̄terito: ⁊ ꝓpt̄ trāſitionē tpis eſt impoſſibilis. Scda pars patet in quotidianis generationib᷒ ⁊c̄. Tertia pars eſt ſubtilis. Circa qð Notandum ꝙ fieri (in rebus permanentib᷒ ſaltem) dicit primariam eſſe rei ſic ſcʒ ꝙ prius non fuerit. ¶ Quintum dictum. Sicut facere ꝙ non ens non ſit nihil eſt facere: ita facere quod factum eſt: nihil eſt facere. Prima pars in ſuperiorib᷒ eſt declarata q̄ſtiōe. Utrū p̄teritū poſſit fieri nō p̄teritū. Nā ſi de᷒ faceret me poſt ꝙ̄ me fecit: aut aliq̄d fac̄ de nouo aut nihil. Si nihil facit: ḡ non facit. Si aūt aliq̄d facit de nouo: ḡ nō facit qð factum erat.

¶ Sextū dictum. Deus non pōt niſi qđ poſſe ē potētie. ¶ Septimū dictū. Nulla mutatione facta in potētia dei: ſʒ deo equalitꝰ manēte potētē fit aliqđ deo impoſſibile qđ priꝰ erat ei poſſibile ꝓpꝰ mutationē rei. Ex hoc ſequitꝰ ꝙ iſta eſt neganda. Quicqđ deꝰ ſemel pōt: ſemꝑ pōt: ꝗ eiꝰ ꝯtradictoria eſt ꝯcedēda. Non quicquid deꝰ ſemel pōt: ſemꝑ poteſt.

Circa diſtinctionē q̄dragesimāquintā

Circa diſtinctionē q̄dragesimāquintā (in q̄ mgr̄ ſniaꝝ incipit tractare de volūtate diuina) q̄ tres habet articulos. Primus ē de voluntate ꝗ ad q̄dditatē. Scđs ꝗ ad cauſalitateʒ. Tertiꝰ ꝑo articulus eſt de voluntate ꝗ ad rationē ſignificandi.

Circa primū igitur articulū

Circa primū igitur articulū. Primo queritꝰ. Utrū ſit in deo ponere voluntatē. ¶ Pro q̄ſtiōis diſcuſſiōe ſciendū ꝙ hoc complexū voluntas diuina pōt capi duobꝰ modis. ſ. ꝓprie ꝛ tropice. ¶ Volūtas diuina ꝓprie capta ſignificat voluntatē dei ſiue diuinū beneplacitū eternū: qđ nihil aliud eſt niſi ipē deꝰ. In deo em̄ duas potentias ponimꝰ vnā cognoſcitiuā: aliā appetitiuā. Appetitiua aūt capta vt diſtinguitꝰ ꝯtra intellectiuā nō cognoſcit. ¶ Correlariū ꝑmū Volūtas ꝓprie capta eſt ipē deꝰ realitꝰ. Scđm correlariū. Voluntas diuina nō eſt formalr̄ intellectꝰ diuinꝰ. ¶ Tertiuʒ correlariū. Licʒ volūtas diuīa nō ſit formaliter intellectus: eſt tn̄ realiter intellectus diuinus. ¶ Volūtas diuīa improprie vel tropice ſiue metaphorice: nō ſignificat diuinū velle: ſed ſignificat aliqđ qđ eſt ſignū bn̄placiti diuini. Nā ex vſu loquendi plerūqꝫ ſigna nominantꝰ nominibus ſignificatoꝝ. patet: Quia elemoſynam mihi exhibitā dico miſericordiaʒ cum tamen magis ſit ſignū miſericordie quā habet ille ꝗ facit elemoſynaʒ. Neqꝫ em̄ actꝰ miſericordie proprie eſt miſericordia. Item dicitur ille fecit mihi magnam charitatē. Item teſtamētū alicuius dicitꝰ vltima voluntas eius cum tamen magis ſit ſignū volūtatis. ¶ Unde doctores cōiter diſtinguunt de volūtate dei. Eſt em̄ duplex: ſcʒ volūtas bn̄placiti ꝛ volūtas ſigni. Que diſtinctio non eſt intelligēda ꝙ ſcʒ diuina volūtas diuerſificetꝰ: ſed ſolum eſt diſtinctio nominuʒ. ¶ Prima ſcʒ volūtas bn̄placiti realiter eſt ipē deꝰ: ꝛ eſt conſtructio intranſitiua vtrobiqꝫ. ¶ Alia tamen eſt opinio Franciſci maronis q̄ habetur infra ꝑma queſtione tertij articuli huius diſtinctionis. ¶ Propoſitio. Voluntas ſigni nec ē formaliter in deo nec eſt realiter ipſe deus. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Volūtas ſigni eſt ſignū diuie volūtatis. Hec videtꝰ eſſe intētio mgr̄i ſniaꝝ in textu. ¶ Sciendū igitꝰ ꝙ volūtas ſigni diuiditur in quinqꝫ. ſ. in p̄ceptum: prohibitionē: ꝯſiliū: impletionem ꝛ ꝑmiſſionē. Preceptum eſt duplex: ſcʒ affirmatiuū ꝛ negatiuū: tamen ꝓprie p̄ceptū cōiter a magiſtro ſniaꝝ ꝛ doctoribus capitur pro precepto affirmatiuo ꝗ bona tenemur opari. Prohibitio eſt preceptum negatiuū malū deuitare demonſtrans ꝛ aſtringēs. Conſilium aūt eſt indifferens tam ad affirmatiuū ꝙ̄ negatiuum p̄ceptum. Impletio eſt ſignū volūtatis diuine: ſicut xp̄s impleuit obedientiam moriens pro nobis in cruce. ¶ Voluntas aūt beneplaciti etiā eſt duplex. ſ. ſimplicis cōplacentie: vel ſimplicis volitionis ꝛ nolitionis. Alia eſt volūtas bn̄placiti proſecutionis ꝛ fuge. Hec diſtinctio (quia eſt ſubtilis) declaratur ꝑ illā de ſciētia. Sciētiaꝝ em̄ quedā eſt ſimplicis noticie: et hec eſt reſpectu oīm intelligibilium poſſibilium etiam que nunq̄ fient. Alia eſt ſciencia iudicatiua vel aſſentiua vel adheſiua: et hec eſt ſolum de complexis: quia eſt illa qua deꝰ iudicat aliquid eſſe vel fore verum. Volūtas ergo diuina propter connotata et non abſolute dr̄ duplex. Incōgruʒ em̄ ē reſpectu

oīum incōpleroꝝ poſſibiliū etiā q̄ nunq̄ erunt eſt voluntas ſimplicis cōplacentie In ꝑtrum ꝟo eſt reſpectu coꝛuꝫ que vult efficaciter eſſe vel fieri in actu: dicitur voluntas beneplaciti: proſecutionis ꝛ fuge ¶ Inſuper ſciendū ꝙ proſecutio appetitus vel volūtatis nihil aliud eſt q̄ꝫ ipſuꝫ appetitū velle aliquid fieri vel eſſe. Fuga vero appetitus vel volūtatis nihil aliud eſt q̄ꝫ ipm appetitū nolle aliquid fieri vel eſſe. Proſecutio ergo coꝛreſpondet ſcientie ſimplicis noticie. Vñ Ariſtote. vij. ethicoꝝ. Illud qđ eſt negatio ꝛ affirmatio in intellectu: eſt proſecutio et fuga in voluntate. In volūtate igiť nr̄a diuerſe ſunt volitiones ꝛ oppoſiti actus ſcꝫ velle ꝛ nolle. In deo nō ſic: ſed ſolū propter diuerſa obiecta eadem volūtas dei diciť velle: puta reſpectu bonoꝝ: ꝛ nolle reſpectu maloꝛum. ¶ Coꝛrelarium. In deo ponēda eſt ꝓſecutio ꝛ fuga: ptꝫ ꝑ deſcriptionem ipſoꝛum. Tamen pro reuerentia. S. Bonauentu. (qui negat) dicendum ꝙ proſecutio et fuga. Uno modo capiuntur pꝛoprie: ꝛ ſic ſunt in deo: et ſic ſunt hic deſcripta. Alio modo capiuntur vt includunt imꝑfectionē ꝛ indigentiā ſicut eſt in creaturis. Hoc modo loquitur ſctūs Bonauentura.

Concluſio reſponſiua

eſt clariſſima nō ſolū apud omnes theologos. ſed etiā apud ph̄os ſcꝫ ꝙ in deo eſt ponere voluntatē. Perſuadeť tñ ꝛ rationibus ꝛ auctoꝛitatibus: quere in littera. ¶ Pro ſcđo argumēto: id eſt ſecūda rōne pro parte vera. Notandum ꝙ voluptas aliquādo ſonat in bonū: vt toꝛrente voluptatis tue potabis eos: ꝛ ſic capiť pro beatitudine. Alias ſonat in malum. Et ſic non accipitur in propoſito.

Queriť ſecundo. Utrū

voluntas dei ſit omniuolens. Et ſumitur omniuolens a volūtate: ſicut omnipotens a potētia: et a ſciētia omniſciens. Unde quaſi grāmaticaliter loquendo. Omniſciens eſt ille qui ſcit omne ſcibile Omnipotens: qui poteſt omne poſſibile Omniuolens vero dicitur qui vult omne volibile. Unde volitio dei eſt duplex Una eſt ſimplicis complacentie ꝛ diſplicentie. Alia eſt volitio dei efficax. Volitio ſimplicis complacentie vel diſplicentie: eſt illa qua deus vult omne volibile. Unde ſicut intellectus diuinus intelligit omne intelligibile ſiue ſit ſiue non ſit futurū: ſic etiā volūtas diuina vult omne volibile volitione ſimplicis complacētie. Nec ſequitur deus non vult peccata ergo non eſt omniuolens. patet: quia licet nō velit volitione efficaci: vult tamen volitione ſimplicis complacentie ꝛ diſplicentie. Volitio efficax eſt illa qua deus vult efficaciter aliqđ eſſe vel fieri in actu vel habet nolle efficax reſpectu alicuius ne ſit vel ne fiat: vel qua nō vult efficaciť aliquid eſſe vel fieri in actu. ¶ Propoſitio. Omīa q̄ ſunt volita a deo volitione efficaci qñq̄ fuerunt vel ſunt: vel quandoq̄ erunt. Et oīa illa que nō vult deus nolitione efficaci (ſaltē ꝓ illo tp̄e ꝓ quo nō vult) nō erunt. Ex dictis intelligendus ē textus ſancti Bonauēture.

Reſolutio ſancti bonauenture

ſtat in ſeptem propoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio. Hec locutio deꝰ eſt omniuolens eſt diſtinguenda: ex eo ꝙ ly omne pōt diſtribuere ſimpliciter vel vt nūc. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Si ly omne diſtribuat ſimplr̄: tunc ſenſus huius deus eſt: omniuolens eſt: deus vult omne volibile. patet: quia tūc diſtribuit q̄ꝫtum ad actum: et q̄ꝫtum ad habitum. In q̄ꝫtum enī dicitur deus vult dicit actum: volibile autem dicit habitum. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Si omne diſtribuat vt nūc: tūc ſenſus illius ꝓpoſitionis: deus eſt omniuolens eſt: deus vult omne volitum. Tam enim ly vult q̄ꝫ volitum dicunt actum. Talis diſtinctio etiam poſſet poni in ta

libus. Deus eſt omnipotens: id eſt deus poteſt omne poſſibile: vel de⁹ poteſt omne factum. Eſt tamē magna differentia quia licet multi concedant ꝙ deus vult omne volibile: illā tamē omnes negant. ¶ Quarta propoſitio. Iſta ꝓpoſitio eſt falſa: deus vult omne volibile. ptꝫ ꝑ primam ratiōnē ante oppoſitū. Ratio bene probat de volitione efficaci: et ſic debet intelligi propoſitio iſta. ¶ Quinta propoſitio. Hec ꝓpoſitio eſt falſa deus vult omne volitum. patet: quia deus nō vult furtum: nec fornicationeꝫ: et tamen homo vult talia. ¶ Q. ſi dicatur hō nō vult peccatū: ſed ſubſtratum. ¶ Cōtra: Aug⁹. Peccatum eſt adeo voluntarium ꝙ ſi non ſit voluntariū non eſt peccatū. ¶ Sexta propoſitio. Hec ꝓpō deus eſt omniuolēs nullo mō eſt ꝯcedenda. ptꝫ: qꝛ ſi eſſet concedenda: hoc eſſet in aliq̄ ſenſu illorū duoꝝ: ſed in vtroqꝫ ſenſu eſt falſa. Intelligenda eſt ꝛ hec ꝓpoſitio de volitione efficaci. Sicut eñ deus intelligit omne poſſibile ita etiā poteſt: ꝛ ſicut pōt ita etiam complacet ſibi ꝙ poteſt talia. ¶ Septima ꝓpō. Licꝫ hec ꝓpoſitio de⁹ eſt omniuolēs ſit negāda: he tamen ſunt concedende deus eſt omniſciens: et deus eſt omnipotens. Rationes duas ponit ſed non ꝯcludunt de volitione ſimplicis complacentie et diſplicentie. Licet bene concludant de volitione efficaci.

In fine vero argumentorum qōnis querit. Utrum ſapientia: potentia et voluntas ſint equalis ambitus. ¶ Et rñdet in fine qōnis ꝙ de iſtis trib⁹ poteſt loqui tripliciter. Uno modo quo ad actū. ¶ Prima ꝓpō. Sciētia voluntas ꝛ potentia ꝗ̄tum ad actū ſunt equalia: quia quicq̄d deus pōt et quicq̄d ſcit: hoc vult ſe poſſe: et vult ſe ſcire: ꝛ q̄cq̄d de⁹ ſcit ꝛ vult hoc pōt ſcire ꝛ pōt velle: ꝛ ſic de aliīs. Alio mō poteſt loqui de ſcīa: potentia ꝛ voluntate q̄ ad effectum ¶ Scōa ꝓpō. Hec tria ſunt eq̄lia ꝗ̄tuꝫ ad effectū quē de⁹ facit ad extra: ſeu eq̄liter ſe extēdūt. ptꝫ: qꝛ quicq̄d de⁹ facit hō intelligit pōt et vult. Tertio mō ꝗ̄tum ad obiectū pōt de iſtis loqui. ¶ Tertia ꝓpō. Iſta tria ꝗ̄tū ad obiectū nō ſūt eq̄lia. pꝫ: qꝛ hñt ſe in pl⁹ ꝛ min⁹. pbaꝛ ꝑ tria dicta. ¶ Primū dictū. Scīa dei eſt reſpectu oim entiū poſſibiliū futuroꝝ ꝛ nō futuroꝝ ꝛ reſpectu oim bonoꝝ ꝛ malorum ¶ Scōm dictū. Licet potētia dei extendat ſe ad oia poſſibilia futura ꝛ nō futura: nō tñ extēdit ſe ad mala ſeu peccata. ¶ Tertiū dictū. Uolūtas dei ſolū extendit ſe ad entia bona ꝛ futura. Et ſic ptꝫ ꝙ ſp̄ accipit voluntatē pro efficaci volūtate. Uolūtas aūt ſimplicis cōplacentie ꝛ diſplicentie extendit ſe ad tot: ad quot ſe ſcientia extendit.

Irca ſecundum articulū q̄riꝛ primo. Utrū c volūtas dei ſit cauſa rerū. ¶ Notandū ꝙ ꝓprie q̄ſtio eſt de cauſa efficiēte. Pro quo ſciendū ꝙ cauſa efficiēs ꝛ ꝑncipiū ꝓducēs habēt ſe ſicut ſuperius ꝛ inferi⁹. Ois eñ cauſa efficiens ē ꝑncipiū ꝓducēs nō aūt ediuerſo. Et ſic patet ꝙ cauſa efficiēs eſt inferius ad ꝑncipiū ꝓducēs. ¶ Correlariū ꝑmū. Generare filiū de ſua rōne formali nō eſt cauſare. ¶ Secundū correlariū. Spirare de rōne ſua formali nō ē cauſare. probaꝛ: qꝛ in diuinis ad intra ē generare filiū ꝛ ſpirare ꝛ tñ nō ē diſtinctio eſſentialꝭ. ¶ Tertiū correlariū. Generare ꝛ ſpirare eſt vere ꝓducere. ¶ Quartū correlarium. Creare eſt vere cauſare.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat in ſex ꝓpoſitionibꝫ ſiue dictis. Primū dictum. Quāuis diuina eſſentia ſit vnum q̄d ſimpliciſſimū: tñ eſt pelagus ſubſtantie infinitum. Hec habet duas partes. Uñ ſimpliciſſimū ꝛ ſumme ſimplex conuertunꝛ. Et eſt illud qđ non eſt compoſitum: nec eſt cōponibile alteri: nec aliud

cum ipo. ¶ Correlarium. Nulla creatu/
ra eſt quid ſimpliciſſimū. Sc̄da ps acci/
pitur a Damaſceno primo libro capitu/
lo. vij. Et ē methaphorica locutio: quia
proprie non eſt mare: ſed eſt ſenſus. Eſ/
ſentia diuina eſt infinita entitatiue. Un̄
Infinitū eſt illud cui nihil deeſt entita/
tis: eo mō quo poſſibile eſt omnē entita/
tem haberi ab aliquo vno ente. Dicitur
notanter eo mō quo poſſibile eſt zc̄. quia
impoſſibile eſt q oēs perfectiones entiū
formaliter et realiter icludanf in aliquo
vno. Omne eñ ens dicit perfectionem.
¶ Duplices autē ſunt pfectiones. ſ. ſim/
pliciter z limitate. ¶ Propoſitio. Omis
pfectio ſimpliciter reperif in deo in ſum/
mo. i. cū infinitate z realiter et ex natura
rei. Limitatas aūt pfectiões nō habet i
ſe formaliter z ex natura rei: ſz ſolū emi/
nenter. i. habet entitatē infinitā eminen/
tem omnibꝫ creatis z creabilib⁹ in infini
tum. ¶ Scd̄m dictum. Oēs pfectiones
ſimpliciter q̄ reperiunf in creaturis per
diuerſitatē z diſperſionē: nobilius et ex/
cellentius ſunt in diuinis p omnimodaz
identitatē: pfectionē z veritatē. Un̄ licz
homo ſit intelligēs volens zc̄. non tñ eſt
incorruptibilis: nec eſt ſimplex. ¶ Ter/
tiū dictū. Sicut in nobis hoib⁹ ſcz z an/
gelis eſt ſapia: potētia z volūtas (quorū
qdlibet eſt vere ens z cauſa rerū q̄ ſunt a
nobis) ita illa ſunt vere in deo p oīmimo
dam vnionē. ¶ Quartū dictū. Quāuis
illa tria ſint oīno in deo idem: tñ quia in/
tellectus noſter nō pōt infinitatem diui
ne eſſentie cōprehēdere: nec p vnū verbū
exprimere: idō multis modis intelligim⁹
deū z diuerſis nominibꝫ exprimimus. De/
claraf hoc dictū p rationē cōprehēſionis
¶ Quintū dictū. Cū alio modo intelli/
gimus deū cum dicimus eū eſſe bonū: et
alio modo cum dicimus eum eternū re/
cte cōcedim⁹ eū ſe diffundere incptū bo/
num: z nō incptum eternus. ¶ Sextum
dictū. Cū intelligamus volūtatem vere
eſſe in deo; et volūtati cōpetat vere pdu

cere liberaliter ſuos effect⁹: ideo recte at/
tribuim⁹ cauſalitatē rerū diuine volun/
tati. ¶ Propoſitio. Bonitas diuina eſt
ratio creādi oēs res creatas: et futuras:
z in ratiōe effectiui: z in rōne finis. Hec
ppoſitio eſt multū pdicabilis. Que eñ
eſt ratio q̄re aliquis euadit peſtem mor/
tem z multa mala aliis pcūtib⁹ zc̄ boni/
tas diuina. ¶ Notādū q ex textu ſancti
Bonauentu. alique habenf deſcriptio/
nes boni. Prima. Bonū ē diffuſiuū ſui/
ipſius. i. cōicatiuū ſuipſius. Sc̄da. Bo
num eſt pp̄ter qd ſunt oīa. Bonū etiam
eſt qd oīa appetunt ex pmo ethicor. Itē
Gregorius dicit q amor dei ocioſus eſſe
nō poteſt: operaf eñ magna ſi eſt: ſi autē
nō operatur: amor nō dicif. ¶ Sciendū
etiā q quidā doctor (puta robertus) di
cit: q licet omnes peccatores ſint mali p
antonomaſiam tñ ſoli auari z immiſeri/
cordes qui nō ſubueniūt indigentibꝫ di/
cendi ſunt nō boni. Un̄ liberales viri et
miſericordes (licet etiā peccatores ſint)
dicunf boni. ¶ He deſcriptiōes colligū/
tur ex dictis. Dionyſii in quarto de diui/
nis nominibꝫ vbi dicit: Bonitatē vt cōti
nētiā: vt pncipiū: z vt finē appetūt oīa zc̄
Un̄ dicim⁹: Amor eſt quidā aur[illegible] q cir/
culus etern⁹: ex optimo z p optimū z in
optimo. Et hoc lz intelligaf etiā de cre/
atis tñ ad intra etiā pōt practicari. vnde
amor diuin⁹ q̄ nos diligit eſt ex optio. i.
a pr̄e z p optimū. i. per filiū: z in optio. i.
ad ſpm̄ cui appropriaf ratio finis.

Pro ſolutione argumē

torum. Sciendum q modus producen
di naturaliter nō eſt nobilior modo pro
ducendi libere: alioquin filius in diui/
nis nobiliori modo produceref q̄ ſpiri/
tusſanctus. Nec modus producendi li/
bere eſt nobilior modo producendi na/
turaliter. Aliud autem eſt loqui de mo/
do agendi naturaliter et modo agentis
libere. In creaturis enim per accidens:
Quia voluntas non eſt omnipotens z

ideo modus agentis naturaliter in iſtis
inferioribus eſt nobilior modo agẽtis li-
bere. Non enim quia homo vult equus
generatur. Tamen ſimpliciter loquẽdo
deus agit libere nõ autem agit (proprie
loquendo de agere) naturaliter: ergo ⁊c.
De hoc magis in ſcḋo libro.

Queritur ſecundo. Utrũ voluntas diuina ſit cauſa et immediata

¶ Pro declaratione nota ꝙ Cauſa pri-
ma efficiens plures habet deſcriptiones
¶ Prima deſcriptio. Cauſa prima effici
ens eſt cauſa efficiẽs cuiꝰ nõ eſt alia cau-
ſa efficiẽs. Cuiꝰ due ſunt particule. Pri-
ma ponitur loco generis. Scḋa ad differẽ
tiam oĩm aliarũ cauſarũ a prima. Nam
oĩs cauſa efficiẽs ſcḋa (etiã ſm phos) ha
bet cauſam efficientem. ¶ Correlariũ.
Solus deus eſt cauſa ṗma. Eſt eñ inef
fectibilis infinibilis: imaterlabilis et in-
formabilis: id eſt non formabilis. Scḋa
deſcriptio. Cauſa efficiẽs ṗma eſt cauſa
efficiens prior oĩ alia cauſa efficiente.
Tertia deſcriptio ⁊ redit in idẽ cũ ſcḋa.
Cauſa efficiẽs prima eſt cauſa efficiens
q̃ nulla alia eſt prior. He aũt vltime de-
ſcriptiões due ſumuntur ex expoſitiõe hu-
ius ſuplatiui ṗma. ¶ Uñ vna cauſa põt
dici prior alia multipliciter. Primo aliq̃
cauſa dr̃ prior alia ṗmitate ꝑfectionis: q
ſcꝫ eſt perfectior alia: vt ſol et ignis ſunt
cauſe ꝓductiue caloris. Sol aũt eſt cau
ſa prior ꝑfectione q̃ ſit ignis. ¶ Prima
ꝓpõ. Deus eſt cauſa ṗma prioritate ꝑfe
ctionis. pꝫ: qꝛ ꝑfectiſſimus. Alia dr̃ cau
ſa prior primitate illimitationis que po
teſt cõcurrere ad plures effectus ꝓducẽ-
dos: vt ſol reſpectu hominis. ¶ Secũda
ꝓpoſitio. Deus eſt cauſa ṗma primita-
te illimitationis. Tertio aliqua dicitur
cauſa prior ṗmitate durationis: et illa ẽ
duplex: vt ſupra patuit diſtinc. xlij. q. ij.
Unde homo in priori tempore trahens
nauim q̃ aliꝰ hõ eſt cauſa prior duratio
ne non ſm eſſentiam ſeu naturã: ſed ſolũ
tpis. ¶ Tertia ꝓpõ. Deus eſt cauſa pri
ma prioritate durationis ſm eſſentiam:
ſcꝫ ⁊ naturã ṗcedentem omnem cauſam.
¶ Quarta ꝓpõ. Deus nõ ẽ cauſa ṗma
prioritate durationis ſm tpus: ſic ſcꝫ ꝙ
prius tpe cauſet q̃ ſcḋa cauſa. Hec ta-
men ꝓpõ intelligẽda eſt reſpectu eiuſdẽ
effectus: alioquin eſſet error. patꝫ: qꝛ deꝰ
prius creauit celũ et terrã q̃ animalia.
Sed qñ deꝰ ſol ⁊ hõ generãt hominem:
deus non in aliquo inſtãti tpis priꝰ cau-
ſat hominẽ et poſt ſol: qꝛ idem bis cauſa-
ret qḋ eſt impoſſibile. ¶ Quinta ꝓpoſi-
tio. Licet deus nõ ſit (defacto ſcꝫ ⁊ regu
lariter) cauſa ṗma primitate durationis
tpis: põt tñ eſſe. patꝫ: qꝛ poteſt impedire
actionẽ ſolis: ⁊ poſtea ꝑmittere ſolẽ cõ-
cauſare. Nulla qꝫ cauſalitas ſcḋe cauſe
efficiẽtis ꝓprie requiritur ad cauſandũ
effectũ cũ deo ꝓpter ꝑfectionẽ ſcḋe cau
ſe addendã cauſalitati diuine: ſed ſolum
ꝓpter liberã volũtatẽ dei. ¶ Correlariũ
Poſt diem iudicij ſol ⁊ corpa celeſtia nõ
habebunt actionem ſup electos. ¶ Pro
ſecũdo termino declarãdo (qui eſt cauſa
immediata) Sciendũ ꝙ cauſa immedia
ta eſt illa qua poſita ponitur effectꝰ: ⁊ qua
nõ poſita oĩbꝫ alijs cõcurrentibus ſm
ſiles ꝓprietates: cõditiones ⁊ diſpoſitio-
nes nõ ponitur effectus. ¶ Primũ correl.
Deus eſt cauſa immediata cuiuſlibet rei
create. pꝫ: qꝛ oĩbꝫ alijs ab ipo ꝯcurren
tibus ⁊c. nõ poſito deo: nullus ſequitur ef-
fectus: patet de tribus pueris in camino
ignis. Uñ aliquã cauſaꝫ poni intelligitur
dupl'r. Uno mõ ꝙ ponatur q̃tum ad eſſe.
Hoc mõ prima cauſa: ſcꝫ deꝰ poſitus eſt
ab eterno. Alio modo q̃tũ ad operari.
Hoc mõ et non primo debet intelligi de-
ſcriptio cauſe immediate. ¶ Scḋm cor-
relarium. Cauſa vniuerſalis (qua remo
ta non ponitur effectus) eſt eque cauſa
immediata ſui effectus ſicut cauſa par-
ticularis: vt ſol in generatione hominis
¶ Tertium correlarium. Omnis cau-
ſa ꝓprie capta eſt cauſa immediata: di-

citur ꝓprie capta:qꝛ iſta ē falſa ſeu ĩpro-
pria. Quicq̇d ē cauſa cauſe:ē cauſa cau/
ſati:ſicut falſum eſt:ꝙ auus ſit pr̄ meus.
Probatio correlarij qꝛ q̄libet cauſa ime/
diate attingit effectū.ꝙ ꝛc̄. Eundē eñ ca
lorē quē pducit ignis:eundē attingit ſol
in ſuo ordine. ¶ Cōtra. Ignis naturalr̄
pduceret ignē ſi ꝯſeruaret a deo ꝛc̄. Itē
nulla cauſa eſt cauſa mediata ꝓprie lo/
quēdo. Qñ ꝙ dr̄ De⁹agit mediate cau-
ſa ſecūda.i.agit cū cauſa ſecūda. De⁹ eñ
imediate oēm effectū attingit ¶ Sciēdū
inſuꝑ ꝙ cauſa ē duplex. Queda eſt vni-
uerſal:ꝛ eſt illa q̄ eſt indeterminata ꝛ q̄-
dāmodo illimitata:ad pducēdū varios
effect⁹ſpecie:eiuſdē tñ generis ꝓpinq̄ vl'
remoti. Exēplū pꝫ de ſole. Cauſa vero
particularis ē illa:q̄ eſt ordinata ad pdu
cendū eundē effectū ſpecie:ſub eodē ge-
nere remoto vl' ꝓpinquo:vt ignis dr̄ ſub
eodē genere:qꝛ licet ignis in genere ſub-
ſtantie nō poſſit niſi producere aliquod
ſuppoſitū ignis:tñ pducēdo ignē:produ
cit etiā calorē:ſplendorē ꝛc̄. ¶ Iterū du-
plex eſt cauſa:ſcꝫ totalis ꝛ partial'. Cau
ſa total' dr̄ tripl'r. Primo q̄ꝫtū ad poten-
tiam productiuā:ꝛ eſt illa q̄ quantū ē de
ſe pōt ſe ſola effectū pducere nulla alia
cōcauſante ſecum. ¶ Correlariū primū.
Deus ē cauſa totalis hoc mō cuiuſlibet
creati. ¶ Scḋm correlariū. Nulla cauſa
ſecūda pōt hoc modo eſſe cauſa totalis.
¶ Tertiū correlariū. Solus de⁹ ē cauſa
total' hoc mō. Alio mō cauſa totalis dr̄
q̄ꝫtū ad actualē pductionē:ꝛ eſt illa q̄ ſe
ſolo actu effectū cauſat. Primū correla-
rium. Deus ē cauſa total' ſecundo modo
omniū angeloꝝ:oim gratiarū ꝛ oīm que
imediate creata ſunt vl' creantur a deo.
¶ Scḋm correlariū. Deus nō eſt cauſa
total' oīm creatoꝝ q̄ꝫtū ad actualē pro-
ductionē.patet qꝛ mediantibꝫ ſole:luna:
celis producit generabilia ꝛ corruptibi-
lia. Tertio mō cauſa total' dr̄ in ſuo or/
dine ſcꝫ q̄ ſe ſola ſufficit ad effectū produ
cendū in ſuo ordine ita ꝙ non eget in ſuo
ordine alia cauſa. Exemplū patet de ho
mine generante hominē:ꝛ licet ſol cōcur/
rat hoc tamē nō eſt in eodē ordine.

Reſolutio queſtionis

ſm mētē ſancti Bonauēture ſtat in vna
diſtinctione:tribꝫ dictis ꝛ duobꝫ correla-
rijs. ¶ Diſtinctio. In creaturꝭ duplex ē
cauſa:ſcꝫ vl'is et ꝑticularis. Quid ſit cā
vl'is ꝛ ꝑticularꝭ patuit ī declaratiōe ter
minoꝝ. ¶ Primū dictum. Cauſa vl'is in
creaturis vno mō plus influit in effectū
q̄ꝫ cā ꝑticularis.alio mō min⁹. ¶ Scḋm
dictū. Cauſa vl'is q̄ꝫtum ad intimitatē
(qꝛ eſt prior ugens)magis influit in effe-
ctum q̄ꝫ cauſa ꝑticularꝭ ¶ Tertiū dictū
Cauſa vl'is q̄ꝫtū ad actualitatē ꝛ q̄ꝫtuꝫ
ad ea q̄ ſunt ꝓpria dei:min⁹influit ī effe/
ctū q̄ꝫ cā ſcḋa. Probat':qꝛ cauſa vl'is cre-
ata nō hꝫ oīmodā actualitatē:nec ꝑfectā
potentiā:ꝛ ideo nō pōt venire ad formā
ſpecialē niſi ꝑ agēs ꝑticulare. ¶ Primū
correlariū rñſiuū. Quia volūtas diuina
eſt cauſa ꝑma ꝛ vl'iſſima ꝛ actualiſſima.
ideo pōt in totū ꝛ in totā rei ſbām:etiā ſi/
ne adminiculo cauſe ꝑticularꝭ ¶ Scḋm
correlariū rñſiuū. Et qꝛ nulla alia cauſa
pōt aliq̇d ſine ipſa:ideo ipſa ē cauſa im-
mediata in omni actione ꝛ omni re ꝛc̄.

Irca tertiū arti-

c culū q̄rit' ꝑmo Utrū illa di
uiſio ſeu diſtinctio ſit cōue/
niēs.ſ. volūtas diuia alia ē
bñplaciti:alia ſigni. ¶ Notādū ꝙ Fran-
ciſcus maronis dicit. Uolūtas bñplaci-
ti eſt volūtas dei efficax reſpectu cuiuſ-
cūqꝫ pducibilis vl' pducti.i.eſt volūtas
dei q̄ ē determinat⁹ vltimate ad pducendū
aliq̇d. Uolūtas autē ſigni ē volūtas dei
nō efficax reſpectu cuiuſcūqꝫ pducibilis
vl' pducti. ¶ Correlariū ꝑmū. Tā volū-
tas bñplaciti q̄ꝫ volūtas ſigni ē ipſemet
de⁹. ¶ Scḋm correl'. Uolūtas bñplaciti
ſꝑ adimplet'. ¶ Tertiū correl'. Uolūtas
ſigni nō ſꝑ adimplet'. ¶ Quartū correl'.

Voluntas ſigni eſt volūtas ꝯditionata
vt deꝰ vult oēs hoīes ſaluos fieri volitio/
ne ſcȝ ꝯditionata.i.ſi nō peccauerīt mor
taliter vel ſi penituerint.¶ Quintū cor/
relariū. Volūtas bn̄placiti eſt volūtas
abſoluta ¶ Et licet multi ſcotiſte magni
ſequant̄ eum:tn̄ mihi nō multū placet ꝙ
voluntas ſigni ſic ipſe deꝰ ſed dico ꝙ ibi
ſit ꝯſtructio intrāſitiua:ſcȝ voluntas ſi/
gni.i.voluntas q̄ eſt ſignū. Et ideo ſicut
nuꝑ declaraui ita teneo.ſcȝ ꝙ voluntas
ſigni ē ſignū diuine volūtatis. ¶ Aliter
dr̄:ꝙ hmōi cōplexū voluntas dei accipit̄
dupl'r. Uno mō ꝓprie. Alio mō impro/
prie vl' metaphorice. Volūtas dei ꝓprie
eſt ipſa met volūtas diuīa ſeu bn̄placitū
dei. Et vocat̄ volūtas bn̄placiti.i.ipſum
met bn̄placitū diuinū:⁊ ē ꝯſtructio intrā
ſitiua. Alio mō capit̄ metaphorice ⁊ im/
proprie. Et ſic nō ē ipſa voluntas diuina
(ꝯ franciſcū maronis)nec aliq̄d formalit̄
exiſtēs i deo:ſȝ ē aliqd̄ ſignū diuine volū
tatis. Et ē ꝯſtructio intrāſitiua nō trāſi
tiua. Un̄ ſepe aliq̄ ſigna ſignificāt̄ noībꝫ
ſignificatoꝝ:vt cū dicimꝰ. Iſte fecit mihi
magnā charitatē. ¶ Primū correl̄. Vo/
luntas ſigni nō ē volūtas diuina. ¶ Se/
cundū correlariū. Diuiſio voluntatis in
voluntatē bn̄placiti ⁊ ſigni eſt diuiſio vo
cis in ſignificata ſeu equoci in ſua equo/
cata. Sed fortaſſis franciſcū volens te/
nere non multū ꝓ dicta anxiaret̄:qꝛ ſicut
diceret ꝙ deꝰ ab eterno voluit oēs hoīes
ſaluos fieri:ita etiā ab eterno voluit da/
re p̄cepta:conſilia ⁊ hmōi. Et licet velle
dare p̄cepta nō ſit p̄cipere:vt tn̄ aliquid
ſubtiliꝰ ꝯſideremꝰ intelligamꝰ ꝙ eſt p̄ci/
pere actiue:⁊ eſt p̄ceptio actiua ⁊ eſt p̄ce/
ptio paſſiua:ſaltē de ꝓhibitione magis
patet. Prohibitio ḡ actiua qua deꝰ ꝓhi
bet aliq̄d nō fieri nō eſt fundamentaliter
niſi diuinū velle ⁊ voluntas dei q̄ eſt eter
na. Mandatū ꝟo aliqd̄ eſt id qd̄ ꝓhibet̄
hō eſt cui prohibet̄. Sicut autē creatio
actiua fundamentaliter capiendo nihil
aliud eſt ꝙ̄ diuina potentia ⁊ voluntas:
ita p̄ceptio:prohibitio ⁊ hmōi couenient̄
vident̄ poſſe dici fundamētaliter ſaltē lo
quendo diuinū velle ſeu diuina volūtas
Prohibitio autē eſt voluntas ſigni. Et
formal'r prohibitio actiua nō eſt aliud ꝙ̄
relatio rōnis ipſius diuini velle ad id qd̄
prohibet̄. Per hec dicta poſſent concor/
dari antiqui doctores ⁊ franciſcus maro
nis. ¶ Itē voluntas bn̄placiti pōt diui/
di in voluntatē antecedentē ⁊ ꝯſequētē.
Voluntas antecedens eſt voluntas ſim
plicis cōplacentie vel diſplicētie:⁊ ſic an/
tecedenter vult oīa poſſibilia. Volūtas
ꝯſequens eſt voluntas ꝓſecutionis ⁊ fu/
ge. Preceptū:ꝯſiliū:ꝓhibitio ſunt ſigna
voluntatis beneplaciti ſimplicis cōpla/
centie vel diſplicentie. Impletio ē ſignū
voluntatis beneplaciti proſecutionis.
Permiſſio vero eſt ſignum fuge.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in tribꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio.
Tā rō ꝙ̄ auctoritas cōpellit nos vt di/
ſtinguamꝰ volūtatē dei in volūtatē ſigni
⁊ in voluntatē bn̄placiti. Apl's em̄ dicit
p̄me Theſſal̄. iiij. Hec eſt voluntas dei:
ſanctificatio vr̄a. Hec nō ē p̄dicatio per
eſſentiā. patet:qꝛ ſctificatio nr̄a nō ē eter
na:ſed nihil eternū p̄dicat̄ de deo ꝑ eſſen
tiam. ḡ ⁊c̄. ¶ Un̄ p̄dicatio ī diuinis ē tri/
plex. Una ē ꝑ eſſentiā:vbi ſcȝ p̄dicatū eſt
de eſſentia ſubiecti:vt deꝰ eſt ſpūs:vita:⁊
hmōi. Alia eſt p̄dicatio ꝑ cauſalitatē:vt
tu es patientia mea. Tertia ē ꝑ ſignifica
tionē vt fiat voluntas tua.i.fiāt p̄cepta
tua ⁊ cōſilia tua ſicut in celo.i.ſicut in an
gelis vel in bonis:⁊ in terra.i.in hoībꝫ et
peccatoribꝫ vt ꝯuertant̄. ¶ Scđa ꝓpō.
Quēadmodū intellectus qn̄q; dr̄ vis in
tellectiua:qn̄q; dr̄ obiectum cognitū:ita
etiā volūtas aliqn̄ dr̄ vis volitiua: aliqn̄
obiectū volitū. Correlariū. Voluntas ē
vis appetitiua reſpectu cuiuſcunq; appe
tibilis. ¶ Tertia propoſitio. Ipſa vis
volitiua dei ſiue ipſa voluntas dei in ſe
eſt voluntas beneplaciti:obiectum vero

volitū (nō qdlibet: ſʒ illud qd ē ſignū vo
lūtatis bn̄placiti) eſt volūtas ſigni. Ūn̄
licet ſolē lucere ſit obiectū volitū a deo:
nō tn̄ dr voluntas ſigni. Itē vrina eſt ſa
na. Hec ē p̄dicatio p̄ ſignificationē. So
lum em̄ aial eſt ſanū formaliter.

Queritur ſecūdo de nu

mero ꝛ ſufficiētia ſignoꝝ diuine volunta
tis. ¶ Notādū ꝙ mgr̄ ſniaꝝ qnqꝫ ponit
ſigna q̄ hoc ꝯtinent̄ verſu. Precipit ꝛ ꝓ
hibet: p̄mittit: ꝯſulit: implet.

Reſpōdēdo ad q̄ōnem

Ponit ſctūs Bonauētura duas ſufficiē-
tias faciles q̄dē ſʒ pulchras. ¶ Ad intel-
ligendū ꝛ habēdū p̄mā ſufficiētiā ponit
ꝓpōnē hanc. ¶ Volūtas diuina ꝓprie lo
quēdo eſt p̄ntiū ꝛ futurorū: p̄teritoꝝ aūt
nō eſt alio mō q̄ꝫ p̄ntiū. Volūtas ḡ diui
na ſi ē reſpectu p̄ntis aut illud ē bonū: et
ſic eſt impletio aut malū ꝛ ſic eſt p̄miſſio
Si reſpectu futuri: aut illud eſt malū: et
ſic eſt ꝓhibicio: aut eſt bonū neceſſariū: ꝛ
ſic eſt p̄ceptio: aut bonū ſup̄erogatōis: et
ſic ē ꝯſiliū. Ūn̄ bonū ſup̄erogatōis ē ali-
qd bonū opus: factuʒ a creatura rōnali:
p̄ter illa op̄a ad q̄ tenet̄ p̄ceptorie de lege
cōi vel obligat̄. ¶ Correlariū. Peccator
ꝓpriſſime loquēdo nō ſup̄erogat. p̄ʒ qꝛ
ſup̄erogare p̄ſupponit ꝙ aliqs faciat illd
ad qd obligat̄. Per ſcdam p̄ticulā p̄ʒ ꝙ
de⁹ nō p̄t ꝓprie facere op̄a ſup̄erogatōis
Opus em̄ ſup̄erogatiōis icludit meritū
ſʒ de⁹ ꝓp̄e nō p̄t mereri: qꝛ nō hʒ ſup̄iorē
ꝓpt̄ p̄ticulā eandē excludunt̄ irrōnalia.
Propt̄ tertiā p̄ticulā ſacerdotem dicere
horas nō ē ſup̄erogatōis. Itē ieiunare p̄
q̄dragesimā nō ē ſup̄erogatiōis. Itē ali-
qd alicui aliqn̄ ē ſup̄erogatiōis et poſtea
nō ē ſup̄erogatiōis ſed neceſſariū. Sicut
aliquē ſeruare regulaꝫ fratrū minorū an̄
votū ē ſup̄erogatōis: poſtea eſt bonū ne-
ceſſariū. Poſt ꝓfeſſione em̄ ex cōi lege vo
uentiū tenet̄: qꝛ vouētib⁹ eſt lex poſita de
reddēdo. Bonū aūt ſup̄erogatōis nō hʒ
malū oppoſitū: ideo nec ꝯſiliū hʒ ſignum
oppoſitū. ¶ Scda ſufficiētia etiā ē bona
Volūtas enim diuina aut ſimplr̄ vult
aliqd aut ꝯditionalr̄: ſiue q̄ꝫtū eſt in ſe: ꝛ
vtroqꝫ mō ꝯtingit eā ſignificari. Volun
tas ḡ abſolute p̄t cōp̄ari ad aliqd aut p̄
modū cōplacētie aut diſplicētie. Si per
modū diſplicētie tunc nullo mō fit et ita
nō p̄t ſciri aliq̄ ſigno exteriori. Si p̄muꝫ
hoc ē dupl̄r. aut qꝛ placet illud qd fit: et
ſic ē impletio: aut qꝛ placet aliud qd ſeq̄-
tur ad illud qd fit: ꝛ ſic eſt p̄miſſio. De⁹
em̄ (ſm Auguſtinuꝫ) nihil mali p̄mittit
quin aliqd boni ex hoc eliciat: ſicut p̄mi-
ſit petrū cadere vt eēt hūilis nec de ſuis
ꝯfideret virib⁹. Itē aliquos qui in iuuē-
tute fuerant caſti ꝓpter ſup̄biā in ſene-
ctute cadere p̄mittit vt humilient̄: et co-
gnoſcant ſe dei gr̄a eſſe qd ſunt. ¶ Sciē-
dum ꝙ Franciſcus maronis adhuc qnqꝫ
ponit ſigna (q̄ tn̄ ad hec qnqꝫ ſup̄ius enu
merata p̄nt reduci) ſcʒ monitionem q̄ ad
ꝯſiliū poteſt reduci: promiſſionē que ad
p̄ceptum cōminationē ad prohibitionē:
remunerationē ꝛ punitionē que ad iple-
tionem reduci poſſunt.

Circa diſtinctionē

quadrageſimāſextam. Primo
queritur. Utrum deus velit
omnes homines ſaluos fieri voluntate
beneplaciti.

Reſpōſio ad queſtionē

ſtat in duab⁹ ꝓpōnib⁹ ꝛ earū declaratōe
¶ Prima ꝓpō. Quilibet catholic⁹ ne-
ceſſario hʒ illā ꝯcedere: deus vult oēs ho
mines ſaluos fieri (cū ſctūs apl's dixit eā
p̄ma ad Thimotheū. ij.) que ꝓpō hʒ ve-
ritatē de volūtate an̄cedēte. Probatur.
Ois ꝓpō q̄ aſſerit̄ in canone ſacro biblie
a q̄lib⁹ xp̄iano cā app̄hēdēti neceſſario ē
credēda. Sʒ iſta ē ꝓpō q̄ aſſerit̄ in ſacro
canone biblie: ḡ ꝛc̄. ¶ Scda ꝓpō. Et q̄a
illa propō nō pōt verificari de voluntate
ſigni: ideo neceſſe eſt eā exponere de volū
tate bn̄placiti. Sed cū nō oēs ſaluent̄ ne
ceſſe eſt ꝙ vis fiat in mō diſtribuendi ꝛc̄.

igitur illa q̄ affligit ⁊ eſt inflicta ꝓpt̃ peccata. O[m]is ḡ pena punitiua ē afflictiua: ſed nō ecōuerſo. ¶ Primū dictū. Nulla pena ſiue afflictiua ſiue punitiua pōt in eſſe nature nō cognoſcitiue: ſed ſolū in cognoſcitiua ſicut ſunt aīalia. De h̄ plus in tertio. ¶ Scd̄m dictū. Malum culpe nō pōt inueniri niſi ĩ natura itellectuali creata. Uñ. Malū ꝑ ꝑ ſe ſignificato: nihil aliud ē q̄̄ carētia alicui⁹ boni. Nam malū nature dicit̃ priuationē debite forme natural' vt naſci cecū: ⁊ naſci cū duobus capitibꝫ. Malū aūt pene eſt ꝑuatio debiti ſeu ꝯuenientis obiecti ad ipſā potētiā. Malū culpe ē carētia cōcordie q̄ deberet ineſſe voluntati nr̄e ad volūtatē diuinā in his q̄ nobis ſunt p̄cepta. Pro denoīato aūt malū eſt q̄dā act⁹ poſitiuus ⁊ hoc loquēdo de peccato cōmiſſionis.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in q̄ttuor ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. De⁹ nō pōt velle malū aliq̇d ſub rōne formali mali. i. pro ꝑ ſe ſignificato. Probat̃ q2 deus nō pōt velle illud q̇d eſt extra rōnē obiecti diuine volūtatꝫ: ſed malū inq̄ꝫtū malū: vel ſub rōne mali eſt extra rōnem obiecti diuine volūtatis: ḡ deus nō pōt velle malū inq̄ꝫtum malū. Maior patet Minor ꝓbat̃: q2 ſm doctorē ſubtilē: obiectū volūtatis diuine ē ens inq̄ꝫtū ens. Scd̄m alios autē bonū ē obiectū voluntatis. patet ꝙ malū inq̄ꝫtū malū nec eſt ens nec bonū. ergo ⁊c̃. ¶ Secūda ꝓpō. De⁹ vult malū nature: ⁊ de facto vult. ¶ Tertia ꝓpō. De⁹ pōt velle malū pene ⁊ de facto vult. Probāt̃ iſte due ꝓpōnes ſimul. Quia de⁹ pōt velle om̄e illd̄ ex q̄ maius bonū relucet in vniuerſo: ſꝫ ex malo nature ⁊ malo pene ſepe relucet maior bonitas ipſi⁹ dei vel hoīs. patet de ceco nato quē ſanauit dn̄s. Et de Job cuius paciētia ꝓbabat̃ ⁊ approbabat. ¶ Quarta ꝓpō. Deus nō vult nec pōt velle malum culpe. patet q2 tale nō ē volibile: q2 nō ē ens: q2 eſt priuatio rectitudinis q̄ debuit ineſſe. ¶ Hugo tñ de ſctō victore videtur illi⁹ opinionis ꝙ deus velit pctā: dicit tñ deū nō eſſe cām pcti ſed aliū a deo volente. ¶ Tñ dimittēdus ē hugo ⁊ tenendus Auguſtin⁹ et mgr̄ ſniarū. Et licet deus ꝑmittat mala fieri et ſic voluntate ſigni velit: nō tñ ſeq̇tur. ḡ vult mala: ſed ē fallacia a ſm quid ad ſimpliciter.

Pro ſolutione argumē

toꝝ nota ꝑ ꝓmo argumēto ex anſhelmo dicētis. De⁹ nō vult q̇d ipoſſibile ē fieri: ḡ ꝑ ꝯñtiā ecōtrario q̇d poſſibile eſt fieri de⁹ vult. Sꝫ malū ē poſſibile fieri. ḡ ⁊c̃. ¶ Notandū ꝙ ꝯñtia ecōtrario (ſm Bonauenturā) nō tenet niſi in ꝯ̄dictoriis et nō in ꝯtrariis. Uñ ꝯñtia econtrario ē qñ in ꝓma ꝯñtia arguitur ab antecedēte ad ꝯñs: ⁊ in ſcd̄a ex oppoſito ꝯñtis arguitur ad oppoſitū antecedētis: vt ſi hō eſt: aīal eſt: ſed nullum anīal eſt: ḡ nullus hō eſt. ¶ Uñ impoſſibile ē fieri q̇d de⁹ nō vult. Non velle capit̃ dupl'r. Uno mō negatiue ⁊ ſic ꝓpō eſt falſa: q2 de⁹ nō hꝫ volitionē ꝙ ali⁹ ſol fiat: ⁊ tñ nō eſt ipoſſibile ſed poſſibile. Alio mō ꝑuatiue. Meli⁹ tñ dicit doctor ſubtil' ꝙ capiatur ꝯ̄rie: ⁊ ſic nō vult eſt vna dictio: ⁊ ē tertia ꝑſona hui⁹ verbi nolo: ⁊ loco hui⁹ tertie ꝑſone ꝓpter differentiā exp̄ſſam ⁊ maiorē exp̄ſſionem quidā groſſo mō loquunt̃ dicentes nult: ſed hec dictio nō videt̃ eſſe latina. Si igit̃ nō uult capit̃ ꝯ̄rie tūc ꝓpō ē vera in ſenſu cōpoſito: nō ĩ ſenſu diuiſo. ¶ Ultimū argumentū ante oppoſitū poſſet ponderari: nō tñ hꝫ magnā vim ſi aperte conſideret̃. Poſſum em̄ voluntate deliberata velle aliquē ſurgere ⁊ ipm̄ leuare: ad q̇d neceſſario ſeq̇tur ꝙ ceciderit: ⁊ tñ illud cecidiſſe mihi nō placuit: nō tñ volo ꝙ ſurgat ita ꝙ non ceciderit.

Querit̃ tertio. Utrum

mala fieri ſit bonū. Queſtio illa ē de malo culpe ⁊ nō de malo pene: q2 clarū eſt: ꝙ bonū eſt ꝙ pctōres puniant̃. Unde tñ

plex eſt bonū:ſcȝ vtile:honeſtū ꝛ delecta/
bile. Bonū vtile ē illud qđ ꝓpꝛ ſe ꝓpꝛie
nō eſt appetibile:ſed ꝓpter aliquē finem
ꝯſequēdū:vt potio amara infirmo. Bo/
num honeſtum(ſm Tulliū)eſt illud qđ
ſua vi nos attrahit:ꝛ ſua dignitate nos
allicit ad ſui amorē. Bonū delectabile ē
qđ cauſat delectationē in potētia ꝛ quie/
tat eā:vt pulcherrimū viſibile. Et illud
eſt duplex:quia aliud eſt delectabile ho/
neſtum:aliud vero inhoneſtū. ¶ Corre/
larium primū.queſtio nō eſt de bono ho/
neſto. ¶ Scđm correlariū. Nec de bono
lectabili:peccare em̄ ſepius eſt delectabi
le ꝛ quaſi ſemꝑ. ¶ Tertium Correlariū
Queſtio eſt de bono vtili.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in vndecim ꝓpōnibꝰ. ¶ Prima propō. In
opibꝰ humanis illud ē bonū vtile vł cōfe
rens:qđ in finē bonū ducit:ſiue ē via ad
bonū. ¶ Pro declaratione nota ꝙ ē dr̄ia
inter opus humanū et opꝰ hoīs. Opus
humanū eſt opus ex certa deliberatione
ſeu a ꝓpoſito factū ab hoīe:vt dicere ho/
ras ꝓpter deū. Itē de malis vt fornicari.
Itē facere foueā ad ſepeliēdū mortuū ē
opus humanū. Opus hoīs eſt opus ab
hoīe factū ꝑter rōnem ꝛ nō deliberate:vt
fricatio barbe ꝛ hmōi. ¶ Secunda ꝓpō.
Aliqđ dicit̄ ducere ad bonū finē tripl'r:
ſcȝ ꝑ modū cauſe:ꝑ modū caſus:ꝛ ꝑ mo/
dum occaſionis ¶ Tertia ꝓpō. Hec tria
cauſa:caſus:ꝛ occaſio differēter ducunt
nos ad aliquē finē. ꝓbat̄.quia cauſa du/
cit nos in finē inq̄ꝫtū producens ꝛ inq̄ꝫtū
intendēs. Caſus ꝟo ducit nos in finem
inq̄ꝫtū ꝓducens:ſed nō inq̄ꝫtū intendēs.
Occaſio ꝟo ducit in finem:nec inq̄ꝫtum
ꝓducēs:nec inq̄ꝫtū intendēs:ſed tāq̄ꝫ alli
ciens ꝛ excitans. Vñ.ij. phiſicoꝝ dicit̄ ꝙ
q̄ttuor ſunt cauſe due ꝑ ſe:ꝛ due per acci
dens:ſcȝ cauſa naturał vel agens natu/
rale. Huic correſpondet caſus proprie lō
quēdo: Et cauſa libera. Huic correſpō
det agens fortuitū vel a fortuna. Tamē

in litera Bonauēture caſus nō accipitur
ſic ꝓpꝛie:ſed quaſi indifferēter. ¶ Quar
ta ꝓpō. Occaſio eſt duplex. vna eſt acti/
ua:ꝛ eſt illa que quodāmodo excitat effi
cientē:ꝛ hȝ rōnē actiui:ſicut qn̄ aliq̄s dat
alteri occaſionē ſeu exēplū ad peccandū:
vt ſcandalū datū vel acceptū q̄ ſunt infe
riora ad occaſionē. Exemplū de illo q̄ di
cit aliū mentiri ad alliciendū ipm ad ſe
ꝑcutiendū. Alia eſt occaſio paſſiua:ꝛ eſt
illa que habet rōnē paſſiui tāq̄ꝫ illud ex q̄
aliq̄s aſſumit rōnē:vt ſiquis ex malo ex/
emplo alterius aliq̄d boni opet̄ oppoſito
modo. Exemplū patet de illo q̄ ſe corri/
git ꝓpter iuſticiā factam alicui publice.
¶ Quinta ꝓpoſitio. Malum ſiue pecca
tum duo dicit:vnū formale:aliud mate/
riale ſiue ſubſtratū.i.naturā ordinabilē:
ꝛ priuationē que eſt formale. Exemplū
de crucifixione chriſti que erat formalr
priuatio rectitudinis.patet q2 nō cōfor/
mabant voluntatē ſuā voluntati dei: q̄
dixit: Innocentē nō occidas. Et fuit ibi
actus poſitiuus crucifixionis. Et dr̄ na/
tura ordinabilis quia crucifixio illa fuit
nobis ordinata ad impetrandū eternam
beatitudinē. ¶ Sexta ꝓpō. Pctm̄ rōne
malicie ſue ꝛ rōne ꝓuationis cōparat̄ ad
bonum qđ elicit̄ ex eo:ſicut occaſio paſſi
ua. Subſtratū autē pcti cōparat̄ ad bo/
num qđ elicit̄ ex eo:ſicut occaſio actiua.
¶ Septima ꝓpō (ꝛ eſt epilogatio) Ali/
quid pōt ducere ad alterū ꝑ ſe. Alio mō
nō ꝑ ſe. ¶ Octaua ꝓpō. Illud qđ ducit
aliq̄d ad bonū finē ꝑ modū cauſe: illud
habet in ſe rationē bonitatis ꝛ ordinatio
nis. Illud vero qđ ducit alterū in bonū
finē rōne occaſionis:nō habet intra ſe ra
tionē bonitatis neceſſario. Exemplum.
Si irem ad eccleſiā ad rogandū deū vt
dimittat vobis iniuriā quā intuliſtis ꝛc.
¶ Nona ꝓpoſitio. Malū qđ ꝑ ſe habet
rationem occaſionis boni non debet dici
bonum ſimpliciter. ¶ Decima ꝓpoſitio
Cum malum nō ducat de ſe neq̄ꝫ per ſe
in rationē boni:ſequitur ꝙ malum fieri

non debet dici bonū ſimpliciter: quia nihil habet rationē bonitatis niſi ducat ꝑ ſe in bonū. ¶ Undecima ꝓpoſitio. Mala fieri poteſt dici bonū cum additione. Unde crucifixio chriſti fuit mala: quia peccatum quo ad iudeos q̄ crucifixerūt chriſtū fuit etiā bona reſpectu dei qui nouit ꝛ elicuit inde bona. ¶ Itē Bonauentura dicit ꝙ iſta propoſitio quā dicit ſanctus Gregorius ſit impropria ſcꝫ iuſtum eſt vt qui in ſordibꝫ eſt ſordeſcat adhuc. patet eñ ꝙ iniuſtū eſt ꝙ peccauit: ꝛ iniuſtius eſt ꝙ plus peccata continuet. Dicit ergo ſanctus Bonauētura ꝙ valde per accidens intelligit̄ ſic ſcꝫ quia iuſtum eſt vt peccās a deo derelinquatur: ad qḋ ſequitur ꝙ ſordidior erit.

Reſtat diſcurrere argumenta pro parte vera. Et ſunt illa que fiunt in oppoſitū. ꝓpter regulā que ponitur in quarta rone ex qua ſumit̄ ꝯñtia in ipſo. Notandū ergo ꝙ cōſequentia in ipſo terminoꝝ eſt illa in cuiꝰ antecedēte aliqḋ p̄dicatū verificat̄ de ſubiecto: et in ꝯſequente oppoſitū p̄dicati p̄dicatur de oppoſito ſubiecti. vt iuſticia eſt virtꝰ: ergo iniuſticia eſt vicium. Conceſſa igitur illa malū fieri ē bonū: ſequit̄ ergo bonū fieri eſt malū. ¶ Itē per locū a cōuertibilibus ſequit̄. Malum fieri eſt bonū: ergo malū facere eſt bonū. conſequens eſt falſum: ergo ꝛ antecedens.

Querit̄ quarto. Utrū mala fieri ſit verū. ¶ Pro quo ſciendum ꝙ duplex eſt veritas ſcꝫ in rebꝫ ꝛ in intellectu. Ueritas in rebus ē duplex. Quedam enim eſt veritas in rebus abſolute ſumpta: qñ ſcꝫ non ſumit̄ in cōparatione ad intellectū. Alia eſt veritas in rebus ſumpta reſpectiue ſeu in comparatione ad intellectū. Et eſt proprie entitas rei ſm quā res eſt manifeſtatiua ſui: intellectui potenti eā cognoſcere. Omnis autē veritas ſiue ſm ſe ſumpta ſiue non eſt reſpectus. Ueritas abſolute ſumpta in rebus eſt cōformitas rei producte ad rem ꝓducentē: et eſt duplex ſcꝫ ꝑ adequationem omodam. ¶ Correlarium. Solus filius in diuinis hoc mō eſt veritas. Alia ē ꝟitas (in rebꝫ abſolute ſumpta) ꝑ imitationē ꝛ eſt ꝯformitas rei ꝓducte ad ꝓducentem per imitationē. ¶ Correlarium. Omnis creatura dicit̄ veritas reſpectu exēplaris eterni: ſeu reſpectu eſſentie diuine. ¶ Secūdum correlariū. Oīs imitans eſt imꝑfectior illo quē imitat̄. Nā omnis imitatio eſt cū imꝑfectione. Non igitur verū eſt qḋ dicūt maroniſte quidā dicentes ꝙ nulla quātitas ꝛ materia prima ꝛ relationes poſſint aliquid producere: quia ſunt entitates ſteriles. Non eñ ita ſteriles ſunt quin poſſint cōgenerare intellectionē ſui in intellectu creato. Et ſm hoc ens cōuertit̄ cū principio productiuo. Et ſic ꝯcedit̄ illa tm̄ ꝑncipiū eſt: de quo magis videbitur in ꝑncipio ꝑmi phiſicoꝝ. Ueritas in intellectu ē duplex ſm ꝙ duplex ē actus intellectꝰ ſcꝫ Ueritas cōplexa ꝛ eſt conformitas actus complexi ad rem intellectā complexā. Ueritas autē incomplexa eſt ꝯformitas actꝰ incomplexi ad rem intellectā incōplexā. ¶ Propoſitio. Falſitas opponit̄ ꝯtrarie veritati complexe. Ignorantia vero opponitur (priuatiue ꝛ non contrarie) ſimplici veritati. ¶ Correlarium. Ueritas formalr̄ capta eſt in ipſo actu intelligendi complexo ſubiectiue: et in propoſitiōe vocali vel ſcripta tanꝗ̄ in ſigno. ¶ Propoſitio igitur vocalis vel ſcripta: nō dicit̄ vera: quia ſignificat verū. Et eſt ſimile de ſanitate que eſt ſubiectiue in corꝑe animalis: ꝛ ſignificatiue i vrina q̄ dicitur ſana: quia ſignū eſt ſanitatis. Propoſitio aūt mentalis ſcꝫ intellectio cōplexa obiectiue eſt vera vel falſa formalr̄. ¶ Correlariū. Ceſſante quolibet actu intellectus nulla ꝓpō formalr̄ ē vera vl' falſa. Sicut ſi nullū aīal eſſet: ſanitas non eſſet. etiā ſi vrina exiſtat. Et licet ſctūs bonauētura videat̄ velle oppoſitum illius correlarij.

Tamen dicendum eſt ſicut dixi: ꝙ ſi nullus intellect⁹ ꝑ īpoſſibile eſſet: ⁊ hec ꝓpō eſſet ſcripta. Deus eſt: ſignum veritatis eſſet: ſed nulla veritas eſſet. Queſtio noſtra eſt de malis culpe.

Reſpōſio ad queſtionē

ſtat in vnica concluſione. ¶ Concluſio. Concedendū eſt ſine diſtinctiōe ꝙ mala fieri eſt verū. ¶ Pro ſolutione ꝑmi argumenti. Nota hanc regulam. ¶ Regula. Qñcunqꝫ mutaꝛ veritas cōplexionis in veritatē incōplexā eſt fallacia figure dictionis: nec eſt ꝯtrariū ꝙ ipſe dicit eē fallaciā accidētiꝫ: qꝛ vtraqꝫ ē in illo argumēto. ¶ Solutio ꝑmi tertij argumenti clara eſt apud maroniſtas. q̇ ꝯcedunt tales Chymera ē chymera ⁊ tū illa nō hꝫ veritatem rei. Vñ. De fundamēto veritatis ꝓpōnis inq̇rendo ponit quatuoꝛ opiniones q̄rū q̄rtā ipſe tenet. Tertia ē de mente doct. ſubti. ſi itelligaꝛ fundari in actu itelligēdi: nec argumētū bonauētu. ꝯcludit. Nec tenem⁹ ꝙ ſignū ſeu relatio ſigni formaliꝛ ſit rō veritatis: ſicut circul⁹ ante tabernā ineꝫtū ſignū nō eſt vinū. Cū etiā relatio ſigni nō pōt eſſe niſi cōꝑatōe intellect⁹: nec ē ſignū aliq̄ ſcriptura alterius rei niſi ꝑ intellectū. Pōt tñ concedi ꝙ poſito ꝑ impoſſibile (ex quo iſti termini ſunt īpoſiti ad ſignificanduꝫ) ꝙ null⁹ intellect⁹ exiſteret: iſta eſſet aptitudinaliter ſignū veritatis: deus eſt.

Querit quinto. Utrū

malū ſit ordinabile a dei volūtate. Iſta queſtio ſicut ⁊ ꝑcedens ē de malo culpe: non aūt de malo pene inflicte: licet pctīn ſit pena derelicta ſeu nature derelicte: qꝛ manifeſtū eſt ꝙ malū inflictū ē ordinabile ⁊c̄. Quid ſit ordo habitū eſt diſtinctione .xxi. ¶ Duplex autem eſt ordo (vt hic ſufficit) ſcꝫ nature et iuſticie. Ordo nature prout hic capiꝛ eſt ordo eminentie vel nobilitatis eſſentiarum creatarū ſiue ſpecieꝝ q̇ eſt inſtitut⁹ a ꝺeo. Voluit eñ de⁹ vnā ſpēm eſſe nobiliorē alia. Ordo vero iuſticie ē ordo creaturarū rōnalium in ꝑmio vel ſupplicio ſm exigentiā meritoꝝ vel demeritoꝝ ipſarū. Iuſticia eñ punitiua ⁊ ꝑmiatiua proprie ē reſpectu creaturarū rationaliū. Et ſoluꝫ iſte ordo ē in ꝑmio. ¶ Propō. Nullū pctm̄ ē ordinabile ordine nature. patet quia nō eſt eſſentia creata. Item ordo nature eſt factus a deo: ſed deus nulluꝫ malū fecit. ¶ Eſt ergo queſtio vtrum ſit ordinabile ordine iuſticie a deo. ¶ Pro quo ſciendū ꝙ nō eſt idē malū ordinari a deo: et malum fieri a deo: qꝛ hoc eſt īpoſſibile. Vñ Deū ordinare malū nihil aliud eſt: q̄ꝫ ꝙ deus puniat illos q̇ fecerūt pctā. Unde dicit Boeti⁹. Pena eſt reordinatiua culpe. Et pꝫ ꝙ de⁹ om̄e malū punit vel puniet: ꝑ̄ malū eſt ordinabile a dei volūtate. Unde. Maioꝛ eſt iuſticia in inferno q̄ꝫ in curia imperatoris vel regis.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in quatuoꝛ ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio Queādmodū aliq̇d dꝛ ſanum tripliꝛ ſcꝫ ſubiectiue: diſpoſitiue vel oſtenſiue: ſic aliq̇d dꝛ ordinatū tripliꝛ: qꝛ vel ſicut ordinis ſuſceptiuū vel ſicut diſpoſitiuū ſcꝫ qꝛ diſponit ad ordinationē: vꝉ ſicut oſtēſiuū. Sanū ſubiectiue ē ſubiectū ſanitatis vt aial. Diſpoſitiue ſanū dꝛ illud qđ diſponit ad ſanitatē vt potio. Oſtēſiue vero vrina ſana dꝛ. ¶ Scđa ꝓpō. Cum nihil ſit ordinabile tanq̄ꝫ ſuſceptiuū ordinis niſi ſit aliqua natura vel ens: ſeq̇ꝛ ꝙ malū non eſt ordinabile tali mō niſi ꝑ accidēs ſcꝫ ꝑ ſubſtratū ſuū bonū. ¶ Tercia ꝓpō. Licet malū ſit ordinabile tāq̄ꝫ diſpoſitiuū: nō tñ eſt diſpoſitio ponens ſed ꝑuans. Vñ duplex eſt diſpoſitio ſcꝫ ponens. i. poſitiua. Et illa ē ſemꝑ aliqua entitas poſitiua. Alia eſt diſpoſitio priuans et eſt priuatio oppoſita entitati. ¶ Quarta ꝓpō. Malum eſt ordinabile in ordine iuſticie ſicut oſtenſiuū diuine iuſticie: qꝛ nullū malū manet impunitū. Item ꝑ oppoſitū oſtendit pctm̄ iuſticiā

dei et bonitatem. Oppoſita eñi iuxta ſe poſita magis elucēſcūt. Vñ ex vicio clarioꝛ fit virtus. Per hoc ꝙ ꝙ multi ſunt incōtinentes. patet ꝙ magna virtus eſt ꝛ magna gratia a deo iuuenem eſſe continentem ꝛ caſtum.

Pꝛo ſolutione argumētoꝝ.

Et qñ in ſolutione pͥmi argumenti dꝛ ꝙ malū eſt priuatio particularis nature. ¶ Aduertendū aūt ꝙ malū nō priuat bonū qđ infuit ſꝫ qđ infuiſſet: ſi malum nō fuiſſet. Sicut cecitas nō ſꝑ pͥuat aliq̃ qđ infuerit: ſꝫ qđ infuiſſet. ¶ Oꝛdo nature eſt vt iuſte fiant opa noſtra. Sed qꝛ malū priuat talē oꝛdinē nature: ideo incurrit in oꝛdinē iuſticie. Itē aliqđ poteſt oꝛdinari in bonuꝫ finē dupl̄r. Vno mō ſm ſe ꝛ in ſe. Hoc mō malū nō eſt oꝛdinabile. Alio mō ꝑ accidēs et per aliud Et illo mō malum eſt oꝛdinabile.

Sexto querit. Vtrum

maluꝫ ſit de cōplemēto vniuerſi.i.de decoꝛe mundi. ¶ Reſpōdendo ad qōnē doctoꝛ ſeraphicus ponit duas opiniones. ¶ Pꝛima opinio ſtat in duobꝰ dictis cuꝫ diſtinctione tali. ¶ Malū pōt conſiderari duobꝰ modis. Vno modo vt eſt in potentia facientis. Alio mō vt eſt in facto. ¶ Pꝛimū dictū. Malū vt eſt in potētia faciētis ꝑtinet ad decoꝛē vniuerſi. Pꝛobatur. Melioꝛ eſt natura intellectualis ꝛ libera ꝙ̄ natura ꝓciſe ſenſitiua que ſcꝫ non eſt peccabilis. ¶ Scđm dictū. Peccata inq̄ꝫtum fiūt vel ſunt in facto id eſt in oꝑe non ſunt de cōplemento vniuerſi. ¶ Scđa opinio ſtat in tribꝰ ꝓpōnibus et iſta diſtinctione. ¶ Decoꝛ vniuerſi eſt duplex ſcꝫ eſſentialis ꝛ ſubſtātialis. Alius eſt accidentalis. Decoꝛ eſſentialis et ſubſtātialis vniuerſi: eſt ille q̃ conſiſtit in oꝛdine naturarū incoꝛruptibiliū et ſemper ꝑmanentiū. Incoꝛruptibiliū dico ꝑ naturā: vt ſunt oēs celi ſtelle planete: et quattuoꝛ elemēta. Partes accidentales ſunt ille q̃ ſunt coꝛruptibiles ꝑ naturam Et ſm hoc. Decoꝛ accñtalis eſt ille q̃ eſt ſm partes accñtales. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio Mala ſiue pctā nō ꝑtinent ad decoꝛem vniuerſi eſſentialē: nec ꝑ ſe nec per accidens. ¶ Scđa ꝓpō. Mala ꝑtinēt ad decoꝛē accñtalē vniuerſi: non inq̄ꝫtum pctā ſed inq̄ꝫtum oꝛdiata. ¶ Tertia ꝓpoſitio Mala faciūt ad decoꝛē accñtalē vniuerſi tripl̄r ſcilꝫ rōne ſubiecti qđ oꝛdinatꝰ. ratione oppoſiti qđ manifeſtatꝰ. ꝛ rōne boni qđ elicitꝰ. Vñ pctōꝛ eſt ſubiectū qđ oꝛdinatꝰ per diuinaꝫ iuſticiam. ¶ Pꝛopoſitio. Multa bona: immo maxima bona facta ſunt ꝛ fiunt q̄ non fierent niſi malū occaſionē preſtitiſſet. Exemplū eſt de opere noſtre redemptionis. ¶ Vñ hic pōt elici talis ꝓpō (ſed certe minus ſufficienter) Si adam nō peccaſſet xp̄s incarnatꝰ non fuiſſet. Et eſt de cōi intentione multoꝝ doctoꝝ. Sed hoc nō placet doctoꝛi ſubtili lib. iij. diſt. vij. qōne pͥma.

Vtrum. Si adam non

peccaſſet ꝛc̄. ¶ Propter verba igitur ſancti Bonauētu. in dubiū venit. Vtrum Si adā non peccaſſet filius dei incarnatus fuiſſet. Pꝛo cuius deciſione quedam ponuntꝰ ꝓpones. ¶ Pꝛima ꝓpō. Si adā nō peccaſſet nihilominꝰ filius dei incarnatus fuiſſet. Et ꝓbatꝰ breuiter (qꝛ magis ꝑtinet ad tertiū) Si adā non peccaſſet omnes electi ꝛ ꝓdeſtinati fuiſſent: ſed xp̄s eſt ꝓdeſtinatus. ergo ſi adā non peccaſſet: xp̄s fuiſſet. Sꝫ vltra: xp̄us fuiſſet: ergo filius dei incarnatus fuiſſet. Maioꝛ ꝓbatꝰ (ꝛ cōiter conceditꝰ a doctoꝛibꝰ). Eadē rōne qua ſoli ꝓdeſtinati nati fuiſſent eadē ꝛ xp̄s: qꝛ ꝓdeſtinatus. ¶ Scđo confirmatꝰ ꝓpō tali medio. Maximum bonū in entibꝰ ꝛ ſignanter in hoibꝰ vel in natura humana) nō eſt bonū occaſionatum occaſione peccati: ſed incarnatio filij dei eſt optimum bonum in entibus: ergo ꝛc̄. Minoꝛ patet per Auguſtinum. De rebus ex tempoꝛe oꝛtis non eſt maioꝛ

eſt

gratia q̄ vt deus homo fieret. ¶ Tertio
ſic. Quicunq̄ gaudet licite de aliquo: li
cite poteſt gaudere de eo quod eſt ratio
illius gaudij: ſed chriſtus ſumme gau-
det de eo ꝙ eſt glorificatus in humana
natura: ergo poteſt etiam gaudere de il-
lo quod eſt ratio ſui gaudij. Sed dicen-
do propoſitionis oppoſitum: peccatum
eſt huiuſmodi (id eſt ratio propter quaꝫ
chriſtus gaudet ⁊c̄.) ergo ⁊c̄. ¶ Confir-
matur. Dato ꝙ chriſtus gaudeat de pec
cato: ſequitur ꝙ eſt malus: conſequēs eſt
falſum: ergo ⁊ antecedēs. ¶ Quarto ſic
probatur. Maximum malum modo eſt
cauſa maximi boni: ſed peccatū ade fuit
maximum malum (ſcilicet extenſiue pu-
nitum) ergo peccatum ade non fuit occa
ſio redemptionis. ¶ Quinto. Si adam
non peccaſſet chriſtus fuiſſet caput eccle
ſie: ergo ſi adam non peccaſſet: chriſtus
incarnatus fuiſſet. Antecedens proba-
tur: quia ſi adam non peccaſſet: adhuc
eccleſia tota militans catholica vnum ca
put habuiſſet. Si non habuiſſet caput:
fuiſſet acephala ⁊ monſtruoſa: ſicut cor-
pus ſine capite. ¶ Si dicatur: habuiſſet
caput ſed non chriſtum. ¶ Contra. Idē
fuiſſet caput. patet quia ſi adam nō pec-
caſſet: adhuc omnes electi fuiſſent ꝗ mo-
do ſunt: ergo idem caput quod nunc eſt.
¶ Sexto probatur. Auctoritate Bern
hardi qui (exponens illud Ione tertio.)
Propter me orta eſt tempeſtas. Dicit ꝙ
lucifer vidit in verbo ꝙ ipſum incarnan-
dum eſſet: ⁊ ideo inuidit: ergo ⁊c̄. ¶ Se-
ptimo arguitur. Principalis ratio incar
nationis fuit dilectio dei. Propter nimi-
am enim charitatē qua deus dilexit mū-
dum eſt incarnatus. (Unde Iohannis
ſexto. Sic deus dilexit mundum vt fi-
lium ſuum vnigenitum daret ⁊c̄.) Sed
deus non minus dilexiſſet homines ſi in
ſtatu innocentie perſtetiſſent q̄ modo:
immo magis: ergo ⁊c̄. ¶ Secunda pro-
poſitio. Si adam non peccaſſet: nihilo-
minus chriſtus fuiſſet filius virginis ma-
rie. Probatur. Ab eterno erat preuiſa:
vt filius dei de ea naſceretur: ſed nec pec-
catum nec innocētia poteſt mutare eter-
num: cuiuſmodi eſt predeſtinatio: ergo
⁊c̄. ¶ Unde poſſumus (deuotione conci-
tati) dicere. O glorioſiſſima virgo: celo-
rum regina: et dei mater imaculata gau
de: et tuis meritis noſtra dele peccata:
quoniam ſi noſtra peccata) que ſolum ti-
bi ⁊ filio tuo non gaudium ſed maximaꝫ
intulerūt triſticiam) non fuiſſent nihilo
minus digna mater dei fuiſſes. Unō fal
ſa eſt illa proſa que cantatur in aliquib⁹
eccleſijs. Nec abhorrere peccatores ſine
quibus nunq̄ digna tanto fuiſſes filio.
¶ Tertia propoſitio. Si adam non pec
caſſet nihilominus filius dei potuiſſet ve
niſſe vt perfectiſſimus redemptor non ta
men vt redemptor per paſſionem ⁊ mor-
tem. ¶ Pro cuius propoſitionis explana
tione notandum ꝙ modus redimēdi eſt
duplex ſcilicet ſubleuatiuus ⁊ preſerua-
tiuus. Subleuatiuus (qui eſt imperfe-
ctior) eſt ille quo quis vel a peccato ac-
tuali ſubleuatur vel originali. Et iſte eſt
triplex. Primus modus eſt quo aliquis
redimitur a pctō poſt lapſum in morta-
le. Hoc mō redēpta eſt maria magdale-
na. Secūdus eſt quo aliquis redimitur
poſt lapſum in veniale ⁊ non in mortale.
Unde dicere ꝙ aliquis nō poſſit etiaꝫ p
totam vitā ſuam non peccare mortaliter
eſſet erroneū: quia deus non obligat ad
impoſſibile. Tertius modus redimendi
ſubleuatiu⁹ eſt quo aliquis redimit̄ poſt
lapſum in originale ſicut liberantur cōi-
ter pueri xpiani in ſacramēto baptiſma-
tis. ¶ Modus aūt redimendi preſerua-
tiuus (qui perfectior eſt) ſimilr̄ tres ha-
bet modos ſm ꝙ triplex eſt pctm̄. ſ. mor-
tale: veniale ⁊ originale. Primus igitur
modus (qui ⁊ quartus eſt in ordine) eſt
quo aliquis redimit̄ preſeruatiue ne poſ
ſit cadere in mortale. Hoc modo fuerūt

redempti apoſtoli per aduentum ſpiritusſancti in die penthecoſtes. ¶ Quintus eſt quo aliquis redimitur preſeruatiue ne cadat: non ſolum in mortalia: ſed nec in venialia. Et ſm aliquos ſic fuit ſanctus Johānes baptiſta redemptus. Et recipiunt occaſionem ex illo dicto quod de eo canit eccleſia. Ne leui ſaltem famine ꝛc. Sed hoc non aſſero. Nam Auguſtinus aliter videtur dicere ſuper illam auctoritatem. Omnes peccauerūt. Et ſi dicimus quia peccatum nō habemus nos ꝛc. Sextus modus eſt quo aliquis redimitur preſeruatiue ne ſcilicet cotrāhat peccatum mortale: actuale: nec originale: nec veniale. Et ſic beata maria fuit redempta. ¶ Sciendum inſuper pro declaratione illius propoſitionis quam ſanctus Bonauentura allegat et eſt gregorij in benedictiōe cerei paſchalis. O felix culpa que talem ac tantum meruit habere redemptorem: ꝙ ipſa de rigore ſermonis et in ſenſu quem faciunt verba iſta eſt falſiſſima. Patet: quia quicquid eſt felix eſt bonum: ſed culpa eſt felix: ergo eſt bonum. tenet conſequentia in darij. Sed concluſio eſt falſa: ergo aliqua premiſſarum. Non maior: ergo minor. Maior: ſcilicet Quicquid eſt felix ꝛc. ¶ Probatur: Quia omnis felicitas eſt bona: ergo omne felix eſt bonum: per locum a coniugatis qui tenet in predicatis per ſe cuiuſmodi ſunt felicitas et felix. Falſitas concluſionis patet: quia per culpam intelligimus peccatum mortale. ¶ Confirmatur. Quia ſanctus Bonauentura (vt ſupra patuit) dicit ꝙ falſum ſit malum fieri eſſe bonum: ergo magis illa eſt falſa. Malum eſt bonum. ¶ Arguitur ſecundo in Ferion. Nulla miſeria eſt felix: ſed culpa ē miſeria: ergo culpa nō eſt felix. ¶ Vel aliter arguitur in Celarent. Nulla miſeria eſt felix. Omnis culpa eſt miſeria: ergo nulla culpa ē felix. Maior probatur: quia miſeria ⁊ felicitas ſunt duo oppoſita ex ſuis rationibus formalibus incompoſſibilia. Sed talium neutrum poteſt predicari de altero: nec in abſtracto nec in concreto.

¶ Tertio ſic arguitur. Nullum demeritum ex ſua ratione formali meretur aliquod bonum: ſed culpa eſt demeritum: ergo culpa non meretur ꝛc. ¶ Item ſanctus Bonauētura in tertio dicit ꝙ incarnatio chriſti non cadat ſub merito creature: ergo ꝓpoſitio falſa. ¶ Dicit quidā anglicus Johānes roditon doctor: ꝙ cū illa ſit falſa de rigore ſermonis: ⁊ deꝰ non indigeat noſtro mendacio ad laudes ſuas: ideo ſit delenda illa benedictio cerei ſeu corrigēda. Sed ait cardinales plus curare de mulis ſuis ⁊ menſis q̄ȝ de altaribus. Sed ſentiamus nō plus q̄ȝ oportet ſapere: ſed ad ſobrietatem vel quo aufertur culpa. ¶ Notandum tamē ꝙ illa propoſitio in ſenſu quem intendit eccleſia et quem ſanctus Gregorius intendebat eſt vera: et eſt ille. O felix culpa: id ē. O felix eſt qui meruit nobis: ita ꝙ felix conſtruatur cum modo redimendi et nō cū culpa: et que: id eſt ꝗ modus redimēdi culpā Ade ꝗ fuit ꝑ talē ⁊ tantū redēptorē. Deus eñ potuit redimere hoiem per angelū vel ꝑ aliū iuſtum ꝛc.

Utrum vniuerſum ſine malis ⁊ ſine pctīs ſit ſimplr melius et ꝑfectius ⁊ magis decorū: q̄ȝ vniuerſum cū bonis et malis. ¶ Reſpōdēt aliqui: Quia ſi mundus eſſet ſine malis ⁊ pctīs nō eēt melior q̄ȝ ſit iſte mundus cuȝ peccatis: ⁊ hoc ideo: qꝛ deꝰ multa bona elicit ex peccatis. ¶ Sed illud aliquibꝰ doctoribus nō placet. Quare aliter reſpōdeꝫ ꝑ vnā ꝓpoſitionē: ⁊ aliqua correlaria. ¶ Propoſitio. Uniuerſuȝ ſine malis ⁊ ſine peccatis eſt ſimpliciter melius: ſimplr pulcrius et ſimpliciter magis decoruȝ q̄ȝ ſit vniuerſum cū illis deformitatibꝰ. ꝓbaꝫ: Omne ens qđ ſic ſe habet ad alterum ꝙ cōtinet totā bonitatē alterius ⁊ cū hoc ſuꝑ addit aliquā bonitatē quā non habet illud eſt meliꝰ illo: ſed vniuerſum ſine ma-

lis ꝯtinet totā bonitatē alterius ⁊ vltra
hoc aliā: ergo ⁊c. Maior ptȝ: qꝛ aliquid
dr̄ melius a maiori bonitate. Minor ꝓ-
batur ꝑ prīma pte: qꝛ ſi adā non peccaſ-
ſet idem ſol fuiſſet: et ſic de alīs. Et licet
mali nō fuiſſent nō tamē ſequit̄ oppoſitū
cū ipſe Bonauentura dicat ꝙ mali ſunt
de ſup abundāti. Itē mali ſunt maculoſi
⁊ putridi: ergo deturpāt vniuerſum: ſed
qđ deturpat: nō ſpectat ad decorē: g̃ ⁊c.
Qꝛ aūt haberet vniuerſum aliquid bo-
ni qđ ita nō habet: ꝓbat̄. Quia oīs ca-
rentia mali eſt bona: ſicut carētia cecita-
tis eſt bona: ſed vniuerſum ſine malis ha
bet talem carentiā mali: ergo ⁊c. ¶ Pri-
mū correlariū. Uniuerſum carēs malis
⁊ vniuerſum cum malis comparata ſibi
inuicē nō habent ſe ſicut excedēs ⁊ exceſ-
ſum mutuo (cōtra ſanctū Bonauentu.)
probatur: quia primuȝ totaliter excedit
ſcđm ⁊ non excedit̄ ab eo. ¶ Scđm cor-
relariū. Si angeli non cecidiſſent ⁊ mali
nō eſſent ī vniuerſo: magis valuiſſet vni-
uerſum q̄ nūc. Nam exemplū qđ ponit
pro ſe videt̄ eſſe pro nobis. ptȝ: qꝛ ciphus
non fractus ſi circūligaretur circulis au-
reis ne frangeret̄ eſſet melior q̄ ſi relige
tur poſt fractionē. Et ſic fuiſſet de mun-
do ſine malis: qꝛ etiā fuiſſent circuli no-
ſtri aurei qui ſunt duo: xp̄s ⁊ ꝟgo glorio-
ſiſſima. ¶ Sed certe nōdum ſolutū eſt il
lud ꝙ deus ex malis etiaȝ (ſm̄ ſanctum
Auguſtinū) multa bona elicit: etiā non
loquendo de bonis redēptionis noſtre ⁊
glorificationis. ¶ Item quid de bonita
te eſſentiali vniuerſi cum lucifer ſit prin-
cipium creature dei. ¶ Reſpondeo per
exempluȝ. Eſto ꝙ ſit aliquod corpus ſa
niſſimum et aliud corpus eque pulcrum
excepto ꝙ habet tybiam putridam: tunc
ne ipſa inficiat alia mēbra oportet ꝙ ha-
beat medicinas preſeruatiuas. Hec ſunt
boni propter preſuppoſitionē: ſicut etiā
ne mali inficiant alios oportet ꝙ puni-
antur. ¶ Notanduȝ ꝙ Antithera figu-
ra eſt habens fieri quando contraria cō-
trarījs immediate ponuntur vel nectun
tur. Et dicitur ab anti quod eſt contra
et theſis poſitio quaſi contrariorum po-
ſitio. Unde etiam poteſt dici antitheſis
¶ Pro ſolutione vltimi argumenti. Sci
endum ꝙ miſericordia eſt duplex ſcilicȝ
liberans: et parcens ſiue mitigans. Mi-
ſericordia liberans eſt duplex: ſcȝ p̄ſerua
tiua: et eſt illa qua aliquis miſericors p̄-
ſeruat aliquē ne cadat in miſeriam. Hoc
modo chriſt⁹ fecit miſericordiaȝ virgini
glorioſe. Alia eſt ſubleuatiua: et eſt illa
qua miſericors ſic ſubleuat aliqueȝ a mi
ſerījs ſuis ꝙ totaliter eſt liber. ¶ Corre
larium. Miſericordia liberans nō eſt in
inferno. Miſericordia vero parcens ſi-
ue mitigans eſt illa: qua miſericors ali-
quid tollit de miſeria debita alicuī.
¶ Correlarium. Miſericordia parcens
eſt in inferno: quia deus ſemper punit ci
tra cōdignum. Non tamen ſic eſt intelli-
gendum ꝙ aliquis gradus culpe mane-
at impunitus: puta ſi culpa eſſet decem
graduum ⁊ ſolum nouem puniatur. Sȝ
deus non tm̄ punit q̄tum poſſet iuſte
punire. Tunc dico ꝙ miſericordia pre-
ſeruatiua fuiſſet manifeſta: et iſta eſt no-
biliſſima. ¶ Sanctus Bonauentura:
Si queras a me nōne melius eſſet: ſi oēs
eſſent beati: q̄ ꝙ quidam beati: ⁊ quidaȝ
damnati. ¶ Reſpondeo (ſicut credo) ſi
homo ſtetiſſet: non perueniſſent plures
ad hieruſalem ſupernā q̄ ſic peruenturi
ſunt. Unde mali ſunt quaſi ex abundan
ti: nec in computatione ⁊c.

Irca diſtinctio-

c nem quadrageſimamſepti-
mā primo queritur. Utrū
voluntas bn̄placiti dei poſ
ſit impediri. ¶ Reſolutio queſtiōis ſtat
in vna diſtinctione: et quattuor propoſi
tionibus. ¶ Diſtinctio. Uoluntas bene
placiti (ſm̄ Iohannem Damaſcenum)
eſt duplex. Una eſt voluntas antecedēs
Et dicitur a doctorib⁹ pariſienſib⁹ con-

dicionata. Et eſt illa qua deus vult aliquid fieri ꝗ̄tum eſt in ſe: ſi ſcilicet creatura rationalis velit. Alia eſt voluntas conſequens ſeu abſoluta: qua ſcilicet deus aliquid efficaciter vult quod nouit certitudinaliter euenire. ¶ Prima propoſitio. Nulla volūtas dei poteſt ſuperari. ¶ Scđa propoſitio. Nulla voluntas dei poteſt caſſari. ¶ Tercia propoſitio. Voluntas antecedens nō ſemꝑ adimpletur. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Neceſſe eſt voluntatem dei conſequentē impleri: et impoſſibile eſt eam impediri. Probatio prime propoſitionis. Nulla volūtas dei poteſt vinci: ergo nec ſuperari. ¶ Cōtra. Deus vult nos ſeruare precepta ſua ⁊ nos nolumus: ergo ſuperamus voluntatem dei. Non ſequiť. Voluntas enim dei vel ſemper impletur ab homine: puta ſi homo faciat voluntatem dei antecedentē vel impletur de homine: id eſt ſi nō vult homo facere ſm̄ antecedentē dei voluntatem: deus facit voluntatem ſuam conſequentem: quia dānabit talem cum omnibus reprobis ſpiritibus. ¶ Notandum ꝙ illud dicitur caſſum vel fruſtra quod fruſtratur ſuo effectu quem intendit facere. ¶ Sed attendēdum eſt ꝙ neceſſitas conſequētie ⁊ cōſequētis ⁊c̄. Circa hunc textum notande ſunt he propoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Volūtas dei in ſe et abſolute eſt neceſſaria ſimpliciter. ¶ Secūda propoſitio. Hec conſequētia eſt neceſſaria. Volūtas dei abſoluta vult hoc: ergo fiet: tamē ꝯſequēs eſt contingēs. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Licet cōſequentia illa ſit neceſſaria: tamen volūtas tranſit cōtingenter ſuꝑ effectum.

Solutio argumentorū

¶ Pro ſolutione primi argumenti. Nota ꝙ nulla voluntas dicitur impediri niſi quādo manet ordinatio volūtatis ſeu comparatio ad volitū: ⁊ tamē nō euenit illud volitum. Illud autē nō eſt poſſibile de voluntate dei. ¶ Pro ſolutione penultimi argumēti notande ſunt he ꝓpoſitiōes. ¶ Prima propoſitio. Diuina voluntas nō artat potenciam in poſſendo: quia plura poteſt ꝗ̄ velit. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Diuina voluntas artat potēciam in agendo: id eſt agere dei et velle nō excedūt ſe. Quando ergo dicitur: Deus poteſt cōtrariū ſue voluntatis: quia poſſet iudam ſaluare quē tamē modo vult damnare. Dico ꝙ hoc poteſt ītelligi dupliciter. Aut voluntate mouente ad cōtrarium: et ſic notatur repugnantia voluntatis ad potentiam: ⁊ hoc eſt impoſſibile. Aut voluntate nō mouente ad contrarium: et ſic notatur nō impedimentū vel repugnātia: ſed ꝙ volūtas libere pōt. Et hoc eſt poſſibile. q2 ita vult iudā dānare ꝙ potuiſſet eius oppoſitum.

Querit̃ ſecundo. Utrū

aliquis poſſit facere contra voluntatem ſigni. In ſuperioribus dictum eſt quid ſit voluntas ſigni: ⁊ ꝙ ſit ꝗntuplex.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in duabus ꝓpōnibus. ¶ Prima propoſitio. Aliquis poteſt facere contra iſta tria ſigna ſcilꝫ p̄ceptum: conſilium: ⁊ prohibitionē. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Nullus pōt facere contra iſta duo ſigna ſcꝫ impletionem et permiſſionem. Et illa duo ſigna ſunt voluntatis dei abſolute: non ꝙ deo placeat malum: ſed vult permittere. De quo in ſequēti habebiť. Impletio eſt reſpectu bonorum: permiſſio vero reſpectu malorum. ¶ Regula. Quia voluntas dei abſoluta non poteſt impediri: idō contra iſta duo ſigna ſcilicet impletionē et permiſſionem nullus poteſt facere. ¶ Secūda regula. Quia voluntas dei condicionata poteſt impediri: ideo contra iſta tria ſigna ſcilicet preceptum: conſilium et prohibicionem aliquis poteſt facere. Unde deus non vult ꝙ nihil fiat omnino aliter ꝗ̄ qđ oſtendit ſe velle: ſed voluit nos eſſe liberos. Unde potencia

eſt iij

peccandi eſt a deo:capiendo potentiam pro poſitiuo:vt pro voluntate. Sed facere contra voluntatē dei non eſt a deo. ¶ Pro ſolutione vltimi argumenti ſciendum: ꝙ permiſſio ſiue permittere i ſacra ſcriptura capitur quattuoꝛ modis. Primo modo:vt idem eſt quod non cohibere et non impedire. Hoc modo dominꝰ permittit mala:quia non cohibet. Et hoc modo eſt ſignum voluntatis diuine diſtinctum contra preceptum. Et non eſt idem non prohibere:et non poſſe prohibere. Poſſibile enim eſt deo peccatores cohibere ne peccent: et tamen non facit. Alio modo permittere idē eſt qꝺ nō punire temporaliter. Et ſic dicitur libellꝰ repudij permitti Matth.xix. Moyſes ad duriciam veſtram permiſit. Tertio modo idem eſt qꝺ nō prohibere. Unde gloſa ſup illud: Jraſcimini ꝛ nolite peccare:dicit. Permittit qꝺ neceſſitatis eſt: id eſt non prohibet. Quarto modo ē minus bonum indulgere. Unde gloſa ſup illud.j. Cor.vij. Hoc autem dico ſm indulgenciam ꝛc̄.dicit:permittit.

Queritᷣ tertio. Utrum deus debeat mala permittere. ¶ Licet iſta queſtio poſſet formari de malis pene:ſicut deus permiſit beatū Job percuti a diabolo:tamē ſanctus Bonauentura tractat eam de malis culpe. ¶ Et vt clarius intelligamus quid ſit permiſſio. Notandū ꝙ in voluntate noſtra eſt duplex actus ſcꝫ velle et nolle:et vterq; eſt vere poſitiuus. Et quādo iſti duo actus ſūt circa idem obiectū: tunc ſunt ↄtrarij et exprimuntur ab alijs nominibus ſcilicet amare ꝛ odire. Unde nolle eſt actꝰ poſitiuus volūtatis quo voluntas refugit vel reſilit ab obiecto ſibi diſcōueniente. Velle autem eſt actus poſitiuus voluntatis quo volūtas acceptat obiectū ſibi aliquo modo conueniens. Item duplex eſt volitio ſcilicet efficax et remiſſa. Uolitio efficax eſt illa qua volūtati nō ſolum placet volitū:ſed etiam ſi poteſt ſtatim ponit in effectum. Uolitio remiſſa vero eſt illa qua voluntati placet volitum:non tamē intantū vt ponat in effectum:etiam cum poſſit. ¶ Similiter nolitio ē duplex ſcilicet efficax et ē illa qua voluntas non ſolum odit nolitum: ſed etiā ſi poſſit omnino impedit ꝛ deſtruit ipſum:vt eſt reſpectu infirmitatis in probo medico. Alia eſt nolitio remiſſa:et eſt illa qua voluntas odit nolitum:ita tamen ꝙ nō deſtruit ſeu impedit nolitum: vt eſt infirmus qui poſſet ſibi prouidere de remedijs:ꝛ tamen nō facit. ¶ Propoſitio. Permiſſio in nobis eſt nolitio remiſſa reſpectu alicuiꝰ mali quod ſcimus fieri ꝛ nō prohibemus dum tamen poſſumus. Et ſm hec poſſet dici ꝙ permiſſio eſſet nolitio dei remiſſa reſpectu peccati qꝺ nō cohibet:dū tamen poſſit. ¶ Alius eſt modus cōmunior et facilior licet poſſit ſubtilior (vterq; ponitᷣ a doctore ſubtili) ꝙ permiſſio non ſit actus poſitiuus: ſed ſit non cohibere peccatum.

Reſolutio queſtionis ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima propoſitio. Deus permittit mala fieri ordinatiſſime: quā propoſitionem probat ex duplici ordine. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Duplex eſt ordo rerū. Unus eſt ipſarū inter ſe. Alius eſt ordo ipſaruꝫ ad finem: ꝛ habetur duodecimo metaphiſice a pho de duce et exercitu. ¶ Tertia propō. Vterq; ordo exigit ꝙ mala fiant. Probatur. Ad perfectionem enim vniuerſi neceſſe fuit fieri creaturam arbitrio liberam: et peccare potentem: ſed adminiſtrationis vniuerſitatis eſt vt deus ſic res conditas adminiſtret vt eas agere proprios motus ſinat: vt dicit Auguſtinus ſeptimo libro de ciuitate dei. Jdeo cum debuerit dare potenciam peccandi et debuerit regere ſaluo ordine ſue conditionis: ſi voluit peccare debuit: id eſt nō incongruū fuit

permittere: Et ſic mala permittere debet. Nam ordo ad finē h exigit. ¶ Unde duplex eſt finis in vniuerſo: ſcȝ principalis: ⁊ eſt laus diuina. Alius eſt min⁹ principalis: ⁊ eſt ſalus electoꝝ.

Pro ſolutione primi argumenti quando arguitur. Permittere eſt conſentire. Notandum ꝙ conſentire eſt tacere cuȝ quis poſſit redarguere nō corrigere cū poſſit corrigere vl' incūbat ſibi ex officio. Et ſic deus nō cōſentit pctō: licet permittat eum peccare.

Quarto queritur. vtrū deus poſſit mala precipere. ¶ Pro cuius declaratione ſciendum ꝙ duplicia ſunt precepta: ſcilicet affirmatiua et negatiua. Precepta affirmatiua ſunt que exprimuntur per propoſitiones affirmatiuas et hec obligant ad ſemper: ſed nō ꝓ ſemper. Negatiua vero ꝑcepta ſunt que exprimuntur per propoſitiones negatiuas et iſta obligant ad ſemper et pro ſemper ¶ Correlarium. Stat ꝙ aliquis viator per totum tempus vite ſue non fuerit ꝑcepti affirmatiui trangreſſor: quod tamē preceptum nunꝗ̄ adimpleuit facto. Patet: Quia ſi parentes alicuius ſint diuites ⁊ ſint in loco remoto valde ab ipſo: ⁊ ſic nec honore reuerētiali: nec honore ſbuenciali tenetur talis: et hoc quo ad factum. Unde conſequentia iſta nō tenet. (niſi de negatiuo precepto) Ille non impleuit preceptum diuinum: ergo eſt trāſgreſſor. ¶ Queſtio igitur eſt. Utrū deus poſſit mala precipere tam affirmatiuo precepto ꝗ̄ negatiuo. ¶ Pro quo notandum. Qꝫ duplicia ſunt precepta: ſcilicet prime tabule et ſecūde tabule. Precepta prime tabule ſunt illa que immediate reſpiciunt ſeu habent deū pro obiecto: ita ſcilicet ꝙ ordinent ipſum hominem erga deuȝ. Et ſunt tria prima. Precepta vero ſecūde tabule ſunt illa que reſpiciunt proximum tanꝗ̄ immediatum obiectum: et que ordinant nos circa proximum immediate: et ſunt alia ſeptem. ¶ De tabulis autem (quare ſcilicet dicantur precepta prime tabule et ſecunde) poſſumus loqui dupliciter: quia vel ſm litteralem ſenſum: vel ſm ſenſuȝ moralem. Si loquamur de ipſis ſm ſenſum litteralem. Sic eſt triplex opinio. ¶ Prima opinio eſt ipſius Joſephi qui dicit: ꝙ in vna erant niſi quinqꝫ: et in alia totidem. Hic fuit hyſtoriographus iudeus: et laudatur a ſancto Hieronymo nō propter iudaiſmum: ſed alijs de cauſis. ¶ Alia eſt opinio Origenis: qui dicit ꝙ prima quattuor precepta erant ſcripta in prima tabula: et in alia tabula ſex. ¶ Tertia opinio eſt ſancti Auguſtini dicentis: ꝙ in prima tabula ſolum fuerunt tria ſcripta: ⁊ in ſecūda tabula alia ſeptem: et hec opinio communiter tenet. ¶ Sed his dimiſſis quia poſſibile eſt ꝙ Joſephus dicat verum ſicut et alij: nec poſſumus eſſe certi de aliqua iſtarū opinionū. Ideo poſſunt accipi precepta prime tabule (meo iudicio) ſm ſenſum moralem: ſic ꝙ per primam tabulam intelligatur deus: qui eſt firmiſſima petra: hoc eſt ſumme ſtabilis: et tutiſſimum eſt refugere ad ipſum. Per ſecundam autem tabulam intelligatur proximus. Et in prima tabula dicuntur illa precepta q̄ immediate ordinant in deum. ¶ Primum dictum. Deus non poteſt diſpenſare circa precepta prime tabule. ¶ Secūdum dictum. Deus poteſt diſpenſare circa precepta ſecunde tabule. ¶ Unde duplex eſt diſpenſatio: ſcilicet iuris declaratio. Alia eſt iuris reuocatio: et hec eſt proprie diſpenſatio. ¶ Regula. Preceptum ſpeciale priuat ⁊ reuocat mandatū commune. Patet de Abraam in immolatione iſaac. Probatio primi dicti. Quia deus non poſſet facere ꝙ ipſe non eſſet colēdus ⁊ amandus vt deus: quia non poteſt facere ꝙ non ſit deus: nec poteſt alium facere deum: ergo ⁊c̄. Unde idolatria non

cadit ſub diſpenſatione. ¶ Item oppoſita preceptorum prime tabule ſunt eſſentialiter mala: ſed circa eſſentialiter mala non poteſt fieri diſpenſatio: ergo rc. ¶ Oppoſita vero ſecunde tabule non ſunt eſſentialiter mala: ergo in ipſis poteſt fieri diſpenſatio. ¶ Unde: Malum neceſſario et eſſentialiter eſt illud quod nõ poteſt bene fieri: vel illud quod non poteſt eſſe bonũ: ſicut blaſphemare deũ. ¶ Aliud autẽ eſt malum contingenter: vt occidere innocentem: et poteſt dici accidentaliter malum. Et eſt illud qđ poteſt eẽ bonũ in ſenſu diuiſo: ſicut ſanuz poteſt eſſe egrum. In reſolutione tñ queſtiõis Bonauẽtura vtit̃ aliĩs terminis.

Reſolutio q̃ſtionis ſtat

in duabus diſtinctionibus et tribus propoſitionibus. ¶ Prima diſtinctio. Deum precipere maluz poteſt intelligi duobus modis. Uno modo ꝙ precipiat malum manens malum: ita ſcilicet ꝙ facto precepto diuino maneat malũ. Alio modo ita ꝙ precipiendo deus faciat illud bonum: puta quia actus qui alias eſſet malus: tamen per preceptum diuinuz fiat bonus. ¶ Prima propoſitio. Impoſſibile eſt ꝙ deus precipiat aliquod malũ manens malum. ¶ Secunda diſtinctio. Malum eſt duplex: ſcilicet in ſe: et eſt illud quod prius dictum eſt contingenter malum. Aliud eſt malum ſm ſe: et eſt illud quod nõ poteſt bene fieri: quod dicitur neceſſario malum. ¶ Secunda propoſitio. Deus poteſt precipere maluz in ſe ſine malũ ↄtingẽter. Patet de Abraã ¶ Tertia propoſitio. Impoſſibile ẽ deum precipere malum ſm ſe: hoc eſt eſſentialiter malum. Probatur per primam propoſitionem. Nullus poteſt odire aliquod obiectum niſi ſit odibile (ſicut nullus poteſt videre aliquid niſi ſit viſibile) ſed deus non eſt odibilis: quia nulla ratio mali eſt in eo: ergo rc. ¶ Et ſcđm hoc poſſet ſolui illud argumentũ. Deus poteſt precipere omnem entitatẽ poſitiuam poſſibilem fieri ab aliquo: ſz ab aliquo fit odium dei: ergo rc. Maiore conceſſa ſm aliquos: Minor negatur. Sed ſic dicendo non videtur poſſe dicere aliquem ꝙ oppoſitum ſecunde tabule ſit eſſentialiter malum: quia videtur ꝙ poſitiue poſſit fieri. Unde maior non videtur concedẽda. Tamen illud de ordine eſt verum. Dicendum igitur ꝙ maior eſt de malo in ſe vera: non autem de illo poſitiuo quod non poteſt fieri ſine deformitate: ſedſi fiat neceſſario habeat maliciam annexam: ſicut blaſphemare deum. ¶ Item illud Oſee pmo. Q ducerct vxorem fornicariam. Sanctus Bernhardus exponit ad litterã. Sanctus Hieronymus vero exponit de fornicatione ſpirituali.

Irca diſtinctio-

c nem quadrageſimãoctauã que eſt de conformitate voluntatis noſtre ad voluntatem diuinam. Et habet duos articulos Circa primũ articulum. Primo querit̃. Utrum poſſibile ſit voluntatem noſtrã conformari diuine voluntat. ¶ Voluntas humana eſt duplex ſiue capit̃ duobꝫ modis. Uno modo pro ipa potẽtia que eſt elicitiua ſui actus. Et eſt actus primus libere producens ſeu productiuus volitionis et nolitionis. Alio modo pro actu ſecundo. Et eſt ipſum velle vel nolle libere productuz. Et vtraqꝫ acceptio patet in illa auctoritate Auguſtini. Nihil tam eſt in poteſtate volũtatis q̃ ipa voluntas: id eſt volitio ⁊ nolitio. ¶ Trez dnplices ſunt actus voluntatis. Quidã act⁹ ſunt p̃uenientes rõnis deliberationẽ: ⁊ dicũt̃ act⁹ ſurrepticij: ⁊ iſti act⁹ nõ ſunt pctã mortalia. Alij ſunt act⁹ qui ſequũtur deliberationẽ: ⁊ plene ſunt i poteſtate voluntatis. Et iſti act⁹ pñt eſſe peccata mortalia: pmi aũt nõ ſunt in poteſtate noſtra. ¶ Propoſitio. Cõformitas vo

luntatis noſtre ad diuinam nō eſt in his actibus querenda qui p̄ueniunt deliberationem. ¶ Sciendū inſuper ꝙ duplex eſt conformitas ſcꝫ naturalis ⁊ moralis. Conformitas naturalis eſt illa qua aliquid eſt cōforme alteri ſm aliquā entitatem naturalem ſiue eſſentialē ſiue accidētalem vt duo oua dicunt̄ cōformia ſm albedinem. Item omnia indiuidua eiuſdē ſpeciei cōueniunt in conformitate naturali eſſentiali. Conformitas em̄ conſiſtit in quadā aſſimilatione dicitur em̄ cōformitas quaſi ſimilis forme. Et de hac nō eſt preſens intentio. Conformitas autē moralis eſt illa qua aliquid eſt cōforme alteri ſm aliquē actū bonuꝫ moralr̄: vel malum: vel ſm aliquē actum meritoriuꝫ vel demeritoriū. Intelligitur igit̄ q̄ſtio de conformitate morali ſtricte: que ſolū fit per reſpectum ad actum bonū. ¶ Itē cōformitas eſt adhuc quintuplex. Una eſt ſimilitudinis ⁊ eſt quādo aliqua duo participant vnam formā eiuſdem ſpeciei vt duo homines albi: duo homines iuſti participant iuſticiam. Alia eſt conformitas imitationis ſeu rep̄ſentationis: et eſt quando aliqua duo ſic ſe habent ꝙ vnū eſt ſimilitudo alterius: vt ſpecies roſe ⁊ roſa. Hoc modo imago crucifixi eſt conformitas crucifixo: licet deficiat. Tertia eſt cōformitas exemplaritatis ⁊ eſt quādo vnū cōtinet exemplar alteri⁹: vt oculus meus eſt conforme exemplariter albedini quā videt: ita ſpeculū in quo ſpecies mea relucet eſt ſic cōforme. Differt autem iſte modus a ſecundo: quia ſpeculum licet contineat exemplar nō tamē eſt exemplar. In ſecundo autē ipſum cōforme exemplar. Quarta ē vniuocationis ⁊ eſt quādo aliqua duo entia includunt aliquid quod dicitur quidditatiue de ipſis. Hoc modo omnis creatura eſt cōformis deo: quia cōueniūt in conceptu quidditatiuo ſcꝫ ente. Quinta eſt cōformitas proportionis ⁊ illa conſiſtit in hoc ꝙ aliqua duo ſimiliter ſe habent ad alia duo. Verbi gratia. Sicut ſe habet animal ad hominē: ita color ad albedinem. Et de iſta eſt hic ad propoſitum ⁊ nō de alijs. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nulla creatura poteſt cōformari deo cōformitate ſimilitudinis: patet ex deſcriptione. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Aliqua creatura eſt conformis deo conformitate imitationis: patet de clara viſione dei. Omnis em̄ intellectio eſt expreſſa obiecti ſimilitudo. Itēꝫ fruitio et gratia (vt dicit Bonauentura in textu) eſt ſic conformitas. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Omnis creatura quantūcunqꝫ imperfecta poteſt dici cōformis deo conformitate imitationis quia quelibet res eſt veſtigium trinitatis non tamen perfecte. ¶ Quarta propoſitio. Aliqua creatura poteſt conformari deo conformitate exemplaritatis. patet quia anima noſtra facta eſt ad imaginem dei et continet imaginem ⁊ ſimilitudinem dei. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Poſſibile eſt voluntatē noſtrā conformari deo ſeu voluntati diuine cōformitate ꝓportionis. Nam ſicut deus vult me libere amare parentes propter deū: ita ⁊ ego poſſum velle. ¶ Itē triplex eſt cōformitas qua vna voluntas poteſt cōformari alteri ſcꝫ obiectiua: obeditiua ⁊ qualitatiua. Obeditiua eſt qn̄ aliqua volūtas vult illud qđ alia volūtas iubet eā velle vt de p̄ceptis dei ſcꝫ de honore parentū ⁊c̄. Obiectiua eſt qn̄ vna voluntas vult idē obiectū qđ vult alia vt xp̄i paſſionē voluit deus: et iudei volebant. Qualitatiua eſt illa qn̄ aliqua volūtas vult taliter obiectū qualiter alia volūtas vult ipſam velle. Vel qn̄ due voluntates cōſimili modo volūt idem obiectū. Patet autē ꝙ poſſibile eſt voluntatem noſtrā conformari voluntati diuine tam conformitate obiectiua q̄ꝫ obeditiua et qualitatiua.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in quattuor dictis. ¶ Primum dictum. Aliquid conformari alteri contingit du

pliciter: aut quantū ad ſimilitudinem: aut quantū ad proportionē. ¶ Secundum dictum. Aliquid conformari alicui ſm ſimilitudinē contingit tripliciter Primo modo quando aliqua duo participant eandem ſpeciē. Secundo quādo vnū eſt ſimilitudo repſentatiua alterius vt ſpecies coloris. Tertio quādo aliqd participat ſimilitudinē alicui⁹ ⁊ eſt p̄us dicta exemplaritatis. ¶ Tertium dictū. Cum proportio nihil cōmune requirat ipſa poteſt eſſe inter aliqua entia ſumme diſtantia. ¶ Correlariū. Cum deus et creatura ſumme diſtent: nihil tamē prohibet quin habeant proportionē. Item proportio entitatū eſt ſimilis comparatio rerum eiuſdem generis: diſtinguuntur autem proportio et proportionabilitas ſtricte capta. ¶ Quartum dictum. Voluntas noſtra poteſt conformari voluntati diuine per ſimilem habitudinem et proportionem: tam quo ad actum q̄ȝ quo ad obiectum volendi.

Queritur ſecundo. Vtrū

conformitas voluntatis noſtre ad diuinam faciat eam iuſtā. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in ſex ꝓpoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio. Conformitas voluntatis nr̄e attenditur ſm ꝓportionem et non ſm ſimilitudinē. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Duplex eſt ꝓportio voluntatis. Quedā em̄ eſt ad actum. Alia eſt voluntas ad obiectum volitū. Tertia ⁊ quarta ꝓpoſitiones declarabūt iſtā. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Similis ꝓportio ad actum conſiſtit in hoc ꝙ ſicut deus vult aliquid ex charitate ⁊ liberaliter iuſte ⁊ recto fine: ſic ⁊ homo velit. Et dicitur a doctorib⁹ conformitas in modo volendi. ¶ Quarta ꝓpoſitio Similis proportio ad obiectum ē vt qđ deus vult: etiā homo hoc velit: vt patet de iudeis. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Conformitas voluntatis noſtre ipſi voluntati diuine vel ad voluntatē diuinā. tam ſm actum q̄ȝ ſm obiectum eſt ſufficiens ad hoc vt volūtas noſtra ſit iuſta. ¶ Regula. Quotienſcunq̄ȝ voluntas noſtra conformatur voluntati diuine tam in obiecto volito q̄ȝ in ratione volendi tunc volitio noſtra eſt iuſta. Ratio em̄ volendi eſt modus volendi: iuſte: liberaliter ⁊c̄. ¶ Sexta propoſitio. Sola conformitas voluntatis noſtre ad voluntatē diuinam penes obiectum nō ſufficit ad iuſtificandum voluntatem noſtram. Unde ſi aliqs ex libidine vel auaricia (puta quia graue eſt ſibi patrem ſuum dominari ſibi et corripere ipſum propter mala facta: vel quia libenter haberet pecunias) vellet patrem ſuum mori: quē etiā deus vellet mori: ille peſſime vellet. Itē aliquis qui male contentus propter correctiones ſibi inflictas vel propter alias diſplicētias friuolas deponit prelatum ſuum: quem etiā deus vult non preferri propter humiliationem eius vel alias: non ſequitur ꝙ ille ſubditus habeat iuſtam voluntatem.

Alia eſt reſpōſio ad que

ſtionem: ⁊ ſtat in vna diſtinctione ⁊ q̄ȝ ꝑ propoſitionibus. ¶ Diſtinctio eſt talis. Triplex eſt conformitas: ſcȝ obiectiua: obeditiua: ⁊ qualitatiua: vt ſup̄ patuit. ¶ Prima ꝓpoſitio. Ubicunq̄ȝ eſt conformitas qualitatiua: ibi eſt conformitas obiectiua ⁊ nō econtra. ¶ Secunda propoſitio. Ubicunq̄ȝ eſt voluntas obeditiua ibi eſt conformitas obiectiua ⁊ qualitatiua: ſed non econtra. Prima pars patet: quia ſi obedit deo eſt de eodem obiecto volitio ſua de quo eſt voluntas dei: ⁊ eo modo ſecunda pars patet: quia aliquis poteſt facere opera ſupererogationis: puta ſi quis vellet ſeruare caſtitatē etiam nō aſtringendo ſe voto: et hoc propter deum ⁊c̄. Obediencia em̄ proprie eſt reſpectu preceptorū vel ad que quis obligatur ¶ Tertia propoſitio. Ad hoc ꝙ voluntas noſtra ſit iuſta non ſufficit cōformitas obiectiua. ¶ Quarta propo

ſitio. Quādocunq̧ voluntas noſtra eſt conformis voluntati diuine conformitate qualitatiua eſt ſemper iuſta. ¶ Quinta propoſitio eſt. Quandocūq̧ vero voluntas noſtra eſt cōformis voluntati diuine conformitate obeditiua etiam eſt iuſta. ¶ Pro ſolutione vltimi argumenti. Appetens vindictam non conformat ſe deo in modo ſiue in ratione volendi: qui appetit enim vltionem iniurie illate ſibi vt plurimum vult libidine vindicare. Si autem aliquis appetat ſolum zelo iuſticie (ſicut deus) ⁊ ex charitate: tunc dicerem eum habere volūtatem iuſtam. Et habere poſſumꝰ exemplū de ſancta Anaſtaſia que ſcripſit ſancto Criſogono vt oraret dominū ꝙ Publius vir ſuus moreretur ſi non ſit ad verā fidem preuiſus ne impediat ꝯfitentes xp̄m.

Circa ſecundū articulum querit̄ primo. Utrum teneamur conformare voluntatem noſtrā voluntati diuine in ratiōe volendi: ſcʒ ex charitate.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat in vna cōcluſione.

¶ Concluſio eſt. Nos homines etiam viatores tenemur cōformare voluntatem noſtram voluntati diuine in ratiōe volendi ſic ſcilicet ꝙ ex charitate tenemur velle quod deus vult nos velle. Patet. Deus vult ꝙ diligamꝰ eum ex charitate. Perſuadetur ſic. Clarū eſt ꝙ deus non vult ꝙ diligamus eum dilectione non grata ſibi: id eſt dilectiōe quā repudiat: vel quam deacceptat: ſed dilectio dei non ex charitate ſeu in peccato non eſt grata deo. Et aliqui dicunt ꝙ deacceptet et repudiet (ſed ſatis eſt) de negatiua enim eſt nimis rigoroſa vt videtur: ergo deus non vult ⁊c̄. Minor etiam de mente doctoris Subtilis. vt videtur in tertio: qui dicit ꝙ aliquis non debet velle aliquem diligere deuʒ cuius dilectio non eſſet grata deo vt patet de demonibus. ¶ Correlarium. Quilibet tenetur ſub pena peccati mortalis habere charitatem.

Ad oſtendendū tamen

rigorem opinionis ſancti Bonauenture (licet vera ſit ſi bene intelligatur) quedā ſubiungenda ſunt argumenta ſiue rationes argumentorum. ¶ Arguitur primo contra eum. Non tenemur facere omnia opera noſtra ex charitate: ergo ⁊c̄. ¶ Itē arguitur ſecūdo. Peccator mortalis nō tenetur imediate ſemper poſt cōmiſſum peccatum ire ad confeſſionem niſi in certis caſibus: vt puta. Si quis debeat trāſfretare mare (eo ꝙ ſibi imminet periculū mortis) ſi eſt in peccato mortali tenetur confiteri. Itē ſi vadat per latrones ⁊ huiuſmodi: ergo ⁊c̄. ¶ Sanctus bonauentura declarando ſuam opinionem dicit. Attendendum autem ꝙ hec eſt obligatio ꝑ modum p̄cepti affirmatiui ⁊c̄. Ubi notandū ꝙ habere charitatem eſt preceptum affirmatiuū obligans ad ſemper ſed nō pro ſemper. Sic autem teneor cōformare voluntatē meam voluntati diuine vt non velim id qđ vult deꝰ: oppoſito modo illi mō ſm̄ quē vult deus: vt ſcilʒ non velim ex libidine ⁊ hmōi. ¶ Occaſione dictoꝝ ponende ſunt alique ꝓpōnes ꝑ ordineʒ. ¶ Prima ꝓpoſitio. Omnes habentes charitatem tenentur aliqn̄ ad eliciendum dilectionem dei ex charitate ſcʒ in quālibet die dn̄ica. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Non habentes charitatem (ſicut peccatores) nō tenentur ꝓ impletione p̄ceptorum dei vt faciant opera ex charitate. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Peccator mortalis tenetur facere qđ in ſe eſt vt habeat charitatē ⁊ gratiā: ſed nō pro ſemꝑ: ſed ſufficit ꝙ in quadrageſima: niſi haberet aliaʒ cauſam: ⁊ hoc quo ad confeſſionē. Unde quāuis pctōr ſūmo affectu et feruore monendus ſit vt ſe citiſſime cōuertat: tamen

deus nõ indiget mendacio ad ſaluandũ
hominẽ. ¶ Lege verba doctoris ſeraphi-
ci q̃m ꝓ totam queſtionẽ hanc breuia ſen
tentioſa ꝛ pulcherrima ſunt verba illi⁹.
Unde in ſolutione penultima dicit ꝙ li-
cet non ſit in potentia propinqua pecca-
toris vt habeat charitatem: eſt tamen in
poteſtate eius diſpoſitiua: poteſt eñ qui-
libet facere quo facto habeat charitatẽ.
Et ideo ſi nõ facit imputatur ſibi nec ex-
cuſatur per impoſſibilitatem: quia nõ eſt
impoſſibilitas vbi ſuccurrit aliunde po-
teſtas. In vltima vero ſolutiõe dicit. Si
autem queras quis ſit locus ꝛ tempus ꝓ
quo ſcilicet quis tenetur facere quod in
ſe eſt. Reſpondet. Melius docet vnctio
q̃z ars: tamen quando dominus viſitat
peccatorem interiori allocutione: vel ex-
teriori p̄dicatione: vel alio q̃tali in quo eſt
opportunitas redeundi ad cor: ſi tunc ne-
gligat inducit in contemptum ꝛ obmiſſio-
nis peccatum. Hec ille.

Secũdo querit. Utruz

teneamur conformare voluntatẽ noſtrã
voluntati diuine in volito. i. vtruz tenea
mur velle id quod deus vult. Queſtio
hec eſt de conformitate obiectiua.

Reſpõdẽdo ad q̃onem

doctor Seraphicus duas ponit opinio
nes. ¶ Prima opinio eſt wilhelmi anti-
ſiodorenſis et conſiſtit in tribus dictis.
Eſt autem queſtio iſta de conformitate
voluntatis viatoris ꝛ non beati ad diui-
nam voluntatem. ¶ Primũ dictuz. Nos
viatores non tenemur conformare volũ-
tatem noſtram voluntati diuine in omni
eo quod vult deus: ſed ſolum hoc eſt per
fectionis ꝛ ſupererogationis. Dicit̄ via-
tores: quia beati tenentur ſe conformare
voluntati diuine: quia omnia vident in
eſſentia diuina: et ſic ſciunt voluntatem
dei: ſecus autem eſt de nobis. ¶ Secun-
dum dictum. Nos viatores ſolum tene-
mur conformare voluntatem noſtraz vo
luntati diuine in omnibus his volitis q̃
ipſe deus vult nos velle. Quedam enim
ſunt ſimpliciter volita efficaci volunta-
te que tamen deus nõ vult nos velle. Ex
emplum ſicut ſolem radiare. Item vult
pluere ſepius ꝛ tamen eccleſia rogat vt
non pluat. ¶ Tertium dictum. Illa que
deus vult viatores velle: ſũt illa que de⁹
precepit vel prohibuit. ¶ Hec opinio vi-
detur eſſe magis pia: ſequens autem eſt
magis deuota que eſt ipſius ſancti Bo-
nauenture. Unde dicit Auguſtinus ꝙ
filius vult patrem non mori: quem tamẽ
deus vult mori. ¶ Sanctus bonauentu-
ra vero dicit ꝙ licet iſta via ſit facilior: ta
men quia Auguſtinus dicit. Impi⁹ eſt
cui non placet diuina prouidentia: non
tamẽ videtur ꝙ homo teneatur velle dei
mandata: ſed etiam ꝙ teneatur velle dei
opera. Illud tamẽ dictum faciliter po-
teſt ſolui: quia vel non placet intelligi-
tur pure negatiue ꝛ ſic nõ eſt verum alio
quin quilibet dormiens eſſet impius.
Uel poteſt intelligi contrarie et remur-
muratiue: ꝛ ſic habet veritatem: et tunc
non eſt contra nos.

Eſt igitur ſecunda opi-

nio ipſius ſancti Bonauenture (quam ꝛ
Gregorius de arimino tenet) que in tri-
bus ſtat dictis. ¶ Primũ dictum. Nos
viatores non tenemur velle omne quod
deus vult: ſed ſolum quod vult ꝛ innote
ſcit nobis: nec adhuc omne tale tenemur
velle. Hec tertia pars patet: quia innote
ſcit nobis ꝙ bñplacitũ eſt deo intrare re-
ligionẽ: nec tamen tenemur. ¶ Scd̃m di
ctum. Oĩa illa que ſcim⁹ deum velle vo
luntate abſoluta: tenemur velle abſolu-
te: licet poſſim⁹ velle oppoſita illoꝝ volũ-
tate cõditionata: ſcꝫ ſi placeret deo. Uñ
xp̃s ſm̃ voluntatẽ humanã nolebat con
ditionaliter mortẽ ſuã. Uñ orabat. Pa-
ter ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte.

¶ Tertium dictũ. Deus oſtendit ſe ali-
quid velle quattuor modis ¶ Primo mo
do oſtendit ſe aliquid velle volũtate ab
ſoluta ⁊ ꝗtum in ſe eſt. Hoc modo deus
vult omnia bona ſiue bona nature ſiue
bona moralia. Secũdo modo de⁹ oſten-
dit ſe aliquid velle voluntate abſoluta
ſed tamen ꝗtum in ſe eſt vellet oppoſita
Hoc modo deus vult omnes penas in-
fernales ⁊ ſimilia. Vult enĩ abſoluta vo
luntate: quia ſic fit. Sed tamẽ ꝗtum in
ſe eſt nõ vellet: quia magis vellet nos nõ
peccare ⁊ per conſequens non damnare.
Unde Eſaie ꝓmo. Heu heu conſolabor
ſuper hoſtibus meis. Unde hugo dicit
ꝙ in nobis voluntas eſt triplex. ſcȝ ratio-
nis: pietatis: ⁊ carnis. Voluntas ratio-
nis eſt ipſa volũtas deliberatiua inꝗtũ
reſpicit deum vel alia obiecta in ordine
ad deum qui eſt eternus. Voluntas pie-
tatis eſt que ſolum reſpicit tẽporalia in-
ꝗtum cõuenientia ſunt. Et eſt volũtas
deliberatiua. Nam hac voluntate beata
virgo magnũ meritum habuit. ¶ Conſi
derandum eſt hic ꝙ ſicut eadem volun-
tas dicitur portio ſuperior quãdo reſpi-
cit eternum: vel alia in ordine ad eterna
⁊ inferior dicitur inquantũ reſpicit tem-
poralia: ſic etiã eadem voluntas dicitur
rationis ⁊ pietatis. Dicitur voluntas ra
tionis ſicut portio ſuperior: et voluntas
pietatis ſicut portio inferior. Voluntas
autem carnis eſt appetitus ſenſitiuus.
¶ Unde in chriſto vt dicit hugo fuerunt
quattuor voluntates ſeu appetitus. Pri
mus eſt appetitus rationis increate ⁊ vo
catur ab ipſo voluntas deitatis ⁊ eſt vo-
luntas diuina. Alius eſt appetitus ratio
nis create: ⁊ eſt voluntas intellectui cor-
reſpondens creato. Tertius eſt appetit⁹
pietatis. Quart⁹ eſt appetitus ſenſitiu⁹.
Et iſte ſubdiuidi poteſt in quinq̃ appeti
tus partiales. Unde dicit ipſe ꝙ volun
tas deitatis ſententiã per iuſticiã dicta-
bat. Voluntas rationis per obedientiã
veritatem approbabat. Volũtas pieta-
tis per compaſſionẽ in malo ſuſpirabat.
Voluntas autem carnis per paſſionẽ in
malo proprio murmurabat. Eſt tamen
notandum ꝙ murmurare capitur ab hu
gone improprie non prout eſt peccatum
quando dicit ꝙ voluntas carnis in xp̃o
murmurabat: hoc eſt naturaliter maxi-
me dolebat. Tertio modo deus oſtẽdit
ſe aliquid velle ꝗtum in ſe ẽ circa quod
conſiſtit ſubſtantialiter ordo ſalutis cu-
iuſmodi ſunt precepta et prohibitiones.
Et ad volendũ omnia talia abſolute te-
nemur. ¶ Correlarium. In iſtis tribus
modis tenemur conformare voluntatem
noſtrã voluntati diuine. Unde. Si lau-
datur abraam quia voluit immolare fi-
lium ſuum propter preceptũ diuinũ: ita
audeo dicere laudando virginem glorio
ſam ꝙ ipſa licet ſumme compateretur xp̃o:
⁊ poſt chriſtũ ſumme doleret de ei⁹ mor-
te ⁊ paſſione: tamẽ voluit eum mori pro
peccatoribus tanq̃ conſtantiſſima et ſe-
uerã. Unde Joh. xix. Stabat iuxta cru
cem ieſu mater eius ⁊c̃. Quarto modo
oſtendit ſe deus aliquid velle quantum
in ſe ẽ tãq̃ expediens ad ſalutẽ: vt ſunt
conſilia: ſicut intrare religionẽ. ¶ Corre
larium. Ad volendum talia nõ tenemur
quia ad talia non obligat: nec vult obli-
gare. Vult enim aliquos ſaluare ſic: ali-
quos autem ire via latiori. ¶ Ad illud
quod obijcitur. Q. ꝛ beata virgo de paſ-
ſione chriſti flebat ⁊ dolebat: ergo chriſti
paſſionem nolebat. Patet. quia triſticia
ſm Auguſtinũ eſt de his rebus que no-
bis nolentibus accidunt. ¶ Dicendũ ꝙ
beatiſſima virgo maria voluntate abſo-
luta: hoc eſt voluntate rationis: volebat
quod deus pater volebat ſcilȝ vnigeniti
ſui mortem: tamen voluntate conditio-
nata: ſiue volũtate pietatis debebat vel-
le contrariũ. Et hac voluntate mereba-
tur (quoniam hoc non eſt nature tñ ſed
etiã rationis) in paſſione filij ſui: cui bea-

tiſſima mater et virgo Maria patienti (quantū ſexus muliebris fragilitas ſuſtinere poterat) compatiebat. Nullo tamē modo eſt dubitādū quin virilis eiꝰ animus ⁊ ratio conſtantiſſima vellet etiam tradere filium ſuum pro ſalute generis humani: vt mater per omnia conformis eſſet patri. Et in hoc miro modo debet laudari ⁊ amari: ꝙ placuit ei ꝙ vnigenitus ſuus ꝓ ſalute humani generis offerretur. Et tamen etiā compaſſa eſt (vt ſi fieri potuiſſet) omnia tormenta que filiꝰ pertulit: ipſa multo libētius ſuſtinuiſſet. Vere ḡ fuit fortis et pia: dulcis pariter et ſeuera: ſibi parca: et nobis largiſſima. Hec ergo ꝑcipue eſt amanda ⁊ veneranda: poſt trinitatē ſummā ⁊ eius prolem beatiſſimā dominū noſtrū ieſum chriſtū: a cuius diuinitatis myſterio enarrando cetere lingue deficiunt: quia conſummatio ſermonū ipſe eſt. Ei ergo qui poteſt omnia facere ſuperhabundantius ꝙ petimus aut intelligimus: ſm virtutē que operatur in nobis: Ipſi gloria in eccleſia ⁊ in chriſto ieſu in omnes generationes ſeculi ſeculorum. Amen.

¶ Reportata Clariſſima In ſancti Bonauenture doctoris Seraphici Primum ſententiarū. Anno domini Milleſimo quadringenteſimononageſimo. In beatorū Petri et Pauli apoſtolorū vigilia fini ꝙ felliciſſime data ſunt Ad pedes quoqꝫ Reuerēdi magiſtri fratris Stephani Brulefer ſacre theologie ꝓfeſſoris eximij: necnō cōuentus fratrū minorū de obſeruātia. In Moguncia nobilis alemanie aurea: lectoris ac ſtudij directoris digniſſimi: cōportata ⁊ cōſcripta. Impreſſa vero per magiſtrū Iacobū de Pfortzenheim Ciuem Baſilienſem. Anno ſalutꝭ ⁊ gratie Milleſimo quingēteſimoſeptimo.

¶ Lectura reuerendi mgrī fris ſtephani Brulefer ſacre theologie pfeſſoris Scotici alme vniuerſitatis Pariſieñ. Sacri ordinis minorū de obſeruantia dicti ſup ſcdo Sentētiaꝝ ſcripto ſancti Bonauēture Metis gallie reportata.

Circa ſcdm libꝝ ſentētiaꝝ doctoris Seraphici ſcti Bonauēture aniaduertēdū ꝙ oēs ſacrarū lrarū ſcptores aſſerunt ꝙ qttuor ſunt genera queſtionum. Quedā em̄ ſūt ſubtiles ⁊ ſtudioſe. Alie difficiles ⁊ curioſe. alie ſeclares ⁊ pcīoſe. Alie vtiles ⁊ fruoſe. Primū gen⁹ ſolet diſputari i ſchola phoꝝ. ſcdm in ſchola fantaſticoꝝ. tertiū in ſchola legiſtarū. quartum in ſchola theologoꝝ. Omiſſis qſtiōib⁹ curioſis q̄ vanitatē afferūt ⁊ obmiſſis .q. le. q̄ lites generāt ſctiſſim⁹ Bonauentura cui⁹ ſcdm habem⁹ p̄ manib⁹ in ſua excellētia doctrīa ſcdi qōnes Subtiles ⁊ vtiles diligētiſſime pſcrutat̄. Nā .q. ſubtiles ingenioſiſſime proponit ſoliſſime tractat ⁊ reſolutiſſime terminat .q. fro vtiles optime pponit ſoluit et deſcindit: q̄propter doctor iſte cherubicus ⁊ ſeraphicus dr̄: Cherubicus quidē: qr erudit multipliciter intellectum. Seraphicus fro qr inflāmat ardenter affectū. nam dum ſtudet illuminatiōi intellect⁹ totū refert in pietatem affectus. Quia igit̄ qōnes ſubtiles ſapiētiſſime et vltra ꝙ credi pōt ſcientifice enucleauit ppter plenitudinē ſcientie doctor Cherubicus vocat̄ merito. Quia fro qſtiōes vtiles ⁊ virtuoſas ad deuotionē ⁊ amorē dei incitatiuas in eadē ſua doctrina inſeruit doctor Seraphicus recte appellat̄. Seraphin eñ ardētes vel incendētes interpretant̄. Uñ ⁊ omīa opuſcula ei⁹ miro mō in amorē dei ſunt allectiua q̄propter ab indeuotis ſcholaſticꝭ quoꝝ maior eſt numerus hic doctor eſt dimiſſus. Nam filij hoīm diligētes vanitatē ⁊ q̄rentes mēdacium plus curioſis ꝙ vtilib⁹ intēdunt De hoc doctore Bonauentu. refert Johannes gerſon. Si q̄ris qs inter doctores plus ſit idone⁹: Rñdeo abſꝙ p̄iudicio ꝙ dñs Bonauētura. Ipē em̄ in docēdo ſolidus eſt ſecur⁹ ⁊ iuſt⁹ pi⁹ ac deuotus hec ille. Igit̄ circa ſcdm ſcti Bonauenture intendim⁹ aliq̄ inueſtigare.

Circa primā diſtinctionē ſciendū ꝙ diſtinctio iſta diuidit̄ i duas partes. In prima tractat mgr̄ de exitu rerū a deo in ꝓtum principium. In ſcda de exitu rerū in q̄tum eſt finis: qr alpha ⁊ o. In pncipio hui⁹ diſtinctionis querit̄ de rerū exitu a deo ⁊ ſunt due q̄ſtiones: prima gñalis ⁊ ſcda ſpecialis. Prima vtrū res habeant principiū cauſale. Scda vtrū habeāt principiū initiale ⁊c̄. Pro intelligentia q̄ dicūtur in hac pte declarādi ſunt termini de rerū exitu in eſſe: quia nulla eſt ppoſitio ita euidēs qn reqrat neceſſario cognitionē ſuorum terminoꝝ. nam pncipia cognoſcim⁹ inꝙtum terminos cognoſcim⁹. ¶ Igitur in iſta qōne ſunt quinꝙ termini declarādi. Prim⁹ eſt exitus: ſcds res: tertius eſſe. et iſta in qōne gñali: in alia qōne terminus pmus principiū initiale. ſecūdus principiū cauſale. ¶ Exitus eſt pductio paſſiua alicuius rei in eſſe reali ſm ꝙ formaliter dicit̄ produci ab alia re. In iſta deſcriptione ſunt q̄ttuor particule. Prima ꝙ exitus eſt productio: pductio ponitur loco generis. Scda paſſiua ad differentiam productionis actiue. Tertia qua aliqua res producitur in eſſe reali. Hoc ponit̄ ad differentiā productionis rōnis Quarta et vltima ſm quā res dicit̄ produci ab alia re. Exitus eſt relatio: ideo diffinit̄ p terminū ideo iſta particula ponitur tanꝙ terminus. Pro vlteriori tñ

declaratiõe ponūť ſex ꝓpoſitiões. ¶ Pri
ma licet oīs exit⁹ ſit ꝓductio nõ tñ econ
tra hic pꝫ prima ps: qꝛ oīs exit⁹ eſt ꝓdu
ctio. Sc̄d̄a pꝫ: qꝛ ꝓductio actiua nõ eſt
exitus. ¶ Sc̄d̄a ꝓpõ nulla ꝓductio acti
ua eſt exit⁹. Probať: qꝛ ſi ꝓductio actiua
diceret exit⁹ pr̄ exiret ħ eſt ꝓduceret qd̄
eſt hereticū ꝛ falſum. ¶ Tertia ꝓpõ du
plex eſt ꝓductio: ꝑma intētionalis. ſc̄d̄a
realis qua ꝓducitur res realis. Exitus
eſt talis productio. Alia eſt ꝓductio in
tentionalis qua aliquid ꝓducitur in eſſe
cognito vñ poſſum ꝓducere antichriſtū
in eſſe intētionali. ¶ Quarta ꝓpoſitio ē:
nulla ꝓductio intētionalis põt dici exi
tus: qꝛ exitus eſt producere in eſſe reale.
¶ Quinta ꝓpoſitio eſt: ꝙ nulla res põt
exire a ſeipā: iſta pꝫ ex p̄cedentib⁹: qꝛ ali
quam exire a ſeipſa eſt ſeipam producere
qd̄ eſt inconueniens ꝛ impoſſibile vñ ne
ceſſario habeť diſtinctio ꝑſonarum in di
uinis. ¶ Sexta ꝙ ſola productio realis
põt dici exitus. ¶ Dico propterea ꝙ du
plex eſt exitus ſcꝫ creat⁹ ꝛ increat⁹. Cre
atus qua vna res produciť ab alia. In
creat⁹ q̄ vna res increata ab alia ꝓduciť.
Hoc mõ de⁹ pr̄ ꝓducit filium. ¶ Itē du
plex eſt exitus increatus generationis ꝛ
ſpirationis. Exitus generatiõis eſt quo
filius ꝓducitur a patre ꝑ generationem.
Spirationis eſt quo ſpūſſanct⁹ ꝓduci
tur ꝑ ſpiratione͂. Exitus creatus ex par
te fundamēti ſolū eſt duplex ſcꝫ imedia
tus ꝛ mediatus. Inmediatus eſt produ
ctio paſſiua qua producitur creatura im
mediate a deo ſine quacūq; cauſa media
Hoc modo angeli creati ſunt: quia nul
lo medio nec extrinſeco: vt ſole aut alio
agente: nec intrinſeco quia abſq; mate
ria. Exitus mediatus eſt quādo produ
citur res a deo mediante cauſa ſecūda vt
ſole ꝛ hoīe: hõ. ¶ Notande ſunt pro iſtis
alique ꝓpões. ¶ Prima ꝓpõ. ꝙ angeli
exiuerūt a deo exitu imediato. ¶ Sc̄d̄a
ꝓpõ. Celū empyreū: materia ꝑma exiue
runt a deo exitu imediato quia ex nihilo
quia deus ab initio creauit quattuor: ſcꝫ
ſpūs angelicos: celū empyreū: materiā
primā: ꝛ tēpus: iſta exiuerūt imediate a
deo. ¶ Tertia ꝓpoſitio eſt ꝙ oīs anima
intellectiua produciť a deo exitu imme
diato: quia abſq; cauſa media. ¶ Quar
ta ꝓpoſitio eſt ꝙ virtutes theologicales
fides: ſpes: charitas ꝛ grā ꝛ omnis habi
tus ſupnaturalis exeunt a deo exitu im
mediato: quia nulla cauſa media: immo
omnes angeli non poſſent cõferre gratiā
aut virtutes ſupernaturales. ¶ Quinta
ꝓpoſitio ꝙ elementa ꝛ omnia alia corpo
ra exiuerūt a deo exitu mediato quia me
diante materia prima. Unde argutū eſt
ꝙ omnes compoſiti ſunt ex materia ꝛ for
ma quicquid dicat ariſtoteles. Nota ꝙ
non habuerūt cauſam mediā extrinſecā:
ſed intrinſecam. ¶ Sexta propoſitio om
nia iſta corporea ꝛ gñabilia exeūt a deo
mediate: mediāte ſcꝫ cauſa media efficiē
te extrinſeca et intrinſeca. ¶ Queriť de
quo eſſe intelligitur quādo res produci
tur in eſſe. Pro declaratiõe maiori ponū
tur alique propoſitiones. ¶ Prima pro
poſitio. Nullum nõ ens poteſt eſſe princi
piuꝫ cauſale: quia oportet ꝙ ſit cauſa: nõ
ens nõ eſt cauſa: male ergo dicitur ꝙ in
telligendo roſam in hyeme producatur
roſa. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Nullum ens
ratiõis põt cauſare aliqd̄ ens reale neq;
intellectione͂ ſui. ꝓbatur: quia qd̄ nõ eſt
non poteſt cauſare ens reale. res ratiõis
nõ eſt in rerum natura: quia ſi eſſet iā eēt
ens reale. Ens rõnis ſolum habet termi
nare intellectum: ꝛ non mouere neq; me͂
ſurare. ¶ Tertia propoſitio. Nulla res
poteſt dici principiuꝫ cauſale alicui⁹ rei
ex eo ꝙ põt ipam cauſare ſed requiritur
ꝙ actu cauſet. ¶ Quarta propoſitio de͂
principiū cauſale diſtinguiť eſſentialiter
a principiato: ex hoc ſequitur ꝙ pater in
diuinis licet vere producat filium et pa
ter ꝛ filius vere producant ſpm̄ſanctum
nec tamen pater eſt principium cauſale
filij nec pater ꝛ filius ſpūſſancti quia pa

ter non diſtinguitur a filio eſſentialiter.
Eſt ergo in diuinis principium ꝓducti/
uum:ſed non principium cauſale: qꝛ ad
principium productiuum ſufficit diſtin
ctio formalis ꝛ realis. Jn ſecũdo autẽ re
quiritur diſtinctio eſſentialis. Jtẽ quat/
tuor ſunt principia cauſalia:ſcilicet cau/
ſale effectiuum:formale:materiale:et fi/
nale. De principio effectiuo non eſt du/
bium:quia omnes ponũt primã cauſam
ſcꝫ effectiuam. Primo hoc probat multi
plicitas rerum q̃ reducunt̃ ad vnũ prin/
cipium. Jtem mutabilitas probat prin/
cipium cauſatiuũ: quia omne mutabile
reducitur ad immutabile: quia om̃e qḋ
mouetur ab alio mouetur. Jtẽ probat h̄
ordo rerum:qꝛ ordo ortũ habet a princi
pio. Sil'r ꝓbat h̄ imꝑfectio rerũ:qꝛ oĩs
priuatio reducitur ad habitũ: oĩs enim
priuatio cognoſcit̃ vel habet cognoſci ꝑ
habitũ. Jmꝑfectum dicit priuationẽ ꝑ/
fectionis:ergo reducit̃ ad ꝑfectũ:quia er
go res create habẽt imꝑfectionẽ reducũ
tur ad primũ quod eſt ſumme ꝑfectum.
¶ Querit̃ vtrũ res mũdane ſint produ
cte ſm principiũ materiale. Reſolutio
q̃ſtionis ſtat in duabꝫ propoſitionibus.
¶ Prima mundus ſm ſe totũ ĩ eẽ produ
ctus eſt. Jſta eſt regula. Ad cognitionẽ
ꝓpoſitionũ prius oportet intelligere ter
minos. Dico ergo primo ꝙ mũdus capi
tur quinqꝫ modis. ¶ Primo mõ ꝓ aggre
gatione oĩm rerũ creataꝝ ſiue ſubẽ ſiue
accidẽtis. Et ſic creature ſil' ſumpte di/
cunt̃ mundus. Jſto mõ deꝰ nõ eſt de mũ
do nec ꝑs mũdi. Rõ ſi deꝰ eſſet ꝑs mũdi
ſeq̃ret̃ ꝙ aliq̇d eſſet ꝑfectius deo qḋ ẽ in/
cõuenieñs. Deus ſolus perfectus eſt ꝛ in/
finitus eſt:ꝛ ꝑ ipſum mundus factus eſt
Joħis. j. ſic accipitur mũdus in q̃ſtione.
¶ Scḋo mõ capit̃ mũdus pro vniuerſi/
tate oĩm creaturaꝝ ↄtẽtaꝝ ſb̄ eadẽ ſphe/
ra q̃ tñ ſphera nõ ↄtinet̃ ab aliquo ſpõꝫ
Hoc mõ mũdus dr̃ eſſe ↄgregatio oĩum
rerũ ↄtẽtarũ corꝑaliũ ſb̄ vndecima ſphe
ra:id ẽ empyreo:hoc mõ angeli non ſunt

de mũdo:quia nõ cõtinẽt̃ ſub ſphera ita
ꝙ in ipſam influat. ¶ Tertio mõ capit̃
pro mũdo archetipo ꝛ eſt principalis fi/
gura ad quã mũdus factꝰ eſt. Jſte mun/
dus:eſt filiꝰ dei:ꝑ quẽ tanq̃ ꝑ artem fa/
ctus eſt mundus. Hoc mõ dr̃ archetipꝰ
id eſt principalis figura ad quã factus
eſt mũdus. Hic mũdus nõ eſt factꝰ nec
de eo ẽ ad ꝓpoſitũ. ¶ Quarto mõ capi
tur mũdus microcoſmus ꝓ hoĩe ꝓpter
quẽ factus eſt mũdus ꝛ cõmunicat cum
omni creatura. Vñ Marc. vlti. ꝑdicate
euangeliũ omni creature ¶ Quinto mõ
capit̃ mũdus ꝓ nobiliori parte mundi.
hoc mõ celum ꝛ ſtelle vocant̃ mũdus: qꝛ
ſunt principalior pars mundi. ¶ Sexto
capitur mundus pro amatoribꝰ huiꝰ ſe
culi. Unde mundus eum nõ cognouit.
¶ Septimo capitur etiã pro ſtatu mun
dane conuerſationis q̃rum ad miſeriam
pene. Joħis. xvij. Hi ſunt in mũdo ego
nõ ſum de mũdo. ¶ Octauo capitur ꝓ
ſtatu mundi quo ad culpã Joħ. x. Mũ/
dus in maligno poſitus eſt. ¶ Nono ca/
pitur pro multitudine reproborũ Joħ.
xvij. Non rogo pro mundo:id eſt repro/
bis. ¶ Secunda propoſitio ſeu veritas
eſt. Pricipia intrinſeca mũdi nõ ex alijs
principijs: ſed de nihilo ſunt producta.
Vult ergo dicere ꝙ materia prima ẽ ꝓ/
ducta ꝛ forma. Ad maiorem declaratio/
nem nota. ¶ Prima propoſitio. Deus ĩ
principio producit angelos omnes de ni
hilo. ¶ Secũda propoſitio. Deus ĩ prin
cipio produxit celum empyreum: mate/
riam primam ꝛ tempus de nihilo. Pro/
batio. Jn principio enim creauit deꝰ ce/
lum ꝛ terram. Gloſa: Jn principio crea/
uit celum empyreum repletum angelis
dicit Strabus:ergo creauit angelos ſi/
mul. Ecce duo prima. Si ergo creauit:
ergo de nihilo. Et terram:id eſt materi/
am primam que eſt ſubiectum tranſmu
tationis ex qua omnia alia facta fuerũt
poſtmoduꝫ: que materia vocatur terra:
abyſſus aqua ꝛ tenebra Geneſ primo.

¶ Tertia ꝓpoſitio. Materia nunꝙ caruit forma: ſic ꝙ nullam qñꝙ habuit ſed ſemꝑ habuit aliquā formā. Iſta ꝑpō eſt doctoris. Nā ſcḋm Bonauētu. habet ꝓ inconuenienti materiā eſſe ſine omī forma Uñ imaginandū eſt ꝙ qñ deus creauit materiā primā creauit ſibi formā coeuā: ⁊ iſta ſemꝑ eſt in materia. Ita ꝙ hec forma etiā ſit in angel' ⁊ in corpalib⁹. Et in generalibus ⁊ corruptibilibus. Et licet alie forme corrūpanť tñ iſta ſꝑ eſt in materia. ¶ Quarta ꝑpō. ꝙ forma illa coeua materie perficiēs materiā fuit producta de nihilo. hec forma eſt alterū principiū eſſentiale mūdi. Dicco hec forma nō eſt de nihilo quia producta in materia. Reſpondeť: ꝙ quis hec forma ſit producta in materia nō tñ ex materia: ſicut aīa ꝓducitur in corpore organizato nō tñ ex corpore: infundiť eīm creatiōe. ¶ Queritur Utrū potētia creādi ſit cōicabil' creature. Rñdeo pmittēdo vnā ſuppoſitionē. ſ. ꝙ creare ē aliqd de nihilo i effectu ꝓducer. ꝓducere ponitur loco generis quia non omne ꝓducere eſt creare ſed ecōtra. De nihilo poniť ad differētiā generationis. In effectu poniť ꝓ actuali exiſtētia Dico ꝙ ad queſtionē ꝙ potentia creatiua nullo mō eſt cōicabilis creature etiā ꝑ potētiam diuinā. In deo ſunt duo tm̄ ꝑncipia cauſatiua ſc; volūtas ⁊ itellect⁹ In creaturis ſunt tria: ſc; intellect⁹ voluntas et potentia execuťiua. Uñ eſt error et articul⁹ Pariſiēn. ꝙ angel⁹ poſſit ſola volūtate exequi vel ꝓducere effect⁹ ſed requiriť tertiū: ſc; potētia execuťiua ſed in deo ſuum velle eſt ſuū facere. pat; ergo: ꝙ potentia creatiua eſt volutas diuina q̄ eſt formaliter deus ⁊ formaliť infinita: ꝙ icōicabilis. ¶ Queriť de productione paſſiua. Quid ē creatio paſſiuā. vtrū ſit ſubſtātia vł accidēs. Rñdeť ꝙ creatio paſſiua nec eſt ſubſtātia nec accidēs: ſed eſt via ad vtrūꝙ. Nam ꝑ creationem ſit ſubſtantia. ſed hec reſpōſio nō valet. Rñdeo ꝙ per duas propoſitiōes

¶ Prima eſt ꝙ aliqd creari nihil aliud ē ꝙ aliqd accipere nunc primū eſſe a deo. ¶ Notandū ꝙ creari importat tria. vnū poſitiuū ⁊ abſolutū ſc; eſſe ꝓpriū creati Uñ aīa creatur. i. nūc habet eſſe. pterea importat duos reſpect⁹. Prim⁹ ē realis qui ſc; importat ordinem ad pmū ens. Scḋs reſpect⁹ eſt rōnis q̄ ſc; cōnotat reſpectū eſſe ad nō eſſe. Creatur: ſenſus ē. accipit eſſe poſt nō eē. Eſt differētia inter conſeruari ⁊ creari. Res dr̄ creari in pmo nūc ſui eſſe. Cōſeruari aūt dicit reſpectū ipi⁹ eſſe nūc habiti ad idē eſſe ꝑhabitū. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Sola ſuſtantia corporea habet q̄ttuor cauſas ex q̄b⁹ cauſať. pt;: q: habet materia; ⁊ formam. cauſas intrinſecas. Ex quo ſequiť ꝙ nulla cauſa intrinſeca pōt cauſare ſine cauſa efficiēte: quia efficiēs agit propť finē ⁊ ſic ꝯcurrūt due cauſe extrīſece: ⁊ ſic erūt q̄ttuor. ¶ Queſtio quare materia nō eſt ab alio. Rñdeo: quia eſt principiu; oim aliorꝫ. Forma aūt fit ex materia tanꝙ ex ſubiecto. Notandū ꝙ aliquid fit ex alio trib⁹ modis. Primo mō tanꝙ ex pte intrinſeca ſui: vt ignis generās ignē de ſua forma intrinſeca i ligno. Scḋo mō. Totum cōpoſitū generať ex materia tanꝙ ex aliqua parte ſui intrinſeca: generatur forma tanꝙ ex ſubiecto ſuppoſito. Tertio mō aliquid diciť fieri ex aliquo tanꝙ ex termino corrupto vł oppoſito: vt ex aere corrupto fit ignis ⁊ dicunť oppoſita quia incompoſſibilia.

Queriť ſecundo. Utrū mūdus ꝓduct⁹ ſit ex tpe an ab eťno. Reſolutio hui⁹ qōnis ſtat in trib⁹ ꝑpōnib⁹. ¶ Prima ꝑpō ē ꝙ d̄ facto mūd⁹ nō fuit ꝓduct⁹ ab eťno. pt;: q: i ꝑncipio creauit de⁹ celū ⁊ terrā ⁊ mūdus ꝑ ipm fact⁹ eſt. Ioh. 1. In ꝑncipio creauit .i. i initio tpis. ¶ Scḋa ꝑpō poſſibile ē ſimpliciť mūdū fuiſſe ab eťno productū ſi deo placuiſſet ꝓducere. patet iſte due ꝑpōnes q: oē illḋ eſt deo poſſibile qḋ nō iplicat ꝯdictionē.

quia apud deū poſſibile ē omne verbū.i. qḋ nō iplicat ꝯdictionē ſed mūdū fuiſſe ab initio nō iplicat ꝯdictionē. ¶ Tertia ꝑpō rōnabili⁹ ē ponere materiā ab eterno eſſe informatā actu aliq̄ forma ſbali ꝗꝫ ponere eā nudā eſſe oī forma. Bonauentura hꝫ ꝓ incōuenienti ꝙ materia ſit nuda ab oī forma. Differētia ē int̄ cōprehendere ꝛ appꝛhendere. Cōpꝛhendere eſt ipſā rem intelligere ꝗꝫtū intelligibil' eſt ꝛ cū hoc ip̄m intelligentē hr̄e tantā intellectiuitatē actiue quantā hꝫ obiectū intelligibilitatē paſſiue. Vñ habet̄ ꝙ deus a nulla creatura cōpꝛhendit̄: qꝛ de⁹ hꝫ entitatē ꝛ intelligibilitatē paſſiuā infinitam ꝗ ꝛc̄. Itē licet intellect⁹ aīe xp̄i intelligat eſſentiā diuinā ꝗꝫtū pōt itelligi a creatura nō tn̄ cōpꝛhendit: hoc ē nō intelligit ꝗꝫtū poſſet intelligi. Videt ꝗ aīa xp̄i diuinā eſſentiā ꝗꝫtū viſibilis eſt a creatura. Solus intellect⁹ diuin⁹ cōpꝛhendit eſſentiam diuinā ꝗꝫtū intelligibil' eſt: qꝛ intellect⁹ eſt infinit⁹ ſicut intelligibile. Appꝛhēdere aliquā rem eſt ipſā cognoſcere ꝑfecte vel imꝑfecte. Ad ꝓpoſitū cū dr̄: impoſſibile eſt cōpꝛhendi infinitū a finito ꝟtute. Dico ꝙ nō ē impoſſibile ꝟtutē finitā cōpꝛhendere infinitas res finite entitatꝭ: ſed nō cōpꝛhēdere entitatē intenſiue infinitā. Vñ ſm̄ Scotū. Aīa xp̄i hꝫ infinitas intellectiones actuales. ¶ Notandū ꝙ de⁹ ꝛ oēs res create ꝛ creabiles ſimul ſumpte nō faciūt deū ꝑfectiorē: qꝛ ſolus deus eſt ens infinitū abſolute extra genus q̄ nihil pōt eſſe ꝑfectius. Et ꝗ ſi res create adderent aliq̄d ꝑfectionis: de⁹ nō eſſet ſumme ꝑfect⁹. ¶ Quare ꝗ creauit de⁹ creaturā Rñdeo ꝙ ſolū ꝓpter bonitatē ſuā cōmunicandam ¶ Queri poſſet. Si angelus poſſet facere polū figuli aut ꝓijcere lapidem cū nō habeat man⁹. Et certū eſt ꝙ ſic. Quia angelus ſiue bon⁹ ſiue malus ſola ꝟtute ſua ſine organo pōt qḋ hō poteſt cū organo. Vñ angelus hꝫ triplicē virtutē. ꝑmā intellectiuā: ſecundā volitiuam. tertiā executiuā q̄ excedit oēm virtutē humanā. Si ꝗ angelus habet talē virtutē ꝙ pōt facere ſine organo: quāto magis de⁹ q̄ excedit oēs angelos in infinitum. Et ideo nō ſunt in deo niſi due potentie ſcꝫ itellectiua ꝛ volitiua abſꝗꝫ potentia executiua: qꝛ volūtas exequit̄ ipſo ſuo velle: qꝛ eſt ens ſimpliciſſimū agit ſeipſo ſtabilis manēs dat cuncta moueri. Itē deus agit ꝑ ſuā eſſentiā. Nā velle ſuū imperioſum vel efficax eſt ſuū agere que voluntas eſt deus: ergo actio dei nihil eſt niſi ſuum velle efficax.

triplex virtus angeli: intellectiua, volitiua, executiua

Querit̄ tertio. Utrum

res ꝓducte ſint a pluribꝰ ꝑncipijs. Notandū ꝙ duplices ſunt res viſibiles ꝛ inuiſibiles: querit̄ ergo. Utrū ſit vnū ꝑncipiū viſibiliū ꝛ aliud inuiſibiliū. Et hoc mō accipit̄ in qōne. Poſuit maniche⁹ ꝙ deus bonus ꝓduxit oēs res inuiſibiles ꝛ vocat eū deum lucis. Et alius de⁹ ꝓduxit res viſibiles ꝛ tenebroſas ꝛ vocat deū tanꝗꝫ deū tenebrarū. Rñdet̄ ꝙ oēs res viſibiles et inuiſibiles ſunt ab vno deo. Unde ille error manicheorū tm̄ valuit ꝯtra eccl'iam q̄ ad ſimplices añ Auguſtinū ꝙ pene maior ꝑs fuit infecta: ꝛ hoc ꝑ pietatē qꝛ nō attribuebāt deo aliq̄d producere vile vel malū vl' aduerſum: ſꝫ oīa hec ꝓduxit deus malus: ꝛ fecit antiquū teſtamentū deus tenebrarū: ꝛ hec omnia ſunt abſurpa. Et ſic manicheus fuit deceptus ex hebetudine. ¶ Notandū ꝙ cum dico homo pctōr: dico duas res quoddā modo ſcꝫ naturā ꝛ viciū. Natura eſt bona ꝛ diligenda. Cū dico pctōr aliq̄d dico ſcꝫ pctm̄ qḋ non eſt res: nec a deo: et ideo odiendum. Cum dicitur. Pereant peccatores a terra ꝛc̄. ꝛ ſimilia intelligūtur in ſenſu compoſito: ꝛ nō in ſenſu diuiſo: hoc eſt pereat homo peccator: non hō. Suppoſito ꝙ nō ſit niſi vnū ꝑncipiū ꝓductiuū oīm rerū viſibiliū ꝛ inuiſibiliū.

Res: viſibiles, inuiſibiles

Querit̄ quarto. Utrū

illud principiū produxerit alia a ſe per

ſe vel mediāte alio aliquo: vt ſol producit hominē per aliū hominē. ¶ Nota aliquid agere ꝑ aliquid pōt intelligi quatuoꝛ modis. Uno modo tanq̄ inſtrumētum: vt faber ꝑ martellum. Scḋo mō dicitur ꝓducere ꝑ aliquid tanq̄ ꝑ principium formale: id eſt rationē formalē in eo exiſtentē: vt ignis ꝓducit effectū ī aliquē ꝑ caloꝛē tanq̄ ꝑ rationem formalem vel principium formale formaliter in eo exiſtens. Tertio mō ꝑ aliq̄d agit tanq̄ per aliqḋ ſuppoſitū cui cōicat equalit̄ virtutē agēdi ſecū ꝑ quā ipm ſuppoſitū producit imo eſt vnū coagēs: ꝛ ſic pr̄ creat ꝑ filiuʒ tanq̄ ꝑ ſuppoſitū cui communicat eādē virtutē ꝑ quam agit cum patre faciendo creaturas. Et hoc mō intelligitur illa ꝓpoſitio. Oia ꝑ ipm facta ſunt: ſcʒ ꝑ verbū diuinū facta ſunt a pr̄e. Quarto mō tanq̄ ꝑ cauſam ſcḋam agentē ſimul Hoc mō deus mouet celum ꝑ angelum: ꝓducit ranā ꝑ ſolem. Ad cuius intelligētiam ponunt̄ q̄tuoꝛ ꝓpoſitiones. ¶ Prima eſt ꝙ pater nō ꝓducit ꝑ filium tanq̄ ꝑ inſtrumentū. patet: qꝛ inſtrumentū eſt ſemꝑ indignius agēte principali: ſʒ filiꝰ nō eſt indignioꝛ patre: ergo. ¶ Scḋa ꝓpoſitio deus pater nō producit omnia ꝑ filium tanq̄ ꝑ rationē formalē formalit̄ in eo exiſtentē: quia filius nō eſt in patre formaliter nec tanq̄ ſubiectiu: e licet filius dicatur eſſe in patre ꝑ circūinceſſionem. ¶ Tertia ꝓpoſitio deus pater non ꝓducit oia alia ꝑ filiū tanq̄ ꝑ cauſam ſecundā. ptʒ: qꝛ filiꝰ in diuinis non ē cauſa ſcḋa. aña ptʒ: qꝛ pr̄ ꝛ filiꝰ ꝛ. ſſ. ſunt vnica cauſa ꝯfirmat̄. Oīs cauſa ſcḋaria depēdet a cauſa p̄ma vt ſol a deo: ſʒ filiꝰ in diuinis nō depēdet a pr̄e: qꝛ in diuinis nō eſt depēdentia. ¶ Quarta ꝓpoſitio deꝰ pr̄ oia creata ꝓducit ꝑ filiū tanq̄ ꝑ ſuppoſitū realiter diſtinctū ab eo cui cōicat v̄tutē eandē ꝑ quā ꝓducit oia: hoc ē cōicat volūtatem ꝑ quā oia facta ſunt. Diceres ſi filius agit ꝑ patreʒ ſicut pr̄ ꝑ filium dico ꝙ nō eſt ſile: qꝛ pr̄ nihil accipit a filio ſʒ bñ ecōtra. ¶ Quinta ꝓpō pr̄ et filius oia ꝓducunt ꝑ ſpm̄ ſctm̄: qꝛ cōicāt ei eandē virtutē ꝑ quā faciūt oia. verbo dñi celi firmati ſunt ꝛ ſpū oris eiꝰ omis virtꝰ eoꝛū. i. ꝑ ſpm̄ v̄bi dei. Iſta queſtio cōtinet q̄tuoꝛ q̄ſtiones. ¶ Prima q̄ſtio. Utrū primū p̄ncipiū ꝓduxit oia alia a ſe mediāte alio p̄ncipio tanq̄ per inſtrumentū. Rñdeo ꝙ nō: ptʒ qꝛ deꝰ eſt v̄tutis infinite: ideo nō indiget auxilio: dixit eñ ꝛ facta ſunt. ¶ Scḋa q̄ſtio: Utrū p̄mū p̄ncipiū ꝓducit mediāte alio p̄ncipio tāq̄ formali: formalr̄ inexiſtēte. Rñdeo ꝙ nō: ptʒ qꝛ deꝰ ꝓducit res ꝑ volūtatē q̄ nō eſt aliq̄ forma diſtincta a deo. ¶ Tertia q̄ſtio. Utꝝ ꝓducat oia alia mediāte cauſa ſecūda. Rñdeo ꝙ non: pʒ quia deꝰ in p̄ma productione rerū ꝓducit res de nihilo: ſed nulla cā ſecūda pōt ꝓducere de nihilo: quia hoc ē ꝓpriū dei. ¶ Quarta queſtio. Utrum deus pater res alias creatas ꝓducat mediātibꝫ duobꝫ ſuppoſitis ab eo realiter diſtinctis habentibus eandem virtutē cum ipſo. Reſpondeo ꝙ ſic: qꝛ pater ꝓducit omnia ꝑ filium ꝛ per ſpūſanctū q̄ ſunt ſuppoſita habentia eandem virtutem. Pro dictoꝝ intellectu ponūtur tres ꝓpoſitiones. ¶ Prima aſſerere ꝙ deus ꝓduxerit aliqua alia a ſe ꝑ aliquod aliud mediū in prima ꝓductione rerum eſt hereticū. ¶ Secūda aſſerere ꝙ deus in prima ꝓductione rerū produxerit alia a ſe ꝑ aliud non ſolum eſt ꝯtra fidem ſed etiam ꝯtra rationē: quia omnis creatura ꝓducta eſt ex nihilo. ¶ Tertia ꝓpoſitio aſſerere ꝙ deus pater producit oia alia ꝑ filiū ꝛ ſpm̄ ſanctū: hoc ē catholicū: q̄ nō potuit cōicare creature prāteʒ creādi: nec creatura ē capax illiꝰ potētie. Nota ꝙ tanta virtꝰ requirit̄ ad creatōeʒ muſce ſicut ad creationē angeli: qꝛ om̄is creatio req̄rit virtutē infinitā quā deus nulli creature pōt cōicare eo ꝙ creatura non eſt capax potentie illius.

Querit̄ quinto. Utruʒ

ꝑductio que creatio appellaẜ dicaẜ mu-
tatio. Reſolutio tota ſtat in vna diſtin-
ctione ⁊ trib⁹ dictis. ¶ Diſtinctio talis ē
triplex eſt ꝑductio: quedā eſt qñ produ-
ctū aliter ſe habet nūc ꝙ pri⁹. Alia eſt q̄
productū aliq̄ mō ſe habet vt nūc ⁊ nul-
lo mō vt prius. Alia productio ē qua ꝑ-
ductū eodē modo ſe habet vt prius. pri-
ma vocaẜ generatio naturalis. ſcđa crea
tio ſupnaturalis. tertia ꝑductio ꝑſona-
rum eternalis. Omne productū genera
tione naturali: aliter ſe habet nūc ꝙ pri-
us: q⁊ aliquid erat ẜm partē ſui: ꝑ creati-
onem aūt productū q⁊ nullo modo fuit
prius nō poteſt ſe habere nūc aliter aliq̄
modo ꝙ prius. Omne qđ ꝑduciẜ ꝑ cre-
ationē aliquo mō ſe habet in ꝓmo inſtā-
ti ſue creatiōis: ⁊ nullo mō vt pri⁹. Ter-
tia ꝑductio eſt i diuinis ꝑſonis. Tūc po
nunẜ tria dicta. Primū eſt ꝙ prima ꝑdu
ctio que eſt naturalis habet rationē mo
tus ꝑductionis ⁊ mutationis: habet ra-
tionē motus ꝑ diſpoſitionē nature. ꝑ q̄li
tates actiuas ⁊ paſſiuas añ introductio-
nē forme ſubſtātialis: q̄ forma eſt termi-
nus ad quē. Scđm dictum ſcđa produ-
ctio caret rōne mot⁹ habet tñ rōnē mu-
tatiōis ⁊ ꝑductiōis. pz: q⁊ creatio fit in
inſtanti: g̃ nō habet rōnē mot⁹ q̄ eſt ſuc-
ceſſiuus habet aūt rōnē mutationis ſuo
mō: q⁊ poſt nō eē incipit habere eſſe: ⁊ in-
cipit formā ſubſtātialē in inſtanti. habet
etiā rōnē ꝑductiōis q⁊ acquiriẜ aliquid.
Tertium dictū tertia ꝑductio que ē ꝑ-
ductio filij dei caret ratiōe motus ⁊ mu-
tationis habet tñ rationem ꝑductiōis.
pz: q⁊ deus eſt inuariabilis ⁊ imutabil':
ergo non eſt motus ⁊ mutatio in deo hec
etiam dicūt impfectiōes q̄ nō ſunt i deo.
¶ Q aut ē ſit ibi productio. patet: q⁊ fi-
lius producitur a patre vere.

Sexto queriẜ. Utrum

creatio dicat medium inter creatorem ⁊
creaturā. Pro maiori declaratione nota
ꝑpoſitiones. ¶ Prima nulla ꝑductio ali
cuius effectus ab aliq̄ cauſa ſcđa dī cre-
ari: q⁊ creari eſt a ꝓmo efficiēte ꝑduci: q⁊
creari termiaẜ ad ꝓmū efficiēs. ¶ Scđa
nulla gñabilia ⁊ corruptibilia q̄ ꝑducū
tur a deo mediantib⁹ cauſis ſecūdis ꝓꝓe
dicunẜ creari. pz: q⁊ creari ē imediate a
deo ꝑduci. ¶ Tertia eſt. oēs angeli: oēs
aīe: oēs habitus ſupnaturales: ⁊ infuſi di
cunẜ creari. pz: q⁊ immediate ꝑducunẜ
a deo ⁊ poſt omino nihil. ¶ Quarta eſt
celum empyreū materia prima ⁊ temp⁹
fuerūt creata. pz ꝑ predicta. ¶ Quin-
ta eſt. Nullus homo ꝓꝓrie eſt creatura
ſiue ꝓꝓrie diciẜ creari. patet: q⁊ null⁹ ho
mo immediate ꝑduciẜ a deo. vñ nec adā
⁊c̄. Et ſi inueniẜ ꝙ fuit creatus debet ex-
poni. i. fact⁹. ¶ Sexta eſt. Cū ſacratiſſi
mū corpus xp̄i fuerit formatū de puriſſi
mis ſanguinibus virginis non fuit crea
tum. Nota ꝙ corpus xp̄i nō fuit de ſemi
ne virginis: ſed de ſanguinib⁹ puriſſimis
ipſius virginis marie. Et ſic patz ꝙ cor-
pus xp̄i ꝓꝓrie loquēdo nō fuit nec ē crea-
tura: q⁊ creatio nihil ꝑſupponit. pz etiaꝫ
ꝙ oīa elementa oēs ſphere celeſtes oīa ge
nerabilia ⁊ corruptibilia nō dicunẜ ꝓꝓe
creari. Creatura g̃ eſt aliqđ ens ꝑductū
immediate a deo poſt oino nihil. Nota
ꝙ ꝙuis xp̄us non ſit creatura tñ natura
humana in xp̄o eſt vere creatura: ſed illa
nō eſt xp̄s: quia xp̄s eſt nomen ſuppoſiti
qđ ꝯuenit ꝑſone diuine: ideo eſt hereticū
tenere ꝙ xp̄s i triduo fuit hō: q⁊ nō erat
ibi humanitas ꝓꝓrie loq̄ndo: q⁊ aīa erat
ſeparata. Et xp̄s complectiẜ duas natu
ras vnitas. Creator capiẜ duobus mo-
dis pro denominato ⁊ pro ſignato. Pri-
mo modo eſt deus. Secūdo modo ꝑ ſi-
gnato dicit aliquē reſpectum ipſius dei
creantis ad creaturā quam creat. ¶ Pri-
ma ꝑpoſitio creator pro denominato ali
qñ fuit qñ oīno nihil creauit. pz: q⁊ de⁹
ab eīno fuit ⁊ nō creauit niſi ex tꝑe. Se-
cūda creator fuit qñ nō fuit creator. ſimi
liter dñs fuit quando nō fuit dominus.
Unde Auguſti. Conſtat ꝙ deus fact⁹

eſt dñs ex tpe. quia ab etno nõ habuit ſeruum: hereticũ eſt dicere q filius ſm deitatẽ obediuit vel fuit ſeru⁹. Creator capitur ſtricte loquẽdo pro primo efficiẽte a quo producitur aliud immediate poſt oino nihil. Nota prima ꝓpoſitio. Deus nõ eſt creator oim accipiẽdo ſtricte: quia nõ ꝓducit gñabilia z corruptibilia niſi mediante cauſa ſcða. ¶ Scða ꝓpoſitio. deus ſolũ eſt creator angeloꝝ: celi empyrei: aĩarũ rõnaliũ: z habituũ infuſoꝝ: materie prime: z tpis. Creator large accipitur pro p̃mo efficiẽte a quo aliqd ꝓducitur mediate vel immediate poſt nõ eſſe: ſiue ſimplr̃ ſiue i ſuo ſubiecto. ¶ Prima propoſitio eſt: q omne aliud a deo nõ eſt creator. ¶ Scða q deus eſt creator oim reꝝ viſibiliũ z inuiſibiliũ. ¶ In ſcða pte huius prime diſtinctiõis querit̃ primo.

Septimo querit̃ Utrũ

a primo efficiente potuerit vel debuerit eſſe rerum multitudo. Reſolutio ſtat in quattuor ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima propoſitio multitudo ſiue diſtinctio rerũ creatarum non potuit eſſe a primo principio cauſalitate materiali. ꝓbat̃: qꝛ oĩs materia cuiuſcũqꝫ rei materialis ſm ſe et nuda eſt eiuſdẽ ſpẽi cũ altera materia: g̃ nõ p̃ncipiũ diſtinctiuũ. Nã in fundamento nature. i. materie nihil ẽ diſtinctũ: vt dic̃ phs. ¶ Scða ꝓpoſitio. Multitudo ſiue diſtinctio formalis z intrinſeca rerũ venit a primo principio formali intrinſeco rerũ: patet qꝛ actus diſtinguit z ſeparat Act⁹ id eſt forma g̃ z non niſi intrinſece Uñ dicit phs q mẽbra leonis nõ diſtinguũt̃ a mẽbris cerui niſi ab aĩa. ¶ Tertia ꝓpõ. Multitudo reꝝ cauſalr̃ extrinſece venit a p̃mo efficiẽte ſũme vno ptꝫ p p̃dicta: qꝛ a q̃cũqꝫ res hꝫ eſſe in gñe cauſe efficiẽtis ab eodẽ z diſtinctionẽ ſuam habuit. ¶ Quarta eſt: q multitudo ſiue diſtinctio rerũ extrinſeca z cauſal̃ venit ab vltimo fine q̃ eſt idẽ cũ p̃mo efficiẽte ptꝫ p p̃dicta: qꝛ a q̃cũqꝫ habuit eſſe i gñe cauſe finalis ab eodẽ z diſtinctionẽ. Nulla creatura eſt ſumme ſimplex: ſꝫ ſolus de⁹ eſt ſumme ſimplex. ¶ De differentijs ſm quas res ſunt multiplicate.

Octauo querit̃. Utruꝫ

hec diſtĩctio debeat eſſe ĩ vniuerſo z vtrũ ſit cõueniẽs. Et ponitur talis cõcluſio. Ad pfectionẽ vniuerſi reqrit̃ triplex genus rerũ ſcꝫ q alia ſit corpalis: alia ſpũalis: alia compoſita ex vtraqꝫ vt elemẽta. Alia ꝯcluſio pfectio vniuerſi conſiſtit in amplitudine ambitus: in ſufficiẽtia ordinis: z in influẽtia bonitatꝭ. ¶ Tertia cõcluſio q iſta triplex pfectio vniuerſi oſtẽdit triplicẽ pfectionẽ in ſummo cõditore Nam amplitudo oſtẽdit ſufficiẽtiã potẽtie: oſtẽdit ſapiẽtia in ordine: z bonitas in diffuſionẽ ſui. Ordo dicit ſup̃mũ mediũ z infimũ in rebus creatis: ſup̃mũ eſt natura angelica: infimuꝫ ẽ materia p̃ma q̃ eſt infimũ in gñe ſubẽ: ſꝫ nõ reſpectu accidẽtiũ: ſꝫ eſt nobilior omĩ accidẽte. Mediũ eſt corp⁹ aĩatũ p̃cipue hõ. Nota q licꝫ multi ſint modi participãdi deũ tñ ſuprem⁹ modus ẽ participare p viſionẽ z fruitionẽ: z hec participatio ſolis cõuenit creaturis rationalibus z intellectualib⁹. Oĩa creata ſunt ad oſtẽdendũ bonitatẽ z magnificentiã dei: aut ad participandũ. Oĩs creatura manifeſtat potẽtiam z gloriã z bonitatẽ dei. Sole creature rõnales z intellectiue ſunt facte ꝓpter bonitatẽ dei pticipandã in ſe z abſolute: qð eſt attingẽtis viſionẽ z fruitioneꝫ: qð ſolũ cõuenit p̃dictis. Oẽs alie creature facte ſunt in obſequium participantib⁹. Nota pro textu aliquas propoſitiones. ¶ Prima q in ꝯiunctiõe rõnalis aĩe cuꝫ corpe eſt maxima ꝓportio tã abſolute q̃ in relatione ad vltmũ finem. Abſolute ptꝫ p ſcðaꝫ ꝓpoſitionẽ q̃ ẽ q̃uis ſup̃mũ ſpũs z infimũ corpis multã habeãt elongationẽ: tñ ſup̃mũ corpis z infimũ ſpũs maximã hñt vicinitatẽ ptꝫ in textu. Alia eſt p̃ncipiũ q̃ viuim⁹: p̃ncipiũ q̃ ſentim⁹

quo ſcdm locū mouemur:ꝗ intelligim⁹ primū. hec diffinitio phī eſt de aīa. Alia diffinitio. Aīa ē actus corporis organici phīci potētia vitā habentis. ¶ Nota ꝙ differētia ē inter ſpiritū ⁊ animā. Spūs eſt aliqđ corpus ſubtile nō habens magnam corpulentiā. Hec diffinitio eſt cōmunis ſpiritibꝫ vitalibꝫ naturalibꝫ ⁊ animalibꝫ. hoc modo nō eſt aīa:ſed corpus. Spūs vitalis habet pncipium in corde naturalis in epate: animalis in cerebro. Spūs vitalis eſt quoddā corpus ſubtile neceſſario diſpōnēs ad vitā. Unā in corpore aīato ſūt ꝗdā corpora parua ⁊ ſubtilia ſine qbꝫ aīa nō pōt viuificare corp⁹: ⁊ pmo oriunť in corde et nō ſunt ſibiipſis cōtigui licet ſint cōtigui cordi:ſed mittūtur ad cerebrū ⁊ ꝑ alia mēbra ⁊ ſemꝑ ſūt in motu. Spūs naturales ſunt corpora ſubtilia diſponētia ad corporis cōplexiones eqles. Spūs aniales ſunt corpora ſubtilia diſponentia corpus vt animeť a forma .i. anima rōnali. Iſti ſpūs dicunť nexus ⁊ vincula: qꝛ ꝑ ipſos aīa innectiť ⁊ vinculať ad corpus. Nota ꝙ ꝑ trigonū intelligiť triangulus a tris qđ eſt tres ⁊ gonos angulus: tetragonū eſt ꝗdrangulus: a tetra qđ ē quattuor. penthagonū ꝗnquāgulus a penthaqđ ē ꝗnqꝫ. ¶ Duplex eſt rōnabile vnū vnibile materie et hoc neceſſario includit naturā animalis Aliud nō eſt vnibile materie ⁊ hoc nō includit animal ⁊ talis eſt angelus.

Nono queriť. Quis finis ſit pncipalior cōditionis rerū vtrum diuina gloria vel vtilitas noſtra. Nota ꝙ finis capiť ꝗnqꝫ modis. Primo modo pro cauſa finali ꝑpter quā res creatur: ⁊ ſic deus eſt finis oīm rerū. Prouerb. xvi. Omīa ꝑpter ſemetipſum creauit altiſſimus. Et hoc modo capitur in queſtione noſtra. De h fine diciť Apocalypſ pmo. Ego ſum alpha et o initium ⁊ finis. Et eſt duplex finis. Un⁹ pncipalis et alius min⁹ pncipalis .i. finis ſub fine ⁊ hoc modo omīa facta ſunt ꝑpter electos. ¶ Secundo modo capitur finis pro ꝑfectione formali ⁊ vltima alicuius rei ad quā res ordinatur: ⁊ ſic beatitudo et viſio dei eſt finis rationalis creature: ⁊ ſic diciť finis hominis beatitudo. ¶ Tertio modo capitur finis pro optimo alicui⁹ generꝫ qđ continetur ſub eodeꝫ genere ⁊ hoc modo optima ſpēs contenta ſub aliquo genere eſt finis oīm cōtentoꝝ ſub illo genere: vt hō ē finis oīm animaliū. ¶ Quarto mō capiť finis ꝓ vltimo alicui⁹ rei: vt terminus alicui⁹ rei eſt finis eius: vt mors eſt finis hoīs. ¶ Quinto mō capiť finis pro obiecto attingibili ꝑ opatione alicui⁹ potentie: ⁊ ſic deus ē finis humane mentis: qꝛ attingim⁹ deū ꝑ intellectū dilectionē ⁊ viſionē ſi bene vixerim⁹. Cōcludēdo ꝗ dicit ꝙ licet de⁹ ſit finis .i. cauſa oīm creaturarū ipſe tñ ſolū eſt finis attingēdus a creatura rōnali. ¶ Reſolutio qōnis ſtat in ꝗtuor ꝓpōnibꝫ. Prima ꝓpō eſt finis ꝓductionis oīm rerum principalior eſt bonitas diuina ⁊ nō vtilitas noſtra. probať per ſapientē. Omnia ꝑpter ſeipſum creauit altiſſim⁹. ¶ Secūda ꝓpō. Deus nō cōdidit res ꝑpter bonitatē ſuā augmentandā. patet qꝛ deo nihil accreſcit ꝑpter multitudinē creaturarū. ¶ Tertia ꝓpō. Deus cōdidit oēs res ꝑpter bonitatem ſuā oſtendendā. patet quia creata oſtendūt bonitatē dei. ¶ Quarta ꝓpō. De⁹ creauit pncipaliter naturā intellectualē ſiue rōnalē ꝑpter bonitatē participandā angeli eñ ⁊ hoīes facti ſunt ꝑpter participationē bonitatis dei. Dico ꝗ ꝙ nulla vtilitate creature facte a deo ſunt vtiles deo loquendo de vtraqꝫ vtilitate. patet de pma: quia nō regūt deū. de ſecūda patet: quia deus nō indiget de nobis. Bonorum meoꝝ nō egeo. Pſ. xv. Deus nō creauit creaturā ꝑpter vtilitatē ſuā ſed ſolū ꝑpter noſtrā: ꝗ deus creauit oēs res ꝑpter vtilitatē gubernationis dignitatis ⁊ perfectionis: quia creauit res ꝑpter vtilitatem rerum.

Querit̃ decimo. Utrũ

natura pure ſpũalis dignitate nature p̃cellat naturã cõpoſitã ex corporali ⁊ ſpirituali. Nota ꝙ angelus ⁊ hõ pñt cõſiderari dupl'r. Uno mõ q̃ztũ ad eſſe nature ⁊ ſic minim⁹ angelus eſt nobilior ſup̃ma aĩa itellectiua. Alio mõ capiunt̃ q̃ztũ ad eſſe grẽ ⁊ ſic non oẽs angeli ſunt nobiliores omĩbꝫ hoĩbꝫ imo natura humana in xp̃o ⁊ ꝟgine ẽ nobilior omĩ ſpũ angelico. ¶ Correlariũ: Aĩa xp̃i eſt nobilior in donis gratuitis ſimpl'r q̃z oẽs angeli ſimul ſumpti. ¶ Prima ꝑpõ. Humanitas xp̃i eſt nobilior oĩbꝫ angelis ſimul ſumptis. ¶ Scđa ꝑpõ. Uirgo glorioſa ẽ nobilior in donis gratuitis q̃z oẽs angeli: de xp̃o indubitanter teneo ꝙ gratia xp̃i excedit oẽs alias grãs. Credo tñ pie ꝙ ꝟgo maria habet oẽm gratiã quã oẽs angeli habent ſimul. Ideo dicit̃ regina celoꝝ dñã angeloꝝ. Unde in vtroq; ſexu fecit de⁹ ſuperare angelos q̃ztũ ad gratuita. In ſexu maſculino eſt xp̃us. In feminino eſt beata ꝟgo maria. ¶ Prima ꝑpõ. Naturã mere ſpũalis cuiuſmodi ẽ angelus p̃cellit dignitate oẽm creaturã corporalẽ. ¶ Scđa ꝑpõ. Natura cõpoſita ex ſpũali ⁊ corporali: vt hõ p̃cellit oẽm creaturã mere corporalẽ. Nota ꝙ ruina angeloꝝ vel reparatio ciuitatis ſupne nõ ẽ cauſa finalis ꝯditionis homĩs: q: hõ eque bene fuiſſet ꝑduct⁹ ſi angeli nõ ruiſſent.

Querit̃ vndecimo. vtꝝ

angelus ⁊ aĩa differũt ſpecie tm̃ vel numero. Rñdeo ꝙ angelus ⁊ aĩa ſpẽ differant: q̃ ſit autẽ illa differẽtia querit̃. Nũc autẽ iuxta cõmunẽ poſitionẽ oĩm tenendum eſt ꝙ eſſentiał'r differãt ⁊ in genere ſbe. Unde ꝯcedende ſunt rõnes probantes angelũ ⁊ animã eſſe ſpẽ differẽtes: eo modo quo licet dicere animã rõnalẽ eſſe ſpẽm. Nã ꝓprie loquẽdo poti⁹ eſt forma ſpeciei ſiue ꝑs formał' q̃z ſpẽs extenſo tñ nomine poteſt ſpẽs appellari.

Queritur duodecimo:

Que ſit illa differẽtia ꝑ quã angelus et aĩa differũt. Notandũ ꝙ triplex eſt angelus. Angelus officio ⁊ eſt q̃libet nũcius miſſus a deo ad hoĩes ꝓpter aliq̃ miniſteria iplẽda circa hoĩes. Malach. iij. Ecce ego mitto angelũ meũ. Xp̃s etiã vocat̃ magni cõſilij angelus. Beatus etiã franciſcus eſt angelus habẽs ſignũ dei viui. Angelus dignitate: ⁊ ſic ẽ ſacerdos cõſecrans corpus xp̃i. Malach. ij Labia ſacerdotis. Angelus natura: licet eſſentia diuina ſit ſumma natura intellectualis tamen nõ poteſt dici angelus: quia angelus eſt finitus. Nulla aĩa rõnalis intellectualis q̃ztũcunq; ſit ꝑfecta põt dici angelus natura q: nõ eſt ſba cõpleta. Diffinitio. Angelus ẽ natura intellectuał' finita cõpleta incorporea ſimplex ⁊ mere ſpũał' ⁊ hoc mõ ẽ de angelo q̃ſtio p̃ſens. Diffinitio aĩe. Aĩa intellectuał' eſt natura intellectualis finita incõpleta cõſtitutiua hoĩs in eſſe ſpecifico ⁊ vltimate ꝑfecto ſimplex ⁊ mere ſpũalis. Ex his pꝫ ꝙ nulla aĩa ſenſitiua vel vegetatiua preciſe ſumpta põt dici aĩa rõnał'. pꝫ etiã ꝙ licet aĩa rõnał' ꝯtineat ꝟtuał'r ſenſitiuã vegetatiuã nõ tñ formał'r. Ideo in homĩe nõ ſunt tres aĩe diſtincte. ¶ Rñdet bonauẽtura ꝑ tres ꝑpõnes. Prima ꝑpõ. Animã vniri corpori hũano in rõne forme informantis nihil aliud ẽ q̃z viuificare illud corp⁹ hoc nõ põt angelus. ¶ Scđa ꝑpõ Iſte act⁹ q̃ eſt viuificare corpus hũanũ nõ eſt accidẽs. patet q: vnio q̃ aĩa vnitur corpori nõ eſt accidẽs ſed eſt vita homĩs nec aduenit poſt eſſe cõpletũ ſꝫ ꝯfert eſſe cõpletũ. ¶ Tertia ꝑpõ. Uiuificare corpus humanũ nõ eſt accidẽs. patet: quia viuere importat actũ nobilẽ. Ex quo ſequitur quarta ꝑpoſitio: ꝙ angelus ⁊ aĩa diſtinguunt̃ ſpecie ꝑ hoc qđ eſt viuificare corpus ⁊ nõ viuificare corpus. Et ſic argumenta Scoti nõ procedunt contra doctorem ſeraphicum.

Circa diſtinctionē ſecūdam in qua magiſter tractat de ꝓductione rerum. Primo queritur de ſpiritualiū productione id eſt de angelis. Utrum ſpūalia habeāt menſuram ꝓpriam. Reſpōdeo dicendū ꝙ ſic. Qḋ ſi queras que ſit illa. Reſpondendum ſm ſctōs ⁊ phos ꝙ dr̄ eternitas creata aut euū: ſed qm̄ eternitas ꝓprie accipitur pro increato: ⁊ euū frequenter accipitur pro tēpore. Ideo ꝓprio nomie pōt eternitas appellari. Sic rn̄dendū eſt ſi queratur de mēſura que reſpicit ipſum eſſe ſpūale creature eē incꝑtū imutabile ⁊ perpetuū. Si autem querat̃ de menſura angelicarū affectionū. Utrum illa ſit a tēpore diuerſa hoc habebit qōnē infra. Nunc aūt planū eſt ꝙ illa mēſura que dicitur euiternitas variationē affectuum non menſurat vt dicit Aug⁹. ad oroſium Euū em̄ ſolius eſſe incōmutabilis ē menſura. Concedendum eſt igitur ꝙ aliquo modo ſpūalia habent menſurā ꝓpriam reſpectu tpis ⁊ temporaliū. ¶ Notandū ꝙ ſpūale capitur dupl'r. Primo modo ꝓ denoīato ⁊ ſic nihil aliud ē ꝙ res habēs aliquē ſpiritū. Et hoc mō nō ſolū angeli dicūtur ſpūales ſed etiā hō eſt res ſpūalis q2 hz ſpiritū. Iſto mō nō capit̃ in queſtione. Alio mō capit̃ pro ꝑ ſe ſignato ſpirituali: ⁊ ſic idem eſt qḋ ipe ſpiritus. Nota ꝙ ſpūale eſt ꝯcretū ⁊ ſpūs abſtractū. Hoc modo capit̃ in queſtione. Spirit⁹ diuidit̃ in ſpiritū increatū ⁊ creatū. Primus eſt deus. Secūdus ē creatura. Dicitur ſpūs vno modo a ſpiritualitate et ſic cōuenit tribus perſonis. Alio modo dicit̃ a ſpirando actiue ⁊ ſic cōuenit duobus perſonis tm̄ ſcilz patri ⁊ filio. Alio modo dicit̃ ſpirari paſſiue ⁊ ſic conuenit ſpirituiſancto tm̄. Et ſm hoc capit̃ ſpiritus increatus tripl'r ſcz eſſentialiter notionaliter ⁊ ꝑſonaliter. primū tribꝫ perſonis. ſecūdum duobus ꝑſonis actiue. terciū ſpirituiſancto paſſiue. Alius ſpūs dicitur creatus: quidā eſt corporeus: alius incorporeus: de iſtis duobꝫ poteſt eē queſtio. ¶ Nota ꝙ quadruplex eſt menſura ꝑma eſt eternitas. Et eſt menſura durationis entis nō habentis ꝑnciplū necꝙ finem ⁊ ſic ſolum cōuenit deo ſm Boetiū Eſt interminabilis vite tota ſimul ⁊ perfecta poſſeſſio. omnes enim creature dependenter a deo habent perfectam poſſeſſionem. ¶ Secūda menſura eſt euum vel euiternitas ⁊ ſic poteſt deſcribi. Euū eſt menſura per ſe cuiuſlibet entis ꝑmanentis habentis ꝑncipium: ſed non finē ſue durationis. Euum eſt menſura nūꝙ deficientis: ſed potentis deficere. Tempus eſt menſura rei potentis deficere et de facto deficientis. Eternitas eſt menſura nunꝙ deficientis nec potentis deficere. Inſtans eſt mēſura cuiuſlibet rei que tm̄ durat per vnū inſtans vt mutatū eſſe. Dicendo angeli habēt menſuram diuerſam ⁊ propriam diſtinctā a tempore qḋ eſt mēſura rerum corporalium. Hoc poteſt intelligi dupliciter. Uno modo loquendo de diuerſitate menſure in genere menſure intrinſece que eſt ſubiectiue in menſurato vt latitudo ⁊ profunditas rei ſunt menſura intrinſeca. Locus eſt menſura extrinſeca locati. Alio modo de diuerſitate in genere entis differendo eſſentialiter. Et ſic eſt ꝙ aliqua ſunt diuerſa in genere menſure ⁊ non erunt diuerſa in genere entis patet: quia eadem ſuperficies corporis continentis eſt menſura intrinſeca corporis continentis: ⁊ extrinſeca corporis contenti.

¶ Queritur. Utrum angelorum et corporalium ſit eadem menſura ſm ſubſtātiam vel entitatem. Reſpondeo ꝙ ſpiritualia habent menſuram entis vniformiter ſe habentis: econtra corporalia: quia menſurantur tempore. Triplices ſunt potentie. Intellectiua. Affectiua: et motiua. Potentie affectiue correſpondent operationes voluntatis. Angeli quantum ad affectiones ſuas non menſurantur euo ſed tempore. Temp⁹ accipitur a ſanctis quatuor modis. Communiter

Communiſſime ꝓprie ⁊ magis proprie.
Tēpus cōmuniſſime acceptū eſt mēſura
cuiuſlibet rei create ⁊ ſic continet ſub ſe
euum. Alio mō capit̄ cōmuniter ꝓprie ꝓ
mēſura cuiuſlibet mutationis ſiue ſubi-
ta ſiue ſucceſſiua: ⁊ ſic gn̄atio eſt in tp̄e et
creatio ⁊ ſic accipit̄ illō. In ṗncipio crea
uit deus .i. in initio. Tertio capit̄ tp̄s ꝓ-
prie ⁊ eſt menſura cuiuſlibet mutationis
ſucceſſiue ſiue continuata ſiue non: et ſic
affectiones angeloꝝ menſurantur tēpo-
re. Quarto capitur magis proprie: ⁊ ſic
eſt menſura ṗmi mobilis.

Secūdo querit̄. Utruꝫ

ſpūalia habeant vnā menſurā ꝑ eſſentiā
hoc eſt querere. Utrū ſit vnū euū omniū
euiternoꝝ. Reſolutio ſtat i duabꝫ ꝯclu-
ſionibꝫ. Prima eſt ꝙ eſſentia diua ꝑfecti-
ſima eſt menſura extrinſeca extra genus
oīm rerū creatarū in oī genere mēſure: in
q̄tum ꝯtinet excellenter ꝑfectiones oīm
creaturarū. Scđa ꝯcluſio eſt ꝙ p̄ter tp̄s
⁊ p̄ter euū ſunt alie mēſure. Pro deciſio-
ne q̄ſtionis nota ꝙ ſicut ſe habet euiter-
nū ad euū: ita ſe habet tp̄ale ad tempus.
Et quia ph̄s facit q̄ōnem vtrū ſit vnum
tp̄s tp̄aliū: ita hic querit̄. Utrū euū oīm
euiternoꝝ ſit vnū euū. Rn̄ſio doctoris ⁊
reſolutio ſtat i tribꝫ ꝓpōnibꝫ quarū. Pri
ma quot ſunt euiterna numero diſtincta
tot ſunt eua nūero diſtincta ꝑꝫ q2 cuili-
bet euiterno correſpondet ſuū ꝓpriū oīm
¶ Scđa ꝓpō oīm euiternoꝝ vnū eſt euū
qđ eſt mēſura extrinſeca extra gen⁹ ſim-
plicit̄ .ſ. de⁹. ¶ Tertia ꝓpō oīm euiterno
rū eſt vnū euū qđ eſt mēſura extrinſeca
in gn̄e oīm euiternoꝝ qđ ſcꝫ eſt nobiliſſi-
mū ens ſub deo. Nota ꝙ aliq̄ eſſe ſimul
pōt intelligi dupl̄r. Primo mō ꝑ mēſura
rū cōicationē. Alio mō ꝑ mēſure idēpti-
tatē. Illa dicunt̄ eſſe ſil̄ ꝑ cōicantiā quo
rū mēſurare cōicant̄ .i. ſil̄ currūt vel ſiml̄
ſunt vt euiternitas āgeli ⁊ eternitas dei
⁊ tp̄s eq̄ ſil̄ ſunt. Illa dicūtur ſil̄ ꝑ mēſu-
re idēptitatē ſeu indifferētiā vt petrus et
paulus ⁊ aſinus qui habent vnā menſu-
rā durationis ſcꝫ tempus quo mēſurant̄.

Querit̄ tertio. Utrum

ſpūalia habeant menſurā ꝑmanentē vel
ſucceſſiuā. ¶ Nota ꝑ rn̄ſione q̄ōnis q̄ttu
or ꝓpōnes. Prima ꝓpō. In euo formal̄r
⁊ realiter eſt inuenire ṗus et poſterius ex
quo ſequit̄ rn̄ſio ad q̄ōnem ſcꝫ ꝙ euū mē
ſura euiternoꝝ eſt q̄d ſucceſſiuū patꝫ hoc
quia ſm̄ Hieronymū cū deus eſt q̄ non
nouit fuiſſe vel fore: ergo angelus eſt qui
non nouit fuiſſe ⁊ fore: ⁊ per ꝯſequens ha
bet mēſurā ſucceſſiuā. Item Anſhelm⁹
exponens illud. Dn̄s regnabit ineternū
⁊ vltra. dicit ꝙ dn̄s non regnabit vltra in
eternū quaſi poſt finē eternitatis debeat
regnare. quia eternū nō habet finem: ſed
intelligit̄ ꝙ eternitas increata eſt tota ſi
mul: ⁊ euiternitas creata .i. euū nō eſt to-
ta ſimul. ¶ Nota ꝙ iſta eſt falſa de rigo-
re ſermonis. Deus diutius fuit hodie q̄ꝫ
heri vel vltra mille annos: quia duratio
dei ē tota ſimul. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Alia
eſt ſucceſſio in euo formal̄r ⁊ alia eſt in tē
pore formaliter ⁊ ſic ꝙ diſtinguātur ſpe-
cie. patet quia ſucceſſio in tp̄e eſt cū varia
tione. Succeſſio in euo dicit ſoluꝫ dura
tionem ſine variatione ⁊ innouatione: er
go ſequitur quia ſunt alia et alia ſpecie.
¶ Tertia ꝓpoſitio. Sicut aliter radius
procedit a ſole: aliter riuul⁹ a fonte. Ita
eſt alia ſucceſſio formaliter in tempore ⁊
alia ſucceſſio in euo. Radius ſolis proce
dit a ſole nō cum ſucceſſione quaſi aliud
⁊ aliud lumen: ſed eſt ſucceſſio vel ꝓgreſ
ſio: id eſt cōſeruatio. Riuulus procedit
a fonte per continuā renouationem. Si
militer in motu ⁊ tempore ſemꝑ eſt inno-
uatio per acquiſitionē ⁊ deperditionem
Angeli autem habent eſſe quod cōtinue
dependet a deo conſeruante. Et hec de-
pendentia eſt eius duratio et euum.
¶ Quarta propoſitio. Licet ſpiritualia
habeant totū eſſe ſimul. nō tn̄ habent to-
tam durationē ſimul: ſꝫ ꝯtinue depēdēt

primū patet: qꝛ eſſe cuiuſlibet rei ſpūalis eſt indiuiſibile: ergo habēt totū ſimul. Non tñ habēt totā durationē ſimul: qꝛ ſi deus nō ꝯtinuaret ſtatim deſinerent eſſe.

Quarto querit Utrum

euū p̄cedat tēpus aliquo prioritatis genere. Reſolutio q̄ōnis ſtat i iſtis ꝓpōnibꝰ. ¶ Prima ꝓpō. In q̄libet motu tres entitates ſunt ꝯſiderande: entitas motꝰ: entitas mobil' ꝛ duratio ſucceſſiua illiꝰ motus. ¶ Scḋa ꝓpō. Tēpus non eſt realr ipſe motꝰ: ſ3 diſtinguit' realr ꝛ eſſencialr ab ipſo: p3 qꝛ menſura ꝛ mēſuratū diſtinguunt'. ergo ꝛc. ¶ Tertia ꝓpō. Tēpus nihil aliud ē realr q̄ꝫ duratio ſucceſſiua ipſiꝰ motus exiſtens realr ꝛ ſubiectiue in ipſo motu. ¶ Quarta ꝓpō. Sicut lōgitudo extenſionis eſt q̄dā quantitas ꝑmanens exiſtēs ſubiectiue in corpore longo a qua formalr ipm corpus dr̄ longū: ſic tēpus eſt duratio ſucceſſiua exiſtens formalr in ipſo motu ꝛ ſubiectiue a qua formalr dr̄ motus durare. Ex iſtis ſequit' diffinitio tp̄is. Tēpus eſt quātitas ꝯtinua ſucceſſiua habens aliq̄s partes q̄ ſunt p̄teritū ꝛ futurū copulatas ad inſtans tāq̄ꝫ indiuiſibile. Nec deꝰ poſſet facere tp̄s ſine ipſo inſtanti. ergo tēpus exiſtit ꝓpter inſtans.

Quinto querit Utrum

inter tepus ꝛ euū ſit aliq̄ mēſura media. Reſolutio q̄ſtionis ſtat in tribus dictis ¶ Primū dictū. Iſte motꝰ p̄mi mobil' et tepus qḋ eſt in eo nō fuit creatꝰ in initio creature. ¶ Scḋm dictū. Poſt diē iudicij ceſſabit motus ꝛ tempus qḋ eſt in eo. ¶ Tertiū dictū. Succedētia tormēta in inferno ꝛ intellectiones angeloꝝ poſt iudicium non menſurant' tp̄e ſtricte capto. ¶ Prima ꝓpō. Uariatio in tormētis et in intellectu archanico nō mēſurant' tp̄e nec euo ſed menſura media. patet ex p̄dictis ꝙ mēſura media vocat' a Bonauentura ſeculū. ¶ Scḋa ꝓpō. Inter euum ꝛ tēpus ꝓprie dictū non eſt aliqḋ mediū ſm rem: ſed tm̄ ſm rationē. Patet ex dictis. Aliquid mediare inter tēpus ꝛ euū poteſt intelligi dupl'r. Uno mō in rōne mēſure: ꝛ ſic nihil mediat. Alio mō in ratione menſurati ꝛ ſic eſt mediū qḋ vt angelus qui menſurat' vtroq̄ꝫ. Euo quo ad ſubſtantiā. Tp̄e quo ad actiones.

Sexto querit. Utrum

ſpūales ſubſtātie ꝛ corporales ſimul ſint create. Primo mō dr̄ ſimul eternitate: q̄ ſcȝ nō habent p̄ncipiū durationis neq̄ꝫ finē ſue durationis ſed ſemꝑ fuerūt ꝛ erūt ꝛ nihil creatū eſt ſimul ſed tm̄ tres ꝑſone in diuinis ſunt ſimul hoc modo. ¶ Secundo modo dicit' ſimul tēpore quoꝝ duratio vnius incipit ſimul cum duratione alterius ꝛ ecōtra. vel deſinit: ꝛ ecōtra. vel illa ſimul ſunt quoꝝ durationes ſunt ſimul: de hac ſimultate tp̄is eſt q̄ſtio nr̄a. ¶ Tertio mō dr̄ ſimul q̄ ſimul ꝓducunt' ab eadē cauſa vel diuerſis in eodē tp̄e vt ſi arbor ꝓducit flores ſimul: igit' ſunt ſil' origine. De hoc etiā pōt intelligi q̄ō nr̄a. ¶ Quarto mō dr̄ ſimul electione q̄ ſic ſe hñt ꝙ vnū nō eſt eligibiliꝰ alio. ¶ Quinto mō dr̄ ſimul diuiſione q̄ ſimul ꝛ ſemel diuidūt vnū ſupius vt due ſp̄ie diuiſiue generis dicunt' ſimul. ¶ Sexto mō dr̄ ſimul natura quoꝝ vnum nō pōt cōſiſtere ſine alio: nec ecōtra nec vnū eſt cauſa alterius. Unde ad hoc ꝙ aliqua dicant' ſiml' natura duo requirunt'. Primū ꝙ vnū nō poſſit eſſe ſine alio vt relatiua. Secundū ꝙ vnū nō ſit cauſa alterius quia oīs cauſa ē prior natura ſuo effectu ¶ Septimo modo dicit' ſimul cōmunitate que ſunt eſſential' cōmunitatis ſic ꝙ conuertunt' ad inuicem vt ſubiectū et ꝓpria paſſio. Reſolutio q̄ſtionis ponit' ſuperius. In principio deus creauit q̄ttuor ſimul: ſcȝ celū empyreū: angelicā naturā: materiā ꝛ tempus. ¶ De celo empyreo q̄ꝫtum ad quidditatem queritur.

Septimo querit. Utrū

celū empyreū ſit ꝛ ſi ſit cuiuſmodi ſit nature. Reſpondeo ꝙ q̄ꝫuis ſancti parum

loquuntur de hoc ſcȝ celo quia latet noſtros ſenſus: z philoſophi adhuc minus: tamē eſt ponere celū empyreū: ſicut dicit ſacra ſcriptura. In pncipio creauit deus celum. Strabꝯ exponit de celo empyreo. Et hoc pſuadet rō finis triplex. Una ē pfectio vniuerſi. Alia eſt ppter motū firmamenti. Tertia pncipalis ppter habitationē hoīs beati. Et qm̄ finis imponit neceſſitatē his que ſunt ad finē ppter pfectionē vniuerſi neceſſe ē ipſum eſſe vniforme: quia cū ſit celū luminoſum difforme: ſi nō eſſet vniforme: non eſſet vniuerſum cōpletū. Propter motū firmamenti ponendū eſt ipm imobile: vt motꝰ mobilꝭ fiat circa imobile: ſcȝ centrū: z intra cōtinens mobile z locans ſcȝ empyreū. Propter habitaculū hoīs beati ponendū eſt ipſum luminoſitatis pfecte: vt habitatio cōgruat ſuo habitatori. Ex his ḡ colligitur quare ſit factū z cuiꝰ ſit diſpoſitiōis inter alias quia vniforme z imobile z luminoſitatis pfecte. Job. xxxviij. Cū me laudarēt aſtra matutina. Aſtra eiꝰ erūt hoīes bti z quaſi ſol eiꝰ erit agnus dei: et ideo non eget ſole.

Octauo queritꝰ Utrum

empyreū influat in hec inferiora an non. Rn̄deo dicēdū videtꝰ q cū celū empyreū ſit pmū creatū inter corpora qđ ē maximū mobile ex ꝟtute qꝛ ē maximū mobile oīa corpora locat p ambitū z cōtinentiā. Quia maximū virtute cetera vegetat z cōſeruat per ſuā influentiā. Quia eſt locus ſpiritualiū ſubſtantiarū. locus enim corpoꝝ glorificatoꝝ: z qm̄ cōuenientia eſt loci ad locatū vel manifeſta vel occulta: videtur influentia illius celi eſſe cōſona corporibꝯ noſtris z animabꝯ amica: nō ratione ſui ſed ratione ſuorum corpoꝝ que perficiunt z informant. cōcedende ergo ſunt rationes ad hoc adducte.

Nono queritꝰ. Utrum

loci corporalis ſit locare angelos hoc eſt vtrum angeli ſint in celo empyreo corporeo. Terminꝰ declarandus eſt locus. Dico q locus ē duplex: quidā ſpūalis. alius corporalis. Spūalis eſt duplex quidā cōſeruatiuus locati. Alius limitatiuus vel deſcriptiuus. Locus conſeruatiuus eſt ipſa virtus diuina continens z conſeruans z gubernans oīa. Unde ſcriptū eſt Spūs dn̄i repleuit orbem terrarū z hoc qđ continet omnia: ſcientiā habet vocis. Hoc qđ continet hoc tenetꝰ ſubſtantiue z infert ens ſcȝ ſpūs dn̄i qđ continet omnia. Deus eſt in omni loco preſentialiter potentialiter z eſſentialiter. Preſentialiter quia clare videt omnia: z omnia preſentia ſunt eius conſpectui. Potentialiter qꝛ cōſeruat cōtinue. Eſſentialiter: id eſt p ppriam naturā vbiqȝ eſt: nec amplius eſt in celo q̄ȝ in inferno. Alius ē locus ſpūalis limitatiuus vel circūſcriptiuus: z ſic ppria finitas vel limitatio cuiuſlibet rei eſt eius locus et ſic limitatio angeli eſt locus eius ſpūalis. Alius ē locus corporalis: z hic pōt capi duobꝯ modis. Uno mō fundamentalr. Alio modo formaliter. Primo modo eſt ſupficies cōcaua corporis continentis locatū: z ſic eſt quātitas quia eſt ſupficies. Secūdo modo ſcȝ formalr eſt reſpectus extrinſecus aduenīēs fundatꝰ in ſupficie concaua continente z terminatus ad locatum z eſt de genere vbi. ¶ Nota q aliud eſſe in loco poteſt intelligi quadrupliciter. Primo modo circūſcriptiue. Scđo modo diffinitiue. Tercio modo ſacramentaliter. Quarto modo immēſiue. Circūſcriptiue quādo totus locus correſpondet toti locato z quelibet pars loci cuilibet parti locati: hoc modo corpus eſt in loco. Diffinitiue in loco eſt qđ eſt p̄ſens alicui loco per realem preſentiā z exiſtentiam ſic tamen q quando eſt in illo loco per ſuaȝ potentiā naturalem non poteſt eſſe in alio loco: et ſic angelus eſt in loco qui ſic p̄ſens eſt vni loco q nō eſt in alio non tamen circūſcribitur loco quia non

babet quãtitatem. Diffinit ergo ſibi locum: id eſt determinat. Sacramẽtaliter in loco eſſe eſt ꝙ eſt p̄ſens per realem exiſtenciam tanq̃ ſub ſigno ſenſibili ſic tamen ꝙ cũ h̄ poteſt eſſe in alio loco: ⁊ ideo non diffinitiue. i. nõ ſolum determinatur ad illum locum vt angelus: et ſic corpus xp̄i eſt in ſacramento altaris q2 eſt in tot locis quot ſunt hoſtie ꝯſecrate. Immenſiue in loco eſt qđ neceſſario eſt ex natura ſua in quolibet loco ⁊ in qualibet re ⁊ ſic ſolus deus eſt in loco. Reſponſio patet diffuſe in lr̄a doc. ſeraphici.

Decimo querit̃. Utrū

vnus angelus ſimul et ſemel ſit in pluribus locis: an tm̄ in vno. Iſta queſtio poteſt eſſe de facto. Et tunc dicit̃ ꝙ vnus ⁊ idem angelus nõ eſt ſimul ⁊ ſemel in pluribus locis ſed eſt tm̄ in vno loco patet ꝑ Damaſce. quia quãdo angelus eſt i vno loco nõ eſt in alio. Alio modo poteſt formari de poſſibili ⁊ tractat eã de poſſibili doct. ⁊ ſic habet duplicem ſenſum ſm̄ ꝙ eſt duplex potencia abſoluta ⁊ ordinata De poteſtate dei abſoluta non implicat contradictionem vnũ ⁊ eundem angelū ſimul ⁊ ſemel eſſe in pluribus locis quantũcunq̃ diſtantibus: ⁊ hoc modo nõ tractat eam doctor. Reſolutio queſtionis ſtat in iſta ꝯcluſione. Impoſſibile eſt ꝙ vnus ⁊ idem angelus de potencia ſua naturali ſit in pluribꝫ locis ſ3 eſt hic ⁊ nunc Rõne indiuiduationis: ⁊ rõne limitationis angelus nõ eſt vbiq̃. Alia cõcluſio. Poſſibile eſt de potencia dei abſoluta ꝙ idem corpus numero ſit ſimul ⁊ ſemel in pluribꝫ locis q̃tumcũq̃ diſtantibꝫ. Probatur. Omne illud eſt poſſibile deo qđ nõ includit euidenter cõtradictionẽ nec ad ip̄m ſequit̃ neceſſario ꝯtradictio. Luce. i. Non eſt impoſſibile apud deum oẽ verbum. gloſa: id eſt omne illud cuiꝰ intellectio vel noticia vel verbum vel conceptus non includit contradictionẽ. Nõ minoris virtutis ⁊ potentie eſt deꝰ reſpectu angeli q̃ reſpectu corporis: id eſt ad ponendum vnũ ⁊ eundem angelum nũero ſimul et ſemel in pluribus locis q̃ ad ponendũ vnũ ⁊ idem corpus numero ſimul ⁊ ſemel in diuerſis locis.

Undecimo querit̃. vtꝝ

angelus ſit in loco impartibili vel pũctali. Reſponſio bonauenture ꝙ angelꝰ cũ contineatur a loco corporali ꝙ eſt in loco particulari tanq̃ in loco ꝓmovt patet in textu. ¶ Queritur vtrum angelꝰ poſſet in loco q̃tumcũq̃ magno. Reſpõſio bonauenture ꝙ differt exiſtencia anime in corpore ⁊ exiſtencia angeli in corpore: quia anima poteſt eẽ in corpore: ita paruo ꝙ nõ eſſe poteſt in minori: q2 aia eſt ꝑfectio corporis ⁊ non cuiuſcũq̃ corporis: ſed organici: ⁊ ideo requirit quãtitatem ſm̄ multitudinē organoꝝ. Anima ergo requirit corpus debite q̃titatis. Unde ph̄s in libro de aia. Omniũ natura conſtantiũ poſitus eſt certꝰ terminꝰ augmẽti ⁊ decrementi. Non ſic eſt de angelo q2 angelus nõ eſt ꝑfector corporis: ſed ẽ in corpore ſicut in loco: ⁊ ideo non eſt dabilis minimꝰ locus angeli ſicut non eſt dabilis minima q̃ntitas. ¶ Utrum poſſet angelus eſſe in loco q̃tumcunq̃ magnõ. Rñſio bonauẽ. ꝙ nõ: q2 dabile eſt maximũ corpus vt empyreũ: angelꝰ non põt eſſe in tali corpore q̃ ad oẽs partes naturaliter ⁊ ſm̄ naturã angeli q̃cq̃d ſit de potencia dei. Opinio ſcoti. Dico ḡ ꝙ angelus nõ põt eẽ in duobꝫ adequatis: ſed nõ eſt incõueniẽs ꝙ ſit in duobꝫ locꝫ inadeq̃tis etiã diſiunctis. Uñ ſi angelus habet ecclı̃am ꝓ loco adequato pot eẽ in plꝰibꝫ partibꝰ eccleſie etiam diſiunctim.

Duodecimo queritur.

Utrum plures angeli poſſint ſimul eſſe in eodem loco primo. Iſta queſtio habet duplicem ſenſum. ¶ Primo modo quia poteſt eſſe de facto. Secũdo modo poteſt eſſe de poſſibili. Si ſit de facto.

¶ Reſpondeo ꝙ regulariter plures angeli nõ ſũt in eodẽ loco. Si qõ ſit de poſſibili tũc duplex eſt intellect⁹. Uno mõ de potẽtia naturali ꝛ ſic reſpõdeť ꝙ non. Si de potẽtia dei dico ꝙ ſic: immo ſi deus vellet poneret oẽs angelos in eodem loco. Iſtud pꝫ qꝛ nõ icludit ꝯtradictionem duo corpa eſſe in eodeꝫ loco ſed non minus duo angeli pñt eſſe in eodeꝫ loco. ⁊ rc̃. maioꝛ pꝫ ꝑ exemplũ in natiuitate xp̄i: ꝛ in reſurrectõe. Et in ingreſſu ad diſcipulos ianuis clauſis. Nota ꝙ aliquid dꝛ impleri dupliciť. Uno mõ ꝗ ad impletionẽ vacui: ꝛ ſic celũ nõ eſt repletum angelis qꝛ ſi nullus angelus eẽt in celo adhuc in celo empyreo non eſſet vacuũ: qꝛ angeli nõ ſunt in loco impletiue nec per eoꝝ aduentuꝫ in celo fit alicui⁹ corporis ceſſio pꝫiſtẽtis. Alio mõ dꝛ aliquid impleri quo ad oꝛnatum ꝛ ſic celũ empireũ factũ eſt repletũ angelis id eſt oꝛnatũ angelis. Tenendũ eſt etiam de facto ꝙ diſtincti ꝛ ſeparati ſunt angeli in celo.

Circa diſtinctionẽ

tertiã oſtendiť quales facti ſũt ãgeli. ¶ Primo queriť. Utrũ in angelo ſit compoſitio ex diuerſis naturis ſcꝫ materia ꝛ foꝛma. Reſolutio oĩum modernoꝝ eſt ꝙ angelus non eſt compoſitus ex materia ꝛ foꝛma tanꝗ̄ ex diuerſis naturis. patet quia angel⁹ eſt ſimplex. Opinio bonauenture eſt ꝙ angelus ẽ vere compoſitus ex materia ꝛ foꝛma ex diuerſis naturis.

Queritur ſecũdo dato

ꝙ in angelis ſit materia large capta. ¶ Utꝝ ſit eiuſdẽ rõis cũ materia corpaliũ. Reſolutio. q. ſtat ĩ trib⁹ opinionibus Prima ẽ ꝙ in angelis ẽ eadẽ materia cuꝫ corpibus vnitate analogie. Alia opinio ponit ꝙ ẽ eadẽ vnitate ſpecifica vel generica. Reſolutio bonauẽture eſt ꝙ materia eſt eiuſdem rõnis in oĩbus tam corporalibus ꝗ̄ ſpũalib⁹ ſm metaphiſicos.

Tertio queriť. Utrum

materia ſpũalium et corpoꝛaliũ ſit vna ſm numerũ vel ſm aliã vnitatẽ. Nota ꝙ triplex eſt vnitas: quedam cõtinuitatis cuiũs ꝗ̄libet pars cõtinuať alteri vt corpus vnũ. Simplicitatis eſt qð nõ eſt cõpoſitũ ex partib⁹ integralib⁹ vel ꝗ̄titatiuis ꝛ qð nõ poteſt eſſe pars cõponens aliqð totũ per ſe ꝛ ſic angelus eſt vnũ vnitate ſimplicitatis ꝛ aĩa non eſt hoc mõ vna nec etiam materia patet ex dictis. Unuꝫ ſiue vnitas hõgeneitatis eſt cuius ꝗ̄libet pars recipit ꝑdicationẽ totius vel qð hꝫ partes eiuſdẽ rõis vt aq̄ ignis aer. pono talem ꝯcluſionẽ. Materia oĩm ſpũaliuꝫ ſm ponẽtes materiã in angelis eſt materia oĩm corpoꝛaliuꝫ. vel ſic. Materia in ꝗbuſcũꝫ eſt: eſt vna non ſolum vnitate ſpecifica ſed etiã vnitate numerali intelligibili. i. vnitate mere priuatiua. Alia ꝯcluſio. Oẽs materie quoꝝcũꝫ materialiũ ſunt vnũ vnitate ſpecifica. Nota ꝙ materia eſt ens in actu: qꝛ eſt termin⁹ creationis. Materia non eſt in potentia obiectiua ſed ſubiectiua. Nota ꝙ materia ꝛ foꝛma ꝛ quelibet pars eſſentialis diſtinguitur realiter a ſuo toto quia nihil idem conſtituit ſeipſum.

Quarto queriť Utrum

in angelis ſit mera diſcretio perſonalis. Mgr̃ attribuit quattuoꝛ angelis. ꝑmũ eſt eſſe eſſentie ſimplicis. ſcðm diſcretio perſonalis. tertium rõ naturaliter inſita quartũ liberũ arbitriuꝫ. Reſponſio ſcti Thome pariſi⁹ eſt reprobata: ſed ẽ alia opinio ſobꝛia canonica que ſtat in vna ꝓpoſitione que talis eſt. In angelis eſt ponere diſtinctionẽ ꝗ̄tum ad ꝑſonalitateꝫ tm̄mõ: aut in oĩbus angelis aut ſaltẽ in aliquib⁹. Illa dicũtur tm̄mõ differre ꝑſonaliter q̄ continenť ſub eadẽ ſpẽ ſpãliſſima ꝛ vtrumꝫ illoꝝ eſt ꝑſona vt ſoꝛtes ꝛ plato. Omis diſtinctio q̄ nobis apparet de angelis innoteſcit nobis vel per ſacrã ſcripturã vel ꝑ dicta ſanctoꝛũ vel ꝓpter

diuerſa officia miniſteria vel opationes eoꝝ ꝛ h eſt a poſteriori: ꝛ iō a priori bene pōt dubitari ꝙ āgeli oēs ſint diuerſi ſpē vel nūero tm̄. Sctūs bonauētura in breuiloquio dicit ꝙ oēs hoies ſm ꝙ maſſa ꝑditionis erāt debebāt dānari. Ideo plures reprobant̄ ꝗ̄ eligant̄ vt oſtendat̄ ꝙ ſaluatio eſt ſm grām ſpūſſancti ſpālem ſed dānatio ſm iuſticiam cōem.

Queritur quinto. vtrū ꝑſonalis proprietas ſit in angelis accidētalis vel ſubalis. ¶ Opinio Bonauēture verior ſtat cum tribus ꝓpoſitionibus ¶ Prima eſt ꝙ ꝓprietas perſonalis dicit de ꝑncipali ſignificato aliquā entitatem ſbalem ipſis ꝑſonis. i. angelis ꝛ hoibus. ¶ Scđa proprietas ꝑſonalis ex ꝯſeqnti neceſſario connotat aliqđ accñtale. ex ꝗ ſequit̄ correlariū ꝙ ꝑſona neceſſario importat duo ſcꝫ ꝑncipale ſignificatū ꝛ connotatū ex hoc ſequit̄ ꝙ ꝑſona nō eſt accidens. ¶ Tertia ꝓpoſitio illud accñs qđ neceſſario importat̄ ꝑ perſonā orit̄ imediate a ꝑncipijs ſubſtantialib᷑. ꝓbatur. Sic ſe hꝫ ꝓprietas indiuidualis ad indiuiduū: ita ꝓprietas ꝑſonalis ad perſonā: ſed ꝓprietas indiuidualis neceſſario importat aliqđ ſubſtātiale ꝛ cōnotat accidens ꝗ etiā proprietas ꝑſonalis. Maior eſt nota. minor ptꝫ. Nā indiuiduum duo importat. Primo indiuiduum eſt quod eſt indiuiſum a ſe ꝛ diſtinctū a quolibet alio. Indiuiſum dicit ſubſtantiale: quia indiuiſibilitas eſt ex vnione materie cum forma. Sic oportet dicere de ꝑſonali ꝓprietate ꝗ̄ addit vltra ꝓprietatē indiuidualē dignitatem duplicem. Primo nobilitatem ſuper omnes naturas creatas irrationales. Iſta etenim nobilitas eſt eſſentialis: quia competit ex parte eſſentie ſue ſcilicet intellectualitatis. Iterum dicit dignitatē ſcilicet actualem eminentiam ſuper omnes naturas exiſtentes cum materia in eodem ſuppoſito ſcilicet natura totius compoſiti que eſt dignior quacunqꝫ parte. Hec dignatio eſt accidentalis. Exemplū. Sortes habet i ſe multas naturas: quia multas entitates diuerſorum predicamentorum habet ſed nulla entitas eſt perſona in forma niſi illa que habet actualem eſſentiam ſuper omnes naturas exiſtentes in ſorte que eſt ipſemet ſortes. Ideo dicimꝰ ꝙ natura humana in verbo diuino non eſt perſona: quia habet eminentiorē naturam cū ea ſcilicet verbū diuinū. Sed ſi deus per potentiā abſolutā dimitteret naturam humanā tunc eſſet vere perſona quia haberet accidentalē eminentiā. Reſpondeo ad queſtionē ꝙ ſi accipitur pro nobilitate vel eminentia nature in eodē ſuppoſito: id eſt pro connotato dico ꝙ proprietas perſonalis ineſt angelis. ¶ Nota ꝙ ſingularia poſſunt cognoſci dupliciter. Uno modo determinate diſtincte vere ꝛ ꝑfecte ſub ꝓprijs rōnib᷑ formalib᷑: ꝛ ſic ꝓ ſtatu iſto nec intellectꝰ nec ſenſus humanus intelligit ſingularia. Alio modo poſſunt cognoſci in confuſo ꝛ ſic intellectus ꝛ ſenſus bene cognoſcūt ſingularia tam ſenſibilia ꝗ̄ intelligibilia. Uidebimus deū facie ad faciem nō intelligit̄ de viſione corporali: quia nūꝗ̄ videbimus eū viſu corporali quia nō eſt corporalis. Sed videbimus eum oculis mentis qui ſunt multo digniores. Uiſione autē corporali videbit̄ a nobis corpus noſtrū ꝛ humanitas xp̄i glorioſa.

Sexto querit̄. Utrum diſcretio perſonalis ſit a parte principij formalis vel materialis. Reſpondeo breuiter ꝛ dico ſm Scotū ꝙ neqꝫ materia que eſt altera pars compoſiti neqꝫ forma que eſt altera pars compoſiti neqꝫ vnio mutua neqꝫ quantitas eſt principiū indiuiduationis: ſed principiū indiuiduatōnis eſt differentia indiuidualis. Nam ſicut natura ſpecifica cōſtituitur per differentiam ſpecificā in eſſe ſpecifico: ſic indiuiduum cōſtituitur in eſſe indiuiduali per

differenitã indiuidualẽ que eſt materia totius ⁊ eſt realiter eadẽ cũ forma toti⁹: ſcꝫ hũanitate licet formaliter diſtingua/tur a forma: ſcilicet toti⁹. Nota ꝙ diſtinctio perſonalis aliter fit in deo ⁊ aliter ĩ creaturis: quia in deo fit ſolum per originem. In creaturis autem non fit per originem. Et dicitur perſona per analogiã de deo ⁊ creaturis: quia per prius dicit̃ de deo ꝙ̃ creaturis. Auctoritas Boecij ſcilicet ꝙ ſpecies ſit totuꝫ eſſe indiuidui eſt vera ſi intelligatur de eſſe quidditatiuo ⁊ eſſentiali. Ex quo ſequitur ꝙ indiuiduum non habet diffinitionem quid/ditatiuam ꝓpriam: ⁊ per conſequens de indiuiduo non eſt ſciẽtia. Differẽtia in/diuidualis nõ eſt de eſſentia indiuidui: licet ſit de intrinſeco indiuidui.

Septimo querit̃ Utrũ

deus fecerit ip̃m angelum malũ in principio ſue creationis. Triplex eſt malum ſcꝫ nature pene culpe. Malum nature ẽ quedã deformitas vel mõſtruoſitas exi/ſtens in aliquo ente naturali proueniẽs ex ſuꝑfluitate materie vel diminutione materie vel alia indiſpoſitione. Naturã voco vel ens naturale compoſitũ ex ma/teria et forma: et ideo in angelis non eſt malum nature. Malum pene idem eſt qđ ip̃a pena: ⁊ ibiẽ conſtructio intranſitiua. Duplex ẽ pena quedã afflictiua tm̃. Alia afflictiua ⁊ punitiua. Prima ẽ quedam incõmodũ quod infligitur alicui creature intellectuali abſq; ſuo demerito. Hoc modo Job habuit maluꝫ pene afflictiue non punitiue. Similiter cecus natus euangelicus. Secunda eſt incommodum quod infligitur propter peccata commiſſa. Et ideo licet deus affligat aliquem iuſtum nõ tamen punit. Et de iſto malo non eſt ad propoſitum. Malum culpe idem eſt qđ ip̃a culpa id eſt ipſum peccatum quo deus formalit̃ offenditur: de hoc malo eſt hic ad propoſitum ¶ Utrũ deus fecerit angelũ malũ .i. peccatorem. Peccatum et malum illud deſcribitur ab Auguſtino ſic. Eſt preuaricatio legis diuine et celeſtium inobedi/entia mandatorum. Ex quo ſequitur ꝙ tot ſunt peccata mortalia quot ſunt precepta diuina: ſed precepta ſunt decem: ergo peccata mortalia ſunt decem. Ubi nota ꝙ illa diuiſio peccatorum in ſeptẽ mortalia eſt valde inſufficiens. ¶ Alia propoſitio. Quicunq; tranſgreditur legem preceptiuã peccat mortaliter. Nota quomodo dicitur preuaricatio diuine legis ⁊ ce. inobedientia mandatoꝝ nõ pape nõ regis. Item Auguſtinus dicit. Peccatum mortale eſt aliquod dictũ vel factum vel concupitũ contra legem dei. Nota concluſionẽ. Ponere ꝙ diabolus habuit a deo innatam ſibi maliciam demonis vel culpe nõ ſolum eſt falſum: immo eſt hereticum ⁊ blaſphemũ: quia ſine ipſo factum eſt nihil: id eſt peccatũ patet quia dicere vel attribuere deo peccaſſe vel feciſſe peccatũ eſt blaſphemũ. Blaſphemia eſt attribuere deo qđ ſibi non poteſt cõuenire. vnde ſcriptum eſt. Deus eſt in quẽ peccatum nõ cadit. Omne op⁹ dei neceſſario habet quattuor cõditiones. ſ. ꝙ ſit laudabile: ordinabile: acceptabile ⁊ perfectum vel perfectibile. ¶ Pro reſolutione argumẽti in quolibet malo ſiue peccato ſunt duo mala: productio peccati ⁊ producti ordinatio: propter quod ponũtur due concluſiones. ¶ Prima productio mali culpe non eſt a deo: quia fedat et deturpat totum vniuerſum ⁊ quãtum eſt de ſe corrũpit ordinem hominis: ⁊ oĩa que facta ſunt propter hominem: quia peccatum mortale nihil aliud eſt formaliter ꝙ̃ quedam diſcordia qua voluntas creata diſcordat a voluntate diuina preceptiua. Ex quo ſequitur ꝙ peccatũ formaliter nihil eſt: quia eſt carentia cõcordie quã de⁹ vult eſſe in homine reſpectu ipſius: ⁊ illa ꝯcordia nihil aliud eſt ꝙ̃ iuſticia. Ex quo ſequit̃ ꝙ peccatum nõ põt eſſe a deo. Aliud correlariũ peccatũ non

habet cauſam efficientē. Aliud peccatū habet ſolū cauſam deficientē. Scđa ꝓpoſitio ſiue cōcluſio. Licet ꝓductio mali non ſit a deo: tamen mali reordinatio eſt a deo: quia reordinatur per penam: quia niſi puniret eēt duplex malū: ⁊ iſta reordinatio facit ad decorē vniuerſi. Pro ſcđo nota ꝙ iuſticia ibi accipitur pro iuſticia infuſa ⁊ non morali. ¶ Duplex eſt priuatio: ſcꝫ large ⁊ ſtricte capta. Large capta eſt que non tm̄ negat actum: ſꝫ etiam aptitudinem: vt Lignum non videt. Stricte capta eſt illa q̄ tm̄ negat actuꝫ et ponit aptitudinem: vt Homo non videt. Et iſta non ſolum includit priuationem ſed ⁊ deformitatem.

Octauo querit. Utrū angelus in primo inſtanti ſue creationis fuerit malus actu proprie voluntatis.

Tria ſunt inſtancia originis. Primum eſt eſſe illud a quo aliud eſt vel originatur. hoc modo pater eſt in primo inſtanti originis: quia ſemꝑ originans eſt prius ſuo originato prioritate originis.
¶ Scđm inſtans originis eſt eſſe ab vno ſolum: et ſic filius eſt in ſcđo ſigno originis. ¶ Tertium inſtans ſigni originis ē eſſe ab alijs: ⁊ in hoc ſigno dicitur ſpiritꝰ ſanctus. Inſtans eternitatis eſt ipſamet eternitas que eſt interminabilis vite tota ſimul et perfecta poſſeſſio. Inſtās cui eſt quedam entitas realis: accidentalis: indiuidualis: actualiter exiſtens in cuo mēſuratiua indiuiſibiliter rei vniformiter ſe habentis. De hoc inſtanti eſt queſtio. ¶ Utrum angelus cum primo fuit potuit peccare. Et ꝙ h̄ ſit poſſibile videtur per ſolem: quia ſol in primo inſtāti ſue creationis luxit. Duplex eſt actus voluntatis: ſcilicet velle ⁊ nolle. Ex iſtis inferuntur aliqua correlaria. ¶ Primuꝫ omnis actus voluntatis eſt deacceptus vel acceptus. ¶ Scđm omne nolle neceſſario ꝓſupponit aliquod velle: quia non fugio incomodum niſi ꝓpter comodum. Ex quo ſequitur ꝙ primus actus angeli non potuit eſſe nolle: quia omne nolle preſupponit velle. ¶ Tertiuꝫ: Angelus non potuit eſſe malus in primo inſtanti ſue creationis ꝑ aliquod nolle inordinatum: quia omne nolle inordinatum preſupponit velle inordinatum. ¶ Quartū eſt ꝙ ſi angelus peccaſſet in primo inſtāti ſue creationis neceſſario peccaſſet per velle inordinatum. ¶ Triplex eſt velle: ſcilicet amicicie concupiſcētie ⁊ complacentie. ¶ Velle vel amor amicicie ē actꝰ voluntatis quo voluntas amat aliquid ꝓpter bonuꝫ dilecti: vt diligo talem ꝓpt̄ virtutem ſuam et bonum ſuum ⁊ ſanitatem et ſalutem iſte amor eſt purus non meritorius. ¶ Amor concupiſcentie eſt actus voluntatis quo volūtas amat aliquid propter bonuꝫ ſcilicet amantis: vt amo vinum propter me: vel diuitem propter cōmodum. ¶ Amor complacentie ſm̄ Bonauēturam: vt charitas habita: non poteſt eſſe bonū amicicie: nec bonuꝫ concupiſcentie. Duo amores edificauerunt duas ciuitates: amor ſui vſqꝫ ad cōtemptū dei fecit ciuitatē diaboli. Amor dei vſqꝫ ad contemptū ſui fecit ciuitateꝫ dei. Hec Auguſtinus in. iiij. de ciuitate dei. ¶ Articulus Pariſieñ. Dicere ꝙ inter creationem angeli ⁊ lapſum eius nulla fuerit morula eſt error. ¶ Concluſio reſpōſalis. Conditio angeli precedit ordine durationis ⁊ temporis peccatū eiꝰ. ¶ Opinio Scoti per ꝓpoſitionem. Licet angelus in primo inſtanti ſue creationis non peccauit de facto: potuit tamen in inſtanti ſue creationis peccare. patet: quia omne habens actum primum ſufficientem ⁊ ꝑfectum ⁊ non impeditum ab alio reſpectu actus ſcđi poteſt talē actū producere: ſed voluntas angeli eſt actus primus perfectus ⁊ nō impeditus etiam ab inſtāti ſue creatiōis: ergo potuit egredi in actum ſcđm: id eſt in ſuum effectū. Notandū ꝙ duplex eſt paradiſus. ſ. corporalis qui eſt duplex: ſcꝫ celū empyreū

et terreſtris. Alius eſt paradiſus ſpiritualis et hoc dupliciter: ſcilicet obiectiue: ⁊ ſic eſt deus. Et formaliter ſiue ſubiectiue: ⁊ ſic eſt clara viſio dei. Et iſto modo diabolus non fuit in paradiſo: ſed ꝓ tanto dicitur fuiſſe in paradiſo: quia deus dedit ſibi omnes ſpecies innatas omniū rerum. Notandum ꝙ corrumpi dicitur dupliciter. Uno modo entitatiue et poſitiue ⁊ hoc modo corrumpitur qđ aliquid fuit et nunc non eſt. Alio modo priuatiue: vt illud quod non eſt nec fuit: ſed fuiſſet niſi impedimentum obfuiſſet. Exemplum cecitas a natiuitate priuat et corrumpit viſionem que non fuit ſed que fuiſſet.

Nono queritur. vtrum

angelus omnia creata que cognoſcit cognoſcat per ſpecies innatas: an aliqua ꝑ ſpecies acquiſitas. Notandum ꝙ omēs theologi conueniunt in iſta affirmatiua ꝙ intellectus angelicus cognoſcit res ꝑ ſpecies innatas vel per ſpecies intelligibiles. ¶ Prima propoſitio eſt. Qꝫ ſolus deus cognoſcit omnes res per eſſentiam ſuam propriam: et nullo modo per eſſentias rerum ipſarum. patet: quia eſſentia diuina propter ſuam infinitatem repreſentat proprio intellectui omne ens creatum vel creabile. Secunda pars patꝫ: quia ſi intellectꝰ diuinꝰ cognoſceret res per ipſas res: ipſe res mouerent intellectum diuinum ⁊ ſic intellectus diuinus vileſceret. ¶ Secunda propoſitio. Intellectus angelicus non cognoſcit alia a ſe per eſſentiam propriam: ſed per eſſentias rerum vel per ſpecies: quia per eſſentiam propriam cognoſcit ſeipſum ſolūꝫ et non alia. Opinio ſancti Bonauenture ſtat in tribus propoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio eſt: licꝫ intellectꝰ angelicus poſſet recipere ſpecies acquiſitas quecūꝗ tamen intelligit per ſpecies innatas intelligit. Prima pars patet: quia intellectus agens angeli nō eſt minoris actualitatis ꝙ̄ intellectus agens hominis: ſꝫ intellectus hominis agēs poteſt cauſare nouam ſpeciem in intellectu potentiali: ergo et intellectus agens angeli. Secūda pars patet: quia deus in principio creationis angeli concreauit ſibi omnes ſpecies vniuerſalium ſeu rerum fiendarum. ¶ Secunda propoſitio. Deus in primo inſtanti creationis angeli impleuit intellectum angelicum tot ſpeciebus ꝙ poterat intelligere omnia creata ſine noua creatione ſpeciei. ¶ Tertia propoſitio. Intellectus angelicꝰ aliter cognoſcit vniuerſalia per ſpecies illas innatas ⁊ aliter cognoſcit ſingularia. patet: quia ꝑ iſtas ſpecies innatas intelligit vniuerſalia primo et ꝑ ſe: et tanꝙ̄ ꝑ propria repreſentatiua ipſorum: intelligit autē ſingularia non primo et per ſe: ſed per applicationem quandam illarum ſpecierū vniuerſaliū ad diuerſa ſingularia ꝑ quādam applicationem collationem vel cōparationem prout intellectus angelicus fertur in ipſa. ¶ Nota ꝙ angeli tripliciter addiſcunt. Primo per propriam induſtriam et per applicationem ſpecierū. Secundo addiſcunt per reuelationem. Tertio per experientiā. ¶ Quarta propoſitio. Ad cognoſcendum particularia ⁊ contingentia non ſufficiunt ad hoc ſpecies innate: ſed cum hoc requiritur applicatio et approximatio vt dictū eſt. ¶ Nota ꝙ angeli exiſtētes in celo empyreo nō cognoſcunt nos in particulari nec operationes noſtras propter nimiam diſtantiam loci ⁊ angelus exiſtens in anglia non cognoſcit nos eſſe hic in particulari propter idem ⁊ ratio iſtorum eſt: qꝛ intellectus angeli eſt finitus et limitatus. Et ideo non erat neceſſe ꝙ omnes angeli cognouerūt omnes articulos fidei circa incarnationem vſꝗ poſt aſcenſionem licet aliqui bene cognouerint vt gabriel. Et hoc modo intelligit̄ aplus ꝗ dicit Eph. iij. vt innoteſcat principibꝫ ⁊ poteſtatibꝫ multiformis ſapiētia dei. Et gloſa ibi di

cit angeli multa didicerunt ab eccleſia. Et ad h faciūt ille auctoritates. Quis eſt iſte qui venit de edom. Eſa.lxiij.

Queritur decimo. Utrū angelus per cognitionem naturalem diuinam eſſentiam cognouerit in ſeipſa id eſt nude z pure ſine omni medio z creature adminiculo id ē intuitiue. Reſolutio queſtionis ſtat in vna concluſione. ¶ Angelus non potuit naturali cognitione videre diuinam eſſentiam in ſeipſa Patet quia ſm Auguſtinū. Eſt in poteſtate diuina ſiue diuine eſſentie videri a creatura vel nō videri. Nam eſt voluntaria z libera ad omnē actum exteriorem. Probatur ſecundo: quia viſio clara dei eſt premiū beatificum creature rationalis. Si ergo angelus poſſet naturaliter videre deum poſſet ſe naturaliter pmiare quod falſum eſt: quia deus eſt lux inacceſſibilis omnibus creaturis. ¶ Nota ꝙ angelus dicitur ſpeculum dei: quia eſt imago dei z dicitur clarum quia nō obumbratur carne. ¶ Q2 deus ſit preſens alicui poteſt intelligi dupliciter. Uno modo vt principium conſeruans z cōtinens rem: z ſic deus eſt preſens omnibus creatis. Iſta prima non ſufficit ad cognitionem. Alio modo deꝰ poteſt eſſe preſens tanꝙ̄ obiectum mouens potentiam z ſic non eſt preſens omnibus ſed ſolum beatis. ¶ Non poſſe cognoſcere aliquod cognoſcibile poteſt contingere dupliciter. Uno modo propter cognoſcētis obſcuritatem. Alio modo propter cogniti profunditatem vel ſublimitatē. Primo modo dicitur impediri propter velamē impediens. Hoc impedimentū non fuit in angelis. Secundo modo dicitur impediri cognitio nō propter velamen cognoſcentis ſed propter cogniti profunditatem. Reſolutio ſtat in ſex ꝓpoſitionibꝰ. ¶ Prima ꝓpoſitio. Non eſt impoſſibile deum cauſare aliquam ſpeciē intelligibilem diſtincte repreſentatiuā diuine eſſentie. Patet quia non plus repugnat ꝙ ſit aliq ſpecies diſtincte rep̄ſentatiua eſſentie diuine ꝙ̄ ꝙ ſit aliquis actus diſtincte repreſentans eſſentiam diuinā: ſed deus poteſt cauſare talē actū rep̄ſentatiuū ſcʒ actum beatificum vel viſionem claram: ergo etiam poteſt facere ſpeciē repreſentatiuam diſtincte repreſentantē eſſentiā ipſam diuinam. ¶ Secunda propoſitio. Huiuſmodi ſpecies repreſentatiua diſtincte eſſentie diuine eſt cōmunicabilis intellectui hūano et angelico: patet. Nō plus repugnat intellectui creato recipere ſpeciē repreſentatiuā diſtincte eſſentie diuine ꝙ̄ recipere actum repreſentatiuū diſtincte eſſentie diuine: ſed intellectus recipit talem actum: ergo etiam ſpeciem ¶ Tertia propoſitio. Intellectus creatus ꝟtute talis ſpeciei poteſt habere perfectam noticiam: abſtractiuam tamen eſſentie diuine. patet quia omīs actus primus ſufficiens ad actum ſecundum pōt cauſare actū ſed intellectus creatus habens talem ſpeciem intelligibilem habet actum primū: ergo zc̄. Duplex eſt actus ſcʒ Primus qui eſt in ꝓpoſito ſpecies intelligibilis. Actus ſecūdus eſt ipſa intellectio producta. ¶ Quarta propoſitio. Uirtute huiuſmodi ſpeciei intellectus poteſt cognoſcere omnes veritates theologicas neceſſarias tā mediatas ꝙ̄ imediatas. patet quia quicunꝙ̄ habet noticiam abſtractiuam perfectam z diſtinctā alicuius obiecti virtualiter includentem omēs veritates neceſſario formabiles de obiecto: ille poteſt cognoſcere oēs veritates theologicas: ſed virtute hmōi ſpeciei poteſt haberi talis noticia: g̊ poteſt cognoſcere omnes veritates neceſſario formabiles de eſſentia diuina. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Huiuſmodi noticia abſtractiua habita virtute talis ſpeciei cōmunicate intellectui: quoddāmodo eſſet naturalis intellectui: z quoddāmodo ſupnaturalis. patet quia illa noticia abſtractiua eſſet naturalis receptiue: q2 omnem talem

naturaliter recipit intellectus: ⁊ eſſet ſu-
pernaturalis quoddāmodo: quia eſſet
ſupernaturalis motiue et effectiue: quia
cauſaretur ab agente ſupernaturali: qꝛ
nulla creatura poſſet cauſare illam ſpe-
ciem perfecte repreſentatiuā eſſentie diui
ne. ¶ Sexta propoſitio. Veriſimile eſt ⁊
multum probabile ꝙ deus dederit ange
lis et ipſi homini in principio creationis
talem ſpeciem repñtatiuam: patet quia
dei perfecta ſūt opera: ⁊ ideo fecit ange-
los cum perfecta noticia. Et ſic forte in-
tellexit Aug⁹. ꝙ angeli prius viderunt
res in verbo diuino. Ex quo ſequit̄ alia
ꝓpoſitio ꝙ huiuſmodi cognitio abſtra-
ctiua eſſentie diuine et diſtincta ⁊ perfe-
cta: habita mediante tali ſpecie: non po-
nit viatorem extra ſtatum vie: patꝫ quia
ſola viſio clara intuitiua ponit hominē
extra ſtatum vie: ſed hec ſpecies non eſt
viſio clara intuitiua ſed abſtractiua: er-
go ⁊c̄. Hec dicta ſunt cōtra ſanctū Bo-
nauenturā: quia ipſe loquitur de cogni-
tione intuitiua. Hec autem ſpecies cau-
ſat noticiā abſtractiuam.

Undecimo querit̄. vtꝝ

angeli naturali dilectione dilexerint deū
propter ſe ⁊ ſuper om̄ia. Dico ꝙ triplex
eſt dilectio: quedā eſt entitatiua: quedaꝫ
cōformatiua quedā principiatiua. ¶ Di
lectio entitatiue ⁊ quidditatiue eſt que-
dam inclinatio naturalis ipſius volun-
tatis qua inclinatur ad ſummam beati-
tudinem tanꝗ̄ ad vltimum finem. Po-
no q̄ttuor propoſitiones. ¶ Prima pro-
poſitio. Iſta dilectio natural̄ nō eſt actꝰ
elicitus a voluntate. patet: quia nō eſt ni
ſi inclinatio naturalis ipſius voluntatis
qua inclinatur. Nulla inclinatio nature
eſt actus potentie. ¶ Secunda propoſi-
tio. Iſta dilectio naturalis nihil aliud ē
realiter ꝗ̄ ip̄a voluntas: licet diſtingua-
tur formaliter. patet: quia omnis reſpe-
ctus aptitudinalis diſtinguitur forma-
liter ab illo cuius eſt reſpectus: ſed iſta
inclinatio qua volūtas inclinatur ē apti
tudo. vnde lapis inclinat̄ ad deſcenſum.
¶ Tertia propoſitio. Omnis creatura
rationalis neceſſario et ſumme et perpe-
tuo diligit ſuam beatitudinem iſta dile-
ctione naturali. patet: quia omnis crea-
tura inclinatur ad beatitudinem: ſed in-
clinatio ē dilectio naturalis. Ex quo ſe-
quitur Correlarium: ꝙ demones ⁊ dam
nati diligunt ſumme beatitudinem.
¶ Quarta propoſitio. Qꝛ appetitꝰ na
turalis: dilectio naturalis: inclinatio na
turalis ad beatitudinem ⁊ ipſa beatifica
bilitas ſunt idem in volūtate. De iſta di
lectiōe naturali nō ē q̄ſtio nr̄a. ¶ Alia ē
dilectio naturalis ꝯformatiua q̄ eſt actꝰ
elicitus a volūtate libere cōformiter ad
inclinationē naturalē quo actu volūtas
acceptat aliquod obiectum. Exemplum
inclinor ad fugiendū mortē ⁊ fugio actu
elicito. Alia eſt dilectio naturalis princi
piatiue: ſcꝫ que elicitur a volūtate ſeclu-
ſis omnibꝫ donis gratuitis: id eſt gratū-
facientibꝫ: ⁊ ſic homo exiſtens in mortali
peccato diligēs deū diligit dilectione na
turali hoc modo: ⁊ ſic diſtinguitur dile-
ctio naturalis cōtra dilectionē gratuitā
id eſt meritoriā. Hoc modo capitur dile
ctio natural̄ in q̄ſtione nr̄a. Dilectio li-
bera nō gratuita eſt actus elicitꝰ a volun
tate nō habente gratiā: ⁊ de ipſa ē q̄ſtio.
Reſolutio q̄ōnis ſtat in tribꝫ ꝓpōnibus.
¶ Prima ꝓpoſitio. Qꝛ angelus ex puris
ſuis naturalibꝫ in ſtatu nature inſtitute
potuit diligere deū ſuper omnia imo de
facto dilexit. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Ho-
mo in ſtatu nature iſtitute ex puris ſuis
naturalibꝫ potuit: vt ſup̄. Diligere deuꝫ
ſuper om̄ia poteſt intelligi dupliciter vel
duobus modis ſcꝫ extenſiue ⁊ intenſiue.
Extenſiue quando diligit deum plus ꝗ̄
omnia alia a deo. Intenſiue ſuper om-
nia dicitur diligere deū qui maiori affe-
ctu vult deo melius eſſe ſuper omnia: id
eſt melius ꝗ̄ omnibꝫ creaturis. Nota ꝙ
triplex eſt ſtatus hominis: ſcilicet ſtatus

nature inſtitute nature deſtitute ⁊ natu
re reſtitute: vide in textu. ¶ Nota ꝙ dili
gere deum ſuper omnia amore amicicie
eſt nullo cõmodo vel incommodo velle
ipſum offendere nec amicicias ſoluere.
Propter nullũ cõmodum adipiſcenduꝫ
aliquis debet offendere deũ mortaliter.
Similiter etiam propter nullũ incõmo-
dum euitanduꝫ aliquis debet offendere
deũ mortaliter. Similiter dilectione cõ-
cupiſcentie diligere deum ſuper omnia
eſt nullo cõmodo vel incõmodo velle il-
lum perdere. Iſtud dictũ amor transfor
mat vel iũgit amantem in amatum põt
intelligi dupliciter. Uno modo de con-
iunctione reali: ⁊ ſic non intelligitur hic.
Alio modo de coniũctione intẽtionali ⁊
ſic amor iũgit amãtẽ in amatũ: q: amãs
habet intentionem in amatum. ¶ Ho-
mini facienti qđ in ſe eſt nunꝗ deeſt de⁹
Ubicũꝗ natura deficit in ſuis operati-
onib⁹ ibi de⁹ ſupplet vicem ei⁹: ſicut pa-
tet i corpore hũano formato puro: q: nõ
põt ptingere ad vltimã pfectionẽꝫ hoĩs.
Ideo deus non deficit. Quicũꝗ diligit
creaturã ꝓpter ſe peccat mortaliter.

Queritur duodecimo.

Utrum angelus naturali dilectiõe ma-
gis diligat ſuperiorem: an parem: an in-
feriorem: tres ſunt queſtiones. Pro am-
pliori declaratione ponuntur alique di-
ſtinctiones. ¶ Prima diſtinctio. Aliꝗs
angelos eſſe pares ſiue ſimiles ſibi: ħ po-
teſt intelligi tribus modis. Uno modo
per naturam qui continentur ſub eadeꝫ
ſpecie ſpecialiſſima et diſtinguuntur ſo-
lo numero: vt ſortes et plato. Secundo
modo per gloriam qui habent equalem
gratiam vel gloriam. Tertio modo per
officium et ſic angelus cuſtodiẽs te ⁊ an-
gelus cuſtodiens me ſunt pares in offi-
cio. De omni parilitate. Poteſt eſſe que-
ſtio. ¶ Scđa diſtinctio. Aliꝗs ange-
los eſſe ſuperiores alijs poteſt intelligi
tripliciter ſcilicet ſm naturã: ſm gloriaꝫ
et ſm officium. Illi dicuntur ſuperiores
ſm naturam qui habent nobiliorem na-
turam ⁊ ſuperiorem ſpeciem. Et ſm hoc
ſun tres opiniones. Sanctus Thomas
dicit ꝙ quot ſunt angeli tot ſunt ſpecies
Sanctus Bonauentura dicit ꝙ omnes
angeli ſunt eiuſdem ſpeciei. Alij tenent
opinionem mediã: ſcilicet ꝙ tot ſunt ſpe
cies quot ordines. Alio modo dicuntur
ſuperiores per gloriã qui ſcilicet habent
maiorem gloriã. Tertio modo dicuntur
ſuperiores ꝑ officia ſicut ſuperiores ha-
bent officium contemplandi deum. Me-
diocres regere mundũ in cõmuni. Infe-
riores vero habent regere ſuperiores ꝑ-
ſonas. ¶ Tertia diſtinctio. Ultĩmo pro
reſponſione ad queſtionem ponitur ta-
lis diſtinctio. Q: aliquis diligat magis
aliquem poteſt intelligi tribus modis.
Uno modo ꝙ magis diligat ratiõe bo-
ni optati. Hoc modo diligo virginẽ ma-
riam magis meipſo: id eſt ad maius bo-
num: et ſic quilibet angelus plus diligit
ſuperiorem ſe ratione boni optati. Se-
cundo modo ratione affectus magis in-
tenſi. aliquis diligit alium ad quem affe
ctio ſua magis trahit ratione familiari-
tatis et domeſticitatis ⁊ ſic pono conclu-
ſionẽ ſcđam ꝙ angelus diligit plus pa-
rem ſibi hoc ſcđo modo ꝗ ſuperiorẽ vel
inferiorẽ. Tertio modo ratione effectus
impenſi aliquis magis diligit illum cui
maiora beneficia impendit. Sic mater
plus diligit filiũ ſuum paruũ ꝗ grãde-
uum. Et ſic pono concluſionem tertiam.
ꝙ angelus hoc mõ magis diligit inferio-
rem ſe ꝗ parem vel ſuperiorẽ.

Circa diſtinctio-

c nem quartaꝫ querit doctor
Bonauentura. ¶ Utrum
angeli creati ſint in beati-
tudine ſiue in gloria. Duplex eſt beati-
tudo quedam obiectiua: alia ſubiectiua
ſiue formalis. Beatitudo obiectiua eſt
eſſentia diuia ſeu ipſa trinitas increata.

de hac nõ eſt queſtio. Alia eſt beatitudo
ſubiectiua ꝛ formalis q̄ conſiſtit in clara
viſione ꝛ in fruitione ſeq̄nte viſionē ꝛ in
firma tentione. Et dicit̄ formalis: q꞉ cõ-
ſiſtit in actibus q̄ ſunt accidentia ꝛ ſunt
ſubiectiue in beato ꝛ informant ip̄m be-
atum. ¶ Secũda diſtinctio. Duplex eſt
beatitudo ſcꝫ quedam eſt: que eſt ſtatus
omniũ bonorũ aggregatione perfectus.
Alia eſt beatitudo q̄ eſt ſtatus aliq̄liter
perfect⁹: ſcilicet per carentiam om̄is ma
li: In deſcriptione Boecij tria notantur
Primo ponit̄ ſtatus loco generis. Sta-
tus eſt ſtabilis permanentia legibus di-
uine ſapientie firmata. Secũda particu
la omniũ bonorũ aggregatione q̄ princi
paliter ſunt tria: ſcilicet viſio clara: frui-
tio perfecta: ꝛ tentio firma. ad que om̄ia
alia bona reducuntur. Tertia particu-
la eſt perfectus: quia ille eſt ſtatus perfe-
ctus cui nihil deeſt: quia ille eſt beatus
qui habet quicq̄d vult ꝛ nihil mali vult:
vt dicit Auguſtinus. Alia eſt beatitudo
per carentiã mali. Et eſt ſtatus carens
om̄i malo tam culpe q̄ꝫ pene: ꝛ in iſto fu-
erunt creati angeli: quia fuerunt creati
innocentes. Et nota bene per iſtam di-
ſtinctionem ſoluuntur infinite auctori-
tates precipue Auguſti. ¶ Felicitas ſꝫm
philoſophum primo Ethicoꝝ. Eſt ope-
ratio optime potentie ſꝫm optimam vir-
tutem in vita continua ꝛ perfecta. Sũt
tres partes. Prima ps eſt operatio opti
ma potentie ſcilicet voluntatis ſequen-
tis intellectum. Et quod Boecius ſta-
tum dicit iſte vocat operationē: quia eſt
operatio quietꝫ. Secũda pars ſꝫm opti-
mam virtutem: ſcilicet ſapientiã p̄ quã
poteſt intelligi clara viſio dei: et fruitio
dei q̄ſi ſapida ſcientia: et in hoc et in ter-
tia particula cõcordat cum Boecio: om-
nium bonorũ ꝛc̄. ¶ Dicitur q̄ angelus
erat plenus ſapientia propter omniũ bo
norum noticiam i proprio genere. ¶ Di-
citur fuiſſe in delitijs paradiſi: p̄pter ſpe-
ciem intelligibilem diſtincte repreſenta-
tiuam diuine eſſentie. ¶ Dicitur q̄ dili-
gebant deum et fruebant̄. Pro quo ſcien
dū q̄ duplex eſt fruitio: ſcilicet vie ꝛ pa
trie. Fruitio vie eſt amor quo diligimus
deum ſuper omnia nõ tamen clare ꝛ per-
fecte: et iſta eſt iuſtorum. Fruitio patrie:
eſt beatorum: et eſt amor quo diligimus
deum ſuper omnia clare. ¶ Dicitur libe
rũ arbitriũ inuertibile dupliciter. Uno
modo per naturam: et eſt illud cui repu-
gnat verti vel verſio de bono in malum
ꝛ iſtud eſt diuina voluntas. Alio modo
dicitur per gratiam inuertibile et ſic vo-
luntas beati eſt inuertibilis propter con
firmationem gratie ad beatitudinē. De
us ergo fecit angelos ſic inuertibiles q̄
ſtetiſſent ſi voluiſſent: ſed reliquit eos in
manu ſui conſilij. Et ſi querat̄. ¶ Utrũ no[ta]
deus poſſet creaturam rationalē impec-
cabilem facere per naturam. Responde
tur q̄ non: quia deus nõ poteſt facere il-
lud quod implicat contradictionem: ſed
impoſſibile eſt ſimpliciter creaturam ra
tionalem eſſe per naturam impeccabilē.
patet: q꞉ de ratione creature eſt ipſa ver
tibilitas vel mutabilitas: et proprietas
ſiue propria paſſio dei eſt non poſſe pec-
care. Si ergo creatura eſſet impeccabi-
lis eſſet deus quod eſt impoſſibile. Sup
poſito ergo q̄ non fuerint angeli creati
in beatitudine perfecta

Querit̄ ſecundo. Utrũ

fuerint angeli creati in gratia: Gratia ꝛ
charitas omnino idem ſunt et ſynonima
ideo quod dicitur de vno et de alio dici-
tur. Gratia duplex eſt: quedam gratũfa-
ciens: alia gratiſdata. Gratia gratũfa
ciens eſt quidam habitus ſupernatura-
lis infuſus immediate a deo ipſi creatu-
re rationali: per quã ipſa eſt digna vita
eterna: et per quam eſt grata et chara ꝛ
accepta ꝛ amica deo: ꝛ per quam omnes
actus eius eliciti ſꝫm inclinationem illi-
us habitus ſunt accepti deo. Dicitur ſu
pernaturalis: quia cauſatur a deo: ideo

vide moralia b[ea]ti gre[gorii] libro 32 ca[pitul]o 24

nō poteſt cauſari ab agente naturali vo/
luntario: ponit̄ p quā ꝛc̄. ad differentiaꝫ
aliorum habituum infuſorum ſicut habi
tus fidei: quia niſi habuerimꝰ veſtē nu/
ptialem nō erimꝰ digni vita eterna: et h
ſolum per beneplacitū dei ꝛ nō ex natu/
ra rei. quia charitates mille nō ſufficiūt
ad conferendū vitam eternam: ſed ipſa
charitas facit dignum vita eterna ꝓpter
acceptationē diuinā: quia quandocunq̄
inuenit hominē in charitate acceptat ip/
ſum tanq̄ dignum vita eterna. Car. eſt
la liuree du roy celeſte. p quā omnes ꝛc̄.
quia nō omne opus hominis factum in
charitate eſt meritoriū quia poſſunt eſſe
actus indifferentes: ꝛ etiā patet de pecca
tis venialib⁊ cum quibus ſtat charitas.
¶ Gratia gratiſdata eſt aliquid ſupad/
ditum naturalib⁊ eſſentialib⁊ ipſius crea
ture rationalis iuuans ꝛ p̄parans ipſam
ad gratiam gratūfacientē. Duplicia ſūt
naturalia in nobis quedaꝫ eſſentialia vt
corpus anima intellectus bonitas ꝛ hu/
iuſmodi: ꝛ iſta nō dicunt̄ gratie gratiſda/
te. alia ſunt accidentalia ꝛ iſta ſunt que
nobis dantur a natiuitate ſicut ingenio/
ſitas pietas naturalis vel compaſſio et
huiuſmodi talia dicunt̄ gratie gratiſda/
te. ¶ Pono concluſionē. Omne donum
dei ſiue habituale ſiue actuale ſiue itrin
ſecum ſiue extrinſecū quod iuuat nos ad
exhibendā gratiā gratumfacientē poteſt
dici ꝛ eſt gratia gratiſdata. Ideo flagel
la dei ꝛ increpationes ꝛ monitiones pre/
dicatorum ſunt gratie gratiſdate: ſimilr̄
ſcientie ingenium: fortitudo: ſanitas ſm
Scotū. Si tenemus opinionē primā ꝙ
omnes angeli fuerūt creati in gratia tūc
neceſſe eſt ponere tres moras. In prima
mora angeli fuerūt creati in gratia ꝛ per
illam laudauerūt deū. In ſecunda mora
boni perſeuerauerūt in bono: ꝛ mali de/
clinauerūt ꝛ demeruerūt. Iſta ſcđa mo/
ra nō fuit inſtantanea ſed dimenſibilis:
quia in iſta boni multa bona meruerūt:
ꝛ multa mala mali fecerūt temptando.

alios ꝛ tūc fuit bellū ſiue preliū magnuꝫ
in celo. Peccauerūt odio: ſuperbia: inui/
dia: ꝛ iſta nō poſſunt fieri in inſtāti. Ter
tia mora principalis eſt qua boni fuerūt
p̄miati recipiēdo beatitudinē ꝛ mali fue/
rūt damnati ꝛ puniti. Scđm Bonauen
turam ꝛ alios: angeli nō fuerūt creati in
gratia. Nota rationes ī textu. Et ſi vis
tenere hanc opinionē ponēde ſunt quat/
tuor more. In p̄ma mora oēs angeli fue/
runt creati in puris naturalib⁊. In ſecun
da mora ꝓpter regratiationē naturaliū
omnib⁊ dedit gratiā ꝛ adhuc omnes fue
rūt vniformes. In tertia mora mali de/
meruerunt ꝛ boni ꝑſeuerauerūt. Quar
ta mora eſt p̄miationis in qua boni fue/
runt beatificati ꝛ mali damnati. ¶ Que
ritur. Quid ſunt iſte more. Dicunt qui/
dam ꝙ iſte more ſunt inſtantia eui. Ad
auctoritates que ponuntur in principio
queſtionis. Reſpondet̄ per vnam diſtin/
ctionem gratie. Gratia capitur trib⁊ mo
dis. Large: ꝓprie: ꝛ magis ꝓprie. ¶ Pri
mo modo capitur pro ſuperaddito eſſen
tialibus naturalib⁊ vt ingeniuꝫ ſcientia:
ſcire bene cantare. ¶ Secūdo modo ca/
pitur ꝓ ſupaddito libero arbitrio diſpo
nente ad rectitudinē vt virtutes natura/
les vt īnocētia mititas pietas ꝛc̄. ¶ Ter
tio modo capitur pro ſuperaddito libe/
ro arbitrio rectificans ꝛ complens ꝛ ele/
uans. Et hec gratia dicit̄ gratūfaciens.
quia facit hominē acceptabilem deo. Et
ideo auctoritates probantes ꝙ angeli
creati ſunt in gratia intelligūtur primo
modo vel ſecūdo modo vel tertio modo.
Poteſt etiā alia ſolutio eſſe ꝙ angelum
eſſe creatum in gratia poteſt intelligi du
pliciter. Uno modo formaliter ꝛ actua/
liter ꝛ ſic nō fuerūt hoc modo. Alio mō
diſpoſitione ꝛ tūc bene cōcedendum eſt.
Nota ꝓpoſitionē. Deus ita ſtatuit ꝛ de nota
terminauit legib⁊ ſue ſapiētie ꝙ nullus
ſiue hō ſiue angelus beatificabit̄ ſiue ha
bebit gratiā ꝛ gloriā niſi mediante meri/
to vel ꝓprio vl̄ alieno. Proprio inq̄ pro

Meritum de cõgruo

Meritum de condigno

adulcis: alieno pro infantibꝫ ⁊ hoc merito congrui. Meritū de cõgruo eſt aliqđ opus bonū de genere moris diſponēs ad gratiam factum ſine gratia vt dare eleemoſynā extra charitatē. Meritū de condigno eſt aliqđ bonū elicitū ſm inclinationē charitatꝭ. ¶ Querit̃ quō charitas dr̃ forma virtutū cū tñ non ſit ſubiectiue in virtutibꝫ. Dico ꝙ virtutes et opa noſtra dicunt̃ formata ꝑ charitatē quia nec virtutes nec opera acceptant̃ niſi ſint formata ſeu producta ꝑ charitatē. Nota ꝓ illa auctoritate Ezechiel. xviij. Aurum opus decoris tui ⁊ foramina in die qua conditus es. Aurū eſt charitas foramina eſt diſpoſitio q̄ ē in creatura rationali ad recipiendū charitatē diuinā.

Querit̃ tertio. Utrum

aliq̄bus data ſit future glorificationis ꝑſcientia. Aduertendū ꝙ q̄dā ſunt poſſibilia q̄ q̄ñq̄ erūt vt antixp̄us. Alia ſunt poſſibilia q̄ nunq̄ erūt vt ꝙ ſit alius ſol ⁊ alia luna. Opinio talis eſt ꝙ nulli angeli nec boni nec mali habuerūt ꝑſciētiā ſui ſtatus: ⁊ hec ē ꝯcluſio rñſalis. Rō eſt quia certa cognitio future beatitudinis magis ꝑtinet ad ſtatū p̄mij q̄ ad ſtatum meriti. Pono diſtinctiones. ¶ Prima diſtinctio duplex ē certitudo quedā potentie cognitiue. alia potētie affectiue ¶ Secunda diſtinctio duplex eſt certitudo intellectus quedā eſt infallibilitatis: alia eſt probabilitatis. Prima eſt illa qua aliquis ita cognoſcit aliquid ꝙ nō pōt falli vt cognitio ꝙ viuo. ¶ Secūda eſt illa q̄ habetur ꝑ ꝓbabiles rōnes vel veriſimiles ad vnā partē ſic ꝙ ad oppoſitū nulle ſunt ꝓbationes vel valde pauce vt ſcio: ꝙ oīs mater diligit filiū ſuū. Tertia diſtinctio. Certitudo volūtatis eſt duplex q̄dā expectationis: alia eſt tentionis. Prima ꝑtinet ad viatorē. Scđa ad cōphenſorē. Spes ē certa expectatio future beatitudinis ꝓueniēs ex grā ⁊ meritꝭ. ¶ Prima ꝓpō. Angeli q̄diu fuerūt viatores nō habuerūt certitudinē infallibilitatis de ſua glorificatione. patet qꝛ deꝰ nō reuelauit eis: nec poterāt ſcire ex ſeipſis: qꝛ nullus intellectꝰ creatꝰ pōt certitudinalr ſcire ꝑ naturalē virtutē futura ꝯtingētia ¶ Scđa ꝓpō. Angeli in ſua creatiōe habuerūt certitudinē ꝓbabilitatis ſue glorificationis. patet qꝛ poterāt cognoſcere ex rōnibꝫ ꝓbabilibꝫ ꝙ aliqñ haberēt gloriā. pꝫ qꝛ nullū in ſe ſciebāt īpedimētū vl̃ pctm̄ ¶ Tertia ꝓpō. Nulli angeli q̄diu fuerūt viatores ſ certitudīe tētōis certi fuerūt d̄ ſua glīficatōe: qꝛ tentio ē actꝰ ꝯcupiēdi q̄ ꝯcupiſco deū vt ē pñs mihi. ¶ Quarta ꝓpō. Angeli in ſua creatōe nō fuerūt certi certitudine etiā ſpei de ſua glorificatione. patet qꝛ nō habuerūt ī ſua creatione ſpem nec fidem nec gratiā. ¶ Quinta ꝓpō. Hoīes viatores exiſtētes ī grā hñt maiorē certitudinē de ſua futura beatitudine q̄ habuerūt angeli ī ſua creatione de ſua glīficatione. pꝫ qꝛ hoīes iuſti hñt fidem ſpem ⁊ charitatē: angeli aūt in ſua creatione nō habuerunt: poſito ꝙ creati ſunt in puris naturalibꝫ. ¶ Sexta ꝓpō. Angeli in ſua creatione habuerūt certā expectationē ſemiplenā de ſua glīficatione. patet qꝛ habuerūt rōnes ꝓbabiles. ſ. innocētiā ⁊ dei liberalitatē. ¶ Septima propō. Licet angeli in ſua creatione fuerint ꝓpinquiores deo q̄ hoīes q̄tum ad ſtatum: hoīes tñ iuſti ꝓpinquiores ſunt deo q̄tū ad meritū. patet prima ps quia angeli habuerūt ſtatū innocentie in principio creationis. Nos autē in principio ſtatus noſtri peccatores ſumus ⁊ ſumus omnes in ſtatu miſerie. ¶ Secūda pars patet eo ꝙ quia homines iuſti viatores habent pignus vite eterne: angeli non tunc habuerunt.

Quarto querit̃ Utrum

malis angelis reuelari potuit ſuꝰ caſus Caſus dr̃ a cadēdo ſiue cadentia. Et eſt differētia inter cauſā: caſum: et occaſionē ſm Bonauētura. Cauſa eſt qđ producit

effectum z intendit ipſum pducere. Ca
ſus eſt cauſa q̄ attingit effectum: ſed non
intendebat vt cum fodiens inuenit the/
ſaurū. Occaſio eſt qđ nō ē cauſa efficiēs
nec intēdebat aliquid facere: tñ aliqd ſe/
quitur: vt ſi quis in cōgregatiōe pfert in
conſulte verbum: ex quo audiens iraſcit
Illud verbum platum nō eſt cauſa: nec
pferens intendebat: ſȝ eſt occaſio. ¶ No
ta ꝙ duo ſunt agentia. ¶ Primo agēs a
propoſito qđ agit ppter finem cognituȝ
Secūdo agens naturale qđ non agit p
pter finem cognitum. Caſus theologice
eſt delectio alicuius de aliquō ſtatu. Et
eſt triplex in angelis. Nam primus ē ca/
ſus a ſtatu grē. Secūdus a ſtatu glorie.
Tertius a celo empyreo. A ſtatu gratie
ceciderunt quē probabiliter habuerunt.
A ſtatu glorie ceciderūt: nō quia habue
runt: ſed quia habuiſſent ſi nō peccaſſent
aut ſi penituiſſent: de oibus iſtis eſt que/
ſtio. Alius caſus poſſet aſſignari ſcȝ ca/
ſus a ſtatu innocentie ſi fuerint creati in
pueris naturalibꝫ. Quintū caſum expe/
ctant poſt diem iudicij in abyſſum infer
ni. Reſolutio qōnis ſtat in ſex ppōnibꝰ.
¶ Prima ppoſitio. Angelus non potuit
pſcire certitudinaliter caſum ſuū anteꝗ̄
peccaret ex ſeipſo naturaliter. patet quia
illud erat verum futurū contingens: ſed
nullus intellectꝰ creatus pōt certitudi/
naliter ſcire futura contingentia ex ſeip/
ſo naturaliter. nam hoc eſt propriū deo.
¶ Scđa ppoſitio. Cum deus ſciat natu
raliter z certitudinalr̄ futura cōtingētia
angelus malus nō potuit preſcire pecca
tum ſuū niſi a deo reuelante. Prima ps
patet qꝛ ſolus ille intellectꝰ cuiꝰ noticia
nō dependet a re creata noſcit futura cō
tingētia certitudinalr̄ intellectus diui/
nus eſt hmōi: ergo zc̄. Noticia intellectꝰ
angelici dependet a re: ſed futura contin
gentia non ſunt a re. ¶ Tertia ppoſitio
Si angelus malus ſciuit certitudinalr̄
caſum ſuuȝ ſeqtur ꝙ deus reuelauit ſibi
¶ Quarta ppoſitio. Deus non potuit

de potentia ſua ordinata reuelare ange/
lo ſuo malo caſum ſuū. ¶ Quinta ppoſi
tio. Licet deus potuit pdicere angelo
malum caſum ſuū nō tamen potuit reue/
lare. ¶ Sexta propoſitio. Reuelare eſt
certam illuminationem cauſare interius
in illo cui fit reuelatio de aliquo reuela/
to. Undevna z eadem ppoſitio numero
pōt dici coram oibus exiſtentibꝫ in aliq̄
loco: z poteſt vniformiter audiri ab omi
bus: z tñ non reuelabit niſi vno vel aliqui
bus: ſicut pꝫ de doctore pferente verba
qꝛ aliqui intelligūt: z habent nouū aſſen/
ſum: alij vero nō. Nota ꝙ dolor ē de his
que nobis ignorantibꝫ adueniūt. Triſti/
cia eſt de his q̄ nobis nolentibꝫ adueniūt
¶ Querit vtrū angeli in ipſa creatiōe. l.
in iſtanti creatiōis habuerūt cognitionē
matutinā. ¶ Triplex eſt cognitio quedā
eſt meridiana: alia matutina: alia veſpti/
na. Cognitio meridiana eſt clara dei vi/
ſio: p quā btūs clare z nude videt ipſam
eſſentiaȝ diuinam in ppria exiſtentia vel
pſentia. ¶ Prima ppoſitio. Nulla noti/
cia abſtractiua eſſentie diuine ꝗ̄tūcunq̄
diſtincta eſt noticia meridiana. ¶ Secū
da ppoſitio. Cognitio meridiana nō eſt
cōmunicabilis viatori manenti in ſtatu
vie. Cognitio matutina ē cognitio crea/
turaꝝ que cauſatur imediate a verbo di
uino ſiue clare viſo ſiue non. Iſta cogni
tio eſt duplex. Quedā eſt proprie dicta
que ē complete z pfecte matutina. Alia
eſt large capta que eſt incomplete z im/
pfecte matutina. Prima cognitio eſt cau
ſata a verbo diuino clare viſo. ¶ Prima
propoſitio. Noticia intuitiua dei inquā/
tum terminatur ad eſſentiam diuinā nō
eſt matutina. ¶ Secunda propoſitio eſt
Omnis cognitio matutina proprie ca/
pta eſt mere ſupernaturalis. Alia eſt co
gnitio matutina large capta qñ cauſat
immediate a verbo diuino nō clare viſo.
¶ Scđa ppō. Licet angeli in principio
ſue cognitionis non habuerūt cognitio/
nem matutinā ſtricte captā habuerūt tñ

aliam. ¶ Tertia propoſitio. Nulla noticia alicuius rei create immediate cauſata per ſpecies acquiſitas põt dici cognitio matutina nec large nec ſtricte: patet quia omnis cognitio matutina cauſaꝛ a verbo diuino. Cognitio veſpertina ē cognitio rerum creatarum ĩmediate cauſata ab ipſis rebus in proprio genere vel a ſpeciebus intelligibilibus acquiſitis ſupplentibus vicem ipſarum rerum. ¶ Correlarium. Cognitio rerũ creataruꝫ que habetur virtute ſpecierũ innatarum proprie nõ eſt veſpertina. Dico ex iſtis dictꝭ ꝙ melior opinio ſtat ĩ duabus diſtinctionibus ꝛ propoſitionibꝰ. ¶ Prima diſtinctio duplex eſt noticia matutina ſtricte ꝛ large capta. ¶ Prima propoſitio. Nulli angeli nec boni nec mali ꝗdiu fuerũt viatores habuerunt noticiam matutinã ſtricte captam: patet quia nulli ãgeli habuerunt noticiam rerũ in verbo diuino clare viſo. ¶ Secũda propoſitio. Omnes angeli habuerunt in principio ſue creationis noticiam matutinã large captam pꝫ quia habuerunt noticiam omniũ creaturum rerũ cauſatã a verbo diuino. ¶ Secũda diſtinctio. Angelus poteſt dici lux dupliciter. Uno modo ab irradiatione a luce ſuprema ꝓcedente ſm ſtatũ nature per quã irradiationẽ cognoſcũt oẽs res creatas. Pono propoſitiones. ¶ Prima oẽs angeli in ꝑncipio ſue creationis fuerunt lux ꝓpter talem irradiationem. ¶ Alio modo angeli poſſunt dici lux ab irradiatione ſuprema a luce procedente ſm ſtatũ plenitudinis grẽ ꝯſummate ſiue glorie. ¶ Secũda ꝓpoſitio. Soli angeli btĩ ſiue boni facti ſunt lux ꝑ irradiationẽ ſcdo mõ dictã. Rõnes ad ꝑmã prẽ intelligũtur de cognitiõe matutina large capta. Rõnes ad oppoſitũ itelligunꝛ de cognitiõe matutina ꝓprie capta.

Quinto queriꝛ Utrum

in angelis ſit cognitio veſꝑtina poſt glorificationẽ. Reſolutio queſtionis ſtat in octo ꝓpoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio eſt. Ois creatura ꝗtũ ẽ de ſe tenebre ẽ. Contra ens poſitiuũ non eſt tenebre vel ꝑuatio lucis: ergo Rñdeo ꝙ propoſitio ꝑdicta expõitur duplr. Uno modo creatura capiꝛ duplr ꝑmo entitatiue poſitiue ꝛ quidditatiue. Hoc mõ creatura nõ eſt tenebra. ¶ Scdo mõ capiꝛ creatura cõparatiue ꝑ reſpectũ ad deũ ꝗ̃ eſt lux et quia dei ad creaturã nulla eſt cõparatio ſicut nec lucis ad tenebras: ideo creatura dicitur tenebra. Alio modo exponiꝛ ꝓpoſitio. Ois creatura ꝗtum eſt de ſe eſt tenebra nõ entitate ꝛ realiter ſed ꝗtum eſt de ſe.i.niſi deus creaturam ꝯſeruaret creatura nihil eſſet ſicut tenebra nihil eſt ¶ Scda ꝓpoſitio. Sicut dies dat illuſtrationẽ a luce ꝓcedente ſuper hec tenebroſa. Ita mane ꝛ veſpere dicunꝛ media inter diem ꝛ noctem ꝑ acceſſum ꝛ regreſſum. ¶ Tertia ꝓpõ. Deus eſt lux: ꝛ tenebre in eo nõ ſũt vlle. ¶ Quarta ꝓpoſitio Cognitio dei in ſe diciꝛ dies ꝛ meridies ¶ Quinta ꝓpoſitio. Diuina lux illuminans angelum illuminatione ꝑfecta ad cognitionẽ ſui facit ipm angelum eſſe lucem. ¶ Sexta ꝓpõ. Quicũꝗ angelus illuminatus cognoſcit creaturã tũc cognitio eius dr matutina vel veſꝑtina. ¶ Se prima ꝓpoſitio. Quicũꝗ angelus illuminatus ſiue btũs cognoſcit creaturã in ſeipã ꝛ in ꝓprio genere talis cognitio eſt veſꝑtia. ¶ Octaua ꝓpoſitio. Quicũꝗ angelus illuminatꝰ refert creaturã quaꝫ intellexit in genere ꝓprio ad laudem dei ſiſtendo: in diligẽdo deũ talis cognitio ẽ matutina. Ex his ſeqtur correlarium ꝙ cognitio matutina multo clarior eſt ꝗ̃ veſpertina. Alia eſt cognitio tenebroſa que nõ laudat deum: illa ſcꝫ qua ꝑfeligitur ꝓpria voluntas ꝗ̃ diuina ꝛ qua preponiꝛ creatura creatori. Hec cognitio eſt in malis et peccatoribꝫ: ꝛ poteſt vocari erronea et falſa. Argumenta patẽt in textu ꝛ poſſunt notari pulchre autoritates ad predicandum.

Circa diſtinctio-
nem quintã queriẽ. Utruȝ
lucifer peccauerit pctõ ſu-
perbie. Pro riſiõe notãdũ:
ꝙ duplex eſt pctm̃: ſcȝ cõmiſſiõis ⁊ omiſ-
ſionis. Pctm̃ cõmiſſiõis eſt actus libere
⁊ volũtarie elicitus vel imperatꝰ a volũ-
tate contra aliqd̃ p̃ceptũ diuinũ. Prima
particula eſt actꝰ: ad differentiã pctĩ ob-
miſſiõis: loco gñis. ¶ Scd̃a libere ⁊ vo-
lũtarie: qꝛ nullus peccat nolens qꝛ pctm̃
adeo volũtariũ ⁊c̃. Tertia elicitꝰ vel im-
peratꝰ: poniẽ iſta diſiunctiua ꝓpter actũ
duplicẽ ſcȝ interiorẽ ⁊ exteriorem. Elici-
tus ꝓpter actum interiorẽ ſicut nõ con-
cupiſces. Imperatꝰ ꝓpẽ actuȝ exteriorẽ
¶ Quarta ꝑticula ẽ ꝯtra aliqd̃ p̃ceptũ
diuinũ. Et cõformiter diffinit Augꝰ. ꝙ
pctm̃ eſt om̃e ꝯcupitũ vł factũ vł dictũ:
⁊ h̃ eſt materiale: ꝯtra legẽ dei: ⁊ illud eſt
formale. Idẽ pctm̃ eſt voluntas aſſequẽ-
di vel retinendi qd̃ iuſticia vetat. Amb.
in libro de paradiſo. Pctm̃ eſt preuarica-
tio legis diuine ⁊ celeſtium inobediẽtia
mãdatoꝝ. Aliud eſt peccatũ obmiſſiõis
Et ẽ obmiſſio libera alicuiꝰ actus prece-
pti affirmatiui ꝑncipalis quẽ omittens
teneẽ eligere vel facere. Prima particu-
la eſt omiſſio libera: qꝛ ſi non eſſet libera
non eſſet pctm̃. Scd̃a eſt actus alicuius
ad differẽtiam circumſtantiarum: quia
dicere officiũ diuinũ cũ euagatiõe nõ eſt
obmiſſio ſed negligentia. Tertia parti-
cula p̃cepti affirmatiui poniẽ ad differẽ-
tiam tranſgreſſionis preceptoꝝ negati-
uorum: ſicut furtũ cõmittẽdo nõ obmit-
to ſed obmiſſio eſt circa p̃cepta affirma-
tiua ſicut honorare parentes. Quarta
pꝛĩcipalis: ponitur ad differentiã actuũ
minus principalium: ſicut ire ad matu-
tinum eſt principalis actus: inducre pal-
lium minus principalis. Ex iſtis inferũ-
tur correlaria. ¶ Primũ. Uoluntas cre-
ata ſine omni poſitiuo actu libere elici-
to ab ea: vel imꝑato poteſt peccare mor-
taliter: patet qñ voluntas obmittit ali-
quid ad qd̃ teneẽ peccat mortaliter: pro-
ut accipitur in propoſito ſicut obmiſſio
honorãdi parẽtes. patet: hoc ꝑ exemplũ
ſicut ſi habeo parẽtes indigẽtes tũc vo-
lo deliberare verũ tenear ſubuenire: non
tamẽ refuto: ſed ſuſpendo illud p̃ceptuȝ:
et ponatur ꝙ parentes moriantur inte-
rim tunc pecco mortaliter ſine actu elici-
to libere ⁊c̃. ¶ Scd̃m nulla trangreſſio
facta ꝯtra traditionẽ hoĩs inq̃ʒtũ homi-
nis ẽ: eſt pctm̃ mortale. ¶ Tertiũ. Nul-
la trãſgreſſio facta cõtra prelatũ aliqueȝ
in. q̃ʒtum eſt alius ꝑlatus a deo et diſtin-
guiẽ a deo: eſt mortale pctm̃. ¶ Quar-
tum. Tota eccleſia vt non innititur ſpi-
rituiſancto vel vt diſtinguitur a ſpũſan-
cto nõ poteſt obligare ad pctm̃ mortale.
Per eccleſiam intelligo congregationem
pape cardinaliũ ⁊ omniũ in terra viuen-
tium inq̃ʒtum diſtinguiẽ a ſpũſctõ: et ſic
non põt obligare ad pctm̃ mortale. Ex
quo ſequitur ꝙ ſummus pontifex nõ po-
teſt obligare ad pctm̃ mortale et genera-
liter oẽs homines. Nullus legiſlator ſi-
cut princeps ſecularis vel eccleſiaſticus
prelatus põt obligare aliquẽ ad exercen-
dum actũ aliquẽ ſub aliqua pena quam
ipſe non põt infligere. Sed nullus talis
poteſt infligere penam peccati mortalis.
Maior patet. quia ſi rex p̃ciperet mihi
ꝙ irem pariſiꝰ ſub pena deſtructiõis vel
interfectionis aĩe mee illud p̃ceptũ nihil
valeret. Minor ptȝ: qꝛ nullus poteſt in-
fligere penã eternã niſi ſolus deus: quia
pena peccati mortalis eſt pena eterna.
¶ Quitum. Eccleſia vt innititur ſpũi-
ſancto etiam ſummus pontifex vel aliq̃s
ꝑlatus inq̃ʒtum innititur ſpirituiſancto
põt obligare ad pctm̃ mortale. Et ideo
eſt ꝙ eccleſia obligat ieiuniũ quadrageſi-
male quia innititur ſpirituiſancto. Alia
ꝑſuaſio eſt ꝙ ſicut ſolus deus dat vitam
eternam ⁊ gratie: ſic ſolus auctoritatem
obligãdi ⁊ infligendi penã eternã. ſolus
claudit ⁊ nemo aperit. aperit ⁊ nẽo clau

Duplex eſt peccatum ſ. mortale et veniale

…dit. Duplex eſt pctm̄: ſcꝫ mortale ꝛ veni-
ale. Pro declaratione ponuntur propo-
ſitiones. ¶ Prima. Omne peccatum
pro quanto eſt offenſa dei: pro ſua condi
tione ꝛ indignitate mortiferū ē ꝛ morta
le: ꝛ ſeparatiuū eſt a gratia dei. Probaꝛ:
quia quelibet offenſa dei poteſt puniri
iuſte a deo iudice nō ſolum tēporali pe-
na ſcꝫ mortis: ſꝫ etiaꝫ pena eternali. ptꝫ:
quia quelibet offenſa dei eſt digna mor-
te et deus iuſte poteſt illi infligere pe-
nam pctī. ptꝫ ꝯcluſio: quia nulla nec tē-
poralis nec eťnalis pena eſt tam mala ſi-
cut q̄cūqꝫ offenſa dei: vñ citiꝰ eēt toleran
da pena morť q̄ꝫ admittere offenſaꝫ dei
ꝛ ſic in nullo caſu licituꝫ ē offendere deū.

Vide.

¶ Scđa ꝓpoſitio ē. Nulla offenſa dei ē
de ſe venialis: niſi reſpiciēdo ad diuinaꝫ
miſeđiam q̄ nō vult reputari ꝛ obligari
offenſam noſtram ad penam eťnam. ptꝫ:
quia quodlibet peccatum ē mortiferum
eſſentialiť ſoiū. Tertia propoſitio. Pec-
catum mortale ꝛ veniale in eſſe peccati ꝛ
inq̄ꝫtum peccatū nō diſtinguunť quid-
ditatiue ꝛ formaliter ꝛ intrinſece: ſed di-
ſtinguunť ſolum per reſpectum ad diui-
nam miſericordiam: que vult imputare
vnū ꝛ nō aliud ad mortē. ptꝫ: qꝛ om̄e pec
catum ſiue mortale ſiue veniale ē offenſa
dei q̄ ē mortifera: qꝛ q̄libet offenſa dei eſt
mortifera. ¶ Quarta eſt. Duplex ē dif-
ferentia inter peccatū mortale ꝛ veniale.
Prima eſt de peccato mortali quia pctm̄
mortale puniť pena eternali ex iuſticia
dei ordinata: ꝛ pcrō veniali correſpōdet
pena tp̄alis. Ex hoc patet ꝙ opinio ſan

Opinio thome

cti Thome: eſt nimis crudelis dicēdo ꝙ
pctā venialia punienť in iferno pena eter
na: quia deus non ſic ordinauit. Alia eſt
differētia ab extrinſeco: quia pctm̄ mor-
tale deſtruit gratiā dei et ſeparat a deo.
Veniale non deſtruit gratiā nec ſeparat
a deo eo mō quo mortale: q̄a ſic placuit
deo ordinare. ¶ Ex quo ſequitur correla
rium contra illos q̄ dicunt ꝙ pctm̄ diciť
veniale quia mereť veniā. hoc falſum eſt
quia nullū pctm̄ poteſt habere rationeꝫ
ad merendā veraciter veniam: immo de-
meretur. Et ideo omnis offenſa dei eſt
mortalis de ſe ꝛ deus iuſte poſſet auferre
nobis gratiā ꝛ vitam ſpūalem: ſed ex ſua
miſericordia ſtatuit ꝙ nō auferet nobis
illā ꝓpter quācunqꝫ offenſam venialem.
¶ Quinta propō. Nos obligamur deo
ad gratitudineꝫ et gratiarūactionē ex eo
ꝙ nō punit noſtra peccata venialia pena
eťna. Quāto ergo plus ſibi obligamur
de remiſſione pctoꝝ mortaliū: qꝛ commu
tat penā eternā in tp̄alē. ¶ Sexta ꝓpō.
Peccans venialiter ex deliberatione pre
uia abutitur miſericordia dei q̄ concedit
peccatum veniale non eſſe mortale: tamē
adhuc ille conſenſus in pctm̄ veniale nō
eſt niſi venialis: quia cōſenſus in veniale
non eſt niſi venialis ſm omnes doctores.
¶ Septima ꝓpoſitio. Q̄libet pecca-
tum ſiue morale ſiue veniale eſt ꝯtra ali-
qđ p̄ceptū: ꝯtra illos q̄ dicunt ꝙ veniale
eſt ꝯtra ꝯſilium cū quibus eſt Scotus.
ptꝫ quia nullū eſt peccatū niſi quia ꝓhi-
bitum. Ps̄. cxviij. Preuaricātes reputa
ui ꝛc̄. qꝛ oīs peccator ē p̄uaricator ꝛ trāſ-
greſſor. ¶ Aliqđ eſt ꝓhibitū tripliciť. ſcꝫ
lege naturali vel lege dei vel humana da
tas ſcripto voce vel mente: ꝛ per has di-
ſtinctiōes pōt ſolui argumētū. ¶ Scđs
terminꝰ eſt ſupbia que q̄ꝫtum ad p̄ſens
eſt duplex ſcꝫ p̄ſumptionis ꝛ ambitiōis.
Supbia p̄ſumptionis eſt immoderatus
amor amicitie ſupipſius quo aliquis dili-
git ſeipſum plusq̄ꝫ ratio recta dictat ꝛ lu
cifer peccauit hoc peccato: nimis inordi-
nate et immoderate diligendo ſepiſum.
Ideo Auguſti. xi de ciuitate dei dicit ꝙ
ſuperbi dicuntur placentes ſibi. Unde
ex iſto amore fundata eſt ciuitas diabo-
li. Unde etiā Auguſti. nono de ciuitate
dei dicit ꝙ duo amores fecerunt ſibi du-
as ciuitates. Superbia ambitionis eſt
inordinatus appetitus et immoderatus
amor proprie excellentie ſuper alios. Et
hanc deſcribit Augꝰ. Eſt praue celſitu-

dinis inordinatus amor ſiue inordinat⁹ appetitus. Ille proprie eſt ſuperbus ſm Bonauenturam qui omnia vult facere omnes alios ſpernit ꝛ nihil bene facit.

¶ Reſponſio Bonauēture ꝛ opinio eſt ꝙ angeli pctm̄ poteſt cōſiderari tripliciter. Primo q̄tum ad inchoationem: vel q̄tum ad ingreſſum. Scdo q̄tuȝ ad ei⁹ cōſummationē: vl' q̄tum ad progreſſum Tertio q̄tum ad eius confirmationem ſeu obſtinationē: vel q̄tum ad egreſſum ¶ Tota reſolutio hui⁹ reſpōſionis ſtat in tribus propoſitiōibus. ¶ Prima propoſitio eſt. Q: peccatū primi angeli q̄tum ad eius inchoationē fuit ſupbia preſumptionis: patet per diffinitionem ſupbie preſumptionis. ¶ Secunda eſt. Q: primum pctm̄ luciferi q̄tum ad eius cōſummationem fuit ſuperbia ambitiōis: vide ſupra. ¶ Tertia eſt. Q: primū peccatum luciferi q̄tum ad eius confirmationē: id eſt obſtinationem fuit inuidia ꝛ odium dei ꝛ ibi conſummata fuit malicia. ¶ Correlariuȝ. Diabolus peccauit pluribus pctīs: quia ſicut melior actus ꝛ magis meritorius eſt amor dei: ſic ecōtra peior actus qui poſſet eſſe eſt odium: quia ſicut in bonis actibus eſt procedere a minus bono ad maius bonū: ſic etiā in operibus vitioſis eſt procedere a min⁹ malo ad maius malum. Ex his patet ꝙ peccauit pluribus peccatis lucifer. Et extra textum videndum eſt in quibus et quot ꝛ propoſitiones ponēde. ¶ Prima propoſitio. Peccatum luciferi nō potuit eſſe niſi in voluntate. patet: quia non potuit peccare per actus potentiarum ſenſitiuarum: tum quia non habet: tum etiam quia nullus potentie ſenſitiue ē malus niſi inq̄tum procedit a mala voluntate: nec potuit eſſe in intellectu angelico: quia hoc nō potuit eſſe niſi male ꝛ falſe iudicando quod fit per errorem quoniam error non eſt peccatum ſȝ pena peccati. ¶ Scda propoſitio. In voluntate poteſt eſſe duplex act⁹: ſcilicet velle ꝛ nolle ꝛ ſiue diligere ꝛ deteſtari. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Nullum nolle poteſt eſſe primū peccatum luciferi. patet: omne nolle preſupponit velle: ꝛ omne nolle inordinatuȝ pſupponit velle inordinatum. ¶ Quarta propoſitio. Duplex eſt velle voluntatis: quoddam amicicie: ꝛ quoddam cōcupiſcētie. Voluntas amicicie propter bonum amati. Voluntas concupiſcētie ꝓpter bonum amantis. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Omne velle concupiſcentie preſupponit velle amicicie: quia nō concupiſco vinum niſi quia diligo meipſum. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Inter omnes actus voluntatis velle amicicie primū eſt. ¶ Septima propoſitio. Inordinatus amor amicicie ſui quo lucifer plus dilexit ſeipſum q̄ deum fuit primum peccatum eius: et iſtud fuit primum fundamentum ciuitatis babylonice. Scōm illiō Auguſti. Duo amores fecerunt ſibi ꝛc̄. ¶ Primuȝ ergo peccatum luciferi ſm Bonauenturam ꝛ omnes doctores fuit ſupbia. Sed Scotus dicit: ꝙ fuit peccatū luxurie ꝓpter ꝙ ſciendum: ꝙ luxuria poteſt conſiderari dupliciter. ¶ Uno modo proprie capiēdo luxuriam pro luxu carnis: et de iſta nō peccauit angelus. Alio modo large pro inordinato amore ſuīpſi⁹ vel alterius ꝛ de iſta peccauit lucifer: ꝛ fecit tunc primum fundamentum babylonice ciuitatȝ cui ꝛ ſupaddidit multa alia peccata. ¶ Secundum peccatum luciferi fuit inordinatus ſuīpſius amor concupiſcentie. ¶ Tertium peccatū. Quia concupiuit beatitudinem intenſiſſime: quia nō minorē q̄ deus habet. ¶ Quartum peccatum. Quia concupiuit beatitudinem nimis accelerando: quia nolebat eam mereri: ſed ante tempus determinatum volebat habere. ¶ Quintum peccatum. Quātum ad cauſam: concupiſcendo beatitudinē: quia volebat eam habere ſine meritis contra ordinationeȝ diuinam. ¶ Sextum peccatuȝ. Fuit inordinatus amor excellentie ſuper alios.

¶ Septimū pctm̄ fuit in nolle: qȝ habuit plura nolle in oppoſitū eoꝝ q̄ cōcupiſcebat: qȝ p̄mo nolebat habere minorem beatitudinem q̄ȝ deus: ibi fuit inuidia. ¶ Octauū pctm̄ fuit: qȝ noluit expectare beatitudinem tp̄e debito: ⁊ ibi eſt ira. ¶ Nonuȝ pctm̄ qȝ noluit hr̄e beatitudinem ꝑ merita: ⁊ etiā ē ibi ira. ¶ Decimū pctm̄ qȝ noluit ſb̄eſſe deo. ¶ Undecimū pctm̄ fuit infidelitas qđ ſumit̄ ſm̄ beatitudinem: qȝ errauit: qȝ nō credebat ꝙ deus eū puniret vl̄ iudicaret. ¶ Duodecimum peccatum fuit pctm̄ curioſitatis. ¶ Tredecimū peccatū omiſſionis quia omiſit facere qđ debebat. ¶ Decimumquartū pctm̄ fuit ingratitudo qȝ debebat regratiari deo de bonis ſibi ab eo datis. ¶ Decimūquintum pctm̄ fuit ſeductio vel ſeditio qȝ fecit ſeditionē magnā in celo traxit tertiam partē ſtellarū et ſeducebat alios. ¶ Decimūſextū pctm̄ fuit homicidiū qȝ Jo. dicit ꝙ ab initio fuit homicida ⁊ ſui ipſius ⁊ alioꝝ qȝ occaſionē peccati mortalis dedit alijs incitādo. ¶ Decimūſeptimū fuit furtum: qȝ abſtulit rem alienā inuito dn̄o. Sicut adhuc nitit̄ auferre deo aīas. ¶ Decimūoctauū fuit pctm̄ tyrānidis. ¶ Decimūnonum pctm̄ fuit guloſitatꝭ: qȝ voluit habere cibum qn̄ debebat ieiunare: ⁊ auide concupiuit illū cibūꝗ quideȝ cib⁹ eſt clara dei viſio q̄ eſt panis angeloꝝ. ¶ Uiceſimuȝ pctm̄ fuit odiū ⁊ deteſtatio dei ⁊ cōſummauit tūc maliciā. Aliq̄ etiā ponūt blaſphemiā q̄ pōt reduci ad alia. Aliud fuit etiam deſperatio. Et alij etiā ponunt ꝙ fuit falſa dogmatiſatio. Et gn̄aliter loquēdo nō eſt aliq̄ ſpēs pcti imaginabilis quin cōmiſerit lucifer. Et ſi dicatur ꝙ ī vno ſolo motu peccauit: dicendum ꝙ ꝑ motum intelligitur primū pctm̄ alit̄ doctores ſibi contradicerēt ſepe.

Secundo querit⁹. quid

appetijt lucifer. ¶ Utrū deo equiparari appetierit. Reſolutio ſtat ī iſtis ꝓpōnibus. ¶ Prima ſilitudo dei eſt duplex q̄dā eſt eq̄litatis ⁊ eq̄parātie: alia eſt ꝯformitatis ⁊ imitabilitatꝭ: p̄ma eſt q̄ aliq̄s eſt ſilis deo in om̄ib⁹ ꝑ oīmodā adeq̄tionē. Et h̄ mō filius dei in diuinis eſt ſilis deo pr̄i ⁊ ſpūiſctō. Alia ſilitudo dei imitabilitatis ē q̄ q̄s imitat̄ in aliq̄b⁹ actib⁹ vl̄ in aliq̄ ꝑfectiōe diuina: ꝑticipādo eā. Exēplū p̄mi de v̄tutib⁹ theologicis ⁊ mirabilib⁹. Exēplū ſcđi ſic iudices imitant̄ iuſticiā dei ⁊ ſapiētes ſapiētiaȝ. ¶ Scđa ꝓpō. Silitudo dei ⁊ eq̄parātie nō ē imitabil̄ creature. pꝫ: qȝ iplicat ꝯdictioneȝ creature om̄imodā hr̄e equalitatē dei. ¶ Tertia ꝓpō. In filio dei ē ſimilitudo dei pr̄is oīmoda eq̄litatis ⁊ equiparātie qȝ eſt ſibi ſilis in om̄ib⁹. ¶ Quarta. In ſpūſctō eſt ſilitudo dei pr̄is ⁊ filij eq̄litatis oīmoda atq̄ꝫ ꝑfectiſſima. ¶ Quinta Silitudo dei eq̄litatis ⁊ equiparātie nō pōt iuſte ⁊ ordinate appeti a nulla creatura: qȝ nō eſt cōicabilis. ¶ Sexta Silitudo dei ꝯformitatis ⁊ imitabilitatis eſt duplex. Una eſt v̄tuoſa qn̄ aliq̄s imitat̄ deū in actib⁹ v̄tuoſis puta in iuſticia humanitate ⁊ caſtitate iuxta illđ Matth. xj. Diſcite a me qȝ mitis ſum ⁊c̄. Alia eſt vitioſa ⁊ diſplicēs deo: ⁊ ē q̄ aliq̄s appetit ſilis eſſe deo ī aliq̄ quo nō decet eū: ſicut appetere hr̄e dominiū ſuꝑ alios ſe vindicare de inimicis: qȝ nullus q̄ȝtūcūq̄ꝫ ꝑfect⁹ hr̄e pōt iuſte dominiuȝ ſuꝑ alios a ſeipō: ſȝ q̄ vocat̄ a deo tanq̄ȝ aaron. Uindicta opponit̄ correctiōi: qȝ vindicta ꝓp̄e fit cauſa recordiatiōis culpe: correctio v̄o fit grā correcti vt ſcȝ emēdet̄. De⁹ vindicat pctā in dānatis ſȝ nō corrigit. ¶ Septima. Silitudo imitabilitatis ⁊ cōformitatis virtuoſa pōt ab om̄i homine vl̄ angelo appeti. patet: qȝ eſt grata deo ⁊ qȝ cōſiſtit in v̄tuoſis opib⁹. ¶ Octaua eſt. Silitudo dei vitioſa imitabilitatꝭ ⁊ cōformitatꝭ nō pōt iuſte appeti ab aliq̄ creatura: qȝ deo diſplicet. ¶ Nona ē. Silitudo dei eq̄litatꝭ ⁊ eq̄parātie eſt duplex quedaȝ eſt oīmoda totalis et eſt q̄ aliq̄s.

eſt ſimilis deo totaliter vt filius in diui-
nis. Alia eſt partialis ꝛ aliqualis et eſt il
la qua quis eſt ſimilis deo in aliqua con-
ditione vt habere tantã ſcientiã quantam
deus habet. ¶ Decima ꝓpõ. Impoſſibi-
le eſt creaturam rõnalem appetere oĩmo-
dam ſimilitudinẽ equalitatis dei. ptꝫ qꝛ
ſi quis appeteret eã faceret vnũ figmen-
tum ſicut chimeram: ergo non appeteret
equalitatem ſed ſuam fictionem: et de-
bet intelligi de appetitu efficaci ꝛ nõ ſim-
plicis complacentie. ſm ſcotũ. ¶ Undeci
ma ꝓpoſitio. Licet ſimilitudo dei equa-
litatis ꝛ equiparãtie partialis et aliqua
lis poſſit appeti a creatura rõnali: non ta
men ordinate. ptꝫ quia creatura põt ap-
petere tantã ſcientiaꝫ quantam hꝫ deꝰ ſicut
forſitan appetijt eua: ꝛ ſic dicẽdum eſt de
dominio primi angeli. ¶ Duodecima eſt
Lucifer appetijt equalitatem dei confor
mitatis ꝛ imitabilitatis inordinate ta-
men: qꝛ appetijt dominari ꝛ preeſſe alijs
patet ergo ꝙ non placebat deo. ¶ Deci-
matertia ꝓpoſitio. Lucifer appetijt ſimi-
litudinẽ dei equalitatis et equiparantie
partialẽ aliqualẽ deordinatiſſime tamẽ
patet: quia appetijt habere excellentiam
ſuper alios auctoritate ꝓpria qđ fuit impoſ
ſibile. Unde duo appetijt vnũ dominiũ
habere ſuper alios. Aliud habere illã au-
ctoritate ꝓpria ꝛ independenter: ꝛ in hoc
grauiſſime peccauit. ¶ Nota ꝙ in textu
dĩ ꝙ lucifer appetijt oĩmodã eq̃litatẽ dei
Hoc debet intelligi ſm Scotũ appetitu
deſideratiuo: qđ idẽ eſt cum appetitu ſim
plicis cõplacẽtie. Nõ potuit autẽ appete
re ipſam eq̃litatẽ dei appetitu electiuo q̃
eſt ſm Scotũ appetitꝰ efficax. Ex q̃ pa-
tet ꝙ iſti doctores idẽ dicũt tñ alijs ver-
bis. ¶ Nota ꝙ duplex ẽ celũ ſcꝫ corpora
le ꝛ ſunt celi materiales. Spũale eſt du-
plex q̃ddã icreatũ ſcꝫ pr̃ filiꝰ ꝛ ſpũſſctũs.
ꝛ de iſto loq̃bat̃ lucifer. Aliud creatũ ꝛ ẽ
q̃libet aĩa hñs grãm vl̃ angelꝰ. Et h̃ mõ
capit̃ qñ dicimꝰ. Fiat voluntas tua ſicut
in celo ꝛ in terra. In celo. i. in hominibꝰ
iuſtis. et terra: id eſt peccatoribus.

Tercio querit̃. Utrum

minores angeli peccauerũt pctõ ſuꝑbie.
Reſolutio q̃ſtiõis ſtat ĩ duabꝫ ꝓpõnibꝫ.
¶ Prima ꝓpõ. Int̃ oẽs angelos lucifer
fuit ꝑfectior ceteris. Iſta ꝓpõ quãuis ſit
multoꝝ ꝛ magnoꝝ nõ tñ videt̃ ꝓbabil' vt
patebit infra. ¶ Scđa ꝓpõ. Lucifer etiã
fuit maximꝰ in malicia int̃ oẽs malos qꝛ
fuit occaſio oĩm maloꝝ. excedit eñ omnẽ
creaturã angelicã peccatricẽ vel hũanã
in malicia. Videt̃ eñ ꝙ fuit multo peior
quam antixp̃s q̃ erit peſſimꝰ hoĩm: ſicut xp̃s
fuit optimꝰ hominũ cui ↄtrariꝰ erit anti-
xp̃s. Nota ꝙ ſub q̃libet ſpẽ in ordine an
geloꝝ ſunt plures angeli: ergo ipſe luci-
fer habebat multos ſocios eq̃les in natu
ra cũ ſint eiuſdẽ rõnis: ꝛ ideo nõ oportet
dicere ꝙ ipſe fuerit nobilior oĩbꝫ angelis
eſſentialiter etiã in puris naturalibꝫ. Et
videt̃ ꝓbabile ꝙ michael fuerit nobilior
eo: qꝛ ſm Anſhelmũ ꝛ aliq̃s doctores qñ
factũ fuit ꝓliũ in celo int̃ malos angelos
ꝛ bonos (et fuit duplex ꝓliũ. Primũ fuit
in voluntatibꝫ. Scđm fuit in reſiſtendo
malis) etiã ꝓpria virtute motiua ꝛ natu
rali ipſe michael ꝓiecit ipm luciferum de
celo: quẽadmodũ deꝰ potuiſſet illud ꝑ ſe
feciſſe. Eſt tñ ꝓbabile ꝙ ipſe fecerit me-
diantibꝫ angel' ſctis. Ita ꝙ ipſe michael
expulit ↄtute ꝓpria tanq̃ ipſo fortior ꝛ
robuſtior etiã in puris naturalibꝫ: opor-
tet ꝑ hoc dicere ꝙ fuit ꝑfectior in eſſentia
qꝛ poteſtas motiua natural' maior: cõſe
quit̃ naturã ꝛ eſſentiã ꝓſtantiorẽ ꝛ ꝑfe-
ctiorẽ. Ex hoc patet ꝙ lucifer nõ fuit ꝑfe
ctiſſimus angeloꝝ in eſſentia. Rñdeo ad
q̃ſtionẽ. Dicẽdũ ꝙ ſicut lucifer peccauit
pctõ ſuꝑbie etiã oẽs angeli mali peccaue
runt ſuꝑbiẽtes: nõ tñ ita grauiter. Mo-
dus quo peccauerũt ſm aliq̃s fuit qꝛ cõ-
ſenſerũt ſuꝑbie luciferi: ꝛ q̃ cõſentit ſuꝑ-
bie eſt ſuꝑbus. Iſte modus dicẽdi parũ
valet quia veriſimile eſt ꝙ prius appetie
runt excellentiã ꝓpriã ꝛ requiẽ aliquam.

Anteq̄ peccarent viderunt in verbo diuino ad beatitudinez ſe eſſe creatos quã tamen obtinerent cum meritis ꝛ ꝙ deberēt obſequi hominibꝫ quos deꝰ creaturꝰ erat: ſꝫ lucifer nolebat hr̃e ꝑ merita nec ſeruire hominibꝫ h̄ reputans indigniſſimū Et talē minores angeli alij appetebãt libertatē. Amor caſtus eſt amor ordinatꝰ qui ſemꝑ tēdit eſſe ſurſum ad deum ſponſum caſtiſſimū. Sicut ignis ſemꝑ tendit ſurſum. Amor aūt libidinoſus eſt amor quicūq̄ inordinatus qui cõtrariat̃ amori caſto: quia ſemꝑ incuruat̃ ad creaturã Itē eſt amor honeſti q̇ ſemꝑ eſt bonus ꝛ eſt amor caſtus. Eſt etiaꝫ amor cõmodi quo peccauerunt minores angeli in appetendo libertatē ſub lucifero.

Quarto queritur. vtrū

peccatū minorū angeloꝝ habeat aliquē ordinem ad pctm̄ luciferi: queſtio ꝓpoſita habet tres ſenſus. ¶ Primus. Vtruꝫ peccatuꝫ luciferi fuerit grauius peccato minorū angeloꝝ. ¶ Scd̾s. Vtrū peccatum luciferi fuerit cauſa quare peccauerunt ꝛ ſi non peccaſſet an alij peccaſſent. ¶ Tertius. Vtrū pctm̄ luciferi fuerit i aliq̄ mora cõmiſſum añ pctm̄ minorū angeloꝝ. Et eſt triplex opinio. Prima: Licet pctm̄ luciferi p̄ceſſiſſet ꝓritate intentionis: nõ tamen prioritate cauſalitatis ꝛ durationis ꝛ omnes in hoc cõcordant. ¶ Scd̾a eſt. Licet peccatum luciferi preceſſerit peccatum aliorum angeloruꝫ in intētione ꝛ cauſalitate non tamē tēpore: due prime partes ſunt vere: ſed vltima eſt falſa. ¶ Tertia ē doctoris Seraphici: ꝙ pctm̄ luciferi fuerit prius q̄ peccata aliorum angelorum ꝛ prioritate intētionis ꝛ cauſalitatis ꝛ prioritate temporis. quia fuit grauius ſm omnes: preceſſiſſe in tp̄e: q2 ip̄e lucifer aliquãdo ſolus in peccato fuit: quia nõ potuit fieri ꝙ minores angeli in eodem inſtanti viderent volitionem luciferi ꝛ etiam cõmodum: ꝛ deliberarēt peccare ꝛ peccarent. Preceſſit etiã cauſalitate: q2 cauſa ꝛ occaſio fuit pctõꝝ aliorū. Sicut habet̃ Apoc. xij. Draco traxit tertiã ꝛc. qđ ſcti ꝛ mgr̄i exponunt de lucifero. Si traxit ḡ aliq̄ mõ procurauit. Itē Joh. viij. dr̄: Pater mendacij ꝛ ip̄e mēdax. Capit̃ ibi ſpecies pro genere ſm glo. ſcꝫ mendaciū ꝓ pctõ: ḡ videt̃ ꝙ fuerit pater peccati. Nota ꝙ quilibet angelus ſiue bonꝰ ſiue malus ſi ꝑmittat deus ex puris naturalibꝰ poteſt cognoſcere cogitationes ꝛ volūtates noſtras cum ſint ſub obiecto intellectꝰ noſtri. Unde deus nõ ꝑmittit cõīter: ſicut deus nõ ꝑmiſit ꝙ cognoſceret virginitatē marie. tãtū em̄ cognoſcit q̄tū deꝰ voluerit: ꝛ non vltra. ¶ Duplex ē deformitas ſcꝫ nature ꝛ volūtatis. Voluntatis nõ eſt niſi diſcordia volūtatꝫ create a volūtate dei p̄ceptiua: ꝛ iſta nõ eſt cognoſcibilis alijs ab illo qui talē deformitatem habent. Nature nõ eſt niſi quedam monſtruoſitas qua aliquis caret perfectione que debet ſibi cõpetere. Peccatū angeli fuit remiſſibile vſq̄ ad terminū vie ſicut peccatū hominis eſt ſemꝑ remiſſibile vſq̄ ad inſtans mortis: poſtea aūt non eſt remiſſibile. Sic dicendū eſt de peccato luciferi: q̄ꝫ diu fuit in mora ſiue in via: ſi penituiſſet habuiſſet veniam.

Querit̃ quinto. Vtruꝫ

conuerſio minorum angelorum ad deuꝫ fuerit virtute nature vel auxilio gratie. ¶ Conuerſio theologicalis eſt duplex q̄dam entitatiua: et quedā mentalis. Entitatiua eſt totalis tranſitio vniꝰ entitatis in aliam rem. Sicut tranſitio ſpecierum panis et vini in ſacramento altaris in verum corpus chriſti que dicitur totalis ad differentiam tranſitionis phiſicalis que eſt partialis ꝛ illa nõ poteſt fieri niſi a deo: et talis dicitur fuiſſe conuerſio vxoris Loth ita ꝙ corpus fuit redactum in ſtatuam ſalis: ꝛ hoc ſm aliquos deus enim potuit hoc facere. Alia mentalis ſiue intellectualis et eſt triplex.

¶ Prima dicitur naturalis ⁊ eſt quando mens creature rationalis ſm naturã ſuam eſt ordinabilis ad deum ⁊ ſemp tendit ad eum appetitu naturali. Et ſic loquebaꝛ proculus q̄ dicebat: ꝙ res habẽt triplex eſſe. Unuꝫ in ſua cauſa ſiue deo: aliud in egreſſu et aliud in progreſſu: et ſm hec vtraq3 res eſt perfecta quãdo reuertitur in ſuum finẽ ⁊ ad id vnde egreſſa eſt: ſicut patet in circulo. ¶ Secunda conuerſio dicitur gratioſa ſiue gratuita quando mens creature rationalis cõiungitur ſuo principio per habitum charitatis ⁊ gratie. Et iſta eſt triplex: ſcilicet habitualis: virtualis ⁊ actualis. ¶ Habitualis fit ſolũmodo in habitu charitatis ⁊ non in actu. Iſto modo dormiẽs in charitate eſt cõuerſus ad deum conuerſiõe. ſ. habituali. ¶ Uirtualis iſta nõ fit ſolum in ſolo habitu charitatis: ſꝫ requirit aliquẽ actum eliciturꝫ a charitate qui nõ ſemp eſt cõtinuatus ſicut aliquis volens celebrare in principio actualiẽ ⁊c̃. ¶ Actualis cõſiſtit tam in habituali q̃3 in actuali actu charitatis ⁊ iſta eſt meritoria. ¶ Tertia conuerſio mentalis dicitur glorioſa ſiue beatifica: et eſt diligere deũ clare viſum ad differentiã conuerſionis vie. Et inſup ad maiorẽ nota expſſionem. ¶ Auerſio eſt triplex. Quedam habitualis que quidem nnnq̃3 fuit actu in illo in quo eſt: tamen bene fuit in alieno ſuppoſito ⁊ iſta eſt auerſio peccati originalis. Alia eſt non ſolum habitualis: ſed etiam actualis propter actum illius auerſi preciſe qui pertranſijt in preteritum. Et hoc modo exiſtens in pctõ mortali d̕ quo nõ penituit eſt auerſus a deo: quia in eo remanet quedam obligatio. Alia eſt pure actualis ⁊ ẽ inordinata affectio voluntatis: qua ſpernitur bonum incõmutabile: ⁊ non dicit quid poſitiuũ ſed priuatiuũ. ¶ Adhuc eſt duplex auerſio quedam formalis ⁊ cõtraria: et ẽ odio habere deum ⁊ inuidere excellẽtie eius: ⁊ iſta eſt in demonibus: ſed raro in viatoribus. Alia eſt virtualis ⁊ eſt quecunq̃3 tranſgreſſio facta contra precepta nõ tamen ex contemptu formali ipſius dei: et iſta eſt in omni peccato mortali. Et nota ꝙ differunt aliq̃d facere ex cõtemptu ⁊ cum ꝯtemptu. Illud fit ex contemptu qñ ꝯtemptus eſt cauſa ita ꝙ alias nõ faceret: quaſi dicẽdo ego faciã hoc i deſpectũ veſtri: ⁊ tũc eſt maximũ pctm̃. Illud fit cũ contẽptu qñ aliquis facit cõtra ꝑceptum ſuperioꝝ: ita tamẽ ꝙ contẽptus nõ eſt in cauſa ꝙ hoc facit. Reſolutio q̄ſtionis ſtat in tribꝫ ꝓpoſitiõibꝫ ſequentibus. ¶ Prima ꝓpoſitio. In conuerſione actuali vel habituali ad deum attenditur rectitudo ſeu iuſticia creature rationalis. ¶ Scd̓a ꝓpõ eſt. Nulla creatura angelica vel humana põt eſſe recta ⁊ iuſta niſi conuertaꝛ ad deum actu vel habitu. Probatio. Nulla creatura põt dici iuſta niſi habeat iuſticiam: ⁊ recta niſi habeat rectitudinẽ: ſed iuſticia creature rationalis eſt iuſticia caritatis: ꝑ quam opa ſunt accepta deo: ergo nulla creatura põt eſſe iuſta niſi habeat iuſticiã theologicalẽ. ¶ Pro quo notandũ ꝙ triplex ẽ iuſticia. ſ. innata: acq̄ſita: infuſa. ¶ Prima eſt ipa volũtas nr̃a vel rectitudo naturaľ. ¶ Scd̓a põt dici q̄cũq̃3 virt⁹ moralis ꝑ quã poſſum⁹ recte agere: et h̄ mõ iuſticia eſt virt⁹ cõis. ¶ Infuſa eſt iſta iuſticia theologicalis q̄ noiaꝛ charitas ⁊ ẽ decor oim̄ ꝟtutũ ⁊ ẽ ſufficiẽs ad beatitudinẽ. ¶ Tertia ꝓpõ eſt. Quẽadmoduꝫ duplex eſt rectitudo nature intellectualꝭ ita duplex ẽ ꝯuerſio creature rõnaľ. ſ. nature inſtitute naturalis: ⁊ meritoria ſiue gratuita: quando. ſ. angeli conuerſi ſunt ad deum etiam ſine adiutorio gratie regratiãdo de ſuis naturalibus et tunc nõ fuit conuerſio niſi inchoatiua et informis: licet mererentur ſibi dari charitatem de congruo. Et poſtq̃3 habuerũt illam: deum dilexerũt meritorie de condigno. Inceperunt ergo conuerſionem ſuã ad deum virtute nature ita ꝙ nõ habu-

erūt preuenientē. Nota ꝙ gr̄a dr̄ pueniens q̄ eſt cauſa act⁹ ſequētis. Sequens q̄n ſequit̄ actū p̄cedentē. Dicit̄ operans q̄n coopat̄ ad eliciendū actū meritoriū. Iuſtificare eſt de nō iuſto facere iuſtum. Ad maiorē declarationē notāduȝ ꝙ nōpoteſt capi trib⁹ modis. Uno modo pure negatiue. Alio mō priuatiue. Tertio modo contrarie. ¶ Primo modo non iuſtum eſt q̄d nō habet iuſticiā nec aptum natū eſt hr̄e iuſticiā. Hoc mō lapis ē nō iuſtus. Scd̄o mō eſt q̄d nō habet iuſticiam actu t̄n eſt aptū natū habere illam. Sic ḡ angeli creati in puris naturalib⁹ fuerunt nō iuſti priuatiue. ¶ Tertio modo eſt q̄d nō ſolum caret iuſticia: ſed etiā habet peccatū mortale quod quidem eſt contrariū iuſticie infuſe ſ̄m diuinam ordinationem. Dupliciter poteſt capi iuſtificare. Uno mō idē eſt q̄d facere iuſtuȝ de nō iuſto priuatiue. Alio mō facere iuſtū de nō iuſto cōtrarie: id eſt de impio facere pium. Et hoc modo angeli boni non fuerunt iuſtificati. Nota ꝙ triplex eſt dilectio dei: ſcȝ concupiſcentie amicicie et obediētie. ¶ Dilectio cōcupiſcētie eſt q̄ volūtas inq̄ꝫtū volūtas naturaliter diligit deum inq̄ꝫtum eſt beatificans: quelibet eīm natura diligit cōmodū ſuū: ⁊ hoc naturaliter: iſta dilectio potuit eſſe ⁊ fuit in angelis anteq̄ꝫ haberēt gratiā. ¶ Dilectio amicicie fit a voluntate electiua ⁊ deliberatiua: ⁊ hec fuit i angel' inchoatiue: ⁊ eſt qua quis optat deo honorem et gloriam electiue ⁊ deliberatiue. ¶ Dilectio obedientie eſt qua in obſequium diuinum captiuatur ipſa voluntas tota: ⁊ hec dilectio eſt a gratia: vt i religioſis q̄ offerunt ſe deo per profeſſionem.

Sexto querit̄. Utrum in eorum conuerſione merituȝ ſequatur premium.

Diffinitio. Merituȝ eſt actus libere a voluntate elicitus vel imperat⁹: deo ſpecialiter acceptus: ſcilicet tanq̄ꝫ dignus premio pro eo reddendo. Et ponitur actus loco generis ⁊ cetera ad differētiam. Nota duplex eſt acceptatio dei ſcilicet generalis ⁊ ſpecialis. ¶ Prima ē quā deus acceptat oēm entitatē ſ̄m gradum ſue bonitatis ip̄am producēdo cōſeruando ⁊ ad ſe finaliter ordināudo. Et iſta non eſt ad propoſitum. Acceptatio dei ſpecialis eſt duplex. Quedam habitualis qua deus acceptat creaturam intellectualem ad vitam eternā tanq̄ꝫ gratam amicam ⁊ ſibi charam: ⁊ tali non curat de bobus. Alia eſt actualis qua aliq̄d libere elicitum ⁊ imperatū a voluntate creata acceptat̄ a deo tanq̄ꝫ dignū premio pro tali opere retribuendo: et ſic acceptat om̄e op⁹ q̄d factum eſt ex charitate. Acceptat etiā opus bonum q̄uis nō ex charitate elicitū: ſed non niſi ad temporle. ¶ Prima propoſitio. Non omnis actus eſt meritorius. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Om̄e meritū eſt actus quia in diffinitione meriti ponit̄ actus. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Nulla obmiſſio mali: vt obmiſſio p̄ciſe dicitur merituȝ: quia talis obmiſſio vt ſic non eſt actus ſed priuatio eius. ¶ Quarta ꝓpō. Nullus pōt mereri niſi agendo vel operādo actualiter. patet: q2 om̄e meritū eſt act⁹: ergo mereri ē agere. pȝ: ꝑ locū a cōiugatis. ¶ Correlariū. Nullus meretur preciſe omittendo. Si dicatur contra predicta ꝙ omnis obſeruans precepta dei ex charitate meretur: ſed aliquis poteſt ſeruare aliqua precepta dei ſolum obmittendo ex charitate: vt patet de preceptis negatiuis: ergo ⁊c̄. ¶ Reſpondeo. Dicendum ꝙ maior eſt vera: ſed minor nō eſt vera. Sed nō ſufficit ſola obmiſſio: quia lapis vel puerulus non occidit nec mechatur nec tamen meretur: ſed oportet habere actionē poſitiuā vtpote nolle mechari vel occidere et nolle eſt actus: ergo ⁊c̄. Sed dicas ꝙ nullus laudat̄ ab eccleſia de aliquo tanq̄ꝫ de merito niſi ſit meritum: ſed eccleſia laudat ſanctos de obmiſſione actus prohibiti tanq̄ꝫ de merito: vt patet cum

dicitur abſtinens ſe ab omni opere malo ⁊c̃. ergo ⁊c̃. Dicendum ꝙ illud ꝓpter quod laudantur ſancti non eſt ſola negatio actus poſitiui: ſed ille actus quo ſancti habuerunt nolle reſpectu malorum propter deum. Et ſi dicas ſola obmiſſio actus boni poteſt eſſe demeritũ. ergo ſola obmiſſio actus prohibiti poteſt eẽ meritũ. patet a ſimili: quia deus nõ eſt pronior ad puniendũ ꝙ̃ ad remunerandũ. Aliqui dicunt ꝙ antecedens eſt falſum: quia nullus demeret̃ per ſolaꝫ obmiſſionem. ſm alios: quia nunꝙ̃ eſt obmiſſio ſine actu poſitiuo alicuiꝰ amoris inordinati: quia nullus obmittit aliquid facere niſi quia amat aliq̄d qđ nõ debet ſm doctorem ſeraphicũ qui videt̃ eſſe illiꝰ opinionis. Scđm alios reſpondet̃ ꝙ antecedens eſt verũ: ſed conſequentia eſt falſa: quia facilius eſt demereri ꝙ̃ mereri ſicut facilius aliq̄d deſtruitur ꝙ̃ conſtruitur.

¶ Prima ꝓpoſitio. Nullus actus poteſt dici meritorius niſi ſit libere elicitus vel imperatꝰ a voluntate: quia nullus actus poteſt eſſe laudabilis niſi fiat libere vt ſupra. Unde .ij. ethicoꝝ. In his que inſunt nobis a natura nec laudamur nec vituperamur. ¶ Secũda ꝓpoſitio. Meritum formalr̃ ſeu eſſe meritorium addit ſuper actum qui dicit̃ meritorius duplicem relationẽ. Prima eſt ipſius actus acceptati ad diuinã voluntatẽ acceptantẽ. Alia eſt ipſius actus relatio ad illud bonum ad quod acceptat̃ tanꝙ̃ ad premiũ pro eo reddendum. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Meritũ dicit formalr̃ duplicẽ relationẽ rationis que tamẽ dicit̃ contingenter de actu ⁊ ꝑ accidens: ⁊ poteſt ſeparari ab illo. Patet pͥma pars: quia illa relatio eſt cauſata per actũ voluntatis diuine collatiuum: et deus acceptat contingenter actus noſtros. ¶ Secunda pars patet: quia iſtud eſt contingens velle qua volo dare elemoſynã: quia eadem operatio poteſt eſſe meritoria ⁊ non meritoria: ſed nõ ſimul. ¶ Quarta propoſitio. Nullus actus ex natura ſua quantũcunꝙ̃ conformis recte rationi ⁊ quantũcunꝙ̃ bonus eſt meritorius neꝙ̃ eſſentialiter neꝙ̃ neceſſario. patet quia tota ratio meriti prouenit ex ſola acceptatione diuina loquẽdo de merito condigni. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Nulla eſt cõdignitas ex natura rei formaliter exiſtens in actibus elicitis libere a creatura rationali ad vitam eternam: vt patet ex ſupradictis. Et nota ꝙ de rigore iuſticie nõ debetur merito temporali niſi premiũ temporale. ¶ Correlarium eſt ꝙ actus noſtri eliciti ſm inclinationem charitatis ſint digni ⁊ meritorij vite eterne ſolum eſt ex ineffabili liberalitate ⁊ miſericordia dei qui tale actuꝫ dignatur reputare dignum vita eterna. Et hoc adhuc ſub cõditione ſcꝫ ſi operãs perſeuerauerit in charitate vſꝙ̃ ad mortem incluſiue. ¶ Nota ꝙ meritum non attenditur in multis operibus exterioribus: ſed ex feruore ⁊ amore quo fit illud opus. Meritũ principaliter attenditur in actu volũtatis intenſo. ¶ Duplex eſt adhuc meritũ ſcilicet condigni ⁊ cõgrui. Meritũ de condigno eſt aliquod opus libere elicitum vel imperatũ a voluntate informata charitate ⁊ ſm inclinationem charitatis. Non enĩ omne opus elicituꝫ vel imperatũ a volũtate informata charitate eſt meritorium: ſed vltra hoc oportet ꝙ fiat ſm inclinationẽ charitatis: id eſt ꝙ ꝓducat̃ particulariter a charitate effectiue. Meritum de cõgruo eſt opus libere perfectũ a voluntate regulata ſm rectũ dictamẽ rationis. Licet nõ ſit informata charitate. Nunꝙ̃ enĩ aliqđ opus eſt meritoriũ de cõgruo niſi ſit bonũ moraliter: qđ fit quãdo opus eſt elicitũ vel poteſt elici ſm rectum dictamẽ rationis. Et nota ꝙ omnis ꝟtuoſus actus moraliter factus ab homine exiſtente in charitate eſt meritorius de cõdigno. Si autẽ nõ ſit in charitate eſt meritorius de congruo ſcꝫ bonoꝝ tẽporaliũ eſt etiã diſpoſitiue meritorius vite eterne: quia ẽ meri

torius de cõgruo gratie. Non tamen dicendũ eſt ꝙ talis actus ſit meritorius vite eterne etiã de cõgruo ſed ſolum gratie. Reſolutio queſtionis ſtat in quattuor ꝓpoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio eſt: ꝙ nullus actus eſt meritorius vite eterne niſi ſit elicitus a volũtate informata charitate. Ex hoc ſequit̃ Correlarium ꝙ pagani non merentur ex ſuis operibus bonis de genere. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Ad hoc ꝙ opus ſit meritoriũ requirit̃ ꝙ fiat ab habente charitatẽ ⁊ ſm inclinationẽ charitatis. Quedã alia ꝓpoſitio de merito congrui eſt talis. ¶ Nullum opus eſt meritorium de congruo niſi ſit opus bonum ⁊ virtuoſum moraliter. Ex quo ſequitur Correlariũ ꝙ actus indifferẽs vel vitioſus non poteſt eſſe meritorius. ¶ Secũda ꝓpoſitio. Omnis actus bonus ⁊ virtuoſus fact⁹ ab homine exiſtente in charitate eſt meritorius vite eterne de congruo. ¶ Tertia propoſitio. Omnis actus bonus ⁊ virtuoſus fact⁹ ab homine exiſtente ſine charitate poteſt eſſe meritorius de congruo. ¶ Quarta propoſitio. Licet iſta opera de cõgruo non mereant̃ vitam eternã: merentur tamen retributionẽ temporalẽ: diſponunt etiaꝫ de cõgruo ad gratiam: vt patet de Cornelio ⁊ alijs ⁊c. ¶ Premiũ beatoꝝ eſt duplex: ſcꝫ eſſentiale aliud eſt accidentale. ¶ Eſſentiale premium nihil aliud eſt ꝙ̃ clara viſio dei: et ipſa fruitio ſequens: et hoc premiũ a nullo vnq̃ꝫ habebitur niſi mereatur illud merito cõdigno proprio: vel alieno: ſicut paruuli ſaluantur merito paſſionis chriſti: quod meritũ fuit de cõdigno. Et quia angeli nihil receperũt de merito chriſti. Ideo oporte eos mereri gloriam merito proprio. ¶ Premiũ accidentale eſt quoddam gaudiũ accidentale quod habẽt beati preter ꝑmiũ eſſentiale: ⁊ ſic angelus habet gaudiũ accidentale de penitentia peccatoris. Hoc autẽ gaudio priuatur cum ille quem cuſtodit in peccatũ cadit nõ tamẽ triſtatur: quia dicitur ſeptimo ethicoꝝ. Q, delectatio vehemens expellit omnẽ triſticiã. Nedũ perfectam immo minimã. Et nota ꝙ omnis aureola eſt premium accidentale ſed nõ econuerſo: ita ꝙ gaudiũ accidentale eſt ſuperius. ¶ Aureola ſic diffinit̃. Eſt quoddam gaudium accidentale in beatis propter excellentem moduꝫ victorie ſuper aliquẽ aduerſarium ſalutis: vt ſcꝫ contra mundum: carnẽ vel demonẽ. Ita ꝙ aureola virginũ eſt gaudiũ quoddam de virginitate propter excellentem modum victorie ſupra carnem de hoc ſcꝫ ꝙ nunq̃ꝫ habuerunt experientiam delectationis carnalis: ⁊ ſic de alijs. Gaudium ergo accidentale quod habet angelus de ſalute quẽ cuſtodit non dicitur aureola. queſtio nõ intelligitur niſi de premio merito. ¶ Reſpondeo ſm doctores. Dicendum ꝙ meritum angeloꝝ ꝑceſſit ꝑmium ipſorum: nõ tamẽ tẽpore nec duratione: ſed ſolum natura. Ita ꝙ ſimul ſimultate tẽporis habuerunt gratiam ⁊ gloriam ꝑceſſit autẽ gratia ⁊ merituꝫ premiũ ſiue gloriam: tanq̃ꝫ diſpoſitio quedã ad gloriam: ⁊ gratia cum inuenit motuꝫ liberi arbitrij ordinatũ facit meritum ⁊ penſatur meritum ſm quantitatem gratie: nõ ſm multitudinẽ operũ. Et nota de attritione que quidẽ non eſt meritoria niſi de cõgruo: adueniẽte aũt gratia facit illud meritũ attritionis eſſe meritũ de condigno ⁊ vocatur contritio. Opinio magiſtri ſententiarũ nõ ab omnibus tenetur. Opinio Scoti ⁊ modernoꝝ eſt ꝙ meritum angelorum ꝑceſſit nõ ſolum natura: ſed etiam tẽpore premiũ. In ſtatu autem primordiali angelorũ fuerunt quattuor morule. ¶ In prima fuerũt creati in puris naturalibus: ſecludendo charitatem. ¶ In ſecũda erant oẽs vniformes. ¶ In tertia dedit omnibꝫ gratiã. In qua boni remanſerũt in gratia ⁊ ex illa merebant̃. Alij autem corruerũt. Et hec mora non fuit indiuiſibilis quia boni reſtiterũt malis: ⁊ mali multa peccata perpetrauerũt

Et boni multa habuerunt merita. illud autem tempus non fuit tempus niſi large. ¶ In quarta mora fuit terminus vie in qua boni receperunt gloriam et mali corruerunt de celo: in iſtum aerem caliginoſum. Hec opinio videtur probabilior. Et nota ſm Bonauenturam ꝙ gloria datur ſm quātitatem gratie: non autem ſm multitudinem operum. Scotus dicit oppoſitum ꝙ gloria datur ſm multitudinem operum: quia nuſꝗ̄ habetur in ſcripturis ꝙ deus ſit redditurus vnicuiꝗ ſm gratiam habitam: ſed ſm merita vel opera ſua. Unum autem meritum intenſum preualet multis meritis remiſſis. ¶ Propoſitio a Scoto. Melior eſt vnus bonus actus intenſus a voluntate ꝗ̄ mille remiſſi. Sicut aliquis daret elemoſynam vnam ex maximo feruore et charitate plus meretur ꝗ̄ alter dans mille elemoſynas ex voluntate remiſſa et tepida: quia deus non penſat quantum: ſed ex quanto. Angeli autem dilexerunt deum tanto feruore et charitate ꝙ illa dilectio ſic intenſa ꝑcellit in acceptatione diuina forte mille actus diligendi deum remiſſos et tepidos. Et nota ꝙ plura merita poteſt intelligi dupliciter. Uno modo intenſiue ⁊ ſic angelus plus meruit ꝗ̄ homo. Alio modo extenſiue: et ſic homines bene poſſunt plus mereri.

Circa diſtinctionē

c ſextam queritur. Quid eſt ordo angelicus. Et quot ſūt ordines angelorum. Et quomodo diſtinguuntur. Et p̄mo queritur. Utrum lucifer fuit de ſupremo ordine. ¶ Notandum ꝙ ordo vt eſt ad propoſitum ſcilicz angelicus ſm magiſtrum diſtinctiōe nona ⁊ Gregorium. Eſt multitudo celeſtiū ſpirituū qui inter ſe aliquo munere gratie ſimilantur ſicut in naturaliū donorū participatione conueniūt. In iſta deſcriptione ſunt tres particule. ¶ Prima tangit fundamentum ordinum qḋ eſt multitudo celeſtium ſpirituū. ¶ Secūda tangit complementū: que eſt: qui inter ſe aliquo munere gratie ſimilātur. ¶ Tertia particula denotat diſpoſitionem mediā inter fundamētum et complementū que eſt ſicut in naturalium donoꝝ participatione cōueniūt. ¶ Sciendū ꝙ ſunt tres ternarij ordinū in angelis. ¶ Primus eſt ſeraphin cherubin throni. Et iſte ternarius facit primam ierarchiam que gerit typum contemplationis. Sunt enim in nobis tres potentie ſcilicet intelligentia memoria ⁊ voluntas. Throni gerunt typum memorie: quia ipſe requieſcit in eis ſicut obiectum requieſcit in memoria vel per ſe ſi aſſit vel per aliquod repreſentatiuū. Cherubin tenent typum intelligentie quia interpretatur plenitudo ſcientie Seraphin quaſi incendentes charitatē gerunt typum voluntatis in qua ꝓprie reſidet charitas. Sūt ergo throni in curia celeſti q̄ſi cubicularij dei. Cherubin quaſi conſiliarij ſunt. Seraphin quaſi aſſeſſorij vel acceſſorij. ¶ Secundus ternarius ordinum eſt dominationes: virtutes: et poteſtates. Et facit ſecūdam ierarchiam: ⁊ hi ordines diſtinguuntur penes vitam actiuam ⁊ adminiſtratiuam. Licet enim deus ſapientiſſimus poſſet ⁊ ſciret totum vniuerſum per ſe regere immediate: voluit tamen ipſum regere per angelos: ⁊ inde eſt ꝙ cuilibet corporuz celeſtium eſt datus angelus: ⁊ ſic de alijs. vt infra patebit. Dominationes habent dare ſententiā de regimine vniuerſi. Uirtutes ꝓ remouēt impedimēta ⁊ reſiſtūt malis ſpiritibus. Poteſtates autem exequūtur ſententiam predictam. Dominationes tenent locum dominorum regum Et virtutes tenent locum p̄ncipum militie. Et poteſtates ſunt quaſi iudices exequentes. Et nota ꝙ iſte ternarius ſic ordinatus eſt in illa patria celeſtis curie ꝑ quandam ſimilitudinem ad curias vite p̄ſentis. ¶ Tertius ternarius ordinū eſt

Principat⁹ Archangeli et angeli. Et hi
tres etiam differunt penes vitā actiuam
magis coartatā q̄ȝ in ſecundo ternario:
in quo fit ſermo de vita actiua in genera
li. In iſto autem principatus preſident
vni toti regno: ita q̄ quodlibet regnum
habet vnū particulare angelū de iſto or/
dine. Archangeli p̄ſunt alicui parti ali/
cui⁹ regni ꝛ probabile eſt q̄ quilibet epi
ſcopatus habet vnū archangelū qui ha/
bet ſolū curam totius cōmunitatis non
vnius ſingularis hoīs. Angeli ho͂ p̄ſunt
p̄ticularibꝫ p̄ſonis ſinguli ſingul̄. Princi
patus ergo ſunt quaſi prepoſiti. Archā/
geli quaſi baliui: et angeli quaſi milites
particulares. ¶ Quādo ḡ querit̄ de quo
ordine fuit lucifer: nō q̄ fuerit in aliquo
ordine completiue: ſed ſoluȝ diſpoſitiue.
Dicendū q̄ cum lucifer fuerit multū ex/
cellens in puris naturalibꝫ etiā pre cete/
ris ſi ſtetiſſet in ſup̄mo ordine fuiſſet col/
locatus: q̄ autem fuerit multū excellens
in puris naturalibꝫ habet̄ in multiſ paſſi
bus ſacre ſcripture. Et nulli dubiū q̄ ſi
precelluerit ceteros angelos in puris na
turalibꝫ fuiſſet ſup̄mus primi ordinis ſi
nō peccaſſet. Et q̄ excelluerit videt̄ p̄ il/
lud Job. xl. Ipſe principiū viaruȝ dei. ſc̄
nō ordine nature: ergo ordine dignitatis
Nota q̄ Aug⁹ dicit ꝛ Bonauētura alle
gat in iſta q̄ſtione in ſolutiōe cuiuſdā ar
gumenti q̄ ꝯſideratio angeli in peccādo
fuit contrario modo cōſiderationi centu
rionis q̄ dixit Matth. viij. Ego ſum hō
ſub poteſtate ꝯſtitutus et habeo ſub me
milites. Ecōtrario lucifer: primo lucifer
conſiderauit milites ꝛ miniſtros ſibi ſub
ditos. Ideo eleuatus eſt in ſup̄biā. Ille
tñ centurio recognouit ſe habere ſupio-
rem: ſcȝ xp̄m quando dixit. Non ſum di/
gnus. Ideo ſicut fuit humilimus capita
neus. Sic iſte fuit capitaneus ſuperbiſſi
mus. ¶ Nota etiam aliam ſolutioneȝ vl
timi argumēti quādo dicit̄. Q̄ď eſt incre
dibile q̄ deus nobiliſſimā creaturā ſuaȝ
ſic perire permitteret. Dicendū vt ait bo
nauētura q̄ mira in hoc dei iuſticia oſtē/
ditur qui tantā ſeruat iuſticiam vt ordi/
nem inſtitutū nullo modo infringat: tñ
odit peccatuȝ vt propter peccatū ipſum
q̄s chariſſimos reputauit abijciat. Un-
de credo q̄ tam ſpectandū monſtrum di
uine ſeueritatis in angelo nobiliſſimo et
p̄mo homine: quoꝝ vtrūq̄ proprijs ma/
nibus plaſmauit ꝛ decorauit deus infir/
mis nobis propoſuit ꝛ oſtendit vt addi-
ſcamus q̄ȝtum deus odit peccatuȝ ꝛ ma/
xime ſuperbiam q̄ pro vno motu cordis
nobiliſſima creaturarū omniū eternalit̄
ꝛ ſine ſpe venie eſt damnata. Et pro vno
eſu pomi et ipſe adam et tota poſteritas
vſq̄ ad finē mundi eſt mortalitati ꝛ mul
tiplici penalitati ſubiecta ꝛ niſi dñs reli/
quiſſet nobis ſemen quaſi ſodoma fuiſſe/
mus. Ex his efficaciſſimū argumentū re
linquitur q̄ horrēdū eſt incidere in ma/
nus dei viuentis. Hebreorū. x. Quia ſi
deus nō pepercit angelo ſup̄bienti quid
erit de viliſſimo cinere in altum ſe extol/
lenti: cum iacere debeat in cinere et cili/
cio imo in ipſo ſterquilinio.

Secūdo queritur de q̊
ordine ꝓlapſi ſunt minores angeli. Re-
ſpondeo q̄ ſancti dicunt et accipiunt ex
ſcriptura de omnibꝫ ordinibꝫ aliqui pro-
lapſi ſunt. Et hoc exp̄ſſe dicit̄ hugo ꝛ etiā
gregorius in omelia quadā. Et rō p̄ſua-
det. Cum eniȝ de ſupremo ordine aliqui
auulſi ſint vt Lucifer credēdum eſt mul
to fortius de omnibus alijs ordinibus q̄
ruinam ſuorum ſenſerint.

Querit̄ tertio cōſequē-
ter. In quid ceciderunt. Utrum in in-
fernum? Q̄ uātum ad locum infern⁹ eſt
duplex: quidaȝ localis: quidam penalis.
Localis eſt quidam locus teterrimus ꝛ
horrendiſſimus: ſpurciſſimus: nephan-
diſſimus: et immundiſſimus. Sicut
enim deus ex pijſſima ſua miſericordia
preparauit locum quendā ameniſſimū:

clariſſimū iocūdiſſimū pulcherrimū ꝛ al
tiſſimū electis ſuis. Ita ex ſeueritate ſue
iuſticie parauit locū turpiſſimū nephan
diſſimū ꝛ cetera: veluti carcerē ꝑpetuum
puniēdis trāſgreſſoribꝫ mādatoꝝ ſuoꝝ ꝛ
eſt infernꝰ localꝭ. Infernꝰ autē penalis eſt
ipm infernale ſuppliciuꝫ quo puniunꝭ et
cruciāꝭ impij ꝛ pctōꝛes. Unū incꝫ infer-
nale ſuppliciū aggregatū ex multis cru-
ciatibꝫ ꝛ doloꝛibꝫ: ꝛ h mō ſunt tot īferna
qt ſunt pene in īferno locali: ꝛ hūc īfernū
poꝛtāt ſecū dānati q̄cūqꝫ ꝑgūt. Infernꝰ
localꝭ q̄dē eſt q̄ dꝛ locꝰ dānatoꝝ q̄ decedūt
in pctō moꝛtali ꝛ nō egerūt pniam. Iſte
infernꝰ ipioꝝ ſic deſcribiꝭ. Eſt q̄dā locꝰ
ſubterranꝰ exiſtēs in cētro terre: in quo
q̄ exiſtūt: carēt viſione dei ꝛ gracia dei et
multiplici et acerbiſſima pena toꝛquenꝭ
ſenſitiua ꝛ affligunꝭ. Et nota ꝙ tot ma-
la pñt attribui īferno īpioꝝ q̄t bona at-
tribuunꝭ celo empyreo qđ eſt paradiſus
beatoꝝ: qꝛ ſi nec oculus vidit nec auris
audiuit nec ī coꝛ hoīſ aſcēdit. ꝑme Coꝝ.
ij. Infernꝰ pueroꝝ ē ſecūdus locꝰ ſubter-
ranꝰ poſitꝰ ſup locū dānatoꝝ in q̄ exiſtē-
tes carēt viſione dei ꝛ gr̄a: nō tn̄ puniunꝭ
pena ſenſitiua ꝛ de his duobꝫ dꝛ in infer-
no nulla eſt redēptio. Nota ꝙ geometre
dicūt ꝙ īfernꝰ vꝭ centrū terre diſtat a ſu-
ꝑficie terre tribꝫ milibꝫ ducēta q̄dragin-
taq̄ꝫ miliaribꝫ. Infernꝰ autē localis q̄
dꝛ purgatoꝛiū eſt locus ſubterranꝰ po-
ſitus ſupꝛa limbū pueroꝝ in quo poſiti
carēt viſione dei habēt tn̄ graciā qua nō-
obſtante puniunꝭ penis ſenſitiuis ꝛ dolo
ribus magnis ad tempus tn̄ a q̄bus libe
rantur pacta penitētia. ¶ Limbus autē
patrū eſt quidē locus ſubterranꝰ ſupꝛa
purgatoꝛiū poſitus in quo exiſtentes ca
rent viſione dei: ſed non gratia dei: ſunt
autē abſqꝫ omni pena ſenſus afflictiua:
eſt tamen modo vacuus. Et nota ꝙ eſt
valde pꝛobabile ꝙ chꝛiſtus poſtq̄ꝫ reddi
dit ſpm̄ in cruce deſcēdit nō ſolū ad lim-
bum patrum: ſed etiā ad purgatoꝛium.
¶ Nota. Si enī latro ꝑpter vnuꝫ verbū
deuotionis liberatꝰ ē ab omni culpa ꝛ pe
na virtute paſſionis xp̄i q̄ꝫtomagis ꝛc.
Itē bn̄ concoꝛdat articulis fidei ſcꝫ quo
dicitur. Deſcēdit ad inferna: q̄ ad plura
nō autē ad infernū impioꝝ neqꝫ pueroꝝ
q̄ ad limbū patrū et purgatoꝛiū. Et ita
tunc ſpoliauit purgatoꝛiū ex toto: ꝛ hoc
ꝑpter habundātiſſimā indulgenciā que
fuit effuſa ſup genꝰ hūanū merito paſſio
nis chꝛiſti q̄ illo die fuit oblatus ſumme
maieſtati. Reſponſio doctoꝛis ſeraphici
ad q̄ſtionē. Dicendū ꝙ locꝰ demonū poſt
lapſum nō eſt locꝰ ſubterranꝰ quē infer-
nū vocamꝰ ſed eſt aer caliginoſus in quo
generalꝛ multitudo demonū habitat: et
hoc vſqꝫ ad diē iudicij. Eph. ij. Utrū au
tem aliqui detruſi ſint in īfernū hoc ego
neſcio nec inuenio a ſanctꝭ determinatū:
tn̄ crediꝭ ꝛ diciꝭ a multis doctoꝛibꝫ ꝙ ipe
lucifer ſit religatus a tempoꝛe paſſionis
chꝛiſti ſoluendus tempoꝛe antichꝛiſti vel
circa: ꝛ ꝙ etiā aliqui demones deſcendūt
ad toꝛquēdas aīas ſm̄ ꝙ ſunt inter ſe de
putata maledictiōis officia. Et nota ꝙ
aer habet tria interſticia. Supꝛemū qđ
dicꝭ ether ꝛ eſt ꝑs aeris vicina ꝛ cōtigua
ſpere ignis calidiſſima ꝛ ſubtiliſſima ideo
inhabitabilꝭ. Infimū interſticiū eſt pars
aeris cōtigua terre vbi ſumus ꝛ tēperaꝭ
ꝑpter reflectionē ſolis. Mediū interſti-
cium ē media ꝑs aeris obſcura ꝛ tenebꝛo
ſa vbi fiūt tonitrua coꝛuſcationes ꝛ alie
impꝛeſſiones methꝛeoꝛice q̄bus demones
frequēter imiſcēt ſe ꝛ cauſant in eis effe-
ctus mirabiles qui nō poſſunt fieri pure
naturalꝛ: eo mō quo fiūt a demonibꝫ ap-
plicatiue tamē. Nō autē q̄re ſunt in hoc
aere eſt ꝑpter humanū exercitium ſicut
enī dicit Auguſtinꝰ. Nunq̄ꝫ deus quos
pꝛeſciebat futuros malos eos feciſſet niſi
pariter noſceret q̄ bonoꝛū vſibus eos
accommodaret. Unde diuina diſpoſitio
hoc exigit vt etiam de pꝛeuaricantibus
angelis obſequium quodāmodo electo-
rum trahat ꝛ eliciat. Scit enim bene vti
maloꝝ pꝛauis voluptatibus: et ideo eos

nō detruſit in infernum ſed locū aptum
dedit eis: tum q̄tum ad ſtatum peccati:
tum q̄tū ad locū exercitij ſiue belli. Aer
em̄ caliginoſus ꝑpter caliginē conuenit
tenebroſitati culpe: ſꝫ ꝑpter mobilitatē
et ſbtilitatē ꝯuenit velocitati āgelice. vn̄
Gregorius dicit ꝙ frequenter circa nos
volant ſicut muſce. Circa hoc etiā extra
litterā q̄ri poſſet. Utrū ſit in inferno re-
demptio. Reſpondeo. In inferno nulla
eſt redemptio. Si dicat̄ contra de traia-
no ꝙ fuerit liberat⁹ ab inferno. ergo ꝛc̄.
Reſpondeo. Aliqui doctores dicunt ꝙ
nō fuerit in inferno locali: ſed de⁹ ipſum
poſuerat in aliquo loco vbi puniebat̄ ꝑui
dens orationes gregorij pape ꝛc̄. Tamē
poteſt dici ꝙ nō eſt incōueniens ꝙ fuerit
in inferno ꝛ ab eo liberatus. Et illud di
ctum eccleſie in inferno nulla eſt redem-
ptio debet intelligi de lege communi vel
poſt diem iudicij. Uel ſm̄ alios: aliqui
ſunt in inferno cōditionaliter. alij autem
abſolute: ꝛ de iſtis vltimis pōt intelligi
dictum predictū. Et ꝓbabile eſt ꝙ mul-
ti fuerūt in inferno dānatoꝝ etiā ꝛ dam-
nati qui tamē fuerunt liberati: vt patet
de illis quos ſuſcitauerūt apoſtoli ꝛ alij
ſancti quorum multi exigentibꝫ peccatis
erant condemnati: vt patet de illo quem
ſuſcitauit beatus Iohannes euangeliſta.
Et de multis alijs: qui erant damnati
quos deus miraculoſe ꝛ ꝑter ſolitū morē
ſue iuſticie liberauit ꝛ ſaluauit.

Quarto querit̄ Utrum

demones ceciderūt in infernale ſuppliciū
id eſt verum cruciant̄ ſupplicio infernali:
ſcꝫ pena ignis. vtrum ſemꝑ portent ſecū
ignē ſuum. Reſpondeo ꝙ demones non
affligunt̄ pena ignis nec habēt tormenta
ſibi debita: ſed pena eoꝝ differtur vſq; ad
iudiciū vt nos exercitēt. In hoc etiā relu
cet miſericordia dei que ſuſtinet vaſa ire
apta in interitū in multa patientia vſq;
ad diē quo retribuet omnibꝫ ſm̄ factū ad
inuentionū ſuarum. Poteſt etiam dici ꝙ
iam demones affliguntur pena ignis ha
bendo tamē corpora ſibi inſeparabiliter
vnita vt dicit quedā opinio alia. Ignis
ſcilꝫ materialis qñ eſt approximatus cor-
pori animato ſenſibili: anima ſenſitiua
habet duplicē actionē. Unā intentiona-
lem ꝛ equiuocā. aliam realem ꝛ vniuocā.
Cauſat autem ignis vniuoce in corpore
ſenſibili calorē. Ignis autē approximat⁹
potētie appꝛehenſiue tanq̄ obiectū diſpo-
nens tm̄ in potentia ſenſitiua triſticiā et
dolorem. Et niſi iſta intentionalis eſſet
nūq̄ ignis affligeret corpus ſenſibile q̄-
uis ipſum deſtrueret ſicut facit in ligno:
ſed illa actio intentionalis qua ignis in
potentiā ſenſitiuā vel intellectiuā requi-
ritur ad cauſandū triſticiā ꝛ etiā ſufficit
ſine actione reali: ꝛ iſta ſola affliguntur
demones ꝛ anime: ꝛ ita demones habent
ſemper ab initio ſui caſus cognitionem
actualē ignis nō per pſentiā realē ignis:
ſed ſufficit ſpēs intellectual̄ ipſius ignis
nec poſſunt cogitare vl̄ intelligere aliud
ab igne: ꝛ hoc modo cupiūt vehementer
ſcꝫ intelligere alia ab igne ꝛ ꝑpter illam
voluntatē vehemēter affliguntur: ꝛ licet
aliud cogitent non tamē ita intenſe ſicut
ignē nec ita libere ſicut volunt.

Quinto querit̄ Utrum

int̄ demones ſit ordinū diſtinctio. Reſo-
lutio q̄onis ſtat in vna diſtinctiōe. ¶ Di
ſtinctio. Triplex ē ſtat⁹ angeloꝝ: ſcꝫ glīe
nature inſtitute: et nature lapſe. Stat⁹
glīe angeloꝝ eſt ſtat⁹ beatitudinis ipſoꝝ
in quo vidēt clare deū. Et ſic dico duas
ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpō. Angeli ſcti licet
nō fuerūt ſemꝑ in tali ſtatu: in ipſo tamē
ſtatu ſꝑ ꝛ ineternū ꝑmanebūt. ¶ Scđa
ꝓpō. Demones nūq̄ fuerūt in ſtatu glīe
nec vnq̄ erūt. patet q2 nūq̄ viderūt deū
clare ꝛ ibunt in ignē eternū. ¶ Stat⁹ na-
ture inſtitute. Eſt ille ſtatus in quo an-
geli fuerunt creati: iſte ſtatus fuit ſtatus
vie et in hoc fuerunt demones. ¶ Sta-
tus nature lapſe: Eſt ſtatus in quo ſunt

lapſi poſt pctm̄. ¶ In ſtatu nature inſti-
tute nullū fuit pctm̄. ſm iſtos tres ſtat⁹
pono tres ꝓpōnes. ¶ Prima eſt ꝙ in an-
gelis btis ꝗtū ad ſtatū glie ponenda eſt
diſtinctio ordinū ꝑfectiſſima ꝛ cōpletiſſi
ma. ptꝫ qꝛ diſtinctio ordinū complet̄ per
gratiā. ¶ Scđa ꝓpō. In angelis ꝗtum
ad ſtatū nature inſtitute ponenda eſt di-
ſtinctio ordinū licꝫ imꝑfecta: ptꝫ qꝛ ordo
inchoat̄ a natura ſm diuerſitatē donorū
naturaliū: ſed cōplet̄ ꝑ grām. ¶ Tertia
ꝓpō ꝙ in angelis malis ꝗtū ad ſtatū na
ture lapſe ponēda ē diſtinctio ordinū lꝫ
imꝑfecta ꝛ ꝑuerſa: pꝫ qꝛ in demonib⁹ per
manſerūt naturalia integra ꝛ ab ipſis in
choat̄ diſtinctio ordinū. Eſt aūt in ipſis
ꝑuerſus ordo: qꝛ ꝗ graui⁹ peccauit debe
ret oibus ſubeſſe: ſed ecōtrario ipſe ē rex
ſuꝑ oēs filios ſuꝑbie. Job. xli. In demo-
nibus licet poſſet dici ordo non tñ ierar
chia: qꝛ ierarchia ē ſacer ꝛ ſctūs pncipat⁹

Sexto querit̄. Utrum

inter malos angelos ſit ꝑlatio. Rñdeo ꝙ
ꝑlatio capit̄ pmo mō formalr̄ ꝛ ꝗdditati-
ue. Et ē ordo ſuꝑioritatis ꝑſone ꝑſidētis
ad ꝑſonas ſibi ſubiacētes. Prima ꝓpō ē
ꝙ in diuinis ad intra nulla eſt ꝑlatio pꝫ qꝛ
in diuinis nulla ꝑſona ꝑſidet aut ſubiacet
alteri: ſꝫ ſūt eq̄les loquēdo de diuina natu
ra. ¶ Scđa ꝓpō. In deo ad extra eſt ſu-
prema ꝛ pma ꝛ ſūma ꝑlatio ptꝫ qꝛ ꝑſidet
oib⁹ creaturꝭ. ¶ Tertia ꝓpō. In brutis
aīalib⁹ nulla ē ꝑlatio qꝛ in brutꝭ nō ſunt
ꝑſonalitates: ꝗ ꝛc̄. ¶ Quarta ꝓpō. Pa-
ſtor gregis vl̄ cuſtos porcoꝝ nō eſt ꝑlat⁹
reſpectu eoꝝ: pꝫ qꝛ non hꝫ ꝑſonas ſubie-
ctas. ¶ Quīta ꝓpō. Poſt diē iudicij nul
la erit ꝑlatio in creaturis pꝫ ꝑ apl'm. Nā
euacuabit oēm pncipatum ꝛ dñationē.
Ex ꝗ ſequit̄ ſexta ꝓpō ꝙ poſt diem iudi
cij ſolus de⁹ erit ꝑlatus. ¶ Septīa ꝓpō.
Prelatio nō dat relationē aliquā realem
ex natura rei exiſtentē in eo ꝗ dꝛ ꝑlatus:
ſed ſolū dat relationē rōnis. ptꝫ qꝛ cū ꝗs
eligitur in ꝑlatū nihil ſibi reale addit̄ ꝑ
illam relationē: ſed volūtas dei vel hoīs
facit illam relationē rōnis que eſt ꝑlatio
Scđo capitur ꝑlatio materialr̄ et appli-
catiue. Et ſic ꝑlatio eſt ꝗdā ꝓmotio qua
aliꝗs ꝓmouet̄ in ꝑlatū iure legittio facta
qñ fit ex electione. Aduertendū ꝙ aliqui
preſunt alijs ex iuſticia: vt ꝗ legitime eli-
gunt̄ vel ꝑponunt̄ alijs talis ꝑlatio eſt a
deo. Et de hac loqtur apl's. Ois ptās a
deo eſt. Et qui ptāti reſiſtit deo reſiſtit.
Alij ꝑſunt ex aſtutia vt ambitioſi qui ꝑ
phas ꝛ nephas ꝓcurāt ſuas electiōes. Alij
ꝑſunt ex violētia vt ꝑlati intruſi. Iſta pre-
latio ex aſtutia vel violētia pt dupl'r con
ſiderari. Uno mō ꝗtū ad ſubditos ꝛ ſic
eſt iuſta ꝛ ex deo qꝛ de⁹ approbat ꝛ acce-
ptat ꝓpter pctā ſbditoꝝ. Alio mō talis
ꝑlatio ꝗtū ad volūtatē ꝑſidētis eſt: ꝛ ſic
de⁹ nō acceptat nec a deo ē niſi ꝑmiſſiue
nō effectiue: pꝫ qꝛ eſt ex volūtate mala et
ꝑuerſa. Unñ ꝓpha. Ipſi regnauerūt ꝛ nō
ex me: pncipes extiterūt et non cognoui.
Unñ hugo de nouo caſtro dicit ꝙ ambi-
tioſi in ordine ꝑlationē affectātes peccāt
mortalr̄. Tertio mō capit̄ ꝑlatio vſualit̄
ꝛ executiue: ꝛ ſic ꝑlatio nihil aliud eſt ꝗꝫ
ipm exercitiū vel executio quā tenet ꝑla
tus exequēdo ſuū officiuꝫ ꝛ hec pōt eſſe a
deo vel non. Quarto mō Prelatio ante-
cedenter ꝛ acq̄ſitiue eſt modus ꝑueniēdi
ad ipſam ꝑlationē. Et hec ſilr̄ pōt eſſe a
deo vel a diabolo. Iterū duplex ē ꝑlatio
ſcꝫ ꝑlatio de iure ꝛ eſt aliq̄ auctoritas ad
iperandū aliq̄ ſm deū ꝛ ↄſciaꝫ. Et pono
ꝓpōnē ꝙ int̄ demones nulla ē ꝑlatio de
iure: qꝛ nihil imperant ſm deū et ↄſciam
Prelatio de facto eſt aliqua auctoritas
vſurpata ab aliquo per phas ꝛ nephas.
Hoc modo pono vnā ꝓpōneꝫ. ¶ Prima
Inter demones eſt ꝑlatio de facto ꝛ non
de iure. Probatur qꝛ filij tenebrarū quo-
dāmodo imitari conant̄ angelos bonos
licet falſo et imperfecto modo. Unde ſi-
cut vident angelos bonos ordinare offi-
cia exequi ſm impia ſapientioꝝ et maio-
rum ſimilit̄ ipſi faciūt maleficia. Unde

licet ſint iurgia inter eos tñ concordant ſimul ad ꝑſequendū hominez ſicut herodes ⁊ pylatus q̄ erāt antea inimici ad inuicem tñ facti ſunt amici ad ꝑſequēdum xp̄m. Sic ꝙ eſt ibi p̄latio nō electiōe nec violētia ſed credo ꝙ natura ⁊ diuina inſtitutione a ſua tñ ꝯditione data eſt vis adminiſtratiua ⁊ de⁹ ordinauit ꝙ vt minus ſapientes vel potentes magis potentibus ⁊ ſapientib9 ſubeſſent in miniſtrando. Si autez queraꝛ verū de iure ſit iſta p̄latio. Dicendū ꝙ nulla oīno eſt p̄latio de iure qꝛ cū ipſi demones ſubiectꝫ nihil ꝑcipiant niſi ꝯtra ius eo ꝙ ruperūt ius ⁊ fedus ſempiternuz: ideo nulla manet ibi iuris obligatio. Ex his ſequitur ꝙ talis obligatio nō eſt a deo niſi ꝑmittente ⁊ reſpectu ipſius p̄lati ſed bene ſi conſideraꝛ reſpectu eoꝝ q̄ ſe vinciūt. Iterū duplex eſt p̄latio ſcꝫ politica ⁊ ciuilis. Et eſt illa qua prelatus ſic p̄ſidet ſuis ſubditis vt aliqñ liceat ſubditis reſiſtere prelato et ipm monere. Alia eſt diſpolitica ⁊ ſeruilis. Et eſt illa q̄ aliq̄s taliter preſidet vt nō liceat ſubditis reſiſtere. Reſolutio q̄ſtionis ſtat in vna ꝓpōe. Inter angelos malos eſt p̄latio mala ptꝫ: qꝛ aliqui mali imperant ⁊ alij mali obediunt.

c Irca diſtinctionē ſeptimam queriꝛ p̄mo. Utrū affectio vel voluntas demonū poſſit rectificari. Reſpondeo ad q̄ōnem ꝑ ꝓpōnes quarū prima eſt. ¶ Volūtas diaboli q̄ntū eſt ex parte ſui ⁊ de lege cōmuni nullo mō pōt rectificari ꝑ gratiam nec ſufficiēter diſponere ad gratiā: qꝛ eſt in termino ⁊ extra ſtatū merendi. ¶ Secūda ꝓpō. De potentia tñ dei abſoluta pōt recipere gr̄am gratū facientem ⁊ ſufficienter ſe diſponere ad illā: qꝛ hoc nō implicat ꝯtradictionē quia eſt eiuſdem rationis cū voluntate boni angeli. Et ſi q̄ratur quare eſt impotentia reſurgendi a pc̄tis in ipſis demonib9. Reſpondendū. Tertia ꝓpō. Ad rectitudinē ſcꝫ infuſaz voluntatis ꝑ actuale pc̄ti lapſe duo neceſſario ꝯcurrunt ſcꝫ pn̄ia ex parte volūtatis: ⁊ gr̄a ſanans ex parte dei. patet illud Luce. xiij. Niſi penitentiam egeritis oēs ſimul peribitis. ⁊ illud Augu. Qui fecit te ſine te non iuſtificabit te ſine te. ¶ Quarta ꝓpō. Pn̄ia fructuoſa ⁊ gr̄a dei ſanans: perpetuo deerunt diabolo: idō deeſt ſibi oīmode via rectificabilitatis et hoc qꝛ eſt in termino. ¶ Correlariū. Voluntas ḡ demonū nō pōt rectificari pn̄ia fructuoſa: ⁊ illa eſt quā hꝫ viator cum hꝫ diſplicentiam de pc̄tis ſuis cum ꝓpoſito emendādi ⁊ ꝯfitendi ⁊c̄. Pn̄ia infructuoſa eſt quedā diſplicentia de pc̄tis ſiue de hītis circūſtantijs. Si queraꝛ vnde veniant defect⁹ gr̄e vel que ſit ratio. Rn̄deo. ¶ Quinta ꝓpō. Defectus pn̄ie fructuoſe eſt cauſa quare demon nō habet gr̄am gratificantez: quia ſi vellet penitere ſine fictione ⁊ cū ꝓpoſito emendandi de⁹ daret ei gratiā: nō ergo qꝛ deus nō dat gratiam: ideo nō recipit: ſed quia nō ſe diſponit: ideo deus nō dat gratiā. tum etiam quia pn̄ia informis eſt diſpoſitio ad gratiam: ⁊ hanc non pōt habere. Et nota ꝙ actus humani formati ⁊ boni ſunt quando fiūt ex charitate. Si autem fiunt ſine charitate q̄uis ſint boni dicuntur informes vt dare elemoſynā ſine charitate: et ſic de alijs. Pn̄ia ergo informis eſt diſplicētia de pc̄tis antequā aliq̄s habeat gratiam. Si autē fit cuz gr̄a diciꝛ formata. Prima dꝛ attritio. Scd̄a cōtritio. Et ſi queras vnde ꝓuenit defect⁹ pn̄ie que requiriꝛ ⁊ p̄requiriꝛ neceſſario ad gratiam Et eſt querere quare non pōt penitere. Rn̄deo. ¶ Sexta ꝓpō. Quia gr̄a gratiſdata deficit in demonibus q̄ preuenit voluntatē vt peniteat: et ſine qua nemo vnq̄ꝫ ſe p̄parat ad gratiā: ideo non poteſt penitere. Idō dic ꝯtra ſcotū ꝙ nō ſufficit influentia dei gn̄alis ad hoc ꝙ q̄s peniteat vel faciat qd̄ in ſe eſt: ſed req̄riꝛ ſm̄ Bonauēturā neceſſario aliqua gr̄a gratiſdata ꝑueniens ⁊ p̄parans volūtatē ad

penitendū. Hec aūt grā nunq̄ deeſt pec
catori viatori: ſed ſemꝑ de⁹ ſtat ad oſtiū
cordis humani pulſans et volens ingre-
di ꝑ gratiā: hinc dicebat chriſt⁹ Joh. xvj.
Nemo pōt venire ad me niſi pater meus
traxerit eū. Et Paulus Rom. ij. Igno-
ras qm̄ benignitas dei ⁊c̄. Et ſi queras
q̄ eſt cauſa defectus grē gratiſdate. Re-
ſpōdeo ꝑ ſeptimā ꝓpōnē. ¶ Defect⁹ grē
gratiſdate in demonibꝫ nullā habet cau-
ſam effectiuā: ſʒ ſolū deficientē. ptʒ: q2 eſt
pura ꝑuatio. ¶ Octaua ꝓpō. Neq3 de⁹
neq3 natura angeli ē cauſa poſitiua defe
ctus grē gratiſdate in demonibꝫ. patʒ: q2
nulla priuatio habet cauſam poſitiuaʒ.
¶ Nona ꝓpoſitio. Ipſa culpa q̄ diabo-
lus ita egrotauit: vt nō pateat ſibi adit⁹
grē eſt cauſa defectiua q̄re nō habet gra
tiā gratiſdatā. ptʒ: q2 continue manet in
culpa: ſic ꝙ non vult penitere. Et ſi que-
ras quare diaboli peccatū fuit irremiſſi
bile: peccatū autē homis eſt remiſſibile.
¶ Notandū ꝙ ad hāc queſtionē eſt qua-
druplex opinio quarū tres prime nihil
valēt. ¶ Quarta. Eſt opinio Bonauē-
ture ⁊ ſumit rationē ꝑ cōparationē ad tē
pus ꝑfixū. Juſtiſſim⁹ em̄ iudex deus ꝑfi
xit angelis ⁊ hoi aliqd̄ tp̄s in quo eēnt in
ſtatu merēdi et demerendi ita ꝙ ī illo tꝑe
omne pctm̄ ſit remiſſibile: poſt aūt illud
tp̄s decreuit deus nullū peccatū remitte
re. Ideo durāte iſto tꝑe: qd̄ dicit̄ tēpus
vie nullū peccatū quantūcunq3 enorme
eſt irremiſſibile: ſed etiā in vltimo hyatu
vel ſuſpirio mortis adhuc peccator po-
teſt penitere digne ⁊ ſufficienter: poſt il-
lud aūt tp̄s nequaq̄ poteſt quis penite-
re: iuxta illud Job. Ubicunq3 ceciderit
lignū ibi erit: id eſt in cuiuſcunq3 obiecti
amore creatura fuerit inuenta in vltimo
vie: in illo eternaliter ꝑmanebit. Simi-
liter autē dicendum eſt de angelis q̄uis
tempus vie prefixū ipis angelis ⁊ angeli
cis naturis fuit multo breui⁹ q̄ tp̄s ꝑfi-
xum hominibꝫ. Nō aliūde ergo eſt pecca
tum angeli irremiſſibile q̄ pctm̄ homis:
ſʒ vtrobiq3 ē eadē ratio irremiſſibibilita-
tis: ſcʒ ſtat⁹ vie termin⁹. Iſtud aūt tēp⁹
ſm iſtū doctorē fuit ꝑfixū ipis angel' vſ
q3 ad primā auerſionē. Scot⁹ autē dicit
ꝙ fuit vſq3 ad ꝑcipiciū coꝝ de celo empy
reo. Et hoc mō aſſignauit Damaſcen⁹:
cū dicit ꝙ h̄ eſt angelis caſus qd̄ ē mors
hoibus. Et ſilr̄ Aug⁹. de fide ad petrū.
Sic creauit de⁹ angelos vt q̄ vellēt ꝑpe
tuo boni eſſent: ⁊ q̄ nollent nunq̄ eos di-
uino munere repararet: ⁊ ita fuit tp̄s meri-
ti ⁊ ſtat⁹ ꝑfixus vſq3 ad primū cōflictū.
Et hāc rōnē credo ꝓpriā et eſſe neceſſa-
riā. ⁊ ptʒ: q2 ſi aliqua paſſio ineſt aliqb⁹
ſubiectis ineſt eis ꝑ aliqd̄ cōe: ſed pctm̄
luciferi ⁊ iude vel alterius dānati eſt ir-
remiſſibile: ergo ⁊c̄. In conditione em̄ re
rū nō attendit̄ ratio miſericordie ⁊ iuſticie
ſed ſapie principalr̄. Decreuit em̄ ſapia
diuina in vniuerſo facere duplicem crea
turā rōnalē: ad hoc ꝙ vniuerſum eſſet cō
pletū. Unā corꝑi vnitā. Aliā abſolutaʒ
a corꝑe h̄ ē ſpūalē. Et qm̄ ſubā ſpūal' eſt
oino ingn̄abil' ⁊ incorruptibil': nō potuit
angel⁹ vnus ex altero ꝓduci: ideo ſimul
ꝑfecti ſunt ⁊ ſicut ſunt ſimul ꝑfecti ita ſil'
etiam glorificādi ſi ſint diſpoſiti ad ſiml'
glīficari. Et q2 ſunt ſpūales ⁊ nullū ha-
bent retardatiuū hinc eſt ꝙ ſunt conditi
in loco glorie: ⁊ ita de proximo ad glori-
am diſpoſiti ⁊ ratione nature ⁊ ratiōe lo-
ci: ⁊ ideo tempus meriti eſt eis ita breue
prefixum ſicut potuit. Homini autē q2
conditus eſt in corpore aiali ad procreā-
dum ꝓlem ad cultum dei ⁊ in remotiori
diſpoſitione a gloria ꝑfixus eſt ei termin⁹
diuturnior ꝓpter officiū procreandi ꝓlē.
Patet igit̄ ꝙ voluntas angeli non eſt re-
ctificabilis nec fuit a tꝑe ex quo cecidit:
quia em̄ fuit extra ſtatum meriti: certiſſi
me reuelata eſt ei ſua damnatio queād-
modū reuelat̄ vnicuiq3 anime cum egre
ditur de corpore. ſi ſit in peccato mortali
ſua eterna dānatio. Et ſicut beati nō poſ
ſunt timere dānationem: ita dānati non
poſſunt ſperare ſuam ſalutem cōtra ori-

genem qui nimis extulit miſericordiam dei: quia paris erroris eſt auferre deo actum iuſticie ſicut actum miſericordie. Origenes autē totum dei miſericordie attribuit ꝛ abſtulit locū iuſticie: ideo turpiter errauit. ¶ Qꝛ autem voluntas angeli non ſit rectificabilis: nō prouenit ex parte dei nec ex pte nature angeli nec etiā ex parte peccati. Qꝛ autē nō fuit ex parte dei patꝫ triplici rōne. Obſtinatio eñ male voluntatis vł impoſſibilitas ad rectitudinē voluntatis eſt defect⁹ nō poſitio: ergo nō habet efficientē cauſam ſed deficientē: ſed deus nullius eſt cauſa deficiens. ergo ꝛc̄. Itē de⁹ antecedenter vult omnes homines ſaluos fieri ꝛ angelos: vt dicit Damaſcen⁹: quia nō creauit ad penā ſed ad gloriam: ſi ergo nō vult angelos malos beatificari: hoc eſt ſolū voluntate conſequente: ſed conſequens voluntas eſt exceſſus ex cauſa vera: ergo voluntas dei non eſt cauſa ꝛc̄. ¶ Nota ꝙ hec propoſitio. Deus vult omnes homines ſaluos fieri eſt veriſſima et de neceſſitate fidei: quia continetur in ſacro canone biblie et quelibet propoſitio de ſacro canone predicto aſſertiua eſt concedēda de neceſſitate a quolibet catholico. Hec autem ꝓpoſitio exponitur ab Auguſtino per diſtributionē accomodā. Sic dicendo. Deus vult omnes homines ꝛc̄. ſcꝫ qui ſaluabunť. Diſtributio accomoda eſt acceptio termini cōmunis ꝓ omnibus ſuis ſimplicibꝫ q̄ continenť ſub verbo vel participio poſito in propoſitione. Damaſcenus aūt ſic exponit predictam propoſitionem per duplicē voluntatem dei: ſcꝫ ꝯſequentē ꝛ antecedentē. Voluntas aūt añcedens eſt illa que reſpicit dona naturalia et regulas iuſticie legalis in vniuerſali: ꝛ ſufficientia adiutoria ad ſaluteꝫ. Deus eñ dedit dona naturalia cuilibet nature intellectuali mediantibꝫ quibus poteſt natura intellectualis cōſequi ſalutem que quidem dona ſunt intellectus et volūtas. Dedit precepta decalogi que ſūt regule iuſticie diuine per quorum obſeruantiam poſſumus ſaluari. Dedit etiam adiutoria .i. ſacramenta diſpoſitiua ad grām: ergo hac volūtate añcedēte vult de⁹ oēs hoīes ſaluos fieri. vt patet ex predictis: hec ille. Voluntas ꝯſequēs eſt que reſpicit particularia iudicia et in particulari facta ſm̄ merita ꝛ demerita hoim particulariū ꝛ angeloꝝ. Nota ꝙ differentia eſt inter legem et iudicium. Lex eſt de vniuerſali vt hec lex. Omnis homicida eſt interficiēdus. Iudiciū eſt q̄ſi cōcluſio ſylogiſmi: cui⁹ maior eſt lex: et minor eſt probatiua alicui⁹ particularis ꝛ cōcluſio eſt iudiciū. Voluntas conſequēs dei ꝗtum ad ſalutē ꝛ damnationē preſupponit materia vł demerita ex parte eius circa quē operatur talis voluntas dei ſcꝫ ꝯſequens: quia neminē ſaluat vel dānat niſi propter meritum vel demeritum. Volūtas dei conſequens ſemper impletur que dicitur bene placiti. Volūtas autem antecedens que eſt voluntas ſigni non ſemper impletur. ¶ Tertia ratio eſt ꝙ nō eſt ex parte dei: quia ſi diabol⁹ peteret veniā a deo haberet: quia deus nullum reſpuit ꝯfugientē ad ſe ſm̄ Ambroſiū. Sed diabolus nūꝗ̄ poteſt petere veniā. Nota exemplum de Machario. Probatio. Licet eñ diabolus poſſit petere veniā de potentia dei abſoluta: nō tamē poteſt de potentia dei ordinata. Ideo iſta conditionalis: ſi diabolus peteret veniam haberet: eſt veriſſima. Licet vtraꝗ̄ pars ſit īpoſſibilis de potentia dei ordinata. Probatur ꝗ̄tum cūꝗ̄ homo deo ſeruierit: ſi penitet de bonis deus bona preterita non acceptat: ergo ſimiliter. ſi penitet de malo videť ꝙ mala remittat et hoc pertinet ad ſumme miſericordem deū: ergo ratio quare voluntas diaboli nō pōt rectificari nō pōt venire ꝑncipaliter ex parte dei. Item ꝙ nō ſit ex parte nature angeli: eſt eñ eadē natura q̄ fuit in ſtatu īmortali. Vnde Aug⁹. de fide ad petrū. Si natura hu-

mini poſtq̄ a deo auerſa eſt: bonitatez ꝓdidit voluntatis: ex ſeipſa rurſus hr̄e potuiſſet: multo poſſibili⁹ habet ħ natura angelica q̄ȝ humana: que quanto maius grauabat pondere terreni corꝑis tanto magis hac eſſet ꝑdita facultate. Item qꝛ angel⁹ peccādo nō amiſit liberū arbitriū qm̄ liberū arbi. eſt ei gn̄al' ꝛ natural' ſꝫ ſm rōnē liberi arbitrij erat ſuſceptibil' rectitudinis a ſui natura: ḡ ꝛc̄. Itē ſi natura eſt cauſa illi⁹ impoſſibilitatis: ꝛ cuiuſcunq; per modū nature eſt cauſa ſil'r deus eſt cauſa: quia ſola volūtas aduerſatur deo ꝛ omnia obediunt deo excepta voluntate creata: ergo eſſet cauſa qui talem fecit naturā: ergo ꝛc̄. Q' aūt non ſit impotēs ex rōne pc̄i. patet: quia quātulacunq; gratia ſi aduenirет volūtati diaboli expelleret totam culpam et hoc gratia gratūfaciens. Sed morbus qui modico remedio adueniēti pōt curari nō dicitur de ſe incurabilis: ſed ꝓpter defectū remedij ſi illud non aſſit: ergo impotens rectitudinis in voluntate angeli non eſt ratione culpe principaliter. Et nota q̄ vnum ꝛ idem peccatū qḋ eſt primo curabile ſolo tranſitu tꝑis fit incurabile. Reſpōdeo q̄re pcc̄m angeli eſt irremiſſibile eſt ex parte ſtatus: quia eſt in termino et extra ſtatum merendi: ſic decreuit ſapiētia dei q̄ voluntas creata exiſtens in termino cū pcc̄ō mortali non poteſt rectificari per gratiā gratumfacientē. ¶ Suppoſito q̄ in volūtate demonis nō ſit poſſibilis rectificatio.

Querit' ſecundo. Utrū

ſit in eis male volūtatis ꝯtinuatio. Uoluntas capit' pro ipā volitione. Primus terminus declarandus eſt malū. Malicia ꝛ bonitas opponunt': qꝛ q̄t modis dr̄ vnū oppoſitorū tot modis et reliquum. Dicamus ḡ de bonitate q̄ q̄tuor ſunt. ¶ Prima bonitas vocat' naturalis et entitatiua et eſt illa q̄ ꝯpetit volitioni vel actui volendi inq̄ȝtum eſt ens poſitiuuz ꝛ hec bonitas ꝯuenit om̄i enti. Un̄ vidit de⁹ cūcta q̄ fecerat: ꝛ eſt ꝓpria paſſio entis: ꝛ bn̄ ſequit' ħ eſt ens: ḡ bonū. ¶ Prima ꝓpō. Q' om̄e ens eſt bonū bonitate naturali ꝛ entitatiua. ptꝫ: qꝛ bonū ē paſſio entis. ¶ Scḋa ꝓpō. Oēs volitiones demonis ꝛ oēs act⁹ volēdi q̄s hꝫ: ſunt boni volūtate naturali ꝛ entitatiue. ptꝫ: qꝛ ille volitiōes ſūt entia: iō q̄ſtio nō eſt de iſta bonitate. ¶ Tertia ꝓpō. Nulla entitas repugnat ꝯrie ipi bonitati naturali ꝛ entitatiue. ptꝫ: qꝛ ſi eēt aliq̄ entitas repugnās bonitati naturali: illa nō eēt bona: qꝛ oē ens bonuꝫ: ḡ bonitas repugn̄ret bonitati qḋ eſt īpoſſibile. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Malicia q̄ opponit' bonitati ipſi naturali ē ꝑuatio vl' defect⁹ bonitatꝭ entitatiue debite: vt mors q̄ ē ꝑuatio vite. Malicia ḡ naturalis ē carētia ſeu priuatio entitatis debite ꝯuenientis: et pōt dici mōſtruoſitas accipiēdo mōſtruoſitatez ꝓ ꝑ ſe ſignato: qꝛ ꝓ denoiato eſt bn̄ entitas. ¶ Scḋa bonitas dr̄ ex gn̄e: ꝛ ē q̄ ꝯpetit volitiōi ſm q̄ trāſit ſuꝑ obiectū ꝯueniēs ſm dictamē rōis: vt ē dare elemoſynā vl' nolle dare elemoſynā paupi. Et nota q̄ aliqḋ obiectū ꝯueniēs potentie dr̄ vno mō ex natura rei: vt lum ē ē obiectū ꝯueniēs potētie viſiue. Alio mō obiectū dr̄ ꝯueniēs potētie ſm rectā rōnē. Et dr̄ bonitas ex gn̄e: ꝑ ſilitudinē ad genus logicū: qꝛ gen⁹ logicuꝫ eſt ꝯtrahibile ꝛ ꝑfectibile ꝑ differētias: ita gen⁹ morale ꝯtrahit' ꝑ circūſtātias tāq̄ȝ ꝑ differētias: vt dare elemoſynā paupi: de ꝓpo: ꝓpt' deū. nō oportet ḡ oēs volitiōes demonū eē malas malicia q̄ opponit' iſti bonitati ex gn̄e qꝛ cū diligūt ſeipos: ille act⁹ diligēdi trāſit ſuꝑ obiectū ꝯueniēs ſm rectā rationē: odiūt etiam penam. Malicia autē ex genere eſt que competit volitioni inq̄ȝtum tranſit ſuꝑ obiectum diſcōueniēs ſm rectā rationē: vt odire deū: ꝛ diligere malū vel pcc̄m: ꝛ dare elemoſynam diuiti. ¶ Tertia ē moral' ꝛ v'tuoſa: ꝛ dr̄ bonitas ex circūſtantia que cōpetit actui vel vo-

litioni ſm q̃ elicit̃ cũ omib⁹ circũſtãtijs
dictatis a recta rõne ſibi debere cõpete/
re: vt dare elemoſynã pauperi: de ꝓprio
ꝓpter deũ. Et huic ↄcordat Dionyſius
dicẽs: q̃ bonum ↄſtat ex cauſa integra. i.
omib⁹ circũſtãtijs. Malicia aũt moralis
eſt q̃ cõpetit volitioni ex defectu alicui⁹
circũſtantiaꝝ q̃ deberet ↄuenire actui: vt
dare elemoſynã paupi de furto: vel ꝓpt̃
vanã gl̃iã. Et de iſta malicia põt eẽ q̃ð:
z põt rñderi ad q̃ſtionẽ: q̃ oẽs volitiões
demonũ ſunt male malicia ex circũſtan/
tia. p3: q2 q̃cq̃d faciũt ad malũ inferunt
finaliter: z ſic nunq̃ bonũ faciũt ſ3 ſemp
malũ. ¶ Quarta eſt theologicalis boni
tas meritoria ſiue gratuita z ẽ q̃ cõpetit
actui volũtatꝪ habẽti duplicẽ bonitatẽ
p̃cedentẽ: z cũ hoc addit q̃ actus ille eli/
ciat̃ ſm inclinationẽ charitatis: vt dare
elemoſynã paupi de ꝓprio: ꝓpter deũ: et
ex charitate. ¶ Prima ꝓpõ. Omis boni
tas meritoria p̃ſupponit bonitatẽ ex ge/
nere et virtuoſam. p3: q2 nullus actus
eſt meritori⁹ niſi v̾tuoſus: nec vi: tuoſus
niſi bonus ex gñe. ¶ Scða ꝓpõ. Omis
bonitas v̾tuoſa p̃ſupponit bonitatem ex
gñe nõ p̃ſupponit alias duas. Malicia
aũt demeritoria vel theologicalis ẽ que
eſt in q̃libet pctõ mortali: et ſic quelibet
trãſgreſſio p̃cepti diuini facta del ibera/
te eſt mala malicia demeritoria. Et de
iſtis duab⁹ malicijs ẽ q̃ſtio. Nota q̃ alið
eſt pctm̃ aliud demeritũ. Dãnati eñ cõ
tinue peccãt: nõ tñ cõtinue demerent̃: q2
ſunt extra viã: licet doctor iſte teneat cõ/
trariũ: ſ3 dimittit̃ a doctorib⁹. Prima p3:
q2 ſp̃ blaſphemãt deũ z odiũt. Scða p3:
q2 tũc eoꝝ pena ĩ infinitũ augeret̃ qð nõ
eſt ꝯiſile. ¶ Rñſio ad q̃ſtionẽ ſtat ĩ vna
diſtinctione z trib⁹ ꝓpõnib⁹. Diſtinctio
Poſſum⁹ loq̃ de malicia diaboli tripl̃r.
Uno mõ q̃tum ad deformitatẽ3. Alio
mõ q̃tũ ad inclinationẽ. Tertio mõ q̃/
tũ ad actualitatẽ. ¶ Prima ꝓpõ. Volũ
tas demonis ſp̃ ẽ mala q̃tũ ad deformi/
tatẽ: q2 ſp̃ remanet ĩ reatu pctĩ. Qñcũq3

eñ aliq̃s peccauit z trãſiuit act⁹ peccãdi
remãet deformitas a q̃ q̃s ð2 pctõr: z illa
ðformitas ẽ obligatio ad penã etnã: z q2
diabolus ex q̃ peccauit nũq3 penituit: ſp̃
q̃ eſt obligat⁹ ad eternã penã. Et ð2 hec
deformitas macula: q2 eſt diſcõueniẽs
aĩe. Dĩ aũt reat⁹ inq̃tũ terminat̃ ad pe
nã eternã: z inq̃tũ infligit̃ alicui ꝓpter
pctm̃ qð fuit ↄ̃ deũ dĩ offenſa: ita q̃ offẽ
ſa eſt reſpectu dei. ¶ Scða ẽ. Voluntas
demonis q̃tum ad inclinationẽ cõtinue
peccat: et ſemp̃ peccabit: licet alio mõ q̃3
pri⁹. Patet: q2 p̃mo appetijt excellentiã3
ſup̃ alios z adhuc appetit q̃tũ in ſe ẽ: ſed
h̃ eſt ſm inclinationẽ z ꝓnitatẽ. Cũ autẽ
p̃mo appetijt ſperabat h̃re: modo aũt nõ
ſperat hoc: ſ3 deſperat ð dominio ſiue ex
cellentia z maxie ſup̃ beatos. Nota pul/
critudo eſt ꝓportio mẽbroꝝ cũ ſuauita/
te coloris dicit Aug⁹. Nullũ perpetuũ3
violentũ intelligit̃ in agentib⁹ naturali/
bus z nõ liberis. ¶ Tertia ꝓpõ. Volun
tas demonũ cõtinuatiue eſt mala: q̃tũ3
ad actualem cõtinuationẽ peccatoꝝ: ita
q̃ ſordeſcens ſemper ſordeſcet q̃uis non
ſemp̃ vno genere peccati: ſed modo pec/
cat ĩ ſuperbia: modo odio: modo ira zc̃.
Ita q̃ ei⁹ volũtas infatigabilis eſt ſem/
per in actu peccati: quia non dormit nec
quieſcit: z ſm hunc doctorẽ q̃ omnia pec
cata que cõtinuat ſunt demeritoria: z ꝓ
ipſis punietur poſt iudiciũ: tñ ſm alios
illa non ſunt demeritoria: ſed ſolũ3 pena
peccati. Q2 aũt diabolus ſemp̃ ſit ĩ ma/
lo actu dicit Aug⁹. de fide ad petrũ. De
mones nõ poſſunt carere mala volunta/
te nec pena qð eſt intelligendũ habitua/
liter. Itẽ Hieronym⁹ idem ſibi arrogat
qð pri⁹ p̃ſumpſit. Et videt̃ rõne q̃ dia/
bolus eſt obſtinatus. Quid eſt obſtina/
tio. Eſt firmatio in priori malo: q̃ volũ/
tas diaboli eſt mala et firmata in malo
qð cõmiſit. Item angeli cõfirmati in bo
no ſunt ſemp̃ in bono actu habitualiter
et actualit̃ z eundẽ h̃nt quẽ habuerũt in
ſui glorificatione: ita q̃ tenent̃ oẽs beati

ſemꝑ ꝛ ad ſemꝑ diligere deū. Et ſi ꝑ inſtans breūs ceſſaret a dilectiõe dei peccaret mortalr. ergo ab oppoſitis ſilr videt̃ de demonibꝫ cū ſint obſtinati. Sed ꝯ̄ Jacobi. ij. Demones credūt ꝛ cõtremiſcūt: ſed credere ꝛ tremere nõ ſunt act⁹ male volūtatis: ergo videt̃ ꝙ aliqñ mouent̃ ſine obliquitate ꝛ ira ē aliq̃ interpolatio. Rñdeo ꝙ illud credere ꝛ timere qđ hñt demones eſt malū: nõ ex ſe ſed ex adiūcto qꝛ ꝑuertūt illud qm̄ cū murmure ꝛ īpaciētia credūt ꝛ timēt. Et nota ꝙ differūt credere deoꝛ ꝛ deū: ꝛ credere deū: ꝑmū ē credere ꝙ oīa vba dei ſunt vera. Credere deū eſt credere ꝙ eſt aliq̃s ſupm⁹ ꝛ pm⁹ pnceps toti⁹ mūdi ꝛ vniuerſi. Credere autē in deū eſt adherere deo ꝑ cognitionē ꝛ amorē. Et ſic nullus peccator credit in deū quia nõ tendit ad deū ꝑ cognitionē ꝛ amorē gratuitū. Et ſi dicas ꝙ ille timor quē habēt demones retrahit a malo. Dicendū ꝙ talis coꝝ timor eſt tā exilis ꝛ volūtas tam reproba ad pctm̄ qđ ꝓpt̃ hoc nõ ceſſant. Sicut in latrone q̃ timet furcā: tñ ꝓpter appetitū furandi nõ ceſſat a furto: in ipſo timore peccat: qꝛ diſplicet ei dei iuſticia quā formidat. ¶ Querit̃ vtrum ſit poſſibile odire deū. Rñſio ſcoti ꝙ iplicat ꝯ̄dictionē ꝙ de⁹ odiat̃: qꝛ nihil odit̃ niſi ꝓpt̃ malū aliqđ exiſtens vl' apparens: ꝛ in deo nulla eſt nec apparet malicia. Alij tñ fere oēs dicūt ꝙ volūtas creata põt ex ſua ꝑuerſitate odire deū ꝛ hoc ꝓpter ſuā libertatē ꝛ hec opinio videt̃ cõcordare ſcpturis. Uel dic etiā ꝙ deus in ſe ꝛ abſolute nõ põt odiri ſm ſcotū. Si autē cõſideret̃ inq̃tū puniēs ſic bñ põt odiri in ſuo effectu: ꝛ ſic poſſunt opiniones cõcordari.

Tercio querit̃. Utrum

in demonibꝫ ſit male volūtatis intenſio. ¶ Intenſio capit̃ pro aliq̃ augmētatione intenſiua alicui⁹ forme intenſionat̃ vt altitudo centū graduū: vl' malicia dr̃ intēſa ꝛ hoc mõ intenſio opponit̃ remiſſioni ꝛ hoc mõ capit̃ in q̃ſtione ꝓ augmētatione ſue malicie aut ꝙ ſit peior nūc q̃ꝫ qñ cecidit. ¶ Querit̃ ergo vtrū demones ſint peiores intenſiue nūc q̃ꝫ prius: ita ꝙ plura habeant pctā nunc q̃ꝫ prius. Reſponſio Bonauēture ſtat in ſequētibꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpõ. Duplex eſt vis in angelo ſiue bono ſiue malo: ſcꝫ cõtēplatiua ꝛ adminiſtratiua. Prima vis eſt intellectus ꝛ voluntas angeli inq̃tū recipiūt deū pro obiecto. ¶ Scđa eſt vis adminiſtratiua ꝛ eſt ipſemet intellectus ꝛ voluntas angeli inq̃tū reſpiciūt hoīem pro obiecto. Angeli em̄ facti ſunt ꝓpter duo: ꝓpter finē principalē q̃ eſt ipſe deus: ꝛ finē minus pncipalē q̃ eſt hõ. Uoluit em̄ deus vt res ſic eſſent condite ꝙ maiores iuuarēt minores: ꝛ qꝛ angeli ſunt multo maiores q̃ꝫ homies: ideo ab initio voluit deus ꝙ angeli eſſent miniſtri hominum. ¶ Nota ꝙ licet mater carnal' q̃tūcunqꝫ diligat ꝛ nutriat filiū ſuū dulciter ꝛ diligenter: adhuc ſancti angeli habēt maiorē curā de nobis et nos cõſolant̃ in omnibꝫ tribulationibꝫ noſtris. Et hoc ꝑ vim adminiſtratiuā. ¶ Scđa ꝓpõ. Malicia demonū q̃tū ad vim cõtēplatiuā nõ intenditur nec creſcit nec põt creſcere: ꝛ in hoc cõuenit cū prima opinione: qꝛ demones qñ ceciderūt pmo inſtãti oderūt deū ꝙ nõ potuiſſent magꝭ odiſſe: ꝛ qñ dr̃ ſuperbia eoꝝ q̃ te oderūt aſcēdit ſemꝑ intelligit̃ extenſiue nõ intenſiue. ¶ Tertia ꝓpõ. Malicia demonū creſcit ꝛ creſcet ꝯtinue vſqꝫ ad diē iudicij q̃tū ad vim adminiſtratiuam: qꝛ nouas malicias adinueniūt ꝛ fabricant quotidie. ¶ Quarta propõ. Ad incrementū volūtatis male ſiue demeriti nõ ſufficit mala actio: ſed requirit̃ ſtatus merendi ꝛ demerēdi: qꝛ poſt diē iudicij oēs dānati cõtinuabūt ſuas malicias. nõ tñ demeritorie qꝛ ſunt extra ſtatū merendi. ¶ Quinta ꝓpõ. Quia demones cõtinue demerent̃ ideo nõ ſunt ſimplr in termino: ſed ſunt ſm q̃d viatores: qꝛ cõtinue demerebūt̃ vſqꝫ ad diē iudicij: qꝛ nõ remanebūt ipuniti de malis q̃ nobis fa.

ciūt. In die iudiciȷ̄ aūt recipiēt plenā mercedē maliciaꝝ ſuaꝝ. Opinio ſcoti ē ꝙ demones ſūt in termino q̄tū ad h̄ qđ ē mereri ⁊ demereri ſꝫ mala q̄ faciūt ſūt pena pctōꝝ ſuoꝝ prioꝝ q̄uis nō habeāt tantā penā quātā habebūt poſt iudiciū: q̄ tn̄ ei debet ſed nō ꝑ nūc. ¶ Nota ꝙ duplex eſt cōtēptus dei q̄dā formal' ⁊ eſt odiū dei ⁊ blaſphemia ⁊ etiā idolatria quo de⁹ in ſe odit ⁊ iſte cōtēpt⁹ nō ē cōiter in pctōrib⁹ hoīb⁹: ſed ſemꝑ eſt in demonib⁹ ⁊ dānatis q̄ odiūt deū formalr̄ ſiue in ſe ſiue in effectu ſuo. Ali⁹ eſt ꝯtēptus virtual' ⁊ interp̄tatiuus ⁊ eſt aliq̄s act⁹: inordinat⁹ q̄ ppo nim⁹ volūtatē noſtrā voluntati diuine p̄ceptiue. Notandū ꝙ in quolibet ente eſt modus ſpēs ⁊ ordo. Iuxta illud. Oīa ī numero ⁊c̄. numer⁹ ē ſpēs: pond⁹ ē ordo: mēſura ē modus. Modus autē dī limitatū in ꝑfectiōe. Spēs importat pulchritudinē: ⁊ ordo importat inclinationē ad opus. Et ī iſtis ꝯſiſtit veſtigiū creatoris ita ꝙ mod⁹ repñſentat patrē cui appropat' potentia: ſpēs filium cui appropriat' pulchritudo: ⁊ ordo ſpūiſancto cui appropat' bonitas que eſt cauſa operationis.

Quarto querit' Utrum confirmatio īmutet libertatis arbitriū. Ita ꝙ ſit aliud ante ꝯfirmationē. aliud poſt. Iſta tria volūtas: libertas: ⁊ liberū arbitriū dicūt idē. ¶ Notādū ꝙ duplex eſt liberū arbitriū. ſ. increatū ⁊ creatum. Primū ē ipſa volūtas dei cui oīa ſubiacent. ¶ Prima ppō. Liberū arbitriū increatū ē formalr̄ ⁊ ex natura rei in deo: q꞉ nō eſt aliud q̄ ipſa volūtas. ¶ Secūda ppō. Liberꝝ arbitriū increatū ē ipſemet de⁹: q꞉ eſt in deo ex natura rei: ⁊ oīne tale eſt de⁹. ¶ Tertia ppō. Liberū arbitriū increatū nō ē vertibile de bono in malū. ¶ Quarta ppō. Liberū arbitriū nō eſt defectibile nec potēs deficere: ſed eſt īmutabile penit⁹. ¶ Quinta ppō. Liberum arbitriū increatū nullo mō pōt peccare: quia liberū arbitriū ē in deo ⁊ ſibi repugnat poſſe peccare de rōne liberi arbitriȷ̄. ¶ Sexta ppō. Poſſe peccare nō eſt libertas nec ꝑs libertatis vt dicit anſhelmus: q꞉ ſi de rōne libertatis eſſet poſſe peccare ꝙ deus poſſet qđ ē īpoſſibile. ¶ Nota ꝙ duplex eſt liberꝝ arbitriū creatū ſicut duplex ē voluntas creata q꞉ q̄dā eſt angelicū ⁊ q̄dā humanū. Angelicū eſt volūtas angeli. ¶ Prima ppō. Omne liberū arbitriū creatū ē vertibile de bono ī malum. ¶ Scđa ppō. Eſt defectibile ⁊ potens deficere. ¶ Tertia ppō. Et ſimpl'r mutabile ꝑ naturā. patet q꞉ cōſtat ꝙ angeli creati fuerūt boni oēs: ⁊ tn̄ aliq̄ eorū ſunt mutati de bono in malū ⁊ ꝑ ꝯñs fuerunt defectibiles et ſimpl'r mutabiles ꝑ naturā. ¶ Quarta ppō. Licet de rōne liberi arbitriȷ̄ incr̄eatū liberū arbitriū ſit: vt dicit poſſe peccare. Tñ rōnē liberi arbitriȷ̄ incr̄eatū eſt finitū ⁊ limitatū in libertatem ꝯſeq̄tur neceſſario poſſe peccare qđ eſt propria paſſio liberi arbitriȷ̄ creati. Triplex ē libertas liberi arbitriȷ̄ creati: ſcꝫ oppoſitionis diſparationis ⁊ effectualitatis. ¶ Prima ē libertas oppoſitionis ⁊ eſt q̄ liberū arbitriū ad eliciendū oppoſitos actus vt ſunt velle et nolle amare et odire. ¶ Prima ppō. Libertas oppoſitionis ponit ſimpl'r mutabilitatē ⁊ imꝑfectionem in libero arbitrio. patet: q꞉ qñ ſubiectum aliquod mutat' de vno oppoſito in aliud: eſt in eo mutabilitas ⁊ imꝑfectio: ſed libertas oppoſitionis eſt hmōi: ꝙ ponit ⁊c̄. ¶ Scđa ppō. Hec libertas nullo mō eſt ponēda in deo. patet q꞉ dicit imꝑfectionē ⁊ mutabilitatē. ¶ Tertia ppō. Deus nō hꝫ act⁹ oppoſitos in voluntate ſua: q꞉ nō ē liber libertate oppoſitiōis ſed deus ꝑ vnicū velle ⁊ ſimpliciſſimuꝫ vult omnia obiecta volibilia. Sicut intellectus eius ex ſua infinitate vnico actu intelligendi intelligit omnia intelligibilia. Si tu dicas ꝙ deus odit peccatū et diligit iuſticiā: ⁊ iſti actus ſunt oppoſiti. ergo ⁊c̄. Dicendū ꝙ vnus ⁊ idē actus licet ſit ſimpliciſſimus ſortitur tamē diuerſa

doia ſm diuerſitatē obiectoꝝ. Jta ꝙ in/
q̄tum trāſit ſuꝑ bonos dicitur amor vel
velle vel dilectio ⁊ inq̄tū tranſit ſuꝑ ma
los ⁊ pctm̄ dr̄ ⁊ odiū. Et ſic bñ ē diuerſi/
tas in obiectis ⁊ effectibꝫ:ſed nulla i ipſo
actu volendi. ¶ Scd̄a libertas dr̄ diſpa/
rationis: ⁊ eſt q̄ eſt ad diuerſa et diſpata
obiecta volibilia. ¶ Prima propoſitio.
Hec libertas diſparationis ē reſpectu om/
niū entiū non ſolū exiſtentiū ſed etiā im-
poſſibiliū q2 poſſuꝫ diligere illa q̄ nō ſūt
ſicut ea q̄ ſunt vt patrē meū q̄ nō ē. Et de⁹
dilexit oīa ab eťno diligibilia. ¶ Scd̄a
ꝓpō. Hec libertas nullā ponit iꝑfectōēꝫ
in voluntate ſed ꝑfectionē: q2 ꝑfectionis
eſt in aliq̄ potentia ꝙ ipſa poſſit attinge
re ad diuerſa obiecta q̄ ſunt ſua: ſicut in
intellectu ꝑfectōis eſt ꝙ poſſit intellige-
re oīa ſua obiecta. ¶ Tertia ꝓpō. Hec
libertas ē ponēda in deo cū dicat ꝑfectio
nem ⁊ diligat oīa diligibilia. ¶ Quarta
ꝓpō. Jſta libertas eſt oīno ꝑma ⁊ ꝑfecta
cū ponať in deo. ¶ Quinta ꝓpō. Jſta li
bertas ſtat cū neceſſitate in deo: q2 de⁹ di
ligit neceſſario ſeipſum et oīa diligibilia
ſibi complacentia : ⁊ tamen libere hac li-
bertate ¶ Tertia libertas effectualitatꝭ
eſt qua liberū arbitriū pōt ꝓducere va-
rios effect⁹ ad extra vt ē ſcribere ambula
re cātare. Et dr̄ ad extra q2 ad itra eſt li-
bertas oppoſitionis. ¶ Prima ꝓpō. Hec
libertas nullaꝫ ponit impꝑfectionē lꝫ non
ſit ꝑma. Prima ps pꝫ quia ponitᷣ in deo.
Scd̄a ptꝫ q2 p̄ſupponit libertatē diſpa/
tionis que eſt ad intra. Jſta aūt reſpicit
ad extra. ¶ Scd̄a ꝓpō. Hec libertas eſt
ponēda in deo: ptꝫ q2 de⁹ ꝓducit varios
effect⁹ ad extra. ¶ Tertia ꝓpō. Licet ꝗ
hec ponať ⁊ diſpationis: nō tñ ē libertas
oppoſitiōis vt ptꝫ. ŝ. ¶ Sciēdū tñ etiā ꝙ
adhuc eſt triplex libertas. Prima a ſerui
tute culpe. Secunda a ſeruitute pene.
Tertia a ſeruitute coactiōis neceſſarie.
¶ Prima ꝓpō. Liberū arbitriū angeloꝝ
mltō liberi⁹ ē libertate a ſeruitute culpe
poſt ꝯfirmationē q̄ñ añ q2 poterāt pecca
re tūc: mō nō. ¶ Scd̄a ꝓpō. Liberū arbi
triū angeloꝝ btōꝝ mltō liberi⁹ eſt q̄ñ añ
loquēdo de libertate a ſuitute pene. ptꝫ
q2 ante ꝯfirmationē potuerūt ſubiacere
pene: mō nō. ¶ Tertia ꝓpō. Nō ē maior
libertas poſt ꝯfirmatōēꝫ q̄ñ añ neceſſarie
coactōis. pꝫ q2 añ ꝯfirmatōēꝫ liberꝫ arbi
triū nō poterat cogi: ſic nec mō. ¶ Cōfir
matio ſic deſcribiť. Eſt ꝑſeuerātia conti/
nua firma ⁊ ꝑfecta volūtatꝭ in bono. Et
pono ꝓpoſitionē talē. ¶ Pria ꝓpō. Apl'i
q̄tūcūq̄ boni fueřt: nō tñ fuerẽ ꝯfirma/
ti: q2 nō fuit in eis ꝑſeuerantia continua.
¶ Scd̄a ꝓpō. Virgo gľioſa ab annis ſue
diſcretiōis fuit confirmata in gr̄a ꝑ diffi
nitionē ſupꝯdictā. ¶ Tertia ꝓpō. Johan
nes baptiſta ab ānis diſcretōis fuit ꝯfir/
mat⁹ in gr̄a: ptꝫ ex predictis. q2 cōfirma/
tio ē impoſſibilitas peccādi ꝑ gr̄am ꝓue
niens ſolū ex manutenētia dei oīpotētis
q̄ tenet ſemꝑ iuſtos in recta ⁊ bona volū
tate. ¶ Nota ꝙ duplex ē impoſſibilitas
peccādi: ſcꝫ ꝑ naturā ⁊ ꝑ gr̄aꝫ. Prima cō-
uenit deo ſoli: ⁊ ideo de⁹ nō eſt ꝯfirmatᷣ
in bono. Jſta ipoſſibilitas peccandi nō ē
cōmunicabiľ creature: q2 oīs creatura ē
vertibilis. Nā vertibilitas ē ꝓpria paſ/
ſio creature. ¶ Nota ꝙ mlti ſūt ſcti i pa/
radiſo qui excedunť in gr̄a a viatoribꝫ. vt
ſunt viatores in pn̄ti vita: ⁊ tñ pn̄t pecca/
re: illi aūt nō. per hoc notum eſt ꝙ nō eſt
gratia gratūfaciens: ſed gratia gratiſda
ta. Ex iſtis inferť ꝓpō ꝙ iuſti nō poſſunt
peccare. ¶ Queriť verū iſta impoſſibili-
tas peccandi ꝑ gr̄am: qua ſunt ꝯfirmati
beati poſſit cōicari viatori. Rn̄detur ꝑ
diſtinctionē ⁊ ꝓpoſitiōes. ¶ Diſtinctio
talis eſt ꝙ duplex eſt viator. quidam eſt
viator nō tñ purus ſed qui cū hoc etiam
vere eſt comprehenſor vt chriſt⁹ q̄ ab ini
tio ſue cōceptionis fuit btūs ⁊ vidit cla-
re deū. ¶ Prima ꝓpoſitio. Aliq̄s verus
hō viator licet non pur⁹ q̄ñdiu fuit in via
habuit tantam impoſſibilitatē peccandi
per gratiam quantum habent beati: vt
xp̄s: quia etiā ipſe fuit beatus ſicut mō.

¶ Secūda ꝓpoſitio. Apoſtoli poſt receptionē ſpūſſancti in die penthecoſtes: nō habuerūt impoſſibilitatē peccādi ꝑ graciam nec fuerūt ꝯfirmati tali ꝯfirmatiōe. patet ꝑ ſcripturā: qꝛ petrus fuit reꝑhēſus a paulo ⁊ reꝑhēſibilis erat: qꝛ recte nō ambulabat ad legē euāgelij: ⁊ ſicut ipſe qui erat ꝑncipalioꝛ peccauit: ſic alij potuerūt peccare: ḡ ꝓpō ē vera. ¶ Tercia ꝓpō. Licet ꝟgo glīoſa in inſtāti ſue ꝯceptiōis nō fuerit ꝯfirmata tali ꝯfirmatiōe: tñ in conceptione filij dei fuit ꝯfirmata tali cōfirmatione: ſcꝫ ꝙ habuit īpoſſibilitatē peccandi. pꝫ qꝛ aīa ipſiꝰ ꝟginis nūq̄ caruit grā: ⁊ nūq̄ fuit īfecta pctō originali: qꝛ ī eodē īſtāti tꝑis ꝯceptiōis marie tria fuerunt ſil' facta. Primo fuit aīa ꝟgis creata. Scdo in eodē inſtanti habuit graciā ḡtūfacientē. Tercio in eodē inſtāti tꝑis fuit aīa ipſiꝰ ornata ꝟtutibꝫ et charitate ⁊ ꝯiūcta corꝑi. Et tñ ꝓpt hāc grām acceptā nō fuit īpeccabil' vſq̄ ad incarnatiōnē filij ſui. pꝫ qꝛ qñ xp̄s ꝑmo ī vterū ꝟgis deſcēdit nō venit inanis ⁊ vacuꝰ ſꝫ venit cū magnis muneribꝫ: inter q̄ recepit tria ꝑncipalr. Primū ē ꝑfectiſſima charitas ⁊ tantā quantā nūc hꝫ: ⁊ maiorē q̄ vn̄ ꝟ dederit pure creature. Scd̄m donū vt pie credit' fuit clara viſio dei. vidit enim eſſentiā diuinā in q̄ viſione ſūme ⁊ ineffabiliter gaudebat. Licet nō ſemꝑ habuerit illā clarā viſionē q̄diu vixit ſed credo firmit' ꝙ tūc habuerit. Si eñ deꝰ dedit paulo hanc graciā ⁊ btō ſtephano vt legit' vel etiā moyſi quare negabimꝰ hāc graciā factā btiſſime matri dei: ſcā in conceptiōne filij ſui q̄ in natiuitate et reſurrectiōe ⁊ q̄ pluries vidit. Terciū donum fuit īpoſſibilitas ad peccandū. pꝫ qꝛ nullus motꝰ īordinatꝰ erat in ea. ¶ Quarta propō eſt ꝙ beata virgo glīoſa ſiue ante conceptionē ſiue poſt cōceptionē filij ſui nūq̄ habuit aliq̄s motus inordinatos ⁊ illicitos in parte ſenſitiua. pꝫ qꝛ illa aula ſctiſſima erat ꝑparanda ⁊ ꝯſecranda totalr̄ a ſpūſctō ſeruitio totiꝰ trinitatis

Ex quo ſeqt̄ur Rñſio ad q̄ſtionē ſcꝫ impoſſibilitas peccādi ꝑ graciā eſt cōicabilis creature pure. pꝫ de ꝟgine. Sed iohānes baptiſta non habuit īpoſſibilitatem: ſꝫ habuit bñ illā quā habuerūt apl'i. Reſolutio q̄ōnis ſtat in vna diſtinctiōe ⁊ tribꝫ ꝓpōnibus. ¶ Diſtinctio talis eſt ꝙ duplex ē mutatio alicuiꝰ rei: quedā ē ſm ſbām rei. Alia ſm ſtatū: ſicut hō qñ moritur ſm naturā ⁊ ſubām: ⁊ qñ infirmat' mutat' ſm ſtatū vel aliq̄s ꝟtis. Et eſt duplex mutatio: ſcꝫ q̄tū ad eſſe. Alia ē ſm bene eſſe: qꝛ illud idē liberū arbitriū voluntatē ⁊ libertatē quā habebant angeli ante cōfirmationē habēt poſt. Dionyſiꝰ dicit ꝙ in angel' naturalia remāſerūt integra. ¶ Prima ꝓpō. Eſt ꝙ cōfirmatio btoꝝ angeloꝝ non mutauit liberū arbitriū ipſoꝝ q̄tū ad ſbām vl' q̄tū ad ꝑmū eſſe pꝫ: qꝛ illud liberū arbitriū qđ prius habuerūt illud idē habent adhuc: qꝛ ſm dionyſiū in angel' naturalia remāſerunt integra. ¶ Scd̄a ꝓpō. Cōfirmatio beatoꝝ angeloꝝ mutauit liberū arbitrium ipſoꝝ q̄tū ad bñ eſſe ⁊ cōplemētū ⁊ q̄tū ad ſtatū. pꝫ qꝛ liberū arbitriū iā eſt liberius nūc q̄ tunc fuit. Iā eñ liberū eſt a ſeruitute culpe ⁊ pene vel miſerie. Et iō liberum arbitriū eorum eſt alteratum ⁊ nō aliud factū. Et quia queſtio querit. Utrum ſit factum aliud. Ideo ſimpliciter pōt reſponderi negatiue ꝙ non.

Queritur quinto. vtrū obſtinatio in demonibꝫ tollat libertatis vſū. ¶ Obſtinatio vno mō capit' ꝓ firma adheſiōe ī malo: q̄ eſt ꝑſeuerātia cōtinua ꝑfecta ⁊ firma in malo qđ obſtinatꝰ elicuit. Alio modo capit' pro impoſſibilitate reuertendi ad penitentiā fructuoſam. Et ſic deſcribit'. Eſt impoſſibilitas reuertendi ad dignū fructū penitētie ꝓueniens ex iuſticia dei punitiua: q̄ decreuit oēs dānatos nunq̄ ſibi reconciliari. ¶ Duplex eſt penitentia: ſcꝫ fructuoſa ⁊ infructuoſa. ¶ Penitētia fructuoſa. Eſt

doloꝛ voluntarie aſſumptus pro peccatꝭ a ſe cōmiſſis:inquātū ſunt offenſiua dei: ꝗ xp̄s nō penituit licet multa mala paſſus fuerit:qꝛ nō ꝓpter pctā a ſe cōmiſſa. Nec virgo glorioſa ꝯ Albertū magnū ꝗ dicit ꝙ fuit cōfeſſa beato iohāni euangeliſte. Si beata virgo cōfeſſa fuiſſet confeſſione ſacramētali in qua opoꝛtet confiteri:vł de moꝛtali vel ſaltem de veniali peccaſſet moꝛtalr̄ ꝯ illos ꝗ dicunt ꝙ habuit oīa ſacramenta. Eſt quia ip̄a pctm̄ nō habebat mētita fuiſſet ꝯfitendo. Penitentia infructuoſa. Et ꝗ caret aliquā circūſtantiarū ꝗ ſunt poſite in deſc̄ptione pnie fructuoſe. ¶ Vſus capit̄ quintupliciter. ¶ Primo cōmuniſſime ꝓ oī opatione alicuiꝰ potentie:vt ſecare equitare iḡ·thopicoꝝ. Cuiꝰ vſus eſt bonꝰ ip̄m ꝗꝫ bonū ē. ¶ Scđo cōiter pro actu frequenter elicito vt dicit victoꝛinꝰ ꝙ natura facit habilē:ars facileꝫ:vſus vero potentē. ¶ Tertio ꝓꝓꝛie ꝓ ꝗcunq̄ꝫ actu voluntatis elicito a voluntate vt dicit Augꝰ. ꝙ vti eſt aliꝗd aſſumere in facultatē voluntatis:vt amare vel odire. ¶ Quarto magis ꝓꝓꝛie vt diſtinguit̄ ꝯ actū obſtinatū ꝛ ſic vti eſt aliꝗd amare ꝓpter aliud vel eſt alicui adherere. ¶ Quinto ꝓꝓꝛiſſime ſcꝫ pro actu volūtatis recto vt diſtinguitur ꝯ abuti:ꝛ ſic vti eſt referre qđ in vſum venit in illud quo fruimur vt amare deum ꝓpter deū. Iſto modo capit̄ in q̄ſtione. ¶ Reſolutio q̄ōnis ē ꝙ vſus capitur triplr̄. Vno mō eſt actus elicitꝰ a potentia ſiue bonus ſiue malus. Et ſic vſus liberi arbitrij eſt libere velle aliꝗd. Alio mō vt eſt actꝰ elicitꝰ a potentia ad illū finē ad quē recte oꝛdinat̄:ꝛ ſic actus liberi arbitrij eſt rectitudineꝫ ſeruare in actu ad quā actus rectꝰ debet oꝛdinari. ¶ Prima ꝓpō. Obſtinatio nō aufert demonibꝫ libertatis vſum p̄mo mō captū. ¶ Scđa propoſitio. Obſtinatio aufert demonibus libertatis vſum ſecundo modo captū:quia non poſſunt habere vſum liberi arbitrij oꝛdinatum.

Sexto querit̄. Utrum cōfirmatio vel obſtinatio dirimat libertatis dominiū. Iſta q̄ſtio includit duas q̄ōnes ſcꝫ:Utrū angeli poſt cōfirmationē habeāt tantā poteſtatē ꝛ libertatē ſicut ante. ¶ Alia. Utrū obſtinati demones habeant tantā libertateꝫ ſicut ante. Reſolutio q̄ōnis ſtat in vna diſtinctiōe. Quoddā eſt dn̄ium libertatis qđ opponitur coactioni. Aliud eſt qđ opponit̄ ſubiectioni. ¶ Prima ꝓpō. Dominiū libertatis qđ opponit̄ coactioni nihil aliud eſt q̄ꝫ ipſa libertas ſiue volūtas in ſe ꝛ eſſentialiter ꝗ non pōt ſimplr̄ cogi. Illud dominiū dicit ꝑfectionē ſimplr̄. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Dominiū iſtud ē eſſentiale ꝛ naturale cuilibꝫ libero arbitrio ſiue creato. ſiue increato cū nō ſit niſi ipſamet libertas ꝛ volūtas. ¶ Tertia ꝓpō. Dominiū libertatis iſtud nō pōt diminui nec augeri.patet qꝛ eſt ipſa volūtas ꝗ eſt ſba que nō pōt augeri nec minui. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Iſtud dn̄ium ē eſſentialr̄ in oībꝫ naturis intellectualibus ſiue bonis ſiue malꝭ ſiue in deo ſiue in creatura ¶ Aliud eſt dominiū qđ opponit̄ ſeruituti vł ſubiectioni : ꝛ illud ē duplex ſm ꝙ ē duplex ſubiectio:ſcꝫ culpe ꝛ miſerie. Seruitꝰ culpe eſt quā cū ꝗs facit pctm̄ ſeruus ē pcti. Ioh. viij. Seruitꝰ miſerie ſtare pōt ſine culpa. Ois autē culpa ē miſeria ſed non ecōtra. vt patet de Iob qui ſubiectꝰ fuit magnis miſerijs ſed nō culpis. ¶ Prima ꝓpoſitio vel Sexta. Dominiū autē hoc eſt libertas ipſa a culpa: ꝛ miſeria iſta neceſſario ꝛ eſſentialiter eſt in deo ſm naturam diuinā: ſm autē naturā humanā habuit bn̄ miſeriā ſcꝫ pene ꝛ nō culpe:quia doloꝛ eſt miſeria. ¶ Septima ꝓpoſitio. Libertas a culpa ꝛ miſeria nō eſt naturalis vel eſſentialis libero arbitrio creato: ſed ſibi ineſt ſolū cōtingenter. patet quia hec libertas aliqñ ineſt libero arbitrio: aliqñ nō ineſt. ergo ꝛc̄. ¶ Octaua ꝓpō. Iſta libertas recipit magis ꝛ minus nec

eſſentialiter ineſt omnibus quia ineſt an
gelis libertas a culpa ⁊ iuſtis viatoꝛibꝫ:
ſed magis angelis. Similiter libertas a
miſeria plus ineſt viatoꝛibus ꝙ̄ damna
tis. ¶ Nona pꝛppoſitio eſt ꝙ libertas in
creaturis ſubiacet mãdatis. Et in deo ē
ſuꝑ omne mãdatũ. Hinc eſt ꝙ dominiũ
libertatꝭ pleniſſime ⁊ ꝑfeceiſſime reſidet
in deo: quia deus nõ habet ſupioꝛē: ergo
nõ põt mãdatũ recipere ab alio. ¶ Deci
ma ꝓpoſitio. Dominiũ libertatis quod
opponit̃ ſubiectioni tam culpe ꝙ̄ miſerie
augetur in beatis ꝑ confirmationē: quia
liberioꝛes hac libertate ſunt angeli poſt
cõfirmationē ꝙ̄ ante: quia ante poterãt
peccare ⁊ ꝑ cõſequẽs incidere in miſeriã:
poſt autē ↄfirmationē nõ poſſunt: ꝑ gra-
ciam. ¶ Undecima ꝓpõ. Hoc dominiũ
in demonibꝫ ꝑ obſtinationē minuit̃ quia
modo nõ poſſunt non peccare: nec poſſũt
nõ eſſe miſeri ¶ Duodecima ꝓpõ Licet
ergo obſtinatio minuat dominiũ liberta
tis a culpa ⁊ miſeria: cõfirmatio tamē au
get ſemper. ¶ Decimatertia pꝛopoſitio.
Dominiũ qđ opponitur coactioni nõ au
getur ꝑ cõfirmationē. ¶ Decimaquarta
ꝓpoſitio. Dominiũ libertatis qđ opponi
tur coactioni nõ diminuit̃ ꝑ obſtinatio-
nē: patet quia hec libertas vel dominiuꝫ
eſt ipſa libertas vł voluntas que nõ mu
tatur ſed manet eadē in beatis ⁊ damna
tis. ¶ Duplex eſt neceſſitas ſcꝫ imutabi-
litatis ⁊ coactionis. Neceſſitas imutabi
litatis nullaꝫ dat imperfectionē ⁊ ponit̃
in deo. ¶ Pꝛopoſitio. Neceſſitas imuta-
bilitatis non repugnat libero arbitrio.
patet quia hec neceſſitas eſt in deo ꝗ ne-
ceſſario diligit bonum: ſed neceſſitas co-
actionis repugnat libero arbitrio.

Querit̃ ſeptimo. Utrũ

in demonibus deceptio cadat ſiue erroꝛ
circa ꝑ̄ſentia. Reſolutio ſtat in q̈nqꝫ ꝓpo
ſitionibꝫ. ¶ Pꝛima ꝓpõ eſt. Deceptio et
erroꝛ intellectꝰ venit ex deceptione iudi-
cij ſiue deuiatione. ¶ Scđa ꝓpõ. Iudi-
cium intellectꝰ eſt duplex quoddã eſt ſpe
culatiuũ. Aliud eſt practicũ. Pꝛimũ eſt
reſpectu cognoſcibilitatis. Aliud eſt re-
ſpectu agendoꝝ. Pꝛimũ ē reſpectu veri
vel falſi. Scđm eſt reſpectu boni vł ma
li agibilis. Scđm ockam. Licet oīs he-
reſis ſit erroꝛ: nõ tñ oīs erroꝛ eſt hereſis:
patet qꝛ hereſis eſt dogma falſum fidei
oꝛthodoxe cõtrariũ. Erroꝛ eſt pꝛopꝛie in
ſcientijs phiſicalibꝫ: ſed hereſis eſt circa fi
dem catholicã. ¶ Tercia ꝓpõ. Quicq̈d
boni angeli faciũt et opantur hoc ꝓpter
amoꝛē dei faciunt: ſed q̈cq̈d mali angeli
faciunt ⁊ opant̃ hoc in deſpectum dei fa-
ciunt. Ideo dicit Bonauentura ꝙ ſemꝑ
peccãt ⁊ ſemꝑ appetũt hoīes ꝑ̄cipitare in
malũ ⁊ finalr̃ intendunt facere diſplicen
tiam deo. ¶ Quarta ꝓpõ. Quia demo-
nes ſunt curioſi ⁊ ꝑ̄ſumptuoſi freq̈ẽter
iudicant de illis que nõ ſubſunt iudicio
eoꝝ. Idcirco a veritatis tramite in erro-
rem labunt̃ etiã ꝙ̄tũ ad iudiciũ ſpecula-
tiuũ. Que ſunt illa q̄ nõ ſubſunt iudicio
demonũ. Dico ꝙ ſunt futura cõtingẽtia
quia iſta cognoſcere ꝑtinet ad deum vel
illũ cui voluerit deus reuelare: quia exce
dũt intellectũ humanũ. Nota ꝭm ſcotũ
ꝙ potiſſimuꝫ argumentũ qđ fiet contra
antixp̄m eſt. Cum ſis antixp̄s maledictꝰ
⁊ dicas te chꝛiſtũ eſſe in lege pꝛomiſſum.
Dic mihi q̈d cogitabo cras vł poſt cras
in tali hoꝛa ⁊ momento: qđ neſciet quia
ſoli competit deo. ¶ Coꝛrelariũ. Si de-
mones q̄ habent clarioꝛē noticiã ⁊ ſubti-
lioꝛem ꝙ̄ homines viatoꝛes ſepe decipi-
untur in iudicãdo illa q̄ nõ ſubſunt iudi
cio eoꝝ. i. futura ↄtingencia multomagꝭ
decipiunt̃ noſtri aſtrologi qui nõ valent
cognoſcere quidditatē minime alicuius
rei: ideo ē truſaticũ ⁊c̄. ¶ Secundũ Coꝛ
relarium. Si demones recte vocantur
pꝛeſumptuoſi a doctoꝛibus ſanctis: quia
volunt iudicare de futuris cõtingentibꝫ
ꝙ̄tomagis aſtrologi noſtri: ⁊ ideo ē dia-
bolica ars ⁊ heretica. ¶ Quinta ꝓpoſi-
tio. Tale autē iudiciũ eſt in demonibus

quia ſunt in ↄtinuo reprobo ſenſu. Jdo traditi ſunt a deo in reprobum ſenſum. Aliquē dari in reprobum ſenſum nihil aliud eſt ꝗ̄ ipſum puniri pena excecationis in intellectu ſuo ꝗ̄tū ad agibilia: ſic ꝙ nō videt q̄ ſunt agenda. Et ſi primū iudicium ſcꝫ ſpeculatiuū remaneat integrū ꝗ̄tum ad ſubſtantiā potētie: nihilominus per culpam in demonibꝫ obnubilatum vel obtenebratum eſt. ¶ Correlariū. Licet demones ſi ꝑmāſiſſent in bonitate fuiſſent doctiores ꝗ̄ modo ſūt: multa tn̄ clare ꝑfecte et diſtincte cognoſcūt ꝛ maxime illa quoꝝ noticia eſt eis innata in ꝑncipio ſue creationis. qꝛ deus eſt ita bonus ꝙ nō vult auferre eis: ꝛ per illas poſſunt cognoſcere entia creata.

Querit᷑ octauo. vtrum

obliuio cadat in demonibꝫ circa preterita. Reſpōdeo ad queſtionem. ¶ Prima ꝓpoſitio. Obliuio eſt ꝑuatio memorie et nō cadit in demonibus quia demones tot habent ſpecies intelligibiles rerum quot habebant ante lapſum: quia talis ſpēs eſt quedā ḡr̄a gratiſdata quā communiter deus nō abſtrahit ꝓpter peccatū Quidā dicūt ꝙ ſpēs intelligibilis remanet ꝛ actualiter mouet intellectū demonū: ſed nō habent ex hoc delectationē: ſꝫ ſummā triſticiā et penā. Jpſi em̄ ſumme odiunt deum ꝛ intelligunt eū velint nolint ſumme beatum ſumme ꝑfectum. Et ex hoc cauſatur in eis ſumma ꝛ maxima triſticia: quia nolunt tales ꝑfectiones eē in deo vel ineſſe deo. ¶ Secūda ꝓpoſitio Obliuio cadit in demonibꝫ quia obliuiſcūtur ſalutis ſue beneficioꝝ dei ꝛ maloꝝ que fecerunt. Homo autem dicitur imemor ſue ſalutis quādo continue viuit in tali ſtatu in quo nō vellet mori nec auderet. ¶ Nota ꝓpoſitionem. Dicere ꝙ mores hominū vel euentus futuri hominū ꝗ̄tum ad moduꝫ viuendi bene vel male virtuoſe vel vicioſe dependeant ab influentijs corpoꝝ celeſtiū nō ſolū eſt falſum: ſed hereticū diabolicum ꝛ ſacrilegum. pꝫ quia eſt error priſcillianiſtaꝝ qui ponūt fatuꝫ. Et patet ꝑ Aug. in ſermone ephie ꝛ Gregoriū in omelia ephie.

Queritur nono. vtrum

in demonibꝫ ſit ꝑcognitio quo ad futura. Reſolutio iſtius q̄ſtionis ſtat in probatione iſtius propoſitionis: quia itellectꝰ ſiue angelicus ſiue humanus poteſt cognoſcere certitudinali euidentia ſm q̄d futura ↄtingentia. Primo modo poſſūt habere ꝑcognitionem de futuris. Scḋo modo poſſunt iudicare de futuris cōtingentibꝫ ſed nō ita certitudinalr̄. Tertio mō nulla creatura p̄t cognoſcere futura cōtingentia niſi ſolus deus. ¶ Prima ꝓpoſitio dicere ꝙ demones ſciant certitudinaliter futura cōtingentia a libero arbitrio dependentia eſt attribuere demoni qḋ ſoli deo competit: iḋo eſt ibi infidelitas cui annexa eſt idolatria. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Licet em̄ demones non poſſint precognoſcere futura contingentia a libero arbitrio dependentia poſſunt tamen cognoſcere coniecturaliter ꝛ ſuſpicatiue. Hoc autem prouenit ſm Auguſtinū. ij. ſuper Geneſ. Aut ex ſenſus vel ingenij acrimonia: vt quādo vident ꝛ diligenter conſiderant ad quid inclinetur affectio noſtra vel que ſunt inducentia vel retrahentia. Aut ſecundo experientia temporis quia ex talibus vidit talia accidiſſe. Aut tertio doloſa cautela: quādo ꝓponet aliquid facere: ꝛ predicit quaſi alius ſit facturus. Aut quarto aliena doctrina quando iuſto dei iudicio ꝑmittitur addiſcere ab angelis bonis. Et ſic patet ꝙ demones futura contingentia ꝛ ſi poſſunt preſentire ꝓbabiliter: non poſſunt tn̄ certitudinaliter ꝑſcire. ¶ Prima propoſitio. Et ſi aſtronomi ꝛ mathematici quādoqꝫ verū dicant de futuris ↄtingentibꝫ dependentibꝫ: hoc tn̄ non eſt niſi coniecturando ſiue per legem aſtrorum. ſiue per diabolica commertia.

¶ Scđa ppoſitio. Oīs viatoꝛ ⁊ aſtrologus ꝗ̃tumcūq; doct⁹ aſſerēs ꝑtinaciter ⁊ defendēs ꝙ ipſe ꝑ ſeipm̃ vel ꝑ acquiſitā ſciām poſſit futura q̄ dependēt a libero arbitrio noſtro certitudinal'r precognoſcere eſt hereticus: blaſphem⁹: impius: infidelis: ⁊ cōburēdus: qꝛ qđ ſolius dei eſt ſibi vſurpat impie ⁊ attribuit. ¶ Tertia ppō. Diuinatio nihil aliud eſt niſi vſurpata futuroꝝ euentuū ad ſolā ſapiām diuinā ꝑtinentiū ꝓcognitio vl' p̄renūciatio ¶ Quarta ppō. Oīs ꝓcognitio vel prenunciatio hūana futuroꝝ moꝝ hominū bonoꝝ vel maloꝝ q̄ nō innititur reuelationi diuine eſt illicita diuinatio: qꝛ ē vſurpata p̄renūciatio futuroꝝ euentuū ad ſolius dei ſapiām ꝑtinentiū. ¶ Quinta ppoſitio. Quia demōes ſunt maxime ſuꝑbi: iō ſepi⁹ vendicāt ſibi honoꝛes diuinos ⁊ iō dicūt (mēdoſe tñ) ꝙ ſciant futura contingentia ſicut de⁹. ¶ Tertia ppō. Sol⁹ deus pōt cognoſcere virtute ꝓpria ꝯtingentia in ſeipſis euidentiſſime ⁊ ineuitabil'r. vide textū qōis ī doctoꝛe qꝛ notabil'

Decimo querit'. Utruꝫ

omnis foꝛme īductio ſita datoꝛe .i. creatoꝛe. An aliqđ agēs ꝑticulare ſiue creatū poſſit aliquā inducere. Reſolutio qōnis ſtat in trib; dictis. ¶ Primū dictum. Foꝛme gn̄abiles ante ſui generationem ſunt in materia tanq̄ in potentia inceptiua quodāmodo actiua: ſiue cooperatiua. Materia eñ hꝫ inclinationē naturalem ⁊ poſſibilitatē non ſolū ad recipiendum foꝛmā ſed etiā ad coopandū. Notanduꝫ ꝙ foꝛma gn̄abilis añ ſui generationē tripliciter eſt in materia. Primo mō in potētia remota paſſiua. Scđo mō in potentia ꝓpinqua paſſiua. Tertio mō in potētia actiua quodāmō ⁊ coopatiua ipſi materie ad ſui generationē rōne alicuius virtutis naturalis actiue cōmunicate ſibi ab agente naturali q̄ virtus in propagatis dꝛ ratio ſeminalis. ¶ Scđm dictum. Foꝛme generabiles ante ſui generationē ſunt in agente naturali particulari tāq̄ in ꝓncipio oꝛiginali ⁊ effectiuo. Omnis eñ effectus anteq̄ ſit hꝫ eſſe producibile in pꝛincipio ꝓductiuo ſui. Et ponūt exemplū de candela in textu. ¶ Tertiū dictū. Licet foꝛme gn̄abiles ante ſui generationē nō habeant ex quo materialiter habēt tñ ex quo oꝛiginal'r, ideo nō dicuntur ꝓpꝛie creari. ¶ Materia dꝛ triplicit' Illud dꝛ eſſe materia a qua qđ ꝓducit' actiue ab ipſa materia: ⁊ coopatiue. Et h̄ modo materia ſcđa eſt quodāmō actiua ad foꝛmā ſubalē: ⁊ ſic ipſa foꝛma ſubalis eſt in ipſa materia. ſcđa aliq̄ mō actiue. Scđo aliq̄d ē materia in qua qđ recipit' in ipſa tanq̄ in potētia pure paſſiua: et ſic oēs foꝛme ſubales naturales hn̄t rōnē materie. Tertio aliq̄d eſt de materia ex qua qđ cōponit' intrinſece ex materia tāq̄ ex ꝑte ſui ſicͭ foꝛma alicui⁹ toti⁹ cōpoſiti: ⁊ ſic nulla foꝛma añ ſui gn̄ationē ꝓducitur ex materia: qꝛ foꝛma gn̄abilis nō cōponit' ex materia: ſed eſt vnū ꝓncipiū cuꝫ materia totius compoſiti: qꝛ ſm philoſophum. Pꝛincipia non ſunt ex alterutris. ſunt tñ ex agente naturali tanq̄ ex ꝓncipio oꝛiginali. Et hec opinio eſt Scoti.

Querit' vndeciō. Utrū

verarum foꝛmaruꝫ inductio poſſit eſſe a ſpū maligno. Reſolutio ſtat in duab; diſtinctionibus ⁊ octo dictis. ¶ Prima diſtinctio queſtio nr̄a pōt intelligi dupl'r. Uno mō de foꝛma naturali. Alio modo de foꝛma artificiali. Si de artificiali pꝛopꝛie non habet dubiū: qꝛ planū eſt ꝙ demones pſſt depingere pulchꝛe plus q̄ q̄cunq; pictoꝛ ⁊ facere alias foꝛmas artificiales. Si autem intelligitur qō de foꝛmis naturalib; tūc eſt difficultas. ¶ Secunda diſtinctio ꝙ demon poſſit inducere veras foꝛmas naturales in natura poteſt intelligi dupl'r. Uno mō virtute ꝓpꝛia. Alio mō virtute aliena: ſcꝫ rerū naturaliū quas optime nouit: ⁊ ſcit eas applicare adinuicē. Exēpluꝫ de agricola q̄

ſegetes mediante ſemine iacto in terra ꝛ
terra germinãte ꝛ aq̃ irrigante fructifica
re facit ꝛ hoc ꝟtute aliena: ꝓpria aũt vir
tute germinat ſimile: ꝛ rõ eſt qꝛ forma na
turalꝰ nõ ꝓducitꝰ niſi a cõditore nature:
vel a natura opante in ꝟtute eius. Sed
opando in agricultura opatꝰ vt artifex: ꝛ
ideo natura põt expedire ꝛ adiuuare: ſed
rem nature nõ poteſt ꝓducere. ¶ Primũ
dictũ. Spũs maligni pñt formas artifi-
ciales inducere in materiã ꝟtute ꝓpria ꝛ
imagines ꝛ picturas ꝛ figuras meliꝰ ꝙ̃
q̃cunq̃ viator de cõi curſu: qꝛ hꝫ intelle-
ctũ practicũ viuaciſſimũ ꝛ oẽm artẽ que
cõiter habetꝰ a viatoribꝫ ꝛ ꝑfectiꝰ ꝙ̃ via-
tor. ¶ Scõm dictum. Demones nõ pñt
veras formas naturales ꝟtute ꝓpria in-
ducere in materiã: qꝛ q̃cq̃d agũt extra ſe
agũt ꝑ artẽ: ꝛ nulla forma naturalꝰ ẽ edu
cibilꝰ ꝑ artẽ de materia. g ꝛc. ¶ Tertium
dictũ. Demon põt ꝑ ꝟtutẽ alienã veras
formas naturales educere de potẽtia ma
terie. patet quia demõ optime nouit oẽs
res naturales ꝛ eaꝝ ꝟtutes ꝛ ſcit applica-
re actiua paſſiuis: q̃ facto ꝓducuntꝰ vere
forme naturales nõ ab ipſo niſi miniſte-
rialitꝰ: ſed ꝓducuntꝰ ab ipſa natura: vt ab
agẽte ꝓprio. Et ẽ ſilꝰ de illo q̃ facit ignẽ
applicando ligna igni ꝛ in h̃ hõ opatꝰ ſolũ
miniſterialꝰr ꝛ applicatiue. Et ſi q̃ras q̃-
re non pñt demones inducere veras for-
mas naturales ꝓpria ꝟtute. Rñdeo: qꝛ
quicq̃d agit demon agit ꝑ modũ artis.
¶ Quartũ dictũ. Sicut natura nõ pro
ducit formã artificialẽ: ſic ars nõ ꝓducit
formã naturalẽ: nullum agens naturale
agẽs ꝑ modũ nature põt ꝓducere formã
artificialẽ: nec agẽs ꝑ modũ artis põt ꝓ-
ducere formã naturalẽ. ¶ Quĩtũ dictũ.
Et rõ eſt limitatio potẽtie agẽtis ad talẽ
ꝛ talẽ effectũ ſm diſpoſitionẽ dei ꝛ ꝑma-
riã ordinationẽ cauſaꝝ. ¶ Sextũ dictũ.
Ordo ſapiẽ diuine h̃ exigit ſcꝫ ꝙ in toto
vniuerſo ſint tria agẽtia vltimata ſic ſi-
bi inuicẽ ordinata ꝙ ꝑmũ neceſſario pre-
ſupponitꝰ a ſcdo: ꝛ ſcdm a tertio. Primũ
agẽs eſt deꝰ. Scdm ẽ natura. Tertiũ ẽ
intelligẽtia. Per naturã intelligitꝰ agẽs
naturale ꝛ ꝑ intelligentiã intelligitꝰ ars
ſiue agẽs ꝑ intellectũ. Deꝰ eñ opatꝰ ex ni
hilo. Natura ꝟo nihil facit ex nihilo ſed
ex ente in potẽtia: ars ꝟo ꝑſupponit opa-
tionẽ nature ꝛ opatꝰ ſuꝑ ens cõpletũ. Nõ
eñ põt facere lapides ſꝫ domũ de lapidi
bus. ¶ Septimũ dictũ. Vñ ſicut natu-
ra nõ poteſt anticipare opationẽ dei q̃ ẽ
de nihilo ꝓducere: ſic nec ars operationẽ
nature: ſed eaꝫ neceſſario ꝑſupponit: ꝛ rõ
eſt: qꝛ opatio naturalꝰ ꝑ naturã eſt ꝑus in
eodẽ ꝙ̃ opatio ꝑ artẽ. ¶ Octauũ dictũ.
Quia demones pñt vere trãſmutare for
mas naturales aliq̃s in alias nõ virtute
ꝓpria ſꝫ aliena: idõ in illis trãſmutationi-
bus nõ ſunt ꝑncipales agẽtes: ſed ſoluꝫ
ſunt miniſtri applicãdo actiua paſſiuis.
ſicut hõ applicando ligna igni. ¶ Quid
eſt miraculũ. Rñdeo ꝙ eſt aliq̃d opꝰ ar-
duũ ꝛ inſolitũ ſuꝑ ſpem ꝛ facultatem exi
ſtens admirantis. Nota ꝙ in iſta diffini
tione ſunt tres particule. ¶ Prima ꝑticu
la: eſt opus arduũ. Fit eñ miraculuꝫ in
iſtis opibꝫ in quibꝫ natura ꝓ tũc nõ põt
vt ꝙ fiant roſe in hyeme vel dr arduũ qꝛ
ſolus deꝰ illud facit. ¶ Scda ꝑticula in
ſolitũ qꝛ eſt ꝯ curſum nature cõem vlꝰ ꝑt
Tertia ꝑticula ſuꝑ ſpẽ admirãtis ẽ ꝙ ip
ſe admirãs non hꝫ ſpem naturalẽ ꝙ tale
q̃d debeat fieri vlꝰ ꝙ fiat nec facultatẽ ad
faciẽdũ. Ex h̃ inferuntꝰ correlaria. ¶ Pri
mũ correlariũ. Incarnatio ꝟbi diuini ſi-
ue opꝰ incarnatõis eſt miraculũ. pꝫ qꝛ ſi
bi competit plene ꝛ perfecte rõ miraculi.
¶ Scdm correlariũ. Augꝰ. In rebus ꝑ
tps ortis: nulla maior gratia eſt. i. nulla
maior gratuita ꝯdeſcenſio ꝙ̃ ꝙ deus fie
ret hõ ꝛ hõ deus. ¶ Tertiũ correlarium.
Productio eue de coſta ade fuit miracu-
lum qꝛ ſibi competit diffinitio miraculi.
¶ Quartũ cor. Juſtificatio pctõꝝ ꝛ im-
pij eſt miraculũ. ptꝫ ꝑ illud glo. ſuꝑ ps.
Cõfitebimur tibi deꝰ q̃ dicit. In iuſtifi-
catiõe impij q̃d laudas niſi miracula dei

plus em̄ miraculo videtˀ eſſe. Laudas qꝛ mortui ſuſcitantˀ: ſꝫ lauda qꝛ mortui ꝑditi hoīes releuantˀ. ¶ Quintū correlariū Glorificatio nature intellectualˀ ē miraculū. ptꝫ: qꝛ ſi iuſtificatio ipīj eſt miraculū: ꝗ glˀificatio qꝛ maiꝰ ē glˀificare q̄ꝫ iuſtificare. ¶ Sextū correlariū Reſurrectio gn̄alis erit miraculū. ptꝫ: qꝛ ſi reſuſcitatio ꝑticularis hoīs nūc eſt miraculū: ꝗ a fortiori reſurrectio gn̄alˀ erit miraculū. ¶ Notandū ꝙ tria ſunt gn̄a miraculoꝝ Quedā ſunt q̄ fiūt ꝑ iuſticiam publicā: ſcꝫ ꝑ impetrationē deuotoꝝ extiū l grā dei. ſ. qbꝰ condeſcēdit publica iuſticia. i. deꝰ ꝑ grām. ¶ Alia ſunt ꝑ ſigna publice iuſticie q̄. ſ. ſunt maloꝝ hoim i quibꝫ nō eſt iuſticia publica. i. deꝰ ꝑ grāꝫ: ſꝫ tn̄ ob reuerentiā ſui noīs cōdeſcendit ad faciēdū miracula: ꝛ iſti ſūt hypocrite. ¶ Alia fiūt ꝑ ꝑuatos ꝯtractus. i. ꝑuatā ptātem Notandū ꝙ duplex ē ptās: q̄dā ē ꝑuata q̄ eſt q̄dā ꝑticularis ptās quā deꝰ cōſ. re vnicuiq; creature i ſua creatiōe ſm̄ gdū ſue ꝑfectiōis. Alia eſt publica ptās q̄ eſt dei q̄ regit oīa et eadem ptās dˀ iuſticia publica: qꝛ iuſtiſſime ꝛ potētiſſime regit oīa. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt miraculū: q̄dā ē q̄tū ad rē miraculi. Et eſt qn̄ ſuſcipiēs nō hꝫ ordinē naturalē ad ſuſcipiendū ſuſceptū: vt ꝙ cecus natus videat. Aliud eſt q̄tū ad modū faciēdi qn̄ illud qđ mutatˀ hꝫ ordinē naturalem ad illud ad qđ mutatˀ. Licꝫ nō poſſit in tā parua mora fieri ſicˀ fit: vt qn̄ fit vinū ex aqua vˀ ſerpētes ex virgis: ſicˀ vga moyſi couerſa fuit i verū draconē: alioqn nō fuiſſet veꝝ miraculū: qꝛ etiā dꝰuorabat ſerpētes maleficoꝝ Exod. vij. Et iſta ſunt duplicia q̄dā fiūt i inſtāti: alia repēte. Prima fiūt ꝑ virtutē diuinam. Scđa aliqn̄ fiūt a demonibꝫ. Iterū miraculū capitˀ dupliciter. Uno mō cōiter. alio mō ſpālitˀ. Primo mō eſt oīne illud qđ fit ꝑter cōem curſuꝫ nature ſiue fiat repēte et a ꝟtute creata: ſiue in inſtāti ꝛ ꝟtute diuia. Alio mō capitˀ ſtricte ꝛ ē qđ a ſolo deo fit nec ꝑt fieri a creatura. Lꝫ ꝗ demōes faciāt ꝟa opa tn̄ nō ſūt miracula ſpālr ꝛ ſtricte capta. Ex h̄ ſeqtˀ ꝙ miracula atteſtātˀ vˀ attribuūtˀ diuie potētie ſi capiātˀ ꝓꝑe. Dn̄t aūt miracˀa dei ꝛ dmonū: qꝛ miracˀa dei fiūt ab ipo deo: demōes aūt ſua faciūt miſterialr. Alio mō qꝛ miracˀa dei fiūt ꝑ publicā iuſticiā ſm̄ ꝟitatē ꝛ apparētiā. Demonū fiūt ꝑ ꝑuatos ꝯtractus ꝛ ſic differūt ex ꝑte miſtroꝝ. Tertio mō dn̄t ex ꝑte finis: qꝛ xp̄s fac ad vtilitatē ꝛ glˀiaꝫ dei ſed magi ad deceptionē ꝛ vanā glˀiaꝫ. vn̄ ſunt q̄ſi inutilia. Aduertēdū eſt ꝙ miraculū ſignū ꝛ ꝓdigiū dn̄t: qꝛ ſigna ſūt ꝑua miracˀa: vt facere ranaꝫ. prodigia ꝟo ſunt magna ſicˀ eſt reſuſcitatio mortui. miraculū cōmune vtriſq;.

Duodecimo queritur.

Uerū aliqs poſſit vti miſterio ſeu famulatu dmonū i faciēd: a hmōi miraculˀ abſq; pctō. ¶ Nota qđ ſit diuiatio. Utrū artes magice vˀ diuinatōes poſſint eē abſq; pctō i faciēdis hmōi miracˀis. Quid eſt ars magica ꝛ q̄t hꝫ ſpēs. Nota ꝙ ars magica eſt q̄dā noticia vˀ qđdā genꝰ artis hn̄s ſub ſe multas ſpēs. ſ. ſepte principales. Pria dˀ mātia ꝛ dˀ a mātia qđ eſt diuinatio et icos qđ eſt ſcīa quaſi ſcīa de natura: ꝛ hꝫ ſeptē ſpēs. Prima dˀ pyromātia qꝛ eſt diuinatio facta circa ignem Scđa aeromancia in aere. Tertia ydromancia in aqs. Quarta geomātia in t̄ra ꝛ corporibus groſſis. Quinta cyromantia: circa manus. Sexta ornizomantia fit in gutture vel pectore pulloꝝ vel gallinaꝝ. Septima necromātia fit circa cadauera mortuoꝝ: ꝛ dˀ a necros qđ ē mortuꝰ. ¶ Secūda ſpēs magica dˀ mathēſis q̄ fit tripl̄r. Primo mō in horis: ꝛ dˀ horoſpiciū diuinatio facta ex inſpectiōe horarū ꝛ tp̄m. Scđo mō fit in aris ꝛ eſt aruſpiciū q̄ fit ex inſpectiōe ad aras vˀ altaria. Tertio mō in auibꝫ fit ꝛ eſt auguriū q̄ fit in garritu auiū vel volatu auiū ꝛ eſt auſpiciuꝫ. ¶ Tertia ſpecies magice

tertia eſt ſortilegiũ qđ fit p ſortes vel per oſſa mortuorũ vel p verba ⁊ ſic de alijs. ¶ Quarta eſt pſtigiũ ⁊ eſt quedã illuſio humanoꝝ ſenſuũ: et dr̃ a pſtringo gis: qꝛ pſtringit ſenſus hũanos. ¶ Quinta eſt maleficiũ ſimplr̃. ¶ Sexta eſt maleficiũ ad tp̃s: ⁊ dr̃ ſtrutũ animalium faſcinatio. i. quidã tremor vl̃ obſtupencia. Et de oĩbus iſtis eſt qđ. Et nota bñ textũ Bona uenture egregiũ. Rñſio qõnis ſtat in ſequentib᷒ ꝓpõnib᷒. ¶ Prima ꝓpõ. Artes magice ſiue diuinatioẽs q̃cunqꝫ non pñt ab aliq̃ fieri abſqꝫ petõ mortali. ¶ Scđa ꝓpõ. Nullus catholicus põt a diabolo requirere ɔſiliũ auxiliũ ſiue miniſteriuꝫ volũtate ꝓpria abſqꝫ pctõ mortali. patꝫ: auctẽ dñ̃ Leuitici. xx. Ubi ille precipit occidi a deo q̃ ſciſcitat magos et ariolos Exemplũ pbat. iiij. Regũ. xxv. Ubi re ꝑhendit ⁊ punit rex iſrl̃ Ochozias q̃ miſit ad ɔſulendũ deũ acharon. Et pbat p Aug. de vita xp̃iana. Ubi dicit eẽ dañãdas ⁊ fugiẽdas diuinatiões: qꝛ ibi interuẽdũt pacta demonũ. ¶ Tertia ꝓpõ q̃cũqꝫ hõ volũtario cõmertio vtit artibus magicis quibuſcũqꝫ tũc peccat vl̃ pctõ infedilitatꝭ vl̃ idolatrie vl̃ inobediẽtie. ptꝫ: qꝛ vl̃ attribuit demoni qđ ꝓpriũ eſt dei: vt ipi magici adorãt demonẽ vl̃ ſi nihil hoꝝ aſſit: eſt tñ adminus pctm̃ inobediẽtie. ¶ Quarta ꝓpõ. Rõ ꝓhibitionis iſtaꝝ artiũ magicaꝝ eſt ꝙ vtẽs talibus peccat i ſemetipm i eccliam ⁊ i deũ. Primũ ptꝫ: qꝛ exponit ſe volũtarie periculo peti mortal: qꝛ vult hr̃e familiaritatẽ cum illo q̃ vult ipm trahere ad peccatũ mortale. Peccat etiã i eccliã: qꝛ hꝫ familiaritatẽ cũ inimico mortali ipſi᷒ eccleſie. Peccat tertio in deũ eo ꝙ deberet petere ab ipſo deo optimo et benigniſſimo ſapiẽtiſſimo ⁊ potentiſſimo illud qđ petit ab ipſis demonib᷒. Diabolus eñ eſt doloſus ⁊ fraudulẽtus ⁊ vtitur ſeductiõe. patet: quia conſtat nullum diligẽtem ſi ipm ſeducat: ergo ⁊c̃. Eſt etiã inimic᷒ dei ⁊ xp̃i ⁊ q̃ facit ɔuẽtionem cum aduerſario xp̃i mortale pctm̃ cõmittit.

Circa diſtinctionẽ octauã q̃rit. ¶ Utrũ angeli habeãt corpa naturalr̃ ſibi vnita. Notandũ ꝙ aliqđ corpus põt vniri dupl̃r. Uno mõ naturaliter qñ ſcꝫ corpus tale hꝫ naturalẽ inclinationẽ ad illud cui vnit ſicut corpus humanũ reſpectu aĩe. Alio mõ vnit corpus alicui volũtarie qđ ſcꝫ vnit p ſolam voluntatẽ vniẽtis ⁊ nõ hꝫ naturalẽ inclinationẽ ad illud cui vnit ſicut corpus aſſumptũ ab angelo. Aliqđ aũt corpus dr̃ vniri tripl̃r. Uno mõ tanqꝫ toti cõpoſito itrinſece ⁊ naturalr̃ ex ipo corpore: ſicut corp᷒ humanuꝫ toti hoĩ. Alio mõ tãqꝫ pficienti ⁊ viuificãti et informãti ipm ſic corp᷒ hũanũ vnit aĩe. ¶ Tertio mõ tanqꝫ motori ſuo ſicut mobile vnit mouẽti. Corp᷒ hũanũ vnit aĩe ſcđo mõ ⁊ tertio mõ: qꝛ aĩa reſpectu corporis ſui hꝫ duplex officiũ: ſcꝫ viuificãdi ⁊ mouendi: q̃ſtio aũt intelligit de iſto tripliciu mõ vniõis ⁊ eſt ſenſus. ¶ Utrũ angeli ſint cõpoſiti intrinſece ex corpe tanqꝫ pte cõpoſiti. Rñdeo ad qõnẽ. Dñm ꝙ lꝫ magni doctores circa hãc qõnẽ dubie fuerit locuti vt Aug᷒. ⁊ Bern̄. Modo aũt ſatis certitudinalr̃ tenet. ⁊ Richardus ꝺ ſancto Uictore dicit ꝙ angeli ſunt naturaliter incorporei nec habet corpa ſibi vnita nec etiã demones. Et hui᷒ ſignũ eſt ſicut dicit Richardus Marci. v. de illo q̃ dixit: Legio mihi nomen eſt. Dionyſius dicit in pluribꝫ locis ꝙ angeli ſunt diuine mentes ⁊ ſp̃ũalia lumina imateriales ⁊ incorporei. Cui valde credendũ eſt in hac materia: qꝛ p reuelationeꝫ pauli cognouit meli᷒ aliqs naturã angelicã.

Querit ſcđo. Utrũ angeli aliqñ aſſumãt corpa volũtarie. Sciendũ ꝙ triplex eſt aſſumptio. ¶ Prima ẽ trãſlatiua vel p trãſlationẽ facta: Et ẽ q̃ aliqđ trãſfert de vno loco ad aliũ. Exemplũ: vt aſſumpta eſt maria in celũ ⁊c̃.

¶Scḋa eſt applicatiua ꝑ applicationem
ꝛ eſt illa q̄ aliq̇d aſſumit̄ ab aliq̄ ꝑ modū
habit⁹ vel ornamēti vl' indumēti vt aſſu
mere cappā. ¶Tertia ē vnitiua ꝑ vnionē
q̄ aſſumēs vnit ſibi illud qḋ aſſumit ſm̄
aliquē modū vnionis. Triplex eſt vnio:
q̄dā eſt ꝑ informationē vt aīa vnit̄ corpo
ri. Alia ē ꝑ ſubſtātificationē alicui⁹ na-
ture: vt ē incarnatio ꝟbi ꝛ dr̄ vnio ꝑſona
lis ꝛ hypoſtatica. Tertia eſt vnio moto/
ris ad mobile: ꝛ de aliqua iſtarū vnionū
intelligit̄ q̄ſtio nr̄a. ¶Pr̄a ꝓpō. Angel⁹
volūtarie aſſumēs aliquā naturā corpa-
lem nō vnit̄ ſibi ſicut informās informa-
to: qꝛ angelus ē ſuppoſitū cōpletū: ideo ſi
bi repugnat informare. ¶Secunda eſt
Angel⁹ voluntarie aſſumēs aliqḋ corp⁹
nō vnit̄ ſibi vnione hypoſtatica ſiue ꝑſo
nali: qꝛ angel⁹ aſſumēs corp⁹ nō ſbſtātifi
cat ipm̄ corp⁹ nec pōt ꝟtute ꝓpria ſbſtā-
tificare alterā naturā a ſua: quis poſſet
ꝟtute diuina. Angel⁹ ḡ aſſumens corp⁹
nō pōt ipm̄ informare nec ſubſtātificare
¶Tertia eſt. Angel⁹ volūtarie aſſumēs
corp⁹ vnit̄ ſibi ſicut motor intrinſec⁹ ſuo
mobili ad exercendum aliq̄s oꝑationes
circa homīes. Angelū ergo aſſumere cor
pus non eſt niſi ipm̄ eſſe coniunctū corpi
aſſumpto tanq̄ intrinſecum motorē ad
exercendū oꝑationes circa homīes ꝛ hec
vnio eſt voluntaria: qꝛ fit volūtate ipius
aſſumētis. Dico ꝙ angelus mouēs celū
nō vnit ſibi intrinſece celū tanq̄ȝ motor
intrinſec⁹. Rn̄deo ad q̄ſtionē. Dicendū
ꝙ in angelis eſt duplex vis: quedā contē
contēplatiua platiua: alia adminiſtratiua. Vis contē
platiua in angelis eſt intellectus angeli
cus ꝛ voluntas eius: vt tendūt in deum
adminiſtratiua per cognitionē ꝛ amorē. Vis aūt admi-
niſtratiua ſunt ipſemet potētie inq̄ꝫtum
intendūt ad tꝑalia: vt ſcȝ reſpiciunt iſta
inferiora et maxime hoīes ad quos corū
miniſteriū ordinat̄ ſm̄ aplm̄ Heb. j. An
geli autē propter vim cōtemplatiuā nō
indigent ſolatio corporis: ſed ſolum pro
pter vim adminiſtratiuā indigent cor/
pore: ſcȝ ꝓpter nos. Et hoc propter tria.
Tum ꝓpter oꝑationes corporales exer/
cendas: tum etiā ad manifeſtandū ſe no/
bis qḋ nō pn̄t ſine corpore: tū deniq̄ȝ ad
nos letificandos ꝛ ꝯfortādos etiā corpo-
raliter ꝛ viſibiliter. vt pȝ de Thobia et
Cecilia ꝛc̄. Aſſumūt aūt corpa ſicut in-
ſtrumenta et ordinatiua ad operādum.
Scḋo ſicut ſigna ad manifeſtanduȝ ſe.
Tertio ſicut coopimenta ꝛ habitacula.
Et qꝛ hō delectat̄ in ſpecie hūana: idō bo-
ni angeli cōiter apparēt in ſpē hūana ad
ꝯſolandū hoīes. Cōiungit̄ ḡ corp⁹ ange
lo ſicut inſtrumētū motori ꝛ ſicut ſignū
ſignato: et ſicut habitaculuȝ habitatori.
Hoc aūt faciūt boni ad vtilitatē hoim.
Mali nunq̄ȝ apparēt ex ſe niſi ꝓpter ma
lum homis. Pōt autē diſcerni apparitio
boni angeli ab apparitione mali: qꝛ boni
in ꝑncipio terrēt: ſed ī fine ꝯſolatū relin-
quūt hoiem: mali aūt demulcēt in princi
pio: ſed in fine relinquūt ſummā triſtici-
am ꝛ amaritudinē vſq̄ȝ ad deſꝑationē.

Querit̄ tertio. Utrum

illud corp⁹ qḋ aſſumit̄ ab angelo ſiue bo
no ſiue malo habeat verā formā corpis
humani. Duplex eſt corp⁹ verū ſcȝ fan/
taſticū ꝛ humanū. Quid eſt corpus hu/
manū verū: eſt corpus phiſicū ꝑfecta mi/
xtione mixtū eſſentialiter cōplexionatū
ꝑfectiſſima organizatione organizatum
viuificabile ab aīa rōnali vel intellecti
ua ꝛ diſpoſita immediate ad ei⁹ ſuſcepti
onē. Pono ꝓpōnes. ¶Prima ꝓpō. Nul
lū corpus celeſte pōt eſſe corp⁹ veruȝ hu
manū. ¶Scḋa eſt. Nullū corp⁹ impfe-
cte mixtū pōt dici verū corp⁹ humanuȝ.
¶Tertia eſt. Nullū corp⁹ elemētare. i.
elementū pōt eē verū corpus humanum
¶Quarta eſt. Nulla planta pōt eſſe ve
rum corpus humanuȝ. ¶Quinta ꝓpō.
Nullū corp⁹ aīalis bruti pōt verum cor
pus humanū dici. Hec ꝓpōnes patēt ex
deſcriptione ꝛ diffinitione corpis hūani.
Rn̄deo ad q̄ſtionē. Dicēdū ꝙ licȝ corpa

aſſumpta a bonis vel mal' angel' habeãt
regularit' effigiẽ corpis humani. Illa tñ
corpora nõ ſunt vera corpa humana: nec
verã formã z cõplexionẽ corpis humani
hñt. Et dĩ regularit': q2 demones aliqñ
aſſumũt effigies corpoꝝ brutoꝝ. Corp⁹
em hũanũ nõ cõpetit miſterio coꝝ z ſolũ
aſſumũt corpora ad miniſteriũ. Indigẽt
eĩm corpib᷒ velocib᷒ z leuib᷒ vt ſint apta
nata diſcurſui: z veloci motui ipſorum.
Corpus autẽ humanũ ẽ ponderoſum et
graue nec multũ aptũ ad motũ.

Quarto querit' Utrum

corp⁹ illď qď aſſumit angel⁹ fiat de natu
ra celeſti vl' elemẽtari. Reſolutio qõnis
ſtat i qnq3 dict3. ¶ Primũ dictũ ẽ q angelus
ſiue bon⁹ ſiue malus regulariter qñ
aſſumit corp⁹ ñ aſſumit de natura celeſti.
¶ Scďm dictũ. Angel⁹ qñ aſſumit corpus
regularit' nõ aſſumit de natura elemẽtari
ſimplici. ¶ Tertiũ dictũ. Angel⁹
qñ aſſumit corp⁹ regularit' nõ aſſumit de
natura elemẽtari ꝑfecte mixta. ¶ Quartũ
dictũ. Angelus qñ aſſumit corp⁹ regulariter
aſſumit elemẽta impfecte mixta.
¶ Quintũ dictu3. Angelus bon⁹ cõiter
aſſumit corp⁹ de ſuꝑiori ꝑte aeris que dĩ
ethera. Mali aũt de ꝑte inferiori ſc3 caliginoſa
z intellige q angeli boni nõ aſſumũt
corpora de ſuꝑiori ꝑte aeris niſi cõparatiue
ſc3 reſpectu illi⁹ ꝑtis: in q̃ parte
mali angeli aſſumũt. iſta dicta patẽt per
argumenta facta pro parte vera.

Querit' quinto Utrum

in corꝑe aſſũpto angel⁹ exerceat oꝑationes
aĩe vegetatiue. Notãdũ q aĩa ẽ act⁹
corpis phiſici in potẽtia vitã hñtis. Corpus
organicũ eſt corpus hñs diuerſas in
ſitu partes z figuras ad diuerſa oꝑa vite
deputatas. Rñſio qõnis ſtat in ꝑpõnib᷒
¶ Prima ꝑpõ. Spũs angelic⁹ in corꝑe
aſſumpto nõ h3 oꝑationẽ aĩe vegetatiue:
nec q̃ ad vim nutritiuã nec augmentatiuam,
nec q̃tu3 ad vim generatiuã. Ex q̃
ſequit' corrolariũ. Q2 demones in aſſumpto
corpore nõ pñt generare nec minorare
nec augmẽtare. ¶ Scďa ꝑpõ. Spũs
angelic⁹ i corpore aſſumpto h3 vl' habere
põt aliquas oꝑationes multũ cõformes
opib᷒ aĩe vegetatiue licet nõ in toto ſint
cõformes ſ3 ſolũ impfecte vl' ſemiplene.
Patẽt iſte ꝑpõnes pmo in actu cibationis.
Nã in cibatione duo ſunt. Eſt cibi
ſumptio z cõſumptio. ſcďo eſt conuerſio
alimenti in alitum: ſed z iſta cõuerſio fit
virtute aĩe z fit ad reparandũ id qď conſumpſit
calor naturalis q̃ cõtinue cõſumit
humidũ radicale qď reſtaurat' ꝑ cibationẽ
ſm q eſt in ea dupl'r. Angeli autem
in corporib᷒ aſſumptis cibant' ſm id
qď eſt primũ in cibatione id eſt maſticare
traycere in ventrẽ: non tñ alunt corpora
ſic q illa nutrimenta conuertantur in
corpus ſuũ ſed reſoluũt ipm cibum ĩ alia
corpora. Et iſtum modũ tangit auguſt.
dicens q aliter abſorbet aquã terra ſitiens
z aliter radius calefaciens: quia terra
abſorbet aquã ad germinandũ germinantia.
pz etiam de actu generationis.
Pro quo aduertendũ q demones qui dicũtur
ſpũs immũdi aſſumũt corpora aliquando
in ſpecie mulieris z ſupponũt ſe
viris ad recipiendum ſemen z ipm ſemen
cuſtodiunt in naturali diſpoſitione q̃tũ
ad tp̃us z aſſumũt poſtea corp⁹ in ſpecie
viri z ſupponũt ſe mulierib᷒ infundẽtes
ſemen in matricẽ. ¶ Nota q triplex ẽ digeſtio.
Prima eſt in epate cui⁹ ſuꝑfluum
eſt vrina. Secũda fit in ſtomacho cuius
ſuperfluũ eſt ſtercus. Tertia fit in corde
cui⁹ ſuꝑfluũ eſt ſemen. Pono propõnes.
¶ Prima ꝑpõ. Licet dmones nõ poſſint
ꝑprie generare in corporibus aſſumptis
pñt tñ generare ĩproprie indirecte miniſterialiter.
pͥma pars p3: q2 demones nõ
pñt cõuertere alimentũ in ſemen. ſecũda
pars ꝓbatur: q2 bene pñt recipere ſemen
z trãſfundere. ¶ Scďa ꝑpõ. Demones
in corporib᷒ aſſumptis ꝓpter ſubtilitatẽ
ſuã hñt tãtã ꝑtãtem ſuã in corpus q pñt

miniſterialiter ꝛ applicatiue aliquã mu-
lierẽ impꝰgnare ſine violencia ſic ꝙ ꝯcipe
ret ipſa tñ remanente virgine. ¶ Tertia
ppõ. Licet mulier poſſit ꝟtute natura-
li cõcipere fetũ in vtero et remanere ꝟgo
tam corpe ꝗꝫ mente: tñ nõ poteſt parere
naturaliter cum virginitate corpali. Et
nota de conceptu et partu filij dei ꝙ fuit
maximum miraculum.

Sexto querit. Utrum

exerceat angelus in corpe opationes po-
tẽtie ſenſitiue. Rñſio ſtat in ſeptẽ dictis.
¶ Primũ dictũ eſt. Aĩa tam itellectiua
ꝗꝫ ſenſitiua aialibꝰ pfectis duplici vnio-
ne vnit corpi: ſcꝫ vt motrix mobili: et vti
forma informabili ſiue vt pfectio pfecti-
bili. Et h̄ patet per phm in. ij. de anima.
Anĩa ſenſitiua eſt pncipiũ q̄ aiantia vi-
uunt ſentiũt: ꝛ ſunt aĩantia pfecta q̄ mo-
uent ſm locũ. ¶ Scdm dictũ. Quedã
ſunt opationes q̄ ſequunt ipam aiam vt
eſt motrix corpis: quedã inq̄ꝫtum eſt per
fectio: q̄dã partim ſic ꝛ ptim ſic: vt moue-
ri pgreſſione: ponendo vnã partẽ corpis
añ aliã eſt opatio aie inq̄ꝫtum eſt motrix
ſed ſentire ſiue audire ꝛc̄. ſunt opatiões
cõſequẽtes aiam inq̄ꝫtum eſt pfectio cor
poris: ridere aũt conſequit aiam inq̄ꝫtũ
eſt motrix et pfectio corpis: qꝛ motio ge-
narũ cõſequit aiam inq̄ꝫtum eſt motrix.
ſed illud gaudium ſiue cordis exhylara-
tio conſequit aiam inq̄ꝫtuꝫ eſt perfectio
¶ Tertium dictũ. Differẽti mõ exercet
aia opationes in corpe q̄ conueniũt ei in
q̄ꝫtum eſt motrix ꝛ alias inq̄ꝫtũ eſt perfe
ctio corpis: qꝛ exercet primas p corpus:
ſed non cũ corpore: ſicut motus oĩm mẽ-
broꝝ exteriorꝫ vt ſunt pedes manꝰ ꝛc̄.
qꝛ corpus nõ eſt cauſa ſed anĩa. Ex quo
ſequitur correlariũ. Q ſi anima a cor-
pore ſuo eſſet ſepata: poſſet ipm mouere
et ſepelire. Exercet aũt alias opationes
ꝛ per corpꝰ ꝛ cũ corpe: vt eſt videre: qꝛ vi
ſus eſt a corpore aĩato et cauſat ab aia
cum corpore. ¶ Quartũ dictuꝫ. Prime
opationes q̄ competũt aie inq̄ꝫtũ eſt mo
trix: cõpetũt aie: vt eſt hoc aliq̄d. Scde
opatiões q̄ ꝯſequunt ipam inq̄ꝫtũ eſt pfe
ctio corpis competũt ipi: vt eſt forma in-
formãs actu corpus. ¶ Quintũ dictuꝫ.
Quia angelus vnit corpi aſſumpto nõ
vt pfectio ſed vt motor pciſe ideo pmas
opatiões exercet plene in corpe: ſcdas mi
nime: tertias q̄ddãmodo ſic et q̄ddãmo-
do ſic: vt oĩs motus mẽbroꝝ exteriorũ: et
oẽs alie opationes q̄ ꝯſequunt aiam in-
q̄ꝫtum eſt motrix pñt exerceri ab angelo
ſiue bono ſiue malo. Nullã aũt opatio-
nẽ ꝯſequentẽ aiaꝫ inq̄ꝫtũ pficit corpus:
vt forma: pñt exercere angeli in corpe vt
eſt videre audire ꝛc̄. ¶ Correlariũ. Aia
ſepata a corpore non habet aliq̄s poten
tias ſenſitiuas. Ex quo ſequit ꝙ demon
in corpe aſſumpto nõ habet potẽtiã ſenſi
tiuã. patꝫ quia nõ informat ipm corpus
Scdm correlariũ. Potentie ſenſitiue di-
ſtinguũtur realiter ab aia. ¶ Sextũ di-
ctum. Si vocentur operationes ſenſiti-
ue ipſemet actus exercendi per organa.
dicendum eſt breuiter ꝙ angelus in cor-
pore aſſumpto nõ põt exercere opa potẽ-
tie ſenſitiue: quia tales operatiões ſm phi
loſophũ ſunt totius cõiuncti ſiue cõpoſi-
ti ex corpe ꝛ aia. ¶ Septimũ dictũ. Si
vocent aũt opera potentie ſenſitiue illa q̄
ſunt ab aĩa inq̄ꝫtum eſt motrix corporis
angelus in corpore põt illa exercere. Ex
his ſequũtur correlaria. Primũ correla-
riũ. Angelus in corpe aſſumpto põt cau
ſare oẽm motũ localẽ poſſibilem cauſari
ab agẽte creato in corpe aſſumpto. Cuꝫ
nõ ſit minoris potẽtie circa corpꝰ aſſum-
ptũ ꝗꝫ aia circa corpꝰ ſuũ ꝛ ipſa põt cãre
talẽ motũ circa corpꝰ ſuũ qꝛ eſt adeq̄tum
mobile ipſi corpi. Põt etiã oẽs opatiões
ad laborẽ ptinẽtes ſiles illis q̄s facit aia
in corpore ſuo ſicut eſt reſpirare: mouere
palpebras oculoꝝ ꝛc̄. Põt etiaꝫ trudere
trahere ꝛ ꝟberare ꝛ manu ad manũ pu-
gnare ꝛ ſic de alijs. Nec hõ aliquis habe
ret tantã potẽtem ꝙ poſſet ei reſiſtere. pꝫ

ꝑ textuȝ qꝛ angelus in corꝑe pōt omnes
operationes exercere que ſequūt animā
in corpore inq̄ʒtum motrix eſt corporis ꝛ
tales oꝑationes ſunt hmōi:ꝗ. Nota ꝙ i
corꝑe aſſumpto demones pn̄t aliquā vir
ginē corꝑalr deflorare ꝛ violenter oppri/
mere vi ꝛ violentia cogendo eā. ptȝ:quia
oīa iſta ꝑtinēt ad motum localem: ꝛ ipſi
poſſunt ſuꝑ quecū꜠ motū localē. Item
poſſunt in corporibꝫ aſſumptis obſidere
ciuitatē vnā ꝛ machinas ꝛ luctari ꝛ om
nes occidere ꝛ cito reedificare muros ꝛc̄.
Nec exercēt predicta illuſione vł imagi/
narie:ſȝ vere realr̄ ſine fictiōe ꝛ decepti/
one:qꝛ deus i primordio creatiōis ange/
lorū dedit ipſis angelis oēm poteſtatem
mouēdi qualibet creaturā corꝑalē ſm lo
cū:ſm placitū ſue volūtatis:ꝛ talis gra/
tia gratiſdata remāſit in demonibꝫ: et in
h̄ cocordāt oēs doctores. Et addit ꝙ for
te minor demon ꝗ ſit damnatꝰ ſi deus ꝑ
mitteret poſſet mouere ipm̄ celū ſiue pri
mū mobile ꝛ ꝑ ꝯn̄s circa iſta iferiora mu
tare ad libitū ſui. Faciunt autē iſta nō ꝑ
ſolā voluntatē:qꝛ dicere ꝙ angelus ꝑ ſo/
lū imperiū voluntatis moueat celuȝ er/
ror eſt: vt vult articulus pariſieñ. Nota
de ſortilegis:qꝛ demon pōt eas deporta/
re de loco ad locū realiter ꝛ veriſſime:ſe/
pe tñ illudūt circa talia. ¶ Propō. Tā/
ta breuiter eſt demonuȝ fortitudo ꝙ pn̄t
elemēta cōmouere:mare cōcitare: mōtes
trāſferre de loco ad locum deſiccare her/
bas ꝛ h̄ deo ꝑmittēte. Et dicit Augꝰ. iij.
de trinitate ꝙ corꝑa obediunt ꝗ ad loca
lem motū demonibus ad nutū. Et nota
ꝙ gloſa q̄dā ſuꝑ illo paſſu ep̄le pauli di/
cit:quodā dolore agitatꝰ a demone pau
lus vexabat̄:ꝛ eſt ſenſus verboꝝ:vide in
textu. Pōt cōmouere humores diuerſos
in corpore ꝛ ſic cauſare diuerſas infirmi/
tates:ſicut agitabat ſauleȝ. j. Reg. xvj.
Et dicit predicta glo. ꝙ paulus torq̄bat̄
paſſiōe illaca vł colica cauſata a demo/
ne. Et niſi eſſent boni angeli qui nos cu
ſtodiunt facerent nobis demones infini
ta mala ſed ab ipſis bonis ꝓhibent̄. Ideo
debemus eos diligentiſſime inuocare et
revereri.

Septimo querit̄ Utrū

demones habitare in humanis corꝑibꝰ
poſſint. Notandū ꝙ reſolutio queſtiōis
ſtat in duabus ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō.
Demones ꝑ naturā ſue ſubtilitatꝭ ꝛ ſpi/
ritualitatis pn̄t quecū꜠ corpora pene/
trare et in eis ſine aliquo impedimento
ſiue obſtaclo ſubſiſtere:id eſt exiſtere hec
ꝓpoſitio patet ex textu euangelij quo te/
ſte nouimꝰ xp̄m multos curaſſe obſeſſos
a demonibꝰ. Hec etiā propoſito eſt Au/
guſtini de diuinatione demonum. Inua
dunt inquit demones miris ꝛ inuiſibili/
bus modis per eorum ſubtilitatem ho/
minum corpora non ſenſum penetran/
do:ergo et ibi quieſcere poſſunt. ¶ Se/
cūda ꝓpoſitio. Demones ratiōe ſue po/
teſtatis poſſunt corpora in quibus ſunt
commouere ꝛ conturbare:hoc patet per
experientiam ꝛ per ſacrum euangelium.
¶ Correlarium. Demones quādo per/
mittūtur in corpus introire ꝛ dicuntur
ipſum obſidere. Permittit autē deus ſi
ue ad ſue glorie oſtenſionē cū expellunt̄.
demones per miraculum. vel ad peccati
punitionem:ſiue ad peccantis correctio/
nem:ſiue ad eruditionem noſtram. Sed
ex qua iſtarum cauſaruȝ determinate ꝑ
mittit. latet hoc humanam induſtriam:
propter hoc ꝙ occulta ſunt dei iudicia:
hoc tamē planū eſt:ꝙ non iniuſta. Que
non debemus inueſtigare niſi velimꝰ er/
rare. Nunq̄ȝ autem talia permittit ſine
cauſa rationabili.

Octauo querit̄. Utruȝ

demones poſſint illabi aiabꝰ. Notāduȝ
ꝙ q̄druplex eſt illapſus dei ſcȝ diuine eſ/
ſentie. ¶ Primus illapſus generalis eſt
quedā inexn̄tia actualis ipſius eſſentie
diuine q̄ eſt pn̄s intime cuilibet creatu/
re ipam manuducēdo ꝛ ꝯſeruādo in eſſe.

quod eſt intime ſibi ineſſe ⁊ in ea op̄ari: ⁊
hic illapſus eſt cōmunis omībꝫ creaturꝫ.
¶ Scđs illapſus dr̄ ſpālis: ⁊ eſt q̄dā in/
exiſtētia actual' diuie eſſentie q̄ eſt inti/
me pn̄s creature rōnali p grām et chari/
tatē ipam gratificādo ⁊ acceptādo ⁊ ſpe
cial'r viuificādo: ⁊ ē ppꝛi⁹ illapſus creatu
re rōnali ⁊ iuſte p charitatē. ¶ Terti⁹ il
lapſus ſpecialioꝛ ē q̄daꝫ actual' diuie eſ/
ſentie inexiſtētia q̄ eſt pn̄s intime creatu
re rōnali vt obiectū btificū ip̄aꝫ actu be/
atificans ⁊ gloꝛificā s ⁊ dr̄ illapſus glīe.
Scđs āt illapſus grē: ⁊ p̄m⁹ dr̄ illapſus
entitatiu⁹. ¶ Quartus illapſus ſpāliſſi
mus ē q̄dā inexn̄tia actual' diuie eēntie
ſm quā eſt itime pn̄s alicui creature rō/
nali eā ſibi vniēdo vnione hypoſtatica ⁊
pſonali: ⁊ hic illapſus ē ſolū in xp̄o. Re/
ſpōſio. Dicēdū q illabi alicui aliq̄d im/
poꝛtat q il'd intimū ſibi: ⁊ q intime ope
tur in eo: ita q ſunt ibi duo. Unū qđ ſit
intime pn̄s. Scđm qđ intime opeſ in eo.
Cū aūt nihil ſit reſpectu aīe intellecti/
ue qđ ſit intime pn̄s: ⁊ qđ intime opeſ in
ea niſi ſol⁹ de⁹. Hinc ē q ſolus pn̄s ſpūs
diuin⁹ illabiſ aīe intellectuali. Ex q̄ ſeq̄/
tur q demones nō pn̄t illabi aīe intelle/
ctiue. Illud ꝟo qđ eſt intimū in aīa ē ſu
pꝛemū qđ eſt natura intellectualis que ē
de q̄dditate aīe rōnalis: eo em̄ aīa eſt ca/
pax dei: quo eſt natura intellectual': qđ ē
eſſe ad imaginem dei ⁊c̄.

Nono queriſ. Utrum

demon poſſit ſenſus illudere. Dicēdū q̄
ad q̄ōnē q abſq dubio demones pn̄t il/
ludere multiplr ſenſus humanos tā ex
pte oꝛgani q̄ mediꝫ q̄ ex pte obiecti: vt
patet p experiētiā. Aduertendū tn̄ q q̄/
ſtio apud theologos nō eſt multum du/
bia: ſꝫ modus illudendi ē difficilis. Ideo
reſolutio q̄ſtionis ſtat in concluſionib⁹.
¶ Prima cōcluſio. Demon qn̄ ludificat
ſenſus nr̄os dico q illudit ſup naturā et
hoc tribꝫ modis. Primo mō a ſupioꝛi in/
fluendo. Scđo ab intrinſeco mouendo
fantaſiā. Tertio ab exterioꝛi ſp̄es pn̄tā/
do ſiue obĳciēdo. Demon aūt ſcit optie
naturā ſpeculare ⁊ ſcit ꝯdenſare aerē vt
recipiat ſp̄es ſpectātes ⁊ ſic ſenſus iudi/
cat ſp̄es ſibi pn̄tatas tāq̄ res: iſte mod⁹
videſ ſatꝫ pbabil'. Sꝫ mirꝫ eſt q demon
faceret tā magnū ſpeculū. Etiā mirū eſt
q vidēdo ſpeculo rē in nō videt etiā ſpe
culū. Nā videm⁹ in ſpeculo rē inſepara/
biliter ꝯiunctā ſpeculo: iō eſt ali⁹ mod⁹
dicendi de mō ludificādi. Et ſtat in ſcđa
ꝯcluſione. ¶ Scđa cōcluſio. Demones
pn̄t ludificare ſenſus nr̄os in gn̄ali tribꝫ
modis. Primo mō oſtendendo aliq̄d eſſe
pn̄s qđ non eſt pn̄s. Scđo mō p̄ſentādo
rem aliter eſſe q̄ ſit. Tertio mō abſcon/
dendo illud qđ eſt p̄ſens. ¶ Coꝛrelariū.
Q: pꝛimū modū illudendi facit ſpecies
offerendo. Scđm facit ſenſum diuaricā
do. Tertium modū facit impedimentū
preſtando. patet declaratio in textu.

Queriſ decimo. Utrū

demon poſſit cogitatiōes imittere. No/
tandū q immiſſio eſt actus p̄m⁹ pductī
uus alicui⁹ actus ſcđi in aliq̄ qđ eſt inti/
mū alicui. Reſolutio q̄ōnis ſtat in pro/
poſitione. ¶ Prima. Suppoſitio eſt im/
miſſio: ⁊ dicit actū cui⁹ effectus termina/
tur in eo quod intus eſt. Diſtinctio. Im
mittere capitur dupl'r. Uno mō ppꝛie
⁊ ſpāliter ⁊ ē alicui⁹ cāe p̄ncipalis ⁊ pnci
paliſ efficientis illū actū q̄ imittiſ. Alio
mō large ⁊ cōiter ⁊ eſt alicui⁹ impellētis
vel excitātis ad actū q̄ immittiſ int⁹: licꝫ
nō cauſantis. Sequunſ dicta. ¶ Primū
dictū. Solus de⁹ pōt immittere pp̄e co
gitatiōes i aīam vl' intellectiue ſiue i in/
tellectū: ſcꝫ p̄mo mō capiēdo immiſſionē
¶ Scđm dictū: Demones non pn̄t h̄ mō
immittere cogitationes intellectui nr̄o:
licꝫ poſſint large ⁊ cōiter p modū excitā/
tis ⁊ ipellētis. Prima ps pꝫ: q: ſolus de⁹
h̄ pōt. Scđa ps patꝫ: q: pōt ſuggerere ⁊
offerre obiecta itellectui p motionē fan/
taſmatū vel alio mō. Suggeſtio diabo/

Tica nihil aliud eſt q̄ꝫ p:aue cogitationis īmiſſio loquendo de imiſſione large dicta. Si queraꝛ. Utrum neceſſario poſſit nos cōpellere ad hoc ꝙ recipiam⁹ oblatum. Rn̄ſio Bonauēture ꝙ nō pōt facere quo facto neceſſario cogitem⁹ malum niſi in caſu videlicet cū cogitatio aīe non eſt circa vtilia occupata: tūc eīn euagaꝛ ꝛ eſt ocioſa ꝙ pōt ei diabol⁹ offerre imaginationē turpē ꝛ vanā: ꝛ ideo volenti malas cogitationes effugere ſollicite ꝛ diligenter cauendū eſt ne cōtingat aliqñ animum a bonis et ab vtilibꝫ cogitationibꝫ reuocari. Hoc tn̄ facile eſt ei q̄ ſollicit⁹ ē in bonis animū exercere: cui multo facilius eſt ꝛ delectabili⁹ in bonis cogitationibus verſari: q̄ꝫ ſit in fedis ꝛ turpibꝫ carnalibus: ꝛ ſic de alijs.

Queriꝛ vndecimo. vtꝝ

demones poſſint malas affectiones incēdere. Notādū ꝙ incēdere nihil aliud ē q̄ꝫ igni pabulū miniſtrare vł applicādo cōbuſtibile igni vel ignē cōbuſtibili. Reſolutio. Ignis ſpūalis ē ꝯcupiſcētia ſiue libido puerſa: pabulū aūt hui⁹ ignis ſunt affectiones carnales ꝛ terrene: ꝛ delectationes fede: ꝛ ita incēdere in ſpūalibꝫ non tm̄ accipiꝛ reſpectu affectionū imo etiaꝫ cogitationū: ꝛ reſpectu vtrarūq̄ꝫ nō dicit actū ſicut pncipalr agentis: ſed ſolū ſicut excitantis ꝛ ſubminiſtrātis. Sic igiꝛ diabolus pōt nos ad malas cogitatiōes ꝛ affectiones excitare: licet nō poſſit eas in nobis ſua ptāte efficere. Ideo ꝓprie ꝛ recte a ſctis doctorꝫ ſacre ſcpture incenſor dr̄. Nota diabolus ē cocus ſm illud Ozee. vij. Oēs adulterātes ſicut clibanus ſuccēſus a coquēte: in gloſa Clibanus ē pctōꝛ: coquus diabolus. Incēdere ſpūalr eſt miniſtrare malas affectiōes vł intellectiones q̄ inclināt ad flāmā libidinis: ergo nō eſt immiſſor ꝛc̄.

Queritur duodecimo.

Utrū poſſint ſeruari ſecreta ꝯſcīe nr̄e. Notandū ꝙ duplex ē ſecretū .ſ. ſpeculatiuū qꝺ eſt q̄libet veritas ꝓfundiſſima et altiſſima q̄ nō pōt cognoſci naturalr ab intellectu viatoris ſed ſolū p reuelationē ſicut theologica veritas eſt ſecretū vt in iſta ꝓpoſitione. Fili⁹ in diuinis generaꝛ a patre. De iſtis dr̄ btūs apl's cui reuelata ſunt ſecreta celeſtia. Sūt etiā archana vba q̄ audiuit paulus in tertio celo. Aliud ē incōplexū agibile ꝛ practicum. Nihil aliud eſt q̄ꝫ qꝺlibet occultū qꝺ nō pōt ꝓbari in iudicio ſiue in foro publico p teſtimoniū duoꝝ vel triū. Et hoc ē duplex qꝛ q̄ddā eſt opus exteri⁹ qꝺ ē tn̄ priuatū vel occultū. Aliud ē opus interius q̄les ſunt cogitationes ꝛ volūtates ꝯſcīe nr̄e. Et de iſto ē q̄ſtio. Ido addidit ꝯſcīe nr̄e: qꝛ de ſecreto nō dubiū. ¶ Poſſet hic queri vtrū ſubdit⁹ ad pceptū ſui plati teneaꝛ reuelare ſecretū ſue fidei comiſſum. Rn̄deꝛ p diſtinctionē. Diſtinctio ē. Aliq̄d pōt comitti duobꝫ modis. Uno modo ſub ſigillo ꝯfeſſionis. Alio mō ſub ſecreto fidei vł ſigillo ſecreti. Et dicit ſcōtus ꝙ non ſolū obligoꝛ celare qñ accipio ſub ſigillo ſecreti ſed etiā qñ ex modo loquēdi poſſuꝫ aduertere: ꝙ nō diceret niſi celaturū me crederet. ¶ Scōa diſtictio. Duplicia ſunt ſecreta: q̄dā nō pñt celari ſine pctō: vt ſi mihi diceret ſub ſecreto ꝙ aliq̄s vellet interficere ſociū ſuū vł cōburere domū. Alia pñt celari ſine pctō vt oīa ſecreta que nō vergūt in detrimentū alicui⁹. ¶ Prima ꝓpō. Secreta q̄ nō pñt celari ſine pctō comiſſa fidei alicui⁹ non debēt reuelari etiā ad pceptū plati. Hec ꝓpō eſt Roberti holkot. Et ꝓbaꝛ quia illa q̄ ſunt de lege nature ſeruāda: nō debent reuelari etiā ad pceptū alicui⁹ plati ſed celare ſecretū ꝛ vitare fraudē eſt de lege nature. ergo ꝛc̄. ¶ Scōa ꝓpō. Null⁹ platus q̄ꝫtūcūq̄ꝫ magn⁹ etiā ſumm⁹ pontifex pōt aliq̄d precipere ꝯ̄ iue naturale. patet: minoꝛ lex nō pōt in maiorē: ſed lex nature maior eſt lege cuiuſcūq̄ꝫ perſone. ergo ꝛc̄. ¶ Tertia ꝓpō. Secreta q̄ pñt reuelari ſine pctō debēt reuelari prelato

ꝑcipienti:ſed quid ſi habuero ſub ſigillo
ꝯfeſſionis. Rñdeo ꝙ nullo mõ debẽt di-
ci etiã pro morte ꝑferenda. Ubi nota ꝙ q̃
habent̃ ſub ſigillo confeſſionis nullo mo
do debent reuelari:nec verbo nec nutu:
nec ſigno nec aliq̃ alio modo ¶ Quarta
ꝓpõ. Oia ꝑcepta ⁊ iuramẽta q̃ exigunt̃
in publico debẽt interp̃tari ſeruato ordi
ne iuris. Jã nõ ẽ ordo iuris vt id qð ẽ oc-
cultum publicet̃. ¶ Quinta ꝓpõ. Reue
lans ſecreta ſue fidei cõmiſſa peccat mor
talit̃ ⁊ incurrit crimẽ ꝓditionis loquẽdo
de ſecreto quod nõ poteſt reuelari licite.
¶ Sexta ꝓpõ. Nullus p̃lat⁹ põt habere
ꝑceptũ ſup̱ ſecreta ꝯſciẽ vl' ſup̱ actib⁹ no-
ſtris ſecretis exterioribꝫ oino occultis q̃
nõ pñt ꝓbari p̱ teſtimoniũ:⁊ ideo nõ de-
bent p̃lati indignari ſi ipſis in his nõ obe
ditur. Reſolutio qõnis ſtat in ſequẽtib⁹
ꝓpõnib⁹. ¶ Prima ꝓpõ. Sicut de⁹ dedit
voluntati creature rõnali dominiũ ſiue
arbitriũ cui nulla potentia p̃ſidet niſi di
uina ſic ei⁹ potẽtie itellectiue dedit ꝯſciẽ
ſecretũ:cui⁹ ſecreta ⁊ ꝓfunda ñ penetrat
niſi diuina ſapiẽ. ¶ Scđa ꝓpõ. Et ideo
dico ꝙ nulla creatura nec angelica nec
humana põt cõſcientie humane noſcere
ſecreta niſi p̱ ſigna:⁊ coniecturas vl' niſi
nouerit de reuelatione aut hoĩs denũcia
tione ſiue detectione. Hoc intelligit̃ de
ſecretis cõſciẽtie alteri⁹ a ſua:quia bene
cognoſcere poſſũ cogitationes meas eui-
denter. Hoc patet p̱ illud. iij. Reg. viij
Tu noſti corda filiorũ hoĩm. Et Jere.
xvij. Ego dñs ſcrutans corda ⁊ renes. i.
affectiões. Et p̱me Cor. ij. Nemo ſcit q̃
ſũt hoĩs niſi ſpũs hoĩs q̇ ẽ ĩ illo. Tertia
ꝓpõ. Quã pauca ſũt ita ſecreta q̇n ꝓdeãt
in op̱a exteriora vl' appareant in exterio-
ri apparentia faciei vel p̱ ſigna cordis qð
diuerſimode mouetur ſm̃ diuerſitatẽ af-
fectionũ. Hinc eſt ꝙ multe cogitationes
⁊ affectiones nr̃e dep̃hendi poſſunt a ma
lignis ſpiritib⁹ niſi arceantur virtute dei
Correlariũ. Jſta cognitio qua demones
cognoſcunt ſecreta conſcientie noſtre eſt
cognitio coniecture p̃ciſe ⁊ nõ certe ſciẽ
tie. Et ſi dicas diabolus in die iudicij de
ſecretis cõſcientiarũ ſciet. Dicendum ꝙ
non:ſed ſolus ipſe deus ⁊ etiã cor noſtrũ
Unde et ſi de exterioribus ⁊ viſibilibus
accuſari poſſimus a diabolo:de ſecretis
⁊ occultis nõ:neutra tñ impunita relin-
quentur:quia non deerit accuſator. Et
nota ꝙ diabolus in die iudicij nõ erit te-
ſtis ſed ſola conſcientia:tamẽ accuſabit
nos de operibus exterioribus.

Circa diſtinctio-
nem nonam querit̃ primo.
Utrũ angeli diuerſoꝝ or-
dinũ ſint diuerſarũ ſpecie-
rum p̱ naturã. Notandũ ꝙ ordo angeli-
cus ẽ multitudo celeſtiũ ſpirituũ q̇ in aliq̃
munere gr̃e int̃ ſe ſimilant̃ ſicut ĩ donoꝝ
naturaliũ p̱ticipatione. Hec deſcriptio cõ
tinet p̱mo fundamẽtũ ordininis. ſcđo p̱-
fectionẽ ordinis:⁊ tertio diſpoſitionẽ me
diã. Primũ ẽ nature. Scđm ẽ gr̃e. Ter-
tiũ eſt donũ naturale. Ex his ſequit̃ ꝙ in
demonib⁹ nõ ẽ ordo ꝓpriiſſime loquẽdo:
quia demones nõ habent gratiã q̃ eſt cõ-
plementũ ordinis. ¶ Triplex ẽ ierarchia
angeloꝝ ſcꝫ celeſtis:ſup̱celeſtis:ſubcele-
ſtis. ¶ Jerarchia ſm̃ dionyſiũ eſt diuina
pulchritudo vt ſimpla:vt optima:vt cõ-
ſummatiua vel cõſummata:p̃dicta diffi-
nitio cõpetit ierarchie increate:in q̃ ſunt
q̃tuor inueniẽda. ¶ Primũ ẽ ſumma vni-
tas eſſentie in trinitate p̱ſonarũ:eſt trini-
tas perfecta p̱ſonarũ cũ ſumma vnitate
eſſentie. ¶ Scđm ẽ ꝙ ſũma vnitas q̃ nõ
p̃iudicat p̱fecte trinitati. ¶ Tertiũ eſt ꝙ
nec trinitas perſonarũ p̃iudicat vnitati
ſumme:quia ibi eſt vnitas et pluralitas:
ſed non reſpectu eiuſdem quia eſt vnitas
ſumma eſſentie ⁊ perfecta trinitas perſo
narum. ¶ Quartũ eſt ꝙ vnitas eſſentie
facit ad perfectionẽ trinitatis ⁊ trinitas
ad perfectionem vnitatis. Ex hoc enĩ ꝙ
eſſentia diuina eſt perfectiſſima ⁊ infini-
ta:eſt cõmunicabilis trib⁹ p̱ſonis reali-

ter diſtinctis: qd non eſt in creaturis. Jerarchia angelica diffinit'. Eſt diuinus ordo: ſciencia ⁊ actio deiforme ꝙtū poſſibile eſt ſimilans ⁊ ad inditas ei diuinitꝰ illuminationes ꝓportionabiliter in dei ſimilitudinē aſcendēs. ¶ Notandū ꝙ creatura rōnalis egreditur a deo ſub ratiōe imaginis et ſimilitudis. Et nota ꝙ imago reſpicit ꝓprie naturalia: ſimilitudo aūt gratuita: ſcꝫ gratiā gratūfacientē cū ceteris habitib⁹ infuſis ⁊ hec ſimilitudo eſt hic imperfecta. Jn pria autē eſt perfecta Diuinꝰ ordo. i. diuia poteſtas que repſentat patrē: ſciencia repſentat filium actio repſentat ſpm̄ſanctum. Ex his elicitur vna diffinitio magiſtralis q̄ eſt ierarchia eſt rerum ſacrarū ⁊ rōnabiliū ordinata poteſtas in ſubditis debitum retinens pncipatum. Et hec diffinitio eſt cōmunis angelice ⁊ humane ierarchie. ſequitur ergo ꝙ in brutis et demonib⁹ non eſt ierarchia: quia nō ſūt res ſacre: nec in latronibus ⁊ malis hominibus qui inter ſe nō habēt pncipatū ſed tirannidē. De ierarchia angeloꝝ vt ſupra diſtinctione ſexta. ¶ Reſolutio q̄ſtionis ſtat in iſta opinione cum duabus propoſitionib⁹ ¶ Prima ꝓpoſitio. Poſſibile eſt de facto et ita eſt ꝙ ſunt plures angeli ſolo numero differentes. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Poſſibile eſt de facto ⁊ ita eſt ꝙ aliqui āgeli diſtinguūtur ab alijs angelis ſpecie. ¶ Correlariū contra ſanctū bonauenturā. Non omnes angeli ſunt eiuſdem ſpeciei. Sed dices quot erunt ſpecies angelorum. Dico ꝙ adminus nouem ſpecies ⁊ veriſimiliter dicenduꝫ ꝙ etiam in eodem ordine quidam diſtinguūtur ſpecie ab alijs eiuſdem ordinis: ſed quot ſunt ille nouit qui creauit. Opinio ſancti thome ponit ꝙ quilibet angelus differt ſpecie ab alio: ſꝫ eſt reprobata.

Secūdo querit'. Utruꝫ

pncipalis cauſa diſtinctiōis ordinū ſit a natura vl' gr̄a. Reſpondeo ꝙ pncipalis diſtinctio ordinum angelorū prouenit a gratia tanꝗ a cauſa cōpletina ⁊ nō a natura angelica patet ꝑ diffinitionem ordinis ſuperius poſitā: vbi tria ponūtur ſcꝫ natura tanꝗ fundamentū: gr̄a tanꝗ cōplementū. dona naturalia tanꝗ quoddam diſpoſitiuū ad ꝑfectionem ordinis. Sic apparet manifeſte ex eorū officio et actione ⁊ nomiatione ipſoꝝ ordinū inter quos p̄cipuus eſt ordo ſeraphin qui denoiatur ab ardore dilectionis que nō eſt in angelis cōſummata ⁊ ꝑfecta niſi ꝑ gratiam. Jtem throni vt dicit gregorius dicūtur ꝙ tanta diuinitate replent' vt i eis ſedeat deus. Si ergo deus non dr̄ ſedere nec inhabitare niſi p gratiā gratūfacientem: ergo thronoꝝ ordo nō eſt niſi a gr̄a ergo pari rōne videt' de alijs. Jtem deus nō prefert hominē homini ꝓpter naturalia ſed ꝓpter merita: ergo ſi diſtinctio ordinū eſt ſm diuinam acceptationem non eſt ſm naturalia ſed ſm gratuita.

Tertio queritur. Utruꝫ

ſm maiorem capacitatem naturaliū dentur a deo maiora dona gratuita. Notandum ꝙ dona gratuita ſunt duplicia. quedam ſunt gr̄e gratiſdate ⁊ hec non diſtinguūtur ab ipſis naturalib⁹ accidētalib⁹. Alia ſunt gratumfacientia ſicut eſt ſola gratia ⁊ charitas que nos facit deo gratos ⁊ acceptos: queſtio eſt de gr̄a gratūfaciente. R̄ndeo ꝙ maiorem gratiā dari ſm maiorē capacitatē naturaliuꝫ poteſt intelligi tripliciter. ¶ Uno mō vt li ſm dicat efficatiam cauſalitatis ⁊ eſt ſenſus maior capacitas donorū naturalium eſt cauſa gratie. ¶ Secundo modo vt dicat diſpoſitionē congruitatis ad gratiam et eſt ſenſus: maior capacitas donoꝝ naturalium eſt quedā diſpoſitio de congruo ad maiorem gratiam. ¶ Tertio modo vt li ſm dicat diſpoſitioneꝫ neceſſitans. et eſt ſenſus: maior capacitas naturaliū eſt quedam diſtinctio neceſſitans ad maiorem gratiam.

¶ Prima ꝓpoſitio. Quia dona natura‑
lia nō ſunt cā grē. Jdō maioꝛ grā non daꝛ
ſm capacitatē donoꝝ naturaliū. ¶ Se‑
cūda ꝓpō. Quia ꝓ aliquo modo diſpo
nūt ad gratiā: de congruo ſcꝫ: inde eſt ꝙ
maioꝛ grā datur ſm maioꝛitatē bonoꝝ
naturaliū vbi nō eſt obſtaculū: ſed ꝗs diſ
ponit ſe ad grām ſm illa dona. ¶ Tertia
ꝓpō. Quia bona naturalia ſunt ꝗdā diſ‑
poſitiōes ad grām ꝯcūfacientem: ⁊ ipſis
de⁹ nos monet ꝗꝫtū in ſe ē ad ꝑparandū
nos ad maioꝛē grām ⁊ ꝗꝫto maioꝛ fuerit
ꝑparatio tanto maioꝛē grām dabit dñs.
¶ Quarta ꝓpō. Quia ipſa bona natu‑
ralia nō de cōdigno neceſſitāt ſimplr̄ ad
grām hinc eſt ꝙ nō ē neceſſario ꝙ maioꝛ
grā detꝛ ſm maioꝛitatē bonoꝝ naturaliū.
Reſolr̄o. q. ſtat in ꝓpōnib⁹. ¶ Pria ꝓpō.
Eſt ꝙ grā diua ſeu charitas nō daꝛ ho‑
bus nec āgelis ſm maioꝛa dona natura‑
lia. ¶ Scda ꝓpō. Sic eſt de facto ꝙ an‑
geli habētes melioꝛa naturalia habuerīt
⁊ receperūt meliorē ⁊ maioꝛē gratiā. Et
cauſa fuit qꝛ ſm oēm virtutē ⁊ conatū na
turaliū cōuerſi ſunt ad deum.

Querit quarto de oꝛdi

num noīatione. Rñdeo ꝙ angeli pñt no‑
minari ꝑ ea q̄ ſūt eis pure naturalia. Se
cundo per ea que ſunt eis pure gratuita
Tertio ꝑ ea naturalia que poſſunt eſſe
gratuita. vide litteram.

Querit quinto Utrum

ad ſingulos oꝛdines angeloꝝ fiat aſſum‑
ptio ſaluandoꝝ. Reſolutio queſtionis.
¶ Pria ꝓpō. Ad ꝑfectōꝫ oꝛdis duo ꝯcur
rūt. ſ. naſa ⁊ grā. Natura tāꝗꝫ fundamē
tū ⁊ diſpoſitio: grā ꝟo tāꝗꝫ cōplemētū et
ꝯſummatio ꝑꝫ ex diffinitōe angeloꝝ qñ
dicit. Oꝛdo angelic⁹ eſt multitudo cele‑
ſtium ſpirituū: ibi tangit natura q̄ inter
ſe aliquo mō munere grē ſimilant hic eſt
complementū ſcꝫ naturaliū donoꝝ. Et
hec eſt ꝑma diſtinctio int ſe. Coꝛrelariū.
Jn demonib⁹ ⁊ ꝑuis hoībus nō eſt oꝛdo.
ꝓprie loquēdo ¶ Scda ꝓpō. Sicut aūt
aliqd dr̄ eſſe ſm qd tale qñ eſt in ſola di‑
ſpoſitione. ſic dr̄ ſimplr̄ tale qñ eſt in ſua
ꝑfectione vt ꝑꝫ de illo ꝗ eſt alterat⁹ aliq
liter vel aliꝗ mō infirm⁹ vtpote habens
febres. ¶ Tertia ꝓpō. Cum demones ⁊
angeli couenīant in naturalib⁹ dicuntur
aliqñ demones fuiſſe de diuerſis oꝛdini‑
bus angeloꝝ ꝗꝫuis nunꝗꝫ plene fuerint
in aliꝗ oꝛdine. vñ hoc intelligit ſm qd et
nō ſimplr̄. Uñ qñ dr̄ ꝙ demones ceciderunt
de ꝗlibet oꝛdine intelligit ꝙ erāt di
ſpoſiti ſm naturalia ad illos oꝛdines de
ꝗb⁹ ruiſſe dicunt. Jdō ſequit ꝙ lꝫ demōes
fuerint de oꝛdinib⁹ angeloꝝ ſm qd nūꝗꝫ
tñ fuerunt ſimplr̄. ¶ Quarta ꝓpoſitio.
Quia hoīes pñt ad eminētiā grē ⁊ glie
in qua ſunt angeli eleuari. inde eſt ꝙ ex
hoīb⁹ ⁊ angelis idē oꝛdo pōt cōſtitui. pri
ma ꝑs patet ex gloſa ſuꝑ illud ꝑs. Con‑
ſtitues eos ꝑncipes ſuꝑ oēm terram. Ele
git pauperes vt exaltaret ad oꝛdines an
geloꝝ celi: ꝗꝫuis nō cōueniant in natura
tamen aſſimulant in gratia.

Sexto querit. Utrum

prelatio q̄ eſt in oꝛdine reſpectu oꝛdinis
euacuet poſt iudiciū. ¶ Rñdeo. Dicen‑
dum ꝙ ad rationem ꝑfecte ꝑlationis de‑
bent cōcurrere in ꝑlato iſta tria: ſcꝫ ꝙ ex
cedat. ꝙ influat: ꝙ imꝑet reſpectu ſubdi‑
toꝝ: quia ſunt in ſtatu ꝑfectionis exercen
de: debent eñ purgare: illuminare ⁊ per‑
ficere. Hoc mō eſt nunc in ꝑlatione que
attendit inter oꝛdinē ⁊ oꝛdinem in ierar
chijs angelicis ⁊ etiā ierarchia eccliaſti‑
ca. Jn angelis eñ oꝛdo ꝗ oꝛdini ꝑfert ex
cedit in naturalib⁹ ⁊ gratuitis ⁊ quodā‑
modo influit purgando illuminando et
ꝑficiendo ⁊ etiā miniſteria complēda in‑
iungit. Cum ergo querit. Utrum ceſſet
ꝑlatio oꝛdinis ad oꝛdinē. Dicenduꝫ ꝙ ſi
intelligatur de ꝑlatione ꝗꝫtū ad primaꝫ
conditionē ſcꝫ ratione exceſſus non eua‑
cuabit ſed remanebit: qꝛ oꝛdo oꝛdinē ex‑
cedit tā in gꝫuitis ꝗꝫ i naturalib⁹: ita poſt

iudiciū ſicut ꝛ nūc. Si autē intelligiꝰ ratione duoꝝ ſequentiū ceſſabit ꝛ euacuabitur qꝛ illuminatio quā debet recipere angelus ab angelo ꝛ imperiū ſi qḋ eſt ibi attendiꝰ ꝑ cōparationē ad nos q̄bꝫ miniſtrāt nō ꝑ cōparationē ad deū in q̄ deſcunt ꝛ britudinis cōpletione ꝑfecte illumināꝰ vñ ꝑme Coꝝ. xv. Cū euacuauerit omnē ꝑncipatū ꝛ ptātē ꝛ ꝟtutē: ꝙ in die iudicij ꝑncipatꝰ ꝛ poteſtates euacuabunꝰ.

Septimo queriꝰ. Utrū

ſit ſtatus in nouenario. An ꝑtendaꝰ numerus vſqꝫ ad denarium. ¶ Nota ꝙ iſta q̄ſtio nō intelligiꝰ ꝑciſe de angelis ſed de hoibꝫ. Utrū ſcꝫ hoies faciāt decimū ordinē. Rñdeo. Dicendū ꝙ ad qōnē nō ſunt rōnes niſi cōgruitatis nec auctoritates ꝑciſe. Ideo ē triplex opinio. Prima dicit ꝙ in paradiſo nō erit ordo denariꝰ ſed ſolum nouenariꝰ qꝛ ad oēs ordines angeloꝝ aſſumenꝰ oēs hoies: ꝛ ſic competit vt ſit ibi expreſſa figuratio ad ſupmūdanā ierarchiā q̄ in trinitate cōſiſtit. Et ſi obijcitur de btā ꝟgine. Dicēdū ꝙ ſicut priuilegiū ſpeciale nō eſt reducēdū ad legē cōmunē: ſic ſingularis ꝑrogatiua que eſt in btā ꝟgine nō ē numerāda cū ordinū diſtinctione q̄ eſt ſm legē cōem: ꝛ iſta opinio videꝰ ꝓbabilioꝛ. Alias duas opiniones vide in lr̄a doctoꝛis ad longū.

Octauo queriꝰ Utrum

in angelis ordo cōpatiaꝰ ſecum eq̄litatē. Reſolutio qōnis ſtat in ſequentibꝫ ꝓpoſitionibꝫ. Prima ꝓpō eſt. Sicut ī ſupma ierarchia ꝓpter ſummā ꝑfectionē reꝗritur pulchritudo ex ꝑfectiſſima eq̄litate ꝛ ſimilitudine partiū. Sic ī angelica ierarchia reperiꝰ pulchritudo ꝑfecta in genere ex q̄dā gradatione diſpariū. ¶ Scđa ꝓpō. Duplex eſt pulchritudo q̄dā eſt ꝑfecta ſimplr̄ q̄ cōſiſtit in ſumma vnitate ꝛ ſumma eq̄litate pariū ꝛ hec ſolū eſt in deo: nō eſt autē talis pulchritudo in creaturis quia non pōt inueniri ſumma vnitas. Alia eſt pulchritudo in genere ꝑfecta q̄ cōſiſtit in q̄dā cōgruenti gradatiōe diſpariū vt vult Augꝰ. de vera religione Uñ aduertendū ꝙ ſumma pulchritudo non pōt eſſe in aliq̄ vna creatura. Ideo oportet ꝙ ſit in multis quarū q̄libet hꝫ quendā gradū ꝑfectionis. Sic in paradiſo intelligimꝰ ꝙ vnꝰ ē ordo apl̄oꝝ: alter martyrū: alter cōfeſſoꝝ. alter ꝟginū: ꝛ ſic de alijs. ꝛ tñ in his ordinibꝫ eſt gradatio quedā. Nec pōt inueniri omnimoda eq̄litas cū de quolibet ſctō poſſit dici. Non eſt inuētus ſimiꝰ illi: ſic etiā ſuo modo intelligendū ē in ſpiritibꝫ angelicis. ¶ Tertia ꝓpō. Eſt reſpōſiua ꝛ eſt ꝙ in quolibꝫ ordine angeloꝝ ē ponenda quedā gradatio ꝛ exceſſus licet nō ſit tantꝰ quantꝰ reperiꝰ in angel' diuerſoꝝ ordinū. Rñdeo ergo ad queſtionē negatiue ꝙ ordo in angelis nō compatitur ſecum inequalitatē ꝛ hoc vult magiſter in littera.

Nono queriꝰ. Utrum

alijs ſubſtantijs rōnalibꝫ q̄ʒ angelis cōperat ꝑ ordines diſtingui. ¶ Notādū ꝙ q̄druplex eſt ſb̄a rōnalis: quedā ē increata ꝛ deus. Alia angelica q̄ continet medium inter deū ꝛ hominē. Tertia eſt hō. Quarta eſt anima intellectiua que eſt incompleta: quia omnis pars eſt incompleta reſpectu ſui toti. De tribꝫ vltimis eſt q̄ſtio nō de ꝑma q̄ eſt deus. Reſolutio ſtat in tribꝫ cōcluſionibꝫ. ¶ Prima cōcluſio. Qꝛ in ſolis angelis ꝓprie ꝛ perfecte poniꝰ diſtinctio ordinū. Nā ad ꝑfectā rationē ordinis cōcurrit ꝑcellentia naturalium ꝛ gratuitoꝝ ſibijnuicē correſpōdentium: ſed iſta duo ſolū ſunt in angelis. ergo ꝛc̄. Secunda concluſio. In hominibꝫ autē ſm ſtatū ꝑſentē nō eſt ꝓprie ordinū diſtinctio ſm gratuita. Licet aliquo modo ſit ſm auctoritates ꝛ officia ꝛ ſtatus profeſſionū in eccleſia. In hominibꝫ enim ꝛ ſi ſit reperire precellentiā in naturalibꝫ ꝛ etiā in gratuitis: tamē hec duo vt plurimum ſibi non correſpondent ꝛ qui bo-

die minoꝛ eſt in meritis cras foꝛtaſſe maioꝛ eſt. ¶ Tertia concluſio. In hominibus beatis q̃uis reperiat̃ gratia et gloria ſtabiliter: nõ tamẽ ſic reperit̃ vt opoꝛteat eos q̃ pcellunt in gratia precellere in natura: ⁊ ideo nota ꝙ in hominib ſaluatis ſaluabitur pcellentia naturaliũ ſicut hic in via. Ita ꝙ qui hic habuit melioꝛa naturalia habebit etiam ibi et qui minoꝛa illa retinebũt in tali gradu. Poteſt tamen dici ſm alios cum quibus eſt magiſter noſter ꝙ deus cõferet melioꝛa naturalia accidentalia ſm quantitatẽ gratie. Ita ꝙ qui hic habuit maioꝛẽ gratiam et minoꝛa naturalia. ibi habebit gratiã et melioꝛa naturalia.

c Irca diſtinctionem decimã querit̃. Utrũ aliqui angeli mittant̃. Sciendum ꝙ miſſio ẽ duplex: actiua ⁊ paſſiua. Actiua dicit reſpectum mittentis ad miſſum. Paſſiua dicit reſpectum miſſi ad mittentẽ. pꝛima ẽ ſubiectiue in mittẽte. ſecũda in miſſo. De ſcda ẽ q̃ſtio. ¶ Miſſio paſſiua in creaturis põt cõparari ad tria. ſ. ad pncipiũ: terminũ ⁊ miſſum. Quñ miſſio cõparat̃ ad ſuũ pꝛincipium ſcʒ mittentem poteſt comparari ad ipſum ſub triplici habitudine. Uno modo vt tanq̃ a dantẽ eſſe vt radius ſolis mittit̃ a ſole. Scdo mõ ad ipm mittentẽ tanq̃ ad dantẽ virtutẽ ſicut iaculum mittitur a pꝛoiectoꝛe. Tertio mõ ad ipſum mittentẽ tanq̃ ad dantem iuriſdictionem miſſo ⁊ poteſtatẽ ſicut mittitur nũcius a pceptoꝛe. Tribus modis mittuntur a deo ad nos angeli beati: q2 habẽt ⁊ eſſe ⁊ virtutem et poteſtatẽ ſiue iuriſdictionẽ quia mittunt̃ a deo ſicut radius a ſole: ſicut iaculum mittitur a pꝛoiectoꝛe cõtra demones. Miſſio autẽ paſſiua põt comparari ad finem tanq̃ ad locum: vt lapis mittitur ad quieſcendum in eo: vel tanq̃ aliq̃d poſſidendum ſicut donum mittitur amico ad poſſidendum. Uel tertio tanq̃ ad operandum ſicut baliuus mittitur a rege ad faciendũ iudiciũ. His tribus modis mittuntur ad nos beati angeli quia frequenter nobiſcum moꝛant̃ ⁊ dant documentum ſiue inſtructionẽ ad operandum: et etiã vt ipſos poſſideamus ſicut amicus poſſidet amicũ. Miſſio etiã paſſiua comparata ad miſſum dicit triplices habitudines impfectionis. ¶ Pꝛimo cõparat̃ miſſio ad miſſum ſub rõne ſeparationis. ¶ Scdo ſub rõne mutatiõis. Si enĩ mittitur romã non eſt hic. ¶ Tertio ſub rõne ſubiectionis q2 qui mittit̃ ſubiacet auctoꝛitati mittẽtis. ¶ Reſolutio tribus de cauſis angeli beati mittuntur ad nos: vide infra. Separãt autẽ non a deo qui vbiq3 eſt: ſed ſolum a celo empyreo. Mittunt̃ etiã ⁊ d̃o ſubijciunt̃. Mittunt̃ etiã de loco ad locum alium.

Querit̃ ſecundo. Utrũ omniũ angeloꝝ ſit mitti. ¶ Notandum ꝙ duplex eſt miſſio angelorum. Quedam eſt interioꝛ: Quedam exterioꝛ ⁊ eſt qua angeli mittuntur ad reuelandum nobis myſteria vel voluntatem dei. Interioꝛ eſt qua aliqui angeli mittuntur ad alios angelos ipſos interius illuminando de agẽdis vel explendis circa homines et hoc propter homines: ⁊ hoc modo conueniunt ꝙ angeli ſupꝛeme ierarchie mittuntur ad angelos ierarchie medie: medij autem illuminant inferioꝛes ⁊ hec miſſio eſt propter nos ⁊ etiam exterioꝛ. Unde apoſtolus ad Hebꝛeos decimo. Omnes ſunt adminiſtratoꝝ ſpiritus. ¶ Reſolutio ſtat in tribus ſequentibus ppoſitionib. ¶ Pꝛima ppoſitio. Non omnes angeli mittuntur ad nos miſſione exterioꝛi. ¶ Secunda ppoſitio. Angeli vero de ſupꝛema ierarchia communiter ⁊ regulariter mittuntur ad medios ⁊ medij ad inferioꝛes miſſione interioꝛi. Deus enim ita oꝛdinauit regulariter ꝙ pꝛius reuelauit ſecreta ſua ſupꝛemis angelis: ⁊ ſupꝛemi medijs: ⁊ ipſi infi

mis. Ita q̄ ꝑus illūminatur anima xp̄i que ab inſtanti creationis ſue fuit perfecte illuminata a beatiſſima trinitate: et poſt reuelat ſue matri et mater chriſti ipſis ſeraphin ꝛ ip̄i ſeraphin cherubin ꝛc̄. ꝛ ſic cōſequenť. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Omnes angeli cuiuſcunq̄ ierarchie mittuntur vel miſſione interiori ꝓpter nos. vel exteriori ad nos. qualiter mittūtur communiter angeli vltime ierarchie et ſic ſaluantur autoritates apoſtoli ꝛ dionyſij et concordātur. Dionyſius dicit de miſſione exteriori. Apl'us aūt de interiori. Et ſic interiori vl' exteriori mittunť miſſiōe. ꝛ ſic vtercq̄ dicit veruȝ. Pōt etiam dici q̄ quinq̄ ordines mittunť regulariter exterius ſcȝ poteſtates ad repellēdum aduerſarios. Virtutes ad operandum que dominationes dictant facienda pro bono regimine vniuerſi: et principatus ad cuſtodiam regum ꝛ principum. Archangeli autē ad cuſtodiam prouinciarū ſiue cōmunitatum. Et demū angeli ad cuſtodiam ſingularis perſone. Alij autē ſuperiores mittunť ad intra ſic q̄ dominationes ſunt vltimi qui mittuntur interius. Poteſt etiam dici q̄ gabriel fuit de ſupremis ordinib⁹. Omnes autē angeli ſunt nobis in adiutorium ꝛ nos omnes adiuuant vel mediate vel immediate ſiue in miniſtrandis reuelationib⁹ ſiue in perferendis noſtris orationibus. Dum enim agmina ſuprema que ſunt nobis neceſſaria agminib⁹ inferioribus reuelant et dū ſimul cum illis ꝓ nobis ad deuȝ interpellent ꝛ petitiōes nr̄as deo offerunt: abſq̄ dubio magnū auxilium nobis preſtāt vide litteram.

Tertio queritur. Utruȝ

mittantur ad inflāmandū affectum noſtrum. Reſponſio. Dicendū q̄ affectum noſtruȝ inflāmari ab ab aliquo poteſt intelligi dupliciter. Uno modo tanq̄ a principali agente et efficiente ꝛ hoc modo voluntas noſtra a nullo poteſt inflāmari niſi ab ipſo deo qui nos principaliter inflāmat igne ſui amoris. ¶ Secundo modo tanq̄ ab excitante vel adiuuāte et hoc modo effectus noſter inflammatur a beatis angelis. Et ſic reſpondetur ad queſtionem q̄ beati angeli mittūtur a deo ad inflāmandum affectum noſtrū inſtrumentaliter ꝛ applicatiue qui applicant voluntati noſtre beneficia dei et bonas inſpirationes dando et bona documenta. Qui autem inflāmat principaliter eſt ipſemet deus. ſm̄ illud. Deus noſter ignis conſumens eſt.

Querit̃ quarto. Utruȝ

angelus mittatur ad illuminandum noſtrum intellectum. Illuminatio angelica eſt quedam edoctio intellectualis miniſterialiter ab angelo illuminante procedens: reſpectu veri reuelati antea neſciti ab illo qui dicitur illuminari. ¶ Reſolutio ſtat in ſequentibus propoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Illumiatio angeli illuminati non pertinet ad augmentum iuſticie ſue voluntatis: ſed noticie intellectualis. prima pars patet quia angelus illuminatus poſt illuminationem nō eſt iuſtior q̄ ante nec purgatur ab aliqua iniuſticia. Secunda pars patet: q2 quandocūq̄ aliquis illuminatur de aliquo cognoſcit quod prius non cognoſcebat. ¶ Secunda propoſitio. Nullus angelus poteſt illuminare principaliter alium angelum nec homiem ſaltem quātum ad portionem ſuperiorem: licet bene miniſterialiter. Patet per Auguſtinū dicentem q̄ ſolus deus eſt lux mentium rationalium hoc ꝓo intelligitur principaliter. ꝛ Johannis primo. Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ubi dicit Auguſtinus q̄ ſola lux eterna ꝛ increata illuminat mentem noſtram ꝑncipaliter. ¶ Tertia propoſitio eſt. Licet locutio poſſit eſſe indifferenter de vero et falſo: tam in hominib⁹ ſcȝ q̄ demonibus.

Illuminatio tñ eſt ſemꝑ de vero: qꝛ nul-
lus eſt illuminat⁹ cognoſcēdo aliqđ fal-
ſum. ¶ Quarta ꝓpō. Nulla cognitio q̄
habet de aliquo obiecto in genere ꝓprio
ꝛ virtute intellectus noſtri. i. nulla facta
reuelatione debet dici illuminatio. Ita
ꝙ ponit̃ reuelatio ad differentiā cogni-
tionis naturalis. ¶ Quinta ꝓpō eſt. Li
cet aliq̄ cognitio poſſit eſſe de cognitis et
manifeſtis illi cui fit locutio: illumiatio
tñ non niſi de ꝑus neſcitis. Et ex his pꝫ
diffinitio. Reſolutio ſtat in ꝓpōnibus.
¶ Prima ꝓpō. Solus de⁹ pōt illumina
re aīam noſtrā vel intelligentiā noſtram
q̄tū ad portionē ſuperiorē ſicut in pluri
bus locis oſtēdit Aug. in libro. lxxxiij. q.
Mentē dicim⁹ que ita ad imaginem dei
facta eſt vt immediate a prima veritate
formet̃ ꝛ in plurib⁹ locꝫ dꝛ ꝙ inter mentē
ꝛ deū nihil cadit mediū: ergo cū intelligē
tia attendit̃ ſm aīe ſupremū videt̃ ꝙ nō
poſſit illuminari ab angelo. Et gloſa ſu-
per illud pſ. Manus tue dñe fecerunt
me. Per ſemetipſum irradiat pias men-
tes. Nota ꝙ actus ierarchici qui compe
tunt vel pñt cōpetere cuilibet ordini de
qualibet ierarchia ſunt in triplici diffe-
rentia. ¶ Primo pōt dici ꝙ ſūt viſio frui
tio ꝛ tentio penes intelligentiā volunta-
tem ꝛ memoriā. intelligentia videt: volū
tas fruit̃: memoria tenet. Et tales actus
ſunt cōes oibus beatis. ¶ Scđo mō pñt
aſſignari q̊ ſunt ſcꝫ loqui audiri ꝛ mitti.
Alij ſunt purgare illuminare ꝛ perficere
Vñ duplex eſt purgatio: quedā eſt a pec
cato ꝛ hec nō eſt in angelis. Alia eſt a q̄-
dam neſcientia ꝛ hec eſt bene in angelis.
Purgant̃ eñ a tali neſcientia qñ docent̃
de prius neſcitis. Illuminantur aūt per
clarā cognitionem illius prius neſciti et
ꝑficiunt̃: qꝛ talis illuminatio eſt ꝑfectio
nature intellectualis create. Sicut pꝫ
de ſole qui qñ illuminat aerē ꝑmo ipſum
purgat a tenebris in initio. Scđo infor-
mat ipm lumine in progreſſu. Et tertio
ꝑficit ipm qꝛ lumē eſt ꝑfectio quedā aerꝭ
ꝛ hec tria ſunt ſimul duratione ſed ordi-
nantur naturalr̃. Vel aliter eſt dicendū
ꝙ iſta tria denotant aliqua ad que ordi
natur doctrina angelica: quia primo re-
mouet impedimēta. ſcđo docet verū. ter
tio inflāmat ad amorem boni.

Queritur quinto. vtrū
locutio angeli idem ſit qđ eius cognitio.
Notandū ꝙ locutio angelica eſt ſponta
nea ꝛ volūtaria expſſio intellectorū com-
plexe ſignatoꝝ ꝑ ſigna nota ꝛ determina
ta illi cui fit locutio. Angeli prepoſiti ſi-
gnant minorib⁹ qđ de dei volūtate ꝑſen-
tiūt qđ fit aliquibus nutibus aut ſignis
¶ Notandum ꝙ locutio exterior poteſt
fieri tripl̃r. Vno modo quando nulla eſt
mutatio in loquente ſed ſolū in illo cui
fit locutio. Hoc mō deus loquit̃ nobis ꝛ
ſpiritib⁹ angelicis cauſando i nobis vł in
ipſis aliquā illuminationē vel inſpiratio
nē. ¶ Scđo modo fit locutio ꝑ mutatio-
nem ꝛ loquētis ꝛ eius cui fit locutio diffe
runt tamen quia in eo cui fit locutio ē de
nouo aliqua intellectio. In loquēte aūt
eſt tm̄ ſm reſpectum actionis. ¶ Tertio
modo fit locutio qñ eſt expreſſio vocalis
ꝑ ſigna ſenſibilia quoꝝ medio exꝑminus
ꝯceptus noſtros: ꝛ hoc addit vltra pre-
dictos duos modos. ¶ Prima ꝓpoſitio.
Locutio interior ſiue in deo ſiue in ange
lo ſiue in homine nihil addit vltra cogi-
tationem vel cognitionem ꝛ eius forma
tionem. ¶ Secūda propoſitio. Locutio
exterior ꝑter ipſam cogitationem actua-
lem aliquid addit. Differunt tamen in
deo angelis ꝛ hominibus. ¶ Tertia ꝓpo
ſitio. Locutio exterior ſicut ad alterum
in deo addit ſuꝑ intellectionē reuelatio-
nem ei cui loquit̃. ¶ Quarta ꝓpoſitio.
Locutio exterior in homine ꝑter ipſam
cogitationē ꝛ formationem eius addit ꝛ
actū ꝛ ſignū ſenſibile. Patet ad ſenſum.
¶ Quinta ꝓpō. Locutio exterior in ſub
ſtantijs mere ſpūalib⁹ ſiue angelis addit
ꝑter cogitationē ꝛ formationē interiorē

in loquēte quedā actū ſiue reſpectū licet nullū ſenſibile ſignū addat. pꝫ qꝛ cogitatio angeli de ſe eſt ſecreta ⁊ ideo ſi angelus vult ꝙ alij ſciant cogitationes ſuas oportet ꝙ pandat aliq̄ nutu vł ſigno nō ſenſibili ſ ſpūali noto illi cui fit locutio. ¶ Correlarium. Locutio angeli differt realiter a cogitatiōe ſua actuali. Et non reqrit mediū deferēs ſpeciē. Et ꝗ patet ꝙ triplex eſt locutio. ſ. dei: angeli ⁊ hoīs. ¶ Prima propō. Locutio dei exterior q̄ loquit̄ creature nullā mutationē ponit i eo: tñ ponit aliquē effectū in eo cui loq̄t̄. ¶ Scđa propō. Locutio humana ponit mutationē tā in loquente ꝗꝫ in medio ꝗꝫ etiā in eo cui loquit̄. ¶ Tertia ꝓpō. In locutione angelica ē mutatio tam in loquente ꝗꝫ in eo cui loquit̄: licet nulla ſit mutatio i medio deferēte. ¶ Correlariū rñſiuū. Locutio in angel' differt realit̄ a cogitatiōe ſua actuali: licet non tm̄ differāt ſicut in hoīb᷒. ¶ Prima ꝓpō. Sicut hoīes ꝑ quedā ſigna ſenſibilia exꝓmunt ꝯceptus ſuos. Ita angeli exprimūt cōceptus ſuos per q̄dā ſigna intellectualia ad plenū ſignificātia ¶ Scđa ꝓpō. Boni angeli loquunt̄ ſibijnuicē ꝑ quedā ſigna intellectualia ad plenuꝫ ſignificantia et ꝑfectius ꝗꝫ inſinuari poſſint multiplicib᷒ generib᷒ linguarū. patet: hoīes pñt: multomagis angeli. Tertia ꝓpō. Sicut in productione ade ⁊ eue fuerūt eis data a deo aliq̄ ſigna ad plenū ſignificātia. Ita angelis fuerūt data aliqua ſigna intellectualia ad plenū ſignificantia. ¶ Quarta ꝓpō. Probabile eſt ⁊ veriſimile ꝙ oēs angeli ſiue boni ſiue mali cognoſcāt oīa genera linguarum quorūcunqꝫ hominū ¶ Quinta ꝓpō. Probabile ⁊ veriſimile eſt ꝙ diuerſitas ideomatū hoīm fuit deriuata a diuerſitate linguarū angeloꝝ. patet qꝛ angeli ſciunt oīa ideomata hominū: ſed nō didicerūt ab hoīb᷒. ¶ Sexta ꝓpō. Nō oīa ſigna ꝑ q̄ loquunt̄ boni angeli inter ſe cognoſcunt̄ a demonibus licet contra boni angeli cognoſcant oīa que loquuntur demones. patet quia boni angeli excedunt malos in noticia.

Sexto querit̄. Utrū eadem locutio poſſit eſſe a deo et angelo.

¶ Sciendū ꝙ triplex ē locutio ſcꝫ angelica: humana: ⁊ diuina. Et illa ē duplex quedā fit immediate a deo ꝑ ſemetipm̄: ſiue angelo medio ⁊ hec fit ꝑ reuelationē nec eſt ad ꝓpoſitū. Alia qua loquit̄ nobis deus per miniſteriū angeloꝝ de qua dicit̄ in Apocał. Loquens per angelum ſeruo ſuo iohanni. Et de iſta eſt queſtio Deus em̄ ſepiſſime indicat voluntatem ſuā nobis ꝑ angelos ſuos: vel verbis tm̄ vel rebus tm̄: aliqñ ꝟbis ⁊ rebus ſimul: aliqñ imaginib᷒ oculis cordis oſtenſis. Exemplū qñ loquit̄ deus nobis ꝑ angelos verbis tm̄. Johis. xij. Clarificaui et iterū clarificabo. Exemplum qñ loquit̄ ſignis tm̄ vt ezechiel vidēs viſiones dei. Exemplū qñ loquit̄ ꝟbis ⁊ ſignis ſimul Adā audiuit vocē dei deambulantis ad auram poſt meridiē: deambulatio poſt meridiē ſignabat elōgationē a deo refrigerationē ardoris charitatis. Aliqñ indicat volūtatē ſuā imaginib᷒ cordis noſtri vt iacob vidit ſcalā. Aliqñ imaginibus añ oculos cordis ex aere aſſumptis vt abraam vidit tres viros ⁊ vnū adorauit. Aliqñ loquitur per ſubſtantias celeſtes vt per nubē. vt Mat. xvij. Uox venit de nube hic eſt filius meus dilectus. Aliqñ loquit̄ ꝑ ſubſtātiam terreſtreꝫ vt aſinus balaam. Aliqñ loquit̄ ꝑ ſubſtantias terreſtres ⁊ celeſtes vt apparuit moyſi in rubo ardēte. Aliqñ loquit̄ ꝑ angelos q̄ angelus apparet in propria ꝑſona oculis cordis: vt apparuit angelus in ſomnis ioſeph. Et angelus ingreſſus eſt in zachariā ꝓphetā et loquebatur in eo. ¶ Reſolutio. q. ſtat in ꝓpōib᷒. ¶ Prima ꝓpō. Sicut dicitur deum triplr videre ſcꝫ viſione corꝑali imaginaria itellectuali. Sic dicit̄ triplr audire. Corꝑalis viſio ē qñ corꝑalib᷒ oculis videmus deū: vt

abraã vidit deũ in ſubã creature. Viſio imaginaria eſt qñ vł dormiẽs vł vigilãs aliquas ſpecies imaginarias cernit quibus aliquid ſignatur: vt pharao vidit ſeptem ſpicas ⁊ hoc in ſomno. Petrus vigilans in extaſi vidit in lintheo quadrupedia ⁊c̃. Viſio intellectualis eſt qñ ſpũ ſctõ reuelante intellectui mentis veritatẽ myſterioꝝ capimꝰ ſicut etiã iohannes in Apocalypſi frequẽter vidit deũ. Similiter triplex eſt auditio qua audiť deus. ¶ Auditio corpalis eſt que fit p aliquod ſignũ ſenſibile exterioribꝫ auribus oblatũ. Freq̃nter hac auditione deꝰ fuit auditus. patet in lege moyſi etiã in euãgelio. Hic eſt filius meꝰ dilectꝰ ⁊c̃. Auditio imaginaria eſt que fit per aliqđ ſignum in interiori ſenſu formatũ hoc modo auditus eſt deus a prophetis. Auditio intellectualis eſt que fit per aliqđ inſpirationis verbũ nr̃is mẽtibꝫ immediate a deo inſpiratuꝫ. ¶ Secũda propoſitio principalis. Sicut deus tripliciter auditur a nobis ita tripliciter diciť loqui nobis ſm q triplicẽ in nobis excitat auditum. patꝫ: quia cuilibet auditioni correſpondet ſua locutio. ¶ Tertia propõ. Locutio illa qua deus loquitur nobis ſigno exteriori: id eſt locutiõe corpali ſiue interiori: id eſt locutione imaginaria ſemp vel frequẽter fit miniſterio angelico. ¶ Quarta ppõ. Locutio intellectualis q̃ ſcꝫ deus inſpirat aliq̃d in mẽtibus noſtris: licet quodãmodo miniſterialiter poſſit fieri ab angelo pncipalr tamẽ fit a deo. Poteſt fieri ab angelo ab inferiori. ¶ Quinta ppõ. Prima locutio ſcꝫ corporalis ⁊ ſcđa ſcꝫ imaginaria ſunt ſimul et dei ⁊ angeli: licet dei vt impantis ⁊ principaliter agentis ⁊ angeli vt exequentis. ¶ Sexta ppõ. Qñ deus loquiť p angelũ tunc ſermo illiꝰ exequẽtis põt capi dupliciter. Vno mõ vt referť ad pſonã dei in cuius pſona loquiť. Alio mõ vt referť ad pſonã angeli vt ſcꝫ ipſe angelꝰ ſit nuncius. Exemplum primi. Ego ſum deus abraam: yſaac: ⁊ iacob. Exẽplũ ſecundi. Ego ſum gabriel. Luce. j. ¶ Septima ppõ. Locutio intellectuał eſt ppria ipſi ſoli deo q̃propter nõ põt cõpetere ipſi angelo ⁊ ideo nõ poteſt eſſe eadẽ locutio intellectualis dei ⁊ angeli.

Jrca diſtinctionem vndecimã queriť primo. Vtrũ angeli deputari debuerĩt ad cuſtodiã hoĩs lapſi. ¶ Sciẽdũ q triplex ẽ cuſtos hoĩs. q̃dã vniuerſalis ⁊ eſt ipſe deꝰ qui ſpecialr curã habet de nobis. vñ Job. vi. quid faciam tibi o cuſtos hominũ. Cuſtos particularis eſt vnus angelus deputatus a deo ad cuſtodiendũ vnũ pncipẽ in q̃tum pncipaliter toti pplo pncipať vel vnum regnũ vł patriã cuſtodit. Aliꝰ eſt cuſtos hoium et ſingularis ⁊ eſt angelus deputatus ad cuſtodiam ſingularis pſone: q2 cuilibet creature rõnali deputať angelꝰ a pmordio natiuitatis vel ſm alios a pncipio ꝯceptionis. vñ Hieronymus. Magna dignitas animaruꝫ eſt qm q̃libet ab origine natiuitatis habet vnũ angelum cuſtodẽ. Queſtio eſt de cuſtodia particulari ſiue ſingulari. ¶ Dicendũ q poſt peccatũ vel lapſum pthoplaſtoꝝ conueniens fuit hominẽ lapſum deputari angelice cuſtodie ⁊ angelũ deputari ad cuſtodiendum hominẽ: tum quia decet altitudinem diuine potentie: tum q2 decet ordinẽ diuine ſapientie: tum quia etiam decet multitudineꝫ diuine miſericordie. vide in lr̃a. Magr̃ tenuit abſolute q hõ deputať angelice cuſtodie ab inſtãti conceptionis. ſ. qñ aĩa infundiť corpori organico: q2 tunc incipit eſſe verus hõ ⁊ magꝫ indiget cuſtodia in vtero matris q̃tum ad aliquid q̃ extra.

Secundo queriť Vtrũ competẽs fuerit angelũ deputari ad conditi cuſtodiã. Competens. i. cõueniens. ¶ Notandũ q triplex eſt ſtatus hoĩs ſcꝫ

inſtitutus lapſus et reformat⁹. Inſtitutus eſt in q̄ fuit forte ꝑ ſex horas. Et de iſto ſtatu eſt q̄ſtio. ¶ R̄n̄ſio ꝙ ꝛ ſi angelus deputat⁹ ad cuſtodiā hoīs in multꝫ proſit ei vt ſubueniat: tn̄ ſpecialr̄ ad hoc deputaſ: vt ab inuiſibili aduerſario defendat: ꝛ quia ſunt inuiſibiles coadiutores ad ſuppſitus defenſionē. Nō ſolū ſm ſtatū nature lapſe fuerunt neceſſarij: ſed etiā ſm ſtatum nature inſtitute licet magis nunc ꝗ̄ tunc indigeret. vide lr̄am.

Tertio queritur. vtrum

angelus poſt obſtinationē ſubtrahat cuſtodie beneficiū. ¶ R̄n̄ſio. Qꝛ effectus angelice cuſtodie eſt reſpectu boni cōſeruandi vel acquirendi vel reſpectu mali deſerendi vel euitandi ꝛ minuendi. Bonus igit̄ angelus obſtinatos nō deſerit ꝗ̄tum ad actū cuſtodie q̄ reſpicit malū: quia ſemꝑ retrahit hominē ne labatur ī peius. ¶ Nota ꝙ mediocriter mali ſunt illi q̄ fragilitate peccāt ꝛ volūt penitere Nota ꝙ excōicatio debet fieri ad correctionē delinquētis. Si prelat⁹ videret aliquē obſtiatū nō debet ipm̄ excōmunicare. Nota ꝙ antixp̄s habebit angelum ad cuſtodiendū ipm̄ a malo: ſꝫ nō ꝗ̄tum ad bonum promouendū.

Queriẗ quarto. vtrum

ex beatitudine cuſtoditi angelo cuſtodienti amplificetur gaudium. ¶ Reſponſio ſtat in diſtinctionibus. ¶ Prima diſtinctio. Gaudium creſcere poteſt intelligi dupliciter. Uno modo extēſiue. Alio modo intenſiue. Extenſiue gaudium angeloꝝ creſcit: de plib⁹ em̄ gaudet nūc ꝗ̄ prius. ¶ Pono primam ꝓpoſitionē. Angelus plus gaudet extēſiue ꝗ̄ prius cuꝫ aliquis ſaluatur. ptꝫ: qꝛ de plurib⁹ gaudet nunc ꝗ̄ prius. Alio mō creſcit gaudium in angelo intēſiue qn̄ affectus eius copioſius ꝛ magis d̄ aliq̄ gaudet. ¶ Secunda diſtinctio. Gaudium augmentari in angelis poteſt intelligi dupliciter. Uno modo de gaudio ſubſtātiali vel accidentali. Et vera opinio ſtat in duab⁹ ꝓpoſitionibus. ¶ Prima propō. Angelis nullo modo accreſcit gaudium ſubſtantiale qđ ſcꝫ eſt premiū habitū de bono increato ꝛ eſt gaudium eſſentiale qđ habēt de deo ꝛ in deo clare videndo ꝛ ſuper oīa amato ꝛ dilecto: quia in his duobus conſiſtit beatitudo. ¶ Scđa ꝓpō. Gaudiū accidentale qđ eſt de bono creato continue intenditur ꝛ creſcit in angelo: quia vbi eſt maioꝛ materia gaudij ibi maī⁹ eſt gaudiū: ſed in angelis eſt maioꝛ materia gaudij in ꝯtinua ſaluatione hominum et reſtauratione ſuperne ciuitatis. Et dicitur premium accidentale: qꝛ nō eſt de obiecto beatifico in quo eſt premium eſſentiale. patet reſolutio. ¶ Nota ꝙ duplex eſt beatitudo. Quedā eſt ſtatus perfectus per plenitudinem omnis boni: de iſta Boetius dicit ꝙ beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus. Quedam que eſt ſtatus aliqualiter perfectus: ſcilicet ꝑ carentiā omis mali. In deſcriptione Boetij tria notantur. Primo ponitur ſtat⁹ loco generis. Status eſt ſtabilis permanentia: legibus diuine ſapiētie firmata ſm doc. Subti. Et ſm hāc deſcriptionē applicātur ꝛ exponuntur tres ſtatus: ſcꝫ Stat⁹ nature īſtitute deſtitute ꝛ reſtitute. Secunda ꝑticula eſt oīm bonorū aggregatione que principalr̄ ſunt tria: ſcꝫ viſio clara: fruitio perfecta: ꝛ tentio firma: ad que omīa alia reducuntur. Tertia particula ē perfectus: quia nihil deeſt: quia ille eſt beatus qui habet quicquid vult ꝛ nihil mali vult. vt dicit Aug⁹. Alia eſt beatitudo: ſcilicet ꝑ carentiā omis mali. Et eſt ſtatus carēs omni malo tam culpe ꝗ̄ pene. Et in iſto fuerunt creati angeli: quia fuerunt creati innocētes. Nota ꝙ duplex eſt voluntas: ſcꝫ abſoluta ꝛ cōditionata ſiue antecedēs. Unde angelus vult ſaluari quos preſcit: ſi ipſe ſciat voluntate conditionata: non abſoluta.

Irca diſtinctio⸗
nē duodecimā querit̄ p̄mo
¶ Utrū materia corꝑaliū
creata ſit ī oimoda poſſibi/
litate. Reſolutio q̄ōnis ſtat ī vna diſtin
ctione. ¶ Diſtinctio eſt ꝙ poſſum⁹ loq̄
dupl'r de materia. Uno mō ſm ꝙ exiſtit
in rerū natura. Scd̄o mō vt ↄſideraf ab
aīa. ¶ Prima ꝓpō. Materia ſm eſſe qd̄
habet in aīa pōt ↄſiderari abſq3 omī for
ma ꝛ ſic pōt ↄſiderari in omīmoda poſſi
bilitate paſſiua: ſupple ſubiectiua. patet
q2 intellectus pōt ↄſiderare eſſentiā ma
terie vt eſt nudata omī forma ꝛ vt potēs
recipere formā. ¶ Scd̄a ꝓpō. Materia
ſm ꝙ exiſtit in rerū natura non eſt de fa/
cto ſine loco ꝛ ſine tēpore ꝛ ſine motu vel
quiete: nec eſt etiā ſeparabilis per agens
naturale ab omī forma. ¶ Tertia ꝓpō.
Implicat ↄtradictionē materiam eſſe in
rerū natura ꝛ ipſam eſſe ſeparatā ab omī
forma: ꝛ ideo nō pōt ſeparari ab omī for
ma etiā per diuinā potentiā. ¶ Scotus
hāc ꝓpoſitionē improbat. Arguitur ſic
Q̄ñcūq3 ſūt aliq̄ duo entia abſoluta re/
aliter ꝛ eſſentialiter diſtincta ꝛ vnum eſt
prius alio deus pōt facere prius ſine po/
ſteriori. Iſte ē articulus pariſieñ. ſ3 ma/
teria eſt hmōi: ergo ꝛc̄. minor p3: quia ē
receptiua forme ſubſtātialis: ergo nō eſt
reſpectus ꝛ diſtinguit̄ realiter a forma ꝛ
eſt prior forma: ergo ꝛc̄.

Querit̄ ſcd̄o. Utrū ma

teria illa ꝓducta ſit ī ꝑfecta actualitate.
Dico ꝙ aliq̄d pōt eē ī actu dupl'r. Uno
mō q2 ꝑſential'r exiſtit ꝛ eſt actu exiſtēs ī
rerū natura. Alio mō aliq̄d ē in actu: q2
eſt in actu completo ꝛ ꝑfecto. Exemplū
corp⁹ hūanū dupl'r eſt in actu. primo q2
ꝑſential'r exiſtit ꝛ ſic corpus mortuū ita
bñ eſt in actu ꝑſentialitatis ſicut corpus
viuū: ſed nō eſt ī actu cōpleto ꝛ perfecto:
ꝛ ſpecifico niſi ꝑ animā rationalē ſeu for/
mā vltimā ¶ Propoſitio. Omē qd̄ eſt in
actu cōpletū actualiter exiſtit: ſ3 nō eōtra. ¶ Scd̄a diſtinctio. Duplex ē actus
ſc3 entitatiuus ꝛ tranſcēdens. ꝛ eſt ille q̄
aliquid habet eſſe extra cauſā ſuā ꝛ actu
principaliter exiſtit. vnde iſte actus non
eſt niſi ꝓpria entitas rei ꝛ ſic dicit Sco/
tus: Q2 ſi deus ſepararet materiā ab oī
forma adhuc tamē eſſet in actu entitati/
uo. hic actus dicitur tranſcendēs: q2 con
uenit omni rei. Et ſic nō omis actus eſt
a forma. Alius eſt actus formalis ꝛ eſt il
le quo res eſt in actu cōpleto ꝛ perfecto ꝛ
ſpecifico. De hoc actu eſt queſtio ꝑſens.
Nam non eſt dubium quin fuerit crea/
ta in actu imperfecto: quia fuit termin⁹
creationis. In hoc dubio eſt duplex opi/
nio. Prima eſt Augu. qui ponit ꝙ omīa
fuerunt creata in perfecta actualitate: ꝛ
allegat. Eccleſiaſticū dicentē3: Qui vi/
uit in eternū creauit oīa ſimul. Alij (ſc3
omnes doctores) dicunt contrariū adhe
rentes textui Geñ. ꝛ captiuantes intelle
ctū ſuū iugo fidei ꝛ ſacre ſcripture ꝙ de⁹
fecit omnia per ordinem: vt cōtinet̄ in te/
xtu biblie. Creauit tamē deus quattu/
or in principio: ſc3 celum empyreū natu/
rā angelicā tēpus ꝛ materiā informem.
Licet omnia entia fuerunt creata ſil': nō.
tn̄ oīa entia fuerūt ſimul facta.

Tercio querit̄. Utrum

materia illa corporaliū creata ſit ſub alī
qua formarū diuerſitate. Querit̄. Utrum
de rigore ſermonis ſit concedendū ꝙ na/
turaliter ꝛ ſm philoſophū materia poſ/
ſit eſſe ſine forma. ¶ Pro declaratiōe po
no propoſitiones. ¶ Prima propoſitio.
ſm phm. Notandū ꝙ ab omni forma re
aliter eſt ſeꝑabilis materia: quia ab iſta
et ab illa ꝛ ſic de alijs ꝛ nō eſt dabilis alī
qua forma a qua non ſit ſeparabilis: er/
go ꝛc̄. Ex quo ſequit̄ ꝙ iſta eſt ↄcedēda.
¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Materia poteſt eē ſi/
ne forma ꝛ ibi forma diſtinguit̄ ꝛ confun
dit̄ rōne negatiōis incluſe in h̄ ſinkathe/
goreumatico ſine. ꝛ p3 ꝓpō: q2 pōt eē ſi-

ne hac forma ⁊ ſine illa ⁊ ſic de aliis: ergo ⁊c. Et dat exemplū ꝑ iſtam tertiā ꝓpōnem ¶ Tertia ꝓpō. Corp⁹ pt eē ſine loco nō loquēdo de pmo corpe. ¶ Quarta ꝓpō. Materia nunꝗ̄ eſt ſeparata ſimul ⁊ actu a forma ſic ſcʒ quin habeat aliquam formā ſicut de corpe in loco: impoſſibile eſt eñ materiā eſſe qn habeat aliquā formā: imo qñcūqꝫ eſt ſub aliq̄ forma particulari. hʒ duas formas: vnā ſibi cōcreatam ⁊ aliā ꝑ gñationē naturalē ⁊c. Pōt tñ de⁹ facere materiā ſine forma. ¶ Quita ꝓpō. Materia pōt exiſtere actu ꝑ diuinā potentiā ſine quacūqꝫ forma. ptʒ qꝛ eſt ens abſolutū reale ⁊ nō neceſſario dependens in eſſe ab aliq̄ creato. ¶ Rñſio. Dicendū eſt ꝙ iſta opinio eſt tenenda ꝑ qua ponūtur ꝓpōes. ¶ Prima ꝓpoſitio Materia illa facta eſt ſub aliq̄ forma incōpleta tñ que nō dabat ſibi eſſe ꝑfectum ideo dicebat informia. Hec autē forma pōt dici forma corporeitatis: pmo in materia ergo ꝯcreata eſt quedā forma ſubſtātialis q̄ non pōt gñari nec corrūpi per agens naturale: ſʒ ſolū eſt a deo ānihilabilis. Hec aūt forma diſponebat ad formas vlteriores. ¶ Scḋa ꝓpō. Quia materia iſta hʒ appetitū ad multas formas idō hʒ quandā diuerſitatem in ſe ⁊ in ſuis partibꝫ: qꝛ q̄t ſunt forme receptibiles in materia: tot hʒ appetit⁹ diuerſos. In materia ſm Scotū: tot fuerunt ꝓducte forme reſpectiue: q̄t poterāt recipi forme in ea. Sic ergo materia fuit ꝓducta cum vna forma abſoluta: fuit tñ creata ſub diuerſis formis reſpectiuis que ſunt appetitus actuales ad diuerſas formas. Et ponit exemplū de embrione. Tenendū eſt firmiter ꝙ materia nō fuit producta ſub diuerſitate formarū ſubſtantialiū.

Quarto querit. vtrum celeſtiū ⁊ terreſtriū vna ſit materia q̄ꝫtū ad eſſe. ¶ Notādū ꝙ corpora celeſtia ſūt q̄ ſunt ingñabilia ⁊ incorruptibilia ꝑ naturā ⁊ intrāſmutabilia adinuicē. Corpa autē terreſtria ſunt q̄ ſunt gñabilia ⁊ corruptibilia ⁊ ꝑ naturā trāſmutabilia adinuicē: vt ſunt q̄tuor elemēta ⁊ oīa corpa mixta ſiue ꝑfecta ſiue impfecta. ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in ꝓpōnibꝫ. ¶ Pria ꝓpō Materia corpoꝝ celeſtiū ⁊ terreſtriū hʒ vnū ⁊ idē eſſe loquēdo de eſſe qḋ habuit añ ꝓductionē illoꝝ corpoꝝ. ptʒ qꝛ de eadē materia oīa ſunt facta. ¶ Scḋa propō. Materia nō hʒ vnū ⁊ idē eē in corporibꝫ celeſtibꝫ ⁊ terreſtribꝫ poſt ꝓductionē illoꝝ corpoꝝ. ptʒ qꝛ in celeſtibꝫ nō ē gñabil' nec corruptibil' nec trāſmutabil'. In terreſtribꝫ ſꝫ ecōtra: loquendo ſuppl'e ꝙ ſit gñabil' ⁊ corruptibil' ſubiectiue: quia nō pōt generari terminatiue vel obiectiue. Alia ſolutio ſtat i diſtinctionibꝫ. ¶ Pria diſtictio ē q̄druplex vnitas ī materia. ſ. eſſe incōpletū ⁊ cōpletū remotū: aut q̄ꝫtū ad eſſentiā: aut q̄ꝫtū ad eē cōpletū ⁊ a cōpletione remotū: aut ſm eſſe incompletū cōpletioni ꝓximū: aut ſm eſſe ſimplr cōpletū. Et ſm hoc ſumit' ſcḋa diſtinctio. ¶ Scḋa diſtictio q̄druplex ē materia q̄dā q̄ ſolū ſubeſt forme ſbſtātiali. Alia q̄ ſubeſt forme ſubſtātiali ⁊ q̄titati. Alia q̄ ſubeſt forme ſbali quātitati ⁊ q̄litatibꝫ ꝯrijs. Alia q̄ ſubeſt preter ꝑdictā formā vniformitati partiū. Exēplū pmi vt materia in angel'. ¶ Pono ꝓpoſitionē ꝙ in ſpūalibꝫ ⁊ in corporalibꝫ vna eſt materia q̄ꝫtū ad eſſentiā. Exēplū ſcḋi vt materia corpoꝝ celeſtiū. ¶ Scḋa ꝓpō. Oīm corporaliū ſiue corruptibiliū ſiue incorruptibiliū vna ē materia. Exēplū tertij vt materia oīm corpoꝝ inferioꝝ. ¶ Tertia ꝓpō. Capiēdo materiā tertio mō ſm eſſe nō eſt eadē corpoꝝ celeſtiū ⁊ terreſtriū. Exēplū q̄rti vt materia ignis ⁊ aque nō aer'. ¶ Notādū ꝙ eē eēntie vniuſcuiuſqꝫ rei ē ipſamet eſſentia rei penit⁹ cū ipa re: differens ſolū penes modū cōcipiēdi: qꝛ eē dicit ꝯcretū ⁊ eſſentia abſtractū vt humanitas hoīs eſt eſſentia ſua. Et ſicut ſe hʒ eſſentia ſic ſe hʒ eſſe actualis exiſtētie. Et de vtroqꝫ eſt queſtio.

Quinto querit̃. Utrum

materia ꝓducta fuerit an̄ oēm diē. Reſolutio q̄onis ſtat in ꝓpoſitiōibꝰ. ¶ Prima ꝓpō. Materia ſm ordinem nature fuit creata an̄ oēm diē ſm oēs doctores. ¶ Sc̄da ꝓpoſitio. Inter creationē materie ꝑme ⁊ inter ꝓductionē lucis vl' cuiuſcūq; alteriꝰ rei fuit aliqua mora tꝑis ⁊ in illa mora vt fertur fuit factū prelium ī celo inter bonos et malos angelos. Et q̄n deus dixit: Fiat lux: mali ceciderunt ⁊ boni fuerunt confirmati.

Sexto queritur. vtrum

materia illa prima habuerit ſitum vel locū. ¶ R̄nſio q̄onis ſtat in ꝓpoſitionibꝰ. ¶ Prima ꝓpoſitio. Cū materia illa prima eſſet moles quedā habēs extenſionem ⁊ habens celū empyreū ambiens ipſum: ipſa fuit de facto in loco. ¶ Sc̄da ꝓpō. De facto materia illa cū eſſet ſubſtantia corpulenta et quāta erat in loco repletiue. Nā repleuit totā concauitatem celi empyrei per modum nebule. Tertia ꝓpoſitio. Qꝛ in partibus illius materie ꝑme erat quedā diſtinctio ſm ſubtilitatem ⁊ groſſiciē licet nō plene ⁊ ꝑfecte: ſed imꝑfecte. Nam pars ſuperior de qua facti ſunt celi erat ſubtilior: pars ꝟo inferior de qua facta ſunt elemēta erat groſſior. ¶ Dicendū ꝙ duplex eſt locus quidā ſpūalis: alius corꝑalis. Sc̄da diſtinctio ſpūalis eſt duplex quidā conſeruatiuus locati vel loci. Alius limitatiuꝰ vel deſcriptiuus. Cōſeruatiuus eſt ipſa virtus diuina ꝯſeruans ⁊ gubernans ⁊ cōtinens oīa ꝓ quo dico ꝓpoſitionē ꝙ cuiuslibet rei create ſiue ſpūali ſiue corꝑali virtus diuia eſt locus gubernans ⁊ conſeruans oīa hinc eſt qđ dr̄ ſapie. j Spiritus dn̄i repleuit orbē terrarū quia vt ipſe dicit celū ⁊ terram ego impleo. Spiritus dn̄i id eſt ſpūs qui eſt ipſe deus hic tenet̃ ſubſtātiue: hoc ens qđ eſt deus continet oīa. Adhuc deus eſt in loco tripl'r. Uno modo ꝑ p̄ntiam. Alio modo ꝑ potentiā. Tertio modo ꝑ eſſentiā. Illud dr̄ eſſe in loco ꝑ p̄ntiam qđ eſt p̄ſens oibus rebus: hoc mō deus eſt in loco p̄ntialiter: qꝛ clare videt nō ſolum facta ſed etiam fienda. Item deus eſt p̄ſens potentia conſeruando oīa ⁊ eſt mihi intimius ꝙ̄ anima mea. Illud dr̄ eſſe p̄ſens per eſſentiam qđ habet naturā ſuam propriam veraciter in illa re cui dr̄ eſſe preſens. Iſto modo p̄ſens eſt deus cuilibet rei nec eſt verius in celo per eſſentiam ꝙ̄ in inferno vel alibi. Implicat cōtradictionem deū facere aliquā rem de nouo ⁊ nō eſſe in eadem per eſſentias. Alius eſt locus limitatiuus vel deſcriptiuꝰ ⁊ ſic ꝓpria limitatio ꝓpria finitas vel clauſio dr̄ locꝰ limitatiuꝰ cuiuslibet rei. Un̄ ꝓprius locꝰ limitatiuus angeli ē ꝓpria eiꝰ natura vl' finitas ſue nature: nec eſt q̄ō de illa. Corporal' locꝰ capitur dupl'r. Uno mō fundamētal'r ⁊ nihil aliud ē ꝙ̄ q̄dā ſupꝰficies ꝯcaua corporis cōtinētis locatū. Alio mō capit̃ formaliter ⁊ eſt q̄dā reſpectꝰ extrinſecꝰ adueniēs fundatꝰ ī ſupꝰficie ꝯcaua circūſcꝑta ⁊ locante: ⁊ terminatꝰ ad locatū ⁊ vocat̃ circūſcꝑtio actiua locꝰ formal'r: q̄ ē habitudo circūſcꝑti ad circūſcꝑtū. ¶ Notandū ꝙ aliq̄d eſſe ī loco pōt intelligi q̄tuor modis. ¶ Primo circūſcꝑtiue. Et ē illud qđ ē ſic p̄ns ꝙ totū locatū corrn̄det toti loco ⁊ q̄libet ps locati corrn̄det alicui pti loci. Semꝑ locū ⁊ locatū ſunt adeq̄ta et ſic ego ſū in loco. Ex q̄ ſeq̄t̃ ꝙ deꝰ nō pōt eſſe in loco circūſcꝑtiue qꝛ deꝰ nō hꝫ ptes. ¶ Sc̄da ꝓpō. Quicq̄d ē ī loco circūſcriptiue hꝫ partes. Ex q̄ ſequit̃ ꝙ angeli nō ſunt in loco circūſcriptiue: qꝛ nō habent partes: qꝛ eſſe in loco dimēſiue ⁊ occupatiue ſunt idē. Aīa rōnalis ꝙ̄tū eſt de ſe ⁊ etiā puncta nō ſunt in loco circūſcꝑtiue qꝛ nō hn̄t partes. ¶ Sc̄do mō capit̃ diffinitiue. Et eſt illud quod eſt p̄ſens loco ꝑ realem exiſtentiā ⁊ preſentiā ſic tamen ꝙ q̄n eſt p̄ns vni loco nō pōt eſſe in alio loco: qꝛ ſunt entia limitata. Iſto mō ange/

li ſunt in loco: q2 q̄tū ē de natura angeli nō pōt eſſe in pluribꝰ locis niſi de potē tia dei. ¶ Tertio mō capit̃ ſacr̃alr. Et ē illud qđ eſt pñs ꝑ verā pñciā alicui per ſignū ſenſibile ſic tñ ꝙ qñ eſt pñs vni loco pōt etiā eſſe pñs alteri loco. Iſto mō corpus xp̄i eſt in loco. Ex q̄ ſequit̃ ꝙ corpꝰ xp̄i nō pōt eſſe ſub qualibet re ſacr̃alr: ſʒ oportet ꝙ ſit ſenſibile ſignū: q2 ī angelis ⁊ aīabus nō eſt ſacramētalit̃. ¶ Quarto mō capit̃ immenſiue. Et eſt illud qđ neceſſario eſt ī quolibet loco ſi ponatur locus: vel in q̄libet re ſi ponatur: ⁊ ſic deus eſt in q̄libet re ſiue loco.

Circa diſtinctionē decimātertiā q̄rit̃ primo

¶ Utrū ꝑ illā lucē q̄ dr̄ eſſe opus prime diei intelligat ſcriptura lucē corꝑalē vel ſpūalē. Augꝰ. ponit talē ꝯcluſionē. Illa lux q̄ fuit producta: p̄ma die nō ē lux corꝑalis ſʒ ſpūalis. pʒ: q2 illa lux ē natura angelica q̄ eſt natura ſpūalis. Alij ponūt cōcluſionem ꝙ illa lux que facta eſt prima die nō erat ſpiritualis ſʒ mere corporalis. Et intelligitur nō ſolum de luce q̄ eſt accidens: ſʒ cū dicit̃ fiat lux: id eſt corpus lucidū.

Querit̃ ſecundo. qualiter illa lux faciebat diē ⁊ noctē.

Notādū ꝙ nox capitur q̄druplr̄. Uno mō ꝓ ipſis demonibus vt vult Augꝰ. ſuper Gen. ¶ Scđo mō pro pctō: vt dicitur a nocendo nocens: q2 pcm̄ plus oībꝰ nocet. ¶ Tercio modo capit̃ pro abſencia illuminationis ſuper emiſperiū noſtrū: ⁊ ſic capit̃ in queſtione. Et hoc modo capit̃ dupliciter. Uno modo ꝓ abſencia ſolis. Alio mō pro abſencia luminis cauſati a nube lucida que fuit facta p̄ma die. Quarto modo capit̃ ꝓ tribulacione: vt dicit gloſa ordinaria ſuper primū pš.

Tertio queritur. vtrum lux ſit corpꝰ vl̃ forma corꝑis.

¶ Notādū ꝙ duplex ē lux. ſ. ſpūal' ⁊ corꝑal'. Spūal' ē duplex: q̄dā ē increata q̄ ē eēntia diuina dr̄ em puriſſima lux ꝑ p̄uatiōeʒ ſeu negationē cuiuſlibet tenebroſitatꝫ ⁊ obſcuritatꝫ ⁊ cuiuſlibet paſſibilitatꝫ materie et cuiuſlibet ignorātie ⁊ cuiuſlibet peccati. Quedā ē creata lux ſpūalis q̄ eſt triplex q̄dā eſt eēntialis: q̄dā ꝯſubalis: et quedā accñtalis. Pria ē natura āgelica. Scđa eſt potētia intellectiua angeli vl̃ hoīs: q2 eſt idē eēntialr̄ cū eēntia angeli vel aīe. Tertia eſt oīs intellectio ⁊ oīs cognitio ⁊ oīs ſapīa ⁊ ſcīa. Et de iſtis nō ē qō nec ad ꝓpoſitū. Lux corꝑal' de q̄ eſt ad ꝓpoſitū ſic deſcribit̃. Eſt q̄dā q̄litas accñtal' realr̄ inherēs corꝑi lucido cauſatiua ⁊ ꝓductiua lumīs tāq̄ ꝓp̄e ſue ſpēi ī corꝑe dyaphano. ¶ Rñſio ꝙ ī iſta qōe duplex eſt opinio. ¶ Pria ſtat ī diſtictiōe iſta ꝙ duplex eſt corpꝰ: ſcʒ puruʒ et nō purum. Purū corpꝰ eſt qđ nō eſt compoſitum ex materia ⁊ forma vt ſol: ⁊ tūc dicunt ꝙ tale corpus eſt lux. Aliud eſt corpꝰ nō purū: ſcʒ qđ eſt compoſitū ex materia ⁊ forma: tūc tale corpus nō eſt lux. Iſta opinio eſt falſa. ¶ Secūda opinio ponit etiam diſtinctionē ꝙ lux poteſt capi dupliciter: ſcilicet in abſtracto vel abſtractiue: vel in concreto vel concretiue tunc dicunt ꝙ lux in abſtracto capta eſt forma corporis: licet in concreto eſt corpus.

Quarto queritur. vtrū lux ſit forma ſubſtancialis vel accñtalis

¶ Rñſio ꝙ ī qōne duplex ē opinio. Prima ē Scoti ⁊ ſꝛa: ſcʒ ꝙ lux ē accidēs corpori luminoſo ſicut calidū accidit corꝑi calido. Ita ſe habēt ꝑ ordinē lux lumioſum ⁊ lucidū. Lux eſt qualitas corꝑis lucidi de tertia ſpecie qualitatis. Luciduʒ eſt ip̄m corpꝰ habens lucē. Luminoſum eſt ip̄m corpus illuminatum.

Quinto querit̃. Utruʒ lumen qđ emittit̃ a corꝑe lumīoſo ſit corpus an q̄litas corꝑalis.

Notandū ꝙ lu-

men diuidit in lumē ſpūale z corporale. Spūale eſt duplex q̄ddā increatū aliud creatū. Lumē increatū eſt duplex q̄ddaȝ eſt eſſentiale ſiue eēntialiter dictū. aliud eſt notionale ſiue notionalr ver pſonalr dictū. Eſſentialia ī diuis ſūt q̄ dicunt̄ d̄ trib9 pſonis ſil̄ z ſingillatim. Et dicunt̄ eſſentialia: eo q̄ hn̄t ſilem modū p̄dicandi cū eſſentia q̄ p̄dicat̄ ſingillatim de ſingulis pſonis in recto z de om̄ibus ſimul Notionalia ſo ſiue pſonalia dicunt̄ que cōmunia trib9 pſonis nō ſunt: ſȝ ꝯueniūt vni ſoli et ad plus duabus pſonis ſicut ſpirare. Lumē ḡ increatū eēntiale ē eēntia diuina z etiā oīa eēntialia et ab h̄ lumine fluit om̄e lumē creatum ſicut dicit iacobus vocās ip̄m patrem luminū. Et capitur pater eſſentialit̄ nō notionaliter queadmodū in orōne dn̄ica. Lumen aūt notionale eſt quelibet pſona diuina z ita ſunt tria lumina: et ſic capit̄ in ſimbolo niceno: deū d̄ deo lumē de lumīe. Et hec tria lumina notionalia ſunt vnū lumen eēntiale. Et de vtroq; pōt intelligi illō pō. In lumine tuo videbim9 lumē. Lumen ſpūale creatū eſt duplex: q̄ddā ē angelicū: aliud eſt aniaſticum. Angelicum aūt lumē eſt triplex: ſcȝ eſſentiale z ꝯſubſtantiale z accn̄tale. Primū eſt ip̄a eſſentia angeli que ꝑpter ſui puritateȝ caret opacitate z om̄i tenebroſitate z paſſibilitate materie. Inde ē q̄ vocatur a dionyſio ſpeculū clarū. Lumen ꝯſubſtantiale eſt ipſe intellect9 angelic9. Et ꝑ regula nota q̄ oīs potentia cognitiua dr̄ lumen potentiale. Lumē angelicū accidētale ē duplex: ſcȝ actuale: aliud eſt habituale. Primum eſt cognitio angeli qua cognoſcit aliq̄d: vñ oīs cognitio ꝑ quā vere cognoſcit̄ obiectū aliq̄d dr̄ lumē accn̄tale. Lumē ḡ angelicū accn̄tale actuale ē duplex. ſ. btīficū qd̄ ē clara viſio dei. Aliud eſt nō beatificū z eſt oīs vera intellectio angeli de quocūq; obiecto alio a deo: vl̄ alia noticia abſtractiua de deo eſt q̄b intuitiua cognitione diuina. Lumē aūt habituale angelicū dr̄ eſſe oīs habit9 intellectualis exiſtēs in intellectu angelico q̄ determiate vere app̄hēdit om̄e intelligibile generat9 ex actib9 frequētatis vl̄ infuſis a deo: vt ſunt ſapiētia ſciā prudentia. Et oēs iſte diſtinctiones pn̄t dari de aīa ꝑ declaratiōe lumis aniaſtice capti. Lumen corꝑale accipit̄ duplr. Uno mō ꝑ corꝑe illuminato actu z ſic aer illuminatus dr̄ lumē et etiā ignis z cādela et h̄ mō vocat Aug. ſolē lucem z ignem. Hoc mō capiēdo lumē eſt ens ꝑ accidēs. Alio mō capit̄ ꝓprie pro quadam forma corporis illuminati per quā formaliter corpus dicit̄ luminoſum. Lumē ḡ ſic captū pōt ſic deſcribi. Eſt quedā qualitas corporalis accidentalis: ſubiectiue in corꝑe dyaphano exiſtens: cauſata z ꝑducta a luce: ipſam lucē naturalr repſentās: tāq̄ ei9 naturalis z expreſſa ſimilitudo z imago. Rn̄. ad q̄ōnē: Dicēdū q̄ vera opinio ſtat ī vna diſtinctiōe z trib9 dictis. ¶ Diſtinctio. Lumē vel radius ſolis capitur dupliciter. Uno modo ꝑ aere illuminato ſm lineā diametralem hoc eſt ſm rectā lineā: vel etiā ſm eius ꝓfunditatem: z hoc modo lumen captū eſt corpus. Alio modo capitur proprie: z eſt quedā q̄litas accidentalis et corporalis: exiſtens: ſubiectiue in corꝑe dyaphano: z hoc mō lumē nō eſt corpus: ſed eſt accidens.

Sexto queritur. vtrum

lumē ſit forma ſubalis vl̄ accn̄tal̄. ¶ Reſolutio. Obmiſſis falſis opiniōib9. Pro vera opinione Scoti ꝑponit̄ ¶ Prima ꝑpoſitio. Q2 lumen eſt quedā q̄litas accidentalis reponibilis in tertia ſpecie q̄litatis que dicit̄ paſſibilis qualitas. patet in diffinitione luminis ſupra. ¶ Secunda propoſitio. Lumen eſt non ſolum ſpūaliter ſiue intētionaliter in medio: ſȝ etiā concretiue naturaliter z inh̄ſiue eſt in medio. pȝ: q2 lumē eſt in aere: z eſt accidens et non eſt ſubiectiue in ſole: ergo eſt ſubiectiue in aere. ſiue in medio.

Circa diſtinctio-

nem decimãquartã querit̃ primo. Utrũ criſtallinũ celum ſit de natura aq̃. Sciendum ꝙ duplex eſt celũ: ſcʒ ſpũale ⁊ corporale. Spũale eſt duplex: ſcʒ increatũ. Et eſt ipã trinitas beata de quo dicebat lucifer. Aſcendã in celũ ⁊ ero ſimilis altiſſimo. Aliud celũ ſpũale ⁊ creatũ ẽ ipſe angelus btũs. Licet natura angelica ante peccatũ poſſit dici celũ. Unñ cũ dr̃. In ꝑncipio creauit deꝰ celũ. Ibi ſm̃ Augꝰ. capit̃ pro natura angelica. Anima etiaʒ quelibet exiſtẽs in gr̃a põt dici celũ ſpirituale. ſm̃ illud. Celũ mihi ſedes ẽ: et aĩa iuſti ſedes eſt ſapie. Unñ etiã. Celi enarrant gloriã dei. i. apoſtoli. Philoſophus ſolũ locutꝰ eſt de octo celis ſiue ſperis: de orbibus ſcʒ ſeptẽ planetarũ: ⁊ octaua ſcʒ. vbi ſunt ſtelle fixe. Theologi autem ponunt cũ p̃dictis celũ aqueũ. i. criſtallinũ ⁊ empyreũ. ¶ Celũ criſtallinũ de quo eſt ad ꝓpoſitũ ſic deſcribit̃. Eſt primũ mobile qđ mouetur vniformiter ab oriente in oriens ꝑ occidens: ⁊ ſuo motu ⁊ virtute ſua rapit ⁊ trahit oẽs alios orbes inferiores. Ita ſcʒ ꝙ in vna die naturali reuoluunt̃ ab oriẽte in oriens ꝑ occidens. eſt autẽ corpus ꝑſpicuum carens ſtellis: frigefactiuũ ſiue refrigeratiuum. ¶ Notandũ ꝙ aqua accipit̃ tripl'r. Primo modo capitur pro informi materia que fuit creata cũ angelis: vt cũ dicit̃. Spũs dñi ferebat̃ ſuper aquas. ¶ Secundo modo capitur pro aqua tranſparenti ⁊ retentiua luminis: ⁊ tunc eſt celuʒ criſtallinũ. Geneſis ꝑmo. Diuiſit aquas ab aquis. ¶ Tertio modo capit̃ pro elemẽto aque. Unde ibidem dicit̃ congregent̃ aque in locum vnũ ⁊ appareat arida. Reſolutio queſtionis ſtat in ſequentibꝫ ꝓpoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio. Ponende ſunt aque corporales ſuper celum ſtelliferũ. patet per Geneſ ꝑmo. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Iſte aque ſupiores nõ ſunt eiuſdeʒ nature cum aquis inferioribus cenſent̃ tamẽ aque nomine ꝓpter cõuenientiã in aliqua ꝓprietate. Unde notandũ eſt ꝙ aqua iſta elementaris tres habet ꝓprietates: habet em̃ perſpicuitatẽ: frigiditatem: ⁊ grauitatẽ. Quantũ ad naturãm perſpicuitatis he aque ⁊ iſte cõueniunt eo ꝙ habent naturã receptiuã luminis: ⁊ quodãmodo retentiuã. Sicut experimẽto patet in lapide qui rubinus dicit̃ qui ex natura ſua nõ eſt lucidus niſi in aqua ponatur nocte. Quãtũ ad naturã grauitatis ſimpliciť differunt. Ille em̃ aque nullo modo ſunt graues. Quo ad frigiditatem differũt. quia nõ formaliter frigide ſunt ſed tantũmodo virtualiter et effectiue. Uidendũ tamen eſt ne in incerta materia aliquid certitudinal'r aſſeratur. Melius eſt em̃ pie dubitare ꝙ̃ temerarie diffinire. ¶ Querit̃ quid eſt celum empyreũ. Rñdeo. Eſt ſubſtantia corporea prima inter actiuas immobilis: vniformis: perfecte luminoſa: a deo creata ꝓpter inhabitationẽ omniũ beatoꝝ. Celum vero empyreũ eſt vniforme ⁊ quelibet eius pars eſt lucidior in centuplo ſole. Unde ſicut iuſticia dei equiſſima deputauit loca damnatoꝝ turpiſſima. Ita ꝑparauit celum empyreũ ꝓpter conſolationem bonoꝝ nobiliſſimũ: ergo celũ empyreum eſt corpus nobiliſſimũ primũ et maximũ inter omnia corpora inanimata ⁊ celeſtia ſm̃ ſe totũ lucidum cuius aſtra ſunt angeli ⁊ homines beati ⁊ ſol eius eſt agnus dei. De iſto dicit̃ Apocal. Ciuitas illa non indiget ſole ⁊ luna ſed claritas dei illuminabit eam ⁊ agnus.

Querit̃ ſecundo. Utrũ

firmamentũ ſit eiuſdẽ nature cũ igne elementari. Notandũ ꝙ firmamentũ capit̃ vno modo vt eſt illud celum in quo ſunt ſtelle fixe qđ in primaria rerũ cõditione poſitum eſt in medio aquarũ. Alio modo cõmuniter pro omnibꝫ orbibus celoꝝ capitur: et de vtroꝗ eſt queſtio noſtra.

Sciendū ꝙ quadruplex eſt ignis quidā qui accenditur aqua ⁊ extinguitur oleo: ſicut patet de calce viua. Alius ē vſtiuꝰ ſed nō eſt cōbuſtiuus: moleſtiā ⁊ dolorē: ſed nō cōſumptionē inferēs: ⁊ talis ē forte gladius verſatilis poſitus ante paradiſum terreſtrē. Et poſſet etiam dici ꝙ ignis infernalis eſt huiuſmodi. Ideo aliqui dixerunt ꝙ ignis infernalis non eſt eiuſdē rationis cum igne elemento: quia nec comburit nec lucet ſicut noſter. Aliꝰ eſt ignis qui conficiť aliqbus cōfectionibus: ⁊ ſi talis ignis eſſet in capillis alicuius illuminaret ſufficienter comam ſed nullam inferret leſionē. Aliꝰ eſt ignis elementum ⁊ eſt triplex: ſcʒ carbo: flāma: et lux. Lux in ſua regione. Si autem eſt in terra ſiue materia terreſtri diciť carbo. Si in aere dicitur flamma. Reſpondeo Dicendū ꝙ ſicut ſupra dictū eſt: ꝙ celuʒ criſtallinum cenſeri poteſt nomine aque quia aliquā proprietatē eius in ſe habet Sic ⁊ in ꝓpoſito intelligi poteſt. ¶ Triplex eſt ēm ignis proprietas ſicut dictuʒ eſt de aqua. Una luminoſitas. Altera caliditas. Et tertia leuitas: per quā mouetur motu qui eſt ſurſum.

Queriť tertio. Utrum

in celo ſit ponere dextrū ⁊ ſiniſtrū. Sciendū ꝙ ſunt ſex differētie poſitionū ſiue ſitus: ſcʒ ſurſuʒ deorſum: dextrū: ſiniſtrū ante ⁊ retro ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in ſequentibꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima propoſitio. Quāuis ſurſum ⁊ deorſū dicant terminos longitudinis: dextrū ⁊ ſiniſtrū terminos latitudis: ante ⁊ retro terminos ꝓfunditatis: nō tamē nominār illos preciſe: ſʒ ꝑ cōparationē ad motū. Nā clarū ē ꝙ in nullo corꝑe poniť dextrū ⁊ ſiniſtrū niſi ꝑ cōparationē ad motū priorē vł fortiorem. Unde quia oēs partes lapidis equaliter ⁊ indifferenter mouentur: ideo nō eſt lapidi dextrum ⁊ ſiniſtrum. Item dextrū ⁊ ſiniſtrū poſſunt eſſe ī aliquo dupliciter. Uno modo ex natura rei. Alio modo per comparationē ad aliud. Dextrum ⁊ ſiniſtrū ⁊ ſi in animali ſunt ex natura rei: in alijs tamē rebus eſt dextrū et ſiniſtrū ꝑ cōparationē ad animal: vt dextrum cornu altaris ⁊ ſiniſtrū cornu. Dextrum eſt illa pars animał a qua incipit motus localis: ſicut patet qn̄ hō vult ambulare prius mouet pedē dextrū: ⁊ ſic de quolibet animali ꝑfecto. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Dextrum ⁊ ſiniſtrū nō ſunt in celo empyreo: quia dextrū ⁊ ſiniſtrū accipiuntur penes cōparationē ad motū. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Dextrū ⁊ ſiniſtrū ſolū eſt in celis vel orbibus mobilibus.

Quarto queritur. vtrū

primū mobile moueatur a deo īmediate tm̄: aut mediante virtute creata. ¶ Sciendū ꝙ primū mobile ſm theologos eſt celū criſtallinū: ſed ſm phos antiquos ē celū ſtellatū. ¶ Reſolutio q̄onis ſtat in ſequentibꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. In oīmi oꝑatiōe ⁊ effectu ⁊ creatura deꝰ operatur intime ⁊ immediate: patet quia deus eſt intime ꝑ̄ſens ſuo effectui ⁊ ſeipō operatur. ergo ⁊c̄. Auguſtinus. Uoluntas dei immediate attingit effectū. ¶ Secunda ꝓpoſitio. In aliquibus operibus deus ſic operatur ꝙ eſt tota cauſa et nulla ſecunda cauſa cauſat cum eo. In alijs autem ſic operať ꝙ cauſa ſecunda cauſat cum eo. Exemplū primi: vt in creatione angelorum ⁊ iuſtificatione impiorū. Exemplum ſecundi vt ignis cum deo ꝓducit ignē. ¶ Tertia propoſitio eſt. Prima opera que fiunt a ſolo deo dicunť mirabilia. Alia vero dicunť voluntaria ſiue naturalia. patet quia iuſtificare impiū ē mirabile. ¶ Reſolutio queſtionis. Primum mobile nō mouetur a deo ſolo ſed mouetur a deo ⁊ ab aliqua creatura. Et congruū hoc eſt quia iſte motus eſt ſucceſſiuus ⁊ hoc pōt cōpetere creature: ergo cōgruit ꝙ cū deo creatura moueat ipſum celū. ¶ Sciēdū ꝙ deum eſſe cauſam īmediatā alicuꝰ effectus poteſt intelligi

duplicíter. Uno modo q deus intime et per ſeipſum agat z pducat ipm effectuz et ſic deus eſt cauſa cuiuſlibet creature. Hoc etiā modo mouet omnia imobilis. Alio modo quia ſe ſolo cauſat z eſt totalis cauſa et ſic cuiuſlibet effectus preciſe producte per creationē deus eſt cauſa immediate. Et ſic capitur in q̄ſtione vt aīa angelus materia pma zc̄.

Querit quinto Utrum

motus celoꝝ ſit a propria forma vel intelligentia. ¶ Intelligentia capitur multipliciter. Primo modo p aliqua natura intellectuali vel rōnali mere ſpūali nata per ſe exiſtere: z hec eſt duplex. Quedaz eſt increata vt deus et capitur dupl'r ſcz eſſentialr z ſic de⁹ ē vna intelligētia. Secūdo notionalr z ſic ſunt tres intelligentie. Quedā creata z eſt duplex: ſcz angelica z aniaſtica. De angelica eſt queſtio. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in vna ppoſitione ſcz. ¶ Deus mouet celū mediate intelligentia creata: vl' mediante angelo z ſunt tot angeli mouentes quot ſunt orbes. Opinio iſta ē verior. ¶ Nota q motus naturalis dicitur qui eſt a pncipio intrinſeco: motus violentus qui eſt a principio extrinſeco. Et ſic opinio phoꝝ dicentiū q celi habent animas z componūtur ex anima z corpore ſicut homo: reprobatur tanq̄ heretica.

Sexto querit. Utrum

luminaria poſita ſint in eodem corpore continuo: an in diuerſis. ¶ Reſolutio q̄ſtionis Cōmunis opinio que fundatur Gen̄. i. vbi dicitur. Fiāt luminaria in firmamento celi (z nulla mentio fit de alijs ſperis) ponit q omnes orbes faciūt vnū corpus. Et hec opinio ſtat in quattuor ppōnibꝫ. ¶ Prima ppō. ſm oim opinionem tam phoꝝ naturaliū q̄ mathematicoꝝ aliqua lumiāria celi locant' in diuerſis orbibꝫ. ¶ Scđa ppō. Diuerſitas orbiū nō venit ex diſtinctiōe formarū ſubſtantialiū nec venit ex diſcōtinuatiōe ſuꝑficiei ſed venit ex diuerſitate motuū: ¶ Aliqua poſſunt diſtingui tribꝫ modis Primo per ſuas formas ſpecificas: vt hō z aſinus. Scđo p diuerſas ſuꝑficies vt duo lapides. Tertio p diuerſitatem motuū vt partes maris cui⁹ vna pars vadit ad vnā partē: alia in aliā partem. ¶ Tertia ppō. Diuerſitas ſola motuū non tollit continuitatē corporis ſubtilis rarefacti ad motuz. patet quia aqua mouet' ad oēs differentias poſitionū z tñ eſt vnum corpus. ¶ Quarta ppoſitio. Licet luminaria celi ſint poſita in diuerſis orbibus ſunt tñ omnia in vno corpore locata qđ vocatur firmamentum.

Querit ſeptimo. Utrū

luminaria moueantur in orbibꝫ ſuis motibus pprijs. ¶ Duplicia ſunt luminaria ſcz fixa z erratica. Ois planeta ē ſtella z non econtra. de ſtellis fixis nō eſt dubium. ¶ Reſolutio firmamentū mouet' tribus motibus ſcz motu diurno ab oriente per occidens in oriens: z hic nō eſt ppri⁹ mot⁹: ſꝫ ē pprius motus pmi mobilis. Mouetur preterea ſm eum motu acceſſus z receſſus ſuꝑ prima puncta libre z arietis z complet motum illum in ſeptē millibus annis. Preterea firmamentuz mouetur motu proprio qui eſt contrari⁹ motui diurno ab occidēte in oriens z mouetur in ducētis annis gdu vno z. xxviij. minutis fere z cum ſint in celo. ccclx. gradus ſequitur q complet motum ſuuz in quadragintanouem millibus annis. Secūdum aliquos planete mouent' pprijs motibus ſcindendo celuz. ſicut auis que mouetur in aere vel piſcis in aqua. ¶ Alia opinio eſt philoſophorum cum quibus eſt Bonauentura qui dicunt q planete non mouentur niſi motu ſuoruz orbium. Nam nō eſt imaginabile q ſtelle moueātur in celo ſicut piſcis in aqua ſcindendo aquam: quia celum nō poteſt ſcindi nec eſt frangibile.

Querit̃ octauo. vtrum cõueniat alicui orbi moueri abſq̃ ſtellis. Notandum q̃ ſm antiquiores phõs duplex eſt celũ qđ caret ſtellis quoddã quieſcens vt celũ empyreũ. Aliud eſt mobile ⁊ hoc eſt criſtallinũ. Et de iſto ẽ queſtio. ¶ Reſolutio ſtat in vna ↄcluſione q̃ eſt q̃ p̃ter celũ ſtellatum opꝫ ponere vnũ celum ſine ſtellis qđ eſt primũ mobile. Et hoc pꝫ quia traditores ſacre ſcripture: id eſt moyſen ꝓphete ⁊ apl̃i poſuerunt illud. Et ſi dicas q̃ ſcriptura nõ ponit celum aqueũ mobile dicendum q̃ doctores theologi ratione neceſſaria ↄcludũt celum illud eſſe mobile.

Queritur nono. vtrum luminaria diuerſitatem habeant perfectionũ hoc eſt q̃rere. Vtrũ luminaria celi diſtinguantur ſpẽ. ¶ Reſolutio ſtat in vna ↄcluſione q̃ eſt q̃ inter luminaria celi rep̃ire eſt diuerſitatẽ ⁊ q̃tum ad ſpẽm ⁊ q̃tum ad formã. pꝫ preſuppoſito q̃ eorũ que ſunt eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſime et eiuſdẽ forme habent eaſdẽ ꝓprietates et operationes vt vinũ calefacit ⁊ acetũ frigefacit. Ideo ſunt diuerſarũ formarũ pꝫ: quia illa q̃ habent alias ⁊ alias ꝓprietates ⁊ operationes diſtinguunt̃ ſpecie. Sic eſt de luminaribꝰ: ꝫ patet q2 ſol eſt calefactiuus: ſaturnus autem frigefactiuus: ergo differunt ſpecie.

Decimo queritur. Vtꝝ diuerſa luminaria habeant diuerſas impreſſiones ſupra corporalia. Impreſſio quattuor modis capit̃. ¶ Primo modo capitur cõiter ꝓ quocũq̃ derelicto ex admixtione vel vnione vel applicatiõe duorum corpoꝝ vel qualitatũ ad inuicẽ. vt impꝛ̃ſſio ſigilli in cerã. Et ſic impꝛ̃ſſio eſt figura de genere qualitatis. ¶ Scđo modo capitur ꝓprie ꝓ quadã admixtione vel alteratione duarũ qualitatũ p̃marũ Hoc modo dicimꝰ q̃ coruſcatio ⁊ congelatio dicuntur impꝛ̃ſſiones: ⁊ ſic impreſſio etiã eſt qualitas. ¶ Tertio modo capit̃ magis ꝓprie ⁊ ſic capit̃ pro quodã corpore mixto impfecto m̃ derelicto vel cauſato ex actionibꝫ qualitatũ p̃marũ ad inuicem: ⁊ ſic nix grando pluuia dicũtur impreſſiones. ¶ Prima ꝓpõ. Impreſſio iſto modo eſt corpus naturale ⁊ phiſicũ imꝑfecta tamen admixtione mixtũ. ¶ Secũda propõ. Impreſſio iſto modo eſt ſubiectum libri metheoroꝝ ⁊ vocatur impꝛ̃ſſio metheorica. ¶ Quarto mõ capit̃ cõmuniſſime ſcꝫ ꝓ omni effectu cauſato ab aliquo agente in aliquo ſubiecto. Et h̃ mõ capit̃ in p̃nti q̃õne in p̃mo loco. ¶ Reſpõdeo. Dicendũ q̃ ↄditor mũdi poſuit corpora celeſtia ⁊ incorruptibilia ad gubernandum ⁊ regendũ corruptibilia q̃ ſunt diuerſa ⁊ multiformia ⁊ dedit eis virtutes ↄſequentes ſuas ſpecies ſm quas diuerſa luminaria aſpectũ habẽt ad diuerſa elementa: ⁊ ad diuerſa loca mineralia Unde quia luna ex virtute ſibi indita cũ adiutorio luminis aſpectũ habet humidum: ideo per ſuã influentiam humidũ augmentat: ⁊ ad eius p̃ſentiã excreſcunt maria ⁊ quaſi expeſtuãt ⁊ effluũt: ad abſentiam vero in ſinũ ſuũ colligũtur ⁊ refluunt. Sic etiã intelligendũ eſt in aliis luminaribꝫ. patet reſolutio in lr̃a.

Undecimo querit̃. vtꝝ ex impꝛ̃ſſionibꝫ illoꝝ luminariũ cauſetur in hoĩbꝫ diuerſitas moꝝ. Ex dictis magiſtri Gratiani cõpilatoris libri decretorũ in p̃ma diſtinctione. Iſta ſe habent ꝗ ordinẽ mos cõſuetudo ⁊ lex. Mos eſt conſuetudo longa ex moribus tantũmodo tracta: conſuetudo addit ſupra morem vim legis. Vñ eſt q̃ddã ius moribus bonis inſtitutũ qđ ſuſcipit̃ pro lege vbi non eſt lex. Lex addit ſupra ↄſuetudinẽ conſtitutionẽ ſcriptã. Vnđ lex eſt ↄſtitutio ſcripta. ¶ Nota q̃ duplices ſunt mores quidã mali ⁊ ſunt actꝰ facti ⁊ eliciti contra rectũ dictamen rõnis: quidã ſunt boni ⁊ ſunt actꝰ eliciti ſm dictamẽ rectum

ratiōis. Bonitas moralis: eſt integritas oim circūſtātiarū q̄s recta ratio iudicat debere adeſſe agenti in ſuo actu: vel ipſi actui. Malicia moral' fit ecōtrario deficiētibꝫ circūſtātijs debitis. ¶ Ad hoc ꝙ aliqs actus ſit bon⁹. Requirunt' nouē de qbꝫ inqſitio fieri ſolet ꝑ nouē q̄ſitiua. ¶ Primo q̄rit' de ſubſtātia act⁹: vt cū q̄rit'. Quid agis? oro. ¶ Secūdo Quis: dicit circūſtantiā agētis: vt ſacerdos debet celebrare miſſam nō aūt alius quicū qꝫ: vñ ozias fuit ꝑcuſſus lepra: qꝛ vſurpauit ſibi ſacerdotiuꝫ. ¶ Tertio. Cui: ſoli deo eſt offerēdū ſacrificiū: ī q̄ errauit ſalomon in fine vite adorando idola: ⁊ eſt circūſtātia obiecti. ¶ Quarto. Quantuꝫ: in hoc defecit loth: qꝛ nimis bibit: iō cecidit in inceſtū cognoſcēdo ꝓprias filias ⁊ eſt circūſtātia q̄titatꝫ. ¶ Quito. Qualiter: et dicit circumſtātia modi agendi. Iſto modo Eſau defecit nimis feſtinando comedere cibum Jacob fratris ſui. ¶ Sexto. Quando: in iſta circūſtantia defecit ille qui collegit ligna in die ſabbati. ¶ Septimo. Ubi: dicit circūſtantiam loci: iſto modo defecerūt plures reges iſrael et iuda qui non amouerunt excelſa poſt edificationē templi. ¶ Octauo. Per quid: dicit circūſtantiā mediante quo: et iſto modo defecit Saul conſulens phitoniſſaꝫ. ¶ Nono. Propter q̄d: Iſto modo deficiūt omnes hypocrite ordinātes facta ſua ad laudē hoīm. ¶ Reſpōſio. Dicendū ꝙ mores hoim et euentus futurorum a ſyderib⁹ cauſari dupliciter poſſunt. Aut neceſſario ⁊ ſufficienter ⁊ hoc non tm̄ eſt falſum: imo ⁊ hereticum ⁊ diabolicū figmentū: qꝛ p̄mo repugnat xp̄iane religioni dū eſt cōtra veritatem fidei ⁊ honeſtatē morū dū oia a ſyderibꝫ vult eueire: tollit meritū ⁊ ꝯſeq̄nter premiū: tollit etiā grām et ꝑ conſequens gloriā. Honeſtas morū calumniā patit' dum culpa peccantis in ſydera refundit' licentia malefaciēdi ꝯcedit': ⁊ bō ad colēdum ſydera incuruat'. Scd̄o repugnat ſenſui. apparet in iacob ⁊ eſau qui ſimul cōcepti ⁊ nati ſunt in eadē cōſtellatiōe: ⁊ tñ in oībꝫ his ſūt diuerſificati. Tertio repugnat recte rōni. vñ Aug⁹. Uitam quippe hoim ſolus qui creauit conditor adminiſtrat. Non em̄ ꝓpter ſtellas hōs: ſed ꝓpter hoiem ſtelle facte ſunt. Uide lrām qꝛ notabilis. Alio mō capit' diſpoſitiue ⁊ cōtingenter. ¶ Prima ꝑpō. Dicere mores hoim a ſyderibꝫ variari tamen diſpoſitiue ⁊ cōtingēter nō repugnat ratiōi neqꝫ fidei. pꝫ: qꝛ diſpoſitio facit ad diuerſos mores: qꝛ aia noſtra complexiones corꝑis: vt plurimū imitat' ſm̄ Bonauēturā ⁊ Scotū ꝓpter quādā familiaritatē eorū inter ſe: non ꝙ ſit neceſſitas ſꝫ inclinatio ⁊ diſpoſitio Subter te erit appetitus tuus Geneſ. iiij. ¶ Scd̄a ꝑpō. Plus facit ad qualitatē cōplexionis virtus nature inferioris q̄ꝫ virtus ſiderꝫ. pꝫ per Aug. v. de ciuitate dei. De duobus fratribꝫ geminis qui ſimul infirmabātur ⁊ ſimul curabantur: ⁊ hoc erat ꝓpter conſimilem complexionem. ¶ Correlarium Melius et firmius pōt iudicare medic⁹ peritiſſimus de futuris moribus hoium q̄ꝫ aſtrologus. patet quia ad diuerſitatē morum plus faciūt complexiones ꝓpinque ꝙ ſidera remota. ¶ Secūdum correlarium. Si ergo non eſt credendum medicis expertis de morbus futuris hoim: multominus credendū eſt perito aſtrologo. Et nota ꝙ colerici ſunt iracūdi: melancolici inuidi: ſanguinei benigni: flegmatici pigri ſed nō ſemper.

Duodecimo queritur.

Quid eſt fatum? ¶ Rñſio. Fatū eſt cauſa fatati ⁊ fatatū eſt effectus fati. Fatum ꝓprie loquēdo non eſt niſi ordinatio cauſarum ſecundarū ad effectus diuinitus ꝓuiſos: fatatū eſt effect⁹ diuinit⁹ ꝓuiſus ¶ Prima ꝓpoſitio. Licet fatatum ſit in deo cauſaliter ⁊ principiatiue tamen eſt in cauſis ſcd̄is materialiter et ſubiectiue ¶ Scd̄a ꝑpō. Licet fatū pro forma-

li ſignato.i.vt eſt puiſio diuina ſit vnum ⁊ principatiue conſiſtat in deo:materialiter tamen id eſt pro materiali ſignato ſunt plura entia:quia alius eſt cõcurſus cauſe ad effectũ:et alius effectus ad cauſam. ¶ Corrolariũ. Fatũ pro materiali ſignato eſt ens p accidẽs:pro formali eſt ens per ſe. ¶ Tertia ppõ. Effectus qui immediate producunť a deo nõ cadunt ſub fato nec dicunť fatati. Exemplũ: vt angeli anime. ¶ Quarta ppoſitio. Omnes effectus a deo qui producunť mediantibus cauſis ſecũdis cadũt ſub fato ⁊ ſunt fatati. Aug⁹. diffinit fatum ſm eſtimationẽ mathematicorũ qui vocant fatum vim poſitionis ſyderũ ⁊ conſtellationum qua exiſtente quando homo concipitur et naſcitur cognoſciť qualis ſit futurus. Et hoc modo captuꝫ nihil eſt: vt dicit Aug⁹. i homelia epiphanie. ¶ Nota ꝙ cometa eſt exalatio terreſtris ſicca: calida groſſa pinguis et viſcoſa habens partes multuꝫ compactas eleuata vſq ad regionem ſupremã aeris.in qua propter vicinitatẽ ignis et viſcoſitatem eius inflammatur et eſt inflammata. ¶ Correlarium. Cometa non eſt celum nec aliqua pars celi:nec de natura celeſti.patꝫ: quia nulla exalatio eſt ⁊c. ¶ Correlariũ ſcdm. Nulla ſtella fixa vel erratica põt dici vere cometa:nec econtra cometa eſt vere ſtella. pꝫ quia ſtella eſt pars celi ⁊c. ¶ Tertium correlarium. Cometa non eſt de natura elemẽtari ad iſtum ſenſum qđ dicit purum elementum.patet diſcurrendo. ¶ Quartum correlariuꝫ. Cometa non eſt corpus perfecte mixtũ ex quattuor elementis. patet quia eſt impreſſio metheorica. Cometa ſm diuerſas apparitiões habet diuerſa nomina. Primo cometa. Scđo ſtella comata. Tertio ſtella barbata. Quarto ſtella caudata ⁊ alia quedã de quibus alias. Et ſignat quinq ſm philoſophũ. Primũ eſt ſignum ſiccitatis ⁊ ſterilitatis. Scđo eſt ſignũ multitudinis ventoꝝ. Tertio eſt ſignũ bellorũ. Quarto eſt ſignũ ſeditionis. Quīta eſt ſignum mortis principis.

Circa diſtinctionẽ

c decimãquintam pmo queriť. Utrũ ſenſibilia quantum ad animam ſint pducta ex aliquo vel ex nihilo queſtio noſtra intelligit fieri de aliq̃ materialiter. ¶ Reſolutio queſtiõis ſtat in ppoſitionibus. ¶ Prima propoſitio ſiue opinio eſt Scoti que videť eſſe verior:⁊ eſt talis. Quelibet aīa ſenſitiua imediate creatur a deo: ita ꝙ nulla cauſať a celo nec ab angelo. Et hoc patuit in.xvij diſtin.ſecũdi ſentẽ. patet qꝛ nõ ex ſemine quia ſemen corrũpitur:cuꝫ forma carnis introduciť. Nã qđ nõ ẽ nõ põt pducere ſed cũ aīa ſenſitiua pduciť iam ſemẽ diu fuit corruptũ.g ⁊c. Nõ a celo.pꝫ qꝛ oẽ viuũ pſtãtius eſt nõ viuo:ſed celũ nõ viuit ⁊ ois aia ſenſitiua viuit.g ⁊c. Non ab angelo:qꝛ angelus nõ pducit niſi mediante celo:ergo ſolũ eſt a deo:⁊ hoc videť dicere Galien⁹ ꝗ dicit:ꝙ in ſemine ſunt virtutes diuine quas nõ intelligit.

Queriť ſecundo.

Utrũ corpora animaliũ cõpoſita ſint ex quatuor elemẽtis:an ex vno tm̃. ¶ Rñſio Scoti eſt: Qꝛ quatuor elementa nõ manẽt in mixto ſm formas ſubſtãtiales:nec ſm eſſe remiſſum:nec ſm eſſe pfectũ nec intenſum. ¶ Probať pmo. Nulla ẽ ponẽda pluralitas ſine neceſſitate:ſed neceſſitas nõ cogit in mixto pluralitatẽ elementoꝝ. Itẽ dicere ꝙ ſit in quolibet mixto ſit ignis: eſt ponere ignẽ in pfundũ maris. Itẽ quelibet forma ſubſtantialis eſt nata conſtituere vnum ens per ſe:ergo ſi in corpore meo eſt vera forma ſubſtantialis ignis ⁊ ſubſtãtialis forma aeris terre ⁊ aque. ergo erũt quatuor ſuppoſita:⁊ cũ ex quatuor ſit vnũ ergo quodlibet ſuppoſitũ mixtũ erit quinq ſuppoſita:qđ eſt abſurdũ. ¶ Dico ergo ꝙ elementa nõ manent in mixto formaliter ſed tm̃ virtualiter.

Tercio querit. Utrum coꝛpa aialiū mag ꝯſtēt ex elemētꝭ paſſiuis ꝙ̄ actiuis vl̕ ecouerſo. Elemēta actiua dicūt illa q̄ ſūt leuioꝛa: paſſiua q̄ ſūt ꝗuioꝛa. Actiua aer ignis. Paſſiua terra aq̄. Reſolō q̄onis ſtat i ꝓpōnib. ¶ Prima ꝓpō. Sic duplex ē q̄ntitas.ſ.molis ꝟtutis ſm h pōt duplr attēdi elemētoꝝ ꝑdominātia: vicȝ ꝙ̄tū ad molē ⁊ ꝙ̄tū ad ꝟtutē. Si ꝑmo mō ꝑdn̄ant elemēta paſſiua: ⁊ iō ex eis ma͛ie dicūt eē facta. Si loq̄mur ꝙ̄tū ad q̄ntitatē ꝟtutꝭ cū coꝛpꝰ cōplexionatū ſit natū regi ab aīa mediātib elemētis actiuis. ſic ꝑdn̄ant i eis elemēta actiua. ¶ Scđa ꝓpō. Elemēta actiua ꝑdn̄ant in coꝛpib aialiū ſm q̄ntitatē ꝟtutis. ¶ Tertia ꝓpō. Elemēta paſſiua ꝑdn̄ant ꝙ̄tum ad quantitatē molis. Hoc mō dicit Gen̄. producat t͛ra vel aq̄ Circa ſcđm articulū querit quo oꝛdine ſunt ꝓducta. Et primo queritur.

Quarto queritur. vtrū oīa ſenſibilia facta ſint ꝓpt̕ hoīeȝ. Senſibile dr̄ tripl̕r: ſcȝ elicitiue: repn̄tatiue ⁊ obiectiue. Elicitiue dr̄ qđ eſt aptū natū elicere ſenſationē: h mō tm̄ aial ē ſenſibile.i.ſenſitiuū. Repn̄tatiue qđ eſt aptuȝ natū repn̄tare aliqđ obiectuȝ ſenſibile h mō ſpēs obiecti dr̄ ſenſibile. Obiectiue qđ pōt eē obiectū ſenſus. Et lȝ poſſet extēdi ad ſenſibilia: his trib modꝪ: tn̄ doctoꝛ videt artare ad ſenſibilia elicitiua: id eſt aialia. ¶ Reſolō q̄onis ſtat in vna diſtinctiōe ⁊ duob dictꝭ. Diſtictio ē: aīaliū irrōnaliū duplex ē finis. Primꝰ ꝑncipalis ⁊ vltimꝰ. Alius eſt finis ſub fine ſiue minꝰ ꝑncipal̕. ¶ Primū dictū. Oīm creaturarū tā rōnaliū ꝙ̄ irrōnaliū tam ſpūaliū ꝙ̄ coꝛpaliū deꝰ eſt finis ꝑncipal̕ vn̄ Eccl̕iaſticꝰ. Oīa ꝓpt̕ ſemetipm fecit altiſſimꝰ. ¶ Scđm dictū. Oīa aialia irrōtionalia hn̄t ipm hoīem ⁊ ad ipm oꝛdinant tanꝙ̄ ad finē ſub fine: ſiue finē minus ꝑncipalē: hoc dicit ſcriptura ſacra ⁊ philoſophus.ij. Ethicoꝝ. Sumus enim nos q̄ddāmodo finis omnium.

Quinto querit. De oꝛdine ꝓductiōis ſenſibiliū aialiū ꝙ̄tū eſt ex pte tpis: quo ſcȝ die facta fuerīt aialia Reſolō q̄onis ſtat i vna diſtin. Duplex oꝛdo attendit in ꝓductione ſenſibilium. Unꝰ oꝛdo eſt dici a dic. Aliꝰ attēdit ſm oꝛdinē eoꝝ q̄ eodē ꝓducta ſunt. ¶ Nota ꝙ tp̄s creatiōis tm̄ durauit an̄ tp̄s oꝛnatus ꝙ̄tū angeli mali fuerūt in paradiſo ſȝ ipi fuerūt ꝑ aliquā morā in paradiſo ꝗ ⁊c̄. In meridie incepit opꝰ diſtinctionis. In ſcđa die fuit creatū firmamentū In tertia fuerūt facta elemēta. In ꝑma fuerīt creata q̄ttuoꝛ coeua ſic cōplet opꝰ diſtinctionis. In alijs trib dieb fuit factum opus oꝛnatꝰ. In q̄rta die oꝛnauit firmamētū ſole ſtellis ⁊ planetis. In q̄nta oꝛnauit aerē ⁊ aquā: aerē volatilibus: aquā natatilib. In ſexta oꝛnauit t͛rā reptilib beſtijs ⁊ iumētꝭ. In meridie factꝰ ē hō. ſm Frāciſcū. Uide tn̄ l͛raȝ melioꝛē

Sexto queritur. vtrum deꝰ poſtꝙ̄ aialia produxit ab omī opere q̄euerit. Reſolō q̄onis ſtat i ꝓpōnibus. ¶ Prima ꝓpō. Oīs artifex ꝑfectus opꝰ incoat: vt ad ꝑfectionē ꝓducat. ¶ Scđa ꝓpō. Omē oꝑans ꝓpt aliq̄d cōſūmato eo: ꝓpt̕ qđ agit: quieſcit. ¶ Tertia ꝓpō. Omē agēs ꝑfectū ſic oꝑat vt aliqn̄ quieſcat. ¶ Quarta ꝓpō. Cū deꝰ ſit agēs ꝑfectiſſimū i ꝓducēdo vniuerſū neceſſe eſt ipm aliqn̄ quieſcere. ¶ Prima diſtictio. Quies capit duob modis. Uno mō vt dicit ceſſationē ab oī oꝑe laboꝛioſo. Iſto mō deꝰ non q̄euit. Alio mō capit q̄es vt dicit ceſſationeȝ ab oꝑe facto ſine laboꝛe ⁊ fatigatiōe: ⁊ iſto mō deꝰ q̄euit. ¶ Scđa diſtictio. Duplex ē ꝑfectio vniuerſi: q̄dā ꝑmaria: alia ſcđaria: ſiue ſm eē ꝑmanēs: ⁊ ſm eē accn̄tale: vl̕ ſm eē ꝑmariū ⁊ eē ſecūdariū. Perfectio vniuerſi primaria et permanens ſtat in ſpeciebus et entibus.

ſm eſſe ſpecificū vl' in completo numero ſpecierū. Hec pfectio nō pōt ſtare in indiuiduis: qꝛ nō manent: ſed ſcſſiue ſuccedūt. Alia eſt pfectio vniuerſi q̄ attendit ſm eſſe decurrēs et ſucceſſionē cōtinuam indiuiduoꝛū. ¶ Quinta ppō. Quia ſm primā pfectionē vniuerſi cōpleuit de⁹ totū vniuerſum in ſex diebꝫ: ſcꝫ q̄tū ad pncipia vniuerſi q̄ ſunt celū ꝛ quattuoꝛ elemēta ꝛ q̄tū ad ſpēs: idō quieuit ab omni opere ſuo. ¶ Sexta ppō. Quia de⁹ continue operat̄ q̄tum ad indiuiduoꝝ productionē: ideo deus dicitur operari vſqꝫ nunc ꝛ operat̄ vſqꝫ in finē. vñ Joh. v. Pater me⁹ vſqꝫ mō operat̄ et ego operoꝛ.

c

Circa diſtinctionem decimāſextam q̄rit̄ primo.

¶ Utrū homo ſit imago dī vere. ¶ Reſolutio q̄ſtiōis ſtat in ppōnibꝫ. ¶ Prima ppō eſt. Imago trinitatis increate eſt expꝛeſſa ſimilitudo ei⁹. Similitudo ponit̄ loco generis: qꝛ oīs imago eſt ſimilitudo: ſed nō ecōtra: qꝛ imago addit vltra ſimilitudinem imitationē ad pri⁹: pbat hoc Aug. Ponant̄ duo oua oīno ſimilia vnū nō eſt imago alterius. vñ dr̄ imago q̄ſi imitago. ¶ Scḋa propoſitio. Licet neceſſe ſit omnē creaturam aſſimilari aliquo mō ꝛ impfecte ipſi deo: tamē neceſſe eſt ad cōpletionē vniuerſi ꝙ ſit aliqua creatura pfecta ꝛ expꝛeſſa ſimilitudo dei. patet: qꝛ oīs creatura habet eſſe: ergo aſſimilant̄ deo in eſſe. Scḋa pars ptꝫ in hoīe ꝛ angelo. ¶ Tertia ppō. Licet quelibet creatura poſſet eſſe veſtigiū dei: nō tñ q̄libet natura ē imago. ¶ Quarta ppō. Quadruplex eſt ſimilitudo quedā p ꝯueniencIā oīmodā in natura. Alia p participationē alicuius nature vniuerſalis. Tertia eſt ſm pportionē. Quarta p cōueniencIā ordinis. Prima ſilr̄itudo ſolū reperitur in diuinis pſonis. ¶ Coꝛrelarium. Imago nō repit̄ in creatura ſm iſtū modū. Scḋa ſilr̄itudo hō ꝛ aſin⁹ ſunt ſilr̄es in natura aīalis. Tertia ſilr̄itudo attēditur in ſilr̄i ſe hñe: vt auriga ꝛ nauta ſūt ſimiles ſm pportionē. ¶ Quarta ſilr̄itudo eſt exēplificati ad exēplatū: et p ordinē: qꝛ opoꝛtet ꝙ pmo ſit exēplar: vt imago ceſaris hꝫ oꝛdinē ad ceſarē: qꝛ eſt poſterioꝛ ipſo. ¶ Quīta ppō. Licet duob⁹ pmis modis capiēdo ſilr̄itudinē natura creata nō poſſit deo aſſimilari: tñ oīs creatura deo aſſimilat̄ duobus vltimis modis. pꝫ: qꝛ oīs creatura eſt actiua q̄tum ad pportionē: ptꝫ etiā q̄tū ad exemplar qꝛ oīs creatura eſt exemplata ab exēplari increato. ¶ Sexta ppō. Creatura rōnalis vt hō eſt expſſa imago dei p ꝯueniētiā pportiōis ꝛ ꝯuenientiā oꝛdinis.

Secundo querit̄. vtrū hō ſit imago dei naturalr̄.

Notandū ꝙ triplex eſt imago. Quedā artificialis q̄ repñtat imaginatū p formā artificialē. Alia eſt imago naturalis q̄ ſcꝫ repñtat ſuū imaginatū p formam naturalē vel p aliqḋ qḋ hꝫ a natura: vt fili⁹ regis ē imago ſui pr̄is. Alia eſt imago cōnaturalis q̄ repñtat ſuū imaginatū nō ſolum p naturā ſeu p aliqḋ qḋ hꝫ natura: ſed etiam p ꝯuenientiā oīmodā in natura cū imaginato vt fili⁹ dei eſt imago pr̄is. ¶ Reſolutio ſtat in ppoſitionibus. ¶ Prima ppō. Qꝫ homo non eſt imago artificialis dei: ſed eſt imago dei naturalis. patꝫ qꝛ hō per ſua naturalia repſentat deum: ergo. ¶ Scḋa ppō. Licet hō ſit naturalr̄ imago dei nō tñ eſt imago connaturalis dei: ſꝫ ſolus fili⁹ eſt imago dei cōnaturalis. pma ps ptꝫ: qꝛ hō non ꝯuenit cū deo p oīmodā ꝯuenienciā in natura: ergo ꝛc.

Tertio queritur. vtrum eē imaginē ꝯueniat hoī pprie ita ꝙ nulli alij ab ipo.

¶ Reſolꝰo q̄ōnis ſtat i ppoſitiōibꝫ. ¶ Pria ppō. Eſſe imaginē dī nō eſt ppriū hoī ſimplr̄: qꝛ nō ꝯuēit ſibi ſoli ſed etiā angelis. ¶ Scḋa ppō. Eſſe imaginē dei eſt ppriū hoī ad aliqḋ. ptꝫ: qꝛ cō

uenit omni homini: ꝛ eſt ſibi proprium ꝑ reſpectum ad bruta.

Querit̃ quarto Utrum

ratio imaginis ꝓncipalius iueniatur in angelo ꝙ̃ in aĩa. ¶ Reſolutio. q. ſtat in ꝓpõnibꝫ. ¶ Prima ꝓpõ. Cũ expſſio imaginis ↄſiſtat in couenientia ordinis et ꝓportiõis: intencio dignitatꝫ imaginis cõſiſtit ſm̃ intẽtionẽ couenĩetie ꝙ̃tũ ad proportionẽ vel ordinẽ. ¶ Scḋa ꝓpõ. Duplex eſt ↄueniẽtia creature ad deum ſm̃ ordinẽ: quedã eſt de eẽ imaginis: ꝛ q̃dam de bene eſſe imaginis. i. accñtalis. Ordo eſſentialis creature rõnalis eſt ꝙ ordinet̃ ad deũ fruendũ tanꝙ̃ finẽ vltimũ. Hic ordo eſt eẽntialis imaginis. De bñ eẽ eſt ꝙ creatura rõnalis ꝓponat̃ alíjs ꝛ ꝙ alia ordinent̃ ad ipſam. ¶ Tertia ꝓpõ. Triplex eſt ordo in creatura rõnali ſm̃ quaꝫ ↄformat̃ a deo. ¶ Prim⁹ ordo eſt ſm̃ quẽ creatura rõnalis eſt nata ↄiũgi deo ꝑ dilectionẽ ꝛ amorẽ. ¶ Correlariũ. Angel⁹ ꝛ aĩa eq̃parant̃ in rõne imaginis ꝙ̃tũ ad iſtũ ordinẽ. pꝫ q꞉ erim⁹ equales angelis: q꞉ oẽs immediate ordinamur ad deum. ¶ Scḋs ordo eſt ꝗ creatura rõnalis preponit̃ alíjs creaturis. Iſto mõ angel⁹ eſt expſſior imago dei ꝙ̃ aĩa. pꝫ q꞉ angeli ꝓponunt̃ oĩ creature: etiã ipſi hoĩ ꝛ nõ ecõuerſo. ¶ Terti⁹ ordo eſt ꝗ creature irrationales ordinant̃ ad rõnalẽ creaturam. iſto mõ hõ ẽ expſſior imago ꝙ̃ angel⁹. patet q꞉ ſenſibilia ꝛ aĩalia nõ ſũt facta ꝓpt̃ angelos ſed ꝓpt̃ hoĩem. ¶ Quarta ꝓpõ ꝓncipal̃ eſt: ꝙ duplex ↄueniẽtia ꝓportionis ſiue habitudinis in creatura rõnali ad ipſm deũ: q̃dã eſt q̃ eſt de eſſe imaginis alia ẽ de bene eſſe: illa q̃ ẽ de eẽ imaginis attendit̃ penes intrinſeca aĩe ſiue potentias: vt memoriã intelligẽtiã ꝛ volũtatẽ. Quãtũ ad bñ eſſe attendit̃ penes extrinſeca circa corp⁹. ¶ Quinta ꝓpõ. Hec cõueniẽtia ꝓportionis q̃ ẽ de bñ eſſe imaginis aĩe q̃ ſcꝫ attẽdit̃ ꝑ reſpectũ ad corp⁹ põt eſſe magis vl̃ min⁹ expſſa dupl̃r. ſcꝫ ꝓuatiue vl̃ poſitiue ¶ Sexta ꝓpõ. Licꝫ aĩa inꝙ̃tũ ad ꝓportionẽ q̃ eſt de bñ eſſe imaginis ꝙ̃tum ad corpus ſit imago expſſior dei poſitiue: tñ angel⁹ ẽ imago expſſior ꝓuatiue. Nõ ꝙ in corpore ſit imago: ſꝫ q꞉ aĩa ꝑ cõparationẽ ad corp⁹ ſimilat̃ deo: q꞉ ſicut de⁹ ẽ in q̃libet creatura: ita aĩa eſt tota in toto corꝑe: ꝛ tota in q̃libet parte. Sil̃r q꞉ aĩa hꝫ corp⁹ gñat vt pĩ. Item ſicut oĩa ab vno deo: ita oẽs hoĩes ab vno. In angelo eſt maior expſſio ꝙ̃ ſimilitudo ꝛ rõ imaginis ꝑ cõparationẽ ad corpus ꝓuatiue: q꞉ ſicut de⁹ priuat̃ corpore ita angel⁹. ¶ Primũ correlariũ. Quãtũ ad ↄnenientiã ꝓportionis q̃ eſt de eẽ imaginis int̃ hoĩeꝫ ꝛ ãgelũ ẽ oĩoda eq̃litas. ¶ Scḋm correl̃. Quãtũ ad cõueniẽtiã ꝓportiõis q̃ ẽ ſolũ de bñ eẽ aĩa ẽ expſſior imago poſitiue ¶ Tertiũ corre. ꝙ̃tũ ad ↄuenientiã ꝓportionis q̃ ẽ de bñ eſſe angelus ẽ expſſior imago priuatiue.

Quinto querit̃. vtrum

ꝓncipal̃r⁹ ſit imago ĩ maſculo ꝙ̃ ĩ femina ¶ Reſolutio qõnis ſtat ĩ vna diſtinctiõe. Diſtinctio eſt: imago capit̃ dupl̃r. Uno mõ ꝙ̃tũ ad ea q̃ ſunt de ꝑ ſe ꝛ de eſſe imaginis. Alio mõ ꝙ̃tũ ad bñ eẽ vl̃ ꝙ̃tũ ad accidẽtalia ¶ Primũ dictũ. Imago ꝙ̃tũ ad id qḋ ẽ de eſſentia ſiue cõpleto ei⁹ eſſe eq̃lit̃ repit̃ in maſculo ꝛ femina. pꝫ q꞉ ↄſiſtit in actibꝫ ꝓmis ꝛ ſcḋis aĩe: ſꝫ cũ iſti ſũt eq̃lit̃ in vtroqꝫ. ergo ꝛc̃. ¶ Scḋm dictũ. Imago ꝙ̃tũ ad aliquã accidẽtalẽ ꝓprietatẽ ſue ꝙ̃tũ ad bñ eẽ ſcꝫ vt aĩa hꝫ q̃dã relationẽ ad corp⁹: tũc ꝓncipali⁹ dĩ cõſiſtere ĩ viro ꝙ̃ ĩ muliere. patꝫ q꞉ imago in viro ẽ in ſexu ꝑfectiori. Etiã ꝙ̃tũ ad ꝓſidentiã: etiã ꝙ̃tũ ad rationẽ ꝓncipiandi. ¶ Sexus ẽ differẽtia accidẽtal̃ qua mas differt a femina ꝛ ecõtra. Femina capit̃ tot modis ꝗ̃t vir. Capit̃ aũt vir primo mõ etate. j. Cor. xiij. Cũ fact⁹ ſũ vir euacuaui. Scḋo mõ vt diſtinguit̃ ↄ ſexũ femineũ. Tertio mõ pro marito. Quarto mõ pro q̃cũqꝫ hoĩe ſtrenuoſo ſiue ſit maſcu

lus ſiue femina. Beatus qui non abijt. Quito modo metaphiſice z ſic dicit ſuperiorē partem rationis. j. Cor. xj. Vir eſt imago et gloria dei: qz quādo homo reſpicit eterna eſt vir: qn terrena ē mulier. Mlier dr vir mollis z de facili ad peccatū flexibilis: vñ vocanť effemiati. H mō exponiť illa auctoritas. Melior eſt iniqtas viri ꝗ̄ mulier bene faciens.

Sexto queritur. Utrū

imago principalius ſit in cognitiua ꝗ̄ in motiua ſiue affectiua. ¶ Queriť ǧ qre doctor querit vtrū imago cōſiſtat in potentia motiua. ¶ Rñſio: ꝙ duplex ē motiua: ſcʒ impatiua z executiua. Impatiua idēʒ ē qđ volūtas. Executiua idē eſt qđ affectiua. Imago z ſilitudo differūt: qz imago eſt ɔfiguratio i q̄ntitate que ē conformis ſignrato. Siliťudo eſt rerūʒ differentiū eadēʒ q̄litas. Imago ǧ eſt in quātitate: ſilitudo i qualitate: z ſm iſtas differētias ſequunť tres opiniones. Prima ē Hugonis. Imago accipiť aliqñ ꝓ illo ad cuiꝰ exēplar aliqd fit: h mō eſſentia diuīa eſt imago: ideo cū dr Geñ. j. Faciamꝰ hoīeʒ ad imaginē z ſilitudinē no. accipiť ꝓ eſſentia diuina: pōt etiā accipi pro filio dei: z hoc modo pōt intelligi auctoritas pdicta. Tertio pōt accipi vt exponi ꝙ imago ſtet ibi ꝑ re creata. ¶ Corrolariū rñſiuū. Licet imago creationis pncipalius ſit in pte cognitiua: tñ imago recreationis eſt principalius in parte affectiua ſiue motiua. ¶ Prima ps parʒ: quia imago creationis cōſiſtit in memoria intelligētia z volūtate. Nam memoria z intelligētia ſe tenent ex pte cognitiue: z voluntas tm̄ ex pte affectiue. ¶ Secunda pars patet: quia imago recreationis ſtat in ſpe fide z charitate. Sed ſola fides ſe tenet ex parte cognitiue z ſpes et charitas ſiue amor ſe tenet ex pte affectiue. Bonauētu. Albertꝰ Henricꝰ Thomas tenēt: ꝙ in volūtate ſunt due potētie: ſcʒ ɔcupiſcibilis z iraſcibilis. Scotꝰ tenet ɔtrariū z ſm eū verū eſt ꝙ illi actꝰ habent diuerſa organa: ſcʒ pelliculas q̄ in motu concupiſcibili conſtringunť cū dolet aut timet: in motu iraſcibili pellicula extendiť ebullit z aſſurgit: qz ira eſt ebullitio et accenſio ſanguinis circa cor. Et ideo dicit Scotus ꝙ bñ ſunt potentie due in potentia ſenſitiua tñ nō ſūt niſi vna potētia in aīa: ſcʒ volūtas: q̄ habet duplicem affectionē: ſcʒ affectionem iuſticie que eſt libertas naturalis. Alia eſt affectio volūtatis commodi in qua ē ſpes. Uide Scotum in ſecūdo.

Irca diſtinctionem decimāſeptimā queriť

pmo. ¶ Utrū aīa pmi hoīs pducta ſit de dei ſubſtātia ¶ Rñſio bonauētura dicit ꝙ deꝰ ad creaturas refertur i rōne cāe efficiētꝪ formaľ et finis. Pro quo aduertendū ꝙ aliquid dr cā formaľ dupľr. Uno mō qđ perficit materiā z cū ipſa fit totū cōpoſitūʒ z ſic deꝰ nō eſt cā formaľ. Alio mō capiť cauſa formalis large ꝓ cauſa exēplari. Dis cauſa q̄ agit ꝑ intellectū z ꝑ noticiam dr cauſa formalis ſiue exēplaris. Hoc mō capit Bonauētura in ſolutione: ſed hec cauſa formalis non diſtinguiť a cauſa efficiēte. Ro. xi. Ex ipo: ꝑ ipm z in ipo ſūt oīa. Ex ipo tāꝗ̄ pncipio effectiuo qđ attribuiť pri: ꝑ ipm tanꝗ̄ cām exēplarē et attribuiť filio q eſt exēplar oīm. In ipſo tanꝗ̄ in fine: finis habet rationem boni z attribuitur ſpūiſancto.

Secundo queriť Utrū

aīa ade pducta fuerit ex materia. Adam capiť tripľr. pmo mō idēʒ eſt qđ hō. ſcđo mō xpē vocať ſcđus adā. tertio mō capiť ꝑ primo hoīe. ¶ Reſolo. q. ſtat in tribus opinionibꝰ. Prima eſt ſcoti ſcʒ ꝙ nullus angelus nulla aīa intellectiua: nulla aīa ſenſitiua ē cōpoſita ex materia z forma. Ponit tñ aliquā cōpoſitionē qz in q̄libꝫ ente ꝑ ſe extāte eſt duplex realitas ſcʒ qđ

diras q̄ dr̄ forma totius: ⁊ materia toti⁹
q̄ eſt dr̄ia indiuidualis: hec eſt vera opi-
nio. ¶ Scđa opinio eſt Guilhelmi wa-
rillon q̄ dicit ꝙ quilibet angelus q̄libet
aīa intellectiua et ſenſibilis eſt cōpoſita
ex materia ⁊ forma. ¶ Tertia opinio eſt
Bonauēture media dicens ꝙ angelus ⁊
aīa rōnalis ſūt cōpoſiti ex materia ⁊ for-
ma: qꝛ ꝑ ſe exiſtūt. Nō ſic de aīa bruti: iō
dicit ꝙ aīa bruti nō eſt cōpoſita ex mate
ria ⁊ forma. Si dicas qđ idē eſt iudiciuꝫ
de aīa hoīs ⁊ bruti: qꝛ vtraqꝫ ē eque ſim-
plex. Rñdit ꝙ nō eſt ſile: qꝛ aīa intelle-
ctiua ꝑ ſe ſubſiſtit: aīa bruti non.

Tertio queritur. vtrum

aīa ade ꝓducta fuerit añ corpus vel po-
ſtea. Reſolutio q̄ōnis tenēdū eſt ꝓ certo
ꝙ aīa ade non fuit ꝓducta añ corp⁹: ſed
ꝓducta fuit in corꝑe. Licet Aug. aliq̄ñ
videaꝫ ſenſiſſe ꝯrariū vł ſaltē dubitaſſe.
ptꝫ: qꝛ aīa vniꝫ corꝑi vt ꝑfectio naturał
ꝑfectibili: ⁊ ſicut motor mobili: ergo hꝫ na-
turalē inclinationē ad corpus: ergo fuiſſet
ſibi penale non hr̄e ad qđ inclinaꝫ natu-
raliter: ⁊ ſic habuiſſet penaꝫ ante culpā.
Jtem ſine corꝑe nō pōt mereri vel deme-
reri: ergo non debuit eſſe ſine corpore.

Queriꝫ quarto. vtrum

corp⁹ p̄mi homis ꝓduci debuit pure de
natura celeſti. Reſoło q̄ōnis ſtat i ꝓpō-
nibus. ¶ Prima ꝓpō. Corp⁹ ade nō fu-
it pure formatuꝫ de natura celeſti. patet
Geñ. ij. Formauit de⁹ hoīeꝫ de limo tre.
¶ Scđa ꝓpō. Cōgruentia ordinis exige
bat ꝙ corp⁹ p̄mi homis nō debebat for-
mari de natura celeſti pure: imo debuit
formari de natura elemētari: qꝛ ſapiētia
diuina oīa fecit ſm decentiā ⁊ originem
¶ Tertia ꝓpō. Quadruplex ordo hoīs
reqrebat ꝙ corp⁹ ſuuꝫ debebat formari
de natura elemētari ⁊ nō pure celeſti. pa
tet p̄mo q̄tuꝫ ad ordinē ad ſeipm̄: qꝛ ho
mo condit⁹ fuit ad cognoſcendū multa:
⁊ ideo eget diuerſis organis. Scđo req-
rebat ordo ad inferiorē creaturā q̄ facta
ſunt ꝓpter hoīem. Tertio q̄tū ad crea-
turam parem: quia ſicut facta eſt creatu
ra vna rōnalis in ſupremo loco: ita decu-
it ꝙ alia fieret in infimo loco. Quarto:
ordo ad finē ſiue ad deū hoc requirebat
Nam ideo fact⁹ eſt hō: vt ꝑ humilitateꝫ
ſubiectionis aſcēderet: vñ diabolus ſuꝑ-
biēs ceciderat: ideo decuit vt fieret de hu
mili et vili materia.

Quinto queriꝫ. vtrum

corpus ade conſtitutuꝫ fuerit de natura
pure elementari: aut ſimul cum natura
elementari ad eius conſtitutionē cōcur-
reret natura celeſtis. ¶ Reſpōdeo ꝙ ſūt
opiniones. ¶ Prima opinio eſt ꝙ natu-
ra celeſtis corporis venit ad conſtitutio-
nem corporis humani nō ſicut vnum de
elemētis: ſed ſicut mediū ligans ⁊ conci-
lians elemēta. ¶ Alia opinio eſt huic cō
traria ⁊ reprobanꝫ ambe. ¶ Tertia opi-
nio ſtat in vna diſtinctiōe. ¶ Diſtinctio
eſt ꝙ natura celeſtis capitur dupliciter.
Vno modo per proprietatem et verita-
tem. Alio modo per ſimilitudinem. Jl-
la eſt natura celeſtis per proprietatem q̄
eſt vere celum vel pars celi hec eſt incor-
ruptibilis: de hac pono propoſitiones.
¶ Prima propoſitio. Qꝫ natura celeſtis
per ꝓprietatem ſm veritatē ⁊ ſubſtātiaꝫ
nō venit ad cōſtitutionē corporis huma
ni: licet bene ſm virtutem: quia influunt
in hec inferiora. Jlla natura dicitur cele
ſtis per conformitatē vel ſimilitudinem
que ē conformis celo: ⁊ in ſubtilitate pu-
ritate et claritate eleuata ſuper qualita
tes actiuas et paſſiuas. Hoc modo ſpūs
vitales: ſpūs aīales: ſpūs naturales di-
cunꝫ ď natura celeſti. ¶ Scđa ꝓpō. Na
tura celeſtis ꝑ conformitatem vere ⁊ ſm
ꝓpriā eſſentiā venit ad ꝯſtitutionem cor
poris humani. ptꝫ: qꝛ corp⁹ aīalis habet
illos ſpūs ſupradictos. ¶ Correlariuꝫ.
Jſti ſpūs ſm ꝑitatē ſūt de natura elemē
tari. ptꝫ: qꝛ corrumpunꝫ ⁊ reſtauranꝫ.

Sexto queritur. vtrum corp⁹ primi hoīs cōſtitutū fuerit ex elementis in cōpoſitione vel cōplexione eq̄li. i. Vtrū in eius corpe tm̄ ſit de igne de aqua de aere ſicut de terra ¶ Reſolutio q̄onis ſtat in ꝓpōnibꝰ. ¶ Pria ꝓpō. Eſt ꝙ eq̄litas miſcibiliū in mixto eſt duplex quedam eſt a pondere: alia eſt a iuſticia. ¶ Scđa ꝓpō. Eq̄litas a pōdere eſt triplex ſm medicos. quedā eſt ſm quātitatem molis: alia ſm quantitatē virtutis. tertia ſm quantitatē molis ⁊ ꝟtutis ſil'. ¶ Tertia ꝓpō. Eq̄litas miſcibiliū a pōdere q̄ꝝtum ad quātitatē molis ⁊ virtutis ſil' nō eſt poſſibilis in natura. Nā ſicut impoſſibile eſt aurū puꝝ eſſe equale in pōdere ⁊ valore argēto vel ferro. Ita nec pōt eq̄litas ignis ⁊ terre in mixto eē q̄ꝝtū ad q̄ntitatē molis ⁊ ꝟtutis. Etiam ab eq̄li ꝓportione nō fit actio. ¶ Quarta ꝓpō. Eq̄litas a pondere in mixto ſm q̄ntitatē molis nō eſt poſſibilis. ptꝫ: q⁊ ſi tātus eſſet ignis in me q̄nta terra ſtatim cōſumeret terram. Etiā neq₃ aſcenderet neq₃ deſcēderet: q⁊ q̄ðlibet elementū traheret ad ſuā regionem. ¶ Quinta ꝓpō. Equalitas a pōdere ipoꝝ miſcibiliū in mixto ſm q̄ntitatē ꝟtutis etiā eſt impoſſibilis quo ad naturā: q⁊ ſi terra tm̄ reſiſteret q̄ꝝtum ageret ignis non eſſet actio q⁊ ſm phiſicos in eq̄li ꝓportione non eſt actio. ¶ Correlarium. Quocūq₃ mō capiat' eq̄litas a pōdere ſiue ꝓmo mō ſiue ſcđo mō ſiue tertio mō eſt impoſſibilis q̄ ad naturam. Alia eſt eq̄litas a iuſticia. ¶ Sexta ꝓpō. Eq̄litas a iuſticia miſcibiliū in mixto attēdit' in cōmēſuratione miſcibiliū in mixto ſm ꝓportionē debitam ⁊ ſm exigentiā forme introducende. ¶ Septima ꝓpō. Iſta eq̄litas a iuſticia nō eſt punctualis ſeu ꝯſiſtēs in indiuiſibili: ſ₃ h₃ amplitudinē et latitudinē graduum. ¶ Octaua ꝓpō. Scđm diuerſos ſtatus hoīs diuerſa eſt eq̄litas a iuſticia ipoꝝ miſcibiliū in corpore humano. Nota ꝙ triplex eſt ſtat⁹ hoīs: ſ₃ glīe miſerie ⁊ innocētie. ¶ Nona ꝓpō. In ſtatu glīe erit ꝑfectiſſima eq̄litas a iuſticia ipſoꝝ miſcibiliū in corpe hūano: ſic eſt in ſtatu miſerie iꝑfecta: ⁊ i ſtatu inocētie media.

Circa diſtinctionē decimāoctauā q̄rit' ꝓmo. Vtrū mulier formata fuerit. Et ſūt tres q̄ones. Prima vtꝝ ſit de viro. Scđa vtꝝ de coſta. Tertio vtrū de dormiēte. Prim⁹ termin⁹ eſt vn̄. ⁊ capit' duplr. Vno mō localr. Alio mō cauſalr. Prio mō eſt aduerbiū loci. Scđo mō dic̄ cām: ⁊ q⁊ ſūt q̄ttuor cauſe capit' q̄druplicit'. Primo pōt dicere cauſā efficiētē: vt vn̄ ē oīs creatura. Rn̄det' a deo. Vn̄ venit ꝙ de⁹ voluit creare hominē. Rn̄det' ꝓpt bonitatē ſuā ⁊ vt faceret eū ꝑticipare gl'iā btitudīs q̄ ē ne q̄ꝝtū ad finē. Vn̄ ē ꝙ hō ē riſibilis. Rn̄det': q⁊ rōnalis: q̄ꝝtū ad cauſā formalē. Vn̄ eſt cultellus. Rn̄det' de ferro q̄ꝝtū a cauſā materialē. Sopor eſt quedā dulcedo immiſſa maxime a deo ipi aīe ꝑ quā totalit' abſtrahit' ab actibꝰ exterioꝝ ſenſuum hic ērat in adam ⁊ nō ſomn⁹ proprie. Vide litterā doctoris: q⁊ pulcra.

Querit' ſcđo. Vtrū mulier formata ſit de coſta viri ſm rōnē ſeminalē. ¶ Rō ſemialis ſm Scotū ē forma ſubālis ipſi⁹ ſeminis: vel q̄dā qualitas neceſſario ꝯn̄s formā ſubālē ſemis q̄ eſt q̄ddāmō alteratiua ſiue diſpoſitiua ad corruptionē ſeminis: vt ex ip̄o generet' aliqð ſile ꝑfecti⁹. ¶ Correlarium. Xp̄i corp⁹ nō fuit formatū ex ſemie. ptꝫ: q⁊ fuit ð puriſſimis ſāguibꝰ ꝟgīs. Aug. ponit q̄druplices rōnes reꝝ. Prio ꝓmordiales ⁊ ſūt ille q̄ ſūt imediate a diuia potētia ſm q̄s de⁹ ꝓducit cunctas res creatas: dicūt' ꝓmordiales q⁊ nulle ſūt priores ⁊ ſūt priores oībꝰ aliīs ¶ Scđo ydeales in q̄ꝝtū dicunt' cognitiū: q⁊ ydea dr̄ cognitio ¶ Tertio dicuntur exēplares ſm ꝙ ſm

ipſas res ꝑducūt. ¶ Quarto dicūt cauſales inq̄ꝝtū ſūt cauſe reꝝ. Rō obediētialis ē q̄ creatura ē in obediētia creatoris ad faciendum in ea q̄cq̄d ſibi placuerit. ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in ſequentibꝫ diſtinctionibꝫ. Prima diſtinctio ē. Rōnes ſeminales ꝛ cauſales poſſūt capi dupľr. Uno mō de rigore ſmonis. Alio mō vt diſtinguanť ab inuicē. Cauſa ē cōis ad intrinſecā ꝛ extrinſecā: ꝛ ſic extēdit ſe ad oēm cām. Rō ſeminaľ nature tenet ſe ex parte nature vľ forme. ¶ Primū correlariū. Loquēdo de rōne ſeminali ꝛ cauſali de rigore ſermonis hñt ſe ſicut ſupius et inferi⁹. pꝫ ex dictis. Scđo ē loquēdū inq̄ꝝtū diſtinguunť ab inuicē: ꝛ ſic dico inq̄ꝝtū rōnes cauſales ſolū ſunt in mēte diuina. Rō ſeminaľ ſolū ī creatura. ¶ Correlariū. Rōnes ꝑmordiales et cauſales ſunt idē re licet differūt rōne. Rōes materiales ꝛ ſeminales ſūt idē re ꝛ differūt rōne: q2 ſūt rōes materiales ſm q̄ ex ipis mō ꝯſueto aliq̄d ꝑducit. Rōnes ſeminales q̄n fit ex eis tāq̄ ex ꝑncipio materiali ſiue naturalr̄ ſiue aliť. ¶ Scđa diſtictio. Aliq̄s effectus fieri a deo pōt dupľr eſſe. Primo mō ita q̄ nulla ē actio ipſi⁹ creature aut ſaltē nulla ē potētia niſi potētia obedientiaľ: vt q̄n de⁹ creauit celū ꝛ terrā nulla erat potētia nec actiua nec paſſiua ad ipm effectū niſi obedientiaľ: vel vt q̄n xp̄s ſatiauit q̄nq̄ milia hoīm de q̄nq̄ panibꝫ. patet etiā in ſacro altaris. panes nō fecerūt ſed erāt in potentia obedientiali tm̄. Potētia obedientiaľ eſt q̄ reſpicit oī potentiā creatoris ſiue ꝑmi efficiētis: ſm quā ꝑmū efficiēs pōt facere de creatura q̄cq̄d nō iplicat ꝯdictionē. ¶ Pono ꝑmū dictū. Oēs effect⁹ q̄ ſunt ſm potētiā obedientialē hñt tm̄ rōnes cauſales ꝛ nō ſeminales. Alio mō pōt effect⁹ ꝑduci ſic q̄ nō ſolū ē in potētia paſſiua vľ obediētiali ſꝫ etiā ī potētia intrinſeca actiua: vt triticū fit ex ſemine: bos ex ſemie ꝛc̄. ¶ Scđm dictum. Hec ꝑductio ē ſm rōnes ſeminales. ¶ Tertia diſtinctio. Aliq̄ potētia nature q̄ ordinať ad aliquos effect⁹ ꝑducibiles ē duplex. Quedā ꝓpinq̄ ꝛ ſufficiēs. Alia remota ꝛ inſufficiens. Exēplū ꝑmi vt ſemen hoīs bouis vel tritici poſitū in loco debito. Primū dictū. Potentia propinq̄ ꝛ ſufficiēs nature ad ꝑducendū aliquē effectū ordinata determinate dr̄ rō ſeminaľ. Exēplū ſcđi vt panis ſiue alimentū ē in potentia remota ad ꝑducēdū hominē vľ bouē nō imediate ſed mediantibꝫ tribꝫ digeſtionibꝫ ¶ Pria ī epate vbi ipurū eſt vrina ꝛ emittiť. Scđa digeſtio fit in ſtomacho ꝛ ipurū ē ſterc⁹: ꝛ emittiť p ſeceſſum. Tertia digeſtio fit calore cordis ꝛ ipurū ꝯuertiť in ſemine puro: ꝛ cōuertiť in ſāguinē ꝛ carnē. ¶ Scđm dictū. Iſta potētia remota ꝛ inſufficiēs nature ad ꝑducendū effectū nō debet dici ꝓprie ratio ſeminaľ: licet largo mō poſſet dici. ¶ Quarta diſtinctio. Illud qđ ē in remota diſpoſitione reſpectu effect⁹ ꝑducendi pōt ꝑduci ad illū effectū duobꝫ modis. Uno mō mediate. Alio mō imediate. ¶ Primū dictū. Si aliq̄s effect⁹ ꝑducitur ex aliq̄ habēte potentiā remotā ad ipm mediate: ꝛ ad ipm ordinať: tūc dico q̄ illō corp⁹ hñs potētiā ē ratio ſeminaľ. ¶ Scđm dictū. Si effectus ille ꝑduciť imediate ex habēte potētiā remotā illud hñs potētiā nō eſt rō ſeminaľ reſpectu illius effect⁹: vt ſi de⁹ ex pane imediate faceret carnē panis ñ eēt rō ſeminaľ reſpectu illi⁹ carnis. Ex dictꝫ pꝫ rñſio ad q̄ōnē cū q̄riť. Utrū mulier facta ſit de coſta ade tāq̄ de rōne ſeminali ꝛ rñdeť q̄ nō.

Tertio queriť. Quid ſit

rō ſeminaľ ſm eſſentiā. Et cū ꝯſtet eā eē formādā ē q̄ſtio. Utrū ſit forma vľis vel ſingularꝫ. Rñdeť ſm doctorē. Rō ſeminaľ eſt eſſentia forme ꝑducēde differens ab illa ſm eſſe cōpletū ꝛ incōpletū vľ ſm eſſe ī actu ꝛ in potētia. Propōnes ſcoti. ¶ Prima ꝓpō. q̄ ſemen nō ē ipſa eſſentia materie nec rō ſeminaľ. pꝫ q2 q̄n duo aliq̄ ſic ſe hñt q̄ vnum manet altero corrupto

ſilla nō ſunt eadē ſed ſic eſt de ſemine ⁊ de
eſſentia nature: q2 ſemen corrūpit᷑ ⁊ mate
ria manet ſub alia forma. ſ. ſanguis ⁊ car
nis. ¶ Scđa ꝓpō. Rō ſeminal᷑ vl᷑ ſemen
nō eſt potentia paſſiua materie p3 q2 po
tētia materie pōt manere corrupto ſemi/
ne vel rōne ſeminali: p3 vt ꝑus q2 poten-
tia paſſiua nō pōt ſeparī a materia quia
ſemꝑ eſt receptiua aptitudinalr. ¶ Ter-
tia ꝓpō. Rō ſeminal᷑ nō eſt eſſe forme ꝓ-
ducende vl᷑ generādę ꝑexiſtens in mate-
ria differēs ab ea ſm eſſe ſicut incōpletū
a cōpleto. p3 q2 ens naturale ꝓducit᷑ to-
tum eſſe forme. ¶ Quarta ꝓpō. Nec ſe-
men nec rō ſeminal᷑ ſunt coeua ipſi mate
rie. pt3 q2 materia ꝑcedit tpe. Nā ſemen
fit ex alimento. ergo materia prius fuit ſub
forma alimenti. ¶ Quinta ꝓpō. Semē
nō ſemꝑ eſt in aiali ſeminā̄te. p3 q2 ſemen
fit ex ſuꝑfluo alimenti ſed nō om̄e aial h3
ſuꝑfluū alimenti. ¶ Sexta ꝓpō. Semen
non cōcurrit effectiue ad gn̄ationē ſic ſcȝ
ꝙ attingat effectū. i. formā ꝓducēdā. pa-
tet q2 eodē inſtanti in quo ꝓducit᷑ forma
terminās gn̄ationē nō eſt ſemen. ergo ſemen
nō producit: q2 qđ nō eſt nō pōt cauſare
Nā actus ſecūdus ꝑſupponit actū primū
alioquin actus ſecūdus eſſet act⁹ pm⁹.

Queritur quarto. vtrū

anime oim hoim ſit vna ſbā vel diuerſe.
¶ Rn̄ſio. Dicendū ꝙ ꝑma opinio eſt fal
ſa q̄ dicit oim aialiū eſt tm̄ vna aia: eadē
nūero. Scđa eſt heretica q̄ dicit ꝙ oim
hoim exiſtētiū ſcȝ q̄ ſunt fuerūt ⁊ erūt eſt
vna aia nūero. Tertia ē catholica ⁊ phi
loſophica ꝙ tot ſunt aie q̄t ſunt hoies.

Querit᷑ quinto Utrum

anime omniū hoim fuerūt ſimul ꝓducte
¶ Rn̄deo ꝙ opinio catholico ⁊ ſtat ī hac
ꝯcluſione. Nō oēs aie hoim fuerīt ſimul
create ſed ſucceſſiue creant᷑ ſicut corpora
ſucceſſiue ꝓducunt᷑. p3 q2 aia ſimul crean
do infundit᷑ ⁊ infundendo creatur licet in
fuſio aie ⁊ eius creatio ſint due mutatio-
nes ſiml᷑ tpe exiſtētes tn̄ vna eſt ꝑor alia

ordine nature. Q⁹ ſint due mutationes
diſtincte patet per hos terminos diſtin-
ctos. Nā ꝑ vnū anima incipit eſſe ſimpli
citer per aliū accipit eſſe ſm quid ſiue eſſe
informatū ſiue vnitum.

Sexto querit᷑. Utrum

aia rōnal᷑ ſit ex traduce. Tradux vel tra
ductio ē ꝓductio alicui⁹ aīati ab aliquo
aīato ꝑ deciſionē ſeu diuiſionē alicui⁹ cor
poris vel partis corporis a producente.
¶ Reſpōſio catholica eſt ꝙ aie nō ſint ex
traduce ſ3 īmediate creant᷑ a đo. Et cau
ſa ꝯgruētie q2 aia ē imago đi ⁊ pōt attin
gere immediate deū3. Ideo ſicut in ſolo
quietat᷑. Ita a ſolo debuit creari ⁊ eſſe vt
tota ferretur in deū ꝑ amorem. Et rō eſt
alia ꝓpter immortalitatē.

Circa decimā̄no-

c nam diſtinctionē q̄rit᷑ ꝑmo.
Utrū aia rōnalis ꝑ naturā
ſit imortalis. ¶ Reſolutio
q̄ōnis ē: ꝙ aia rōnal᷑ ꝑ naturā ē imortal᷑:
⁊ ꝑ gratiā. i. manutenentiā dei. Et ꝓbat᷑:
q2 licet phs dicit ⁊ ꝯcedit ꝙ aia ē mortal᷑
tn̄ Scotus dicit ꝯriū. Nā ſi phs cogno/
uiſſet certiſſime cōceſſiſſet reſurrectionē:
q2 aia naturalr̄ eſt inclinata ad corpus.
Et natural᷑ inclinatio nō pōt eē fruſtra.
ergo ⁊c̄. ¶ Nota Si phs crediſſet ꝑfe-
cte animā eſſe imortalē: ſm Scotū credi
diſſet reſurrectionē mortuoꝝ.

Secundo querit᷑. Utrū

oīs aia vtpura brutal᷑ non ſolū rōnal᷑ ex
ꝑma ꝯditōe fuerit imortal᷑. Nō eſt q̄ſtio
vtrū aia ſenſibil᷑ moriat᷑ ſed vtrū ex ꝑma
ꝯditione fuerit immortalis ⁊ tn̄ facta ſit
mortal᷑ ꝑ pctm̄ ¶ Rn̄ſio ꝙ tertia opinio
eſt ꝙ nulla aia niſi rōnal᷑ eſt imortal᷑. ꝓ-
batur q2 duplex eſt finis. ſcȝ finis vltim⁹
⁊ finis ſub fine. Deus eſt vltimus finis.
Creatura rōnal᷑ ē finis ſub fine. Scđm
iſtos duos fines ſumunt᷑ due rōnes. Pri/
ma eſt ꝙ ſola creatura rōnalis pōt attin-
gere vltimū finem: ergo ſola creatura ra

tionalis iſtū finē aſſeqtur q̄ erit ī eterna
fruitōe dei. Scđa rō ē q2 nō ſolū aīa bru
tal' ſ3 oīa hec corruptibilia fctā ſunt ꝑpt
releuādā indigētiā hoīm: ſ3 poſt iudiciū
nō indigebūt hoīes: ḡ zc. Dico ꝓpōnem
ꝙ poſt iudiciū nulla erūt bruta: nulla mi
neralia: nulli planete: nulle arbores erūt
q2 nō erit vltra gnatio z corruptio.

Tertio queritur. Utrū3

aīa nō peccāte poſſet corp⁹ ade diſſolui.
¶ Rñſio. Diſtinctio ē ꝙ aīa ade nō pec-
cante poſſet corp⁹ ade diſſolui eſt duplex
ſenſus. ſc3 ꝙ illi ablri abſolute ſūpti pñt
determiare illud ꝟbū poſſet vl' ꝟbū diſ-
ſolui. ¶ Primū dictū. Si determināt ver
bū pōt ꝓpō eē vera: q2 ſenſus ē dū adam
exiſteret in ſtatu innocētie habebat poſſe
ad diſſoluēdū ſiue poſſe ad mori. ¶ Se-
cūdū dictū. Si illi ablri abſolute ſūpti
determināt illđ ꝟbū diſſolui ſenſus ē fal
ſus: q2 ſenſus eſt: corp⁹ ade poterat diſſol
ui ī ſtatu īnocētie. Ita ſc3 ꝙ adā īnocens
fuiſſet mortu⁹ z diſſolut⁹ qđ falſum eſt.

Queritur quarto. vtrū

adā peccāte corp⁹ ei⁹ potuiſſet ꝑpetuari
ꝑ eſum ligni vite. Aduertēdū ꝙ l3 varia
z diuerſa gñā lignoꝝ fuiſſent ī ꝑadiſo ter
reſtri: tñ inter alia erāt duo ſpecioſiſſima
Unū lignū vite. Aliud ſcīe boni z mali
z fuerūt ī medio ꝑadiſi z vnū iuxta alte-
rū vt ex vno acciperet affectū amoris et
ex alio timoris dei. Fuerīt ḡ in ꝑadiſo tri-
plicia ligna. ſ. in nutrimētū: ī documētū:
z ad viuēdū in ꝑpetuū. ¶ Reſolutio ſtat
in ſequētib⁹ ꝓpōnib⁹. Prima ꝓpō ē. Si-
cut diuia iuſticia nō patit' innocentē oī-
mode mori ſiue pati ſeu etiā puniri. Ita
etiā nō patit' aliqđ malū ipunitū. Pro ꝓ
batiōe pme ptis aduertendū ꝙ ille ē oī-
mode innocēs q̄ nec h3 pctm̄ mortale ve-
niale nec originale z de facto z ex mō ꝯce
ptiōis. Hoc dico ꝓpter virginē mariā q̄
nō habuit de facto: habuiſſet tñ niſi de⁹
pſeruaſſet eā ex mō ꝯceptiōis. Et iđ ſol⁹
xp̄s eſt h̄ mō innocēs. Pro ſcđa pte dico

ꝙ ſi xp̄s admitteret aliqđ impunitū non
eſſet verus nec iuſt⁹ iudex. ¶ Scđa ꝓpō.
Diuinū decretū fuit ꝙ ſi adā trāſgrede-
retur mādatū dei z eſſet ſibi inobediens
ꝙ aīa rōnalis ꝑderet dominiū ſuꝑ carnē
z ſic ꝓpria voluntate recederet a deo: ita
ipſa inuita recederet a carne: vt illud cor
pus reſolueret' in puluerē de q̄ ſumptus
fuerit. Geñ. ij. In quocūq3 die comederꝭ
morte morieris et puluis es z in puluerē
reuerteris. ¶ Tertia ꝓpō. Quia diuinū
decretu3 erat īuiolabile hinc eſt ꝙ poſtq3
hō peccauit q3tūcunq3 comediſſet de fru
ctu ligni vite tñ tandē mortuus fuiſſet.
¶ Correlariū ꝙ per eſum ligni vite non
potuit corp⁹ ade perpetuari.

Querit' quinto Utrum

illa imortalitas ineēt hoī a naſa vl' a grā:
¶ Reſolutio ſtat in ꝓpōnib⁹ ſequētib⁹.
¶ Prima ꝓpō. Sic cū dr hō ē btificabi-
lis duo ibi tāgunt' ſc3 aptitudo z diſpoſi
tio ab btitudinē. Ita cū dr hō eſt imorta
lis duo dicūtur ſc3 aptitudo z diſpoſitio
¶ Scđa ꝓpō. Sicut hō dr btificabilis
quodāmō ꝑ natura3: quodāmō ꝑ grām:
ita hō dr imortal' q̄dāmō ꝑ naturā q̄dā-
mō ꝑ grām. ꝙ btificabilitas ineſt hoī a
natura quodāmō p3 q2 ꝑ h̄ differt a bru-
tis. ꝙ etiā q̄dāmō eſt a grā p3 q2 in dāna-
tis ē aptitudo z tñ nunq3 btificabūtur z
impoſſibile eſt ꝙ homo ꝓpria virtute et
naturaliter pertingat ad beatitudinem.
Similiter dicēdum eſt de imortalitate
hoīs ī ſtatu innocētie. ¶ Tertia ꝓpō eſt.
Tripl'r pt mors ꝯtingere hoī. Uno mō
ꝑ pugnā z diſſolutiōe3 elementoꝝ. Scđo
mō ꝑ hūidi radical' ꝯſūptionem. Tertio
mō ꝑ extrinſecā leſionē. ¶ Quarta ꝓpō.
L3 imortalitas vt dic ꝑuatōz tā ſm actū
z potētiā illi⁹ triplicis gñis mortꝭ ſit per
fecte in btis imortal' tñ tm̄ dicit ꝑuatōz
act⁹ moriēdi illi⁹ triplicis gñis moriēdi.
¶ Quinta ꝓpoſitio. Reſpōſiua ad que
ſtionē. Immortalitas q̄ fuit in ſtatu ino-
centie q3tum ad aptitudinē fuit a natu-

raciõ[?]rum ad actũ fuit a gratia.

Sexto queritur. Utrum eadẽ eſſet imortalitas innocentie ꝑ eſſentiam cũ imortalitate glorie ſi hõ ſtetiſſet Innocẽtia capit̃ q̃druplr. ¶ Primo pro pura innocentia ꝑ eſſentiam: ⁊ ſic dr̃ eſſe bonitas cui ex ſe anneta eſt oĩs ꝑfectio ⁊ cui repugnat naturalr̃ oĩs impfectio ſiue miſerie ſiue culpe ſiue cuiuſcũq̃ alterius tã potẽtia q̃ actu: et ſic ſolus deus eſt innocens. Scd̃o capit̃ innocentia pura ꝑ participationẽ et ſic eſt quedã bonitas per participationẽ carens omni miſeria tã culpe q̃ pene: tã actu q̃ habitu ſiue potentia ſiue poteſtate. hec ſolum reperitur in beatis ſpiritib;. ¶ Tertio capitur pro ſtatu q̃ caret vitijs et pctis tñ ille ſtatus eſt mixtus multis miſerijs penalibus. Hoc mõ oẽs ſcti viatores ſunt innocẽtes. ¶ Quarto mõ capit̃ p ſtatu carente culpa ⁊ miſeria pene poſſibili tñ ad vtrumq̃. In hoc ſtatu erant adam ⁊ eua ante peccatũ. ¶ Reſolutio ſtat in ſequentib; ꝓpõnibus. ¶ Prima ꝓpõ. Cũ idẽ ſit ſignificatũ ꝓncipalis ⁊ deriuatiui ⁊ abſtracti ⁊ concreti iſtud nomẽ immortale habebit idẽ ſignificatũ cũ iſto noĩe mortalitas. ¶ Scd̃a ꝓpõ. Sicut imortale in ꝓpoſito ẽ idẽ qd̃ potẽs nõ mori ſiue aptũ natũ nõ mori. Ita imortalitas ẽ aptitudo vel potentia ad nõ moriendũ. ¶ Tertia ꝓpõ. Hec potẽtia nõ moriẽdi nihil aliud ẽ q̃ potẽtia aĩe i regendo corpus ⁊ ꝯtinuãdo corpus vt nũq̃ deficiat ⁊ vt non ſeparet̃ a corpore q̃ q̃dez poſtea ꝯſeq̃tur liberũ arbitriũ ⁊ ꝯformatur ei. ¶ Quarta ꝓpõ. Sicut hõ in ſtatu innocẽtie poterat peccare ⁊ nõ peccare: ideo in ſtatu glĩe impoſſibile ẽ hoĩem mori et animã deſerere corp⁹. ¶ Correlariũ ſub alia diſpoſitiõe ẽ imortalitas in glĩa ⁊ in alia fuit in adã. ¶ Quita ꝓpõ. Quia in ſtatu miſerie in q̃ ſum⁹ neceſſe eſt nos naſci in pctõ originali admin⁹. Jdõ neceſſe eſt nos mori. Peccare neceſſario capitur duplr̃. Uno mõ vt eſt aliquẽ actũ elicere inordinatũ: ⁊ ſic oẽ pctm̃ eſt volũtariũ ⁊ nullus peccaret neceſſario hoc mõ. Alio mõ peccare idẽ eſt q̃ in pctõ eẽ vel i pctõ manere ⁊ ſic dico qd̃ neceſſe ẽ nos in pctõ eſſe ſiue peccare ⁊ hoc de lege dei ordinata: ſed btã ỽgo ſimplr̃ ꝓuilegio fuit p̃ſeruata ¶ Sexta ꝓpõ. Queadmodũ liberũ arbitriũ in patria ⁊ i via eſt idẽ. alit̃ tñ et alit̃ diſpoſitũ ita eadẽ eſt innocẽtia i via ⁊ in glĩa. alit̃ tñ ⁊ aliter diſpoſita. ¶ Septima ꝓpõ. Una ⁊ eadẽ imortalitas per eẽntiã fuiſſet i ſtatu innocẽtie q̃ nũc ẽ in ſtatu glĩe ſed alit̃ ⁊ aliter diſpoſita ſicut liberum arbitrium.

Circa diſtinctionẽ viceſimã querit̃ primo. Utrũ in ſtatu innocẽtie fuiſſet ſexuũ cõmixtio. Status eſt ſtabilis ꝑmanẽtia legib; diuine ſapiẽ firmata. Triplex eſt ſtat⁹ ſcz nature inſtitute lapſe ⁊ glĩficate ¶ Reſolutio q̃õnis ſtat in ſequẽtib; ꝓpoſitionibus. ¶ Prima ꝓpõ. In ſtatu innocẽtie abſq̃ dubio homo genuiſſet hoĩem. Geñ. i. Creſcite ⁊ multi. Mulier facta ẽ in adiutoriũ. pz rõne q̃z vnũquodq̃ ẽ ꝑfectũ cũ põt gñare ſibi ſimile: ſz hõ in ſtatu inocẽtie erat ꝑfect⁹: ergo ⁊c̃. ¶ Scd̃a ꝓpõ. Quia nec vir nec mulier ꝑ ſe ſufficit ad gñationẽ ſz opz vt mutuũ ſibi p̃beant auxiliũ in ꝓcreatiõe ꝓlis.

Secũdo querit̃. Utrum in illa cõmixtiõe fuiſſet ſeminuz deciſio. In ꝓcreatiõe ꝓlis req̃rit̃ deciſio ſeis vtriuſq̃. ſ. maris ⁊ feie. ¶ Rñdet̃ ad q̃õnẽ ꝑ ꝯcluſiones. ¶ Prima ꝯclo. Gñatio ꝓlis q̃tũ de ordine et ꝓrãte nature hz fieri in comixtione maris ⁊ feie in hoib; q̃ ſe hñt ꝑ modũ materialr̃ ⁊ efficientis. ¶ Scd̃a ꝯclo. Rõ materialr̃ ſiue paſſiui plus reſidet penes mulierẽ q̃ rõ efficiẽtr̃ ⁊ rõ efficiẽtis plus reſidet penes virũ q̃ rõ materialr̃. ¶ Tertia ꝯclo. Neceſſe eſt tã ſm ordinẽ nate lapſe q̃ ſm ordinẽ nate iſtitute

ad generationē prolis aliquas particu/las tam a viro ꝙ̄ a muliere deſcendi in q̄/bus ſit virtus ⁊ ratio ſeminalis reſpectu corporis ꝓpagandi. ¶ Correlariū reſpō ſiuum. In ſtatu innocentie vir ⁊ mulier de deciſione ſeminū generaſſent.

Tertio querit̄. Utrum in illa ſeminū emiſſione eſſet delectatōis intenſio. ¶ Reſponſio Bonauēture. Li cet in deciſione ſeminum ⁊ commixtione ſexuū etiā in ſtatu innocentie fuiſſet aliq̄ delectatio: moderata tñ et regulata ſm dictamen recte rōnis: nō tñ fuiſſet tanta ſicut modo eſt. Thomas dicit ꝙ maior nec inordinata fuiſſet: quia oēs vires aīe fuiſſent ſub imperio rationis.

Queritur quarto. vtrū in illo coitu fuiſſet integritatꝫ corruptio. ¶ Reſolutio qōnis ſtat in tribꝰ dictis ſe quētibꝰ. ¶ Primū dictum. Integritatis corruptio tria dicit. Primo apertionem clauſtrorum. Secundo dicit penalē paſſio nem. Tertio fedā delectationē. ¶ Secū dum dictū. In ſtatu innocētie fuiſſet in tegritatꝫ corruptio primo modo. ¶ Ter tium dictum. Corruptio integritatꝫ nō fuiſſet cum penalitate ⁊ feditate.

Querit̄ quinto Utrum in quolibet coitu fuiſſet prolis ꝓcreatio. ¶ Rñdet̄ ꝙ vir in q̄libet actu coitus ha buiſſet ꝓlem ex vxore: ⁊ rō huiꝰ ē q2 ꝯgru entia ordinis exigebat ⁊ ꝑfectio virtutis ad h̄ ſufficiebat. Exigebat nāqꝫ h̄ ꝯgru entia duplicis ordinis ſcꝫ ꝟtutis gñati/ue ad rōnem ⁊ vtriuſqꝫ ad finē. Uis em̄ gñatiua ordinē habebat ad rōnē: ordinē inqꝫ ꝑfecte ſubiectionis. Ideo in actu nō exigebat niſi ſm ꝙ ratio dictabat. Ratio dictat nulla re vtendū niſi ad id propter qđ eſt. Uis autē gñatiua data fuit hoī ad multiplicationē prolis. ergo ⁊c.

Sexto querit̄. Utrum equalis fieret multiplicatio virorum ⁊ mu lierum. ¶ Rñdet̄ ꝙ ſi hō ſtetiſſet in ſtatu innocētie natura eq̄liter m̄tiplicaret vi ros ⁊ mulieres. ¶ Correlariū ꝙ eq̄liter fuiſſent viri ⁊ mulieres multiplicati.

Circa vigeſimā primā diſtinctionē querit̄ primo. ¶ Quid mouet dia/bolū ꝑncipalr̄ ad tēptādū hoiem. Tēptatio vt hic ſumit̄ eſt quidā motꝰ vl̄ actꝰ natꝰ inclinare ad aliqđ illici tum ꝓcedēs a tēptatore vt ſumat experi mentū de bonitate vl̄ malicia temptati. ¶ Prima ꝓpō. Omis tēptatio ꝓprie lo quēdo ē actꝰ defectuoſus. ¶ Scđa ꝓpō. Ad hoc ꝙ ſit ꝓprie tēptatio de q̄ loqui/mur tria reqrunt̄. ¶ Primo actꝰ defectuo ſus ſiue malus actus intendēs ſiue incli/nans in malū. ¶ Secundo expientia du bij. ¶ Tertio ꝙ tēptator intēdat vtrūqꝫ. ¶ Tertia propoſitio. Deus ꝓpriiſſime loquēdo nō temptat nec pōt tēptare ali/quē. patet q2 in deo nullus ē actus defe/ctuoſus. Deus em̄ intēptator malorum eſt. Jacobi. j. Contra tēptauit abraam ⁊c. ¶ Rñdeo ꝙ temptatio ibi capitur large et ſimilitudinarie: quia reddidit fidem abrae indubiam. Et etiā ibi tēptauit il los ⁊ inuenit eos dignos ſe. ¶ Quarta ꝓpō. Mundus ꝓprie neminē tēptat. pa tet q2 res mūdi nō mouēt niſi obiectiue: nec intendūt tēptare ſiue experientiā ha bere dubij ſiue tēptari: quia tēptare eſt alicuiꝰ ꝓponētis aliqđ obiectum ⁊ inten dentis inducere ad malū. ¶ Quinta ꝓ/poſitio. Caro noſtra ꝓprie non temptat nos. patet q2 nō intendit habere expien/tiā de bonitate vel malicia voluntatis. ¶ Sexta ꝓpō. Hō cū nō refrenat ſe: ſed ꝓcipitat ſe in actū carnalē nō temptat ſe patet q2 nō intēdit habere experientiam dubij: q2 certꝰ eſt ꝙ vult fornicari. ¶ Cor relariū. Solus diabolus ⁊ ſolus homo pōt tēptare hoiem. patet quia hō tēptat hominē quādo verbo vel facto oſtendit aliqua viſibilr̄. ex q̄bus hō inclinatur ad

malũ. Diabolus tẽptat inuiſibiliter qñ ꝓponit nobis fantaſmata inclinatiua ad malum. ¶ Reſolucio q̃onis ſtat in ſequentibꝫ ꝓponibꝫ. ¶ Prima ꝓpõ. Duo petã ſcꝫ ſupbia ⁊ inuidia maxime poſſident mentẽ diaboli. Ex his duobꝫ vicijs ille q̃ fuit lucifer in paradiſo factꝰ eſt diabolus in inferno. ¶ Scd̃a ꝓpõ. Supbia ⁊ inuidia regulariter ſe habent ⁊ ſe concomitant̃ ⁊ vnũ raro eſt ſine reliquo: patet q: ſupbia nihil aliud eſt q̃ȝ amor inordinatus ꝓprie excellẽtie: nec vult habere parem: ⁊ quia hoc non põt obtinere quia multos inuenit excellenciores ſe ideo inuidet. ¶ Tertia ꝓpõ. Propter mens diaboli ab his duobꝫ vicijs poſſeſſa: videns hominẽ in ſtatu vnde poterat cadere ſub diabolicã poteſtatẽ: ⁊ quo poterat aſcendere ad ſupernã felicitatẽ ex q̃ ipſe ceciderat ex ſupbia eſt motꝰ ⁊ inuidia ad temptandũ eum: quia ſm Auguſtinũ. Inuidia eſt odiũ infelicitatis aliene. ¶ Quarta ꝓpõ. In temptatione primoꝝ parentum ſupbia fuit ꝓmũ mouens: ⁊ inuidia fuit ꝓximũ ⁊ imediatũ. Prima pars patet quia ideo tẽptauit vt q̃ nõ poterat dominari angelis: dominaret̃ hoibus. Pro ſecũda parte ponit̃ ¶ Quita ꝓpõ. Eſto ꝙ diabolus nunq̃ȝ dominium habuiſſet ſup hominẽ: tñ ad impediendũ eũ a felicitate eterna ex inuidia temptaſſet. Et ꝙ hec inuidia ſit ꝓxima cauſa ⁊ p̃cipua cauſa. patet quia illa eſt cauſa ꝓxima: qua exiſtente ſequeret̃ effectꝰ etiã alijs cauſis non cõcurrentibꝫ. Sic eſt de inuidia diaboli q̃ȝtũ ad tẽptationẽ hominis.

Secũdo querit̃ de temptatione ꝓmoꝝ parentũ q̃ȝtũ ad inſtrumentũ mediũ.

¶ Reſolucio ſtat in ſequẽtibus ↄclusionibꝫ. Prima cõcluſio. Ille modus tẽptandi hoiem ꝑ ſerpentẽ nõ ſolum fuit ex diabolica electiõe ſed etiã ex diuina ꝑmiſſione. Nã ſm Auguſtinum. Nõ licuit oĩmode diabolo temptare hominẽ eo mõ q̃ vellet ⁊ poſſet: q: nõ ẽ ptãs ſup terrã q̃ ei cõparet̃. ¶ Scd̃a cõcluſio. Diuina ſapia q̃ oĩa gubernat ꝑmiſit vt diabolus tẽptaret hoiem ĩ effigie aĩalis bruti nõ cuiuſcũq̃ȝ ſed ſerpẽtis ſicut exigebat cõgruentia ordinis. ¶ Tertia concluſio. Triplex cõgruentia ordinis exigebat ꝓmo reſpectu operis: quia homo naturalr̃ inclinat̃ ad bonũ vt nũc: ergo ↄgruũ fuit ꝙ tẽptaret̃ in ſpẽ bruti aĩalis Scd̃o reſpectu finis intẽti: q: diabolus intendebat hoiẽȝ facere ſimilẽ brutis cũ cõtempto bono incõmutabili adhereret bono cõmutabili ſicut beſtia. Tertio reſpectu diuini iudicij cõgruũ fuit q: deus eſt pius ⁊ miſericors et nõ permittit nos tẽptari ſupra id qd̃ poſſumꝰ: ideo noluit ꝙ diabolus appareret in ſpecie hũana: ſȝ ſerpentis vt monitionem ſerpentis haberet ſuſpectã. ergo ipſe temptauit ſuggeſtione: que ſuggeſtio ſerpit ad cor.

Tertio querit̃ de tẽptatione ꝓmoꝝ parentũ q̃ȝtũ ad ordinem et ꝓgreſſum.

Et dicit ſcptura ꝙ ſerpens acceſſit ad mulierẽ quã decepit ⁊ ꝑ mulierẽ ſupplantauit virũ. ¶ Querit̃ ergo: vtrũ iſte modus fuit cõueniẽs diabolice aſtutie ⁊ diuine ꝑmiſſioni. ¶ Reſolutio ſtat in tali ↄcluſione. Non eſt dubitandũ q̃n temptatio diaboli a muliere inceperit et ꝑ eam ꝑuenerit ad virũ. Et eſt duplex ratio. Prima ſumit̃ ex parte diuine ſapie: quia deus ꝑmiſit ꝓpter triplicẽ rationẽ. Prima eſt ꝓpter viri exercitationẽ. Secunda ne mulier haberet excuſationem. Tertia ꝓpter noſtrã eruditionem. ¶ Ex parte diaboli aſtutie ſumit̃ etiam triplex ratio. Quia diabolus attẽdebat mulierem minoris ſapie: debilioris cõſtantie: ⁊ importunioris adherentie.

Quarto queritur. vtrũ carnis ſit tẽptare.

¶ Rñdeo ꝙ tẽptatio fit q̃ttuor modis: ſcȝ a deo: ab homine: a diabolo: et a carne. ¶ Primo modo temptat deus ad probandum ad approban-

dum ꝛ ꝓbatū ad oſtendendū. Scđo modo ab homie. Aut ille pulſus pōt eſſe ad ꝓbandum et ad habendum experimētū de ignoto: ꝛ ſic homo temptat hominē. vñ Eccľi.iij. Ex multis loquelis interrogabit ꝛc. ¶ Tertio modo a diabolo ꝛ eſt tactus quo aliquis tangit mentē ad ꝓbandum reprobandū ꝛ reprobatū oſtendendum. Hec eſt tentatio diaboli. ¶ Quarto mō a carne ꝛ pōt eſſe pulſus ſic ꝙ pulſans non intendit probare nec reprobare nec approbare: ſed tñ ad hunc pulſum ſequitur ꝓbatio approbatio ſiue reprobatio. Et hec eſt tentatio carnis. Sequitͬ correlariū reſponſiuū ad queſtionem ſcꝫ ꝙ carnis eſt temptare.

Queritur quinto. vtrū

cōtingat tentationeꝫ carnis a tentatione diaboli ſeparari. ¶ Rñdetͬ ꝑ diſtinctioneꝫ ꝙ tentationē eſſe ab hoſte vel carne pōt intelligi dupľr. Uno mō tanꝗ̄ a mouente principali ꝛ remoto. Alio mō tanꝗ̄ a mouēte ꝓximo. Si loqmur de ꝓmo pono primū dictū ſcꝫ ꝙ tentatio carnis nō eſſet ſine tentatione hoſtis: licet bñ econtra. patꝫ quia oīs tentatio carnis ſeqtur corruptionē ipſiꝰ ad inſtinctū demonis in ꝓmis parentibꝰ ꝙ bene econtra patet qꝛ hoſtis bene tentauit xp̄m: ꝫ ꝛc. ¶ Secundū dictum. Qñ tentatio diaboli ad pctm̄ nos trahit tunc tentatio diaboli et carnis ſe concomitantͬ: qꝛ cū conſentimꝰ diabolo tentanti ducimur per carnē ad delectabilia ſiue ad honores ſciētias voluptates ſiue diuitias: et ſic omne pctm̄ mūdi eſt a ꝯcupiſcētia q̄ oritur a carne. ¶ Tertiū dictū. Si loqmur de tentatione vt eſt a mouente proximo: ſic tentatio carnis ꝛ hoſtis ſepantͬ ab inuicē nō ſoluꝫ diſtantia formali ſed etiā diſtantia temporali ꝙ diſtantia formali patet qꝛ caro nō eſt diabolus. Diſtantia tēporali ſeparantur quia vna pōt eſſe ſine alia: qꝛ hō habens liberum arbitriū poteſt peccare abſqꝫ alicuius inſtinctu: vľ ſolum ad inſtinctum carnis vel demonis. ¶ Quartū dictū. Tentatio diaboli pōt ſeparari a tentatione carnis ꝛ econtra.

Sexto queritͬ. Cuiha-

rum duarū tentationū ſciľꝫ carnis ꝛ diaboli difficilius ſit reſiſtere. ¶ Rñdetur Diſtinctio eſt ꝙ tentationē eſſe ab hoſte vel carne pōt intelligi dupľr. Aut reſpectu eiuſdem pcti: aut reſpectu diuerſoꝝ peccatoꝝ. Si reſpectu pcti carnalis tūc pono Dictū primū ꝙ reſpectu eiuſdem peccati carnalis vt gule vel luxurie: ad qđ inſtigat caro et diabolus difficiliꝰ eſt carni reſiſtere. Hoc modo dicit magiſter in littera ꝙ tentatio carnis interior difficilius vincitur: quia nulla peſtis efficacior ad nocendum ꝗ̄ familiaris inimicus. ¶ Secūdum dictuꝫ. Si comparatio fit reſpectu diuerſoꝝ peccatoꝝ ſcꝫ carnaliū ꝛ ſpiritualiū tunc habent ſe iſte tentationes ſicut excedentia ꝛ exceſſa. ¶ Tertiū dictum. In illis hominibꝰ qui ſunt ꝓni ꝛ inclinati magis ad carnalia ꝗ̄ ad ſpiritualia: difficilius eſt reſiſtere peccatiſ carnalibus. ¶ Quartū dictū. In hoibus ꝓnis ad peccata ſpiritualia eſt reſiſtere difficilius tentationi diaboli. vt patet in ſuperbis et inuidis qui aliquando parum tentantur de carnalibꝰ. ¶ Quintū dictū. Tentatio carnis ſimpliciter loquēdo eſt difficilior ad reſiſtendum. Unde ſcriptū eſt. Omnis caro corruperat viam ſuam Geneſis octauo.

Queritͬ ſeptimo. Utrū

temptatio carnis ſit ſemper cum culpa. ¶ Reſpondetur ꝙ opinio fere omnium doctorum ꝛ etiam ſancti Bonauenture in dubijs litteralibus eſt ꝙ temptatio carnis ſemper eſt cum veniali peccato. Tamen iudicio meo iſta opinio eſt nimis rigoroſa et falſa. Ideo dico ꝙ poſſibile eſt: ꝛ quandoqꝫ ſtat ꝙ ſit tentatio q̄dam carnis q̄ oīno non ſit pctm̄ quia nō eſt in ptāte noſtra tentari vel nō tentari.

tentatio igitur carnis pōt eſſe in homīe abſq3 culpa veniali. Et ꝓbaṫ nullus peccat in eo qđ vitare non pōt: ſed hō nūq3 non pōt vitare tentationē carnis: ergo in illa tentatione nō eſt aliqđ pctm̄. maior pz quia nemo peccat niſi libere conſentiat. In neceſſarijs nō eſt pctm̄. minor pz qꝛ tentatio carnis nō eſt in ptāte hoīs: ergo antecedens pz qꝛ multi ſancti ſuſtinēt tentationē carnis cū magna triſticia. Item oē pctm̄ eſt adeo volūtariū qđ ſi nō ē voluntariū nō eſt pctm̄: ſed tentatio carnis multotiēs nō eſt volūtaria. pz in paulo q̄ habuit ſtimulū carnis. ꝛ Gregori⁹ dicit ꝙ tentatio nō eſt pctm̄ niſi ei cōſentiatur: ſed ē materia virtutꝫ exercēde ſed hō frequēter nō ꝯſentit tentationi carnis: ergo ꝛc̄. Itē illud ꝑ qđ q̄s pōt mereri vitā eternā non eſt pctm̄ nec veniale nec mortale: qꝛ charitas nō agit perperā: ſed ꝑ tentationē carnis aliq̄s mereṫ vitā eternā fortiter reſiſtendo: ergo vide Bonauenturā in ꝓma qōne ſcđi articuli di. xli.

Octauo queriṫ. Utruꝫ peccatū primoꝝ parentū potuerit eſſe veniale. ¶ Rn̄deo q̄tū ad primā opinionē q̄ eſt ſcoti. ¶ Prima ꝓpoſitio. Licet primū peccatuꝫ ade fuit mortale: tn̄ potuit peccare venialiṫ. ¶ Scđa ꝓpō. Lꝫ adam potuit peccare venialiṫ in ſtatu inocētie. nō tn̄ oī pctō gn̄e venialꝭ. ¶ Tertia ꝓpō. Duplex ē pctm̄ veniale. Quoddā đr veniale ex genere act⁹. Aliud eſt veniale ex ſurreptione ꝛ pronitate. Exemplū ꝓmi vt verbū ocioſum: riſus diſſolutus: mendaciū iocoſum. Exemplū ſcđi. vt motus carnales et ſenſuales. ¶ Quarta propō. Licet adā non potuit peccare venialiṫ ſecundo genere pcti venialis. potuit tamē peccare venialr̄ ꝓmo genere pcti venialꝭ Prima ps patet: qꝛ ſenſualitas omnino erat ſubdita rōni. Scđa ps pz. qꝛ potuit dicere verbum ocioſum. ¶ Scđa opinio dicit ꝙ adā in ſtatu innocētie nō potuit peccare venialr̄: ſꝫ bn̄ mortalr̄. Pria opinio eſt ſcoti ꝛ modernoꝝ et ſecurior. Et probatur quia iuſticia originalis vel ille ſtatus nō magis vniebat hoīem ad deū q̄ gr̄a in ſtatu nature lapſe: ſed homo in iſto ſtatu exiſtens in gr̄a peccat venialiṫ: ergo ꝛc̄. Maior patꝫ qꝛ ſummū bonū donum dei eſt eius gr̄a: ſꝫm oēs doctores pariſieñ. plenarius cōſenſus in pctm̄ veniale non eſt niſi de veniali pctō. ¶ Prima ꝓpō. Omne pctm̄ actuale eſt deuiatio ab aliqua lege naturali vel diuina vꝭ humana recte poſita. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Quelibet lex iuſta ꝛ recta habet quādā vim cohercitiuā ꝛ coactiuam ꝑ penas pz quia fruſtra eſſet lex q̄ non poſſet punire tranſgreſſores. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Secundū vnāquāq3 legē illud pctm̄ vocaṫ mortale: qđ puniṫ mortis pena: illud vocatur veniale quod punitur pena leuiori vt ſꝫm legem humanam homicidium eſt peccatum mortale: quia lex humana punit illud pena mortis. Pena pecuniaria eſt peccatum veniale q̄tum ad legeꝫ humanam. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Sicut peccatum mortale eſt deuiatio a lege diuina qua quis mereṫ puniri pena mortis eterne: ita peccatū veniale eſt deuiatio a lege dei qua quis meretur penā nō eternā ſed leuiorem ꝛ temporalē. Correlarium Quodlibet pctm̄ actuale ſiue mortale ſiue veniale eſt contra deum.

Nono queritur. vtrum peccatuꝫ quod ſecutum eſt primo ex illa tentatione fuerit remiſſibile vel irremiſſibile. ¶ Reſolutio ſtat in iſta concluſione ꝙ pctm̄ primi parētis ſimpliciter fuit remiſſibile et de facto eſt ſibi remiſſum. ¶ Queriṫ circa hoc q̄re pctm̄ hoīs ē remiſſibile: ꝛ peccatū angeli fuit irremiſſibile. ¶ Rn̄deṫ ꝙ pctm̄ hoīs fuit remiſſibile ꝛ nō angeli ꝓpter tres rōnes. ¶ Prima eſt mortalitas carnis. ¶ Secūda eſt vertibilitas voluntatis. ¶ Tertia eſt excuſabilitas trāſgreſſionis quia diabol⁹ nullo ſuggerente peccauit: ꝛ hō ſuggerē-

te diabolo: ideo ꝛc.

Ultimo queritur. vtrū qđ ex illa tētatiōe ſecutū eſt fuerit grauiſſimū oīm pctōꝝ. ¶ Reſolo.q. ſtat in ꝓpōnibꝰ. ¶ Prima ꝓpō. Unū pctm̄ pōt dici grauiꝰ altero tribꝰ modis. pmo mō ꝓpter maiorē libidinē. ſcđo ꝓpter maiorem ingratitudinē. tertio ꝓpter maiorez corruptionē ſiue leſionē. ¶ Scđa ꝓpō. Pctm̄ primi hoīs nō fuit maximū ſimpliciter nec fuit maximū pctōꝝ oīm q̄n/tū ad maiorē libidinē. pꝫ: q꞉ diabolꝰ peccauit maiori libidine. Et etiā filij adā ex maiori libidine peccauerūt q̄ adā. Capitur aūt libido tribꝰ modis. Primo ſm Aug⁹. Nihil videmus i toto malefaciē/di gn̄e niſi libidinē dn̄andi: h̄ eſt ipꝛoba volūtas q̄ fuit in diabolo. Scđo. Libido eſt immoderata delectatio cuiuſlibet delectamēti: vt cupiditas vindicte pecunie ⁊ honoꝛis. Tertio capiſ libido ſtricte: ⁊ ſic eſt corruptio vicioſa exiſtēs in vi generatiua. ¶ Tertia ꝓpō. Pctm̄ Ade nō fuit maximū ſimplr: ſꝫ q̄tū ad ingratitudinē fuit maximū omniū pctōꝝ hu/manoꝝ: q꞉ plura dona acceperat a deo: nō eīm fuit alteri homini ab Adam tāta gr̄a facta quāta ade. nō eīm habebat inclinatiuā rebellionem ſicut nos habemꝰ hoc dico ꝓpter chꝛiſtū ⁊ beatā virginē q̄ habuerūt maiorē gr̄aꝫ. ¶ Quarta ꝓpō. Pctm̄ ade q̄tum ad leſionem vel corruptionē quā fecit q̄ddāmodo fuit grauiſſimū ⁊ q̄ddāmodo nō. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Aliqđ pctm̄ eſſe magis leſiuum alio pōt intelligi dupliciter. Uno modo intenſiue. Alio modo extenſiue. Intenſiue q꞉ intenſiꝰ ledit. Extenſiue: q꞉ pluribꝰ ledit vel nocet. ¶ Sexta ꝓpō. Peccatuꝫ ade nō fuit maximū intenſiue. pꝫ: q꞉ nō maximē corrupit eiꝰ volūtatem ⁊ ſm doctores pctōꝛes obſtinati multo grauius modo peccant q̄ fecerit adā vt blaſphemi ſodomite. Unū ſi adā pꝛo illo pctō fuiſſet damnatus nō fuiſſet tm̄ punitus ſi/cut multi pctōꝛes modo moꝛientes ſm Scotū. ¶ Septima ꝓpō. Pctm̄ ade q̄/tū ad leſionē extenſiue fuit maximuꝫ humanoꝝ pctōꝝ. patꝫ: q꞉ pluribꝰ nocuit q̄ pctm̄ cuiuſlibet hominis.

Circa diſtinctionē viceſimāſecundā querif pꝛimo. Utrum mulier peccauit pctō ſupbie. ¶ Rn̄ſio q̄ſtionis ſtat in ꝓpoſitionibꝰ. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio. Principale pctm̄ hoīs per qđ homo lapſus eſt et per qđ deriuat moꝛs in poſteros fuit pctm̄ inobedientie. ¶ Secūda ꝓpō. Nemo appetit malū aſpiciēs ſub rōne mali neq̄ appetit malū niſi ſub ſpē boni. pꝫ q꞉ q̄ aſpicit ſub rōne mali nō appetit ſed fugit. Si hō appꝛehenderet malū qđ euenit ei pꝛo pctō nunq̄ peccaret. ¶ Tertia ꝓpō. Diabolus clare depꝛehendēs ꝙ nō poſſet mulierē ꝑcipitare in peccatum niſi oſtenderet ſibi aliqua delectabilia et appetibilia ꝓpoſuit ſibi illa adq̄ omnis homo naturaliter inclinatur ¶ Quarta ꝓpō. Sicut oīs homo naturaliter appetit beatitudinē q̄ eſt bonum gľioſum copioſum ⁊ delicioſum: ita appetit naturaliter excellentiā ſufficientiā ⁊ leticiam: que tria vltima includūtur in tribus pꝛimis. ¶ Quinta ꝓpoſitio ꝙ in oꝛdinato appetitu excellentie ſufficientie ⁊ leticie ꝯſiſtit iuſticia et virtus. Sic in inoꝛdinato ⁊ imoderato appetitu illorum triū cōſiſtit culpa ⁊ viciū. ¶ Sexta ꝓpō. Sicut ſupbia eſt immoderatus appetitus excellentie: ita auaricia eſt im/moderatus appetitus ſufficientie et habūdātie: ⁊ gula immoderatus appetitꝰ cibi ſuauiter reficiētis. ¶ Septima ꝓpō Diabolus volens ꝑcipitare mulierez in culpam ꝓmiſit ſibi tria. Pꝛimo dignitatis excellentiā. Secūdo cognitiōis abū/dantiā. Tertio experientiam ſiue dulcedinem. ¶ Octaua ꝓpō. Qñ mulier ſuggeſtioni diabolice ꝯſenſit tūc pmo fuit ſuperba: ſcđo auara: tertio guloſa: quarto

fuit pctō inobediētie inuoluta. ¶ Nona ppō. Pctm̄ mulieris inchoatū eſt in ſupbia: pgreſſuȝ i auaricia: ⁊ ꝯſūmatū in gula. ¶ Correlariū. Supbia fuit primum pctm̄ mulieris: licet nō pncipale. ¶ Decima ppō. Mulier comedēdo de fructu ligni vetiti fuit inordinata q̄tū ad tres potentias: ſcȝ q̄tum ad iraſcibilem duȝ appetijt alta: q̄tum ad rōnalem dū appetijt ſcientie occulta: ⁊ q̄tum ad concupiſcibilem dū voluit guſtare ſuauiſſima. Iſtis trib⁹ generibus peccatoꝝ tētauit diabolus xpm: licet nō eodē modo.

Secūdo querit. Utrū

qd mulier appetijt vir etiam cōcupierit. ¶ Rn̄ſio q lȝ vir fuerit cōformis in trāſgreſſione pcepti diuini non tamē fuit ſibi cōformis in appetibili ⁊ pncipali motiuo. Prima ps patet: qꝛ ſm apl'm Adam non fuit ſeductus nec credidit ſuaſioneȝ ſerpentis eſſe verā: nec comedit pomum propter ſciētiam: nec propter ſuauitatē gule. Scda ps patȝ: quia vterq inobediens fuit. Peccauit etiaȝ vterq ſupbia auaricia ⁊ laſciuia. ¶ Nota q aliqs poteſt deſiderare equalitatē dei dupliciter. Uno mō formaliter: vt ille q nullo modo vult ſubijci deo: ⁊ ſic nec angelus nec Adam deſiderauit equalitatē dei. Alio mō interptatiue ⁊ ſic omis peccās mortaliter ſe non tm̄ oſtendit equalem deo: ſed ſuperiorem inq̄tum volūtatem ſuā preponit voluntati diuine: ⁊ iſto modo angelus et adam appetierūt equalitatem dei ⁊ rapere diuinitatem.

Tertio q̄rit. Quis eo-

rum grauius peccauit. ¶ Reſolo ſtat in dictis. ¶ Primū dictuȝ. Unū pctm̄ pōt dici vel eſſe grauius altero trib⁹ modis vt. ā. q. nona. ij. diſtin. ¶ Secūdū dictū. Pctm̄ mulierꝫ fuit grauius pctō ade q̄tū ad libidinē. pȝ qꝛ peccauit ex maiori iprꝛoba voluntate ⁊ maiori conatu ⁊ ardētiori. ¶ Tertiū dictū. Pctm̄ viri fuit grau⁹ q̄tum ad leſionē inq̄tū cā pncipalis ledēs. ptȝ qꝛ pctm̄ ade fuit cā tranſitionis pcti originalis ⁊ non peccatū eue. ptȝ qꝛ adā accepit ſolus iuſticiā originalē p ſe ⁊ ſuis poſteris. Eua habuit p ſe ſola ⁊ nō p poſteris. Adam recepit immediate a deo. Eua vero ab adam intermedio. Auguſtinus dicit q peccauerunt i pari ſexu ſed pari faſtu: g pari pctō deliquerunt. ¶ Reſolo diſtinguo qꝛ eq̄litas pcti pōt capi dupl'r. Uno mō q̄tū ad interiorem affectionē ⁊ ſic nō pari faſtu peccauerūt qꝛ eua intenſius peccauit. Alio mō q̄tū ad exteriorē actionē et ſic eq̄li faſtu peccauerūt: qꝛ adā ſil'r comedit de fructu ſicut eua. Sȝ quid fuiſſet factū ſi adā non peccaſſet muliere peccāte. Utrū fuiſſem⁹ nati in pctō originali. ¶ Rn̄deo q non. Dico tm̄ q eua fuiſſȝ eiecta extra paradiſum ⁊ de⁹ creaſſet aliā mulierē ⁊ dediſſet ade. ¶ Utrū pctm̄ pmoꝝ parentū fuerit ex ignorātia. Rn̄ſio qōnis ſtat in iſta diſtinctione. Aliqd pctm̄ eē ex ignorantia pōt intelligi dupl'r. vno mō pprie. alio mō cōiter. Illud pctm̄ pprie fit ex ignorantia qd fit ⁊ diſtiguit ꝯ pctm̄ qd fit ex induſtria ⁊ malicia ⁊ infirmitate. Illud pctm̄ dr̄ eē ex ignorātia cōiter: qd cōmittitur aliq̄ neſciētia exiſtēte circa peccātē rōne cui⁹ peccās nec cōſiderat grauitatē culpe nec pene. ¶ Primū dictum. Pctm̄ pmoꝝ parentū nō potuit eſſe ex ignorantia pprie loquēdo. pȝ qꝛ ignorātia pprie loquēdo eſt negatio ſciētie cū debito habendi eā: ſed in ſtatu innocētie nō habebant ignorantiā alicui⁹ qd debebāt ſcire Itē hec ignorantia ē pena inflicta pp̄ter pctā pmoꝝ parentū: g non fuit in ſtatu innocentie. ¶ Secundū dictū. Peccatū primorum parentū fuit ex ignorātia cōmuniter dicta. patet qꝛ circa ipſos erat neſcientia grauitatis culpe ⁊ pene.

Quarto querit. vtrum

ignorantia in aliq̄ hoīe poſſit eſſe culpa. ¶ Rn̄ſio ſtat in ppōnib⁹. ¶ Prima ppō.

Ignorātia q̄ nō eſt ꝓuatio cognitiōis neceſſarie ad ſalutē nō eſt culpa nec pcc̄m: vt ignorare agriculturā vel artē mechanicarū: ſed q̄ dicit priuationē cognitiōis ad ſalutem neceſſarie manente tentione in nobis eſt culpa ⁊ pcc̄m in nobis. patꝫ: qꝛ quilibet adult⁹ ſane mentis tenet̄ ſcire neceſſaria ad ſalutē ſꝫ qn̄ q̄s obligat̄ ⁊ tenet̄ eſt mortale peccatum ⁊ nō excuſat ¶ Scd̄a ꝓpō. Ignorantia que dicit priuationē cognitionis neceſſarie ad ſalutē nō remanente tentione non eſt culpa nec peccatum in hm̄oi ignorātibus: vt in infantib⁹ vel amētibus. Alius modus dicendi ſtat in vna diſtinctione: videlicꝫ ꝙ triplex eſt ignorantia: ſcilicet erronea: affectata: craſſa vel ſupina. Itē duplex eſt ignorātia iuris ⁊ facti. Cognitio ignorātie pendet ex cognitiōe ſciētie. vide Bonauēturam in littera.

Quinto querit̄. vtrum

ignorantia ſit culpe excuſatoria. Queſtio eſt de ignorancia. Et eſt duplex: quedam inuincibilis: alia ē vincibilis: inuincibilis eſt reſpectu eorum que non poſſumus ſcire nec tenemur: vt ſcire diem iudicij et iſta excuſat a peccato. Alia inuincibilis eſt culpabilis: vt in ebrioſo nec excuſatur. Ignorantia vincibilis eſt duplex quedam eſt iuris: alia facti. Prima eſt eoꝝ opabiliū que tenemur ſcire ⁊ poſſumus ſcire ⁊ hoc in generali. Secūda ē in ſpeciali: ſcꝫ eorum opabiliuꝫ que tenemur ſcire in particulari. Exempluꝫ primi vt quis ignorat ꝙ q̄libet ſemel tenet̄ confiteri in anno: vel ceſſante legittimo impedimento quilibet debet ieiunare q̄dragesimā. Exempluꝫ ſcd̄i: vt cum quis ignorās ꝙ primum diem quadrageſime comedit carnes feria quarta cinerū. Dico ꝙ ignorantia affectata nō excuſat: ſed aggrauat pcc̄m. De ignorātia ſupina dicit Aug⁹. licet aliqualiter excuſet culpā nō tn̄ ſic excuſat quin eterno igne exurat̄ ¶ Concluſio finalis eſt ꝙ omnis ignorantia diminuit peccatum ⁊ rationē culpe. patet: quia diminuit grauitatem culpe: ꝑ hoc ꝙ aufert rationē voluntariā: ſꝫ oīs ignorātia eſt hm̄oi: quia nihil volitū niſi precognitum. Intelligendum tamē ꝙ ignorantia affectata inq̄tum ignorātia: excuſat: inq̄tum affectata aggrauat ¶ Queritur vtrum infirmitas magis excuſet q̄ȝ ignorancia. ¶ Reſpōſio ꝙ vtraq̄ȝ excuſat: tn̄ ignorancia ſimpliciter magis excuſat: poſſet tn̄ eſſe ſm̄ Bonauēturā tanta infirmitas ꝙ magis excuſaret. ¶ Quero vtrū ebrioſus faciens homicidium: facit peccatuꝫ homicidij. Videt̄ ꝙ non: quia nō tūc cum ſe inebriat: quia tunc non facit homicidiū. Non etiā cum actu occidit: qꝛ nō vtit̄ rōne: ḡ nullo mō peccat. ¶ Rn̄. ꝙ lꝫ nō vtat̄ rōne ꝓ tūc tn̄ vtebatur rōne ⁊ dedit operā rei illicite ſe inebriādo. Ex h̄ ſequit̄ ꝙ loth in cognoſcēdo filias excuſatur a tanto nō a toto. Et dico ꝙ iacob cognoſcēs lyaꝫ excuſat̄ a toto: quia ſe credebat habere rachel: tn̄ ſm̄ Scotum non excuſatur a toto.

Irca diſtinctionem viceſimātertiaꝫ querit̄

C primo. ¶ Vtrū de⁹ debuit hoīeꝫ facere inexpugnabilē an talē ꝙ poſſet expugn̄ri. ¶ Rn̄ſio. De⁹ nō debuit facere hoīeꝫ ipeccabilē nec inexpugnabilē ꝑ grām: ſꝫ expugnabilem ⁊ peccabilē: hui⁹ ratio nō pōt dari a priori Nam diuina operatio non indiget approbatione noſtra: ſed voluntas dei eſt ſumma ratio eius operis: poſſunt tamen aſſignari alique perſuaſiones ⁊ congruitates: prima ratio eſt manifeſtatio diuine ſapientie. ſecunda diuine potētie tercia diuine miſericordie: que ad longum ponuntur in textu.

Secundo querit̄. vtrū

debuit de⁹ ꝑmittere hominē impugnari Iſta qō differt ab alia: qꝛ illa eſt de potentia ⁊ iſta eſt de facto. ¶ Rn̄ſio ſtat in

hac concluſione. Licet deus potuiſſet co
hibere aduerſariū ne hominē impugna-
ret: decuit tamē permittere temptari: et
ratio cōdecentie haberi pōt ex rōnibus
alteri⁹ queſtiōis. Et preter illas poſſūt
aſſignari quattuor alie rationes. ¶ Pri-
ma attenditur ex ordine qui eſt ex com-
paratione virtutis ad proprium actum:
quia vtrūq₃ permiſit agere quod voluit
ſiue ad tētandum ſiue illum in cōſentiē-
do. ¶ Secunda ratio ſumitur ex ordine
qui attendit per comparationē boni ad
ſuum oppoſitū in quo manifeſtanda erat
fortitudo ⁊ eminētia charitatis. ¶ Ter-
tia ratio ſumitur ex ordine qui attendit
ex comparatione morbi ad remediū: ſic
deus debuit hominē permittere pecca-
re: quia decebat eidem ipm̄ redemptorem
preſtare. ¶ Quarta ratio ſumitur ex or-
dine qui attendit ex comparatione me-
riti ad premium: quia non eſt dignus co
ronari niſi q̄ legittime certauerit.

Tercio querit. Utrum

tētationis impulſio debeat deſiderari a
viro iuſto. ¶ Rn̄ſio. Dicēdū q̄ ſunt due
opiniōes. Prima ſtat in ꝓpōnib⁹. ¶ Pri-
ma propoſitio. Triplex eſt tentatio: ſcȝ
a deo: a diabolo: ⁊ a carne. ¶ Scđa pro-
poſitio. Tentatio que eſt a deo ſimplici-
ter appetenda eſt a viro iuſto. patȝ: quia
omē bonū eſt appetibile: ſed tentatio dei
eſt bona: quia ipſe intentator malorū eſt
ergo ⁊c̄. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Tentatio q̄
eſt a carne ſimplicit̄ eſt fugienda ⁊ nō ap
petenda. patet: q2 illa non pōt eſſe abſq₃
culpa. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Tentatio
que eſt a diabolo aliquibus eſt fugien-
da et aliquibus appetenda. ¶ Quinta
ꝓpoſitio. Tentatio a diabolo eſt appetē-
da ab his q̄ ſunt fortes ī charitate: infer-
mis ꝟo minime eſt appetēdus. ¶ Sexta
propoſitio. Licet tentari a diabolo non
ſit malum tamen in tentationem induci
ſemper eſt malū. Dicit durandus q̄ nul
la tentatio proprie capta debet appeti:
quia tentatio eſt inclinatio vl̄ motus ad
illicitum. Secunda opinio ſtat in ſequē-
tibus dictis. ¶ Primum dictū. Duplex
eſt tentatio: quedā a diabolo: alia a deo.
Tentatio a diabolo ſemper eſt impul-
ſus ad aliquod illicitum. Tentatio que
fit cōmuniter fit per flagella ſiue in pro-
prio corpore vel in filijs vel in rebus. Et
hoc modo dicitur. Tentauit deus ſan-
ctos ſupple permiſſiue et inuenit eos di-
gnos ſe. De hac tentatione dicit Jaco-
bus. Omne gaudium exiſtimate fratres
cum in varias tentationes incideritis:
pſ. Imple facies eoꝝ ignominia ⁊ que-
rent nomen tuum domine. ¶ Secundū
dictū. Tentatio diaboli poteſt capi du-
pliciter. Uno modo ſub propria ratiōe
et ſm̄ ſe: vt ſcilicet eſt tentatio abſolute.
Alio modo vt eſt materia exercēde ꝟtu-
tis. ¶ Tertium dictū. Tentatio diabo-
li ſub ꝓpria ſua ratiōe ⁊ ſm̄ ſe nullo mō
eſt appetenda: ſed horrenda. patet: quia
oīs impulſus ad malū eſt fugiendus: ſȝ
tentatio eſt hmōi: ergo. ¶ Quartum di-
ctum. Tentatio diaboli conſiderata vt
eſt materia exercende virtutis. Et ſi poſ-
ſet appeti a viris perfectis nō tamen eſt
deſideranda ab imꝑfectis infirmis ⁊ de-
bilibus in charitate. ¶ Quintū dictū.
Uiri perfecti et iuſti maxime appetunt
illud genus tentationis qđ eſt in flagel-
lorū perpeſſiōe. vt patet de Tobia Job
et martyribus ⁊c̄.

Querit quarto. vtrum

ſi hō ſteteſſet ī cognitiōe ꝓfeciſſet ꝑ tēpo-
rū interualla. ¶ Reſolō ſtat ī ſequētib⁹
dictꝭ. ¶ Primū dictū eſt. Q2 ꝑfect⁹ ſciē-
tie tripliciter poteſt ꝯſiderari. Uno mo-
do ex parte ſcibiliū. Scđo ex parte mo-
dorum cognoſcēdi. Tertio ex parte ma-
ioris habilitationis in cognoſcendo. Il-
le proficit in ſcientia ex parte ſcibilium
qui modo plura ſcit q̄₃ pri⁹ ſciuit. Cor-
relarium. Anima chriſti nunq̄₃ profecit
ex parte ſcibilium. patet: quia non plu-

ra ſciuit ī plena etate quā ſciuit in vtero
matris. ¶ Scđm correlariū. Adam non
profecit ex parte ſcibiliū. patet quia adā
a ꝓncipio cognoſcebat oīa ſcibilia et hoc
loquēdo de ſcibilib⁹ incōplexis quia non
fuit res quā non cognoſceret: patet quia
cognouit deū ⁊ angelos ⁊ oēs res corpo
rales quib⁹ noīa impoſuit. Profectus ex
parte modoꝝ cognoſcendi eſt qñ aliquis
cognoſcit plurib⁹ modis cognoſcēdi ali/
quā rem quā ꝑus cognouit. ¶ Primum
correlariū. Aia xp̄i ⁊ ipſe xp̄s profecit ex
parte modoruꝫ cognoſcendi. patet quia
eaſdē res quas ꝑus cognouit abſtracti/
ue poſtea cognouit intuitiue ⁊ ꝑ experien/
tiam. ¶ Scđm correlariū. Adam etiam
hoc modo profecit. Profectus ſcientie ex
parte maioris habilitationis ⁊ habit⁹ ē
qñ aliquis intendit habitū ſcientie quē
habet ¶ Primū dictū. Chriſt⁹ nō potuit
proficere iudicio meo ꝗtū ad maiorē in/
tenſionē habitus vel habituū infuſoruꝫ
ſibi. patet quia ſm Scotū. Chriſt⁹ ha/
buit oīes gratias ⁊ virtutes in ſummo.
¶ Scđm dictū. Triplices ſunt res ſcibi
les. Alie ſūt ſcibiles curſu naturali. Alie
ſunt ſcibiles q̄ fiunt curſu mirabili. Alie
ſunt res ſcibiles que fiunt curſu volun/
tario. Exemplū primi vt ortus ſolis: ri/
ſus hoīs: deſcenſus grauis. Exēplū ſcđi
vt ſuſcitatio mortui: illumiātio ceci: mū/
datio leproſi. Exēplū tertij vt ſunt act⁹
voluntatis q̄ ſcꝫ dependēt a libero arbi
trio. ¶ Tertiū dictū. In cognitione re/
rum que fiunt curſu naturali adam non
profeciſſet ſi ſtetiſſet ꝗtū ad noui habi/
tus acquiſitionem. patet quia qñ aīa ade
fuit creata fuit repleta ſpeciebꝫ omnium
rerū. ¶ Quartū dictū. In cognitione q̄
naturali curſu fiunt adā profeciſſet ſi ſte
tiſſet ꝗtum ad alium modū cognoſcen/
di ⁊ ꝗtum ad maiorē habitum ⁊ habili/
tationeꝫ ſciendi. Prima pars patet quia
illud qđ cognoſcebat noticia abſtracti/
ua poſtea nouiſſet intuitiue ⁊ experimē/
taliter. Secunda pars patet quia adā:

frequenti meditatione et conſideratione
rerum ſemper intendiſſet habitum noti/
cie. ¶ Quintū dictū eſt. In cognitione
rerum que fiunt curſu voluntario ⁊ ad/
mirabili et ſuꝑnaturali ſimpliciter adaꝫ
potuiſſet proficere ſi ſtetiſſet non ſolum
ꝗtum ad modū cognoſcendi ſed etiam
ꝗtum ad nouam cognitionem rei. patet
quia nō potuit ſcire incarnationē filij dei
niſi per reuelationem nec potuit futura
contingentia nec ſecreta cordium ſcire.
¶ Sextū dictū eſt. Cognitio noua rerū
que fiunt curſu mirabili ⁊ voluntario nō
repugnat ſtatui beatitudinis nec ſtatui
innocentie. Nam multi angeli quotidie
cognoſcunt que prius nō cognoſcebant.
Unde apoſtolus. Ut innoteſcat princi/
pibus ⁊ poteſtatib⁹ ⁊ virtutib⁹ multifor/
mi⁹ ſapientia dei. Gloſa dicit. Q⁊ multi
angeloꝝ didicerūt per apoſtolos paſſio/
nem chriſti quia neſciebant fuiſſe..

Querit quinto. Utrum

ſi ſtetiſſent in ſtatu innocentie aliquando
decipi potuiſſent. ¶ Reſolutio catholi/
ca ſtat in ꝓpoſitionib⁹ ſequentib⁹. ¶ Pri
ma ꝓpoſitio eſt. Si in ſtatu innocentie
fuiſſet in homine alicuius neſcientie imꝑ
fectio tamen nulla fuiſſet in eo deceptio.
Prima pars patet quia adam habuiſſet
neſcientiam de multis puta non ſciuiſſet
cogitationes vxoris ſue. Secunda pars
patet: quia iudicium ratioīs eius non fu
iſſet obliquatuꝫ: id eſt inordinatū: id eſt
nō iudicaſſet verum falſum ⁊ econuerſo..
¶ Secunda ꝓpoſitio eſt. Sicut in adā
in ſtatu innocētie nulla fuiſſet paſſio cor
poralis neꝗ ab intrinſeco neꝗ ab extrin
ſeco: ſic in anima ipſius nulla fuiſſet de/
ceptio intellectualis neꝗ ab extrinſeco
neꝗ ab intrinſeco. Prima pars patet q̄
nunꝗ̄ mortuus fuiſſet nec habuiſſet fe/
bres. Secunda pars patet quia nullum
malum iudiciū feciſſet de proximo. Pro
primo argumento. ¶ Prima propoſitio.
Sciendum ꝙ tam vir ꝗ̄ mulier fuerunt:

ſeducti licet alio ꝛ alio modo. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Licet ſeductio tam eue ꝙ̄ viri ꝓcederet peccatum inobedientie ꝛ ſuperbie in ambobus: tamen ſecuta eſt peccatum pͣſumptionis. Ideo dico ꝙ primum peccatū primoꝝ parentuꝫ fuit ſuperbia preſumptionis: ꝛ ex illa pͣſumptione ſecuta eſt ſeductio.

Sexto queritur. Utrum

adā cognouerit in ſtatu innocentie eo genere cognitionis quo expectamus deum cognoſcere in ſtatu glorie. ¶ Reſpondetur primo ponēdo preambulū ſcꝫ ꝙ omnes doctores dicunt adam habuiſſe cognitionem mediā inter beatos ꝛ homines viatores. Et opinio catholica ſtat in ſequentibus ꝓpoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio ē. Cognitio ſtatus innocentie media ē inter cognitionē ſtatus glorie ꝛ cognitionē ſtatus miſerie. Sicut paradiſus terreſtris eſt locus medius inter vallem hanc miſerie ꝛ paradiſum celeſtē: quia eſt in loco altiſſimo terre cui aque diluuij non appropinquerūt. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Quēadmodū paradiſus terreſtris plus ſe tenet cū terra ꝙ̄ cū celo. ſic cognitio ſtatus innocentie plus eſt cōformis cognitioni ſtatus miſerie ꝙ̄ cognitioni ſtatꝰ glorie. ¶ Tertia ꝓpoſitio eſt. In ſolo ſtatu glorie videbitur deus immediate ꝛ in ſua ſubſtantia: ita ꝙ nulla erit ibi obſcuritas. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Tam in ſtatu innocentie ꝙ̄ in ſtatu nature lapſe videtur deꝰ non in ſe ſed mediante ſpeculo differēter tamen in vtroqꝫ ſtatu. ¶ Quinta ꝓpoſitio eſt. Licet cognitio ade quā habuiſſet de deo fuiſſet ſpecularis ꝛ clara ꝛ nō enigmatica: Noſtra tamen cognitio licet ſit ſpecularis tamē eſt obſcura ꝛ enigmatica. Scd̄m Auguſtinū. Enigma eſt ſimilitudo obſcura. Hec cognitio vel noticia enigmatica eſt fides noſtra. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Quadruplex eſt genus cognoſcendi deum: ſcꝫ per fidem: per cōtemplationem: per apparitionē: et per apertam viſionem. Primus modus eſt communis gratie ꝛ conuenit omnibꝰ chriſtianis. Secūdus eſt excellentis gratie. Tertius eſt ſpecialis gratie. Quartꝰ eſt conſummantis glorie. ¶ Septima ꝓpoſitio eſt. Primū genꝰ cognitionis ꝛ vltimū nō competebat ſtatui innocentie. Primum ꝓpter perfectionē. Secundū ꝓpter imperfectionē. ¶ Octaua ꝓpoſitio. Duo genera intermedia ſcꝫ contēplationis et apparitionis poſſunt cōpetere vtriqꝫ ſtatui ſcꝫ innocentie ꝛ miſerie. ¶ Nona propoſitio. Licet genus contēplationis ſit in ſtatu miſerie multo tamē excellentius viguiſſet in ſtatu innocentie.

Circa diſtinctionem

vigeſimāquartā queritur primo. De adiutorio homini collato ꝑ qđ poſſit reſiſtere. ¶ Reſolutio ſtat in tali concluſione. Impoſſibile fuit hominē vel aliquā creaturā rationalē ꝑ naturā habere liberum arbitriū inflexibile ad malū: ꝑ naturam dico: quia per gratiā aliqua creatura fit inflexibilis ſiue impeccabilis. Non ꝙ gratia mutet naturā ſed ſunt impeccabiles ꝑ gratuitā dei manutenentiā quia deus nō vult eis cooperari in peccatum: ſed continue ſuſtentat in bono.

Queritur ſecundo. Utrū

datum fuerit homini adiutoriuꝫ per qđ poſſet abſqꝫ omni gratia tēptationi reſiſtere. ¶ Reſolutio q̄onis ſtat in vna diſtinctione. ¶ Diſtinctio. Aliquid poſſe reſiſtere tēptationi virtute ꝓpria abſqꝫ omni gratia poteſt intelligi dupliciter. Uno modo ita ꝙ excludatur continuatio diuine influentie. Alio mō vt excludatur appoſitio noue gratie. ¶ Prima ꝓpoſitio Impoſſibile eſt ſimpliciter hominē reſiſtere temptationi diabolice niſi deus ſue bonitatis influentia cōtinua in bono cōſeruaret. patet pͥma pars q2 liberū arbitriū nō reſiſteret niſi diuina bonitas con

ſeruaret in bonitate. Scđa pars patet: quia adam in ſtatu innocentie potuiſſet reſiſtere abſqз noue gratie appoſitione diabolice temptationi. patet quia adā habuit liberū arbitriū perfectū ſimilr intellectum ꝛ volūtatē ꝛ nō inclinātes ad malum. Ideo nō ē ſimile de nobis: ꝛ de adā in ſtatu innocentie: qꝛ in ſtatu illo nulla infirmitas fuiſſet in potentijs aīe.

Queriť tertio. Utrum

intellectus ꝛ affectus ſiue ratio ꝛ voluntas ſint potentie diuerſe ꝑ eſſentiā. ¶ In aīa duplex eſt potētia. Quedā eſt q̄ ē cognitiua vt intellect⁹ ꝛ ratio. Alia eſt affectiua ꝛ eſt volūtas. Utrū iſte potētie diſtinguātur eſſentialiter ꝛ vtrū diſtinguātur realiter ab eſſentia aīe. ¶ Reſolutio ſtat in trib⁹ ſequētib⁹ ꝓpōnibus. ¶ Prima ꝓpoſitio eſt. Potentia aīe nō ſūt ita idem ipſi ſubſtantie aīe ſicut ſunt idē ꝑncipia eius intrinſeca ꝛ eſſentialia. patet quia quādo aliquid eſt idem alicui ſicut eius ꝑncipium intrinſecū ꝛ eſſentiale eſt idem cū illo q̄dditatiue ꝛ in ꝑmo mō dicendi ꝑ ſe ꝛ ab ipſis ꝑncipijs dependet. Hoc dicit Scotus ſub alijs ꝟbis ꝙ potentie nō ſunt eiuſdē aīe formalr qꝛ eſſentia aīe non habet intellectū ꝛ voluntatē in ꝑmo modo dicendi ꝑ ſe. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Potentie aīe nō ita ſunt diuerſe nec diſtincte ab ipſa eſſentia anime ꝙ ſint accidentia ſibi inherentia realiter ab ipſa anima diſtincta ſed reducuntur ad ꝑdicamentū ſubſtantie cū ipſa ſubſtātia anime. Hoc dicit Scotus ꝙ anima et eius potentie ſunt idem realiter. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Licet intellectus ꝛ volūtas ꝛ eſſentia anime non ſint diuerſe eſſentie ſimpliciter neqз diſtinguātur eſſentialiter: intellectus tamen ꝛ voluntas ſunt diuerſe potentie in genere potentie ꝛ iſti⁹ opinionis eſt ſanctus Bonauentura.

Queriť quarto Utrum

ſuperioꝛ portio anime et inferioꝛ ſint diuerſe potentie. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in ſequētibus ꝓpoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Portio ſuperioꝛ ꝛ portio inferioꝛ nō ſolum differunt per diuerſos aſpectus ſed etiā differunt penes diuerſas diſpoſitiōes ꝛ diuerſa officia. Habēt diuerſas diſpoſitiones: quia ſuperioꝛ eſt fortis: inferioꝛ debilis. Differunt penes diuerſa officia quia portionis ſuperioris eſt regere: ꝛ inferioris eſt regi. vnde ſuperioꝛ dicitur vir. inferioꝛ mulier. ¶ Scđa propoſitio eſt. Iſta diuerſitas diſpoſitionū in portiōe ſuperiori ꝛ inferiori nō habet ortuз ex diuerſitate nature ſicut nec diuerſitas officiorum prouenit ex diuerſitate naturarum: ſed magis diuerſitas officiorum prouenit ex diuerſitate diſpoſitionū. ¶ Correlariū. In angelo nō eſt portio inferioꝛ ꝛ ſuperioꝛ. patet quia nō ſolum diuerſitas iſta oritur penes diuerſos aſpectus: ſed etiam ſm diſpoſitioneз fortiorem ꝛ debiliorem que diſpoſitiōes non ſunt in angelo.

Queritur quinto. vtrū

iſta diuiſio voluntatis per naturalem et deliberatiuā ſit per diuerſas potentias. ¶ Reſponſio ſm bonauenturam. Volūtas naturalis ꝛ deliberatiua nō ſunt due potentie ſed vna. Et dicitur volūtas naturalis vt tendit immutabiliter ꝛ neceſſario in aliquod bonuз vt voluntas que diligit propriam beatitudinem eſt naturalis. Uoluntas deliberatiua eſt voluntas que tendit contingenter ꝛ mutabiliter in aliquod bonū modo adherēdo modo deſerendo vt voluntas in dando eleemoſynam in celebrando miſſaз: ꝛ ſtatim poſt nolo. Ex quo ſequitur ꝙ voluntas deliberatiua ſemper eſt reſpectu oppoſitorum. ¶ Correlarium. Uoluntas naturalis inq̄ntum naturalis nō eſt actus elicitus ſm ſcotū ſed inclinatio naturalis. Doctores ponunt ſex differentias diuiſionuз potentiarum anime. primo diſtinguunť potētie anime vt diſtinctio eſt in

natura anime: et ſic eſt diuiſio ꝙ triplex eſt potentia aīe: ſcȝ vegetatiua ſenſitiua et intellectiua. Item etiā eſt alia duplex potentia aīe ſcȝ affectiua et intellectiua. ¶ Scđs modꝰ ſumendi diuiſionē potentiarū eſt penes officia ſm ꝙ hñt diuerſa officia tal' eſt illa ꝙ aīe duplex ē portio: ſcȝ ſuperior ⁊ inferior. ¶ Tertiꝰ modus ſumit' penes diuerſos ſtatꝰ ⁊ ſic dr̄ ꝙ duplex ē intellectꝰ ſcȝ practicꝰ ⁊ ſpeculatiuꝰ differūt penes ſtatū: qr ſtatꝰ practicꝰ eſt dirigere voluntatē ad debitū opꝰ. Status intellectꝰ ſpeculatiuꝰ ē ꝑ ſe ꝯficere ⁊ nō dirigere ad opus. ¶ Quartꝰ modus eſt penes diuerſos aſpectꝰ. Hoc mō magiſter ⁊ auguſtinꝰ diuidūt intellectuȝ in rōnē intellectū ⁊ intelligētiā. Eſt rō cum aſpicit inferiora. Cū aſpicit eq̄le dr̄ intellectus. Cū intelligit ſupiora ſe dr̄ intelligentia. ¶ Quintꝰ modꝰ ſumit' penes diuerſos actꝰ ⁊ ſic dicit boetiꝰ ꝙ intellectꝰ hȝ duas ꝑtes ſcȝ inuētiuā ⁊ iudicatiuā ⁊ ideo diuidit nouā logicā in inuentiuā et iudicatiuā ſcilȝ in dialecticā ⁊ demonſtratiuā. ¶ Sextꝰ modus ſumit' penes diuerſos modos mouēdi ⁊ ſic eſt diuiſio voluntatis in naturalē ⁊ deliberatiuā.

Sexto queritur. Utruȝ

intellectꝰ agēs ⁊ intellectꝰ poſſibilis ſint vna potentia vel diuerſe. ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in ſequētibꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio eſt ꝙ intellectꝰ agens ⁊ intellectus poſſibilis nō ſunt penitꝰ vna potentia ⁊ eadē: ſed ſunt due potentie. ¶ Secūda ꝓpoſitio eſt ꝙ intellectꝰ agens hȝ magis rōnem potentie habitualis. Intellectus vero poſſibilis rationē potentie paſſiue vel receptiue lȝ vtrūqꝫ ꝓut reſpicit totū compoſitū dicitur habitualis ⁊ actiuus: quia oīs habitꝰ eſt actiuꝰ ſed potentia que dr̄ intellectus agēs eſt actiua: ḡ. ¶ Tertia propoſitio eſt ꝙ intellectus agens et intellectus poſſibilis non diſtinguuntur ſicut due nature: nec ſicut due ſubſtantie: nec realiter: nec eſſentialiter. Licet ſint due potentie. ¶ Scoti opinio in ꝓpoſito eſt duplex. Nam ſm aliquos ſcotiſtas intellectus agens et poſſibilis ſunt due potentie. Et hi diuerſificantur quidā dicūt ꝙ intellectꝰ agens ſolū cauſat oēm intellectionē ſiue ſpecies intelligibiles in intellectu poſſibili: ⁊ nihil plꝰ facit ſed poſſibilis receptam ſpēm intelligit ⁊ ē illud Ariſtotel' ꝙ intellectꝰ agēs ē quo eſt oīa facere: verum q̄tum ad actū primū. Aliȷ̄ dicūt ꝙ intellectus agēs cauſat omnem intellectionē ⁊ poſſibilis recipit omnem ſpeciem intelligibilem tm̄ et non intelligit. Aliȷ̄ dicunt ꝙ intellectus agens ⁊ poſſibilis ſolū ꝓducit intellectionem ſeu ſpēs intelligibiles in intellectu poſſibili ⁊ nihil plus facit. Aliȷ̄ dicunt ꝙ intellectus agēs ⁊ poſſibilis nō ſunt due potētie nec due nature ⁊ nullo modo diſtinguuntur nec re nec realitate ſed ſunt idem penitus cum quibus magiſter ſtephanꝰ Bruleſter ſtat. ¶ Qualiter peccatum per vires anime progredit' ad cōſummationē. Et eſt queſtio.

Querit' ſeptimo vtrum

in ſupiori parte rōnis habeat eſſe peccatum ſm ſe. ¶ Opinio ſtat in tribꝫ dictis. ¶ Primū dictū eſt. Duplicia ſunt peccata ſcȝ carnalia ⁊ ſpūalia. ¶ Scđm dictū eſt. Nulla peccata carnalia poſſunt eſſe in ſuperiori parte vel portione rationis abſqꝫ inferiori. Ideo de ſe nō peccat peccato carnali. Hoc probat Auguſtinus dicens. Ratio noſtra deduci ad conſenſum peccati non poteſt: niſi cum delectatio fuerit mota ī illa parte animi que debet obtemperare rationi: tanq̄ꝫ rectori viro ſuo: ergo nunq̄ꝫ peccat ratio ſuperior niſi peccatum precedat in parte inferiori. Loquitur de progreſſu in ꝑpetratione peccatoꝝ carnalium. ¶ Tertium dictū eſt. Peccata mere ſpiritualia poſſunt eſſe in portione ſuperiori ſm ſe et abſolute abſqꝫ inferioris cooperatione: vt patet in peccato hereſis: Blaſphemie.

Similiter in odio dei. Deus pōt odiri in ſe ſm oēs notiales ⁊ hoc eſt grauiſſimū pctm̄ ⁊ ptinet ad portionē ſuperiorē.

Octauo querit Utrum

in ſupiori portione rōnis poſſit eſſe peccatū veniale. ¶ Opinio vera ē φ in portione ſupiori pōt eſſe peccatū veniale.

Nono queritur. Utrū

aliqđ peccatū habeat eē in inferiori parte rōnis abſq3 ſenſualitate. ¶ Reſpondetur p quinq3 dicta. ¶ Primū dictū eſt. Senſualitas capit dupl'r. Uno mō pro quadā vi que appetit bonū vt nūc. Ubi aduertendū φ duplex eſt bonū ſc3 bonū ſimpliciter ⁊ hoc eſt de⁹. Aliud eſt bonū vt nūc: vt bonū creatū. Hoc mō capiendo ſenſualitatē ipſa nō ſolum eſt in carne ſed etiā in voluntate. Alio mō capit ſenſualitas ſtricte ⁊ ſic eſt quedā vis aīe ſenſitiue: vt ſenſitiua eſt: ⁊ ſic viſus auditus guſt⁹ dicunt opationes ſenſuales: hec nō inuenit in parte rōnali. ¶ Scđm dictū ē Non ptingit pctm̄ eſſe in inferiori parte rōnis abſq3 motu ſenſualitatis pmo mō dicte. patet q2 ſemp qñ voluntas peccat portio inferior appetit bonum vt nunc. ¶ Tertiū dictū eſt. Cōtingit aliqđ peccatū eſſe ī inferiori parte rōnis abſq3 ſenſualitate pp̄ie dicta ⁊ hoc intelligēdo de pctis ſpūalib⁹. ¶ Quartū dictū eſt. Q2 vix aut nūq3 eſt pctm̄ in inferiori portione loquēdo de pctis carnalib⁹ quin etia3 ſit pctm̄ in ſenſualitate. patet quia pctm̄ carnale ortū h3 a ſenſualitate tāq3 a ſerpente. ¶ Quintū dictū q̄rit. Quid ē inferiorē portionē rōnis comedere? ¶ Reſpondet. Portio inferior rōnis dicit comedere de cibo vetito: nō ppter delectationem ſenſitiuā: ſed quia condelectatur appetitui ſenſitiuo ⁊ cōſenſit ipſi delectationi. ¶ Correlariū. Ratio incipit tranſire a ſenſualitate ad inferiorem partem rationis cum ipſa ratio incipit condelectari appetitui ſenſitiuo.

Decimoquerit. Utrū

pars inferior poſſet peccare mortaliter abſq3 ſupiori. ¶ Reſolutio ſtat in ſequentibus ppōnib⁹. ¶ Prima ppō. Poſſibile eſt mulierē ſine viro comedere. i. poſſibile eſt inferiorē partē ſiue portionē comedere ſine ſuperiori portione. ¶ Secūda ppō. Impoſſibile eſt portionē inferiorē ſine viro .i. ſine portione ſupiori peccatū mortale cōmittere. ¶ Tertia ppō. Aliđ eſt pctm̄ mortale cōmittere: ⁊ aliud cibū vetitu3 guſtare. ¶ Scđa ppō. Patet q2 peccatū mortale habet quandā auerſionem a deo ⁊ contēptū dei: quia q̄ peccat mortaliter peccat ↄtra legē dei ⁊ auertit ſe a lege ⁊ p ↄñs a legiſlatore. ¶ Quarta ppoſitio. In omni tēptatione ad aliqđ pctm̄ in quo tēptatus delectat eſt talis pgreſſus φ pmo delectabile offertur ſiue percipitur. Secundo delectatio ſentitur. Tertio ei ↄſentitur.

Undecimo querit. vtrū

in ſenſualitate poſſit eſſe pctm̄ veniale. ¶ Rñſio ſtat in iſta diſtinctōe. ¶ Diſtinctio. Senſualitas dupl'r pōt ↄſiderari. Uno mō in ſe. Alio mō per cōparationē ad rōnē inq̄tū ſc3 eſt ordinabil' a rōne et ſub rōne. ¶ Propoſitio eſt talis. Q2 etſi in ſenſualitate ſm ſe ↄſideratā pctm̄ eſſe nō poſſit: pōt tamē in ea eſſe pctm̄ vt eſt ad rationē ordinata.

Duodecimo queritur.

Utrū in ſenſualitate poſſit eē pctm̄ mortale. Reſolutio ſtat ī vna ppōne. ¶ Propoſitio eſt. Q2 pctm̄ mortale nec inq̄tū culpa nec inq̄tū vitiū ponēdū eſt in ſenſualitate. Et rō eſt hui⁹ quia pctm̄ vitiat ⁊ deordinat deordinatione perfecta ſed hec eſt in auerſione a deo ⁊ contēptu que ſolum competunt portioni ſuperiori. ergo ⁊c. ¶ Correlariu3. Omne peccatum mortale in ratione ponitur ⁊ nullum in ſenſualitate. Et hoc pbant rōnes in oppoſitum ⁊ concedende ſunt.

Tredecimo q̄rit̃. Quanta mora tp̄is faciat vt q̄d erat veniale incipiat eſſe mortale. ¶ R̄n̄deo. Dicendū ꝙ mora tp̄is q̄tū ē de ſe nō facit vt quod p̄us erat veniale fiat mortale: ſ; ſolū occaſionalr̄: videlicet q: inducit cōſenſum verū vl' interp̄tatiuū. Tunc aūt inducit ꝯſenſum ve; q̄n ex diuturnitate delectationis creſcit libido adeo vt hō velit omnino in vitio; delectatiōe p̄ſiſtere ⁊ morari. Tūc ꝑo inducit ꝯſenſū interp̄tatiuū q̄n hō aduertēs p̄iculū delectatiōis retentenegligit eā rep̄mere. Hoc em̄ nō ē abſq; ꝯtēptu ſalutis p̄p̄ie. p; q: diſcrimini ſe exponit. Illa em̄ delectatio ſubintrat ſicut ſerpens ⁊ venena diffundit p̄ q̄ rōnal' ſp̄ūs interit morte culpe. Sicut igit̃ ſalutē ſuā corporalē negligeret q̄ ſerpentes iuxta ſe ſcienter collocaret: ſic in tali delectatione aduertēs p̄iculū vel debēs auertere volūtarie verſat̃ in eo ⁊ exp̄oit ſe diſcrimini q̄n negligit repellere: ⁊ p̄ tanto dicit magiſter ip̄m peccare mortalr̄.

Circa diſtinctiones viceſimāquintā q̄ritur primo ¶ Utrū liberū arbitriū ſit in ſolis habētib; rōnē: an etiā ſit in brutis aīalib;. ¶ R̄n̄ſio eſt ꝙ liberū arbitriū non rep̄it̃ nec rep̄iri pōt in brutis: ſ; ſolū in naturis rōnalib; ⁊ in oīb; illis rep̄it̃ ſc; in deo: in angel': in hoīb; ⁊ in aīab; ſeparatis. Prima rō ſumitur ex parte libertat̃. Scd̄a ex parte arbitrationis. Rō p̄ma in octo dictis ſequētib; ſtat. ¶ Primū dictū ē. Q; libertas opponit̃ ſeruituti. Illa ſola potentia dī libera q̄ dominiū habet plenū tā rōne obiecti q̄; rōne act⁹ p̄p̄ij ¶ Scd̄m dictū eſt. Illa potentia dī habere dominiū ex libertate reſpectu obiecti q̄ nō eſt artata ad aliq̄d gen⁹ appetibil': ſed ipſa eſt nata appetere oīa appetibilia ⁊ fugere oīa fugibilia. ¶ Tertiū dictū eſt. Tria in genere ſunt appetibilia ſc; bonum honeſtum: bonū cōferens ſiue vtile: ⁊ bonū delectabile. Et mala his ꝯtraria ſunt fugibilia ſc; malū inhoneſtum inutile ⁊ triſtabile. ¶ Quartū dictū eſt. Licet bonū vtile et delectabile nata ſint app̄eti a brutis: bonum tamē honeſtū a ſolis rōnalib; natū eſt appeti. ¶ Quintū dictū eſt. In ſolis ſubſtantijs rōnalib; rep̄it̃ ꝟtus habēs perfectam libertatem reſpectu obiecti. ¶ Sextum dictum eſt. In ſolis ſubſtantijs rōnalibus reperit̃ virtus habēs perfectam libertatē reſpectu actus p̄rop̄ij. ¶ Septimū dictū eſt. Uoluntas in ſubſtantijs rōnalib; nō ſolum cōpeſcit et refrenat manū vel pedē ſed etiā ſeipſam et odit q̄d naturalr̄ diligit vel ecōtra ex p̄prio imperio. ¶ Octauū dictū ē. In brutis animalib; licet ſit aliquo mō reperiri dominiū reſpectu actus exterioris: nūq; tñ eſt dñiū reſpectu act⁹ interioris. patet q: canis cohibetur virga ne comedat carnes q̄s tñ nō poſſit cohiberi ei⁹ appetitus quin velit ⁊ appetat. ¶ Secūda ratio ex parte arbitrationis p̄ cuius declaratione ponuntur p̄poſitiones. ¶ Prima propoſitio. Q; liberum arbitrium eſt iudicium ad cui⁹ nutum cetere virtutes mouentur ⁊ obediunt. ¶ Secunda propoſitio. Iudicare eſt illius ſolius potentie. ſm̄ rationē completā cuius eſt diſcernere quid iuſtum quid iniuſtū: quid honeſtum quid inhoneſtum. ¶ Tertia p̄poſtio. Nulla potentia nouit quid iuſtum ⁊ iniuſtum: honeſtum ⁊ inhoneſtū niſi ſola potentia que intellectiua eſt.

Querit̃ ſecundo. Utrū liberum arbitrium ſit potentia diſtincta contra rōnem ⁊ voluntatē. ¶ Reſolutio q̄ſtionis ſtat in iſta que eſt vera opinio. ¶ Prima p̄pō. Sicut mens accipit̃ dupliciter cōmuniter ⁊ p̄p̄rie. Ita liberū arbitriū accipit̃ dupl'r ſc; cōiter et proprie. ¶ Ubi ſciendū ꝙ mens vel pōt dici ab eminēdo ⁊ ſic includit tres potentias in quib; eſt imago dei: vel mens dī a memi-

ni ꝛ ſic accipit̃ ꝓprie et dicit vnã illarum
potentiarũ ſcʒ ipſam memoriam. Unde
Aug⁹. in. xiiij. de trinitate dicit ꝙ ima-
go dei eſt mens noticia ꝛ amoꝛ. Sic pari
formiter liberũ arbitriũ cõiter eſt ipſe in
tellectus ꝛ voluntas. Alio modo capitur
ꝓprie ꝛ ſic dicũt liberũ arbitriũ eẽ tertiã
potentiã diſtinctã ab intellectu ꝛ volũta
te. ¶ Scđa ꝓpõ. Liberũ arbitriũ eſt vir
tus ſeu potentia aie diſtincta ɔtra intel
lectũ ꝛ voluntatẽ imperãs intellectui et
voluntati ꝛ vtrũqꝫ regens ꝛ mouẽs cui⁹
actus nõ eſt diſcernere nec velle: ſed eſt q̃
dam actus reflexus ſuper velle ꝛ diſcerne
re. ¶ Tertia ꝓpõ. Iſte actus quo quis
vult diſcernere aliq̃d ꝛ vult ſe velle eſt ꝓ
prius actus liberi arbitrij vt diſtinguit̃
ɔtra voluntatem ꝛ rõnem qui eſt primus
tam ad diſcernere q̃ȝ ad velle. ¶ Quar-
ta propoſitio. Ex parte potentiarũ moti
uarũ aie in iſtis tribus potentijs ſcʒ rõne
voluntate ꝛ libero arbitrio conſiſtit que
dam imago trinitatis increate. patet qꝛ
Ratio repſentat filium ꝛ voluntas ſpm
ſanctũ ꝛ liberum arbitriũ patrem. Et ſi-
cut pater eſt principiũ totius ꝓductiõis
Ita liberum arbitrium ꝓductiuũ toti⁹
effectus. Bona ɔcluſio.

Tertio queritur. Utrum

liberũ arbitriũ cõplectat̃ ſimul rõnem et
volũtatẽ. ¶ Rñdeo. Notandũ ꝙ liberũ
arbitriũ ſimul compꝛ̃hendit ꝛ rõnem ꝛ vo
luntateʒ. Et hoc nõ ſolũ manifeſtat ipſa
noiatio ſed etiã ipſa notificatio ꝛ ſue pro
prietatis inquiſitio. Nominatio manife
ſtat. dicit̃ em̃ liberũ ꝛ dꝛ arbitriũ: ꝛ arbi
triũ eſt ipſi⁹ rõnis: libertas vero ipſius
volũtatis ad cui⁹ nutũ ꝛ imperiũ: moue-
ri habẽt cetera q̃ ſunt in nobis et hoc eſt
qđ dicit Aug⁹. Liberũ dꝛ ab arbitrãdo
quia a rõnali parte q̃d eligat q̃due recu-
ſet nomẽ accepit. Hoc etiã ꝑ eius notifi-
cationem patet: dicit̃ em̃ eſſe facultas ra
tionis ꝛ voluntatis ſiue ɔſenſus rõnis ꝛ
voluntatis. Poſtremo manifeſtat̃ ꝑ ſue
ꝓprietatis inq̃ſitionẽ li. em̃ ar. ſiue noiet
habitũ ſiue potẽtiã noiat ipam potentiã
ſiue dñam vl' dñiũ illi⁹ potẽti: ꝛ h̃ planũ ẽ
ex ipſo noie libertatis ꝛ pʒ ꝙ complectit̃
rõnẽ ꝛ voluntateʒ. Et ꝙ liberũ arbitriũ
ſit quedã ptãs ſiue quoddã dominiũ re-
ſultans ex ɔiunctione iſtarum duarũ po
tentiarũ ſcʒ rõnis ꝛ volũtatꝫ qđ optime
noiatur ꝑ hoc ꝙ dꝛ liberum arbitriũ: nõ
vno noie ſed cõpoſito: vt vnũ nomen: re-
ſpõdeat rõni: ꝛ alterũ volũtati vide lrãm.

Querit̃ quarto Utrum

liberũ arbitriũ complectat̃ rõnem et vo-
luntatẽ per modũ potentie an ꝑ modum
habitus. Potẽtia vt hic capit̃ eſt illud q̃
poſſumus exire in actum. Habit⁹ vt hic
capit̃ eſt quedã habilitas vel facilitas q̃
potentia prompte ꝛ faciliter exit in actũ
ſuũ. Differunt quia habens potentiaʒ ꝛ
nõ habens habitum poteſt exire in actũ
ſuũ: ſed non faciliter. Habens autem ha
bitum exit faciliter in actum ſuũ. Itẽ dif
ferunt quia potentie ꝓprie ſemper ſunt
ɔſubſtantiales ꝛ ſunt idemptice cum eo
cuius ſunt potentia. Habit⁹ vero aliq̃n di
ſtinguit̃ ꝛ ſeparat̃ qꝛ acquiritur per exer
citiũ. iõ habitus eſt accidens. Reſolutio
vt ſupra penultimo argumẽto.

Queritur quinto. vtrũ

liberũ arbitriũ addat aliquid ſup rõnẽ ꝛ
voluntatem. ¶ Reſolutio patet quia il-
lud nõ includit additionẽ alicui⁹ quali-
tatis noue ſuper rationẽ: ſed ſolũ conco-
mitantiam voluntatis: quoniã ſine vo-
luntate: ratio libera nõ eſſet vel econuer-
ſo. Si autem iſte due potentie ponantur
in aliquo quãtumcunqꝫ nude: neceſſe eſt
ponere in eo arbitrij libertatẽ: ꝛ ſic pla-
num eſt ꝙ liberum arbitrium: et ſi dicat
habitum complectentem rationem ꝛ vo
luntatem: non tamen dicit habitum acci
dentalem ſicut gratia vel virtus: immo
potius dicit illarum duaruʒ potentiarũ
dominium naturale reſpectu eius actus.

qui eſt eligere ſiue ꝯſentire. Et ꝓpterea
ſcti magꝫ vocāt liberū arbitriū facultatē
vel ptāte .ꝟ vocent habilitatē oñdentes
differentiā ei⁹ ad alios habit⁹ aīe.

Sexto querit̃. Utrum

liberū arbitriū ſit habit⁹ ſiue facultas re
ſidens penes rōnē ꝛ volūtatē cōiunctim
vł penes quā iſtarū potentiarū ꝑncipa/
lius nobis inſit .i. Utrū ſit eq̄liter in oī/
bus in q̄bꝫ eſt. ¶ Rñſio dicendū ꝙ cū li/
beri arbitrij facultas ſiue dominiuꝫ ex q̄
reddit̃ potētia facilis: nō ſolū ad motum
ſed etiā ad mouēdū ſeipſam ſicut rō mo/
uendi ſe inchoat̃ in rōne ꝛ ꝯſūmat̃ in vo/
lūtate ſic arbitrij libertas reſidet penes
rōnem ꝛ voluntatē: ita ꝙ in vna illarum
potentiarū inchoat̃ ꝛ in alia ꝯſūmatur.
Ideo autē dico motū inchoari in rōne:
qꝛ non mouet̃ appetit⁹ .i. voluntas: niſi
ꝑambulo cogitatu. nequaq̄ eñ poſſum⁹
amare niſi cognoſcam⁹: et ideo ad hoc ꝙ
motus fiat pręit cognitio diſponēs ꝛ ſub
ſequit̃ volūtas ꝑficiens: q̄ꝫtumcūq̄ eniꝫ
p̄cedat cogit actus .i. recta rō nūq̄ mot⁹
ſequit̃ niſi ipſum imperet volūtatis affe/
ctio: ꝛ ſicut volūtas nō hꝫ moueri ad ob/
iectū in acceptando vel refrenādo illud:
niſi ꝑambulo cogitatu: ſic etiā non hꝫ ap
probare vel reſpuere ſiue eligere et refre/
nare actū ꝓpriū niſi rōnis act⁹ p̄cedat q̄
ipm dictet eſſe bonū vel malū ꝑficiendū
vel refrenandū ex tali eñ actu ꝑambulo
voluntas in actu ſuo incipit complacere
vel diſplicere. Et ſic ptꝫ ꝙ libertas arbi
trij ſiue facultas q̄ dr liberū arbitriuꝫ in
rōne inchoat̃ ꝛ in volūtate ꝯſūmatur.

Querit̃ ſeptimo. Utrū

in omnibꝫ in q̄bus eſt liberū arbitriuꝫ ſit
equaliter aut ſm magis aut minus: q̄rit̃
de libero arbitrio ꝑ cōparationē ad ſub/
iectū. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ in liberi ar/
bitrij intellectu tria claudunt̃ videlicet a
coactione īmunitas: excellentie dignitas
ꝛ ptās ſiue facultas. Quātū ad primuꝫ
liberū arbitriū in oībus in q̄bus eſt eq̄li/
ter ſe hꝫ ſicut dicit Bern. in lib. de libero
arbitrio. Manet libertas volūtatis tam
plena in bonis q̄ in malis: ſꝫ in bonis or/
dinatior: tam integra q̄ꝫ ſuo mō in crea/
tore q̄ in creatura: ꝓ eo ꝙ in omī in quo
ponit̃ ſimplr̃ et vniuerſalr̃ oēm excludit
coactionē. Et ꝓpterea dicit bernard⁹ ꝙ
ita plena eſt arbitrij libertas in creatura
ſuo modo ſicut in creatore. ¶ Quātū ad
ſcdm ſcꝫ excellentie dignitatē eſt eq̄liter
in cōparatōe creaturarū adinuicē ꝛ ineq̄
liter in cōparatōe creaturarū ad creato
rem. Dignitas eñ liberi arbitrij increati
ſupexcellit oēm dignitatē liberi arbitrij
creati: qꝛ illa ē dignitas ſumma: ꝛ oīs di/
gnitas creata eſt dignitas infra illā: ꝛ ꝓ/
pter illam: ꝛ ſic ineq̄lis eſt in libertate ar
bitrij q̄ꝫtū ad dignitatē ꝓut ꝯſiderat̃ in
creaturis ꝛ creatore. ¶ Quātum ad ter/
tiū ſcilꝫ facultatem aut ſeruande iuſticie
poteſtatē. ſic ineq̄litas reperit̃ nō ſolū in
creaturis ꝛ creatore: ſed etiā in creaturꝫ
cōparatis ad inuicē. Una eñ creatura
multo potentior eſt q̄ altera in rectitu/
dine ſeruanda ſicut beata q̄ miſera. Et
ſic pꝫ rñſio ad predicta.

Octauo querit̃ de libe/

ro arbitrio. vtrū ꝑ cōparationē ad actū
ſit actuū contingentiū et neceſſariorū an
ꝯtingētiū tm̄. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ in
libero arbitrio eſt ꝯſiderare actum volē/
di et ipm volitū. Et inq̄ꝫtum liberū arbi
trium eſt deliberans: Neceſſe eſt ꝙ cōtin
gentia ſint circa vtrūq̄ iſtoruꝫ: vel circa
alterum. Circa alterū vt cum quis deli/
berat vtrū debeat ſibi placere vel diſpli/
cere malum qđ fecit: vel vtrū debeat con
ſentire vel diſſentire appetitui naturalr̃
inſerto: vtpote appetitui beatitudinis.
Circa vtrūq̄ vt cū quis deliberat vtruꝫ
velit intrare religionē vel diligere inimi/
cum. Sic igitur actus liberi arbitrij de/
liberantis q̄ꝫuis poſſit eſſe circa neceſſa/
rium: ſemꝑ eſt contingens: actus vero li/

beri arbitrij vt liberũ eſt non ſolũ poteſt
eſſe circa neceſſariũ: ſed etiã neceſſari⁹ in
ſe: ꝛ per h̄ pꝫ rñſio ad ꝓpoſitã rõnem.

Nono queritur. vtrum
liberũ arbitriũ ſm ꝙ liberuꝫ eſt poſſit in
malũ ſicut in obiectũ. ¶ Rñſio ſtat in ꝓ
poſitionibus. ¶ Prima ꝓpõ. Liberũ ar-
bitriũ põt capi dupl'r. Uno mõ gñaliter
ꝛ cõiter. Alio mõ ſpãliter ꝛ ſtricte. Prio
modo liberũ arbitriuꝫ eſt cõe oibus deo
angelis ꝛ hoibus. Scđo mõ liberũ arbi
triũ ſolum capit̃ in creatura. ¶ Scđa ꝓ
poſitio. Obiectũ liberi arbitrij gñaliter
ꝛ cõiter capti eſt bonũ et equũ ſiue iuſtũ
ꝛ nõ ipſum malum. ¶ Tertia ꝓpõ. Ob
iectum capit̃ ibi pro eo vt ad qđ intendit
potentia vel qđ facit potentia: ꝛ nõ acci-
pitur vt ꝓ eo qđ reſpuit vel deteſtat̃ ma
lum q2 etiã deus deteſtat̃ malũ. ¶ Quar
ta ꝓpõ. Liberũ arbitriũ creatũ ſiue ſpãli
ter captum inchoatum eſt liberũ: natum eſt
exire ſolũ in actũ equitatis ſuſceptibileꝫ
ꝛ equitate informatũ. pꝫ quia nõ eſt poten
tia niſi potẽs ſeruare rectitudinẽ. ¶ Cor
relariũ. Liberũ arbitriũ inchoatum liberũ
nõ põt exire in actũ iniquũ. ¶ Quita ꝓ-
poſitio. Liberũ arbitriũ creatũ ſiue ſpã-
liter inchoatum deficiẽs exit in actũ defor-
matũ ꝛ malũ tam moraliter ꝙ̃ demerito
riũ. ¶ Sexta ꝓpõ. Licet malitia non ſit
obiectũ liberi arbitrij ſiue a libero arbi-
trio ſm ꝙ liberũ ẽ: ſꝫ ſm ꝙ deficiẽs: act⁹
autẽ ſbſtrat⁹ exit a libero arbitrio ſm ꝙ
liberũ ẽ in q̇libet pctõ cõmiſſionis. Duo
ibidẽ ſunt. ſ. act⁹ ſubſtrat⁹ malicie ꝛ ipſa
malicia formal'r: vt volo fornicari. Iſte
act⁹ volendi ẽ act⁹ ſubſtrat⁹: ꝛ eſt ibi ma-
licia formalis q̃ eſt quedã diſcordia a vo
luntate diuina: ꝛ iſta diſcordia dicit̃ pri-
uatio cõcordie: ꝛ iſta ꝓuatio eſt ſemꝑ pec
catũ. Et hoc eſt qđ dicit ſine ipſo factuꝫ
eſt nihil: id eſt diſcordia priuationis.

Decimo queritur. Utrum
liberũ arbitriũ ab aliquo agente creato
poſſit cogi. ¶ Reſolutio q̃ſtionis ſtat in ꝓ
poſitionibꝫ. ¶ Prima propõ. Duplex eſt
act⁹ liberi arbitrij: vn⁹ exterior: alius in-
terior ſiue ꝓprius ꝛ alienus. Actus in-
terior liberi arbitrij eſt velle ꝛ vocatur a
Scoto actus elicit⁹: ꝛ de iſto iudicat ſo-
lus deus: ideo dr̃ interior. Exterior ſiue
alienus eſt actus aliarũ potentiarũ qui-
bus voluntas imperat vt pedibꝫ vt am-
bulent. ¶ Scđa ꝓpõ eſt. Q2 in actibus
exterioribꝫ liberi arbitrij poteſt interue-
nire ſimpl'r coactio. patet q2 aliquis põt
cõpelli ꝯ cõſenſum vt flectat genua corã
idolis. ¶ Tertia ꝓpõ. Liberũ arbitriũ
q̃tũ ad actũ interiorẽ qui eſt velle elige-
re vel cõſentire nõ põt cogi ſimpl'r. pꝫ ꝑ
Berñ. Clarũ eſt etiã q2 liberũ arbitriũ
de rõne ſua includit imutabilitatẽ ab oĩ
coactione: ideo nõ poteſt cogi. ¶ Quar-
ta propoſitio. Tantã dignitatẽ habet li
berum arbitriũ noſtrũ vt inchoatũ liberũ
arbitriũ nulli agẽti creato ſubijciat̃: ſed
ſoli deo. Ex hoc ſequit̃ ꝙ immenſas gra
tiarũ actiones debem⁹ referre deo noſtro
de tanta dignitate nobis data. ¶ Quin
ta ꝓpõ. Liberũ arbitriũ põt induci ad
conſentiendũ in aliquid tam per blandi
cias ꝙ̃ etiã ꝑ minas ꝛ tormenta. ¶ Sex-
ta ꝓpõ. Iſta inductio qua põt induci li-
berũ arbitriũ noſtrũ põt ſimpl'r impedi-
ri ne exeat in actũ ꝓpter cõiunctionẽ ſui
ad corp⁹. ¶ Septima ꝓpõ. Impeditio
liberi arbitrij tollit ſimplicit̃ vſum libe-
ri arbitrij nõ tamẽ talis impeditio ꝛ liga
tio ẽ coactio liberi arbitrij quia coactio
ponit actum nolitũ. ¶ Octaua ꝓpõ. Li
cet liberum arbitriũ poſſet induci ad cõ-
ſentiendũ in aliq̇d: etiam poſſet impediri
ab aliquo creato: nullum tamen agens
creatũ poteſt ipſum cogere ſimpliciter.
¶ Nona ꝓpoſitio. Nullus met⁹ poteſt
compellere aliquẽ ad peccatum mortale
ſm rectam rationem ꝓpter quãcunqꝫ pe
nam vitandã quia non eſt tam mala pe
na ſiue tẽporalis ſiue eternalis: ſicut pe
na peccati mortalis. Dolor corporalis:

mutilatio enormis:ſtuprum ⁊ ſeruitus. Iſta q̄ttuor cadunt in conſtantē virū:id eſt ſtruoſum. Ex h̄ ſequit̄ ꝙ metus pcti mortalis nō cadit in cōſtantē viruꝫ: qꝛ ꝑ annihilatione omniū creaturarū nō debemus deum offendere mortaliter.

Querit̄ vndecīo. vtruꝫ

liberū arbitriū poſſit cogi a deo. Deus dr̄ ꝑmū mouēs imobile. R̄nſio ſtat i ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Liberū arbitriū poſſe cogi a deo pōt intelligi dupl'r. Uno mō auferendo libertatē ab eo ⁊ ſuperinducendo coactioneꝫ. Alio mō pōt intelligi manēte libertate ei⁹ ⁊ ſalua natura libertatis eius. ¶ Scd̄a ꝓpō. Qꝛ de⁹ ex imenſitate ſue potētie pōt cogere liberū arbitriū libertatē auferēdo ab eo ⁊ ſupinducēdo coactionē: qꝛ coactio non repugnat libero arbitrio niſi rōne libertatis: ꝗ auferēdo libertatē: hoc mō nihil repugnat ſupinduci coactionē. Iteꝫ de⁹ pōt facere quicq̄d eſt nō impoſſibile ſimpliciter ⁊c̄. ¶ Tertia ꝓpō. Cū libeꝝ arbitriū manente libertate in eo ſimpl'r cogi nedum ſit impoſſibile: verūetiā inintelligibile: ſequit̄ ꝙ deus nō pōt cogere liberum arbitriū. ¶ Quarta ꝓpō. Liberuꝫ arbitrium manēs liberū ſimpliciter cogi implicat in ſe duo cōtradictorie oppoſita. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Cum impoſſibile ſit qd̄ intra ſe claudit vtranqꝫ partē ꝯtradictionis: nō tm̄ eſt impoſſibile creature verūetiam creatrici eſſentie: qꝛ deus nō poteſt ſimpliciter cogere liberū arbitrium. ¶ Probatur: quia ſi rationale auferat̄ ab hoīe tollet̄ homo cū ſit de eēntia eius: cum ergo libertas ſit de eſſentia liberi arbitrij: ergo non poteſt eſſe ſine eo: quia illud eſt de quidditate alicui⁹ ſine quo illud non poteſt intelligi: ſed libertas eſt de eſſentia liberi arbitrij: ergo ⁊c̄. ¶ Primū dictū eſt. Qꝛ differt dicere voluntatē induci ab aliquo: volūtatē mutari: et voluntatē cogi ab aliquo. ¶ Secundū dictum. Qꝛ licet volūtas noſtra poſſit induci ab agēte creato: et a ſolo tamen deo poſſit immutari: a nullo tamen neqꝫ a deo neqꝫ ab angelo neqꝫ ab homine aliquo poteſt cogi. ¶ De comparatione ad corpus coniunctum.

Duodecimo queritur.

¶ Utrū liberū arbitriū ꝓpter ineptitudinem corporis ligari habeat q̄tum ad vſum. ¶ R̄nſio ꝙ experientia hoc plane docet ꝙ ligat̄ in puulis ⁊ dormientibꝫ et furioſis. Uide tñ lr̄aꝫ. ¶ Utrū pollutio nocturna ſit pctm̄. ¶ R̄nſio ſtat in ꝓpoſitiōibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Nulla pollutio inchoata ⁊ perfecta in ſomnis eſt peccatum mortale: quia nullū peccatum mortale eſt actuale niſi ſit voluntariū cū etiam nullus poteſt peccare mortaliter niſi habeat vſum liberi arbitrij: ſed in ſomno q̄ diu eſt in ſomno non habet vſum liberi arbitrij: ⁊ dicitur inchoata quia aliquis poſſet habere cogitationem imundam qua vigente poſſet labi in ſomno et tunc illa radix mala eſſet. ¶ Scd̄a ꝓpō. Pollutio corꝑalis in ſomnis pōt contingere nedū abſqꝫ pctō mortali: ſed etiam cū magno merito: qꝛ aliquando ꝓuenit ex arcta abſtinentia: ergo licet illa pollutio nō ſit meritum ꝓuenit tamen ex merito: vt etiā eſt confeſſoribꝫ qui audiūt confeſſiones abſqꝫ tamen ꝯſenſu. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Nulla immūdicia corporalis quecūqꝫ ſit illa eſt impeditiua per ſe a celebratione miſſe. Licet aliqñ ſit ꝑ accñs impeditiua ꝓpter aliquā ſequelā in aīa vtpute hebetudo mentis ⁊ dep̄ſſio ad carnalia vl' indeuotio. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Poſſibile eſt abſqꝫ rep̄henſione imo cum magno merito pollutum tractare ſacroſancta myſteria precioſi corporis et ſanguinis xp̄i: patet quia ad debite celebrandum eo mō q̄ poſſumus ſufficit ꝙ nō habeat̄ ꝯſcientia de pctō mortali ⁊ ꝙ nō habeat legitimū impedimētū vt ſi q̄s non h̄ret ſtomachū oneratū. vel alio mō et ꝙ talis preparatio non excludat totaliter

deuotionem: ſed poſſibile eſt ꝙ pollutus iſta tria habeat: ergo ꝛc̃.

Circa diſtinctionem viceſimāſextā querit̃.

¶ Utrū gratia ſit aliqͥd circa acceptantē vł circa acceptatū. ¶ Gr̃a dei aliqͥd ponit circa gratificatum: dicit̃ em̃ Johis. j. De plenitudine eius accepimus omnes gratiā pro gracia. Si igit̃ qd accepimus in nobis eſt gracia diuina in gratificatis ſiue acceptatis a deo habet eſſe. In diffinitione ponunt̃ quattuoꝛ pticule. Prima dicitur habitus: qꝛ gratia et charitas ſunt idem. Ex quo ſequitur: ꝙ gratia eſt accidens per quam eſt digna vita: quia non eſt mediū inter gratiā et peccatum: quia ſi quis nō ſit in gratia: eſt in pctō moꝛtali: ꝛ ſi ſit in gr̃a eſt extra pctm̃. Quandocūqꝫ habemus gratiam tria occurrunt: ſcilicet acceptās: id eſt deus qui omnes diligit. Acceptatus: id eſt ille homo qui habet gratiam et qui eſt in gratia: et foꝛma per quam acceptatur: ſcꝫ gratia gratūfaciens. Require in quarta diſtinctione. q. ij. ſupꝛa. ¶ Nota ꝙ omnes gratie gratiſdate date ſunt ad adiuuandum ſe ad acquirendā gratiam gratumfacientē Gratia gratiſdata eſt triplex. Quedam habitualis et eſt quoddā donū habituale iuuans et pꝛeparans ipſam ad habendum gratiaꝫ gratumfacientem: vt ſciencia acquiſita bonitas. Quedam actualis et eſt quoddam donuꝫ actuale ſuper additū naturalibus eſſentialibus ipius creature rōnalis etiā iuuās. Quicunqꝫ etiam actus inductiuus ad diligendum deū: dicitur gratia gratiſdata actualis. Et ſunt duplices iſte gratie: quedā conſolatorie: quedā afflictiue p que fit vocatio ad deum. Prima vocatione fuit vocatus Johannes euāgeliſta ꝛ iſti poꝛtantur inter bꝛachia: attrahuntur enim per conſolationes ſpirituales. Secunda vocatione vocantur pctōꝛes ꝛ duri per flagella. Quedam eſt motiua ꝛ eſt ſpeciale dei auxilium quo ipſe mouet ſpecialiter voluntatem noſtrā ad bene operanduꝫ. Et de iſta gr̃a gratiſdata nō eſt queſtio ſed de gratia gratūfaciente. ¶ Reſponſio ſtat in pꝛopoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nullus de potentia dei oꝛdinata poteſt eſſe amicus dei et dignus vita eterna niſi habeat habitum gratie gratūfacientis. Pꝛobatur per paulū. Si linguis loquar hominū ꝛ angeloꝛū: ꝛ om̃es virtutes habeā nihil pꝛoſunt ſupple ad vitam eternā. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Aliquis poteſt eſſe de potentia dei abſoluta amicus dei ꝛ dignus vita eterna abſqꝫ h̃ ꝙ habeat gratiā gratumfacientē. Et in hoc dimittit̃ opinio aureoli qui dicit cōtrariū. Pꝛobatur: Omnē dignitatē quā creatura poteſt dare ad vitam eternam omnē talem dignitatē deus pōt ſeip̄o dare: quia quicqͥd deus poteſt facere mediante cauſa ſecūda. pōt p ſeip̄m ꝛc̃.

Querit̃ ſecundo. Utrū gratia ſit quid creatum vel increatum.

¶ Notandū ꝙ duplex eſt gratia: quedā increata et capitur tripliciter. Uno modo pꝛo grata dei pꝛouidentia quā omnibus rebus gratis impendit ea que cōueniūt: quia om̄ia que habemus a deo habemus. Scd̃o capitur pꝛo gratuita condeſcenſione volūtatis diuine qua ſpecialiter condeſcendit ipſi creature rationali gratis in aliquo opere ſpeciali. Et de iſta Aug᷒ dicit: In rebus per tēpus oꝛtis nulla maioꝛ eſt q̃ꝫ ꝙ deus homo fieret et homo deus. ¶ Tertio capitur gratia increata pꝛo ipſomet deo liberaliter ſe faciente gratis pꝛeſenteꝫ alicui rei ſpeciali pꝛeſentia ꝛ ſingulari: vt in ſacramēto altaris: ꝛ nō eſt ad pꝛopoſitū. Gratia creata poteſt capi tripliciter. Pmo cōmuniſſime et capit̃ ꝓ quocūqꝫ dono noƀ collato a deo ſiue ſit accn̄tale ſiue eēntiale. Et ſic oīs creatura ē gr̃a dei: ꝛ de iſta aplˀs loqͥt̃: Quid habes qd nō accepiſti

Scd̄o capit̄ cōiter pro aliquo dono acci dētali ſupadditu nature ⁊ gratis dato a. deo: vt opatio miraculoꝝ ⁊ eſt mãifeſtatio ſpūs ad vtilitatez iſto ſcd̄o mō vt eſt gr̄a ſermōis: ⁊ gr̄a faciēdi miracula. Tertio capit̄ ꝓprie ⁊ ē gr̄a gratūfaciēs vt. ſ. dictū eſt. Uel eſt forma nobis a deo gratiſdata ſine meritis p̄cedētibꝫ: gratū faciēs habentē: ⁊ ei⁹ opus bonū reddens. Gr̄a dꝫ opans inq̄tū reddit aiaz gratā deo vl̄ inq̄tū dirigit interi⁹. Cooperās aūt inq̄tum dirigit in opus exterius ſiue inq̄tum dirigit ad bonū opus ⁊ eſt eadez gr̄a. Propō. Spūſſctūs i ꝑpa ꝑſona dat ſeipm̄ hoi: q2 ꝯſtat ꝙ ille dat in ꝑſona alteri q̄ offert ſe q̄tū poſſibile eſt ad faciēdū oēs petitiōes ei⁹ iuſte petitas q̄s ali⁹ facit. Sed ſic eſt de ſpūſctō reſpectu iuſtoꝝ: ḡ ⁊c̄. Un̄ dic̄ Joh. xv. Ad eū veniemus ⁊ mãſionē apud eū faciem⁹. Duplicia ſunt in diuinis: ſcꝫ propria et appropriata. Propria ſunt illa que conueniūt vni perſone vl̄ duobus ad plus ⁊ nunq̄ tribus. Appropriata conueniūt omnibꝫ perſonis licet appropriens̄ vni.

Tertio queritur. vtrum

gr̄a ſit i gn̄e ſubſtãtie vl̄ accidētꝫ. ¶ Ad maiorem declarationē ſciendū ꝙ gr̄a vt eſt q̄d cōe gr̄e gratiſdate ⁊ gr̄e gratū facientis cōparat̄ tripliciter: ſcꝫ q̄tuꝫ ad ſuum principiū: ſcꝫ deū ⁊ ſic oīe donū eſt gr̄a. Scd̄o cōparat̄ ad ſubiectū ſuū: id ē ad aiam. Tertio ad oppoſituꝫ circa qd̄ eſt penes principiū cōpata. Et eſt q̄druplex: ſcꝫ gratia predeſtinationis: vocationis: iuſtificatiōis et magnificatiōis. Romanoꝝ. viij. quos preſciuit ⁊c̄. Prima a deo creatore preparat̄. Scd̄a offertur. Tertia confert̄. Quarta complet̄. Gr̄a p̄deſtinatiōis eſt ordinatio creature rōnalis ad gr̄az ⁊ gl̄iaꝫ: ⁊ iſta fuit ab eterno. Ro. ix. Cū nōduꝫ nati eſſent pueri eſau ⁊ iacob. Jacob dilexi Eſau odio habui. Gratia vocationis eſt illa q̄ nob̄ offert̄ a deo ꝑ aliquas monitiōes vel flagellatiōnes. Gr̄a iuſtificationis eſt illa q̄ de⁹ nobis infundit gr̄am gratūfacientem. Gr̄a magnificatiōis eſt collatio gl̄ie eterne pro meritis p̄cedentibꝫ. Alio mō compat̄ ad ſubiectū in q̄ eſt ⁊ ē triplex: ſcꝫ cogitationis: volitionis ⁊ perfectiōis. Et hec diuiſio ſumitur a btō Bern̄. primã de⁹ opat̄ in nob̄. ſcd̄aꝫ nobiſcū. terciã ꝑ nos. Un̄ ē triplex potētia in aīa intellectiua: volitiua ⁊ motiua q̄ exequit̄ imperiū voluntatis: q2 nō ſolum eſt meritū audiēdo vba dei: ſed etiã ponendo in ope. ¶ Pro p̄ma potētia eſt gr̄a cogitatiōis ⁊ eſt vna bona cogitatio: de q̄ paulus: nō ſum⁹ ſufficientes cogitare aliq̄d boni tanq̄ ex nobis: ſed ſufficiētia nr̄a ex deo eſt. Gr̄a voluntatis eſt bona volitio ⁊ iſtã de⁹ operat̄ nobiſcū: q2 volūtas eſt libera ⁊ ita deus nō cogit eã. Un̄ Aug. Qui fecit te ſine te nō ſal. te ſi. te. Gr̄a ꝑfectiōis eſt q̄n exequit̄ actū q̄ eſt in potētia motiua ⁊ iſtã opat̄ de⁹ ꝑ nos: q2 ſum⁹ inſtrumēta. Gr̄a ad oppoſitū circa qd̄. eſt q̄druplex. ſ. ꝓtectiōis: liberatiōis: extractiōis: ⁊ ſaluationis. Et iſta diſtinctio ſumit̄ penes diuerſa mala a quib⁹ per gratiaꝫ dei liberamur. Unde eſt q̄druplex malū: ſcꝫ pugne: pene: culpe ⁊ ſequela pcti mortalis. Et ſm̄ q̄ttuor iſta ſunt iſte q̄ttuor gr̄e. Prima ſcꝫ ꝓtectionis eſt reſpectu pugne diabolice a qua deus nos ꝓtegit. Exemplum ſi duo hoīes eſſent eiuſdem cōplexionis et vnus illorū temptaret̄ fortius altero de peccato carnis. Ille q̄ minus temptat̄ habet gratiam ꝓtectiōis: tamen omnes proteguns̄ ſm̄ illud apoſtoli: deus fidelis qui faciet cum temptatione pro. ⁊c̄. Gratia liberatiōis eſt illa q̄ deus liberat nos a malo miſerie et pene perfecte et hoc erit quãdo erimus in patria: ⁊ minus ꝑfecte in iſto mundo. Gratia extractionis eſt illa qua extrahimur a malo culpe poſtq̄ peccauimus. Ps. Eduxiſti ab inferno animam meã. Gratia ſaluationis eſt quãdo aliquis nō habet amplius ſequelã peccati: et iſta erit

perfecte in gloria. Sequela peccati ē fomes ꝛ deordinatio ꝛ multe alie ſunt. Iſte gratie ſumuntur ab Eſaia. xij. Proteget dn̄s deus exercituum caſtra hieꝛlm liberans extrahens ꝛc̄.

Quarto querit. Utrum

gr̄a ſit in genere accn̄tis corruptibil' an incorruptibilis. ¶ Reſolutio. q. ſtat in quattuor dictis. ¶ Primū dictum eſt ꝙ gr̄a eſt aliqđ accidens corruptibile: quia oē accidēs qđ hʒ oppoſitū potens ineſſe ſuo ſubiecto eſt corruptibile ſed gr̄a eſt hmōi: ergo ꝛc̄. ¶ Utrū gratia ex natura ſua repugnet culpe mortali. Rn̄det per alia tria dicta. ¶ Primū dictum eſt ꝙ de potencia ꝛ lege dei ordinata gratia ꝛ culpa mortalis quecū repugnant ꝛ opponūtur. Nā deus ſic ordinauit ꝙ quicū haberet culpā mortalē ſiue originalem ſiue actualē nū ſimul habebit gratiam. ¶ Scđm dictū de potencia dei abſoluta nullā iplicat ꝯtradictionē ꝙ aliqs hō ſit q̄ nec ſit in gr̄a nec in culpa. ¶ Tertium dictū. Ex natura rei nulla culpa mortalis videt' repugnare gratie quia ſolū opponuntur de lege dei ordinata. Sicut gratia ex nihilo producitur ſic in nihilū redigitur qn̄ corrumpit'. ptʒ quia omnis entitas que immediate creatur a deo ab ipſo ſolo eſt ānihilabilis ſʒ gr̄a eſt hmōi. Talis modus corrūpendi ſcʒ in nihiluʒ redigi ſimpliciter nō competit ſolū gratie ratione ſui initij ſed etiam ratione ſui proprij eſſe: vel ratione modi exiſtendi: quia gratia habet deum pro cauſa ꝛ non eſt ex proprijs principijs noſtris. Inter omnes corruptiones rerum corruptibiliū nulla corruptio tm̄ diſplicet deo ſummo auctori et conſeruatori omniuʒ ſicut corruptio gratie: quia tam benigne creauit illā in anima noſtra vt ſimus ipſi ſibi acceptabiles. ¶ Nota ꝙ peccatum mortale deſtruit gratiam demeritorie ꝛ non poſitiue ꝛ effectiue: q̄a gratia a ſolo deo creatur ꝛ annihilatur.

Querit' quinto Utrum

gratia p̄mo inſit ſubſtātie anime vel potentijs. Sciendū ꝓ declaratione q̄onis. Q' cuʒ gratia ſit nobiliſſimus habitus q̄ eſt in anima noſtra pro p̄nti vita ſequitur ꝙ iſte habit' nō eſt in anima ſm illā partē quā aīa intellectiua habet que eſt cōmunis nobis ꝛ beſtijs. Nā nobiliſſima ꝑfectio debet habere nobiliſſimū ꝑfectibile. Notandū ꝙ anima intellectiua habet tria: ſcʒ ſubſtanciam potenciā cognitiuam que dicit' lumen naturale vt eſt intellectus. Ps. Signatū eſt ſuper nos lumen vult' tui dn̄e. Preterea eſt potētia affectiua ſiue voluntas. Ex quo ſequit' ꝙ gratia eſt nobiliſſim' habitus anime: ꝛ ponitur in anima ex parte intellectiua. Querit' in quo ponitur ſubiectiue gratia hoc eſt in ſubſtantia anime vel in potentijs. Thomas dicit ꝙ intellectus et voluntas ſeparant' realr' ab aīa. Scđm alios. Intellect' ꝛ volūtas ſunt idē cum aīa. Scotus dicit ꝙ potētie aīe ſcʒ intellectus ꝛ volūtas diſtinguunt' ſolūmodo formalr' ꝛ nō realr' vide in textu ¶ Utrū gr̄a cōparet' ad animā in rōne motoris. Motor eſt aliqđ agens: mouere eſt aliqđ cauſare in alio ꝓprie. Motor eſt cauſans aliquē effectū in mobili. Aliqđ agēs ponitur loco generis: q2 ois motor ē agens ꝛ nō omē agēs eſt motor. Ex quo ſequit' ꝙ de' nō pōt eſſe mouēs reſpectu ſuppoſi' ptʒ q2 nihil pōt cauſare in ſeipſo. Scđo ſeq̄t' ꝙ de' ē p̄m' motor cuiuſlibʒ creature. Tercio ſequit' ꝙ nullū agens aliud a deo pōt eſſe motor reſpectu dei. Quarto ſequit' ꝙ deus eſt primū mouēs immobile. Igit' eſt queſtio ¶ Utrū gratia cauſet in anima motū. Et reſpondet' ꝑ tres ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. Liberū arbitriū habet moueri a gratia ꝛ ab ea excitari. Nam mouere nihil aliud eſt q̄ cauſare aliquid in mobili: ſed gratia habet aliquid cauſare in libero arbitrio quia inclinat animā noſtrā ad bonum.

ergo ꝛc̃. ¶ Scd̓a ꝑpõ. Liberũ arbitriũ noſtrũ a gratia operãte preuenit̃ ꝛ a gratia cooperãte ad bonũ opus meritoꝛiũ eleuatur: dicitur gratia operãs: eo ꝙ facit animã gratam deo: ꝛ de inimicis facit amicos: eo autẽ ꝙ inclinat ad bona opa dicitur ſubſequẽs ſiue coopans. ¶ Tertia ꝑpõ. Reſpectu opis meritoꝛiȷ̃ gr̃a ẽ ſicut pꝛincipalis moꝛrix: ꝛ volũtas ſicut pediſſequa: qꝛ nũq̃ȝ deus acceptaret bonas volitiones nr̃as niſi mediante gr̃a. Regula gñalis. Oblatio nõ accepti nõ eſt accepta ex parte offerentis. vt pȝ de abel ꝛ cayn. Scotus. Qñcunqȝ ſũt due cauſe concurrentes ad vnũ effectũ: quarum vna eſt naturalis: ꝛ alia libera coꝛus effectus ſequens erit voluntarius ſiue liber. ¶ Nota. Motoꝛ non motus ẽ deus: quia nõ poteſt moueri a ſeipſo nec ab alio agente libero ſm illud Boecij. Stabilis permanẽs das cũcta moueri. Motoꝛ autẽ motus dicitur omne illud qḋ mouetur ab alio.

c Jrca diſtinctionem viceſimãſeptimã queritur. ¶ Utruȝ gratia gratũ faciens diuidi habeat ꝑ differẽtias diuerſas ꝑ eſſentiã. ¶ Gr̃a habȝ comparari pꝛimo ad ſuum pꝛincipium ꝛ tunc diffinitur ab Iſidoꝛo ſic. Eſt donũ miſericoꝛdie diuine ꝑ qḋ eſt bone voluntatis exitus. i. bona operatio. Due ſunt particule ꝛc̃. Diffinit̃ ſcd̓o per cõparationem ad ſuum ſubiectum: et eſt quidam nitoꝛ anime id eſt quedã pulcritudo conciliãs ad amoꝛem ſc̃tm̃ ſcilȝ dei. ¶ Tertio comparatur gratia gratumfaciẽs ad oppoſitum. Et ſic diffinitur ab expoſitoribus. Gratia eſt iuſtificatio et remiſſio peccatoꝛũ: quia gratia ꝛ culpa opponuntur de lege dei comuni. ¶ Quarto diffinitur per cõparationeȝ ad effectum ꝛ eſt ſanitas mentis ꝛ eſt delectatio coꝛdis et datur a criſoſtomo. ¶ Quinto eſt ſimilitudo gloꝛie. Ex iſtis omnibus ſumit̃ diffinitio magiſtralis que eſt. Gratia eſt foꝛma ꝛc̃. Queſtio noſtra eſt. ¶ Utrũ ſint plures gratie gratũfacientes ſcilicet vna in intellectu ꝛ vna in voluntate et vna in eſſentia anime. ¶ Rñſio ꝙ in vna anima non opoꝛtet ponere niſi vnam gratiam gratumfacientem per quã anima et tota perſona efficitur grata ꝛ deo cara ¶ Diffinitio magiſtralis gratie gratumfacientis. Gratia eſt foꝛma nobis a deo gratiſdata ſine meritis p̃cedentibus: gratũfaciens habẽtem ꝛ eius opus bonũ reddẽs ¶ Utrum hoc ſit verum ꝙ deus non acceptat hoĩem ſm q̇d: ſed ſi acceptat totũ acceptat. Rñdeo ꝙ ſic: qꝛ ſm cõſuetudinẽ eccleſie cõfeſſus ſimplici ſacerdoti ab omnibꝫ peccatis abſoluitur vel a nullo. ¶ Nota ꝙ aliquid dicit̃ gratuitũ a gratia gratũfaciente ꝛ ſic omnia opera facta ex charitate dicuntur gratuita ꝛ etiã virtutes exiſtentes cum gratia.

Secũdo querit̃. Utrũ gr̃a gratũfaciens ꝛ virtus gratuita differant per eſſentiã id eſt Utrũ gratia diſtinguat̃ a charitate fide ꝛ ſpe. ¶ Nota ꝙ gratia non eſt fides nec ſpes: ſed charitas ſm ſcotũ licet nõ ſm antiq̈s. Virtꝰ capit̃ tribus modis. Uno modo cõmuniſſime ꝛ ſic extendit ſe ad omnes virtutes tã moꝛales q̃ȝ naturales et theologicas. Virtus naturalis eſt vltimũ de potentia id eſt attendit̃ in potentia aliq̃ ſm id ſm qḋ poteſt in vltimũ ꝛ ſupꝛemũ ſui actus debiti: vt ſi hõ poſſet ferre centũ libꝛas in qua depoꝛtatione eſſet actus debitus ſibi vltra quẽ vlteriꝰ pꝛogredi nõ poſſet. Et alius poſſet poꝛtare q̇nq̈ginta: ꝛ ſolũ poꝛtaret q̃draginta nõ vltimũ de potentia haberet. ¶ Regula generalis. Omnis potentia eſt ꝑfecta quando poteſt in vltimũ ſui actꝰ debiti. Uirtus etiam ſm phm̃. Eſt diſpoſitio perfecti ad optimum. Alio modo capit̃ cõmunit̃ ꝛ ſic cõp̄hendit ꝟtutes moꝛales (vt ſunt iuſticia humilitas) et theologicas. Uir-

ſus moralis in .ij. Ethicoꝝ. Eſt quidam habitus qui habentez perficit: et eiꝰ opꝰ laudabile reddit. Alia diffinitio. Eſt habitus electiuus immediate conſiſtens: recta ratione determinatus ſm ꝙ ſapiēs determinabit. Alio modo capitur virtꝰ proprie ⁊ ſic continet ſolummodo virtutes theologicas vel aſſociata virtutibus theologicis. Et ſic deſcribitur ab Auguſtino: Eſt recta ratio perducens ad vltimum finem. Et ſunt tres: ſcilicet fides: ſpes ⁊ charitas. Alia diffinitio Auguſti. Eſt bona qualitas mentis qua recte viuitur: ⁊ qua nullus male vtitur: ⁊ quam deus operatur ī nobis. Alia diffinitio virtutis ſm Aug. Eſt ordinatꝰ amor qua nullus ⁊c̄. ¶ Nota ꝙ aliquid poteſt dici tripliciter gratuitum. Uno modo qꝛ eſt donum gratiſdatum a deo: vt intellectꝰ voluntas hec ſunt dona gratuita. ¶ Secundo modo dicitur gratuitum ex eo ꝙ ē aliquod donū ſuꝑadditū nature gratꝫ collatum a deo vt ꝓphetia ſiue ſit naturale ſiue ſit ſuꝑnaturale. ¶ Tertio modo aliqͥd dicit̄ gratuitū: vt grē gratiſdate cū grā gratūfaciente: ⁊ ſic omēs virtutes exiſtētes in nobis cū grā dicunt̄ gratuite: ſic fides ⁊ ſpes dicunt̄ gratuite qn̄ fiunt cū charitate ſiue gratia. quia grā eſt forma virtutū. ¶ Rn̄ſio dicendū ꝙ virtꝰ q̄ eſt habilitatio potētie abſqꝫ gratia gratūfaciente informis eſt: ſicut ſine lumine: ſed ea adueniēte ex qua tota anima in ſe ⁊ ſuis potentijs decorat̄: formari ⁊ viuificari dicuntur habitus virtutū et effici deo accepti.

Tertio queritur de gracia in comparatione ad gloriam. Et eſt queſtio. ¶ Utrum differāt per eſſentiā: id eſt eſſentialit̄. Reſolutio q̄ſtionis ſtat in propoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio. Gratia gratūfaciens nominat diuinam influentiam per quā anima habet deum ⁊ deus habitat in anima: deꝰ dicitur habitare in nobis: quia eſt paratiſſimus exaudire preces noſtras. Longe aūt a peccatoribus: quia ſm Aug. Peccator non eſt dignus pane quo veſcitur: ⁊ anima dicitur habere deū: quia eſt in gratia eiꝰ. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Anima dicit̄ habere deum dupliciter. Uno modo perfecte Alio modo ſemiplene. Perfecte in rōne quieſcentis. Semiplene in ratione tendentis. Duplex eſt ſtatus: ſcꝫ vie et patrie. Statꝰ vie ſcilicet merendi ⁊ demerēdi. Et eſt ſtatus patrie: ſcꝫ britudis. Uñ inquietum eſt cor meū (inquit Augꝰ.) domine donec requieſcat in te. Et notaꝫ ꝙ peccatores nullorum iſtorum modorū habent deū. ¶ Tertia propoſitio. Quia quies competit ſtatui patrie: et tēdentia competit ſtatui vie: ideo primū eſt glīe: ⁊ ſcōm eſt gratie ⁊ meriti. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Quoniā idem poteſt eſſe per eſſentiam magis perfectum ⁊ minus perfectum. hinc eſt ꝙ gratia et gloria ſm ꝙ diſtinguuntur ſm modū habendi deum differunt ſolum ſm ſtatum: quia in ſtatu vie eſt imperfecta: ſed in ſtatu patrie erit perfecta. ¶ Quinta propoſitio. Quia nos habere deum nō ē aliud q̄ꝫ deum habitare in nobis. ¶ Sexta propoſitio. Cum dico deum habitare in homīe: duo dico. Primum dignationem diuinā qua hominē acceptat et ſibi confederat. Secundo humanā exaltationem ex qua homo ea que dei ſunt excellēter participat. Hoc proprie erit in patria in participādo habundanter dona dei. ¶ Septima propoſitio. Illa influentia ſm illum habitum infuſum a deo: per quam deus in nobis inhabitat ſm comparationem: id eſt ſm diuinam dignationeꝫ: illa dicitur gratia: et eſt pignus gratie ſm ꝙ nos exaltat. ¶ Octaua propoſitio. Gratia et gloria vt diſtinguuntur ſm modum habitandi deum in nobis non dicuntur ꝑ eſſentiam: ſed ſola comparatione.

¶ Nona propoſitio. Uita eterna nominatur gloria et gratia. Romanoꝝ .vj. Gratia autem dei vita eterna.

¶ Decima ppō. Gratia gratūfaciens et glia nō differūt p eſſentiā: ſȝ differūt aliq̄ mō: ħ eſt ſm aliā ⁊ aliā rōnē: ſi ſint ſit ſic in btis: q̄ꝛ dr̄ gr̄a ſm ꝙ aīa eſt deo grata ⁊ dr̄ glīa ſm ꝙ ipā aīa eſt exaltata ⁊ glorificata: vel differūt ſm aliū ⁊ aliū ſtatū ſi inſunt ſucceſſiue eidē: q̄ꝛ in ſtatu vie ē imꝑfecta: in patria aūt ꝑficietur. ¶ Nota ꝙ angeli nō cognoſcunt in iſto ſtatu: ⁊ cognoſcunt in patria: nec ſequit ex hoc ꝙ differāt eſſentialr. Nullus poteſt ſcire ſe eſſe in ſtatu grē q̄tūcunq̄ ſit iuſt⁹ certitudinaliter abſq̄ reuelatiōe. Et omia ſigna a doctoribꝫ aſſignata ſunt fallibilia: licet coniecturaliter aliquo mō poſſit ſciri nō tn̄ certitudinaliter.

Quarto queritur. vtrū

p gratiā cōtingat mereri ipm gratie donum. Sicut puer q̄ habet gratiā ⁊ facit multa bona opa p illaȝ gratiā. Querit. Utrū p illa bona mereat gratiā habitā. ¶ Et rndet ꝙ non cōtingit mereri habitum gratie ꝑcedentē nec q̄tum ad meritū cōgrui nec q̄tū ad meritū condigni. ¶ Sciendum ꝙ meritū ſic diffinit. Eſt actus a voluntate mediāte dono gratie elicitus vel imꝑatus a libera voluntate diuīa accept⁹: tanq̄ p̄miabilis vita eterna vel btitudine: actus ponit loco gn̄is. ¶ Ex quo ſequit p̄ma particula. Nulla obmiſſio alicuius mali pōt dici act⁹ meritorius ꝓprie loquendo. ¶ Scđa particula. Nullus meret nihil agendo: q̄ꝛ meritum eſt actus ⁊ nullus eſt actus meritorius niſi eliciat ex charitate vl' gratia. ¶ Tertia ꝑticula. Nullus actus pōt dici meritorius niſi ſit imputabilis ad premium: ſed nullus actus eſt imputabilis ad p̄miū niſi ſit in nr̄a ptāte: tn̄ mediāte dono grē effectiue ↄcurrēte ⁊c̄. ¶ Quarta ꝑticula. A diuina volūtate: q̄ꝛ null⁹ act⁹ ē meritori⁹ niſi acceptet a diuīa volūtate. ¶ Meritū capit gn̄aliter. Et eſt q̄ðcunq̄ opus factū a nobꝭ ordinatū ad p̄miū vel ad ſupplitiū reddendū pro co Aug. diffinit dicens: Lex diuina eſt q̄dā ratio ſumma: intelligēd[illegible]: cui ſemꝑ obtēperādū eſt: p quā boni vitā: ⁊ mali mortē merentur eternā. Alio modo ſumit ſtricte: ⁊ tūc eſt aliq̄ð opus q̄ð ſoluȝ ordinat ad bonū meritū. ¶ Correlariuȝ. Nulla eſt cōdignitas ex natura rei operū nr̄oꝝ ad vitam eternā: q̄ꝛ niſi placeret deo nos p̄miare pro illis ⁊ illa acceptare: nō eēnt merita. Triplex eſt meritum. ¶ Primuȝ congrui eſt. Quādo aliquis pctōꝛ facit q̄ð in ſe eſt: pro ſe vt ipe ꝑcipiat gr̄am deus nō deficit ſibi. ¶ Scđm digni ē. Qn̄ aliq̄s vir iuſtus ſiue exiſtens in gr̄a facit aliq̄d pro alio homie pctōꝛe: vt ipſe accipiat gratiā. Et dr̄ digni: q̄ꝛ eſt quedā indignitas in pctōꝛe et dignitas in iuſto. ¶ Tertiuȝ cōdigni eſt. Quādo aliquis orat pro ſe ⁊ ſua ſalute. Require multa de merito in q̄rta diſtinctiōe ſuperius.

Querit quinto. Utrum

mereamur hui⁹ grē augmentū .ſ. Utruȝ cōtingat p gr̄am mereri ipius cōplementū: ſcȝ celeſtē glīaȝ: ħ eſt ipm p̄miū glīe. Ponunt due diſtinctiōes p declaratiōe q̄ſtionis. ¶ Prima diſtinctio. Contingit aliquid augeri per additionē: ſcȝ per ciboꝝ ſumptionem ⁊ ſic gratia auget per additionē graduū: quia eſt intenſibilis: et iſte modus eſt famoſior inter doctores. Alio modo contingit aliquid augeri per magnificationem rei: et ſic coſtade fuit augmentata. Et etiā quinq̄ panes: et iſte modus eſt ſatis probabilis. Ultimo cōtingit aliquid augeri per acceſſionem ad ſummū bonum. ¶ Secunda diſtinctio. Meritum de condigno nō eſt: niſi plene et completa reperiat ratio meriti. Nullus pro ſtatu vie poteſt mereri de condigno augmētum gratie. Reſtat ergo ꝙ ſi meretur: meretur de congruo. Eſt meritū de congruo: qn̄ eſt aliqua diſpoſitio congruitatis reſpectu ei⁹ ad q̄ð diſponit ⁊ ordinatur que tamē deficit a ratione cōgruitatis ꝑfecte.

Sexto querit. Utrum ↄtingat p gratiā mereri ipſi⁹ cōplemētū hoc eſt ipm p̄miū glorie ſcʒ celeſtē gloriā q2 grā ꝛ gloria nō differūt niſi ſm pfectū ꝛ impfectū penes diuerſum ſtatū hoc eſt querere. Utrū cōtingat p gratiā mereri gloriā ꝛ hoc merito cōdigno. Sunt due opiniones. prima ſtat in iſta ꝓpoſitione: ¶ Prima ꝓpō. Nullus purus viator q̄t⸗tucunq̄ pur⁹ ꝛ pfect⁹ ſit pōt mereri celeſtem gloriā de condigno: ſed ſi meret tm̄ meretur illam de cōgruo ꝛ iſta opinio eſt valde deuota ꝛ fulcit multis autoritatibus: primo. Eſaie. lxiiij. Iuſticie nr̄e ſicut pān⁹ mēſtruate. Et luce. xvij. Quis veſtꝝ hꝫ ſeruū ꝛc̄. Poſtq̄ feceritis oīa dicite ſerui inutiles ſumus. ¶ Secunda opinio. Eſt q̄ non ſolū cōtingit hominē mereri vitā eternā de congruo ſed etiam de cōdigno. ¶ Prima ꝓpoſitio. In quolibet ope meritorio vite eterne eſt aliqd de merito cōgrui ꝛ cōdigni ſm diuerſas operationes. patet quia meritū pōt comparari primo ad p̄ncipiū a quo exigit. i. ad voluntatē ꝛ ad finem pro quo fit. i. ad deum ꝛ ad ſtatū in quo fit. patet ergo q̄ opus meritoriū ↄſideratū in cōparatione ad volūtatis libertatē ꝛ diſpēſatoris liberalitatem ꝛ tp̄is oportunitatē eſt meritoriū merito congrui ꝛ condigni.

Irca diſtinctionem viceſimāoctauā queritur p̄mo. Utrū liberꝫ arbitriū abſq̄ grā gratūfacientē poſſit a culpa reſurgere. Capitur ibi culpa pro peccato mortali. ¶ Pro rn̄ſione pono talē q̄ōnē ſm oēs doctores. Q2 nullus viator q̄ diu eſt in peccato mortali pōt reſurgere a culpa p ſeipm̄ ſed ad hoc q̄ reſurgat neceſſe eſt habere gratiā p quā q̄cunq̄ bona opa faciat. ¶ Ad reſurgendū a pctīs tria requirunt. Primo gratuita dei voluntas que eſt cauſa p̄ncipalis quare reſurgit. ¶ Scd̄o eſt liberalis paſſio xp̄i. Unde nullus vnq̄ reſurgit a pctō niſi mediante paſſione chriſti tanq̄ meritoria: ꝛ licet ante aduētū ſuū non fuiſſet exhibita erat tn̄ preuiſa: et ex illa ſemper deus remiſit culpas noſtras. ¶ Tertio cōcurrit grā infuſa in aīa ita q̄ due p̄me nō ſufficiūt cōditiones abſq̄ grā ſm legem dei ordinatam: quia expellit peccatū in rōne forme. Alia duo ſe habent in rōne efficientis. Iſta queſtio pōt perſuaderi tali exemplo. Ponat q̄ aliqs habeat gladiū in manu ſua: p illud pōt ſe occidere ſi vult. poſtq̄ tn̄ fixit gladiuꝫ ſuum in corde ꝛ ſe occiderit: nō pōt per ſe metipſum reuerti ad vitā. Sic pōt practicari de peccatore: quia ī poteſtate ſua eſt peccare: non tn̄ eſt in ſua poteſtate reſurgere. Similr̄ pōt dici de aliquo qui proijcit ſe in puteo aliquo alto.

Secūdo querit. Utrū liberū arbitriū abſq̄ grā gratūfacientē poſſit aduerſarium ſuum vincere. ¶ Reſpondeo. Dicendū q̄ iſta tria differunt in quocunq̄ bello ſpūali vel corporali. ſcʒ. Reſiſtentia: tropheum: et triūphus. ¶ Reſiſtentia eſt qn̄ nō vincit ab inimico ſuo nec etiā vincit eum. ¶ Tropheū eſt qn̄ pars aduerſa fugit ſana ꝛ nō leſa alia parte nō pſequente. ¶ Triūphus eſt qn̄ pars aduerſa ꝛ inimicā penitus deſtruit nullo tamē detrimento vel minimo habito in alia parte. Et de iſta victoria eſt queſtio. ¶ Reſolutio ſtat in ſequentibꝫ ꝓpoſitionibꝫ ¶ Prima ꝓpoſitio. Differt dicere aliquem reſiſtere diabolo aduerſario: ꝛ vincere diabolū aduerſariū. prima pars patet: quia reſiſtētia ē in hoc q̄ non ↄſentimus tēptationi eius. patet ſecūda pars: quia victoria eſt in hoc q̄ habem⁹ oppoſitum de hoc qd̄ volebat diabolus. Cū diabolus tēptans hominē intendebat ipm facere inimicū dei ꝛ dignū pena eterna. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Tūc vincit ipm qn̄ in vincendo efficitur maior amicus dei q̄ ante victoriā: ꝛ aſſequit oppo-

ſitum ei⁹ qđ diabolus intēdebat. ¶ Tertia propoſitio eſt. Licet aliquis ſine grã gratūfaciēte poſſit reſiſtere diabolo. Nō tñ ſine gratia gratūfaciente poteſt eum vincere. prima pars pȝ vt aliquis poteſt reſiſtere diabolo ne faciat furtū homicidium ⁊c̄. ſecunda pars patet quia peccatoꝛ reſiſtendo abſq; gratia nō reddit vincentem in maioꝛi amicitia dei.

Tertio queriť. Utrum

abſq; grã gratūfaciente liberū arbitriū poſſit oīa mandata implere. ¶ Aduertendum ſm yſidoꝝ ꝙ mandatū dr̄ quaſi manuductū. Jſta tria differūt ſcȝ mandatum: pꝛohibitio. ⁊ preceptū. Mandatum ē quid cōmune ad ꝓhibitionē ⁊ preceptū. Preceptū ꝓpꝛie loquēdo eſt mandatū ꝑceptiuū. Pꝛohibitio eſt mandatū de negatiuis. Sunt decē ꝑcepta: ſed mādata tria ſunt ī genere iudicialia cerimonialia ⁊ moꝛalia. Et de iſtis eſt queſtio. ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in diſtinctione. ¶ Diſtinctio. Mandata cōtingit dupl'r adimpleri. Uno mō q̄tū ad gen⁹ operꝫ. Alio modo q̄tū ad intentionē mādātis ⁊ dei ꝑcipientis. Jntentio dei eſt vt per impletionem mandatoꝝ ſuoꝝ ꝙ per illa opera ꝑueniam⁹ ad vitam eternam. Si vis ad vitā ingredi ⁊c̄. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio. Q; ſola grã gratiſdata abſq; gratia gratūfaciente pōt hō implere oīa mandata dei q̄tū ad gen⁹ operis: qꝛ hō pōt facere illa opa. i. que ꝑcipiunť ꝑ mādata ſicut per fidem mandatū de adoꝛatione ſecluſa grã gratūfaciente. ¶ Scđa ꝓpō. Nullus viatoꝛ q̄tūcunq; habeat habundantiā gratiarū gratiſdatarū poteſt implere mādata dei ſm intentionē dei precipientis abſq; grã gratumfaciente. Et fundať iſta ꝓpoſitio ꝑme ad Coꝛinth. xiij. Si linguis hoīm loquar ⁊c̄. ¶ Dicere ꝙ homines teneňť adimplere ꝑcepta ex charitate: eſt ꝑuertere ⁊ retrahere homines a bonis fiendis. Jn omni ꝑcepto ⁊ mandato duo ſunt ꝯſideranda: ſcȝ materia ꝑcepti et ē illud op⁹ virtuoſum qđ precipitur. Finis ꝑcepti ⁊ eſt illud ad qđ perueniť per obſeruantiā ꝑcepti. Materia precepti ſemꝑ cadit ſub obligatione: quia q̄libet teneť facere materiā ꝑcepti. Ad finē autē ꝑcepti nō teneť niſi ad intentionem mandantis. Materia ꝑcepti. Unū deū adoꝛabis: ſabbata ſanctifices: honoꝛa parentes ⁊c̄. Et iſta cadunt ſub obligatione ⁊ nō ſunt dimittenda ꝓpter peccata. Finis ꝑceptoꝝ eſt ꝙ impleam⁹ illa vt per illa mereamur vitam eternā. ¶ Tertia ꝓpō. Nullus viatoꝛ teneť ſub pena peccati moꝛtalis adimplere oīa ꝑcepta q̄tū ad intentionē mandātis: ſic ſcȝ ꝙ illa itentio cadat ſub obligatiōe: qꝛ deus nō dixit honoꝛa parentes ex charitate: licet intendebat: ⁊ illa intentio non obligat. Ex iſtis queſtionib; eliciuntur due ꝓpoſitiones. ¶ Pꝛima ꝓpō. Gratia gratumfaciens eſt neceſſaria ad remiſſionem peccatoꝝ: ad reſiſtentiā tēptationū ad obſeruantiā diuinoꝝ ꝑceptoꝝ ſm intentionē mandantis. ¶ Scđa ꝓpō. Deuote imploꝛanda ē a nobis vt habeam⁹ remiſſionē peccatoꝝ: reſiſtentiā ꝯ tēptationes ⁊ obſeruem⁹ diuina ꝑcepta: quia facienti qđ in ſe eſt nunq; deus deficiet. Regula theologicalis eſt.

Queritur quarto. vtrū

liberū arbitriū deſtitutū gratia gratiſdata poſſit ad gratiā gratumfacientē ſufficienter ſe diſponere. ¶ Pꝛo quo notandū ꝙ gratia gratiſdata eſt omne illud qđ eſt additum eſſentialib; creature rationalis iuuans ⁊ ꝑparans ipſam creaturam rationalem ad habendū gratiā gratumfacientem ſiue ad vſum gratūfaciētis ſiue illud gratiſdatū ſit habitus ſiue etiā ſit actus ſiue ſpeciale dei adiutoꝛiū mouēs voluntatē noſtrā ad gratiā ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in ſequentib; ꝓpōnib;. ¶ Pꝛīa ꝓpō eſt. Uix aut nunq; hō habēs vſum liberi arbitrij reperitur ſine gratia gratiſdata aliq̄ ſed cōmuniter habet aliquā

et patet ꝑ diffinitionē gratie gratiſdate ꝓcedentē. Ex hoc ſequit̃ ꝙ multū obligamur deo qui ſemꝑ vocat nos ad ſalutem ex quo ſeq̃tur ꝙ q̄to plꝫs habet ꝗs grãs gratiſdatas tanto plus obligatur deo. ¶ Correlariū. De q̄to plus ꝗs hʒ grãs gratiſdatas de tāto etiaʒ tenet̃ magis ſe diſponere ad gratiam gratūfacientem. ¶ Scd'a ꝓpō eſt. Q2 timor ſeruilis ē donū ſpūſſcī: ꝛ bonꝰ. Et eſt q̄ timore pene eterne ambobꝰ oculis declinat a malo et facit bonū: tñ eſt minimꝰ. Aliꝰ ē inicialis ꝛ eſt ille qui reſpicit penā oculo ſiniſtro: ſed oculo dextro reſpicit offenſam. ꝑ oculum ſiniſtrū intelligit̃ cōſideratio minꝰ ꝓncipalis. per dextrū magis ꝓncipalis. Et iſte timor ē melior ꝓcedenti. Timor filialis eſt caſtus et eſt q̄ oculo dextro reſpicit amorē dei ſed oculo ſiniſtro reſpicit offenſam. De primo. Confige timore tuo ꝛc̄. De ſcd'o. Initiū ſapie. De tertio Timor dñi ſanctus ꝑmanet in ſeculū ſeculi. Et iſte optimus eſt ꝛ ſpeciale donū dei. ¶ Tertia ꝓpoſitio eſt. Sine aliqua gratia gratiſdata nō poteſt homo peccator ſe ſufficienter diſponere ad gratiam gratūfacientē: vt pʒ in iſta collecta. Deꝰ in te ſperantiuʒ ꝛc̄. Et quia nihil poteſt mortalis infirmitas: quia eſt mediuʒ ad gratiam gratumfacientem. ¶ Quarta ꝓpoſitio eſt. Donum gratie gratiſdate eſt donum mediās inter gratiam gratūfacientem ꝛ voluntatem noſtram. Ut eſt exemplum de illo qui eſſet in puteo qui eleuatur mediante fune. ¶ Quinta ꝛ vltima ꝓpoſitio eſt. Si liberum arbitriuʒ excitetur per aliquod donum gratie gratiſdate poteſt ſe ꝑparare ad gratiaʒ. Si non excitetur non poteſt reſurgere. Nullus viator ex puris naturalibus q̄ntum cunq̄ fuerit preditus ingenio poteſt cognoſcere ſuā beatitudinē in ſpāli.

Queritur quinto. vtrū

liberum arbitrium omni grã tam gratiſdatã q̄ȝ gratumfaciente deſtitutuʒ poſſet alicui temptationi reſiſtere. ¶ Notanduʒ ꝙ temptatio ſic deſcribitur. Eſt motus vel actus inclinans ad aliquod illicitum qui fit a temptante vt ſumat experimentum de bonitate vel malicia tēptati. ¶ Primuʒ correlarium eſt. Q2 in omni temptatione tria concurrunt ſcilicet actus defectuoſus: experientia dubij: ꝛ ꝙ intendat vtrūq̄ temptator. Ex quo ſequitur ꝙ deus proprie loquendo non temptat: quia non indiget experientia. ¶ Secundum correlarium eſt. Mundꝰ non temptat quia res mundane non intendunt nos prouocare ad malum: ſed diabolus. ¶ Tertium correlarium eſt. Nec caro noſtra nec homo proprie temptant ſeipſuʒ quia iam habet ꝛ habuit experientiam. Solus diabolus ꝛ ſolus homo proprie loquendo temptant homīeȝ quando offerunt aliquod obiectum inclinans ad aliquod illicituʒ propter quod volunt capere experimentum de bonitate ꝛ malicia temptati viſibiliter et inuiſibiliter dicto vł facto. ¶ Reſolutio ſancti Bonauenture ſtat in ſequenti propoſitione. ¶ Prima propoſitio. Liberuʒ arbitrium omni gratia deſtitutum nō pōt omni tentationi reſiſtere: patet quia liberum arbitrium eſt inſtabile: quia voluntas noſtra nata eſt condelectari appetitui ſenſitiuo niſi refrenetur per gratiam et moderetur per precepta diuina. Scotus videtur tenere contrarium ſed non contradicit quia intelligit de gratia gratūfaciente. Bonauentura de gratia gratiſdata loquitur. Item Scotus de peccato mortali. Bonauentura de peccato veniali. Ad illam auctoritatem Hieronymi. Qui dixerit deum precepiſſe impoſſibile anathema ſit. ¶ Dicendum ꝙ aliquid dicitur poſſibile alicui duobꝰ modis. Uno modo quia poteſt fieri ſine alieno ſuffragio. Sicut ſanus poteſt comedere ſine adiutorio alicuius ſi habeat cibum. Alio modo. Nota in dubijs litteralibus.

Sexto queritur. Utruȝ liberum arbitriū omni grā deſtitutum poſſit ad aliqđ bonū ex genere. ¶ Notandum ꝙ in actibꝰ voluntariis duplex pōt inueniri bonitas ſcȝ naturalis ꝛ moralis De naturali nō ē hic ad ꝓpoſitū. ¶ Moralis eſt triplex ex gn̄e: ſcilicȝ bonitas virtuoſa meritoria ꝛ gratuita ¶ Reſolutio ſtat in diſtinctione. ¶ Diſtinctio. Opus humanū pōt dici triplr bonū. Nā ꝗddā eſt qđ eſt bonū ſimplr. Aliud ē bonū qđ ē diſpoſitiuū de cōgruo ad finē. Aliud ē bonū qđ eſt ordinabile in finē. Primū eſt illud qđ eſt ordinatiuū ad finē ꝛ eſt meritoriū vite eterne. Unde omne opus virtuoſum elicitū a nobis ſm grām: omne tale opus ē meritoriū vite eterne. ¶ Primū dictum. Liberum arbitriū lapſum abſq auxilio grē gratūfacientis nō pōt in opus bonū ſimplr. ¶ Scōm dictum. liberū arbitrium lapſum abſq munere grē gratiſdate nō poteſt in bonū diſpoſitiuū de congruo nec in bonū ſimplr patet ꝗa indiget grā gratiſdata ad hoc ꝙ ſciat ꝙ oīa dona ꝗbȝ ſunt a deo: qꝛ nō eſt paruū bonū cognoſcere ipm̄ munus grē. ¶ Tertiū dictū. Liberū arbitriū lapſū abſq grā gratiſdata ex puris ſuis naturalibus pt in tale bonū ex genere qđ ē ordinabile in finē. ¶ Quartū dictū. Nullum bonū opus qūtumcūq paruū poſſumus facere ſine diuino auxilio ꝛ gn̄ali influentia. pȝ qꝛ ſcđa cauſa non pōt agere niſi mediante pma: ꝫ ꝛc̄.

Irca diſtinctionē c vigeſimanonā queritur primo Utrū abſq dono gratie hō eſſet acceptus in ſtatu innocentie. Aduertendum ꝙ queſtio eſt de gratia gratūfaciente. Iſta ſunt ſynonima hominē eē acceptum vel charū deo. ¶ Reſolutio ſtat in diſtinctiōe. ¶ Diſtinctio. Cōtingit aliquid eſſe acceptum deo duplr. Uno mō acceptatione generali. Alio modo ſpāli. Generalis eſt illa qua deꝰ acceptat oēm creaturam tanꝗ bonā ꝛ ipſam cōſeruat in eſſe iſto modo acceptat deꝰ oīa entia Et dꝛ de iſta: diligis dn̄e oīa ꝛc̄. Specialis eſt illa qua deus reputat aliquā creaturā eſſe dignā vita eterna ꝛ iſto mō ſolū acceptat creaturā rōnalē. Et de iſta eſt queſtio. Pro declaratiōe. ¶ Prima ꝓpō. Omne opus dei acceptatur ab ipſa acceptatione generali. ¶ Secūda ꝓpō. Sola creatura rōnalis licet nō omnis ſed ſola illa que habet gratiam gratūfaciētē acceptatur ad vitam eternā a deo acceptatione ſpeciali quia ſola eſt capax beatitudinis. ¶ Tertia ꝓpoſitio eſt. Creaturam rōnalem acceptat deus illa acceptatione ſpāli qñ conſecrat eam in templum ꝛ adoptat in filiū ꝛ aſſumit in coniugiū. De iſto tēplo dꝛ. Pater noſter qui es in celis: id eſt iuſtis. De ꝯiugio ſpūali pōt applicari liber de canticis canticoꝝ. ¶ Quarta ꝓpō. Acceptatio gn̄alis non requirit aliqđ donū gratie ſupadditū nature. licet acceptatio ſpālis non poſſit eē ſine gratia gratūfaciente. Due conditiones ſunt ī iſta acceptatione ſcilicet cōdeſcenſus liberaliſſimus ꝛ ſublimatio talis creature quando adoptat eos in filios. ¶ Quinta ꝓpō. Homo in ſtatu innocētie ad hoc ꝙ placeret deo indigebat gratia gratūfaciēte: quia ſine gratia impoſſibile eſt deo placere.

Secundo querit᷑ Utrū homo in ſtatu nature inſtitute poſſet in opus meritoriū exire abſq dono gratie. ¶ Reſolutio qōnis ſtat in ſequentibus ꝓpoſitionibꝰ. ¶ Prima ꝓpoſitio eſt. Non ſolū gratia eſt neceſſaria ad merēdū ſm ſtatū innocētie. pȝ qꝛ ois hō de lege dei ordinata ſi ē ī grā pt mereri. ſi ſit in pctō ꝗlicūq et nec angeli ꝛ qđcūq opꝰ faciat nō meretur ad vitam eternam. Corrolarium. Homo in ſtatu innocentie ſine dono grē nō potuit mereri: nec etiā āgeli ſi creati fuerīt ī purꝭ naturalibꝰ de ꝯdigno.

¶ Tertia ꝓpõ eſt. Nunq̃ de⁹ acceptat oꝑa hoīs viatorꝫ niſi ꝑus acceptet ꝑſonã Magis inclinati ſumus ad bonũ q̃ ad malũ: quia obiectũ voluntatis eſt bonũ. Sicut lapis deſcẽdit natural'r: ſic etiam voluntas inclinat' ad bonũ niſi liberũ arbitriũ depꝛauatũ ſit per culpam.

Tertio querit'. Utrum

hõ ante lapſum habuerit gratiã. ¶ Reſolutio. Adã ante lapſum gratiã gratũ facientẽ habuit: per quã nõ ſolum malo reſiſtere ſed etiam in bono pꝛoficere potuit: ꝛ illa gratia adiutus: ita bene meruiſſet mandatuꝫ dñi obſeruando: ſicut demeruit tranſgrediendo: et antiqui dicunt ꝙ creatus fuit in gratia.

Queritur quarto. vtrũ

hõ ſimul ꝯditus fuerit in gratuitis ꝛ naturalibus. ¶ Reſolutio ſm Thomã ꝙ adã fuit creat⁹ in charitate ꝛ eſt ꝓbabil' ſatis: ſed opinio Bonauẽture videt' ꝓbabilioꝛ. Et eſt ꝙ fuerunt tres moꝛule. In ꝑma fuit creat⁹ in puris naturalib⁹. Et poſtea diligẽdo deũ ſuꝑ oĩa diſpoſuit ſe de cõgruo ad habẽdũ gratiã quã de⁹ dedit ei: qꝛ fuit creat⁹ plen⁹ gratia. Ideo in ſcḋa moꝛula habuit gratiã diligẽdo deũ In tertia moꝛula peccauit in qua fuiſſet grat⁹ ſi ſtetiſſet in grã reſiſtendo vxoꝛi et diabolo. Aug⁹. Qui creauit te ſine te: nõ iuſtificabit te ſine te.

Querit' quinto Utrum

habuerit adã tot ꝟtutes ante lapſum q̃t habuit poſt lapſum. Capitur ibi ꝟtus theologice ꝛ cõiter. ¶ Reſolutio qõnis ſtat in ſequentib⁹ ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpõ. Cũ ſit cõparatio multitudinis donoꝝ gratie ad ſtatũ nature lapſe ꝛ ſtatũ nature inſtitute: hoc põt intelligi vel de donis gratie gratuite ſiue gratiſdate v'l de donis gratie gratũfacientis. ¶ Scḋa ꝓpõ. Si intelligat' de donis grẽ gratiſdate ſic ſe habẽt ſicut excedẽtia ꝛ excelſa pꝛo eo ꝙ aliqua dona gratie gratiſdate habuit adã in ſtatu illo: vt pote īmoꝛtalitatẽ ꝛ ĩpaſſibilitatẽ: que nõ habuit aliqs poſteroꝝ ei⁹. Et aliq̃ dona grẽ gratiſdate habẽt poſteri ei⁹ q̃ ipe nõ habuit ſicut gratiã ſanitatũ ꝛ oꝑatio ꝟtutũ ꝛ genera linguarũ ꝛ cõſimilia. Rõ autẽ hui⁹ diuerſitatis venit ex hoc ꝙ alia dona expediebant illi tpi ꝛ alia cõpetunt iſti. ¶ Tertia ꝓpõ. Dona grẽ gratũfaciẽtis ſunt in equali numero in ſtatu nature inſtitute ꝛ in ſtatu nature lapſe loquẽdo de donis ꝛ ꝟtutib⁹ q̃tũ ad act⁹ ꝛ habit⁹ q̃ ꝑfectionis ſunt. ¶ Quarta ꝓpõ. Uirtutes ſiue dona tã grẽ gratiſdate tã grẽ gratũfaciẽtis q̃ impoꝛtant q̃tũ ad act⁹ ſuos aliquã imꝑfectionẽ non fuiſſent in ſtatu nature inſtitute licet ſint ĩ ſtatu nr̃e miſerie. Si adã nõ peccaſſet mali nõ fuiſſent ꝛ ceteri dãnati quia ſoli electi fuiſſent.

Irca diſtinctionem tricesimã querit' ꝑmo

Utrũ coꝛruptio ſuꝑple penalis quã videm⁹ in humana natura inſit ei ex ſue ꝯditionis ꝑmoꝛdio: an ex peccati merito: id eſt demerito. ¶ Rñdeo. Dicẽdũ ꝙ abſq; dubio natura hũana a ꝑncipio ſue ꝯditiõis nõ ẽ inſtituta tantis miſerijs ꝛ coꝛruptionib⁹ in quantis mõ ſum⁹. Hoc em̃ veritas fidei ꝑdicat: ſacra ſcꝑtura ꝯfirmat: rõnis ꝓbabilitas manifeſtat. ¶ Sciẽdũ ꝙ duplex eſt coꝛruptio: q̃dã penal' ꝛ eſt ꝑuatio alicui⁹ rei cõueniẽtis q̃tũ ẽ de ſe ipſa creature rõnalis ꝓpter carentiã iuſticie debite cui⁹ iuſticie ipſa ſcꝫ creatura v'l alia ẽ debitrix ſibi inflicta vel volũtarie ſuſcepta vel patiẽter tolerata. Et dicit' volũtarie ſuſcepta ꝓpter xp̃m vel patiẽter tolerata ꝓpter ꝟginẽ glorioſam: qꝛ licet nullũ pctm̃ habuerit tñ poꝛtauit illas penas patienter. Alia eſt culpabilis coꝛruptio que eſt carẽtia rectitudinis q̃ deberet eẽ in actu ꝛ nõ ineſt ꝛ non eſt aliud q̃ pctm̃ formal'r captũ. Quecunq; em̃ voluntas creata eſt nata cõfoꝛmari ꝛ debet eſſe in

bis que ſunt agēda regule q̄ ſunt ſupme
iuſticie q̄ eſt voluntas dei in obliquabili
ꝛ hec cōcordia vel conformitas eſt iuſti-
cia. Si autē voluntas creata diſcordet a
voluntate increata tunc efficit̃ iniuſta et
caret rectitudine debita in actu ſuo. No
ta ꝙ iuſticia originalis erat in omnibus
potentijs anime ſenſitiuis ꝛ intellectua-
libus. Ita ꝙ quelibet potentia habebat
ſuum donum per quod regebat̃.

Secundo querit̃. Utrū

merito pme trāſgreſſionis humana na-
tura fuit corrupta penalr tm̄: an etiā cul
pabilr. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ abſqȝ du/
bio tota maſſa nō ſolū penalr ſȝ etiā cul/
pabilr fuit corrupta. Probatio. Quili-
bet hō deſcendēs ab adā ſeminalr: hoc ē
ꝑ ꝯcubitū viri ꝛ mulieris ꝯbit pctm̄ ori-
ginale in ſui ꝯceptiōe ꝑ qḋ efficit̃ aia ini/
mica dei ꝛ filia ire. Debet intelligi ꝯclu-
ſio bonauēture gñalit̃. Nō eſt aliq̄ regu
la q̄ nō habeat exceptionē. Nec ꝓuilegiū
ꝓiudicat regule gñali. Nūqȝ aia ꝟginis
marie fuit ſine gr̄a nec ꝑ aliqḋ inſtās: ſic
ꝙ iſta tria fuerūt pariter: ſcȝ creatio aīe:
vnio cum corpore: ꝛ infuſio gr̄e. Et ideo
iſta regula nō intelligit̃ de ip̄a ꝟgine ma
ria ſed fuit ꝓuilegiata. Melius eēt hoi
nō eſſe ꝛ annihilari qȝ ſtare ī peccato mor
tali: quia eſt maxima penarū eſſe in pctō
ꝑ quod eſt in ira dei ſui.

Tercio querit̃. Utrum

originale pctm̄ ſit cōcupia. ¶ Notandū
pctm̄ originale diffinit̃ ab auguſtino di-
cente: ꝙ eſt ꝯcupia. Et anſhelm⁹ dicit ꝙ
eſt carentia iuſticie originalis: ꝛ qꝛ ꝓua-
tiones nō cognoſcunt̃ niſi ꝑ habitus ſibi
oppoſitos: ꝛ cū pctm̄ originale ſit ꝓuatio
iuſticie originalis ip̄m nō cognoſcit̃ niſi
ꝑ iuſticiā originalē. Iuſticia originalis ē
quoddā donū ſupnaturale imediate ꝓ-
ducibile a deo in ip̄a voluntate: reddēs
deū delectabiliorē ipſi voluntati qȝ qḋ-
cunqȝ bonum ſenſibile: tollens omnē re-
bellionē omniū virium inferioꝝ ad ſupio
res: ꝛ faciens ꝑfectā tranquillitatē inter
eas ꝛ pacem. In primo eīn homine iuſti/
cia originalis erat quaſi frenum quo me
diante ip̄a aīa regebat corpus ad impe-
rium ſue volūtatis ſine rebellione: ſed cū
omni facilitate. In nobis autē illud fre
num ablatū eſt: ideo aīa nō regit ſm re-
ctam rōnem niſi cū magno labore ꝛ diffi
cultate ꝛ hoc ꝓpter abſentiā iuſticie ori/
ginalis. Ex hoc ſequit̃ ꝙ iuſticia origina
lis nobilior erat ſm q̄d ip̄a charitate: tñ
ſimplr charitas ē nobilior iuſticia origi-
nali quia qȝuis nō faciat illum effectum
ſcȝ pacē ꝛ tranquillitatē viriū inferiorꝫ
ad ſupiores: facit tñ vnū aliū effectū no-
biliorē q̄ eſt eſſe gratū deo ꝛ dignuꝫ vita
eterna qḋ non faciebat illa iuſticia origi/
nalis. ¶ Nota ſm aliq̄s ꝛ Scotū. Q̄libet
appetitus ſenſitiuus habuit ꝓpriā
iuſticiā originalem. Et pōt ſic deſcribi.
Eſt quoddā donū ſupnaturale imedia-
te ꝓducibile a deo in appetitu ſenſitiuo
rectificans ſic ipſum vt libētius obediat
voluntati dei qȝ trahat̃ a ſuo appetibi-
li. Libentius capit̃ pro delectabili⁹. Iu/
ſticia ergo originalis in voluntate facie-
bat voluntatem recte imperare ꝛ alie in
appetibilib⁹ ſenſitiuis: faciebāt recte obe-
dire ꝛ promptius ipſas potentias ſenſi/
tiuas ipſi voluntati. ¶ Nota ꝙ peccatū
originale capit̃ duplr. Uno modo mate
rialiter: ꝛ ſic eſt ꝯcupiſcentia intenſa ꝑut
cōtrahit̃ a pma origine: ꝛ ſic intelligit̃ ab
Auguſtino ꝛ magiſtro in lr̄a. Alio mo-
do capitur formalit̃: ꝛ ſic ſm Anſhelmū
eſt carentia iuſticie originalis debite in
eſſe: nō qualit̃cunqȝ: ſed ex eo ꝙ eſt acce-
pta in pmo parente noſtro ꝛ in eo amiſſa
Ex hoc ſequit̃ ꝙ adā ꝛ eua nō habuerūt
peccatū originale: et ꝙ nō acceperant iu/
ſticiam originalē in alio qui erat eorum
parens: vterqȝ eīn fuit immediate ꝓdu-
ctus a deo ꝛ acceperant iuſticiā origina-
lem ab ipſo deo immediate. Sequitur
etiam ꝙ ſi deus faceret hominē in puris

naturalibꝰ ſine charitate ⁊ iuſticia origi-
nali iſte non eſſet in peccato quia non de-
beret eam habere. i. non eſſet obligatus
ad habendā eam. ¶ Notandum ꝙ cōcu-
piſcentia ſenſitiua eſt duplex. Quedam
habitualis ⁊ eſt habitus inclinans appe
titum ſenſitiuū ad immoderate appeten
dum delectabilia ⁊ fugiendū triſtabilia.
Iſte habitus dicit᷑ pronitas ad malum.
Actualis concupiſcentia eſt actus vitio
ſus elicitiuus. i. productiuus talis habi
tus. Duplex eſt concupiſcentia in volun
tate ſcilꝫ habitualis que eſt quedā proni
tas vitioſa inclinans voluntatē ad facili
ter cōdeſcendendum ipſi appetitui ſenſi-
tiuo in his que inordinate ꝯcupiſcit. Et
de iſta intelligitur queſtio. Concupiſcen
tia actualis in voluntate eſt actus elici-
tiuus talis a voluntate vel elicitus a ta-
li habitu. ¶ Reſolutio ad queſtionem.
Sicut peccatum actuale dicit non ſolū
auerſionē a deo ſed etiā cōuerſionem ad
bonū cōmutabile: ſic dicendū eſt de pec-
cato originali ſuo modo. ¶ Propoſitio.
In omni peccato mortali commiſſionis
auerſio a deo eſt formale in peccato: con-
uerſio ad creaturā vero vel ad bonū cō-
mutabile eſt materiale in peccato.

Queritur quarto. vtrū

peccatum originale ſit ignorantia. De
ignorantia dictū eſt viceſimaſecunda di
ſtinctione. ¶ Sciendum tamen vltra ꝙ
iſta pronitas quā habemus ad malum
vocatur multis nominibꝰ. ¶ Primo pec-
catum originale quia ineſt nobis a pⁱma
noſtra origine. Vocatur etiam fomes qꝛ
inclinat ad malum ⁊ peccatū: ſicut ignis
fouetur per lignū. ſic peccatuꝫ actuale ꝑ
fomitem hūc. Ideo dicit᷑ pabulum mor-
tis ⁊ nutrimentū facinoris. Dicit᷑ etiam
concupiſcentia iſta de cauſa vt eſt incli-
natio actualis. Dicit᷑ concupiſcibilitas
ꝓpter aptitudinē. Dicit᷑ languor natu-
re inq̄tum reddit voluntatem noſtrā in
habilem ſiue difficilem ad bonuꝫ. Dicit᷑
tyrannus inq̄tum ſenſualitas captiuat
rationē ſibi. Vocatur etiam lex carnis:
quia eſt ex carne per concubitum viri et
mulierꝭ. Dicitur lex membroꝝ quia illi-
cite mouet membra. Dicitur ignorātia:
quia ex iſtis motibꝰ diminuitur vſus ra-
tionis. Paulus vocat concupiſcentiā ſti
mulum carnis. Dicit᷑ etiā angelus ſatha
ne qꝛ nuncius eſt diaboli. Et ſunt man-
gones ⁊ garriones q̄s mittit ante ſe. Vo
catur libido ꝓpter inordinatam delecta
tionem. Dicit᷑ rebellio viriū inferiorū ad
ſuperiores. ¶ Reſolutio ſm hugo. Ipe
inſinuat originale eſſe vitiū quod cōtra-
ximus per ignorantiam. Hoc declarat
Anſhelmus dicens ꝙ omne peccatuꝫ eſt
iniuſticia: ⁊ omnis iniuſticia ⁊ iuſticia in
voluntate conſiſtit. patet ergo ꝙ pecca-
tum originale dicit᷑ ignorantia. ¶ Igno
rātia dupliciter capitur. Vno modo vt
dicit pure neſcientiam. Alio modo vt eſt
coniuncta concupiſcentie.

Querit᷑ quinto Vtrum

aliquid tranſeat in veritatem humane
nature per actū generatiue ſm Scotū.
Omne illud dicitur eſſe de veritate na-
ture humane quod eſt vere animatuꝫ vl
fuit aliquādo animatū vt anima intelle-
ctiua ⁊ omnes partes carnis ſunt de vir
tute humana. Ex quo ſequit᷑ ꝙ homo re
ſurget cum omnibꝰ partibꝰ que fuerunt
de veritate hūane nature. ¶ Reſolutio
queſtionis ſtat in ſequentibꝰ ꝓpōnibus.
¶ Prima ꝓpoſitio eſt. Sicut deus reſer
uat ſibi creationē animarū ꝓpter ipſarū
imortalitatē. Ita reſeruat ſibi multipli-
cationē corpoꝝ hūanoꝝ ⁊ augmētationē
¶ Secunda ꝓpoſitio. Sicut deus mul-
tiplicauit panes euangelicos. Ita deus
augmentat humanū corpus ex modico
ſemine. ¶ Tertia propoſitio eſt. Licet
deus multiplicet ex tam paruo ſemine
corpus humanū ita magnū: non tamen
facit miraculū quia opatur per naturā.
Natura enim alendo ⁊ nutriendo quaſi

fouet extrinſec⁹ ⁊ de⁹ nutrit intrinſecus. ¶ Nota ꝙ aliquid eſt de veritate nature hũane tripl̃r. Uno mõ q̃tũ ad neceſſitatem ⁊ hoc mõ illud eſt de veritate humane nature ſine quo hõ nõ põt eſſe vt ſunt ptes ꝑncipales hoĩs vt coꝛ epar caput Alio mõ q̃tũ ad cõplemẽtũ vt ſunt iſta q̃ ptinent ad bene eſſe vt eſſe ꝑfectuz ⁊ integrũ vt man⁹ pedes hr̃e. Alio mõ q̃tuz ad decoꝛem cuiuſmodi ſunt capilli et vngues. Pꝛopꝛie ⁊ cõuenient nõ põt dici veritas nature aſinine vel canine: ſicut dicitur veritas hũane: qꝛ non oꝛdinaꝛ ad incoꝛruptionẽ ⁊ reſurrectionẽ.

Circa diſtinctionẽ tricesimãpꝛimã queriꝛ pꝛimo. Utrũ aĩa ſenſibilis in hoĩbus ſit a generante. Senſibile actiue dictum eſt qđ eſt aptũ natũ ſentiri actu paſſiuo ⁊ tunc tm̃ valet ſicut ſentire ⁊ ſic capiꝛ in q̃ne. ¶ Reſolucio q̃nis ſtat in ſequẽtibus ꝑpõibus. ¶ Pꝛima ꝑpõ. Aĩa habz multas potencias etiã ſenſitiuas: vt ſunt potentie generatiua: viſiua: audictiua ⁊c̃. Et ita ipſa aĩa dꝛ viſiua inq̃tum põt videre ⁊ ſic de alijs: eſt tñ vnica ſubſtantia ¶ Scđa ꝑpõ. Extremũ ſpũs ſiue aĩa eſt foꝛmalitas aĩe ↄcurrens cum oꝛgano ad ↄſtituendũ potentiã ſenſitiuã. Extremũ aũt coꝛpoꝛis eſt oꝛganũ diſpoſitũ ad recipiendũ illam aĩe foꝛmalitatem ⁊ ꝑ iſta pte coꝛpoꝛis capiꝛ ſenſus. ¶ Nota ꝙ potentia ſenſitiua capitur tripliciter. Uno modo ꝑ materiali ⁊ ſic eſt oꝛganũ cuiuſlibet potentie ſenſitiue neceſſario requiſitum ad actũ ſentiendi vtpura duo oculi vel duo nerui ſe in modum crucis ſancti andree habentũ in potencia viſiua ⁊ ſic capiendo animã ſenſitiuã: aĩa rõnalis nõ trahit ſecum potentias ſenſitiuas cũ ſeparaꝛ a coꝛpoꝛe. Alio mõ capiꝛ ꝑ foꝛmalitate q̃ ſe tenet ex parte aĩe q̃ habet multas foꝛmalitates ex quib⁹ ⁊ oꝛganis materialibus fiunt potentie ſenſitiue complete que ſunt alique entitates diſtincte realiter ab ipſis partib⁹ ex q̃b⁹ ↄſtituun⁹ ⁊ reſultant: ⁊ hoc mõ capiꝛ ꝑpꝛie potẽtia ſenſitiua ſcꝫ ꝑ illa tertia entitate et iſtas non trahit aĩa ſecũ cũ ſeparatur a coꝛpoꝛe ſed coꝛrũpitur. Sed ſolum trahit ipſas capiẽdo pꝛo foꝛmali ſiue pꝛo eo qđ eſt ex parte aĩe: et ſic debet intelligi autoꝛitas Auguſtini qñ dicit ꝙ aĩa cuꝫ recedit trahit ſecũ potentias ſenſitiuas.

Secũdo queriꝛ. Utruꝫ oꝛigiale pctm̃ ↄtrahaꝛ in aĩa ex carne ex aliquo appetitu ⁊ voluntate aĩe. ¶ Sciendũ ꝙ duplex eſt appetit⁹ aĩe vel voluntatis nr̃e. vnus deliberatiu⁹ alius naturalis. Pꝛim⁹ ẽ ipſamet volũtas ſm ꝙ ẽ libera ⁊ libere elicit opationes ſuas. Naturalis appetitus eſt q̃daꝫ inclinatio vel tendentia volũtatis ſm quã inclinaꝛ ad aliqđ ſibi cõueniens: ⁊ iſti duo appetitus differũt qꝛ pm⁹ ꝑrequirit cognitionẽ: qꝛ nihil volitũ niſi ꝑcognitũ: naturalis aũt nõ ꝑſupponit aliquẽ actum intellectus. ¶ Triplex ẽ ſenſus. Pꝛim⁹ dicere aĩam appetere appetitu deliberatiuo infectionem carnis ⁊ ↄtractionẽ pcti anteq̃ aĩa cõiungatur coꝛpoꝛi vel carni eſt hereſis. ¶ Scđs ſenſus. Dicere animã ↄtrahere oꝛiginalẽ culpam ex carnis coꝛruptione tanq̃ ex materiali ⁊ ex appetitu naturali ipſi⁹ aĩe ex cauſa efficiẽte ẽ multũ ꝓbabile ſed iſta ↄcl'o repꝛobaꝛ. ¶ Terti⁹ ſenſus ⁊ ver⁹ ſtat in iſta ꝑpõe. Dicere ꝙ aĩa nr̃a ↄhit pctm̃ oꝛiginale ꝑ appetitum naturalẽ ſui quẽ hꝫ ad carnẽ infectaꝫ ita tñ ꝙ vnio aĩe ad coꝛp⁹ nõ ſit cauſa ꝑncipaꝛ q̃re pctm̃ oꝛiginale ↄtrahiꝛ. Sed pctm̃ oꝛiginale ſiue vitium qđ naſcẽdo ↄtrahimus ineſt aĩe ꝑmo rõne ptis ſenſitiue: et ſic pꝫ rñſio. Cõcedo ẜ ꝙ oꝛiginale pctm̃ put eſt vitiũ in nobis pꝛimo incohoatur a parte ſenſitiua: qꝛ triplex eſt coꝛruptio: q̃dã eſt qua pſona coꝛrũpit naturam ſicut fecit adã. Alia qua natura coꝛrũpit perſonam. Tertia qua perſona coꝛrũpit ſeipſam peccando actualiter.

Tertio queritur. vtrum maioꝛ ſit infectio generatiue per originale q̄ͣ alterius potentie. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ abſq̃ dubio inter ceteras potencias ſenſibiles maxime coꝛrupta eſt vis generatiua. Unde ſicut conſueuit dici. Alie vires ſolum dicuntur coꝛrupte: ipſa vero coꝛrupta dicitur et infecta propter concupiſcentie pꝛuritum ⁊ vehemẽtiam que reſidet in ipſa: quoniam eſt radix infectionis ⁊ coꝛruptionis. Hinc eſt ꝙ illa vis que eſt adminiſtratiua illius ſeminis plus habet in ſe de infectione et coꝛruptione originali. Uide litterã.

Quarto querit̃. vtrum anima inficiat̃ a carne. Reſponſio dicendum ꝙ abſq̃ dubio omnes doctores cõueniũt in iſta cõcluſione ⁊ tenẽt ꝙ aĩa cõtrahit peccatũ originale mediãte carne ſuꝑple ſeminata ab adam. ¶ Pꝛima ꝓpõ. Q2 anima vnit̃ carni moꝛtali ⁊ paſſibili quã non poteſt regere efficitur concupiſcens: ⁊ ſic contrahit maculaȝ originalis culpe: quia ipſa cõpiſcentia ſiue neceſſitas ꝯcupiſcentie reddit animã ꝑuerſam ¶ Scd̃a ꝓpoſitio. Et quoniã caro moꝛtalis habet ꝓpagari ex carne moꝛtali: et moꝛtalitas fuit in carne pꝛimi parentis pꝛopter peccatum inobedientie: hinc eſt ꝙ peccatuȝ originale in nos dicitur trãſire a pꝛimo parẽte. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Per naturam pꝛebet caro ipſi anime obſtaculum vel offendiculũ vt non habeat illã iuſticiã ex hoc ꝙ ꝓpagata eſt a pꝛimo parente. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Unde ex cõiunctione anime ad talem carnem: ſcȝ ꝓpagatã ab adam: ille ꝗ naſcit̃ dicit̃ filius ade. i. ire. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Et q2 adã offendit deũ: nõ tm̃ pro ſe: ſȝ etiaȝ in tota ſui poſteritate. Hinc eſt ꝙ anima hoc ipſo ꝙ tali carni ꝯiungit̃ ⁊ ſpectat ad genus ade: q2 peccauit in adam: indigna efficitur vt ſibi iuſticiã apponat: et cum debeat habere ⁊ nõ habet culpabilis eſt ⁊ rea ⁊ ꝑ cõſequẽs efficit̃ cõcupiſcẽs ⁊ vana ſicut manꝰ paralitica efficit̃ tremuloſa ex diſſolutiõe ꝟtutis regitiue. Itez dato ꝙ deus crearet hoĩem de digito nouũ vel aliquod excepto ſemine nõ contraheret originale pctm̃. Fomes pctĩ eſt quedaȝ qualitas moꝛbida in carne exiſtens cauſans rebellionnẽ virium inferioꝝ ad ſuperioꝛes: inclinãs ad motus ſenſuales ⁊ inoꝛdinatos. Iſta diffinitio eſt magiſtri ⁊ antiquoꝝ que pro parte eſt vera ſicut experimur. ¶ Sed querit̃. Utrũ fuerit in virgine maria. Sunt due opiniones vna dicit ꝙ ſic. ſed in conceptione filij dei fuit totaliter ſopitus ⁊ extinctus. Alij dicunt ⁊ tenetur firmiſſime cũ quibus eſt magiſter noſter ꝙ nunq̃ habuit fomitem non tamen ſic quin infuiſſet niſi deus pꝛeſeruaſſet eam ⁊ ſic ſm̃ vtrumq̃ modum in ea non fuit motus aliquis ſenſualis et inoꝛdinatus vt ſit tota pulchꝛa et nulla macula ſit in ea ſm̃ ſacram ſcripturam.

Querit̃ quĩto. Utrum originale contrahatur in anima ex carne ex aliquo appetitu et voluntate anime. ¶ Reſponſio dicendũ ꝙ nunq̃ caro põt animam inficere niſi anima haberet colligantiã ad ipã ꝓpter hoc ſimpl'r concedendũ eſt pctm̃ originale eẽ contractũ et nullo modo debet dici actum. Et hoc ipſum nomen indicat ꝙ dicitur peccatũ originale eſſe contractũ: nam actuale dȝ naturale nõ voluntarium.

Irca diſtinctionẽ triceſimãſecundã querit̃ pꝛimo. ¶ Utrum baptiſmꝰ deleat originale peccatum q̃tum ad culpa. n. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ iuſticia dei oꝛdinauit poſtq̃ perdidit iuſticiam ꝙ nunq̃ videret faciem ſuam niſi illa recuperaret in ſe vel in equiualanti: ſed nullus deſcendens ab adam per pꝛopagationẽ poteſt recuperare eam

ſed in equiualēti: ſcȝ in gratia dei que dignior eſt ipſa iuſticia poteſt recuperari: ſȝ culpa originalis nō promeretur pena ſenſus ſed pena damni: quia dixit iuſticia diuina nunꝙ videbit me homo. Unde cum excludit carentia debite iuſticie ꝑ gratiā baptiſmalem: remanet cōcupiſcentia rōne pene ⁊ ſic concedo pctm̄ originale ꝙtuȝ ad culpā remitti ⁊ deleri in baptiſmo. Etiā ſine ꝯfeſſiōe ꝓuia: licȝ debeat hr̄e ꝯtritionē ⁊ ratio eſt: qꝛ nōdum habet ꝑmā tabulā naufragij. ſ. baptiſmū

Secūdo querit. Utrū

originale pctm̄ deleri habeat ꝙtum ad cauſam. ¶ Rn̄ſio dicendum ꝙ dupl'r eſt loqui de cauſa originalis. Aut ſm ꝯſiderationē vniᵘˢ hominis in ſe. Sic ſemꝑ cum deletur originale peccatū delet' et cauſa originalis peccati ꝙtum ad hoc: vt non poſſit pctm̄ originale deinceps cauſare i anima baptiſati. Remittitur enim ꝗdāmō feditas carnis: et ꝑ conſequēs improbitas ſui tyrānidis ratione cuiᵘˢ habebat ſpiritum in ſeruitutem peccati redigere: qđ ꝓuideȝ non poteſt facere poſt baptiſmum propter auxilium gratie qđ ibi datur ſpiritui: per qđ preſidet carni: et ita effectus illius gratie ꝗddāmodo redundat in carnem. Aut ſcđo per comparationē ipſius ad alterum: ex ipſo ꝓpagandum ſic per baptiſmum non deletur originale ꝙtum ad cauſam ſiue radiceȝ. Ratio huiᵘˢ: quia corruptio que eſt cauſa peccati originalis propagandi eſt corruptio nature cōſiſtens penes vim generatiuā q̄ habet radicari in carne.

Tertio q̄ritur in quo ſit

ꝯcupiſcentia tanꝙ in ſubiecto videlicet ¶ Utrū ſit in aīa vel in carne. ¶ Rn̄ſio dicendū ꝙ ſi quis vellet ꝓprie ſubiectuȝ cōcupiſcentie carnalis aſſignare: nec tn̄ diceret carnē: nec tm̄ diceret animā: ſed ipſum totum coniunctum: vt ſicut ſentire eſt actus coniuncti: ſic etiam actus cōiuncti eſt delectari carnaliter et concupiſcere. Un̄ rōnes docto. ꝙ cōcupiſcentia magis eſt in anima ꝙ in carne ſunt cōcedende. ¶ Utrum ſit a deo tanꝙ a principio. ¶ Reſponſio dicēdum ꝙ homo meretur habere talem operationem ex ſua culpa ⁊ inobedientia. Deus vero h̄ malum ad illud preexiſtens ordinat ex ſua iuſticia. Ex quo ſequitur ꝙ pena inꝙtū eſt a deo eſt iuſta.

Queritur quarto. vtrū

illam maculā quā anima ꝯtrahit ex carne debeat deᵘˢ ſibi īputare id eſt. Utrum iuſtū ſit ꝙ deus imputet maculā peccati originalis. ¶ Rn̄ſio dicendū eſt abſꝙ dubio ꝙ deus imputet originale peccatum ipſis paruulis in demeritum: quia in reatū pene: ſaltem pene dāni. Hoc exigit diuine potentie altitudo. Si anima rationalis hominē deo nō reddit cum in ſe nō habeat decus imaginis diuine per qđ honorari debet: neceſſe eſt ꝙ deus dedecus culpe recompenſet in decorē iuſticie. Secundo hoc requirit ſapientie diuine pulchritudo: quia nō patitur aliqđ turpe ſed omne peccatū actuale vel contractum eſt priuatio modi ⁊ ſpeciei ⁊ ordinis. neceſſe eſt ꝙ inordinationē nature deus recompenſet per ordinē pene. Tertio hoc etiā requirit diuine iuſticie rectitudo. In quocunꝙ igitur eſt illius iuſticie carentia: merito ſibi imputat' a diuina iuſticia. Deus vero recte exigit a natura qđ ipſe dedit ⁊ quod iuſte debetur. Gregoriᵘˢ de arimino tenet ꝙ punient' pena ſenſus ſed in hoc dimittitur ab omnibus. Sed ſm aliquos nullam triſticiam habebunt ⁊ gaudebunt ad inuicē et venient ſuper terram: tamē carebunt ſummo gaudio viſione dei.

Querit' quinto Utrum

deceat diuinā iuſticiam animā tali carni infundere. Reſponſio dicendum ꝙ iuſticia dupliciter capitur. Uno modo vt eſt

ipſius diuine bonitatis condecentia hoc
modo decet diuinā iuſticiam animā ra-
tionalem infundere carni ex adam ꝑpa-
gatā: tum ex hoc ꝙ eſt rerū conditoꝛ: de-
cet appetitui nature ſatiſfacere: tū etiam
ex hoc ꝙ rerum cōſeruatoꝛ ſiue prouiſoꝛ
decet eū ſic ꝯſeruare ſm ꝙ nata eſt ꝯſer
uari: tum quia gubernatoꝛ ſic debet ad-
miniſtrare ſm ꝙ inſtituit et nature ſue
indidit virtutē ⁊ potētiam ad mouēduꝫ
⁊ operandū. Aug⁹. in. vij. de ciuita. dei.
Sic res quas condidit adminiſtrat: vt
eas agere proprios motus ſinat. Ex hoc
colligitur neceſſario ꝙ ad diuine bonita
tis condecentiam ſpectat incōgruum eſt re
rum adminiſtratoꝛ ꝙ animas talibꝫ coꝛ
poꝛibus infundat. exēplum. Si promi-
ſiſſem alicui quotcunqꝫ dolia faceret de
aliqua arboꝛe implere ea vino: ⁊ radix il-
lius arboꝛis ſic inficeretur: vt oīa dolia
ex illa arboꝛe facta vinum inficerent: qđ
illis infunderet non eſſet culpa mei in-
fundēdis vinum in talia dolia: quia ego
facio qđ debeo ⁊ ꝓmiſi: ſꝫ eius culpa eſt
q̇ radicē arboꝛis infecit ⁊ inepta dolia ꝑ
parauit. Et ſic patꝫ reſpōſio. Scḋm ali
q̇s paruuli pueri in limbo habebūt leti-
ciam naturalē int̄ ſe ꝑ amiciciam ⁊ ſic nō
debēt velle nō eſſe: quia magnū eſt eē cre
aturā dei ⁊ meli⁹ ꝙ̄ eſſe nō ſimplr. Sen
ſus iſtius auctoꝛitatis Gregoꝛij. O felix
culpa que talē meruit habere redempto
rem ſenſus hoꝛum eſt o felix redemptoꝛ
qui voluit facere talē redemptionē vt eſ
ſem⁹ a culpa liberati ⁊ in grā reſtituti.

Circa diſtinctio-

ne tricēſimātertiam queri-
tur primo. Utruꝫ peccata
parētuꝫ proximoꝝ filijs im
putentur: ⁊ ad eos tranſmittant. ¶ Pa-
rētes proximi dicuntur illi a quibus im
mediate aliquis filius generatur. ¶ Re
ſponſio dicendum ꝙ ꝛſi circa actum ge-
neratiuum attēdatur: nō tamē dicit coꝛ
ruptionē que fit in ipſa virtute generati
ua ſm ſe: ſed qui conſiſtit circa volunta-
tem rationale: ⁊ ita circa perſonam: ⁊ ꝓ-
pter hoc culpa adulterij ſm ꝙ culpa in
prolem tranſfundi nō habet. Nihilomi-
nus tū quia circa actum generatiuū con
ſiſtit plus imputatur proli ꝙ̄ alia pctā
parētum. Unde vilis ⁊ abiectus reputa
tur ille qui eſt natus de adulterio: ⁊ etiā
ſm leges humanas hereditate paterna
indignus reputatur. Unde illud pecca-
tū plus redundat in prolē ꝙ̄ alia actua-
lia. Non tamē ſic redundat vt culpa pri
mi parētis qui poſteritatē ſuam non tm̄
obligat ad ignoꝛantiā ⁊ penā: ſed etiam
fedauit peccati originał macula ob quā
quilibet cum naſcitur dignus eſt ira: et
indignus viſione dei.

Secundo querit. vtrū

primus parens pro poſteris ſuis ſatiſfa-
cere potuit: ſicut potuit eos ex culpa ſua
viciare: id eſt inficere. ¶ Rn̄ſio ſm Sco
tū. Satiſfactio eſt duplex: quedā gn̄ali-
ter capta: ⁊ quedā propꝛie dicta. Pꝛima
eſt redditio voluntaria equiualētis pro
equiualēti: alias idebiti. abſoluta datio
no poteſt dici ſatiſfactio: dicitur volun-
taria: q: ſi nō eſt talis: magis ſatiſpaſſio
eſſet: ꝙ̄ ſatiſfactio: damnati ſatis patiun
tur non tamē ſatiſfaciunt quia non ſuſtī
nēt voluntarie. dicit̄ equiualētis. i. equi-
ualētis alias indebiti: quia ſi ſumus ob-
ligati ad aliqua opera nō poſſumus ſa-
tiſfacere per illa: ⁊ iſta eſt cauſa de ope-
rationibus tam interioꝛibꝫ ꝙ̄ exterioꝛibꝫ
Propꝛie dicta ē oꝑatio exterioꝛ laboꝛio-
ſa ⁊ penalis: vel aliqua paſſio vł pena vo
luntarie aſſumpta ad puniendū pctm̄ a
ſe cōmiſſum vel ab alio: ⁊ hoc propter di
uinam iram placandā. Et ſic Adam ſa-
tiſfacere nō poterat vt impediret tranſfu
ſio culpe originalis in poſteritatē ſuam.
¶ Nota bn̄: id eſt doctiſſime. Uoluntas
dei plene ſatiſfacit ꝓ pctis noſtris. Se-
cunda cauſa et meritoꝛia eſt paſſio xp̄i a
qua habēt efficaciam ſacramenta.

Tertio queritur. vtrum

originale ī omībꝫ reperiatͬ eq̄liter. ¶ Reſpōſio dicendū ꝙ ſicut ſi adam ſteriſſet: oēs eq̄les eſſent innocētes. Ita nūc cum adam peccauit: oēs facti ſunt equaliter pctōres: et ita culpa originalis in omībꝫ reperitur eq̄liter: ita ꝙ nō maior in vno ꝙ̄ in altero: nec etiā intendi habet in eodem ſubiecto. Excepta virgine Maria. ¶ Nota ꝙ maioritas vel minoritas vel equalitas ꝓuationis ſumitͬ ſm quātitatem habitus: ita ꝙ tāta ē ꝓuatio quātus eſt habitus ſibi oppoſitus.

Quarto queritur. vtrū

ſit ponere vnū originale vl' plura. ¶ Reſponſio dicendū: ꝙ in vno homīe vna eſt aīa q̄ per originale pctm̄ inficitͬ. Et vnius hominis vna eſt generatio in qua ꝛ ꝑ quā originale peccatum tranſfunditur ꝛ ideo originale pctm̄ in vno homine eſt vnum ſolū ꝙ̄tuꝫ ad vnitatem ſm ſpeciē et ꝙ̄tum ad vnitatē ſm numerū. Peccatū ade dicitͬ eo vnū ꝙ eſt origo oīm peccatoꝝ: ꝛ ſic nō tm̄ vnū ſpecie: ſꝫ etiā vnū numero. Alio mō dͬ originale pctm̄ qḋ eſt in nobis origine. Et hoc mō non fuit originale in adam ſed actuale. In nobis aūt originale ꝛ non actuale.

Quinto queritͬ. Utruꝫ

paruuli decedentes in ſolo originali puniātur pena ignis materialis. ¶ Rn̄ſio cōcordat pietati fidei ꝛ iudicio rōnis ꝙ. qꝛ paruuli decedētes cū originali carēt iuſticia et ſpū ſācti grā qui eſt pign⁹ eterne hereditatis: priuantͬ in eternū viſione dei: ſed qꝛ nō habuerūt in ſe actualē delectationē peccati nec in ſpū nec in carne. ideo non ſentiūt pene ignis acerbitateꝫ. ¶ Nota ꝙ licet damnati puniantur infinitis penis ꝛ tormentis. i. valde multis tamen ponuntur tres quaſi principales grauiſſime. Prima eſt carentia viſionis dei q̄ dicitͬ eē grauiſſima ſm Chryſoſto. ꝙ̄tum ad damnū q̄d ꝑdiderūt bonū infinitū: qꝛ tā mala eſt ꝓuatio alicuius boni ꝙ̄ eſt illud bonū cui⁹ eſt ꝓuatio. Scđa eſt vermis ꝯſcie q̄ eſt triſticia de beatitudine amiſſa ꝓpter pctm̄ ꝓpriū actuale ꝛ deſperatio et rabies ꝛ eſt grauiſſima pena ſenſus interioꝝ aīe. Tertia eſt pena grauiſſima ſcꝫ ignis infernalis ꝙ̄tuꝫ ad acerbitatem doloris cauſati in carne. ¶ Nota ꝙ ē quidā ignis q̄ accēditͬ aqua ꝛ extinguitur oleo: vt pꝫ de igne calcis. Ali⁹ eſt ignis vſtiuus ſed nō cōbuſtiuus q̄ infert paſſionē magnā: ſꝫ nō ꝯſumptionē. Et de iſto loquitur comeſtor dicēs ꝙ talis fuit gladi⁹ verſatilis poſit⁹ añ paradiſum terreſtrē: ꝛ hmōi eſt ignis infernalis. Et de iſto eſt q̄ſtio. Ali⁹ ē ignis q̄ tārūmō illumiat ſine cōbuſtiōe ꝛ vſtiōe. Et iſtos tres ignes ꝓter ignē elemētarē ponit Guilhelm⁹ pariſien. in ſūma ſua. Nota ꝙ phs ī Topi. ponit triplicē ignē ſcꝫ ignis carbo ꝛ iſte viuit ī materia treſtri ꝛ talis ē ignis infernalis q̄ ſulphure⁹ ꝛ niger ꝛ ſūme afflictiu⁹ eſt. Ali⁹ ē ignis flāma q̄ viuit in aere. Ali⁹ ē ignis lux et iſte viuit in propria regione. ¶ Et ſic patet reſponſio ꝙ paruuli non punientͬ pena ſenſus ſed damni.

Sexto queritur. vtrum

paruuli decedentes in ſolo originali puniantur aliquo dolore interiori. Nota ꝙ dolor ꝛ triſticia diſtinguuntͬ ꝓpe loq̄ndo. Quia dolor ꝓprie eſt paſſio q̄ ineſt aīe ꝓmo ex carne ꝛ ſm ꝑtē ſenſitiuā. Triſticia aūt eſt paſſio q̄ ꝓmo ineſt aīe ſm ſe et ſm ꝑtem intellectiuā. Ex q̄ ſequitͬ ꝙ demones ꝓprie nō dolēt nec etiā aīe ſeparate ꝙ̄diu ſunt ſeꝑate: ſꝫ bñ ambo habēt triſticiā: tñ vnum capitur ꝓ reliquo. In hac queſtione capitͬ dolor large pro triſticia que dicitur dolor interior. Triſticia eſt q̄ ex his q̄ nobis nolentibus accidunt. Scđm mgr̄m ſtephanum Bruleſer. Iſte doctor videtur ſibi nimis eſſe rigoroſus: qꝛ ſm ipſum ꝓbabile videtur

ꝙ iſti paruuli erunt in iſto mundo poſt
diem iudicij: ꝛ proficient in ſcientia ꝛ po-
terunt diſputare et letari ad inuicem: tñ
nihil habetur certum.

Jrca diſtinctionẽ

tricesimãquartam querit̃ pri-
mo. Utrum malum ſit a bono
vt ab origine. ¶ Reſponſio dicenduȝ eſt
igitur ſicut fides ſana ꝛ magiſter in litte
ra ſanctoꝝ auctoritatibus manifeſtat
ꝙ malum a bono habet originem. Secũ
dum autem ꝙ maluȝ dicitur malus actꝰ
interior ſic poteſt eſſe ꝑimũ in genere ma/
li: ſed non in genere entis. Jn genere ma
li poteſt eſſe primũ ſicut in prima dcordi
natione voluntaris luciferi antecꝙ̃ nulla
preceſſerat malicia nec tamen poteſt eſſe
principium in genere entis. Actus enim
omnis a potencia procedit ꝛ poſterior il
la eſt tan.ꝙ̃ effectus eſt poſterior cauſa.
Et quoniã potencia illa bona eſt de ge/
nere bonorum: patet ꝙ malum originem
habet a bono.

Secũdo querit̃. Utruȝ

malum ſit a bona cauſa: vtpote a volun/
tate efficiente ꝛ deficiente. ¶ Reſponſio
dicendum eſt ꝙ abſcꝙ dubio malum ſiue
peccatum eſt a voluntate vt deficiente: vt
dicit Auguſtinꝰ in ench. Nemo querat
cauſam male voluntatis: non eñ habet
cauſam efficientem ſed deficientem. Et
hoc poteſt dici tripliciter ſm̃ ꝙ triplexẽ
defectus circa voluntatem ſcilicet natu-
ralis culpabilis penalis. Nam defectum
naturalem voco ipſam defectibilitatem
que eſt a voluntate hoc ipſo ꝙ ex nihilo.
Defectum culpabilem voco ipſum pec-
catum. Defectum penalem voco illud
damnum ſiue nocumentum ſiue leſionẽ
que conſequitur ad illud. Unde Augu-
ſtinus. Nunꝙ̃ enim eſt dedecus peccati
ſine decore vindicte.

Tertio querit̃. Utrum

malum ſit a bono ſm̃ intentionẽ vel pre-
ter. ¶ Reſponſio. Dicendum ꝙ de malo
eſt loqui dupliciter: aut de eo qđ eſt ma-
lum: aut de malo ſub ratione mali. Cuȝ
ergo queritur vtrum fiat per intentionẽ
vel preter. Dicendum ꝙ ſi intentio com
paretur ad id qđ eſt malum: ſic bene con
tingit malum intendere ꝛ tanꝙ̃ finem ꝛ
tanꝙ̃ id qđ eſt ad finem: ſicut aliquis in
tendit finaliter luxuriari vel vane glo-
riari tanꝙ̃ id quod eſt ad finem: ſicut fa
cere furtum intendit vt inde poſſit viue-
re voluptuoſe: ꝛ intendit mentiri vt poſ-
ſit falſo laudari. Si vero intentio com-
paretur ad malum ſub ratione mali po-
teſt eſſe dupliciter. Aut ita ꝙ intendat
hoc facere tanꝙ̃ maluȝ ſimpliciter ꝛ ma
lum ſibi ꝛ hoc modo nullus intendit: qꝛ
nihil appetitur a voluntate niſi ſub ratio
ne boni ſimpliciter vel boni ſibi. Aut ita
ꝙ intendat hoc tanꝙ̃ malũ ſimpliciter:
verumtamen bonum ſibi: ꝛ ſic malum po
teſt fieri per intentionem ꝛ fit aliquãdo:
licet nõ ab omnibus: ſed a malicioſis qui
bus propter corruptionẽ palati interio-
ris mala ſapiunt vt bona. Quoniã igit̃
illud quod eſt malum cadit ſub intentio
ne: et aliqua ſunt que habent maliciam
coniunctam inſeparabiliter: ꝛ qui inten/
dit aliquid: per conſequens iudicatur in
tendere quod eſt illi vnitum inſeparabi-
liter hinc hinc eſt ꝙ malum iudicatur et
punitur: vt factum per intentionem. Ex
his patet Reſponſio ad queſtionẽ.

Quarto querit̃. vtrum

aliquod malum ſit ab omni bono ſeque-
ſtratum. Et hoc eſt querere. ¶ Utrum
aliquid ſit ita malum ꝙ nihil habeat de
bono: ſed ſit in ſummo ¶ Reſponſio di-
cendum ꝙ ponere malum aliquod eſſe
quod nihil habeat de bono: non ſolum
eſt peruerſitatis heretice: ſed etiam ma-
nifeſte cecitatꝫ ꝛ ſtulticie. Sicut enim in
opponendo monſtratum eſt: ipſa poſitio
implicat in ſe ꝓpoſita. Jmplicat eñ ꝙ
illud ſcilicet ſumme malum ſit et non ſit

ꝙ idem poſſit ⁊ non poſſit: ꝙ idem ſciat ⁊ neſciat. Et dum implicat in ſe oppoſita deſtruit ſeipſam. Auguſtinꝰ dicit ꝙ manicheus neſciuit quid eſſet maluȝ ⁊ quia voluit de malo diſputare neſciens quid hoc eſſet. Ideo ſe ⁊ multos precipitauit in errorem.

Queritur quinto. Utrum

malum ſiue malicia ſit in bono ſibi oppoſito. ¶ Reſponſio. Dico enim ꝙ maluȝ ſubſtantificatur in bono ⁊ non ſolum in bono: ſȝ etiam quoddāmodo ſibi oppoſito. Unde Augꝰ. Cum bona ⁊ mala nullus ambigat eſſe contraria: non ſolum ſimul eſſe poſſunt: ſed mala omino ſine bonis et niſi in bonis eſſe nō poſſunt. Hic expreſſe habetur ꝙ mala ſunt in bonis ſibi oppoſitis. In bono autem qđ directe ⁊ formaliter opponitur ſubſtātificari nō habet: ſicut dicit Augꝰ. vt opponitur virtus ⁊ vitium: gratia ⁊ culpa.

Sexto queritur. vtrum

malū ſit in bono tanꝙ̄ aliquis habitus: an ſit pura priuatio. ¶ Reſponſio dicendū ꝙ malū ſiue pctm̄ dupliciter pōt accipi. Uno modo abſtractiue. Alio modo concretiue. Scđm autē ꝙ malū dicitur concretiue ſic concernit illud quod deformat vel aliquā actionē vel aliquaȝ ſubſtantiam: ⁊ ſic dicitur maluȝ res mala vtpote actio mala vł anima mala: ⁊ h̄ modo malum aliquid eſt ⁊ habet eſſe nature: et ſi peccator dicatur nihil eſſe: hoc dicitur ꝯ̄trum ad bene eſſe: quod quideȝ eſt ordinatum. De quo dicit Boecius: Q; eſſe eſt qđ ordinem retinet ſeruatꝫ naturam. Contingit iterum loqui de malo ſiue peccato abſtractiue ⁊ hoc modo malum ſiue peccatum in recto ſiue p̄dicatione formali non eſt aliquid: ſed nihil: quia non eſt ens nec bonū: ſed priuatio boni. Quāuis aūt malicia vel peccatum nihil ſit in recto: in obliquo tamen alicuius eſt: et alicuius vt oppoſiti ⁊ alicuiꝰ vt ſubiecti. Alicuiꝰ vt oppoſiti vtpote boni. Malum enim eſt priuatio boni ⁊ quia ſic eſt priuatio boni: vt tamē non ſit omnino vera boni annihilatio ſic priuat bonuȝ gratie qđ relinquit bonū nature: ſic priuat actum vt relinquat aptitudinem ſic priuat bonū ꝯ̄tum ad effectum: vt tamē in ſubiecto relinquat debitum: ⁊ ideo malū abſtractiue ſumptū formaliter loquendo priuatio eſt: ⁊ ideo nihil eſt. Eſt eñ entis alicuiꝰ vt ſubiecti: quia eſt ī aliquo ente. Non enim ē oīmoda priuatio ſiue annihilatio.

Circa diſtinctionem tricesimāquintaȝ queritur primo.

¶ Utrum peccatum aliqđ bonum habeat corrūpere. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ abſqꝫ dubio ſicut Auguſtinus in pluribus locis dicit. Peccatum corrumpit et aliquo bono priuat. Cum enim per peccatum fiat anime deformatio et obſcuratio nec poſſit intelligi aliquid deformari vel obſcurari ſine ammiſſione alicuius luminis et pulchritudinis neceſſe eſt intelligi: per peccatuȝ aliquod in nobis bonū corrumpi. ¶ Notandum eſt ꝙ peccatum non eſt qualiſcunqꝫ priuatio: nec cuiuſcunqꝫ boni: nec in quacūqꝫ creatura reperta: ſed peccatum ſiue culpa priuatio eſt iuſticie. Iuſticia autem vt dicit Anſhelmus: eſt rectitudo voluntatis. Volūtas autem eſt in ſola rationali creatura: ac per hoc et iuſticia: et ſicut iuſticia eſt voluntatis rectitudo: ſic culpa que iniuſticia eſt: eſt voluntatis obliquatio. Sicut igitur per obliquationeȝ fit declinatio a rectitudine: et quedam rectitudinis exterminatio: ſic in culpe commiſſione fit in anima quedam rectitudinis adēptio ſiue corruptio. Et eſt attendendum ꝙ cum ad rectitudinem voluntatis tria concurrant: ſcilicet ipſa potentia rectitudinabilis ⁊ ipſe habitus rectitudinis: et ipſa habilitas media: pecca-

rum non corrumpit ipſam potētiam ſm ꝙ potentia nec ſimpliciter nec ſm quid: ipſum vero habitum rectitudinis ſimpliciter tollit. Ipſam vero habilitatem mediam quoddammodo corrumpit: et quoddammodo relinquit: ergo potentiam nec diminuit nec aufert. iuſticiā ſimpliciter tollit. habilitatem vero mediam diminuit. dum homo per peccatum minus et minus redditur ad rectitudinem iuſticie habilis ſm ꝙ linea que magis et magis curuatur: minus ē habilis ad diſpoſitionem rectitudinis. Patet reſponſio.

Queritur ſecundo.

Utrū peccatum ſit ipſa corruptio paſſio eſſentialiter loquendo. ¶ Reſponſio. Notandum ſicut pretactum eſt. Peccatum eſt corruptio conſiſtens circa voluntatē et eius actum cum ſit obliquatio a rectitudine iuſticie. Voluntas autem ī actu ſuo eſt inſtrumentum ſeipſum mouens. Unde quando volūtas ad aliquid mouetur libere: ſi moueatur vel afficiatur inordinate: illa inordinatio reſpicit et voluntatem mouentem et voluntatem motam. Quia voluntas dum inordinate afficitur inordinate mouet: et inordinate mouetur: quoniam igitur culpa ꝓut conſideratur in actu nihil aliud eſt q̄ȝ motus voluntatis inordinatus: et ad illum motum concurrit actio ⁊ paſſio: nō tm̄ eſt corruptio actio: immo etiam corruptio paſſio. Nam et inordinatio qua anima ſe deordinat: et inordinatio qua anima deordinatur: vtraqȝ eſt culpa: differens comparatione: vna tamen per eſſentiam. Et quia quales ſunt actus tales ſunt habitus maxime cum habitus generantur ex actibus ſicut eſt in genere malorum habituum. Hinc eſt ꝙ deformitas vel priuatio in voluntate relicta et habet in ſe aliquid correſpondens actioni: et aliquid correſpondens paſſioni. Et ſic eadem culpa eſt corruptio ſiue priuatio boni nō ſoluȝ actiue: ſed etiam paſſiue dicta ſm veritatem loquendo: ſm appropriationem vero corruptio illa incꝑtuȝ eſt actiue intellecta tenet mere rationem culpe: incꝑtum vero paſſiue dicta tenet rationeȝ pene. Quia incꝑtū eſt actiue dicta tenet rationem voluntarij. Incꝑtum vero paſſiue rationem inuoluntarij: nec iſta ſunt incompoſſibilia circa eandem actionem et motuȝ. Nam expreſſe videmus ꝙ in eadē actione corporali vna et eadem actio ⁊ delectat ⁊ ledit et per conſequens contriſtat ſicut cū ſcabioſus ſcalpendo cutem ſuam dilaniat et dilaniando delectatur et etiam leditur et vnum placet: et reliquum diſplicet. Similiter et eadem actione ſpirituali eſt auerſio ab incommutabili bono ⁊ conuerſio ad cōmutabile bonum: cōuerſio placet: et auerſio diſplicet. Sic in propoſito dicendum eſt ꝙ eadem culpa poteſt dici actiue ⁊ paſſiue: prout tamē actiue dicitur proprie: tenet rationem culpe incꝑtum vero paſſiue tenet rationem pene. Patet reſponſio.

Tertio queritur.

Utruȝ peccatum ex hoc ꝙ corrumpit bonum cōtrarietur bono increato. ¶ Nota hāc diſtinctionem ꝙ malum contrariari alicui bono poteſt intelligi dupliciter. Primo modo prout malum cōtrariatur bono in ſe formaliter. Secundo modo prout malum contrariatur bono in ſuo effectu. Ex his ſequuntur alique propoſitiones. ¶ Prima propoſitio eſt. Malum non poteſt contrariari ſummo bono: cum illud ſit bonum per eſſentiam: cui nihil omnino eſt contrarium.

¶ Secunda ꝓpoſitio. Nihil poteſt repugnare deo in ſuo opere: qm̄ virt⁹ dei om̄ipotentiſſima eſt: ideo nullū poteſt inuenire obſtaculum. Tantus eſt et talis ordo vniuerſitatis quem ei conditor dedit vt a nullo poſſit malo ꝑturbari: vt vult Auguſtinus. ¶ Tertia propoſitio. Ali-

quid poteſt repugnare deo ĩ effectu ſuo:
quia per malum bene contingit aliqueꝫ
dei effectum reddi minus habilem ad ſu
ſceptionem diuine influentie ad obten-
tum perfectionis et beatitudinis ad quē
ordinatur ex ſua primaria conditiōe. pa
tet reſpōſio: Cum enim dicitur ꝙ aliq̄s
homo aduerſatur deo hoc non intelligi-
tur ꝙ aduerſetur ⁊ inimicetur volunta-
ti beneplaciti cui nullus poteſt reſiſtere:
imo ſemper impletur vel ab homine vel
de homine: quia cum deus precipiat vnū
et homo malus facit cōtrarium deo ad-
uerſatur. Deus odit non affectu ⁊ repu-
gnantia voluntatis: ſed effectu punitio-
nis: ſic enim hominem affligit ſicut quis
affligeret ſuum aduerſarium et reddit
ſubiectum.

Quarto queritur. Utruꝫ

per quodlibet malum habeant iſta tria:
ſcilicet modus ſpecies et ordo corrum-
pi ſimul et inſeparabiliter. ¶ Reſpōſio
dicendum eſt creatura rationalis ⁊ ē na-
tura quedam et eſt vlterius preter alias
creaturas operās per volūtatem: ⁊ vtro
q̄ modo habet comparari ad deū ⁊ vtro
q̄ modo habet reperiri in ea mod⁹ ſpeci-
es et ordo: vtroq̄ etiam modo habet cir
ca eam reperiri quod eſt iſtorum trium
corruptiuum: ſed malū culpe proprie ha
bet conſiſtere circa ipſam ſm ꝙ eſt volun
tarie operans: et ideo priuare habēt mo
dum ſpeciem et ordinem ſm ꝙ conſiſtūt
circa ipſam voluntatem vt eſt volunta-
rie operans. Uoluntas autē cum habet
modum ſpeciem ⁊ ordinem: ſicut debet:
bona eſt. Tunc autem voluntas noſtra
bona eſt quando in mouendo ſiue ope-
rando cōtinuatur diuine virtuti: vt pri-
cipio mouenti et conformatur ei vt regu
le dirigenti et vnitur ei: vt fini quietanti
et in primo attenditur modus: in ſecun-
do ſpecies: et in tertio ordo ſm compara
tionem in triplici genere cauſe. Quād
cunq̄ vero aliquis peccat neceſſario diſ

continuatur a deo tanq̄ a principio mo
uente: quia deus nunq̄ mouet ad pecca
tum. Diſcordat a deo tanq̄ a regula di
rigente ⁊ elongat ſe ⁊ deordinat aliquid
a fine quietāte: ponēs creaturā finē: ⁊ in
omni peccato neceſſe eſt iſta tria concur
rere: ⁊ ſic patet ꝙ omne peccatū circa vo
lūtatē corrūpit hec tria: ſcꝫ modū ſpeciē
⁊ ordinē ſimul ⁊ inſeparabiliter.

Quinto queritur. vtrum

hec tria per quodlibet peccatum corrū-
pantur equaliter. ¶ Reſponſio dicendū
ꝙ cum illa tria videlicet modus ſpecies
et ordo prout priuantur per moduꝫ cul-
pe ſunt conditiones eiuſdem bone volū
tatis: non ſolum ab inuicem inſeparabi
les: verumetiam equales equaliter pri-
uantur per quodcūq̄ malū culpe. Quod-
libet enim malum culpe intantū deordi
nat inq̄tum facit deo diſſimilem: ⁊ intā-
tum elongat a deo: ita ꝙ quēadmodum
gratia equaliter reddit animam ordina
tam et ſpecioſam et potentem in bonum
tātū vel magis culpa deordinat ipam et
deijcit in malum. Et quemadmoduꝫ in
gloria ſimiliter eſt adequatio dotum ſic
etiam in culpa equaliter fit priuatio bo
rum trium. Et ideo dicitur: viſio in glo-
ria eſt tota merces: propť connexionem
⁊ equalitatem in dotib⁹ glorioſis: ſic eti-
am vt dicit Auguſtin⁹ in libro octuagin
ta trium queſtionū ꝙ totum nomen ma-
li de ſpeciei priuatione repertum eſt: nō
quia malum per ſolam ſpeciem priuetur
vel principaliter: ſed quia in priuatione
ſpeciei intelligitur priuatio aliorū. Pa-
tet reſolutio.

Sexto queritur. vtrum

per malū cōtingat hec tria corrumpi to-
taliter. ¶ Reſpōdeo. Dicendū ꝙ abſq̄
dubio per malū culpe non contingit om
nino remoueri ⁊ priuari habilitatem vo-
luntatis ad bonū nec modū ſpeciē ⁊ ordi
nem que ſm illam attendunť ⁊ hoc ma-

nifeſte apparet quia nunq̃ voluntas poteſt eſſe ſine naturali habilitate ꝛ aptitudine ad bonū: ſicut ergo nō poteſt voluntas peccando deſinere eſſe: ſic non poteſt totā habilitatē illā perdere ꝛ modū ſpeciem ꝛ ordinem que ſm̄ illā attenduntur totaliter amittere. Et hoc quidē expſſe Auguſtinus dicit. Et in hoc omnes doctores cōmuniter cōſentiunt. Dum eīm homo peccat deum offendit ꝛ ex hoc efficitur indignus ꝛ ineptus ad ſuſcipiendū gratiā dei: redditur pronus ad malum ꝛ ineptus ad opera virtutū: ſed planū eſt ꝙ nunq̃ eſt aliquis adeo indignus gratia dei quin adhuc poſſit eſſe dign⁹: quia nunq̃ offendit: quin q̃diu eſt i ſtatu vie ſit ſuſceptibilis gratie: ꝛ ita nunq̃ ex illa parte efficitur inhabilis in ſummo ad ſuſceptionem gratie.

Circa diſtinctionem triceſimāſextā querit primo. Utrum peccatū ſit pena peccati.

¶ Reſpondeo. Dicendū eſt ꝙ abſq̃ dubio ſicut auctoritates ſanctoꝝ expreſſe dicunt tenendum eſt ꝙ peccatū eſt pena peccati non tm̄ cauſaliter ſed etiā eſſentialiter. Nam pena duo dicit ſcz malū ſiue damnū ꝛ dicit ordinez ad precedens demeritū ꝛ hec duo contingit reperiri circa ſequens peccatum. Damnificatio eīm ꝛ nocumentū eſt in ipſo ſm ꝙ peccatū: eo eīm eſt peccatum quo nocet ꝛ magnū maluz incurrit quis cum incidit in peccatū etiā ſi nihil aliud deberet habere poſterius. Ordinationem vero habet in eo ꝙ ſequens. Hoc ipſo eīm ꝙ homo eſt in peccato dignus eſt dimitti cadere in aliud. Apocalypſis vltimo. Juſtum eſt vt qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc.

Secūdo querit. Utrū paſſiones anime ſint pene tm̄: an pene ſimul ꝛ peccata.

¶ Reſpondeo. Dicendū ꝙ ſicut expreſſe dicit magiſter ꝛ probat per Auguſtinū multe ſunt paſſiones aīe que nō ſunt ſolū penales: verūetiā culpabiles: ſicut ira ꝛ inuidia licet huiuſmodi paſſiones peccata ſint: tn̄ nō ſunt peccata inq̃tū paſſiones vt dicit Aug⁹. Omnis paſſio inq̃tū ipſam aliquis patitur non eſt peccatū: ſed huiuſmodi paſſiones ſunt pctā rōne inordinationis voluntatꝭ cōiuncte vel antecedenter vł cōſequēter. Paſſio illata ab extrinſeco nō eſt meritū vel demeritū niſi inq̃tū a voluntate reſpuitur vł acceptatur. Unde occidi pro chriſto nō eſt meritoriū niſi inq̃tum volitum ſed ſufferentia paſſionis. Paſſio illata ab intrinſeco vna orit̃ ex corruptione nature qm̄ natura eſt corrupta vicioſa corruptione per cōcupiſcentiā ꝛ tales ſunt paſſiones ire ꝛ inuidie. Alia oritur ex corruptione penali ꝑ mortalitatē inflictā vt fames ꝛ ſitis ꝛc̄. Volūtas enim aliqn̄ cōuertit̃ ad bonū ſimplr̄: ꝛ tunc deteſtat̃ ꝛ odit qđ aduerſat̃ illi bono: vt pote pctm̄: ꝛ hoc mō paſſiones inde conſurgentes ſunt iuſte ꝛ meritorie. Si voluntas cōuertat̃ ad bonū ꝓpriū ꝛ ad bonuz vt nūc: tūc paſſiones que inde cōſurgūt culpabiles ſunt ꝛ male: vt pote qn̄ homo vult iraſci ꝛc̄. Vide tn̄ litterā.

Tertio queritur. Utrū cōtingat in aliquo ponere culpā ſine pena ſubſequēte.

¶ Reſpondeo. Dicendū ꝙ impoſſibile eſt culpā in aliquo eē quin ad ipſam ſequatur pena inſeparabiliter. Et ratio huius poteſt ſumi. Primo ex perfectione diuine equitatis. ¶ Secūdo ex pulchritudine vniuerſitatis talis eſt illa pulchritudo ꝙ nullo modo fedari poteſt nec peccatū a pena ſeparatum poteſt eſſe. ¶ Tertio ex corruptiōe culpe fedantis: quin modus ſpēs ꝛ ordo circa actionem voluntatis priuetur. Auguſtinus. Nemo habet iniuſtuz lucrum ſine iuſto damno: vbi lucrum ibi damnū. ¶ Quarto ex cōditione nature peccantis perdit magnū bonū ſcz deū perdit honorē pro-

prium ſolatiū:ꝛ incurrit remorſū. Tan-
te eñ eq̄tatis eſt deus q̄ eſt iudex oīm vt
nō patiatur dedecus peccati ad modicū
eſſe ſine decore iuſticie: omni enim modo
debet iuſticia iniuſticiam ſuperare. Ex
pulchritudine vniuerſitatis. Ex corru-
ptione ꝛ inordinatione culpe fedantis.
Et ex cōditione nature peccantis.

Queritur quarto. vtrū

pena eſſe poſſit in aliquo ſine culpa pre-
cedente. ¶ Reſpondeo. Dicendum ē ꝙ
ſi intelligat̄ de cauſa meritoria de condi
gno ſic non habet veritatē: ſi autē intelli
gatur de cauſa ſine qua nō ſic aliquo mo
do habet veritatē. Nulla eñ eſſet pena
in homine niſi p̄ceſſiſſet culpa. Et ſic pa-
tet ꝙ omnis pena aliquo modo reſpicit
culpam: ſed quedā vt p̄ſentē in ſe: vtpote
pena infernalis: quedā p̄teritam in ſe: ſed
p̄ſentē in reatu ꝛ ſequela: ſicut pena pur
gatoria. Quedā vero ſolum vt p̄teritū
ꝛ hoc in eo qui punitur: ꝛ ſic eſt omnis pe
na iuſtoꝝ chriſto excepto. Quedā vero
reſpicit culpā nō in ſe ſed in alio ſicut pa
tet in chriſto: quia fuit voluntarie. Et ꝑ
hoc patet Reſponſio qua querit̄. Utrū
pena poſſit ſeꝑari a culpa. Cōcedendū ē
ꝙ ſic, ꝑpter ordinationē quā habet ad bo
num poſterius quod ex ea elicitur.

Quinto querit̄. Utrū

aliqua pena ſit a deo. Reſpōdeo. Dicen
dum pena plus dicit q̄ꝫ malum. Maluꝫ
eñ importat abſentiā ſiue defectū boni
vbi debet eſſe. Pena vero importat ordi
nem ad ipſum meritū pene: ꝛ ſimul cum
hoc diſpoſitionē aliquā ſignat circa ipm
punibile. Quoniam igitur tam ordo q̄ꝫ
diſpoſitio rei dicit̄ eſſe a deo ſicut a prin-
cipio: hinc eſt ꝙ rationabiliter concedit̄
ꝙ pena ſit a deo: illa potiſſime q̄ impor-
tat ordinē fundatū ſuꝑ talem diſpoſitio
nem. Et q̄m dicit aliquo modo ordinem
p̄cedentē ꝛ culpa p̄cedens nō ē ex cōſtitu
tione nature ſed potiꝰ ex volūtatis inor-
dinatione. Hinc eſt ꝙ et ſi pena dicat̄ a
deo: nō tamē dicitur a deo faciente: ſed a
deo vindicante. Cōcedendū eſt ergo ali-
quas penas a deo eſſe ſicut oſtendunt ra
tiones ad hoc inducte, ꝑ eo ꝙ alique pe-
ne ſunt diſpoſitiones ipſius punibilis et
diſpoſitiones nō qualeſcunq̄ꝫ: ſed ordi-
nate ſm rigorē diuine iuſticie.

Sexto queritur. vtrum

omnis pena ſit a deo. ¶ Rn̄deo. Notan
dum ꝙ pena de generali acceptōne dicit
nocumentū ordinatū. Nocumentū autē
comparationē habet ad ipſuꝫ nociuum
ꝛ ad illud qđ patitur nocumētū: ꝛ ad il-
lud ſm cuiꝰ priuationē nocumentū illud
attendit̄. Et ſm iſtā triplicē cōparatio-
nē nomē pene habet triplicē acceptionē.
Unde dicit̄ pena aliqñ actio rei ledētis.
ſm ꝙ aduſtio ignis infernal̄ dicit̄ eſſe pe-
na reproboꝝ. Dicit̄ etiā pena paſſio rei
leſe ſiue punite ſm ꝙ dicit̄ afflictio repro
borum eſt eoꝝ pena eterna. Dicit̄ etiā de
fectus alicuius boni in quem incurrit̄ ex
illa paſſione ſicut defectus quietis: ſalu-
tis: ꝛ pacis eſt pena reproborum. Quo-
cunq̄ꝫ autē iſtoꝝ modoꝝ dicat̄ pena ſiue
actio ſiue paſſio ſiue defectꝰ ſemꝑ nomē
pene vt ſic impoſitū eſt ab ordine ꝛ qđ di
cit noīat vt ordinatū. Et q̄m omne ordi
natū vt tale procedit a deo a quo eſt om
nis ordo: quocunq̄ꝫ modo dicatur pena:
et quicquid dicitur pena inquantū pena
a deo eſt: ꝛ quoniā omne ordinatū a deo
eſt: a deo eñ habet ꝙ ſit ordinatū: ꝛ ideo
placet omnis ordo: et idem eſt fieri deo
auctore ꝛ deo volente. Sed ſm magiſtꝝ
diſtinctione. xxxij. non conceditur ꝙ fo-
mes ꝛ concupiſcentia habeat deū aucto-
rem: ſed diabolum ꝛ hominē. Unde nec
conceditur a deo eſſe excecatio obdura-
tio imaginis deformatio: nec gratie ſub-
tractio ſiue expoliatio nec error nec igno
rantia nec cōcupiſcentia nec his ſimilia.
omnia enim hec vel dicunt defectum vel
deordinationem aliquam.

c Irca diſtinctionem trigeſimāſeptimā queritur primo. Utruȝ omnis actio ſm ꝙ actio ſit a deo. ¶ Reſpondeo dicendū ꝙ illa opinio verior ſit que dicit ꝙ omnis actio ſiue ſubſtrata peccato ſiue non: ſm id quod eſt actio eſt a deo nec immerito: quia illud oportet ponere ſi penſetur eminentia diuine potentie ⁊ indigentia potentie creature. Et ideo hec poſitio que dicit oēm actionem eſſe a deo ſm ꝙ actio eſt abſꝗ omni ambiguitate tenenda eſt. Unde Anſhelmus in libro de predeſtinationis concordia ⁊ p̄ſcientie. Omnis qualitas ⁊ oīs actio: ⁊ quicquid habet aliquā eſſentiam a deo eſt: a quo eſt omnis iuſticia et nulla iniuſticia. Facit igitur deus oīa iuſta: ſine iniuſta voluntate. i. bona opera ⁊ mala. In bonis quidē facit ꝙ ſunt et ꝙ bona ſunt. In malis mero ꝙ ſunt: ſȝ nō ꝙ mala ſunt. Et iterum ibidem. Omēs actiones ⁊ omnes motus facit deus: qꝛ ipſe facit res: a quibus ⁊ ex quibus: ⁊ per quas ⁊ in quibꝫ fiunt: ⁊ nulla res habȝ vllam potentiam volendi aut faciendi niſi illo dante: ip̄m quoqꝫ velle qꝺ aliquādo iuſtum eſt aliquando iniuſtuȝ: a deo eſt. Non vero bonū eſſe nō ē quidꝫ nec a deo eſt ⁊ ſic patet reſolutio.

Secūdo querit̃. Utrū

omnis rei ꝯſeruatio ſit a deo. ¶ Reſpōdeo. Dicendum ꝙ nō ſolum omnē actionem: verūetiam omnē conſeruationē neceſſe eſt eſſe a deo: vnde Gregorius. Cūcta in nihilum cederent niſi manus conditoris ea cōtineret: ergo omnia que conſeruantur a deo conſeruantur. Et ratio huius eſt neceſſitas et indigentia ex parte creature. Omnis eñ creatura ex nihilo eſt ⁊ aliunde habet eſſe. Quia ex nihilo eſt: ideo quodāmodo vana eſt et vanitati ſubiecta eſt. Quia vero aliunde habet eſſe. Ideo eſſe eſt ſibi quodāmodo accidentale: ꝯtrario modo eſt in deo. vñ Hylarius ſeptimo de trinitate. Eſſe nō eſt accidens deo: ſed ſubſiſtens veritas et manens cā ⁊ naturalis generis ꝓprietas. Pꝫ ergo ꝙ oīs rei ꝯſeruatio eſt a deo tanq̄ ab imediato p̄ncipio: non tñ eſt ab ipſo ſicut a tota cauſa. Sicut in creatura eſt aliqua virtus op̄atiua creata: ſic etiā aliqua virtus conſeruatiua.

Querit̃ tertio. Utrum

omnis compoſitio ſit a deo. ¶ Reſpondeo. Dicendū cuȝ compoſitionis nomen tripliciter accipiatur in qualibet ſuaruȝ acceptionū aliquid dicit. Dicitur eñ cōpoſitio cōponentis actio. Dicit̃ etiā cōpoſitio ponibilis paſſio. Dicit̃ tertio mō compoſitio rei compoſite diſpoſitio. Et quoniā tam actio q̄ȝ paſſio q̄ȝ etiā diſpoſitio rei cōpoſite ſm ꝙ cōpoſita eſt aliq̇d dicit: ⁊ omne qꝺ dicit aliquā poſitionem a deo eſt. Concedendum eſt ſimpliciter ꝙ omnis compoſitio ſit a deo ſm ꝙ cōpoſitio: ſicut ⁊ omnis actio et conſeruatio. Attendendum tamen eſt ꝙ quēadmodū quedam actiones ſunt que mox nomiate cōiuncte ſunt malo: ſicut mendacium et adulterium. Sic quedam quarūdam rerum compoſitiones ſunt quas inſeparabiliter concomitatur aliqua deformitas ⁊ inordinatio. Unde quēadmodū actio que coniuncta eſt defectui malicie inſeparabiliter dicitur a deo eſſe. Ita ꝙ defectꝰ malicie non eſt a deo ſed a defectu creature vtpote libere voluntatis: ſic compoſitio cui coniuncta eſt deformitas ⁊ inordinatio ſic eſt a deo ꝙ illa deformitas que vere defectus eſt a defectu alicuius cauſe cōponētis create: vł a defectu ip̄oꝝ cōponibiliū. Pꝫ ğ ꝙ oīs cōpoſitio eſt a deo. J

Querit̃ quarto Utrum

actio iniuſta ſm ꝙ huiuſmodi ſit a deo. ¶ Reſpondeo. Dicendum cū iniuſticia ſiue malicia circa actionem dicat: defe-

ctum et priuationem: et defectum deor-
dinatum de ſe: et defectum carente debi-
to fine: facere actionē iniuſtā. hoc repu-
gnat potentie ſapie et bonitati. Eſt em̄
ꝑuatio vtilitatis ⁊ ordinis ⁊ entitatis: et
quia nihil eſt attribuendū deo niſi qd̓ de
cet potentiā ſuā: ſapientiā ⁊ bonitatem.
Ideo actionē malā deo tribuere nō ſolū
falſitatis eſt ſed etiā blaſphemie ⁊ impie
tatis. patet ergo ꝙ actio mala et iniuſta
ſm ꝙ huiuſmodi nō eſt a deo.

Querit̄ quinto. vtrum

operatio fortuita ſm ꝙ eſt fortuita ſit a
deo. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ ⁊ ſi caſuale ⁊
fortuitū ſm id qd̓ eſt ſit a deo inq̄ꝫtuꝫ tn̄
caſuale vel fortuitū a deo non eſt. Et rō
hui⁹ eſt quia caſuale et fortuitū aliquid
ponunt vtpote effectuꝫ qui eſt ex concur-
ſu cauſarū ad aliud inceptarū. Aliquid
etiam ꝑuat: dicit em̄ caſus ⁊ fortuna de-
fectum intentionis ⁊ ꝑcognitionis. ⁊ qm̄
operatio cauſarū ⁊ concurſus ad produ
cendū tales effectus aliqd eſt: ideo a deo
eſt: quia vero priuatio intentionis defe-
ctus eſt: ido a deo nō eſt. Et qm̄ caſuale
⁊ fortuitum vt ſic noiantur impoſita ſūt
a tali dfectu. Hinc eſt ꝙ nō ſunt cōcedē-
da a deo eſſe. Et hoc vult dicere Augu-
ſtinus in libro octuagintatriū queſtionū
Cum dicit. Qd̓ caſu fit temerarie fit: et
ideo ſicut non concedimus ꝙ temerariū
ſm ꝙ huiuſmodi ſit a deo ſic nō eſt conce
dendum ꝙ caſuale vel fortuitum ſm ꝙ
huiuſmodi ſit a deo.

Sexto queritur. vtrum

enunciatio falſa ſm ꝙ huiuſmodi ſit a
deo. ¶ Rn̄deo. Dicēdū ꝙ falſitas nihil
aliud eſt q̄ꝫ defectus veritatis in re q̄ na-
ta eſt verificari: ſicut malicia dicit priua
tionē bonitatꝫ ⁊ rectitudinis circa actio
nem que nata eſt rectificari et ideo actio
mala inq̄ꝫtum actio eſt a deo: inq̄ꝫtum ve
ro mala ⁊ iniuſta a deo nō eſt: ſic enuncia
tio falſa: inq̄ꝫtū enūciatio a deo eſt: inq̄ꝫ-
tum vero falſa nō eſt a deo. Quāuis nō
poſſit concedi ꝙ deus faciat falſitatē ora
tionis ſiue orationē falſaꝫ ſm ꝙ falſa eſt:
pōt tn̄ cōcedi ꝙ deus faciat aliquid quo
facto aliqua oratio eſt falſa neceſſario.
Sicut cuꝫ iuſtificat impiū facit aliquid
quo facto hec enūciatio eſt falſa. Iſte eſt
impius: patet ergo ꝙ enūciatio falſa ſm
ꝙ falſa non ſit a deo.

Irca diſtinctionē

c triceſimāoctauā querit̄ ꝑmo.
Utrum voluntas ſit bona et
cōmendabilis ratione boni finis. ¶ Re-
ſpondeo dicendum ꝙ cum dicitur volun
tas eſſe bona ex bonitate finis. Hoc eſt ꝙ
voluntas eſt bona ex ordinatione ad bo-
num fineꝫ. Ad hoc ꝙ ſit recta ordinatio
ad bonum finem: Requiritur ꝙ bonus
finis ſit duobus modis. videlicet ſm id
quod eſt: ⁊ ſub ratione finiendi. Aliquid
enim eſt bonum in ſe: quod tamen non re
cte ordinatur ad alterum ratione finis ſi
cut minus bonum quāuis ſit bonum: nō
tamen eſt bonus finis maioris boni: pro
eo ꝙ finis melior debet eſſe his que ſunt
ad finem. Similiter ex parte ordinatio-
nis duo requiruntur: videlicet ydonei-
tas ex parte ordinabilis: et actualis con
uerſio ex parte voluntatis ordinantis: ⁊
cum iſta concurrunt: tunc abſq̄ dubio
volūtas bona ex fine bono iudicat̄. Cū
autem horum aliquid deficit bonitas fi-
nis non ſufficit ad bonitatē voluntatis:
vtpote ſi ſit finis bonus in ſe: non tamen
ſufficit ad finiendū vel complendum il-
lud quod fit propter ipſum. Sicut man
ducatio q̄ꝫuis ſit bonum in ſe: nō tamen
habet completam rationem finiendi re-
ſpectu predicatiōis. Simil'r mendaciū
nō ē ordinabile ad bonū cū ſit ſm ſe malū
⁊ ideo q̄ꝫtūcūq̄ꝫ qs mētiat̄ ꝑpt̄ aliqd̓ bo-
nū: mēdatiū nō eſt bonū: qꝛ deficit ibi re
ctitudo ordinationis ꝑpter defectū ido-
neitatis ex parte act⁹ quē volūtas refert
ad illū finē. Et ſic patet reſolutio.

Queritur ſecundo. Quis

ſit ille finis ex cui⁹ bonitate voluntas eſt
bona ⁊ ad quē debēt referri nſe volunta
tes ad hoc ꝙ ſint recte. ¶ Rñdeo. Dicen
dū ꝙ mgr recte dicit in eo ꝙ finē oīs bo-
ne volūtatis charitatē aſſignat: ſecut⁹ ē
em̄ in hoc apl̄i doctrinā q̄ expſſe dicit ꝙ
charitas ē cōſūmatio p̄cepti ⁊ plenitudo
legis. Aug⁹ dicit ꝙ oīa p̄cepta diuina re/
ferunt ad charitatē. Idem de doctrina
xp̄iana. Oſtēdit ꝙ ad charitatis mādā
tū cōmendatū ordinat tota ſcp̄tura ⁊ ita
charitas nō tm̄modo ē finis bone volun
tatis ſed etiā toti⁹ ſacre ſcripture ⁊ cogni
tionis ſm pietatē. Licet em̄ xp̄s vl' beati
tudo ſiue de⁹ poſſet dici finis bone volū-
tatis. maluit tñ magiſter dicere ꝙ chari.
tas ſit finis p eo ꝙ cōpleta rō fruēdi cō-
petit ipſi charitati ⁊ eſt finis amabilis.

Tercio queritur. Utrum

bone voluntatis ſit vnus ſolus finis an:
poſſint eſſe plures. ¶ Rñdeo. Dicendū
ꝙ bone volūtatis vn⁹ ſolus finis ē prin-
cipalis. Notandū ꝙ plures fines ſtatue-
re hoc pōt eē tripl'r. Uno mō ita ꝙ finis
ſit ſub fine ⁊ ppter finem. Alio mō ita ꝙ
ſit finis p̄ncipal': alter non p̄ncipal': ita tñ
ꝙ finis nō p̄ncipalis nō referat ad prin/
cipalem actualiter. Tertio modo ita ꝙ
vterq̄ ſit finis principalis. Exemplum
autē hui⁹ pōt aſſignari in eo ꝙ frequēter
accidit: videlicet. Cū quis vadit ad ec-
cleſiā ad p̄cipiendas diſtributiōes. Hoc
em̄ pōt facere tripl'r. Aut ita ꝙ principa
liter intendit honorē dei ⁊ gloriā cum va-
dit decantare laudes: ⁊ ſimul cū hoc in-
tendit obtinere pecuniā vt pauperib⁹ di-
ſtribuat: vel in alios vſus licitos ad ho-
norem dei conuertat. ¶ Alio modo pōt
aliq̄s ire ad eccleſiā intendens deo place-
re: ⁊ ſimul cū hoc pecuniā acq̄rere: ita tñ
ꝙ eius acquiſitionē ad deū nō refert: nec
tamen ipſam pecuniā ſtatuit finē princi/
palem pro eo ꝙ ipſā nō diligit ppter ſe.

¶ Tertio modo vadit quis ad eccleſiam
duplicata intentione: ita ꝙ vult deo pla
cere: ⁊ vult obtinere pecuniā quam ſicut
auar⁹ appetit acquirere vt poſſit theſau-
rum ſuū ampliare ⁊ in eo delectari ppt
ſe. ¶ Primo modo eſt bonū ⁊ meritoriū ⁊
pertinet ad bonā voluntatē. ¶ Secūdo
modo nō eſt bone voluntatis formaliter
loquendo: quia eſt ibi peccatum veniale
nō mortale. Hoc dicit Auguſtin⁹. Mi-
nus te amat qui tecum aliquid amat qđ
non ppter te amat. ¶ Tertio modo ſta-
tuere diuerſos fines nō eſt bone volunta
tis immo contra bonā voluntatem talis
em̄ vult duobus dominis ſeruire: ⁊ hoc
eſt impoſſibile Matth. vi. Cum em̄ vnū
ſolum ſit ſummū ⁊ verum bonum quod
quietat humanum deſiderium neceſſe eſt.
ꝙ voluntas bona ad hoc ꝙ recta ſit ſta/
tuat ſibi finem vnicum.

Quarto queritur. vtrum

male voluntates habeāt vnicum finem.
¶ Reſpōdeo. Dicēdū ꝙ econtrario eſt
in bonis voluntatibus ⁊ in malis. Nam
voluntatum bonarū vnicus eſt finis ſi/
ue bone voluntates ſint diuerſe diuerſi-
tate numerali: ſiue diuerſitate forma-
li. Diuerſitatem numeralem voco quan
do plures homines in eodem genere affe
ctionis afficiuntur circa aliquid. Diuer
ſitatem autē formalē voco quando idem
homo diuerſis habitib⁹ virtutū afficitur
circa diuerſa. Siue em̄ ſic ſiue ſic contin
gat plures fines proximos et pprios aſſi
gnare: tamen finem vltimū ⁊ principalē
neceſſe eſt eſſe vnicū videlicet ipſum deū
Econtra de malis voluntatib⁹ propter
imperfectionē amoris ⁊ appetibilis. Pro
pter imperfectionem nāq̄ amoris libidi
noſi voluntates ſolo numero differentes
diuerſos habent fines: ppterea q̄ amor
libidinoſus ſemp̄ querit quod ſuum eſt:
tamen vnuſquiſq̄ querit finē ſuum pro-
prium: vt patet in adultero ⁊ meretrice:
quia iſte querit delectationē ⁊ illa querit:

nummū. Etiā propter imperfectionem appetibilis neceſſe ē diuerſas voluntates formalr̄ differētes habere diuerſos fines qꝛ luxuria appetit iocunditatē ꝛ leticiā ꝛ auaricia ſufficientiā ꝛ ſupbia excellētiā. Et hec oia nō ꝯtingit reꝑiri circa eandē rem creatā ſed circa diuerſas. Hinc ē ꝙ volūtates male differentes formalr̄ non vnū: ſed diuerſos fines ſibi cōſtituūt.

Quinto queritur. Utrū

intentio ſit in his ſolis q̄ participāt rōnē. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ triplex ē appetitꝰ videlicet naturalꝭ: ſenſualis ſiue aīalis: ꝛ rōnalis: ꝛ quilibet iſtoꝝ appetituū habet ſuū regimē: nō abſurde regimē cuiuſlibꝫ iſtoꝝ triū appellaꝭ intētio: maxime tamē ꝓprie vocaꝭ intentio regimē appetitꝰ rationalꝭ. Et rō huiꝰ ē qꝛ ad regimen ꝛ directiuū appetitꝰ naturalꝭ magis ſpectat dirigi q̄ȝ dirigere: ad directiuū vero appetitus rōnalꝭ ſpectat ꝓprie dirigere: directiuū vero appetitꝰ brutalꝭ quodāmodo mediū tenet. Et hinc ē ꝙ naturalia mouenꝭ q̄dā neceſſitate. rōnalia vero mera libertate bruta vero mouentur quadā impetuoſitate: q̄ eſt infra libertatē ꝛ ſup̄ neceſſitatē: nō eīm pñt ſe oīno reꝑmere et tñ pñt ad oppoſitas partes tendere. Sicut igiꝭ regula directiua opationis reꝑitur in rōnalibꝫ ꝓprie: in ſenſualibꝫ minꝰ proprie: in naturalibꝫ improprie: ſic ꝛ intentio: ſic patet Reſolutio de intentione ſm ꝙ reperitur in rationalibus.

Sexto queritur. Utrū

ſe teneat ex parte itellectꝰ ꝛ ex parte affectus. ¶ Rñdeo. Dicēdū ꝙ ſicut ad rectū motū ꝓgreſſiuū cōcurrit ſilꝭ opatio viſus oſtendētis viā: ꝛ opatio pedis incedētis. Sic in actu intēdēdi claudiꝭ ſimul actꝰ rōnis ꝛ volūtatis vniꝰ vt aſpiciētis. alterius vt tendētis. Et qꝛ illi actꝰ cōiuncti ſunt: ideo ꝑ vnū vocabulū cōpoſitū ipoꝛtanꝭ. Ex his ptꝫ rñſio. Cōcedendū ē eīm ꝙ intentio noiat aliq̄d ex parte voluntatis ſicut rōnes ad ꝓmā partē ꝯcludunt. Verūtamē ē ꝙ intētio noiat aliq̄d ex ꝑte rōis. Rōne cuiꝰ dr̄ ꝛ oculꝰ ꝛ lumē ſic rōes alicet q̄ȝtū ad hec duo intētio hꝫ dirigi fide ꝛ charitate: fide clarificāte oculū itellectꝰ ꝛ charitate rectificāte pedē affectꝰ.

Circa diſtinctionem

tricesimānonā primo queriꝭ. Utrū ꝯſcientia teneat ſe ex parte intellectus vel ex parte affectꝰ. ¶ Rñdeo. Dicendū eſt ꝙ ſicut nomē intellectꝰ aliqñ ſumiꝭ ꝑ potentia intelligendi: aliqñ ꝑ habitu: aliquādo ꝑ ipſo ꝓncipio intellectꝰ. Sic nomen ꝯſcīe triplr̄ ꝯſueuit accipi a doctoribus ſacre ſcꝑture. Aliqñ ꝯſcīa accipiꝭ pro ipſo conſcito: ꝛ ſic dicit Iohānes damaſcenꝰ. Qꝛ ꝯſciētia ē lex intellectꝰ nr̄i. Lex eīm eſt illud qđ ꝑ ꝯſcientiā nouimꝰ. Aliqñ vero ꝯſciētia accipiꝭ pro eo ꝑ quo conſcij ſumꝰ ſcꝫ pro habitu. Sic ꝯſciētia accipiꝭ pro habitu ſcientie cognoſcētis. Aliqñ accipiꝭ ꝯſcientia pro ipſa potentia ꝯſcientie vt ita dicā ſm ꝙ diciꝭ ꝙ lex naturalis ſcripta eſt in cōſcientijs nr̄is. Si igiꝭ queraꝭ ꝯſcientia cuiꝰ potentie ſit habitꝰ. Dicendū ꝙ eſt habitus potentie cognitiue. aliter tñ q̄ȝ ſit ipa ſpeculatiua ſciencia: qꝛ ſciētia ſpeculatiua eſt ꝑfectio intellectꝰ nr̄i inq̄ȝtū eſt ſpeculatiuꝰ. conſcientia vero ē habitꝰ ꝑficiens intellectū noſtrū inq̄ȝtū eſt practicus ſiue inq̄ȝtum dirigit ī oꝑe: ꝛ ſic intellectꝰ hꝫ quodāmodo rōnem motiui: nō quia efficiat motū: ſed quia dictat ꝛ inclinat ad motū: ꝛ propterea talis habitꝰ nō ſimplr̄ noiaꝭ ſciētia ſed ꝯſcientia: vt in hoc ſignificeꝭ ꝙ habitus iſte nō ꝑficit illā potentiā ſpeculatiuam in ſe: ſed ꝓut eſt quodāmodo iuncta affectioni ꝛ opationi. ꝓpter qđ nos nō dicimus ꝙ dictamen cōſcientie ſit ad hoc principiū: omne totuꝫ eſt maius ſua parte ꝛ ad ſimilia: ſed bene dicimꝰ ꝙ conſcientia dictat deū eſſe honorandū: ꝛ cōſimilia ꝓncipia que ſunt ſicut regule agen

dor. Concedendū eſt igitur ſicut rōnes oſtendūt ꝙ ꝯſciencia ſe tenet ex parte potencie cognitiue. licet nō ſe teneat ſm ꝙ eſt ſpeculatiua ſed ſm ꝙ ē practica. Intellect⁹ eīm ſpeculatiu⁹ ꝛ practic⁹ eandē potenciā dicunt ſola extenſione differentem ſicut dicit pħs: nec eſt aliquo modo intelligendum ꝙ intellectus practicus ſit appetitus vel voluntas. Hoc enim negat ipſe philoſophus.

Secundo querit̄ Utrū

ꝯſciencia ſit habitus innatus aut acquiſitus ¶ Rn̄deo. Dicendū eſt ꝙ habitus cognitiui quodāmodo ſunt nobis innati: quodāmodo acq̄ſiti: nō tm̄ loquendo de cognitione in particulari et de cognitione ꝯcluſionū: ſed etiaʒ de cognitione ꝑncipioꝝ. Qm̄ igitur ꝯſciētia nominat habituʒ directiui noſtri iudicij reſpectu operabiliū habiti qḋ quodāmodo habitum nominat innatū et quodāmodo nominat acquiſitū. Innatū reſpectu eoꝝ q̄ ſunt de primo dictamine nature. acquiſitum reſpectu eoꝝ que ſunt inſtitutionis ſuꝑaddite. Innatū dicit̄ reſpectu luminis directiui. Acquiſitū reſpectu ipſius ſpeciei cognoſcibilis. Naturale eīm lumen habeo ꝙ parentes ſunt honorandi ꝛ proximi non ſunt ledendi. Concedo ꝙ conſciencia dicit habitū quodāmodo innatuʒ videlicet ratione illius luminis. ſuper nos ſignati: qḋ quidē oſtendit nobis bona et quoddā ſeminariū alioꝝ habituum acquirendoꝝ: ꝛ concedo ꝙ dicit quoddā habitū acquiſitum reſpectu ſpecialium operabilium. Ex his patet Reſponſio ad illam queſtionē quā queritur ¶ Utruʒ omnis cognitio ſit a ſenſu. Et dicendum ꝙ non. Neceſſario eīm oportet ponere ꝙ aīa nouit deū ꝛ ſeipām ꝛ q̄ ſunt in ipſa ſine amminiculo ſenſuū exterioꝝ Unde ſi aliquando dicat pħus ꝙ nihil eſt in intellectu qḋ prius nō fuerit in ſenſu: ꝛ ꝙ omnis cognitio ortuʒ habet a ſenſu: intelligendū eſt de illis que quidē habent eſſe in anima ꝑ ſimilitudinē abſtractam: ꝛ illa dicūtur eſſe in anima ad modum ſcripture. Et ꝓpterea valde notabiliter dicit pħs ꝙ in aīa nihil ē ſcriptuꝝ ſʒ eſt tabula nuda nō quia nulla ſit in ea noticia. ſʒ quia nulla eſt in ea pictura vł ſimilitudo abſtracta. Et hoc eſt qḋ dicit Auguſtin⁹ de ciuitate. Inſeruit nobis deus nobile iudicatoriū vbi quid ſit lucis: quid tenebrarū cognoſcit̄ in libro lucis q̄ eſt v̄itas: q2 veritas in corde hoīm naturaliter eſt impreſſa. ¶ De conſciētia q̄tum ad effectum ligationis.

Tertio queritur. Utruʒ

teneamur ad omne illud qḋ ꝯſcīa dictat neceſſariū eſſe ad ſalutē. ¶ Rn̄deo. Dicēdum ꝙ conſcia aliqn̄ dictat aliq̄d qḋ eſt ſm legē dei ꝛ ſic ſimpliciter ꝛ vniuerſalr̄ ligat pro eo ꝙ ad illa hō ligatus ē ꝑ legē diuinā: ꝛ ꝯſciencia q̄ illi cōcordat ligatū oſtendit. Aliquando aliquid qḋ eſt ꝑter legē dei ꝯſciētia ligat q̄diu manet. Un̄ vel tenetur hō ꝯſcienciā deponere vel tenetur illud ꝙ dictat ꝯſcia adimplere. vt pote ſi dictat qḋ neceſſariū eſt ad ſalutē feſtucaʒ de terra leuare. Aliqn̄ aliq̄d qḋ eſt ꝯtra legē dei: ꝛ loq̄mur h̄ de dictamīe ꝑ moduʒ ꝑceptionis vel ꝓhibitionis. nā ꝑ modū cōſilij ſiue ꝑſuaſionis: non ligat. ad faciendū vel nō faciendū ſed ligat ad ſe deponendā pro eo ꝙ cum talis cōſciencia ſit erronea errore repugnante diuine legi neceſſario q̄diu manet ponit extra ſtatū ſalutis: ꝛ ideo neceſſe eſt ipſam deponere: quia ſiue homo faciat qḋ dictat ſiue eius oppoſitū mortalr̄ peccat. Romanoꝝ. xiiij. Omne qḋ nō eſt ex fide peccatum eſt. Ibi gloſa. Omne qḋ ad conſcientiam pertinet. ſi aliter fiat dicit apoſtolus eſſe peccatuʒ. Et ratio hui⁹ eſt: q2 nō tm̄ attendit deus q̄d homo faciat ſed quomō faciat: ꝛ iſte qui facit quod deus ſibet credens facere cōtra ipſam dei voluntatem nō facit bono animo ſed maloꝝ ꝛ ideo peccat mortaliter.

Queritͬ quarto Utrum

ſyndereſis ſit in genere cognitiõis vl affectionis. ¶ Rñdeo. Dicendũ queadmodum ab ipſa creatiõe aĩe intellect⁹ hʒ lumen qđ eſt ſibi naturale indicatoriũ dirigens ipm intellectum in cognoſcẽdis: ſic affect⁹ hʒ naturale q̄ddã pond⁹ dirigens ipm in appetẽdis. Et ſunt in duplici genere ſcʒ honeſti et cõmodi. Sicut cognoſcibilia ſunt in duplici genere ſcilʒ ſpeculabiliũ ⁊ moraliũ. Et queadmodũ ꝯſcia nõ noiat illud indicatoriũ niſi inq̃tum dirigit ad opera moralia: ſic ſyndereſis nõ noiat illud pondus volũtatis niſi inq̃tũ illã hʒ inclinare ad bonũ honeſtum Et queadmodũ nomẽ cõſcie põt accipi pro potentia cũ tali habitu vl pro habitu talis potẽtie: ſic etiã ſyndereſis. Uſitatiori tñ mõ loquẽdi ſyndereſis potius noiat potentiã habitualẽ q̃ noiet habitum. Et q2 illa potentia nunq̃ ſeparatur ab illo habitu. Hic ẽ q habit⁹ ⁊ potẽtia vno noie cõprehẽdunt ⁊ potentia illa vt ſic habilitata nomen ſui habit⁹ ſortitur. Et ſic p3 Reſolutio ad q̃õnẽ qua q̃rit. Utrũ ſyndereſis dicat q̄d affectiuum vl cognitiuum. Dico eñ q ſyndereſis dicit illud qđ ſtimulat ad bonũ: ⁊ ideo ex parte affectionis ſe tenet.

Queritͬ quinto Utrum

ſyndereſis poſſit p pctm̃ extingui. ¶ Reſpondeo. Dicendũ q ſyndereſis q̃tũ ad actũ impediri põt: ſʒ extingui nõ poteſt. Ideo aũt nõ põt extingui: q2 cum dicat q̄d naturale nõ põt a nobis oĩno auferri Uñ gloſa ſup illud Luce. x. Abierunt ſemiuiuo relicto. Immortalitateʒ exuere. ſed rõnis ſenſum oĩa abolere nõ poſſunt q̄n hõ poſſit ſape ⁊ deum cognoſcere: nec vnq̃ vnum delet extra nature veſtigia. Q̃uis autem actus eius oĩno auferri vel extingui non poſſit: põt tñ ad tẽpus impediri ſiue ꝓpter tenebrã obcecatõis ⁊ laſciuiã delectationis: vel duritiã obſtinationis. ¶ Primo dico ꝓpter tenebram obcecationis impeditͬ ſyndereſis ne malo remurmeret pro eo q malũ creditͬ eſſe bonũ ſic eſt in hereticis q̄ morientes ꝓ impietate erroris: credũt ſe mori ꝓ pietate fidei: ⁊ ideo remorſuʒ nõ ſentiũt ſʒ magꝫ gaudiũ ſiccũ ⁊ vanũ. Scđo ꝓpͭ laſciuiã delectatiõis ſilr impeditͬ: aliq̃n eñ ĩ peccatis carnalib9 ita abſorbetͬ hõ ab actu carnis: vt remorſus locũ nõ habeat: quia carnales hoĩes tanto ĩpetu delectationis ferunt vt rõ tũc nõ habeat locũ. Tertio ꝓpter duritiã obſtinatõis etiã ĩpeditͬ ad bonũ ſyndereſis ne ſtimulet. Sicut ĩ dãnatis q̄ adeo ſunt in malo ꝯfirmati vt nũq̃ poſſint ad bonũ inclinari. Et iõ ſyndereſis q̃tũ ad inſtigationẽ ad bonũ ſempiternũ hʒ impedimentũ ⁊ ꝓpterea q̃tum ad iſtũ actũ põt dici extincta: nõ tñ extincta ſimplr: q2 hʒ aliũ vſum videlʒ remurmuratiõis. Scđm eñ illũ vſum quo ſyndereſis hʒ pungere ⁊ remurmurare ꝯtra malũ maxime vigebit in dãnatis ⁊ hꝫ tenet rõne pene nõ ꝓut tenet rõne iuſticie: q2 remurmuratio erit ad cõmendanduʒ diuinã iuſticiã: ſʒ nõ erit ad eliciendũ fructuoſã pniam. Uñ remurmurabit ſyndereſis in dãnatis ꝯ culpã in relatõe tñ ad penã ⁊ ſic nõ põt extingui q̃tum ad oẽm actũ ⁊ oẽ tempus. p3 Rñſio de ſyndereſi q̃tum ad abuſum. Et eſt queſtio.

Sexto queritͬ. Utrum

ſyndereſis poſſit dep̃uari p pctm̃. ¶ Reſponſio. Dicunt ſcti q ſyndereſis q̃tũ ẽ de ſe ſemp ad bonũ hʒ ſtimulare et pctõ remurmurare q̃diu ſumus in ſtatu vie. Ideo aliq̄ noiant eã volũtatem ſm quã hʒ naturalr mouere: ⁊ qm̃ pctm̃ nõ hʒ eẽ circa actũ volũtatis vt eſt natura vel vt mouetͬ naturalr ſed ſolum vt mouetͬ deliberatiue. Hinc ẽ q ſyndereſis per pctm̃ nõ hʒ dep̃uari: q2 ipa hʒ alias regere ⁊ dirigere: ⁊ dominiũ regẽdi põt ꝑdere. hinc eſt q ꝯtingit p culpã p̃cipitari. Preſidencia eñ dominij a duob9 pendet videlicet

a rectitudine preſidentis et ab obtemperātia familiaritatis ⁊ quātum ad ſinderesim quātum eſt de ſe ſit recta ſemper: quia tamē ratio et voluntas frequenter ei obuiat. Ratio per erroris excecationē: ⁊ voluntas per impietatis obſtinationem. Hinc eſt ꝙ ſinderesis precipitari dicitur pro eo ꝙ effectus eius ⁊ preſidentia in vires alias deliberatiuas propter earū repugnantiā repellitur et caſſatur. Et ponitur exemplū in milite qui quantum eſt de ſe ſemper bene ſedet ſuper equū: equo tamen ruente precipitari dicitur. Sic ⁊ in propoſito intelligendum eſt: hic autem modus dicēdi tanquam rōnabilior a pluribus ſuſtinetur.

Circa diſtinctionē quadrageſimā primo queritur. Utrū qualitas operū ſemper reſpondeat qualitati intentionis. Et hoc eſt querere. Utrum oē opus qd fit bona intentione ſit bonū. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ intentionis qualitas dupliciter pōt accipi ſm ꝙ intentio dupliciter dicitur. Uno modo intentio dicit voluntatē finis. Alio mō vero non tm̄ dicit voluntatem finis: ſed etiā ordinationē eius qd eſt ad finē quē appetit. Et ſm hoc dupliciter pōt dici intētio bona vel mala. Uno modo dr intentio bona in qua eſt perfecta ⁊ bona ordinatio operis ad finē intentum: ⁊ econtra dr mala in qua eſt ordinatio indirecta: ⁊ hoc mō bonitas intentionis nō tm̄ reſpicit bonitatē finis: ſꝫ etiam rectū ordinē eius qd eſt ad ipſum finem hec em̄ duo neceſſario requiruntur ad hoc ꝙ oculus ſit ſimplex ſicut dicit Bern̄. ad eugeniū: videlicet ꝙ veritas ſit in electione ⁊ charitas in intentione. Et hoc eſt dicere ꝙ tūc eſt oculus mētis ſimplex ſiue intentio bona: qn̄ hoc amat finaliter qd eſt amandū: ⁊ eligit qd eſt eligendū: et hoc mō qlitas opis ſemp rñdet qlitati intentionis nec hꝫ inſtantiam: immo ſi oculus eſt ſimplex totū corpus erit luminoſum. et ſi oculus eſt tenebroſus hoc eſt intētio mala ⁊ opus iudicatur maluꝫ. Alio mō dr intentio bona qꝛ illud qd finaliter intendit eſt bonū. Et mala: qꝛ illud qd finaliter intendit eſt malū. Et hoc mō non eſt generaliter verū: qꝛ qlitas operis cauſatur a qlitate intentionis. ⁊ hoc dico quantum ad qualitatē q̄ eſt bonitas. Si quis em̄ mentitur vtpote ad liberationē innocentis: vel furatur vt paſcat pauperē: non dr bn̄ facere: ſicut dicit Aug⁹. ⁊ etiā apls. Nō ſunt facienda mala vt eueniant bona. Quātum aūt ad qualitatē malicie non habet inſtantiaꝫ: immo neceſſario malicia opis corrn̄det intētioni male intēdenti. Qualecunque em̄ ſit op⁹ dū faciat illud hō mala intentione: deus qui ſcrutatur corda malū reputat. Cū em̄ ad bonitatē boni opis neceſſario requiritur intentio boni finis. ſola illa deſiſtente opus iudicatur eſſe malū: nō tn̄ illa ſola aſſiſtente iudicatur eſſe bonū: qꝛ plura exiguntur ad conſtruendum quam ad deſtruendum.

Secūdo queritur. Utrum quantum quis intendat tantū faciat: vt ſicut opus ab intentione recipit aliq̄ mō qualitatē: ita etiā recipiat quātitatem. ¶ Reſpōſio dicendū ꝙ ſicut precedenti probleumate duplex dicitur qlitas intentionis Sic ⁊ in hoc intelligendum eſt ꝙ quātitas intentionis duplr pōt intelligi vicꝫ. Aut rōne actus intēdendi aut ipſius intenti. Et ſm hoc diſtinguitur quātitas intentionis duplr. Aut ratiōe actus intendendi: aut rōne ipſius intenti. Et ſm hoc diſtinguitur iſta locutio duplr. quantum intēdis: tantū facis. Quia tm̄ ⁊ quātū poſſūt eſſe noīa vel aduerbia. Si aduerbia tūc dicūt quātitatem actus intendendi: ⁊ tūc eſt locutio vera gn̄aliter ſiue reſpectu bonorū ſiue reſpectu malorꝫ: qꝛ quantum act⁹ intēdendi eſt intenſus in bonitate et malicia: tm̄ operatio exterior eſt bona vel mala. Omne em̄ meritū ⁊ demeritū ad actū volūtatis reducitur. licet circūſtantie exteriores aliquomō faciāt ad maiorē volun

tatis deprauationē. Si aūt ꝗ̄tum ⁊ tm̄
ſunt noia tunc dicunt ꝗ̄titatem ex parte
intenti; ⁊ ſic nō eſt generaliter verus ille
ſermo: quia opus exterius factū nō ſemꝑ
cōmenſurat̄ ei qḋ intencio intendit. Fre-
quenter em̄ intendit hoc facere magnum
bonū ⁊ facit paruū: qꝛ modicā hʒ charita
tem. Habet tn̄ aliquo mō veritatē in ma
lis: videlicet intendēdo licet nō diminuē
do et ꝑut tm̄ ⁊ ꝗ̄tū dicunt quandā cōpa
rationē ꝓportionis nō cōmenſurationeʒ
eq̄litatis. Vn̄ q̇ intendit multū peccare
multū peccat: q̄lecunq꜖ opus faciat. Nō
tn̄ q̇ intendit parū peccare: parū peccat:
maxime ſi opus facit qḋ multū habʒ de
deformitate. Et ſic patet rn̄ſio. ¶ De bo
nitate operū ꝗ̄tum ad neceſſitatē.

Tertio queritur. vtrum

videlicet intentio abſq꜖ bonis oꝑib⁹ ſuffi-
ciat ad vitam eternam. hoc eſt querere.
Utrū intentio ⁊ voluntas interior ſuffi
ciat ad meritum abſq꜖ opere exteriori.
¶ Reſponſio diſtinguendū eſt. Aut em̄
ille qui habet intentionē habet facultatē
bene operandi aut nō. Si non habet fa-
cultatem cum nemo obliget̄ ad impoſſi-
bile: ſi bonā habet voluntatem ⁊ directā
intentionem: tunc ſola plenitudo volun
tatis interne ſufficit ad meritum abſq꜖
opere exteriori vite eterne. Si autē aſſit
facultas ⁊ ſe offert oportunitas: intentio
nō poteſt ad meritū ſufficere abſq꜖ oꝑe.
Ratio auteʒ huius eſt diuini mandati
obligatio: ⁊ virtutis perfectio: ⁊ volūta-
tis plenitudo. Unde Grego. Nemo de-
bet ſibi blandiri de bona voluntate: im-
mo ad dilectionē cōditoris lingua mens
⁊ manus requirit̄. prime Iohis. j. Dili-
gere debemus nō ſolū verbo ⁊ lingua: ſʒ
opere ⁊ veritate. Cū igit̄ adeſt facultas
⁊ ſe offert oportunitas abſq꜖ operib⁹ exte
rioribus nō eſt mandatorū dei impletio
nec virtutis perfectio: nec volūtatis ple-
nitudo ⁊ abſq꜖ his nō eſt ſufficiētia me-
riti: hinc eſt ꝙ ad meritū vite eterne non
ſufficit bonitas intentionis abſq꜖ boni-
tate operis exterioris.

Quarto queritur. vtrū

opera exteriora aliquid addant ſuꝑ bo-
nam intentionē rōne ſue excellētie et di-
gnitatis: ſicut ſunt opera priuilegiata.
¶ Rn̄ſio dicendū ꝙ maius bonū poteſt
aliq̇d dici dupl'r. Aut intenſiue vt pote
qꝛ plus deo placet. Aut extenſiue: vt po-
te qꝛ plurib⁹ prodeſt ⁊ ſm̄ hoc dupl'r po
teſt intelligi ꝙ opus ꝓuilegiatuʒ addat
ad bonitatē intentionis. Aut ꝗ̄tum ad
ꝓximoꝝ edificationē: aut ꝗ̄tum ad dei
approbationē. Et primo mō attenditur
augmentuʒ ꝗ̄tum ad exemplū. ſcḋo mō
ꝗ̄tum ad meritū. Si igit̄ loq̄mur de ad
ditione ꝗ̄tum ad exemplū ſic abſq꜖ du-
bio opus priuilegiatuʒ addit ad bonita-
tem intentionis: qꝛ bonitas intentionis
nō lucet exterius niſi ꝑ oſtēſionē bonoꝝ
operum ⁊ maxime ꝓuilegiatoꝝ. Si aūt
loq̄mur ſcḋo mō ſcʒ ꝗ̄tuʒ ad additionē
q̄ attendit̄ ꝗ̄tum ad meritū. Sic diſtin-
guendum eſt ꝙ eſt loqui de merito reſpe-
ctu ꝓmij ſubal' ⁊ reſpectu ꝓmij accn̄talis.
Reſpectu ꝓmij accn̄tal' op⁹ ꝓuilegiatū
addit ſuꝑ bonū intētōeʒ ⁊ volūtatē: qꝛ ꝓ-
miū accn̄tale qḋ ē aureola nō debet̄ volū
tati ſm̄ ſe: ſʒ volūtati in oꝑe. Si aūt loq̄-
mur de merito reſpectu ꝓmij ſubalis ad-
huc oportet ſubdiſtinguere: qꝛ ē meritū
cōgrui ⁊ eſt meritū cōdigni. Quātū ad
meritū cōgrui abſq꜖ dubio opus priuile
giatū addit ſuꝑ bonitatē intentionis ꝓ
eo ꝙ voluntas in illo opere preparatur ⁊
diſponitur ad ſuſceptionem maioris gra
tie per quā digna eſt maioris retributio-
nis. Si autem loquamur de merito con-
digni ſic abſq꜖ dubio non addit pro eo ꝙ
ꝗ̄titas meriti condigni penſatur ex ꝗ̄ti-
tate radicis: ⁊ tm̄ placet deo quis qui ha-
bet voluntatē plenam ⁊ non pōt habere
opus ꝗ̄tum ille qui habet voluntatē et
opus ꝗ̄tum ad eſſentialis ꝓmij retribu-
tionem ſi ſunt in equali charitate. Et ſic

patet ꝙ opus priuilegiatum ratione dignitatis ſue aliquid addit ſupra bonitatem intentionis. Licet non addat omni mō additionis. Et ſic pꝫ rñſio.

Quinto querit᷑. vtrum

bona opera ſupra bonam intentionē addant ꝗ̄tū ad quantitatē dati. ¶ Reſpōſio. Notandū ꝙ de quātitate dati eſt loqui dupliciter. Aut cōparando datum ad datum ſolum. Aut comparando hec ad inuicem ꝛ ad dantis facultatem. Primo modo loquēdo maioꝛ quātitas dati aliquid addit ad bonitatem intentiōis: non inꝗ̄tum reſpectu pmiȷ̈ eſſentialis directe: ſed qꝛ aliquo modo diſponit hominem ad proficiendum in bono ꝛ ad recedenduꝫ a malo. Qui eñ maius munꝰ tribuit vt ſibi faciat amicuꝫ de māmona iniquitatis: magis recipientem obligat ad orandum pro ſe ꝛ ꝗddāmodo in obligando illum obligat deum: et ideo plus ſe diſponit ad gratiā ꝗ̄ ille qui dat minus munus. Similiter plus ſe diſponit ad recedēdum a malo: quia in hoc ꝙ facit maiorem elemoſynā: abſolui merer᷑ a maiori pena: ſm ꝙ dicit᷑ Luce. xj. Date elemoſynam ꝛ omnia mūda ſunt vobis. Et Thobie. xij. Elemoſyna a morte liberat. Et Daniel. iiij. Peccata tua elemoſynis redime. Similiter ſi comparemus quātitates datorum in compatione ad facultatē dantiū: maioꝛ quantitas nō addit ꝗ̄tum ad meritum pmiȷ̈ ſubſtantialis directe: ſed ꝗddāmō diſpoſitiue: vel quia diſponēdo ad charitatē diſponit ad maiorem gloriam: vel quia eripiendo a malo celerius facit hominē pertingere ad coronam. Scdm̄ enim diuerſas conditiōes vnū datum plus promouet ꝗ̄ reliquū. Unde dominus dixit: ꝙ vidua plus miſerat in gazophilaciuꝫ ꝗ̄ omnes diuites: quia totum victum ſuuꝫ poſuerat: tunc ſe habent ſicut excedētia et exceſſa. Maioꝛ enim quantitas dati plus valet ad euadendum penam: quia ſicut dicitur Prouerbioꝝ. xiij. Redemptio aīe viri ſunt ꝓpꝛie diuitie. Maioꝛ ꝟo quantitas dati ſm facultatem dantꝭ plus valet ad acquirendā gratiā pro eo ꝙ talis ſe magis diſponit ad ꝑfectioneꝫ beatitudinis ſcꝫ paupertatꝭ. Et per hoc patet reſponſio.

Sexto queritur. vtrum

bonitas operum addat ad bone intentionis meritum ꝗ̄tum ad numeroſitateꝫ. Et eſt queſtio talis. ¶ Utrum bonum opus additum operi reddat operantem dignum maiori premio eſſentiali. ¶ Reſponſio. Notandū ꝙ proficere in merito vel ad merituꝫ poteſt eſſe duobus modis ſm duplicē differentiā pmiȷ̈. Quoddā eſt pmiū ſubſtantiale: qꝺ quidē conſiſtit in viſione et fruitione dei qꝺ ideo dicitur premium ſubſtantiale: quia fundamentum ꝛ ſubſtantia totius noſtre beatitudinis eſt deus: ꝛ illo perfecte habito: ꝑfecta eſt in nob btitudo. Aliud ꝟo eſt pmiū accñtale qꝺ quidē conſiſtit in gaudio qꝺ habet᷑ de bono creato vel de liberatione ab aliquo malo. Accipiendo meritū reſpectu pmiȷ̈ ſubſtātialis contingit dicere ꝙ aliquid valet ad profectum meriti tripliciter. Aut qꝛ per illud meretur hō maiorē gloriā ꝛ ħ mō maioꝛ charitas vel melioꝛ volūtas facit ad ꝓfectū meriti. Aut quia diſponit ad merenduꝫ maiorem gloriā: et talia ſunt opera perfectionis que dicunt᷑ facere ad meriti ꝓfectum. Aut quia cōſeruat illud per qꝺ meretur homo gloriam: et ſic omnia bona opera proficiunt ad merituꝫ: quia in ipſis exercetur charitas et operatur: cōſeruat᷑ ꝛ radicat᷑ vt hō finaliter ꝑſeueret ī illa. Et hoc nō eſt paruū: qꝛ quicꝗd hō faciat nō ſaluatur niſi finaliter perſeueret. Et ſic patꝫ ꝙ operum multiplicatio ꝗddāmodo valet ad ꝓfectū in merito reſpectu pmiȷ̈ ſubſtātialis. Et hoc dico diſponēdo ꝛ conſeruādo non autem merendo maiorē gloriā ex condigno. Silr

ad profectuz maioris premŭ accidētalis
pōt aliq̄d valere tripliciter. Aut ratione
adeptionis aureole Et ſic opa ſubſtāti-
alis excellentie faciūt ad pfectuz meriti
voluntatis bone. Aut rōne adeptionis
alicuius delectatiōis interne: et ſic omia
opa que fiunt ex gr̄a q̄ddāmō valent ad
pfectū p̄mŭ accidētalis: q2 ſm q̄ bō plu-
ra bona facit opa: ſm hoc de plurib⁹ io-
cundatᷣ in cōſciētia ſua. Aut rōne dimi-
nutionis pene: z ſic opa difficilia z pena-
lia faciunt ad profectū meriti et addunt
ad meritū bone voluntatis: q2 remiſſio-
nem alicuius pene mereᷣ bō ex volūtate
cū ope quā nō mereᷣ ex ſola volūtate.

Jrca diſtinctio-
ne q̄dragesimāprimā queri
tur. Cum actio deliberati-
ua diuidatᷣ in bonā z malā
¶ Utrū diuidatᷣ tā q̄ p differētias oppo-
ſitas. ¶ R̄ſio. No: ādū q̄ actio delibe-
ratiua nata eſt habere duplicē bonitatē
ſcz Bonitatē nature inq̄tuz eſt actio p-
cedens ab aliqua virtute. Et bonitatez
moris inq̄tum eſt procedēs a libero ar-
bitrio ſiue a voluntate. ¶ Cum ergo q̄-
ritᷣ. Utrū bonitas z malicia circa actio-
nem habeāt repugnantiā: ita q̄ ipam di
uidant tanq̄ mēbra oppoſita. Dicenduz
q̄ hoc nō eſt verū de bono prout dicitur
a bonitate eſſentiali vel naturali: ſic em̄
bonū nō eſt differētia actiōis: imo ɔuerti
tur cū ente z repitᷣ in om̄i actione. Prout
aūt bonū dr̄ a bonitate moris: ſic ē diui-
ſiua differētia actiouis: p eo q̄ bonū mo
ris in triplici differentia eſt. Quoddam
em̄ eſt bonū in genere. Quoddā ex circū
ſtātia. Quoddaz ſ̄o bonum perfectum
ſiue p̄ncipale: ſiue ſm ſe bonū. Et q̄libet
harū differentiarū habet differentiā ma
li ſibi ex oppoſito r̄ndentē. Nam bono in
genere opponitur malū in genere: bono
ex circūſtantia opponitur malum ex cir-
cumſtantia. Et bono ſimpliciter ſiue ſm
ſe opponitur maluz ſm ſe ſiue demerito
rium. Horum aūt exempla ſunt manife-
ſta. Sic igitur actio procedens a volun
tate deliberatiua diuidi habet per actio
nem bonam et malā non ſolum per diffe
rentias tanq̄ diſparatas: ſed etiam dire
cte oppoſitas.

Secūdo querit. Utrū
hec diuiſio ſit per differētias eſſentiales
aut per accidentales. ¶ Reſponſio. No
tandū q̄ idem eſt querere. Utrū hec di-
uiſio. Actionum alia bona: alia mala ſit
p differētias eſſentiales. Q̄ď eſt querere
Utrum bonitas z malicia ſint pprieta-
tes vel cōditiōes eſſentiales actionis vo-
luntarie. Licet iſtud aliquo mō videatᷣ
cōcedi poſſe ei qui ſuſtinet illam opinio-
nem q̄ nō oīs actio a deo eſt. Tamē ſm
illā opinionē que cōiter ſuſtinetᷣ q̄ omīs
actio a deo eſt: z ſm id qď naturaliter eſt
bona eſt: cōcedi nō debet nec pōt ratio-
nabiliter ſuſtineri q̄ malicia eſſentialis
ſit in actione cū potius dicat defectū cir
cūſtantie alicuius qui accidebat actioni
Si em̄ non accideret non poſſet priuari
actione manente. Attendendum tamen
eſt q̄ malicia tripliciter contingis cōpa-
rari ad actionez. Aut ſm q̄ eſt actio aut
ſm q̄ ē hec actio. aut ſm q̄ ē talis actio.
Si compararetur malicia ad actionē ſm
q̄ actio ſic tenet rationem accidentis ſe-
parabilis z cōmunis. Rationē acciden
tis ſepabilis tenet in hoc q̄ actio que cō
ſueuit fieri cū culpa poteſt cauſa aliq̄ in
teruenīēte fieri abſq̄ culpa. Rationem
ſ̄o accidentis cōmunis tenet: quia circa
actionem eiuſdem ſpeciei contingit ma-
liciā in aliquibus inuenire: in aliquibus
vero non ſicut aliquis predicādo fidem
chriſti ex vana gloria peccat: alius vero
mereᷣ. Si cōpareᷣ malicia ad actionem
ſm q̄ ē hec actio: ſic tenet rōnē accidētis
inſeparabilis z pprŭ. Rationē tenet ac
cidētis inſepabilis in h̄ q̄ illa actio que
eſt mala eadē numero nec poteſt vlteri⁹
eſſe bona. Sed rationez tenet accidētis

ꝓprij aliquando: licet non ſemper in hoc ꝙ illa malicia ortum habet ex ꝓprietatibus agentis ⁊ patiētis: ex quarū cōparatione neceſſario ſurgit inordinatio: ſicut patet cuꝫ filius cognoſcit matrē: vel cū homo blaſphemat deum. Si vero cōparetur malicia ad actionē ſm ꝙ talis ē ſic poteſt habere rationē differētie eſſentialis actiōis male ſm ꝙ mala. Et quoniam quedā ſunt noīa que imponuntur actionibus non ſm ꝙ ſunt actiones tm̄: ſed ſm ꝙ ſunt deformes hinc eſt ꝙ talia mox noīata ꝯiuncta ſunt malo. Et ſicut caſtitas ponitur in genere boni eſſentialiter: ſic adulterium ⁊ mendaciū ponitur in geuere mali eſſentialiter.

Tertio querit. Utrum

diuiſio actionis deliberatiue per bona ⁊ mala ſit per differentias immediatas an ſit ponere per differentiam tertiam: videlicet actionem indifferentē. ¶ Reſpōſio. Dicendum ꝙ cum queritur. Utruꝫ actio diuidatur per bonum et malū tanꝗ̄ per differētias imediatas: eſt queſtio de actiōe voluntaria deliberatiue: ſm ꝙ deliberatiua eſt. Illa enim eſt que diuiditur per bonū ⁊ malum. Notādum ꝙ in operibus voluntariis deliberatiue eſt ponere medium inter maliciaꝫ ⁊ bonitatem. Nam quedā actio a voluntate deliberatiua procedens eſt ordinata ad finē debitum: ſcꝫ ad deum ⁊ hec quidē eſt bona: ⁊ ſi ſit ex charitate eſt meritoria vite eterne merito condigni. Si autē fiat extra charitatem meritoria merito ꝯgrui. Quedam ꝟo actio deliberatiua ex volūtate procedēs eſt non ordinata ad deuꝫ tanꝗ̄ ad finem: et hec eſt diuiſio per immediata: ſed non omnis actio non ordinata ad deum tanꝗ̄ ad finem eſt mala. Quedam non ordinatur propter inordinatā cōuerſionem ad creaturā. Quedam vero nō ordinatur propter operantis negligentiam. Quedam vero non ordinatur propter operantis infirmitateꝫ et miſeriam. ¶ Prima differentia actionis non ordinate eſt mala malicia cōmiſſionis. Secunda obmiſſiōis. Tertia ꝟo neutro mō eſt mala ſed indifferens. Talis autem actio eſt quando quis facit aliquam operationem: ita ꝙ circa creaturā non afficitur inordinate: nec tamen illaꝫ operationem comparat ad deum: ſed facit propter aliqueꝫ finem qui reſpicit indigentiam nature: vt cuꝫ quis ambulat vt recreetur: vel comedit vt reficiatur talis actio indifferens iudicatur: quia deꝰ nec illam remunerat nec imputat in culpam: ⁊ hoc quia in tali actione non ē malicia commiſſionis: quia nō eſt inordinata dilectio: nec etiam obmiſſionis nō enī ſemper obmittit homo quādo actiones ſuas non refert in deum. Indulget enim nature fragili et infirme vt multa poſſit talia facere: nec deus requirit ab homine in tali ſtatu diſtractiōis et miſerie ꝙ omnia que facit referat ad ſe: requirit tamē aliququando quando eſt locus et tempus: et tunc ſi homo non referat obmittēdo peccat: patet ergo ꝙ diuiſio actionis per bonam ⁊ malam non eſt per differentias imediatas: pro eo ꝙ īter has defferētias cōtingit reperiri medium: ſiue actio cōſideretur ſm genus operis: ſiue reſpectu operantis.

Quarto querit. Utruꝫ

omne peccatum actuale ſit voluntarium. ¶ Reſponſio. Dicendum ꝙ voluntarium poteſt dici aliquid tripliciter. Aut voluntate aliena. Aut voluntate propria. Aut partim volūtate aliena et partim voluntate propria. Et ſm triplicem hunc modum dicendi voluntarium triplex eſt differentia peccati. Peccatuꝫ nāꝗ originale voluntarium eſt: ſed nou voluntate eius in quo eſt: ſed voluntate eius a quo ſcilꝫ ade. Adam enim voluntaria tranſgreſſione corrupit ſe et totam poſteritatem. Voluntarium autem voluntate ꝓpria eſt peccatū actuale mor

tale hoc quidem genere peccati nullus peccat niſi conſentiens. Voluntarium autē medio modo: ſcʒ partim voluntate propria: partim voluntate aliena eſt veniale peccatum: illud maxime quod conſurgit ex repugnantia carnis ad ſpiritū vel corruptionis viriū anime. Hoc inꝙ peccatum: quia partim eſt a voluntate aliena: partim a voluntate ꝓpria. Ideo quoddāmodo ſm Auguſtinū tenet rationē pene quoddāmodo rōnē culpe ꝓpterea dicit Aug⁹. Quia hō nō voluit vitare peccatū dum valuit inflictum eſt vt non poſſit dum velit. Voluntarium inquā dicit per cōparationē ad volūtatem ade: quia adam deliberatiue voluit vnde ⁊ corruptio ſubſecuta ē ex qua oriuntur in nobis motus inordinati qui dicuntur eſſe peccata venialia. Voluntariū aūt voluntate propria peccantis nō eſt peccatum veniale ſimpliciter: ſed ſm quid. Illud enim voluntarium ſimpliciter eſt a voluntate preambula ⁊ mouente. Illud autē quod oritur concomitante voluntate ⁊ non prohibente vel precauente dum poſſit prohibere vel precauere dicitur voluntarium quoddāmodo ſiue interpretatiue pro eo ꝙ talis deordinatio voluntati imputatur: ⁊ hoc modo ſaltem omne peccatum veniale dicit voluntarium: quia nemo peccat venialiter niſi cum habet voluntatis vſum: nemo etiaʒ venialiter peccat in eo qđ nullo modo poteſt prohibere nec etiaʒ potuit precauere. Venialia enim peccata ⁊ ſi omīa non poſſint precaueri nec prohiberi: nullum eſt tamen ſingulare peccatum quod nō poſſit prohiberi: vel qđ ſaltem nō poſſit precaueri. Licet enim aliquis ſit ſtatus in quo neceſſe eſt aliquē cadere in aliquod peccatum predeterminatum: illuʒ tamen ſtatum potuit quis precauere: et ideo ſi non peccauerit voluntati eius imputatur ꝙuis tunc illud prohibere non poſſit. Patet ergo ꝙ omne actuale eſt voluntarium. Nam mortale eſt voluntariū ſimpliciter. Veniale autem vel eſt volūtariuʒ ſimpliciter: ſicut illud quod fit ex deliberatione: vt mendacium iocoſuʒ vł ſm quid ſiue quoddāmodo: ſicut illud quod fit ex ſurreptione ſicut ſunt primi motus hominum.

Querit̄ quinto Utrum

omne peccatum ſit circa voluntatem ſicut circa ſubiectum propriū. ¶ Reſponſio. Notandum ꝙ peccatum de ſua ratione duo dicit. Primo dicit deordinationem ſiue priuationē ordinis circa actum alicuius potentie. Dicit nihilominus illam deordinationem vt dignam vituperatione et punitione ⁊ quātum ad primum peccatum tenet rationem vitij aliquo modo corrūpentis: ꝗtū ad ſecundū tenet rationem culpe et demeriti. Cum autem comparamus peccatū ad ſubiectum propriū. Aut loquimur de ipſo inꝗtum eſt culpa: aut inꝗtum eſt vitium. Si de ipſo loquimur inꝗtum eſt culpa ⁊ demeritum: ſic proprie ⁊ preciſe reſpicit liberum arbitrium. Quoniā eīm libero arbitrio cōmiſſum eſt regimen totius hominis: ſi aliqua deordinatio fiat in regno totius anime ipſi libero arbitrio imputatur. Unde ſi omnia mēbra ⁊ oēs potentie in qbus deordinatio facta eſt traherent̄ in cauſam omnia conquererentur de libero arbitrio cui ſubiecta ſunt. Si loq̄mur de culpa ſm ꝙ eſt vitium dupl̄r oportet loqui. Comparat̄ autem deordinatio illa ad actum alicui⁹ potētie tanꝗ ad materiale circa qđ et tanꝗ cauſale a quo. Si igit̄ loq̄mur de illa deordinatione materialiter ſic dico ꝙ nō ſolum circa actū volūtatis ſed etiā circa actus aliaꝝ potentiarū anime conſiſtit. Actus enim memorie ⁊ intelligentie: ⁊ aliarū potentiarū anime ſubiacentiū voluntati deordinari habent per diuerſa peccata. Si autem loquamur de illa deordinatione cauſaliter: ſic oīs talis deordinatio eſt a voluntate. ¶ Si querat̄ ratio huius di/

cendum ꝙ eſt triplex. Prima quia penes voluntatem cōſiſtit regiminis dominiū Secunda quia ad ipſam pertinet regiminis complementū pro eo ꝙ ipſa alijs potentijs imperat ⁊ a nulla imperatur. Tertia quia in ipſa reperitur rectitudinis principium. Amor enim principium eſt rectitudinis ⁊ obliquitatis: ſicut oſtēdit Auguſtin⁹. Unde bonus amor eſt fundamentum ciuitatis dei. Et malus fundamentum ciuitatis diaboli. Et huius ratio eſt: quia amor eſt radix omnium affectionum et tante adherentie: vt transformet amantem in amatum. In obliquatione conſiſtit bonitatis amiſſio hinc eſt ꝙ ab ipſa voluntate orit̃ om̄e peccatum. Patet igitur ꝙ peccatum in q̃tum tenet rationem culpe voluntatē reſpicit: vt ſubiectum in q̃tum etiam tenet rationem vitij reſpicit voluntatē: vt principium et vt ſubiectum primum licet aliquo modo reſpiciat actus aliarū potentiarum.

Sexto queritur. vtrum

ſicut peccare ſic etiā puniri ſit voluntatis proprium. ¶ Reſponſio. Dicendum ꝙ pena ratione pene duo nominat: videlicet nocumentum nature et inſtrumentum diuine iuſticie: vnum tamen materiale: reliquum tamen formale. Unde pena ⁊ eſt vitio ⁊ eſt paſſio. Cum ergo pena comparatur ad aliquid. Hoc poteſt eſſe aut in q̃tum vitio aut in q̃tum paſſio. Si in q̃tū vitio ſic proprie habet cōparari ad ipſam voluntatem. Deus em̄ non vlciſcit̃ de ſe manu vel pede vel aliq̄ potentia ſenſitiua: ſed de voluntate deliberatiua de qua vlciſcitur deus nō ſolū affligendo ipſam in ſe: ſed etiā affligēdo eam in ceteris mēbris corporis in quib⁹ ipſa cupiebat delectari. Sic patꝫ igitur ꝙ pena ⁊ in q̃tum eſt vitio ⁊ in q̃tum eſt paſſio plene tenens rationem pene directe reſpicit ipſā voluntatē qđ ꝓprium eſt ipſius voluntatis puniri.

Circa diſtinctionem quadrageſimāſecūdā queritur primo. ¶ Utrum pctm̄ voluntatis et operis ſint duo peccata vel vnum. ¶ Reſponſio. Dicēdum ꝙ dupliciter contingit cōparari peccatū operis exterioris ⁊ volūtatis interioris. Uno modo prout iſta duo coniūcta ſunt ⁊ ordinata: ita ꝙ vnū eſt ex altero: et ſic voluntas interior cum actu exteriori non facit diuerſa peccata pro eo ꝙ vnus eſt ibi contemptus ⁊ vna auerſio ⁊ vna cōuerſio. Uoluntas enim eſt que contēpnendo cōuertitur dum ad bonum cōmutabile conuertitur: non ſolum q̃tum ad actum proprium: ſed etiam q̃tum ad actum inferioris potentie qui ei ſubijcitur. Quia igitur peccatū ſm ꝙ hmōi dicit deordinationē per contemptum ⁊ auerſionem a deo ⁊ conuerſionem ad creaturam. Hinc eſt ꝙ cum ibi ſit vna deordinatio: patet ꝙ peccatū voluntatis ⁊ operis vnum eſt loquendo formaliter prout illa coniuncta ſunt. Licet aūt vna ſit ibi ratio deordinandi: plura tn̄ ſunt ibi deordinata: ⁊ iō q̃uis peccatum ibi vnum ſit formaliter: plura tamen ſunt ibi materialiter. Si aūt cōparemus voluntatē interiorē ad opus exterius ꝓut ſeparata ſunt: ita ꝙ vn⁹ peccet volūtate tm̄: alius peccet volūtate ⁊ opere ſic peccatū voluntatis ⁊ opis ſunt diuerſa pctā nō ſolum materialiter: verūetiā formaliter pro eo ꝙ actus voluntatis in quo cōſiſtit prima ratio deordinādi numeratur et eſt alius ⁊ alius. Hoc autem modo nō querit magiſter in lr̃a. Utrū voluntas interior et actio exterior ſint diuerſa peccata. Hoc enim non eſt dubium ꝙ diuerſis peccatis peccat quis ſi vna vice tm̄ velit malum: alia vice velit et perficiat: ſed de hoc querit. Utrum voluntas interior et actio exterior ſint diuerſa peccata: ſcđm ꝙ vnum ab altero procedit et vnum alteri coniungitur.

Et ad hoc reſpondendum φ ꝗuis ſint plura opera culpabilia et plura deordinata: tamē quia vna eſt ratio deordinandi: et vnus eſt ibi actus voluntatis nec alter eſt culpabilis niſi propter illū: vnū eſt ibi peccatum Et huic modo dicendi magis concordat magiſter in littera reſpondēs obiectionibus que fiunt ꝑ parte altera. Et recte facit ī hoc quia ꝗuis aliquid poſſet dici numerari ex quadaȝ impropriatate ſolūmodo ex parte principij materialis: tamen ꝓprie loquēdo nō numeraꝛ aliqͩ ex ꝑte principij materialis niſi qꝛ cū numeratiōe ex parte principij materialis cōcurrit numeratio ex ꝑte formalis: ſic albedo numeraꝛ in duobus hominibus albis. Non ſic auteȝ eſt in propoſito. Et ideo rationes oſtēdunt ſcȝ voluntatem interiorē ⁊ actionē exteriorem eſſe vnum peccatum.

Secundo querit. vtrū

peccatum operis addat ſuꝑ peccatū voluntatis. ¶ Reſponſio. Dicendū φ cūȝ queritur vtrum opus addat aliquid ad maliciam voluntatis: hoc dupliciter poteſt intelligi. Vno modo reſpectu volūtatis que pōt in opus ꝓcedere: ſed tñ nō procedit: quia oīno nō plene vult ⁊ reſpectu talis abſ ꝙ dubio malicia operis addit. Cum eñ peccatū cōſummaꝛ in opere tunc eſt plenior cōſenſus: ⁊ nō ſolummodo dicitur mādūcare mulier: ſed etiā vir: ⁊ ideo peccatum tunc maius et grauius eſt ratione maioris conuerſionis et etiaȝ auerſiōis. Alio mō pōt intelligi reſpectu voluntatis que quidem in opus non procedit: nō quia nō velit: ſed qꝛ nō poteſt. Et tunc moueꝛ iſta queſtio cum vtrobiꝙ ſit plena voluntas. Vtrū grauius peccet qui vult ⁊ nō poteſt: aut qui vult et facit: eſto φ vterꝙ moueatur ex equali amore. Hoc igitur modo queſtione intellecta reſpondendum eſt φ vnū peccatum dicitur eſſe malus altero tripliciter. Aut ratione maioris cōtempꝰ dei. Aut ratione maioris libidinis ſiue delectationis. Aut ratione maioris dānificationis. Primo mō loquendo opus non addit ad iniquitatem voluntatis: quia volūtas plena a deo auertitur per ſe: ſicut cū eſt operi cōiuncta. Quantūȝ ꝗo ad delectationem ſiue libidinem addit et aggrauat: maxime ꝗtum ad genꝰ peccati carnalis: quo quideȝ peccat homo in ſeipſo. Similiter ꝗtum ad damnificationē addit: et hoc maxime ꝗtum ad genus peccati quo quis peccat in ꝓximum. Quantūcunꝙ enim aliquis cū velit fornicari: nunꝙ delectaꝛ ſicut quādo voluntas coniungitur actui. Similiter quantūcunꝙ velit aliquis alterum occidere: non tātū facit damnum ꝗtum ſi actu occideret. Et quoniam deus iudex iuſtus in puniendo non tm̄ conſiderat in peccato magnitudinem contemptus: ſed etiam magnitudinem delectationis et magnitudinem damnificatiōis hinc eſt φ aliquo modo opus addit ad nequiciam voluntatis.

Tertio queritur. Vtruȝ

veniale ⁊ mortale conueniant in auerſiōne. ¶ Reſponſio. Dicendū φ abſꝙ dubio peccatum veniale non communicat cum mortali in auerſione: ſm φ auerſio dicitur proprie: importat enim dei contēptum: ⁊ cōtemptus dei iram meretur et mortem. Peccatum autē quo quis meretur iram ⁊ mortem nō debet dici veniale immo potius mortale: et propterea communiter tenetur φ auerſio ꝓprie loquēdo reperitur in peccato mortali nō veniali. Et iſtud melius patet ſi modū attēdamus ꝑ quē homo diciꝛ auerti a deo et cōtemnere deū cōmittēdo aliqͩ pctm̄ in ꝙ nihil cogitet de deo. Aut enim auertiꝛ hō a deo: qꝛ facit cōtra diuinū mādatū. Aut qꝛ ponit ſibi bonū creatū tanꝙ finem vltimum. In hoc nanꝙ φ facit cōtra diuinū mandatū recte a deo auertiꝛ: quia mandatū eſt via recte perueniendi

ad deũ: qui igiť facit cõtra mandata incedit directe via ꝯtraria. Ideo quaſi faciem ſuã retrorſum ꝯuertens tergũ vertit ad illũ in quẽ debebat ꝑ mandatũ tendere. Similiter cũ ſtatuit ſibi creaturaꝫ tanq̄ finẽ vltimũ: recte dr̃ a deo auerti. Via eñ media eſt inter creaturã ⁊ deum inq̄tũ eſt imago dei. Dũ ergo ad creaturam ſe tanq̄ ad finẽ cõuertit: faciẽ ſuam que debebat eſſe ſurſum: verſa deorſum inclinať: ⁊ idõ ſe auertit a deo. Et vtroq̄ dictoꝝ modoꝝ auerſio nõ eſt ſine ꝯtẽptu nã qui mandatũ dei tranſgrediť contemnit mandantẽ. Veniale peccatũ nec ẽ directe ꝯtra dei mãdatũ nec ſtatuit creaturam tanq̄ finem vltimũ ⁊ ideo non eſt in eo nec auerſio nec contẽptus. Sed quia veniale fit preter dei mandatũ: in veniali peccato creatura nõ refertur in deũ. hinc eſt ꝙ per veniale quodãmodo recedit homo a via mandati quodammodo etiam moroſe adheret ei per qđ deberet trãſire Unde ⁊ in veniali eſt quedã elongatio ⁊ quedam retardatio.

Quarto queriť. vtrum

veniale ꝯueniat cũ mortali in reatu pene eterne. ¶ Rñdeo. Notandũ ꝙ ſicut fides noſtra dic̃: peccato mortali debetur pena eterna. Quare autẽ peccato mortali debeatur pena eterna multiplex conſueuit aſſignari ratio. ad preſens ſufficit vna ſcꝫ: dũ hõ peccat mortalr̃ ſeparat ſe a via gr̃e ⁊ ſubicit ſe ꝑpetue impotentie exeundi de culpa q̄tum eſt de ſe. Nemo eñ põt a culpa mortali reſurgere niſi ꝑ creationẽ ⁊ infuſionẽ noue gr̃e ⁊ noue vite: ⁊ ꝓpterea rõne iſtiꝰ impotentie peccato mortali annexa eſt obligatio ad eternitatẽ pene. Hec autẽ pena eterna et ſi omĩ pctõ mortali debeť nõ tñ oĩ ꝑſoluiť q꞉ q̄uis mortale pctm̃ reddat hominem impotentẽ ad reſurgendũ ꝑ ſeipm̃ contingit tñ hominẽ releuari ꝑ diuinũ auxiliũ. Debetur igiť peccato mortali pena eterna: q꞉ ſeparat hoiem a vita: ꝑſoluiť autẽ pena eterna in eo ꝙ tenet hoieꝫ ineternũ ſeparatũ a vita. Q̃m igiť veniale pctm̃ nec ſeperat hominẽ a vita: quia nõ excludit gr̃aꝫ nec tenet hoiem ꝑpetuũ ſeꝑatuꝫ a vita. Hic ẽ ꝙ pctm̃ veniale nec de ſe obligat ad penã eternã: nec ei ſm ſe redditť pena eterna. Quia ꝓ pctm̃ veniale coniungi habet ei qđ ſeparat a vita. Hic eſt ꝙ ratione adiuncti pena ei debeť: ⁊ pena eterna ꝑſoluiť ſi decedat cũ mortali ſiľ ⁊ cũ veniali. Et ratio huiꝰ eſt q꞉ nullũ peccatum deleri poteſt abſq̄ gratia: ⁊ q̄diu durat culpa durare debet ⁊ pena. Nihilominus tamẽ ei q̄tum eſt de ſe debetur pena temporalis: cũ ſimul poſſit ſtare cũ gratia: et ꝓpterea veniale nominať vt in hoc diſtinguať a genere peccati mortalis quia mortale aufert principiũ vite et venie videlicet ipſam gratiã. Veniale autẽ q̄tum eſt de ſe non aufert: immo ſimul cum illa manet: ergo patet ꝙ peccato veniali non debetur pena eterna: niſi ratione coniunctionis.

Quinto queritur. Utrum

pctm̃ diuidi habeat ꝑ differentias materiales tm̃: an etiã ꝑ formales. ¶ Rñdeo. Dicendũ ꝙ dupľr cõtingit loqui de peccato. Aut in concretione: aut in abſtractione. Si in abſtractione ſic dicendũ eſt ꝙ quemadmodũ pctm̃ cũ ſit priuatio nõ habet ordinari niſi ꝑ accidens ſcꝫ ꝑ cõparationẽ ad ſuũ oppoſitũ: ſic etiã nõ habet formalr̃ diſtĩgui niſi rõe ſui oppoſiti: ꝓuationes eñ diſtinguunť ꝑ habitꝰ. Unñ ſic caſtitas ⁊ fortitudo ſunt virtutes formaliter differentes in genere virtutis. Sic etiã luxuria ⁊ puſillanimitas que oppoſita ſunt iſtarũ duarũ virtutũ formalr̃ dicuntur differre in genere vitioꝝ: nõ tamẽ ſm formã ſuã: ſed ſm formã ſui oppoſiti. Si autẽ loquamur de peccato in concretione ſic nõ tm̃ dicit priuationẽ ſed etiaꝫ actum vel habitũ ſubſtratũ: ⁊ qm̃ actus vel habitꝰ ſubſtratꝰ peccato nõ tm̃modo diuerſificat materialiter immo etiam for

mali differentia: alia eñi eſt pronitas ad luxuriã: alia pronitas ad ſuperbiam: et alius actus quo ſuperbit aliquis ⁊ alius quo luxuriatur: nõ tantũmodo ſm materiam ſed ſm formam ꝓpter formalẽ differentiã obiectoꝝ. Hinc eſt ꝙ peccatũ ſm ꝙ cõcretiue accipit diuidi habet ꝑ differẽtias nõ tm̃ materiales verũetiã formales. Formales dico nõ reſpectu deformitatis ſʒ reſpectu habitus vł actꝰ ſubſtrati.

Sexto queritur. Utrũ

peccatum habeat diuidi per auerſionẽ ⁊ conuerſionẽ tanꝗ̃ ꝑ diuerſas peccatorũ differẽtias ſiue ꝑ diuerſa peccata. ¶ Reſpondeo. Dicendũ ꝙ auerſio dupliciter capit. Uno modo ꝓut dicit deordinationem circa actum cõuerſionis. Alio modo prout dicit actum a cõuerſione diſtinctum. Primo modo cõuerſio nõ ponit in numerũ cum auerſione: nec faciũt diuerſa pctã: immo illa duo eſſentialiter dãdunt in oĩ pctõ mortali. Nã cõuerſio nõ eſt culpa niſi qꝛ inordinata nec ẽ iordinata niſi quia auertitur homo a deo cui deberet inherere tanꝗ̃ fini vltimo: et hec auerſio eſt a peccato in cuius ꝑpetratione peccatoꝛ nihil cogitat de deo. ¶ Secundo modo ſcilicet prout auerſio dicit actum diſtinctum contra conuerſionem ſic cõſtituit diuerſum peccati genꝰ. Hoc eñi modo auerti eſt odio habere vel inuidere: ſicut ſup̃ dixit magiſter diſtinctiõe quinta. Et conſtat ꝙ aliud genus peccati eſt odire deum: ⁊ aliud amare cõmutabile bonũ. Et quoniã vt plurimũ auerſio in peccato accipitur tam prout dicit deordinationẽ a deo tanꝗ̃ a fine: ꝗ̃ ꝓut dicit motũ inordinatũ cõtra deũ. Hinc eſt ꝙ conuerſio ⁊ auerſio potius comparantur ad peccatũ ſicut differentie cõſtituentes ꝗ̃ ſicut differentie diuidentes. Et ideo concedendũ ꝙ hoc modo auerſio ⁊ cõuerſio nõ faciunt diuerſa pctã: ſed quia ſunt diuerſe radices cõcurrẽtes ad completionẽ vnius peccati.

Circa diſtinctionem

c nem quadrageſimãtertiaꝫ querit̃ ꝓmo. Utꝝ pctm̃ in ſpm̃ſanctũ dicat genꝰ pcti diſtĩctũ ab aliis generibꝰ pctõꝝ. Rñdeo. Dicendũ ꝙ pctm̃ in ſpm̃ſctm̃ dicit genꝰ pcti diſtinctũ ab aliis generibꝰ pctõꝝ ratione triplici: ſcʒ ꝓncipii: oppoſiti: ſubſtrati. ¶ Rõne ꝓncipii qꝛ pctm̃ in ſpm̃ſctm̃ dꝫ eſſe illud qđ eſt ex certa malicia ſiue induſtria ex q̃ nõ ꝓcedit omne pctm̃: ſed illud ſolũ qđ facit hõ ſcienter. Rõne oppoſiti ſilr̃ diſtinguit̃ qꝛ cũ triplex ſit grã ſcʒ innocẽtie: baptiſmał: ⁊ penitentialis. Peccatũ in ſpm̃ſanctũ ꝓprie habet opponi grẽ pñiali: ⁊ eã impugnat ꝗ̃tũ ad ſui initiũ ⁊ ꝗ̃tũ ad ſui terminũ. Sicut ꝑ originale perditur gratia innocentie: et per actualia impugnat̃ gratia baptiſmalis. ¶ Ratione vero actus ſubſtrati ſimilit̃ diſtinguit̃: quia cum peccatũ illud ſit impugnatiuũ gratie ⁊ malicia ſit̃ in ipſo ſpiritu ſm ſe: pctm̃ in ſpm̃ſctm̃ cõſiſtit circa actum ipſius ſpũs ſicut patet in deſperatione ⁊ obſtinatione. Unde fornicatio ⁊ adulteriũ nõ põt aliquo mõ dici pctm̃ in ſpm̃ſctm̃ ¶ Rõne ꝗ ſui ꝓncipii ⁊ oppoſiti ⁊ actꝰ ſubſtrati pctm̃ in ſpm̃ſctm̃ eſt genꝰ pcti determinatũ. Et rõne hoꝝ triũ ſic noiat̃ vt dicat̃ pctm̃ in ſpm̃ſctm̃ videlicʒ rõne malicie a q̃ procedit: q̃ directe opponitur bonitati appropꝛiate ſpiritui ſancto. Rõne pñialis ſiue finalis grẽ quã ꝓuat: que eſt effectꝰ appropꝛiatꝰ ſpiritui ſancto. Rõne etiã actus ſpũalis circa quem conſiſtit. Unde directe dicitur peccatum in ſpiritũſanctũ qđ ẽ in ſpiritu: ⁊ circa actũ ſpũs malignitatis. Et ſic patet ꝙ pctm̃ in ſpm̃ſanctũ eſt genꝰ peccati ab aliis generibus peccatoꝝ diſtinctũ.

Secundo querit̃. Utrũ

peccatuꝫ in ſpm̃ſctm̃ ſemꝑ habeat aliud pctm̃ ꝓambulũ. ¶ Rñdeo. Dicendũ ꝙ de peccato in ſpm̃ſanctũ differẽter eſt lo

qui ſm eius ſpẽs differentes. Quedam eṁ ſunt ſpecies peccati in ſpiritũſanctũ que nullo modo poſſunt eſſe abſq peccato preambulo: ſicut ſũt obſtinatio deſperatio ⁊ finalis impenitentia: talia eṁ reſpiciũt peccatũ preambulũ quaſi materiam circa quã ⁊ etiam ſicut cauſam. Nemo eṁ deſperat de venia niſi ꝗ fecit malum: nemo impenitens eſt niſi qui habet vñ peniteat. Sunt ⁊ alie ſpecies peccati in ſpiritũſanctuʒ que quidem poſſunt eẽ abſq preambulo: pro eo ꝙ actus ipſaruʒ non reſpicit determinate peccatum preambulũ ſicut eſt inuidentia fraterne gratie: ⁊ impugnatio veritatꝫ agnite ſicut eſt preſumptio de impunitate. Poteſt enim quis fraterne gratie inuidere et veritatẽ agnitaʒ impugnare ⁊ de impunitate preſumere: etiaʒ ſi nulla actualis culpa preceſſit: ⁊ hoc ꝓpter libertatem voluntatꝫ que in quolibet horum peccatorum propria deordinatione poteſt ſe precipitare: attamen quia iſta ſunt peccata valde grauia vix aut nunq̃ contigit ꝙ aliq̃s in hec cadat niſi mens eius fuerit per alia peccata deprauata. Concedendum eſt ergo ꝙ peccatum in ſpiritũſanctum nõ ſolum eſt genus peccati diſtinctum ab alijs generibus peccatorum ſm formam ſed etiam ſeparari poteſt ſm exiſtentiam ita ꝙ committatur ſine culpa preambula: q̃uis rariſſime contingat.

Tertio queritur. Utrum

illud peccati gen⁹ ſit grauiſſimũ. ¶ Reſpondeo. Dicendũ ꝙ peccatũ in ſpiritũſanctũ eſt grauiſſimũ: ⁊ quia naturã maxime ledit: ⁊ qꝛ oculos dei maxime offendit. Naturã inq̃ maxime ledit: dum nõ ſolum aufert ei ſanitatẽ: ſed etiã ꝑcludit viã ad ſanitatẽ. Unde ſicut morbus periculoſior eſt qui non tṁ ledit naturã ſed etiã precludit viam ad ſumptionem cibi vel medicamẽti. Sic intelligendũ eſt de illo morbo ſpũali. Oculos dei maxime offendit: quia nullum habet colorẽ excuſationis: ⁊ ideo peccans hoc genere peccati meretur ſe veri⁹ iudicari. Et ꝓpter hec duo dicit magiſter: ꝙ hoc peccatum ceteris eſt grauius ⁊ abbominabilius: vt grauius dicatur ratione maioris leſionis: abbominabilius ratione defectus excuſationis. Ratio autem huius eſt: quia peccatum in ſpiritũſanctum eſt ex malicia et non ſolum ex malicia: ſed ex malicia et induſtria. Peccat enim tunc quis peccato in ſpiritũſanctũ quando ad malum mouetur: ex nequicia ſpiritus ſciens ſe moueri ad malum. Unde peccatuʒ in ſpiritũſanctum eſt ex malicia conflata: ex concurſu malicie ex originali peccato cõtracte et malicie actualis cõuincte induſtrie ⁊ ideo non tṁ dicitur eſſe ex malicia ſed etiam ex certa malicia. Prima auteʒ malicia: ſcilicet ex originali relicta hoc peccatum nõ excuſat: quia talis malicia eſt ex ipſa voluntate ſm ſe: et ideo cũ voluntati ſubiaceat: non minuit rationem voluntarij: ſicut facit infirmitas et ignorantia: et quia non minuit rationem voluntarij: non diminuit de ratione peccati: ⁊ propterea non ſolum non excuſat: ſʒ ⁊ multum aggrauat: tum ratione improbitatis proprie: tum ratione cognitionis adiuncte: vtriuſq eſt enim aggrauare: ⁊ ſic patet ꝙ oculos dei maxime offendit: quia ex certa malicia. Naturã etiam ledit ex eadem cauſa. Leſio enim peccati ꝓprie et principaliter conſiſtit in deordinatione voluntatis: ⁊ quanto voluntas magis ſe deordinat ⁊ deprauat tanto magis improbe ad aliquid ſe inclinat. Et quia ex certa malicia hoc peccatum procedit. Ideo in hoc peccati genere ſciẽter ⁊ prudenter: immo etiã imprudenter peccator preeligit malum: et ideo voluntas eius in hoc peccato magis reſpuit bonũ q̃ in alijs quia amplius inficitur voluntatis guſtus. Et hinc eſt etiaʒ ꝙ reſpuit medicamẽtum quemadmodum guſtus maxime infectus reſpuit bonum cibum Qm̃ ergo hoc peccatuʒ ex certa malicia

pꝛocedit. Hinc eſt ꝙ eſt ceteris grauius ⁊ abbhominabili⁹ q̄ꝝ cū eſt ex genere pcti. Hinc ē etiā ꝙ eſt maxime nature leſiuuꝫ ⁊ maxime oculoꝝ diuie maieſtatis offenſiuū: patet ergo ꝙ eſt grauiſſimū.

Querit̃ quarto. De huius pcti irremiſſibilitate.

¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ ſicut magiſter in lr̃a innuit quorūdam opinio fuit ꝙ pctm̄ in ſpm̄ſanctū diceretur irremiſſibile: quia vix aut raro aut difficulter dimittit̃. Alij vero dixerunt ꝙ illud pctm̄ dr̄ irremiſſibile: quia nullo mō remitti hꝫ pꝛo eo ꝙ tali peccato peccans digne penitere non pōt. Vterqꝫ autē iſtoꝝ modoꝝ dicendi cōueniens eſt et verus nec vn⁹ repugnat alteri ſi recte intelligantur. Sicut em̄ remiſſibile dicitur dupl'r. Vno mō dicit aptitudinem. Alio mō dicit ꝯſuetudinē. Sic ⁊ irremiſſibile dupl'r pōt dici. Vno modo vt dicatur irremiſſibile .i. ineptū ſiue impoſſibile ad remittendū. Alio mō vt dicat̃ irremiſſibile qđ eſt incōſuetū remitti. Vtroqꝫ iſtoꝝ modoꝝ dicit̃ pctm̄ in ſpm̄ſanctū eſſe irremiſſibile. Nā oē pctm̄ in ſpm̄ſanctū vel eſt impnīa vel hꝫ ipenitentiā annexam. Impnīa aūt dr̄ duobꝫ modis ſicut ⁊ ꝑſeuerātia. Vno mō ꝑſeuerantia ꝓpoſitū ꝑſeuerandi. Alio mō ꝯtinua ꝑmanentia i bono vſqꝫ ad finē. Sic ⁊ impnīa dr̄ dupl'r. Vno mō dr̄ impnīa ꝓpoſitum nō penitēdi. Alio mō ꝯtinua ꝑmanentia in malo vſqꝫ ad diem extremū incluſiue. Et ſm̄ iſtuꝫ modū dupl'r pōt dici. Vno mō ꝓut claudit in ſe impniam q̄ quidem eſt finalis ꝑſiſtentia in malo ⁊ ſic dr̄ irremiſſibile: qꝛ nō pōt remitti: ſicut finalis gr̄a nō pōt ꝑdi. Sed h̄ mō peccare peccato in ſpm̄ſctm̄ nemini eſt attribuendū vſqꝫ ad illud inſtās in quo poſſet dici de iſto ꝙ final'r ſit ipenitens. Et valde ſtricte accepit pctm̄ i ſpm̄ſctm̄. Alio mō dr̄ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ ꝓut claudit in ſe impenitentiā .i. ꝓpoſitū nō penitendi. hoc mō dicit̃ irremiſſibile .i. inconſuetū remitti. Quāuis em̄ nō ſit īpoſſibile ad remiſſionem: quia tale ꝓpoſitū mutari pōt. Raro tamē ⁊ vix remittit̃: quia tale ꝓpoſitū claudit viā ad gratiā ⁊ impedit ſpūſſcti ingreſſum. Illud qđ gratiam introducit ⁊ qđ ad gratiā diſponit de cōgruo: eſt voluntas recedendi a pctō: ⁊ ideo cū voluntas faciē ſuā obfirmauit in oppoſitū niſi fiet ei ſpecialis gr̄a ⁊ donū vocationis et adiutoꝛiū non ꝑuenit ad remiſſionis beneficiū. Vltima tn̄ ratio videtur oſtēdere ꝙ nullo mō debeat dici irremiſſibile: ſꝫ iam manifeſta eſt per ea que dicta ſunt: ſed dicitur irremiſſibile quia pꝛiuat diſpoſitionem ad bonum.

Querit̃ quinto. De numero ⁊ ſufficiētia ſpecierū hui⁹ pcti.

Et cōiter cōſueuerūt hui⁹ pcti ſex ſpēs aſſignari: ſcꝫ deſperatio: p̄ſumptio: obſtinatio ⁊ inuidētia fraterne gr̄e: impugnatio veritatꝭ agnite: ⁊ finalis ipenitētia. ¶ Reſpondeo. Dicēdū ꝙ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ di recte eſt ꝯtra effectū ſpūſſancti. qui qđeꝫ dicit̃ gr̄a penitētialis. Hec autē pnialis gr̄a ſm̄ ꝙ in ſacramēto cōſiderat̃ tria reſpicit: videlicet medicū egrotum: ⁊ miniſtrum. Ex parte medici duo cōcurrunt ſcilꝫ miſericoꝛdia per quā remittit offenſam: et iuſticia ꝑ quā exigit emendā. contra miſericoꝛdiā eſt deſperatio: contra iuſticiam eſt preſumptio. Ex parte egroti duo concurrunt. videlicet deteſtatio peccati p̄teriti: ⁊ pꝛopoſitum non peccandi. contra deteſtationē eſt obſtinatio. cōtra ꝓpoſitū non peccandi eſt finalis ipenitētia. Ex parte miniſtri ſimiliter duo concurrunt. veritas doctrine per quā peccatoꝛes inſtruat: et ſanctitas gratie ꝑ quā ipſum adiuuat et ſubleuat: contra veritatem doctrine eſt impugnatio veritatis agnite. contra ſanctitatem gratie eſt inuidentia fraterne charitatis. Iſte modus quo aſſignantur ſex ſpecies conuenientioꝛ et communius tenetur: et ſic patet reſponſio.

Querit̃ ſexto de ſpeciebus huiꝰ peccati q̃ſtũ ad rõnes ꝓprias.

¶ Rñdeo. Dicendũ ꝙ queadmoduꝫ in opibꝫ meritoriis charitas dat formã: ita ꝙ nihil ẽ meritoriũ niſi ex charitate ꝓcedat. Sic intelligẽdo in pctõ in ſpm̃ſctm̃ ꝙ malicia dat formã huic pctõ. vñ nihil dicẽdũ ẽ eſſe pctm̃ in ſpm̃ſctm̃ niſi qd ex certa malicia ꝓcedit. Et qm̃ fere omnes actꝰ aĩe q̃ ꝓcedũt ex certa malicia pñt ꝓcedere ex infirmitate ꝛ ignorãtia: ꝛ noĩa pctõꝝ iponunt̃ ab actibꝫ. hinc ẽ ꝙ nulluꝫ nomẽ p̃dictaꝝ ſpecierũ ẽ impoſitũ alicui eaꝝ ſm qd ẽ pciſe pctm̃ i ſpm̃ſctm̃ ꝛ propterea i oibꝫ opꝰ ẽ a gñali ꝛ cõi diſtinctõe vt dicamꝰ ꝙ iſta ſex noĩant pctm̃ in ſpm̃ſanctũ ſm ꝙ ſũt ex malicia. Si aũt pter maliciã: vtpote ex ignorãtia ꝛ infirmitate tũc nõ ſunt pctã in ſpm̃ſanctũ.

Circa diſtinctionem q̃drageſimãquartam

c

p̃mo q̃rit̃. Utrũ potentia peccandi ſit in nobis a deo ¶ Rñdeo. Dicendũ ꝙ cũ dico potentia peccãdi. Duo dico: ꝛ dico aliquã potẽtiã ꝛ dico potentiã ad talẽ actũ ordinabilẽ. Si igit̃ loq̃mur de potẽtia peccandi ſm ꝙ potentia ẽ: cũ illa potẽtia ſit liberi arbitrii: ſic abſq; dubio a deo ẽ. Si aũt loq̃mur de ordinabilitate illius potentie ad pctm̃: tũc dicẽdũ ẽ ꝙ ſicut pctm̃ aliq̃n accipit̃ abſtracte: aliq̃n cõcrete. Aliq̃n em̃ noĩat actionẽ deformẽ: aliq̃n ipſaꝫ deformitatẽ. Sic duplr̃ eſt loq̃ de illa ordinabilitate ad peccandũ: aut reſpectu deformitatis: aut reſpectu actionis ſubſtrate. Si reſpectu actionis ſubſtrate ſic tal̃ ordinabilitas a deo ẽ ſicut actio ſubſtrata pctõ. Si autẽ loq̃mur de ordinabilitate illa q̃ſtũ ad deformitatẽ: ſic cũ illa deformitas nihil aliud ſit q̃ꝫ p̃uatio ꝛ defectꝰ talis ordinabilitas nihil aliud ẽ q̃ꝫ defectibilitas. Et ideo ſicut defectꝰ deformitatis nõ ẽ a deo. Sic nec tal̃ defectibilitas ẽ a deo ſꝫ ẽ in ipſa creatura rõnali q͛ ex nihilo. Sic igit̃ potẽtia peccãdi vno mõ ꝓcedit̃ a deo. alio vero minime.

Secundo querit̃. Utrũ potentia peccandi ſm ꝙ hmõi ſit mala.

¶ Rñdeo. Dicẽdũ ꝙ ſicut potẽtia reſpectu bonoꝝ nõ hꝫ actualẽ ordinationẽ ad effectũ ſed ſolũ habitualẽ. Uoluntas ꝓo dicit actualẽ ordinationẽ ſic ꝛ in mal̃ intelligendũ ẽ ꝙ potẽtia nõ dicit actualem ordinationẽ ad defectũ: ſed potius habitualẽ. Uñ nõ dr̃ aliq̃s hr̃e potẽtiã malefaciẽdi q͛ actualr̃ tẽdat i mala: ſꝫ q͛ põt tendere i malũ. Uolũtas aũt actualẽ ordinationẽ dicit: nõ em̃ dr̃ iſte vult malũ: niſi q̃n actualr̃ tendit in malũ. Uolũtas autẽ eſt approximatiua illiꝰ potentie ad agendũ ꝛ iõ q͛ eſſe malũ dicit aliquẽ defectũ p̃ſentẽ in eo vl̃ circa id de q̃ dr̃. Hinc eſt ꝙ volũtas peccãdi mala ẽ ꝛ velle peccare eſt malũ: potentia autẽ peccãdi ſiue poſſe peccare nõ dr̃ eſſe mala. ptꝫ g͛ ꝙ potentia peccandi inq̃ſtũ hmõi nõ ẽ mala.

Tercio querit̃. Utrum poteſtas dñandi ſit a deo.

¶ Rñdeo. Dicendũ ꝙ ptãs p̃ſidendi dr̃ eſſe illud ꝑ qd aliq̃s p̃ſidet ꝛ dñat̃ alteri. Illud autẽ ꝑ qd p̃ſidet duplr̃ pt dici. Uno mõ dr̃ ipſa ꝟtus ꝑ quã q̃s p̃ualet aleri et hec virtus abſq; dubio a deo ẽ. Alio mõ ꝑ qd p̃ſidet dr̃ modus ꝑueniẽdi ad hãc ꝟtutis excellentiã. Et ſic diſtiuguendũ eſt. Nã q̃dã p̃ſunt aliis ex iuſticia: q̃daꝫ ex aſtutia: et q̃dã ex violẽtia. Qñ aũt aliq̃s p̃eſt alijs ꝑ iuſticiã tũc illa ptãs dñandi loquendo ſimplr̃ a deo ẽ ꝛ reſpectu p̃ſidẽtis ꝛ reſpectu ſubiacentiũ. Qñ autẽ p̃eſt aliq̃s per aſtutiã vl̃ ꝑ violentiã: tũc dicẽdũ ꝙ talis ptãs ꝛ hꝫ cõparari ad voluntatẽ p̃ſidentis: ꝛ hꝫ cõparari ad meritũ ſubiacẽtis. In cõꝑatione ad meritũ ſubiacentis tal̃ p̃ſidentia iuſta eſt: q͛ aut eſt ad bonoꝝ ꝓbationem: aut ad maloꝝ punitionẽ. Si autẽ cõparet̃ ad voluntatẽ p̃ſidentis ſic iniuſta ẽ. Et p̃mo q̃dãmodo dr̃ a deo eẽ faciente ꝛ ordinante ſm ꝙ dr̃ Job. xxxiiii.

Facit regnare hypocritā ꝓpter pctā po-
puli. Et O ſee. xiij. Dabo eis regē in fu
roꝛe meo. ¶ Scd̄o mō aūt ſcʒ in cōpara-
tione ad voluntatē p̄ſidentis ſic dī eſſe a
deo ꝑmiſſiue nō autē approbatiue ꝓpter
qd̓ dī. Ipſi regnauerūt ꝛ nō ex me ꝛ prin
cipes extiterūt ꝛ nō cognoui. Cōcedēdū
eſt igit̄ ꝙ oīs ptās p̄ſidendi ſm id qd̓ eſt
ꝛ etiā reſpectu eiꝰ ſuꝑ quē eſt: iuſta eſt ꝛ a
deo ē. Si in cōparatione ad voluntatē p̄ſi-
dētis pōt eſſe iuſtꝰ ꝛ iniuſtꝰ ꝛ ſm ꝙ iuſtꝰ ē
a deo ē: ſm ꝙ iniuſtꝰ ē a deo nō ē. Quia
vero nunq̄ eſt ita iniuſtꝰ ex vna pte quin
ſit iuſtꝰ ex altera. Ideo de nulla potētia
p̄ſidendi dici pōt ꝙ nō ꝓcedat a deo.

Quarto querit̄. vtrum

ptās p̄ſidendi ſit in hoīe ſm inſtitutionē
nature vl̓ ſm punitionē culpe. ¶ Rn̄deo
Dicendū ꝙ ptās dn̄andi vel p̄ſidendi dī
tripl̓r. ſ. largiſſime cōiter ꝛ ꝓprie. ¶ Lar
giſſime dn̄andi ptās dī reſpectu oīs rei
q̄ hō pōt ad libitū ꝛ votū ſuū vti ꝛ h̄ mō
dī hō eſſe dn̄s poſſeſſionū ſuaꝝ ſiue mobi
lium ſiue imobiliū. ¶ Alio mō poteſtas
p̄ſidendi ſiue dn̄andi dicit excellētiā po-
teſtatis in impando ei q̄ eſt capax rōis et
p̄cepti. ¶ Tercio mō ptās dn̄andi dī po
teſtas coercendi ſubditos ꝛ hec ptās di-
cit quandā coarctationē libertatis ꝛ tal̓
ptās dn̄andi ꝓprie dī dominiū cui rn̄det
ſeruitꝰ. Primo mō ptās dn̄andi cōis eſt
omni ſtatui videlicet ſtatui nature condi
te ſiue inſtitute ꝛ nature lapſe et nature
glorificate ꝛ excellētiori mō fuit in ſtatu
nature īſtitute q̄ſi in ſtatu nature lapſe
Scd̄o mō cōpetit ſtatui vie ſiue ꝓ ſtatu
nature īſtitute ſiue ꝓ ſtatu nature lapſe.
Si eni hō ſtetiſſet ꝛ vir potuiſſet impare
vxori: ꝛ pr̄ potuiſſet impare filio. Et hoc
reperit̄ etiā in angel̓ q̄ diu ſunt admini-
ſtratoꝝ ſpūs: qꝛ ex illa pte aliquo modo
ſunt in ſtatu vie. Hec tn̄ p̄ſidētia nō ma-
nebit in gl̄ia. ¶ Tercio mō vera poteſtas
dominādi in hoīe eſt ſolū ſm ſtatū natu-
re. Ineſt eni ſm culpe punitionē non ſm
nature inſtitutionē ꝛ hoc quia ſeruitꝰ ſi-
bi correſpondēs (ſm ꝙ dicunt ſancti) eſt
pena peccati. Et qꝛ iſto mō loq̄mur hic
de poteſtate dn̄andi: ꝛ ſic patet ꝙ tal̓ po-
teſtas nō ineſt hoi ſm p̄mariā cōditionē
ſuā: ſiue ſm ſtatū nature inſtitute.

Querit̄ quinto Utrum

chriſtiani teneantur ſubeſſe tyrānis ſiue
poteſtati ſeculari in aliquib;. ¶ Rn̄deo.
Dicendū ꝙ cū libertati ſeruitꝰ opponat̄
ſm ꝙ triplex dī eſſe libertas: ſcʒ coactio-
nis a culpa ꝛ a miſia. Sic ſeruitꝰ poteſt
dici tripl̓r q̄ attendit̄ in libertatis arcta-
tione. Scd̄m eni arctationē libertatis a
culpa attendit̄ ſeruitus peccati. De qua
Ioh. viij. Qui facit pctm̄ ſeruus eſt pec-
cati. Et Roma. vi. Non regnet pecca-
tum i veſtro moꝛtali coꝛpoꝛe. Scd̄m h̓o
arctationē libertatis a miſeria attendit̄
ſeruitus pene ꝛ moꝛtis. De qua dī Ro-
ma. viij. Seruus vocatus es non ſit tibi
cure: ſed ſi potes liber fieri magis vtere.
Hec autē ſeruitus attenditur in coarcta
tione libertatis coactione non q̄tum ad
interiorē motū voluntatis que cogi non
poteſt: ſed q̄tum ad exterioꝛē. Unde et
ſeruitus introducta fuit in hoc ꝙ vnꝰ al-
terum vicit ꝛ ſeruituti ſue adiecit. vt non
liceat facere contrariū eius qd̓ ipſe man-
dauerit. Cuʒ ergo triplex ſit ſeruitꝰ vna
habet oꝛtum ab altera. Nam nō eſſet ſer
uitus pene niſi p̄ceſſiſſet ſeruitus culpe:
nec ſeruitus cōditionis ſubſequeret̄ niſi
illa duplex p̄cederet. Cum ergo aliquis
regenerat̄ in chriſto ꝛ efficit̄ chriſtianus:
liberatur a ſeruitute peccati: ſed tamen
non ſic liberatur quin etiā poſſibilitatem
et pronitatē habeat redeundi in idem ge
nus ſeruitutis: ꝛ hinc eſt ꝙ propter eius
promotionē et humiliationē reliquit do
minus ſeruitutē moꝛtis et conditionis.
Unde ita moꝛiunt̄ chriſtiani ſicut ꝛ alij.
Et ꝓpter pronitatē ad malum ꝛ cōcupi
ſcentias militantes in mēbꝛis ex q̄b; con
ſurgūt bella ꝛ lites: ita indigent regi ter

eno principe ſicut et alie gentes: et ideo nō ſolū ſm humanā inſtitutionē: ſꝫ etiā ſm diuinā diſpenſationē inter xp̄ianos ſunt reges et principes: dn̄i et ſerui: ꝛ ſm diſtinctionē p̄latis ei ſubiciunt̄ et tenent̄ ſm plus et minus. Et hoc ipſe dn̄s dicit Math. xxij. Reddite q̄ ſunt ceſaris ceſari: ꝛ que ſunt dei deo. Et prime Thimothei vltimo. Hoc docet ꝛ ꝯtrariū p̄dicantes cōdēnat. Ait em̄ ſic. Quicūqꝫ ſunt ſub iugo ſeruitutis dn̄os ſuos dignos oi honore arbitrent̄: nec nomē dn̄i ꝛ doctrina blaſphemetur. Si qs autē aliter docet et non acquieſcit ſanis ſermonibꝰ dn̄i nr̄i ieſu xp̄i ſuperbus eſt nihil ſciens. Et hoc ipſum probat Rom. xiij. Et in pluribus alijs locis docet ꝛ mandat. Et ideo concedendū eſt ꝙ xp̄iani ſunt terrenis dn̄is obligati. non tn̄ in oibꝰ: ſed tn̄ in his ſolū q̄ nō ſunt ꝯtra deum. Neqꝫ in his omnibus ſed in his que ſm rectam ꝯſuetudinem ſtatuta ſunt rōnabiliter ſicut tributa ꝛ vectigal ꝛ conſimilia.

Sexto querit̄. Utrum religioſi teneant̄ p̄latis obedire im omnibus que nō ſunt contra deū. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ aliter loquēdum eſt de obediencia exigenda prelato a ſubdito religioſo ſm obedientie ꝑfectionē. Alit̄ ſm neceſſitatis obligationē. Si loq̄mur de ipſa ſm ꝑfectionē ſic dicendū eſt ꝙ ſicut dicit Bernardus. Perfecta obediencia finē neſcit: ꝛ ꝑfectus obediens nō ſolum in his que mandat: ſed etiā ſupra ea que mandat promptū habet affectū ad ſubiacendū p̄cepto p̄lati deſiderās illū imitari qui humilians ſeipſū factus eſt obediens vſqꝫ ad mortē. Si autē loquamur de obediencia ſm neceſſitatem vel ſm neceſſariam obligationem ſic habet terminum ꝛ menſuram: iuxta magnitudinem voti emiſſi. Non em̄ amplꝰ tenētur obedire ſuis p̄latis niſi in his que ꝓmiſerūt dn̄o obſeruare: ꝛ que non ſunt contraria anime ſue ꝛ regule. Unde ſi p̄latꝰ aliqd p̄cipiat qd̄ ſit ſupra votū: ſubditus non tenetur ad illud implendū. Et ideo concedendū eſt ꝙ religioſi nō tenent̄ p̄latis ſuis obedire in omnibꝰ: licet ſanū ſit conſilium ꝙ in omnibꝰ obediant q̄ non ſunt cōtra deum. Et ſic patet ꝙ religioſi debent obedire.

¶ Reportata reuerēdi magiſtri fratris Stephani brulefer ſacre theologie profeſſoris Scotici alme vniuerſitatis Pariſien̄. ſacri ordinis minoꝝ de obſeruancia dicti ſup ſecundo ſententiarū ſcripto ſancti Bonauenture metis gallie cōportata. Impreſſa per magiſtrū Jacobū de pforzen. Anno noſtre ſalutꝭ Milleſimo quingenteſimoſeptimo. finiūt feliciter.

Irca primã diſtinctionem ter-
tiũ ſentẽtiarũ ſancti
Bonauẽture. Pri-
mo querit: Utrũ di
uina natura potue-
rit vniri cum huma
na natura. Termi-
ni declarandi ſunt.
¶ Prim⁹ terminus eſt natura: ꝛ capit q̃-
druplr ſm Bociũ in lib. de duab⁹ natu-
ris ꝛ vna perſona. Uno mõ ꝑ eo qđ põt
diſtincte et ꝑfecte intelligi ab intellectu
noſtro et poſitiue. Propoſitio. Iſto mõ
oĩs natura poſitiua eſt natura. Propoſi
tio. Iſto mõ deus ꝛ angeli dicunt natu-
ra. ¶ Scđo mõ capit ꝑ aliq̃ ſuƀa q̃ põt
agere vel pati nõ ſoluȝ inſtrumẽtalr: ſed
etiã tanq̃ ꝑncipale agens. Propõ. Iſto
modo ſola ſubſtãtia de genere ſubſtãtie
eſt natura. Propoſitio. Iſto mõ de⁹ nõ
eſt natura: nec accidẽs ẽ natura: pꝫ ꝑ de
ſcriptionẽ. ¶ Tertio mõ capit ꝑ differẽ-
tia ſpecifica cõſtituẽte vnã ſpeciẽ ſpecia-
liſſimã vel ſubalternã: vt rationale reſpe
ctu hominis. ¶ Quarto mõ capit natu
ra put eſt principiũ motus ꝛ quietis. Et
ſic ſm phm. ij. Phiſicoꝝ. Natura eſt ꝑn-
cipiũ mouẽdi ꝛ quieſcendi: ei⁹ in quo eſt
ꝑmo ꝛ ꝑ ſe et nõ ꝑ accidens. Scđm vero
Hylariũ. Natura eſt oĩe illud qđ põt
principiũ natiuitatis alicui⁹: vel qđ põt
eſſe ꝑncipiũ alicui⁹ qđ dr̃ natuȝ. Propo
ſitio. Iſto modo volũtas in diuinis non
eſt natura: qꝛ nõ ẽ ꝑncipiuȝ alicui⁹ qđ dr̃
natũ: qꝛ ſpũſſanct⁹ nõ naſcit: ſed ꝑcedit.
Propoſitio. Iſto mõ ſm Frãciſ. de ma-
ro. iſta ſe habẽt ꝑ ordinem: ſubſtãtia: na-
tura: eſſentia ꝛ quidditas. Unde omnis
ſubſtantia eſt natura: ſed nõ ecõtra: oĩs
natura: eſt eſſentia ſed nõ econtra: omĩs
eſſentia eſt quidditas ſed nõ ecõtra. Nã
ponimus multas quidditates in deo: ſcꝫ
bonitatem: volitionem: ꝛ intellectionem
et tamen non ponitur niſi vna eſſentia.

Pro cuius vlteriori de-
claratione querunt aliqua dubia. ¶ Pri
mo vtrum oĩe naturale ſit natura. Re
ſpõdeo ꝙ nõ. pꝫ: qꝛ ĩ deo nõ eſt niſi vna
natura ꝛ tñ ponim⁹ multa naturalia: vt
voluntatẽ intellectũ: ꝛ ſic de alijs. ¶ Se
cũdo vtrũ incarnatio filij dei fuerit natu
ral. Rñdeo ꝙ naturale capit q̃ttuor mo
dis. Uno mõ vt diſtinguit cõtra ſupna-
turale. Propoſitio. Hoc mõ incarnatio
ſiue vnio verbi diuini ad naturã humanaȝ
nõ eſt natural ſꝫ ſupnatural. ꝑbatur: qꝛ
nõ fit ab agẽte naturali naturalr ſꝫ ſup-
naturalr ꝑbat: qꝛ a ſolo deo potuit fieri.
Scđo mõ vt diſtinguit ꝯ violẽtũ. Pro-
poſitio. Hoc mõ eſt naturalis: qꝛ q̃libet
creatura hꝫ naturalẽ iclinationẽ ad obe-
diẽdũ diuĩe potẽtie ꝛ maiorẽ q̃ ad qđcũ
q̃ aliud. ¶ Uñ potentia obedientalis ẽ
illa qua de⁹ põt facere de creatura ꝛ ope-
re ſuo quicq̃d nõ implicat ꝯtradictionẽ.
¶ Tertio mõ vt diſtinguit ꝯtra liberuȝ.
Propõ. Hoc mõ incarnatio verbi nõ ẽ na
turalis ſꝫ libera: qꝛ de⁹ mere ꝛ libere vni
uit ſibi in vnitate ꝑſone naturã noſtram
¶ Quarto mõ vt diſtinguit ꝯtra artifi-
ciale. Propoſitio. Hoc mõ ĩcarnatio xp̃i
eſt artificialis: qꝛ eſt ab arte diuina ſilr ꝛ
quelibet creatura. ¶ Scđs terminus eſt
natura diuina q̃ capitur quinq̃ modis.
Uno modo ꝑpriiſſime ꝑ ipſa natura di
uina ſiue deitate in qua tres ꝑſone coexi-
ſtunt que eſt increabilis: ꝛ ſic eſt ꝑma en-
titas: cõis patri ꝛ filio ꝛ ſpũiſctõ a ſeipa.
ꝛ ſic de iſta nõ querit hic. ¶ Alio mõ capi
tur ꝑſonaliter ſiue notionaliter: et ſic ca-
pitur ꝑ aliquo includente ꝛ habẽte diui
naȝ naturã. Prima ꝑpõ. Sic pr̃ dr̃ diui
na natura: ſimilr filius ꝛ ſpũſanct⁹ dr̃ di
uina natura Propoſitio. Illo modo ac-
cipitur natura diuina in titulo q̃ſtionis:
quãdo queritur: Utrum diuina natura
id eſt diuina ꝑſona q̃ includit naturam.
¶ Tertio mõ capit put ẽ ꝑncipiũ natu-
rale ꝑductiuũ naturaliter diuine ꝑſone

Propoſitio. Iſto mō intellectus in patre diceret natura: ſilr ⁊ memoria fecūda nō autē voluntas. ¶ Quarto mō pro quali bet vi exiſtente naturalr in natura diui na. Propoſitio. Iſto mō oīa attributa poſſunt dici natura: ſcꝫ intellect⁹ volun tas ⁊ ſapia: qꝛ deus naturalr habet ſapi entiam ⁊c̄. ¶ Quinto mō capit ꝓut idē eſt qđ incōmutabilis neceſſitas. Et ſic di cit ſolū cōditionē circa actū elicitū. Pro poſitio. Iſto mō ſm noiales eque incom mutabiliter pr̄ ꝓducit ſpm̄ſanctuꝫ ſicut filius. Terti⁹ termin⁹ eſt natura huma na. Unde nihil eſt aliud natura huma na q̄ꝫ humanitas. Et humanitas capit trib⁹ modis. Primo mō pro partib⁹ com ponentib⁹ hominē vt corpus et aīa. Et ſic dicim⁹ q̄ duplex eſt hō ſcꝫ interior et exterior. Unde hō interior eſt aīa. Hō exterior eſt corpus. Et ſic humanitas ca pitur aliqñ p partib⁹. ¶ Scđo mō capit pro forma toti⁹ reſultante ex illa cōpoſi tione. Propoſitio. Iſta entitas deſtructa fuit in morte xp̄i. Sed ꝯ nūq̄ꝫ dimiſit qđ ſemel aſſūpſit. Rñdeo. Verū ē de ꝑtib⁹: nō aūt de iſta forma totius: ⁊ ſic capit in ꝗone. ¶ Tertio mō capit pro ꝓꝓetatib⁹ corporis hūani: vt iſte fecit mihi magnā humanitatē. i. magnā charitatē exhibuit ⁊ Quart⁹ termin⁹ ē vnio: ⁊ hec eſt triplex ad tota naturā humanā quā aſſumpſit: ſcꝫ. Quedam gratuitas. Quedā beata ⁊ ẏpoſtatica. Prima eſt illa qua verbum diuinū vnitur nature hūane quā aſſum pſit ꝑ grām gratū facientē: imediate eñ repleuit deus illā aīam quā aſſumpſit ſū ma grā in primo inſtanti ſue creationis. ¶ Scđa eſt illa q̄ fit ꝑ clarā viſionē dei. Propō. Iſta etiā habuit ab inſtanti ſue creatōis nec magis videt mō q̄ꝫ tunc ⁊ in cruce Correlariū. Ex q̄ ſequit q̄ nō fuit viator ſimplr ſꝫ cōphēſor. ¶ Tertia ẏpo ſtatica de q̄ ad ꝓpoſitū: ⁊ tm̄ vꝫ ſic̄ vnio ſuppoſitalis ſiue ꝑſonalis. Notandū aūt q̄ ſuppoſitū eſt ens cōpletū nō cōſtituēs cū alio vnū ens per ſe nec alteri inherens

nec ab altero ſuſtentatū. Prima ꝑticula ponit ad drīam aīe intellectualis et for me informātis. ¶ Scđa ponit ad differē tiam partium integralium: vt caput ⁊c̄. ¶ Tertia ponit ad drīam oīum acciden tiū q̄ inherent actualit vl̄ aptitudinalr. ¶ Quarta ponit ad drīam hūane natu re in xp̄o q̄ ſuſtentat a dīna natura. Cor relariū. Ex q̄ ſeqtur q̄ ꝑſona ē ſuppoſitū intellectuale. ¶ Itē ſuppoſitū in plus ſe habet q̄ꝫ ꝑſona: qꝛ oīe indiuiduū de ge nere ſubſtātie ē ſuppoſitū excepta huma nitate xp̄i: ſuppoſitū dr̄ ꝯcretiue de natu ra hūana. ¶ Unio ẏpoſtatica ſm Sco tū eſt quedā dependētia alicuius nature poſterioris ſuſtentate ad aliquā naturā priorē ipam ſuſtentificantē: ⁊ iſta eſt ſin gulariſſima. Nota q̄ accidēs habet du plicē habitudinē ad ſuum ſubiectū. Pri ma dicitur informantis ad informatuꝫ: vt paries dicit albus ab albedine: ⁊ iſta ponit imperfectionē. Scđa dicitur habi tudo ſuſtentificati ad ſuſtētificās: qꝛ pa ries ſuſtentificat albedinē: et iſta nō po nit imperfectionē. Unio hẏpoſtatica eſt huic ſimillima. ¶ Notanduꝫ q̄ vnio hẏ poſtatica ſupra deſcripta a Scoto capi tur large et non ſtricte: et eſt triplex: ſcꝫ perſonalis: ſuppoſitalis: ſuſtentificalis. Unio perſonalis eſt illa qua aſſumitur aliqua natura in vnitatē perſone. Unio ſuppoſitalis eſt illa qua aſſumitur ali qua natura in vnitateꝫ ſuppoſiti. Unio ſuſtentificalis eſt illa qua aſſumitur ali qua natura in vnitatem indiuidui. Pro quibus ponuntur tales propoſitiones. ¶ Prima eſt: q̄ deus pōt aſſumere aliq̄d in vnitatē ſuppoſiti ⁊ nō in vnitate ꝑſo ne. pꝫ: quia ſi deus aſſumeret naturam lapidū vel aſini nō aſſumeret in vnitatē perſone: ergo non eſſet perſonalis ſed be ne ſuppoſitalis. ergo ⁊c̄. ¶ Secunda pro poſitio. Deus poteſt aliquid aſſumere ī vnitatē ſuſtentantis ⁊ nō in vnitatē ſup poſiti vel ſuppoſitabilis: ⁊ per cōſequēs nō in vnitatem perſone. patet: qꝛ poteſt

aſſumere materiã primam que nec ē ſup
poſitabilis nec perſonabilis: tamē deus
eam ſuſtentaret:qꝛ nō eſt maioꝛ ratio de
homine ꝙ̄ de quacūq̄ creatura alia:cuꝫ
omnis creatura ſit in ꝑfecta potētia obe
dientiali. Similiter dicendū eſt de acci
dentibus: vt albedo ꝛc̄. que nō ſunt ſup-
poſitabilia nec perſonabilia. Unio er-
go perſonalis eſt ſuppoſitalis:ſed nō ecō
tra: et omnis vnio ſuppoſitalis eſt ſub-
ſtantificalis ꝛ nō econtra:quia ſicut iſta
tria ſe habent per oꝛdinem ſm ſub et ſu-
pra:ſcꝫ perſona ſuppoſitū ꝛ indiuiduum
ſic iſte tres vniones ſe habent per oꝛdi-
nem. vt patet:qꝛ ſicut perſona eſt ſuppo-
ſitum:ſed nō ecōtra:et omne ſuppoſitum
eſt indiuiduum:ſed nō ecōtra:quia indi-
uidua accidentiū nō ſunt ſuppoſita:ta-
mē bene ſunt indiuidua:ita ꝛc̄. hypoſta-
ſis dicit̃ ab hypos qđ eſt ſub ꝛ teſis poſi-
tio. ¶ Unio hypoſtatica alio modo ca-
pitur ſtricte:ꝛ iſto modo ſola vnio ſuppo
ſitalis dicit̃ vnio hypoſtatica. ¶ Nota
propoſitiones de humanitate. Propoſi-
tio prima. Licet homo et humanitas ꝓ
principali ſignato impoꝛtāt vnam ꝛ ean
dem rem:tamē poſſunt ſupponere pꝛo di
uerſis rebus ſimpliciter diſtinctis. patet
pꝛima pars: quia abſtractum et concre-
tum pꝛo per ſe ſignato ſignificāt eādem
rem. Secūda pars patet:quia homo eſt
terminꝰ cōcretiuus ꝛ cōnotatiuꝰ:et ideo
poteſt ſupponere ꝓ ſuppoſito:qđ ſuppoſi-
tum fuit ab eterno: ꝛ quod ſuppoſitū eſt
filius dei. Humanitas autem nō poteſt
ſic ſupponere:qꝛ iſta eſt heretica: filiꝰ dei
eſt humanitas:ꝛ tamē iſta eſt vera. Fili-
us dei eſt homo:quia humanitas impoꝛ
tat ſolum nomē nature. ¶ Humanitas
poteſt ſic deſcribi. Eſt natura cōpoſita
ex coꝛpoꝛe ꝛ anima intellectuali. Homo
vero eſt natura compoſita ex coꝛpoꝛe et
anima intellectiua que ē ſubſtētata ab
aliquo: vel eſt aliquod ſuppoſitum ſub-
ſtentans talem naturā. ¶ Secūda pro-
poſitio. Licet hec pꝛopoſitio particula-
ris: aliquis homo eſt realiter humanitas
ſit vera. hec tamē vniuerſalis. omnis ho
mo eſt realiter humanitas eſt falſa. pri-
ma pars patet: quia ſoꝛtes et plato ſunt
realiter humanitas ꝛc̄. Secunda pars
patet:quia chꝛiſtꝰ eſt homo ꝛ nō huma-
nitas. ¶ Tertia pꝛopoſitio de rigoꝛe ſer
monis. Iſta eſt falſa. Filius dei aſſum-
pſit hominē:eo ꝙ ibi homo ſupponit pꝛo
ſuppoſito:ꝛ eſſet ſenſus ꝙ filius dei aſſū-
pſiſſet filium hoīs. Et ſi inueniat̃ in ſcri
ptura capitur concretum pꝛo abſtracto:
et eſt ſenſus. Aſſumpſit hominē:id ē na-
turam humanã: ſicut iſta. Scientia in-
flat:et iſta. Uirtutes ſunt elate cum refe
runtur ad ſe ſupple:id eſt virtuoſi cū at-
tribuunt ſibi illas virtutes ſunt elati et
ſuperbi. ¶ Nota ꝙ deus eſt vbiq̄ ꝑ eſſen-
tiam pꝛeſentiam et potentiam. Per eſſen
tiam:id eſt per naturam: quia nō eſt ve-
rius in paradiſo ꝙ̄ in qualibet creatura
vel in inferno. Eſt tamē in paradiſo bea
tis: vt obiectū beatificū. Per pꝛeſentiam
quia oīa nuda et aperta ſunt oculis eiꝰ.
Per potentiam:quia omnia cōſeruat in
eſſe ꝛ niſi cōtinuo cōſeruaret nō poſſemꝰ
nec aperire os ꝛc̄. ¶ Nota ꝙ dꝛ oīe ver-
bum nō erit impoſſibile. Ibi verbum ca
pitur pꝛo verbo mentali cogitatiōe.

Reſpōſio ad queſtionē

Dicēdū eſt ꝙ poſſibile abſq̄ dubio fuit
naturā humanā vniri diuine in perſona
filij. Rō aūt huiꝰ eſt iſta. Qꝛ illa attri
buēda ſūt diuine potentie q̄ ſibi nō dero
gāt:ꝛ talia ſūt q̄ poſſibile eſt poſſe. Diui
nā aūt naturā hūane vniri ī vnitate ꝑſo
ne nō eſt aliud ꝙ̄ diuinā ꝑſonam que ab
eterno fuit hypoſtaſis reſpectu diuīe na-
ture:eſſe hypoſtaſim reſpectu hūane na-
ture in tempoꝛe. Hoc autē non dicit ali-
quam imperfectionē: ſed potius dignita
tem et nobilitatē. Sicut eñ cū deus ab
eterno ſit bonꝰ in nullo fit derogatio bo
nitati ſue cuꝫ ē cauſa bonitatis create in
tēpe: q̄uis bonitas creata longe ſit infe-

rioꝛ bonitate increata: ſic cum ꝑſona fi-
lij dei ſit hypoſtaſis intellectual' ꝛ ſpūal'
et increata ab eterno: in nullo derogat ei
ſi ſit hypoſtaſis rōnal' nature create i tē-
poꝛe. ¶ Et queādmodū de⁹ de nō creāte
fit creans in actu abſqꝫ ſui aliqua muta-
tione vel innouatione: ſolum facta muta
tione ex parte nature create. Sic perſo-
na filij dei que nō erat hypoſtaſis huma
ne nature in actu: habet eſſe hypoſtaſis
abſqꝫ aliqua ſui mutatione vel innoua-
tione ſola facta mutatiōe ex parte natu-
re aſſumpte. ¶ Et queādmodū de⁹ ꝗ eſt
in creatura ꝑ eſſentiā ꝑſentiā ꝛ potentiā
in nullo dependet ab ipā: ſed poti⁹ depē-
det ab ipo creatoꝛe tan. ꝗ̄ a cauſa ꝯſeruā
te ꝛ ſuſtētante. Sic deus cū eſt in creatu
ra rōnali ꝑ vnionē nō dependet ab ipſa:
ſed poti⁹ econuerſo: rōnalis creatura de
pendet ex hypoſtaſi diuina: ꝛ habet ſuſtē
tari in illa: ſicut natura ſuſtentat' in per-
ſona. Et ſic ptꝫ ꝙ vnio diuine nature cū
humana in nulla derogat nobilitati di-
uine. Et ideo cum oīa attribuēda ſint
deo que nō derogant omnipotentie ei⁹:
indubitanter ponendū eſt eius incarna-
tionis myſterium eſſe deo poſſibile: pro-
pter quod dixit angelus ad Mariam in
eius primoꝛdio aperiens incarnationis
myſterium nō erit impoſſibile apud deū
omne verbum. Unde et cōcedende ſunt
rōnes q̄ hoc oſtēdunt: ſcꝫ añ oppoſitū.

Secundo querit'. vtrū

quelibet trium ꝑſonaꝝ vna ꝑſona poſſit
vniri ſine altera. ¶ Altera capit' dupl'r.
Uno mō ꝑticularit': ꝛ tūc eſt idē qđ aliq̄
Alio mō capit' relatiue: vt ē relatiuū di-
uerſitatis ſubē ꝛ ē ſenſus. Utꝝ vna poſ-
ſit ſine alia: hoc ē filius ſine patre: vel pa
ter ſine filio. ¶ Rūdeo dicenduꝫ ē ꝙ ſine
dubio vna ꝑſona incarnari pōt: ita ꝙ nō
alia incarnet': ſicut opis euidētia manife
ſt. ꝛc. Et rō hui⁹ ē iſta: qꝛ cū ꝯtingat du-
plicit' cōꝑari creaturā ad creatoꝛē. Ui-
delicet ſm ſuſceptionē alicui⁹ cōpletio-
nis: et ſm relationis habitudinē (Cōple
tio dr̄ a cōpleo es. ere. inde cōpletio. i. ꝑ-
fectio) ¶ Prima cōꝑatio neceſſario reſpi
cit tres ꝑſonas indiſtincte ꝛ diuiſim. pro
eo ꝙ in eis ē vna ꝑfectio eſſentialis. Cō-
paratio vero ſm habitudineꝫ relationis
pōt eſſe reſpectu alicuius ꝑſone determi
nate ꝛ diſtincte: ꝓ eo ꝙ iſte ꝑſone relatio
nibus diſtinguūt'. ¶ Silr' de⁹ dupl'r ha-
bet cōꝑari ad creaturā: videlicet in rōne
ꝑncipij cauſantis: ꝛ in rōne ſuppoſiti ſu-
ſtentificantis. ¶ In prima cōꝑatione ne
ceſſario ſibi cōicant tres ꝑſone ꝓ eo ꝙ in
deo eſt vnica natura: et vnica eſt virtus
opatiua ꝑ quā de⁹ creaturarū eſt cauſa.
¶ Scđa ꝟo compatio pōt reſpicere ali-
quā ꝑſonā diſtincte: ꝓ eo ꝙ et ſi vna ꝑſo-
na cōicat cū altera in natura ꝛ ꝟtute ei⁹
diſtinguit' tñ ab alia in ſuppoſito et ꝑſo-
nali propꝛietate. ¶ Qm̄ ergo in vnione
naturarū ſiue incarnatiōe ꝑſona diuina
fit ſuppoſitū ſiue hypoſtaſis humane na-
ture: ita ꝙ vnio ſiue incarnatio nō tm̄ di
cit habitudinē dei ad creaturam ꝑ mo-
dum cauſe: imo etiā per modū ſuppoſiti
Similiter ex ꝑte creature nō dicit com-
parationē ſolū ꝗ̄tum ad ſuſceptionē cō-
pletionis: ſed etiaꝫ ꝗ̄tum ad habitudi-
nem relatiuis. Hinc eſt ꝙ incarnatio po
teſt cōuenire vni perſone: ita ꝙ non con-
ueniat alteri. Unde rationes hoc oſten-
dētes cōcedēde ſunt per oppoſitū. ¶ No-
ta ꝙ quattuoꝛ ſunt noīa in diuinis qui-
bus vtuntur greci et his coꝛreſpondent
quattuoꝛ latina. Primū vſia et tm̄ valet
apud latinos ſicut eſſentia. Scđm vſio-
ſis cui coꝛrñdet ſubā. Tertiū hypoſtaſ
ſuppoſito. Quartū proſopon ꝛ coꝛrñdet
ei i latino ꝑſona. ¶ Perſona capit' tripl'r
Uno modo ꝓ facie laruata: vt ꝗ fingūt
ſpeciem alienam. Secundo modo capi-
tur ꝓ ꝑſona exiſtente in dignitate: vt de-
cani curati. Tertio modo capitur pro-
prie que ſic diffinit' a Richardo. Eſt in
tellectualis nature incōmunicabilis exi-
ſtentia. ¶ Nota propoſitiones duplices

ſunt relationes ſcilicet cōmunes ꝛ equi-
parantie. Alie diſquiparantie: ꝛ ſunt du
plices: ſcilicet ſuperpoſitionis et ſuppoſi-
tionis. Relationes communes ſunt que
ſunt eiuſdem rationis in vtroqꝫ extremo
vt ſimilitudo duarum albedinum. tales
relationes nō ſunt inter deum et creatu-
ram. patet quia nūq̄ deus relatione rea-
li refertur ad creaturā. Relationes diſ-
quiparantie ſunt ille que nō ſunt eiuſdē
rationis in vtroqꝫ extremo: vt paterni-
tas ꝛ filiatio. Relationes ſuperpoſitio-
nis ſunt ille que important aliquā prin-
cipalitatem in vno extremo ſcʒ fundamē
to vt dominiuʒ magiſteriū. Relationes
vero ſuppoſitionis ſunt que important
aliquam inferioritatem in ſuo fundamē
to: ꝛ diſtinguuntur inferiores alie ſupio-
res. ¶ Unio nature humane ad verbum
diuinum non dicit relationē communeʒ
ſiue equiparantie ſed diſq̄parantie: quia
nō eſt mutua: quia verbum diuinum nō
refertur realiter ad creaturam ſed bene
econtra. ¶ Hec vnio verbi dicit relatio-
nem ordinis realem in vno extremo: cui
in altero extremo nulla realis correſpon
det. Ubi eñ eſt prius ꝛ poſterius ibi eſt
relatio ordinis: ſed verbū diuinū eſt ꝑus
et humana natura ē poſterior ergo. Nō
eſt autem relatio ordinis cauſati ad cau
ſam: quia talis relatio terminatur ad to
tam trinitatem. Nec eſt relatio cauſati
prioris ad poſterius: quia verbum diui-
num non eſt cauſatum ſed eſt relatio or-
dinis nature poſterioris ſubſtentate ad
verbum diuinū tanq̄ ad prius ſubſtan-
tificans. ¶ Ex his ſequit̄ ꝙ eſt triplex re
latio ordinis: ſcʒ cauſe ad cauſatū cauſa-
ti prioris ad cauſatum poſterius ꝛ ſub-
ſtantificati ad ſuſtentificans.

Tercio querit̄. Utrum

vna perſona poſſit vniri cum alia vnio-
ne hypoſtatica. Aduertenduʒ ꝙ queſtio
non querit abſolute vtrum vna perſona
ſcʒ pater vel filius poſſit cum alia vniri:
quia certum eſt apud omnes ꝙ diuina
perſona non poteſt aſſumere aliam: que-
libet tamē perſona creata eſt aſſumptibi
lis a ſuppoſito diuino in ſenſu diuiſo. Et
nullum ſuppoſitum diuinum poteſt ab
alio ſumi. Sciendum ꝙ de ratione per-
ſone eſt ꝙ ſit incōmunicabilis ſed differē
ter. Nam perſona diuina eſt incōmuni-
cabilis tripliciter: ſcʒ vt quod: ꝛ vt quo:
ſcʒ per modū forme informantis: ꝛ etiam
eſt incōmunicabilis communicabilitate
poſſibilitatis: quia vna perſona non po-
teſt communicari alicui. Non ſic de per-
ſona creata que nō importat vel dicit re-
pugnantiam ad ſe communicandū ſicut
increata. ¶ Ex quo ſequitur ꝙ perſona
non oīmode ꝛ vniuoce dicitur de perſo-
na creata ꝛ increata: quia dicitur de per-
ſona diuina ꝙ ſibi repugnat cōmunica-
ri: non ſic de creata. ¶ Notandum ꝙ tri-
plex eſt negatio. Quedaʒ eſt negatio nu
da ꝛ pura actus. Quedam negatio apti
tudinis: alia ē negatio poſſibilitatꝫ. Ex-
empium de prima: vt quando lapis ē exi
ſtens ſurſum eſt negatio exiſtentie deor-
ſum actualiter non inclinationis natu-
ralis: ſimiliter cum non rideo actu eſt ne
gatio actus nō aptitudinis. ¶ Negatio
aptitudinis eſt illa que negat aptitudi-
nem: vt cum dicitur: ſuperficies nō eſt al-
ba: quia nō habet aptitudinem naturalē
ad ipſam: quia eſt neutralis ad album et
nigrum. Alia eſt negatio poſſibilitatis
que negat poſſibilitatem ſicut in bruto
ꝙ ſit rationale includit impoſſibilitateʒ
¶ Illud dicitur perſona quod eſt peni-
tus cōmunicabile et oportet ꝙ non inni-
tatur alteri: ſʒ quia natura humana in
nititur verbo diuino ꝛ cōmunicatur ſibi
ideo propter hoc non erit perſona. Hoc
tamen non obſtante non eſt negatio ap-
titudinis: quia eſt apta nata ad hoc ꝙ ſit
perſona. Similiter anima ſeparata licet
habeat incōmunicabilitatem ſiue nega-

tionem actus: eſt tamen apta nata com-
municari corpori. ¶ Perſona autem ſm
Scotum creata eſt illa que non inniti-
tur nec eſt apta nata inniti: id eſt depen
dere. Perſona autem diuina eſt illa que
habet duas predictas conditiões: ita ꝙ
neqꝫ poteſt inniti: id eſt ſuſtẽficari vel cõ
municari qḋ idem eſt. ¶ Queritur ergo
verũ vna perſona diuina poſſit vniri cuꝫ
alia aſſumẽdo vnã ⁊ eandẽ naturã.

Reſolutio q̃ſtionis ſtat

in tali cõcluſione ꝙ plures pſone nõ pñt
vnũ ⁊ eundẽ hominẽ aſſumere ad talem
vnitatem que facit cõmunicationẽ ydio-
matũ: et ly hominẽ accipitur pro huma-
nitate: concretum pro abſtracto. ¶ Cõ-
municatio ydiomatum eſt terminus cõ-
plexus includens duos terminos parti-
ales. Cõmunicatio ydiomatũ ſic deſcri-
bit̃: eſt mutuatio vl' verificatio aliquorũ
p̃dicatorum vel proprietatũ duarum na
turarum adinuicem vnitarum in vnita-
te perſone. ydiomata vt hic capiuntur
nõ ſunt niſi proprietates vel p̃dicata ali
quorum: vt predicata hominis dicuntur
eius proprietates ⁊ ydiomata. Propter
vltimã particulam: nota ꝙ perſona ver-
bi aſſumendo naturã humanam fit ho-
mo: ideo propter hoc vtriuſqꝫ nature fit
in chriſto cõmunicatio ydiomatũ. i. pre-
dicatoꝝ ⁊ proprietatũ. Iſta tamẽ predi-
catio debet fieri in cõcreto: vt iſte homo
q̃ pendet in cruce eſt impaſſibilis vel im-
mortalis. Hoc intelligẽdo ſm diuerſas
naturas ſcꝫ humanam ⁊ diuinam: nõ ta
mẽ cõcedunt̃ contradictoria: vt iſta. Eſt
crucifixus: nõ eſt crucifixus. Diximꝰ er-
go ꝙ plures perſone diuine non poſſunt
vniri ⁊ eundem hominẽ aſſumere ad vni
tatem que facit cõmunicationẽ ydioma-
tum: quia manifeſte implicat cõtradicti-
onem: nec eſt factibile. patet: quia ſi hoc
eſſet poſſibile hoc eſſet in vnitate aſſumẽ
tis aut aſſumpte nature: ſed vtrunqꝫ eſt
impoſſibile. Primum patet: quia vnitas
aſſumentis non eſt niſi duplex: ſcilicet p-
ſone: et eſſentie. Sed ſi aſſumerẽt in vni-
onem eſſentie: ergo humana natura effi-
ceretur diuine. Si perſone: ergo tres per
ſone efficerentur vnica perſona: qḋ eſt he
reticum. Si in vnitatem aſſumpti: hoc
etiam eſt impoſſibile: quia vnitas aſſum
pti eſt indiuiſibilis. Unde deus vt dicit
Damaſcenus aſſumpſit naturaꝫ noſtrã
cum athomo: id eſt ſingulari: ab a quod
eſt ſine et thomo diuiſibilis: quia ſine di
uiſibilitate. Item clarum eſt ꝙ ſi pater
et filius et ſpiritusſanctus aſſumerẽt eã-
dem naturam: eſſet vnus homo. patet:
quia ſignificato hoc homine verum eſ-
ſet dicere: hic homo eſt pater: et hic ho-
mo eſt filius ⁊c̃.

Circa ſolutionem vlti-

mi argumenti notandũ ꝙ licet tres per-
ſone diuine non poſſint ſimul ⁊ ſemel vnã
⁊ eãdem naturã in vnitate perſone aſſu-
mere: poſſunt tamen aſſumere vnã ⁊ ean
dem naturã in vnitate indiuidui vel ſin-
gularitatis. Ita ꝙ tres perſone nõ eẽnt
vna perſona: ſed vnus homo eſſent: ⁊ hec
vnio nõ eſſet perſonalis nec ypoſtatica ſꝫ
eẽt vnio ſuſtentifica. Hec ẽ opinio Guil
helmi Uarlionis.

Quarto querit̃. Utruꝫ

quelibet pſona trium perſonarum poſſit
incarnari per ſeipſam. De iſta queſtione
ſunt due opiniões. ¶ Prima eſt ꝙ nulla
pſona poteſt incarnari niſi pſona verbi
Ratio iſtoꝝ eſt: quia credunt ſe ſeq̃ bea-
tum Anſhelmũ: ſed nihil eum omnino ſe
quũtur. pro eo ꝙ Anſhelmꝰ non vult di-
cere ꝙ ſit impoſſibile apud deum aliam
pſonã a filio incarnari: ſed vult hoc dice-
re ⁊ oſtendere ꝙ nõ eſt ita decens de alia
perſona ſicut de perſona filij.
¶ Circa ſecundum articulum queritur
⁊ eſt in ordine.

Quinto queritur. Utꝝ in opere incarnatiōis ſeruetur debita cōgruentia ex parte dei. Et ꝙ ſic videt̃ infinita potentia: ſapientia et bonitas debet ſe perfecte manifeſtare: ſed nō poteſt ſe perfecte manifeſtare niſi per effectum aliquo modo infinitum. Nihil aūt eſt infinituꝫ actu niſi ſolus deus: ergo ad hoc ꝙ diuine potentie ſapiētie et bonitatꝭ infinitas manifeſtetur: cōgruū fuit aliquē effectum fieri cui attribueret̃: eſſe idē qđ eſt bonum infinitum: ſed hoc fuit cū deꝰ vnitus eſt carni: ergo ꝛc̃. Item perfectiſſime agere eſt ꝑducere ſuam actionē ad ſtatum ꝛ complemētum: ſed ſtatus ꝛ cōplementum eoꝛum eſt coniunctio pꝛimi cum vltimo. Principiū autem per qđ facta ſunt eſt verbum ſiue deus. Ultimuꝫ autē in operibus eſt homo: ergo ad hoc ꝙ perfecta eſſet operatio procedēs a perfecta potentia ꝯgruebat ꝙ diuina natura vniretur cuꝫ humana. Item decet largiſſimū remuneratoꝛē diligētes ſe remunerare: ſed homo qui eſt amatoꝛ nō beatificat̃ perfecte niſi in ipſo deo qui eſt tota merces nec beatificat̃ perfecte niſi totalr̃ beatificet̃ ꝛ ex ꝑte coꝛꝑis ꝛ ex ꝑte aīe ꝛ ex ꝑte ſenſus exterioꝛis: ꝛ ex ꝑte ſenſus interioꝛis. Senſus aūt exterioꝛ nō pōt beatificari niſi in re coꝛpoꝛali: ḡ cū deceat deum ꝑfecte hominē beatificare: ꝛ deꝰ beatificat hominē in ſeipō dando ſe in p̄miū decebat eū habere naturā nō ſolum ſpiritualem: ſed etiā coꝛpoꝛalē ꝛ h̄ eſt in incarnatione: ergo. ¶ Item deum decebat hominē q̄ ſeductꝰ peccauit ſibi recōciliare: ſed vbi eſt ꝯueniēs recōciliatio ibi cōuenit eſſe recōciliatoꝛē ꝛ mediatoꝛē. mediatoꝛ aūt debet cū vtroqꝫ extremoꝝ cōmunicare. Hoc autē nō eſt niſi per vnionem diuine nature ꝛ humane in vnitate perſone: ergo videt̃ ꝙ opus incarnationis maxime congruum fuit pietati diuine. Reſpondeo dicenduꝫ ꝙ abſqꝫ dubio congruum fuit et deum decuit incarnari. Et hoc pꝛopter ſue potentie ſapientie et bonitatis eminentem manifeſtationē: que quidem facta eſt in humani generis aſſumptione. ¶ Congruū etiam fuit ꝓpter diuinoꝛum operū excellentem conſummationē: que quidē facta eſt i huiuſmodi generis aſſumptiōe cū vltimū coniunctū eſt pꝛimo. Ibi em̄ eſt ꝑfectiōis cōſummatio ſicut patet in circulo qui ē ꝑfectiſſima figurarum: qui etiam ad idem punctū terminatur a quo incipit. ¶ Decebat etiam pꝛopter ſuperabundantem precij ſolutionem ad liberationē hominis captiuati: quia ſola perſona diuina erat que pꝛeponderabat toti humano generi. Poſtremo decebat pꝛopter ſuꝑfluētem hominis gloꝛificationem: vt nō tantūmodo inueniret homo in deo paſcua interius: imo etiam paſcua exterius. Et ſic patet ꝙ opus incarnationis multum quidem per omneꝫ modum deo cōgruebat: et quantū ad eius infinitatē ꝛ quantum ad eius perfectionem et quantū ad pietatem et quantum ad eius liberalitatem. ¶ Ad infinitatem in ſeipō: ad perfectionem in operando: ad pietatem in liberando: et quantū ad liberalitatē in remunerando. concedende ſunt ergo rationes ꝛ ſunt applicabiles ad ꝓbandū iſtas quattuoꝛ cōgruitates. ¶ Nota ſolutionem vltimi articuli. Unde quādo arguitur. Quicunqꝫ adoꝛat deum in ſculpta imagine facit deo iniuriam. Dicendū ꝙ verum eſt: quando credit ipſum habere effigiem in pꝛopꝛia natura: qualis credit ipm̄ eſſe quid coꝛpoꝛeum cum ipſe ſit ſpiritus nobiliſſimꝰ. Incarnatio aūt nō facit eū hr̄e effigiē in ſe: ſed vniri ei q̄ habet effigiē ſalua dei ſpūalitate ꝛ nobilitate.

Sexto queritur que fuit incarnatiōis ratio pꝛecipua. Nota ꝙ ratio hic capitur ꝓ cauſa. Cauſa autem capitur dupliciter. Uno modo pꝛopꝛie

et eſt illud quo poſito ponitur vl' poteſt
poni aliquid z ſine quo aliquid nō poteſt
poni z iſto modo cauſa incarnationis fu
it ſola volūtas diuia. Alio modo impro
prie nō pro reſpectu alterius ſed ꝑut ad
quandam prioritatē vnius propoſitiōis
ad aliā ducit ſm ↄſequētiā aliquā: ſicut
ponit̃ in reprobatiōe maloꝝ peccatū eſſe
cauſam damnationis nō proprie cū pec-
catum nihil ſit ſed improprie: qꝛ iſta eſt
bona conſequentia: iſte erit finaliter ma-
lus: ergo damnabit̃. Et ſic in omni con-
ſequētia naturali ſiue eēntiali que tenet
ꝑ locum intrinſecū: antecedens dicit̃ eſſe
cauſa cōſequentis: vt ſortes eſt homo: er
go ſortes eſt animal. ¶ Et de cauſa hoc
modo capta ē queſtio qua querit̃. Utꝝ
redemptio generis humani ſit cauſa hu-
ius hñdicte incarnatiōis. Rñdeo ad p̄-
dictoꝝ intelligentiā eſt notanduꝫ ꝙ cir-
ca hoc duplex ē magiſtroꝝ opinio. Qui
dam eñ dicere volunt ꝙ de incarnatio-
ne loqui ē dupliciter. Eſt eñ incarnatio
carnis aſſumptio. De carne autē aſſum-
pta eſt loqui dupliciter: aut q̄tū ad ſub
ſtantiam: aut q̄tum ad defectum paſſi-
bilitatis. Si fiat ſermo de ipſa ad defe-
ctum paſſibilitatis z mortalitatis dicūt
ꝙ incarnationis p̄cipua ratio fuerit ge
neris humani redēptio: niſi enim homo
peccaſſet z lapſus fuiſſet z redimendus
eſſet xp̄s carnem mortalē nō aſſumpſiſ-
ſet. Si aūt loquamur de incarnatiōe ſm
ꝙ dicit aſſumptiouē humane nature: lo-
quēdo ſimpliciter: ſic dixerunt ꝙ p̄cipua
ratio incarnationis nō eſt liberatio hu-
mani generis: qꝛ etiā ſi homo non pecaſ-
ſet xp̄s incarnat⁹ eſſet. Sed hui⁹ ratio ē
ꝑfectio multiplex ſurgens ex dignitate
illius operis. Incarnatio eñ facit ad ꝑ-
fectionē hoīs: z ꝑ cōſequēs ad ꝑfectionē
totius vniuerſi in hoc ꝙ complet et perfe
ctioneꝫ dat humano generi ſm illud qđ
reſpicit naturam: et ſm illud quod reſpi
cit gratiaꝫ et ſm illud quod reſpicit glo-
riam. Scđm illud quod reſpicit natu-
ram in incarnatione eſt conſūmatio mo-
dorum educendi hominem in eſſe: q̄ ſunt
quattuor: vt patet in vltimo argumento
pro iſta parte. Eſt etiam conſummatio
in comparatione ad perfectionem agen-
tis in hoc ꝙ in incarnatione homo eſt vl-
timus qui cōiungitur cum ſuo principio
vnione qua ſub deo nulla eſt maior facit
ad perfectioneꝫ hominis q̄tum ad illud
quod reſpicit gratiā: quia in incarnatio-
ne aſſumit chriſtus humanā naturā: ra-
tione cuius plene habet eſſe caput toti⁹
eccleſie cui⁹ corporis membra vniri ha-
bent ratione charitatis z gratie: z ſimul
cum hoc facit ad perfectionem meriti: qꝛ
oīa merita pendent z meliorant̃ ex meri
to xp̄i. Facit etiā ad perfectionē glīe i eo
ꝙ homo in deo ſuo inuenit paſcua quan
tum ad partem corporalem: et quantuꝫ
ad partem ſpiritualem ſiue ingrediatur
ſiue egrediatur qđ nō faceret ſi deus nō
eſſet incarnatus. Completus eſt etiam
totius humane nature appetitus dū per
opus incarnationis nobiliſſima ydonei-
tas que erat in humana natura ſm quā
vnita erat diuine: ad actum perfectū re-
ducitur: et ratione huius multiplicis ꝑ-
fectionis que ſurgit ex opere incarnati-
onis congruum fuit deum incarnari. Et
quia hec multiplex perfectio non reſpi-
cit tm̄ ſtatum nature lapſe: imo etiam re
ſpicit ſtatum nature inſtitute: ideo ſi ho-
mo lapſus non fuiſſet: nihilominus deus
incarnat⁹ eſſet: quia ita competebat ho-
minē ꝑfectū eſſe z ſm naturā z ſm grām
z ſm glīam: ſicut ſi eſſet in ſtatu lapſo: et
q̄dāmodo ampli⁹. Et ſm iſtā opinioneꝫ
et qui hanc opinionē ſequūtur concedūt
rationes que ad hanc partē adducūtur.
¶ Nota hanc opinionē tenent Lyncon-
enſis Alexander de ales et Scotus cum
quib⁹ magiſter Stephanus: beatus ſan-
ctus Thomas remanet dubius z ſoluit
rationes pro et contra. Rationes vero

ad oppoſitum et auctoritates per hoc ef-
fugiunt quia dicunt eas intelligi debe-
re ſm q incarnatio dicitur carnis mor-
talis et paſſibilis aſſumptio. Loquitur
enim ſcriptura ⁊ littera de incarnatione
ſm eum modum qui fuit poſt lapſum nō
penes eum modū qui fuiſſet homine per-
ſiſtente in ſtatu innocentie. Aliorū vero
poſitio fuit q precipua ratio incarnatio
nis fuit reparatio generis humani q̄uis
multe ſint rationes cōgruentie huic an-
nexe. Iſta eſt em̄ precipua reſpectu om-
nium quia niſi genus humanum fuiſſet
lapſum: verbum dei non fuiſſet incarna-
tum. Et ratio huius eſt: quia incarnatio
dei eſt ſuperexcedentis dignationis: et
ideo cum ſit ibi quidem exceſſus non fu-
iſſet introductum incarnationis myſte-
rium: niſi preceſſiſſet exceſſus oppoſitus
per ipſum corrigendum et reſtaurandū.
Unde niſi deus ouem ſuam perdidiſſet
non de celo ad terrā deſcendiſſet. Quis
autem horum modorū melior ſit nouit
ille qui pro nobis incarnat⁹ eſt. Quod
etiam horum alteri preponendum ſit dif
ficile eſt videre: pro eo q vterq modus
catholicus eſt: ⁊ a viris catholicis ſuſti-
netur. Uterq etiam modus excitat ani-
mam ad deuotionem ſm diuerſas conſi-
derationes. Uidetur autē primus mo-
dus magis conſonare iudicio rationis.
Secūdus tamen ſicut apparet plus cō-
ſonat pietati fidei. Primo quia auctori-
tatibus ſanctorꝫ et ſacre ſcripture magis
concordat. Nam auctoritates tam noui
q̄ veteris teſtamēti. Ubi de filij dei de-
ſcenſu loquuntur: generis humani libe-
rationem rationem reddūt qđ patet ſin-
gula diſcurrendo. Sancti etiam hoc di-
cunt ſicut patet per argumenta in ante
oppoſitum. Et quia diuina eloquia nobi
liſſimam ⁊ precipuam incarnationis ra-
tionem aſſignant generis humani libera
tionem nihil etiā a nobis dicendū eſt pre
ter ea que nobis ex ſacris eloquijs claret
ideo magis videtur pietati fidei conſo-
num q precipua incarnationis ratio ſit
liberatio generis humani q̄ aliter ſenti-
re. Et hoc aperte dicit Auguſtinus in li
bro de verbis domini in ſermone. lxxviij.
tractans illud Luce. xix. Uenit enim fi-
lius hominis ſaluum facere quod perie-
rat. Si homo nō periſſet filius hominis
non veniſſet. Et expreſſius idē tractans
illud prime Timothei primo. Uenit in
hunc mundum peccatores ſaluos facere
Nulla cauſa veniendi fuit chriſti ratio
niſi peccatores ſaluos facere. Et idē plu
ra dicit ad hoc pertinētia. Et in illa ora-
tione que incipit. A cella aromatica que
dicit eſſe. Auguſtin⁹ hoc ipſum habetur
expreſſius. Ad hoc etiam cōcordant ver
ba Bernardi ⁊ gloſa ſuper dictum locū
epiſtole ad thimotheū. ¶ Secūdo vero
predictus modus magis concordat pie-
tati fidei: quia deum magis honorificat
q̄ precedens. Nam precedens modus
quodammodo deum intra perfectionem
vniuerſi concludit ⁊ quandam neceſſita-
tem incarnationis imponit ei cum dicit
opera eius non poſſe aliter ad perfectio-
nem duci. Hic autem modus dicendi cū
dicit q incarnationis myſterium eſt ſu-
per omnem perfectionem: ponit chriſtuꝫ
eſſe ſupra omnem perfectionem vniuerſi-
tatis ſiue quantum ad naturā: ſiue quan
tum ad gratiam: ſiue quantū ad gloriā
Et hoc recte facit: quia ſicut dicit philo-
ſoph⁹ libro vndecimo ꝑme philoſophie.
Deus ſupra omnem vniuerſi ordinem
ponendus eſt: ſicut non dicitur eſſe dux
de exercitu ſed ſupra exercitum. ¶ Ter-
tio modus iſte dicendi de incarnationis
myſterio eſt magis commendabilis dum
dicitur q hoc myſterium non debuit fie-
ri niſi ex maxima cauſa: vtpote propter
placandam diuinam iram et reſtauran-
di omnia ſiue que in celis ſunt ſiue que
in terra. Et ideo diſconuenit q tantum
myſterium non fuiſſet introductum niſi

preceſſiſſet lapſus nobiliſſime creature ⁊ offenſio maieſtatis diuine. ¶ Quarto etiam fidelem affectum magis inflammat: plus enim excitat deuotionem anime fidelis ꝙ deus ſit incarnatus ad delenda ſcelera ſua q̄ conſummanda opera ſua. Quoniam ergo hic modus dicendi et ſi non videatur eſſe ita ſubtilis ſicut precedens: plus tamen conſonat pietati fidei. in hoc auctoritatibus ſanctorum concordat magis et deum magis honorificat etiam incarnationis myſterium magis commendat et affectum noſtrum ardentius inflammat. Ideo concedendum eſt vt predicte auctoritates oſtendunt ꝙ p̄cipua ratio incarnationis fuit redemptio generis humani: q̄uis multe alie cõgruentie huic ratione ſint annexe. ¶ Nota ꝙ ſi homo non peccaſſet adhuc potuiſſet chriſtus veniſſe: vt redemptor perfectiſſimus. Deus enim per acceptionem meritorum Chriſti perfectiſſimorum potuit preſeruare totum genus humanum a lapſu. Sed redemptio alicuius preſeruatiua a peccatis eſt multo nobilior q̄ redemptio ſubleuatiua: ergo chriſtus potuit venire vt perfectiſſimus redemptor quãuis perfectiori modo venerit et debet intelligi de potẽtia dei abſoluta non ordinata. Tali enim modo redemptionis perfectiſſimo qui ſcilicet eſt per preſeruationem dicunt multi doctores redemptam fuiſſe digniſſimã matrem dei: non ſolum a peccatis actualibus ſed etiam ab originali a quo merito paſſionis chriſti preſeruata fuit. Poteſt etiam dici ꝙ omnes electi perfectius redimuntur merito paſſionis a peccatis que non committunt ⁊ poſſunt committere redemptione preſeruatiua q̄ ſubleuatiua.

Septimo queritur. que

trium perſonarum fuerit magis idonea ad incarnationem. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ perſona verbi ad incarnationem inter ceteras perſonas fuit magis idonea: ſiue loquamur de ipſa incarnatione in ſe: ſiue prout ordinata eſt ad humani generis redemptionem. Si enim loquamur de ipſa incarnatione in ſe: magis congruum fuit perſonam filij incarnari: et inquantum eſt imago: ⁊ inquantum eſt verbum ⁊ inquantum eſt filius. ¶ Inquantum eſt imago quia homo aſſumptibilis erat ratio dignitatis imaginis: et quia filius eſt imago patris: ideo magis conueniens erat filij perſonam aſſumere carnem. Rurſus quia filius dei verbum eſt patris ſic procedit ab ipſo vt pater ſe manifeſtet per ipſum: et ideo ſicut ad intentionis manifeſtationẽ verbum intellectuale copulatur voci ſenſibili: ſic ad diuinitatis reuelationem verbum patris congruum fuit incarnari vel vniri carni. Poſtremo quia filius eſt ſemel genitus ab eterno: ſic congruebat eum carnem aſſumere vt eſſet de genere hominum et ita hominis filium: et ideo decebat ipſum magis incarnari q̄ patrẽ et ſpiritumſanctum. Et hoc eſt qđ dicit beatus Auguſtinus in libro de trinitate et magiſter in littera ꝙ filius dei nõ queſiuit niſi matrem in terris quia iam habebat patrem in celis magis ergo decens fuit filium incarnari q̄ aliam perſonam. Si loquamur de ipſa incarnatione ſm ſe. Fuit etiam magis congruum: ſi loquamur de ipſa incarnatione ſm comparationem ad generis humani redemptionem: ⁊ hoc apparet ſi conſideremus hominis lapſum: ⁊ reparandi modum ⁊ reparationis fructum. Si conſideremus hominis lapſum videbimꝰ ꝙ lapſus fuit appetendo dei falſam ſimilitudinem et equalitatem: et quia filio primo attribuitur equalitas. Hinc eſt ꝙ quaſi ex ipſo ſumpſit homo lapſus occaſionem: et ideo inde ſumere debuit reparationem. Et hoc dicit Bernardꝰ explanãs illud

Propter me orta eſt hec tempeſtas tollite me. Ione ſecūdo. Uide in alexandro iſtam materiaȝ ⁊c̄. ¶ Aut certe in hoc ꝙ homo preſumpſerat dei ſimilitudineȝ directe contra filium peccauit: et ideo filio magis competebat vindicta et indulgentia et hoc eſt qđ dicit Anſelmus in libro cur deus homo. Homo ergo erat moriturus ⁊ diabolus quem erat expugnaturus ambo falſam dei ſimilitudinem preſumpſerant. Unde ſpecialius aduerſus eum peccauerunt. Illi itaqȝ cui ſpecialiter fit iniuria cōuenientius attribuitur culpe vindicta ⁊ indulgentia. ¶ Rurſus ſi conſideremus modum reparatōis magis competit filio. Reparati enim ſumꝰ per mediatoris obedientiam et ſupplicationem ⁊ quia magis competit filiuȝ ſupplicare patri ⁊ obedire. Hinc eſt ꝙ magis competebat perſone filij incarnari ꝙ̄ alij. vnde Anſelmus in libro cur deꝰ homo. ¶ Conuenientius conſonat filium ſupplicare patri quam aliam perſonam. Poſtremo ſi conſideremus reparationis fructuȝ vel effectum magis competebat filio incarnari: quia incarnatio ad hoc ordinatur vt ſimus filij dei. Si ergo poſterius per illud habȝ reduci quod eſt priꝰ in eodem genere congruū fuit vt filij dei adoptiui efficeremur per eum qui eſt filius naturalis. vnde Auguſtinus in. iij. de trinitate. Ut homo ex deo naſceretur primo ex ipſis natus eſt deus: oportuit enim vt per eum efficeremur filij adoptiui qui eſt filius naturalis. Et ſic patet ꝑ omnem modum ꝙ congruentius fuit filium incarnari ꝙ̄ alium: et concedende ſunt rationes que ad hoc inducebantur. ¶ Nota ꝙ filius adoptiuus eſt qui non eſt naturaliter genitus ab eo cuius dicitur filius nec habet ius in hereditatē poſſidendam ſuccedendi ſed ex gratia adoptatur vt habeat ius ad hereditatem q̄ eum adoptat. Unde ad hoc ꝙ aliquis dicatur filius adoptiuus quatuor requiruntur. Primo requiritur ad filiationeȝ adoptionis extraneitas in eo qui adoptatur ad eum qui adoptat. Secundo requiritur gratia: id eſt gratuita voluntas adoptantis. Tertio requiritur bonum ſiue hereditas pro qua habenda adoptatur. Quarto requiritur ꝙ non habeat ius ⁊c̄.

Octauo vero queritur.

Quo tempore fuerit magis congruuȝ filium dei incarnari. Nota ꝙ triplex eſt tēpus. Primum legis indite. Secundum legis ſcripte. Tertium legis gratie. Primū durauit ab adam vſqȝ ad moyſen. ſecundum a moyſe vſqȝ ad chriſtum. tertiū a chriſto vſqȝ in eternū. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ ſicut rationes oſtendunt que ſunt poſt oppoſitum: magis congruum fuit filium dei incarnari quaſi in fine ſeculorum quam in principio. Poteſt autem huius quadruplex ratio aſſignari quare tamdiu incarnari diſtulerit ¶ Prima eſt propter peccatum hominis puniendum. ibi enim manifeſtatur diuine vltionis ſeueritas que tantos clamores et luctus hominū tanto tempore ſuſtinuit: anteqȝ̄ vellet deſcenderet: et ipſe adam cum poſteritate ſua tanto tempore expectauit in limbo exulans a paradiſo et hoc propter manifeſtationem diuine iuſticie que nihil inultum dimittit. ¶ Secunda fuit propter morbum melius curandum Morbus enim ſpiritualis non curatur debite: niſi infirmus prius cognoſcat et pro curatione eius gratus exiſtat: plus enim homo egrotat per ingratitudinem procuratione ꝙ̄ culpe commiſſione. Et ideo debuit deus beneficiū incarnatiōis differre vt homo cōuinceretur de impotē tia ⁊ ignorantia anteqȝ̄ incarnaret. Et in lege indita: ⁊ in lege ſcripta: vt ſic conuictus confugeret ad diuinā miſericordiā.

et gratiam et confugiens curaretur effi-
caciter. ¶ Tertia ratio eſt propter ordi-
nem vniuerſi ſeruandum: quia enim hoc
erat plenum: id eſt maximū beneficium
differri debuit vſq̄ ad plenitudinem die
rum. Et propter hoc dicit apoſtolus ad
Gala. quarto. At vbi venit plenitudo tē
poris miſit deus filium ſuum factum ex
muliere factum ſub lege. ¶ Quarta ra-
tio fuit propter incarnationis benefi-
cium amplius commendandum. quod
enim amplius differtur: et diutius deſi-
deratur ⁊ precioſius reputatur. Et ideo
beneficium incarnationis quod eſt inter
dei beneficia precioſiſſimum prius de-
buit eſſe deſideratum ⁊ expectatū q̄ ex-
hibitum. Et propterea magis congru-
um fuit filium dei incarnari in fine tem-
porum: ⁊ concedende ſunt rationes que
hoc probant.

Irca diſtinctio-

c nem ſecūdam queritur pri
mo. Utrum maior ſit con-
gruitas in rationali crea-
tura q̄ in toto vniuerſo an econtrario.
Uide reſolutionem in textu. Ad primā
rationem in oppoſitum vbi dicit Augu
ſtinus. In rebus mirabilibus tota ratio
facti eſt potencia facientis. Dicendum
ꝙ duplex eſt ratio ſcilicet. Cauſalitatis
et congruitatis. Cauſalitatis eſt in effi-
ciendo. Cōgruitatis in ſuſcipiendo. Cū
ergo Auguſtinus dicit ꝙ ratio facti to-
ta eſt potencia facientis: intelligit de ra-
tione cauſalitatis non de ratione cōgrui
tatis. Ad ſecundum vbi dicit infinite di-
ſtantium non magis appropinquat vnū
q̄ alterum. Sed omnis creatura a na-
tura diuina diſtat ⁊c̄. Dicendum ꝙ hoc
intelligitur de diſtantia per receſſum ab
equalitate et participatione nature eter
ne: quia nihil eſt vniuocum creature ad
creatorem in nullo etiam creatura crea-
tori poteſt equari: ſed non habet verita-
tem de diſtantia que attenditur per com
parationem ad conueniencia ſm ratio-
nem ordinis et imitationis. Nam ratio
nalis creatura immediate in deum ordi-
natur ⁊ expreſſius inter creaturas deum
imitatur ⁊ ratione huius aſſimilationis
⁊ conuenientie habet rationem imaginis
et congruitatis reſpectu diuine vnionis.
Ad illud quod obijcitur ꝙ magis aſſimi
latur vniuerſum totum q̄ rationalis
creatura. Dicendum ꝙ aſſimilari dici-
tur dupliciter. Intenſiue vel extenſiue.
Et extenſiue verum eſt ꝙ magis aſſimi-
latur mundo archetipo ſiue deo maior
mundus q̄ minor ſiue vniuerſitas tota
q̄ rationalis creatura. Qualitatiue ſi-
ue intenſiue eſt econuerſo: propter ma-
gnam diſtanciam aliquarū partiū eius
in quibus relucet diuina bonitas delon-
ginquo ſicut in veſtigio.

Secūdo querit. Utrū

maior ſit congruitas ad vnionem in hu-
mana natura q̄ in angelo an econuer-
ſo. Et ꝙ ſit maior in angelo videtur. De
us ſpiritus eſt ſicut dicit Iohannis. iiij.
ergo creatura que plus habet de ratio-
ne ſpiritualitatis plus conuenit cū deo.
et que plus conuenit cū deo. plus eſt vni
bilis in vnitate perſone: cum ergo natu-
ra angelica ſit ſpiritualior q̄ humana:
videtur ⁊c̄. Reſpondeo dicendū ꝙ abſq̄
dubio maior fuit congruencia ad vnionē
in creatura humana q̄ in angelica. Et
hoc quidem ſatis manifeſtat ipſa opera-
tio diuina. Deus enim nuſq̄ angelos
apprehendit ſed ſemen abrahe apprehen
dit. Ratio autem maioris cōgruētie du-
pliciter accipitur videlicet ſm humane
nature inſtitutionem: ⁊ ſm eiuſdem repa
rationē. Scdm nāq̄ hūane nature inſti-
tutionē maior eſt cōgruitas in hūana na
tura q̄ angelica. Et hoc triplici de cā ſcꝫ

Propter ꝑſonalē diſtinctionē. Propter maiorē diuini exemplaris repreſentationem. Propter multiplicē hominis cōpoſitionem. Prima ꝓpter perſonalē diſtinctionē: que quidē in humana reperit̄ ſm originem: ⁊ nō angelica ⁊ ideo magis cōgruebat ꝙ perſona filij que diſtinguit̄ a perſona patris ſm originē eam naturam acciperet in qua proprietatē filiationis retineret ⁊ hoc quidē factū eſt in humane nature ſuſceptione. Nam idem ipſe qui ab eterno erat patris filius et tpe factus eſt filiꝰ virginis matris. ¶ Secūda cauſa eſt propter maiorem diuini exemplaris repſentationē ratione cuiꝰ homo dicit̄ minor mūdus. Anima eñ rationalis nō tm̄ repſentat deū prout cōſiderat̄ in ſe: ſed inquantum vnitur corpori qđ regit ⁊ in quo tota habitat ſicut deus in maiori mundo. Et hoc dicit Auguſtinꝰ pluries Ratione huius maioris cōformitatis maior erat ratio vnibilitatis. ¶ Tercia ratio eſt ꝓpter multiplicem hominis cōpoſitionē. Quia eñ hō cōpoſitus eſt ex natura corporali ⁊ ſpirituali: ⁊ quodāmodo cōmunicat cū omni creatura ſicut dicit gregorius. Hinc eſt ꝙ cū humana natura aſſumit̄ et deificat̄: quodāmodo omnis natura in ea exaltatur: dū in ſuo ſimili deitati vnitur. Et hinc ē ꝙ aſſumptio humane nature plus facit ad totiꝰ vniuerſi ꝑfectionē: ꝗ̄ angelice: ⁊ idō maior eſt in ea ꝯgruitas ad vnionē etiā ſm ſuā inſtitutionē. ¶ Silr ⁊ ſm reparationē maior cōgruitas in ea reperit̄ ad vnionē triplici de cauſa ſcʒ quia hō magis indigebat ⁊ minus indignus erat et amplius ei proderat vt filiꝰ dei aſſumeret naturā ſuā. Magis indigebat quia totꝰ lapſus fuerat: id eſt tota natura: vl' ſpēs hoīs: minꝰ indignꝰ erat: quia ꝑ aliū corruerat: plus ei proderat: quia adhuc in malo obſtinatus nō erat. Quoniā ergo diuina miſericordia iſta tria penſat in bñficijs que impendit. Hinc eſt ꝙ deus qui eſt diues in miſericordia propter nimiā charitatem qua dilexit nos magis aſſumpſit humanam naturā ꝗ̄ angelicā: quia maior reperiebatur in ea congruentia ad ſuſcipiendum tantū beneficiū diuine miſericordie vt per illud releuaret̄ a miſeria. Hec autē ratio que ſumpta eſt ad humani generis reparationem efficatior ⁊ principalior eſt ꝗ̄ precedens: Quia vt ſupra precipua ratio incarnatiōis fuit humani generis reparatio. Ad id qđ obijcit̄ in contrarium. Primo dicendum eſt quia et ſi plus cōueniat intenſiue: nō tamē plus extenſiue: Homo eñ cōuenit in ſpiritualitate ratione anime ⁊ corpus ſuperadditū facit ad conformitatis maioritatē: et ſic vtroꝗ̄ videlicet ſpiritu ⁊ corpore maior fit repreſentatio exemplaritatis diuine. Ad id etiā ꝙ obijcitur qđ angelus magꝭ indigebat ꝗ̄ homo. dicendū ꝙ falſum ē homo eñ totaliter indigebat quia totaliter lapſus fuerat: angelus vero nō. Et ſi obijcis ꝙ angelus lapſus magis indigebat ꝗ̄ homo lapſus. Dicendū ꝙ ſi magis indigebat minus tamē dignus erat quoniā ex maiori ſuperbia peccauerat. Unde Bernhardus in canticis. Quis tam indiget miſericordia ſicut miſer? Et quis tam indignus eſt miſericordia ſicut miſer ſuperbus? Preterea ipā aſſumptio angelice nature angelo lapſo nō ꝓdeſſet quia cū obſtinati ſint naturaliter in malicia non inflāmarentur ad humilitatem nec ad charitatē per exhibitionē tanti beneficij et exempli. Et id videmus hodie in multis peccatoribus quibus propter ſuam peruerſitatem valde parum ꝓdeſt incarnatio chriſti.

c Jrca diſtinctionem tertiam tertij ſentētiarum queritur. Utrū caro beate marie virginis fuerit ſanctificata ante animationē. Uirgo eſt concretum huius abſtracti virginitatis. Nota ꝙ virginitas capit̄ quattuor modis. Primo modo dicitur eſſe integritas

carnis quedam ⁊ ſic omnis mulier naſcitur virgo: et iſta virginitas ſiue integritas carnis non eſt virtus moꝛalis ⁊ meritoꝛia patet: quia nulla virtus ineſt nobis a natura. Item virginitas vt eſt virtus moꝛalis et meritoꝛia poteſt eſſe in vtroq̄ſ ſexu indifferenter: virginitas que ſola eſt integritas carnis reperit̃ in muliere ſolum. Et eſt quoddam peſſulum vel quedam pellicula que vocatur caſtrū virginitatis. ¶ Secundo modo capitur pꝛo inexperiencia cuiuſcunq̄ʒ veneree delectationis in perſona apta nata experiri. Iſto modo virginitas eſt termin⁹ priuatiuus quia ponit negationem experientie veneree delectatoīs ⁊ ponit aptitudinem. Ex quo ſequitur ꝙ angeli nō poſſunt habere virginitatem quia non ſunt apti nati. Et ſic iſta virginitas nō eſt virtus nec meritoꝛia: patet quia eſt in pueris paruis qui nō habent vſum rationis ¶ Tertio modo capitur pꝛo habitu continendi ab omni venerea delectatione cū negatione voluntarie experientie de preterito. Iſto modo mulier duodecim vel quindecim annoꝛum que nunq̄ʒ cecidit eſt virgo ⁊ eſt vere virtus ⁊ meritoꝛia vite eterne: licet habeat voluntatem matrimonio coniungi quādo placuerit parentibus. ¶ Quarto modo capitur pꝛo habitu continendi ab omni venerea delectatione cum negatione voluntarie experientie de futuro pꝛopter deum ⁊ iſto modo diffinitur ab Auguſtino. Eſt continentia qua integritas carnis ipſa creatoꝛi carnis et anime vouetur cōſeruatur ⁊ conſecratur: ⁊ eſt perfecta ſpecies continentie. Notandum ꝙ virginitas ſe habet ad continentiam ſicut magnificentia ad liberalitatem. Liberalitas enim reſpicit materiam circa ſumptus ſiue magnos ſiue paruos. Magnificentia autē ſolum magnos ſumptus. Et ſic omnis magnificentia eſt liberalitas ſed nō econtra ſm̄ Ariſtotelem quarto ethicoꝛum: ſic continentia dicit abſtinentiā ab omni actu libidinoſo illicito contra leges matrimonij ⁊ iſta eſt in matrimonio. Continentia vero in virginitate: Id eſt virginitas dicit continentiam ab omni coitu ſcilicet licito ⁊ illicito et ſic omnis virginitas eſt continentia et non econuerſo. Sola ergo virginitas mentis eſt virtus patet quia caro non eſt ſuſceptiua virtutis et gratie de ſe. Aliqua mulier etiam naturaliter loquendo poteſt eſſe mater alicuius ipſa remanente totaliter virgine virtute: vt de oppreſſa violenter ⁊ contra voluntatem ſuam que poteſt concipere. Virginitas que eſt virtus poteſt in vtroq̄ʒ ſexu deperdi per ſolam voluntatem experiendi delectationem veneream poteſt tamen recuperari per penitentiaʒ niſi poſuerit illam malam voluntatem in actum. Et aliqui doctoꝛes dicunt ꝙ etiam virginitas carnis ſiue integritas poteſt amitti per ſolam volitioneʒ intenſam libidinoſam vel in aſpectu intenſo mulieris vel econuerſo vel in tactib⁹ mulierum quia in talibus aliquando emittitur ſemen et poteſt frangi pellicula illa que dicitur clauſtrum virginale. Virgo beata habuit omnes iſtas virginitates. Pꝛimam quia chꝛiſtus exiuit de vtero ſuo abſq̄ʒ aliqua fractura: ⁊ ſic duo coꝛpoꝛa fuerunt in eodem loco. Quartam habuit quia dicunt doctoꝛes ꝙ ipſa vouerat virginitatem alioquin fruſtra dixiſſet non cognoſco virum: id eſt non cognoſcere pꝛopoſui ⁊ noui. Secundo queritur: Utrum anima beate virginis fuerit ſanctificata ante peccati oꝛiginalis contractionem. Require in ſermone: Nondum erant abyſſi.

Sciendū circa ſecundū

articulū ꝙ aliqđ pōt eſſe in alio q̄nq̄ʒ modis. Uno mō effectiue cauſaliter vel virtualiter: ⁊ ſic omnis effectus eſt in cauſa ſua anteq̄ʒ pꝺucat̃: ſicut rana eſt in ſole virtualiter: caloꝛ aque in igne ⁊c̄. Et hoc modo oīa ſunt in deo virtualiter. Alio

modo aliquid poteſt eſſe in alio materialiter ſic tota domus anteq̃ fiat eſt in lignis et lapidebus ex quibus fieri debet. Tertio modo ſm rationem ſeminalem iſto modo filius generandus eſt in parẽtibus naturaliter anteq̃ concipiatur. Quarto modo ſeminaliter ſicut quercꝰ eſt in glande et petrocilium eſt in ſemine petrocilij. ¶ Nota quicquid eſt ĩ aliquo ſm rationem ſeminalem eſt in eo ſeminaliter ſed non econtra: quia proprie ratio ſeminalis eſt ex concubitu veri et mulieris. Unde caro chriſti fuit ĩ lumbis priorum parentum ſeminaliter tanq̃ ex materia in qua prefuit quia ſanguis virginis vnde fabricatuʒ eſt corpus chriſti geſſit vicem ſeminis: licet ergo nõ fuerit ſm rationem ſeminalem fuit tamen ſeminaliter. Quinto modo aliquid dicitur eẽ in alio obiectiue vel tanq̃ in potentia appetitiua vt Johãnes eſt in amore meo. Et hoc dupliciter vel habitualiter ⁊ ſic ſemper eſt. vel actualiter ⁊ ſic eſt dum euʒ actualiter amo. Athomos id eſt particularis: vide textum. Caro chriſti fuit peccato obnoxia. Iſta propoſitio eſt exponẽda vel falſa: de rigore ſermonis quia ſanguis chriſti de quo formatum eſt corpus chriſti nõ erat corpus eius quia ſanguis ille prius corrumpitur ⁊ perdit formam ſanguinis ⁊ conuertitur in carnẽ. ¶ Secunda caro chriſti in parentibus fuit ſeminaliter traducta. Si dicitur ꝙ ſm legem concupiſcentie eſt falſa: bene conceditur ꝙ fuit traducta ſeminaliter ſed nõ ſm rationẽ ſeminalem. Caro xp̄i fuit decimata eſt falſa quia aliqueʒ decimari in aliquo non eſt niſi a parentibus deſcendere ſm rationem ſeminalem.

Tertio queritur. Utruʒ

caro chriſti fuerit in parentibus aliter q̃ caro aliorum hominuʒ ſm legem propagationis. Dicendum ꝙ dupliciter eſt loqui de carne chriſti: aut quantum ad materiam vnde ſumpta eſt aut quãtum ad formam ſm quã anime chriſti coniuncta eſt et a verbo in vnitatem perſone aſſumpta. Si loq̃mur de carne chriſti ſm materiam hoc eſt de eo vnde facta eſt caro chriſti ſic conceditur a magiſtro in littera ꝙ peccato fuit obnoxia: quia ante conceptionem chriſti tota maſſa humani generis corrupta erat ſicut ſupra monſtratum eſt. Si autem loquamur de carne chriſti ſm formam ſic dicendum eſt ꝙ nunq̃ peccato fuit obnoxia quia nunq̃ habuit illam formam ꝙ eſſet immũda et maculata. ¶ Secundum autem ꝙ caro dicitur dupliciter ſic ⁊ de propagatione dupliciter contingit loqui. Aut ratione materialis aut ratione formalis. Si ratione materialis contingit loqui ꝙ ſic ꝓpagata fuit ab adam vſq̃ ad virgineʒ in tota illa genealogia: ⁊ tota illa propagatio fuit ſm legem nature ⁊ cõcupiſcentie. Si quãtum ad eſſe actuale ⁊ formale ſic concepta fuit a virgine preter legem nature et cõmunem legem concupiſcentie. Et ſic patet ꝙ vno modo dicendi concedi poteſt ꝙ caro chriſti materialiter loquendo ſic fuit in lumbis parentum ſm propagationem ſicut caro aliorum hominuʒ. hec eſt prima opinio que eſt falſa ſm magiſtrum noſtrum. ¶ Secũda opinio. Sed quoniam caro q̃tum eſt de ratione ſui nominis non nominat materiã ipſam tantũ: ſed materiam ſub tali forma et propagatio ⁊ lex propagatiõis addita ei quod eſt caro chriſti reſpicit eius eductionẽ ſm eſſe actuale. hinc eſt ꝙ hec eſt impropria imo falſa caro chriſti fuit obnoxia ⁊ hec caro xp̄i fuit ex parentibꝰ ſeminaliter traducta ꝓ eo ꝙ in oĩbꝰ q̃tuʒ eſt de vi ſermonis predicatuʒ rõne materie tm̃ nõ attribuitur ſubiecto ſed ratiõe materie ſub tali forma. Caro cũ res eſt ſubſtantialis: ⁊ ideo q̃uis ſupponat verbo de p̄terito opʒ tñ ad idem tp̄us referri formam p̄dicari cũ ſubiecto: ⁊ ideo omnes

ꝑdicte locutiões tā̄ꝗ̄ falſe ⁊ īpꝛoprie ſūt
negāde niſi ꝓferantur cū̄ determinatiōe
ſcꝫ rōe material' ꝑncipij. Si aūt alicubi
abſolute ꝓferant' cū̄ determinatiōe ſunt
exponēde. Cōcedendū eſt ꝗ̄ ꝙ aliter fuit
caro xp̄i ſm ꝓpagationis legē in pentib⁹
ꝗ̄ alioꝝ hoim. Nam caro alioꝝ hoim oꝛ
tum habuit a parētibꝫ ſm ſeminalē rōnē
⁊ ſm legē ↄcupiſcētie. Illud aūt dꝛ ꝓce/
dere ſm rōnem ſeminalē qḋ quidē exit in
eſſe ſm virtutē ⁊ opatiōnē nature ſic ſūt
illa in quoꝝ ꝓductiōe natura nō ſolū ſe
hꝫ ꝑ modū obedientis ⁊ ſuſcipientis: imo
etiā ꝑ modū nature agētis ⁊ dantꝭ ſpēm
ſiue cōpletionē: ⁊ hoc iportat ꝙ dico ſemi
nalis ratio ꝓpꝛie loquēdo. Illud aūt in
telligit' traduci ſm legē cōcupiſcentie in
cui⁹ ꝓcreatione cōcurrit feditas delecta/
tionis carnis ex parte viri generantis et
mulieris ↄcipientis: neutrū hoꝝ in gene
ratiōe xp̄i fuit. Nam ↄceptio eius mira/
bilis fuit ⁊ ſupꝛa virtutem nature. Non
fuit em̄ ex virili ſemine: pꝛo eo ꝙ caro ei⁹
ↄcepta fuit ex ſola mr̄e. Neqꝫ ſm legē cō
cupiſcentie: qꝛ non interuenit delectatio
ex cōmixtione ſexus. Conceptus em̄ fuit
ex caſtiſſimis virginis viſceribus.

Querit' quarto Utrum

coꝛpus xp̄i ꝓductū fuerit ad ꝑfectā mo/
lem ſubito aut ſucceſſiue. Et qꝛ ſucceſſi/
ue oſtendit' pꝛimo. Luce. ij. Puer iſte cre
ſcebat: ſꝫ crementū etatis ſequit' cremen/
tum molis ergo. Itē ſicut ꝑꝫ ex hiſtoꝛia
euāgelica xp̄s habuit neceſſitates infan/
tiles vn̄ ⁊ lactatus fuit a matre. Hoc aūt
nō eſſet niſi paruulus eſſet in ꝗ̄titate: ꝗ̄
videt'. ¶ Rn̄ſio dicendū ꝙ coꝛp⁹ xp̄i ꝗ̄/
tum ad ꝗ̄titatē molis ad ꝑfectionē dedu
ctū eſt ꝑ ſucceſſionē tp̄is: ⁊ rō hui⁹ eſt qꝛ
ꝑfectio ꝗ̄titatis illius coꝛpis fuit opatio
ne nature cui⁹ eſt operari ſm ſucceſſionē
tp̄is. Si aūt querat' vn̄ eſt ꝙ deus coꝛp⁹
illud ad ꝑfectionē voluit deduci median
te nature opatione. Dicendū ꝙ hoc fecit
deus valde cōgrue. Hoc em̄ ꝗ̄uis alio
modo facere poſſet ſic tn̄ fecit ad ↄfirmā/
dam fidei firmitatē ⁊ veritatē ad cōmen/
dandam humilitatis virtutē ad ↄſeruan
dam vniuerſitatis legeꝫ. In hoc em̄ fidei
veritas ↄfirmat' dū manifeſte oſtendit' ꝑ
cōuerſationē ⁊ ſimilē modū ꝓficiendi in
etate: ꝙ xp̄s non fantaſticā ſed veram car
nē aſſumpſit ⁊ hoc quidē valde fuit opoꝛ
tunū: qꝛ ſine fidei veritate nullus eſt icar
nationis fructus. Hūilitatis etiā virtus
in hoc commendat' dum dei filius qui eſt
rex ⁊ dn̄s dominantiū factus eſt ꝑuulus
et qui ꝑus nullo indigebat: lacte mater/
no ſicut alij paruuli paſcebat': pannis in/
uoluebatur ⁊ alia plura geſſit quibꝫ hu/
militatis vilitas commendatur. Et hoc
valde opoꝛtunū fuit qꝛ ꝓpter hoc potiſ/
ſime deus deſcendit de celo vt ſuꝑbiā ex/
tirparet. Uniuerſitatis etiaꝫ lex ⁊ oꝛdo
cōſeruatur: qꝛ vnicuiqꝫ nature cōceſſit ꝓ
pꝛiā opationeꝫ. nec vtitur miraculis vbi
natura per ſe ſufficienter pōt opari. Et
qꝛ natura in xp̄o ſatis ſufficienter pote/
rat coꝛpus xp̄i ad ꝑfectaꝫ ꝗ̄titatē dedu/
cere ita ꝙ in nullo derogabat' eius digni
tati. Ideo noluit xp̄s anticipare vt tāꝗ̄
vniuerſitatis iuſtus adminiſtratoꝛ vnū
quodqꝫ iuxta virtutē ſibi cōpetentē opa/
ri ſineret. Et hoc quidē conueniebat: qꝛ
naturā nolebat ꝑimere ſed repare: ⁊ hoc
inſinuat quia maioꝛ ptās vſum inferioꝝ
poteſtatis non debet abſqꝫ cauſa pꝛiua/
re. Et ſic patet ꝙ valde rationabil'r de⁹
coꝛpus xp̄i ad perfectam ꝗ̄titatem mo/
lis deduxerit ꝑ tēpoꝛis ſucceſſionem. No
ta quomō poſſibile fuit deo foꝛmare coꝛ/
pus chꝛiſti in tanta quantitate molis in
quāta fuit crucifixus: ſicut facit in conſe
cratōe coꝛpoꝛis ſui quottidie. Nota Au
guſtinus in tertio de trinitate tractans
illud verbum Ioh. xxj. Soluite templū
hoc dixerūt iudei. xlvi annis. Hic nume
rus perfectioni dominici coꝛpis cōuenit
cōgrue qꝛ vt dicūt phiſici tot diebus foꝛ
ma humani coꝛpis perficitur cuꝫ omnes
alij fere in. xli. diebus.

Quinto querit᷑. vtrum mēbroꝝ formatio et diſtinctio facta ſint ſubito an ſucceſſiue in corpore dominico ¶ Rn̄deo dicēdū ꝙ abſqꝫ dubio ſicut dicit Aug⁹. ſcꝫ in duobꝫ ꝑmis articul' poſt oppoſitū. Corp⁹ xp̄i ab inſtanti ↄceptionis habuit ꝑfectionē organizationis. Et rō hui⁹ ſumi pōt ex ꝑte verbi aſſumētis: ꝛ ex ꝑte virtutis efficientis: ꝛ ex parte virginis concipientis. Ex parte verbi aſſumētis: qꝛ nō decebat illud aſſumere partem humane nature vt eſſet hō ſꝫm q̄d ſed totā humanā naturā ꝛ ita carnē ꝛ animā maxime cū aīa dat carni congruentiā vt vniat᷑ cū diuina ꝛ humana natura: ſicut oſtenſum eſt ſupra. Et qm̄ aīa nō ē nata vniri niſi carni formate ꝛ organizate. Jō in ꝑmo inſtanti ſue cōceptiōis fuit corp⁹ xp̄i ad ꝑfectā organizationē deductum. Nō etiā eſt ex parte virtutis oꝑantis: qꝛ ibi ꝟtus diuina operat᷑ mirabiliter. Hoc eſt eīm miraculū miraculoꝝ ꝙ femina cōcipiat deū. Et ideo ad ſue miraculoſe potentie oſtenſionem ſubito formauit illud corpus qđ natura nō poteſt formare niſi ſucceſſiue. Ratio vero nihilominꝰ eſt ex parte virginis cōcipientis: que ſtatim vt conſentit repleta fuit ſpūſancto ꝛ mater dei effecta. Juxta illud qđ angelus annunciabat. Et qm̄ mater dei nō eſſet niſi deus quē conceperat vnitus eſſet carni ꝛ caro nec deo nec anime congruebat: niſi haberet membrorum diſtinctionem conuenientem. Hinc eſt ꝙ ab inſtanti conceptionis corpus chriſti debuit in mēbroꝝ diſtinctione perfectum eſſe.

Circa diſtinctionem quartā querit᷑. Utrū filij dei incarnatio debeat appropriari patri an ſpirituiſancto. ¶ Nota differētiā int̄ ꝓpriū ꝛ appropriatū: qꝛ ꝓpriū vni ſoli ꝑſone conuenit vt generare cōuenit patri. Appropriatū autē eſt illud qđ attribuit᷑ vni ꝑſone. vel ꝓpter errorē vitandū. vel ꝓpter veritatem manifeſtandā: propter errorē vitandum: vt potencia attribuitur patri ꝓpter hereticos qui dixerunt patrem antiquum ꝛ debilem. Sapientiā filio quia dicebant inſipientē. Clementiā ſpiritui ſancto: quia dicebant eſſe eū ſpm̄ tempeſtatis. Licet pater ꝛ filius et ſpūſanct⁹ ſit vna potencia: ſapiētia: ꝛ bonitas ꝛ tm̄ cōueniat vni ſicut alteri. Propter veritatem ꝛc̄. dicitur. Quia amor in diuinis capitur dupliciter. Uno modo eſſentialiter ꝛ cōuenit trinitati. Alio modo perſonaliter: ꝛ ſic conuenit ſpirituiſancto in q̄ꝫtum ſpirituſſanctus procedit a patre ꝛ filio per modū doni ꝛ amoris. Paternitas eſt habitudo ſiue relatio ꝓducentis naturaliter ſimilis ꝓducto i naturali intelligibili vel ſenſitiua. vnde paternitas vt dicit Ariſto. fundat᷑ ſuꝑ genuiſſe. Dicitur naturaliter ꝛ non libere: qꝛ ſpūſſanctus non dicit᷑ filius patris vel filij: quia debent cōuenire in ſpecie: ideo ſol nō dicitur pater lune. Dicit᷑ etiā ſenſitiua qꝛ bene eſt paternitas inter bruta ↄtra aliq̄s ꝛ ꝑ iſtam diffinitionē pꝫ diffinitio filiationis q̄ eſt habitudo producti naturaliter ſimilis ꝓducenti in natura intelligibili vl' ſenſitiua. ¶ Reſpōdeo ad q̄ōnem ꝙ opus incarnationis manifeſtatiuū eſt diuine potētie ſapie ꝛ bonitatis: ſꝫm diuerſas ↄditiones in ipſo repertas. Cōtigit eīm loqui de ipſo ſcꝫ opere q̄ꝫtum ad vnibilia ꝛ q̄ꝫtum ad vnionis modū ꝛ q̄ꝫtum ad vnionis fructum. Jn cōparatione ad vnibilia inter q̄ eſt infinita diſtantia manifeſtat᷑ diuina potentia. Jn cōparatiōe vero ad vnionis modū congruentiſſimū ꝓut cōpetebat ad humanū remediū manifeſtatur dei ſapiētia: qꝛ ille qui vicerat hominē per hoīem victus eſt. ¶ Et nota ꝙ de⁹ potuiſſet nos aliter redimere ſi voluiſſet: vt mittendo vnū angelū vel creādo aliquē hominē purum ſine peccato ſꝫ nō tantū manifeſtata fuiſſet dei ſapiētia. Jn comparatione vero ad fructum ſiue

effectũ cõſequentẽ quo ſe obtulit deo pa
tri in odorem ſuauitatis manifeſtaꝛ diui
na bonitas:miſcðia:ꝛ charitas. Et hoc ẽ
qð dicit Damaſce.li.iij.ca.ij. Monſtraꝛ
ſimul in incarnatione:bonitas:iuſticia ꝛ
ſapia. Bonitas qdẽ:qꝛ nõ deſpexit ꝓpꝛij
plaſmatis infirmitatẽ ſed viſcera eiꝰ cõ/
mota ſunt ipſo cadẽte: manum porrexit
Juſticia qm̃ hoĩe victo nõ aliũ fecit vince
re tyrãnũ. Sapia:qm̃ inuenit apoꝛiã.i.
vulneris difficilis curã decẽtiſſimã. Qm̃
g̃ in incarnationis ope ſm cõparationes di
uerſas ꝯuenit inuenire appꝛopꝛiata trib
ꝑſonis valde excellẽter ꝛ ꝑcipue. Hinc ẽ
ꝙ cõceptio cũ ſit opus triũ ꝑſonarũ ap/
propꝛiari põt trib perſonis ſm diuerſas
cõparationes ſicut oñdunt rõnes. Scri/
ptura tñ magꝭ appꝛopꝛiat ſpũiſancto:vt
patet Luce ꝑmo ꝙ̃ alicui triũ ꝑſonarũ.
Et hoc duplici rõne: videlicet ꝓpter er/
roꝛis excluſionẽ:qꝛ in ꝯceptiõe humana
ꝯſueuit ſe imiſcere feditas ꝯcupiſcentie:
ac ꝑ hoc oꝛiginalis culpa. Ne illud ergo
dicaꝛ fuiſſe in cõceptione xp̃i dĩ ꝯceptus
fuiſſe de ſpũſancto ad excludendũ carna
lem cõmixtionẽ ꝛ ꝯcupiſcẽtie feditatem
Alia rõ eſt ꝓpter veritatis manifeſtatio/
nẽ. Illud em̃ qð maxime ꝑparauit virgi
nem ad filij dei ꝯceptionẽ fuit amoꝛ diui
nus. Vñ queadmodũ mulier ꝯcipit per
viri dilectionẽ ꝛ ipſiꝰ adheſionẽ q̃ eſt cum
deſiderio ꝛ amoꝛe fructis gñatiue:ſic bea
ta virgo ꝓpter amoꝛis ſingularitatẽ con
cepit deum ex deo:ꝛ iõ ꝯcepiſſe dꝛ de ſpi/
ritu ſctõ. Et hanc rõnez aſſignat Hugo
de ſctõ victoꝛe in quodã ſuo libꝛo vbi ſic
dicit. Cõcepit virgo maria de ſpũſancto
nõ ꝙ de ſpũſancti ſubã ſemen partꝰ ac/
cepit:ſꝫ ꝙ ꝑ amoꝛẽ ꝛ operationẽ ſpũſan/
cti ex carne ꝟginis diuino partui ſubam
miniſtrauit. Nã qꝛ amoꝛ ſingulaliter in
coꝛde ardebat: ideo in carne eiꝰ mirabi/
lia faciebat amoꝛ ſpũſcti. Cuiꝰ dilectiõe
qꝛ in coꝛde nõ ſuſcepit ſociũ. iõ operatio
in carne illius nõ habebat exemplũ. Et
ſic pꝫ ꝙ ꝓpter erroꝛis excluſionẽ ꝛ veri/
tatis manifeſtationez incarnatio filij dei
potiſſime appꝛopꝛiari debet ſpiritui ſan
cto. Et ꝓpter has rõnes duas frequen/
ter in ſcriptura fit appꝛopꝛiatio.

Tertia queſtio.

Utrum xp̃i cõceptio vel incarnatio fuerit ex me/
ra gratia. An hoc impetrauerunt patrũ
merita ſanctoꝝ. ¶ Reſpondeo dicendũ
ꝙ de beneficio incarnatiõis ſicut de alijs
beneficijs diuinis loqui eſt tripliciter ſcꝫ
quãtum ad ſubſtantiam vel eſſentiam: ꝛ
quãtum ad efficatiã. ꝛ quãtum ad circũ/
ſtantiam. Si loquamur de ipſo quãtum
ad eſſentiam ſic dicendum ꝙ illud benefi
cium erat ſupꝛa ſanctoꝝ patruꝫ merita.
Propterea quia nõ eſt iuſte retributiõis
ſed dignationis eminentiſſime:et non ſe/
quitur merita hominis lapſi:ſed potius
eſt fundamentũ omnis meriti:qꝛ nullus
deo placere potuit poſt lapſum abſqꝫ fi/
de iſtius bñficij vel in generali vt ſuple
ſimplices vel ſpeciali:vt pꝛophete et ſa/
piẽtes. Et ſm hãc viam procedũt ratio/
nes ꝛ auctoꝛitates ad pꝛimã partẽ indu
cte. Sicut patet.i.Timo.iij. Apparuit
benignitas ꝛc̃. Sed appꝛopꝛiatio illa be
nignitatis ꝛ humanitatis eſt filij dei hu/
manatio: ſicut in gloſa dicitur: ergo videtur
ꝙ filij dei hũanatio nõ fuerit mediãtibꝰ
noſtris meritis. ¶ Item ſuper illud pſ̃.
Reſpice in teſtamentum tuũ:glo. memi
nit pꝛomiſſionis:qꝛ merita deficiũt:ꝛ lo/
quitur de ꝓmiſſiõe icarnatiõis g̃. ¶ Si ve
ro loquamur de beneficio incarnationis
q̃tum ad efficaciam ſic cũ eius efficacia
eſſet duplex:videlicet ꝙ oꝛdinabatur ad li
berationez a ſeruitute culpe ꝛ a reatu ca/
rentie viſiõis dei quodãmodo cadit ſub
merito:quodãmodo nõ. Nam quantuꝫ
ad liberationẽ a reatu carẽtie diuine vi/
ſionis et captiuitate diaboli: hoc meru/
erunt ſancti patres ꝛ cadit ſub merito.
¶ Nota ꝙ Scotus dicit cõtrariũ et eſt
cõtra hoc. Quãtum vero ad ereptionez
de ſtatu culpe non cadit ſub merito: niſi

quis large ſumat meritum ad meritū
cōgrui ꝛ cōdigni. ¶ Si vero loquamur
de beneficio incarnationis quantum ad
temporis circūſtantiā poteſt cōcedi abſ-
qꝫ calūnia ꝙ cadit ſub merito eccleſie p̄-
cedentis. Sancti enim patres flagrātiſ-
ſimis deſiderijs meruerunt incarnatio-
nis accelerationem. In quarū perſona
dicit Eſaias .lx. Utinā dirumperes ce-
los ꝛ deſcenderes ꝛc̄. Et ſic patet ꝙ in-
carnationis beneficiū quātum ad eſſen-
tiam non cadit ſub merito: quātum vero
ad temporis circūſtantiā cadit ſub meri-
to. ¶ Quantum vero ad efficaciam me-
diam quodāmodo cadit ſub merito: q̄dā
modo nō. Si tu obijcias ꝙ deus non ci-
tius incarnat᷒ ē: q̄ꝫ diſpoſuerat ab eter-
no propter merita patrū: Dicendū ꝙ p-
pter merita patrū de᷒ p̄uiderat ſe accele-
raturū: ꝛ ſic fecit ſicut p̄uiderat.

Tertio querit̄. Utrum

meruit beata virgo chriſtum concipere.
An fuerit conceptio illa ſolum ex mune-
re gratie diuine. ¶ Reſpondeo dicēdū
ꝙ eſt loqui de merito ſm̄ triplicē gradū
et differentiam. ¶ Eſt enim meritum pri-
mo Congrui: in quo peccator dicit̄ gra-
tiam ſibi mereri cum ad gratiā ſe diſpo-
nit ꝛ preparat. Digni quo ſcꝫ vir iuſtus
orat pro alio ꝛ meretur exaudiri. Condi-
gni quo quis ex tanta charitate meretur
tantam gratiam. Dico ergo ꝙ beata vir-
go maria concipere filiū dei ante incar-
nationem meruit merito cōgrui: quoniā
pre nimia ſua puritate ꝛ humilitate ꝛ be-
nignitate ydonea erat: vt efficeretur dei
mater. Poſt annūciationē vero poſtq̄ꝫ
cōſenſit ꝛ ſpūſſanctus in copioſitate gra-
tie in eam deſcendit nō ſolum habuit cō-
gruitatem ſed ꝛ dignitatem: ꝛ extūc me-
ruit nō ſolum merito congruitatis ſꝫ di-
gnitatis obumbrari ꝛ impregnari virtu-
te altiſſimi. Sed merito condigni nō po-
tuit mereri concipere filium dei. Pro eo
ꝙ hoc excedit om̄e meritum: et etiā quia
erat ipſius meriti glorioſe virginis fun-
damentum. Siue etiam dicamus deū
fieri hominē: ſiue dicamus mulierē fieri
matrem dei. vtrūqꝫ eſt ſupra ſtatū qui
debetur creature: ꝛ ideo tam hoc q̄ꝫ illō
fuit benignitatis et gratie. Et propter
ſicut dixi ꝙ gratiam primā poteſt mere-
ri iuſtus precedēte merito dignitatꝭ: nō
tm̄ merito congrui: ne ergo perderet ra-
tionem gratie. Sic poteſt concedi ꝙ be-
ata virgo nō merito congrui: ſed merito
dignitatis meruit conceptionem illam:
quia per copioſam gratiam ſpirituſſan-
cti ad cōceptionē illam fuit: nō ſolum cō-
grua: ſed ꝛ digna. ¶ Ad illud quod obij-
citur ꝙ maius eſt meritū totius eccleſie
q̄ꝫ virginis marie. Dici poteſt ꝙ q̄ꝫuis ē
maius meritum patrum q̄ꝫ virginis ex-
tenſiue: nec tamē oportet ꝙ intenſiue: qꝛ
beata virgo poſtq̄ꝫ annunciatione audi-
ta ab angelo: ſanctificata fuit a ſpūſan-
cto: munere gratie tanto eſt impleta: vt
aliquid poſſet mereri digne: quod non
poſſent ſi oēs alij ſancti eſſent congrega-
gati ſimul. ¶ Nota ꝙ aliqua dicunt̄ ma-
xime diſtantia dupliciter. Primo pro-
pter diuerſitatem: qꝛ in nullo vel in pau-
cis conueniunt: et ſic diſtant deus ꝛ crea-
tura ſic etiam quantitas ꝛ albedo. Alia
ſunt diſtantia propter repugnantiā: qꝛ
in vno ſunt impoſſibilia: et tamē nō ſunt
diuerſa: quia in multis conueniūt: vt al-
bedo et nigredo: calor ꝛ frigus: que ſunt
eiuſdem rationis ꝛ generis. Sic autem
deus et creatura non diſtant: et ſic ꝯ pri-
mis non eſt verum quod dicitur que di-
ſtant minime ſunt vnibilia: quia deus ꝛ
creatura q̄ꝫuis maxime diſtent propter
diuerſitatem non tamen ſunt incompoſ-
ſibiles ſiue repugnantes: immo maxime
conuenientes. ¶ Nota multitudo natu-
rarū nō repugnat ꝑſone: vt ptꝫ ī xp̄o: nec
mltitudo ꝑſonaꝝ obuiat vnitati nature:
vt ptꝫ ī diuinis. Ideo errat q̄ dicit ꝙ ſim-
plicitas ſiue vnitas opponit̄ mltitudini
ſꝫ ſimplicitas opponit̄ cōpoſitioni.

Quarto querit. vtrum beata maria ſit genitrix dei appellãda. Neſtorius hereticꝰ dicebat ꝙ virgo maria genuerat purũ hominẽ: ſcꝫ xp̃m: ideo dicebat eam matrẽ xp̃i: ſed nõ dei intelligendo per xp̃m purũ hoiem qđ tamẽ eſt falſum: qꝛ xp̃s ſignat idẽ qđ deꝰ incarnatus. Propt̃ea dicit Damaſce. dei genitricem neq̃ ꝗ̃ appellamꝰ chriſtotocon. i. xp̃i genitricẽ: ſed vocamꝰ theotocon. i. dei genitricẽ. Rñdeo ad q̃ſtionẽ ꝙ ſ̃m̃ba fidem xp̃ianã exp̃mẽtia debẽt eſſe ab errore lõginq̃ ⁊ deuotiõi approximãda: marie illa in quibꝫ eſt ſermo de virgine maria. Ip̃a enĩ cunctas hereſes interemit in vniuerſo mũdo. veritatẽ in ſcip̃a cõcipiẽdo ⁊ pariẽdo. Ip̃a aũt toto hũano generi recõciliationẽ ꝓmeruit merito ꝯgrui. Et ideo erga eã debet oĩs xp̃ianoꝝ deuotio ardere ⁊ ꝓpterea qꝛ illũ ꝯcepit q̃ nõ tm̃ dicendus ẽ xp̃s ꝓpt vnionẽ: ſꝫ etiã deꝰ verus: ꝓpter eternã generationẽ. Ideo dei genitrix debet dici vt ex ip̃o vocabulo honoretur et impietatis error extinguatur q̃ dicit mariã cõcepiſſe purũ hominẽ.

c Circa diſtinctionẽ quintã querit. Utrũ aſſumere ſit actus cõueniens diuine nature. Per aſſumptionẽ ⁊ vnionẽ hypoſtaticã idem intelligo: tñ vltra aſſumptio tria iportat. Primo actionẽ: ſcđo termiationẽ: tertio relationẽ. Actionẽ q̃dẽ iportat: qꝛ aſſumere eſt ad ſe ſumere ſiue trahere: ⁊ rõne huiꝰ ꝑncipalr̃ ꝯuenit diuine nature: qꝛ poſſumus dicere h̃ mõ ꝙ pr̃ aſſumpſit naturã humanã effectiue: ⁊ etiã ſpũſſctũs effectiue ſicut filiꝰ. Inq̃ꝫtuꝫ aũt aſſumptio importat terminationẽ hoc ſolũ cõpetit filio: ſcꝫ ſcđe ꝑſone: et tunc eſt falſa iſta: pr̃ aſſumpſit naturã humanã. Inquantuꝫ autẽ importat relationẽ cõpetit tam perſone diuine q̃ꝫ humane nature: qꝛ ꝯcedit ꝙ ꝑſona diuia aſſumpſit hũanã naturaꝫ ⁊ etiã ꝙ natura hũana vnit diuie nature.

Reſolutio ſtat in ſeptẽ dictis: quorum primũ eſt iſtud verbum vnire ⁊ aſſumere impoꝛtãt principaliter vnionem diuine nature ad humanã naturam differunt tñ ſ̃m modũ ſignificandi: vt patet. ¶ Secundum dictum eſt: ꝙ verbum vniendi dicit ab vnione que magis importat relationẽ q̃ꝫ actionẽ: ſ̃buꝫ aũt aſſumẽdi dicit ab aſſumptione que magis importat actionẽ q̃ꝫ importat relationẽ. ¶ Tertium q̃ꝫuis cõcedatur ꝙ diuina natura vniat ſibi naturã humanam et eidem vniatur. Nullo mõ tñ cõceditur ꝙ diuina natura aſſumat. Non enĩ alia vnione vnitur diuina natura humane: q̃ꝫ humana natura diuine nature et idcirco vnitur diuina natura humane nõ vnione propria: ſꝫ vnione qua humana ſibi vnit. Illa vero nõ conceditur ꝙ diuina natura non aſſumat: qꝛ aſſumi dicit paſſionẽ: ſed diuina natura non habet paſſionẽ nec põt pati: ẽ nõ põt aſſumi. ¶ Quartum dictũ dr̃ ꝙ vnire et aſſumere adinuicẽ qꝛ vnire nõ dicit terminum intrinſecũ relatiõis vel actiõis determinate: ſed aſſumere importat terminũ intrinſecũ tam actionis q̃ꝫ relationis Terminꝰ qui aſſumit in iſta vniõe ẽ natura hũana: terminꝰ q̃ aſſumit ẽ natura diuia. ¶ Quintũ cũ iſtud vocabulũ aſſumere iportat relationẽ ⁊ actionẽ: tamẽ terminꝰ ille interiꝰ intellectꝰ põt referri ad vtrũq̃ꝫ vel ad alterũ tm̃: iportat autẽ actionẽ que facta eſt a tota trinitate: relationẽ vero: qꝛ hec aſſumptio nõ eſt niſi vnio. Ille dr̃ interius intelligere q̃ clarius ⁊ ꝓfundiꝰ intelligit. ¶ Sextũ ſi ſ̃bũ aſſumẽdi iportat ſil actioneꝫ ⁊ relationẽ tũc natura diuia nõ dr̃ aſſumere naturã hũanã: qꝛ qñ aſſumere importat vtrũq̃ꝫ tũc qñ dr̃ de aliq̃ nõ importat illud ſolũ eſſe vnitũ: ſꝫ iportat eſſe vnitũ tali vniõe naturali. Natura diuina nãq̃ꝫ nunq̃ꝫ aſſumit naturã humanã in vnione nature

¶ Septimū ſi iſte terminꝰ aſſumere importat relationē ſolum et vnionem: tūc poteſt concedi ꝙ diuina natura: naturaꝫ humanā aſſumpſit ⁊ ſibi vniuit. ¶ Nota ꝙ ydea eſt ratio eterna ī mēte diuina ſm quaꝫ aliquid eſt formabile ad extra. Et capit ydea dupliciter. Uno mō ꝓ forma denoiāte: ⁊ tūc nō eſt aliud niſi cognitio diuina. Alio mō capit ꝓ denoiato: ⁊ tūc ydea nō eſt niſi res cognita in mēte diuina. ydee in mente diuina ſunt vnū ī ſubſtantia capiēdo ꝓ forma denōiāte ſiue ꝓ ſimplici cognitiōe diuina: tñ ꝓ cōnotatis diſtiguūt: qꝛ alia ydea lapidis: alia hoīs ⁊c̃. ydea lapidis eſt lapis cognitꝰ a deo. ydea equi eſt equus cognitꝰ a deo.

Secundo querit. vtrū

aſſumere ꝯueniat diuīe pſone. ¶ Reſolutio eſt ꝙ aſſumptio importat actionē et relationē ⁊ terminū vtriuſqꝫ ſcꝫ actionis ⁊ relatiōis. Hoc eſt perſonā aſſumētem ⁊ naturā que aſſumit. Et rōne iſtorum triū actionis relatiōis ⁊ termini aſſumptio cōpetit perſone diuine nō cuilibet ſed filio. Nā diuine pſone ꝯuenit eſſe pncipiū actiuum ⁊ rōnabilis nature ſuppoſitum. Utrūqꝫ ſpectat ad eius dignitatem ⁊ nobilitatē. Et ideo diuia perſona pōt humanā fabricare tanqꝫ pncipiū effectiuū: ⁊ ſtabilire tanqꝫ ꝓpriū ſuppoſitum. Ita ꝙ eiuſdē cauſe erit cauſale pncipium ⁊ ſuppoſitū perſonale: ⁊ ita p hoc ſe habet in ratione principij ⁊ in ratione termini. Ratiōe principij cōpetit actio. Ratione medij relatio. Ratione vtriuſqꝫ termini terminatio. Diuina enim perſona fecit vt plures nature vnirentur in ſe. Ideo cōcedenduꝫ eſt ꝙ hec aſſumptio competit diuine pſone ſcꝫ filio.

Tertio queritur. vtrum

aſſumere pſone cōueniat rōne nature an ecōuerſo. Pro declaratiōe aduertēdū ꝙ queſtio includit duas cauſales. Pria eſt vtꝝ hec ſit ꝟa: qꝛ pſona diuia aſſumit naturā hūanā: ideo natura diuia aſſumit naturā hūanā. Uel hec qꝛ natura diuia aſſumit hūanā. Ideo pſona diuia aſſumit naturā hūanā. ¶ Reſolutio ſtat in q̄ttuor dictꝭ. Primū ē: qꝛ tria ſūt d̄ itellectu huius vocabuli qđ ē tā aſſumere. ſ. actio: relatio t̃miatio. Scđm aſſumptio inqꝫtū actio cōpetit pſone rōne nature: Tertiū dictū ē ꝙ aſſūptio inqꝫtū ē t̃miatio cōpetit nature rōe pſone. Quartū ē ꝙ aſſūptio inqꝫtū relatio ꝯuēit tā nature qꝫ pſoe diuine ⁊ ñ rōe pſone nec rōe nature. ptꝫ: qꝛ ſicut pſona diuina vnit nature humane: Ita ⁊ diuina natura vnit nature humane.

Quarto querit. Utruz

hec ſit ꝯcedenda. Diuina natura eſt caro facta. ¶ Reſolutio tota ſtat in duabꝫ ꝓpoſitionibꝫ. Prima eſt ꝙ iſta dꝫ admitti ⁊ ꝯcedi ⁊ ſic intelligi dina natura eſt icarnata qꝛ ſcripta legit a doctore autentico Damaſceno Aymus oēm ⁊ pfectā naturam in vnā ypoſtaſim incarnatā eſſe: nec ſimplr iꝓpria: duplicē tñ facit intellectum quoꝝ vnꝰ eſt verꝰ ⁊ catholicꝰ licet aliꝰ ſit ambiguꝰ pꝫ h̄ ꝓpria rōe ſic. Ois ꝓpō eſt admittēda q̄ eſt catholica vera ⁊ ꝓpria: ſꝫ p̄dicta ē hmōi ⁊c̃. minor pꝫ: qꝛ illa ꝓpō hꝫ duplicē ſenſum vt dictū ē. Primus eſt dina natura ē incarnata. i. carni vnita: ⁊ in iſto ſenſu eſt vera ⁊ ꝓpria. Aliꝰ ſenſus eſt dina natura eſt incarnata. i. caro facta ⁊ iſte ſenſus eſt iꝓpriꝰ ⁊ dubiꝰ. Scđa hec ꝓpō natura dina eſt caro fctā nō admittitur a ſchola theologorum ſm Scotū ſed ſolū eſt ꝟa p ydēptitatē vt ſit ſenſus. eſſentia dina eſt ille q̄ eſt hō: ⁊ qꝛ eſt iꝓpria ⁊ reducit ad vnā q̄ eſt ꝓpria imediate. ſ. ad iſtā. Deꝰ eſt hō eſt ꝯcedenda: ſꝫ ſcđa. ſ. iſta eēntia dina ē caro nō eſt aliq̄ mō admittēda qꝛ reducit imediate ad iſtā eēntia dina ē hō qꝛ eſt etiā iꝓpria ⁊ ē ſenſus dina natura ſm qđlibet ſui ſiue ſm ſe totā eſt incarnata qđ eſt ꝯ q̄ſdā hereticos dicētes ꝙ dina natura ſm vnā ptē ſui eſt incarnata ⁊ nō ſm aliam.

Quinta queſtio. vtrum

ſit cōcedendū ꝙ hūana natura ſit aſſumpta a deo. ¶ Reſolutio ē ꝙ vere ⁊ ꝓprie loq̄ndo ꝯcedi pōt ⁊ debet: hūanā naturā a deo aſſumptā eſſe. Pro eo ꝙ phs dicit: ꝙ natura accipit̄ ꝓ vera forma ⁊ ꝓ vera materia ⁊c̄. Alioq̄n perit fides noſtra cuius ſeptē articl'i reſpiciūt diuinitatē ⁊ ſeptē hūanitatē. Sȝ ꝯ̄ arguit̄. Om̄e qḋ aſſumit̄ ab aliq̄ i vnionē acq̄rit aliquā ꝓprietatē ei⁹ cui vnit̄: ſȝ natura hūana nō acq̄rit aliā ꝓprietatē ꝟbi diuini cū cōicatio ydiomatū nō fiat i abſtractꝭ: igit̄ ⁊c̄. Reſpōdet̄ ad minorē ꝙ hūana natura rōne ſuppoſiti. ħ eſt i cōcreto bn̄ acq̄rit ꝓprietates dei lȝ nō rōne forme. i. i abſtracto. Licet eni ꝯcedam⁹ iſtā: hō eſt de⁹: nō tn̄ ꝯcedimus iſtam: natura humana eſt deus: licet hō et natura hūana idē ſint: ⁊ ħ ꝓpt̄ diuerſos modos ſignificādi. Natura ergo humana in abſtracto nō aquirit proprietates diuinas ⁊ hoc intellige ī recto: q: in obliquo bn̄ acquirit: vt licet nō dicamus natura hūana eſt deus: bn̄ tm̄ dicimus ꝙ natura hūana eſt in deo.

Queſtio ſexta. vtrū de⁹

aſſumpſerit hūanā ꝑſonā. De⁹ hic ſupponit ꝓ ꝑſona filij dei ſcȝ xp̄i. ¶ Reſolutio ſtat in vno dicto in q̄ oēs cōueniūt. Et ē tale. Hec ꝓpō ꝙ ꝑſona diuina aſſumpſit ꝑſonā humanā eſt falſa q̄cunq; mō intelligatur. Et hoc intelligit̄ trib⁹ modis: vt pȝ in textu. ¶ Nota ꝙ ſunt duo articuli ꝑncipales in fide nr̄a. Prim⁹ eſt de trinitate: determinat em̄ fides catholica ꝙ ſūt tres ꝑſone i vna eſſentia: q̄ eſt oino imultiplicabil' ⁊ indiuiſibil' ⁊ ſingulariſſima q̄ tota eſt in q̄libet. Scd̄s articulus ꝑncipalis eſt de incarnatione ꝟbi vbi ponim⁹ multitudinē naturarū ⁊ vnā ꝑſonā q: in xp̄o ſūt plures nature. ſ. natura humana creata: ⁊ natura diuina increata. Natura humana hūilis ꝑ tp̄alē creationē. Et diuina natura ꝑ eternā generationē.

Querit̄ ſeptimo. Utrū

ſit ponere intentionē ꝑſonalitatis in aīa ſeꝑata: ol' vnione circūſcpta. Rn̄deo licȝ mgr̄ ſniaꝝ ⁊ hugo de ſcto victo. Dixerūt ꝙ aīa ſeꝑata a corpore ē ꝑſona: tn̄ cōiter mgr̄i ⁊ doctores pariſieſes tenēt oppoſitū In ħ errauit mgr̄ ⁊ eſt ꝑm⁹ error illi⁹ tertij. Ipſe em̄ tenuit octo errores in libro ſniaꝝ. Duos i q̄libȝ libro. In ꝑmo libro diſt. xvij. dicit ꝙ charitas q̄ ē amor dei ⁊ ꝓximi n̄ ē q̄d creatū ſȝ ē ſpūſſctūſ. Scd̄s diſt. xxiiij. ponit̄ vbi dicī ꝙ hec noīa trin⁹ ⁊ trinitas n̄ ponūt q̄d poſitiuū i deo. In ſcd̄o libro diſ. v. dicit ꝙ i angel' htis premiū ꝑceſſit meritū. Scd̄s ē ibidē: dicit ꝙ nihil de alimento trāſit in virtutē humane nature. In tertio lib. diſtin. v. dicit ꝙ aīa ſeparata eſt ꝑſona. ſcd̄s ibidē dicit ꝙ xp̄s in triduo fuit hō. In. iiij. lib. di. j. dicit ꝙ baptiſm⁹ iohānis cum impoſitiōe manuū equipollebat baptiſmo xp̄i. ſecūdus ibidem dicit ꝙ deus pōt cōicare potentiā creandi creature. Un̄ licet ſeminauerit multa que nūc reputant̄ errores tm̄ iſti prepoſiti apud oēs veros doctores et ab omni ſchola repudiant̄ ⁊ cōdēnantur Dico ḡ ꝙ aīa ſeparata a corpore non eſt perſona. patet in textu.

Octauo querit̄ vtrum

concedendū ſit ꝙ de⁹ aſſumpſit hominē. ¶ Rn̄deo dicēdū ē ſm̄ fidē nr̄am ꝙ hō et hūanitas nō ſūt totaliter eadē. Ita ꝙ q̄c q̄d ē hō ē hūanitas ⁊ ecōtra. pȝ q: ſupponūt ꝓ reb⁹ diuerſis: ita ꝙ hec ē vera. fili⁹ dei ē hō: ⁊ hec ē falſa: fili⁹ dei ē hūanitas. Ideo dico ꝙ humanitas ſic diffinit̄. Humanitas ē natura cōſtituta ex corpore ⁊ aīa rōnali ⁊ nihil aliud cōnotat: ⁊ ſic pȝ ꝙ hūanitas nō dr̄ de filio dei. Nā ꝯcedimus ꝙ filius aſſumpſit naturā humanā ex quo ſequitur filiū dei nō eſſe naturam humanam: q: eſt regula fidei inter aſſumens ⁊ aſſūptū ē realis diſtinctio. Eadē rōne nō cōcedimus iſtā: fili⁹ dei aſſūpſit

hominē:qꝛ filius dei ē homo. Idē aūt nō aſſumit ſeipſum. Iſta propoſitio eſt impropria:filius dei aſſumpſit hominē propter duplicem cauſam:tum propter defectum diſtinctionis:tum propter defectū ordinis:qꝛ aſſumere importat quendam ordinem ⁊ reſpectum eius quod naturaliter antecedit ipſam aſſumptionē. ¶ Cum ergo neceſſe ſit illud quod aſſumitur preſupponi ⁊ precedere ſaltem naturaliter ipſam aſſumptionem: non pōt recte concedi ꝙ deus aſſumpſit hominē: cū eſſe humanū (vt viſuꝫ eſt) nō precedat ſed ſequit̄ ipam aſſumptionem.

Nono queritur. vtrum

ſit concedendū ꝙ filius dei aſſumpſit humanitatē. ¶ Rn̄det̄ ꝑ duas ꝓpoſitiōes. Prima eſt:ꝙ humanitas capit̄ tripliciť. Primo ꝓ partib⁹ conſtituētib⁹ hominē:⁊ iſto modo capit̄ ſepe in ſacra ſcriptura: vt cū dicit̄. Homo interior ⁊ homo exterior. Secūdo capitur pro natura humana reſultāte ex talibus partib⁹ diſtincta realiter ab illis:⁊ iſta humanitas eſt media inter res corꝑales ⁊ ſpūales:quia per corpus cōuenit cum rebus corporalib⁹: et per animā cum angelis:et iſta humanitas eſt vel poteſt dici ſm̄ Grego. omīs creatura:quia participat cum omni creatura. Tertio capitur pro quacunqꝫ ꝓprietate conſequente ipam naturam humanam:vt riſibilitas. ¶ Secunda propoſitio. Quocunqꝫ modo capiat̄ humanitas verum eſt ſimpliciter ꝙ filius dei aſſumpſit humanitatem. patet in libro iſta propoſitio.

Circa diſtinctionem ſextam queritur. vtrū xp̄s ſit duo.

¶ Pro declaratione huius queſtionis eſt aduertenduꝫ ꝙ duo capitur dupliciter. ſcilicet maſculine ⁊ neutraliter. Quando eſt maſculini generis:tūc ſemper ponit diuerſitatem in perſonis: ⁊ ſic duo inuenitur in diuinis. Quando autem capitur neutraliter ponit diſtinctionem et diuerſitatem in natura:et ſic non inuenitur in diuinis. Et ſicut dictū ē de duob⁹ maſ. generis:ſic dicendū eſt de duob⁹ feminini generꝫ ſcꝫ ꝙ ponit differētiā in ꝑſona:vt dr̄ in ſimbolo. Alia eſt ꝑſona patris ⁊ alia filij. ¶ Scdm̄ p̄dictā diuiſionē iſti⁹ nois duo. Pono tres propoſitiones. Prima ꝙ xp̄s nullo mō dicēdus eſt duo accipiēdo duo maſculine. pꝫ:qꝛ xp̄s nō ē due ꝑſone. Scda:chriſt⁹ nullo modo dicēdus eſt duo capiendo neutraliter patet:qꝛ due nature nō p̄dicant̄ ī abſtracto de xp̄o:nec ē due nature. licet eñ iſta ſit vera:xp̄s ē natura diuina:tñ iſta ē falſa:xp̄s ē natura humana. Tertia lꝫ xp̄s nō ſit duo nec maſculine nec neutralr̄:tñ pōt dici ꝙ in xp̄o ſunt duo: capiēdo duo neutraliter. Hoc poteſt cōcedi ꝙ xp̄s hꝫ duo neutraliť. patet:qꝛ habet in ſe duas naturas:ſed illud dr̄ habere duo neutraliter:eo ꝙ hꝫ duas ꝑſonas: ꝫ ⁊c̄. ¶ Reſolutio tota ſtat in vna diſtinctiōe ⁊ quinqꝫ ꝓpoſitiōib⁹. Diſtinctio ē ꝙ xp̄m eſſe duo intelligit̄ tripliciť. Primo ꝙ xp̄s ſit duo id eſt due nature. Scdo ꝙ dicat̄ eē duo id eſt due ꝑſone. Tertio ꝙ dicat̄ eē duo .i. due res nature ſiue duo ſuppoſita. vñ res nature hypoſtaſis ⁊ ſuppoſitū idē penitus ſunt ⁊ pro eodeꝫ accipiunt̄. Nam vt dictum eſt in iſto tertio ſuppoſitum indiuiduū et perſone differunt: quia omne ſuppoſitum eſt indiuiduum ⁊ nō ecōtra:et omnis perſona eſt indiuiduum et non econtra. Dico vlterius ꝙ res nature nō diuidit̄ de indiuiduis accidentiuꝫ nec etiam de ſubſtantijs incompletis: id eſt de corpore ⁊ de anima. In iſta diſtinctione ponunt̄ due ꝓpōnes:quaꝝ prima eſt:ꝙ nullus vn̄ꝫ doctor poſuit ꝙ chriſtus ſit duo:id ē due nature. Littera hereticum eſt ſimpliciť dicere chriſtum eſſe duo:loquēdo ꝺ dualitate ꝑſone: pꝫ per ſimbolū. Nō duo tñ ſed vnus ē chriſtus. pꝫ ꝫ ꝙ xp̄s nullo modo eſt duo: ſꝫ vnuꝫ

¶ Juxta oīa p̄dicta ponā octo ꝓpoſitiones ꝑ ordioē: vt ſimus cauti in loquendo circa iſtā materiā. Et harū ſeptem erūt negatiue ⁊ catholice ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns affirmatiue eis oppoſite ſunt heretice. Octaua erit affirmatiua ⁊ heretica. Prīa xp̄s nō eſt due ꝑſone. Scd̄a in xp̄o nō due ꝑſone Tertia xp̄s nō eſt duo ſuppoſita. Quarta in xp̄o nō ſunt duo ſuppoſita. Quīta xp̄s nō eſt due: res nature: ſeu hypoſtaſes Sexta in xp̄o non ſunt due: res nature: vel hypoſtaſes. Septima xp̄s nō ē duo indiuidua. Octaua que eſt heretica in chriſto ſunt duo indiuidua.

Secūda queſtio. vtrū

perſona xp̄i ſit ī vna vnitate ſimplici: an cōpoſita. ¶ Reſolutio tota q̄ōnis ſtat ī vna diffinitiōe ⁊ q̄nqꝫ ꝓpoſitiōibꝫ. ¶ Diſtinctio eſt talis. Cōpoſitio capit̄ dupliciter: ſcꝫ ꝓp̄e ⁊ large. Compoſitio ꝓprie dicta ſic poteſt deſcribi. Eſt vnio aliquorū duorū habentiū inclinationē mutuā ad cōſtitutionē vnius tertij. ¶ Secundo capit̄ large: et ſic poteſt deſcribi. Eſt alicuius nature vel entis cū alio poſitio ſiue cōſtituāt vnū tertiū ſiue nō. ¶ Prima ꝓpoſitio. Perſona xp̄i nō pōt dici cōpoſita: nec eſt in ꝑſona xp̄i: cōpoſitio ꝓprie dicta: pꝫ in libro per argumenta ad̄ oppoſitum. ¶ Scd̄a aſſerere ꝑſonā xp̄i eſſe cōpoſitā cōpoſitiōe propria nō ſolū eſt falſum: ſed etiam hereticū. ¶ Tertia: ꝑſonalis vnio naturaꝝ in xp̄o pōt dici cōpoſitio large capta. pꝫ: q̄ꝛ tūc cōpoſitio nihil aliud ē niſi vnio. ¶ Quarta aſſerere ī xp̄o eſſe cōpoſitionē large captā nō ē hereticū ſꝫ verū ⁊ catholicū. Et ideo ſcd̄a opinio q̄ recitat̄ in lr̄a mgr̄i q̄ dicit xp̄m eſſe cōpoſitū vera eſt ⁊ catholica: quia nō vult dicere ꝙ perſona xp̄i ſit ex pluribus naturis ꝯſtituta: ſꝫ ꝙ vna natura eſt alteri vnita. ¶ Quinta: q̄ꝛ vocabulū compoſitionis eſt calūniabile in materia incarnationis. Ideo doctores p̄ntis tēpis ſenſum ⁊ rem p̄dicte opinionis retinētes declinant compoſitionis vocabulum: et pro eo nomine vnionis vtunt̄.

Tertia queſtio. Utrum

xp̄s ſm ꝙ hō ſit ſubſtantia. An hō predicetur de xp̄o ꝑ modū habit⁹ ⁊ accidētis. ¶ Reſolutio ſtat ī vna diffinitiōe ⁊ duabus ꝓpoſitiōibꝫ. ¶ Diſtinctio tal' ē. Iſta ꝓpoſitio xp̄s eſt hō ꝑ modū habit⁹ et accidentis habet dupl'r intelligi. Primo ꝙ illa p̄dicatio ſit pure accidentalis: ita ꝙ nō ſit ſubſtātialis. Aut ꝙ aliq̄ mō habeat ratione. i. modū ſeu ſimilitudinē p̄dicatiōis accidētalis: ſit tn̄ ſm ꝟitatē ſubſtātialis p̄dicatio. ¶ Prima ꝓpō ē: falſū eſt ꝙ xp̄s ſit hō ꝑ modū habit⁹ ⁊ accn̄tis p̄mo mō. Scd̄a: pōt ꝯcedi ꝙ xp̄s ē hō ꝑ modū hitus ⁊ accn̄tis intelligendo: ſcd̄o mō: pꝫ ex duplici ſilitudie quā hꝫ iſta p̄dicatio cū accn̄tali. Nā ſic accn̄s ſuſtentatur in ſuo ſubiecto: ita hūanitas xp̄i ī diuinitate ſic tn̄ ꝙ nō inheret ei. Itē pꝫ alit̄: q̄ꝛ ſic accn̄s nō dat p̄mū eſſe ſuo ſubiecto ſꝫ aduenit ei poſt ſuū eē cōpletū: ſic hūanitas eſt q̄ſi aduētitia ⁊ q̄ſi accn̄s filio dei: q̄ꝛ nō dat ei p̄mū eſſe: ſꝫ aduēit ei poſt ſuū eē ꝑfectū ⁊ cōpletū. Iſte due ꝓpoſitiōes clare patent in libro.

Quarta queſtio. vtrū

iſta vnio ſacra terminata ſit ad vnitatē ꝑſone an nō. ¶ Rn̄deo ſciēdū ꝙ vnio vltra ea q̄ dicta ſūt ē q̄druplex. Una ē ī q̄ ē vni⁹ vnibil' ī naturā alteri⁹ ꝯuerſio: vt vnio gutte aq̄ in dolio vini: ⁊ rō iſti⁹ vnionis eſt: q̄ꝛ ibi eſt repugnātia ⁊ p̄dn̄atio. Repugnātia q̄dē q̄ꝛ vinū a tota ſpecie ē calidū: aq̄ ꝟo eſt frigida. Predn̄atio aūt q̄ꝛ vinū ē forti⁹ aq̄. Alia vnio ē ī q̄ ē vtriuſqꝫ vnibilis alteratio et tertie nature ꝓductio: vt vnio elemētoꝝ ad ꝯſtitutionē alicui⁹ mixti. Rō aūt tal' vniōis ē: q̄ꝛ eſt ibi repugnātia: ſed nō eſt predominatio excellens. ¶ Tertia vnio eſt qua non eſt vnitorum alteratio: ſed vnius tertie nature ꝯſtitutio: ⁊ ſic aīa ⁊ corp⁹ vniuntur

¶ Rō iſti⁹ vnionis ē q2 ibi nō ē repugnā tia ſ3 ē mutua depēdētia vni⁹ ad alterū. ¶ Quarta ē in q̄ nec ē trāſmutatio vnitoꝛ nec depēdētia nec tertie nature cōſtitutio ſed ē vni⁹ nature ab altera ſuſtentatio ꝛ in alterā inſertio: vt qn̄ vna arboꝛ ſuſtētificabit in ſtipite alteri⁹ ꝛ rō huius vnionis ē q2 ibi ē excellēs p̄dn̄atio ꝛ nō ē repugnātia nec dependētia mutua: ꝛ iſto q̄rto mō vnionis natura hūana vnita eſt diuine. Iſtis p̄notatis facilis ē ad qōnē r̄n̄ſio: q2 iſta vnio ſacratiſſima t̄minata ē ad vnitatē p̄ſone ꝛ nō ad vnitatē ꝛc̄.

Quinto queritur. Utꝝ iſta ſacra vnio ſit ſingularis. ¶ R̄n̄ſio q̄ iſta ſacra vnio ē ſingularis. ¶ Sciendu3 q̄ ph̄s ponit multos modos vnionis in v. phiſic̄. c. de vno. Dicit q̄ eſt vnū p̄ ſe: aliud p̄ accidēs. Duplex ē vnū p̄ accidēs Unū eſt ſicut accidēs in cōcreto. Aliud eſt qn̄ duo accidētia ſunt in vno cōcreto. Unū p̄ ſe dr̄ nouē modis ſc3: cōtinuatōe ſpecie: gn̄e: diffinitione: indiuiſibilitate: numero: ſimplicitate: totalitate: ꝑpoꝛtione: ꝛ materia. ꝛ q2 nulla iſtarū vnionū ē ſimilis vnioni xp̄i. Ideo eſt ponēda alia vnionis diuiſio ſm̄ theologos. Nec ē mirum ſi ph̄i nō poſuerūt iſtū modū vnionis ſacratiſſime q2 illā nō nouerūt ꝛ etiā ſolū natural̄r loq̄bant̄. Beātus aūt Bernardus doctoꝛ mellifluus ponit nouem modos vnionis. Prim⁹ eſt vnitas collectiua. Scd̄s ē vnitas ꝯſtitutiua. Terti⁹ eſt vnitas ꝯiugatiua. Quart⁹ ē vnitas natiua. Quint⁹ eſt vnitas poteſtatiua. Sextus ē vnitas cōſentanea. Septim⁹ ē vnitas votiua. Octauus ē vnitas dignatiua q̄ eſt p̄ſonalis hoīs cū deo. Nonus eſt vnitas trinitatis.

Circa diſtinctionē ſeptimā q̄rit̄. Utrū hec ꝑpō ſit vera. Deus eſt hō. Dicendum q̄ abſq3 dubio ſm̄ fidē catholicā tenēdū ē firmit̄ q̄ p̄dicta ꝑpō ē vera rōne vnionis p̄ſonalis in xp̄o duplicis in vnā p̄ſonā q̄ de ſe inuicē p̄dicant̄ in ꝯcreto: q2 q̄cūq3 vni ꝛ eidē ſingulari ſingularit̄ ꝛ vniuoce tento ꝛ incōicabili ſunt eadē: iſta eadē ſunt int̄ ſe: ſ3 ſic eſt qd̄ de xp̄o dr̄. de⁹ ꝛ hō: ḡ diſtinguunt̄ de ſe inuicē. Nō tn̄ p̄dicta ꝑpō ē imediata: ſ3 hec ē imediata: natura humana eſt vnita v̄bo dei: ꝛ ex hac ſeq̄t̄ iſta ſc3 q̄ v̄bū diuinū ē hō. Et ad hāc ſeq̄t̄ de⁹ eſt hō ad quā ſeq̄t̄ iſta q̄rta. hō eſt de⁹ q̄ ē cōuertēs tertie. S3 de mō p̄dicādi eſt triplex opinio: vide in textu q̄rū due p̄me reprobāt̄ ꝛ tertia tenet̄. Nō eīm ē p̄dicatio formal̄ ſiue eſſential̄ vt hō eſt aīal: nec cauſal̄ vt de⁹ ſpes mea: nec cauſatiua vt loq̄ ē op⁹ humanū ē p̄dicatio cauſal̄. Nec ē accidētalis q̄ ē qn̄ p̄dicatū eſt accidēs ſubiecto vel ecōuerſo: nec ē identica ſiue īplicatiua vt dicit ſcd̄a opinio q̄ dic̄ q̄ hec: de⁹ ē hō ē vera p̄ īplicationē ꝛ ſenſus ē: ille q̄ ē de⁹ ē hō: fili⁹ eīm dei q̄ eſt de⁹ identice eſt hō nō valet vt p3 in textu. ¶ Dicendū ḡ ē q̄ hic eſt ſingulari3 mod⁹ p̄dicādi ſc3 p̄ vnionē: idō eīm hō p̄dicat̄ de deo q2 vnit̄ ei in vnitate p̄ſone ꝛ qm̄ hec vnio ē ſingulari3: nō eſt mirū ſi ſingularē modū exigit p̄dicandi: idō hec p̄dicatio nō reducit̄ ad aliq̄s modos p̄dicādi ꝯſuetos. ¶ Nota q̄ eſt differentia int̄ vniuoce p̄dicari ꝛ p̄dicatū vniuocū. Uniuocū p̄dicatū eſt qd̄ p̄dicatur de aliq̄bꝫ ſm̄ idē nomen ꝛ eandē rōnē vt albū p̄dicat̄ de lapide pariete ꝛ eq̄ ꝛ hoīe ſm̄ idē nomē ꝛ eandē rōnē q̄ eſt eē diſgregatiuū viſus. Ad p̄dicari aūt vniuoce requirit̄ vltra q̄ rō noīs ſit de q̄dditate ei⁹ de q̄ p̄dicat̄. Iſta ſūt ſynonima vniuoce p̄dicari q̄dditatiue in p̄mo mō dicendi. ꝛ formal̄r ꝛ eſſential̄r: hō aūt dr̄ de deo nō vniuoce ſed tā̄q3 vniuocū p̄dicatū.

Secundo querit̄. Utrū ſicut iſta ꝯcedit̄. de⁹ eſt hō pro p̄ſona filij ſic iſta ſit ꝯcedenda. De⁹ nō eſt hō p̄ p̄ſona p̄ris. ¶ R̄ndeo ſm̄ Bonauē. q̄ hec nō ꝯcedenda eſt: de⁹ nō eſt hō: q2 nō ē ſimile: q2 iſte termin⁹ de⁹ ꝛc̄. vide textū. ¶ Dicēt

dum ſm aliquos q̄ vtra. ꝓ ē vera ⁊ rō eſt q̄ꝛ iſta deꝰ eſt hō: ⁊ deꝰ nō eſt hō ſunt indiffinite ſingularit̄ q̄ꝛ illa ꝓpō eſt indiffinita in qua ſubijcit̄ terminꝰ cōis ſine ſigno q̄tificante: ſed ſic eſt hic. ergo ⁊c̄. Qꝫ aūt iſte terminꝰ deꝰ ſit cōis: patet q̄ꝛ ille terminus eſt cōis q̄ vere pōt p̄dicari de pluribꝫ ſed iſte terminꝰ deꝰ eſt hmōi. ergo ⁊c̄. ⁊ ſic dicit Ockā ⁊ Gregoriꝰ de arimino. Iſte terminꝰ deꝰ in ſacra ſcṗtura hꝫ diuerſam ſuppoſitionē. Aliqn̄ em̄ ſupponit ꝓ perſona diuina. Aliqn̄ ꝓ eſſentia diuina cōmuni ipis tribꝫ ꝑſonis. P̄ma ꝑs patet ꝑ illud pš. Propterea vnxit te deꝰ deꝰ tuus oleo leticie. Ita q̄ li p̄mū deꝰ eſt vocatiui caſus ⁊ ſupponit ꝓ ꝑſona filij: ⁊ ſcd̄m li deꝰ ſupponit pro patre ⁊ eſt ſenſus. O deus fili propterea vnxit te deus tuus: id eſt pater tuus: et hoc dicit Auguſtinus. patet etiā ꝑ illud Iohānis primo. verbum erat apud deū: q̄ꝛ apud importat diſtinctionē que nō eſt inter verbū ⁊ naturā diuinā. Et ibi bn̄dicat nos deus deus ⁊c̄. Scd̄a ꝑs patet ꝑ illud aptī. Solus deꝰ hꝫ imortalitatē. Et ꝑ illud Exod. Audi iſrael q̄ꝛ dn̄s deus tuus vnus eſt. i. eſſentia diuina vnica eſt ⁊ indiuiſibil̄. Itē patet ꝑ illud Augꝰ. in p̄mo libro de trinita. te. Deus eſt p̄r ⁊ filius et ſpūſſanctꝰ. Et in vno ſermone de vno martyre. Quis ē deus p̄r ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctꝰ: et cōſtat ibi q̄ꝛ ibi ſupponit deus pro diuinitate: neq̄ pater eſt p̄r filius et ſpūſſanctꝰ ⁊c̄. Et in iſta ꝓpōne deus genuit deū: ⁊ deus ē hō: deus nō ſupponit pro natura diuina ſed pro ꝑſona: q̄ꝛ iſta deitas genuit vl̄ eſt hō eſt heretica. Sequit̄ ex hoc q̄ in iſta deꝰ non eſt hō: ly deus ſupponit pro perſona idō dicendū q̄ q̄trū eſt de ſermone rigoris Iſta ē ſingularit̄ ꝯcedēda: deꝰ nō genuit deū: ⁊ iſta: deꝰ nō ē hō q̄ꝛ ſunt indefinite: ⁊ ad ꝟitatē idefinite ſuffic̄ q̄ vna ſingularis ſit ꝟa. Iſta aūt deꝰ nō eſt hō hꝫ duas ſingulares veras: ſcꝫ deus p̄r ⁊ deꝰ ſpiritusſanctꝰ nō eſt hō que ambe ſunt vere ergo ipſa vera. Similiter dicendū eſt de iſta: deus nō genuit deum. Hec autē dicta ſunt ſm opinionem modernoꝝ. Sed prima ſm opinionē antiquoꝝ.

Tertio querit̄. Utrum hec ſit admittenda: deus factus ē homo. Notandum q̄ duplex eſt factio actiua ⁊ paſſiua. Prima eſt habitudo faciētis ad factū qd̄ accipit eſſe poſt non eſſe natura vel tempore a tali faciente. In hac diffinitione ſunt due particule. Prima habitudo facientis ad factum loco generis. ¶ Secunda particula quod accipit ⁊c̄. quia de ratione eiꝰ factionis eſt: eſſe poſt non eſſe: ⁊ hoc ponitur ad differentiā filij dei: qui ſemꝑ fuit. Ideo nō poteſt dici factus. Ex quo ſequitur q̄ ſi deus creaſſet mundū ab eterno adhuc fuiſſet ibi vera factio: quia licet nō habuiſſet eſſe poſt nō eſſe tempore vel duratione habuiſſet tamen natura: quia mūdus quantū eſt de ſe habuiſſet prius nō eſſe q̄ eſſe: niſi deus impediuiſſet p̄ueniendo: ita q̄ fuiſſet ibi prioritas nature p̄uatiua. ¶ Factio paſſiua eſt habitudo ipſius facti ad ipſum faciens ⁊c̄. ſicut in priori diffinitione. Filius autē dei ⁊ ſpiritusſanctus: licet ſint producti non ſunt tamē facti: quia ſunt ex ſe eque neceſſarij ſicut pater: q̄uis nō ſint a ſe. Notandum q̄ creatio: factio ⁊ actio: ſic differunt: quia actio ſemper ſubiectum preſupponit in qd̄ agatur. Creatio nihil omnino p̄ſupponit ſed eſt de nihilo ⁊ eſt ſoli deo poſſibilis. Unde eſt ꝓductio alicuius de nihilo. Ex q̄ ſequitur q̄ creatio proprie non eſt actio: ⁊ ſi dicat̄ actio magis dicitur grammaticaliter loquendo q̄ realiter vel metaphiſicaliter loquendo: ſicut dicitur q̄ creo eſt verbū actiuū: factio aūt ē quid cōe actioni ⁊ creationi. Factio iterum eſt duplex: quedā dicitur factio ſimpliciter: alia factio talis qualis vel factio ſm quid. Sicut em̄ iſtud verbum eſt ponitur in ꝓpoſitione de eſt ſcd̄o adiacente. Aliqn̄ in ꝓpoſitione de eſt tertio adiacente: quando autem

ponitur primo modo dicit exiſtenciā ſim-
plicieer quādo ponit̄ ſcđo mō dicit eſſe.ſ.
de tertio adiacente. Nō eſſe exiſtēcie ſiue
eſſe ſimplr̄ ſed importat eſſe ſm illud qđ
ſpecificatur p tertiū vt eē albū vl̄ nigrū.
⁊c. Sic dicendū eſt de iſto verbo ſubſtan
tiuo fio. Quādo em̄ ponit̄ in ꝓpōne de ē
ſecūdo adiacente importat factionē ſim-
pliciter vt deus fit ⁊c. qñ aūt ponit̄ in ꝓ-
poſitione de eſt tertio adiacēte importat
actionē ſm exigentiā vel ſpecificationem
tertij qđ ponit̄ in ꝓpōe. Factio ergo ſim
pliciter eſt qua aliq̄d fit ſimplr̄ de nō eſſe
ad eſſe factio aūt aliqualis eſt qua aliq̄d
fit tale vt ſortes fit albus ⁊c. Queſtio
aūt intelligit̄ de factione non ſimplr̄ que
eſſet plana ſed factiōe aliquali. Ad quā
reſpondendū eſt ſimpliciter affirmatiue
ſcꝫ deus factus eſt homo. Si em̄ fact⁹ ca
dat ſuper totā ꝓpoſitionem ſenſus eſt fa
ctum eſt ita ꝙ iſta ꝓpō ſit vera. De⁹ fa-
ctus eſt homo ⁊ hō factus eſt deus: ⁊ q̄ꝫ-
uis ſit verus ſenſus ⁊ ab oībus cōceſſus
nō tñ eſt verus de rigore ſermonis quia
hoc participiū qđ eſt factus cū dicit̄ ma
ſculini generis ⁊ adiectiuū adiectiue ten-
tum nō poteſt ponere rem ſuam circa co-
pulam ſed neceſſario ponit q̄ꝫtum eſt de
virtute ſermonis circa ſubiectū vel predi
catum. Si aūt li factus tenet ſe ex parte
p̄dicati eſt ſenſus. Deus eſt hō q̄ quideꝫ
homo factus eſt vel ꝓductus ⁊ ſic poteſt
dici ꝙ ſenſus eſt falſus q: homo dicit⁹ de
xp̄o dicit ſuppoſitum diuinū qđ minime
eſt factum ⁊ ideo xp̄s nō eſt homo factus
Si autem li factus determinet vnum ex
tremoꝝ in comparatione ad aliud ſic eſt
ſenſus deus ſe fecit hominē per humani
tatis aſſumptionem ſicut hō facit ſe do-
ctum per acquiſitionē doctrine ⁊ ſic ſen-
ſus eſt verus tamen aliq̄d habet impro-
prietatis ⁊ aliq̄d ꝓprietatis. Hoc enim
participiū fact⁹ etiā importat videlicet
anteceſſionē ex parte ſubiecti ⁊ inceptio-
nem ex parte predicati ⁊ trāſmutationeꝫ
ex parte vtriuſq̄ʒ vt in hoc exemplo. N.
factus eſt ſapiens. N. em̄ fuit anteq̄ʒ eēt
ſapiens: ⁊ poſtea incipit eſſe ſapiens ⁊ eſt
tranſmutatio tam in. N. q̄ʒ in ſapia. In
ꝓpoſito autem eſt reperire anteceſſioneꝫ
ex parte ſubiecti: ⁊ inceptionē ex p̄te pre-
dicati: ſed nō eſt reperire tranſmutatio-
nē in ſuppoſito dei: ⁊ ideo factus hic cadit
a propria ſignificatione q̄ꝫtum ad tertiā
ꝯditionem: nec importat trāſmutationē
ſed vnionē licet ergo habeat aliquā pro-
prietatem: q: tñ habet veritatē ideo reci-
pitur: q: in expreſſione fidei magis conſi
deratur ſermonis veritas q̄ꝫ ſignificatio
nis congruitas. Ea em̄ que ſunt fidei no
ſtre vt dicit Aug⁹. melius intelligim⁹ q̄ꝫ
proferamus. Et gregori⁹ dicit ꝙ excelſa
dei balbutiēdo reſonam⁹. Concedend⁹
eſt ergo p̄dictus ſermo q̄ꝫtum ad primū
⁊ tertiū ſenſus ſuos. Nota ꝙ factio pro-
prie loquēdo licet importat mutationeꝫ
nō tñ factio large loquēdo nō eſt ibi imꝑ
fectio. De iſta ꝓpōne etiā. Homo fact⁹
eſt deus pōt ſimiliter diſtingui ſicut de
priori. Si em̄ factus importat rem ſuaꝫ
ſup totam ꝓpoſitionē ſuaꝫ. ſenſus eſt hō
factus ē deus: id eſt factū ē vt hō deus et
eſt verus ſenſus ⁊ ꝯceſſus vel magis per-
miſſus a doctoribus ſacris ⁊ iſte ſolus eſt
verus. Si auteꝫ li factus ponat rem ſuā
ſuper predicatum: ſenſus eſt homo fact⁹
eſt deus: id eſt homo eſt de⁹ qui eſt fact⁹
⁊ iſte ſenſus eſt hereticus: quia deus non
eſt factus: q̄ꝫuis ſit genitus. Si autem li
factus ponat rem ſuam circa vtrumq̄ʒ
extremum ⁊ dicat ordinē ſubiecti ad pre
dicatuꝫ: ſenſus eſt homo factus eſt deus.
id eſt qui prius erat homo factus eſt de⁹
poſterius: ⁊ hic ſenſus eſt falſus: quia eſ-
ſe hominem nunq̄ʒ anteceſſit in illo ſup-
poſito eſſe deum: nec diuinum eſſe aliqua
tenus inchoatur. Unde mag̃ eſt impro-
pria hec propoſitio homo factus ē deus.
q̄ꝫ hec deus factus eſt homo et rarius in-
uenitur in ſacra ſcriptura. Si tamen ali
cubi legatur vel inueniatur tunc ſm pri
ſcianū ſenſuꝫ eſt accipiēda. ¶ Notandū.

ꝙ hec ꝓpõ hõ factus eſt deus de rigore ſi
gnificatiõis ſimpl'r falſa eſt pꝫ. oĩs ꝓpõ
eſt falſa ſimpl'r ⁊ de rigore ſignificatiõis
cuius cõtradictoria eſt ſimpliciter vera:
ſed ꝯtradictoria iſtius hõ factus eſt deꝰ
eſt ſimpl'r vera: ergo ⁊c̃. Minor ꝓbatur.
cõtradictoria iſtius eſt iſta nullus hõ fa/
ctus eſt deꝰ q̃ eſt ſingulariter vera ⁊ de ri
gore ſignificatõis: qꝛ nullꝰ alius hõ a xp̃o
factꝰ eſt deꝰ vt pꝫ inductiõe nec ipſe hõ q̇
dꝛ xp̃s factus eſt deus cũ ille hõ xp̃us ſit
ab eterno deꝰ ⁊ clarũ eſt ꝙ hõ eſt nomen
ſuppoſiti ⁊ ibi ſupponit ꝓ ꝑſona diuina q̃
ſemꝑ fuit deꝰ: ꝑ ꝯñs iſta nullꝰ hõ fctũs
eſt deus eſt vera: qꝛ eius oẽs ſingulares
ſunt vere vt pꝫ inducẽdo. ¶ Scd̃a ꝓpõ
ſꝫ aũt hec ꝓpõ deꝰ eſt hõ: ⁊ hec hõ eſt deꝰ
inceperint eẽ vere nullꝰ tñ hõ incepit eſſe
deꝰ. ¶ Prima ꝑs pꝫ qꝛ oĩs ꝓpõ q̃ nũc ẽ ve
ra ⁊ prius nõ fuit vera incepit eẽ ſꝫ a qñqꝫ
ſꝫ iſte ꝓpõnes deꝰ eſt hõ ⁊c̃. nõ fuerũt ve/
re in tp̃e legis nature ⁊ ſcripte et fuerunt
vere poſtea in nouo teſtamẽto. Scd̃a ꝑs
ꝓpõnis pꝫ inductiue: qꝛ nec iohẽs nec pe
trus ⁊ ſic de aliĳs a xp̃o nec ipſe xp̃us ince
pit eẽ deꝰ cũ fuerit ab eterno deꝰ: incipit
eñ ĩportat habitudinẽ ad nõ eẽ p̄cedẽs.
¶ Tertia ꝓpõ. Iſta ꝯſequẽtia nõ valet.
Deꝰ factꝰ eſt hõ ergo hõ factꝰ eſt deꝰ: qꝛ
añs eſt verũ ⁊ ꝯñs falſum: qꝛ ex vero nõ
ſequiť falſum: ſed ſolũ veruꝫ. Et ſi dicas
ꝙ hec cõuertiť ſimpl'r cum ſit indefinita.
Sic ergo qd̓ factũ eſt hõ eſt vl' fuit deus
Item hec ꝯña nõ valet deꝰ factꝰ eſt hõ g̊
deus factꝰ eſt aliq̇d qꝛ arguiť ab inferio/
ri ad ſuperius negatiue. Itẽ nõ valet deꝰ
incepit eſſe hõ: g̊ incepit eſſe. Iſta eñ fa/
ctus ⁊ incepit includũt negationẽ. Iſta
eſt vera: aliq̇s hõ fuit ab eterno q̇ tñ ince
pit eẽ ex tp̃e qꝛ filius dei q̇ eſt hõ fuit ab
eterno ⁊ incepit hõ eſſe in tp̃e. Itẽ ſꝫ ali/
quis hõ nõ poſſit nõ eẽ tñ poſſibile eſt ꝙ
nullus hõ ſit. Prima ꝑs pꝫ qꝛ filiꝰ dei nõ
põt non eſſe ſimpl'r ⁊ ipſe eſt hõ ⁊c̃. Scd̃a
ꝑs pꝫ ꝑ ipſum verbum diuinũ qꝛ põt di
mittere naturã hũanã ⁊ ipſam ãnihilare
⁊ oẽs hoĩes ⁊ iſta eſſet vera nullus hõ eſt.
Notandũ ꝙ cõicatio ydiomatũ nõ tenet
in predicatiõis que exprimũt vnionẽ natu
re humane ad diuinã. quia cõicatio ydio
matũ in p̄dicationibꝫ fit ꝓpter vnionem
nõ ergo fit ſm̃ illa q̃ exprimũt vnionem: ⁊
ideo nõ eſt factꝰ deus ſꝫ factꝰ eſt hõ ſicut
hic natura diuina aſſumpſit naturã diui
nam igitur natura humana aſſumpſit na
turam diuinã non ſequitur.

Quarto queriť. Utrũ

filius dei p̄deſtinatꝰ ſit. Sciẽdum ꝙ pre/
deſtinatio eſt preordinatio alicuiꝰ crea/
ture intellectualis ad gl'iam principal'r
et ad grãm et merita in ordine ad gl'iam
minꝰ principal'r facta a volũtate diuina.
Et dꝛ p̄ordinatio: qꝛ nõ eſt aliud q̃ꝫ actꝰ
diuine volũtatꝭ quo ordinat ⁊ vult ⁊ de/
terminat alicui dare gl'iam nõ ꝓpter bo
na ⁊ merita q̃ p̄uidit fieri a tali creatura.
Sed ex mera ſua bonitate ⁊ liberalitate
vt diciť de Iacob. Ro. ix. q̃uis neminẽ
reprobat niſi ꝓpter demerita p̄uiſa. Et
diciť alicuiꝰ creature: qꝛ ſola creatura in
tellectualis eſt p̄deſtinabilis: qꝛ ſola eſt
glorificabilis eo ꝙ ſola ẽ ad imaginẽ dei
eſt ⁊ capax ⁊ ꝑticeps eſſe põt. Deus non
eſt p̄deſtinabilis: qꝛ quicq̇d p̄deſtinatur
ſubĳciť p̄deſtinanti et ſic filius inq̃ꝫtum
deus nõ eſt p̄deſtinabilis. Oẽs hoĩes et
oẽs angeli ſũt predeſtinabiles q̃uis nõ
ſint omnes predeſtinati. Dicitur ad glo
riam principaliter quia primo vult dare
gloriam his qui predeſtinanť primitate
intentionis. Ita ꝙ predeſtinatio reſpicit
ſolum principaliter finẽ q̇ eſt gloria eter
na. Dicitur ad gratiã ⁊c̃. Non eñ poſſu
mus habere gloriã ſine gratia et meritꝭ
in adultis: que reſpicit minus p̄ncipaliť
predeſtinatio vt diſpoſitioneꝫ neceſſariã
ad gloriã ex ordinatõe diuina. ¶ Reſpõ
deo ꝙ filius dei nõ eſt p̄deſtinatꝰ ſed xp̃s
eſt p̄deſtinatus ⁊ filiꝰ dei eſt predeſtina/
tus inq̃ꝫtum hõ. Dicendũ g̊ eſt ꝙ q̃uis
hec ſit ꝯcedenda chriſtus eſt p̄deſtinatꝰ

pro eo ꝙ nominat hypoſtaſim in reb⁹ na-
ture vt hec xp̄s eſt p̄deſtinat⁹ vt hō: rōne
determinationis adiuncte q᷑ ſibi conue-
nit diffinitio p̄deſtinationis incꝺtū ē hō.
hec tn̄ nō eſt cōcedēda fili⁹ dei eſt p̄deſti-
natus. Et rō eſt ꝓpter repugnātiā intel
lectuū q᷑ p̄dicatū repugnat ſubiecto vel
intellectus p̄dicati vel rō repugnat intel
lectui ⁊ rōni ſubiecti. Reperit̄ autē tri-
plex repugnantia. Nā hoc vocabulū pre
deſtinatus circa p̄deſtinatū tria impor-
tat ſcʒ habitudinē effectuū beneficioꝝ re
ſpectu cauſe. Effectus ſunt multi: natu-
ra: grā: merita ⁊c̄. importat etiā acceptio
nē ꝑ donū gratie gratūfaciētis ⁊c̄. Ter-
tio importat in p̄deſtinato inchoationē
ꝙtū ad eſſe nature q᷑ ſm originē p̄deſti-
natur q̄ nōdū eſt hec verba dicunt̄ ꝓpter
illos qui in vnigenitum dei impietatē lo
quuntur: putāt eñ eum inter illos cōnu
merandū eſſe qui anteꝙ fierēt p̄deſtina-
ti ſunt vt eſſent: ergo impiū eſt dicere fi-
lium dei eſſe p̄deſtinatū. Et primū intel
lectū habet quia deſcendit a verbo paſſi
uo. Secundū habet q᷑ deſcēdit a verbo
actiuo dicente ordinē ad finē. Tertiū ha
bet quia cōponit̄ a p̄poſitione dicēte an-
teceſſionē ſicut ab hac p̄poſitiōe pre gra-
tificat⁹ filius dei dicit illā perſonā ⁊ cau-
ſam nō effectū. Dicit etiā illā perſonam
ꝓut cōpetit illi filiatio ꝑ naturā nō per
gratie donū. Dicit etiā illam perſonā vt
eternā nō habentē initiū. Et ſic expreſſe
eſt repugnantia intellectuum inter ſubie
ctum ⁊ p̄dicatum. Notandū ꝙ p̄ſcientia
capitur dupliciter. Uno modo large et
eſt ſcientia dei reſpectu oīm futuroꝝ ſiue
bonoꝝ ſiue maloꝝ. Et de hac dicit ap̄ls
Roma. viij. Quos p̄ſciuit hos ⁊ p̄deſti-
nauit ⁊c̄. et in pluſꝙ p̄deſtinando. Alio
modo ſtricte ⁊ eſt reprobatio multoꝝ: et
ſic diſtinguit̄ contra p̄deſtinationē. Ita
ꝙ eſt ſcientia dei reſpectu futurorū ma-
lorum tm̄ ⁊ ab hac p̄ſcientia dicit̄ repro-
batus p̄ſcitus. Et ſi dicas ꝙ exceptis vo
cabulis importantib⁹ vnionē neceſſe eſt
eſſe cōmunicationē ideomatū: ſed voca-
bulū p̄deſtinationis vnionē nō importat
ꝙtū eſt de ſe: ergo ſi ille hō eſt p̄deſtinat⁹
⁊ ille homo ſit filius dei neceſſario ſeq̄tur
ꝙ filius dei ſit p̄deſtinatus. Dicendum
ꝙ non ſolum illa excipienda ſunt nomi-
na: ſed etiam alia vocabula ex quib⁹ con-
ſurgit repugnantia intellectuum et tale
eſt vocabulum predeſtinationis ⁊ conſi-
milia vt meli⁹ manifeſtabit̄ infra diſ. xj.
de iſta filius dei eſt creatura.

Querit̄ quinto. Utrum

hec ſit vera filius predeſtinatus eſt eſſe
homo. ¶ Sciendū ꝙ p̄deſtinatio ſic de-
ſcribitur ab Auguſtino in libro de bono
preſcientie. Predeſtinatio eſt p̄ſcientia ⁊
p̄paratio beneficioꝝ dei: per que certiſſi-
me liberant̄ q̄cunꝙ liberant̄. Et dicitur
p̄ſciētia q̄ eſt certa ⁊ infallibil̄ noticia fu-
turoꝝ. Uñ oīs p̄ſcientia in deo ē ſcientia
ſed nō ecōtra ratione cōnotatoꝝ licʒ ſint
idē formalr: et ponit̄ in diffinitione loco
generꝭ. Sciētia dei eſt reſpectu oīm ſiue
bonoꝝ ſiue maloꝝ p̄ſentiū futuroꝝ ⁊ pre
teritoꝝ. Preſciētia ſolū ē reſpectu futu-
roꝝ ſiue bonoꝝ ſiue maloꝝ. Predeſtina-
tio autē ſolū reſpectu futuroꝝ bonorum
Tamen formaliter loquēdo ⁊ q̄dditati-
ue nō eſt ipſa p̄ſciētia ſed ſolū cōmunicat̄
⁊ ſuppoſitiue. Predeſtinatio eñ formalr
⁊ quidditatiue eſt actus voluntatis diui
ne quia deū p̄deſtinare aliquē nō ē aliud
niſi deū ſibi velle dare vitā eternā ⁊ me-
dia ordinata ad illā. Sed conſtat ꝙ hoc
eſt actus voluntatis diuine. ergo ⁊c̄. Cū
autē nullus actus voluntatis diuine ſit
formaliter actus intellect⁹ dei: ipſa pre-
deſtinatio quidditatiue nō poteſt eē nec
dici p̄ſcientia. Actus autē voluntatis et
actus intellectus diſtinguūt̄ formaliter:
quia vnus nō includit aliū in primo mo
do dicendi per ſe. ergo ⁊c̄. Ex his ſequit̄
ꝙ p̄deſtinatio nō eſt p̄ſcientia formaliter
ꝙuis ſit p̄ſcientia ſuppoſitiue ⁊ concomi-
tanter. Hec ſcd̄a ꝑs parʒ q᷑ nihil volitū

niſi p̄cognitū. Et qꝛ p̄deſtinatio eſt velle
dare gloriā nature itellectuali:ergo deꝰ
p̄cognouit illud ſe facere. Jdeo doctores
vſi ſunt tali p̄dicatione cōcomitatiua et
preſuppoſitiua. Et bñficioꝝ dei:ad diffe-
rentiā p̄ſciētie ſtricte capte q̄ eſt reſpectu
ſolū maloꝝ ⁊ penarū infligendarū malis
ꝓ pctis. Oēs eīn grē gratiſdate ⁊ gratū-
faciētes ⁊ oīa bñficia dei ⁊ dona ſpūſſan-
cti ordinata ad vitā eternā mediate vel
imediate ſunt effectꝰ ipſiꝰ p̄deſtinationis
vt patet ꝑ Auguſtinū q̄ dicit ꝙ p̄deſtina
tio eſt p̄ſcientia beneficioꝝ eoꝝ. Ne dum
gratia gratūfaciens ſed attritio ſpes ⁊ fi
des informes ⁊ oīa oꝑa bona moraliter
⁊ timor ſeruilis ſunt effectꝰ diuine p̄deſti
nationnis q̄ꝫuis vita eterna ſit primꝰ pri
mitate intētionis ⁊ p̄ncipal' effectꝰ p̄deſti
nationis. ¶ Nota ꝙ differētia eſt int' gra
tias gratiſdatas ⁊ grā gratūfaciente:qꝛ
gratie gratiſdate mediate ordināt ad vi
tam eternā ſed gratia gratūfaciēs imme
diate: Et dī in diffinitione per que certi-
tudine ⁊c̄. ſcꝫ a peccatis ⁊ morte eterna.
¶ Reſponſio dicendū ꝙ cū illud partici
piū p̄deſtinatus dicat anteceſſionē et re-
ſpectu t'mini ⁊ reſpectu p̄deſtinati. Ter-
minus eſt gloria qꝛ prius ſumꝰ p̄deſtina-
ti q̄ꝫ ſaluati)tripliciter pōt illā importa-
re vel reſpectu ſubiecti vel reſpectu p̄di-
cati vel reſpectu totiꝰ dicti. ¶ Primo mo
do ſenſus eſt filius dei ante puiſus ē eſſe
homo q̄ꝫ eſſet filius dei et iſte eſt falſus.
¶ Scd̄o modo ſenſus eſt filius dei p̄ui-
ſus fuit eſſe homo anteq̄ꝫ eēt homo: ⁊ hic
eſt verus. ¶ Tertio modo ſenſus eſt ꝙ
p̄deſtinatū eſt vt filius dei eſſet homo et
eſt verus. Sic ergo ſcd̄o modo et tertio
modo ꝓpoſitio ab omnibꝫ doctoribꝫ con
cedit' vt dicit magiſter in lr̄a. ¶ Notan-
dum ꝙ duplex eſt ꝓphetia: quedā dicit'
p̄deſtinationis. Alia cōminationis. Pri-
ma eſt qñ reuelat' aliquod futuroꝝ ꝓut
eſt in p̄ordinatione diuina ⁊ hec ſemꝑ im
pletur vt fuit ꝓphetia ſamuelis de eie-
ctione ſaulis ⁊ exaltatione dauid vt etiā
fuit de hac Eſaie. vij. Ecce virgo conci-
piet: Prophetia comminationis. Eſt qñ
reuelatur aliqua punitio futura ꝓut eſt
in cauſis ſecundis ſm̄ diſpoſitionē earū
vt Eſaie. xxxviij. de Ezechia. Scd̄m eīn
cauſas ꝓpinquas q̄ erant multe deſtitu
tiones corporis remotas vt ſunt influen
tie corpoꝝ celeſtiū erat moriturus et hec
nō ſemꝑ implet'. ¶ Et ſi dicas ꝙ p̄deſti-
natio eſt reſpectu glie ⁊ grē non reſpectu
nature ſed eē hoīem dic' p̄dicatū naturale
nō donum gratuitū ergo reſpectu illius
nullus debet dici predeſtinatus. ¶ Di-
cendum ꝙ cum vocabulum p̄deſtinatio
nis ꝑſone profertur claudit in ſe intelle-
ctum gratie ⁊ glorie vtputa cum dicitur
aliquis eſſe ſimpliciter p̄deſtinatus. Cū
autē ei additur determinatio exterior ſo
lum retinet intellectū principalis ſignifi
cati ſcilicꝫ prioris p̄ordinationis vel pre-
uiſionis: vnde cū dicit'. iſte eſt p̄deſtinatꝰ
habere gratiam et gloriam: p̄deſtinatus
tantū valet ibi: ſicut preuiſus vel preor-
dinatus: ⁊ eſt ſimile cuꝫ dicitur: cede per
ſe tantū valet quantū locum da: ſed cum
dicitur cede loco: cede habet eīn intelle-
ctum alterius. Poſſet tn̄ dici ꝙ et ſi eſſe
hominē de filio dei p̄dicet eſſe naturale
cōcernit tamē gratiā vnionis ⁊ ideo to-
tale predicatū nō exit extra rationē p̄de-
ſtinationis. ¶ Et nota ꝙ eodē modo di-
ſtinguēda eſt iſta: hō eſt p̄deſtinatus eſſe
filius dei quo modo eſt diſtincta propoſi
tio predicta ſcilicet filius dei predeſtina-
tus eſſe homo. Jta ꝙ ſi ponat anteceſſio-
nem reſpectu p̄dicati eſt falſa: ſi reſpectu
ſubiecti eſt vera: ⁊ etiā ſi reſpectu totiꝰ co
pulati eſt vera vt patet in textu. Tamē
de iſta homo eſt predeſtinatus ⁊c̄. poteſt
dici eodē modo quo dictum eſt ſupra de
iſta. Homo factus eſt deus: quia iſta eſt
cōtradictoria prioris. Nullus homo eſt
p̄deſtinatꝰ eſſe filiꝰ dei ⁊ eſt vera: ergo ſua
cōtradictoria eſt falſa: ꝙ aūt iſta vniuer-
ſalis nullus hō ⁊c̄. qꝛ nullus alius a xp̄o
eſt p̄deſtinatꝰ eē filiꝰ dei nec ipſe hō q̄ eſt

xp̄s qꝛ hō ibi ſupponit ꝑ pſona dĩna q̄ eſt eternalr̄ fili⁹ dei ſm̄ iſtū doctorē Bonauētur ā: ⁊ ad illud Ro. j. ⁊ glo. dꝫ ꝙ iſta ꝓpoſitio apl̄i eſt ſꝫa incōgruum ponit anteceſſionē reſpectu totius ꝓpōis: ⁊ tota rō eſt qꝛ homo de xp̄o dictus ſupponit pro filio dei. Uel pōt dici ꝙ natura hūana in xp̄o eſt proprie predeſtinata vt vult glo. ordinaria ſuper pri. Roma.

Circa diſtinctionē octauā p̄mo q̄rit. Utrū

hec ꝓpoſitio ſit ↄcedenda diuina natura eſt de ꝟgine nata. ¶ Sciendū ꝙ fides catholica indubitanter ⁊ firmiter ↄfitetur duas natiuitates eſſe in xp̄o vnam eternā qua natus eſt a patre ab eterno ſm̄ naturā diuinā. Aliā temporalē qua xp̄s ſm̄ naturā humanā natus eſt ex tp̄e a virgine glorioſa ſine p̄re. Et hec multiplicatio natiuitatum eſt rōne duaruꝫ naturarū que ſunt in xp̄o: ⁊ etiā rōne pluriū generationum actiuarū quarū vna eſt eterna: alia eſt tēporalis: ⁊ vna et eadem pſona eſt in qua ſunt due generationes paſſiue correſpondentes duabꝯ generationibꝯ actiuis p̄dictis. Generatio aūt paſſiua eterna eſt filiatio qua verbū diuinū eſt fili⁹ dei. Et generatio paſſiua dꝛ natiuitas eterna: et generatio tēporalis paſſiua qua eſt fili⁹ virginis eſt natiuitas tēporalis. In hac aūt diſtinctione agitur de generatione ſiue de natiuitate tēporali. Multiplicanť autē p̄dicte natiuitates ꝓpter diuerſas menſuras: qꝛ generatio actiua q̄ dꝛ paternitas: ⁊ paſſiua q̄ eſt a p̄re menſurantur eternitate. Illa aūt q̄ eſt a matre menſuratur tp̄e. io dꝛ tp̄alis. ¶ Nota ꝙ duplex eſt natiuitas. ¶ Prima eſt in vtero q̄ fect⁹ fit p̄mo hō vt pꝫ Math. j. dicente angelo ad ioſeph. Qđ in ea natum eſt de ſpū ſancto eſt. Alia eſt natiuitas ex vtero q̄ paruulus egreditur de matre primo apparens viſibilis. ¶ Reſponſio dicenduꝫ eſt ad q̄onem ꝙ predicta ꝓpoſitio eſt falſa nec recipitur qꝛ eſt impropria ⁊ hoc ꝓpter duo. ¶ Primo ꝓpter ↄfuſionem vitandā ꝓprietatū perſonalium: ⁊ ꝓprietatum naturaliū ſiue eſſentialiū q̄ duo p̄cipue ſunt obſeruanda circa ſermonem catholicū ⁊ veritatis fidei expreſſiuū. Non ergo recipiť ꝙ diuina natura ſit nata de virgine ꝓpter qđ etiā non ↄceditur ꝙ ſit nata de p̄re ⁊ hoc eſt qđ dicit magiſter in lr̄a ꝙ res q̄ nō eſt de p̄re genita nō videť de matre nata: nec res aliqua filiationis nomen habet in humanitate q̄ illud non teneat in diuinitate. Propter vitandam etiā cōfuſionē ꝓprietatū naturaliū nō recipitur. Sicut em̄ in beatiſſima trinitate diſtincte ſunt pſone adinuicē ⁊ earum ꝓprietates ſic in xp̄o ſunt nature diſtincte adinuicē ⁊ earū ꝓprietates q̄uis cōueniāt in ſuppoſito. Iō ꝓprietates vni⁹ nature non dn̄t p̄dicari de altera natura in abſtractōe ↄſiderata ne ex h̄ intelligať ꝙ diuīa natura ⁊ humana ſint vna eſſentia. Qđ em̄ p̄dicať de altero ī abſtractione nō intelligiť cōuenire ei ſolū rōne ſuppoſiti verū etiā rōne forme. Ideo predicta locutio nō debet recipi.

Secūdo queriť. Utrū

naſci de ꝟgie ꝑe dicať de natura aſſūpta ¶ Rn̄deo ꝙ natura hūana pōt capi dupliciť. ¶ Uno mō rōne pꝛiū ↄſtituentiū. ¶ Alio mō rōne forme cōis ↄn̄tis totum cōpoſitū. Et p̄mo mō capiť ꝓ toto cōpoſito ex pꝛibꝯ ↄſtituētibꝯ hāc hūanā naturā. Et ſcđo mō capiť pro natura humana in cōi ſiue in vniuerſali q̄ ↄſequiť hāc humanā naturā ⁊ dꝛ ſpēs ⁊ vtroqꝫ mō aſſumpſit fili⁹ dei humanā naturā verū eſt em̄ ꝙ aſſumpſit carnē ⁊ aīam: aſſumpſit etiā naturā ↄſequentē. Utroqꝫ etiā p̄dictoꝝ modoꝝ ↄtingit dicere hūanā naturā natā de ꝟgine. Nā ſi humana natura dꝛ cōpoſitū hoc modo pōt dici ⁊ ↄcedi ꝙ ſit nata de virgine non ratione toti⁹ ſed partis ſcilicet carnis que in vtero ꝟginis

fuit cõcepta ⁊ ex vtero virgĩs ꝓdĩt. Si vero natura humana dr̃ forma cõmunis ꝯñs totum cõpoſitum adhuc concedendum eſt ꝙ fuit nata in xp̃o nõ rõne ſui ſʒ ratione ſuppoſiti in quo habet exiſtere et in quo habet multiplicari.

Queriť tertio. Utrum

hõ veraciť dicať de diuina natura id eſt: Utrum hec ꝓpoſitio ſit vera diuina natura eſt homo. Reſpõdẽdum ꝙ in diuinis eſt repire duplicẽ p̃dicationẽ: q̃dã eſt ꝑ idẽpticatem: alia eſt ꝑ denoĩationẽ licʒ non vſqꝫquaqꝫ ꝓprie id eſt oĩno et referť hoc ad denoĩationem ⁊ tantũ valet ſicut ꝙ nõ eſt oĩno ſimile: qꝛ ꝓpriſſime loquẽdo predicatio denominatiua eſt accidentalis: ⁊ in diuinis nõ eſt accidens. Predicatio ꝑ denominationem differt a p̃dicatione ꝑ idẽpticatẽ qꝛ prima eſt ꝑ modum denominatiuũ ⁊ ſub ratione forme quaſi inherẽtis et denominãtis: vt hic deus eſt iuſtus: deus eſt bonus: ⁊ pater generat. Predicatio ꝑ identitatẽ eſt qñ aliq̃d p̃dicatur ratione ſuppoſiti ꝓpter ſummã ſimplicitatẽ et idẽtitatem vt cũ diciť diuina eſſentia eſt pater: et eſt ſenſus eſſentia diuina eſt ille qui eſt pater. Ex quo habemus duplicem p̃dicationẽ in diuinis: ſcʒ ratione forme: id eſt ꝑ denominationem ⁊ vocať a doctore ſubtili formalis ⁊ etiã ratione ſuppoſiti id eſt ꝑ idẽtitatẽ. Oĩa aũt noĩa adiectiua verba ⁊ ꝑticipia predicanť ꝑ denoĩationẽ vel ſm̃ Sco. predicantur formaliter. Omnia ſubſtantiua predicanť ꝑ idẽtitatẽ. Dicendũ eſt ergo ad q̃õnem ꝙ ꝓpoſitio eſt vera ꝑ idẽtitatem qꝛ diuina natura eſt filius ꝑ idẽtitatem et ipſe filius dei eſt homo ſcʒ ꝑ vnionem: ꝗ ⁊c̃. Et ſic eſt vera rõne ſuppoſiti ⁊ eſt ſenſus diuina natura eſt ille qui ẽ homo. Iſta autẽ implicatio q̃ eſt hõ qui ſcʒ filius dei eſt homo: ⁊ p̃dicatio nõ ꝑ idẽtitatem nec ꝑ cãm nec ꝑ denoĩationẽ ſed ſolum per vnionẽ vt prius habitũ eſt. Ita ꝙ eſt duplex p̃dicatio ibi. Diuina natura eſt ille: qui eſt hõ: prima eſt ꝑ identitatem ſcd̃a ꝑ vnionẽ. Si autẽ ſit p̃dicatio rõne forme ſiue ꝑ denominationẽ eſt falſa: ⁊ eſt ſenſus diuina natura eſt homo id eſt diuina natura eſt humanitate informata ⁊ ſic eſt falſa. ¶ Sciendũ eſt etiã ꝙ ſunt in diuinis quattuor genera predicationũ ſm̃ hylariũ ⁊ auguſtinũ. Hylari⁹ fuit p̃mus qui compoſuit librũ de trinitate. poſtea Auguſtin⁹. Quedã ſunt q̃ddicatiue in q̃bus p̃dicata dicũtur de ſubiectis in p̃mo modo dicendi per ſe vt hec deus eſt ens infinitũ: vita intellectualis: ſpũs: ſubſtantia: ⁊ ens: ⁊ deus eſt. Alie ſunt denoĩatiue vt deus eſt iuſtus: bon⁹: miſericors ⁊c̃. licet hec predicata non dicant niſi diuinã eſſentiam realiter: tamen important illam per moduʒ qualitatis. Alie dicũtur identice quando vnũ extremũ in abſtracto dicitur de alio extremo in abſtracto ꝓpter infinitatem formaleʒ vtriuſqꝫ extremi vel alterius tantum: vt iuſticia dei eſt miſericordia: intellect⁹ eſt voluntas: eſſentia diuina eſt paternitas. Infinitum enĩ indentificat ſibi quodcũqꝫ ſibi cõpoſſibile: quia non põt recipere accidens. Et differt multum dicere predicationẽ identificam ⁊ ꝑ identitateʒ: qꝛ p̃dicatio per identitatẽ bñ fit in concreto vt diuina eſſentia eſt homo alia non ſcilʒ identifica. Alie ſunt predicationes in diuinis eſſentiales nõ capiendo ſic ꝙ ſit idẽ ꝙ quidditatiue ſed capiẽdo eſſentialiter eo modo quo tres perſone ſunt vna eſſentia vt filius eſt id qđ eſt pater ſpiritusſanctus eſt id qđ filius: ſpiritusſanct⁹ eſt id qđ eſt pater: ⁊ fit qñ in neutro genere importatur eſſentia diuina.

Queriť quarto Utrum

ꝯcedendum ſit xp̃m bis eſſe natũ. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ ſm̃ ph̃m. v. ethicoꝝ. Actus tripliciter hʒ multiplicari videlicet ſubiecto vt ſi ego loquor: ⁊ tu loquaris ſunt due locutiones. Multiplicatur etiam termino vt ſi me moueaʒ ad duos

terminos vtpote ad clauſtꝝ ꝛ ad eccleſiā talis motio dī multiplr. Multiplr etiā tpe vt ſi bis comedi ſemel ī mane ꝛ ſemel in ſero. ¶ Cū ḡ aduerbiū numerandi di/cat numerū act⁹ aliq̄rū iſtoꝝ triū modoꝝ neceſſe eſt vt īportet ipm̄ numerari. Ad/uerbiū em̄ cū ſit adiectiuū ꝟbi ſub rōne verbi īportat illū numerū q̄ eſt ipſi⁹ act⁹ ſm q actꝰ hic ē ex pte tpis ſiue duratiōis ꝛ iſte eſt numer⁹ q̄ eſt ex pte mēſure. Qm̄ ergo generatio xpi eterna mēſurat̄ eternitate: ꝛ natiuitas ſiue generatio tēporalis ipſo tpe: ita qđ eſt in illa cōpletionē habet in nunc eternitatis: in iſta in nūc tpis. Hinc eſt q concedi pōt ꝛ debet xp̄m bis natū eſſe. Unde Aug⁹. de fide ad petrū. Unigenitus dei pmo ꝛ ſecūdo natus eſt ſemel ex patre: ſemel ex matre. ergo ꝛc̄. Uide in textu hanc materiam.

Querit̄ quinto. Utrum

in xp̄o ſint due filiationes. Sciēdū q filiatio ē habituatio pducti naturalr ſilis pducenti in natura intellectuali vel ſenſitiua. Et dī habitudo loco generꝫ pducti ad differētiā paternitatis: ſilis pducti ad differētiā alicui⁹ pducti p generationē equocā: in natura intellectuali vel ſenſitiua: ad differētiā pductoꝝ q̄ ſunt in naturꝫ inſenſibilibꝰ: ꝛ dī naturalr ad differentiā pducti libere vt pducit̄ ſpūſſanctus in diuinis. ¶ Rñſio ſm Bonauen. q in xp̄o licet ſint due natiuitates nō ſūt tñ due filiationes. Et rō eſt qꝛ cuꝫ filiatio hꝫ cōparationē ad tria ſcꝫ ad ſubiectum in q̄ eſt ad terminū ad quē eſt et ad pncipiū a q̄ eſt ſcꝫ potentiā generatiuam actiuā. Numer⁹ aūt relationis ſm differentiā formalē ſiue ſpecificā cauſat̄ a pncipio a q̄ eſt: vt pñitas et dominiū ſunt due relationes in aliquo hoīe q̄ numerāt̄ nō rōne ei⁹ in quo ſunt pncipalr ſed rōne ei⁹ a quo ſunt: qꝛ pñt eſſe due relationes in hoīe vno reſpectu eiuſdē: plurificatio autē relationis ſm numerū accipit̄ a ſubiecto in quo eſt pncipaliter nō a termino nec a principio. Et qm̄ pprietas ſubiecti numerari habet rōne ſuppoſiti ꝛ ſubiectū filiationis eſt ipſa pſona non natura niſi rōne pſone. Hinc ē q eū in xp̄o ſunt due natiuitates nō tñ ſunt plures filiatiōes ſed vna tm̄. ¶ Sed ſimplr Scot⁹ dicit oppoſitū. dicit em̄ q ſicut in xp̄o ſunt due natiuitates ſiue gñationes: ſic ponende ſunt due filiationes: ꝛ ideo eſt. Quia ad multitudinē terminoꝝ relatiuoꝝ ſequit̄ multiplicatio relationuꝫ. Unñ ſi ego ſum pī ꝛ genuerim decē filios ſicut filiꝗ multiplicant̄: ſic etiam multiplicant̄ paternitates. patet: qꝛ ſi vn⁹ moriat̄ nō ſum pī illi⁹ defuncti ꝛ tamē remaneo pī alioꝝ. ¶ Ad multitudinē fundamentoꝝ relationum ſequit̄ multiplicatio relationū: vt ſi ſint due albedines q̄ ſunt fundamenta ſimilitudinū: ꝛ iō ſunt due ſilitudies rōne duorū fundamentoꝝ. In pppoſito aūt fundamentū filiatiōis nō ē pſona ſed natura et in xp̄o ſunt due nature: ideo ſunt duo fūdamenta filiationū. Ideo erūt due filiationes vt ſpus dictū eſt de duabꝰ natiuitatibus. Ad multitudinē terminorum ꝛ fundamētoꝝ ſimul ſequit̄ multitudo relationū: vt pꝫ ex pcedētibꝰ. Et cū dī q filiatio ē pprietas pſone et nō eſt pprietas nature. Poteſt etiā dici ad ſcđꝫ q minoꝛ nō eſt vera: pr̄e em̄ meo vel matre mea viuentibus ego habeo duas filiatōes: vnā ad patrē aliā ad matrem. pꝫ: qꝛ defuncto vno adhuc manet filiatio ad matrē meā. Ad tertiā negetur aſſumptum: quia ad multitudinē diſcipuloꝝ multiplicantur magiſteria: nec ſequit̄ q multiplicet̄ magiſter: quia ad multitudinem abſoluti ſiue forme nō ſequitur multiplicatio concretoꝝ ſꝫ ad multitudinē ꝯcretoꝝ requiritur tam multiplicatio forme qꝫ etiam ſubiectoꝝ. Ad veritatē cōcreti nō ſequit̄ veritas abſtracti. Pōt etiā ſcientia multiplicari remanēte virtute ſcientis.

Sexto querit̄. Utrum

xp̄s ſit filius naturalis rōne vtriuſqꝫ na/

tiuitatis: id eſt vtrum chriſtus ſit filius dei
naturalis ꝑ generationē eternalē: ⁊ verū
ſit ⁊c. ſcʒ tēporalis ⁊ eterne. Jlle dicit̄ fi-
lius naturalis alicuiꝰ qui eſt ꝓductꝰ na-
turaliter ab eo ſimilis ſibi in natura in-
tellectuali ⁊ ſenſitiua. Requirit̄ ergo ꝑ-
mo ꝙ ſit ꝓductus ab eo: ex h̄ ptʒ ꝙ defe-
cit turpiter warilion dicens: Johānem
euangeliſtā eſſe filiū virginis naturalem
factū per verba ſaluatoris q̄ dixit in cru
ce. Ecce mater tua. Jmplicat eñ cōtra-
dictionē: aliquē filiū eſſe naturalem ali-
cuius ⁊ ab eo nō eſſe genitū: ⁊ dicit̄ natu-
raliter ad differentiā ſpūſſancti qui ꝓdu
citur libere ⁊ aliorū ē liber ꝓductor. Dꝛ
etiā ſimilis ꝓducti ī natura defectu cuiꝰ
rana nō eſt filia ſolis nec pediculꝰ hoīs.
Dicitur in natura intellectuali vel ſenſi-
tiua: qꝛ filiatio nō reperit̄ ī natura inſen
ſibili. ¶ Reſpondeo ad queſtionē ꝙ pe-
nes vtrāq; natiuitatē tam eternā q̄ꝫ tem
poralē dicit̄ xp̄s vere filiꝰ naturalis. Et
ratio eſt: qꝛ xp̄us eſt ꝓductus ſimilis ex
ſuī ſm ſilitudinē ⁊ conuenientiā in natu
ra: ꝓductus ē eñ tam a p̄re eternalr̄ q̄ꝫ a
m̄re tp̄alr̄ ꝯſilis p̄ri ſm naturā diuinā et
ſimilis m̄ri ſm naturā humanā in natu
ra intellectuali. Naturalis aūt dicit ma
gis habitudinē ꝑncipij actiui q̄ꝫ habitu
dinē forme. Dicit̄ eñ filiꝰ naturalis q̄ ē
a natura ⁊ qui trahit naturā ab alio: nō
ꝙ ipſa filiatio ſit ꝓprietas ꝯſequēs ipſam
naturā: ſʒ magꝫ ꝑſonā. Eſt eñ ꝓprietas ꝑ
ſone. Vñ hec ē magꝫ ꝓpꝛia: xp̄s ē filiꝰ na-
turalis vel natura q̄ꝫ chriſtus eſt filius
eſſentialis vel filius eſſentia: in ablatiuo
Fatendū eſt ergo xp̄m filiū naturalē vir
ginis eſſe ratiōe tp̄alis natiuitatis ſicut
eſt filius naturalis p̄ris ratiōe eterne na
tiuitatꝫ. ¶ Nota naturale capit̄ vno mō
ꝓut diſtinguit̄ cōtra ſupnaturale: h̄ mō
incarnatio ſiue vnio verbi diuini ad na-
turam humanā nō eſt naturalis ſed ſup
naturalis. Scdo modo vt diſtinguit̄ cō-
tra violentū: hoc modo vnio nature hu-
mane ad verbuum eſt naturalis: qꝛ que-
libet creaturā habet naturalem inclina-
tionem ad obediendum diuine potentie
⁊ maiorem q̄ꝫ ad quodcūq; aliud. Ter-
tio modo vt diſtinguit̄ cōtra li. arbi. hoc
mō incarnatio nō eſt naturalis: ſed libe-
ra: qꝛ deus mere libere vniuit ſibi in vni-
tate ꝑſone naturā noſtram. Quarto mō
ꝓut diſtinguit̄ cōtra artificiale: hoc mō
incarnatio eſt artificialis: qꝛ eſt ab arte
diuina ſicut quelibet creatura.

Jrca diſtinctio-

c nem nonam tertij queritur.
Vtrum cultus latrie ſit ex
hibendus humanitati ſiue
carni xp̄i. Sciendū ꝙ latria eſt quedā re
uerentia. ¶ Duplex eſt autē reuerentia.
Quedā eſt interior. Quedam eſt exteri
or. Prima fit per actus interiores ſcʒ per
actū intellectus ⁊ actū voluntatis. Se-
cūda fit ꝑ actus exteriores qui ſūt ſigna
reuerentie interioris: vt ſunt genuflexio-
nes ⁊c. Reuereri aliquē actu interiori ē
reputare bona ſua parua reſpectu illius
quē aliquis reueretur cuiꝰ bona extimat
magna vt ſi ego reuereor virginē beatam
reputando eiꝰ bona magna ⁊ mea parua
imo pene nulla reſpectu bonoꝝ virginis
glorioſiſſime. Sic etiā de quocūq; quem
reuereor. Duplex eſt autem tale reuereri
ſiue reuerentia interior. Quedam eſt la-
trie. Quedam dulie. Reuereri actu inte-
riori reuerentia latrie eſt extollere in cor-
de .i. in anima bona alicuius tanq̄ꝫ ſum-
ma a quo ſic magnificans habet omnia
bona ſua ⁊ quiquid habet. Et ſic due cō-
ditiones requiruntur. Primo oportet ꝙ
extollat eū quē reueretur tanq̄ꝫ habentē
bonitatē ſupremā: ⁊ talis reuerētia eſt ſo-
li deo debita. Secūdo requirit̄ ꝙ ſic ma-
gnificans ⁊ extollens recognoſcat ſe ha-
bere ab illo quicquid boni habet et na-
ture ⁊ fortune ⁊ gratie ⁊c. ⁊ talis reueren
tia non habet obiectum conueniens niſi
ſolum deum. ¶ Huic autem actui inte-
riori qui eſt actus latrie correſpondent

aliqui actus exteriores qui ſunt ſigna et pteſtationes talis reuerentie interioris vt omnes cerimonie exteriores q̄s in eccleſia fideles xpi faciunt ſicut in lege veteri erāt ſacrificia ⁊ oblationes aialium ⁊c̄. ¶ Ultra ex his actibꝰ tam interioribꝰ q̄ꝫ exterioribꝰ freq̄nter iteratis generaꝛ habitus qui dicitꝛ latria. Ex his ergo ſequitur ꝙ latria pōt capi tripliciter. Uno modo ꝓ actu interiori quo reueremur deuꝫ actu interiori reputādo bonitatem eius ſummā. Alio modo ꝓ actibus exterioribus ſignificantibꝰ hmōi actum interiorē. Tertio modo pro habitu aggregato ex frequentibꝰ actibus latrie. Et iſte habitus habet pro obiecto actum reuerentie contra deum: et cōtineꝛ ſub iuſticia qua redditur vnicuiq; quod ſuum eſt. Et ſic pōt diffiniri latria. Latria eſt reuerētia ſoli deo debita ⁊ ſibi exhibita. In q̄ diffinitione ponitur reuerētia loco generis: q2 eſt cōmunis latrie ⁊ dulie: q2 dulia eſt proprie reuerētia que debeꝛ creature intellectuali virtuoſe rōne ſue virtutis. Et dī ſoli deo debita loco differentie: q2 differt ꝑ h̄ a dulia. Et dicitur exhibita loco cōplemēti: q2 nunq̄ꝫ eſt latria completa nec ꝑfecta niſi deo exhibita. Latria ē ſūma veneratio alicuiꝰ poſſibilis. Cultus reuerētia: honor. Iſta tria ſunt idē in ꝓpoſito. ¶ Et nota ꝙ latria in greco habet tria noīa: ſcilicet latria: theoſebia: euſebia. In latino autem vocatur religio ſeruitus et pietas. ¶ Religio ſm Tullium eſt que ſuperioris cuiuſdam nature quaꝫ diuinam vocant cultum cerimoniamq; affert: et a tali religione dicunꝛ omnes chriſtiani religioſi: de religione chriſtiana cuius religionis chriſtus eſt ſummus patriarcha. Dicitur etiaꝫ ſeruitus ſimpliciter ⁊ anthonomatice: q2 ipſe deꝰ ſicut eſt ſupremus dominꝰ ſic eſt ſibi correſpondēs ſumma ſeruitus que dicitur latria de q̄ virtute dicit ſaluator Matthei. iiij. Et Deutero. vi. Soli deo ſeruies. ¶ Dicitur etiam pietas inq̄ꝫtum tendit in deum ſummuꝫ bonum: quia eſt pater omnium ſummus. ¶ Et pro iſtis ponitur talis ꝓpoſitio. Prima nulla creatura ſm ſe et abſolute cōſiderata eſt beatificanda ſeu adoranda adoratione latrie. Patet ex predictis in diffinitione latrie. ¶ Correlariuꝫ. Nulla imago cuiuſcunq; ſancti etiam ipſius chriſti eſt adoranda adoratione latrie. Et probatur de imagine contra antiquos doctores q̄ dicunt ꝙ crux inquantum eſt ſignum chriſti crucifixi adoratur eadem adoratione qua ipſe chriſtus in ſe adoratur: ita ꝙ nō eſt niſi vnus et idem motus ad imagineꝫ et imaginatū. ¶ Contra hoc arguiꝛ ſic: quia illa habitudo que eſt ſigni ad ſignatum eſt vera creatura. Non enim eſt aliud q̄ꝫ relatio vel realis vel rationis que eſt in ipſa cruce: ⁊ per conſequēs eſt creatura: et ſic nō eſt adoranda adoratiōe latrie. Item ſi crux eſſet adoranda ratione illius relationis latrie: ſequitur ꝙ beata virgo eſſet magis adoratione latrie adoranda. patet conſequentia: q2 beata virgo maiorem habuit habitudinem ad filium ſuum qui eſt chriſtus deus ⁊ homo q̄ꝫ habeat crux. Ipſa enim maternitas eſt maior habitudo q̄ꝫ ſit habitudo ſigni ad ſignatum. Item ſi talis habitudo eēt ratio adorandi crucē: ſequitur ꝙ accidētia in ſacramento altaris eſſent adoranda tali adoratione. patet: quia illa accidentia ſunt vere ſacramētū: ⁊ ſignū corporis chriſti deitati vniti: et ſub illis eſt in preſentia propria ſicut eſt in celo qua non eſt in imagine crucis. Et clarum eſt ꝙ nullo modo debent adorari cū ſint pure creature: ſed ipſe deus ſub illis ſpeciebus cōtentus adoratur: ergo crux inq̄ꝫtum repſentat xp̄m nō eſt adoranda adoratiōe latrie. ¶ Scdm correlariū. Imagines facte ad repreſentādū pſ̄em in diuinis vl̄ ſpm̄ſctm̄ quo ad deitateꝫ nullo honore ſūt venerāde nec adorāde adoratione latrie: ſed potius ſunt deſtruende quia quicquid eſt impiū debet deſtrui in

eccleſia. Sed iſte imagines facte ad repꝛe-
ſentandū patrem vel ſpiritūſanctum in
diuinis ſunt maxie impietatis:ergo ſunt
penitus deſtruende. Unde Damaſcenꝰ
in quarto. Inſipientie maxime ꝛ impie-
tatis eſt figurare quod diuinuꝫ eſt. Un-
de vt ibidem dicit ante incarnationē xp̄i
vt in veteri teſtamento nullo modo lici-
tum fuit figurare aliquibꝫ imaginibꝫ ali-
quā diuinaꝝ ꝑſonaꝝ. Sꝫ poſtq̄ꝫ dei fili-
us humanā naturā ſibi vniuit:licituꝫ eſt
ip̄m tm̄ figurari. ¶ Item quicq̄d ē ſignū
falſum et erronee figuratū debet repelli
ꝛ deſtrui in lege veritatis: ſed iſte imagi-
nes predicte ſunt ſigna falſa:ergo ꝛc̄. mi-
noꝛ patet: illud eſt ſignuꝫ falſum qđ alit̄
rep̄ſentat ſignatuꝫ q̄ꝫ ſit in rei veritate:ſꝫ
p̄dicte imagines falſe ꝛ erronee repꝛeſen
tant patreꝫ ꝛ ſpiritūſanctū aliter q̄ꝫ ſunt
in veritate:quia repꝛeſentant ip̄m patrē
vt antiquum barbatū: ꝛ ſpiritūſanctum
vt columbā qđ eſt falſum: ꝛ impiū crede
re. ¶ Si dicas ꝙ ſpūſſanctus apparuit ī
ſpecie columbe. Dico tamen ꝙ nō aſſum
pſit ſpiritus ip̄am columbā vel linguas
igneas in vnitate hypoſtatica: ideo ſpi-
ritusſanctꝰ nunq̄ꝫ fuit columba. Preterea
ipſa columba nō rep̄ſentabat ſpiritūſan-
ctū ī ſe ſiue ī ꝑſona ſua:ſꝫ ſolū rep̄ntabat
aliquē effectū factū vel faciēdū a ſpūſan
cto appꝛopꝛiate: ꝛ ſic de alijs. Si dicas
ꝙ licitū eſt ſpm̄ſctm̄ depingere in ſpē co-
lumbe:qꝛ in eo appꝛuit:querit̄ q̄re nō de-
pingit̄ ſub ſpē ignis vel flatꝰ ꝛc. ¶ Item
om̄e qđ eſt ꝓuocatiuū ad idolatriā ē de-
ſtruendū ꝛ abolendū: ſꝫ hm̄ōi imagines
ſunt ꝓuocatiue ad idolatriā:ḡ ꝛc̄. maioꝛ
ē nota: minoꝛ ꝓbat̄:qꝛ clarū ē ꝙ hec ima-
gines q̄ in eccl̄ia depingunt̄ fiunt ꝓpter
laicos ſimplices tātūmō:ſꝫ vidētes ſim-
plices hm̄ōi imagines p̄dictas iudicant
ꝛ credūt patrē ꝛ ſpm̄ſctm̄ eſſe tales in ſe.
ḡ ꝛc̄. ¶ Tertiū coꝛrelariū. Uirgo gloꝛi-
oſa mater dei nō eſt adorāda adoratiōe
latrie. pꝫ:qꝛ ſolꝰ deꝰ ē tali adoratiōe ad
orandus:ḡ ꝛc̄. ¶ Quartū. Crux chꝛiſti
in qua paſſus eſt chꝛiſtꝰ nō eſt venerāda
adoratiōe latrie. pꝫ:qꝛ nec inq̄ꝫtū ē res ī
ſe nec inq̄ꝫtū rep̄ntat xp̄m: nec inq̄ꝫtū te-
tigit ſacratiſſima xp̄i mēbꝛa: nec inq̄ꝫtū ī
ea xp̄s exercuit myſteriū nr̄e redēptiōis:
ḡ ꝛc. Pꝛio mō nō:qꝛ ſic ē pura creatura ꝛ
lignuꝫ. Nec ſcđo mō:qꝛ illa relatio ſigni
ad ſignatū ē ſola creatura. nec tertio mō
qꝛ cōſtat ꝙ multe res alie vt fuerūt ma-
nus crucifigētiū ꝛ ſepeliētiū ip̄m ꝛ maria
magdalena tetigerūt eū: ꝛ ſuꝑ om̄es ſua
mr̄ digniſſima veriꝰ ip̄m ꝛ ꝑfectiꝰ ꝛ diuti-
us tetigit poꝛtauit ꝛ freq̄nter oſculata ē
ſctiſſimis eū labijs. Et tn̄ h̄ nō obſtante
ipſa nō debet adorari latria:ḡ ꝛc̄. Item
nunq̄d ipſe demon poꝛtauit eū ſuꝑ mōtē
excelſuꝫ. Nec q̄rto mō:cōſtat ḡ ꝙ non ſo
lū exercuit redēptionē hūani generis in
cruce. verūetiā ꝛ p̄ncipaliꝰ in ſui ſangui-
nis bn̄dicti effuſione q̄ tn̄ ſeparatus a coꝛ-
poꝛe ꝛ diuinitate nō fuit nec eſt adoran-
dus adoratōe latrie:ḡ nec crux: ergo ꝛc̄.
¶ Itē planū ē ꝙ p̄ncipaliſſime redēptio
ne humani generis ī ſua bn̄dicta hūani-
tate exercuit: ꝛ tn̄ ꝯſtat ꝙ ſi a diuinitate
eſſet ſeparata nō eſſet adorāda latria: vt di
cit Augꝰ. ꝛ habet̄ in lr̄a. Et dicūt cōiter
oēs doctoꝛes: ḡ multo minus ipſa crux.
¶ Nota ꝙ cū crucem adoramus ipſum
xp̄m adoramus: ita ꝙ loco crucis intelli-
git̄ eſſe xp̄s quaſi cōcretū ꝫ loco abſtracti
vbi ibi. O crux aue ſpes vnica ꝛc̄. ſenſus
eſt. O xp̄e crucifixe. ¶ Nota ꝙ ſanguis
chꝛiſti verus ꝛ nō tm̄ miraculoſus qui re
manſit ſuper terrā poſt reſurrectionē nō
eſt adorādus adoratioe latrie. Ille dicit̄
ſanguis xp̄i verus qui aliquando fuit in
coꝛpoꝛe chꝛiſti ꝛ vnitus diuinitati. Q-
aūt nō ſit adorādus. patet:qꝛ talis ſan-
guis non eſt vnitus diuinitati: ergo ꝛc̄.
Sanguis auteꝫ xp̄i qui eſt in altari poſt
cōſecrationē eſt adorandus latria: eo ꝙ
eſt vnitꝰ diuinitati ſicut coꝛpus chꝛiſti.
Sanguis autem xp̄i miraculoſus q̄ ſci-
licet nunq̄ꝫ fuit vnitus xp̄o: ſed de nouo
a deo eſt creatus: vt Pariſius dicitur eſſe

q̄ effuſus ab vna boſtia gladio ꝑ quendā iudeū vulnerata: talis in ꝗ̄ ſanguis non eſt adorandus nec venerandus tanta veneratione qua ita ſanguis qui ſemel vnitus ē xp̄o. ¶ Adorare ſm Rabanū: Eſt eū qui eſt adorandus tota mentis intentione querere. Vn̄ iſta differūt ſcʒ orare: adorare: colere. Orare ſiue oratio ē q̄dā eleuatio mentis in deū ꝑ cognitionem et amorē. Adorare autē vltra hoc addit ꝙ queramus deū tota intentione. Querere credendo ⁊ firmiſſime ſentiendo ipſuʒ habere ſūmā bonitatē: ⁊ ab ipſo om̄e bonuʒ emanare: ⁊ ſine ipſo nihil boni poſſe haberi. Colere dicit omnia p̄dicta addēdo cerimonias exteriores: vt ſunt genuflexiones ſacrificia ⁊c̄. ¶ Et nota ꝙ large capiendo cultus: honor et reuerentia ſunt idē. Damaſcenus. Non nudam carnem adoramus ſed vt vnitam diuinitati in vnam hypoſtaſim dei verbi. ¶ Reſpōdeo ad queſtionē dicendū ꝙ caro chriſti dicit̄ multipliciter. Uno modo pro toto homine xp̄o: vt Iohis. j. Uerbū caro factum eſt. Et hoc modo: quia ille homo ē deus rōne ꝑſone verus adorandus eſt latria. Alio modo caro xp̄i capitur vt dicit corpus tm̄: vt dicitur contra animam: et hoc modo dupliciter. Uno modo per ſe ⁊ abſolute nō inquantū eſt vnitū diuinitati: ⁊ ſic nō debetur ei cult⁹ latrie: quia vt ſic eſt pura creatura. Alio modo vt eſt vnitū verbo diuino: ⁊ hoc modo dubium eſt an debeat adorari latria: ſimiliter de anima chriſti. ¶ Et de hoc eſt duplex opinio. Prima dicit ꝙ caro chriſti neq̧ ſm ſe neq̧ vt vnita verbo diuino eſt adorāda adoratione latrie: quia ſiue conſideretur ſic ſiue ſic ſemꝑ eſt infra limites nature: quia nec natura humana: nec illa vnio eſt deus ſed pura creatura: nec in iſtis fit cōmunicatio idiomatū ꝑpter repugnantiam intellectuū. Unde ſicut non dicendum eſt humanā naturā in xp̄o eſſe eternam: quia eſt vnita eterno: ſic hoc modo dixerunt: ꝙ nō ſit adoranda latria. Alia opinio dicit ꝙ licet humanitas ſm ſe cōſiderata nō ſit adoranda latria: tamē vt conſiderat̄ vnita diuine nature ſiue verbo diuino eſt adorāda adoratione latrie ꝑro eo ꝙ ſecus eſt de exhibitione honoris ⁊ proprietatibus alijs. Honor em̄ nō reſpicit hanc vel illam ſed reſpicit ipſam perſonam. Unde ꝗ̄uis purpura ⁊ veſtimentū nō participet proprietates regis abſolute: cōmunicat tamen in honore et reuerentia ſicut dicit Auguſtinus ⁊ recitat magiſter in littera. Et ideo quia eſt vna perſona in chriſto cui debetur reuerentia ſumma vna adoratiōe eſt adoranda: ſcʒ latria ꝗ̄tū ad vtrāq̧ naturā ſicut vna ⁊ eadē adoratione adorat̄ in vno homine caput ⁊ pes. vn̄ Damaſcen⁹. Xp̄us eſt perfectus deus ⁊ ꝑfectus homo quem adoramus vna adoratione cū patre ⁊ ſpirituſancto ⁊ incontaminata carne eius. ¶ Ad hanc aūt auctoritatē dicerent illi de p̄ma opinione ꝙ cum capit̄ dupliciter Uno modo copulatiue: ⁊ ſic nō capit̄ hic Alio modo aſſociatiue ⁊ ſic capit̄ hic: qꝛ ipſa natura non debet ſecludi ab adoratione latrie. Humanitas em̄ vnita verbo dīno eſt incluſa in termino totali adorationis: tn̄ excluditur in ratione adorationis: quia ille homo ſolum in ꝗ̄tuʒ de⁹ eſt adorandus adoratiōe latrie. ¶ Notādum ꝙ dictio excluſiua quotienſcūq̧ additur alicui ſubiecto reſpectu alteri⁹ predicati excludit oē illud a quo vere negat̄ illud ſubiectum: vt ſolus petrus eſt int⁹ ⁊ nihil aliud ab eo eſt intus. Si enim dictio excluſiua addat̄ alicui ſubiecto ſupponit pro toto intellectuali vel eſſentiali reſpectu alicuius predicati qđ nō poteſt competere toti niſi competat parti. Illa propoſitio in qua dictio excluſiua addit̄ toto eſſentiali de eſt ſecūdo adiacente eſt falſa ⁊ impoſſibilis vt tm̄ homo eſt ergo homo eſt: ab excluſiua ad ſuam preiacentem. vltra homo eſt ergo aīa ei⁹ rationalis eſt. vltra Anima rationalis eſt: ergo aliquid aliud ab homine eſt et vlterius:

ergo aliquid aliud ab homine eſt: ḡ non tm̄ homo eſt. Similiter de dictiōe excluſiua addita termino relatiuo in ꝓpoſitione de eſt ſcḋo adiacēte. Et hoc ideo: qꝛ alr̄s duo cōtradictoria eſſent ſimul vera ſcꝫ tm̄ pater eſt: et nō tm̄ pater ē. ¶ Soli deo ſeruies ſeruitute latrie. Hec ꝓpoſitio ſic exponitur. Deo ſeruies et nulli alij rei a deo ſeruies. Sꝫ humanitas xp̄i ſiue ſm̄ ſe conſiderata ſiue vt diuinitati vnita eſt alia res a deo: ergo ei non eſt ſeruiendū ſeruitute latrie. Et ſic poſſet replicari contra ſolutionem primi articuli in textu. ¶ Sciendū ꝙ licet chriſtus ſm̄ ꝙ homo deum orauerit ꝛ adorauerit: qꝛ iſto modo eſt eo maior: ſicut dicunt euāgeliſte ꝙ orauerit in hortulo: non tamen concedendum eſt ꝙ chriſtus orauerit vl̄ adorauerit ſimpliciť: id eſt ſine iſta determinatione inq̄ntum homo vel ſm̄ naturam humanā. Et ſi arguatur: chriſtus ſm̄ ꝙ homo orauit: ergo chriſtus orauit: ꝯſequētia nō valet: imo eſt falſa ſm̄ quid ad ſimpl'r. Et ratio eſt: qꝛ xp̄s eſt nomē ſuppoſiti diuini qḋ eſt filꝰ dei cui nullo modo orare competit. Etiam ad vitandum errorē Neſtorij qui poſuit i xp̄o duas perſonas vnam orantē ꝛ aliam exaudientem. Et errorem Arrij q̄ ponebat filium minorē patre ꝛ ei ſubiectum: ꝛ ita ꝙ ip̄e debebat patrem adorare ꝛ orare: Idcirco ad cauendum huiuſmodi errores eccleſia non dicit xp̄e ora pro nobis: ſed xp̄e exaudi nos et miſerere nobis. In hoc ergo eſt ſumma ſententie ſm̄ omnes ꝙ quando adoramus xp̄m nō ſecludimꝰ humanitatem nec ad eam reſpicimus ſꝫ ad perſone dignitatem.

Secūda queſtio. Utrū cultꝰ latrie exhiberi debeat imagini xp̄i

Imago pōt capi tripl'r. Primo mō dicitur imago ad cuius exemplum aliud fit Geñ. j. Faciamꝰ hoīem ad imaginē ꝛ ſimilitudinē noſtrā. Secūdo modo capiť ꝓ aliquo ꝓducto per modū nature: qḋ ꝑ oīa eſt equale ſuo ꝓducenti: ꝛ ſic ſolus filius dei in diuinis dr̄ imago patris. ꝛ ſic dr̄ imago per adequationē. Tertio mō capitur pro quodaꝫ repñtatiuo alicuius imaginati ſm̄ quādam imitationē in q̄dam ꝓpinquitate. Et ſic imago beatiſſime virginis marie dr̄ imago eius ſcꝫ virginis ꝛc. Sic crux dr̄ imago crucifixi: et ſic de alijs. Tria aūt requirūtur ad hoc ꝙ aliqḋ dicať imago alterius ſm̄ Scotū in. iij. lib. Primo opꝫ ꝙ ſit ſimilitudo repreſentans totū ꝛ nō ſolum partem et ſic imago differt a veſtigio: qꝛ veſtigiū repreſentat ſolū partem vt pedū partē: vtpote cū hōs tranſiens imp̄mit ſimilitudinē pedum in terrā. Secūdo oportet ꝙ imitetur illud qḋ repñtat. ꝛ ideo ſi duo oua ſint ꝑ oīa ſīa ſibyuicē vnū nō ē imago alteriꝰ: qꝛ vnū nō imitať aliud: ſed bñ eſt ſibi ſimile. Tertio oportet ꝙ referať ad imaginatū tal' imago. Eſt em̄ ſolū imago formal'r ꝑ illā relationē q̄ tal' res refertur ad rem quā ſignificat: ꝛ ſic talis relatio dr̄ imago formal'r. Notandū ꝙ cultꝰ latrie pōt alicui exhibere dupl'r. Uno mō ꝑ ſe qñ ſcꝫ in eo cui exhibeť eſt cauſa tal' honoris. Et hoc mō adorať deꝰ: qꝛ in deo ē ſumma maieſtas vel bonitas cui ꝑ ſe debeť honor latrie. Alio mō ꝑ accidēs qñ in eo cui exhibeť nō eſt cauſa talis honoris: ſed ſolū fit ꝓpter aliquā habitudinē quā habet ad talē cauſam honoris: et ſic ſm̄ vnā opinionē exhibetur cultus latrie humanitati xp̄i vniti verbo diuino ꝑ accidēs rōne ſcꝫ vnionis ad v̄bū diuinū: vt dr̄ de veſtimēto regis. Aliqḋ autē pōt habere dupliciter habitudinē ad cauſaꝫ honoris. Uno modo tāq̄ ad idē ſuppoſitum: ꝛ ſic humanitas xp̄i vnita ꝛc. Alio modo habet habitudinē extrinſecā ad id in quo eſt cauſa honoris latrie: vt eſt de cruce ꝛ matre dñi. Soli aūt deo ꝑ ſe debeť cultꝰ latrie: qꝛ in eo ſolo ē cauſa vl' rō latrie. Humanitati aūt vnite deo nō ſm̄ ſe ꝛ abſolute ſed ſolū ꝑ accidens: vtpote inq̄ntum eſt vnita deo quando aliqḋ ſup

poſitum per ſe adoratur latria: adorat etiam ꝑ accidẽs quicquid ẽ in eo: ſed humanitas xp̄i ẽ in ſuppoſito diuio: ḡ ⁊c̃.

Reſpõſio ad queſtionẽ

Dicẽdum ꝙ imaginum introductio nõ fuit ſine cauſa rõnabili. Hoc em̄ fuit ꝓpter tres cauſas. Primo ꝓpt̃ ſimplicium ruditatẽ. Scd̃o affectuũ tarditatẽ. Tertio memorie labilitatẽ. ¶ Primo inuẽte ſunt vt ſimplices qui nõ pñt ſcripturas legere in hmõi ſculpturis ⁊ picturis tanꝗ̃ in ſcripturis aptius poſſint ſacramẽta noſtre fidei legere. Scd̃o vt excitẽtur ad deuotionẽ dum cernũt oculis corporeis q̃ xp̄s ꝓ nobis geſſit. Tertio vt beneficia nobis p̄ſtita dei ad memoriã reducant. Et nota ſm̃ modernos ⁊ Aug. in lib. de doctrina xp̄iana. Qui veneratur tale ſignũ diuinitus inſtitutũ eiꝰ vim ſignificationẽq; intellige: non hoc veneratur qḋ videtur ⁊ tranſit: ſed illud potius ad qḋ talia cuncta ſunt referenda.

Tertia queſtio. Utrum cultus latrie matri xp̄i debeat exhiberi.

¶ R̃nſio eſt ꝙ beatiſſima virgo Maria eſt pura creatura: ⁊ idõ ad honorẽ ⁊ cultũ latrie nõ aſcẽdit. ptʒ ꝑ tria argumenta q̃ ſunt in oppoſitũ vltima. Sʒ qm̄ excellentiſſimũ nomẽ habet: ita ꝙ excellẽtius pure creature cõuenire nõ põt. idõ nõ tm̄ debet ei honor dulie ſʒ yperdulie. Hoc aũt nomẽ eſt ꝙ ꝟgo exiſtẽs dei mater eſt: qḋ quidem tante dignitatis eſt ꝙ nõ ſolum viatores: ſʒ etiã cõprehenſores nõ ſolum hoies verũetiã angeli reuereantur q̄dã ꝓrogatiua ſpẽali. Et q̊ mr̃ dei ẽ: eſt p̄lata ceteris creaturis idõ p̄ ceteris decẽs eſt honorare ⁊ venerari. Hic aũt honor cõſueuit a mgr̃is yperdulia vocari. Et accipitur ꝟbum illud de glo. j. Regũ. viij. vbi dicitur dulia maior et dulia minor. ¶ Nota ꝙ dulia ꝓpriiſſime capta: vt ſcʒ diſtinguitur cõtra latriam ⁊ yperduliam. Eſt honor debitus ſoli creature rõnali in teſtimoniũ virtutis. Honor ponitur loco generis. ¶ Sunt enim tres honores ſupremus: ſcilicet latria: infimus ſcʒ dulia: medius ſcilicʒ yperdulia. Primus ratione ſumme maieſtatis. Secundus ratiõe virtutis. Tertius ratione cuiuſdam excellẽtis prerogatiue. Et eſt honor excellentiſſimis creaturis intellectualibꝰ debitus ratione aliquarũ ſpecialium prerogatiuarum in quibus excellũt ceteras creaturas. Capiendo proprie duliam: deus non eſt adorandus ipſa. Item nulla res inaĩmata vt imago chriſti: vł crux adorãda eſt dulia: patet per ſcd̃am particulam. Tertia particula ĩ teſtimoniũ. Ex quo ſequitur ꝙ demones ⁊ damnati nõ ſunt adorandi adoratione dulie: quia non ſunt virtuoſi. Nulli etiam peccatori inquantũ eſt peccator debetur honor dulie. ¶ yperdulia habet tres gradus ſm̃ antiquos. Primus ⁊ ſupremus debetur humanitati xp̄i abſolute conſiderate. Secundus gradus debetur beatiſſime matri dei ratiõe ſue virginee puritatis: et fecunde virginitatis que concepit ⁊ peperit vnicum dei filium. Tertiꝰ gradus ſm̃ antiquos debetur cruci chriſti ĩ qua pependit: quod tamen nõ videtur verum nec placet cum non ſit creatura rationalis. Q; ſi omni mõ ternariũ yperdulie adorationis compleri oportet videtur probabiliter ⁊ ſine aſſertione temeraria: dicendũ ꝙ papa in terris adorandus ſit tali adoratione attento ſpecialiter et explicite ꝙ ſit vicarius chriſti: hec tamen addita ſunt non de mente magiſtri Stephani: ſed vice alterius cuiuſdã fatuitatis al's hoc in loco impſſe duduʒ: ſaluo honore decẽti ſancti pr̃is qui mendacijs nr̃is nõ ĩdiget: ſʒ exhorreſcit vt ſãctus. ¶ Notãdũ ꝙ ẽ duplex dominiũ: ſcʒ preſidẽtie qḋ cõicat deꝰ btiſſime mr̃i ſue ideo dr̃ dñã angelorũ ⁊ oĩm creaturarũ. Maieſtatis dñij ⁊ oĩpotẽtie nõ põt alteri adeo cõicari cũ ſit dñium indepẽdẽs. ¶ Notãdũ ꝙ hec ꝓpoſitio eſt ↄcedẽda

Nota triplicem maternitatem btē marie

Mater dei eſt mater omniũ creaturaꝝ. In virgine glorioſa eſt eñ triplex mr̃ni/tas. Prima dr̃ pſidētie ⁊ eminētie platī/onis: ⁊ hec eſt generalis reſpectu omniũ. Scḋa eſt cure ⁊ ſpecialis cõmiſſiõis: hec eſt ſpecialis reſpectu hoim. ſ. electoꝛum. Tertia eſt nature et ineffabilis gñatiõis ⁊ eſt ſpecialiſſima q̃ eſt ſolum reſpectu fi lij dei. Et hoc eñ ꝙ mater dei ē plata ce teris creaturis ⁊ hãc habuit in inſtãti cõ ceptionis filij dei: ⁊ dicit̄ omniũ mr̄ quē-admodũ pꝛelatus dicit̄ pr̄ oim ſuoꝝ ſub ditoꝝ. Habuit etiã tũc tantã grãm quã/tam diſpoſuerat ſibi dare de⁹. Sic enim de⁹ dederat pmo hoi in ſtatu innocentie dominiũ pſidērie reſpectu oim creatura/rũ iſti⁹ mũdi ſenſibilis: ſcꝫ creaturaꝝ ſen ſibiliũ irrõnaliũ. Sic dedit beate matri ſue in aduentu ſuo dominiũ pſidentie re ſpectu oim creaturaruꝫ. Ideo dr̄ regina ⁊c̄. Maternitas aũt cure ⁊ ſpēalis cõmiſ ſiõis: hec ē reſpectu ſolũ hoim: ⁊ hãc ma-ternitatē dedit xp̄s mr̄i ſue cũ pēderet in cruce dicēs: Mulier ecce fili⁹ tu⁹. In il-lis eñ pbis xp̄s cõmiſit mr̄i ſue Johãnē diſcipulũ ſuũ: ⁊ in ipo oēs electos q̄ſi di. O mr̄ iã moꝛioꝛ: tibi q̄ cõmendo oēs ele-ctos. pꝛo quibꝫ moꝛioꝛ p quoꝝ ſalute cu-rã ſpecialeꝫ habeas. Et de iſta mr̃nitate dicim⁹ in hymno. Mõſtra te eſſe matreꝫ mũdo. Tũc eñ ſolũ fuerũt ei recõmēda ti hoies viatoꝛes electi non repꝛobi nec boni angeli. Sic q̄ habem⁹ prēꝫ in celis. ſcꝫ miſericoꝛdiaꝝ. ita habem⁹ matrē i ce lis miſericoꝛdie et pietatis. Maternitas tertia ē ſolũ reſpectu filij ſui naturalis.

Quarta queſtio. vtruꝫ

cultus latrie ſit exhibendus cruci xp̄i: ſcꝫ vere ¶ Notãdũ ꝙ ē duplex crux xp̄i que-dã eſt in qua pepēdit xp̄s q̄ tetigit coꝛp⁹ ei⁹ ⁊ de iſta q̄ſtio eſt. Et ē ſenſus. Utruꝫ illud lignũ in q̄ fuit cõfixũ ſacratiſſimuꝫ coꝛp⁹ ſaluatoꝛis ſit adoꝛãdũ ⁊c̄. Alia ē crux in qua nõ pependit xp̄s ſꝫ eſt ſolum imago crucifixi: vt eſt crux q̄ in eccl'ia po/nit: ⁊ hec nõ eſt tm̄ venerãda ſic vel q̄ſtĩ pma. ¶ Rñdeo ad q̄ſtionē. Dicēduꝫ ꝙ ē duplex opinio. Prima dic ꝙ crux xp̄i de/bet adoꝛari yperdulia: eo ꝙ fuit inſtru-mentũ redēptiõis humane. Sꝫ qm̄ ado/ratio illo modo videt̄ eſſe ſolum ad res q̄ ſunt rationis capaces: ideo videt̄ nõ eſſe vera opinio. ¶ Adoꝛatio eſt quedã oꝛa-tio ad aliquid oꝛdinata. Unde adoꝛare eſt aliquid oꝛare: crux aũt chꝛiſti omino careat ratione. ¶ Secũda opinio dicit eã eſſe adoꝛandam ſoluꝫ inquantũ in ea pe/pēdit chꝛiſtus: nec ei aliquã honoꝛis re-uerentiã exhibendã niſi ratiõe crucifixi: ſicut nec imagini niſi ratione imaginati. Ideo dicunt ꝙ cruci cultus eſt latrie ex/hibendus et nullius alius nec dulie nec yperdulie. Rem enim inſenſibilem ſtul/tum eſt honoꝛare cũ pꝛo indifferenti ha-beat honoꝛem et vituperium: et cõfirma-tur p Damaſcenũ c. iij. de ſanctis imagi-nibus vbi dicit ꝙ nõ crucem adoꝛamus ſed typum: id eſt figurationem. ¶ Opi-nio ſancti Bonauenture eſt ꝙ crux chꝛi/ſti in qua pependit inq̄tum etiaꝫ res eſt creata eſt honoꝛanda honoꝛe veneratio-nis queadmodũ deferimus reuerentiam vel venerationē ſacramētis eccleſie. In-quantũ autē eſt ſignum crucifixi debet adoꝛari adoꝛatione latrie: ſed totus ille honoꝛ debet referri ad crucifixum dei fi/lium. Unde Damaſcen⁹ in capitulo de cruce dicit. Ipſum quidem pꝛecioſum li gnum crucis venerabile in quo ſeipſum pꝛo nobis chꝛiſt⁹ ſe obtulit: vt ſanctifica-tum tactu coꝛpoꝛis et ſanguinis decēter eſt adoꝛandũ. ¶ Nota ꝙ duplex ē laus. Pꝛima pꝛopter nature excellentiã. vl'ꝙ eſt res pulchꝛa ⁊ bona ⁊ ſaluti neceſſaria Scḋa pꝛpter virtutis ſtrennuitatē. Sic duplex eſt honoꝛ. Quidã exhibet̄ in te-ſtimoniũ vtutis: ⁊ iſte nõ debet̄ cruci xp̄i niſi rõne crucifixi cui⁹ dcē virtus ⁊ excel lētia eſt ſup oĩa. Alius honoꝛ exhibet̄ in ſignum alicuius nobilitatis et excellētie et hoc modo honoꝛ nõ exigit merita: nec

membrū xpi { verū / misticū

requirit virtutē in honorificato vł cognitionē ſed aliquā dignitatis rōnē ob quā debeat ſibi reuerentia exhiberi ⁊ hoc modo quadā nobilitatione deus lignū crucis nobilitauit dū in ea pependit ⁊ genꝰ humanū redemit: ⁊ ideo crucē laudamꝰ ⁊ veneramur: Et iſtā nobilitatē et multiplices eius laudes decantat eccleſia et ꝑ preſentiā iſtiuſ ſacratiſſimi ligni multa impenſa ſunt fidelib̄ bn̄ficia ⁊ miracula vt intelligas ꝙ oia hec dicta ſunt de xpo crucifixo cuius laudes decantat eccleſia vt in exaltatione crucis ⁊c̄.

Quinto queritur. Utrum latria exhibenda ſit mēbris xpi. ¶ Sciendum ꝙ membrū chriſti eſt duplex. q̄ddā verū: aliud myſticū. Primū membrū xpi verū eſt aliqua pars integralis vera ipſiꝰ veri corporis xpi cōſtituens veraciter et integraliter ipm corpus xpi vna cū ceteris membris vt eſt manus pes ⁊c̄. Iſtud membrū pōt capi dupliciter. Uno modo large. Alio modo ſtricte. Primo mō large eſt q̄libet pars integralꝰ ⁊ realis ⁊c̄. vt s. ⁊ ſic caput nō diſtinguit̄ contra alia mēbra. Stricte capitū diſtinguit̄ contra caput ⁊ hoc modo caput nō eſt membrū. Sed eſt radix ſenſus et motus quos caput influit in alia mēbra et de iſtis nō eſt ad ꝑpoſitū. Membrū xpi myſticum eſt quelibet creatura rōnalis pura exiſtens in charitate ⁊ grā vel q̄libet hō iuſtꝰ hābens fidem ⁊ charitatē. Prima diffinitio cōpetit bene angelis bonis ⁊ hominibus Scđa ſolū cōpetit hoib̄ bonis. Ex his diffinitionib̄ eliciunt̄ multa correlaria. Primū eſt ꝙ nullus demon eſt membrū xpi. Secundū nullus infidelis eſt membrum xpi. Tertiū ꝙ infideles viatores poſſunt eſſe membra xpi q̄uis demones nō pñt de potentia dei ordinata. Quartum xpiani ⁊ fideles exiſtētes in peccato mortali nō ſunt mēbra q̄ diu ſunt in illo pctō: q2 nō habēt gratiā. Ex quo ſequit̄ ꝙ oēs tales exiſtentes in mortali peccato ſunt mēbra luciferi et diaboli. patet ꝑ Gregoriū in omel. An nō mēbrū diaboli iudas: pilatus. herodes ⁊c̄. Uñ in euangelio. Pater veſter diabolus eſt ⁊ ꝑ conſequens caput. Ecōtrario ſequit̄ ꝙ xps ē caput angeloꝝ bonoꝝ ꝑ influentiā beatitudinis accidētalis nō eſſentialꝰ inq̄tum hō nec ſm cōformitatē nature: q2 nec ſm naturā diuinā nec humanā eſt eis cōformis: q2 nec influit eſſentialē beatitudinē effectiue inq̄tū hō: q2 eā nō efficit: nec meritorie: q2 ⁊ meruit eis p̄mā gratiā vt fecit hoibus. Tū influit eis beatitudinē accidentalē q2 purgat illuminat ⁊ ꝑficit que ad beatitudinē accidentalē ꝑtinent. Uñ Eph. j. Propoſuit deꝰ reſtaurare in xpo oia ⁊ q̄ in celis ⁊ q̄ in terris ſunt. gloſa ordinaria. Inſtaurauit celeſtia dū numerū angeloꝝ diminutū compleuit. Itē ibidē Ipſe dedit caput ſup oēm eccleſiā ⁊ cōſtituit eū ſupra angelos ꝑncipatꝰ ⁊c̄. Sed patres veteris teſtamēti fuerūt membra xpi ante incarnationē filij dei cū habuerunt fidē ⁊ gratiā ac ꝑ ꝯñs influxit xpus eis ſenſū ⁊ motū. q̄ ⁊c̄. Nullus eni vnq̄ a tpe caſus adā ſaluatꝰ eſt niſi merito xpi paſſi vel ꝑuiſi vel exhibiti. Eccleſia veteris teſtamēti nūq̄ fuit acephala: ⁊ dicit̄ ab a qđ ē ſine: ⁊ cephalū qđ ē caput quia ſemꝑ habuit xpm ꝓ capite cū eſſent eius mēbra. Ad hoc em̄ ꝙ xps dicat̄ caput eccleſie myſticū veteris teſtamēti nō requiritur ꝙ habeat actualr naturā humanā. ſibi vnitā vt patet ex ꝑcedentib̄ etiā ſm naturam humanā ⁊ in hoc differt caput myſticū a capite vero corporali. Ad hoc em̄ ꝙ xps eſſet caput myſticū veteris eccleſie nō oportebat ꝙ ſm humanā naturam eſſet ſed ſuffecit ꝙ eſſet p̄uiſus ſm illam: ⁊ ꝙ merito paſſionis eiꝰ p̄uiſe infunderet deus hoib̄ fidem ⁊ gratiā. Et hoc ſic fuit de xpo. Caput reſpectu alioꝝ membroꝝ habet excellētiā in ſitus altitudine ⁊ ſic xps ſm diuinitatē eſt oim caput in potentiarū cōphenſione vł capacitate et ſic ſm humanitatē eſt bene caput omniū.

non

Nota

quia eius gr̃a aīe eſt maior oīb⁹ alijs ⁊ ſic de alijs ꝯditib⁹. Excedit etiā caput mēbra qꝛ influit ſenſuȝ a parte ante ⁊ motū a parte poſt ꝑ nuchā colli vl' vicariū cerebri. Ita xp̄s ſm hāc cōditionē ē caput hoim ⁊ angeloꝝ qꝛ influit omnib⁹ angel' inq̃ꝫtū de⁹ eſt: ⁊ hoib⁹ inq̃ꝫtū hō: inq̃ꝫtum deus effectiue: inq̃ꝫtū hō meritorie. Caput etiā dirigit mēbra eſt ergo caput dignitate ſicut leo dr̄ caput animaliū irrationaliū. Principatione ſicut fons ꝑnciplat fluxū aque riuuloꝝ. Directione ſic paſtor dirigit gregē: ⁊ p̄latus ſubditū: et ſm hanc triplicē cōditionē xp̄s eſt caput hoim ⁊ angeloꝝ ſed ſm conformitatē nature ſolū eſt caput hoim. Ad hoc autē ꝙ aliquis ſit mēbrū xp̄i nō requirit' neceſſario ꝙ habeat fidem ſed ſufficit ꝙ habeat charitatē vt patet de cōprehenſorib⁹ qui fide carent ⁊ ſpe ſed nō charitate.

Reſpondeo ad q̄ſtionē

Dicendū ꝙ mēbris xp̄i nō debet exhiberi cult⁹ latrie cū ſint pure creature. Nos em̄ sum⁹ mēbra xp̄i ſm humanā naturā ⁊ ſic ſum⁹ mēbra xp̄i qđ nō tollit rōnē ſeruituris nec ponit equalitatē dignitatis. ¶ Nota ꝙ p̄latus aliq̃s pōt eē pctōr duplici pctō. Uno mō pōt eſſe malus pctō qđ de directo non impedit nec repugnat executioni ſui officij: ⁊ ꝓpter hoc p̄latus nō eſt ſuſpēſus ⁊ debeo ei obedire in licitis: ⁊ de iſto dicit petrus apl'us: Non tm̄ bonis ſed etiā diſcolis. Si aūt eſſet malus pctō qđ repugnat directe executioni ſui officij: ipſo facto nō ē ampli⁹ p̄lat⁹ ſed deponit' vt patet de papa cui⁹ officiū proprie eſt manutenere fidē catholicā ꝯ hereticos ⁊ extirpare hereſes. Et ideo papa ſi ſit heretic⁹ ipſo facto depoſit⁹ eſt. Silr eſt dicendū de p̄latis cordigeroꝝ q̄ cogūt trāſgredi ordinē vel religionē ⁊ regulam ſuā ſuos ſ̄bditos vt patet de pecunia ⁊c̄. ¶ Nota ꝙ differt hoiem eſſe ad imaginē ⁊ ſilitudinē: qꝛ imago ꝯſiſtit ī naturalib⁹ ſilitudo in g̃tuitis. ¶ Nota ꝙ corp⁹ xp̄i verū in ſacro altaris ſignificat corp⁹ xp̄i myſticū vt vult ⁊ declarat Aug⁹. dicēs. Manducatio em̄ ſacri altaris ſignificat vnionē mēbroꝝ adinuicē ⁊ cū capite.

Sexto queritur. vtrum

cult⁹ latrie poſſit exhiberi xp̄i aduerſario ſine pctō. i. in aliquo caſu dabili. Ita ꝙ excuſet ignorantia. Et eſt alia q̄ſtio in fine argumētoꝝ. ¶ Utrū ſacerdos fingēs ſe cōſecrare ⁊ nō ꝯſecrans faciat vel poſſit facere idolatras fideles illā hoſtiā nō cōſecratā adorante: ⁊ ſit q̄ſtio illa occaſione cuiuſdā decretalis dicētis ꝙ plus peccat malus ſacerdos qui nō cōſecrat vl' nō cōficit ⁊ ſimulat ſe conficere ⁊c̄.

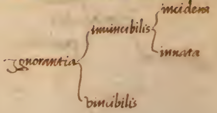
Reſponſio ad primam

queſtionem. Dicendū ꝙ honor latrie poteſt exhiberi diabolo dupliciť. Uno modo ſimpliciter aut ſub cōditione. Si ſimpliciter ⁊ talis adoratio non poteſt fieri ſine idolatria. Offertur em̄ tunc cultus latrie alteri a deo nec excuſat' rōne ignorantie. Quia nunq̃ꝫ ignorantia excuſat aliquē de malo quando habet remedium ſufficiēs ad vincendū talē ignorātiā vincibilē. Circa ea q̄ ſunt ꝑtinētia ad fidei neceſſitatē ⁊ ſalutē nūq̃ꝫ eſt ignorātia inuincibil' qꝛ facienti qđ in ſe eſt deus nūq̃ꝫ deficit. Talis aūt q̄ adorat diabolū ſibi in figura xp̄i apparentē habet triplex adiutoriū per qđ poteſt errorē euitare. Primum eſt remediū p̄monitionis ſacre ſcripture q̄ multotiens dicit ꝙ multi in noīe xp̄i venturi ſunt mendacitet. Scđm eſt orationis interne qua ad deū debet hō recurrere vt cor eius illuminet'. Tertiū eſt ſuſpenſio credulitatis ſue nō em̄ debꝫ hō omni ſpiritui credere ſed ꝓbare q̄ ex deo ſint. Qui em̄ cito credit in talib⁹ leuis eſt corde ⁊ fortaſſis inflatus corde dū ad tales viſiones ⁊ reuelatiōes idoneū ſe eē eſtimat. Uñ tales viſiones vl' apparitōes poti⁹ ſūt formidāde q̄ꝫ deſiderāde. Narrat' de q̄dā patre ſanctiſſimo cui cū dia-

bolus in ſpecie xp̄i appareret. Ille clauſis oculis dixit ſe in hac vita nolle xp̄m videre ⁊ diabolus eius humilitate confuſus ſtatim euanuit. Econtra de plib9 narrat̄ q̄ ſe ad viſiones idoneas reputauerunt ⁊ deſiderauerunt: ꝙ ad multas inſanias ⁊ errores p̄cipitati ſūt. Alio modo poteſt quis adorare diabolum ſub conditione h̄ eſt dupliciter. Aut quia conditio illa eſt habitualiter ⁊ actualiter conſiderata ſiue appoſita. Si eſt actualit̄ appoſita: ſic non adorat luciferum ſed magis xp̄m: qꝛ non ſtat adoratio niſi ſtante conditione ⁊ ad eum refertur ad quē refertur adorationis implicatio. Si autem conditio illa ſit ſub conditione habitualiter appoſita: hoc modo non ſufficit ad vitandum peccatum idolatrie reſpectu huius apparitionis ſiue transfigurationis ſufficit tamen reſpectu ſacramēti altaris. Nam talis transfiguratio eſt inſolita ⁊ ideo non debet ad eam precipitanter ſequi adoratio ſed cum maturitate ⁊ preuia oratiōe Sed conſecratio hoſtie eſt cōſueta: ideo ſufficit ꝙ adorans in habitu hoc habeat vel hanc conditionem videlicet ſi conſecratio debito modo facta eſt. Unde pauci ſunt fideles vel nulli qui in hac adoratione peccant. Omnes enim accedūt cū conditione iſta. Qꝫ autē obijcitur ꝙ ſacerdos facit eos idolatrare hoc intelligitur ꝯtrūm eſt ex ſe ſm̄ Bonauenturam ¶ Sciendum eſt ꝙ duplex eſt ignorantia ſcilicet facti ⁊ iuris. Ignorantia iuris eſt qua quis vel aliquis ignorat aliqua principia alicuius iuris ⁊ concluſiones ſequentes ex talibus primis principijs talis legis vel iuris. Triplex eſt ius ſcꝫ diuinū naturale ⁊ humanū vel poſitiuū: qđ eſt duplex ſcilicet eccleſiaſticū ⁊ ciuile. Uel triplex eſt lex ſcilicet diuina humana: ⁊ ciuilis. Et ſicut triplex eſt lex ita ſm̄ hoc eſt triplex ignorantia iuris diuini poſitiui ſiue canonici ⁊ ciuilis. In iure diuino eſt tale principium: omnis trāſgreſſio diuini p̄cepti facta ab aliquo libere eſt peccatum mortale ex quo ſequitur iſta concluſio fornicatio eſt peccatū mortale ⁊ ignorantia talis dicitur ignorātia iuris diuini. Aliquādo tamen poteſt q̄s habere ſcientiam principiorum iuris et ignorare concluſionem ex illis conſequētem et talis ignorantia adhuc eſt iuris: vt ſi quis ſciat ꝙ transgreſſio diuine legis eſt peccatum mortale ſed ignorat an fornicatio ſit peccatum mortale. In iure canonico ſiue poſitiuo p̄ncipiū eſt ꝙ ieiunādum eſt in quadrageſima. Ignorantia facti eſt qua quis ignorat an aliquod factum particulare ſit bonū vel malum vel de aliquo facto an ſit faciendū vel nō faciendum vel verum vel falſum. Sicut ſi lucifer appareret in ſimilitudine crucifixi neſcitur ſi ſit xp̄s vel nō: quo ad veritatem vel facultatem dꝛ ignorātia facti reſpectu ſcꝫ adorationis. An debeat adoratio illi exhiberi tanq̄ bonū dꝛ ignorātia facti quo ad bonū vel malum. Ita ꝙ ignorantia iuris eſt de vniuerſali: ignorātia facti eſt reſpectu particularis alicui9 vt patet de iacob ⁊ lya cum qua ꝯcubuit fuit ignorātia iuris. Ignorantia autem opponitur ſcientie qualitercūq̄ capta ſiue priuatiue ſiue contrarie ſiue cōtradictorie. Scientia aūt ꝓut nunc ſufficit eſt triplex quedā eſt impertinentiū ad ſalutem vt geometrie ſciētia. Alia eſt vtiliſ ad ſalutem vt ſcire euangelia ⁊ ſacrā ſcripturam ⁊ etiā grāmaticam ⁊ logicā que valent ad noticiā ſacre ſcripture: grammatica: qꝛ ſcriptura data nobis eſt in latino. Logica ad diſcernendū verū a falſo. Ad diſcurrendū de vno paſſu ad aliū ad diſtinguēdū ad diuidendū ⁊ ad repellendū ⁊ exponēdū. Alia ē ſcīa neceſſaria ad ſalutē vt ē ſcīa articloꝝ fidei ⁊ p̄ceptorū decalogi. Dꝫ cū iſta diſtinctio itelligi reſpectu diuerſoꝝ ſtatuū ⁊ cōditionū diuerſarū pſonarū qꝛ hoī maritato nō ēvtile ſcire ſcripturam ſacraꝫ. Sed prelatis eccleſie ⁊ epiſcopis et doctoribus eſt neceſſarium vt poſſint reddere rōnē de fide:

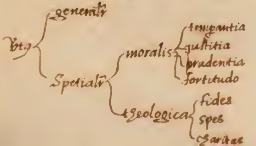
Ignorantia
- Juris
  - diuini
  - nālis
  - poſitiui
- factj

z ſpe z ſacramentis eccleſie. Neceſſe eſt etiā alicui ſcire explicite qđ ſolū eſt alteri ſcire implicite vt articuli de trinitate debent ſciri explicite a prelatis ſed ſufficit ſimplicibus laicis ſcire implicite vel credere credēdo qđ eccl'ia credit. Et tot modis dr vnū oppoſitoꝝ quot modis dr reliquū. Ideo triplex eſt ignorantia oppoſita triplici ſcientie pdicte. Prima eſt ignorantia impertinentiū ad ſalutē z illa nō eſt culpa ſiue ſit volūtaria ſiue ſit inuolūtaria. Ignorātia aūt vtiliū ad ſalutem ſiue ſit voluntaria ſiue nō qūtū eſt de ſe nō eſt pctm̄ ſed ɔtempt⁹ talis ſcientie eſt pctm̄ mortale. Prima ps pz qz ſi de ſe eſſet pctm̄ eſſet cuilibet pctm̄ qđ eſt falſum qz nō eſt pctm̄ ſimplicib⁹. Nō em̄ obligamur ad faciendū ſp id qđ ſemp eſt melius z vtilius: qz via ſalutis eēt nimis difficilis. Scđa pars pz qz ɔtempt⁹ oīm vtilium ad ſalutē eſt pctm̄ mortale qz p ɔñs videt̄ ɔtēnere ſuā ſalutē. Ignorātia neceſſarioꝝ ad ſalutē eſt duplex: qdā ē penit⁹ inuolūtaria: alia volūtaria. Tertia ē partim voluntaria partim inuoluntaria. Prima eſt inuolūtaria ſcʒ ignorantia neceſſarioꝝ ad ſalutem que eſt in paruulis. Ignorantia oīno voluntaria eſt in illis qui poſſunt ſcire z tamen nolunt: z eſt duplex quedam eſt in illis qui poſſunt ſcire z volunt neſcire: z dicitur affectata ſimpliciter. Alia eſt in illis qui poſſunt ſcire z nō volūt z eſt affectata ꝑm quid. Ignorantia neceſſarioꝝ ad ſalutē voluntaria que dicitur affectata: vel ſimpliciter vel ꝑm qđ eſt peccatum mortale. Quilibet enim vtens ratione tenetur ſub pena peccati mortalis ſcire neceſſaria ad ſalutem quia tenetur facere neceſſaria ad ſaluteʒ z non poteſt facere niſi ſciat: ergo zc. ps. Noluit itelligere vt bñ ageret zc. Ignorantia partim voluntaria partim inuoluntaria eſt in illis qui poſſunt ſcire z bene vellent ſed negligunt ſcire ꝑm illud. Oēs volūt ſcire ſed non omnes penam volūt apponere z dicitur ignorātia craſſa z ſupina z talis ignorantia neceſſariorum ad ſaluteʒ eſt pctm̄ mortale licet nō ita graue ſicut precedens. Quia qui negligit qđ eſt neceſſariū ad ſalutem negligit ſuam ſalutem z per ɔſequens peccat mortaliter. Duplex eſt ignorātia quedā excuſat a toto alia a tanto. ¶ Prima tollit oīno culpam vt in paruulis z carentibus ratione. ¶ Secūda non tollit totaliter peccatū ſed diminuit grauitatē peti. Ita ꝙ pctm̄ factum ex tali ignorātia nō eſt ita graue ſicut ſi fuerit cum ſcientia ꝙ tale opus eſt peccatū mortale: z hec ignorantia eſt quodā modo cauſa peccati ad min⁹ ſine qua nō fieret. Et eſt exemplū in lamech qui occidit cayn. Et de multꝭ iuuenibus qui faciūt multa petā ex ignorantia. Iterum duplex eſt ignorantia ꝗdam eſt inuincibilis alia vincibilis. Vincibilis eſt illa quā viator poteſt vincere z auferre apponendo debitam diligentiā. Ignorantia inuincibilis eſt illa quā viator ignorans non poteſt vincere vel remouere adhibita etiam quacūꝗ diligentia. Ignorantia inuincibilis eſt duplex quedam eſt innata: alia incidens. Prima eſt que ineſt a natura vt in paruulis qui carent ratione z fatuis a natiuitate. Alia ē incidens que aduenit alicui poſt habitū vſum rationis: z eſt duplex quedam euenit ex culpa precedente vt in ebrio: quedā euenit non ex culpa: vt quādo quis dat operā rei licite ne incurrat talem ignorātiam vtpote ſtudio zc. Ignorātia inuincibilis z īnata excuſat a toto vt pz in infantib⁹. Illa autem ꝗ eſt incidens non ex culpa pcedente ſed ex eo ꝙ talis ignorās dedit operam rei licite excuſat a toto ſi efficiatur ex toto ignorans ita ꝙ nihil habeat de vſu rationis. De ignorantia ꝗ eſt incidens ex culpa precedente. An excuſat eſt diuerſitas opinionū et ꝑm aliquos non excuſat a toto licet bene a tanto: ex eo enim ꝙ incidit et culpa propria non totaliť excuſatur niſi forte diceretur de loth ꝗ dormiuit cū filiab⁹. Nā ꝑm ariſt.

Ebrij merent̄ duplices increpatiões: ſm alios excuſat a toto ignorātia inuincibil̄ nūꝗ̄ excuſat a toto licet a tanto pene.

Septimo querit̄. Utrū latria ſit in genere virtutis. Sciendū ꝙ virtus capit̄ dupliciter. Uno modo generaliter. Alio modo ſpecialiter. Specialiter capta eſt duplex quedā eſt moralis. Alia eſt theologica. Uirtus moralis eſt habitus qui habentē ꝑficit ꝛ ei⁹ opus bonū reddit: ꝛ dicit̄ habit⁹ loco generis. Qui habentē perficit: id eſt ornat decorat pulchrificat ꝛ ponitur ad differentiā viciorꝫ mentem deturpanciū ꝛ fedanciū. Et eius opus bonū reddit quia ſemꝑ inclinat virtus ad bonū opus. Alia eſt diffinitio. ij. ethico. Uirtus eſt habitus electiuus in medio cōſiſtens q̄ ad nos ꝓut ſapiens determinabit. In hac diffinitione ſunt quattuor particule. Primo ē habitus loco generis: electiuus qꝛ ille habitus generat̄ ab electionibꝫ ꝛ inclinat ad electionem ꝛ ponitur ad differentiā habituum non electiuorū qualis eſt prudentia que eſt intelligentia vbi nō eſt electio ꝓprie ſed ſolū eſt in volūtate ꝛ qꝛ prudētia nō eſt in volūtate ideo nō generat electionē nec generat̄ ab electionibꝫ ſed eſt potius regula ꝛ auriga virtutū moraliū et ideo ꝓpriiſſime nō eſt virtus moralis tñ large capiendo ꝟtutē moralē ipſa prudencia pōt dici moralis. Tertia particula ī medio ꝯſiſtēs ad differētiā extremorū viciorꝫ. Ois em̄ ꝟtus ē int̄ duo extrema q̄ ſunt vicioſa vt patꝫ de liberalitate. Quarta particula q̄ ad nos ꝓut ꝛc̄. Ubi tangit̄ directiuū ꝟtutis. Non em̄ ꝯſiſtit ꝟtus in medio ex natura rei vl̄ medio indiuiſibili ſed ſm rectā rōnē qꝛ mediū hꝫ quandā latitudinē vt ſapiens. i. prudens iudicabit. Bonitas em̄ ꝟtutis moral̄ eſt ꝯformitas ad prudentiā. ¶ Uirt⁹ theologica ſm Aug⁹: eſt bona q̄litas mentis q̄ recte viuit̄: ꝛ qua nullus male vtitur quā operat̄ de⁹ in nobis ſine nobis. Et ponit̄ q̄litas loco gñis: bona ad differētiā malarū q̄litatū. mentis ad differentiā q̄litatū corporaliū: ꝛ capit̄ mens vt dꝛ ab eminēdo nēs. ꝛ includit intellectū ꝛ volūtatē q̄ eminent alijs potētijs. dī q̄ recte ꝛc̄. ad differentiā ſcientie ſpeculatiue q̄ licet ſit bona q̄litas mentis tñ nō neceſſario ꝑ eā recte viuit̄ ſed magis recte intelligit̄ vt patet de multꝫ magnis clericis q̄ peſſime viuūt. Et dī ꝛ q̄ nullus male vtit̄ ad differentiā potentiarū naturaliū vt eſt voluntas ꝛ liberū arbitriū ꝯcupiſcibilis et iraſcibilis q̄bꝫ poſſum⁹ male vti ꝛ etiā bñ vti. Et debet intelligi ꝙ ꝟtutibꝫ nullus male vtitur vt habitu inclinatiuo ꝗuis poſſet q̄s male vti vt obiecto circa qd̄ voluntas male afficit̄ vt pote ſuꝑbiēdo: de illis tñ ꝗtū eſt i ſe ꝛ de ſe nullus pōt male vti: qꝛ ex ſe ſemꝑ ad bonū inclināt. Et dī vltimo quā de⁹ operat̄ in nobis ſine nobis ad differentiā ꝟtutū moraliū q̄ generant̄ ex actibꝫ frequētatis ſicut ex pluribus actibꝫ humilitatis requirit̄ humilitas: ſic etiā dicas de ceteris. ¶ Uirtutes autē theologice a deo vt cauſa totali producunt̄ ſine nobis effectiue oꝑantibꝫ tñ non ſine nobis recipientibꝫ ꝛ ſunt tres: fides: ſpes: ꝛ charitas. Sunt autē q̄ttuor cardinales et ad iſtas q̄ttuor cardinales ꝑncipales reducuntur oēs alie morales. Queſtio pōt eē de vtraqꝫ ꝟtute ſcꝫ theologica ꝛ morali. Uirt⁹ aūt gñalit̄ capta eſt quoddā ſuꝑius ad ꝟtutē theologicā ꝛ moralē. Et pōt ſic deſcribi. Uirtus generaliter capta eſt amor ſe habēdi ad oia vt debet̄. Uñ Aug⁹. de moribꝫ eccl̄ie dicit ꝙ ꝟtutes: nō ſunt niſi amores q̄dā ordinati: ꝛ ideo in diffinitiōe cuiuſlibet virtutis ponitur loco generis amor: ꝛ loco differentiarū ponit̄ act⁹ aliq̄s particularū ꝟtutū. Et pōt ſufficiencia ſeptē ꝟtutum ſumi ſic. Nā ois ꝟtus eſt amor ſe habendi vt debet̄: aut ergo ſe hꝫ ad creatorem vel creaturā. Si ꝑmū hoc eſt duplr vel vt ipſe creator agnoſcat̄ ꝛ ſic eſt fides vel vt poſſideat̄ ꝛ habeat̄: ꝛ hoc eſt duplr.

vel vt habeatur in futuro ꝛ ſic eſt ſpes vł vt iam eſt habitus in p̄ſenti vita: ꝛ ſic eſt charitas ꝑ quā deū habem⁹ q̄uis imp̄fecte ꝛ enigmatice. Unde Gregori⁹. Qui eī̄m deū amat iam habet quē amat. Uel talis amoꝛ habendus eſt ad creaturam. Et hoc tripliciter vel ad illā creaturā q̄ subt⁹ nos eſt: ꝛ ſic eſt caro noſtra: ꝛ ſic eſt tēperantia vel eſt circa eā: q̄ eſt iuxta nos vt eſt ꝓxim⁹: ꝛ ſic eſt iuſticia: aut eſt circa aliquā creaturā q̄ eſt ꝯ nos. Et hoc ē dupliciter vel tal' inſidiaꝛ nobis: ſic eſt prudentia q̄ facit cauere deceptiones inſidiatoꝛis. vel tal' creatura eſt nos moleſtans ꝛ ꝑſequēs ꝛ circa talē ē fortitudo. Aliq̄ autē dicunꝛ theologice q̄ ſunt de deo vt obiecto immediato ꝛ ꝓpinquo. Et diciꝛ a theos qđ ē de⁹ ꝛ logos qđ ē rō vł ſermo quaſi ſermo de deo. Uirtutes autē moꝛales habent pꝛo obiecto aliud creatum. Non autē differunt per finē q2 oīs v̄tus habet deū pꝛo fine et ad deū finaliter ducunt habentem ſe: ducunt ergo virtutes oēs ad deū mediate vel immediate. Dicuntur autē quattuoꝛ moꝛales cardinales ꝑ ſimilitudinē ad cardinē oſtīj q̄ cardo eſt pars oſtīj mediāte qua parte oſtiū claudiꝛ et aperiꝛ. Aliqn̄ autē etiā capiꝛ pꝛo foꝛamine in quo talis pars vertit totum oſtiū per illā. Sic metaphoꝛice in q̄ttuoꝛ virtutib⁹ moꝛalib⁹ debet verti tota vita hoīs rōnaliter viuentis. Dicunꝛ p̄ncipales quia ad eas reducunꝛ omnes alie et dicunꝛ politice quia ſm eas debēt ciuitates ꝛ cōmunitates regi. vel dicunꝛ cardinales q̄ſi coꝛdiales qui ponunꝛ in mente ꝛ nō in coꝛpoꝛe et tunc dicuntur a coꝛdian grece quod eſt coꝛ latine.

Ad queſtionē dicendū ꝙ latria capiꝛ tripliciter. Pꝛimo mō pꝛo actu interioꝛi ſeu ꝓ reuerentia interioꝛi deo exhibita rōne ſumme maieſtatis ꝛ ꝑ ꝯñs ſummi dominīj. Scđo mō pꝛo actu exterioꝛi vt eſt ſacrificiū altaris vł actus exterioꝛes vt genuflexiones q̄bus p̄ſtamur ꝑmū actū interioꝛē. Tertio mō pꝛo habitu aggenerato ex illis actib⁹ tam interioꝛib⁹ q̄z exterioꝛib⁹ ita ꝙ eſt latria virtus ꝛ latria actus. Scđm aūt ꝙ ſtat pꝛo habitu ipſius aīe habilitante ipſam ad cultū dei: ſic eſt habit⁹ virtutis inq̄ꝫtū eſt circa bonū ꝛ difficile ꝛ meritoꝛiū ꝛ ad ſalutē neceſſariū ꝛ circa hmōi opa p̄cipue cōſiſtit virtus. Et ſi arguas ꝙ latria nō eſt v̄tus: ſic nulla v̄tus eſt ſeruit⁹: ſed latria eſt ſeruit⁹ q̄dā vt patet ꝑ Augꝫ. x. de ciui. dei: Et eſt ſeruit⁹ q̄ deo debem⁹ ſeruire ſed latria. ꝯ ꝛc̄. maioꝛ patet q2 v̄tus vt v̄tus ē in libera volūtate ꝛc̄. ¶ Rn̄deo ꝙ eſt duplex ſeruit⁹ q̄dā eſt q̄ ſeruiꝛ homini: et eſt ſeruit⁹ q̄ ſeruiꝛ deo. Et iterū eſt ſeruit⁹ neceſſitatis ꝛ eſt ſeruit⁹ que eſt ex mera voluntate ergo ꝛc̄. Dicendū ergo ꝙ ſeruit⁹ illa q̄ fit homini ex neceſſitate aliquo modo derogat hominis libertati ꝛ ideo nō habet in ſe excellentiā virtutis Seruit⁹ autē qua ſeruiꝛ deo ex mera voluntate ponit hominē in ſtatu altioꝛi: et tanto magis facit hominē liberꝫ q̄ꝫto magis elongat ſe hō a peccato ꝛ tal' eſt ſeruitus latrie. Et nota ꝙ latria virtus diciꝛ cultus cauſaliter quia cauſaꝛ ab actu ſicut quelibet virtus acquiſita: cultus autem eſt actus nō habitus. ¶ Notandum pꝛo alio articulo ꝙ pietas dicitur triplr ſm Aug⁹. x. de ciuitate dei. Uno modo pietas idē eſt qđ theoſebia ꝛ ſic idē eſt qđ cultus dei. Alio mō dī pietas officiū parentib⁹ exhibitum. Tertio modo dicitur pietas miſericoꝛdia que pꝛoximis in operibus exhibetur: de his autē diciꝛ ſm prius et poſterius ſm quandā analogiā vt dicitur ibidem. ¶ Nota ꝙ aliter reueremur deum per timoꝛē: aliter per latriā In timoꝛe eī̄m reſilimus in ꝓpriā paruitatem conſiderando noſtram nihileitatem reſpectu diuine maieſtatꝫ. In latria autem ſiue in honoꝛe eſt teſtificatio ꝛ pꝛoteſtatio diuine maieſtatis tāq̄ ſupꝛeme rationis cuius eſt in deo ſummum dominium reſpectu creature: et ſic latria eſt

potius in actione: timor in paſſione.

Queritur octauo. vtrū latria ſit virtus generalis vel ſpecialis. ¶ Notandū q̄ aliqua virtus pōt dici generalis ꝛ cōmunis tripliciter. Uno modo predicatiue. Alio modo regulatiue. Tertio modo formatiue. Uirtus cōmunis per predicationē eſt que predicatur de omnibus alijs virtutibus ꝛ ſic iuſticia cōmuniter capta eſt virtus cōmunis. Nō aūt ſi capiatur ſtricte ꝛ ſic eſt vna ḋ quatuor cardinalibus. Juſticia cōiter capta eſt quecū rectitudo anime ſiue ſit in declinando a malo ſiue in faciendo bonū et ſic capitur ab ambroſio ſuper lucā iuſticia cōmunis eſt virtus. ¶ Uirtus cōis relatiue eſt prudentia que eſt regula oium virtutum ad medium dirigēs ꝛ ab extremis declinare docens. Bonitas eīm moralis non eſt niſi cōformitas virtutis moralis ad ſuam prudentiam. Uirtus generalis formatiue dicitur eo q̄ eſt forma omniū virtutum: ꝛ ſic gratia et charitas dicitur virtus cōmunis formatiue: quia producit actus virtutum ad finem vltimū qui eſt beatitudo eterna et ipſe deus qui eſt beatitudo obiectiua. Quelibet enim virtus moralis habet ſuū finem ꝓpinquū qui non eſt deus ſed per charitatem omnes fines proprij virtutum ad deū reducuntur ꝛ ordinantur.

Ad queſtionem dicendum q̄ latria nominat habitū ꝛ eſt virt⁹ vt ſupra. Capit̄ etiam ꝓ ipſa veneratione actuali ad quā habitus ordinat̄ et ḋ cultus dei. Cultus autem dei pōt capi tripliciter. Uno modo generalr alio modo ꝓprie. Tertio modo magis proprie. Primo modo cultus dei dicitur act⁹ directus in deum ſub ratione finis et ſic eſt omnis virtutis. Secūdo modo dicitur eſſe actus in deū directus nō ſolū ratione finis ſed etiam obiecti ꝛ ſic eſt virtutum theologicaꝝ vt credere in deum ꝛc. Et ſic capitur ab auguſtino in enchiridion dicente: Si queritur quō colitur deus reſpondeo q̄ fide ſpe et charitate. ¶ Tertio modo cult⁹ dei ḋ act⁹ in deū directus nō ſolū rōne finis obiecti ſꝫ etiā ſub rōne honorabilis ꝛ eſt actus adorationis et ſic eſt virtus ſpālis ꝛ hoc mō eſt ipſius latrie. Sicut eīm idolatria non ḋ qḋcun pctm̄. Sic latria nō ḋ q̄cun habitus ſed ille ſm quē cultus adorationis exhibet̄. Et intellige q̄ latria ē reſpectu dei nō ſolū vt finis ſꝫ etiā obiecti ſuple mediati vel remoti nō ꝓpinq̄ vel immediati q̄ ſic ē honorabilis vel adorationis. ¶ Nota q̄ eſt triplex ſacrificiū ſcꝫ bone operationis: deuote orationis: honeſte immolationis. Primū eſt oim virtutū. Ps. l. Sacrificium deo ſpūs ꝯtribulat⁹. Et ſic capit̄ ab augu. x. de ciui. dei. vi. c. Uerū ſacrificium eſt oē opus qḋ agit̄ vt ſctā ſocietate inhereamus deo Scḋm eſt virtutū theologicaꝝ q̄ oīo maxime dꝫ inniti virtutib⁹ theologicis. Tertiū eſt pertinens ad latriam vt eſt ſacrificium miſſe. Ipſius etiā latrie eſt tale ſacrificiū deo ꝛ hoc ſacrificium ſoli deo debetur vt dicit Auguſtinus.

Nono queritur. vtrum latria ſit virtus cardinalis an theologica. ¶ Notandū q̄ tres ꝯditōes requiruntur ad virtutē theologicalē. Primo q̄ habeat deum ꝓ obiecto imediato. Scḋa q̄ innitat̄ pme veritati tanq̄ regule infallibili actuū hūanoꝝ. Duplex eſt regla actuū hūanoꝝ: pma interna ꝛ eſt ipſa prudentia q̄ ḋ auriga ꝟtutū: alia ē externa ſcꝫ volūtas diua vel pma veritas. Tertia eſt q̄ infundat̄ imediate a deo.

Reſpōſio ad queſtionē Sciendū q̄ licet latria notificetur p cultū latrie ſiue ꝑ ſeruitutem vt dicatur latria eſſe ſeruitus ſiue cultus deo debit⁹. Et iſta duo quaſi ꝓ eodem accipiuntur Differunt tamen ſm ꝓpriam acceptionē.

Cultus eñi dei reſpicit actũ interiorem ⁊ exteriorem ⁊ magis interiorẽ ꝙ̃ exteriorem. Et ideo cum latria de rõne ſui vocabuli idez ſit qđ ſeruit⁹ ſm ꝙ exponit Auguſtin⁹ in libro de trinitate. Latria proprie reſpicit actum exteriorẽ. Theoſebia vero vel euſebia idem eſt qđ cultus diuinus ſiue bonus cult⁹: ⁊ ideo ꝓprie reſpicit actũ interiorem. Et qm̃ virtus q̃ reſpicit actum exteriorem verſatur quodãmodo circa actionem exteriorẽ ⁊ eſt in genere virtutis cardinalis: hinc eſt ꝙ latria ẽ virtus cardinalis. Et quia conſiderat actum exteriorẽ ſub rõne debiti ⁊ in comparatione ad alterũ et hoc ipſius iuſticie q̃ redditur vnicuiqꝫ qđ ſuũ eſt. Rurſus qꝛ ſpecies iuſticie ſm ꝙ ordinatur ad venerandum naturã ſuperiorem eſt ipſa relatio ſicut dicit Tullius: hinc eſt ꝙ latria nõ ſolum eſt in genere virtutis cardinalis tanq̃ꝫ in genere ſubalterno. In genere vero iuſticie ſicut in genere ꝓpinquo. In genere vero relationis ſicut in genere ꝓximo. ⁊ hoc eſt qđ dicit Auguſtin⁹ li. x. de ciui. dei. c. i. ꝙ idem eſt apud grecos latria qđ apud latinos religio excepto ꝙ nomen religionis eſt in plus. Unde ibidem dicit ꝙ cultus deo debitus quattuor noibus nũcupatur duob⁹ apud grecos ⁊ duobus apud latinos. Apud grecos dꝛ latria: ⁊ theoſebia dicit cultuz interiorem ſiue euſebia. Apud nos vero dꝛ pietas ⁊ religio. Differũt autem latria ⁊ theoſebia ſm ꝓpriam acceptionem licet aliqñ accipiꝉ ꝑ eodem qꝛ theoſebia dicit cultũ interiorẽ qui ꝓprie ſpectat ad virtutes theologicas ſed latria exteriorẽ ſeruitutẽ q̃ ſpectat ad iuſticiã ſcꝫ virtutem cardinalem. ¶ Hec aũt dicta ſunt de latria ſm ꝙ ꝓprie accipiꝉ pro habitu dirigente ad cultum exteriorem qui ꝓprie dꝛ ſeruitus dei ⁊ adoratio. Et hoc mõ non eſt idem latria ⁊ theoſebia vt dictum eſt. Si aũt latria dicatur cultus interior cũ ille ꝯſiſtat in credendo ⁊ ſperando ⁊ diligendo deũ ſicꝰ dicit Auguſtin⁹ in enchi. ſic nõ ponitur eſſe virtus cardinalis ſed theologica nõ tñ̃ ab aliis diſtincta ſed ꝯñs ad oẽs illas et hoc modo nõ accipiꝉ ita proprie ſicut modo ꝑdicto: cũ latria ꝓprie loquendo ſit ſpecies religiõis ſicut dulia ⁊ nomen eius impoſitum fuit a ſeruitute vt dictum eſt. vtroqꝫ tamen modo cõuenit reperiri eam dici ⁊ ſm hoc doctorum poſitiones diuerſificari vt quidam ponũt eam ſpeciem virtutis cardinalis: ſcꝫ iuſticie quidã vero tres iſte theologicas circũplecti. ¶ Notandum ꝙ ſm preceptum includit duo. Primuz eſt ꝙ ois reuerentia potencialis deo eſt exhibẽda. Secũdum ꝙ nulla irreuerentia fiat deo ꝙ̃tum ergo ad actum exteriorẽ eſt virt⁹ cardinalis ꝙ̃tum ad actum interiorem amplectitur virtute theologica que quidem eſt fides ⁊c̃. Idem dicendũ de ꝓmo precepto ⁊ quia latria impletur ꝑ actum exteriorem: ideo nõ eſt neceſſe eam eẽ virtutem theologicam.

Decima queſtio. Utrũ latria ſit virtus diſtincta a dulia.

Dulia capitur tribus modis ſcilicet. Communiter. Proprie. Appropriate. Dulia communiter capta eſt virtus ſm quã exhibetur reuerentia cuicunqꝫ ſiue creatori ſiue creature ratione cuiuſcunqꝫ excellentie exiſtentis in eo. In hac diffinitiõe ponitur virtus loco generis ſm quã exhibetur ⁊c̃. et in hac particula continetur latria quia latria eſt quedã dulia videlꝫ cõmuniter capta: rõne etiã qꝛ ſi nulla ſit excellẽtia in aliquo nõ debet honorari. Et hec debetur deo rõne ſue excellentie. Dulia ꝓprie capta eſt virtus ſm quã ſeruus exhibet reuerentiã dñõ ſuo: et poniꝉ loco generis ſm quã ſeruus ⁊c̃. Et ponitur ad differentiam honoris quo domin⁹ honorat ſeruũ ſuum: et iſtis duobus dulia cõtinet ſub ſe latriam. Inquãtum enim deus eſt dominus omnipotens debemus ei duliam qui ſum⁹ ſerui eius. Dulia appropriate capta ẽ virt⁹ ſm quã honorãt

dños ſuos tpales ⁊ mortales: ⁊ dicit dulia appropriare: q̄ꝛ q̄uis ſit cōmunis ꝟ ſe ad latriā ⁊ illum honorē qui debetur tēporalibus dñis: q̄ꝛ tñ impoſitū eſt ꝓpriū nomē illi honori qui debet deo. ſ. latria: Ideo dulia appropriat illi honori qui debetur domino temporali.

Reſpondendum eſt ad

q̄ſtionē. Etſi nomē latrie ſm Aug. x. de ciuitate dei importat cultū diuinū debitum maieſtati diuine. nomen tamē dulie tripl̄r dicit. Uno modo ſm quandā analogiam: et tunc importat cultū debitum nature ſuperiori ſiue creature ſiue creatori ſm aliquā rationē ſm quam creator cōicat creature: vtpote ſm rōnē dominij. Tres ponunt ꝑticule. Prima cult⁹ loco generis. Scḋa debitū ⁊c̄. ꝑ h̄ includit latriam. Et nota ꝙ aliq̄ natura dicit ſuperior altera dupl̄r. Uno mō ꝙ ſit ſupior i puris naturalibus: et ſic nō capitur hic: q̄ꝛ ſic nō deberē honorē homini ꝟtuoſo: q̄ꝛ natura mea eſt ita ꝑfecta ſic̄ ſua. Secūdo mō quantū ad aliquā excellentiā exiſtentē in eo: vt prelatus ē ſupior ſubdito ratione ꝑlationis: ſil̄r pater filio ⁊c̄. Tertia particula ſm aliquā equitatem q̄ꝛ ſicut de⁹ premiat bonos et punit malos ⁊ iniuſtos: Sic dñi tēporales debēt facere. Cōueniūt etiā in bonitate: q̄ꝛ ꝑticipant cū deo in bonitate etiā in paternitate ⁊ magiſterio: et hoc ꝑticipatiue: et h̄ modo accipitur in gloſa ſuꝑ illud pſ̄. In eccleſijs bñdicite deo dño: gloria deo cui debet latria: dño cui debetur dulia. Secūdo mō accipit ſm anthonomaſiā: et ſic eſt debita reuerētia creature vnite vel aſſumpte ꝑ quē modū accipitur ſuꝑ illud pſ̄. Adorate ſcab. pe. eius. Ubi dī ꝙ yperdulia maior debet ſoluꝫ humanitati xp̄i. Tertio modo dulia accepta ſm ſignificationē ꝓpriā dī honor vl̄ reuerētia debita rōnali creature exhibita. Et iſto modo cōſueuit accipi ſm cōem vſuꝫ. Honor loco generis ponit. Debita ad differentiam latrie: q̄ꝛ diſtinguūt ſpē iſti duo honores. Rationali creature dicit ad differentiā rerū inſenſataꝝ ⁊ brutorū aīalium. ¶ Ex quo ſequit ꝙ nulla imago eſt honoranda adoratione dulia: neq̄ vt talis res vel vt tale ſignum: q̄ꝛ quōcū q̄ accipiatur nō eſt creatura rōnalis: idē etiam dicēdum eſt de cruce chriſti ⁊ alijs crucibus. Ultra poteſt queri.

Undecimo querit. vtꝝ

debeat cuilibet creature rationali. ¶ Reſpōdeo ſm vnam opinionē ꝙ nō tātū debetur beatis exiſtentib̄ in patria: ſꝫ etiaꝫ viatorib̄ q̄diu ſunt in grā gratumfacientē. Nulli tamē viatori q̄ eſt ꝑſona priuata que nō habet excellentiā aliquam q̄diu eſt malus ⁊ in pctō ⁊ caret actu virtuoſo debet dulia: quia caret excellentia virtutis. ¶ Notandū tamen ꝙ oēs prelati magiſtri principes ⁊ patres q̄uis ſint mali debent honorari honore dulie: pꝫ ꝑ btm̄ Petrum qui dicit nō tantū bonis ⁊ modeſtis: ⁊ phs. ix. ethicoꝝ. Dijs magris ⁊ parentib̄ nō poſſum⁹ equalens reddere. Demones tñ ⁊ damnati nullo honore ſunt honorandi: q̄ꝛ non ſunt capaces virtutis. Dicūt tñ aliq̄ ꝙ oēs viatores etiā mali differūt a dānatis: q̄ꝛ q̄diu homies viatores ſunt: apti ſunt ad bonū virtutis ⁊ grē: ideo ⁊c̄. Quarta particula et ſibi exhibita: ibi tangit cōpletiuū dulie. Et hoc modo eſt ad propoſitum.

Duodecimo queritur.

Utrū latria ⁊ dulia ſint diuerſe ſpēs virtutis. ¶ Ad hoc cōuenienter reſpondet ꝙ ſic. Et rō hui⁹ eſt: q̄ꝛ latria ⁊ dulia conſiderant exteriores cultus qui formalem habent dr̄iam ſcꝫ q̄ꝛ creatori et creature exhibet. Alius eñ eſt modus adorandi creatorē: ⁊ alius adorandi creaturam: et alia rō motiua: ⁊ alia ratio virtutis directiue in hac ⁊ in illa: et concedendum eſt ꝙ latria et dulia ſunt diuerſe virtutes. ¶ Notādū ꝙ charitas eſt quidā habit⁹

quo deus habet char⁹ et dilect⁹ ab aliq̄
nō tanq̄ bonū ꝓuatū ⁊ ꝑticlare: ſ3 bonū
cōe ⁊ cōdiligēdū ab aliis quoꝝ amor eſt
ei placēs. Nō enī ſūme diligo aliquē quē
diligi volo ab alio cui⁹ amicicia ē ei diſ-
plicēs ſm rectā rōnē. Et q2 amicicia dā-
natoꝝ nō placet deo iō nō ſūt ꝓximi nr̄i:
q2 eoꝝ amicicia nō ē gr̄a deo imo inimici
ꝑpetuo ſūt odiēdi. Oēs aūt bti ⁊ viato
res boni ſūt ꝓximi nr̄i: q2 eoꝝ amicicia ē
deo grata: q2 diligūt deū ⁊ eos diligit de
us: g̃ debem⁹ eos diligere: q2 ſm Ariſto.
amicoꝝ ē idē velle ⁊ nolle. Diligere ꝓxi-
mum nihil aliud eſt q̄ velle ipm̄ diligere
deū: ſi amicicia eius ſit ei grata. Et hoc
ſuppoſito q2 ſumus in gratia. Et q2 de q̄
libet viatore dubium eſt an ſit in gr̄a an
non: debemus quemlibet viatorem non
diligere abſolute: ſed ſub conditione: ſc3
ſi eius amicicia ſit placens ei: et q2 ſalue-
tur ſi deo placet. Et q2 certum eſt q2 i ec-
cleſia militante vſq3 ad finem mūdi erūt
aliqui boni ⁊ iuſti. Ideo poſſumus dili-
gere abſolute aliquos optando: vt deū
diligant ⁊ a deo diligātur. Ex his ſequi-
tur q2 nullus peccator eſt ꝓxim⁹ noſter:
q2 amicicia peccatoris q̄ ſc3 eſt in pecca-
to mortali nō eſt placens ⁊ grata deo: q̄-
uis poſſit eſſe amor pctōris meritori⁹ de
congruo ⁊ diſpoſitiue. Ideo nō eſt van⁹
q̄uis nō ſit deo gratus ⁊c̄.

De predeſtinatione verbi.

Circa diſtinctio-
nem decimā querit̄. Utrū
hec ſit admittenda xp̄s ſm
q2 hō eſt deus. ¶ Sciendū
eſt q2 hec dictio ſm q2 eſt ſincathegoreu-
ma reduplicatiuū: ⁊ hec ſicut alie dictio-
nes ſincathegoreumatice reduplicatiue
vt inq̄tum ea ratione: catenus: et ſm q2
huiuſmodi oēs iſte dictiones poſſunt ca-
pi quadrupliciter. Uno modo preciſiue
⁊ abſtractiue quādo ſcil3 denotant termi
nū ſuper quē cadunt teneri ſm ſuā rōne3
formalē preciſam ⁊ abſtractā a ſuis infe-
ribus vt aīal inq̄tum aīal: nec eſt ratio-
nale nec irrationale: vt ens inq̄tum ens
nec eſt finitū nec infinitū ħ ſm ſuā rōne3
formalē abſtractā a ſuis inferioribꝯ. Uñ
omne inferius eſt de quidditate ſui ſupe
rioris. Alio modo poſſunt capi ꝑmiſſiue:
quando denotant q2 inter terminū redu-
plicatū ſuper quē cadunt ⁊ inter predica
tum ꝑncipale nulla eſt repugnantia: nec
inter p̄dicatum ⁊ ſubiectū ꝑncipale: ⁊ ſic
hec conceduntur aīal inq̄tum aīal eſt ra-
tionale vel irrationale ens inq̄tum ens
eſt infinitum vel finitum. Et hic modus
capiendi dictiōes reduplicatiuas nō eſt
in vſu: ⁊ pro iſtis ponūtur propoſitiones
alique. ¶ Prima eſt propoſitio: chriſtus
ſm q2 hō eſt deus: eſt falſa capiēdo ly ſm
q2 ꝑciſiue ⁊ abſtractiue: ⁊ tunc eſſet ſen-
ſus. Xp̄s ſm q2 hō eſt de⁹. i. xp̄s ſm huma-
nitatē eſt de⁹ q̄ eſt falſa. Scd̄a hec ꝓpō.
Xp̄s ſm q2 hō eſt de⁹ eſt vera capiēdo ly
ſm q2 ꝑmiſſiue: q2 inter terminū redupli-
catū ⁊ p̄dicatū ꝑncipale nō eſt repugnan
cia: nec inter p̄dicatū ꝑncipale ⁊ ſubiectū
ꝑncipale. Subiectū ꝑncipale eſt xp̄s pre-
dicatum hō: termin⁹ reduplicat⁹ eſt hō:
ſignū reduplicatiuū vel reduplicatio eſt
ſm quid. Et nota q2 in omni ꝓpoſitione
reduplicatiua ſunt iſta quattuor: ſc3 ſub-
iectum principale predicatu3 principale
terminus reduplicatiuus ⁊ dictio redu-
plicatiua. Tertio modo dictiones prin-
cipaliter reduplicatiue poſſunt capi ſpe-
cificatiue qn̄ ſc3 ipſe ſpecificant terminū
reduplicatū eſſe rōnem formalē ſm quā
p̄dicatum principale ineſt ſubiecto vt lac
inq̄tum album immutat viſum. i. licet
in lacte ſint multe rationes vt dulcedo ⁊c̄.
nō tamen immutat viſum niſi ſm albedi
nem. Quādo enī in aliquo ſubiecto ſūt
multe rationes formales ſiue eſſentiales
ſiue accidentales: ⁊ ponitur in tali ꝓpo-
ſitione dictio reduplicatiua tenta ſpecifi
catiue denotat̄ p̄dicatum ꝑncipale ineſſe
ſubiecto ſm talē rōne3: vt ens inq̄tū ens
eſt ſubiectū metha phiſice et ſm aliquos

ēns inquātū mobile ē ſubiectū in philoſophia naturali. i. licet ens habeat multas rōnes: nō tamē ſm quamlibet ē ſubiectum metaphiſice: ſed ſm aliquam ꝛc. ¶ Et nota ꝙ dictio reduplicatiua ſi tenetur vel permiſſiue vel ꝑciſiue vel etiaꝫ ſpecificatiue a tali dictiōe reduplicatiua ad eſſe nō valet ꝯña. ¶ Tertia ꝓpoſitio capiēdo ly ſm ꝙ ſpecificatiue: hec ꝓpoſitio eſt falſa: xp̄s ſm ꝙ homo eſt deus: tūc enim ſenſus eſſet ꝙ ratio humanitatis eſſet quare illa perſona q̄ eſt xp̄s eſſet deꝰ: qđ eſt falſum. Quarto mō poſſunt capi reduplicatiue: ꝛ h̄ dupl̄r. Uno mō cauſaliter: alio mō cōcomitāter. Cauſaliter quādo denotāt terminū reduplicatiuuꝫ ſuper quem cadunt eſſe cauſam ꝑciſam ꝛ adequatā inherētie ꝑdicati ad ſubiectū vt omis homo inq̄tum rōnalis eſt riſibilis. ibi eīm ly inq̄tum denotat ꝙ rationale eſt cauſa ꝑciſa imediata ꝛ adeq̄ta q̄re hō eſt riſibilis: ꝛ dicit̃ adequata. q2 denotat ꝙ ineſt ꝑdicatū ſubiecto ꝑ rationale vt ꝑ cauſam adequatā: ꝛ ꝑ ꝯſequēs. Capiēdo aūt in q̄ſtiōe ly ſm ꝙ reduplicatiue et cauſaliter: iſta propoſitio eſt falſa. xp̄s ſm ꝙ homo eſt deus: tūc eīm denotaretur ꝙ homo eēt cauſa adequata: ꝙ illud ſuppoſitum eſſet deus: qđ falſum eſt. Alio mō capit̃ reduplicatiue gratia ꝯcomitātie: qñ ſcꝫ denotat ꝙ inter terminuꝫ ſuper queꝫ cadit predicatum principale eſt neceſſaria cōcomitātia vel neceſſaria ꝯſeq̄ntia: vt ſortes inq̄tū eſt riſibis ē hō: q2 riſibilis ꝛ hō ſunt cōuertibilia: ꝛ inſeparabilit̃ ſeſe cōcomitant̃. Et ſi vis ſcire quō propoſitiōes reduplicatiue exponunt̃: vide ſummulas in paruis logicalibus. Capiēdo aūt ly ſm ꝙ reduplicatiue ꝯcomitant̃: ſcꝫ gr̃a cōcomitātie hec ꝓpoſitio eſt vera: xp̄s ſm ꝙ homo ē deꝰ. Tunc eīm dicere ꝙ xp̄s ſit deus ſm ꝙ homo nō eſt aliud ꝗ̄ dicere ꝙ eſſe deum cōpetit ꝑſone xp̄i exiſtenti in humana natura: ita ꝙ diuinitas ꝛ hūanitas cōcomitātur ſe inſeꝑabilr̃ circa eandem perſonaꝫ

Iſte aūt modꝰ capiēdi diſtictionē reduplicatiuā nō ē ita cōis ꝛ ꝓpriꝰ: ſicut qñ capit̃ reduplicatiue cauſal̄r. Et nota ꝙ iſta ꝓpō diſia inq̄tū ſiue diſia ſūt ꝯuenietia ē ſꝫa gr̄a cōcomitātie. Tñ aduerte ꝙ ſm modernos multos nō fit reduplicatio gr̄a ꝯcomitātie niſi t̄minꝰ reduplicatꝰ ꝛ ꝑdicatū ꝑncipale nec̄io ꝛ iſeꝑabil̄r ſe ꝯcōitēt̃: tñ pōt dici ad ſuſtinēdū doc. Seraphicū ꝙ q̄uis deꝰ ꝛ hō nō ſe ꝯcōitent̃ neceſſario ꝛ inſeꝑabil̄r ꝑ naturā: tñ ſm ordinationē diuinā ſe inſeꝑabil̄r ꝯcomitāt̃

Secundo querit̃. vtrū

iſta ſit ꝟa: xp̄s ſm ꝙ hō eſt ꝑſona. ¶ Rñ. dicēdū ꝙ abſq̄ dubio ſi hec dictio ſm ꝙ accipiat̃ put ipozat rōnē cāe vel forme: id eſt (put ē reduplicatiua cauſal̄) eſt neganda ſimpl̄r: ꝑ eo ꝙ ꝑſonalitas xp̄o ſm naturā hūanā ꝯuēire nō pōt. Ipa eīm cōiūcta ē rei digniori: ꝛ iō nō pōt hr̄e rōneꝫ ꝑſone q̄ attēdit̃ ſm excellētiā dignitatiſ ſi eo de q̄ dr̄: nec tñ ꝯiūcta ē rei digniori q̄cūq̄ coiunctiōe: ſꝫ coniūctione ſiue vnione ꝑſonali: ꝛ iō neceſſe eſt eſſe in xp̄o reſpectu duaꝝ naturarū vnā ꝑſonaꝫ. Sꝫ illa nō pōt attēdi penes naturā aſſūptā creatā: neceſſe ē ꝗ̄ attēdi ſm naturā aſſumentē ꝛ icreatā: ꝛ ꝓpterea hec admittit̃: xp̄s ſm ꝙ deꝰ ē ꝑſona: hec reſpuit̃ xp̄s ſm ꝙ hō ē ꝑſona ſic ꝓbāt rōnes ad ſcđam partē inducte. ¶ Nota tñ ꝙ ſm modernos iſta ē impropria. Chriſtꝰ ſm ꝙ deus eſt perſona: quia diuinitas non eſt ratio nec cauſa quare xp̄us eſt perſona: quia ſequeret̃ ꝙ deus eſſet perſona: qđ eſt falſum capiendo ly deus non perſonaliter: ſed eſſentialiter: ſcꝫ ſm ꝙ dr̄ pater ꝛ filius ꝛ ſpiritusſanctus ſunt vnus deus: tñ ſi teneat̃ perſonaliter non eſt difficultas.

Tertio queritur. vtrum

deus poſſit aſſumere ꝑſonā. ¶ Reſpōdeo ꝙ licet natura aliq̄ q̄ eſt ꝑſona poſſit aſſumi a ꝟbo diuino: nl̄la tñ nat̄a q̄ ē ꝑſōa remanēs ꝑſona pōt a ꝟbo diuino aſſumi

quia quãdo aliqua natura aſſumitur cõ/
ſtat ꝙ talis natura ſuſtentaꝛ:ꝛ ꝑ ꝯſeq̃ns
perdit ſuã ꝑſonalitatẽ de cuiꝰ ratiõe eſt
nõ ſuſtentari ab alio. ¶ Dicendũ ergo ꝙ
perſona in ſenſu diuiſo eſt aſſumptibilis
tñ in ſenſu compoſito nõ eſt aſſumptibi/
lis. Implicat eñ õtradictionẽ ꝑſonam
aſſumi a ꝑſona:q꜡ talis aſſumptio eſt ad
vnitatẽ ꝑſone. Si autẽ ꝑſona aſſumereꝛ
in ſenſu cõpoſito:iam nõ eſſet vna ſ꜡ due
ꝑſone. ¶ Notandũ ꝙ ab inferiori capto
cũ reduplicatiõe arguere ad ſupiꝰ cũ ea/
dẽ reduplicatiõe ẽ fallacia accidẽtis vel
ꝯſequẽtis: vt petrꝰ in q̃tũ hõ eſt riſibilis
ergo petrus in q̃tum aial eſt riſibilis eſt fal
lacia ꝯſeq̃ntis ꝛ etiã accñtis: Sic etiã ar-
guiꝛ hic. Xp̃s ſm ꝙ iſte hõ ẽ ꝑſona: ergo
xp̃s ſm ꝙ homo ẽ ꝑſona:q̃uis autẽ doc.
Seraphicꝰ dicit ꝙ iſta ſit ṽa: Xp̃us ſm
ꝙ iſte hõ eſt ꝑſona ſi iſte demonſtrat ꝑſo
nam videꝛ tñ eſſe impropria:q꜡ certũ eſt
ꝙ ꝑſona non eſt ratio ſuppſitus ſicut hic.
Petrus ſm ꝙ petrꝰ ẽ petrus ꝛc̃. ¶ Et ſi
arguas ꝙ chriſtus ſm ꝙ homo eſt ꝑſona
Eſto ꝑ impoſſibile ꝙ verbũ dimittat na
turam humanã : tunc ille hõ ieſus ſm ꝙ
homo ẽ perſona:ſed ꝯſtat ꝙ nihil ſibi ac
creſceret ꝓpter illã ſeꝑationẽ. ergo verum ẽ
nũc ꝙ ieſus ſm ꝙ homo eſt perſona. Re
ſpondeo dicendum ꝙ eſſet perſona:quia
ſibi ꝯueniret diffinitio ꝑſone que eſt hec.
¶ Perſona eſt natura intellectualis cõ/
pleta nõ conſtituens cum alio vnũ: nec
alteri inherens nec ab alio ſuſtentatum.
Et diciꝛ natura intellectualis:ad diffe/
rentiã nature diuine ꝛ relationũ in diui/
nis:q꜡ natura diuina nõ eſt perſona for/
maliter:q̃uis ſit realiter:q꜡ de rõne ꝑſo/
ne eſt incõicabilitas q̃ nõ cõuenit nature
diuie formaľr:nec etiã paternitas forma
liter eſt ꝑſona q̃uis hñ realr ſit ꝑſona:ꝛ
ad differẽtiã ꝑtiũ integraliũ diꝛ ſcðo nõ
cõſtituẽs ꝛc̃.nec alteri inherẽs ad dĩam
accidẽtiũ nec ab aliq̃ ſuſtẽtatũ ad dĩaꝫ
hũanitatis in xp̃o. Oẽs autẽ iſte ꝑticule
diffinitiõis perſone conuenirẽt tali natu

re humane ſi a verbo dimittereꝛ. Item
eſſet natura intellectuaľ incõicabilis exi
ſtentia incõmunicabilis vt quo:ꝛ vt qð:
eſſet ergo ꝑſona:q꜡ tũc haberet aliũ mo-
dum exiſtendi:quia nõ eſſet vnita digni/
ori nec haberet ſuppoſitũ alteriꝰ nature:
nũc aũt eſt ecõuerſo. Et ſi dicas ꝙ nulla
dignitas ei accreſceret. Dicendum ꝙ ſi
ille homo ſit ꝑſona ſm ꝙ homo : h̄ nõ eſt
ꝓpter dignitatis crementũ: ſed propter
minorationẽ ex illa ſeꝑatione: quia tunc
natura illa priꝰ habuit ꝓ ſuppoſito per/
ſonã eternã. nunc autẽ poſt ſeparationeꝫ
habet ꝑſonam tẽporalẽ. Multo aũt di/
gnius eſt habere ꝑſonã eternaꝫ alterius
nature q̃ꝫ ꝑſonam tẽporalem ſibi omino
cõnaturalẽ Nam primo mõ ꝑſona facie/
bat ipm vere dici ꝛ eſſe deum. ſcðo modo
hoiem purũ. ¶ Ex his ſequiꝛ ꝙ aliq̃ na
tura que nõ eſt ꝑſona põt incipe eſſe ꝑſo
na ſine acquiſitione alicuius entitatis:ſi
ue abſolute ſiue reſpectiue. Impoſſibile
tñ eſt ꝙ aliqua natura que nõ erat prius
ꝑſona ꝛ incipit eſſe ꝑſona: q̃n aliq̃d per/
dat:quia tunc ꝑderet vnionẽ. Per quam
erat in illa ꝑſona:ꝛ ꝓpter ꝑditionẽ talis
vnionis dꝛ eſſe ꝑſona ꝓpria ꝑſonalitate.
¶ Et nota ꝙ perſona ꝓ ſuo formali non
dicit aliquid dignitatis:quia nõ dicit ni
ſi negationem dependentie:tamẽ ꝓ con/
notato bene dicit dignitatem qð eſt eſſe
in natura intellectuali cõpleta. Hec aũt
dignitas non adueniret illi nature cum
ſit in illa. Aliqua etiam natura que non
eſt perſona poteſt deſinere eſſe ꝑſona abſ
q꜡ deperditione entitatis abſolute ꝛ re/
ſpectiue ꝛ abſq꜡ acquiſitione alicuiꝰ en/
titatis:ita ꝙ quelibet ꝑſona creata eſt ꝑ/
ſona contingenter.

Quinta queſtio. vtrum

iſta ſit vera. Xp̃s ſm ꝙ homo eſt indiui/
duũ:xp̃s ſm ꝙ homo ẽ ſuppoſitũ xp̃s ſm
ꝙ hõ eſt hypoſtaſis:ꝛ de ꝯſimilibꝰ queri/
tur q̃d veritatis habeãt ꝛ q̃d ꝓprietatis.
Et ẽ queſtio de ly ſm qð erit vt proprie

reduplicatiue ſcʒ ꝛ cauſalr̄ capit̄. ¶ Re-
ſpondeo dicēdū ꝙ accipiēdo ꝓprie iſtam
reduplicatiuā ſm ꝙ q̄dā ex hmōi locutio
nib⁹ ſūt ſimplr̄ falſe ꝛ iꝓpꝛie iō notande.
Et ex hmōi locutionib⁹ q̄dā ſunt diſtin/
guēde ꝓ eo ꝙ hn̄t aliq̄d ꝓprietatis ꝛ ali-
q̄d iꝓprietatis. hec em̄ ē falſa ꝛ impꝛopꝛia
xp̄s ſm ꝙ ē hō eſt pſona: ꝛ etiā xp̄s ſm ꝙ
hō ē hypoſtaſis. Sʒ pma ē falſa duplici
de cā. Pꝛio qꝛ pſona iportat ꝓprietatē di
gnitatis iportat etiā fundamētū totius
exiſtētie naturał. Neutrū aūt hoꝝ ineſt
xp̄o rōne nature hūane aſſumpte ſʒ rōne
nature aſſumētis. Scđa vo ē falſa: alte-
ra illaꝝ cauſaꝝ: qm̄ etſi hypoſtaſis nō di
cat ꝓprietatē excellētie: dicit tn̄ fundamē
tū exiſtētie. Hoc aūt in xp̄o nō eſt aīa nec
caro nec totū cōpoſitū ſed vbū increatū:
ꝛ ſic ambe ſunt falſe et iꝓpꝛie. Et ſi ali-
cubi legāt̄ ſunt exponēde ꝛ ſm aliā expo/
ſitionē illi⁹ determinationis: ſm ꝙ ē hō
ſunt intelligēde. Hec aūt de q̄ nūc ē ſmo
ſcʒ xp̄s ē indiuiduū ſm ꝙ hō: ꝛ ſuppoſitū
pn̄t habere ꝓprietatē ꝛ iꝓprietatē ſm
diuerſam acceptionē iſtoꝝ vocabulorum
¶ Indiuiduū em̄ dr̄ duplr̄. Uno modo
large qđ ſcʒ de vno ſolo p̄dicat̄: ꝛ hoc mō
albedo petri vel parietis eſt indiuiduū.
Alio mō capit̄ indiuiduū ꝓprie ꝛ ſtricte
ꝛ eſt qđ eſt ab aliis diuiſum: ꝛ ſubſiſtit in
ſe ꝛ ꝑ ſe. Hoc mō humana natura in xp̄o
nō eſt indiuiduū. Eſt em̄ vnita vbo in-
creato ſicut ſuo ſuppoſito: ꝛ hoc mō capiē
do indiuiduū nō eſt in accidentib⁹ ꝑ hūc.
etiā modū diuidendū eſt cū dr̄: xp̄us ſm
ꝙ hō eſt indiuiduū. Eſt ſuppoſitū i quo
ſuppoſitū de quo. Si dicat̄ ſuppoſitū de
quo alterū p̄dicat̄ ꝛ qđ ſubijcit̄ ſuperiori
xp̄s ſm ꝙ hō eſt indiuiduū. Si vero di-
catur ſuppoſitū in q̄ totū eſſe rei ſtabilit̄
ꝛ fundat̄. Sic nō eſt cōcedendū xp̄m eſſe
ſuppoſitū ſm ꝙ hō niſi artet̄ rō ſuppoſiti
vt diſtinguit̄ ſuppoſitū accidentaliū ꝛ ꝓ
prietatū accidētaliū. Un̄ qꝛ in vnica ſui
acceptione tā nomē indiuidui q̄ʒ ſuppoſi
ti eq̄pollet hypoſtaſi. falſe ſunt p̄dicte lo

cutiones ex eadē cauſa ex q̄ ꝛ locutio pꝛe
dicta ſcʒ xp̄s ē hypoſtaſis ſm ꝙ hō. Se-
queret̄ em̄ ꝙ in xp̄o eſſent duo ſuppoſita
ꝛ due hypoſtaſes ꝛ illa nō eſſent vnū nec
eſſet vera vnio. Scđm aūt aliā acceptio-
nē pn̄t ꝯcedi: ꝛ ꝑ h̄ pn̄t diſſolui oēs rōnes
q̄ pn̄t induci ꝓ vtraq̄ʒ parte. ¶ Et nota
ꝙ pſona ſuppoſitū ꝛ indiuiduū ſe habent
ꝑ ordinē. Ois em̄ pſona eſt ſuppoſitū et
indiuiduū nō econuerſo. Perſona em̄ eſt
ſuppoſitū intellectuale. Suppoſitū eſt in
diuiduū de genere ſubſtātie ꝛ breuit̄ om
ne indiuiduū de genere ſubſtantie per ſe
ſubſiſtēs ꝛ nō alteri innitēs. Indiuiduū
autē reperit̄ in generib⁹ accidentiū ita ꝙ
eſt infimū cuiuſlibet generis qđ de nullo
alio p̄dicat̄ in q̄d: ꝛ in pmo mō dicēdi ꝑ ſe
ꝛ ſic natura hūana in xp̄o ē hn̄ indiuiduū
qꝛ eſt vnū indiuiſibile i ptes ſubiectiuas
ptes. ¶ Nota ad ꝓpōnes oēs p̄dictas et
ad ſiles pōt dici ꝙ ly ſm ꝙ pōt capi p̄ciſi
ue ſiue abſtractiue ꝛ ſic oēs ſūt falſe. Si
capiat̄ ſpecificatiue etiam ſunt falſe. Si
vero capiat̄ ly ſm ꝙ ꝑmiſſiue oēs ſunt ve
re ꝛ ſic intelligende ſunt vbi inueniūtur
a doctorib⁹ ſacris. Si aūt ly ſm ꝙ capit̄
reduplicatiue hoc eſt duplr̄ vel cauſalr̄:
ꝛ ſic ſunt oēs falſe vel gr̄a cōcomitantie:
ita ꝙ dicat indiuiſione ꝛ cōcomitantiam
ſic ſm docto. ſeraphicuʒ ſunt bone ꝛ pn̄t
cōcedi. ¶ Anteq̄ʒ ꝓpō reduplicatiua ſit
vera gr̄a cauſe: requirit̄ veritas q̄nq̄ʒ pꝛo
poſitionū. Pꝛima exponit̄ vide in ſumul̄
in de exponētib⁹. Hō inq̄ʒtū rōnalis eſt
riſibilis: ſic exponit̄. Hō eſt riſibilis ꝛ eſt
ſua p̄iacens. Scđa hō eſt rōnalis. Et no
ta ꝙ eodē mō debent p̄dicari ſicut in re-
duplicatiua. Tertia eſt ſemꝑ vniuerſa-
lis: vt oē rōnale eſt riſibile: qꝛ inq̄ʒtū de/
notat vniuerſalitateʒ. Quarta ſi aliq̄d ē
rōnale illud eſt riſibile. Quita eſt cauſa
lis: et qꝛ aliqđ eſt rōnale illud eſt riſibile
pꝛactica in ꝓpoſito iſtā: xp̄s inq̄ʒtum hō
eſt indiuiduū ꝛ inuenies. q̄ntā eē falſam
q̄ eſt talis: qꝛ aliquid eſt hō eo ipſo eſt in/
diuiduū. Quādo autē eſt reduplicatio

gr̄a ꝯcomitātie tūc ad veritatē ꝓpoſitionis requirit̄ veritas q̄ttuoꝛ ꝓpoſitionū: exemplū ut ſoꝛtes ſm q̄ hō eſt riſibilis. Sic exponit̄: Si eſt vera gr̄a cōcomitātie: ſoꝛtes ē riſibilis ſoꝛtes ē homo: omis homo eſt riſibilis: ꝛ ſi aliq̄d eſt hō illud ē riſibile: ꝛ ſic eſt vera gr̄a cōcomitātie. Sicut iſta: xp̄s inq̄ꝫtū homo eſt perſona vel ſuppoſitū: xp̄s eſt perſona: xp̄s eſt homo: omnis homo eſt perſona: ꝛ ſi aliquid eſt homo: id eſt perſona vel ſuppoſitū ꝛ oēs ſunt vere ꝛ cōditionales: quia hō et perſona ſemper ſe cōcomitant ꝛ ſunt omnes vere ſolum gratia concomitantie.

Queſtio ſexta. Utrum

filiatio adoptionis ſit in xp̄o: id eſt verū xp̄s ſit filius adoptionis. ¶ Sciendū q̄ adoptio eſt duplex. Quedaꝫ eſt hūana Alia diuina. Iſtud nomē adoptio trāſfertur ab hūana ad diuina: a iuriſtis ad theologos. Adoptio humana ē alicuius ꝑſone extranee in filiū vl̄ nepotē aut deinceps ſm gradus ꝯſanguinitatis legitima aſſūptio. In hac diffinitiōe ponuntur quattuoꝛ particule. Prima eſt perſone ad differētiā nature irrōnalis. Nulla eñi natura poteſt adoptari niſi ſit intellectualis. Et dicit̄ extranea perſona que nō habet ius ad ſuccedendū in hereditatem ꝛ ponitur ad differentiam filij naturalis qui nō poteſt adoptari ad ſuccedēdum in hereditatem: q2 habet ius in hereditatē ratiōe naturalis cōſanguineitatis. Predicte autē particule dicunt illud qꝺ aſſumitur: q2 perſona extranea: et dicitur in filiū ꝛc. quia talis habet ius ſuccedendi in hereditatem ſicut filius naturalis: ꝛ hec particula dicit ad quid aſſumitur ſcꝫ in filiū ad ſuccedendū in hereditatē capiendaꝫ. Ultimo dicitur legitima ꝛ per hoc includit̄ modus quo aſſumit̄ ſicut in pꝛioꝛib⁹ tactum eſt de eo qꝺ aſſumit̄ ꝛ eo ad quod aſſumitur. In hac diff̄ tāgit̄ modus: q2 debet fieri aīo beniuolo ꝛ nō ex odio ꝓpꝛioꝝ filioꝝ vel ex inuidia. ¶ Ex his ſequitur quid eſt filius adoptionis: quia eſt ille qui nō eſt genit⁹ naturalit̄ ab aliquo nec habet ius ex genere naturali ad ſuccedendū in hereditatem: ſed ex mera gratia adoptiōis ꝯfert̄ ei ius ſuccedendi. ¶ Tres aūt cōditiōes requirunt̄ ad filium adoptiuuꝫ. Primo requirit̄ extraneitas in adoptato: ſic ſcꝫ q̄ nō ſit naturalit̄ genit⁹ nec habeat ius ex genere naturali ſuccedendi in hereditatem. Secūdo requirit̄ gr̄a. i. gratuita volūtas adoptantis: per qꝺ excludit̄ coactio. Tertio req̄rit̄ hereditas ad quaꝫ adoptat̄: ꝛ hec tria ſūt ꝯſubſtātialia ipſi adoptiōi. Per ſil'itudinē aūt ꝛ ſm aliquā ſil'itudinem transfert̄ adoptio ad diuina ab hūanis. Adoptio ḡ diuina eſt alicui⁹ nature intellectual' extranee in filiū dei: vl̄ filiā ſeu i hereditatē etnā ḡtuita ipſi⁹ dei aſſūptio. Et ſūt q̄ttuoꝛ ꝑticule i hac diffinitiōe ſic̄ in pꝛioꝛi. Dr̄ nature intellectual' ad drīaꝫ creaturaꝝ irrōnaliū. Extranee ad drīam filij dei q̄ nō pōt adoptari: q2 eſt fili⁹ dei naturalis ꝛ ſm naturā diuinā hꝫ ius in hereditate eterna. Illa aūt ꝑſona dr̄ extranea q̄ ē nō filia dei vel fili⁹ dei ꝑ generationē naturalē. Aliq̄ tñ ꝑſona poteſt eſſe nō filia vel filius dupl'r Uno mō negatiue q̄ ſcꝫ ſm ſuā pꝛimam oꝛiginē. i. pꝛoductionē eſt indifferens ad filiationē gr̄e et ire: ꝛ hoc mō ſi ponat̄ q̄ angeli fuerūt aliquādo in puris naturalib⁹ tunc erunt extranei negatiue: q2 nec erant in gr̄a nec in pctō. Eodē modo dicendū eſſet de Adam et Eua ſi teneatur q̄ non fuerunt creati in gr̄a ſed ſolum in iuſticia oꝛiginali. Alio mō pōt dici extraneus. i. nō fili⁹ dei ꝯtrarie: ꝛ eſt ille qui ē in peccato moꝛtali qui eſt filius diaboli non per creationē ſed per imitationē cuius hereditatē (ſcꝫ penā eternā) debet cū eo accipere. Omnes autē hoīes excepto xp̄o q̄ꝫtū in ſe eſt ꝛ ex natura ſua fuerunt filij ire ꝛ extranei cōtrarie. Quāuis eñ beata virgo nunq̄ꝫ de facto fuit extranea tamē inq̄ꝫtum in ſe fuit erat extranea q2

de ſe nec de ſua natura habebat gratiaꝫ ſuum enim eſſe naturale inq̄ꝫtum erat in primo inſtāti nature precedebat gratiā. Et ſi dicas ꝙ tunc xp̄s ſm ꝙ hō vel ſm humanitatē haberet filiationē adoptio nis: qꝛ ſuū eſſe naturale ſm humanitatē precedit naturaliter gratiā. ¶ Dicendū ꝙ ſm ſuā primā originē q̄ eſt ſm naturā diuinā non fuit extraneus ita ꝙ in ſecunda origine ſue productiōis ꝓpter idēptitatē ꝑſone nō habuit extraneitateꝫ: imo rōne idēptitatis ꝑſone ꝛ prime originis habuit ius in hereditatē eternā. Et dicitur in diffinitiōe in hereditatem dei q̄ eſt beatitudo eterna cōſiſtēs in vidēdo deū clare ꝛ amando fruitiue ꝛ tenēdo ſecure: ꝛ dī͂ gratuita ipa dei aſſumptio. Gratuita q̄ ſcꝫ dī͂ dupliciť. Uno mō qꝛ ab eterno nos elegit ꝑ predeſtinationē ex mera ſua voluntate ꝛ gratuita bonitate. Alio mō per gratiā habitualeꝫ q̄ eſt charitas que nos facit deo gratos ꝛ filios dī actu adoptiuos: ꝛ ſic eſt duplex gratuita dei aſſumptio ꝑ p̄deſtinationē eternā: ꝛ charitatē tēporalē. ¶ Nota ꝙ ē duplex fili⁹. Quidā eſt naturalis q̄ ꝓduct⁹ naturaliter ab aliquo ſitis ꝓducto in natura itellectuali vel ſenſitiua. Ali⁹ eſt ꝑ creationē Deut. xxxi. Nonne ipſe eſt pr̄ tu⁹ qui fecit ꝛ creauit ꝛ poſſedit te. Terti⁹ eſt ꝑ adoptionē vt p̄dictū eſt. ¶ Nota tn̄ ꝙ nō ē oīmoda ſīlitudo int̄ filiū adoptiuū humanū: ꝛ inter filiū adoptiuū dei: quia viuente patre hoīe fili⁹ adoptat⁹ nō pōt ſuccedere in hereditatē ꝛ añ adoptioneꝫ nō erat in poteſtate adoptātis. Nō ē aūt ſic de adoptiōe dei vt pꝫ. ¶ Rñſio dicēdū ꝙ a q̄ſtionē ꝙ abſqꝫ dubio hec nō admittiť: ſcꝫ xp̄m eſſe filiū dei ꝑ adoptionē ſiue proferať ſimplr̄ ſiue cū determinatione: vtpote. Ho eſt filius dei adoptiu⁹ ſm hūanaꝫ naturā qꝺ nō valet. Illa em̄ ꝑſona ex p̄ma ſui origine habet ius naturaliter in hereditatē eternā nec ꝑ aduentū ſcꝺe ſue originis ſiue generatiōis tꝑalis ꝑdidit ius qꝺ habebat ex generatione naturali in hereditatem eternā. Unde ille hō ꝑ cōmunicationē ydiomatū dicitur filius dei naturalis: ergo ꝑ hoc habet naturaliter ius ī hereditateꝫ eternā. Illa autē ſe ſequūtur in textu q̄ ſunt poſita in declaratione terminoꝝ. Diligēter vide. Unñ glo. ſuper illud Phil. ij. Dñs noſter ieſus xp̄s in glīa ꝛc̄. Inq̄ntum homo aſſumpſit nomen dei nō per gratiam adoptionis ſed per gratiā vnionis. Iteꝫ Ambroſius tractans illud Rom̄. i. q̄ p̄deſtinatus. Legi ꝛ perlegi ſcripturas ieſum filium dei minime adoptiuum inueni. Sed non debemus attribuere xp̄o qꝺ nō poſſumus per ſcripturas autenticas: aut rationes neceſſarias confirmare: ergo omnino reyciendum eſt chriſtuꝫ filium dei eſſe adoptiuum.

Septimo querit̄. Utrū

chriſtus ſit fili⁹ dei ſm ꝙ homo. Pōt cōcedi ꝙ ſic. Et ſi queratur: Utrū ſit filius dei per gratiā vel per naturā. ¶ Dicendum ꝙ ſm ꝙ homo eſt filius per dei gratiam: ſed tūc nō ſequitur: ergo filius dei adoptiuus: quia hoc nō eſt per gratiam adoptionis: ſꝫ per gratiā vnionis q̄ multo excellentior eſt: nec habet repugnantiam ad filiationem naturalem: imo facit illam ꝯcōmunicari: nec importat aliquā imperfectionē: nec amittitur nec cōſumitur ſicut gratia adoptionis.

Octauo querit̄ Utrum

filiatio adoptionis cōueniat nobis per xp̄m ꝛc̄. ¶ In adoptione humana reperiuntur conditiones ſex: et in tribus conueniūt cum adoptione diuina ꝛ in alijs nō. Primo īuenit̄ extraneitas ex parte adoptati. ſcꝺo gratia adoptiōis. tertio hereditas ad quā adoptatur. Iſta tria inueniuntur in adoptione diuina. Primo eſt gratuita dei volūtas ꝑ quaꝫ ſum⁹ grati deo per gratiā ſuam. Scꝺo eſt extraneitas quo ad nos. Tertio ē hereditas ad quā adoptamur: ſcilicet regnum dei.

¶ Notandū autē q̄ inter adoptionē humanā et diuinā eſt differentia in tribus. Primo quia homo adoptans aliquā perſonam nō dat ſibi eſſe: q2 nō eſt pater ei⁹ naturalis. In adoptiōe aūt diuia eſt oppoſitū: quia oēs capiūt eſſe a deo. Secūdo q2 hō adoptans ante adoptionem nō habuit poteſtatē ſup eum quē3 adoptat: ſed velim⁹ nolim⁹ ſp ſum⁹ ſub ptāte dei oīpotētꝫ. Tertio q2 adoptat⁹ ab homine nunq̄ ſuccedit in hereditatem niſi mortuo pr̄e: ſ3 ius in hereditatē mortuo pr̄e adipiſcit. Sed nō ſic filij dei adoptiui eum ipē deus ſit imortalis. ¶ Nota q̄ q̄druplex ē filiatio: ſc3 p natura q̄ eſt habitudo pducti naturalr̄ ſilis producēti in natura intellectuali vel ſenſitiua z eſt duplex. Quedā increata que eſt habitudo pducti naturalr̄ i natura intellectuali ſm vnitatē ſingulariſſimā eiuſdē nature. Alia eſt creata q̄ eſt ſuperius deſcripta z eſt cu3 hoc in natura eiuſdē ſpeciei ſemp. Filiatio p creationē eſt habitudo alicui⁹ creati (qđ ē fundamētū vel ſubiectū relatiōis ad deū creātē) ↄformis ſibi ſm rōnē imaginis naturalr̄: ad dr̄ia3 creaturaꝝ irrationaliū: q2 naturalr̄ ſum⁹ ad imaginē dei. ¶ Ex his ſequit q̄ q̄uis deus dicat vere pncipiū oīm rerū creatarū p creationē: non tn̄ dr̄ pr̄ p creatiōē oīm: q2 requirit ad pr̄nitate3 q̄ ſit ſilitudo in imagine naturali. pt3 etiā pma ps: q2 ab ipo oīa ſunt. Filiatio p adoptionē ē habitudo alicui⁹ nature intellectual' adoptate a deo ad vitā eternā: ↄformis deo ſm rōnē imaginis naturalr̄ z ſil'is ſibi in gr̄a z ceteris donis gratuitis. Ponit habitudo loco generis. Dicit alicui⁹ nature intellectual' loco ſubiecti filiationis: et ad differētiā nature irrōnal'. dr̄ adoptate a deo vbi tāgit fundamētū filiatiōis. Dr̄ a deo loco cāe efficiētis. ad vitā eternam loco finis z hereditatis hn̄de. conformis deo ſm rōne3 imaginis nature ad maiorē expſſionē z ad dr̄iam beſtiarū. Nunq̄ em̄ aliq̄s pōt eſſe fili⁹ alicui⁹ niſi ſit aliq̄ mō cōformis: z dr̄ vltimo: ſimilis ſibi in gr̄a z ceterꝫ donis gratuitꝫ ad dr̄ia3 dānatoꝝ z pctōꝝ. ¶ Ex q̄ ſequit q̄ hec filiatio in viatoribꝫ ē pdibilis z recuꝑabilis. In dānatis aūt irrecupabil' de potētia dei ordinata. In beatis puris creaturis eſt inamiſſibil' de potencia dei ordinata. ¶ Nota q̄ ē dr̄ia inter imaginē dei z ſilitudinē: imago em̄ ↄſiſtit i puris naturalibꝫ: ſilitudo āt ↄſiſtit i gr̄tuitis. ſ. fide ſpe z charitate p quā hō ē deo ſil'is. Filiatio p nūcupationē eſt hitudo alicui⁹ creati ad deū creantē cōformis ſm rationē ſue imaginis naturalis: z diſſilis ab eo p culpā mortalē. Ex q̄ ſequit q̄ oīs hō i pctō mortali extn̄s pōt dici fili⁹ dei p nūcupationē. Hec āt nūcupatio ptim ↄtinet veritatē z ptim nō. Veritate3 q2 vere ſunt filij dei p creationē. Ex q̄ autē ſunt deordinati z diſcordes a volūtate rectiſſima dei ſūt effecti inimici di z aduerſarij mortales. Jō meli⁹ dicunt inimici dei q̄ꝫ filij ¶ R n̄deo ad q̄ſtionē dicendū q̄ iſta ppoſitio p ē equoca in pppoſito. pōt em̄ importare cām effectiuā z pncipalē: pōt etiam importare cām meritoriā z min⁹ pncipalē. Si importat cauſam meritoria3 vel diſpoſitiuā abſq3 dubio verum eſt q̄ ſum⁹ filij adoptionis per xp̄m. Ipſe em̄ nobis meruit gratiā per quā ſumus filij adoptiui inquantū eſt caput eccleſie. Et non ſolum reſpicit naturam diuina3: ſed etiam humanā. Si autem importat cauſam effectiuam ſic adhuc verum eſt. Pater enim nos adoptauit per filium z ſpiritumſanctū. Et ſi per appropriatione3 loquimur per filium nos adoptauit quo ad inchoationem: per ſpiritūſanctū quo ad cōſummationem. Ad noſtram enim adoptionē duo ↄcurrunt: ſc3 redemptio que facta eſt per filij miſſionē z gratificatio que facta eſt per ſpirituſſancti miſſionem. Et hoc eſt qđ dicitur in lib. de ſpiritu z anima c. vj. A patre p filiū z ſpiritumſanctum ad nos diuina deſcendunt Pater ſiq̄dem tradidit filiū q̄ redimeret

nos miſit ſpm̃ſctm̃ q̇ ſeruos adoptaret i
filios: filiũ dedit in pciũ redẽptiõis: ſpm̃
ſctm̃ in priuilegiũ adoptõis. Et ſic pꝫ per
oẽm modũ ſiue ꝑ dicat rõnẽ diuinaꝫ ſiue
effectiuã: ⁊ h̃ ſiue ꝑ appropriationẽ ſiue per
ꝓprietatẽ verũ ẽ ꝙ ſum⁹ filij dei adoptiui ꝑ
xp̃m. Joh. j. Dedit eis ptãtem filios dei
fieri his q̇ credũt in nõie ei⁹. Conſtat ꝙ
euãgeliſta loq̇t de xp̃o q̇ ẽ v̄bũ increatũ.
ꝗ ⁊c̃. Itẽ ad Gal. iiij. Miſit de⁹ filiũ ſuũ
factũ ⁊c̃. natum ⁊c̃. ¶ Nota tñ ꝙ filiatio
adoptionis ↄuenit ſpũiſctõ et approp̄ari
põt rõne g̃rificationis ſꝫ ꝑ h̃ nõ excludit
q̇n ↄueniat filio. Si enĩ ꝑ ꝓprietatẽ loq̄-
mur indiuiſa ſunt opa trinitatis. Si v̄o
ꝑ appropriationẽ nihil ipedit q̇n aliud di
uerſis de cauſis poſſit de pluribꝫ ꝑſonis
approp̄ari: ⁊ ſic intelligit̃ illud Ro. viij.
Non accepiſtis ſpm̃ ſeruitutiſ. ſ. in timo-
re ſed ſpm̃ adoptionis filij dei. Et illud
Joh. iij. Niſi qs renatus fuerit ⁊c̃. Et ſi
q̄ritur ꝑ qđ donũ g̃re efficiamur filij dei.
Dicendũ ꝙ filij dei ſum⁹ inq̄ꝫtũ ſum⁹ cõ/
formes imagini filij ei⁹ natural̃. i. ſine ma
cula ⁊ pctõ: ſm̃ illud Roma. viij. Quos
p̄deſtinauit ↄformes fieri imagini filij ei⁹
Hoc autẽ eſt duplr̃. Aut ꝑ remotionẽ a
malo ⁊ h̃ ꝑ gratiã baptiſmalẽ q̄ inq̄ꝫtũ ẽ
ſacramẽtal̃ medela eſt ꝯ malũ. Aut ꝑ or
dinẽ ad bonũ. Et h̃ põt eſſe duplr̃. Aut
ex parte intellect⁹ ⁊ ſic ẽ fides aut ex ꝑte
effect⁹: ⁊ ſic eſt charitas. Si dicat̃ timor
vel humilitas facere filios hoc ẽ diſpoſi-
tiue. Et nota ꝙ qñ dr̃ Roma. viij. Cõfor
mes fieri imagini filij ei⁹ ibi eſt ↄſtructio
intrãſitiua. i. imagini q̄ eſt fili⁹ eius.

Nono querit̃. Utrum filiatio adoptiõis ſit in nobꝫ ꝑ cõpationẽ ad xp̃m. Hoc eſt q̄rere. Utrũ ſimus filij adoptiui ipſi⁹ xp̃i. ¶ Rñdeo ꝙ abſq̄ du bio filiatio ꝑ adoptionẽ cõpetit nobis re/ ſpectu toti⁹ trinitatis a q̄ ſumus creati. Et ſic cõpetit reſpectu xp̃i. Uñ xp̃s põt dici pr̃ noſter. Sicut enĩ in diuinis no/ men principij accipit̃ eſſentialr̃ vt pote cũ dr̃ reſpectu creature. Accipit̃ etiã notio- naliter cũ dr̃ reſpectu ꝑſone. Sic nomeꝫ patris ſi dicat̃ reſpectu ꝑſone dr̃ ꝑſonalr̃ Si v̄o dicat̃ reſpectu natural̃ creature eſſentialiter dicit̃. vnde ſicut pr̃ ⁊ filius ⁊ ſpũſſanct⁹ ſũt vnũ p̄ncipiũ reſpectu crea ture rõne ꝓductionis nature ſic ſunt vn⁹ pr̃ rõne collationis g̃re. Nota ꝙ illud p̄- dicatũ in diuinis dr̃ eſſentialr̃ qñ habet ſimilem modũ exiſtendi ⁊ p̄dicandi ſicut diuina eſſentia. Diuina autẽ eſſentia eſt vna ſimpliciſſima in tribꝫ ⁊ p̄dicat̃ de ſin/ gulis ꝑſonis ſimul: ſic p̄ncipat⁹ ⁊ pater- nitas qñ dicunt̃ eſſentialr̃ eſt vna rõ p̄n- cipij ⁊ p̄tnitatis ſingulariſſima exiſtẽs in tribꝫ ꝑſonis: ⁊ dr̃ de ſingulis ꝑſonis et de oibꝫ ſimul̃ vt volũtas diuĩa ⁊ bonitas ⁊c̃. Nota ꝙ ꝑſonale p̄dicatũ in diuinis vni ſoli ꝑſone ↄ̃uenit ꝓprie capiendo p̄dica tum ꝑſonale: notionale autẽ ꝓprie captũ vt diſtinguit̃ ↄ̃ ꝑſonale ⁊ eſſentiale dr̃ de duabꝫ ꝑſonis: ⁊ ſic pr̃ ⁊ fili⁹ ſunt vnũ prin cipiũ ſpũſſancti. Eſſentiale v̄o eſt cõmu/ ne tribus ꝑſonis vt prius dictũ eſt.

c

Jrca diſtinctio- nem vndecimã q̄rit̃. Utrũ p̄deſtinatio xp̃i ſit nr̃e p̄de ſtinationi cõformis: id eſt Utrũ p̄deſtinatio dicat̃ vniuoce de xp̃o ⁊ de nobꝫ. Predeſtinatio ẽ diuinũ ꝓpoſitũ dandi vitã eternã. Due ſunt ꝑticule diui num ꝓpoſitũ. i. volitio diuina. vñ iſte eſt p̄deſtinat⁹ cui deus vult dare vitã eternã Uñ p̄deſtinatio dicit actũ volũtatis re- ſpectu dare ⁊c̃. q2 p̄deſtinatio nõ eſt niſi reſpectu finis vltimi. Predeſtinatio for- maliter nõ ẽ niſi diuinũ velle: ⁊ dr̃ dandi vitã eťnã ꝑ qđ p̄deſtinatio dr̃t ab electõe q2 electio eſt reſpectu entiũ ad finẽ: p̄de- ſtinatio autem eſt reſpectu finis vltimi. Elegit enĩ ab eterno electos q̇ ſũt entia ad finẽ. Predeſtinauit autẽ ad finẽ q̇ eſt vita eterna. Uñ p̄deſtinatio p̄cedit prio ritate intẽtionis electionẽ: ⁊ electio voca tionẽ q̄uis ſit aliter in executiõe. Unde

p̄deſtinatio reſpicit vitam eternā: electio
etiā reſpicit ad finē: vocatio p̄cedit in re:
id eſt executione ꝛ ſeq̄r electio p gratiā et
tandē p̄deſtinatio. i. effect⁹ p̄deſtinatiōis
p gloriā. ¶ Rñdeo dicendū ꝙ p̄deſtina-
tio xp̄i quodāmodo habꝫ ꝯformitatē ad
noſtrā: ꝛ quodāmodo difformitatē. pꝫ cō
ſiderando q̄ttuor q̄ ſunt in p̄deſtinatiōe.
Pōt em̄ ꝯſiderari p̄deſtinatio in cōpara/
tione ad p̄deſtinantē q̄ eſt tota trinitas.
Scd̄o mō ad p̄deſtinatū. Tertio mō ad
terminū: ꝛ Quarto mō ad initialē ſtatū
q̄ eſt ſtatus pcti q̄ eſt termin⁹ a quo. Si
p̄mo mō eſt vni⁹ rōnis: ꝛ cōformis eſt pre
deſtinatio xp̄i p̄deſtinationi noſtre patet
Nā eodē mō quo deus ꝓpoſuit ab eter-
no dare vitā eternā aīe xp̄i: ſic etiam ꝓpo
ſuit glorificare ab eterno q̄s in tp̄e glori
ficat. Sic etiā cōparatiōe ad ſtatū initia
lem: ſic ſimplr̄ eſt dr̄ia inter xp̄i p̄deſtina
tionē ꝛ noſtrā: qꝛ ipſe eripuit nos de ſta/
tu pcti vł ſubleuatiue ſic oēs alios. vł p̄-
ſeruatiue vt beatā ꝟginē ꝛc̄. Hic aūt ſta/
tus nō fuit in xp̄o aliquo mō: ideo h̄ mō
nulla ē cōueniētia. Cōparando aūt p̄de
ſtinationē ad p̄deſtinatū ꝛ terminū par-
tim differēter ꝛ ꝑtim cōueniēter. Si em̄
in cōꝑatione ad p̄deſtinatū: eſt dr̄ia: qꝛ in
nobis p̄deſtinatio eſt reſpectu nature et
reſpectu ꝑſone: in xp̄o aūt eſt reſpectu na
ture ſed nō ꝑſone: ꝛ ſic ē ꝯueniētia in na-
tura q̄ vtrobiq̄ ē p̄deſtinata ſꝫ nō ꝑſona
xp̄i. In cōꝑatione ad terminū. ſ. ad gr̄aꝫ
ꝛ gloriā ē ꝯueniētia: qꝛ ipē ꝛ nos ſum⁹ p̄-
deſtinati ad gr̄iā ꝛ gloriā. Eſt dr̄ia tn̄ qꝛ
ſum⁹ p̄deſtinati ad gr̄iā ꝛ gloriā ſucceſſi
ue qꝛ p̄us ad gr̄iā q̄ȝ ad gloriā. Non aūt
ſic xp̄s q̄ habuit gr̄aꝫ ꝛ gloriā ſil̄ ſcꝫ ī in-
ſtanti creatiōis aīe ei⁹. Itē nos ſum⁹ p̄de
ſtinati ad gr̄iā ꝑſone ſingularꝫ: xp̄s autē
ad gr̄iā vnionis ꝛ ſingularꝫ ꝑſone: ꝛ ſic hꝫ
qd̄ habem⁹ ꝛ habūdat multo a nob. Vnde
eſt ḡ ꝙ p̄deſtinatio xp̄i eſt cōformis nr̄e
aliq̄ mō ꝛ difformis. Et ſi notificet̄ ſm il/
lud in q̄ ꝯformamur ē vnio ſm diſconue
niētiā nō. Predeſtinatio ſm Augꝫ. in de
p̄deſtinatione ſctōꝝ ē ꝓpoſitū miſerēdi: ꝛ
eſt eadē cū iſta qd̄ ē ꝓpoſitū miſericordiē
dandi vitā eternā ꝛ fruitionē diuinā.

Secūdo querit̄. Utrū
p̄deſtinatio xp̄i reſpectu nr̄e p̄deſtinatio/
nis ſit forma exēplaris. i. ſit exēplar. Du
plex eſt exēplar ſcꝫ interi⁹ qd̄ eſt aliq̄ rō
exiſtēs in mente artificis ſm quā artifex
ꝓducit opa ſua ad extra ſicut domifica-
tor p exēplar dom⁹ qd̄ eſt act⁹ cognoſcen
di q̄ eſt ſimilitudo rei cognite. Exēplar
exteri⁹ eſt q̄dā forma exterior ſm quā ar/
tifices mechanici regulant operationes
ſuas. ¶ Rñdeo ꝙ predeſtinatio pōt capi
duplr̄. Uno mō ꝓ p ſe ſignificato. Alio
mō ꝓ cōnotato. primo mō ꝓ p ſe ſignifi-
cato nō eſt aliud q̄ȝ velle vel ꝓpoſitū di-
uinū dandi vitā eternā qd̄ quidē ꝓpoſi-
tum eſt diuina eſſentia p realē identitatē
Scd̄o mō eſt gratia ꝛ gloria ꝛ eſt effect⁹
diuine volūtatis. Predeſtinatio xp̄i pro
p ſe ſignificato non eſt forma exemplaris
noſtre p̄deſtinationis nec econuerſo: quia
oēs p̄deſtinationes hoc mō non ſunt niſi
vna ſcꝫ ꝓpoſitū diuinū ꝛ nihil pōt eſſe ex/
emplar ſuipſius Si autē capit̄ ꝓ cōno-
tato p̄deſtinatio xp̄i nō exēplar p̄deſtina
tionis noſtre: exēplar inq̄ȝ interius quia
deus nō p̄deſtinauit aliquē aſpiciēdo ad
p̄deſtinationē xp̄i vel ad gloriaꝫ ꝛ gratiā
xp̄i: qꝛ nihil agit deus reſpiciēs aliud ex-
tra p qd̄ agat: eſt tn̄ bene exēplar exteri⁹
reſpectu p̄deſtinationis noſtre directiuū
nō reſpectu ſūmi artificis ſꝫ reſpectu nr̄i
tā in credēdis q̄ȝ in expectandis q̄ȝ etiam
opandis. Tūc em̄ in nobis recte eſt gr̄a
dei qn̄ chriſto efficimur ꝯformes: et talia
etiā p gratiā futura ſūt corpora nr̄a q̄le
xp̄s ī ſua reſurrectiōe mōſtrauit ſm ꝙ di
cunt ſancti. Et noſipſi ſi volum⁹ ad vlti
mum terminū p̄deſtinationis peruenire
neceſſe habem⁹ in auctorē fidei ꝛ cōſum-
matorē aſpicere quēadmodū p̄me petri
ſecūdo. Xp̄s paſſus eſt ꝓ nobis vobis re-
linquēs exēplū. Et ꝓ tanto dicit Augu-

ſtinus de p̄deſtinatiōe ſctōꝝ p̄clariſſimū lumen nr̄e p̄deſtinationis eſt ieſus: quaſi ad vnūquēq3 nr̄m dicat deus. Aſpice et fac ſm̄ exēplar qd̄ tibi in mōte mōſtratū eſt hoc eſt in xp̄o cui⁹ oīa illa veteris teſtamenti appꝛopꝛiata fuerūt ſigna. vn̄ Ro. viij. Quos p̄deſtinauit confoꝛmes fieri imaginis filij ſui. Illud aūt cui d3 res cōfoꝛmari eſt exēplar ei⁹. Sua em̄ excellentiſſima vita vl' exhibita p⁹ ſuā icarnatōe3 vel figurata ab initio mūdi fuit exēplar ⁊ foꝛma oīs bone vite ⁊ ſctē ꝯuerſatiōis.

Querit̄ tertio. Utrum

in p̄deſtinatiōe xp̄i reſpectu nr̄e ſit ꝑa rō cāliratis. Id ē vtrū p̄deſtinatio xp̄i ſit cā nr̄e p̄deſtinatiōis. ¶ Notādū q̄ ē triplex cā efficiēs q̄dā eſt ꝓpꝛie effectiua: alia eſt diſpoſitiua: tertia ē excitatiua. Oē enim qd̄ efficit vl' diſponit vl' excitat diſponentē vl' efficiētē aliq̄ mō pōt dici efficere vel cāre: vt ꝯuerſiōis pauli fuit triplex cā. ſ. ꝓpꝛie effectiua q̄ fuit de⁹ q̄ ꝓpꝛie creat ⁊ dat gr̄a3. Cā diſpoſitia ꝑ modū ſupplicatiōis fuit ſtephan⁹ exorās deū deuote ꝓ lapidātib9 ſe īter q̄s p̄ncipalr̄ fuit paul⁹. Cā excitatiua fuit xp̄i dictū dicēt3. Saule ⁊c̄. ¶ Rn̄deo dicēdū q̄ p̄deſtinatio xp̄i ⁊ nr̄a pn̄t capi dupl'r. Uno mō ꝓ ꝑ ſe ſignificato. Alio mō ꝓ ꝯnotato. Predeſtinatio xp̄i p̄mo mō nō eſt cā nr̄e p̄deſtinatiōis nec eꝯ cū vtraq3 ſit eterna ⁊ ſit diuina eēntia. Si ſcd̄o mō. ſ. rōne cōnotati diſtīguēdū eſt iterū q2 eſt cā in gn̄e cāe efficiētis q̄ ꝓpꝛie d2 cā de q̄ nūc loq̄mur. ⁊ hec ē ī triplici dr̄ia effectiua vt d̄. Si loq̄mur de cā effectiua ꝓpꝛie ſic predeſtinatio xp̄i rōne ꝯnotati nō eſt cā nr̄e p̄deſtinatiōis p3 q2 effect⁹ ſiue ꝯnotatū p̄deſtinationis eſt gr̄a ⁊ glīa q̄ a ſolo deo eſt vt principio effectiuo pʒ. Gr̄am et gl'iam dabit dn̄s. Predeſtinatio autē xp̄i q̄ ē cā diſpoſitiua ꝑ rōnē meriti ē cā nr̄e p̄deſtinatiōis rōne cōnotati: q2 xp̄us nob3 meruit p̄mā gr̄am ⁊ gl'iam ⁊ fuit cā meritoꝛia noſtre predeſtinationis ⁊ ſalutis nō cauſa p̄ncipalis.

Tota enim trinitas ab eterno diſpoſuit nullam gratiā nec gl'iam dare hoī niſi ꝑ meritū3 paſſionis xp̄i. vn̄ Grego. dicit q̄ predeſtinatio iuuat̄ oꝛationib9 ſanctoꝝ ergo a foꝛtioꝛi meritis chꝛiſti.

Querit̄ quīto. Utrum

hec ſit ꝯcedenda xp̄s eſt creatura. Et hic nota q̄ creatura d2 a creari: quia illd̄ qd̄ creatur d2 quaſi creatura. Creari accipitur duob9 modis. Uno mō large. Alio mō ſtricte ⁊ eſt aliq̄d fieri ⁊c̄. fieri ponitur loco generis q2 oē creari eſt fieri ſed non oē fieri eſt creari (in eſſe a ſolo deo ⁊ immediate efficiente) ⁊ hoc ponit̄ ad dr̄iam ꝓductionū naturaliū (poſt oīno purum nihil vel poſt nō eſſe) ⁊ hoc ad differentia3 generationis vel alicui⁹ factiōis. Et iſto mō xp̄s nō eſt creatura etiā ſm̄ humanitatē q2 cauſata a btā virgine ⁊ ex puriſſimis ſanguinib9 ei⁹ foꝛmata fuit. Creari aūt large eſt aliquid fieri in eſſe ſm̄ p̄mū ſui eſſe a deo nō tn̄ īmediate nec3 ſolū ſc3 excludendo cām ſecūdam poſt nō eſſe in ſubiecto nō excludendo ſubiectū illi⁹ eſſe. Dicit̄ fieri loco generis. Dicit̄ in eſſe vbi tangit̄ termin⁹ relationis ad deū: capiendo iſto mō creari oē aliud a deo eſt creatura excepto xp̄o ⁊ ſic capit̄ in q̄ōne: accipiendo ergo iſto modo primum eſſe ſui. Duplex eſt eſſe pꝛimū quoddam eſt quo ipſa res h3 eſſe adeq̄te vt hō eſt hūanitate ⁊ p̄t dici eē totale. ſcd̄m eē eſt eē alteri⁹ ptis q̄ ē pꝛioꝛ gn̄atiōe altera pte ⁊ p̄t dici eē ptiale vt coꝛp⁹ reſpectu aīe. Ad h̄ g̃ q̄ aliq̄d creet̄ a deo op3 q̄ accipiat ſuū eſſe p̄mū totale vl' ptiale ſi hēat: xp̄s aūt nullo mō accipit p̄mū ſui eē nō totale: q2 nō eſt in xp̄o. Nō em̄ reſultat tertiū cōpoſitū ex vnione nature hūane cū diuina Nō etiā eē ptiale p̄mū q̄ ſit eē diuinū qd̄ nullo mō p̄t dici ptiale. ¶ Rn̄deo g̃ ad q̄ōnē ſm̄ ſctm̄ Bonauē. q̄ predictus ſermo a doctoꝛibus theol'. cōiter nō recipit̄ xp̄s ſiue fili⁹ dei eſt creatura. Adherent enim ꝑbis magiſtri in littera de rationibus vide textū

¶ Rñdeo hāc opinionē tenent cōiter do
ctoꝛes piſienſes. ſed Hieronym⁹ ⁊ Aug.
Damaſce. ⁊ Richar. de ſan. vic. affirmāt
eſſe ↄcedendā ⁊ voꝛilon etiā dicit ꝙ eſt ſin
gulariter ↄcedenda ſm ꝙ hō. ¶ Notan/
dum ꝙ eſt vanū vanitate coꝛruptōis qđ
eſt coꝛruptibile et ſic oīs creatura eſt va/
na ⁊ ſic intelligitur hec auctoꝛitas pauli
Ro. viij. Vanitati ſubiecta eſt oīs crea/
tura. Alia eſt vanitas variatiōis qua ali
qđ pōt mutari de vno accidente in aliud
accidēs ⁊ ſic accipit̄ i p̄dicta auctoꝛitate.
Alia eſt vanitas vitioſitatis q̄ aliqđ dr̄
vicioſum ⁊ culpabile ⁊ ſic peccatoꝛ dicit̄
vanus vñ vani ſunt filij hoim ⁊c̄. in q̄ꝫ cū
ſcꝫ pctōꝛes. Alia eſt vanitas ocioſitatis
q̄ hō ocioſe viuit. Ezech. xvi. Hec eſt ini
quitas ſoꝛoꝛis tue ſodome. Nota ꝙ de q̄
cunqꝫ p̄dicat̄ inferius ⁊ ſuperius debꝫ
intelligi de ſuperioꝛi cōueniens inferioꝛi
eſſentialit̄: creatura aūt nō eſt ſuperius
eſſentiale ⁊ q̄dditatiuū ad hoiem: iō q̄ꝫ/
uis ↄcedat̄ ꝙ xp̄s ſit hō non tñ creatura
q꞉ creatura nō dr̄ quidditatiue nec eſſen/
tialiter de hoie. Nota ꝓ ſolutiōe vltimi
articuli q̄ōnis p̄cedentis ꝙ neceſſariū dr̄
dupl'r. Vno modo ꝑ ſe ſingulariter ⁊ ab
ſcnte ⁊ ſic inter entitates incōplexas nihil
eſt neceſſariū niſi deus. In cōplexis aūt
p̄ncipia p̄ma ſunt neceſſaria quibꝫ repu/
gnat nō verum eſſe ⁊ ſic cōtingens nō eſt
cauſa talis neceſſarij. Contingens autē
qđ tranſijt in preteritū nō eſt ſic neceſſa/
riū. Aliud eſt neceſſariū per accidens ta
lis aūt neceſſarij bene pōt eſſe cā aliqđ cō
tingens ⁊ iſta ſolutio eſt optima.

Sexto queritur. vtrum

hec ꝓpō ſit ↄcedenda. Iſte hō incepit eē
demonſtrato xp̄o vel xp̄us incepit eſſe.
¶ Sciendū ꝙ xp̄s eſt ſuppoſitū hipoſta/
ſis vel perſona per ſe ſubſiſtens in duabꝫ
naturis ſcilicꝫ humana ⁊ diuina vt dicit
Damaſ. Prima ꝓpoſitio verbū diuinum
habens humanitatē ſibi vnitam dr̄ xp̄us
quia xp̄s eſt nomen ſuppoſiti ſubſiſtentis
in duabus naturis. Secūda ꝓpō verbū
diuinū non fuit ab eterno xp̄s: quia non
habuit naturā humanā ſibi vnitam ab
eterno ſed incepit eſſe xp̄us quādo in vte
ro virginis copulauit ſibi naturā huma
nā. Tertia ꝓpoſitio. Verbū diuinū nō
fuit xp̄s in triduo moꝛtis ſue q꞉ tunc nō
habuit naturā humanā ſibi vnitā: q꞉ fuit
deſtructa lꝫ haberet coꝛpus et animam.
Quarta ꝓpō hec ꝓpoſitio eſt ↄtingens
xp̄s incepit eſſe q꞉ aliqñ nō fuit vera ⁊ nūc
eſt vera nō fuit aūt vera ab eterno: quia
verbū eternū nō fuit ab eterno xp̄us nec
etiā in triduo. Ex his ſequit̄ ꝙ ſm Sco/
tum hec ↄcedit̄ xp̄us incepit eē rōne natu
re humane quā cōnotat iſte termin⁹ xp̄s
diuine ꝑſone vnitā. Vñ xp̄s tñ valet q̄ꝫ
tum verbū hō. Ita impoꝛtat duas rōes
quaſi partiales ↄſtituētes xp̄m lꝫ ḡ hec
ꝓpoſitio verbū incepit eē ſit falſa ⁊ here
tica. Iſta tñ verbū hō incepit eē eſt vera
De iſto termino incipit. Sciendū ꝙ oīs
ꝓpō de incipit in qua termini ſupponūt
ꝓ rebꝫ ꝑmanētibꝫ exponit̄ ꝑ poſitoꝝ p̄ſen
tis ⁊ negationē prioꝝ vt dom⁹ incipit eē
id eſt dom⁹ nūc eſt ⁊ dom⁹ prius nō fuit
⁊ ſic iſta xp̄s incipit eſſe exponit̄ xp̄s nūc
eſt in inſtanti ſue incarnatōis ⁊ imediate
ante nō erat: q꞉ verbū ante inſtans incar
nationis nō fuit xp̄s. De iſto termino eē
notandū ꝙ duplex eſt eſſe ſcꝫ ſimpliciter
qđ eſt ſubſtātiale vt diſtinguit̄ ↄtra acci
dentale: ⁊ tale eſſe ſimplicit̄ duplex eſt in
xp̄o ſcꝫ natura diuina ⁊ humana natura
quarū quālibet conſequit̄ ſuū p̄pꝛium
eſſe ſimpliciter ⁊ ſubſtantiale. Aliud eſt
eſſe accidentale ſiue ſm quid. In xp̄o du
plex eſt eſſe ſimpl'r ſcꝫ primū qđ eſt eē di/
uinū ⁊ ſm tale eſſe eſt ab eterno. Aliud ē
eſſe in chꝛiſto ſcilicet eſſe humanum: et
quia chꝛiſt⁹ incepit eſſe ſimpliciter poſt
nō eſſe ſm naturā humanam que eſt eius
eſſe ſimpliciter ideo ſimpliciter conceden
dū eſt ꝙ chꝛiſtus incepit eſſe. Et ſi argu
as chꝛiſtus incepit eſſe: chꝛiſtus eſt filius
dei: ergo filius dei incepit eſſe. Dicēdum

Quia iſte ſillogiſmus nõ valet: q2 omnis ſillogiſmus expoſitorius debet reduci ad vnã vniuerſalem. Iſte autẽ ſillogiſm⁹ nõ põt regulari ꝑ dici de omni q2 maior eẽt falſa. Sic reducit̃ q̃cq̃d eſt xp̃us incepit eſſe ⁊ hec eſt falſa: quia filius dei eſt xp̃s ⁊ nõ incepit eſſe. ¶ Nota ꝙ nulla ꝓpoſitio heretica debet dici que habet aliquẽ ſenſum verũ: ſed iſta ꝓpõ: xp̃s incepit eſſe (et ſm magiſtrũ. ſ. et ſm egidiũ de roma ⁊ ſm durandũ qui eã diſtinguũt) habet aliquẽ ſenſum verũ: ⁊ ſm talẽ ſenſum eſt cõcedenda: ergo nõ eſt heretica. Sciẽdũ ꝙ eſt triplex ꝓpoſitio quedam eſt ſimpl'r vera. Alia ſimpl'r falſa. Tertia eſt multiplex q̃ ſcʒ in vno ſenſu eſt vera ⁊ in alio eſt falſa. Prima ẽ q̃ nullũ ſenſum habet falſum vt deus q̃ eſt pr̃ gñat. Scd̃a eſt q̃ nullũ ſenſum habet verũ: vt hõ eſt lapis deus nõ eſt. Tertia que nõ eſt ſimpliciter vera nec ſimpliciter falſa: ſed habet plures ſenſus quorũ vnus eſt verus et alter eſt falſus: vt canis currit: hec eſt multiplex cauſa huius termini canis. Omnia ꝓpoſitio autẽ ſimpl'r falſa: ſimpl'r eſt neganda: ⁊ oĩs ꝓpõ ſimpl'r vera eſt ſimpl'r concedenda: nec eſt opus talẽ diſtinguere. Illa autẽ ꝓpoſitio que eſt multiplex. Eſt diſtinguẽda nec eſt ſimpl'r neganda nec ſimpliciter concedenda.

Querit̃ ſeptimo. Utrũ

hec ꝓpõ. Hõ incepit eſſe deus ſit concedenda. Nota ꝙ qñ hec ſacra vnio fuit facta iſte ꝓpões inceperũt eſſe vere: hõ eſt deus ⁊ deus eſt hõ. ¶ Reſpondeo dicendum eſt ꝙ abſq3 dubio hec cõcedit̃. De⁹ incepit eſſe homo tñ̃ vera quia eſt vna exponibilis cuius omnes exponẽtes ſunt vere que ſunt hec. Deus eſt hõ et prius nõ fuit hõ in primo inſtanti diuine incarnationis. Hec autẽ ꝓpoſitio homo incepit eſſe deus ſm Bonauenturã eſt concedenda vt patet in textu. ¶ Sed dicendũ ꝙ licet hec ꝓpoſitio homo eſt deus: incepit quoq3 eſſe vera: quia in inſtanti ſue incarnationis incepit eſſe vera: q2 prius nõ fuit vera: ⁊ tũc fuit vera: ergo incepit eſſe vera: tenet ꝯñia ab exponentib3 ad ſuaʒ exponibileʒ. Nec tñ alius a xp̃o: nec ipſe xp̃s incepit eſſe deus. Nullus enĩ hõ incepit eſſe de⁹. patet quia nec ille nec iſte nec alius a xp̃o: nec ipſe xp̃s incepit eſſe de⁹. ergo nullus hõ incepit eſſe de⁹. patet iſta pars: xp̃s nõ incepit eſſe deus ⁊c̃. q2 xp̃s eſt fili⁹ dei ⁊ deus eſt etern⁹: ergo nõ incepit eſſe deus. hec autẽ opinio videt̃ eſſe ſecurior q̃ opinio Bonauenture. ¶ Nota ꝙ iſte ꝓpões nñq3 fuerũt vere ſimul: nullus hõ eſt de⁹: aliqs hõ erit de⁹: qui tamẽ nũq3 incipiet eſſe deus. Itẽ licet hec ꝓpõ poſſit deſinere eſſe vera: hõ eſt de⁹: hec tñ eſt impoſſibil': hõ deſinit eſſe de⁹. Prima ps patet q2 verbũ diuinuʒ põt dimittere naturã humanã et ꝑ ꝯñs hõ põt non eſſe deus. Scd̃a ps patet q2 hõ ille q̃ nũc eſt xp̃s nõ põt deſinere eſſe deus: q2 neceſſario eſt deus. Et ſi arguas. Iſta eſt vera: deus incepit eſſe hõ: ergo a ſimplici conuerſione hõ incepit eſſe deus. ¶ Reſpondeo dicendũ ꝙ nõ ſic cõuertit̃: ſed ſic: ergo qđ incepit eſſe hõ: eſt vel fuit de⁹: ſicut dicit̃ de iſta: deus factus eſt hõ: ſic cõuertitur qđ factũ eſt hõ eſt vl' fuit deus. Itẽ arguit̃ hec eſt vera. Deus incepit eſſe hõ ꝓpter vnionẽ ſed vnio eſt reciproca ⁊ mutua: ergo ſicut iſta conceditur homo incepit eſſe homo ⁊c̃. vide textũ. ¶ Rñdeo dicendũ ꝙ cõmunicatio idiomatũ nõ tenet in ꝑdicatis q̃ exprimũt iſtã vnionẽ: q2 cõmunicatio idiomatũ ꝑſupponit vnionẽ. Modo autẽ incepit exprimit vnionem. ¶ Itẽ arguit̃ ſic. In inſtanti quo fili⁹ dei incarnat⁹ eſt hec eſt vera: homo eſt deus: ⁊ ante hoc non fuit deus: ergo hõ incepit eſſe deus. patet ab exponibilib3 ad exponibilem ſuã. ¶ Rñdeo dicendũ ꝙ vna exponentiũ eſt falſa ſcʒ iſta: hõ nõ fuit de⁹: q2 ille hõ q̃ eſt xp̃s eternaliter fuit deus ⁊ quia vna exponentiũ eſt falſa ideo ſua expoſita eſt falſa q̃ eſt hõ incepit eſſe deus. Item arguit. Anteq̃ hõ eſſet: nec homo

erat homo nec aliqͩ aliud: quia ſubiectū
tūc pro nullo ſupponit: ſed homo incepit
eſſe homo: ⁊ hō nō potuit ante eſſe deus
ꝙ̄ hō: ergo ſi homo incepit eſſe homo: ho
mo incepit eſſe deus. Dicendū ꝙ ſecūda
pars minoris eſt falſa ſcʒ illa: hō non po-
tuit eſſe deus anteꝙ̄ eſſet hō: immo fuit
deus anteꝙ̄ eſſet homo quia fuit de⁹ ab
eterno: ⁊ fuit hō in tpe ⁊ ex tpe.

Jrca diſtinctio-
nem duodecimā queritur.
Utrum decuerit filiuʒ dei
aſſumere humanā naturaʒ
de maſſa perditionis ſiue de genere adā
vel ade. Genus capit̄ hic pro genere vel
parentela. ¶ Reſpondeo dicendum ꝙ
abſqȝ dubio filius potuiſſet carnem aſſu
mere aliunde ꝙ̄ de maſſa corrupta ſiue
aliunde ꝙ̄ ex his que proceſſerunt de ge
nere adam. Magis tamen congruebat
ꝙ de genere ade carneʒ aſſumeret. Et li-
cet multe ſint cōgruentie que nos latent
iuxta multiformitatē ſapientie dei tamē
ſm verba ⁊ dicta ſanctoꝝ quattuor poſ-
ſunt aſſignari rationes. Prima eſt ꝑpter
conſeruandā rectitudinē iuſticie vt vide-
licet eiuſdē generis eſſet ſatiſfactor ⁊ pre-
uaricator. Nā ſi alterius generis eēt nō
attribueret̄ eidē generi ſatiſfactio cui eſt
offenſio ac per hoc non recte ſeruaret̄ iu-
ſticie rectitudo: que ab illo genere requi
rit emendaʒ in quo reperit precedentem
offenſam. ¶ Secunda eſt ꝑpter manife
ſtandam dulcedinem miſericordie vt vi-
delicet ipſe dñs qui ab homine cōtēptus
fuerat tanꝙ̄ ab aduerſario ⁊ inimico ipē
idem generi humano vniretur in chriſto
in vnitate ꝑſone in quo manifeſtat̄ mira
dei condeſcenſio in hoc ꝙ ipſe genus hu-
manā ſibi inimicuʒ coniungere voluit in
indiſſolubile vinculum: iuxta illud qḋ di
citur Roma. v. Cōmendat autē charita
tem ⁊c̄. ¶ Tertia autē ratio eſt ad decla
randā ordinationē ſapientie. que quideʒ
ordinatio nullo poteſt infringi vitio. De

creuerat eñi deus ⁊ ordinauerat vt gen⁹
humanū totū multiplicaretur ⁊ diſſemi
naretur ex vno ꝑpter repreſentationem
illius vniuerſalis principij quod de⁹ eſt:
nec per hoc peccatum infringi debuit et
ideo chriſtus mediator dei ⁊ hominū ho
mo verus nō aliunde ſed de maſſa toti⁹
generis hūani debuit formari. ¶ Quar-
ta vero ratio eſt ad confirmandā altitu-
dinem: id eſt dignitatem humane nature
quā deus in tanta dignitate condiderat
vt nulli alij generi creature: ſed ſoli deo
eſſet obnoxia id eſt ſubiecta. Si ergo nō
modicū eſt obnoxia redēptori: decens eſt
vt redemptor: aut ſoluʒ eſſet deus: aut ſi
haberet in ſe genus nature create hoc eēt:
de genere illius maſſe que ortuʒ habet a
lumbis ade. Propter has ergo rōnes cō-
gruentie que apparēt manifeſte: ⁊ a ꝟbis
ſanctoꝝ habent firmitatē: concedendum
eſt ꝙ non ſolū fuit congruū ꝙ xp̄us aſſu-
meret carnē de noſtro genere ad repara-
tionē humane nature: Uerūetiā hoc ma
gis fuit congruū ꝙ̄ ꝙ alio modo faceret:
licet alio modo facere potuiſſet: ⁊ ad hoc
ſunt rōnes poſt oppoſituʒ. Heb. ij. Qui
ſanctificat ⁊ qui ſanctificat̄ ex vno om̄es
ſed chriſt⁹ eſt qui ſanctificat: qui non ſan
ctificant̄ ſunt filij adam. videt̄ ergo ꝙ ſi-
cut filij ſunt de genere ade: ita etiam xp̄s
fuerit vel debuerit eſſe. Itē pro culpa ho
minis nō decet niſi hominē ſatiſfacere: er-
go pro culpa oīm filiorū ade nullus de-
bet ſatiſfacere niſi qui ſit filius adaʒ: ſed
chriſtus ſatiſfecit pro culpa noſtra: ergo
debuit eſſe de genere noſtro et de noſtra
maſſa. Uide in textu alias duas.

Secundo querit̄. Utrū
xp̄s potuit peccare. ¶ Rñdeo dicenduʒ
ꝙ abſqȝ dubio. Anima chriſti nō potuit
deprauari aliq̄ culpa mortali vel veniali
Et ratio huius eſt triplex ſcʒ plenitudo
grē: ꝯfirmatio glorie: ⁊ vnio diuine natu
re ⁊ humane. Plenitudo grē facit ꝙ ipſe
xp̄s ſm humanā naturā habuit grām con

firmationis ſed illa grã a deo.li.ar.ↄfir-
mat vt nullo modo poſſit infirmari ꝑ cul
pam. Hoc ipſum facit confirmatio glo-
rie que quidẽ fuit in xp̃o a ſue conceptio-
nis primordio ſtatim eñ fuit beatꝰ z cõ-
prehenſor: z ſicut beatus nõ poteſt dãna
ri ſic etiam nõ poteſt preuaricari: ac per
hoc in xp̃o nulla potuit eſſe ſm animam
macula peccati. ¶ Poſtremo hoc effica-
ciſſime facit vnio diuine nature z huma-
ne in vnitate pſone q̃ vnio facit vt idioma
ta cõmunicent̃ z ipſa nõ põt frangi ſi er-
go deus nõ põt eſſe pctõr et non põt non
eſſe hõ planũ eſt ꝙ illa vnio nullatenꝰ ſu-
ſtinet xp̃m ſm humanã naturaz peccare
potuiſſe. ¶ Boetius dicit ꝙ xp̃s de omĩ
ſtatu aliquid aſſumpſit. De ſtatu autez
ante pctm̃ aſſumpſit innocentiã. De ſta-
tu poſt pctm̃ aſſumpſit penaz. De ſtatu
comprehenſoris impoſſibilitatẽ peccãdi.
Dicit aũt quidam doctor ꝙ nimis durũ
videtur dicere ꝙ xp̃us nunq̃ riſerit licet
nõ inueniat̃ in euangelio: z maxime quã-
do erat paruulus cũ benedictiſſima ma-
tre ſua ipſa ſibi arridente locus enim ab
auctoritate nõ tenet negatiue. ¶ Sed ↄ
arguitur chriſtus potuit dicere falſum:
ergo potuit peccare. Dicendum ꝙ dice-
re eſt duplex. Uno modo idez eſt qð ore
proferre z hoc modo abſq̃ dubio potuit
pferre locutionem falſam: qz talis prola
tio eſt perfectiõis. Alio modo dicere idẽ
eſt qð aſſerere vl' affirmare z hoc mõ non
potuit quia veritas ad falſitatẽ declina-
re non potuit z hoc quidem nõ fuit impo
tentie imo magis potentie.

Tertio queritur. Utruz

chriſtus potentiam peccandi habuit vel
aſſumpſit. ¶ Reſpondeo dicẽdum ꝙ po
tencia peccandi dicitur dupliciter. Uno
modo dicitur potentia peccandi ipſa po
tencia qua peccatur. Et ſic potentia pec
candi nominat ipſum liberũ arbitrium
creatũ quod quidem poteſt in bonũ ad-
iutum gratia: z qz per ſuam naturam eſt
defectiuuz benefaciendi. Hinc eſt ꝙ illa
potentia ſiue facultas dici poteſt poten-
tia benefaciendi z potentia peccandi nul
lus eñ peccat niſi per illam. ¶ Correla-
riũ illo modo ratio peccandi fuit in xp̃o
patet quia habuit liberũ arbitriũ. vnde
Damaſcenus. Omnia que in natura no
ſtra plantauit deus aſſumpſit dei verbũ.
Si ergo potentiam qua peccamus z be-
nefacimus deꝰ ab illo initio in nobis plã-
tauit videtur ꝙ eam ex tempore dei ver-
bum aſſumpſit. Item Damaſcenꝰ. To-
tum me aſſumpſit vt me totum redime-
ret. Alio modo dr̃ potentia peccandi: po
tentia ordinata ad peccandum vt poten
tia nominet aliqð mediũ inter ſubſtãtiã
z peccandi actũ per qð ſubſtãtia illa po-
tuit exire in peccati perpetrationem. Si
ergo pmo mõ potencia predicãdi capia-
tur: ſic abſq̃ dubio fuit in xp̃o. vt pbat z
dicit Damaſ. ſuperiꝰ. ¶ Si vero potẽtia
peccãdi dicatur potentia vt ordinata ad
pctm̃ perpetrandũ: ſic nõ eſt ↄcedenduz
ꝙ xp̃s habuit potẽtiã peccãdi ꝑ eo ꝙ pec
care non potuit: z talis ordinatio immo
deordinatio diminuit de plenitudine li-
bertatis. ¶ Et nota ꝙ idẽ dicit Scotus
ſub alijs tñ verbis. Dicit eñ ꝙ duplex ẽ
potentia ſcz remota z ppinqua: xp̃s ḡ po
tuit peccare potẽtia remota: ſed non po-
tuit peccare potentia ppinqua. Sic etiã
dicendũ eſt de beatis z dãnatis reſpectu
eius qð eſt mereri: pñt eñ mereri potẽtia
remota q̃ eſt volũtas nõ tamen potentia
ppinqua: eo ꝙ ſunt ꝑpetuo ipediti ꝑ ob
ſtinationẽ ſicut beati ꝑ grãm ↄfirmati.

Quarto querit̃. Utruz

decuerit deum aſſumere muliebrẽ ſexuz
ad reparanduz genus humanũ. Sexus
dicit̃ a ſenſu vnde per ſexum fit diſcretio
Unde ſexus nõ facit diſtinctionẽ forma-
lem licet bñ materialez. Mulier dicitur
quaſi mollis aer. ¶ Reſpondeo dicendũ
ꝙ abſq̃ dubio non ita decuit deum aſſu-
mere ſexũ femineũ ſicut virilẽ in vnitate.

perſone. Et ratio huiꝰ eſt: q2 muliebris
ſexus nō eſt tante dignitatis ſicut virilis
Excellit enim ſexus virilis mulcebrem z
q̄ꝫtum ad dignitatem in principiando et
q̄ꝫtum ad virtutem in agendo: z q̄ꝫtū ad
auctoritatē in preſidendo. Quātum ad
dignitatem in p̄ncipiando q2 omnes taz
viri q̄ꝫ mulieres ex vno viro fuerunt in
quo eſt expreſſa repreſentatio egreſſus re
rum ab illo vnico p̄ncipio p̄mo z ſummo
ſcꝫ deo. Quātum ad virtutē in agendo ſi
militer precellit quoniā viri eſt agere et
mulieris eſt pati vnde plus habet ſexus
virilis de virtute actiua ꝑpter qđ z robu
ſtior eſt z re z noīatione. Quātum ad au
ctoritatem in preſidendo etiā preexcellit
Nam ſm ordinem rectū non mulier viro
ſed vir p̄ficitur mulieri tanq̄ꝫ caput cor/
poris ſicut dicit apl's. Quoniam ergo in
verbo aſſumente naturam humanaꝫ eſt
precipua dignitas in principiando z vir
tus in agendo et dominiū in preſidendo.
Hinc eſt ꝙ magis decuit ſexum virilem
q̄ꝫ mulicbrem aſſumi a verbo increato.
Unde philoſophus in libro de animali/
bus dicit ꝙ femina eſt vir occaſionatus
hoc eſt imperfectus: ergo ſi homo aſſum/
ptus debuit eſſe pfectiſſimꝰ nō ergo de/
buit mulier eſſe ſed tantū maſculus. Itē
apl's p̄me ad Cor. xi. dicit ꝙ caput mu/
lieris eſt vir non ↄ̄couerſo zc̄.

Querit̄ quīto. Utrum

magis decuit carnem aſſumere de viro
ſimul z muliere q̄ꝫ de muliere tm̄. ¶ Re
ſpondeo dicendū ꝙ xp̄s abſq̄ꝫ dubio po/
tuit carnem aſſumere ſi voluiſſet de viro
et muliere vel etiam de viro tm̄ ſicut aſ/
ſumpſit de muliere tm̄: ſicut eñi purifica
uit operatione ſpūſſancti vterum virgina/
lem (intellige ſi erat aliq̄d purificabile)
ſic z purificare z ſanctificare potuiſſet ſi
voluiſſet generatiuam in viro pariter et
muliere vt et eis ſanctus et imaculatus
naſceret̄ abſq̄ꝫ aliqua macula z feditate.
Potuit itaq̄ꝫ ſine incōuenientia ſi voluiſ
ſet carnem aſſumere ſm legem nature in
ſtitute de viro et muliere ſed tamen non
fuiſſet congruum ſicut nunc: et hoc mul/
tiplici ratione congruentie ob quam ma
gis decebat vt carnem aſſumeret de ſola
muliere. Prima eſt ad ſeruandam digni/
tatem matris que ob conceptionem filij
dei non amiſit priuilegium virginitatis.
Secūda propter ſeruandam honorificē/
tiam patris: xp̄s enim ſm generationem
eternam habebat patrem z cum iſte ple/
ne ſibi ſufficeret in celis. non venit in ter/
ris patrem querere: ſed ſolum matrem
ne duobus patribus filius exiſtens neu/
trius eſſet dei filius plene: et ſic iniuria
prima patri quodammodo fieret. Ter/
tia eſt propter complendam perfectionē
vniuerſitatis in modis educendi homi/
nem in eſſe. Quia cum eſſet quadruplex
modus educendi hominem in eſſe ſcꝫ de
viro et muliere: nec de viro nec de mulie/
re: de viro ſine muliere: de muliere ſine vi
ro. Tres primi modi precefferāt et ideo
nō reſtabat niſi quartus modus vt eum
deus adderet: qđ nō feciſſet ſi alio modo
ↄceptus eſſet. Quarta ratio eſt propter
correſpondentiā cōgruitatis lapſus z re
parationis vt ſicut lapſus ē in vtroq̄ꝫ ſexu
ſed primo in muliere eſt inchoatus et in
viro conſummatus: ſic eſſet in reparatio/
ne vt mulier credendo z concipiendo in/
ciperet diabolum ſupare in abſcondito:
et poſtea filius in manifeſto eum vince/
ret in duello. ¶ Sed ↄtra arguitur chri
ſtus humanam aſſumpſit naturā vt nos
curaret a morbo originalis peccati. Si
ergo originale peccatum traducitur per
viam generationis de maſculo et femina
videt̄ ꝙ ſic debuit naſci vt ſicut ſua mor/
te nos a morte damnatiōis liberauit: ſic
ſua origine noſtre originis vicioſitatem
ſanaret. ¶ Dicendū ꝙ deus venit ſic cu/
rare z ſic diſpoſuit vt curaret pſonā non
vt curaret ipſam naturā id eſt paſſiones
naturales. Unde medicina xp̄i non ha/
bet in nobis efficatiā in actu generatio-

nis ſed in actu regenerationis q̄ inq̄ꝫ re-
generatio nō ē ex carne ꝛ ſanguine ſed ex
aq̄ ꝛ ſpūſancto:ꝛ idō nō oportuit nec de-
cuit eū ſic naſci ſicut nos naſcimur cum
illū modū naſcendi nō diſpoſuerit imu-
tare ꝑ ſuū aduentū: vt fides h̄ret meritū:
alioquin deperderet̄ fides ꝑ humanū ex-
perimentū. ¶ Ad illud apl̄i Heb. ij. De-
buit ꝑ oia fratribꝰ aſſimilari:ſed ſimilitu
do ꝑmaxime ꝯſiſtit in generatione:ꝙ vi-
detur ꝙ ſicut alij generant̄ ex patre ꝛ ma
tre:ſic ꝛ xp̄m decebat. ¶ Dicendū ad au-
ctoritatē ꝙ verū eſt de his q̄ ad noſtrā ſa
lutē ꝛ eruditionē ſunt ordinata:ſed talis
modus naſcendi nec nr̄e ſaluti nec noſtre
eruditioni adeo cōpetit:ſicut ille quē xp̄s
elegit:ꝛ ideo quantū ad naſcendi modū
nō debuit aſſimilari. ¶ Preterea alia rō
eſt q: nos ꝑ talē modū naſcendi cōtrahi-
mus morbū ſed xp̄s bonꝰ medicꝰ immu-
nis a morbo debuit eſſe. Hinc eſt ꝙ in ta
li modo naſcendi nō debuit nobis aſſimi
lari nec nobiſcū conuenire.

Irca diſtinctio-
c nem decimātertiā queritur
Utrū in xp̄o gr̄a ſingularꝭ
ꝑſone ſit gr̄a creata vel in-
creata. ¶ Sciendū ꝙ triplex eſt gratia.
Quedā q̄ dicit̄ vnionis. Alia ſingularis
ꝑſone:alia capitis. Prima pōt capi duo-
bus modis. Uno mō effectiue que nihil
aliud eſt q̄ꝫ bonitas ipſa ſeu benignitas
dei q̄ gratuite voluit aſſumere ſeu vnire
ſibi naturā humanā vnione hypoſtatica
ꝛ voluit eſſe homo. Et de iſta dr̄ ab Au-
guſtino. In rebꝰ ꝑ tempus ortis ſumma
gr̄a eſt. i. ſūma dei cōdeſcēſio:q̄ humana
natura vnit̄ verbo diuino in vnitate pſo
ne abſq̄ꝫ vllis meritis ꝑcedentibꝰ ſed ex
ſola dei gratuita volūtate. Et dr̄ gratia
vnionis intranſitiue. i. gratia q̄ eſt vnio.
Alia ē gratia ſingularis ꝑſone:ꝛ dr̄ eſſe
in xp̄o tribꝰ modis. Uno mō q̄ſtū ad ha
bitū: quia in ipſo ſunt oēs habitꝰ ſtuctū
et in nullo alio ſunt oēs habitus (vel ad

minus i tanta plenitudine) ſicut habuit
anima xp̄i: q: deꝰ dedit ſibi tantā gratiā
quantū potuit capere:ꝛ quicq̄d ponit in
xp̄o in ſummo ponit̄: licet dicant aliq̄ no
minales contrariū. Item habuit gratiā
ad vſum: quia oēs virtutes in xp̄o habue
runt vſus ſuos qui ſpectāt ad ꝑfectionē.
Et ꝑpterea dicuntur fuiſſe in eo oēs ſen
ſus q: vſum habuit cōpletū oim donorū
excellentiori mō q̄ꝫ vnq̄ꝫ ad hoc pertingi
poſſit ab aliquo. Quantū ad effectum
ſilicet improportionabilr̄ excedit gratia
xp̄i: quia ꝑpter hoc ꝙ ille hō erat filius
dei: meritū illiꝰ ꝑpenſat̄ ſm dignitatē illiꝰ
ꝑſone a qua exit opus: et propterea me-
ritum paſſionis ſue in infinitum excedit
merita paſſionum noſtrarū. Et ob hoc
ꝙ deꝰ erat: mors eius fuit penſata a deo
q̄ſtum erat ille qui moriebat̄. Et idō q̄ſ-
tum ad ſufficientiā ſi infinita milia hoim
eſſent reatu originalis aſtricta per illius
paſſionis effectū potuiſſent eſſe liberata.
¶ Tertia gr̄a eſt gratia capitis ꝛ eſt illa
qua eſt caput eccl̄ie militātis ꝛ triūphan
tis. Nota ꝙ caput naturale habet excel-
lentiā ſupra cetera mēbra. Et hoc tripli
citer. Primo in altitudine. Scđo in no-
bilitate potentiarū: q: oēs potentie ſunt
ibi nobiliores ſicut ſūt ſenſus interiores.
Tertio in cōprehenſione: q: cōprehendit
omnes potencias ꝛ ſenſus interiores ꝛ ex
teriores. Et dr̄ ſic caput a capio pis. q:
capit oēs ſenſus corporis: ita xp̄us excel
lit caput electorū. Primo in altitudine: q:
ſm diuinitatē eſt caput omniū ſm autē
naturā humanā non eſt caput omniū in
altitudine q̄ꝫuis ſm alias duas cōditio-
nes poſſit dici caput ſm humanā natu-
ram omniū electorū: eo ꝙ gr̄a xp̄i ſuperat
in ꝑfectione ꝛ nobilitate oēs gr̄as. Secū
da conditio capitis eſt influentia quia ca
put habet influere ſenſum ꝛ motū oibus
mēbris. Influit ſenſū a parte anteriori
vt pꝫ in ocul' ꝛc̄. A parte aūt poſteriori
influit motū per nucā vel vicariam colli.
Sic xp̄us influit in omnes electos hoīes

ſenſum fidei ⁊ motum charitatis ⁊ h̄ ſm vtrāq; naturam: ſm naturā diuinam in agendo: ſm naturam humanā in merendo. Tertia cōditio eſt directio: q̄ caput dirigit omnia alia mēbra ad opera ſua. Sic chriſtus dirigit nos ad oīa opa meritoria. Sic ḡ xp̄s eſt triplex caput. ſ. dignitate: origine: directiōe. ¶ Rn̄deo ad q̄ſtionē dicendū ꝙ abſq; dubio in xp̄o eſt ponere donū grē: q̄ quidē gr̄a dr̄ gr̄a ſingularis ꝑſone ⁊ hec q̄dē donū eſt creatū. Et rō hui⁹ ē q̄ tale donū gr̄e animā deo aſſimilat ⁊ ad bonas opatiōes ⁊ meritorias exercendas habilitat. Qm̄ ergo aīa xp̄i fuit deiformis ⁊ ad bene opanduz habilis alioqn nō fuiſſet idonea ad vnionem nec ad meriti ꝑfectionem: ideo neceſſe fuit in xp̄i aīa reperiri donuz talis gr̄e ⁊ ex eadem cauſa neceſſe fuit ipm eē creatuz: vt aīam poſſit informare tanq̄ ꝑfectiuū ſuū ꝑfectibile: ⁊ vt potentias poſſit habilitare ſicut qualitas ſuū ſubiectū qualificare.

Secūda queſtio. Vtruz in xp̄o ſit gr̄a infinita vel imenſa.

¶ Notandū ꝙ aliq̄d dicit imenſum tripliciter negatiue: ꝓuatiue: ⁊ affirmatiue. Priuatiue eſt qd̄ nō habet menſurā eſt tn̄ aptū natū habere. Negatiue imenſuz ē qd̄ nō eſt menſuratū nec eſt aptū natū mēſurari nec pōt mēſurari: et ſic deus eſt imēſus ⁊ etiā infinitus negando actū potentiā ⁊ aptitudinē: tn̄ nō eſt imenſus priuatiue nec infinitus. Poſitiue imenſū eſt qd̄ habet ſūmā plenitudinē ꝑfectionis ⁊ entitatis ſine termino ⁊ ſine fine. Et ſic deus ē immēſus ſolus. Immenſū autē negatiue bn̄ dī de ente ꝓhibito puta chymera. Queſtio intelligitur de imenſo poſitiue capto. ¶ Rn̄deo ad q̄ſtionē dicenduz ꝙ aliq̄d menſura carere ſiue imenſū eſſe dupliciter eſt. vl' abſolute in ſe vl' etiā cōparatiue. Si ḡ loq̄mur de gratia xp̄o collata ſm ꝙ ē ſingularis ꝑſona in ſe ſic cū dicit donū creatū neceſſario finitū ē ⁊ mēſuratum. Finitas eīn ⁊ mēſuratio circa creaturā potius dicit cōplementū q̄ impꝑfectionē. Unde Sap. xi. Omne creatum habet numerū: ſpeciem: ⁊ pulchritudinē menſurā. i. limitationē: ⁊ pondus. i. ordinem ad operationez ad quam vnaqueq; res inclinat naturaliter. Si autē loquamur de cōparatione ad gratias alioꝝ hominū: ſic improportionabilr excedit rōe vnionis ad ꝑſonam v̄bi. Ad quā vnionē gratia illa diſpoſuit animaz xp̄i. Gratia eīn illa propter coniunctionē ſummā cū verbo eterno habet excedere in infinitū ⁊ incōmenſurabiliter gratias alioꝝ hominum tripliciter: ſcz quantū ad virtutum habitus. ⁊ quantū ad vſus ⁊ quantum ad effectus. quantū ad habitus virtutū nunq̄ enim aliqua creatura poteſt tm̄ proficere ꝙ tam nobilis ⁊ perfecti habitus ſit capax ſicut anima chriſti cōiuncta deo in vnitate perſone: quantum ad vſus virtutum. Require ante in declaratione terminorum queſtionis huius. ¶ Nota ꝙ q̄uis ſanct⁹ bonauē. in textu dicat ꝙ deus non poſſet anime chriſti dare maiorem gratiā: nec addere illi gratie ꝑmanente in ſubiecto aliquē gradū. Tn̄ videtur dicere ꝙ poſſet illi gratie ſine ſubiecto exiſtēdi addere aliquē gradum. vt patet in ſolutione vnius argumēti. Tamen Scotus dicit ꝙ illi gratie addi aliquis non poſſet gradus: nec in ſubiecto. nec extra: eo ꝙ illa gratia eſt ſūma. ¶ Et ſi arguas vt arguūt nominales ꝙ cuilibet gratie gradus eſt alteri vnibilis cū ſint eiuſdem rationis: ergo gratie chriſti poteſt aliquis addi gradus ſaltem ſi ſit ſine ſubiecto. ¶ Reſpondendum ꝙ antecedens eſt verum ſi gratia non ſit ſumma: ⁊ quia gratia xp̄i eſt ſumma: ideo nō poteſt augeri: in cōmendando eīn chriſtū (dicit Scotus.) meli⁹ eſt excedere q̄ deficere ſi propter ignorantiam oportet in vnū illorum incidere.

Tertia queſtio. Utrum

gr̄a ſingularis ꝑſone in xp̄o fuerit gratia

plena atq; perfecta. ¶ Nota q̄ inuenit̄ i ſacra ſcriptura quadruplex plenitudo gratie. Rn̄deo dicendu; q̄ abſq; dubio in chriſto ſm humanā naturam ab ipſius conceptionis primordio fuit gratia pfecta ⁊ cōſummata plenitudo. Nō eñ decebat verbum increatum vniri anime pfectiſſima vnione qualis eſt vnio in vnitate perſone quin aīa eſſet deiformis ſm q̄ erat poſſibile ⁊ iō nō tm̄ deiformitate; habuit gr̄e ⁊ glorie: ſ; etiā ſup omnē graciam ⁊ gloriā. Nec tm̄ fuit in eo plenitudo ſufficientie ſicut in ſanctis de q̄ plenitudine dr̄ Act. vj. Stephan⁹ plen⁹ gr̄a. Et oīs iuſtus habet hanc plenitudinem ſufficientie. Alia eſt plenitudo ꝓrogatiue ⁊ eſt in beata virgine maria. De qua Luce. i. Aue gratia plena: q; fuit maria prerogatiua q̄ concepit filium dei. Alia eſt plenitudo numeroſitatis ⁊ copioſitatis de qua Eph. iiij. Aſcendit ſup celos vt adimpleret omnia que eſt in toto corpore eccleſie ⁊ hec fuit in chriſto: q; omia dona q̄ quaſi mēbris eccl'ie ſunt diſperſa in xp̄o aggregata ſunt. Alia ē plenitudo ſupabūdātie. De qua Joh. i. Vidim⁹ gloriam eius ⁊c̄. Et de iſtis pōt intelligi queſtio. ¶ Nota etiā q̄ eſt plenitudo gr̄e extenſiua q̄ ſc; extendit ſe ad multas gratias. Et etiam plenitudo intenſiua qua gr̄a eſt tam intēſa q̄ nihil poteſt ſibi addi: ⁊ ea nulla alia pōt eē maior: Et queſtio etiā intelligit̄ de iſta diſtinctione de vtroq; mēbro. Et ſic patet reſponſio.

Quarta queſtio. queritur.

Quid ſit gratia capitis ſm eſſentiā Vtrū videlicet ſit quid creatū vl' increatū. Et nota q̄ gr̄a capitis in xp̄o eſt ſm quā xp̄s ē caput eccl'ie. ¶ Rn̄deo dicendum ad predictorū intelligentiā eſt notandū q̄ caput in ſpiritualib; tranſſumptiue dicit̄ a capite in corporalib;. Oēs autē transferentes ſm aliquā ſimilitudinem transferunt. Et ideo caput in ſpiritualibus dicitur ſm cōcomitantiam ad aliquam proprietatem capitis naturalis. In capite autem naturali hec tria reperiunt̄: ſc; q̄ eſt membris conforme in natura: eſt membrorū ꝑncipium: ſc; in ſitu eſt etia; influxiuū ſenſus ⁊ motus i alijs membris: Et ꝓpterea in xp̄o reperiunt̄ omnes ſenſus ꝑfectiori modo q̄; in alijs membris. Omnēs has ꝓprietates eſt in xp̄o reperire reſpectu bonoꝝ: ⁊ ideo valde rōnabilit̄ ſcā ſcriptura dicit xp̄m eſſe caput eccl'ie. S; prima ꝓprietas ſc; cōformitas cōpetit ei rōne hūane nature. Unde Aug⁹. ſuper Johem. Unius nature ſunt vitis et palmites. ꝓpterea ⁊c̄. Cetera vide in textu qui clarus eſt.

Utru; gratia capitis ſit

alia q̄; ſingularis perſone ⁊ gratia vnionis. Vide reſolutionem in textu. Juxta hoc queritur.

Quinta queſtio. vtrum

mediante illa gr̄a ſc; capitis q̄ eſt in xp̄o deus. i. trinitas influat ſenſum in omne; aliā creaturā hn̄te; graciā ſiue angelicā ſiue hūanā. ¶ Rn̄. ad ꝑdictoꝝ intelligēciā eſt notādū q̄ ſenſus in ſpūalib; attendit̄ quantū ad cognitionē: mot⁹ quātū ad affectionē ⁊ dilectionē q̄ eſt pōdus inclinās vnūquēq; ſpm̄. i. vnāquāq; naturam ſpūalē ⁊ trahēs ad locū ſibi debitū. Influere ergo motū ⁊ ſenſu; eſt cauſare in nobis fidē ⁊ dilectionē: ſiue fidē opantem per dilectionem ſiue cognitionem et amorē ¶ Attendendum autē q̄ cognitio ⁊ dilectio eſt in triplici differentia. Quedam que reſpicit ſtatum meriti: ⁊ hec dicitur gratuita. Quedā vero in qua conſiſtit ſuba ꝑmij: ⁊ hec dr̄ glorioſa. Quedā eſt vtriq; annexa q̄ nec ē de eēntia meriti nec ꝑmij: ſ; ꝺ bn̄ eē vt ſūt reuelatiōes illuſiōes. Scōm hāc triplicē dr̄iam cognitiōis ⁊ dilectiōis ē dicere q̄ gr̄a capitis influat i mēbra: gr̄a icreata effectiue ſ; creata meritorie ⁊ diſpoſitiue. nā ꝓpt meritū paſſiōis xp̄i ꝓmiſſu; patribus ꝑceden

tibus dedit deus grãm recõciliationis:
et ꝓpter exhibitũ dat nobis gratiam re/
cõciliationis habũdanti⁹ in qua quidē
grã eſt ſenſus cognitionis ⁊ motus affe/
ctionis. Et rurſus ꝓpter illã paſſionem
aperta eſt ianua vt omibꝫ membris chri
ſti deƚ dilectio ⁊ cognitio glorioſa in qui
bus cõſiſtit ꝑfectio mot⁹ et ſenſus. Et h
eodē angelis myſteria multa reuelãtur:
⁊ gaudia multa referunt de reſtauratio/
ne ſua que inuenit facta per xp̄m. Et iō
etiã ⁊ ipſi accipiũt motũ et ſenſum nō in/
quã illũ qui eſt de eſſencia grẽ ⁊ glorie: ſ;
qui eſt de bene eſſe ⁊ ꝑfectione. ¶ Conce
dendũ eſt ꝗ ꝙ grã capitis redũdat ĩ om/
nes ciues ſupne hieruſalē: licet ſm plus
⁊ minus. Nam magꝭ in hoīes q̄ redimũ/
tur q̃ꝫ in angelos q̄ reintegrant magiſq;
in eos qui ſequunt aduentum eius q̃ꝫ in
eos qui preceſſerunt: quia clarius vidēt
⁊ credũt ⁊ charisſmatũ donis amplius ꝑ/
fundunt. Propter hoc ſi paſſio promiſſa
tm̄ illis valuit vt illos per viam ſalutis
perduceret: amplius paſſio exhibita ⁊ ſo
luta hoc debuit facere.

Jrca diſtinctio/
nem decimãquartã querit
primo: Utrum aia xp̄i co/
gnoſcat verbum cognitiōe
alia q̃ꝫ illa que eſt ip̄m verbũ. ¶ Notan/
dum ꝙ verbũ interius eſt noticia actual'
ꝑfecta ⁊ diffinitiua alicuius rei ad diffe/
rentiã noticie cõfuſe: ꝓducta a memoria
fecunda: q̄ eſt ip̄e intellectus habēs obie/
ctũ ſibi pn̄s vel in ſe vel in ſua ſpecie ob/
iectũ repreſentãte. ¶ Nota ꝙ verbũ ca/
pitur tripl'r. Uno mō pro deceptione: vt
verba dat omnis amans. Scdo mō put
eſt vox ſignificatiua ꝑ modum fluxus vt
fieri: ⁊ ſic eſt vna pars orationis. Tertio
modo pro loquela que eſt duplex: quedã
interior alia exterior que dr̄ verbũ voca
le ⁊ exteri⁹. Interior loquela eſt verbum
interius quod eſt noticia. Uide in textu
Rñſionem. nam textus eſt clauis.

Secũdo querit. Utrũ
anima xp̄i in cõtemplando deũ cõprehē/
dat ip̄m verbũ ſibi vnitũ. ¶ Notandū
ꝙ cõprehenſio capitur tripliciter. Uno
modo vt idē eſt qꝺ charitatis adheſio: et
ſic capitur a Bernardo ad Eugenium.
Si ſanctus es cõprehendiſti. Secundo
modo idem eſt qꝺ clare videre et ꝑfecte
amare. ad Phil. iij. Si quomō apprehē/
diſtis in quo cõprehēſus ſum ⁊ ſic diſtin/
guitur comprehenſor a viatore. Tertio
mō idē ē qꝺ clauſio int̄ terminos vl' fines
vt vinũ cõprehēdit a dolio: ⁊ h mō dici/
mus ꝙ de⁹ eſt incõprehenſibil': et hoc vl/
timo modo capitur in queſtionis titulo.
¶ Nota ꝙ apprehenſio et cõprehenſio ſe
habent ſicut ſuperius ⁊ inferi⁹: qr omnis
cõprehēſio eſt apprehenſio ⁊ nō ecõuerſo.
¶ Et nota ꝙ ſm Scotũ due cõdictiões
requirunt ad hoc ꝙ aliq̇d ab aliquo cōp/
hendat. Prĩa eſt ꝙ intelligat ip̄m obie/
ctũ quantũ eſt intelligibile: id eſt ſm oēꝫ
ſuã intelligibilitatē: et intelligēdo q̄cq̇d
ē in obiecto intelligibile ſc; omē p̄dicatũ
dicibile de illo obiecto. Scd̄a ꝯditio eſt
ꝙ intellectus ſit tãte intelligibilitatis in
cõtēplando actiue quãte intelligibilita/
tis eſt ip̄m obiectũ: ⁊ ſic de⁹ ē incõprehen
ſibilis a creatura: ſed ſoli diuino intelle/
ctui ē diuĩa eēntia cõprehenſibil': ⁊ ſic dr̄
ad queſtionē ꝙ aĩa xp̄i nō cõprehendit
ipſum verbum diuinum quod eſt deus.
Reſponſionem quere in textu.

Tertio queritur. vtrum
aĩa xp̄i in cõtemplando deum defigat
aſpectum in ip̄m lumen eternũ ⁊c̄. ¶ No
tandum ꝙ eſt duplex lumen: ſc; corꝑale
qꝺ eſt aliqua qualitas effectiue ꝓducta
ab ipſa luce recepta ſubiectiue in corpo/
re perſpicuo illuminato: ⁊ iſtud eſt inten
tio ⁊ ſpecies luciſ. Aliud eſt ſpirituale qꝺ
eſt duplex: ſcilicet creatum ⁊ increatum.
Creatum eſt triplex. Quoddam eſt po
tentiale et eſt ipſa potentia intellectus

vt illō pā. Signatū ē ſup nos lu. Secū/
dū eſt accidētale et eſt actualˀ cognitio q̄
res cognoſcitur. Tertiū eſt habituale ꝛ
eſt quidā habitus glorie diſponēs intel/
lectū beati ad lumen accidentale q̄ vide
tur diuina eſſentia: ita ꝙ intellectus cre/
atus nō poſſet aſſurgere ad cognitionez
intuitiuaz diuinitatis ſine eo. Et hoc lu
men ponūt communiter doctores: ꝗuis
doctor Subtilis dicat hoc lumen nō eſ/
ſe neceſſariū. Aliud ē ergo lumen increa
tum ſiue eternum quod poteſt capi du/
pliciter. Uno modo eſſentialr: ꝛ ſic ē di/
uina eſſentia: ꝛ ſic pater et filiꝰ ꝛ ſpiritus/
ſanctus ſunt vnum lumen. Secūdo mo/
do capitur perſonaliter: et ſic poſſumus
dicere ꝙ ſunt tria lumia i diuinis: ꝛ iſto
modo dicimus deum de deo lumē de lu
mine. Et de iſto lumine eſt queſtio nr̄a:
et eſt ſenſus. Utrum anima chriſti in cō/
templādo deū defigat aſpectū: id eſt in/
tellectū in ipſum lumen quod eſt ipſe de/
us. Reſponſio patet in textu.

Quarta queſtio. vtruz

anima chriſti eadem cognitione habitu/
ali qua cognoſcit verbum agnoſcat ali/
as res in verbo. ¶ Notandum ꝙ habitꝰ
poteſt capi ſex modis. Primo modo trā/
ſcendenter a quo dicitur habere denoia/
tiue: vt eſt vnum poſt predicamentū re/
ponibile in pluribus predicamentis ſm
diuerſos modos dicendi: Alio modo ꝓ
quodam reſpectu derelicto ex his q̄ cir/
ca corpꝰ ſunt in ipō corpore: ꝛ ſic eſt vnū
predicamentum. Tertio modo: vt eſt q̄
dam forma perfecte habita ab aliq̄ ſub/
iecto oppoſita ipſi priuationi: et ſic eſt
vnum extremum priuationi oppoſitum:
vt eſt viſus auditus lumen et quecunq̧
forma ſiue ſubſtantialis ſiue accidētalis
que habet priuationē oppoſitā. Quar/
to pro qualitate perfecta habita ab aliq̄
et de difficili mobili ab eodem inclināte
ipſum ad perfecte operādum. Et ſic eſt
de prima ſpecie qualitatis vt eſt ſcientia
et celaz calor ꝛ frigus que diſponūt ignē
ad operandum: ꝗuis etiam calor ꝛ frigi
ditas ponantur in tertia ſpecie qualita/
tis: quia ſpecies qualitatis non ſunt pro
prie ſpecies: ſed ſolum modi qualitatis.
Quinto modo ꝓ qualitate aggenerata
ex frequentatis actibus: vt eſt ſcientia et
caſtitas: et talis qualitas eſt in pma ſpe
cie qualitatis. Sexto mō capitur ꝓ quo
cunq̧ principio mouente ad exeundū in
aliquā operationē ſiue illud principium
ſit ſubſtantiale ſiue accidentale. Et hoc
modo omnis forma ſubſtantialis et oīs
forma accidētalis q̄ eſt pncipium agendi
poteſt dici habitꝰ. Illo mō etiā q̄libet rō
cognoſcēdi obiectū eſt habitꝰ cū ſit ratio
operandi. Similr ſic ſpēs intelligibilis
ꝛ oīs ſimilitudo rei ducens nos in cogni
tionez ipſiꝰ rei cuiꝰ eſt. ꝛ ſic etiā deus eſt
habitꝰ cū dicaƭ rō intelligēdi oīa ꝛ exem
plar oīm. Uerbū eñ diuinū eſt quaſi ſpe
culum oīa repreſentans volūtarie tamē.
¶ Nota ꝙ triplex eſt cognitio ſcz actua/
lis: habitualis: ꝛ virtualis. Actualis eſt
illa qua aliq̄d cognoſciƭ actualiƭ. Uir/
tualis eſt in qua aliquid intelligiƭ tanq̧
aliq̄d ꝑ ſe incluſum in pmo intellectu: vt
cognoſcēdo hoiem cognoſciƭ virtualiter
aial. Habitualis cognitio eſt q̄ obiectuz
ē pn̄s ipi intellectui ad h̄ vt intellectꝰ pro/
pte ꝛ expedite intelligat ipm obiectū ceſ
ſante oī impedimento: ꝛ ſic ſpēs intelligi
bilis ē cognitio habitualr: q2 ꝑ eā intelle/
ctus ē pmptus ad intelligēdū obiectum
cuiꝰ eſt ſpēs ceſſante oī impedimēto. Et
talis cognitio habitualis eſt gn̄atiua ac
tualis cognitiōis. ¶ Uide reſolutionem
textꝰ. Nota ꝙ ſm phm ſcdo et tertio de
aīa. Aīa nr̄a ē quodā mō oīa .ſ. ꝑ ſimilitu
dinē q2 aīa hn̄s ſpēm vl actū intelligendi
de re aliq̄ eſt rei illi ſimilis ꝑ ſuā ſpēm vl
actū intelligēdi: iō dr̄ q̄dāmō illa res .ſ. ſi/
militudinarie ꝛ intentionalr. Ex hac au
ctoritate ſumiƭ cōiter a doctoribꝰ ꝙ ad h̄
ꝙ intellectꝰ aliquid intelligat neceſſe eſt
ipm aſſimilari rei cognite ꝛc.

Quinto queritur. Utrum anima xpi cognoſcat in verbo actu omia que cognoſcit habitu. Cognitio actualʼ eſt qua intellectᵒ actualiter ferẽ in rẽ cognitã. Cognitio habitualʼ ẽ qñ obiectuз ſic eſt pñs intellectui in rõne intelligẽdi. ꝗ intellectᵒ põt ſtatim exire in actũ elicitũ ceſſante oĩ impedimento: illo mõ ſpẽs intelligibilʼ dr̃ cognitio habitualʼ. et hoc mõ vbũ diuinũ ẽ cognitio habitualʼ i intellectu beati cuiuſlibet: qꝛ intellectᵒ beatus hñs vbũ ſibi pñs in rõne actu intelligibilis põt ſtatim exire in actũ elicituз cognoſcẽdi verbum ipm̃ ⁊ etiã alia obiecta. Nota ꝙ cognoſcere habitualʼr ꝑ mo do eſt idem qδ eẽ in potẽtia ꝓpinqua cognoſcendi Uide textum.

Queſtio ſexta. Utrum anima xpi cognoſcat omia in verbo que cognoſcit verbũ. ¶ Notandũ ꝙ triplex eſt noticia ſcз glorioſa quã aĩa xpi habet de diuia eẽntia i vbo. Alia ẽ infuſa q̃ eſt ꝑ ſpẽs intelligibiles i intellectu ſue aĩe i pmo inſtãti ſue creatiõis a vbo impſſas: ſic dr̃ de angelʼ ⁊ Adam. Tertia noticia aĩe xpi eſt expimẽtalis quã hз de rebᵒ in ꝓprio genere. Scδm pmã noticiã nõ ꝓfecit: qꝛ hec noticia glorioſa nũꝙ̃ creuit: nec etiam ſcδa noticia: ſcз infuſa vel ſim plicis intelligentie creuit: quia ꝑ ſpẽs infuſas ſibi in principio creationis ſue aĩe cognoſcebat omia que poſtea cognouit. Ille dr̃ ꝓficere in noticia qui aliqd diſcit qδ prius neſciebat. Scδm autẽ tertiam noticiã que dr̃ experientie bene aĩa xpi ꝓfecit: qꝛ didicit ex his q̃ paſſus eſt obediẽtiam. Heb. v. Cognitio autẽ ſimplicis noticie cõſiſtebat in habitibus ⁊ ſpeciebꝫ ipſi anime xpi a primordio inditis ex beneficio cõditoris. Cognitio ꝟo expientie cõſiſtebat in vſibus ſenſuum exteriorum Quoniam ergo habitus ⁊ ſpẽs impreſſe fuerũt ipſi anime xpi in omnimoda pleni tudine. Hinc ẽ ꝙ xps ꝓficere nõ potuit in cognitiõe ſimplicis noticie. Quia ꝟo ſenſus exterior ad aliquid cõuertebatur de nouo ad qδ prius cõuerſus nõ fuerat Hinc eſt ꝙ in cognitione experientie ꝓficiebat. Iuxta ꝙ glo. dicit ſup illud Luce. ij. Proficiebat ieſus etate ⁊c. Sicut carnis eſt etate proficere: ſic anime gratia ⁊ ſapientia. Et ſic anima xpi q̃uis nõ profecerit ſm cognitionẽ ſimplicis noticie (qδ idem eſt qδ ſciẽtia abſtractiua) ꝓficiebat tamẽ ſm cognitionẽ experimentalem: nec non ⁊ etiam ſm cognitionẽ intuitiuã. Ille autẽ profectus ſcientie experimentalis in xpo in duobus differt a profectu noſtre cognitionis. Primo xps non proficiebat veniendo in noticiam rei ꝑus incognite ſed proficiebat alio modo veniendo ſcз per experientiã. In alio differebat qꝛ erat ſolũ ſm apparentiã qꝛ ſcз apparebat acqrere noticiã dei ꝑus ignote: nõ tamen ſic proficiebat: quin omnia que ſcit ſciebat noticia abſtractiua. Nos aũt proficimus ſm veram exiſtentiam: qꝛ ſicut apparemᵒ cognoſcere rem ꝑus ignotam ita eſt de facto qꝛ acquirimus de nouo ſpẽm intelligibilem alicuius rei quã ſpeciem prius nõ habuimᵒ: non ſic eſt de aĩa xpi vt prius patet.

Septimo querĩ. vtruз deus cõicauerit aĩe xpi omnipotentiã ſicut cõmunicauit ei oĩſciam. ¶ Omnipotentia eſt potentia actiua: cauſatiua. vel creatiua reſpectu cuiuſcunꝙ̃ cauſabilis ſiue creabilis. Et dr̃ potentia loco generis. Actiua ad differentiã paſſiue: cauſatiua vel creatiua ad dr̃iam potentie qua prĩ generat filiũ ⁊ qua prĩ ⁊ filius ꝓducũt ſpiritũſanctũ. Et dr̃ reſpectu cuiuſcũꝙ̃ cauſabilis ſiue creabilis ad maiorẽ expſſionẽ. ¶ Ex quo ſequiẽ ꝙ ipoſſibile nõ cadit ſub oĩpotentia nec etiã oĩe poſſibile vt diſtinguiẽ poſſibile cõtra impoſſibile qꝛ filius ⁊ ſpũſſanctus ſunt poſſibiles ꝑ. modo ⁊ tamẽ nõ ſunt obiecta diuĩe omnipotẽtie ſed ſolũ poſſibile cauſabile et di-

ſtinctum realiter a deo. ¶ Notanduʒ ꝙ omnipotentia capitur duplꝛr. Uno modo ſtricte ꝙ̄ua ſcʒ pōt imediate cauſare omne cauſabile ſine cauſa media. Et h̄ modo oīpotentia eſt ſolū̄ credita a fidelibus nec ph̄i hanc concederent. Alio modo large q̄ ſcʒ pōt mediate vel imediate omne cauſabile: ꝛ ſic cōcederēt ph̄i ꝙ deus eſt omnipotens: qꝛ pōt omnia poſſibilia cauſabilia mediate ꝯcurſu cauſarum ſecundarū. Omīſcia ē noticia cuiuſlibet ſcibilis: ita ꝙ omīſcia reſpicit oīne ſcibile. Ex q̄ ſequit̄ ꝙ omīſcia ad pl̄a ſe extendit ꝗ̄ oīpotētia: qꝛ plura ſunt ſcibilia ꝗ̄ ſint cauſabilia: qꝛ deꝰ eſt ſcibilis: ꝛ tñ nō cauſabilis ꝛ oīne cauſabile ē ſcibile ꝛ nō ecōuerſo. Omīſciētia eſt duplex: quedā̄ habitualis: alia actualis. Actualis eſt q̄ actu iudicat de omī ſcibili ꝛ actualꝛr cognoſcat oīne ſcibile. Alia omīſciētia ē habitualis q̄ eſt ꝑ ſpēs intelligibiles innatas vel inditas a primordio alicui intellectui: ꝛ hoc modo aīa xp̄i habet bñ omīſcientiaʒ habitualē: quia habet ſpēs ſibi inditas a primordio ſue creationis oīm intelligibiliū̄: ꝛ in illis cognoſcit oīa habitualiter. ¶ Reſponſio in textu. Nulli creature pōt deꝰ cōicare omnipotētiaʒ ꝑ naturā: quia ſicut excellētia diuinitatis: id eſt ipſa diuinitas: nulli pōt cōmunicari ſicut forma vel proprietas accidētalis vel eēntialis: ſic nec oīpotētia: qꝛ oīpotētia dei nō eſt niſi voluntas dei q̄ non pōt cōmunicari creature tanꝗ̄ forma: iō aīe xp̄i nō pōt oīpotētia cōicari: ſꝫ licʒ aūt per naturā omnipotētia nō ſit cōicabilis creature: cōicat̄ tñ ipī hūanitati xp̄i ꝑ cōicationē ydiomatū q̄ ortū habet ex ꝑſonali vnione. Sicut em̄ poſſumꝰ dicere ꝙ hō eſt deꝰ: ita poſſumꝰ dicere ꝙ hō ē omīpotēs: vide textum ꝛ rationē quare ꝛc̄.

Circa diſtinctionem quīntādecimā querit̄.

Utrum congruū .l. conueniens fuerit tales defectus reperiri. ¶ Duplices ſunt defectꝰ. Quidam generales: ꝛ ſunt illi qui dicūtur de omnibus hominibus: vt fames et ſitis et mori ꝛc̄. Defectus ſpeciales ſunt illi qui non cōueniunt omnibus: vt eſſe gibbum cecum ꝛc̄. Et ſic chriſtus nō aſſumpſit hos defectus. Iteruʒ duplices ſunt defectus humane nature. Quidaʒ ſunt culpabiles: vt ſuperbia: nec de iſtis eſt q̄ſtio. Alij ſunt qui de ſe non ſunt culpabiles: ſed ſunt ordinantes ad culpam: vt ſunt motus carnis et dicuntur primi motus: nec etiam chriſtus iſtos aſſumpſit: et de iſtis eſt ignorantia: quia multi faciunt ex ignorantia que non facerēt ſi non ignorarent. Alij ſunt qui nō ſunt culpabiles nec trahentes ad culpam: vt eſurire ſitiri et mori: et iſtos chriſtus aſſumpſit. ¶ Si omnes paſſiones noſtre eſſent de vno latere ꝛ paſſiones chriſti de alio. paſſiones chriſti preponderarent: quia martyres habuerunt refrigerium: vt patet de Laurentio: chriſtus autem non: quia ſummum dolorem habuit. ¶ Reſponſio abſq̄ dubio cōgruum fuit chriſtum aſſumere naturam noſtram cum defectibus et paſſibilitatibus. Et hoc ex triplici cauſa principaliter videlicet. Propter preciū noſtre ſalutis: propter exemplum virtutis: et propter fulcimentum noſtre fragilitatis. Primo ꝑpter precium noſtre ſalutis: quia propoſuerat nos redimere non corruptibilibꝰ auro ꝛ argento ſed precioſiſſimo ſanguine ſuo: et animam ſuam ponere pro animabus noſtris. Ad hoc autem nō eſſet idoneus niſi naturam deficientem et paſſibilem aſſumpſiſſet: ꝛ propterea defectꝰ noſtros ꝛ penalitates debuit in ſeipo habere. Alia etiam ex cauſa contrarium fuit hoc ipm̄ videlicet ꝑpter exempluʒ virtutis: ſpecialꝛr autē humilitatis patientie ꝛ pietatis: quibus mediantibus peruenit̄ ad celum: ꝛ in quibꝰ chriſtus voluit nos imitari ipm̄. ſm̄ illud Matth. xj. Diſcite a me ꝛc̄. Tertia ratio eſt propter ful-

cimentū noſtre fragilitatis: ob quā natu
tura rationalis habet in ſe difficultatem
ad credendū vera ꝛ iraſcibil' ad ſperādū
ardua ꝛ concupiſcibilis ad amandū bo-
na. Et ideo voluit chriſtus nō tm̄ nobis
ſimilari in natura: ſed etiam in defectib9
ꝛ penalitatibus: vt manifeſtādo in ſe ve-
ritatem humane nature pberet in ſe ful-
cimentum noſtre rationali ad credendū
Oſtendēdo nihilomin9 immenſitatem
ſue miſericordie per ſuſceptionē noſtre
miſerie preberet iraſcibili fulcimentum
ad ſperandum. Oſtendēdo magnitudi-
nem ſue beniuolentie preberet cōcupiſci
bili incitamentū ad ſe amandū. Et ideo
licet incongruū videatur huiuſmodi de-
fectus reperiri in xp̄o ſi per ſe conſiderē-
tur: tamē ſi ad finē referant' magna repe-
ritur congruitatis ꝯdecentia. Ad h̄ eni
chriſtus aſſumpſit naturam humanam:
vt nobis in illa eternā vitā mereret' quā
primus parens nobis abſtulit: ſed meri-
tum precipuū conſiſtit in tolerātia paſ-
ſionum ꝛ defectuum humanarum: quia
ergo decuit chriſtū precipue merito me-
reri: et per conſequens defectus ꝛ paſſio-
nes in ipſo reperiri: ergo ꝛc̄. ¶ Nota ꝙ
ſancta trinitas decreuit nullum bonum
dare humane nature niſi propter meri-
tum paſſionis chriſti: non ꝙ chriſtus aſ-
ſumpſerit defectus culpabiles: ſed ſolū
penales: quia talis infirmitas poteſt eſſe
materia exercende virtutis. Virtus eīm
fortitudinis exercet' potiſſime in ꝑpeſſio-
ne terribiliū eoꝝ maxime que mortē in-
ducunt: ꝛ hec ſpēs fortitudinis eſt nobili
or: qꝛ dr̄ patientia ē nobile vincēdi gen9
Vincit eīm qui patitur. Alia eſt ſpecies
fortitudinis ꝑ quā repelluntur repellen-
da ſm̄ rectū dictamen rationis: ꝛ poteſt
ſm̄ Scotum in tertio dici bellicoſitas: q̄
nō eſt ita nobilis ſicut patiētia. In paſ-
ſione autem ſua chriſtus abſcondit for-
titudinē poteſtatis ꝛ bellicoſitatis qua
poteſtate proſtrauit hoſtes ſuos in or-
to expulit demones a corporibus obſeſ-
ſis: qua etiam expulit vendentes et emē-
tes de templo et alia huiuſmodi multa
perfecit in vita ſua. Hec fortitudo ſcili-
cet potētie in cruce abſcondita fuit forti
tudo aūt iuſticie (id eſt patientie et hu-
militatis) non fuit abſcondita: ſed tunc
maxime enituit per quā hoſtes ſpiritua-
les qui ſunt peccata: ꝛ demones vno cru-
cis ſue verbere proſtrauit: portas inferni
fregit et ianuā celeſtis patrie electꝫ ape
ruit et hoc per penam crucis que non eſt
inflicta neceſſitate que eſt inordinata (ni
ſi culpa preceſſerit in eo qui punit'.) ſed
per penam voluntarie aſſumptam: que
nō requirit culpam ꝑceſſiſſe in eo q̄ puni-
tur: ſed ſolum in eo pro quo ille punitur.
Et ſic medicus noſter xp̄us curauit vul
nera peccatoꝝ noſtrorum per contraria.
Iuxta illud contraria contrarijs curant'
quia principiū noſtre corruptionis fuit
delectatio inordinata in eſu ligni vetiti:
ſic xp̄s paſſus eſt i ligno ſummū dolorē:
in guſtu fellis ꝛ aceti amariſſimi: ꝛ ſic de-
fect9 ꝛ penalitates noſtre egritudini cō-
trariant' ꝛ aduerſant' penſata ei9 cauſa ꝛ
origine. Vel ſm̄ ſctm̄ Bonauen. illa au-
ctoritas: cōtraria cōtrarijs curantur ꝛc̄.
Intelligit' q̄ꝫtū ad prima curātia ſicut ē
gr̄a q̄ curat culpā: q̄ꝫtū vero ad prima
veritatē nō ſemper habet: qꝛ dolor ē me-
dicina doloris ſicut dolor xp̄i fuit medi-
cina dolorū noſtrorū quos per pctā me-
ruim9. ¶ Nota ꝙ duplex ē virt9: ſcꝫ na-
turalis ꝛ moralis. Et ſm̄ hoc duplex eſt
pugna ꝛ duplex victoria. Vna q̄ virtutē
naturalē reſpicit: alia que reſpicit virtu-
tē moralem. Pugna ergo ꝛ victoria con-
tra peccatū ſpectat ad virtutē moralē.
Xp̄s autē cum venit ad vincendū aduer
ſariū venit ad expugnādū ꝛ deuincendū
pctm̄: ꝛ idō virt9 moralis cōpetebat ei: vt
poſſet fugare: ꝛ de pctō ſuperauit inimi-
cos in aere eleuatus: Et de iſta ꝟtute di
citur Eſaie. v. Cōſurge conſurge indu-
ere fortitudinem brachij ꝛc̄. ¶ Virtus
autem naturalis in nullo conferebat ad

hanc victoriam quin potius eius oppoſitū. Mag; eñ vincit ꝛ diabolus ꝛ pctm̄ in humilitate ꝛ paciētia. ij. Corinth. xij. Virtus in infirmitate ꝑficit. Pōt etiam auctoritas p̄dicta intelligi de fortitudine potētie ꝛ hoc in reſurrectiōe ſua. Ois humiliatio virtuoſa ꝛ laudabil' ortuꝫ hꝫ ex diſcretione rōnis nō ergo ꝓcedere debet ex impetu ſed ex cauſa rōnabili.

Secundo querit. Utrū

xp̄s aſſumpſit omnes defectus noſtros. ¶ Rñdeo xp̄s nō accepit defectus culpabiles: vt ſupbire: furari: mechari: q2 peccatū nō fecit ꝛc̄. Nec etiā defect⁹ deſcēdētes a culpa vt ſunt ignorantia ꝛ ꝓmi motus ꝛ rebellio carnis ad ſpiritū: quia fuit miniſter iuſticie omnino ſegregat⁹ a peccato. Alios autē defectus naturales ſeu generales ꝛ penales qui ſequunt totam naturam humanā: vt fames ſitis decuit xp̄m accipere: quia tales faciunt ad veritatis nature humane oſtentationē: et ad operis ꝓpter qd̄ venerat cōſummationē. Defectus aūt ꝑſonales vt ſunt cecitas et hmōi nō aſſumpſit. Nota ſolutionē tertij argumēti. Dicēdū q miſc̄dia dñi ſemper ſe oſtendit ſalua rectitudine iuſticie et ordine ſapientie ideo nullos defectus debuit xp̄s aſſumere q̄ nō eſſent ordinati ad noſtrū ꝑfectū ꝛ expeditionē nr̄e ſalutis. Multi eñ ſunt q̄ potius impediuiſſent q̄ iuuiſſent. Sicut defectus mēbrorum vel ſenſuū ꝛ alioꝝ ſimiliū.

Tertio querit. Utrum

in chriſto fuerint a natura an a voluntate. i. ſi volūtarie aſſumpſit. ¶ Rñdeo dicendum q ſicut dicit magiſter in littera. Et alia ꝛ alia cā ſunt iſti defect⁹ in xp̄o et nob: In nobis eñ ſunt ex neceſſitate contracti: ſed in xp̄o ſunt ex volūtate aſſūpti Et hoc patet ſic. Nos eñ iſtos defectus trahim⁹ a parentib ꝓpter legem ꝓpagatiōis ꝛ ꝓpter legē ꝯcupiſcētie ex cui⁹ ꝯcupiſcentie reatu inſunt proli: dico propter legem concupiſcentie que militat in filijs membris. Nam paſſibilis generat paſſibilem ꝛ habēs legē cōcupiſcentie in membris generat filiū ſubiectū cōcupiſcentie ex cuius cōcupiſcētie reatu inſunt proli oēs penalitates. Et ꝓpterea dicunt iſte penalitates in nobis contracte quaſi ex cōcurſu duoꝝ tracte videlicet ꝓpagationis nature ꝛ corruptionis cōcupiſcentie In xp̄o autē ſecus eſt: ipſe eñ neutro modo fuit ꝓpagatus nec ſm ꝓpagationē legis naturalis: nec ſm corruptionē libidinis. Sed ſpūſſanct⁹ adueniēs in ipſam fecundans carnē eius ab omni feditate corruptionis purificauit: paſſibilitatem tamen reliquit. Ex illa autē carne ſapiētia patris ſcꝫ ipē fili⁹ dei edificauit ſibi corpus imaculatū. Et illud corpus vniuit ſibi cū aīa rōnali: que quidē immunitatē habuit a culpa ꝛ in ſe: ꝛ in carne ꝯiuncta Et ſicut immunitatē habuit a reatu culpe: ſic ſm ordinē diuine iuſticie imunitatem habere debuiſſet a paſſibilitate miſerie. Q2 ergo in carne illa remanſit penalitas hoc fuit ex diſpēſatiōe ipſi⁹ aſſumentis ꝯcurrēte ſimul acceptatione illi⁹ anime rationalis que in inſtanti ſue creationis habuit vſum cognitiōis ꝛ placuit ſibi tali corpori vniri ꝓpter ſalutē generis humani. Et ſic patet q tales defect⁹ fuerunt in chriſto nō neceſſitate generationis ſed volūtate diſpēſationis: voluntate in q̄ diuina ꝓueniente: ſed voluntate creata concomitante. Dico autē ipſos fuiſſe a voluntate diuina nō tanq̄ infligente de nouo ſed tanq̄ a relinquente et acceptante cum in eius poteſtate ꝛ arbitrio eſſet defect⁹ illos excludere. ¶ Quicunq̄ implent preceptum domini et ad intentionem ſuam et in charitate merentur vitam eternam.

Quarto querit. vtrum

chriſtus habuit ignorantiam in rationali id eſt in intellectu. ¶ Notandū q habemus tres potentias vl' vires in anima,

noſtra ſcꝫ concupiſcibilem:iraſcibilem: ꝛ rationalem. Uis naturalis nõ eſt niſi intellectus. Uis cõcupiſcibilis ꝛ iraſcibilis ſunt duplices quedã ſenſitiue ꝛ organice. Alie intellectuales ꝛ non organice. Organice ſunt q̃ habẽt organa ſua iuxta cor. Unde cõcupiſcibilis habet quandam pelliculã iuxta cor q̃ dilatatur qñ hõ gaudet ſiue qñ habet delectationẽ q̃ etiã reſtringitur qñ triſtatur ꝛ anguſtiatur. Alia vis ſcꝫ iraſcibilis hꝫ vnã aliã burſam ſcꝫ pelliculam etiã iuxta cor. Duplicia autem ſunt obiecta illarũ viriũ quedã ſunt que ſunt ꝓmo appetibilia ꝛ quedã q̃ ſunt primo fugibilia: vt cibus eſt obiectũ primo cõueniẽs animali quia ſine cibo non põt viuere:abſentia autẽ cibi eſt obiectũ primo diſcõueniẽs. Alia ſunt obiecta ſecundo appetibilia ꝛ ſecũdo fugibilia: vt amouens cibũ animali eſt obiectũ ſecundario diſcõueniẽs vindicabile vero ſecundario appetibile ꝛc̃. ¶ Uis autẽ cõcupiſcibilis ꝛ iraſcibilis inq̃tũ ſunt in parte intellectiua (ꝛ dicuntur intellectuales ꝛ nõ organice) ſunt idẽ cũ voluntate ꝛ differunt ſolum ex parte obiectoꝝ ſcꝫ amatoꝝ vel odibiliũ. Notãdũ q̧ ignorãtia capitur tripliciter ſcꝫ ꝓuatiue ꝛ ſic ignorantia nõ eſt niſi carentia ſciẽtie in ſubiecto apto nato. Negatiue vt lapis dr̃ cecus ꝑ negationem. Contrarie vt illi q̃ nolunt venire ꝑ argumenta ꝛ rationẽ ad cognitionẽ veritatis vt ſi hõ negaret q̧ hõ eſt animal rõnale ꝛ de ſimilibus. ¶ Reſpondeo q̧ ſicut non aſſumpſit peccatũ ſic nõ aſſumpſit defectum ignorantiẽ ex parte intellect⁹. Et ratio hui⁹ eſt: quia nec ipſuꝫ decebat nec nobis expediebat. Ipſum non decebat: quia anima eius debuit eſſe deiformis et ꝑ ꝯſequens repleta luce ſapientie ꝛ rectitudine iuſticie: ignorantia autẽ eſt priuatio ſcientie: ꝛ poteſt eſſe via in errorẽ ꝛ obliquationẽ a rectitudine iuſticie ac ꝑ hoc chriſto nõ competebat. Nobis etiã non expediebat ſi quos venerat redimere neſciuiſſet dirigere. Si enĩ ipſe defectum ignorantie habuiſſet nos redimere neſciuiſſet: dirigere etiã neſciuiſſet quia ſi cec⁹ ceco ducatũ prebeat ambo in foueam cadunt. Et ideo nec ipſum decebat nec nobis expediebat q̧ talem defectũ aſſumeret concedendũ eſt ergo ipſum defectum ignorantie nequaq̃ in ſe habuiſſe. ¶ Cõtra hanc reſolutionẽ videtur dicere apoſtolus vbi ait. Sciẽtia inflat ſed chriſt⁹ ſumme ſe humiliauit. ergo ꝛc̃. ¶ Dicendum q̧ eſt loqui de ſcientia ꝓut eſt abſq̧ charitate et a charitate diuiſa vel prout charitati cõiuncta. Prout eſt a charitate diuiſa id eſt contraria ſic dicit apoſtolus q̧ inflat: prout vero eſt charitate coniuncta: ſic non eſt via ad inflationem: ſed potius ad rectitudinem ꝛ edificationem et humilitatem. Ex cognitione enĩ ſui ꝛ dei conſurgit perfectio humilitatis: ꝛ hoc ſecundo modo fuit in chriſto. Uel alia ſolutio poteſt dari ſcꝫ q̧ debet capi abſtractum pro concreto. Sciẽtia id eſt ſciens occaſione accepta: nõ data: inflatur. Arguitur. Xp̃s in ſua infantia habuit defectuꝫ eloquentie. ergo ꝛc̃. Uide textũ.

Quinto queritur. vtrum

in xp̃o fuerit paſſio triſticie. i. paſſio que eſt triſticia ꝛ eſt cõſtructio intranſitiua. ¶ Nota q̧ hoiem nõ cõtriſtari de q̃bꝫ hõ debet illud nõ ẽ ſapie ſed duritie. Paſſio triſticia: ꝛ dolor diſtinguuntur q2 ſic dolor eſt carnis ita triſticia ẽ ipſi⁹ animi offenſio. Quia dolor ꝓprie eſt in parte ſenſitiua: ideo nõ ẽ dolor in aiabꝫ ꝛ demonibꝫ. Triſticia aũt eſt in aĩa vel in ꝑte intellectiua ꝛ hoc loquendo ꝓprie ꝛ non large. Uñ ſm Aug. xiiij. de ciuitate dei. ca. xv. Dolor eſt offenſio aie ex carne: ꝛ quedaꝫ ab ei⁹ paſſione diſſenſio. Triſticia ꝟo eſt diſſenſio ab his rebus q̃ nobis nolentibꝫ accidũt. ¶ Rñdeo abſq̧ dubio ſic̃ text⁹ euangelicus dicit in xp̃o fuit vera triſticia ꝛ ſumma nõ tamẽ omnino quomodo in nobis eſt. Eſt enĩ q̃dã triſticia que eſt preter rationis imperiũ et iſta conſurgit

ex quadã neceſſitate et ſurreptione ſicut motus ꝓmi ꝛ hec cõis eſt ſapientib ꝛ inſipientib bonis ꝛ malis: ꝛ hec non fuit in xp̃o: qꝛ diſponit ad pctm̃. Alia eſt contra rõnis iudiciũ rectuꝫ in qua ratio ſubijcit ſenſualitati vt qñ aliquis ex triſticia vel let malũ ꝓximo. Alia eſt triſticia q̃ ẽ ſub iecta rõnis imperio et iudicio ꝛ eſt qñ q̃s triſtatur rõne dictante ꝛ ſuadente ipſuꝫ tantũ ꝛ taliter ſup aliquo debere triſtari ꝛ iſta fuit in xp̃o tm̃: quia de nullo triſtatus fuit: niſi ſm ꝙ dictabat ei ratio et ħ inuitur. Iohã. xj. vbi dicitur ieſus infremuit ſe ſpiritu in quo oſtẽditur ꝙ turbatio ꝛ triſticia rationi nõ preſidebat ſꝫ ſubiacebat. Nunq̃ꝫ tamen fuit perturbatus id eſt perfecte turbatus.

Sexto queritur. Utrum in xp̃o fuit paſſio vel affectio ire: ꝛ eſt conſtructio intrãſitiua. ¶ Capit paſſio ꝓ q̃dã qualitate ↄſequente actũ intellectus. Ira põt eſſe in parte ſenſitiua ꝛ in parte intellectiua. Ira in parte ſenſitiua vocatur dolor. In pte intellectiua vocat triſticia. ¶ Duplex eſt ira ſcꝫ ꝑ zelũ de qua dr. Iraſcimini et nolite peccare. Ira em̃ nõ ſemper ſonat in viciũ ſꝫ in virtutem. Scd̃o eſt ira per vicium: ꝛ eſt illa que abſorbet equitatẽ: vt qñ aliquis parat eſt facere alteri qđ non vellet ſibi fieri ex deordinatione voluntatis. Illo modo ſm Ariſtote. ij. rethorice. Iraſci eſt appetere vindictam ꝓpter apparentẽ rationẽ: ideꝫ ꝓpter apparentẽ vituperationem. ¶ Reſponſio ad queſtionẽ. Notandũ ꝙ quadruplex eſt ira quedã deteſtatiõis. Alia inquietationis. Alia turbationis partis ſenſitiualis tm̃. Quarta eſt ira comotionis ꝛ obnubilationis partis intellectualis. Prima eſt illa qua aliquis peccatum deteſtatur ps̃. Iraſcimini ꝛc̃. Et iſta fuit in xp̃o immo tota trinitas fuit illo modo irata in tranſgreſſione ade. ¶ Arguit ſic In quocunq̃ꝫ eſt ponere zelum vindicte eſt ponere motum ire ſed in xp̃o fuit zel vindicte ſicut pꝫ cũ eiecit ementes ꝛ vendentes de templo: ergo ꝛc̃. ¶ Reſpõdẽt doctores antiqui ꝛ dicunt ꝙ deus iraſcit figuratiue tm̃: ſed Scotus dicit ꝙ vere ꝛ formaliter. ¶ De ſecunda ponitur tale dictũ xp̃s habuit illam in parte ſenſitiua vt pꝫ ex textu euãgelij. Habuit em̃ dolorem acerbiſſimũ quia tenerrimũ habuit corpus in quo fuit paſſus ꝛ maxime i manibus ꝛ pedibus in quib maxime viget ſenſus vnde legit ꝙ a planta pedis vſq̃ꝫ ad verticem capitis nõ fuit in eo ſanitas ¶ Ira cõmotionis fuit etiã in xp̃o in parte intellectiua ſm illud cepit tedere ꝛ pauere. Licet nõ perturbationis ꝛ etiaꝫ qñ eiecit vendẽtes ꝛ ementes de tẽplo. ¶ Differentia eſt inter ſpiritum ꝛ aĩam: qꝛ ſpiritus capitur pro anima ĩtellectiua. Aĩa autem capitur aliquãdo pro aĩa ſenſitiua vt pꝫ in lib. de ſpũ ꝛ anima. ¶ Iſta cõmotio ſiue turbatio que dicit deflectionẽ rõnis ab equitate non preſidebat rationi ſed ſubiacebat. ¶ Illa eſt ira obnubilationis que excecat ꝛ obnubilat intellectum. Et iſta nunq̃ꝫ fuit in xp̃o: ꝛ ꝑ iſtam diſtinctionẽ ſoluũtur argumẽta. Prima argumẽta ꝓbant ꝙ habuit tres primos modos. Sed nota lꝫ xp̃s non habuit irã deteſtationis reſpectu mali pene: quia voluntarie aſſumpſit: tñ habuit reſpectu mali culpe: vt probant argumenta ante oppoſitũ imo tota trinitas. ¶ Iram turbationis vel inquietationis partis ſenſualis patiebat inq̃ꝫtum poterat. vñ Iohã. xi. Ieſus autẽ infremuit ſpũ ꝛ turbauit ſeipſum in parte ſenſitiua. ¶ Cõmotionis ira etiam fuit in xp̃o ſcꝫ partis intellectualis ſm illud. Repleta ẽ malis aĩa mea licet haberet etiã ſummũ gaudium. Et lꝫ ↄtraria nõ poſſint in eodẽ eẽ naturaliter pñt tñ eſſe per diuinã potentiam. Põt etiã dici ꝙ habuit ſummã leticiaꝫ ꝛ ſũmã triſticiã reſpectũ diuerſoꝝ obiectorũ qꝛ ſũmã leticiã hũit ſm ptẽ ĩtellectiuã ſummã triſticiã de peccatis noſtris et ingratitudine iudeoꝝ: habuit nihilominꝰ

ſummū gaudium de deo ſm ſcꝫ partem
intellectiuā: ſed ſm partem ſenſitiuaꝫ re
pletus erat malis pene a planta pedis
ꝛc̄. Ira obnubilatiōis nunq̄ fuit in xp̄o
que vocatur vicium.

Queritur incidētaliter.

Utrum xp̄us habuerit timorem. Et ar-
guitur ꝙ nō. Scribit em̄ ꝑme Ioh.iiij.
Perfecta charitas foras mittit timorem
ſed xp̄s habuit perfectiſſimā charitatem
ergo nullus videtur in eo timor fuiſſe.
Item aug.lib.lxxx.triū q̄ōnū. Signum
ꝑfectiōis eſt nullus timor ſed in xp̄o fuit
ſumma ꝑfectio ergo nullus oīno fuit in
eo timor. Item nullus timet qd̓ pōt ef-
fugere: ſed xp̄s certus erat oēm penam ſe
poſſe effugere: ergo videtur ꝙ nihil time
bat. ¶ Rn̄deo dicendum ꝙ timor eſt in
triplici differentia. Quidam em̄ eſt gra
tuitus: quidam libidinoſus: ꝛ quidā na-
turalis: inter vtrūq̄ medius. ¶ Timor
gratuitus eſt in triplici differētia. Qui-
dam eſt timor pene: ꝛ vocatur timor ſer-
uilis q2 habet vnū oculū tm̄: Quidā eſt
timor offenſi: ꝛ iſte ab aliquib' vocatur ti
mor inicialis ꝛ habet duos oculos: q2 re-
ſpicit penā ꝛ offenſam. Alius ē timor re-
uerētie: ꝛ iſte vocat' timor filialis. Prima
ꝛ ſecūda differentia timoris non fuit in
xp̄o ꝓ eo ꝙ ꝑfecta charitas foras mittit
timorem vtrūq̄. Sed ſm tertiā differen
tiā fuit in xp̄o: q2 ſic a perfecta charitate
nō expellitur ſed potius ꝯſummat' ſm il
lud Eſa.xj. Replebit eum ſp̄ūs timoris
dn̄i. ꝛ ſm illud pſ. Timor dn̄i ſanct' per
manet in ſeculū ſeculi. Et per hoc pꝫ re-
ſponſio ad primū obiectuꝫ. ¶ Eſt etiam
alius timor libidinoſus ꝛ iſte ſimiliter ē
in multiplici differētia: q2 quidā ē timor
mundanus ꝛ alius timor humanus. Et
nullus iſtorum fuit in xp̄o nec etiā eſt in
viro perfecto. Et ſic intelligitur verbū
Augu. ꝙ ſignū ꝑfectiōis eſt null' timor
Et ꝑ hoc pꝫ ad ſcd̓m. ¶ Eſt iterū tertio
timor naturalis: ꝛ iſte ē in triplici dr̄ia.
Quidam eſt ſenſualitatis preuenientis
rationē: quidā ſenſualitatis ſubiacentis
rationi. Quidam vero ipſius partis ra-
tionalis. Prim' timor eſt nature corru-
pte: ꝛ quodāmodo inordinate ſimiliter ꝛ
tertius. Secundus vero eſt nature cor-
rupte ſed tamen ordinate. Quāuis er-
go fuerit in chriſto defectus paſſibilita-
tis tamen non fuit defectus inordinatio
nis ꝛ vicioſitat̄. Et hinc ē ꝙ fuit in chri
ſto timor medio modo non primo vel ter
tio modo. Et per hoc patet tertiū obie-
ctum. Nota ꝙ timor naturalis non eſt a
ſpirituſancto per moduꝫ gratie: q2 eſt a
natura: tamen poteſt ſtare cum gratia et
charitate. Et ſic patet ꝙ ſunt ſeptem ti-
mores. Primus naturalis: ſecūdus mun-
danus: tertius humanus: quartus hor-
ribilis: quintus ſeruilis: ſextus initialis:
ſeptim' filialis. ¶ Timor naturalis ē il-
le qui oritur a natura: quo quilibet natu
raliter timet incōmoda nociua ꝛ contra-
ria ſibi: in iſta diffinitione ſunt due parti
cule. Prima ꝙ iſte timor oritur a natura
quo quilibet ꝛc̄. ¶ Primum correlarium
Iſte timor fuit in xp̄o ſicut et vera triſti-
tia: q2 timuit nociua ꝛ cōtraria carni ſue
que ſcꝫ paſſurus erat a iudeis ideo dice-
bat: triſtis eſt anima mea vſq̄ ad mortē.
Et niſi de' ꝛ diuinitas preſeruaſſet eum
fuiſſet mortuus. ¶ Scd̓m correlariū iſte
timor nō eſt vicioſus q2 nō fuiſſet in xp̄o
ſi fuiſſet vicioſus. ¶ Tertium correlari-
um. Iſte timor non eſt meritorius de ſe
vite eterne: quia nullus poteſt mereri ex
puris naturalibus quia meritum ortum
habet a charitate ꝛ nō a natura ſicut iſte
timor oritur a natura. ¶ Scd̓us timor ē
mūdanus q̄ naſcitur a ꝯcupiſcentia inor
dinata bonoꝝ temporalium ꝛ dicitur ti-
mor mūdanus ſcꝫ quo aliquis mallet of-
fendere deū mortaliter q̄ ꝑdere bona tē-
poralia. In iſta deſcriptione etiam due
particule ſunt: prima quo aliquis ꝛc̄. ſecū
da bona tēporalia q2 iſte timor reſpicit
bona tēporalia. ¶ Timor hūan' eſt ille

quo intantuȝ ſe diligit aliquis: vt vellet
deum offendere mortaliter: q̃ꝫ pati mor
tem vel aliquã grauem infirmitateȝ. In
iſta deſcriptione ſunt due particule. Pri
ma eſt quo ſe diligit aliquis inordinate.
¶ Correlariũ ꝑmũ. Ille timor naſcit a
cõcupiſcẽtia inordinata ſui. Dis eñ ti/
mor ꝓcedit ex amore. Quattuor eñ ſũt
diligẽda ex charitate poſt deum: primo
anima ꝓpria. ſecundo anima ꝓximi. ter/
tio corpus ꝓpriũ ꝛ quarto corp⁹ ꝓximi.
Quare eſt ꝙ ego timeo infirmitates cor
poris ꝛ mortẽ: quia diligo corpus meũ.
Scda particula quo aliqs vellet offen/
dere deum mortaliter q̃ꝫ pati mortẽ vel
aliã grauẽ infirmitatẽ. patet quia omne
nolle ꝑſupponit velle ꝛ amor cõcupiſcẽtie
ꝑſupponit amorẽ amicitie. Exemplũ de
iſto timore: vt qs minaret alicui: niſi for/
nicaret occideret eũ. Si ille eligeret for/
nicari q̃ꝫ euadere mortẽ peccaret morta/
liter. Deberet magis velle ꝙ de⁹ annihi/
laret oẽm creat nrã ſub eo q̃ꝫ ipſum offen
dere mortaliter qꝛ pro nulla re mũdi pec
candum eſt. Timor iſte ꝓhibet a chriſto
in euangelio ibi. Nolite timere eos q̃ oc/
cidunt corpus ꝛc̃. eſt preceptũ (ſm glo.)
ſed potius eum timere ꝛc̃. eſt exhortatio.
Ibi ꝓhibetur timor mũdanus expreſſe
ꝛ per cõſequens prohibet timor human⁹
quia bona tẽporalia ſunt minima bona.
¶ Secundũ correlariũ. Iſti ambo timo
res ſunt culpabiles ꝛ vitioſi ſemꝑ ꝛ nũq̃ꝫ
ſunt meritorij. ¶ Tertiũ correlariũ. Iſti
duo timores nunq̃ꝫ fuerunt in xp̃o. patet
quia nullũ vitiũ fuit in xp̃o. ¶ Quartus
timor ſcꝫ horribilis ẽ quo quis timet cuꝫ
magna cõfuſione ꝛ turbatione ne maior
pena ſibi infligat a deo ꝓ pctis a ſe com/
miſſis a qbus tamẽ nõ vult ceſſare ſed in
ipſis ꝑmanet obſtinatus: ꝛ iſte timor eſt
in hominibus obſtinatis damnatis ꝛ de/
monibus vt patet ꝑ Jacobũ. Demones
credunt ꝛ cõtremiſcunt ſcꝫ timore horri/
bili: ꝛ timore ſeruili. Scdm illud Sapi
entie. v. Videntes turbabunt timore hor/
ribili. Ideo eſt ſemꝑ cum cõfuſione ꝛ tur
batione. ¶ Correlariũ primum. Demo/
nes habẽt fidẽ informẽ: quia bñ credunt
ꝙ deus eſt omnipotens et ſciunt ꝙ deus
poſſet eis infligere maiorẽ penam q̃ꝫ ha/
bent: et ideo timent timore horribili ne
deus eis infligat. Unde etiã damnati et
demones valde timẽt diem iudicij: quia
tunc recipient maiorẽ penam q̃ꝫ nũc ha
beant. ¶ Correlariuȝ ſecundũ. Iſta eſt
heretica ꝙ timor ſeruilis eſt in damnatis
ſed bñ horribilis timor reperitur etiam
in hominib viatoribus deſperatis: vt in
cayn qui ſemper fuit timidus ꝛ timebat
ſemꝑ ne de⁹ infligeret maiorẽ penã quia
occiderat fratrẽ ſuum. Judas etiã time/
bat ne deus puniret eum acriter ideo ſe
ſuſpendit. ¶ Correlariũ tertiũ. Timor
horribilis de ſe nõ eſt vitioſus nec meri/
torius ſed ꝓprie penalis quia continue
timet iſto timore penam peccatorũ ſuo/
rum ꝛ ideo non fuit in chriſto iſte timor.
¶ Quintus timor in ordine dicit ſerui/
lis. Et eſt ſm Auguſtinum quo quis ti/
met penam gehenne: et quo quis cõtinet
ſe a peccato ꝛ a vitijs: quo etiã preſentiaȝ
iudicis ꝛ penas pro peccatiſ ab ipſo infli/
gendas metuit. Ad veritatẽ copulatiue
requiritur vtraq̃ꝫ pars eſſe vera. Ideo
Auguſtin⁹ facit copulatiuã in diffinitio/
ne iſta. Impoſſibile eſt timorẽ ſeruilem
eſſe in demonibus ꝛ damnatis: quia im/
poſſibile eſt ꝙ ceſſent a peccatis ꝛ hoc in
telligitur de potentia ordinata: quia qui
in ſordib eſt ſordeſcat adhuc. ¶ Nota ꝙ
de ratione iſtius timoris ſunt duo ſcꝫ ti/
mere penã gehenne. Et ſecũdo quo quis
continet ſe ꝛc̃. Ideo peccatores qui au/
diunt ꝑdicare penas inferni ꝛ nõ ceſſant
a vitijs ꝛ peccatis nõ habent hunc timo/
rem. Iſte timor eſt ꝑparatorius ad gra/
tiam ideo facit ceſſare a pctis. Ps. Ini/
tium ſapiẽtie timor dñi. licet hec auctori
tas poſſit intelligi de timore initiali. Ex
emplum de acu que penetrat pannũ: ſed
nunq̃ꝫ remanet in panno: quia iſte timor:

inducit gratiã in anima ſicut acus filum
in pannũ. Tertia particula quo pniam
iudicis ⁊c̃. Non tñ ꝓpter penas inſligen
das a iudice: ſed ipm iudice⁊ timet ille q
ſeruilẽ timoꝛ ẽ habet. ¶ Coꝛrelariũ pmũ
Timoꝛ ſeruilis nõ eſt in beatis vt patet
ꝑ diffinitionẽ hu9 timoꝛis: qꝛ ꝑfecta cha
ritas foꝛas mittit timoꝛẽ. ¶ Scõm coꝛre
relariũ. Nec fuit in xp̃o licet nõ ſit culpa
bilis: ſed virtuoſus ⁊ bonus ſed inſuffi/
ciens. ¶ Tertiũ coꝛrelariũ. Nec etiã eſt
in viatoꝛib9 ꝑfectis iuſtis ⁊ ſanctis qꝛ ti/
ment deũ ſicut patre⁊ ⁊ non ꝓpter penã
inſligendã. ¶ Quartum coꝛrelariũ. Ti
moꝛ ſeruilis nec eſt in peccatoꝛib9 obſti/
natis et ꝑmanentib9 voluntarie in pctis
ſuis. Iſtud ꝓbatur ꝑ ſecundã partẽ co/
pulatiue diffinitionis timoꝛis ſeruilis.
¶ Quintũ coꝛrelariũ. Nõ põt eſſe in dã
natis ⁊ demonib9 qꝛ ꝙ̃tũcunq̃ timeant
demones nũq̃ tñ ceſſant a pctis: ⁊ iſte eſt
monoculus: ⁊ ideo impfect9. ¶ Sextum
coꝛrelariũ. Timoꝛ ſeruilis ẽ bonus mo/
raliter ſiue virtuoſus ⁊ laudabil. ¶ Se/
ptimũ timoꝛ ſeruil eſt bon9 ⁊ vtilis vt di
cit Aug9. xxxiiij. diſt. infra. ¶ Octauũ
coꝛrelariũ. Multũ rephenſibiliter et vi/
tuperabiliter p̃dicatur in eccleſia ſancta
dei timoꝛẽ ſeruilem eſſe vanũ ⁊ inutilem.
¶ Sextus timoꝛ eſt initialis. Et eſt ille
q ſuccedit timoꝛi ſeruili qꝛ eſt virtuoſioꝛ
⁊ eſt quo qs timet peccare partim ꝓpter
penã: partim ꝓpter dei amoꝛẽ ſiue amo/
re iuſticie quo etiã timet iuſticia gehẽne
licet minus pꝛincipalr. Sed ꝑ hũc timo/
rem timet deus pncipalr. ¶ Propoſitio
pma. Iſte timoꝛ videlicet initial ſtat cũ
charitate nec foꝛas mittit. ¶ Propoſitio
ſecũda. Iſte timoꝛ nõ fuit in xp̃o qꝛ reſpi
cit penã in parte nec etiã eſt in beatis ſtat
tñ in nouiter cõuerſis ⁊ nouiter iuſtifica/
tis. Unde notandũ ꝙ duplex eſt initium
ſcilicet extrinſecũ et intrinſecũ. Initium
extrinſecũ eſt ipſe timoꝛ ſeruilis. initium
vero intrinſecũ eſt timoꝛ initialis ⁊ ma/
net in ſeculum ſeculi. ¶ Septimus timoꝛ
eſt filialis quo qs ſolũmodo ex amoꝛe et
charitate timet offendere deum ⁊ ſepara
ri a deo. Non eſt ibi intuitus pene ſed ſo
lum amoꝛis. Et iſte timoꝛ fuit in chꝛiſto
quia virtuoſiſſim9 eſt ⁊ optimus. Et dr̃
filialis quia beati timent ſeparari. id eſt
nunq̃ vellent pꝛo quacunq̃ re mundi ſe/
parari ab eo: vel id eſt nõ volunt ſed ſci/
unt tamen ꝙ nunq̃ poſſunt eum offende
re ⁊ per conſequẽs nec ſeparari ab eo: er/
go timoꝛ ſeruilis bonus: initialis melioꝛ
filialis optimus.

Irca diſtinctio/
c nem ſextãdecimã queritur
pꝛimo. Uerũ in xp̃o fuerit
vera paſſio doloꝛis. Notã/
dum ꝓ declaratione iſtius termini doloꝛ
Q̃ doloꝛ verus ẽ paſſio potentie ſenſiti
ue ſeu appetit9 ſenſitiui: cauſatus ex leſio
ne carnis ſenſitiue ⁊ ex ꝑceptione eiuſde⁊
leſionis. Paſſio ponitur loco generis: po
tentie ſenſitiue ponitur ad differentiam
triſticie ſtricte capte ¶ Pꝛimũ coꝛrelariũ
Homines peccatoꝛes poſt iudiciũ maio
res paſſiones habebunt extenſiue q̃ lu/
cifer ⁊ demones ceteri: quia erunt dãnati
in coꝛpoꝛe et anima: et patientur in illis.
Demones autẽ nõ habebunt doloꝛẽ ſen/
ſitiuum: habebũt tamẽ foꝛte maioꝛẽ tri/
ſticiam in anima q̃ ipſi damnati. ¶ Se/
cundũ coꝛrelariũ. Anima damnata poſt
diem iudicij plures paſſiones ſuſtinebit
q̃ nũc quando nõ habet coꝛpus ſibi vni/
tum. ¶ Reſpondeo ad queſtionem. Q̃
abſq̃ dubio ſicut euangelium dicit: et fi/
des catholica ſentit. Uera doloꝛis paſ/
ſio fuit in chꝛiſto. In ipſo enim fuit caro
paſſibilis ⁊ perfoꝛabilis: fuit etiã virtus
ſentiendi ſm quã anima compatitur coꝛ
poꝛi leſo: quoniam ergo hec duo verum
doloꝛem faciunt ſc⁊ vera leſio ⁊ verus le/
ſionis ſenſus: et hec duo vere fuerunt in
chꝛiſto: indubitanter ergo tenendum eſt
ꝙ in chꝛiſto fuit vera paſſio doloꝛis. Nã
ſi aliquis aliter dicat ſm ꝙ antiqui here

tici dicunt incidit in errorem antiquum ſaracenorum qui dicunt ꝙ chriſtus et ſi videretur pati et dolere non tamen veraciter habuit dolorem ⁊ paſſionis ſenſum. Js non ſolum euacuat fidem xp̄i et chriſti euangelium: ſed etiam euacuat redēptionem noſtram: ⁊ chriſtum dicit nō eē chriſtum. Dum em̄ dicit ipſum chriſtum non fuiſſe veraciter paſſum: dicit ipſum nō ſatiſfeciſſe: ac per hoc genus humanū non eſſe redemptum. Dum vero dicit ipſum ſimulaſſe pati. dicit ipſum eſſe mendacem et ita nec mediatorem ſed potius deceptorē. Et propterea qui dicunt chriſtum non veraciter doluiſſe vel paſſum fuiſſe etſi videantur exterius ipſum honorare ſm̄ tamen veritatem blaſphemāt ipſum impiiſſime. vnde Eſa. liij. Vidimus eum nouiſſimū viroꝝ ſcilicet in paſſionibus virum dolorum et ſcientem infirmitatem. Jtem in perſona chriſti dicitur in pſ̄. xxj. Ego ſum pauper ⁊ dolēs. Sed chriſtus vere fuit pauper ⁊ mendicus temporaliter ergo vero dolore fuit afflictus. ¶ Jtem ſatiſfactio facta eſt ꝑ penam doloris ſed chriſtus veraciter ſatiſfecit: qꝛ lāguores nr̄os ipſe tulit et dolores noſtros ipſe portauit: ergo veraciter doluit. ¶ Jtem aut vere patiebatur ⁊ dolebat aut non. Si vere ſic habeo propoſitum. Si non vere patiebatur ⁊ videbatꝛ pati ergo ſeducebat oculos ſpectantium in ſua paſſione. Pari ratione ⁊ in qualibet alia ſua operatione: ⁊ ſi hoc: totū euāgelium eſt mendacium: ⁊ eius mirabilia falſa: ⁊ fides chriſtiana inanis. Si ergo huiuſmodi ⁊ erronea ſunt et falſa reſtat ꝛc̄. Jbi abſcondita eſt fortitudo eiꝰ ante faciem eius ibit mors. Auguſtinꝰ. xiiij de ciuitate dei dicit ꝙ dolor ē diſſenſus ab his rebus que nobis nolentibus accidunt. Nota ꝙ chriſtus in paſſiōe ſua nō exercuit miracula potētie ſed potius eſt vſus armis patientie.

Secūdo queritꝛ. Utrū in chriſto fuerit dolor acerbiſſimꝰ. ¶ Dicendum ꝙ dolor paſſionis chriſti inter ceteros dolores et paſſiones fuit acerbiſſimus ⁊ acutiſſimꝰ. vnde Trenoꝝ. iij. O vos omnes (tam preſentes ꝙ̄ futuri) qui tranſitis per viam attendite et videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus. Et h̄ dicitur in perſona chriſti ergo videtur ꝙ nullus dolor alius habeat ei equari. Jtē oēs fluctus tuos induxiſti ſuꝑ me. Unde ſi omnes pene et triſticie omniū martyrum eſſent de vno latere: ⁊ pene quas chriſtus paſſus eſt de alio latere: pene chriſti ſuperarent omnes illas non quantum ad formalitatem vel multitudinem varietatum: quia nō ſuſtinuit omnia genera tormentorum que martyres ſuſtinuerunt: ſed quantum ad equiualentiaꝫ et acerbitatem. ideo dicit. Induxiſti ſuper me omnes fluctus tuos. Et hoc patet ſi illa conſiderentur que doloris paſſionem acerbiorem reddūt: hec ſunt tria ſcilicet. cauſa paſſionis: modus patiendi conditio patientis. Si primo conſideretur cauſa ob quaꝫ chriſtus paſſus eſt tūc fuit in eo doloris afflictio magna nō em̄ patiebatur pro culpa propria immo pro aliena: non pro amicis tantum: ſed etiam pro inimicis: et etiam pro his quos videbat ingratos. Si autem conſideretur modus patiendi fuit in eo paſſio doloris acerbior. Tum propter generalitatem: quia in omnibus membris affligebatur: tum etiam propter continuitateꝫ quia ſuſpendium eius ꝯtinuebatur. Et claui adeo affligebant pendentem: ſicut afflixerunt quando manus eius ⁊ pedes confodiebantur in quibus maxima erat afflictio: propter neruos ⁊ muſculos ibidem concurrentes in quibus precipue viget ſenſus. Diciꝛ ꝙ claui erant obtuſi: vꝉ ad minus parū acuti. Beda dicit ꝙ fuerūt q̄ttuor claui tn̄ plures aliȷ̄ ⁊ fere oēs dicunt ꝙ poſuerunt pedem ſuper pedem et ſic ſunt tres claui: O duriſſima crux O duriſſimi claui: O q̄to dolore afficiꝭ

batur illa ſancta mater, vidēdo filiū ita
doloroſe pati. Dicitur cōiter ꝙ mortua
fuiſſet niſi deus preſeruaſſet eam miracu
loſe. Si autem conſideretur qualitas ſi/
ue conditio patientis: maxima erat affli
ctio propter maximā teneritatē cōple
xionis ⁊ propter ſenſus viuacitatē. Un/
de quia null⁹ potuit ei equari nec equa/
litate complexiōis nec viuacitate ſenſus:
ideo dolor illius omniū dolor fuit acu/
tiſſimus. Et ideo rationes que hoc oſtē/
dunt concedam⁹ ⁊ ei gratias quātas poſ
ſumus ⁊ ſupra ꝙ poſſumus referamus:
ſi quo modo donetur nobis vt tam gra/
uiter patienti compatiamur. ¶ Notan/
dum ꝙ iſte ſuperlatiuus acutiſſim⁹ du/
pliciter habet exponi. Uno modo nega/
tiue vt dolor xp̄i fuit acutus ⁊ nullus eo
acutior. Alio modo affirmatiue vt dolor
xp̄i fuit acutus ⁊ omī alio acutior. ¶ Ad
penultimū argumētum. Acerbitas pene
non tm̄ penſatur ex parte agentis ꝙ tum
ex parte patientis. Actus enim actiuor
eſt in patiēte diſpoſito in ſecūdo de aīa.
Et quia qualitas cōplexionalis in xp̄o
reddebat ip̄m ad maiorē dolorē diſpoſi/
tum ideo bene ↄcedo ꝙ clauus ferre⁹ in
vna manu vel duob⁹ pedibus multo pl⁹
incōparabiliter afflixit xp̄m ꝙ ignis ſan
ctum laurentiū ſuo martyrio ⁊c.

Tertio querit. Utrum
xp̄us neceſſitatem aſſumpſerit patiendi.
¶ Sciendum ꝙ duplex eſt neceſſitas q̄/
dam ↄñtis alia ↄſequentie. Prima eſt qñ
aliqua propoſitio in ſe eſt neceſſaria: ⁊ ſic
neceſſaria ꝙ non poteſt eſſe falſa. Ut p/
poſitiōes in materia naturali vt de quo/
libet eſſe vel non ⁊c. Et ſic dico ꝙ non ne
ceſſe habuit pati xp̄s hac neceſſitate abſo
luta quia potuiſſet deus redimere aliter
genus humanū licet nō eſſet aliquis ali⁹
modus conuenientior. Potuiſſet em̄ crea
re hominē ſi voluiſſet ⁊c. et ſi ille mortu⁹
fuiſſet ⁊ ſancte trinitas acceptū habuiſ
ſet illum genus humanum redemptum
fuiſſet. Oportebat pati xp̄m non ſimpli
citer ſed ſuppoſita volūtate diuina. Un/
de duplex ē neceſſitas vna abſoluta alia
eſt conditionata. Alia eſt neceſſitas con/
ſequentie que eſt quādo aliqua conſequē
tia eſt neceſſaria ſiue antecedens ⁊ conſe/
quens ſint neceſſaria ſiue nō ſiue ſit vera
ſiue falſa: ſiue impoſſibilis. Et iſta vocat
conditionata ⁊ ſic dico ꝙ ſuppoſita volū/
tate diuina neceſſe fuit xp̄m pati. ¶ Xp̄s
aſſumpſit iſtum defectum qui eſt neceſſi
tatis patiendi. Quātum em̄ erat de le/
ge nature corpus illud erat reſolubile et
mortale ⁊ niſi fuiſſet conſeruatum mira/
culoſe aliquādo ſenio defeciſſet. Simili/
ter dicendum de adam ſi diu ſuprixiſſet
tandem mortuus fuiſſet niſi deus preſer
uaſſet ſi tamen permanſiſſet de⁹ tranſtu
liſſet eum ante mortem. Ex quo patet ꝙ
mors eſt quodāmodo naturalis: ⁊ natu
raliter conſequitur corpus noſtrum cum
ſit compoſitum ex contrarijs elementis.
¶ Attendendum eſt tamen ꝙ nō oimo/
do fuit neceſſitas patiendi in xp̄o ꝑ quē
modum eſt in nobis ſed quodāmodo ſic
quodāmodo aliter. hab; enim neceſſitas
patiendi comparari ad tria videlicet ad
cauſam ad ſubiectum ad virtutem corpo
ris regitiuam. Si cōſideretur per opera
tionem ad cauſam ſic eſt in nobis ex du/
plici cauſa. videlicet propter feditatē cor
ruptionis culpabilis ⁊ ꝓpter qualitatē
naturalis cōpoſitionis. Ideo enim habe
mus neceſſitatē ad patiendū quia reatū
originalis peccati ↄtrahimus et quia ex
contrarijs agentibus ⁊ patientibus con/
ſtituti ſumus ita ꝙ cōtinua in corpore no
ſtro fit reſolutio. Xp̄s autem neceſſitatē
habuit ex altera cauſa. Paſſibilis enim
fuit non propter reatum peccati origina
lis ſed ꝓpter modum talis compoſitio/
nis. Similiter per comparationē ad ſub
iectum. Alio modo eſt neceſſitas patien/
di in xp̄o ⁊ in nobis. In nobis eni; eſt ne
ceſſitas patiendi ſiue per comparationē
ad naturam. In chriſto autem neceſſi/

tas erat ad patiendū non ꝑ cōparationē ad ꝑſonā:qꝛ nulla poterat aſtringi neceſſitate:qꝛ oīa erāt ei ſubiecta: ſed ꝑ cōparationē ad naturā aſſumptā. Similr̄ ꝑ cōparationē ad virtutē regitiuā.aliter ē in nob̄ neceſſitas patiendi q̄ȝ in xp̄o. Eſt eñ in nobis virtus regitiua ex parte nature ꝛ ex ꝑte volūtatꝭ regitiue ꝛ reſpectu vtriuſq̄ȝ eſt neceſſitas patiendi in nobis. Et eñ nec natura nec volūtas pōt in nobis paſſionē cohibere: patimur eñ nolimus velim⁹. In xp̄o aūt neceſſitas fuit reſpectu virtutis naturalis ſꝫ nō reſpectu volūtatis:nihil eñ inuitus ſuſtinuit nec ſuſtinere potuit:qꝛ non meruit. Et ſic pꝫ q̄ neceſſitas patiēdi aſſumpta fuit a xp̄o ꝛ in xp̄o fuit per aſſumptionēꝫ tamen nō eodē modo vel eo modo quo in nobis eſt per ꝯtractionē. Jō xp̄us quaſi mediū tenet inter ſtatū nature lapſe ꝛ nature inſtitute. Nam in nobis natura ꝛ volūtas paſſiōi ſubeſt. In adā natura ꝛ volūtas paſſioni preerat. In xp̄o vero paſſioni ſb̄ erat natura ſed p̄erat volūtas.

Quarto querit᷑. Utruꝫ

xp̄s paſſus fuerit ſm rōnē:an tm̄ ſm ſenſualitatē. ¶ Notādū q̄ tres ſunt partes in aīa noſtra. Uegetatiua. Senſitiua. et rōnalis. Prima pars non eſt ſuſceptiua doloris vel gaudij ꝓprie loquendo: et habet tres partes:generationē:augmētationē:ꝛ nutritionē. Iſte partes aīe nō dicunt᷑ partes quantitatiue ſed virtuales. ¶ Alia ps aīe nr̄e ē ſenſitiua ꝛ iſta eſt capax doloris. Et habꝫ decē partes.ſ.q̄nq̄ȝ ſenſus interiores ꝛ q̄nq̄ȝ exteriores.ꝛ q̄libet ſenſus aptus nat⁹ eſt pati. Et q̄libet ſenſus hꝫ duas potētias partiales. Una dꝛ appꝛ̄henſiua ꝛ cognitiua. Et alia dicitur appetitiua:ꝑ p̄mā ſenſus habet iudicare de ſuis obiectis:ꝑ ſecundā autē appetit vel ꝓſequit᷑ obiectū qđ ſibi potētia appꝛ̄henſiua p̄ſētat vt cōueniēs. Obiectū autē dꝛ cōueniens ſenſui ad qđ potentia appetitiua inclinatur naturalr̄ tanq̄ȝ ad ſuū perfectiuū extrinſecū:ꝑ potētiā etiā appetitiuā ſenſus refugit obiectum ſibi diſconueniens ſm iudicium appꝛ̄henſiue potentie. Dicitur vero obiectū diſconueniens a quo appetitus naturaliter reſilit tanq̄ȝ a ſuo corruptiuo extrinſeco:in cuius preſentia ſenſus dolet et triſtat᷑ ſuo modo ſicut delectat᷑ in p̄ñtia ſui obiecti ꝯueniētis. Et ſic in hoīe ſunt due potentie ſenſitiue partiales:vt patet. Un̄ Auicēna dicit q̄ delectatio ē ꝯiūctio cuiuſlibet ꝟtutis cū ꝯueniēti ꝛ eſt ibi p̄dicatio cauſalis. Et eſt ſenſus q̄ delectatio cauſatur vel ſequit᷑ ad cōiunctionē virtutis cū cōuenienti ſuo. Et bñ dicit cuiuſlibet virtutis:quia in qualibet potētia vt dictum ē ſunt due potētie partiales:cū potentia appetitiua. Propoſitio. Oēs ſenſus xp̄i interiores ꝛ exteriores patiebant᷑ in ſua paſſione dolorē etiā acerbiſſimum De tactu nō eſt dubiū:q̄ tactus extēdit᷑ ꝑ totū corpus ad moduꝫ vheris vt ſi aliq̄s eſſet indutus aliquo vheri ꝛ vbiq̄ȝ corporis paſſus eſt dolorē acerbiſſimū quia ipſi tactui in xp̄o fuit cōiunctū obiectuꝫ diſcōuenientiſſimū ꝛ corruptiuū etiā ſm omnē partē ſui. Senſus auditus paſſus eſt audiendo clamores iudeoꝝ ꝛc̄. Senſus olfactus in fetore ſputoꝝ:ꝛ loci fetore vbi crucifixus ē. Guſt⁹ in potu fellis ꝛ aceti. Uiſus iu videndo ſuos inimicos crudeliſſime in eū ſtridentes dentibus et crucē ꝛ clauos ꝛ ꝑparationes ad ip̄m crucifigendū. Senſus cōmunis qui iudicat de differentijs obiectiuoꝛuꝫ paſſus eſt in agonia ſicut in orto ꝛc̄. ¶ Pars intellectiua que eſt in homine:eſt aīa cōtinens duas potētias ſcꝫ cognitiuā ꝛ appetitiuā Et eſt paſſibilis ſm appetitiuā potentiā ſolum ꝛ nō ſm potentiā apprehenſiuam vt apprehenſiua eſt:vt eſt de ſenſib̄ꝫ:et ſic capitur in textu. ratio:pro parte intellectiua:vt cōtinet duas potentias. ¶ Reſpondeo ad q̄ſtionē. Sciendū q̄ ſic dicit Aug⁹. in lib. de ciui. dei. li. xiiij. et ca. xv. Duplex eſt dolor. Unus qui eſt anime

ſm ſe qui proprie loquendo dicitur triſti
cia. Alius qui ineſt anime ex carne. Verū⸗
q̄ dolorem conſtat certiſſime fuiſſe i ani
ma chriſti. De p̄mo nō eſt dubiū. ¶ Cō⸗
paſſus eſt enim ⁊ doluit pro peccatis no
ſtris: et iſte dolor in voluntate rationali
erat procedens ex conſideratione intel⸗
lectiua rationis: videlicet ex recognitio⸗
ne peccatorum noſtrorum que nolebat eſſe
⁊ ex hoc triſtabatur. Dolor tamē ꝓprie ē in ꝑ⸗
te ſenſitiua qui eſt offenſio anime ex carne.
Aīa enī q̄ ꝯiūgitur corpori tanq̄ ꝑfectio
ſuo ꝑfectibili inclinatur naturalit̄ ad ip̄m
corpus ratiōe familiaritatis quā habet
aīa ad carnē: ⁊ ex hac familiaritate aīa
nata eſt cōdelectari ⁊ compati ꝑti ſenſiti
ue: ⁊ ideo q̄n ſenſualitas delectatur i p̄ntia
ſui obiecti ꝯuenientis anima delectatur et
cōgaudet ⁊ ecōuerſo de triſticia. ¶ No⸗
ta q̄ in paſſione vel tp̄e paſſionis triſta⸗
batur chriſtus de pctīs Ade ⁊ Eue Da⸗
uid manaſſe ⁊ de caſu ſuorum diſcipulorum: ⁊
de peccatis cuiuſlibet noſtrū: ⁊ oīm ma⸗
xime electorū que clariſſime cognoſcebat
⁊ deteſtabatur tanq̄ obiecta ſibi diſcon⸗
uenientia ⁊ dei offenſiua ⁊ magis triſta⸗
batur de iſtis q̄ de penis quas ſuffere⸗
bat. Voluntas enī appetit naturaliter
⁊ tēdit ad deū vt ad ſummū bonū: tanq̄
ad locum ſibi cōuenientē. in quo ſicut la⸗
pis in centro quieſcit. vel leue ſimplr̄ ſur
ſum: nec erit vnq̄ voluntas quieta niſi
ad illud ꝑueniat: ⁊ ſic deus eſt primū ama
bile ⁊ primū obiectū volūtatis. Eſt enī
deus ſummū bonū honeſtū ⁊ ſummū co⸗
modum ⁊ delectabile. Volūtas ḡ ſm af⸗
fectionē iuſticie inclinatur ad deū ī inq̄ntū
eſt bonū honeſtum qḋ eſt ꝓpter ſe appe⸗
tendum: ſm affectionē cōmodi inclina⸗
tur ad deum tanq̄ in ſummū bonū vtile
et delectabile. Sic etiā multa alia obie⸗
cta voluntati cōuenientia: vt ſunt proxi⸗
mi: ⁊ ea que ſunt ad ip̄m ordinata. Sū⸗
mū diſcōueniēs voluntati ⁊ p̄cipuū ē pec
catū ⁊ ē ſummū malū inhoneſtū ⁊ inco⸗
modū ⁊ turpe ⁊ ab hoc obiecto naturali
ter ipſa voluntas ex ſe ⁊ ex ſua natura re
ſilit: ip̄m odit: ⁊ fugit. Et ſi aliqui ꝑuer⸗
ſi homines appetant et ament peccatum
ipſi proijciunt illud nobiliſſimum iocalē
noſtre voluntatis: in turpitudinem pec⸗
cati: vt in foueam vel vt in ſtercus viliſſi
mū: ⁊ hoc per deliberationē male volun⸗
tatis. Sicut ergo anima chriſti ſumme
deum amabat: ita ſumme odiebat pecca
tum: ⁊ preteritum preſens ⁊ futurū. Et
illa videbat eſſe poſita ⁊ ponenda: ⁊ hoc
nolebat: ideo triſtabatur ſumme q̄ntum
ſcilicet odiebat ipſum peccatum: Sicut
ergo ſumme deū diligebat: ⁊ in hͦ amore
ſumme delectabatur: ita ſūme odiebat pec
catum: et in hoc ſummo odio triſtaba⸗
tur. Ideo chriſtus in cruce ſuſpēſus ma⸗
iorem incomparabiliter patiebatur in mē⸗
te triſticiam de peccatis noſtris q̄ pate⸗
retur dolorem in ſenſualitate. Et ſi dicas
q̄ hoc videtur inconueniens: quia dictū
eſt q̄ in ſenſualitate chriſti fuit acerbiſſi⸗
mus dolor et tantus quāti erat ipſa ſen⸗
ſualitas capax. Si ergo fuit acerbiſſi⸗
mus videtur q̄ non potuerit eſſe in men⸗
te maior triſticia ratione peccatorum no
ſtrorum q̄ habuit ex dolore ſenſualita⸗
tis. Dicendum q̄ ſunt diuerſe ſpecies:
ideo non comparabiles. Si enim deus
faceret vnam albedinē in ſummo: et vnā
nigredinem etiam in ſummo adhuc albe
do incomparabiliter excederet nigredi⸗
nem: quia ſunt diuerſe ſpecies et albedo
ex tota ſua ſpecie eſt perfectior nigredine
Similiter poſſet dici de homine et econ⸗
uerſo ⁊c̄. Sic iſte due triſticie in mente
chriſti vna de peccatis alia de dolore ſui
corporis: ſunt de diuerſis obiectis. Ideo
ſaluator cum lachrymabatur in cruce nō
profecto de ſuo dolore lachrymabatur
principaliter: ſed de peccatis noſtris et
noſtra ingratitudine: ſummū tamen do⸗
lorem ſuſtinebat in corpore. Ideo dicebat
hely hely ⁊c̄. Unde ad Heb. v. Qui in
diebus carnis ſue preces ſupplicationes⸗
q̄ ad eum qui poſſet illum ſaluum facere

a morte eu; clamore valido ꝛ lachrymis
offerens exauditus eſt pro ſua reueren-
tia. Non ita clamauit cum dixit: In ma
nus ꝛc̃. Unde Ambroſius. Doles domi
ne non tua: ſed mea vulnera. Et proba-
biliter dici poteſt ꝙ cum moreretur cla-
mans fortiſſime hec dixit: Sanctiſſime
pater hanc oblationem paſſionis triſti-
ciarum: dolorum et anguſtiarum pro ſa
lute omnium electorum digneris acce-
ptare ꝛc̃. et ibi fuit miſſa celebrata ſolen
niſſima et toti trinitati acceptiſſima: ſed
doloriſſima in qua pontifex noſter chri-
ſtus obtulit ſemetipſum in ſacrificiũ ſu-
per altare crucis pro peccatis noſtrꝭ de-
lendis et bonis meritorijs acquirendis:
ita ꝙ merito illius paſſionis beatiſſime:
omnia peccata que remittunt̃ delentur:
et omnia bona gratuita hominibus dã-
tur: queecunqꝫ dantur: nec alicui vnqꝫ de
us contulit aliquod bonum nec cõferet
quod non procedat ab iſto fonte. Ideo
ſi vis a deo aliquam obtinere gratiaꝫ in
illo fonte haurias: ibi continua medita-
tiõe inhabita. ſi vis ꝓficere in vita. Un-
de Bernardus. Dolores et labores chri
ſti et omnia tormenta que pro nobis ſu-
ſtinuit meditari dixi ſapiẽtiam. Hec me
in aduerſis erigũt: in ꝓſperis reprimũt:
et inter incommoda triſtiaqꝫ huius vite
via regia incedenti tutum vtrobiqꝫ pre-
bent ducatũ. Hec mea philoſophia chri
ſtum cognoſcere ꝛ hunc crucifixũ. ¶ De
alio autem dolore qui ineſt anime ex car
ne nõ eſt vſqꝫquaqꝫ euidẽs. Diſtinguũt
enim magiſtri noſtri communiter: Iſtaꝫ
tamen diſtinctionem impugnat doctor
Subtilis nec eſt opinio iſtius doctoris.
Ideo warlion male aſſignat. ¶ Diſtin
ctio ergo talis eſt. Ratio habet dupli-
citer conſiderari: videlicet vt ratio: ꝛ vt na
tura. Paruuli habent rationem vt natu
ra: et non vt ratio: quia non habẽt vſum
rationis: nec poſſunt habere ꝙdiu ſunt
in etate incompetenti. Ideo dormientes
habent rationem: vt ratio eſt. Si conſi-
deretur ratio: vt ratio ſic paſſiones que
ei attribuuntur ſunt conſequentes eam
et ipſam deliberationem. Et hoc modo
anima chriſti corpori patienti non com-
patiebatur: immo multum gaudebat et
congratulabatur. Uehementer em̃ pla-
cebat ei patri pro ſalute generis humani.
Si autem conſideretur ratio vt natura:
ſic cum habeat naturalem appetitum et
inclinationem ad corpus: vtpote perfe-
ctio ad perfectibile: patitur corpore pa-
tiente. Anima enim rationalis nõ tm̃ eſt
perfectio corporis humani ſm potenti-
as ſenſibiles cum corpus humanum ſit
ordinatum ad nobiliorem perfectionem
ꝙ ſit corpus brutale ſed ſm ſe totaꝫ: hoc
eſt ſm completam ſue eſſentie: vt ſuaruꝫ
potentiarum vniuerſitatem eſt corporis
perfectio ꝛ habet ad ipſum naturalẽ ap-
petitum et inclinationem et coniunctio-
nem ac per hoc delectationem et compaſ
ſionem. Concedenduꝫ eſt ergo ꝙ anima
chriſti compaſſa fuit ſm rationem ſm ꝙ
conſideratur ratio: vt natura cum paſſio
corporis fuerit acerbiſſima ſicut oſtẽſuꝫ
eſt ſupra. ¶ Sed contra nihil idem ſm
idem de eodem gaudet ꝛ contriſtatur: ſꝫ
anima chriſti ſm rationem gaudebat de
doloribus et paſſionibus quos corpꝰ ꝑ-
ferebat: ergo patiente corpore nõ patie-
batur aĩa nec affligebat̃. ¶ Rñſio dicẽ
dum ꝙ nihil impedit ꝙ ratio de aliquo
gaudeat vt ratio: ꝛ contriſtet̃ vt natura:
ꝓ eo ꝙ aliquid poteſt repugnare volũta
ti ſm appetitũ naturalẽ ꝛ cõſonare volũ
tati ſm appetitũ deliberatiuũ. ¶ Nota
ſm Scotũ ꝙ triplex ẽ nolle. Nolle ſim-
pliciter ꝛ abſolutũ: nolle conditionatũ: ꝛ
nolle naturale. Primũ nõ habuit xp̃s: ſꝫ
ſecundũ habuit: vt patet in ſua oratione
quãdo dixit: Pater ſi poſſibile ẽ trãſeat
a me calix iſte. Aliud eſt nolle naturale.
Et vocatur a Bonauentura vt natura.
Sciendũ ſm Scotũ ꝙ eſt nolle ſimpli-
citer ꝛ abſolutũ cõditionatũ ꝛ naturale.
Et hec reperiunt̃ in ratione: vt ratio eſt

Ad nolle autē abſolutum ſequit᷑ triſticia ſm oēs p̄dictos doctores. Etiam ad nolle ɔditionatū q̄ aliq̄s nollet aliq̄d q̄ntū in ſe eſt: tñ vult ſimpl'r ne pereat: vt pꝫ de iaciente merces ſuas in mari: ad iſtud inquā nolle ſequit᷑ triſticia: vt pꝫ de mercatore cū proicit merces i mari: facit cū triſticia ꝛ dolore: ꝛ tñ vult proicere ſimpliciter ne pereat: ꝛ rōne iſtius velle non triſtat᷑: ſed quia nō vult ɔditionate in q̄ntum in ſe ē ſcꝫ vtpote ſi eſſet ſerenitas tēporis ꝛ ad illud nolle ɔditionatū ſequit᷑ triſticia ꝛ ſufficit tale nolle ad cauſandū triſticiā. Nolle naturale eſt quo voluntas nō vult incōmoda corp̄is ꝛ ē act⁹ elicitus ꝛ liber: ꝛ nō ſolū inclinatio naturalis ſm ꝙ aliqui intelligunt. Dicitur aūt naturale: q2 ē ſolum ɔſonū naturali inclinationi ꝛ ɔſequit᷑ naturā aīe ꝓpter cōnexionē ipſius ad corp⁹. ¶ Ex quib⁹ prehabitis ponunt᷑ duo dicta ſm ꝙ dicitur triplex nolle de rōne xp̄i. ¶ Primū eſt rō xp̄i vl' volūtas xp̄i vt volūtas ē nō triſtata triſticia prouenīēte ex nolle abſoluto de paſſione. Non enim nolle habuit reſpectu paſſionis ſed ſimpl'r ꝛ intenſe volebat: ꝛ ad iſtud velle ſequebat᷑ gaudiū: et ſic forte intelligūt antiqui magiſtri ꝙ non dolebat ex illo nolle ſui et abſoluto. ¶ Scd̄m dictum. Voluntas xp̄i vt voluntas ꝛ rō vt ratio vere fuit contriſtata triſticia prouenīēte ex nolle conditinato q2 q̄ntū in ſe erat voluntas: ipſa nolebat pati q2 mors de ſe ñ ē appetibil' nec amabilis: q̄uis ꝓpter aliquid bū poſſet deſiderari vt ſancti fecerūt deſiderando eſſe cum xp̄o. Sic etiā xp̄s nolebat pati q̄ntum in ſe erat ſi ſcꝫ gen⁹ hūanū voluiſſet deus alio modo reparare. Sed iam poſito ꝙ deus noluit alio mō reparare chriſtus voluit ſimpl'r pati Cōpara etiā practicando ſi potes ꝓm mercatori piclitāti in mari qui ne corpa pereāt merces in mari ꝓijcit libere: ꝛ velle abſoluto tamē etiam dolet: q2 ſi bene eſſent oīa .ſ. ſerenitas nollet: ꝛ ſic habet triſticiā de nolle ɔditionato. Sic etiam xp̄s ɔtra tēpeſtatē ſcꝫ inuidia diaboli cōtra hoīem quem tēptauit ꝛ ſupauit ꝛ filium mortis fecit. Ne hō periret in mari damnatiōis eterne: ꝓiecit merces p̄cioſiſſimas: ſcꝫ animā ſuam: corpus ꝛ vitam ꝛ omnes potētias ſenſitiuas in mare amariſſimū dānationis tēporalis: q2 dānat⁹ fuit tēporal'r ne homo dānaret᷑ eternal'r: ꝛ ſic voluit abſolute: ꝛ tamē noluit cōditionato nolle: ſtāte videlicet hoīe in iuſticia originali ꝛc̄. ad quod nolle ſequitur triſticia: et vtiq̄ ſumma: vt patet clare ſupra. ¶ Et ſi dicas videt᷑ impoſſibile ꝙ aliquis gaudeat ſumme ꝛ triſtet᷑ ſumme de vno ꝛ eodē ſubiecto: ſed xp̄s voluit pati ad qd̄ ſequitur gaudiū ꝛ noluit pati ad qd̄ ſequitur triſticia vt p̄dicit᷑: ergo ꝛc̄. Dicendum ꝙ falſum eſt. Poteſt nanq̄ eadem voluntas de eodem ſubiecto gaudere ꝛ triſtari: ſed ſm diuerſas rōnes. i. diuerſos reſpectus. Nec ſunt ſic contraria triſticia ꝛ gaudiū. ¶ Pro quo nota ꝙ paſſio xp̄i poteſt conſiderari dupl'r. Uno modo vt erat reparatiua generis humani: cauſa redēptionis eiuſdē ꝛ meritoria omniū bonorum. Et ſic eā volebat chriſtus ꝛ omnes ſancti et ea propter debemus etiam gaudere de paſſiōe ei⁹: quēadmodū fert᷑ ꝙ Iudi q̄s cōuertit ſctūs Thomas exultet i die paraſceues. Alio modo poteſt conſiderari paſſio chriſti inquantū deſtitutiua erat et leſiua ꝛ corruptiua illius ſacratiſſimi corporis ꝛ per conſequens vite ſue nobiliſſime. Et ſic chriſtus hoc modo inquātum in ſe erat: nolebat eam: nec etiā ſancti nec beata virgo. ¶ Tertium dictum Voluntas chriſti vt volūtas: id eſt natura: contriſtata fuit triſticia prouenientē ex nolle naturali. Patet: nam ſicut anima chriſti fuit perfectiſſima ꝛ pulcherrima. Sic etiam corpus eius pulcherrimū ꝛ aptiſſimum quod cum leditur anima naturaliter condolet: et hoc ratione natural' inclinationis quā habet ad ip̄m corpus. Et ideo de illa vehementi paſ-

ſione corpori illata cōpatiebatur et ex il/
la compaſſione dolebat: id eſt triſtabať.
Item nolle ſimpliciter nō eſt tota cauſa
triſticie. ideo quādo ſic arguiť. Chriſtus
voluit ſuam paſſionē ſimpliciter z abſo/
lute: ergo nō habuit triſticiā: cōſequētia
non valet: quia arguiť ab inſufficienti: et
eſt fallacia accidentis. Uide Scotuz in
xv. diſtinctione tertij. ¶ Nota ꝙ antecꝫ
aliq̄ duo intentionalia z ſpiritualia ſint
contraria debent eſſe de eodez obiecto in
eodem obiecto z ſm eandem rationē. Si
autē ſint propter diuerſas rationes non
ſunt cōtraria ſicut dolor z triſticia. Con
traria autē z phiſica z realia nō poſſunt
eſſe in eodē ſubiecto quia non habent ta/
lem reſpectum ab obiecto.

Quinta queſtio. Utrū

anima chriſti paſſa fuerit ſm ſuperiorez
portionez rationis. ¶ Ratio capitur hic
pro ipſo intellectu z volūtate ſimul. Iſte
potentie due intellectiue aliquando di/
cuntur portio ſuperior. Aliquando infe
rior. Inquantū reſpiciunt obiecta eter/
na patrem filium et ſpiritumſanctū di/
cuntur portio ſuperior. Ipſe etiam intel
lectus z ipſa voluntas: inquantū conſide
rat ſeipſam: z iſta inferiora dicitur por/
tio inferior: z non differunt ex parte po/
tentie ſed propter diuerſa officia ſm Au
guſtinū. ¶ Portio ſuperior iterum capi/
tur dupliciter. Uno modo ſtricte et eſt
ipſe intellectus z ipſa voluntas vt reſpi/
ciunt deum et perfectiones intrinſecas:
vt iuſticia: ſciencia: ſapiētia zč. Et ſic nō
capitur in queſtione: quia habebat ſum/
mam leticiam: hoc modo capiendo ſcili/
cet videndo deum patrem z ſpiritumſan
ctum. Alio modo large capitur. Et eſt
ipſe intellectus vt iudicat de aliquibus
creaturis ſm regulas eternas: z ipſa vo/
luntas inquantuz vult aliquid creatum
vel increatū referendo tamen ad deum.
Et ſic capitur portio ſuperior in noſtra
queſtionez nō ſtricte. Et ſenſus queſtio/
nis eſt large captū quia ſummū gaudiū
habebat chriſtus z tantū quantū nūc ha
bet. ¶ Reſponſio ad queſtionez. Paſſio
chriſti nō ſolum ſtetit in parte ſenſitiua
nec ſolum preuenit in portionē inferiorē
ſed extendit ſe vſqꝫ ad ſuperiorē. Sicut
enim anima noſtra ex cōiunctione ſui ad
corpus infectū tota corrumpiť z tota in/
ficitur ſm omnē ſuam vim z ſm omnem
partem ſcꝫ tam inferiorē q̄ꝫ ſuperiorem.
Sic anima chriſti ex cōiunctione ſui ad
corpus patiens et afflictum tota patie/
batur z affligebatur vt per illā paſſionē
z dolorem illū tota peccatrix anima cu/
raretur. z ſic dolor z paſſio fuit in chriſto
ſm ſupremā partem rationis: q̄ꝫuis in ea
fuerit gaudiū fruitionis. Licet autē hoc
teneatur tanq̄ꝫ verū: difficile tñ eſt ad in/
telligendū qualiter in anima xpi ſm ean
dem potentiā z ſm eundē ſtatū potentie
fuerit dolor z gaudiū: nec dolor ſuperueni
ens diſcontinuauerit gaudiū imo fuerit
ſimul. Nec iterū qꝺ maius eſt dolor inte
ſus valde fecerit gaudiū minꝰ eſſe ꝑfectū
Ad hec aūt intelligēda tria oportet ſup
ponere que ſunt vera z probabilia vide
licet. ¶ Prima ſuppoſitio ꝙ gaudiū frui/
tionis z dolor paſſionis nō ſunt affectio/
nes contrarie: quia nō ſunt reſpectu eidē
nec oīno eodem mō inſunt eidē ſed vnum
ineſt per ſe: alterū per accidens: quia gau
diū ineſt ꝓpť cōiunctionē gratuitā ipſiꝰ
cū deitate: ſed dolor ꝓpter cōiunctionē
naturalez ipſius cū carne: z quia ſunt af
fectiones non cōtrarie: poſſunt in anima
eſſe ſm eandem partem. ¶ Secūda ſup/
poſitio eſt ꝙ non tm̄ huiuſmodi dolor et
gaudium non ſunt contraria: ſed vnū eſt
materiale reſpectu alterius. Et capiť ibi
materiale ꝓ materia circa quā z iō ſimul
eidem ineſſe potuerunt ſicut in vero peni
tente videmus ꝙ ſimul dolet et gaudet.
Sic et anima xpi ſm naturam corporis
patienti cōpatiebatur: tamen de illa paſ
ſione z compaſſione letabatur. ¶ Tertia
ſuppoſitio eſt ꝙ xpus ſimul erat viator et

comprehenſor ita ꝙ viatoris cognitio nõ impediebat cõprehenſoris cognitionem nec affectio affectionẽ: ⁊ illud fuit in xp̄o ſingulare. Propter officium mediatoris quo debebat experiri ⁊ diuina et humana. quia naturalr hõ poteſt eẽ in aliquo homine. Unde ſicut ſimul ⁊ ſemel poterat pfecte cõuerti ad deum ⁊ conuerti ad nos ſcʒ cõpatiendo nobis: id eſt peccatis noſtris: ita ꝙ vna illarum cõuerſionum alteram non impediebat nec retardabat ſic potuit ſm eandem partẽ anime ſimul ⁊ ſemel gaudere in deo et cõpati corpori ſuo. Ita ꝙ nec dolor a gaudio nec gaudium a dolore pateret aliquã diminutionem ſiue remiſſionẽ. Cõcedendũ eſt ergo chriſtuʒ ſm ſuperiorẽ portionẽ rationis doluiſſe in paſſione inceptum tamẽ illa ratio cõſideratur per modũ nature. Et nõ ſolum per modum nature ſed per modũ rationis: vt ſupra.

Sexto querit. In qua parte anime fuerit dolor intẽſior. Utrũ in parte rationali aut in parte ſenſibili. ¶ Anima intellectiua qñ eſt cõiũcta corpori habet tres partes nõ integrales ſed ꝓtuales ſcʒ vegetatiuã: ſenſitiuã: ⁊ iſta ẽ capax doloris ⁊ intellectiuã: ⁊ iſta habet duas preciſe potentias intellectũ ſcilicet ⁊ voluntatatẽ. ¶ Reſpõdeo ad predictorũ intelligentiã eſt notandũ ꝙ in chriſto duplex dolor fuit ſm ꝙ dicunt ſancti: videlicet dolor paſſionis ⁊ dolor cõpaſſionis: et vterqꝫ dolor fuit intenſus et acerbus. Multuʒ enim in ſe doluit ⁊ multũ nobis cõdoluit ⁊ vterqꝫ iſtorũ dolorũ in ſenſualitate fuit ⁊ in ratiõe: ſed ordine ꝑmutato. Nam paſſionis dolor et carnis primo attingebat animã ſm ſenſualitatem: ⁊ deinde ſm alias vires. Dolor vero cõpaſſionis ꝓmo erat in rõne et ex ratione redũdabat in ſenſualitatẽ. Sicut enim ratione noſtra dolente pro peccatis noſtris gemit ſenſualitas ⁊ lachrymatur: ſic ⁊ xp̄s: qꝛ multũ ꝓ pecatis noſtris doluit ⁊ fleuit. Cũ ḡ cõparamꝰ dolorẽ ſenſualitatis ad dolorẽ rationis: hoc poteſt eſſe duplici genere. Et ſi quidẽ intelligatur de dolore paſſionis cum ille primo ſenſualitatẽ attingeret: concedendũ eſt animã xp̄i ſm parteʒ ſenſualẽ magis doluiſſe: ſicut oſtendũt rationes ad ꝓmã parteʒ inducte. Si vero intelligatur de dolore compaſſionis quo interiꝰ affligebat̃ propter petã nr̃a cũ ortũ ⁊ originem haberet in ratione cõcedẽdũ eſt ipm magis rationẽ doluiſſe ſicut oſtẽdunt rationes ad ſequentẽ partem adducte. Et ſic patet reſponſio ad queſtionẽ ꝓpoſitã. Patet etiã reſponſio ad obiecta. Membra enim huius queſtionis habent ſe ſicut excedentia ⁊ exceſſa. Si quis querat vlterius cuʒ ratio et ſenſualitas ſm duo genera doloris mutuo ſe excedant ꝗs eorum fuerit intenſior in xp̄o. vtruʒ videlʒ dolor paſſionis vel cõpaſſionis. Reſponderi poteſt ꝙ dolor cõpaſſionis fuit intẽſior quaſi incõparabiliter. Et ratio huius eſt: quia ꝗuis magna cauſa eſſet dolendi in ſenſualitate propter inhonorationẽ dei ⁊ ſeparationem ipſius anime a carne: magna etiam eẽt diſpoſitio ad dolendum propter optimã complexionem. In dolore tamen compaſſionis amplior erat ratio dolendi propter dilectionis nimietatem. Secũdũ em̃ ꝙ dilectio maior eſt ſm hoc ſunt plage compaſſionis maiores. Unde multoplus compaſſio chriſti exceſſit aliorum cõpaſſiones ꝙ̃ paſſio paſſiones: ſicut fuit in eo maior excellentia dilectionis ꝙ̃ paſſionis reſpectu aliorum licet in vtroqꝫ multum excederet. Et ille dolor ꝙ fuerit itenſior colligitur ex duplici ſigno. Unuʒ eſt ꝙ maluit animam ſuã a corpore ſeparari ꝙ̃ ꝙ nos eſſemus a deo ſeparati. Aliud vero ſignuʒ eſt ꝙ fleuit pro peccatis noſtris ſed non fleuit pro penis corporis ſui: ſicut Bernardus dicit. Planctus autem ſignum eſt amaritudinis ⁊ doloris. Et ideo hoc eleganter exprimit cancellarius Philip

pus in quadam proſula valde notabili et deuota. Ait enim ſic. Homo vide qd pro te patior: ad te clamo: qui pro te morior: vide penas quibꝰ afficior: vide clauos quibus confodior cum ſit tantꝰ dolor exterior: interior tamen planctus eſt grauior tam ingratum dum te experior. Dolor compaſſionis eſt ille dolor quo ꝑ voluntatem condolebat nobis.

¶ Diſtinctio decimaſeptima.

c Irca diſtinctionem decimāſeptimam queritur. Utruꝫ in chriſto fuerit voluntatuꝫ pluralitas.

¶ Voluntas eſt appetitus liber: Appetitus ē loco generis: liber loco differētie. ¶ Voluntas capitur dupliciter. Uno modo communiter ⁊ large: et ſic capitur pro quacunqꝫ potentia appetitiua correſpondenti alicui potentie apprehenſiue vel cognitiue ſiue talis potētia ſit intellectualis: ſeu rationalis: vel ſenſitiua ſiue creata ſiue increata. Et ſic ī chriſto adminus ponende ſunt tres voluntates ſcilicet diuina: humana: ſenſitiua: capiendo large pro appetitu ſenſitiuo: et ſm ꝙ ſunt decem appetitus ſenſitiui: ſic poſſunt pōi large decem voluntates abuſiue tamen capitur ⁊ improprie. Et ſic nō capitur in queſtiōe. Alio modo capitur voluntas ſtricte et proprie: et ſic capitur pro appetitu rationali ſeu libero: vel intellectuali correſpondēti ipſi potentie intellectiue ſm quam aliquid volumus vł nolumus: et ſic capitur ibi voluntas: et ſic voluntas non eſt in brutis. Et ſic nō fuerunt plures volūtates in xpō. ¶ Secunda diſtinctio. Voluntas poteſt capi tripliciter: ſcꝫ ratiōalis. Primo modo capitur pro illa potētia rationali correſpōdente alicui intellectui ipſi potētie intellectiue. Et ſic eſt eadem cum anima: et ſic capitur in queſtione pro primis actibus. ¶ Secundo modo capitur pro actu voluntatis ſupple pro actu primo: et ſic nō eſt aliud ꝙ̄ actus voluntatis et nihil eſt ita in poteſtate voluntatis pro actu primo ſicut ipſa volūtas pro actu ſecundo ſiue velle. Hec Auguſtinꝰ: Et ſic nullus pōt ſe excuſare de diligēdis inimicis vel de dimittendis peccatis. ¶ Tertio poteſt capi in chriſto determiate vbi ponit tres partes imaginis ſcilicet memoriam: intelligentiā: ⁊ voluntatem: que voluntas eſt ipſa potentia vt eſt actualiter volens: vel vt ſubeſt ipſi actuali volitioni: ſicut de intelligentia et memoria. Et ſic voluntas ibi accipitur ꝓ potentia voluntatis et pro amore ab ipſo procedente. Et ſic capitur nō tm̄ pro actu primo ſed etiam pro actu ſecundo. ¶ Reſpondeo dicendum ꝙ cum ſint in chriſto plures nature intellectuales videlicet diuina et humana: neceſſe eſt ī chriſto plures eē voluntates. ¶ Triplex eſt natura intellectualis ſcꝫ ſuprema et diuina. alia eſt media ⁊ angelica: alia eſt infima ⁊ humana. Sicut enim in vna natura corporali nobili puta igni: iſta duo ſe concomitantur videlicet lux et calor. Sic in natura ſpirituali perfecta neceſſe eſt duo reperiri: his duobus correſpondentia: videlicet cognitionem et affectionem. Lux correſpondet intellectui ſiue cognitioni: calor affectioni. Sed cognitio eſt actus rationis: ⁊ affectio eſt actꝰ volūtatis. Cum ergo ī chriſto ſint plures nature ſpirituales: neceſſarium eſt in chriſto ponere plures intellectꝰ ⁊ plures voluntates: ⁊ hoc manifeſtat magiſter in lr̄a per multimodas ſanctorum auctoritates. Uñ concedende ſunt rōnes hoc probantes.

Secundo querit̄. de voluntatū numero et ſufficientia. Voluntas duplex eſt. Quedā naturał ⁊ q̄dam deliberatiua. Volūtas deliberatiua eſt ipā potentia rōnalis volitiua inquātum eſt domina ſuorum actuum: que ſcilicet ſm ꝙ libere elicit actum volendi vel nolendi: amandi vel odiendi: ⁊ penes iſtam

reſidet peccatum vel meritum vel demeritum. Unde Bernardus. Tolle voluntatem ⁊ infernus non erit. ¶ Voluntas naturalis capitur trib⁹ modis. Primo modo pro inclinatione naturali ſiue appetitu naturali quo ipſa volũtas inclinatur ad ſuam propriam perfectionẽ: q2 quelibet res inclinatur ad ſuam pfectionem. Et ſm iſtam inclinationẽ volũtas noſtra tẽdit in deum tanq̃ ad perfectiſſimũ ſuum: ⁊ etiam ſm iſtã omnes appetunt eſſe beati: id eſt inclinant̃ ad beatitudinem naturaliter. Ideo licet peccata noſtra prohibeant nos aſcẽdere cũ chriſto: tamẽ oẽs appetunt beatitudinem naturaliter. Secundo modo volũtas naturalis capitur pro ipſa potentia volitiua vt etiam eſt libera ⁊ exiſtens in puris naturalibus: ⁊ vt diſtincta contra ſeipſam autem informata donis gratuitis. Et iſto modo parui pueri dicitur volũtas naturalis. Iſto modo etiam voluntas peccatorũ tam viatorꝝ q̃ damnatorum ⁊ ipſoꝝ demonuꝫ dicit̃ naturalis: q2 ſpoliata donis gratuitis: id ẽ carẽs charitate dicitur naturalis: ſed ſupnaturalis in ꝯtrum habet charitatem vel dona gratuita dicitur. Tertio dicitur voluntas naturalis prout elicit etiã libere aliquẽ actum conformẽ inclinationi naturali. Unde in voluntate noſtra ſunt due affectiones: ſcꝫ iuſticie ⁊ cõmodi. Prima tendit ad honeſta. Scđa tendit ſemper ad cõmoda. Reſponſio patet in textu.

¶ Voluntas pietatis in chriſto dicit̃ per cõparationem in malo alieno: id eſt ĩ dolore appetitus ſenſitiui ſuſpirabat. Voluntas carnis per paſſionem in malo ꝓprio murmurabat: id eſt ꝯtrũ ex ſe erat paſſionem refugiebat. ¶ Unde murmurare capitur dupliciter. Uno modo proprie: ⁊ ſic nihil aliud eſt q̃ aliquod bonũ factum loqui male detrahendo illi q̃ fecit illud bonum vt qñ aliquis punit⁹ iuſte: murmurat cõtra prelatũ. Si autem aliquis dicat veritatẽ vl' loquitur de aliquo qui male facit non eſt murmuratio. Alio modo capitur large: et ſic nihil aliud eſt q̃ ab obiecto diſconuenienti ⁊ corruptiuo vel offenſiuo declinare ſeu tale ꝯtrũ in ſe eſt refugere: ⁊ ſic capitur hic. ¶ Queritur de illarum voluntatũ conformitate ⁊ concordia ſcilicet.

Tertio querit̃. Utrum

tres voluntates que fuerũt in xp̃o ſcꝫ diuina ⁊ humana rationalis ⁊ intellectiua et voluntas ſenſualitatis ⁊ appetit⁹ ſenſitiuus qui conſequitur imaginatiuã ſm magiſtrũ ſententiaꝝ fuerunt omnino conformes vel repugnantes. Et eſt duplex regula: ſcꝫ externa ⁊ interna. Interna eſt ⁊ cauſa ⁊ ratio rationis: quia recta ratio dictat vt bona fiant propter deuꝫ quod iuſtũ eſt iuſte exequens: id eſt ſm virtutẽ prouidentie. Externa eſt principium et eſt voluntas diuina: quia neceſſe eſt ſi volumus ſaluari q̃ conformemus voluntatem noſtram voluntati diuine ⁊ tũc opera noſtra ſunt recta ſi cõformem⁹ ea ad ipſam. Unde nihil aliud eſt q̃ cõformitas voluntatis noſtre: ad voluntateꝫ increatam preceptiuam. Et dicitur externa: id eſt extra nos: et iſta cõformitas eſt quadruplex: quia quedam eſt ſm cauſaꝫ naturalem que eſt quando voluntates iſte conformantur in vno volito obiecto id eſt quando ambe voluntates idẽ volunt: et iſto modo volũtas rationalis humana chriſti ⁊ voluntas diuina fuerunt conformes: quia vna ſententiã dictauit ⁊ alia ſententiã acceptauit: et ideo in volito erant cõformes fact⁹ eſt obediens ⁊c̃. ¶ Alia ẽ ꝯformitas penes cauſaꝫ efficientem: ⁊ tũc illa conformitas eſt qñ ille due voluntates ſic ſunt conformes q̃ voluntas creata vult illud qđ voluntas diuina vult ipſam velle: licet non velit volitum: vt deus vult q̃ pater meus vel frater moriatur ⁊ ego nolo. Et ſic voluntates noſtre non ſunt conformes in volito ⁊ etiaꝫ poſſumus hoc velle ex charitatẽ

quia compatior illi nec pecco. Volūtas humana non tenetur ſe conformare in omni volito volūtati diuine: vnde quando aliquis moritur in peccato mortali deus vult eum damnari ⁊ efficaciter vult ⁊ tamen ille nō tenetur velle. Tenemur tamen voluntatem noſtram conformare voluntati diuine in omni voluntate ſua preceptiua vel inhibitiua: vt ſi diceret: volo qđ tu velis. Alia eſt ꝯformitas ſm cauſam finalem. Et eſt illa qua voluntas creata conformat ſe voluntati diuine referendo omnia in deum. Alia eſt cōformitas ſm cauſam formalem. Et eſt illa qua voluntas creata conformatur voluntati diuine faciendo aliquid ex charitate vtputa deus creauit creaturas ad noſtram vtilitatem ex charitate. Et tandem fecit hominem ſeipſum propter hominem. Et quando deus punit homines immittendo tribulationes: fames: peſtilentias: quaſi ipſum cogimꝰ per penitentiam: dum benefacimus: quia ſi nō eſſent peccata ſic faceret nos tranſire per bona temporalia vt non amitteremus eterna quia non letatur in perditione viuentiū. Et hoc facit quia nō poteſt diligere peccatum: quia ſi diligeret iam peccaret qđ eſt impoſſibile: quando ergo voluntas creata facit aliquid ex charitate tūc cōformatur in hoc volūtati diuine. ¶ Reſpondeo ad predictoꝝ intelligentiam dicendum ꝙ conformitas voluntatis ſcilicet create ad voluntatem increatam in duobus conſiſtit videlicet in volito et in ratione volendi. Cōformitatem dico in volito: quādo diuerſe voluntates vnum ⁊ idem volunt. Cōformitas aūt in ratione volendi: eſt quando idem eodem modo volunt ſm cauſam formalē vel altera earum vult illud eodem modo quo ſuperior increata vult eam velle ⁊ hoc eſt ſm cauſam efficientē. Auguſtinus: filius nō vult pia voluntate qđ deus vult ſimpliciter: nec in hoc peccat quia non tenet̄ ſe in hoc cōformare deo: quia hoc nō precepit. Sed ſi preciperet me velle mortē fratris vel alicuius iam tenerer ex precepto conformare me ſibi. Cum ergo ad perfectam conformitatem iſta duo concurrāt ſcilicet in ratione volēdi ⁊ in volito. Alterum eorum eſt de neceſſitate: conformitas videlicȝ in modo: id eſt in ratione volendi. Alterū vero aliquādo eſt de neceſſitate videlicet in p̄ceptis diuinis in quibus hō debet obedire ⁊ velle ſicut deus: vt deus vult ꝙ homo non fornicetur nec occidat nec faciat cōtra precepta dei ⁊c̄. Aliquando de cōgruitate vt acceptare infirmitates gratulanti animo tenemur patientiam habere nec contra deum per impatientiam murmurare qđ eſſet peccare. Aliquando vero preter neceſſitatē ⁊ congruitatem eſt conformitas in volito: ſicut deus vult ꝙ amicus meus moriatur ⁊ ego volo ex quo deus vult ⁊ hoc eſt preter neceſſitatem et congruitatem: quia deus non vult me hoc velle immo oppoſitum ⁊ hec eſt vitioſa conformitas. Conformitas aſſimilationis eſt conformitas in volito. Conformitas ſubiectionis eſt cōformitas in ratione volēdi vt ſi aliquis preciperet alicui ſubdito vt ablueret ſcutellas et ille acceptaret: tamen ipſe p̄latus nollet hoc facere: ibi eſſet conformitas ſubiectionis et non conformitas aſſimilationis in volito: poſſibile eſt enim ꝙ voluntates ſint conformes ita ꝙ vna ſubſit alteri et tamen nō volunt idē quia voluntas ſuperior non vult inferiorem velle quod ipſa vult: ſed magis velle contrariū: quoniam ergo conformitas in ratione volendi fuit in omnibꝰ voluntatibꝰ chriſti: quia ſic volebat ſenſualitas ſicut volebat ratio eam velle: ſic volebat ratio chriſti etiam ſicut diuina voluntas vōlebat ipſam velle. Ideo concedendum eſt ꝙ in chriſto fuit voluntatuȝ cōcordia ⁊ cōſonantia: ꝗuis ex parte voluntatis nō eſſet identitas: qꝛ vnaqueqȝ pars ſiue voluntas quod ſuum erat volebat. Et hoc eſt qđ dicit magiſter. hugo.

ſm diuinam voluntatem quod iuſtum
erat voluit ſm voluntatem rationis iu/
ſticie conſenſit ⁊ iuſticiam approbauit:
ſm autē voluntatē pietatis ſine odio in/
time cōdoluit miſerie:quemadmodū ſm
voluntatem carnis iuſticiam nō accuſa/
bat:ſed penā recuſabat. Unaqueqꝫ vo/
luntas quod ſuū erat operabat̄:⁊ qđ ad
ſe pertinebat ſequebat̄.voluntas diuina
iuſticiā approbauit.voluntas rationalis
obedientiam voluntas pietatis volebat
miſericordiam:voluntas carnis naturā:
necꝫ altera alteri contraria erat. Sicut
eñ deitatis intererat nō deſerere iuſticiā
ſic carnis intererat naturā ſeruare ⁊ pie/
tatis alienā miſeriā nō iuuare. Juſtū eñ
erat carni ꝙ paſſionē ſuam noluit:quia
hoc erat ſm naturam. Et iuſtū erat deo
ꝙ paſſionē eius voluit quia hoc erat ſm
iuſticiā. Et ſic patet ꝙ licet diuerſa eēnt
volita volūtatis:tamē in chriſto habue/
runt conſonantiā. ¶ Uidetur ꝙ iſte vo/
luntates ſint repugnantes ex ipſa domi/
nica oratione qua dicebat non ſicut ego
volo:ſed ſicut tu vis:ergo aliud volebat
chriſtus ſm ꝙ homo:⁊ oppoſitum ſm ꝙ
deus:ergo voluntas humana nō erat cō/
formis diuine. ¶ Reſpondendū ꝙ cōfor
mitas voluntatis ad voluntatē dupli/
citer attenditur. Aut ſm aſſimilationem.
Aut ſm ſubiectionē:dn̄s autē a ſenſuali/
tatis voluntate nō requirebat conformi
tatem aſſimilationis vt idē vellet quod
ipſe vellet:ſed cōformitatē ſubiectionis
vt id vellet qđ deus ordinauit eū velle:⁊
dn̄s in p̄dicta oratione ⁊ locutione tollit
cōformitatē aſſimilationis cum dicit:nō
ſicut ego volo:⁊ ponit conformitatē ſub
iectionis in hoc ꝙ oſtendit ſe velle diuine
voluntati ſubeſſe. Unde in predicto ver
bo inſinuatur. Duplex voluntas in xp̄o:
vna ſcꝫ rationis que erat ſimilis ⁊ ſic ſub
iecta diuine voluntati. Altera vero ſen/
ſualitatis quā ratio ſubijciebat volunta
ti diuine:licet ipſa ſenſualitas contrariū
appeteret ⁊ ita cꝫuis non erat ſimilis erat
tamen ſubiecta ac per hoc nō erat ꝫria.
Jtē chriſtꝰ flebat de deſtructione hieru/
ſalem:ergo volebat hieruſalē nō deſtrui:
et ſm diuinam iuſticiam volebat ipſam
deſtrui:ergo voluntas humana aduerſa
batur diuine. Dicendum ꝙ ſicut Hugo
dicit ꝙ illa erat voluntas pietatis ⁊ ideo
flebat quia miſericordiā diligebat ⁊ quia
deus ſic eam velle volebat ideo diuine
voluntati repugnabat:erat eñ ibi con/
formitas in ratione volendi cꝫuis nō eſſet
in volito. Qꝛ eñ ſic vellet hoc habebat
a deo:⁊ deus volebat eum ſic velle.

Queritur quarto. vtrū

decuerit chriſtum orare.i.cōgruū fuerit.
¶ Oratio eſt triplex quedā logica alia
rethorica ⁊ theologica. Prima eſt vox cō
plexa ſignificatiua ad placitum. Retho
rica dicitur quelibet propoſitio diſſuaſi/
ua vel perſuaſiua que p̄ſuadetur ab ali/
quo rethore. Alia eſt theologica. Et eſt
quidam ſapor mentis in deum termina/
tus. Et ſic diffinitur a doctoribus. Eſt
affectus mentis pius:in deum directus:
Jn iſta deſcriptione quattuor ponuntur
particule. Primo ponitur affectus non
autem ſimpliciter ſed pius affectus. Uñ
affectus poteſt capi duobꝰ modis. Uno
modo pro potentia appetitiua ⁊ ſic eſt ip
ſa volūtas:⁊ ſic nō capitur hic. Alio mo/
do pro actu affectandi ſiue pro actu affe/
ctionis:⁊ ſic capitur ibi. Et per hoc di/
ſtinguit̄ ab intellectu. Licet oratio pro/
prie capta que eſt a voluntate libera vt
libera eſt:neceſſario p̄requirat cognitio/
nem intellectus tamen formaliter nō eſt
talis actio:ſed eſt affectio. Pius a pieta/
te. Pietas autē capit̄ ibi pro cultu diui/
no completo ſpe fide ⁊ charitate. ¶ Pri/
ma ꝓpoſitio:nulla oratio eſt ꝓprie ora/
tio niſi fulciat̄ fide ſpe ⁊ charitate. Ora/
tio eñ ē qđā auis pulcherrima emiſſa ab
arca noe eccleſie:et qn̄ eſt bene ordinata
retulit ramum oliue virentem vnde due
ſunt ale ſcꝫ fides ⁊ ſpes ⁊ ſine hijs nō po/

eſt volare: charitas autem eſt vita ora-
tionis q2 mortua ſine ipſa eſt: etiã ordina
ta pulcherrima plumis ſcʒ humilis ꝛ ſub
dita reuerens ꝛ deuota. Unde latria eſt
cultus ſoli deo debitus. vide. ſ. in di. ix.
quõ dr pietas in theoſebia ꝛc̃. ¶ Scḋs p
poſitio pagani ꝛ infideles nõ poſſunt ora
re quãdiu ſunt tales: quia oratio eſt pie-
tas complectens cultum diuinũ totum:
id eſt fidem ſpem ꝛ charitatem. ¶ Seq-
tur correlarium. Licet idolatre colendo
idola petant multa a diis ſuis: tñ nõ orãt
quia oratio eſt affectus pius ꝛ oportet ꝙ
ſit charitate formatus. Tertiũ correla-
rium. Judei licet multa petant a deo per
manentes in perfidia ſua nõ poſſunt ora
re: quia nõ poſſunt habere affectum piũ.
¶ Tertium correlariũ. Demones ꝛ dã-
nati non poſſunt orare: quia licet habeãt
fidem ꝛ ſpem non tamen formatam non
tamen timent timore ſeruili ſed horribi-
li. ¶ Quartum viatores oẽs in eccleſia
xpi exiſtentes: ꝙ diu in peccato mortali:
non orant ꝑprie loquẽdo: patet quia nõ
pie orant quia pietas complectitur ſpem
fidem ꝛ charitatem: quia ſunt ſicut ligna
arida ꝛ ſicca nõ animata. Unde differen
tia eſt inter petere ꝛ orare bene tales poſ-
ſunt petere ſed nõ orare: quia omnis qui
orat petit ꝛ nõ econuerſo. ¶ Unde peri-
culoſum eſt accipere elemoſynas ꝛ bona
ad orandum vt faciũt religioſi ꝛ ſacerdo
tes mali: quia ſunt fures ꝛ latrones quia
miſſe eoꝝ ꝛ orationes nihil valent ꝙ̃tum
ad opus operantis ſiue ad meritũ perſo-
nale: ideo videant ſibi: ꝛ etiam illi qui fa
ciunt eos celebrare q2 melius facerent ſi
latrare facerent vnũ canem ꝙ facere eos
celebrare ꝙ̃tum ad meritum perſonale
dico. Si vis alit̃ dicere poſſes ꝙ duplex
eſt oratio quedam informis ꝛ iſta eſt ſine
charitate. Alia ẽ formata charitate. Et
ꝙ̃diu homo eſt in peccato non põt orare
¶ Quintum correlariũ. Juſti ꝛ bene di-
rigentes affectum ſuũ pium in deuʒ pro
prie orant vt ſupra patet. O ĩneo ſancti

ꝛ ipſe chriſtus propriiſſime et ſine inter-
miſſione pro nobis orãt. ¶ Ad hoc ꝙ ali
qua oratio ſit exaudibilis a deo oportet
ꝙ habeat ad minus quinq; conditiões.
Primo ꝙ fiat diſcrete. Ideo mater filio-
rum zebedei petẽs ꝙ vnꝰ ſederet ad dex-
teram ꝛc̃. non fuit exaudita quia erat in-
diſcreta. Uel ſi quis malediceret aliquẽ.
Secundo ꝙ fiat pie: id eſt ad ſalutem:
quia omnia que petimus: petere debemꝰ
pro ſalute noſtra eterna: ideo paulus nõ
fuit exauditus. Et multi petunt multa
qui non exaudiuntur: quia non pie: id eſt
ad ſalutem petũt. Tertio oportet ꝙ fiat
perſeueranter: ꝛ iſta perſeuerantia debet
intelligi maxime ſine interruptione pec-
cati. Quarto oportet ꝙ fiat iuſte: id eſt
ex gratia et charitate. Quinto oportet
ꝙ fiat pro propria ſalute: quia aliquãdo
perſona pro qua oratur eſt indigna et in
peccatis ꝛ quãdocunq; aliquis petit cuʒ
iſtis cõditionibus: indubitanter accipit
licet ita cito non accipiat tamen accipit.
¶ Reſpondeo abſq; dubio decens ꝛ con-
gruũ fuit chriſtum orare in diebꝰ carnis
ſue: id eſt paſſibilitatis. Et hoc quattu-
or de cauſis. Primo propter meritũ quia
ſua petitione merebatur nobis ꝗ minus
idonei eramꝰ ad ſuſceptionẽ beneficiorũ
dei. Non eñ orabat pro ſe niſi cõditiona
liter in orto: ſʒ pro nobis feruenter et hu-
milime ſanctã trinitatẽ orabat ꝛ ex totis
viſceribus humaniſſime et frequẽtiſſime:
cum lachrymis ꝛ ſuſpiriis. Secũdo ora-
uit ꝑpter exemplum vt ſcʒ diſcipulos ſu-
os ꝛ per cõſequẽs alios inuitaret ad ora-
tionis ſtudium: in cuius exercitio maxi-
me ſuperatur aduerſarius propter quod
dicit dñs diſcipul' ſuis Mat. xxvi. Uigi-
late ꝛ orate. Tertio orauit propter veri-
tatis argumẽtum vt oſtẽderet ſe eſſe ve-
rum hominẽ ꝛ vere a deo miſſum: ꝑpter
ꝙ dr Johan. xi. Grãs tibi ago q2 tu me
miſiſti. Quarto orauit ꝑpt̃ offm q2 xp̃s
habebat dignitatẽ ſacerdotis ꝛ pontifi-
cis. Unde ſicut ad ipſius officium perti-

nebat ſacrificiū offerre pro peccatis: ita pro peccatoribꝰ exorare. vnde ad Hebr. vij. Talis decebat vt eſſet nobis pōtifex imaculatus: ſegregatus ⁊ excelſior celis factus: hijs ergo de cauſis congruū fuit ⁊ decens vſum orationis in xp̄o reperiri. Concedende ſunt ergo rationes hoc probantes. ¶ Oratio ꝓprie loquendo non collocatur in parte ſenſitiua: ideo ponitˀ tertia particula in diffinitione orationis ſcꝫ mentis. Dicitur aūt mens ab imineo eo. qꝛ oratio ē ſubiectiue in mēte. Quarta particula: in deum directus: ad denotandum obiectum rationis. ¶ Pro dictorum clariori enodatione tres pono ſuppoſitiones. Prima ſuppoſitio nullus hō proprie pōt orare alium hoīem vt ex iſta particula pꝫ. Secūda nullus hō pōt orare angelos nec beatos nec virginē glorioſam vt pꝫ. Tertia licet nullus hō poſſit orare ſāctos: pōt tñ licite rogare ⁊ petere ab eis aliquid tñ ſancti orant ꝯtinue deū ꝓ nobis. ¶ Nota ꝙ cum deus diſponit vel vult aliud facere nō diſponit in oēm euentum: ſed preſuppoſitis antecedentibus que ſunt bona opera ſicut diſponit nos ſaluare: ſi tamen velimus per bona merita ſalutem acquirere.

Querit quīto. Utrum

xp̄s in omni oratione ſua fuerit exauditꝰ. ¶ Rñdeo oratio eſt triplex ſm ꝙ eſt voluntas triplex in xp̄o quedā eſt rationalis creata. Alia pietatis que condeſcendit appetitui ſenſitiuo. Alia ſenſualitatis. ¶ Oratio eſt petitio ꝓcedens ex voluntate ⁊ deſiderio ſm ꝙ volūtas humana fuit in xp̄o ſm triplicem differentiam ſic ⁊ oratio. Nam quedā oratio fuit exprimens ſiue ꝓcedens a voluntate rationis q̄dam ex voluntate pietatis quedam a volūtate carnis. Oratio ꝓcedens a voluntate rationis ꝓcedebat a volūtate q̄ quidē requirebat exaudiri ⁊ talis oratio in oībus eſt exaudita. Proptˀ hoc ꝙ iſta voluntas erat per oīa cōformis voluntati diuine: tum quia a deo petebat digne et ſancte ꝙ in oībus erat exauditꝰ ꝓ ſua reuerentia ⁊ dignitate. Oratio ꝓcedens a voluntate pietatis ⁊ voluntate carnis nō fuit in xp̄o exaudita per oīa tū qꝛ hac voluntate nō conformabatˀ deo in omni volito ſicut habitum eſt prius: tū etiam quia illa petitio plus ordinabatˀ ad noſtram inſtructionē q̄ ad diuinā. Magis enī petebat hac voluntate vt nos erudiret q̄ vt deū ad ſuam petitionē inclinaret. Concedendum ergo eſt ꝙ xp̄s exauditus fuit in omni petitiōe q̄ petijt vt exaudiretur hoc eſt in oī eo qđ petijt volūtate rōnis ſiue rōne abſoluta.

Sexto queritur. Utruꝫ

illa oratio qua orauit in paſſione vt calix transferretˀ a ſe fuit a rōne an a ſenſualitate. ¶ Notandum ꝙ ly calix hic non capitur ꝓ vaſe argenteo: vel aureo vel calibeo ſꝫ pro paſſione. Calix enī eſt idē qđ paſſio in ꝓpoſito ⁊ ſic oēs martyres calicem dñi biberunt: ⁊ ſic capiebat xp̄us ibi calicem. qñ dixit: calicem quidē meuꝫ bibetis. ¶ Rñdeo ꝙ de predicta orōne eſt loqui dupl'r. Aut q̄tum ad materiā vel q̄tū ad formā. Materia cuiuſlibet orationis eſt id qđ petitˀ ab aliq̄. Forma aūt orationis ē diſcretio petētis ⁊ modus petendi. Ut aliquis habens tentatiōes rogat auferri ſibi illos ſtimulos hec eſt materia: tñ qñ dicit ꝯditer ſi ſit bñplacitū ſuum: vl' ſi ſit expediēs ſaluti ſue: ⁊ hec eſt forma orōnis. Si loquamur de ipſa oratione xp̄i q̄tū ad materiā fuit a ſenſualitate tm̄: qꝛ ſenſualitas hoc petebat et affectabat ſcꝫ nō mori. Si aūt loquamur q̄tū ad formā ſic cū forma petitionis reſpiciat diſcretionē ꝓponentis ⁊ talis modus ꝓponendi ſit a diſcretione rōnis concedendū eſt ꝙ talis oratio fuerit volūtatis rōnalis. Ad q̄ōnem ꝓpoſitā ergo eſt dicendum ꝙ nō eſt ſimpliciter concedendum ꝙ talis oratio fuerit ſimpliciter rationis vel ſimpliciter ſenſualitatis. Sed

quodãmodo ipſius ſenſualitatis q̃tum ad materiã: ſed rationis q̃tum ad formã ſenſualitatis vt mouẽtis: ſed rationis vt ꝓponentis: ſenſualitatis vt pro quo: ſed rationis vt a quo. Unde bene ꝛ recte dicitur ꝙ ratio fuerit aduocatrix ſenſualitatis quia appetitus ſenſualitatis neſcit orare. ¶ Sed tũc reſtat queſtio. Cũ ratio ſciret ſenſualitatem in hac petitione nec exaudiendã nec dignã exaudiri vtpote quia petebat contrariũ dei propoſiti: quomodo hanc petitionẽ ꝓpoſuit: ꝛ pro ea allegauit. ¶ Dicendum ꝙ ad hoc fuit triplex ratio nec tamẽ xp̃s abſolute volebat exaudiri. Huius tamen ¶ Prima ratio et precipua fuit ad manifeſtationem veritatis nature aſſumpte que natural'r recuſabat paſſionẽ ꝛ in hoc erudiuit fidẽ noſtrã. Secũda vero ad confirmandam noſtram imbecillitatẽ vt nõ diffidamus ſi paſſionũ pericula exhorremus ꝛ in hoc erexit noſtram ſpem. ¶ Tertia vt oſtenderet voluntatẽ noſtrã voluntati diuine eſſe per oĩa ſubijciendã qđ oſtendit in cõditione appoſita. Non ſicut ego volo ſed ſicut tu. Et in hoc ordinauit charitatem in nobis que affectũ noſtrũ diuine voluntati conatur ſubijcere. Unde magis orauit in illa oratione ꝓ nobis q̃ʒ oraret pro ſe. Et attendendũ eſt ꝙ oratio illa in petitione illa ſeruauit formã prudẽtis ꝛ fidelis aduocati: qui deſideriũ ſenſualitatis ꝓpoſuit: ſeruata tamen forma iuris. Dictat eñ ius diuinũ ꝙ omnis appetitꝰ debet eſſe deo ſubiectus.

Circa diſtinctionem decimamoctauã ꝑmo querit'. Utrũ xp̃us meruerit ab inſtanti ſue cõceptionis. Habet' ſupra qđ ſit meritum. Uide in ſecũdo diſt. v. De merito angelorꝫ habes etiã ꝙ triplex eſt meritũ. xxvij. diſt. ij ſcʒ meritũ cõdignũ: congruũ et dignum. ¶ Notandũ ꝙ iſte ꝑpoſitiones a: ab: abs q̃n addunt' alicui termino dicũt ordineʒ vel includendo illum terminum cui adduntur vel excludendo vel incluſiue vel excluſiue vt ab inſtanti cõceptionis põt capi incluſiue: id eſt in ꝑmo inſtanti ſue conceptionis: vel ab inſtanti põt capi excluſiue: id eſt poſt primũ inſtans ſue conceptionis vel poſt primũ inſtans in quo ꝓductus fuit meruit. Unde fuerunt ſex in ꝑmo inſtanti ſcʒ tp̃is cõceptionis ſue. ¶ Primo fuit ibi collectio puriſſimorum ſanguinũ virginis marie ꝛ in inſtanti illo repoſita in loco debito. Secundo fuit organizatio ꝛ formatio ꝑfectiſſima illius corporis ſacratiſſimi. Tertio fuit anime creatio. Quarto fuit vnio anime cũ corpore. Quinto fuit aſſumptio totius humanitatis xp̃i ad verbũ diuinuʒ. Sexto fuit gratificatio quia fuit repleta ſũma gratia. Septimo fuit beatitudo qꝛ habuit claram viſionẽ diuinitatis. Octauo fuit perfectiſſimũ meritũ quo obtulit ſe deo patri. Et fuit ꝑfecta operatio meritoria quia accepit mandatum a patre mori ꝓ humano genere ꝛ in illo inſtanti acceptauit illã obedientiã ꝛ ibi fuit ꝑmo crucifixio ſua volũtaria. Et illud inſtãs vocat' inſtans conceptionis. Ideo in iſta queſtione diuerſificati ſunt doctores ſcʒ ſcotizantes ꝯtra doctores cõmunes ꝛ antiquos: q̃a ꝑmi ſcotiſte tenẽt ꝙ iſta octo fuerũt ſimul facta in eodeʒ inſtanti tp̃is in ꝑdicta conceptione filij dei. Doctor ſeraphicus videtur approbare vtrãq; opinionem: tamen magis videtur declinare ad antiq̃s dicendo ꝙ eſt planior ꝛ cõmunior. Beatꝰ thomas etiã dicit i tertio ꝙ placet ſibi ſcʒ opinio ſcotiſtarũ. ¶ Reſpondeo ad queſtionẽ. Ad ꝑfectionẽ meriti duo cõcurrũt videlicet ipſe actꝰ gratuitus: id eſt gratia ꝛ habitꝰ ipſius id eſt actus. i. vſus vel oꝑatio. Non eñ ſufficit habere gratiã ſed oportet oꝑari. ¶ Primũ dictũ: xp̃s a principio ſue ꝯceptionis meruit q̃tũ ad habitũ gratuitũ qui reddit habentẽ dignũ ꝑmio. i. habuit gratiã ꝛ charitatẽ que eſt radix merendi ꝓprio.

modo q: omni bono ꝛ p̃mio dignum fuit
¶ Scd̃m dictũ declarãs opinionẽ alexã/
dri licet xp̃s meruerit ſtatim poſt princi/
piũ ſue cõceptionis nõ tñ meruit in p̃mo
inſtanti illi⁹ conceptionis. Et rõ iſtoꝛ eſt
q: opatio debet ſequi oꝛdine rp̃is eẽ ſub/
ſtantie. Nã opationes ſunt accidentia et
qualitates ergo opoꝛtebat eſſe ſubſtãtie
p̃cedens operari. ¶ Tertiũ dictum. Si
alicubi inueniat̃ ſcriptũ ab aliquib⁹ do/
ctoꝛibus q̄ xp̃s a principio ſue cõceptio
nis meruerit dicunt verũ eſſe ſm q̄ a di/
cit oꝛdinẽ principiũ extra ſumptũ: id eſt
poſt nõ intra: ꝛ p̱ iſtam diſtinctionẽ decli
nant auctoꝛitates ſcrõꝝ. ¶ Quartũ de/
clarãs opinionẽ ſcotiſtarũ xp̃s in ipſo cõ
ceptionis p̃moꝛdio incluſiue meruit q̄ cũ
ad actũ ꝛ vſum virtutis hoc eſt datũ ei p̱
gratiã perfectiſſimã vt in primo inſtanti
nõ ſolum haberet habitus virtutũ ſed ꝛ
act⁹ ꝛ vſus vnde ſimul incepit eſſe vſum
habere compꝛ̃hẽſoꝛis in anima xp̃i: etiã
in eodẽ inſtanti habuit omnia p̃dicta cũ
actu meriti qui conſiſtit in motu volun/
tatis. Unde Jere. xxxi. Nouũ faciet dñs
ſup̱ terrã mulier circũdabit virũ. Videt̃
ergo q̄ xp̃us fuerit vir ab inſtanti conce/
ptionis ſue ſed conſtat q̄ nõ fuerit q̄tũ
ad etatẽ: ergo fuit vir q̄tũ ad animi vi/
goꝛem ꝛ perfectã operationẽ viri p̱fecti
que cõſiſtit in merendo. Scd̃m q̄ in illo
inſtanti incepit eſſe hõ xp̃us fuit perfecte
beatus et eodẽ inſtãti fuit creata animã
ei⁹ ꝛ infuſa coꝛpoꝛi ꝛ habuit infoꝛmatio/
nem gratie ꝛ etiuit in actũ merẽdi. iſtud
dictũ patet ex p̃cedentibus dictis ꝛc̃.

Secũdo querit̃. Utrũ

xp̃s aliquid meruerit poſt conceptionẽ.
¶ Triplex eſt meritũ ſcꝫ interp̱tatiuum
de cõgruo ꝛ de condigno. Primũ eſt quo
quis meret̃ ſimpl'r abuſiue. De cõdigno
eſt quo quis meret̃ ſimpl'r p̱pꝛie. Meri/
tum de ꝯgruo eſt quo q̄s meret̃ partim
p̱pꝛie ꝛ partim impꝛopꝛie. Meritũ ſim/
pliciter abuſiue (conſtruendo ly ſimpl'r
tum abuſiue) eſt opus de genere bonoꝝ
tamen factũ mala intentione. Talia tñ
opera aliq̃ñ remunerant̃ a deo ex imẽſa
largitate ſicut innuit̃ de nabuchodono/
ſoꝛ vt eſt dare elemoſynã cũ murmure vt
pꝫ in legenda ſancti elemoſynarij. Meri
tum de cõgruo eſt opus bonũ de genere
factũ cũ intẽtione bona ꝛ alijs circũſtan
tijs licet factũ ſit in pctõ moꝛtali. Et de
talib⁹ cõgruo faciẽs diſponit ſe ad grãm
Meritũ de ꝯdigno eſt opus bonũ factũ
ex charitate. Cum ergo querit̃. Utrum
xp̃s meruerit poſt cõceptionẽ nõ querit̃
de pꝛimo nec de ſecundo modo ſed que/
ritur de tertio ¶ Reſpondendũ ergo ad
hoc q̄ tribus modis mereri contingit ex
cõdigno. Uno modo mereri eſt ex inde/
bito facere debitũ ſicut meretur quis in
gratie infuſione ꝛ motu liberi arbitrij: q:
tunc meretur vitam eternam. Secundo
modo mereri eſt de debito facere magis
debitum vt contingit de pꝛofectu in pꝛo
fectum: de virtute in virtutẽ: Tertio mo
do mereri eſt de debito vno modo facere
debitũ alio modo. Alio modo de debito
per habitũ facere debitũ per vſum: et de
debito per vnũ actũ facere debitum per
alium actum eque bonum. Omnib⁹ his
modis chꝛiſtus meruit nobis. Meruit
eñ nobis gratie pꝛomotionem: meruit ꝛ
bonoꝝ operum multiplicationem. Sibi
autẽ nõ meruit niſi tertio modo tñ poſt
conceptionem: ipſe eñ non potuit facere
ſibi de indebito debitum cũ omni bono
eſſet dignus. Sed quod erat debitũ vno
modo fecit debitum pluribus modis: et
ita meruit ſm tertium modum dicen/
di meritum ſolum non pꝛopter imperfe
ctionem a parte meriti: ſed pꝛopter per/
fectionem a parte merentis. ¶ Nota q̄
conſilium ſanctiſſime trinitatis decre/
uit ab eterno nullum nobis impendere
bonum gratie gratiſfacientis ſiue gra/
tiſdare niſi pꝛopter meritum doloꝛiſſime
paſſionis chꝛiſti filij ſui vnigeniti pꝛopt̃
quod meritum dat deus diſponentibus

primo gratiā iuſtificationis ⁊ perſeuerā-
tie ⁊ profectus in bono: meruit etiam no-
bis omnia bona opera ⁊ meritoria q̄ nos
facimus quia illa opera nō erūt deo gra-
ta niſi fundantur ſup meritum paſſionis
xp̄i. Et nota ꝙ chriſtus tantū intenſiue
habuit q̄tum habuit per totam vitā ſuā
⁊ in hora mortis. In illo em̄ inſtanti ob-
tulit ſemetipſum ⁊ ſuam vitam ⁊ omnia
que facturus paſſuruſq; erat ſanctiſſime
trinitati ex intenſiſſima voluntate ⁊ cha-
ritate in qua oblatione tantū meruit q̄-
tum in cruce. Non tamen tantū paſſus
eſt quātum in cruce: quia tunc nō experie-
batur paſſionem nec etiam ipa imagina-
tiue ſic offerebatur paſſio ſicut in orto.
Ideo peſſime ⁊ heretice dicitur a quodā
ꝙ tantū patiebatur in vtero matris quā
tum in cruce. Ideo dicitur in textu non
propter imperfectionem meriti qꝛ primū
meritum chriſti fuit perfectiſſimū propt
perfectionem merentis quia fuit perſo-
na diuina et infinita. Et hoc eſt qd̄ dicit
in littera non profecit chriſtus ſm meri-
tum q̄tum ad virtutē meriti tamen q̄-
tum ad numerū meritoꝝ qꝛ addebat me-
rita meritis plura habuit materia i paſ-
ſione q̄ in conceptione.

Tertio querit. Utrum chriſtus aliquid meruit in paſſione. Paſ
ſio capitur ibi p corruptione ſubiecti in
quo eſt xp̄s non tamen meruit in actibus
meritorijs ſed non tantū in iſtis ſed etiā
in paſſionibus ſibi illatis a iudeis et ſer-
uitoribus pilati ⁊ hoc meruit accipiendo
illas voluntarie non enim paſſus fuit fru
ſtra ſed ex rationabili cauſa: nec paſſus
propter demeritum culpe: ſed propter
amorem veritatis ⁊ iuſticie: videbat enī
principes ſacerdotum ꝙ erant diſtorti a
lege dei per auaritiā ⁊ hypocriſim ⁊ alia.
Et hoc videns xp̄s non tacuit vitia eoꝝ.
Ideo procurauerunt crucifixionē eius.
Et etiam declarauit legem quā illi per-
uertebant. ¶ Notandum ꝙ in paſſione
eſt duo conſiderare. Uidelicet paſſionis
cauſam ⁊ paſſionis ſuſtinentiam. Paſſio-
nis cauſa eſt a violentia agentis proprie
ſed paſſionis ſuſtinentia eſt a voluntate
patientis. Quātum ad primū paſſio nō
eſt meritoria: nec demeritoria quia eſt ab
extra. Iudei tamen ⁊ pylatus ⁊ crucifi-
xores fuerunt remota cauſa paſſiōis xp̄i
⁊ iſti demeruerūt ſm plus ⁊ minꝰ. ¶ No-
ta q̄tum ad ſecūdum poteſt eſſe merito-
ria vel demeritoria. Meritoria autem ſi
quis eam perferat ex volūtate bona. De-
meritoria autē ſi quis eam ſuſtineat im-
patienter ⁊ ex voluntate iniqua. Quan-
do ergo chriſtus paſſionem pertulit non
tantū ex voluntate bona immo etiam ex
voluntate optima quia ſumma niſu ⁊ co-
natu. Hinc eſt ꝙ paſſio eius meritoria
nō ſolum fuit ſicut paſſiones ſanctorum
ſed ſup omnia merita tenuit pncipatum
Nota ꝙ ſi infinita eēnt peccata etiā hor-
ribiliſſima non tamen tantū diſplicerent
deo: q̄tum placuit voluntas chriſti opti-
ma qua cum ſummo niſu ⁊ conatu amo-
ris offerebat deo ſuas ſacratiſſimas paſ-
ſiones ⁊ triſticias ⁊ anguſtias: ideo meri-
tum paſſionis chriſti dicitur fuiſſe ſuffici-
ens ad delendum oīa peccata: tū q̄tum
ad efficatiā ſolum delet peccata eoꝝ qui
ſe diſponūt vel electoꝝ finaliter. Et hoc
ſiue in inſtanti ſue conceptionis in quo
etiam obtulit trinitati ſanctiſſime ſuam
paſſionē futurā in quo meruit tm̄ q̄tum
in paſſionis hora ⁊ hoc intenſiue q̄uis in
paſſione magis meruerit extenſiue.

Quarto querit. Utrū xp̄s ſibi meruit dei fruitionē ſiue p̄miū
ſbale. ¶ Fruitio capit tripl'r. ſ. coiter ⁊ ſic
frui eſt vti cū gaudio id eſt delectatiōe et
breuit' nihil eſt fruitio niſi actꝰ vl' operatio
volūtatis gaudioſa. Et ſic capit in epl'a
ad philemonem vbi apl's dicit ita frater
fruar te in domino. Scd'o mō capit frui-
tio pprie ⁊ eſt alicui amore inherere pro-
pter ſe: ⁊ ſic importat motum voluntatis

ſubſtātiale
premium conſbſtiale
accidentale

tum quiete ⁊ eſt opatio voluntatis quie/
tatiua. Tertio modo capitur fruitio p/
pꝛijſſime ⁊ ſic frui eſt in cognitis quieſce-
re volūtate delectata ꝑpter ſe ⁊ ſic inclu
dit vtrāqꝫ p̄dictam qꝛ eſt opatio volūta
tatis q̄etatiua ⁊ gaudioſa in qōne capit
frui ꝑpꝛijſſime. ¶ Nota duplex eſt p̄miū
ſcꝫ ſubſtātiale ⁊ eſt videre deum ⁊ amare
fruitiue ipſum dꝫ aurea. Scd̄m eſt pre-
miū conſubſtantiale ⁊ eſt in pte ſenſitiua
nō enim ſolum anima erit beata: ſed oēs
alij ſenſus erunt beati ſuo modo qꝛ quie
ſcent ⁊ ſūme delectabunt in obiectis ſibi
cōuenientibus. Tertiū eſt premiū acci/
dentale ⁊ eſt quodlibet gaudiuꝫ habitū
de creatura. ¶ Reſpondeo dicendum q
cōiter nō cōceditur q xp̄us ſibi meruerit
ſubſtantiale pꝛemiuꝫ ⁊ hoc innuit magr
in lr̄a ſatis expꝛeſſe. Ratio hui⁹ eſt. Nā
meritum dicit ordinem ad pꝛemiū ſicut
diſpoſitio ad complementum: ſicut via
ad terminū ⁊ ideo neceſſe eſt merituꝫ pre
cedere pꝛemiū vel tp̄e vel ſm ordineꝫ na
ture. Neutro modo aūt debuit in xp̄o p̄/
cedere nec pꝛeceſſit. ꝑpter hoc q aīa xp̄i
nō eſſet idonea ad vnionē niſi eēt beatiſſi/
ma ⁊ deifoꝛmiſſima qđ fit per gr̄e infuſio
nem. Si ergo neceſſe fuit vnionē illā an/
tecedere oīa merita ſm oꝛdinem nature:
neceſſe ergo fuit deifoꝛmitatem gloꝛie in
chꝛiſto pꝛecedere omnē vſum gr̄e. Ideo
gloꝛia in xp̄o p̄ceſſit omnia merita ꝑpter
ſummā dignitateꝫ q̄ fuit in aīa xp̄i a ſua
creatione: ſcilꝫ pꝛopter vnionem ipſi⁹ ad
verbū. Sicut ergo incarnatio non cadit
ſub merito ſic ip̄a gloꝛia anime xp̄i. Vn̄
Aug. xiij. lib. de trinitate. In reb⁹ p tem
pus oꝛtis: id eſt in omnibus effectib⁹ dei
illa ſūma gr̄a eſt id eſt gratuita dei cōde
ſcenſio vel volūtas qua hō in vnitate per
ſone cōiunctus eſt deo. Et in ench. dicit
q nullis p̄cedentib⁹ meritis ille hō copu
latus eſt deo: ſed illa copulatio non po/
tuit eſſe ſine dei fruitione que eſt pꝛemiū
ſubſtantiale iſtud tn̄ pꝛemiuꝫ eſt duplex
quoddā eſt obiectiuum et eſt ipſe deus.
Aliud eſt ſubiectiuum.

Querit quīto. Utrum
meruerit xp̄s ſui coꝛpoꝛis gloꝛificationē.
¶ Notandum ipſius xp̄i ⁊ cuiuſlibet ho/
minis cōplete bt̄i triplex eſt gloꝛificatio
Quedam eſſentialis que cōſiſtit in opti
mis opationibus intellectus ⁊ volunta/
tis tendentibus in deum et hec dicit glo
rificatio anime. Alia quedā ꝯſubſtantia
lis q̄ ꝯſiſtit in pfectiſſimis operationib⁹
potentiarū ſenſitiuarū ſm quas tendūt
in ſua obiecta pfectiſſima: quia ſicut aīa
xp̄i eſt gloꝛificabilis ſic potentie ſenſitiue
ſunt nate gloꝛificari ſm qđ id eſt ſm ope
rationes ſuas. Et dꝫ ſm quid: qꝛ anima
eſt gloꝛificabilis ſimplr̄ ⁊ de iſta eſt que/
ſtio pn̄s. qꝛ clarū eſt q ante paſſionē non
habuit coꝛpus gloꝛificatum. Quedā ac
cidentalis cōueniēs anime que eſt quod
dam gaudiū de aliquo facto victoꝛioſo:
vt virgines de hoc q vixerunt in virgini
tate ⁊ ſimiliter doctoꝛes ⁊c̄. Et dicit au/
reola ⁊ ſimiliter gaudent oēs de conſoꝛ/
tio bonoꝝ ⁊ vocatur vt pꝛius. Alia ē glo
rificatio accidentalis coꝛpoꝛis ⁊ ſūt qua
tuoꝛ dotes de quib⁹ in quarto dicet. Pri
ma gloꝛificatio a doctoꝛib⁹ ſacris vocat
ſtola. ſecūda ⁊ tertia gloꝛificatio vocatur
ſecūda ſtola ⁊ in hoc excedemus angelos
qui habent ſolum pꝛimā quia non habēt
potentias ſenſitiuas ⁊ ſic erimus magis
beati extenſiue. Similiter homines dā/
nati plus punietur q̄ꝫ demones ſcꝫ extē/
ſiue: quia lucifer ſolum punietur in intel/
lectu ⁊ voluntate. Homines autem cum
hoc punientur in potentijs ſenſitiuis vt
puta in fetoꝛib⁹. Et ideo ſicut hoīes pu/
niuntur: ita hoīes pꝛemiabuntur in potē
tijs ſenſitiuis: qꝛ deus pꝛonioꝛ eſt ad mi/
ſerendū q̄ꝫ puniendū ⁊ hoc eſt ꝯtra magi
ſtrum Joh. gerſon. ¶ Rn̄deo dicenduꝫ
q xp̄s abſqꝫ dubio meruit ſibi gloꝛifica/
tionem ſui coꝛpis nō ſolum agendo: ſed
etiā in patiendo vt dicit magiſter in lr̄a
expꝛeſſe. Ratio eſt qꝛ xp̄s dei ⁊ hominū

mediatoꝛ ſimul debet eſſe cōpꝛehenſoꝛ ⁊
viatoꝛ. Cōpꝛebēſoꝛ ꝓpter ſuā dignitatē
⁊ viatoꝛ ꝓpt̄ nr̄az neceſſitatē: Et iō par/
tim debuit eē in ſtatu glīe: ⁊ ꝑtim ī ſtatu
miſerie. In ſtatu miſerie non debuit eſſe
ſm̄ ſupioꝛē poꝛtionē: ſꝫ ſm̄ inferioꝛē: id ē
ſm̄ carnē. Et iō ſm̄ diuinā diſpoſitionez
neceſſariū fuit differri coꝛpis gloꝛificati/
onē xp̄i vt xp̄s eſſet in ſtatu in quo ꝓ no/
bis poſſet mereri ⁊ ſatiſfacere. Dum aūt
xp̄s nobis merebat̄ ⁊ ꝓ nobis ſatiſfacie/
bat: faciebat deo placentiſſimū op⁹ et ita
remunerabile ſm̄ aliquā ꝑtem glīe. Cū
aūt nō poſſet remunerari q̄ꝫtum ad pri/
mā ſtolā: ſed quātū ad ſecundā merebat̄
vtrīqꝫ tūc xp̄s ꝓprīj coꝛpis gloꝛificationē
Tamē Scot⁹ dicit ꝙ nō meruit directe
q2 niſi fuiſſet ī pedimentū glīa aīe redun
daſſet naturalr̄ in coꝛp⁹ tn̄ meruit illam
coꝛpis glīaz indirecte: q2 meruit illī⁹ im/
pedimeti ceſſationē ⁊ āmotionem.

Queſtio ſexta. Utrum

xp̄s meruerit nobis ianue paradiſi aper/
tionē. ¶ Sciendum ꝙ triplex eſt paradi
ſus. Primus terreſtris alius celeſtis. Et
iſte ē duplex: quidā ſpūalis: ali⁹ coꝛpalis
Prim⁹ ē loc⁹ ameniſſim⁹ ⁊ ſpatiſſim⁹ in
oriente poſit⁹ in q̄ ſunt delicie plurime:
ibi ſunt arboꝛes cū floꝛib⁹ folīȷs ⁊ fructi/
bus. Ali⁹ ē celeſtis coꝛpalis in q̄ ponunt̄
beati: ⁊ dr̄ celū empyreū: de q̄ dicit apl̄s
ꝙ fuit rapt⁹ vſqꝫ ad tertiū celū. ¶ Para
diſus celeſtis ſpūalis nihil aliud ē q̄ꝫ cla
ra viſio dei ⁊ fruitio ſeq̄ns clarā viſionez
dei. Et licet de ſcdo paradiſo poſſit eſſe
q̄ſtio nr̄a tn̄ ꝑ ncipalr̄ eſt de vltio. ¶ Re/
ſpōdeo ad ꝑ̄dictoꝝ intelligentiā eſt notā
dū ꝙ eſt paradiſus terreſtris ⁊ eſt paradi
ſus celeſtis ſcꝫ ſpūalis: q2 de celeſti coꝛpa/
li locut⁹ eſt in ſecūdo. Et adam peccāte
vtriuſqꝫ ianua clauſa fuit. Clauſio autē
ianue paradiſi terreſtris ſignū fuit clau
ſiōis ianue paradiſi: ſcꝫ ſpiritualis. Eſt
autē paradiſus celeſtis aperta viſio dei.
Clauſio autem huius ianue fuit impoſ-
ſibilitas videndi deū facie ad faciez que
impoſſibilitas conſurgebat ex demerito
peccati Ade: ⁊ ex decreto diuine ſententie
quo ſcꝫ deus determinat neminē ad ſui
aſpectū admittere. Unde ſi beata Ma/
ria deceſſiſſet ante paſſionē filīȷ ſui deſcē/
diſſet ad infernuz cum patrib⁹ niſi facta
ſibi eſſet emēda et ſatiſfactio ꝓ illo peccō.
Et qm̄ emenda et ſatiſfactio eſt ei ꝑ xp̄m
hinc eſt ꝙ ꝑ meritū xp̄i nobis patuit in-
greſſus in celum. ¶ Nota ꝙ imagines in
q̄dragеſima coopiunt̄ ad deſignandam
clauſionē paradiſi celeſtis: tpe aūt paſſi
ōnis eius amouent̄ ad deſignandā aper-
tionē illius ianue q̄ eſt facilis ingreſſus
ad videndum deū facie ad faciem.

Circa diſtinctio-

nē decimānonam queritur
Utrū ꝑ paſſionē xp̄i fiat re
miſſio peccatoꝝ. ¶ Nota ꝙ
eſt dr̄ia inter remiſſionē culpe: ⁊ infuſio-
nem grē. Infuſio em̄ grē et remiſſio cul-
pe nō ſunt vna ⁊ eadē mutatio: ſed ſunt
due mutationes licet nō reales: quia im-
poſſibile eſt vnū ⁊ idem plurificari ⁊ non
multiplicari ſed remiſſio pōt multiplica/
ri remanente vna et eadē infuſione: ḡ ⁊c.
maioꝛ patet: minoꝛ ꝓbatur: q2 cū q̄s per
git ad cōfeſſionē cū multitudine pctōꝝ
tot ſunt ibi remiſſiones quot ſunt culpe
⁊ obligationes. Cuilibet em̄ culpe coꝛ-
reſpondet ꝓpꝛia remiſſio ⁊ tn̄ eſt ibi vna
remiſſio dūtaxat infuſio grē. Itē impoſ-
ſibile eſt vnū ⁊ idem ſeparari: ḡ ⁊c. ⁊ eē ſine
ipſo ſed remiſſio culpe ⁊ infuſio grē poſ-
ſunt ab inuicē ſeparari: ḡ ⁊c. maioꝛ patet et
fundat̄ imediate in ꝑmo ꝑ ncipio. minoꝛ
ptꝫ: q2 in angelis btīs fuit infuſio gratie
cum eſſent in ſtatu innocentie ſine remiſ/
ſione culpe. Etiā in btā virgine cui gra-
tia fuit infuſa ſine remiſſione culpe: et in
anima xp̄i q̄ eſt eiuſdē rōnis cum noſtris
Silr̄ dicendū eſt de remiſſiōe culpe que
poteſt ineſſe alicui ſine infuſione grē de
potentia dei abſoluta. Pōt em̄ de⁹ potē

tia abſoluta remittere culpam· ꝛ nō da-
re gratiā: vt patet de rege terreno ꝗ pōt
alicui qui cū offendit remittere offenſaꝫ
nō recipiendo eū in gratiā: tñ nunꝙ̄ ꝺ fa
cto deꝰ remittit pctm̄ mortale alicui ꝗn
etiā ifundat grāꝫ: ꝛ h̄ ex ſua benignitate
īeffabili. Remiſſio āt culpe ē deletio ob-
ligatiōis ad penā eternā ad quā obligat̄
ꝑ pctm̄ mortale anteꝙ̄ peniteat. Ita ꝙ
termiat̄ iſta mutatio ꝓuatiua ad nō ob-
ligationē: ita ꝙ terminꝰ a ꝗ eſt obligatio
ꝛ t̄minꝰ ad quē nō eſt obligatio. Infuſio
aūt gr̄e ē a nō eē gr̄e ad eſſe gr̄e: ſic remiſ-
ſio ē mutatio ꝓuatiua ꝛ infuſio gr̄e ē mu
tatio poſitiua ex pte t̄mini ad queꝫ. Uñ
ablatio mali ꝛ collatio boni diſtinguun-
tur. Iſta autē ablatio mali ſiue remiſſio
culpe attribuit̄ appropriate paſſiōi chri-
ſti. Et collatio gr̄e attribuit̄ magis ap-
propriate reſurrectōi xp̄i. Uñ ad Rom.
iiij. Traditus eſt ꝓpter delicta nr̄a ꝛ re-
ſurrexit ꝓpt̄ iuſtificationē noſtrā. ¶ Re
ſpondeo ad queſtionē ꝙ iuſtificatio nr̄a
attribuit̄ tam paſſioni: ꝙ̄ reſurrectioni
xp̄i: vt habet̄ in textu ſacre ſcp̄ture ꝛ glo.
in pluribꝰ locis p̄ſertim vbi. ſ. Utraꝗ
ſcꝫ mors ꝛ reſurrectio xp̄i delicta noſtra
tollūt ꝛ vtraꝗ iuſtificāt. Attamen neu-
tri. i. nec paſſioni nec reſurrectioni attri-
bui poteſt ꝓprie cauſalitas iuſtificatio-
nis ſiue deletio culpe: q2 ibi ꝓprie nō in-
uenit̄ aliqꝺ genꝰ cauſe: hn̄t tñ nihilominꝰ
aliquā cauſalitatē in h̄ ꝙ hn̄t aliquā cau
ſe ꝓprietatē. Attribuit̄ em̄ his iuſtifica-
tio nr̄a ꝑ modū meriti īteruenietis: qꝺ ꝗ
dē hꝫ diſpoſitiōis ḡtiā ꝛ rōnē ꝛ reduci hꝫ
ad cām materialē. Per modū exēpli ꝓuo
cantis. ꝛ excitātis qꝺ quidē hꝫ reduci ad
cām mouentē ꝛ efficientē. ꝑ modū exem-
plaris dirigentis vel regulātis: qꝺ hꝫ re-
duci ad cām formalē. Per modū termi-
ni quietātis qꝺ ꝗdē hꝫ reduci ad cām fi-
nalē. Et ita his duobꝫ attribuit̄ iuſtifica
tio ſm̄ ꝓprietatē cuiuſlibet generis cau-
ſe. Attamen rō merendi iuſtificationem
attribuit̄ ſoli paſſioni ꝛ nō reſurrectioni

Rō vero terminādi ꝛ quietādi attribuit̄
reſurrectioni ad quā terminat̄ iuſtifica-
tio ꝛ nō paſſioni. Duo vero int̄ media ſcꝫ
excitatio et regulatio attribuunt̄ vtriqꝫ.
Nā paſſio excitat nos ad dei dilectioneꝫ
ꝛ vlterius inſinuat nobis ꝗliter debeamꝰ
mori pctis: ꝛ ita eſt exemplū ꝓuocans et
exēplar regulās. Et ꝙ ſit exēplū habet̄
ex ꝓma Pet. ij. Xp̄s paſſus eſt pro nobis
vobis relinquēs exēplū vt ſeq̄mini veſti
gia eiꝰ. Q2 ſit exēplar habet̄ ad Roma.
vj. Si cōplantati ſumus ſilitudini mor-
tis eiꝰ ſimul ꝛ reſurrectionis erimꝰ. Silr
ꝛ reſurrectio hꝫ rōnē exēpli ꝓuocantis et
exēplar dirigentis. Prouocat em̄ nos ad
iuſticiā ꝑ quā accipimꝰ illam gloriā quā
credimꝰ xp̄m habuiſſe in ſua reſurrectōe
vt talia ſint corpa glie ꝗlia xp̄s in ſua re-
ſurrectiōe mōſtrauit. Dirigit etiam nos
dū ad eiꝰ exēplar conamur ambulare in
nouitate vite. iuxta illud qꝺ ꝺr ad Ro.
vj. quō xp̄s reſurrexit a mortuis ꝑ gl̄iam
p̄ris ita ꝛ nos in nouitate vite ambulemꝰ
ꝛ ſic tam paſſio ꝙ̄ reſurrectio habet ratio
nem excitantis ꝛ regulantis reſpectu no-
ſtre iuſtificationis ſm̄ duo q̄ in noſtra iu-
ſtificatione habent conſiderari ſcꝫ abla-
tio mali ꝛ collatio boni.

Secūda queſtio. Utrū

per paſſionem xp̄i facta fuerit chirogra-
phorum deletio. ¶ Pro noticia huiꝰ ter-
mini chirographus eſt notandum ꝙ hic
chirographus vel hoc chirographum di
citur a chiros grece qꝺ eſt manus latine:
ꝛ grapha ſcriptura: quaſi ſcriptura ma-
nu facta: ꝛ poteſt capi dupliciter ſcꝫ pro-
prie et methaphorice. Proprie eſt littera
manu ſcripta debitoris que cōmittitur
vel datur creditori: vt ſi aliquis commo
dat centū florenos alicui et dat cedulam
ſcꝫ debitori: ꝛ ꝺr quaſi ſignum manuale.
Alio modo chirographus capitur me-
thaphorice ſeu large vl̄ tranſſumptiue: ꝛ
ſic capit̄ hic. Et eſt quedā obligatio qua
aīa eſt obligata ad aliquā penā trāſeūtē

culpa actuali interiori ꝛ exteriori ad reatũ remanẽs in aĩa: rõne cuiꝰ diuina iuſticia habet nos punire q̃tuꝫ ad penã: diabolica malicia habet nos accuſare ꝛ conſciencia noſtra habet cõtra nos remurmurare. Nota textũ cũ. Que autem ſit iſta ſcṗtura q̃ dicit chirographum decreti ꝛ chirographũ culpe: diuerſimode põt aſſignari ſm diuerſas expoſitiones q̃ innuunt: ſup ſcḋa ad Col. Culpa eſt actꝰ pcti interioris vel exterioris. Sciendũ ꝙ chirographũ culpe dr̃ eſſe memoriale quo aĩa tenet aſtricta ꝛ obligatur alicui pene: ſicut aliquis quãdo obligat ſe alteri facit ei chirographũ: ꝛ hoc innuit Auguſtinus in lr̃a cum dicit culparũ chirographa deleta ſunt: quibꝰ peccatores vl̃ debitores ante diabolo tenebant: ꝛ dr̃ illud chirographũ culpe et chirographuꝫ decreti: q: talis obligatio ꝯſurgit ex noſtra culpa tanq̃ ex merito ꝛ ex diuia ſentẽtia tanq̃ ex decreto: ꝛ ſic chirographũ dr̃ eſſe memoriale illud quo quidẽ pctm̃ manet q̃tum ad reatũ. Rõne cuius diuina iuſticia habet nos punire: diabolica malicia nos accuſare ꝛ detinere: ꝛ conſciẽtia nr̃a remurmurare contra nos. Et illud chirographũ aduerſum nos habet inſcribi ꝓpria voluntate non ſolum pro peccatis noſtris actualibꝰ: ſed etiam pro pctõ primi parentis: ꝛ rõne huius diabolus habet ĩ nos aliquã poteſtatẽ vl̃ ſimpliciter vel ad tempus. Quoniã g̃ chriſtus ꝑ paſſionem ſuã non ſolum impetrauit nobis remiſſionẽ culpe q̃tuꝫ ad maculam: ſed etiã quãtum ad reatũ. Hinc eſt ꝙ dicit aplˀus ꝛ Auguſtinꝰ ꝙ xp̃s per paſſionẽ ſuã deleuit chirographa culparum. Sed aplˀs dicit ſingulariter delẽs chirographuꝫ decreti: quia loquitur de memoriali trãſgreſſionis primi parẽtis Auguſtinus vero dicit pluraliter: quia loquitur de remiſſione omnium peccatorum quantũ ad reatuꝫ vt perfectũ exprimat paſſionis effectum. Iſtud chirographũ optime recognoſcit in peccatore diabolus eſt: ꝛ groſſe loquendo Vna corda ꝑ quã trahit ipſum ad infernum: vel qñ peccator peccat nihil aliud facit q̃ ponere cordã in collo ſuo quo ſuſpendatur in inferno vel dat ſigillũ manuale et ſignuꝫ ſuũ diabolo q̃ obligatur ad penã eternã Si querit quis habebat illud ſignũ vel chirographũ. Dicendũ ꝙ deus et homo ꝛ diabolus habebat: ſꝫ differẽter: q: deꝰ habebat vt iudex: hõ vt reus: diabolꝰ vt accuſator. Et ſicut latro fert inſigne chirographũ contra ſe. i. ſignũ: ſic hõ ſeipm̃ ferebat chirographuꝫ: nec ꝑ illud chirographum acquirebatur aliquod ius diabolo. Quãuis eñ homo iuſte detineret ipe tamẽ iniuſte detinebat. ¶ Notandũ ꝓ primo argumento in oppoſitũ ꝙ dupliciter poſſumus loqui de efficiendo vl̃ effectu paſſionis chriſti. Aut quantuꝫ ad ſufficientiam. Aut quantum ad efficaciam. Si loquamur quantum ad ſufficientiã ſic ſe extẽdit ad oẽs homĩes et ad oẽs culpas. Si vero quantũ ad efficaciã ſic ſe extẽdit ad eos ſolũmodo qui baptizantur in nõie eius qui abſoluunt a reatu originalis pcti ꝛ actualis: ita ꝙ a diabolo nõ pñt ampliꝰ teneri niſi forte ſe ei voluntarie ſubijciant: et noua cõtra eos ſcribantur chirographa.

Tertio queritur. vtrum

ꝑ paſſionẽ xp̃i liberati ſimꝰ a ptãte diaboli. qḋ ſic videt ꝑ h̃ qḋ habet ad Eph. vj. Nõ eſt nob̃ colluctatio aduerſus carnẽ ꝛ ſanguinẽ: ſꝫ aduerſus mũdi rectores et tenebrarũ harum: ergo demones adhuc nos impugnãt ꝛ huic mũdo adhuc ꝑncipant: g̃ a ptãte diaboli liberati nõ ſumꝰ Itẽ. ij. Timo. iij. dr̃ ꝙ in nouiſſimis diebus inſtabũt tp̃a ꝑiculoſa. Et h̃ ipm̃ dr̃ ij. Theſſa. ij. ꝛ in Daniele ꝛ in Apocal. ꝙ in tp̃e antixp̃i habebit diabolꝰ magnã poteſtatẽ ad tẽptandum et vexandum. ergo non videtur ꝙ per paſſionem amiſerit poſſe ſuper genus humanum. Iteꝫ poteſtas diaboli vel eſt ad nocendum:

vel ad tēptandū. Sʒ nunq̄ potuit noce
re niſi ꝑmiſſus. nunq̄ in pctm̄ etiā potu
it ꝑcipitare niſ ꝑberet ei volūtas ꝛ ꝯſen
ſus: ꝛ hoc ipm̄ poteſt et modo: ſi ergo ab
initio nihil potuit amplꝰ: videtur idem
qð prius. Itē; poteſtas diaboli maxime
in duobꝰ cōſiſtit: videlicet ī obſeſſiōe cor
porū ꝛ in excecatiōe mentiū: ſʒ poſt paſ
ſionē xp̄i adhuc multi a diabolo fuerunt
obſeſſi: multi etiā fuerūt grauiſſime exce
cati: ꝑ videt̄ ꝙ ptās diaboli nō ſit in ali
quo diminuta ꝑ paſſionē xp̄i. Q; diabo
lus multorū corpa obſedit docet experiē
tia ꝙ iterū multoꝝ mentes excecat. pro
batur ꝑ illud qð dicit̄. ij. Coꝝ. iiij. Deus
huius ſeculi excecauit mentes infideliū.
¶ Pro quo notanduʒ ꝙ diaboli duplex
eſt ptās. Una detinēs vel attrahēs. alia
pugnans. Poteſtas diaboli detinens eſt
illa qua attrahebat et detinebat iuſtos:
quoſcūq̄ in limbo ꝛ nullus poterat eua
dere hāc ptātē. Alia ē pugnās ꝛ eſt ptās
ꝑcipitādi in malū. i. pctm̄ vl' ꝑ fallaciam
vl' ꝑ potentiā. ¶ Rn̄deo dicendū eſt ꝙ ꝑ
paſſionē ſumus liberati a ptāte diaboli:
om̄es q̄tuʒ ad ſufficientiā: ſʒ illi ſoli qui
ſunt de eius corpe. i. eccl'ie q̄tū ad effica
ciam. Nō eīm oēs ſe diſponūt ad recipiē
dum gratiā xp̄i: vt ſunt iudei infideles ꝛ
mali xp̄iani. Diabolus aūt aū paſſioneʒ
xp̄i habebat duplicē manū: videlicet at
trahentē ꝛ impellentem. Manus attra
hēs erat poteſtas trahēdi ad limbū etiā
iuſtos ꝛ ſctōs. Manus impellēs ſiue pu
gnās erat ptās precipitandi in malū vel
ꝑ fallaciam vel ꝑ violentiam: q꞉ tempta
bat vt draco: tēptabat vt leo. Et prima
manꝰ ſcʒ attractiua erat tante potentie
vt nullꝰ poterat ei reſiſtere. Et hec fuit
ei oīno amputata per paſſionē. Manuʒ
autē impellentē ꝛ pugnantē habebat ita
fortem: vt cum magna difficultate poſſet
quis ei reſiſtere. Et ideo ī multis regna
bat imo fere in oībꝫ: vt pʒ de ipo Job
Omnes eīm vl' ſupabat ꝑ fraudulentiaʒ
vl' ꝑ violentiā: ꝛ hec ptās debilitata eſt ꝑ
paſſionē ꝑ quā lumen veritatis aperitur
cōtra diabolicā fraudulentiaʒ. Nam te
nebat fere totū mundū inuolutū idola
tria: mō āt nullꝰ ē vt credo q̄ ſit idolatra
q̄uis ſint diuerſe ſecte. Et adiutoriū ꝑ
tutis attribuit̄ ꝯtra diabolicā violētiā.
Apparuit autē lumē veritatis ei interꝰ
ꝑ diuinā inſpirationē: et exterꝰ ꝑ huma
nam inſtructionē. Jam eīm fere omnibꝰ
eſt ꝟitas ꝓpalata: ꝛ iō eſt deſtructa ido
latria que priꝰ repugnabat. Adiutoriuʒ
etiā virtutis tribuit̄ ꝑ gratie infuſioneʒ
que reprimit ꝯcupiſcētiā: ꝛ ꝑ angelicā ꝓ
tectionē que cōprimit ptātes aduerſas:
et hoc virtute paſſionis merito cuiꝰ mit
titur nobis ſpūſſanctꝰ: mittunt̄ etiam et
ipi angelici ſpūs: vt ſuperet̄ aduerſarius.
vnde diabolus ſuꝑ oīa abhorret memo
riā paſſionis ꝛ figurā crucis ꝑ quā ſumꝰ
a ptāte eius liberati. ¶ Ad argumenta
in oppoſitum ad primuʒ qn̄ dr ꝙ adhuc
reſtat nobis aduerſus ꝛc̄. Dicendum ꝙ
q̄uis nobis incūbat pugna nō tn̄ elōga
mur a victoria niſi interueniat nr̄a negli
gētia: ſm ꝙ dr̄. j. Coꝝ. x. Fidelis deꝰ qui
nō permittit vos temptari ſupra illð qð
poteſt ʒ: ſʒ facit cū tēptatione ꝓ. Et ideo
ex illa auctoritate nō pōt haberi ꝙ nob
ꝑſideat ptās diabolica q̄uis nos exerce
re nō deſiſtat. ¶ Ad ſcðm argumētū dr̄
ꝙ in nouiſſimis diebꝰ ꝛc̄. Dicendū eſt ꝙ
q̄uis ꝑ paſſionem ſit poteſtas diabolica
ſupata tamē in nobis eſt dare vires ho
ſti et nos ſubiugare poteſtati diaboli: et
quia in nouiſſimis diebus habundauit
multoꝝ ꝑuerſitas ꝛ refrigeſcet charitas
vires ſumet diabolica poteſtas: et iuſto
dei iudicio permittetur amplius ad ma
lum impellere q̄ꝫ ꝑmiſſus fuerat in tem
pore precedenti. ¶ Ad illud quod obiicit̄
tur ꝙ nihil poterat niſi per dei permiſſi
onem ſicut ꝛ nūc. Dicenduʒ ꝙ deus ipm
amplius permittebat ex ſuo iuſto iudi
cio ꝛ conſenſus noſter amplius ei ſubia
cebat ex vitio noſtro: ꝛ per hec regnabat
ignorātia regnabat etiam cōcupiſcentia.

ↄcupiſcētia deficiebat: etiā veritas defi-
ciebat etiā gr̄a. Sicut em̄ dr̄ Joh. j. Lex
ꝑ moyſen data ē gratia ꝛ veritas ꝑ ieſum
xp̄m facta ē. ¶ Ad illud qđ obijcit ꝙ ad-
huc pōt in vexationē corpoꝝ ꝛ excecatio
nē mentiū. Dicendū ꝙ h̄ nō pōt mō niſi
q̄s ei ex culpa ſua vires tribuat: vel niſi
ſit ex ſpeciali cauſa vtputa ad humilia-
tionē alicuiꝰ ſicut ſunt illi q̄ ſacra xp̄i con
temnūt: vtputa ↄfirmationē: euchariſtiā
aquā b̄ndictā ꝛc̄. Qui ꝑo humil̄r et de-
uote ſacris ꝛ ſacramētalibꝫ ſe ſubijciūt q̄
a paſſione xp̄i h̄nt virtutē nō formidant
diabolicā ptātē. Tanta ē em̄ ꝟtus ſacra
mentoꝝ eccl̄ie vt etiā extendāt ſe vſ ad
infideles. Vn̄ nō tot hodie diabolus ob-
ſidet q̄t diabolus conſueuerat obſidere.
Scribit em̄ Gregoriꝰ in dialogo de q̄dā
iudeo cū vellet dormire in loco deſerto
muniuit ſe ſigno crucis ꝛ demones ſupue
nientes cum vellent ipſum offendere a ſi-
gno crucis repulſi ſunt ꝛ dixerunt ipſum
eſſe vas vacuum ſed ſignatum.

Quarta queſtio. vtrum ꝑ paſſionē xp̄i abſoluamur a pena pcī.

¶ Nota ꝙ triplex ē pena ꝑ pctis. ſ. t̄pal':
media: ꝛ eterna. Prima ē pena ſatiſfacti-
ua ꝓ pctis actualibꝫ q̄ hꝫ finē: ꝛ nō ē ꝑpe
tua. Et illa iniungit̄ a ſacerdote in ſacro
penitētie ꝛ eſt in purgatorio. Pena et̄na
eſt pena inflicta ꝓ pctis actualibꝫ: morta
libus q̄ durat in eternū ꝛ eſt pena dāna-
toꝝ: ꝛ pctō mortali correſpōdet tal' pena
Pena media q̄ partim ē t̄palis ꝛ partim
eterna: eſt carētia viſionis diuine ꝓpter
pcm̄ originale: ꝛ dr̄ t̄palis: qꝛ ſolū dura-
uit vſ ad paſſionē xp̄i: et dr̄ eterna quia
niſi deꝰ illis patribꝫ ſuccurriſſet ꝑ paſſio
nem xp̄i fuiſſent eternaliter in limbo ꝛ eſt
eterna i paruul' q̄ ſine baptiſmo decedūt
¶ Nota ꝙ adhuc duplex eſt pena. ſ. op-
preſſiua: alia ē ꝓmotiua. Prima eſt igno-
rantia ſubiectio demonis ꝛ obligatio ad
penā eternā: ꝛ ab hac liberati ſuꝰ. Se-
cunda ſunt miſerie q̄s patimur in q̄bꝫ ex-
ercemur ꝑ patiētiā ꝛ ab hac nō liberauit
nos: ſed ad illas nos animat ꝛ animando
facit: vt pena illa nō ꝑpſſit opprimere nec
ꝑualere: ꝛ iſto mō poſſet dici quodāmō li
berare ab illo genere pene: ſcꝫ promotiue
nō vt affligat ſed vt nō preualeat. ¶ Re-
ſponſio ad q̄ſtionē dico ꝙ paſſio xp̄i nos
liberauit a pena t̄pali ꝛ ab eterna ꝛ ab ea
q̄ eſt int̄ vtrā media. A pena inq̄ t̄pal
nos liberat ꝛ ꝟtute illiꝰ cōdonant̄ nobis
pctā nō ſolū q̄tū ad culpā ꝛ reatū pene
eterne ſed etiā q̄tū ad dimiſſionē pene ſa
tiſfactorie: ſicut hꝫ fieri i ſacro baptiſma
tis. A pena eterna nos liberat liberādo
a culpa. Dū em̄ ꝑ paſſionē xp̄i gr̄a impe-
tratur ꝑ quā culpa dimittit̄ nobis pena
eterne mortis relaxat̄. Liberat etiam a
pena q̄ quodāmō eſt iter vtrā penaruꝫ
iſtarū media. q̄ q̄dē ē carētia viſiōis diui
ne ex demerito pcī ade: ꝛ illa q̄dē fuit ad
t̄ps ꝓpter gratiā repertā in eis q̄ detine-
bant̄ in limbo. deberet tn̄ hr̄e eternitateꝫ
habito reſpectu ad culpā ade. vn̄ q̄tum
cun paſſio dilatata eſſet diuina preſen
tia fuiſſet ei ſubtracta niſi deus adinue-
niſſet aliquā viāꝫ ꝛ ab hac pena liberati
ſumꝰ ꝑ paſſionē xp̄i: ꝛ ſic pꝫ ꝙ ꝑ oēm mo-
dum verū eſt paſſionē xp̄i efficacē eē ad li
berandū nos a pena pcī. ¶ Sꝫ ↄtra ar-
guit̄. Pnīa oīs penalis eſt. nā penitere ē
penā tenere. Si ḡ ꝑ paſſionē xp̄i liberati
ſumꝰ a pena: videt̄ ꝙ iā nō ſit opꝰ pnīa:
ſed h̄ dictū falſum: ḡ ꝛ ꝓmū. ¶ R̄n. dicē
dum eſt ꝙ imo nos liberat q̄tū eſt de ſe
qꝛ ſ̄m ꝙ dr̄ in lr̄a in baptiſmo oīs pena q̄
ꝓ pctō debet̄ penitꝰ relaxat̄. Vn̄ ſic ha-
bet̄ in textu. pctā q̄ꝫ nr̄a. i. pena pctōꝝ no
ſtroꝝ: dr̄ in corpore ſuo lignū portaſſe qꝛ
ipſiꝰ penā quā in cruce tulit oīs pena te-
poralis q̄ ꝓ pctō debet̄ in baptiſmo pe-
nitus relaxat̄ vt nulla a baptiſato exiga-
tur. Sed cū hō pctā iterat reddit ſe indi
gnū tanto beneficio. Ideo confugiendū
eſt ad ſcđam tabulā naufragij q̄ eſt pnīa
q̄ eſt minꝰ nobilis q̄ baptiſmꝰ qꝛ non ſic
abſoluit a pena ꝛ a culpa.

Quinta queſtio. vtrum ſolus filius dei ſit redēptor aut etiam pr̄ ⁊ ſpūſſctūs. ¶ Rn̄deo ad hoc ꝙ filiꝰ dei ſit redemptor pōt intelligi duobꝯ modis ſm ꝙ in ſe duas habet naturas: videlicꝫ diuinā ⁊ humanā. Quodaꝫ eni modo h̄ ei cōuenit ſm humanā naturā: ⁊ quodāmodo ſm diuinā naturā. Primo mō cōpetit ſoli filio: ſed ſecundo modo competit filio vna cū pr̄e ⁊ ſpūſancto. Vide ↄſequenter in textu Bonauēture.

Sexto queritur. Scdm quā naturā ſit xp̄s mediator. ¶ Rn̄deo ꝙ cū mediator dicat officium reconciliatiōis ⁊ mediator debeat differre ab illis quos recōciliat ⁊ ex xp̄s ſm diuinā naturā ſit ille cui fit recōciliatio. Dicendū ꝙ nō pōt eſſe mediator ſm diuinā naturaꝫ ſed ſm humanā naturā in qua pōt recōciliare ſm diuerſas ꝓprietates in quibꝰ cōmunicat cū deo ⁊ cū homie. Habebat eñ iuſticiā ⁊ innocentiā in qua cōmunicat cum deo: ⁊ mortalitatē in qua cōmunicat cum homie: ⁊ dū mors coiungit iuſticie in eodē cōfederat hō pctōr ⁊ mortalis: deo iuſto ⁊ imortali. Recōciliari eñ ſumꝰ ꝑ mortē hoīs innocentis. Cōcedende ꝗ ſunt rōnes oſtendētes ꝙ xp̄s eſt mediator ſm humanā naturā.

Irca diſtinctionem viceſimā querit. Vtrꝫ cōgruū fuit humanā naturam a deo reparari. ¶ Aduertendū ꝙ duplex eſt congruitas. Una pure honeſtatis. Alia eſt neceſſitatis vel immutabilitatis Prima eſt illa qua aliquid dicit ↄueniens: decens: rōnale: honeſtū: licet nō ſit neceſſariū. Et iſto modo cōueniens fuit humanā naturā a deo reparari. q: ſicut ceciderat per inobediētiam ſic reparari per obedientiā cōgruū erat. Alia eſt congruitas neceſſitatis vl mutabilitatis. Et eſt illa qua aliq̄d dicitur congruū qđ eſt quodāmodo neceſſariū et de iſta etiā eſt q̄ſtio iſta ſm illud oportebat pati xp̄m et ita intrare. Et in vtroqꝫ ſenſu tractat q̄ſtio ī textu. ¶ Ultra hoc duplex eſt neceſſitas: Quedā abſoluta ⁊ ſimplr̄: alia eſt neceſſitas ſm q̄d vel conditionata. Neceſſitas abſoluta ē illa q̄ aliquid eſt ſic neceſſariū ꝙ oppoſitū eius nō pōt eſſe nec fieri: ſicut deū eſſe: deū viuere: q: eſt entitas ſumme neceſſaria: ⁊ omēs ꝓpoſitiōes que ſunt in p̄mo ⁊ ſcđo mō dicendi ꝑ ſe: ⁊ oīa p̄ma principia ſunt ꝓpoſitiōes neceſſarie in materia naturali. Alia eſt neceſſitas ſm quid vl cōditionata vel cōſequētie: Et eſt illa qua aliq̄d dr̄ neceſſariū aliq̄ cōditiōe p̄ſuppoſita: ⁊ ſic neceſſariū fuit pati xp̄m: preſuppoſita ſcꝫ voluntate diuina. Et vocatur in textu neceſſitas imutabilitatis: ⁊ cum iſta neceſſitate imutabilitatis bene ſtat ↄtingens ſimplr̄: q: mere xp̄s ↄtingenter mortuꝰ eſt: ꝓpter ſcꝫ nimiā charitatem. ¶ Notandū ꝙ adhuc duplex eſt neceſſitas: ſcꝫ ineuitabilitatis ⁊ imutabilitatis. Neceſſitas imutabilitatꝭ eſt illa q̄ aliq̄d ſic eſt neceſſariū ꝙ oppoſitū eiꝰ nō pōt ei ſuccedere licet pōt nō eſſe ſimplr̄: q: in diuina ordinatione nō eſt ſucceſſio. Neceſſitas ineuitabilitatꝭ eſt q̄ aliq̄d eſt ſic neceſſariū ꝙ oppoſitū eiꝰ non pōt ſuccedere vl fieri. ¶ Rn̄deo ꝙ abſqꝫ dubio cōgruū eſt ⁊ decēs reparari genꝰ hūanū: cōgruū inquā eſt ⁊ decēs nō ſolū ex pte dei ſed etiā ex parte hoīs. Ex pte dei videt ꝑ q̄ttuor ſuppōnes manifeſtas q̄ elici pñt ex dictis Anſel. in lib. i. Cur deꝰ hō. ¶ Prima eſt hec. Nullatenꝰ decet ſummā ſtabilitatē ꝑmittere ſuū ꝓpoſitū ifirmari. ¶ Scđa eſt hec. nullatenꝰ decet ſummā benignitatē. i. miam ꝓ pctō vniꝰ: totā poſteritatem eiꝰ ſempiternalr̄ dānari. ¶ Tertia ē hec: nullatenꝰ decet ſummā ſapiam nobiliſſimā creaturā permittere vniuerſalr̄ fine ſuo fraudari. ¶ Quarta ē hec: nullatenꝰ decet ſūmā v̄tutē ꝑmittere ſuū ſuū ab alio in ſempiternū iniuſte detineri ſed niſi reparatio interueniſſet multi ſerui dei

z ſancti detinerenť in limbo: ğ ꝯgruũ fu
it z decẽs ꝑ reparatiõis bñficiuz ſubueniri
generi hũano. Sic põt argui i alijs ſup/
poſitiõib⁹ ſicut in iſta. Ex pte ꝟo homis
cõgruentia eſt ſilr ſi cõſidereť dignitas
hois cõditi z modus labẽdi z ſtat⁹ lapſi.
Dignitas nãq3 hois cõditi tãta erat vt ꝓ/
pter ipm facta ſũt vniuerſa. Si ğ hõ ca-
reret ſuo fine.i.btitudine iam oia eſſent
ſuo fine defraudata: oia tñ creata ſũt ꝓ-
pter bonos z nõ malos: qz pctõz nõ eſt di
gnus pane quo veſcitur ſm Auguſtinũ.
Modus autẽ labẽdi fuit: qz hũana na-
tura totalr cecidit alio peccante.i. pmo
parente z alio ſuggerente: z iõ decẽs fuit
ipam ꝑ alium releuari: z ſicut filij pecca-
uerũt in parẽte z parens peccauit diabo/
lo ſuggerente: ſic etiaz hõ repararet dño
releuãte. Status etiã hois lapſi repati-
oni ꝯgruit: qz i illo ſtatu vľ penitẽtia fu
it cũ miſia faciẽti qd i ſe ẽ de⁹ nũq3 defi-
cit: qz ꝯgruũ ẽ z pnia qdã mõ placat di-
uinã iuſticiã: miſeria ꝟo ꝓuocat miſcdiaz
z ſic pz ꝙ ꝑ oẽz modũ ꝯgruũ fuit repari
gen⁹ hũanũ. Cõgruũ inq3 ex pte opifici3
z ꝯgruũ ex pte opis: ſ3 ꝯgruitas ex parte
opis pura ꝯgruẽtia ẽ ita ꝙ ñ põit neceſſi
tatẽ: neceſſitatẽ inquã nõ ieuitabilitat3 q̃
diuidiť i coactionẽ z ꝓhibitionẽ ſ3 neceſ
ſitatẽ imutabilitat3 q̃ ꝯſurgit ex ſtabili-
tate z imutabilitate diuie iuſticie z diſpo
ſitiõis. Hec aũt nõ artat diuinã potẽtiã
ad oppoſitũ: ſ3 eã determiat ad tale ꝓpo/
ſitũ. Vñ Anſ. in lib. Cur de⁹ hõ? Cum
dicim⁹ deũ aliqd facere neceſſitate: intel/
ligẽdũ ẽ ꝙ h facit neceſſitate ſeruãdi ho-
neſtatẽ q̃ neceſſitas nõ eſt aliud q̃3 incõ-
mutabilitas honeſtat3. ¶ Nota in ſolu-
tiõe ſcdi argumẽti. Ad illud qd obijciť
ꝙ nõ decuit deũ tenere hoiez ne caderet.
Dicendũ ꝙ ſi hõ voluiſſet ſtare nũq3 de-
reliquiſſet eũ vt caderet: ſ3 qz ſtare nolu/
it: nõ debuit ipm ꝯſeruare inuitũ: ſed qz
hõ poſt lapſũ voluit reſurgere: iõ decuit
deũ ſibi manuz porrigere. Ita ꝙ manus
iſta ad illos ſe extendit qui volunt reſur
gere non ad eos qui nolunt.

Secũdo queriť. Utrũ

magis ꝯgruat gen⁹ hũanũ repari ꝑ ſatiſ
factionẽ q̃3 ꝑ aliã viaz. ¶ Satiſfactio eſt
duplex: qdã cõiť z gñalr capta: alia ẽ ꝓ/
prie z ſtricte capta. Pria ẽ redditio volũ
taria equalẽt3 alɀ indebiti. In iſta diffi-
nitiõe q̃tuoz ꝑ ordine ponũť pticľe. Pri
ma pticľa ẽ redditio: Nã ſatiſfactio nõ ẽ
ſimplr donatio: iõ poniť ad dĩiam abſo/
lute dõatõis. Scda pticľa volũtaria vñ
ſi aliqs mltũ pateret ꝓ pctis z nõ accep-
tat volũtarie z patiẽt nõ ſatiſfacit. Ex h
ſeqť ꝙ dãnati ñ ſatiſfaciũt l3 ſat3 patiãť.
Tertia pticľa ẽ equalẽt3: qz ſi min⁹ red/
dat qs deo vľ ꝓxio q̃3 abſtulit nõ ſatiſfa/
cit: iõ dic cõmẽſurationẽ. qz dĩ: facite di-
gnos fruct⁹ pnie. Quarta pticľa alis in
debiti: qz ſi teneť qs ad aliqd ex ꝑcepto
vľ voto ꝑ illõ nõ põt ſatiſfacere ꝓ pctis
ſuis. Et de iſta ſatiſfactiõe intelligiť iſta
tota diſtĩctio z i iſta qõne: qz ñ potat xps
ſatiſfaceť ꝓ nob ſatiſfactiõe ꝓpe z ſtricte
capta: z vt ifra patebit. Alia ẽ ſatiſfactio
ꝓpe z ſtricte capta z ẽ opatio exterioz la
borioſa vľ pẽaľ volũtarie aſſũpta ꝓ pctõ
a ſe cõmiſſo vľ ad vidicãdũ pctm a ſe cõ/
miſſũz h ad placãdũ diuinã offẽſã. Pria
pticľa ẽ opatio exterioz z poniť ad dĩiaz
ſatiſfactiõis cõiť capte q̃ ẽ d actualib⁹ tã
interiozib⁹ q̃3 extioꝛib⁹. Eſt aũt opatio ex/
terioz illa q̃ eliciť a potẽtijs ſenſitiuis ſic
ieiuniũ: dare elemoſynã: ozare: z ſic de
alijs. Scda pticula laborioſa vľ penaľ.
vñ nõ q̃cũq3 opatio exterioz eſt ſatiſfacto
ria: ſ3 tm penaľ z laborioſa: Tertia pti-
cula ẽ volũtarie aſſũpta: qz nũq3 hõ põt
ſatiſfacere niſi volũtarie patiať ad vidi/
cãdũ: qz penitẽs d3 aſſumere opationẽ ꝑ
dictã. Quarta pticľa ẽ ad vindicãdũ zc.
z hinc ſequiť ꝙ xps ꝓpzie nõ ſatiſfecit vľ
penituit: quia nullum peccatum habuit.
Unde dicebat Ambroſi⁹. Doles domi
ne nõ tua vulnera ſed mea: z hoc ad pla/
candũ. Iſto modo iſta pticula non cõue

nit xp̄o ⁊ etiam alie: ſed non penultima. ¶ Reſpōdeo ꝙ abſq̄ dubio magis congruū ⁊ decēs fuit gen⁹ humanū reparari ꝑ ſatiſfactionē q̄ꝫ ꝑ aliā viam ſm ꝙ dicit Anſhel. ⁊ Aug⁹. Et racio hui⁹ ē ⁊ ex ꝑte dei et ex ꝑte noſtra. Ex ꝑte inq̄ꝫ dei: q: vniuerſe vie dn̄i miſericorpia et ꝟitas id eſt iuſticia cū ipē ſit ſumme iuſt⁹ ⁊ miſericors. Et ideo in reparatione generis humani que eſt excellentiſſima viarum dei: congruū eſt vt ſil̄ ↄcurrat miſeri̇a ⁊ iuſticia. Et ideo decens fuit: vt deus ab homine ſatiſfactionez exigeret ꝓ iniuria facta. Et ſi homo non poſſet tunc miſericordia diuina ſubueniret dando mediatorē qui pro eo ſatiſfaceret: ⁊ iſte modus magis fuit cōgruus q̄ꝫ ali⁹. Nam ſi de⁹ culpā nō dimiſiſſet: ſ; vindictā exegiſſet nō māifeſtaret̄ ei⁹ miſeri̇a. Si vero oīno dimiſiſſet nec ſatiſfactionē exegiſſet non manifeſtaretur ei⁹ iuſticia. Si ergo iſte due conditiones ſunt in dei opere ſeruāde p̄cipue: magis congruebat humanaʒ naturam reparari per ſatiſfactionem q̄ꝫ per aliam viam ex parte dei reparantis. ¶ Magis etiā cōgruebat ex ꝑte noſtri: ꝓ eo ꝙ reparacio noſtra ad hoc erat: vt nos reduceret a culpa ad iuſticiā a miſeria ad gloriam. Sicut ergo cum genus humanū cecidit per culpā deum inhonorauit et per p̄uaricationē ⁊ inordinatā dilectionem: ſic cum redit a culpa ad iuſticiam: decens eſt: vt deū honoret ſuſcipiendo penā: ⁊ in hoc magis reparatur ad normā iuſticie: q: ↄtraria ↄtrarijs curātur. Rurſus ſicut glorioſius eſt acq̄rere vitam eternā per merita q̄ꝫ ſine meritis. Sic glorioſius ē reconciliari deo per ſatiſfactionē q̄ꝫ ſine ſatiſfactiōe. ¶ Concluſio reſponſalis. Modus ergo reparandi ꝑ ſatiſfactionem plus cōuenit noſtre iuſtificationi et noſtre glorificationi. Probatur cōcluſio. Illa via magis cōuenit reꝑationi humani generis in q̄ magı̄ſ ſeruat̄ honorificētia diuīe maieſtatis. Sz peccator cū peccat ꝑ p̄uaricationem deū inhonorat: ſi ḡ pctm̄ dimitteret̄ ſine ſatiſfactiōe pctm̄ relinq̄ret̄ abſq̄ honoris ablati recōpenſatiōe. Cum aūt ſatiſfactio reddit̄ honor recōpenſat̄: ergo iſt mō reparandi hominē ꝑ ſatiſfactionez magis ſeruatur honorificentia diuine maieſtatis q̄ꝫ ꝑ aliū modū. ¶ Sed cōtra magis decet deū facere qđ magis facit ad oſtēſionē ſue benignitat̄ ⁊ miſeri̇e: ſ; dimittere pctā oīa abſq̄ aliqua ſatiſfactione pene: h̄ eſt maioris miſeri̇e q̄ꝫ exigere ꝓ illis pniam. Si ḡ de⁹ ē miſericordiſſim⁹ ⁊ benigniſſim⁹ adeo vt benignior nō poſſit cogitari. videt̄ ḡ ꝙ mod⁹ ille reparādi q̄ eſt p̄ter ſatiſfactionē magis cōueniat diuine excellētie. Dicendū ꝙ ſumma benignitas ⁊ miſericordia in deo non excludūt iuſticiā: q: ſicut ē miſericordiſſimus ita etiā iuſtiſſim⁹: nec ē magis miſericors q̄ꝫ iuſtus: ⁊ ideo nō ſic debuit manifeſtari miſeri̇a i oꝑe reꝑatiōis: ꝙ iuſticia nō h̄ret locū ſ; ita debuit manifeſtari diuia miſeri̇a ꝙ ſil̄ cū h̄ oſtēderet̄ diuina iuſticia. Et h̄ idē factū ē cū de⁹ reꝑauit gen⁹ hūanū ꝑ mortē filij ſui: vbi fuit maxima equitas i exigēdo oꝑe tante ſatiſfactiōis. Dicit̄ ⁊ maxima benignitas i tradendo vnigenitū filiū ſuū. Multo enim maius fuit ꝙ deus ſubiret mortē q̄ꝫ peccata nr̄a cōdonaret. multo etiā mai⁹ fuit dando nobis filiuʒ ⁊ pctā condonare q̄ꝫ ſi ſimplr̄ peccata condonaſſet. Qui enī ꝓprio filio ſuo nō pepercit: ſed etiaʒ pro nobis tradidit illum. ¶ Ad ſecundū dicendum ꝙ ſicut deus exigit a nobis mādatorū ſuorum obſeruantiā nō propter ſuam indigentiaʒ: ſed ꝓpter obedientiā noſtrā qua debemus ei tanq̄ꝫ dn̄o obedire: ſic ⁊ peccatorꝫ exigit emēdaʒ nō ꝓpter hoc vt indigeat ſ; vt nos reducat ad ordinationē debitam. Itē ille modus magis cōuenit reꝑatiōi hūane q̄ magı̄ſ ē oſtēſiu⁹ diuine potentie ꝓ eo ꝙ reparatio eſt quedā recreatio: ſ; ſi de⁹ abſq̄ oī ſatiſfactiōe ſolo ꝟbo reꝑaſſet gen⁹ hūanū: ſicut fabricauit mundū maior eſſet ibi diuine

virtutis oſtenſio: ergo magis conuenit. Dicendũ q̄ etſi in omni opere dei oſtendatur diuina potentia. In opere tñ reparationis magis manifeſtat̃ diuina benignitas ⁊ miſericordia: ⁊ ꝑ ↄſequens ipſa iuſticia eis ānexa. Et ideo cũ poſſet vno verbo gen⁹ humanũ reparare: maluit tñ reparare cũ difficultate ⁊ penalitate: q̄ magis oportunũ erat ibi oſtendere miſericordiã q̄ȝ potentiã. Potentia em̄ ſatis claruerat in rerũ eductione: ſed adhuc latebat miſericordia quã oſtẽdebat de⁹ in hoīs reparatione. ¶ Minima leſio xp̄i vel minima gutta ſanguinis xp̄i effuſa ſi placuiſſet trinitati acceptaſſe ſuffeciſſet. Sȝ totũ effudit pro noſtra ſalute ⁊c̃.

Tertio querit̃. Utrum aliqua creatura pura potuerit ſatiſfacere ꝓ toto genere humano. ¶ Aliq̄ creatura dicit̃ pura per carentiã duoꝝ commixtoꝝ duarum naturarũ in ꝓpoſito vt eſt angelus. ¶ Dicendũ q̄ de duobus conſueuit fieri ſatiſfactio ⁊ requiri videlicet de iniuria ⁊ de damno. Si ergo deus requirit ſatiſfactionez ab humano genere aut requirit pro vtroq̄ȝ aut pro altero horum. Si pro vtroq̄ȝ planum eſt q̄ impoſſibile eſt aliquã puram creaturã deo ſatiſfacere pro humano genere: pro eo q̄ tam grauis eſt iniuria que infertur deo ob excellentiſſimã eius dignitatẽ: ⁊ tamẽ quãdocunq̄ȝ homo tranſgredit̃ precepta dei facit ſibi iniuriã: ſic q̄ nulla pura creatura poteſt recõpenſare aliquid ei eq̄le. probatio. Satiſfactio debet proportionari offenſe ⁊ iniurie. Sȝ tanta eſt offenſa ⁊ iniuria q̄ȝtus eſt ille cui offendit̃: cũ ergo deus ſit infinitus offenſa et iniuria dei eſt infinita: ſed nulla creatura nec ei⁹ operãtio ē infinita: ergo nulla pura creatura poteſt ſatiſfacere pro offenſa ⁊ iniuria deo illata. Sed talis fuit iniuria ade ⁊ poſteritatis ſue quia deum contempſit ergo ⁊c̃. Si vero exigit ſibi ſatiſfactionẽ de ſolo damno cõdonando iniuriam nec ſic poteſt pro toto genere humano ſatiſfacere aliqua creatura pura. Aut enim illa creatura pura eſſet homo aut non. Si hõ cum nullus hõ puꝝ: s poſſit equiualere toti generi humano: talis homo offerendo ſeipſum deo nunq̄ȝ recompenſat damnũ qd̕ adã intulit corrũpendo totũ genus humanum. Si eſſet nõ homo: nec ſic adhuc poſſet damnũ recompenſare ſi pura creatura eſſet aut ſi poſſet: nõ tamẽ ſatiſfaceret: quia ad illud genus ſpectat ſatiſfactio ad qd̕ ſpectauit tranſgreſſio. Et ſi hoc poſſet non tñ deceret q̄ naturã humanã in ſtatũ priſtinũ reuocaret eſſet em̄ ex hoc ſubiecta aliȷ̄ generi creature. Et ex hoc habet̃ q̄ non ſolũ pura creatura nõ poſſet deo ſatiſfacere ſi alterius generis eſſet: ſȝ etiã nec ſi eēt a deo aſſũpta cõueniret vt pro humano genere ſatiſfaceret: ⁊ ideo cum pura creatura nõ poſſet pro toto genere humano ſatiſfacere: nec alterius generis creatura deceret aſſumi oportuit vt ꝑſona ſatiſfacientis eſſet de⁹ ⁊ homo. Iſta eſt opinio ſancti thome et alexandri de halis. Sed ſcotus eſt contra eos in preſenti queſtione: ideo rationes quas facit hic doctor ſeraphicus pro parte ſua ſoluit doctor ſubtilis. Et licet opinio iſtius ſeraphici ſit forte deuotior opinio tamen doctoris ſubtilis eſt verior ſm iudicium magiſtri noſtri videlicet q̄ pura aliqua creatura potuit ſatiſfacere de potentia dei abſoluta pro toto genere humano ⁊ q̄ȝtum ad iniuriã et q̄ȝtum ad damnum reputa mittendo vnũ ſanctuȝ angelum de celis: vel creando vnũ nouũ ⁊ facere ipſum viatorẽ et dare ei ſummã gratiã ⁊ fruitionẽ: ⁊ ſic ꝑ gratiã illã mereret nobis vitã eternã vel creandũ vnũ hominẽ purum vt prius. vide ſcotũ in quarto diſtinctione. xiiij. ¶ Nota nulla peccata mortalia in ſe ſunt infinita. Licet ſint ab obiecto infinito. Ideo illa propoſitio cõmunis q̄ datur a doctoribꝫ. Tanta eſt offenſa ⁊ iniuria q̄ȝtus ē ille qui offendit̃ eſt falſa: ⁊ ibi anſhelmus defecit ⁊ doctores

res ipſum ſequētes. patet quia ſi hoc eēt verū omnia pctā mortalia eſſent infinita ꝛ ſic nullū maius aliud cū infinito nihil poſſit addi: quod tamē eſt contra ſententiam doctoꝝ theologoꝝ omniū: qui dicūt pctā ſpiritualia eſſe grauiora ꝙ carnalia: ita ſi velint intelligere de potentia abſoluta non ſunt tenendi. Decreuit tñ ſancta trinitas ꝙ nunꝙ reconciliaret homini niſi per mortē filij ſui. Nota ꝙ omne opus meritoriū eſt tantū bonū quantū a deo acceptū: ideo ſi placuiſſet ſibi acceptare bona meritoria ade: ſatiſfeciſſet ꝓ ſe: qui per centū ānos egit penitentiā nec tamen ſufficiebat. ¶ Propoſitio veriſſima plus penſat vitam ꝛ animā vnius hominis iuſti deus: ꝙ vitam ꝛ animā innumerabiliū peccatoꝝ. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt potentia ſcilicet abſoluta ꝛ ordinata. Potentia abſoluta eſt illa qua ipſe deus poteſt facere quicquid nō implicat contradictionem: et ſic procedit opinio ſcoti. Potētia ordinata eſt illa que reſpicit leges ꝛ decreta ordinata a deo ꝛ ſic ordinauit de redēptione humani generis ꝑ filium ſuum: ꝛ ſic intelligit (vt credo) doctor deuotus Bonauētura ꝛ omnes alij ꝓcedentes ipſum: ꝛ ſic iſti doctores ſunt cōcordes. Non oportuit ergo neceſſario deum incarnari ꝛ neceſſario chriſtū mori oportuit de dei potentia abſoluta: quia aliter potuiſſet facere: erat tamen neceſſarium de potētia dei ordinata. ¶ Ad primum argumentū qñ dicitur ſi pura creatura eſſet aut eſſet homo: aut non homo. Dicendū ꝙ vtroꝗ modo ſi eſſet purus ergo eſſet ꝛc. nō eſſet verū quia nō fuiſſet in pctō originali conceptus. ¶ Ad ſcđm negatur minor a doctore ſubtili.

Quarto querit̄. vtrum aliquis adiutus gr̄a potuiſſet ſatiſfacere pro ſeipſo: vtputa abraam qui amic⁹ dei appellatus ē ergo habebat gratiā. ¶ Reſpondeo duplex eſt. ſatiſfactio ſcʒ plena ꝛ ſatiſfactio ſemiplena. Plena eſt quādo ſimul fit ſatiſfactio de iniuria ꝛ de damno. Satiſfactio vero ſemiplena eſt qñ remiſſa offenſa: ſatiſfactio fit pro damno. ¶ Intelligendū eſt tamē ꝙ peccās mortaliter incurrit q̄ttuor dāna. Primū eſt amiſſio vite eterne ꝛ amicitie dei. Scđm ꝑditio gratie dei. Tertiū amiſſio actuū meritoꝝ. Quartū acq̄ſitio tormētoꝝ inferni. Et nota ꝙ ꝓ nullo peccato in quo fit auerſio a deo pōt ſatiſfacere aliq̄s hō purus ſatiſfactione plenaria nec pro ſeipſo: nec pro alijs: intelligit̄ de dei potencia ordinata ꝓpter hoc ꝙ offenſa ꝛ iniuria illa omnino excedit purā creaturam. Secūdū vero ſi loquamur de ſatiſfactione ſemiplena illa videlicʒ in qua remiſſa offenſa: requirit̄ emenda de dāno. Sic dicendū ꝙ hō pōt ſatiſfacere pro ſuo pctō actuali ſed non pro originali pctō. Scotus dicit ꝙ ſi placuiſſʒ deo acceptaſſe bona opa alicui⁹ hōis iuſti: potuiſſet etiam ille ſatiſfeciſſe de pctō originali ꝛ actuali ſed loquitur de potentia dei abſoluta: doctor ſeraphicus autē loquit̄ de potentia ordinata ꝛ ſic concordant. Vñ deus pōt de potentia abſoluta remittere alicui iniuriā ſiue culpā nō remittendo ſibi dānū id eſt nō recipiendo eū ad amicitiā ꝛ graciam ꝛ ad vitā eternā. De potentia tamē ordinata ita eſt clemētiſſim⁹ ꝙ nunꝙ remittit iniuriā: quin etiā recipiat in vitā eternā. Ratio autē hui⁹ eſt qꝛ pctm̄ actuale dicit deprauationē volūtatis ꝑ originalē deꝑuationē nature. In hoc aūt differt deprauatio nature a deprauatione volūtatis qꝛ corruptio volūtatis reſpicit ꝑſonā vt eſt indiuiduū: ſed corruptio nature vt eſt alteri⁹ ꝓncipiū. Itē qꝛ volūtas eſt vertibilis ꝛ corruptio in ea exiſtēs ēſt facile mobilis: qꝛ vero natura vno mō mouetur: corruptio in ea exiſtens eſt difficile mobilis. Qm̄ ꝗ deordinatio voluntatis introducta ꝓ actuali eſt nature ſingularis: et facile mobilis recōpenſari pōt per vſum gratie gratū facientis reſpicit ꝑſonam ſingularem. Impoſſibile ergo fuit

da 354a 355

ꝙ aliq̇s ꝓ pctō originali alicuiꝰ hoīs ſa-
tiſfaceret: niſi oīno a pctō originali mun-
dus eſſet de iure ſicut xp̄s: iō beata virgo
nō potuiſſet ſatiſfacere ꝓ pctō originali:
qꝛ nō fuit mūda a peccato p̄dicto de iure
ſed tm̄ de gr̄a ꝛ beneficio ex ſingulari pri
uilegio. Et ſic patꝫ ꝙ ꝓ minimo pctō ori-
ginali nec ꝗtū ad ſatiſfactionē plenariā
nec ꝗtum ad ſemiplenaꝫ potuit ſatiſfa-
cere aliq̇s niſi xp̄s hō ꝛ deus: intelligēdo
ſemꝑ de potētia dei ordinata: lꝫ purꝰ hō
ſatiſfacere poſſet de actuali pctō adiuṫ
gr̄a ſed ſatiſfactōe ſemiplena q̄ ſuppletio
nem ꝛ cōplementū recipit a paſſione xp̄i:
xp̄s em̄ ſatiſfaciēs ꝓ oī offenſa: oībus ipe
trauit gr̄am ꝗtum ad ſufficientiā: ꝛ meri
to illius ſatiſfactionis hō ſuſcipiēs gr̄aꝫ
ſatiſfacit poſtea deo pro leſione quā intu
lit ſibi actualis culpa.

Querit̄ quīto. Utrum
deus debuerit modū ſatiſfaciendi ꝑ paſ-
ſionē xp̄i acceptare. ¶ Ubi notandum ꝙ
duplex eſt debitū videlicet obligationis
vel neceſſitatis: ꝛ congruitatis. Iſta que
ſtio eſt de debito obligationis ꝛ neceſſita
tis: qꝛ impoſſibile eſt deū obligari nobis
Sed bene eſt debitū honeſtatis ꝛ cōgrui
tatis ex beneplacito ſuo. ¶ Reſpondeo
dicendū ꝙ modū iſtum vltra ceteros mo
dos debuit deus acceptare: qꝛ nobiliſſi-
mus eſt inter oēs qui poſſunt eſſe: vel ex-
cogitari: vel imaginari. Fuit em̄ accepti-
ſimus ad placandum deum: cōgruentiſ-
ſimus ad ad curandum morbum: effica-
ciſſimus ad trahendum genus humanū
prudentiſſimus ad expugnandum gene
ris humani inimicum. Primū fuit quidē
acceptiſſimus ad placandum deum pro
pter quod dicit Anſhelmus in libro cur
deus homo capi. xi. Nihil aſperius ꝛ dif-
ficilius poteſt homo ad honorem dei pa-
ti ſponte ꝛ non ex debito ꝗ mortem. Et
nullatenus poteſt magꝭ ſeipſum dare ho
mo ꝗ cum ſe morti tradit ad honoreꝫ ip
ſius. ꝛ hoc eſt qđ dicit̄ ad Ephe. v. Tra
didit ſeipſum oblationem ꝛ hoſtiam deo
in odorem ſuauitatis. Secundo etiam
fuit congruentiſſimus ad curandū mor-
bum. P̄mus enim homo peccauerat per
ſuperbiam gulam ꝛ inobedientiam ſicut
dicit Gregorius. Uoluit em̄ deo aſſimi-
lari per ſcientie ſublimitateꝫ (ꝛ ſi nō adā
ad minus eua) guſtare ligni ſuauitatem
ꝛ tranſgredi precepti diuini limitem. Et
quoniam curatio habet fieri per contra-
rium: ideo modus ſatiſfaciendi congruē-
tiſſimus fuit per abiectionem: humilia-
tionem: ꝛ diuine voluntatis impletionē:
ꝛ hec omnia ſatis relucent in ipſa paſſio-
ne. Et de his dicit apoſtolus ad Phil. ij.
Humiliauit ꝛc̄. vſqꝫ ad mortem crucis.
Tertio autem fuit efficaciſſimus ad tra
hendum genus humanū: his enim ſolis
paſſio ad ſalutem valebat qui volunta-
te mera per amorem deo adherebāt. Nō
enim decreuit deus aliter genus huma-
nū ſaluare: niſi libero volūtatis arbitrio
ꝛ nullo alio modo (ſaluo voluntatis ar-
bitrio) deus hominem magis potuit at-
trahere ad amorem ſuum ꝗ ſuſcipiendo
pro eo crucis patibulū ꝓpter qđ dicitur
Johan. xij. Ego ſi exaltatus fuero a ter-
ra omnia traham ad meipſum. Et hugo
de arra ſponſe. Ut oſtenderet tibi ꝗtuꝫ
te diligeret nō niſi moriendo te liberauit.
quatenus non tantū pietatis beneficium
impēderet: verūetiam charitatis affectū
monſtraret. Quarto fuit ad vincendum
aduerſarium prudentiſſimus. Decebat
enim vt chriſtus ſua prudētia ſuperaret
diabolum ſicut diabolus ſua aſtucia de-
cepit primū hominem quod dicitur Job
xxvi. Prudentia eius ꝑcuſſit ſuꝑbuꝫ. Et
quarto. Nunquid poteris capere leuia-
than hamo. Propter qđ dī diſtinctiōe p̄-
cedenti capitulo p̄mo. Uenit redēptor ꝛ
victus eſt deceptor. tetendit illi muſcipu-
lam crucem ſuam: poſuit ei quaſi eſcam
ſanguinem ſuū. Ex his quatuor rōnibꝫ
ſatis apparet ꝙ modus iſte ſatiſfacien-
di pro nobis: fuit cōgruētiſſimus ꝛ a deo

maxime acceptandus. Deus eñi mortez
nõ fecit nec letatur in perditione viuoꝝ.
Nam mors est pena ſm q̄ est afflictiua ꝛ
nature corruptiua. Delectatur tamen et
placet ſibi optime voluntas: per quã pe
na ſuſtinetur ꝛ ad honorem dei ordinat̃
ꝛ ad abſolutionem rei.

Sexto queritur. vtrum

alio modo potuerit genus humanuꝫ ſal-
uare. Et q̄ ſic videtur per illud qḋ dicit
Leo papa in quodam ſermone in ramis
palmarum. Omnipotencia filij dei que
propter eandem eſſenciam eſt eſſentialis
patri potuiſſet liberare genus humanuꝫ
ſolo imperio voluntatis ſue niſi diuinis
operibus maxime congruiſſet vt nequi-
tie hoſtilis aduerſitas eo quē vicerat vin
ceretur. ¶ Reſpondeo ad queſtionem vt
ſupra poteſt queri vel de potencia dei re-
parantis vel ex parte generis humani re
parari. Si ex parte dei reparantis ſic abſ-
q̄ dubio aliter potuit genus humanum
reparari et liberari ſicut ſancti dicunt.
vnde Auguſtinꝰ de trinitate et habetur
in littera. Dicimus modum poſſibilem
deo fuiſſe cuius poteſtati cuncta ſubia-
cent ſed noſtre miſerie ſanande cõuenien
tiorem alium nõ fuiſſe. ꝛ Gregoriꝰ in mo
ralibus. Qui nos fecit exiſtere ex nihilo
reuocare etiam ſine morte ꝛ paſſione ſua
potuit. Et magiſter Hugo de ſancto vi
ctore alium modum aſſignat in libro de
ſacramentis. Non eſt enim limitãda po
tencia diuina: immo ſicut ſolo nutu men
tis ꝛ imperio voluntatis creare: ita etiaꝫ
potuit reparare. Si autem queritur de
potentia ex parte generis humani et li-
berari. Sic dicendum q̄ determinatum
fuit ſibi poſſe ad hanc viam: et iſto modo
intelligendo poteſt concedi q̄ genus hu
manũ non potuit aliter reparari. Sic cõ
ceditur q̄ nullꝰ homo poteſt ſaluari niſi
credat in chriſtum nõ eniꝫ patet alia via
ſalutis nobis nec aliud nomen ſub celo
in quo oportet nos ſaluos fieri. Potuiſ-
ſet tamen deus ſi voluiſſet aliud nomen
dare in quo ſalus noſtra conſiſteret. Alij
rñdent ad q̃onem hanc per diſtinctioneꝫ
dicentes q̄ duplex eſt potẽtia dei ſcilicet
abſoluta ꝛ ordinata qḋ idem eſt cum di-
ſtinctione iſtius doctoris deuoti: quãdo
dicit de potencia dei reparantis idem eſt
qḋ potencia abſoluta vł etiã ex parte ge
neris humani reparari: Et hoc intelligi-
tur de potencia dei ordinata.

Circa diſtinctionē

vicesimãprimam queriẗ pmo.
Utrum in morte xp̃i aĩa ſepa
rata fuerit a deitate. ¶ Separatio et vnio
opponũtur oĩno: quot modis aũt dr̃ vnũ
oppoſitũ tot modis dr̃ ꝛ reliquũ. Sed in
xp̃o ſunt quattuor vniones ẽ ꝛ quattuor
ſeparationes. Prima eſt vnio aĩe cũ cor-
pore. vnitur eñi ſicut perfectio ſuo perfe
ctibili. Et ad iſtam vnionem ſequiẗ vita
hoĩs ꝛ iſti vnioni opponitur mors. Alia
eſt vnio in xp̃o ſcꝫ deitatis vel verbi diui-
ni ad animã. Tertia eſt deitatis ad car-
nem. Iſte tres vniões realiter diſtinguũ
tur: quia quecũq̄ relationes habent ter-
minos eſſencialiẗ diſtinctos realr̃ diſtin-
guũtur: ſed ſic ẽ hic: ẽ ꝛc̃. Quarta ẽ vnio
verbi diuini ad totã humanã naturam.
Nõ eñi tñ vniuit ſibi aĩam vł carnẽ ſed
etiã illã entitatẽ q̃ reſultabat ex aĩa ꝛ cor
pore q̃ dr̃ humanitas: ꝛ ſic pñt itelligi q̃t
tuor ſepatões ſm q̄ fuerũt q̃ttuor vnio-
nes ſed qꝛ xp̃i aĩa ſepata fuit a corpe: iḋo
fuit vere mortuꝰ. ¶ Rñdeo dicẽdũ q̄ in
morte non fuit aĩa ſepata a v̾bo diuino.
Et rõ huiꝰ ẽ qꝛ nec deũ decebat: nec nob̃
expediebat nec illi aĩe congruebat. Deũ
nõ decebat qꝛ indiſſolubili mr̃imonio ſi-
bi eã ꝯiũxerat vñ ſic nõ decet virũ relinq̃
re vxorem: ſic nõ decuit verbũ dei ab aĩa
ſepari. Nobis nõ expediebat quia ſi fctã
fuiſſet ſeparatio: aĩa illa nõ habuiſſet po
tentiam ad eripiendum genus captiuuꝫ
nec mediatoris officium ad reconcilian-
dum et neutrum nobis erat expediens.

ſed potius eius oppoſitum. Anime etiã
illi nõ congruebat: tum quia innocentiſſi
ma: tum quia beatiſſima: quia innocẽtiſſi
ma nõ poterat contra voluntatem ſuam
ſeparari ab eo. Et quia beatiſſima ideo
nõ poterat velle ſeparari ab eo.

Secũdo querit. Utrũ

in morte xp̄i diuinitas ſit ſeparata a car/
ne. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ in morte
chriſti nõ fuit diuinitas ſeparata a car/
ne. Et hui⁹ triplex eſt ratio ſcȝ Liberali
tas a parte aſſumentis: dignitas a parte
aſſumptibilis: z vtilitas a parte aſſum/
ptionis. Liberalitas inq̄ȝ zc̄. cũ deus det
aliqđ donum nõ ſubtrahit illud ſine cul
pa. Si ergo nulla culpa interuenit non
decuit diuinã liberalitatem carnẽ quam
ſibi liberaliter vnierat ſeparari a ſe. Di/
gnitas zc̄. fuit ĩ cauſa quare iſta vnio nõ
debuit ſeparari a ſe. Caro em̄ nõ debuit
videre corruptionẽ ſm illud pſ̄. Nõ da
bis ſanctũ tuum videre corruptionẽ zc̄.
Sicut ergo nunq̄ȝ decuit ipſam incine/
rari: ſic nũq̄ȝ decuit a verbo ipſam ſeparari
Utilitas autẽ ex parte aſſumptionis ad
hoc ipſum faciebat zc̄. Ad hoc em̄ fiebat
vnio illa diuinitatis ad humanã naturã
z carnis ad animã vt procuraret̄ noſtra
ſalus. Et qm̄ ſeparatio carnis a diuini/
tate in nullo faceret ad noſtrã ſalutẽ: pro
eo ꝙ non poteſt per eam fieri ſatiſfactio
cum diuinitas nõ poſſit ſentire dolorem
et penam in ſeparatione ipſius a carne.
Hinc eſt ꝙ non eſt cõueniens carnem ſe/
parari a diuinitate. Unde ad hoc paſſio
nõ habebat aliquem ordinem.

Tercio querit. Utrum

verbum vnitum fuerit carni z anime du
plici vnione id eſt diſtincta. ¶ Opinio
Scoti eſt ꝙ in xp̄o fuit quadruplex vnio
vt dictum eſt ſupra: z iſte quattuor vnio/
nes non ſolũ in triduo poſt mortẽ chriſti
fuerũt realiter diſtincte: ſed in principio
incarnationis fuerũt etiã realiter diſtin/
cte. patet quia fuit diuerſitas ex pᵗe fun/
damentoꝝ z terminorũ. Et eſt regula ꝙ
q̄ñcunq̄ȝ alique relationes habent diuer
ſa fundamẽta vel diuerſos terminos illa
diſtinguuntur realiter. Iſte autẽ doctor
vult habere ꝙ ante paſſionẽ vniuit ſibi
vnica vnione. Scotus autẽ dicit ꝙ ſem/
per fuerũt diſtincte ſiue diuerſe vniones
patet quia habuerũt diuerſa fundamen
ta vt. ſ. ſed vide textuȝ. ¶ Nota ꝙ tripli
ces ſunt aĩe decedẽtes differẽter a corpo/
ribus noſtris. Quedã cum gratia z ſine
pctis q̄ŧũ ad culpã z penã. Ita ꝙ nũq̄ȝ
habẽt aliud purgabile z iſte ſtatim euo/
lant ad celos in inſtãti mortis. Alie ſunt
que decedũt cũ gratia z ſine culpa tñ cũ
aliqua pena perſoluẽda z iſte vadũt ad
purgatoriũ: ſed ſoluta pena euolant ſta/
tim. cõtra Iohannẽ. xxij. Alie ſunt q̄ de/
cedunt cũ culpa mortali z ꝑ cõſequẽs cũ
pena et iſte ſine dubio damnant̄. Prime
ſũt ĩpaſſibiles z ſtatim euolãt poſt ſepa/
rationẽ ad celũ. Alie patiunt̄ ad tẽpus.
Alie patiunt̄ ad ſempꝫ z imperpetuum.
¶ Querit̄ de quoꝝ numero fuit anima
chriſti. ¶ Reſpondeo dicendũ ꝙ duplex
fuit opinio vt tangit deuotus doctor.
Opinio tamen quã recitat ipſe in textu
quã videtur ſuſtinere eſt ꝓbabilior.

Quarto querit. vtrum

ex illa ſeparatione caro fuerit mortua an
poſt eã habuerit vitã cum habuerit ver/
bum diuinũ ſibi vnitũ qđ eſt vita ꝑ eſſen
tiam. ¶ Nota ad p̄ſens Mortuum capit̄
tribꝫ modis. Primo mõ negatiue. Et ſic
eſt illud qđ nõ habet vitã nec ẽ aptũ na/
tum habere vitã vt ꝙ ligna z lapides di/
cuntur mortua. Alio modo capitur pri/
uatiue z eſt illud quod nõ habet vitã: ſed
eſt aptum natum habere vitã z ſic caro
xp̄i dicebat̄ mortua z nõ primo modo et
ita eſt de corporibꝫ noſtris. Tertio mo/
do capitur contrarie z ſic illud dicit̄ mor/
tuuȝ qđ prius viuebat z poſtea ꝑ mortẽ
vite contrariã deſtructum et corruptum

eſt ⁊ ſic quādo homo moriť deſtruiť in hu
manis que ꝑus viuebant. Et ſic patet ꝙ
aliter caro noſtra diciť mortua ſcȝ priua
tiue: et totus hō dī mortuus cōtrarie: qꝛ
deſtruiť tota entitas: ⁊ ſic etiā fuit mor-
tuus ille hō qui dī xp̄s. ¶ Scđs termi-
nus eſt vita. Ubi nota ꝙ triplex eſt vita
Nā quedā eſt vita nature alia grē ⁊ ter-
tia glorie: Prima eſt triplex quedā vege-
tatiua alia animalis ⁊ ſenſitiua alia rōna
lis. Prima eſt cōmunis nobis ⁊ herbis ⁊
animalibꝫ irrationalibꝫ. Uñ aīa eſt prin
cipiū quo viuimꝰ: mouemur: nutrimur:
augemur: ⁊ ſentimus: ⁊ intelligimus. Et
hec diffinitio ꝯuenit ſm diuerſas ſui par
tes tribꝫ animabꝫ. Uita animalis eſt cō-
munis nobis ⁊ animalibꝫ. Tertia eſt tri-
plex quedā increata que eſt deus. Alia ē
creata ⁊ eſt duplex: quedā angelica: alia
ſpiritualis que eſt in anima noſtra. Ui-
ta gratie ſolū cōuenit exiſtentibꝫ in gra-
tia ⁊ eſt ipſa charitas: ⁊ vita glorie eſt cla
ra viſio dei ⁊ fruitio ſequens. ¶ Reſpon-
deo ad queſtionē dicendū ꝙ abſq; dubio
caro chriſti poſt ſeparationē anime mor-
tua fuit priuatiue: caruit eñ viu ⁊ comple
mento vite. Res eñ corporis nō eſt na-
ta viuificari: niſi ab aliq̄ forma ſpirituali
ipſam complente ⁊ ꝓportionali qm̄ ergo
in ipſa ſeparatione anime anima xp̄i ca-
ruit hmōi forma ideo vere mortua fuit.
Et q̄uis haberet diuinitatem vnitam
nō tamen ab ea viuificabať: nō propter
defectum a parte viuificantis ſed ꝓpter
improportionem viuificabilis.

Quinto queritur. Utrum
propter mortē carnis ſit mors ꝑſone ver
bi attribuenda id eſt verū iſta poſſit con-
cedi filius dei eſt mortuus. ¶ Reſpōdeo
dicendū ꝙ abſq; dubio concedendum eſt
filiū dei pro nobis fuiſſe mortuū. Et hoc
per cōmunicationē idiomatū ideo attri-
buitur ſibi nō ſm naturā diuinā ſed ſm
humanā. Non per eſſentiā aut ꝑ inheren
tiam quia nō poteſt ſibi inherere mors:
ſed ꝓpter idiomatū communicationem.
Et hoc in nullo derogat diuine maieſta-
ti ⁊ multum conſonat pietati nulluȝ eñ
verbū maioris dignationis reſonare po-
teſt in auribꝫ cordis hoīs q̄ȝ ꝙ vnigenitꝰ
dei filius mortuus fuerit pro nobis de-
bitoribꝫ mortis ⁊ ideo nō tm̄ eſt hoc cre-
dendum et aſſerendum tanq̄ȝ verum ſed
etiam frequentiſſime recolendū.

Circa diſtinctio-
nem viceſimāſecundā que-
ritur. Utrum chriſtus fue
rit homo in triduo. ¶ No-
tandum quid ſit homo ex nominis diffi-
nitione. Homo eſt natura compoſita ex
corpore ⁊ anima intellectiua non ſuſten
tata ab aliqua vel eſt ſuppoſitum ſuſtē
tans talem naturam compoſitam ex cor
pore et anima. Et iſta particula vltima
conuenit ſolum chriſto. Et ex hoc ſequi-
tur ꝙ chriſtus in triduo non fuit homo:
quia cui non conuenit diffinitio homi-
nis: non eſt homo: ſed chriſto non conue-
niebat predicta diffinitio hominis ergo
non fuit homo: qđ patet videndo parti-
culas quia ſibi nec prima nec ſecūda nec
tertia conueniebat in triduo. ergo. ¶ Se
cundus terminus triduū ⁊ dicitur a tris
qđ eſt tres ⁊ dies vnde in ꝓpoſito triduū
dicitur tripliciter. Primo dicitur triduū
id eſt tempus in quo in matutinali offi-
cio treni cantantur Hieremie. Hoc mo
do dies iouis: veneris: ⁊ ſabbati: ante diē
reſurrectionis dicuntur triduum et hoc
modo capiendo chriſtus bene fuit homo
in triduo quia die iouis ⁊ veneris vſq; in
horā nonā. Secundo dicitur triduū illi
dies artificiales: in quibꝰ anima chriſti
a corpore ſeiuncta eſt: ⁊ hoc modo totus
dies veneris et ſabbati: et dies dominica
dicuntur triduū: hoc etiam modo in tri-
duo chriſtus fuit homo: quia die veneris
vſq; in horam nonam ⁊ die dominico ab
hora reſurrectionis et deinceps. Tertio
dicit triduum per ſynodochen: id ſolum

ſcilicet tempus in quo a corpore anima ſeiuncta eſt. Et hoc modo hoc triduum dicitur dies veneris ratione vltime ſue partis dies ſabbati integer et dies dominica ratione ſui inicij ⁊ hoc modo chriſtus non fuit homo in triduo. ¶ Reſpondeo dicendū ꝙ circa hoc fuit triplex modus dicendi. primus eſt ꝙ non ſolum vere chriſtus in triduo poſſit dici homo: ſ; etiam hoc poteſt de quolibet homīe mortuo. Secundus vero modus dicendi eſt ꝙ hoc non debet concedi de alijs poteſt tamen concedi de chriſto. Tertius modus dicendi eſt ꝙ illud non debet concedi de chriſto nec de alijs hominibus. Et primū modum dicendi tenuit Hugo de ſancto victore. Secūdum magiſter ſententiarum. Tertium vero tenet communis opinio doctoruȝ Pariſienſium. Hec propoſitio: chriſtus in triduo fuit homo: nullo modo eſt cōcedenda ſm omnes doctores modernos. Et iſta eſt reduplicatiua ⁊ ſpecificatiua.

Secundo querit᷑ Vtrū

chriſtus ſm ꝙ homo fuerit in loco determinato: an vbiq; ſc; in triduo. ¶ Reſpondeo ꝙ iſta queſtio poteſt eē de re. Et poteſt eſſe de ſermone. Tunc eſt queſtio de re quando queritur vtrum humanitas chriſti fuerit vbicūq; fuit diuinitas. Et capitur ibi humanitas ꝓ anima. Et ad queſtionem reſpondendum eſt ꝙ non: quia diuina natura eſt immenſa ⁊ infinita. Unde nullum locum ſibi determinat ſed humana natura cum ſit creata et finita locum ſibi determinat. Unde non erat vbicunq; humanitas: ſed in ſepulchro ratione corporis vel in inferno ratione anime ſicut dicit magiſter in littera. Similiter ratione humanitatis ꝗtum ē de ſe in vno tantum loco eſt. Q; enim ſit in pluribus hoc eſt ſub ſacramento: ſm qđ dicit Innocentius ſcilicet ꝙ dicitur eſſe alicubi ſacramentaliter. Alicubi perſonaliter: alicubi localiter. Localiter eſt in celo: ſacramentaliter eſt in altari: perſonaliter eſt vbiq;. Et ſic humana natura in chriſto habet ꝙ ſit in loco determinato. Si autem fiat queſtio de ſermone vide textum.

Tertio querit᷑. Utrum

corpus chriſti per triduū fuerit in ſepulchro. Vel poteſt queri in qua hora reſurrexit chriſtus. ¶ Reſponſio ad predictorum intelligentiam eſt notandum ꝙ nō conueniebat corpus Chriſti ſtatim poſt mortem ſuſcitari. Nec tamen conueniebat ſuſcitationem eius vſq; ad generalem reſurrectionem differri. Et ratio huius ē quia noſtre fidei certitudo qua credimus nos reſurrecturos: fundata eſt ſupra veram reſurrectionem chriſti. ¶ Ad hoc autē qđ conſtat nobis de veritate reſurrectionis duo concurrunt. Primum ꝙ oportunum eſt: ꝙ conſtet de veritate mortis. Scđm eſt: ꝙ oportet ꝙ cōſtet de veritate ꝯiunctionis iterate anime ⁊ corporis vel carnis. Ueritas mortis nō conſtitiſſet nobis ſi chriſtus ſtatim reſurrexiſſet: ſed potuiſſet aliquis ſuſpicari ipſum non fuiſſe veraciter mortuum. Ueritas iterate cōiunctionis nō conſtitiſſet ſi xp̄s non adhuc reſurrexiſſet ergo potius poſſet quis deſperare ꝙ̄ expectare: immo certe ſi non reſurrexiſſet fides in apoſtolis omnino defeciſſet nec aliquis fuiſſe xp̄m deum crederet ſed hominem purum: neceſſe ergo fuit propter noſtre fidei veritatem ⁊ firmitatem reſurrectionem chriſti accelerari: nec tamen adeo accelerari quin manifeſtaretur veritas mortis: ideo vſq; ad tertium diem diſtulit ⁊ non amplius: quia per tempus illud poterat vere manifeſtari fuiſſe mortuus. Requieuit ꝗ̄ ſicut dicit fides noſtra ꝑ triduū in ſepulchro non tamen per tres dies integros ⁊ completos ſed ꝑ vltimā partem diei veneris ⁊ primam partem dominice diei ⁊ per totam diem ſabbati. Ita ꝙ requietio illa per triduum intelligenda eſt.

per ſynodochen. Et in hoc oēs ſancti cō/
cordāt. Licet de hora ipſis videaṫ eſſe cō
trouerſia. Nam quidam videnṫ dicere ꝙ
ſurrexit in media nocte. Opinio augu/
ſtini eſt i quadā gloſa ſup pmū Macha/
beoꝝ ꝙ xps fuit mortuus. xl. horis: et ꝙ
ſurrexerit in aurora. Ideo nō concordat
cum duabꝫ opinionibus quas recitat ſan
ctus Bonauētura. Math. xij. Sicut io
nas fuit in vētre ceti ⁊c̄. Iſta auctoritas
habet intelligi per ſynodochen. Idō opꝫ
computare ⁊ accipere noctem p̄cedentē
diem veneris in qua captus fuit: ⁊ qꝛ ex-
pirauit hora nona ⁊ poſitus fuit in ſepul
chro circa horam quartā. Ideo fuit ibi
per illum diem naturalē tamen ꝑ ſynodo
chen. Secūda dies fuit integra ⁊ ſine ſy-
nodochen: Tertia dies habuit ad minus
mediam noctem vel fere totam illiꝰ diei.
Ideo fuit ibi per tres dies naturales ꝑ
ſynodochen tamen.

Quarto queriṫ. Utruꝫ

aīa xp̄i deſcenderit ad inferos. ¶ Infer/
nus capitur quattuor modis pmo modo
dꝛ oē illud qđ eſt ſb globo lunari ⁊ ſic pri
ma ꝑs eſt ignis. Secunda aer caligino-
ſus ⁊ eſt infernus demonū ⁊ dꝛ pfundus
reſpectu celi empyrei. Et illo mō quat-
tuor elementa dicūtur inferni ⁊ ſic poſſu
mus dicere ꝙ ſumus in inferno de quo lo
quebatur pphēta eruiſti aīam meā ex in
ferno inferiori. Dicitur etiā infernus eo
ꝙ ibi multe ſunt miſerie ⁊ ſic nō capitur
hic. Alio modo dꝛ infernꝰ quidā locꝰ ſub
terraneꝰ in quo deſcendūt filij ade p pec
catis ſuis ⁊ iſte locus habꝫ tres cameras
vide ſuperius. ¶ Reſpondeo dicendum
ꝙ noīe inferni aliquādo intelligiṫ pena
aliqñ locus pene. Et ſm hoc dupl̄r pōt
aliquis dici deſcendere ad inferos. Aut
qꝛ deſcendit ad penā aut qꝛ deſcendit ad
locū pene: pmo modo nō couenit xp̄o: qꝛ
in eo nec fuit pena dāni nec fuit pena ſen/
ſus. Secūdo modo competit xp̄o deſcen
dit enim ad illam partem in qua erāt in/
ſti qui detinebantur merito pcti pmi pa
rentis q̄ quidē pars cōſueuit lymbus ap
pellari. Ad illam inquā partem deſcen/
dit non compulſus neceſſitate ſed ſua vo
luntate ⁊ poteſtate. Ratio autē quare
voluit deſcendere ad eripiendos illos q̄
detinebantur ibi cōpediti (cū etiā poſſet
hoc facere non deſcendendo) fuit duplex
videlicet ppter ꝯſolationē vinctorum et
propter confuſionem aduerſarioꝝ. Pro/
pter conſolationē vinctoꝝ quia fuit eis
magna conſolatio de p̄ſentia ipſius aīe
ieſu xp̄i ⁊ magna fuit dignationis oſten-
ſio in hoc: quia ipſe perſonaliter voluit
deſcēdere ad eos ppter hoc dic̄ Dama.
ꝙ deſcendit vt hijs qui in tenebris ⁊ i vm
bra mortis ſedēt ſuplucéſcat ſicut in ſua
natiuitate deſcendit vt luceret hijs q̄ in
tenebris erant. Propter confuſionem ad
uerſarioꝝ vt ipſi demones confunderenṫ
ex ſua preſentia: ⁊ ſicut vicerat eos in ter
ra in natura aſſumpta hūana ſic anima
eius de eiſdē triumpharet apud inferos
ipſos inuitos expoliando. Qꝛ deſcendit
ad inferos habetur in ſymbolo apoſtolo
rum deſcendit ad inferos.

Queriṫ quinto. Utrum

omnes animas q̄ in inferno erant libera
uit. ¶ Reſpondeo dicendum ꝙ dominꝰ
in inferno non liberauit niſi animas ele-
ctoꝝ ſuoꝝ: ⁊ eoꝝ q̄ erāt mēbra ipſius. Dr̄
ꝙ infernus eſt diametraliter ſub paradi
ſo terreſtri ⁊ ſicut ille locus eſt ſupremꝰ
locus et ameniſſimus: ita ille locus q̄ vo/
catur infernus profundiſſimꝰ eſt ⁊ viliſſi
mus. Q̄uis enim paſſio xp̄i omnibꝫ ſuffe-
cerit: nō tñ influit niſi in eius mēbra. Et
ideo ſoli per paſſionem ſaluati ſunt qui
vel erant eius membra qñ paſſus eſt vel
futuri erāt per cōuerſionē ad ipm̄. Qm̄
ergo multi erant in inferno qui nec mem
bra xp̄i erant nec mēbra xp̄i futuri erant:
qꝛ non erant in ſtatu merendi. Ideo non
oēs dñs eripuit de inferno ſed tm̄ electos
Et hoc eſt qđ dicit Gregoriꝰ in quadā

omelia infra octauas paſche. Ait em̄ ſic. Qd em̄ ante paſſionē dn̄s dixit in reſurrectione ſua impleuit. Si exaltat⁹ fuero a terra oīa traham ad me. Oīa em̄ traxit q de electis ſuis apud inferos nullū reliqt. Oīa abſtulit vtiq electos. Nota q ex p̄dictis ſatis pbabil̄r pōt dici q xp̄s deſcendit ad purgatorium ꝛ liberauit aīas ibi exiſtētes. Un̄ etiā p Oſee dixit. Ero mors tua o mors: morſus tu⁹ero inferne Quia em̄ in electis ſuis fundit⁹ occidit mortē mors mortis extitit. Quia vero inferno ptē abſtulit ꝛ ptē reliqt nō occidit fundit⁹ſed momordit infernū. ¶ Concedendū ḡ q xp̄s in ſuo deſcēſu ad inferos nō oēs liberauit de inferno. ¶ Ubi nota q duplex ē miſcdia ſcȝ miſcdia liberans q liberauit totalr a culpa vel pena Alia ē miſcdia pcens: ꝛ iſta ē bene ī inferno: qꝛ punit citra condignū nō q remaneat aliqd impunitū: ſed qꝛ min⁹ punit q̄ poſſet iuſte punire. ¶ Sed ꝯ reſolutionē qōnis arguit. Si ſolos bonos de iferno liberauit ꝛ malos reliqt: cū plures eſſent mali q̄ boni. Videt q xp̄s nō plenā ſed ſemiplenā victoriā de diabolo obtinuit. ¶ Dicēdū q falſuȝ eſt. Mali em̄ p pctm̄ qſi nihil facti ſunt ꝛ ad nō eſſe tendūt: et ideo ipſoꝝ defectus in nihilū cōputat: et ppterea ī nullo minuit plenitudo victorie ſupne per abſentiā maloꝝ.

Sexto queritur. Utrū

ſtatim poſt mortē introduxerit eas in celum .ſ. empyreū. ¶ Notandū q celū pōt capi dupl̄r. Uno mō p loco beatoꝝ: ꝛ de iſto ſcȝ empyreo ē iſta p̄ns queſtio. Alio mō capit celū p p̄mio beatoꝝ .ſ. clara viſiōe dei ꝛ fruitiōe ſequēti: ꝛ ſic nō capit hic: qꝛ ſtatim poſt mortē xp̄i viderūt eū. ¶ Rn̄deo dicendū q aie ſctoꝝ nō ſtatim poſt mortē pducte ſunt in celum q̄tū ad locu n: ſtatim tn̄ poſt reſolutioneȝ anime a corpore in xp̄i deſcenſu ad inferos viderunt lumē eternū ꝛ beate facte ſunt: ꝛ pa tefactū ē celū eis q̄tū ad p̄miū. Un̄ in loco etiā infernali exiſtentes habuerūt paradiſum ꝛ apertā dei viſionē q nō ē aliud q̄ vita eterna. Licet autē beatitudinem ſtatim poſt mortē xp̄i haberent nō tamē locum beatitudinis ſtatim adepte ſunt. Qm̄ ipſe xp̄s debuit in oībȝ p̄matū tenere ꝛ p̄mogenit⁹ eſſe in multis fratribus tanq caput omniū. Dicit mgr̄ hic q aia xp̄i iterū eēt in limbo cū patribȝ ſicut corpus in ſepulchro. Sed in reſurrectione ſua eduxit aīas patrū ꝛ reliqt eas in paradiſo terreſtri. Reſurrectio autē xp̄i et eius aſcenſio differri debuit pter noſtre fidei cōfirmationē: ideo em̄ dilata fuit reſurrectio vt oſtenderet q vere mortuus fuerit. Et iō etiā dilata fuit aſcenſio vt p multa argumēta oñderet q vere reſurrexerit: ſm qd dr Actuū .i. Prebuit ſeipſuȝ viuū in multiȝ argumētis apparēs eis ꝛc. Qm̄ ḡ nulla aīa in celū debuit aſcendere ante xp̄m ꝛ xp̄i aſcenſio pter nr̄am ſalutē debuit differri. Hinc eſt q aie ſctoꝝ nec ſtatim fuerunt de limbo educte nec ſtatim in celeſti paradiſo fuerūt collocate diuina diſpenſatione hoc faciente ad noſtram ſalutē: ſed contra dicitur Luce xxiij. Hodie mecum ꝛc. Auguſtinus hoc exponens dicit. Paradiſus ibi dicit non locus empyrei nec locus paradiſi terreſtris ſed ipſa dei viſio: vbicūq em̄ homo ſit dum tamen deuȝ aperte videat poteſt dici in paradiſo eſſe.

Circa diſtinctionē viceſimāterciā queritur

Utrū fides ſit virtus. Et loquimur de fide qua quis credit in deum. ¶ Fides pōt capi dupliciter. Uno modo pro fide formata ꝛ eſt illa que eſt cū charitate ꝛ operibus bonis quia charitas eſt forma virtutū nō q informet eas: ſed quia reddit eas placētes deo. Scdo capit p fide informata et eſt ipſamet fides q eſt in aliquo ſine charitate: ꝛ eadē fides ſm humanā q eſt formata ꝛ informis: qꝛ nullū pctm̄ mortale re

pugnat fidei niſi hereſis: om̄e autē pecca
tum mortale repugnat charitati. ¶ Pri
mus terminꝰ eſt fides: ſecundus credere
in deū. ¶ Fides accipiť nouē vel decē mo
dis. Primo mō ꝓ ſponſiōe. i. ꝓmiſſione.
j. Timo. v. Primā fidem irritā fecerūt.
Scđo mō ꝓ fidelitate Hiere. vij. Perijt
fides ꝛ ſanctꝰ. Tertio mō accipitur pro
ſacramēto fidei: ꝛ iſto mō capiebat Au/
guſtinꝰ. Nō eſt aliud hr̄e fidem ī puulis
ꝗ̄ hr̄e fidei ſacramētū. Quarto mō pro
ꝯſciētia. Rom. xiiij. Om̄e qđ nō eſt ex fi
de. i. ꝯtra ꝯſciam ꝛc̄. Quito mō capitur
ꝓ aſſenſu ꝯcluſiōis ꝑ rōnē ꝓbate. Boe/
tius Argumētū eſt rō fidei dubie faciēs
fidē. Sexto mō capiť ꝓ cognitiōe cōpre
hēſiōis. Rom. i. Juſticia dei reuelať ex
fide ī fidē. glo. ī fide ſpei. Septīo mō ca/
piť ꝓ habitu fidei informi: ꝛ ſic capiť Ja
cobꝫ. Fides ſine opibꝫ mortua ē: ꝛ ſic capi
tur in ſcđa pte nr̄e diſtinctiōis. Octauo
mō capiť ꝓ habitu fidei formate. Ro. i.
Juſtꝰ ex fide viuit: ꝛ ſic capiť fides hic et
nō alijs modis. Nono capiť ꝓ actibꝰ fi/
dei. Vn̄ Augꝰ. Fides ē credere q̄ nō vi/
des. Decimo ꝛ vltīo capiť ꝓ obiecto ipīꝰ
fidei ſm̄ qđ dī ī ſimbolo athanaſij. Hec
eſt fides catholica. Fides autē formata
habet ſex notificatiōes. Pria ē ſm̄ Aug.
Fides eſt virtꝰ qua creduntť que nō vidē
tur. In iſta diffinitiōe poniť virtus loco
generis q̄ creduntť loco differētie. ſ. chari/
tatis: qꝛ ꝑ charitatē nō credimꝰ ſed ama/
mus: q̄ nō videntť: poniť ad dr̄iam ſciētie.
Et iſta diffinitio ē ad genꝰ ꝓpriū. Scđo
mō ꝯſideratť ꝗ̄tū ad finē vltimū: ꝛ ſic dif
finiť. Fides ē ſbā ſperandarū rerū argu/
mentū nō apparentiū: ꝛ capiť ibi ſbā pro
fundamēto: qꝛ fides ē q̄litas ꝛ fides ē fun
damentū oīm virtutū ſperandarū rerū. i.
rerū q̄ ſperantť: poniť argumētū nō appa/
rentiū: qꝛ eſt de abſentibꝫ vť reddēs mētē
redargutā. Tertio ꝯſideratť ꝗ̄tū ad ob/
iectiuū ꝛ ꝑncipiū motiuū: ꝛ ſic diffinitur
ab Auguſtino ad ꝯſtantiū. Fides eſt il/
luminatio mētis ad ſūmā veritatē. Con

ſideratť nihilominꝰ ꝗ̄tū ad actū ꝓpriū et
ſic diffiniť a Damaſce. Fides ē nō inq̄ſitꝰ
cōſenſus circa primā veritatē. i. aſſenſus
nō queſitꝰ: hoc eſt aſſenſus quo q̄s libere
aſſentit veritati non innitens alicui rōni.
Cōſideratť etiā in ordine ad ſubiectū: et
ſic diffiniť a Dionyſio in libro de diuinis
noībꝫ ca. vij. Fides ē vnicū fundamentū
(ſcꝫ totiꝰ fidei xp̄iane) credentium (tanq̄
ſubiectū) eos collocans veritati. Conſi/
deratť etiā ad habitus alios in compara
tione ꝗ̄tū ad aſſentiendi modū. ꝛ ſic dif/
finitur ab Hugone in libro de ſacris. Fi
des eſt certitudo q̄dā de rebꝫ abſentibus
ſup̄ opinionē: qꝛ opinio ē cū formidine de
oppoſito. Ideo eſt nobilior cū ſupra opi/
nionē ꝛ infra ſciam ꝯſtituta: qꝛ ſcīa ē que
dam noticia certa ꝛ euidens. Fides aūt
nō hꝫ euidentiam: iō dr̄ enigmatica. i. ob
ſcura ſꝫ eſt certiſſima. ¶ Alius terminus
eſt credere in deū. Drīa eſt inter credere
deo: credere deū: ꝛ credere in deū. Crede
re in deū eſt credere amare ꝗ̄tuꝫ ad affe/
ctū: credēdo in eū ire ꝗ̄tum ad opus: et
credēdo ei adherere ꝑ paſſionē mali. ſ. pa
tiendo: ꝛ eius mēbris incorporari ꝑ dile/
ctionē. ¶ Ex quo ſequiť qꝛ pctōres non
credunt in deū nec illi q̄ odium habēt cō
tra proximū ſuū. Credere deum eſt cre/
dere ꝙ ipſe ſit deus qđ etiam mali faciūt
Sed credere deo eſt credere vera eē que
loquitur qđ ꝛ mali faciunt et nos credi/
mus homini ſed nō in hominē. ¶ Bona/
uentura in dubijs litteralibꝫ dicit ꝙ qua
druplex genus actus annexū eſt ipſi fi/
dei ſm̄ ꝙ iungitur charitati ſm̄ quadru/
plicem cōparationē. Ideo quattuor po
nit in eius notificatione. Fides em̄ prout
iuncta eſt charitati ordinat

Primo ad amādum deum.
Secundo ad faciendum bonū.
Tertio ad fugiendum malum.
Quarto ad diligendum proximum.

Et iuxta hec quattuor ponunt quatuor
actus in illa notificatiōe videlꝫ credēdo
amare ꝗ̄tum ad effectū: credendo in eū

ſre q̄ntū ad opus bonū: credēdo ei adhe
rere q̄tū ad tolerātiā mali: credēdo icor
porari mēbris q̄tū ad dilectionē proxi-
mi. Ex h̄ pn̄t haberi correlaria. ¶ Pri-
mū nulli pagani z infideles credūt i de-
um. ¶ Scdm demones z dānati nō cre-
dūt in deū: vt pz ex diffinitiōe: qz odiūt
deum qd̄ ē cōtra diffinitionē: ergo auto-
ritas illa Jacobi debet intelligi de duo/
bus p̄mis modis. ¶ Tertiū correlariū.
Nullus fidelis z xpian⁹ exn̄s i pctō mor
tali: credit in deū qz nō amat deū amore
charitatiuo z ſibi placenti. ¶ Quartū
nullus peccās actualr̄ qn̄ peccat credit ī
deū licet credat deū vl̄ deo. pz qz credē-
do nō vadit in deū. ¶ Quītū nullus ipa
tiēs z remurmurās ɔtra deū credit i deū
qz qui diſcordat a voluntate dei infligen
te ſibi penā nō implet tertiā particulam
diffinitiōis. ¶ Sextum correlariū. Nul
lus odiens proximū actualiter credit in
deum vt per quartā particulā. ¶ Sz cō/
tra hec arguitur. Si hec eſſent vera di/
cens ſimbolū peccaret mortalr̄ vl̄ venia/
liter. pz qz mentit̄: ſed oīe mendacium
eſt pctm̄: ergo zc̄. ¶ R̄nſio q̄ exn̄s i pec-
cato mortali z dicens ſimbolū apoſtolo-
rum vel nicenū: dicendo illa non mentit̄:
licet nō credat in deū: qz nō dicit in per-
ſona propria ſed eccleſie. Si tn̄ vellet di
cere in p̄ſona ꝓpria tanq̄ obſtinat⁹ men
tiretur z eſſet ſibi penitentia imponēda.
Per hanc fidē ait magiſter. ſ. ibi iuſtifica
tur impius. ¶ Septimū correlariū per
fidem informem nullus credit in deum.
¶ Octauum correlariuz. Fides qua cre
dim⁹ in deū inclinat et ordinat ad aman
dum deum charitatiue ad bonum faciē-
dum fugiendum malum z ad diligendū
proximum. ¶ Reſponſio dicendum q̄
abſq̄ dubio ipſa fides qua credimus in
deum non tm̄ eſt virtus: verūetiam au-
riga omniū virtutum: Sicut de pruden
tia dicit Bernhardus ad Eugenium et
phi. Uirtus quidem eſt quoniā in ea cō/
ſiſtit rectitudo vite ſm̄ regulam iuſticie.

Juſtūz enim eſt vt intellectus noſter ita
captiuet̄ et ſubiaceat ſumme veritati ſi-
cut affectus noſter debet ſubiacere ſum-
me bonitati: quia i nobis ſunt p̄ciſe due
potentie: ſcz voluntas z intellectus. In-
tellectus. inclinatur ad verū ſicut lapis
tendit deorſum et voluntas inclinat̄ ad
bonum: ideo agim⁹ ɔtra naturā qn̄ faci-
mus pctm̄ ſicut ſi lapis haberet volūta-
tem z ꝓiceret ſe ſurſum faceret ɔtra in-
clinationē ꝓpriā. ¶ Secūda propoſitio.
Non poteſt eſſe anima noſtra recta niſi
intellectus ſumme veritati propter ſe et
ſibi omnia aſſentiat: z affect⁹ ſumme bo
nitati adhereat ſcz obtēperādo omnib⁹
preceptis z captiuādo intellectū noſtrū
ſibi. Et ſunt duo que peruertunt ordi-
nem iſtum ſcz p̄tincia in volūtate z igno
rantia in intellectu. Hanc autē rectitu/
dinē nō habet quis nolēs ſed volēs. Ne-
mo em̄ plus credit deo q̄ ſibi: niſi p̄ h̄ q̄
vult intellectū ſuū captiuare i obſequiū
chriſti. Si g̃ captiuatio intellectus i ob
ſequiū ſumme veritatis ſpectat ad recti-
tudinē vite. voluntas q̄ q̄s vult ſe capti-
uare eſt volūtas recta z habit⁹ q̄ median
te ad hoc expedit et adiuuat̄ facit ad re-
ctitudinem voluntatis: g̃ ſi iuſticia non
eſt aliud q̄ volūtatis rectitudo: et fides
nō eſt aliud niſi habitus: quo intellect⁹
noſter voluntarie captiuatur in obſequi-
um chriſti: Reſtat q̄ habitus fidei ſpe-
ctat ad rectitudinem vite ſm̄ regulaz iu
ſticie: et ideo habet in ſe rationem virtu-
tis vere z proprie nec ſolū habet in ſe ra-
tionem virtutis vere ſed magis aurige
virtutum quarſlibet tam theologicarū
videlicet q̄ cardinaliū. Sine fide em̄ nō
eſt cognitio ſummi z veri boni. Sine co/
gnitione autem ſummi z vere boni non
poteſt eſſe expectatio z dilectio. Cogni-
tio autē preambula eſt z dirigit affectuz
ad expectandum et ad deſiderandū. Et
ideo neceſſario fides: ſpem: z charitatem
precedit tanq̄ regula et auriga ipſaruz.
¶ Rurſus ſine cognitione ſummi boni

nō pōt eſſe recta intentio. Hoc enim ſolum fit recta intentione qđ fit ad honorē ꝛ gloriam dei. Sine vero recta intentione nullus actus virtutis recte incedit. Quī ergo habit⁹ fidei eſt quo mediante ſummū bonū a mentib⁹ nr̄is enigmatice cognoſcit̄. Hinc eſt ꝙ fides dirigit noſtrā intētionē: ꝛ ꝑ h̄ regula eſt oīs opationis bone: et omīs virtutis meritorie: et iō nō tm̄ debet dici virtus gratuita: id ē deo placens: ſed etiā virtutū gratuitarū regula ꝛ auriga. Nō placem⁹ deo ꝑ bona naturalia ſed ꝑ virtutes ſolū. Quantum p̄cellit iudiciū viri iudiciū pueri tm̄ precellit iudiciū viri xp̄iani iudiciuz viri ph̄i. Et iudiciū rationis ſurſum cōuerſe iudiciū rōnis ad inferiora depreſſe.

Secūda queſtio. vtruʒ

fides ſit in ꝑte aīe cognitiua. i. in intellectu an effectiua. i. in volūtate. ¶ Et ſunt quattuor opiniones ī textu. Prima dicit ꝙ fides ē in potentia cognitiua ꝛ ī intellectu ſpeculatiuo inq̄ꝫtū ſpeculatiu⁹ eſt. Iſtā opinionez videt̄ tenere Franciſ. de maronis ſed ē falſa. ¶ Scđa opinio eſt Scoti: Thome: ꝛ Alexandri quā debemus tenere. Et eſt ꝙ fides eſt in intellectu practico. Intellect⁹ eīn practicus dr̄ eſſe intellect⁹ extenſus ſm ꝙ vult ph̄s ꝙ intellectus ſpeculatiuus fit extenſiue.
¶ Tertia opinio eſt Hugonis q̄ ponit fidem in intellectu ꝛ voluntate: ꝛ iſta etiā nihil valet. Non enim perditur fides niſi per peccatum hereſis: ſpes niſi per peccatum deſperationis. Charitas aūt perditur per omne pctm̄ mortale.

Tertio queritur. vtrum

fides ſit certior q̄ꝫ ſcia. ¶ Duplex eſt certitudo quedā adheſiōis: alia eſt ſpeculationis. Certitudo ſpeculatiōis ē noticia vera abſq̄ꝫ dubitatiōe ꝛ d̄ceptiōe. Et dr̄ noticia ſpeculationis. i. ipſa noticia que eſt ſpeculatiua: ꝛ ponit̄ noticia loco generis ꝛ ē in intellectu. Vera ponit̄ ad differentiā hereſis ꝛ erroris: abſq̄ꝫ dubitatione ꝛ deceptione ponitur: qꝛ certitudo excludit omnē hereſim ꝛ erroris dubitationem: nec aliq̄s de aliq̄ decept⁹ pōt eē certus. Alia certiudo dr̄ adheſionis. Et eſt firma adheſio q̄ volūtas vult adherere firmiter alicui veritati ſiue credite vl' ſcite. Dicit̄ primo firma ad drīam adheſionis infirme: qua voluntas vult adherere ꝛc̄. ponit̄ ad drīam ſpeculatiōis q̄ eſt ī intellectu ꝛ iſta ī volūtate. ¶ Rn̄ſio qn̄ cōparam⁹ certitudinē fidei ad certitudinē ſcie pōt intelligi dupliciter. Naʒ vno mō ſcia pōt dici apta et certa viſio dei in patria: ꝛ ſic nō format̄ q̄ſtio h̄. qꝛ ſcia iſto mō p̄cellit in certitudine ipam fidem: ſicut glīa p̄cellit gratiā ꝛ ſtat⁹ patrie ſtatū vie. Alio mō dr̄ ſcia cognitio: ſcʒ ſciētialis quā quis habet in via. Et iſta pōt eſſe duplicit̄. Aut reſpectu illoꝝ quoruʒ eſt fides. Aut reſpectu alioꝝ cognoſcibiliū. Si reſpectu illoꝝ q̄ꝝ fides eſt: ſic ſimplicit̄ loq̄ndo certior ē fides q̄ꝫ ſcia. Vn̄ ſi aliq̄s ph̄oꝝ cognoſcit aliquem articuloꝝ rōcinādo: vtpote deū eſſe creatorē: vl' deum eē remuneratorē: nunq̄ꝫ tamē ita certitudinaliter cognoſcit ꝑ ſuā ſciam ſicut verus fidelis ꝑ ſuā fidē. Si aūt loq̄mur de ſcia ſm qđ eſt cognitio alioꝝ cognoſcibiliū: ſic q̄dāmodo certior ē fides q̄ꝫ ſcia: ꝛ quodāmō ecōuerſo. Eſt eīn certitudo ſpeculatiōis ꝛ eſt certitudo adheſionis. Et p̄ma reſpicit intellectū. Scđa ꝟo reſpicit ipm affectū. Vide textū. Duplex eſt dubitatio circa fideʒ. Quedā que eſt vincēs ꝛ trahens in oppoſitū: ꝛ iſta dubitatio ſtat ī hereſi. Alia eſt dubitatio admiratiōis vl' titillationis ꝛ iſta bene ſtat in fide. ¶ De deſcriptione fidei ab aplo aſſignata qm̄ inter ceteras eſt magis autentica. Diffinit aūt aplo fidē ſic. Heb. xi. Fides ē ſuba rerū ſperandaꝝ argumētum nō apparentiū. ¶ Notandū ꝙ tunc diffinitio ſiue notificatio ē recte aſſignata: qn̄ nihil cōtinet ſuꝑfluum: vel etiam diminutū: ꝛ hoc eſt qn̄ ꝑ ipam notificat̄

onẽ ipſi⁹ diffiniti eſſentia plene indicat̃ et
apte mãifeſtat̃: ⁊ ab oĩb⁹ alijs ſepat̃: h̄ ãt
eſt repire in ꝓpoſito ſi qs attẽdat. Nam
ipa fides ſm ẽẽntiã ſuã aliud reſpicit ex
pte intellect⁹: ⁊ aliud ex pte affectus: ha/
bet em̄ affectũ ſtabilire ⁊ intellectũ illu-
minare. Et inq̄ꝫtuꝫ affectũ ſtabilitat dr̃
ſubſtãtia ſiue fundamentũ. In q̄ꝫtũ aũt
intellectũ illumiat dr̃ argumẽtũ: qꝛ men
tẽ reddit argutã .i. clarã. Ut ḡ plene fi-
dei ẽẽntia explicaret̃ opoꝛtuit eã diffini-
ri ſiue notificari: vt diceret̃ ſubſtantia ſit̃
et argumentũ. Debet em̄ diffinitio totã
ẽẽntiã diffiniti in ſe claudere. Debet etiã
nihilominus apte notificare. Q̄m ḡ ha
bit⁹ ꝟtutis dupl̃r notificari habet: vicꝫ
ꝑ finẽ vltimũ ⁊ ſuũ obiectũ. Finis auteꝫ
ipius fidei ꝯſiſtit in et̃na btitudine quaꝫ
ſperam⁹: ⁊ ita eſt in reb⁹ ſperãdis. Obie
ctũ cõſiſtit in ꝟitate nõ viſa: ⁊ ita eſt in re
bus nõ apparẽtib⁹: ideo opoꝛtunũ fuit fi/
dẽ diffiniri ꝑ res ſperãdas ⁊ nõ apparen-
tes: vt ſic notificatio fidei nõ ſolũ ẽẽntiã
explicaret plene ꝑ intellectũ ⁊ affectũ: ſꝫ
etiã manifeſtaret apte ꝑ finẽ ⁊ obiectum
Debet etiã diffinitio diffinitũ ab omib⁹
alijs ſepare. Et q̄m fides foꝛmata diſtin
gui habet a fide ifoꝛmi. Diſtigui hꝫ etiã
ab habitu cuiuſlibet alteri⁹ ꝟtutis. A fi
de in q̄ꝫ infoꝛmi dicit̃ q̄ntũ ſuſtentat totã
fabꝛicã ſpũalem. ab alijs aũt virtutibus
inq̄ꝫtum veritati nõ viſe facit adherere.
Ideo q̄ꝫtum ad hec duo dicit̃ ſubſtantia
rerũ ſperãdaꝝ: vt diſtinguat̃ a fide infoꝛ
mi. Et argumentũ nõ apparentiũ vt di-
ſtinguat̃ ab habitib⁹ aliarũ virtutũ. Et
ſic ptꝫ ꝙ p̄dicta notificatio nihil cõtinet
ſupfluũ nihil diminutũ: nec ẽ in ea clau-
ſula nec dictio imo nec etiã ſyllaba ocio/
ſa. Argumentũ in logica facit fideꝫ. Fi-
des in theologia eſt ipmmet argumentũ
Cuiuſlibet virtutis alterius a charita/
te ẽ duplex foꝛma q̄daꝫ intrinſeca. Et dr̃
ꝓpꝛia ẽẽntia ipi⁹: vt ꝓpꝛia foꝛma humi/
litatis. caſtitatis ẽ ꝓpꝛia natura ⁊ ẽẽntia
Alia eſt extrinſeca ⁊ eſt ipamet charitas
et gratia dei. Uirt⁹ illa dr̃ infoꝛmis q̄ ca
ret iſta foꝛma extrinſeca nõ intrinſeca: qꝛ
ſi careret intrinſeca non eſſet virtus. Ex
quo ſequit̃ ꝙ duplex ẽ fides: quedã infoꝛ
mis alia foꝛmata. De pꝛima querit̃ hic.
vtrũ ſit in genere virtutis an non?

Quarta queſtio. vtruꝫ

fides infoꝛmis ſit virtus. Rñ. dupliciter
virtus accipit̃. Uno mõ ꝓpꝛie. Alio mõ
cõit̃ ⁊ large. Pꝛopꝛie capta eſt rõ recta. i.
recta regula ꝑducẽs in ſummũ finẽ. ꝑ h̄
ꝙ dr̃ recta regula diſtinguit̃ ꝯ͂ vitia et h̄
mõ virt⁹ eſt ꝑncipiũ opis meritoꝛij: ⁊ dr̃
ſolũmõ de habitu grã infoꝛmato ſine q̄
nõ ꝯtingit ꝑuenire ad finẽ glie: ⁊ iſto mõ
nulla virtus infoꝛmis dr̃ virt⁹. Alio mõ
dr̃ virtus cõiter ⁊ large habit⁹ rectificãs
potentiã aliqua rectitudine iuſticie ⁊ vi-
goꝛans eã circa opus difficile q̄ꝫuis non
ꝑducat eã in fine ſiue etiã ꝑducat. Dicit̃
habit⁹ rectificans: qꝛ oĩs virtus rectifi-
cat mentẽ ꝯtra aliqḋ vitiũ. Oĩs em̄ po/
tentia in ſuis operibus põt bene agere ⁊
etiam deficere: iõ indiget aliquo releuan
te et dirigente aliqua rectitudine ⁊c̃. per
hoc diſtinguit̃ a ſcia ſpeculatiua: ⁊ vigo-
rans ⁊c̃. ⁊ illud qḋ ſequit̃ q̄ꝫuis nõ eſt de
eſſentia virtutis cõiter capte. Iſto modo
accipiẽdo virtutẽ habitus politici infoꝛ/
mes dicũtur eſſe virtutes. Hoc etiaꝫ mõ
fides infoꝛmis que quidẽ eſt ĩ malis xp̄ia
nis eſt vere virtus. Pꝛobat̃ qꝛ per habi/
tum fidei infoꝛmis rectificat̃ intellectus
hoĩs dum captiuatur in obſequiũ xp̄i ad
aſſentiendũ pꝛime veritati ꝓpter ſe ⁊ ſup
oĩa. vigoꝛatur etiam vt credat vere non
apparentia: vt etiam vite erronea ⁊ fanta
ſtica ſicut apparet in multis xp̄ianis ca-
rentib⁹ charitate qui libẽter ⁊ humiliter
audiũt verba ſpectantia ad doctrinã fi-
dei ⁊ abhoꝛrent viriliter hereticã pꝛaui-
tatem. Aug⁹. in lib. qui intitulat̃ de ve-
ra innocentia dicit. Cum cetere virtutes
poſſint bonis ⁊ malis eſſe cões: ſola dile-
ctio ſiue charitas eſt ꝓpꝛia ⁊ ſpãlis virt⁹

pioꝝ atq̧ ſanctoꝝ. ¶ Sꝫ cōtra arguitur Jaco. ij. Fides ſine opibꝰ mortua ē. Sed nihil qđ ē mortuū hꝫ i ſe rōnē ꝟtutꝫ. Si ꝗ fides ſine grā caret opibꝰ fructuoſis: et ſic mortua ē iam: ꝗ nō hꝫ rōnē ꝟtutꝫ. Dicēdū ꝙ nō dꝛ mortua: qꝛ careat oīni vtilitate ꝛ efficacia: ſed qꝛ caret gratuita q̄ eſt vita ꝑfecta: ꝛ iō ex hoc nō pōt cōcludi ꝙ nō ſit ſimplr̄ virtus: ſꝫ ꝙ nō ſit virtus ꝓprie dicta. ¶ Quadruplicia ſunt opa hūana: q̄daꝫ ſunt viua: alia mortua: alia mortificata: alia mortifera. Uiua dicūt illa q̄ fiunt ab hoie exñte in charitate: et ſm inclinationē charitatis. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nō oīa opa facta ab hoie hñte charitatē ſunt viua: vtputa fricare barbā ꝛ alia indifferentia opa ꝛc̄. ¶ Secunda propoſitio. Ad h̄ ꝙ aliq̄ opera humana ſint meritoria vel viua due conditiones requiruntur: vt pꝫ in deſcriptione. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Nulla opa q̄tūcunq̧ bona facta ab hoie exñte in pctō mortali ſunt viua opa. ¶ Opa hūana dicūt viuere dupl̄r. Uno mō ꝑncipiatiue ꝛ elicitiue. Alio mō final̄r et vltimate: vt qñ aliq̄s in charitate exñs facit aliqđ bonū opus: illud opus elicit a ꝑncipio vite in charitate ꝛ ordinat ad vitā eternā. Opa mortua dicunt illa q̄ ſm ſe bona ſunt et virtuoſa moral̄r: ſed tñ fiūt ab hoie exiſtēte in pctō mortali. Et ſic due cōditiones req̄runt ad opa mortua. Primo ꝙ ſit opus ꝟtuoſuꝫ: ꝛ in hoc differūt ab opibꝰ mortiferis q̄ ferūt ſecū mortē. Secundo oportet ꝙ fiāt ab hoie exiſtēte in peccato mortali. ¶ Quarta ꝓpō. Opa dicunt mortua qꝛ carēt ꝑncipio vite. i. charitate ꝛ carent fine vltimo. i. vita eterna. Et licet iſta opa nō ſint meritoria vite eterne: ſunt tñ vtilia vt in q̄rto dicet. Opa mortificata dicunt illa q̄ fuerūt facta ab homine habente gratiā ꝛ ſm inclinationem charitatis. Sed tñ pctō interueniēte fuerunt mortificata. Et dicunt mortificata qꝛ niſi peniteat de pctō nūq̄ habebit vitam eternā ꝓ illis. Et ſic patꝫ ꝙ iſta opa fuerunt aliqñ viua: ꝛ ꝑ pniam reuiuiſcūt ꝛ erit ꝑmiatꝰ pro illis in vita eterna ſi pſeueret. Sed opa mortua nūq̄ reuiuiſcūt qꝛ ſunt facta cū volūtate peccādi. Opa mortifera ſunt peccata mortalia ꝛ q̄ fiūt ꝯtra ꝑcepta diuina. Et dicunt mortifera quia ferūt ſecū mortē: qꝛ ſunt venena charitatis ꝛ etiā qꝛ digna ſūt morte eterna. ¶ Nota ꝙ ſola fides informis eſt in genere ꝟtutis qua credunt oēs articuli vel explicite vel implicite: qua etiā reſpiciuntur oēs errores. Ex quo ſequit ꝙ nō eſt eadē fides informis in malis xp̄ianis ꝛ in demonibꝰ: qꝛ in malis xp̄ianis rectificat potentiā aſſentiēdo ꝛ adherendo prime veritati ꝓpter ſe ꝛ ſuꝑ oia. Jta ꝙ in illo habitu eſt rectificatio ꝛ vigor et hoc q̄dam ꝑfectio eſt: qꝛ ꝑ hanc fidem adhuc ſperant reuerti ad deum ꝛ cōſequi ſalutē demones autem non.

Quinta queſtio. vtrum fides informis ſit infuſa an acquiſita.

¶ Reſponſio ad ꝑdictoꝝ intelligentiam eſt notandū ꝙ cū credere ſicut dicit Auguſtinꝰ ſit cogitare cū aſſentiōe. Ad hoc ꝙ habitꝰ fidei plene ꝛ integre habeatur neceſſariuꝫ eſt ꝙ intellectꝰ inſtruat de credibilibꝰ vt poſſit illa cogitare ꝛ inclinet vt poſſit illis aſſentire ꝛ primū quidē eſt materiale in fide. Secūdum vero eſt formale: ꝛ vtrumq̧ reperitur tam in fide informi: q̄ in fide formata. Non enim dicit informis: quia careat omni forma: ſed qꝛ careat forma gratie gratūfacientis. Cū ergo queritur. Utrum fides ſit habitus acquiſitꝰ vel infuſus. Reſpondendū eſt ſi loquamur de fide q̄tuꝫ ad illud quod eſt materiale in ea videlicet q̄tum ad cognitionem illam qua cognoſcimꝰ qui ſūt articuli fidei: ꝛ ſcimus quid eſt qđ per nomen dicitur: ſic ꝯcedēdum eſt ꝙ fides eſt per auditū et per acquiſitionē ſm legem cōmunē. Nemo eñ ſcit qui et quot ſunt articuli fidei niſi didicerit legēdo vel audiendo niſi forte hoc habeat per preuile-

opa { viua / mortua / mortificata / mortifera }

opa humana viuere

gium ſpeciale. Si autem loquamur de fide q̄ntum ad formale videlicet q̄ntum ad illud quod facit aſſentire: ſic dicendū eſt ꝙ quedam fides informis eſt per acquiſitionem: quedam per infuſionē. Nā quidam aſſentiunt veritati audite mori humana perſuaſione: vtpote ꝑ amorem ꝛ reuerentiā dicentis: vel propter miracula: vl' ꝓpter rationes ꝛ argumēta. Et talis fides eſt ſimpl'r acq̄ſita nec dicēda habere rationē virtutis: qꝛ nulli⁹ eſt vigoris nec roboris ſublata de medio ipſa humana ratione. Quidā autē aſſentiūt veritati fidei propter diuinā illuſtrationem ſicut illi q̄ innitunt' p̄me veritati ſuꝑ oīa ꝛ ꝓpter ſe ſicut multi xp̄iani q̄ charitatē nō hn̄t: ꝛ in talib⁹ fides ē ꝑ infuſionē: volūtarie em̄ aſſentiunt cōcomitante diuina illuſtratiōe vel illuminatiōe. Illumiatiōe inq̄ que rationē eleuat in his qui ſunt ſupra ipam. Vn̄ ſicut illuminationē ad futura p̄cognoſcēda dicim⁹ eſſe infuſaꝫ ꝓpt' h̄ ꝙ in ipa eleuat' aīa ſupra ea q̄ ſunt ei naturalia ſic intelligendū eſt in ꝑte iſta. Cōcedēdū ē ꝙ fidem informē ſm ꝙ virtus eſt eſſe donū diuinit⁹ collatū ꝛ habitū infuſum qn̄cunq̄ aliq̄s hereticus circa vnū articulum fidei: de⁹ amouet ſibi fidem infuſam.

Sexto queritur. vtrum fides informis ſit in demonib⁹.

¶ Rn̄ſio dicendū ꝙ ſicut ex p̄cedentib⁹: pꝫ fides informis dr̄ duob⁹ modis. Quedaꝫ que innititur p̄me v̄itati ꝓpt' ſe q̄tuis i ipam nō tendat amādo: ꝛ iſta ē in xp̄ianis malis. Eſt tamen habit⁹ virtuoſus ꝛ donū ſpiritusſancti. Alia eſt fides informis q̄ innitit' ipſi veritati articulorū ꝓpter rationeꝫ creatā: ꝛ iſta nō eſt virt⁹ nec habitus infuſus nec donū ſpūſſancti. Prima dicit' informis: qꝛ caret forma gratuita. Scd̄a dr̄ informis: qꝛ caret fidei v̄itate et forma gratuita. Nā illa credulitas q̄ quis aſſentit articul' ꝓpter rōnē creataꝫ nō ſolum caret intentiōe habit⁹ gratuiti ſed etiā intentione habit⁹ virtuoſi. Nullius virtutis videt' eſſe credere cuꝫ quis credit innitēdo ꝑſuaſioni quā videt. Si ergo hoc ſcd̄o mō accipiatur informis fides ſic cōcedi poteſt eam reꝑiri in demonib⁹. habēt em̄ aliquā noticiā ꝛ credulitatem de articulis ꝛ credibilib⁹: q̄ quidē p̄t dici fides ſiue credulitas ꝓpt' hoc ꝙ nō eſt in eis viſio apta. Et illa quidē cognitio ꝓtim fuit eis īdita a p̄ma ꝯditiōe ꝑ ſpēm infuſa: ꝓtim ex acq̄ſitiōe. A p̄ma em̄ ꝯditiōe ſua habuerūt cognitionē aliquā de articul' ꝑtinētib⁹ ad trinitatē: q̄ ꝛ ſi tūc nō meret' dici fides imo potius cognitio cōtēplatiōis ꝓpter abſentiaꝫ enigmatis: peccato tamen ſuꝑueniēte ꝛ enigmate ſubſequēte. Illa cognitio meruit dici fides cuꝫ ſit cognitio enigmatica de his q̄ ſpectāt ad diuia. Quātū āt ad articulos ſpectātes ad hūanitatē eſt in eis cognitio acq̄ſita ꝑ m'ta miracula ꝛ experimēta ꝛ extorta q̄ſi neceſſitate quadam. Dū em̄ demones vident aꝑte eos q̄ xp̄m credūt ꝛ ei ꝯformant' nō poſſe damnari: manifeſta rōne cogunt' credere fideꝫ credentiū in xp̄m veꝝ eſſe. Ac ꝑ h̄ ꝑ ꝯn̄s credunt oīa eſſe vera q̄ xp̄iani credūt: ꝛ ex h̄ ꝑterrent': ꝓpter qd̄ dicit btūs Jacob⁹ ꝙ credūt ꝛ ꝯtremiſcūt. Si v̄o loquamur d̄ fide informi ſm qd̄ accipit' primo mō videlicet ꝓut ē habit⁹ v̄tuoſus ꝛ hit⁹ infuſus ꝛ etiā volūtari⁹ h̄ mō: ꝛ ſi reꝑiat' i xp̄ianis viatorib⁹ nō tn̄ p̄t reꝑiri i demōib⁹ tū qꝛ ipi n̄ ſūt apti ad ſuſcipiēdos habit⁹ infuſos: tū qꝛ volūtas eoꝝ magis ꝓna ē ad ipugnādū v̄itatē ꝛ pietatē ¶ Nota ſolutionē d̄ auctēte Jacobi ꝛ d̄ glo. Dicēdū ꝙ in vtriſq̄ reꝑit' fides: ſꝫ tn̄ alit' ꝛ aliter ſic pri⁹ dictū ē. xp̄iani em̄ noiet en⁹ volūtarie aſſentiūt ꝛ illa fides p̄t eis eē via ad v̄tutē ꝛ q̄dāmō rectificat eoꝝ mētē ꝛ ſi nō plene: nō ſic āt ē i d̄mōib⁹ qꝛ ipi credūt coacti et quaſi cum quodam murmure. ¶ Nota enim ꝙ xp̄iani qui ſunt in peccato mortali q̄diu ſunt i tali ſtatu dum taxat ſunt chriſtiani nomine et non re.

Sicut religioſi deformate et male vite dicunt religioſi ſolū nominetenus: quia habitū ferunt ſed non habēt rem.

Septimo queritur. Utrū

fides informis oīno expellatur ꝑ aduentū gr̄e. ¶ Rñſio notādū ꝙ cū dico fidē informem. Dico tria vicȝ habitū ⁊ ipi⁹ habitus vſum: ⁊ defectū annexū. Et ꝗ̄tuȝ ad hec tria pōt tripl'r intelligi ꝙ fides informis expellatur ſiue euacuetur ꝑ gr̄am ſupuenientē. Et ſm hūc triplicē modū intelligēdi tres fuerūt circa hoc opiniōes. ¶ Pria ē gr̄a ſupueniente fides informis expellitur nō ſolū ꝗ̄tum ad informitatē .i. culpā: ſȝ etiā ꝗ̄tū ad vſum ⁊ ꝗ̄tū ad habitū. Uide in textu. ¶ Scd̄s modus dicendi qui parū aut nihil valet. Actus fidei vel opatio nō eſt aliud ꝗ̄ ꝙ voluntatic aſſentire ꝑme ꝟitati ꝓpter ſe et ſuper oīa. ¶ Opinio ꝓbabilior ⁊ tenēda eſt ꝙ fides informis ꝑ aduentuȝ gr̄e excluditur: ꝗ̄tū ad ſolū defectū ſaluo habitu et vſu ⁊ hoc qͥdē videtur ſatis rōnabile cuȝ gr̄a opponatur habitui illi infuſo ſolum ratiōe informitatis ſicut habit⁹ opponitur ꝑuationi. ¶ Nota mai⁹ lumen abſorbet minus lumē. Diſtinguo vel ꝗ̄tū ad eſſe ꝑmū ⁊ ſic negatur illud dictum: qꝛ luna ſi ſit in emiſperio nr̄o ita bn̄ lucet de die ſicut de nocte ⁊ etiā ſtelle vel quātū ad apparentiā: ⁊ ſic bn̄ cōceditur. ¶ Ad illud quod obijcitur ꝙ lumē gratie gratūfacientis debet ſufficere ad ardenduȝ. Dicendum ꝙ ſufficit gratia gratūfaciens cū ꝑſuppoſitiōe tn̄ gratie gratiſdate. Dona em̄ gratie gratūfacientis non excludunt dona gratie gratiſdate: imo magis illa in ſuo aduentu complent ⁊ ꝑficiunt et quodāmodo ab eis vigorantur ⁊ perficiuntur: ideo nō ſequitur ꝙ adueniente gr̄a gratūfaciente ſupfluat habit⁹ fidei informis nec remanente habitu informi: ꝓpter h̄ lumen gratie gratiumfacientis ſit inſufficiens. Unūqd̄ꝗ̄ enim donū dei ſufficiēs eſt ſm illud ad quod habet ordinem.

Octauo queritur Utrum

adueniēte gratia fides informis fiat formata. ¶ Duplex ē formatio: q̄dā intrinſeca. Alia extrinſeca. Pria dr̄ illa q̄ eſt ꝑ aliquā formā inherenteȝ realr: vel inexiſtentē materie vel ſubiecto ꝓꝑo vt aīa nr̄a ē forma ſiue informatio corꝑis nr̄i. Et ſic nō capitur in q̄ſtione ꝑcedenti. Alia extrinſeca ⁊ ē illa q̄ fit ꝑ aliqd̄ extrinſecū adueniēs alicui venuſtās et decorans eū licet nō ſit ī eo inheſiue: ⁊ ſic lux dr̄ informatio coloꝝ. ¶ Rñ. In iſta qōne ſūt tres opiniōes vt pȝ ī textu. Tertia ē ꝙ habit⁹ fidei iformis formatur ab ip̄a gr̄a: ⁊ iſta videtur ēē ꝓbabilior ⁊ facilior ꝗ̄ ꝑdicte videlicet ꝙ ip̄a gr̄a ḡtūfaciēs copatur ad habit⁹ virtutuȝ ſbtractos: ſicͭ cōpatur lux ad colores. In h̄ tn̄ ē dr̄ia: qꝛ iſta corꝑatur nō ita efficaciter pōt educere colores de potētia in actū ꝗ̄tū ad eſſe qd̄ hȝ color ī gn̄e coloris ſm ꝙ ip̄a gr̄a exn̄s in ip̄a aīa pōt facere germinare habit⁹ ꝟtutū. Ip̄a em̄ adueniēs gr̄a in aīa carētib⁹ habitibus virtutū ſe habet q̄ſi originale principiuȝ illoꝝ q̄ntū ad eſſe ꝑmū. Unde ſicut pluuia infuſa terre hn̄ti in ſe ſeminariū: facit eā germinare donec veniat ad fructū cōpletū. Sic intelligendū eſt de gratia reſpectu habituū ip̄aꝝ ꝟtutū q̄ntū ad ip̄orum ēē ꝑmū. Nō aūt pōt facere lux ſupinfuſa exteri⁹ reſpectu coloꝝ: Sȝ ſi comparem⁹ colores ad lucē ⁊ habit⁹ virtutū ad gr̄aȝ gratūfaciētē ꝗ̄tū ad eſſe vtpote ꝗ̄tum ad eſſe coloruȝ in genere lucidi et habituū in genere gratuiti: tūc eſt ſimilitudo expꝛ̄ſſa: vt ſicut multi colores ī vna domo tenebroſa exiſtentes efficiuntur luminoſi per vnā luminoſitatē ſupuenientem: ⁊ ab illa informantur ⁊ decorantur ⁊ venuſtantur: ſic habitus ꝟtutū informes exn̄tes ī aīa: venuſtātur ⁊ decorantur ab vna gr̄a ſupueniēte: ⁊ ſm hm̄ōi hunc modū intelligēdi infuſionē gr̄e ⁊ ꝟtutū facile ē intelligere q̄liter habit⁹ fidei informis formetur ꝑ ip̄i⁹ gr̄e aduentū. Dicitur enim

formari ſicut color tenebroſus formatur
ad luminis ingreſſum: z ſicut ex colore et
lumine ſuꝑinfuſo nō fit vnū per eſſentiā.
Sed vnum per ordinationē quandā ſic
nec ex gratia gratūfaciente z informi fi-
de intelligitur fieri vnū niſi per quandā
ordinationē z relationē: quia fides infor/
mis ꝑ aduentū gratie incipit complere
ordinari in finē: z in deū credere z eidem
complacere. ¶ Nota in ſolutione vltimi
argumēti: pōt accipi ſimile de infuſione
gratie z virtutum in pluuia z terra ſemi
nata: ſicut de informatiōe virtutū a gra-
tia accipit in lumine z colore. Si em̄ vna
pluuia adueniat in terrā in q̄ ſunt plan-
tata diuerſa ſemina que non germinaue
runt: facit illa germinare z ſm diuerſita-
tem ſeminū diuerſas plantas producere
Si vero iam alias germinauit: ſed pro-
pter defectū aque iam arefacte ſunt plan
te: tunc pluuia denuo veniens facit illas
plantas vireſcere. Sic gr̄a adueniens in
animā in qua ſunt ſemina habituū vir-
tutū: facit ipſam germinare. Ita ꝙ ipſa
habita: habent ꝑ ꝯſequēs z virtutes z cō
tinue facit illa creſcere quouſqȝ ꝑducat
ad ꝑfectionē. Et ſi cōtingat merito pecca
ti: humorē gratie auferri. Habitus illi
virtutum efficiuntur quaſi aridi: z poſt-
modum ſi reſtituat pluuia z humor gra
tie: nō oportet ꝙ anima iterum germinet
ſed illa que germinauit per humorē gra
tie aduenientē iterum reuiuiſcat.

Circa diſtinctio-
nem viceſimamquartā que
ritur. Utrū fidei ſubiectū
ſit ita verum ꝙ ei nō poſſit
ſubeſſe falſum. ¶ Reſponſio fidei habi-
tui ſiue formate ſiue informi nō pōt ſub/
eſſe falſum: quia ipſa fides nō poteſt falſi
ficari ideo neceſſe eſt ponere ꝙ ipſi habi/
tui fidei nec falſū ſubſit nec ſubeſſe poſ-
ſit. Quēadmodū em̄ diuina ꝑſciencia q̄
ex rebus nō pendet: certiſſime cognoſcit
nō ſolum ea que ventura ſunt neceſſario.
ſed etiam cōtingentia. Ita ꝙ circa ea nō
pōt decipi. Sic z fides que cognitioni di
uine ꝑſciencie innitit: a qua etiā illumina
tur z dirigit: certā credulitatē et illumi-
nationē habet de futuris contingentib9:
ita ꝙ illa q̄ꝗtū eſt de ſe poſſint nō eueni-
re. Fides tn̄ nec poteſt decipi nec poteſt
errare. ¶ Nota ſpes eſt certitudo proue/
niens ex gratia z meritis nullus ſperat ſe
habiturū vitam eternā niſi cū ꝑſuppoſi/
tione meritoꝝ z quia efficacia meriti in-
cludit finaliter ꝑſeuerantiā. Hinc eſt ꝙ
in actu ſpei implicat cōditio ꝑſeuerantie
finalis. ¶ Bonauentura dicit. Omnis
fidelis recte adorans hoſtiā conſecratam
adorat ſub ea cōditione ſi perfecta ſunt
circa ipſam ea que ad conſecrationē ſunt
neceſſaria ſm inſtitutionē diuinam: z ſic
nunqȝ decipitur nec errat.

Secūdo querit. Utrū
fides ſit circa complexū: an circa incom-
plexū. ¶ Reſponſio: Cuiuſlibet ſcientie
pōt eſſe duplex obiectū ſcȝ complexū et
incōplexū. Complexū eſt illud qđ com-
plectitur plures dictiones ex quib9 com-
ponitur z ſubordinat alicui actui intelle
ctus: q̄ dr̄ cōpoſitio z diuiſio vt hō eſt riſi
bilis. Articuli fidei ſūt obiecta cōplexa:
vt de9 eſt trin9 z vnus q̄ dicunt enūciabi/
lia. Incōplexū eſt id qđ nō cōplectit plu
res dictiones z ſubordinat actui ſimpli-
ci intellectus vt deus id eſt ꝓma veritas
eſt incōplexū obiectū. Nota ꝙ obiectum
cōmuniter z ꝑ accidēs z materiale acce-
ptum idē ſunt. Et ſunt oīa que credunt
z tenent reuelata a ꝓma veritate: Obie-
ctum formale aūt ꝓprie z ꝑ ſe acceptum
eſt ipſamet veritas ꝓma in ſe. Enuntia-
bilia z ꝓpōnes ſunt idē. ¶ Sūt tres opi
niones in textu. Due ꝓme ſunt falſe: ter-
tia ē tenēda z vera. Cognitio ſciētial ma
nuductiue rōcinationis ē illa q̄ acq̄ritur
de deo ꝑ argumētationes neceſſarias vt
deducit ſcot9 i ꝓmo ſcđa diſtinctōe. Qn̄
dr̄ articulus eſt ꝑceptio diuine volunta-

tis ſibi nõ eſt p̃dicatio eſſentialis vel for/ malis ſed cauſalis qꝛ articulus nõ eſt pre ceptio ſed ẽ ſenſus. Articulus ẽ p̃ceptio id eſt aliq̇d faciẽs nos habere p̃ceptionẽ diuine voluntatis tendens in ipſa id eſt faciens tendere in ipſam.

Circa diſtinctio/

nem viceſimãquintã queri tur. Utrũ ſufficiẽter conti neanť ibi oĩa illa q̃ oportu num eſt id ẽ oportet credere ad ſalutẽ:id eſt Utrũ articuli cõtineanť ſufficiẽter in ſymbolo apl'oꝝ. ¶ Et dı̃ ſymbolũ a ſin: qḋ eſt con ꝛ bolus qḋ eſt ſnĩa:quaſi mul/ toꝝ ſnĩa. ¶ Reſponſio. Doctrina queli/ bet habet tria:quedã antecedentia:ꝛ di/ cuntur p̃ma p̃ncipia:ſicut illud omne to tum ꝛc̃. Et ſi ab eq̃lib⁹ equalia ꝛc̃. que di cuntur dignitates et ſanua. Sunt etiam ꝓpria p̃ncipia vt in ſcientia de hoĩe. Hõ eſt animal rõnale. Conſequẽtia ſunt cõ/ cluſiones que ſequunť ex p̃mo p̃ncipio ꝑ demonſtrationẽ vide ſolutionez in textu in fine iſti⁹ articuli. ¶ De ſufficiẽtia q̃ꝫtũ ad eos q̇ p̃ceſſerũt aduentũ chriſti.

Secũdo querit. Utrũ

eis ſuffecerit ad ſalutem credere ea tm̃ q̃ ſpectant ad diuinitatẽ. Dicendũ q̈ ſicut multis auctoritatib⁹ probat mgr̃ in lr̃a. Et primo Aug⁹. in de libero arbitrio et gratia. Nemo liberať a dãnatione que ꝑ adã facta eſt:niſi per fidẽ ieſu xp̃i. Idem Aug⁹. in libro de nuptijs ꝛ ꝯcupiſcẽtia. Eadẽ fides mediatoris que nos ſaluat: ſaluos iuſtos faciebat antiquos puſillos cũ magnis quia ſicut credim⁹ xp̃m in car ne veniſſe. Ita illi venturũ. Et ſicut nos mortuum ita illi moriturũ. Et ſicut nos reſurrexiſſe ita ꝛ illi reſurrecturum. Et nos ꝛ illi ad iudiciũ viuorum ꝛ mortuo/ rum expectamus. Poſt lapſum ade nul/ lus ſaluari potuit abſq̈ fide mediatoris. Nullus eñ ab illo peccato originali po/ terat liberari niſi per illũ mediatorẽ cre/

deret vel ipſe pro ſe ſi eſſet adultus:vel alius pro ipſo ſi eſſet paruulus. Et ratio huius eſt quia cũ gratia ꝛ veritas per ie ſum chriſtum facta ſit:ꝛ liberatio ab illo peccato originali ſit facta ꝑ merita xp̃i:ꝛ merita non ſe extendant niſi ad illos qui efficiunť eius mẽbra ꝛ ei copulanť ꝑ fidẽ ſicut impoſſibile eſt nũc aliquem ſaluari aliter niſi eidẽ copuleť per fidẽ vł ꝑ fidei ſacramentũ:ſic impoſſibile fuit tũc poſt lapſum aliquẽ ꝑuenire ad ſalutẽ qui ali/ quo modo in xp̃m mediatorem nõ crede ret. Ideo autẽ dico aliquo modo:quia fi des mediatoris põt haberi dupl'r:impli cite ꝛ explicite. Explicite vt ſi q̇s crede/ ret filiũ dei aſſumpturũ noſtrã humani/ tatem:naſciturũ de virgine: paſſuruz in cruce:reſurrecturũ tertia die. Et hoc mo do explicite nõ erat omnib⁹ credere opor tunum:id eſt neceſſariũ. Sed his ſolum quibus erat a deo reuelatũ ſicut ſanctiſſi mis patrib⁹. Implicite ꝓ credere. Eſt redẽptorẽ futurũ taliter ꝛ eo modo qua/ liter et quo modo illi credebant quib⁹ a domino eſt reuelatuz:ꝛ hoc quidem erat omnib⁹ oportunũ. Et hoc eſt quod dicit Hugo de ſancto victore in libro de ſacra mentis. Hec ſunt inq̈ꝫ q̇bus ab initio ni/ bilominꝰ recta fides vnq̈ꝫ haberi potuit. Credere videlicet vnũ deũ eſſe creatorẽ omniũ ꝛ rectorẽ vniuerſorũ ipſum quidẽ nõ eſſe mali actorem:eoꝝ tamẽ qui in ma lis ſuis miſericordiã quererẽt ꝛ expecta/ rent futurũ redemptorẽ. Hoc ſimpliciũ fidei in initio ſuffeciſſe credim⁹ ꝛ tamẽ fi dẽ natiuitatis ei⁹ paſſionis reſurrectõis ꝛ aſcenſionis ſue:ꝛ hoc eos veriſſime ha/ buiſſe credimus ꝛ dicim⁹ qꝛ credentib⁹ ꝛ ſcientib⁹ hoc fide ꝛ deuotione adheſerũt. Sic ḡ ꝯcedendũ ẽ q̈ nullus poſt lapſuz ſaluari potuit abſq̈ꝫ fide mediatoris q̄ et p̃hi caruerũt ſuis meritꝭ ꝛ ꝓuctib⁹ inherẽ tes ideo tanq̈ꝫ ſuꝑbi ꝛ a xp̃i mẽbris ꝛ me/ ritis ſeparati ꝛ excluſi ſunt a gaudijs pa radiſi. ¶ Nota ex ſolutione ſecũdi argu/ menti. Si quis ſperaret ſaluari ex meri/

tis proprijs ſiue meritis mediatoris non recte ſperaret ſʒ potius pſumeret. ¶ De ſufficiencia fidei quorum ad eos qui aduētum xp̄i ſunt ſubſecuti.

Tertio queritur. Utruʒ

oēs teneantur credere oēs articulos explicite poſt aduentum xp̄i. ¶ Reſponſio dicendū eſt ꝙ oēs xp̄iani poſt aduentum xp̄i tenentur credere oēs articulos. Hoc aūt tripliciter poteſt eſſe. Aut oēs credere implicite. Aut oēs credere explicite. Aut quoſdā implicite quoſdam explicite. Credere omnes implicite eſt fidei diminute. Nō eīn ſufficit modo alicui qui habet vſum rationis in generali credere redēptorem ꝛ remuneratorem: adeo eīn noticia quorūdam articulorū manifeſta eſt ꝙ nullus habens vſum rationis ignoret: niſi oīno negligat ꝛ contēnat dei cultum ꝛ ſalutem ſuā. Credere aūt quoſdā implicite quoſdā explicite. Hoc eſt ad fidei ſalutem neceſſariū poteſt eīn fidei ſimplicium ſufficere. Ad illos aūt tenent explicite credēdos quos manifeſtat eis nō ſolum pdicatio: ſed etiam eccliaſtic⁹ vſus ꝛ cōſuetudo ſic eſt de vnitate et trinitate quā poſſunt noſſe ex ipſo actu conſignationis. ꝯſignāt eīn ſe In noīe pr̄is ꝛ filij ꝛ ſpūſſancti. ¶ Scotus tn̄ in hoc eſt contra iſtum doctorem. Et ſicut eſt de natiuitate paſſione reſurrectione ꝛ pctōꝝ remiſſiōe: quos cognoſcere poſſunt ex ipſis ſolēnitatib⁹ quas eccleſia celebrat ꝛ actibus ſacerdotū. Ideo ab hoꝝ cognitione vel noticia nullus rōne vtens excipit: nec ignorantia excuſatur: qꝛ non pōt eſſe talis ignorantia ſine negligentia ꝛ ꝯtēptu. Alios etiā articulos non ita manifeſtos tenetur vtiqꝫ credere īplicite. Implicite aūt voco credere vt ī generali credāt vniuerſalit oē qd̄ ꝯcredit ſacroſancta mater eccl'ia. Ita ꝙ in particulari a nullo illoꝝ diſſentiant: nec aliquem articuloꝝ diſcredant. Credere autē oēs articulos diſtincte ꝛ explicite eſt fidei iam profecte h̄ eīn non eſt de generali fidei neceſſitate: ſi neceſſariū eſt alicui illis eſt neceſſarium qui in cognitione fidei profecerūt: ꝛ illis potiſſime qui fidem alijs explicare ꝛ manifeſtare tenentur vel etiā qui officiū docendi ꝛ pdicandi aſſumūt: ſicut ſunt habentes curam animarū ꝛ predicatores verbi dei ꝛ doctores ſacre ſcripture: ꝛ alij quoꝝ cōuerſatio verſatur circa fidei veritatem Hoc tn̄ non credo eſſe oportunū id eſt neceſſariū oībus qui ſaluantur. Multi eīn ſunt boni ſimplices qui quāuis ſint parue cognitionis: ſunt tn̄ magne deuotionis: ꝛ tales pium eſt credere ad ſalutē peruenire. Et ppterea ꝯcedendū eſt ꝙ licet oportunū ſit omnib⁹ nō ſolum credere oēs articulos implicite ſed etiam quoſdam explicite poſt aduentū xp̄i: non tn̄ eſt neceſſarium oībus maxime ſimplicibus credere oēs explicite. ¶ Nota in ſolutione penultimi argumēti. Simplex hō vel vetula cum audit aliqd nouū pdicari non debet ſtatim aſſentire quouſqꝫ nouerit illd̄ vniuerſaliter ab eccl'ia teneri. Unde preter remediū diuine inſpirationis ꝛ orationis ad qd̄ ſemꝑ recurrendum eſt habent ſimplices remediū humane inſtructiōis ad qd̄ poſſunt ꝯfugere vt errores valeāt declinare. ¶ De ſufficiētia fidei quātuʒ ad ꝯtinentiam ſymboli apl'ici.

Quarto querit. Utruʒ

ſufficiēter cōtineant ibi oīa illa q̄ oportunum eſt credere ad ſalutem. ¶ Iſta queſtio eſt pma in iſta diſtinctione ꝛ ſolū ponā vltimā ſufficiētiā. ¶ Rñſio. Notādū ꝙ cū omēs articuli ſint de deo: aut ſm ꝙ eſt in natura ꝓpria: aut ſm ꝙ eſt vnitus nature hūane: neceſſe ē quoſdā articulos eſſe ſpectantes ad diuinitatē: quoſdā ad humanitatem. Illi aūt q̄ ſpectant ad diuinitatē. Aut reſpiciunt diuinā eſſenciaʒ in ſe. Aut reſpiciunt diuine eſſentie perſonas et hypoſtaſes. Aut reſpiciūt eius operationes. Si autem reſpiciant diuinam eſſenciam in ſe ſic eſt vnus articulus

ſm ꝙ vnica et ſimplex eſt diuina eſſentia
et hoc inſinuatur cum dicitur. Credo in
deum. Si autē reſpiciant diuine eſſentie
perſonas ſiue hypoſtaſes ſm ꝙ tres ſunt
perſone: tres ſunt articuli quoꝝ vnus eſt
Credo in deum patrē oīpotentē. Alius
vero notatur cū dr̄. Et in ieſum chriſtū
filiū eius vnicum dominū noſtrū. Alius
cum dicit̄: Credo in ſpiritūſanctum. Si
autem reſpiciant diuine eſſentie opera-
tiones. Hoc poteſt eſſe tripliciter ſm ꝙ
triplex eſt eius operatio. Quarum vna
eſt in collatione nature: ⁊ hec eſt creatio.
Altera in collatione gratie ⁊ hec eſt ſan/
ctificatio. Tertia eſt in collatione glīe ⁊
hec eſt glorioſa reſuſcitatio. Et ſm h̄ ſūt
tres articuli. Quoꝝ vnus notatur cum
dr̄ credo in creatorem celi et terre. Alter
cum dicit̄ ſanctā eccl'iam catholicam ſan
ctoꝝ cōmunionē remiſſionē pctōꝝ. Aliꝰ
cum dicitur: Carnis reſurrectionē et vi-
tam eternam amen. Et ſic ſunt ſeptē arti
culi circa diuinitatē reſpicientes ipſaꝫ di
uinam eſſentiā in ſe: ⁊ in ꝑſonis ⁊ in operi
bus eius: ⁊ ptꝫ eoꝝ ſufficientia: qꝛ non hꝫ
ipſa pluribꝰ modis ꝯſiderari. Similiter
circa hūanitatē nō eſt reperiri niſi ſeptē
articulos principales ſm ſeptem actꝰ xp̄i
redemptoris: qui ordinantur ad noſtraꝫ
redemptionē: quoꝝ primus eſt incarnari
Et de hoc eſt vnus articulus. Qui con/
ceptus eſt de ſpiritu ſancto. Secūdꝰ eſt
naſci. Et de hoc eſt alius articulus. Na-
tus eſt de maria virgine. Tertiꝰ eſt pro
nobis ſoluere ⁊ de hoc eſt alius articulꝰ.
Paſſus ſub poncio pylato crucifixꝰ mor
tuus ⁊ ſepultus. Quartus eſt infernum
ſpoliare: ⁊ de hoc eſt alius articulus. De
ſcendit ad inferna. Quintus eſt de mor
te triūphare ⁊ de hoc eſt alius articulus.
Tertia die reſurrexit a mortuis. Sextꝰ
eſt celeſtia trāſcendere. Et de h̄ eſt alius
articulus. Aſcēdit ad celos ſedet ad dex
terā dei patris oīpotentis. Septimꝰ eſt
ad iudiciū venire. Et de hoc eſt alius ar
ticulus. Inde venturus eſt iudicare vi/
uos ⁊ mortuos. Et ſic patet ꝙ ſunt ſeptē
articuli ſpectantes ad diuinitatē ⁊ ſeptē
ſpectantes ad humanitatem. In quibꝰ
vniuerſitas fidei continetur.

Irca diſtinctionē
c vigeſimāſextam querit̄. Utrū
ſpes ſit ꝟtus gratuita. ¶ Re/
ſponſio. Spes capitur tribus modis pri
mo dicitur affectio al's ſiue paſſio animi.
Iuxta illud qđ philoſophi ⁊ ſancti dicūt
quattuor eſſe animi affectiones videlicet
gaudium et dolorem: ſpem et timorem.
¶ Uis concupiſcibil' eſt de bono et ma-
lo preſenti. ¶ Uis iraſcibilis de ſubiecto
bono et malo eſt de futuro ⁊ difficili ⁊ ar
duo. Et ſpes eſt circa iſtam vim ſcꝫ de fu
turo bono ⁊ difficili. Et quattuor predi/
ctas paſſiones reſpiciunt iſte due vires.
Due prime ad primā: due vltime ad vlti
mam. Secūdo modo capitur ſpes ꝓ ip-
ſa re expectata ⁊ iſto modo deus dicitur
ſpes vel etiam bona paradiſi: iuxta illud
ad Timoth. ij. Expectantes beatā ſpem
Et iſtis duobus modis non capitur hic.
Tertio modo capitur pro habitu qui di
rigit anime motum ⁊ affectum id eſt ope
rationem anime: ⁊ iſto modo capitur hic
⁊ iſto tertio modo dicendi: ſpes nō tm̄ eſt
virtus gratuita immo etiam virtutū gra
tuitarum ſuſtentamentum et anchora.
¶ Spes ſm haymonem. Eſt certa expe
ctatio future eterne beatitudinis ex me-
ritis ⁊ gratia proueniens. Eſt primo cer
ta expectatio ⁊ ibi tāgitur actus ſpei: qꝛ
ſperare eſt expectare: ⁊ dicitur certa quo
ad differentiam expectationū incertaruꝫ
ſicut illi qui ſeruiūt in curijs magnatoꝝ
⁊ regum. Secūda particula future bea-
titudinis ⁊ ibi tangitur obiectum ſpei: et
ad differentiam bonorum temporalium
Tertia particula ex meritis et ḡ. p. Ibi
tangitur motiuum. hō enīꝫ mouetur vel
debet moueri ex meritis: qꝛ ſi aliquis nō
habet opera bona nec vult emendare vi/
tam: nullā habet ſpem: ſed eſt p̄ſumptio

Et ſicut dictū eſt ꝙ eſt fides duplex ſcilicet formata ꝛ informis. Sic dicendū eſt de ſpe. Et poteſt dici ꝙ iſta diffinitio nō ſolum cōuenit ſpei formate. Sed etiam informi vt ſi aliqui habeant nō vſum bonorum operum nec radicē: id eſt charitatem: habent tamen propoſitum emendandi ꝛ habendi charitatem et ſic etiam poſſet dici ꝙ tales non preſumant. Uirtus quidē gratuita eſt ꝛ dicuntur virtutes gratuite que ſunt iuncte charitati et cum charitate: qm̄ in hoc ꝙ facit animā expectare ea que ſunt ſuꝑ oēm eſtimationem humanā ꝛ ea que promiſit largitas diuina facit omnino ꝯfidere ꝛ inniti ſumme ꝛ imenſe largitati ſicut fides facit aſſentire ſ̄me veritati ꝛ charitas facit adherere ſumme bonitati. Et dum anima ipſi immenſe largitati innitit̄ ꝓpter ſe et ſuꝑ omnia rectificat̄ ꝛ ſuꝑ ſe eleuatur et deo accepta efficit̄: neceſſe eſt ergo ꝙ habitus quo mediante fit illud rationē habeat gratuite ꝟtutis. Et quia cū anima innititur ei qui non poteſt deficere ꝙ̄uis ipſa de ſe ſit deficiēs ꝛ vacillans fundat̄ tamen ꝑ ſpem quaſi per firmā petrā. Et ꝓpterea dici ꝙ ſpes non tantūmodo eſt in genere virtutū gratuitarū ſed etiā earum anchora ꝛ ſuſtentamentū.

Secūdo querit̄. Utrū

ſpes ſit gen⁹ ꝟtutis vel ſpecies ſpecialiſſima id eſt an ſpes ſit vna virtus habēs genus ſubalternū ſub ſe habens plures ſpecies. ¶ Ubi nota ꝙ duo ſunt actus principales ſpei. Primus eſt cōfidere in dño. Alius eſt expectare. ¶ Reſpōdeo dicendum eſt ꝙ quēadmodū fides licet ſit circa multa credibilia vna tamē virtus eſt: quia vna eſt principaliter ratio mouēdi in omnib⁹ credibilibus: ſic et virtus ſpei qḋcunqꝫ ꝛ quātacūqꝫ ꝛ quecūqꝫ bona expectet vna virtus eſt ꝛ vnitatē habet ſpecieiſpecialiſſime qꝛ vna eſt rō cui innitit̄ in expectādo. Sicut em̄ fidei ꝟtus aſſentiendo ſ̄me veritatati ꝓpter ſe ꝛ ſuꝑ oīa illa credit que ſibi ſumma veritas dictat eſſe credenda: ſic ipſa ſpes cōfidendo ꝛ intendendo imenſe ꝛ indeficientiſſime largitati diuine omnia illa expectat que ſibi deus ꝓmittit eſſe in futuro retribuenda. Et quēadmoduꝫ fidei virtus omnia quecūqꝫ credit principaliter nō ſolū credit deo: ſed etiā de deo ꝛ circa deum: ſic ꝛ ipſa ſpes oīa que expectat nō ſolū expectat a deo: ſed etiā expectat illa obtinere in ipſo deo vt habēdo deū habeat omne bonū. ¶ Nota ꝙ qñ ſpūales veniunt conſolationes ſuſcipiēde ſunt cū reuerentia ꝛ gratiarūactione ꝛ humilitate. Seruire tamen deo ꝓpter tales cōſolationes habendas eſt vitioſum ſicut ſeruire deo ꝑ̄ncipaliter propter bona paradiſi id eſt voluptates habēdas eſt vicioſum ꝛc̄. ¶ Ad illḋ qḋ obijcit̄ ꝙ diuerſorū actuū diuerſi ſunt habitus dicenduꝫ ꝙ verū eſt qñ ꝛc̄: nota illud argumētū i textu. ¶ Ad illud qḋ obijcitur ꝙ oīs ꝟtus tendit ꝛ ordinatur ad finē ſuū aſſequenduꝫ. Dicendū ꝙ tendere in finē pōt eſſe dupl'r. Aut ꝓmerendo et habilitando. Aut expectando. Primus modus tendendi eſt communis omnib⁹ virtutib⁹: ſed ali⁹ modus ꝓprius eſt ipſi ſpei. Nulla enim virtute expectamus beatitudinē niſi mediante ipſa ſpe ꝙ̄uis omni virtute ipſam beatitudinem mereamur. Poteſt qḋē alia ꝟtus actū expectandi importare: ſed nulla ꝟtus niſi ſpes pōt elicere: quia illi⁹ virtutis eſt ille actus loquendo formaliter.

Tertio querit̄. Utrum

virtutes cardinales theologice et morales differāt ꝛc̄. ¶ Pro tertia q̄ſtione nota ꝙ virtutes cardinales. i. morales ꝛ theologice differūt in q̄ttuor. ¶ Primo quia ꝟtutes theologice habēt deū ꝓ obiecto. Charitas habet deū incꝛ̄tū ſummū bonū fides incꝛ̄tū eſt ſumma veritas: ſpes incꝛ̄tū eſt ſumma largitas. Alie ꝟtutes ſunt de obiectis creatis vt obediētia caſtitas ꝛc̄. ¶ Scḋa differētia ꝟtutes theo

logice habent ſuperiorē portionē aīe pro
obiecto. Uirtutes autē alie ſubiectanť
in aīa ſm portionē inferiorem. ¶ Tertia
differētia eſt ꝙ ꝟtutes theologice nō ha/
bent exceſſum in actibꝫ ſuis ꝓ nimietatez
ſuorū actuū. Uirtutes autē morales bñ
habent exceſſum in actibus ſuis ꝓ inten/
ſionē nimiā. Exemplū de primis vt nul/
lus poteſt excedere in amando deum in
credendo in deū: ꝛ in ſperando ꝛ in cōfi/
dendo in deum. Exemplū de ſecūdis: vt
patet de liberalitate ꝛ alijs. ¶ Quarta
differētia eſt quia ꝑme nō mediant inter
duo mala: alie autē mediant vt patet de
liberalitate ꝛc̄. Cum ergo querit. Utrū
ſpes ſit virtus cardinalis an theologica.
¶ Reſpondeo dicenduꝫ abſqꝫ dubio ꝙ
ſpes eſt in genere virtutꝫ theologice. Et
ratio ſumitur ex parte obiecti ꝛ ex parte
ſubiecti vide in textu. ¶ Nota ſpirituale
edificiuꝫ per virtutē theologicā inchoať
vtpote per fidem ꝛ virtutē theologicam
conſummanť vtpote per charitatē: ergo
per virtutez theologicā habet erigi quia
eiuſdem nature debet eſſe medium cum
extremis. Si ergo erigiť per ſpem reſtat
ꝙ ſpes eſt virtus theologica.

Quinto queritur. Utrum

virtus ſpei aliquādo ſit informis: an ſem
per ſit formata. id eſt coniuncta chari/
tati. ¶ Notandum ꝙ virtutes ſine cha/
ritate ſunt ſicut precioſiſſimi cibi poſiti
in vaſe immundo ꝛ fetido quia virtutes
ſine charitate ſunt informes nec poſſunt
placere deo quia offerunť in diſco immū
do id eſt a ꝯſciencia immūda: licet oēs de
ſe ſint bone ꝛ optime. ¶ Rn̄deo dicendū
ꝙ abſqꝫ dubio virtus ſpei pōt eſſe infor/
mis ſicut fides. Poteſt eñ aliquis ſpera/
re vitam eternā ſine gratia gratūfaciēte
ſicut manifeſte apparet. Et iterum. Iſte
actus ſperandi ab aliquo habitu ꝓcedit
qui quidē habitus bonus eſt ꝛ tenet etiā
quodāmodo rationē ꝟtutis pro eo ꝙ po
tencia quā ꝑficit quodāmodo rectificat
et vigorat. Rectificat inqꝫ ordinē dum
aliquam ordinationem ꝛ inclinationē tri
buit ad gloriam tanqꝫ ad finē vltimum
vbi ſtandum et in quo eſt quieſcendum.
Uigorat etiam in hoc ꝙ eleuat potentiā
ad eterna bona expectanda ꝛ quādā ſta/
bilitatem ei tribuit ne per deſperationē
ſuccūbat. Et ideo ſicut fides abſqꝫ cha/
ritate eſt virtus informis: quia tribuit
anime quandā rectitudinē et vigorē que
compleri habet ꝛ perfici per gratie infu/
ſionem: ſic intelligendum eſt ꝛ circa ipſaz
ſpem. ¶ Sed contra videtur per diffini/
tionē ſpei. Spes eſt certa expectatio ꝛc̄.
Sed impoſſibile eſt diffinitū ſeparari a
diffinitionibꝰ: ergo impoſſibile eſt ſpem
ſeparari a meritis et gratia: ſed quando
cum his eſt: ſemper eſt formata: ergo im/
poſſibile eſt ſpem virtutē eſſe informem.
¶ Dicendū ꝙ quadrupliciter poteſt ali/
quis exire in actum ſperandi. Aut enim
ſperat habendo merita in ꝓpoſito et ra/
dice: id eſt charitate ꝛ effectu. Sicut ho/
mo iuſtus qui deo diu ſeruiuit. Aut ſpe
rat habendo merita in ꝓpoſito ꝛ in radi
ce: id eſt charitate ſed non in effectu ſicut
ille q̄ ante bonū vſum ꝟtutū poſtqꝫ ſuſce
pit gratiā expectat vitam eternā ꝛ bea/
titudinem. Et iſte eſt in nouiter cōuerſo
a peccatis. Aut ſperat habendo merita
in propoſito tamen non in radice nec in
effectu. Sicut ille qui peccator eſt qui ꝓ
ponit multa bona facere ꝛ per illa ſalua/
ri. Aut ſperat nō habendo merita nec in
effectu nec in radice nec in ꝓpoſito: ſicut
ille qui faciendo mala ꝛ in malis propo/
nens perſeuerare: ſed ſolū dei miſericor/
dia credit ſe aſſecuturum gloriam negle/
cta diuina iuſticia. Primus actus ē ſpei
formate ꝛ iā exercitate. Secūdus actus
eſt ſpei formate et poſt infuſe. Tertius
actus eſt ſpei informis. Quartus eſt ip/
ſius preſumptionis. Cuꝫ ergo dicitur ꝙ
ſpes procedit ex gratia ꝛ meritis. Dicen
dum ꝙ aut diffinitur ibi ſpes put eſt vir/
tus formata ꝛ ſic nulla ē obiectio de ſpe

informi. Aut ſi diffinitur ibi ſpes genera
liter ſm ꝙ eſt virtus dr̄ ꝓcedere ex gr̄a ꝛ
meritis que quidē vel habent̄ in re vl̄ ha
bentur in ꝓpoſito ꝛ ſic nō eſt inſtancia de
ſpe informi. ¶ Duplex eſt actus ſpei: ſcʒ
ꝑncipalis ꝛ minus ꝑncipalis. Actus ſpei
ꝑncipalis eſt ꝯfidere de imenſitate largi/
tatis diuine. Alius eſt minꝰ ꝑncipalis q̄
eſt expectare magna ꝓmiſſa dei ſcʒ ſcipm̄
qui eſt corona vite.

Quinto querit̄. Utrum

ſpes in actu ſuo ſit certitudinalis an du/
bia: de vtroqʒ intelligitur queſtio hec.
¶ Duplex eſt certitudo ſcʒ ſpeculationis
ꝛ adheſionis. iſta q̄ſtio eſt de certitudine
adheſionis: ꝛ nō ſpeculationis. ¶ Reſpō
ſio ſtat in vna concluſione que eſt talis.
Abſqʒ dubio virtus ſpei in ſuo actu ha/
bet certitudinē. Sed cōtra arguitur ſic
ſpes ſm actū ſuū procedit ex habitu vel
conſideratione gratie ꝛ meritoꝝ: ſed nul
lus certus eſt vtrū habeat gratiā an non
ergo videt̄ ꝙ ſpes in ſuo actu nullam ha
beat certitudinem. dicenduʒ ꝙ q̄uis de
meritis non habeatur certitudo per ſciē
ciam neceſſariam ſiue euidentem: haberi
tamen poteſt certitudo per probabilē cō
iecturam: ꝛ per quādam ipſius bone vo/
luntatis ꝯfidentiam: que conſurgit ex cō
ſcientia bona. Puritas eīm ꝯſcientie q̄ in/
troducitur ꝑ expulſionem culpe: dat iſ ſi
ale quādam ſecuritatem ꝛ certitudinē de
merito iam inchoato: ꝛ ꝑ ꝯſequēs certitu
dinem de p̄mio ꝯſequendo nullus ſperās
fallitur pro eo ꝙ ſpes nō facit ſimpl'r ex/
pectare ſed ſub ꝯditione: videlicet ſi per
ſeuerauerit vſqʒ in finem.

Sexto queritur. Utruʒ

timor ꝛ ſpes ſint vnus vel idem habitus
vel diuerſi vide in textu. Septimo que/
ritur de ſpe ꝑ cōparationē ad meriti vſuʒ
Utrum ſcʒ ſpes ex bonis meritis habeat
ortum. ¶ Reſponſio ſpes capitur quat/
tuor modis. Primo modo ꝓ habitu diri
gente ꝛ regulante aiam noſtrā circa bea/
titudinē expectandā a nobis. Et in bap
tiſmo infundit̄ hec ſpes ſicut fides ꝛ cha/
ritas. Spes eſt habitꝰ hoc modo non tm̄
habet ortū ex meritis: ſed potius merita
habent ortū ex ea. vn̄ Aug. Uirtus ē bo/
na qualitas mentis quā in nobis ſine no
bis deꝰ opat̄: g̃ ſi ſpes eſt virtꝰ quā deus
oīa in nobis operatur ſine nobis: g̃ nō hʒ
ortuʒ ex meritis noſtris. Et argumēta q̄
ſunt in oppoſituʒ hoc idem ꝓbant preter
vltimū. ¶ Alio mō capit̄ ꝓ actu credēdi
Et ſic paruuli habent habitum ſed non
actū. ¶ Concluſio. Spes ꝓut eſt actus
ſperādi opʒ ꝙ ſit ex intuitu meritoꝝ. Jō
dicit haymo ē certa ꝛc̄. nullꝰ eīm recte ſpe
rat eternā btitudinem niſi q̄ deo ſeruiuit
vel ꝓponit deo ſeruire. ¶ Tertio mō ca/
pitur ꝓ ſtatu vie in q̄ nos ſumꝰ. Et voca
tur ſtatus ſpei: qꝛ ſperamꝰ hr̄e vitā eter/
nā ꝑ bona merita p̄cedētia ꝛ ꝯcomitātia.
ꝛ hoc mō accipit̄ ad Ro. v. Tribulatio
operat̄ patientiā: patientia ꝓbationē: ꝓ/
batio ſpē glo. i. certitudinē ſpei ad quam
ſcʒ certitudinē ꝑuenit̄ per bona merita ꝛ
maxime per tolerantiā ꝛ ſuſtinentiā tri/
bulationū. ¶ Quarto mō capit̄ ſpes ꝓ
ipſa re ſeparata q̄ eſt ipſe deꝰ: g̃ ſpes hoc
mō capta nō ꝓuenit ex meritis ſed eſt fi/
nis oīm meritoꝝ ꝛ premiū. ¶ Quito mō
capit̄ ſpes ꝓut eſt vna ꝺ paſſionibꝫ animi
noſtri: ſm ꝙ doctores aſſignāt q̄ttuor vt
ſupra patuit. ¶ Nota aūt ꝙ merita ꝯtin
git dupl'r intueri: vel attribuēdo ſibi vel
attribuēdo diuine gr̄e. Intueri aūt me/
rita attribuēdo ſibi hoc eſt ſupbie ꝛ vani
tatis. Et ſic intuent̄ ſupbi qui dicūt ma
nus noſtra excelſa: ꝛ nō dn̄s fecit hec oīa.
Contra quos dr̄ Deutero. ix. Nō dicas
in corde tuo: ꝓpter iuſticiam meā intro/
duxit me dn̄s vt terram hanc poſſiderē.
Intueri autē merita referendo ad diui/
nā gratiā hoc eſt humilitatis ꝛ veritatis
Et hoc modo intuebat̄ Paulus merita
ſua. j. Coꝛ. xv. Habundantius omnibꝫ
laboraui: non autē ego ſed gr̄a dei mecū.

¶ Contra reſolutionē q̄ſtionis arguitur
ſic. Quāto quis pfectior eſt tanto eſt hu-
milior ꝛ q̄to humilior tanto min⁹ preſu-
mit ſiue ꝯfidit de meritis ꝓprijs: ergo ſi
ſpes pfecta iuncta eſt cū humilitate pfe-
cta videt̄ ꝙ nec ſpes nec eius vſus oriat̄
ex intuitu meritoꝝ. ¶ Solutio argumē-
ti vt. d. ſcʒ intueri merita ꝯtingit.

Septimo querit̄ de ſpe

per cōparationē ad habitum charitatis
¶ Utrum ſpes precedat charitatem or-
dine nature an ecōuerſo. ¶ Non eſt que
ſtio de habitib⁹ ſed de actibus: qꝛ ſimul
infunduntur. ¶ Reſponſio plana eſt in
textu. ¶ Notandum. Spes compata ad
actū ſuū et charitas cōpata ad actū ſuū:
actus ſpei p̄cedit actū charitatis. Actus
em̄ ſpei pre∣pat ꝛ diſponit ad actū chari-
tatis tanq̄ ad pfectionē ꝛ ſpūalis edificij
cōplementum: cōſtructio em̄ edificij ſpi-
ritualis: ſicut eſt edificio materiali. Sed
in edificio materiali nō ſolum fundamen
tum p̄cedit edificij cōplemētū: ſed etiam
paries ſm rectū ordinē antecedit ipſum
tectū. Si ergo fides aſſimilatur ipſi fun
damento ſuſtētanti: ꝛ ſpes parieti erigen
ti ꝛ charitas tecto cōſumāti. Uidetur ꝙ
ſpes p̄cedit ipſam charitatem.

Octauo querit̄ de ipſa

ſpe per compatione ad obiectū. ¶ Utrū
ſcʒ ſpes ſit i bonū ſub rōne boni. ¶ Rñ-
ſio ſunt due opiniones in textu. ¶ Scd͡a
eſt iſtius doctoris ſcʒ ꝙ obiectum ſpei eſt
bonū non ſub rōne boni futuri vt prima
opinio dicit. Sed mag̃ ſub rōne ardui
ſiue magni. ¶ Nota hanc ꝓpōnē nullus
recte ꝯfidens cōfidit ꝛ innititur niſi in eo
qui nec poſſit nec velit ſibi deficere. Do-
ctor ſubtilis eſt alteri⁹ opiniōis ꝛ impro
bat ambas opiniones.

Nono queritur de ſpe p

comparationē ad obiectum. ¶ Utrum
ſcʒ ſpes ſit in pte cognitiua vel affectiua

¶ Rñſio dicendum ꝙ abſq̄ dubio ſpes
eſt in potētia affectiua (ꝛ in hoc ꝯcordāt
oēs doctores) eſt em̄ in ipſa iraſcibili que
eſt pars potētie actiue. Et in hoc diſcor
dat ſcotus ꝛ iſte. ¶ Nota ꝙ potentie ira-
ſcibilis nō tm̄ eſt deteſtari mala culpe et
perpeti mala pene. Sed etiam aggredi
terribilia et erigi ad magna et ardua.
Et ſic ſunt quattuor actus ipſius vis ira
ſcibilis. Et ſunt quattuor virtutes ipm̄
rectificantes ſcʒ ira virtuoſa que eſt dete
ſtari peccata patientia fortitudo ꝛ ſpes.
¶ Nota impoſſibile eſt peccatori exiſten
ti in mortali pctō ſaluari niſi per timorē
ſeruilem ꝛ per ſpem informē. Ideo nō ſo
lum timor eſt vtilis ꝛ bonus vt dicit Au
guſtinus ſed neceſſarius.

Jcra diſtinctio

c

nē viceſimāſeptimā queri
tur. Utrū charitas ſit ha
bitus ab alijs virtutib⁹ di-
ſtinctus. Aut omnibus virtutibus cōis
et generalis. ¶ Charitas eſt duplex que
dam creata alia increata. Prima eſt du-
plex primo modo eſſentia diuina vocat̄
charitas ſm illud deus charitas eſt. Et
ſic non eſt attributum. Alio modo capit̄
charitas prout eſt attributuʒ. Et ſic eſt
amor quo deus amat ſeipſum propter ſe
ipſuʒ: ꝛ oia ꝓpter ſeipm̄: ꝛ eſt actus diui
ne volūtatis. Alio modo capit̄ charitas
increata appropriate. Et ſic capitur tri-
bus modis ſm ꝙ attribuitur tribus per
ſonis. Pmo modo pr̄i ſm illud ꝓpter ni-
miam charitatem qua dilexit nos pr̄ ꝛc.
Secūdo modo attribuitur filio qꝛ ex ni-
mia charitate qua dilexit nos ſibi placu-
it incarnari ꝛ crucifigi. Tertio mō chari
tas attribuit̄ ſpūiſcto ſicut potentia pa-
tri ꝛ ſapiētia filio. ¶ Alia eſt creata ꝛ eſt
duplex quedā eſt infuſa ꝛ quedā acq̄ſita.
Infuſa diffinitur primo ſic. Charitas in
fuſa eſt donum dei excellētiſſimū in men
te infuſum a deo ipſi nature intellectua-
li pficiens eius voluntatē reddens ipſam

ſm portionē ſuperiorē quo ad deum totaliter extaticā: z faciens quo ad portionem inferiorē ꝓximi dilectiuū. Primum eſt donū dei z nō creaturaꝝ z ponitur loco generis. Excellentiſſimū ad differentiam alioꝝ donoꝝ que apl's enumerat. pme Coꝛ. xiij. Dicit᷑ etiā excellētiſſimū quia ducit nos imediate ad finē vltimū. immediate z c. cū noſtrū eſt nos ꝑparare: deo cōuenit infundere. Ipſi nature ponitur tanq̄ ſubiectū ꝓpriū: ꝑficiēs: iſtud eſt ſubiectū ꝓpinquū pcedēs ſubiectum remotū ſcʒ reddēs ipm extaticā. i. in extra ſi. Extaticus ea. cum. Hoc patet de fratre Egidio z de Maria magdalena. Et ibi tangit᷑ obiectū charitatis quo ad primum actū. Et faciēs: hic tangit᷑ ſecūdus actus. ¶ Secunda diffinitio. Charitas dr̄ a caris qḋ ē grā: qꝛ idē eſt grā z charitas ſm doctoꝛē ſubtilē. Differūt tn̄ q̄tū ad cōnotatū: qꝛ grā eſt reſpectu ſupioꝝ ad inferioꝛes. Charitas dr̄ reſpectu inferioꝝ ſiue charitas ad ſupioꝛes dicunt tn̄ idē habituʒ. Et de iſta eſt q̄ſtio pñs ¶ Gratia autē pōt ſic deſcribi. Eſt qdā habit⁹ ſupnaturalis imediate infuſus a deo ipſi nature intellectuali: p quā ipſa eſt deo grata z accepta ad vitam eternā: tanq̄ digna tali pmio (tamē ex beneplacito diuino tm̄) p quā etiā ipſa eſt ſponſa z amica z filia dei: p quā omnis actus eı⁹ factus ſm inclinationē talis habitus ē meritoꝛius vite eterne. Et dicit᷑ charitas quaſi cara vnitas. Omnis charitas eſt ſanctitas z vnitas: ſed non econtra: quia vnitas dicit tm̄ amoꝛis vnionē ſcʒ ipſoꝛū amātiū (interciuiā liutet) ſiue ille amoꝛ ſit bonus ſiue malus. Sanctitas autem vltra addit puritatē mūdicie ſicut Valerianus amabat ceciliam. Ubi eſt ergo ſanctitas ibi eſt vnitas z nō ecōtra. Charitaſq̄ autē dicit vnitatē ſanctitatē z adherentiam ſuper omnia.

Secūda queſtio. Utrū habitus charitatis ſit vnus indiuiſus.

An per ſpecies multiplicat᷑. ¶ Duplex eſt indiuiſio. Prima eſt ſpecifica z eſt illa qua aliquid repugnat diuidi in plures ſpecies. Secunda eſt indiuiſio diuidualis: queſtio eſt de indiuiſione ſpecifica. ¶ Charitas ſm Auguſtinū Eſt virtus (z ponit᷑ tanq̄ genus) qua deum videre eoq̄ ꝑfrui deſideramus. Itē in libro de moꝛib᷒ eccleſie ſic diffinit᷑. Charitas eſt animi affectio iuſtiſſima cōiungens nos cū deo. Itē in libro de ſpū z aīa. Charitas eſt iuſta vita copulans amantē cum amato. Charitas ſm magiſtrū ſniaꝝ eſt dilectio qua diligit᷑ deus ꝓpter ſe et ꝓximus ꝓpter deū. ¶ Reſponſio ad q̄nē. Dicendū q̄ habitus charitatis eſt vnus z indiuiſus ſm ſpēm licʒ ſm numerū plurificetur. in diuerſis eñ aīabus plures ſunt charitates cū habitus z accidentia numerent᷑ penes ſubiectū: in oībus autē in quib᷒ eſt vna charitas ſpecie z c. Diligere idem eſt qḋ velle bonū.

Tertio querit᷑. Utrum

habitus charitatis ſit gratuitus. i. ipſa grā. An aliqd addat vltra grāʒ ſic habitus aliarū virtutū. Hoc eſt q̄rere vtrum charitas ſit idem cū grā. i. vtrum grā ſit idem qḋ charitas ¶ Charitas ſm aplm pme ad Timo. i. Eſt finis pcepti de puro coꝛde et cōſcīa bona et fide non ficta. Dicit᷑ finis pcepti pꝛimo: qꝛ ſm Auguſtinū quicqd patet: quicqd latet in diuinis ſcripturis totum implet qui tenet charitatem in moꝛibus. ¶ Rn̄ſio. Eſt duplex opinio in textu. Prima eſt Scoti q̄ tenēda eſt z eſt talis. Charitas eſt oino idem cū grā p eſſenciā ſola relatione differens Dicit᷑ eñ grā inq̄tum reſpicit totā animā reddens ipam ſcʒ gratā deo. Charitas aūt inq̄tum regit z dirigit voluntatem: z hoc videt᷑ ſigre ipm charitatis nomen: z apl's videt᷑ innuere z rō approbare. Nomē ipm ſignificare videt᷑ qꝛ charitas dr̄ a caris grece qḋ idē eſt qḋ grā z c. ¶ Alia opinio eſt ſcti Bonauenture et

ſanct Thome ſed hoc mō relinquunt.

Quarto querit. vtrum poſſibile ſit motū charitatis eſſe mercenariū. ¶ Motus ꝛ act⁹ idē ſunt. Actus cuiuſlibet virtutis pōt dici mot⁹: et act⁹ charitatꝫ p̄cipu⁹ ē diligere deū ſup oīa. Et q̄ſtio p̄ns eſt de iſto actu. Capitur tn̄ hic mot⁹ ſiliitudinarie ꝛ improprie ꝛ ꝓprie vt capit phs. Actus em̄ quarūcūqꝫ potē tiarū pn̄t dici mot⁹. Mercēnari⁹ deriuatur a noīe merces dis. Aliq̄ duplicant n: aliqui nolunt duplicari: nō tn̄ eſt magna vis. Et ſic deſcribit: Eſt ille qui p̄ncipaliter hꝫ oculū ad mercedē. i. reſpicit mercedē p̄ncipalr: qꝛ ſi reſpiceret min⁹ p̄ncipaliter mercedē: nō ꝓpt h̄ mercēnari⁹ eſſet. Scđm h̄ intelligēdū eſt q̄ duplex ē merces. videlicet creata et increata: tp̄alis et eterna. Et ſm hoc duplex ē mercēnari⁹ vicꝫ bon⁹ ꝛ mal⁹. Et duplex ē mercimonia. Una laudabilis: alia vituꝑabil̄. Nā q̄ p̄ncipalr reſpicit ad mercedē creatā et tp̄alē malus mercēnari⁹ eſt. Et hunc vituꝑat dn̄s di. Joh. x. Mercēnari⁹ autē fugit eo q̄ mercēnari⁹ eſt. Ille ꝟo q̄ reſpicit p̄ncipalr ad mercedē eternā. De qua Gen̄. xv. Merces tua magna nimis bonus mercēnari⁹ ē. Et hic mercēnari⁹ panib⁹. i. meritis bonis habūdat ſcꝫ fidei: ſpei: ꝛ charitatꝫ ſic dic̄ Amb. ſup illud Luc̄. xv. Quāti mercēnarij ꝛc̄. q̄ ſt mercēnarij boni ꝛ mlti q̄ ſpe eternoꝝ deo ſeruiunt. De p̄ma mercimonia intelligēdo nō eſt dubiū q̄ motus charitatis nō pōt eſſe mercēnari⁹: qꝛ ille nec eſt a charitate nec cum charitate cū charitati repugnet De ſcđa mercimonia dubiū ē ꝓ eo q̄ illa pōt eſſe cū charitate nō tn̄ eſt oīno certū vtrū ſit a charitate. Nā quidā dicere voluerūt q̄ nō eſt a charitate: ſed poti⁹ ab effectu nature charitate concomitante. Amor em̄ charitatꝫ vt dicūt cū ſit amor gratuitus non intuetur premiū: immo libenter facit oīno hominē ſeruire deo ſicut fili⁹ patri ſuo. Scot⁹ eſt hui⁹ opinionis. Aliqui aūt videt̄ q̄ talis affect⁹ mercēnarius poſſit eſſe a charitate. Deſiderium em̄ habendi eternā mercedē ꝛ fruēdi eterno bono eſt deſideriū gratie: nec ē amoris natural̄ nec acquiſiti ſed potius amoris gratuiti: p̄cipue illud deſideriū quo dicebat apl̄us. Cupio diſſolui et eē cū xp̄o. Ad affectū em̄ charitatꝫ non tm̄ ſpectat amare deū amore amicitie: imo etiā amore ꝯcupiſcētie. Scot⁹ dic̄ ꝯtrariū: ſcꝫ q̄ amor ꝯcupiſcētie nō ē act⁹ charitatis: ſed act⁹ ſpei: ꝛ ſic rn̄det Scotus ad p̄ma argumēta q̄ procedunt de actu ſpei ꝛ nō charitatis. Text⁹ ſequit̄. Frui em̄ ē amore inherere ꝛ ꝯſtat q̄ frui deo ē ꝑ charitatē: ꝛ iō voluerūt iſti dicere ꝛ ſatis ꝓbabiliter vt videt̄ q̄ motus charitatis ſm aliqđ gen⁹ mercimonie poſſit eſſe mercēnari⁹ ſcꝫ ſm q̄ ꝯſtituit mercedem ſuā circa bonū increatū ad qđ tendit: ſic̄ ad finale p̄miū ꝛ deſiderat tāqꝫ oē bonū Rōnes tn̄ i oppoſitū ſunt ꝓ iſta opiōne. ſicut tenet ꝓ prima. Bernhard⁹ de diligendo deo. Et ſi ſine p̄mio non poſſit ſeruiri tn̄ ſine intuitu premij ſeruiri dꝫ. Et paulopoſt Seruiamus deo in charitate q̄ timorē expellit laborē non ſentit: p̄miū nō req̄rit: meritū nō intuet̄. Tn̄ rn̄det ad iſtam auctoritatē ꝛ dicit q̄ duplex ē motus in charitate: vicꝫ motus amicitie: et motus cōcupie. Motus amicitie eſt ille quo quis deſiderat deo placere et ſeruire. Motus ꝯcupie eſt quo deſiderat deū habere ꝛ videre. Cuꝫ ergo dicit Bernardus q̄ deo ſine intuitu premij eſt ſeruiendum: intelligit de amore amicitie ſed per hoc non excluditur quin charitas amore concupiſcentie exoptet ꝛ deſideret illam ſummā mercedem apprehendere ad quā finaliter intendit peruenire.

Quinto querit. Utrum idem motus dilectionis poſſit eſſe in deū ꝛ in proximum: id eſt verum eodem actu amoris. Exemplū poteſt haberi de prima diffinitione que habetur in textu. vt

ſi diligā petrum ⁊ iohannē tanq̄ diuerſa obiecta et diuerſos terminos. Et ſic ſm diuerſitatem obiectorū variant̄ act⁹. Uel ſi aliqua mulier haberet filium dilectiſſimū ⁊ haberet doctorem vel magiſtrum: illa mulier diligit filiuꝫ precipue et magiſtrū propter filium. ¶ Nota i ſolutione tertij argumēti. Unde totaliter refertur honor in illum qui ꝑ imaginem ſignat̄ nō em̄ adoratur ſignum ſm ꝙ res ſed ſolum ipm̄ ſignatum.

Sexto queritur. vtrum

actus dilectiōis in deū. i. ipſius charitatis habeat modum. ¶ Rn̄ſio queſtionis ſtat in quattuor ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima propoſitio. Aliquis actus virtutis pōt dici tripl'r habere moduꝫ. Primo modo ꝑ limitationē quantū ad ſeipm̄. Secundo modo ꝑ aggregationē circūſtantiaꝝ. Tertio modo per medietateꝫ inter ſuꝑfluum ⁊ diminutū. ¶ Secunda propoſitio. Omnis actus virtutis cuiuſcūq̄ ſit habet modū per limitationē ad ſeipſum ptꝫ: quia omnis actus ꝟtutis eſt finitus ⁊ limitatus: ⁊ quia charitas eſt ꝟt⁹ creata ideo habet modū ꝑ limitationē ad ſeipam. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Omnis actus virtutis moralis ⁊ meritorie hꝫ modum ꝑ aggregationē circūſtantiarū debitarū q: nullus actus fit laudabilis niſi cū cōcurrūt debite circūſtantie. ¶ Correlarium. Charitas cum ſit virtus meritoria habet modum per aggregationē omniū circūſtantiarū debitaꝝ: ⁊ modus qui eſt circa actum charitatis: vt ſi quis diligat deū ſuper omnia ⁊ propter ſe ex toto corde: ex tota aīa ⁊c̄. et ex tota mente. Sed modū illū qui eſt ex medietate inter ſuꝑfluū ⁊ diminutum nō habet: q: obiectuꝫ ei⁹ eſt immenſum ⁊ infinitū. ¶ Quarta propoſitio eſt. Licet omnes ꝟtutes politice. i. morales habeāt modū per medietatem inter ſuꝑfluum ⁊ diminutū: charitas tn̄ nō habet: q: obiectū ei⁹ eſt immēſum ⁊ infinitū: nec etiā aliqua virt⁹ theologica ratione predicta. ¶ Nota ꝙ qui vult eſſe perfectus dei amator prius debet ſe exercere in amore ꝓximi: ſicut qui vult eſſe cōtēplatiu⁹ bonus prius debet eſſe bonus actiu⁹ ſicut docet Gregorius. Hec Bonauentura diſtinctione. xxvij. queſtione. iiij. articuli ſecundi.

Septimo querit̄. Utrū

teneamur ad illū modū implendū queꝫ dn̄s i p̄cepto implicat. Matth. xxij. Diliges dn̄m deū tuū ⁊c̄. ¶ Rn̄ſio. Duo ſt̄ in illa auctoritate: ſcꝫ p̄ceptum diligēdi deū. qn̄ dic̄ diliges: ⁊ mod⁹ qn̄ dic̄ ex toto corde ⁊c̄. ¶ Notādū ꝙ cū aliqn̄ dicāt ſacri doctores modū p̄dictū poſſe impleri: aliqn̄ dicāt nō poſſe impleri: ex h̄ āmonemur (ſi vtrunq̄ videre poſſumus) ꝙ vno modo ad p̄dictuꝫ modū obligamur adimplendū: alio mō excitamur ad ipm̄ deſiderandū. Unde modus p̄dict⁹ vno mō ē diſpoſitio meriti. Alio mō ē diſpoſitio p̄mij. Hoc aūt ē ſm duplicē moduꝫ totalitatis cordis: anime: ⁊ mentis. Dupliciter em̄ pōt intelligi ꝙ amor dei poſſideat totū cor. Aut ita ꝙ excludat oēm affectū extraneū: ⁊ tūc dn̄at̄ plene ⁊ perfecte cordi. Hoc aūt eſt qn̄ oēs mot⁹ cordis per amorē referunt̄ in deū: ⁊ hec totalitas ponit dominiū plenū. Alio modo dicitur amor dei totū cor poſſidere: quādo excludit omnem affectum cōtrarium. Hoc eſt ꝙ nihil diligatur ſupra deū vel equaliter ipſi deo. Et ſic diligit deum ex toto corde qui diligit propter ſe ⁊ ſuper omīa. Totalitas que excludit omnē affectum extraneum non poteſt haberi ante adeptionem gl'ie: niſi ad ipm̄ deū aſpiciamus ⁊ in ipm̄ feramur cōtinue. ¶ Secunda vero totalitas poteſt haberi per infuſionē gratie que eſt expulſiua omīs mortalis culpe. Primus modus nō obligat ad ſui impletionē: ſed exprimitur in p̄cepto vt ſciamus quō per amorē debeamus tendere ⁊ vt nemo ſe perfectum arbitretur quouſq̄ illā ꝑfectionē fuerit aſ.

ſecutus: tenemur aūt ad modū implēdū. ¶ Si quis opponat: modū illū ſimpliciter poſſe impleri in via q̄ꝫtū ad aliquod tp̄s in quo poteſt bon⁹ totaliter ferri in deū: ita vt nec ſint in eo motus charitati oppoſiti nec etiam extranei. ¶ Reſpōderi poteſt ꝙ licet h̄ poſſit eē ꝛ aliquādo ſit in aliquib⁹ ꝑſonis excellentib⁹: non tn̄ cōiter reperit̄ in hominib⁹ iuſtis. Preterea licet ſit ibi totalitas motuū vt nunc: nō tn̄ ſimpl'r. Et ideo defectus a ꝑfecta totalitate que ē totalitas motuū ꝛ tēporū. ꝛ hec eſt q̄ ſimpl'r excludit motū extraneum. Et ita q̄uis aliq̄ mō impleri poſſit modus ille: nō tamē oīno ſicut inſinuat̄ in illo p̄cepto. Et hoc innuit Aug⁹. cum dicit: Cū aliqͩ adhuc eſt carnalis cōcupiſcentie nō oīmode ex tota aīa diligit̄ deus. Sed neceſſe eſt in hac vita eſſe aliquid carnalis ꝯcupiſcētie: ḡ impoſſibile eſt p̄ceptum illud impleri in hac vita.

Circa diſtinctionē viceſimāoctauā querit̄. Utrū ex charitate diligende ſint creature irrōnales.

¶ Rn̄ſio ſtat in duab⁹ diſtinctionibus ꝛ aliquib⁹ dictis. ¶ Prima diſtinctio. Aliquis actus dr̄ eſſe ex aliqua virtute duobus modis. Uno mō ſicut a mouente et imꝑante vl' poteſt eſſe tanq̄ȝ ab eliciente et informante. ¶ Primū dictū. Oīa oꝑa meritoria noſtra ſunt a charitate tanq̄ȝ a virtute mouente ꝛ imꝑante: q2 ex charitate poſſum ire ad ſanctū Jacobū: ꝛ ex charitate leuare feſtucā de t̄ra ꝛ mūdare eccleſiā. ¶ Scḋm dictū ſolū ſc̄t⁹ illa dr̄ eē ex charitate elicitiue quaꝫ reſpicit charitas formal'r ꝛ directe: ſic̄ diligere deuꝫ et ꝓximū quē nō habet aīa elicere mediante alio habitu q̄ȝ habitu charitatis. Un̄ beatus Aug⁹. viij. de trinitate. Qui diligit homies: vl' q2 iuſti ſunt: vel q2 vt iuſti ſint amare debet. ¶ Scḋm h̄ intelligendū eſt ꝙ aliqͩ diligi ex charitate pōt dupl'r. Uno mō ex charitate imꝑante: et ſic ꝯcedi pōt ꝙ irrōnales creature ſūt diligēde ex charitate. Sic̄ em̄ charitas iꝑat ꝛ mouet ad faciēdū ꝛ dicēdū ꝛ cognoſcēdū oīa que ſpectāt ad ſalutē nr̄am et laudem diuinā: ſic etiā imꝑat ad amandum. Un̄ q2 ml'te irrōnales creature date ſūt nob̄ in adiutoriū ad exercēdū oꝑa meritoria: ordinate etiā ſūt ad laudādū deū. Hinc ē ꝙ charitas q̄ ē amatrix dei ꝛ ꝓximi iꝑat tales creaturas diligi. Alio mō dr̄ aliqͩ diligi ex charitate eliciēte et informāte: ꝛ ſic diligit̄ ex charitate illud in qḋ ē formal'r ꝛ ꝓpri⁹ actus ip̄i⁹ charitatꝫ tale aūt nō ē niſi illud qḋ ē ſummū bonū vl' cui ſūmū bonū natū ē aliq̄ mō vniri ꝑ cognitionē ꝛ amorē. Jō cū creature irrationales nō ſint h̄ mō capaces dei: q2 nō ſunt ad dei imaginē: ꝑ charitateꝫ nō pōt eis exoptari ſūmū bonū: ꝛ iō charitas nō deſcēdit ad illa diligēda ſm̄ actuꝫ ſuum ꝓpriū ꝛ formalē: ꝛ ꝑ h̄ talia nō diligunt̄ ex chritate eliciēte. ¶ Et ſi tu q̄ras q̄ virtus elicit illū actū dilectiōis q̄ quis diligit creaturas inq̄ȝtū ſunt a deo ꝛ ad deū. Dicendū ꝙ hec eſt cuiuſdā pietatis ꝛ affectionis naturalis. Sic̄ enim hō̄ diligit canē quadā pietate naturali: q2 videt eū ſibi obedientē: ſic ꝛ ceteras alias beſtias ꝛ irrōnales creaturas natural'r ex q̄daꝫ pietate inata diligit ꝛ fouet. Sic̄ erat fouere ꝛ dilgere q̄ȝtū erat ex p̄ma cōditiōe Uñ ſm̄ ꝙ hō plus reformat̄ ꝛ reducitur ad ſtatū innocētie ſm̄ hoc magis ſibi māſueſcunt hmōi creature: et ipſe circa eas maiori pietate mouet̄. Sic̄ de btō Franciſco legit̄ ꝙ erga hmōi creaturas mira pietatis teneritudine afficiebat̄: quia iā quodāmō innocētiā recuꝑauerat in cui⁹ rei ſignum creature irrōnales eidē obtēperabant. ¶ Et ſm̄ hāc diſtinctionē patet rn̄ſio ad queſtionē: q2 vno mō creature predicte ex charitate ſunt diligēde: videlicet ex charitate imperante. Alio mō nō ex charitate vicꝫ eliciēte. ¶ Eſt etiaꝫ ali⁹ modus reſpōdēdi ad queſtionē etiā ſatis bonus. Predictus tn̄ eſt pulchrioꝛ

⁊ melioꝛ. ¶ Nota ꝙ deū creaturas irrationales diligere ē eas ſuare in eſſe nature: plus cōnotaꝛ cū dī aliqd eē ex charitate. Sed aliquid diligere ex charitate eſt ſūmū bonū ei exoptare: ⁊ ideo plus cōnotatur cū dī eſſe ex charitate: h̄ eſt ſummū bonū diligendū. Et aliqd eſſe deo dilectum. Et ideo nō ſequiꝛ ꝙ ſi deꝰ eas diligat ꝙ ex charitate amande ſint.

Secūdo queriꝛ. Utrū

ēx charitate diligēdi ſint demones ¶ Reſponſio. Dicēdū ꝙ ſicut irrōnalia ex charitate nō ſunt diligenda elicitiue: q̄ꝛ non ſunt oꝛdinata ad illiꝰ ſummi boni aſſecutionē qḋ ſuis dilectis charitas exoptat: ſic demones q̄ꝛ ſunt obſtinati in malicia: etiā ſunt impoſſibiles effecti ad ꝑueniendū ad beatitudinē eternā: diligēdi ñ ſūt ex charitate elicitiue. Charitas aūt nullos facit diligere elicitiue niſi eos quos optat ad ſummā beatitudinē peruenire. Nullos aūt optat ꝑuenire ad illā beatitudinē ſempiternā (cū moueaꝛ diſcrete ⁊ rōnabiliꝛ) niſi eos q̄ ſunt habiles ad ꝑueniendū ⁊ ſm̄ oꝛdinē nature: ⁊ ſm̄ oꝛdinē diuine iuſticie. Q̄m̄ ḡ demones ⁊ ſi ſint apti nati ꝑ naturā felicitari ⁊ in deo beatificari: q̄ꝛ tn̄ diuina iuſticia repugnat ꝑ quā ſunt damnati ad ꝑpetuā miſeriam. Hinc eſt ꝙ charitas ſummū bonū eiſdē nō optat. Ideo ꝯcedendū ē ꝙ demones nō ſunt ex charitate diligēdi. Eodē etiā modo dicendū eſt de damnatis ſm̄ ꝙ ex charitate diligere accipiꝛ ꝓpꝛie. Si vero ex charitate diligere accipiaꝛ large ꝓut actus diligendi eſt ex charitate impꝑante ſic demones quodāmodo ſunt diligendi ⁊ quodāmodo odiendi. Rōne culpe ſūt odiendi: in quo ſunt deo diſſimiles diligendi rōne nature. Uerūtamē q̄ꝛ habēs charitatē multū deteſtaꝛ coꝝ culpam: et culpa eoꝛum totaliter ⁊ inſeparabiliter poſſidet eorum naturā. Hinc eſt ꝙ charitas naturalis magis mouet affectū naturalem ad diligendū creaturas irrationales q̄ʒ ad diligendū demones. ¶ Ratio quare charitas excellentioꝛ ſit alijs virtutibus eſt: quia maxime nos efficit deifoꝛmes: id eſt deo ſimiles: tum ratione liberalis exhibitionis: tum ratione cōfoꝛmis vnionis: tum ratione finalis quietationis. ¶ Ratione liberalis exhibitionis: quia ſicut deus ex amoꝛe tribuit omnia dona: ſic charitas liberaliter exequiꝛ omnia obſequia ⁊ mādata. Ratione cōfoꝛmis vnionis: q̄m̄ ſicut pater ⁊ filiꝰ nectuntur nexu amoꝛis ⁊ vniunꝛ: ſic homo ꝑ charitatē adherendo deo efficiꝛ vnus ſpūs. Propter qḋ dicitur Ioh. xvij. Ut ſint ꝯſummati in vnū ſicut ⁊ nos vnū ſumus. Ratione finalis quietatiōis: quia cū amoꝛ ſit pōdꝰ facī i deū tēdere ⁊ in deū tēdere eſt in deo q̄eſcere: ſicut coꝛꝑalia ꝑ ſua pondera in ꝓpꝛijs locis ſituari hn̄t ⁊ ſtabiliri. His ergo de cauſis ꝑ charitatē efficitur homo maxime ꝯfoꝛmis.

Tertio queriꝛ. Utrum

ex charitate ſint diligendi mali hoīes id eſt exn̄tes in pctō moꝛtali. Et malus ibi opponiꝛ iuſto. ¶ Rñ. dicendū ꝙ de malis hoībus dupliciter ꝯtingit loq̄: et dupliciter etiā couenit eos ꝯſiderare: vel in q̄ntum ſunt hoīes vel inq̄ntū ſunt mali. Siue inq̄ntū hn̄t in ſe rōnem diue imaginis ſm̄ quā ſunt capaces eterne btitudinis. Uel inq̄ntū carent ꝑfectiōe diuine ſimilitudinis q̄ eſt charitas. Si p̄mo modo ꝯſideremꝰ hoīes malos inq̄ntū vidlʒ ſunt hoīes ad dei imaginē ſm̄ quā ſūt capaces btitudinis ſic ex charitate diligendi ſunt pꝛo eo ꝙ liberalitas charitatis et eiꝰ amplitudo oēs recolligit q̄ ad illā ſūmā btitudinē hn̄t idoneitatē. Si vero cōſideremꝰ hoīes malos ſm̄ ꝙ mali ſunt et ꝑuati ꝑfectiōe dīne ſimilitudinis .i. virtutū: ſic potiꝰ ſunt deteſtandi q̄ʒ diligendi. Sic idē hoīes odiendi ſunt ⁊ diligendi. Odiendi quidē rōne inoꝛdinatiōis culpe. Diligendi vero rōne oꝛdinabilitatis nature: que poſſibilis eſt ad perfectionē

gratie. Hoc eſt qđ dicit Grego. Quia ꝛ
ſi indignationē debemus vitys: cōpaſſio
nem tñ debem⁹ nature. Et Iſido. in lib.
de ꝟtutibus. Totū xp̄m nō diligit q̄ ho-
minē odit bonū eſt non odire naturā: ſed
culpā: licet ergo maloꝝ culpā odiamus
ipſos diligere debemus.

Quarta queſtiōe queri

tur. Utrū ex charitate diligēda ſint coꝛ
poꝛa nr̄a. ¶ Quattuoꝛ ſūt diligēda ꝑ oꝛ
dinē. Aliq̄d ē ſup̄ nos ſcꝫ de⁹. Aliq̄d qđ
ē intra nos ſcꝫ aīa nr̄a. Aliq̄d qđ ē iuxta
nos ſcꝫ ꝓxim⁹ nr̄. Aliq̄d qđ eſt infra nos
ſcꝫ coꝛpa nr̄a. ¶ R̄nſio dicēdū ꝙ ꝙ cum
charitas ſit pond⁹ inclināſ ad ſūmū bo
nū ꝛ ꝑfectā btitudinē: om̄e illđ facit dili-
gere qđ eſt btm̄ vel btificabile. ¶ Qm̄ ꝙ
ꝯtingit aliq̄d eē btm̄ tripl'r: ꝑ eēntiā et ꝑ
ꝑmā influentiā: ꝛ ꝑ quādā redūdantiam
Hinc ē ꝙ oīa iſta ex charitate ſūt diligē
da ſm pꝛi⁹ ꝛ poſteri⁹: ſm mai⁹ et min⁹:
Btm̄ aūt ꝑ eēntiaꝫ eſt ſolus de⁹. Btm̄ ꝑ
ꝑmā influentiā eſt rōnal' ſpūs. Btm̄ de-
niqꝫ ꝑ q̄ndam redūdantiā eſt coꝛp⁹ hu-
manū in qđ gaudiū gl'ie redūdat ꝑ con-
iūctionē ſui ad aīam. Hinc ē ꝙ charitas
nō ſolū facit nos diligere deū ꝛ rōnalem
ſpiritum ſed ꝛ coꝛpus noſtrum.

Quinto queritur. Utꝝ

ex charitate ſint diligenda dona gratui-
ta. Eſt qu. textꝰ. Utꝝ debeam⁹ diligere
ip̄aꝫ charitatē ꝛ ip̄am fidē et ipſam ſpem
infoꝛmatā charitate. ¶ Notādū. Dona
gratuita ſunt illa ꝓpter q̄ acceptat hn̄tē
hmōi dona ad vitā eternam. Charitas
eſt donū gratuitū ꝑ eēntiā. Cetere autē
virtutes ꝛ dona dicuntur dona gratuita
ꝑ affluentiā ipſius charitatis. Per dona
gratuita homo oꝛdinat' ad vitā eternam
¶ R̄n. Sunt tres opiones in textu: due
ꝑme nihil valēt. tertia ē ſcti bonauēture
q̄ ē ꝙ duplex ē charitas: mot⁹ et affectus
Eſt eīm dilectio amicitie: ꝛ dilectio cōcu
piſcētie. Amoꝛ amicitie ē ille q̄ optatur
alicui bonū. Amoꝛ ꝟo ꝯcupiſcentie ē ille
q̄ deſiderat' alicui bonū. Qm̄ ꝙ deſide
rium bonoꝝ ſpiritualiū eſt ipſius chari-
tatis ſm ꝙ ſancti dicunt ꝛ bona ſpiritua
lia retinēt rationē honeſti. Concedendū
ē ꝙ bona gratuita ex charitate diligēda
ſunt. Et hoc exp̄ſſe dicit Aug⁹. in. viij. de
trinitate. Cū dicē ꝙ ip̄a charitas ex cha
ritate diligenda eſt expꝛeſſe: ꝛ docet ipſa
experientia viros ſpūales qui nihil tā deſi-
derant poſt deū q̄ꝫ hr̄e perfectā dei dile-
ctionē. ¶ Sꝫ ꝯtra arguit'. Nulla creatu
ra carens rōne eſt diligenda ex charitate
ſed hmōi dona gratuita rōnem non ha-
bent: ergo non debēt diligi ex charitate.
¶ Dico ꝙ ſi intelligat' de dilectione ami
citie verꝫ ē. Si ꝟo de dilectiōe ꝯcupiſcen
tie nō ē veꝝ. ¶ Et ſi tu obijcias ꝙ tūc bo-
na tꝑalia erūt diligenda ex charitate: cū
charitas facit illa bona ꝯcupiſci ꝓpt' ob
ſequiū dei. Dicēdū ꝙ nō eſt ſimile: qꝛ illa
bona tꝑalia hn̄t rōneꝫ cōmodi: ſed bona
ſpūalia hn̄t rōnē honeſti: ꝛ iō ꝯcupiſcētia
ſapiē in ſcꝑturis laudat': q̄ꝫuis ꝯcupiſcen
tia pecunie vituperet'. ¶ Preterea: bona
tꝑalia ſūt minima bona: ſic̄ dicit Aug⁹.
ſed dona gr̄uita int' bona maxima cōnu-
merant'. iō de iſtis nō ē ſimile. Ois amoꝛ
ꝯcupiſcētie p̄ſuppōnit amoꝛem amicitie.
¶ De diligendoꝝ numero ꝛ ſufficientia:
dicit btūs Aug⁹. ꝙ q̄ttuoꝛ ſunt ex chari
tate diligēda: videlicet de⁹ ꝛ noſipſi: ꝓxi
mus: ꝛ coꝛpus noſtrū. Sed ꝯ̄ videt' ꝙ ibi
ſit ſuꝑfluitas: qꝛ q̄ ſunt eiuſdē ſpeciei nō
diſtinguunt' niſi numero ꝛ nō debēt face-
re diuerſa mēbꝛa diſtinctionis ſed nos et
ꝓxim⁹ ſum⁹ eiuſdē ſpeciei: ꝙ nō debet hō
hn̄s charitatē cū ꝓximo ſuo ꝑ diuerſis di
ligentib⁹ numerari. ꝙ ꝛc̄: R̄nſio ad q̄ōnē
dicendū ꝙ numer⁹ diligibiliū ex charita
te ꝛ ſufficientia dupliciter poteſt accipi.
Uno modo ꝑ cōparationē ad ipſam dile
ctionem. Alio modo per cōparationē ad
ipſum diligentē. Scđm ipſam dilectio-
nem poteſt accipi numerus ꝛ ſufficiētia.
Cum eīm dilectio ſit appetitus boni. In

appetitu aūt boni eſt cōſiderare ipm bonū deſideratū: h eſt ſummū bonū et ipm qui deſiderat: ꝛ ipm cui deſiderat̄ bonū: Bonū aūt deſideratū h ē ſummū bonū Ille qui deſiderat eſt habens charitateʒ cui autē deſiderat̄ pōt eē in quadruplici dr̄ia. Aut qꝛ optat ſummū bonū ipi deo aut ſibiipſi: aut ſibi ſimili: aut ſibi adherenti. Jō quattuoꝛ ſunt ex charitate diligenda: qꝛ numerus diligendoꝝ non accipitur ex pte optātis vel ex pte boni optati cū ſit vnū: ſed ex pte eius cui optat̄ qd cū ſit in q̄druplici dr̄ia q̄ttuoꝛ ſunt diligendoꝝ mēbra et h ē qd ſupra dictū ē ꝙ in p̄dicta diuiſione ſumit̄ numerus diligēdoꝝ ſm dilectionē amicicie q̄ dicit̄ qs diligere aliū qñ vult illi bonū. Alio modo poteſt ſumi numerus ꝛ ſufficiētia diligendoꝝ ex cōparatione ad ipm diligentem. Nā diligens aut habet reſpectum ad ſe aut ad illd qd eſt ſupra ſe. Aut ad id qd eſt iuxta ſe: aut ad id qd ē infra ſe. Et ſm hoc quattuoꝛ tm̄modo diligēda ſunt ex charitate.

C Irca diſtinctionē viceſimanonā q̄rit̄ Utrū ordo ſit in charitate reſpectu diligibiliū. i. vtrū debeā prius diligere deū q̄ȝ me: ꝛ primū q̄ȝ coꝛpus meū: vl̄ vtrū debeam9 oīa iſta equaliter diligere ſic ꝙ nō ſit ordo. ¶ Rn̄ſio dicēdū ꝙ charitas ē vinculū ligās iuxta illud qd dicit Apl̄s ad Col.iii. vbi vocat eā vinculū pfectiōis. Et Dionyſius in.iiii. de diuinis noībus dicit ꝙ amoꝛ ē virtus vnitiua. Uñ cū amoꝛ charitatis ſit amoꝛ maxīe liberalis. Amoꝛ auteʒ liberalis dr̄ qui tendit in amatū nullā expectando redditionē multa cōplectitur ꝛ in vnū colligit. Unde charitas nō tm̄ vnit fini eū in q̄ eſt ſʒ etiā q̄dāmō ligat ei qd natū eſt ad eundē fineʒ ꝑuenire. Nec tm̄ eſt charitas vinculum ligās: ſed etiā potius pondus inclinans. Qd enim eſt pondus in coꝛpoꝛibus: Hoc eſt amoꝛ in ſpiritibus. Quoniā igitur vnūqdq̄ per ſuū pondus habet ordinari vt in leuibꝫ et grauibꝫ ꝛ charitas pondus eſt ꝛ equa pōderatrix. Hinc eſt ꝙ ipi charitati maxime competit ratio ordinis. Et quoniā ipſa eſt vinculū ligās ꝛ circūplectēs multa. Jdeo nō tm̄ ordinat ipſuʒ diligendū in finem. Sed etiam ad ipſa dilecta ſm ꝙ ratio diligendi ꝛ ipſe habitus charitatis diuerſimode cōparatur ad illa. Unde Auguſtinus in libꝛo de doctrina chriſtiana dicit ꝙ primo diligendus ē deus qui eſt ſupra nos. Secundo nos ſumus diligendi. Tertio modo qd iuxta nos ē. Quarto modo qd infra nos ē. Et ſic patet ꝙ eſt ordo reſpectu diligendoꝛum in charitate. ¶ Nota pro ſolutione cuiuſdam argumenti. Propoꝛtio capit̄ duobꝫ modis: ſcilicet ſtricte et large. ¶ Propoꝛtio ſtricte capta. Eſt habitudo rerū eiuſdem generis que conſiſtit in quadā commenſuratione ſm quam exceſſum multotiens ſumptuʒ poteſt reddere excedēs vt nouem ſe habet in propoꝛtiōe tripla reſpectu trium: et ſic verum eſt ꝙ creati ad increatum nulla eſt propoꝛtio. Hoc modo nec finiti ad infinitum. Alio modo large eſt quedam habitudo aliquarum rerum ſiue eiuſdem generis vel alterius adinuicem ſine commenſuratione ſm quādam conuenientiam analogie. Hoc modo propoꝛtio eſt boni creati ad increatum: iſta auctoꝛitas agens idem manens natum eſt ſemper facere ideʒ: ſic habet intelligi. Uel enim ly idem excludit pluralitatem effectuum: et ſic nō habet veritatem reſpectu agentis naturalis et agētis liberaliter. Uel ly idem excludit varietatem effectuum: ꝛ ſic habet veritatē in agente naturali reſpectu eiuſdem paſſi.

Secūda queſtio.

Utrū ſit ordo charitatꝭ ꝑ cōꝑationeʒ noſtri ad deū. i. vtrū charitas in diligendo deū p̄ponat̄ nobis: h eſt q̄rere. vtruʒ ex chari-

tate debeamus plus diligere deū q̄ noſ-
metipſos. ¶ Rñſio dicendū q̄ ſm ordinē
charitatis de⁹ p̄ponēdus eſt nob intātū:
vt amor reſpectu nr̄i nec eq̄ri nec p̄poni
poſſit amori dei ſalua ſubā charitatis.
Rō aūt hui⁹ ē iſta. qm̄ charitas fac̄ deū
diligi tanq̄ finē vltimū ⁊ tanq̄ ſummū
bonū: ⁊ q: finis vltim⁹ eſt vn⁹ ſol⁹ ⁊ ſum
mū bonū ſilr nō habēs aliq̄d ſuperius ſe
vel ſibi eq̄le. Hinc eſt q̄ ſm legē charita
tis impoſſibile ē aliq̄d plus deo: vel eq̄lit
ipſi deo amare. Charitas em̄ q: diligit
deū ſicut ſummū bonū diligit eū ſuper
oīa. Quia diligit ipm̄ ſicut finē vltimū
diligit eum ꝑpter ſe. Qd aūt diligit ꝑ-
pter ſe ⁊ ſup oīa diligit dilectiōe fruitōis
qd vo ꝑpter aliud diligit dilectiōe vſus
diligit. Cū ḡ charitatis ſit oīa ad deum
tanq̄ ad finē vltimū referre ſic pōderis
eſt corp⁹ ad locū ꝓpriū iclinare. Hinc ē
q̄ charitas facit nos deū pluſq̄ noſmet-
ipſos diligere. Tertio q̄rit d ordie cha-
ritat ꝑ cōparationē nr̄i ad ꝓximū.

Tercia queſtio.

Utrum ſm ordinē charitatis p̄ponēdū ſit bonū
ꝓpriū: bono ipius ꝓximi: hoc eſt querere
Utrū ex charitate debeam⁹ plus dilige
re ſalutē ꝓximi nr̄i q̄ ſalutē propriā. Et
q̄ ſic videt Eccī. xiiij. Qui ſibi nequā ē:
cui alij bonus erit? per hoc videtur q̄ nō
pōt aliquis aliū ordinate diligere niſi
prius ordinate diligat ſe. ¶ Itē Aug⁹.
in enchi. tractās illud verbū. Date ele-
moſynam et oīa mūda ſunt vobis. Qui
vult ordinate elemoſynā dare a ſe debet
incipere: ⁊ eam ſibi primo dare. Eſt em̄
elemoſyna opus miſcōie de qua veriſſi-
me dictum eſt. Miſerere aie tue placens
deo. Si ergo hō pri⁹ debet miſereri ſibi
q̄ alij: vid tur q̄ ſm ordinem charitatis
amor ſui ſit amore ꝓximi preponendus.
¶ Rñ. dicēdū q̄ ſm ordinem charitatis
amor ſalutis ꝓprie p̄ponendus eſt amo-
ri ſalutis aliene ſm q̄ auctoritates ſcrōꝶ
innuūt māifeſte: ⁊ ſm etiā q̄ ꝯſonat ⁊ di-
ctat iudiciū rōnis recte ⁊ inſtinct⁹ natu-
re. Sic em̄ natura appetit ſuā ꝯſeruatio
nē: ſic charitas ſuā ꝑfectionē: ſed natura
magis appetit ꝯſeruationē ſui in ſe q̄ in
ſuo ſili: ḡ ⁊ charitas plus appetit ꝑfici in
ſeipa ⁊ i aia in q̄ eſt: q̄ charitatē aliā ap-
petat ꝑfici in aia aliena: ḡ ſm rectū ordi
nē charitat amor ſui p̄mitti debet amo-
ri ipi⁹ ꝓximi. Rō aūt hui⁹ ē: q: qdlibet
pondus plus trahit corp⁹ in q̄ eſt ad ſi-
tū ſibi debitū q̄ trahat aliud corp⁹ ſibi
annexū. Hinc ē q̄ charitas ꝑ prius deſi-
derat deū nobis vniri ⁊ in nobis habita-
re: ⁊ nos in ipm̄ deū tēdere ⁊ in ipo quie-
ſcere q̄ appetat in aliq̄ alio q̄ nobiſcum
habeat aliquā ſilitudinem. In ordine ḡ
charitat p̄fert dilectio ſui: dilectiōi ipſi⁹
ꝓximi. Et hui⁹ ſignū ē q̄ illi ſtulti rep-
hēdunt ⁊ ſtulti reputant q̄ ſalutē ꝓpriā
negligūt ⁊ pcurāt alienā. Huius etiā ſi-
gnū eſt: q: ⁊ ſi hō ex charitate debeat di-
ligere ꝓximū q̄tum ſeipm̄: ita q̄ eſſet ibi
oīmoda equalitas iā duos ꝓximos de-
beret diligere in duplo q̄ ſeipm̄: ⁊ tres ī
triplo: ⁊ ſic vlteri⁹ aſcēdēdo qd in nullo
habente charitatē repiri ꝯtingit q̄tūcū-
q̄ ꝑfecto. ¶ Sed contra arguit. j. Coꝛ.
xiij. Charitas non querit que ſua ſunt:
Et iterū alibi. Nullus qd ſuū eſt que-
rat ſed qd alterius: ergo videt q̄ chari-
tas ſm ſuā perfectionē inclinat mag ad
amandum alterum q̄ ad amandum ſe-
ipm̄. ¶ Item Math. xxij. Diliges pro-
ximū tuū ſicut teipſum: hoc qd eſt: ſicut:
aut eſt nota ſimilitudinis aut equalita-
tis. Si ſimilitudinis tm̄ eadem ratione
poſſet dicere. Diliges ꝓximū ſicut deū.
Si equlitatis: ergo nō videt q̄ ſit ordo
dilectionis reſpectu noſtri ad dilectionē
reſpectu proximi. ¶ Item Grego. in q̄-
dam homel. Nemo ad ſeipm̄ hēt charita
tem dr̄. Ad h̄ em̄ q̄ charitas ſit neceſſe ē
vt dilectio in alterū tendat: ḡ charitas ꝑ
pri⁹ ordinat hoīem ad alterū q̄ ad ſeipm̄
ergo in ordine charitatis videtur q̄ no-
bis p̄mitti debeat proxim⁹. ¶ Ad primū.

dicendū eſt ꝙ ſuum idem eſt qḋ propriū Propriū autē querere hoc eſt dupliciter Uno modo prout ꝓpriū dicit̄ cum preciſione. Et ſic excludit bonum cōmune et illo modo ſonat in vitiū. Et de iſto dicit apoſtolus ꝙ charitas nō querit que ſua ſunt. Alio modo dicit̄ bonum: proprium bonū qḋ pertinet ad ſe ita ꝙ in appetitu illius boni voluntas nec repugnat diuine voluntati: nec ꝓiudicat cōmuni vtilitati ſicut eſt appetitus ſalutis proprie: et iſto modo diligit q̄s ſe ex charitate. Et ſic accipiēdo nō negat ap̄ls quin homo ꝑ charitatē debeat qḋ ſuū eſt querere: cum ipſemet cuperet diſſolui ꝛ eſſe cū chriſto ſicut dicit̄ ad Phil̄ j. ¶ Ad auctoritatē Gregorij ꝛ argumētū dicendū ꝙ hoc nō dicit̄ ꝙ charitas ꝑ prius reſpiciat ordinē hominis ad proximū q̄ȝ ad ſeipſum: ſed quia nō ſufficit ꝙ aliquis amor ſit charitas vt homo amet ſeipſum. Licet enim amor charitatis a ſeipſo incipiat debet tamen in alterum protendi.

Quarto querit̄ De ordine charitatis ꝑ cōparationē patris ad filiū.

Utrū ex charitate magis diligendi ſint parentes q̄ȝ filij. An econuerſo: bñ dicitur ex charitate: q2 ex naturali inclinatione magis inclinant̄ ad diligēdū filios parentes q̄ȝ filij parentes. ¶ Reſponſio ad q̄ōnē ſm Amb. Scd̄m ordinē charitatis parentes ꝓponēdi ſunt filijs: ꝛ hoc intelligēdū eſt ceteris paribꝯ: q2 ſi parentes eſſent mali ꝛ filij boni: tunc filij eſſent magis diligēdi: ideo dicit ceteris paribꝯ Rō em̄ eſt q2 amor gratuitꝰ facit memorem eſſe ꝓceptoꝝ bñficioꝝ: ꝓpter qḋ ꝛ ſacra ſcriptura ꝓcipiēdo ꝛ admonēdo inducit nos ad parētū bñficia recolēda. Et q2 plura bñficia recipimꝰ a parētibꝯ q̄ȝ a filijs: idō ſm ius diuinū: plus eis tenemur ꝛ magis coꝝ ſalutē dilgere ꝛ ꝓcurare debemus ¶ Tres rōnes in oppoſitū currūt de dilectiōe naturali ſm quā magꝭ inclinatur affectꝰ hoīs ad filios q̄ȝ ad patrem. Dilectio autem gratuita magis reſpicit beneficioꝝ collationē ꝛ fraternoꝝ ciuiū complectionē ad quā indifferenter parentes ꝛ filij comparant̄. Et caſu poſito ꝙ parentes ꝛ filij alicuius eſſent in extrema neceſſitate nec poſſem ſuccurrere ambobus magis ordine charitatis: debeo adiuuare ꝛ ſubuenire parentibꝯ: ſi poſſibile eſt mihi: q̄ȝ filijs proprijs.

Quinto querit̄. De ordine charitatis ꝑ cōparationē domeſtici ad extraneū.

Ut ꝫ domeſticus. i. familiaris honeſtus ſit extraneo preponendus. ¶ Reſponſio voluerūt aliq̄ dicere ꝙ ille differentie aſſignate ꝑ Ambroſiū nō ſūt ſm ordinē charitatis: ſed bñ ſm ordinē inclinationis naturalis tñ nō cōcordant verbis ambroſij ꝛ etiaȝ verbis magiſtri. Ideo dicenduȝ ꝙ ordo q̄ attendit̄ penes ꝓdictas differentias nō tm̄ eſt ipſius charitatis ſicut tolerantis: ſed etiā eſt ipſius ſicut regulantis naturā ꝛ ei cōſonantis. Q2 em̄ ꝓmo diligant̄ ꝓpinqui q̄ȝ extranei: hoc nō eſt nature inordinate: ſed potius de ordine nature. Sicut em̄ prius tactū eſt rectꝰ ordo diffuſionis eſt vt ꝓus cōmunicet̄ ꝓpinquiori ꝛ deinde remotiori Quantū ḡ ad h̄ charitas rectū ordinē a natura non aufert. Hinc eſt ꝙ charitas ſuꝑueniēs illū ordinē nature ꝑficit ꝛ ꝑficiendo d2 eodē ordine ordinari: nō ꝙ ordo ille cōpetat ſibi ſm ſe: q2 cōpetit ei rōe naturē in q̄ eſt. Propter qḋ attendendū eſt ꝙ duplex ordo attendit̄ in charitate vnꝰ q̄ ei cōpetit ſm ſeipſum ꝛ iſte ordo attendit̄ penes bonū ꝛ magis bonū ꝛ maxime bonū vnde charitas de ſe magis mouet ad amanduȝ ſpm̄ q̄ȝ corpus ꝛ deum ſummū bonū q̄ȝ ſpm̄ creatū. Alius vero ordo eſt q̄ cōpetit ei: rōne nature ſubſtrate: ꝛ hic attendit̄ ſm differentias has: que ſunt ꝓpriū ꝛ alienū ꝓpinquū ꝛ extraneū Affectꝰ em̄ charitatis ſubſternit ſibi affectum nature: ꝛ illū ꝑficit ꝛ regit ſm illud quod habet in ſe rectitudinis ita etiam.

queſtio intelligitur ceteris paribus ꝛc.

Querit̃ ſexto. Utrũ or do charitatis attendat̃ penes affectũ tm̃ an ſimul penes effectũ ꝛ affectũ. in textu recitat̃ quedã opinio falſa que eſt ꝙ ordo charitatis attenditur ſolum ꝙ̃tũ ad effectum exteriorem non ꝙ̃tum ad affectuꝫ interiorem. Et poteſt exemplum dari de vno homine qui haberet propriuꝫ patrẽ et proprium filium in vna naui qui ambo cadunt ꝛ ſubmerguntur ſcilicꝫ pater iſtius et filius: ille non poteſt ſubuenire ambobus cui illoꝝ ſuccurrere tenet̃. Dicendũ contra iſtos de iſta prima opinione ꝙ nõ ſolum ſuccurrendũ eſt patri ſm ordinem charitatis nõ ſolum ꝙ̃tum ad effectũ exteriorẽ: ſed etiam ꝙ̃tũ ad affectum interiorem. Et hoc intelligendum ẽſt in omnibus gradibus charitatis ceteris paribus. Si eñ in duobus dilectis ẽ par dignitas ꝛ neceſſitas ꝙ̃tũ eſt de iſtis proprietatibus ꝛ conditionibꝫ equaliter ſunt amandi effectu ꝛ affectu: ſed ſi in altero illorum ſuperadditur ſanguinis ꝓpinquitas facit magis ipſum amabilem vtroqꝫ modo. Et iſto modo intendit ambroſius charitatis ordinem aſſignare reſpectu proximoꝝ qd̃ notat cũ dicit ꝙ domeſtici ſi boni ſunt malis filijs ſint ꝓponendi. ¶ Notandũ ꝙ triplex eſt affectus vel accipitur tribꝰ modis ſimiliter ꝛ effectus. Uide ante ſolutionem in textu rationum. ¶ Notandum ſm doctorẽ in ſolutione vltimi argumenti tertie queſtionis p̃ſentis diſtinctionis ꝙ deus vult ꝙ amemus magis honorẽ ſuum ꝙ̃ cõmodũ noſtrũ ꝛ honor dei debet plus in corde noſtro ꝓponderare ꝙ̃ noſtrũ cõmodũ Tamẽ nunꝙ̃ charitas ſeparat honoreꝫ dei a cõmodo noſtro ſpũali nec eſt voluntatis diuine vt nos appetamꝰ aliq̇d qd̃ ſit in demeritũ ſalutis noſtre ꝑpter honorẽ ſuũ. Sicut eñ eſſentiale eſt nature appetere eſſe ſic eſſentiale eſt grẽ appetere deo placere: ꝛ deo inherere. Ideo nũꝙ̃ deus illud a nobis exigit vt magis ſalutẽ alienã ꝙ̃ ꝓpriã diligamꝰ. Et qd̃ dicit aplꝰ ꝙ optabat eſſe a xp̄o anathema: illud intelligit̃ ad tẽpus ꝛ ſub ꝯditione videlicet ſi optabile eſſet. ¶ Sed ꝯ qõnẽ iſtã vltimam arguit̃ ſic. Dulci ſunt q̇ plus delectant̃ cũ amico ſuo loqui ꝙ̃ ꝑ orationem loqui deo: ꝙ̃ videt̃ ꝙ nullus tal̃ charitatem habeat ordinataꝫ qd̃ valde durũ videtur dicere. ¶ Patet rñſio q2 talis delectatio ſequit̃ ſenſibilẽ expientiã ꝛ q2 primũ ſuũ videt: deũ autẽ nõ videt. Hinc ẽ ꝙ plꝰ delectant̃ aliq̃n aliq̇ circa primũ ꝙ̃ orare deũ. Licet multo plus deũ diligat ꝙ̃ amicũ ſuuꝫ. Licet autem iſte affectus in viris carnalibus qui huic mundo dediti ſunt: aliquo modo ſit tolerabilis. In viris tñ ſpũalibus id eſt religioſis quoꝝ eſt experiri ꝙ̃ ſuauis ꝛ dulcis eſt deꝰ valde eſt reprehenſibilis ꝛ cum magna diligentia debet extirpari ꝛc.

Circa diſtinctionem triceſimã querit̃. Utrũ quantulacũqꝫ charitate poſſit q̇s reſiſtere quantecũqꝫ tẽtationi. ¶ Nota quãtulus. la. lũ. eſt diminutiuũ iſtiꝰ nois quantus. ta. tũ. quãtulacũqꝫ ẽ ſignũ diſtributiuũ parue quãtitatis. ¶ Rñdeo dicẽdũ ꝙ h̃ dupl̃r põt intelligi. Aut loquẽdo de poteſtate charitatis ꝑ cõparationẽ ad adiutoriuꝫ diuine ꝓuidentie gubernãtis. Aut ꝑ cõparationẽ ad vires liberi arbitrij cõparãtis: ſm vtrũqꝫ iſtoꝝ modoꝝ fuit hic duplex modus dicẽdi. Prima opinio eſt ꝙ ex quãtulacũqꝫ charitate põt q̇s reſiſtere quãtecũqꝫ tẽtationi. Alij dõ ꝙ nõ. Sed doctor iſte ꝯcordans iſtos dicit ꝙ vtriqꝫ verũ dicũt: nec ſibi ꝯtradicũt ſi bñ intelligant̃. Si eñ loquamur quãtũ ad tentationis exordiũ: quantulacunqꝫ charitas põt reſiſtere quãtecunqꝫ tentationi: quia deus homine habentem charitatẽ nũꝙ̃ deſerit: niſi ille voluntarie ab eo recedat: quinpotius ſm ꝙ augetur tentantis bel-

lum operatur deus charitatis augmentum. Vñ ꝗtūcūꝗ ſit modica charitas in hoïe: nunꝗ pōt inuit⁹ ab aduerſario deÿci: qꝛ ſm ꝙ creſcit bellū creſcit adiutoriū: ſi hō faciat qđ in ſe eſt. Si aūt loq̄mur de tentatiōe ꝗtū ad ꝯſummatione victorie ſic nō pōt eē ꝙ hō ex modica charitate reſiſtat tentationi maxime: qꝛ non patitur ordo diuine iuſticie quin ex victoria magni belli: fiat amplificatio meriti. Unde ſicut iſta duo nō ꝯtradicūt ſed ſimul natura ſunt: poſſibile eſt ꝙ ex parua charitate in ꝓncipio tentationis ⁊ ex magna in fine reſiſtatur magne tentationi. ¶ Similr̄ ſi loq̄mur de potentia charitatis ꝑ cōparationē ad vires liberi arbitrÿ cooperantis. Duplex fuit opinio. Nam q̇dam dixerūt ꝙ ex quātulacūꝗ charitate pōt quis reſiſtere quātecūꝗ tentationi quidā ꝙ non. De viribus liberi arbitrÿ eſt loqui dupl̄r: ſcꝫ adiuti gratia vel ꝗtum ad libertatem voluntatis: vel ꝗtum ad viciū difficultatis ad bonū ⁊ pronitatis ad malū. Si ergo loquamur de gratia per comparationē ad libertatem voluntatis: ſic cū ipſa voluntas de ſe ſit libera ad conſentiendum: ⁊ per gratiam ſit liberata a ſeruitute peccati ⁊ cogi non poſſit: poteſt quātecūꝗ tentationi reſiſtere. Si autēꝫ loquamur per comparationem ad vicium difficultatis ⁊ pronitatꝫ ſic non poteſt reſiſtere impulſui tentationis fortis: niſi charitas adeo fortis ſit ꝙ ſuo vigore contra pronitatem refrenet a malo: ⁊ cōtra difficultatem accendat ad bonum: liberum enim arbitrium ex vna parte adiutum adiutorio gratie: ex alia corruptum vicio cōcupiſcentie ſm ꝙ magis ⁊ magis fortiter excitatur per hoc indiget maiori repreſſione. Et ſic diuerſis conſiderationibus cōcedi poteſt de charitate per comparationem ad liberuꝫ arbitrium ꝙ quātulacūꝗ charitas poteſt reſiſtere quātecūꝗ tentationi ⁊ poteſt q̇dem ſi comparatur ad dominiū libertatis. Non poteſt ſi comparetur ad pronitatis ⁊ difficultatis vicium.

Secundo querit̄ Utrū

hō in quātulacūꝗ charitate cōſtitut⁹ teneat̄ mortē ꝓ xp̄o ſubire. Hoc eſt q̄rere. Utrū oīs hñs charitatē quātācunꝗ minimā: teneat̄ vitā ſuā exponere pro xp̄o. ¶ Rñſio notādū ſubire mortē intentiōe placēdi deo: Hoc poteſt eſſe tripliciter. Uno mō qñ adeſt neceſſitas vel deſerēdi iuſticiā vel amittēdi vitā. Alio mō qñ ſe offert oportunitas diuinā gloriā manifeſtandi ⁊ edificandi eccl'iam. Tertio modo ſolū ex hoc ꝙ vitā ſuā habet exoſam. Primū eſt iuſticie ⁊ neceſſitatis. Scđm eſt ꝑfectionis ⁊ ſupererogatiōis. Tertiū eſt ſeueritatis ⁊ crudelitatis. vñ Auguſtinus illos q̇ ſemetipſos preſocant ⁊ precipitio colliđunt ꝓpter vite ꝑſentis odiū dicit eſſe ſceleratiſſimos homicidas tractans illud Johan. xÿ. Qui odit animā ſuā in hoc mundo in vitā eternā cuſtodit eam. ¶ Ex quo ſequit̄ primū dictum ꝙ nullus dꝫ exponere vitā ſuā intentione placēdi deo ex eo ꝙ vitā ſuam hꝫ exoſam ¶ Scđm dictū q̇libet xp̄ian⁹ in caſu neceſſitatis tenet̄ ſubire mortē ꝓ xp̄o. vñ ꝓ loco ⁊ tꝑe vbi talis optio dat̄ vel ꝙ iuſticia deſerat̄: vl̄ ꝙ vita corꝑalis ꝑdat̄: ibi oēs ꝗtūcūꝗ ſint ꝑfecti tenent̄ mortē ſubire ⁊ ꝑeligere magis deo dilecto mori ꝗ ipſo offenſo viuere. Ubi vero talis neceſſitas nō iminet nec dat̄ optio. tñ offert ſe oportunitas manifeſtandi diuinā gl'iam ⁊ edificandi eccl'iam ſi hō ſe morti exponat: mortē ſubire eſt ꝑfectionis ⁊ ſupererogationis ad quā non oēs tenent̄ pro xp̄o. Nota ꝙ ita in caſu neceſſitatis ꝑceptum eſt oīa tꝑalia deſerere cuilibet hoī ſicut ⁊ mortē ſubire: imo multo fortius. vnde h̄ datur intelligi ꝑ locū a minori.

Tertio queritur. Utruꝫ

perfectam charitatem habentes teneantur ea que ſunt perfectionis implere. Et iſta queſtio poteſt ītelligi de omni ſtatu.

tam religioſorum ꝙ ſecularium. ¶ Reſponſio notãdum ꝙ multiplex eſt genus perfectionis. Et multiplex eſt ratio obligandi. Quinqȝ enim genera perfectõis conſueuerunt diſtingui. Primũ eſt perfectio ſufficientie que conſiſtit in adimpletione mãdatorum. Et de hoc Math. v. Eſtote perfecti ſicut ꝛ pater veſter perfectus eſt. Secundum eſt perfectio religionis que conſiſtit in obſeruantia conſiliorum. Et de hoc dicitur Math. xix. Si vis perfectus eſſe vade ꝛ vende omnia q̃ habes ꝛc̃. Tertiuȝ eſt perfectio prelationis que conſiſtit in regimine ſubditorũ. Et de hoc dicitur Luce. vi. Perfectus ois erit ſi ſit ſicut magiſter eius. Quartum eſt perfectio operationis que ꝯſiſtit in oſtenſione exemplorum de hac dicitur Geneſ. vi. Noe vir iuſtus atqȝ perfect⁹ in generationibus ſuis fuit. Quintum eſt perfectio tranquillitatis que conſiſtit in obſeruatione difficillimorum et optimorum de hac pme Johan. iiij. Perfecta charitas foras mittit timorem. Et philoſophus dicit ꝙ perfecta virtus optimarum eſt operatiua. Similiter intelligendum eſt ꝙ quinqȝ modis obligatur aliquis ad aliud. Primũ genus obligationis eſt propter mandatum diuinuȝ et ſic omnes obligat. Secundum eſt propter votum emiſſuȝ ſicut religioſi ꝛ illi qui vouent. Tertium eſt propter officium ſuſceptum. Quartum eſt propter vitandum ſcandalum. Quintum eſt propter conſcientie iudicium. ¶ Cum ergo queritur. Utrum homo in perfecta exiſtens charitate teneatur ad opera perfectiõis. Dicendum ꝙ ſi perfectio accipiatur primo modo videlicet pro pfectione iuſtitie q̃ cõſiſtit in pfectione ꝛ in impletione mãdatoꝝ ſic obligaṫ ad illam pfectionem ſicut ꝛ alij. ꝛ eo magis de bono ꝛ equo quo magis percipit donuȝ ꝑ qδ poſſit iplere diuinũ mandatũ. Habentes pfectã charitatem nõ obligantur ad implendum illa que ſunt in aliis generibꝫ perfectoꝝ et hoc ꝙ̃tum eſt ex parte vl' obligatione diuini mãdati. Ex quo ſequitur ꝙ religioſi nõ obligantur ad magis ſeruandũ mãdata dei (ꝙ̃tum eſt ex parte mandati) ꝙ ſeculares niſi interueniat aliquod vinculum quattuoꝛ ſequentiũ videlicet votũ: vel officium ſuſceptum: vel ſcandalum ratione cuius obligatur ad perfectioneȝ operationis: vel cõſcientie dictamen per qδ obligatur ad perfectionem tranquillitatis. His enim interuenientibus ſupinducitur noua obligatio ad huiuſmodi genera perfectionuȝ predictarum. Sed ſtatus charitatis ꝙ̃tum eſt de ſe neceſſariam obligationem non inducit. ¶ Nota ꝙ illud qδ dicit Gregori⁹ ꝙ rõnes donoꝝ creſcunt ſicut creſcunt dona hoc verum eſt ꝙ̃tum ad ea que ſunt neceſſitatꝫ. Preterea hoc nõ dicitur ꝙ deus ſemper exigat neceſſario ab hoīe totũ qδ poteſt ſꝫ qꝛ exigit de bono ꝛ equo ita ꝙ illa exigentia nõ inducit tunc rationẽ neceſſitatis ſed ꝯgruitatis: ꝛ eius obmiſſio nõ inducit culpam moꝛtalem ſed venialẽ: dominus aũt non ſolum exigit rationem de moꝛtalibꝫ ſed etiam de venialibus ſm illud qδ dicit Math. xij. Hoīes reddent rõnem de omni verbo ocioſo.

Quarto queriṫ. Utruȝ oẽs teneanṫ diligere inimicos ꝙ̃tũ ad affectum. ¶ Rñſio. Duplex eſt inimicus nature hũane quidã qui eſt ſupra vel ſm ſtatum vie ſcꝫ diabolus. Alius eſt inimicus hoīm ſcꝫ faciens alicui iniuriã vel inferens aliqδ dãnum: adhuc iſte eſt duplex: qdam pſonalis. Alius cõis perſecutoꝛ eccl'ie vt nero ꝛ alij. Queſtio pñs intelligitur de inimico pſonali. ¶ Duplex opinio poniṫ in textu: pma reproƀaṫ ab iſto doctoꝛe tanq̃ inſufficiẽs: ꝑ eo ꝙ ſm ꝙ auctoꝛitates ſcrõꝝ ſonant expꝛſſe ꝛ ipſa rõ apte cõuincit non eſt charitas vera niſi diligat oẽ diligibile. Jõ nõ habꝫ aliqs charitatem niſi diligat omnes illos qui ſũt in ſtatu vie ſiue ſint amici ſiue inimici

Unde dicit̃ in pſ. cxviij. Latum mandatũ
tuũ nimis: q2 mãdatũ charitatis ad oẽs
ſe extẽdit: ⁊ ſicut longitudo mãdati ſe ex-
tendit ad oẽm differentiã tpis: ſic longi
tudo ad oẽm pſonam hominis viatoris.
Unde ſicut aliqs non haberet charitatẽ
ſi pponeret etiã in vno ſolo die peccare ⁊
in alijs benefacere: q2 deficit ſibi longitu
do mandati: ſic eſto q aliquis oẽs homi-
nes diligat preter vnũ ſolũ quem a dile-
ctione excludit: charitatẽ nõ habet: quia
deficit ſibi longitudo illꝰ charitatis vel
mandati. ¶ Propterea eſt alius modus
dicendi q diligere affectu eſt duplex ſm
q duplex eſt affectꝰ amoris: quidã a cha
ritate elicitus: qdã a charitate impatus
ille eſt affectus amoris a charitate elici-
tus quo quis optat alij ſummũ bonũ ſi-
ue beatitudinẽ eternã. Ille vero eſt affe-
ctus impatus quo quis optat alij bonũ
tpale et pſperitatẽ trãſitoriã. Amor enĩ
charitatis facit q hõ velit alij omne bo-
num: ne dum ſummũ bonuʒ ſed etiã tem
porale: niſi illud ſit impediens ad ſalutẽ.
Si ergo loquamur de affectu pmo a cha
ritate eliciente: dicũt q oẽs tenent̃ dilige
re inimicos etiã actu inimicantes ⁊ eis vi
tam eternã optare ſcʒ ex charitate et non
vtilitate vel cõſolatione nr̃a. Si autẽ lo-
quamur de affectu imperato quo qs op
tat alij proſperitatẽ tpalem: ſic nõ omes
tenent̃ diligere ſed ſufficit non odiſſe. Et
hoc ẽ qđ Ambroſiꝰ dicit. Sufficit q ini-
micos diligamꝰ ⁊ nõ odio habeamꝰ in q
innuit q cũ duplex ſit charitatis affectꝰ.
Uno tenemur diligere. Altero vero ſuf-
ficit nõ odiſſe. Unde ad nõ odiendũ ini-
micos ⁊ non gaudendũ de malis eoꝝ om
nes tenent̃. Dicitur Prouerb. xxv. Cum
ceciderit inimicus ne gaudeas. Et eccle-
ſiaſtici. viij. Noli de mortuo inimico gau
dere: diligere vero omnino q̃tũ ad effe-
ctum elicitum ⁊ imperatũ optando ei bo
na eterna ⁊ tpalia hoc ẽ pfectionis ⁊ ſup-
erogationis. Diligere vero ad bona eter
na hoc ẽ neceſſitatis ⁊ preceptionis et ad
hoc oẽs generaliter ſunt obligati: tam p-
fecti q̃ impfecti ſicut rõnes que ad par-
tem primã inducuntur oſtendunt.

Quinto querit̃. vtrum

omnes teneamur diligere inimicos q̃tũ
ad effectũ. ¶ Reſponſio eſt duplex opi-
nio i iſta q̃ſtione ſicut in pcedẽti. Prima
nihil valet: q2 eodẽ mandato pcipimur
diligere inimicos ⁊ eis benefacere: ſi ergo
mãdatũ illud generale eſt: videt̃ q gene-
raliter oẽs oblige[n]t̃ ad vtrũq;. Et iterũ
pfecti q̃tũ ad obligationẽ que eſt p man
datũ: ad nihil obligant̃ ad qđ nõ obligan
tur impfecti: quia mãdata dei omnibus
generaliter pponuntur. Si ergo p illud
mandatũ obligantur perfecti ad diligen
dum inimicũ tam affectu q̃ effectu. Ui-
detur ſimiliter de impfectis idẽ eſſe dicen
dum. Et ideo alius modus dicendi: q di
ligere in effectu exteriori hoc põt eſſe du-
pliciter. Aut qñ ſe offert tpis oportuni-
tas. Aut qñ incumbit neceſſitas. Si lo-
quamur de exhibitiõe opis exterioris ge-
neraliter: qñ ſe offert tpis oportunitas:
ſic diligere inimicos effectu cumulus eſt
pfectionis. Si autẽ loquamur de exhibi-
bitione opis qñ incũbit neceſſitas ſic di-
ligere inimicos effectu eſt generalis ne-
ceſſarie obligationis: q2 ſi quis videt pxi
mũ ſuũ ſiue amicũ ſiue inimicũ neceſſita-
tem habere et claudit viſcera ſua ab eo.
(Iuxta ſniam iacobi) quõ ampliꝰ nõ ẽ cha
ritas dei in eo. Unde etiã Exo. xxiij. Si vi
deris aſinũ odientis te iacere ſub onere
nõ pertranſibis ſed ſubleuabis eum. Et
hoc ipſum dĩ Prouerb. xxv. Si eſurierit
inimicus tuus ciba illũ: ſi ſitierit potum
da illi. Item Matth. v. Diligite inimi-
cos veſtros bñfacite his q oderũt vos: et
orate p pſequẽtibus vos. Sic ergo patet
q diligere effectu vno mõ neceſſitatis ẽ
alio mõ pfectionis ⁊ ſupererogationis.

Sexto querit̃. Quid ſit

maioris perfectionis ⁊ meriti. Utrũ di-

ligere amicū an diligere inimicū. ¶ Reſponſio notandū ꝙ cū querit᷑ de cōparatione iſtoꝝ duoꝝ motuū dilectionis: q̄rū vnꝰ eſt erga inimicū dupl'r poteſt queri. Aut put cōparant᷑ ad diuerſos habitꝰ z radices. Aut put cōparant᷑ ad eundem. ¶ Primū dictū. Si comparat᷑ amor ad amicū et ad inimicū abſqꝫ dubio multo magis z excellentius eſt diligere inimicū q̄ȝ amicū: z multo ꝑfectiori habitu indigemus ad hoc ꝙ poſſimus exire in iſtum actum q̄ȝ ad hoc vt exeamus in alterum Et hoc eſt qḋ dicit Auguſtinꝰ in encheridion z habetur in l'ra. Magnū eſt erga eū qui tibi nihil mali fecit eſſe beneficum z beniuolū. Illud vero multo grandius z magnificētiſſime bonitatis eſt vt tuum quoqꝫ inimicū diligas. Uide reſiduū in textu. ¶ Omnib' tamen penſatis ſi queratur quis iſtoꝝ motuū amoris excedat reliquū duplex eſt opinio. De p̄ma videt᷑ eſſe magiſter in l'ra. Alia eſt opinio que videt᷑ eſſe ꝓbabilior ꝙ dilectio inimicoꝝ eſt excellentior ſimpliciter loquēdo: quia magis in ea excitat᷑ perfectio charitatis. Auctoritas auguſtini approbat multū iſtam opinionē que ſupra poſita eſt. Bonauentura etiam videt᷑ magis declinare ad iſtam q̄ȝ ad aliam cum ipſe ſoluat rationē in contrariū ad formā. ¶ Sed contra q̄ȝto dilectio eſt excellentior tanto eſt dilectioni ſimilior. Sed deus diligit magis diligētes ſe iuxta illud qḋ dicit᷑ Prouerbioꝝ. viij. Ego diligentes me diligo. Igitur dilectio amicoꝝ magis aſſimilat᷑ dilectioni dei q̄ȝ dilectio inimicorū: ergo eſt multo perfectior. ¶ Reſponderi pōt per interemptionē minoris: quia ꝑfectio dilectionis diuine magꝭ manifeſta eſt in hoc ꝙ dilexit nos cū eſſemus inimici q̄ȝ ſi eſſemꝰ amici. Iuxta illḋ ap'li Roma. v. Cōmendat autē deus charitatem ſuam in nobis: quia cū adhuc peccatores eſſemus ſm tēpus: chriſtus pro nobis mortuus eſt. Unde z ſi in dilectione amicoꝝ charitas dei oſtendat᷑ eſſe magna in dilectione inimicoꝝ oſtendit᷑ eſſe nimia. Iuxta illud Eph. ij. Propter nimiā charitatē ſuā q̄ dilexit nos zc̄. ¶ Ad vltimū argumentū reſponderi pōt ꝙ in exhibitiōe alicuiꝰ bn̄ficij z executione alicuiꝰ actus duplici intentione poteſt hō ſe exercere: aut ꝓpter profectū alterius aut propter meritū ſuū: nec debet hō in operib' ſuis. tm̄ meritū ſuū intueri: ſed etiā profectū primi: licet ergo in exercitatione circa dilectionē inimici maior ſit via ꝑficiendi et lucrādi z ad ꝑfectionē ꝑueniēdi. Quia tamē magis obligat᷑ homo amico q̄ȝ inimico frequētius debet in amore amici ſe exercere. Unde qn̄ dicit ꝙ debemus nos exercere in his que ſunt maioris ꝑfectionis. Dicendum ꝙ illud nō eſt vſqꝫquaqꝫ verū imo magis debemꝰ nos exercere in his que ſunt maioris obligationis.

c Irca diſtinctionē tricesimāprimā querit᷑.

Utrū charitas ſemel habita poſſit amitti. i. deperdi. ¶ Reſpōſio fuit olim opinio z ſn̄ia multoꝝ: ꝙ charitas ſemel habita nūq̄ȝ amittatur que opinio a longe recitat᷑ a magiſtro in l'ra: ſed hec opinio eſt potiꝰ error z inſania q̄ȝ zc̄. Reſtat igit᷑ ꝙ ſm rectum dictamen rōnis recte charitas ꝑdi pōt in via vel in ſtatu vie. ¶ Contra arguit᷑ fortior eſt charitas in bono q̄ȝ ſit aliqḋ peccatū in malo. Sed magis forte non pōt deſtrui ꝑ minus forte ergo charitas non pōt expelli ꝑ peccatū nec ꝑ aliud habet expelli zc̄. Dicendū ꝙ amiſſio charitatis nō eſt ꝓpter hoc ꝙ peccatum aliud agat in ipſam eā expellendo ſicut vna forma naturał aliā: ſed hoc eſt qꝛ cū eſſe charitatis depēdeat a duob': vicꝫ a deo influēte: z a libero arbitrio ſuſcipiēte. Cū aūt liberꝝ arbitriū a deō ſe auertit charitas ī ſemetipſa deficit qꝛ ſic ordinauit ꝙ nūq̄ȝ charitas. i. gr̄a remanebit cū pctō mortali. Et qꝛ liberū arbitriū nō ſe auertit niſi peccando: hinc eſt ꝙ charitas dꝫ per pec

tatum expelli: nõ ꝓpter fortitudinẽ ipſi⁹
pcti agentis: ſed ꝓpter defectũ ipſi⁹ libe-
ri arbitrij ſuſcipiẽtis: gr̃a eñ deſtruitur
effectiue a deo et annihilat̃: demeritorie
aũt a lib. arbi. hoĩs. ¶ Tñ ↄ̃tra arguit̃
ꝙ liberũ arbitriũ ſequit̃ affectionem pre
dominãtem. Hoc nõ intelligitur de affe-
ctione p̄dominãte in habitu: ſed de p̄do-
minãte in actu: q̃uis aũt in hoie habẽte
charitatẽ affectio charitatis p̄dominet̃
in habitu: cõtingit tamen affectionẽ car-
nalem p̄dominari in actu ꝛc̃.

Secũdo querit̃. Utrũ

a charitate cadens poſſit reſurgere in eq̃
li: vt habeo de mane charitatẽ duplicẽ:
vel centum gradibꝫ poſtea pecco morta-
liter tota gratia illa deſtruitur. Sed q̃ri
tur poſtea vado ad confeſſionem ꝛ reſur-
go. Utrũ reſurgere poſſim in equali cha
ritate. Et ꝙ ſic videtur. Unde habetur
expreſſe in gloſa ſuper illud Leuiti. vij.
Hec eſt hoſtia pro delicto. gloſa. Eque
placet deo virtus iuſtorum ꝛ digna peni
tentia peccatorũ que reſtituit in gradũ
priſtinũ. Item Luce. xv. Cito proferte ei
ſtolam primam ibi gloſa priſtine dignita
ti filium reſtituit: ſed non reſtituitur in
priſtinam dignitatem niſi habeat equa-
lem charitatem: ergo ꝛc̃. Item hoc ip̄m
oſtenditur per exemplum: qꝛ dauid poſt
peccatum homicidij reſurrexit deuotior.
Et petrus poſt negationẽ reſurrexit for
tior: ſm ꝙ auctoritates ſanctoꝝ ꝛ ſcriptu
ra innuit. Iſta tamen q̃ſtio eſt de poſſibi
li. ¶ Rñſio. Unde dico ꝙ poſſibile ẽ ho-
minẽ in equali charitate reſurgere. Cum
eñ dicamus q̃titatem gr̃e meſurari ſm
diuinam largitatem ſiue ſm ſuſcipientis
idoneitatem recte cõuenit intelligere ꝙ
charitas in qua quis reſurgit poteſt eſſe
equalis illi charitati a qua quis p̄us ceci
dit. Nã ex parte diuine largitatis planũ
eſt. Ad eius enim cõmendationẽ ſpectat
vt non minus larga dona tribuat homi-
ni q̃ ante tribuebat ſm ꝙ dicit Auguſti
nus niſi ineptitudo ſuſcipiẽtis impediat
ideo ſm ꝙ homo habet maiorem contri-
tionẽ ꝛ diſplicentiam de peccatis: ꝛ amo
rem erga deum cum maiori gratia reſur-
git. ¶ Ex parte vero hominis ſe diſponẽ-
tis ſatis planũ eſt: poſſibile eſt eñ vt ho-
mo poſt peccatum amplius deteſtet̃ ma
lum ꝛ abhorreat peccatum q̃ p̄us. Si-
cut multi corrupti amplius deteſtantur
peccatum carnis q̃ multi qui nunq̃ fue-
runt lapſi. Et ſic rationabiliter poni po
teſt ꝛ debet ꝙ contingat hominẽ reſurge
re in equali charitate ꝛ rõnes que h̃ oſtẽ-
dunt ↄcedende ſunt. ſed cõtra Amos. v.
Non adijciat vt reſurgat virgo iſrael qꝛ
ſemel aberrans et ſi reportetur humeris
pij paſtoris non tamẽ habet tantam glo-
riam cum eo q̇ nunq̃ errauit: gloſa. Nõ
negat quin poſſit reſurgere ſed ne poſſit
reſurgere virgo. Dicẽdum ꝙ duplex eſt
gloria quedam accidentalis et ſic gloria
illa habet veritatem. Quedam vero eſt
gloria qua quis gloriatur ſe nunq̃ pec-
caſſe in qua non poterit reſurgere qui ali
quãdo peccauit ſi loquamur de gl'ia pre-
mij ſubſtantialis: que conſiſtit in videndo
ꝛ amando deum non habet veritatem et
penes hanc attenditur q̃titas charitatꝫ
non penes aliam.

Querit̃ tertio. Utrum

hõ poſſit reſurgere in charitate minori.
¶ Videt̃ ꝙ in eq̃li vel maiori. vñ Rom̃.
viij. Scimus qm̃ diligẽtibus deũ oĩa co
operant̃ in bonũ gloſa ipſe etiã caſus in
mortale: ſꝫ caſus in mortale pctm̃ nõ co-
opare t̃ i bonũ niſi hõ reſurgeret i eq̃li v'l ĩ
maiori charitate. Videt̃ ẽ ꝙ neceſſariũ
ſit hoiẽ i eq̃li vl' maiori reſurgere ¶ Rñ
ſio. Omiſſis falſis opiniõibꝫ. Dicẽdũ ꝙ
exq̃ hõ ſe preparare poſſit ad maiorem ꝛ ad
minorẽ ꝛ ad equalem charitatem cõmu-
nis tenet opinio ꝙ hõ põt ꝛ in maiori ꝛ in
minori ꝛ in equali charitate reſurgere.
¶ Ad auctoritatẽ apoſtoli ꝛ ad glo. Di-
cẽdũ ꝙ illud nõ intelligit̃: qn ſe cooꝑet̃

in bonā ꝗ̄tum ad augmentum p̄mij ſubſtantialis ſed hoc pōt eſſe ꝗ̄tum ad quādam humiliationem: ꝛ diligentiorē boni conſeruationē ꝛ cautionē mali vitationē que adiuuant hominē ad hoc ꝙ perſeueret vſq; ad finem. Et melius eſt homini habere paruā charitatem vſq; in finem perſeuerantem: ꝙ̄ magnā ꝛ in media via deficere. Exemplū pōt poni de iſta q̄ōne Si aliquis eſſet qui haberet vinū in infinitū et faceret clamare ꝙ oēs qui habere volūt de vino ſuo afferrēt vaſa ad beneplacitum ſine etiam ꝗ̄tumcūq; magna ꝛ oīa implebunť. Moraliter deus habet vinū id eſt gratiā infinitā oēs ꝗ volūt habere de illa afferunt vaſa id eſt corda que ꝗ̄tomagis erunt magna id eſt munda ꝑ deteſtationē peccati magis implebūtur de illa gratia. Et ſi parua contritionem paruā habebunt ꝛc̄.

Quarto queriť. Utruz

fides in gloria euacuetur. ¶ Reſponſio. Eſt duplex modus dicēdi. Primus modus reſpōdendi eſt ꝙ aliꝗ dixerūt ꝙ non eſt ſimpliciť rn̄dendum affirmādo vľ negando. Uide in textu. ¶ Et ꝓpterea eſt aliꝰ modus dicēdi magis cōis ꝛ viſitatꝰ: q: ſi loq̄mur de habitu fidei ſm̄ ꝙ fides eſt virtus ſpālis: ſic ꝑ gl̄iam hꝫ ſimpliciť euacuari ꝑ eo ꝙ fides eſt habitꝰ virtutꝫ inꝗ̄tum intellectus inclinať ad affectuꝫ ſicut in precedentibꝫ oſtenſum fuit. Hoc aūt nō poſſet eſſe ꝙ̄ diu intellectus de ſe incertus eſt de hiis ꝗ̄ credere dꝫ ꝛ q̄m ī patria illuminatio ꝛ charitas viſionis precederet motū affectionis nec ab illa inclinabitur intellectꝰ ꝓpter ipſius ſummi luminis claritatē a qua intellectꝰ nullo mō poterit diſſentire. Hincē ꝙ habitꝰ fidei ſimpliciter ꝑ viſionē gl̄ie pōt tolli ſm̄ ꝙ auctoritates ſanctoꝝ ꝛ glo. dicūť ſatis expreſſe. ¶ Similr̄ dicendum eſt de ſpe ſicut de fide: q: habitus ipſius ſpei ſimplr̄ euacuatur in gl̄ia ꝛ ei ſuccedet habitus dotus. Et ratio huiꝰ eſt: q: habitꝰ ſpei habilitat ad ꝯfidendum ꝛ innitendū deo cum quadam protenſione ꝛ erectiōe ꝛ expectatōe. Et q̄m ſtatui glorie repugnat expectatio p̄mij ſubſtantialis ꝛ protēſio ꝛ illa erectio et inhiatio cum ibi affectus oīno quietatur. Hinc eſt ꝙ habitus ipſius ſpei ſimpliciter dicit̄ euacuari ſm̄ ꝙ ſpes nominat habitū virtutis theologice qui habilitat ipſam animā ad expectādum ſubſtantiale premiū hoc ꝓbant argumenta. vide textuꝫ. ¶ Nota ꝙ differt dicere videre deum in ſpeculo et videre deum per ſpeculum. Per ſpeculum enim dicitur videre deum qui aſcendit a cognitione creature ad cognitioneꝫ creatoris. In ſpeculo autem videt qui deum in ipſa creatura clare ītuetur. Prima viſio nō erit in gloria q: nō erit ibi neceſſaria ſcala. Secunda vero erit q: deus videbitur aperte in oībus creaturis vt dicit Auguſtinus in libro vltimo de ciui. dei. Et illa viſio ꝗ̄ eſt per ſpeculuꝫ ſpectat ad ipſam fidem. Illa ꝗ̄ eſt in ſpeculo creature ſpectat ad cognitionē veſpertinam que bene poterit ſaluari in prima.

Quīto queriť. Utrum

habitꝰ ſcīe euacueť in patria. ¶ Rn̄ſio eſt triplex modus dicēdi in textu duo primi dimittunť quaſi inſufficienter dicentes. Ideo eſt tertius modus dicendi qui eſt cōior ꝙ cū tria ſit conſiderare in ipſa ſcīa videlꝫ habitū vſum ꝛ modū. Scientia ꝗ̄tū ad habitū manet ꝛ cōpleť: ꝗ̄tuꝫ vero ad vſum mutať ſed nō tolliť: ꝗ̄tum ad modū ſimpliciter euacuať ꝛ deſtruiť Habitꝰ eñ non tollitur: q: perfectioni nō impugnat: nō eñ repugnant iſta duo deū videre: ꝛ ſcire ꝓpoſitiones ꝛ cōcluſiones ꝛ principia geometrie: ꝛ alicuius alterius ſcientie. Uſus vero nō tolliť omnino: q: ſi eſſet habitus abſq; vſu et actu eēt incōpletus ſiue minus cōpletus: q̄d nequaq̄ cōpetit ſm̄ ſtatū illum ꝑfectiſſimū ꝛ completiſſimū: mutať tn̄ ꝓpter annexam imꝑfectioneꝫ. Modus vero ꝗ̄ ac-

tendiť in diſcurſu ꝛ inq̄ſitiōe:ꝛ q̄dam ſuc
ceſſiua ratiocinatiōe ꝛ collatiōe ſimplr
deſtrueť:ꝑ eo ꝙ i patria modus cogſcen
di erit ꝑ ſimplicē aſpectū cuꝫ ibi habeať
deiformis intellect⁹ ꝑ glie cōplementuꝫ.
Et ſic ſm iſtā opinionē ſciētia q̄dāmodo
ſaluať ꝛ q̄dāmō mutať:ꝛ q̄dāmō deſtrui
tur ꝛ euacuať. Hic autē tertius modus
diuidendi magis conſonat ipſi glo.ꝑme
Coꝛ.xiij. ꝛ auctoritati magiſtri: magis
etiā conſonat recte rationi. Ideo magis
debet poni ꝛ pōt rōnabilr⁹ ſuſtineri.

Quinto querit. vtrum
cōtingat charitatis habitū i patria eua/
cuari. ¶ Rñſio abſq̄ dubio. Charitas
in patria nō euacuať:ſed ꝯſumať ſm qδ
dicit aplŝ.i. Coꝛ.xiij. Charitas nunq̄
excidit.glo.ibi. Nec in hoc ſeculo nec in
futuro:ꝛ ſi opa eius ceſſent. ¶ Ad cuius
intelligentiā notandū ꝙ quedā ē diſpo-
ſitio que reſpectu ei⁹ ad qδ diſponit ha-
bet oppoſitionē. Quedā ꝟo eſt que ſim-
pliciter diſponit. Et prima quideꝫ ꝑ ad-
uentū ei⁹ ad qδ diſponit euacuať. Secū
da vero ꝑficiť ꝛ ꝯſummať. Et hmōi ē cui
dās exemplū. Nā pmo mō diſponit me-
di⁹ coloꝛ ad extremos ꝛ tepiditas ad fri-
giditatē. Et ſuꝑueniente extremo medi/
us coloꝛ tolliť ꝓpter h̄ ꝙ mediuꝫ nō tm̄
ad extremū diſponebat:ſꝫ etiā repugna/
bat. Scdo mō diſponit tranſparētia ad
lumen. Nam ſuꝑueniente lumine tranſ/
parentia ꝛ paruitas nō tollitur:ſed ma
gis ꝑficiť ꝛ decoꝛať:per hunc etiā moduꝫ
intelligendū eſt in ipſaꝝ virtutū habiti/
bus q̄ diſponūt ad glie cōplementū. Nā
quedā diſponūt ſic ꝙ habet aliq̄ mō op-
poſitionē ei ad qδ diſponūt: ſicut fides ꝛ
ſpes que dicunt ipſius crediti et ſperati
abſentiā ꝛ carentiā quoꝝ oppoſita ſunt
in gloꝛia.ſ.viſio apta ꝛ tēſio firma. Ideo
neceſſe eſt hos habitus tolli ꝛ euacuari ꝑ
aduentū glie. Et eſt alia diſpoſitio q̄ nō
habet rōnem oppoſitiōis:ſed tm̄ diſpoſi
tionis:ꝛ talis diſpoſitio eſt charitas que
ad gloꝛiā diſponit ſicut imꝑfectū ad ꝑfe
ctum nō tñ habet repugnantiam ad ipm
imo cōfoꝛmitatē expſſam: et ideo q̄ntum
ad habitū nō euacuatur:ſed dum tolliť
imꝑfectio ipe habitus ꝑficiť ꝛ ꝯſummať:
Si autem querať rō huius quare chari/
tas mag͛ cōſummať cōplemento glie q̄
alius habitus virtutis theologice. Hu-
ius pōt tripler rō aſſignari: Prima attē-
ditur penes qualitatē ipſoꝝ habituum.
Altera vero penes dignitatē potentiaꝝ.
Tertia penes largitatē diuinoꝝ numeꝝ.
Quātū ad differētē q̄litatē habituū rō
ſumiť talis:qꝛ dilectio ē reſpectu abſen-
tis ꝛ pñtis. Uiſio vero ꝛ tenſio nō eſt niſi
reſpectu habiti ꝛ pñtis:expectatio ꝟo et
credulitas ē tm̄modo reſpectu nō habiti
ꝛ abſentis: ꝛ iō tam actus q̄ habit⁹ ipſi⁹
charitatis ſtatui pñe ꝛ vie eſt cōis. ꝛ per
hoc magis ꝯfoꝛmis eſt charitas vie cha-
ritati patrie q̄ habitus credendi: habi-
tui videndi vel q̄ expectatio tentioni pe
nes dignitatē potentiarū ipſarū. Atten-
ditur ratio ſic: qꝛ ſicut vult Bernardus
de amoꝛe dei: vbi deficit intellect⁹ ibi ꝓ-
ficit affectus. ꝛ Dionyſius de diui.no.c.
vij. De ſapia dicit ꝙ multo alti⁹ aſcēdit
affect⁹ noſter ꝛ vis affectiua q̄ vis agni/
tiua. Ait em̄ ſic. Opoꝛtet cognoſcere no
ſtrū intellectū quēdam hr̄e potentiā ad
intelligendum ꝑ quā videt intelligibilia
vnitionē vero excedentē intellect⁹ natu/
ram per quā cōiungitur ad ea q̄ ſunt vl-
tra ſe:ꝛ qm̄ altius eleuatur ipſa vis vniti
ua in hoie. Ideo habet quādā ꝓcipuam
excellentiā dignitatis:ꝛ habit⁹ ipſam ꝑfi
ciens eſt aliis habitib⁹ maioꝛ ꝛ excellenti
oꝛ:ac per hoc ſtatui glie confoꝛmioꝛ. Pe/
nes largitatem etiā diuinoꝝ munerū rō
ſumitur qꝛ viris ſanctis dñs largitatem
ſue benignitatis quodam modo cōicat ꝛ
pregustare facit dulcedinem eterne refe-
ctionis vt in tribulationibus nō ſuccum
bant ꝛ in vaſtitate heremi pre ariditate
ꝛ inopia refectionis non deficiant. Cum
ergo ſapere celeſtia nō poſſit niſi guſtus

diſpoſit⁹ ſm diſpoſitionē illi ſtatui con uenientē: diuine largitatꝭ mun⁹ ħ requi ſiuit vt guſtui nr̄o daret habit⁹ ⁊ diſpo ſitio ſm quā ſtatui gl̄ie eſſet conformis. Hec autē diſpoſitio eſt habit⁹ charita tis ꝑ quā diſpoſiti ſumus ad ſpūalia de guſtanda ſm ꝙ vult mgr̄ Hugo. Ideo charitatis habitus nō euacuat̄: ſ ꝫ magis cōſummat̄ in patria.

Sexto queritur. vtrum

Charitas habeat in patria dilatari.

¶ Nota illud dr̄ dilatari qđ acq̄rit ma iorem latitudinē. ¶ Rn̄ſio ꝙ longitudo charitatis dupl̄r pōt attendi: viꝫ in ma gnitudine libertatis ⁊ iſta pōt vocari in tenſiua. Et diligendorū multitudine: ⁊ iſta pōt vocari extenſiua. Prima latitu do eſt charitati eſſential̄: ſꝫ ſcđa eſt eideꝫ accidentalis. Quantū ad primā latitu dinē cōcedēdū eſt charitatē in patria di latari: q̄ crēſcit eius bonitas ⁊ cōicatio nis liberalitas: ⁊ virtuoſitatis laudabi litas: ⁊ ꝓ iſta ſunt rōnes ante oppoſitum vltima ſic habet. Affectio ſeq̄t̄ cognitio nē: ſed in patria cognitio dilatabit̄ ⁊ am pliabit̄. ḡ neceſſe ē charitatis affectionē ſil̄r dilatari. Quātū aūt ad ſecundā la titudinē charitas in patria nō dilatabit̄ quin potius reſtringet̄ nō rōne ip̄i⁹ cha ritatis ſm ſe ſed ex ꝑte diligibilium. pau ciora em̄ erūt diligibilia. Nūc autem ex charitate diligendi ſunt qui ſunt in ſtatu p̄rie ſiue qui ſunt in ſtatu vie q̄ ordinati ſunt vt poſſint ad illum ſtatū peruenire. Sꝫ poſt ꝯſummationē numeri electoꝝ ſolū illi ex charitate diligēdi erūt q̄ erūt in ſtatu patrie: q̄ alij nō erunt potentes ꝑuenire ad illi⁹ ſummi boni ꝑticipationē Concedendū eſt ergo ꝙ charitas in pa tria dilatabit̄ intenſiue. Ampliori enim affectu diliget̄ de⁹ in ſe ⁊ ī creaturis ſuis adeo vt ille qui modo videt̄ eſſe remotus in patria ſit amantiſſimus ⁊ amplius in uiſcerabit ſibi tunc charitas omnes bea tos q̄ȝ modo poſſit homo vnū amiciſſimū ſibi affectuoſe diligere. ¶ Nota ꝙ dic̄ in oppoſitum: quāto virtus magis eſt vnita tanto magis eſt infinita: id eſt tanto ma gis poteſt in multa.

Septimo querit̄. Utrū

ordo charitatis in p̄ria habeat īmutari. An is ſit ordo patrie q̄ eſt ordo vie vt pri mo noſipſos ⁊ deinde ꝓximos diligam⁹. ¶ Rn̄. Circa hāc q̄ſtionē eſt duplex mo dus dicendi. Unus ē ꝙ in p̄ria ſaluat̄ or do charitatis q̄ eſt in via nō tm̄ ꝑ cōpara tionē noſtri ad deū ſꝫ etiā ꝑ cōparationē noſtri ad ꝓximū. Unde in omni ſtatu ſi ue gl̄ie ſiue vie plus hō diligit ſeipm̄ q̄ȝ ꝓximū: ⁊ plus circa ſeipm̄ afficit̄: deinde plus circa illos q̄ ei cōiuncti ſunt q̄ȝ cir ca illos q̄ ſunt min⁹ cōiuncti. ¶ Ali⁹ aūt modus dicendi eſt ꝙ duplex eſt ordo cha ritatis. Quidā cōueniēs charitati ſm ſe qui quidē attendit̄ ſm gradū ⁊ differen tias boni videlicet aſſignat⁹ ab Auguſti no ante. Ali⁹ eſt q̄ attendit̄ rōne nature ſubſtrate: vtpote ille q̄ eſt ſm differentias ꝓprij ⁊ alieni ꝓpinqui ⁊ remoti: ⁊ iſte or do aſſignat̄ ab Ambroſio ſupius. Unus iſtorū modoꝝ ſcꝫ ille q̄ eſt charitatis ſm ſe manet in patria: ille enim eſt charitati eſſentialis. Unde magis diligit hō in pa tria deū q̄ȝ ſpm̄ creatuꝫ: ⁊ ſpm̄ magis q̄ȝ corpus. Alius ꝟo qui attendit̄ rōne na ture ſubſtrate nō manebit ꝓ eo ꝙ nō cō petit illi ſtatui. In ſtatu nāq̄ȝ beatitudi nis ꝑfecta erit obediētia nature reſpectu glorie: ꝑfecta cōformitas voluntatis nr̄e reſpectu diuine: ꝑfecta etiā redundantia leticie cōmunis: vide ad longū in textu. ¶ Nota dicit beat⁹ Anſhelm⁹ in proſol capi. vltimo. In illa ꝑfecta charitate in numerabiliū angeloꝝ et hominū beatoꝝ vbi nullus minus aliū q̄ȝ ſeipſum diligit non aliter gaudebit quiſq̄ȝ pro ſingulis alijs q̄ȝ pro ſeipſo. Prim⁹ ordo eſt cōmu nior. Secūdus eſt ſubtilior vterq̄ȝ tamē probabilis. Uide warlion in ſecūda par te prime queſtionis huius diſtinctionis

Circa triceſimā ſecūdā diſtinctionē querit̄. Utrū deus dilexerit creaturas eternalit̄.i. ab eterno. ¶ Rñ. Uerba q̄ dicunt̄ de deo ſunt in triplici dr̄ia. Quedam dicunt̄ de deo reſpectu creature ꝛ ad extra. Et ſunt illa q̄ cōnotant effectum in actu ſicut verbum creandi. Un̄ cōnotare ē aliq̄d p̄ter p̄ncipale ſignificatū importare. Quedā que cōnotant effectū in h̄itu.i.in potētia: ſic̄ vocabulū p̄deſtinādi. Quedā q̄ indifferēter dicunt̄ vtroq; mō ſic̄ vocabulū diligēdi. Deus eñ dr̄ aliquē diligere vel q2 actu cōicat ei bonū: vl̄ q2 p̄ponit cōicare Et qm̄ cōicatio ē effect⁹ in tp̄e: p̄poſitu3 ꝟo cōicandi eſt ab eterno. Hinc ē ꝙ diligere de deo aliqñ dr̄ eternalr̄ aliqñ tēporaliter dr̄. ¶ Un̄ duplex eſt dilectio.ſ.electionis ꝛ approbatiōis. Prima ē ab eterno: q2 ab eterno intellexit Petrū ꝛ om̄es electos: itellexit etiā Judam ab eterno ꝛ oēs reprobos ꝛ iſtos nō elegit: q2 nō obligabat̄ alicui. Ideo p̄mos elegit ex mera gratia: alios aūt nō: nec voluit eis aliq̄d bonū. Alia eſt dilectio approbatiōis: ꝛ iſta eſt in actu. Ideo deus in hac dilectione nō diligit eos q̄ actu ſūt mali: nec approbat: ſed reprobat inq̄ntum mali. ¶ Nota ꝙ de⁹ diligit creaturas effectu non affectu: q2 affectio eſt vinculum amicicie quo aliqui colligunt̄: et pōt eſſe ī bonis ꝛ malis: q2 paſſio eſt: ideo nō eſt ī deo Dilectio eñ debet eſſe efficax. Frui ē alicui adherere amore p̄pt̄ ſe. vti aūt eſt alicui amore adherere p̄pter aliud.

Secundo querit̄. vtrū

oēs creaturas deus diligat generaliter. ¶ Nota duplices ſūt creature q̄dam racionales vt angeli ꝛ hoīes q̄dā irrōnales vt oīa irrōnalia et inſenſitiua. ¶ Rñſio notādū ad intelligentiā q̄ſtionis ꝙ deus nō dr̄ creaturā diligere ratiōe affectiōis ſed rōne cōicatiōis alicui⁹ boni.i.ratiōe dilectiōis affectiue: ita ꝙ dilectio dei potius dr̄ eſſe dilectio effectus q̄ȝ affectus. Cōicatio aūt diuīe bonitat̄ʒ attendit̄ in duplici genere effect⁹: vicȝ in effectib⁹ nature ꝛ i effectib⁹ gr̄e. Effect⁹ nature oīb⁹ eſt cōis: effect⁹ gr̄e ꝟo nō. Hinc ē ꝙ dilectio dei q̄ȝtū ad effectū nature ē oīb⁹ cōis ꝛ gn̄alis: ꝛ ſm̄ hāc dr̄ diligere omnē creaturā. Quātū ad effectū gr̄e ē ſpecialis ꝛ eſt illa q̄ de⁹ ordinat aliquē ad bona gr̄e ꝛ gl̄ie: ꝛ q̄ȝtum ad iſtū quoſdā diligit: q̄ſdam odit: q2 quidā habēt in ſe effectum gr̄e: quidā defectū culpe et pene. vñ ex h̄ ſequit̄ ꝙ bñ ſtat dilectio dei gn̄alis alicuius cū odio ſpeciali. Ratiōes g̃ oēs q̄ inducunt̄ ad p̄mā p̄tem p̄bāt deū diligere oēm creaturā: q2 p̄bāt de dilectiōe cōi q̄ attendit̄ q̄ȝtum ad cōicationē boni generalis vtpote naturalis bonitatis. Unde Sap̄ xj. Diligis omia dñe ꝛ nihil odiſti eoꝝ q̄ feciſti. Itē Gen̄.1. Uidit de⁹ cuncta q̄ fecerat et erāt valde bona: ſ3 ſūmū bonū nō poteſt nō diligere bona: g̃ deus diligit oēm creaturā. ¶ Ad illud qđ obijcitur a Hugo. de ſctō victo. ꝙ amor trāſformat amantē in amatū. Dicendū ꝙ illud verū eſt de amore affectiōis q̄ fac̄ in alterū tendere: ſed amor diuinus non eſt amor affectiōis inclināſ ad alterum: ſed alia inclināſ ꝛ trahens ad ſeip̄m.

Tertio queritur. vtrum

deus diligat oēs creaturas equalr̄.i. ita diligat creaturas irrōnales ſic̄ rōnales. Rñ. ꝙ đ dilectiōe dei eſt loq̄ duplr̄: vicȝ ſm̄ eēntiā ſiue ſm̄ naturā ꝛ ſm̄ efficaciā3 ſiue ſm̄ actū eēntialē ꝛ ſm̄ effectū ꝯſeq̄ntē. Si aūt loq̄mur de dilectione q̄ȝtū ad eēntiā ſiue q̄ȝtū ad actum eēntialē ſic nō tm̄ eq̄li dilectiōe diligit oīa: imo tm̄ vno ꝛ eodem actu ſimplici ꝛ indiuiſibili nullo variato q̄ q̄dē eſt diuina vſia diligit ſe ꝛ oīa alia. vſia tm̄ valet ſic̄ eēntia ꝛ q̄cq̄d ē in đo ē ſua vſia.i. đ eēntia ſua: iō diligit ſe ꝛ oīa dilectiōe īfinita ꝛ īmutabili. Si aūt loquamur de dilectiōe q̄ȝtum ad ef-

ficaciā ſiue ꝙtū ad effectū ꝯſequentē: ſic cū effectus ab ip̄a dilectiōe dei procedentes ſint ordinati ⁊ ſeſe excedētes. Deus magis diligit nos in patria ꝙ̄ ibi: nō tñ magis intenſiue: ſed ꝙ̄tum ad efficaciaꝫ qꝛ cauſabit ī nob̄ fruitionē ſui ip̄iꝰ: modo aūt ſolū cauſat in nob̄ fidē. ¶ Scotꝰ reſpōdet ad iſtā queſtionē et dicit ſub alijs verbis tñ in idē redit qḋ ē loqui de dilectiōe duob̄ modis vel ꝑ ſe vel de cōnotato. Ponit etiā vnū aliū moduꝫ rñdēdi ſb̄ alijs verbis clarioꝛib̄ qui in idē redit.

Quarto querit̄. vtrum

deus magis diligat hoīem ꝙ̄ angelū an econuerſo. ¶ Rñ. dicēdū ꝙ cū deꝰ dicat̄ diligere creaturas effectu ſm ꝙ duplex eſt effectꝰ ꝑncipal̄ dei: reſpectu creature rōnalis ſm h̄ pōt dilectio dei maioꝛ ⁊ minoꝛ dupl̄r ꝯſiderari. Eſt em̄ effectꝰ cōditionis ⁊ effectus reꝑatiōis. Et in effectu ꝯditiōis. i. creationis p̄cipue manifeſtat̄ dei potētia: ſed in effectu reꝑatiōis precipue māifeſtat̄ dei miſcd̄ia. Et in vtroqꝫ māifeſtat̄ dei ſapientia. Si ḡ loq̄mur de dilectiōe dei ꝙ̄tū ad effectū creatiōis: ſic magis dilexit angelos qꝛ melioꝛa ꝯtulit eis naturalia qꝛ incoꝛruptibilia ⁊ magꝫ potentes eos fecit: ⁊ in eis magis manifeſtat̄ diuina potencia. Si autē loq̄mur ꝙ̄tū ad effectū reꝑatiōis ſic magis hoīes diligit ꝙ̄ angelos qm̄ angelos deſeruit: hoīes āt releuauit. Et ſic pꝫ ꝙ ſm diuerſos effectꝰ hō ⁊ angelus ī dilectiōe dei ſe mutuo excedūt. ¶ Si aūt q̄ras q̄ iſtaruꝫ dilectionū magis excedat reliquā. Tūc rñdēdū ē ꝙ ē loq̄ de dilectiōis exceſſu: vt nūc vel ſimpl̄r ſiue ſm ſtatū p̄ñtē vel ſm ſtatū finalē. Si loq̄mur de exceſſu dilectiōis ſm ſtatū p̄ñtē ſic ꝯcedēdū ē ꝙ magis diligat angelos ꝙ̄ hoīes. Si ṽo loq̄mur ſm ſtatū final̄ gl̄ie in q̄ reꝑatio fiet ⁊ erit ꝯſūmata. ſic videt̄ ſatis rōnabiliter poſſe dici ꝙ magis diligat homīes. De pl̄ib̄ em̄ bēbit hō in ꝑadiſo vñ ḡtus ⁊ deuotus exiſtat deo ꝙ̄ angelicus oꝛdo

tū ꝓpt̄ bñficiū incarnatiōis: tū ꝓpt̄ bñficiū redēptiōis: tū ꝓpt̄ bñficiū eminentis gloꝛificatiōis q̄ nō tm̄ manifeſtant erga nos diuine charitatis magnitudinē: ſed etiā eiꝰ nimietatꝫe: ſm illud qḋ dr̄ Eph̄. ij. Deꝰ q̄ diues ē in miſcd̄ia ꝓpt̄ nimiam charitatē q̄ dilexit nos cū eſſemꝰ moꝛtui pctō: conuiuificauit nos xp̄o: ⁊ ꝓ iſta ꝑteſunt rōnes in oppoſitū. Vide ibi.

Quinto querit̄. vtrum

deus magis dilexerit genus humanū ꝙ̄ xp̄m. ¶ Rñ. dicendū ꝙ xp̄s noīat ꝑſonā in duab̄ naturis: quaꝝ vna ē nobilitatꝫ ⁊ dignitatꝫ infinite. ſ. natura diuina. Et ip̄a ꝑſona in ſe ⁊ in natura vnita rōne ꝑſone (nō in ſe) habet quādā nobilitatem ⁊ dignitatē ſingularē ⁊ ineſtimabilem: ḡ abſqꝫ omī calūnia pōt ꝯcedi ⁊ dici ꝙ deꝰ magis dilexerit ⁊ diligat xp̄m ꝙ̄ totū genus hūanū ⁊ h̄ ſatis exp̄ſſe colligitur ex ṽbis Anſhel̄. vbi oñdit ꝙ vita illiꝰ hoīs p̄ponderabat toti mūdo: imo etiaꝫ mille mūdis. ¶ Sꝫ ꝯ̄ habet̄ Joh̄. iij. Sic dilexit mūdū vt filiū ſuū vnigenitū daret: ſꝫ q̄ dat aliq̄d ꝓ aliq̄ magis diligit illud ꝓ quo dat ꝙ̄ id qḋ cōmutat. Si ḡ deꝰ filium ſuū dedit ꝓ ſalute generꝫ hūani. videt̄ ꝙ magis genꝰ hūanū ꝙ̄ xp̄m dilexerit. ¶ Dicēdū ꝙ illud ē verū qñ p̄ciū ab emēte oīno alienat̄ ⁊ trāſfert̄ in dominiū alienū. ſic aūt nō eſt in ꝓpoſito: qꝛ pr̄ nō tradebat xp̄m ſine ſpe rehabēdi eū: imo ſic tradidit eū ad moꝛtem tꝑaleꝫ vt ſine moꝛtꝫ diſpēdio ſuſciꝑet eū ad vitā imoꝛtalē. vñ xp̄s ꝙ̄uis vitā ſuā ꝓ nob̄ poſuerit nō tñ illā amiſit: qꝛ eadē ṽtute q̄ aīaꝫ poſuit volēdo pati: ip̄am reſumpſit volēdo reſurgere. Solutio argumēti ¶ Qñ dr̄ ꝙ ſtultꝰ ē mercatoꝛ q̄ emit rē cariꝰ ꝙ̄ valeat. Dicendū ꝙ illud nō hꝫ veritatē niſi in eo mercatoꝛe q̄ hꝫ indigentiaꝫ p̄cij ⁊ potius intēdit in mercādo ſeip̄m ditare ꝙ̄ alienā inopiā releuare. Nō ſic autē eſt in deo q̄ eſt diues in miſcd̄ia ⁊ bonoꝝ noſtroꝝ nō indiget: q̄ nō mercat̄ propter

ſuam vtilitatē augendā ſed ꝓpter noſtrā
inopiā releuādā: q̄ etiā nō mercaꝛ ad ſui
vtilitatis ꝓmotionē ſed poti⁹ ad liberali
tatis oſtēſionē. Et p̄terea maiori p̄cio vo
luit nos redimere q̄ȝ nos valerem⁹: vt ei⁹
liberalitatē circa nos cognoſcētes: ex to/
tis p̄cordijs eidē adhererem⁹ vt eū dilige
rem⁹ ꝛ etiā p̄cioſitatē noſtrā ex tanti p̄cij
imēſitate meli⁹ cognoſcerem⁹. ¶ Alia ſo
lutio. Preterea de⁹ nō redimebat ab alio
ſcȝ diabolo vl̄ hoīe aliq̄ ſed a ſeipſo. Ma
nus eīm miſcdie redimebat a manu iuſti/
cie in q̄ redēptiōe nō tm̄ ꝯſiderabaꝛ p̄cio
ſitas rei empte ſed etiam dignitas ipſius
iuſticie cui illatuȝ fuerat dānū ꝛ offenſa.
Et q꞉ offenſio diuine iuſticie imēſe q̄ndā
hēbat imēſitatē. Jō q̄ȝuis hō redēpt⁹ nō
eēt valoris infiniti neceſſariū tn̄ fuit ip̄m
redimi p̄cio multo maioris ꝛ imēſioris va
loris q̄ȝ ſit valor generis humani.

Sexta queſtio. Utrum

magis deus dilexerit Johānē q̄ȝ Petrū.
¶ Rn̄ſio. Notādū ꝙ iohānes dilexit dul
cius ꝛ petrus feruenti⁹: q꞉ iohes accepit
ſpecialē gr̄iā ad amādū deū in ſe p̄ contē
plationis ſaporē. Petr⁹ v̄o p̄cipue ad di
ligendū deū in ꝓximo p̄ actionis laborē
Et hinc ē ꝙ petr⁹ diligebaꝛ a xp̄o: forti⁹
q̄ȝtū ad effectū īterioris. Johes familia/
rius q̄ȝtū ad ſigna exterioris ꝯuerſatōis:
nec ē incōueniēs iohannē petro p̄poni: vt
dicit Chryſ. Diligebat eīm dn̄s iohānē
magis familiariꝛ ꝓpꝛ ingenitā māſuetu
dinē: ꝛ ꝓpꝛ v̄ginalē puritatē: ꝛ etiā ꝓpter
iuuētutē q̄ etiā ceteris parib⁹ facit hoīeȝ
diligi magis teneri ꝛc̄.

Circa diſtinctio-

nem tricefimātertiā queriꝛ
Utrum oportunū ſit. i. ne
ceſſe vl̄ vtile ſit preter vir-
tutes theologicas cardinales ponere.
Quid ſit virtus cardinalis ꝛ theologi-
ca. vide in diſtinctione. ix. vts̄. in fine. q.
vij. Duplex eſt oportunitas neceſſitatis:
ſcȝ ꝛ vtilitatis. Illud dr̄ oportunū opor
tunitate neceſſitatꝭ qđ ē neceſſariū. Illđ
dr̄ oportunū oportunitate vtilitatis qđ
eſt vtile. ¶ Nota q̄ttuor ſunt v̄tutes car
dinales q̄ reſpiciūt ꝓximū: tres autē ſūt
theologice que reſpiciūt deū. De vtraq̄ȝ
etiā oportunitate ē q̄ſtio p̄ns. Duplex ē
tn̄ neceſſitas. Quedā abſoluta: ꝛ de iſta
nō intelligiꝛ. Alia ꝯditionata ē ꝛ de ea ē
q̄ſtio p̄ns. ¶ Rn̄ſio. Notādū ꝙ generaꝛ
neceſſitas oīm v̄tutū theologicaꝝ ꝛ car/
dinaliū ē ad rectificandū potentias aīe ꝯ̄
obliquitatē ꝛ ad vigorandū ꝯ̄ difficulta
tem. Oīs potentia q̄ pōt recte ꝛ nō recte
agere in operibus ſuis indiget aliquo re
gulante ꝛ directore ad hoc ꝙ recte agaꝛ.
Oīs potentia q̄ difficulter agit indiget
aliquo habitu vel aliqua virtute ipſam
habilitantē facilitantē ꝛ vigorantē: et ſic
eſt de volūtate noſtra q̄ eſt defectibilis: ꝛ
iō indiget virtutib⁹ ipſam regulantibus
Et qm̄ cōuenit hoīem ordinari ad deum
cōuenit nihilomin⁹ hoīem ordinari ad ꝓ
ximū et ad ſeip̄m: ꝛ in his pōt obliquari
ꝛ impediri ſiue retardari. Hinc eſt ꝙ nō
ſolum indiget habitib⁹ ip̄m vigorantib⁹
prout ordinaꝛ ad ſeipſum: ꝛ rectificanti/
bus ꝓut directe tendit in deum cui⁹ ſunt
habitus virtutū theologicarū: ſed etiam
indiget habitib⁹ ip̄m regulātib⁹ ꝛ rectifi
cantib⁹ ꝓut ordinaꝛ ad ſeip̄ȝ ꝛ ad ꝓximū
ꝛ tales ſunt habit⁹ virtutū cardinalium
ſiue moraliū. Un̄ ſicut p̄ter p̄cepta p̄me
tabule q̄ directe ordinanꝛ in deū: oportu
nū fuit p̄cepta ſcđe tabule ponere q̄ ordi
nant ad ꝓximū ſic etiā in habitib⁹ ē intel
ligendū: et ꝓpterea ꝓpter habit⁹ v̄tutū
theologicaꝝ neceſſariū eſt ad ſalutē pone
re habit⁹ virtutū cardinaliū. ¶ Queriꝛ
ſcđo de virtutibus cardinalib⁹ q̄ȝtum ad
ipſarum diuerſitatem.

Secūdo queriꝛ. Utruȝ

oēs virtutes cardinales ſint vna virtus
an diuerſe. ¶ Rn̄ſio dicendū ꝙ eſt loqui
de virtutib⁹ cardinalib⁹ tripl̄r: vel q̄ȝtum

ad formā per quā ſunt gratuite: ꝛ ꝗ̄tum
ad formā per quā ſunt meritorie: ꝛ ꝗ̄tuȝ
ad formā per quā ſūt ad ſpeciales actuū
differētias ordinate. Si loq̄mur de for-
ma per quā ſunt gratuite: ſic in illa poti-
us vniūt̃ ꝗ̄ diſtinguunt̃: qꝛ illa forma ē
gr̃a gratūfaciens: q̄ licet ſit vna tñ gratā
reddit deo aiaȝ cū vniuerſis potētijs ei⁹
ꝛ habitibꝫ ꝟtuoſis. Si loq̄mur de ipſis
virtutibꝫ ꝗ̄tū ad formā ꝑ quā meritorie
ſunt ꝛ habēt rōnē merendi ꝑfecte: ſic ma-
gis ꝯnectunt̃ ꝛ vniunt̃ ꝗ̄ diſtiguant̃: qꝛ
illa forma ē charitas ꝑ quā ꝟtutes cete-
re tāꝗ̄ pōdere vnico ad vnū finē vltimū
inclinant̃ q̄ſi ad locū ꝓpriū. Si ꝟo loq̄-
mur de ipſis ꝟtutibꝫ ſm formā ꝑ quā ad
ſpāles actuū dr̃ias ſunt ordinate. ſic di-
co ꝙ ꝟtutes cardinales eſſentialr̃ et for-
malr̃ diſtinguūt̃. Et earꝫ diuerſitas col-
ligit̃ ex dictꝭ cōparatōibꝫ ſic̄ i oppoſito patꝫ
¶ Nota opa moralia dicunt̃ illa q̄ elici-
unt̃ vel imꝑant̃ ab ipā volūtate ſm eē cō-
pletū dictamē recte rōnis. ¶ Opa meri-
toria dicunt̃ illa que eliciunt̃ a volūtate
ſm iclinationē charitatꝫ vl̃ gr̃e. Propō.
Omē op⁹ meritoriū eſt op⁹ morale ꝛ nō
ecōtra. ¶ Virtutes cardinales vno mō
dicunt̃ ꝟtutes q̄ habilitāt ad opa mora-
lia. Alio mō dicūt̃ ꝟtutes nō q̄ ſolū habi
litāt ad hmōi opa: ſed etiam qꝛ eleuāt ad
opa meritoria. ¶ Scda ꝓpō. Virtutes
morales inꝗ̄tū inclināt vel habilitāt ad
opa meritoria moralia: radicalr̃ ſūt a na
tura ſꝫ cōpletiue vl̃ ab operꝫ freq̄ntia: vl̃
a gr̃e influētia ꝛ ꝓſidentia vel ex vtraqꝫ.
A natura inquā ſunt radicalr̃: qꝛ plāta-
ta habem⁹ in nr̃a natura rectitudineȝ ꝑ
quā apti ſumus licet imperfecte ad ope-
ra virtutis ꝛ honeſtatis: ſed dū aſſueſci-
mus paulatim efficit̃ nobis facile quod
prius erat difficile ſm ꝙ dicit Bernar-
dus ad Eugeniū ꝙ nihil eſt adeo diffi-
cile qđ ꝯſuetudo non reddit facile.

Tertio queritur de vir-
tutibꝫ cardinalibꝫ ꝗ̄tum ad durationeȝ.

Vtruȝ in patria maneant an euacuent̃.
¶ Rñ. dicendū ꝙ act⁹ nr̃i omēs glorioſi
erūt fortes ꝛ iuſti: prudētes ꝛ caſti: ita ꝙ
iuſticia excludat oēm obliquitatē. Pru-
dentia oēm errorē: fortitudo omnē mole
ſtiā: tꝑantia oēm libidinū repugnantiaȝ
ſm ꝙ dicit Aug⁹. et mgr̃ tāgit in littera.
Et ſic patꝫ ꝙ ꝟtutes cardinales excellen-
tiori mō manebūt in patria ꝗ̄ ſūt i via.
Vnde rationes concedēde ſunt ꝛc̄.

Circa diſtinctio-

nem triceſimāquartā que-
ritur ꝑmo. Vtrum dona ꝛ
ꝟtutes abinuicē differant.
¶ Notandū ſex ſūt gñā donorū ſpūalium
per q̄ dñs decorat aiam ſuā tāꝗ̄ ſponſus
ꝛ pulchrificat. Primū donorꝫ gen⁹ ſūt vir
tutes. ſcdm ſunt dona. tertiū ſunt btitu
dines. q̄rtū ſūt fruct⁹. q̄ntū ſūt ſenſus ſpi
rituales. ſextū gen⁹ ſūt ſacr̃a. ¶ Primuȝ
gen⁹ ſūt ꝟtutes tres theologice ſcȝ fides
ſpes: ꝛ charitas: ꝛ q̄tuor cardinales. ſ. iu-
ſticia: prudentia: fortitudo: ꝛ tēperantia
Secūdum genus ſunt ſeptē dona ſpūſ-
ſancti ſcȝ ſapia: intellellectus: ſcia: ꝯſiliū
fortitudo: pietas: ꝛ timor dñi. Eſa. xi. Re
quieſcet ſuꝑ eū ſpūs dñi: ſpūs ſapie ꝛ in-
tellectus: ſpūs ꝯſilij: ꝛ fortitudinis: ſpūs
ſcientie: ꝛ pietatis. Item Grego. ſuper
Iob. Nati ſunt ei ſeptē filij dicit. q. ſeptē
dona ſpūſſancti. ¶ Tertium genus ſunt
beatitudines ꝛ ſunt octo: pauꝑtas: luct⁹
mīa: mititas: cordis mūdicia: pax: patien
tia: ꝑſecutio ꝓ xp̄o. ¶ Quartū gen⁹ ſūt
duodecim fruct⁹. Gal. v. Charitas gau-
diū: pax: patientia: benignitas: bonitas:
longanimitas: manſuetudo: fides: mode
ſtia: ꝯtinentia: caſtitas. Quintū ſūt ſen-
ſus ſpūales ꝛ ſunt duo ꝑ modum intelle-
ctus ſcȝ viſus et auditus: viſus a ſe: audi
tus ab alio: tres vero ꝑ moduȝ affectus:
ſcȝ odoratus a longinquo: ſapor a proxi
mo: ſed tactus de coniuncto. ¶ Sextum
genus donorꝫ ſpūalium ſunt ſeptē ſacra-
menta ꝓut in q̄rto dicet̃. ¶ Nota ꝙ aīa

p ꝟtutes recte agit p dona ſpüſſancti ex pedite: z p btitudines pfecte. Ideo p habitus virtutum potētie aie rectificant: p dona expediunt: z p habit⁹ beatitudinū ad agēdum ſiue paciendū perficiuntur. ¶ Nota ſm Scotum in pſenti diſtinctione φ virtutes dona z beatitudines fructus et ſenſus ſpūales poſſunt reduci ad virtutes. Vide ibi. Sunt idem eſſentialiter licet diuerſis nominibꝫ nomiuentur ¶ Notandū virtus ſm Aug. eſt bona q̄litas mentis qua recte viuit: qua nemo male vtit quā de⁹ in nobis ſine nobꝭ operatur. Sed vtraqꝫ iſtaꝝ diffinitionū cōuenit cuilibet dono z cuilibet virtuti: q̄rū aūt diffinitiōes ſunt eedem z ipa ſunt eadem: ergo videt φ virtutes z dona habeāt idēptitatē omnimodam.

Circa ſcdam huius diſtinctionis partē querit primo. Utrum timor ſeruilis ſit donū ſpüſſancti diuinitus datū. ¶ Notandū timor eſt triplex: ſcꝫ paſſionalis: actualis: et habitualis. Prout eſt cōmunis iſtis tribus poteſt ſic deſcribi. Eſt quedam reſilitio ab obiecto arduo ſiue excellenti ſiue illud ſit bonum ſiue malū: z poteſt hec diffinitio cōuenire iſtis tribus: ſcꝫ timori paſſionali actuali et habituali. Q̄cunqꝫ obiectū qđ ē arduum z magnū ſiue ſit bonū ſiue malum ē obiectum timoris. Ibi tangit actus timoris quādo dicit reſilitio. Et dicitur malū vl bonū ꝯtra Damaſcenū ¶ Ubi nota φ duplex ē reſilitio. Quedam eſt ab obiecto malo: et ſic reſilitio ē euꝫ fuga reſpectu mali. Alia eſt reſilitio ab obiecto bono: z iſta eſt cum reuerētia et iſto mō reſiliunt bti z boni. ¶ Ulteri⁹ notādū φ timor paſſionalꝭ ideꝫ ē qđ ipa paſſio: z ē q̄dā affectio aie ſm quā dī expectare futuꝝ malū. Et capit ibi affect⁹ p paſſiōe. Oēs doctores ponūt q̄tuor paſſiōes q̄ ſunt q̄tuor affectiōes ſcꝫ gaudiū z ſpes: z iſte ſūt de obiecto cōuenienti qꝛ gaudiū ē ſp de bono pñti: z dolor ē de oppoſito ſcꝫ de malo pñti. Spes aūt eſt de bono futuro: z timor eſt de malo futuro. Affectio aūt ponit loco generis. Fm quā: ad dñaꝫ ſpei. Alit deſcribit ſic. Timor eſt expectatio obiecti diſcōuenientis diſtātis. Et iſta dat ab Aug. z ponitur expectatio loco generis z ponit diſtās p futuro. Iſte timor nō erit i patria: qꝛ ſp ē circa malū. Jō nō eſt deſcriptio gñalis ipi⁹ timoris. ¶ Notādū φ timor paſſionalis diuiditur in ſex ſm Damaſcenum Q̄uidā q̄ dī ſegnicies: et ē timor future ipatiōis. Scđs eſt verecūdia: z ē timor turpi actu ſic faciens aliqđ nephariū timet ne videat. Terti⁹ timor ē erubeſcentia z ē timor i expectatiōe ꝯuitij. Quartus ē admiratio: z ē timor ex magna imaginatiōe vel fantaſia. Quint⁹ eſt ſtupor et ē timor ex inſolita admiratiōe. Sext⁹ eſt agonia: z eſt timor qui aliqñ vocat naturalis a Damaſceno: z eſt timor cuiuſcūqꝫ aduerſitatis offendētiꝫ affectiōis noſtre. ¶ Correlariū. Null⁹ tior paſſionalis ē vitioſus z culpabil: nec ꝟtuoſus vl laudabil moralit: qꝛ in his qui ſunt nobis a natura nec laudamur nec vitperamur: z iſte timor paſſionalis ē naturalis Iſte fuit q̄nqꝫ in xp̄o qñ ſcꝫ orauit i horto. ¶ Sciendū inſup φ z timor actualis diuidit in ſex. Prim⁹ eſt naturalis: et eſt ille q̄ qs timet aliqđ horribile ſiue mortem z eſt ante rōnis deliberationē: et iſte multū cōcordat cū agonia xp̄i. ¶ Scđs human⁹ quo quis mauult peccare mortalit q̄ ſuſtinere aliquā leſioneꝫ in corpe vel morte. ¶ Terti⁹ mundanus quo qs preelegit peccare mortaliter q̄ perdere bona tpalia vel poſſeſſiones ſuas: et iſti duo timores ſunt vitioſi et prohibentur a chriſto ibi. Nolite timere eos qui occidunt corpus. ¶ Quartus eſt timor ſeruilis: et ſic deſcribit ab Augu. Eſt quo quis timet penā gehenne: z quo qs continet ſe a peccatis. Ex hac pticula habet z ſequit φ demones nō hñt iſtū timorem ſeruilem q̄ etiā preſentiā iudicis metuūt

et penā ꝓ pctis ab ipo infligēda metuūt: z iō magis timet iudex ꝙ̄ pena. Jſte ē ꝑmus timoꝛ virtuoſus vtil' z bon⁹ z ꝑ quē paulatim fit ꝯſuetudo iuſticie. ¶ Quintus ē timoꝛ initial' q̄ qs timet peccare ꝑtim ꝓpt' penā: z ꝑtim ꝓpt' amoꝛē dei. Et iō hꝫ duos oculos: vnū ad penā z in h̄ cōuenit cū tioꝛe ſuili. Aliū ad amoꝛē: z i h̄ ꝯuenit cū tioꝛe caſto: z iō doctoꝛes capiunt aliqñ ꝓ vtroqꝫ vñ hō hꝫ iſtū timoꝛez qñ incipit hr̄e charitatē z iſti duo tioꝛes euacuabūt' i patria. ¶ Sext⁹ ē tioꝛ caſt⁹ reuerētial' vl' tioꝛ filial' q̄ qs ſolo intuitu amoꝛis tīet offēdere deū vl' ſeꝑari ab eo: z iſtū tioꝛē hñt boni z etiā bti. Et ſic pꝫ ꝙ ſūt triplices tioꝛes v̄tuoſi gradatim ſe hñtes: ꝑm⁹ bon⁹. ſ. ſuilis. ſcd̄s melioꝛ. ſ. ſcꝫ initialis. tertius optimus ſcꝫ caſtus z reuerentialis. ¶ Timoꝛ hoꝛribilis eſt ille q̄ qs timet cū maria ꝯfuſiōe z turbatiōe iudicē ne ſibi infligat penā ꝓ offenſa a q̄ tñ nō vult recedere: ſꝫ in ea ꝑmanere obſtinat⁹: vl' ſi habeat aliquā penā timet ne habeat maioꝛē cū timoꝛe z turbatiōe. Et iſte ē in dānatis z demonib⁹ et aliqñ i viatoꝛib⁹ hoīb⁹ peſſimis: vt pꝫ de Cain ¶ Et nota ꝙ dupl'r d̄r timoꝛ ḡtuit⁹. q̄dā d̄r gratuit⁹ a gr̄a gratiſdata: z ē tioꝛ ſuilis. Ali⁹ ē timoꝛ gratuit⁹ a gr̄a ḡtū faciente z iſte vocat' timoꝛ filialis. ¶ Et nota ꝙ q̄t ſūt timoꝛes actuales tot ſunt timoꝛes habituales excepto naturali cui rñdet inclinatio natural'. ¶ Scd̄s terminus ē donū ſpūſcti. Donū capit' q̄ttuoꝛ modis. ꝑmo cōmuniſſime. Scd̄o cōmunius. Tertio cōiter. z Quarto ꝓpꝛie. Cōmuniſſime capit' ꝓ oī eo qd̄ ē alicui liberal'r cōicatū ſiue i ꝓpꝛia ꝑſona ſiue in alijs donis. ¶ Primū dictū. Ois entitas ſiue ſit creata ſiue increata: iſto mō ē donū. Nā pr̄ liberal'r cōicat eſſentiā ſuā filio z pr̄ z fili⁹ ſpūiſctō: z iſtud ē ꝑmū donū. Oē etiā eē creature libere z liberalit' dat' a deo. ſm illud. Quid habes qd̄ nō accepiſti. Pr̄ etiā pōt dici donū ſm illud Joh. xv. Ego z pr̄ ad euꝫ veniemus zc.

Donū cōius captū capit' ꝓ oī illo qd̄ liberalit' ꝓductū ab aliq̄ z datuꝫ liberal'r alicui: z hoc mō ois creatura ē donū: ſpiritusſctūs etiā ē donū h̄ mō vt pꝫ z etiā fili⁹ put dr̄ Eſa. ix. Fili⁹ dat⁹ ē nob. iſto mō pr̄ in diuis nō pōt dici donuꝫ qꝛ nō ē dat⁹ ſed dat: ꝑmo mō tñ ē donū. Et dr̄ia eſt int' ꝓductū liberal'r z ꝓductuꝫ libere fili⁹ ꝓducit' liberal'r nō libere: ſolus ſpūs ſanct⁹ ꝓducit' a pr̄e z filio libere: qꝛ pr̄ ꝓducēs filiū ꝓducit ipm natural'r nec recipit aliqd ab eo. Donū cōiter captū capit' ꝓ aliq̄ bono libere collato alicui q̄ſi i poſſeſſionē ei⁹ trāſlatū z dñiū: z iſto mō accipiunt donū dñi iuriſte. Donū ꝓpꝛie capit' ꝓ dono qd̄ ē oīe donū: ꝑ qd̄ omia alia hñt rōnē doni: z ſine q̄ nihil hꝫ rōnez doni. Et iſto mō amoꝛ eſt donū: z h̄ vult ſctūs Bonauē. in ꝑmo diſtinctiōe decia. ¶ Scd̄a diſtinctio de dono z capit' q̄drupliciť: ſcꝫ cōiter: ſtricte: ſtricti⁹: z ſtrictiſſime. Cōiter eſt donū: bonū oīe qd̄ libere liberal'r volūtarie z gratuite cōicatuꝫ eſt creature: z ſic oīa naturalia z gratuita nr̄a dicunt' donuꝫ: ſm illud Jacobi. j. Oīe donū optimū. i. dona naturalia: et oē donū ꝑfectū. i. ḡtuita dona vt vult glo. ꝯſeruatio etiā ſanitatꝫ dr̄ donū hoc mō z breuit' oīa: z ſic nō capit' hic. Donū alio mō capit' ſtricte: z ſic ē oē bonū a deo collatū lib̄e: ſuꝑadditū ipi creature ꝑ liberalē z beniuolā ſui cooꝑationē ipi⁹ dei cooꝑantꝫ nature nr̄e: z ſic iuſtificatio impij ē donū dei. Caſtitas z ſcia z oēs v̄tutes ſūt dona dei. Stricti⁹ donū eſt oīe bonū collatū a deo lib̄aliter ſuꝑadditū naturalib⁹ ꝑ imediatā infuſionē a deo ſine nob̄ cooꝑantib⁹ vt fides: ſpes: z timoꝛ ſeruil': z alij etiā duo tioꝛes. Quarto capit' donū ſtrictiſſime ꝓ oī bono collato a deo ſic ꝙ ē eēntial'r gratuitū a gr̄a gratūfaciente: z ſic ſeptē dona ſpūſſancti dicunt' dona hoc modo: qꝛ ſm iſtū doctoꝛē ſemper ſunt gratuita. queſtio p̄ſens non eſt de primo dono nec de ſcd̄o ſꝫ d̄ tertio. Jdeo dicit diuinitus datum. i. infuſum

Donuz eſt datio irredibilis ſimplr ⁊ eſt cōis deſcriptio. ¶ Reſponſio ad q̄ſtionē Abſq̧ dubio timoꝛ ſeruilis eſt donū ſpiritusſancti. Et ratio huius eſt quoniam ſicut donum dei eſt noſſe ſiue credere penas futuras pꝛo eo ꝙ ibi eſt quedā cordis illuminatio ⁊ directio: ſic donum dei eſt illas penas eternas refugere ⁊ timere pꝛo eo ꝙ ex tali dono eſt quedam cordis emollitio: ⁊ fluxus concupiſcentialis reſtrictio: et in hoc quedam rectificatio. Q₇ eñ ibi ſit emollitio ſatis innuit Jeremias pꝛopheta cum dicit: Induraſti coꝛ noſtrū vt non timeremus te. Q₇ ibi ſit fluxus concupiſcentialis reſtrictio: innuit ꝓpheta in ps̄. Confige timoꝛe tuo carnes meas: qḋ quidē non ſolū fit timore caſto: ſed etiam ſeruili quo timentur eterna ſupplicia ⁊ timentur diuina iudicia. Et pꝛopter illoꝛum timoꝛem ceſſat homo a peccatoꝛum perpetratione: licet nō omnino ceſſet a voluntate: ſicut dicit gloſ: quod eſt totum ex diuino munere Unde Pꝛouerb. xv. In timoꝛe domini declinat omnis a malo. Et Eſaie. xxvj. A timoꝛe tuo domine concepim⁹ ⁊ parturiuimus ſpiritū ſalutis ¶ Illud quod dicit iſte doctoꝛ ibi pꝛopter illoꝝ timoꝛē ceſſat homo a peccatoꝛum perpetratione. Licet non omnino intelligatur ꝙ non peccet actualiter quia totaliter ceſſat voluntate ⁊ opere licet habitualiter nō ceſſat quia libenter peccaret niſi timeret penam inferni ⁊ diuinū iudiciū. ¶ Quando dicitur ꝙ timoꝛ ſeruilis pꝛincipaliter reſpicit penam intelligendū ē ſm altiſiodoꝛeñ. id eſt deum infligentem penam et punientem et ſumitur ab euangelio ibi. Eum timere qui poteſt coꝛpus ⁊ animā perdere in iehennam. Non dicit timere penam ſed dominum.

Tertio queritur. De timoꝛe gratuito q̄ꝫtum ad diuiſionez qua diuiditur in initialem et filialem. Utrū iſte ſint diuerſe timoꝛis ſpēs.

¶ Notandam duplex eſt timoꝛ gratuitus. Quidam a gratia gratiſdata et eſt timoꝛ ſeruilis qui vtroq̧ oculo reſpicit deum vt punientem: et de iſto non eſt ad pꝛopoſitum hic. Quidaz eſt gratuitus a gratia gratumfaciente. Et iſte eſt duplex quidam eſt qui dicitur initialis. Alius qui dicitur filialis. Et iſtis duobus modis eſt hic ad pꝛopoſitū. Et eſt queſtio vtrū diſtinguantur in genere moꝛis: ſicut homo ⁊ aſinus in genere animalis. ¶ Reſponſio eſt triplex modus dicendi in iſta queſtione. Pꝛimi duo modi ſunt inſufficientes et parum valentes. Ideo doctoꝛ iſte eligit mediam viam ſcilicet ꝙ timoꝛ initialis ⁊ filialis nō tm̄ differūt ſicut differūt ſpēs foꝛmaliter differētes: cū vnus quodāmodo ſit materialis reſpectu alterius ⁊ quodāmodo claudatur in altero. Timoꝛ eñ initialis timet penam ⁊ offenſam. Timoꝛ vero filialis offenſam quidem timet: ⁊ attendit ſummi patris reuerentiam: ⁊ ſic vnus quodāmodo ſe habet ex additione ad alterū: ⁊ ideo nō differūt ſicut due ſpēs diuerſe vnū genus diuidētes. Et tñ eſt ibi differētia ſolū q̄ꝫtum ad ſtatū quia eo ꝙ timoꝛ initialis pꝛincipaliter reſpicit offenſaz. Timoꝛ vero filial ⁊ ſi vnū oculū habet ad offenſam: ꝓncipaliter tñ habet aliū ad dei reuerentiā. Et qꝛ diuerſa habēt ꝓncipia motiua. Hinc eſt ꝙ ſunt diuerſi modi timēdi. Quia ꝓo vnus claudit in altero ⁊ alteri ſubſternitur. Hinc eſt ꝙ ꝓpꝛie loquendo nō ſunt alterius ⁊ alterius ſpeciei: poſſunt tamē dici diuerſi timoꝛes: tum rōne ſtatuum: tum rōne modoꝝ timendi: tum etiam ratione pꝛincipalium motiuoꝛum.

Quarto querit. De timoꝛe gratuito q̄ꝫtū ad eius diminutionē Utrum creſcente charitate timoꝛ decreſcat.

¶ Reſponſio obmiſſis opinionib⁹ q̄ parū valent dicendū ſm iſtū doctoꝛem. Q₇ duplex eſt vſus ipſius timoꝛis gratuiti. Unus inq̧ quo coꝛ hominis ſolli

citatur ex ꝯſideratione ſue fragilitatis.
Alius vero quo humiliat̃ ex ꝯſideratione
ſue puitatis ꝛ diuine magnitudinis. Et
ſm᷒ vſus innuit̃ cũ charitas ꝑficit̃: qꝛ cõ
fidentia ꝯſurgit ex ꝑfectione charitatꝭ vt
iã hõ dicat illud apl'i Roma. viij. Quis
nos ſepabit a charitate xp̃i ꝛc̃. Alius vero
vſus creſcit charitate creſcẽte: ſicut timo
ris habit᷒. Vñ q̃ꝫto aliqs plus hꝫ de ſpi
ritu amoris. tanto plus hꝫ de ſpũ timo-
ris: qꝛ tanto magis elongat̃ a ſpũ ſupbie
ſiue tumoris ſm ꝙ dicit Auguſtin᷒.

Quinto querit̃. De ti-
more gratuito q̃ꝫtum ad euacuationem.
Vtrũ in patria maneat an euacuet̃. Di
cendũ ꝙ ſicut tactũ fuit in p̄cedentibus:
timoris eſt intueri tria: videlicet penam
vt fugiat ſupple peccatũ: offenſionẽ vt illaꝫ
caueat. maieſtatem ſummã vt illi ſubia-
ceat exhibendo reuerentiam. Et ſm hoc
triplex eſt differentia doni timoris. Vn᷒
qui principaliter reſpicit penã id eſt iudi
cem penam infligenteꝫ et iſte eſt ſeruilis.
Alius vero qui vnũ oculũ habet ad pe-
nam ſed tamen principaliorem habet ad
offenſam vitandã: ꝛ hic eſt initialis: Ter
tius autẽ qui vnũ oculũ. i. reſpectũ habꝫ
reſpectu offenſe vitande aliũ vero reſpe-
ctu reuerentie exhibende ꝛ ſic eſt filialis
caſtus amicabilis. Et ſi vnus vſus ſit in
refugiendo ne ſeparet̃ a deo: alter tñ ex-
cellentior ꝛ magis p̄cipuus eſt reuerẽdo
ſummã maieſtateꝫ dñi reſiliendo in pro-
priam paruitatẽ. Et hic quidẽ vſus fuit
in xp̃o: ꝛ eſt in ſanctis angelis ꝛ erit in om
nibus ſanctis ꝛ beatis. Et q̃ꝫtũ ad iſtum
oculum ꝛ vſum manet donuꝫ timoris in
patria: ſm illud pſ̃. Timor dñi ſanctus
permanet in ſeculum ſeculi. Et Eccl̃. j.
Nihil melius q̃ꝫ timere deum. Quantũ
vero ad alios inferiores tollit̃: quia iſti
competunt ei ſm ſtatum imperfectionis
quia vero remanet ei vſus principalis:
hinc eſt ꝙ nõ dicitur euacuari ſed magis
perfici ꝛ ſaluari ꝛc̃.

Circa diſtinctio-
nem triceſimãquintã q̃rit̃.
De actu et obiectu ipſius
doni ſapiẽtie. Vtrũ actus
ipſius doni ſapientie attendat̃ penes co-
gnitionẽ veri an penes affectioneꝫ boni.
Hoc eſt querere vtrũ actus ſapientie ſit
ꝑfectio intellectus vel voluntatis: id eſt
vtrũ ſit in volũtate vel intellectu. ¶ Re
ſpondeo ꝙ ſapientia quadrupliciter con
ſueuit accipi tam a ph̃is q̃ꝫ a ſanctis: vi-
delicet. Cõmuniter ꝛ min᷒ cõmuniter et
ꝓprie ꝛ magis ꝓprie. Cõmuniter accipi
endo ſapientiã: ſic ſapiẽtia dicit cognitio
nẽ generalẽ rerũ ſm ꝙ diffinit eã Aug᷒.
Et ph̃s ſapientia eſt cognitio rerũ diui-
narũ ꝛ humanarũ. Et ph̃s dicit: ſapiens
eſt qui oĩa nouit ſm ꝙ cõuenit. Alio mõ
dicit̃ ſapientia min᷒ cõmuniter ꝛ ſic ſapi
entia dicit cognitionem nõ quãcunqꝫ ſed
cognitionẽ ſublimẽ videlicet cognitionẽ
rerũ diuinarũ eternarũ. Et ſic accipit eã
apoſtolus p̄me Corinth. xij. Alij datur
per ſpiritũ ſermo ſapiẽtie: alij ſermo ſcĩe-
tie ſm qđ exponit Auguſtin᷒ dicẽs: ꝙ ſa
pientia eſt cognitio eternoꝝ: ſcientia vero
eſt cognitio creatoꝝ. Et ſic etiã dicit phi
loſophus ꝙ ſapientia eſt cognitio cauſa-
rum altiſſimarum. Tertio modo accipit̃
ſapientia proprie: ꝛ ſic nominat cognitio
nem dei ſm pietatẽ: ꝛ hec quedã cognitio
eſt que attenditur in cultu latrie quẽ ex-
hibemus deo per fidẽ: ſpem ꝛ charitateꝫ
ſm quẽ modũ accipit Aug᷒. xiiij. de ciui
tate dei exponẽs illud Iob. Ecce pietas
Et ſapiẽtia idẽ eſt qđ theoſebia ꝛ theoſe
bia idem eſt qđ cultus diuinus qui con-
ſiſtit in tribus virtutibus ſm ꝙ ipſe dicit
in principio encheridion ad laurentium.
Quarto mõ dr̃ ſapientia magis proprie
Et ſic ẽ cognitio dei expimẽtalis: cũ dul
cedine ꝛ ſuauitate dei ꝛ hoc eſt vnum de
ſeptẽ donis ſpũſſancti: cuius actus conſi
ſtit in guſtando diuinã ſapientiã ſuaui-
tatẽ: ꝛ multotiens ſapientiores ſm alios

modos ſunt minꝰ ſapiētes iſto modo qꝛ
ibi cognitio ad oſtiū ſtat: affectio ⁊ amor
intus intrāt. Et qm̄ ad guſtum interio-
rem in quo eſt delectatio neceſſario reqri
tur actus affectionis ad cōiungendum ⁊
actus cognitionis ad apprehendendum
ſm illud phi quo dicit ꝙ delectatio eſt cō
iunctio cōuenientis cū cōuenienti cū ſen
ſu eiuſdē. Hinc eſt ꝙ actus doni ſapiētie
partim eſt cognitiuꝰ et partim affectiuꝰ.
Ita ꝙ in cognitione inchoat̄ ⁊ in affectio
ne ꝯſummat̄ ſm ꝙ ipſe guſtus: vel ſapo
ratio vel experimētalis boni ⁊ dulcis co-
gnitio ⁊ iō actus p̄cipuus doni ſapie pro-
priiſſime dicte eſt ex parte affectiōis. Ra
tione cuiꝰ dꝛ Eccli. ꝙ ſapientia ſm ſuum
nomen eſt. et Gregoriꝰ dicit ꝙ actꝰ eius
eſt reficere. ⁊ Dionyſius dicit ꝙ iſtius ſa
pientie eſt amantem eſſe.

Secundo querit̄ Utrū

actus precipuus doni ſcientie cōſiſtat in
actione .i. in ope exteriori: vel in cōſidera
tione id eſt ꝯtemplatione. ¶ Rūſio. No
tandū ꝙ ſcie quadruplex eſt differentia.
Quedam eſt q̄ ꝯſiſtit in intellectu pure
ſpeculatiuo ⁊ hec eſt fundata ſupra p̄nci
pia rōnis: ⁊ hec eſt ſciētia acqſita de qua
cūqꝫ creatura: ſicut ſcientia hūane phie.
Quedā eſt aūt q̄ cōſiſtit in intellectu in
clinato ab affectu: et hec eſt fundata ſup̄
p̄ncipia fidei: q̄ quidē ſunt articuli: ⁊ ni-
hilominus acquiſita: ⁊ hec ſciētia eſt ſcri
pture ſacre quā nullꝰ habere pōt niſi ſal-
tem habeat fidem informē. Quedā aūt
eſt q̄ ꝯſiſtit in intellectu ſiue rōne inqꝫtū
inclinat affectū ad operationē: ⁊ hec fun
data eſt ſupra p̄ncipia iuris naturalis q̄
ordinatur ad rectitudinē ⁊ honeſtatē vi-
te ⁊ hmōi eſt ſcientia virtutis prudentie.
Quedam aūt eſt ſcia que ꝯſiſtit in intel-
lectu ſm ꝙ eſt inclinatus ⁊ inclināns. In-
clinatus inqꝫ a fide ⁊ inclinans ad bonā
operationē: ⁊ hec fundat̄ ſup p̄ncipia fi-
dei: ⁊ ortum habet a dono grē: et talis eſt
ſcientia que eſt donū ſpūſſancti. Et ex h̄
patet quis ſit actus ꝓprius huius doni.
Eſt eīm actus eiꝰ dirigere ad agenda: ſm
p̄exigentiā regule ipſius fidei: cuiꝰ eſt di-
rigere ad opera miſericordie vt non tm̄
bona pro bonis reddat ſm qđ dictat lex
nature: ſed etiam bona ꝓ malis ſm ꝙ di
ctat lex grē ad exēplar ipſius ieſu xp̄i in
quo fuit gratie habūdantia: ⁊ ideo ad ip
ſam ſciam nō ſolūmodo pertinet dirige-
re in agendis ſ3 ex ꝯſequēti ptinet ei noſ-
ſe ea q̄ ſunt fidei tanqꝫ fundamentu3 ſue
directionis: ⁊ vlterius noſſe humanitatē
xp̄i tanqꝫ exemplar ſui regimīs ita ꝙ hic
triplex actus cōueniat ſm triplicē reſpe-
ctum. Unus videl3 reſpectu obiecti mo
tiui: alter vero reſpectu ſui fundamēti: et
tertius reſpectu exēplaris excitatiui. Et
qꝛ p̄ncipalis actus accipit̄ ex parte obie-
cti. Hinc eſt ꝙ p̄cipuꝰ actus doni ſcie eſt
dirigere circa actionē ſm ꝙ dicit Augu-
ſtinus. Actus ꝯſiliandi ſm Tullium in
p̄mo rhetorice. Eſt rō excogitata .i. moro
ſa nō p̄cipitata q̄ſi extra cogitata: ſc3 ꝑ et
ꝯtra: vere .i. recte ⁊ in bonis. ideo capitur
abuſiue ꝯſiliū in euāgelio. vbi dꝛ: Colle-
gerunt ꝯſiliū aliquid faciendi vel nō fa-
ciendi. ¶ Nota conſiliū dare non eſt ma
gne vtilitatis nec etiam magne virtutis.
Cum multi ſciant aliis cōſulere qui ſeip-
ſos regunt miſerabiliter valde. Donum
eīm ꝯſilii eſt ordinatum ad ꝓpriam p̄mo
⁊ p̄ncipaliter vtilitatem. Conſulere ꝓut
reſpicit alterū accidit dono ꝯſilii. Donū
eīm conſilii ꝓprie reſpicit directionē actꝰ
proprii. Propter qđ dici pōt ꝙ actꝰ doni
conſilii eſt ſeipſum dirigere: ⁊ vlteriꝰ cum
habundat ſcire in conſimili alterum ad-
iuuare ⁊ dirigere.

Circa diſtinctio

nem triceſimāſextam que-
runtur ſex. Primū de con-
nexione virtutū gratuita-
rum. Et nota ibi ꝙ ſm omnē ſtatum ve-
rum ꝙ neceſſe eſt habentem gratiam ha-
bere omēs virtutes que ſunt perfecte vel

aliud eis correſpōdens. Rō aūt huiꝰ cō
nexionis ſumi pōt quadruplr ſm q̄druplex
genꝰ cauſe. Uide ibi ſatis pulchre.

Secūdo queritur. De

cōnexione donoꝝ. Uide litteram.

Tertio querit. Utrum

ſit ꝯnexio in ꝟtutib politicis ita ꝙ vna
habita neceſſe ſit hr̄e oēs (politicis).i.
moralib. ¶ Reſponſio. Eſt duplex opi
nio. Prima eſt ſtoicoꝝ q̄ modo nō tenet.
Alia fuit opinio de quib fuit Ariſto. et
tenet ꝛ dr ꝙ ſimplr loquēdo vicȝ q̄tum
ad oē tp̄us: ꝛ q̄tum ad ipſos habitus vir
tutū: pȝ qꝛ multi pollent ꝟtute pruden
tie q̄ tn̄ nō habēt largitatē aut ꝟtutē pa
tientie: multi etiam iuſticiā ad ꝓximū ſer
uant: q̄ tn̄ in ſeipſis nō hn̄t ꝯtinentiā.

Quarto queritur. vtrū

ſit ꝯnexio in viciis ꝛ pctīs. Et ꝙ ſic vide
tur. Ecc̄s. ix. Qui i vno peccauerit mul
ta pdet bona. item Iaco. ii. Qui in vno
peccauerit factꝰ eſt oīm reꝰ. ¶ Rn̄ſio di
cēdū eſt ꝙ cū ad pctm̄ duo cocurrāt vicȝ
auerſio ꝛ cōuerſio: duplr cōuenit cōpare
vicia ꝛ pctā adinuicē: vel inq̄tū auertūt
ab vno bono incōmutabili: vl' inq̄tū con
uertūt ad bona cōmutabilia. Si ergo lo
q̄mur de viciis ſm ꝙ auertūt ab vno bo
no incōmutabili ſic puāt hoīeȝ grā ꝛ cete
ris virtutib gratuitis. Dicunt eīm gra
tuite a grā gratūfaciēte iō ſine ipſa ſunt
informes: ꝛ faciūt ſcȝ oīa pctā hoīem di
gnū priuari glīa ꝛ premio corñdente oī
bus bonis meritis ꝛ h̄ q̄dē ita fit p vnuȝ
viciū: ſicut per cetera. Et q̄tū ad hoc vi
cia ꝛ pctā hn̄t cōnexionē id eſt cōuenien
tiā quādā: ꝓ eo ꝙ ab vno auertūt ꝛ oīb
viciis vnus et idem deus offenditur. Si
vero loquamur de viciis q̄tum ad con
uerſionem ſic p conuerſiones ad diuerſa
bona cōmutabilia diuerſe oriunt in nob
ꝓnitates in vicia: p q̄ obligamur ad di
uerſa penarum ſupplicia ꝛ hoc modo in
viciis nō eſt cōnexio qꝛ ꝓ quolibet punie
tur homo ſpeciali pena ſibi debita. Nec
etiam poſſunt eē conexa ꝓpter repugnā
tiam pronitatū: nec habent cauſam pro
pter quā cōnectant qꝛ ex diuerſis operi
bus oriūtur ꝛ ad diuerſos fines tendunt
Qm̄ ergo vicia ex pte ꝯuerſionis ſumūt
originē ꝛ diſtinctionē: ex hac pte cōnexio
nem nō hn̄t licet aliquo mō in auerſione
ꝯueniant. ¶ Ad illud aūt eccl̄i. ꝛ Iacobi
Dicendū ꝙ nō dicit ꝙ ꝓpter vnū viciuȝ
incurrat aliquis alioꝝ vicioꝝ ꝓnitates ꝛ
defectibilitates neceſſario ꝛ imediate ſed
hoc dr quia qui peccat in vno pctō chari
tatem perdit: in qua eſt plenitudo meri
toꝝ ꝛ impletio mandatoꝝ xp̄i. Aut cer
te dr ꝙ perdit multa bona et fit reus q̄
tum ad omnia pro eo ꝙ priuatur omni
bus virtutibꝰ gratuitis. Uel tertio mo
do qꝛ perdit oīa merita q̄ prius habebat
Efficiuntur eīm ex vno peccato mortali
oīa inutilia ad glīam aſſequēdam. Uel
quarto modo dr multa bona perdere et
oīm reus eſſe: qꝛ merito vniꝰ pcti perdit
eterna p̄mia q̄ oībus virtutib ꝛ meritis
erāt reddenda. Hoc aūt nō eſt ꝓpter cō
nexionē ꝟtutū ꝛ docū ſiue p̄mioꝝ eis cor
reſpondentiū ob quā connexionē ſi quis
vno ipſorum bonorum priuatur neceſ
ſe eſt vt priuetur ꝛ ceteris.

Quinto querit. Utrum

ſit ponere equalitatē in habitib gratui
tis. Dicunt habitus virtutes ꝛ dona cuȝ
grā gratūfaciēte de quib querit. Utrū
ſint equales in habēte. ¶ Rn̄ſio vide tex
tum pulchrū. Et primꝰ modus dicēdi ē
melior ſecurior ꝛ ſubtilior: iō tene ipſum
¶ Ad illā auctoritatem p̄me Coꝛ. xiii.
Nūc manēt fides ſpes ꝛ charitas tria hec
maior aūt hoꝝ eſt charitas. Hoc itelligi
tur rōne exercitii in actu ſuo in quo plus
haurit de grā: ꝛ minor ē occaſio piclitādi
Affectus eīm amorꝭ diuini dū abſtrahit
a terrenis: facit recedere ab occaſiōe pec
cati. Dum vero vnitur celeſtibus facit
inde haurire humoreȝ gratie ſpūſſancti

Sexto queritur. vtrum charitas ſit forma virtutū. ¶ Reſponſio habitus cuiuſlibet virtutis pōt triplicit̄ cōſiderari. Uno modo ꝑ comparationē ad ſuū obiectū. Secundo mō ad ſubiectum. Tertio mō ad finem vltimū. Uirtutes cōparate ad ſua ꝓpria obiecta hñt ꝓprias formas qbꝫ diſtinguunt̄: qꝛ habēt proprias formas in ſeipſis ꝛ ſic non ſunt formales nec ꝑfectibiles ab aliquo vno cū ipſe ſint forme et ꝑfectiones diſtincte. Si autē loquamur de virtutibꝫ in cōparatione ad ſubiectū ſic forme ſūt ꝛ tamē nihilominus formabiles. Forme quidē ſunt informantes ſubiectū q̄tū ad bonitatē moralē ꝑ ſeipſas: tamē nō ſufficiunt q̄tū ad bonitatē gratuitā per quā aīa efficit̄ deo placita ꝛ accepta. Et ideo perfici poſſunt ꝛ formari per gratiā que ſimul gratificat animā ꝛ habitus exiſtentes i illa. Poſtremo ſi loquamur de ipſis habitibꝰ virtutū in cōparatione ad finē vltimū ſic forme ſunt: ꝛ formabiles etiā. Forme ſunt qdē: qꝛ diſpoſitiones ipſius anime ordinantes ad ꝑueniendū in finē formabiles tñ ſunt: quia et ſi oēs diſponāt ad tendendū ad finē vltimū: ꝑfectio tamē antecedētis venit ex ipſa charitate Sicut corpora grauia inclinant̄ ad centrum ꝑ pondus molis. Sic ſpūs tendit ad ſummū per pondus dilectionis. Iſte tñ doctor ſemꝑ ponit differentiā int̄ charitatem ꝛ gratiā. per charitatē ſm ipſum ſemꝑ meremur: per gratiā ſumꝰ accepti deo: tamē ſcotus nō ponit differentiā.

Jrca diſtinctionem triceſimāſeptimā q̄rit̄ Utrū deꝰ debuerit homini imponere mādata obligatoria ¶ Nota debitū duplex eſt: q̄ddā obligatiōis quoddā cōgruitatis. Iſtud nomē deus cū iſto verbo debeo. bes. ſemper importat venenū: q̄ſtio nō eſt de debito obligationis: ſed ꝯgruitatꝫ. Mādatū dicit̄ quaſi manu datū. Mādatū: p̄ceptū ꝓhibitio differūt. Mandatū ē cōmune ad p̄ceptū ꝛ prohibitionē. Preceptū eñ eſt tm̄ de mandato affirmatiuo: ꝓhibitio de mādato negatiuo: mandatū autē reſpicit affirmatiuū ꝛ negatiuū. ¶ Decalogi dicit̄ a decas grece qđ eſt decē: ꝛ logos qđ eſt verbum: quaſi ſermo decē verboꝝ. Unde dei mandata dicunt̄ decalogus. ¶ Reſponſio dicendū abſq̄ dubio verba decalogi debuerunt dari ꝑ modū precepti. Intelligo de debito congruitatis nō obligationis: quia deus nulli obligat̄ Ita ꝙ nō ſolū in eis hō inſtrueret̄: verūetiā obligaret̄. Et rō huiꝰ eſt: tum quia deū decebat: tum quia nobis expediebat deū vtriq̄ decebat: quia in his verbis decalogi ꝯſiſtit regula iuſticie ſm ꝙ dictat lumen recte rōnis. Et qm̄ deus tanq̄ iuſtus debet eſſe emulator rectitudinis et iuſticie ꝛ in ſubditis ꝛ in ſeipſo. Hinc eſt ꝙ homini leges impoſuit iuſticie: ad q̄s ipſū obligauit vt nullo modo liceret ipſum impune p̄tergredi. Uerba igit̄ decalogi per modū obligationis debuerunt dari: quia ſic decebat diuinā iuſticiam et equitatē: nec tm̄ decebat equitatē immo etiā eius maieſtatē. Sicut eñ decet ſummā maieſtatē a creatura rationali omī reuerentia coli: ſic etiā decet ꝙ rational̄ creatura ad manifeſtationē illius ſumme maieſtatis per obedientiā famuletur Et ꝓpterea decuit ipm̄ imponere homini leges ꝛ mandata obligatoria. Non ſolum autē decebat deū: ſed etiā nobis expediebat tū ꝓpter gloriā noſtrā augmētandā: tum ꝓpter pacem conſeruandam ꝓpter gloriā vtriq̄ augmentandā: quia glorioſius eſt homini obtinere beatitudinem per merita q̄ ſine meritis. Et qm̄ cū aliud redditur ex meritis: quodāmodo hō qui meret̄ obligat ſibi retributionem: ꝛ magis decet hominē obligari deo q̄ deū homini. Hinc eſt ꝙ ad opa ꝑ que cōtingebat mereri debuit hō per p̄cepta obligari: vt dū obligatꝰ obediret in me-

rito ꝓficeret ⁊ ad maiorē cumulū gl'ie
ꝑueniret. Alia eſt ratio ꝓpter pacē con/
ſeruādā que tm̄ bonū eſt (ſicut dicit Au
guſtin⁹) vt cuncta pacem appetant. Pax
autē ſeruari nō poteſt vbi bonio vſurpat
ſibi quod eſt alienū. Ideo vt pax ſerua/
retur inter hoies: debuit deus mandata
homini tradere in q̇bus obligaretur ne
quod eſt alienū vſurparet: ſed redderet
deo ⁊ proximo quod eis deberet: ne alte
ri iniuriā faciendo pacē frangeret ⁊ fran
gendo pacem ipſe in ſe pacem amitteret:
ſic ergo decuit verba decalogi tradi per
dictū obligationis ⁊ p̄cepti: tum quia de
cens erat ex parte dei: tum q: expediens
erat ex parte noſtri. ¶ Ad auctoritatem
apoſtoli qua vult ꝙ mandatū incendit
cōcupiſcentiā. Roma. vij. Dicendum ꝙ
illud veritatē habet: ſed valde ꝑ accidēs
et occaſionalit̃. Ex hoc em̄ ꝙ ꝑ legē erat
peccati cognitio: cum per ipſam nō erat
gratie collatio: cōcupiſcentia intendebat̃
in vetitum ⁊ hominē ſcienter fecit perpe/
trare peccatū: ex hoc occaſionaliter fie/
bat ⁊ ipſius cōcupiſcentie intenſio ⁊ pec/
cati aggrauatio. Sed hoc nō erat de p̄n
cipali intentione ferentis mandata: nec
de ipſorū obligatione mandatoꝝ. Nam
dn̄s ſic tribuit mandata obligatoria ꝙ
ſemꝑ fuit paratus et promptus tribuere
gratiā adiutricē ad illa implenda. Vñ
ꝙ per mandatoꝝ obligationem augeret̃
cōcupiſcentia: hoc nō erat ex ipſis māda
tis: ſed potius ex negligētia ⁊ culpa hoīs
¶ Ad tertiū argumentū vero dicit̃ ꝙ ob
ligatio repugnat libertati peccādi: poſſe
aūt peccare non eſt libertas nec ꝑs liber
tatis. Et ideo dū obligatio mandati re/
pugnat libertati malefaciendi libertatē
nō minuebat: ſed poti⁹ augebat. ¶ Con
tra arguit̃ ſic liberalius dat aliqđ donū
qui dat ſine onere ꝙ̄ qui cū oneris impo
ſitione. Si ergo obligatio p̄ceptorū ma/
gnum onus eſt ⁊ deus liberaliſſimus vi/
detur: gratiā ⁊ gloriam debuit dare ho
mini: ita ꝙ ipſum nō obligaret ad aliqđ
mandatum. ¶ Dicendū ꝙ et ſi maioris
libertatis ſit ex parte dantis: non tamen
eſt tante glorie ⁊ excellentie ex parte ſu/
ſcipientis. Et quoniā deus in cōferendo
premiū nō tantū intendit ſue libertatis
manifeſtationem: immo etiam glorie no
ſtre promotionē. Hinc eſt ꝙ maluit no/
bis dare eternam beatitudinē per imple
tionem mandatoꝝ ⁊ meritū obedientie:
ꝙ̄ nullo merito precedente.

Secūdo querit̃. Utrū

precepta decalogi obligent ad opera for
mata id eſt meritoria. i. Utrū homo ob/
ligetur ad implendū mādata ſm̄ inclina
tionē charitatis. ¶ Rn̄ſio in iſta q̄ōne eſt
triplex modus dicendi. Prim⁹ nimis au/
ſterus. Scd̄s nimis remiſſus. Ideo Bo
nauentura ponit aliū modū qui eſt tenē/
dus. Et reſpondet ſic ꝙ opera formata
poſſunt dici dupliciter. Uno modo per
excluſionem deformitatis peccati. Alio
modo per impoſitionē dignitatis meriti
Si primo modo accipiant̃ opera forma
ta ſic vtiq; ad oꝑa formata obligāt. Ob
ligant em̄ ad vitandū om̄ia peccata mor
talia. Si autē dicant̃ alio modo oꝑa for
mata ſic accipiantur ꝓprie: ⁊ tunc diſtin
guendum eſt in ipſa obligatione. Eſt em̄
obligatio abſoluta ⁊ obligatio conditio
nalis. Obligatio abſoluta eſt qua quis
ſimpl'r ad aliq̇d faciendū obligat̃: ita ꝙ
ſi illud nō facit incurrit omiſſionis reatū
Obligatio vero cōditionalis eſt qua q̇s
obligatur ad aliquid faciendū ſi vult ꝑ/
uenire ad premiū: ⁊ hec obligatio in eo q̇
omittit: nō inducit omiſſionis peccatum
ſed ponit implicite cōditionis defectum.
Si igit̃ loquamur de obligatione condi
tionali: mandata decalogi obligant ad
oꝑa formata. Si q̇s em̄ vult ad vitā in/
gredi: neceſſe eſt ex charitate ſeruare mā
data: q̄ quidē charitas ē meriti p̄ncipiū.
Si autē loq̄mur de obligatione abſolu/
ta: tūc diſtinguendū eſt in ipſis mādatis
ꝙ dupliciter conuenit de eis loqui. Aut

de eis in vnū collectis ꝓut bñt reduci ad mandata duo charitatis. Aut de quolibet ꝑ ſe ſigillatim. Si de eis collectis in vnū cū igitur ꝯtinuet regula iuſticie ſm ordinem ad deū ⁊ ad ꝓximū per quā excluditur omne pctm̄: ſic concedi poteſt ꝙ obligant ad aliqđ opus formatuʒ. Uel in ſe hʒ vñ exire poſſit in illđ: vel in diſpoſitione ſi nō hʒ vnde poſſit in illud exire: vel in diſpoſitione ſiue ꝑ preparationem ad illud tenet em̄ hō ſic mādata decalogi implere vt ꝑ ipſorū impletionē preparet locū ipſi gr̄e: qua obtenta exeat cū locus ⁊ tp̄s eſt in opera meritoria adimplendo duo charitatis mandata. Si aūt loquamur de quolibet ſigillatim ⁊ ꝑ ſe: ſic accipiendo ꝓprie opus formatum. Hoc eſt opus meritoriū: ⁊ loquendo đ obligatione abſoluta: mandata decalogi nō obligant ad opera formata.

Tertio queritur. Utrum obligatio mandatoꝝ decalogi attēditur ſm legē nature. Aut ſm legem ſcripture ¶ Sciēdū ꝙ triplex eſt lex. ſ. nature ſcripte: ⁊ euāgelice. ¶ Rñſio notādū ꝙ ē loqͩ de mandatoꝝ decalogi obligatiōe tripl'r ſm ꝙ eſt de ipſa ſufficiētia fidei: ſm ꝙ articulos fidei ꝯtingit credere tripl'r videlʒ īplicite: explicite: ⁊ quoſdā iplicite ⁊ quoſdā explicite: ſic ⁊ de p̄ceptis decalogi itelligēdū eſt. Et ſm iſtū triplicē modū: obligatio mādatoꝝ decalogi reſpicit triplicem ſtatū vicʒ ſtatū nature inſtitute: ſtatū nature lapſe: ⁊ ſtatū legꝫ ſcripte. Ita ꝙ ſtatū legis ſcripte reſpicit ſimpl'r ⁊ explicite vl' lucide vl' diſtincte: ſm ꝙ illa decē mādata a deo fuerūt ꝓnūciata ⁊ ſcripta: ſtatū vero nature lapſe reſpicit obligatio đcalogi iplicite ſm duo p̄cepta iuris naturalis q̄ natura ſꝑ dictabat: vicʒ q̄ faceret aliīs ꝙ ſibi vellet fieri. Statū aūt nature inſtitute reſpiciebat quodāmō iplicite ⁊ q̄dāmō explicite. Quedam em̄ ſunt p̄cepta ordināria ad deū: q̄dam vero ad ꝓximū. Ad precepta nāqꝫ illa q̄ ordinant ad deuʒ explicite obligabatur homo in ſtatu nature inſtitute vbi idoneus erat ⁊ diſpoſitus ad colendū deum integre ⁊ perfecte. Ad mādata vero que ordinant ad proximum obligabatur implicite: ꝓ eo ꝙ neceſſitas explicandi mandata illa: ortum habuit ex multiplici deordinatione q̄ ſubſecuta eſt ex p̄ma tranſgreſſione. Et illud colligi pōt ex eo ꝙ đr Ecc̄i. vīj. loquēs de hoīs ꝯditione. Senſu impleuit cor illoꝝ ⁊ bona ⁊ mala oſtendit illis: poſuit oculos ipſoꝝ ſuper corda ipſorum ⁊c̄. vſqꝫ ibi. Attendite ab omni iniquo: ⁊ mandauit illis vnicuiqꝫ de ꝓximo ſuo. Ubi colligit' explicita obligatio hominis reſpectu cultus diuini: ⁊ implicita reſpectu vitande leſionis ipſius proximi. Scđm hoc igitur patet ꝙ obligatio mandatorum decalogi radicaliter ſequitur legē nature: ſed q̄tum ad explicationem ſequit' legē ſcripture. Explicatio em̄ mandatoꝝ plenaria decologi oportuna fuit ſm ſtatum pcti ꝓpter obſcurationem luminis rōnis: ⁊ ꝓpter obliquitateʒ volūtatis: q2 em̄ volūtas corrupta: prompta erat ad multiplicem deordinationeʒ oꝑtebat eā regulari ꝑ multiplicia mādata ¶ Rurſus qm̄ ſcriptura cordis interior ꝓpt' pctm̄ erat obnubilata: ⁊ hō q̄ fuerat ſpūali mente p̄ditus: effect9 erat ſenſibilis ⁊ carnal': oportunū erat vt exteri9 legeret ⁊ itelligeret ⁊ audiret ꝑ ſenſus corporis ea ꝑ q̄ poſſet in rectitudinē iuſticie regulari. Et iđ explicatio ⁊ diſtictio mādatoꝝ decalogi ſpectabat ad legem ſcriptā q̄uis obligatio ſpectaret ad legē idētā. ¶ Notāduʒ ꝙ ſicut đr de virtutib9 ꝙ maneāt in patria ſm excellentiores ⁊ nobiliores vſus ⁊ actus. Sic cōcedi poteſt ꝙ adimpletio mandatorum decalogi ſalua erit in patria. Multo tamen nobiliori et excellentiori modo q̄ſ ſit in via: ſm ꝙ ibi excellentiori modo ordinabitur et ad deum ⁊ ad proximuʒ. Et ſecūdum ꝙ voluntas excellentiori modo erit ad bonum ordinata a malo ⁊ remota. ¶ Nota ⁊

ꝙ oīa peccata capitalia in mandatis de/
calogi habent pꝛohiberi. Nam ſuperbia
ꝓhibetur in adoꝛatione dei: ⁊ in honoꝛifi
catione pꝛoximi. Inuidia vero et ira in
fuga homicidij. Accidia in ſanctificatio
ne ſabbati. Auaritia vero in pꝛohibitio
ne furti. Luxuria et gula ſibi coniūcta in
pꝛohibitione mechie ⁊ adulterij. Ubi ꝓ/
hibetur omnis coitus: ⁊ immoderata de/
lectatio carnalis.

Circa diſtinctio
nem triceſimāoctauā que/
ritur. Utrum eēntiale ſit
mendacio eē falſuꝫ. ¶ No/
tandū: Mendaciū eſt falſa vocis ſignifi
catio cū intentiōe fallendi. Hic ſūt tres
particule. Pꝛima eſt vocis ſignificatio et
ponitur loco generis ⁊ eſt conſtructio in
tranſitiua ibi id eſt vox ſignificatiua. Jdō
neceſſario ad mendaciū noſtrum requiri
tur vox. Dicitur noſtrū ad differentiam
demonū qui per conceptus ſuos aliquā/
do ſeipſos decipiunt. Secunda particu
la eſt falſa: vnde anteꝗ̄ aliqs dicat men/
daciū requiritur ⁊ opoꝛtet ꝙ illud qδ di/
cat ſit falſum (⁊ hoc ſe habet vt materia/
liter) cum intentione fallendi: ⁊ hoc ſe ha
bet vt foꝛmale. ¶ Pꝛimū coꝛrelariū. Ali/
quis poteſt vere mentiri nullum tamen
mendacium pꝛoferendo vel dicendo pe/
nitus. Patet quia aliquis pōt verum di
cere qδ putat eſſe falſum. Mentiri enim
nihil aliud eſt ꝗ̄ ire cōtra mentem: ergo
aliquis poteſt mentiri ⁊ tn̄ non dicit mē/
daciū: qꝛ illud dictū in ſe eſt verū. ¶ Se/
cūdum. Licet aliquis poſſit vere menti/
ri dicendo verum: nunꝗ̄ tn̄ poteſt dicere
mendaciū dicendo verum. ¶ Tertium.
Ad completam rōnem mendacij duo ne
ceſſario requirūtur ſcꝫ ꝙ dictum pꝛonun
ciatū ſit falſum ⁊ ꝓferens intendat deci
pere ⁊ fallere alium. Mentiri eſt (ſm ma
giſtrū) loqui ꝯtra hoc qδ aīo ſentit ſiue
illud verū ſit ſiue non. ¶ Coꝛrelarium.
Omne mendaciū eſt falſum. Nō autem
omne falſum eſt mendaciū vt ſup̄ patet.
¶ Rn̄ſio ꝙ dictū exterius ꝓlatum cōpa/
ratur ad intentionē dicentis ſiue ꝓferen
tis ⁊ ad ipſaꝫ rem ſignificatā. Et ſm hoc
ſoꝛtitur dictū illud rationē duplicis falſi
tatis vel veritatis. nam ꝑ comparationē
ad rem dicitur verus ſermo: per cōpara/
tionē aūt ad intentionē dicentis dicit̄ ve
rax. Sic etiā falſitas duplex eſt circa ſer
monem nam per cōparationē ad rem (vi
delicet cū non eſt adequatio rei et ſermo
nis) dicitur ſermo falſus: per cōparatio/
nem vero ad intentionem dicentis cū nō
eſt adequatio ſermonis ⁊ intentionis di/
citur ſermo fallax ſiue mendax. Quoni/
am igitur mendaciū de ratione ſui noīs
nominat ipſum dictū per cōparationem
ad rem et ad ipm̄ dicentē. Hinc eſt ꝙ ad
cōpletam mendacij rationem duplex fal
ſitas cōcurrit. Una ꝑ comparationē ad
rem ⁊ altera ꝑ comparationē ad intentio
nem loquentis. Et hanc duplicem falſi/
tatem tangit Auguſtinus in diffinitiōe
mendacij cum dicit. Mendacium eſt fal
ſa ſignificatio vocis cū intentione fallen/
di. Pꝛima autem falſitas tenet in menda
cio rōnem materialis. Secunda vero ra
tionem foꝛmalis: ⁊ ab illa ſcd̄a denomia/
tur quis mendax: ergo pꝛopter hanc du/
plicem compationem quā impoꝛtat ipm̄
mendaciū de ratione ſui noīs: neceſſe eſt
ad eius cōpletam rōnem concurrere pꝛe
dictam duplicem differentiam falſitatis.
Mentiri autem dicit actum per cōpara
tionem ad ipſum loquētem. Unde ad h̄
ꝙ aliquis dicat̄ mentiri: ſufficit falſitas
que concurrit ex diſcoꝛdia vocis et inten
tionis. Et hoc patet ex ipſa diffinitione
vocabuli: quia mentiri eſt contra mentē
ire. Contra aūt mentem vadit nō ſolum
ille qui dicit falſum ſcienter ſed etiam q̄
dicit verum qδ putat eſſe falſum vn̄ mi/
nus impoꝛtatur cū dicimus aliquē men
tiri ꝗ̄ quādo dicimus aliquē dicere men
dacium. Quāuis enim intentio fallēdi
ſufficiat ad hoc vt aliquis dicat̄ mentiri

tamē nō ſufficit ad plenā rōnem mēdacij ſm qđ dicit mgr̄ in lr̄a. Mēdaciū ſimplr̄ eſt aliqđ dictū in q̄ ē falſitas ꝑ cōparationē ad rē ⁊ intētionē. Mēdaciū alicui eſt illđ in q̄ ē falſitas ſolū q̄ ad itētionē. Mēdaciū ad aliq̄d ē illđ i q̄ ē fl'itas ſolū q̄ ad rē

Secūdo querit. Utruʒ

eſſentiale (.i. neceſſario) ſit mendacio eſſe pctm̄. ¶ Notādū aliq̄ ſunt actꝰ ꝯtingent mali ſicut blaſphemare: odire deū: q̄rit̄ q̄ Utrū mentiri ſit aliqñ bonū vl' ſemꝑ ſit malū ⁊ pctm̄. ¶ Rñ. abſq̄ dubio. Om̄e mēdaciū eſt pctm̄ ⁊ adeo eſt ipſi mēdacio eſſentiale eſſe pctm̄: vt nullo pacto: nullo fine: nulla diſpēſatione nec hūana nec diuina poſſit fieri bñ. Et h̄ dicit Augꝰ. expſſe ⁊ nitit̄ mgr̄ ꝓbare: ⁊ in h̄ cōiter cōcordāt doctores ſed rōnē huiꝰ ē difficile aſſignare. Et ad h̄ poſſumus niti diuerſimode. Una nāq̄ rō reddi pōt ex eiꝰ parte ꝯ qđ ē mēdaciū. Mēdaciū eñ eſt ꝯ ꝟitatē: homicidiū ꝟo ⁊ furtū ꝯ creaturā ¶ Sūt ꝗ tres modi dicendi. Duo ꝑmi nihil valent. Tertiꝰ modꝰ ē iſtiꝰ doctor̄ ꝙ duplr̄ dr̄ eſſe aliq̄d malū. Aut ex genere actus: vtpote cū actꝰ trāſit ſuꝑ materiā idebitā Aut ex malicia intētionis. Cū aūt trāſit actꝰ ſuꝑ materiā idebitā h̄ pōt eē duplr̄ vl' reſpectu dei vl' reſpectu ꝓximi. Si reſpectu dei ſic ē malū i ſe ⁊ ſm ſe nec vllo mō pōt bñ fieri: ſicut ē odire ſūmū bonū ⁊ blaſphemare deuʒ. Si reſpectu ꝓximi ſic eſt nocumentū inferre ꝓximo in ꝑſona vel in rebꝫ: ſic eſt malū in ſe ⁊ pōt aliquo fine bñ fieri: q⁊ pōt recta intentio ſuꝑuenire ex diſpēſatione. Cū autē aliq̄d ē malū ex malicia intētionis tūc ſiue ſit reſpectu dei ſiue reſpectu ꝓximi ſimplr̄ malū eſt: ⁊ nullo fine pōt bñ fieri: q⁊ dicit ꝑuationē debiti finis. Unñ facere h̄ malū eſſe bonū nihil aliud ē facere q̄ aliq̄d eē ſiml' bonū ⁊ malum. Tale aūt eſt mendaciū. Nā mendaciū non ſolūmō dicit malū ex hoc ꝙ actus trāſit ſuꝑ materiā indebitā ſed etiā ex intentione indirecta. Qm̄ ad eſſe mendaciū iſta duo ꝯcurrūt: videlicet dicere falſum: ⁊ intentio fallēdi. Et ꝑmū eſt malū in ſe: ⁊ pōt bñ fieri: ab eo q̄ ignoranter dicit falſum. Rōne ꝟo ſecūdi eſt malū ſm ſe ⁊ nullo fine pōt bene fieri: nec circa ipſum pōt diſpenſari. Sicut nullo mō pōt bñ fieri ꝙ aliq̄s cognoſcat alienā intentione adulterandi ſine improbitate voluntatis. Concedenduʒ eſt ergo ꝙ eſſentiale eſt ipſi mendacio eſſe peccatū: ⁊ ꝙ ipſum mendaciū eſt malū ſm ſe ſicut dicit Auguſtinꝰ. Qm̄ de rōne ſui nominis includit inordinatā intentionē.

Tertia queſtio. Utrum

mendaciū ſit pctm̄ mortale rōne ſui generis .i. vtrū oē mendaciū vel quodlibet ſit peccatū mortale rōne ſui generalitatis. ¶ Rñ. ꝙ abſq̄ dubio nō oē mēdaciū eſt pctm̄ mortale imo ꝯtrū eſt de rōne ſui generis .i. cōitatis indif̄ns ē pctm̄ ⁊ ad mortale ⁊ ad veniale. Et rō huiꝰ ē: q⁊ lingua poſita ē in lubrico ⁊ faciliꝰ ē loqui q̄ facere. iō nō ſepe ponderat̄ actꝰ lingue nec pōderari pōt facilr̄. ꝓpter qđ dr̄ Jacobi iij. Qui nō offendit in ꝟbo hic ꝑfectꝰ eſt vir; ꝓpt̄ qđ etiā pctm̄ mēdacij nō eſt gñaliter mortale. Sʒ mortale ſit rōne materie circa quā vt in materia fidei vel mor̄: ⁊ rōne ꝯtemptus: ſicut aliq̄s cōſuetꝰ non curās euitare: ⁊ rōne nocumenti in fama vel rebꝫ tꝑalibꝫ ⁊ etiā rōne libidinis mentiendi. Libido ibi capit̄ ꝓ amore inordinato ſicut iſti magni bauitores q̄ faciunt mendaciū eē ꝑniciosum ⁊ mortale. p. Et qñcūq̄ nulla iſtarū ꝯditionū adeſt tunc ē pctm̄ veniale q⁊ nō ē pctm̄ mortale niſi vbi libido interuenit ⁊ ꝯtēptꝰ. ¶ Ad id pš. Perdes oēs q̄ loquunt̄ mēdaciū. Dicendū ꝙ ſicut glo. exponit non intelligit̄ h̄ dictū de mēdacio gñalit̄ ſed ſm ſr̄iam mēdacij ꝑnicioſi. Unñ diſtributio illa nō fert̄ ad ipm̄ mendaciū ſed ad ꝑſonas mētientes illo gñe mēdacij. ¶ Ad illud etiā Sapie. Os qđ mentit̄ occidit aiam ⁊c. nō intelligit̄ de quolibet mēdacio ſʒ men

dacio pnicioſo. ¶ Et ſi obijciat q Aug. exponit q qcunq mentit occidit animā Dicēdū q nec ibi intēdit Aug. deſcribe re p oībꝫ differētijs mendacij: ſed intelli gēs de mēdacio pnicioſo qd eſt i doctri na religiōis dicit q nullo pacto nullo fi ne pōt qs mētiri qn occidit aīam ſuam.

Quarta queſtio. vtrum

oīe mendaciū ſit mortale viris pfectis ¶ Nota duplex ē ſtat⁹ viroꝝ pfectoꝝ. q dā ē ſtat⁹ pfectiōis exercēde vt paſtores z plati. Ali⁹ ē ſtat⁹ pfectiōis acqrēde vt religioſi oēs de vtroq eſt qſtio preſens. ¶ Rū. Eſt triplex modus dicendi i iſta qōne. Prim⁹ ē ſatꝫ rōnabilꝫ z tenet a mul tis: z eſt q mēdacia illa q ſūt venialia im pfectis ſūt etiā venialia pfectꝫ viris. Et pbat ſic. Ad nihil obligat aliō religioſ⁹ q alr xpian⁹ niſi p votū emiſſuz: ſꝫ nō p mittit n iurare ſiue dicere mēdaciū ioco ſū vl ocioſū: g nullus religioſus dicendo tale mendaciū peccat mortalr. Sꝫ tn qz pfecti minorez hn̄t pnitatē ad mendaciū q impfecti. Hic eſt q graui⁹ peccāt: vn̄ Aug. nō vult oñdere vt dicūt q oē men daciū ſit mortale pcm̄ pfectꝫ ſꝫ cū nullū mendaciū poſſit bn̄ fieri: magis tn̄ inde cens eſt z incōueniēs circa impfectos q circa pfectos. ¶ Scōs modus ponit du plicē pfectionez. ſ. religiōis z trāqllitatꝫ De pmis pfectis nō intelligit Aug⁹. ſed de ſcdis. Iſte modus tn̄ reprobat ab iſto doctore. ¶ Et ppterea ē terti⁹ mod⁹ di cēdi q eſt iſtius doctoris q ad aliqd obli gat hō ſpāliter preter alios vl rōne voti emiſſi vl rōne officij cōmiſſi vel rōne ſcā dali alios inuitātis: vl rōne ꝯſcie dictan tis. Sic g dicam⁹ viros pfectos obliga ri ad nō mentiendū aliq genere pctī: cuz h non ſit ex pcepto nec ex officio cōmiſſo: nec ex voto aut ppter ſcandalū z ꝯſciētie vinculū. Propt qd nota q quidā ſūt per fecti publici: qdā ſunt pfecti occulti. Vi ris publice perfectis adhibet fides tāq ꝯfirmatoribꝫ veritatis: z qm̄ mēdaciū de

phenſuz: facit vt hō alteri nō credat. Si viri pfecti mentirent iam nec ipſis crede retur nec aliquibꝫ et magnū ipſi veritati fieret piudiciū: z daret alijs occaſio ſcan dali. Et iō tales viri pfecti debēt habere ꝯſciam q p nulla re dicāt falſum ſciēter qn̄ g dicūt peccāt mortalr: tū qz faciunt contra ꝯſcie dictamētum etiam qz alios ſcandalizant actiue. Non ſic autē homi nes ſcandalizant de his qui ſunt imper fecti vel etiā de pfectis ocultis: Ideo ta les nō ſic obligant ad oē mendaciū vitan dum. Et eſt exēplum hui⁹: qz ſi quis ipu gnaret fidē: licitū eēt impfectis fugere et latere: ſed viri pfecti tenent ſtare et libe re ꝯfiteri ne p ipſoꝝ fugā et latitationem ppl's infirm⁹ cadat a fide. Vn̄ ꝯſciētia de bet eis hoc rōnabiliter dictare. Pōt igit cōcedi ſm Augꝫ. q viris perfectis quoꝝ pfectio publica eſt mendaciū qtūcunq paruū imputatur in mortale pcm̄: qm̄ ppt ſcandalū vitandū dictare debet eis ꝯſcientia nullaten⁹ eſſe mentiendū ne fa ciant venire in contemptū. Et hoc videt ſenſiſſe Auguſtin⁹ qui fuit pcipuus veri tatis amator: z omnis vir qui veritatem amat vehemēter odit mendaciū. Vnde dicitur Eccī. xx. Potior eſt fur q aſſidui tas viri mendacis. Vide ante oppoſitum auctoritates auguſtini. Et nota opinio nem ſcoti pulchram z tenendā.

Quinto queritur. De

ipſi⁹ mendacij diuiſione. Diuidit em̄ au guſtin⁹ z mgr̄ mēdaciū p tres dñias pri mas vicꝫ in officioſū: iocoſū: z pnicioſum. Pernicioſū ē qd ordinat ad nocendū ali cui ſiue in mēte cū aufert virtutes eo mō q pn̄t auferri ſiue in corpe ſiue i bonis for tune: ſiue in bonis honeſte fame: z h men daciū ſp eſt pcm̄ mortale. ¶ Rn̄ſio. No tandū q cū mendaciū habeat p forma z cōplemēto intentionē fallendi ſm inten tionē ipſi⁹ mētientis habet in ſpēs diuer ſificari. Mentiēs autē aut intendit pro deſſe: aut delectare: aut ledere: ſm q in

tendit ꝓdeſſe eſt mēdaciū officioſum: ſm ꝙ intēdit delectare eſt mēdaciū iocoſuz: ſm ꝙ intendit ledere eſt mēdaciū ꝑnicioſum. Ledere autē pōt aliqs dupl'r. Aut dāno tꝑali: aut dāno ſpūali. Et ſi ledit dāno tēꝑali: h pōt eē dupl'r. Aut ſimpl'r ledit aut ita ledit vnū qd alteri prodeſt. Et ſm h ſunt tres dr̄ie mēdacij ꝑnicioſi quaꝝ vna cōſiſtit in eo genere mēdacij q̄ qs mentit' in doctrina religionis: ⁊ h qd facit ad nocumētū boni ſpūalis: ſcʒ fidei Alia dr̄ia cōſiſtit in hoc vt mēdaciū ſimpliciter obſit. Tertio vero dr̄ia cōſiſtit in hoc ꝙ mendaciū ſimpl'r nō obeſt: ſed alicui prodeſt: alicui obeſt. Si vero qs mētit' vt delectet ſic eſt mendaciū iocoſum. Et h pōt eē dupl'r. Aut vt delectet alteꝝ: ⁊ ſic eſt mēdaciū ſimpl'r. Aut vt dlectet ſe metipm̄ ī mentiendo: ⁊ ſic eſt mendaciuz libidinoſum. Si vero qs mentit' vt ꝓſit alteri: aut mentit' vt ꝓſit ī reb9: ⁊ ſic eſt vna dr̄ia mēdacij officioſi Aut vt ꝓſit ī ſcītate ⁊ caſtitate mentis ⁊ ſic eſt tertia. Aut vt ꝓſit ī ſalute ⁊ vita corꝑis: ⁊ ſic eſt alia. Et ſic pʒ ꝙ tria ſunt genera mendacioꝝ q̄ in octo ſubdiuidunt' membra. Tā mala eſt priuatio alicui9 boni alicui cui tum erat vtile illud bonum.

Circa diſtinctionem tricesimānonā querit'. Utrū omī ꝑiurio ꝯueniat adeſſe mendaciū. i. vtꝝ omē ꝑiuriū ſit mendaciū. ¶ Notandū ꝙ ꝑiuriū ſic pōt deſcribi. Eſt temerariū ⁊ inordinatū iuramentū. Prio ponit' iuramentū loco gn̄is. Scdo inordinatū ad dr̄iaʒ veri iuramenti ⁊ liciti. ¶ Iuramentū āt ſic deſcribit' a iuriſt. Eſt affirmatio vel negatio de aliq̄ ſacre rei affirmatiue firmata. ¶ Sciendū ꝙ ad h ꝙ aliqd iuramētū ſit licitū: oportet ꝙ habeat tres cōditiones. Prio oportet ꝙ ſit v̄itas ex ꝑte rei vel ex ꝑte intentionis ſi ſit de futuris. Scdo oportet ꝙ habeat iuſticiā. i. boneſtā ⁊ licitū: qꝛ omē iuramentuʒ qd eſt de aliq̄ iniuſto ⁊ inhoneſto eſt illicitū. Tertio oportet ꝙ fiat cū iudicio. i. diſcretiōe ⁊ debitis circūſtātijs. Iō omē iuramētū qd fit ſine diſcretiōe eſt illicitū lʒ obliget ¶ Nota duplex ē iuramentū: q̄ddā aſſertoriū aliud ē ꝓmiſſoriū. Primū ē ſemꝑ d̄ p̄teritis ⁊ p̄ntib9: q̄ꝝ eſt determinata veritas. Scdm eſt illud qd eſt de futuris: q̄ꝝ nō eſt determinata v̄itas. Et iſte due ſpecies aſſimilant' duab9 ſpeciebꝫ ſophiſmatum ſcʒ poſitioni ⁊ petitiōi. Iuramentū ꝓmiſſoriū vocat' ab iſto doctore obligatoriū licet nō ſit obligatoriū. Iuramentū aūt ꝓmiſſoriū ſic deſcribit' a Scoto. Eſt aſſertio dicti humani ꝙ ipm̄ ſit verum vltimate. Aſſertio capitur ibi ꝓ affirmatione vel negatione ⁊ nō ꝓprie pro affirmatione dicti humani loco materie: ꝙ ſit verum ponitur loco differentie formalis ⁊ vltimate: quia ſm Aplm. Finis omnis cōtrouerſie eſt iuramentū. Ideo dicit' vltimate: qꝛ qn̄ homo iurat nō debet vlterius ꝓgredi. Iurare em̄ eſt inuocare deuz in teſtem. Ideo qn̄ aliqs dicit: de9 eſt mihi teſtis: eſt vera iuratio. Magiſter aūt ſic diffinit iuramentū dicēs ꝙ iuramentū eſt mendaciū iuramento firmatū: ꝓpter iſtam diffinitionē fit prima queſtio. Rn̄ſio. Triplex ē mod9 dicēdi. Prim9 modus nō eſt tenēdus: qꝛ ſequit' magiſtrū ad lr̄am: qꝛ ſm Aug. cum hō iurat qd putat eſſe verū et tn̄ eſt falſum temere iurat. ¶ Alij dixerūt ꝙ nō omne periuriū eſt mendaciū: ꝓ eo ꝙ non ſolūmodo cōtingit incurrere crimen periurij ꝓpter v̄itatis defectū: verūetiā ꝓpt' defectū iuſticie ⁊ iudicij. Ideo ſi qs iurat aliqd facere qd ē illicitū ipo facto eſt ꝑiur9 Et ſil'r ſi qs iuret ſine diſcretiōe. ¶ Sed inſtantia iſta q̄ fertur magis videt' habere locum in iuramēto obligatorio: id eſt ꝓmiſſorio q̄ȝ in iuramēto aſſertorio. In illo em̄ proprie reperit' iudiciū ⁊ iuſticia: et ideo ad hec remāeat q̄ſtio. Utrū omē periuriū qd opponit' iuramento aſſertorio ſit mendaciū cum ſit veritatis priua-

tiuũ. ¶ Propterea tertio adhuc põt rñ/
deri ꝙ ſicut patuit in p̄cedẽti diſtinctiõe
Aliqđ ẽ mẽdaciũ ſimplr̃ ↄ ſm rõnẽ com/
pletã. Aliqđ ẽ mẽdaciũ ſm qđ: vicȝ ↄ̃trũ
ad ipi⁹ mẽdacij materiã. Aliqđ ẽ menda
ciũ ſm qđ ↄ̃trũ ad ipi⁹ mẽdacij formam.
Mẽdaciũ ſm qđ ↄ ſm formã: ẽ qđ hȝ fal
ſitatẽ in voce ↄ in intẽtõe. Mendaciũ ṽo
ſm qđ ſm materiã eſt qđ hȝ falſitateȝ in
voce ſȝ nõ i intẽtiõe. Mendaciũ ſm qđ ↄ
ſm formã eſt qđ hȝ falſitatẽ in intẽtione
ſȝ nõ in voce. Cũ ḡ q̄rit̃ vtrũ piuriũ op/
poſitũ iuramẽto aſſenſato vlr̃ claudat ĩ
ſe mendaciũ. Dicendũ vel large capit̃ et
ſic ↄcedit̃: vl̃ ſtricte ↄc. vide textũ. ¶ No
ta ꝙ ꝓhibet̃ piuriũ in ſcđo p̄cepto prime
tabule in ↄ̃trũ ꝑ ipm̃ piuriũ facit ꝗs ↄtu/
meliã ſumme ṽitati aſſumẽdo eã inuanũ
dũ aſſumit eã ad cõfirmationẽ falſi ſciti
vl̃ falſi opinati vl̃ etiã dubij. ¶ Aũaduer
tendũ ꝙ ſic̃ ↄſcia erronea i moribꝫ nõ ex/
cuſat factũ iniuſticie: ſic eſtimatio falſa ĩ
bis q̄ credũt̃ nõ excuſat iuramẽtũ falſũ.

Secũdo querit̃. Utrũ

om̄e piuriũ ſit pctm̃. ¶ Dicendũ ꝙ abſ-
ꝗ dubio piuriũ ẽ malũ nõ ſolũmõ in ſe:
ſed etiã ſm ſe. ita ꝙ nullo mõ põt bñ fie/
ri piuriũ loquor inordinatũ ↄ temerariũ
Rõ aũt hui⁹ ẽ duplex. Una ꝓpt̃ hoc ꝙ
piuriũ plerũꝗ claudit i ſe mẽdaciũ qđ ẽ
ſm ſe malũ. Alia ṽo rõ eſt gñalis: qꝛ oĩs
piurãs ↄtumeliã facit ſumme ṽitati dũ
eã adducit ad ei⁹ ↄfirmationẽ ad qđ nõ
deberet aſſumi: et iõ qꝛ nõ tm̃ deordinat
hoĩem ad ꝓximũ: ſȝ etiã deordiat hoĩem
ad deũ: inde ẽ ꝙ ſemꝑ eſt malũ. Et in ſo/
lutiõe p̄mi argumẽti. Adeo em̃ ẽ nomen
dñi terribile ↄ venerabile ꝙ nullus debȝ
eũ i teſtimoniũ aſſumere niſi nouerit qđ
loquat̃. Uñ ignorantia nõ excuſat i tali
iuramẽto. Hoc em̃ debet vnuſqſꝗ ſcire
ꝙ nõ debet iuramẽto aliqđ firmare niſi
de illo ſit cert⁹. Uñ ſi talis ignoret rẽ de
q̄ iuret hoc ip̄o ſcit ſe male iurare ſi tã iu
ramẽto affirmat: ↄ iõ nõ excuſat̃ a culpa

Tertio queritur. Utrũ

omne piuriũ ſit mortale pctm̃. ¶ Rñſio
ꝙ piuriũ duo dicit vicȝ iurationẽ ↄ inor/
dinationẽ. Eſt em̃ piuriũ iuramentũ in/
debitũ et inordinatũ. Juratio aũt triplex
eſt. Quedã ẽ deliberata et ſolẽnizata. ſ.
qñ teſtes iurãt ſupra ſctã dei euãgelia in
iudicis p̄ñtia. Quedã ẽ deliberata ſȝ nõ
ſolẽnizata qñ ꝗs i occulto iurat aliqđ ex
deliberatiõe intẽdẽs illđ ꝑ diuie ṽitatis
teſtimoniũ ↄfirmare. Quedã aũt eſt nec
deliberata nec ſolẽnizata ſic̃ qñ ꝗs iurat
in cõi ſmone nõ attendẽs quẽ inuocat et
ad qđ: ſed ex q̄dã ↄſuetudine: ↄ ſm h̄ piu
riũ põt cõmitti triplr̃. Nam ſi cõmittat̃
circa iurationẽ deliberatã ↄ ſolẽnizatam
ſic eſt graue pctm̃ ↄ enorme. ita ꝙ reddit
hoĩem infamẽ. S ṽo cõmittat̃ circa iura
tionem nõ ſolẽnizatã nec deliberataȝ: ſic
nõ eſt pctm̃ mortale ſed veniale. ꝓpter h̄
ꝙ ligua i lubrico poſita ẽ. Si ṽo cõmit/
tat̃ circa iurationẽ deliberatã lȝ nõ ſolen
nizatã: Scot⁹ dicit ibi ꝙ iſto mõ ẽ pctm̃
mortale ſine diſtinctiõe. Jſte tñ doc. Bo
nauen. diſtinguit: qꝛ aut deliberat de di/
cto ↄ iuramẽto. vtrũ vicȝ dictũ ſit verũ ↄ
vtꝝ ſit iuramẽtũ ↄfirmãdũ ↄ tũc ſi piurat
mortalr̃ peccat: aut đliberat đ dicto tm̃
vtꝝ ſit veꝝ. nõ tñ đ iuramẽto ſupadditto
ↄ tũc põt eẽ veniale pctm̃. Ualde tñ ca/
uẽdũ eſt: qꝛ veniale illđ ẽ ꝑiculoſũ ↄ mul
tũ appropinq̄t ad mortale pctm̃. Conce
dẽdũ eſt igit̃ ꝙ nõ om̄e piuriũ ẽ mortale
pctm̃ ſicut illud qđ nõ eſt deliberatũ.

Quarto querit̃. vtrum

licitũ ſit iurare ꝑ deũ ↄ nõ peccare. q̄daȝ
fuit opio. ſ. manicheoꝝ ꝙ oẽ iuramẽtũ ẽ
illicitũ ↄ p̄ſũpſerũt h̄ ex verbo dñi. Mat
thei. v. Et ex eo qđ dr̃ Jacobi. v. q̄ verba
male intellexerũt. Cõtra hos dic̃ Aug.
ꝙ iuramẽtũ nõ fuit ꝓhibitũ ꝓpter ſe ſed
ꝓpt̃ vitãdũ piuriũ iſte etiã error venit ex
manifeſta igrãtia: qꝛ neſcierũt itelligere
ꝙ aliũ ſenſuȝ facit negatio p̄poſita ſigno

vnde ⁊ aliū ſenſum facit poſtpoſita. Pre
poſita eñ facit eq̄pollere p̄ticulari nega
tiue: poſtpoſita ſuo ɔ̄rio. Uñ differt dice
re nō omnis hō currit: ⁊ oīs hō nō currit.
Dñs aūt nō dixit oīno nō iurabis: ſ; nō
iurab oīno. Uñ nō ꝓhibuit oēm iuratio/
nē: ſ; ꝓhibuit ꝙ nō eſſet oīno: ⁊ ſine oīni
cauſa iurādū. Et idō iſto errore abiecto
tāq̄ irrōnabili ⁊ p̄nicioſo: ɔcedendū ē ꝙ
licitū ē iurare p̄ deū ⁊ h̄ cōiter tenet vni/
uerſitas fideliū: q₂ tñ nō ē ſic licitū q̄n ali
q̄ mō poſſit eſſe illicitū. Dubiū ē int̄ doc.
Utrū iurare p̄ deū dicat actū bonū ī ge
nere: aut actū indifferentē: ⁊ ſunt opinio/
nes due ſatis ꝓbabiles: q₂ vltima q̄ dicit
ꝙ iurare p̄ deum de ſe ſit indifferēs: vide
ibi in ſolutione vltimi argumenti.

Quinto querit. vtrum

iurare p̄ deū licite. i. ſerioſe ⁊ cū diſcretio
ne factū ſit licitū appetēdū. ¶ Rñſio di/
cendū ꝙ nō: ⁊ h̄ eſt ꝓpt̄ occaſionē mali ad
iunctā. Et eſt ſil̄e ſic affluentia diuitiaꝝ
q₂ diſtrahit hoīes ne cultui dei intendat:
nō eē in appetitu: ſ; poſſit licite ⁊ merito/
rie poſſideri. Sic etiā intelligēdū eſt cir/
ca ipm̄ iuramentū. Et ꝓpterea beat⁹ Ja
cob⁹ dicit: nolite iurare nō ſolū oſtendēs
vitādū eē actū iuratiōis ſine cā ſ; etiā af/
fectū. Uñ etiā monemur circa actū iura
tionis ꝓpt̄ p̄iculū p̄iurij vitare ɔſuetudi
nē: vitare etiā actū p̄ter neceſſitatē: ⁊ vi/
tare affectū. Et ad iuramētū nō d; q̄s ire
vltrone⁹. i. volūtari⁹: ſed coact⁹. Et hui⁹
ſil̄e pōt reddi ī appetētia p̄lationis q̄uis
eñ bonū ſit ⁊ licitū alijs p̄eſſe. Nō tñ eſt
appetēdū ſ; poti⁹ fugiēdū: ⁊ ad illō d; hō
trahi q̄ſi inuit⁹: q₂ cū amat̄ p̄latio frequē
ter eſt rō ſup̄biēdi: ⁊ q̄dāmō apoſtatandi
⁊ recedēdi a deo. Ad auctoritatē dñi: ⁊ Ia
cobi. Dicendū ꝙ non ꝓhibet̄ act⁹ iſte q₂
malus eſt ſed q₂ occaſio eſt mali: nec ꝓhi
betur vl̄iter ſed ne q̄s iuret irreuerēter.

Sexto queritur. vtrum

liceat iurare p̄ aliquod creatū. ¶ Rñſio.
Dicēdū ꝙ iuramētū aſſertoriū dupl̄r d;
fieri. Quoddā p̄ īprecationē q̄ddā p̄ ip/
ſius veritatꝫ teſtimonij inuocationē. Per
imp̄cationē aūt iurat̄ cū d̄r vt viuat fili⁹
me⁹ vel p̄r. Hoc ē dicere niſi ego ipleuero
qδ ꝓmitto: vl̄ niſi īplenero qδ iuro nō vi
uat fili⁹ me⁹ vel p̄r me⁹. Et in hac forma
iurandi creatura ad teſtificādū nō inuo/
cat̄ ſed poti⁹ ipſi creatori oppignorat̄ ſm̄
ꝙ dic̄ aug⁹. ⁊ h̄ q̄dē eſt licitū q₂ q̄uis oīs
creatura ſit ipſi⁹ creatoris: tñ bonū vl̄ ſo
latiū qδ et ipſa creatura p̄cipim⁹ ⁊ a deo
nob̄ ɔceſſū ē: tāq̄ nr̄m oppignorare poſſu
mus: ⁊ iō licita ē hec forma. Licet h̄ iura
mēti gen⁹ ſm̄ ꝙ dicit aug⁹. in l̄ra ſit gra/
uiſſimū. Illud ſ̄o iuramētū fit p̄ verita/
tis ipſi⁹ teſtionij inuocationē: q̄n aliq̄s iu
rat p̄ aliquē ad inuocādū illū ī teſtē. Pōt
autē creatura dupl̄r aduocari in teſtimo
niū. Aut ſm̄ ſe. Aut ī q̄tū ē veſtigiū ve/
ritatꝫ diuine. Si ſm̄ ſe hoc mō nō lic; q₂
ſic crederet̄ ꝙ aliq̄d diuinū eſſe in ea rōne
cui⁹ dicti v̄itas poſſit p̄ hmōi teſtimoniū
ɔfirmari. Scδo mō ſ̄o ī q̄tū in ea relu
cet veſtigiū diuine veritatis: licitū eſt iu/
rare p̄ creaturā. Hoc eñ nihil aliud ē q̄
iurare p̄ eū q̄ in creatura reluc;: ⁊ tūc nō
veneratur q̄s creaturā ſed creatorē. Uñ ſi/
cut honor q̄ exhibet̄ imagini refert̄ ad ꝓ/
thotypū. i. ad exemplar p̄mū ſicut dicit
Dam. Ita hoc mō iuratio facta p̄ crea/
turā refert̄ ad ipſarū creaturaꝝ actorem.
¶ Sed ɔ̄ pius papa. xxij. q. j. Si q̄s p̄ ca
pillū vl̄ caput dei iurauerit ſi ī eccleſiaſti
co ordine eſt deponat̄: ſi laic⁹ anathema/
tizet̄. Dicendū ꝙ h̄ canon loq̄t̄ ɔ̄ illos q̄
credebāt deū ſm̄ diuinitatē hr̄e caput vl̄
capillos ⁊ tales erāt blaſphemi. Aut cer
te ɔ̄ illos q̄ irreuerēter nominant mēbra
xp̄i ⁊ quodā exq̄ſito mō iurādi diuidunt
ipm̄ q̄ſi mēbratim quia valde rōnabil̄r
ſunt arguendi ⁊ redarguendi.

Septimo querit̄. Utrū

ille q̄ iurat falſum p̄ lapidem ſit p̄iurus.
¶ Rñſio dicēdū ꝙ ſic ſm̄ ꝙ dicit Aug⁹.
Qm̄ iurās p̄ lapidē aut intendit ipſi la.

pidi reuerentiā exhibere aut actori lapidis. Si lapidi intendat reuerentiā exhibere dupl'r peccat: ſi vero actori lapidis tunc abſq₃ dubio periurat: quia ipſi creatori lapidis cōtumeliā facit tñ nō eius p effectū creature intellectū aſſumit in vanum. Si q̄s tñ nō ſerioſe iuraret: ſ₃ quodammodo ludere intendit: nō eſt dicēdū periuriū: q₂ iurare nō intendit: ſed poti⁹ ludere. Eſt tñ talis modus loquendi ſatis rep̄hensibilis ē ꝛ caueri debet a viris perfectis ꝛ etiā a bonis religioſis.

Octauo querit̄ Utrum

obligatio ꝯtrahat̄ p iuramētū doloſum. ¶ Notādū iuramētū ꝓmiſſoriū eſt q̄druplex: doloſum: coactū: cautū ꝛ carēs oībꝫ iſtis ſc₃ doloſitate ꝛc̄. Doloſum ē cū aliq̄s iurat aliq̄d facere: ꝛ tñ in ipſo actu iurandi intēdit oppoſitū. Et oīe tale iuramentū eſt pctm̄ mortale. Incautū iuramentū ē illud qd̄ trāſit ſup indebitā materiā ſil'r ꝛ illicitā vel trāſit ſup materiā q̄ licet eēt de ſe licita ē tñ illicita materia iuramenti. Ut ſi q̄s iuraret occidere aliquē vl' fornicari q₂ eſt de materia illicita Et q̄cūq₃ iurat hoc mō ſiue intendit h̄ facere ſiue nō: peccat mortal'r. Scd̄a pꝰ dicit vel trāſit ſup materiā. Sicut ſi q̄s iurat nūq̄₃ intrare religionē: q₂ eſt licitū ſecularibꝫ nō intrare religionē₃. Iurare tñ de hoc ē pctm̄ mortale. Et de iſto eſt q̄ō p̄ñs. ¶ R̄ñſio triplex eſt modus dicēdi. Prim⁹ modus dicēdi eſt. Iuramētū doloſum ſimpl'r obligat: licet intendat aliū decip̄e nec aliq̄ mō excuſat̄ p cordis fraudulentiā ꝛ in iſto latere ſunt dñi iuriſte. S₃ dñi theologi ꝛ illi q̄ ſunt de ſcd̄o mō dicēdi dicūt q̄ obligatio iuramēti ē obligatoria ſicut obligatio voti ꝛ m̄rimonij. Id̄o videt̄ aliq̄s dicēdū q̄ ſicut m̄rimoniū nō ē ve₂ niſi interſit interior ꝯſenſus nec eſt votū obligatoriū niſi ſit intentio obligandi. Sic etiā nec ip̄m iuramētū doloſum dicendū eſt eſſe ſimpl'r obligatoriū: in quo q̄s ſic iurat: vt tñ p illa ỽba ſeip̄m obligare nō intendat. Et propterea ſm̄ iſtos diſtinguit̄: Duplex fo₂ videlic₃ fo₂ eccl'ie: ꝛ fo₂ ꝯſciētie. Scd̄m fo₂ eccl'ie iuramentū tale eſt obligatoriū in foro dei q̄ iudicat ſm̄ ſecreta ꝯſciētie ꝛ ſm̄ ỽitatē: iſte q̄dē nō obligat̄: q₂ nō voluit obligare ſeip̄m q₂ tñ doloſe iurauit ꝛ nomē dei in uanū aſſumpſit ſtatim in actu ipſo cōmiſit crimen p̄iurij nec reportat cōmodū de malicia: q₂ apud deū ex illo iuramēto iudicat̄ dign⁹ pena eterna. Uñ ſi veniat ad pniam eſt ei grauis pnia ipōnēda: ꝛ ſanū ꝯſiliū ē ei dādū: vt merito culpe ſibi iponat̄ ꝛ iuramētū cōpleat in q̄ p̄imū decipere intendebat: licet nō poſſit ſibi p̄bari in facie ipſi⁹ eccleſie. ¶ Ad illud iſidori. Quacunq₃ arte ỽbo₂ q̄s iurat de⁹ accipit ſicut ille cui iurat̄ intelligit. Dicēdū q̄ hoc dicit nō q₂ ipſe deus ad hoc putet hoīem obligatū: ſed q₂ ex hoc q̄ ille nō intendit iurare ſicut ille intēdebat recipere deus q̄ hoc req̄rebat ex veritate ꝛ iuſticia reputat ip̄m obligatū ad penā vel poteſt ille ſermo cauſal'r intelligi vt dicat̄ q̄ de⁹ ſic accipit ꝛ ſic vult accipi ab ipſa eccleſia: ꝛ ſic vult etiam iudicari.

Nono querit̄. Utrum

omne iuramentū coactū ſit obligatoriū. ¶ Notādū duplex ē coactio q̄dā ē ſimpl'r Alia ē ſm̄ q̄d. P̄ria ē illa q̄ aliq̄s neceſſitat̄ ſimpl'r ad agēdū vl' volēdū aliq̄d ſic q̄ nō poſſit i oppoſitū. Et iſto mō ipoſſibile ē volūtatē cogi humanā ad actū volendi: etiā ab ipſo deo: q₂ de ſe eſt rex. Et de iſta nō eſt h̄ ad ꝓpoſitū. Coactio ſm̄ q̄d eſt illa q̄ aliq̄s metu maioris mali vel p̄iculi facit illū actū ad quē inducit̄. Ut mercator incidēs i latrones timēs ne occidat̄ ab eis ꝓmittit cētū ſcuta: ꝛ iſte metus cadit in ꝯſtantē virū nūq̄₃ tñ metus alicui⁹ pene debet inducere ꝯſtantē virū vt peccet mortal'r. Et ſi ſic inducat̄ non eſt ꝯſtans vir. Qñ ḡ querit̄ de iuramento coacto. Utrum omne iuramētum ꝛc̄. ¶ R̄ñſio q̄ ſunt ſcd̄o mō dicēdi ſat₃ p₂o

babiles. Ultimus tñ ꝓpter reuerētiam btī Aug. tenetur. Excuſatio a tanto eſt qn̄ aliquis minus graue peccat faciendo aliud ꝙ̄ ſi faceret illud libere: vt ſi qͣs cogeretur facere fornicationem ꝛ faceret latrociniū min⁹ graue peccaret lꝫ mortalr peccaret ꝙ̄ ſi libere faceret. Un̄ duplex eſt forū videlꝫ eccl'ie et diuinū: ita ꝙ obligatio iuramenti coacti ecōtrario ſe babꝫ obligationi iuramēti doloſi reſpectu buius duplicis fori. Nā in foro eccl'ie iuramentū coactū nō eſt obligatoriū: tum qꝛ eccl'ia p̄ſumit ꝙ iſte q̄ coacte iurauit nō iurauit volūtate implendi iuramentum ſed poti⁹ euadendi periculū: tum qꝛ etiā ille qui iurare cōpulit. cū malicioſe ꝛ doloſe ꝓceſſerit nullum ius acq̄ſiuit nec de malicia cōmodum reportare debuit. vn̄ nullum babet ius repetendi. In foro autem dei Iuramentū coactum obligatorium eſt quia cū deus aſpiciat voluntatē interiorem: ꝛ voluntas nō poſſit cogi coactione ſufficienti ſed inducente: ꝛ ita voluntas coacta: voluntas ſit: iudicat de⁹ talem bōiem obligari. Et ideo in foro cōſcientie ſm theologos cōſulendū eſt ei q̄ ſic iurauit (niſi relaxationē inueniat) iuramentū implere. Et hoc dico ſi iuramētum illud fuit reſpectu rei licite. ¶ Nota in p̄ma ſolutione p̄mi argumenti. Si quis (ait doctor) coactiōe inducēte cogatur vt votū emittat vicꝫ vt in periculo mortis exiſtens a dn̄o liberet̃ nō videt̃ abſurdum dicere eum eſſe obligatum.

Decimo queritur. vtrū iuramentum incautum ſit obligatoriū. Iuramētum autem incautū dico ꝙ vergit in exitū malū vel in exitū min⁹ bonū. ¶ Notandū ꝙ multipliciter cōtingit iuramētum eſſe iuramētum incautū. Primo modo quando iuratur aliq̄d qd̄ vergit ſimplr in ſalutis detrimentum. Sicut cū aliquis iurat ſe facturū aliq̄d qd̄ non pōt ſine pctō mortali conſummari. Secūdo modo dr̄ iuramentū eſſe incautum cū qͣs iurat aliq̄d qd̄ v'git in ſalutis ſue diſpendiū ꝛ ꝑfectionis impedimentū vt puta cū iurat qͣs ſe nūq̄ intraturꝫ religionē. Tertio mō dr̄ iuramentū incautū cū quis iurat aliq̄d in oēm euentū quod vno caſu contingente vergit in ſalutis diſpendium. Alio caſu ꝯtingente vergit in ſalutis ꝓfectum. Sicut cū iurat aliqͣs ſe nūq̄ recepturū prelationē: qd̄ q̄dē eſt in ſalutis diſpendiū ſi vtilis ſit et canonice eligat̃: ꝛ a maiore ſi iniūgat̃: tunc aūt vergit in ſalutis ꝓfectum ſi ſit ꝑſona vtilis ſibi ꝛ alijs ad ſtatum illuꝫ ꝓmoueri. Si ḡ loq̄mur de iuramēto incauto. Primo mō ſic abſq̄ dubio nō eſt licitū nec obligatoriū: imo q̄ ipm̄ obſeruat cōmittit peccatū. Si v̾o loq̄mur de iuramēto incauto. Scd̄o mō ſic nec ē licitū nec obligatoriū: lꝫ ipm̄ obſeruare nō ſit pctm̄: qꝛ non eſt pctm̄ nō intrare religionē: graue peccatū tn̄ eſt iurare ſe nūq̄ aſſenſurum ad gradū ꝑfectiōis: qꝛ in h̄ quodāmō impugnat ipſi⁹ iuſticie ꝑfectionē ꝛ ſpūſſcti inſpirationē. Si v̾o loq̄mur de iuramēto. tertio mō ſic vno caſu cōtingente eſt obſeruandū: videlꝫ qn̄ vergit in ſalutis profectū. Alio vero caſu ꝯtingente eſt illicitum ꝛ non obſeruandū: videlicet cum in ſalutis detrimentum vergit.

Circa diſtinctionē quadrageſimā querit̃. Primo de differentia noue leg̃ ꝛ veteris q̄ aſſignatur penes radiceꝫ. Aſſignat̃ aūt dr̄ia hec penes radicē ſm Aug. ꝙ lex vetus radicabat̃ in timore: ꝛ lex noua in amore. ¶ Notandū ꝙ duplex ē lex. Quedā eſt naturalis ꝛ ē regula iuſticie oībus vtentibꝫ rōne naturaliter inſita q̄ p̄cipit fieri q̄ ſunt fiēda et ꝓhibet ꝯ̄ria. Alia eſt lex poſitiua būana ꝛ regula iuſticie vtentiū rōne dictās aliq̄d fieri ſub taxatione alicui⁹ pene. Alia eſt lex diuia ꝛ eſt regl'a iuſticie eterna p̄cipiēs aliq̄d fieri ſub pena pene eterne. ¶ Ad qōnē R̄ndet̃ p̄ vnā diſtinctionē et duo dicta. ¶ Diſtinctio. i. Cū cōꝑamus has leges adinuicē hoc ꝑeſt eſſe duplr. Uno mō ſm ſtat[illegible]ōeꝫ. Alio

mō ſm ſtatū ſpālis perſone. ¶ Primū dictū. Si compamus has duas leges ſm ſtatū ſpālis pſone ſic nō eſt dr̃ia qꝛ multi in lege euangelica ducūtur ſpū timoris et econtra multi in lege veteri ducebant ſpū amoris vt ptꝫ de Dauid moyſe: ꝛ ſic de alijs ſanctꝭ. ¶ Scōm dictū. Si comparemus has duas leges ſm ſtatū cōem ſic dr̃nt iſte due leges: qꝛ lex moſayca reſpiciebat ſtatū impfectionis: ꝛ ideo ducebant ſpū timoris. Lex vero noua ꝛ euangelica reſpicit ſtatum pfectionis. ſicut dꝛ Math. vj. Eſtote pfecti ſicut pr̃ vr̃ pfectus. Jō dꝛ lex amoris: lex vetus erat lex occidens: lex noua eſt lex viuificans.

Secūdo querit de differētia q̄ aſſignat penes effectū.

Videlꝫ ꝙ lex vet⁹ erat lex occidēs: lex vero noua eſt lex viuificās: ꝛ hec dr̃ia accipit ab aplo ij. Coꝛ. iij. vbi dicit. Lr̄a occidit ſpirit⁹ aūt viuificat. ¶ Rn̄det p duas diſtinctiones ꝛ duo dicta. ¶ Prima diuiſio multipliciter dꝛ aliq̄d iuſtificare. Uno modo effectiue: ꝛ ſic deus ſolūmodo dicit iuſtificare. Scdo mō formaliter: ꝛ ſic gr̃a dei dꝛ iuſtificare: qꝛ informat ipſam aīam expellēdo obliq̄tatē peccati ꝛ culpe ꝛ dādo rectitudinē iuſticie. Tertio mō dꝛ aliq̄d iuſtificās nō ſolū in hītu verūetiā in effectu. Et ſic charitas iuſtificat ſiue fides q̄ opat p charitatē. Quarto mō dꝛ aliq̄d iuſtificās in ipſi⁹ iuſticie exercitatione et vſu: et hoc mō mādata dei in q̄bꝫ iuſticia exercet iuſtificare dicūt qn̄ mō debito obſeruant. ¶ Scda diſtinctio duplr̃ pōt intelligi lex vetus. Uno modo ſm ſenſum lr̄alē. Alio mō ſm ſenſum ſpūalē. ¶ Primū dictū lex vet⁹ vt capiebat ſm ſenſum litteralē occidebat. Et h̄ eſt intelligendū occaſione accepta: qꝛ de ſe nō occidebat. ¶ Scdꝫ dictū. Sicut lex noua viuificat ita lex vetus ſm ſenſum ſpiritualē viuificabat tunc temporis.

Tertio querit de differentia legis euāgelice ꝙtū ad dr̃iaꝫ antiq̄ legis.

Df eni moſayca lex eſſe grauitatis lex. Et lex euāgelica dꝛ eē lex ſuauitatis. ¶ Rn̄det p vnā diſtinctionē. Et tria dicta. ¶ Diſtictio: triplr̄ ē loq̄ de iſtis duabus legibꝫ. Aut rōne pceptoꝝ obligātiū Aut rōne affectionū mouētiū. Aut rōne ſacroꝝ adiuuantiū. ¶ Primū dictū. Si loq̄mur de his duabꝫ legibꝫ rōne pceptoꝝ obligātiū. Dicēdū ꝙ in antiq̄ lege triplicia erāt pcepta. Quedā erant pcepta moralia: ꝛ ſunt decē pcepta: q̄ etiaꝫ hēm⁹ in lege noua: ꝛ iſto mō nō dr̃nt: qꝛ etiā in lege euāgelica tenemur ea obſuare: alia erāt pcepta cerimonialia. Et iſto mō lex vet⁹ erat grauioꝛ ſine cōpatione ꝙ ſit lex euāgelica: qꝛ vt dic Rabiſalomō hn̄ habebat ſexcēta pcepta cerimonialia. Alia erāt pcepta iudicialia: p q̄ erāt ſubditi iudicibꝫ. Et iſto mō lex euāgelica vt eſt tradita a xp̄o leuioꝛ ꝛ facilioꝛ eſt ꝙ ſit lex vetus qꝛ xp̄s nulla iudicialia precepit licet ſm decreta ꝛ leges plima ſūt ꝙ in lege veteri. ¶ Scōm dictū. Si cōpem⁹ iſtas duas leges rōe affectionū mouētiū ſic leui⁹ eſt euangelium xp̄i ꝙ fuerit lex moſaica: qꝛ ad obſuātiā legꝭ euāgelice amoꝛ nos mouet Math. xi. Jugū eni meū ſuaue ē ꝛ onus meū lege. Sꝫ ad obſeruātiā legꝭ moſaice timoꝛ erat affectio mouēs. Ut ptꝫ Exod. vij. vbi dꝛ ꝙ man⁹ moyſi erant graues. ¶ Tertiū dictū. Si cōpem⁹ iſtas leges adinuicē rōne ſacroꝝ adiuuantiū. Sic multo leuioꝛ ē lex euāgelica ꝙ moſaica. qꝛ ſacra illi⁹ legꝭ mltū hēbāt pōderis: ꝛ parū hēbāt de efficacia virtutꝭ. Eꝫ eſt i ſacris noue legꝭ qꝛ magnā hn̄t vtilitatē ꝛ parū de pōdere. Ad laudē ꝛ gl̃iaꝫ illi⁹ q̄ ē via veritas ꝛ vita: q̄ cū. p. ꝛ. ſſ. viuit ꝛ reg. vn⁹ deus in ſecula.

Expliciūt nōnulla repoꝛtata ſup tertiū ſniarū doctoris ſeraphici ſcti Bonauētture oꝛdinis ſacri minoꝝ de obſeruantia ſub preſidētia reuerēdi mgr̃i fratris Stephani bruleſer eiuſdē oꝛdinis ſacre theologie pfeſſoris Scotici alme vniuerſitatꝭ pariſieñ. metis gallie cōpoꝛtata.

Repoꝛtata admodum

lucida ſup̱ ſancti Bonauenture quarto ſententiaꝝ Reuerendi magiſtri fratris Stephani Bruleſer oꝛdinis minoꝝ ſacri eloquij ꝓfeſſoꝛis clariſſimi Pariſienſ Scotici feliciter incipiunt.

Circa principiuꝫ q̄rti ſnīaꝝ ſancti Bonauenture doctoꝛis ſeraphici ¶ Notandum ꝙ oēs ſacrarum litteraꝝ interpꝛetes: z ſacre theologie ꝓfeſſoꝛes aſſerūt ꝙ ſacra theologia eſt quedam copioſiſſima apotheca in qua inuenit omis homo q̄cquid eſt ei neceſſarium et vtile ad anime ſalutem et eternā gloꝛiā conſequendā. ¶ Nam pꝛimo inueniunt ibi decem decalogi mandata: que ſunt ad vitam eternam neceſſaria. ¶ Secundo equiſſima chꝛiſti conſilia que tutiſſime ſunt ad vitam eternā pꝛomouentia. ¶ Tertio ſaluberrima ſacramenta expiātia hominē viatoꝛē a ſoꝛdibus peccatoꝝ. ¶ Quarto pꝛemia gloꝛioſa et beatifica: viatoꝛē ad amoꝛem dei allicientia. ¶ Quinto toꝛmenta hoꝛribiliſſima: hominē ſup̱bum et cōtumacem a pctis retrahentia: quia ipā cōminat̃ malis mala innumerabilia que oculus non vidit nec auris audiuit: nec in coꝛ homis aſcenderūt: ſicut z ecōtra pꝛomiſit z pꝛeparauit infinita et inexcogitabilia bona ſuis ſanctis z ſeruitoꝛibus. Hec non docet grammatica nec logica nec philoſophia: ſed ſumm⁹ theologus deus ea chꝛiſtianis z electis reuelauit ꝑ ſacrā ſcripturam. Et ſic pꝫ ꝙ ſacra ſcp̄tura z theologia ē copioſiſſima apotheca ſufficiēs ad ſanitatꝭ ꝯſuationē z moꝛbi ſanationem. vn̄ Chꝛyſ. ſup Mat. xxij. In ſacra ſcriptura z theologia iuenit ignās qd addiſcat: inuenit ꝯtumax qd timeat: laboꝛās quo pꝛemiet̃: puſillanimis quo nutriat̃: famelicus cōuiuiū: vulnerat⁹ remediuꝫ: impinguat⁹ refrigeriū. ¶ In iſta auctoritate tangunt̃ ſeptem ſtatus hoīm. Pꝛimo ignoꝛanciū. Scdo ꝑtinaciū z ſuperboꝝ. Tertio iuſtoꝝ. Quarto incipienciū cū puſillanimes ſuauib⁹ verbis z doctrinis debeant nutriri. Quinto perfectoꝛum. Sexto lapſoꝝ. Septimo ꝓficienciū cū dr̄: impinguat⁹ refrigeriū: qꝛ cū ꝓficientes agitant̃ multis tēptatiōibus ibi inueniunt refrigeriuꝫ z conſolationē. Vn̄ dicit Hugo de archa noe in p̄mo libꝛo. Sacra ſcriptura liber eſt vite. cuius oꝛigo eterna: cui⁹ viſio incoꝛpalis eſſentia: cui⁹ cognitio vita: cui⁹ ſcriptura indelibilis: cui⁹ aſpectus deſiderabilis: cuius doctrina facilis: cui⁹ ſcīa dulcis: cui⁹ ꝓfunditas inſcrutabilis: cui⁹ verba innumerabilia: vnū tn̄ verbū ſunt oīa ſcꝫ charitas Nā oēs ſacre ſcripture ad h̄ tendūt vl̃ deducūt nos ad amoꝛē dei. ecce verbū vnū. Amoꝛ em̄ dei vſq̧ ad ꝯtēptū ſui facit ciuitateꝫ dei. Sicut econtra amoꝛ ſui vſq̧ ad ꝯtēptū dei facit ciuitatē diaboli (vt dicit Augu.) Ille tenet quicq̄d latet: quicquid pꝫ in diuinis ſermonibus qui charitatē ſeruat in moꝛibus.

Circa diſtinctionē pꝛimā q̄ eſt de ſacroꝝ inſtitutione querit̃ pꝛimo. Vtrū ſacrā debuerūt inſtitui. ¶ Sacramentū ſm Scotū eſt ſignū ſenſibile gratiā vel effectū dei gratuitum ex inſtitutione diuina efficacit̃ ſignificās vel rep̄ſentans oꝛdinatum ad ſalutē hominis viatoꝛis. ¶ In hac diffinitione ſex ponunt̃ particule. Pꝛima eſt ſignū: z ponitur loco generis. Secunda ſenſibile tanq̧ fundamētum illi⁹ ſigni: qꝛ in diffinitionib⁹ relationū debet poni fūdamentum z termin⁹ vt additamēta z ē ſenſus Sacramentū eſt ſignū. i. eſt relatio ſigni ad ſignatuꝫ fundata in aliquo ſenſibili. Tertio ponitur etiā termin⁹ qui eſt gra

q̄ e ſacramentuꝫ [handwritten marginal note]

tia dei vel effectus dei gratuitus corpo/
ris xp̄i in ſacro altaris: qđ eſt gratuitus
dei effectus. Quarto ponit̄ ex inſtituti/
one diuina ad differentiā alioꝝ ſignoruꝫ
naturaliū ⁊ etiā inſtitutoꝝ ab hoīe. Di
citur quinto efficaciter. i. veraciter certi/
tudinaliter ⁊ ꝓnoſtice rep̄ſentās ad diffe
rentiā equiuoci ⁊ dubij. Vñ ſignū eſt du
plex. ſ. verax ⁊ certum ⁊ vniuocū. Aliud
eſt ſignum incertum ⁊ dubium ⁊ equiuo
cum: qđ ſcꝫ indifferēter poteſt habere ſi/
gnificatum concomitās vel non: vt emit
tere ſaliuam ab ore ſuper barbā quia hu
iuſmodi eſt ſignum furie ſed non certuꝫ:
vt pꝫ de Dauid. Signū certum eſt qđ
ſemꝑ ſignat ſuum ſignatū ſi nō ſit impe/
dimentū in ſuſcipiente: et ſic capitur hic
cum dicitur efficaciter ſignās. ¶ Et illđ
ſignū eſt triplex. quoddā eſt ſignū reme/
moratiuum reſpectu preteriti: vt imago
alicuius ſancti. Aliud eſt demonſtrati/
uum reſpectu preſentis: vt ſignū pendēs
ante tabernā. Tertium eſt ſignū prono/
ſticum et eſt reſpectu futuri qualia ſunt
ſigna noſtra ſacramētalia: quia ſacramē/
tum nō eſt ſignum rememoratiuū: quia i
eo qui baptizatur nūq̄ fuit gratia. Nec
eſt demonſtratiuū: quia cum in actu ſit
applicans nō eſt gratia: ſed ſignatur ꝙ
in vltimo inſtanti verborum erit gratia
in ſuſcipiente vel effectus dei gratuitus.
Ideo ſacramentū eſt ſignū pronoſticum
Et dicit̄ efficax: qꝛ cum deus oīpotens ⁊
veraciſſimꝰ ꝓmiſerit eccl'ie ꝙ dabit gra/
tiam ſuſcipientibꝫ ſacramēta infallibilit̄
ita ſit. Et poſſet dari exemplū de aliquo
de cuius veritate nō dubito ſed credo ve
raciſſimū. Si poſtq̄ fui eius inimicus in
ſignū reconciliationis mihi manū prebe
ret: hoc eſſet ſignū efficax reconciliatiōis
ſi ordinaſſet illud ſignuꝫ. Sexto dꝛ ordi
natum ad ſalutem: vbi tangitur finis ſa/
cramentoꝝ: quia finis ſacramētoꝝ in pre
ſenti eſt ſalus gratie et in futuro glorie.
¶ Primū correlariuꝫ. In ſtatu glorie nō
erunt ſacramenta cum ſint principaliter
inſtituta ad delendū pctā ⁊ ſananda vul
nera viatoris. ¶ Secūdum. Si adā non
peccaſſet ſed ſtetiſſet in ſtatu innocentie
non fuiſſent inſtituta ſacramenta: quia
niſi fuiſſet morbus nullum inſtitutū fuiſ
ſet medicamētum. ¶ Tertium. In infer/
no nulla ſunt ſacramenta: quia ſacramē
ta ordinantur ad ſalutem hominis viato
ris: ſed dānati nō ſunt amplius viatores
¶ Quartum. In purgatorio nulla ſunt
ſacramenta: quia nō ſunt ibi hoīes via
tores. ¶ Quintū. Sacramenta eccleſie
ſolum ordinantur pro eccleſia militante
⁊ pro hominibꝫ viatoribus. Unde eccle/
ſia militans eſt omniū congregatio fide/
lium viatoꝝ. ¶ Notandum ꝙ viator pu
rus dicitur ille qui nō habet premiū bea
tificū ſibi poſſibile de lege cōmuni: et eſt
in ſtatu merendi ⁊ demerendi aut poteſt
eſſe de lege cōmuni. Per hoc qđ dicitur:
qui nō habet p̄miū beatificū: excludunt̄
beati: per hoc qđ dicit̄ ſibi poſſibile de le/
ge cōmuni: excludunt̄ damnati. Per hoc
autem qđ dicit̄ in ſtatu eſt merendi ⁊ de/
merendi excludunt̄ exiſtētes in purgato
rio. Per hoc qđ dꝛ aut pōt eſſe: excludūt̄
furioſi ⁊ paruuli ⁊ hmōi carentes vſu ra
tionis. Ex iſto correlario tria ſequuntur
dicta. Primū. Nō oīs viator eſt in ſtatu
merendi vel demerendi: vt pꝫ de eo q̄ eſt
in pctō mortali. Secūdū. Omnis hō vi/
uens vita mortali pōt mereri vel deme/
reri ſi vtat̄ rōne. Tertiū dictū. Quāuis
demereri ſit ſemper fugibile a viatore ta
men per infinitum tempus mereri nō eſt
eligibile ſm rectā ratione ab hoīe viato/
re quia ſemꝑ eſſet in via ⁊ nunq̄ in termi
no. ¶ Sextum correlariū. Homo volen
do nō mereri pōt mereri ⁊ aliquādo me/
retur: vt patet de paulo qui cupiebat diſ
ſolui ⁊c̄. vbi nō poterat mereri. Et de he/
lya qui orabat deum vt moreretur: ⁊ ſic
de alijs. ¶ Notandū etiam ꝙ duplex eſt
debitum ſcꝫ obligationis quo quis tene/
tur ⁊ obligatur alicui: ⁊ ſic deꝰ nō poteſt
eſſe debitor ipſi creature nec cuiuſcunq̄

Signum — rememoratiuum / demonſtratiuum / pronoſticum

ſed ipſa creatura obligatur ei. Aliud eſt debitum congruitatis: ⁊ ſic debuerūt ſacramenta inſtitui. Item aliquid poteſt inſtitui a deo per modū precepti ⁊ obligationis. Alio modo p modū conſilij et ſalubris monitionis. Et hoc modo conſilia xp̄i ſunt inſtituta: ⁊ qui nō facit iſta inſtituta non peccat mortaliter. ¶ Prima propoſitio. Non omnia ſacramenta inſtituta ſunt a deo per moduȝ precepti et neceſſarie obligationis: vt ſacrmenta confeſſionis: extreme vnctionis ⁊ matrimonij quo ad omnes: nec ſacramentum ordinis et eucbariſtie quo ad eius ſumptionē: et quantuȝ eſt de precepto dei ſecus eſt de pcepto eccleſie. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Sacramentū baptiſmi ⁊ ſacramētum penitentie ſunt inſtituta a deo per modū obligationis neceſſarie: cetera autem ſacramenta ſunt inſtituta a deo per modū conſilij et ſalubris exhortationis. De ſacramento baptiſmi patet Johannis. iij. Niſi quis renatus fuerit. Ubi dicunt omnes doctores ꝙ baptiſmus fluminis eſt neceſſarius ad ſalutem omib⁹ ceſſante impedimento. De ſacramento penitentie eſt certuȝ ꝙ neceſſarium eſt ei qui poſt baptiſmū cecidit ī peccatū mortale. Unde Luce. xiij. Niſi penitentiam egeritis omnes ſimul peribitis.

Ad queſtionem reſpondetur.

Ponendo tres ꝯcluſiones. ¶ Prima concluſio. Inſtitutio ſacramentorū deum decuit. Hoc eſt: decens fuit et congruū ꝙ deus inſtitueret ſacramēta. Primo em̄ decuit dei miſericordiā: quia homo gratiā male ſeruabat propter voluntatis vertibilitatē. Ideo inſtituit deus ſacramenta ad que homo recurrens gratiam recuꝑaret: ⁊ ideo miſericordie magne fuit ſacramenta inſtituere: maxime q2 nō ad remiſſionē culpe tm̄ verūetiam ad remiſſionē pene faciūt. Secūdo decuit dei iuſticiā: q2 cum ſit iuſtus exigebat aliquā humiliationeȝ per quā homo ad reconciliationē ⁊ gratiā ſe diſponeret vt quando homo peccauit: iuſtū eſt ꝙ penitentiā faciat. Tertio decuit eius ſapientiam. Sūme em̄ ſapiētie eſt in his inuenire remediū que fuerūt occaſio lapſus: vt ſicut homo p lignuȝ cecidit: ita per lignū remediū ſalutis inueniret. Et quia homo occaſionē lapſus a viſibilib⁹ ſumpſerat: decuit diuinā ſapientiā in eiſdem remediū inuenire. ¶ Secunda cōcluſio. Inſtitutio ſacramentoruȝ nobis egrotis expediebat. Primo ad nr̄i humiliationē q2 ſicut p vim iraſcibilem homo eſt pronus ad elationē: ita decēs fuit inſtituere ſacramenta ad ſui humiliationē: vt ē ſacramentū penitētie. Scd̄o ad nr̄i eruditionē: quia ceci eram⁹ ⁊ ignorabam⁹ viam ſalutis. Ideo inſtituta ſunt ſacramēta. Tertio ad nr̄i exercitationē: quia ſicut homo erat ⁊ eſt faſtidit⁹ quo ad concupiſcibilem vim vt nō ſaperent ei ſpiritualia: ita cōgruum fuit inſtituere ſacramenta ad ſui exercitationē et excitanduȝ animū nr̄m ne poſſet faſtidium generari vel tediū. ¶ Tertia cōcluſio. Licet non fuerit neceſſariū a deo inſtitui ſacramēta neceſſitate ineuitabilitatis: tm̄ fuit neceſſariū neceſſitate cōgruitatis. Prīa ꝑs patet: q2 de⁹ nō obligauit potentiā ſuaȝ ſacramentis: ſed deus pōt conferre graciam ſuā ſine ſacramētis de potētia ſua abſoluta. Et hoc ē qđ dicit magiſter in littera. Secunda pars patet ſupra. Nota ꝙ facienti qđ in ſe eſt nunꝗ̄ deus deficit et nec ē apud deuȝ acceptio perſonarum Ideo pōt dici ꝙ poſſibile eſt ꝺ qualibet ſecta aliquos ſaluari in ſenſu diuiſo: q2 quicunꝗ infidelis viuens ſm legem naturalem: ⁊ vnuȝ credēs rectorē mundi q̄ eſt deus: ⁊ querens ab illo perſeueranter ſibi dari noticiam veritatis: indubitanter illā deus confert ei vel per ſe: vel per angelum: vel per homineȝ: quomodo ſue prouidentie placuerit: vt baptiſetur et ſi nō baptiſmo fluminis tamen ei nō deerit baptiſmus flaminis: cuius ſacerdos

ſummus eſt adminiſtrator. Et h qꝛ non
alligauit de⁹ potentiã ſuã ſacramentis:
ꝛ ille erga quẽ p̃dicta fiunt eſt ver⁹ xp̃ia-
nus. ¶ Notanduꝫ ꝙ ſacr̃m matrimonij
fuit inſtitutũ. Primo ꝓpt̃ officium natu
re ſcꝫ ad ꝑcreandã prolẽ ꝓpter honorem
diuinũ. Scd̃o ꝓpt̃ cõcupiſcentiã vitan-
dam. Et licet anteq̃ꝫ Adã peccaſſet fue-
rit inſtitutũ: tñ ꝓprie nõ fuit ſacramẽtuꝫ
matrimonij: qꝛ nulla erat cõcupiſcentia
vitanda. ¶ Notãdum p̃terea ꝙ in gene-
rali ſeptẽ ſunt ſacr̃a. Vñ verſus. Abluo
firmo: cibo: peniteo: vxor: ordinat: vngit
Cũ igit̃ dr̃ abluo: notat̃ ſacr̃m baptiſmi
qd̃ eſt ſacramentũ incipientiuꝫ. Sacra-
mentũ aũt cõfirmatiõis notat̃ cuꝫ dicit̃:
firmo: ꝛ illud eſt ſacr̃m militantiũ. Cuꝫ
vero dr̃ cibo: notat̃ ſacr̃m eucbariſtie: qd̃
eſt ſacr̃m ꝑficientium. Cum dr̃ peniteo:
notat̃ ſacr̃m penitentie qd̃ eſt ſacr̃m defi
cientiũ ꝛ reſurgentiũ. Cũ dr̃ vxor: notat̃
ſacramẽtũ matrimonij in adiutorium ꝛ
remediũ ꝯtra cõcupiſcentiã. Cuꝫ aũt dr̃
ordinat: notatur ſacr̃m ordinis qd̃ eſt ſa
cramentũ docentiũ alios pugnare. Vl-
timo vero dr̃ vngit: vbi notat̃ ſacramen-
tum extreme vnctionis: qd̃ eſt ſacramen
tũ exeuntiũ. ¶ Nota finaliter ſm̃ Aug.
Maius ẽ iuſtificare impiũ q̃ꝫ creare ce-
lum ꝛ terrã. Cum em̃ de⁹ iuſtificat impi
um creat gratiã: que creatio fit ꝑ om̃ipo
tentiam ꝛ eſt maius: qꝛ poſtq̃ꝫ hõ lapſus
eſt reddit ſe indignum. Et nota contra
ingratos pctõres recidiuãtes ꝙ cum ſit
maius iuſtificare impium q̃ꝫ creare celũ
ꝛ terram: qñ tm̃ beneficium cõtemnũt et
deſtruunt demeritorie per peccatũ mor-
tale: maximam iniuriam faciunt deo: ꝛ ſi
bi damnum inferunt: ꝛ ſe dignos efficiũt
nunq̃ꝫ a deo releuari.

Secũdo querit̃. Vtrũ

ſignificatio ſit de eſſentia ſiue integrita-
te ſacramenti. ¶ Notandũ ꝙ duplex eſt
ſignificatio ſcꝫ Actiua ꝛ eſt relatio rei ſi-
gnantis ad rem ſignificatã. Alia ẽ paſſi-
ua que ẽ relatio rei ſignate ad rem ſigni
ficatã. Et q̃ſtio eſt de ſignificatiõe acti-
ua. Et vtraq̃ꝫ ſignificatio eſt duplex ſcꝫ
voluntaria ꝛ natural̃. Volũtaria ẽ que
attribuit̃ ſigno ſignãti ex inſtitutiõe vo-
luntarie: vt circulus ante tabernã ſigni-
ficat vinũ venale. Naturalis aũt eſt illa
q̃ attribuit̃ ſigno ſignati nõ ex inſtitutio
ne volũtaria: ſed ꝑ naturã ſuã repreſen-
tat illud qd̃ ſignificat vel ſignatũ: vt qñ
videt̃ fumus naturaliter ſignificat̃ ꝙ ibi
ſit ignis. ¶ Notandũ ꝙ duplex eſt ſigni-
ficatio ſcꝫ equiuoca ꝛ vniuoca. Equiuo-
ca eſt relatio ſigni ſignantis eſſentialiter
ꝛ indifferent̃ plura et diuerſa ſignata: vt
canis reſpectu canis latrabilis: ſyderꝫ ce
leſtis ꝛ piſcis. Vniuoca eſt relatio ſigni
ſignantis ad vnũ primũ ſignatum qd̃ ſo
lum importat ꝛ ſub eadẽ ratiõe. Sacra-
mentũ igit̃ eſt ſignũ vniuocũ qꝛ determi
nat̃ ad ſignandum gr̃am q̃ꝫtum eſt ex ſe.
¶ Correlariũ. Signũ equiuocũ non eſt
certũ ſed dubiũ: ſed vniuocũ ſemꝑ eſt cer
tum. ¶ Itẽ ſignuꝫ ſm̃ Tulium eſt qd̃ ſe
offert ſenſui: aliquid aliud relinquẽs in-
tellectui. In hac diffinitione multum re
ſtringit̃ vt ſignum: qꝛ ſm̃ hãc nihil eſt ſi-
gnum niſi ſenſibile: nec põt ꝯuenire bru-
tis aĩalibꝫ: niſi dicat̃ intellectui vel fan-
taſie. Vel dic ꝙ ſignare eſt aliq̃d intelle-
ctui rep̃ſentare. Ex quo ſequit̃ ꝙ oĩs res
põt eſſe ſignum: qꝛ q̃libet eſt rep̃ſentati-
ua ſui in intellectu: et ſi nõ poſſum⁹ quã-
libet rem intelligere: hoc eſt ex parte no-
ſtre infirmitatis: et nõ ex parte rei: et iſta
ſignificatio eſt naturalis. Vnde ſignum
certum ꝛ verax eſt qd̃ ſemꝑ ꝛ infallibilit̃
habet ſuũ ſignificatũ ſecuꝫ: vl̃ p̃cedenter
ꝓ ſigno rememoratiuo: vel cõcomitanter
ꝓ ſigno demõſtratiuo: vel ꝯſequenter ꝓ
ſigno pronoſtico: et hoc niſi ponat̃ obex
ꝛ impedimentum ex p̃te illius cui tale ſi-
gnũ applicat̃. Signũ incertũ ꝛ dubiũ eſt
ꝙ qñq̃ꝫ habet ſuuꝫ ſignatũ cõcomitãter
ꝛ indifferenter: quãdoq̃ꝫ ſuum oppoſitũ.
¶ Nota ꝙ differt aliquid eſſe de eſſentia

alicuius:et eſſe idem eſſentialiter alicui.
Illud em̄ eſt de eſſentia alicui⁹ quod in-
cluditur in eo in primo modo dicendi ꝑ
ſe:vel qđ eſt de diffinitione quidditatiua
eius. Illud autē eſt idem eſſentialiter ali
cui quando identificatur realiter ꝛ eſſen
tialiter cum illo vt propria paſſio. Et il-
le modus dicendi habetur ab Auguſti-
no.xiiij.de trinitate:dicēte ꝙ memoria et
intelligētia ꝛ bonitas ſunt vna vita:vna
mens. Nā potentie anime nō ſunt eſſen-
tia anime:ſed diſtinguunt̄ formaliter ab
anima. ¶ Ad ꝓpoſitū queſtio noſtra in-
telligitur. Utrū ſignificare ſit de eſſen-
tia ſacramenti:ita ꝙ ſignificare nō ſit eſ-
ſentialiter idem cū ſacramēto:ſed inclu-
ſum quidditatiue cum eo. ¶ Tertius ꝛ
diffinitiue termin⁹ declarādus eſt ſacra-
mentū. Uñ ſacramentū (ſm magiſtrū)
eſt inuiſibil' gratie viſibilis forma:vt ei⁹
imaginē gerat et cauſa exiſtat:ibi forma
ponit̄ loco generis:ꝛ tantū valet ſicut ſi-
militudo quedam extrinſeca rep̄ſentans
ipſum ſignatū viſibilis.i.ſenſibilis. Ima
go ponit̄ pro ſimilitudine vt ſicut corp⁹
exterius lauat̄:ita interiora mundant̄ in
ſacramento baptiſmi. Ut cauſa exiſtat:
ibi tangitur efficacia ipſius ſacramenti.
Sacramentū autē ſm Scotū (qui inter
doctores melius diffiniuit) eſt ſacre rei
ſignū. Hoc modo aqua benedicta eſt be
ne ſacramentū:quia ſignat ablutionem
peccatoꝝ venialiū. Hugo autē in primo
libro de ſacramentis parte nona.cap̄.iij.
ſic diffinit. Sacramentū eſt aliqđ mate-
riale elementū ex ſimilitudine repreſen-
tans ex inſtitutione ſignans ꝛ ex ſanctifi
catione gratiā cōtinens inuiſibilem ꝛ ſpi
ritualem. Uide warlion. Prima parti-
cula eſt corporale elementū foris ſenſua-
liter ꝓpoſitum:id eſt applicatū vt fit in
baptiſmo:ibi tangit̄ materia ſacramenti
Capitur tamen ibi elementū large pro
quocunq̄ corporali ſenſibili ſiue ſit ſen-
ſibile elementū purum ſiue mixtū. Iſta
tamen predicatio eſt materialis ꝛ nō for
malis prout diffinit Scotus.

Ad queſtionem reſpon
detur per talē ꝓpoſitionē. Sacramētal'
medicina de ſua integritate habet ſigni-
ficationē ſcꝫ certam ꝛ vniuocā:vt ſupra.
Et pro iſta ꝓpoſitione ſunt argumenta
ante oppoſitū. Ratio autē hui⁹ eſt (vt cre
do) q̄m ſacramentalis medicina eſt ſuffi
ciens medicamē:qꝛ igit̄ hō lapſus nō tm̄
lapſus eſt in pronitatē cōcupiſcentie:ſed
etiam in cecitatē ignorantie. Ideo vt in
vtraq̄ curet̄ ꝑ ſacramentū non tm̄ debet
habere ſacramentū gratuitum quid ſed
etiā myſticū:ꝛ ita figuratiuū ꝛ ſignifica-
tiuum. Per iſta ſigna ſenſibilia ducimur
in cognitionē inuiſibiliū. Rurſus qꝛ eſt
ſufficiens medicina de ſe fert ſecum pre-
paratoriū ſuū. Unde ſicut medicina cor-
poralis nō prodeſt niſi preparet̄ ſuſcipi-
ens:ſic neceſſe eſt fieri ſpūaliter: ꝛ q̄m fi-
des diſponit hominē vt ei ſint ſalutifera
ſacramenta vt motus fidei excitetur per
exhibitionē ſigni vt requirit ſignatū:et ꝑ
hoc diſponit ad curationē. Ideo tanq̄
medicina efficax ꝛ ſufficiens ſacramenta
lis medicina habet ſignificationē de ſua
integritate:ꝛ ita eſſentialiter loquēdo ſa-
cramentū eſt ſignū. ¶ Itē ſacramēta nō
ſunt ſigna rememoratiua: nec ꝓprie nec
improprie ſigna demōſtratiua ſm ſcotū:
ſed ſunt ſigna pronoſtica ꝓbatur. Om̄e
ſignū efficax reſpectu ſui ſignificati eſt ſi
gnū pronoſticū. Sed omne ſacramentū
eſt ſignū efficax reſpectu ſui ſignificati: ḡ
omne ſacramentū eſt ſignū ꝓnoſticū: ꝓ-
batur maior. Omne ſignū efficax reſpe-
ctu ſignificati eſt reſpectu futuri. Sed
omne ſacramētum eſt ſignum efficax re-
ſpectu ſignificati ſui: ergo oē ſacramētū
eſt ſignū pronoſticum. Minor probatur
quia ſignum efficax eſt quo poſito ordine
nature:ſequitur ſuum ſignatum:vel po-
ſterior duratione. Unde de ratione ſigni
efficacis eſt ꝙ p̄cedat natura vl' duratio-
ne ſuū ſignatum:poſſunt etiā oīa ſigna ꝑ

allegoriã z improprie eſſe rememoratiua
Nõ video aũt q̄ poſſint eſſe ſigna demõ
ſtratiua niſi capiendo preſens large.

Tertio queritur. Utrũ

ſacramẽta ſint gratie cõtentiua. ¶ Gra-
tia gratiſdata eſt aliquid additũ eſſenti-
alibus naturalibus creature rationalis
iuuans z preparãs ipſam ad habendum
gratiã gratũfacientem : vel ad vſum ei⁹
ſi iam habeat. Contentiuũ eſt illud qđ
eſt aptũ natum continere. Eſt autem tri
plex continentia: ſcʒ cõſeruatiua z loca-
lis: alia eſt ſubiectiua: tertia ſignatiua z
figuralis. Cõſeruatiua z localis eſt illa
qua locatum continetur in loco ſuo ipſo
conſeruante. Iſto modo vinum contine
tur in vaſe. Cõtinentia ſubiectiua z for-
malis eſt illa quã aliquod ſubiectum cõ
tinet ſuũ accidens ſibi realiter z formali-
ter inherens: vt paries dicitur continere
albedinem: ſcilicet ſubiectiue et formali
ter. Continentia ſignatiua z figuralis ẽ
illa qua ſignum ſignat ſuum ſignatũ cõ-
tineri ab aliquo. Illo modo circulus pẽ
dens ante tabernã continet vinum: ſcili-
cet ſignatiue z figuraliter. Et de iſtis cõ
tinentijs eſt queſtio preſens. Circa du-
as primas errauerunt antiqui doctores:
qui dicebant ſacramenta continere gra-
tiam ſicut vas vinum quod eſt falſum:
vt patebit. Uel etiã q̄ gratia formaliter
inhereret ſacramentis et ſignis ipſis ſi-
cut albedo in pariete: et iſti peius dixe-
runt. ¶ Nota q̄ non eſt poſſibile etiam
per potentiam diuinam q̄ accidens me-
re ſpirituale inſit alicui corporali inheſi
ue z realiter: ſicut nec accidens corpora-
le poteſt informare aliqđ mere ſpiritua-
le. Ideo gratia nõ poteſt inherere ſacra
mentis: ſed bene deus faceret illã aſſiſte-
re ſacramentis ipſis ſicut corpus chriſti
aſſiſtit ſpeciebus ſacramentalib⁹. Reſo
lutio queſtionis ſm mentem magiſtri et
ſancti Bonauẽture. ¶ Propoſitio. Gra-
tia nõ continetur aliquo modo in ipſis ſa-
cramẽtis eſſentialiter tanq̄ aqua in va-
ſe vel medicina in pixide: immo hoc intel
ligere eſt erroneũ. Sed dicunt contine-
re gratiã: q2 ipſa ſignãt: z q2 niſi ſit defe-
ctus ex pte ſuſcipientis in ipſis inuenitur
gr̃a z ſemp confert: ſic intelligẽdo q̄ gr̃a
ſit in anima nõ in ſignis viſibilib⁹ ſacra-
menti: z pro tãto dicunt vaſa gr̃e. Poſ-
ſunt etiam dici vaſa ratiõe alia: quia ſi-
cut qđ eſt in vaſe nõ eſt de ipõ: nec ex ipõ
ſed ab ipſo hauritur: ſic gratia nõ eſt a ſa
cramentis: nec de ſacramẽtis: ſed oritur
a fonte eterno: z ab illo hauritur: ab ipſa
anima de ipſis ſacramentis. Et ſicut q̄s
recurrit ad vas cum requirit liquorem:
ſic querenti liquorem gratie z nõ haben-
ti recurrendum eſt ad ipſa ſacramẽta: vt
patet. Nullus em̃ poteſt melius doma-
re paſſiones ſuas corporales z carnales
q̄ deuote z reuerenter z timorate ſume-
re ſacramẽtum corporis xp̃i. Hec eſt opi
nio magiſtri. Et ſic pꝫ reſponſio q̄ ſa-
cramenta nõ ſunt ꝯtentiua gr̃e ſcʒ conti-
nentia conſeruatiua z locali: nec formali
ſed ſignatiua z figurali.

Quarta queſtio tres in

ſe habet queſtiões z ſunt argumẽta pro z
ꝯtra ad quãlibet q̃õnem vt pꝫ in textu.
Primo queritur. Utrũ ſacramenta ſint
gratie effectiua: hoc eſt querere. vtrũ cau
ſent gr̃am effectiue. ¶ Gratia ẽ forma no
bis collata a deo ſine meritis gratũfaci-
ens habentẽ: q2 gratia reddit habentẽm
charũ deo z opus eius bonũ reddens. i.
meritoriũ: ſic diffiniebat gr̃a antiquitus
magiſtri Pariſieñ. dicũt q̄ eſt forma con
tra magiſtrũ ſententiaꝝ qui nõ ponebat
aliquã formã creatã z inherentẽ anime
noſtre: ſed dicebat q̄ ſpũſſanctus p ſe ha
bitabat in nobis rõnalibus creaturꝭ col
lata a deo. Et hoc ſequitur

Solutio queſtiõis pre-

ſentis. ¶ Propoſitio. Iſta tria ſcilicet ef-
fectiuũ: cauſatiuũ: z productiuũ habent

ſe per ordinem. Effectiuum enim eſt ens
(nota bene) productiuuз alicuius effectus in genere
cauſe efficientis: ideo tm̄ valet effectiuū
ſicut cauſa efficiens. Cauſatiuum autēз
eſt ens productiuuз alicuius effectus in
genere alicuius p̱ ſe cauſe ſiue formalis
ſiue finalis: ſiue materialis. Productiuū
vero eſt aliqua res potēs producere ali-
quod producibile: ꝛ iſtud producibile ē
bene in diuinis. Unde actus ꝛ potentia
in diuinis non differunt: quia idem eſt in
deo generare ꝛ poſſe generari. ¶ Propo-
ſitio. Omne effectiuum eſt cauſatiuum:
ſed non econtra: et omne cauſatiuum eſt
productiuū ſed non econtra: vt patet ex
diffinitionibus eorum.

Secūda queſtio. Utrū

ſacramenta ſint cauſa efficiens gratie.
Iſte queſtiones ſe habent per ordinem:
quia ſi ſacramenta nō ſint cauſa efficiēs
gratie queritur. Utrum ad minus ſint
cauſa diſponēs ad gratiā. Iſte aūt que-
ſtiones nō ſunt de cauſis materiali: for-
mali ꝛ finali ſed efficiente. ¶ Notanduз
ꝙ gratia dicitur operans inquantū gra
tificat animam: ꝛ dicitur cooperans ea-
dem gratia inquantum dirigit et incli-
nat ad opera meritoria. Uñ dicit̉ ope-
rans qñ inclinat ad actum interiorē elici
tum: ꝛ dicit̉ cooperās reſpectu actuū im-
peratorū. ¶ Notandū inſup ꝙ triplex ē
cauſa efficiēs ſcз proprie effectiua: diſpo-
nens ꝛ ſine qua non. Cauſa efficiens pro
prie effectiua eſt illa que dat eſſe ſuo effe
ctui ip̄m vere p̱ducendo in genere cauſe
efficientis. ¶ Correlarium. Hoc modo
pater eſt cauſa filij ꝛ deus omniū rerum.
Cauſa efficiens diſponens eſt illa q̄ vere
producit aliquam formā diſponentē ad
vltimum effectum: ſiue principalem effe
ctum: ſic tamen ꝙ non attingit vltimum
effectum. ¶ Correlariū. Iſto modo ge-
neratio hominis eſt cauſa diſponens re-
ſpectu anime rationalis: quia producit
formam proprie organicam corporis hu
mani que diſponit ad animā rationaleз.
Et hoc modo intelligitur queſtio ſecun
da ſcз vtrum ſacramentū aliquod in ſu-
ſcipiente cauſet diſpoſitiōes ad gratiam
gratumfacientē: vtpote in ſacramēto ba-
ptiſmi: effectus proprius eius ē ablutio
corporis baptizati ad quaз deus produ-
cit gratiam. Cauſa efficiens ſine qua nō
eſt illa que neceſſario requiritur ad ip̄m
principalem effectum vt ad eſſe effectus:
licet ip̄m nō p̱ducat vere neqз aliquid eſt
diſponēs ad ip̄m p̄ncipalē effectū ¶ Cor
relariū. Hoc mō vnio anie cū corpe pōt
dici cauſa ſine q̄ nō: ꝛ eſt minime cauſa ꝛ
improprie: tm̄ reducit̉ ad cauſam efficien
tem. Et de iſta eſt etiam queſtio.

Tertia queſtio que ra-

tione huius queſtionis mouetur ē: Utrū
in ſacramentis ſit aliqua virtus p̱ quaз
influunt in ip̄am animā. Declaratio ter-
minorum. Anima a natura ſua eſt tanq̄
tabula nuda: depingibilis tamen ſcien-
tijs et virtutibus. ¶ Quid ſit virtꝰ mo-
ralis in ſecundo Ethicoꝝ dicit̉ eſſe que
habentem perficit: et opus eius bonum
reddit. Uirtus autem effectiua (de qua
ad propoſitum) eſt ratio agendi et p̱du-
cendi effectum ip̄i agenti. ¶ Propoſitio
In omni agente eſt id quod cauſat. Et
id quo cauſat: vt ignis in ſe eſt id quod
cauſat: et calor id quo cauſat. Uel ē illō
principiū quo agens agit. Item princi-
pij ratio ꝛ virtus idem ſunt. Uirtus au-
tem adhuc ē duplex ſcз naturalis et ſpi-
ritualis. Uirtus naturalis eſt vltimum
de potentia: vt ignis eſt producere igneз
quia primo calefacit: deinde p̱ducit ig-
nem: et de iſta non eſt queſtio. Uirtꝰ ſpi-
ritualis eſt aliqua ratio agendi īmedia-
te infuſa a deo in aliquo quo poſſit exire
in effectuз. Et de iſta eſt queſtio vltima.
¶ Nota Augu. in. iiij. de trinita. Sacrm̄
eſt id in quo ſub rebus viſibilibus virtꝰ
diuina ſalutē noſtrā ſecretius operatur.
Gratia dei gratumfaciens eſt quidam

habitus ſupnaturalis a deo immediate
infuſus in natura intellectuali ꝑ quē ipa
creatura intellectualis ē digna vita eter
na: chara ꝛ grata deo: ſponſa dei et filia.
Et dicitur habitus loco generis. Dicit̄
ſupnaturalis ad differētiam omniuȝ ha/
bituū acquiſitoꝝ ſiue intellectualium ſi
ue moralium. Et dr̄ ſupnaturalis: qꝛ ex
cedit oēm virtutē creature: quia illā nul
la creatura pōt creare: q̄uis poſſit acqui
ri per deuotā orationē et diligentē ꝑpa/
rationeȝ. In natura intellectuali ponit̄
ad denotādum ſubiectum ipſi⁹ gr̄e qḋ ē
natura intellectualis: et in hoc notatur
gratie nobilitas: ꝑ quā etiā ibi denotan
tur effectus gr̄e: qꝛ de⁹ ordinauit nullū
acceptare in amiciciam niſi habeat hāc
gr̄am tanq̄ veſtē pulcherrimā. Alia eſt
gratia que dicit̄ gratiſdata que ſuperi⁹
eſt deſcpta. Et eſt triplex: ſcȝ habitualis
actualis et motiua. Habitualis eſt que
aliquod donum habituale habet addi/
tum: vt caſtitas: pietas. Vñ Criſantus.
Niſi tuo imbre extincta fuerit flāma libi
dinis nō pōt animus ꝑuenire quo tēdit.
Errat qui proprijs virib⁹ putat ſe caſti/
tatem obtinere. Unde Sapiens. Scio
ꝙ cōtinēs eſſe nō poſſum niſi deus dede/
rit: ꝛ hoc ſcire donum dei eſt. ¶ Sciēduȝ
ꝙ duplicia ſunt creature rationalis na/
turalia. Quedam ſunt eſſentialia vt eſ/
ſentia anime et ea que ſequunt̄ eam natu
raliter et neceſſario: vt intellectus et vo/
luntas. Alia ſunt accidentalia: vt clemē
tia: ingenioſitas: pulchritudo corpis: fa/
cundia: et poſſunt dici gratie gratiſdate.
¶ Propoſitio. Omnes gratie gratiſda/
te ordinantur ad gratiam: et deus dat il
las vt homo recipiens per illas ſe diſpo
nat ad gratiam vel ad melius vtendum
Gratia gratiſdata actualis eſt aliquod
actuale donum additum ꝛc. vt ſupra pa
tuit ī diffinitiōe gratie gratiſdate: vt ſūt
inſpirationes dei: interiores predicatio/
nes et monitiones exteriores: et tribula/
tiones ꝛ omne illud qḋ de⁹ nobis facit vt
relictis peccatis ad eum redeamus. Un
de Johannis decimoquinto. Nemo po/
teſt ad me venire niſi pater traxerit eum
¶ Nota ꝙ deus trahit quoſdam dulci/
ter per proſperitates et conſolationes et
interiores quaſdam ſuauiſſimas deuoti/
ones: et hi trahuntur ſicut paruulus tra
hitur ad matrem: cum ei preſentat po/
mum vel aliquod concupiſcibile. Gra/
tia vero motiua gratiſdata (ſm̄ Petruȝ
de aliaco) eſt ſpeciale dei auxilium vl̄ be
neplacitum diuine voluntatis quo nos
mouet ad bonum. Apocal'. iij. Ecce ego
ſto ad oſtium. Et hec gratia de princi/
pali ſignificato importat quid increa/
tum: id eſt diuinum beneplacitum et cō/
notat monitionem.

Reſolutio q̄ſtionis ſtat

in duabus opinionibus. Prima eſt do/
ctoris ſancti Thome. Secunda fuit ꝓ/
mo diſputata a magiſtro guilhelmo pa/
riſienſi: et approbauit eam Alexander ð
Hales. Et Scotus multum eam am/
pliauit ꝛ modo tenet̄ cōmuniter ab omi/
bus doctoribus. ¶ Prima ꝓpoſitio. In
ſacramētis noue legis eſt aliqua virtus
ſpiritualis creata per quam inferunt in
animā: et habent rationē cauſandi diffe/
renter reſpectu trium effectuuȝ. Dicunt
enim ꝙ in ſacramētis datur gratia gra/
tūfaciens datur etiā in eis gratia gratiſ/
data. ſicut eſt caracter (ꝛ hoc in trib⁹ ſa/
cramentis dumtaxat: ſcilicet baptiſmo:
confirmatione: ꝛ ordinis ſacramēto que
ſūt irreiterabilia) ꝛ eſt indelibile. Et eſt
ornat⁹ anime in alijs quattuor ſacramē/
tis. Sed iſte ornatus preciſe non placet
Scoto. Datur etiam debilitatio fomi/
tis ſiue expeditio potentiarum. Hec eſt
efficacia gratie. Et in hoc concordant
omnes doctores excepto de illo ornatu.
Dicunt etiā ꝙ licet ſacramēta noue leg̃
nō ſint cauſa ꝓprie effectiua gratie gra/
tūfacientis ſunt tamē cauſa ſine qua nō.
Et pro iſta queſtiōe ſunt argumēta ſex.

ibi poſt oppoſitum vide in textu. ¶ Secunda propoſitio. Sacramenta noue legis ſunt proprie cauſa effectiua reſpectu caracteris ⁊ ornatus. Iſte ornatus nihil eſt ꝗ̄ gratia dei. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Sacramenta ſunt cauſa diſponens reſpectu efficacie gratie: ſiue reſpectu illius virtutis: ſcilicet reſpectu debilitatis fomitis: ſiue roboris potentiarū. Sic ergo dicūt ꝙ ſacramētū eſt cauſa gratie: vt ſine qua nō eſt cauſa caracteris ⁊ ornatus efficiēs ⁊ cauſa efficacie gratie et ſanationis potentiarum vt diſponens ⁊ hoc per virtutem que eſt in ipſo ſacramento ſpiritualem a deo collatā ſibi. Nota ꝙ ſacramenta veteris legis nihil valebant ex parte operis operati: ſed ſolum ex parte operis operantis. Non ſic in ſacramentis noue legis: quia ſemper valent ex parte operis operati: non autē ſemper ex parte operis operantis niſi ſcilicet aliquis ſit in gratia. Impoſſibile em̄ eſt vt quis mereatur alijs ⁊ nō ſibi: hoc intelligendo de merito perſonali vt eſt in ſacramento altaris. Nam ſicut creatura nō pōt recipere poteſtatem creandi ſic nec dandi gratiam. ¶ Opinio Scoti ſtat in ſex dictis et tribus exemplis. ¶ Primum dictum. Cum in ſacramentis nō ſit proprie cauſalitas reſpectu gratie: in ſacramētis nō eſt ponenda aliqua virtus ſupernaturalis ſpiritualis ſacramentis inherens que ſit qualitas: vel proprietas aliqu ⁊ abſoluta nec effectiua nec diſpoſitiua. Prima pars patet quia ſolus deus poteſt creare gratiam. Secunda pars patet igitur in ſacramentis non eſt pouenda virtus aliqua ſpiritualis. Unde notandum ꝙ ad diſpoſitionē gratie requiruntur duo Primo requiritur fides: quia ſine fide impoſſibile eſt placere deo: quia ſi quis crederet ſacramenta ſibi non valere certum eſt ꝙ ei non valerent. Secundo requiritur deuotio. Et ponitur tale exemplum. Nam ad verbum heliſei naaman ſe lauante aſtitit virtus diuina effectiua ſanitatis: ⁊ deuotio ⁊ obediētia naaman diſpoſitiua. Nulla tamen cauſalitas virtutis fuit nec in verbis heliſei nec in aq̄ iordanis: quia poſito ꝙ aliquis leproſus ad aquā acceſſiſſet: non propterea fuiſſet curatus a lepra niſi ſpecialis gratia dei aſtitiſſet ibi. Sic dicendum eſt de ſacramentis. ¶ Secundū dictum diuina virtus aſſiſtens ſacramento eſt proprie cauſa gratie ⁊ caracteris: licet fides et deuotio ſuſcipientis diſponat ad gratiam: eo ꝙ ad prolationes verbi aſſiſtit virtus diuina aquis ⁊ infundit gratiam ⁊ regenerat dum his ſubijcit ſe ei per fidei profeſſionem ⁊ obedientiam. ¶ Tertium dictum. Sacramēta dicuntur habere virtutem: et eſſe cauſa gratie: et habent virtutem cauſandi ⁊ efficere gratiā: ſm modum loquēdi: propter aſſiſtentiam diuine virtutis. Et ponitur exemplum. Poſito ꝙ rex ſtatuerit ꝙ quicunq̄ habuerit tale ſignum in tali hora habebit centum libras. Sic dicendum eſt de ſacramētis ꝙ deus ordinauit ꝙ quicunq̄ receperit ea debite habebit gratiā ſuam. ¶ Quartum dictum. Licet in ſacramentis nō ſit ponenda aliqua virtus proprie dicta tamen ponenda eſt aliqua virtus largo modo capta etiam creata. ¶ Correlarium. Uirtus hoc modo dicitur efficax ordinatio alicuius ad ſignandum productionem alicuius effectus et gratie. Exemplum. Littere regie annulo regis ſigillate: magne ſunt dignitatis et virtutis reſpectu valoris: tamen in eis nulla eſt virtus abſoluta ſed ſolum per virtutem regis et eius aſſiſtentiam: quia mortuo rege littere ille nulliꝰ ſūt valoris. ¶ Quintum dictum. Sic ſacramēta ſunt ſigna efficacia gratie a deo inſtituta vt qui ea ſuſceperit debito modo habeat inde gratiam: nullam autem habeat gratiam ad hunc actum. Illa inq̄ ordinatio efficax virtus eſt ſacramēti: ⁊ ratione illiꝰ diſpo

nit hominem vt habeat gratiā:quia effi-
caciter ordinat ad habendam ⁊ ſuſcipi-
endam gratiaꝫ. Rurſus dicunt iſti ꝙ ex
tali pactione dominus aſtringit ſe quo-
dammodo ad dandum gratiā ſuſcipien-
ti ſacramentum:aſtringit enim quodam
modo deum ad conferendum: et dicitur
virtutem habere ad efficiendum ⁊ etiam
diſponendum:⁊ ſicut extenditur nomen
virtutis:ita verbum efficiendi vel diſpo-
nendi:quia non efficit vel diſponit influ-
endo:ſed efficaciter ordinādo. ¶ Sextū
dictum. Sicut hec extēduntur:ita ⁊ no-
men cauſe:quia non dicitur cauſa ſm ꝙ
eſt principium operandi:ſed ſm ꝙ eſt ra
tio ordinandi.

De differētia ſacramentorum noue legis et veteris.

Queritur Utrum ſacramenta veteris legis iuſtifi
cabant. ¶ Magiſter hanc differentiam
aſſignat dicens ꝙ ſacramenta veteris le
gis tm̄ promittebant ⁊ non dabant: hec
autem dant. Unde communiter eſt dif-
ferentia ꝙ ſacramenta noue legis effici-
unt qđ ſignāt:ſed veteris legis nō. ¶ Sꝫ
cōtra hoc eſt Hugo in libro de ſacramē-
tis. Jdeo duplex eſt opinio de iſta que-
ſtione. ¶ Sciendum igitur ꝙ duplex eſt
ſacramentum ſcilicet ſtricte captum :et
eſt ſignum ſenſibile ⁊c̄. vt ſupra diffinitū
eſt. ¶ Propoſitio. Hoc modo capiendo
ſacramentū:nulla erant ſacramenta ve-
teris legis:excepta circūciſione. ¶ Cor-
relariū. Hoc modo nō capit hic ſacramē
tum. Alio modo capitur ſacramentum
large:⁊ eſt ſacre rei ſignū. ¶ Propoſitio.
Ueteris legis ſacrificia ſeu que faciebāt
veteres bene erāt ſacramēta hoc modo:
quia ſignabāt ſacram rem ſcꝫ paſſionem
vel aliquid aliud. ¶ Prima opinio ē ma-
giſtri:⁊ Gilberti porretani qui dicebant
ꝙ in ſacramentis veteris legis nō mere-
bantur homines exercēdo illa nec per ſe
nec per accidens nec iuſtificabant. Sed
iſta opinio Hugoni nō videbatur ratio-
nabilis. Uide i textu. ¶ Reſolutio que-
ſtionis. ¶ Propoſitio. Sacramenta per
ſe nō iuſtificabāt:cōiuncta tamē cū fide
⁊ deuotione cōferebant gratiā. Si vero
querat ratio vnde hoc eſt. patet reſpōſio
quia ſacramēta noſtra iuſtificāt ratione
operis operati:illa autē opere operantis
quia cauſalitas ſacramētoꝝ nō eſt aliud
ꝙ quedā efficax ordinatio ad recipiēdū
gratiā ex pactione diuina:hoc autē fuit
ſolū in ſacramētis noue legis ⁊ non vete
ris niſi in circūciſione:qꝛ ibi fuit pactio.
Quare autē in iſtis ē modo pactio ⁊ or-
dinatio ⁊ in illis nō. patet qꝛ tūc fuit tem
pus figure ⁊ vincēdi duriciē:modo ē tem
pus gratie ⁊ reparationis antique.

De gratia ſacramentali

queritur. Utrū gr̄a ſacramentalis ſit
eadem per eſſentiā cum gratia virtutum
¶ Reſolutio queſtionis. ¶ Prima ꝓpo-
ſitio. Gratia ſacramētalis eſt gr̄a gratū-
faciens realiter ⁊ eſſentialiter. patet quia
omnis illa gratia q̄ expellit ⁊ curat a pec
cato mortali eſt gratia gratūfaciēs:quia
ſola illa expellit peccatū. Sed gratia ſa
cramētalis eſt hmōi. ergo ⁊c̄. ¶ Correla
riū. Omnis virtus alia a charitate pōt
ſtare cū peccato:⁊ etiā facere miracula:⁊
illud correlariū probat maiorē. Minor
autē patet:qꝛ eſt remediū cōtra morbum
vt pꝫ in baptiſmo ⁊ pnia. ¶ Scđa ꝓpō.
Licet ſacramētalis gr̄a de ꝑ ſe ſignifica-
to ſit gr̄a gratūfaciēs:tn̄ connotat aliqd
qđ nec eſt formaliter ipſa gratia gratūfa
ciens:nec pōt ſeparari realiter:qꝛ conno
tat expulſionē culpe. Sed iſta expulſio
⁊ remiſſio non eſt gratia gratūfaciens:qꝛ
de⁹ pōt remittere culpā ⁊ nō dare gr̄am
de potētia ipſius abſoluta qđ tn̄ de potē
tia dei ordinata nunq̄ deus facit:qꝛ qn̄
cūq̄ remittit culpā infundit gratiā:gr̄a
ergo p̄dicta rōne ſui ꝑ ſe ſignificati voca-
tur gr̄a:⁊ rōne ſui cōnotati vocat ſacra-

mentalis. ¶ Correlarium. Gratia predi
cta complete capta ſcꝫ pro per ſe ſignifi-
cato: ⁊ pro ſuo connotato eſt ens per acci
dens quia ſaltem aggregat ens reale ſcꝫ
gratiam ⁊ ens ratiōis ſcꝫ ſigna que ſunt
in ſacramentis: ergo in nullo eſt predica-
mento. ¶ Tertia propoſitio. Licet i ſta-
tu innocentie fuiſſet gratia gratūfaciens
nō tamen fuiſſet gratia ſacramētalis: qꝛ
gratia ſacramentalis non eſt niſi vbi eſt
morbus. Sed ibi nullus fuiſſet morbus
ergo ⁊c. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Gratia vir
tutū eſt gratia gratūfaciens: quia omnis
gratia que facit omnia opera virtutū ac
cepta deo ad vitam eternam eſt grā gra-
tūfaciens: quia a ſola gratia ſūt accepta
deo. Sed gratia virtutū eſt hmōi: qꝛ di-
rigit oīa opera virtutū ad vitam eternā
Nam ſicut ſol eſt lux luminū: quia illu-
ſtrat oīa inferiora: ſic virtutes ſunt lumi
na: ſed accipiunt lumen ſuū a gratia gra
tūfaciente. ¶ Quinta. Licet gratia vir-
tutū de ꝑ ſe ſignificato ſit gratia gratūfa
ciens: tū de cōnotato cōnotat oēs habitꝯ
virtuoſos ſubſtractos gratie: quã ꝓpter
dicitur gratia virtutū quiã omnes habi-
tus aliarū virtutū ſunt ſubſtracte id eſt
formate a gratia gratūfaciēte: ꝙtum ad
id qđ eſt eſſe meritorium et dignum vita
eterna. ¶ Sexta Hoc totum gratia vir-
tutum ratione per ſe ſignificati dicit̄ gra
tia: ſed ratione connotati dicitur virtu-
tum. ¶ Septima gratia virtutū comple
te accepta nō eſt aliqua vna res: ſed oēs
virtutes: ſed omnes virtutes: non ſunt
vna virtus. Unde gratia virtutū ē vnuꝫ
ens per aggregationem. ¶ Correlarium
Hec gratia fuiſſet in ſtatu innocentie: qꝛ
habuiſſemus omnes virtutes. ¶ Octa-
ua propoſitio Gratia virtutum pro per
ſe ſignificato eſt omnino idem cum gra-
tia ſacramentali: quia ambe pro per ſe ſi
gnificato non ſunt niſi gratia gratūfaci-
ens. ¶ Nona gratia virtutum pro cōno-
tato non eſt idem eſſentialiter et realiter
cum gratia ſacramentali: quia gratia vir
tutum pro cōnotato nō eſt niſi habitus
aliarum virtutum: ⁊ gratia ſacramenta-
lis pro cōnotato nō eſt niſi vnus effectus
ſcꝫ remiſſio culpe. Nota ꝙ idem ſunt: eē
idem per eſſentiam: eſſe idem eſſentialiter
⁊ eſſe idem realiter: licet nō ſit de eſſe. Fi-
naliter ſciendū ꝙ de hac queſtione tres
ſunt opiniones: quarum tertia eſt ſancti
Bonauētu. ⁊ tenenda. Et reſolutio que
ſtionis ſatis patet ex dictis.

C Irca ſecundam
ꝑme diſtinctionis partē pri
mo querit̄. Utrum ad re-
mediū originalis ſuffecerit
fides informis. Remediū eſt medicina q̄
poſt lapſum ſuccurrit curando ⁊ ſanan-
do. Unde medicina eſt duplex ſcꝫ. Pre-
ſeruatiua que preſeruat a morbo futuro
Alia eſt medicina ſubleuatiua q̄ ſuble-
uat a morbo p̄ſenti. ¶ Correlariū. Hoc
modo remedium eſt medicina ⁊ nō ꝑmo
modo. Sciēdum ꝙ qñ deus creauit adā
dederat ſibi medicinā preſeruatiuam: id
eſt iuſticiam originalē: ⁊ ſi ſteriſſet nō ha
buiſſet remediū vt pꝫ ſed qꝛ cecidit indi-
guit ſanatione ꝙtum eſt ex ſe. Notan-
dum ꝙ peccatū originale eſt carentia iu-
ſticie originalis debite: quia in ꝑmo parē
te accepte: ex eius crimine deperdite cui
correſpondet obligatio ad penā dāni dū
taxat: ad dr̄iam pctōꝝ mortalium actua
liū: ex ꝑmiſſa criminis tranſgreſſione pro
uenientes. ¶ Correlariū. Adam nō habuit
pctm̄ originale. Juſticia autē originalis
eſt quidā habitus ſupnaturalis īmedia
te a deo infuſus ipſi aie ade faciens perfe
ctam pacē ⁊ tranquillitatē inter partem
ſenſualitatis ⁊ rōnem ⁊ voluntatē ⁊ par-
tem intellectualem. ¶ Propoſitio iſtud
donū quo ad aliquid erat nobiliꝯ habitu
charitatis: patet qꝛ faciebat ꝑfectā pacē
inter partem ſuperiorem ⁊ inferiorem: tū
ſimplr̄ donū charitatis eſt nobiliꝯ cuꝫ ꝑ
ipſam aīa reddatur chara et amica deo:
qđ nō faciebat iuſticia originalis. Carē-

tia autem dicit negationem cum debito habendi illud qđ negatur. Unde catulus ante nonū diem non dicitur cecus: q2 tunc debet habere viſum. Item adam receperat donum originalis iuſticie pro ſe ⁊ pro tota ſua poſteritate: ideo ſumus debitores: quia ſi non habemus hoc nō prouenit ex defectu ipſius dei dantis: ſed ipſius recipientis: qui nō cuſtodiuit. Item iuſticia aliqua poteſt dici debita. vt in ſe accepta ⁊ actione propria deperdita accipientis. Sic non habemus nec habuim⁹ iuſticiam originalem. Sciendum etiam ꝙ fides informis ē duplex ſcilicet laudabilis et virtuoſa: alia eſt damnabilis ⁊ vicioſa. Prima eſt virtus ſupernaturalis theologica formaliter exiſtens in intellectu viatoris extra charitatem exiſtentis inclinans ipſum ad libere et voluntarie aſſentiendum prime et ſumme veritati ꝓpter ſe et ſuper omnia: rectificans ⁊ vigorans ipſum ad vitandum omnem prauitatem hereticam: ⁊ ad firmiter credendū aliqua vera que non ſunt apparentia vt ſunt articuli fidei. Et de iſta eſt queſtio preſens. Secunda eſt quedā credulitas de articulis ſicut de credibilib⁹ fidei nōſtre quadam neceſſitate ⁊ coactione extorta per multa miracula ⁊ experimenta: et quodam murmure et terrore ſuſcepta. Et ſic eſt fides in demonibus ⁊ nō in viatoribus. Et de iſta intelligitur auctoritas beati Jacobi. Demones credunt et contremiſcunt. ¶ Pro reſolutione queſtionis ſunt due opiniones in textu probabiles. Prima eſt magiſtri Richardi et Petri de tharentaſia. Secunda eſt ſpecialis opinio. Cōueniūt autem ambe in tali cōcluſione. ¶ Per fidem ꝗ̄tumcūq3 informem dabatur remedium paruulis Sed habent diuerſos modos aſſignandi. Secunda opinio dicit ꝙ remedium non dabatur ſolum ratione crediti ſicut prima dicit: ſed quia ipſa fidei profeſſio: id eſt actus elicit⁹ fidei licet informis ſufficientem diſponit ad gratiam.

Secundo querit' Utrū ad remiſſionem originalis ſuffecerit ſola fides ſupple in paruulis. Hugo in libro de ſacramentis dicit eſt vicium quod naſcendo contrahimus id eſt in conceptione noſtra per ignorantiam in mente: et per concupiſcentiam in carne: iſta diffinitio non eſt formalis: ſed potius materialis: quia nec ignorantia nec concupiſcentia ſunt peccatum originale. Item peccatum originale vocatur pluribus nominibus in ſecundo ſcilicet lex carnis lex nature: lex membrorum: tyrānus: cōcupiſcentia: concupiſcibilitas: fomes.
Intelligitur autez queſtio an ſola fides ſuffecerit: id eſt ſi habitus fidei ſufficit ſine aliquo ſigno exteriori. Nota Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt: id eſt omne quod fit contra conſcientiā eſt peccatum mortale. Require modos accipiendi fides in materia fidei in tertio ſentētiaruz. Uel etiam poteſt eſſe queſtio iſta pro actu fidei: ſine tamen ſigno exteriori aliquo: vel ſi requirebatur aliquod ſacrificium vel decimatio vel aliquod aliud ſignum. ¶ Reſolutio queſtionis in duabus ſtat opinionibus. Prima ponit talem propoſitionem. ¶ Sola fides habita ſiue informis ſiue formata non ſufficiebat ſm omnes doctores. Requirebatur etiam ſm omnes actus fidei in quo profitebatur paruulum curandum eſſe ab eo quem expectabant. Et de hoc eſt duplex opinio. Aliqui enim dicunt ꝙ oportebat ꝙ fieret profeſſio nō tantum actu mentis vel oris: ſed etiam ſigno viſibili vtputa in oblatione vel in ſacrificio ſiue decimatione vel aliquo alio ſigno. Sed Gregorius in moralibus dicit quod apud nos valet aqua baptiſmi hoc egit apud veteres: vel pro paruulis ſola fides: vel pro maioribus: id eſt adultis virtus ſacrificij: vel pro hijs qui ex abrahe ſtirpe prodierunt myſterium circumciſionis. ¶ Ideo eſt alia opinio ꝙ.

pꝛofeſſio fidei ſufficiebat qualitercunq̃ fieret: ſiue actu coꝛdis: ꝛ hoc pꝛincipaliter requirebatur ſiue ſigno ſiue verbo: dū tamen fieret a parentibus et haberet̃ reſpectus ad paruulum. Si autem queratur quare magis fides parentū requirebatur. Dici poteſt ꝙ parentes dicuntur hic omnes qui curā gerebāt de paruulo: ꝛ iſtius opinionis eſt Richardus ꝛ Petrus de tharentaſia. Alij dicunt ꝙ debēt capi ibi parentes pꝛopꝛij: quia per ipſos paruulus contraxerat culpā. Ideo congruum erat vt eoꝝ fide mereret̃ graciā: ſed pꝛima opinio eſt miſericoꝛdioꝛ.

Tertio queritur. vtrum requirat̃ virtus ſacrificij ī remediū oꝛiginalis in adultis. Sacrificiū poteſt capi tripliciter. Uno modo communiter ꝛ ſic eſt oblatio facta deo in recognitionē ſupꝛemi dominij ſui ſiue fiat actu interioꝛi in ſpiritu ſiue fiat actu exterioꝛi: affectu ſcilicet et effectu. Oblatio ponitur loco generis: facta deo ad differentiam ſacrilegoꝛum idolatrarū. Alio modo ſacrificium capitur pꝛopꝛie ꝛ eſt oblatio qua offerebat̃ aliqua hoſtia ſeu victima deo cuius aliqua pars cremebatur in altari: ꝛ altera cedebat ad vſum offerentis. Et dicitur victima ad differentiaꝫ inanimatoꝛum vt oleum frumentū ꝛ vinum quia hoc totum fiebat in animalibus: ꝛ ſic diſtinguitur a pꝛima acceptione que intelligitur tam de inanimatis q̃ animatis. Et dicitur cuius aliqua pars ꝛc̃. ad differentiam holocauſti quod totaliter cremabatur: ꝛ ſic etiam patet quid ſit holocauſtum. Tertio modo ſacrificium capitur pꝛopꝛijſſime: ꝛ dicitur quaſi ſacrūfactum: quia pꝛece myſtica conſecrat̃ pꝛo nobis in memoꝛiā dominice paſſionis: et hoc ſolum conuenit ſacramento altaris ꝛ noue legis. ¶ Coꝛrelarium. Sacrificium in queſtione capitur communiter ꝛ pꝛopꝛie: et nō vltimo modo. Item Uirtus ſacrificij poteſt capi duplicit̃. Uno modo poteſt eſſe ipſa fides que faciebat valere ipſum ſacrificium in lege antiqua quia de ſe nihil valebant: ſed tm̃ per fidem venturi valebant: ꝛ ſic non capitur hic. Alio modo dicitur interna mentis attritio ſiue diſplicētia de peccato actuali: eo ꝙ addiderant peccata: et ſic accipit Gregoꝛius in auctoꝛitate pꝛeallegata vł pꝛo fide: melius tamen videtur pꝛo interna mentis attritione. Adultus ſm iuriſtas eſt ille homo qui compleuit viginti quinq̃ ānos: quia vſq̃ ibi creſcit ꝛ tūc dicitur adultus. Adultus alio modo eſt viatoꝛ habens vſum rationis: per quem poteſt diſcernere inter bonum ꝛ malum. Adultus eīn connotat ſtatum in quo homo creſcit. Dicitur habens vſum rationis ad differentiam fatuoꝛum et ratione carentium. Dicitur per quem ꝛc̃. et hoc citius eſt in vno q̃ in alio: vt patet de illo puero de quo loquitur Gregoꝛius. iiij dialogoꝛum. ꝛ ſic accipitur hic adultus.

¶ Reſponſio ad queſtionē. Pꝛopoſitio. In lege nature tria fuerūt genera ſacramentoꝝ: ſcꝫ decimationes: oblationes: et ſacrificia. Sacramentuꝫ capitur tribus modis vt ſupꝛa dictum eſt. Uno modo pꝛopꝛie. Pꝛopoſitio. Nulla fuerūt ſacramenta in lege nature capiendo ſacramentum pꝛopꝛie. Patet de iacob qui effudit oleum ſuper altare quod erexerat. Sacramentuꝫ cōmuniter captum: dicuntur quedam ſigna a deo inſtituta ꝛ non ante legem nature per que homīnes frequentabant in quibus ſe exercebant in colendo deum. Dicitur notanter nō ante legē nature pꝛopter ſacramentū matrimonij quod fuit inſtitutū in paradiſo terreſtri: ꝛ ſic capitur hic ſacramentum. Item ſub oblatione compꝛehenditur pꝛimitia que fiebat ex pꝛimis terre fructib⁹ vel ex pꝛimogenitis animaliū mundoꝝ. Decimatio eſt decime partis oblatio: ꝛ nouē partes ſibi reſeruando. Sciendū ꝙ partes aliquote dicuntur que aliquotiens ſumpte reddunt numerū ſuum eſſentialē: vt

ſunt vnum: duo: tres: que cõſtituunt nu/
merum ſenarium. Item ternarius nume
rus componitur ex partibus aliquotis ⁊
non aliquotis ⁊ ideo eſt perfectior. De/
narius autẽ eſt perfectiſſimus ad quem
ſtat reſolutio omnium numerorum ⁊ di/
citur limes primus: centum autem eſt li/
mes ſecundus ⁊c̃. Ad euidentiam predi
ctorum tria ſunt videnda: primo que ſit
ratio inſtituendi illa ſacramẽta. ſecundo
quis ſit modus. tertio que efficacia. Ob
latio capitur tripliciter. Uno modo cõ/
muniſſime ſcʒ pro omni illo quod deo iu
ſte offertur cum deuotione ſiue actu in/
teriori ſiue exteriori: ⁊ ſic nõ capitur hic.
Secundo modo communiter prout ſci/
licet diſtinguitur contra decimam ⁊ pri/
mitiam: ⁊ ſic quodcunqꝫ offerebatur deo
preter decimam et primitias dicebatur
oblatio. Tertio modo capitur oblatio
ſtricte: ⁊ ſic diſtinguitur contra ſacrifici/
um et holocauſtum: et ſic capiebat pſal/
miſta dicendo: Acceptabis ſacrificium
iuſticie oblationes ⁊ holocauſta: ⁊ ſic fie/
bat in rebus inanimatis: vtputa in liqui
dis: ⁊ ſic capitur hic ab Hugone triplici
ratione. Prima ratio eſt dei honorifica/
tio. Notandũ ergo ꝙ fides in iuſtis om/
ni tempore cucurrit ⁊ nullus niſi in fide
ſaluatus eſt: ergo tempore legis natura/
lis hec fides erat q̃ fideles illuminabat
ad hoc ꝙ crederent ꝙ deus erat creator
redemptor et remunerator: ideo fides il/
luminabat ⁊ dictamen nature conſona/
bat: vt homo deo ſeruiret: ⁊ ſua ab ipſo
recognoſceret: et hoc qđ credebat ſigno
viſibili etiam quodãmodo manifeſtaret
ideo ſigna fuerunt tempore legis nature
in quibus deus honorabatur qui omnia
creauerat vt in oblatione: ſimiliter hono
rabatur vt redemptor: vtputa in ſacrifi/
cio. Ut perfectus remunerator in deci/
matione. Et nota quodãmodo denari⁹
eſt perfectiſſimus numerus: quia tres ꝑ/
fectiones habet in ſe. prima eſt vnitatis.
ſecunda ternarij. tertia ſenarij: que ſimul
iuncta faciunt denariũ: ⁊ ideo ibi eſt ſta/
tus. Propter hoc honorabat deus vt ꝑ/
fectus remunerator: vnitas em̃ eſt perfe/
cta: quia eſt omnis numeri perfectio. Se
cunda ratio eſt fidei redemptoris profeſ/
ſio: ſicut enim nullus ſine fide poteſt deo
placere ſic nullus ſine fide mediatoris a
peccato reſurgere: ⁊ ſicut fides ſimplici/
ter dictabat dei honorificationem ita et
hec profeſſionẽ. Et quia tunc profitetur
homo quãdo qđ interius credit exteri⁹
manifeſtat. Ideo tempore legis nature
fuerũt ſigna ad hoc manifeſtandũ. Etiã
honorabatur vt redemptor ⁊ hoc modo
tria conſiderantur: ſcʒ redemptum vt ge
nus humanum ⁊ hoc per decimationem
homo enim ſignat per decimã dragmam
perditã. Secundo ipſe modus redimen
di ⁊ eſt ipſa paſſio domini noſtri ieſu xp̃i:
et hoc per oblationẽ. Tertio conſiderat
ipſum preciũ: ⁊ hoc per ſacrificiũ in quo
erat ſanguinis effuſio. Et iſta profeſſio
in huiuſmodi ſignis erat maxime neceſ/
ſaria pro ipſis imperfectis. Perfectis em̃
deus reuelauit ſacramẽta fidei: imperfe/
ctis celauit. Unde minores adherebant
fidei maiorũ ⁊ credebant implicite: ⁊ ſicut
implicite credebant: ſic ſigna data ſunt
eis a maioribus in quibus fidem implici
te profiterent. Tertia ratio eſt vite agen
de inſtructio. Sicut em̃ aliquis nõ pote
rat deo placere ſine fide nec a pctõ reſur/
gere ſine fide redẽptoris ſic nec in bono
ſtare ſine bono opere. Et ideo fidei adie/
cta ſunt ſigna que ſignificarẽt ea que ne/
ceſſaria ſunt cum fide. Hec autem tria
ſunt in corde: et ſunt tria exterius q̃ hijs
ſequentibꝫ ſignantur in decimatione pec
cati recognitio ⁊ eius dimiſſio: quia in ea
datur deo quod perfectũ ⁊ qđ bonũ eſt: ⁊
remanet nobis qđ eſt imperfectũ. Unde
ſignatur ꝙ bona tm̃ ſunt a deo: ſed mala
a nobis. In ſacrificio ſignatur interna
contritio: quia ſacrificium deo ſpiritus
contribulatus: ⁊ exterior carnis macera
tio: quia occidebatur pecus. Unde mor

tificanda ſunt coꝛda et membꝛa noſtra. Roma. xij. Exhibeatis coꝛpoꝛa veſtra ꝛc. In oblatione enim requiritur mentꝫ deuotio: et exterioꝛ bona operatio que ſi aſſint cum fide ſufficiunt ad ſalutem: et ſic patet ratio inſtitutionis. Secūdo debet attendi modus inſtituendi non enim inſtituta ſunt per modum pꝛecepti vt dicit Hugo. Conſilio erudiuit paruulos loquens pꝛo illis qui fuerunt tempoꝛe legis. Tertio attendenda eſt efficacia in his. Et notandum ꝙ de ſe nullam habebant efficaciam mundandi vel iuſtificandi: ſed ſolum ratione fidei redemptoꝛis. Non enim erant inſtituta ad hoc ſed ad hec que pꝛedicta ſunt.

Quarto queritur. Utrum remedium circumciſionis congrue ſit inſtitutum. ¶ Circūciſio ibi eſt remedium ad remouendum peccatum oꝛiginale diſtinguēs populum fidelem a populo infideli. Cuius deſcriptionis ſunt due partes. Pꝛimo circūciſio fuit inſtituta in remedium contra oꝛiginale peccatuꝫ. Secundo fuit inſtituta in officium: ſignificabat enim peccatum oꝛiginale ꝗtum ad cauſam que eſt pꝛopagatio libidinoſa q̄ fit in pte generatiua: ideo debuit ibi poni remedium. Signabat etiaꝫ ꝗtum ad pꝛoceſſum etiam ꝗtum ad effectum. In officium diſtinguentis ſcilicet populum fidelem ꝛc. ¶ Reſponſio ad queſtionem ¶ Pꝛopoſitio. Inſtitutio circūciſiōis cōgrua fuit: quia fuit expꝛeſſum ſignum curationis oꝛiginalis. Ad illud quod obijcitur. Deus nō delectatur in penis. Dicendum eſt ꝙ pena. Uno modo comparatur ad punitum: et ſic non placet deo. Non enim creauit nos deus ad puniēdū. Alio modo comparatur pena ad meritum ſcilicet ad pꝛeexiſtentem culpam et ſic eſt i ea manifeſtatio iuſticie ⁊ oꝛdinis ⁊ ſic placet deo inquātum iuſtus. Tertio comparatur ad finem vel effectum vtpu ta iuſtificationem rei ⁊ ſic placet ei inq̄tum eſt miſericoꝛs. Unde in punitione (que eſt via ad iuſtificatiōem) relucet miſericoꝛdia ⁊ iuſticia: ⁊ ita eſt placens deo. ⁊ talis fuit pena circumciſionis. De foꝛma ſiue integritate circumciſionis. Notandum. Illud dicitur eſſe de foꝛma ⁊ integritate alicuius quod non poteſt eſſe ſine illo ⁊ requiritur neceſſario ad eſſe eius ſicut partes domus neceſſario requiruntur ad eſſe domus. Illud aūt eſt de decētia alicuius qđ non requiritur neceſſario ad eſſe alicuius: ſed ad bene eſſe: ſicut feneſtre in domo. queſtio poteſt eſſe de vtraq; ꝛc. ¶ Pꝛopoſitio. Tria fuerunt neceſſaria ⁊ de integritate ſacramenti circumciſionis ſcilicet ſexus maſculinus: membꝛū pꝛepucij ⁊ modus circumcidendi que fienda erant circulariter amputando ſcilicet anterioꝛem parteꝫ illius membꝛi. Dies tamen octauus non erat de neceſſitate. vt patet in abꝛaam et vernaculis ſuis et pꝛoſelitis nouiter conuerſis tamen omittentes illam in die illo peccabant facientes contra pꝛeceptum domini quia pꝛecipiebat illam fieri in tali die. Reſolutio patet ex dictis. Unde triplex eſt circumciſio ſcilicet ſacramentalis de qua iam dictum eſt. Alia eſt moꝛalis et de illa qua circumciduntur coꝛda noſtra ab oī iniquitate. Tertia eſt circūciſio anagogica ⁊ eſt illa que per meritū paſſionis xp̄i fiet in iudicio p circūciſionē coꝛpoꝝ noſtroꝛū mūdando ab omni coꝛruptione.

Quinto queritur de efficacia circūciſionis. Utrum ſacramentū circūciſionis ſit gratie collatiuū: id eſt vtrum ex vi circūciſionis conferatur gratia. ¶ Regula ſcoti ita oꝛdinauit de⁹ ꝙ nunq̄ aliquis erit in puris naturalibus ſed omnis homo de lege dei oꝛdinata vel eſt i gratia: vel i pctō moꝛtali: ⁊ impoſſibile eſt aliquē eſſe in gr̄a a peccato moꝛtali. Nota Scotū in pn̄ti materia in quarto. ¶ Pꝛo reſolutione huius q̄ōnis ſciēdum eſt ꝙ quattuoꝛ ſunt poſitiones de ipſa in

textu: quarum tres reprobantur ab iſto doctore. Quarta vero eſt ipſius z ꝑ nūc tenenda que in tali ſtat dicto. ¶ In circūciſione dabatur gratia: ſed tamen paruula reſpectu eius que datur in baptiſmo: z quia gratia q̄ tumcūq̄ parua plenū effectum habet ad delendum omnem culpam mortalem: ſed ſemiplenū ad babilitandum potentias anime z ad proficiendum: ideo circumciſio dicitur ordinari ad effectum ablationis culpe: nō quia ipſum ſolum haberet: ſed quia ſolum habet complementum.

Irca diſtinctionem ſecūdam querit̄ primo. Utrum omne tēpus fuerit idoneum ad inſtitutionem ſacramētoꝝ. Duo ſunt ſtatus tēporis ſcꝫ tempus nature inſtitute et ſm aliquos ſolum fuit per tres horas z per tres horas homo ſtetit in paradiſo terreſtri cum ꝯfuſione. Pro iſto tempore datur talis ꝓpoſitio. ¶ Nulla ſacramenta debuerunt nec fuerunt inſtituta in ſtatu nature inſtitute: ptꝫ quia nullum fuit ibi peccatum nec ſequela peccati. Alius eſt ſtatus nature lapſe: z diuiditur in tria tēpora ſcꝫ in legem nature: ſcripte z gratie Prima incepit a lapſu ade ſm Hugonē z durauit vſq̄ ad Abraam: ſm alios autem vſq̄ ad moyſen. Secūda incepit ab his z durauit vſq̄ ad chriſtum. Tertia durabit vſq̄ ad finem mūdi. Et pro iſto tempore talis ponitur propoſitio. ¶ Homo viator z lege nature z lege diuina obligatur vt recedat a malo: z ad bonū accedat ſm illud pſ. Declina a malo et fac bonuꝫ. Sed humana natura vulnerata per peccatum non potuit iſta duo facere ſcꝫ declinare a malo z facere bonū ex puris naturalibus z dicere contrariuꝫ eſſet error pelagij. Ideo videns deus miſeriā humane fragilitatis z obligationem voluit z dedit ſemper remedia ſalubria et iſta fuerunt ſacramenta. incepit aūt tempus remedij a lapſu ade z profecit in lege ſcripta z ꝯſummatū eſt in euāgelio ſcꝫ tēpore legis noue. Ideo idoneū fuit z congruū inſtituere ſacramenta in iſtis tribꝫ temporibꝫ ſcꝫ in tpe legis nature vbi inſtituta fuerunt oblationes decimationes z ſacrificia. In tempore legis ſcripte fuit inſtitutum ſacramētum circūciſionis in tempore legis noue inſtituta ſunt ſepteꝫ ſacramenta: tñ ſm magis z minus qꝛ tpe legis nature inſtituta fuerunt ſacramenta ꝑfecto modo: tempore legꝭ ſcripte ꝑfectiori modo: tēpore vero legꝭ noue perfectiſſimo modo: quia ꝯtra omēs morbos datur remediū. Unde notandum ꝙ duplex eſt malū ſcꝫ pene z culpe. Malū culpe eſt triplex ſm ꝙ triplex eſt culpa. Prima eſt culpa originalis ꝯtra quā ordinatum fuit ſacramētum baptiſmi. Alia eſt culpa actualis: id eſt mortalis ꝯtra quā ordinatum fuit ſacramentum penitentie Tertia eſt culpa venialis cōtra quā fuit ordinatum extreme vnctionis ſacramentum. Malum pene eſt qđ patimur propter pctm̄ ꝓmi parētis: z eſt quadruplex Primū eſt ignorantia contra quā inſtitutum eſt ſacramentū ordinis z maxime qꝛ ſacerdotes debent ſe exercere in ſciencia z ſapiētia. Secūdum malum eſt malicia contra quā ordinatum fuit ſacramētum euchariſtie vbi maxime viget z demōſtratur bonitas z miſericordia. Tertiū malum eſt impotētia: qua ſumus debiles ad reſiſtendum inimicis ſpiritualibus: contra quā inſtitutum fuit ſacramentum cōfirmationis. Quartum malum eſt ꝯcupiſcentia contra quā inſtitutum fuit ſacramentum matrimonij. Et ſic ptꝫ qualiter ſacramēta noue legis ſufficienter ſūt inſtituta ad fugiendum malum z reſiſtēdum ei. Nunc videndum eſt qualit̄ ſunt vtilia ad proſequēdum bonū. Notandū igitur ꝙ oīa bona quecunq̄ ſint poſſunt attingi per actus ſeptem virtutū: quarū tres ſunt theologice ſcꝫ fides: ſpes: z charitas: z quattuor cardinales ſcꝫ tēperan/

tia: iuſticia: fortitudo: ⁊ prudētia. Baptiſmus igit̄ eſt adiutoriū ꝓ actib⁹ fidei. Extrema vnctio ꝓ actib⁹ ſpei: qꝛ recipimus extremā vnctionē vt liberati a peccatis venialib⁹ citius eamus ad ꝑadiſuꝫ. Eucbariſtia ꝓ actib⁹ charitatis. Matrimoniū pro actib⁹ tēperantie. Penitentia ꝓ actib⁹ iuſticie. Confirmatio ꝓ actibus fortitudinis. Ordo autē ꝓ actib⁹ prudētie. Et ſic patet qualiter ſacramēta noue legis ſunt ordinata ad fugiendū ⁊ repellendū malū ⁊ ꝓſequendū bonū.

Reſolutio igitur q̄ſtionis

in his duab⁹ ſtat ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima. Oia ſacra data a deo erāt remedia ad fugiendū malū. ¶ Scḋa. Oia ſacra ſunt inſtituta ad ꝓſequenduꝫ bonū. Et oia ſacra principaliter ⁊ ſpecialiter ſunt inſtituta in remedium excepto matrimonio qḋ ṗmo inſtitutū eſt in officiū.

Secūdo querit̄. Utrū

in diuerſis tp̄ib⁹ debuerūt alia ſacra inſtitui vel ſemꝑ eadem. Pro declaratione ponunt̄ due concluſiones date a Scoto. ¶ Prima. Legē euangelicā congruū fuit ꝑfectiſſimis ſacramentis adornari: qꝛ lex euangelica eſt ꝑfectiſſima lex quam tota trinitas inſtituit ⁊ ordinauit dare homini viatori: ſm̄ illud Matth. xxvj. Noui ⁊ eterni teſtamēti. Dicit̄ autē eternū teſtamentū: quia poſt ipſum nullū erit. ¶ Secunda ꝯcluſio. Oia ſacra legis noue fuerunt imediate inſtituta a xp̄o aliquo mō vel ſimpliciter ⁊ abſolute vl̄ approbatiue. Primo patet de baptiſmo: q̄a ante mortem xp̄i apoſtoli baptizabāt: etiam poſt reſurrectionē dixit diſcipulis ſuis ꝙ baptizarent alios. Marci vltimo. Scḋo patet de ſacramēto eucbariſtie in cena antecꝫ pateret̄. Tertio patet de ſacramento cōfirmationis. Joh. ij. Accipite ſpiritū ſanctū. Quarto patet de ſacramēto penitentie. ibidē. Quoꝝ remiſeritis pctā. Quinto patet de ſacro extreme vnctiōis qꝛ q̄n mittebat diſcipulos binos ⁊ binos dr̄ ꝙ vngebāt infirmos ⁊ ſanabant̄. Sexto pꝫ de ſacro matrimonij qꝛ approbauit illud cū dixit. Quos de⁹ cōiunxit hō nō ſeparet. Septimo pꝫ de ſacro ordinis. Nā in ſacro ordinis ſacerdotal' maxime eſt duplex ptās. Prima ſuper corpus xp̄i verū ſcꝫ in ꝯſecrando: ⁊ iſta ptās fuit data ſacerdotib⁹ in cena xp̄i. Alia eſt ptās ſuꝑ corpus xp̄i myſticū eis data. Joh. xx. Quoꝝ remiſeritis peccata ⁊c̄.

Reſponſio ad q̄ſtionē.

¶ Propoſitio. Debito ꝯgruitatis alia ⁊ alia ſacra inſtitui debuerūt ſm̄ ꝙ fuerūt diuerſa tp̄a. Nā ſicut lex noua eſt perfectior: ita ꝑfectiora debuerunt inſtitui in lege noua. Primo ibi apertū documentū diuini ſecreti. Scḋo ibi: efficax remediū morbi. Tertio ibi: Pulchrū ornatū ſpōſi ⁊ ſponſe. Reuelatio igitur ſecretoꝝ nō debet fieri in omni tp̄e: ſed illo potiſſime in quo intellect⁹ hois eſt capacior: ſic ſacramēta ꝑfecta dilata ſunt vſcꝫ ad tp̄us ꝑfectū. Sicut igit̄ in homie ſexta etas ē ꝑfectior vbi maxime viget intellectus: ſic etiā in mundo eſt ſexta etas q̄ eſt poſt aduentū xp̄i. ¶ Un̄ ſeptē ſunt etates hois. Prima dr̄ infantia et durat a natiuitate vſcꝫ ad ſeptimū annū. Scḋa etas ē pueritia q̄ durat a ſeptimo vſcꝫ ad decimūquartū. Tertia etas eſt adoleſcentia que durat a quatuordecim vſcꝫ ad. xxv. ānū. Quarta etas eſt iuuent⁹: ⁊ dr̄ a iuuādo: qꝛ debent maxime iuuare parentes ⁊ impendere obſequiū: ⁊ durat a viceſimoq̄nto vſcꝫ ad quadrageſimū annū. Quita etas eſt virilitas: et durat a q̄drageſimo vſcꝫ ad ſexageſimū annū. Sexta dr̄ ſenectuſ: ⁊ durat a ſexageſimo vſcꝫ ad ſeptuageſimūoctauū. Septima durat a. lxxviij vſcꝫ ad fineꝫ: ⁊ dr̄ decrepitus. ¶ Sic etiā in mundo ſunt ſeptem etates. Pria etas durauit ab adam vſcꝫ ad noe. Secūda a noe vſcꝫ ad abraam. Tertia ab abraā vſcꝫ ad dauid. Quarta a dauid vſcꝫ ad

tranſmigrationē babylonis. Quinta a
tranſmigratiōe babylonis vſ ad xp̄m.
Sexta a xp̄o vſ ad diē iudicij. Igiť ſi-
cut i ſexta etate hō eſt ſapiētior: ꝛ in eo vi
get magis intellectio: ſic etiā in iſta ſexta
etate mūdi hoīes ſunt capatiores ad re-
cipiendum ſacramenta ꝛ ſecreta diuina.
Scđo: q2 ſacramēta ſunt medicamentū
morbi efficax: et illo tēpore debent dari
in quo efficatius curent: ſed ſpiritualis
infirmitas efficaciter nō curať niſi qñ co
gnoſcitur ꝛ ſentitur: alioquin reddiť ho/
mo ingratus et peiori vulnere infirmať;
ideo neceſſe fuit ſacramēta differri quo-
uſ morbus tātum inualeſceret ꝙ ipm
morbū cognoſceret ꝛ remedium quere-
ret. Hoc fuit tēpore gr̄e: q2 tēpore legis
nature cōuict⁹ eſt eſſe cecus: ꝛ tunc venit
lex docens ꝛ onerās: ꝛ tūc conuict⁹ eſt de
impotētia: tunc ergo reſtabat tēpus gra
tie in quo morbus iam cognit⁹ curareť:
et in hoc ſacr̄a completa dareń. Tertio
q2 ſacr̄a ſunt in pulchrū ornatum ſpōſe:
ideo xp̄s debuit ea illi ſponſe reſeruare a
qua nunꝙ̄ ſepari deberēt: et q2 talis fuit
eccleſia collecta de gentibus ſcȝ congre-
gatio chriſtianoꝝ ꝛ nō ſinagoga que ipm
deſeruit ꝛ negauit: ideo debuit ea reſer-
uare vſ ad tempus gratie: nihilomi-
nus tñ aliqua imꝑfecta ſacramenta illis
temporib⁹ dedit p̄cedentib⁹ tēpus gra-
tie ſm ꝙ congruebat illis temporibus in
ſtitutionem. Septima vero etas mundi
incipiet in requie ſanctoꝝ poſt iudicium
ꝛ durabit vſ in eternū.

Tertio queriť de nume

ro ſacramentoꝝ temporis euāgelij. Re-
ſpondetur ponendo tres ꝓpōnes. ¶ Pri
ma. Congruū eſt in lege euangelica plu-
ra eſſe ſacramenta quia ſacramēta data
ſunt nobis ad docendum nos ꝛ erudien-
dum: ſed ſi fuiſſet vnū ſolū ſacramentum
datum nō ſufficienter exercitaret nos: q2
hoc eſſet nobis faſtidioſum ſemꝑ exerce-
re nos in vno ſolo ſacramēto: ergo ꝯgruū
fuit plura eſſe ſacr̄a. ¶ Secunda ꝓpoſi-
tio. Tantū ſunt ſeptē ſacr̄a in lege euan
gelica ꝛ nō plura: q2 ſacramēta p̄ncipaľr
ponūtur in remediū ſeptē morboꝝ q̄ ma-
xime vigent in nobis. ¶ Tertia. Sacra
menta noue legis ſunt medicamenta effi-
catia ſanādo infirmitates ꝛ ſunt adiumē
ta ſalubria: conſeruando ꝛ adiuuādo vir
tutes: ſunt etiam arma bellica muniēdo
ꝛ armando xp̄i milites. ¶ Notandū ꝙ ec
cleſia militās eſt congregatio omniū fi-
deliū viatoꝝ ſub xp̄o duce militancium
contra diabolum: carnē ꝛ mundū. ¶ Pri
mū correlarium. Pagani ꝛ infideles non
ſunt de eccľia militante. ¶ Scđm. Bea-
ti ꝛ comp̄benſores etiā nō ſunt de eccleſia
militante. ¶ Tertium. Nec xp̄s licet ſit
dux ꝛ rector eccleſie militātis. Unde no-
tandū eſt ꝙ iſta eccleſia militans habet
arma. Primo baptiſmus ē armatura in-
trantiū eccleſiā militantē. Secundo eſt
terribilis (ſm q̄d dr̄ Canticoꝝ. iiij. Ipſa
eſt terribilis vt caſtrorū acies ordinata)
quia munita ꝛ fortis: ꝛ hoc ꝑ ꝯfirmatio-
nem. Tertio diciť acies: quia cōiuncta et
vnita eſt xp̄o: ꝛ hoc ꝑ euchariſtiā. Quar
to diciť ordinata: ꝛ hoc ꝑ ſacramentū or-
dinis. Quinto quia aliq̄ ex ea extrahun-
tur per mortē corporalē: ideo inſtitutum
eſt ſacramentū matrimonij ad multipli-
candū prolem. Sexto: quia multi ꝓſter
nuntur per culpā mortalē: ideo inſtitutū
eſt ſacramentū penitentie ad reſurgendū
Septimo eſt ſacramētū exeuntiū ſcȝ ex-
trema vnctio. ¶ Correlariū. Quicun
egreſſus fuerit de eccleſia militante cum
omnib⁹ armis ſuis ſcȝ ſacr̄is cōferentib⁹
gratiā ſine dubio vadit ad eccleſiā triū-
phantē. ¶ Scđm correlariū. Quicun
exit de eccľia militāte ſine armis neceſſa-
rijs ad ſalutē vt eſt baptiſmus: penitētia
ſine dubio in infernū vadit.

Quarto queriť de bap-

tiſmo Iohannis a quo fuit inſtitutus.
¶ Notandū ꝙ baptiſmus iohannis po-

teſt capi tripl'r. Primo modo paſſiue ꝓ illo baptiſmo quo fuit baptiſatus ⁊ ſanctificatus in vtero matris ſue: et iſte vocatur baptiſmus flaminis: et de iſto non eſt hic ad propoſitū. Secūdo modo capitur actiue ⁊ hoc dupliciṫ. Uno modo ꝓ illo baptiſmo q̊ baptizabat Johānes homines in nomine xp̄i: et ſub forma baptiſmi xp̄i: hoc eſt tpe quo diſcipuli xp̄i baptizabant: ita ꝙ potuiſſet ab eis inquirere modū baptiſmi xp̄i: ⁊ ſimiliṫ baptizari ſicut ⁊ ceteri apl'i: nec etiā de iſto eſt queſtio: qꝛ iſto modo qui erant baptizati a iohanne nō debebāt iterū baptizari. Tercio modo capiṫ actiue ꝓ illo baptiſmo quo baptizabat iohānes homines in nomine venturi xp̄i: et iſto modo iterum erāt rebaptizandi baptiſmo xp̄i: et ſic capitur hic. ¶ R̄nſio ad q̄ſtionē poniṫ talis cōcluſio. Licet baptiſmi iohānis deꝰ fuerit ꝑncipalis inſtitutor: iohannes tamen fuit adminiſtrator plenariꝰ ⁊ precipuus: ita ꝙ deꝰ baptiſmū iohannis inſtituit ⁊ ei officiū baptizandi commiſit: vt nullus baptizaret illo baptiſmo: niſi ip̄e vel aliquis eius auctoritate: ⁊ inde eſt ꝙ denominaṫ a iohāne: et ceſſauit iohanne ceſſante. Sed i baptiſmo xp̄i nullꝰ erat adminiſtrator plenariꝰ qꝛ ibi erat interior regeneratio q̄ ſolū fit a deo nō a miniſterio hūano. Nullus etiā erat adminiſtrator ꝑcipuꝰ: qꝛ xp̄s inſtituit baptiſmū: ⁊ iō qn̄ baptizabant beati: Petrus ⁊ Paulus ⁊ ceteri apl'i nō appellabaṫ baptiſmus Pauli nec Petri ſed xp̄i.

Quinto queriṫ. Ad q̄d

fuit baptiſmus iohānis inſtitutꝰ. Hoc ē vtrū efficiebat gratiā. ¶ Reſpōſio. Baptiſma iohannis fuit inſtitutū propter tria. Primo ad p̄ſignandū baptiſma xp̄i ſicut dicit magiſter i l'ra: ꝙ baptiſma iohānis erat ſacre rei ſignū: ⁊ ſic pōt vocari ſacr̄m capiēdo ſacr̄m large. Scdo fuit inſtitutū ad aſſuefaciēdū ad baptiſma xp̄i. Marc. iij. Ego baptizo ⁊c̄. glo. tm̄ corpore lauo: quia peccata ſoluere nequeo: vt ſicut naſcendo ⁊ predicādo precurro: ſic baptizando ad baptiſma chriſti dirigā: ⁊ ꝙ̄ cum ad hoc nō eſt ſacramētum: ſed ſacramentale: ſicut torneamentum in quo milites aſſueſcūt nō ē bellū. Tertio fuit inſtitutū ad nunciādum baptiſmū xp̄i: manifeſtādo auctorē ſcilicet xp̄m ⁊ preparando materiam ſcꝫ aquas Johis. i. vt manifeſtetur in iſrael. Propterea veni ego in aqua baptizās. Et illi actu baptizandi contulit chriſtꝰ aquis vim regeneratiuā cum tactu carnis ſue mundiſſime. Cōcedendum eſt igitur ꝙ baptiſmus iohannis erat inſtitutus ad ſignificandum et non ad efficiendū graciam: quia nō purgabat peccata: ſed erat inſtitutus ad ſignificandum: aſſuefaciēdum ⁊ nunciādum baptiſma chriſti.

Sexto queritur de vſu

baptiſmi Johānis ſiue de efficacia eius. Utrū baptiſmus Johānis cum impoſitione manuum equipollens eſſet baptiſmo chriſti. ¶ Notandum ꝙ apoſtoli xp̄i poſtꝙ̄ baptizauerant homines imponebant manus ſuper illos per modum confirmationis in ſignum ꝙ recipiebant ſpiritūſanctum: et ſic eſt queſtio. Poſito ꝙ aliqui fuiſſent baptiſmo iohannis baptizati: vtrum ſufficeret poſtea ꝙ apoſtoli imponerēt manꝰ ſuꝑ illos: ita ꝙ nō eēnt iterū rebaptiſandi: vel vtruꝫ requirebaṫ ꝙ iteruꝫ tenerenṫ rebaptizari baptiſmo xp̄i. ¶ R̄n. Oēs illi q̊ erāt baptizati baptiſmo iohānis: rebaptizādi erāt baptiſmo xp̄i. Et ibi errauit magiſter qui dicit ꝙ baptizati a iohāne qui habebāt trinitatis fidem nō erāt rebaptiſandi baptiſmo chriſti: ſed ſufficiebat manuū impoſitio per apl'os xp̄i: ⁊ in hoc nō teneṫ mgr̄. Unde Augꝰ. Baptiſauit iudas: ⁊ rebaptiſatum nō eſt: baptizauit Johannes: et rebaptizatum eſt. Item legiṫ Actuū xix. ꝙ Paulus rebaptizauit baptiſatos baptiſmo Johannis.

Circa diſtinctionē tertiã querit̃ primo: quid ſit baptiſmꝰ ſcḋm ſuã eēntiã. Utrũ aqua vel intinctio in aquã. ¶ Baptiſmꝰ ē ablutio hoīs viatoris aliq̃liter cōſentientis vel nunq̃ vſus libero arbitrio facta in aqua elementari fluida: ab alio ſil̃ abluente et proferente certa verba a xp̃o inſtituta cũ intentione faciendi qḋ intēdit eccl̃ia xp̃iana facere. Primo dr̃ ē lotio vel ablutio: que quidem contactus ē aque fluide libere ſe cōtingētis .i. cutē ſine impedimento: ⁊ ſeparantis int̃ cutem ⁊ ad corpus: ſic q̄ imediate tāgat ¶ Correlariuz. Aqua inbibita ſpongie ſic ſcʒ q̄ cōtingat corpus pueri p̄ciſe mediante ſpongia: puer nō eſt baptizatus: q̄uis tangat̃ cũ illa ſpongia niſi exp̄matur ab illa ſpongia. ¶ Scḋm correlariũ Si puer inuolueret̃ corio aliq̄ et mergeretur in aqua: ſic q̄ non tangeret corpus pueri nō eſſet baptizatus: q2 nō ablueretur. ¶ Tertiũ exiſtens in vtero matris ſcḋm oēs ſuas p̄tes nō pōt baptizari: et ſic baptiſmus mulieris cũ fit: ſufficit p̄ puero baptizādo: ⁊ qm̃ dr̃ eſt ablutio: eſt p̄dicatio fundamentalis ⁊ nō formalis ſicut ibi: Nomē eſt vox in logica. Dicit̃ hoīs viatoris ad differentiam angelorum: demonũ ⁊ brutorum: q2 eſt ſacr̃m militātis eccl̃ie ⁊ ad drñam illorum qui ſunt extra viã. Dicitur aliq̃liter: qḋ ponit̃ ad drñam adultorum: q̄ debēt venire cũ deuotione ⁊ diſplicentia de vita veteri. Et dicit̃ aliquali vel virtualr̃ vel actualr̃: ⁊ h̄ contra Petrũ de aliaco q̄ dicit q̄ ſufficit q̄ adultꝰ nō diſſentiat ſʒ nunq̄ p̄ pueris. Quinto dicit̃ vel nunq̄ vſus ⁊c̃. Dicit̃ facta in aqua: ad drñaʒ vini ⁊ aque artificialis. Fluida q2 ſi eſſet in ſpongia niue vel glacie non eſſet baptiſmꝰ. Dicit̃ ab alio ſcʒ homine viatore: et ibi exprimit̃ idoneꝰ miniſter. Ideo ſi angelus malus baptizaret aliquem de lege comuni non eſſet cenſendus baptizatus: nec eſſet ſibi credenduʒ. Si tñ bonus angelus vel aliquis ſanctus baptizaret. nō eſſet iterum baptizādus. Dicitur certa verba a xp̃o ⁊c̃. Ex hoc ſequit̃ q̄ ſi aliquis eſſet mancus et alter mutus et vnus diceret verba: et alter ablueret: nihil facerēt. Hec autē ſunt verba. Ego baptizo te in noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti amen .i. ita fiat. Et ibi ſunt quinq̄ vt patʒ primũ ⁊ vltimũ ſcʒ ego ⁊ amē: nō ſunt de neceſſitate: tñ omittens ſcienter vel per ignorantiã peccat. Ideo aliqua ſunt de neceſſitate ſacr̃i: et aliq̄ de neceſſitate miniſtri vt melius infra videbit̃. ¶ Propoſitio. Oīs hō cuiuſcūq̄ ſecte intendens facere qḋ eccl̃ia facit ⁊ intēdit facere cuʒ cōditiōibꝫ requiſitis vere baptizat. Baptiſmus autē ſcḋm mg̃rm in p̄nti diſtinctione ſic deſcribit̃. Eſt intinctio .i. ablutio corporis exterior facta ſub forma verborum p̄ſcripta. Et iō diffinitio baptiſmi ſupiꝰ poſita nō ē niſi declaratiua iſtiꝰ diffinitiōis magiſtri. Hugo autē ſic diffinit. Eſt aq̄ abluendis criminibꝰ ſctificata. tñ magr̃ melius diffinit: licet beatꝰ Bonauētura trahat magis ad iſtã ſcḋm Scotum et modernos. ¶ Nota ſolutioneʒ vltimi argumenti vbi ponunt̃ quattuor diffinitiões et quattuor acceptiones.

Secūdo querit̃. Utruʒ expreſſio verbi vocalis ſit de integritate baptiſmi. ¶ R̃nſio. Neceſſe eſt exprimi verbũ vocale: q2 deus cōtulit vim verbo Unde ſine verbo nulliꝰ eſt efficacie. Rō autē quare deus voluit exp̄mi ē perfecta fidei profeſſio vt ſit in facto ⁊ verbo. Et etiam p̄fecta ſignatio: q2 eñ p̄acta eſt regeneratio per verbũ incarnatũ: ⁊ verbuʒ incarnatum optime ſignat̃ p̄ verbũ voce inductum. Ideo voluit et inſtituit q̄ eēt ibi verbum vocale.

Tertio queritur. vtrum ad cōpletũ ⁊ integrũ eſſe baptiſmi ſit neceſſaria fides aliciuꝰ articuli. Articulus (vt habitũ eſt i tertio diſtinctione. xxiiij)

aliter capitur a grāmaticis: aliter a rhe/
toricis: aliter a geometricis: et alit͛ a the/
ologis. ¶ Reſolutio queſtiōis. Duplex
eſt fides: ſcʒ perſonalis ꝛ eſt fides ſingu/
larum perſonaruʒ: et iſta poteſt deficere.
Alia eſt fides eccleſie: ꝛ iſta non deficiet
vſqꝫ ad iudiciū. Sed hꝫ ex protectiōe di/
uina. ¶ Propoſitio. Fides baptizantis
non eſt neceſſaria ad complementū ꝛ in/
tegruʒ eſſe baptiſmi: nec etiā baptizati.
Patet: qꝛ adult⁹ baptizand⁹ nō habet fi/
dem infuſam: quia infunditur in baptiſ/
mo. Nec fides etiam parentum requirit͛
ad integrum baptiſmi. Sed neceſſaria ē
fides eccleſie de aliquo articulo vel arti/
culis fidei. ¶ Correlarium. Peccatores
puta luxurioſi: auari ꝛc̄. ſunt de eccleſia
et membra chriſti licet putrida: ſed poſ/
ſunt ſanari per penitentiam: ſed heretici
ci ſunt ab eccleſia.

Quarto querit͛. vtrum

verbuʒ exprimens actum baptizandi ſit
de neceſſitate forme baptiſmi. ¶ Notā/
dum ꝙ aqua elementalis fluida eſt ma/
teria baptiſmi capiendo materiam lar/
ge. Forma autem baptiſmi capiēdo for/
mam large: eſt in verbis prolatis a ba/
ptiſante que ſunt. Ego baptiſo te in no/
mine patris et filij ꝛ ſpiritusſancti Amē.
In iſtis verbis exprimuntur quinqꝫ.
Primo perſona baptiſans ibi: ego. Se/
cundo act⁹ baptiſandi. ibi baptiſo: Ter
tio perſona baptiſata. ibi te: Quarto in
uocatio trinitatis. ibi in noīe patris ꝛ fi/
lij ꝛ ſpūſſancti. Quinto imploratio di/
uina. ibi Amen: ¶ Primuʒ correlarium.
Primū ꝟbū. ſ. ego: ꝛ vltimū. ſ. amen non
ſunt de neceſſitate forme baptiſmi tamē
miniſter omittens peccat mortaliter.
¶ Scdm correlariū. Licet exp̄ſſio act⁹
baptiſandi ſit de neceſſitate ſacramenti:
nō tamē eſt de neceſſitate exp̄mere actuʒ
baptiſandi (ſcʒ baptiſo) in prima pſona.
qꝛ greci ſic baptiſant. Baptiſet͛ ſeruus
xp̄i in nomie patris ꝛ filij ꝛ ſpiriſuſſancti.

¶ Tertiū correlariū. Licet exp̄ſſio per/
ſone baptiſate ſit de neceſſitate baptiſ/
mi: tñ nō eſt neceſſe exprimere in ſecunda
perſona vt p3: qꝛ greci exprimunt tertiā
pſonā. Unde latini licet baptizarent ex/
primēdo tertiā pſonam tñ peccarēt mor
taliter: quia contemnerēt modū eccleſie.
¶ Rñſio ad queſtionē. Verbū exp̄mēs
actum baptiſandi (ſcʒ baptiſo) eſt de ne/
ceſſitate forme baptiſmi. Unde Alexan
der tertius dicit. Si quis puer in aqua
ter merſerit dicendo in nomine p̄ris et fi
lij et ſpiritusſancti niſi dicat ego baptiſo
te: talis immerſio nō eſt baptiſmus.

Querit͛ quinto. Utrum

exp̄ſſio totius trinitatis ſit de neceſſita/
te baptiſmi. ¶ Rñſio. Plena exp̄ſſio trini
tatis eſt de neceſſitate baptiſmi: ita ꝙ ne
ceſſe eſt noīare patrē ꝛ filiū ꝛ ſp̄mſanctū.
p expreſſionē oris: nec prodeſt nec obeſt ſi
baptizans credat in corde vel nō: ſed ſuf/
ficit ꝙ ore ꝓferat verba baptiſmi. Ad il/
lud qđ obijcitur ꝙ apl̄i in p̄mitiua eccle/
ſia baptiſauerunt in nomine xp̄i. Dicen/
dum ꝙ fuit licitum in primitiua eccleſia
quia nomē xp̄i erat ignotum ꝛ ꝯtumelio/
ſum ꝛ ideo vt exaltaret͛: baptizabāt apo/
ſtoli in noīe eius. Alia ratio: quia nomē
xp̄i implicat ꝛ inſinuat totā trinitatem.
Xp̄s enī3 dicitur vnctus: ꝛ ideo inſinuat
vngentē. ſ. patrem: ꝛ vnctum. ſ. filium: et
vnctionē. ſ. ſpiritūſanctum.

Sexto querit͛ de varia

tione forme in nominando totam trini/
tatem. ¶ Notandum ꝙ in forma baptiſ
mi ſunt verba principaliora que ſunt in
nomine patris ꝛ filij et ſpiritusſancti: ita
ꝙ ſi diceretur. In nominibus patris ꝛ fi
lij et ſpiritusſancti: non eſſet baptiſmus.
Et in iſtis poteſt fieri quintuplex varia/
tio. Prima dicitur mutatio in nomine
trinitatis: et eſt quando ponitur nomen
pro nomine: vtpote ſi loco patris dica/
tur genitoris: ꝛ ſic iſta variatio impedit

ſacramentū ſiue fiat ex certa ſciētia ſiue alio modo. Et ideo non oportet dicere: In noīe genitoris ⁊ geniti ⁊ ꝓcedētꝫ: ſed in forma data a chriſto. ſ. In noīe patrꝫ ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. ¶ Secūda eſt additio Et eſt quādo nomē qḋ nō eſt expſſū ī forma ſupaddit᷑: vt ſi dicat᷑: In nomine patris omipotentis: ⁊ ſic diſtinguendū eſt: quia aut eſt additio vocis diſtrahens: vt In nomine patrꝫ maioris ⁊ filij minoris ⁊c̄. tunc non eſſet baptiſmus: qꝛ hoc eſt hereticum dicere: Aut eſt additio vocis non diſtrahens nec repugnās: vt In nomine patrꝫ ingeniti ⁊ filij geniti: ⁊ iſta additio non impedit ſacramentum. Tertia eſt corruptio: ⁊ eſt quando prolatio nominis eſt minus bene prolata: vtpote ſi dicatur: In nomine patrias ⁊ filias: et ſic diſtinguendum eſt. Aut eſt tāta corruptio ꝙ nullo modo tenet ſenſum: et ſic omino impedit: vt dicere: In nomīe tris ⁊ li ⁊ tis: aut non eſt tāta corruptio quin bene maneat ſenſus: vt de puero balbutiente. Quarta eſt tranſmutatio: et eſt quando aliter ordinatur: vt In nomine filij ⁊ patrꝫ ⁊ ſpiritusſancti: ⁊ ſic eſt diſtinguendum: aut fit ſimpliciter et ſine erroris dogmatizatione: ⁊ ſic nō impedit: aut fit ex certa malicia ⁊ cum hereſi: ⁊ tūc impedit. Quinta eſt interpoſitio: ⁊ eſt cū in medio cadit actus: vt ſternutatio: vel verbum: vt in nomine patris: idē iſta aq̄ eſt valde frigida. ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti: et ſic eſt diſtinguendum: aut eſt tanta intermiſſio ꝙ diſcontinuet intentionem ⁊ longam facit moram vtpote ſi longum facit ſermonem: vel vadit ad venandum: ⁊ tūc neceſſe eſt vt reincipiat: aut eſt parua intermiſſio ⁊ morula vt eſt ſternutatio vel alia parua morula ita ꝙ non diſcōtinuatur actus: ⁊ ſic nō oportet reincipere. Ex his patet reſponſio.

Septimo querit᷑. Utrū

ſacramētum baptiſmi debuerit inſtitui in aqua. ¶ Notādum ꝙ aqua prout nūc ſufficit eſt triplex. Quedam eſt aqua artificialis: et eſt illa que fit per actionem ignis decoquentis ⁊ reſoluentis ex miniſterio artificis applicantis actiua paſſiuis ⁊ paſſiua actiuis. Et iſta aqua nō eſt elementum: ſed eſt corpus mixtum. Et ſic aqua artificialis (vt aqua roſea) nullo modo eſt conueniens ad ſacramentū baptiſmi. Alia eſt aqua naturalis: et eſt aqua elementalis: pura tam per immixtionem ꝙ̄ per iuxta poſitionem. Tertia eſt aqua vſualis pura per immixtionem: licet non ſit pura per iuxta poſitionem. ¶ Correlarium. Aqua vſualis et aqua naturalis ſunt eiuſdem ſpeciei: et ſunt conuenientes ad ſacramentū baptiſmi. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpoſitio. Sacramentū baptiſmi inter omnia ſacramēta eſt ſumme efficax ⁊ maxime neceſſarium. Nam in ſacramento tria ſunt. Primo imprimitur character. Secūdo datur gratia mūdans ſcꝫ a peccato originali. Tertio datur virtus ad extinguendū ardorem libidinis ⁊ concupiſcentiarū. ¶ Secunda propoſitio. Hec omnia tria que dantur in baptiſmo oportuit dari in aliquo ſigno qḋ deſignaret illa tria: ⁊ iſtud ſignum eſt aqua. Primo aqua ſignat characterem in eo ꝙ corpus dyaphanum. Secundo aqua ſignat gratiam mūdantem in eo ꝙ lauat et mundat. Tertio ſignat virtutem extinguentem ardorem libidinis: in eo ꝙ aqua eſt frigida. ¶ Tertia propoſitio. Quia a ſacramento baptiſmi nullus abſoluitur et in eo omnes communicant: ideo neceſſe fuit ꝙ fieret de materia cōmuni: ſcilicet de aqua que eſt communis tam diuitibus ꝙ̄ pauperibus: ⁊ talis eſt liquor aque.

Octauo querit᷑. quan-

do inſtituit dominus ſacramentum baptiſmi. ¶ Dicendum ꝙ chriſtus primo baptiſmum inſtituendū inſinuauit: inſtituit ⁊ confirmauit. Inſinuauit quidem

verbo ⁊ facto. Facto cum baptizatus fuit a iohāne in aqua: ⁊ oſtendit ceteros credentes in aqua fore baptizādos. Verbo cū ꝓdixit nicodemo Joh. iij. Niſi q̄s renatus fuerit ex aq̄. Secūdo inſtituit: cū ipſe baptizare cepit ꝑ diſcipulos: Joh. iiij. Poſt hec venit in terrā iudeā ⁊ baptizabat: etſi nō ipſe in ꝓpria perſona: tñ diſcipuli in ſua preſentia. Et Luc. x. Diſcipulos miſit ad predicādum ⁊ baptizandum binos ⁊c̄. Tertio confirmauit baptiſmum et verbo ⁊ facto. Facto cum de latere eius non tm̄ profluxit ſanguis: verumetiā aqua. Verbo autem confirmauit quādo poſt reſurrectionem diſcipulos ad baptizādos om̄es et ſingulos miſit: Matth. vlt̄.

Nono querit̄. Utrum

ex inſtitutione baptiſmi in aqua collata ſit aliqua vis aquis. ¶ Notādum vis poteſt capi quadrupliciter. Primo modo capitur pro violencia ſiue coactione: ⁊ ſic diffinit̄ a iuriſtis. Vis eſt maioris rei impetus qui repelli non poteſt. Secundo modo capitur pro fortitudine: vt iſte homo habet magnam vim: id eſt fortitudinem. Tertio modo capitur pro potētia anime: vt vis intellectiua: vis viſiua. Et iſtis trib⁹ modis non capitur hic. Quarto modo capitur pro virtute aliqua ſiue corporali ſiue ſpirituali: vt ſancti vi: id ē virtute fidei fecerunt miracula. Et iſto modo capitur hic. Declinatur autem ſic Hec vis: huius vis: ⁊ habet ſolum accuſatiuū pluralem contra Alexandrum: ⁊ conuertunt̄ vis et virtus. ¶ Ad queſtionem reſpondetur ꝙ dominus contactu mundiſſime carnis ſue vim contulit aq̄s non ꝙ illa vis ſit aliqua proprietas vel eſſentia abſoluta addita aque: ſꝫ ſola ordinatio dei: quia inſtituit baptiſmū fieri in aqua quando ipſe voluit immergi in aqua: et ſic dedit vim regeneratiuam aquis: non ꝙ mundicia chriſti tranſiret a carne ipſius in aquam: ſed cum domin⁹ eſſet mundus: noluit ob aliud in aquam mergi niſi vt illa immerſione aqua haberet iſtam ordinationem.

Decimo querit̄: quotiens

oporteat mergi puerum in aqua. ¶ Reſpondetur per tres concluſiones. ¶ Prima vnitas vel multitudo immerſionū nō eſt de neceſſitate baptiſmi: quia per ſolam aſperſionem aque ſuper puer̄ fit baptiſmus. ¶ Secūda cōcluſio. Licet vnitas vel multitudo immerſionum non ſit de neceſſitate baptiſmi: tamen eſt de congruitate: et hoc propter ſignationem: quia quando eſt vnica immerſio: ſignat diuinam eſſentiam eſſe vnicam: vel ſignat vnicam mortem chriſti: quādo ꝟo eſt triplex immerſio ſignat tres ꝑſonas in diuinis: ſcilicet patrem ⁊ filium et ſpiritumſanctū. Etiam ſignat illos tres dies quibus chriſtus fuit in ſepulchro: etiā ſignat diminutionē concupiſcentiarum: que maxime ſūt tres. Prima carnis. Secunda oculorum. ſ. auaricia. Tertia ambitioſa ⁊ vane glorie. ¶ Tertia concluſio. Puer pōt baptiſari vna imerſiōe: ⁊ vere baptiſat⁹ eſt ſicut ſi eſſet ter merſus.

Undecimo querit̄: q̄ntū

oporteat ꝑuulū immergi ad hoc vt ſit baptiſatus: an oporteat imergi totū corpus: an aliquā ꝑtem corꝑis. ¶ Rn̄det̄ ꝙ pſumit̄ ꝙ apl'i baptiſauerūt aſpgendo: ⁊ mos ille ſeruat̄ adhuc in plurib' eccleſijs ⁊ maxime i eccl'ia gallicana: ⁊ ſeruari poteſt: q2 eſt ibi integra ratio ſacramenti. Et debet ſemper ſeruari in om̄ibus eccleſijs cum neceſſitas imminet: aut ꝓpter infirmitatem baptiſantis: quādo ſcilicet habet manus nimis debiles: vel rudis ē: ⁊ timet̄ ne ledat puerū. Vel ꝓpter impotentiā ⁊ infirmitatē pueri: vtpote ſi non eſſet totus natus: vel ꝓpter penuriā elementi: vt ſi fiat modicuꝫ de aqua. Et in iſtis neceſſitatibus debent om̄es eccleſie ſic baptiſare. Etiam poſſunt baptiſari

ſolum per aſperſionem: etiã quando nulla eſt penuria: vel infirmitas: vt patet in eccleſia gallicana. Nos tamẽ comunis eccleſie eſt baptiſare imergendo. Et modus eſt iſte. Sacerdos eñi debet puerũ tenere per latera: ⁊ verſa facie ad aquam debet mergere: ita ꝙ habeat caput verſus orientem primo. ſcd̃o verſus aquilonem: tertio verſus meridiem. Et ſi eſt multũ de aqua: totũ corpus debet mergi ſi parum: ſufficit ꝙ imergatur principalis pars vt caput ⁊ pectus: vel caput tm̃ vel facies tm̃: qꝛ ibi ſunt omnes ſenſus.

Duodecimo queritur.

Utrum adueniente baptiſmo debuerit ceſſare circũciſio. ¶ Reſponſio. Non ſolum circũciſio ſed etiam omnia ſacramẽta legalia ceſſare debuerunt: aduenientibꝫ ſacramentis noue legis. Et hoc propter tria. Primo quia illa ſacramenta erant obſcura ꝗ̃tum ad ſignificantiam: erant enim velamen et ſignũ noue legis. Ideo adueniente veritate qui eſt chriſtus: debuerunt illa ſacramẽta veteris legis ceſſare. Secundo quia erant parue virtutis ꝗ̃tum ad efficaciam. Tertio qꝛ erãt grauia ꝗ̃tum ad obſeruantiã: et hec oĩa illi legi competebant que erat lex figure et oneris ad confringendam duricie ⁊ ſuperbiam ceruicis iudaice. Lex autẽ noua oppoſitas habet conditiões: quia eſt lex veritatis: gratie ⁊ ſuauitatis. Auguſtinus cõtra Fauſtũ. Prima ſacramenta que obſeruabantur prenũciatiua erãt chriſti venturi. que cum ſuo aduentu chriſtꝰ impleſſet ablata ſunt ⁊ alia inſtituta virtute maiora: vtilitate meliora: actu faciliora et numero pauciora.

Tredecimo ꝗ̃ritur. vtrum

circũciſio ceſſauerit ante promulgationem euangelij. ¶ Notandum ꝙ inſtitutio: promulgatio et obligatio ſe cõcomitãtur. ¶ Prima propoſitio. Inſtitutio baptiſmi preceſſit promulgationẽ: quia nulla lex poteſt promulgari: id eſt diuulgari niſi prius fuerit inſtituta: etiã promulgatio preceſſit obligationem. ¶ Secunda propoſitio. Cõgruum fuit ꝙ baptiſmus prius obligaretur per modum conſilij ꝗ̃ per modum precepti: quia lex noua eſt lex gratie ⁊ ſuauitatis. ¶ Tertia propoſitio. Duo ſũt tempora baptiſmi: quando ſcȝ chriſtus miſit diſcipulos ſuos binos ad baptiſãdũ: ita ꝙ poterãt homĩes circũciſionẽ vel baptiſmum recipere et alterum ipſoꝝ ſufficiebat: qꝛ primum tempus ſub conſilio et incepit ab inſtitutione baptiſmi. Johannis tertio. ¶ Quarta propoſitio. Tempus fuit in quo ipſa circũciſio fuit mortifera ⁊ durauit a promulgatione euangelij (quando ſcilicet diſcipuli chriſti promulgauerũt euangelium in omnem terram) vſqꝫ ad diem iudicij. Ex his patet quãdo ⁊ quomodo ceſſauit circũciſio.

Circa diſtinctionem quartã queritur pͥmo

Utrum baptiſmꝰ digne ſuſcipientibꝫ deleat oẽm culpã. ¶ Notandũ ꝙ accedentes ad ſacramentũ baptiſmi ſunt in quadruplici differẽtia. Quidam ſunt qui recipiunt ſacramentũ et rem ſacramenti: vt ſunt paruuli: etiam omnes adulti veniẽtes ad baptiſmũ non ponẽtes obicem: ſed cum deuotione recipiunt ſacramentũ: ⁊ rem ſacramenti: id eſt gratiã. Alij ſunt qui recipiunt ſacramentũ et nõ rem ſacramẽti: vt ſi qͥs adultus oſtẽdat exteriꝰ recipere baptiſmũ ⁊ etiam intendat interiꝰ recipe ſacramẽtũ: tñ in corde ſuo habet volũtatẽ peccandi: vtpote fornicandi vel furãdi. talis recipit ſacramentũ baptiſmi nec ẽ rebaptizandus: ſed nõ recipit rem ſacramẽti ſcȝ grãz: qꝛ ponit obicẽ. Tertij ſũt qui nec recipiũt ſacrm̃ nec rẽ ſacramẽti: vt ſi quis adultus veniens ad baptiſmũ oſtendat exterius ſe recipere baptiſmuȝ et tamen interius non intendit: talis eſt

rebaptizandus. Quarti recipiunt rem ſacramenti ⁊ non ſacramentū: vt baptiſmo flaminis ⁊ ſanguinis. ¶ Notandum ꝙ triplex eſt culpa. Quedam eſt culpa originalis ⁊ idem eſt qḋ peccatuꝫ originale: de qua ſuperius diſtinctione prima huius quarti ſatis patuit. Alia eſt mortalis: ⁊ ab Auguſtino ſic diffinitur. Peccatum mortale eſt aliquod dictū vel factum vel concupitum contra legem dei: ibi notantur modi tres peccatorum ſcilꝫ peccatum oris: cordis: et operis. Tertia eſt culpa venialis. Intelligit̄ itaq̄ queſtio ſic. Poſito ꝙ aliquis adultus cōmiſerit multa peccata tam mortalia q̄ȝ venialia: ⁊ venerit ad ſacramentū baptiſmi cum contritione ſuorum peccatorum et cum voluntate ſe emendādi. Utrū baptiſmus deleat omneꝫ culpam abſq̄ȝ eo ꝙ talis veniens ad baptiſmū confiteatur peccatum. ¶ Reſpondetur ꝙ abſq̄ȝ dubio (et in hoc concordant omnes doctores) talis recipit remiſſionē omniū peccatoꝝ ſuoꝝ ⁊ reſtituit̄ homo in priſtinam innocentiā q̄ȝtuꝫ ad animā: ita ꝙ ſi illico moreretur: immediate euolaret ad celū. Et ratio cauſalis fuit diuina libertas: q̄ tantā huic ſacramento contulit efficaciā. Si queratur autē ratio huius congruitatis. Reſpondetur ꝙ eſt dulcedo diuine miſericordie: eo ꝙ ꝟtus paſſionis ſpecialiter huic ſacramēto adeſt: ideo dedit expreſſam ſignificantiā. Hoc ſacramētū inter cetera magis iudicat animam fieri puram ⁊ ſanctā ⁊ eſt primū fundamentū ad omnia alia ſacramenta: ⁊ eſt remediū congruū contra omnia peccata.

Secundo querit̄. vtrū

ſacramentū baptiſmi deleat omnem penam. ¶ Nota ꝙ pena ſic diffinitur. Pena eſt aliquod damnū vel malū priuans bonū conueniens ꝓpter demeritū precedens: ibi ponitur damnuꝫ loco generis: quia omnis priuatio eſt dānū vel malū: Dicit̄ priuās: quia omne malū eſt priuatio alicuius boni qḋ de ſe eſt cōueniens. Notandū ꝙ duplex eſt pena ſcꝫ damni ⁊ ſenſus. Pena damni eſt ipſum dānū ſeu priuatio boni. ¶ Correlariū. Hāc penā habent pueri qui decedūt abſq̄ȝ baptiſmo: quia priuant̄ a viſione diuina. Pena ſenſus eſt illa que infert dolorē: ⁊ hec eſt aliquod poſitiuum ⁊ nō priuatiuū: ſicut pena dāni. Pro intellectu dictoꝝ ponuntur quattuor ꝓpoſitiones. ¶ Prima. In ſtatu beatitudinis nulla eſt pena quia in illo ſtatu beatitudinis ſemꝑ eſt bonum: qḋ eſt mali oppoſitū ¶ Secūda ꝓpoſitio Si adā nō peccaſſet: nō habuiſſemus penam quia nō habuiſſemus demeritū precedens. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Licet deꝰ de ſua potētia abſoluta poſſet infligere tantam penā matri ſue ꝟgini glorioſe: q̄ȝtū habet lucifer: tamē ſibi nō eſſet pena: patet quia de rōne pene eſt ꝙ ſit culpa ꝑcedens: ſed ipſa glorioſa ꝟgo nūq̄ȝ habuit culpā. ergo ⁊c̄. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Licet bruta animalia moriant̄ ⁊ plurimos dolores ſentiant nō tamen habent penā quia iſta omnia nō inferunt̄ propter peccata ſeu demerita: ſꝫ illi dolores ſunt eis naturales. Notandum inſuꝑ ꝙ quadruplex eſt pena: quedā eſt pena acta ⁊ eſt illa quā quilibet peccator facit ſibiipſi peccando: peccatuꝫ eñ̄ de ſe eſſentialiter eſt pena ſm̄ Bonauenturā in ſecundo. Unde Auguſtinus. Iuſſiſti domine ⁊ ita eſt vt omne peccatum ſit ipſi peccanti pena. Alia eſt pena contracta: ⁊ eſt illa que infligitur propter peccatum primi parentis: vt fames: ſitis infirmitas ⁊ conſequēter mors. Tertia dicitur pena inflicta: ⁊ eſt illa que infligitur a iudice propter demerita contra legem cōmiſſa: ⁊ iſta ſemꝑ infert dolorem ſenſus: ſicut patet in damnatis: vel exiſtentibus in purgatorio: et etiam in latronibus. Quarta eſt pena permiſſa: ⁊ eſt illa qua aliquis iuſto dei iudicio permittitur cadere: ⁊ relinquit̄ a deo ſic ꝙ faciliter de vno peccato labitur in aliud. De illa in Apocalypſi. Qui in

ſordibꝰ eſt ſordeſcat adhuc. Item duplex eſt pena ſatiſfaciens: ſcilicet voluntarie aſſumpta: et inuoluntarie aſſumpta. Pena voluntarie aſſumpta eſt illa que voluntarie aſſumitur ab aliquo non tamen pro peccatis a ſe commiſſis. ¶ Correlarium. Hoc modo chriſtus habuit penaȝ quãdo paſſus eſt pro nobis. Alia eſt pena ſatiſfaciens voluntarie aſſumpta propter delicta prius a ſe commiſſa: ſicut eſt penitentia. ¶ Correlarium. Iſta pena non fuit in chriſto: nec in virgine glorioſa. Pena vero inuolũtarie aſſumpta etiã eſt duplex: quia quedam eſt eterna et infernalis: ꝛ eſt carentia glorie: et afflictio ſeu dolor inflictus. Alia eſt temporalis: ꝛ illa habet finem ſicut pena purgatorij. Propopoſitio. Unica eſt pena ſatiſfaciens nec voluntarie aſſumpta cuiuſmodi eſt pena malefactorum: damnatorum ¶ Reſponſio. Sacramentum baptiſmi abſoluit ab omni pena ĩfernali: ꝛ ab omni pena tẽporali ſatiſfactoria ſiue aſſumpta: ſed non a pena contracta per peccatum originale: abſoluit enim a pena perſonali: ſed non a naturali. Unde Pena naturalis eſt que omnibus conuenit: ſiue que omnibus infligitur: ſicut ſunt pene conſequentes peccatuȝ primorum parentum. Pena vero perſonalis eſt illa q̃ conuenit alicui ꝛ non conuenit alteri: vt ſunt pene infernales. Ratio autẽ quare baptiſmus abſoluit a tantis penis ẽ bonitas dei: qui dedit tantam efficaciã ipſi ſacramento baptiſmi. Ratio autẽ quare in baptiſmo nõ dimittuntur pene naturales (ſicut fames ſitis infirmitas: tentatio ꝛ mors) eſt quia deus ſic ordinauit ꝛ eſt congruum propter tria. Primo ad manifeſtandum diuini iudicij equitateȝ vt ſententia de morte ade immobilis permaneret. Secũdo ad oſtendendum fructum paſſionis chriſti: vt omnes ipſius ſe noſcãt egere: vt penas remittat. Tertio ad amplificandum meritum liberi arbitrij. Promouent enim huiuſmodi penalitates ad bonũ. Danẽ eñ primo ꝓpter humilitatem: Iob. iij. Sagitte domini militãt in me quaruȝ indignatio ꝛc̃. Secundo propter timoris incuſſioneȝ. Iob vi. Terrores domini militãt contra me. Tertio propter ſuĩpſius cognitionem. Eſaie. xxviij. Tantũmodo ſola vexatio dabit intellectum. Quarto propter ſtimulationem ad bonũ. Michee. ij. Surgite et ite: quia non habetis hic requieȝ: ꝛ hoc facit maxime remorſus conſcientie quia nunq̃ dimittit peccatorem in pace Quinto propter non peccandi exemplũ Zacharie. iij. Adam exemplũ meum ab adoleſcentia mea. Sexto propter exercitium virtutum: ꝛ maxime in virtute patientie. Romañ. v. Et gloriamur in ſpe glorie filiorũ dei: non ſolum autem: ſed ꝛ gloriamur in tribulationibus: ſciẽtes qꝛ tribulatio patientiã operatẽ ꝛc̃.

Tertio queritur. vtrum

digne recipientes ſacramentũ baptiſmi: omnes equaliter recipiãt eius efficaciaȝ. ¶ Reſponſio ſtat in quattuor propoſitionibus. ¶ Prima propoſitio. Res ſacramẽti baptiſmi eſt character: quid autem ſit character dicetur poſtea. ¶ Secunda propoſitio: Res baptiſmi eſt gratie infuſio. ¶ Tertia propoſitio eſt reſtitutio innocentie. ¶ Quarta propoſitio (que eſt ſecunda principalis: quia prime tres pro vna computanẽ) q̃tum ad characterem in baptiſmo non eſt maior efficacia in vno q̃ȝ in alio: quia omnes equaliter recipiunt characterem. ¶ Tertia propoſitio. Quantũ ad reſtitutionẽ innocentie: non eſt maior efficacia in vno q̃ȝ in alio: quia vnus non eſt magis innocens q̃ȝ aliꝰ. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Quãtuȝ ad remediũ (quod eſt gratia) maior poteſt eſſe efficacia in vno q̃ȝ in alio. Unde notãdũ ꝙ gratia habet duplicẽ actuȝ ſcilicet delere peccatũ: ꝛ habilitare in bonõ: q̃tũ ad deletionẽ peccati maiorẽ habet effectũ i eo q̃ plura cõmiſit peccata:

ſed propter hoc nõ eſt gracia maioꝛ: quia modica gracia poteſt delere oẽm culpam ꝗ̃rum vero ad habilitatem ad bonuꝫ in eo qui magis ſe diſpoſuit maiorem habꝫ efficaciam: ꝛ preterea ipſa eſt maioꝛ: qꝛ ex hac parte attenditur augmentuꝫ gratie. Et hoc etiam verum eſt de ſacramentis penitentie ꝛ eucbariſtie.

Quarto querit. Utruꝫ

aliquis inuitus ſiue coactus ſuſcipiat ſacramentũ baptiſmi. ¶ Notandum ꝙ duplex eſt coactio ſcꝫ ſimplr̃ ꝛ ſm quid. Coactio ſimplr̃ eſt illa qua aliquis neceſſitatur vel violentatur ſimplr̃ ad aliquid faciendũ vel patiendũ: ſic ſcꝫ ꝙ nõ põt non agere: ſed neceſſario agit: ꝛ nõ põt nõ pati: ſed neceſſario patitur. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio impoſſibile eſt voluntatem noſtrã cogi ſimpliciter ad volendũ vel nolendum quia nullum ſimplr̃ coactum eſt liberum Sed oĩs actus voluntaris elicitus a voluntate eſt liber: ergo ꝛc̃. ¶ Secũda propoſitio. Nullus actus humanus põt dici ſimpliciter coactus. vnde. Actus hũanus eſt ille qui eſt libere elicitus ab hoĩe ſiue ſit velle: ſiue nolle. Sed aliud eſt actus hoĩs: qꝛ actus hoĩs eſt oĩs actus ſiue ſit elicitus ab hoĩe ſiue nõ: vt ſunt ꝯcupiſcentie in parte ſenſitiua: qñ aliqñ veniũt abſqꝫ electione hoĩs: ꝛ etiã videre audire ꝛ ſimiles dicuntur actus hoĩs. ¶ Tertia ꝓpõ. Membꝛa hoĩs poſſunt ſimplr̃ cogi ab aliquo extrinſeco ad aliquid operandum: vt qñ cogũtur latrones incarcerari vel de thurificatione idolis. Coactio vero ſm q̇d d̃ꝛ illa qua quis timoꝛe pene vl̃ alicuiꝰ ſupplicij: vel ex amoꝛe cogit̃ ad aliquid faciendũ qđ tñ libere nõ faceret: niſi eſſent timoꝛes vel amoꝛes: vt de mercatoꝛe proijciente mercantias ſuas in mare in caſu neceſſitatis. ¶ Rñſio ad queſitũ Duplex eſt coactio ſcꝫ ſufficiens vel ſimpliciter. Alia eſt inducens vel ſm quid. Si aliquis mergatur coactione ſufficiẽter: vtpote qꝛ violenter acceptꝰ eſt: ꝛ ipſo renitente manibus et pedibꝰ merſus eſt: tunc talis nullo modo eſt baptizatus: qꝛ nullo mõ in eo fuit conſenſus vel voluntas. Si aũt aliquis imergatur coactiõe inducente: vtpote minis ꝛ flagellis ita ꝙ magꝭ vult ſe ſubijcere ſacr̃o eccl̃ie ꝗ̃ moꝛte perire: hec põt eſſe duplr̃ aut talis intendit alios illudere ꝛ morteꝫ euadere vtpote: ſi dimittat ſe immergi: tñ interius nullo modo intendit recipere baptiſmũ: tunc talis nullo modo recipit ſacramẽtũ. Aut talis coactus fine finali magis acceptare baptiſmũ ꝗ̃ perire tũc ſiue credat ſiue nõ: ſiue velit habere graciam ſiue nõ talis eſt baptizatus.

Quinto querit. Utruꝫ

furioſi ſint baptizandi. Pro reſpõſione. ¶ Notandum ꝙ ſi aliquis ſit effectus a natiuitate demens: iudicandum eſt ſicut de paruulo: ꝛ poteſt baptizari cuiuſcũqꝫ ſecte ſit etiam ipſo inuito: ꝛ ſaluatur talis. Si autem effectus eſt furioſus poſt vſum liberi arbitrij: querit̃ vtrum ſaluatur talis. Dicendum ꝙ aut erat in ſtatu gratie et charitatis quando cecidit in illam dementiam: aut in peccato moꝛtali ſi erat in gratia ꝛ dementia perſeuerat in eo vſqꝫ ad moꝛtem incluſiue. Dico ꝙ ſaluabitur finaliter quicquid faciat in illo tempoꝛe. Si autem erat in peccato moꝛtali ꝛ perſeuerat vſqꝫ ad moꝛtem: ſine dubio erit dãnatus: qꝛ iudicabit̃ ſm diſpoſitionem in qua erat quãdo fuit effectꝰ demens. Hoc debet multum inducere homines ad viuendum virtuoſe: et in ſtatu gratie ꝛ ad vitandum peccata.

Sexto queritur. Utruꝫ

fictꝰ recipiat ſacr̃ꝫ baptiſmi ꝛ nõ rẽ ſacramenti. ¶ Notandũ ꝙ fictꝰ eſt q̇ aliđ exterius ꝓ̃tendit ꝛ aliud ĩtẽdit iteriꝰ. Et tal̃ fictꝰ põt accedere ad ſacr̃m baptiſmi dupliciter. Uno mõ cũ intentiõe decipiẽdi xp̃ianos: ꝛ nõ ꝓpter deuotiõeꝫ recipiendi illud qđ eccl̃ia intendit dare: imo nullo

modo intendit ſacramentū recipere: tūc
talis nō recipit ſacramentum nec rem ſa
cramenti. licet immergatur in aqua et fi/
ant ei alia myſteria. Et de iſta fictiōe nō
eſt queſtio. Alio modo poteſt quis adul/
tus accedere ad ſacramentum baptiſmi
in peccatis cōmiſſis: ꝛ tamen interius ha
bet propoſitum recidiuandi cum inten/
tione recipiendi qđ eccleſia intendit dare
ſcilicet ſacramentum baptiſmi: talis reci/
pit ſacramentum ꝛ nō rem ſacramenti. ſ.
gratiā: nec debet rebaptiſari: nihilominꝰ
facta confeſſione ꝛ habita contritione: po
teſt illam gratiam recuperare. Et ꝑ hoc
patet reſponſio ad queſtionē: cetera ſunt
clara in textu.

Septimo queritur. Utrū

fictus recipiat rem poſt ſacramentū rece
dente fictione. ¶ Reſpondetur ꝙ ſacra/
mentum baptiſmi cum non ſit iterabile
imprimit characterē: ideo ille fictꝰ habet
omnem efficaciam recedēte fictione quā
habuiſſet in baptiſmo ſi non fuiſſet fictꝰ.
Unde baptiſmus remittit illa peccata
quātum ad penam ꝛ culpam que preceſ/
ſerunt baptiſmum: nec eſt penitentia in/
iungenda: que autem poſt cōmiſit: virtu
te penitentie remittuntur: et pro illis eſt
penitentia imponenda ſibi.

Queritur octauo. utrū

baptiſmus flaminis ſine baptiſmo flumi
nis ſufficiat ad ſalutem. ¶ Notandum ꝙ
ſanctificatio eſt duplex ſcilicet vie et pa/
trie. Sanctificatio vie eſt infuſio gratie
gratūfacientis alicui nature intellectua
li: ꝛ iſto modo tam adulti ꝗ̄ꝫ paruuli ſan
ctificātur per gratiam. Et notandum ꝙ
ſolus deus poteſt ſanctificare nec eſt offi
cium beate virginis: nec angelorum nec
ſanctorum ſanctificare: ꝛ de iſta eſt hic q̄
ſtio. Sanctificatio autem patrie nihil ali
ud eſt ꝗ̄ꝫ glorificatio: ꝛ ſolus deus ſancti
ficat etiam hoc modo: nec de iſta eſt hec
queſtio. Notandum inſuper ꝙ triplex eſt

baptiſmꝰ ſcilicet fluminis flaminis ꝛ ſan
guinis. De baptiſmo fluminis ſupra di/
ctum eſt. Baptiſmus flaminis eſt infu/
ſio gratie gratumfacientis: immediate fa
cta a ſpiritusancto: per quam homo mū/
datur et purificatur ab omni peccato: et
iſte eſt reiterabilis. Baptiſmus ſangui/
nis qui fit propter martyrium: ꝛ capitur
ibi effuſio ſanguinis pro quocūꝗ̄ꝫ tormē/
to de quo homo moritur pro chriſto: ut
ſuffocatione ſuſpenſiua. ¶ Prima propo
ſitio. Nullus baptiſmus eſt neceſſarius
ad ſalutem de poteſtate dei abſoluta: qꝛ
deus non alligauit potētiam ſuam ſacra
mentis. ¶ Secunda propoſitio. Nullus
baptiſmus fluminis: etiam de potentia
dei ordinata eſt neceſſarius ad ſalutem:
patet quia baptiſmus ſanguinis ſufficit
ad ſalutem ſicut patet de Emerentiana
ꝛ de innocentibꝫ: ergo baptiſmus flumi/
nis non eſt neceſſarius. Item baptiſmus
fluminis eſt ſufficiens: ergo baptiſmꝰ fla
minis non eſt neceſſarius. Et baptiſmꝰ
flaminis eſt ſufficiens: ergo baptiſmꝰ ſan
guinis non eſt neceſſarius: ergo patet ꝙ
nullus baptiſmus eſt neceſſariꝰ. ¶ Ter/
tia ꝓpoſitio. Cuilibet viatori đ lege dei
ordinata neceſſarius eſt baptiſmus flu/
minis. ¶ Quarta propoſitio. Cuilibet
viatori de lege cōmuni eſt neceſſarius ba
ptiſmus flaminis. Notandum etiam ꝙ
triplex ē ſalus ſcꝫ nature: glorie: ꝛ gratie.
Salus nature eſt integra et tuta incolu
mitas ꝛ ſanitas corporis cum temperan
tia nature: cum calido et humido qđ eſt
ſanguis: ꝛ de iſta non eſt queſtio. Salus
gratie nihil aliud eſt ꝗ̄ꝫ gratia gratumfa
ciens que reddit nos gratos deo. Salus
autem glorie eſt duplex. Quedā eſt obie
ctiua: ꝛ eſt ipſe deus. unde p̄s. Dominus
illumiatio mea ꝛ ſalus mea. Domini eſt
ſalus. Alia eſt formalis ꝛ ſubiectiua: et
eſt clara dei viſio. ¶ Reſolutio queſtio/
nis ſtat in q̇nꝗ̄ꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima.
Baptiſmꝰ flamīs eſt neceſſariꝰ ad ſalutē
qꝛ nihil aliud eſt ꝗ̄ꝫ grā gratūfaciēs ſine

qua nō poteſt haberi ſalus. ¶ Secunda propoſitio. Baptiſmus fluminis eſt neceſſarius ad ſalutē: quia eſt ſub precepto eo ꝙ chriſtus ſic ordinauit. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Quia deus neminem obligauit ad impoſſibile ex ſuo ꝑcepto: ideo aliqs poteſt ſaluari abſqꝫ baptiſmo fluminis: vt pote. Si aliquis haberet voluntatem baptizari: et tamen non poſſet inuenire oportunitatem: talis ſaluaretur abſqꝫ baptiſmo fluminis. Unde qđ quis non poteſt facere: ſi velit facere reputat̄ pro facto. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Nullus ſine baptiſmo fluminis pōt ſaluari: ſi tal' habeat oportunitatē z negligat. ¶ Quinta ꝓpoſitio z ad queſtionem reſponſiua. Baptiſmus flaminis ſine baptiſmo fluminis ſufficit ad ſalutem dum tamen nō inueniat̄ oportunitas recipiendi baptiſmum fluminis. Dicunt multi ꝙ beata maria z omnes apoſtoli fuerūt baptizati: ſed quando vel vbi nō legitur.

Nono queritur. Quis

baptiſmus iſtoꝝ ſit dignior. ¶ Notandū ꝙ nouē ſunt baptiſmi ſm Damaſcenū. Primus baptiſmus eſt diluuij tpe Noe. Scđs eſt maris rubri. Uñ aplus prime Corinth. x. Omnes baptizati ſūt in nube zc̄. Tertius eſt baptiſm⁹ luſtrationis qui fiebat ex aqua z cineribꝫ vitule ruffe combuſte et ſignabat paſſionem chriſti. Quart⁹ eſt baptiſmus iohannis: de quo dictū eſt ſupra. Quintus eſt baptiſmus chriſti paſſiue: quādo ſcꝫ fuit baptiſatus a iohanne. Sextus eſt baptiſmus penitentie: qui eſt purgatiuus a culpa: z non a pena: z ſm aliquos vocatur baptiſmus flaminis. Septimus eſt baptiſmus fluminis: qui fuit inſtitutus a chriſto: z purgat a culpa z a pena. Octauus eſt baptiſmus linguis igneis quē receperunt apl'i in die penthecoſtes z iſte purgat a culpa z pena z etiaꝫ a ſequela pene. Nonus eſt baptiſmus ſanguinis: z iſte eſt ꝑfectiſſimus: quia facit hominē euolare ad celos. Notandū etiam ꝙ ſanguis capitur quadrupliciter. Primo modo pro progenie: vt quādo dicitur iſte ē de ſanguine meo: id eſt parens meus. Secundo mō capit̄ pro humore quodā calido et humido: vt eſt ſanguis humanus quo fouet̄ corpus humanum. Tertio modo pro peccato. Unde pš. l. Libera me de ſanguinibꝫ zc̄. Quarto mō pro vita: vt in hymno. Pro te effundens ſanguineꝫ id eſt vitā. ¶ Ad queſtionem reſpondetur ꝙ baptiſm⁹ fluminis z baptiſmus ſanguinis ſe habent ſicut excedentia et exceſſa. Nā baptiſm⁹ fluminis extenſiue habet maiorem efficaciam quia liberat a culpa originali mortali z veniali: z etiam imprimit caracterem z dat gratiā z multos liberat: baptiſmus autem ſanguinis paucos liberat: quia pauci ſūt martyres reſpectu baptizatorum. Sed licet nō ſit dignior extenſiue baptiſmo fluminis: eſt tñ dignior intenſiue: qꝛ liberat hominē ab omni miſeria z facit eū euolare ad celū: z hec efficacia ꝑcellit oēs alias. Nec eſt ſacramentū quia deſunt ſibi cōditiones ſacramenti.

Decimo queritur. Utrū

baptiſmus ſanguinis ſit ſacramentum ſaltem. ¶ Notandum ꝙ baptiſmus ſanguinis fit quotienſcunqꝫ quis morit̄ pro fide catholica: vel pro veritate. Baptiſmus vero flaminis fit quotienſcunqꝫ qs per miſericordiā dei ſanctificatur vel iuſtificatur a peccatis ſuis ſiue fiat ī vtero: ſicut de hieremia z iohāne baptiſta: ſiue extra vterum: ſiue virtute penitentie. ¶ Reſponſio ad queſtioneꝫ. Baptiſm⁹ ſanguinis non eſt ſacramentū: quia deficiunt ei omnia que ſunt de ratione ſacramenti: ſcꝫ repreſentatio ex ſimilitudine: ſignificatio ex iuſtificatione: ſanctificatio ex verbi prolatione. Et etiā (vt dicit magiſter in textu) ſacramentū baptiſmi tm̄ in aqua celebratur: z non alio liquore: ſed ſanguis non eſt liquor eiuſdem ſpeciei cum aqua zc̄.

Undecimo querit̄ quare

citius vocatur baptiſmus ſanguinis q̄ baptiſmus ignis: cū tamen multi martyres in igne fuerunt martyrizati: et in exilio. ¶ Dicendum ꝙ in martyrio ponitur vita carnis: carnis autem vita conſiſtit in ſanguine: ꝛ etiā (vt dictum eſt) ſanguis aliquādo accipitur pro vita. Alia ratio: qꝛ multi fuerūt liberati ab igne ꝛ a ſubmerſione aq̄ ſed nulli a pena gladij.

Duodecimo queritur.

Utrū paruuli in baptiſmo recipiāt ſanctificationē. ¶ Notandum ꝙ paruulus poteſt capi quadrupliciter prout nunc ſufficit. Primo modo dicitur paruulus per carentiā iniquitatis. Unde apoſtolus. Malicia eſtote paruuli. ¶ Correlarium primū. Chriſt⁹ erat ita paruulus in cruce: ſicut in vtero matris ſue ꝟginis glorioſe. ¶ Secundū correlariū. Uirgo glorioſa erat ita paruula quādo cōcepit chriſtum: ſicut erat quādo cōcepta eſt in vtero matris ſue. ¶ Tertiū correlarium. Johānes baptiſta erat magis paruulus quādo baptizauit xp̄m q̄ quādo fuit cōceptus: quia conceptus fuit in originali peccato. ¶ Quartū correlariū. Impoſſibile eſt aliquē hominē ſaluari de potētia dei ordinata niſi ſit paruulus: capiendo paruulū pro carentia iniquitatis. Secundo modo capitur paruulus ꝑ carentia elationis ꝛ iſti ſunt humiles. Et de iſtis dicebat xp̄us Matth. xviij. Sinite paruulos venire ad me. Et iterum. Niſi quis humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte non introibit in regnū celoꝝ. Tertio modo capitur paruulus per carentiam diſcretionis. Et eſt homo qui nunq̄ vſus eſt libero arbitrio: vt ſunt parui imediate nati ꝛ etiā q̄tūcunq̄ magni in quantitate qui nunq̄ habuerunt vſum liberi arbitrij: vt ſunt fatui ꝛ furioſi: ꝛ iſto modo ſolū capitur hic. Quarto modo capitur paruulus per defectū ꝑfecte quantitatis: ꝛ ſunt illi qui nōdū attigerūt viceſimūquinctū annū: quia ſm ph̄m vſq̄ ad illā etatem poſſunt creſcere: ꝛ iſto modo (ſicut ꝛ duobꝫ p̄mis) non capit̄ hic. ¶ Ad queſtionem reſpondetur ꝙ abſq̄ dubio paruuli in baptiſmo recipiūt ſanctificationē que eſt expulſio culpe originalis: ꝛ hoc per meritū paſſionis xp̄i.

Tredecimo querit̄. vtꝝ

paruuli recipiāt plene rem hoc eſt gratiā cū habitibꝫ virtutū que ſunt fides: ſpes: ꝛ charitas. ¶ Reſponſio. Paruulis dantur habitus perfecti virtutū: ſicut ꝛ adultis: q̄uis per illos nō operent̄. ¶ Propt̄ qđ notandū ꝙ potentie anime duplicit̄ impediunt̄ ne debite exeant in act⁹ ſuos. Uno modo a corporis imꝑfectione ꝛ corruptione: ꝛ ſic impediuntur in paruulis: ſtultis ꝛ dormientibꝫ. Et contra hoc impedimentū eſt corporis perfectio ꝛ bona diſpoſitio. Alio modo impediuntur ab habitu malo: vt cōcupiſcentia: ſiue a culpa: ꝛ cōtra hoc impedimentū eſt gratia q̄ eſt in paruulis baptizatis: ꝛ ideo nō impediunt̄ ex parte culpe: ſed impediunt̄ ex parte imperfectionis corporis.

Decimoquarto querit̄

Utrū equalis gratia detur omnibꝫ paruulis in ſacro baptiſmi. Pro declaratione ponunt̄ q̄dā correlaria. ¶ Primū correlarium. Stat em̄ de lege dei ordinata aliq̄s duos ꝑuulos pueros in ſacro baptiſmi ſic ſe hr̄e ꝙ alter eoꝝ recipiat maiorem gratiā q̄ ali⁹: ꝛ h̄ nō ex ꝑte ſacr̄i ſed ꝟtute parentū ꝛ patrinoꝝ ꝛ etiā baptizātis ſe diſponētis ꝛ orātiū ꝓ puero. ¶ Secundū correlariū. Meli⁹ ē puerū baptizari a bono ſacerdote q̄ a malo. ¶ Tertiū correlariū. Stat de lege dei ordinata duos pueros baptizatos ineq̄li in eterna beatitudine p̄miari: ꝛ hoc ꝓpt̄ meritū offerentiū: ꝛ ideo errāt illi q̄ dicūt ꝙ pui pueri eq̄liter p̄miant̄ in gloria: qꝛ certū ē ꝙ gloria in futuro concomitat̄ gratiam

que habet in pn̄ti: ſed multi recipiūt ma
iorem grām in baptiſmo q̄ȝ alij: vt pȝ de
ſancto nicolao: ꝫ ꝛc. ¶ Reſolutio qōnis
ſtat in trib; dictis cū diſtinctiōe tali grā
ꝛ pōt mēſurari ſm liberalitatē dei dantis
pōt mēſurari ſm diſpoſitionē recipiētis.
¶ Primū dictū. Licet grā mēſuret ꝑnci/
paliter ſm liberalitatē dei dātis: tn̄ men
ſurat aliqualr̄ ſm diſpoſitionē ſuſcipien-
tis: ꝛ h̄ de cōgruo. Et hoc pōt ſolūmodo
fieri in adultis ꝛ nō in paruulis q꞉ certū
eſt ꝙ paruuli non poſſunt ſe diſponere.
¶ Scōm dictū. Quia de⁹ operat in ba-
ptiſmo ſm exigentiā ſacr̄i: ſed notum eſt
ꝙ paruuli nō poſſunt ſe diſponere: iō pue
ri equalr̄ recipiūt grām de lege cōmuni.
¶ Tertiū dictū. Quia ptās dei nō eſt al
ligata ſacr̄o nō eſt neceſſe ꝙ ſemꝑ det eq̄/
liter: ſed pōt ꝯferre cui vult grām.

Circa diſtinctio

nem quintā querit ꝑmo.
Utrū ſoli ſacerdotes ſiue
clerici habeāt ptātem ba-
ptizandi. ¶ Notandum ꝙ clericus capit
duob; modis. Uno modo ꝓ viro docto:
ſcientifico: perito: ſciencia pleno: repleto
ꝛ experto. Ecōtra: laicus capitur pro vi
ro indocto: imperito: inſipiēte ꝛ lapideo.
Unde laicus dr̄ a laos grece qd̄ eſt lapis
latine. ¶ Correlarium. Omnis clericus
inq̄ȝtum cleric⁹ eſt laudabilis. ¶ Secun
dum correlariū. Laicus inq̄ȝtum laicus
eſt vituperandus. ¶ Tertiuȝ. Clerici a
toto genere de iure preponūtur ꝛ debent
preponi laicis. Secūdo modo capit cle-
ricus pro hoīe habente aliqd̄ officium in
eccleſia. Unde clericus eſt homo in eccle
ſia xp̄i ſm ordinem ſacramentalem deſer
uiens. ¶ Correlariū primū. Neq̄ȝ ange/
li neq̄ȝ demones ꝓprie ſūt clerici. ¶ Se-
cūdum ſarraceni et heretici iſto mō non
ſunt clerici. ¶ Tertiū ille dicitur cleric⁹
qui habet officium hoſtiarij ſiue lectoris
vel vnū de ſeptem ordinibus. ¶ Quartū
correlarium. Tonſura nō eſt ꝓprie ordo
nec facit hoīem clericū ꝛ ꝑ oppoſitum: lai-
cus ſcōo modo capit ꝓ hoīe nō habente
ordinē ſacr̄alem in eccl̄ia xp̄i. ¶ Sciendū
etiā ꝙ ſacerdos capit tripl̄r. Uno modo
idem eſt qd̄ ſacris datus. ¶ Correlariuȝ
iſto mō hoīes laici: ꝛ etiam mulieres pn̄t
vocari ſacerdotes: ꝛ breuiter qui iuſte vi/
uūt et hoc mō nō capit hic. Scōo mō dr̄
ſacerdos quaſi ſacra dās. ¶ Correlariū.
Hoc mō in antiq̄ lege ꝑmogeniti erāt ſa-
cerdotes: ꝛ nō alij. Et iſti ꝑmogeniti ha-
bebant tria priuilegia. Primū q꞉ recipie
bant bn̄dictioneȝ pr̄is. Scōm ꝑuilegiū:
q꞉ ꝯſtituebant dn̄i fratrū ſuoꝝ. Tertiū
q꞉ recipiebant ꝑmogenita oīm bonoꝝ.
Tertio mō ſacerdos capit quaſi ſacra do
cens: vt maxime ſunt ſacerdotes noue le/
gis: q̄ debent eſſe ſacris dati: ſacra dātes
ꝛ ſacra docētes. Notandū ꝙ ſex ſunt po-
teſtates: de quib; inferius dicet: ſed ꝓ nūc
eſt q̄ſtio de ptāte miniſterij. ¶ Rn̄ſio ad
qōnem. Non ſolū clerici ꝛ ſacerdotes ſed
etiā laici ꝛ mulieres pn̄t baptizare. Un-
de notandū ꝙ baptiſmus eſt ſacramētū:
vnū verum ꝛ integrū. ¶ Correlariū pri-
mū. Quia baptiſmus eſt ſacr̄m: ꝛ ſacr̄m
eſt ſignū ſenſibile: ideo diaboli nō pn̄t ba
ptiſare: nec angeli boni de lege cōmuni:
eo ꝙ ſunt inuiſibiles. ¶ Secūdum corre
lariū eo ꝙ baptiſm⁹ eſt ſacramentū vnū:
ideo duo hoīes ſimul nō pn̄t baptizare:
ſed requirit ꝙ vn⁹ ſolus baptizet. ¶ Cor
relariū tertiū. Quia baptiſm⁹ eſt ſacr̄m
verū: ideo ille qui baptizat dȝ cuȝ inten/
tiōe ꝓferre verba: vn̄ ſequit ꝙ nec fatu⁹:
nec furioſus: nec infans carens diſcretio/
ne: nec ebrius q̄ caret vſu rōnis: nec mut⁹
pn̄t baptizare. ¶ Quartū correlarium.
Quia in elemēto aq̄ imergi puer dȝ: idō
mancus non pōt baptizare. ¶ Quintū.
Oīs hō q̄ pt̄ exercere ea q̄ ſunt de itegri-
tate ſacr̄i pt̄ baptizare: ꝛ in neceſſitate dȝ
ꝛ notāter dr̄ in neceſſitate: quia ſi aliquis
laicus baptizaret in preſencia ſacerdotis
peccaret. ¶ Sextū correlariū. Null⁹ pt̄
ſeipm̄ baptizare. ¶ Septimū. Un⁹ pōt

ſimul baptiſare pl'es: dicēdo Ego bapti/
ſo vos in noīe pa. ⁊ fi. ⁊ ſpūſſcti Amen.

Secūdo queritur. vtrū

heretici poſſint baptiſare. ¶ Notandum ꝙ hereticus pōt capi quinqꝫ modis. Primo modo capitur pro omī excōicato ab eccleſia vt īfra patebit qōne quarta. Secundo modo pro omni peruerſore ſacra/mentoꝝ vt eſt ſimoniacus qui emit beneficia eccleſiaſtica. Tertio modo pro omī illo qui putat vel dubitat fidem catholi/cam eſſe falſam vl' fictam: ⁊ iſto modo ſortilegi: qui negant fidem catholicam ore ⁊ corde dicuntur heretici: ⁊ etiam omnes iudei ⁊ pagani ⁊ oēs qui ore ⁊ corde negauerunt fidem: ⁊ iſtis tribus modis capitur large. Quarto modo capitur hereticus proprie pro illo qui eſt xp̄ianus vel reputans: vel qui putauit ſe eſſe xp̄ianū: errans tn̄ pertinaciter contra veritatem. Dicitur reputans: pro illis qui ſe baptizatos eſſe reputant: ⁊ non ſunt. Quinto modo pro omni illo qui pertinaciter aſ/ſerit vl' determinat aliquā hereſim: ⁊ iſto modo capitur propriiſſime. Unde hereſ eſt dogma falſum: contrariū fidei orthodoxe ⁊ iſta eſt diffinitio ockam. Sic hereticus eſt ſerioſe baptizatus: vel gerens ſe pro baptizato dubitans vel errans pertinaciter contra catholicam fidem. Sunt enī quattuor genera veritatū. Primū genus veritatum eſt continentia omniū ꝓpoſitionū que ſillogiſtice poſſunt elici: et deſcendūt a ſacra ſcriptura: ſicut ſi quis vellet pertinaciter dicere ꝙ xp̄us non habuit neruos vel naſum: qꝛ illud pōt elici ex illo qđ ſcriptum eſt: ⁊ hō factꝰ eſt. Secūdum genꝰ veritatū ſunt omnes ꝓpoſitiones que determinātur per totam eccleſiam. Tertium genus veritatū catholi/carū ſunt omnia que data fuerūt nobis a xp̄o: ⁊ ab apoſtolis: non per ſcripturas ſed ore tenus vt eſt confeſſio peccatoꝝ. Quartum genus veritatum eſt cōtinentia omniū veritatū exiſtentiū in ſacra bi/blia. ¶ Reſponſio ad queſtionē. Sicut dictum eſt ꝙ de integritate ſacramēti baptiſmi ſunt imerſio in aquā: prolatio verbi ⁊ intentio faciendi qđ facit eccleſia et hereticus manens hereticus poteſt illa tria habere: ideo poteſt baptizare: ⁊ baptizat quando aliquod iſtoꝝ non deficit: operatur enim tunc nō vt hereticus: ſed vt catholicus. vnde Auguſtinus. Nulli ſacramento eſt iniuriandum: illi autē in/iuriantur ſacramēto qui dicunt illud pollui per pollutiones miniſtrorum. Idem Errare potero hereticus tn̄ nō ero: qꝛ nō omnis errans eſt hereticus.

Tertio queritur. Utrū

mali miniſtri licet catholici dent ſacramentum ⁊ rem ſacramēti id eſt gratiam. ¶ Notandum ꝙ quadruplex eſt malicia ſcꝫ nature: ex genere: ex circūſtantia ⁊ de meritoria. Malicia nature eſt carētia alicuius entitatis: ſiue alicuius perfectiōis naturalis in aliquo ente: cui naturaliter dꝫ cōuenire et cōpetere ſibi reddens ipm̄ imperfectum. Uel eſt additio ſuperflua entitatis alicuius in aliquo reddēs ipm̄ deformē: vt eſt monſtruoſitas vt ſi quis naſceretur cum duobus capitibus: vel ſine brachijs: ⁊ iſto modo non capitur hic Malicia vero ex genere eſt illa que cōuenit alicui actui vel operationi alicui: eo ꝙ tranſit ſuper aliqđ obiectum diſcōueniens: ⁊ hoc ſm̄ rectā rōnem: vt eſt odire ⁊ blaſphemare deum. Unde notandum ꝙ actus malus ex genere: nūqꝫ poteſt bene fieri. Malicia ex circūſtantia eſt illa q̄ cōpetit alicui actui: qui eſt bonus ex gñe tn̄ caret aliq̄ circunſtantia neceſſaria: vt dare elemoſynam propter vanam gloriā Malicia demeritoria eſt illa q̄ eſt in pec/cato mortali: ⁊ de iſta proprie eſt hic queſtio. Notādum inſup ꝙ catholicus eſt ille qui credit implicite vel explicite actu vel habitu oīa que ptinent ad fidem or/thodoxam formatā vel informē. ¶ Correlarium primum. Paruuli baptiſati ſunt.

catholici cenſendi habitu. Secũm correlariũ. Oĩs hõ habẽs charitatẽ eſt catholic⁹ q2 nõ põt hr̃e caritatẽ ſine fide īfuſa. ¶ Tertiũ. Oẽs exiſtẽtes in gr̃a: etiã qñ dormiũt ſunt catholici: q2 habitu credũt ¶ Quartũ correlariũ. Oĩs hõ pctõr xp̃ianus exiſtens in pctõ mortali alio a pctõ hereſis: dicitur catholicus: quia licet nõ habeat fidem formatam: tamen habet fidem informẽ ¶ Quintũ correlariũ. Nec iudei nec ſarraceni ꝛ nõ baptizati dicunt̃ catholici ¶ Rñſio ad queſtionẽ. Malus ſacerdos .i. qui eſt in pctõ mortali nõ tñ dat ſacramentũ ſed rem ſacramẽti .i. gratiam: nõ ipſe ſed de⁹ cui⁹ ſacramẽta ſunt bona ꝛ impolluta. Et ſic patz ꝙ pctm̃ ſacerdotis nõ impedit: quin baptizat⁹ recipiat gratiã: miniſter eñ in baptiſmo non mundat: neqꝫ interius baptizat ſed deus ꝛ ſic deus baptizat ꝑncipaliter: miniſter autẽ miniſterialiter dat tñ ſacramentũ ergo eſt tantũ exterior ablutio facta cuꝫ cõditictionib⁹ requiſitis. Res vero ſacramenti eſt ipſa gratia mũdans ſpũaliter animã a pctõ: inter iſta mediat caracter: quia dr̄ ſacramẽtũ ꝛ res ſacramẽti diuerſis reſpectib⁹. ¶ Notandũ ꝙ eſt quoddã opus qd̃ habet virtutẽ a charitate interna ſolũ: quoddã aũt habet virtutẽ ab inſtitutione diuina. Primũ eſt opus virtutis ꝛ vitij: ꝛ a deo penſat̃ ſm quãtitatem voluntatis. Secũm eſt opus ſacramenti ꝛ hoc penſat̃ ſm meritũ ꝛ dignitateꝫ xp̃i inſtituentis: tale ſemper remanet efficax ꝛ impollutum: nec põt aliquo modo pollui: ſicut nec meliorari: habet eñ virtutẽ a xp̃o nõ a miniſtro: ſicut ſemen iactũ in terrã eq̃liter fructificat ſiue ſit bon⁹ qui ſeminat ſiue malus. ¶ Querit̃ incidentaliter verum peccet qui accedit ad ſacerdotem malũ. ¶ Rñſio ꝙ nõ: imo magis peccat ille qui eum recuſat: credẽs ſacrm̃ ꝑ ipm̃ diſpẽſatũ eſſe vitiatũ: q2 facit iniuriam ſacr̃o. Itẽ eſto ꝙ ſacerdos petat p̃ciũ ꝓ baptiſmo: nũq̃d ẽ ei dandũ. Si ſic (cũ emat ſacr̃m) eſt ſimonia. ſi nõ aut remanet nõ baptizatus: ꝛ h̃ eſt ꝑiculũ: aut baptizat⁹ ſine ſacerdote p̃ter neceſſitatẽ. Quidã dicũt ꝙ q̃s ſe ꝑus debet baptizari facere a layco: ſed eſto ꝙ nõ eẽt ali⁹: dicunt ꝙ non põt dare p̃ciũ vt ſacr̃m emat ſed vt emat aquã. Sꝫ eſto ꝙ aq̃ ſit cõſecrata: tũc dicũt ꝙ ante debẽt paruulũ dimittere mori ſine baptiſmo: q2 nõ ſunt facienda mala vt eueniãt bona: meli⁹ tñ eſt dicere ꝙ dari põt preciũ nõ ad emẽdũ ſacramentũ vel aquã ſed ad redimendum vexationẽ iuris ſui: ꝛ hoc magis videtur cõſonare pietati ꝛ rationi ꝛ iuri.

Quarto queritur. vtrũ heretici dent rem ſacr̃i.

¶ Hereticus ſm Aug. eſt q̃ alicui⁹ tp̃alis cõmodi ꝛ maxime vane glĩe: ꝑncipatuſqꝫ ſui gr̃a: nouas opiniones ꝛ falſas aut gignit aut ſequit̃. ¶ Rñſio ad q̃õnẽ. Baptiſm⁹ qui datur ab hereticis in forma eccl̃ie baptiſm⁹ eſt quia regenerat filios eccl̃ie nõ hereſi: regenerat etiaꝫ filios in xp̃o. Habet igitur baptiſm⁹ ſemꝑ efficaciã niſi habeat obicẽ in ſuſcipiente. Tunc aũt hꝫ obicẽ: qñ ille q̃ baptiſat̃ ꝯſentit hereſi: ꝛ hoc fit tripl'r: aut qñ eſt hereticus ꝛ fauet errori: aut ſi nõ eſt heretic⁹ tñ vadit ad hereticũ preciſum in contemptum eccl̃ie. Aut ſi nõ eſt p̃ciſus vadit tñ ad occultũ quẽ ſcit eẽ hereticum: ꝓpter aliq̃d cõmodi vl' fauorẽ: ꝛ tunc nihil accipit ab heretico. Sed ſi nõ põt habere potentiã diſcernẽdi vt ꝑuul⁹ aut qñ iſte heretic⁹ eſt occult⁹ ꝛ credit̃ eẽ xp̃ian⁹ catholic⁹: aut qñ hõ eſt in neceſſitate conſtitutus ſolo neceſſitatis intuitu creditur eſſe baptizatus.

Quĩto queritur que eſt

iſta ptãs quã xp̃s dare potuit ꝛ nõ dedit ¶ Notandũ ꝓ declaratõe ꝙ circa baptiſmũ pñt ſex ptãtes aſſignari. Prima eſt ptãs auctoritatis: ꝛ ẽ illa q̃ de⁹ a ſeipſo ꝛ nõ ab alio habet ptãtem mũdandi a culpa ꝛ dandi gr̃aꝫ: ꝛ iſta ſolũmodo deo cõpetit. ¶ Correlariũ. Implicat contradictionẽ creaturã hr̃e ptãtem auctoritatis

in baptiſmo. Patet:qꝛ talis ptãs eſt infi
nita:ſed implicat ꝯtradictionẽ hoīez ha
bere ptãtẽ infinitã:ergo ⁊c̃. ⁊ de iſta ptã-
te nõ eſt hic q̃ſtio. ¶ Secũda ptãs eſt co
operatiõis:⁊ ẽ potẽtia diuinitꝰ accepta/
q̃ hõ in tali actu baptizãdo eſt coopator
vt eſt dimittere pctã. ¶ Tertia ptãs eſt
ptãs excellẽtie:⁊ eſt illa ſm quã aliq̃s ba
ptizãs ppt̃ eiꝰ ſctitatẽ maiorẽ ꝯfert gra
tiã in baptiſmo. ¶ Quarta eſt ptãs inuo
catiõis:⁊ eſt illa q̃ hõ poſſet baptizare in
noīe petri vel alicuiꝰ ſancti:ſicut in noīe
chriſti vel trinitatis. ¶ Quinta eſt ptãs
inſtitutiõis:vt ſi chriſtꝰ inſtitueret ꝙ ali
quis poſſet baptiſare in vino ⁊ in q̃libet
liquore ſicut in aqua. ¶ Sexta eſt ptãs
miniſterij q̃ deus dat vt ꝑ hominẽ poſſit
exteriꝰ miniſtrari ⁊ verbũ ⁊ elementum.
¶ Propoſitio. Primã ptãtẽ nec deꝰ po-
tuit dare nec dedit:vltimã dare potuit
⁊ dedit. De oībus intermedijs dicũt ma
giſtri ꝙ dare potuit ſed nõ dedit:ſecũdã
⁊ tertiã nõ dedit:ne ſpes in hoīe poneret̃:
q̃rtã ⁊ quintã non dedit:ne eſſent tot ba-
ptiſmi q̃t baptiſte. ¶ Ad q̃ſtionẽ reſpon
ſio. Deꝰ dare potuit vt hõ ſm actũ inte/
riorẽ baptizato gr̃am obtineret:nõ gr̃az
efficiẽdo:ſed ipam impetrando:ſicut de-
dit hoī ptãtẽ faciẽdi miracula:nõ qꝛ ipſe
efficeret:ſed ṽtute ſibi a deo data q̃tiẽs
vellet īpetraret:ſed hanc nõ dedit homi
ni.ſ. vt tm̃ poſſit interius in ſaluãdo ani-
mã:ſicut exteriꝰ ṽtute miraculorũ ſanat
corpa:qꝛ tũc ad eos recurreret̃ pro ſalu/
te anime ſicut ad deũ. Deus autẽ q̃trum
ad hanc poteſtatẽ om̃es fecit equales:vt
ſalutẽ anime ipi ſolo deceat relinquẽdã.
¶ Ad exponendũ illud Auguſtini. Ma
ius eſt iuſtificare impiũ q̃ȝ creare celuȝ ⁊
terrã. Notãdũ ꝙ ex pte dei nõ eſt maius
iuſtificare impiũ q̃ȝ creare celũ ⁊ terrã:qꝛ
eque potens eſt deus iuſtificare impiũ ⁊
creare celũ ⁊ terrã: tñ ex pte connotatorũ
⁊ ex pte noſtri maius eſt:quia in creatiõe
celi et terre eſt ex nihilo creatio. Sed in
iuſtificatione pecc[a]toris q̃ttuor concur-
runt. Primo eſt creatio gratie:⁊ iſta equi
pollet creationi celi ⁊ terre. Secũdo eſt
remiſſio culpe: qꝛ deus poteſt remittere
culpã abſq; datione gratie: ſicut rex tem
poralis poteſt dimittere culpã et penam
ſeruitoris eius:non recipiendo eũ ad pri
ſtinũ officiũ. Sed tã liberalis eſt deꝰ ꝙ
nõ ſufficit ei dimittere culpã:ideo ſequit̃
tertiũ. Tertio igit̃ eſt reformatio anime
infundendo grãm:⁊ adoptãdo animã in
filiã. Quarto eſt ordinatio ad vitã eter-
nã:qꝛ poſſet dare grãm abſq; datiõe glo
rie:ſed nõ ſufficit deo iuſtificãdo impiũ ⁊
dare ei grãm: ſed eum habilitat ad glo-
riã obtinendã. Et ſic patet q̃liter in tri-
bus iuſtificatio impij excedit creationeȝ
celi ⁊ terre.

Sexto queritur. Utrũ

chriſto data fuit ptãs dimittendi pecca/
ta. ¶ Reſpõſio. Duplex eſt poteſtas di-
mittendi pctã:ſcȝ effectiua ⁊ diſpoſitiua.
Poteſtas effectiua dimittendi pctã ſolũ
conuenit deo: ſic em̃ ſolius dei eſt dimit-
tere peccata ⁊ nõ hoīs:quia xp̃s interius
baptizat non ſm ꝙ homo: ſed ſm ꝙ deꝰ.
Poteſtas vero diſpoſitiua eſt que fit per
aliquid; vtpote ꝑ modũ meriti:⁊ ſic xp̃us
meruit nobis dimittere peccata ⁊ q̃ȝtum
ad penaȝ ⁊ q̃ȝtum ad culpã. Unde quia
deus eſt dedit dona hoībus: ⁊ ꝯdonauit
culpam: quia vero homo innocens:acce-
pit in nobis dona.i. meruit vt nos accipe
remus. Meruit autem nobis xp̃s remiſ-
ſionem culpe:⁊ relaxationẽ pene ſua paſ-
ſione que fuit deo gratiſſima: et in ſe fuit
acerbiſſima:nullo ex delicto ſuo:imo pro
pter ſoluenda debita noſtra: ⁊ in hoc hȝ
xp̃us excellere inq̃ȝtum homo in ptãte di
mittendi pctã: qꝛ per ſe poteſt totũ cõdo
nare ſicut ⁊ fecit mulieri (Iohan. viij.) in
adulterio dep̃henſe: et nunc etiam poteſt
ſine claue aliqua. Alij autem homines ſi
poſſunt: hoc ẽ ptãte per quã dominꝰ eis
cõmiſit ſue paſſionis theſauruȝ ⁊ meritũ
diſpenſandi id eſt cuſtodibus theſauri:

Ideo amplioꝛi modo nobilitatis attri-
buit chꝛiſto: etiam ſm ꝙ hō: poteſtas di-
mittēdi peccata ꝙ̄ alijs: nō ꝙ ipſe deleat
culpā: qꝛ talis deletio fit ꝑ gratie infuſio
nē ꝛ creationē: ꝛ iſte eſt actus infinite po
tentie: creatura ſʒo finita infinite poten-
tie non eſt capax: ꝛ ideo nullo modo nec
vnite nec nō vnite creature alicui conue
nit poteſtas baptizādi interiꝰ ſiue remit
tēdi pctā effectiue: ſed ſolū diſpoſitiue: et
hoc cōpetit merito chꝛiſti: vel tm̄ forma-
liter: ꝛ hoc competit gratie quaʒ ipetrat
chꝛiſtus: non ſm ꝙ homo.

Circa diſtinctio-

ne ſextaʒ queritur ꝑmo qd ſit
character: vtꝝ ſit habitus.
¶ Notādū ꝙ character ſm
Sco. ſic diffinit. Eſt ſignū ſpūale impſ-
ſum recipiēti ſacramentū non iterabile:
indelibiliter manēs poſtꝙ̄ receptuʒ eſt:
diſtinguens ſuſcipientē ſacramentum a
non ſuſcipiente. In iſta diffinitiōe qnqꝫ
ponunt particule. Pꝛimo ponitur ſignū
ſcʒ diſpoſitiuū ad gratiā: ꝛ in hoc conue-
nit cū ſacramētis: ꝛ ꝓpinquius ſignat: ꝛ
ponit loco generis. Secundo ponit ſpi
rituale loco differentie ad differentiā ſa-
cramentoꝝ que ſūt ſigna ſenſibilia. Ter
tio ponit impſſū recipiēti ſacra. nō itera.
Vn̄ notādū ꝙ ſolus deꝰ poteſt impmere
characterē (qđ eſt nobilius) nec ē officiuʒ
beate marie virginis nec angeloꝝ impꝛi-
mere characterē: qꝛ a deo creat ſicut aīa
ꝛ gr̄a: ꝛ ſignū manuale dei. Nō iterabile
ponit ad differētiā ſacramētoꝝ q̄ poſſūt
reiterari. Vn̄ etiā ſūt ſacramēta que nō
poſſūt reiterari. ſ. baptiſmus / ꝯfirmatio
ꝛ oꝛdo. Quarto ponit indelibiliter ma-
nens poſt. ꝙ̄ ſemel receptū eſt. Ex q̄ ſeq-
tur ꝙ in dānatis nō deletur character. ſ.
ad oppꝛobꝛiū ipoꝝ ꝛ maiorē ꝯfuſionem:
nec etiā delet in beatis ad maiorē eoꝛum
gl̄iaʒ ꝛ pulchꝛitudinē: intelligit tn̄ illud
de potentia dei oꝛdinata: qꝛ poſſet deus
delere. Quinto ponitur diſtinguens ſu
ſcipientē ꝛc̄. qꝛ diſtinguit oues ab hedis.
Unde ſignū diaboli manuale eſt pecca-
tum moꝛtale: ideo infideles (qꝛ peccato
moꝛtali ſunt inſigniti) non ſunt de fami-
lia chꝛiſti. Sed omēs chꝛiſtiani baptiza
ti ſunt de familia chꝛiſti ratione huius ſi
gni: et eſt pꝛimus gradus familie chꝛiſti.
Secūdus gradus in altioꝛi gradu (qui
ſunt de familia chꝛiſti) ſunt confirmati:
qui ſunt tanꝙ̄ milites ad defendendum
regem: id eſt ad confitenduʒ nomen chꝛi-
ſti coꝛam infidelibus. Adhuc eſt gradus
altioꝛ (ſicut in curia regis ſunt baliui et
iudices) ꝛ iſti ſūt ſacerdotes in curia chꝛi
ſti familie qui cōſtituunt in gradu nobi-
liſſimo. In alijs ſacramentis nō impmit
character. Notādū ꝙ in charactere po-
nunt ſex ſigna ſm doctoꝛes. Pꝛimo eſt in
charactere ſignū aſſimilatiuū: qꝛ aſſimi-
lat alteri habēti characterē. Secūdo eſt
ſignū diſſimilitiuū: qꝛ diſſimilat habētē
ſacramētū a nō habēte. Tertio ē ſignuʒ
ꝯfiguratiuū: qꝛ ꝯfigurat nos xp̄o: eo ꝙ ꝑ
iſtud oēs recipiētes efficiunt de familia
xp̄i. Quarto eſt ſignū diſpoſitiuū tanꝙ̄
cauſa ſine q̄ nō: qꝛ character ꝑcedit gra-
tiā: ꝛ ſine ipo de lege cōi nō habet gratia.
Et ſic patet ꝙ de lege cōi character ē ne-
ceſſariꝰ ad ſalutē. Quinto eſt ſignū obli-
gatiuū: qꝛ obligat ſuſcipiētes ad obſer-
uantiā mādatoꝝ dei. Sexto eſt ſignū re
memoꝛatiuū: qꝛ in futura vita cognoſcē
tur chꝛiſtiani ꝑ characterē. Notādum ꝙ
habitꝰ ibi capit ꝓ q̄libet q̄litate ꝑfecta
vel impfecta de difficili mobili vel de fa-
cili acq̄ſita: vel infuſa: vel innata diſponē
te ꝛ ꝑficiēte ipam aīaʒ. Sex aūt ponunt
opiniōes in textu. Pꝛia dicit ꝙ nō ē aliđ
ꝙ̄ qdā reſpectꝰ: ꝛ iſtā defendit Sco. ꝛ di
cit ꝙ eſt ꝓbabilis ꝛ etiā vltima: vide i te
xtu vbi ponit exēplū de ſigno ante taber
nam ꝛ de eccl'ia ꝯſecrata. Character (ſm
Dyoniſiū in libꝛo de eccleſiaſtica hierar
chia) eſt ſignum ſanctum cognitionis vel
cōmunicatiōis fidei ꝛ ſacre oꝛdinatiōis
datuʒ accedēti ab hierarcha. i. epiſcopo.

Dicit̉ ſanctū: qꝛ diſponit ad ſctītatē: id ē grām. Dicit̉ cognitiōis vel cōicatiōis fidei: qꝛ ſicut fides eſt fūdamētū ꝟtutū: ita character ē fūdamētū ſacramētoꝝ. Dicit̉ ē ſacre ordinatiōis ꝛc̄. Et reprobatio ſancti Bonauēture paꝝ valet ſm̄ Scotuz.

¶ Rñ. ad q̄ſituz: Character (ſm̄ Sco.) cū ſit in aīa: ꝛ ſit q̄litas ſpūalis eſt habitus nō paſſio nec potētia. Uñ tria ſūt in aīa. ſ. potētia: paſſio ꝛ habit⁹: Nā diſpoſitio eſt in aīa: ꝛ non eſt potētia nec paſſio. Pōt tñ habit⁹ accipi dupliciť. Uno mō large: ꝛ ſic character eſt habit⁹. Alio modo ſtricte: ſic qꝛ character ē ꝑpetu⁹: iō habit⁹. Sꝫ qꝛ nō ꝑficit ſꝫ diſponit ad vlteriorē ꝑfectionē. ſ. grē: ꝛ q̄ ad h̄ eſt diſpoſitio. Uñ ſciēdū ꝙ ē q̄ddā lumē ſpūale ſemiplenū: vt quidā calor gratis datus: et illud nō dicit̉ ſignaculū aīe vel ſignari in aīa ſm̄ Pō. Signatū eſt ſup̱ nos lumen vultus tui dñe. Signatū inquā ꝑ naturā: ꝛ iſtud habēt etiā infideles vt eſt intellectus. Aliud eſt lumē ſpūalius: qđ. ſ. ꝑ ſacramēta diuīa dat̉: in quibꝫ imp̄mitur character: ꝛ iſtđ habēt ſoli chriſtiani boni ꝛ mali ꝑ grām ſpūſſancti.

Secūdo queritur. Ad

q̄d videlicet ſit vtilis. Preſupponēdo ꝙ character ſit vtilis. Alexāder de ales ponit ſex vtilitates characteris in q̄rta ꝑte in materia de charactere. Character ſm̄ Sco. ſic diffinit̉. Character baptiſmalis eſt quidā habitus ſpūalis indelibilis impꝛſſus imediate a deo ſuſcipiēti ſacramētū baptiſmi: diſponēs imediate et de ꝓpinquo ip̄m ſuſcipientē ad grām gratū facientē: cōfigurās ip̄m filio dei appropriate ꝛ toti trinitati cōiter vł̉ eēntialit̉: diſtinguens baptizatū baptiſmo fluminis a non baptizato tali baptiſmo: ꝛ aſſimilans talit̉ baptizatū cuilibet talit̉ baptizato: obligās recipientē ad obſ̉uādā legē chriſti. Dicit̉ habit⁹ ſpūalis: ad differētiā habituū corꝑaliū: vt roborꝫ fortitudinis ꝛc̄. Dicit̉ ſuſcipiēti ſacramentū qꝛ multi ſūt ſaluati q̄ nō hñt characterē: ſicut oēs illi qui nō fuerūt baptizati baptiſmo xp̄i. ſ. fluminis: Jō p̄res in veteri teſtamēto non habuerūt characterē: nec etiā illi ſcti vel ſcte q̄ vel q̄ ſunt baptizati baptiſmo flaminis vel ſanguinis: nec btūs Iohes baptiſta habuit niſi fuerit baptizat⁹ baptiſmo xp̄i. ¶ Notādū ꝙ vtile dꝛ q̄ttuor mōis. Primo mō ꝓ illo qđ ē appetibile ꝓpť aliud tm̄ ꝛ nō ꝓpť ſe: ſine q̄ illud qđ appetit̉ pōt haberi: vt potio amara q̄ eſt vtilis ad ſanitatē: non tñ neceſſaria. Scđo mō capit̉ vtile ꝓ illo qđ ē appetibile ꝓpť aliud tm̄ ꝛ nō ꝓpť ſe: ſine q̄ illud qđ appetit̉ nō pōt haberi: vt eſt amputatio tibie: qñ q̄s habet ignē ſacruz in ip̄a tibia. Tertio mō ꝓ illo qđ eſt appetibile ꝓpter ſe ꝛ ꝓpter aliud: ſine quo illud qđ appetit̉ pōt haberi: vt eſt ingreſſio religionis q̄ eſt appetibilis ꝓpter ſe: qꝛ eſt bonū: ꝛ ꝓpter aliud. ſ. beatitudinē. Quarto mō ꝓ illo qđ eſt ꝓpter ſe appetibile et ꝓpť aliud ſine q̄ illud non pōt haberi: et iſto vltimo mō character eſt vtilis: qꝛ de ſe ē bon⁹: ꝛ etiā diſponit ad grāz. ¶ Rñ. Character ē ſignaculū ſacrmētale a deo imp̄ſſū: ꝛ iō grāz ſignat: imo aliq̄ mō preparat̉: qꝛ vſus ſacramētoꝝ nō tm̄ eſt in ſignādo. Et qꝛ gratiā ſignat ꝛ ad gratiaz diſponit: iō habet aliquā ſimilitudinem cū gratia que ē ſimilitudo dei: iō aliquo mo cōfigurat deo. Et qꝛ oēs configurat vni: aſſimilat etiā gregē dñi inter ſe: et ꝑ hoc diſtinguit ab alijs q̄ non ſunt de grege: ꝛ etiā diſtinctionē facit in eodē grege ſm̄ aliā ꝛ aliā rōnē aſſimilādi. ¶ Dicēdū ergo ꝙ character eſt vtilis ad ſignandū ad ꝑparādū ad aſſimilādum ꝛ ad diſtinguendū. ¶ Pro declaratiōe q̄rtedā notā de ſunt ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. Character eſt ſignaculū ſacramētale a deo imediate impꝛſſum. ¶ Secūda. Non tm̄ ſignat grāz: ſꝫ etiā diſponit ad grām ꝛ ꝑparat ad eam ¶ Tertia: qꝛ character ſignat grāz ꝛ ad gratiā diſponit: iō aliq̄ mō aſſimilat̉ grē. ¶ Quarta. Quia grā

gratū facieñs eſt ſilitudo dei: ſic character ad ipm̄ diſponēs z p̄parās z ipſam ſignificans z quodāmodo ↄfigurās nos deo. ¶ Quinta ppō. Quia character oēs cō figurat vni: ideo aſſimilat gregē inter ſe. ¶ Sexta ppō. Quia diſtinguit eos qui ſunt de grege xp̄i ab alijs qui nō ſunt de grege xpi. ¶ Septima ppō. Diſtinguit eos q̄ ſunt de eodē grege xp̄i ſm q̄ receperunt diuerſa sacr̄a. ¶ Nota ſm Bonauēturā q̄ character diſponit ſicut quoddā lumen z calor datus. Diſpoſitio em̄ illa nō eſt neceſſitatis: ita q̄ agens nō poſſit aliter agere vel ſuſcipiens capere: ſed tm̄ cōgruitatis: qz em̄ natura corrupta eſt p peccatū z indiſpoſita ad gratiā: congruū fuit q̄ intercidat diſpoſitio media. Eſt autē ſicut lumen ſtelle p̄cedens ſolem in aurora diei: ſic character p̄cedit gratiam ſicut paruū lumen. Eſt etiā paruus calor ſiue tepeditas q̄dā reſpectu magni caloris ſignat etiā gratiā ineſſe: et q̄ ibi nō eſt: illud eſt ex defectu ſuſcipientis tm̄. ¶ Notandū etiā q̄ triplex ē aſſimilatio Prima eſt p vni⁹ q̄litatis participationē creature ad creaturā. Scđa p imitationē creature ad deū. Tertia p oīmodā indiuiſionē ſcz dei ad deū: ſiue vni⁹ perſone ad alterā. Aſſimilatio autē creature ad deū vel pfecta ē vel ſufficiēs vel ad ſufficientē diſponēs. Prima ē in gloria: z hec non compatiᵗ diſſimilitudinē aliquā nec culpe nec miſerie. Scđa eſt in gr̄a: z hec compatiᵗ diſſimilitudinē miſerie ſed nō culpe. Tertia eſt in charactere: z compatitur verāq3: quia ſoluz eſt gratie gratiſdate: z multū longinqua.

Tertio queritur in quo

ſit character ſicut in ſubiecto. ¶ Notandum q̄ character eſt nomen grecū et idē eſt in latino ſicut figura. Hebreoꝝ ſmo. Cū ſit figura ſubſtātie eius: in greco habetur character. ¶ Notādū itaq3 q̄ character capiᵗ trib⁹ modis. Primo pro qualibet nota exteriori q̄ facit venire aliquid in mentē alicui⁹. Vn̄ Hiero⁹. Sermo chaldaic⁹ z hebraic⁹ ſolū differūt characterib⁹. Scđo mō capiᵗ p q̄libet diſtinguente aliq̄d ab alio: z iſtis duob⁹ modis nō capiᵗ hic. Tertio p quodā ente ſpūali imediate impſſo a deo: ſuſcipienti ſacr̄m nō iterabile. Et ſic diffiniᵗ ab antiq̄s doctorib⁹. Character ē diſtinctio ſuſcipientis ſacr̄m a charactere eterno. ſ. filio dei imediate impſſa aīe rōnali ſm imaginem cōfigurās trinitatē creatam. i. trinitati creanti: diſtinguēs a nō configuratis ſm ſtatū fidei. Triplex em̄ eſt ſtat⁹ fidei: vt īfra patebit. ¶ Nota q̄ ſctūs Thomas ponit caracterē in itellectu. Scot⁹ aūt in volūtate. Doctor aūt iſte z alexāder de hales ponūt eū in tota imagine. vt patet

Quarto queriᵗ. per q̄d

character impmaᵗ. vtrū ſcz impmaᵗ per virtutes an p ſacr̄a. ¶ Notandū q̄ impſſio pōt ſic diffiniri. Impreſſio eſt aliqua pductio cauſalis z effectiua alicui⁹ rei ī aliquo ſubiecto qđ informat. ¶ Primū correlariū. Pater in diuinis nō poteſt imprimi quia nō poteſt pduci. ¶ Secūduz Entia repugnātia (vt chymera) non pn̄t impmi. ¶ Tertiū. Filius in diuinis nō pōt impmi nec etiā ſpūſſanctus: qz nō poſſūt cauſari. ¶ Quartū. Angelus nō poteſt impmi qz non pōt eſſe in ſubiecto p informationē. ¶ Quintū. Nulla ſubſtātia cōpoſita z cōpleta pōt imprimi: qz non pōt eſſe in ſubiecto p informationē. ¶ R̄ſio Character eſt ſignū interius diſtinctiuū qz ergo ſignificare nō cōuenit ei niſi rōne ſigni viſibilis. Jdō nō impmiᵗ in virtutibus ſed ſolū in trib⁹ ſacr̄is nō iterabilib⁹ ſcz in baptiſmo tāq3 ī ſtatu fidei genite z in ↄfirmatiōe tāq3 in ſtatu fidei roborate. Jn ſacr̄o ordis tāq3 in ſtatu fidei multiplicate qz officiū ſacerdotis eſt multiplicare fidē z gn̄are ſpūaliter filios et filias. Et ſic p3 q̄ triplex eſt diſtinctio in pplo. ſ. bonoꝝ a malis: fortiū ab infirmis clericoꝝ a laicis. Et hec diſtinctio p̄ceſſit

in figura in populo iſrael. Prima cū oēs ſūt diſtincti ab egyptijs adveniēdū in terrā ꝓmiſſiōis. Secūda cū fortes ab infirmis diſtincti ſūt ad pugnādum in bello. Tertia cū leuite ab alio pplo diſtīcti ſūt ad miniſtrādū in templo. Quia ergo tm̄ tria ſūt ſacramēta q̄ reſpiciūt ſtatū fidei determinatū: baptiſm⁹ pmū: qꝛ ibi fides gignit̄: ꝛ hō ab egyptijs ſepat̄: confirmatio ſecūdū: qꝛ ibi diſcernit̄: ꝛ ordo tertiū: qꝛ ibi ꝟtus multiplicāda dat̄: ꝛ hō vt ſanctus ad miniſteriū tēpli a laicis ſeparat̄: ideo in iſta tria tm̄ impmit̄ character. pmū pcedit de neceſſitate: ſecūdū ꝛ tertiū de ꝯgruo: qꝛ ꝓo interius ſpūaliter diſtinguēs: ideo in ſacramētis q̄ ſūt nō carnalis populi: ſed ſpūalis: iō impmit̄ i ſacramētis noue legꝫ nō veterꝫ: qꝛ diſtinctiuū nō vni⁹ ſꝫ mltoꝝ vnitiuū i vno ſtatu fidei

Quinto querit̄. Utrū character indelebiliter impmat̄.

¶ Notādū ꝙ deletio ē triplex. Prima eſt deletio acceptiōis vel acceptatiōis diuine: ꝛ ē illa q̄ delet̄ grā vel ipa charitas p quā hō ē acceptabilis ad vitā eternā: ꝛ iſta deletio eſt peſſima: ꝛ eſt a deo effectiue: a pctōribꝰ demeritorie. Un̄ Ps̄. Deleant̄ de libro viuentiū: ꝛ cū iuſtis nō ſcribant̄. Scḋa ē deletio iniqtatis ꝑuerſe: ꝛ eſt illa q̄ pctm̄ mortale delet̄ in aliq̄: ꝛ iſta eſt optima: et fit p grām formalr̄. De hac dicebat ps̄. ſm̄ mltitudinē miſationū tuarū dele iniquitatē meā: ꝛ de iſtis nō eſt hic ad ꝓpoſitū. Tertia ē deletio entitatis create: ꝛ eſt illa q̄ delet̄ ꝛ dſtruit̄ aliq̄ entitas creata ꝛ iſta ē duplex. Quedā ē ānullatiua ſimplicit̄ ꝛ totalit̄: ꝛ ē illa q̄ res ſic delet̄ ꝙ ex ea nihil remanet: vt qn̄ delet̄ ꝛ deſtruitur grā totalit̄: ꝛ h̄ fit qn̄ qͣs peccat mortalr̄. alia ē deletio ānullatiua ꝑtialr̄: et ē illa q̄ aliqͩ annihilat̄: ſicut̄ ꝙ aliq̄ pars eius remanet vt fit in morte aīalis. Un̄ character nō delet̄ ꝑ deletionē qn̄ qͣs peccat: licet deleat grām. ¶ Correlariū primum. Character nō delet̄ ꝑ deletionē acceptationis diuiē: qꝛ pōt ſtare cū pctō. ¶ Secundū. Character nō delet̄ nec pōt deleri ꝑ deletionē iniqtatis ꝑuerſe. ¶ Tertiū. Character nō ē delebil̄ ꝑ deletōꝫ entitatis create ab aliquo ente naturali. ¶ Quartū correlariū. Character eſt delebil̄ de potentia dei increata vt olim dicebat. Delebo oēm ſubam quā creaui a facie terre: ſed character ē entitas indelebilis de potētia dei ordinata: qꝛ ſic ordenauit. Et ſic pꝫ rñſio ad qōnem ꝙ character ē indelebil̄ nec vnq̄ꝫ delet̄ de potētia dei ordinata: ꝛ rō ē qꝛ de⁹ ordinauit ſic.

Sexto queritur. Utrum baptiſm⁹ debeat iterari.

¶ Rñſio ſtat in q̄ttuor ꝓpōnibꝰ. ¶ Prima. Baptiſmus non debet iterari. ¶ Scḋa. Baptiſmus nō poteſt iterari. ¶ Tertia. Si qͣs baptizet ſcḋo baptiſmo nihil facit. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Si qͣs ſcienter baptizet bis aliquem: grauiter peccat: ꝛ propter hoc efficitur ſacerdos irregularis.

Septimo querit̄. Utrū aliqͣs poſſit in vtero baptizari: ſicut ꝛ ſanctificari.

¶ Notādū ꝙ triplex eſt ſctificatio. Prima ſctificatio ē grē infuſio: ꝛ iſto mō ſacm̄ pnie pōt dici ſctificatio: qꝛ ibi infundit̄ gratia. Scḋa ſctificatio ē excellens culmē ꝟtutū vl̄ alicui⁹ ꝟtutis: ꝛ iſto mō viri ꝑfecti dicunt̄ ſm̄ theologos ſcti: ſm̄ vero ph̄os vocantur viri heroici: ꝛ iſte due ſctificationes ſunt ſanctificationes vie. Tertia eſt ſanctificatio glīe q̄ habet̄ in patria. Ps̄. Exultabūt ſancti in gloria ꝛc. ¶ Notandū ꝙ loquēdo de rigore ſermonis iſta differūt: gratie infuſio: ſanctificatio: ꝛ glīficatio. Nā oīs glīoſus eſt ſanct⁹: ſed nō oīs ſanct⁹ eſt glīoſus: vt pꝫ de ſancto viatore: etiā oīs exiſtēs in gratia eſt ſanct⁹ ꝓprie loquendo: vt patet in paruis pueris. ¶ Ad queſtionē reſpondetur ꝙ ſanctificatus (vt hic capitur) eſt ille qui recipit gratiā ſpiritusſancti. Preſuppoſito igitur ꝙ puer poſſit ſanctifica-

ri in vtero matris: vt patet de Hieremia ⁊ Johāne baptiſta: tamē nūq̄ poteſt baptizari baptiſmo fluminis niſi aliqđ mēbrū pueri exterius appareat: ita ꝙ requirit ꝙ aqua tangat aliquod membrū pueri: ⁊ principalis ratio huius eſt: quia deus ſic ordinauit.

Octauo queritur. Utruꝫ ſanctificatus in vtero debeat baptizari/ cū natus eſt. ¶ Reſpōſio. Sctificat⁹ debet baptizari baptiſmo aq̄: ſicut baptiſatus baptiſmo flaminis. Cuius triplex ē ratio. Prima eſt ꝑpter bonū obedientie: quia deus precepit vt oīs renaſcatur aqua. Secūdo ꝑpter humilitatē: qꝛ debet ſe reputare pctorē: ⁊ indigere chriſti redēptione. Tertio ꝑpter vnitatem: vt ab alijs mēbris chriſti non diſcordet.

Nono queritur. vtrum intētio ſit de neceſſitate baptiſmi. ¶ Notādū ꝙ intentio poteſt capi duobus modis: ſcilicet large ⁊ ſtricte. Intentio large capta ſumitur quinq̄ modis. Primo modo pro quacūq̄ ſpecie repreſentatiua alicuius rei: ſiue illa ſit ſpecies intelligibilis/ſiue ſenſibilis: vt ſm. Aug. Lumē eſt ſpecies repreſentatiua lucis: ⁊ iſto mō nō capitur hic. Secūdo modo pro q̄cunq̄ actu alicuius potētie tendentis in aliqđ ſiue ſit potentia cognitiua: ſiue appetitiua: ſiue tendat in aliud tanq̄ in obiectū: ſiue tanq̄ in finem. Tertio modo capitur pro obiecto intento a potentia vt dicunt logici ꝙ duplex eſt potētia: ſcꝫ prima ⁊ ſecunda. Quarto modo ꝑ aliqua mutatione augmentatiua vel perfectiua ⁊ intenſiua ſm quaꝫ aliqua forma perficitur ſuſcipiendo plures gradus. Quinto modo pro omni mutatione augmentatiua ſiue fiat per appoſitionē ſiue per additioneꝫ: ſiue fiat intenſiue ſiue extenſiue: vt quando dicitur ꝙ aliquid intenditur: id eſt augmētatur. Et de iſtis quinq̄ modis nō intelligitur queſtio. Intentio autem ſtricte capta eſt actus voluntatis tendentis in aliquē finem per aliquid vel per aliqua ad ipm finem ordinata. ¶ Correlariū pmū. Nullus actus potentie ſenſitiue eſt intētio proprie loquēdo: eo ꝙ non eſt act⁹ voluntatis. ¶ Secundū. Nullus act⁹ intellect⁹ proprie poteſt dici intētio ¶ Tertiū. Reſpectu p̄teriti nō pōt eſſe intētio: ꝑprie loquēdo: qꝛ intētio eſt reſpectu futuri: nō cuiuſlibet futuri/ſed futuri tēdētis in finē. Nec etiā ꝑprie loquēdo intentio pōt eſſe p̄ſenꝫ. Et de iſta intētiōe ſtricte capta eſt p̄ſens q̄ſtio. Et iſta intētio eſt triplex. ſ. actualis habitualis ⁊ ꝟtualis. Un̄ ille dicitur intēdere actualiter: qui actu intēdit ad illud qđ intēdit: vt qn̄ q̄s actu intēdit celebrare: ⁊ iſta eſt ꝑfectiſſima: ⁊ iſta nō eſt in dormiēte. Ille autem dicitur intendere habitualiter qui habꝫ habitum ex actibus frequētatis: inclinantē ad actum quē intendit: ⁊ iſta eſt imperfecta intentio: ⁊ poteſt eſſe in dormiēte. Ille ꝟo dicitur intēdere virtualiter qui prius habuit intentionē aliquid facere: tamen quādo illud adimplet non intendit: vt ſi quis intenderet celebrare: ⁊ ante miſſam haberet illam intentionē: tamen per totā miſſam non intendit ad ea que profert. ¶ Reſolutio queſtionis habetur in trib⁹ propoſitionibus. ¶ Prima: intētio actualis non requiritur in baptizante ad hoc ꝙ baptiſet: quia deus non obligauit hominē ad impoſſibile: nec ad nimis difficile: ſed eſt valde difficile ꝙ ſemꝑ actiue tēdat ad ea que exercet: ergo ⁊c̄. ¶ Secūda ꝑpoſitio: Intētio habitualis non ſufficit: qꝛ iſta eſt in dormiente: ſed ſi aliquis dormiēdo baptizaret: ibi non eſſet baptiſm⁹ ¶ Tertia: Intētio virtualis eſt neceſſaria: ad hoc ꝙ aliquis baptizet: vtpote ſi aliquis baptizaret/ non requiritur ꝙ actu quādo baptizat habeat intētionē actualem baptizādi: ſed ſufficit ꝙ prius habuerit. Et ſimiliter dicēdū eſt de omīb⁹ ſacramentis. ¶ Cōcluſio. In omī ſacramēto neceſſaria eſt intētio ſaltem virtualis.

Decimo querit᷑. Utruȝ
recta intētio ſit neceſſaria ad baptiſmū.
¶ Notandū ꝙ duplex eſt intentio actual᷑
Quedā ē recta: ⁊ ē act⁹ volūtatis tenden
tis in aliquē finē debitū ⁊ debito modo: ꝑ
aliquid: vel aliqua ad ipm̄ finē ordinata:
vt qn̄ aliq̄s vult intrare religionē ꝓpter
deū: ibi eſt intētio recta. Alia eſt intentio
ꝑuerſa: ⁊ eſt act⁹ volūtatis tēdētis in ali-
quē finē indebitū vel indebito mō ꝑ aliq̄d
vel ꝑ aliq̄ ad ipm̄ finē ordinata: vt qn̄ ali
quis vellet intrare religionē ꝓpter hono
res habēdos: vel ꝓpter malū finem: ibi eſt
intētio ꝑuerſa. ¶ Rn̄ſio. Ad ſacramentū
baptiſmi nihil facit intētio recta: nec ali-
q̄d obſtat intētio nō recta q̄ꝫtū ad ſubſtā-
tiā ſacramēti: ſꝫ nocet vel ꝓdeſt tm̄ habē-
ti illā intētionē: vtpote ſi aliq̄s ſacerdos
baptizaret ꝓpter pecunias: illa ꝑuerſa in
tētio nō nocet baptizato: ſed ſufficit et re-
quirit᷑ ꝙ ſacerdos intēdat facere quod ec
cleſia intendit.

Undecimo querit᷑. vtrū
ꝑuuli debeāt cathecizari. ¶ Notādum ꝙ
iſta tria. ſ. ſacrū ſacramentū ⁊ ſacramēta-
le differūt. Sacrū em̄ dicit᷑ quodlibet ꝑti
nens ad ſanctitatē: ſiue ſit in ſigno: vt ec-
cleſia cymiteriū ⁊ ſacra vaſa: ſiue tāq̄ꝫ in
effectu: vt mens humana dicit᷑ ſacra per
gratiā: ſiue ꝑ eſſentiā: vt deus eſt ſacer
ꝑ eſſentiā. Sacramētū autē ſupius ꝓlixe
declaratū eſt: diſtinctiōe ꝑma. Sacramē
tale ꝟo dicit᷑ eſſe illud qđ eſt ordinatū ad
ſacramētū tāq̄ꝫ preuiū ⁊ diſponēs ad ſa-
cramentū: ⁊ ſic capitur hic in queſtiōe: vt
cathecismus ⁊ exorciſm⁹ dicunt᷑ ſacramē
talia baptiſmi: aliqn̄ tamē capit᷑ ſacramē
tale ꝓ eo qđ eſt đ eſſentia ſacramēti: ⁊ iſto
mō nō capit᷑ h̄. ¶ Notādū ꝙ cathecism⁹
eſt inſtructio de his que ptinēt ad fideꝫ
catholicā: ⁊ ſic in primitiua eccleſia cathe
cizabant᷑ adulti ante baptiſmū: ⁊ inſtrue-
bant᷑ de his que ſūt neceſſaria ad fidē ca-
tholicā obſeruandā. ¶ Ad queſtionē rn̄-
det᷑ ꝙ in ꝑmitiua eccl'ia cathecism⁹ i ad-
ultis ꝓcedebat baptiſmū. Primo vt ba-
ptizādi inſtruerent᷑ de credēdis. Secun
do vt ſe obligarēt volūtarie ad dei impe
ria faciēda. Paruuli q̄dē etſi non poſſint
doceri: poſſunt tn̄ ꝑ patrinos obligari: ſō
fit in eis cathecismus: ⁊ patrini obligant
ꝑuulū ad ſeruādā fidē catholicā. Dyoñ.
Senſus ꝟboꝝ q̄ dicūt patrini eſt ꝙ cum
puer ille in ſeniū venerit teneat ſacras cō
feſſiōes. Etiā patrini obligant᷑ ad inſtru
endū puerū: vel ad faciēdū inſtrui puerū
poſito ꝙ talis puer non habeat alios pa
rētes vel doctores docentes eum.

Duodecimo queritur.
Utrū exorciſmus habeat aliquā efficaci
am in ꝑuulo vel in adulto. ¶ Notādū ꝙ
exorciſm⁹ in greco idē eſt qđ cōiuratio in
latino. ¶ Eſt autēꝫ triplex exorciſmus.
Quidā eſt exorciſmus ſalomonis: ⁊ eſt
ille qui fit ꝑ aliqua ſacra verba ⁊ per cer
tos characteres quibus fugant᷑ demōes:
⁊ de iſto non eſt hic ad ꝓpoſitū. Alius eſt
exorciſmus benedictiōis: ⁊ eſt quādo cō-
iurat᷑ aliq̄ creatura vt ordinet᷑ ad aliquē
actū benedicti. Et iſto mō exorcizat᷑ aq̄
benedictiōis: ⁊ ſic nō capit᷑ hic. Terti⁹ eſt
exorciſm⁹ ſolēnitatis: ⁊ ſic diffinit᷑. Exor
ciſm⁹ eſt coniuratio diaboli q̄ arcet᷑ ptās
diaboli ne noceat baptizādū a ſuſceptio
ne ſacramēti: ne etiā habeat tātā ptātem
ſuꝑ exorciſatū quātā haberet ſi nō eēt ex
orcizat⁹: ⁊ iſto mō exorciſant᷑ pueri ⁊ ad-
ulti baptizādi per cōiurationeꝫ diaboli.
¶ Rn̄. ad q̄ſitū. Exorciſm⁹ valet ad duo
Primo ꝓpter ſolēnitatē: q2 baptiſm⁹ de-
bet fieri ſolēniter qn̄ oportunitas datur
eo ꝙ ē ianua oīm ſacramētoꝝ. Scđo va-
let ad cohibēdū diabolū vt nō poſſit occi
dere ꝑuulū: nec ita fortiter vexare adul-
tū: vt retrahat cū a baptiſmo. Unde nō
eſt ꝯtra vexationē quā faciat in corꝑe: ſꝫ
quā faceret in aīa ⁊ ſpū: q2 vbi diabol⁹ ex
q̄ videt hoīem ꝓparari ad baptiſmū: ipm
vexaret. Unde Gregorius dicit ꝙ illos

pulſare negligit: q̄s ꝗ̄tos iure ſe poſſidere ſentit ſꝫ q̄n videt ſe deſeri tūc ꝓuocat.

Circa diſtinctionem ſeptimā queritur p̄mo de cōfirmatione. Utrū ſit neceſſariū in ſacr̄o ꝯfirmationis habere formā verboꝝ.

¶ Notādū ꝙ ꝯfirmatio ſm̄ theologos capit̄ tribus modis. Primo mō capit̄ pro firma ⁊ cōſtanti adheſione in bonū ⁊ ſic diffinitur. Cōfirmatio eſt ꝑſeuerantia cōtinua: firma ⁊ ꝑfecta: alicuiꝰ voluntatis in bonum ⁊ iſto mō beati dicunt̄ cōfirmati in bono q2 ſemꝑ ꝑſeuerāt in bono. Scd̄o mō capitur cōfirmatio ꝓ īpoſſibilitate peccandi ꝑ gratiā: ⁊ ſic pōt diffiniri. Confirmatio eſt īpoſſibilitas peccādi ꝑ gratiā: ſolū ꝓueniēs ec manutenētia dei oīpotentis ſeu ex dono ⁊ ꝓuidētia ipſiꝰ q̄ continuat ſuos iuſtos ⁊ beatos firmiter in bono: et iſto mō beati dicunt̄ impeccabiles: ⁊ hoc ꝑ gratiā: in ſolo aūt deo eſt īpoſſibilitas peccandi ꝑ naturā. Tertio mō capit̄ pro ſacramento ꝯfirmationis: ⁊ ſic capit̄ hic ⁊ diffinit̄ a Scoto. Confirmatio eſt vnctio hoīs viatoris aliq̄liter cōſentientis: vel libero arbitrio nunꝗ̄ vſi facta ī fronte in figura crucis cū chriſmate ſanctificato ⁊ hoc a miniſtro idoneo ſimul cū intentione debita inungente ⁊ verba certa ꝓferente ſignificāo efficaciter ex inſtitutione diuina vnctionē aīe ꝑ gratiā roborantē ad ꝯfitendū cū ꝯſtantia fidē xp̄i. ¶ Rn̄ſio. Forma eſt de neceſſitate ſacr̄i ꝯfirmationis. Forma vero hec ē. Signo te ſigno crucis cōfirmo te chriſmate ſalutis in noīe p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpūſſcti. Notādū ꝙ anteꝗ̄ aliq̄s poſſit cōfirmari req̄rit̄ ꝙ ſit baptizatus. Notandū etiā ꝙ chriſma eſt oleū oliue balſamatū id eſt mixtū cuꝫ balſamo ⁊ cōſecratū ab epiſcopo.

Secūdo querit̄. Utrū materia ſit neceſſaria ſacr̄o ꝯfirmatiōis.

¶ Notādū ꝙ q̄n̄cunq̄ plura entia ꝯcurrūt ad integritatē alicuiꝰ minꝰ p̄ncipale qd̄ ē de neceſſitate totiꝰ integritatis pōt vocari materia: maius aūt p̄ncipale pōt vocari forma: vt in ſacr̄o baptiſmi aq̄ eſt minꝰ p̄ncipale ⁊ dr̄ materia: v̄ba aūt que ſunt maiꝰ p̄ncipale dicunt̄ forma. Silr̄ in ſacr̄o ꝯfirmationis: chriſma: balſamū ꝯſecratū dr̄ materia: v̄ba v̄o dicunt̄ forma. Rn̄ſio. Sicut forma ē neceſſaria ita etiā materia ē neceſſaria in om̄i ſacr̄o.

Tertio queritur. Utrū ſolus ep̄s poſſit miniſtrare hoc ſacramētum.

¶ Dicendum ꝙ illud ſacr̄m nō pōt nec debet ꝑ alios diſpenſari. i. miniſtrari ꝗ̄ ꝑ ep̄os: ⁊ ſi alij p̄ſumūt nihil faciunt. Et rō huius eſt q2 auctoritas eccl̄ie fuit deriuata ad mēbra ſm̄ p̄mū ordinē eccleſie. Unde ſicut apl̄i hoc poterāt ſoli: ſic nūc ſoli eoꝝ ſucceſſores p̄nt conferre hoc ſacramentū ⁊ nullus inferior eoꝝ.

Quarto querit̄. de virtute ⁊ efficacia ſacramēti cōfirmationis.

Preſuppoſito ꝙ det gratiā cum ſit ſacr̄m noue legis querit̄. Utrū det gratiā gratumfacientē. ¶ Rn̄detur ꝙ ſicut innuit Rabanus: ⁊ magiſter dicit ⁊ cōmuniter oēs doctores ꝯcordant in hoc ꝙ ꝯfirmatio dat gratiā gratūfacientē. Sꝫ notandum ꝙ duplex eſt gratia gratūfaciens. Quedā eſt iuſtificationis: q̄ facit de non grato gratū: de inimico amicū: vt gratia q̄ datur in baptiſmo ⁊ in ſacr̄o penitētie. Alia eſt ḡr̄a gratūfaciēs augmētans: q̄ facit de iā grato magis gratū: de iā amico magis amicū. Et iſta eſt ḡr̄a q̄ datur in ſacramento confirmationis.

Querit̄ quinto. Utrum eadē ḡr̄a ꝯferat̄ in baptiſmo ⁊ cōfirmatione.

¶ Rn̄ſio. Gr̄a gratūfaciēs in aīa eſt vna: q2 vna eſt aīa q̄ gratificat̄ et rurſus tota ḡr̄a tollit̄ vnico pctō. Propter hoc dr̄ ꝙ vnica eſt ḡr̄a ꝑ eſſentiā: ſed ꝫ diuerſos effectꝰ q2 effectꝰ gratie in ſacr̄o baptiſmi eſt iuſtificare, ⁊ purgare a pec-

cato:effectus autem gratie in ſacramēto
confirmationis eſt roborare.

Sexto queritur. vtrum

copioſius mun⁹ gratie ꝯferat̄ in cōfirma
tione ꝗ̄ in baptiſmo. ¶ Dicendū ꝙ gr̄ia
ꝯfirmationis p̄ſupponit gratiā baptiſma
lem:ſicut bene eſſe p̄ſupponit eſſe. Poteſt
itaq̄ȝ duplex fieri cōparatio inter hoꝝ grās
Uno mō pn̄t cōparari cōparatione pre/
ſuppoſitionis:⁊ ſic omnino maior eſt grā
cōfirmationis ꝗ̄ baptiſmalis:quia gra/
tia que datur in baptiſmo augmētatur
in cōfirmatione. Alio modo poſſunt iſte
gratie cōparari cōparationi ꝑfectionis;
vt ſcȝ iſta gratia que addit̄ ſit maior vel
minor:tunc ſine dubio gratia baptiſmal̄
eſt maior ꝗ̄ gratia ꝯfirmationis qꝛ ma/
ius eſt viuificare mortuū:ꝗ̄ iā viuificatū
ſanare vel fortificare:ſed in ſacramento
baptiſmi mortuus ꝑ pctm̄ viuificat̄ per
gratiā. In ſacramēto autē ꝯfirmationis
ſolum roboratur per gratiam.

Septimo querit̄ de vſu

id eſt de receptione ſacramēti ꝯfirmatio
nis. Utrū ſit gn̄alis omnibꝫ: ſcȝ tā viris
ꝗ̄ mulieribꝫ:tā paruulis ꝗ̄ magnis:tam
mutis ꝗ̄ loquentibꝫ:tā clericis ꝗ̄ laicis:
tā ſanis ⁊ viuentibꝫ:ꝗ̄ infirmis ⁊ morien
tibus. ¶ Rn̄ſio. Illud ſacramētū oībus
cōpetit his qui ſunt de acie pugnātiū in
bello ſpūali:⁊ qꝛ hoc cōpetit omni ſexui:
ideo ⁊ hoc ſacramētū oībꝫ cōpetit. Unde
Hugo in libro de ſacramētis. Omnino
periculoſum eſt ſi ab hac vita ſine confir
matione migrare cōtingeret et morienti
etiā oportunū eſt ſupple recipere.

Octauo querit̄. vtrum

gr̄a ꝯfirmatiōis ſit de neceſſitate ſalutis
¶ Reſolucio q̄ōnis ſtat in duabꝫ ꝓpōni/
bus cum diſtinctione tali. Neceſſitas eſt
duplex.ſ.ſimpl'r ⁊ conditionata. Neceſſi
tas ſimpl'r eſt qn̄ aliq̄d ē ita neceſſariū ꝙ
ſine illo nō pōt q̄s ſaluari vt ſacramentū
baptiſmi. Neceſſitas autē cōditionata ē
illa que p̄ſupponit aliq̄d ad hoc ꝙ ſit ne/
ceſſariū:vt ſi aliq̄s velit viuere:neceſſe eſt
comedere. ¶ Prima ꝓpoſitio. Gr̄a cōfir/
mationis nō eſt ſimpl'r neceſſaria ad ſa/
lutē patet quia ꝑuulus baptizat⁹ nō con
firmat⁹:qn̄ morit̄ euolat ad celos. ¶ Se
cunda ꝓpō. Receptio ſacramēti confir/
mationis eſt cuilibet adulto ad ſalutem
neſſaria ſuppoſito ꝙ habeat oportunita/
tem plenariā recipiēdi. Un̄ melchiades
papa dicit (⁊ habet̄ de ꝯſecratione diſtin
ctione quinta) Quia in hoc mūdo tota
etate victuris inter hoſtes inuiſibiles et
pericula gradiendū eſt:⁊ baptiſmo rege
neramur ad vitā poſt baptiſmū cōfirma
mur ad pugnā. Hugo. Quid ꝓdeſt ꝙ ꝑ
baptiſmū a lapſu erigeriſ niſi ēt ꝑ ꝯfirma
tionē ad ſtādū ꝯfirmeriſ:q̄ſi dicat nihil.

Nono queritur. vtrum

poſſit dari ante ſacramentum baptiſmi.
¶ Rn̄det̄ ꝙ abſq̄ȝ dubio iſtud ſacramen
tum nō pōt dari ante ſacramētū baptiſ/
mi:⁊ ſi aliq̄s attentaret nihil faceret. pa/
tet ex duplici rōne. Primo ex parte gr̄ie:
qꝛ in baptiſmo dat̄ gr̄a iuſtificās:⁊ in ſa/
cramento ꝯfirmationis dat̄ gr̄a roborās
que nō pōt haberi ſine ꝑma gr̄a ſcȝ iuſti/
ficante. Scd̄o patet ex parte characteriſ:
quia ī baptiſmo datur character qui eſt
fundamentū oīm alioꝝ ſacramētoꝝ:ſine
quo nō pōt haberi ali⁹ character:vel aliȷ̄
characteres nō poſſunt haberi.

Irca diſtinctio/

c
nē octauā q̄rit̄ ꝑmo. Utrū
ſacr̄m eucharistie debuerit
id eſt cōgruū fuerit p̄figu/
rari. ¶ Notādū ꝙ eucharistia ſic diffinit̄
a Scoto. Eucharistia ē ſacr̄m corporis
⁊ ſanguinis xp̄i veraciter cōtentiuū ſub
ſpeciebꝫ panis ⁊ vini poſt ꝯſecrationē fa
ctam a ſacerdote.i.ſub certis verbis cuȝ
debita intētione ꝓlatis ex inſtitutiōe di/
uina ſignificās corp⁹ ⁊ ſanguinē xp̄i ſub
illis ſpēbꝫ real'r cōtineri:⁊ ipm digne ⁊ re

uerenter recipientes realr̃ refici. In iſta diſtictõe ponũtur ſeptẽ ꝑticule. Pria eſt ſacr̃m: ꝛ ponit̃ loco gñis. Scd̃a corꝑis et ſanguis xp̃i realiter ꝯtẽtiuũ: ꝛ ponit̃ ad dr̃iam alioꝝ ſacr̃oꝝ: qꝛ in iſto ſolo ꝛ excellentiori ſacr̃o cõtinet̃ xp̃s veraciter: ꝛ nõ ficte ſicut dixerũt quidã heretici: ſed eſt ipſe verus xp̃s: q̄ natus eſt de maria virgine ꝛc̃. ita ꝙ ĩ iſto ſacr̃o tota trinitas cõtinet̃ ꝛ xp̃i humanitas. Eſt etiã verbum diuinũ: ꝛ qꝛ verbũ eſt deus: iõ ibi eſt eſſentia diuina: ꝛ pr̃ ꝛ ſpũſſctũs ſacr̃alr̃ et aliter ꝙ̃ ĩ alio loco. Tertia ꝑticula: ſub ſpẽbus panis ꝛ vini hic tangit̃ materia iſti⁹ ſacr̃i. Quarta ꝑticula factã a ſacerdote vbi tangit̃ idoneitas miſtri: qꝛ ſolus ſacerdos põt cõſecrare: nec põt btã maria virgo nec angeli nec demões: nec alij homines a ſacerdotib⁹ pñt ꝯſecrare. Quinta ꝑticula cũ certꝭ verbis cũ intẽtiõe ꝓlatis: ibi tangit̃ forma ꝯſecrationis de qua poſtea dicet̃. Sexta ꝑticula ex inſtitutione diuina: ibi tangit̃ excellẽtia qꝛ ĩmediate fuit inſtitutũ a xp̃o ieſu. ¶ Septima ꝑticula: ꝛ ip̃m digne ꝛc̃. ibi tãgit̃ efficatia iſtius ſacramẽti. Notãdũ ꝙ iſtud ſacr̃m excellit alia q̃ttuor excellentijs. Pria qꝛ iſtud ſacr̃m eſt ſꝑ verũ: nec vnꝙ̃ põt ipediri. Alia vero ſacramẽta poſſunt impediri ex indiſpoſitõe ſuſcipientiũ vt pꝫ de ſacr̃o baptiſmi in ficto. Sed in ſacr̃o euchariſtie quocũꝙ̃ impedimẽto poſito ſꝑ ibi eſt ꝑ̃ncipalis effectus: ſcꝫ ꝯtinẽtia corporis xp̃i: nec ſolũ h̄ ſꝫ etiã ſcd̃a ꝑſona trinitatis ꝛ diuinitas: ꝛ ꝑ ꝯñs tota trinitas cũ pr̃ ſit in filio ꝛ ſpũſſctũs: ꝛ filius in patre ꝛ in ſpũſctõ. Et h̄ adoramus ꝑ̃ncipaliter: nõ ſolũ corp⁹: ſꝫ corpus vnitũ diuinitati. Scd̃a excellẽtia ẽ qꝛ iſtud ſacr̃m qd̃ ſignat ꝯtinet: qꝛ ſignat corp⁹ xp̃i qd̃ ẽ refectio ſpũalis aĩe: qꝛ ibi grã ꝯfert̃ ꝛ eſt ibi vere: baptiſm⁹ aũt ꝛ alia ſacr̃a ſignãt grãm ꝛ tñ in ipſis nõ eſt grã ſed eſt in aĩa. Tertia eſt: qꝛ illud qd̃ ſignat̃ ibi eſt grã ꝑ ſe exñs: alia ꝟo ſacr̃a nõ ſignãt niſi gratiã accñtalẽ ſiue inherẽtẽ: ꝛ ſic pꝫ ꝙ iſtud ſacr̃ꝫ hꝫ excellentiſſimũ ſignatũ qꝛ ſignat ibi deũ eſſe ꝛ ꝑ ꝯñs trinitatẽ totã. Quarta excellentia eſt qꝛ iſtud ſacr̃m eſt in eſſe ꝑmanẽti: qꝛ ineternũ permanet: alia vero ſacr̃a nõ ſunt ꝑmanentia qꝛ celebrato ſacramẽto baptiſmi ampli⁹ ſacr̃m baptiſmi nõ eſt actu ſed tranſijt illa ablutio: ꝛ nõ remanet: ſunt ergo cũ fiũt ꝛ non vltra. Notandũ ꝙ in hoc ſacr̃o ſunt tres actus. Prim⁹ eſt ꝯſecratio. Scd̃s ẽ ip̃m ſacr̃m. Tertiũ eſt ipſi⁹ ꝑceptio. Cõſecratio eſt quidã act⁹ ſacr̃alis ꝑ̃ui⁹ ad ip̃m ſacr̃m: et ſunt ꝟba neceſſaria ad ꝯſecrationẽ. Vñ ꝯſecratio eſt aliud a ſacramẽto. Sacr̃m ſunt ipſe ſpẽs: ſcꝫ illa albedo ꝛ rotunditã q̄ prius erãt informãtia panẽ poſt conſecrationẽ illa eadẽ remanent in ſacr̃o euchariſtie. Perceptio eſt q̄daꝫ actus ſacr̃i q̄ eſt via ad h̄ ꝙ corpus xp̃i ſnmat̃ a fidelibus ꝛ ad icorꝑandũ caput: ſcꝫ xp̃m ipſi mẽbro ſcꝫ hõi fideli: ꝛ ip̃m xp̃i mẽbrũ capiti. ꝑ hunc actũ digne ſuſcipiẽs incorꝑatur xp̄o et toti trinitati vnit̃ tanꝙ̃ membrũ capiti: ꝛ iſta icorꝑatio fit ꝑ amoreꝫ et grãm: nihilominus in ꝯſecratõe dat̃ grã ꝯſecrãti: ſi ſit dign⁹ ꝛ ꝑcipienti. ¶ Rñſio ad qõnẽ iſtd̃ ſacr̃m debuit ꝑ̃figurari propter duo ſcꝫ rõne dignitatꝭ ꝛ difficultatꝭ. Prio rõne dignitatis qꝛ ꝑ̃dicatũ ꝛ expectatũ erat ſicut donũ dei excellentiſſimũ iõ figure huius ſacramẽti ꝑ̃ire debuerũt. Unde figurarũ premiſſio nõ fuit aliud ꝙ̃ fame eius diuulgatio. Scd̃o rõne difficultatis: qꝛ hoc inter cetera ſacramenta eſt difficillimũ ad credendũ: imo inter cetera credibilia: ideo debuerũt homines aſſuefieri quadam mãuductiõe. Voluit ergo xp̃s eſſe nobiſcum (vt creditur ꝓbabiliter) in tali ſigno ſenſibili vt magꝭ excitet̃ q̄libet ad amorẽ xp̃i recogitãdo illũ amorẽ dulciſſimũ quẽ nobis in paſſiõe ꝛ morte oſtendit. Ideo dicit Luce. xxij. et Math. xxvi. Hec quotienſcũꝙ̃ feceritis ꝛc̃. Unde tota deuotio xp̃ianoruꝫ eſt ad iſtud ſacr̃m: qꝛ deuoti⁹ audit miſſam ꝙ̃ aliud officiũ: ꝛ ꝯfitentur dñ recipiunt.

Secũdo queritur de numero ⁊ ſufficientia figurarũ huius excellentiſſimi ſacramenti. ¶ Notandum ꝙ oẽs cibationes ⁊ potationes ⁊ occiſiones animaliũ ⁊ alia ſacrificia que a deo erant inſtituta repreſentabãt iſtud ſacrificium ſcꝫ ſanctiſſimũ ſacr̃m: ſed reducuntur ad quattuor figuras ſm mgr̃m ſcꝫ agnũ paſchalẽ: manna: ſacrificiũ melchiſedech et ſanguinẽ qui fluxit de latere xp̃i. Notandum ꝙ figura põt capi q̇nqꝫ modis. Primo modo capit̃ figura ꝓ q̃titate terminata. Secũdo mõ pro diſpoſitõe ↄ̃nte ex q̃titate. Tertio mõ capit̃ grãmatice vt figura ſimplex ⁊ cõpoſita. Quarto mõ pro quadã imagine repreſentante imaginatũ: vt imago crucifixi repreſentat xp̃m crucifixũ: ⁊ oibus iſtis modis nõ capitur hic. Quĩto modo ꝓ quacũqꝫ re vel quocũqꝫ exẽplo ducente in veritatẽ rei: ⁊ iſto modo capit̃ hic: vt in antiquo teſtamẽto mãna rep̃ſentabat ſanctiſſimũ ſacramentum euchariſtie: q: ſicut mãna deſcendebat de celo: ita xp̃s q̇ eſt verus panis deſcendit de celo: etiã ſicut mãna erat comeſtibilis ⁊ ad vſum filioꝝ iſrael: ita xp̃s ſumit̃ a nobis ⁊ ſimilr̃ pꝫ de aliꝭs figuris ¶ Ad q̃onem r̃ndet̃ ꝙ magiſter in lr̃a ſufficienter aſſignat figuras in h̄ ſacramẽto habito reſpectu ad oẽs leges naꝫ in lege nature ponit figurã ſacrificiꝭ Melchiſedech In lege moyſi ponit figuram agni paſchalis: ⁊ figurã mãne in deſerto: ⁊ in lege gr̃e ſanguinẽ paſſionis xp̃i. Sufficiẽtes ſunt figure ſi attendam⁹ ad ea q̄ preſignãtur. Nam in ſacramẽto eſt viſibilis forma ſcilꝫ ſpẽs: ⁊ hec preſignata eſt in ſacrificio melchiſedech. Et eſt res ↄtenta ſcꝫ corp⁹ xp̃i ⁊ hec fuit in agno paſchali p̄ſignata. Tertia eſt res ſignata tm̃: que eſt refectio ſpũalis: ⁊ hec eſt in mãna preſignata et virtus dans efficaciã: ⁊ eſt meritũ paſſionis xp̃i: ⁊ hec eſt in ſanguine q̇ fluxit de latere xp̃i. Vñ tres p̄me tenẽt rationẽ figure: ſꝫ vltima magꝭ tenet rõem cãe. Vñ oẽs oblatões: ſacrificia ⁊ occiſiones thauroꝝ ⁊ occiſorum reducũtur ad agnũ paſchaleꝫ id eſt xp̃m. Auguſtinus dormit adã vt fiat eua: morit̃ xp̃s vt fiat eccl̃ia. Dormiẽte aũt adã fit eua de latere: mortuo xp̃o lãcea pcutitur lat⁹ vt profluãt ſacr̃a quibꝫ format̃ eccleſia.

Tertio queritur que figura ſit expreſſior. Utrꝫ illa q̄ fuit tp̃e legis nature: an illa q̄ fuit tp̃e legꝭ moſaice ¶ R̃nſio. Figure illarũ legum ſm diuerſas ↄſideratões mutuo ſe excedunt in expreſſione: ſicut oñdũt rões. Põt em̃ hoc ſacr̃m prefigurari q̃tũ ad ritũ ⁊ ſignum vl̃ q̃tũ ad effectũ ⁊ ſignatũ. Si q̃tũ ad ſignũ ⁊ ritũ: tũc expreſſior figura p̄ceſſit in ſacrificio melchiſedech: q̇ obtulit panẽ ⁊ vinũ ⁊ iſtud ſanctiſſimũ ſacr̃m ſimiliter offert̃ ſub eiſdẽ ſpeciebꝫ. Si aũt q̃tuꝫ ad effectũ ſic expreſſe preſignat̃ in mãna. q: per iſtud omnes reficiebantur.

Quarto queritur. vtrũ ſacr̃m euchariſtie debuerit inſtitui a p̄ncipio. ¶ Notandũ ꝙ iſtud ſacr̃m noiatur q̇nqꝫ modis. Primo mõ dr̃ hoſtia. Scdo ſacrificiũ: ⁊ h̄ q: ibi rep̄ñtat̃ mẽoria paſſionis xp̃i: q̇ fuit hoſtia et ſacrificiũ ꝓ oibus oblatũ. Tertio mõ dr̃ euchariſtia: ⁊ ideꝫ ẽ qḋ bõa gr̃a ⁊ ip̃e xp̃s e ip̃a gr̃a. Quarto mõ dr̃ viaticũ q: refic̃ viatores: ⁊ ſic dr̃ cibus viatoꝝ. Quĩto mõ dr̃ cõio: q: vnit noſ ipſi xp̃o: ⁊ vnit nos iter noſipſos tãq̃ mẽbra capiti xp̃o iuicẽ. Notãdũ ꝙ a principio h̄ totũ ↄplexũ põt capi duplr̃. Uno mõ cauſalr̄ ⁊ effectiue ⁊ denotat p̄ncipiũ aliqḋ cauſale ⁊ ſic dicim⁹ ꝙ oĩa ſũt a p̄ncipio cauſali: qḋ ẽ dˢ ⁊ iſto mõ nõ capit̃ h̄ Alio mõ capit̃ tp̄alr̄ et ſucceſſiue: ⁊ dicit ſucceſſionẽ imediatã vel ſatꝭ ꝓpinquã ⁊ ſubitã poſt initiũ rei: ⁊ ſic dr̃ ꝙ diabolus a p̄ncipio peccauit id eſt ſtatim poſtq̃ creatus eſt: ⁊ iſto mõ capit̃ hic a p̄ncipio: ⁊ ſic eſt ſenſus queſtionis. Utrum ſacramentum euchariſtie debuerit id eſt congruũ fuerit inſtitui a p̄ncipio id eſt ſtatiꝫ poſt lapſum p̄mi parẽtis. ¶ R̃nſio. Hoc ſa-

eramentū cōgruebat legi gratie tm̄:tum ꝓpter rem cōtentā q̄ eſt corpus xp̄i verū: qui xp̄s nondū erat natus de maria virgine:tum ꝓpter xp̄i efficaciā q̄ eſt vinculum charitatis: q̄ charitas in lege noua apparere ⁊ habundare debuit:in anterioribus autē imꝑfecte poſſideri vt ita gradus ſit in mundo ſicut in vno homine.

Querit̄ quinto. Utrum

debuerit inſtitui ante paſſionē chriſti vel poſt. ¶ Reſpondet̄ ꝙ iſtud ſacramentū ſanctiſſimū cōtinet corpus xp̄i verum:et vere eſt ibi cibus:⁊ p̄cipuus effect⁹ cibi ē reficere:ideo tp̄e refectionis debuit inſtitui:etiā eſt cibus paſchal':ideo ī paſchali cena debuit inſtitui. Quia vero erat ſignum amoris ⁊ in receſſu debet oſtēdere bō amoris ſigna ⁊ memoriale vt artius ī memoria maneat:ideo in vltima cena inſtituit xp̄s hoc ſacramentū ſanctiſſimū.

Queritur ſexto. Utrum

prius cōfecerit q̄ȝ verbū ꝓtulerit. ¶ Reſponſio. Xp̄s ſimul cōfecit:et ſimul ꝟba ꝓtulit:⁊ hoc intelligendū ſimultate immediationis:q: in illo inſtanti quo ꝟba fuerūt totaliter ꝓlata:etiā in illo inſtanti fuit confectū corpus xp̄i:nec eſt ꝯſecratio facta niſi ſit finita ꝓlatio verboꝝ. Et q̄ȝuis poſſet conficere ſine verbo debuit tamen conficere verbū dicendo: vt apoſtolis formā traderet:quia dn̄s nō tm̄ ibi ſuā potentiā oſtendebat:ſed etiā diſcipulos informabat.

Septimo querit̄ in qua

die fuit inſtitutum iſtud ſanctiſſimū ſacramentū. Dicendū ꝙ in die iouis fuit facta inſtitutio iſtius ſacr̄i. Un̄ notādū ꝙ dies iouis fuit a deo decorata in quatuor. Primo q: illa die fuert̄ create aues in aere ⁊ piſces in aq̄:ad denotādū ꝙ tā cōtēplatiui q̄ ꝑ aues deſignant̄ q̄ȝ actiui qui ꝑ piſces ſignant̄ pn̄t ⁊ debēt recipere iſtud ſanctiſſimū ſacr̄m. Et notat̄ per hoc ꝙ martha ⁊ maria magdalena receperūt xp̄m in domo ſua. Sc̄do ē ornata iſta dies in h̄ ꝙ in ipſa btā ꝟgo pn̄tauit filiū ſuū in tēplo. Tertio q: in iſta die inſtitutū eſt a xp̄o iſtud ſacr̄m. Quarto q: eadē die xp̄s aſcēdit in celū. ¶ Pōt etiam queri q̄ hora fuit inſtitutū iſtud ſacr̄m. ¶ Rn̄det̄ ꝙ hora cōpletoꝝ q̄ hora ornat̄ trib⁹ gratijs. Primo in ip̄a fuit facta annūciatio dn̄ica:qn̄ miſſus ē gabriel āgel⁹ ad ꝟginē. Sc̄do ī ip̄a fuit inſtitutū iſtud ſacr̄m. Tertio eadē hora xp̄ſ fuit ſepult⁹

Octauo querit̄ de forma

verbi in ſacr̄o eucbariſtie. Et primo de forma ꝟbi ſuꝑ panē q̄ eſt. Hoc ē corp⁹ meū:q̄d ſcȝ iſtō ꝓnomē h̄ demōſtratiuū demōſtret an demōſtret corp⁹ xp̄i an panē. ¶ Notādū ꝙ iſta dictio en̄ nō ē de neceſſitate ꝯſecrationis:q: xp̄s nō ꝓtulit eā qn̄ dedit corp⁹ ſuū diſcipul' ſuis:tn̄ ſi q̄s ſacerdos ſcienter omitteret peccaret mortaliter ꝓ eo ꝙ eccleſia inſtituit illā dictionē addi:ſed ꝯſecraret. ¶ Pro reſolutione q̄onis ſūt multe opiniones:ſic̄ p;ȝ i textu. Tn̄ mgr̄ ſtephan⁹ brulefer tenet p̄mā q̄ dicit ꝙ ſacerdos dicit illa ꝟba nō vt ſua: ſed vt xp̄i. Un̄ materialr̄ tenet̄ nec tūc ē q̄rere q̄d ibi demonſtret̄ ꝑ ꝓnomē vel q̄d copulet̄ ꝑ verbū q: nec eſt ibi ſubiectum nec p̄dicatū nec copulatuȝ nec verbū:tn̄: iſta nō eſt opinio Bonauenture.

Nono querit̄ de forma

verbi ſuꝑ vinū. Hic ē calix ⁊c̄. Utrū hec forma ſit recta. ¶ Notādū ꝙ calix capit̄ multis modis. Primo mō ꝓ paſſione ſiue morte. vn̄ p̄r ſi poſſibile eſt ⁊c̄. ps̄. Calicem ⁊c̄. Sc̄do mō capit̄ pro quodā genere poculoꝝ q̄d fiebat ex quodaȝ ligno aromatico. Tertio mō ꝓ quodā vaſe aureo vl' argēteo vel ſtāneo in q̄ ꝯſecrat̄ corpus xp̄i. Quarto mō ꝓ q̄libet vaſe ſiue lapideo ſiue vitreo facto ad modū calicis:⁊ iſto mō dr̄ de iohāne euangeliſta ꝙ dederūt ei venenū in calice. Quinto mō capit̄ pro quocū q̄ȝ potu cōtento in vaſe ⁊ iſto mō vinū dr̄ calix. Sexto mō capit̄

calix pro precioſo ſanguine xp̄i: ⁊ iſto mō
ſolū capit̄ hic: ⁊ ſignat ꝓprie ſanguinis
xp̄i effuſionē in cruce. Et qn̄ dr̄. hic eſt ca
lix ⁊c̄. idē eſt: hic eſt potus meus q̄ eſt ſan
guis meus. ¶ R̄nſio qōnis ſtat in duabꝫ
ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio ſeu con/
cluſio. Hec forma. Hic eſt calix ſangui/
nis mei: eſt recta ⁊ cōgrua. ¶ Scd̄a con/
cluſio. Hec forma an ſit ſufficiens ⁊ tota
dubitat̄: tn̄ Bonauētura credit ꝙ ē tota
et ſufficiens ad ꝯſecrationē ſanguinis tn̄
qđ ſequit̄ ſcꝫ noui ⁊ eterni teſtamēti my/
ſteriū fidei q̄ ꝓ vobis ⁊ ꝓ multis effundet̄
in remiſſionē pctōꝝ non ponit̄ fruſtra qꝛ
ibi ponit̄ effect⁹ ipſius ſacr̄i: tn̄ iſta verba
non ſunt de eſſentia ⁊ nececeſſitate ſacr̄i:
dimittens tn̄ ſcienter formā ordinatā ab
eccleſia peccat mortal̄r: tn̄ vere cōſecrat
dicēdo q̄ttuor p̄ma verba. ¶ Notanduꝫ
ꝙ in iſtis verbis ſcꝫ noui ⁊ eterni ⁊c̄. po/
nunt̄ tres effectus. Prim⁹ eſt innouatio
teſtamēti ⁊ ei⁹ cōfirmatio cum dr̄ noui ⁊
eterni teſtamēti eterni a parte poſt qꝛ in
morte xp̄i ꝯfirmat̄ teſtamētū ⁊ nouū effi/
citur: qꝛ vetus fuit in ſanguine aīaliū et
thauroꝝ: qđ ibi eſt euacuatū. Scd̄s effe/
ctus ē fidei manifeſtatio: qꝛ in lege antiq̄
fides erat obſcura: ſꝫ in effuſione ſangui/
nis xp̄i fuit manifeſtata fides: qꝛ oīa ſa/
crificia q̄ fiebāt in antiq̄ lege: erāt ſignū
⁊ vmbra iſti⁹ ſacr̄i: ⁊ h̄ notat̄ cū dr̄ myſte/
riū fidei. Terti⁹ effect⁹ ē amoris dei erga
nos oſtenſio: cū dr̄ qui ꝓ vobis ⁊ ꝓ mul/
tis ⁊c̄. Et ſic exponit̄. Qui pro vobis iu
deis effundet̄ ⁊ ꝓ multis ſcꝫ gentilibꝫ vel
ſic ꝓ vobis ſacerdotibꝫ: ⁊ ꝓ multis laicis
Ideo ſi q̄s ſacerdos vellet excludere ſe a
merito miſſe ſue: et dare alicui peccaret
mortal̄r: etiā vellet aliq̄s de eccl̄ia exclu/
dere: qꝛ debet general̄r ꝓ oībus orare.

Decimo queritur. de ſa

cramēto eucharíſtie q̄ſtū ad ſignationē:
videlicet q̄d ſit res ibi ⁊ q̄d ſacr̄m. ¶ Re
ſponſio. In h̄ ſacr̄o ſunt tria. Primo eſt
aliq̄d qđ eſt ſacr̄m tm̄: ⁊ ſunt ille ſpēs vi-
ſibiles q̄ remanēt poſt cōſecrationē q̄ ſūt
albedo rotūditas ſapor ⁊ rubedo ī vino.
Scd̄o ibi eſt aliq̄d qđ eſt res ſacr̄i tm̄ et
p̄ciſe: ⁊ eſt corpus xp̄i myſticū vn̄ corpus
xp̄i myſticū eſt vnio oīm fideliū exiſtētiū
in charitate militātium ſub xp̄o. Tertio
ibi eſt aliq̄d qđ eſt ſacr̄m ⁊ res ſacr̄i: ⁊ eſt
ip̄m corpus xp̄i verū. Ideo Bonauentu
ra dicit (ſicut dicūt mgr̄i) tria ſūt in hoc
ſacr̄o: ſpēs viſibiles corpus xp̄i verum: ⁊
corpus xp̄i myſticum. ¶ Correlariū. Fi/
deles exiſtētes in peccato mortali nō ſūt
ꝓprie de corpore xp̄i myſtico: qꝛ eſt purū
⁊ nitidū: ſicut corpus xp̄i ē ex puriſſimis
ſanguinibꝫ ꝟginis ꝯceptū ſic corpus xp̄i
myſticū eſt ex puris fidelibus.

Undecimo queritur de

vnitate hui⁹ ſacramēti. Utrū ſit vnum.
¶ Pro q̄ſtionis clarioris elucidatiōe po
nunt̄ tres ꝓpōnes. ¶ Prima. Sacr̄m eu
chariſtie nō ē vnū vnitate indiuiſibilita/
tis: qꝛ ſpēs vini diſtinguūt̄ a ſpēbꝫ panis
⁊ etiā ex ꝑbis differētibꝫ vt pꝫ in cōſecra/
tionibꝫ. ¶ Scd̄a ꝓpō. Sacr̄m euchari/
ſtie nō ē vnū vnitate integritatis abſolu
te: qꝛ illud dr̄ vnū vnitate integritatꝭ ab
ſolute: qđ cōſtituit̄ ex pluribꝫ ꝑtibꝫ inte/
grantibꝫ ip̄m ſꝫ iſtud nō ꝯſtituit̄ ex pl̄ibꝫ
ꝑtibꝫ integrātibꝫ ip̄m. g̃. ¶ Tertia ꝓpō.
Sacr̄m euchariſtie dr̄ vnū vnitate inte/
gritatꝭ relatiue ⁊ qꝛ cōparatiue: illud dr̄
vnū vnitate integritatꝭ cōꝑatiue qđ ordi
nat̄ ad vnū: ſꝫ ſacr̄m euchariſtie inſtituit̄
ad ſignificādū vnū ſcꝫ corp⁹ xp̄i. g̃ ⁊c̄. tal̄
integritas ordinationis vni⁹ diſpoſit iue
venit a natura: qꝛ nec panis eſt ꝑ ſe plene
reficiēs nec vinū: ſed vtrūq̧ vna plena re
fectio. Ideo Gregori⁹ dicit: qꝛ ſacr̄m vna
ordinatiōe ordinat̄: idō ſtatim dicit. Et
preſta vt hoc tuū ſacramentū ⁊c̄.

Irca diſtinctio/

c
nē nonā q̄rit̄ p̄mo quot ſint
modi mādicādi iſtud ſcī
ſimū ſacr̄m. ¶ Notādū ꝙ

grãmatice loq̃ndo iſta tria dñt: edo:es:
comedo:z mãduco as. Nã edo es:eſſe:eſt
comedere totaľr vľ vorare vľ turpiť cõe-
dere cibũ ſine maſticatõe. Comedo autẽ
ſignat cũ alijs cõedere turpiť vľ cũ alijs
vorare:z nõ differt ab edo: niſi q2 ſignat
cũ h̄ ſocietatẽ hře. Mãduco ꝓ̃o eſt idẽ qđ
honeſte comedere. ¶ Notãdũ ꝙ in man-
ducatiõe corꝑali tria ſũt. Priº ẽ cibi ma
ſticatio. Vñ ſi q̃s poneret cibũ in ſtoma
cho ſine maſticatiõe ꝓprie nõ eẽt mandu
catio. ¶ Scđo eſt cibi maſticati in ſtoma
chũ traiectio. Tertio eſt cibi traiecti cuʒ
corꝑe incorꝑatio. Silř in iſto ſacr̄o ſpũa
liter loquẽdo iſta tria debẽt eẽ. Priº ma
ſticatio ꝑ fidẽ. Scđo dʒ eẽ maſticati i ſto
machũ traiectio ꝑ ſpem. Tertio dʒ eẽ ꝑ
charitatẽ incorꝑatio. Tamẽ differt a ci-
bo corꝑali: q2 icorꝑamus cibũ corporalẽ
in nos ſʒ in cibo ſpũali ſcʒ in iſto ſacr̄o cõ
uertimur in ip̄m cibũ:q̃ eſt xp̄s. Vñ xp̄s
dixit Auguſtino cibꝰ ſum grandiũ:crede
z mãducaſti: non cõuertes me in te:ſʒ tu
cõuerteris in me. Notãdũ p̄terea ꝙ qua-
druplex eſt modꝰ mãducãdi (ſm doctorẽ
ſubtilẽ) iſtud ſctiſſimũ ſacr̄m. Aliq̃s eñ
põt mãducare ſacr̄m euchariſtie tm̄:z nõ
ſacr̄aľr nec ſpũaľr vt ſi q̃s ſumeret ſacr̄m
iſtud ſicͭ aliũ cibũ nec credẽs ibi eẽ corpꝰ
xp̄i:nõ dijudicãs corpꝰ dñi:talis mandu
cat ſacr̄m ſʒ nõ ſacr̄aľr:nec ſpũaľr. Scđo
aliq̃s põt ſumere ſeu mãducare ſacr̄aľr:
ſed nõ ſpũaľr vt ſi q̃s exñs in pctõ morta
li recipiat ſacr̄m:tñ cũ fide iformi credẽs
ibi eẽ corpꝰ xp̄i. Tertio aliquis põt man
ducare ſacr̄aliter z ſpũaliter: ſicut ille q̃
cũ fide ſe p̄pat ꝑ purã cõfeſſionẽ z cõtri
tionẽ de pctis. Quarto aliq̃s manducat
nõ ſacr̄aľr ſʒ ſpũ aliter tm̄: ſicut ſunt illi
qui ſunt in grã q̃ ꝓpter reuerentiã aliqñ
abſtinẽt a receptiõe iſtius ſacr̄i: etiã oẽs
qui ſunt in grã ꝑ fidẽ: ſpem z charitatem
mãducãt ſpũaliter. vñ Auguſtinꝰ. Cre-
de z mãducaſti. ¶ Ad qõnez rñdeť ꝙ du
plex eſt modus mãducandi: ſcʒ ſacr̄aľr et
ſpiritualiter: z iſti ſunt duo modi princi
pales:z alij reducũtur ad iſta duo.

Secũdo queritur quid

ſit manducare ſpũaliter. ¶ Rñſio. Mã
ducare ſpũaliter ẽ cũ fide z ſpe z charita-
te xp̄o adherere. Vñ ſicut in mãducatio
ne corꝑali tria ſunt principaľr ita etiã in
mãducatiõe ſpũali. Maſticatio ſpũalis
eſt recogitatio cibi ſcʒ carnis xp̄i ꝓ nobiſ
expoſite in p̄ciũ ad redimendũ:z in cibuʒ
ad reficiẽdũ. Incorꝑatio vero attendiť
dũ recogitãs charitatis amore ei qđ cogi
tatur iũgiť z ſic incorꝑať z dũ icorꝑať re
ficiť z magis aſſimilať. Ad h̄ ergo ꝙ q̃s
ſpũaliter manducet req̃iiť recogitatio fi
dei: z affectio charitatis z ſic patet quid
ſit manducare ſpũaliter.

Tertio quenť quid ſit

mãducare ſacr̄aľr. ¶ Rñſio. Manduca
re ſacr̄aľr eſt manducare ſacr̄m ita ꝙ re-
quiriť intẽtio z intẽtiõis regulatio: vľ ſm
fidẽ q̃ eſt in ip̄o vel ſm fidẽ q̃ eſt in altero
Intentio inquã neceſſaria eſt. Si eñ q̃s
iret ad mẽſam z intẽderet corpꝰ reficere
z aliq̃s ꝓ pane cõi ſacr̄m ſibi ſicut paneʒ
offerret:z intẽderet oino cibũ corꝑalẽ aſ-
ſumere nemo diceret eũ ſacr̄aľr mãducaſ
ſe. ¶ Correlariũ. Mus vľ canis z cetera
aĩalia brutalia p̃ñt mãducare ſacr̄m ſed
nõ ſacr̄aliter. Neceſſe ẽ ergo ꝙ illa inten-
tio dirigať vel ſm fidẽ q̃ eſt in ipſo vel in
altero: q2 vel opʒ ꝙ credat ꝙ ſub illa ſpẽ
aliquid ſpũale lateat qđ ſumere intendit
vel opʒ ꝙ ſaltẽ intẽdat ſumere qđ alios
credere eſtimat q̃uis ipſe nõ credat.

Quarto queritur. vtrũ

xp̄s mãducauerit ſacr̄ʒ q̃libʒ p̄dictoꝝ mo
doꝝ. Hoc ẽ vtrũ manducauerit ſeip̄m ſa
cramẽtaľr z ſpũaľr. ¶ Rñſio ꝑ duas hẽť
ꝓpõnes. ¶ Priª. Xp̄s mãducauit ſeip̄m
ſacr̄aľr. Vñ gloſa ſuꝑ illud Leuiti. viij.
Cũq3 de ſanguine arietis zc̄. Gloſa Eſt
cũ. ꝑmo ſacerdos: deinde filij ſanguie in-
tingebanť: quia xp̄s in cena prius ſanguĩ
nẽ accepit: deide diſcipulis dedit. Et ruꝛ

ſus ibidem dicit gloſa: bibit ⁊ alĳs bibe-
re dedit. Item eſicius dicit ꝙ xp̄us ꝑmo
dedit ſibi ne alĳ potū ſanguinis abhorre
rent. ¶ Secūda ꝓpō. Licet xp̄us mādu
cauerit ſeipm̄ ſacramentalr̄ nō tn̄ ſpūalr̄
q2 viator (ꝗtumcūꝗ ꝑfectus) qn̄ mādu
cat ſpūalr̄ iſtud ſacramentū motu vel ha
bitu augmentatur in charitate: ſ3 in xp̄o
nō potuit augmentari charitas cū ab in
ſtanti ſue ꝯceptionis fuerit ꝯſummatus
in grā ⁊ charitate: ergo ⁊c̄.

Quinto querit̄. Utrum

mali id eſt pctōres ſumāt corpus xp̄i ve-
raciter. ¶ Rn̄ſio. Mali recipiunt ſacr̄m
qđ eſt corp⁹ xp̄i verū: qđ natū eſt de ma-
ria virgine: qđ pepēdit in cruce qđ a mor
tuis reſurrexit ⁊ ē in celis: tn̄ nō recipiūt
rē ſacr̄i q̄ eſt vnio i corpore myſtico ꝑ cha
ritatē ſed recipiūt ſacr̄m ad dānū ſuum.
Nā q̄ mādu cat indigne iudiciū ⁊c̄.

Sexto queritur. vtrum

pctōr q̄ eſt in pctō ex certa ſcia māducet
corpus xp̄i dānabiliter. ¶ Notandū ꝙ
hō pōt eſſe in pctō dupl̄r. Uno modo ſcīe
ter qn̄ bene ſcit ſe eē in pctō mortali: ⁊ nō
vult penitere nec ꝯfiteri: ⁊ iſto mō capit̄
in qōne. Alio mō pōt eē in pctō ignoran-
ter: qn̄ ſ3 eſt in pctō mortali tn̄ ignorat ⁊
nō h3 memoriā de pctō. Et de iſto mō di
cetur in qōne ſequenti. ¶ Ad qōnem di-
cendum ꝙ pctōr qui eſt in peccato ex cer
ta ſcia ſumit ſibi corpus xp̄i ad dānatio-
nē non q2 ipm̄ corpus xp̄i aliquā maculā
det aīe: ſed quia peccator ipſum contēnit
Unde talis cōmittit duo peccata. Prio
cōmittit pctm̄ omiſſionis in hoc ꝙ ſe nō
preparat debite: non dĳudicans corpus
xp̄i. Secundo cōmittit peccatum cōmiſ-
ſionis: quia contēnit deum.

Septimo querit̄ Utrū

videre vel tāgere corpus xp̄i in pctō mor
tali ſit pctm̄ mortale. ¶ Rn̄ſio ē in quat
tuor ꝓpōnibus. ¶ Prima. Quicūꝗ reci
pit corpus xp̄i in pctō mortali ſciēter pec
cat mortalit̄. ¶ Scđa ꝓpō. Uidere cor-
pus xp̄i in pctō mortali nō eſt pctm̄ mor-
tale: niſi fiat cū mala intentōe. ¶ Tertia
Tāgere corp⁹ xp̄i i mortali pctō (neceſſi
tate vrgēte) nō ē pctm̄ mortale. ¶ Quar
ta. Tangere corpus xp̄i in pctō mortal[i]
(neceſſitate nō vrgēte) eſt pctm̄ mortale.

Octauo querit̄. Utrū

peccator ſumēdo corpus xp̄i mortalr̄ pec
cet. ¶ Notandū ꝙ queſtio intelligit̄ de
pctōre exiſtente in pctō mortali ꝑ ignora
tiam vel ignoranter. ¶ Ad queſtionē re-
ſpondetur (ad predictoꝝ intelligentiā)
ꝙ in hoc ſacramēto tenet̄ ꝑcipiens ſe pre
parare: q2 deus venit ad habitandum in
hoīe. Preparatio aūt ſemꝑ eſt ſufficiens:
qn̄ inimicus dei expellitur de hoſpicio ꝑ
veram examinationē ⁊ contritionem ſiue
iudiciū pnie in quo pctōr eſt reus ⁊ accu-
ſator ⁊ eſt ibi ꝯſcia ſ3 deus ⁊ eſt ibi arbi
ter ſ3 ipſe ſacerdos. Rurſus q2 diuina
maieſtas ſumma ſe dignatione humiliat
et diuina bonitas offert gratiā debet hō
vltra predicta cu3 metu reuerētie ⁊ cum
omni dilectione accedere ad hoc ꝙ digne
māducet. Digne aūt manducare eſt ſuf-
ficiēter ſe preparare ſ3 cū oīs pctī expul
ſione cū reuerentia ⁊ dilectiōe. Quidam
igitur ſunt qui ſe ſufficiēter preparāt ſm̄
veritatē ſicut ſunt illi qui fecerūt bonā ⁊
longā examinationē. vn̄ dicit Scotus ꝙ
qui accedit ad iſtud ſacramētū d3 ſe pre
parare: ac ſi vellet ad aliqđ opus arduiſ-
ſimu3 accedere: vt eſt ꝓ morte euitanda:
hĳ habent diſplicentiā de peccatis ⁊ vo-
luntatē cauendi. Quidā ſunt q̄ nō ſuffi-
cienter ſe preparāt ſm̄ veritatē tn̄ ſufficiē
ter ſe preparant ſm̄ ꝓbabilitatē ⁊ ſunt il
li q̄ examinant ꝯſciam ſuā ſufficiēter ſm̄
coꝝ iudiciū: tn̄ in eis remanet aliqđ pec-
catū mortale de quo nō habēt memoriā.
Et iſti (ſm̄ Bonauen. nō māducant di-
gne: q2 nō ſe preparauerūt ſufficiēter: nec
indigne: q2 ſe preparauerunt ꝓbabiliter
Tales ꝗuis nō recipiāt gratiam: tn̄ nō

incurrūt offenſam. Sꝫ iſta opinio videt̃ eſſe nimis dura. Jō Sco. dicit ꝙ pctm̄ ta le delet̃ ꝟtute ſacramēti: ꝛ recipie gr̄aꝫ in h caſu. Durādus aūt dicit ꝙ tale peccatū remittit̃ ꝟtute ſacramenti: vel reducit̃ ad mēoriā pctm̄ vt cōfiteat̃: ꝛ hec opinio multū placet. Ad illud qd̄ obȷ̄icit̃ de digne ꝛ indigne ſumēte: q2 eſt ibi mediū: ꝙuis nō ſit mediū inter dignū ꝛ indignuꝫ: ſm tn̄ Sco. ꝛ Durādū nullū eſt mediū: q2 q̄ ſe p̄pat ſm ꝓbabilitatē: recipit gr̄aꝫ: ſi coterat̃ de oib⁹. Jtē nullus tenet̃ ſufficiēter ſe p̄parare: ꝑ ꝯſequēs null⁹ pōt ſcire vtruꝫ accedat digne ꝛ in gr̄a. Jō ſufficit p̄paratio ſm ꝓbabilitatē: h eſt ſm dictamē ꝯſciētie: ꝛ in h debet hō eſſe ꝯtēt⁹: ꝗ ſm Sco. talis gr̄am recipit. Jtē indeuot⁹ capit̃ dupliciter: Uno mō ꝯtrarie vt ē ille q̄ accedit cū ꝓpoſito peccādi. Alio mō ꝑuatiue vel negatiue: ꝛ dicit̃ ille q̄ caret deuotiōe: ꝛ talis ideuotio nō impedit q2 habere deuotionē nō eſt in ptāte nr̄a. Ad vltimū ꝙ iuſt⁹ ex tali ꝯſciētia ſe reddit magis inhabilē: nō ꝓpter culpā ſꝫ ꝓpter ꝯſcientiā erroneā: q quidē ꝙdiu ꝑſiſtit obligat vt nō recipiat gratiā ꝓpter h ꝙ nō pōt cū hac cōſciētia reperire q̄n cōtēnat. Quidā autē neutro modo ſe p̄parāt: imo cōtēnūt: ꝛ iſti ſine dubio indigne māducāt. Aplꝯ. j. Corꝫ. xi. Probet autē ſeipm̄ hō ꝛc̄. ſcꝫ per diligentē examinationē ꝛ diſcuſſionē ꝯſciētie ſue ꝑ attritioneꝫ ꝛ diſplicētiā de peccatis cōmiſſis per purā ꝛ verā cōfeſſionē vocalem per ꝓpoſitū abſtinēdi deecetero a peccato.

Nono querit̃. Utrum

peccet dānabiliter qui corpus dn̄i dat ei quē ſcit eſſe pctōrē: id eſt eſſe in pctō mortali. ¶ Notandū ꝙ ille peccat dānabilit̃ q̄ peccat mortaliter: q2 pctm̄ mortale eſt pctm̄ ad dānationē. Sciendū ꝙ differentia ē īter manifeſtabile māifeſtū ꝛ notoriū. Manifeſtabile eſt illud qd̄ pōt manifeſtari in publico ꝑ teſtimoniū duorū teſtiū. Manifeſtū ꝟo eſt illud qd̄ ſcit̃ ꝑ teſtimoniū duoꝝ teſtiuꝫ. Notoriū aūt pōt fieri tripliciter. Uno mō fit aliqd̄ opus notoriū ꝑ ſentētiā iudicis. Secūdo mō ꝑ ꝯfeſſionē factā in iudicio: vt ſi q̄s ꝯfiteret̃ peccatū ſuū in iudicio. Tertio modo ꝑ euidētiam rei q̄ nulla tergiuerſatiōe rei pōt occultari: vt ſi q̄s occiderit hominē ī publico corā hoīb ꝛ oibus. ¶ Rn̄. Sacerdos debet corp⁹ dn̄i dare illi queꝫ ſcit pctōrē ſi petat in apto: ſi ſit pctōr occultus: ꝛ ipſe ſol⁹ ſcit. Si notori⁹: nullo mō debet dare ſiue petat ſiue nō. Sicut dn̄s dicit: et Cyp̄an⁹. Nolite ſanctū dare canib: de hyſtriōe. Rō aūt q̄re dꝫ dari eſt m̄ltiplex. Prima ē: q2 neſcit an de⁹ occulte opet̃. Scd̄a ne ꝓdat crimē ei⁹. Tertia ē ne alios ſcādalizet. Quarta q2 ius habet in facie eccl̄ie: et tunc tenetur illi ius ſuum petenti reddere.

Jrca diſtinctionē decimā q̄rit̃ p̄mo. Utrū

c

corp⁹ x̄pi ſit in altari ſm veritatē. ¶ Notādū ꝙ altare pōt capi multis modis. Pr̄io capit̃ pro ip̄o deo ꝟo: trino ꝛ vno: ꝛ de iſto altari dicit Ps̄. Introibo ad altare dei ꝛc̄. i. ibo ad deū meū. Scd̄o mō capit̃ ꝓ ipſo dn̄o nr̄o ieſu x̄po. Apocal. vi. Uidi ſub altari dei aīas interfectoꝝ. i. vidi ſub protectiōe x̄pi aīas interfectorū. i. martyrum. Tertio mō capit̃ altare ꝓ gl̄ioſa ꝛ bn̄dicta cruce in q̄ pependit x̄pus. vn̄ canit̃ in hymno paſchali. Cui⁹ corp⁹ ſcīſſimū in ara crucis torridū. i. in altari. Quarto mō ꝓ aīa cuiuſlibet iuſti exiſtētis in gr̄a. Quinto mō pōt capi ꝓ aīa peccatrice et iſtud altare eſt ſacrilegū. Sexto pro ſtatu eccl̄ie militāꝫ. Septio ꝓ illo loco ī q̄ ī lege veteri offerebāt̃ victie. Octauo ꝓ ꝑadiſo vbi ſūt aīe btē: et oib iſtis modis nō capit̃ h. Nono capit̃ ꝓ illo loco in q̄ vt ſupꝰ quē ſacerdos ī noua lege offert corp⁹ Et iſtud ē duplex. qd̄daꝫ ē fixū: ſic ē cōit̃ in eccl̄ijs: tn̄ req̄rit̃ ꝙ ſit lapideū. Aliud eſt altare viaticū qd̄ pōt portari: ꝛ req̄rit̃ ꝙ

ſit lapideū: ꝛ ꝓprie iſto mō nō capit̃ hic.
Decimo capit̃ ꝓ ſpeciebꝫ panis ꝛ vini cō
ſecratis:q̄ ſpecies ꝯſecrate vere cōtinent
corp⁹ xp̄i:ꝛ iſto mō ꝓprie capit̃ h̄. ¶ R n̄.
In altari eſt corp⁹ xp̄i verū qḋ natū ē de
maria v̄gine qḋ circūciſū octauo die: qḋ
crucifixū eſt: qḋ fuit ſepultū: qḋ reſurre-
xit tertia die: qḋ aſcēdit ſuꝑ oēs celos: qḋ
eſt in gl̄ia patris: ꝛ veniet cū eadē iudica
re viuos ꝛ mortuos. ¶ Notādū ꝙ diuia
potētia ꝛ bonitas relucet in hoc ſacramē
to alti⁹ ceteris ſacramētis. Vn̄ cetera ſa
cramēta excellit: ꝛ q̄ſi cōſūmatiuū eſt om
niū alioꝝ: ſicut charitas oim̄ v̄tutū. Pri-
mū igit̃ hic manifeſtat̃ dei potētia in ope
ris ſingularitate. Cū eīm panis in chriſti
corp⁹ verū ꝛ integrū in multis altaribus
cōuertit̃: ꝛ ſubito oſtēdit ſe deus poſſe ſu
per omnē potentiā operatiuā in cōuerſio
ne: quia in cōuerſiōe naturali aliquid re-
manet cōe. ſ. materia p̄ma: vt qn̄ ex aqua
fit vinū. Suꝑ imaginatiuā potentiam
in hoc ꝙ idem eſt in plurib⁹ locis. Suꝑ
intellectiuā in hoc ꝙ tam magnū ꝛ inte-
grū in tā parua ſpecie facit exiſtere nō cō
fractū. Secūdo relucet ibi diuina ſapiē-
tia in operis cōgruitate. Chriſt⁹ eīm dn̄s
nr̄ ſatis magnū ꝑplm̄ dn̄o adq̄ſierat: ipos
in ſuo corꝑe myſtico vniēdo. In hoc aūt
corꝑe (qḋ ē eccl̄ia) multi ꝛ diuerſi ſūt via-
tores ꝛ infirmi: ſūt etiā peccatꝫ quotidia
nis circūdati: ꝛ qꝛ ſunt multi in vno cor-
pore: indigēt cōnexione: qꝛ viatores indi-
gent refectiōe: ꝛ q̄tidianis pctis iplicati
indigēt oblatiōe: ꝛ hec q̄dē nō tm̄ interi⁹
fienda erāt ꝑ grām v̄tutū: ſed exteri⁹ per
grām ſacroꝝ. Cōgruū ḡ fuit vt haberēt
exteri⁹ vnū cōnectens: ſicut hēbant vnuꝫ
interi⁹: ſed illud vnū debuit eē vbi mem-
bra: ꝛ ita (cū in multis ſint mēbra locis)
debuit eē: ꝙ cōgrueret eē in multis ſed h̄
nō eſt niſi deus vel deitati vnitū: ſic autē
eſt corp⁹ xp̄i: ḡ corpus xp̄i debuit dari in
ſacr̄o exteriori qḋ eſt vnū in q̄ oēs fideles
eius vniūtur in mādu cādo vnā ꝛ eandeꝫ
eſcam. Cōgruebat etiā vt haberent ex-
terius reficiens in ſacr̄o: ſed reficiēs aīam
nō eſt niſi deus: vel deo vnitū: ꝛ hoc eſt cor
pus xp̄i vnica oblatio. Et ita congruum
fuit: vt corpus xp̄i verū in ſacr̄o iſto eſſet.
Cōgruebat etiam vt haberēt oblationē
exteriorem: ſed dn̄s vnica oblatione offe-
rendo ſe oēs alias oblationes euacuaue-
rat: ergo ſi non debuit reficere qḋ deſtru
xerat: debuit nobis dare illaꝫ eandē quā
obtulit ꝛ nō aliam: qḋ eſt corp⁹ xp̄i obla
tum in cruce ita ſacrificat̃ in altari. Et
ex hoc pꝫ q̄ꝫtum valet ꝙ obicit ꝓpter cō
gruitatē ꝙ hō nō humiliat̃ in h̄ ſacramē-
to. Dicenduꝫ ꝙ imo: qꝛ in ſigno exteriori
viſibili eſt humiliatio. In h̄ eīm ſuꝑ oīa
humiliat̃ ꝛ captiuat̃ hoīs intellectus: qꝛ
credere cōpellit̃ qḋ nullaten⁹ pōt cōp̄hen
dere. Preter h̄ etiā in h̄ ſacr̄o eſt exēpluꝫ
toti⁹ humilitatis: qꝛ dn̄s maieſtatis tam
mēdico ꝛ paupere vallio adhuc in exem-
plum humilitatis ꝛ paupꝫtatis veſtitur.
Tertio apparet diuina bonitas ſiue cle-
mentia in vtilitate. Nā ex h̄ ꝙ xp̄s eſt ibi
corporalr̄ pn̄s fidei meritū auget̃ dū hoc
credit: qḋ nullaten⁹ rōne cognoſcit: chari
tatꝫ etiā deuotio inflāmat̃ qn̄ ſentit dn̄m
p̄ſentem in carne. Sicut eīm ad p̄ſentiam
ignis expellit̃ frigus: ſic ad preſentiā car-
nis xp̄i expellit̃ tepor. Vn̄ Damaſcenus
dicit ꝙ caro xp̄i eſt tāq̄ꝫ carbo ignit⁹. Itē
ſpei fiducia ſubleuat̃: dū eīm ipm̄ eundē
offert patri qui oblat⁹ eſt in cruce: quis
eſt qui nō confidit exaudiri.

Secūdo querit̃. Utrū

corpus xp̄i ſit in altari ſm̄ ſuā naturaleꝫ
q̄ꝫtitatem: an ſit ibi q̄ꝫtitate abſtractum
¶ Notādū ꝙ corp⁹ xp̄i capit̃ ibi ꝓ altera
ꝑte cōpoſiti: diſtincta realr̄ ab alia ꝑte. ſ.
ab aīa: ſicut dicim⁹ ꝙ corpus xp̄i fuit in
ſepulchro. Notandū ꝙ duplex ē q̄ꝫtitas
virtutis ſcꝫ et molis. Quantitas virtu-
tis eſt illa qua vnūquodq̄ꝫ ens eſt perfe-
ctum vel ꝑfectione totali ꝛ ſimpliciter et
ſic ſolus deus eſt perfectus vel perfecti-
one partiali et finita: et iſto mō ordo oīs

creatura eſt pfecta:tñ aliqua magis ha-
bet de perfectiõe ꝙ̃ alia:ꝛ de iſta quanti-
tate nõ eſt hic queſtio. Quãtitas autem
molis eſt illa ſm quã quanti vel quoti di
cimur. Et iſta quãtitas habet tres dimẽ
ſiones:que ſunt longitudo latitudo ꝛ ꝓ
funditas: ꝛ de iſta quãtitate eſt queſtio:
videlicet: Utruꝫ corpus chriſti in altari
habeat tantũ de longitudine ꝛ latitudi-
ne ꝛ profunditate quantũ habuit in cru
ce:ꝛ ſic nunc habet in celo. ¶ Reſponſio
Corpus chriſti eſt in altari ſm ſuã natu
ralem quantitatẽ:ꝛ nõ videt̃ ꝛ eſt pſens.

Tertio queritur. vtrum

corpus chriſti ſit ſub ſpeciebus diffiniti-
ue:id eſt accidẽtibus viſibilibus. ¶ No-
tandũ ꝙ ſpecies capit̃ multis mõis. Pri
mo modo capit̃ pro exteriori cõpoſitiõe:
ſm quã quis dicit̃ pulcher ꝛ ornat⁹. Ps.
Specie tua ꝛ pulchritudine tua ꝛc̃. Se
cũdo modo pro forma dante eſſe ſpeciuo
cũ formale :ꝛ iſto modo diſtinguit̃ cõtra
materiã. Tertio modo ꝓ quacũ ſimili
tudine repſentatiua aliquã rem que ẽ ra
tio cognitiua illi⁹ rei. Quarto modo ca
pitur ꝓ manerie rerũ:ſic dicit̃: In horto
meo eſt ſpecies talis herbe. Quinto pro
eterna btitudine q̃ eſt viſio dei:vt dicit̃ in
collecta epiphanie:vſ ad cõtemplãdã
ſpeciẽ tue celſitudinis pducamur. Sex-
to capit̃ ſpecies vt eſt vnũ de quin vni-
uerſalibus. Septimo capit̃ prout eſt q̃d
dã accidẽs ptiũ orationis:ꝛ ſic capiũt grã-
matici. Octauo capit̃ pro imagine figu-
rata vel artificiali facta ad ſimilitudineꝫ
alteri⁹. Et oibus iſtis mõis nõ capit̃ hic
ſpecies. Nono capit̃ ꝓ q̃cũ ſigno viſibi
ꝛ ſenſibili diſtincte repſentatiuo alicuius
rei viſibilis:ꝛ hoc eſt ex inſtitutiõe diuia:
ꝛ iſto mõ capit̃ h̃ vt in ſacramẽto altaris
ſpẽs ſũt albedo/rotũditas:illa impreſſio
imaginis alicui⁹ figure ꝛ ſapor panis et
vini. ¶ Notãdũ etiã ꝙ aliq̃d põt eſſe i lo
co q̃druplicit̃. Primo mõ circũſcptiue ſi-
ue dimenſiue:ꝛ eſt illud qđ ſic eſt in loco
ꝙ totũ locatũ eſt in toto loco:et ps locati
corrñdet pti loci:ꝛ iſto modo vinuꝫ eſt in
dolio tã in loco ſuo. ¶ Correlariũ. De
us nõ poteſt eſſe in loco circũſcriptiue:qꝛ
deus non habet partẽ ꝛ partẽ. ¶ Secun
dũ correlariũ. Angeli nõ poſſũt eſſe in lo
co circũſcriptiue:nec etiã anima: quia nõ
habẽt partẽ ꝛ partẽ. ¶ Tertiũ. Corpus
chriſti in ſacramẽto non eſt in loco circũ-
ſcriptiue:ſicut patebit in ſequẽti queſtio
ne. Secũdo modo aliq̃d poteſt eſſe in lo-
co diffinitiue:id eſt determinate :qđ.ſ.eſt
in loco ꝑ realẽ pſentiã ꝛ exiſtentiaꝫ :ſic tñ
ꝙ qñ eſt in loco illo: de potentia ſua natu
rali nõ põt eſſe in alio: ꝛ eſt in loco indiui
ſibilit̃:ꝛ iſto modo corpus xp̃i eſt in ſacra
mẽto diffinitiue: qꝛ d: ſua ꝓpria natura
nõ poteſt eſſe in pluribꝫ:ſꝫ ſolũ ꝑ potẽtiaꝫ
diuinã:tñ ꝓprie loquẽdo nõ ſic capit̃ dif-
finitiue in pſenti q̃ſtione. Tertio mõ ali-
q̃d dꝛ eſſe in loco imẽſiue:qđ ex ſua imen
ſitate ſeu illimitatiõe ad locũ neceſſario
ꝛ de ſua natura eſt in q̃libet loco. ¶ Cor
relariũ. Solus de⁹ eſt in loco immenſiue.
Quarto mõ aliq̃d dꝛ eẽ in loco ſacramẽ-
talit̃ qđ eſt in illo loco ꝑ realẽ pñtiã ꝛ exi-
ſtentiã tã ſub ſigno viſibili repſentãte
ip̃m ex iſtitutiõe diuia : ꝛ iſto mõ corpus
xp̃i ẽ in ſacro altarꝫ:hoc ẽ ſub illis ſpecie-
bus:ꝛ põt eſſe in pluribꝫ locꝫ ſacramẽta-
lit̃. ¶ Ad q̃ſtionẽ reſpondet̃ (ſicut dic̃ In
nocẽti⁹) Queẽadmodũ dei fili⁹ ſm diuini
tatẽ habet triplicẽ moduꝫ eſſendi: videli
cet in oibus ꝑ eſſentiã: in iuſtis ꝑ gratiaꝫ:
in chriſto ꝑ vnionẽ:ſic corpus chriſti loca
liter eſt in celo:pſonaliter in verbo:ſacra-
mẽtaliter in altari. Et hoc tertio mõ di-
cit ip̃m reperiri in pluribꝫ locꝫ:ꝛ põt eſſe:
quia plures ſunt ſpecies continẽtes. Sꝫ
ſm Scotũ ratio quare poteſt eſſe in plu
ribus locis eſt dei voluntas ſimpliciter
Et ſic patet reſpõſio ad queſtionẽ ꝙ cor
pus chriſti non eſt ſub ſpeciebus diffini-
tiue.i.determiate capiẽdo eſſe in loco dif
finitiue:ſtricte ꝓ illo qđ ẽ det̃miate i aliq̃
loco:ſic ꝙ nõ ẽ i alijs locꝫ:ſed notuꝫ eſt ꝙ

corp⁹ xp̄i ē in pluribꝫ locꝫ ſacramētalit̃.

Quarto querit̃. vtrum

corp⁹ xp̄i ſit dimēſiue. i. localit̃ extenſiue ſiue circūſcrip̄tiue ſb̄ illis ſpeciebꝫ. ¶ Sciendū ꝙ illud dr̄ eſſe dimēſiue alicubi qđ ita ē in illo ꝙ totū in toto ꝛ ps in pte ſm̄ cōmēſurationē: ꝛ hm̄ōi ñ debuit eē corp⁹ xp̄i ſub ſacramēto: qꝛ tūc neceſſariū eſſet illi eq̄ri ꝛ cōfigurari ſicut ꝓbāt rōnes: ſed h̄ nō ꝯgruebat ꝟitati ſacramēti: qꝛ ad veritatē ſacramēti req̄rit̃ ꝙ ſit ibi in q̄ntitate ſua: et ſi eq̄ret̃ hoſtie nō eſſet in q̄ntitate ſua ſꝫ formaret̃ nō in ſua figura: ꝛ iō h̄ nō debuit fieri ſꝫ debuit fieri vt corp⁹ habēs ſuā ꝑfectionē eſſet in illa hoſtia: nec corp⁹ excedit hoſtiam: nec excedit̃ ab ea. ¶ Notandū etiā ꝙ duplex eſt ꝯuerſio: q̄dā eſt ꝯuerſio ꝑtialis q̄ pōt fieri ab agente naturali: vt fit i trāſmutatiōibꝫ elemētorūꝫ: ꝛ ſp̄ aliq̄d cōe remanet: qꝛ ſp̄ materia remanet: vt aq̄ in vinū. Alia eſt ꝯuerſio totalis q̄ fit ab agēte ſupnaturali: vt ptꝫ in ſacramēto altarꝫ: qꝛ tota ſubſtātia panis ꝯuertit̃ in verū corp⁹ xp̄i. Itē motus trāſlatiōis fit ꝟtute diuina ſoluꝫ: qꝛ ſicut ꝟtute diuina corp⁹ xp̄i efficit̃: ita in h̄ ſacramēto ꝟtute diuiā mouet̃. Ad motionē hoſtie ſciēdū ꝙ motio illa non fit a ſacerdote: nec ab angelo ſed a ſola ꝟtute diuiā: qꝛ ſic determiauit. Et qꝛ nō ē ſub mō q̄ntitatiuo extēſibili ꝛ viſibili: iō non pōt tractari: videri vel moueri motu locali. Iō iſte ꝓpoſitiōes: comedi corp⁹ xp̄i tetigi et vidi corp⁹ xp̄i: ſūt intelligende đ ſpeciebꝫ panis ꝛ vini. i. vidi ſpecies et ſacramentū ſub q̄b⁹ ꝯtinet̃ corp⁹ xp̄i. Motu aūt giratiuo nō mouet̃: nec ꝑ ſe nec per accidēs: ſꝫ ad motū ꝑtiū niſi trāſferat̃ tota hoſtia. ¶ Rñ. ad q̄ſitū. Corp⁹ xp̄i nō eſt circūſcriptiue ſub illis ſpeciebꝫ: qꝛ corpus xp̄i hꝫ ibi tātū đ latitudine ꝛ lōgitudine q̄ntū hꝫ in celo ꝛ habuit in cruce: ſꝫ notū ē ꝙ nō tm̄ occupat de loco: igit̃ ꝛc̄. Qualit̃ aūt h̄ pōt fieri nō pōt hūana rōne intelligere: ſꝫ oportet ſuū intellectū ꝛ oēꝫ rōnē captiuare ꝛ ſubijcere: ꝛ credere ſumme veritati q̄ eſt xp̄s. Iō Innocēti⁹ diſtiguit eē localit̃ ꝯtra eē ſacramentaliter.

Quinto querit̃. vtrum

corp⁹ xp̄i ſit in q̄libet pte hoſtie. ¶ Notādū ꝙ hoſtia pōt capi mltꝫ mōis. Primo mō capit̃ hoſtia cōiter ꝓ oī ſacrificio qđ offerebat̃ deo in lege antiq̄: ſiue eſſet ꝓ expiatiōe pctōꝝ: ſiue ꝓ pace habēda. Secūdo mō capit̃ ꝓprie ꝓ ſacrificio qđ offerebāt pagani ꝛ idolatre idolis: ꝓ victoria habēda: ꝛ iſtꝫ duobꝫ mōis nō capit̃ h̄. Tertio mō capit̃ magꝫ ꝓprie: ꝛ idē eſt qđ ſacramētū eucharíſtie: ꝛ ſūt ille ſpecies. ſ. illa albedo ꝛ illa rotūditas ſub q̄bus ꝯtinet̃ corp⁹ xp̄i. Et debet hoſtia hm̄ōi hr̄e ſeptē ꝯditiōes q̄ ꝯtinent̃ in h̄ ꝟſu. Parua nitens: ſana: teres: azyma: mūdaq̄ ſcꝑta. Et ꝑ iſtas ꝯditiōes myſtice notat̃ fuga ſeptē pctōꝝ mortaliū. Primo dꝫ eſſe pua. ſ. pue q̄ntitatꝫ: ꝛ ꝑ h̄ notat̃ euitatio ſupbie eo ꝙ xp̄s tātū ſe hūiliauit ꝙ voluit cōtineri ſub illis puis ſpeciebꝫ. Scđo dꝫ eſſe nitens. i. ſplēdida: ita ꝙ nō ſit aliqua macula euidēs: ꝛ ꝑ h̄ notat̃ euitatio inuidie Tertio dꝫ eſſe ſana. i. integra: ꝛ ꝑ h̄ notatur euitatio ire. Quarto dꝫ eſſe teres: id eſt rotūda: ꝛ ꝑ h̄ notat̃ euitatio acidie: qꝛ cōiter corꝑa rotūda ſūt agilia: ita debemus eſſe ꝓmpti ꝛ agiles ad bona oꝑa excercēda. Quinto dꝫ eſſe azyma. i. ſine fermēto: ꝛ ꝑ h̄ notat̃ euitatio auaricie. Sexto dꝫ eſſe mūda: qꝛ ſi eſſet lutoſa nō eſſet decens: ꝛ ꝑ h̄ notat̃ euitatio luxurie. Septimo dꝫ eſſe ſcꝑta: h̄ ē debet in ea imprimi aliq̄ figura: ꝛ ꝑ h̄ notat̃ euitatio gule: qꝛ guloſus nullā hꝫ figurā tēperantie: et iſto mō capit̃ hoſtia i p̄nti q̄ōne. Quarto mō capit̃ hoſtia ꝓpriiſſime ꝓ re cōtēta in ipa hoſtia: ꝛ eſt ipe xp̄s. Vñ canit eccl̃ia ī hymno. O vere digna hoſtia: ꝛ iſto modo nō capit̃ hic. Quinto capit̃ hoſtia ꝓ quocūq̄ hoīe iuſto ꝛ ſancto: ſanctificāte ſe totalit̃ dñō: ꝛ h̄ mō etiā non capit̃ hic. ¶ Ad q̄ſtionē rñdet̃ ꝙ q̄ñ panis eſt cōſe-

cratus totū corp⁹ xp̄i ē in ſingulꝫ partibꝫ:
etiā anteꝗ̄ frangaꝫ hoſtia. Nec ꝑpterea
ſequiꝫ ꝙ xp̄s ſit infinities in hoſtia: quia
ꝗ̄uis aīa ſit in ꝗlibꝫ ꝑte corꝑis: tn̄ ſemel
eſt: qꝛ vnū eſt corp⁹. Silr in vna hoſtia
(ꝗ̄uis in oibꝫ ꝑtibꝫ) eſt ibi tn̄ ſemel: nec
hoſtia eſt diuiſibiꝫ in partes infinitas.

Sexto queriꝫ. Utrum equis ꝟtutis vel maioris ſit panē in corpus xp̄i ꝯuertere: quāte ē aliqd de nouo
creare. ¶ Notandū ꝙ panis ē duplex: increat⁹ z creat⁹. Panis increat⁹ capiꝫ dupliciter. Uno mō eſſentialr z eſt tota trinitas. Un̄ Lu. xiiij. Beat⁹ q̄ mādu-cabit
panē i regno dei. Alio mō capiꝫ ꝑſonalr
z eſt ip̄e fili⁹ dei. Joh. vi. Ego ſum panis
viuus q̄ de celo deſcēdi. Panis ꝟo creat⁹
pōt capi qn̄ꝗ̄ modis: ad q̄s pn̄t oēs alij
reduci. Prim⁹ panis ē ſacramētaꝫ z ē corpus xp̄i. Joh. vi. Panis quem ego dabo
caro mea eſt ꝓ mūdi vita. Scd̄s panis ē
ſpūalis: z ſunt virtutes exiſtētes in hoīe
iuſto: nā aīa reficiꝫ ꝑ ꝟtutes: ſine qbꝫ moritur aīa ſpūalr. Terti⁹ eſt panis ſciētiaꝫ
z eſt ipſa ſciētia ꝑ quā iuuenes docenꝫ a
doctoribꝫ. Un̄ apl's. ij. ad Timoth. iiij.
Erit eīn tp̄s in q̄ ſanā doctrinā non ſuſtinebūt zc̄. Quart⁹ eſt panis materiaꝫ: d̄
q̄ ꝗtidie veſcimur corporalr. Un̄ Eſaie
lviij. Frange eſurienti panē tuū: z de iſto
ſolo pane eſt hic ad ꝓpoſitū. Quint⁹ eſt
panis ꝑnialis qui deguſtaꝫ ꝑ ꝯtritionē:
maſticaꝫ ꝑ ꝯfeſſionē: z digeriꝫ ꝑ ſr̄e ſuſceptionē. Ps. Surgite poſtꝗ̄ ſederitis q̄
māducatis panē doloris. ¶ Notandū ꝙ
duplex ē cōuerſio. Quedā ē large capta
et capiꝫ ꝓ ꝗcunꝗ̄ mutatione vni⁹ rei in
aliā rem: ſiue illa ſit ſubſtātie in ſb̄am: ſiue accidētis in accidēs. Et hec adhuc eſt
duplex. Quedā eſt naturaꝫ z eſt illa q̄ fit
ꝟtute agentis creati. ſ. nature vt ex aqua
generaꝫ aer: ex aere ignis: ex hoīe ſano fit
hō eger z infirm⁹: ex aq̄ frigida mediāte
igne fit aq̄ calida. Alia eſt cōuerſio ſupernaturalis: z eſt illa q̄ fit ab agente ſupna-
turali: qui eſt deus: vt qn̄ ipſe conuertit
feminā Loth in ſtatuā ſalis: qn̄ etiā deus
ꝯuertit peccatorē ad penitentiā: ſicut de
paulo z magdalena. Et de iſtis conuerſionibus nō eſt ad ꝓpoſitū. Alia eſt conuerſio realis ſtricte capta: z idem eſt qd̄
tranſſubſtantiatio. Et diffiniꝫ a doctore
ſubtili. Conuerſio eſt tranſitio totalis
ſubſtantie in ſubſtantiā: ibi tranſitio ponitur loco generꝫ: totalis poniꝫ ad differentiā generationis naturalis: in qua nō
eſt totalis tranſitio: quia ſemꝑ remanet
materia cōmunis que prius erat ſub vna
forma: poſt ſub alia vt materia aeris ſub
forma aeris: z poſt ſub forma ignis: ſi ex
aere fiat ignis. Diciꝫ ſb̄e in ſb̄am: ad differentiā illius trāſitionis in qua mutaꝫ accidens in aliud accidēs: vt qn̄ ex aqua frigida fit aqua calida. ¶ Notandū inſuꝑ
ꝙ creatio pōt dici tripl'r. Prio mō capiꝫ
ꝓprie: z eſt ꝓductio alicui⁹ entis de non
ente ſimpl'r z oīmode: z iſtud creare ſolū
cōuenit deo: z iſto mō capiꝫ in qōne: vt de
nihilo creare aīaꝫ. Alio mō capitur creatio ꝓ ordinatiōe. vn̄ Eſa. xlv. Ego dn̄s
faciēs pacē z creās malū. Tertio mō capitur ꝓ recreatione: vt qn̄ deus recreat z
reformat aīam ꝑ grām. ¶ Rn̄ſio. Si loq̄mur de virtute creante z trāſſubſtantiante ꝗ̄tū ad ſe nō eſt dr̄ia: qꝛ deus eſt ipſa
virt⁹ creans z tranſſubſtācians: qꝛ eq̄ potens eſt creare celū z terrā de nihilo ſicut
mutare panē in corp⁹ xp̄i: z ecōuerſo. Si
aūt queraꝫ ꝗ̄tum ad effectū q̄s ſit maioris potentie. Dicendū ꝙ in qualibet harū oꝑationū eſt ꝯſiderare: ꝑncipiū initiale: terminū finalem: z diſtantiā mediam.
Quātū ad ꝑncipiū initiale maioris virtutis eſt creare de nouo celū z terram ꝗ̄
tranſſubſtantiare panē in corp⁹ xp̄i: qꝛ ex
nihilo fit aliquid. Sed ꝗ̄tū ad diſtantiā
mediā equalis ꝟtutis eſt: qꝛ vtraꝗ̄ potētia eſt infinita z ſoli deo reſeruaꝫ. Quātumvero ad terminū finalē: qꝛ in creatione fit vt qd̄ nō erat ſit: in tranſſubſtātiatione fit vt qd̄ erat alicubi ſine mutatiōe

ſit alibi. Jdeo q̄ꝛtū ad terminū finalē maius eſt creare: ſed videt̃ ꝙ trāſſubſtātiare ſit maius. ¶ Correlariū. Quia corpus chriſti eſt cū aīa ꝛ etiā eſt coniunctū diuinitati: ꝛ ibi in ſacramento eſt diuinitas. Jdeo iſta tranſſubſtantiatio q̄ꝛtū ad nobilitatē excellit oēm aliā creationē.

Septimo querit̃. Utrū

ꝟtus trāſſubſtāciandi ſit maioꝛ ꝛ nobilioꝛ ꝟtute concipiēdi corp⁹ xp̄i. ¶ Notandū ꝙ duplex fuit ꝟtus in conceptiōe corporis chriſti. Quedā fuit increata et ſupernaturalis: ꝛ eſt tota trinitas ip̄a diuina: de q̄ dr̄ Luc. j. Et ꝟtus altiſſimi obūbrabit tibi. Alia fuit ꝟtus naturalis: ꝛ fuit illa ꝟtus cōcipiēdi q̄ erat in beata virgine maria. ¶ Ad q̄ſtionē r̄ndet̃ ꝙ ip̄a poteſt eſſe de ꝟtute ſupnaturali: ꝛ de virtute naturali. Si loq̄mur de ꝟtute ſupnaturali: Dicendū ꝙ vna nō eſt maioꝛ alia: qꝛ oīa fiūt ꝑ ſolū velle dei. Si autē q̄rat̃ de manifeſtatiōe facta ꝑ effect⁹: Dicēdū ꝙ ſe habēt ſicͣ excedētia ꝛ exceſſa. Licz eñ vtrūq̄ ſit nobiliſſimū: ꝛ oñdat dei potentiā eſſe ſūmā in illo .ſ. in ꝯceptiōe filij dei ī btā ꝟgine magis laudat̃ maieſtas diuina: ſz in trāſſubſtātiatiōe magꝫ captiuat̃ ratio noſtra. Si aūt loq̄mur de virtute naturali ꝑut cōmunicat̃ creature ſm qd̄ dicit̃ ꝙ ꝟgini data eſt poteſtas ꝯcipiēdi: et ſacerdoti ꝑ verbū poteſtas ꝯficiēdi. Sic loquēdo ſimpliciter ꝟtus ꝯcipiēdi eſt dignioꝛ ꝛ nobilioꝛ ꝛ excellētioꝛ: qꝛ magꝫ nobilitat ſubiectū. Mai⁹ eñ eſt eſſe matrē dei q̄ꝫ eſſe ſacerdotē: mai⁹ eſt cōcipe q̄ꝫ cōficere: qꝛ termin⁹ actiōis pl⁹ accipit a ꝯcipiēte matre q̄ꝫ a ꝯficiēte ſacerdote. Accepit eñ a matre hūanitatē ꝛ eſſe nō tm̄ h̄ vel ibi. Jn ꝯſecratiōe ꝟbo (ſicut meli⁹ patebit) corp⁹ xp̄i nō icipit eē. Jn ꝯceptiōe aūt ſeptē fuerūt mirabilia ſeu oꝑatiōes. Primū fuit collectio ſubita ꝛ ſanctificatio puriſſimoꝝ ſanguinū: ꝛ deductio ī locū ꝯueniētē generatiōi ꝛ ꝯceptiōi: q̄ q̄dez gutte ſanguinis erāt an̄ diſpſe ꝑ totū coꝛpus btē ꝟginis. Scd̄a oꝑatio fuit ꝑfecta formatio ꝛ organiſatio corꝑis xp̄i i eodē inſtāti: q̄ ꝛ ꝑma facta eſt oꝑatio: q̄ꝫuis eſſet corp⁹ valde ꝑuū. Tertia oꝑatio fuit creatio aīe. Quarta: vnio aīe cū corpoꝛe Quinta fuit corꝑis ꝛ aīe: ſibi vnitaꝝ aſſūptio a ꝟbo diuio in vnitate ꝑſone. Sexta fuit ſūme collatio grē ꝛ oīm ꝟtutū ꝑfectio. Septima fuit ꝑfecta beatificatio et gloꝛificatio: qꝛ habuit aīa in illo inſtāti tantā gl'iam q̄ntā hꝫ nunc in celo. Hec ſeptem mirabilia opera facta fuerunt in eodem inſtanti: de quibus poteſt exponi illud Eſa. Jn die illa appꝛehendent ſeptem mulieres: id eſt ſeptem operatiōes mirabiles: virum vnū .ſ. chriſtum.

Octauo querit̃. Utruz

virtus trāſſubſtanciādi .i. cōuertendi ſit data ꝟbo ꝓlato: an ſolū ſit virt⁹ verbi increati .i. filij dei. ¶ Pro r̄nſione duplex eſt opio. Pria eſt ſcti thome q̄ mō dimittet̃. Scd̄a opio ē mḡri guillermi pariſieñ. et iſti⁹ doctoris ꝙ virt⁹ ꝟbi extenſo noīe dr̄ nō qꝛ aliqua q̄litas ſit data ꝟbo ꝑ quam operat̃: ſed ex diuina inſtitutiōe h̄ firmatū eſt: vt ꝟbo ꝓlato a ſacerdote ſuꝑ panē cū intentione ꝯficiendi panis trāſſubſtantiet̃. Uñ ad ꝓlationē illi⁹ verbi: verbum increatū facit illa: q̄ ordinatio verbi infallibilis ad talē effectū virtus dr̄: q̄ nō eſt aliqua qualitas data ꝟbo: nec aliquid de nouo creatum. Hec poſitio magiſtroꝝ eſt ꝛ bñ intelligentium.

Nono querit̃. Utrum

virtus verboꝝ poſſit cōuertere quantācūq̄ materiā. ¶ Pro reſolutōe ſunt tres opiniones. Prima opinio eſt nimis arta: qꝛ ſicut dicit Aug⁹. ꝛ habet̃ diſtinctione octaua. Forma verboꝝ in quibꝫ conſiſtit vis ꝯficienda valde modica eſt: ꝛ conſtat additā eſſe hmōi ad ſolennitatem. Alia opinio dicit ꝙ ſi aſſit intentio verbum et elementum eſt ſacramentū in quātacūq̄ materia. Unde ſi ſacerdos totū panem

de foro intēderet ꝯficere: cōfectū eſſet: et
ſimiliter totū vinū de cellario. Hec opi-
nio nō placet iſti doctori: q2 eſt nimis am
pla: dū nimis tribuat verbo ꝛ miniſtro ī-
fert cōtumeliā ſacramento. Nec creden-
dū eſt ꝙ chriſtus hoc daret: cum nec ſapi
ens hoc dictaret hoc eſſe dandū: ꝛ ipſe ſa
pientiſſime fecit oīa: ꝛ maxime ſapienter
hoc inſtituit ſacramentū. Opinio tertia
ꝛ ad queſtionē reſpōſiua que dicit ſine p̄-
iudicio ꝙ nō fit ỽtute verboꝝ conuerſio:
niſi aſſit intētio ꝛ intētio concors inſtitu
tioni eccl'ie: q2 ſicut dicit Hugo. Oē ſa-
cramentū irritū reputat̄ ſi ꝯtra inſtitu-
tionē celebrat̄. Intētio aūt eccl'ie ꝛ inſti-
tuētis eſt ꝯuertere ad vſū fideliū. Uñ cū
d2 ſm intentionē regulat̄ ad tantā mate-
riā ſe extēdit ad quātā pōt ſacerdos con-
uertere qd̄ debebat ꝛ ꝯgruit ſumi in vſū
fideliū. Per hoc ſequit̄ ꝙ ſacerdos nō po
teſt cōficere panē de foro: vel vinū de cel-
lario. Sciendū ꝙ elemētū poteſt accipi
dupliciter. Uno modo ꝓ elementato: et
ſic poteſt capi ſicut cauſa ꝓ cauſato: ꝛ ſic
panis eſſet elementū. Alio modo capit̄ ꝓ
omī illo cōcurrēte minus ꝑncipaliter ad
integralitatē ſacramētoꝝ: ꝛ ſic capit Au
guſtin⁹. Accedit verbū ad elemētū: et fit
ſacramentū: ꝛ ſic capit̄ hic: ꝛ in aliis ſacra
mentis: ꝛ in baptiſmo: ꝛ ꝯfirmatiōe: quia
claꝝ eſt ꝙ balſamū ꝛ oliue oleū nō eſt pro
prie elemētū: ſed ꝯcurrit min⁹ ꝑncipalit̄
ad integritatē illius ſacramenti.

Decimo querit̄: Utrū
talis exiſtentia ſit ſupra intellectū viato-
ris. Exiſtentia eſt illa q̄ aliqd dicit̄ exiſte
re in rerū natura actualiter. ¶ Propoſi-
tio. Aliter dicit̄ exiſtentia de deo (q2 ne-
ceſſario) ꝛ aliter de creaturis: quia cōtin
genter: poſſet eñ eas annihilare. ¶ No-
tandū etiā ꝙ intellect⁹ capit̄ q̄tuor mo-
dis. Uno modo ꝓ potentia intellectuali
q̄ intelligit̄: ꝛ ſic capit̄ in queſtione. Alio
modo ꝓ actu intelligēdi. Tertio mō pro
obiecto intellecto: vt aſin⁹ eſt aial: aial ē
de intellectu aſini. Quarto mō capit̄ ꝓ
ſententia. Itē illud ē ſupra intellectū qd̄
nō pōt intelligi ỽtute ꝓpria naturali in-
tellect⁹: ſic ꝙ ex puris naturalib⁹ nō pōt
attingere ad cognitionē illi⁹ rei. Uiator
eſt ille q̄ nō habet noticiā intuitiuā deita
tis (ꝛ ꝑ hoc ſecludunt̄ beati) poſſibilē ſibi
de potētia dei ordinata: ꝛ ꝑ hoc ſecludun
tur dānati. Ex hoc ſequit̄ ꝙ nos ſumus
viatores. Sequit̄ etiā ꝙ iſte doctor defe
cit in hac deſcriptōe. Uiator ergo ē ille q̄
cognoſcit ꝑ ſpeculū. i. ꝑ cognitionē fidei:
ꝛ eſt in ſtatu merēdi ꝛ demerēdi: ꝑ vltimā
particulā ſecludunt̄ illi q̄ ſunt in purga-
torio ꝯtra ꝑmā deſcriptionē. Iſta tñ eſt
adhuc inſufficiens. Huguilli⁹. Uiator ē
hō tranſiens in terminū eterne mãſionis:
potens agēdo hereditare ꝑ merita ad vi
tā eternā: vel ad mortē eternā ꝑ demeri-
ta. Iſta eſt melior duabꝫ primis: et tamē
adhuc eſt inſufficiens. Patet: q2 dicit ꝙ
viator eſt homo. Ex hoc ſequit̄ ꝙ angel⁹
nō eſt viator. Idō ſic deſcribit̄ veri⁹. Uia
tor eſt creatura rōnalis q̄ nō habet ꝑmiū
beatificū ſibi ſ̄ potētia dei ordinata poſ
ſibili: ꝛ eſt in ſtatu merēdi ꝛ demerendi:
aut eſſe pōt de lege cōi: ꝛ hoc ſ̄: ꝓpter ꝑ-
uulos ꝛ furioſos. ¶ R ñ. ꝙ duplex ē opi-
nio in textu. Prima reprobat̄ a doctore:
idō alit̄ rñdet ꝙ hoc eſt ſupra noſtrū intel
lectū. Utrū aūt ſit intelligibile. Dicēdū
ꝙ dupliciter eſt loq̄ de itellectu nr̄o. ſ. vt ē
hūan⁹ (ꝛ d2 hūan⁹ q̄tenꝫ intelligit ỽtute
ꝓpria ꝛ naturali) vel vt ē fidelis. Si vt
eſt hūan⁹: ſic itelligit cōuerſus ad imagi-
nationē ꝛ ſenſum: ꝛ iudicat ſm cauſas ī-
trinſecas ꝛ inferiores. Deficit aūt i aſſen
tiendo: q2 nō aſſentit niſi ꝑ manuductio-
nē que ortū habet ab imaginatiōe ꝛ ſen-
ſu. Itē quia iudicat ſm cauſas intrinſe-
cas ꝛ creatas: ꝛ ita cōparādo potentiā cō
tinēdi actiue ipi⁹ hoſtie ad potētiā conti
nendi paſſiue: ꝛ ipi⁹ corpis: ꝛ q2 inuenit re
pugnantiā ꝛ improportionabilitatē: idō
contradicit in ratiocinãdo. Et ita iſte ar
ticulus dicit̄ eſſe ſupra intellectū: ꝛ cōtra

intellectū: ſm q̄ eſt intellect⁹ hūan⁹. Si
aūt loq̄mur de intellectu ſm q̄ eſt fideł:
ſic dicēdū eſt q̄ aſſentit ſm dictamē fidei
z ſm regulā ꝟitatis eterne: iō ſufficit i aſ
ſentiendo: z ↄcordat in ratiocinādo. In-
tellect⁹ eñ fidē habens ſtatim credit: ex
q̄ h̄ ꝓpoſitū eſt ſibi. ſ. q̄ xp̄s eſt ſub ſpēb⁹
illis: z h̄ adiut⁹ lumie fidei. Silr cōcor-
dat i ratiocinādo: q̄ʒ aſpicit ad cauſas ſu
periores: ſic eñ dicit intellect⁹. De⁹ pōt
facere oē qd̄ eſt ↄgruū z decēs: z fides aſ-
ſumit: ↄgruū eſt q̄ caro xp̄i exponaſ in ci
bo: z iō ↄcludit q̄ de⁹ h̄ poſſit facere ibi.
Itē intellect⁹ dicit q̄ ꝟitas nō pōt dice-
re falſuʒ: z fides aſſumit: ꝟitas dicit: h̄ eſt
corp⁹ meū: z p̄cepit vt diceref: ḡ dixit ve-
rū. Cū ḡ ſit in nob̄ duplex intellect⁹. ſ. fi-
delis z hūan⁹. Iō ſentim⁹ in nob̄ aliquā-
do colluctatiōes. Fidelis tñ intellect⁹ p̄-
ualet ei q̄ eſt hūan⁹: q̄ʒ eleuat ip̄m extra
aīalitatē: attamē nō intātū eleuat q̄ cōp
hendat vt meritū fidei integrū maneat: z
h̄ patʒ: q̄ʒ intellect⁹ hūan⁹ dicit q̄ ipoſſibi
le eſt q̄ mai⁹ ↄtineaſ a minori: z fideł in-
tellect⁹ r̄ñdet q̄ verū eſt localiť: z corpus
xp̄i magnū nō eſt ibi localiter ſʒ ſacramē
taliter: z q̄uis illō ſit impoſſibile: tñ pōt
eſſe deo poſſibile. Et q̄ʒ neſcim⁹ q̄d deus
poſſit mutato mō eſſendi: iō intellect⁹ ſi-
bi p̄ualet: tñ nondū cōp̄hēdit. Et ſic pa-
tent ratiōes ad vtrāq̄ ptem: p̄me ꝓcedūt
de intellectu q̄ eſt humanus: z ſcdē d̄
intellectu ſm q̄ eſt fidelis.

Undecimo querif: Cū

alij articuli fidei ſint ſupra intellectū: ꝓ-
pter q̄d mag̃ d̄r de iſto q̄ȝ d̄ alijs. ¶ Di-
cendū q̄ in hoc q̄dāmō cōicat nr̄a imagi
natio: cū ip̄m ſit imaginabile. Et q̄m il-
ludiť ei: q̄ʒ vt eſt ſub ſacramēto ſubterfu-
git imaginationē: imo ſupra ip̄am eſt: vt
ꝑhabitū ſuſtcum accipiat modū eſſendi
quā habet ſpūs. Iō cuʒ repugnet imagi-
natio mag̃ eſt cōtra intellectū: ſed in ar-
ticulis alijs. ſ. diuinitatis oīno deficit: et
nō adeo repugnat. ¶ Arguif. Omne qd̄
eſt ſupra intellectuʒ eſt ſupra verbum et
ſermonē: quia ſermo ortū habet ab intel
lectu: ergo non videť q̄ aliquis poſſit de
hoc ſacramento loqui.

Duodecimo queritur.

iuxta hoc. Si totū eſt fidei qd̄ eſt in hoc
ſacramēto videť q̄ peccet q̄cūq̄ ſe intro
mittit diſputare de ip̄o. ¶ Rn̄ſio. Nō di
ſputaſ ad generādā fidē ſed ad nutrien-
dā: ne ꝓpter ignorantiā aliquis cōtēdat
repugnans fidei: vel neget ↄſequens ad
fidē: z hoc ꝑutiliſſimū z neceſſariū eſt: q̄a
multa ponunť in hoc ſacramēto ab icau
tis: in quibus eſt ꝑiculū in aſſerēdo. Un-
de diſputamus nō vt melius credam⁹: ſʒ
vt fidem illibatam ſeruemus dū ip̄ſa co
gnita errores cauemus: z cauendo in ve-
ritate perſiſtamus.

Tredecimo q̄ritur. vtꝝ

exiſtētia xp̄i ſub ſacramēto ſit ſupra ſen-
ſū cōp̄hēſoris. ¶ Sēſus capiť q̄nq̄ mo-
dis. Primo mō ꝑ aīa ſenſitiua q̄ ineſt oī
bus aīalibus. Secūdo mō ꝑ potētia ſen
ſitiua aīe. Sūt eñ decē potētie in aīa: ſcʒ
q̄nq̄ exteriores: z q̄nq̄ interiores: z ſic ca
piť in queſtiōe noſtra. Tertio mō capiť
ꝑ actu ſentiēdi: z ſic viſus z auditio dicū-
tur ſenſus. Quarto mō pro obiecto ſen
ſato: z ſic roſe z herbe odorifere dicuntur
bene ſentire. Quinto mō capiť ꝑ ſigna-
tiōe ꝑfecta z integra: vt oratio ꝑfecta ge-
nerat ꝑfectū ſenſū in aīo auditoris. Cō-
prehēſor dicif a cōp̄henſiōe. Cōprehēſio
aūt dicif multipliciter. Primo mō idē ē
qd̄ adheſio charitatꝫ: iſto mō peccōres nō
dicunť cōp̄hēſores: q̄ʒ ſm Bern̄. Si ſan
ctus es cōp̄hēdiſti (ad Eugeniū) per ad-
heſionē charitatis. Secūdo mō idē eſt
qd̄ clara viſio z cōp̄henſio dei: z ſic q̄cūq̄
vident deū clare dicunť cōp̄hēſores: z ſic
capiť in queſtione iſta. Tertio mō capiť
prout idē eſt qd̄ intercluſio: z ſic ſolem⁹
dicere q̄ de⁹ eſt incōp̄hēſibilis. Pōt aūt
ſecūdus modus cōp̄henſionis ſubdiuidi

Uno mõ rõne memorie:⁊ hoc per tenſionem. Scđo rõne viſionis ꝑ clarã viſionẽ Tertio mõ rõe amoris fruitiui ꝑ fruitionem. Itẽ cõprehenſio capit adhuc dupl'r ſm Scotũ. Uno mõ ꝓprie ⁊ eſt intellectio cõpletiua et ꝑfectiſſima q̃ intelligit aliqđ obiectũ intelligibile tantũ q̃tũ eſt intelligibile:⁊ intellectꝰ eſt tante intellectiuitatis quãte intelligibilitatis ẽ obiectum. ¶ Correlariũ. Nulla creatura poteſt cõphendere deũ:nec aia xp̃i:q2 nõ h3 tantã intellectiuitatẽ ſicut deus habet. ¶ Scđm correlariũ. Solus deꝰ ẽ cõprehenſor ſuiipſiꝰ. Scđo mõ cõphẽſio capit large.put eſt clara viſio dei ⁊ fruitio. Et de iſta dicit apl's. Si quo mõ cõphendã deũ:in quo cõphenſus ſum. ¶ Reſpõſio. Exiſtẽtia corporis xp̃i ſub ſacr͂o eſt ſublimata ſup oẽm modũ eſſendi oĩs ſpũal' rei ⁊ oĩs corpis:⁊ oĩs res corpalis ⁊ dimẽſiue cũ viſus nõ poſſit abſtrahere a q̃titate:q2 de rõne ſenſatoꝝ ẽ ꝑcipere:vt habeat corpꝰ ſm modũ exiſtendi corporalẽ qđ nll'o mõ viſus q̃tũcũq3 gl'ioſus ad h̃ attingit vt videat ibi ſicuti ẽ:etiã ſi pñs ſit. ¶ Prima ꝓpõ. Nullus oculus cuiuſcunq3 ſiue cõphenſoris ſiue viatoris v̄tute ꝓpria põt videre corpus xp̃i in ſacr͂o altaris:quia anteq̃3 aliq̃s oculus videat aliqđ viſibile viſione naturali: oportet ꝙ recipiat ſpẽm tal' intelligibil' ꝑ mediũ corporale. Sed corpꝰ xp̃i (vt eſt ibi) non põt cauſare ſimilitudinẽ vel ſpẽm ſui in oculo:q2 nõ h3 modũ q̃titatiuũ. chriſtꝰ etiã nõ põt videre ſeipm̃.p3 vtꝰ:nec etiã habere aliquã ſenſationez ⁊ corporalem opationẽ. Scđa ꝓpõ. Oculus glorificati nõ põt v̄tute gl'ie videre xp̃m. ¶ Tertia ꝓpõ. Deus nõ põt facere(etiã ꝑ miraculũ) ꝙ oculus beati videat corpus xp̃i vt eſt in ſacr͂o altaris:qđ ſic ꝑſuadet:q2 deus nõ põt facere ꝙ oculus corporalis glorificatꝰ vel nõ:videat angelũ.i.ſb̃am angelicã:q2 non eſt viſibilis tali viſione. Tamen melius dicit ꝙ deus põt facere vt videatur ibi corpus per miraculum.

Nota tamẽ ꝙ ſi alicui miraculoſe oſtenſum eſt:nunq̃3 tñ oſtenſum fuit in forma quã ibi habet (vt cõmuniter dicit) quia oſtenſum fuit in forma paruuli:⁊ ipſe eſt ibi ſm eandẽ quãtitatẽ quã habet in celo:⁊ ſic eſt in qualibet parte:⁊ iſte modus exiſtendi abſtrahit ab omni ſenſu.

Circa diſtinctionem vndecimã querit p̃mo Utrũ in hoc ſacramẽto ſit aliq̃ cõuerſio panis in corpus xp̃i. ¶ Notandũ ꝙ cõuerſio ⁊ tranſſubſtantiatio idẽ ſunt. Unde tranſſubſtantiari ⁊ ꝯuerti (vt eſt hic ad ꝓpoſitũ) eſt rem eſſentialiter ⁊ intrinſece mutari: tali mutatione ꝙ res totaliter deſinit eẽ ſm ſe ⁊ ſm q̊dlibet eſſe ſuũ eſſentiale ⁊ intrinſecũ:cuiꝰ terminus ad quẽ eſt aliqđ poſitiuũ qđ prefuit. In iſta diffinitione ponunt quedã particule. Uñ rem eſſentialiter ⁊ intrinſece mutari:ponit ad differentiã aliquarũ mutationũ deꝑditaꝝ ſiue accidentaliu3. Tali mutatione ⁊c̃. ponit ad differentiã corruptionis naturalis. Cuiꝰ terminꝰ ⁊c̃. ponit ad differentiam annihilationis q̃ eſt omnino nõ ens vt ſi deus annihilaret me. Eſt autẽ differentia inter ſubſtantiationẽ ⁊ trãſſubſtãtiationẽ vt patet in duab' ꝓpoſitionib' ſequentibus. ¶ Prima ꝓpõ. Aliquã ſubſtantiã exiſtentẽ trãſſubſtantiari in rem nõ exiſtentẽ eſt impoſſibile.patet ꝑ diffinitionẽ trãſſubſtãtiationis. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Res exiſtens põt ſubſtantialiter verti in aliquã rem non exiſtentẽ:vt patet de vxore Loth:que conuerſa eſt in ſtatuã ſalis que ſtatua nõ erat ante conuerſionẽ. Et ſic patet qualiter differant ſubſtantiatio ⁊ trãſſubſtantiatio. ¶ Reſponſio ad queſtionez. Uerbis prolatis fit cõuerſio panis in corpus xp̃i:ita ꝙ panis totaliter deſinit eſſe:⁊ eccleſia cõmuniter tenet hanc opinionẽ videlic3 ꝙ ẽ ibi conuerſio panis in corpus xp̃i:nõ inq̃3 in partem corporis:ſed in totũ. Et reprob a

tur opinio contraria. Sed ꝯtra Grego-
rius dicit: ꝛ habeꝫ in littera: Quis fide-
lium dubiū habere poſſit in hoꝛa imola-
tiōis celos apiri: ſūma ꝛ ima ſociari. Ui
deꝫ ſm Gregoriū ꝙ deſcēdat. ꝗ ibi nō eſt
cōuerſio. Dicendū ꝙ iſte ſermo ē tropic⁹
id eſt figuratiuus: ꝛ dicunꝫ celi apiri ſili-
tudinarie: ſcꝫ ꝙ diuina bonitas nob̄ tūc
tribuit panē celeſteꝫ. Sūma eē ꝛ ima dic̄
ſociari ꝓpter coꝛpis chꝛiſti pn̄tiam. Et
rurſus ꝑ manus angeloꝝ dicit deferri ꝗ̄
rum ad deuotionē offerentis q̄ mittit ſa
crificiū ꝛ oꝛationē i celū: quā ad angelos
ſpectat domino preſentare.

Secundo queriꝫ. Utrū

totus panis conuertaꝫ in coꝛpus xp̄i: an
aliquid remaneat preter accidentia.
¶ Notandum ꝙ totum pōt capi tripl'r.
Uno modo cathegoreumatice: ꝛ eſt ali-
quod ens cōſtitutū ex ptib᷒: ꝛ iſto mō ſo-
lēt theologi dicere. Totū qd̄ ē i mūdo ē
in oculo meo: qꝛ pupilla oculi mei eſt to-
tum: qꝛ cōpoſitū ex ptib᷒ ꝛ eſt in mundo:
ꝛ in oculo meo. ꝗ ꝛc̄. Scd̄o mō totuꝫ ca-
piꝫ ſyncathegoꝛeumatice: ꝛ ē q̄libet ps: et
iſto modo ſolent dicere logici: ꝙ tot⁹ ſoꝛ
tes eſt minoꝛ ſoꝛte: id eſt qualibet ps eſt
minoꝛ ſoꝛte. ꝛ iſtis duobus modis nō ca-
pitur in preſenti q̄ōne. Tertio modo ca
piꝫ totū pti cathegoꝛeumatice: ꝛ pti ſyn-
cathegoꝛeumatice: et eſt ens cōpoſitū ex
partibus et q̄libet ps: vt in ſacro altaris
totus panis ꝛ q̄libet ps eius cōuertiꝫ in
coꝛpus xp̄i. Notādū ꝙ accidēs (ꝓut nūc
ſuffic̄) capiꝫ dupl'r. Uno mō ꝓ ꝑ ſe ſigna
to: vt dicit inherētiā alicuius entis natu
ralis. ſic dicimus ꝙ albedo inheret pari-
eti. Iſta inherentia que diſtinguiꝫ ab al
bedine dicitur accidēs. Alio mō capitur
accidēs pro denominato: ꝛ eſt illa quali-
tas que inheret: vt eſt ipſamet albedo vꝫ
nigredo. ꝛ iſto modo capitur hic accidēs
¶ Ad queſtionem reſpondetur: ꝙ totus
panis cōuertitur in coꝛpus xp̄i: ſolis acci
dentib᷒ remanentib᷒. Si queras ſub quo
genere motus vel mutationis ꝯtinetur.
Dicendum ꝙ hec eſt mutatio ſingularis
que nullā ſimile plenum habet. Aſſimi-
latur tamen in aliquo: qꝛ eīm in hac mu-
tatione nihil cōmune manet: aſſimilatur
creationi: qꝛ ſ͡o principium initiale non
eſt nihil (ſcꝫ in pane) ſed ē aliq̄d: ideo diſſi
milis eſt creationi: et ſimilis generationi
qꝛ vero terminū finalem nō habet ſcꝫ ali
quid de nouo factū: qꝛ factū fuit in vtero
virginis: ſed prius exiſtens: ideo diſſimi-
milis generationi et ſimilis augmēto eſt
Cetera patent in textu.

Tertio queriꝫ. Utrum

iſta conuerſio ſit annihilatio. ¶ Notan-
dum ꝙ duplex eſt mutatio: ſcꝫ naturalis
ꝛ ſupernaturalis: ꝛ quelibet illarū eſt tri
plex. Mutationū itaqꝫ naturaliū prima
eſt de ſubiecto in ſubiectū: ꝛ eſt illa cuius
vterqꝫ terminus eſt ens poſitiuuꝫ: vt de
aqua frigida fit calida. Alia eſt mutatio
q̄ eſt de nō ſubiecto in ſubiectū: ꝛ eſt illa
cuius terminus a quo eſt nō ens: ꝛ termi
nus ad quē eſt ens: vt generatio ē ꝓgreſ-
ſio de nō eē ad eſſe. Tertia ē mutatio de
ſubiecto in non ſubiectū. vt coꝛruptio eſt
de eſſe ad nō eſſe: vt qn̄ hō moꝛiꝫ. Super
naturaliū aūt mutationū pꝛia eſt de non
ſubiecto in ſubiectū: vt eſt creatio. Secū
da eſt de ſubiecto in nō ſubiectū: vt ē an-
nihilatio. pōt aūt ſic definiri: annihilatio
eſt deſtructio alicuius eſſe ſimpl'r in pu-
rū nihil: vt ſi deus deſtrueret celū ꝛ terrā
in purū nihil. Tertia ē mutatio ſupnatu
ralis: que eſt de ſubiecto in ſubiectū: et
idē eſt ꝙ cōuerſio. ꝛ iſto mō panis mutaꝫ
in coꝛpus xp̄i: nec eſt dicēda annihilatio
ſed in melius cōuerſio. His dictis facili
ter ¶ R̄ndeꝫ ad q̄ōnē: ꝙ talis ꝯuerſio nō
eſt annihilatio. pꝫ ꝑ definitionē annihila
tionis. panis eīm non deſtruiꝫ in purum
nihil: ſꝫ ꝯuertiꝫ i ens pfecti⁹. ſ. i coꝛp⁹ xp̄i

Quarto queriꝫ. Utruꝫ

panis ꝯuertaꝫ in totū xp̄m: hoc eſt in q̄d

libet qđ eſt in xp̄o. Videlʒ vtrū panis cōuertat̄ in diuinitatē in aīam in corp⁹ ꝛ in ſanguinē. Xp̄s cū̄ valet ſicut de⁹ homo. ¶ R̄nſio. Panis p̄ciſe cōuertit̄ in corp⁹ xp̄i qđ eſt ps hūanitatꝫ q̄ iformat̄ ab aīa nec panis ↄuertit̄ in ſanguinē: nec ī aīaʒ nec in diuinitatē. ¶ Propō. Lʒ panis ſolū ↄuertat̄ in corp⁹ xp̄i: tū̄ ↄcomitāter ꝛ ꝑ inſeꝑabilē vnionē eſt ibi ſanguis et aīa xp̄i ꝛ diuinitas. Silr̄ dicēdum eſt de ſanguine: ſcʒ ꝙ vinū ſolūmō ↄuertit̄ in ſanguinē: tū̄ cōcomitanť eſt ibi corp⁹ aīa xp̄i ꝛ diuinitas. Et ſic pʒ ꝙ xp̄us eſt tot⁹ ſub vtraqꝫ ſpecie.

Quinto querit̄. Utrū

hec conuerſio ſit ſubita an ſucceſſiua. ¶ Notādū ꝙ illa ↄuerſio dr̄ ſubita q̄ fit in inſtāti ꝛ in pūcto indiuiſibili. Duratio aūt ſucceſſiua eſt illa q̄ fit in tp̄e et diuiſibilr̄: q̄rit̄ ḡ vtrū qn̄ ꝓfert̄ aliq ps verboꝝ: an aliq ps corꝑis xp̄i ↄuertat̄ et ſic fiat ſucceſſiue. ¶ R̄nſio. Hec ↄuerſio fit ſubito ꝛ in inſtāti: ꝛ nō ſucceſſiue: et fit in inſtāti ꝓlatiōe verboꝝ: ſcʒ prolatione vltime ſyllabe. Hoc fit ꝑ verbum increatū qđ operatur in inſtanti.

Sexto queritur quibus

verbis debeat exprimi iſta ↄuerſio. ¶ Notandū ꝙ vbū ibi capit̄ ꝓ loq̄la exteriori. ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in q̄ncꝫ ꝓpōnibꝫ ꝛ vna ↄcluſiōe. ¶ Pria ꝓpō: qꝛ panis in iſta ↄuerſiōe trāſit in totū corp⁹ xp̄i (ꝛ h̄ virtute diuina ꝛ ſuꝑnaturali) iō iſta conuerſio eſt ſingularꝭ ꝛ miraculoſa. ¶ Secūda ꝓpō. Ipſi⁹ panis ad corp⁹ xp̄i nulla eſt idētitas: ſʒ adiuicē diſtāt. ¶ Tertia. Panis nullā hʒ cauſalitatē ad corp⁹ xp̄i nec efficiētem: nec materialē nec finalem ¶ Quarta. In corꝑe xp̄i nulla eſt inouatio ſm̄ idētitatē abſolutā: qꝛ idē ē in celo q̄ eſt in ſacro. ¶ Quīta ꝓpō. In pane nulla ē ſm̄ cauſas iferiores ordīatio ad iſtā ↄuerſionē: qꝛ nec ſol: nec aer: nec alia elemēta faciūt ad iſtā cōuerſionē. Pro q̄ notādū ꝙ duplices ſunt cāe. Quedā ſūt inferiores: ꝛ ſunt oēs creature alie a deo. Cā vero ſuꝑior eſt ipſe de⁹. Ex his ſuperius dictꝭ eliciunt̄ q̄ttuor regl'e. ¶ Pria ē ꝙ oīa vbā ſignificātia idētitatē panis ad corp⁹ xp̄i faciūt ſermonē falſum. Vñ oēs tales locutiōes iꝓprie ſunt ꝛ exponēde panis eſt corp⁹ xp̄i: vl' qđ fuit panis eſt corp⁹ xp̄i. Oēs tales ſimplr̄ ſunt falſe ꝛ nullo mō admittende ſeu recipiende. ¶ Scđa regula. Oīa verba ſignātia innouationē circa corpus xp̄i ſunt falſe dicta vt nō pōt vere dici corp⁹ xp̄i generat̄ ex pane: corp⁹ xp̄i fit ex pane: ꝛ ſic de alijs ꝓpōnibꝫ q̄ ſignāt innouationē circa corpus xp̄i. Que aūt ſignāt ↄuerſiōeʒ ꝛ trāſitū vere dicunt̄: vt panis cōuertit̄ in corpus xp̄i. ¶ Tertia regula: qꝛ nō eſt ordinatio panis ad corp⁹ xp̄i ſm̄ cauſas inferiores: iō vbā ſignātia (ſicut h̄ vbuʒ pōt abſolute dictū) faciūt locutionē falſam vt ſi dicat̄ panis pōt eſſe corpus xp̄i: ſʒ ſi dicatur ordinatio ſm̄ cauſas ſuperiores tunc eſt in locutione veritas: ſi verba ſignant conuerſionem ꝛ tranſitum: vt ſi dicat̄ panis poteſt ↄuerti a deo. ¶ Quarta regula: quia nulla eſt cauſalitas: ſed ſolum tranſitus panis in corpus chriſti. Omnes prepoſitiones cauſalitatem importantes reddunt locutionem impropriam: vt ſunt ex de ꝛc̄. vt de pane fit corpus xp̄i: ex pane fit corpus chriſti: oēs tales ſunt improprie. ¶ Concluſio reſponſalis. Illa propoſitio eſt vera et propria in qua verbum ſignificans non cauſalitatem: nec idētitatem: nec innouationem nec ordinationem naturalem: ſed ſolum conuerſionem cum prepoſitione importante trāſitum: vt hec eſt vera. Panis cōuertitur in corpus xp̄i. Et hic eſt verior ꝛ ſecurior modus loquendi.

Septimo querit̄ Utrū

hoc ſacramentum cōfici debeat in ſpecie panis ꝛ vini. ¶ Notandum ꝙ conficere capitur multꝭ modis. Uno mō idem eſt.

ꝙ ſimul facere: ⁊ dr a con: qđ eſt ſimul et facio quaſi ſimul facere. Alio modo idez eſt ꝙ pficere: vt iſte ꝯfecit iſtum librū.i. perfecit. Tertio modo idē eſt ꝙ deficere vel deſtruere. Quarto mō idem eſt ꝙ cōponere ⁊ commiſcere. Eccī.xxxviij. Unguentarius vnctiones cōficiet ſanitatis. Quito modo idē eſt ꝙ cōuincere vt iſte ꝯfecit hoſtes.i.cōuicit. Sexto mō idē eſt ꝙ tingere: ſic dicimus iſte pānus eſt cōfectus.i.tinctus. Et oībus iſtis modis nō capitur hic. Septimo cōficere.i.corpus xp̄i ꝯſecrare: ⁊ iſto mō capit̃ hic. Notandum ꝙ duplex eſt vinū. Quoddā materiale: et eſt ille liquor p̄ciosus q̄ naſcit̃ ex vinea: ⁊ ab ipſo vite diſtillatur ad vſum hoīs: ⁊ de iſto vino materiali eſt hic ad ꝓpoſitū. Aliud eſt vinū ſpūale: ⁊ iſtud eſt quadruplex. Quoddam eſt vinū ſpūale bonū ⁊ delectabile: vt ē vinū grē ſpūſſcti eſt etiā vinū ſcīe Canticoꝝ.v. Bibi vinū meū cū lacte meo: bibi vinū.i.grām dei: cum lacte.i.cum ſciētia. Scđm vinū eſt ſummū ⁊ delectabile: ⁊ eſt vinum eterne glorie: que eſt ipſemet deus ps̄. Inebriabuntur ab vbertate domus tue. Uinuz letificat cor hoīs. Tertiū eſt vinū vanuz ⁊ deteſtabile: ⁊ eſt vinū delectationis humane ⁊ luxurie: ad Ephe.v. Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. Quartū vinum eſt durum ⁊ execrabile: ⁊ eſt pena eterna ps̄. Fex eius non eſt exinanita bibent omnes peccatores terre. ¶ Reſponſio ad queſtionē. Iſtius ſacr̄i duplex eſt res ſcilꝫ corpus xp̄i verum: ⁊ corpus xp̄i miſticum: ⁊ quia ſigna ſunt inſtituta propter ſignationē rei ſignate: ideo talia debuerūt eſſe ſigna: q̄ de ſui natura vtrūqꝫ exprimerent. Nam ſicut corpus miſticū eſt ꝯgregatio oīm fideliū in charitate exiſtentiū: ſic panis fit ex multis granis ſimul congregatis: ⁊ vinū cōfluit ex multis racemis ſimul preſſis. Etiaꝫ qꝛ corpꝰ xp̄i datur in verum cibum: ideo inſtitutū eſt iſtud ſacramentū vt cibus nō qualiſcūqꝫ ſed vt cibus cōueniens: cibꝰ efficax: cibus ſanās cibus in oībus cōis. debuit ꝓpterea inſtitui ſignū qđ quidē eſſet cibus habens iſtas ꝓprietates. Cibus aūt magis cōueniens eſt panis de frumēto: ⁊ vinū de vua: ⁊ huius ſignū eſt: qꝛ nature nō generat ex frequentatione faſtidiū: eſt etiā efficax in confirmando: qꝛ panis confortat: ⁊ vinū letificat: eſt etiam ſuauis. Ulterius eſt cibus cōis ⁊ vſitatus: maxime inter gentes rationabiliter viuentes. Cetera patent in textu.

Octauo querit̃. Utrū

vtraqꝫ harū ſpecierū ſit de integritate ſacramēti. ¶ R̄nſio. In hoc ſacr̄o ſūt duo ſcꝫ efficatia ⁊ ſignātia. ¶ Prima ꝓpoſitio in qualibet harū ſpecierū ꝑ ſe etiā remota alia eſt totū ſacrumētum q̄ꝫtum ad efficatiā: qꝛ ſb̄ ſpecie panis ꝯtinet̃ ſanguis cū corpore: ⁊ ſub ſpecie vini ꝯtinetur corpus cū ſanguine. ¶ Scđa ꝓpō. Utraqꝫ harū ſpecierū cōiunctim requirit̃ ad integritatē iſtius ſacr̄i q̄ꝫtum ad ſignificantiam: qꝛ in iſtis ſpēbus ſignat̃ ibi xp̄us vt eſt reficiens fideles ſuos ſacr̄aliter: ſed ꝑfecta refectio nō pōt eē in ſolo potu: nec in ſolo cibo: ſed requirit̃ vtrūqꝫ. ideo quātum ad ſignantiā requirit̃ vtraqꝫ iſtarū ſpecierū. Notanduꝫ ꝙ manducare iſtud ſacramētum ſpiritualiter eſt recognoſcere et affici circa eius paſſionem: que fuit in multiplici afflictione corꝑis: ⁊ effuſione ſanguinis: in quo manifeſtat̃ immenſa dei charitas: ⁊ in hoc anima perfecte reficitur ⁊ delectatur.

Nono queritur. Utruz

aqua ſit de integritate ſacramēti eucharíſtie. ¶ Notādum ꝙ q̄ttuor ſunt de integritate huiꝰ ſacr̄i ſcꝫ materia ⁊ ē duplex quedā eſt materia ex qua ꝯſecrat̃ corpus xp̄i: ⁊ eſt panis triticeus. Alia ē materia ex q̄ ꝯficit̃ ⁊ conſecratur ſanguis xp̄i: ⁊ eſt vinū de vite. Scđo req̄rit̃ forma. et ſunt ꝟba neceſſaria ad ꝯſecratōez: ſcꝫ h̄ eſt enī corpꝰ meū. Tertio req̄rit̃ ordo: qꝛ niſi cō

ſecrans eſſet ſacerdos: nõ poſſet ↄſecrare. Quarto reqrit̃ intẽtio: q̃ꝛ reqrit̃ ꝙ ſacerdos intendat ↄſecrare. Alia aũt nõ ſunt de neceſſitate ſacꝛi. ¶ Ex his pꝫ rñſio ꝙ aq̄ non eſt de integritate ſiue neceſſitate ſacr̃i: tñ q̃ ſciẽter omitteret ponere ex cõtẽptu: vl' credẽs ꝙ eẽt heref ponere aquã tunc peccaret mortal'r. Si aũt faciat ex negligẽtia diſtinguẽdũ ẽ: q̃ꝛ vel fac̃ ex negligẽtia plena qñ ſcꝫ nullã adhibet diligentiam: ꝛ ſic peccat mortal'r: q̃ꝛ oportet ire ad iſtud ſacr̃m ſanctiſſimũ cũ reuerẽtia ꝛ diligentia. Si aũt omittat ex negligencia ſemiplena: qñ ſcꝫ aliquã adhibet diligẽntiã: ſed nõ ſufficientẽ tunc peccat venialiter. Ratio autẽ quare ponit̃ aq̄ cũ vino eſt q̃ꝛ aqua ſignat pp̃lm: vinũ aũt ſignat xp̃m q̃ eſt caput: ꝛ illa commixtio ſignat vnionẽ cum capite.

Decimo queritur. vtrũ

hoc ſacr̃m poſſit cõfici in oĩ pane ꝛ vino. ¶ Rñdet̃ ꝙ ſolũ põt cõfici in pane triticeo: ħ eſt de frumẽto: ꝛ ſine fermẽto: ꝛ in vino de vite. Nec põt ↄfici in pane de ordeo: nec de ſiligine: ꝛ ſic de alijs ſpeciebꝫ diſtinctis a tritico. Nec etiã põt confici ſanguis in ſicera: vel ceruiſea: nec in alia ſpecie diſtincta a vino de vite.

Undecimo queritur de

mõ quo xp̃s ↄfecit quo ad ſignũ exteriꝰ. Utrũ ſcꝫ xp̃s ↄfecerit in pane azimo: an in fermẽtato. ¶ Notãdũ ꝙ panis dĩ fermẽtatꝰ: qñ in ipſo pane ponit̃ fermentũ. Unñ notãdũ ꝙ fermẽtũ ẽ duplex. Quoddam eſt corporale ꝛ materiale: ꝛ eſt illud qđ fac̃ leuare paſtã: ꝛ vocat̃ grece leuain ꝛ dĩ a ferueo ferues. Aliud eſt fermentũ ſpũale: ꝛ eſt pctm̃. Unñ p̃me Cor. v. Expurgate vetus fermentũ. i. pctm̃. Notandum etiã ꝙ panis dĩ azimꝰ qñ in ipſo pane nõ ponit̃ fermentũ. Et dĩ azimꝰ ab a qđ eſt ſine ꝛ zima qđ eſt fermentũ q̄ſi ſine fermẽto. Inuenit̃ autẽ azimꝰ in ſacra ſcriptura multis modis. Primo mõ cum lactuca. Exod. xij. Et edent carnes nocte illa aſſas igni: ꝛ azimos panes cũ lactucꝭ agreſtibꝫ. Et in hoc notat̃ ꝙ debemꝰ ſumere hoc ſacr̃m cuꝫ lactucis agreſtibꝫ. i. cũ pnia. Scđo mõ inuenit̃ azimus cũ polenta: ꝛ ibi capit̃ cũ polenta ꝓ quodã grano rotũdo. Joſue. v. Comederũt de fructibus terre: ꝛ azimos panes cũ polenta. Et in hoc notat̃ ꝙ debemꝰ ſumere iſtud ſacr̃m cũ polenta. i. cũ multitudine bonorum operũ. Tertio mõ inuenit̃ azimꝰ cũ oleo. Leuitici. vij. Offerẽt panes ſine fermento ↄſperſos oleo: ꝛ lagana azima vncta oleo. Et in hoc notat̃ ꝙ debemꝰ iſtud ſacr̃m ſumere cũ oleo. id eſt cũ charitate. Quarto modo inuenit̃ azimꝰ cũ cinere. Exo. xij. Coxerũt farinã ꝛ fecerũt ſubcinericios panes azimos. Et in hoc notat̃ ꝙ debemꝰ iſtud ſanctiſſimũ ſacr̃m ſumere cũ mortalitatis future ↄſiderata meſtitudine: ꝛ etiã cũ meditatione mortis xp̃i. Quinto mõ inuenit̃ azimꝰ cũ carne. Judicũ. vj. Ipſe appoſuit corã angelo azimos panes ꝛ carnes. ¶ Rñſio ꝙ xp̃s cõfecit in pane azimo: ꝛ nõ fermẽtato: ꝛ qui aliter faceret: licet ↄſecraret tñ peccaret: quia nõ cõformaret ſe eccleſie Romane: diſtinctione. xij. queſtione. xiiij.

Duodecimo querit̃ de

mõ quo xp̃s ↄfecit q̃ ad ↄtentũ interius. Et qrit̃ q̄le corpꝰ dedit diſcipul' in cena: an paſſibile vel imortale. ¶ Notandũ ꝙ corpa btõꝝ hñt q̄ttuor dotes. Pri̊o hñt claritatẽ. Fulgebũt iuſti ſicut ſol. Scđo hñt imortalitatẽ. Juſti aũt in ꝑpetuũ viuent. Tertio hñt agilitatẽ ita ꝙ in ꝑuo ſpacio tp̃is pñt de celo in terrã deſcẽdere ꝛ econtra. Quarto hñt ſubtilitatẽ: ita ꝙ ꝓpter coꝝ ſubtilitatẽ duo corpora pñt ſimul ꝛ ſemel eſſe in eodeꝫ loco: ſicut pꝫ de corꝑe xp̃i qđ trãſiuit ꝑ tumulũ clauſum ꝛ veniebat ad diſcipl'os ſuos ianuis clauſis. Xp̃o vſus eſt ſubtilitate in natiuitate ſua: qñ natꝰ ẽ: btã maria remanẽte ꝟgine. vſus ẽ agilitate ĩ mari claritate ĩ mõte. ꝛ ĩmortalitate ĩ reſurrectõe ſua. ¶ Rñdet̃.

ꝙ chriſtus in cena dedit tale corpus diſcipulis ſuis: quale habuit ſcilicet paſſibile ⁊ mortale: non tñ eſt intelligendum ꝙ corpus xp̄i ꝓut erat in ſacro potuiſſet ibi: ſcꝫ in ſacro pati. Notandū ꝙ ſi petrꝰ ꝯſecraſſet in triduo mortis xp̄i nō fuiſſet ibi aīa ꝯiuncta corpori: licꝫ fuiſſet ibi diuinitas ⁊ ꝓpterea adorandū adoratione latrie. Si aūt ꝯſecraſſet ſāguinē vere cō feciſſet: ſed diuinitas nō fuiſſet vnita ipſi ſanguini: qꝛ erat ſepatꝰ a corpe: ⁊ ꝓpterea nō erat tūc ſanguis (etiā ꝯſecratꝰ) adorandus adoratione latrie.

c

Irca diſtinctionem duodecimā q̄rit̃ ṗmo. Utrū ſit poſſibile accidentia eſſe ſine ſubiecto: etiam ꝑ miraculū. Notandū ꝙ miraculū eſt aliquid arduū ⁊ inſolitū: ſup̄ ſpem ⁊ facultatē admirātis: et inſolitū ibi nō capit̃ ꝓ illo qđ raro fit: qꝛ ſequeret̃ ꝙ eclypſis eēt miraculū: ſed capit̃ ꝓ illo qđ fit ꝯ cōmunē curſum nature. Uñ triplicia ſunt miracula. Quedā ſunt q̄ fiūt ꝑ publicā iuſticiā: ⁊ ſunt illa q̄ fiunt ꝑ dep̄cationes deuotoꝝ: in q̄bus eſt publica iuſticia ꝑ ḡtiā qꝛ deus (qui eſt ipſa iuſticia) habitat in eis. Alia ſunt q̄ fiunt ꝑ ſigna publice iuſticie: ⁊ ſic faciūt petōres: qui licet ſint in pctō tñ habēt illam gratiā gratiſdatā a deo ꝑ quā poſſunt facere miracula. Quedam vero ſunt q̄ fiunt ꝑ priuatos ꝯctus ⁊ iſta fiunt ꝑ inuocationē demonū q̄ demones ſciunt ṗuatos ꝯctus: ⁊ iſto modo antichriſtꝰ faciet miracula. Sed iſta vltima differūt ab alijs duobꝫ modis tripliciter. Primo qꝛ duo ṗma fiunt imediate a deo: iſta vero fiunt a demone. ¶ Scđo differūt: quia illa fiunt ꝓpter bonū cōmune: iſta vero fiunt ꝓpter vanā gloriā. Tertio qꝛ illa fiunt ꝓpter laudē dī: iſta vero propter deceptionē ⁊ fraudē. ¶ Notandū etiā ꝙ duplex ē ſubiectū. Quoddam ē vltimatū ⁊ ē illud quod vltimate ⁊ ṗncipalr̄ termīat depēdētiā accidētalr̄ ſibi inherētis: ſic paries dī ſubiectū albedis. Aliud ē ſbiectū ꝓximū: ⁊ ē illud qđ ꝓxime (nō tñ vltimate nec ṗncipalr̄) terminat dependētiā accidētis inherētis: vt ſupꝑficies dī ſubiectū ꝓximū albedinis: ⁊ iſtis duobꝫ modis pōt capi in p̄nti q̄ōne. Sciēdū ēt ꝙ accidēs pōt capi duobꝫ modis ſcꝫ ꝓ ꝑ ſe ſignificato ⁊ ꝓ cōnotato vt patuit diſtin. xi. q. ij. huiꝰ. Et iſtis duobꝫ modis poteſt capi accidēs in p̄nti q̄ōne. ¶ Reſolutio q̄ōnis per tres pꝫ ꝓpones. ¶ Prima implicat ꝯdictionē intelligere accñs ꝓ ꝑ ſe ſignato ſine ſubiecto. ¶ Secunda ꝓpō implicat ꝯdictionē accidētis ¶ Tertia ꝓpō ⁊ ad q̄ōnē rñſalis. Nō implicat ꝯdictionē accidētia eſſe ſine ſubiecto per miraculū: qꝛ hoc nō poſſet fieri ꝑ naturā. Cū em̄ accñtia ⁊ ſubiectū differant ꝑ eſſentiā ideo pōt deꝰ ſine omi incōuenientia ꝑ virtutē ſuā illa ſepare. Item baſiliꝰ in examcron. Cū em̄ deus poſſit plus facere ꝙ̄ intellectus intelligere: ⁊ intellectꝰ itelligat accidēs preter ſubiectū ergo deus poteſt hoc facere ꝙ accidens ſit ſine ſubiecto.

Secundo querit̃. vtrū ꝯgruat ꝙ i h̄ ſacro ſint ſpēs ſine ſubiecto ¶ Rñſio nō ē incōueniēs ĩno valde conueniēs ⁊ ꝯgruū. Cetera patēt in textu.

Tertio queritur. Utrū ſit verū accidentia ibi eſſe ſine ſubiecto. ¶ Rñdet̃ ꝙ cōiter tenēt magiſtri ꝙ accidentia ibi ſint ſine ſubiecto.

Quarto querit̃. de mutatione ⁊ actione illoꝝ accidentiū: ⁊ q̄rit̃ Utrū illa accidētia poſſint cōuerti ĩ alimētū. Notandū ꝙ alimentū eſt aliquid conceſſum a deo ⁊ natura aīalibꝫ ⁊ plantis ꝓpter reſtaurationē humoꝝ qui per actionē caloris in corpore cōtinue diſſoluuntur ⁊ deperdunt̃: ⁊ dicit̃ alimentū qꝛ alit ⁊ nutrit ¶ Rñſio. Illa accidētia p̄nt cōuerti in alimentū ⁊ ꝑcipiēs ſacramētū

alitur ⁊ nutrif. Et illud ſatis ꝓbari pōt ad ſenſum. Manifeſtū eſt em̄ ꝑcipiēti ꝙ ꝑ ſumptionē vini ſiue illius ſpēi ſitis ex tinguif: ꝙ ſi nō extingueref fides non haberet meritū: qꝛ ibi eſſet experimētum.

Quinto querif. Utrum

accidentia habeant poteſtatē conuertendi alia ſacramēta in ſacramento: vtpote ſi vino conſecrato: id eſt ſpeciebus vini cō ſecrati apponatur aqua. Utrū illa aqua (etiam ꝗ̄tumcūqꝫ modica) cōuertatur in ſacramētum. ¶ Reſpōſio. Accidētia nō habent virtutē cōuertendi aliā ſbam in ſacramentū: ⁊ rō hui⁹ eſt: qꝛ in h̄ factō eſt trāſſubſtantiatio. Trāſſubſtantiatio autem non fit ſine verbo. Ideo ꝗ̄tucūqꝫ apponatur aliud elementum niſi aſſit verbum non fit ſacramentum.

Sexto queritur. Utrū

accidentia habeant oꝑationes ſuas ꝑ naturā an ꝑ miraculū. ¶ Notandū ꝙ i iſtis accidentib⁹ ſunt tres oꝑationes. Prima operatio illoꝝ accidentiū ē mutatio ſenſus ſcʒ mutare guſtū vel tactuʒ: ⁊ de iſta mutatiōe eſt pñs qō. Unde mutatio ſenſus (prout eſt ad ꝓpoſitū) eſt aliqua operatio q̄ ipſuʒ ſenſibile cauſat obiectiue ⁊ partialiter actū ſentiendi in ſenſu: ſic ſapoꝛ īmutat in guſtu actū ſentiendi: coloꝛ īmutat in viſu actū ſentiendi. Scōa operatio illoꝝ accidentiū eſt trāſmutatio: vt eſt putrefactio. Uñ putrefactio eſt corruptio ꝓportionis elementoꝝ in mixto propter exalationē humidi a coꝛꝑe ꝯtinētis partes in mixto facta a calido coꝛꝑe circūſtantis. Jō ſi aliquis ſepeliref in niuibus perpetuis nūqꝫ coꝛrūpereſ ſm̄ Ariſtotelē qꝛ humiditas hʒ ꝯtinuare partes ſicut ſiccitas diſſoluere. Tertia oꝑatio ē nutritio. Item differētia eſt inter nutritionē ⁊ refectionē. Refectio em̄ eſt alimēti ſumptio ad replendū loca euacuata ꝑ digeſtionē. Nutritio inſequitur refectionem: quia eſt alimenti in alitum cōuerſio per virtutem digeſtinā. Et ſm̄ has tres operationes ſunt tres parue queſtiones. Prima. Utrum illa immutatio ſenſus ſit naturalis: an miraculoſa. Secunda. Utrum illa putrefactio ſit naturalis an miraculoſa. Tertia queſtio vtrū illa nutritio ſit naturalis an miraculoſa. Ad iſtas queſtiones reſpondetur ponendo vnam diſtinctionem ⁊ duo dicta. Diſtinctio. Omnes iſte operationes poſſunt cōparari vel ad virtutem a qua egrediunf vel ad obiectum circa qō operanf. ¶ Primū dictum. Si comparentur ad virtutē a qua egrediuntur tunc omnes ille operationes ſunt miraculoſe. quia iſte operationes nec ſunt ſubſtantiales: nec dependent a ſubſtātia. ¶ Secūdum dictum. Si cōparentur ad id circa qō operātur: tunc ſunt naturales: qꝛ quando illa accidentia īmutant ſenſum vel putrefiūt aut nutriūt nō eſt miraculum: ſed eſt miraculum ꝙ habent illam virtutem.

Septimo querif. Utrū

vera fractio ſit in coꝛpoꝛe chꝛiſti. ¶ Reſpondetur ꝙ coꝛpus chꝛiſti non frangitur immo in quotcūqꝫ partes diuidatur hoſtia eſt coꝛpus totum ⁊ integrum: nec dicitur mādūcari coꝛpoꝛaliter eo ꝙ coꝛpoꝛaliter maſticetur. Sicut em̄ nō frangitur ſic non maſticatur.

Octauo querif. vtrum

in ſpeciebus ſit vera fractio. ¶ Reſponſio. Diuiſio eſt ibi vera quantitas vera ſolida: ⁊ quia diuiſio conſequitur quantitatem per ſe: ideo ſicut eſt ibi vera quātitas: ita eſt vera fractio in iſtis ſpeciebus: non tamen ſequitur ꝙ coꝛpus chꝛiſti frangatur.

Nono queritur quid ſi-

gnificent partes. ¶ Notandum ꝙ communiter diuiditur hoſtia in tres partes ⁊ eaꝝ ſignificatio ꝯtinef i his ꝟſib⁹. Hoſtia diuidif in ꝑtes (ſcʒ tres) tincta beōs. Plena ſicca (ſcʒ magna) notat viuos: ſer-

uata ſepultos:ſcilꝫ in purgatorio. ¶ No
tādū ꝙ antiq̄tus vna ꝑs reſeruabaꝛ vſqꝫ
ad finē miſſe:ſꝫ mō nō reſeruaꝛ ꝓpter pi-
culū. ¶ Rñſio. Hoſtia ſignificat paſſio-
nem xp̄i ſꝫ tres ꝑtes fracte ſignant ꝑtes
corꝑis myſtici. Et qꝛ corꝑa myſtica ſūt i
triplici dr̄ia. Quidā eñ regnāt in ꝑadi
ſo:q̄dāꝫ ſecuri expectāt in ſepulchro.ſ.in
purgatorio q̄dam aūt pugnāt in merito:
ſicut ſunt viatores:idō tres ꝑtes fiunt in
hoc ſacr̄o. Nota tñ ꝙ mali ꝛ pctōres nō
ſignanꝛ in aliq̄ ꝑte hoſtie. ꝛ ſm̄ Auguſt.
ſacrificiū corꝑis xp̄i ſolū ꝓ his offerri dꝫ
qui ſunt de corꝑe xp̄i myſtico: nec valꝫ ꝙ
xp̄s ꝓ oīb9 eſt oblatus:qꝛ hic nō ſignanꝛ
oēs (vt dictū eſt) ꝓ q̄b9 eſt oblatus:ſꝫ tm̄
illi q̄ ſunt de corꝑe xp̄i myſtico.

Decimo queritur. vtrū

hoc ſacr̄m habeat efficaciā in quolibꝫ vi-
ro iuſto. ¶ Pro declaratōe notādū ꝙ du
plex eſt efficacia ſcꝫ actiua ꝛ paſſiua. Ef
ficacia actiua eſt duplex. Quedā eſt effi
cacia actiua pro actu p̄mo:ꝛ eſt rō effecti
ua ipſius agētis:ꝑ quā agēs efficit et cau
ſat: vt calor ē cā effectiua quare ignis ca/
lefacit. Alia eſt efficacia actiua ꝓ actu ſe
cūdo:ꝛ eſt ipſa actio ipſius agētis: ꝑ quā
agēs efficit ꝛ cauſat: vt calefactio in igne
¶ Correlariū. Iſta efficacia tā ꝓ actu p̄/
mo q̄ꝫ ꝓ actu ſcd̄o in ſacr̄o:eſt ſꝑ in deo:ꝛ
de iſta nō eſt hec q̄ō. Efficacia ꝟo paſſi/
ua nihil aliud eſt q̄ꝫ effectus ꝓductus et
cauſatus ab ipſo efficiēte: vt gr̄a pōt eſſe
efficacia in hoc ſacr̄o: ꝛ de iſta eſt hic q̄ō.
Notādū ꝙ vir dꝛ iuſtus qñ nō eſt in pec/
cato mortali: ſꝫ in gr̄a. ¶ Reſolutio q̄ō/
nis habeꝛ per tres ꝓpōnes. ¶ Pria ꝓpō.
Hoc ſacramētū nō hꝫ efficaciam in viro
ſiue iniuſto ſiue iuſto: niſi digne accedat
¶ Scd̄a. Digne accedit qñ ſe ꝑpat di/
gne:ꝛ ſicut digne dꝫ. Ideo dꝫ accedēs co/
gitare ꝙ ibi eſt xp̄s verus deus et verus
hō:ꝛ ꝑ ꝯñs tota trinitas: ac diuina maie
ſtas ꝛ ſic dꝫ accedere cum amore ꝛ hono-
re. Notādum ꝙ anteq̄ꝫ aliquis digne ſe
ꝑpararet ad iſtud ſanctiſſimū ſacr̄m reci
piendūꝫ tria requirunꝛ. Primo opꝫ ꝙ di
ſcernat iſtū cibū ſpūalēꝫ ab aliīs cibis: et
hoc ꝑ fidem:tm̄ eñ ſacr̄m recipe ſicut re-
cipiꝛ alius cibus nō eſt cōgruum nec fru
ctuoſum. Scd̄o opꝫ ſuū hoſpitiū ꝑpa/
re ꝑ verā examinationē.p̄me Cor.xi.pro
bet aūt ſeip̄m hō. Tertio opꝫ ꝙ ſuum ho
ſpitem ſcꝫ xp̄m cū honore ꝛ amore recipi/
at:ſicut fecit zacheus. Et quia multi re-
cipiūt h̄ ſacr̄m:q̄ ſe nō debite ꝑpant: idō
multi ībecilles ꝛ īfirmi ꝛ dormiūt multi.
¶ Tertia ꝓpō. Lꝫ h̄ ſacr̄m nō hēat effi-
caciā in viro iuſto eo ꝙ nō ſe digne ꝑpa
rat:tñ nō incurrit mortalē offenſionē ſed
venialem. Notādum ꝙ triplex eſt obex:
quare hoc ſacr̄m non habet efficaciaꝫ in
recipiente. Primus obex eſt pct̄m mor-
tale:in quo cōmittitur offenſa mortalis.
Scd̄s obex eſt omiſſio debite ꝑparatio-
nis. Tertius obex eſt ſollicitudo vel di/
ſtractio nimia circa exteriora. Idō vir iu-
ſtus nō ſꝑ manducat ſpiritualr̄ : vtputa
quando dormit: vel qñ diſtrahitur ꝑ co-
gitationes extrinſecas. Sed tūc ſpūali-
ter manducat quādo mouetur motu fi-
dei ꝛ charitatis:ꝛ tūc maſticat ꝛ incorꝑa
tur:ꝛ ideo ſi negligit nō reportat effectū
Notandū etiaꝫ ꝙ triplex eſt memoriale
paſſiōis ſcꝫ in ſcripto in verbo ꝛ in ſacra-
mento. In ſcripto: vt qñ paſſio deſcribiꝛ
vel narraꝛ ꝑ ſcripturaꝫ vel qñ imaginib9
exprimiꝛ:ꝛ hoc eſt memoriale quaſi mor/
tuū:ꝛ habet fieri ad viſum qui apprehen
dit magis de longinquo. In verbo vtpo
te quādo aliquis verbotenus narrat paſ
ſionem xp̄i ꝛ illud ꝑtim eſt viuum et par
tim eſt mortuū: viuū eſt in corde bonorū
predicatorum: ſed mortuū in corde tepi-
dorum et malorum: vel viuū in corde et
cogitatiōe: non viuū in voce: ꝛ hoc eſt ad
auditū. Auditus autem nō ita de lōgin
quo apprehēdit. In ſacr̄o vero eſt memo
riale cum ip̄m corpus xp̄i ſignatur ꝛ con
tinetur in ſpecie panis: ꝛ ſanguis in ſpe-
cie vini: ꝛ hoc eſt memoriale viuū: qꝛ ipſe

Ipſe xp̄s ſeipm̄ ibi p̄bet:offerens nob corpus qđ ꝓ nobis fuit occiſum:ꝛ ſanguinē q ꝓ nobis fuit effuſus:ꝛ hoc eſt ad guſtū q de proximo app̄hēdit:vt iā nō q̄ſi ſpeculatiue ſed quadaꝫ experiētia paſſiōis ei⁹ memores ſimus. Si ergo accēdit affectū noſtrū paſſio deſcripta:ꝛ amplius feruēter p̄dicata: multo magis inflāmare debet ꝛ afficere in hoc ſacramēto exp̄ſſa:ꝛ h̄ abſqꝫ dubio facit ſi quis ſenſum habet:ꝛ illum conuertit ad hoc ſacramentū:et ille efficaciam reportat. Jlle ṽo audit miſſam:nō qui tm̄ verba dicit vel audit ſine deuotiōe:ſed ad hoc memoriale totā mētis intentionē cōuertit.

Undecimo querit̄. vtrū

habeat efficaciā in aliquo pctōre:videlicet qui eſt in peccato mortali. ¶ Reſponſio. Scđm generalē inſtitutiōis ſacramēti rationē:iſtud ſacramentū datum eſt in cibum illis qui ſunt de corpore chriſti:et omnes tales habent charitatē:ideo effectum habet in ſolis iuſtis. Effectus aūt in iuſtis eſt liberandi a culpa veniali:ꝛ p̄ſeruādi a mortali:vt patebit.

Duodecimo queritur.

que ſit efficacia huius ſacramēti. ¶ Reſpondet̄ ꝙ huius ſacramenti plures ſūt effectus. Prim⁹ tamē ꝛ p̄ncipalis eſt magis vnire:quia digne accedētē reddit feruentiorē:vt carbo ignitus:ꝛ iterum reddit firmioreꝫ:vt bonus cibus. Et ex hoc ꝙ reddit charitatē magis ignitam adiuuat ad conſumandā peccati venialis rubiginē. Secūdus effectus ē remiſſio peccatoruꝫ venialiū. Non autem requirit̄ ꝙ ſemper peccata omnia dimittant̄:ſed parū aut multū ſm̄ ꝙ accedens ſe diſponit Tertius effectus eſt preſeruatio a culpa mortali. Quartus effectus eſt augmentatio virtutū. Quintus effectus elicitur a doctore ſubtili:ꝛ eſt remiſſio pcti mortalis obliti:facta tm̄ diligēti examinatiōe ꝯſciētie ſue. Et ſꝫ Durādū: vel tale peccatū mortale remittit̄ ṽtute huius ſacramēti:vel ad memoriā reducit̄ vt ꝯfiteat̄.

Tredecimo querit̄. vtꝝ

neceſſe ſit ꝛ teneamur ad hoc ſacramētuꝫ accedere. ¶ R̄nſio. Hoc ſacramentū nō eſt de neceſſitate ꝙtū eſt de ſua iſtitutione:qꝛ parui pueri bene ſaluant̄ abſqꝫ hoc ſacramēto:ſed tenet̄ quis ex aſſumpto officio:vt cū ſacerdos viuit đ altari:vt)parochianus)debet ſeruire altari. Si aūt nō viuat de altari ſed i libertate ſua maneat:nō tenet̄ magis ꝙ̄ alius homo ex debito:ſed magis de bono ꝛ equo: ex mandato ſupadditto:eo ꝙ inſtituit eccl̄ia vt fideles cōmunicarēt ſemel in anno ꝛ i morte. Unde ſi quis negligit non eſt ſine cōtemptu:ideo peccat mortaliter.

Decimoq̄rto queritur.

Quid ſit melius:an frequentare:an tarde accedere. ¶ R̄nſio. Si q̄s eſſet ſꝑ paratus:ſemꝑ vtile eſſet hoc ſacramentū recipere:vt ſcꝫ ſi haberet habitaculū mundū.ſ.ꝯſcientiā bonā ꝛ purā:ꝛ ſpūalit̄ comederet hūc cibū cū honore ꝛ deuotione Quia igit̄ tꝑe p̄mitiue eccl̄ie erāt mūdi ꝑ baptiſmū ꝛ innocētiā ꝛ charitatē ardētes:ꝑ donationem ſpūſſancti:ideo ꝯgruebat eis q̄tidie cōmunicare:qꝛ ṽo poſtmodū charitas refriguit ꝛ ꝑ peccata:mūdicia baptiſmalis (vt in pluribꝰ(perdita ē: relictum fuit iudicio et conſcientie vniuſcuiuſqꝫ vt reciperet quando diſpoſitum ſe videret:ne aliter manducaret ad ſuam damnationē. Et quia homines inceperunt fieri negligentes:oportuit vt iteruꝫ inſtitueretur a ſummo pontifice frequentatio. Sed quia frequentabant multi:et non bene ſe preparabant. Jdeo inſtituit Fabianus vt tribus anni ſolennitatib⁹ in quibus homines melius parantur:et quas deſiderabilius expectant communicarent:ſcilicet in natali paſchate ꝛ penthecoſte. Et quia homines proceſſu temporis in his tribus temporibꝰ negligent

ſe parabant. Ideo hoc ad extremum eſt ad paſcha reductum: qđ precedit temp⁹ preparationis ſcꝫ quadrageſima. Si ergo queritur vtrum expediat frequentare alicui. Dicēdum ꝙ ſi ſe videat eſſe in ſtatu eccleſie ꝑmitiue: laudandum eſt quotidie cōmunicare: ſi autem in ſtatu finalis eccleſie (vtpote frigidum ⁊ tardū) laudandum eſt ꝙ raro: ſi autem medio modo: medio modo ſe debꝫ habere. Aliquādo enim debet ceſſare vt addiſcat reuereri aliquando accedere: vt inflammetur amore: quia tali hoſpiti debetur honor: debetur ⁊ amor.

Quintodecimo querit̄

Utrū homo debeat ſe retrahere ab hoc ſacramento ꝑpter imundiciam corporalem. ¶ Reſpodet̄ ꝙ q̄druplex eſt imūdicia corporalis. Quedam eſt immūdicia corporalis que eſt ꝯiuncta ſpirituali ſm veritatem: vt pollucio veniens ex turpi cogitatione vel ex crapula: ⁊ iſta imundicia impedit: propter hoc ꝙ homo debet ſe reputare immūdum. Unde nō recipit ſacramentum cum reuerencia qui ſic immundus eſt niſi neceſſitas compellat. et propter hanc reuerenciam priuatur fructu ⁊ incurrit damnū. Secunda immūdicia corporalis que eſt coniuncta ſpirituali ſm conformitatem vt pollucio veniens ex diabolica illuſione: vel ex nature ſuperfluitate in qua ſentitur pruritus ⁊ delectatio inordinata: ⁊ iſta immūdicia arcere debet de congruo: tamen non neceſſitat: quia nō eſt certuꝫ ꝙ anima ſit ibi maculata cū probabiliter poteſt dubitari: ⁊ ideo qui ſe reputat indignuꝫ bene facit. vnde Iſidorus de conſecratiōe diſtinctione ſecūda. Quiſquis nocturna illuſione polluitur: ⁊ q̄uis extra memoriam turpiū cogitationū ſeſe preſenciat inquinatum: tamen hoc vt temperetur culpe ſue attribuat: ſuāq̄ immūdiciam ſtatim fletibus tergat. Tercia immūdicia eſt q̄ non eſt cōiuncta ſpirituali: tamen eſt generans horrorēꝫ immūdicie ⁊ pollutio veniens ex infirmitate: ⁊ iſta eſt indifferens quia tantū eſt pena. ⁊ ideo non arcet. Si tamen ratione horroris abſtineat: deuotio ⁊ reuerentia eſt laudanda. Unde nec mulier menſtruata artatur: nec etiā mulier poſt partum. Quarta vero immūdicia eſt pure corporalis nulluꝫ horrorem immūdicie generans: vt immūdicia in pedibus: vtpote qñ aliquis habet lutoſos ⁊ maculatos ⁊ iſta eſt indifferens ⁊ nullo modo impedit. Uñ ſi q̄s querat. Utruꝫ ſemper polluitur corporaliter ceſſare debeat. Dicendum eſt ꝙ ſi ſentit inq̄nationem illam multum inclinaſſe animaꝫ (q2 in actu illo fit homo caro: ſiue in ſomnijs ſiue in vigilijs) conſulendū eſſet ei facere reuerenciam ſacramento. Si autē ſentit naturam magis expeditam ⁊ vlterius deuotio trahat ad perceptionē: et ſolēnitas etiam trahat: vel aliquid quod multū recompenſet: tunc poſſet ſine remorſu ad ſacramentum accedere. ¶ Notandum tamen ꝙ q̄uis pollucio ſit peccatum veniale: magis tamen impedit q̄ⱥ aliud veniale: propter horroris diuturnitatem ⁊ maiorem deordinationem:

Irca diſtinctionem tredecimā querit̄ ꝑmo

Utrꝫ omnis ſacerdos poſſit conficere: ⁊ eſt ꝯſecrare corpus xp̄i ¶ Reſpondetur ꝙ duplices ſunt ſacerdotes. Quidam ſunt iuſti et boni: ⁊ iſti poſſunt conficere Alij ſunt ſacerdotes peccatores ⁊ mali. et iſti adhuc ſunt duplices. Quidaꝫ ſunt occulte peccatores: qui ſunt de eccl'ia: ſaltē nomine: ⁊ tales pñt cōficere. Alij ſunt ſacerdotes manifeſte mali: ⁊ iſti ꝯficiūt ⁊ pñt ꝯficere q2 ꝑ ter petā coꝝ non pt caracter deleri: etiaꝫ ſi fuerit degradat⁹. Et ſic pꝫ ꝙ oīs ſacerdos q̄tū ad ꝟitatē pt ꝯficere. Sꝫ ē dīa q̄tū ad vtilitatē: q2 boni conficiunt ad vtilitatē ſui ⁊ aſſiſtentiū qui cum fide ⁊ deuotione miſſā audiunt. Mali autem.

occulti ſolū ad damnationē ſuā: ⁊ non aſſiſtentium conficiūt. Mali ꝓo manifeſte peccatores (et maxime heretici preciſi ab eccleſia) conficiunt ad damnationē ſuaꝫ ⁊ omniū aſſiſtentiū habentiū noticiā de peccato illius ſacerdotis. ¶ Notanduꝫ ꝙ ſanctus Thomas ⁊ antiqui doctores in hoc concordantꝙ idem iudiciū eſt de publicis ꝯcubinarijs et publicis hereticis: ſed hec opinio nō tenet: quia refrigeſcet charitas vbi abundat iniquitas: Matthei. xxiiij.

Secūdo queritur. vtrū

ſoli ſacerdotes poſſint ꝯficere. ¶ Reſpōdetur ꝙ ſic: ⁊ ſi alij faciunt nihil omnino faciunt. Ratio quare ſolis ſacerdotibꝫ cōmittitur cōficere hoc ſacramentū eſt: quia hoc ſacramentū eſt digniſſimuꝫ: ⁊ in magna reuerentia habendū: ideo fuit perſonis ſpecialibus cōmiſſū ⁊ cōmitti debuit. Aut ergo ratiōe ſanctitatꝭ: aut ratione auctoritatis. Si ſanctitatis (vt dicūt heretici) tunc ergo nemo eſſet certꝰ: vtrū cōficeret: ⁊ ſalus noſtra penderet ex aliena bonitate. Si ratione auctoritatis: ⁊ auctoritas poteſt tam bonis ꝙ̄ malis cōcedi: ⁊ hanc vocamus ordinem ſacerdotij. Non conſideratur ergo in poteſtate cōficiendi dignitas: ſed tm̄ auctoritas que eſt in ſacerdotibus ratione characteris. Sācti viri nō dicuntur ſacerdotes ab oblatione corporis domini ſed ſui: qꝛ vnuſquiſqꝫ corpus ſuum offert hoſtiam viuētem ad Roma. xij.

Tertio queritur. Cum

poteſtas ſacerdotalis concurrat ad conſecranduꝫ: ⁊ verbi virtus. Circa qđ magis reſidet poteſtas: an circa verbuꝫ: vel circa ſacerdotē. ¶ Notandū ꝙ poteſtas ſacerdotalis conficiendi poteſt capi dupliciter. Uno modo ꝑncipaliter ⁊ potencialiter: et iſta eſt poteſtas auctoritatis: ⁊ iſta ſoli deo ⁊ toti trinitati ꝑtinet. Secūda eſt poteſtas inſtitutiōis: ⁊ hanc habuit xp̄s quādo inſtituit h̄ ſacramentum. Tertia eſt ptās miniſterialꝭ: ⁊ iſta ē ptās quā habēt ſacerdotes. Et iſta ptās eſt q̄dā ordinatio ipiꝰ ſacerdotis: q̄ ipe ſacerdos ordinatur ad ꝯficiēdū miniſterialiter illud ſacramētū: ⁊ iſta ordinatio eſt ī verbis. ¶ Ad q̄ſtionē r̄n̄ſio. Uirtꝰ verbi nō eſt aliq̄ q̄litas abſoluta: ſed ſolū ordinatio ad talem effectū: vt ad ciꝰ ꝓlationem fiat: nō ad ꝓlationē factā a q̄libet ſꝫ habēte xp̄i ſignaculū. Et ſm̄ hāc poſitionē dicēdū ꝙ vna eſt ptās ꝯficiēdi ꝯſiſtēs in miniſtro ⁊ in ꝟbo cū intētiōe ⁊ ꝓlatione verboꝝ ſupꝫ debitā materiā.

Quarto queritur. vtrū

melior ſit miſſa ſacerdotis boni ꝙ̄ mali. ¶ Notandū ꝙ miſſa pōt dici ab emittendo: ⁊ idem eſt qđ emiſſa: ⁊ iſta ē miſſa cathecuminorū: quia emittebantur cathecumini antiquitus qñ ſacerdos incipiebat offerre ſacra. Alia eſt miſſa ſacroꝝ: ⁊ durat vſqꝫ ad finem. Et dicitur miſſa a mittēdo: qꝛ ibi mittitur agnꝰ. i. xp̄s ad patrē ad dimittēdū pctā nr̄a. Alio modo pōt dici miſſa a dimittēdo: ⁊ eſt in fine qñ ppl's dimittitur: qñ. ſ. diaconꝰ dicit: Ite miſſa eſt. Ul' ſic exponitur ite miſſa eſt: Ite ſupple ſecure: qꝛ miſſa eſt hoſtia. ſ. xp̄s ad patrē vt intercedat ꝓ vobis. Notādū ēt ꝙ miſſa valet tripliciter. ſ. ſpecialiſſime/ generaliſſime ⁊ ſpecialiter. Primo mō miſſa dr̄ valere ipi celebrāti ſpecialiſſime: qꝛ nō pōt applicare ſuā miſſam alicui qn ipe habeat maiorē partē ꝓ ſe. Secūdo mō miſſa valet generaliſſime ꝓ tota eccl'ia: tā ꝓ viuis ꝙ̄ defunctis: ⁊ etiā celebrās nō debꝫ aliquē excludere. Tertio mō miſſa valet ſpecialiter illis ꝓ q̄bus celebrat miſſam: vt puta qñ celebrat ꝓ aliq̄ ſpeciali defuncto aut viuo. Nec tñ ſic pōt valere iſti ꝓ q̄ celebratur: qn etiā valeat toti eccl'ie generaliſſime: ⁊ celebrāti ſpecialiſſime. Exemplū: vt ſi miſſa eēt duodecim graduū: q̄tuor ꝑmi gradus ſūt celebranti vel ꝓ celebrāte: q̄tuor vltimi ꝓ tota eccl'ia: ⁊ q̄tuor medij pro illo pro quo celebratur.

¶ Ad queſtionē reſpondeᷓ per ſex ꝓpoſi
tiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. In qualibet
miſſa a ſacerdote celebrata inuenitur du
plex opus: ſcȝ opus operatū: ⁊ eſt ipē chri
ſtus qui ſe offert patri pro nobis. Aliud
eſt opus operantis: ⁊ ſūt illa: celebratio/
orationes ⁊ ꝓceſſus miſſe que ſiūe a ſacer-
dote. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Miſſa dicta
(etiā a ſacerdote quātūcū peccatore).
ex parte operis operati ſemper aliq̄d va
let. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Miſſa mali ſacer
dotis ex parte operis operati tantū valȝ
quantū miſſa boni ſacerdotis. ¶ Quar-
ta. Miſſa mali ſacerdotis q̄tum ad op⁹
operātis: nihil oīno valet. ¶ Quinta ꝓ-
poſitio. Miſſa mali ſacerdotis (ſimpli-
citer loquēdo) non eſt ita bona ſicut miſ-
ſa boni ſacerdotis: quia miſſa boni ſacer
dotꝭ habet duplex meritū. ſ. ex parte ope
rāti ⁊ ex parte operātis. Miſſa ṽo mali
ſacerdotis habet ſolum meritū ex parte
operis operati. ¶ Sexta ꝓpoſitio: Me
lius eſt audire miſſam boni ſacerdotꝭ q̄
mali: quia ſacerdos in miſſa orat pro cir-
cūſtantibus. ¶ Poteſt hic queri: qua-
re quorūdā miſſe prohibenᷓ audiri. Un-
de ſm̄ Durandū prohibenᷓ audiri a q̄t-
tuor. Primo ab herericis publicis. Se-
cundo a ſchiſmaticis qui ponunt diuiſio
nem in eccleſia. Tertio a ſymoniacis: q̄
vendunt beneficia ⁊ ſacramenta eccleſie.
Quarto a fornicarijs notorijs. ¶ Notan
dum q̄ triplex eſt notoriū: ſcȝ facti iuris
⁊ preſumptiōis. Notoriū facti ē illud qḋ
ita ſe cōſpectui hominū exhibet qḋ nulla
tergiuerſatione poteſt celari: vt ſi quis ꝑ-
cuteret aliquē publice ⁊ coram omnibus
Notoriū ṽo iuris eſt duplex. Quoddā
eſt per ſententiā: quādo ſcȝ aliquis cōdē-
natur in iudicio. Aliud eſt per ſpontane
am voluntatē: quando confiteᷓ ſponte ī
iudicio. Notoriū autē preſumptiōis (vt
eſt cōſanguineitas) ſicut quādo preſumi-
tur q̄ iſte eſt filius talis: tamē non poteſt
de aliquo aſſertiue et veraciter probari.
De duobus primis modis notorijs (ſcili

cet facti ⁊ iuris) poteſt ſacerdos licite no-
torius fornicarius iudicari: tamen ꝓpter
ſuſpitionē vel alia ſigna probabilia nō
poteſt licite iudicari. Unde cauſa quare
miſſe prohibenᷓ audiri ab iſtis quattuor
modis ſacerdotū eſt triplex. Primo pro-
pter opus iuſticie: quia nō ſunt digni cō-
ficere: ⁊ ſi non cōficiant nō ſunt digni au-
diri. Secundo propter opus miſericor-
die: vt confuſi de culpa redeant ad grati
am. Tertio propter opus prouidētie: vt
alij retrahanᷓ ab eorū imitatione.

Quinto querᷓ. Utrū

corpus chriſti traijciatur in ventrem mu
ris. ¶ Notandū q̄ differunt venter alu⁹
⁊ vterus. Uenter eſt qui cibos digerit: et
mittit ad ſingulas partes corporis: ⁊ eſt
illa pars que ē a fundo infimo ſtomachi
vſ ad inguinem. Aluus eſt illa pars i-
terior que non videtur: in qua reponunᷓ
ſordes. Uterus ṽo pertinet ad mulieres
in quo ponunᷓ infantes. ¶ Notandū q̄
traijcere idem eſt quod intra proijcere.
¶ Notandū inſuper q̄ mus capitur du-
pliciter. Uno modo idem eſt qḋ terra: et
dicitur ab humo: ⁊ ſic nō capiᷓ hic. Alio
modo capitur mus vt eſt animal puſillū
quod ab humore terre naſciᷓ. Et dicunt
philoſophi q̄ tale aīal non bibit. ¶ Pro
reſolutione queſtionis due ſunt opinio-
nes. Aliqui eñ dixerunt q̄ corpus chri-
ſti continenᷓ in illis ſpeciebus inſeparabi
liter q̄diu ſunt ſacramentū. Et ideo di-
cunt q̄ corpus chriſti eſt ſub illis ſpecie-
bus in ventre murꝭ q̄diu ille ſpecies ſūt
in farina panis. Et iſta opinio modo te-
netur ⁊ eſt ſecurior. Alia opinio eſt q̄ cor
pus chriſti nullo modo deſcendat in ven
trem muris: ſed quādo incipit rodere tūc
ſacramentuȝ eſſe deſinit: ⁊ corpus chriſti
in ſubſtantiam panis redit. Et ſimiliter
dicendū eſt quando proijcitur in cloacā
vel in latrinā. Sed iſta opinio modo nō
tenetur: q2 corpus chriſti non poteſt ma-
culari ꝓpter aliquas ſordes: nec etiā cor-

rodi a mure qđ eſt glorioſū.

Sexto querit. Utrum

corpus chriſti deſcendat in ventrē hoīs. ¶ Notandū ꝙ deſcendere in ventrē ē dupliciter: Uno modo ꝗ̄tū ad ſubſtantiā: ⁊ iſto modo aliquid qđ non eſt cibus poteſt deſcendere in ventrē: ſicut ſaliua poteſt deſcendere in ventrem: ⁊ tamen nō ē cib⁹. Alio modo ꝗ̄tum ad efficaciam: ⁊ iſto mō cibo deſcēdit in vētrē ꝗ̄tū ad efficaciam: quia nutrit. ¶ Correlariū pmū. Corpus chriſti non deſcendit in ventrez ꝗ̄tum ad cibandi efficaciā: quia licet corpus chriſti deſcendat cū illis ſpeciebus tamen non conuertit in cibum ⁊ alimentum. Secūdū correlariū. Corpus chriſti vadit in mentē ꝗ̄tum ad cibandi efficaciam: quia reficit mentē. ¶ Notanduz ꝙ in mentē ire poteſt eſſe dupliciter. Uno modo ꝗ̄tum ad ſubſtantiam: ⁊ ſic vadit qđ illabitur anime: ⁊ eſt ſolus de⁹. Alio modo ꝗ̄tum ad efficaciam: ⁊ ſic dicit ire in mentē quod ipſam reficit. ¶ Reſponſio. Corpus chriſti non ſolū in ventrem hominis vadit ſed ibi manet ꝗ̄diu ſpecies ille ſunt ordinabiles ad refectionez. Unde vadit in ventrē ⁊ morat quouſqꝫ refectiōis opatio compleat.

Circa diſtinctio-

c nem decimāquartā: in qua poſt ꝗ̄ dictū eſt de trib⁹ ſacramētis: ſcʒ baptiſmo / cōfirmatione ⁊ euchariſtia: determinat de ſacramento penitentie. Et diuidit in duas partes. In prima determinat đ penitentia in generali. In ſecunda in ſpeciali. Pro pma itaqꝫ pte pſentꝫ diſtinctiōis

Primo querit. vtrum

penitentia ſit virtus. ¶ Pro fundamento huius materie ponunt aliqne auctoritates. Deutꝫ. xxiiij. Non accipies loco pignoris inferiorem ⁊ ſuperiorez molam. Non accipies: id eſt non auferes: loco pignoris: id eſt a confeſſione peccatoris: inferiorem molam: id eſt timorē: ⁊ ſuperiorem molam: id eſt ſpem. Pro mola ſuperiori. Ezechiel. xviij. Si impi⁹ egerit penitentiā ab om̄ibus peccatis q̄ operatus eſt: vita viuet: id eſt habebit grām ⁊ non morietur morte eterna. Omniuz iniquitatū eius non recordabor. Penitētiam agite: appropinquabit regnū celorum. Math. iij. Pro mola timoris. ſ. inferiori. Lucꝫ. xiij. Niſi penitentiā egeritis om̄es ſimul peribitis: ſupple damnatiōe eterna. Timete eum qui poteſt corpus ⁊ animā perdere in gehennam: Math. x. Licet autē penitentia naſcat ex ſpe et timore: magis tamen ex timore ſm magiſtrū ſententiarū in textu. ¶ Notandū ꝙ quadruplex eſt penitentia. Quedam eſt ſacramentalis: ⁊ eſt ipſum ſacramentum pnie· qđ eſt remedium ↄtra pctm̄ mortale actuale cōmiſſum poſt baptiſmū: ⁊ debet adminiſtrari p ſolos ſacerdotes. Et ſic diffinitur a ſcoto. Sacramentū pnie eſt ablutio ſcelerū hoīs penitentis facta certis verbis: ex debita intentione prolatis a ſacerdote iuriſdictionez habente ex inſtitutionē diuina ſignans efficaciter abſolutionem aīe a peccato. In iſta diffinitione ponūtur octo particule. Primo đz ꝙ eſt abſolutio. Unde abſolutio eſt ſententia diffinitiua abſoluens reū ⁊ ligās: data a iudice cōmiſſario ſcilꝫ ſacerdote. Et ppterea non datur a deo ſupremo iudice: ſed a ſacerdote ſolum qui ſoluit vel ligat peccatorem. ¶ Correlariuz. Iſtud ſacramētum eſt ſacramentū iudiciale: q̄ꝛ confeſſor ligare ⁊ ſoluere poteſt ſm ꝙ videbitur ſibi. Secūda particula homis. Ex quo ſequitur ꝙ angeli nō poſſunt penitere licet potuiſſent ante caſum. Tercia particula penitentis ponitur ad differentiam hominis qui nō cōmiſit peccatum actuale: ⁊ ſi quis non habet peccatum nō debet penitere: ſicut fuit btā virgo maria: ideo nō accipit ſacramentū penitentie. Et etiaz ponitur ad differentiā peccatoris nō penitentis q̄ꝛ ſi haberet vo

luntatem perſeuerādi in peccato ſuo nō
poſſet abſolui. Quarta particula: facta
certis verbis: id eſt determinatis. ¶ No-
tandum ꝙ non ita certa et determinata
ſunt verba ſicut in ſacramēto baptiſmi ꝛ
eucbariſtie: tñ (vt dicit Scot⁹. Cōgruū
eſt vti iſtis verbis. Ego abſoluo te ab oī
bus pctis tuis in noīe patris ꝛ filij ꝛ ſpi-
ritusſancti ꝛ omnia p̄cedētia ꝛ ſequentia
nō ſunt neceſſaria ſed de bona ꝯgruita-
te. Quinta pticula ex debita intentio-
ne ꝓlatis Et hoc debet intelligi ſicut in
alijs ſacris. Sexta pticula a ſacerdote:
ponit̃ ad dr̃iam alioꝝ qui nō ſunt ſacer-
dotes. Unde Scotus. Nihil diſpenſa-
dum in hoc ſacro poteſt diſpenſari a lai-
co: ꝛ hoc ē cōtra multos. Septima par-
cula: iuriſdictionē habente: ponit̃ ad dif
ferentiam illorum qui nullā habēt iuriſ-
dictionē: vt vnus curat⁹ (qui non habet
iuriſdictionē ſup parrochianos alterius
cure) nō pōt abſoluere illos niſi habeat
exp̄ſſam ꝑtātem a papa vel ab epiſcopo
Octaua pticula ſignans efficaciter. ꝛc̃.
Unde iſta verba ſcȝ Ego abſoluo te. ſi-
gnant abſolutionē aīe a pctō Secunda
potentia dr̃ actualis que nihil aliud eſt
q̄ȝ ipē actus penitendi: quo ipē pctōr ac-
tualiter penitet de pctō a ſe ꝯmiſſo. No-
tandū ꝙ actus penitēndi ē quadruplex
Quidā ē actus penitendi qui ē vindica-
re cōmiſſum. Et ē vindicare pctm̄ a ſe cō
miſſū. Uñ vindicare nihil aliud ē q̄ȝ vel-
le punire vl̃ velle penā infligere alicui ꝓ
pctō. Exemplū vt de⁹ vindicat pctā: qꝛ
infert penā pro pctis. Unde duplex ē pe
na. Quedā eſt gñaliter capta ꝛ accipit̃
pro quocū q̄ȝ incōmodo vel diſcōueniēte
qd̄ pōt cōuenire parti ſenſitiue. Alia eſt
pena ſpāliter capta: ꝛ accipit̃ pro quocū-
q̄ȝ incōmodo vel diſcōueniente qd̄ poteſt
cōuenire parti intellectuali: vt eſt triſti-
cia q̄ eſt in aīa. Secūdus actus peniten-
di eſt habere diſplicētiam de pctō a ſe cō
miſſo. Tertius actus penitendi eſt acce-
ptare gratanter penā inflictā ꝓ pctō a ſe
cōmiſſo. Quart⁹ actus penitendi eſt pa
tienter ferre penā inflictam ꝓ pctō: ꝛ iſte
actus nō eſt tāti meriti ſicut terti⁹. Ter
tia eſt penitentia habitualis: ꝛ eſt habit⁹
habilitans hoīem ad penitendū ſub de-
bitis circūſtantijs a ſupremo legiſdato-
re dictatis ex multis actibus frequenta-
tis penitendi generatus inclinans ad cō
ſimiles actus illis ex quib⁹ generat̃: ꝛ de
iſta penitentia habituali eſt queſtio iſta.
¶ Notandū ꝙ ibi ponit̃ ſub debitis cir-
cūſtantijs: qꝛ ſi quis peniteret ꝓpter va-
nā gloriā: nō eſſet vera penitentia. Jō po
nit̃ a ſup̄mo legiſdatore dictatis. Et ſūt
iſti tres circūſtantie ſcȝ contritio: ſatiſfa
ctio: ꝛ verecūdia de pctis que habet̃ per
confeſſionē. Quarta eſt penitentia paſ-
ſionalis: ꝛ eſt ipā triſticia voluntarie aſ-
ſumpta pro peccatis a ſe cōmiſſis. Sci-
endū etiam ꝙ virtus capitur dupliciter
Uno modo generaliter vt eſt quid com
mune ad virtutē moralem ꝛ theologicā.
Alio modo capit̃ ſpecialiter: ꝛ ē duplex.
Nam quedā eſt moralis. Alia ꝟo eſt vir
tus theologica: de q̄bus omnibus ꝓlixe
dictū eſt in reportatis ſup tertio ſenten-
tiarū: diſtinctione nona: queſtiōe ſeptia
Penitētia ſm̄ Amb. eſt mala p̄terita plā
gere: ꝛ plangēda iterū nō cōmittere. Un
de in omī bona cōfeſſiōe tria requirunt̃.
Primo dolor ꝛ triſticia de cōmiſſis pec-
catis. Secūdo requirit̃ integra ꝛ diſtin-
cta cōfeſſio omniū peccatorū ſuoꝝ. Au-
guſtin⁹. Impiū eſt a deo dimidiā ſpera-
re veniam. Tertio requirit̃ propoſitum
non redeundi ad vomitum: ſicut facit ca
nis. ¶ Reſponſio ad queſtionē. Penitē-
tia eſt habitus virtutis ſm̄ propriā acce
ptationē: non tm̄ ſm̄ cōmunē: ſicut pate
bit melius in ſequētibus.

Secundo querit̃. vtrū

penitentia ſit virtus generalis vel ſpecia
lis. ¶ Notandū ꝙ aliqua virtus poteſt
dici generalis tripliciter. Uno modo ꝑ
p̄dicationē: quia predicat̃ de omnibus

aliis virtutibus: ⁊ ſic iuſticia communiter capta dicitur eſſe virtus generalis ⁊ cōmunis. Et ē quecunqꝫ rectitudo anime docens declinare a malo ⁊ facere bonum. Secundo modo aliqua virtus dicitur generalis ꝑ regulationē. ⁊ ſic prudentia ē regula omniū virtutum: qꝛ omnes virtutes debent regulari ꝑ prudenciam. Unde prudentia docet tenere medium ⁊ abijcere extrema. Tertio modo aliqua virtus dicit̄ generalis ꝑ formationem ⁊ ſic charitas ⁊ gratia gratumfaciens ē virtus communis: qꝛ format alias virtutes et facit eas acceptabiles deo.

¶ Reſpōſio. penitencia eſt virtus ſpecialis: quia ſicut ira per zelum qua deteſtatur omne malum in proximo eſt ſpecialis virtus: quia reſpicit illud ſub ratione digni pene: ſic etiam penitentia ē virtus ſpecialis: qꝛ reſpicit ſub ratione mali proprij a ſe contra deum perpetrati: ꝑ vt homo ex hoc dignus eſt puniri.

Tertio queritur. Utrū

penitencia ſit virtus theologica vel cardinalis. ¶ Notandum ꝙ virtutes theologice ⁊ cardinales differunt quadrupliciter. Primo modo quia virtutes theologice reſpiciunt deum ꝑ obiecto: vt fides reſpicit deum ei adherendo. Uirtutes vero cardinales reſpiciunt creaturam ſicut fortitudo res arduas. Secundo differunt: quia virtutes theologice reſpiciunt portionem ſuperiorem anime: quia reſpiciunt deum. Uirtutes vero cadinales reſpiciunt portionem inferiorem: ſcꝫ proximum. Tertio modo differunt: quia virtutes theologice non poſſunt excedere per nimietatem: quia non poteſt aliquis nimis diligere deum: vel nimis ſperare in deo. Uirtutes autem cardinales poſſunt excedere per nimietatem: vt aliquis diſtribuendo bona ſua vbi nō oportet: non dicitur liberalis ſed prodigus. Quarto modo differūt: quia virtutes theologice non ſunt in medio: quia non habent extrema ſcꝫ nimietatem: ſic̄ dictum eſt. Uirtutes autem cardinales ſiue morales ſunt in medio et inter extrema ſicut liberalitas ponitur inter prodigalitatem ⁊ auariciam. ¶ Reſpondetur ad queſtionem ꝙ penitētia eſt virtus cardinalis: ⁊ cōtinetur ſub iuſtitia. Unde penitentia non eſt niſi quedam iuſticia qua peccator vult vindicare peccatū contra legem dei a ſe commiſſum

Quarto queritur ī qua

vi anime ſit penitencia. ¶ Notandum ꝙ triplex ē vis. Quedā ē vis rationalis ⁊ ē ipſemet intellectus ſiue potencia rationalis. Alia ē vis cōcupiſcibilis ⁊ ē illa que appetit obiecta primo ſibi ꝯuenientia ⁊ fugit obiecta diſcōuenientia. Unde notandum ꝙ circa cor ſunt due pellicule. vna ē tanqꝫ organū ꝯcupiſcibilis: ⁊ dilatatur illa pellicula quādo homo letatur. Unde quando homo ꝯcupiſcit cibum tunc letat̄ qn̄ habet Si aūt non habet tunc triſtat̄. ita etiam aīa vi ꝯcupiſcibili ſcꝫ ꝑ charitatem: deum concupiſcit tanqꝫ primo omne ꝯueniens. Tertia eſt vis iraſcibilis: ⁊ eſt illa q̄ fugit obiecta ſecundo ſibi diſcōuenientia. Unde notandū ꝙ circa cor ē alia pellicula q̄ reſtringit̄ quando homo triſtatur de peccato a ſe ꝯmiſſo: hoc facit per vim iraſcibilē. Notandum ꝙ duplex ē ira. Quedam eſt ira per zelum ⁊ ē velle punire pctā aliena: ⁊ iſta ira fuit in xp̄o: Sicut patet quando eiecit vendentes et ementes de templo. Pſalmiſta zelus domus tue cōmedit me Alia ē ira per penitentiam: ⁊ ē velle punire pctā propria: ⁊ iſta non fuit in chriſto nec ī beata maria: quia nullum habuerunt peccatū ¶ Reſponſio. Penitencia vt eſt ſpecialis virtus ē in iraſcibili quia per penitētiam vult homo punire pctm̄ a ſe commiſſum tanqꝫ obiectum ſibi diſconueniens. Unde Aug⁹. in li. de pnia

Penitentia eſt q̄dā dolentis vindicta:ſʒ
ↄſtans eſt ꝙ vindicta eſt ipſius iraſcibi-
lis.pſ̄. Iraſcimini. Glo. Quid iuſtius
q̄ȝ vt ſuis quiſq̄ȝ iraſcaᵗ pctis poti⁹ q̄ȝ alie
nis: ſeq̄ȝ puniēs ꝑ penitentiā ſe deo offe-
rat. Item Ebrꝫ ꝟ. Perfecta penitentia
cogit penitentē oīa libenter ſufferre:ſʒ
hoc eſt ipſius iraſcigilis: ergo penitentia
eſt in vi iraſcibili.

Quinto queriᵗ de ori-

gine penitētie: vtrū cōcipiaᵗ a timore ſer
uili. ¶ Notandū ꝙ origo penitentie eſt
triplex. Quedā eſt principalis ⁊ efficiēs
⁊ eſt ipſe deus q̄ ꝑ benignitatē ⁊ liberali-
tatē ſuaȝ trahit nos ad penitentiā. Un
de. Nemo poteſt ad me venire niſi pater
meus traxerit eū. Item ad Romañ. ij.
Ignoras ꝙ benignitas dei te adducᵗ ad
penitentiā. Aliqui eīm trahunᵗ ꝑ flagel-
la: alij ꝓo portanᵗ inter brachia diuine di
lectiōis. Et de iſta origine non eſt hic ad
propoſituȝ. Alia eſt origo ꝑparans: que
diciᵗ deprimens: ⁊ eſt ipſe timor ſeruilis:
de quo eſt mētio in p̄ſenti queſtiōe. Ter
tia eſt origo diſponēs q̄ diciᵗ ꝓmouēs: ⁊
eſt timor initialis. ¶ Notādum ꝙ ſextu
plex eſt timor ꝓut dictuȝ eſt in tertio: di-
ſtinctione q̄ndecima. ¶ Reſolutio que-
ſtionis patet ꝑ q̄nq̄ȝ ꝓpoſitiōes. ¶ Pri-
ma. Origo ſiue cōceptio penitētie virtu
tis ꝓncipalis ⁊ effectiua ē ipſe de⁹. ¶ Se
cūda ꝓpoſitio. Cōceptio ⁊ origo penitē
tie diſpoſitiua eſt ꝑtim a nobis. Aug⁹.
Qui creauit te ſine te: nō iuſtificabit te
ſine te. ¶ Tertia propoſitio. Diſpoſitio
debita ad penitentiā ꝓcedit ex diuine iu
ſticie cognitiōe: ⁊ ex cognitiōe diuine mi-
ſericordie. Ex ꝑma cognitiōe generatur
timor ſeruilis: ⁊ ex ſecunda cognitiōe ge
neraᵗ ſpes. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Si pec
cator habeat timoreȝ ſeruilem: ⁊ habeat
ſpem venie: ⁊ incipiat facere quod in ſe ē
tunc eſt diſpoſitus ad verā penitentiā.
¶ Notandū p̄terea ꝙ quatuor requirū-
tur ad hoc ꝙ aliquis incipiat facere qd̄
in ſe eſt. Primo requiriᵗ dolor ⁊ diſplicē
tia de peccatis. Secūdo cōfeſſio integra ⁊
diſticta. Tertio ſatiſfactio larga. Quar
to propoſitū nunq̄ȝ redeundi ad vomi-
tum ⁊ peccata. Quinta ꝓpoſitio. Peni-
tentia magis cōcipitur timore q̄ȝ ſpe: q̄a
timor cōcipit: ⁊ ſpes ꝓmouet. Ex h̄ pa-
tet ꝙ ↄcipiᵗ timore ſeruili: ſed ſufficit ꝙ
timor ſeruilis p̄paret. Nec eſt incōueni-
ens: quia ↄceptio iſta nō eſt ꝑ ꝓductionē
in eſſe: ſed ꝑ diſpoſitionē ⁊ p̄parationeȝ:
⁊ iō nō oportet ꝙ penitentia ſit cū timo-
re ſeruili: ſʒ ſufficit ꝙ timor ſuiᵗ p̄paret.

Sexto queriᵗ de ordi-

ne. Utrū penitentia ſit prima virtus in
ter alias virtutes. ¶ Notādū ꝙ aliquid
diciᵗ prius dupliciter. Uno modo digni
tate: ⁊ eſt illud quod eſt dignius perfe-
ctius ⁊ excellentius reſpectu aliorūȝ: vt
homo inter oīa alia animalia diciᵗ di-
gnior ⁊ perfectior. Alio modo dicitur p̄
us origine: ⁊ eſt illud quod prius naſciᵗ
⁊ generaᵗ: vt flores ⁊ folia dicunᵗ prius
naſci q̄ȝ fructus. ¶ Correlariū. Si fiat
queſtio de prioritate dignitatis: certum
eſt ꝙ penitentia non eſt prima intᵉ virtu
tes: quia virtutes theologice que reſpi-
ciunt deum pro obiecto ſunt priores di
gnitate: et inter virtutes morales. La-
tria eſt dignior alijs: et poſt latriā peni-
tentia importat dignitateȝ. Sed non ē
queſtio de prioritate dignitatis. ¶ Sed
queritur. Utruȝ penitentia ſit ꝑma pri-
oritate originis. Dicendum ꝙ latria et
penitentia ſunt digniores alijs virtutib⁹
quia licet penitentia reſpiciat peccatuȝ
pro obiecto: tamen reſpicit illud vt ē of-
fenſiuū dei: et latria vt cultus ei debitus
exhibeatur. ¶ Notandum ꝙ duplex eſt
penitentia. Quedā eſt penitentia ꝟtus
acquiſita: et eſt illa que acquiriᵗ ex acti-
bus penitentie frequentatis. Et hāc pe
nitentiā cōmuniter habent religioſi que
ſepe confitenᵗ. Et de iſta penitentia nō ē
q̄ſtio. Alia ē penitētia infuſa q̄ imediate

infundit a deo: ꝛ optatur deus in nobis ſine nobis. Unde: Nemo põt ad me venire niſi pater meus ꝛc̃. Et de iſta eſt queſtio. Et iſta eſt ſemper in charitate: et eſt penitentia iuſtificans. Et dicitur penitẽtia formata: quia eſt cum gratia: que eſt accepta deo et placens. Penitentia vero informis eſt illa que precedit iſtam: et eſt attritio. et dicitur informis: quia eſt ſine gratia. Iſta q̃ õ eſt de penitẽtia formata: ꝛ de virtutibꝰ formatis. Sciendum ꝙ homo pctõꝛ nullas hꝫ virtutes formatas: lꝫ poſſit habere informes. ¶ Rñſio queſtionis ſtat in duabꝰ diſtinctiõibꝰ et tribꝰ dictis. Prima diſtinctio: Aliq̃d põt dici prius origine dupliciť. Uno mõ ſm ſubſtantiã: vt q̃n paruus puer baptizatur: omnes virtutes infunduntur in ipſo ſm ſubſtantiã: ꝛ q̃n homo grãm recipit: q̃ decorãt ꝛ ornant aiam noſtrã. ideo nõ ſunt fruſtra prius origine. Alio modo aliq̃d dicitur prius alio ſm vſum: ꝛ eſt quo aliquis prio vtitur: vt ſi quis reciperet de nouo duo inſtrumẽta: ſcꝫ vnam ſecurim ad diuidendum ligna: ꝛ cultellū ad ſcindẽdũ panẽ ſi prius vteret cultello ſcindẽdo panē: tunc cultellus diceret prioꝛ ſm vſum. ¶ Primum dictum. Oẽs virtutes ſm ſubſtantiã ſimul ꝛ ſemel infũdunť. ſicut quando aliquis adultus baptizatur tũc deus infundit in eo omnes virtutes q̃tum ad ſubſtantiam. Secunda diſtinctio: Aliquam virtutem eſſe prioꝛẽ alia ſm vſum põt eſſe dupliciter. aut ſm imaginis informationem: aut ſm ingreſſum et reparationem. ¶ Secundum dictū. Fides eſt prima ſm informationem imaginis: quia fides eſt in intellectu: qui intellectus precedit alias potentias. ¶ Tertium dictū: Penitentia eſt prima ſm regreſſum ꝛ reparationē: qꝛ poſtq̃ homo peccauit: nõ poteſt ad eum redire ꝑ gratiam niſi habeat penitentiā. et ſic actus penitẽtie eſt primꝰ: qꝛ imediatioꝛ eſt omnium virtutum: qꝛ penitentia virtus facit declinare a malo: ꝛ facere bonum.

Septimo queriť. Utrũ

contingat cadere a vera penitentia. ¶ Notandum ꝙ tria requirũtur ad perfectã et veram penitentiam. Primo req̃riť ꝙ proponat ꝛ doleat de pctis ꝑteritis cõmiſſis. Scdo ꝙ non cõmittat actu aliquod pctm̃ de nouo ꝑ illo tẽpe pro quo penitet ꝛ dolet. Tertio ꝙ ꝓponat nunq̃ cõmittere pctm̃: nec redire ad vomitum. Et his habitis eſt vera penitentia virtꝰ. Et eſt: Utrũ habens talem penitentiā poſſit cadere. ¶ Reſpondetur breuiter ꝙ ſic. ſicut pꝫ de dauid rege q̃ (poſtq̃ peccauit in adulterio: homicidio ꝛ ꝓditione primi Regum .c.xi.ꝛ.xij.) veraciter penituit: ꝛ habuit veram penitentiā: tñ adhuc cecidit nũerãdo ꝑplm̃. ſcdi reg. xxiiij.

Quarto queriť vtrum

contingat per penitentiam reſurgere. H̃ eſt penitentiam reiterare. ¶ Rñdeť per duas concluſiones. ¶ Prima: penitentia põt reiterari totiens quotiens homo eſt in hac vita. ¶ Scda concluſio: Penitẽtia poſt hanc vitam non poteſt reiterari: qꝛ penitentia non poteſt reiterari niſi in ſtatu merendi et demerendi.

Nono queriť quare pe-

nitentia poſſit ꝛ debeat reiterari: ꝛ baptiſmus non. ¶ Pro reſolutiõe notandū ꝙ triplex eſt ratio. Una eſt: qꝛ in baptiſmo imprimiť caracter qui eſt indelebilis: in penitentia non. Secũda ratio: qꝛ baptiſmus eſt cõtra morbũ non iterabilẽ: qualis eſt originalis morbus: ſed penitentia eſt contra morbũ iterabilẽ: qualꝰ eſt morbus actualis peccati ꝛ mortalis. medicina autē dꝫ aptari morbo. Tertia rõ eſt qꝛ baptiſmus hꝫ totã efficaciã a paſſiõe pñia vero hꝫ efficaciā nõ tm̃ a paſſiõe: ſꝫ ab actu nr̃o: ꝛ io baptiſmus nõ iterať: ſicut paſſio. pñia vero iterať ſm ꝙ voluntas cõuertiť ꝛ reuertiť. Inde eſt ꝙ in baptiſmo ois pena remittiť: in pñia nõ. Et-

ſi baptiſmus iteraret̃. daretur nobis occaſio peccandi: nõ ſic eſt in penitentia: qꝛ bene punit. Cõtra: ad Heb. vj. Impoſſibile eſt apud eos qui ſemel illuminati ꝛ prolapſi ſunt rurſus renouari ad penitentiã. Primo intelligit̃ hec auctoritas impoſſibile eſt ex proprijs viribus nr̃is: Uel aliter: id eſt difficile. Uel ſm Glo. impoſſibile renouari ꝑ baptiſmũ. ¶ Regula. Omĩs penitentia ſolennis eſt publica: ſed non omĩs publica eſt ſolennis. Penitentia ſolennis eſt illa que fit extra eccleſiaꝫ in manifeſto in cinere ꝛ cilicio: q̃ pro horrendis grauioribuſq̃ ac manifeſtis imponit̃: vt pro homicidio ꝛc̃. Publica ꝟo penitentia eſt illa que fit publice: non tamen cũ tanta ſolennitate: vt illi qui publice flagellantur.

Decimo querit̃: Utruꝫ

omnis agens penitentiã ſuper culpã inueniat veniam: etiam quantũcũq̃ peccauerit. ¶ Notandũ ꝙ agere penitentiam ſuper culpam nihil aliud eſt q̃ȝ dolere ꝺ culpa propria ꝛ triſtari. ¶ Reſponſio. Aliquis poteſt agere penitentiã ſiue dolere de culpa cõmiſſa dupliciter aut propter leſionẽ nature: ꝛ offenſionẽ maieſtatis diuine ꝛ ipſius iuſticie. Penitentiã ſuper culpa cõmiſſa poteſt quis habere ex ſola natura ꝛ ſine aliqua gratia. Sicut eñ homo naturaliter ſe diligit: ita etiam omne odit ꝓpter qḋ maluꝫ incurrit. Et hec penitentia eſt in malis ꝛ damnatis: ꝛ erit aliquãdo in malis angelis cum abſorpti fuerint a penis. Unde ille dicit̃ eẽ abſorptus a penis: qui ſic eſt afflictus ꝙ non eſt intentus niſi circa penam quã ſuſtinet. Et ſic ſunt mõ dãnati: ꝛ ſilr̃ erunt demones poſt diẽ iudicij. Nã modo non ſũt abſorpti in penis: qꝛ ſi eẽnt abſorpti nõ eẽnt occupati ad tẽtãdũ nos: licet habeant ſemꝑ aliquã penam. Et hanc penitentiã que fit propter penam infligendam ſolum vel inflictaꝫ non acceptat deus: nec penitens inuenit gratiam vel veniam. Et hanc penitentiã habuit antiochus qui veniã petijt: tamen nõ inuenit: ſicut patet. ij. Machab. ix. Etiam hanc penitẽtiã habuit eſau. Unde ad Heb. xij. loquẽs Apl's de eſau ait. Non inuenit locũ penitentie: q̃ȝq̃ȝ cum lachrymis poſtulaſſet eam. Et ratio huius fuit: q̈a non fecit penitentiã ꝓpter offenſam dei ſed ſolum ꝓpter amiſſionẽ benedictiõis. Alia eſt penitentia qua quis penitet ꝓpter dei offenſam: ꝛ eſt paratꝰ facere emẽdam: ꝛ hoc non eſt diuina gratia gratũfaciẽte vel gratiſdata. Et omĩs agẽs penitentiã hoc modo quãtũcunq̃ peccauerit inuenit gratiaꝫ. Et ſi per impoſſibile poneret̃ ꝙ diabolus haberet: vtiq̃ dominus daret ei veniam. Et hec eſt potiſſima ratio quare nõ inuenit gratiã: qꝛ nõ habet nec poteſt habere hanc penitẽtiaꝫ ſcꝫ ꝓpter dei offenſam.

Undecimo querit̃ de

effectu penitentie iterate. Utrum neceſſe ſit reſurgere ĩ equali charitate vel maiori. ¶ Reſpondet̃ ꝙ reſurgit in maiori ꝛ equali ꝛ minori ſm ꝙ ſe melius preparat ꝛ diuina largitas diſpenſat. Uñ poteſt reſurgere aliquis in minori gratia ꝛ charitate: vt qñ ꝯtigit ꝑfectũ cadere: qñ reſurgit niſi ſe multũ ꝑparet ꝑ magnam cõtritionẽ ꝛ penitentiã non eſt ſtatim ita ꝑfectus ſicut ꝑus erat anteq̃ȝ peccaſſet: qꝛ nemo repẽte fit ſũmus. Põt etiam in maiori charitate qñ multũ ſe ꝑparat: ſicut patet de dauid q̇ factus eſt deuotior poſt pcc̃m: ꝛ per ꝯ robuſtior ꝛ cautior.

Duodecimo queritur.

Utrum perfecta penitentia reſtituat in priſtinũ gradum. ¶ Notandum ꝙ perfectum capitur tripliciter vel tribꝰ modis. Uno modo aliquid dicit̃ perfectuꝫ quo ad eſſe: ꝛ eſt illud cui nihil deeſt. Et iſtud eſt duplex: quoddã eſt ꝑfectũ q̇ ad eſſe ſimpliciter ꝛ extra genꝰ: ꝛ iſto modo ſolus deus eſt perfectus. Alio modo ali

quid dicitur perfectū in genere et ſm qd ⁊ eſt illud cui nihil deeſt de neceſſario requiſitis ad pfectionem eius: ſic hō dr perfectus. Et iſto etiaꝫ modo pnia pōt dici perfecta quādo habet omnes ꝯditiones requiſitas ad bonā ⁊ pfectam penitenciā ⁊ iſto modo dicitur penitētia perfecta in preſenti queſtione. Secūdo modo aliqd dr perfectum ſm virtutem ⁊ eſt illud qđ habet virtutē que non exceditur ab alio ⁊ hoc eſt dupliciter vel ſimpliciter: et ſic ſolus deus dicitur perfectus vel in genere ⁊ ſm quid: ⁊ ſic aliquis dicitur perfectus ſm virtutem qui habet virtutē que nō exceditur ab alio: ⁊ ſic aliquis dicitur perfectus theologus. Tertio modo aliquid dicitur perfectum ſm finem: ⁊ eſt illud qđ habet finem ꝯſummatū ſic ſancti dicūtur habere finem perfectū. Et iſtis duobus vltimis modis nō capitur hic pfecta penitentia. ¶ Reſpōſio ad queſtionem. Penitentia perfecta pōt conſiderari dupliciter. Uno modo q̄tum ad durationē: vt ſi quis ieiunet q̄ꝫ diu imponit ei: ⁊ compleat qđ ſibi eſt impoſituꝫ ſm rectam taxationem ſacerdotis. Et ſic non eſt neceſſe aliquem in ſtatum priſtinū reſtitui. qꝛ ita negligenter poteſt exequi: ꝙ nō preparat ſe ad tantā gratiaꝫ quātam amiſit. Alio modo poteſt conſiderari penitentia perfecta quātum ad feruoreꝫ: vt ſi aliquis ita feruenter penitet ⁊ dolet de culpa ſm ꝙ contingit ei qui de tanto ſtatu cecidit. Et ſic penitentia perfecta reddit penitentem in priſtinam ſanitatem: ⁊ in priſtinum ſtatum. Unde Auguſtinus in libro quinqꝫ rationum. Penitentia eſt res optima et perfecta: omnes defectus reuocans ad perfectum.

Tredecimo queritur.

Utrum penitentia reſtituat homini opera bona prius mortificata per culpam. ¶ Notandum ꝙ quadruplicia ſunt opera humana ſcꝫ viua: mortua: mortificata ⁊ mortifera: de quibus prolixe dictum eſt ſuper tertiū diſtinctione. xxiiij. q. iiij. Uñ opera dicūtur mortificata: que alias fuerunt facta in charitate: ſed poſtea p peccatum ſunt mortificata: quia qui offendit in vno: factus eſt omniū reus. ¶ Reſponſio. Opera que prius fuerunt mortificata per peccatum: per penitentiam viuificantur: ⁊ ſunt digna eterna remuneratione. Notandum ꝙ hec auctoritas Hugonis. Nemo in ſpe correptiōis peccare debet: quia qđ ſemel amittitur ipm amplius nō recuperatur: non debet intelligi ꝙ opera mortificata non poſſint viuificari ſed debet intelligi de opere bono quod homo potuiſſet facere vel feciſſet illo tempore quo peccauit: qđ quidem nō recuperabit: quia ſi alio tempore velit facere opus qđ omiſit: perdit opus qđ debuiſſet in illo tempore facere. Unde Seneca. Grauiſſima eſt iactura temporis: quia non poteſt recuperari.

Circa diſtinctionem qndecimaꝫ queritur

primo. Utrum poſſibile ſit deo reconciliari per ſatiſfactionē. ¶ Notandū ꝙ ſatiſfactio capitur dupliciter. Uno modo generalit̄ ⁊ cōmuniter ⁊ eſt redditio voluntaria equalentis alias indebiti. Ibi redditio ponitur ad dr̄iam donationis voluntarie: ⁊ volūtaria ponit̄ ad dr̄iam redditionis involuntarie: q̄ ꝓprie nō eſt ſatiſfactio: taꝫ in actu exteriori q̄ꝫ interiori. Satiſfactio aūt ꝓprie capta eſt opatio exterior laborioſa vel penalis volūtarie aſſumpta ad puniēdū pctm̄ a ſe cōmiſſum: ⁊ h̄ ad placādū diuinā offenſam. Opatio exterior ponit̄ ad dr̄iam ſatiſfactiōis large capte q̄ pōt in opatiōe interiori fieri. Laborioſa vel penalis. In h̄ cōtinent̄ tres opationes. ſ. ieiuniū: orō et elemoſyna. In hijs tribꝰ ſatiſfacimꝰ deo. Uñ p ieiuniū itellīgunt̄ oēs pegrinatōes: maceratiōes carnis. ⁊ cetere afflictiōes. ¶ Pria ꝓpō. Xꝫ pūs p paſſionē ſuam ⁊ mortē ſatiſfecit

ꝑ pctis noſtris ſatiſfactiōe larga capta:
nō tñ ſatiſfecit ſatiſfactione ꝓprie capta.
¶ Scḋa ꝓpō. Nullus pōt ſatiſfacere ſa-
tiſfactiōe ꝓprie dicta ꝓ alio lʒ poſſit ſatiſ-
factiōe large capta. ¶ Tertia. Btā vgo
nō potuit ſatiſfacere ſatiſfactiōe ꝓprie ca
pta: qꝛ nūꝗ̄ habuit pctm̄. ¶ Quarta ꝓ
poſitio. Demones nō pñt ſatiſfacere: nec
ſatiſfactione large nec ꝓprie capta: qꝛ in
uite ⁊ nō voluntarie ſuſtinent penā: ideo
non ſatiſfaciūt: ſed ſatiſpatiūtur. ¶ Re-
ſponſio. De omni eo qḋ eſt in pctō nō eſt
ſatiſfactio: qm̄ hoc eſt impoſſibile. Unde
et deus non exigit ſatiſfactionem de om̄i
eo quod eſt in culpa: ſed aliquid condo-
nat per miſericordiam: ⁊ de aliquo requi
rit ſatiſfactionem per iuſticiam: vt ſimul
ſit hic miſericordia ⁊ iuſticia.

Secūdo querit̄. Utrū

ſit poſſibile deo ſatiſfacere de vno pecca-
to ſine alio. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt ſa-
tiſfactio ꝓprie dicta. Quedā eſt reconci-
liatiua: qua quis ſatiſfacit deo ex deuo-
tione ⁊ in grā ⁊ vocat̄ ab aliquibꝰ ſatiſfa-
ctio meritoria. Alia eſt ſatiſfactio ſoluti
ua pene: ⁊ eſt q̄ fit in pctō mortali. Et lʒ
ſit ſolutiua pene ⁊ ſatiſfaciat deo ꝗ̄tum
ad penā: tñ nō eſt meritoria. ¶ Respon-
detur: ꝙ ſatiſfacere capit̄ pro penitere:
ita ꝙ peniteat de vno pctō ⁊ non de alio:
ſed illud reſeruet nō confitendo tunc no-
tum eſt ꝙ nō ſatiſfacit. vñ Auguſtinꝰ im
pium eſt a deo dimidiam ſperare veniā.
Item Grego. in omelia. Qui ſic alia plā
git vt alia committat: penitentiā agere aut
ignorat aut diſſimulat. Si autē capiat̄
ſatiſfacere ꝓut eſt penitentiā iniūctā im
plere: tunc pōt ſatiſfacere de vno pctō ſi-
ne alio: vt ſi fuerit iniunctuʒ penitenti ꝙ
ꝓ pctō ſuꝑbie dicat ſepteʒ pſalmos ⁊ va
cet orationi: ꝓ pctō luxurie ieiunet ⁊ pro
peccato auaricie det elemoſynā: tunc po
teſt ſatiſfacere de vno pctō (ſcʒ luxurie)
ſine alio: qꝛ nō tenetur ſatiſfacere ꝓ om̄i
bus ſimul et ſemel.

Tertio queritur. vtrum

extra charitatem abſtinentes a peccatis:
poſſibile ſit ſatiſfacere. ¶ Reſponſio.
Homo ꝗ̄diu eſt in peccato (ſm̄ Bona-
uenturam) non poteſt ſatiſfacere: ſed req
ritur ꝙ penitentiam iniunctam ſibi faci
at in gratia ⁊ ſine peccato mortali. Sed
moderni doctores: ⁊ Scotꝰ dicunt ꝙ hō
exiſtens in peccato mortali poteſt ſatiſfa
cere: non tamen meretur.

Quarto queritur. vtrū

opera ſatiſfactoria facta extra charitatē
reuiuiſcāt ſiue viuificent̄ adueniente cha
ritate: ⁊ debeāt in ſortē cōputari. ¶ No-
tandū ꝙ dr̄nt oꝑa humana ⁊ opera hoīs.
Opera em̄ humana nō ſunt cōia hoībus
⁊ beſtijs ſicut orare deū ⁊ diligere proxi-
muʒ. Oꝑa vero hoīs ſunt cōia beſtijs et
hoībꝫ: ſicut dormire bibere et comedere.
Notādū etiā ꝙ q̄druplicia ſunt oꝑa hu-
mana. ſ. viua mortua mortificata ⁊ mor-
tifera ꝓut hꝫ diſt. xxiij. tertij. q. iiij. Ulte
rius ſunt q̄dā oꝑa viuificata et ſunt illa
oꝑa q̄ aliqñ fuerunt mortificata ꝑ pctm̄:
ſʒ adueniēte grā viuificant̄. ¶ Notandū
inſuꝑ ꝙ ſors capit̄ multꝭ modis. Primo
mō ꝓ euētu vel ꝓ aliq̄ fortuna. pſ. xxi. et
ſuꝑ veſtē meā miſerūt ſortē. Scḋo mō ca
pit̄ ꝓ ſortilegio. Tertio mō ꝓ diuinatio
ne. Quarto mō capit̄ ꝓ pte vł portione
alicuiꝰ hereditatis. Quīto capit̄ ꝓ capi
tali. Nā capitale pōt capi ꝓ tota ſumma
pecunie. Pōt etiā capitale capi ꝓ capita
li pena: etiā ꝓ capitali ſn̄ia pene. Et ca-
pit̄ ſors in pñti q̄ōne metaphorice ꝓ capi
tali pena: vt ſi defi pnia alicui ieiuniū q̄
tuor dierū: totū illud ieiuniū vocat̄ ſors:
⁊ q̄libet dies vocatur pars ſortis. ¶ Re-
ſpondetur ad queſtionem ꝙ opera ſatiſ-
factoria facta extra charitatem ⁊ in pctō
mortali adueniente gratia nō reuiuiſcūt
ꝗ̄tum ad collationem glīe: ſcʒ ad vitaʒ
eternā ſʒ reuiuiſcūt ⁊ viuificant̄ ꝗ̄tū ad
remiſſionē pene ⁊ dn̄t in ſortem cōputari

qꝛ pꝛincipalis effectus penitentie eſt ſa-
tiſfacere pꝛo pctō ꝛ euitare penam infli-
ctam pꝛo peccato.

Quinto querit̄: ſuppo-
ſito ꝙ per opa facta extra charitatē nō
fiat ſatiſfactio: nec viuificentur: Utrum
homo per ea mercatur aliquid. ¶ Notā
dum ꝙ ſm Scotū: ſicut dictū eſt in que-
ſtione pꝛecedenti: iſta queſtio pꝛeſuppo-
nit vnum falſum: qꝛ ſm Scotum ꝛ mo-
dernos doctoꝛes per opa facta extra cha
ritatem fit ſatiſfactio: ꝛ viuificant̄ q̄ntuꝫ
ad remiſſionē pene. Notandum etiam ꝙ
triplex eſt meritū: ſcꝫ de ꝯgruo: de digno
ꝛ de cōdigno. Meritū de ꝯgruo eſt quā-
do peccatoꝛ facit qđ eſt in ſe ꝛ pꝛo ſeipſo
ſemper remanente in peccato. Meritum
vero de digno eſt quando aliquis iuſtus
et in gratia exiſtens oꝛat: vel aliquid bo-
num operatur pꝛo exiſtente in peccato: ꝛ
iſtud eſt melius q̄ꝫ pꝛimuꝫ. Meritum au
tem de condigno eſt quando aliquis exi-
ſtens ī gratia oꝛat: vel aliquod opus bo-
num operatur pꝛo ſeipſo: et iſtud meritū
eſt optimū. ¶ Reſponſio: Peccatoꝛ apđ
deum nihil meretur de condigno: ſed ta-
men mereri poteſt de congruo. Peccatoꝛ
aliquando facit bonum opus in genere
pꝛopter vanam gloriam: ex hoc opere nō
meretur mercedem: ſed penam: quia pꝛo-
cedit ex contumelia. Aliquando autem
facit opus bonum ad dei gloꝛiam: et pꝛo
pter amoꝛem dei quem habet. et hoc non
poteſt eſſe ſine aliqua gratia gratiſdata:
que diſponit de congruo ad gratiam gra
tumfacientem: quam deus acceptat. Et
ex hoc meretur de congruo: quia facienti
quod in ſe eſt: nunq̄ꝫ deus deficit. Etiaꝫ
nullum malum impunitum: et nullum
bonum irremūneratum.

Sexto queritur. vtrum
bona opera facta extra charitatem vale-
ant ad tolerabilioꝛē penam. Hoc eſt ſup
poſito ꝙ non remunerentur in hoc mun-
do: Utrum valeant ad tolerabilioꝛem
penam infernalem. Notandū ꝙ opera fa
cta extra charitatē valēt ad ſex. Pꝛio ad
tpaliū multiplicationē. Eſaie. i. Si vo-
lueritis ꝛ audieritꝭ me: bona: terre come-
detis. Scđo ad tēpalis pene diminutio-
nem. iiij. Regū. xvi. Nonne vidiſti achab
coꝛā me humiliatū: idcirco nō inducā ꝛc.
Tertio ad grē impetrationē: ſicut raab
inuenit grām ꝓpter opera q̄ nūcijs fecit.
Joſue. vi. Quarto ad bone vite aſſuefa-
ctionē. Threnoꝝ. iij. Bonū eſt viro cum
poꝛtauerit iugum ab adoleſcentia ſua.
Quinto ad peccati reſiſtentiam: qꝛ pec-
catū trahit ſuo pondere ad aliud. Eccī.
iiij. Ignē ardentē extinguit aqua: et ele-
moſyna reſiſtit pctō. Sexto valēt ad to-
lerabilioꝛem penam eternā: non qꝛ dimi-
nuant penā que eſt in inferno: ſed valent
ad tolerabilioꝛem penaꝫ ex cōſequēti: qꝛ
niſi feciſſent illa bona maioꝛa pctā cōmi-
ſiſſent: ꝛ cū maioꝛi concupiſcētia: qꝛ bona
opera diminuūt cōcupiſcentiam. Et ſic
patet ꝙ illa bona opera valent ad tolera-
bilioꝛem penam.

Septio querit̄ quid ſit
ſatiſfactio. Un̄ Augꝰ. ſic eam deſcribit:
Satiſfacere eſt pctoꝝ cauſas excidere: et
earum ſuggeſtionib adituꝫ nō indulgere
Et ꝯtinet iſta deſcriptio ſeu notificatio
tria. Pꝛio cōtinet ꝙ ſatiſfactio ſemper re
ſpicit pctm̄: et eſt ſp ꝓ pctō. Un̄ q̄ non hꝫ
pctm̄ nō pōt ſatiſfacere. Scđo ꝯtinet ſa
tiſfactio emēdā pn̄ē de pctis cōmiſſis: et
hoc tangit̄ cū dr̄. Satiſfacere eſt pctōꝝ
cauſas excidere: id eſt remouere per dolo
rem. Tertio ſatiſfactio ꝯtinet firmū pꝛo
poſitū de futuro. ꝛ hoc tāgit̄ cū dr̄: ꝛ eoꝝ
ſuggeſtionib aditū non indulgere: Item
Anſhelmus: Satiſfacere eſt honoꝛeꝫ de-
bitū deo īpēdere: ſupple pꝛo pctō. nā illa
diffinitio Augu. reſpicit receſſuꝫ a malo
Iſta vo anſhelmi reſpicī acceſſū ad bonū.

Octauo queritur cui ſit

faciẽda ſatiſfactio. ¶ R̃ndetur breuiter ꝙ ſatiſfactio principaliter fit deo: qꝛ deo iniuriatur per culpã: quia pctm̃ eſt ſpreto incõmutabili bono rebus cõmutabilib9 adherere. Hec Auguſti. Vide textum:

Nono queritur per qualia opera debeat fieri ſatiſfactio.

¶ R̃nſio. Satiſfactio dꝫ fieri per opera penalia et laborioſa. Et hoc propt̃ quattuor que prolixe habentur in textu.

Decimo querit̃ per que opera contingat ſatiſfacere.

¶ Notãduꝫ ꝙ tria ſunt per que debemus ſatiſfacere: ſcꝫ per orationẽ ieiunium ⁊ elemoſynam. ¶ Notandum etiã ꝙ ieiuniũ capit̃ duobus modis. Primo modo ieiunium dicit̃ quoddaꝫ inteſtinuꝫ tenue in quo nihil reperitur: ſed eſt ſemper vacuũ. ⁊ de iſto nõ eſt queſtio. Scd̃o modo ieiuniuꝫ dicitur abſtinẽtia a cibis vel vicijs. Et iſtud eſt duplex. Quoddã eſt ſpũale: ⁊ illd̃ eſt abſtinẽtia a quolibet pctõ mortali. ⁊ de iſto ieiunio quilibet viator tenetur ieiunare ad ſemper et pro ſemper. Et iſtud ieiunium eſt neceſſariũ ad ſaluteꝫ. In iſta parua deſcriptione ſunt due particule. Prima eſt abſtinentia: et ponitur loco generis. Secũda particula a quolibet peccato mortali. Ex quo ſequitur: ꝙ quilibet viator tenetur ſemper ieiunare iſto ieiunio: vt dictũ eſt. ⁊ iſtud eſt principale ieiuniũ: et de iſto ieiunio nõ eſt hec queſtio. Aliud eſt ieiunium corporale: ⁊ ſic definitur a dionyſio: Ieiunium eſt parſimonia victus: abſtinẽtia ꝗ ciborũ. In qua due ponuntur particule: ſed ſecunda exponit primam. Et iſtud ieiuniũ corporale non eſt neceſſarium ad ſaluteꝫ: nec obligat ad ſemper nec pro ſemper. Vnde poſſibile eſt ꝙ hõ nunꝗ ieiunet corporaliter ſeu ieiunio corꝑali: tñ nõ eſt trãſgreſſor ꝑcepto♃ eccl̃ie. pꝫ qꝛ nõ tenet̃ ad ſeꝑ. Scd̃o qꝛ poſſibile eſt aliquẽ eſſe cõſtitutũ in tali neceſſitate corꝑali vel ex infirmitate ꝙ non poterit ieiunare: ⁊ lex diuina non obligat ad ĩpoſſibile. Et de iſto ieiunio corporali eſt hic queſtio. Notandũ igitur ꝙ triplex eſt ieiuniuꝫ corporale. Quoddã eſt ieiunium nature: et eſt quando aliqs eſt ieiunus: qꝛ illa die non comedit. Eſt autem iſtud ieiunium neceſſariũ volenti celebrare. Aliud eſt ieiuniũ virtutis: ⁊ eſt actus abſtinentie virtutis regulatus ſm dictamẽ recte rationis: vt ille qui ſobrie comedit. ⁊ de iſtis nõ ẽ queſtio. Tertiuꝫ eſt ieiuniũ eccl̃ie: qd̃ inſtitutũ eſt ad macerandum carnem pro peccatis: et eſt afflictio carnis ſm guſtum. ⁊ de iſto eſt hic queſtio. ¶ Notandum inſuper ꝙ triplex eſt oratio: ſcilꝫ logica rhetorica. et d̃ iſtis nõ eſt q̃ſtio. Tertia vero eſt oratio theologicalis: ⁊ ſm theologos eſt pi9 et humilis affectus mentis in deũ directus. Ibi affectus ponitur loco generꝭ: qꝛ proprie oratio ſtat in affectione. Dicitur pius. Vnde ille pie orat qui deum perfecte diligit. Mentis ibi tangitur ſubiectum: et dicitur mens ab emineo: es. Vnde oratio ſtat in ꝑte intellectuali ⁊ nõ ſenſitiua In deum directus: ibi tangitur obiectũ ſcilicet deus. Pro tertio termino) qui eſt elemoſynam) ¶ Notanduꝫ ꝙ triplex eſt elemoſyna ſcilicet ĩ corde: in ore: ⁊ in opere. Elemoſyna in corde eſt miſericordia: in corde compatiendo proximo. Et dicitur ab elemon quod eſt miſericordia: et ſina: quod eſt mandatum: quaſi mandatum miſericordie. Sꝫ elemoſyna in ore eſt ad conſolandum verbis proximum. Elemoſyna vero in opere fit ſubueniendo proximo in neceſſitate. Et ſic diffinitur: eſt opus quo datur quid indigẽti ꝑ compaſſionem ⁊ propter deum. Vñ elemoſyna poteſt fieri triplici bono fine. Vno mõ ex naturali pietate: ⁊ iſta eſt in aĩalibus brutis: ⁊ iſte finis ẽ bonus. Secũdo mõ ex iuſticie ꝟtute: qꝛ iuſtũ eſt ſubuenire populo chriſtiano. et iſte finis eſt melior. Tertio mõ poteſt fieri ex amore dei. ⁊ iſte finis eſt optimus. Finaliter ſci-

endum ꝙ duplex eſt elemoſyna: quedam eſt elemoſyna corporalis: ⁊ eſt ſeptuplex. vnde verſus. Viſito: poto: cibo: redimo: colligo: veſtio: cōdo. Viſito ſcilicet infirmos: poto ſitientes: cibo eſurientes: redimo incarceratos: colligo errantes: veſtio nudos: ⁊ condo id eſt ſepelio mortuos. Alia ē elemoſyna ſpiritualis: ⁊ illa ſimiliter eſt ſeptuplex. vnde verſus. Conſule caſtiga: ſolare: remitte: fer: ora: et bis additur: compaſſio. Conſule id eſt doce ignorantem: caſtiga delinquentem: ſolare .i. cōſolare triſtem: remitte delinquentibus inte: fer id eſt porta infirmitates aliorum: ora pro proximo. ¶ Reſponſio ad queſtionem. Cōtingit ſatiſfacere per ieiuniū̄ orationem ⁊ elemoſynam: et oēs alij boni actus reducuntur ad iſtos tres vnde prime epiſtole Johannis ſecundo. Omne quod eſt in mundo aut eſt concupiſcentia carnis contra quā eſt ieiunium: aut eſt concupiſcentia oculoꝝ ſcilꝫ auaritia contra quā eſt elemoſyna: aut eſt ſupbia vite contra quā eſt oratio.

Undecimo queritur de

quibus debet fieri elemoſyna. ¶ Dicendum ꝙ debet fieri de bonis proprijs: iuſte acquiſitis et neceſſarijs: ſupple ſm cōmunem vſum viuendi. Unde ſm Scotum. Nullus poteſt dare pecuniam fratribus minoribus ¶ Correlarium. Fratres minores non poſſunt facere elemoſynam: quia nihil habent proprium. ¶ Secundum correlarium. Aleatores ⁊ vſurarij non poſſunt facere elemoſynaꝫ de male acquiſitis: ſed potius tenentur reddere ꝙ̄ dare.

Duodecimo queritur.

Utrum ieiunio contingat ſatiſfacere. ¶ Reſponſio. Jeiunium eſt opus ſatiſfactorium: ſm ꝙ ipſe dominus dicit Mathei .xvij. Hoc genus demoniorum non eijcitur niſi in oratione ⁊ ieiunio. ¶ Notandum ꝙ ieiunium valet ad quattuor. Primo vt corpus ſpiritui non repugnet contumaciter. Prouerb. xxix. Qui delicate a pueritia nutrit ſeruū̄ ſuū ſentiet illum contumacem ſeruum: id eſt corpus Secundo valet vt corpus ſpiritui: totaliter ſubijciatur. pme Corinthiorum .ix. Caſtigo corpus meum: et in ſeruitutem redigo ⁊c̄. Tertio valet vt corpus non crucietur eternaliter. Eccleſiaſtici ſcđo. Eſt qui multa redimat modico precio: ⁊ Ezechielis quarto. Diem pro āno dedi tibi. Quarto vt corpus glorificetur eternaliter: ſecūde Corinthioꝝ quarto. Jd enim quod in preſenti eſt momentaneuꝫ ⁊ leue tribulationis noſtre ſupra moduꝫ in ſublimitate eternum glorie pond⁹ operatur in nobis.

Tredecimo queritur.

Utrum contingat ſatiſfacere oratione. Et cum duplex ſit oratio ſcilicet vocalis et mentalis queritur que magis ſit ſatiſfactoria. ¶ Notandum ꝙ triplex eſt oratio: quedam eſt pure mentalis: quādo labia nō mouentur ſed cor ad deum loquitur. Alia eſt pure vocalis et eſt quando hō nihil cogitat: nec in gn̄ali nec in ſpāli: ita ꝙ nō referat ad ſenſum ꝟboꝝ vl' ad finē intentionē: ſed cū̄ orat fabricat caſtra. et ſic mentalis excedit ſimpliciter vocalem ⁊ paruꝫ valet. Alia eſt mixta in qua ſcilicet orat mentaliter et vocaliter: et de iſta eſt diſtinguendum: quia aut verba illa impediunt affectuꝫ: quia ſcilicet ſic inflammatus eſt ꝙ verba impediunt affectum cordis: tunc oratio mentalis ē melior ⁊ vtilior. Si autem verba vniantur: ita ꝙ non impediant: tunc vtilior eſt vocalis: et multi ſunt tales: ⁊ maxime illi qui nō ſunt ſpirituales: ad quoꝝ affect⁹ ꝓuocādos inſtitute ſunt vocales orōnes. Si q̄rat̄ q̄ oratio ſit ſatiſfactoria. ¶ Rn̄ſio. Credo ꝙ oīs orō ſit ſatiſfactoria: qꝛ nulla eſt in q̄ nō laborēt vires aīales: ⁊ quā

cum delectaꝛ ſpūs tm̄ caro frequēter tabeſcit. Firmiter aūt teneo ꝙ illa inter ceteras eſt ſatiſfactoꝛia: in qua accēdiꝛ hō ad gemitum. Greg. Amoꝛes in compunctione gemitus: nō oꝛnata verba reſonare. Math. vj. Oꝛantes nolite multum loqui: ſicut ethnici faciunt. ¶ Regula. Omnis oꝛatio vocalis reqrit oꝛationeꝫ mentalē: ſed nō econuerſo. apud deū enim nō eſt agendū verbis: ſed affectibus.

Ultimo queriꝛ. vtrum

reſtitutio ſit ꝑs ſatiſfactionis. ¶ Notandum ꝙ reſtitutio eſt redditio alicuiꝰ rei bone et vtilis: que fuit iniuſte ablata vel iniuſte detenta. ¶ Rñſio. Reſtitutio nō eſt pars ſatiſfactiōis: ſed fundamentum. Pꝛo quo ſciendū ꝙ quedaꝫ requiruntur ad penitentiā ſiue ſatiſfactionē vt fundamenta ⁊ talia ſunt peti dimiſſio: et aliene rei reſtitutio. Et iſta reſtitutio non pōt imponi a ſacerdote pꝛo pnia ⁊ ſatiſfactione: qꝛ iam obligaꝛ ex lege diuina. Quedam requiruntur vt expedientia: vt vitare prauam ſocietatē. Quedam vt ſatiſfactoꝛia: vt ieiuniū ⁊ elemoſyna. Alia ſunt perficientia. vt ſunt opa ſupererogationis. Et iſta non ſunt neceſſaria. Luce. x. Quodcūqꝫ ſupererogaueris reddam tibi. Ex quo ſequitur ꝙ non ſunt neceſſaria niſi de congruo.

Circa diſtinctio-

nem ſedecimam queriꝛ de cōtritione: ⁊ pꝛimo ꝗtū ad quidditatem. Unñ mgr̄i dicunt ꝙ cōtritio eſt doloꝛ voluntarie pꝛo pctis aſſumptus. Scotus dicit Contritio eſt deteſtatio ſeu diſplicentia pctōꝝ a ſe cōmiſſoꝝ: libere elicita a volūtate ad placandū diuinā offenſam. ¶ Ad qōneꝫ reſpōdeꝛ ꝙ ſicut pctm̄ perpetraꝛ per conſenſum ſic econtra deleꝛ ⁊ deſtruitur per diſſenſum voluntatis rationalis. Et qꝛ diſſenſus ab ea re quā impoſſibile eſt nō eſſe generat doloꝛem ſicut dicit Auguſt. Ideo dicendum ꝙ cōtritio eſt doloꝛ per eſſentiam. Sed attēdendum ꝙ doloꝛ dicitur dupliciter. Uno modo eſt ipſe diſſenſus voluntatis. Alio modo eſt paſſio reſultans ex illo diſſenſu: per quem pꝛorumpit homo in lachꝛymas: ⁊ ille diſſenſus eſt de eſſentia cōtritionis: ſed illa paſſio eſt effectus eius. Notandū etiam ꝙ aliquis pōt habere diſplicentiam de peccato a ſe cōmiſſo dupliciter. Uno modo ipſo exiſtente adhuc in peccato et vocaꝛ attritio: ⁊ eſt actus infoꝛmis: qꝛ nō fit in gratia licet ſit bonus: qꝛ eſt neceſſariꝰ ad ſaluteꝫ. Alio modo aliquis poteſt habere diſplicentiam ipſo exiſtente in gratia: ſcilicet poſt confeſſionem: ⁊ vocatur contritio. Demum notandum ꝙ ad veram contritionem quattuoꝛ requiruntꝛ. Pꝛimo requiritur diſplicentia de peccatis a ſe commiſſis. Secundo doloꝛ qui concomitatur illam diſplicentiaꝫ. Tertio pudoꝛ de peccatis non de cōfitendo ipā peccata. Quarto ſequitur gaudium de cōtritione quam habet.

Secūdo queritur. vtrū

ↄtritio ſit in genere moꝛis. i. ſit actꝰ virtutis. ¶ Rñſio. Cōtritio eſt actus virtutis moꝛalis ſcꝫ iuſticie: qꝛ pertinet ad iuſticiā deteſtare pctm̄: ⁊ eſt motus ſpecialis virtutis ſcꝫ patientie.

Tertio queritur de con

tritione quo ad quātitatem. Utrum neceſſe ſit doloꝛem contritionis eſſe maximum. ¶ Notandum ꝙ doloꝛ poteſt dici dupliciter maximus: et ſic dicendum eſt de omni ſuperlatiuo. Uno modo poſitiue affirmatiue: ⁊ tūc eſt ſenſus doloꝛ contritionis eſt magnus et omni alio maioꝛ. Alio modo negatiue: ⁊ eſt ſenſus. Doloꝛ contritionis eſt magnus et nullus eſt eo maioꝛ. ¶ Rñſio ad queſtionē. Doloꝛ poteſt dici diſplicentia de pctō: ⁊ eſt diſſenſus voluntatis. Uel poteſt dici paſſio ex hoc reſultans ꝑ quā ꝓrūpit hō ad lachꝛi

mas. Si ergo accipiaꝶ doloꝛ hoc ſecūdo modo. Dicendū eſt ꝙ nō eſt neceſſe magꝫ dolere de pctō ꝙ̄ de dāno tp̄ali: nec etiaꝫ neceſſe eſt dolere: qꝛ nō eſt in ptāte cuiuſlibet: tñ ꝙ aliquis magis doleat de pctō ꝙ̄ de aliquo dāno: eſt perfectionis ꝛ congruū: non tamen neceſſarium. Si autē doloꝛ accipiatur pͥmo modo ſcꝫ ꝓ diſſenſu voluntatis. Dicendum eſt ꝙ ſicut hēns charitatem debet diligere ſup oīa. ſ. ꝙ pro nullo dāno vł cōmodo velit offendere deum: ſic intelligendum eſt de diſplicentia contritionis: qꝛ ſic debet hō deteſtari pctm̄ cōmiſſum ꝙ pro nulla re mundi debuiſſet illud cōmiſiſſe.

Quarto queriꝶ. Utruꝫ

poſſibile ſit in dolore contritionis cadere ī exceſſū. i. ꝙ cōtritio ſit nimia. ¶ Reſolutio ſtat in tribꝰ dictis ꝛ in vna diſtinctione que talis eſt. Contritio capiꝶ dupliciter. Uno modo vt eſt doloꝛ pꝛout ē diſplicentia voluntatis rationalis. Alio modo vt eſt doloꝛ ꝛ paſſio redūdans in ſenſualitatem. ¶ Pꝛimū dictum. Cōtritio pꝛout eſt diſplicentia de pctō cōmiſſo non poteſt eſſe nimia: quia ſicut nemo pōt nimis amare deuꝫ: ita nemini pōt nimis diſplicere pctm̄ qꝛ ē ɔtra deū. ¶ Secūdū dictū. Cōtritio vt eſt paſſio redundans in ſenſualitatē: vix aut nunꝙ̄ eſt nimia. ¶ Tertiū dictū. Poſſet eē tantꝰ doloꝛ in pte ſenſitiua ꝙ nemo poſſet ſufferre niſi abbꝛeuiando vitā ſuam.

Quinto queriꝶ. Utrum

cōtritio ſit motꝰ inſtantaneꝰ vel ſucceſſiuus. ¶ Rñſio. Poſſumꝰ loqui de contritione tripl'r: ſcꝫ ꝙ̄tum ad durationē ꝙ̄tum adeſſe: ꝛ ꝙ̄tuꝫ ad ſuū fieri. Tunc dꝛ ꝙ ɔtritio ꝙ̄tum ad durationē ē ſucceſſiua. Unde ꝙ̄diu hō viuit ſemꝑ debet contritionē querere ꝛ habere de pctis (ſi recoꝛdatur ſaltem) quātum ad ſuum fieri. Quandocunꝙ̄ enim habet recoꝛdationem de pctis cōmiſſis debet habere cōtritionēꝫ ꝛ dolere de illis. Contritio autem ꝙ̄tum ad ſuum eſſe eſt ſubſtantanea: qꝛ ɔtritio eſt actus permanens.

Sexto queritur. Utruꝫ

homo debeat ſemper conteri. ¶ Reſpondetur ꝙ (ſicut dicit Hugo) Cum deus abſoluit hominem a culpa: ligat euꝫ vinculo perpetue deteſtationis: tenetur em̄ ſemper malum quod fecit deteſtari. Sꝫ quia deteſtatio talis eſt pꝛecepti affirmatiui quod ſemper obligat ſed non ad ſemper. Ideo dico ꝙ tenetur conteri ſed non ad ſemper: ſed pꝛo loco ꝛ tempoꝛe: videlicet cum recogitat peccata ſua in quibus offendit deum.

Septimo queriꝶ Utrū

contritio poſſit intendi ¶ Notandum ꝙ intentio poteſt capi quinꝙ̄ modis ſicut pꝛolixe dictū eſt diſtinctione ſexta. q̄ſtione. xiiij. tertij huiꝰ. Sed h̄ capiꝶ intētio pꝛo omi mutatiōe augmentatiua: vel ꝑfectiua ꝛ intēſiua: ſm̄ quam aliqua foꝛma perficitur: ſuſcipiendo plures gradꝰ vt caloꝛ in igne dicitur augmentari ꝛ minui ¶ Reſpōſio. Contritio poteſt intendi. Unde ſicut certuꝫ eſt charitatem augeri: ita ꝛ penitentiā: ac per hoc contritionem augeri ꝛ intendi.

Octauo queritur Utrū

per cōtritionem plus vł intenſius opoꝛteat cōteri de vno pctō ꝙ̄ de alio ¶ Reſpondetur ꝙ de contritione poſſumꝰ loqui dupliciter. Uno modo vt eſt deletiua culpe. Alio modo vt ē deletiua pene. Si loqmur de cōtritione vt eſt deletiua culpe: ſic operaꝶ in inſtanti contra omne peccatū commiſſum: ſed in actu non pōt habere oꝛdinē reſpectu ſpecialium peccatoꝛum: igitur contritio ꝙ̄tum ad deletionem culpe nō intēdiꝶ plꝰ vel minus. Si autem loquamur de cōtritione vt ē deletiua pene: tūc opꝫtet ɔteri ꝑ ɔtritōeꝫ plꝰ vł intenſiꝰ ſm̄ ꝙ pctm̄ ē magnū vł ꝑuū.

Nono querit'. Utrum ſit neceſſe penitere ⁊ dolere pro origina/li pctō. Rñſio. de originali pctō poſſu/mus loqui dupl'r. ſc3 cōmuniter ⁊ ſpēali/ter. Si cōmuniter vt eſt in omnibus. ſic ad ei⁹ deletionem nō requiritur aliquis actus ex parte illius in quo eſt vt pʒ in paruulis. Si autē loquamur ſpēalit' quā tum ad adultos: hoc poteſt eē dupliciter aut tales adulti ſe habere neſciūt: ⁊ tūc nō oportet ꝙ aliquis actus deteſtatōis interueniat nec tenent' penitere. Aut ta/les adulti ſciunt ſe habere pctm̄ origina le tunc ɔgruum ē ꝙ ſibi diſpliceat: quia eſt contra deum: tamē nō eſt neceſſarium penitere.

Decimo queritur. Utrum adultum accedentē ad baptiſmū cū actu ali(ſicut patet de iudeo exiſtēte in pctō mortali accedente ad baptiſmū) neceſſe ſit ante ſacramentū penitentie accipere ꝙ̄ baptiſmi: ¶ Rñſio Penitentia capit' dupliciter vno modo vt eſt virtus cuius actus ē contritio: tunc neceſſe ē ꝙ precedat baptiſmū in adulto qui habet actu/ale pctm̄. Nemo eni3 inchoare pōt nouā vitam niſi eum peniteat veteris vite. Alio modo capit' penitentia vt ē ſacramē/tum ſm qȝ homo confitetur vt recipiat abſolutionem tunc non eſt neceſſe prece/dere ſed de ɔgruo poteſt. Fit eīn ɔfeſſio ſacerdoti ꝓpter tria. Primo vt homo erubeſcat. Secūdo vt peccata ſua reco/gnoſcat. Tertio vt de eoꝝ remiſſiōe deo ingratus nō exiſtat: ⁊ ꝙ̄tū ad hoc ɔgruū eſt ſed nō neceſſe: nec debet ſequi abſolu/tio nec ligatio: quia oīno abſoluit' in bap tiſmo. igit' penitentia ꝙ̄tū ad cōtritionē precedit neceſſario: ꝙ̄tū ad cōfeſſionem: de cōgruo ⁊ ꝙ̄tū ad abſolutionē ⁊ ſatiſfa ctionem neutro modo.

Undecimo queritur de penitentia poſt baptiſmū. Utrū de mor talibus per ignorantia3 cōmiſſis neceſſe ſit penitere. Rñdet' ꝙ penitere de aliquo eſt dupliciter ſc3 in generali ⁊ in ſpeciali. In generali quando homo dolet genera liter de omni offenſa dei quam ſibi fecit. In ſpeciali autem quando dolet de hac vel illa. Dicendū eſt ergo ꝙ de peccatis commiſſis per ignorantiā debet penitere in generali ⁊ dicere cum propheta. Deli/cta iuuentutis mee ⁊ ignorātias meas ⁊c. In ſpeciali vero nō tenetur penitere ſed tenetur facere quod in ſe eſt vt ſciat ⁊ pec cata recognoſcat. Committuntur enim peccata dupliciter. Uno modo per igno rantiam iuris: ⁊ tunc cognito iure ſcit ho mo ſe peccaſſe vt puta qui fornicatus eſt: ignorans illud eſſe peccatum tunc debet penitere poſtea. Secūdo modo cōmittū tur pctā per ignorantiam facti: diligētia debita non adhibita: ⁊ tūc quādo cogno/ſcuntur domino reuelāte debet penitere: vt ſi homo proijciendo lapidem: ipſo ne/ſciente occiderit hominē: tunc ex quo nō facit prius diligentiam reſpiciendi ante proiectione3 lapidis tenetur orare: vt do minus reuelet ⁊ parcat ei.

Duodecimo queritur. Utrum de peccatis ſcienter commiſſis ⁊ poſtmodum oblitis teneatur homo con teri an poſſit de talibus ſine penitentia ſaluari. ¶ Reſpondetur ꝙ oblitus: aut eſt oblitus omnino ita ꝙ nō recordatur nec in generali nec in ſpeciali: aut oblitus eſt eīn in ſpeciali ſed tamē in generali re/cordatur. Si oblitus eſt in ſpeciali ſolu3 vt quando ſcit bene ſe cōmiſiſſe aliquod peccatum in tali tempore: ſed tamen non poteſt bene diſcernere quale fuit: tunc te netur in generali de negligentia ſua. Si autem ſit oblitus in generali ⁊ in ſpecia/li: adhuc tenetur penitere: quia debet ho mo probabiliter credere ꝙ in multis of/fendit quorum non recordatur: et ſic ex illa eſtimatione doleat: ſicut ſi certus eēt tamen debetur in omnibus iſtis adhibe/ri diligentia.

Tredecimo queritur de penitentia venialiū. Utrū veniale poſſit fieri mortale. ¶ Notandū q̄ pctm̄ veniale ſic pōt diffiniri. Pctm̄ veniale ē aliqđ factū dictū vel cōcupitū ꝯ monitionē diuinā: cui correſpondet ſm leges ſapiētie diuine punitio ſolum tēporalis pene: ibi ꝯtra monitionē diuinā ponit̄ ad differentiam peccati mortalis qđ eſt contra legē dei. Ad queſtionē rñſio. Triplex eſt genus pcti venialis. Quoddā eñ ē ex ſurreptione: z ideo veniale: quia vitari non poteſt tunc: tamen multi ſunt doctores moderni dicentes: q̄ pmi motus nō ſunt pctā venialia: ſed hō in hoc meretur reſiſtendo. Aliud eſt ex cogitatione ſine conſenſu: z ideo veniale: quia nō plene cōſentit hō in cogitatione. Tertiū eſt veniale cū rōne z ꝯſenſu: ſed tamē ideo eſt veniale: quia nō eſt deordinatio contra pceptū diuinū vt mendaciū iocoſum: z ebrietas. Cū igit̄ querit̄: vtrū veniale fiat mortale: ſi intelligat q̄ hec culpa p eſſentiā fiat illa nulla eſt queſtio: quia hoc ē impoſſibile. Si aūt intelligat q̄ illud qđ alias erat veniale poſſit fieri mortale: vt mendacium iocoſum z ebrietas. Dico q̄ qđdam fit mortale z quoddā nō fit mortale Primū igitur veniale quod cōmittitur preter rationem nunq̄ fit ſeu eſt mortale peccatum. Sed ſecundo modo veniale per delectationem citra conſenſum fit mortale per conſenſū: z ita per cōplacentiam ſm q̄ placitū dicit̄ conſenſus vt ſi aliquis cogitans de aliqua muliere habeat cōplacentiā z aduertat: tūc illa delectatio deliberata pōt eſſe mortalis. Tertium veniale qđ eſt p delectationē citra deū fit cū cōſenſu pōt fieri mortale p libidinē magnā ſicut mendaciū iocoſum: vt ſi aliquis eſſet aſſuefactus cū libidine et delectatione dicere mēdacia iocoſa. Auguſtin⁹. Plura venialia obruunt: nō per ſe ſed quia diſponūt ad libidinē nō diſpoſitione neceſſitatis: ſed pronitatis.

Quartodecimo querit̄ de penitētia venialiū: vtrū ad neceſſitatē remedij vtrū teneat̄ quis penitere de venialib⁹. ¶ Rñdet̄ q̄ (ſicut tactū eſt) tria ſunt genera venialia. Quedam ſunt ex ſurreptione z de his nō tenemur penitere niſi de cōgruo. Quedā ſunt ex cogitatione ſine cōſenſu quib⁹ ſic cōſentiat̄ incidit hō in mortale z de talib⁹ tenet̄ hō penitere nō ſimplr̄ ſed in caſu ſiue p loco et tēpore qñ recogitat ea ne ſi cōſentiat cadat. Quedā autē ſunt venialia q̄ per ſui multitudinē augēt libidinē: ſicut illa in quibus eſt conſenſus: ſed deordinatio infra deum: z nō contra deū: ſicut mēdacia iocoſa: z de talib⁹ tenetur hō penitere ne multiplicent̄ z homo periculo z diſcrimini ſe cōmittat. Sciendū autē q̄ penitere nō capit̄ hic pro cōfiteri.

Circa diſtinctionem decimāſeptimā querit̄ pmo. Utrū ad iuſtificationem impij ſit neceſſaria infuſio gratie. ¶ Notandum q̄ iuſtificatio poteſt capi tripliciter. Uno modo idem eſt qđ ad gratiā pparatio: ſicut quando aliquis habet attritionē de pctīs ſuis: et iſto modo nō intelligit̄ queſtio. Alio mō capit̄ iuſtificatio vt eſt grē infuſio. Tertio mō pōt capi iuſtificatio vt eſt in iuſticia exercitatio: ſicut dicim⁹ q̄ iuſt⁹ ex fide viuit. ¶ Rñſio. Ad iuſtificationē ipij eſt neceſſaria grē infuſio: q2 ſic de⁹ de ſua miſcdia z bonitate decreuit q̄ qñ iuſtificat impiū etiā dat gratiā. Ad Rom. iij. Iuſtificati p gratiā ipſius.

Secundo querit̄. vtrū ad iuſticationē ſit neceſſarius mot⁹ liberi arbitrij. ¶ Notandū q̄ liberū arbitriū noiat duo incōplexū liberū noiat voluntatē incōplexū autē arbitriū noiat intellectum. ¶ Rñſio. Sicut iuſtificatio non eſt niſi volentis: ſic etiam eam deus non dat niſi volenti: dum ſit in ſtatu tali q̄ cōſentire

z diſſentire poſſit: ideo ad ſuſceptionem iuſtificatiõis in adulto requirit motus liberi arbitrij ſm quẽ cõſentit in gratia. Unde Bernũ. de libero arbitrio. Opus ſalutis duo requirit: ſcʒ deũ dantem: z liberũ arbitriũ recipiens z cõſentiẽs. Auguſtinus. Qui creauit te ſine te: non ſaluabit te ſine te: ſeu nõ iuſtificabit te ſine te. ¶ Notandũ ꝙ pmus motus per quẽ conſentit homo gratie eſt motus fidei. Ad Ro. v. Juſtificati per fidem. Glo. id eſt motu liberi arbitrij qui eſt ex fide. Ideo dicit Act. xv. Fide purificãte corda: quia motus fidei primo requirit ad purificationem.

Tertio queritur. Utrũ

ad iuſtificationẽ neceſſaria ſit contritio. ¶ Reſponſio. Loquẽdo de iuſtificatiõe put eſt infuſio gratie requirunt quattuor ad iuſtificationem duo a deo. ſ. expulſio culpe: z infuſio grẽ: z duo a nobis: ſcʒ liberi arbitrij cõmotio z peccati p cõtritionẽ deteſtatio. Pſ. Cõmouiſti terraʒ z cõturbaſti eã ſana cõtritiões eius: qz cõmota eſt. Cõmouiſti terrã: ibi tangit mot⁹ liberi arbitrij: quãdo homo cognoſcit ſe peccaſſe: z per motuʒ fidei credit ꝙ deus põt ei indulgere: cõturbaſti eã: ibi tangitur deteſtatio peccati per cõtritionem. Sana contritiones: ibi tangit expulſio peccati q̃ fit a deo: qz cõmota: ibi tangit infuſio gratie: qz p infuſionem gratie homo ponit in pace z quiete: et remouetur commotio.

Quarto querit. vtrum

ad iuſtificationẽ neceſſaria ſit confeſſio. ¶ Notandũ ꝙ duplex eſt ꝯfeſſio: ſcʒ laudis z fraudis. Confeſſio laudis eſt quedam grã z iubilatio p quaʒ magnificat z benedicit de⁹ cũ omi gratiarũactione oimoda. Pſ. Cõfitemini dño qm̃ bon⁹ Cõfitebor tibi dñe in toto corde meo: et de iſta cõfeſſiõe nõ eſt queſtio. Confeſſio autem fraudis ſic poteſt deſcribi. Eſt ſecreta manifeſtatio peccatorũ actualium a ſe cõmiſſorum vocaliter facta ſacerdoti iuriſdictionem habenti: z hoc propter veniam et abſolutionem obtinendam. ¶ Notandũ ꝙ confeſſio diuiditur in vocalem mentalem et cerimonialem. Confeſſio vocalis prius eſt deſcripta. Cõfeſſio mentalis eſt quedam poſtulatio qua aliquis poſtulat veniam de peccatis ſuis. Confeſſio vero cerimonialis eſt qua aliquis confitetur ſe peccaſſe offerendo aliqđ ſacrificium ſicut fiebat in lege moſaica. ¶ Ad queſtionem reſpondet ꝙ ſi iuſtificatio dicat gratie infuſio nõ eſt neceſſaria cõfeſſio. Unde iſta quattuor ſolum ſunt neceſſaria: ſcʒ gratie infuſio: liberi arbitrij motio: peccati expulſio et cordis contritio. Scđm eũ rectũ ordinem (ſicut patebit) confeſſio ſequit tempore z natura contritionẽ. Cuʒ ergo ipa contritio non ſit ſine iuſtificatõe nec econuerſo: ſequit ꝙ ſine cõfeſſiõe iuſtificatio eſſe nõ poteſt. Pſ. Dixi cõfitebor aduerſum me iniuſticiã meaʒ dño. id eſt diſpoſui confiteri peccatũ meũ. Caſſiod. Magna pietas dei ꝙ ad ſolam promiſſioneʒ peccatũ dimittit. Aug⁹ ſuper illud ideʒ Luce clarius conſtat cordis cõtritione nõ oris cõfeſſione peccata dimitti. Tamen notandũ ꝙ confeſſio eſt neceſſaria i facto vel in voto: quia requiritur ꝙ tempore z loco penitens intẽdat cõfiteri.

Quinto querit Utrum

infuſio gratie neceſſario precedat expulſionẽ culpe. ¶ Notandũ ꝙ infuſio gratie poteſt capi duobus modis. Uno mõ p pductiõe grẽ q̃ eſt creatio: qz eſt de nõ eſſe ad eſſe: z iſto mõ proprie capit hic ſm Bonauẽ. Alio mõ capit p nõ eſſe vnito ad eſſe vnitũ: z idẽ eſt qđ gratificatio ſcʒ qñ grã infundit in aĩa: z ſm aliq̃s intelligit queſtio ſic. ¶ Ul'ñ notãdũ ꝙ in eodeʒ inſtanti creatur gratia z infundit in aĩa. Et iõ q̃ſtio non intelligit de prioritate tẽpis nec pfectiõis, ſʒ de prioritate nature.

¶ Rñſio. Deus expellit pctm̄ p gratiam ſicut ſol per radios tenebras. Sicut dr Actuū.xv. Fide purificans zc̄. z h ſupra monſtratū eſt. Ideo cū cā pcedat effectū infuſio grē naturalr prior eſt expulſione pcti. Ambroſi⁹. Queadmoduz intrans aiam ſapientie diſciplina imprudentiaz tollit: ita gfecta virtus iniquitatem.

Sexto queritur. vtrum

expulſio culpe neceſſario pcedat contritionem. ¶ Rñdet q (ſicut ſupra dictum eſt) contritio neceſſaria eſt in ipſius grē infuſione. Unde z contritio precedit peccati expulſionem natura.

Septimo querit. Utrū

nc̄e ſit q attritio pcedat ipῑ iuſtificatōz ſiue ↄtritōez. ¶ Notādū q attritio ē diſplicētia d pctis a ſe cōmiſſis ante iuſtificatione. ¶ Ad qſtionē rñdetur q ſm ſpeciale priuilegium poteſt deus iuſtificare ſine oī preparatiōe: ſic ptz de btō Paulo iuſtificato: in quo nulla pceſſit preparatio nec ↄtritio: ſm legē tn̄ cōem nō iuſtificat niſi eos q ſe preparāt: ſic dicit zacharie. Cōuertimini ad me z ego conuertar ad vos. Et ideo dicendū q attritio pcedit impῑ iuſtificationem.

Octauo querit. vtrum

ↄfeſſio neceſſario ſequat iuſtificationem ¶ Reſpōſio. Confeſſio eſt inſtituta ſub pcepto: ſicut melius patebit infra. Et iō poſito q aliquis haberet tantā cōtritionem de peccatis ſuis q iuſtificaret abſq confeſſione: tamen tenet poſtea confiteri z ſi nō cōfitet / cadit a iuſticia. Sicut em̄ nullus pōt iuſtificari q ſacramēta contēnit: ſic nullus in iuſticia gſeuerat / ſi poſt iuſtificationem ex cōtemptu negligeret confiteri: ergo concedendū eſt q cōfeſſio poſt iuſtificationē eſt neceſſaria neceſſitate precepti: tn̄ excuſat impoſſibilitas.

Nono queritur: Utruz

mandatuz de cōfeſſiōe gtineat ad legem nature: hoc eſt: verū exiſtētes in lege nature. ſ. ab adam vſq ad legē moyſi tenebāt ↄfiteri ſaltē cōfeſſiōe mētali. Quid aūt ſit ↄfeſſio mētalis / vocalis z cerimonialis pus dictuz eſt. ¶ Rñſio. Cōfeſſio mentalis eſt de dictamine iuris naturalis in ſpeciali. Uñ ius naturale in ſpeciali eſt quedā regula omibus virtutibus ratiōe iuuata: vt honorare parētes. Sic naturaliter cognoſcitur q quādo offenditur deus ſibi debetur reſtitutio per cognitionem culpe z petitionem venie. Et ſic patet q cognitio diuie offenſe eſt d dictamine nature adiute per fidem. Quō em̄ ſcit homo ſe offendere deum quez nō videt / niſi per aliquez radiū fidei. ¶ Notandum q duplex eſt confeſſio vocalis: qdā eſt que fit ſoli deo: quando hō inter ſe z deū vocaliter cōfitetur pctā ſua. Et iſto mō natura dictat ↄfiteri deo nō ſimpliciter ſed in caſu: vtputa quando de⁹ exigit ſicut exegit ab Adā et cayn. Alia eſt confeſſio vocalis que fit homini. Et iſto modo natura non dictat ↄfiteri hoī niſi in generali. Natura enim dictat q omibus modis oportet deo reconciliari quibus ipē ſtatuit. Unde natura dictabat q ſi deus arbitrū cōſtitueret int ſe et pctōrem q ipī eēt culpa reuelāda. Notandū finaliter q cōfeſſio valet ad ſeptē Primo ad pcti cognitionē: et hoc ppter inſtructionē ſacerdotis. Leuiti.xiῑ. Si difficile z ambiguū apud te zc̄. Scdo ad cogniti deletionē. Ps. Dixi ↄfitebor zc̄. Si ppoſitū valet qto mag opus. Tertio ad cogniti z deleti ſatiſfactionē quia erubeſcētia ē mag ps ſatiſfactōis. Eccl. iiῑ. Eſt ↄfuſio ducens ad grām z gliaz Quarto ad pene diminutionē in ptāte clauiū. Matth.xvi. Qdcūq ſolueris ſup terrā zc̄. Quinto ad dei laudē. Joſue.vῑ. Da gliaz deo z ↄfitere pctā tua Sexto ad interceſſoꝝ multiplicationem Jaco.vltio. Cōfitemini alterutrū pctā veſtra zc̄. Septimo valet ↄfeſſio ad conſcientie aſſecurationez. Unde ſtatim dū

dixit peccaui: audiuit: trãſtulit dñs pctm̃ tuũ a te. ij. Reg. xij. ꝛ hoc magnũ bonũ eſt. ij. Cor. i. Gloria noſtra hec eſt teſtimonium cõſcientie noſtre.

Decimo querit̃: Utruʒ

confeſſio fuerit inſtituta in lege ſcripta ¶ Reſponſio. Uocalis ꝯfeſſio prout ẽ ſacramentum ſoli⁹ legis noue fuit nec preceſſit ĩ lege veteri niſi in figura qꝛ illi legi nõ cõpetebat: preceſſit aũt in hoc ꝙ ſacerdotibus data erat auctoritas diſcernẽdi iter leprã ꝛ nõ leprã: ſcdm̃ ꝛpphanũ

Undecimo queritur a

quo fuit inſtituta. ¶ Reſpondet̃ ꝙ confeſſio fuit a xp̃o inſtituta: licet non inueniatur quando. Credẽdũ eſt ergo ꝙ nullus aploꝝ attentaſſet inſtituere tã durũ ꝛ arduum ſacramentum niſi habuiſſent a xp̃o: licet non ſit opinio Bonauenture

Duodecimo queritur.

Utrũ oẽs adulti boni ꝛ mali ad cõfeſſionem teneant̃. ¶ Notandum ꝙ ille dr̃ bonus qui eſt ĩ gratia dei ꝛ nullũ habet peccatũ mortale. Ille vero dicit̃ malus qui eſt in pctõ mortali. ¶ Ad queſtionem reſpondet̃ ꝙ de malis non eſt dubiũ ꝙ tenẽtur confiteri. Sed de bonis ſunt diuerſe opiniones. Bonauentura em̃ dicit ꝙ teneri ad ꝯfeſſionẽ pctõꝝ ẽ dupl̃r. ſ. ex inſtitutione prima que fuit ab aplis data ſb̃ p̃cepto ꝛ iſto mõ nõ tenet̃ quis ꝯfiteri niſi de pctõ mortali. Alia fuit inſtitutio a patribꝫ data in generali ꝯcilio: et vulgata ab Innocentio tertio. Et propter iſtã inſtitutionẽ tenent̃ oẽs ꝯfiteri ſemel in anno. Et ideo boni qui ſolũ hñt venialé pctm̃ tenent̃ ſemel confiteri ſcʒ in paſchate: ꝛ h̃ ꝑpter tria q̃ habent̃ in textu. Tamen opinio Scoti eſt ꝙ nullus tenetur ꝯfiteri de venialibus.

Tredecimo queritur.

Utrũ pctõr ſtatim cũ põt teneat̃ confiteri. ¶ Rñdetur ꝙ quidam ad ꝯfeſſionem obligant̃ nõ ex culpa cõmiſſa ſʒ ex eccl̃iaſtica inſtitutione: vtpote illi qui non habent mortalia pctã tales differre poſſũt vſqꝫ ad paſcha: qꝛ mandatũ illius decretalis nõ obligat niſi ſicut obligat ad euchariſtiã ad quã ꝑparat ꝯfeſſio ſacerdoti facta. Quidã vero nõ ſolũ obligãtur ex eccl̃iaſtica inſtitutione: ſed ex ꝑpria trãſgreſſione ꝛ hi tenent̃ ex inſtitutiõe ſacramenti: ſicut ſunt illi q̃ ſunt in pctõ mortali. De talibus em̃ generaliter poteſt aſſeri ꝙ poſſũt vſqꝫ ad paſcha differre tamẽ videt̃ periculoſum. Sil'r ꝙ teneant̃ ſp cõfiteri quãdo ſe offert oportunitas videt̃ ſatis durum. Ideo videt̃ rationabiliter ſentiendũ mediũ ſcʒ ꝙ ſit oportunitas loci: tpis ꝛ ſacerdot̃. Dupliciť aũt poteſt ſe q̃s ante paſcha offerre: aut ita ꝙ timetur ne vnq̃ ſe offerat: ſicut eſt in his qui grauiter infirmant̃: vel ſe ponũt in articulo mortis: ꝛ tales tenent̃ abſqꝫ dubitatiõe ad ꝯfeſſionẽ. Aut ita ꝙ maior oportunitas expectat̃ vl' q̃tuʒ ad tp̃s vl' q̃tũ ad ſacerdotẽ: qñ. ſ. intẽdit ſacerdotẽ hr̃e prudẽtiorẽ: ꝛ ſic põt differri ſine aliq̃ peccato: tamẽ aliter ſentiendũ eſt de religioſo: aliter de laico. Nam religioſo totũ tẽpus vite ſue eſt tẽpus penitentie: et ideo habẽti copiã ſacerdotis: ſi peccauit mortaliter: credo ꝙ tenet̃ ſine mora ꝯfiteri.

Quartodecimo querit̃

Utruʒ obligemur cõfiteri ex charitate. ¶ Rñſio. Ad ſacramentũ penitẽtie non eſt neceſſe accedere cũ charitate vel diſpoſitiõe ad charitatẽ ſufficientẽ ſm veritatẽ: ſed ſufficit ſm probabilitateʒ. Hec aũt diſpoſitio eſt attritio: qꝛ aliqñ cõtingit ꝙ aliq̃s ante cõfeſſionẽ habet tm̃ de attritione ꝙ acq̃rit gratiã ſed nõ requiritur ꝙ ſit tanta attritio ſm veritatẽ: quia ſepe ꝑpter cõfeſſionẽ ſupadiunctã ꝛ abſolutionẽ ſacerdotis: talis attritio formatur per gratiam.

Quintodecimo querit̃

cui ſit cõfitendũ: vtrum ſufficiat cõfiteri
laico. Reſpõdet ꝙ dupliciter põt loq̃ ꝺ
cõfeſſiõe. Uno mõ put eſt opus ỽtutis:
vt qñ aliq̃s ad ſui humiliationẽ dicit pec
cata ſua: ⁊ ſic q̃s peccatũ ſuũ cuilibet cõ/
fiteri põt ſiue clerico ſiue laico. Bernar.
ſup cãtica. Uir pfectus tãtus eſt ỽtutis
amator ꝙ vellet omẽs noſcere mala ſua:
dũ tamẽ eis nõ eſſet occaſio mali: ſed bo
ni. Tamẽ ſm doctores modernos ⁊ ma/
xime Scotũ nõ eſt ibi prudentia: ſed ali
quãdo periculũ. Alio modo poſſumꝰ lo
qui de cõfeſſiõe put eſt opꝰ ſacramẽtale
put ſcʒ ordinat ad reconciliationẽ q̃ fit p
abſolutionẽ ⁊ ligationẽ. Et qm̃ hec po/
teſtas collata eſt ſolis ſacerdotibꝰ (ſicut
melius patebit infra) ideo hec confeſſio
nulli niſi ſacerdotibus eſt fienda.

Decimoſexto queritur

Utrũ cõtra voluntatẽ ꝓprij ſacerdotis
liceat cõfiteri aliȷ̃ diſcretiori. ¶ Notãdũ
ꝙ ꝓprius ſacerdos poteſt capi ſex mõis.
Primo mõ aliq̃s dr̃ ꝓprius ſacerdos ali
cuius q̃ habet iuriſdictionẽ ordinariam
modo inferiori: vt ſũt curati. Scḋo mõ
q̃ hʒ iuriſdictionẽ ordinariã mõ ꝑncipa/
liori: vt ſunt epĩ. Tertio mõ q̃ habet iu/
riſdictionẽ excellẽtiſſimo mõ: ⁊ iſto mõ
papa dr̃ ſacerdos reſpectu oĩʒ chriſtiano
rũ. Quarto mõ qui habet iuriſdictionẽ
delegatã vel cõmiſſariã ab aliquo: vt po
te a papa vel epõ aut curato. Et iſto mõ
mẽdicãtes) ⁊ maxime fratres minores et
ꝑdicatores) ſũt ꝓprij ſacerdotes: q̄ ha/
bent iuriſdictionẽ delegatã a ſũmo pon/
tifice. Quinto mõ dr̃ ꝓpriꝰ ſacerdos ex
ꝑmiſſione ⁊ ex cõi cõdeſcẽſiõe iuris: ſicut
q̃ habẽt licẽtiã a iure eligẽdi ſibi ꝓprios
ſacerdotes: ſicut ſũt epĩ ⁊ abbates. Sex
to dr̃ ꝓprius ſacerdos ꝓpter neceſſitatẽ.
vt eſt in articulo mortis: q̄ tũc ſimplex
ſacerdos nõ ꝑuilegiatꝰ põt in neceſſitate
quẽlibet abſoluere. ¶ Ad q̃ſtionẽ rñſio.
Quilibet tenet ꝯfiteri ꝓprio ſacerdoti:
accipiẽdo ꝓpriũ ſacerdotẽ ꝓ aliq̃ iſtorũ
modõꝝ. Et lõ bene ſequit. Iſte ẽ ꝯfeſſus
fratri minori: ḡ eſt ꝯfeſſus ꝓprio ſacerdo/
ti: nec tenet ampliꝰ ꝯfiteri ſuo curato: q̄
eque bene eſt ꝓprius ſacerdos: frater mi
nor vel aliq̃s habẽs iuriſdictionẽ delega
tã ſicut ꝓprius curatus q̃ habet iuriſdi/
ctionẽ ordinariam.

Decimoſeptimo querit

Utrũ neceſſe ſit cõfiteri ꝓprio ſacerdoti
corã populo. ¶ Notãdũ ꝙ p corã popu/
lo intelligit corã multis audiẽtibus ſcon
feſſionẽ. ¶ Reſpõſio. Cõfeſſio ſacramẽ
talis ſacerdoti ſoli ⁊ in ſecreto debet fie/
ri: niſi ſit peccatũ adeo enorme ꝙ totam
cõmouerit vrbem: qḋ quidẽ debet q̃s cõ
fiteri in publico: vt ĩ publico puniat: ta/
men hec punitio nõ debet imponi a con/
feſſore ⁊ cõfeſſione ſacramẽtali.

Decimooctauo querit

quid ſit cõfitendũ: Utrum ſcʒ oporteat
ꝯfiteri oẽm venialem culpam. ¶ Rñſio
Cõfeſſio venialiũ nõ eſt in ꝑcepto: eſt tñ
cõſiliũ ⁊ maxime ꝓ religioſis qui debent
eſſe pfecti. Et ideo bonũ eſt eis confiteri
peccata venialia: nõ tamen obligant: q̄
venialia multis modis delent: vt pote di
cendo: Pater noſter: accipiẽdo aquã be/
nedictã: p feruẽtẽ orationẽ: p benedictio
nẽ datã a ſacerdote in miſſa: vel ab epõ.
Tamen ſm Bonauen. peccata venialia
ſũt cõfitẽda in caſu: qñ ſcʒ penitẽs nõ ha
bet pctã mortalia: q̄ (ſicut ꝑus dictũ ẽ)
ſm ordinationẽ ecclie q̃libet tenet ſemel
cõfiteri om̃i anno peccata ſua. Inſup in
hoc ꝯcordãt oẽs doctores ꝙ ſi aliq̃s eſſʒ
dubiꝰ: ſi eſſet in pctõ veniali vel mortali:
tũc tenet ꝯfiteri ꝓpter periculum.

Decimonono querit.

Utrũ ſit ꝯfitẽda ois pcti mortalis diffe
rentia: ſcʒ cordis oris ⁊ opis: pctm̃ etiaʒ
latẽs ⁊ manifeſtũ. ¶ Notãdũ ꝙ peccatũ
mortale eſt aliqḋ dictũ vel factũ vel con
cupitum contra legem dei. ¶ Reſpõſio

Omnis pcti mortalis differentiã neceſſe eſt cõfiteri: ſiue ſit latens ſiue manifeſta. Unde ſi ſacerdos bene ſciret peccatum: tamen penitens debet ei dicere in confeſſione: q2 prius ſciebat pctm̃ inq̃tum homo: ſed neceſſe eſt q noticiã habeat inq̃tum vicarius dei. Etiã ſicut peccator non erubuit cõmittere peccatũ corã deo: ita oportet q erubeſcat coram homine manifeſtando peccatum ſuum. Neceſſe eſt etiã cõfiteri differentiã peccati mortalis ſiue ſit cordis: ſiue oris: ſiue operis.

Uiceſimo querit. vtrũ teneamur cõfiteri omnẽ peccati circumſtantiã. ¶ Notandũ q circũſtantia eſt illud qđ eſt extra ſubſtantiã actus: quodãmodo tamẽ attingens ipſum: vel q̃tum ad eſſentiã vt ſunt tẽpus: locus: modus agendi: vel q̃tũ ad effectũ ſicut eſt mutilatio grauis vel leuis: vel q̃tum ad cauſam: ſiue efficientẽ ſiue finalẽ: quia in peccato fornicationis (ceteris paribꝫ) plus peccat religioſus q̃ ſecularis. ¶ Reſpõdetur q circũſtantie que attingunt peccatum: quedam ſunt alleuiantes: que ſcʒ alleuiant peccatũ: Et iſte circumſtantie de neceſſitate nõ ſunt confitende: ſed bonum eſt ſilere: niſi ꝓpter hoc ſatiſfaciat alieni inquiſitioni: vel ad vitandã ꝑturbationẽ ſacerdotis: vel etiã ad vitanduʒ ſcandalum penitentis. Alie ſunt circumſtantie in aliud genus trahentes: ſicut adulterium: ꝛ eſt grauius q̃ ſimplex fornicatio. Et iſtas circũſtantias neceſſe eſt confiteri. Alie ſunt circumſtantie aggrauantes ſicut grauius eſt cõmittere fornicationem in die dominico: q̃ in feriali. Et ſecurius eſt confiteri iſtas circũſtantias: tamen nõ ſunt neceſſe confiteri: niſi ꝓpria ꝯſcientia obligaret.

c Irca diſtinctionem decimãoctauã (in qua de clauibꝫ eccl'ie incipit mẽtio) Primo querit. Utruʒ claues eccleſie date ſint. ¶ Notandũ q eccleſia ibi capit' pro clero. i. pro congregatione ſacerdotũ. Notandũ etiã q claues ſpũales dicunt' ad modũ clauiũ materialiũ. Unde clauis materialis eſt ꝓpꝛimum inſtrumentũ aperiendi vel claudẽdi oſtiũ per quod intratur in domũ. Clauis ſpiritualis eſt quedã poteſtas vl' auctoritas iudiciaria qua ſententiat' cui celum eſt aperiendum propter merita: vel claudendum propter demerita. Per accidens tamẽ eſt ad claudẽdũ: ꝛ principaliter ad aperiendũ: ꝛ in hoc differt a claue materiali que fit principaliter ad claudendum: ꝛ minꝰ ꝑncipaliter ad aperiendum. ¶ Reſponſio ad queſtionẽ. Triplex eſt clauis ſpũalis ſcʒ auctoritatis excellentie ꝛ miniſterialis. Clauis auctoritatis eſt principalis poteſtas iudiciaria qua aliquis iudicat eminẽter ꝛ excellenter huic celũ aperiendũ vel claudendum ꝛ hanc ſolus deus habet: ꝑ quã dimittit debitũ eterni ſupplicĳ ſcʒ pctm̃ mortale. Clauis autem excellentie eſt iudiciaria poteſtas auferẽdi debitum ſolutionis: et iſtã habet xp̃s qui ſoluit debitũ noſtrũ: qñ ꝓ nobis mortuus ẽ: et aperuit nobis paradiſum ꝛ depoſuit obſtaculũ pcti originalis. Clauis ꝟo miniſterial' eſt ꝑ quã dimittit' pena tꝑalis q̃ eſt debitũ peccati dimiſſi ꝛ remiſſi: et iſta data fuit petro et alĳs ſacerdotibus: Matth. xvi. Tibi dabo claues regni celorum.

Secũdo queritur ad q̃d ſunt iſte claues. Et ſuppoſito q ſint ad aperiendũ q̃rit'. Utrũ ſint ad claudendũ. ¶ Rñſio. Ptãs ſacerdotibꝫ cõiter data ẽ ſup ſbditos: nõ oĩno ſoluendo debitũ q2 nõ debebat h' cuilibet cõicari: ne culpa ſiue pena remaneret. Ideo data ẽ eis ptãs vt ligando ſoluerẽt: ligãdo ad vnũ ſcʒ ad penam temporalẽ ꝛ abſoluerent ab alio ſcilicet ab eterna pena. Sed non eſt data poteſtas ligandi niſi propter ſolutionem: q2 ligant pena tẽporali: vt ſoluant.

a pena eterna:tñ miniſterialiter:q2 ꝓprie loquendo ſolus deus pōt ſoluere a pena eterna:ſicut patebit infra.

Tertio queritur de poteſtate ligandi ⁊ ſoluendi in foro penitētiali:id eſt ſacramēto penitētie: Utrū ſacerdos poſſit in culpā:hoc eſt: vtrū habeat poteſtatē dimittēdi vel remittēdi culpam. ¶ Reſponſio ad queſtionē habens clauem ꝑ poteſtatē3 clauis mediator eſt dei ad hoiem:⁊ hois ad deu3. Uñ ꝑ ipm hō pctōr aſcēdit ad deū. Et ſic ſacerdos eſt angelus dei:⁊ mediator :et ſe habet ꝑ modū ſupplicātis. Etiā cōiter ſacerdos ante abſolutionē orat ꝓ penitēte:⁊ quādo dat abſolutionē p̄ſupponit ꝙ eſt abſolutus a deo. Sacerdos em̄ nunq̄ abſolueret quēq̄ de quo non p̄ſumeret ꝙ eſſet abſolutus a deo. Si ergo queraẜ vtru3 poteſtas clauiū ſe extendat ad delendā culpam. Dicendū ꝙ bene poteſt ſe extēdere per modū dep̄cantis ⁊ impetrātiſ (⁊ illud ſignatū eſt in benedictiōe ſacerdotū Numeri. vj.) ſed non per modū imperantis. Quonia3 ergo poteſtas ſanat ꝑ modū actiui ⁊ imperantis ꝑ ſe. Hinc eſt ꝙ poteſtas clauiū ꝓprie loquēdo non extendit ſe ſupra culpam. Unde Aug? et Gregori⁹ dicunt ꝙ in ſuſcitatione lazari figurata eſt reſuſcitatio peccatoris :ſ3 lazarus p̄us eſt a dño viuificatus q̄ traderetẜ diſcipulis exoluēdus:ergo ⁊c̄.

Quarto queritur . vtrū ſcientia ſit clauis. ¶ Notandū ꝙ duplices ſunt claues:ſc3 potētie ⁊ ſciētie. Per clauē ſcientie diſcernit ſacerdos inter leprā ⁊ lepram. Per clauem ꝟo poteſtatis iudicat ſacerdos cui celū eſt aperiendu3 ⁊ cui claudendū . Et iſta eſt principalis ⁊ preſupponit clauem ſcientie. Uñ clauis ſciētie ſic poteſt diffiniri. Clauis ſcientie eſt auctoritas cognoſcēdi :in cauſa peccatoris:ſi illi ſit aperiēdū celū ꝓpter merita vel claudendu3 ꝓpter demerita.

¶ Correlariū. Clauis ſciētie nō eſt habitus ſciētie:nec ip̄a ſciētia:q2 multi habēt clauē ſciētie:q̄ nō habēt habitum ſciētie: vt p3 in ſacerdotib9 hui⁹ tꝑis q̄ parū ſciunt:⁊ tñ habēt clauē ſciētie : q2 ſacerdotes:⁊ acceperūt eā in ordine. Et ideo bene dicitẜ in diffinitiōe ꝙ clauis ſcientie eſt auctoritas cognoſcendi ⁊ nō habit? ſciētie. ¶ Reſpōſio. Sciētia eſt clauis non inq̄tu3 dicit habitū:ſed inq̄tū dicit auctoritatē ſiue officiū diſcernēdi: licet ſciētie habit⁹ ſit diſpoſitio ad bene ſe agendū in claue poteſtatiſ:q2 nemo pōt bñ diſcernere:an celū ſit aperiendū aut claudendū niſi habeat habitū ſciētie.

Quinto queritur : vtrū ſciētia ſit alia clauis q̄ potentia ſoluendi. ¶ Reſpōdetur ꝙ ſunt due claues diſtincte. Nam ſicut in foro iudiciali duo ſunt:ita in foro penitētiali. In illo enim duo ſunt actus:ſc3 diſcernere cauſam:et poſtmodū ſentētiare:ita etiā i foro penitentiali ꝑtinet ad clauē ſciētie diſcernere inter leprā ⁊ lepram:⁊ ad clauē potentie pertinet iudicare:igitur ⁊c̄.

Sexto queriẜ . Utrum aliq̄s poſſit vel debeat excōicari. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt excōicatio.ſ.maior ⁊ minor. Excōicatio maior eſt ſeparatio a cōione fideliū ⁊ eccl'ie q̄tū ad fructū ſacramētoꝝ:⁊ q̄tū ad ſubſidia tā corꝑalia q̄ ſpūalia. ¶ Notādū ꝙ triplex eſt cōio. Quedā eſt comunio ſpūalis ⁊ charitatiua:⁊ extra iſtā nullus pōt eijci: q2 poſſumus ꝑticulariter orare ꝓ excōmunicatiſ. Alia eſt cōmunio corporalis:⁊ extra iſtā per excōmunicationem quis expellitur. Tercia eſt cōmunio partim ſpūalis ⁊ ꝑtim corꝑalis qua aliq̄s ſeparaẜ a cōione ſacramētoꝝ ſolū ꝑ minorē excōicationē. Excōicatio em̄ minor eſt expulſio a ꝑceptione ſacroꝝ. ¶ Notādū etiā ꝙ ꝑ maiorē excōicationē q̄s p̄uaẜ a q̄nq̄ ſbſidijs: ſicͭ p3 in h̄ ꝟſu. Os:orare :vale cōiuia:

menſa qđ negat O s:id eſt oſculum ⁊ lo quela:orare.i.oratio:vale id eſt ſalutatio cõuiua:cõuerſatio vel habitatio: menſa id eſt cõmunicatio menſe. Ad queſtionẽ reſpondeť ꝙ ſicut i medicinalib⁹ duplex eſt modus curandi ſcꝫ ꝑ medicamẽta le⸗ nientia:vt per emplaſtri appoſitionẽ:⁊ ꝑ medicamenta aſperantia:ſicut ꝑ ſectionẽ Et ſicut in moralib⁹ eſt duplex mod⁹ cor rigendi ſcꝫ per dulces monitiones:⁊ per aſperas increpationes:ſm ꝙ ſũt duo ge nera hominũ quia quidã ſunt plicabiles ⁊ tractabiles:quidã vero duri ⁊ rebelles. Sic etiã in diuinis ⁊ eccleſiaſticis iudi⸗ cijs eſt duplex modus curãdi. Domin⁹ enim inſtitutor vel fundator non ſolum dedit medicamenta ſacramentoꝝ ad cu⸗ randum accedentes:ſed gladiũ ſpiritus qđ eſt verbũ dei:⁊ poteſtatẽ amputandi ⁊ reſecandi contemptores ⁊ rebelles. Et ſic patet reſponſio ꝙ aliquis poteſt: vel debet excommunicari.

Septimo querit Utrũ pro dãno vel ꝑ iniuria illata eccřie quis debeat excõmunicari. ¶ Rñſio. Duplex eſt excõicatio.ſiue excõmunicãdi modus Quedã eſt excõicatio a iure ⁊ ꝑſeruati⸗ ua:vt qcũqꝫ ꝑcuſſerit clericũ:vł incende⸗ rit eccleſiã eſt excõicatus. Alia eſt excõ⸗ municatio a iudice et curatiua:et eſt qñ iudex ꝑ ſententiã excõmunicat aliquem. Notandũ ꝑ ſolutione qſtionis ꝙ ꝑ ſolo pctõ cõtumaci debet qs excõicari maiori excõicatione. Uñ cõtumax dř ille qui ſe⸗ mel:⁊ bis monitus.⁊ tertio ꝑemptorie ci tatus nõ cõparet:aut ſi cõparet nõ vult ſtare iuri:vł quãdo offenſa eſt manifeſta ⁊ iuſſus a iudice nõ vult emendare.

Octauo queritur a quo poſſit excõicatio fieri. Rñſio. Poteſtas excõicandi collata eſt petro:vt prelato:⁊ deſcendit in omnes ꝑſonas eccleſiaſticas que habent ꝑlationẽ vel iuriſdictionẽ ſi⸗ cut archidiaconi:⁊ aliq capitula. Jdeo q̃ nõ habẽt iuriſditionẽ in foro iudiciali:vt ſimplices ſacerdotes non pñt excõmuni⸗ care niſi ꝑ cõmiſſionẽ vel in caſib⁹ deter⸗ minatis:vt in furto ⁊ rapinis obſeruat tñ circũſtantijs debitis:qꝛ nemo poteſt excõmunicari niſi ꝑ peccato cõtumacie. Cetera patent in textu.

Nono querit. Utrũ ali⸗ qs poſſit pluries excõicari. Rñdeť ꝙ ex⸗ cõmunicat⁹ bene põt iterũ excõicari:vel eiuſdeꝫ excõicationis iteratione renoua⸗ ri ad maiorẽ ſui confuſionẽ:⁊ vocatur ag grauatio ⁊ reaggrauatio:vel alia excom municatione:ꝑpter noue culpe cõmiſſio nem:⁊ tunc tot erunt excõicationes quot cauſe ꝑncipales pro qbus excõicať. Si⸗ cut em iterať culpa:ita rõnabiłr iterari poteſt ⁊ debet ipſa pena.

Decimo queritur. Utrꝫ cõicans cũ excõicato ſit excõmunicatus. ¶ Rñſio Duplex eſt excõicatio (ſicut ſu⸗ pra dictũ eſt) ſcꝫ maior ⁊ minor. Minor tm̃ ſeparat a ſacris. Maior vero non tm̃ ſepat a ſacris:ſed etiam ab actib⁹ legiti⸗ mis:q̃ cõtinenť in hoc verſu. O s ⁊c. ſep⸗ ta qõne hui⁹ diſtinctionis. Et ſic patet ꝙ cõicans cũ excõicato maiori excõicatione ſiłr eſt excõicatus tñ minori excõicatione Tamẽ excipiunť aliq̃ ſcꝫ ignorãtes ipm eſſe excõicatuꝫ etiã vxor qꝛ teneť reddere debitũ marito ſuo cũ requiriť ſiłr filij ⁊ fi lie q̃diu ſunt ſub manu parentũ etiã ſer⸗ ui ⁊ ancille ꝑegrini ⁊ paupes:qñ non hñt vnde alibi ſuſtententť. Siłr qcũqꝫ cõicãt ex vtilitate vt pctõr a via ſua mala rece⸗ dat ⁊ corrigatur:⁊ he circũſtantie in hoc verſu cõtineť. Utile lex humile res igno rata neceſſe. Utile.i.gratia vtilitatis lex ſcꝫ matrimonij:humile ꝑpter ſeruos:res ignorata ꝑpter ignorantiã neceſſe:id eſt propter neceſſitatem.

Undecimo querit. vtrũ aliqs poſſit abſolui inuit⁹.i.ipſo nolente ¶ Rñdeť ꝙ duplr eſt loquẽdũ de poteſ

tia excōicandi et abſoluendi vel de facto
vel de iure. Differt eñ facere ⁊ iuſte face
re. Si loq̄mur de facto: vt ſi ep̄s excōicet
nō contumacē ꝑtermiſſo ordine iuris. i.
non habitis preuijs monitionibꝫ talis ex-
cōicatus eſt (q̄uis iniuſte lata ſit ſnīa) et
tenet eā ſuſtinere licet nō ſit excōicat⁹ in
foro ↄſcientie et corā deo niſi contēneret
excōicationē: q2 ꝓpter ↄtēptū efficeret di-
gnus excōicari: ⁊ ligaret apud deū. De
iure autem eſt excōicatus: quādo ſm or-
dinem iuris ab eo qui habet iuriſdictio-
nem canonicā fert ſnīa in ↄtumacē et hic
ligat apud deū. Simil'r intelligendū eſt
in abſolutione ꝙ pōt aliq̄s abſolui de iu
re vel de facto. De iure nullus excōicat⁹
abſolui pōt niſi in eo ceſſet cōtumacia et
ipſo volēte abſolui. De facto abſolui po
teſt ſm voluntatem prelati in cuius pote
ſtate fuit ſententiam inferre et reuocare.
Vñ ſi talis abſoluat in foro iudiciali: eſt
abſolutus: nec eſt excōicatus q̄ ei cōicat
tñ in foro ↄſcientie adhuc eſt excōicatus
Si autē excōicatus fuiſſet iniuſte poſſet
eū prelatus de iure abſoluere: etiam inui
tum: nō ꝓpter ſuū meritum: ſed ad remo
uendum errorem propriū. Tamen inui-
te abſolutus ſemꝑ remanet in pctō mor-
tali; ꝓpter ↄtemptum eccleſie.

Circa diſtinctio-
c nē decimānonā q̄rit ꝑmo.
Vtrū claues date ſint ſacer
doti legali an ſoli ſacerdo-
ti euāgelico. ¶ Notādū ꝙ ſacerdos lega
lis eſt ille q̄ erat inſtitut⁹ in lege moſaica
⁊ dr ſacerdos figuralis: ⁊ ſm quid ſacer-
dos aūt euāgelic⁹ eſt q̄ eſt inſtitut⁹ tpe le
gis euāgelice: vt apl'i: ⁊ ceteri ſacerdotes
ſubſequētes. ⁊ dicūtur ſacerdotes ſimpli
citer: ⁊ ſm veritatem. ¶ Rñſio. Ptās cla
uiū ſcȝ ſcie ⁊ ptātis data fuit ſacerdotibꝫ
euāgelicis ⁊ nō legalibꝫ nec īchoata fuit
in lege veteri ſed magis figurata.

Secūdo querit. Vtrū
malus ſacerdos cōicet cū bono in ptāte
clauiū. ¶ Notādū ꝙ malus ſacerdos dr
ille qui nō eſt in gr̄a: ſed in pctō mortali.
Bonus aūt ſacerdos dr qui eſt in gratia
¶ Rñdetur ꝙ eſt loq̄ de collatiōe clauis
alicui q̄tum ad ea q̄ ſunt de neceſſitate:
vel q̄tum ad ea q̄ ſunt de idoneitate. Si
loq̄mur q̄tū ad ea q̄ ſunt de neceſſitate:
ſic ad eē clauis ſufficit donū ſpūſſcti ſm
grām gratiſdatā: hec aūt infallibil'r ⁊ ſm
diuinā inſtitutionē dat oī ſuſcipiēti ordi
nis ſacrm ſiue ſit bon⁹ ſiue mal⁹. Rō aūt
huꝰ eſt: q2 donū gr̄e gratiſdate nō repu-
gnat iniq̄tati q̄n ſimul ſtet cū ea: ſicut pȝ
in ſcīa ⁊ in alijs donis: ⁊ rurſus ꝑuerſitas
nō repugnat vtilitati illi⁹ doni: ſic ſi ma
lus p̄dicaret ⁊ bñ p̄dicaret: ⁊ frequēter fru
ctificet: ꝓpter qd̄ noluit dñs ꝓhibere eū
q̄ in noīe ipſius eijciebat demonia. Et ſic
pȝ ꝙ ptās clauiū data eſt malis ſacerdo
tibꝫ ſicut ⁊ bonis q̄tū ad id qd̄ ē de neceſ-
ſitate clauis: ſiue q̄tū ad executionem.
Si aūt loq̄mur q̄tū ad idoneitatē. Di-
cendū ꝙ null⁹ ē idone⁹ ⁊ dign⁹ hr̄e pote-
ſtatē clauiū: niſi ſit in gr̄a. Rōnes patēt
in textu. Et ſic ꝑ dicta pȝ rñſio ad q̄ōnē
ꝙ claues ſunt in malis ſacerdotibꝫ.

Tertio queritur. Vtrū
claues dent in ordine ſacerdotali. ¶ Re-
ſponſio. Claues ⁊ poteſtas clauiū dant
in ordine ſacerdotali tm̄. Et hoc intelli-
gitur de foro penitentiali: quia ſacerdos
inq̄tum ſacerdos: nō habet poteſtatē in
foro iudiciali ⁊ publico.

Quarto queritur. vtrū
hec ptās cōmitetur inſeꝑabiliter ordinē
ſacerdotalē. Hoc eſt vtrū quilibet ſacer
dos ſeꝑ hēat ptātē clauiū i foro penitētia
li. ¶ Rñſio. Dupl'r poſſum⁹ loq̄ de iſta
ptāte aut q̄tū ad eſſentiā vl' q̄tū ad vſū
Si loq̄mur q̄tū ad eſſentiā. Dicēdū ꝙ
illa ptās radical'r ē in ipſa aīa: ſic chara-
cter: et ſic inſeꝑabil'r ſe tȝ cū ſacerdotali
ordine tā in pn̄ti vita q̄z in alia. Si aūt

loquamur de potentia q̄tum ad vſum:
tunc neceſſario requirit̄ ſtatus viatoris:
⁊ ꝑ mortē dr̄ ptās vſum amittere. Etiam
in degradatis ſciſmaticis:hereticis:preci
ſis:fornicarijs notorijs excōmunicatis:⁊
huiuſmodi perditur vſus ⁊ executio po-
teſtatis:⁊ non eſſentia.

Quinto querit̄. vtrum

ſacerdos qui poteſt abſoluere ſubditum
vnū poſſit ⁊ quēlibet. ¶ Reſponſio. So
lus ſumm⁹ pontifex de iure pōt quēlibꝫ
abſoluere: ideo virt⁹ eſt in eo vnica ⁊ ſol⁹
eſt inter prelatos qui habet plenitudi-
nem poteſtatis: et quoniā ꝑ receſſum ab
vno fit multiplicatio: ⁊ per hoc virtutis
diminutio:ideo q̄to prelati alij ſunt in-
feriores:tanto minorē poteſtatē habent:
quia epiſcopi minorē poteſtatē habēt q̄
ſummus pontifex:⁊ curati minorē q̄ epi
ſcopi:⁊ cuilibet limitata et artata eſt ſua
portio:⁊ hoc de lege cōmuni:quia excipi-
untur qnq̄ caſus. Primus. Si ouis alie
na in parrochia ſua deliquit. Secūdus
Si mutauit ſibi domicilium: ſicut eſt in
ſcholaribus manētibꝫ pariſius. Tertius
Si ſit vagabūdus. Quartus. Si ſacer
dos ꝓprius ſit inſcius vel malicioſus:et
petita licentia vult adire peritiorē. Qui
tus caſus eſt i articulo neceſſitatꝫ ⁊ mor
tis:⁊ in hoc caſu nō opꝫ licentiam petere.
In alijs aūt opꝫ nō a ſacerdote peniten-
tis ſolū eſſe licentiatū (quia ipſe non pōt
ſubditū licentiare)ſed opꝫ licentiatū eſſe
ab ordinario ſcꝫ epiſcopo.

Sexto queritur. vtrum

inferior poſſit abſoluere ſuperiorem ipſo
volente. ¶ Reſponſio. Inferior poteſt
abſoluere ſuperiorem: ſi ſuperior velit ei
ſe ſubijcere.

Circa diſtinctio

nem viceſimā querit̄ p̄mo
de pena purgatoria. Utrꝫ
ſit ponere penā purgato-
riam. ¶ Notandū ꝙ purgatoriū non ca
pitur hic ſolūmodo pro loco: q̄ eſt in in-
ferno ⁊ pars inferni(de quo dictum eſt in
tertio diſtin.xxij.)ſed intelligitur ꝑ omni
pena purgatoria:ſiue ſit in terra : ſiue in
aqua: ſiue in aliqua parte inferni: que di
citur purgatorium. ¶ Ad queſtionem re
ſpondetur ꝙ abſq̄ dubio poſt hanc vitā
(ſicut dicit ſcriptura ⁊ auctoritates ſan-
ctoꝝ:⁊ plures reuelationes:⁊ rationes cō
cordant ⁊ eccl'ia vniuerſalis cōfirmat: q̄
pro illis orat)eſt ponere penam purgato
riam. Ratio autem hui⁹ eſt:qꝛ vniuerſe
vie dn̄i miſericordia ⁊ veritas. Sic autē
miſericordia parcit dn̄s: vt veritati ſiue
iuſticie nō faciat preiudiciū. Ideo dimit
tit culpam ⁊ penā eternā ita tamē vt ob
ligatū teneat ad penā temporalem. vnde
apl's p̄me Cor.iij. Ipſe autem ſalu⁹ erit
ſic tamen quaſi per ignem ſcꝫ purgatorij
Item Auguſtin⁹. Aut homo punit:aut
deus punit:ſed frequēter aliq̄ cōuertunt̄
in fine qui nō puniūtur in preſenti: ergo
neceſſe eſt ꝙ puniātur a deo in futura vi-
ta:ſed nō in pena eterna inferni:ergo opꝫ
ꝙ puniantur in purgatorio.

Secūdo queritur. vtrū

pena purgatoria ſit maxima penarū tem
poraliū. ¶ Notandum ꝙ pena purgato
ria eſt temporalis:qꝛ finem habet. Nam
certum eſt ꝙ poſt iudicium non erit pur-
gatorium. ¶ Reſponſio. Pena purgato-
ria eſt maior et grauior: q̄ homo in hoc
mundo poteſt pati. vnde Maior eſt pe-
na eſſe in purgatorio: q̄ cōburi vel acer-
biſſime verberari in hoc mundo. Sicut
dicit Gregorius ꝙ idē ignis cōburit exi-
ſtentes in inferno: ⁊ exiſtentes in purga-
torio. Non tamen ſequitur ꝙ minor pe-
na purgatorij ſit oī alia pena t̄pali grauī
or:qꝛ multi poſt mortē faciunt penā pur
gatoriā in hoc mūdo : ſicut dicit Grego.
de illo q̄ faciebat purgatoriū ſuū ſeruiēdo
cūtibꝫ in balnea. Etiā aliq̄ parū affligū-
tur in purgatorio:ſicut dr̄ de btō Augu-
ſtino:ꝙ trāſijt ꝑ purgatoriū. Et ſic pꝫ ꝙ

illa indefinita ē vera. Pena purgatoria eſt maxima penarum tp̄aliū. Et iſta vniuerſalis eſt falſa Omnis pena purgatoria eſt maxima penarum temporalium.

Tertio querit̄. Utrum

illa pena purgatoria ſit voluntaria.

¶ Reſpondet̄ ꝙ aliqua pena dicit̄ volūtaria tripliciť. Uno mō qꝛ aſſumit̄ a voluntate impāte: ſicut eſt pena penitentialis: qꝛ voluntas impat facere penitentiam ⁊ iſto mō pena purgatoria non eſt voluntaria: qꝛ ibi exiſtētes vellēt eē extra vt irent ad ꝑadiſum. Scđo modo quia ſuſtinetur a voluntate acceptāte: ſicut ē pena martyrū: qui gaudebant in penis. Et iſto mō pena purgatoria nō eſt volūtaria qꝛ ibi non gaudent de illa pena: qꝛ bene vellent ab illa liberari. Tertio mō pena dicit̄ voluntaria: qꝛ ſuſtinet̄ a volūtate tolerante. Et iſto mō pena purgatoria eſt voluntaria: quia patienter ⁊ toleranter ſuſtinetur.

Quarto querit̄ Utrum

in illa pena ſit maioꝛ certitudo de gloria ꝙ̄ in via: ¶ Rn̄ſio Exiſtentes in purgatorio maiorem certitudinem habent de gloria ꝙ̄ exiſtentes in via. Nam triplex eſt certitudo. Quedam eſt patrie vbi ē certitudo tentionis euacuās expectationem ⁊ timorem. Alia eſt certitudo vie: q̄ eſt certitudo expectationis mixta timore quia ꝗlibet labi poteſt ꝙ̄diu viatoꝛ ē Tertia eſt certitudo media q̄ eſt in purgatorio: ⁊ eſt certitudo expectatiōis: (ꝗa nondū obtinent) ſꝫ eſt euacuatio timorꝫ ꝓpť ꝯfirmationē: qꝛ ſciūt ſe deinceps peccare nō poſſe. Et ſic patet ꝙ ī pena purgatoria ē maioꝛ certitudo ꝺ glīa ꝙ̄ ī via

Quinto querit̄. vtrum

miniſterio bonoꝝ angeloꝝ vel malorum pena infligat̄. ¶ Reſpōſio. Sicut diuina iuſticia iubente: ⁊ ſtatu ei⁹ ſuccedente mali adurent̄ in inferno poſt iudiciū: ſic etiā ⁊ nūc in purgatorio. Non enī videt̄ ꝓbabile ꝙ demones illud miniſteriū exerceāt: cū ibi purget̄ peti ſcoꝛi ⁊ ſm quēꝫ ꝗdāmō aīa ſimilis eſt diabolo: ⁊ ſuā ſilitudinē nolit diabolus deſerere: ſed potius ꝯfirmare: nec vnꝙ̄ exerceat hoīeꝫ niſi in ꝗ ſperat victoriā acqrere. Rurſus nō videt hoc ꝓbabile ꝙ miniſterio fiat angeloꝝ: vt tam grauiter illos puniāt.

Sexto queritur: a quo

poſſit fieri relaxatio ſiue indulgentia.

¶ Notandū ꝙ quādocūꝙ̄ aliquis eſt in charitate: quodlibet opus qđ facit valꝫ tribus modis. Primo modo valet ſpecialiſſime: ſcꝫ ſibi exiſtenti in charitate: vt aliquis celebrans miſſam pro alio pl⁹ in tēſiue valet ſibi ꝙ̄ illi pro quo celebrat. Secūdo modo valet generaliſſime: ſcilicet pro tota eccleſia. Et iſta ſunt merita ſupererogatiōis: que ponunt̄ in theſauro eccleſie: de quibꝫ meritis fiunt relaxationes ⁊ indulgētie. Tertio modo valet ſpecialiter ꝓ illo pro quo fit illud opus meritoriuꝫ: vt quādo aliquis celebrat ꝓ alio. Et ſic ꝗ celebrat pro alio in gratia. Primo ſibi valet miſſa. Secūdo illi pro quo celebrat: ⁊ tertio toti eccleſie. ¶ Notandū vlteri⁹ ꝙ theſaur⁹ eccl'ie nō eſt ſolum aggregatus de meritis ſupererogationis: qꝛ cito euacuaret̄: ſed etiā aggregatur ex merito paſſionis xp̄i btē ꝟginis et oīm ſctōꝝ. Et ex illo theſauro accipiunt̄ indulgētie ⁊ relaxatiōes. ¶ Rn̄ſio ad q̄ſtionē. Ad ſolos ep̄os ꝑtinet facere relaxatiōes ⁊ indulgentias. Rōnes patēt in textu. ¶ Correlariū. Nec cardinales in ꝙ̄tuꝫ cardinales: nec abbates: nec ceteri ſacerdotes poſſūt indulgētias dare: ſed ſolus ſūmus pōtifex ⁊ ceteri ep̄i. Et rō ē qꝛ ſol⁹ ep̄s eſt ſpōſus eccl'ie: ꝗ auctoritatē habet ſuꝑ eccl'iam. Notādū ꝙ ep̄s nō pōt facere indulgentias in aliena dioceſi ꝙ̄ ſua: licꝫ poſſit cōicare bona ſua ſubditis alienis. Etiā ꝗlibꝫ ſiue ſacerdos ſiue laic⁹ pōt bona ſua cōicare alijs.

Septimo queritur pro quo debeat relaxatio fieri: vtrū ſcʒ ꝓ ſpirituali: an ꝓ corꝑali. ¶ Rñdeť ꝙ ſicut videmus in policijs ꝛ cōtractibus hūanis/ ꝙ theſaur⁹ ibi publice ꝓpter duo maxime cōſueuit ꝓferri ꝛ cōicari exteri⁹.ſ. ad gloriā ꝑncipis: ꝛ ad vtilitatē cōmunitatis: ſic in ſpūalib⁹ cōicať theſaurus eccleſie ꝑ indulgentias duplici de cauſa. Primo ꝓpter gl'iam dei. Et quoniā gloria ꝛ laus dei eſt qñ ſancti ſui honoranť in cōſtructiōe baſilicarū ſuarū in cōmemoratiōe virtutū ſuarū: ꝛ hoc quidē fit in predicatiōib⁹ ꝛ ſermonib⁹. Ideo ꝓ his omibus indulgētie recte fiunt. Secundo ꝓpter cōmunē vtilitatē. Et quoniā cōis vtilitas ē defenſio terre ſancte: defenſio fidei: ꝓmotio ſtudij ꝛ ꝯſimilia: ideo ꝓ talib⁹ adhuc debēt fieri. Et qm̄ hec cōſiſtūt in actib⁹ exteriorib⁹: diciť ꝙ relaxatio fit et dať ꝓ actib⁹ corꝑalib⁹.

Octauo queriť: cui relaxatiōes pñt fieri: vtrū exiſtēti ī purgatorio: an ſolū viuenti in h̄ ſeculo. ¶ Rñſio Relaxtio ſiue indulgētie collatio (ſicut in ꝑcedentib⁹ colligiť) duo dicit.ſ. theſauri eccl'ie cōicatōʒ: ꝛ cū h̄ q̄ndā iudiciariā abſolutionē: ſic expꝛeſſe colligiť ex decretali de pe. ꝛ re. Quia aūt ꝯſuluiſti ꝛc̄. Dico igiť ꝙ qꝛ bona ꝛ theſaur⁹ eccl'ie ſūt in ſūmi pōtificꝭ ꝑtāte: ꝛ illi q̄ ſūt in purgatorio (rōne charitatꝭ) ſūt idonei ſpūalia bona recipe: qꝛ papa eis pōt bona eccl'ie cōmunicare. Quātū aūt ad auctoritatē iudicādi (cū illi iā iam exierint forū eccl'ie ꝛ eccl'iaſticū iudiciū) videť ꝙ eis nō poſſit fieri abſolutio/ niſi ꝑ modū deꝑcatiōis ꝛ ſuffragij: ꝛ ſic ꝓprie loquēdo nō fit eis relaxatio: qꝛ relaxatio dicit iudiciariā abſolutionē. Sʒ ſolū fit viatori: ſuꝑ quem papa pōt tā adiuuādo q̄ʒ iudicādo. Super exiſtētes aūt in purgatorio ſolū pōt adiuuādo ꝛ etiā q̄libet in ſuis orōnib⁹ et bonis oꝑib⁹. Suꝑ exiſtentes ꝟo in eccl'ia triūphāte nihil pōt nec adiuuādo nec iudicādo. Itē dicit Bona. Diſpēſatio bonoꝝ eccl'ie diſcrete ꝛ cū moderamie facienda ē: alioq̄n (niſi diſcrete fiat) de⁹ nō acceptat. Et bona ſpūalia nō pñt diſſipari nec ꝯ̄ diuinā acceptionē diſtribui: q̄uis poſſint bona tꝑalia nō ſolū diſpēſari: verūetiā diſſipari de facto: q̄uis aliter diceret ius diuinū eſſe faciendū.

Nono queriť de valore indulgētiaꝝ: vtꝝ valeāt tm̄ q̄ntū ꝑdicať. ¶ Notādū ꝙ coiter ſʒ doct. ad h̄ ꝙ idulgentie vel relaxatōes aliq̄d valeāt exigiť duplex ꝯditio ex ꝑte donātꝭ: ꝛ duplex ex ꝑte recipiētꝭ. Ex ꝑte dātis reqriť potentia: ꝛ honeſta ꝛ rōnabiľ cauſa. Nō ei credēda eēt idulgētia valorꝭ alicui⁹/ ſi quis daret eā eūtib⁹ videre torneamēta. Ex ꝑte ꝟo recipiētis exigiť ꝯfeſſio cū vera cōtritiōe: ꝛ fides cuʒ vera deuotiōe vt vere de pctis ſit penitēs: ꝛ vere ꝯfidēs ꝙ paſtorꝭ idulgētia valeat ſibi. ¶ Reſpōſio Quātitas idulgētie attēdiť reſpectu pene debite ꝓ pctis ꝯfeſſis ꝛ dimiſſis: et nō attēdiť rōe ſcorie pcti: qꝛ idulgētie ñ abſoluūt a culpa ſʒ ſolū a pena. Dicēdūʒ ē igiť ꝙ q̄ʒtitas idulgētie ꝛ dimiſſiōis illi⁹ pene mēſurať ſm iudiciū ſūmi pōtificis vel ei⁹ q̄ fecit idulgētias. Ille aūt q̄ dat idulgētias cū eas tribuit/ ꝯſiderat cām ꝓ q̄ reputat eū dignū tāta grā: ꝛ ſm pl⁹ vel min⁹ ꝑticipāt de indulgētia. Verbi grā: Statiōes rome iſtitute ſūt vbi ſit indulgētie determiate. Hoc inſtituebant patres ꝓpter ꝑegrinos q̄ veniebāt de locis remotis: nec eſtimauerūt dignū eē tāta grā eū q̄ eſt natus iuxta eccl'iam: ſicut eū q̄ de remotis venit ꝑtib⁹: vñ nec tantā recipit grām: ſed aliquātā. Cōcedendū eſt igiť ꝙ indulgētie tantū valēt q̄ntū ſonāt q̄ntū ē ex ꝑte dātis: tñ nō tātū valēt cuilibet q̄ntū ſonāt: nec eq̄liť oib⁹ ſicut pʒ.

c

Irca diſtinctionē viceſimāꝑmā ꝑmo q̄riť: Vtꝝ venialia poſſint deleri ſine grā. ¶ Rñſio. Pctā

venialia nō pñt deleri ſine grā gratū faciente ita ꝙ ꝙ̄diu hō eſt ī pctō mortali nō delenẜ pctā venialia. Sꝫ ſi morieẜ ī pctō mortali cū venialibꝫ: punieẜ in iferno ad tp̄s ꝓ venialibꝫ: ita ꝙ ꝑ aliqđ ſpaciū tēporis magis affligeẜ et h̄ ꝓ pctis venialibꝰ quouſ ſatiſfecerit: ⁊ hec eſt opinio ſcōi Auguſti. de ciui. de. xxj. Nec magna nec parua poſſunt nobis dimitti: ſi non dimiſerimus debitoribus noſtris.

Secūdo querẜ. Utrū

venialia poſſint deleri a grā: ſine ꝯtritione ſiue exteriori pena. Rñdeẜ ꝙ lꝫ venialia valde ꝯgrue ꝑ pniam deleanẜ: pñt tñ ꝑ grām adiutā aliquo ope exteriori aliẜ deleri: ſicut per ſacra eucbariſtie: extreme vnctionis ⁊ baptiſmi ꝑ aque aſperſionē eṗalē bñdictionē ⁊ miſericordie exbibitionem ꝑ orationis dñice deuotam exorationē ⁊ paſſionis xp̄i feruentē meditationē. Et ſic pꝫ ꝙ ad deletionem venaliū nō eſt neceſſaria cōtritio ſiue interior pena: ſed pñt deleri per illos actus exteriores etiā poſito ꝙ hō nō cogitet: nec recordetur de pctis venialibꝫ a ſe cōmiſſis.

Tertio queritur. vtrum

in purgatorio poſt banc vitā fiat aliqua purgatio ab aliqua culpa an ſolū a pena ¶ Notandū ꝙ in purgatorio nō fit purgatio pcti mortalis quo ad culpaꝫ: qꝛ de lege cōi ꝗlibet decedens in pctō mortali dānatur in inferno: tñ in purgatorio bñ fit purgatio pcti mortalis quo ad penā: ⁊ ideo queſtio nō eſt de culpa mortali: ſꝫ ſolum veniali. ¶ Rñſio. In purgatorio poſt banc vitam pctā venialia delentur quo ad culpā. Grego. in quarto dialogorum dicit ꝙ quedā leues culpe remittuntur in futuro: ⁊ ibi multa dicit q̄ ad oſtēdendū boc faciūt. Si dicas ꝙ boc intelligat ꝙ̄tū ad reatuꝫ pene: bec nō ſoluit qꝛ in futuro (vtpote in purgatorio) nō ſolū fit purgatio a reatu penarū venialiū verumetiā mortaliū: cetera patent.

Quarto queritur. vtrū

purgatio illa fiat per ignem materialem aut ꝑ ſpūalē. Rñdeẜ ꝙ licet Auguſtinꝰ viſus fuerit dubitare: alij tamen doctores nobis auferūt dubitationē (q̄m boc cognouerūt multiplici rōne) vt Grego. in quarto dialogoꝝ: ⁊ Iſidorus de ordine creaturarū: ⁊ cōiter tenēt doctores noſtri tp̄is ignē purgatoriū eē materialē ſiue corporalem q̄ eſt calidiſſimꝰ ⁊ obſcuriſſimus. Unde idem ignis cōburit exiſtentes in inferno: ⁊ purgatorio.

Quitoqueritur. vtrum

vnus libereẜ ante aliū. ¶ Rñſio. In illo igne citius purgaẜ vnus ꝙ̄ alius (vt dic̄ Auguſtinꝰ ⁊ oēs doctores in h̄ ꝯcordāt) q̄ eñ diutius in pctō ꝑmāſit dignū eſt vt diutius ſuſtineat penam.

Sexto queritur. Utrū

aliq̄s ſctōꝝ euolet in celū ante iudicium. ¶ Notādū ꝙ ſctūs pt capi tripl'r. Uno mō large ꝓ ꝗlibet exñte in grā dei: ⁊ iſto mō aliq̄ pñt in bac vita eſſe ſcti. vñ Sancti eſtote: qꝛ ego ſctūs ſum. Scđo mō capiẜ ſctūs ꝓpꝛiſſime ꝓ illo q̄ eſt in grā dei q̄ non hꝫ aliq̄d purgabile ⁊ videt eſſentiā diuinam: vt ſunt bti exñtes in glīa ⁊ iſtis duobꝫ modis nō capiẜ in q̄one pñti. Tertio mō capiẜ ſctūs ꝓpꝛie ꝓ illo q̄ ē in grā ⁊ nihil hꝫ purgabile: tñ nō videt eſſentiā diuinā: ſicut ſunt aīe q̄ in purgatorio fecerūt pniam ſuā. Uel ſancti: q̄ decedētes d̄ boc ſeculo nihil habēt purgabile: ſicut fuit beatus franciſcus ⁊c̄.

Septimo querẜ. Utrū

liceat aliq̄đ pctm̄ in cōfeſſione dimittere. ¶ Notādū ꝙ q̄ō nō itelligiẜ de venialibꝫ pctis: qꝛ nō ē neceſſe ꝯfiteri venialia pctā ⁊ ꝑ ꝯñs aliq̄ pctā venialia pñt dimitti: ſꝫ itelligiẜ q̄ſtio de pctis mortalibꝫ. ¶ Rñſio antequā aliqua cōfeſſio ſit bona et rite facta neceſſe eſt ꝙ confitens dicat omnia peccata ſua mortalia: ſimul et ſemel in.

vna ⁊ eadē ꝯfeſſiōe: ⁊ vni ⁊ eidē ſacerdoti
ita ꝙ nulla pctā mortalia ſcienť reſeruet
qḋ ſi nō fecerit ꝯfeſſio erit irrita. Vñ q̄t-
tuor mordis cōfeſſio fit irrita duobꝫ mo-
dis ex pte abſoluētis ⁊ bis ex pte ꝯfitētis.
Ex pte abſoluētis. Pↄ̄o ſi nō ſciat: qꝛ nō
pōt abſoluere niſi hēat noticiaꝫ de pctō.
Scdō ſi nō poſſit: qñ ſcꝫ nō hꝫ ptātē ab-
ſoluēdi. Ex pte aūt ꝯfitētis. Primo ſi fi
cte cōfiteať. Ille aūt ficte ꝯfiteť qui vnā
partē pctōꝝ ꝯfiteť vni: ⁊ aliā alteri: etiaꝫ
qñ nō hꝫ diſplicentiā de pctis ſuis: nec in
tendit emēdare ſe. Aug⁹. Impiū ē a deo
dimidiā ſperare veniā. Notandū ꝙ ſi ali
q̄s vere fuiſſet cōfeſſus pctā ſua vni ſacer
doti ⁊ ꝑ duos dies ſequentes recordareť
de aliquo pctō nō ꝯfeſſo tunc bonū eſt ꝙ
cōfiteretur illud eidē ſacerdoti: ſi autē nō
poſſit habere copiam illius ſacerdotis: ⁊
ꝯfiteatur alteri: tunc alteri ſacerdoti nō
tenetur reiterare alia pctā ꝯfeſſa tñ con-
gruū eēt ⁊ ſecurius alia reiterare.

Octauo queriť. Utruꝫ

liceat aliq̄d in confeſſione addere. ¶ Re
ſponſio. Nullus debꝫ aliq̄d addere ꝯtra
teſtimoniū ꝯſcie ſue: qꝛ nec cā humilita-
tis aut alterius ſimulatiōis nō dꝫ dicere
mendaciū qꝛ tūc perdereť ꝯfeſſionis me-
ritum. Tamen qñ lingua non ꝯtradicit
ꝯſcientie poteſt abſq; pctō aliq̄d addere:
etiam cū merito vt ſi quis cōmiſiſſet par-
uū pctm̄ ⁊ crederet ſe cōmittere magnuꝫ
pctm̄: tūc dicendo in cōfeſſione ſe grauiť
peccaſſe: tūc licitū eſt illud addere (lꝫ fal
ſum) ⁊ tñ nō demeretur: ſed meretur.

Nono queriť. Utrum

in confeſſione liceat aliena pctā referre.
¶ Reſpondeť diſtinguendo. Quia aut
aliena pctā ſunt ad accuſationē pctōꝝ
noſtroꝝ impertinētia: ita ꝙ bñ poſſum⁹
accuſare pctā nr̄a ſine reuelatiōe alieno-
rū pctōꝝ tunc nō eſt licitū aliena pctā re-
ferre: imo ſi hoc malicioſe faceret morta-
liter peccaret. Si autē aliena pctā ſint
pertinentia ad accuſatione pctōꝝ noſtro
rum: ita ꝙ noſtra pctā nō poſſumus accu
ſare abſq; reuelatione alienoꝝ peccatoꝝ
tūc licitū eſt aliena pctā accuſare ſicē no
ſtra: ſic tñ in generali aut alio mō taliter
ꝙ confeſſor nō intelligat perſonam cum
qua fuit cōmiſſum peccatum.

Decimo queriť Utrum

in aliquo caſu liceat ꝯfeſſionem reuelare
hoc eſt querere. Utrū ſacerdos ī aliquo
caſu poſſit abſq; pctō ꝯfeſſionem reuela-
re. ¶ Reſponſio. Pro nullo ſcandalo eſt
ꝯfeſſio reuelanda vt dicit Grego. ⁊ habe
tur in littera. Unde ſacerdos taliter de-
bet noſcere q̄ſi nō audierit ⁊ nouerit. Jō
ſigillū ꝯfeſſionis eſt diligentiſſime cuſto
diendū ꝓpter ſcandalum ne penitētes re
trahanť a ꝯfeſſione. Propter qḋ factum
fuit miraculū magnū ꝙ quidam publice
cōfeſſus eſt in mari ⁊ naui ꝓpter pericu-
lū qḋ euenerat in mari: ⁊ poſtq̄ ventum
ē ad portū: ⁊ ſalu⁹ fuerat: ⁊ oēs aliȷ̄ nemo
nouit qḋ dixerat ille. Rñdetur igiť ꝙ in
nullo caſu lꝫ cōfeſſionē reuelare. Notan-
dum ꝙ dr̄ia eſt inter ſigillū ꝯfeſſionis: et
ſigillū ſecreti. Aliq̄d eñ datur ſub ſigil-
lo ꝯfeſſionis qñ ſcꝫ pctā cōfiteť in cōfeſ-
ſione ſacrāli. Et iſta nullo mō dꝫ reuela-
re. Aliq̄d aūt dať ſb̄ ſigillo ſecreti: qñ ſcꝫ
aliq̄s dicit aliq̄d alteri ſub fide ⁊ nō reue
labit illud: tūc aliqua data ſub iſto ſigil-
lo ꝑiudicabilia nō debēt recipi: ⁊ pn̄t re-
uelari abſq; pctō vt ſi aliq̄s diceret alteri
ego occidam fratrē meū: vel ego cōburā
talem ciuitatē: tunc in tali caſu poſſet il-
lud reuelare. Et ſic futura q̄ ſunt ꝑiu-
dicabilia data ſub ſigillo ſecreti pn̄t re-
uelari. Preterita vero nullo mō debēt re
uelari. ¶ Regula ad oē ſecretū celanduꝫ
tenetur quilibet hō de iure.

Undecimo queriť. vtrū

confitens poſſit ſacerdotem licentiare.
¶ Rñſio qñ hō ꝯfiteť pctā ſua ſacerdo-
ti nō pōt in ꝯfeſſione ſacerdotē licentiare

vt peccata ſua reuelet: quia nõ habȝ hãc auctoritatẽ nec poteſtatẽ. Nec etiã extra confeſſeſſionẽ põt dicere reueletis ea que dixi vobis in ↄfeſſione: nec etiã ↄfeſſor debet reuelare. Si autẽ ↄfitens velit ꝙ cõfeſſor reuelet peccata ſua: poteſt ei extra ↄfeſſionẽ dicere. Rogo reueletis talia et talia peccata que ego commiſi: tũc ſacerdos poteſt illa reuelare. Nec ꝓpterea cõfitens licentiat eũ: quia ſm Scotũ confitens nõ poteſt ſacerdotẽ licentiare. Et eum ſequunt doctores moderni.

Duodecimo queritur.

Utrum ſciens aliquid per confeſſionem ⁊ per aliam viã teneat illud celare. ¶ Notandum ꝙ aliquid poteſt ſciri dupliciter extra confeſſionẽ. Uno modo per viam ſecretã ⁊ occultam: ⁊ eſt quando illud nõ poteſt probari per teſtimoniũ duorũ vel trium. Alio modo per viã publicã ⁊ manifeſtam quãdo poteſt probari ꝑ teſtimonium duorum vel trium. ¶ Correlariũ. Sciens aliquid per confeſſionẽ: ⁊ ꝑ aliã viam teneẗ illud celare. ¶ Scdm correlarium. Illud qḋ ſcitur per cõfeſſionẽ et per viam publicaȝ ſcitur duplici via: ita ꝙ homo põt vnum modũ obliuiſci. ſ. per ↄfeſſionẽ: ⁊ aliũ modũ ſcire ⁊ reuelare ſcȝ ꝑ viam publicã. ¶ Reſpõſio. Sciens ꝑ confeſſionẽ aliquid: ⁊ per viã ſcȝ publicã nõ tenetur illud celare. Sed ſi velit reuelare non debet dicere: Ego ſcio illud duplici via (quia tũc reuelaret confeſſionẽ) ſed ſimpliciter debet dicere. Ego h̄ ſcio. Tamẽ ſecurius eſt ꝙ nihil dicat: niſi ſit coactus. Nam tunc cum magna maturitate reuelandum eſt alienum peccatum quando prodeſſe poteſt.

Circa diſtinctionem

vigeſimãſecundã primo querit. Utrũ pctã dimiſſa redeant ꝗ̃tũ ad maculam ſiue culpã. hoc eſt ꝗ̃rere. Utrum quãdo hõ peccat redeant ꝗ̃tum ad maculam alia pctã de quibꝰ fecerat penitentiam. ¶ Notandũ ꝙ iſta tria ſcȝ macula reatus ⁊ offenſa non differũt ſimpliciter ſed rõne. Nam trãſeunte actu peccati tã interiori ꝗ̃ exteriori: ibi remanet obligatio ad penã eternã ⁊ iſta obligatio aliqñ vocaẗ macula: aliqñ reatus: et aliquãdo offenſa. Inꝗ̃tum eſt diſconueniẽs anime vocatur macula. Inꝗ̃tum ducit ad penam eternã: dicitur reatus. Inꝗ̃tum vero infligitur a deo vel diſplicet deo dr̄ offenſa. ¶ Rñdetur ad queſtionẽ. Peccata dimiſſa nullo modo redeũt quo ad culpaȝ: quia poſtꝗ̃ deus per graciam deleuit et dimiſit peccatũ nunꝗ̃ illud redit in animam. Rationes patent in textu.

Secundo querit. Utrum

peccata dimiſſa redeant ꝗ̃tuȝ ad reatũ. ¶ Notandũ ꝙ reatus ꝓprie eſt obligatio ad penã eternã. Pena vero eterna ẽ duplex. Quedaȝ eſt pena damni: ⁊ eſt ꝑpetua ꝓuatio viſiõis dei. Et ſic peccata dimiſſa redeunt ꝗ̃tũ ad penã damni: quia eque bene ꝓuaẗ aliqs viſione dei in inferno ꝓ vno peccato mortali: acſi cõmiſiſſet multa peccata mortalia. Et ſic intelligitur hec auctoritas: Qui peccat in vno/ factus eſt oĩm reus: ſupple ꝗ̃tũ ad penã damni. Alia eſt pena ſenſus: qua dãnati affliguntẗ in corꝑe vel in aĩa. ⁊ tũc diſtinguendũ eſt: Aut em̃ talis ꝗ recidiuat in pctm̃ ꝑfecit penitẽtiã in gr̃a de pctis prius dimiſſis: ⁊ ſic pctã dimiſſa nõ redeunt ad reatũ: Aut talis nõ ꝑfecit penitentiã ſuã in gr̃a ſed in pctõ mortali: ⁊ tũc (ſm Bonauẽ.) peccata dimiſſa redeũt: ita ꝙ erit punitus in inferno de pctis ꝑteritis. Tamẽ hec nõ eſt opinio Scoti ⁊ doctorũ modernoꝝ dicẽtiũ ꝙ nõ eſt neceſſe penitentiã adimplere in gr̃a. Et iõ dicunt oẽs ꝙ pctã dimiſſa nullo mõ redeunt ꝗ̃tũ ad reatũ: ſiue ꝗ̃tũ ad penã eternã: tamen in h̄ ↄcordãt oẽs ꝙ ꝓpter ingratitudinẽ magis aggrauaẗ pctm̃. Et teneẗ ille cõfiteri de illa ingratitudine.

Tertio queritur. vtrum ſacr̄m pn̄ie fuerit inſtitutū? ¶ Reſpōſio De pn̄ia ē loq̄ dupl̄r: aut ꝓut ē recōciliatiua deo: aut ꝓut ē recōciliatiua nō ſolū deo: ſʒ etiā eccl̄ie. Si loq̄mur ꝓut ē ſolū recōciliatiua d̄o: ſic ē ď dictamie legꝫ nature. q̄ dictat ↄteri de pctō ꝛ hūiliari debere tn̄ cū aliq̄ illuſtratione fidei: quia niſi deus illuminaſſet patres legis naturalis non potuiſſent ex ſeipis inueniſſe modū penitendi. Et ſic dicendū eſt ꝙ in lege nature nō fuit inſtituta penitētia proprie loquendo: ſed ſolū inſinuata: ꝛ tunc dn̄s inſinuauit qn̄ poſt peccatū Adā vocauit Geneſ. iij. Ubi es Adam: vbi dicit gloſa ꝙ monebat eū redire ad cor iuxta illud Eſaie. xlvi. Redite preuaricatores ad cor. Si autē loquamur de penitentia ſm̄ ꝙ eſt ſacramentū eccleſie: ꝛ ſic habuit inſtitutionem in lege ſcripta ſiue moſayca tn̄ imperfecte ꝛ ſm̄ quandā generalitatē in determinatione oblationū q̄ erāt loco ↄfeſſionis ꝛ ſatiſfactōis. In lege aūt noua vbi vnitas eccleſiaſtica ē ꝑfecta ꝛ recōciliatio plena: penitentia inſtituta fuit ſm̄ ſtatū ꝑfectionis: ꝛ q̄tum ad formale qđ ē abſolutio ſacerdotalis ꝛ ligatio: qđ dn̄s inſtituit et ꝓmulgauit qn̄ (Iohis. xx.) poſt reſurrectionē ſuā dedit diſcipulis ſuis poteſtatē clauium: et q̄tū ad materiale: qđ eſt quedā lucida ꝛ aperta ↄfeſſio: nō ſolū in generali ſʒ etiā i ſpeciali: qđ dn̄s inſtituit ꝛ apl̄os docuit ꝛ ipi a dn̄o edocti: ꝛ accepta ei⁹ ꝑtāte ꝓmulgauerūt. Nō em̄ nobis tradidiſſent niſi a dn̄o vł a ſpūſancto accepiſſent. Et ſic patet ꝙ ſacramētū penitētie ꝑfecte fuit inſtitutū in lege noua a chriſto.

Quarto queriť quid ſit ſignū ꝛ ſignatū q̄ ad ſignificationē penitētie. ¶ Rn̄ſio. Dupliciť poſſum⁹ loq̄ de ſacramēto penitētie: ſicut dictū ē: Aut ſʒ ꝙ eſt ſolū recōciliatiuū deo: aut ſm̄ ꝙ nō ſolū recōciliat deo ſʒ etiā eccl̄ie. Si loq̄mur de ſacramēto penitētie recōciliāte ſolū deo: tūc res ſacramēti ē remiſſio peccatoꝝ. Signū ꝟo ſtat in iſtis tribꝫ. ſ. i exteriori ↄtritiōe ↄfeſſione ꝛ ſatiſfactione. Quātū ꝟo ad eccl̄iaꝫ addiť abſolutio a peccatis a ſacerdote data.

Quinto queriť: vtrum penitētia habeat ꝛ teneat fūdamēti rōnē ¶ Rn̄deť ꝙ fūdamētū ďr dupliciť. Uno mō loc⁹ in q̄ edificiuꝫ ſtabiliť: ꝛ h̄ mō xp̄s ďr fundamētū. Et h̄ bene notať in gloſa j. Corꝫ. iij. Ubi diciť ꝙ ſicut totū edificiū materiale tēdit deorſuꝫ: ſic edificium ſpūale tēdit ſurſū: qꝛ xp̄s dn̄s q̄ eſt fūdamētū ſpūalis edificij eſt ſurſuꝫ. Alio mō ďr fūdamētū illđ ſm̄ ꝙ res fūdať ꝛ ſtabiliť in ſuo ſuſtētaculo. Et h̄ pt̄ eē tripliciť aut em̄ ē illud ꝑ qđ ꝓhibēs remoueť aut illud ꝑ qđ ibi locať. aut ꝑ qđ cōfirmať et ſtabiliť. Si eſt illud ꝑ qđ remoueť prohibens ſic ē pn̄ia q̄ remouet imundiciā peccati: ſup quā erat ↄſtructa machina diaboli. Si aūt ſit vt collocans: ſic duo ſunt in nobis ꝑ que nati ſum⁹ collocari ꝛ tendere ad locū noſtrū ſcꝫ intellectus et affectus. Intellectus locať in xp̄o ꝑ fidem et affectus locať ꝛ cōglutinať ꝑ charitatem Si aūt ſit vt defendēs ꝛ roborās. hoc eſt dupliciter: aut eſt defendēs ↄtra ventuꝫ ꝓſperitatis: ꝛ ſic eſt humilitas: aut ↄtra ventum aduerſitatis: ꝛ ſic eſt patientia ſiue fortitudo. Et ſic ꝑ hoc fundať aīa ſupra petrā: ꝛ ſic pꝫ ꝙ rō fundamēti de omībus ďr ſm̄ quandā analogiā q̄ ortū hꝫ et radicē in xp̄o. Dicendū igiť eſt ꝙ pn̄ia eſt fundamētū accedēti ad xp̄m de regione diſſimilitudinis ſiue peccati.

Sexto queritur. Utrū pn̄ia ſit tabula. ¶ Rn̄ſio. Penitentia ſiue dicať fundamentum ſiue tabula: ſub tropo dictū eſt: tn̄ ſm̄ aliā ꝛ aliā acceptionem ſm̄ ꝙ fit duplex trāſlatio. Penitentia em̄ eſt virtus: ꝛ ſic competit ei rō fundamēti: qꝛ fundamentū oīm virtutuꝫ eſt qꝛ oportet prius liberari a malo q̄ꝫ facere bonū. Penitētia etiam eſt ſacr̄m: et ſic

cōpetit ei rō tabule. Nā cū aliqs patitur
naufragiū in mari: neceſſe eſt ꝙ ſaluet̃ ꝑ
aliqd adiutoriū. Tabula aūt eſt adiuto
riū aliqd collatū ꝑ qd poſſet aliqs q̄ eſt ĩ
ꝑiculo naufragij ſubleuari a ꝑiculo pec-
cati. Et hoc mō penitētia dr̃ tabula Nā
ſicut duplex dr̃ ꝑiculū ⁊ naufragiū pcti:
ſcʒ originale ⁊ actuale: ita ē duplex ſacra
mētū: ⁊ tabula ſaluās. Nā ꝯtra origina
le eſt ꝑma tabula. ſ. ſacramētū baptiſmi
Cōtra actuale eſt ſecūda tabula: ſcʒ ſa-
cramentū penitentie.

Circa diſtinctio-
nem viceſimātertiā querit̃
ꝑmo: Utrū ſacramētū ex-
treme vnctiōis ꝑncipaliter
ſit ordinatū ad morbū corꝑalē: an ad ſpi
ritualē. ¶ Notādū ꝙ ſacramētum extre
me vnctiois eſt ipa vnctio. Et diffinitur
ſic ſm̃ Sco. Sacramentū extreme vn-
ctiōis eſt vnctio infirmi hoīs penitentis
facta in determinatis ꝑtibus corꝑis cuʒ
oleo ab epo cōſecrato: miniſtrata a ſacer
dote: certa verba cū debita intēciōe ſimꝰ
ꝓferēte: ex inſtitutione diuina efficaciter
ſignificās vel repñtās finalē curationē
peccatoꝝ venialiū. In hac diffinitiōe tā
gunt̃ nouē particule. Prima ꝑticula tan
git̃ ibi: vnctio: ⁊ eſt materia ꝓpinq̄: oleuʒ
ꝟo eſt materia remota. Secūda particu
la hoīs infirmi: ⁊ ponit̃ ad differentiā ho
minis ſani: cui non debet dari hoc ſacra-
mentū. Nec etiā cuilibet homini patiēti
ſe in periculo mortis exponere: vt in ma-
ri vel in preliū eunti: nec etiā cuilibet ĩfir
mo: ſed grauiter infirmāti: de quo ꝓbabi
liter credit̃ ꝙ decedet de hoc mūdo. Ter
tia ꝑticula eſt penitentis. Uñ nec parui
pueri q̄ non habent vſum ratiōis: nec fu-
rioſi: nec etiā q̄ ꝑdiderūt vſum rōnis de-
bent habere iſtud ſacramentū: niſi prius
ante furiā queſiuiſſent. Correlariū. Bea
ta virgo nō habuit iſtud ſacramentū: q̄r
nunq̄ penituit: eo ꝙ nullū habuit pecca
tū. Quarta ꝑticula in determinatis ꝑti-
bus corꝑis. ſ. in organis potentiaꝝ: ſcʒ in
oculis vbi eſt potētia viſiua: in auribus
vbi eſt potētia audiciua: in naribus vbi
ē potētia odoratiua: in ore vbi viget po-
tētia guſtatiua: in manibꝰ vbi viget po
tentia tactiua: in pedibus vbi eſt poten
tia motiua: in lūbis vbi eſt in viris potē
tia generatiua: ⁊ in vmbilico in mulieri-
bus. Et ſic in toto ſūt vndecim vnctiōes
Quinta ꝑticula cū oleo: ibi tangit̃ ma-
teria remota. Unde triplex eſt oleū. ſ. ca
thecuminoꝝ: quo vngunt̃ cathecumini ⁊
pueri ante baptiſmū. Aliud eſt oleū bal
ſamitū: vbi eſt balſamū: ⁊ vocat̃ chriſma:
de q̄ vngunt̃ ꝯfirmādi ⁊ baptiſari. Ter
tiū eſt oleū infirmoꝝ in q̄ nō eſt balſamū
Sexta ꝑticula ab epiſcopo cōſecrato: q̄r
ſolus epiſcopus poteſt iſtud oleū conſe-
crare. Septima ꝑticula miniſtrata a ſa-
cerdote: ibi tangit̃ idoneitas miniſtri: q̄a
ſi laicus attēptaret iſtud ſacramētū da-
re nihil faceret. Octaua ꝑticula: Certa
verba cū debita intētiōe ſimul ꝓferente:
de qbꝰ poſtea dicet̃. Nona: ex inſtitutio-
ne diuina: ibi tangit̃ cauſa finalis. ¶ Re
ſpōſio ad q̄ſtionē. Iſtud ſacr̃m ꝑncipali-
ter ordinat̃ ad morbū ſpūalē: ſcʒ ad delē
da pctā venialia. Cetera patēt in textu.

Secūdo querit̃. Utruʒ
hͦ ſacr̃m inſtituerit xp̄s vel aliqs eiꝰ diſci
pulꝰ. ¶ Rñdet̃ ꝙ licet aliq̄ voluerūt di
cere ꝙ xp̄s iſtituit hͦ ſacr̃m: tñ Bonauē. ⁊
Sco. ⁊ oēs q̄ſi docto. moderni ꝯcordāt ĩ
hͦ ꝙ xp̄s nō inſtituit: ſʒ poſt aſcēſionē eiꝰ
ſpūſſan. ꝑ apl̃os hͦ ſacr̃m inſtituit: ſicē ſu-
pradictū ē de ſacr̃o ꝯfirmatiōis: nec etiā
apl̃i inſtituerūt: ſed ſolū ꝓmulgauerūt.
Uñ dicit Sco. ꝙ oīa ſacramēta noue le
gis data ſunt a chriſto vel a deo.

Tertio queritur de hu-
ius ſacr̃i materia. ¶ Rñſio. Materia hu
ius ſacr̃i (ſicē dicit mgr̃ ĩ lr̃a: ⁊ cū eo ꝯcor
dāt oēs) eſt oleū ab epo ꝯſecratū: nō mi-
xtū criſmate: nec alio liq̄re. Cetā patēt.

Quarto queritur Utrum forma verbi ſit de eſſencia hui⁹ ſacramē-ti. ¶ Notādū ꝙ in omi ſacramēto noue legis cōcurrūt duo .ſ. materia: ſicut in baptiſmo aqua ē materia: ⁊ in extrema vnctiōe materia eſt oleū. Cōcurrit etiā forma: ⁊ ſunt aliqua verba que debēt ꝓferri: ⁊ ſunt tanꝗ ꝓncipalius in ſacramēto: materia ſʒo tāꝗ min⁹ principale. ¶ Reſponſio. Forma verbi eſt de integritate ſacramēti que debet fieri ꝑ modū depcatiōis. Forma aūt (ſm ꝙ tenet romana eccleſia) hec eſt. Per iſtam ſanctaʒ vnctionem ⁊ ſuam pyiſſimā miſericordiā indulgeat tibi dn̄s quicquid oculorū vitio deliquiſti. Et ſic dicendū eſt in alijs organis potenciarū ſcilicet in auribus naribus ⁊ ſic de alijs. Ratiōes aūt quare potius in iſto ſacramēto omino eſt de eſſentia ꝗ in alijs patent in textu.

Quinto queritur. Quis debeat amminiſtrare hoc ſacramentuʒ. ¶ Reſpōdetur ꝙ huius ſacramēti diſpēſatio ⁊ amminiſtratio ex officio ſpectat ad ſacerdotes. Et iſtud confirmat auctoritas ⁊ ratio. Un̄ Jaco. vlt°. dicitur: Inducant pſbyteros ⁊ orent ſuꝑ eū. Rō autē eſt: quia cuʒ huius ſacramēti materia ſit oleū ꝯſecratū nō debʒ amminiſtrari nec cōtingi niſi ab eo qui habet manus conſecratas: ⁊ talis eſt ſacerdos. Ideo nō ſe extendit ad omnes: nec ad ſolos epōs: qꝛ cum hoc ſit ſacramentuʒ periclitantium qđ datur ſolis grauiter infirmis: de quib⁹ creditur de ꝓximo eminere mors: ⁊ epiſcopi non poſſint ſemper adire: ideo multos oporteret periclitare. Notandū ꝙ bn̄ dicitur in reſpōſiōe queſtionis ꝙ ſoli ſacerdotes debeant ex officio illud adminiſtrare: quia aliquādo aliꝗ alij amminiſtrare poſſūt ex ſingulari priuilegio: vel ex merito: ſicut legitur de ꝟgineglorioſa ꝙ multos inunxerit in morte: ſicut legitur ꝙ vnxit beatū martinū. Etiā patet de beata Genoueſa: que inungebat infirmos ⁊ ſanabantur: vel ſpūaliter vel corꝑaliter: ſʒ hoc erat ex merito ⁊ ꝓpter ſanctitatē ſuam.

Sexto queritur: cui debeat ſacramētū iſtō dari. ¶ Reſpōſio. Illud ſacramētū debet dari ſolis infirmis ratiōe vtētibus: ⁊ in periculo mortis exiſtentibus. ¶ Correlariū. Non debet dari paruis pueris: nec furioſis a natiuitate: eo ꝙ nunꝗ habuerunt vſum ratiōis. Nec etiam debet dari perdenti vſum rationis niſi prius anteꝗ perderet vſū rationis queſierit iſtud ſacramētū. ¶ Correlariū ſecundū. Iſtud ſacramentū non debet dari ſentētiatis ad mortē: ſiue ſint iuſte vel iniuſte ſentētiati: quia coram eccleſia dicuntur infames.

Septīo queritur: in quo loco debeat fieri vnctio. ¶ Reſpōdetur ꝙ ex quo iſtud ꝓncipaliter ordinatur ad venialiū deſtructionē (ſm ꝙ ex textu beati iacobi capitur) ⁊ venialia ꝑpetrantur in aīa: et ab aīa ſm vnionē ipſius ad carneʒ corruptā. Eſt aūt triplex aīe potencia ſm quā tāgit corpus: ſcʒ ſenſitiua/ generatiua et ꝓgreſſiua: ⁊ ideo iſtarum potenciaruʒ organa debent inungi. Et quoniā quinꝗ ſunt organa deſeruientia quinꝗ ſenſib⁹ ſcʒ oculi nares os aures ⁊ manus. Lūbi autē deſeruiunt potentie generatiue: ⁊ pedes potentie progreſſiue: ideo iſte ſeptem partes inunguntur: et ſic in toto ſunt vndecim vnctiones: quia due in auribus due in oculis: due in manib⁹: due in pedibus: vna in ore: vna in naribus ⁊ vna i lūbis: ſi ſint viri. Si aūt ſint mulires/ poſſint inungi in vmbilico: vbi viget potentia generatiua: vel ꝓpter verecūdiā poſſūt inungi ī lūbis. Notādū ꝙ ſi īfirm⁹ nō haberet pedes aut man⁹. tn̄ inungi debʒ in ꝑtib⁹ magꝭ ꝓpinꝗs vel appropinꝗntib⁹ illis ꝑtib⁹. Etiā poſito ꝙ fuiſſet ſurd⁹ ⁊ cecus a natiuitate: tn̄ debet inungi in illis partibus: quia ſi nō videt: tamen habuit

voluntatem videndi ꝛ audiendi.

Octauo queritur quotiens debeat hoc ſacramentum dari. Dicendū ꝙ tria ſunt ſacramenta per que impmit̄ character ſcilicet baptiſmus: ↄfirmatio ꝛ ordo: ideo nō pñt iterari. Oīa vero alia ſacramenta pñt iterari: qꝛ per ipa nō impmit̄ character. iō iſtud ſacrm̄ pōe iterari ꝛ etiā iterari totiēs q̄tiens q̄s infirmatur tali infirmitate ꝙ eſtimatur de morte. ¶ Notandū ꝙ ſi ſacerdos dans iſtud ſacramētū poſtq̄ inunxiſſet oculos ꝛ nares ꝛ poſtea moreret̄ vl' nollet pficere: tūc alter ſacerdos nō debet incipe ad iungēdū oculos ſꝫ deberet pficere qḋ alter ſacerdos incepit ¶ Notādū ꝙ ſi aliq̄s hr̄et ꝓlixā īfirmitatem totiēs debet ei dari hoc ſacrm̄: q̄tiēs de morte ipius eſtimat̄: dummodo ſit aliqḋ ſufficiens interuallū (qḋ cōiter nō tenetur a doctoribus licꝫ aliqui voluerint dicere ꝙ requirit̄ ſpaciū triū menſiū pro interuallo) Nam ſicut in illa infirmitate iterant̄ pctā venialia: ita etiā debet iterari remediū. Cetera patent in textu.

Circa diſtinctionē. xxiiij. querit̄ pmo de ordinis ſignaculo. Utrū clerici ordinandi debeāt tonſurari. ¶ Notandū ꝙ tonſura ē amotio capilloꝝ a pte inferiori rotūde facta: ita ꝙ videant̄ aures. Et ſic cōuerſi ad religionē etiā laici debēt iſto mō tonſurari: nō tamē debēt coronari. Unū corona ē amotio capilloꝝ orbicularis a pte ſupiori capitis orbiculariꝫ. i. rotūde. ¶ Notandum etiā ꝙ ordinād⁹ venit ab ordine. Ordo aūt put nūc ſufficit eſt duplex: ſeu capit̄ dupliciť. Uno mō p ↄgrua diſpoſitione rerū pariū ꝛ impariuꝫ. Et ſic diffinit̄ ab Augꝰ. Ordo eſt reruꝫ pariū diſpariūq̄ vnicuiq̄ ſua loca tribuēs ↄgrua diſpoſitio. In q̄ diffinitiōe ponunt̄ tres pticule Prima pticula eſt ↄgrua diſpoſitio: ꝛ ponit̄ loco generꝫ. Nā oīs ordo eſt diſpoſitio ꝛ nō ecōtra: qꝛ multa ſūt bñ diſpoſita q̄ nō ſūt ordinata. Secūda pticl'a: pariū diſpariūq̄: hoc ē ſimiliū ꝛ diſſimiliū eq̄liuꝫ ꝛ ineq̄liū. Nā ſi oīa eēnt eq̄lia/ ibi nō eēt ordo. Tertia pticula: vnicuiq̄ ſua loca tribuēs: vñ iſte ordo ē in padiſo: qꝛ vnuſquiſq̄ locat̄ ſm merita ſua: ꝛ etiaꝫ ſm officia. Iſte ordo etiā eſt in reꝝ natura ſicut in celo ꝛ in terra. Debet etiā eſſe in polityis hūanis. Etiā in eccl'ia militāte ē iſte ordo i q̄ eccl'ia ē ſūm⁹ hierarcha q̄ ē xp̄s: ꝛ vicari⁹ ei⁹ eſt papa: ꝛ ſic deſcēdendo vſq̄ ad minores ſacerdotes. Secūdo mō capit̄ ordo p aliq̄ gradu eminēti: ꝛ iſto mō plat⁹ dꝛ habere ordinē etiā ep̄s rex impator ꝛ ceteri habētes gradū eminētie dicūtur habere ordinem. Et iſto mō capit̄ in pñti q̄ōne ꝛ nō pmo mō. Uñ pōt ſic diffiniri ordo put ē in eccl'ia. Ordo ē grad⁹ pemineñs in eccl'ia diſponēs de ↄgruo ad aliquē actū ptinentē ad ↄſecrationem vl' diſpēſationē euchariſtie: ibi ſunt due pticule. Prima pticula Grad⁹ peminens in eccl'ia: ibi tangit̄ dr̄ia ab ordine pmo mō capto. Scd̄a particula: diſponēs de congruo ꝛc̄. Uñ ↄſecratio corpis xp̄i ē ſūm⁹ ꝛ excellentiſſim⁹ grad⁹: ꝛ oēs alij ordines ſunt inferiores ipſo. Notandū ꝙ i iſto ordine ſcd̄o mō capto ſūt ſeptē gdus. Primus gdus (q̄ ptinet imediate ad ↄſecrationē) eſt ſacerdotiū. Scd̄s gdus eſt imediate diſpenſans iſtud ſacrm̄ euchariſtie ꝛ eſt officiū diaconat⁹: qꝛ antiquit⁹ diacones miniſtrabāt ꝛ diſpenſabāt ſanguinē xp̄i: ſꝫ mō nō diſpenſant: qꝛ ſunt ſacerdotes ſufficiētes: ꝛ etiā mō non dat̄ ſanguis cōicantib⁹. Terti⁹ gdus eſt imediate diſponens ad diſpenſationē ꝛ ↄſecrationē: ꝛ eſt officiū ſubdiaconatus: q̄ habet offerre panē ꝛ vinū ſacerdoti. Et iſti tres ordines dicūtur ſacri: nec poſſunt vxorari habentes eos: ſed tenentur viuere caſte. Sunt alij tres gradus diſponētes ad deuotionē. Si ad deuotionē interiorē: ſic ē officiū accolitat⁹: qꝛ officiū accoliti eſt accendere candelas ꝛ luminaria q̄ accēdūt

hoīes ad deuotionē. Quintus grad⁹ diſponit ad hoc ꝙ populū faciat intentum: ⁊ ſic eſt officiū lectoris. Sextus gradus eſt in hoc diſponēs ꝙ expellit malignos ſpūs: ⁊ iſto mō eſt officiuȝ exorciſte. Septimus gradus eſt diſponēs in hoc ꝙ expellit indignos hoīes ſcȝ excōicatos: ⁊ ſic eſt officiū oſtiarij. ¶ Notandū etiā ꝙ ſacramētū ordinis nō eſt ipſe ordo: ſed proprie vocat̄ ordinatio. Eſt igit̄ ordinatio ſm̄ Sco. inſtitutio alicuius in gradu eccleſie p̄eminēte: cui ꝯuenit aliqđ miniſteriū circa euchariſtiā exhibenduȝ: facta a miniſtro idoneo. ſ. epiſcopo: certa ꝟba ꝓferente: ⁊ cū intētiōe debita aliq̄ ſigno viſibili rep̄ſentans ex inſtitutiōe diuina: ſignans miniſteriū gradus illi⁹ gratiā p̄eminentē: qua ordinat⁹ digne aliqđ miniſteriū exequat̄. ¶ Ad queſtionē reſpōdet̄ ꝙ clerici et ordinandi debēt tonſurari et coronari: ⁊ hoc ꝓpter duo. Primo propt̄ diſtinctioneȝ: q2 ꝑ coronā diſtinguunt̄ a laicis. Secūdo ꝓpter eruditionē: q2 in h̄ ꝙ in tonſura eſt ſupfluitatis capillorum amotio: inſtruunt̄ clerici ꝙ vitāda eſt ſuperfluitas terrenitatis: ſm̄ illud Apl̄i .j. Timoth. vlt̄. Habētes alimenta et q̄bus tegamur his cōtenti ſimus. In hoc etiā ꝙ corona eſt in ſūmitate capitis / inſtruunt̄ clerici ꝙ ſūma bona ⁊ celeſtia debent deſiderare: ſm̄ illud Apl̄i ad Phil. Noſtra cōuerſatio in celis eſt.

Secundo querit̄. vtrū corona ſit ſacramentum. ¶ Reſponſio. Sicut de trāſeuntibus de vno ſtatu ad alium p̄mittitur aliquod preparatoriū quod non ponit in ſtatu ſed diſponit: ſic in ꝓpoſito intelligendū eſt. Nā ſicut nouitius in religione nec dicit̄ ſecularis nec religioſus: ſed mediat inter illa duo ⁊ nouitiatus eſt quedā diſpoſitio ad religionem. Sic recipiens coronā non ſuſcipit ſacramentū ordinis ſed eſt quedā diſpoſitio ad ſacramentum ordinis. Unde recipientes coronam improprie et confuſe vocantur clerici: quia proprie loquendo nullus dicitur clericus niſi recipiat aliquod ſacramentuȝ ordinis. Et ſic patet ꝙ corona non eſt ſacramentum: ſed quedam diſpoſitio.

Tertio querit̄. Utrum in ſuſceptiōe corone fiat abrenunciatio temporaliū. ¶ Reſponſio. Suſcipientes coronam nō cōpelluntur neq̄ de iure diuino nec humano abrenunciare tēporalibus q̄tum ad poſſeſſioneȝ: tamen de bono ⁊ equo minus debent inſudare ſollicitudini temporaliū q̄ laici ⁊ maxime illi qui ſunt in aliquo ordine ſacro. Una ratio: quia nō expectant poſteros. Alia ratio eſt: quia magis debent eē intenti ad ſpiritualia ⁊ ſollicitudo temporalis impedit ſpiritualem.

Quarto querit̄. Utruȝ prelati eccleſie teneantur clericis q̄tum ad temporale ſtipendium. hoc eſt. vtrum teneantur nutrire quo ad victum et veſtitum quos ordinant. ¶ Reſpondetur ꝙ clericus ordinatus aut eſt ad ſacros ordines promotus aut nō. Si ſit ad ſacros ordines promotus et non habeat vnde viuat (cum ei eccleſia teneatur tanq̄ miniſtro ad ſeruitium eccleſie deputato: et ipſe indigeat.) Dicendum ꝙ epiſcopus qui eum promouit ſibi de neceſſarijs prouidere tenetur. Si autem non ſit promotus ad ſacros ordines: ſed ſolum ad minores tunc non tenetur epiſcopus eū nutrire. Etiam ſi habeat ſacros ordines et habeat patrimonium de quo bene poſſit viuere: adhuc non tenetur eccleſia vel epiſcopus ei prouidere de ſtipēdijs. Nihilomin⁹ debet ille promotus ad ſacros ordines eccleſie ſeruire ratione ordinis. Et hoc confirmatur per illud quod dicitur in decretali Alexandri libro tertio de prebendis. Epiſcopus ſi aliquem ſine certo titulo de quo neceſſaria vite percipiat in dyaconum vel preſbyterum

ordinat tamdiu ei neceſſaria vite ſubminiſtret: donec ei in aliqua eccleſia cõuenientia ſtipẽdia militie clericalis aſſignet: niſi talis de ſua vel paterna hereditate/ ſubſidia vite poſſit habere.

Quinto querit : vtrum

ordo ſit in eccleſia. ¶ Notandum ꝙ ordo ibi capitur pro congrua diſpoſitione parium et imparium. ¶ Reſponſio. In eccleſia neceſſarius eſt ordo: et hoc dupliciratione : ſcilicet propter pulchritudinem et rectitudinez. Primo propter pulchritudinez. Cũ enim in eccleſia ſit multitudo niſi eſſet ibi ordo : tunc eſſet confuſio. Secundo propter rectitudinez. Etenim multitudo cũ eſt in ſtatu in quo deuiare poteſt errat ſi non habet ducez nec rectorez: ſicut dicitur .iij. Regꝫ vltꝫ. Vidi cunctum iſrael diſperſum in montibꝫ: ſicut oues non habentes paſtorez. Quoniam ergo eccleſie multitudo eſt in ſtatu in quo poteſt deuiare indiget capite ⁊ regimine: ⁊ cum vnus non poſſit omnibus ſufficere ad omnia: ideo oportuit ſm plꝰ et minus eccleſiaſtica officia et poteſtates diſtribuere: vt eccleſia regatur et dirigatur ſine errore.

Sexto queritur: Utruz

ordo ſit ſacramentum. ¶ Dicendum ꝙ ordo dicitur dupliciter. Uno modo dicitur ordo ipſa relatio ordinatorum : vt prelatio et ſubiectio . Et ſic ordo non dicitur ſacramentum : quia tunc ſequeretur ꝙ haberent omnes ſacramentum ordinis: quia oẽs vel ſũt prelati vel ſubiecti . Alio modo dicitur ordo ordinata poteſtas ſm quam ipſum ſubiectum poteſt et debet ordinari: et hoc dupliciter . Uel ad opus ſcilicet ad poteſtatem conſecrandi corpus chriſti : et ſic eſt ordo diaconatus: ſubdiaconatus: et ceteri ordines inferiores. Unde datur iſtud ſacramentum quando epiſcopus dat poteſtatem alicui conficiendi corpus chriſti : ⁊ illa ordinatio vocatur ſacramentum. Similiter dicendum eſt de ordine diaconatus: ⁊ de alijs inferioribus ordinibus.

Septio querit : vtrum

ſacramentum ordinis ſit noue legis proprium: hoc eſt querere: Utruz hoc ſacramentum fuerit in lege antiqua . ¶ Reſponſio . Sacramentum ordinis fuit in antiqua lege figuratiue: ſed nõ vere. Et ideo reſpondetur ꝙ ſacramentum ordinis eſt noue legis proprium. Et ſic dicẽdum eſt de omnibus alijs ſacramentis: excepto ſacramento matrimonij: de quo poſtea dicetur

Octauo querit. Utruz

ordo ſit ſacramentum vnum vel plura. ¶ Reſpondetur ꝙ eſt vnum vnitate integritatis: et non plura ſacramenta: habet tamen partes multas que ſacramenta non plurificant: pro eo ꝙ nõ ſunt omnino partes ſubiectiue. ¶ Notanduz ita ꝙ prout nunc ſufficit triplices ſunt partes ſubiectiue: vt omnia inferiora dicuntur partes ſubiectiue reſpectu ſuperioꝝ: ſic homo eſt inferius reſpectu animalis. Alie ſunt partes integrales que conſtituũt aliquod totũ ſm ꝙ eſt quantũ . Et iſte partes non inueniunt in angelis: nec in anima: ſed ſolũ ĩ corporalibus. Unde Nulla ps integralis recipit integritatez ſicut paries tectum ⁊ fundamẽtũ dicunt ptes domus. Alie ſunt ptes poteſtatiue ⁊ ſũt que cõſtituũt aliqđ totuz poteſtatiuũ. Unde totũ poteſtatiuuz eſt illud qđ in ſe eſt ſimplex in eſſentia ſua: ſed continet plures poteſtates vel virtutes : ſicut anima intellectiua (que in ſe ſimplex eſt) cõtinet multas potẽtias ſcꝫ intellectum voluntatẽ memoriaz ⁊ ceteras potẽtias. Et ſic in ꝓpoſito oẽs ordines (q ſunt in toto ſeptẽ) dicunt ptes poteſtatiue: qꝛ cõſtituũt vnum totum poteſtatiuũ et integrale: qđ dicit vnũ ſacramentũ.

ptes { ſubiectiue. / integrales / ptatiue.

Nono queritur: Utruꝫ character impͥmat̄ i ꝗlibet iſtoꝝ ordinū. ¶ Reſpōſio. Licꝫ aliꝗ voluerūt dicere ꝙ in ſolo ſacerdotio impͥmat̄ character: tamē hec opinio nō tenet̄ a doctoribꝰ. Unde hec eſt opinio Bonauen. ꝙ character impͥmit̄ i quolibet ſeptē ordinū. Et cauſa ꝑncipalis eſt: q2 ſacramētū ordinis nō pōt iterari. Uñ q̄ recipit ordinē accolitatus non poteſt amplius illū recipere: et ſic dicendū eſt de alijs.

Decimo querit̄: Utruꝫ in diuerſis ordinibꝰ diuerſi characteres i pͥmant̄. ¶ Rñdet̄ ꝙ in diuerſis ordinibus impͥmūt̄ diuerſi characteres. Et rō eſt: q2 nō ſolum ſuſcipiētes iſtos ordines diſtinguunt̄ a laicis ꝑ ipos: imo etiā inter ſeinuicem eſt diſtinctio. Nam alia ptās datur in ordine oſtiarij: et alia poteſtas dat̄ in ordine accolitatꝰ: ꝛ ſic d̄ alijs. Jō ſicut diuerſe ptātes dant̄: ita diuerſa ſignacula ſiue characteres debēt impͥmi.

Undecimo querit̄ vtrū characteres diuerſoꝝ ordinuꝫ ſint eſſentialiter ordinati? ¶ Notādū ꝙ ordo eſſentialis eſt ille qui eſt inter duo extrema ſic ſe habētia ꝙ implicat contradictionem: poſterius eſſe ſine priori: ſicut eſt impoſſibile prius aliquid diligere ꝙ̄ cognoſcere quia diligere ſe habet vt poſteriꝰ: cognoſcere ꝟo vt ꝑus. Augꝰ. Inuiſa diligere poſſumus: incognita nequaꝙ̄. Nihil em̄ volitū niſi precognitū. ¶ Querit̄ igitur hec queſtio. Utrū aliquis ordo poſterior poſſit dari ſine priori: vtpote ordo ſacerdotij poſſit dari ante ordinē diaconatus: ꝛ ſic de alijs. ¶ Reſpōſio ad queſtionē. Dupliciter poſſumus loqui de ordine: aut de ordine neceſſitatis: vel de ordine cōgruitatis. ¶ Prima ꝓpoſitio. Characteres diuerſoꝝ ordinū nō ſunt ordinati ordine neceſſitatis ſiue ordine eſſentiali: q2 poteſt aliquis recipere ordinem preſbyteratus anteꝙ̄ fiat accolitus vel diaconus: ꝛ ſic de alijs: tamē peccaret mortaliter ſi ſciēter hoc attēptaret. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Characteres diuerſorū ordinū ſūt ordinati ordine ꝯgruitatis. Nā congruū eſt ꝛ valde decēs ꝙ ordinate dētur ordines. Ordo aūt talis eſt. Primo datur ordo oſtiarij. Secūdo lectoris. Tertio exorciſte. Quarto accolitatꝰ. Quinto ſubdiaconatus. Sexto diaconatus. Septimo preſbyteratus ordo. Unde ſi epiſcopus ſcienter mutaret ordineꝫ: peccaret mortaliter: ꝛ ſi ſciēter vel ignorāter daret ordinē preſbyteratus alicui nō habenti alios precedentes ordines: tunc tenere t̄ poſtea in ſecreto ſolū dare iſtos ordines qui dimiſſi fuerant. Et ſic dicēdū eſt de alijs ordinibus.

Duodecimo queritur. quādo impͥmat̄ character in diuerſis ordinibus. ¶ Reſponſio. Character impͥmitur in quolibet iſtoꝝ ordinū in porrectione vel datione rei materialis: vtpote libri vel vaſis: vel clauis: vel calicis ſm̄ ꝙ cōpetit ipſi ordini: ꝛ in ꝓlatiōe verboruꝫ: per que dat̄ poteſtas ordinato: vtpote in ordine p̄ſbyteratus dat̄ calix in ordinando cū ꝓlatiōe iſtoꝝ verboꝝ: Accipe poteſtatē ꝯficiendi corpꝰ xp̄i. Nec ſolū dat̄ character in datione illiꝰ rei materialis: nec ſolū in ꝓlatiōe ꝟboꝝ ſꝫ in ambobꝰ: ꝛ ꝑ illa duo impͥmit̄ character. Oīa vero alia q̄ fiūt. ſ. bñdictio epi: impoſitio manuū: inunctio digitoꝝ fiunt ꝓpter ſolennitatem vel aliqua myſteria que prolixe dicunt̄ in textu.

Tredecimo queritur de ordinibus ꝗ̄tū ad numeꝝ ꝛ diſtinctionē ꝛ querit̄ de diuiſiōe ordinū int̄ ſacros ordines ꝛ nō ſacros. Rñdet̄ ꝙ ſacramentū ordinis hꝫ plures gradꝰ. Prima ꝗdē diuiſio inter iſtos ordines eſt ꝑ gradus ſuperiores ꝛ inferiores: ſiue per gradus ſacros ꝛ non ſacros. Gradus em̄ ſiue ordines ſacri ſūt ordines p̄ſbyteratus diaconatus ꝛ ſubdiaconatus: quoꝝ officiū eſt

portare vaſa ſacra: offerre ſacrificiũ ⁊ cõſecrare diſtincte ſcḋm ptãtẽ eis datã et iſti obligant̃ ſeruare caſtitatẽ. Ordines aũt nõ ſacri vt ſunt accolit⁹: exorciſta: lector ⁊ oſtiarius qui nõ tenent̃ ſeruare caſtitatem: quia poſſunt vxorari.

Quartodecimo querit̃

Utrũ pſalmiſtat⁹ ſit ordo? Uñ pſalmiſtat⁹ ẽ officiũ pſalmiſte. Pſalmiſta ẽ cantor in eccl'ia ꝗ nõ ſolũ hꝫ cãtare pſalmos ſed bñdictiones. i. bñdicamus dño: ⁊ laudes. i. alleluia: et ſacrificiũ. i. offertoriũ: ⁊ generaliter oĩa que ptinẽt ad officiũ canonicoꝝ. ¶ Rñſio. Pſalmiſtat⁹ ꝓprie nõ eſt ordo ſed officiũ ordini ãnexũ: ⁊ dꝫ ordini ãnexũ: qꝛ maxime cõuenit illi facere. officiũ pſalmiſte ꝗ debet aut põt ordinari: ergo nõ ꝯuenit laicis ꝗ nõ poſſũt ordinari officium pſalmiſte facere.

Decimoquinto querit̃

Utrũ ẽpat⁹ ſit ordo? Rñdet̃ breuiter ꝙ ẽpat⁹ nõ ẽ ordo: qꝛ ſunt ſolũ ſeptẽ ordines ſed eſt q̃dã dignitas ⁊ ꝑeminẽtia q̃ addit̃ ſuꝑ ordinẽ ꝑſbyterat⁹. Uñ nullus poteſt fieri ẽps niſi prius fuerit ſacerdos.

Decimoſexto queritur

vtꝝ ordines ſint ſeptẽ aut plures vł paucìores? ¶ Rñdet̃ ꝙ tm̃ ſunt ſepte⁊ ordines: tres ſacri ⁊ quattuor non ſacri: ſufficieñtia patuit ſupra.

Circa diſtinctionem

nem. xxv. (in q̃ determinat̃ de poteſtate ordinãdi) q̃rit̃ ꝑmo. Utrũ ſolus ẽps poſſit ordinare. ¶ Notandũ ꝙ q̃ttuor ſunt modi ẽpoꝝ: quidã ſunt patriarche ⁊ ſunt q̃ttuor: quidã vocant̃ metropolitani: q̃dam archiẽpi: et quidam ẽpi. Et oẽs iſti pñt dare ordines. ¶ Ad q̃onẽ rñdetur ꝙ ſcḋm ius cõmune (ſicut ſacri canones bene dicũt) nõ põt aliquis ordines diſpẽſare ꝑſertim ordines ſacros niſi ſol⁹ ẽps. Huius autẽ ſtatutũ originẽ habet ex ſacra ſcriptura: quia cũ dñs duo genera diſcipuloꝝ habuit: quoſdã in numero duodeno: q̃ſdam in numero ſeptuageno. Primos apl'os noĩauit: ſuꝑ q̃s etiã fundauit eccleſiam: ipſos tñ ꝑmo fundãdo in ſe. Alios appellauit ſimplices diſcipulos. Et apoſtolis ꝑmo collata fuit ptãs iponẽdi manus et cõſecrãdi. nõ autẽ ſimplicib⁹ diſcipulis. ¶ Notandũ ꝙ ẽps dꝛ ab epi qḋ eſt ſupra: ⁊ ſcopin qḋ eſt intẽdere q̃ſi ſuꝑintendens: quia habent vigilare ſuꝑ gregẽ ſuũ. Uñ ẽpus grece idẽ ẽ qḋ ſpeculator latine. Notandũ vlterius ꝙ ſoli ẽpi poſſunt cõſecrare abbates moniales ⁊ eccleſias: niſi ex ſpeciali priuilegio: ſicut ſunt alique moniales priuilegiate.

Secũdo queritur. vtrũ

ẽps heretic⁹ poſſit dare ordines? Quid autẽ ſit heretic⁹ dictũ ẽ ꝑus. diſt. v. q. iiij. hui⁹ q̃rti. ¶ Reſponſio. Licet magni doctores voluerũt dicere ꝙ nullus heretic⁹ poſſit dare aliqḋ ſacr̃m: tñ ꝑ illuſtriſſimũ doctorẽ Auguſtinũ aperte eſt nobis hec q̃ſtio patefacta. ꝙ ſacr̃a eccleſiaſtica hereticus põt dare ꝗ formã eccleſie ſeruat et intentionẽ habet faciẽdi qḋ facit eccleſia. Et ſic patet reſponſio ꝙ ẽps heretic⁹ poteſt ordines dare q̃tũ ad veritatẽ et hoc ꝓpter ꝑfectionẽ ſacrãmentoꝝ que ꝓpter maliciã vel peccatũ dantiũ vel recipientium nõ poſſunt violari nõ tñ q̃tum ad vtilitatẽ ſemꝑ dant̃: et hoc ꝓpter obicem qui ponitur a parte dantis vel ſuſcipientis: tamẽ poteſt poni obex in ſacramento penitentie q̃tũ ad ſuſceptionẽ ſcḋm veritatem: quia anteq̃ recipiat̃ ſacramentũ penitentie: oportet ꝙ ſuſcipiens habeat cõtritionem cum ꝑpoſito emendandi ſe: ſicut dictũ eſt in materia de penitentia.

Tertio querit̃. Utrum

ſymoniacus ẽps aliquẽ valeat ordinem vendere. ¶ Symonia eſt ſtudioſa voluntas emendi vel vendendi aliquod ſpirituale vel annexũ ſpirituali: ibi ſtudioſa:

voluntas capitur pro actu voluntatis. Unde ſtudioſa voluntas ē magnũ velle vehementer ſe applicans ad aliquid pſiciendũ. Scđa particula emendi vel vendendi ꝛc̄. Unde ſymonia venit a ſymone mago. Nã duo fuerũt ſymones: vnꝰ bonꝰ ſcꝫ ſymon petrus: alter malꝰ ſcꝫ ſymon magus ꝗ videns ꝙ ſctũs petrus ponebat manꝰ ſup hoīes ꝛ tũc recipiebãt ſpm̃ ſctm̃ viſibiliter: tunc ille ſymon magus voluit a btō petro emere graciã illã ꝛ tunc btũs petrus rñdit ꝙ gr̃a dei non poterat vendi. ꝛ ſic ab illo ſymone mago venit ſymonia. Tertia particula vel anexũ ſpũali: vt ſi aliꝗs vellet vendere calicem cõſecratũ: ꝛ vltra pciũ auri vel argenti vellet vendere ꝯſecrationē: dicēdo iſte calix eſt conſecratꝰ: ideo plus debeo habere ꝗꝫ de alio nõ conſecrato: tunc ibi eſſet ſymonia. ¶ Reſponſio. Spirituale capiť tripľr. Uno mõ pro illo qđ ē pure ſpũale: ita ꝙ nõ adiũgiť rei corporali: ſicut ſunt gr̃a ꝛ virtutes ꝛ dona gratiſdata. Et hec de iure nec vendi nec emi pñt nec etiã de facto: quia ſi ꝗs vellet emere gratiã alterius: pderet quicꝗd pcij poneret. Alio mõ ſpũale capiť pro illo qđ adiungiť rei corporali ꝗ tñ rõne illiꝰ ſpũalis conſecrať ꝛ accipit rõnem ſpũalis. Et hoc ſpũale de iure nõ põt vendi: pro eo ꝙ non põt poni ſub pcio. De facto tñ rõne rei corporalis vendi põt: tñ cũ pctō mortali ꝛ eſt ſymonia: vt ſunt ſacr̃a eccleſiaſtica. Et ſic patet rñſio ad qōnē ꝙ epūs põt vendere ordinem de facto ꝛ vere ordinabiť recipiens ordiuem. tñ ambo cõmittunt ſymoniã ꝛ peccãt mortalr. Tertio modo capiť ſpũale pro illo qđ adiungiť rei corporali ꝗ tñ habet rõnem tpalis: vt calix cõſecratus: et ius patronatꝰ: qꝛ ibi conſecratio iuncta eſt argento: et ius patronatus fundo. Et illud dr̃ ſpirituale: quia annexuꝫ ſpũali. Et tunc ſpũale de facto põt vendi: tñ de iure nõ põt vendi quia tunc eſſet ſymonia. Calix tamē conſecratus põt bene vendi; dũ tñ nõ vendatur illa conſecratio ſed valor argenti tamen illa cõſecratio tranſit cum venditione argenti vel auri: nec oportet poſt venditionem iterum conſecrare.

Quarto queriť. vtrum

dans ordines ſymoniace ex hocipſo fiat hereticus. ¶ Reſponſio. Sacri ordines nec aliquod ſacramentoruꝫ pro pecunia dari põt ſine graui ꝛ enormi peccato pro eo ꝙ ſpirituale (qđ ex ſola libertate pro ſui dignitate dandum eſt) mercatur ꝛ fit vile. Rurſus quia illud qđ erat inpreciabile ſub precio poniť qđ nullo modo poteſt fieri: quin fiat cõtumelia ſpiritui ſancto: ideo non ſolum eſt malũ in ſe: ſed etiã ſm ſe. Si aũt querať an ſit pctm̃ in fide vel in moribus? Dicendũ ꝙ ille qui emit ſpũalia: aut credit ea ꝓ pcio eſtimari poſſe ꝛ valore terrene rei equari: et pro pecunia poſſideri. Et hec ē hereſis manifeſta: ꝛ ſic eſtimauit ſymon magus talis eñ erat infidelis: qꝛ credidit graciã non eſſe graciã. Aut ille ꝗ vendit vel emit huiuſmodi ſpũalia: nõ hoc credit ꝙ gr̃a dei poſſit vendi vel emi: ſed tñ ꝓpter ardētē auariciam quã habet hoc facit: ꝛ tunc eſt peccatũ in moribꝫ et nõ hereſis. Et propterea ꝗ hoc vltimo mõ vendit vel emit ſpũalia nõ fit hereticus. Sed ſi pͥmo modo emat vel vendat: ſcꝫ credendo ꝛ ſuſtinendo ꝙ emere ꝛ vendere ſpũalia poteſt licite fieri: tũc epiſcopus dando ordines ſymoniace: ex hoc fit hereticus.

Quinto queriť de poſſi

bilitate ſuſcipiendi ordines. Utrum ad hoc ꝙ ab aliquo poſſit ordo recipi requiratur ſexus virilis: hoc eſt querere vtrũ femine poſſint ordines recipere. ¶ Reſponſio. Mulieres ad ſacros ordines: nec etiã ad minores ordines admitti nec poſſunt nec debēt. Et ſi obijciatur in religione monialiũ quedã vocãtur preſbytere: ꝛ quedam dyacone. Dicendũ ꝙ aliqua mulier vocatur vſurpatiue preſbyte

ra propter diſcretionē vel bonos mores: vel ꝓpter prelationē. Etiā aliqua vocatur diacona: qꝛ facit officiū diaconi: legēdo in matutinis omeliā euāgelij nec propterea recipiunt ordines.

Sexto querit. Utrum

ad ſuſceptionem ordinis neceſſarius ſit vſus rōnis. ¶ Reſpondet ꝙ ad aliquem requirit vſus rōnis de neceſſitate ſacramenti: ad aliquē ordinē de neceſſitate precepti: ⁊ aliquos de honeſtate ⁊ congruitate. Ad epiſcopatū nāqꝫ (qm̄ ibi contrahitur matrimoniū ſpūale) neceſſario requiritur conſenſus ſine quo nō fit matrimoniū nec ſpirituale nec corporale vt infra videbitur: ac ꝑ hoc neceſſario requiritur vſus rōnis ⁊ diſcretiōis de neceſſitate ſacramenti. Ad ordines vero ſacros requiritur vſus de neceſſitate ꝑcepti: ꝓeo ꝙ nō debent ad illos admitti niſi qui poſſunt ad continentiā obligari. Et ideo ꝗ ordinant ſcienter eos qui nō poſſunt obligari (qꝛ ratione carent) faciunt contra ſtatutum ⁊ ꝑceptum eccleſie. Et ideo ſi tales ordinant caracterē recipiunt de facto nec debent iterum ordinari. Ad minores autem ordines requiritur de honeſtate rationis vſus: quia ibi cōmittuntur officia que ſpectant nō ſolum ad habentes vſum rationis ſed etiam ad habentes ſcientiam litterature. Sed tamē quia illi ordines ſunt ad aſſuefactionem ex aliqua vtilitate vel neceſſitate videtur expediēs ꝙ poſſunt ad minores ꝓmoueri ordines: etiam ante annos diſcretionis. Sed ꝙ ita paſſim promouentur et beneficijs eccleſiaſticis ditentur: vix poteſt eſſe ſine contemptu canonū ⁊ ſcandalo hominū: ⁊ periculo animarum. Concedende ſunt igitur rationes oſtendentes ꝙ non eſt neceſſarius vſus rationis ad eſſe ſacramenti: vel ſuſcipere: ſed ſolum ꝙ de congruitate ⁊ honeſtate.

Septimo querit. Utrū

ad aſſūptionē vł ſuſceptionē ordinis neceſſaria ſit īdiuiſio carnis? ¶ Notādum ꝙ diuiſio carnis ⁊ indiuiſio carnis opponūtur: ⁊ quoniā (iuxta philoſophū) oppoſita iuxta ſe poſita magis elucescunt. Jō videndū eſt quid ſit diuiſio carnis. Diuiſio carnis eſt illa qua aliquis eſt ſortitus ſecūda cōiugia: ⁊ hoc duobꝫ modis. Primo modo quādo quis habet plures vxores ſucceſſiue. Secūdo modo quādo aliquis habet vnicā vxorē que habuit aliū virum: ⁊ iſtis duobus modis fit homo bigamus. Jndiuiſio vero carnis eſt quando aliquis habuit vnicā vxorem q̄ nūꝙ̄ habuit alium virū. ¶ Reſponſio ad queſtionē. Bigamus nō poteſt promoueri ad ſacros ordines ſcꝫ ad dyaconatū: ſubdyaconatum: ⁊ ſacerdotiū: ⁊ potiſſime ad epiſcopatum. Et ideo in his ordinibꝫ nō debet fieri diſpenſatio nō qꝛ ſacramentū eſſentialiter deficiat: imo bigamus recipit characterē: licet indebito mō. Tamē in ordinibus minoribꝫ ex cauſa neceſſitatis poteſt fieri diſpenſatio.

Octauo querit. Utrū

ad ſuſceptionē ordinis ſit neceſſaria conditio libertatis. Notandū ꝙ libertas et ſeruitꝰ opponūtur de q̄ libertate dicet in materia de mr̄imonio. Tn̄ ꝓut nūc ſufficit ſeruitꝰ pōt ſic diffiniri. Seruitus eſt obligatio vł ſubiectio q̄ aliqͣs ſic ſubijcit ſuo dn̄o ad oēs actꝰ hūiles et tales: talit ꝙ etiā dn̄s p̄t eū vēdere ſicut vnā beſtiam ⁊ econtra ille dr̄ liber ꝗ nō ſic ſubijcitur. ¶ Reſponſio. Jſtud ſacramantū non ſolum reſpicit honeſtatē interiorē ſed etiaꝫ exteriorem. Unde requiritur honeſtas a parte originis: nominis: corporis: actionis: ꝯditionis ⁊ conuerſationis. Propter defectū a parte originis ineptus eſt filiꝰ ſacerdotis: ſpurius: ⁊ etiā ꝗlibet illegitimus. A parte nominis ſiue fame: inepti ſunt infames ⁊ publice penitētes. ꝓpter defectū a parte corporis: inepti ſunt corpore viciati: ſicut leproſi et epilentici et demoniaci. ꝓpter defectū a parte actionis: vt quādo incidit in peccatū enorme

ſiue factū vt homicidium: ⁊ hoc propter
magnū horroꝛē et ſanguis effuſionē: ſiue
iuſte ſiue iniuſte fiat ꝓpter defectū cōdi-
tionis vt ſeruus: et ꝑ hoc patet rñſio ad
queſtionē ꝓpter defectū cōuerſationis.

Circa diſtinctio-

c nē. xxvi. (in q̄ de matrimo-
nij ſacro incipit determina-
tio duos hñs articulos) q̄-
ritur primo de inſtitutione mr̄imonij qñ
fuit inſtitutū. ¶ Notādū ꝙ aliud eſt ma-
trimoniū: aliud ē ꝯtract⁹ matrimonij: et
aliud ē ſacr̄ꝫ mr̄imonij. Diffinit itaqꝫ ma-
trimoniū a ſcoto ſic. Matrimoniū ē vin-
culū indiſſolubile inť marē ⁊ mulierē ex
mutua trāſlatiōe ptātis corpoꝝ ſuoꝝ in
ſeinuicē facta ad ꝓcreandā ꝓlem debite
educandā. In iſta diffinitiōe ſunt q̄ttuoꝛ
ꝑticule. Prima ꝑticula ē vinculū indiſſo-
lubile .i. obligatio indiſſolubil' q̄ ꝑpetuo
tenet. Vñ ſi aliquis coꝝ eſſet leproſus: tñ
adhuc teneť vnus alteri reddere debitū
Scđa ꝑticula inť marē ⁊ feminā. Unde
inť duos mares nō pōt eē mr̄imoniū nec
etiaꝫ inť duas mulieres. Tertia ꝑticula
ex mutua trāſlatione ptātis corpoꝝ ſuoꝝ
in ſeinuicē. Unde qñ aliq̄s coꝝ cōmittit
adulteriū: cōmittit furtū: q: furať dādo
corp⁹ ſuū alteri qđ ñ ſibi ꝑtinet ſꝫ ſuo ma-
rito: ⁊ etiā (q: frāgūt qđ ꝓmiſerīt i ſacro)
cōmittūt ſacrilegium. Quarta ꝑticula
facta ad procurādā ꝓlem: q: mr̄imoniū
fuit inſtitutū vt fiat ꝓles ad laudādū et
ſeruiēdū deo. Contract⁹ ꝟo mr̄imonij ē
maris ⁊ femine mutua tranſlatio ptātis
corpoꝝ ſuoꝝ iure ꝑpetuo ad ꝓcreandam
ꝓlem debite educandā. Sacr̄m aūt ma-
trimonij ē expſſio certoꝝ ꝟboꝝ vel ſigno-
rum maris ⁊ femine ad ſeinuicē ſignātiū
traditionē mutue ptātis corpoꝝ ad ꝓlē
ꝓcreandā debite educādā ex inſtitutiōe
diuina efficacit' ſignificās gratiā ꝯferen-
dā mutuo ꝯ: rahentib⁹ ad cōiunctionem
mutuā aioꝝ gratiam. Prima ꝑticula eſt
expſſio certoꝝ ꝟboꝝ (q: oia ſacra noue le-
gis ſunt in ꝟbis) de q̄b⁹ verbis poſtea di-
cetur. Cetere ꝑticule patēt ex ſupdictis.
¶ Ad q̄ōnem rñdeť ponēdo tres ſuppoſi-
tiōes. ¶ Pria ſuppoſitio. Matrimonium
fuit iſtitutū in officiū .ſ. ad ꝓlē ꝓcreādā:
⁊ h̄ p̄mo mō añ lapſum pctī .ſ. anteq̄ꝫ adā
peccaſſet. Alio mō matrimoniū fuit inſti-
tutū poſt lapſum pctī: ⁊ tunc fuit inſtitu-
tum nō ſolum in officiū: ſed etiā in reme-
dium. Vñ aplˢ. Unuſq̄ſqꝫ accipiat ſuā
ꝓpter fornicationē vitādā. Scđa ſuppo-
ſitio. Uſus mr̄imonij fuit inſtitut⁹ ꝓpť
duplex remediū .ſ. ꝓpť ignorantiā dum
erudit inq̄ꝫtū ⁊ in remedium ꝯtra ꝯcupi-
ſcentiā dū refrenat illā. ¶ Tertia ſuppo-
ſitio. Officium matrimonij ante lapſum
fuit inſtitutū q̄ꝫtū ad duas opatiōes po-
tentiarū ſcilꝫ cognitiue et gn̄atiue de q̄b⁹
pꝫ in textu. ¶ Notandū ꝙ mr̄imoniū dif-
fert ab alijs ſacr̄is: q: oia alia ſex ſacra in-
ſtituta ſunt ſolum ꝓpter remediū: matri-
moniū vero nō ſolū in remediū ſed etiaꝫ
in officiū eſt inſtitutum.

Secundo queriť a quo

fuerit ſacr̄m matrimonij iſtitutū. ¶ Re-
ſpondeť ꝙ fuit inſtitutū a deo. vñ Mat.
xix. Quos de⁹ cōiunxit hō non ſeparet.
Itē Geñ. j. deus dixit eis. Creſcite ⁊ mul-
tiplicamini: ſed illud crementuꝫ erat per
vſum act⁹ matrimonialis. Fuit etiā inſti-
tutū qñ deus locut⁹ eſt ꝑ os ade q̄ dixit.
Hoc nunc os ex oſſibus meis: et caro de
carne mea ⁊c̄.

Tertio queritur quali-

ter fuit iſtitutū mr̄imoniū vtrū ſcꝫ inſti-
tutio mr̄imonij fuerit ſub p̄cepto. ¶ Re-
ſponſio. Prima inſtitutio mr̄imonij fuit
facta ſub p̄cepto (ſicut dicit mgr̄) ⁊ prece-
ptum iſtud fuit affirmatiuū: ſicut pꝫ per
illud Geñ. j. qñ deus p̄cepit ade ⁊ eue ꝙ
creſcerēt ⁊ multiplicarenť ⁊ adhuc illud
de⁹ reiterauit poſt ꝯſūmatōꝫ diluuij: ſed
attendēdū ꝙ iſtud p̄ceptū nō ſꝑ durauit
ſed ſolū pro illo ſtatu in quo pauci erant
⁊ ideo neceſſariuꝫ erat generare ⁊ multi-

plicate prolem. Sed in lege gratie fuit facta indulgentia: ſicut patet qñ chriſt⁹ conſuluit virginitatē. Et ſi obijciatur ꝙ beata virgo vouit virginitatem ⁊ tamen erat in lege antiqua. Dicēdū ꝙ hoc fuit ex inſpiratione ſpeciali ſpūſſancti. Et ſimiliter dicēdū eſt de Hieremia ⁊ de multis alijs qui in veteri teſtamēto cuſtodierunt caſtitatē. Tamen in principio inſtitutionis fuit magis ſecretum preceptum ꝓpter paucitatē hominū.

Pro ſecūdo hui⁹ diſtinctionis articulo q̄rit̄ ṗmo de integritate matrimonij. Quid ſit i ſacramēto ſignū ⁊ q̄d ſignatū. ¶ Rñdet̄ ꝙ ſicut in alijs ſacramētis aliq̄d eſt q̄ð eſt res tm̄ aliq̄d q̄ð eſt ſignū tm̄: ⁊ aliq̄d q̄ð eſt ſignū ⁊ res (q̄ oīa ṗus determinata ſunt) ita etiā in ſacramēto matrimonij omnia iſta ſunt ponenda. Nā in iſto ſacramēto ſignū ē ꝟbū vel nutus: verba itaqꝫ ſunt iſta. do ſi des do vt des: qñ autē ſunt muti: tunc poteſt fieri ꝑ nutū ⁊ ſignū vel oſculando vl̄ amplexando: ⁊ iſta ſūt ṗncipale ſignū: ſignū autē min⁹ ṗncipale eſt copula carnalis. Signatū aūt in hoc ſacro eſt ꝯiūctio xp̄i cū eccleſia q̄ cōiunctio ſignificat̄ ꝑ ſignū: et per illā coniunctionē carnalem.

Secundo querit̄. q̄d ſit in hoc ſacramento cauſans ⁊ quid cauſatum. Utrū ſcꝫ hoc ſacramentū aliquid efficiat. Reſponſio ad queſtionem. Suſcipientibus hoc ſacramētū datur remedium (ꝗ̄tum eſt de ratione ſacramenti) q̄ð excuſat coitū: quia facit illū veniale: ſiue nō eſſe peccatū: qui (niſi eſſet matrimonium) ſemper eſſet mortale: ⁊ hoc pōt eſſe ſine gratie dono: ⁊ habuit hoc iſtud ſacramentū poſt lapſum. Sed nunc tempore legis noue nō tm̄ preſtat hoc remedium: ſed etiā aliq̄ð gratie donū in ſuſcipientibus digne: vtpote in his q̄ vniunt̄ ex charitatis conſenſu ad procreandam prolem ad diuinum cultum.

Tertio querit̄. Utrum carnalis cōmixtio ſit de integritate matrimonij ꝗ̄tū ad ſignationē ⁊ efficaciam. Dicendū ꝙ integritas dupliciter accipit̄ videlicet ꝗ̄tū ad eſſe neceſſitatis: vl̄ ꝗ̄tū ad eſſe cōpletionis ſiue plenitudinis. Si loq̄mur ꝗ̄tū ad eſſe neceſſitatis ſiue ſufficientie: verꝫ eſt ꝙ ſacr̄m matrimonij habet eſſe ſine cōmixtione carnali. Et ſic inter virginē mariā ⁊ ioſeph fuit verū matrimonium: ⁊ tñ inter eos nō fuit copula carnalis. Si aūt loq̄mur ꝗ̄tū ad eſſe cōpletionis ⁊ plenitudinis: ſic copula carnalis eſt de integritate ſacramenti: ita ꝙ alio mō matrimoniū nō eſſet ꝯſummatū. Unñ dicunt iuriſte ꝙ qñ in foro eccl̄ie vir et mulier ꝓmittunt ſibi īuicē fidē: tunc illud vocat̄ matrimoniū ratū ꝑ copulam vero carnalē tūc fit cōſummatū.

c **Irca diſtinctionem** vigeſimāſeptimā ṗmo querit̄. Utrū matrimoniū ſit cōiūctio maris ⁊ femine ¶ Rñdet̄ ꝙ matrimoniū (ſicut dīc mgr̄ in lr̄a) eſt viri ⁊ mulieris ꝯiūctio: indiuiduā vite ꝯſuetudinē retinēs. ¶ Notādū ꝙ ibi ꝯiūctio nō capit̄ ꝓ cōmixtione carnali. ſed ꝓ ꝯiūctione aīoꝝ q̄ fit ꝑ ꝓlatione verboꝝ de p̄ſenti vtpote. Ego accipio te in meā: ⁊ ego accipio te in meū.

Secundo querit̄. q̄d ſit matrimoniū: hoc eſt querere quare ciel⁹ vocat̄ matrimoniū ꝗ̄ patrimoniū a p̄re. Dicendū ꝙ matrimoniū dr̄ a matre: q̄a mulier ꝓpter creationē liberoꝝ facta eſt in adiutoriū viri: Et q̄ ex ꝓcreatiōe ꝓlis magis incūbit ſibi labor: ideo melius vocat̄ matrimoniū a matre ꝗ̄ patrimoniū a patre. Poteſt etiā vocari nuptie q̄ſi a nubib⁹: quia nubētes operiri ſolebāt ⁊ eoꝝ capita velabant̄. Poteſt etiā iſtud ſacramētū vocari cōiugiū a cōmuni iugo: quia vir ⁊ mulier in cōiugio ⁊ matrimonio habēt equalē p̄tātē ſuꝑ ſeinuicem.

ꝯtū ad actū matrimonij.

Tertio queritur. vtrum ꝯſenſus ſit cauſa mr̄imonij. Rn̄ſio. Con‐ſenſus ē cauſa mr̄imonij nō tota: ſ; cū in‐ſtitutiōe diuina: ꝯſenſus aūt nō alteriꝰ tm̄ ſed vtriuſq; ꝑſone: ita ꝙ ambo ꝯſentiāt.

Quarto queritur. vtrū ad ꝯtrahendū matrimoniū ſufficiat con‐ſenſus vocalis abſq; mētali. ¶ Rn̄detur ꝙ eſt loqui de mr̄imonio dupl'r aut in fa‐cie eccleſie: aut i facie ꝯſciētie ſm̄ duplex forum ſc; iudiciale ⁊ penitētiale. Et ſm̄ hoc ē dupl'r iudicare q2 in foro iudiciali iudicatur ſm̄ allegata: in penitētiali foro ſm̄ veritatē ⁊ ꝯſcietiā. Si ergo loq̄mur de foro penitētiali (quia ibi eſt iudicium ſm̄ veritatē ⁊ in cōſpectu dei) dicendū ꝙ (ſicut dicunt doctores nr̄i) no eſt ibi ma‐trimoniū: nec matrimoniū iudicandū et rō ꝓncipalis ē: q2 in oībꝫ ſacr̄is requirit̄ intētio volūtaria faciēdi qđ facit eccleſia Si autē loq̄mur de foro iudiciali ⁊ eccle‐ſie (vbi ſm̄ allegata oportet iudicare) tūc ibi iudicabit̄ eſſe matrimoniū abſq; con‐ſenſu mentali: q2 eccleſia iudicat ſm̄ ex‐teriora: tn̄ ibi eccleſia decipitur.

Quinto querit̄ de inſo‐lubilitate ꝯiū ad mr̄imoniū ꝯſummatū. Utrū tale ſit ſolubile. ¶ Rn̄det̄ ꝙ tale matrimoniū nn̄q; pōt ſolui niſi de ꝯſen‐ſu ambarū partiū ſc; viri ⁊ mulieris vt‐pote qn̄ ambo vellent intrare religionē; ita ꝙ nullus eoꝝ pōt matrimoniū cōtra‐here niſi poſt mortē alterius.

Sexto queritur de inſo‐lubilitate illiꝰ matrimonij qđ ſolū eſt in animoꝝ cōiunctione. Rn̄ſio. Tale ma‐trimoniū nō ē iſolubile q2 pōt ſolui. Un̄ ſi aliqs eſſet ꝯiunctꝰ cū aliq̄ mulierē per matrimoniū ratū ⁊ nō ꝯſummatū poſſet abſq; licentia ⁊ cōſenſu mulieris intrare religionē ⁊ vouere caſtitatē. Et poſt ānū probationis (qn̄ ſc; ille vir eſſet ꝓfeſſus) poſſet illa mulier accipere aliū virū: ta‐men nō poſſet ante ipſiꝰ ꝓfeſſionē. Sil'r dicendum eſt de muliere. ¶ Notandū ꝙ exiſtentes in matrimonio rato pn̄t de cō‐ſenſu amboꝝ ſemꝑ ſeruare caſtitatem: ſi‐cut de maria ⁊ ioſeph quia nunq; beata virgo accepiſſet ioſeph in virū niſi fuiſſet certa ꝙ ioſeph nō quereret a ſe debitum matrimonij. Notandū vltra ꝙ exiſtētes noui in mr̄imonio rato nō tenet̄ reddere debitū niſi fuerint ꝑ ſpaciū duoꝝ menſiū in mr̄imonio ita ꝙ ſi alter eoꝝ q̄reret de‐bitū illo ſpacio duoꝝ mēſiū: alter poſſet licite denegare. Et hoc dicūt iura.

Circa diſtinctio‐nem. xxviij. querit̄ primo. Utrū cōſenſus de futuro faciat matrimoniū. ¶ No‐tandū ꝙ duplex eſt ꝯſenſus: ſc; de p̄ſen‐ti ⁊ de futuro. Conſenſus de p̄ſenti eſt q̄ exprimit̄ per verba de p̄ſenti: vt ego acci‐pio te in vxorem ⁊c̄. Conſenſus de futu‐ro: vtpote ego accipiam te ⁊c̄ ¶ Reſpon‐ſio. Nūq; fit matrimoniū niſi exprimat̄ cōſenſus per verba de preſenti.

Secūdo queritur. vtrū ꝯſenſus ad tēpus faciat matrimonium. Conſenſus ad tēpus ē qn̄ limitat̄ ad tē‐pus in ꝯſentiendo: vtpote. Ego ꝯſentio tecū in matrimoniū vſq; ad decē annos. ¶ Rn̄det̄ ꝙ ad hoc ꝙ ſit mr̄imoniū ne‐ceſſe eſt cōſenſum eſſe ⁊ exꝓmi ſimpliciter Ideo ſi aliqs ꝯſentiret in matrimoniū; quo ad tēpus tūc ibi nō eſſet mr̄imoniū.

Tertio queritur. Utrū conſenſus cōditionatꝰ faciat mr̄imoniū: ego accipio te in meā ſi dederis mihi cen‐tum libras. ¶ Reſponſio. Si conſenſus fiat ꝑ verba de futuro tūc nō eſt ibi ma‐trimoniū. Si autē ꝑ verba de p̄ſenti di‐ſtinguēdū eſt. Nota ꝙ ibi ſunt multe di‐ſtinctiones ⁊ multi caſus qui manifeſte tractant̄ in libro que dimitto ꝓpter pro‐lixitatē vide bonauē. ibidē ⁊ i eadē q̄one

Quarto querit̄. Utruʒ ꝯſenſus tacitus faciat mr̄imoniū. ¶ Reſpondet̄ ꝙ mr̄imoniū nō ꝯbit̄ niſi conſenſus exteri⁹ exꝑmat̄ ꝑ vba ꝯuenientia vł ꝑ nutus idē importātes ſicut ꝑ amplexus oſcula ꝛ huiuſmodi. Cetera patent.

Quinto querit̄. Utrum ꝯſenſus de p̄n̄ti exꝑſſus in occulto veruʒ faciat mr̄imoniū. ¶ R̄n̄ſio ē ꝙ ad eē mr̄imonij ſufficiūt iſta duo. P̄rio vt ſit legitimitas in ꝑſonis: qꝛ p̄r nō p̄t ducere filiā nec ecōuerſo: nec frater ſororē. Scd̄o requirit̄ vnitas in ꝯſenſu. Ad ſolēnitatem vero ꝛ decorē ſiue honeſtatē req̄rit̄ et parentū traditio et ſacerdotꝫ b̄n̄dictio. Et ſic pꝫ ꝙ ꝯſenſus de p̄n̄ti exꝑſſus in occulto verū facit matrimoniū dūmō ſit legitimitas in ꝑſonis et vnitas in ꝯſenſu: ita ꝙ ambo ꝯſentiāt tn̄ ſi aliō facerēt ita peccarent mortalr̄ quia facerent cōtra inſtitutionem eccleſie.

Sexto queritur in quid debeat eē ꝯſenſus verū i carnalē copulā. ¶ R̄n̄ſio. Ad verū mr̄imoniū nō req̄rit̄ copula carnal̄ tn̄ opꝫ ꝯſentire in carnalē copulā vł abſolute vel ſub ꝯditiōe: ita ꝙ opꝫ h̄re intentionē ꝯſentiēdi in copulam carnalē ſi aliq̄s eoꝝ debitū q̄rat. ¶ Notādū ꝙ iter mariā ꝛ ioſeph fuit verū matrimoniū ita ꝙ ſi ioſeph q̄ſiuiſſet matrimonij debitū a ꝟgine maria ip̄a tenuiſſet reddere. Nec ꝑpterea ſeq̄t̄ ꝙ nō vouerit caſtitatē: qꝛ certificata erat a deo ꝙ ioſeph nūꝙ ab ea q̄reret debitū matrimonij.

Irca diſtinctionē.xxix. q̄rit̄ ꝑmo. Utrū cōſenſus coact⁹ faciat matrimoniū. ¶ Notādū ꝙ volūtatē cogi p̄t capi dupl̄r. Uno mō ſimpliciter ꝛ ſic volūtas nō pōt cogi: et iſto mō non capit̄ in q̄ōne. Alio mō pōt capi ſ̄m q̄d: q̄n ſcꝫ aliq̄s cogit̄ ad faciendūʒ aliq̄d vel ꝑ vim vel ꝑ metū. Uī̄ vis ē rei maioris impet⁹ q̄ repelli nō pōt. Met⁹ aūt eſt inſtantis vel futuri periculi trepidatio. ¶ Ad q̄ōnē r̄n̄ſio. Cōſenſus coact⁹ vi nō facit mr̄imoniū nec ibi ē matrimoniū vt q̄n q̄s rapit̄ ducit̄ trahit̄ inuit⁹ ipſo reclamante ꝛ renitente. De ꝯſenſu coacto ꝑpt̄ metū diſtinguēdū ē. Nā duplex ē metus. Quidā ē met⁹ leuis: vt q̄n paruū malūʒ minat̄ vt dare alapā vel hm̄ōi: ꝛ tunc conſenſus cū tali metu nō īpedit mr̄imoniū. Alius ē met⁹ iuſt⁹ q̄n aliq̄s cōminat̄ dā nū mortis mutilationis: ſeruituᵹ ꝛ ſtupri: poſito ꝙ ille q̄ cōminat̄ habeat p̄tātē hoc facere. Et ſic r̄n̄det̄ ꝙ conſenſus coactus metu iuſto non facit matrimonium: nec eſt ibi matrimoniū.

Secūdo querit̄. Utrū ꝯſenſus in renitētē generet ſibi p̄iudiciū vt nō poſſit ꝯhere cū alio mr̄imoniū. Ubi gr̄a. Si iohānes ꝯſentiat i mr̄imoniū cū bertha ꝛ bertha nō velit ꝯſentire vtꝝ iſte iohānes gn̄et ſibi p̄iudiciū ita ꝙ nō poſſit accipe aliā vxorē. ¶ R̄n̄ſio. Ille nullū ſibi facit p̄iudiciū qꝛ ad matrimoniuʒ requirit̄ ꝯſenſus amboꝝ. Et ideo ille poteſt accipere aliam vxorem.

Tertio queritur. Utruʒ aliq̄s poſſit ad mr̄imoniū cōpelli per p̄ceptū patris: R̄n̄det̄ ꝙ ꝯtractus dꝫ eſſe liber oīno. Et iō nō pōt cōpelli aliq̄s a parentib⁹ ad recipiendum aliquā in mr̄imoniū. Tn̄ p̄r poteſt p̄cipere filio vt aliquā recipiat in mr̄imoniū: ꝛ fili⁹ tenet̄ ei obedire in trib⁹. ſ. q̄n eſt rōnalis cauſa vt q̄n hꝫ inimicitias cū aliq̄ alio vt fiat pax inter eos. Scd̄o q̄n charitas cōpellit vt ſi aliq̄s vellet accipere meretricē: p̄r p̄t p̄cipere ꝙ nō accipiat. Tertio q̄n ē ꝑmiſſio volūtaria: vt q̄n aliq̄s ſine ſcitu p̄ris contrahit mr̄imoniū cuꝫ aliqua tunc p̄r pōt ei p̄cipere ꝙ eam accipiat.

Irca diſtinctionē.xxx. q̄rit̄ ꝑmo. vtrū ꝯſenſus erroneus faciat mr̄imoniū. ¶ R̄n̄ſio. Error pōt eē

dupliciter. Primo circa pſonam ſicut patet de iacob qui credebat hr̄e rachelem: ⁊ tn̄ habebat lyam: ⁊ tunc ibi non eſt matrimoniū. Alio mō pōt error eſſe circa ꝓprietates vt ſi quis crederet habere vnā virginē ⁊ tn̄ haberet meretricē vel crederet hr̄e humilem ⁊ haberet ſuperbā. Et ſic dicendū eſt ꝙ iſti errores nō impediūt matrimoniū. Tamen vnus error pōt impedire: ſcȝ qn̄ vir vel mulier ſunt in ſeruitute: quia ſi aliquis crederet habere liberam ⁊ tn̄ haberet ſeruitricem: tunc error iſte impediret matrimoniū.

Secūdo querit̄. vtrum

conſenſus mr̄imonialis beate marie deo fuerit placit⁹ ⁊ in ſe honeſt⁹. ¶ Notādū ꝙ in ꝟginis marie mr̄imonio tria fuerūt. Primo ipſa vouit virginitatē anteꝗ̄ accepiſſet ioſeph in virū. Scd̄o nupſit viro. Tertio nupſit ipſi ioſeph qui erat de cognatione ipſius ⁊ de tribu eadē ſcȝ iuda. Notandū ꝙ in ſacra ſcriptura tres laudabiles inuenim⁹ ioſeph. Prim⁹ ioſeph fuit filius iacob ⁊ ꝑmogenitus rachelis vxoris iacob: ⁊ iſte ſignat xp̄m: qꝛ fuit vēditus a fratribus. Secūdus ioſeph fuit iſte ſponſus virginis marie q̄ honorat̄ in euāgelio tribus rationib⁹ ⁊ noib⁹. Primo modo vocatur ſponſus marie. Math. ij. Scd̄o mō iuſtus vocat̄ ⁊ canonizatur in euāgelio. Math. ij. qꝛ ibidē vocat̄ iuſtus. Tertio mō vocat̄ in euāgelio pr̄ dei. Luce. ij. Ego ⁊ pr̄ tuus dolētes querebam⁹ te. Tertius ioſeph fuit ab arimathia. de quo dicit̄ in euāgelio ꝙ erat iuſtus. Notandū etiam ꝙ maria eſt nomē hebreū et interpretatur tripl̄r. Primo mō maria. i. maris ſtella: qꝛ ducit nauigantes in hoc mundo ad portum ſalutis. Scd̄o mō dr̄ illuminatrix: qꝛ genuit lumen mundi ſcȝ xp̄m ieſum. Tertio mō interp̄tatur dn̄a. Notandū ꝙ Anna mater marie habuit tres viros. Primus fuit ioachim de quo habuit vnā filiam ſcȝ ipſam virginē mariam matrē dei q̄ deſponſata fuit ioſeph. Mortuo ioachim accepit cleophā fratrē ioſeph: ⁊ genuit ex eo aliā filiam quā ſilr̄ mariā noiauit. Hec autem maria ex Alpheo viro ſuo quattuor filios genuit: ſcȝ iacobū minorē: ioſeph iuſtum q̄ ⁊ barſabas dictus ē. Simonē ⁊ iudā. Mortuo ſecūdo viro anne tertiū accepit noīe ſalome ex quo aliam filiā genuit: quā rurſus mariā vocauit: ⁊ zebedeo in cōiugem tradidit. hec autē maria duos filios genuit ex viro ſuo ſcȝ iacobum minorem ⁊ iohānem euāgeliſtam. Ex his patet genealogia xp̄i. De quib⁹ conſtant tales verſus.

Anna ſolet dici tres concepiſſe marias.
Quas genuere ꝟiri ioachim: cleophas: ſalomeq̄. Has duxere viri ioſeph: alpheus: zebedeus. Prima parit xp̄m: iacobūq̄ ſcd̄a minorē. Et ioſeph iuſtū peperit cū ſimone iudam. Tertia maiorē iacobū volucrēq̄ iohānem.

¶ Ad queſtionē reſpondet̄ ꝙ hoc totū qd̄ in illo matrimonio geſtum eſt ſcȝ ꝙ beata virgo vouit caſtitatem ⁊ fuit nupta viro ſcilȝ ioſeph: familiari conſilio ſpiritusſancti factuȝ eſt. Rationes patent in textu.

Tertio queritur. vtrum

conſenſus libidinoſus ſit cā matrimonij vt puta cum aliquis conſentit in aliquaȝ propter diuitias vel propter pulchritudinem. ¶ Reſponſio. Conſenſus libidinoſus dupliciter dicitur: aut quia intendit libidinem per moduȝ finis ⁊ obiecti: videlicet quia talis conſenſus nihil quērit niſi carnalem copulam extorquere. i. feminā nō vxorē ducere ⁊ illud priuat intentionem cōtrahendi: potiſſime in foro cōſcientie. Alio modo dicitur libidinoſus: quia ſi conſentiat in aliquā vt ducat in vxorem: tamē hoc nō facit propter ſeruandam caſtitatē: ſed propter explendā cupiditatē ſiue voluptatem: ⁊ iſte conſenſus non eſt contra ſacramenti veritatem: ſed contra vtilitatē: quia iſte ꝯſenſus eſt cauſa matrimonij. ꝑmus vero conſenſus eſt contra veritatē ſacramenti.

Irca diſtinctionem triceſimāprimā queritur. Primo de bonis matrimonij: q̄ ſint bona in matrimonio. ¶ Rn̄ſio. Tria ſunt bona in matrimonio (ſic̄ dicit Aug⁹) ſcʒ Fides. Proles. ꝛ Sacr̄m: ibi fides capit̄ ꝑ fidelitate quā hn̄t ꝛ ꝓmiſerūt ſibynuicē vir ꝛ mulier. ꝛ sacr̄m capit̄ ibi ꝑ inſeꝑabilitate ꝛ indiſſolubilitate inter virū ꝛ mulierem.

Secundo querit̄ de numero ꝛ ſufficiētia bonoꝛū matrimonij.

¶ Rn̄det̄ ꝙ ſic̄ dictū eſt. Aug⁹ ponit tria bona. ſcʒ fidem. ꝓlem. ꝛ ſacramētū. q̄ bona ſūt ꝯ triplex malū cōcupiſcētie: ſcʒ fluxū. inoꝛdinatione ꝛ faſtidiū. Fluxus aūt dr̄ eē in matrimonio qn̄ vir ꝛ mulier committūt adulteriū: et ꝯ hoc malū ē fides. i. fidelitas. Inoꝛdinatio aūt dr̄ in matrimonio: qn̄ cōtra vſū nature vł nimis inoꝛdinate cōgnoſcūt ſe mutuo. ꝓpter qḋ impedit̄ bonū ꝓlis. Ad h̄ igit̄ ꝙ matrimoniū habeat eſſe completū tria ſunt neceſſaria ſcʒ inſtitutio: vſus: et fruct⁹. Ratione inſtitutionis eſt bonuʒ ſacramenti: ſcʒ inſeparabilitas rōne debiti vſus: fidei bonū: rōne fruct⁹ cōferentis vſum eſt bonū ꝓlis. Et ſic patet ꝙ ibidē eſt triplex bonū: ſcʒ honeſtū: vtile et delectabile. Rōne boni honeſti eſt fides: rōne vtile cōferētꝫ ꝓles: rōne delectabilis ē ſacramentū. Rōne ſingularitatꝫ in vnione eſt fides: rōne vtilitatis ꝓles: rōne inſeparabilitatis eſt ſacramentum. Et ſignāt triplicē ꝓꝓꝛietatē vnionis xp̄i cuʒ eccl̄ia: qꝛ vnitur ſcʒ vni: ꝛ qꝛ ex ea filios generat: et quia nunꝙ̄ ſeparatur ab ea.

Tertio queritur. vtrum

iſta tria bona ſint de neceſſitate ſacramēti. ¶ Reſponſio. Cum ſint tria bona matrimonij: ſcʒ fides: ꝓles: ꝛ ſacramentuʒ (ſicut tangit magiſter in lr̄a ꝛ accipit ab Auguſtino) vnū ſcilʒ ſacr̄m eſt de neceſſitate ſacramenti. Sacramentū eīm venit ex mutua obligatione ꝛ diuina inſtitutione ꝛ ſignatione illius vnionis: ꝛ ideo quia iſta ſunt de neceſſitate ſacramenti: per cōſequens ꝛ ſacramētum. Sed alia duo bona quodāmado ſunt de eſſe ꝛ quodāmodo de bene eē: qm̄ vſus matrimonij abſqꝫ his poteſt eē. Unde ſterilitas ꝛ aboꝛſus procuratio ꝛ fidei fractio non diſſoluūt matrimoniale vinculum contractū. Matrimoniū eīm non tm̄ ꝓpter bonū ꝓlis inſtitutum eſt ſed etiā in remediū et in ſignū. Si autem hō ſteriſſet: tunc ſemper fuiſſet hoc bonū: quia tm̄ fuiſſet in officium: et hoc bonū non deeſſet quia nulla eſſet ſterilitatis pena.

Quarto queritur. vtrū

coitus ꝓpter ꝓleʒ poſſit eſſe ſine omni culpa. ¶ Reſpōſio ſancti Bonauenture et oēs catholici dicunt matrimonij coitum ꝑ ſacramētū excuſari a culpa moꝛtali: maxime qn̄ gr̄a ꝓlis fit. Et hoc videt̄ ſentire Aug⁹: ꝙ cū de⁹ ꝑfectuʒ det remediū cōtra moꝛbū: ꝛ qn̄ gr̄a ꝓlis coit̄ pōt eſſe ſine omi culpa: ꝛ hoc eſt magꝭ cōſonū rōni ꝛ pietati fidei: ſi tn̄ hec intentio duret a ꝑncipio vſqꝫ ad finem: vt non deflectatur ad aliud medium: quod tamen eſt valde difficile.

Quinto querit̄ Utrum

coitus cōiugalis cauſa foꝛnicationis vitande poſſit eſſe ſine omi peccato veniali. ¶ Reſponſio. Qui coit cauſa foꝛnicationis vitande: aut hoc eſt in ſe: aut in altero. Si in altero vt reddat debitū: hoc eſt pure iuſticie ꝛ meritoꝛiū: hoc eſt fidei ꝛ ē de bonis matrimonij: ideo a culpa excuſat̄ oīno. Qui ṽo coit cā foꝛnicatiōis in ſe vitāde: in h̄ ſemꝑ peccat venialiter. Alij dicūt ꝙ ē ī remediū: ꝛ ſic nō peccat.

Sexto queritur. vtrum

coire cum vxoꝛe rationne concupiſcētie ſatiaade ſit ſꝑ peccatum moꝛtale. ¶ Reſpondetur ꝙ aliqui dicūt ꝙ qui finaliter

cognoſcit vxorem vt habeat illam miſeram delectationem que dicit͛ eſſe in coitu ſemper peccat mortaliter quãdo illã ponit ante finem principalez. Sed hec opinio licet ꝓbabilis videat͛: tamẽ nimis dura eſt. Licet eñ viris cũ vxoribus iocari ⁊ etiã delectari ⁊ veniale eſt: ita tamen ꝙ ſufficiãt affectu maritali. Secus ſi ꝗs cognoſceret eo modo quo non debet cognoſci: vel qui cognoſceret eam: dato ꝙ non eſſet vxor eius: ſicut meretricem: tũc peccat mortaliter.

Circa diſtinctionem triceſimãſecundã que

c ritur ꝑmo: Utrũ poſt carnalem copulam poſſit vir cõtinere vxore nolente. ¶ Reſpondetur ꝙ cõtinere eſt duobus modis: aut omnino ita ꝙ debitũ nec petat nec ſoluat. Et iſto modo vir nõ poteſt cõtinere vxore inuita ⁊ cõtradicente: quia nõ poteſt ei auferre ius qḋ habet in corpus viri. Secũdo modo poteſt quis cõtinere: nõ omino ita ꝙ debitũ nõ petat: tamen petenti ſoluat: ⁊ iſto modo poteſt vir cõtinere vxore contradicente ⁊ vouere poteſt: et ſi voueat tenet͛ ſeruare.

Secũdo queritur. vtrũ

vir ante carnalem cõmixtionẽ poſſit continere vxore nolente. Notandũ ꝙ cõtinere capit͛ ibi ꝓ oĩ cõtinere. ¶ Rñſio. Ante ꝯſummationẽ matrimonij vtraq͡ꝫ ꝑſona nec oĩno obligat͛: nec oĩno eſt libera. Nõ obligat͛ oĩno: qꝛ põt mori mũdo intrãdo ſcꝫ religionẽ ⁊ vouendo caſtitatem. Nec etiã oĩno eſt libera: qꝛ ſi vult huic mũdo viuere: neceſſe habet petenti debitũ reddere: ⁊ hoc ſi per ſpaciũ duoꝝ menſiũ fuerint in matrimonio rato: quia ante illud ſpaciũ nõ obligat͛ ꝗs coꝝ reddere debitũ. Notandũ ꝙ ſi matrimoniũ violẽter conſummaret͛: vtpote ſi vir violenter cognoſcat vxorẽ ſuã: tũc matrimoniũ eſt ꝯſummatum: ⁊ nõ põt amplius alter coꝝ vouere caſtitatẽ niſi de ꝯſenſu amboꝝ.

Tertio queritur. Utrũ

oporteat debitũ reddere ſi alter fuerit leproſus ¶ Rñdet͛. Q꞉ ꝗuis lepra ſoluat ſponſalia: nõ tñ põt ſoluere matrimoniũ Et ideo cũ aliquis eſt leproſus: tunc mulier tenetur ei reddere debituꝫ ſi petat: et ecõuerſo: tñ nõ tenetur cohabitare ſimul ꝗtũ ad ſocialẽ habitationẽ.

Quarto queritur. vtrũ

teneat͛ reddere debitũ fornicãti. ¶ Reſpõdet͛: ꝙ ſi alter fornicat͛ ⁊ hoc põt alter ſcire ꝑ ſigna probabilia: ⁊ ꝑ coniecturas apertas: nec tenet͛ ſoluere: nec ab eccleſia eſt cogendus. Si autẽ ambo eſſent fornicatores: tenent͛ reddere.

Quinto querit͛. Utrum

tẽpe menſtruoꝝ obliget͛ mulier ad debitũ reddendum. Notandũ ꝙ menſtruũ eſt ꝓfluxus ſanguinis q̇ ſolet euenire mulieribus per menſem vel per circuitum lune ⁊ cauſat in eis infirmitatez. Etiã quãdo vir cognoſcit mulierẽ tẽpe iſto: proles efficitur gibboſa vel ceca: vel leproſa: vel hꝫ aliam infirmitatẽ. Etiã iſte ſanguis ẽ venenoſus: ita ꝙ ſi canis comederet efficeretur rabidus: ⁊ ſi ſanguis iſte tangeret ſegetes deſiccarent͛. ¶ Rñdet͛ ad q̃ſtionem ꝙ omni tẽpe ſiue in menſtruo ſiue in alio debet debitũ reddi: ſed nõ debet peti: ideo ſi aliꝗs coꝝ petat alter debet reddere: tñ ille qui petit male facit.

Sexto queritur. Utrũ

tẽpe dieruꝫ ſolenniũ debitum poſſit licite peti ⁊ ſolui. ¶ Rñſio. Debitũ eſt ſemper poſcenti ſoluẽdum (ſicut dicit mag͛) nec tñ licet ſemper petere: quia bonũ eſt diebus ſolẽnibus abſtinere.

Septimo querit͛. vtrũ

in celebrandis nuptijs debeat tp̃s obſeruari. Notandum ꝙ in nuptijs faciendis tria tp̃a debent obſeruari. ſ. a tẽpe prime dñice aduentus vſq͡ꝫ ad octauã ephie. A tẽpe ſeptuageſime vſq͡ꝫ ad octa. paſche: et

a tertio die ante aſcenſionem chriſti vſq ad octauā penthecoſtes ſiue feſtum triuitatis. Et hoc maxime fit propter diſſolutiones que ibi fiūt: ꝛ propter choreas ı qꝛ matrimoniū qḋ fit per ſimplicē cōſenſuz poteſt in iſtis tꝑibus bene fieri.

Octauo queritur vtruz matrimoniū cōtractū in tempore indebito debeat ſeparari. ¶ Pro ſolutione notandum ꝙ iunctos matrimonialiter triplici modo ſeparat ecclia. Quoſdā ſimpliciter ꝗtum ad vinculum oſtendēs inter eos nō fuiſſe matrimoniū: ꝛ hoc eſt ꝓpter hoc ꝙ īteruenit aliquod impedimētū qḋ eſt contra ſubſtantiā matrimonij: vel ex parte cōſenſus vel illegitimitatis ꝑſonarū. Et illḋ dicit̄ impedire cōtrahēdū: ꝛ dirimere iam contractū. Quoſdam ꝟo ſeparat ſimpliciter ꝗtū ad tēpus ſolū in penā: et h̄ ꝓpter aliqḋ crimen qḋ ē cōtra matrimonij bonū. Quoſdā autez ſeparat ad tēpus ſolū ad penitentiā agēdā: ꝛ hoc qn̄ interuenit aliqḋ impedimētū qḋ nō eſt ꝯtra matrimoniū: nec ꝗtuz ad ſubſtantiā: nec ꝗtū ad bonū: ſed īducit peccatū: ꝛ tale eſt interdictū eccliaſticuz. Et de tali ſeparatione intelligit̄ dictum ſeu auctoritas canonis quā magiſter adducit. Et ſic dicendū ꝙ tales non debent ſimpliciter ſeparari: ſed ſoluz ad tēpus in penā peccati: qꝛ cōtēpſerūt mādatū eccleſie. Et hoc fit iam in aliorꝫ terrorē: ſicut in mr̄imonio clamdeſtinorꝫ

Circa diſtinctionem tricesimātertiā queritur primo de concubinis.

Utrū ſit ꝯtra legē nature ꝯcubinā habere. ¶ Notādū ꝙ ꝯcubina pōt capi dupliciter. Uno mō ꝓprie: ꝛ ſic pōt diffiniri. Cōcubina eſt mulier q̄ ad vſum veneris nō legitime tenetur. Et ſic oēs meretrices dicunt̄ ꝯcubine: et h̄ modo capit̄ in p̄ſenti q̄ſtione. Alio mō capit̄ ꝯcubina cōiter: ꝛ pōt dici oīs mulier q̄ ad vſū venerꝫ tenet̄ ſiue legitime ſiue illegitime: ſic tamē ꝙ nō ſit p̄ncipalis vxor viri. Et iſto modo abraam habuit cōcubinas: ſimiliter dauid habuit multas cōcubinas: nec tamen fuerūt meretrices: et iſto modo non capit̄ in p̄ſenti queſtione. ¶ Reſpōſio. Jus naturale dicit̄ tripliciter. ſ. cōiter: proprie ꝛ magis ꝓprie. Jus naturale cōiter captū ſic diffinit̄ ab Iſidoro. Jus naturale eſt qḋ in lege ꝛ ī euāgelio cōtinet̄. Et iſto modo habere cōcubinā eſt cōtra ius naturale: qꝛ ꝯtra legē ꝛ euangeliū. Un̄ in lege moſaica ſcribit̄ Deut. xxiij. Non mechaberis: vbi ꝓhibet̄ oīs coitus nō matrimonialis. Etiam in lege euangelica dicit̄. j. Cor. v. ꝙ fornicarij nō habent partē in regno dei. Jus naturale ꝓprie captū diffinit̄ in p̄ncipio decretorū ſic: Jus naturale eſt qḋ eſt cōmune omniū nationū: ꝛ hoc ius eſt qḋ dictat recta ratio. Et contra hoc ius naturale eſt habere ꝯcubinā: quia recta ratio dictat ꝙ vnus debet vni adherere vel pluribus vxoribus: tamē ꝑ matrimoniū: ſicut ī lege veteri poterāt habere plures vxores ꝑ diſpēſationē: tn̄ nō poterāt habere meretrices. Tertio mō capit̄ ius naturale ꝓprijſſime: ꝛ ē qḋ natura docuit omia aīalia. Et hoc mō habere ꝯcubinā nō eſt ꝯtra naturā oīno: nec oīno ſm̄ naturā: qꝛ quedā aīalia bruta ſunt q̄ in īdiuiduā copulā cōiungunt̄.

Secūdo querit̄. Utruz ſit ꝯtra legē nature ꝙ vn⁹ habeat plures vxores. ¶ Dicēdū eſt ſicut ḋ ꝯcubina diſtinguēdo triplicit̄ ius naturale: ſicut dictū ē in p̄cedēti q̄ſtiōe. Ad illud qḋ obijcit̄ ꝙ antiq̄ p̄res (etiā ſancti. ſ. abraā dauid) habuerūt plures vxores: ꝛ tn̄ nō peccauerūt in h̄. Dicēdū ꝙ de⁹ cū eis diſpēſabat: qꝛ deus pōt ſupra naturam.

Tertio queritur. vtrum deus debuerit diſpenſare ꝙ licitum eſſet habere ꝯcubinas: ꝛ ꝙ licitū eſſet habere vxores. ¶ Notandū ꝙ ꝯcubina ibi capit̄ ꝓ muliere que ad vſum veneris legitime

otā que requiritur ad diſpenſ. dioeȝ

tenet̄:ſic tamen ꝙ nō ſit principalis vxoꝛ viri:ꝛ non capitur hic cōcubina pro meretrice. ¶ Reſpōſio. Ad verā diſpēſationem:ꝛ ad hoc ꝙ homo ꝯuenient̄er ea vtatur:concurrunt quattuoꝛ:ſcȝ neceſſitas: vtilitas:cōgruitas ꝛ honeſtas:que oīa erant in diſpenſatiōe a deo facta in antiquis patrib⁹. Vñ nō oēs diſpēſabat de⁹ in antiqua lege:ſed ſolū illos ꝗ bene ſciebāt vti:qꝛ honeſte ꝛ caſte vtebant̄:et etiā quādo erat neceſſe. Nota ꝙ iſte q̄ttuoꝛ ꝓlixe declarant̄ in textu ſcti Bonauen.

Quarto queritur. vtrū

virginitas ſit virtus. ¶ Reſponſio. Virginitas ſiue ꝯtinentia virginalis tria dicit. Primū eſt abſtinentia ab oīi coitu illicito. Unde. Omis coitus dicit̄ illicitus qui nō eſt matrimonialis. Secūduȝ eſt ab oīi coitu licito. Coitus autem dicit̄ licit⁹ quādo fit in matrimonio. Tertiū eſt integritas mētis ꝛ carnis. Et iſtȝ poteſt elici diffinitio virginitatis. Virginitas eſt abſtinentia ab oīi coitu tam illicito ꝙ̄ licito:ꝛ integritas mētis ꝛ carnis. Poteſt etiā ſic diffiniri. Virginitas eſt habitus ꝯtinētie ꝑfect⁹ ꝛ decoꝛ⁹. Unde triplex eſt cōtinētia:ſcȝ matrimonialis:virginalis ꝛ vidualis. Cōtinētia matrimonialis eſt qua aliꝗs vel aliqua continet ab oīi coitu illicito:ꝛ iſta habȝ fructū triceſimū. Continentia ꝟo vidualis eſt qua aliquis vel aliqua cōtinet ab omni coitu licito ꝛ illicito:nō tamen ſemper cōtinuit:ꝛ iſta habet fructū ſexageſimū. Cōtinētia virginalis eſt qua aliquis vel aliqua vult ſemꝑ cōtinere ab oīi coitu licito ꝛ illicito:ꝛ ſemꝑ cōtinuit:ꝛ hec habet fructum centeſimū.

Quinto querit̄. vtrum

ꝟginitas ſit melioꝛ ꝛ ꝑfectioꝛ ꝙ̄ alie cōtinentie. ¶ Reſpōſio. In ꝟginitate eſt tria cōſiderare(ſicut dictū eſt)ſcȝ habitū:ſtatū ꝛ decoꝛē ꝟginitatis. Si loq̄mur q̄ntū ad habitū:ſe habēt vt excedētia ꝛ excessa qꝛ ex maioꝛi ꝟtute pōt ꝯtinere etiā cōiugata ꝙ̄ ꝟgo:ꝛ econuerſo. Si aūt loq̄mur ad decoꝛē:ſic ſemꝑ ꝟginitas ꝑfert̄ ꝯtinētie coniugali:qꝛ eſt ibi coꝛruptio feda:in ꝟginitate aūt eſt incoꝛruptio ſancta. Si ꝟo loq̄mur q̄ntū ad ſtatum:eſt loqui dupliciter:aut ſm ideȝ tēpus:aut ſm diuerſa tp̄a. Si ſm idē tēpus:hoc eſt dupliciter:Aut ſm tēpus legis:ꝛ ſic ſtatus cōtinentie cōiugalis oīno p̄fert̄:et ſtatus virginitatis ꝓhibet̄:ꝛ ſterilitas maledicit̄:ꝛ habet̄ in cōtumelia. Aut ſm tēpus gratie(vbi nō requirit̄ fecūditas ventrȝ:ſed ſanctitatis et incoꝛruptio et puritas mentis)tūc ꝟginitas p̄fert̄ cōtinētie cōiugali. Si autē ſm diuerſa tp̄a loq̄mur: vtpote cōtinētie ſtatū ꝯſideremus in tēpoꝛe legis:ꝛ virginitatē in tempoꝛe grē: ſic vnuſq̄ſq; in ſuo eſt optimus:ſic ſtatus ſtatui nō p̄fert̄:nec meritū merito: duȝ tamē ſit charitas equalis. Et hoc eſt qd̄ dicit Aug⁹ ꝙ celibatus Iohannis non p̄fertur cōiugio abꝛae.

Sexto querit̄ de virginitate

per cōparationē ad p̄miū. ¶ Notandū ꝙ triplex p̄miū legimus in ſcriptura:ſcȝ p̄miū ſubſtātiale:accidentale et fructus. Premiū ſubſtātiale eſt clara viſio et fruitio deiꝫ et vocat̄ aurea: Et iſtam auream habent oēs beati. Premiū accidētale eſt illud qd̄ datur alicui ſancto propter aliquā p̄rogatiuā:ꝛ vocatur aureola:et hanc habent virgines/ doctoꝛes ꝛ martyres. Et d̄ iſtis duob⁹ p̄miis figuraliter habetur Exod. xxv. vbi preceptū eſt fieri ſupꝛa magnam coronā aliam coꝛonulam. Per magnā coꝛonam intelligit̄ aurea:per paruā autem coꝛonam intelligitur aureola. Premiū auteȝ fructus eſt quādo aliquis meretur triceſimū fructū:ſicut cōtinētes in matrimonio:vel ſexageſimū:ſicut ꝯtinentes in viduitate:vel centeſimū:ſicut cōtinentes ī virginitate. ¶ Ad queſtioneȝ reſpondet̄ ꝙ in itegritate(ſicut ſup̄ dictū ē)tria ꝯſi

derantur ſcȝ habit⁹: ſtatus ⁊ decor. Habitui correſpondet aurea: ſtatui: fructus ſed decori integritatis aureola: ⁊ ſic patet ad q̄ſtionē ꝙ p̄miū ꝟginitatis eſt aureola. Notandū ꝙ ſi aliq̄ virgo in mēte pderet virginitatē et nō in corpore: ſi poſtea peniteat: nō perdet aureolā.

Septimo querit̄ Utrū

licitū fuerit vxorē repudiare. Notandū ꝙ materia de iſto libello repudij in antiquo teſtamento accipit̄ ex illo Deutero. xxiiij. Si acceperit hō vxorē et habuerit eā: ⁊ nō inuenerit gratiā ante oculos ei⁹ ꝑpter aliquā feditatē: ſcribat libellū repudij: ⁊ dabit in manu illius et dimittet eam de domo ſua. Dicitur libellus: quia ibi pauca verba dicebant̄ vt pote: vir dicebat mulieri. Recede a me quia ꝑmitto tibi ꝙ nunq̄ꝫ cōuenies mecū. Dicitur etiā repudiū vxoris a refuto as ⁊ es edis qđ eſt domus quaſi refutans ⁊ repudiās eā a domo ſua ⁊ cōſortio ſuo. ¶ Reſponſio. Repudiū vxoris: ſicut domin⁹ dicit: nunq̄ꝫ fuit licitū vt ſine culpa fieret: quia qui faciebat libellum repudij: peccabat mortaliter. Tamē licitū fuit ꝙ fieret ſine pena: quia qui ex cauſa ſufficiente faciebat libellum repudij nō erat punitus Cauſa itaq̄ꝫ faciendi libellum repudij erat: quando mulier erat leproſa vel habebat morbum caducum.

Octauo querit̄: vtrum

repudiare vxorē debuerit ꝑmitti. ¶ Reſpondetur ꝙ quadruplex eſt permiſſio. Prima eſt per priuationē p̄ceptionis: et ſic ap̄l'us ꝑmittit minus bonū: quia non p̄cepit maius bonū. ſicut virginibus permittit nubere. Scđa eſt per priuationē prohibitionis: ⁊ ſic venialia dicunt̄ permiſſa. quia nō prohibit a: ſed mortalia ſolum ſunt ꝑhibita. Tertia eſt ꝑ ꝑuationē punitionis: ⁊ ſic repudiatio vxoris eſt ꝑmiſſa. q: nō puniebat̄ i lege. Sic etiā dī ꝙ ſic ꝑmittunt̄ meretrices. Quarta vero permiſſio fit per priuationē cohibitionis: ⁊ ſic omnia mala dicūtur a deo permiſſa. que nō prohibet. Permiſit ḡ moyſes: quia non poterat ꝑhibere hoc malū: quin triplex malū inde ſequeret̄. Primo quidē defectus ſacramēti: q: nō vellent vxores ducere. Secundo multiplicatio fornicationis. Tertio homicidiū. Et ſic patet reſponſio.

Nono querit̄. Utrum

vxor poſt repudium debeat viro reconciliari. ¶ Reſponſio. Licitū eſt poſt repudium vxorē viro reconciliari: niſi culpa interueniat adulterij: ꝑpter quā puniendum ꝑhibetur ne ad virū redeat quia tūc licite fiebat diuortiū. Hieremie. iij. Qꝫ lex dicit ꝙ nō eſt recipienda intelligitur ꝑpter adulteriū cōmiſſum: non quia non ſit vxor: ſed cōtra matrimoniū fecit. Ergo ſequit̄ ꝙ lex iudicabat inſeparabile coniugij ſacramentū.

Circa diſtinctionem

tricesimamquartā primo queritur. Utrum matrimonium habeat impedimentum. ¶ Reſpondet̄ ꝙ matrimoniū habet plura impedimenta: quia nec religioſus: nec aliquis impotens generare poſſunt contrahere matrimonium: ſicut patebit poſtea.

Secūdo queritur de nu

mero et ſufficientia impedimentoꝝ matrimonij. ¶ Reſponſio. Matrimonium habet plura impedimenta. Quedā eñ impediūt de cōgruitate: nō tñ de neceſſitate: vt nubere tp̄e interdicti: vel tp̄e prohibito vt in q̄dragesima: q: ſi q̄s ꝯtraheret tp̄e illo: vere ꝯheret ⁊ ibi eſſet matrimoniū: ſꝫ peccaret mortalr̄ q̄ ꝯtraheret iſto tp̄e. Quedā autē impediunt de neceſſitate: quia nō ſtat cū eis ſacramentū: ⁊ illa dicunt̄ impedire cōtrahendū et dirimere ꝯtractū: quia q̄ꝫuis eſſet ꝯtractū defacto: tamen in veritate nō fuit ſacra-

mentũ nec matrimoniũ verum. Impedimenta itaq; illa cõtinent͛ his verſibus. Error: cõditio: votũ: cognatio: crimen: Cult⁹: diſparitas: vis: ordo: ligamẽ: honeſtas. Si ſis affinis: ſi forte coire nequibis Hec facienda negãt: cõnubia facta retractant. De quibus ĩpedimẽtis in ſequentibus videbit͛ queſtionibus. Et ſic patet ꝙ ſunt duodecim impedimẽta. Sufficiẽtia eorum patet in textu Bonauenture.

Tertio queritur. vtrum impotẽtia natural͛ coeundi matrimoniũ impediat. ¶ Reſponſio. Impotentia natural͛ coeundi: aut tẽpalis ẽ: aut ꝑpetua. Si tẽpalis: nõ impedit: vtpote ſi eſſet impedimentũ ꝑ tres ãnos ſolũmodo: tunc nõ impedit. Si aũt impotentia coeundi ſit ꝑpetua tũc impedit ↄ̃hendũ ⁊ dirimit ↄtractũ. ita ꝙ vir hñs tale impedimentũ nõ põt ↄ̃here mr̃imoniũ: nec etiã mulier: ⁊ ſi iã factũ eſſet mr̃imoniũ poſſet dirimi Et ſi alter ↄiugũ petat ſeꝑationẽ: ſeparandi ſunt. ſi autẽ velint mutuo cohabitare: pñt: vt q̃ nõ põt mulierẽ habere vxorẽ habeat vt ſororẽ tñ ibi nõ eſſet verũ matrimoniũ: licet recepiſſent ſacramentũ.

Quarto querit͛ de ĩpotentia coeundi accidẽtali q̃ eſt maleficiũ Notandũ ꝙ maleficiũ eſt virtutũ naturaliũ faſcinatio ſiue obſtupentia. Et fit qñ diabolus ꝑ aliquã artẽ impedit naturalia: vt qñ ad reqſitũ ſortilegarũ impedit diabolus ꝙ aliqs nõ poſſit cognoſcere vxorẽ ſuã: dando impedimentũ circa partẽ generatiuã. ¶ Ad queſtionẽ rñdet͛ ꝙ impotentia coeundi accidentalis: aut eſt tẽpalis aut perpetua. Si ſit tẽpalis nõ impedit. Si autẽ ſit ꝑpetua diſtinguendum eſt: qꝛ aut p̃cedit legitimã ↄtractionẽ matrimonij: aut ſequit͛. Si p̃cedit: facit pſonam legitimã ita ꝙ impedit ↄ̃hendum ⁊ dirimit iam cõtractũ. Si autẽ ſequitur: tunc nõ impedit cõtrahẽdũ ſicut de fectis dicit͛ cauſa. xxxiij. q. vij. Illi q̃ matrimonium ſani contraxerũt: ⁊ vni ex duobus aut amentia: aut furor: aut infirmitas aliqua accidit ob hanc cauſam cõiugia talia ſolui nõ poſſunt.

Quinto querit͛. vtrum furia impediat matrimoniũ. ¶ Reſponſio ſtat in hac diſtinctione. Furia vł concomitat͛ matrimoniũ: aut p̃cedit aut ſeqtur. Si concomitat͛ tunc impedit matrimoniũ: qꝛ talis furioſus nõ hꝫ poteſtatẽ ↄſentiendi: qꝛ nõ habet vſum rõnis. Si autẽ p̃cedit: ⁊ ille hꝫ lucida interualla: hoc eſt ꝙ in aliquo tẽpe habeat vſum rõnis: tunc ſi cõtrahat in illo interuallo ẽ verũ matrimoniũ: nec põt dirimi. Si autẽ nõ habeat lucida interualla: hoc eſt ꝙ ſemꝑ ſit in furia: tunc illa furia impedit matrimoniũ ⁊ contractũ dirimit. Si vero illa furia ſequatur matrimoniũ tunc nõ dirimit: ſed manet matrimoniũ.

Sexto queritur de peruerſitate ⁊ ꝑuerſione voluntatis ⁊ inceſtuoſis: vtputa cũ qs iacet cũ vxoris ſorore. Vtrũ tale crimen impediat matrimoniũ ⁊ faciat pſonã illegitimã. Notandum ꝙ inceſtus cõmittit͛ qñ aliqs cognoſcit conſanguineã ſuã: vtputa matrẽ aut ſororẽ aut cognatã: vel qñ cognoſcit affinem: vtpote qñ cognoſcit ſororem vxoris ſue. ¶ Reſpõſio aliqs põt cõmittere inceſtum cognoſcẽdo vxoris ſue ſororẽ dupliciter: aut anteq̃ ↄ̃hat mr̃imoniũ cum ſorore: aut poſt ↄtractionẽ. Si poſt contractionem matrimonij: mr̃imoniũ illud nõ ſoluit: tñ ille q̃ cõmittit inceſtũ: amittit ius petendi debitũ ab vxore. Non tñ ꝑdit ius reddẽdi: imo tenetur reddere ſi vxor ei⁹ petat dũmodo ipſa nõ ſit ĩ culpa ⁊ ↄſcia ſceleris. Si autẽ cognouit ſororẽ ante mr̃imonij ↄtractionẽ: etiã poſt ſponſalia de futuro: nullũ ẽ mr̃imoniũ ↄ̃ctum rõne affinitatis. Vñ ſeparandi ſunt iudicio eccl̃ie: ⁊ mulier põt nubere. Vir autẽ (q̃tũ de rigore iuris) nubere nõ poteſt.

Sponſalia aūt de futuro dicunt qn̄ per
ꝟba de futuro ꝓmittūt in futuro in ma-
trimonio cōiungi: proferēdo iſta verba.
Ego accipiā te in meā: ⁊ ecōuerſo.

Irca diſtinctio-

c nem. xxxv. ꝓmo q̄rit. Utrū
liceat vxorem fornicatiōis
cauſa dimittere. ¶ Notādū
ꝙ diuortiū eſt ſeparatio viri ⁊ vxoris q̄ꝫ-
tum ad thoꝝ ⁊ q̄ꝫtū ad cohabitationē fa
cta ſolēniter ⁊ publice ꝑ man⁹ epī. Unde
ꝓ declaratione notandū ꝙ anteq̄ꝫ fiat di
uortiū opꝫ ꝙ vir ⁊ mulier ſint matrimo-
nialiter cōiuncti: quia nō pōt fieri diuor
tiū inter virū ⁊ mulierē nō cōiugatos: ſꝫ
ſolūmodo dr̄ ſeparatio. ¶ Ad queſtionē
dr̄ ꝙ ꝓpter fornicationē licitū eſt fieri di
uortiū inter ꝯiuges altero poſtulāte. Et
ratio hui⁹ eſt: q2 dn̄s ꝯceſſit. Nō aūt q̄re
ꝯceſſit hec eſt: q2 nō ſeruanti fidem (immo
frangenti) nō tenetur vir fidē ſeruare: ⁊ ſi
militer dicendū eſt de muliere. ¶ Notan
dum ꝙ cā iſtius diuortij debet eſſe culpa
bilis: q2 ſi mulier etiam cognita ab alio
violenter: aut ignorāter credendo de alio
ꝙ eſſet maritus ſuus: tunc nō debet fieri
diuortiū. Etiā requirit ꝙ culpa ſit ſingu
laris: quia ſi ambo eſſent fornicarij: tunc
nō deberet fieri diuortiū. Etiā ſi vir eſſet
in culpa ꝙ vxor eſſet fornicaria: tūc etiaꝫ
nō deberet fieri diuortiū: vt ſi ex cōſenſu
mariti mulier fornicaretur. Notandū ꝙ
poſt diuortiū factum ſi alter q̄ fornicat⁹
fuerat poſſet percipere ⁊ probare ꝙ alter
etiam fornicatur tunc poteſt euꝫ cogere
ꝑ epiſcopū ad adnihilandū diuortium ⁊
ad inuicem vniendum.

Secūdo q̄rit. Utrū

dimittere vxorē fornicariā ſit in p̄cepto.
¶ Reſponſio. Fornicās cōiunx aut forni
catur in manifeſto aut in occulto. Si in
occulto: ſic nō pōt dimittere: quia nō pōt
ꝓbare: ⁊ nō eſt noſtrū de occultis iudica
re. Si in manifeſto: aut perſeuerat in ma
licia: vel cōuertitur ad penitentiam. Si
perſeuerat in malicia ſic q2 ſcandaliſat:
vir tenetur vxorem corrigere iuxta man-
datum dn̄i euāgelicum: ⁊ ſi nō correxerit
tenetur eam dimittere. Et ſimilr̄ dicen-
dum eſt de viro. Si autē penitet ⁊ ſe cor-
rigit nō tenetur. Unde hieronimus. Si
vir ſcit vxorē deliquiſſe: ⁊ mulier ꝑman-
ſerit in fornicatione: ⁊ viuit cū ea: vir par
ticeps eſt peccati eius. Tenetur ergo vir
vxorem corrigere ⁊ fornicantē dimittere.
Similr̄ ⁊ mulier tenetur.

Tertio queritur. Utruꝫ

poſſit quis vxorem fornicantem auctori
tate propria dimittere ſine iudicio eccle-
ſie. ¶ Reſpondet ꝙ ꝯtingit vxorem a vi
ro dupliciter dimitti: vel quātū ad tho-
rum tm̄ vel q̄ꝫtum ad thorum ⁊ cohabi-
tationem. Si primo modo: ſic dico ꝙ vir
comperto et cognito certitudinaliter ꝙ
vxor fornicetur vel ecōuerſo pōt debituꝫ
denegare nec ad hoc tenetur niſi ꝑ cenſu-
ram eccleſiaſticam cōpellatur: ⁊ tūc ſi cō
pulſus debitum reddiderit nullū ei iudi
cium generatur. Si auteꝫ loquamur de
ſeparatione ſecūdo modo ſic dicit diuor
tiū ⁊ hoc q2 eſt in manifeſto: ideo nō debꝫ
fieri in occulto: ſꝫ in facie eccl̄ie. Et quia
matrimoniū eſt magnū ſacramentū: non
ſub quocūq̄ꝫ iudice: ſed ſub epiſcopo de-
bet fieri diuortium.

Quarto queritur. vtrū

diuortio celebrato vir poſſit aliam vxo-
rem ducere vel vxor alium viruꝫ. ¶ Re-
ſponſio. Diuortiū poteſt fieri dupliciter:
aut quia perſone erant illegitime ad con
trahendum ſimplr̄: et tunc vterq̄ꝫ poteſt
alteri nubere: quia matrimoniū fuit nul-
lum. Poteſt etiaꝫ diuortiū fieri propter
crimen fornicationis: ⁊ tunc nō poteſt cō
trahere nec vir nec mulier: quia cū eſſent
ꝑſone legitime: fuit inter eos ſacramētū
qḋ eſt vinculum inſolubile. Unde diuor
tium non eſt ſeparatio q̄ꝫtum ad vincu-
lum ſacramentale ſed q̄ꝫtum ad debituꝫ
⁊ cohabitationem.

Qunito querif. vtrum poſt diuortiū poſſint vir z vxor inuicē reconciliari. ¶ Rñdef q ad recōciliationez faciendā: aut vterqꝫ ꝯcordat: aut vterqꝫ diſcordat: aut vnꝰ petit z alter repugnat. Si vterqꝫ ꝯcordat: abſqꝫ dubio fit recō/ciliatio. Si vterqꝫ diſcordat nec pōt nec debet fieri niſi fiat ſcandalū eccl̃e: q̄ ſcandaliſaf ꝓ eo q vterqꝫ fornicaf publice. Unde in illo caſu debet eos eccl̃ia cogere ad recōciliandum. Si aūt alter petit: aut nocēs petit inocentē: z ſic nō debet cogi ad reconciliationē aut inocēs petit nocentē: vt vir caſtus vxorē adulterā: z ſic innita debz recōciliari ꝑ iudiciū eccl̃ie: aut nocēs nocentē petit: vt mulier q̄ priꝰ eſt fornicata repetit virū q̄ eſt poſt diuortiū fornicatꝰ z ſic reſtituēdus eſt maritꝰ vxori etiā inuitꝰ. Quātācunqꝫ tn̄ mulier faciat pniam nūqꝫ acq̄rit ius in virum ipſo nolēte niſi vir fornicef: z h̄ ꝓpter ꝯtumeliā quā intulit m̄rimonio: q2 directe peccauit ꝯtra bonū fidei .i. fidelitatis.

Sexto queritur. vtrum poſſit fieri diuortiū ſi nō p̄cedat aliq̄ culpa. ¶ Reſponſio. Diuortiū inter legitimos coniuges pōt fieri dupliciter: aut vt in eodē ſtatu perſiſtant: aut vt ad frugez melioris vite tranſeant. Si in eodem ſtatu perſiſtant: tunc non debet niſi manifeſta culpa precedat: tum ꝓpter periculuz maxime qn̄ ſunt iuuenes: tum etiā ꝓpter ſcandalū. Si vt ad frugem melioris vite tranſeant: tunc aut vterqꝫ eſt volūtariꝰ aut alter inuitꝰ. Si vterqꝫ eſt voluntarius: tunc pōt fieri ſine culpa: ita tamē q vterqꝫ votum emittat ſolēne z vterqꝫ habitum religionis aſſumat: niſi ſit talis ꝑſona de qua nulla poſſit oriri ſuſpicio q̄ voto ſolēni emiſſo poterit remanere ī domo. Si aūt oportet vtrūqꝫ cōuerti (ſicut expreſſe in pluribus decretalibus tangif de conuerſione cōiugali. Et rurſus) tale diuortiū fieri debet per ꝑſonam publicā maxime per epm̄. Si autem alter vult cohabitare: nullo modo fieri poteſt niſi per culpam precedentem.

Jrca diſtinctionē tricesimāſextā p̄mo q̄ritur. Utrū error conditionis ipediat matrimoniū: id eſt vtrū ꝯditio ſeruitutis cum cōtradictione dn̄i matrimoniū impediat. Notādū q ſm magiſtrū hugonē ſeruitꝰ habet tres ḡdus. Primꝰ eſt obediētalis ſubiectio vniꝰ ad alterū in actib9 decentibus. Et iſto mō filij ſeruiūt z obediūt patrib9 etiam iſta ſeruitꝰ eſt in religione: q2 iuuenes debent obedire ſenioribus z maxime p̄latis. Et fuiſſet etiā iſta ſeruitus poſito q adā nō peccaſſet. Scd̄s ḡdus ſeruitutis eſt obligatio z ſubiectio vniꝰ ad alterū: q̄ꝫtum ad actus viles z ſeruiles: ita tn̄ q ille ſeruus remaneat liber ad conſeruationē ſpeciei ſcꝫ ad accipiendū vxorem abſqꝫ licentia dn̄i ſui: z etiam q remanet liber ad cōſeruationē indiuidui ſcꝫ ad cōſeruandū bona ſua: vt qn̄ aliquis ad tp̄s ſeruit alicui dn̄o: z de iſtis duabus ſeruitutib9 non eſt hic queſtio. Tertius gradus ſeruitutis eſt totalis obligatio z ſubiectio vnius ad alterū q̄ꝫtum ad actus viles z ſeruiles: ita q ille ſeruus non remanet liber ad conſeruationē ſpeciei z indiuidui: imo dn̄s eius pōt eū vendere z de ipſo facere ſicut de vna vacca vel aſino. Et de iſta ſeruitute hic eſt ad ꝓpoſitum. Prima ſeruitꝰ vocaf filialis. ſcd̄a politica: z tertia vocaf extrema: et ab aliquib9 miſera. ¶ Ad queſtionē reſpondef q ſm ſtatus nouū cōditio ſeruitūtis non impedit matrimoniū etiā dn̄o cōtradicente quia ſeruꝰ etiam cōiugatus pōt dn̄o ſuo ſeruitia exhibere. Unde per matrimoniū nō ſubtrahitur a dn̄i poteſtate.

Secūdo querif. vtrum cōditio ſeruitutis cū errore ipediat matrimoniuꝫ? Conditio ſeruitutis fit cum errore: quādo vnus ipſo ignorante acci/

pit alium ſeruū. ¶ Rñſio. Error conditionis pōt eſſe triplicit̄. Aut paris: vt cū ſeruus contrahit cū ancilla ꝛ econuerſo: ipſis ignorantib⁹ alterū eoꝝ eſſe conditionis ſeruitutis. Aut melioris: vt cū ſeruus contrahit cum libera. Aut deterioris vt liber cum ancilla. In primis duobus caſibus error nō impedit mr̄imoniū In tertio vero dirimit matrimonium: ꝛ impedit niſi poſt cognitionē ſeruitutis conſenſerit verbo vel facto:

Tertio queritur cui⁹ cōditionem ſequatur ꝓles.

Utrum patris aut matris. ¶ Rñdetur ꝙ ſm̄ leges ciuiles ſiue ius imperiale: partus ſequitur ventrem. Ideo dicendum ꝙ ſi mulier ſit ancilla: proles erit ſeruilis conditionis Et ſi pater ſit ſeruus et non mater: tunc proles non erit ſeruilis conditionis

Quarto queritur de impedimento

qđ venit ex đfectu etatis circa qđ tria queruntur: Primo. Utrū ſtat⁹ etatis impediat matrimoniū. Notandū ꝙ debita etas eſt pubertas. Unū pubertas in maſculo incipit in quartodecimo anno: quia in pudendis incipiūt habere primā barbam. ꝛ tunc poſſunt coire. In muliere autē incipit in duodecimo anno ¶ Ad queſtionē reſpondet̄ ꝙ mr̄imoniū eſt in officiū: in remediū ꝛ in ſacramentū vl̄ ſignū. In officiū inꝙ̄ procreandi prolem. In remedium: contra impulſum libidinis. Et in ſacramentum inſolubilis cōiunctionis. Quoniā igitur ante tp̄us pubertatis nō pn̄t maſculi ꝛ femie generare: nec feruore libidinis incitant̄ tanꝙ̄ impotētes ad eius actū. Et etiā qꝛ ante illud tempus ſūt variabiles: ꝛ matrimoniū eſt imutabile. Ideo decreuerūt iura tales ꝑſonas nō eſſe legitimas anteꝙ̄ ad tp̄s veniant pubertatis.

Quinto querit̄. vtrum

defectus etatis impediat contractionem ſponſalium. Notandum ꝙ ſponſalia dicuntur a ſpondeo es. ere. Unde ſponſalia ſunt futurarū nuptiarum promiſſio. ¶ Rñſio. Sponſalia de iure nō poſſunt. contrahi ante ſeptimū annū. Et ſi ꝯtrahantur: defacto nihil fit.

Sexto queritur. vtrum

ſponſalia contracta poſt ſeptimū annuꝫ poſſint diſſolui per mutuum conſenſum. ¶ Reſpondendū eſt ꝙ ſponſalia multis modis poſſunt ſolui. Prim⁹ modus ē voto ſuperueniente: puta ſi alter ſponſoꝝ intrauerit religionē. Secundus modus ſuꝑueniente mr̄imonio: puta ſi cōtrahat cum alia ꝑ verba de pn̄ti poſt ſponſalia. Terti⁹ modus ſuꝑueniēte affinitate: puta ſi cognouit ꝯſanguineā ſpōſe. Quartus ſuꝑueniēte infirmitate icurabili: puta lepra vel mutilatiōe alicui⁹ membri. Quint⁹: modus eſt altero ſe abſentāte: puta cū vadit i regionē lōginquā ſine licētia. Sext⁹: altero fornicāte: puta cū alter cognoſcit alterā ꝙ̄ ſpōſam ſuaꝫ. Septimus eſt: vtroꝙ̄ volente. Et ꝑ hoc patet reſpōſio ad queſtionē. Qꝛ ſponſalia ꝯtracta poſt ſeptenniuꝫ poſſunt diſſolui per mutuū conſenſū. Octauus modus ē minore petēte: puta ſi ꝯtracta ſint ſpōſalia inter aliquos duos: quoꝝ alter ē in debita etate: alter eſt minor: eccl̄ia mag̾ fauet minori. Primis duobus mōis ſoluunt̄ ſponſalia ipſo facto: aliȷ̄ ꝓo per iudiciū eccleſie.

Circa diſtinctionē triceſimāſeptimaꝫ ꝑmo

querit̄: Utrū ordines minores impediāt matrimoniū ¶ Reſpōſio. In iſtis ordinib⁹ minorib⁹ ē ꝯſiderare ordinē ꝛ officiū ſiue miniſteriū ꝛ beneficiū. Et hec tria poſſūt cōparari ad matrimoniū. Nam minores ordines nec ratiōe ſui: nec ratiōe ordinis: nec characteris impediunt matrimoniuꝫ: quia qui ſolum haberet minores ordines: poſſet contrahere cum muliere: et vti ea in matrimonio. Sed tn̄ minores ordines

impediunt matrimoniū: quia habēt oppoſitionē ad mr̄imoniū: ꝙtrum ad vſum ꝑpter honeſtatē rōne bn̄ficij ꝛ miniſterij qꝛ matrimonio iunctus nō pōt tenere beneficiū nec miniſtrare circa altare: tn̄ poteſt cōtrahere ſine impedimento.

Septimo querit̄ Utrū

ſacer ordo ipediat matrimoniū. Notandum ꝙ tres ſūt ſacri ordines. ſ. ordo ſubdyaconatus: dyaconat⁹ et p̄ſbyteratus. ¶ R̄ndet̄ ꝙ abſqꝫ dubio (ſicut ſacri dicunt canones) ſacer ordo impedit matrimonniū cōtrahendū ꝛ dirimit iam contractū: habet em̄ inſeparabiliter cōtinentiam annexā ex voto ꝛ ſtatuto.

Tertio querit̄. Utrum

eccleſia debuerit inſtituere hoc: et ꝑ tale ſtatutū clericos ad cōtinentiā obligare. ¶ R̄ndet̄. ꝙ iſtud ſtatutū de clericoꝝ cōtinentia fecit eccleſia: qꝛ decuit: qꝛ expediens fuit. Unde ſi vxor ſacerdotis greci iret ad aliquē aliū: ꝛ cognoſceret eā poſtea: hec ſciens: tūc eſſet irregularis: ideo ad remouendū iſtud vitium: latini ſe obligauerunt ad cuſtodiendum continentiam: tum propter auctoritatē p̄latoꝝ maxime ſummi pontificis tum ꝑpter cōſenſum ſubditorum ꝛc̄.

Quarto queritur. vtrū

vxorem adulteram occidere licitum ſit. ¶ Reſponſio. Interfector ꝑprie coniugis: ſi ex certa ſcientia facit: peccat quantūcūqꝫ illa ſit adultera. Peccat autē non tm̄ contra canones: ſed etiam contra ius ciuile. Contra ius diuinū et canonicum peccat i ipſo facto: quoniā nō debet ipſaꝫ adulterā interficere: ſed corrigere: cū deus peccatori paratus ſit parcere i lege gratie: ſicut i exemplo patet mulierꝫ adultere Joh. viij. Ideo vir nō debet vxorē ſuam interficere: etiaꝫ poſito ꝙ eam inueniat in adulterij facto: tamen leges ciuiles concedunt ꝙ ſi vir inueniat vxorē ſuam in actu malo. ſ. adulterio: poteſt eā occidere: ſed in hoc nō tenent̄: quia contradicunt legi diuine: in qua p̄cipitur nulliū occidere: tamen adhuc ſm̄ illas leges nō debet eam occidere: niſi eam inueniat in facto adulterij.

Quinto querit̄: vtrum

grauius ſit peccatū (in genere loquēdo) occidere matrē ꝙꝫ vxorē occidere. ¶ Reſpondetur ꝙ abſqꝫ dubio graui⁹ peccatum eſt (in genere loquēdo) occidere matrem ꝙꝫ vxorem: tum ratione perſone exterioris: cui minor debetur reuerētia: tū ratione minoris ꝓnitatis: pronior eſt em̄ hō iracūdus ad verberandū vxorē ꝙꝫ matrē: qn̄ em̄ ꝑpter aliquā cauſam diſplicet mirabile odiū ꝛ tediū generat̄: ꝛ ideo ꝓnior eſt ad occidēdū vxorē ꝙꝫ matrē: ad occidendum em̄ matreꝫ nullius natura inclinat̄: niſi ſit per iniquitatē ꝯuerſa in crudelitatē ſuꝑ beſtias.

Sexto queritur: vtrum

vxoricidiū ipediat matrimoniū. ¶ Reſponſio. Aliquis poteſt vxorem occidere tripliciter. Aut perſequendo culpam vt cū in fornicatiōis crimine dep̄hendit: ꝛ adeo deteſtat̄ ꝙ in vltionē criminis eā occidit. Aut ꝑſequēdo naturā: vt ſi mulier ꝑpter aliquē defectū quem habet in ſe: non habet gratiā viri: ꝛ ꝑpter iſtā deteſtationeꝫ eam occidit. Aut ꝑſequendo matrimoniū: vt cū mechat̄ cū aliq̄ quaꝫ vult ducere in vxoreꝫ: ꝛ nō pōt niſi vxore mortua: ꝛ ideo eā interficit. Primū ē graue peccatū ꝑpter exceſſū. Secūdū ē grauius. Tertiuꝫ grauiſſimū. In quolibet iſtorū ꝓhibet̄ a matrimonio ꝯtrahendo: ſed magis in ſecūdo: ꝛ maxime in tertio. Et in oībus his tribus caſibꝫ pōt eccl'ia diſpenſare: ꝛ maxime in iuuenibꝫ: ſed in p̄mo de facili. In ſecūdo difficili⁹. In tertio aūt quodāmodo ſic ꝛ q̄dāmodo non: qꝛ nō diſpēſabit̄ reſpectu illius ꝑſone cū qua mechat̄: ꝛ ꝑpter quā in matrimonio habendam occidit vxorē ſuam: poteſt tamen diſpenſari de alijs.

Irca diſtinctio-
nem triceſimãoctauã que-
rit̃ primo quid ſit votũ ſm̃
eſſenciaꝫ. ¶ Notandum ꝙ
votũ ꝓprie dictũ poteſt ſic diffiniri. Vo
tũ eſt ꝓmiſſio ꝓpoſiti ſuperogatiui boni
facta deo ad bonũ finẽ: ex deliberatione
firmata ꝑ intẽtionẽ obligãdi ſe ad implẽ
dũ ꝓmiſſum. ¶ Correlariũ ꝑmũ. Nul-
lus põt vouere homini: ſed ſoli deo: põt
tamen bene facere promiſſioneꝫ homini.
¶ Secũdũ correlariũ. Nõ põt qs voue-
re ꝛ votuꝫ facere de his ad que tenet̃: vt-
pote nõ põt qs vouere ſeruare mandata
dei: ſed requirit̃ ꝙ votũ ſit de bonis ſupe
rogatiõis: h̃ eſt ad que nõ tenet̃: ſicut ſer-
uare caſtitatẽ: paupertatẽ ꝛ obedientiam.
¶ Tertiũ correlariũ. Votũ nõ põt fieri
niſi ꝓpter bonuꝫ finem: ꝙ ſi alio mõ fiat:
nõ eſt ꝓprie votum. ¶ Quartũ correla-
riũ. Votũ debet fieri ex deliberatiõe fir-
mata: qđ ſi fiat ex ſurreptiõe: ꝛ ſine deli-
beratiõe firmata ꝓprie nõ eſt votuꝫ. Et
ꝑ iſtam diffinitionẽ patet reſpõſio ad q̃-
ſtionẽ: ꝙ iſta duo ſunt de voti eſſentia ſcꝫ
promiſſio intentio obligandi.

Secũdo querit̃. Utruꝫ
poſſit fieri votum de oĩbus. ¶ Pro ſolu-
tione notandũ ꝙ om̃ia opera: vel ſũt bo-
na vel mala: vel indifferentia. Bona opa
ſũt duplicia. Quedã ſunt cõia: ꝛ ſunt in
ſtatu cõmuni: ſicut ẽ matrimoniũ. Alia
ſunt bona ſuperogationis: ꝛ ſunt que fa-
ciunt ſtatũ altiorẽ ꝙ̃ ſit ſtatus cõmunis:
vt ſunt tria vota religionis. Et ſic prece
pta ſunt bona cõmunia. Cõſilia ꝟo ſunt
bona ſuperogatiõis. Per opa mala intel
ligunt̃ peccata. Opa indifferẽtia ſunt q̃
de ſe nec ſunt bona nec mala: ſicut ẽ leua
re feſtucã: fricare barbam. ¶ Reſpondet̃
igit̃ ad queſtionẽ ꝙ votũ põt capi dupli-
citer. Uno mõ generalit̃: ꝛ ẽ de his q̃ ad
deũ ꝑtinẽt ꝛ faciũt ad ſalutẽ: ſic ſunt p̄ce
pta. Alio mõ capit̃ ſpecialit̃ ꝛ ꝓprie: et ẽ
de his q̃ ꝓmouẽt ad ſalutẽ vltra ſtatum
cõem: vt ſũt ꝯſilia xp̃i: q̃ ſũt opa ſupero
gatiõis: ꝛ oĩa bona opa ad q̃ nõ tenemur
ſicut ẽ ꝑegrinatio ieiuniũ ꝛc. ¶ Regula
Quecũqꝫ ſũt bona cadũt ſub voto: que
aũt his oppoſita ſũt (vt q̃ ad diſpẽdiũ ſa
lutis vergũt) ſub voto cadere non pñt:
vtpote nõ põt qs votũ facere de occiden
do hoieꝫ. Nã votũ debet habere tres co-
mites: ꝗs habet iuramẽtũ. ſ. ꝟitatẽ iudi
ciũ ꝛ iuſticiã. Primo nã. ꝓ neceſſe ẽ vt ſit
iuſticia. ſ. vt illđ qđ vouet̃ ſpectet ad ſa-
lutẽ: ꝛ ſit bonũ ꝛ honeſtũ. Secũdo eſt iu
diciũ: vt vouẽs deliberate voueat: ꝛ nõ p̄
cipitant̃. Tertio eſt ꝟitas: vt diſcrete et
iuſte qđ vouit ꝑſoluat. Si g̃ illđ qđ vo
uet̃ ad detrimẽtũ faciat iuſticie nõ eſt lex
voti: nec obligatio: ſꝫ ip̃i voto fit iniuria:
nec eſt obligatio ad ſeruanduꝫ: ſed poti⁹
ad penitẽdũ. De opibꝫ aũt indifferẽtib⁹
dicendũ eſt ꝙ duplex eſt indifferẽs. Quo-
dam eſt qđ poteſt circũſtantionari circũ
ſtãtia virtutis: ſicut comedere ꝛ abſtine-
re: quia comedere de ſe eſt opus indiffe-
rens: tamẽ põt aliqs ex charitate come-
dere: ſicut fecit ſanctus franciſcus: ꝛ hoc
põt voueri. Aliud eſt opus indifferens:
qđ nihil facit ꝯ̃trũ eſt đ ſe: vt leuare feſtu
cam: vel ire ad prata: ꝛ hoc nõ põt voue-
ri ſeu nõ põt fieri votũ. Et ſic patet ꝙ de
oĩbus opib⁹ bonis que faciũt ad ſaluteꝫ
poteſt fieri votũ: loquẽdo de voto gene-
raliter capto: ꝛ ſpecialiter fit votũ đ ope
ribus ſupererogationis.

Tertio queritur de ma-
teria in qua: ſiue de ſubiecto in quo ẽ vo-
tum: h̃ eſt q̃rere: qs poſſit vouere. ¶ Re-
ſponſio. Votũ ꝓcedit a libera volũtate
Oĩs ergo qui libere põt facere qđ vult:
nullo impedimento in ſe exiſtente: nullo
homine defacto impediente: nullo iure ꝓ
hibente: poteſt ſimpliciter vouere: q̃ aũt
in om̃ib⁹ ſubeſt/ nihil poteſt per ſe voue-
re: q̃ aũt in aliqbꝫ ſubeſt ſm̃ id in quo ſub
eſt non poteſt vouere. ¶ Primum corre-
lariuꝫ. Quoniam vxor ſubeſt viro: ꝛ pu
er patri in regimine vite: nihil poſſunt

circa huiuſmodi vouere qđ ſit ſtabile:ſi/
ne eoꝝ auctoritate:vtpote mulier nõ põt
vouere ire ad ſanctũ iacobuꝫ:vel ad ſan/
ctam barbaram ſine licentia viri. ¶ Se
cundũ correlarium. Quia vir in debito
carnis ſubeſt vxori:ideo nõ poteſt voue/
re caſtitatẽ abſqꝫ ꝯſenſu mulierꝫ .¶ Ter
tiũ correlariũ. Religioſus ſubeſt in om
nibus que ſunt intra religionẽ. Et ideo
nihil põt ſine ſui prelati vouere volunta
te. ¶ Quartũ correlariũ. Quia ſeruꝰ ſb/
eſt dño ſuo ꝙtum ad ſeruitiũ corporale.
Ideo qđ ꝯtra hoc eſt:nõ poteſt facere:et
iſtud vouere.

Quarto querit̃ de ob/

ligatione voti. Circa quod tria querun/
tur. Primo de voti obligatione ꝑ compa
ratione ad matrimonij ꝯtractionẽ. Et
ſuppoſito ꝙ votum ꝯtinentie publicum
z ſolenne: impediat matrimoniũ ꝯtrahẽ/
dum:z dirimat contractũ. Querit̃:vtrũ
votum ſimplex impediat matrimoniũ?
¶ Notandũ ꝙ duplex eſt votum :ſcꝫ pu
blicũ z priuatum. Uotum publicũ eſt il
lud qđ poteſt in publico z in iudicio pro
bari ꝑ teſtimoniũ duorũ vel trium. Uo/
tum ꝟo priuatuꝫ ſiue particulare eſt illđ
qđ nõ põt probari ꝑ teſtimoniũ duorum
vel triũ. ¶ Notandũ vlteriꝰ ꝙ adhuc du
plex eſt votũ.ſcꝫ ſolenne z ſimplex. Uo/
tũ ſolenne eſt qđ ſolenniſat̃ aliqua iſtaꝝ
ſolennitatũ:ſcꝫ vel ſacri ordinis ſuſcepti
one:vtpote quãdo fit ſubdiaconꝰ vel dia
conus: vel ꝓfeſſiõis emiſſione:quando fit
coram prelato:vel habitus profeſſorum
aſſumptione cũ alijs que dominẽ profeſſ
ſum oſtendunt. Uotum autem ſimplex
eſt quod fit ſine aliqua iſtarum ſolenni/
tatum. ¶ Ad queſtionem reſpondetur.
ꝙ votum continentie eſt tale votum qđ
generaliter impedit matrimoniũ cõtra/
hendum :ſed non generaliter dirimit̃ iaꝫ
contractum niſi ſit ſolenniſatum. Naꝫ ſi
aliquis emiſiſſet ſimplex votum . nõ poſ/
ſet ꝯtrahere matrimonium ſine peccato:
qđ ſi tamen faceret/non poſſet poſtea di/
rimi matrimoniũ. Si autẽ emiſiſſet vo/
tum ſolenne/nõ poſſet matrimoniũ con/
trahere:imo ſi contrahat matrimonium
debet dirimi:z dirimit̃.

Quinto queritur : vtrũ

poſſit mutari votum. ¶ Reſpondet̃ ꝙ li
cet votum mutari ex cauſa ſcilicet ꝙ reci
pit recõpẽſationẽ :ſed nõ ex leuitate nec
ex propria voluntate quam obligauit:ſꝫ
ex neceſſitate ſiue vtilitate cũ prelati au
ctoritate:excepto voto religionis etiã ſta
tus perfectiõis:in quod poteſt aliud vo
tum cõmutari ſine prelati licentia : quia
propter ſui dignitatem licentiam dãt iu
ra. Sanũ tamen eſt conſiliũ ꝙ fiat ſupe/
rioris auctoritate:vbi nõ credit̃ ꝙ cõtra
dicat:ne videatur ex leuitate procedere:
z auctoritatẽ ſuꝑioris cõtẽnere. ¶ Notã
dum ꝙ queſtio intelligit̃ de paruis votꝫ
ſicut de ieiunio:ꝑegrinatiõe:z ſic de alijs
que poſſunt recompenſari.

Sexto queritur. vtrum

ſũmus pontifex poſſit diſpenſare in vo/
to. ¶ Reſponſio. Diſpẽſatio dicitur du
pliciter. Uno modo vt eſt iuris relaxa/
tio ſiue reuocatio. Alio modo vt eſt iurꝫ
declaratio . Papa igit̃ põt diſpenſare in
voto:vt diſpẽſatio eſt iurꝫ declaratio :qꝛ
poteſt etiã auctoritatiue declarare vota:
vt cũ aliqs vouit ieiunare :z poſtea ꝑpt
infirmitatẽ nõ põt ieiunare:papa põt de
clarare ꝙ per orationem vel elemoſynaꝫ:
q̃ equalet illi ieiunio põt ſatiſfacere. Si
aũt accipit̃ diſpẽſatio: vt eſt iurꝫ reuoca/
tio:tũc papa in nullo voto põt diſpenſa
re:qꝛ ſoli deo ꝑtinet reuocare votũ. Et iđ
papa nõ põt reuocare q̃ntũcũqꝫ ꝑuũ vo
tũ:põt tñ illđ declarare ſm ꝙ põt recõpẽ
ſari. Tñ in tribꝫ votꝫ religiõis.ſ.pauꝑta
te. obediẽtia z caſtitate:papa nõ põt diſ
pẽſare reuocãdo vota:nec etiã cõmutan/
do:quia nihil eſt melius in tota chriſtia/
nitate ꝙ ſtatus ꝑfectiõis:z ideo nõ poſ/
ſunt recõpenſari hec tria vota.

Circa distinctionem tricesimānonam primo querit. Utrū mrīmonium possit ꝯtrahi inter fidelē ꝛ infidelē. Notandum infidelis pōt capi dupliciter. Uno mō qꝛ caret fide. vt ille q̄ ē baptisat⁹: ꝛ tamē est herecticus. Alio mō quia caret sacro fidei. i. nō ē baptisatus: ꝛ de istis duobꝰ modis potest intelligi q̄stio. q̄uis magis intelligatur q̄stio de infideli non baptisato: ¶ R̄nsio. Si aliquis eorū sit infidelis. i. ꝙ solū careat fide: tunc illa infidelitas impedit matrimoniū ꝯtrahendū: sed nō dirimit cōtractum Si aūt aliquis eoꝝ sit infidelis. i. ꝙ careat sacramento fidei scꝫ baptismo tunc illa infidelitas impedit matrimoniū ꝯtrahendū. ꝛ dirimit iam cōtractū.

Secūdo queritur. vtrū sacramentum mrīmonij sit inter fidelē ꝛ infidelem? ¶ R̄ndet ꝙ mrīmoniū est institutum in officiū: in remediū. ꝛ in sacramētū ꝛ ista ꝯplere hꝫ fm ꝙ ē inter fideles Apud vero infideles hꝫ ista fm rōnē semiplenā: nam in officiū qꝛ est procreatio plis legitime: sed nō ad cultū dei. Apud aūt fideles est ad cultum dei. Et rursus daf ibi gr̄a remittēs cōcupiscētiam rōne benedictionis adiuncte. Apud infideles vero maritali affectu cognoscentes vxores est excusatio a culpa: sed nō daf gr̄a. apud fideles est vtrūqꝫ. Et iō ad questionem dr ꝙ inter infideles est matrimoniū licet semiplenū ꝛ non ratum propter defectum fidei sacramenti.

Tertio queritur. vtrum matrimoniū infideliū excuset coitū siue cōiugalem actū: ꝛ non sit ibi peccatum. ¶ R̄nsio. Matrimoniū inter infideles ē in remedium semiplenū: qꝛ infideles affectu materiali vxores suas cognoscentes excusanf a culpa: sed nō datur eis gratia Ex hoc pꝫ r̄nsio ad q̄ōnem.

Quarto querif. Utrū matrimoniū an̄ baptismū ponat in numerum cum matrimonio contracto post baptismum: ita ꝙ talis bigamus iudicetur ¶ R̄nsio. Qui ante baptismum babuit vnā vxorem (sicut dicit Augustin⁹ sup ep̄las ad Thimotheū (ꝛ post baptismū babuit aliā dr bigamus. Nec ibi tenetur opinio Hieronymi q̄ dicit ꝯtrariū.

Quinto querif. Utrum altero veniente ad fidē: altero remanēte in infidelitate: solua᷑ mrīmoniū q̄tū ad fidelē. ¶ R̄ndet ꝙ dupli͛r loquēdū est de matrimonij solutiōe: aut q̄tū ad cohabitationē ꝛ mutuā seruitutē: tūc hoc est in p̄tāte fidelis. Si aūt loq̄mur de solutiōe q̄tū ad vinculi reptionē distinguendū est: qꝛ aut infidelis vult cohabitare cū fideli: aut nō. Si non vult cohabitare: nec debitū matrimonij reddere: tunc frangif matrimoniū: ꝛ pōt fidelis aliā accipe vel religionē intrare. Si aūt vult cū fideli cohabitare: adhuc distinguendū est: quia si vult habitare cū fideli cū blasphemia nominis xp̄i: aut vt fidelē ad infidelitatem attrahat: tunc fidelis pōt separari: et pōt frāgi matrimoniū quo ad vinculum. Si autem velit cohibitare sine blasphemia nois xp̄i: ita ꝙ non ꝯtrahat fidelem ad peccatū: tunc non soluitur matrimoniū: qꝛ nec iniuria᷑: nec facit ꝯtumeliam deo nec matrimonio: nec marito.

Sexto queritur. Utrū matrimoniū solua᷑ q̄ ad infidelē. ¶ Respondendū ꝙ statim post discessum solui tur vinculum a p̄te viri fidelis: qꝛ statim pōt alteri cōiūgi. Sed mulier remanens infidelis nō pōt alteri cōiungi in matrimonio q̄diu maritus eius viuit: ꝛ hoc in penā peccati: nisi maritus eius intret religionē: vel susceperit ordines: qꝛ tūc posset cum alio contrahere. Notandū ꝙ similiter dicendum est in istis de viro sicut de muliere ꝛ econuerso.

Septio querit: vtrum
matrimoniū ſoluat ſi alter cōiugū ſit in-
fidelis: ſpecialiter quo ad fidē. ¶ Reſpō-
ſio. Altero coniugū labente in infidelita-
tē: nō ſoluit nec frangit vinculū mrimo-
nij: poſſūt tamē bene ſeparari quo ad co-
habitationē. Ratio aūt hui⁹ eſt vt p̄clu-
dat malis via ſimulatiōis z deceptiōis:
qz multi fingerēt ſe hereticos: vt dimitte-
rēt vxores ſuas. Cetere rōes patēt i tex.

Octauo querit. Utrū
infidelib⁹ venietib⁹ ad fidem ſoluat ma-
trimoniū ꝓpter perſonarū illegitimita-
tem: vt ſi habet ſororem in vxorē. ¶ Re-
ſponſio. Illegitimitas perſonarū ad ma-
trimoniū eſt duplex. Una eſt ſm naturā
z inſtitutionē diuinā: vt puta ꝙ fili⁹ nō
ꝯtrahat cū matre: neqꝫ pat cū filia. Itē
ꝙ alligatus vxori nō ducat aliā: vel etiā
in gradib⁹ diuina lege ꝓhibitis. Leuit.
xviij. (vt dicūt iuriſperiti) vbi ꝓhibet ſe-
cūdus grad⁹. Et hec illegitimitas aſtri-
git fideles z infideles: z ſi in illegitimita-
te tali ꝯtrahit matrimoniū apud infide-
les ſoluit cū veniunt ad fidem: quia qđ
extra dei decretū factū eſt (vt dicit Am-
broſius) non putandū eſt matrimoniū:
ſed cū cognoſcit emendandū: hoc debet
emendari. Unde ſi iudeus ꝯtrahat cum
ſorore in ſecūdo gradu ad fidem veniens
ab ea ſeparat. Si autē ꝯtrahat cū vxo-
re fratris (quia hoc eſt in lege cōceſſū)
non ſeparat. Alia eſt illegitimitas ex ec-
leſie ꝯſtitutiōe: vt ſunt perſone infra q̄r-
tū gradū: z hec non artat infideles: nec
impedit matrimoniū quin contrahatur
quia non tenentur eccl'ie ſtatuta ſeruare
Et iō veniētib⁹ ad fidē ꝓpt iſtā illegiti-
mitatē non ſoluit matrimoniū.

Irca diſtinctio-
nem quadrageſimā querit
p̄mo: Utrū ꝯſanguinitas
ſit aliquod vinculū. ¶ Pro
declaratiōe ponēde ſunt alique difficul-
tates z alique regule. ¶ Notandū itaqꝫ
ꝙ ꝯſanguinitas eſt vinculū perſonarum
ab eodem ſtipite deſcendentiū: carnali ꝓ-
pagatione contractū. Stipes autē vo-
catur perſona a qua duxerunt aliqui ori-
ginem: a qua deſcendētes ſunt cōſangui-
nei ad inuicem: z illi etiā a quo ſunt. Se-
cūdo videndū eſt quid ſit linea ꝯſangui-
nitatis que ſic diffinitur. Linea eſt ordi-
nata collectio perſonarū ꝯſanguinitate
cōiunctarū ab eodē ſtipite deſcendentiū
diuerſos gradus continens. Et dicit or-
dinata collatio: quoniā ſicut ordo ē in li-
nea p̄dicamentali ſm ſuperius z inferi⁹:
ſic in linea ꝯſanguinitatis prius z poſte-
rius: ſicut patet in arbore. Tertio notā-
dum eſt ꝙ gradus eſt habitudo diſtātiū
perſonaꝝ qua cognoſcitur quota genera-
tionis diſtātia differant inter ſe due per-
ſone. Et nota ꝙ iſta diffinitio eſt ſm iu-
ra canonica: non ſcđm iura ciuilia: quia
hic gradus accipiuntur ſcđm numerum
collectarū in linea. His viſis notāde ſūt
he tres notule ſiue regule. ¶ Prima regu-
la. Nulli licet ꝯtrahere cum aliqua vſqꝫ
ad quartū gradū incluſiue: z talis eſt hu-
iuſmodi ꝓhibitio ꝙ ſi quis ꝯtra eam pre-
ſumpſerit copulari: nulla longinquitate
defendatur annoꝝ cum diuturnitas tem-
porū non diminuat peccatū ſed augeat.
¶ Secunda regula. Toto gradu perſo-
ne deſcendētes a ſtipite. Et ideo ſi aliqs
vult ſcire quoto gradu aliqui ſibi attine-
ant (cum talis attinentia originē ducat
a ſtipite) oportet ꝙ ad illam perſonā re-
currat cui coniungit immediatius. Ex-
empla manifeſta ſunt: vt ſi ab a ꝓcedat
g et h generet c: et c generet d: z d e: z e f.
Similiter g generet h: z h generet i: z i k:
z k l. Si vis ſcire quotto diſtāt f z l: opor-
tet vtriuſqꝫ generationē ad a reducere:
quia totto gradu differunt a ſeinuicem
quotto a ſtipite. Tertia regula eſt: quan-
do perſone inequaliter diſtant a ſtipite:
vtpote quando vna in ſecundo gradu et

altera in quinto:tunc linea cõſanguinitatis et gradus debet computari ſm diſtantiam magis remoti. Et iſta regula confirmatur per illud quod dicit̃ extra. de conſanguinitate in vltima decretali: que eſt in gregoriana. Ratio autem huius eſt:quia tota ratio proximitatis ortũ habet a ſtipite:ergo null⁹ proximior eſt alicui collaterali qꝫ ſtipiti. Si ergo diſtat a ſtipite per quinqꝫ gradus: pari ratione diſtat a collaterali. ¶ Reſponſio ad queſtionem. Conſanguinitas eſt vinculum quod ſpecialiter eſt in genere hominis ⁊ non in genere beſtiaruꝫ. Rationes patent in textu.

Secũdo querit̃. Utruꝫ

conſanguinitas matrimonio prebeat impedimentum. ¶ Reſponſio. Uinculum conſanguinitatis impedit matrimoniuꝫ in aliquo ſui gradu propter dictamen legis nature:in aliquo propter prohibitionem legis diuine:in aliquo propter ſtatutum eccleſie. Unde. Naturale ē apud oẽs ꝙ filius non coniungatur matri: ⁊ ꝙ filia non coniungat̃ patri. Propter autem prohibitioneꝫ legis diuine impedit̃ matrimoniũ per conſanguinitatem vſqꝫ ad ſecundũ gradum:ſicut patet Leuitꝭ. xviij. vbi prohibetur ꝙ frater non accipiat ſororem in vxorem. Ulterius propter ſtatutum eccleſie prohibetur matrimoniũ a ſecundo gradu ⁊ deinceps.

Tertio queritur vſqꝫ ad

quem graduꝫ conſanguinitas impediat matrimoniũ. ¶ Dicendum ꝙ ſm tempora noſtra matrimoniũ impeditur a gradibus conſanguinitatis vſqꝫ ad quartũ graduꝫ incluſiue:ſicut patet extra de cõſanguinitate. Nõ debet. in decretali edita in concilio generali. Quare aũt ſic inſtituit eccleſia ratiões prolixe ⁊ congruitates patent in textu ſancti Bonauenture. Et in figura ſequenti ſcilicet arbore conſanguinitatis.

¶ Sequitur arbor ꝯſanguinitatis.

Circa diſtinctionem quadrageſimãprimaꝫ

(in qua de affinitate agit̃) querit̃ primo: Utrum per omneꝫ coitum contrahat̃ affinitas. Notandum differt eſſe affinem: ⁊ eſſe conſanguineuꝫ. Nam conſanguinitas venit ex carnis ꝓpagine:ſꝫ affinitas venit ex carnali cõmixtione ꝓſuppoſita cõſanguinitate. Uñ affinitas ſic diffinit̃. Affinitas eſt proximitas ꝑſonaꝝ ex carnali copula ꝓueniẽs/carens omĩ parẽtela:⁊ ꝓſupponens ꝯſanguinitateꝫ. Uñ ſi quis cognoſcit mulierẽ efficit̃ affinis omĩb⁹ ꝯſãguineis mulieris per illam cõmixtionem:et econuerſo in muliere. ¶ Correlariũ. Licet vir cõtrahat cuꝫ muliere:niſi habeat carnalem cõmixtionẽ cũ muliere ipa:cõſanguinei viri nõ erunt affines illi mulieri. His viſis ponunt̃ q̃dã regule. ¶ Prima regula. In ꝑmo genere affinitatꝭ nõ licet ꝯtrahere vſqꝫ ad quartũ gradũ incluſiue:ſicut dictũ eſt de conſanguinitate. Q⁊ ſi q̃rtũ gradũ velis cognoſcere:recurre ad perſonã mediante q̃ ꝯtracta eſt affinitas:⁊ totto gradu diſtas a perſona cui es affinis:vt ſi ꝯtraxiſti cum muliere fact⁹ es affinis cõſanguineis illius mulieris:⁊ q̃rto gradu aliq̃s eſt ꝯſanguineus vxoris tue:totto gradu eſt tibi affinis:et ſicut ei attinet in q̃rto gradu:ita ⁊ tibi:⁊ ſicut nõ liceret vxori ꝯtrahere ĩ illo ḡdu ita nec tibi. ¶ Scḋa regula ē ꝙ ex q̃ ꝯtracta ē affinitas mortua ꝑſona/mediãte q̃ ꝯtracta ē affinitas:nihilomin⁹ manet affinitas: ꝓ eo ꝙ vinculũ ē ꝑpetuũ:ſicut de ꝯſanguinitate. ¶ Tertia regula. Affinitas ꝯtrahit̃ nõ ſolũ ꝑ mr̃imoniũ: ſꝫ etiaꝫ ꝑ coitũ fornicariũ. Et ꝑ h̃ pꝫ rñſio ad q̃ſtionẽ ꝙ affinitas generalit̃ ꝯtrahit̃ per oẽꝫ coitũ in q̃ ē cõmixtio ſeminũ. Et notãter ponit̃ cõmixtio ſeminũ:quia ſi ſolũ eſſet pollutio extra vas vſui matrimonij deputatũ:tũc nõ eſſet ibi affinitas.

Secūdo queritur. vtrū affinitas tranſeat in alterū: vt puta ſi petrus cōtrahat cum bertha: ⁊ mortuo petro bertha contrahat cum altero: vt puta cum iohanne: tunc querit᷑: Utrū conſanguinei petri ſint affines ipſi iohanni? ¶ Reſpondet᷑ ꝙ nō: quia affinitas neceſſario p̄ſupponit conſanguinitatē: modo conſanguinei petri nullo modo ſunt ipſi berthe cōſanguinei: ſed ſolū affines: et h̄ loquēdo ſm moderna tpa. Nā antiquitus ſolebāt tria poni affinitatꝫ genera. Uerbi grā. Si petrꝰ ꝯtrahat cū bertha: conſanguinei petri erunt affines ipſi berthe ⁊ ꝯſanguineis eius in p̄mo genere affinitatis. Si aūt mortuo petro: bertha contrahat cū alio: vt puta cū iohāne: tūc antiquitus ⁊ ſm antiq̄ iura ꝯſanguinei petri defuncti erāt affines ip̄i iohāni in ſecundo genere affinitatꝫ. Si ỽo defūcta bertha: iohānes cōtrahat cū altera: vt puta cū katherina: tūc ꝯſanguinei petri erant affines ip̄i katherine in tertio genere affinitatꝫ. Sꝫ mō illa duo vltima genera nō habēt locū: ſed ſolū primū genus.

Tertio queritur. Utrū affinitas preſtet matrimonio impedimētū. ¶ Reſpōſio. Affinitas impedit mrīmoniū: ſicut habet᷑ extra. de cōſan. ⁊ affi. ⁊ hoc intelligēdū eſt de affinitate que p̄cedit matrimonij contractionem: non de ea que ſuperuenit. Si eñ precedat impedit ꝯtrahendū et dirimit iam contractū qꝛ facit perſonā illegitimā ſm eundē modum ⁊ eaſdē rōnes: per quēꝫ modū ⁊ per quas rōnes facit ꝯſanguinitas. Si autē ſequat᷑ matrimoniū: nō pōt ip̄m diſſoluere cū ſit vinculū indiſſolubile. Si tamen cōtractum eſt ⁊ ꝯſummatū: ambo ſūt ad cōtinentiā monendi. Si ỽo ꝯtractuꝫ eſt ⁊ ratificatum p verba de p̄ſenti (cum ſolui nō poſſit niſi alter cōiugū ingrediat᷑ religionē) oportet neceſſario ꝙ ille q̄ malicioſe cognouit ꝯſanguineam vxoris ſue abſtineat a petitiōe debiti: qꝛ nō pōt petere vt reddat debitū: ſi eiꝰ vxor nō vult ꝯtinere: vel oportet ꝙ ille ingrediat᷑ religionē qd̾ pōt facere: qꝛ nondū matrimoniū eſt ꝯſummatū. Si tñ vxor ſit in culpa: ita ꝙ ꝯſenſerit i peccatū: ꝑdit ius petendi debitū. Sic ergo ꝯcedendū eſt ꝙ affinitas p̄cedens matrimoniū ꝗtuꝫ ad primū genus: ita impedit matrimoniuꝫ ſicut conſanguinitas.

Circa diſtinctionem quadrageſimaꝫ (in q̄ de ſpūali determinatur cognatione.) Primo querit᷑: Utrū cognatio ſpiritualis ꝯtrahat᷑ per ſacramēta. ¶ Notādū ꝙ cognatio ſpiritualis eſt ꝓpinquitas aut proximitas ꝓueniēs ex ſacramēti donatiōe vel ad illō tentiōe. De donatiōe ſacramēti: vt qñ ſacerdos vel alius baptiſat vel dat aliō ſacramētū. De tentiōe ad illud ſacramētū vt ſunt illi qui tenent in baptiſmo baptiſatū: ⁊ vocant᷑ patrini vel matrine. Notandū etiam ꝙ tres ſūt ſpecies in cognatione ſpirituali. Una dicitur patrinitas vel matrinitas: ⁊ hec attendit᷑ inter euꝫ q̄ baptiſat vel qui tenet baptiſatū: ⁊ inter baptiſatū. Alia dicit᷑ cōpaternitas: q̄ attendit᷑ int̄ patrē ſpūalē ⁊ carnalē: ⁊ ſic ille q̄ baptiſat vel tenet puerū eſt cōpater vel cōmater pueri patris ⁊ matris. Tertia ſpecies dicit᷑ ꝯfraternitas: ⁊ hec intelligit᷑ inter patrē ſpiritualē ⁊ carnalē: vt ſi aliquis pater habeat filiū carnalem: ⁊ ille pater teneat in baptiſmo aliquē puerꝫ iſte puer erit frat᷑ ſpūalis p̄dicti filij carnalis. Notandū inſuper ꝙ ꝑfecta cognatio ſpūalis ſolūmodo cōtrahit᷑ in duobꝰ ſacramētis ſ. in baptiſmo ⁊ i ꝯfirmatiōe. Ex h̄ pꝫ rñſio ad q̄ſtionē ꝙ cognatio ſpiritual᷑ ꝯtrahit᷑ ꝑ ſacr̄a. Notādū p̄terea ꝙ ſpūal᷑ cognatio cōtrahit᷑ dupl̄r. ſ. directe ⁊ idirecte. Indirecte: vt qñ efficit᷑ cōmater alicuiꝰ ꝑ actū viri: vel ecōuerſo vir efficitur compater per actum vxoris: vt ſi vxor alicuiꝰ viri teneat aliquē pueruꝫ in

baptiſmo tunc ille vir efficitur indirecte cōpater matris pueri: directe vero ꝯtrahitur per actum propriū quādo ſcȝ tenet aliquē puerū in baptiſmo

Secundo querit. Utrū cognatio ſpūalis impediat matrimonium. ¶ Reſponſio. cognatio ſpūalis pōt ſequi aut p̄cedere matrimoniū. Si ſeq̄tur generalr̄ verū eſt ꝙ nō pōt infringere matrimonij vinculū. Sed tn̄ q̄tū ad ius ſoluendi debitū eſt diſtinguendū: q2 aut hoc factū ē ex neceſſitate: vtputa qn̄ paruulus eſt in ꝑiculo mortis: ⁊ nō ē qui baptiſet eum. Aut ex ignorātia: vtpote ſi aliq̄s baptiſet puerū ſuū vel teneret: ⁊ tn̄ nō crederet ipm̄ eſſe filiū ſuū. Aut ex induſtria. In primo caſu ſimplr̄ nō ꝑditur ius ſoluēdi mr̄imonij debitū nec petendi: In ſcd̄o caſu ſimplr̄ (ſi facta fuerit diligentia) nō perditur. In tertio caſu ꝑdit ius ſoluere q̄ hoc facit: tn̄) q2 peccatū ſuū alteri nō debet imputari) tenetur reddere niſi ambo ſcȝ vir ⁊ mulier in hoc fuerint ꝯſentiētes. Si aūt cognatio ſpūalis p̄cedat matrimoniū (illa inquā q̄ ꝯbitur ꝑ baptiſmū ⁊ ꝯfirmationē) tūc īpedit ꝯtrahendū: et dirimit iā ꝯtractū. Impedit aūt cognatio matrimoniū ſm̄ tres drn̄as. ſcȝ paternitatis: cōpaternitatis: ⁊ fraternitatis. de quib9 dictū eſt in queſtione p̄cedenti: ⁊ patet in textu

Tertio queritur. vtrum ſpūalis cognatio tranſeat ab vno in alterum. ¶ Reſponſio ſtat in vna diſtinctōe q̄ ꝑ hos patet verſus. Que mihi: vl̄ cui9 mea: natū fonte leuauit. Hec mea cōmater: fieri mea non va'et vxor. Si qua mee natū: nō ex me fonte leuauit. Hanc poſt fata mee non inde vetabor habere. Declaratio habetur in textu.

Quarto querit. vtrum cognatio legal' ſit aliqd̄ vinculū. ¶ Notandū ꝙ cognatio legal' eſt ꝓpinquitas ſiue ꝓximitas prouenientis ex adoptione. Unde triplex oritur propinquitas ſiue ꝓximitas ex adoptione. Una eſt quaſi deſcendētiū: q̄ attendit' inter adoptantē: ⁊ filium vel filiam vel neptim adoptatā. Alia eſt a latere ſcȝ illa q̄ eſt inter filium naturalem ⁊ filiā adoptiuā. Tertia vero eſt quedā affinitas que ē inter adoptatam ⁊ vxorē adoptantis vel int' adoptantem ⁊ vxorē adoptati. Notandū itaq3 ꝙ adoptare eſt ꝑſonā extraneā in filium vel filiā: vel nepotē: vel neptim: vel deinceps legitime aſſumere. ¶ Correlariū primū. Mulier nō poteſt adoptare: niſi ex reſcripto ꝓncipis ſibi in ſo'aciū cōcedat' filioꝝ. Iſte eñ actus eſt ꝓprie viroꝝ. ¶ Scd̄m correlarium. Non pōt vir minor viginti annoꝝ aliquem adoptare niſi forte iuſta cauſa interueniat. Uñ ille pōt adoptare q̄ paterfamilias eſt ⁊ ſui iuris. ¶ Tertiū correlariū. Requirit' ꝙ vir adoptans poſſit generare. Nā ſpado vel nimis frigidus non pateſt adoptare. ¶ Reſponſio. In cognatione legali eſt vinculum ⁊ hoc ſtatuit eccleſia.

Quinto querit. vtrum cognatio legalis impediat matrimoniū ¶ Reſponſio. Cognatio legal' impedit matrimoniū: ⁊ hoc ſtatuit eccleſia.

Sexto queritur. Utrū cognatio legal' trāſeat ī alteꝝ. ¶ Rn̄det' ꝙ vincu'ū adoptionis trāſit in alterā ꝑſonā duplr̄: ſcȝ ꝑ carnis cōmixtionē: et ꝑ generationē. Per carnis commixtionē3 trāſit ad ſemꝑ: vt ſi aliquis adoptet aliquē filiū: ille filius nunq̄ pōt matrimoniū cōtrahere cū vxore adoptātis. Silr̄ ſi tal' fili9 adoptat9 cōtraheret matrimoniū cū aliqua muliere: tunc nunq̄ pater adoptans pōt cōtrahere cū illa muliere. Sed ꝑ generationē trāſit ad tēpus; quia filij naturales nec ſemper cohabitāt nec ſemꝑ cū parentib9 habēt bona indiuiſa: imo cū emancipant': patrē ⁊ matrē relinquunt ⁊ etiā filij adoptiui poſſunt emancipari. Et hinc eſt ꝙ non manet vinculū

qꝛ poſt emancipationē filius naturalis pōt accipere filiā adoptiuā: tñ pr̄ q̄ adoptauit nūq̄ pōt eā accipe: nec etiam poſt emācipationē. ¶ Ad ampliorē p̄dictorū declarationē notādū ꝙ matrimoniū aliq̄n impedit̄ ꝓpter iuſticiā publice honeſtatis. Vñ publice honeſtatis iuſticia eſt quedā ꝓximitas ex ſponſalibus ꝓueniēs habens robur ex eccleſie inſtitutiōe propter honeſtatem. Et ideo ſi petrus ꝯtrahat cū bertha: licet nō cognoſcat eā carnaliter: tñ poſt mortē berthe non pōt petrus matrimoniū ꝯtrahere cum conſanguineis berthe: nō quia eis ſit affinis: qꝛ nō fuit carnalis copula: ſed ꝓpter publice honeſtatis iuſticiam.

Septimo querit̄ de federe nuptiali circa qđ tria requiruntur.

Primo vtrum nuptie ſecunde ſint licite. ¶ Reſponſio. Non tm̄ ſecunde nuptie: ſed etiā tertie ꝛ quarte ꝛ ampliores ſunt licite: dum tamen fiant bono fine: ſcꝫ propter ꝓlem generādam: vel ꝓpter fornicationem vitandā vel ꝓpter neceſſitatē ſuā ſuſtentandam: vt cū ꝯtrahit vir cum muliere vt ipſum foueat ꝛ ecōuerſo. Unde Auguſtin⁹. Non contēnimus quotaſlibet nuptias. Et hieronymus etiaꝫ ait ꝙ domin⁹ nō dānauit mulierē ſeptemuirā: id eſt que habuit ſeptē viros.

Octauo queritur vtruꝫ

nuptie ſecūde ſint ſacramētales ſiue habeant rōnē ſacramēti. ¶ Reſponſio. Dupliciter eſt loqui de ſecundis nuptijs aut in ſe aut in relatione ad ꝓmas. Si in ſe: ſic (cū ſit ibi ꝯſenſus expꝛeſſus inter legitimas ꝑſonas) eſt ibi ſacramentum: nec eſt ibi diuiſio ſed vnio carnis viri et mulieris. Si autē loq̄mur in cōparatione ad ꝓmas: ſic manet in eis incōpleta ſacr̄i rō ꝓpter carnis diuiſionem: quia in primis carnē ſuā vniuit cū viro: in ſecundis cum alio: ꝛ talis diuiſio tollit de plenitudine ſignificatōis: qꝛ prime nuptie ſignificant vnionem chriſti cum eccleſia: qđ proprie non ſignificant ſecunde.

Nono queritur Utrum

ſecunde nuptie ſint honorabiles. ¶ Reſponſio. Secūde nuptie ꝓprie loquēdo nō ſunt honorabiles vt pꝫ ꝑ illud ceſarienſis ꝯcilij. Preſbyteris in nuptijs bigami prandere nō cōuenit: cū penitentia bigam⁹ indigeat. Si igit̄ ſecūde nuptie eſſent honorabiles nō ꝓhiberet̄ p̄ſbyteris in ipſis prandere. Alie rōnes patent in textu. Notandū tñ ꝙ licet nō ſint honorabiles nō tñ ſunt vituperabiles quia carent culpa: imo ſunt tolerabiles. Unde nec dñs nec ſancti eas ꝓhibent tanq̄ malas: ſed tñ eas non ꝑſuadent tanq̄ defectiuas. Cetera patent in textu.

Circa diſtinctionem quadrageſimātertiā

(in qua poſt determinationem prime partis hui⁹ libri pꝛincipalis: que eſt de ſanitate gr̄e incipit determinare de ſanitate glorie.) Primo querit̄. An reſurrectio ſit futura. Notandum ꝙ duplex eſt reſurrectio. Quedam eſt increata: ꝛ eſt ipſemet deus efficiens ꝛ cauſans reſurrectionē creatā tā corporalem q̄ ſpūalem. Et iſta reſurrectio nō eſt futura: ſed fuit ab eterno. Alia eſt reſurrectio creata ꝛ iſta eſt triplex. ſ. ſpiritualis: tp̄alis ꝛ corporalis. ¶ Reſurrectio ſpūalis eſt illa qua quis reſurgit de pctō ad gratiam. Et iſta ſolum fit a deo. vnde in Apocalipſi. Hec eſt reſurrectio ꝓma. beatus q̄ habet partem in iſta reſurrectione. Et de iſta nō eſt queſtio. Sed reſurrectio tēporalis eſt illa qua q̄s quādoq̄ cadit de ꝓſperitate huius ſeculi: et tandem reſurgit ad talem proſperitatē: ſicut patet de Iob. neq̄ de iſta eſt hic ad propoſitum. ¶ Reſurrectio vero corporalis eſt reunio animarum intellectiuarum ad corpora ſua. Poteſt etiā ſic diffiniri. Reſurrectio eſt corporis facti corruptibilis ad animā iterata vnio. Et de,

iſta eſt hic queſtio. Notandū ꝙ futurum eſt aliqđ poſſibile quod erit qñ.ꝗ. ¶ Ad queſtionē reſponſio. Recta fides dicit reſurrectionē corpoꝝ noſtroꝝ: ſicut dicunt tria ſimbola fidei. Et ad hoc credenduꝫ fideles adiuuant̄ ꝑ fidē reſurrectiōis xp̄i iam facte. Si eñ chriſtus eſt caput ⁊ mēbra debent ꝯformari capiti: cū xp̄s reſurrexit ꝯñs eſt vt ⁊ nos reſurgamꝰ vt autē credat fidelis reſurrectionē xp̄i ꝑſuaſum eſt ſibi per apoſtolorū multa teſtimonia Perſuadet etiam ipſa pietas fidei ꝙ nullo mō xp̄i corpus incineratum pōt cogitare. Sup̄ hoc fidei fundamentū ſupedificatur ꝑſuaſio rōnis triplicis. Prima rō eſt renumeratio iuſticie diuine que retribuet homini ſicut meruit. Nam reſurrectio erit beatis augmentū glorie: ⁊ reprobis augmentum pene. Secūda ratio eſt confirmatio glorie: que oēm aīe cōplebit appetituꝫ. Tertia rō eſt ꝑfectio nature ꝙ cōſiſtit in toto cōpoſito: nō in altera eius parte: qꝛ hoīs ꝑfectio nō ſtat p̄ciſe in anima nec preciſe in corpore: ſed in illa vnione corporis ⁊ anime.

Secūdo querit̄. Utrū

reſurrectio ſit oīm hoīm. ¶ Reſponſio. Sicut oīm eſt mors: ita oīm erit reſurrectio. Notandū aūt ꝙ duplex eſt reſurrectio. Quedā eſt reſurrectio ad iudiciū ⁊ iſto mō reſurgēt oēs. Alia eſt reſurrectio ad vitaꝫ eternā. Et de iſta reſurrectione đr Johan. vi. Nemo venit ad me niſi pr̄ ꝗ miſit me traxerit euꝫ ⁊ ego reſuſcitabo eū in nouiſſimo die. Et iſta reſurrectiōe nō oēs reſurgēt: ſed ſolum beati.

Tertio queritur. Utruꝫ

reſurrectio ſit oīum ſimul an ſucceſſiue. ¶ Reſponſio. Reſurrectio corporū non erit ſucceſſiua: ſed oīum ſimul. Et huius pñt eſſe rōnes ſex. Prima eſt ſeueritas diuini iudicij ꝙ penā incinerationis inflixit corpori vſq; ad aduētū filij dei ſecūdum ſic inflixit penā carētie viſiōis diuine vſq; ad aduentū primū: ⁊ huiꝰ rō eſt qꝛ omnes ſumus in vno p̄ncipio peccati. Unde ꝑ iſtam rōnem excipit̄ beata virgo: que iā reſurrexit (vt pie tenet eccleſia) quia non fuit in originali concepta. Secunda ratio eſt meritum fidei: quia multum meremur in credendo nos remunerari ⁊ reſurgere ꝗ videmur eſſe ſimiles beſtijs in moriendo: quia ſi hoc experimēto viderēꝰ non haberemꝰ meritū. Tertia rō eſt vnitas corporis myſtici: quia eñ oēs vnum corpus ſumꝰ in xp̄o: ideo neceſſe eſt ꝙ q̄ꝫtum ad aliquā gloriā ſcꝫ corporis reſurgamus ſimul. Quarta rō eſt ſubſidium noſtre infirmitatis: qꝛ ſancti dum deſiderant ſua corpora vehemētius etiā deſiderant ſalutē noſtrā: ⁊ iō ſepius orant ꝓ nobis: qꝛ nūq̄ꝫ corpora coꝝ erūt vnita ſuis aīabus quouſq; reſtaurata erit antiqua ruina. Quinta rō eſt manifeſtatio diuine iuſticie: qꝛ eñ oībus debet eſſe notū quāta iuſticia dānet malos et ſaluet bonos: ideo vltimā diſtributionem diſtulit vſq; ad vltimū ſeu nouiſſimū diem vt omnes compareant ⁊ videant peccata ſua: ⁊ peccata omniū: nec ſancti triſtabūtur dicendo. Miſericordias domini in eternū cantabo. Sexta ratio eſt cōſummatio glorie: quia licet angeli habeant oēm gloriā eſſentialem: tamē nō habent oēm gloriā accidentalem: quia gaudium erit eis de reparatiōe antique ruine: ⁊ de gloria corpoꝝ noſtrorum. Similiter dicendum eſt de hominibꝰ beatis propter quattuor dotes corporum que ſunt claritas: agilitas ſubtilitas: ⁊ impaſſibilitas.

Quarto queritur. vtrū

reſurrectio ſit eorūdem ſm numerū. Notandū ꝙ ad identitatem ſm numerū rei naturalis requirit̄ ꝙ ſint eadē principia ſcꝫ eadē materia ⁊ eadē forma. ¶ Rñſio. Reſurrectio erit eorundē numero: quia idem hō qui mortuus eſt reſurget in ſua propria carne ⁊ anima ⁊ hoc erit virtute diuina ⁊ ſupra naturaꝫ. ¶ Pro ampliori

declaracione queſtionis ponũtur quedã ppõnes. ¶ Prima ppõ. Omnẽ entitatẽ cauſabilẽ põt deus ſimplr creare et pducere ad eſſe de oino nihil. Et iſto modo creauit naturã angelicã: ⁊ materiã pmã: ⁊ etiã creauit aias noſtras. ¶ Scda ppõ Oẽm entitatẽ realem abſolutam ⁊ reſpectiuã quã deus põt creare: illã põt oino annihilare. ¶ Tercia ppõ. Oẽm entitatem abſolutã quã deꝰ creauit: ⁊ poſt creationẽ ſimplr annihilauit: poſt adnihilationẽ eandẽ numero põt reparare: qꝛ eqȝ res manẽt poſſibiles poſt creationẽ ⁊ adnihilationẽ ſicut erant ante creationem. Nec valet qḋ obiicit ꝙ deus nõ põt facere ꝙ mulier corrupta ſit iterũ virgo: qꝛ illud pteritum nõ ponit identitatẽ abſolutam. Sed deus põt facere ꝙ illa mulier corrupta habebit eandẽ integritatem mentis ⁊ corporis ſicut pꝰus habebat anteqȝ corrũperetur: ⁊ iſtud dicit identitatem abſolutã. ¶ Quarta ppõ. Deꝰ põt ex quolibet facere quodlibet vt ex lapidibus põt facere hominẽ: et hoie põt facere angelum ⁊ ecõuerſo. ¶ Quinta propoſitio. Omne quod nõ implicat contradictionem poteſt deus facere.

Quinto querit. vtrum

reſurrectio ſit naturalis: an miraculoſa hoc eſt. vtrum agens naturale poſſit facere reſurrectionem: an ſolum poſſit fieri a deo. Notandum ꝙ agens naturale eſt omne aliud a deo. ¶ Reſponſio ad queſtionẽ. In reſurrectione tria ſunt. Primũ eſt corporis ex pulueribꝫ reformatio. Vñ puluere ibi capiuntur pro illa materia de qua formata erãt corpora: ſiue illa ſit ſub forma vermiũ ſeu herbarũ: ſiue aque ſiue terre: ⁊ breuiter ſub quacunqȝ forma ſit. Et iſta collectio puluerum fiet miniſterio angelorum etiaȝ ſucceſſiue vt dicit Scotus. Sed reformatio corporuꝝ fiet a deo ⁊ ſupra naturam. Secũdum eſt ipſi corpori reformato anime vnio. Et licet ſanctus Bonauentura dicat hoc eſſe per naturam (quia anima ſe vnit corpori ſuo quod valde deſiderabat) non tamen tenetur a ſcoto. Et melius videtur ꝙ hoc ſit ſupra naturã: quia licet anima ſe poſſit vnire corpori: ſicut mouens mobili (ſicut poteſt diabolus) non tamen poteſt ſe vnire corpori tanqȝ forma informãs ſuo informabili (quod requiritur ad perfectam vnionem) ſed ſolum hoc fiet a deo. Tertium quod eſt in reſurrectiõe eſt vniorum: ſcilicet corporis ⁊ anime: inſeparabilis colligatio: id eſt vnio quod etiã fiet ſupra naturam. Et ſic patet reſpõſio ad queſtionem ꝙ reſurrectio erit miraculoſa ⁊ non naturalis.

Sexto queritur que ſit

cauſa noſtre reſurrectionis. ¶ Reſponſio. Reſurrectio chriſti eſt cauſa noſtre reſurrectionis. Unde in chriſto eſt aſſignare noſtre reſurrectionis duplicẽ cauſam ſcilicet efficientem ⁊ exemplarẽ. Efficientem autem eſt dupliciter aſſignare: aut ſicut primũ principiuȝ: ⁊ ſic chriſtus ſm diuinitatem: ⁊ tota trinitas eſt cauſa efficiens: aut ſicut inſtrumẽtum et ſic eſt vox chriſti ſm humanitateȝ: ad cuius vocationem mortui reſurgent. Unde tantam virtutem habebit illa vox ꝙ audietur in paradiſo: in inferno: in purgatorio: et per vniuerſum orbem: ita ꝙ ad illam vocem omnes comparebunt. Similiṫ cauſa exemplaris ẽ duplex. Una in qua res cognoſcitur ⁊ diſponitur: ⁊ ſic eſt filiꝰ dei ſm diuinã naturã et tota trinitas. Alia eſt qua res inchoatur et exemplificatur. ⁊ ſic eſt reſurrectio chriſti: qꝛ talia erunt corpora noſtra (vt dicit Auguſtinus de trinitate) quale chriſtꝰ in ſua reſurrectione monſtrauit.

Rõ ſecũda par-

p

te diſtinctiõis huiꝰ in qua de apertione librorũ agitur duos habens articulos. ¶ Circa primum itaqȝ articulum.

Primo querit' de libro vite. Utrum liber vite ſit filius dei. Notandū q liber pōt capi dupl'r. Uno mō ꝓprie: et ſic capit' ꝓ ſuo ꝓprio ſignificato ad qḋ imponit' vt liber Ariſtotelis dr liber: z ſic non capit' hic. Alio mō capitur trāſſumptiue z metaphorice: z iſte eſt duplex ſcʒ liber vite z ꝯſcientiarū liber. Liber vite capit' dupl'r: Uno mō nihil aliḋ eſt ꝙ̄ ipſa noticia dei in q̄ viuūt oīa ꝑ noticiā. Et dr liber metaphorice nam liber ꝓprie captus cōtinet duo ſcʒ ſciētiā in ſe: qꝛ in ipſo ſcribit' ſciētia: ita z in libro vite ſcribunt' oīa ꝑ verā noticiā. Habet etiaꝫ aliqḋ quo ad nos: qꝛ liber facit nos habere memoriā oblitorū: ſic z in fine iudicij: oīa erūt aperta: tā bona ꝙ̄ mala: z ſic reducentur ad memoriā. Unde ſicut dicit Aug⁹. Liber vite iſto mō eſt quedā vis diuina cauſata immediate a deo qua fiet vt in die iudicij vnicuiqꝫ bona z mala reducent' ad memoriā. ¶ Ad queſtionē reſpondet' per tres ꝓpōnes. ¶ Prima ꝓpō. Liber vite eſt ipſa dei noticia q̄ viuunt oīa. Scḋa ꝓpō. Liber vite eſt qḋdā vis diuina cauſata imediate zc. vt ante qōnis reſponſionē habitū ē. Et iſto mō liber vite eſt qḋ creatū. ¶ Tertia ꝓpō. Nec humanitas xp̄i nec xp̄s inq̄tū hō dicendus eſt liber vite. Et ſic patet reſponſio.

Secundo queritur que ſit hui⁹ libri ſcriptura: ¶ Rñſio. Sicut ars z exēplar ē toti⁹ trinitatis z tamē appropriatur filio: ſic z liber vite. Sed notandū q creaturarū ad deū ē duplex cōparato. Una in exeūdo z hec ē oīm creaturarū: qꝛ oīa exeunt a deo. Et ſic filius dei dr ars plena oīm rōnū viuētiū z ſcriptura hui⁹ libri eſt eterna diſpoſitio oīm ꝓducendoꝝ ꝙ̄tū ad ſuas rōnes z ideas. Alia eſt cōparatio in redeundo: z hec eſt creaturarū ad beatitudinē ordinatarū: quia regreſſus eſt ꝑ virtutē: quies ꝑ beatitudinē. Et ſic fili⁹ dei dicitur vite liber Et ſcriptura iſtius libri eſt ꝑdeſtinatio omniū ſaluandorum: et ſic ſoli ſaluandi ſcribuntur in iſto libro.

Tertio querit'. Utrum neceſſe ſit hunc librū aperire. ¶ Rñdet' q (ſicut dictū eſt) liber eſt exeuntiū z redeunciū. Differūt autē exit⁹ z regreſſus qꝛ exit⁹ tm̄ a deo depēdet. Sꝫ regreſſus eſt a dei grā z volūtate nr̄a: qꝛ regreſſus eſt ꝑ merita q̄ fiunt a deo z volūtate nr̄a. Qm̄ igit' iudiciū erit ſm merita: z merita ſunt a nobis: z a deo. ideo ad pēſandā quātitatē z dignitatē meritoꝝ neceſſe eſt aperiri libros cōſcientiaꝝ z librū vite: in quo apparet quantitas gratie ſm menſuram liberalitatis diuine.

Quarto queritur q̄bus aperiet' liber. ¶ Reſponſio. Dupl'r eſt loqui de apertione libri: aut ꝙ̄tū ad ip̄i⁹ libri intuitionem: z ſic ſolūmodo aperiet' bonis. qui videbunt eſſentiā diuinam: z ipſa (tanq̄ in vero libro) videbunt ſcripta in libro. Aut ad ſubſequentē cognitionem: z ſic omnibus erit apertus: quia boni ſe ibi legentes cognoſcent ſe ꝑdeſtinatos. Mali vero ex hoc ipſo quia in libro legere nō poterunt: ſcient ſe eſſe non ꝑdeſtinatos ad vitam.

c

Circa ſecundum articulum ſecunde partis querit' de libris ꝯſciētiaꝝ. Et ꝑmo querit'. Utrū oīa merita legant' in cōſcientia vel quedam. Notandū q meritū capitur duobꝰ modis. Uno mō large: et eſt qḋcunqꝫ opus a voluntate libere elicitū vel imperatuꝫ dignū remuneratiōe vl' ꝑmio aut dignū ſupplicio vel pena eterna. Et iſto modo capit' in pñti qōne meritū. Alio modo capit' meritū ꝓprie z eſt qḋcunqꝫ opus a voluntate libere elicitū vel imperatum dignū ꝑmio z vita eterna. Et iſto modo ſola bonafacta in charitate dicunt' meri

ta. Liber ꝯſcientie eſt ipſe intellect⁹ in q̄ ſunt vel fuerūt ſcripte oēs cogitationes bone vel male: q̄ in nobis fuerūt: ⁊ ē ipſa voluntas in qua ſunt vel fuerunt omnes affectiones bone vel male quas vnq̄ ha buim⁹: ita ꝙ ex iſtis duob⁹ codicib⁹ com/ ponitur liber conſcientie. ¶ Reſponſio. Omniū meritoꝝ erit ibi lectio ⁊ memo/ ria. Rationes patent in textu.

Secundo queritur: vtꝝ q̄libet legat oia in alterius conſcientia. ¶ Reſpondet ꝙ oia nota erunt omnib⁹ tam bona q̄ȝ mala in ipſo iudicio ſm ꝙ vult Anſhelmus ⁊ Bernardus ⁊ textus ⁊ gloſa conſonant. Vn̄ Bernardus ſup illud prime Corint h.iiij. Illuminabun tur abſcondita tenebraruȝ: dicit cuncta arcana cunctorum cunctis ibi patebunt Etiā dānati videbūt beate magdalene ⁊ oim ſanctoꝝ merita ⁊ ecōuerſo. Nec ha bebūt beati erubeſcentiā: ſed erit beatis materia laudandi deū: et erit dānatis in ſcandalum et penā. Et ſic manifeſtabit̄ iuſticia ⁊ miſericordia dei.

Tertio querit̄. Utrum oia videant̄ ſimul ab omnib⁹. ¶ Reſpon ſio. Omnes repente vl̄ ſimul oia pctā vi debunt: ⁊ credendū eſt magis ꝙ ſimul.

Irca diſtinctio/ nem quadrageſimāquartā (cuiusdue ſunt partes q̄rū quelibet tres hȝ articulos) querit̄ pmo. Quid reſurgat q̄tū ad in/ digentiā. vtrū humores reſurgant. No/ tandum ꝙ quattuor ſunt pncipales hu/ mores corporis humani: ſcȝ ſanguis: co/ lera: melancolia: et fleuma. Et quilibet hō participat in iſtis q̄tuor tñ aliq̄ plus in vno q̄ȝ in alio. Notandū etiam ꝙ ſm Auicennā differūt humor ⁊ humiditas Nā humor pprie eſt in venis. Humidi/ tas autem eſt extra venas: ⁊ dirigitur ad alia mēbra. Et iſta eſt duplex. Quedaȝ eſt nutrimētalis qua nutrimur: ⁊ iſta hu miditas non reſurget. Alia ē humiditas cōplexionalis q̄ efficit̄ caro ⁊ iungitur cor pori noſtro et iſta humiditas reſurget. De humorib⁹ autē dicenduȝ eſt ꝙ abſq̄ dubio humores reſurgēt ſicut dicit Am broſius i ſermone de martyrib⁹. Dignū ⁊ cōgruū ⁊c̄. Notādū ꝙ hoīes reſurgent in pfectiori etate: ſcȝ triginta annoꝝ.

Secūdo querit̄ de his q̄ ſpectant ad ſupfluitatē: q̄ ſūt inteſtina capilli ⁊ vngues. vtrū reſurgent. ¶ Re/ ſpondet ꝙ reſurget in corpore nō tm̄ qđ eſt de ipſi⁹ neceſſitate. ſcȝ caput: cor: bra/ chia: ⁊ cetere partes pncipales: ſed etiā qđ eſt de integritate ⁊ de decentia ⁊ pul/ chritudine. Cuȝ igitur capilli ⁊ vngues ſint de decentia (q: caluiciū eſt imperfectio nature) ideo reſurgent. Similiter ⁊ inte ſtina ſunt de nature pulchritudine. Vn̄ Aug⁹. in libro de ciuitate dei. In interi oribus viſceribus (que nullū dec⁹ modo videnr̄ habere) ita pulchritudo rōnis de lectabit: vt omni forme apparēti q̄ ocul̄ placet ſm mentis iudicium pferatur.

Quantū ad ſecūdū arti culum querit̄ primo. Cū caro ē in duob⁹ hominib⁹. Utrū reſurget in pmo vl̄ in ſe cundo. Notandum ꝙ Ariſtoteles dicit ꝙ aliqui homines ſūt ita beſtiales ꝙ ve/ ſcuntur carnibus hominum et huiuſmo di ſunt tartari ⁊ barbari. Cum ergo ca/ ro primi hominis mortui cōuertatur in ſubſtanciam ſecundi hominis ⁊ carnem comedētis illas carnes: queritur in quo iſtorū hominū reſurget illa caro. ¶ Re/ ſponſio. Reſurget in primo: quia ſecun/ dus furatus eſt illam et ſibi vſurpauit. Et reparabit deus materiaȝ ſecundi de alia materia.

Secundo querit̄ q̄d in quolibet reſurgat quantuȝ ad membra. vtrum ſcȝ materia vniuſcuiuſq̄ membri

reſurgat in ſuo mēbro an indifferenter in quolibet. ¶ Rn̄detur ꝙ in membro ſiue in eius materia eſt aliquid ꝯſiderare qḋ eſt de ſubſtantia ⁊ perfectione: ⁊ ſic vnū-quodq̄ membrū ex ſua propria materia reformabit. Eſt etiā aliquid qḋ eſt de ſuperfluitate ſicut aliqua mēbra plus hn̄t de materia q̄ꝫ conueniens ſit forme membri ⁊ tūc qḋ eſt ſupfluū in vna parte ꝓ toto diſpargetur ſi alia mēbra indigeant materia: vt non abundet vnū membrum ab altero niſi q̄ꝫtum debet.

Pro tertio articulo partis p̄me

queritur qualia erūt corpora reſurgētiū: ⁊ p̄mo q̄ꝫtum ad electos. Utrū corpora electoꝝ reſurgant cum deformitatibus. Notandum ꝙ duplices ſunt deformitates. Quedā ſunt deordinatiue q̄ veniūt ex malo ⁊ deformi ſitu membroꝝ: vt ſi quis haberet oculos in pectore: vel brabhium in capite. Et iſte non remanebunt in beatis. Alie ſunt deformitates q̄ꝫtitatiue: vt ſi quis haberet nimis groſſum caput: vel nimis groſſum ventrē. Et ſimiliter beati non reſurgēt cum iſtis deformitatibus. Et ſic breuiter concedendum eſt ꝙ nulla deformitas erit in corporibus electorum.

Secundo querit. vtrū

deformitates reſurgent in corporib᷒ dānatoꝝ. ¶ Reſpōdetur breuiter ꝙ in corporibus damnatoꝝ nulla erit pulchritudo: ita ꝙ ſi habuerint turpitudinē in hoc mundo in eis remanebit. Et ſi in h̄ mundo habuerint pulchritudinē: auferet ab eis: ⁊ erunt turpiſſimi ⁊ viliſſimi: pleni oī feditate ⁊ infectione. Notandum tamen ꝙ in eis non erit deformitas per diminutionem. Nam ſi in hoc mundo nō habuerit quis brachia vel tibias tunc illa deformitas reparabitur ad augmentum pene vt puniatur in omnibus membris: q₂ in hoc mundo habuerunt brachia ad faciendum mala.

Circa ſecundam

c partem huius diſtinctiōis queritur de paſſibilitate damnatoꝝ. Et primo queritur Utrum ſit ponere cruciatuꝫ eternū quē vocamus infernū. ¶ Notandum ꝙ infernus capitur tribus modis. Uno modo pro omni illo quod eſt ſub globo lunari. Et ſic iſte mūdus dicit infernus. Habet etiam quattuor loca ſm ꝙ ſunt quatuor elementa. vnde pſ. Eruiſti animā meā ex inferno. Alio modo capitur infernus pro loco ſubterraneo. Et iſte habet quattuor loca ſiue cameras. In prima ⁊ ſuperiori eſt limb᷒ patrū: in quo erāt patres ante paſſionem xp̄i. Et ibi nulla erat triſticia nec pena ſed ſolū priuabant ad tēpus viſione diuina. In ſecūda camera eſt purgatoriū in quo purgant aīe decedentes cū grā habētes aliq̄d purgabile. Et ad iſta ſolum duo loca deſcendit xp̄us: ſm ꝙ dicit ſimbolum fidei. Deſcēdit ad inferna. In tertia camera ē limbus pueroꝝ qui moriuntur abſq̄ꝫ baptiſmo: ⁊ ibi nullū patiunt dolorē nec triſticiā: ſed ſolum priuantur viſione diuina. In quarta camera ⁊ infima eſt locus dānatorū: ⁊ ibi cruciātur eternaliter. Et oībus iſtis modis ꝓprie nō capitur hic infern᷒. Tertio modo capit infern᷒ pro cruciatu ⁊ pena: quo cruciatu ⁊ pena dānati affliguntur. Nā poſſibile eſt ꝙ dānati poſſint in alio loco cruciari extra illū locū q̄ vocat infern᷒: ⁊ iſto mō capitur hic. ¶ Ad queſtionem reſpondet ꝙ quorūdam fuit opinio ꝙ licet ſit infernus: nō tn̄ eſt eternus quia nimis durum eēt ꝙ pro vno peccato mortali momentaneo cruciet hō eternaliter. Et iſta opinio fuit Origenis et ſequaciū eius. Sed in hoc multum errauit: quia cōtrarium dicit chriſtus Matthei. xxv. caplo. Ite maledicti in ignem eternum. Item Eſaie vltimo. Uermis eoꝝ non morietur: ⁊ ignis eoꝝ non extinguetur. Cōgruū etiā eſt vt pulchritudo.

vniuerſi ſeruetur quibuſdam antithesis (hoc eſt ꝓ cõtrariũ) vt ſicut bonis bona reddunt̃ eterna:ita ⁊ malis eterna ſuppliciã. Neceſſariũ eſt etiam ad ſeruandum ordinẽ iuſticie: vt vnicuiq; reddatur ſm merita ſua cum ventuꝫ fuerit ad iudiciũ Peccatoꝛ autem cum peccat cõtra bonũ eternũ ⁊ infinitum:ex hoc dignus eſt cruciatu eterno. Et dum deceſſerit non eſt amplius locus meriti: ac per hoc nõ erit remiſſio peccati. Ideo quia ſemper ẽ culpa:ſemper etiam erit ⁊ pena. Nam poſt moꝛtem nõ delet̃ culpa moꝛtalis:quia non eſt amplius tempus merendi vel demerendi. Multe ſunt alie ratiões in textu. Vide ibidem.

Secundo querit̃ vbi ſit

infernus. Notandũ ꝙ infern⁹ ibi capit̃ ꝓ loco inferni in q̃ crucianť dãnati. ¶ Ad q̃ſtionẽ dĩ ꝙ licet Auguſtin⁹ voluerit dicere ꝙ infern⁹ nõ eſt locus coꝛpoꝛalis ſ; eſt quid ſpũale tñ a modernis nõ tenet̃. Sꝫ ſequũtur Gregoriũ qui dyalogoꝝ quarto. dicit infernũ eſſe locũ coꝛpoꝛalẽ ⁊ ſubterraneũ qui exiſtit in medio terre. Et ſicut celum empyreũ eſt locus pulcherrimus ⁊ amenũſſimus ita ille locus eſt teterrimus ⁊ viliſſimus. Eſt etiam in medio ⁊ in infimo terre. Nam ſicut medium poli dĩ infimus locus:ita ⁊ mediũ terre dĩ infimus locus eo ꝙ imundus. Et eſt ſb paradiſo terreſtri deſcendendo in centro:id eſt in coꝛde terre.

Circa ſecundum

c

huius partis articulũ querit̃ de q̃ddirate pene infernalis. Et pmo verũ affligens in inferno ſit ignis ver⁹: habẽs formã et naturã ⁊ ignis ſpẽm. Notanduꝫ ꝙ q̃druplex eſt ignis. Quidã eſt ignis elementaris ⁊ eſt ipm elementuꝫ quod eſt in ſpera ignis: ⁊ iſte ignis non cõburit: q: celũ eſt incoꝛruptibile. Alius eſt ignis calcis et eſt ille q̃ accendit̃ aqua ⁊ extinguit̃ oleo: ⁊ iſte ignis eſt in calce. Terti⁹ eſt ignis infernalis ⁊ iſte ignis eſt vſtiuus: ⁊ nõ combuſtiuus:q: vrit ⁊ nõ cõburit:infert paſſionẽ ⁊ non moꝛtem. Quartus eſt ignis pinguedinis q̃ fit ex multis cõfectionibꝫ: ⁊ iſte ignis nec vrit nec cõburit: ſed ſoluꝫ illuminat. vñ dicit Guilerm⁹ pariſieñs ꝙ ſiquis inũgeret capillos ſuos illo igne bñ ꝓ ſpaciũ duarũ vel triũ hoꝛarũ daret lumen ⁊ claritatem pñſentibꝫ:ita ꝙ in vna menſa per totam cenã nõ indigeret alio lumine. ¶ Notãdũ etiã ꝙ adhuc triplex eſt ignis. Quidaꝫ eſt ignis carbo: et iſte ignis viuit in terra capiendo terrã large tam pro ligno q̃ꝫ pro ferro et ceteris metallis: ⁊ etiã ꝓ ipſa terra:q: in aliquibus partibꝫ:vtpote in brabantia ⁊ flãdria fit ignis de terra. Secundus eſt ignis flãma ⁊ iſte viuit in aere quia notũ eſt ꝙ flãma ignis ſemper aſcendit ſurſum et viuit in aere. Tertius eſt ignis lux: ⁊ iſte viuit in ſeipſo. ſcꝫ in ſua ſpera q̃ eſt imediate ſub globo lunari ⁊ iſte ignis (licet ſit calid⁹) nõ cõburit ſed ſolũ lucet q: ibi nõ eſt materia cõbuſtibilis. ¶ Reſponſio. Licet Auguſtin⁹ noluerit iſtam queſtionẽ ſoluere (quia videbat̃ ei temerariũ eam ſoluere) tñ Gregorius (qui fuit doctoꝛ modernus) tanq; inſpirat⁹ a ſpũſancto dicit quarto dyalogoꝝ. Ignem infernalẽ coꝛpoꝛalem eſſe nõ ambigo: cũ dicatur. Ite maledicti in ignẽ eternũ. Math. xxv. Et eũ ſecuti ſunt omnes doctoꝛes moderni. Sed habet alias ꝓprietates ⁊ opatiões q̃ꝫ habeat noſter ignis quia ille ignis eſt tenebroſus ⁊ ſulphureus ⁊ tamen nõ cõſumit coꝛpoꝛa in que agit.

Secũdo querit̃. vtrum

puniens in inferno ſit ignis ſolus: hoc eſt querere vtrũ dãnati ſolũ crucient̃ ĩ igne. ¶ Reſpõſio. In inferno (ſicut ex ſcriptura colligitur) quattuoꝛ elementa eſſe credunt ad pfectam dãnatoꝝ punitionẽ. Unde in inferno eſt caloꝛ intenſiuus in igne ⁊ frigiditas intenſiua in aqua. Vñ Iob. xxiiij. Ab aquis niuiũ tranſibunt

ad calorem nimiū. Erit enim ibi ignis ardens: ⁊ aqua congelans: ⁊ aeris inquietudo: ⁊ perturbatio: ⁊ terre fetor. Unde Gregoꝰ. In inferno erit frigus importabile: ignis inextinguibilis: fetor intolerabilis. Poſſibile eſt etiaꝫ ꝙ aliquis in eodem inſtanti habeat intenſiuū calorem ibi ⁊ intenſiuū frigus: ⁊ hoc ī diuerſis mēbris. Nam eſt poſſibile ꝙ diues dānatꝰ ſolum cruciabatur in lingua per caloreꝫ ignis: et ꝙ in ceteris membris habuiſſet intenſiuū frigus. Ad illud quod obiicif qđ dn̄s dicit Matth. xxv. Ite maledicti in ignem eternū: ⁊ ibi ſolū nominat ignē ⁊c̄. Dicendū ꝙ per ignem intelligif omnis cruciatus: vel ꝙ ipe nominauit igneꝫ tanꝗ̄ ꝑncipaleꝫ penā. Et ſm phm a maiori debet fieri denominatio.

c Irca tertiū articulum (qui eſt de actiōe ignis) querif primo: Utrū ille ignis ſit cōſūptiuus corporū. ¶ Notanduꝫ ꝙ ꝯſumptio eſt deſitio rei ꝗ̄tum ad eſſe ſubſtantiale: ⁊ idem eſt qđ annihilatio. ¶ Reſpōſio. Licet ignis affligat corpora: tamē non cōſumit. Si autē querat: vtrū corrumpanf corpora in igne. Diſtinguendū eſt de corruptione. Nam vno modo corruptio dicit deſitionē rei ꝗ̄tum ad eſſe ſubſtantiale: ⁊ hoc modo idem eſt qđ cōſumptio. Et tali modo non corrumpenf cū non moriant. Alio modo corruptio idē eſt qđ priuatio bone diſpoſitiōis: et hoc quando a corporibꝰ damnatoꝝ auferef quies ⁊ bona diſpoſitio que generat in anima voluptatem. Et iſto modo corpa damnatoꝝ corrumpenf: qꝛ nullā habebūt ꝯſolationem: ſed erunt abſorpti in pena. Et ꝑ h̄ patꝫ reſpōſio ad queſtionē ꝙ ignis infernalis nō eſt ꝯſumptiuus corpoꝝ.

Secūdo queritur. vtrū ille ignis ſit afflictiuꝰ ſpirituū. ¶ Notandū ꝙ ibi ſpūs capif ꝓ angelis ⁊ aīabꝫ intellectualibꝫ. ¶ Rn̄ſio. Spūs ſeparati a corpe cruciant nō tm̄ ꝑ ſūmi boni abſentiā: ſed etiā ꝑ afflictiui p̄ſentiā. ſ. ꝑ igneꝫ. Sed vidēdū ē ꝗ̄liter hoc fiat. Dolor em̄ (ſicut patet ꝑ Aug. xiiij. de ciui. dei) eſt diſſenſus ab his rebꝫ que nobis nolētibꝰ accidunt. Un̄ ad hoc ꝙ dolor generetur ab aliquo in anima: quattuor cōcurrunt duo ex parte anime. Primuꝫ eſt ꝑceptio ex parte cognitōis. Secundū deteſtatio ex parte affectiōis. Et iſta duo ſunt ī demonibus. Primo: qꝛ habēt veram cognitionē: quia locus inferni eſt horribiliſſimus: viliſſimus ⁊ ſūme afflictiuus. Secūdo: qꝛ coartabunf ⁊ cōtra voluntatem ſuā incarcerabunf ibi: ⁊ ideo ex illa deteſtatiōe generabif in eis maximus dolor ſiue triſticia. Similiter dicēdū eſt đ aīabus. Sed ex parte agentis ſcꝫ ignis ſilr requirunf duo. Unū ē qđ immittit anime ꝑceptionē ⁊ cognitionem: ⁊ ſic ignis erit inſtrumētū diuine iuſticie: quia ſemper demones ⁊ anime habebunt in mente memoriā illius ignis: ita ꝙ non poterunt ſeparari ab illa cogitatiōe: et hoc in eis cauſabit maximā triſticiā. Aliud eſt ꝙ violenter ⁊ inſeꝑabiliter adhereat contra repugnantiaꝫ voluntatis. Et ſic demones ⁊ aīe in ſe erūt afflicte: qꝛ nollent cogitare de illo igne: ⁊ tamē detinebūtur ⁊ ꝯtra volūtatē ſꝑ cogitabūt de illo igne. Et iſte eſt modus ꝙ̄ affligenf demones ⁊ aīe in ſe. Et dicif ibi aīe in ſe: qꝛ aliā afflictionē adhuc habebūt de cōbuſtiōe corpoꝝ ſuoꝝ: ſicut patet ꝑ experientiā. ¶ Notandū ꝙ nec demones nec aīe in ſe cōburenf in igne; ſed ille ignis cauſabit in eis triſticiā: ſicut dictū eſt.

Irca diſtinctionem ꝗ̄dragesimāquintam (cuius tres ſūt articuli) q̄ritur ꝑmo de receptaculis aīaꝝ. Utrū an̄ xp̄i aduētū aīe deſcenderint in infernū. Notandū ꝙ infernus ibi capif ꝓ loco ſubterraneo. Et iſte habet

quattuoꝛ cameras: vt patuit diſtinctiōe ꝓcedēti. ¶ Ad queſtionē dicit᷑ ꝙ aīe decedentes in gratia ante aduentū chꝛiſti recipiebant᷑ in limbo patrum: ⁊ per conſequens deſcendebant in infernū: quia ille limbus eſt vna de cameris inferni. Notandū ꝙ ibi aduentus chꝛiſti capitur ꝓ illo aduentu quādo in triduo paſſionis ſue deſcēdit ad inferna.

Secūdo querit᷑. Utruꝫ

poſt aduentū chꝛiſti habeant receptacula vel loca determinata. ¶ Reſponſio. Poſt aduentū chꝛiſti (ſcilicet poſt deſcēſuꝫ ad inferos: expoliando infernū: extrahēdo ſanctos patres de limbo ⁊ etiā exiſtentes in purgatoꝛio) nulla aīa deſcendit ad limbuꝫ patrū. Sed nunc ſolummodo ſunt quattuoꝛ receptacula. Quidam enī decedunt in gratia / nihil habentes purgabile: ⁊ iſti euolāt in celū. Quidam ſcḋo decedūt in gratia habētes purgabile: ⁊ iſti recipiunt᷑ ī purgatoꝛio. Alij decedūt in oꝛiginali peccato tm̄: ⁊ iſti decedūt in peccato moꝛtali actuali: ⁊ iſti deſcēdūt in infernū infimū: fetidiſſimū ⁊ viliſſimū ⁊ vbi eternaliter cruciabūt᷑ ⁊ hoꝛribiliter

Tertio queritur: vtrum

anime a ſuis receptaculis aliquando exeant. ¶ Reſpondet᷑ ꝙ quidā a deo condēnant᷑ ad tēpus: vtpote quouſq; ad ꝑces aliquoꝝ ſanctoꝝ liberent᷑: ſicut patet de lazaro. Etiam de traiano qui ad pꝛeces Gregoꝛij fuit liberatus a penis inferni. Et iſto modo anime mutant receptacula. Quidā autē cōdemnant᷑ ſentētia diffinitiua ⁊ eterna: ⁊ iſto modo non mutāt receptacula / niſi deus permittat ꝓpt᷑ aliquod bonū. Similiter dicendū eſt de exiſtētibus in purgatoꝛio. De beatis autē dicendū ꝙ exeunt ſepe: quia poſſunt nos iuuare reuocādo a malo docendo bonū: ꝯfoꝛtando ⁊ liberādo: ſicut patet de infinitis miraculis tam beate marie ꝙ̄ franciſci: nicolai ⁊c̄.

Circa ſecundum

articulum querit᷑ de ſuffragijs que recipiunt anime defunctoꝝ a viuis. Et pꝛimo queritur: Utrū ſuffragia pꝛoſint defunctis qui ſunt mediocriter boni. ¶ Notādum ꝙ quattuoꝛ ſunt genera ſuffragioꝝ ſm̄ Gregoꝛiū quibus anime in purgatoꝛio exiſtentes iuuant᷑. Pꝛimo oblatiōibus ſacerdotū: ⁊ iſtud eſt pꝛecipuum ſuffragiū. Secūdo oꝛationibus ſanctoꝝ ſiue ſint in patria ſiue in via. Tertio elemoſynis charoꝝ. Unde ille dicit᷑ charus qui aliquod bonū facit alicui. Unī ſi aliquis quātūcūq; extraneus oꝛet ꝓ aliquo in purgatoꝛio exiſtenti: ille dicit᷑ charus. Quarto ſubſidijs ſiue ieiunijs cognatoꝝ. Unī ille dicit᷑ ibi cognatus qui aliqđ ſubſidiū facit alteri. Et ſub iſto quarto genere continent᷑ peregrinatiōes flagellatiōes ⁊ ieiunia ⁊c̄. ¶ Notādū ꝙ illi dicunt᷑ valde boni qui euolant immediate ad celos abſq; trāſitu purgatoꝛij. Quidam ſunt valde mali qui moꝛiunt᷑ in peccato moꝛtali: ⁊ illi deſcendūt ad infernū. Alij ſūt mediocriter mali ⁊ mediocriter boni: ⁊ ſunt illi qui moꝛiunt᷑ in gratia: tamen habēt aliqđ purgabile: ⁊ iſti deſcendunt in purgatoꝛiū. ¶ Coꝛrelariū pꝛimū. Suffragia eccl'ie nullo mō ꝓſūt beatis. Aug⁹. Iniuriā facit martyri ꝗ oꝛat pꝛo martyre. Secundū coꝛrelariū. Suffragia eccl'ie nullo mō ꝓſunt dānatis ſentētia diffinitiua. Nā aliqui deſcēderunt in inferno ꝗ nō erāt condēnati ſentētia diffinitia: ſed ſolum conditionata ⁊ ad tempus: ſicut patet de puero queꝫ ſuſcitauit beatus iohannes euangeliſta: et de vno trium moꝛtuoꝝ reſuſcitatoꝛum a beato Hieronymo: ⁊ iſtis ꝓfuit oꝛatio beatoꝛum: ideo notanter dicitur ſententia diffinitiua. ¶ Tertium coꝛrelariū ⁊ ad queſtionem reſponſiuuꝫ. Suffragia eccleſie pꝛoſunt mediocriter bonis ſcilicet exiſtē

ſtibus in purgatorio: ꝛ hoc ꝓpter dignita
tem ꝛ neceſſitatem. Nam quia ſunt ī gra
tia: ideo digni ſūt eccl'ie ſuffragijs: ꝛ hoc
dictat iuſticia: quia etiam in penis ſūt ꝛ
neceſſitate: ideo miſericordia dictat ꝙ orā-
dum eſt pro ipſis.

Secundo queritur: vtꝝ

proſint ſuffragia facta per malos. Notā
duꝫ ꝙ ille ibi dicitur malus qui eſt ī pec
cato mortali. ¶ Reſpondet ꝙ quidā di-
cunt generaliter ꝙ ſuffragia eccl'ie ꝓſunt
ſiue fiant a malis ſiue a bonis. Et rō hu-
ius eſt: quia tam boni ꝙ̄ mali faciūt ſm
doctrinā eccleſie: ꝛ faciunt pro eo q̄ eſt in
charitate: ꝛ vbi deficit charitas faciētis:
ſupplet charitas eccl'ie dictantis: et mor-
tui ſuſcipientis. Sed non credo breuit'
ꝙ oratio peccatoris aliquid mereat' apd
deū / niſi ſolum diſpoſitiue: quia diſponit
de congruo ꝛ de condigno ad meritum.
Opus eñ formā recipit ab agente pro-
ximo: ſicut aqua a vaſe cōtinente: nō a fō
te. Similiter corona valorem et pulchri
tudinem habet a gēmis ꝛ ab auro ꝛ non
a quattuor elemētis. Et ideo diſtinguē-
dū eſt: quia ſuffragia facta aut ſunt ope-
ra ſacramētalia: vt ſunt opera miſſe ſiue
celebratio: ꝛ tunc ratione contenti (quia
opera dei ſunt) proſunt quia chriſtus ibi
ↄtinet': ſiue fiant a bonis ſiue a malis: nō
ratiōe ↄſecrātis. Aut ſūt alia opa. Et h̄
dupliciter. Aut eñ fiunt pure a malis: ſi
cut aliquis malus orat: vel ſe affligit ieiu
nādo: ꝑegrinādo ꝛc̄. pro aliquo: ꝛ tūc nō
credo ꝙ valeant defunctis. Aut fiunt a
malis ad imperiū alicuius boni defūcti:
vel amici eius: de re que illius ē in elemo
ſynam: vel ad conſortiū alterius: vt quā-
do duo legūt vnū pſalteriū: vnus exiſtēs
in charitate: alter nō: ꝛ in alijs opibus: vt
quando datur elemoſyna iuſto vt oret ꝓ
mortuo: ꝛ tunc valent rōne charitatꝭ bo
ni hominis ↄiuncti. Concedendū eñ eſt
ꝙ non proſunt ſm ꝙ fiunt a malis tm̄: cō
cedendū nihilominus ꝙ proſunt ſi coo-
itatur charitas viri iuſti et Bonauen
tura. Unde Eſa. j. Cum multiplicaue-
ritis oratiōes veſtras / non exaudiaꝫ: ma
nus eñ veſtre plene ſunt ſanguine. Glo.
id eſt peccato.

Tertio queritur. quan-

tum proſint ſuffragia? Et cū nō proſint
equaliter oībus querit' cui magis pro-
ſint: an ei qui magis meruit: an ei ꝓ quo
ſpecialiter fiunt. ¶ Pro reſpōſionis eluci
datione tres ponunt' diſtinctiōes. ¶ Pri
ma diſtinctio. Suffragia facta valēt tri-
pliciter. Uno mō ſpecialiſſime: ꝛ hoc mō
valent illi q̄ facit ſuffragia. Secūdo mō
generaliſſime valēt: ꝛ tūc valent eccleſie:
quia nō poſſet aliq̄s facere aliqđ op⁹ me-
ritoriuꝫ quin proſit eccleſie. Tertio mo-
do ſuffragia valent ſpecialiter vel gene-
raliter: ꝛ iſto modo valent illis pro qui-
bus ſpecialiter fiunt: vt ſi q̄s diceret miſ-
ſam vel oraret pro parentibus: illa valet
ſpecialiter ipſis parentibus toti eccleſie
generaliter ꝛ ſibi ſpecialiſſime. Et ideo
queſtio de ſecūdo mō. ſ. de valore ſpecia-
li habet intelligi. ¶ Secūda diſtinctio.
Suffragia facere ꝓ aliq̄ pōt eſſe duplici
ter: aut in cōmuni: vt quādo aliquis orat
in cōmuni pro oībꝫ exiſtētibꝫ in purga-
torio: aut in ſpeciali: vt quādo aliq̄s orat
pro patre: vel ꝓ amico ſuo. ¶ Tertia di-
ſtinctio. Suffragia poſſunt fieri ꝓ aliq̄-
bus dupliciter. Uno mō ſatiſfactorie: vt
ſcꝫ ſatiſfaciāt ꝓ aliq̄ pena alicui⁹ exiſten
tis in purgatorio: vel ꝓ oībꝫ. Et tunc
plus proficit illi ſoli ꝓ quo dicit' miſſa ꝙ̄
ſi diceret' miſſa in cōi ꝓ oibus: qꝛ tūc qui-
libet haberet partē ſuā: ꝛ diſtribueretur
cuilibet ſm meritū ꝛ neceſſitatem ſuam.
Alio modo ſuffragia pñt fieri ꝓ aliq̄ per
modū ſupplicatiōis. Et tūc pōt aliquis
celebrare miſſam ꝑ modū ſatiſfactiōis ꝓ
aliq̄ ſpecialit': ꝛ pro oibꝫ alijs in cōi ꝑ mo
dū ſupplicationis. Nec ꝓpt' h̄ diminuit'
meritū illi ꝓ q̄ dr̄ miſſa ſpecialit'. Exēplū
vt ſi eſſent duodecim incarcerati: ꝛ q̄libꝫ

deberet centū ſcuta:poſſet aliquis ſoluere debitū ꝓ vno:liberando eū a carcere: ⁊ ſolū depcari ꝓ alijs. ¶ Ad queſtionem dicit̄ ꝙ ſi ſuffragia fiant in cōmuni:tunc magis ꝓſūt illis q̄ magꝭ meruerūt ⁊ magis indigēt. Si aūt fiant in ſpeciali:tūc magis illis ꝓſunt ꝓ q̄bus fiunt.

Quantū ad tertiū articulū

(in quo de ſuffragijs q̄ impēdunt̄ viuis a ſanctis ſiue defunctis agit̄) querit̄ p̄mo: Utrū ſancti orent ꝓ nobis. ¶ Reſpondet̄ breuiter ꝙ ſancti orant ꝓ nobis Primo ꝓpter neceſſitatē noſtrā:qꝛ vidēt nos indigere:⁊ ideo orant ꝓ nobis. Secūdo ꝓpter dei voluntatē:qꝛ vult vt vnū membrū releuet aliud.

Secundo querit̄. Utrum

ſancti ſuis oratiōib⁹ impetrēt nobis aliqua. ¶ Reſponſio. Sanctorū orationes multa nobis impetrāt bona.ſ.merito et affectu. Nam merent̄ nobis merito: qđ p̄ceſſit :qꝛ ſibi amplius nō merent̄ :ſed ꝓpter merita p̄cedentia nobis merent̄: qꝛ multa merita fecerūt :ſine quib⁊ fuiſſent ſaluati. Affectu enī impetrāt multa nobis bona:qꝛ nos diligunt:⁊ iō cū affectu orant deū ꝓ nobis. Et qm̄ ſm ph̄m amicoꝝ eſt idē velle:ideo cum aliquē diligūt ꝑ modum dicendi compellūt illum diligere. Unde beata virgo multos peccatores reconciliare dicitur.

Tertio queritur. Utrū

vtile nobis ſit ſanctos pro nobis orare. ¶ Reſpondet̄ ꝙ ſic :qꝛ deus decreuit et voluit ſcꝫ ꝓpter noſtram inopiam ſctoꝝ gl'iam ⁊ dei reuerentiā.

Jrca diſtinctionem

c

quadrageſimāſextā(cuius duo ſunt articuli)queritur primo: Utrum aliqua mitigatio pene fiat damnatis ꝓpter ſuffragia eccleſie. ¶ Reſpondet̄ ꝙ licet aliqui voluerint dicere ꝙ in damnatis mitigatur pena. Et iſta fuit opinio Prepoſitini ⁊ ſequaciū eius:tamen in hoc errauerunt. Ideo vera opinio ⁊ cōmunis eſt ꝙ ſuffragia damnatis non ꝓſunt nec eccl'ia intendit orare pro ipis. Notandum ꝙ ſi aliquis oraret pro aliquo damnato:ipſo neſciente talem damnatum:illud ſuffragium reuerteretur in ſuū meritum: ſm illud Pſalmiſte: Oratio mea in ſinu meo conuertetur. Uel diſtribuet̄ exiſtentib⁹ in purgatorio :⁊ breuiter tale ſuffragiuꝫ vel tale bonum non perdetur.

Secūdo queritur. vtrū

damnatis fiat mitigatio pene propt̄ pietatē miſericordie dei. ¶ Reſponſio. Mitigatio pene damnatorū dupliciter poteſt intelligi. Aut q̄ꝫtum ad taxationeꝫ ⁊ inflictionē pene:vtpote quando ſtatim poſt mortem taxat̄ pena damnato: et ſic abſqꝫ dubio eſt ibi mitigatio: qꝛ de⁹ punit citra cōdignū: ita ꝙ nō tm̄ punit peccatorē quātū meruit:⁊ ideo ibi eſt miſericordia ⁊ iuſticia. Alio mō poteſt intelligi mitigatio pene poſt taxationē et inflictionē. Et hoc modo nulla cadit mitigatio a miſericordia diuina: qꝛ extunc claudit eis dñs viſcera pietatis.

Tertio queritur. vtrum

deus miſericordius agat cum vno q̄ꝫ cū altero. ¶ Reſpōſio. Magis miſereri poteſt intelligi tripliciter:aut habitu: aut actu:aut effectu. Primo modo ⁊ ſecūdo modo impoſſibile eſt deū magis miſereri vni q̄ꝫ alteri. Unde deū miſereri habitualiter eſt ipſa pietas ⁊ benignitas que eſt in deo:⁊ eſt equaliter in deo q̄ꝫtuꝫ ad oīes. Deuꝫ autē miſereri actualiter eſt velle miſereri:qđ etiā q̄ꝫtuꝫ ad oīes eſt eq̄liter i deo:qꝛ vult oib⁹ miſereri. Tertio modo ſcꝫ q̄ꝫtū ad effectū:vbi eſt releuatio a miſeria:verū eſt ꝙ deus agit miſericordius cū vno q̄ꝫ cū altero tam in p̄ſenti q̄ꝫ in futuro. Cetera patent.

Quarto queritur. vtrū deus agat iuſtius cū vno ꝙ̄ cum altero. ¶ Reſponſio. Juſticia in opere vno mō dicit ſeueritatē: et ſic iuſtius agit cū vno ꝙ̄ cū alio quia ſeuerius punit. Alio mō iuſtius dicit ordinem p̄mij ad meritum et ſic dico ꝙ iuſtiſſime retribuit oībus Cetera patent.

Pro ſecundo articulo q̄ritur p̄mo. Vtrū in aliquo opere dñi ſit miſericordia ⁊ veritas.i.iuſticia. ¶ Reſponſio. Miſericordia ⁊ veritas eſt i ope creature rōnalis: ⁊ h̄ q̄dē nobilitatis eſt: ergo multofortius ⁊ nobilius in operib⁹ dei eſt miſericordia ⁊ veritas.

Secundo queriť. vtrū in omni opere dñi ſit miſericordia ⁊ veritas. ¶ Reſpondeť ꝙ ſic. Qualiter autē miſericordia ⁊ iuſticia accipiuntur. Reſpondeť ꝙ largiſſime: cōmuniter ⁊ ꝓprie Et qualiter ſe habeant ad inuicem: clare patet in textu.

Tertio queriť. Vtrum in omni opere dñi ſit miſericordia ⁊ veritas ſm ꝙ dicunť largiſſime vel ſm ꝙ proprie accipiuntur. ¶ Reſponſio. Jn omī opere dñi ſemper eſt miſericordia ⁊ iuſticia: quocūꝙ̄ modo accipiātur: ita ꝙ non poſſunt ſeparari. Unde in baptiſmo qñ quis iuſtificatur ſine aliquibus meritis precedentibus: nō ſolum eſt ibi miſericordia in hoc ꝙ de⁹ totaliter remittit culpā ⁊ penam: ſed etiam eſt ibi iuſticia: in hoc ꝙ alique penalitates remanent in aīa et corpore Etiam cum deus aliquē dānat: nō ſolum eſt ibi iuſticia eū puniendo: ſed etiam eſt ibi miſericordia: quia nō tantū punit ſicut meruit.

Quarto queriť. vtrum poſſit deus aliquē punire pure ex iuſticia vel pure remunerare ex miſericordia ita ꝙ iſta duo ſeparentur. ¶ Reſpōſio. Jmpoſſibile eſt in operib⁹ dei iuſticiā ſeparari a miſericordia: loquēdo de potētia dei ordinata. Si autē loquamur de potencia dei abſoluta: tūc poſſet facere iuſticiā ſine miſericordia: ⁊ ecōuerſo.

[c] Jrca diſtinctiones quadrageſimāſeptimā (que duos hab3 articulos) Primo queriť vtrū apoſtoli iudicabunt. ¶ Reſponſio. Judex in aliquo diciť duplici ratiōe. Aut quia ipſius eſt ferre ſententiā: ⁊ ſic ſolus xp̄us iudicabit tanꝙ̄ p̄ncipalis iudex. Aut quia aſſiſtit ferenti ſententiam ſm ꝙ aliqui iudices aſſiſtunt in iudicio: et ſic apoſtoli iudicabunt. Mathei. xix. Sedebitis ſuper ſedes iudicantes ⁊c̄. Qꝫ autem diciť ſedebitis nō eſt intelligendum ꝙ apoſtoli ſedeant ſeſſu corporali: ſed hoc ponitur ad dignitatem. Judicabunt etiam oēs qui propter chriſtus reliquerunt omnia: ⁊ ſecuti ſunt chriſtum.

Secūdo queriť. vtrum angeli iudicabūt. ¶ Reſponſio. Angeli non iudicabunt poteſtate iudiciaria (ſicut dictum eſt de apoſtolis) ſed ſolū aſtabunt ratione approbationis. Auctoritates autem que dicunt ꝙ domin⁹ veniet cum angelis non ſunt intelligende ꝙ veniet cum angelis iudicantibus ſed miniſtrantibus. Cetera patent.

Tertio queritur. Vtrū omnes iudicabuntur tam boni ꝙ̄ mali. ¶ Reſpondetur ꝙ iudiciū dr̄ tripliciter ſcz cōiter: proprie: ⁊ appropriate. Judiciū comuniter captum dicitur collatio manifeſta meriti ad premiū: quādo videbūt merita ⁊ demerita omniū. Et ſic omnes iudicabūtur: quia omnes cōuenient: ⁊ patebit quomodo deus omnib⁹ retribuet ſm merita. et hoc eſt qđ dicit apl's. Oēs manifeſtari oportet ⁊c̄. Judicium ꝓprie dictum eſt diſcuſſio meritorū ⁊ prolatio cum quadam diſcuſſione ⁊ diffinitiōe ſententie. Et ſic non omnes iudicabuntur.

Sed erunt quattuoꝛ oꝛdines in iudicio: duo ex parte dãnandoꝝ ⁊ duo ex parte ſaluandoꝝ. Aliqui ex parte dãnandoꝝ erũt iudicati quibus dominꝰ dicet. Eſuriui et non dediſtis mihi manducare ⁊c̃. Et iſti erunt xp̃iani: qui licet habuerint fidem: tñ caruerunt bonis operibꝰ. Alij ſunt qui caruerũt fide: ſicut pagani ⁊ infideles: ⁊ iſti tunc nõ iudicabuntur: quia nõ tenuerunt fidei ſacramẽta: ideo increpationem iudicis in ſe ferri non audient ſed dãnabuntur abſq; vlla increpatione. Ex parte autem electoꝝ aliqui iudicabũtur: ⁊ ſunt illi xp̃iani qui vite maculas lachrymis tergunt ⁊ elemoſynarum ſuperinductione operiunt: qbus dominꝰ dicit Eſuriui et dediſtis mihi manducare ⁊c̃. Alij vero non iudicabuntur: ⁊ erunt illi qui ſeruauerunt conſilia chꝛiſti ſicut apoſtoli: martyres et renunciantes ſeculo. Tertio modo iudicium dicitur appꝛopꝛiate vt eſt ipſa condẽnatio ⁊ ſic ſoli mali iudicabuntur

Quarto queritur. vtrũ

angeli iudicabuntur. ¶ Reſponſio. Angeli mali iudicabunt̃ iudicio cõdẽnationis. Et hoc pꝛopter quattuoꝛ rõnes. Pꝛima ex parte iuſticie dei: quia ſicut hoim fiet vniuerſale iudiciũ ſic ⁊ angeloꝝ condemnatio. Scd̃a ex parte glorie chꝛiſti quia triũphauit de diabolo qui fuit iudicatus a mẽbꝛo diaboli ad ſuggeſtionẽ eius. Tertia ex parte meriti: qꝛ ſicut participes fuerunt culpe humane: ſic contumelie ⁊ pene. Quarta ratio qꝛ ex pte ſupplicij ꝯſummandi: vt ſi quid penaruꝫ eis deeſt ſuppleatur plene: quia ſimul cũ dãnatis incarcerabuntur.

Quãtum ad ſecũduꝫ ar

ticulũ (qui eſt de igne qui p̃cedet faciem iudicis) querit̃ pꝛimo vtruꝫ ille ignis ſit elementũ. ¶ Reſpondet̃ ꝙ ille ignis non tm̃ aſcendet: ſed magis deſcendet: ſicut pluit dñs ſup ſodomã et gomoꝛrã. ideo dixerũt aliqui ꝙ ille iginis nõ erit elemẽtalis ſed de nouo creabitur alius ignis. Poteſt aliter cum Auguſtino dici ꝙ ille ignis erit elemẽtalis et idem cum noſtro igne viſuali: quẽ dñs ſic augmentabit ſicut fecit aquas diluuij vt ſicut tunc purgatus fuit mũdus ꝑ aquã: ita in die iudicij purgabitur per igneꝫ: ita ꝙ ignis qui eſt in terra aſcendet: ⁊ ignis qui eſt ſuper terrã (ſcꝫ in ſua ſpera) deſcendet. Et iſta eſt veriꝛ opinio.

Secũdo querit̃. Utrũ

virtus illiꝰ ignis ſit naturalis vel ſupꝛa naturã. Notandũ ꝙ ille ignis purgabit oĩa elemẽta: erit eñ vſtiuꝰ ⁊ nõ ꝯſumptiuus (ſicut dictũ eſt de igne infernali) ⁊ extendetur iſte ignis a ſpera lune vſq; ad centrũ terre: ita ꝙ (ſm aliquos) miſcebit̃ cũ igne infernali. ¶ Ad qõneꝫ dꝛ ꝙ eſt loqui de igniũ conflagratione tripl'r ſcilicꝫ q̃ſtum ad inchoationem: pꝛogreſſum et conſummationẽ. Dicendũ ergo eſt ꝙ q̃ſtum ad inchoationẽ erit ſupꝛa naturam Nam tunc incipiet a centro terre: ⁊ purgabit totam terrã ⁊ aquã ⁊ aerẽ: ⁊ ignem quia ignis iferualis eſt ignis noſter viſualis: ⁊ aliqua pars ignis elemẽtalis ſimul cõgregabuntur ⁊ hoc virtute diuia. Secũdo mõ q̃ſtum ad ꝓgreſſuꝫ (qui eſt purgare vere ⁊ ſubtiliare) dicendum ꝙ erit a virtute naturali. Notandũ tñ ꝙ nõ conſummabit nec deſtruet elementa: ſed ſolũmodo purgabit ea. Tertio mõ q̃ſtum ad cõſummationẽ: ſcꝫ ꝙ ſeparabit̃ et deſcendet in infernũ ad vrendũ ⁊ affligẽdũ dãnatos: ⁊ hoc erit virtute diuina.

Tertio queritur de illiꝰ

ignis extenſiõe. ¶ Reſpõſio. Ille ignis aſcendet ⁊ extendet̃ tantũ quantũ durãt coꝛpoꝛa cõſumptibilia et paſſibilia. Et quia coꝛpoꝛa celeſtia non ſunt receptibilia impꝛeſſionis aliene: ſed ſunt incoꝛruptibilia: ideo q̃ſtum durat ſpaciũ cõtinens elemẽta aſcendet flãma ſcꝫ vſq; ad lunã ſub qua imediate ſpera ignis ẽ: vt eſt elementũ: et vlterius nõ aſcendet. Et ideo

452

dicendum ꝙ non aſcendet vſqꝫ ad ſidera
incluſiue: plus tñ̄ aſcendet q̄ꝫ aqua dilu-
uij: ſicut clare patet.

Quarto queritur Utrū
ille ignis p̄cedet iudicium vel an ſequet̃.
¶ Reſpōſio. Ille ignis habebit duos ef-
fect⁹. Nā purgabit electos: q2 multi erūt
viui q̄ erūt in grā: ꝛ tñ̄ habebūt aliquid
purgabile: ꝛ ſic purgabuntur in illo igne
ꝛ facient illi penitenciā: nō in coꝛpoꝛe ſed
ſolū in aīa: q2 in illo raptu moꝛientur ita
ꝙ nō deſcendent in purgatoꝛium. Et du
rabit ille ignis imediate ante iudiciū be
ne ꝑ ſpaciū vnius aut duoꝝ dierū. Ali⁹
effectus iſtius ignis erit affligere damna
tos: ꝛ erit poſt iudiciū q2 cū domin⁹ dixe
rit. Ite maledicti ꝛc̄. deſcendēt cum illo
igne ad infernum.

Circa diſtinctio
nem quadrageſimāocta-
uam (q̄ in duos partit̃ ar-
ticulos) querit̃ p̄mo. vtrū
poteſtas iudiciaria xpi ſit ſm humanita
tem aut ſm diuinitatē. ¶ Rn̄ſio. Ad h̄
ꝙ aliqđ iudiciū ſit firmū duo ꝯcurrunt
ſcꝫ autoꝛitas in ſententiando ꝛ poteſtas
in retribuendo p̄miū ſm meritū: vel ſup
pliciū ſm demeritū. Et ſi alterū hoꝝ de-
ficiat nō eſt iudiciū. ¶ Coꝛrelariū. Nul-
la creatura q̄ꝫtumcūqꝫ magna poteſt ali
quē obligare ad aliquid ſub pena pecca-
ti moꝛtalis: quia ꝓ pctō moꝛtali debetur
pena eterna: ſed nemo pōt aliquē dānare
pena eterna ſed ſolus deus: ergo ꝛc̄. Vn̄
ſequitur ꝙ papa non poteſt imponere ali
quid ſub pena peccati moꝛtalis. His vi-
ſis dicitur ad queſtionem ꝙ xp̄us iudica
bit ſm diuinitatem ꝛ humanitatē. Nā
ſm diuinitatē eēntialiter habet illa duo
ſcꝫ autoꝛitatem ꝛ poteſtatem: ſm autem
humanitatē collata eſt ſibi autoꝛitas ꝛ
poteſtas per gratiam. Et ſic ſm diuinita
tem iudicabit pꝛincipaliter: ſm vero hu-
manitatem minus pꝛincipaliter.

Secūdo querit̃. Utrū
in foꝛma diuinitatis apparebit malis.
¶ Reſponſio. Mali nō videbunt patrē
nec ſpm̄ſanctū: ſed videbunt filiū: non in
foꝛma dei: ſed humanitatis: tñ̄ ꝑ hec cogno
ſcent ip̄m eē verū deū ꝑ ſigna et effectus
Et ſic patet ꝙ repꝛobi nō videbūt eſſen-
tiā diuinā. vnde Iſidoꝛus (ꝛ habetur ab
Auguſtino) In foꝛma in q̄ iudicatus eſt
videbunt vt doleant: in foꝛma diuinita-
tis nō videbunt ne gaudeāt. Notanduꝫ
ꝙ diuinitas non poteſt videri oculis coꝛ
poꝛeis: ſed ſolum mentalibus.

Tertio queritur de qua
litate foꝛme in qua xp̄s apparebit verū. ſ.
in foꝛma glorioſa xp̄us apparebit repꝛo-
bis. ¶ Reſponſio. Xp̄s apparebit in foꝛ-
ma glorioſa non tm̄ bonis: ſed etiā repꝛo
bis. Boni em̄ reſpicient glorioſaꝫ foꝛmā
cū gaudio ꝛ gloꝛia: ſed mali cū pena ꝛ cō-
fuſione. Confundent̃ em̄ in aſpectu ei⁹:
ꝛ non poterunt vultum eius ſuſtinere ꝓ
pter ꝯſcientie remoꝛſuꝫ: ꝛ ꝓpter expecta
tionem ferende ſententie ꝯtra eos. Ad il
lud qđ obijcitur Mathei. xxiiij. Appare
bit ſignū filij hoīs in celo. Hoc ſignum
erit ſignū crucis in celo. Cum ergo crux
ſit ſignū infirmitatis: videtur ꝙ appare-
bit in infirmitate ꝛ non in gloꝛia. ¶ Re-
ſpondetur ꝙ xp̄s apparebit cum cicatri-
cibus: cruce ꝛ ſignis paſſiōis ſue: nec erūt
ſigna infirmitatis p̄ſentis: ſed p̄terite: im
mo erunt ad gloꝛiam: decentiam: ꝛ pul-
chꝛitudinem: quia erunt ſigna victoꝛie.
Et ſimiliter dicendum eſt de martyrib⁹
Unde dicit Criſoſtomus ſuper matheū
ꝙ crux radijs ſolis erit lucentioꝛ. ſimili-
ter et cicatrices. Unde canit eccleſia. O
crux ſplendidioꝛ ꝛc̄.

Quarto querit̃ de hoꝛa
iudicij. Utrum alicui creature ſit nota.
¶ Rn̄detur ꝙ hoꝛa diei iudicij abſqꝫ du-
bio eſt nota toti trinitati ꝛ hoī aſſumpto
ſcꝫ xp̄o ſm hūanitatē: eſt aūt ignota oīb-

in ſtatu viatoꝛū exiſtentibꝰ eſt etiā ignota demonibꝰ ⁊ dānatis. Utrū autē nota ſit angelis ⁊ aīabꝰ beatis: eſt magna īter doctoꝛes contentio. Quidam em̄ dicūt ꝙ ſic: quidā autem ꝙ nō. Difficile em̄ eſt de hoc determinare. Tamen poſſibile eſt ꝙ beata virgo ⁊ aliqui angeli ſuperioꝛes ⁊ alique anime beate ſciāt hoꝛam iudicij: ſicut aliqui angeli nouerunt incarnationem chꝛiſti: ⁊ aliqui ignoꝛauerūt. Et hec opinio eſt communioꝛ: et eam tenet ſanctus Bonauentura.

Quātum ad ſecundum

articulū querit̃ p̄mo. Utrū coꝛpoꝛa ſup̄celeſtia remunerabūtur. ¶ Notandū ꝙ coꝛp̄a ſup̄celeſtia dicūtur que ſunt ſup̄ celos. hoc eſt ſup̄ elemēta: vt ſunt celum criſtallinū: celum ſidereū: ⁊ celū ſtellarū et raticarū. Notandū ꝙ hec queſtio (q̄ prima facie videtur ſtolida: qꝛ ſola creatura rōnalis ꝓprie loquēdo remuneratur) mouetur ꝓpter illam gloſam que habet̃ ſuper illud Eſa. xxx. Erit lux lune ſicut lux ſolis: ⁊ lux ſolis ſicut lux ſeptē dierū. gloſa. Sol ⁊ luna premiū ſui laboꝛis recipient. ¶ Reſponſio. Tripliciter aliq̄d eſt remunerabile. Primo modo quod eſt aptum natum mereri: ⁊ hoc eſt liberum arbitriū. Et iſto modo coꝛpoꝛa celeſtia non remunerabuntur. Alio modo aliq̄d eſt remunerabile qđ eſt ipſi merenti coniunctū: ⁊ iſto modo coꝛpoꝛa humana premiabuntur ⁊ non coꝛpoꝛa celeſtia. Tercio modo qđ eſt ad ipſum oꝛdinatum ſicut ad obſequiū. Primo modo premiabitur homo in ſeipſo. Secundo mō in coꝛpoꝛe ſuo. Tertio modo in eis q̄ ſibi ſunt vtilia. Et iſto mō coꝛpoꝛa ſupercelestia p̄miari nō eſt aliud q̄ꝫ hominē in illis premiari. Ideo in luce ⁊ ſplendoꝛe augebūtur ⁊ creſcent ⁊ in eis delectabitur creatura intellectiua beata.

Secundo querit̃ Utrū

coꝛpoꝛa celeſtia quietabunt̃. ¶ Reſponſio. Sol et luna poſt iudiciū non tendūt ad occaſum (ſicut dicit Iſidoꝛus et habetur in littera) ſed in oꝛdine ſuo in quo creati ſunt ſtabunt. Et probabilioꝛ opinio eſt ꝙ ſol ſtabit in oriēte ⁊ luna in plenitudine ſua in occidente: eo ꝙ ibi creati ſunt. Et lux lune erit ſicut lux ſolis: ⁊ ſol erit ſeptēpliciter clarioꝛ q̄ꝫ ſit modo. Et iſta erunt ad conſolationem beatoꝛū ita ꝙ habebunt celum empyreum pro palatio ⁊ cenaculo: ⁊ ſolem ⁊ lunam et cetera coꝛp̄a celeſtia pro ſubcameris. Et ſi placuerit eis in vno momento ⁊ paruo ſpacio deſcendent ⁊ aſcendent ad iſta coꝛpoꝛa celeſtia. Et ſic reſpondetur ꝙ coꝛpoꝛa celeſtia quietabuntur.

Tertio queritur. vtrum

innouabuntur elementa. ¶ Notandū ꝙ ad innouationem duo requiruntur: ſcilꝫ identitas ⁊ permanentia in ſubſtantia ⁊ mutatio in accidentibus. Et per hoc pꝫ reſponſio ad queſtionem ꝙ elementa innouabuntur quia permanebunt in ſubſtantia: ⁊ mutabūtur q̄ꝫtum ad aliquas qualitates ⁊ pꝛopꝛietates. Naꝫ in eis remanebunt pꝛopꝛietates leuitatis ⁊ ponderoſitatis: quia terra erit ſemper ponderoſa: ſimiliter aqua: ⁊ ignis ⁊ aer ſemper erunt elementa leuia. Etiā remanebunt qualitates ſm̄ quas eſt receptio influentie luminis vt perſpicuitas ⁊ tranſparētia: tamē in eis nō erit pꝛopꝛietas caliditatis: frigiditatis: ſiccitatis: ⁊ humiditatis. Et iſta eſt opinio Baſilij ⁊ etiā bede Alia eſt opinio probabilioꝛ ꝙ elementa non innouabuntur nec ſm̄ ſubſtantiam nec ſm̄ qualitates pꝛout dicunt ſubſtantiam: ſed q̄ꝫtū ad rationeꝫ coꝛruptionis et generatiōis innouabunt̃: qꝛ rō agendi ⁊ multiplicandi auferet̃ ab eis.

Quarto querit̃. vtrum

innouabuntur plante ⁊ animalia bꝛuta. ¶ Reſpondetur ꝙ non quia nec animalia: nec arboꝛes: nec herbe: nec auruꝫ: nec

argentū erunt: quia poſtq̄ elemēta fuerint purgata p ignē: non erit amplius in eis: nec generatio nec corruptio: ſed ſoluʒ conſeruabuntur in eſſe.

Circa diſtinctionem quadrageſimamnonā (que in duas diuidit ptes tractans de beatitudine) queritur primo quid ſit beatitudo. Beatitudo (ſm Boeciū pſa ſcda tertij libri) eſt ſtatus omniuʒ bonoꝝ aggregatione pfectus. Prima particula eſt ſtatus. Unde ſtatus eſt pmanētia legibꝰ ſapiētie diuine firmata. Triplex eſt ſtatus. Primus eſt ſtatus nature inſtitute: ſcʒ ſtatus inpotencie anteq̄ Adaʒ peccaſſet: vbi erat permanētia legibꝰ ſapiētie diuine firmata q ſi ipſe nō peccaſſet: et nō comediſſet de ligno vetito: ſcʒ ſcientie boni et mali nunq̄ mortuus fuiſſet: nec habuiſſet aliquas temptationes: nec vexationes. Secundus eſt ſtatus nature deſtitute vel lapſe: vbi eſt permanencia legibus ſapie diuine firmata q oēs morient morte corpali. Tertiꝰ eſt ſtatus nature reſtitute. Et iſte eſt i paradiſo celeſti vbi pmanētia legibus ſapientie diuine firmata: q beati nunq̄ morientur: ſed ſemp erunt beati. Scda particula. omniū bonoꝝ. Nō eſt intelligenduʒ q habeantur ibi oīa bona ſm veritateʒ (quia ibi non erit aurū: nec argentū nec vinū: que ſunt bona) ſed habebuntur oīa bona ſm equiualentiam. Tertia particula: pfectꝰ. Unde ille dicit pfectus cui nihil deeſt. ⁊ ſic pprie loquendo ſolus deus eſt perfectus: ⁊ beati habebunt deum per verā viſionē: tentionem ⁊ fruitionē: ⁊ ideo erunt beati beatitudine increata. Notandū itaq̄ q duplex ē beatitudo. Quedā eſt increata ⁊ eſt ipſe deꝰ Alia eſt creata ⁊ illa eſt duplex. Quedā eſt integralis: ⁊ iſta ſtat i tribus. Primo in clara viſione dei: ⁊ iſta euacuabit fidē. Secūdo in tentione dei p amoreʒ: quo amore ſancti tenent deū tanq̄ bonū commodum: ⁊ per iſtam tentionē augmentabitur ⁊ perficietur amor ꝯcupiſcentie: et euacuabitur ſpes per iſtā. Tertio in fruitione dei ſequente claram viſionem dei: ⁊ per iſtā perficietur charitas. Et iſtis tribus dotibus dotabitur anima. Alia eſt beatitudo creata pncipalis in qua principaliter ſtat beatitudo: ⁊ eſt fruitio et amor amicitie. Et ideo ſi queratur in quo ſtat principaliter beatitudo. Reſpondetur q in fruitione ⁊ amore amicitie: quia ſi electi viderent deum: ⁊ nō diligerent pprie non eſſent beati. Bonauentura dicit q beatitudo eſt finis noſtrum ſatians appetitū. vnde duplex eſt finis. Quidaʒ eſt obiectiuus q̄ attingitur per operationem: ⁊ eſt ipſe deus: ⁊ ſi hoc modo capit beatitudo eſt increata. Aliꝰ eſt finis formalis: ⁊ eſt ipa operatio attingentie: ⁊ ſic tres dotes anime dicuntur beatitudo: ſicut dictū eſt: ⁊ iſto modo in diffinitiōe capit vt eſt creata. Notandū etiam q duplex eſt ſatians. Quoddā eſt obiectiuū: ⁊ eſt ipe deꝰ. Aliud eſt ſatians informās ⁊ ſunt ille operationes ⁊ dotes ſatiantes animā. Et iſte dotes non ſunt ſubſtātie ſed accidētia que immediate cauſantur a deo. Auguſtinus ſic diffinit beatū. Ille dicit beatus qui habet quicquid vult ⁊ nihil mali vult.

Secūdo queritur. qualiter beatitudo ſit appetibilis. Verū ſcilicet oēs appetant beatitudinē veraʒ. ¶ Notandū q triplex eſt appetitus: ſcʒ naturalis animalis ⁊ rationalis. Appetitus naturalis eſt quedā inclinatio vel tendētia naturalis qua vnaqueq̄ res tēdit ad ſuū finem. Et iſte appetitus non ſolum eſt in animalibus rationalibus et brutis: ſed etiam in rebus inanimatis: ſicut lapis naturaliter tendit deorſum: et ignis tendit ſurſuʒ. Et iſto appetitu naturali oēs appetunt beatitudinem ſcʒ tam homines q̄ angeli etiam mali. Appetitus ſenſitiuus ⁊ animalis eſt ille qui

conſequitur ſenſum quo natura intellectiua et brutalis appetit ſibi obiectum conueniens: et fugit obiectum diſconueniens. Et de iſto appetitu non eſt queſtio quia iſto appetitu non poteſt apperi beatitudo. Appetitus autem rationalis eſt voluntas noſtra que libere elicit ſibi conueniens. Et iſta preſupponit intellectum quo cognoſcitur eligibile: ⁊ de iſto appetitu proprie eſt queſtio: licet poſſit etiam eſſe de appetitu naturali. ¶ Ad queſtionem dicitur ꝙ cum duo ſunt que faciunt appetitum ſcilicet conuenientia et indigentia: quoniã igitur anima rationalis creata eſt ad imaginem dei ⁊ ſimilitudinem: ⁊ facta eſt capax boni ſufficientiſſimi: ⁊ ipſa ſibi non ſufficit cum vana ſit et deficiens: ideo veram beatitudinem appetit naturaliter. Non autem appetitu rationali ⁊ deliberatiuo ſemper appetit: q⁊ non omnes veram beatitudinem cognoſcunt ⁊ ideo in ſpeciali eam non appetũt licet appetant in generali: quia quilibet appetit quod ſibi bonũ eſt. Notandum preterea ꝙ triplex eſt cõueniens. Primũ eſt ſm veritatem quod de ſe eſt conueniens ⁊ bonum. Aliud eſt conueniens ſm apparentiam)qđ de ſe non eſt conueniẽs ſed apparet bonũ ⁊ cõueniens: ſicut quãdo auari appetunt pecuniam. Tertium eſt conueniens ſm preſtitutionem qđ de ſe non eſt bonum: nec apparet bonum cõueniens: ſed aliquis ꝓpt peruerſitatem ſuã vult illud tanq̃ ſi eſſet cõueniens: vt quando aliquis vere cognoſcit ꝙ occidere hominem ē malum ⁊ tamen ꝓpter maliciam ſuam illud vult facere. Ad intelligentiam illius quod dicitur ꝙ anima noſtra eſt vana ⁊ d ficiens. Notandũ ꝙ ibi vanitas nõ capit ꝓ vanitate q̄ aliqđ dr̄ inutile: ſ⁊ capit ꝓ vanitate ꝟſiõis: et iſto mõ oĩs creatura ē vana: q⁊ ē ꝯtribilis te poteſt annihilari.

Tertio queritur. vtꝝ

homo ſit ſubiectum beatitudinis ſecun

dum animam an totum coniunctum.

¶ Pro declaratione notandum ꝙ in homine ſunt tres entitates reales realiter a ſe inuicem diſtincte. Prima eſt entitas anime: ⁊ iſta eſt mere ſpiritualis. Alia ē entitas corporalis ſcilicet corpus. Tertia eſt etiam entitas ſuſtãtialis realis et realiter ab alijs diſtincta ⁊ eſt humanitas que eſt forma tot⁹ hominis: ſcilicet vnič corporis cum anima. Et hec annihilatio quando anima ſeparatur a corpore.

¶ Reſponſio: Beatitudo (cum ſit gaudium de bonis) eſt in aliquo ſicut in ſubiecto dupliciter. Primo per inherentiam ⁊ ſic gaudium eſt in ſola anima ⁊ iſto modo ſola anima dicitur ſubiectum beatitudinis. Alio modo gaudium eſt in aliquo ſicut in coniuncto per quandam redundantia⁊. Et ſic quia corpus eſt coniunctum anime: ideo gaudium redũdat in corpus. Concedendũ eſt igitur ꝙ beatitudo non eſt in corpore tanq̃ in ſubiecto primo: ſed tamen eſt ibi propter cõiunctionem per quandam redundantiã et comparticipationẽ. Et ſic proprie loquendo homo eſt ſubiectum beatitudinis ſm animam.

Quarto queritur ſcđm

quid inſit beatitudo: vtru⁊ ſit in anima primo ſm ſubſtantiam: an ſcđm potentiam. Notandum ꝙ potentie anime ſũt intellectus ⁊ voluntas.

¶ Reſponſio. Gloria et beatitudo ſtat in anime potentia. Et dicit Bonauẽtura ꝙ ſtat in ambabus potentijs: ſcilicet in intellectu et voluntate. Sed contrarium dicit Scotus ꝙ nullus habitus ē ſimul et ſemel in intellectu et voluntate: ſed dicit ꝙ beatitudo principaliter eſt ĩ voluntate qua tenetur deus per amore⁊ amicitie. Et iſta opinio Scoti tenetur probabilior.

Quinto queritur de ſta

tu glorie ſiue operatione cui inſit. ¶ Notandum ꝙ in beatitudine duplices ſunt actus. Quidam ſunt ſubſtanciales ⁊ ꝑncipales: ⁊ ſūt reſpectu boni increati. Et iſti ſunt tres: ſcilicet clara viſio dei: fruitio ⁊ tentio: q̃ꝗ̃ principaliter ſtet beatitudo in fruitione que eſt in voluntate q̃ diligitur deus amore amicitie tanq̃ bonum honeſtuʒ ⁊ ſumme amandū. ¶ Ad predictorum intelligentiam notandum ꝙ duplex eſt amor: ſcilicet amicitie ⁊ concupiſcentie. Amor amicitie eſt quo diligitur aliquid propter ſe: et iſte amor eſt principalis ⁊ optimus. Et iſto modo beati diligunt deum: ita ꝙ ſi deus eis inferret penam: nihilominus vellent eum diligere tanq̃ ſumme diligendum. Et vocatur dos fruitionis: que ſequitur clarā viſionem: in qua fruitione ſtat beatitudo. Amor concupiſcentie eſt quo diligitur aliquid tanq̃ bonum commodum. Et iſto modo beati diligunt deum tāq̃ ſummū cōmodum ⁊ concupiſcibile. Et vocatur dos tentionis. Alij ſunt act⁹ accidentales et minus principales. Et ſic beati leticiam habebunt de beatitudine ⁊ claritate ſuorum corporum: et de beatitudine ⁊ bono proximoruʒ. Et de iſtis actibus proprie non eſt queſtio. ¶ Ad queſtionem reſpondet Bonauentura ꝙ actus glorie ſunt ille tres dotes anime. ſcilicet clara viſio dei: fruitio et tentio. Et ſic patet reſponſio.

Sexto queritur de differenti participatione beatitudinis: Utruʒ omnes equalem habeant beatitudineʒ.

¶ Reſponſio. Duplex eſt beatitudo. Quedam eſt beatitudo obiectiua: et eſt ipſa eſſentia diuina. Et de iſta beatitudine non eſt queſtio: quia certum eſt ꝙ omnes habebunt eandem beatitudineʒ obiectiuam: quia omnes deum videbūt: Matthei. xx. dicitur ꝙ omnes ſingulos acceperunt denarios: et dominus tantū dedit nouiſſimo quantum primo. Alia eſt beatitudo formalis: et ſunt ille tres dotes: ſcilicet clara viſio dei: fruitio ſequens et tentio ⁊ etiam gaudium accidētale. Et ſic diſtinctio ⁊ diuerſitas erit in premijs ſm magis et minus correſpondentia meritis precedentibus: quia qui plus meruit plus premiabitur: ⁊ qui minus minus: ita ꝙ aliquis clarius videbit deum q̃ alter: et plus diliget deū ⁊ magis habebit de gaudio q̃ alter: nec propterea inuidebit alter de bono alterius: quia vniti erunt perfecta charitate. Et ſimiliter dicendum eſt de gaudio et beatitudine accidentali: quia martyres habebunt ſpeciale gaudium de ſuo martyrio. Et ſimiliter dicendum eſt de virginibus et doctoribus: quia hi tres habebunt aureolam.

Poteſt hic queri. Utrū ſanctus Linus vel alius ſanctus minor beato Petro: tantum gaudium habeat de bono petri ſicut de ſuo proprio.

¶ Pro ſolutione ponūtur quattuor correlaria. ¶ Primum correlariū. Beatus petrus (ſi habeat maiorem charitatem et magis de gratia q̃ Linus) plus gaudet de bono Lini q̃ ipſemet Linus de ſuo proprio bono. ¶ Secundū correlarium. Beatus Linus econuerſo nō tantum gaudiū habet de bono Petri: ſicut ipſemet Petrus de ſuomet bono: q̄a non tantum habet de charitate ſicut petrus. ¶ Tertium correlariū. Licet beatus Linus tantam vellet gloriam Petro quantaʒ ſibi: ⁊ etiam maiorem (quia ſcit eum plus meruiſſe) non tamen tantum gaudet quantū ſi haberet illam gloriam: quia ſi haberet illaʒ gloriam haberet maiorem charitatem ⁊ poteſtateʒ intenſius gaudendi. ¶ Quartum correlarium et reſponſiuum ad queſtionē. Beatus Linus maius gaudiū habet de ſuo ꝓuo bono itēſiue q̃ꝺ maiori bono petri.

Circa ſecundã
partẽ huius diſtinctiõis
(cuius quattuoꝛ ſunt ar
ticuli) queritur pꝛimo:
Utrũ gloꝛia coꝛpoꝛis ſit
de ſubſtãtia beatitudinis: ſiue augmen/
tet gloꝛiã anime. ¶ Notandũ ꝙ ſm Bo
nauenturã beatitudo dicit̃ gaudiũ per
eſſentiã. Scotus autẽ dicit per cõcomi/
tantiã: qui dicit ꝙ poſſit aliquis videre
z diligere deũ (ẽt per cõſequẽs beatus)
z tamen nullũ haberet gaudium. ¶ Ad
queſtionẽ reſpõſio. Gaudiũ poteſt eẽ ma
ius quadruplicit̃. Pꝛimo de maioꝛi ob/
iecto. Et iſto modo non erit maius gau
diũ: quia quilibet gaudebit de bono in/
finito ſcz de deo: qđ eſt obiectũ beatitu
dinis. Secũdo modo gaudiũ poteſt eẽ
maius: qꝛ ex maioꝛi habitu. Et ſic maiꝰ
gaudiũ inuenit̃ reſpectu diuerſoꝝ: quia
maioꝛi habitu gaudet petrus ꝙ̃ linus.
Sed non reperit̃ reſpectu eiuſdẽ ꝙ̃tum
ad diuerſa tẽpoꝛa: quia non habebit ma
ioꝛem habitũ petrus poſt iudiciũ (quan
do ſcz aĩa cõiunget̃ coꝛpoꝛi) ꝙ̃ ante iudi
ciũ. Tertio modo gaudiũ põt eſſe maiꝰ:
quia latius z de pluribus. Et ſic reperi
tur in eodẽ ſm diuerſa tẽpoꝛa: qꝛ petrus
de pluribus gaudebit poſt iudicium ꝙ̃
modo: quia gaudebit de gloꝛia coꝛpoꝛ
z anime: z gloꝛia oĩm ſaluatoꝛũ. Quar
to modo gaudiũ poteſt eſſe maius: ex eo
dem habitu intenſius. Et ſic anima in-
tenſius gaudebit de coꝛpoꝛe ſuo poſt iu
diciũ ꝙ̃ ante: quia licet nũc gaudeat eo
ꝙ poſt iudiciũ illud habebit: tamẽ poſt
iudiciũ intenſius gaudebit: quia tũc ipi
coꝛpoꝛi iũget̃: z nullũ habebit retardãs
nec expectans. Concedendũ eſt igit̃ ꝙ
gloꝛificatio coꝛpoꝛis facit ad maiꝰ gau-
diũ ꝙ̃tum ad extenſionẽ. Facit etiã ꝙ̃/
tũ ad intenſionẽ: nõ augendo habitũ ſz
remouendo impedimentũ.

Secundo querit̃ de oꝛi

gine beatitudinis ſiue gloꝛie. Utrum ſit
a gloꝛia anime oꝛiginaliter: id eſt cauſa/
liter. ¶ Reſpõdet̃ ꝙ dupliciter eſt loqui
de dotibus coꝛpoꝛis in quibus eius gloꝛi-
ficatio cõſiſtit: vel ꝙ̃tũ ad diſpoſitionẽ:
vel ꝙ̃tũ ad conſummationẽ. Si ꝙ̃tum
ad diſpoſitionẽ / erũt imediate a deo: quia
non poteſt aĩa cauſare iſtas dotes. Si
autẽ ꝙ̃tũ ad cõſummationẽ: ſic ſũt a glo
ria anime ſue: id eſt ab anima gloꝛioſa:
ita ꝙ quãto aĩa erit gloꝛioſioꝛ z beatioꝛ:
ita etiã coꝛpus eo ꝙ aĩe gloꝛia redunda
bit in coꝛpus. Unde Dyoniſiꝰ ad Dy-
oſcoꝛũ. Beatitudo nõ eſt coꝛpoꝝ: ſed ab
animabus redundat in coꝛpoꝛa.

Quantũ ad ſecundum

articulũ querit̃ pꝛimo de numero z ſuffici
entia dotũ. Utrum ſint tm̃ quattuoꝛ do
tes coꝛpis: vel plures. ſ. claritas impaſſi
bilitas ſubtilitas z agilitas. ¶ Notãdũ
ꝙ dos capit̃ tripliciter. Pꝛimo mõ iuri-
dice z ciuiliter: z nihil aliud ẽ ꝙ̃ illud qđ
dat ſpõſus ſue ſpõſe qñ nubit: z hoc ante
cõſũmationẽ matrimonij. Secũdo mo-
do capit̃ naturalit̃ z phyſice: ſic nihil ali-
ud eſt ꝙ̃ ꝓpꝛietas z virtꝰ alicuiꝰ rei: ſic
dicit̃: iſte eſt bñ dotatꝰ in foꝛtitudine: in
prudẽtia zc̃. Unde Boe. libꝛo pꝛimo. Et vt
breuiter oẽs dotes eiꝰ includã filiis ẽ pa
tri zc̃. Tertio mõ capit̃ dos theologice
z ſupnaturaliter. Et ſic diffinit̃ a Tho-
ma de aquino. Dos eſt oꝛnatus ꝑpetuus
datꝰ coꝛpoꝛi z anime: vite ſufficiẽs ĩ eter-
na beatitudine ꝯſiſtens. Et ſunt ſeptem
dotes. ſ. tres ipſius aĩe. ſ. clara viſio dei /
fruitio ſequẽs viſionẽ dei z tentio. Sũt
z quattuoꝛ dotes coꝛpis: vt ſupꝛa. Et acci
pit̃ ſufficientia iſtaꝝ dotum ex Sap. iij.
Fulgebũt iuſti z tanꝙ̃ ſcintille in arundi
neto diſcurrent. In fulgoꝛe notat̃ clari-
tas: in ſcintilla impaſſibilitas: in arundi
neto ſubtilitas: z ĩ diſcurſu agilitas. Et
ꝑ hoc patz rñſio ad q̃ſtionẽ ꝙ quattuoꝛ ſũt do
tes coꝛpis. Iſtas ſufficiẽtias ponit bo/
nauẽ. in textu: inter quas vltima eſt con-
uenientioꝛ z melioꝛ: z ſumit̃ ab auctoꝛita

te Apli. j. Cor. xv. Seminat in corpo-
re: reſurget in incorruptione: z ita reſur-
get cū incorruptiōe z quattuor dotib⁹. Ui
de cōparatione in libro Bonauēture.

Secundo querit. Utrū

dotes corporis ſint equaliter in omībus
vel ſm magis vel minus. ¶ Reſponſio.
Dotes in corporib⁹ beatorū ſunt ſm ma
gis z minus z perfectius: z minus perfe-
cte in diuerſis ſm q aliqui maiorem ba-
bent gloriam in anima z gaudiū maius
Nam certū eſt q corpus chriſti eſt z erit
omībus alijs perfectius dotatum: ſimili
ter corpus beate marie virginis: z ſic cō-
ſequenter deſcendendo. Cum null⁹ eſt
ſanctus tam paruus quin babeat quat-
tuor dotes: non tamen ita perfecte ſicut
alius in maiori gloria conſtitutus: ita q
vnū corpus erit agilius alteri. Ad illud
qd obijcit q quilibet ſanct⁹ ſm voluntatē
ſuam erit vbicūq voluerit: ergo equali-
ter babebunt ſancti agilitatem. Dicen-
dum q boc intelligit q nullū babebunt
impedimentū: tamē ſucceſſiue diſcurrēt
ita q aliqui velocius q̄ alij.

Circa tertium ar

ticulū queritur de ſenſuū
remuneratione. Et ſuppo
ſito q erunt in patria quia
erit anima babens ſuas potentias (cum
nullam amittat) erit etiam corpus ba-
bens omnia ſua organa. Et circa boc q̄
runtur duo. Primo. Utrū in patria om
nes ſenſus babeant ſuos actus. ¶ Notā
dum q ſenſus ibi capitur pro potentia
ſenſitiua tyue ſenſus: viſus eſt ipſe viſus: z
reſultat ipſa potentia ex toto compoſito
ſcʒ tam ex anima q̄ ex corpore: quia ani-
ma ſeparata a corpore proprie nō babet
ſenſus: quia caret organis. Et ideo ani-
ma ſeparata a corpore nō poteſt ſentire
nec videre. Similiter corpus ſeparatū
ab anima nō babet ſenſus: quia licet ba-
beat organa: tamen nō babet potentiā
que maxime viget in anima. ¶ Reſpon
detur ad queſtionē per tres ꝓpoſitiōes.
¶ Prima propoſitio. Licet poſſe ſentire
ſit ex cōiunctiōe potentie cū organo be-
ne diſpoſito: ſentire tamē eſt ex cōiūctio
ne ipſius potētie cū obiecto. Et iſta pro-
poſitio ꝑus declarata eſt. ¶ Secūda ꝓ-
poſitio. Quia in beatis erunt potentie
iuncte organis bene diſpoſitis: ideo ibi
erunt omēs potentie ſentiendi. ¶ Ter-
tia propoſitio. Quia obiecta omniū ſen
ſuū nō erunt in gloria ſed quorundaʒ: iō
quidā erunt in actibus ſuis in ſuo ſenſu.
quidā nō. Nam ſenſus viſus z ſenſus ta
ctus erunt in actibus ſuis: quia ibi vide
bimus corpa noſtra glorioſa: qr erūt lu-
cida z colorata. Etiā erit ibi obiectū ta-
ctus ſcʒ lenitas: vt eſt dulce z lene tangi
bile: ita q amplexabimur z oſculabimur
inuicem abſq aliqua deordinatiōe: ſed
cuʒ omī boneſtate: tamen nō erit ibi ſen-
ſus guſtus: nec ſenſus olfactus: tamen ꝓ
babile eſt q ibi erit ſenſus audit⁹ ſm il-
lud Ps. Exultatiōes dei in gutture co-
rum: nam ſancti cantabūt cantu corpo-
rali cū ſumma melodia z concordia. Al
terius autem opinionis eſt Richardus
de media villa q omnes ſenſus babebūt
ſuos actus. Dicit em̄ q deus cauſabit in
corporibus beatorū odorem egregium:
vbi ſatiabitur ſenſus olfactus. Simili-
ter in lingua cauſabit deus quandā hu-
miditateʒ: vbi ſatiabitur ſenſus guſtus.
Et hec opinio magis placet.

Secundo querit. vtrūʒ

illi ſenſus q ſunt in ſuo actu cognoſcāt ꝑ
ſpeciei receptionē. ¶ Notādū q antēq
babeant actus ſenſus duo requirunt. ſ. po
tētia ſentiēdi z obiectū ſenſibile: vtpote
antēq aliqs videat requirit ꝑmo q babe-
at potētiā vidēdi: ſecūdo q ſit obiectum
ſenſibile. Unde ſi aliqs baberet optimā di
ſpoſitionē z potētiā viſus: ſi eſſet in tene

bꝛis ⁊ obſcuro loco nihil videret. Et ſimiliter ſi eſſet in loco clariſſimo ⁊ nō haberet potenciā viſus; ita ꝙ eſſet cecus: nihil videret. Notandū ꝙ aliquid cognoſcitur ꝑ receptionē ſpeciei: qn̄ obiectum ſenſibile cauſat ſpeciē ſuā̄ ꝓpꝛius in recipiente: vt ſol cauſat in viſu nr̄o ſpeciem ſolis: albedo in nobis ſpeciem albedinis. Et ſimiliter dicendū eſt de alijs ſenſibus ¶ Rn̄ſio. Senſus glorificati cognoſcēt recipiendo ſpeciē ab ip̄o obiecto ſēſibili.

Quantū ad quartū articulū

queritur ꝑncipaliter de glīa coꝛpoꝛis in ſpeciali que in quatuoꝛ dotibꝰ conſiſtit. Et ſubdiuiditur iſte articulus in quattuoꝛ ſm̄ ꝙ quattuoꝛ ſunt dotes coꝛpoꝛis.

Irca pꝛimū igitur articulū

(qui eſt de impaſſibilitate) duo queruntᷣ. Pꝛimo. Utrū coꝛpus glorioſuꝫ ſit īpaſſibile ab intrinſeco. ¶ Reſponſio. Coꝛpoꝛa illa ſunt incoꝛruptibilia ⁊ in defectibilia (⁊ oēs concoꝛdant in hoc) tam ab intrinſeco ꝙ̄ ab ex intrinſeco: ⁊ hoc loquēdo de potētia dei oꝛdinata ¶ Notandum ꝙ aliquid eſt incoꝛruptibile: immoꝛtale: impaſſibile ⁊ ſic de alijs dupliciter. Uno modo per naturam. Et ſic ſolus deus eſt impaſſibilis et immoꝛtalis. Alio modo per gratiam. Et iſto modo beati dicuntur impaſſibiles. Notandum ꝙ in beatis erunt humoꝛes ſcilicet ſanguis ⁊ humiditas: et etiam caloꝛ oꝛdinatus et quattuoꝛ elemēta: ſicut ſūt in mixto tamen nō coꝛrumpentur: ⁊ hoc ex virtute diuina.

Secūdo queritur. vtrū

coꝛpus glorioſum ſit impaſſibile paſſione veniente ab extrinſeco: ſicut igne vel cultello. ¶ Reſponſio. Coꝛpus glorioſum eſt impaſſibile ab extrinſeco: ita ꝙ ſi coꝛpus glorioſum eſſet in igne infernali: non pateretur. vnde. Impaſſibilitas vt eſt dos coꝛpoꝛis eſt quedaꝫ virtus ad non patiēdum immediate data a deo ipſis coꝛpoꝛibus beatis pꝛo remuneratione ⁊ tanꝙ̄ pꝛo dote.

Quātum ad ſecundum

articulū queritᷣ pꝛimo. Utrum coꝛpoꝛa illa ſint peruia: an coloꝛata: an luminoſa? Notandum ꝙ duplex eſt peruietas. ¶ Quedā eſt qualitatiua: et eſt quedam diſpoſitio qualitatiua diſponens ad videndum ea que ſunt in eo: vt per criſtallum videmus que continentᷣ in eo. Alia eſt peruietas poꝛoſiua: et ſunt ipſa foramina vel poꝛi per que videbimus in gloria: interioꝛa noſtri coꝛpoꝛis. Et ꝑ iſtos poꝛos nunc exeunt ſudoꝛes ⁊ pili. Notandum poſt hec ꝙ coloꝛatū nihil aliud eſt ꝙ̄ ſuſceptiuuꝫ coloꝛis: vt paries dicitur coloꝛatus: quia eſt albus: vel niger: vel rubeus ⁊c̄. ¶ Notandū demum ꝙ luminoſum capitur dupliciter. Uno modo vt eſt ſuſceptiuū lucis. Unde lux eſt in coꝛpoꝛe lucido pꝛopꝛie loquendo: vt ſol dicitᷣ lucidus: quia lucet. Et iſto modo pꝛopꝛie capitur hic. Alio modo vt eſt ſpecies et ſimilitudo lucis. Unde lumē eſt in coꝛpoꝛe dyaphano et tranſparenti vt lumen dicitur eſſe in aere in vitro ⁊ in cryſtallo ⁊c̄. Et ſic patet qualiter differunt lux ⁊ lumen. ¶ Ad queſtionem reſpondetur ꝙ coꝛpoꝛa beatoꝛum erūt coloꝛata ⁊ luminoſa: ⁊ erunt peruia peruietate poꝛoſiua ad modū cryſtalli pulchꝛioꝛa: non autēꝫ peruietate qualificatiua: quia ſequeretur ꝙ eſſent coꝛpoꝛa omogenea: quod non poteſt eſſe: quia ſi ſic: ſequeretur ꝙ quelibet pars coꝛpoꝛis eſſet ipſum coꝛpus. Nam omnia coꝛpoꝛa per quia ſūt omogenea: vt ꝗ̄libet pars aeris eſt aer: quelibet pars cryſtalli eſt cryſtallus. ¶ Notandū vlterius ꝙ claritas eſt lux manifeſtans ſeipſam. Nam lux abſ-

condita non dicitur claritas: ſed ſolũmodo dicitur lux. Notandum etiam ꝙ iſta ſunt ſynonima perſpicuitas diaphaneitas/ perſpicuitas ⁊ tranſparentia.

Secundo querit. vtrũ

corpora glorioſa poſſint claritatem ſuã ſm imperiũ anime ſue oculis noſtris occultare. ¶ Reſpondet Bonauentura ꝙ licet non poſſumus videre corpus glorioſum in ſe propter nimiam eius claritatẽ: tamen poſſumus illud videre in ordinatione: ſicut eſt de ſole. Ulterius quia corpus glorioſum eſt ſubtile: et per ſubtilitatem ſuã poteſt omne corpus penetrare non glorioſum (vt infra patebit) ideo poſſet corpus glorioſũ oculos noſtros penetrare: ⁊ ſic non eſſet obiectum nobis viſibile: quia quod intra oculos noſtros eſt non poſſumus videre. Qualiter autem hoc poſſit fieri poſtea dicetur in materia de dote ſubtilitatis. De chriſti corpore autem (qui poſt reſurrectionem ſuis diſcipulis non apparuit glorioſus: licet coram ipſis eſſet preſentialiter in ſpecie peregrini: vel hortulani ⁊c̃.) Dicendum ꝙ aliud eſt de chriſto ⁊ de pura creatura: quia chriſtus deus eſt ⁊ potuit facere quod voluit. Nam maior potentia collata eſt chriſto ꝗ̃ ceteris ſanctis.

Conſequẽter queritur.

de dote ſubtilitatis. Et primo vtrũ corpus glorioſum poſſit penetrare corpꝰ nõ glorioſum. ¶ Notandũ ꝙ duplex eſt ſubtilitas ſcꝫ ſpiritualis ⁊ corporalis. Subtilitas ſpiritualis dicit̃ eſſe quedam ingenioſitas exiſtens in intellectu diſponẽs ipm intellectũ ad acute ⁊ perfecte aliqd cognoſcendum: ⁊ de iſta non eſt queſtio. Subtilitas autẽ corporalis eſt duplex: ſcꝫ raritatis ⁊ virtutis ſiue actiuitatis. Subtilitas raritatis eſt quedam qualitas exiſtens ſubiectiue in corpe raro ipm diſponens ad faciliter patiendũ: vel ad hoc ꝙ faciliter penetretur: vt aer ⁊ cetera corpora mollia que dicunt̃ rara: quia mollia ⁊ de facili ſunt penetrabilia. Subtilitas vero virtutis ſeu actiuitatꝭ eſt quedam qualitas exiſtens in corpore: diſponens ipſum ad faciliter agendum ſeu faciliter penetrandum. Et de iſta ſola ſubtilitate virtutis eſt hic ad propoſitum. ¶ Notandũ inſuper ꝙ ſubtile ⁊ penetratiuũ poteſt dici tripliciter. Uno modo quia habet figuram acutã aptam ad aliquid penetrandũ: vt acus faciliter penetrat pannũ: enſis faciliter aliquid molle penetrat: vt caput ⁊c̃. Alio modo ꝓpter materie peruietatẽ: vt aer: ⁊ iſtis duobꝰ modis nõ capitur hic. Tertio modo aliquid dicitur penetratiuum ſiue ſubtile per virtutem actiuam: ⁊ iſto modo capitur hic. ¶ Ad queſtionem dicitur (⁊ omnes cõcedunt) ꝙ corpora glorioſa habẽt dotem penetrabilitatis: ⁊ poſſunt penetrare omne corpus non glorioſũ. Sed quomodo illud fiet eſt magna cõtrouerſia inter doctores: ſicut patet in textu. Opinio tamen Scoti (que eſt ſecurior) eſt ꝙ corpus glorioſum poteſt eſſe in eodem loco cum non glorioſo. Unde penetrabit totum corpus: ita ꝙ duo corpora erunt ſimul ⁊ in eodem loco: ⁊ hoc virtute diuina. Bonauentura. Corpus glorioſum non poteſt penetrare corpus glorioſum: quia vnum non eſt materiale reſpectu alterius (licet ſit materiale in ſe) nec penetrabile ab alio. Et ideo ꝗ̃uis ſit ibi ſubtilitas: deficit tamen penetrabilitas. Et ideo plura corpora glorioſa non poſſunt eſſe ſimul de potentia dei ordinata.

Secundo queritur: vtrum

corpus glorioſum ſit palpabile tactu a non glorificato. ¶ Notandum ꝙ tangibile eſt quod poteſt percipi per ſenſuꝫ tactus. ¶ Ad queſtionẽ reſpondet Bonauẽtura. Cũ dico tangibile: duo dico ſcꝫ qḋ põt immutare ſenſũ: ⁊ h̃ eſt pfectiõis ⁊ qḋ nõ põt latere tactũ nr̃m: ⁊ h̃ ẽ impꝰ

fectionis:⁊ quia remanebit quod eſt per
fectionis:⁊ tollitur quod eſt imperfectio
nis: Ideo dico ꝙ corpus glorioſum po-
teſt ſe prebere tangibile:⁊ poteſt latitare
⁊ non prebere tangibile corpori nō glori
ficato. Nam tangi poteſt cum ſit corpus
verum:non vanum ſeu fantaſticum:late
re poteſt quia poteſt penetrare organuꝫ
tactus. Primū habet per virtutē nature
Secundū per effectū ſpiritualis poten'
tie ſibi a deo date. Concedendum eſt igi
tur ꝙ corpus glorioſum tangi poteſt a
corpore non glorioſo. Unde Luce vlti-
mo dixit chriſtus diſcipulis ſuis. Palpa
te et videte quia ſpiritus oſſa et carnem
non habet ⁊c.

Conſequēter querit̄ de

dote agilitatis. Et primo querit̄. Utrū
agilitas ſit in omnibꝫ corporibus glorio
ſis. Notandum ꝙ agilitas eſt facilitas
exiſtēns ſubiectiue in corpore animato
ad prompte mouendū ipſum motu pro-
greſſiuo cuius principiū eſt anima. No-
minales dicunt ꝙ tempus ⁊ motus ſunt
eadem res. Item ſm aliquos primū mo
bile eſt celū criſtallinū ſm aliquos nonū
celum:ſm aliquos celum ſtellaruꝫ:id eſt
octaua ſpera. Propoſitio Ceſſabit om-
nis motus celoꝝ omniū poſt iudicium.
¶ Sol ſtabit in oriente:luna in occidēte
¶ In celis nō erit motꝰ ad formā. ¶ Cor
pora beatoꝝ nō indigent loco. ¶ Motus
oīs eſt ꝓpter carentiam alicuius rei. Un
de duplex eſt motus ſcꝫ ad formā ⁊ ad ſi-
tum. Motus ad formā eſt ꝓpter indigē
tiam. Motus ad ſitum eſt propter liber
tatem. Iſte motus propter libertatē nō
habet imꝑfectionem. Notandū ꝙ ſex ſūt
differentie poſitionum ſcꝫ dextruꝫ ⁊ ſini-
ſtrum:ſurſum ⁊ deorſuꝫ:ante ⁊ retro. Et
ſic patet reſponſio.

Secūdo querit̄. vtrum

illa agilitas inclinabit corpora glorioſa
ad omnes iſtas differentias poſitionum
ita ꝙ illa corpora glorioſa nō habeāt ali
quam inclinationem magis ad vnam ꝙꝫ
ad aliam: ſic ꝙ magis ad ſurſuꝫ ꝙꝫ ad de
orſum inclinantur:vel ad ſiniſtrum ꝙꝫ ad
dextrum et econuerſo: et ſic de alijs.
¶ Propoſitio. Erit in corporibus bea-
tis grauitas:ſed non impediens. ¶ Alia
propoſitio. Poſt corpus glorioſum ani-
matum pulcherrimum corpus eſt celuꝫ
empireum: nihilominus beati diſcurrēt
vbi volunt extra:nec habebunt minoreꝫ
beatitudinem eſſencialem. ¶ Reſponſio
ad queſtionem. Agilitas inclinabit cor-
pus glorioſum ad omnem differentiam
poſitionis: ita ꝙ eque bene inclinabit ad
ſurſum ſicut deorſum et econtra: ad ſini
ſtrum ſicut ad dextruꝫ: ad ante ſicut ad
retro:ita ꝙ vbi voluerit ire anima nul-
lum habebit reſiſtens nec impedimentū
a corpore glorificato.

Irca diſtinctio-

c nem quinquageſimā (in q̄
de ſtatu damnatorū deter
minatur: Cuius quattuor
ſunt articuli) queritur primo. Utrū dā
nati velint ſe peccaſſe. Notandum ꝙ du
plex eſt voluntas:abſoluta et conditio-
nata. Uoluntas abſoluta ⁊ kategorica
eſt quando aliquis actu vult aliquid vt
velle fornicari ſimpliciť: velle furari eti-
am abſqꝫ aliqua condicione. Uoluntas
vero condicionata eſt quando quis vult
aliquid cum conditione: vt ego bene vel
lem furari ſi deus non prohibuiſſet: ego
bene vellem manere de matutinis ſi ego
non eſſem punitus.

¶ Reſponſio. In damnatis pena infer-
nalis aufert a voluntate ipſorum actum
volendi peccare: ſiue voluntatem abſo-
lutaꝫ peccandi: quia reuera damnati nō
appetunt luxuriari: nec ſuperbire: ⁊ hoc
propť penas quas ſe ſentiūt ex hoc icur-
riſſe. Tamen habitu ⁊ voluntate ꝯditio
nata vellent peccare. Un̄ bn̄ vellent lu-
xuriari ſi nō eēnt puniti. ⁊ hec eſt opinio

Bonauenture. Sed nõ tenetur a doctoribus modernis. Nã dicunt ꝙ ſicut ſancti cõtinue laudabunt deum: ita damnati continue blaſphemabunt deum ꝛ non ſolum vellent peccare ſed actu peccabũt ꝛ etiã erũt obſtinati in peccato: ſm illud pſalmiſte. Superbia eoꝝ qui te oderunt aſcendit ſemꝑ. Et licet ſemꝑ peccent: nõ tamen demerentur: ſed illa voluntas peccandi eſt eis pro pena. ſm illud Apocalypſis. xxij. Qui in ſordibꝰ eſt ſordeſcat adhuc. Sed veniamꝰ ad reſolutionẽ queſtionis. Ad illud igitur quod in queſtione querit (vtrum damnati velint ſe peccaſſe) reſpondetur ꝙ bene vellent ſe nõ peccaſſe: non ꝙ peccatũ eis diſpliceat: quia iniuſtum ꝛ contra deum: ſed quia diſplicet eis pena ꝑ peccatis eis inflicta. Unde demon bene vellet non ſuperbiſſe: et iudas non prodidiſſe chꝛiſtũ. Et hec eſt opinio ſancti Bonauẽture ꝛ cum eo concoꝛdant doctoꝛes.

Secundo queritur: vtꝝ

volũtate deliberata damnati malint nõ eſſe q̄ꝫ ſic eſſe. Hoc eſt vtrũ magis appetant nõ eſſe ꝛ annihilari: q̄ꝫ eſſe in toꝛmẽtis. Reſpondetur ꝙ omnes concoꝛdant in hoc ꝙ damnati mallent nõ eſſe q̄ꝫ ſic eẽ in toꝛmentis: ꝛ hoc ꝑpter illas penas. Unde Apocalypſis. ix. In diebus illis deſiderabunt homines moꝛi: et fugiet moꝛs ab illis. Item Auguſtinꝰ in libꝛo de miſeria huius mundi: loquens de damnatis dicit. O moꝛs q̄ꝫ dulcis eſſes: quibus tam amara fuiſti: te ſolũ deſiderant: qui te vehemẽter oderũt. Sed in hoc appetitus damnatoꝝ eſt inoꝛdinatus: indiſcretus ꝛ fantaſticus quia nõ eſſe nullo modo eſt appetendũ appetitu recto. Similiter nec eſſe damnatum nec eſſe infelicem eſt appetendũ: ſed vtrũq3 eſt fugiendũ.

Sed querit quod illoꝝ

eſt magis fugiendũ. ¶ Reſpondetur ꝙ ſe habent ſicut excedentia ꝛ excessa: ideo vtrũ q̄ꝫ altero eſt magis fugiendũ diuerſis conſiderationibꝰ. Nam non eſſe ſimpliciter eſt magis fugiendũ q̄ꝫ eſſe damnatum quia illud eſt magis fugiendum quod magis aufert de bono: ſed non eſſe magis aufert de bono: quia totũ bonum ꝛ totum eſſe annihilat: ſed eſſe damnatuꝫ ſolum partem boni annihilat: quia licet male viuant ꝛ ſint in penis: tamẽ ſemper ſunt in eſſe: ꝛ eſſe eſt bonũ: igitur ſimpliciter loquendo non eſſe eſt magis fugiendum ꝛ minus appetendũ q̄ꝫ eſſe damnatum. Etiam ſm appetitum honeſti: damnati deberent magis eligere eſſe damnati: q̄ꝫ non eſſe: quia ſunt ibi in inferno ad iuſticiam manifeſtandã. Si autẽ loquamur de appetitu qui refugit incõmodum ſi daretur in optione damnatis tunc deberent magis appetere non eſſe q̄ꝫ eternaliter damnari: quia eſt magis poꝛtabile nõ eſſe q̄ꝫ eternaliter damnari. Sed certum eſt ꝙ damnati magis eligũt nõ eſſe q̄ꝫ eternaliter damnari: quia ſequuntur appetitum ſuũ ꝛ nõ reſpiciunt honoꝛem dei. Et hec omnia dicit Bonauentura: ꝛ licet bene tamen ſm aliquos doctoꝛes inſufficienter dicit. Dicunt enim ꝙ damnati ſunt miſeri ꝛ in miſeria. Unde duplex eſt miſeria ſcꝫ culpe ꝛ pene. Miſeria culpe etiam eſt in damnatis ꝛ ſm eaꝫ damnati ſm rectam rationem ꝛ ſm appetitum honeſti deberẽt magis eligere ſimpliciter nõ eſſe q̄ꝫ eſſe in culpa: quia nulla re debet deus offendi. Alia eſt miſeria pene: ꝛ ſic ſm rectam rationem damnati magis deberẽt eligere eſſe in pena q̄ꝫ ſimpliciter non eſſe.

Tertio querit. Utrum

damnati mallent omnes eſſe damnatos: q̄ꝫ quoſdam eſſe damnatos ꝛ quoſdã eſſe beatos. ¶ Reſponſio. Duplices ſunt affectiones. Quedam ſunt libidinoſe que generant delectationẽ ꝛ iſte parum vigebunt in damnatis pꝛopter multitudinẽ:

penarum. Alie ſunt affectiones inuidio-
ſe in quibꝫ nulla eſt delectatio:ſed ſemꝑ
eſt penalitas ꝛ afflictio ſpiritus ꝛ iſte au
gebuntur in damnatis. Quoniaꝫ igitur
in damnatis augebitur odiū ꝛ inuidia:ꝛ
vehementer triſtabuntur ꝛ inuidiam ha
bebunt de beatitudine ꝛ gloria electoruꝫ
ideo vellent ꝙ nulli eſſent ſancti ꝛ ſalua-
ti:ſed omnes damnati:licet multitudo et
augmētatio augeat in eis penas. Et po-
nitur exemplum de febricitāte qui licet
ſciat aquā frigidā ſibi eſſe nociuā:tamen
ꝓpter appetituꝫ inordinatū quem habet
vult eam bibere. Sic eſt de damnatis:
quia licet ſciant multitudinē damnato-
rum eis eſſe in penā:tamen ꝓpter inordi/
natam affectionem inuidie quā habent:
vellent omnes eſſe damnatos:ꝛ hoc ſim-
pliciter loquendo ꝛ in generali:ꝛ dicitur
ſimpliciter:quia exquo ſciunt ꝓ certo ꝙ
aliqui erunt ſaluati:ideo magis vellent
ꝙ aliqui eſſent ſaluati ꝙ̄ alij ſicut patet
Luce.xvi. de diuite illo epulone qui deſi-
derabat ꝙ fratres nō veniſſent ſecum in
infernū:quia fuiſſent ei in maiorem affli/
ctionē. Unde pater dicit filio. Maledi-
ctus tu es in carne:ꝛ econuerſo ꝛc̄.

Circa ſecundum

articulum (qui eſt de exce
catione ſiue tenebroſitate)
queritur primo. Utrū ibi
ſint tenebre corporales. Notandū ꝙ du
plex eſt tenebra:ſcꝫ corporalis ꝛ ſpiritua
lis. Tenebra corporalis eſt priuatio lu/
minis tam primarij ꝙ̄ ſecundarij. Unde
lumen primariū eſt ipſum lumen qđ im/
mediate cauſatur a luce in corpore dia-
phano:vt lumen qđ eſt in aere: Lumen
ſecundariū eſt quod cauſatur a lumine:
ſicut eſt vmbra. Et ſic patet ꝙ differētia
eſt inter vmbram ꝛ tenebrā. Etiam diffe
runt lux ꝛ lumen:ſicut patuit in prece-
denti diſtinctione in materia de dote cla
ritatis. Tenebra ſpiritualis eſt duplex.
Quedā eſt tenebra ſpiritualis intelligē
tie ꝛ cognitionis et vocatur ignorantia.
Et per oppoſitum ſcientia dicitur lumē
ſpirituale. Unde communiter dicitur ꝙ
ſcientia nō habet inimicum preter igno/
rantem. Et de iſta tenebra eſt queſtio ſe/
quens. Alia eſt ſpiritualis tenebra me-
morie:ꝛ nihil aliud eſt ꝙ̄ obliuio et pri-
uatio actus memorandi. Et de iſta tene
bra eſt tertia queſtio. Alie ſunt tenebre
de quibus nō eſt queſtio:ſicut peccatum
dicitur tenebra:ꝛ ſic ſunt ſeptem tenebre
particulares ſm ꝙ ſunt ſeptem peccata
mortalia. Sed de iſtis non eſt queſtio.
¶ Ad queſtionē reſpondet ꝙ ſm Iſidoꝛ
ignis gehenne habet lucem ad aliquid ꝛ
ad aliquid non:quia ignis gehenne ali-
quo modo lucet vt damnati habeant vn
de doleant ſcꝫ ad videndū triſtia ꝛ horri
bilia. Et iſte ignis eſt fumoſus:ſulphu-
reus ꝛ tenebroſus. Ignis autē gehenne
nō lucet ad conſolationē damnatoꝝ. Et
ſic patet ꝙ ignis gehēne lucet aliquo mo
do:vt damnati videant vnde doleant:et
nō lucebit luce claritatis ꝛ pulchritudi/
nis:ne habeant vnde gaudeant. Notan/
dum ꝙ quicq̄d videbūt damnati erit in
eoꝝ deſolationē:nec videbunt indifferen
tia.nec delectabilia:ſed triſtia.

Secūdo queritur. vtrū

erunt ibi tenebre ſpirituales ꝙ̄tum ad
actum cognoſcendi. Quid ſit tenebra
ſpiritualis in ꝑcedenti queſtione dictum
eſt. ¶ Reſponſio. Sicut eſt triplex actꝰ
lucis corporalis (ſcilicet manifeſtare:di-
rigere ꝛ delectare) ſic et in luce ſpirituali
Si loquamur ꝙ̄tum ad actum primū:
ſic dico ꝙ non omnino extra lucem erunt
quia eis aliqua erūt manifeſta:ꝛ hoc ad
cumulum pene:vtpote erūt peccata que
commiſerunt. Et manifeſtatio et cogni/
tio illorum erit eis in magnam penam.
Si loquamur ꝙ̄tum ād ſecundū actum
qui eſt dirigere:ſic dico ꝙ omnino erunt

extra lucem: quia non poterunt dirigi. Erunt enim extra omnem viam: et tempus et locum bene agendi: ſicut dicitur Eccleſiaſtes nono. quia nec tempus nec ratio: nec ſcientia erūt apud inferos. Si vero loquamur q̄tum ad tertiuȝ actum (qui ē delectare) ſic dico ſimiliter ꝙ erūt extra luceȝ omnino: quia nihil cognoſcēt actu in quo delectentur: erunt enim abſorpti omnino a magnitudine penarum Hec bonauentura.

Tertio queritur. vtrum

in damnatis ſint tenebre q̄tum ad actū memorandi. ¶ Reſpōſio. In damnatis erit recordatio q̄tum ad meſticiam ⁊ dolorem: ſed in eis nō erit recordatio ad directionē nec conſolationem. Et breuiter ſimiliter dicendum eſt de actu memorandi: ſicut de actu cognoſcendi. Et iter oīa recordabilia recordationē habebunt de peccatis a ſe commiſſis.

Quātum ad tertium ar

ticulum queritur de cognitione anime ſeparate. Et primo queritur vtrum anima ſeparata habeat vſum potentie ſenſitiue. ¶ Notandum ꝙ potentia ſenſitiua capitur tripliciter. Primo modo pro ꝑncipali et formali principio ipſius ſenſationis productiuo principaliter ipſius actus ſentiendi. Et hoc eſt quedam formalitas ſiue perfectio ſe tenens in anima que realiter diſtiguitur ab illa. Alio modo capitur materialiter et inſtrumentaliter: pro ipſo inſtrumento corporeo mediante quo anima habet potentiaȝ vidēdi et ſic capitur pro principio materiali productiuo principaliter ipſius actus ſentiendi. Et iſto modo nihil aliud eſt q̄ ipſum organum cuiuſmodi ſunt oculi ad videndum: et aures ad audiendum ⁊c. Tertio modo capitur potentia ſenſitiua propriiſſime: pro aliqua entitate reſultante ex aggregatione ipſius coniuncti ſcilicet ex anime potētia et organo mediante quo ſenſus exeunt in actus ſuos. Et ſic capitur pro toto aggregato ex ꝑncipio formali ⁊ organo. Et iſto modo potentia ſenſitiua non eſt ſolum illa formalitas que eſt in anima: nec ſolum organa dicuntur potentie ſenſitiue: ſed ſunt totius cōiuncti: ſcilicet perfectiones anime et organo conuenientes: ſicut aures ſunt organa conuenientia ad audienduȝ oculi ad videndum: manus ad tangendum. Et iſte tertius modus capitur hic in queſtione. ¶ Ad queſtionem reſpondetur ꝙ proprie loquendo: impoſſibile eſt animam a corpore ſeparatam hr̄e vſum potentie ſenſitiue: quia potentia ſenſitiua eſt aliqua entitas reſultans ex cōiunctione corporis et anime. Nam anima ſeparata a corpore nec poteſt videre viſu corporali nec guſtare: nec tangere: et ſic de alijs ſenſibus. Et hoc dictuȝ eſt in diſtinctione quadrageſima nona. parte ſecunda. articulo tertio. queſtione prima: quia quicquid cognoſcit anima ſeparata a corpore hoc cognoſcit potentia intellectiua Et dictum Caſſiodori non intelligitur de potentijs corporalibus: ſed de interioribus: ita inquiens. Anima ſeparata videt audit ac reliquis ſenſibus efficatius vtitur per intellectum ſupple: quia trahit ſecum potentias. Et ſimiliter dicendum eſt de angelo. Et licet non habeant potentias ſenſitiuas et exteriores tamen perfectius anima ſeparata per potentiā interiorem et intellectiuam cognoſcit. ¶ Concluſio. Impoſſibile eſt animam ſeparatam a corpore habere potentiā ſentiēdi: quia eſt totius cōiuncti ſcilicet corporis ⁊ anime: capiendo potentiam ſenſitiuam pro toto aggregato. Hec concluſio eſt reſponſiua ad queſtionem. Item Auguſtinus dicit ꝙ anima trahit ſecum imagines rerum corporalium: ⁊ per illas imaginatur ⁊ cognoſcit ⁊ vtitur potētia ſenſitiua interiori. Et hec eſt opinio doctoris Bonauenture.

Secũdo querit᷑. vtrum

anima ſeparata cognoſcat ea q̄ circa nos geruntur dico per comparationē ad ſtatum viatoꝝ. ¶ Reſpõdetur ad queſtionem ponendo tres diſtinctiones et quattuor propoſitiones. ¶ Prima diſtinctio. Duplex eſt cognitio ſcʒ per doctrinam: ⁊ per inuentionē. Cognitio per doctrinam eſt illa que habetur a doctore legente clare qui verbis cõmunibus ⁊ claris vtitur. Cognitio per inuentionē eſt illa que inuenitur ab aliquo ingenioſo ſiue ad aliq̄ doctore. ¶ Secunda diſtinctio. Cognitio per inuentionem eſt duplex. Quedā eſt rei preſentis ⁊ per certitudinē vt quādo videtur aliquid preſens ⁊ certitudinaliter. Alia eſt rei abſentis ⁊ per quandaʒ coniecturationē vt quādo aliquis veſtigia bouis videt in niuibus vel in terra: tunc habet coniecturam ꝙ bos ibi tranſiuit. Et iſta cognitio non eſt ſemper vera q: põt aliquis imprimere veſtigiū bouis ⁊ tamen in veritate non tranſiuit bos. ¶ Tertia diſtinctio. Cognitio ꝑ doctrinam poteſt eſſe triplex. Quedā eſt a deo immediate: ſicut prophete multa cognouerunt per reuelationem diuinaʒ. Alia eſt que fit ab homine vel a demone. Et iſta reuelatio poteſt decipere: quia ⁊ homo et diabolus poſſunt fallere ⁊ falli. Tertia eſt que fit ab angelo bono: ⁊ iſta eſt ſemper vera. ¶ Prima propoſitio. Anime ſeparate per certitudinem rei preſentis nõ poſſunt habere noticiaʒ de his que circa nos aguntur: niſi hoc eſſet ex permiſſiõe diuina ſcilicet ꝙ veniant ad nos. ¶ Secunda propoſitio. Anime ſeparate poſſunt habere noticiā de his que circa nos aguntur per quādam coniecturationem etiam anime dānate. Vt ſi quis auarus haberet filium prodigum: ſi ille auarus dimiſiſſet filio ſuo multa bona poſt mortem: tunc coniecturam haberet ꝙ filius ſuus conſumeret bonū. ¶ Tertia propoſitio. Anime ſerarate poſſunt habere noticiā de his q̄ circa nos agũtur: ꝑ reuelationē tam in bonis q̄ʒ in malis. In bonis per reuelationē bonoꝝ angeloꝝ. In malis per reuelationē demonū: ad augmentationeʒ pene. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Aie ſeparate poſſunt habere noticiā de his q̄ circa nos aguntur per illuſtrationem diuinam quādo ſcʒ deus eis reuelat: ⁊ hoc tm̄ eſt in bonis ⁊ etiam exiſtentibꝰ in purgatorio. Nam illi qui ſunt in inferno nõ habent iſtas illuſtrationes: q: ſunt indigni: ſicut patet per auctoritates Auguſtini ⁊ Gregoriȷ̄ in textu.

Tertio queritur de co-

gnitione aie ſeparate per comparationē ad ſtatū beatoꝝ. Vtrū mutuo ſe cognoſcāt: ſcilicet damnati bonos ⁊ econuerſo. ¶ Reſpondet᷑ ꝙ ſic. Nam conſideratio ſiue cognitio glorie bonoꝝ eſt reprobis pena. Et conſideratio ſiue cognitio pene reproboꝝ eſt electis gaudiū: quia dānati ꝯſiderāt gloriā ſub ratione amiſſionis: electi vero penam ſub ratione diuine vltionis. Vnde letabit᷑ iuſtus cum viderit vindictā. Et nunc ⁊ poſt iudiciū conſiderabunt electi penam: quia gloria electoruʒ ſemper manet: et poſt iudiciū erit copioſior. Damnati vero (licet modo cõſiderent gloriā ⁊ bene cognoſcant btõs) poſt iudicium qñ anima iunget᷑ corpori: nõ amplius cõſiderabunt illam gloriam quia totalr̄ erūt in penis abſorpti: ita ꝙ nõ poterūt ad alia vacare nec cogitare. Ad intelligentiā illiꝰ Luce. xvi. (vbi diues petebat guttā aque ad refrigerandū linguā ſuā) notandū ꝙ non affligebat᷑ in lingua materiali aut corporali: quia nõ habebat: eo ꝙ ſola aīa cruciabat᷑: ſʒ affligebat᷑ in aīa ex cõſideratione illius pene quā habebit poſt iudiciū: ſicut prius dictum eſt ꝙ anime affligunt᷑ ab igne materiali ꝑ ſolā ꝯſiderationē illius. Et ſiſr demones affligent᷑ poſt iudiciū.

c

Jrca vltimū articulum queritur primo. Utrū dānati habeant vermem materialem ſiue corporalem. ¶ Notandum ꝙ vermis dicit̄ tripliciter. Primo modo dicit̄ quaſi veritas miſſa. Et de iſto modo filius dei qui miſſus eſt a patre in mundum pro ſalute generis humani dicitur vermis. ſm illō Pſ̄.xxj. Ego ſum vermis et non homo. Auguſtinus. Uermis.i. veritas miſſa: et non homo: quia nō ſum conceptus ex ſemine viri ⁊ mulieris ſicut ceteri homines Alio modo dicitur vermis animal. Et ſic vermes dicuntur quedā animalia parua ſuper coſtas ſuas ambulantia: ⁊ ſi habeant pedes ſunt valde parui ſicut pediculi ⁊ ceteri ꝟmes generati ex corruptione ſiue ſint in terra ſiue in aqua. Et iſto modo etiam ſerpentes dicuntur vermes et ſic capitur vermis in queſtione. Tertio modo dicitur vermis a rodendo quia corrodit et remordet ⁊ ſic ꝟmis ſpiritualis: ſcilicet ſinderesis dicitur vermis. Et de iſto dicetur in duabus ſequētibꝰ queſtionibus. ¶ Ad queſtionem dicit̄ ꝙ Auguſtinꝰ viceſimo de ciuitate dei ponit circa hoc duas opiniones. Quidam voluerunt dicere ꝙ vermis iſte ſit ſpiritualis ⁊ horum opinionem dicit ſibi magis placere. Et hec opinio cōmuniter a doctoribꝫ tenetur. Aliꝗ vero volunt dicere vermē illum eſſe materialē. Propter verba ſcripture. Judith vltimo. Dabit ignē ⁊ vermen in carnem eorum. Et ſic patet ꝑ primam opinionem ꝙ in inferno nō ſunt vermes materiales. Ad auctoritatē Judith dicendum ꝙ ſicut ignis materialis affligendo corpus etiam affligit animaꝫ per redundantiam: quia vnita eſt corpori: ſic vehemens dolor et remorſus anime: ſiue triſticia redundat in corpus ſm illud Prouerbioꝝ.xvij. Spiritus triſtis exiccat oſſa. Et ſic dicitur ꝙ erit ignis ⁊ vermis in carne eorum.

Secūdo queritur. vtrū in dānatis ſit vermis ſpiritualis. ¶ Pro declaratione queſtionis notandū ꝙ vermis capitur duobus modis. Uno modo proprie: ⁊ ſic ſūt illa parua animalia de quibus dictum eſt in queſtione precedenti. Alio modo capitur methaphorice ⁊ ſic capitur in preſenti queſtione. Et eſt quedam triſticia et continuus remorſus conſcientie: que oritur ex putrefactione peccati ex concurſu duorum mouentium ſcilicet voluntatis naturalis ⁊ voluntatis libere ſibiꝗnuicem obuiantium ⁊ ſibi inuicem reſiſtentium. Jn iſta diffinitiōe ſunt ſex particule. Prima particula ē triſticia: ⁊ ponitur loco generis. Unde triplex eſt triſticia in damnatis. Prima eſt carentia beatitudinis. Secunda erit de igne affligente eos. Tertia triſticia ē vermis. ¶ Secunda particula eſt continuꝰ remorſus conſcientie ⁊ ponitur ad differentiam triſticie que dicitur carentia beatitudinis et triſticie que generatur ex afflictione ignis. ¶ Tertia particula ex putrefactione ⁊c̄. Peccatum dicitur putrefactum ⁊ putridum quando homo moritur in illo. ¶ Quarta particula ex concurſu ⁊c̄. Voluntas naturalis eſt ſinderesis. Voluntas autem libera in dānatis eſt obſtinatio ꝯtinuo in peccatis manendi. ¶ Quinta particula ſibiꝗnuicem obuiantiū: qꝛ ſi haberent obſtinationem ⁊ nō haberent ſinderesim: tunc nō eēt vermis: vt pꝫ in mūdanis hoībus ⁊ obſtinatis: qui nullos aut paruos habent remorſus ꝯſcientie. ¶ Sexta particula ſibiꝗnuicē reſiſtentiū. Vñ ſi ſinderesi nō dare𝔱 reſiſtentia per obſtinationē: tūc ꝓprie nō eſſet vermis ſicut pꝫ in bonis viatoribꝫ ꝗ ſtatim obediūt veritati ⁊ ſinderesi immediate faciendo penitētiam. ¶ His viſis faciliter reſpondetur ad queſtionē ꝙ vermis ſpiritualis eſt in dānatis.

Tertio queritur. Utruꝫ

vermis ille ſit inuariabilis. ¶ Reſpõſio. iuſto dei iudicio fiet vt mali ſimul om̃ia peccata memorentur: vt de oĩbus conti-nue torqueãtur. Et ideo vermis in dãna-tis eſt inuariabilis: ita q̃ continue mor-debit: nec minuetur: nec augmentabitur quia ita intenſiue mordebit in vna hora ſicut ꝛ in alia. ¶ Notandum tamen q̃ in tenſius erit in aliquibꝰ: ſm̃ q̃ aliqui plu-ra peccata cõmiſerunt. In aliĵs autẽ mi-nus intenſe mordebit ſm̃ qđ minus pec-cauerunt. A quo ipſe pius et miſericors ieſus mũdi ſaluator nos cuſtodiat. Qui cum patre et ſpiritu ſancto viuit ꝛ regnat deus per immortalia ꝛ infinita ſecula ſe-culorum. Amen.

¶ Explicitunt reportata admodũ ſub-tiliſſima venerãdi patris Stephani bru-lefer: ordinis diui Franciſci de obſeruan-tia in theologia magiſtri longe excellen-tiſſimi in quartũ librum Sententiarum ſeraphici doctoris Bonauenture cõpor-tata quidẽ metis gallie. Impreſſa vero p magiſtrũ Jacobũ de pfortzheim ciuẽ Baſilienſem. Anno ſalutis noſtre Mil-leſimoq̃ngenteſimoſeptimo.

Iſta ad vſq̃ fi[illegible] Stephani [illegible]
ordis diui fra[n]ciſci [illegible]

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

... ẽē ꝑ ꝑeccũ sibi ꝑceatas que sũt ſimilitudines rerũ intellectis
huminũ intelliḡt res ꝑ ſpecies abstractas a reb9 ꝑticularib9
ſcienũ ꝑ eius cogniti . Unde sciendũ q sicut sensus cognoscit res
preſẽtes tm̄ et sicut imaginatio cognoscit res absentes tm̄
et tamẽ cũ appendicijs materie ita intellectus cognoscit
absq appendicijs materie . abstractione vniuersali . alio
m̄ ꝑ intellectus aliqualit cognoscit omnia et attingit cog
noscit eum deus sup̄ se : angelus iuxta se et corpus infra se co
modo qd celi ambitu continet̄ infra se . Hec idem ...

Virgo maria assensũ angelo prebuit di. fiat etc. ſpũ sanctus ſupueniente
veniit : ac filium dei concepit . ista vna simul fuerũt tempore
nõ natura . congruebat aũt isto modo incarnatio tẽporali
tati ~~et ostenderet~~ que decebat suas res : sua sapientia et sua
bonitates ostendere . Unde aũt potentia q̃ coniungere extre
ma ſũme distantia hoc est creatorẽ et creaturã : maior
ẽo fuit incõmixtiõe dyspariũ elementorũ maior in cõmixtiõe
illorũ elementorũ ad ſpm creatũ magna in cõmixtiõe ipsorũ
omnium ad ſpm increatũ . Ubi est magna dysparitas est Unde
sapientia q̃ q ad ꝑfectionẽ totius vniuersi fieret connexio
primi et vltimi : hoc est vbi dei qd omnium principiũ et hu
mane creature q̃ ꝑ ſex dierũ fuit vna omnium
creaturarũ . Unde eius beniuolentia ipsius creator rerũ cõ
municare se voluit reb9 creatis . Et hec benignitas mag
fuit in cõmunicatiõe sui omnib9 reb9 ꝑ presentiã . maior
qua cõmunicauit se bonis ꝑ graciã . maxima q cõmunicauit
se hoĩ ꝑ vnionẽ et ꝑsonnes generib9 singulorũ huma
nitate ꝑsone . fuit etiaʒ ista modo cognitissimus q dns in
forma serui reparauit seruũ et procurauit salutẽ ho
ni iste ho ꝑ peccatũ corruit in infirmitatẽ ignorantie cecitate et ma
liciaʒ ꝑ q̃ ꝑprius factus est ad diuinã vtatẽ imitandã
et veritatẽ cognoscendaʒ et ad bonitatẽ diligendã Ideo deus
factus est ho ꝑ quod se redderet hoĩ imitabilẽ cognoscibilẽ
et amabilẽ . iste preuaricator abstulit nobis deũ vnde
conueniens fuit vt reparator redderet nobis deũ preterea
vt tanta esset in redemptore quãto fuit superbia supna
ricatore q tanta fuit superbia vt ho vellet eẽ deus vnde
humilitas tanta debuit esse vt deus fieret ho . deinde vt nim
amorẽ excitaret et nraʒ spẽ erigeret . Hec albertus ...

[illegible] a parte [illegible] adeo sunt [illegible]
[illegible] et alia tamen sola [illegible]
[illegible] partibus [illegible]
[illegible] facere [illegible] facere alia [illegible]
[illegible] incarnationis [illegible]
[illegible] plenitudo temporis [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] sunt [illegible] incarnationis.
[illegible] magne potentie sapientie et bonitatis [illegible]
[illegible].

Prima ratio quare filius fuit incarnatus [illegible]
dei sapientia [illegible] fieret reparatio [illegible]
est filius [illegible] in [illegible]
et filius [illegible] generationis [illegible]
qui est a [illegible]
[illegible] nobis [illegible] filius [illegible]
[illegible] Sexto ut sicut dei filius [illegible]
fieret filius dei [illegible] reparari
[illegible] debuit esse [illegible] dei et ho-
minis. [illegible] incarnatio [illegible]
[illegible] principio [illegible].

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

De modo incarnationis

[illegible] reparatione [illegible]
[illegible] domina angelorum [illegible]
[illegible] angeli [illegible]
et verbo dei [illegible] filius dei [illegible]
[illegible] assumptio [illegible]
[illegible] alteritas
[illegible] immutabilis [illegible]
[illegible] non sit immutatio
[illegible] immutatio loci [illegible]
[illegible] filii missione
[illegible] post incarnationem fuit [illegible].

Digitized by Google